
C
I.
49

F. ANTONII CORDVBENSIS,

ORDINIS MINORVM REGVLARIS OBSERVANTIAE.

Prouinciæ Castellæ, & Theologi eminentissimi.

QVÆSTIONARIVM THEOLOGICVM

Siue SYLVA amplissima

DECISIONVM, ET VARIARVM RESOLVTIONVM CASVVM CONSCIENTIAE.

IN QVIBVS ABSTRVSA THEOLOGORVM ET IVRISPRVDENTVM DOCTRINA, methodo singulari congesta, tam ad THEORIAM quàm ad PRAXIM expeditissima, fusè declaratur; & ambiguæ discrepantium Authorum sententiæ, cùm egregia subtilitate sigillatim enucleantur, tum mira facilitate conciliantur.

Ex Biblioteca admodum Illustris & Reuerendiss. D. Francisci Pegñæ Hispani, Sacr. Theol. & Iuris vtriusque Doctoris, ac Sacræ Rotæ Almæ Vrbis Auditoris, nunc in suum pristinum candorem restitutum.

His accesserunt Indices duo, quorum Alter Quæstiones vniuscuiusque Libri ostendit: Alter vero Rerum notabilium sententias insinuat.

SVPERIORVM PERMISSV, ET PRIVILEGIIS.

Carolus

Taruisij, Ex Typographia Euangelistæ Deuchini.

SVMPTIBVS BARETII BARETII BIBLIOPOLAE

VENETIIS, MDCIV

Ad Signum BEATAE MARIAE VIRGINIS.

ILLVSTRISSIMO AC REVERENDISS. D. D. ALOYSIO TORRES, Archiepiscopo Montis Regalis.

MIHI propositum semper fuit, amplissime Præsul, promouere, & iuuare pro virili Rempublicam literariam, ac de præclaris ingenijs ratione aliqua bene mereri, ne præstantissimorum virorum labores in latebris delitescerent; sed quam emendatissimi in publicum prodirent. Huic instituto nunc maxime inhærendum putaui, & oblatum mihi doctissimi, atque eruditissimi fratris Antonij Cordubensis Quæstionarium Theologicum, à quam plurimis ob insignem eruditionem desideratum, quod à multis annis sepultum, & omnino deperditum iacuerat, in lucem proferre. Denuo igitur hoc nunc excusum, tuo potissimum celeberrimo nomine inscriptum publicare volui; & tibi meos labores, & impensas omnes quas feci consecrare. Quod multis tibi nominibus vir Illustrissime quasi iure proprio debitum existimauerim: eruditissimum enim hoc opus cui, nisi illi consecrandum erat, qui non solum sacra hæc studia, sed etiam studiosos amaret, foueret, extolleretque vt ipse facis? Talia nimirum sunt literaria munera, præsertim vero ex abditis grauiorum, sanctiorumque disciplinarum thesauris deprompta, vt maxime viris, pietate, doctrina, ac sapientia præcellentibus offerri ea deceat. Sin autem quibuslibet promiscue deferantur, & gratiam perdant, atque eius qui obtulit, aut vecordiam, aut vanitatem infament. Ego de tuis virtutibus, de familiæ antiquitate & splendore, de generis amplitudine, & claritate, deque rebus, tum à maioribus tuis, tum à te præclarè gestis, multa, & egregia, quæ dici vere possent, hic sciens, & volens tacebo, non enim breuis epistola capit dignum rerum tuarum encomium. Simulque gratificari tibi cupio, qui humanarum laudum, si quis alius egregius contemptor lucem ipsam virtutis, & sapientiæ, amas, & sequeris; vmbram vero eius, laudem, & famam, & gloriam, minime curas. Unum modo dicam, quod in ore versatur omnium, vitam te egisse ab ineunte ætate, integerrimam, quin etiam multarum insignum virtutum, præcipuè autem pietatis, & religionis, morum integritatis, prudentiæ, continentiæ, & munificentiæ, documentis exemplisque laudabilem. De excellente porro doctrina tua, variaque ac multiplici eruditione, quæ in luce orbis terrarum, atque in arce omnium gentium, omnibus probè prospecta, & cognita est, quid dicam? vbi tandiu, & tanta cum laude, doctissimorum virorum conuentui præfuisti, & tanquam sidus fulgentissimum, omnibus, omnium virtutum splendore, & omnium grauissimarum, & sanctissimarum disciplinarum cognitione, præfulsisti. Assumptus es (nulla sane ambitiosa tua cupiditate) ad Præsulatum Montis Regalis, sed instinctu, suasu, & rogatu Hispaniarum Regis, in quo ita viuis, vt eum te non appetiuisse, facile

omnibus persuadeas. Sed quid diutius in tuis laudibus celebrandis, virtutibusque percensendis immoror? Quæ luce meridiana omnibus clariores sunt: quæque constanti fama, atque omnium sermone celebrantur. Accipe igitur Illustriss. ac Reuerendiss. Præsul meum hoc munusculum, tuis non alienum studijs, nec tuæ indecens sapientiæ; quamuis tuis in me impar promeritis. Cognosco enim me tibi plurimis officijs obstrictum, & obligatum esse; & debitam gratiam, meritamque pro tantis erga me tuis meritis minimè referre posse. Sed tamen ne omnino ingratus (quod ipsum graue est) esse videar, hunc (quantulacunque tandem illæsa) grati animi testificationem, quando maior non permittitur, ostendere, & offerre cogitaui. Spero equidem futurum tibi, vel eo saltem nomine, pergratum, perque iucundum, quod in eo selectissimæ Theologicæ quæstiones pertractanti, atque exactè enucleantur. Quod reliquum est, te Deus immortalis, ad sui nominis gloriam, & Ecclesiæ Catholicæ emolumentum, vtilitatemque, quàm diutißime custodiat, ac conseruet incolumen. Vale. Venetijs, octauo Kalendas Febr. M. D C I V.

Illustriß. ac Reuerendiß. D. T.

Seruus Addictißimus

Baretius Baretij Bibliopola Venetus.

ILLVSTRI ADMODVM DOMINO,
AC REVERENDISS. IN CHRISTO PATRI,
DOMINO FRATRI BERNARDO FREXNEDA,

Ordinis fratrum Minorum, Confeßario Regis Hispaniæ, Episcopo Conchensi, suus

FRATER ANTONIVS CORDVBENSIS
eiusdem Ordinis Professor, ac Prouinciæ Castellæ Minister prouincialis, fœlicitatem æternam.

PROLOGVS.

IN omni genere rerum constat, ornatissime Præsul, nihil tam esse perfectum quo non aliquid possit saltem cogitari perfe- *Eccl.12.*
ctius: quo humana conetur industria. Quæ si nihil aliud in eo proficiat: tamen dum nihil obsit, sapiens est atque probanda. Ea re fit vt scribendi Libros nullus sit finis: quantumuis nihil sit quod non fuerit litteris ante mandatum. Id quod ipse Arist. in Me- *Arist.*
teororum libris fatetur. Quæ tractantur (inquit) opiniones eas ferè omnes à superioribus ante fuisse agitatas. Id etiam sapiens eccles. 1. nihil nouum *Eccl.1.*
esse sub Sole testatur. Adeò iam sine auctore loquitur nemo. Et qui nunc scribunt non aliud quàm ex libris (vt aiunt) libros faciunt. Nam vel sparsa colligere, vel collecta magis explicando diffundere totum scribendi negocium est. Sed vtrum eorum sit magis proficuum: pro cuiuscunque ingenio censeatur. Mihi autem (vt interim de me ipso pronunciem) ita placet vtrunque vt ab exactissima lectione super eo nihil amplius desideretur. Sed & natiuum hominis ingenium est naturam ipsam æmulari: quæ vel cupida nouitatis, vel primæ materiæ nimium tenax, res omnes nouis ac miris sub inde modis quasi renouans induit: & velut ludens in orbe terrarum, dum nihil non ipsa conuertit, & ex alijs formis transfert in alias, nouum aliquid semper agere videtur. Hinc viri docti in eo studio versantur: non enim scribendo supersedent: dum ingeniorum alia breuibus atque concisis, alia contrarijs vident delectari. Nempe vt sępius ac varijs modis eadem de re agentes & eam quasi renouantes ab iniuria temporis, quo intereunt omnia, communi vendicent vtilitati. In quo studio vt nihil aliud sit commodi, nisi vt aliorum opera dum variè repetuntur nunquam non extent, certè non minor gratia debetur eorum conseruatoribus quàm primis parentibus ac effectoribus: sicut non minus iucundi sunt ijs dies quibus conseruamur quàm quibus nascimur. Nam vt incerta est nascendi cōditio nullusq; in ea re sensus: conseruatæ verò salutis certa letitia voluptasque non dubia: ita cùm primum libri foras eduntur, maior est timor ac solicitudo quem exitum sint habituri quàm de fętura voluptas. Postquàm verò ijdem, aut castigati, aut aucti, aut in aliam formam induti iterum proferuntur: non est iā quod lucē ac forum reformident. quòd de vita reliqua soliciti sint, proferentes altera editione iudiciū de se ac

clariſſimorum hominum teſtimonium. Quare nemini arbitror mirum viſum iri quòd poſt tot illuſtres ſcriptores quot hactenus extiterunt, ipſe quoque voluerim manum calamo admouere: & quòd earum rerum ſuſceperim ſcriptionem de quibus multi ante me varie ſatisq; fœliciter egerint. Nimirum ea quæ apud diuerſos auctores diſperſa erant atque diffuſa collegi quo certius conſtarent: & quæ breuiter ac præcisè dicta, latius fuſiusq; explicaui perſpicuitatis gratia: cuius in rebus omnibus ratio debet haberi vel præcipua. Idque eò magis in quibuſdam materijs theologicis facere ſum conatus quò res illæ mihi videbantur frequentius ab omnibus ferè agitari. Ea verò omnia quinque libris diſpoſita ſunt. In quorum primo qui quæſtionarium theologicum inſcribitur variæ tractantur difficultates quaſi in ſiluam variæ lectionis congeſtæ. In ſecundo qui de ignorantia prænotatur, quidquid ad eam materiam pertinens à doctoribus agitur diſtinctè & ordine ſuo digeſtum eſt. In tertio qui de conſcientia dicitur difficultates illæ quæ ipſam conſcientiam dubia & ſcrupulos tangunt, ediſſeruntur. In quarto cui de fide & poteſtate Papę & Concilij titulus eſt, tractatus ille à me nuper editus arma fidei appellatus, nunc demum additus ſimul & alter de poteſtate Papæ continentur. In quinto denique libro, opus illud de indulgentijs à me olim compoſitum, me quoque abſente infœliciter impreſſum, nunc autem denuò correctum multis item additionibus completum repoſitum eſt. Vbi maximè operam dedimus (neſcio an præſtiterimus) vt theſaurum indulgentiarum in agro eccleſiæ ditiſſimo abſconditum proderemus: quo Chriſtiana pietas incitata auidius & alacrius inſequatur munus hoc à Deo conceſſum, & eo ad vitam æternam vtatur confidenter. Noui namq; multos qui de hac re minus quàm pro indulgentiarum dignitate loquantur: verentes hæreticorum & impiorum conuitia & irriſiones, vtpotè qui rei nucleum nondum extraxerint. Quibus ego ſuppetias ferre pro virili decreui, ne amplius haberent quod reformidarent: ſed habeant potius quod ſecundum veram pietatem Chriſtianam intrepidè prædicantes, eam etiam ab hæreticis & impijs deriſoribus conſtanter tueantur. Quæ cauſa etiam fuit vt relicto cultiori ſcribendi genere, quod fortaſſe non omnino illepidè ſequi potuiſſemus, eo potius voluerimus vti, quod vulgo ſcholaſticum appellant. Vtique ne dum in rebus ipſis rationem communis vtilitatis in primis habendam curauimus, id minus dicendi genere præſtaremus, ſi non eiuſmodi accommodaremus quale in vulgus iam olim probatum eſt, & quo res theologicæ tradi ferè conſueuerunt. Is enim ſtylus, vti Gerſon grauiſſimus doctor ait, ad illuſtrandam veritatem, acrior, breuior, clarior, & aptior eſt. Nam & ſincera veritas phaleras neſcit, nec ambit pompam aut verborum ornatum: id enim non negocij ſed ocij magis eſt. Auguſtinus etiam mauult claros quàm nitidos ſiue diſertos audire ſermones. Quare non verborum faſtu ambitioſè ornata, ſed ſermonis ſincera & cauta ſimplicitate honeſtate veritas & diuina ſapientia conſtat, ſimul & aperienda & ſuadenda eſt: id quod ſe ita feciſſe prædicator gentium ad Corinthios apoſtolicè gloriatur. Ego (inquit) veni ad vos fratres non in ſapientia verbi, non in ſublimitate ſermonis, aut ſapientię annuncians vobis Chriſtum. Sermo meus & prædicatio mea non in perſuaſibilibus

Diſt. 39 cap. Sedulo.

1. Corinth. 1. & 2. cap.

bus

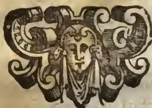
bus humanæ ſapientiæ verbis &c. Proinde eo etiam ſcribendi genere quamplurimæ fidei & morum veritates, antiquorum quoque doctorum vera ſenſa & dogmata in eorum libris & ſcripturis ſanctis incluſa, per ſcholaſticos doctores item ſacros, videlicet Damaſcenum, Magiſtrum ſententiarum, Alexandrum, Albertum magnum, Diuum Thomam, Sanctum Bonauenturam, Henricum, Scotum & alios eiuſmodi ſine numero nouiſsimè tandem reſerata & magis elucidata ſunt. Ad id etiam munus palæſtræ vel ſcholæ litterarum in eccleſia quaſi quædam armaria munitiones & exercitamenta probantur, adeò iam impletum cenſeas propheticum illud Danielis, pertranſibunt (ait) tempora & multiplex erit ſcientia. Diuini nanque conſilij diſpenſatione poſt antiquos illos doctores ſanctos ſcholaſtici prodierunt: qui ſine ornatu & candore verborum, quibus vel curioſitas vel incauta ſimplicitas hominum facilè capitur, per diſtinctas quæſtiones & dubiorum deciſiones & argumentorum reſponſiones, contra hæreticorum philoſophantium fallacias atque Sophiſmata, plano ſermone clarè procedentes, per præciſas verborum formas normasq; loquendi in rebus fidei & morum tutiſsimam nobis theologicam veritatem reddiderunt. Ita demum per eos dolentibus hæreticis & fidelibus ignorantibus ablata eſt occaſio prauè interpretandi doctrinas ſcripturæ & ſanctorum patrum, & quodlibet & quomodolibet dicendi cohibita licentia eſt. Non tamen ideo ſtylum eum probo qui per ſpineta Sophiſtica rem morum diſtrahit & fidei: illum probo qui planè aperit veritatem, qui plenius dubia reſoluit & ad vltimum examen perducit. Porro dicam ſemel. Ad veritatem Chriſtianæ religionis ſincerè ac plenè intelligendum eiuſq; dubia & difficilia penitus enodanda, & hæreſes confutandas, neque ſcholaſticorum doctorum duntaxat acre ſtudium ſufficit: neque ſine hoc aliorum originalium ſimul & ſcripturæ ſacræ lectio ſola cum linguarum peritia ſatis fida eſt. Hoc etenim mihi certa experientia perſuaſit, eos qui ſcholaſticæ diſciplinæ regulas non tenuerint: niſi peculiari numine dirigantur ſimul & teneantur, quales doctores ſancti fuerunt, in lectione ſcripturæ ſacræ ipſorumq; doctorum antiquorum facilè poſſe à veritate deuiare. Hoc itidem probat ipſa noſtræ tempeſtatis amara experientia. Omnes nanque fere qui ſcholaſticos doctores & ſcholaſticam diſciplinam ab eccleſia proſcribere tentauerunt, aut eam contempſerunt, dum magis ſuauitate, aut lenocinio ſermonis quàm ſententiarum vi & veritate ſunt delectati in varios errores inciderunt. Quæ cùm ita ſe quidem exploratè habeant: reliquum eſt vt antiquæ nos tandem conſuetudini accommodantes, hæc omnia opera noſtra non niſi præcellenti quodam patrocinio munita emitteremus in lucem. Morale eſt enim his qui præclara diſciplinarum ſtudia ſuis laboribus illuſtrare aut locupletare conantur, ſi quid in gratiam rei litterariæ ediderint, id protinus illuſtriori cuipiam viro nuncupare. Quo vel operi ſuo immortalem quandam ſtabilitatem acquirant, vel maleuolorum inuidiam ſupprimant, vel antiquorum ſcriptorum conſuetudinem imitentur. Id ego (cùm hiſce diebus librum hunc quem ex vaſtis theologorum & iure prudentum ſcriptis ſummis laboribus in gratiam theologiæ

colle-

Dan. 2. cap.

Cõſonat Gerſon alpha. 16.b.& Dridon de dogmatibus eccleſiaſticis in p-logo & l.4.c.1. latiſſimè de hoc agens.

collegeram fuiſſem euulgaturus) mecum ipſe recogitans, nihil prius habui quàm vulgatam hanc tot illuſtrium ſcriptorum conſuetudinem colere: quæ alioqui à Christiana illa modeſtia, quam magnopere Chriſtus commendauit, non eſt aliena. dum enim noſtros fœtus litterarios alterius auctoritati committimus, nobis ipſis quodammodo diffidimus: dum autem nulli dicamus nullius mortalium ſuffragio egere nos inſinuamus. Principum gratiam in hoc opere uenari non libuit. Libuit tamen ornatiſſime præſul, inſtitutum noſtræ religionis in te uno præcipuè epiſcopali nunc munere decorato qualicunq; hoc munuſculo colere: Hinc omnia noſtra hæc in templum domini donaria non niſi tui nominis ſplendore illuſtrata ac patrocinio ſuffulta in lucem prodire uolui. Nempè qui litteris & prudentia rerum gerendarũ æque ac religione (quæ omnia uix in uno aut altero cohæren t) ſemper iuſtus ac integerrimus, nec unquã minus ſed quotidie magis habens ab omnibus inuentus, à regibus & proceribus eccleſiæ probatus es. Qui zelo Chriſtianæ religionis & fidei nulli ſecũdus rem eius ſtrenuè ſemper agis. Qui religionem quoque noſtram Seraphici patris Franciſci eius alumnus, tuis dotibus decoraſti. Qui magno ſemper animo in omnes præſertim noſtri ſacri inſtituti eruditos uiros propenſiſſimus fuiſti. Qui denique te totum omnibus natum præſtas quantum per temporis malignitatem licet præſtare. Nos quoque uiciſſim ea omnia recognoſcentes, tanquàm animi noſtri indicium præſtare tibi obſequia noſtra debemus, quales igitur quales has operas noſtras, immo uerò iam prorſum tuas, tuo nomini nuncupatas, tu reuerendiſſime Præſul, ut qui maximè omnium omnibus facilis es, grato animo accipias. Quæ ſi tuo numine fuerint afflatæ, maximam ſibi liber apud omnes gratiam conciliabit: auctori etiam ſuo & noſtræ religioni nõ parum accedet ornamenti. Valeas optime Præſul fœlix in Chriſto. ex noſtro Cœnobio Franciſcano Guadalfaiare.

DON Phelipe por la gracia de Dios Rey de Castilla, de Leon, de Aragon, delas dos Secilias, de Ierusalem, de Nauarra, de Granada, de Toledo, de Valencia, de Galizia, de Mallorcas, de Seuilla, de Cerdeña, de Cordoua, de Corcega, de Murcia, de Iaen, delos Algarues, de Algezira, de Gibraltar, Conde de Flandes y de Tirol &c Porquanto por parte de vos fray Antonio de Cordoua Ministro Prouincial dela prouincia de Castilla dela orden de sant Frācisco, nos fue hecha relacion diziendo que vos auiades compuesto vn libro grande de Theologia diuidido en cinco libros, quel primero se dezia Questionario Theologico de diuersas materias, el segundo de Ignorantia, el terzero de Conscientia, el quarto de Potestate Pape, el quinto de Indulgentijs, delos quales faltaua de imprimir la mitad del quarto libro de Potestate Pape, y el quinto libro de Indulgentijs: y por que eran muy vtiles y necessarios nos suplico le mandassemos dar licencia para que qualquier impressor destos reynos pudiesse acabar de imprimir el dicho quarto y quinto libro, para que impressos se pudiessen publicar y vender, o como la nuestra merced fuesse. Lo qual visto por los del nuestro Consejo, auiendo se hecho en los dichos libros la diligencia que la ley agora nueuamente hecha dispone, fue acordado que deuiamos mandar dar esta nuestra carta para vos en la dicha razon, e nos tuuimos lo por bien: por la qual damos licencia y facultad para que qualquier impressor destos nuestros reynos pueda imprimir el dicho libro quinto de Indulgentijs, y lo que queda del quarto libro de Potestate Pape, que de suso se haze mencion, sin que por ello caygan ni incurran en pena alguna, Y mandamos que despues de impressos no se puedan vender ni vendan sin que primero se trayga al nuestro Consejo juntamente con los originales quen el fueron vistos que van rubricados y firmados de Iuan dela Vega nuestro escriuano de camara delos que residen en el nuestro Consejo, para que se vea si la dicha impression esta conforme a los originales, y se tasse el precio por que se ouiere de vender. La qual dicha impression se haga con las enmiendas que en los dichos libros se hizieron por la vniuersidad dela villa de Alcala de Henares donde por nuestro mandado fueron vistos: e no fagan ende al. Dada en Madrid a siete dias del mes de Agosto de mill y quinientos y setenta años. D. Cardinalis. Segunt. El licenciado Menchaca. El doctor Durango. El licenciado don Antonio de Padilla. El doctor Francisco de Villafaña. Yo Ioan de la Vega escriuano de Camara de su Magestad la fize escreuir por su mandado con acuerdo de los del su Consejo. Registrada. Iorge de Onlaal de Vergara. Por Chanciller. Iorge de Onlaal de Vergara.

EL REY.

POR quãto por parte de vos Fray Antonio de Cordoua dela Orden de ſant Frãciſco de la prouincia de Caſtilla, nos fue hecha relació diziẽdo que vos auiades fecho vn libro intitulado Queſtionario Theologico, que por prouiſió nueſtra ſe auia impreſſo: y por que era muy vtil y neceſſario y de buena dotrina nos ſuplicaſtes le mandaſſemos taſſar el precio por que ſe auia de vender, y dar priuilegio paraque por tiempo de veynte años ninguna perſona le pudieſſe imprimir ni vẽder, o como la nueſtra merced fueſſe Lo qual viſto por los del nueſtro Cõſejo, auiẽdo ſe hecho en el dicho libro la diligẽcia que la Prematica por nos agora nueuamente hecha diſponi, fue acordado que deuiamos mandar dar eſta nueſtra cedula para vos en la dicha razon, e nos touimos lo por bien: y por la preſente damos licẽcia y facultad a vos el dicho fray Antonio de Cordoua, o a quien vueſtro poder huuiere, para que por tiẽpo de dies años cũplidos primeros ſiguiẽtes, que corran y ſe quẽten deſde el dia dela fecha deſta nueſtra cedula en adelãte, podays imprimir e imprimays el decho libro que de ſuſo ſe haze mẽcion, y le podays vẽder en todos eſtos nueſtros Reynos y ſeñorios Y mãdamos y defendemos que durãte el dicho tiẽpo ninguna ni algunas pſonas deſtos dichos nueſtros Reynos y ſeñorios no ſean oſados de imprimir el dicho libro, nì lo puedã vẽder ni traer a vẽder de fuera de ſtos Reynos, ſaluo vos el dicho fray Antonio de Cordoua o la pſona que para ello el dicho vueſtro poder huuiere. So pena que qualeſquier otras pſonas que los vẽdieren e imprimierẽ el dicho libro, e le traxeren de fuera, no ſiẽdo lo que vos hizieredes imprimir, pierdã todos los que huuieren impreſſo, e tuuierẽ en ſu poder, e demas incurra en pena de cinquẽta mill marauedis, e pierdan todos los moldes y a parejos con que los huuieren impreſſo: las quales dichas penas ſean la mitad para la nueſtra camara, y la otra mitad para el juez que lo executore, e para vos el dicho fray Antonio de Cordoua, e para el denũciador, por tercias partes E mãdamos a los del nueſtro Cõſejo, Preſidẽte y Oydores delas nueſtras audiẽcias, alcaldes, alguaziles de la nueſtra caſa y corte y chãcillerias, e a otras qualeſquier nueſtras juſticias de todas los ciudades villas y lugares delos nueſtros Reynos y ſeñorios, aſsi a los que agora ſon, como a los que ſeran de aqui adelãte, que guarden e cumplan eſta nueſtra carta y lo en ella cõtenido, y contra el tenor y forma della no vayan ni paſſen ni cõſientan yr ni paſſar en tiẽpo alguno ni por alguna manera durante el dicho tiempo delos dichos diez años, ſo pena dela nueſtra merced y de diez mill marauedis para la nueſtra camara a cada vno que lo cõtrario hiziere. Y mandamos quel dicho libro no ſe pueda vender ni vẽda a mas preſcio de a tres marauedis cada pliego entero del. Fecha en Madrid a.xxvj. dias del mes de Enero, de mill y quinientos y ſetanta y vn años.

Yo el Rey.

Por mandado de ſu Mageſtad
Antonio de Eraſſo.

BARETIVS BARETIVS
BIBLIOPOLA
LECTORI SALVTEM.

VM non ita pridem (Studiose Lector) opus vndiq; perfectum Doctiss. F. Antonij Cordubensis, imperfectè tamen editum in conspectum celebritatemque prodiret, Venetijsque prælo mandatum priusquàm suis consignatum tabulis, benè constituta corporis, membrorumque symmetria concinnatum excuderetur, natalis soli fœcunditatem, parentisque domicilium repeteret: Illud demum sanctioris disciplinæ studiosis in dies accreuit videndi desiderium, quod in absentia rerum pulcherrimarum nobis vsu venire non rarò cernitur, scilicet, vt carendo magis, quam fruendo, quidquè melius sit intelligamus. Et certè si vel rerum, quas doctè perpendit, multitudinem, vel laboris, quem sedulò impendit, magnitudinem, animi lance trutinaueris, nec te (Candidissime Lector) in legendo desiderij, in diligendo studij, in comparando precij, nec me in exquirendo fidelitatis, in obtinendo sedulitatis, in imprimendo laboris pœnitebit. Non enim te latere velim, quanta studiosorum animos inuasit grauissimum huius libri discursum reuoluendi cupiditas, & quanta votorum frequentia: me accerimè commouit, vt laboriosam hanc prouinciam subire, non modo, non recusem, sed summa animi propensione, tum & voluntate suscipiam. Quod cum probè intellexissem, opere quidem pretium me facturum existimaui, si in tanta librorum penuria, & egestate, tam flagranti doctissimorum quorundam desiderio satisfacerem, & tam iniquæ necessitati subuenirem. Duplici equidem argumento, quanto honore prosequenda, quanto amore amplectenda suo iure sint ista R. P. dignissima monumenta, facilè conuincerem, si quod iam vulgò protritum est, mihi apud vos contendenti non denegetur. Si enim quò rarius eò carius vnumquodq; censeatur, & tanto maiore sollicitudine vi pulchriora custodienda, quanto grauiori cum difficultate, & labore consequenda: effeci planè, vt cum rarissima sint, carissima esse oporteant, & vt plurimum æstimata habeantur, quæ cum non leui difficultate per me comparata fuisse non fictè pronuncio. Illud autem liquidò constare potest, cum in Hispaniæ tantum sinu contineantur, complexuquè foueantur, quasi cæteris mundi partibus tantum doctrinæ laborisquè monumentum inuiderent, nempè vt quæ Orientalis plagæ thesauros accumulat, & cum tanto diuitiarum splendore alienis diu spolijs ditata triumphat: eadem iam ferax literarum, & fœcunda parens, quæ exteræ nationes conferre non possint, proprijs diuitiarum spolijs, & natiua ingeniorum fælicitate superbiat. Sed nec animus, nec amor mihi defuit tàm pio grauissimorum studio, & vehementi studiosorum desiderio satisfaciendi causa, operam nauare, & vel amicorum gratia intercedente, & labore proprio succedente huic negotio diligenter incumbere. Multis enim iam annis assiduè fui sollicitus, vt qui tam singulare moribus Christianis adiumentum attulisset, & cum sanitate, tum sanctitate doctrinæ, non in angustum coarctetur, sed liberiori lucis vsura frueretur, & nostro sub cælo nobiscum familiariter versaretur. Cum enim tam copiosi libri summam fuisse inopiam accepissem, & à R. P. D. Gregorio Sayro Anglo Monacho Casinensi viro doctiss. cum in hoc genere exercitatissimo, tum amico meo benignissimo semel tantum Romæ se vidisse exploratum habuissem: accinxi me protinus, & ad tanti momenti negocium efficiendum, perficiendumq;, vtrisq; (ut aiunt) remis contendebam. Profuit verò vel imprimis in hoc conatu meo singularis amici mei beneuolentia D. Ioannis Ialini Bibliopolæ Romani, qui hoc opus insigne nusquam alibi reperuit, quam in ornatissi-

natißima, omniq; authorum copia refertissima bibliotheca Reuerendiß. D. Francisci Pegnæ, Theologiæ, nec non F.V. Doctoris, & humanioribus litteris excultißimi, qui ob eximiam integritatem, & egregiam virtutem, doctrinaq; præstantiam, multis iam annis iure meritißimo Auditor sacræ Rotæ Almæ Urbis creatus est. Quem vt primum petitionibus meis sollicitassem, vt in publicæ vtilitatis beneficium copiam mihi iamdudum imprimere volenti præstare dignaretur, miro animi candore, & ingenua liberalitate concessit; Cui quidem (post gratias Deo debitas, qui felicem labori successum munificè elargitus est) se vnà mecum tali, tantoq; viro plurimum esse documentum agnoscas, velim, qui tam auspicatum dicturi laboris exordiū auxiliatrici dextra benignè suauiterquè promouit, & ad optatum finem secundo fauore perduxit. Habes enim (Benigne Lector) in præsenti volumine, quasi amplum vniuersi theatrum, in quo nobilißimorum ingeniorum varietatem, grauissimorum iudiciorum maturitatem, & Florentißimorum Theologorum exquisitißimam doctrinam imitari sæpe, rarò æmulari, semper admirari potes, in quorum sententijs conciliandis, vbertatem ingenij, in rebus disponendis, iudicij soliditatem, in singulis denique componendis, huius R. P. Antonij laboris constantiam, abunde quidem, luculenterq; perspicias. Præcipuè verò inter tantam recentiorum Authorum frequentiam, qui hoc sæculum nostrum tanta scriptorum fælicitate donarunt, seq; æternitati consecrarunt, per triginta iam annos proximè elapsos non viguerunt in speculatiuę Theologiæ facultate, quam vocant Scholasticam, vel in altera; quam Moralem appellant, excellentes viri, Doctoresuè celeberrimi, siue in Hispaniæ Regno oriundi, siue orbe Romano editi, præsertim Reuerendi Patres Societatis Iesu, qui in hoc scribendi genere primas obtinent; quorum authoritate perillustri, & doctrina singulari præsens hoc opus non aurei instar fluminis exuberat. Qualiacumq; igitur in hoc labore tui gratia suscepto, præstiterim, accipias (Candidissime Lector) non manu sinistra, quæ dextra porrexi, & tua sunt quæ in hos tomos congesta sese offerunt aspectui, & qui sibi ad ornamentum, & adiumentum offerenda summopere curauit, quantuluscunq, est, tuus est, & sicut hactenus nunquam, ita in futurum me nunquam defuturum spondeo, & polliceor. Promitto etiam me quamprimum in manus tuas commendaturum, secundum Volumen Thesauri Casuum Conscientiæ à R. P. Monachoquè Doctißimo D. Gregorio Sayro Anglo, compositum opus quidem omnibus vndique numeris absolutum, & mira solertia concinnatum, in quo ad omnem difficultatem eximendam, litemque dirimendam, quam cum fastidio plerumque maximo pariunt opinionum sententiarumq; diuortia, nihil est quod vltrà desideres, tam plenè vt nihil fusius, tam perfectè, vt nihil distinctius, tam solidè, vt nihil certius, tam studiosè, vt nihil vberius accedere poßit, adeo vt qui aureum hoc par librorum, vnum scilicet, & alterum tomum Thesauri Casuum Conscientiæ coëmerit, locupletißimam se summarum summam, & facile omnium primam se poßidere gloriabitur. Ne tamen ex iudicio meo leuiori insolentius hoc dictum putes; quàm plurimi eruditißimi, grauißimiq; viri, qui saluberrimam eius doctrinam auidè sitiunt, eiusq; methodū facilem, & exquisitam planè sentiunt, id ipsum contestantur, qui quotidiano videndi desiderio incensi, acriter instant, vrgent, expectant. Post autem hunc partum editum, & ornatum quem curæ tuæ iam sero, serioq; commendo, in lucem proferam, opera R.P. Gab. Vasquez in primum, & in primam secundæ D. Thom. quæ mihi confestim imprimenda propono. Interim vt me in tam pio conatu strenuum, confirmet, & conseruet Pater ille misericordiarum, & Deus totius consolationis, precibus tuis iuua, præsentemque laborem æqui boniquę consule. Vale.

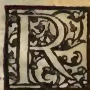
F. ANTONII CORDVBEN. ORDINIS MINORVM REGVLARIS OBSERVANTIAE PROVINCIAE CASTELLAE, QVAESTIONARIVM THEOLOGICVM

Libris quinque distinctum,

Quorum primus quæstiones LVII. per difficiles ac subtilissimas complectitur.

QVAESTIO PRIMA.

Vtrum sacramentum pœnitentiæ se extendat habeatq; virtutem ad remissionem culpæ & pœnæ æternæ.

Opin. 1. ESPONDEO, quòd in hoc sunt quatuor opiniones, prima quòd licet hoc sacramentum (sicut & alia sacramenta nouę legis) conferat gratiam ex opere operato: non tamen confert primam gratiam iustificantē: neque illam operatur; sed solum ostendit factam esse remissionem peccatorū quo ad culpam & pęnam ęternam. Ita ꝙ sicut sacerdotes veteris legis non mundabant leprosos a lepra corporali, quippe qui gratiam sanitatum non habebant: sed tantum auctoritate sua mundatos ab ea ostendebant: Ita & sacerdotes nouæ legis non quidem absoluunt, vel mundant pęnitētem à peccatis, neque ad id, aut ad collationem primæ gratiæ illi, aut sacramentum pęnitentiæ vllam virtutem, aut potestatem habent, nisi solus Deus. Sed absolutum iam à Deo pœnitentem quem iure absoluunt: vel non absolutū à Deo, quem ipsi iure non absoluunt, ex potestate seu auctoritate clauis solum indicant & ostendunt.

Hanc opinionem tenet Magister in 4. distin. 18. & Alexander de Alis 4. par. q. 80. membro. 1. art. 1. & membro. 2. artic. 2. & Bonauen. in 4. dist. 18. art. 2. q. 1. vbi hi duo vltimi Doctores addunt quòd merito congrui per viam deprecationis sæpe sacerdotes impetrant pœnitenti dispositionem ad primam gratiam: ideoq; pręmittunt, misereatur tui &c. non autem per modum impartientis, aut per modum imperantis. quamuis vt dictum est, in 4. hoc sacramentum operetur in pœnitente augmentum gratiæ, & remittat pęnam temporalem in toto, vel in parte: eam in quam pęnam temporalem, in quam per contritionem fuerat æterna pœna cōmutata. Fundamēta huius opinionis sunt quinque, primo remittere peccata solius Dei est. Esa. 43. Ego solus deleo iniquitates. Et ambro. vt habetur de pœnitentia distin. 1. cap. verbum. Verbum dei peccata dimittit, sacerdos Iudex est: officium quidem exhibet, sed nullius potestatis iura exercet. Item Aug. contra Iulianum. Nemo tollit peccata, nisi solus Deus, qui est agnus tollens peccata mundi. Itē idem contra Cresconi. cap. 5. ait. ꝙ hoc peculiare est ipsi Christo, ꝙ scilicet solus ipse baptizat interius. Et super Io. 11. solus viuificat interius. Et tract. 6. super Ioan. Sibi Christus retinuit potestatem: seruis ministerium dedit: cumque posset, nihil amplius dedit; ne seruus in seruo speraret. Itē Beda sup Mar. 2. ait verū dixisse Iudæos, quis pōt peccata dimittere nisi solus Deus? ergo sacerdos in sacramento id nō operatur, sed ostendit.

Secundo probatur, quia vel talis pœnitens ante absolutionem sacramentalem est debite pœnitens, aut non. si sic: iam est in gratia, & per contritionem iustificatus, vt patet: & per consequens tunc non habet primam gratiam, & remissionem pœnæ æternæ per hoc sacramentum. Si autem sine cordis debita pœnitentia accedit: iam non est dignus, sed indignus absolui à sacerdote: quia non absoluitur à Deo, immo & obijciem ponens gratiæ sacramentali peccaret sic volens absolui: & clauis erraret tentando absoluere quem Deus non absoluit. Neque sibi talis absolutio valeret, sed obesset. discordans à Dei iudicio, & voluntate secundum glo. interl. super id Io. 20. quorum remiseritis peccata remittuntur eis, i. quos dignos remissione iudicaueritis. Et Greg. homil. 26. super euangelia, & habetur vndecima quæst. tertia, plerunque vbi ait. quos omnipotens Deus per gratiam compūctionis visitat, illos pastoris

ſententia abſoluat. Tunc enim vera eſt abſolutio præſidentis cum æterni iudicis ſequitur arbitrium. Et ſtatim id confirmat ex eo quòd Chriſtus non prius Apoſtolis Lazarum abſoluendo commiſit, quàm cum viuificaſſet: ideo ſubdit. Ex qua conſideratione intuendum eſt quòd illos nos debemus per paſtoralem auctoritatem ſoluere quos auctorem nouimus noſtrum per ſuſcitantem gratiam viuificare.

Tertio probatur idem, quia Ioan. 11. Lazarus prius viuificatus à Chriſto iubetur ſolui à diſcipulis, & non ante. Vnde colligit Gregor. vbi ſupra, & Auguſt. tract. 6. ſuper Ioan. peccatorem prius à Deo per gratiã viuificari, quàm per ſacerdotem à ligaturis peccati ſoluatur. Et idem dicit ſermone 48. de tempore. & ſermone 44. de verbis domini vbi ait. Dominus ſuſcitat mortuum: diſcipuli ſoluunt ligatum: reuixerunt quibus diſplicet quòd fuerunt: ſed reuiuiſcentes ambulare non poſſunt. Hæc ſunt vincula reatus: opus eſt, vt ſoluatur, & ire permittatur. Et gloſ. eiuſdem Auguſt. Matth. 16. Chriſtus per ſe intus viuificat: miniſtris poteſtatem ſoluendi poſt vitam tribuit. Non enim aliquem ſoluere poſſunt niſi viuat quem ſoluunt. Item idem Auguſt. ſuper pſal. 87. Nunquid medici ſuſcitabunt, & confitebũtur tibi? ait, viuentes curare miniſterio ſuo poſſunt ſacerdotes, non autem mortuos ſuſcitare.

Quarto probatur idem ex Matth. 8. & Luc. 17. vbi leproſi iam ſanati à Chriſto iubentur ſe ſacerdotibus præſentare, vt eorũ iudicio mundati oſtenderentur. Quod fuit figura confeſſionis ſecundum communiter Doctores ibidem, & præcipue Hieron. ſuper id Matth. 16. tibi dabo claues regni cælorum, vbi ait. quidam de ſupercilio phariſæorum ſibi ſumentes putant ſe innoxios damnare, vel ſoluere noxios: cũ apud Deum non ſententia ſacerdotum, ſed reorum vita quæratur. In Leuitico ſe oſtendere ſacerdotibus leproſi iubentur, quos illi non leproſos, vel mundos faciunt, ſed diſcernũt qui mundi, vel immundi ſint. Hæc ille.

Quinto probatur idem quia Chriſtus æqualiter, & ſimul legitur dediſſe ſacerdotibus poteſtatem ligandi, & ſoluendi, & remittendi, & retinẽdi peccata Ioan. 20. Quorum remiſeritis peccata &c. Et Matt. 16. 18. quæ ſolueritis &c. ſed ſacerdos nõ poteſt hominem ligare, neque retinere peccata ſic quòd illum culpabilem faciat obnoxiumq; damnationis æternę, ipſumq; gratia priuet: cum inuito etiã ſacerdote peccator poſsit ſua cõtritione iuſtificari. ergo neque per ſuam ſentẽtiam ſacerdos poteſt illum à culpa, & æterna damnatione ſoluere, vel liberare per primæ gratię collationem: ſed ſolum talem indicare, & ex auctoritate oſtendere poteſt.

Sed hæc opinio non eſt vera: & videtur contra determinationem Concilij Florentini: & Tridentini ſeſſ. 3. ſub Iulio III. cap. 3. & cap. 6. & expreſsius in ſeſſ. 14. cã. 6. & canon. 9. & 10. vt infra in quarta opin. patebit: cuius fundamenta ſunt contra opinionem hanc: neque rationes ſupra poſitæ pro ea valent, nam ad illas reſpondetur. *Reprobatio dictæ opinionis.*

Ad primam reſpondeo, quòd ſolus Deus à ſe principaliter, & effectiue peccata dimittit, & gratiam confert per ſe, & per miniſtros, & per ſacramenta: ſacerdos autem miniſterialiter tantum per ſacramentum, tanquam per inſtrumentum diuinum ad hoc à Deo inſtitutum, ex dono, & gratia, auctoritate, & operatione ipſius. Sicut dicitur Mar. 9. Nemo bonus niſi ſolus Deus, & ſolus ſanctus, qui & facit mirabilia ſolus. pſal. 71. videlicet à ſe, & principaliter. Et tamen cum hoc ſtat id Matt. 24. Euge ſerue bone, &c. Et Leuit. 19. & 20. Sancti eſtote, quia ſanctus ſum. Et Eccle. 31. de viro iuſto dicitur, quòd fecit mirabilia in vita ſua. quia videlicet quo ad hæc Deus ipſe miniſtros ſuos & ſeruos, Deos per participationem facit, vt ait Hugo de ſancto Victore lib. 2. de ſacramentis parte 14. cap. 8. Et Richar. de ſancto Victore cap. 12. de poteſtate ligandi, & ſoluendi. vnde ſicut ſacerdos recte ait, Ego te baptizo, ita & ego te abſoluo à peccatis. qui & dicere poſſet ego remitto tibi peccata, vt ait beatus Thomas in opuſculo 22. ſed melius dicit ego te abſoluo à peccatis: tum vt formæ conſuetæ ab eccleſia ſe coaptet, tum quia ſententia iudicialis in foro iudicij ſacramentalis potius ſignificatur dicendo ego te abſoluo, quàm dicendo ego remitto tibi peccata. Ideo qui aliter vteretur peccaret contra ritum eccleſiæ temere agens, & curioſe. Et ad Ambroſ. Auguſt. & Bed. ſimiliter reſpõdeo, quòd ideo ſacerdotibus non tribuunt poteſtatem dimittẽdi peccata, ſed miniſterium, atque iudicium, quia cum Deus potuiſſet illis cõmunicare poteſtatem excellentiæ, quam habet humanitas Chriſti, vt etiam ſine ſacramento poſſent peccata dimittere: tamen ſolum dedit eis, vt hoc poſſent per ſacramenta. Et niſi ſic prædictæ auctoritates, & aliæ ſimiles intelligãtur: certe per eaſdem cogeremur male negare hãc poteſtatem remittendi peccata fuiſſe etiam in humanitate Chriſti, quod abſit. *Reſpon. ad primam probationem.*

Ad ſecundam probationem reſpõdeo, quòd ſtat aliquem non eſſe ſufficienter pœnitẽtem, neque immediate diſpoſitum ad gratiam ſine ſacramento: bene tamen cum ſacramento. Et ita is ad ſuſceptionem ſacramenti accedit ſufficienter pœnitens, & dignus abſolutione ſacramentali: per quam fiat ſufficienter pęnitẽs, atque diſpoſitus ad primam gratiã à Deo tandem obtinendam. Neque in hoc circa tales errat clauis ſacerdotalis: neque à recto Dei iudicio *Ad ſecundam.*

diſcordat,

discordat, dum non indignos, sed dignos absolutione sacramentali sacerdos absoluit: simul etiã Deus gratiam conferens per sacramentum interius operatur efficitq; sufficienter penitentes, & absoluit. Et ad Greg. homil. 26. Respondeo, quòd non intelligitur quòd sacerdotes in absoluendo ita sequantur diuinum arbitrium vt neminem absoluant, nisi quem crederent iã prius à Deo absolutum esse: cum oppositũ constat ex Matth. 16. quodcunque solueris &c. Et Ioan. 20. quorum remiseritis peccata &c. vbi secundum gl. sententiam Petri, & sacerdotis sequitur sententia Dei. Sed intelligitur quòd sequatur arbitrium, id est voluntatem & legem Dei illi se conformando, ne scilicet absoluant nisi dignos absolutione sacramentali, per quã gratiam obtineant inuisibiliter à Deo interius operante, vt dictum est. Et hi qui sic sufficiẽter penitentes, & ad absolutionem sacramentalẽ, licet nõ immediate ad gratiam, digni accedũt; iam secundum Sco. in 4. dist. 18. & Bonauent. dist. 17. art. 4. q. 5. à Deo visitantur, & quodammodo videlicet initiatiue viuificantur, de quo latius infra quæstione secunda, in quarta opinione habetur.

Ad tertiã. Ad tertiam respondeo sicut ad secundam, & ad Greg. & Aug. ex Ioan. 11. iam dictum est secundum Scotum, quòd ibi solum significatur quòd absolutio, & gratia sacramẽtalis nõ nisi aliquo modo licet imperfecte, & initiatiue prius viuificatis per aliqualẽ displicentiam, vt diximus conferenda est, cuius etiam rei signa sacerdos attendere debet, & procurare, vt penitẽs absolutione sacramentali, & fructuosa dignus sit. Vnde & in dicta Lazari solutione prius per Christum resuscitati tria significantur, primo secundũ gl. super Matth. 16. quodcunq; solueris &c. quod solus Christus à se, & auctoritate sua, vt Deus est, & per potestatem excellentiæ sibi, vt homo est à Deo patre communicata, remisit peccata sine sacramento, mundat, & viuificat interius, gratiam confert. Sacerdos autem non nisi ministeriali potestate à Christo data in sacramento, vt hoc etiam ait gl. Io. 11. Soluite & sinite abire. Secundo, secundum Thomam opusculo 22. ibi significatur quòd sacerdos non debet absoluere nisi dignum, aut dispositum ad absolutionem sacramentalem fructuosam, cui Deus cooperetur viuificando illum interius.

Tertio secundum Sco. in 4. dist. 14. q. quarta, & Bonauen. & doctores communiter ibi significatur, quòd viuificatus etiam à Christo per gratiam à morte peccati, & à sepulchro reatus damnationis æternæ suscitatus, manet adhuc sacramentaliter absoluendus per sacerdotem virtute clauis à pœna temporali, in quam æterna pœna fuerat per contritionem commutata: similiter, & à reliquis alijs pœnalibus ex peccato relictis, puta à cęcitate ĩtellectus, fragilitate voluntatis, & prauarum inclinationũ, & habituũ vinculis, quæ peccata, & vincula dicuntur. quæ omnia per gratiam sacramentalem etiam perfecte contrito collatam in toto vel in parte vtiq; soluuntur secundum Aug. supra, & Amb. lib. 1. de pęnit. c. 1. & Hugo. & Richar. de sancto Victore vbi infra in tertia opin. referuntur.

Ad quartam de leprosis Matth. 8. & Luc. 17. Respõdeo, vt supra ad primum quòd solum ibi significatur quòd Deus solus à se, & principaliter mundat per gratiam: sacerdos autem ministerialiter per sacramẽtum. Similiter quòd non nisi aliquo modo per aliqualem pœnitentiam mundatis, & initialiter sanatis à Christo sacramentalis absolutio, & per eam gratia salusque perfecta impendenda est, vt in responsione ad secundam & tertiam dictum est. Et hoc vult dicere Hieron. vbi supra, & nihil aliud. Primo enim significat quòd sicut sacerdotes veteris legis leprosum nõ auctoritatiue seu effectiue mũdabant: sic nec in lege noua ligant, vel soluunt à se, & principaliter. Est tamen differentia, quia etiam ministerialiter auctoritate Dei cooperantes per sacramentum idem efficiunt: in quo, & illos excellunt, sicut & nostra sacramenta nouæ legis in gratiæ collatione sacramenta veteris legis excellunt. Secundo ibi Hieron. vult dicere, quòd sacerdotes non possunt pro voluntate, & arbitrio suo quoscunque soluere, vel ligare, dãnando innocentes, & soluendo in peccatis perseuerare volentes; sic enim clauis sacramentalis erraret, & nihil faceret contra iudicium, & legem Dei, cum quo stat quòd possunt, & debent soluere quos dignos absolutione sacramentali rationabiliter iudicauerint, quales sunt illi de quibus infra artic. secundo, opin. quarta habetur. Nam ex eo quòd glos. interl. Ioan. vigesimo, quorum remiseritis peccata, ait, id est quos duabus clauibus scientiæ, & potestatis dignos remissione iudicaueritis, constat secundum Adri. quòd intelligitur non solum de iudicio declaratiouis verbalis, sed & de iudicio facti efficacis, quo sacerdos rationabiliter ex iudicio, & potestate absoluit. Verba nanque sacramentalia non solũ significatiua, sed & efficaciter sunt operatiua remissionis peccatorum in penitente disposito.

Ad quintam respondeo dupliciter, primo ad minorem, quòd licet sacerdos non possit penitentem gratia priuare, & culpabilem facere, vt patet: tamen bene potest ipsum ligare, eiusque peccata retinere: dum iure ac rationabiliter nõ absoluit, sed ligatum, vtpote indignum obnoxiumque æternę damnationi relinquit. Falsum est etiam quòd iure ac rationabiliter inuito sacerdote non absoluente possit quis per solam contritionẽ iustificari. Nam nemo post baptismum

mum iustificatur, qui actu, vel virtute votum non habet confitendi dignus absolutione sacerdotali. Et ita si dignus est, eius peccata sacerdos rationabiliter retinere non potest: neq; rationabiliter, sed irrationabiliter eo inuito pœnitens iustificatur. Si indignus est, iam eius peccata sacerdos rationabiliter retinet: neque ipso sacerdote sic rationabiliter inuito & peccata retinente peccator ille iustificabitur. Itaque remissio quæ fit in contritione dependet à clauibus: immo fit virtute clauium, sicut gratia quæ data fuit ante passionem CHRISTI virtute ipsius data est.

Secundo respondeo, etiam si totum antecedens concedatur, negatur consequentia secundum beatum Thom. opusc. 22. & Adria. de confessione, & Medina item de confessione quæst. 51. quia non eodem modo fit absolutio, & ligatio. Absolutio enim à culpa fit positiue, scilicet ministerialiter sacramentum impartiendo, & virtutem eius, & gratiam: vt sic pœnitens à Deo effectiue, & principaliter absoluatur per gratiam à peccatis. Ligatio autem siue retentio peccatorum fit negatiue, scilicet præsupposita causæ cognitione non impendendo sacramentum, utpote indigno: sed illum in ligamine suæ culpæ, & peccatorum relinquendo: & ita per solam declarationem fieri potest: remissio autem proprie non nisi per collationem remissionis, & gratiæ.

Opinio 2. Secunda opinio est, quòd sacramentum hoc non quidem in actu tantùm susceptum, sed in voto, seu proposito mentis habitum confert primam gratiam, & remittit culpam, & pęnam æternam adultis. In voto autem dicitur haberi, id est in contritione, in qua virtualiter includitur propositum suscipiendi hoc sacramentum oportune, secundum præceptum Christi, & ecclesiæ. Et ita saluat hæc opinio quòd hoc sacramentum vere operatur remissionem peccatorum, quam eius forma significat, ego te absoluo, quòd etiam ex opere operato confert primam gratiam & salutem: quia scilicet in voto id operatur, seu quatenus comprehendit contritionem veram, quę est pars eius: sine cuius sacramenti voto post baptismum prima gratia nō præstaretur quantumlibet contrito: quæ tamē daretur contrito sine aliorum sacramentorum voto, ex quo ad salutem necessaria non sunt. Iō hoc sacramentum sicut, & baptismus, & nō alia dicuntur cōferre primam gratiam iustificantē.

Quòd autem ita sit, quòd scilicet non actu tantum, sed in voto, id est in contritis hoc sacramentū id operetur, probatur dupliciter. primo quia quando actu suscipitur hoc sacramentum sine contritione non habetur gratia iustificans: cum cōtritione autem, iam virtute eius saltem natura præuie præcessit gratia, atq; remissio peccatorum: ergo prædictam remissionem, & gratiæ infusionem operatur hoc sacramentum in voto. Secundo probatur idem: quia forma sacramentalis, ego te absoluo, semper habet eundem sensum, neq; variatur propter varietatem pœnitentum. dum autem iam iustificati absoluuntur, non significat illos per eam vere tunc à culpa & pęna ęterna absolui: quia tunc falsa esset. ergo neque per eam tunc vere à prædictis absoluuntur illi qui non habent veram cōtritionem; aliàs prædicta forma variaretur. & ergo prædicta forma vera, & inuariabilis habet hunc sensum, quòd scilicet absolutio sacramētalis in voto habet effectum absolutionis peccatorum quam significat. Et hoc idem tenet hæc opinio de baptismo ab adultis suscepto, quòd scilicet, non nisi in voto, vel contritis confert primā gratiam, quamuis hoc & omnia sacramenta in actu suscepta conferant augmentum gratiæ cōtritis seu dispositis ad eam. Hæc opinio fuit quorundam antiquorum, vt referunt, & reprobant eam Alexander. 4. parte. quæst. 80. membro 1. art. 1. & Bonauen. in 4. distin. 18. art. 2. q. 1. & postea eam tenuerunt Okam, & Gabriel in 4. dist. 14. q. 2. notabili. 2. in responsione ad tertium argumentum, & in dist. 18. q. 1. & eius supplementum in 4. dist. 23. q. 2. ar. 2. latius & Maioris ead. distin. & quidam alij moderni. Sed neque hæc opinio videtur vera propter quinq; primo quia hoc sacramentū ex opere operato efficit remissionem peccatorum, quam significat eius forma, ego te absoluo à peccatis, sicut & ego te baptizo. sed hanc non præstat ex opere operato quando in voto tantum suscipitur, quia tūc virtute contritionis tantum: & per consequens ex opere tantum operātis habetur prima gratia iustificans: tunc.n. nihil operatur sacerdos aut clauis, aut sacramentum nondum realiter existēs. ergo quomódo realiter in actu suscipitur id efficit ex opere operato. Si dicatur quòd tunc etiā existit in voto & in voto operatur. Contra. quia sic potius operaretur idem in actu realiter existens, & applicatum, quàm intētionaliter in voto virtualiter tantum existens. Quia omnis res maiorem virtutem habet in sua reali applicatione, & realiter existens, quàm intentionaliter, & in proposito duntaxat; secundum Alex. Bonauentu. & cæt. vbi supra. Secundo arguitur ad idem: quia vel sacerdos potest realiter remittere peccata, vel non: si non, ergo frustra realiter est illi data potestas Ioann. 20. & Matth. 16. Si sic, quæro quando remittit natura, vel quando actualiter peccatorem sacramentaliter absolui: & sic habeo intentum contra opinionem. vel in voto tantum, quando uidelicet peccator prius contritionem habuit: sed tunc sacerdos nihil sacramentaliter operatur: quia nec ipse, nec sacramentum realiter est: sed *Reprobatio opi. 2.*

solius

solius contritionis virtute id totum sit vt dictum est, ergo non proprie sacerdos, neque realiter peccata dimittit, quod absit.

Tertio, quia si quando verba sacramentalia proferuntur, peccata nō remittūtur, sed prius per hoc sacramētum in voto remissa erant, ergo falsa est, tunc realiter & proprie illa forma sacramentalis, ego te absoluo, vbi significatur tunc de præsenti fieri absolutionem à peccatis quādo profertur. Neque.n. ibi significatur absolutio à debito cōfitēdi, sed à peccatis. Neq; ibi dicitur ego significo te absolutum à peccatis per absolutionem sacramentalē in voto susceptam, vt male ait opinio. Sic.n. forma sacramentalis realiter & proprie potius esset significatiua, quàm efficaciter operatiua remissionis peccatorū contra doctrinam ecclesiæ. Quarto, quia Ioan. 20. quorum remiseritis peccata, & Matth. 16. quodcunque solueris &c. secundū gl. ibidem sententiā sacerdotis sententia sequitur cœli, vbi apparet ꝙ sacerdos prius saltem natura absoluere debet, & deinde per sententiam Dei absolutiuam in cœlis approbari. Sed per sacramenta in voto iam opposito modo realiter fit: nam Deus ibi per contritionem prius remittit, & postea sequitē remissio sacramentalis realiter applicata. ergo opinio falsa.

Quinto, quia dicere ꝙ quia sacramentum pœnitentię comprehendit contritionem, quæ est pars eius, virtute cuius cōfert primam gratiam, ideo dicitur conferre primam gratiā ex opere operāto; hoc certe non stat. quia vndecunque etiā si ab actuali sacramēti susceptione talis contritio, vel dispositio ad gratiā proueniat: iam non nisi virtute cōtritionis ex opere operantis prima gratia cōferretur, vt supra probatū est. Itē hoc dicere non potest hęc opinio de baptismo. quia non habet contritionem partem ipsius, vt sic virtute eius habeat suum effectum collationis gratiæ. Et tamen opinio dicit idē esse iudicium de vtroque sacramēto. Adde quod Adrianus, & multi doctores dicūt, ꝙ si contritio habet virtutē iustificādi in lege gratię: id habet ante baptismū virtute eius actu vel virtute optati: post baptismū vero, virtute sacramēti pęnitētię in actu, vel in voto suscepti, & vt pars quędā ipsius est: & nō econtra, vt male dicere videtur opinio. Ad rationes autem opinionis huius Respōdeo ad primum negando ꝙ hoc sacramentum realiter susceptum sine contritione non conferat gratiā; dico.n. ꝙ eam confert etiam probabiliter tātum contritis, vt infra q. 2. in 4. opi. habetur. Ad secundum respondeo, ꝙ sensus formę sacramētalis verus & inuariatus est, ego confero tibi sacramentalem absolutionem habentem virtutem absoluendi à peccatis quoad culpā & pęnam ęternam &c. Si eges, vel nisi huic effectui

Responsio ad primū.

Ad secundum.

obijcem ponas, vel impedimentum. Et similem sensum habent omnes alię formę sacramentales baptismi, & extremę vnctionis, &c. etiamsi sanctificatis conferrentur, vt ait Alex. 4. parte. quæstio. 77. membro. 5. art. 7. & Hugo de sancto Victore vbi supra, quod formæ sacramentales non actum, vel euentum, sed virtutē suorum effectum significant.

Opinio tertia est, quòd licet per contritionem ante baptismum, & post eum ante absolutionem sacramentalem peccator iustificetur: at vero nunquam liberabitur à reatu damnationis æternæ ante baptismum, neque post eum ante sacramentalem absolutionem, nisi cum in articulo mortis locus non est horum sacramentorum susceptioni. Et hæc opinio dicit, & supponit alia duo. primum quod stat hominem in gratia simul, & in reatu ad pęnam ęternam esse: sicut olim sancti patres in limbo erant in gratia, seu charitate, & in reatu æternæ pœnæ damnati: à qua non nisi per mortem CHRISTI liberari potuerunt. Et quo ad hæc opinio est singularis. Secundo dicit, quòd per contritionem Deus solus per se dat gratiam seu charitatem remittitque culpam mortalem & tollit quicquid est iniquitatis & impietatis, id est, iniuriæ, & offensæ in peccatis, & absoluit à debito quod Richar. de sancto Victore, vbi infra, vocat debitum captiuitatis, & seruitutis peccati. Sacerdos autem, & sacramentum nullo modo habet potestatem, vel virtutem ad hæc, in quo concordat prima opinio Magistri, & aliorum; sed solum ad remittendum in parte pęnas temporales debitas pro peccatis: & ad absoluendum à debito quod hęc opinio appellat expiationis: & ad remittendum pœnam æternam, & commutandum illam in temporalem: ac perinde ad absoluendum à debito damnationis, vt Richardus appellat. quæ quidem cōmuniter fieri non creduntur sine gratiæ infusione, & quoad hoc secundum dictum hæc opinio etiam singularis est.

Opini. 3.

Hanc opin. tenet Hugo de sancto Victore libro 2. de sacramentis parte decimaquarta, capit. octauo. & Richar. de sancto Victore parte prima, tractatu de potestate ligandi, & absoluendi cap. duodecimo, quam & videtur probare Alexander quarta parte, quæstio. 79. membro tertio, artic. secundo, & eam referunt magister in quarta distin. decimaoctaua, & Bonauent. eadem distinctio. articul. secundo, quæst. prima, & eam reprobat vt insufficientem, & similiter Adrianus in 4. de clauibus. quæstio. 2. refert, sed neque probat, neque reprobat. Et tandem clarissimus doctor Medina magister meus de confessione quæstione quinquagesima prima, hanc opinionem tenet, sed cum moderamine, & limitatione, quòd scilicet intelli-

gatur de pœna æterna dãni,non sensus, quam ipse appellat exultationem æternam à regno cœlorum: sicut post remissam culpam patres cum gratia in limbo exulabant à regno cœlorũ quousque per CHRISTVM illis apertum fuit.Sic dicit de pœnitente,cui per contritionẽ Deus solus,non sacerdos neque sacramentum, confert primam gratiam culpamq; remittit, & pœnam sensus æternam. manet tamen damnatus exilio à gloria quousque per sacerdotalem absolutionem ei rite confitenti regnum cœlorum aperiatur. Itaque eo ipso quo peccator de peccatis suis vere confitetur redit in gratiam: & est absolute ordinatus ad gloriam secundum præsentem iustitiã,ita quòd si in tali statu gratiæ in quo est decederet, finaliter gloriam haberet:cum quo stat,quòd etiam secundum præsentem iustitiam sit etiam conditionaliter ordinatus ad pœnam damni æternam, seu ad exiliũ æternum à gloria, si videlicet per eũ stet quominus à sacerdote confessus absoluatur. Nam si per eum non stat vtique id non exigit Deus: sed supplet misericorditer secundum omnes opiniones.Hanc enim confessionem specialiter in lege gratiæ exigit Deus in peccati satisfactionem, & vt hoc onus sit leue cõfert gratiam in sacramento. Et potestatem contulit sacerdotibus per sacramentum non solum ad absolutionem à tali vinculo seu exilio gloriæ supra dicto: sed & à debito pœnarum temporalium in toto vel in parte, secundum dispositionem pęnitentis. & ideo sacerdos dicitur habere clauem regni cœlorum: quam exercet dum absoluit à peccatis,i.à vinculo pœnæ exilij prędicti, aliarumque pęnarum temporalium,vt dictum est. Ideo & sacramentum pœnitentiæ dicitur secunda tabula post naufragium.

Et cum hac opinione sic intellecta videntur cohærere auctoritates dicentes ꝙ solus Deus remittit culpã siue peccata: & maculam obdurationemq; peccati per gratiã tollit:& reatum æternæ pœnæ remittit,i.pęnæ sensus æternæ, vt ait prima opinio.Cohęrent etiam auctoritates & opiniones dicentes quòd sacerdos per sacramentum vere aperit cœlum, & peccata remittit,cum absoluit,s.à vinculo exilij seu relegationis æternæ iam dicto.Et cum hac opin. sic declarata concordare videtur licet non expresse Richar.& Alex.& alij vbi supra. Sed vt ipse doctor Medina per me postea singulariter requisitus dixit,hęc eius opinio differt à supradicta Hugonis & Richardi opinione etiã in hoc, quòd secundum opinionẽ illorum quando per peccatorem stat quo minus per sacerdotẽ absoluatur,& sic decedit à vita, etiam si prius fuerit contritus punietur æternaliter non solum pœna damni, sed etiam sensus, etiam pro illis de quibus erat contritus. Secundũ tamen hanc moderationem seu opinionem doctoris Medina, punietur soluta pro commissis quæ noluit confiteri,pœna tantum damni, si de illis fuerat prius contritus: punietur autem etiam pœna sensus pro illo peccato tantum quo noluit confiteri:qa nullo modo remissum est.Et huc tendit quod communiter dicitur, quòd peccata semel dimissa redeunt in recidiuante,s.quoad pęnam damni, & non solum per modum circunstantiæ. Probatur hæc opinio sic limitata, & declarata quo ad vtrunque punctũ,in quo differt ab alijs.quia id Ioan.20.quorum remiseritis peccata &c. vbi significatur præcedere sententiam sacerdotis, & subsequi absolutionem Dei in cœlis, non potest intelligi de absolutione tantum ostensiua seu declaratiua: sed de efficaciter operatiua, vt supra in reprobatione secundę opi.& infra q.2.in 4.opi.habetur. Nec de absolutione à peccatis quoad reatum pœnæ sensus æternę annexum ipsi culpę; quia hoc ad solum Deum pertinet, vt patet ex auctoritatibus primæ opi.suprapositæ. Neque de absolutione à peccatis quoad pęnam tantum temporalem; ex quo ad eius remissionem non est necesse peccata confiteri secundum omnes doctores: cum hic,& in purgatorio solui possit,ergo à sufficiente diuisione restat, vt de absolutione à peccatis quoad vinculum relegationis æternę à regno cœlorum, quæ stat cum statu gratiæ vt dictum est,intelligatur. Sed salua debita reuerentia Magistri mei supradicti hæc opinio nec in se,nec in fundamento videtur stare,neque à doctoribus cõiter approbatur. Nam contra vtrũque vbi dicitur ꝙ cum statu gratiæ post remissionem culpæ per contritionem manet reatus pęnæ æternæ relegationis à gloriæ,vt olim erat in limbo; Arguitur tripliciter,primo quia nulla auctoritate scripturę vel ecclesiæ diffinitione,aut sufficiẽte ratione id probatur,sed potius oppositũ. quia in peccatoribus adultis hæc tria nunc & semper sunt, & fuerunt annexa, s. culpa mortalis, reatus æternæ pœnæ sensus & damni, & reatus relegationis æternæ à regno gloriæ. Nam talis æterna relegatio à gloria reducitur ad æternam pęnã damni,vt patet.exulatio autem temporalis à gloria qualis de lege fuit in istis partibus olim in limbo vsque ad mortẽm CHRISTI, & nunc est in sanctis viris purgatorij,& vitæ huius,non facit ad rem.Quare falsum est quòd in illis erat exulatio æterna de lege vt nos loquimur,ergo remisso altero istorum trium per contritionem, vel per sacramentum iam simul semper & vbique, alia duo de lege necessario annexa, & inseparabilia remittuntur. Et id maxime est verum in lege gratiæ quando per CHRISTVM ianua rẽgni cœlorum aperta est. Neque enim dabitur instantia in viuis, vel in defunctis aliquo modo.

Secundo

Secundo arguitur, quia modo ista tria sint aliàs separabilia, modo non: quòd tamen quoad remissionem sint inseparabilia de lege, probatur per Aug. in psal. Beati quorum remissæ sunt iniquitates. vbi ait. remitti peccata est ea ad pęnam æternam non imputari. Nunc autē prædicta æterna exulatio siue reatus ad eam est æterna pęna damni, vel ad eam reducibilis, vt cōstat. ergo cum Aug. nihil excipiat: sequitur quòd qua rōne vna pęna ęterna remittitur, eadem & omnes aliæ pęnæ æternæ, & æterna exulatio cum ipsa culpa per contritionem, vel per sacramentum remittuntur, non ergo remissa culpa per contritionem manet exulatio vel aliqua ęterna pęna damni per sacerdotem in sacramento remittenda. Quod etiam confirmatur, quia olim ante legē gratiæ per contritionem, nō solum culpa, sed etiam omnis æterna pęna sensus, & damni, & æterna exulatio à gloria remittebatur. Quod inde patet, quia iustificati solum ad pœnam temporalem, & ad limbum sanctorum, vbi de lege relegatio erat duntaxat temporalis vsq; ad mortem CHRISTI, destinabatur vt supra dictum est. ergo etiam nunc cōtritio eandem & non minorem, immo maiorem virtutem habet in lege gratiæ. Nam ante institutionem sacramenti confessionis habetur Matth. 3. pęnitentiam agite, appropinquabit regnum cęlorum. Et à diebus Ioannis Baptistæ, regnum cęlorum vim patitur, & violenter rapiūt illud: quia videlicet iam incipiebat regnum cęlorū per CHRISTVM aperiri. Vbi & sine vlla differentia pęnarum æternarum Ireneus li. 3. cōtra hær. c. 35. ait, pœnitentibus largitur Deus benedictionem suam. Et in Concilio Lateranē. absolute diffinitū est, & c. firmiter, de sum. tri. & fide catho. habetur. Et si post susceptionem baptismi quisquam prolapsus fuerit per verā pœnitentiam pōt semper reparari. Et doctores communiter dicunt virtutem contritionis nunc & semper pœnitentem saltem ad eūdem statum gratiæ, & ius ad gloriam omnino restituere, in quo erat ante peccatum, secundū Ezech. 18. Quoties ingemuerit peccator omnium iniquitatum eius non recordabor. Tertio ad idem, quia si ex eo quòd dictum est, quorum remiseritis peccata remittuntur eis, recte colligitur etiam secundum hanc opinionē, ꝙ sacerdotes possunt remittere pęnam ęternam damni, aut exultationem æternam à regno cœlorum, ergo eadem ratione ex scripturis ipsis, vel alijs similiter dicentibus Deum remittere peccata pœnitētibus colligi debet, quòd Deus illis peccata remittit, non solum quoad culpā, sed ēt quo ad omnem pœnam & exulationem æternam. Neq; n. fauorabilius debet sacra scriptura pro sacerdotum quàm pro Dei auctoritate, seu potestate exponi. Et hæ tres rationes supradictæ procedunt tam contra præfatā opinionem sine limitatione, quàm cum limitatione, seu modificatione clarissimi doctoris Medina intellectum. Nam si sine dicta limitatione accipiatur, multa inconuenientia alia sequuntur ex ea, puta ꝙ quis sit in gratia, & filius Dei habens ius ad gloriam, simul & reus pęnæ æternæ filiusq; gehennæ, & perditionis vti Dei inimicus. Neq; ratio supra adducta pro illa opinione quicquam valet, quatenus dicit quòd id Io. 20. quorum remiseritis peccata &c. non potest intelligi de remissione quoad culpam, & pęnam æternam, quod reprobatum est supra contra primam opin. & amplius patebit id esse falsum in 4. opi. sequente. Sed neque dictæ opinioni suffragatur Aug. dicens quòd non potest quis à peccato iustificari nisi confessus fuerit ante peccatum. Et Beda super Iacob. 5. dicens, sine confessione nequeunt peccata dimitti. Nam hi omnes & alij doctores similiter loquētes solum ostendunt præceptum confessionis, & necessitatem eius actu vel virtute. Alioqui similiter inde probaretur pœnitentem per cōtritionem veram non posse iustificari sine confessione actuali, neque gratiam habere, quod omnino falsum est.

Responsio ad rationes huius opin.

Opinio 4.

Opinio quarta & vltima, in qua standum est, tenet quòd hoc sacramentum pœnitentiæ instrumentaliter, & sacerdos ministerialiter confert primam gratiam & salutem: & remittit peccata quoad culpam, & pęnam æternam quancunque: idq; ex dono, & gratia, & auctoritate, & operatione diuina, modo attingat virtute diuina productionem gratiæ modo nō, de quo nil nunc differimus. Ita quòd peccator aliqualiter attritus, de quo in secunda quæstione sequenti dicetur, virtute sacramenti fit vere contritus, & iustificatus, de iniusto, & de inimico amicus & gratus filius Dei, & hr̄s glorię.

Quod probatur quadrupliciter. 1. quia Ioā. 20. quorum remiseritis peccata &c. sacerdotes in sacramento proprie & vere peccata remittere possunt: & non fit differentia quoad culpā, vel pęnam hanc vel illam; ergo quoad hæc omnia, & per consequens non nisi per collationē primæ gratiæ iustificātis. Probatur antecedēs. Quia proprie remittere debitum non est solū declarare esse remissum, sed vere & proprie remittere. ergo similiter id fit dum Io. 20. Concessum est sacerdotibus à CHRISTO remittere peccata. Item quia ibi satis indicatur non esse prius in cœlo quàm à sacerdote in terra vere soluenda aut remittenda peccata, aut saltē aliquando vere soluenda, aut remittenda esse in cęlo, quia à sacerdote vere soluerentur, & remitterentur in terra. Nam si nunquam hoc futurum erat: potius dicendū fuisset quorum remiseritis

miseritis remissa vel soluta iam fuerunt. Neq; satis intelligi potest quomodo sacerdotibus asserere valeamus hanc potestatē retinendi peccata: si nunqua peccata retinentur à Deo quia retinentur, i. quia nō absoluuntur à sacerdote. Nam si nunquam sic possunt sacerdotes absoluere à peccatis vt primam gratiam conferant, faciantq; adeo non retineri peccata, quæ ante ipsorum absolutionem retinebantur; non igitur habent potestatem retinendi peccata. Sicut rector ciuitatis non haberet potestatem retinendi aliquos reos in carcere, aut illos inde soluendi: si nunquam posset quemquam eorum à carcere eripere, nisi ipsi potius compediti etiā eo inuito inde se possent liberare. Ita neque sacerdos recte diceretur clauem absolutionis & regni cœlorum habere: si nemini posset illud aperire: sed peccator potius per suam contritionē præfatam clauem haberet. Et confirmatur, qa sicut ex illis verbis Apoc. 3. qui habet clauem Dauid qui aperit, & nemo claudit, arguitur potestas Christi ad vere & proprie soluēda peccata quo ad culpam & pœnam æternam. Ita similiter ex Math. 16. Quodcunq; solueris super terram &c. & Ioan. 20. quorum miseritis peccata &c. arguitur potestas ministerialis sacerdotum ad vere peccata remittendum & ligandum quo ad omnia prędicta. Nam & ideo Christus præmisit Ioan. 20. Accipite spiritum sanctum, & sicut misit me pater, i. qua potestate & ad eundem finem: ita ego mitto vos & constituo vos pro me ad peccata per sacramentum quod nunc instituo vere remittendum. Ad solum namque declarandum peccata esse à Deo remissa certe parū necessaria erat spiritus sancti donatio atque potestas. Neque valent euasiones & glossæ prædictarum auctoritatum quæ infra in corolarijs in fine huius opin. refutantur. Secundo principaliter probatur opin: quia sacramentum pœnitentiæ est secunda tabula post naufragium secundum Hiero. super Esa. 3 & epistola prima de virginitate ad Demetriadem, & habetur de pœnitentia dist. 1. c. secunda tabula. Et Tertulianum lib. de pœnitentia, & Cyprianum, & Bonauc. & etiā Tho. 3. par. q. 84. art. 6. & alios doctores cōmuniter. Et non solum id dicitur de pęnitentia virtute, sed potius de sacramento, vt ait concilium Tridentinum sess. 6. c. 14 quòd Christiani hominis pęnitētia, quam secundam tabulam post naufragium sancti patres appellauerunt, cōtinet nō solum cessationem à peccatis & eorum detestationem, sed & sacramentalem eorum confessionem & satisfactionem. Hæc ibi. Et etiam medicina contra peccata post baptismum, qui prima tabula nuncupatur, viuificans mortuos secundum communiter doctores infra allegatos, ergo sicut baptismus actu susceptus vere liberat à morte peccati ex opere operato conferens primam gratiam iustificantem etiam adultis, qui sine illo periclitarentur, nec illam haberent; ita & pœnitentiæ sacramentum. Neque enim minus aperta sunt priuilegia clauiū ad remittēda peccata actualia, quàm baptismi ad originale simul & actuale remittendū. Alioqui non esset secunda tabula post naufragium & medicina salutaris aut uiuificans mortuos, secundum c. presbiter. & c. agnouimus. 26. q. 6. si non nisi iam viuis aut sanis ad vitam prodest & salutem. Nam si hac via sacramenti pœnitentiæ peccator non redit in gratiā iustificantem: certe per eam non esset nunc quam ante legem gratię facilior facta via salutis, cuius tamen oppositum communiter dicunt doctores.

Tertio probatur opinio, quia in c. presbyter, 26. q. 6. habetur quòd presbyter denegans pœnitentiam, i. absolutionem morientibus; reus erit animarum. Et statim in c. agnouimus. ea. q. de presbitero negante morientibus absolutionem petentibus dicitur, quid aliud est nisi morienti mortem addere, eiusq; animam sua crudelitate ne absoluta esse possit occidere? ergo inde videtur, quòd absolutio sacramentalis in casu vitam prętaret ijs qui moriuntur, alioqui ea denegata non daretur causa condemnationis ipsis morientibus. Neque ad hoc valet primo dicere, quòd ibi loquitur textus de absolutione ab excōmunicatione, de qua tota illa 6. quæstio procedit. Nam occasione absolutionis ab excommunicatione ibi principaliter intente, etiam de absolutione à peccatis sacramētali interim agitur expresse, vt patet quia ibidem in c. agnouimus, dicitur: cui autem pœnitentia non negatur, nec reconciliatio. vbi constat, quòd de pœnitentia, quæ in sacramento hoc fit, textus dicit, quòd cui illa vel absolutio à peccatis non negatur ab ecclesia in illo articulo mortis, non debet etiam negari reconciliatio, i. absolutio ab excommunicatione. Sic namque sæpe contingit occasione vnius materiæ interim agi de alia illi annexa. Neque secundo valet dicere, vt dicit clar. ssimus doctor Medina de confessione, q. 52 quòd id ideo dicitur in dicto textu de negante absolutionem à peccatis: quia videlicet occasionaliter est causa dānationis, & mortis æternæ, dum ex negatione absolutionis sacerdos dat causam desperationis infirmo, maxime si probabiliter creditur propter hoc quasi desperatus obiturus, qui absolutus valde confortaretur, & viuificaretur cōtra dæmonum tētationis ad salutem. Et quòd hæc glossa non valeat inde patet, quia id non significatur in textu, sed quòd sacerdotis crudelitas stat in hoc, quòd negatio absolutionis sacramentalis est occidere animam infirmi morituri ne possit esse absoluta, s. a Deo per

gratiam. Et ibidem in c. agnouimus, sequitur. salutem ergo hominum adimit qui tẽpore mortis ei denegat pœnitentiam, i. sacramentalem absolutionem. Nam per negationem absolutionis ab excommunicatione duntaxat, quę & pœnitentia non dicitur, vtique non tollitur salus pœnitentis. Quarto principaliter probatur opinio per auctoritates doctorum, quia gloss. Matth. 16. & Aug. contra quinque hæreses dicit ꝙ ecclesia põt oĩa peccata dimittere, quia ei datæ sunt claues regni cęlorum. Et idem lib. 2. de adulte. coniug. c. 9. & c. fi. de pœn. dist. 1. habetur in fine, Deus salutis & sanctitatis auctor atque largitor plerumque præbet hanc suæ pęnitẽtiæ medicinam inuisibili administratione, plerumque medicorum operatione. Item Chris. lib. 3. dialogorum ait. Hæc est excellentia euangelij sacerdotum supra sacerdotes veteris legis, quòd illi lepram ostendebant corporalem esse mundatam: hi vero spiritualem probant simul & mundant. Et idem homilia 85. super id Ioa. 20. Quorum remiseritis peccata &c. ait: Non erraret quispiam si tunc eos potestatem quãdã & gratiam spiritualem accepisse diceret: nõ tãtum vt mortuos suscitarent & virtutem ostẽderent; sed vt peccata dimitterent: differentes enim sunt gratię spiritus. Item in 6. tomo suorũ operum tractatu de dignitate sacerdotali lib. 3. c. 6. ait sacerdotes legis gratiæ non corporis lepram, vt illi veteris legis: sed immundiciam mẽtium non ex parte probandi, sed omnifariã mũdandi obtinent potestatẽ, & indulgendi peccata. Item Ambr. lib. de pœnitentia, c. 7. contra Nouatianos ait. Cur baptizatis si per hominem peccata dimitti nõ licet? vtique in baptismo remissio peccatorum est. Quid interest vtrum per pęnitẽtiam an per lauacrum hoc ius sibi datum vendicent sacerdotes? Nonnè Dei nomen vtrobique operatur? Et ad idem est Hilarius super Matt. 16. quodcũq; solueris &c. & Theophi. ibidem ait quòd diuinam auctoritatem sacerdotes habent ad soluenda peccata: & honorandi sunt vt Deus, etiam si mali sint: quia donorum diuinorum ministri sunt: & per eos gratia operatur. Ad idem est Cyrillus lib. 12. super Ioa. c. 56. dicens. Cùm sacerdotes peccata remittunt aut detinent; spiritus qui habitat in eis per eos id facit. Et Bern. serm. 1. beati Petri & Pauli ait. Quid illo potẽtius qui claues regni cœlorũ tàm singulariter accepit, vt præcedat sententia Petri sententiam cęli. Et tandem concilium Florentinum sub Eugenio. 4. ait. Sacerdotes vere absoluere, & sacramentum pęnitentiæ esse peccatorum remissionem. Et in concilio Tridentino sess. 3. sub Iulio 3. c. 3. habetur quòd effectus huius sacramẽti quantum ad eius vim & efficaciam pertinet, recõciliatio est cum Deo. Et inferius c. 6. habetur. Hoc concilium docet sacerdotes tanquam Christi ministros functionem remittendi peccata exercere: eosque habere non solum ministeriũ annunciandi euangelium vel declarandi remissa esse peccata: sed ad instar actus iudicialis & ab ipso velut à iudice sententia pronunciatur. Hæc ibi. Corolarie sequitur ex dictis primo, quòd forma sacramentalis non solũ est ostensiua, vel significatiua remissionis peccatorum, sed etiã efficaciter operatiua. Neque valet glossa seu potius euasio dicens, ego te absoluo, i. absolutum significo iudicialiter vel ostendo. Quod quadrupliciter probatur. tum primo quia secundũ glo. Matth. 16. sententia cœli sequitur sententiam sacerdotis, i. eam approbat, ergo eam præsupponit vere absolutiuam vel ligatiuam latam esse. Tum secundo quia quæro à quo & cui ostenditur absolutus? à Deo vel ab ecclesia? Non ab ecclesia: cum per opinantem oppositum non fuerit ante absolutus ab ea. Non etiam à Deo: quia tunc sensus esset, quæ ostenditis à me esse remissa vel absoluta, ego quoque soluam siue remittam, & econuerso, iste autem sensus est absurdus. Nã si remissio per Deũ facta præcedit remissionẽ seu sententiam sacerdotis, ergo nihil facit ad remissionem peccatorũ, ꝙ sacerdos postea oñdat illũ esse absolutũ à Deo vel non. *Corolarium primum.*

Item neque Deo id ostenditur, vt constat; neque ipsismet pœnitentibus aut sacerdotibus ipsis aut ecclesiæ, sacerdotes ostendunt peccatores esse absolutos. Quia ipsi pœnitentes possunt de sua iustificatione, & nos de illorũ absolutione, seu etiam iustificatione ambigere: cũ ex fide certo scire non possimus quod nullus intercesserit obex, aut quòd sufficiens fuerit dispositio pœnitentis cũ sacramento ad fructum absolutionis vel gratiam sacramentalẽ obtinẽdam. Secretissimus etiam est forus sacramentalis: neq; in iudicium ecclesiæ exterius deferri possunt, quæ inter pœnitentem & sacerdotẽ aguntur. Igitur non sine periculo falsitatis manifeste possunt dici hæc verba, ego te absoluo, i. absolutũ à peccatis ostendo, vt probatũ est.

Tum tertio quia similiter peccata quoad pęnam temporalem mortalium & venialium iam quoad culpam remissorum sacerdos in sacramẽto nõ vere remitteret, sed ostenderat esse remissa; sicut & quoad culpam & pęnam æternam, id quod omnes doctores cuiuscũque opinionis constanter negant, ergo eodem modo vere ibi virtute sacramenti remittitur culpa & pœna tẽporalis & æterna, & non ostenditur solum esse remissa, cum ibi nulla fiat differentia. Tum demũ quarto idem patet: quia talem sensum, ego te absoluo, i. significo te absolutum irrident cõmuniter doctores, præsertim Richardus de sancto Victore par. 1. de absolutione sacramentali c. 12. Et Hugo de sancto Victore lib. 2. de sacramentis

mentis par. 14. c. 8. & glo. Matth. 16. Quodcũq; solueris &c. Et doctores supra allegati. in 4. probatione.

Corolarium secundum. Secundo corolarie sequitur ex dictis, ꝙ non valet alia glossa vel potius cuasio dicens, quòd prædicta potestas remittendi peccata intelligitur solum quo ad pœnam temporalem & reliquias peccatorum: cum ibi supra dicatur potestas ad mortuos suscitandum, & animæ sordes lepramq; mundãdum, & à culpa iustificandũ, & à peccatis absolute sine vlla restrictione: sicut & baptismus mundat à peccatis quo ad culpam, & pœnam.

Corolarium tertium. Tertio corolarie sequitur, ꝙ non valet alia glossa, saltem non sufficit dicere quòd ideo dicitur in hoc sacramento peccata remitti, quia in sacramento confertur gratia, per quam magis peccata remittuntur, & culpa expellitur, vt de sacramentis omnibus in generali in 3. par. q. 62. art. 2. & de sacramento confirmationis specialiter ait beatus Tho. & communiter doctores. Nã similiter diceremus per omnia sacramẽta in quibus gratia confertur æque peccata remitti atq; per sacramentum pœnitentiæ, licet per hoc magis quàm per alia. Neque dare gratiam solum est idem quod eam augere, sed est gratum & amicum de non grato facere Deo.

Corolarium quartum. Quarto corolarie sequitur, ꝙ non valet alia glossa vel euasio dicens, quòd quo ad ecclesiam solum sit prædicta culpæ remissio in hoc sacramento. Nam licet fiat quo ad ecclesiam secundum Aug. in enchiridio. c. 62. præcipue tamen fit etiam coram Deo, vt significatur manifeste Ioa. 20. quorum remiseritis peccata remittuntur eis, sãme secundũ glossam & doctores cõmuniter ibi. Et Matth. 16. quodcunque solueris super terram erit solutum & in cœlo.

Responsio aũt ad opposita argumẽta, patet ex Responsione ad motiua opinionũ præcedentium, vt latius supra posita sunt. Hanc quartã opinionem tenent communiter doctores in 4. dist. 18. & signanter beatus Tho. dist. 17. q. 14. & 18. & dist. 18. q. 3. & dist. 23. q. 2. & 3. parte sũ. q. 83. art. 3. & q. 86. art. 1. & 6. & in opusculo. 22. & in 4. quodlibeto, art. 10. Et Alexander Alensis, 4. par. q. 60. mẽbro primo art. 3. & latius q. 77. membro 5. art. 7. licet propter difficultatẽ materiæ videatur variare, dum alibi videtur cum 1. & 3. opinione tenere vbi supra allegatus est, sed sano modo intellectus sibi constat. Similiter & Bonauentura in 4. distin. 17. articulo 4. q. 3. & art. 2. q. 4. Quamuis distin. 18. art. 1. etiã videatur cum prima opinione Magistri. Item Richardus in 4. distin. 17. art. 2. q. 8. & distin. 18. ar. 2. q. 1. Item Scotus dist. n. 14. q. 4. & distin. 18. q. 2. Item Durandus distin. 18. & 17. q. 13. Et Palud. & Capreolus dist. 17. q. 2. Et Gerson alphab. 34. lib. 3. Et Abulen. Matth. 16. q. 76. & Leuit. 1. q. 16. Item Adrianus de clauibus, q. 2. quamuis in 5. quodlibeto, art. 3. aliqualiter dissonare videatur, sed vere non dissonat. Itẽ Caietanus in 3. quodlibeto q. 12. quæsito 2. de confessione. Et Vega de iustificatione, lib. 9. c. 14. 15. Et Soto in 4. distin. 18. q. 3. art. 1. & tandem omnes fere, vt ipse etiã Gabriel qui tenet oppositum in 4. distin. 14. q. 2. notabili. 2. confitetur.

QVAESTIO II.

Qualis dispositio aut displicentia peccati requiratur & sufficiat cum hoc sacramento ad primam gratiam iustificantem.

RESPONDEO quòd in hoc sunt quatuor opiniones. quarum prima tenet, ꝙ est necessaria vera cõtritio, quam opi. tenẽt Okam & Gabriel in 4. dist. n. 14. & omnes doctores tenentes tres priores opiniones in articulo præcedẽte, quia hæc opinio sequitur ex ipsarum fundamentis: sed quia illa corruunt vt ibi visum est: ideo & hæc opinio ibi superædificata stare nõ potest, nisi vt infra in 4. opinio. recte intelligatur sicut & recte intelligenda est. *Opinio prima.*

OPINIO secunda Scoti in 4. dist. 14. q. 1. & 4. & sequaciũ est, ꝙ displicentia de peccatis omnibus propter Deum cũ proposito cauendi in futurum si non est sufficienter intensa aut continuata quãtum requiritur secundum Dei legẽ aut voluntatem, sufficit cũ sacramento cõfessionis ad primam gratiam iustificãtem: quæ tamen sine sacramento non sufficeret, & talis dicitur attritio quæ virtute sacramenti fit contritio: & non alia. Et ita secundum hanc opinionẽ attritio dupliciter differt à contritione. primo intrinsece penes intensionẽ & remissionẽ, vt si remissus dolor voluntatis vel non sufficienter continuatus, & per consequens per se non sufficiens dispositio ad gratiam sit attritio: intensus vero aut sufficienter cõtinuatus & per se sufficiens ad gratiam de lege sit contritio. Secũdo modo differt extrinseca denominatione, vt si attritio sit omnis dolor non informatus gratia: contritio vero iam gratia formatus. Vnde idẽ dolor prius est attritio, & accedente sacramento per gratiam ibi collatam fit contritio. *Opinio secunda.*

Vbi nota ꝙ decipiuntur Gabriel in 4. distin. 14. q. 2. notabili. 2. & Almain. ea. dist. q. 4. & Adri. in 5. quodlibeto art. 3. in Respõsione ad secundũ argumentũ principale & Siluestrina tit. confessio. 1. q. 21. & Summa Angelica cõfessio. 1. §. 27. & confessio. 2. §. 1. & Sũma Rossella cõfessio. 1. §. 4. & quidã alij putantes Scotũ vbi supra sensisse nullo dolore de peccatis habito, dummodo non sit ad peccatum aliquis actualis affectus seu complacentia, sit vero animus ad suscipiẽdum sacramentum baptismi vel confessionis

nis in remissionem peccatorum, talem peccatorem virtute sacramenti primã gratiam suscipere iustificantem & salutem. Sed quòd non ita senserit Scotus inde constat, quòd vbi supra distin.14.q.4.seipsum explicat expresse dicens, ꝙ requiritur & sufficit cũ hoc sacramento displicentia saltem, aliàs de se insufficiens quæ supra dicta est. Et in distin.4.q.5. agens de baptismo idem dicit expresius. Et ad idem est in primo distin.43.q.1. Et in 3.distin.19.q.1.& 2. Itaque Scotus ponit duo remedia peccatorum: primũ sine sacramento: & hoc est per veram contritionem: quę secũdum eum est dolor propter Deũ sufficienter intensus vel continuatus: alterum cum sacramento, & est per attritionem: quæ secũdum eum est dolor etiam si sit propter Deũ, non tamẽ sufficienter intensus vel cõtinuatus. Et de hoc loquitur in 4.dist.14.q.1.vt supra dictum est. Vt etiam Vega de iustificatione lib. 9.c.15.& lib.13.c.23.24.late prosequitur & alii qualiter Soto de natura & gratia lib.2.c.15.

Et hęc opinio præsupponit vt fundamẽtum, quòd ad verã contritionem quę de lege sit sufficiens dispositio ad primam gratiam iustificantẽ, est necessarium, quòd sit displicẽtia omniũ peccatorum propter Deum, sufficienter intensa in certo gradu à Deo determinato: dicit tamen, quòd defectu huius intẽsionis põt supplere temporis continuatio. Et quidem quo ad intensionem requisitam idẽ cum Scoto prima facie tenere videntur Alexander Alẽsis q.4. par. 68.membro 1.art.2.&3. Et Bonau.in 4.dist.16. art.4.q.1.& dist.17.art.2.q.2. Et Richardus distin.17.art.1.q.5. Et beatus Tho.in 4.dist.43.q. 2.art.3. simul cum dictis ab eo in secũda secundæ, q.24.art.6. Et in 4.disti.17.art.3. Et Palude in 4.dist.17.q.7.q.8. Et Adrianus de pęnitentia & in 5. quodlib. ar.3. nisi forte vt ait Vega de iustificatione lib.13.c.25. hi doctores dicentes requiri dolorem maximũ intensiue intelligãt appreciatiue actu vel virtute, aut super omnia, vt alii doctores cõiter dicunt, quod tunc fit quãdo ita displicet homini peccasse vt nulla ratione velit consensisse, aut de cetero cõsentire peccato, idq; propter Deum, quod & ego credo sic illos intellexisse. Et quo ad continuationem supplentem defectũ intensionis tenet Scotus in 4.dist.14.q. 2.ar.2. & q.3. art.1. & latius q.4. Et Richardus vbi supra: licet Almayn in 4. dist.14.q.2.dicat quòd id nõ clare dicit Scotus, sed quòd ex eius dictis elicitur. Sed hæc opinio prædicta quo ad intensionẽ requisitam probatur dupliciter. primo quia secundum rectam rationem, & Deut.20. pro mensura delicti erit & plagarum modus, quod secũdum glossam & Gregorium intelligitur quo ad satisfactionẽ pro delicto, & nõ est maior ratio de satisfactione quo ad pœnam, quàm quo ad culpã: ex quo vtrobique est iustitia cum misericordia. ergo sicut ad satisfactionem pro delicto quo ad pœnã requiritur intensior pęna pro grauiore, seu maiore peccato: ita etiam quo ad culpam intẽsior contritio: & per consequẽs de quolibet mortali requiritur aliquã intẽsa cõtritio in certo gradu soli Deo cognito & statuto: ita quòd minor non sufficit. Secundo probatur idem per Aug. vt habetur de pœn.dist.3.c.sunt plures. Et sermone.11.ad fratres in eremo. & sermone 7. ad eosdem. & sermone 7.de tempore. Et Ambro. lib.2.de pœnitẽtia.c.10. Et Cypria.sermone.5. de lapsis: dicẽtem. quàm magna deliquimus tã granditer defleamus. alto vulneri diligens & lõga medicina nõ desit. pœnitentia minor crimine non sit &c. Et Chrisost.lib.2.de compunctione. & super id ad Rom.8. Spiritus postulat pro nobis gemitibus. Et Greg.in psal.50. Et Ber.in lib.de modo viuendi, c.1.& 27. & communiter doctores dicẽtes esse necessaria lamenta, afflictionẽ spiritus contribulati, gemitus & huiusmodi ad peccati expiationem & indulgẽtiam; quæ sine magna displicentię intensione esse nõ possunt. Tertio probatur idem specialiter quo ad tẽporis continuationem supplentem defectum intẽsionis. quia licet non essentialiter, at vero accidentaliter melior est idem actus continuatus per multum, quàm per paruum tẽpus: sicut & perseuerãs est melior quàm non perseuerans: & continuatio displicẽtię per maius tẽpus æquiualet in bonitate intẽsioni eiusdem in minori tẽpore, vt de hoc latius Angest. in morali c.9. ergo bonitas cõtinuationis supplet defectũ bonitatis debitæ intensionis, patet consequentia; quia ad Dei misericordiam pertinet bonum æquiualens acceptare.

Sed hæc opinio quo ad intensionem nõ tenetur communiter à doctoribus: & multo minus quo ad cõtinuationem displicentię. quia nec videtur auctoritas aut ratio sufficiẽs ad id: sed potius oppositũ, vt in c.talis, c.sunt plures, de poenit.dis.3.ex Chrisost. de reparatione lapsi, & in prologo super Io. Item quia nõ videtur, quòd Deus nos obliget ad gradum & modũ actus incognitum, sicut nec ad legẽ incognitam & nondum sufficienter promulgatam, vt Adria. in 5. quodlibeto, & Medina de pęnitẽtia, q.5. & Vega de iustificatione lib.13.c. 23. 24. latius prosequuntur. *Reprobatio opinionis.*

Ad rõnes Scoti supra positas Rñdeo ad primam negando minorem, & illa adhuc concessa negatur cõsequentia. tum primo quia nõ tenetur peccator in hac tantum vita per viam pœnitentiæ illam iustitiam punitiuã exequi: cum possit velle iam pati in purgatorio, vt late probat Medina vbi supra. tũ secũdo quia & si ad id in hac vita peccator teneretur: non tamẽ attẽditur semper maior pœna aut satisfactio penes *Respon. ad primam.*

maiorem intēsionem, continuationem, aut delectationem peccati: sed penes maiorem grauitatem eius vel offensæ. Ita videlicet vt grauiori peccato grauior vel acerbior licet non intensior pœna debeatur, vt ait Durandus in 2. dist. 42. q. 7. Et Angest. in morali. c. 3. tum 3. quia secundum Thomam prima secunde q. 71. art. 3. & & ibi Caietanus. Et Scotus in 2. dist. 35. Et Almayn in 4. distin. 14. q. 2. ex Adam Godam, & communiter doctores, conuersio ad Deum per contritionem respondet auersioni ab eo, in quo stat formalis ratio peccati mortalis, ergo sicut ad auersionem est impertinens intēsio vel continuatio actus: ita & ad cōuersionem ad ipsum per contritionem. Pœna autem respondet non solum auersioni, sed etiam conuersioni voluntatis ad creaturam, in qua non formalis, sed materialis est ratio peccati. Ideo secundum mensuram delectationis maioris vel minoris in peccato intra genus seu speciem grauitatis eius sæpe licet non semper secundum iustitiam respōdet maior vel minor intensio pœnæ.

Respon. ad secundam. Ad secundam respondeo dupliciter primo ꝙ omnes illę auctoritates intelliguntur de displicentiæ magnitudine non quidem intensiua seu graduali, sed platiua: qua videlicet actualiter vel virtualiter nollet homo offendisse Deū pro quocunq; bono creato. Secundo Respondeo ꝙ talis intēsio & lachrimæ corporales afflictio & gemitus requirūtur ad plenam expiationem & indulgentiā peccatorum quo ad culpam & pęnam: vt sic omnino placetur Deus: & eo pręsertim tempore vbi non erat tanta indulgētiarum abundantia, quando doctores illi loquebantur.

Respon. ad tertiam. Ad tertiam Respondeo. potest maior negari vt infra q. 9. dubio 4. in 5. opinione: sed adhuc cōcessa maiore quo ad bonitatem actus: negatur vtrūque quo ad impletionē legis & quo ad alios effectus. Neque enim ad impletionem legis sufficit æquiualens exhibere: nisi Deus aut legislator alius acceptet: aut nisi lex id alternatiue exigens admittat. Quod patet, quia qui tenetur hodie ieiunare non sufficit si loco eius oret tota die vel det eleemosynam, aut se flagellet, & huiusmodi. Cum autem nō appareat vbi Deus statuerit se continuationem actus pro eius intēsione acceptare etiamsi intensio aliqua esset in obligatione. Neque oportet secundum legem Deum facere omnem misericordiam secundum omnem modum possibilem. Potest enim multa alia & alijs modis misericorditer agere quæ non agit. Neque decet ipsum de lege agere, nisi ea quæ & quomodo agit & statuit: ꝙ si aliter vellet agere & statuere, id vtique tunc ipsum deceret: quia prima regula totius bonitatis atque decentiæ voluntas diuina est, igitur illa ratio non valet.

Opinio tertia. Tertia opinio beati Thomæ & multorum aliorum inferius allegatorum stat in tribus pūctis secundum triplicem attritionem seu potius dispositionem accedētium ad hoc sacramentū. Quarū prima non sufficit vt ibi sit sacramentū. secunda sufficit vt sit verum, non tamē formatum & fructuosum tunc sed informe sacramentum. tertia sufficit vt sit verū & formatum seu fructuosum. tametsi hęc omnia tria puncta non ab omnibus doctoribus huius opinionis explicantur: sed partim ab his partim ab illis, vt inferius in probationis notabuntur.

Primū punctum Igitur primum punctū est de prima in dispositione, quę cum confessione & absolutione nō sufficit vt ibi sit sacramentū, qualis est indispositio eorum qui sine vlla displicētia vel cū proposito peccatorum scientes se non esse dispositos neque pœnitentes confitētur, etiamsi hanc suam indispositionem explicent in cōfessione. Vel secundo si habent aliquam displicentiā: at ex proposito scienter sine rationabili causa dimidiant confessionem. Vel tertio qui nullo modo intendunt sacramentum vel absolutionē sacramentalem accipere: sed solum secreto de aliquo negotio colloqui cum confessore: aut pęnam humanam vitare: vel solo intuitu humano specietenus cōfiteri sine vllo respectu ad Deū, prout à timore hominum ne pecunia mulctentur, vel ne confusi excommunicati notentur in populo, & huiusmodi. Quia hi omnes non suscipiunt verum sacramētum etiam si forma sacramētalis absolutionis proferatur. Et ideo postea talis confessio reiteranda est ad Dei pręceptum & ecclesiæ adimplendum. Probatur quia vbi non est materia huius sacramenti nō est ipsum sacramentū: quia eius essentia necessario constat ex materia & forma, sed materia necessaria huius sacramenti est pœnitens saltem imperfecte per attritionem aliquam integre de omnib. se accusans vel confitens, quia Deum offendit, vt patet tum primo ex concilio Florentino sub Eugenio 4. vbi dicitur, quòd materia vel quasi materia huius sacramenti est peccatum contritum & confessum. Ait enim concilium. quasi materia huius sacramenti sunt actus pœnitentis: qui in tres distinguuntur partes, cordis cōtritionem, oris confessionem, operis satisfactionē. Hæc ibi. Et hoc idē habetur in concilio Tridentino sess. penultima de sacramentis c. 4. Vnde liquet ꝙ contritio, cuius nomine ēt attritio intelligitur, vt in 2. puncto latius de hoc, est pars huius sacramenti, vt ēt ratio exterioris cōfessionis vere & nō ficte accusatorie de offensa Dei. Quòdq; ad confessionē vere accusatoriā, quæ est materia propinqua huius sacramenti, pertinet vt pœnitens oīa mortalia integre confiteatur, ita quòd à proposito sine causa rationabili nullum mortale cuius habet conscientiam omittat. Tum secundo idem patet. Nam

confeſsio quæ à nulla cordis pœnitentia proficiſcitur non vere, ſed ficte accuſatoria & quaſi hiſtoriæ narratio eſt; & ex conſequenti nō poteſt eſſe ſufficiēs materia huius ſacramēti: quæ accuſationem peccati aliquo modo diſplicentis quia Deum offendit repræſentat. Igitur vbi nulla eſt diſplicentia offenſæ Dei, nullumue propoſitum cauēdi in futurum, vel vbi ex propoſito per ſe dimidiata confeſsio eſt: nullo modo eſt verum ſacramentū, neque ſufficiens materia eius; ex quo ſuper eam forma abſolutionis ſacramentalis non poteſt cadere, & niſi ex vtraque ſacramentum hoc conſtare nō poteſt. Fit inde quòd per talem confeſsionē non vere, ſed ſolum apparenter ſacramentalē præcepto diuino vel humano confeſsionem ſacramentalem præcipienti homo non ſatisfacit: ſed talis confeſsio reiteranda eſt.

Et in hoc primo puncto omnes doctores cōcordant: neque de hoc videtur dubitandum, vt patet apud B. Tho. in 4. diſtin. 14. quæſt. 1. artic. 1. quæſt. 4. & diſtin. 16. quæſt. 1. articu. 1. quæſt. 14. Et 3. parte quæſt. 86. artic. 2. & 6. & quæſt. 85. artic. 2. & quæſt. 90. artic. 2. Et Durandus in 4. diſtin. 17. quęſt. 13. quamuis diſtin. 16. quæſt. prima aliqualiter videatur diſſonare. Item Palude ead. diſt. quæſt. vlti. Et Capreolus quæſt. 2. Contra quēdam Bernardum de Ganaco qui male tenuerat oppoſitum. Ad idem eſt etiā Gabriel ead. diſtin. & Caietanus in ſecundo quodlibeto q. 5. de confeſsione, & quæſt. 1. de contritione. Et clariſsimus Medina de confeſsione, quæſt. 22. quæſt. 28. & quæſt. 51. & Cano de pœnitentia, Et tādem Soto in 4. diſtin. 18. q. 3. art. 2. & 3. Ex dictis patet quomodo verum ſit, ꝙ Silueſter titu. confeſsio. 1. quæſt. 7. & alij Summiſtæ communiter dicunt, quòd non eſt ſacramentalis neque, valida confeſsio eorū qui principaliter confitentur propter vanam gloriam vt ſcilicet, boni æſtimētur, vel ne notētur in populo, vel ne pecunia mulctentur, neue excommunicati confundantur apud homines, vel ob aliud malum vel temporalem finem. Nam hoc eſt verum ſi id in tali confeſsione ita intendūt, quòd nullo modo ſacramētum recipere volūt, ſed ſolum prædictum ſuum finem temporalem per eum modum confeſsionis obtinere. Quod ſi ſacramentalem confeſsionem tandem facere & abſolutionem ſumere intendāt, quamuis prædictis finibus temporalibus inducti, ita etiam quòd non aliter confiterentur: tunc certe confeſsio eſt ſacramentalis & valida ſecūdum hanc tertiam opinionem Thomiſtarum. Immo & vt ait Soto vbi ſupra articu. 3. quamuis confeſsio hæc non ſit actus virtutis, quia eſt peccatum veniale: tamen quia veniale peccatū nō eſt obex gratiæ, fieri poteſt, vt non ſolum ſit ſacramentalis, ſed etiam fructuoſa, ſi alium defectum nō habet. Nam nihil obſtat quo minus quis poſsit ſpe veniæ & gratię habēdæ vere cōfiteri ſimul & ob vanam gloriam vel ob alium finem tēporalem. Quando vero ob finem aliàs mortalem fieret: quia tūc homo eſt in affectu peccati, nō quidem fructuoſa, ſed ſacramentalis tantum, & valida confeſsio eſſe poteſt, iuxta ea quæ in ſecundo puncto ſequenti dicentur: poterit etiam omni dolore, vel propoſito cauēdi in futurum ea confeſsio adeo vacua eſſe, vt neque ſacramētalis ſit. Neque contra ſupra dicta Scotus vnquam dixit aut ſenſit oppoſitum vt ſupra in ſecunda opinione huius articuli habetur. ſed neque Caietanus. 3. par. quæſt. 86. artic. 2. vt quidam eis imponunt. Et pulchre de hoc agit Soto vbi ſupra, & de natura & gratia lib. 2. ca. 13. & 15. & Vega de iuſtificatione lib. 9. c. 15. Illud autem cap. maiores, de baptiſmo & eius effectu, vbi dicitur, tunc characterem ſacramentalis imprimit operatio, cum obijcem contrariæ voluntatis non inuenerit obſiſtentem, intelligitur vt ipſa verba ſonant, quòd ſcilicet, ad characterem baptiſmi ſufficit voluntas illum ſuſcipiendi, ita quòd ſi quis abſque illata vi tacet dū baptizatur: ſilentium illud atque permiſsio reputatur conſenſus talem obijcem contrariæ voluntatis abijceris, qui autem nullam attritionē habet, quàmuis ex hoc non impediatur habere voluntatem ſuſcipiendi baptiſmum, & ne poſſit eſſe ſufficiens materia baptiſmi: at vero ex quo ſine vlla diſplicentia manet in obijce peccati ſeu prauæ voluntatis præcedentis: iam vt dictum eſt non poteſt eſſe materia ſacramenti pœnitentiæ, alia enim huius, alia alterius ſacramenti materia eſt.

Secundum punctum principale huius opinionis eſt de ſecunda indiſpoſitione ſupra dicta, quæ ſufficit ad veritatem, non tamen ad fructum huius ſacramenti tunc obtinendum. Et ea eſt vbi quiſpiam dolet quidem ſe offendiſſe Deum non tamen principaliter ex eius amore, ſed ex timore pœnæ hic, vel in alia vita à Deo infligendæ; ita quòd talis dolor ex fide quidem, ſed non intuitu tantum Dei punientis principaliter eſt, idque aperte ab ipſo cognoſcitur. Vel ſi principaliter dolet propter Deum: non tamen habet verum abſolutum, ſed inefficax vel conditionatum propoſitum cauendi in futurum, ſi videlicet commode potuerit. Itaque ſi iſte quomodocunque dolens imperfecte ſcienter manet in aliquo affectu peccati, à quo recedere non niſi inefficaciter vult. ſciensque defectum ſuum humiliter ſe huic ſacramento pro aliquali animæ remedio ſubijcere volens, integre confiteatur etiam indiſpoſitionem hanc ſibi cognitam, ita quòd per eius notabilem, ſeu mortalem negligentiam ſeu ignorantiam non ſtet

Secundum punctum.

quo minus prædicta omnia integre cõfiteatur: tunc hæc opinio ponit quattuor dicta.

Primum dictum. Primum, quod iste nõ est absoluendus; alioqui tam sacerdos absoluens, quã pœnitens ipse absolutionem petens & accipiens peccat mortali peccato sacrilegij & irreuerentiæ seu iniuriæ contra sacramentum. Nisi pœnitens bona fide videlicet putans se bene agere absolutionem humiliter petẽdo à dicto mortali per inuincibilem ignorantiã excusetur: quo modo sacerdos qui id scire tenetur excusari non potest.

Secundum dictum. Secundum dictum est, quòd si huic de facto absolutio sacramentalis impẽdatur suscipit verum sacramentum: non quidem formatum vel fructuosum conferens tunc primã gratiam iustificantem; sed informe, validum tamen ad implendum præceptum Dei & ecclesiæ, ita quòd talis cõfessio nullo modo postea necessario reiteranda est etiam ad fructum gratiæ & remissionem peccatorum obtinendum.

Tertium dictum. Tertium dictum est, quòd recedente prædicta fictione seu indispositione per verã contritionem, vel cum sola confessione huius posterioris fictionis, qua sacrilege absolutionem sacramentalem accepit, postea si sit sufficienter dispositus confitens habebit gratiam iustificantem.

Quartũ dictum. Quartum dictum est, quòd si prædictus imperfecte pœnitens integre confitetur, sed non absoluitur, sicut nec absolui debet vt dictũ est: talis confessio secundum aliquos est quidem sacramentalis & valet ad implendum præceptũ ecclesiæ de confitendo, non tamen ad præceptum diuinum implendum: vnde & quãdo voluerit gratiam iustificantem habere reiterãda est. Sed probabilius secundum alios plures de hac opinione talis cõfessio sine absolutione nec actu est pars sacramenti, nec valet ad implendum præceptum Dei vel ecclesiæ: ideo reiteranda est.

Probatio primi dicti huius secundi puncti principalis. Primum dictum huius secundi puncti probatur, quia vterque scienter irritat absolutionem sacramentalem à suo effectu per ipsa verba sacramentalia significato: & quantũ in se est facit vt sacramentum signum mendax sit. Item sacerdos specialiter peccat absoluens quẽ rationabiliter iudicat à Deo non absolui, ab eius regula recedens, secundum Hiero. & glo. Matth. 16. Verum est quòd si talis pœnitens confitetur vt obediat ecclesiæ præcepto & consilium salutare à sacerdote habeat, aut si forte vel iter cõfitendum eius animus per gratiã Dei mutetur in melius: & sic absolutionẽ petit & accipit sacramentum æstimans se in hoc bene agere: hic vtique à peccato sacrilegij mortalis excusatur, non autem sacerdos absoluẽs vt dictum est. Secus si aliter se habet volens in peccato scienter absolui: vel si suam hanc indispositionem, seu etiam virtuale propositum peccati sibi cognitũ tacet: quia de hoc non est inuincibilis ignorantia excusans, cum omnes etiam mulierculæ id esse confitendum non ignorent.

Et in hoc primo dicto cõcordant B. Th. opusculo. 22. in Responsione ad septimum & 13. argumentum. Alexander de Alis. 4. par. q. 77. mẽbro 5. art. 7. Rich. in 4. distin. 17. art. 2. q. 8. ad 5. Durãdus ea. distin. q. 13. Palude q. vlt. Capreo. q. 2. Gabriel. q. 1. dub. 2. Et Soto in 4. distin. 18. q. 3. art. 2. & 3. Item Siluester confessio. 1. quæst. 7. & quod ibi dicit, quòd talis confessio non valet neque est sacramentalis, intelligitur si nõ intendit sacramẽtaliter cõfiteri nec humiliter se clauibus sacerdotis subijcere, de quo in primo pũcto dictum est. Secus si vt hic diximus se humiliter subijcit sacerdoti, vt ipse etiam Siluester ibidem q. 23. & Cõfessor. 3. q. 7. q. 10. q. 12. Et confessor. 4. q. 5. Et Adrianus de cõfessione q. 4. dubio 4. & tandẽ Cano in relectione de pœnitentia par. 5. fo. 122. & cõmuniter Thomistæ cum pluribus alijs opinantur, maxime quia vt ait Maioris in 4. distin. 17. q. 3. nemo talium est tam imprudens qui quo tempore cõfitetur nõ detestetur aliquo modo saltem virtualiter peccata sua, aliquando quidẽ sufficienter aliquando insufficienter ad gratiam tunc obtinendã, vt dictum est.

Secundum dictum quòd, scilicet, si impendatur absolutio est verum licet informe sacramentum &c. probatur quadrupliciter primo, quia ibi est mã & forma, eo de forma constat. de materia autem patet: quia est confessio integra peccatorum vt supponitur, & vere accusatoria: quia displicentia peccatorum eatenus duntaxat requiritur ad essentiam huius sacramẽti & est pars eius, quatenus est rõ confessionis vere & non ficte accusatoriæ: qua videlicet pœnitens vere & humiliter seipsum vt reũ corã suo sacerdote in hoc sacramentali iudicio proponat. ad hoc aũt sufficit displicentia imperfecta supradicta: nam cum ea potest pœnitens vere se reum omnium suorum peccatorum sacerdoti accusare vt liquet, ergo sufficit ad id. *Probatio secundi dicti.*

Secundo probatur idem, quia sicut omnia alia sacramenta dantur vera & informia, idest, sine fructu gratiæ propter indispositionem suscipientium: ita & hoc sacramentum pœnitentiæ. Quia non est maior ratio de hoc quàm de alijs sacramentis & indispositionibus seu attritionibus quo ad hoc, neq; vlla lex est quæ quo ad hoc inter hoc & alia sacramẽta discrimen faciat. Omnia etiam alia præcepta possunt in statu peccati adimpleri. cur ergo non etiam hoc.

Si dicatur esse discrimen in hoc, quòd effectus huius sacramenti est absolutio à peccatis, quæ sine gratia iustificante nõ habetur. Gratia autem sine dilectione Dei super omnia, & per

consequens sine vera contritione non est, vt in cap. si enim, de pœn. dist. 2. vt latius infra in 3. argumento contra quartam opinionem habetur. Effectus autem aliorum sacramentorum proprius est alius per suas formas sacramentales designatus. Inde consequitur quòd ad alia sacramenta vera quamuis informia & eorũ proprios effectus sufficit voluntas ea suscipiendi. Ad sacramentũ aũt pœnitentiæ verum & eius effectum nõ sufficit nisi adsit contritio: neque informe esse potest. Contra hęc replicatur. Nã licet fructus huius sacramẽti sicut & aliorũ sit absolutio fructuosa à peccatis & gratiæ collatio: at vero proprius ei⁹ effectus est absolutio sacramentalis: non quidem de facto peccata remittens & fructuosa, sed de se remissiua peccatorum, si non adsit impedimentum ex parte suscipientis vt infra in primo argumento contra hanc opinionem habetur. facit Aug. lib. 1. de baptismo contra Donatistas. c. 12. & habetur de consecr. dist. 4. c. tunc valere, vt proxime in tertio dicto sequẽti latius habetur. Tertio probatur idem, quia si hoc sacramentum non posset esse verum simul & informe: iam nullus esset certus se esse vere confessum: oporteretq; semper hoĩem de confessione, & reconfessione solicitari sine termino quod absurdũ esset: nam viri boni atq; prudentes licet non sint certi sint ne in gratia, non inde anxij neque dubij sunt an præceptum hoc de sacramentaliter cõfitendo vere adimpleuerint, nunc autem norma vitæ ex more & vsu prudentum secundum Arist. 2. ethi. summenda est.

Sed ad hoc potest responderi quòd ad tollẽdum illud absurdum sufficit certitudo moralis siue probabilis, quòd quis est recte confessus & in statu gratiæ quæ certitudo facile põt haberi. Quarto probatur idem ſm aliquos. quia vt superius in primo dicto præcedenti secundum cõiter doctores habetur, qui sic vult absolui sacrilegium committitur vel intẽtat. hoc aũt nõ esset, nisi ibi verũ esset sacrm̃, ergo &c.

Sed ad hoc respondet Adrianus negãdo minorẽ, nam ad sacrilegium formaliter saltẽ intentatum sufficit quòd sit sacramentũ non quidem in se verum, sed illicite intentatum, vt patet de eo qui intra quartum gradum consanguinitatis sacramentum matrimonij intentat. Ideo duæ rationes priores fortiores sunt pro hoc secundo dicto. Ex quibus sequitur quòd si ibi est verum licet informe sacramentum, ergo talis confessio cũ absolutione valet ad implendum præceptum Dei & ecclesiæ, ita quòd postea necessario non reiteranda est. Quia secundum Benedictum xi. in extrauaganti, inter cunctas, peccata à quib. semel sumus vere absoluti non est necessarium iterum confiteri. Hoc secundum dictum tenent expresse B. Tho. in 4. dist. 17. q. 3. art. 4. & ea. distin. Palude q. vlt. Capreol. q. 2. Florent. 3. par. tit. 14. c. 19. §. 5. Siluester tit. confessio. 1. q. 21. q. 22. & Cano in relectione de pœnitentia par. 5. in Responsione ad quartum argumentum, & Soto in 4. dist. 18. q. 3. art. 2. & 3. & communiter Thomistæ. & consonat Alex. Alensis. 4. par. q. 77. mem. 3. art. 7. & Duran. dist. 17. q. 13. censet hoc esse probabile, sed oppositum probabilius. Et tandem Caieta. in 2. quodlibeto quęsito. 5. de cõfessione idem tenet cum B. Tho. sed in summula tit. confessionis iteratio, tacite se retractat dicens ꝙ id solũm est verum, quando pœnitens dolet de omnib. cum efficaci proposito cauendi non tamen propter Deum summe dilectum: aut non odit peccatum supra omne odibile, & cauendum super omnia cauenda, neque tanquam pro summo malo peccatum mortale vt Dei offensiuũ habet. Sed vel dolet sicut si offendisset vnum alium hominem, & doleret de eius offensa, leuiter intendens non amplius offendere, vere iã in animo dicens, parce pręteritis, & te iam non amplius offendam: vel si solum ex timore iustitiæ diuinæ dolens confitetur, vel si ex negligẽtia vel ignorantia non notabili neq; mortali dimidiauit confessionẽ: Et cum eo concordat Nauarro in summa cap. 1. §. 36. 37. Itaq; doctores Thomistæ in hoc secundo dicto non sibi constant: sed neq; in alijs inde sequentibus. Item Adrianus de confessione q. 4. idem censet esse probabile cum B. Tho. sed solum in casu quo vno actu volũtatis talis pęnitens vult simul & integre confitetur, & per alium actum vult sacramentaliter absolui simul & absoluitur. Tũc enim licet peccet per istum secundum actum vt in pręcedente primo dicto habetur: non tamen peccat per primum vt iam dictum est, & latius in quarto dicto sequenti patebit. Secus in casu quo talis pœnitens vnico actu voluntatis efficaciter vult vtrunq; scilicet, confiteri simul & absolui. tunc enim per talem actum peccaminosum non satisfacit vlli præcepto: quod non nisi de actu moraliter bono est, qui simul malus esse non potest: & ex consequenti talis confessio reiteranda est.

Sed eadem argumenta procedunt cõtra hoc quæ & contra B. Thom. insuper & hoc fundamentum Adriani non tenetur à doctoribus cõmuniter dicentibus quòd per actum degenere bonum, quamuis ex circunstantia moraliter malum, satisfieri potest generaliter præceptis diuinis & humanis: ijs exceptis quæ sine gratia aut charitate impleri non possunt, vt est præceptum de habendo charitatem actualem aut contritionem, vt de his latius Medina de confessione quæst. secunda. & Cano vbi supra, & Vega de iustificatione lib. 11. capit. 21. & Soto etiam vbi supra.

Probatio tertij dicti. Tertium dictum, quòd scilicet recedente fictione valet dicta confessio ad fructum gratiæ, &c. probatur primo quia ex quo ille attritus suscepit verum sacramentum, iam nō tenetur illud reiterare, vt dictum est. ergo recedente fictione cōsequitur effectum seu fructum eius, s. gratiam iustificantem, patet consequentia, quia iam habet gratiam, & apertum est illi cōtrito regnum cælorū quod illi fuerat clausum per peccatum mortale, vt constat, ergo virtute clauium in sacramento præcedente est hoc illi concessum, quia non aliter nisi per clauem sacerdo talem in sacramento regnum cælorum clausum peccatoribus aperiri potest, secundū Io. 20. quorum remiseritis peccata remittuntur eis, quorum retinueritis, i. non absolueritis secundum glossam retenta sunt.

Secundo probatur idem per Aug. de consecra. dist. 4. c. tunc valere. vbi asserit baptismum recedente fictione suum effectum sortiri, & id non nisi virtute sacramenti baptismi iam præcedentis. alioqui ille non regeneratus ex aqua & spiritu sancto contra Io. 3. & Mar. vlt. regnū cælorum intrauit sine baptismo. Cum ergo sacramentum pœnitentiæ sit peccatoribus baptizatis necessarium ad salutem: iam si ex vi solius contritionis, & non ex vi huius sacramenti peccata alicui remitterentur: vtiq; sine remissione sacrāli peccata illi remissa essent, contra id Io. 20. quorum retinueritis &c. vt dictum est.

In hoc tertio dicto concordant expresse B. Tho. Duran. Palu. Capr. Florent. vbi supra in primo dicto habetur: & Siluester confessio. 1. q. 22. & Caieta. in suo casu limitato in secundo dicto præcedente, & Cano vbi supra fol. 123. dubio. 4. Sed Alexander superius videtur dubius, & Soto repugnat.

Probatio quarti dicti. Quartum dictum quòd. s. talis confessio etiā sine absolutione sufficit ad implendum præceptum ecclesiæ, probatur, quia illa confessio est verā sacramentalis, i. pars sacramenti vel materia eius, si non actu, saltem in potentia propinqua quia videlicet si forma absolutionis impendatur erit verum sacramentum, vt in secundo dicto habetur, etiamsi peccet petens & accipiens & impendens absolutionem, ergo sufficit ad implendum præceptum ecclesiæ de sacramentaliter confitendo. Consequentia probatur. Quia ecclesia neq; in c. omnis. de pœn. & re. neq; alibi præcipit vt sacramentaliter confitens percipiat siue procuret absolutionem sibi sacramentalem impendi: sed vt offerat materiā sufficientem huic sacramento. immo ex clemētia vr̄ ecclesia talem confessionem sacramentalem tantum precipere & acceptare, in c. quod quidam, eo. ti. vbi expresse præcipit eorū confessionem, qui cum aliqua displicentia integre confitentur, dicentes se à peccato vel à statu peccati abstinere non posse aut non velle, esse admittendam. Constat autem id non solum præcipi vt consilium & pœnitentia illis præbeatur vt limitat & intelligit Durandus & plures alij doctores. Nam talem limitationem non dicit textus: neq; erat necessarium sic limitare: aut docere; cum constet opus esse charitatis consulere, & talem iuuare peccatorem in hoc sacro se humiliter subijciētem, vt resipiscat. Sed simpliciter præcipit ecclesia talium confessionem admittendam esse, vtiq; non nisi ad præceptū ecclesiæ de confitendo adimplēdum. Et in hoc quarto dicto concordant expresse Alexander & Richardus vbi supra in primo dicto allegantur: idq; solum tenent in casu quo per talem confessionem sacramentalem ipse pœnitēs intendit ecclesiæ precepto satisfacere, putans bona fide se in hoc bene agere, vt ibi dictum est. Idem tenet Cano vbi sup. fol. 122. 125. dub. 3. & 5. etiamsi sacri lege velit & intendat absolutionem recipere sacramentalem, & consonat Adrianus quando vno actu solum vult efficaciter confiteri sine absolutione: vel vno actu vult confiteri & alio sacramentaliter absolui, licet de facto nō absoluatur, vti superius in primo & secundo dicto latius hr̄, & ad idem videtur Caiet. sed oppositum tenet Soto vbi supra.

Tertium punctum principale huius opin. est de tertia attritione vel indispositione pœnitentis quæ sufficit vt hoc sacramentum sit verum & fructuosum tunc ad gratiam iustificantem obtinendum. & talis est is qui quocunq; genere attritionis dolet quidem, sed imperfecte, se offendisse Deum: puta quia non pp Deū principaliter, sed ex aliquo respectu Dei, præcipue tamen quia peccatum turpe est aut malū contra rectam rationem, aut quia ipsi peccatori nociuū est, aut timore Dei hic vel in alia vita punientis, & hmōi, dolet offendisse Deum: Ita tñ q̄ nullus manet affectus siue complacētia peccati mortalis aut status eius in consciētia ipsius pœnitentis: quis lateat in anima eius, qui inefficax vel conditionatum tantum propositum cauendi si commode potuerit habet. Nam etiāsi sciat se non esse perfecte aut vere contritū neque dispositum ad gratiam sine sacramento obtinendam: si tamen æstimat se esse dispositum vel id sufficere ad sacrm̄, vt eo mediante & virtute eius iustificetur: & cum tali bona fide omnia mortalia integre confitetur & absoluitur, ita q̄ per eius notabilē negligentiā nullū mortale omittatur: vtiq; virtute sacramenti habet primam gratiam iustificantem, fitq; de attrito contritus, id quod sine sacramēto nō haberet. *Tertiū punctum.*

Probatur dupliciter primo quia secundum Tho. 3. par. q. 79. art. 3. ad secundum. & q. 80. artic. 4. ad secundum & in quarto dist. 17. quæst. 1. art. 5. q. 1. & in addit. 3. parte. quæstione 10.

art. 1.

art.1.dist.24.q.1.art.3.q.1.art.3.q.1. ad tertiũ, & supra q.1.in 4.opi.probatum est sacramentũ baptismi & pęnitentiæ per se ordinantur ad pstandum vitam mortuis & remissionem culpæ, sed hoc non fieret nisi prædicto modo attritis gratia iustificans præstaretur. Quod inde patet: quia vita non confertur iam viuentibus atque sanctis per contritionem: sicut absurdum est dicere, quòd medicinas corporales à natura potissimum institutas ad sanandũ corporis morbos mortales sumere non posit qui se ægrum esse cognosceret:nisi is tantum qui sanus esset, aut qui se iam sanum æstimaret. Neq; vita spiritualis & salus confertur ijs qui nullo modo attriti sunt, vt patet ex primo puncto principali: neq; attritis habentibus in conscientia obijcem actualis seu virtualis maculæ volũtatis complacentiæ vel affectus peccati mortalis, vt patet ex secundo puncto supraposito. Igitur à sufficiente diuisione in istis supra dicto modo attritis in sua æstimatione carentibus obijce malę voluntatis sacramentum pęnitentiæ sicut & baptismi confert gratiam iustificantem. Nihil enim obstat quòd talis pœnitens vel attritus sciat vel ignoret se sine sacramento esse indispositum ad gratiam & imperfecte contritum: vel quòd ęstimet vel non æstimet probabiliter se esse vel nõ esse contritum aut sanum aut ægrum, dummodo in conscientia careat obijce vel affectu peccati mortalis: vt sic huiusmodi insufficienter cõtritus virtute huius sacramenti gratiam obtineat iustificantem.

Nos. concilium Tridentinum. Secundo probatur idem ex concilio Tridentino sess.14.de sacramentis c.4. vbi sic habetur. Illam vero contritionem imperfectam, quæ attritio dicitur, quia vel ex turpitudinis peccati consideratione, vel ex gehennæ & pęnarũ metu communiter concipitur: si voluntatem peccandi excludat cum spe veniæ: declarat sancta synodus donum Dei esse & impulsum spiritus sancti non adhuc quidem inhabitantis, sed tantum mouentis, quo pęnitens adiutus viam sibi ad iustitiam parat. Et quis sine sacramento pœnitẽtiæ per se ad iustificationem perducere peccatorem nequeat: eum tñ ad Dei gratiam in sacramento pęnitentiæ impetrandã disponit. Hęc ibi. Igitur taliter attritus vtiliter & fructuose confitetur, & virtute sacri iustificatur. Nã non potest decretum hoc aliter intelligi, cum in vltimis verbis expresse dicat ꝙ in sacramẽto & nõ extra, illa attritio ad gratiã obtinẽdã disponit.

In hoc tertio pũcto expresse cõcordat Cano in sua relectione de pęnitentia secundum Thomam vbi supra, & Durandus, Palude, Capreolus, Florentinus cum multis alijs, qui in secũdo puncto principali in secũdo eius dicto superius allegati sunt. Excepto Caiet. & Soto vbi sup. & de natura & gratia, de quibus infra erit sermo.

Sed hæc opi. tametsi probabilis, at vero quò ad secundum & tertium punctũ principale non tenetur à plurimis doctoribus. Nam contra secundum eius punctum, & præcipue contra secundum eius dictum, vbi dicitur ꝙ ibi est verũ sacramentum impletiuumq; præcepti, quamuis informe; arguitur quadrupliciter. primo qa non est verum sacramentum hoc, neque forma sacramentalis, ego te absoluo à peccatis est vera, nisi ipsum sacramentum sit de facto fructuosum tunc gratiam conferẽs, per quam remissio peccatorum simul à Deo conferatur, vt patet Io.20. quorum remiseritis peccata remittuntur eis, s. à me secundum glossam & doctores ibidẽ. & Matth.16. Quodcunque solueris super terrã &c. sed in illa confessione iuncta absolutione non confertur tunc gratia neque remissio peccatorum à Deo, vt ipsa confitetur opinio. ergo ibidem neque verum sacramentum, neque pręcepti impletiuũ, neque vllo modo validum est. *Reprobatio secundi puncti, quo ad secundũ dictum.* *Argumentũ primum cõtra illud.*

Euasio prima. Si primo euadẽdo negetur illa maior, & dicatur quòd ad veritatẽ huius sacramenti & formæ sacramẽtalis sufficit, quòd in virtute vel in potentia vel de se sit salutare vel collatiuũ gratiæ, & Deus similiter paratus, sit per sacramentum eam conferre, & remissionem peccatorũ: quamuis non actualiter nec de facto cõferatur propter impedimentum suscipientis, & ita sensus formæ sacramentalis, ego te absoluo, non est, ego do tibi absolutionem qua nunc actualiter absolutus sis à peccatis: sed sensus est, ego iudicialiter sententiam fero absolutiuã virtute cuius posit etiam coram Deo à peccatis absolui & liberari, si tu velis talẽ fructum debite dispositus accipere, & nõ manere ligatus in vinculo aut carcere peccatorum. Et similiter ego te baptizo, idest ego do tibi sacramentum baptismi ablutiuum peccatorũ, quo videlicet tua peccata coram Deo deleantur, si per te non steterit, aut ex parte tua non ponatur impedimentum; vt hoc expresse ait Cano de pęnitẽtiã par. 5.q.6.dubio.2. & Soto vbi supra secundũ Tho. in 4.distin.17.q.14.ad tertium. Et Alexandrum de Alis.4.p.77.memb.5.art.7.aliosq; doctores, & ad hunc sensum semper est vera forma sacramentalis attrito & contrito collata: estque ibi verum sacramentum & medicinale in habitu vel virtute, nisi ponatur obex vt dictum est: sicut ignis est vere calefactiuus, quia valet passum dispositum calefacere.

Cõtra hoc replicatur, quia si forma sacramẽtalis vt sit verum sacramentum sufficit ꝙ verificetur in habitu vel virtute vt dictum est; ergo similiter esset verum sacramẽtũ absolutio impensa ei qui nullo modo attritus est in casu primi pũcti principalis huius opinionis supra positi: et si in fictum fictione contra sacramentum si forma sacramentalis proferretur, esset verum

sacramentum baptismi ordinis & confirmationis & huiusmodi. Quia similiter diceretur ꝙ talis forma sacramentalis licet tunc non actu at in habitu seu virtute habet seu haberet suū effectum etiam characterem sacramentalem, si non ponatur obex, consequens autem est falsū, ergo & antecedens.

Euasio tertia. Sed ad hoc potest responderi negando consequentiam; quia non est simile de habente fictionem contra sacramentum, vel defectum materiæ requisitæ ad esse sacramenti, & de habente solum fictionem contra fructum eius, aut defectum perfectæ materiæ ad fructum sacramenti percipiendum. Illic enim nō est sacramentum: & ex consequenti forma sacramētalis nec actu nec virtute tūc vel post vllum effectum habet. Hic autem est verum sacramētum quamuis informe vt superius dictum est. ideo eius forma sacramentalis actu vel virtute vt diximus efficax est. sed certe qui sic diceret deberet probare sufficienter, vt tuta esset opinio.

Argumentum secundum. Secūdo principaliter ad idem arguitur. quia talis confessio non valet ad implendum præceptum de confitendo, ergo nec est verum sacramentum, & per consequens reiteranda est. Antecedens probatur. quia in c. omn. de pœn. & re. ecclesia non solum finaliter intendit sed obiectiue præcipit eam cōfessionem quam Christus instituit. hæc autem non est nisi sacramentalis simul & actualiter fructuosa, qua actualiter fit pœnitens sufficienter dispositus ad sacramentū eucharistiæ digne suscipiendum. Quod inde cōstat. Quia si ecclesiæ constaret talem attritum etiam confessum & absolutum de facto esse indignum ad fructuose communicandum, sicut talis est manens adhuc in statu vel affectu peccati sibi cogniti, puta in concubinatu & huiusmodi: vtique illum repelleret à communione secūdum omnes doctores in 4. dist. 9. & vt refert Gabriel in canō lect. 87. illum etiam repelleret ab absolutione sacramentali illam illi denegando; vt etiam concedit opi. hæc superius in primo dicto huius secundi puncti principalis. Non autē hæc denegaret si per talem cōfessionem & absolutionem satisfieret suo & diuino præcepto, ergo per illam non satisfit tali præcepto; & per consequens nec est verum sacramentum quod Deus & ecclesia præcipit.

Respon. Ad hoc potest responderi conformiter ad supradicta negando antecedens, & ad eius probationem negatur minor: sed sufficit quòd sit habitu vel virtute confessio & absolutio fructuosa, qua possit si velit homo disponi ad digne cōmunicandum. Ecclesia autem ideo repellit indignum sibi cognitum, non quia non implet, sed quia male implet præceptum de talibus sacramentis suscipiendis: implet enim ea quo ad substantiam actus præcepti, licet non debito modo nec ad intentionem præcipientis, quæ non cadit sub tali præcepto; & ecclesia iuste vti tenetur, prohibet siue repellit illum & omnes ne implendo hoc vel aliud præceptum quo ad substātiam actus faciant contra aliud præceptū de nō indigne siue sacrilege dando vel recipiendo vera sacramenta. Sed contra hoc replicatur. quia secundum Aug. qui male implet præceptū non implet, & habetur de re. iur. qui ex timore, &. ibi gl. quāuis illa opinio dicat quòd non implet ad finem, bene tū quo ad substātiam præcepti.

Argumentum tertium. Tertio principaliter arguitur ad idem, quia materia huius sacramenti est contritio, quantū est ex hac parte displicentiæ ad hoc sacramētū requisitę, vt patet ex cōcilio Florentino & Tridentino vbi supra, vbi non dicitur attritio, sed quòd cōtritio est pars seu materia huius sacramenti: modo sit pars integralis seu potentialis directe vel indirecte, absolute vel relatiue huius sacramenti. ergo illa attritio non sufficit ad salutem. quia deficiente materia non est sacramentum, etiamsi secundum Scotum in 4. dist. 14. q. 4. & dist. 16. q. 1. forma sit in qua principalius est substantia huius sacramenti.

Prima euasio. Si ad hoc primo dicatur, vt ex B. Tho. ait Cano vbi supra, ꝙ nomine contritionis etiam attritio intelligitur, & quælibet displicentia peccati sufficiens ad gratiam.

Replica. Contra, quia concilium Florenti. & expressius Trident. sess. 6. c. 6. & 14. c. 4. vt proxime cōtra secundam euasionem sequentem habetur, & in sess. 4. sub Iulio c. 3. & 4. & Cano. 4. explicauit per contritionem intelligi dolorem peccati cum proposito cauendi in futurum, & cor cōtritum & humiliatum, vbi perfectus dolor & recessus à peccato sine vllo eius affectu & vera cōtritio significatur. Sed hoc potest negari dicendo quòd solum dolor sufficiens ad gratiam ibi notatur, qui vt infra latius de per accidens potest etiam esse attritio cum sacramento: quamuis per se & regulariter sit contritio vt habetur in dictis auctoritatibus.

Secunda euasio. Si secundo dicatur quòd contritio secundum omnes est certa indubitata & perfecta materia huius sacramenti: de attritione autem nō est ita certum: ideo dicta concilia communisq; sententia doctorum, tenendo certum & perfectum, & relinquendo incertum, & imperfectum, dicunt contritionem esse partem atq; materiam. s. perfectam huius sacramenti. Loquuntur enim de hoc sacramento integro perfecto & fructuoso, vt patet expresse in dicto concilio Trid. sess. 8. & pœn. c. 3. ideo ibi non est facta mentio de tali attritione non sufficiente ad sacramētum perfectū & fructuosum: sed inferius ibid. c. 4. de alia attritione sufficiente ad prædictam perfectionem & fructum sacramenti, vt supra in tertio puncto principali habetur, mentio facta est.

Con-

Replica. Contra, quia licet de hac attritione esset incertum: tamen si aliquo modo saltem imperfecta materia veri sacramenti esse poterat, vt ait opinio: non deberent dicta concilia id omnino prætermittere: ex quo ibidem de omni remedio peccatorũ agebatur, diffinitioq; de sacramẽtorum necessitate veritate, & vtilitate perfecte tradebatur. Quod etiam inde arguitur, quia cum concilium Tridentinum sess.6.cap.6. prius loqueretur de pœnitentia requisita ante baptismum, quæ non tanta requiritur quãta in lapsis post baptismum, de qua nos agimus. postea cap. 14. dicit, Docendum est pœnitentiam Christiani hominis post lapsum multo aliam esse à pęnitentia baptismali: eaq; contineri nõ modo cessationem à peccatis, & eorum detestationẽ, aut cor contritum & humiliatum: verumetiam eorundem sacramentalem confessionem saltẽ in voto, & suo tempore faciendam, & sacerdotalẽ absolutionem. Hæc ibi. Vbi nomine detestationis peccati contritionem conciliũ intelligit, & expressius in sess.14.cap.4. idem declaratur.

Tertia euasio. Si tertio euadendo cũ Caietano in 2. quodlibeto q.11. & cum Soto, & Cano, vbi supra dicatur quòd materia huius sacramenti quantũ est ex parte displicentiæ requisitę est contritio: nõ quidem vt est virtus neque absolute. Sic enim semper etiam ante legem gratiæ fuisset pars sacramenti pęnitentiæ nõdum instituti. quod absit; sed cõtritio, vt relata ad claues ecclesiæ, vel ad hoc sacramentum, quatenus videlicet est ratio confessionis vere, & nõ ficte accusatorie de peccatis, ad quam sufficit attritio prædicta.

Replica. Contra, quia ex hac relatione ad hoc sacramentum contritio non mutat, neque amittit essentiam, & virtutem suam, s. quòd sit diplicẽtia peccatorum propter Deum, aut de offensa Dei cum vero proposito cauendi in futurum. & cũ dicta concilia Florent. & Trident. vbi supra omnesq; doctores sacri expresse dicant de eadẽ cõtritione quæ semper etiam in lege naturæ fuit necessaria ad salutem, quòd est pars, & materia huius sacramenti absolute & proprie loquẽdo, ergo etiam relata ad hoc sacramentum contritio est necessaria, & non sufficit attritio prædicta ad veritatem huius sacramenti.

Quarta euasio. Ideo tandem quarto prædicta opinio potest etiam cõsequenter ad supra dicta optime respõdere, quòd vtique contritio est per se, & regulariter necessaria ad integritatẽ, & perfectionem huius sacramẽti, vt sit de facto fructuosum, idq; vel antecedenter, vel concomitanter, vel consequenter. Sicut & satisfactio quæ post absolutionem sacramentalem requiritur ad integrum perfectũq; fructuosum sacramentũ, de quo prędicta concilia expresse, & doctores loquuntur. Cum quo stat quòd ad verum, licet nõ integrũ neque perfectum, aut formatũ vel fructuosum tunc sacramentum, attritio prędicta sine cõtritione, & satisfactione sufficit.

Argumentum quartum. Quarto principaliter arguitur ad idem, quia omnino impœnitẽs de pręteritis, sed nullũ affectum, neque propositum peccati in futurum habens si absoluatur non suscipit hoc sacramẽtũ: ex quo ibi nulla est materia, vt patet ex primo puncto principali huius opinionis, ergo nec prędicto modo attritus de quo in hoc secundo puncto agitur. Patet cõsequẽtia, quia ęquę, aut magis indispositus est iste ad veritatem, & fructum sacramenti, quàm primus, nam iste scienter in affectu seu proposito saltem virtuali peccati suscipiens absolutionem, sacrilegam irreuerentiã etiam positiue æque, aut magis quàm ille committit.

Respon. Sed ad hoc potest responderi negando consequentiã, & eius probationem, quia licet quo ad fructum sacramenti tunc percipiendum sit vterque indispositus magis vel minus: at vero quo ad veritatem sacramenti, iste secundo modo attritus habens aliquam displicentiam peccatorũ est magis dispositus, vt sit materia sufficiens ad veritatem sacramenti, quàm ille primus qui vel vtrunq; vel alterum istorum non het, vt supradictis patet. Et ita patet quomodo sustentari potest opinio hæc quo ad secundum dictum, à quo alia pẽdent, & quidem nisi quo ad hoc hæc opinio sit vera magna pars Christianorum periclitaretur, qui hoc modo attriti confitentur, neque tales confessiones reiterant postea redeuntes ad cor: sed cum corde attrito de peccatis prædicto modo cõfessis pie credunt se gratiam habere, & salutem, ideo satis probabilis, & pia quoad hoc videtur opinio hæc.

Contra tertium dictũ secundi puncti principalis. Contra tertium dictum eiusdem secundi pũcti principalis huius opinionis, vbi dicitur quòd recedẽte fictione cum sola confessione eius habetur fructus sacramenti præcedẽtis, &c. arguitur. Quia etsi sit sacramentum, postea nõ habet effectum, quia iam transactum non manet in se vt cõstat: neque relinquit charactẽrẽ, vt baptismus: nec ornatũ, vt supponitur secundũ Thomistas modernos: qui iam conuicti, & resipiscẽtes talem ornatum, vtpote fictitium penitus abnegant, quamuis antiquiores illum effinxerint. Neque ad id est pactum aliquod diuinũ vt somniabat Durandus, in 4. dist. 17. q. 13. cum nulla auctoritas, aut ratio certa de tali pacto, vel acceptatione diuina dari possit. Neque Aug. in c. tunc valere, de conse. dist. 4. ei suffragatur, quia quadrupliciter ad id respondetur. primo secundum Scotum in 4. dist. 4. quòd solũ ibi Aug. intendit dicere, quòd baptismus est ianua aliorũ sacramentorum, s. imprimẽtium characterem, vt illum imprimere possint quẽ sine præuio baptismo non imprimerent. Et similiter est ianua omnium sacramentorum quo ad gratiã sacramen-

mentalem conferendum: quia nisi præcederet baptismus actu vel voto: nullũ sacramentũ cõferret gratiam suscipienti,& maxime sacramentum pęnitẽtiæ nullum esset,& inefficax. Et ita baptismus iam semel ab indispositо susceptus postquã irreiterabilis est, postea cessante fictione seu indispositione valere incipit,s. alijs sacramentis,vt iam suum habeãt effectũ.Et iste sensus patet ex ipsius Augustini verbis præcedentibus,& subsequentibus ibidem.

Secundo dicitur etiam secundum Medina de confessione q.28.nõ esse omnino certum quòd baptismus valeat ad gratiam baptismalem recedente fictione. Quia aliqui doctores, vt etiam vbi supra ait Scotus, tenent quòd ille pęnitens per solam contritionem gratiam obtineat.& ita intelligitur Augus.quòd scilicet postea cessãte fictione per contritionẽ ille prius baptizatus reponitur in statu salutis in quo per baptismum reponeretur. nisi prius obijciem posuisset.

Tertio dico,quòd licet baptismus qui est sacramentum non iterabile incipiat valere ad gratiam sacramentalẽ recedente fictione:hoc ideo est,quia alioqui homo gratia huiusmodi regenerationis priuatus maneret in æternum: cum nõ sit locus eam per tale sacramentum irreiterabile recuperandi,secundũ Hebr.6.impossibile est rursus renouari &c. Quæ ratio in alijs sacramentis iterabilibus non hẽt locũ,& maxime in sacramento pęnitentiæ,vbi gratia non quidẽ primariæ regenerationis, sed reconciliationis præstatur. ideo nõ est simile de hoc,& de sacramento baptismi.neque sequitur,quòd sine clauis absolutione, & sine sacramento pęnitentiæ fiat remissio peccatorum contra Ioan.20.Quorum remiseritis peccata &c. Nã sicut ante omnem confessionem per contritionẽ fit peccatorũ remissio virtute clauis sacramẽti in voto postea realiter oportune suscipiendi, & id sufficit secundũ oẽs doctores, vt ẽt ipsemet Cano late probat vbi supra, fol.73.ita in proposito per cõtritionem sequentem fit remissio peccatorum virtute clauis,& sacramenti in voto.Nã postea necessario confessio,& absolutio sacramentalis vt oportet de omnibns facienda est.Tale autem votum baptismi irreiterabilis post iam semel susceptum baptismum esse non potest.

Quarto dico,ꝙ ratio differentiæ sacramẽti pœnitentiæ,& baptismi est,quia hoc non requirit pro materia actus suscipientis, neque vllam eius pœnitentiam,sed solam voluntatem suscipiendi in adulto: illud aũt sic,vt superius secundum concilia,& B.Tho.3.par.q.90.art.1.& ĩ 4. dist.17.q.3.art.4.dictum est.ideo baptismus ab impœnitente susceptus est verum sacramentũ: non autem sacramentum pęnitentiæ. & ita Soto in quarto distin.18.quæst.3.art.3. tenet cum opinione communi,quo ad hoc quoq; D.Tho. ita demum sensit.

Contra quartum dictum eiusdẽ secundi puncti principalis probatur,quòd talis confessio sine absolutione nõ est sacramentalis, nec impletiua præcepti. primo quia confessio sacramentalis à Christo,& ecclesia præcepta non est nisi fiat cum spe veniæ,seu absolutionis sacramentalis ab ecclesia simul,& absolutionis à Deo assequendæ. Quod patet ex diffinitione confessionis, quæ est legitima peccatorum accusatio corã suo sacerdote in spe veniæ. Alioqui vana esset propositio materiæ huius sacramenti sine forma,quo fit,vt talis spes veniæ non tantũ finis,sed etiam conditio pertinens sit ad materiã præcepti ecclesiastici, atq; diuini de sacramentum pœnitentiæ suscipiendo. *Cõtra quartum dictum secundi puncti principalis.*

Item secundo quia præceptum est de suscipiendo sacramentum pœnitentiæ,sicut & sacramentum baptismi.hoc autem sacramentum cõstat ex vtroque, scilicet ex materia confessionis,& forma absolutionis ut liquet, ergo illud præceptum non impletur nisi fiat vtrunque, scilicet confitendo simul,& absolutionẽ sacramentalem debite procurando,ita ꝙ per pœnitentem non stet quo minus debite suscipiatur.

Item tertio,quia in ca.omnis,de pœni. & remi.ideo præcipitur confessio, vt pęnitẽs debite suscipiat eucharistiam , etiam secundum B.Th. & communiter doctores. hoc autem per solam confessionem sine absolutione sacramentali nõ fit. ergo ibidem vel vnico, vel pluribus præceptis vtrunque præcipitur, & susceptio integri sacramenti pœnitentiæ. igitur per solam confessionem id non impletur.

Item quarto,quia si per talem confessionem solam satisfaceret ecclesiæ præcepto, sequeretur,quòd postea necessario reiteranda nõ esset. quia qui semel suo debito satisfecit nõ tenetur amplius eodem debito,secundum extrauagan. Benedicti.11.inter cunctas,de pęn.& re.sed cũ sequens est falsum:quia necessariũ est talia peccata per sacerdotem remitti.Ioan.20. Quorum remiseritis peccata &c. Neque remitti, vel absolui possunt sine præuia confessione, si commode fieri põt: alias non vere habetur in voto, vt patet.ergo per illam confessionẽ sine absolutione non satisfit præcepto Dei.& ita Soto vbi supra tenet cum opinione cõmuni quoad hoc.

Ad quid ergo in ca.quod quidam. de pęni.& re. præcipit ecclesia,quòd illa confessio admittatur ? Respondeo,non vt ille absoluatur indignus: neque vt per eam satisfaciat ecclesiæ pręcepto,vt dictum est; sed vt per eã vitet ille pęnam iuris communis in ca.omnis, eo.titu. vt ait Medina,de confessione q.22. Et Durãdus in 4. dist.17.q.14.non autem vitabit aliam pęnã impositam per diocesanos contra eos qui non confitentur,& absoluuntur ex culpa sua,vt nũc est

in vsu excommunicatione, & pecunia illos punire qui in quadragesima non confitentur, & absoluuntur eucharistiamq; suscipiunt. Similiter admittitur illa sola confessio, vt salubriter illi pœnitenti consulat sacerdos, & ad verã pœnitentiam inducat: si forte per huius humilitatem Deus illũ illustret, & det cor ad vere pœnitendum, & sacramentum vtiliter suscipiendũ. Et quidem opus fuit, vt hoc doceret ecclesia, ne quis putaret sacrilegum esse sub specie confessionis sacramentalis confiteri, non intendendo sacramẽtalem absolutionem suscipere, sed solum pie, & humiliter se coram sacerdote accusare ad finem aliquem spiritualẽ, vt dictum est. Quibus non obstantib. propter graue scandalum aliquãdo probabiliter imminens licebit forsan cõfessori simpliciter dicere, & scribere illũ sibi esse cõfessũ in quadragesima, tacẽdo de absolutione, & q̃cquid alij intelligãt, ille ex legitima cã vtẽs hac arte veritatẽ dicit.

Reprobatio tertij pũcti. Contra tertium punctum principale, vbi dicitur ꝙ si talis attritus sciat se nõ esse vere cõtritum, neque dispositum ad gratiam extra sacramentũ, sed adhuc in reatu præcedentis peccati manere, Si tñ in sua conscientia iam non habet vllum affectum peccati mortalis hic vtique virtute sacramẽti huius habet gratiã, fitq; vere contritus si æstimat id sufficere, arguitur quadrupliciter. primo, quia per sacramentalẽ confessionem peccator non liberatur ab obligatione, seu necessitate legis de habenda pœnitentia cordis necessaria ad gratiam, sed ex lege fuit semper necessarium habere verã actualem, & non solũ virtualẽ contritionem omniũ peccatorum ad gratiã & salutem. quod suppono, vt optime probat clarissimus doctor Medina magister meus de pœnitentia q.2. & paulo inferius proxime habetur ex concilio Tridentino sess. penul. c.4. ergo sicut olim sine sacramento erat actualis contritio necessaria ad gratiam, & salutem obtinendã: ita & cũ hoc sacramento, & non sufficit attritio cognita. consequentia patet cũ minore quæ supponitur, & maior in qua est difficultas probatur. qa si peccator à tali lege absolueretur: hoc esset primo quia talis lex siue præceptum reuocatũ esset p sacramentũ confessionis, aut secundo, quia rõne huius sacramẽti quilibet excusaretur ab impletione illius legis siue præcepti de vera contritione tunc habenda: aut tertio, quia per hoc sacramentũ tanquã per æquiualens suppleretur contritio tunc obligatoria, aut alias ad gratiam, & salutem necessaria. aut tandẽ quarto, quia per hoc sacramentum perficeretur, aut efficeretur vera contritio, sed nihil horũ valet liberare à dicta obligatione, vel necessitate veræ contritionis. quod probatur. Nam non primũ, tũ primo, quia nulla lex reuocans dabitur: neque enim per ipsum sacramentũ reuocatur lex de cõtritione necessaria ad gratiam & salutem. Alioqui nullus qui confitetur teneretur ante, vel post ad contritionẽ, quod esset contra Concilium Triden. sess. 6. c. 14. vbi habetur. Docendum est pœnitentiam post lapsum multo aliam esse à baptismali, & continere cor cõtritum, & humiliatum, & sacramentalem confessionẽ saltem in voto, & suo tempore faciendam, & sacerdotalẽ absolutionem. Hæc ibi. Et in sess. 14. c.4. habetur contritio quæ primum locum inter actus pœnitentes habet, animi dolor est ac detestatio peccati commissi cum proposito de cetero non peccandi. Fuit autẽ quouis tempore ad impetrandum veniam peccatorũ hic contritionis motus necessarius. Hæc ibi. Et sess. 6. ca. 6. habetur, quòd talis detestatio debeat fieri propter Deum. Nam ibi dicitur quòd peccatores iustificantur dum per fidem, & spẽ in Deũ, illum tanquam omnis iustitiæ fontem diligere incipiunt, ac propterea mouẽtur aduersus peccata per odium aliquod & detestationem. Hec ibi. tum secundo, quia eadem ratione nullus teneretur ad aliquam attritionem cum hoc sacramento: cum nullo præcepto, aut lege talis attritio, sed contritio obligatoria, aut necessaria sit; vel si est, at per hoc sacramẽtum sicut & lex de contritione secundũ opinantem reuocata esset, Neque est maior ratio aut lex de hac quam de illa quo ad hoc. Et notãter dictum est quòd contritio de præcepto, vel de lege necessaria est. quia videlicet qñ peccator se ad gratiam disponere tenetur: tunc sub nouo peccato contritio de præcepto obligatoria est: alio autẽ tẽpore quo se in gratia reponere voluerit, ex suppositione huius finis contritio de lege necessaria quamuis nõ sub nouo peccato obligatoria est.

Neque valet secũdũ, quia nullus excusatur ab impletione alicuius legis, vel præcepti, nisi per aliquod legitimum impedimẽtũ, puta per ignorãtiam inuincibilem, aut per impotentiã, & huiusmodi. sed hoc sacramentum non est huiusmodi impedimẽtum, sed potius adiutorium ad veram contritionem habendam, vt patet. ergo per id non excusatur. Sed ad has duas, & ad sequentes reprobationes potest optime dici pro opinione B. Tho. quòd contritio ex lege requisita ad gratiam non semper est contritio vera, sed contritio sufficiens ad eam. Hæc autem sine sacramento est contritio vera, cũ sacramẽto autem est etiam attritio prædicta. ideo omnia hæc argumenta nõ valent quæ fundãtur in hoc quòd semper de lege est necessaria cõtritio vera ad gratiã, quod etiã ex primo, & secũdo dubio infra patebit. Sed adhuc potest replicari, ꝙ attritio prædicta non sufficit ad gratiã cum sacramento. tum quia eadem ratione quælibet attritio sufficeret cũ sacramẽto, tum etiã

quia vt ex infra dicendis constabit nisi æstimetur contritio certe cum sacramento non sufficit ad gratiam. Neque tertium valet quia præceptũ vel lex de aliquo faciẽdo non põt supplerí per aliud æquiualens ẽt melius: nisi alternatiue feratur, aut id expresse cõcedatur. quia qui ex lege tenetur orare non satisfacit ieiunãdo, aut eleemosynã faciendo. Nunc aũt cũ nulla lege concedatur ꝙ necessitas vere contritionis actualis possit suppleri per attritionẽ, aut per hoc sacramentũ, sicut nec econuerso: cum non sit maior ratio de vno quàm de alio: & quia eadem ratione posset etiã suppleri attritio sicut & contritio per hoc sacramentum: & neutra cum sacramẽto esset necessaria, quod absit. Ergo, sufficientia, vel æquiualentia vnius non excludit obligationem, vel necessitatem alterius ad salutem. Sicut & contritus, & iustificatus tenetur baptizari, & confiteri ad conseruandam gratiã & salutẽ, idq; propter impletionẽ præcepti, aut legis ad gratiã necessariæ. Et quantumlibet purificatus à mortalibus per contritionem tenetur confiteri antequam sumat eucharistiam secundum concilium Triden. sess. 7. ca. 7. vt inferius q. 16. habetur.

Neque tandem quartum valet. quia hoc sacramentum nõ perficit, neq; facit materiã suã esse sufficientẽ, sed eã prærequirit, & præsupponit, sicut & alia sacramenta, vt cum forma sacramentali sit verũ sacramentũ. Nunc aũt materia sufficiens prærequisita ad veritatẽ huius sacramenti quantum est ex parte displicentiæ est illa quæ ex lege aliàs requisita, aut necessaria est. Hæc aũt non est nisi contritio, vt patet. quia de ea secundum oẽs doctores, & concilia de hoc agentia, & de pœnitentia necessaria, & non de attritione est lex, siue pręceptum de pęnitentiæ virtute quę est pars huius sacramenti, vt superius probatũ est. Alioqui eadẽ ratione diceretur, ꝙ nec attritio est materia ad id requisita, sed solum non ponere obijcẽ prauę voluntatis: cum nulla lege vt diximus præcipiatur. ergo illa attritio cognita cũ hoc sacramento nõ sufficit ad gratiam & salutem.

Argumentum secundum. Secundo principaliter contra idem tertium punctum arguitur, quia scienter sumens hoc sacramentum cũ obijce, vel impedimẽto ad gratiam non habet eam neque fructũ sacramenti, vt ipsa etiam concedit opinio in secũdo puncto & B. Tho. vbi supra, & in 3. par. q. 79. art. 3. Et ibi Caietanus, & q. 72. arti. 7. & in addi. 3. par. q. 10. art. 1. & q. 30. art. 1. Nunc aũt talem obijciẽ habet is qui hẽt peccatũ in conscientia in reatu sicut in actu, sed illud nõ remouet per displicentiam sufficientem, aut per oppositam volũtatem rectificantẽ: quia adhuc scienter manet in illo reatu, vel praua voluntate saltẽ virtuali quæ est impedimentũ gratiæ quousq; per cõtritionẽ rectificetur, atque tollatur. Eadẽ quippe ratio est de obijce gratiæ in actu, & in reatu ex quo vterq; impedit, & repugnat gratiæ. Et maxime erit etiã nouum peccatum: si quo tempore quis tenetur ad contritione, vel ad suscipiendum sacramentũ, talis obex siue peccatum quo ad reatum existens in conscientia, siue cognitum per contritionem aliquam nõ tollatur. ergo qui scit se indispositum ad gratiam, vel habet peccatũ in conscientia extra hoc sacramentum, non habet gratiam cum hoc sacramẽto, & indigne suscipit illud, & hæc ratio efficax videtur contra hanc tertiam opinionem sicut & tertia, quæ subsequitur.

Respon. Ad hoc potest responderi ꝙ obex peccati in reatu tantum licet impediat immediatam gratiam, non tñ sacramenti dignam susceptionẽ, & per illud ipsam gratiã nõ impedit: obex aũt peccati in actu impedit vtrũque, ideo negatur minor argumenti. sed hæc euasio futilis est: qa eadem rõ militat cõtra obijciẽ gratiæ in reatu, & in actu; vt patet in argumẽto deinsequenti.

Argumentum tertium. Tertio, principaliter ad idem arguitur, quia de pdicta attritione, seu dispositione ex se insufficiente ad gratiam extra sacramentum cõgnita ego quæro ad quid ponitur cum sacramẽto? Nam vel ponitur ad hoc vt cum sacramento, & virtute eius sit sufficiens dispositio ad gratiam. & hoc non: quia dũ manet illa in cõscientia, seu cognita, nec ante, nec post sacramentũ est dispositio sufficiens ad gratiam. Nec illa cognitio eius insufficientiæ tollitur per sacramẽtum vt cõstat: semper enim manet idem obex gratiæ, scilicet peccatũ in conscientia. quo manente nõ põt simul taliter attritus esse paratus ad verã contritionem habendum si suum defectũ vere contritionis recognosceret: ex quo cũ cognoscit defectum veræ cõtritionis nec ad eã conatur, & ex consequenti non est dispositus, vt virtute sacramẽti fiat vere cõtritus, & gratiã obtineat, vt inf. in 4. opi. & in 2. eius dubio clarius ostenditur. vel attritio illa ponitur, vt qualiscunque dispositio subiecti pro digna sacramenti susceptione, & ex cõsequẽti pro eius fructu habendo. Sed neq; hoc videtur, quia habens peccatum in cõscientia habet obijcem, & indigne accedit ad hoc sacramentum: & neq; virtute sacramenti hẽt fructum eius, neque fit contritio, vt ex secundo argumento præcedenti liquidum est, & nõ videtur ad quid aliud ponatur. ergo illa indispositio, vel attritio cognita cum sacramento non sufficit ad primam gratiã iustificantem. hæc ratio videtur satis efficax.

Arg. quartum. Quarto principaliter ad idẽ arguitur auctoritate ca. si enim, de pęn. distin. 2. vbi sic habetur. Opera vel sacramẽtorum participatio, nisi ex charitate procedãt, apud Deum nec iustitiã, nec innocentiam præstant. Hæc ibi. Nunc autẽ su-

susceptio huius sacramenti cum prędicta attritione cognita non procedit ex charitate, cum non fiat vere propter Deum, vt supponit. ergo patet intentum contra tertium punctum opinionis. hæc auctoritas est etiam efficax contra illam tertiam opinionem.

Euasio. Si tamen ad hoc respondeatur ꝙ illud ca. Si enim, potest intelligi, vt ly ex charitate, aut pp Deum, non denotet causam finalem, vel effectiuam amoris Dei à quo bonum opus, aut sacramenti susceptio procedat: sed vt denotet obiectum, aut causam motiuam, & determinatiuam operis, ad hūc sensum, ꝙ nihil valet opus, aut sacramenti susceptio nisi fiat intuitu Dei, aut eius gratiæ, vel alterius doni seu amicitiæ eius finaliter obtinendæ: non autem si principaliter intuitu, & respectu mundano puta timore infamiæ, aut mulctæ pecuniariæ, & huiusmodi de quibus supra in primo, & secundo pūcto huius opinionis habetur.

Replica. Contra hoc effugiū replicatur tum primo, quia textus expresse dicit, nisi ex charitate procedant, vbi non solum obiectum motiuum, aut etiam determinatiuum, sed efficientia charitatis saltem acquisitæ præcipue denotatur, tum secundo, quia ibi dicitur nec iustitiam, nec innocentiam præstat, vbi non de impetratione aliorum donorum Dei, sed de iustificatione à peccatis agitur, ꝙ hæc per nulla opera, vel sacramenta præstari potest, nisi ex charitate procedant, quantumcunq; aliàs intuitu Dei fiant. tum tertio, quia si ad gratiam & iustificationē obtinendum sufficeret quòd intuitu Dei illa fierent: iam ergo quælibet attritio etiam sine sacramento sufficeret ad iustificationem, dummodo intuitu Dei, & eius gratiæ obtinendæ haberetur. quod absit. Et quod id sequatur patet. quia similiter dicitur de sacramentorum susceptione, & de alijs operibus sine sacramento quòd prestabunt iustitiam si eodem modo fiāt ex charitate, id est intuitu Dei, vt ait euasio pdicta. igitur glossa, vel euasio nulla de prædictis huic opinioni patrocinatur. Ad rationes autem illius opi. inf. in 4. opi. & in responsione ad quintum argumentum latius respondetur.

Quarta op. Quarta, & vltima opinio, in qua demū standum est, tenet ꝙ quamuis per se, & regulariter contritio vera requiritur cum hoc sacramēto ad gratiam iustificantem: quia sic doctores omnes, atq; concilia docent de lege requiri. at vero per accidens ratione ignorantiæ sufficit probabiliter æstimata contritio, quāuis sit vere attritio: eaq; saltem requiritur cum hoc sacramento ad gratiam iustificantem. Et non sufficit ꝙ pęnitens sciens se non esse vere contritum æstimet quacūque bona fide se sic esse sufficienter dispositum ad habendam gratiam per hoc sacramentum, vt tertia dicebat opinio pręcedens, nisi probabiliter etiam æstimet se esse contritum, vt dictum est.

Pro declaratione nota ꝙ vere contritus dicitur is, qui vere dolet de peccatis omnibus propter Deum, vel quia Deum offendit cum proposito actuali, vel etiam virtuali secundū plurimos doctores, non illum amplius mortaliter offendendi in quocunq; gradu dolor ille sit intensus, siue remissus. Probabiliter tantum contrit⁹ dicitur is qui probabiliter æstimat se esse dicto modo vere contritum, vel in gratia, vel sufficienter dispositum ad eam. cum tamen nō ita sit, sed adhuc in latēte mortali peccato quo ad reatum permaneat: idq; ex aliqua facti, vel & iuris ignorantia, vel inaduertentia non adeo notabili, nec sic affectata, quæ æquiualeat cognitioni: si tamen paratus sit ad vere dolendū, si cognosceret suum defectum, aut veritatem. Igitur modo defectus iste veræ cōtritionis proueniat ex defectu ipsius doloris, aut displicentiæ omnium peccatorum, aut veri efficacisq; propositi cauendi in futurū; modo ex defectu finis, vel veræ dilectionis Dei necessariæ ad iustificationem quæcunq; illa sit, modo ex defectu debitæ examinationis conscientiæ, aut ex alia causa quacunq;: si tñ defectum hūc ipse pęnitens sine prædicta sua notabili culpa mortali ignorat ignorantia facti vel iuris, putans se esse vere contritum, vel sufficienter dispositum ad gratiam obtinendum per sacramentum, si etiam sit paratus ad veram contritionem habendum, si suum defectum aduerteret, & sciret veram contritionem esse ad id necessariā: hic dicitur probabiliter tantum contritus. Et hæc quarta opinio differt à tertia præcedente: nam illa tertia opinio dicit quòd non requiritur hæc animi præparatio: Sed quod etiam si penitens sciat se non esse vere contritum, si nō manet in affectu peccati est sufficienter dispositus vt per hoc sacramentum gratiā obtineat. Hæc autem quarta opinio dicit quod non nisi sit probabiliter contritus vt dictum est.

De quo hæc quarta opinio dicit, quòd si bona fide confitetur & absoluitur, vtique virtute sacramenti habet gratiam iustificantem fitque vere contritus, id quod sine sacramento non haberet. Quo fit vt illi, & præsertim simplices, qui vel inferni timore, vel amore gloriæ, & suæ salutis. vel ex consideratione pudoris, vel malitiæ peccati sine vlla eius cōplacentia, & affectu, de omnibus memoriæ occurrentibus dolent, parati, si aduerterentur suum defectum, vel id esse necessarium, ad vere & actualiter dolendum, quia Deum offenderunt, & ita in spe veniæ cum bona fide confitentur, vt oportet, nihil aliud considerantes si sunt vere contriti, & in statu gratiæ vel non; vtique sunt probabiliter contriti, & hi virtute sacramenti

menti fiunt vere contriti; & primam gratiam habent iustificantem. quam non haberent si æstimarent se non esse vere aut sufficienter contritos, neque essent parati ad veram contritionem habendum vt dictũ est. Et ita intellectum concilium Triden, sess. 14. c. 4. de sacramentis, quod habetur supra in 3. opi. in tertio eius puncto principali consonat cum hac quarta opi. Illa etiam tertia opinio Beati Thom. ibidem dicens quòd attritio cognita cum hoc sacramento sufficit ad gratiam, videtur satis probabilis, quando sic attritus paratus esset veram contritionem habere conari, si crederet illã esse necessariam. nam sicut probabilis ignorantia facti veræ contritionis excusat, & facit vt cum sacramento sit dispositio sufficiens ad gratiam, vt proxime probabitur: ita eadem ratione de probabili ignorantia iuris idem dicendum est: quia tunc videtur saltem virtualiter esse probabiliter contritus, & ita dispositus, vt per sacramentum vere contritus efficiatur. Secus si sic attritus, & id cognoscens non ita paratus esset vbi defectum recognosceret: vel quia non credit id esse necessarium: tunc enim non probabiliter contritus esset, neque dispositus, vt de attrito vere contritus fieret per sacramentum, vt ex infra dicendis in secundo dubio potest facile constare. Quamuis in hoc illa tertia opinio præcedens dicat oppositum. Igitur hęc quarta opinio sic declarata quo ad primum, quòd scilicet requiritur prædicta contritio saltem probabilis: ita quòd nec minor, nec attritio cognita sufficit cum hoc sacramento: quantumcunque, vt tertia dicebat opinio præcedens, bona fide pœnitens ęstimet illam sufficere ad salutem & gratiam iustificantem: probatur per quatuor rationes, quę superius contra tertium punctum principale ipsius tertiæ opinionis in quatuor argumentis ibi positis habentur, quòd scilicet illa saltem attritio requiritur quæ per sacramentum possit fieri contritio, & gratia formari. hæc autem est sola contritio probabilis, vt probatur ibidem. ergo &c.

Prima pars

Secũda pars

Quo ad secundum autem, quòd per accidẽs sufficit supradicta probabilis, & non sit necessaria vera contritio cum hoc sacramento ad salutem, in quo stat etiam difficultas huius opinionis, probatur tripliciter. primo, quia sicut ex parte confessionis non facit irreuerentiam, neque iniuriam notabilem, neque ponit obijcem huic sacramento, nec eius gratiæ sacramentali, is qui sic confitetur, quòd in eius consciẽtia, vel cognitione nihil habet, nec sub mortali habere tenetur necessario confitendũ: ita ex parte doloris non ponit obijciem huic sacramento, nec eius gratię sacramentali is qui sic dolens de peccatis absoluitur, quòd in eius conscientia, vel ęstimatione nihil habet, nec habere tenetur, de quo amplius dolere sub mortali teneatur, qui & est ita dispositus, vt per sacramentum possit fieri verę cõtritus, & gratiam habere. Talis autem est probabiliter cõtritus. ergo ipse recipit absolutionem sacramentalem, & gratiam iustificantem: Consequentia patet, quia sacramenta efficiunt quod significant in non ponente obijcem sufficienter disposito ad illa suscipiendum. Maior probatur. Quia non est maior ratio de præcepto debito dolendi quàm debite confitendi ad finem gratiæ virtute huius sacramenti obtinendæ. Minor etiam probatur. Quia licet probabiliter contritus vere habeat mortale peccatum in reatu, & obiicẽ gratię immediate sine sacramento suscipiendæ: non tñ hẽt illud in conscientia, vel æstimatione, nec habere tenetur sub mortali talem conscientiã ex quo vt supponitur per illã ignorãtiã ab ampliore cognitione sub mortali habenda excusatur: & ex quo paratus est vere dolere si defectum cognosceret, iam est dispositus, vt per sacrm̃ fiat vere contritus, & gratiã habeat iustificantẽ, vt inf. in secundo dubio latius ostẽditur.

Secundo probatur idem, quia qui cum bona fide probatus existimans se esse in gratia sine conscientia peccati mortalis accedit ad sacrm̃ eucharistiæ, digne suscipit illud, & eius gratiã, etiamsi sit in mortali inuincibiliter ignorato, ꝭm Tho. 3. par. q. 79. art. 3. & q. 80. art. 4. ad 5. & in 4. dist. 9. & Alex. Alen. 4. par. q. 46. memb. 3. art. 2. & Richar. Scotum, Duran. & alios doctores cõiter ca. dist. 9. & dist. 12. Et Gers. alphabeto. 37. R. & Adri. in 4. de Euchar. q. 1. & 2. & de confessione q. 5. dub. 5. & Vega de iustificatione lib. 13. c. 34. & Soto, vbi infra, & de natura, & gratia lib. 2. c. 15. & Honcala de digna sumptione eucharistiæ in sñia idem tenet. Quamuis Bonau. ea. dist. 9. q. pen. & Palude, Capreolus, & Gers. tract. 9. super magnificat, & Gabr. in 4. dist. 9. q. 2. & in Canone lect. 8. dicant quòd talis accedit ad eucharistiam nõ quidem indigne positiue ita quòd peccet: nec digne ita quòd habeat gratiam: sed non digne priuatiue medio modo ita quòd licite accedit, nõ tñ hẽt gratiam, nec peccat de nouo sumendo eucharistiam. Quæ distinctio non placet nisi ꝭm supradicta intelligatur ita quòd digne accedit qui est in charitate: indigne positiue qui cum conscientia peccati mortalis: medio modo non digne accedit qui nõ est in gratia, nec habet conscientiam peccati mortalis, sed potius probabiliter æstimat se esse cõtritum vel in gratia: & hic virtute sacri habet gratiam vti declarat Honcala, vbi supra. Nam etiam ꝭm ipsum Bonau. dist. 12. art. 4. q. 1. is digne accedit ad eucharistiæ sacramentum, qui se præparat quantum debet. Talis autẽ est qui modo prędicto probabiliter contritus, & cõfessus existimãs se nõ esse in mortali, aut sine cõ-

scientia eius accedit: ex quo per ignorantiam inuincibilem excusatur ne ad ampliorem diligentiam, vel conscientiæ examinationem sub mortali teneatur. ergo hēt gratiam sacramentalem ex quo digne accedit, & ergo similiter, & à fortiori talis probabiliter contritus virtute sacramenti p pęnitentiæ hēt gratiā iustificantem fitq; contritus. Patet hęc vltima consequētia. Quia quantum est ex hac parte displicentię non requiritur maior dispositio ad sacrm pęnitentiæ fructuose suscipiendum, q ad sacramentum eucharistiæ: immo minor sufficit secundū omnes doctores vbi supra, inferiusq; dicetur.

Et hoc idem dicit beatus Tho. in 4. dist. 23. q. 2. de sacramento extremæ vnctionis, q.s. in hoc sacramento gratia confertur quę non compatitur peccatum, in canone lecti. 8. ideo ex cōsequenti si inuenit peccatum mortale, vel veniale tollit illud quo ad culpam, dummodo nō ponatur obex peccati actualis ex parte recipiētis: quia & facit per gratiam quam infundit q motus liberi arbitrij in peccatum sit contritio: sicut etiam in eucharistia, & confirm atione id accidere potest. Hæc ille. Et idem 3. par. q. 30. art. 1. & in 3. p. q. 72. art. 7. idem dicit de confirmatione. quod apte intelligi non potest nisi de probabiliter contrito, vt patet ex dictis, & infra dubio tertio latius.

Tertia ratio. Tertio probatur idem, quia nisi sic dicatur non videtur quomodo, aut quibus sacramentum pęnitentię ex opere operato, seu vi clauiū conferat primam gratiam iustificantem, & viuificet mortuos. quia si pęnitens accedit, vel illud suscipit vere contritus. iam ex opere operātis virtute contritionis habet primam gratiam iustificantem. Si scienter attritus; certe neque per hoc sacramentum habet gratiam, vt dictū est. ergo solum probabiliter contrito illā confert hoc sacramentum.

Et confirmatur ex concilio Trid. sess. penu. c. 4. vt supra in tertio puncto tertiæ opinionis in eius probatione habetur, quia valet ad propositum à fortiori, & hæc est satis efficax ratio pro hac opinione.

Et ita patet hæc opinio probata, quam etiā expresse tenent etiam quo ad sacramentum eucharistiæ Alex. de Alis. 4. p. q. 46. memb. 3. ar. 2. & q. 60. memb. 1. art. 3. Et B. Tho. 3. p. q. 79. art. 3. Marsil. in 4. q. 6. art. 4. conclus. 1. Gabr. in canone. Et Bonau. in 4. dist. 17. art. 4. q. 3. §. 91. & art. 2. q. 4. §. 47. & in gl. magistri. §. 19. & dist. 20. art. 4. q. 2. §. 63. §. 66. Et Richar. distin. 17. art. 2. q. 8. ad quintum, & dist. 18. art. 2. q. 1. Et Durā. dist. 17. q. 13. id valde probabile censet. Ad idē videtur Adria. de confes. art. 5. dub. 5. licet non aperte, & de eucharistia q. 1. Et Soto de natura, & gratia lib. 2. c. 15. & in quarto sententiarū dist. 18. q. 3. art. 2. Et dist. 12. q. 1. art. 4. & di. 11. q. 2. art. 3. & dist. 6. q. 1. ar. 7. & dist. 7. q. 1. art. 7. & dist. 20. q. 2. art. 1. & latius Vega de iustificatione lib. 13. ca. 34. & in q. 13. de iustificatione conclus. 3. & 4. Et Ambr. Catharinus de certitudine gratiæ assertione septima, & hanc opinionem quod probabiliter contritus cum sacramēto habeat gratiam iustificantem tenere habēt à fortiori doctores de 3. opinione præcedentē. doctores etiam de 4. opin. q. præced. Similiter hanc opinionem tenet Victoria in sua prima relectione de potestate ecclesiæ. q. 2. Et Nauarro in sum. c. 1. nu. 37. 39. & Soto in 4. dist. 6. q. 1. artic. 7. hoc idem dicit fieri in omnibus sacramentis. & alij plures.

Dubitatur primo. Vtrum talis probabiliter contritus si postquam confessus est nouit defectum suæ veræ contritionis teneatur sub mortali peccato veram actualem contritionem habere. Nam quod non teneatur reconfiteri non est dubitandum. *dubium 1.*

Respon. Respondeo. est duplex opinio, prima magistri Vega. q. 13. de iustificatione cōclus. 3. quod sic: id q; vt impleat legem, vel præceptum Dei de vera actuali contritione habēda: a cuius impletione excusatus est solum durante ignorantia inuincibili, siue probabili. Sicut & qui iam vere contritus habet gratiam tenetur implere pręceptum confessionis integre licet per ignorantiam aliquod mortale omiserit confiteri: & diligens Deum super omnia si postea recolit mortalia tenetur confiteri.

Et si arguatur, quod si iam virtute sacramenti factus est ille de attrito contritus, ergo iam habet contritionem veram: & per consequens etiamsi defectum præcedentē postea recognoscat non tenetur iterum ad aliam cōtritionem.

Respondeo negando cōsequentiā, quia per sacrm factus est contritus habetq; contritionē non quidem actualem veram, sed virtualem in gratia, & charitate infusa. Vel si habet actualē id solum est extrinsece, quæ ad virtualem reducitur. Nunc autem speciale præceptum est de vera actuali contritione, & dilectione Dei habenda, quod pœnitens implere tenetur dum potest, & dum defectum recognoscit, vt dictū est. sicut in dilectione Dei super omnia est virtualiter contritio, quā non obstante tenetur homo ad actualem, quam si virtute sacramenti dū illud pęnitens suscipit hēt: iā & nō aliter ab ampliore cōtritione, & obligōne liberatus est.

Sed alia est opinio Durandi in 4. di. 17. q. 13. & Soto in 4. dist. 18. q. 3. art. 2. & 3. qui videntur tenere q iste non obligatur ad aliam actualem veram contritionem pp rationem præfatā, cui etiam tacitæ videtur annuere ipse Vega de iustificatione lib. 13. c. 20. & hæc opinio videtur verior: quia nō est simpliciter in omni casu necessaria, neq; pręcepta pęnitentia verā ad gratiam,

tiam, & peccati remissionem, sed solum actualis penitentia sufficiens ad gratiam, vt constat ex fine huius præcepti aut legis. hæc autẽ est contritio vera sine sacramento, aut probabiliter æstimata cum sacramẽto, vt patet ex dictis. hinc patet responsio ad rationem præcedentis opinionis, quæ fundatur in hoc quòd ad gratiã semper est necessària actualis contritio vera.

Dubium 2. Dubitatur secundo, quomodo probabiliter tãtum contritus fit vere cõtritus: & illa attritio fit vera contritio virtute sacramenti? Respon. Respondeo supposita opinione cõi, videlicet ꝙ essentialiter, & specifice attritio differt à contritione vera, idq; ratione obiecti, seu finis; & nõ penes gradualem intensionem actus. Nam contritio est displicentia de offensa Dei: seu quod idem est de peccatis pp Deum actualiter, seu virtualiter super omnia efficaciter dilectum: modo id fiat per vnicum actum medij, & finis: modo per duos actus alterum medij, alterum finis. Attritio autem est imperfecta displicẽtia peccati, vndecunq; ista imperfectio proueniat & maxime ex defectu veræ dilectionis Dei super omnia. Itaq; nomine contritionis ẽm omnes intelligitur actus penitẽtiæ perfectus, quo peccata etiam extra sacramentum remittũtur: Et nomine attritionis actus imperfectus, quo sine sacramento peccata non remittuntur, nec homo iustificatur, qui actus, vt dictum est secundum Tho. 3. par. q. 85. & communiter doctores intrinsece differunt specie.

Quomodo ergo attritio de qua ista quarta opinio agit fiat contritio vera virtute sacramẽti: dico id dupliciter contingere. Aliquando quidem intrinsece per aduentũ noui actus contritionis, quia videlicet per auxilium Dei illustratur, & mouetur homo, & ipse consentiens mutat actualiter finem doloris, & ipsum obiectum: & ita recedẽte attritione producitur nouus actus veræ contritionis. Et quamuis Adria. de confess. art. 5. dub. 5. & Caiet. & frater Barnabas de Rosalibus in suo tractatu de penitentia cum alijs dicant quòd semper hoc modo attritio fit contritio: id tñ nõ videtur verum, sed aliquando ita fit. Sæpius autem, immo & vt ait Soto in 4. vbi infra semper fere non fit nisi extrinsecæ, quia videlicet ratione gratiæ aduenientis virtute sacramẽti iam illemet actus qui est attritio, seu cõtritio probabilis manens inuariatus efficitur Deo gratus, vel tantum valet apud Deum cum sacramento ad iustificandum illum pœnitentem, quantum actus vere contritionis intrinsece ex actuali Dei amore productus valeret.

Et quòd non aliter, vel fere semper nisi hoc modo extrinsece id fiat probatur dupliciter. primo, quia per habitum charitatis infusæ, seu gratiæ inclinatur quidem, sed non necessitatur voluntas ad desistendum ab actu quem habet, & alium producendum: neque ipse habitus solus sine concursu voluntatis id efficere potest, vt constat. mutare autem obiectum, seu finem actus est abijcere vnum actum, & alium producere. ergo non semper id fit per aduentum gratiæ, vel charitatis.

Secundo idem probatur. Quia experimur sæpe probabiliter tantum cõtritum, qui non est nisi attritus, accedere ad hoc sacramentũ: qui illo temporis articulo quo absoluitur, & etiam post omnino cessauerit habere actum pœnitentiæ per diuagationem mentis, vel per abruptionem cogitationis. & tunc constat non commutari actum: & tamen talis euadit in gratia, & ex attrito contritus. ergo sine noui actus aduẽtu id fit. Et in hoc concordat Soto de natura, & gratia lib. 2. c. 14. & 15. & in 4. distin. 12. q. 1. art. 4. & distinct. 17. q. 2. art. 5. & Vega de iustif. libro 13. cap. 34.

Quomodo autem idem actus attritionis fiat contritio extrinsece, vel intrinsece, & propter Deum & gratus manens inuariatus quo ad substantiam sine eius, aut ipsius obiect., aut finis actuali mutatione: sic accipe. Nam ratione gratiæ, & charitatis infusæ aduenientis virtute sacramẽti est inclinatio virtualis ad dilectionem Dei super omnia, & animi promptitudo ad exeundum in actum dilectionis si homo defectũ aduerteret, aut recoleret Deum, idq; tunc fieri debere. Quo fit vt illemet actus attritionis, qui contritio tantum probabilis est, manẽs inuariatus quo ad substãtiam, vel materiale iam gratia, & charitate infusa informatus incipiat in eodem temporis instanti habitualiter, vel virtualiter esse seu continuari propter Deum non autem actualiter: & ita finis, & obiectum illius actus non realiter, & actualiter, sed virtualiter tantum mutatur. Nam sicut agens naturale aliquam formam naturalem introducẽs simul etiam disponit subiectum vltimate ad illam, vt patet in igne lignum ignefaciente. Ita agens supernaturali virtute, quale est hoc sacramentum, aut Deus ipse per suum sacramentum, confert homini dispositionem sufficientẽ simul cum ipsa forma gratiæ. Ita quòd virtute sacramenti supernaturali siue diuina cor prius imperfecte pœnitentis probabiliter tantum attriti, per gratiam, & charitatem ibi introductã simul tempore inclinatur, atque mouetur aliquando quidem actualiter, aliquando autem solum virtualiter per promptitudinem quandam ad actualem Dei dilectionem, & contritionem intrinsece veram producendam, si recoleret id fieri debere, vt proxime dictum est. Itaque nunquam est contritio intrinsece, vel extrinsece actualis effecta virtute sacramenti, quin simul tempore fit etiam gratia, & chari-

tas habitualis, vel actualis initiatiue, aut concomitanter concurrens, vt patet ex dictis. aliàs nō videtur quomodo verum sit, quod vbi supra ait concilium Trid. sess. 14. cap. 4. quòd attritus dolens solum ex turpitudine peccati virtute sacramenti sit contritus, & habet gratiam: nisi prædicto modo dilectionem etiam Dei habeat.

Et cum his consonat B. Thom. in quarta dist. 9. art. tertio quæst. prima, & secunda, etiam distin. 17. quæst. 3. art. 1. & dist. 18. quæst. 1. art. 3. questiuncula 1. & dist. 23. q. 1. art. 2. questiuncula prima ad secundum, & in 3. parte, q. 72. art. 7. & quæst. 80. art. 4. & quæst. 84. art. 2. & q. 86. art. 6. & quæst. 87. artic. 2. & in quarto quodlibeto art. 10. & de veritate quęst. vigesimaoctaua, artic. 5. & 8. Si omnia simul coniugantur, Quamuis Cano in relectione de pœnitentia in 5. parte, in responsione ad tertium argumentum principale, & in responsione ad quartum dubium hunc vltimum locum beati Thomę de veritate corrumpat male illum de sermonis improprietate redarguens, consonat etiam Bonauent. in 2. dist. 41. art. 1. quæst. 3. §. 35. & Angest. in morali c. 8. de circunstantia finis agens, cum alijs quibusdam doctoribus in 2. dist. 41. tenentibus quòd opus moraliter bonum factū ab existente in gratia est meritorium: quia ibi est relatio in Deum virtualis, quam Bonauen. appellat aptitudinalem, & maxime hoc est verum si ab inclinatione etiam habituali charitatis tale opus procedat, & concordat Vega de iustif. lib. decimotertio, c. 25. Sic igitur constat in proposito quòd actus contritionis probabilis per gratiam sacramentalem aduenientem iam virtualiter saltem refertur in Deum: & quamuis extrinsece tamen contritio effecta est.

Quo fit secundum Adria. vbi supra quòd si talis pœnitens statim post absolutionem sacramentalem non habet talem virtualem Dei dilectionem in animi præparatione, seu promptitudine saltem virtuali: certe signū est quòd nec vere, nec probabiliter contritus, nec debite dispositus ad hoc sacramentum accessit: quodque virtute eius iustificatus non est: sed neque secundum eum aliosque doctores huius quartæ opinionis verum sumpsit sacramentum propter obijcem, vt superius contra tertiam opinionem probatum est.

Dubium 3. Tertio dubitatur quæ differentia sit inter sacramentum baptismi, & pœnitentiæ, & eucharistiæ, & alia sacramenta quo ad hoc: si vt supra dictum est hæc omnia sacramenta etiam conferunt primam gratiam probabiliter contritis.

Respon. Respondeo, secūdum Soto vbi supra, & Turrecremata in c. si quotiescunque. de consecratione distinctione secunda, art. secundo, ad tertium argumentum, quòd ad gratiam virtute baptismi obtinendam requiritur saltem, & sufficit attritio supradicta etiamsi sit cognita ab ipso pœnitente, dummodo non habeat iam aliquem affectum, seu propositum peccati, aut status peccati. Ad sacramentum autem pœnitentiæ fructuosum requiritur saltem, & sufficit prędicta attritio dummodo non sit cognita, sed probabiliter æstimetur contritio: in qua non solum includitur, quòd non habeat reatū mortalis peccati in cōscientia, sed etiam quòd non habeat affectum peccati, vt suprà probatum est. Ad fructuosam autem eucharistiæ susceptionem requiritur saltem, & sufficit prędicta contritio probabilis insuper, & sacramenti pœnitentiæ præuia susceptio si commode haberi potest.

Quæ omnia probantur. Nam supposito secundum communiter doctores, & veritatem quòd ad fructuosum baptismum requiritur aliqua displicentia, vel attritio peccatorum, vt Soto vbi supra, & Scotus in quarta dist. quarta optime probant: probatur etiam quòd sufficiat prædicta attritio etiam cognita. quia cum baptismus sit spiritualis regeneratio, & directe institutus sit ad regenerandum infidelem nullum esse vitæ spiritualis habentem, fit vt de se non requirat, vt baptizandus habeat esse gratiæ aliquo modo, scilicet in veritate, vel in conscientia seu æstimatione sua, sed eam tantum detestationem quæ tollat obijcem affectus, seu propositi ad peccatum. Et hoc videtur dicere B. Tho. 3. par. q. 68. & q. 79. art. tertio ad secundum. & quod ibidem. quæst. sexagesimaoctaua, idem secundum doctores communiter in quarta distin. quarta, dicit non esse conferendum baptismum ei qui est in peccato, dicit Soto esse intelligendum de eo qui habet affectū vel propositum peccati scienter.

Sed hoc multis non placet dicentibus idem iudicium esse de baptismo, & de alijs sacramentis: quòd scilicet, non debeat etiam esse peccatum in conscientia suscipientis, ut illi gratia sacramentalis conferatur, tum quia auctoritates doctorum quæ allegantur de pœnit. distinctio. secunda, capit. si enim, & de consecratione dist. quarta, cap. solet, & 15. quæstione prima, capi. firmissime, & concilium Tridentin. sess. sexta, cap. sexto, & sess. decimaquarta, capi. primo, & quarto, expresse dicunt eandem pœnitentiam requiri ad salutem cum baptismo, & post eum quæ requiritur ante illum. hæc autem est dolor peccati ex fide, & charitate, & spe procedens, vt ibidem habetur, & hæc est contritio: ergo ipsa vera, vel æstimata requiritur, vt suprà dictum est.

Ideo Nauarro in summa ca. primo, numero

quadragesimo, dicit quòd vt habeatur gratia per baptismum, requiritur, & sufficit cōtritio prædicta saltem probabilis omnium peccatorum in generali, & totius malæ vitæ præteritæ: dūmodo aliqua mortalia quæ magis occurrunt, ad memoriam reducantur, etiāsi non omnia in speciali recogitentur, vt in sacramento confessionis facere oportet. Ratio huius est, quia act. 2. & 8. c. ea contritio significatur in illis qui per Apostolos conuersi ad fidem baptizabantur. & consonat Margarita confes. de cōtritione agens, fol. trigesimotertio.

Pœnitentiæ autem sacramentum cum sit directe ad viuificandum, vel suscitandum fidelē spiritualiter mortuum post baptismum, & reconciliandum inimicum Deo, inde prærequiritur dispositio vitalis per aliquod esse vitę spiritualis saltem initiatiue: ex quo talis suscitatio, & reconciliatio sine bono motu amoris suscitandi de lege fieri non potest. hoc autem nō est dum prædicta attritio siue defectus veræ cōtritionis cognoscitur, nisi inuincibiliter ignoretur, ita quòd sit probabiliter contritus, & de omnibus in speciali ea recogitando, vt supra probatum est. Vnde in concilio Trident. sess. sexta, cum prius in sexto capitu. dicatur quòd ante baptismum requiritur motus aduersus peccata per odium aliquod, & detestationem: hoc est per eam pœnitentiam, quam ante baptismum agi oportet: postea tamen in decimo quarto capitulo ibidem subiungitur. docendus est homo pœnitentiam post lapsum multo aliam esse à baptismali: & continere cor contritum, & humiliatum, & sacramentalem confessionem in voto, & suo tempore in actu faciendam. Hæc ibi. Ex quo concilio patet prædicta differentia.

Sacramentum autem eucharistiæ cum directe sit institutum, vt cibus, & nutrimentum eorum qui iam per gratiam iustificati viuere creduntur: à fortiori postulat per se, & regulariter, vt non nisi à talibus per sacramentum etiam pœnitentiæ examinatis, & iam viuificatis recipiatur. Quia hi & non alij digne summere credendi sunt, vt etiam patet ex supradictis.

Quòd si contra præfata objiciatur B. Thom. tertia parte, quæst. octuagesima, artic. quarto ad secundum dicens, quòd eucharistia non debet dari, nisi iam liberatis à peccato: sacramentum autem baptismi, & pœnitentiæ concedi potest adhuc febre peccati laborantibus: quia hæc duo sunt medicinæ purgatiuæ, illud autē medicina confortatiua est. ergo attrito etiam conscio suæ indispositionis sacramentum pœnitentiæ sicut & baptismi salubriter conferri potest: ex quo hæc duo sacramenta secundum Tho. pari passu currunt.

Respondeo negando consequentiam, quia solum vult dicere B. Tho. quòd sacramentum pœnitentiæ est conferendum illi qui se, vt peccati reum pœnitens accusat, & recognoscit, sicut & baptismus largiendus est peccatori se recognoscenti, sed differenter, vt dictum, & declaratum est. Eucharistia vero non nisi ei qui per sacramentum pœnitentiæ absolutus iam secundum suam cōscientiam formam gerit hominis iustificati, vt dictum est.

Sacramenta denique confirmationis, & extremæ vnctionis, & omnia alia etiam per accidens conferunt similiter primam gratiam probabiliter contritis, sicut & sacramentum baptismi, & pœnitentiæ: sed differenter: quia sacramentum baptismi, & pęnitentiæ id efficiūt directe, quia videlicet ad id tantum vtpote regulariter necessaria sunt instituta. Alia autem sacramenta ex quo non tanquam ad id necessaria, sed alios effectus directe sunt instituta, inde non nisi indirecte, & ex consequenti primā gratiam efficiunt, quia videlicet conferunt gratiam non indigne suscipienti, qualis est probabiliter contritus, vt liquet ex supradictis. gratia autem repugnat omni peccato mortali, & illud expellit. ergo ex consequenti per illa alia sacramenta prima gratia, & remissio peccatorum confertur. Sic tenet B. Tho. vbi supra in secūda probatione huius opinionis allegatus est, & Soto similiter latius explicat.

Quarto dubitatur. Vtrum quælibet dilectio Dei, & dolor ex tali dilectione procedens sufficiat sine sacramento hoc vel cum eo ad gratiā iustificantem obtinendum. *Dubium quartum.*

Respondeo prius notando secundum Soto de natura & gratia libro primo, capitulo vigesimosecundo, & libro secundo, cap. 15. & 16. & Vega de iustificatione lib. 6. c. 28. cap. 30. c. 34. 35. & lib. vndecimo, capitulo decimoseptimo, ex B. Thom. secunda secundę q. 109. art. tertio, quòd Dilectio Dei, & similiter dolor peccatorum inde actualiter, vel virtualiter ortus potest esse triplex. *No. triplex dilectio deī & displicentia peccati.*

Prima dilectio Dei est quidam singularis actus amoris inefficacis ergā Deum, qualis hac oratione profertur, volo vel potius vellē Deo in omnibus placere, & hæc communiter vocatur dilectio obiectiua Dei, seu complacentia quædam inefficax. & similiter est dolor peccatorum, vel de offensa Dei inefficax.

Secunda est dilectio Dei efficax quæ omnibus communiter est in præcepto, qua videlicet homo sic Deum diligit, quòd omnia eius mandata seruare vult, atque seruire proponit vt vero Deo, & hoc est ipsum diligere tota mente, non adhibendo fidem alijs sectis, aut doctrinis repugnantibus fidei diuinæ: toto corde, nōn diuidendo suum affectum in obsequium alterius

Dei

Dei vel creaturæ contra præceptum Dei: tota anima, non diuidendo sensum, & appetitum sensitiuum in aliqua à Deo prohibita: & tota virtute, seu viribus suis, non diuidendo vires executiuas animæ suæ in aliquid ab ipso Deo prohibitum. Et talis vocatur communiter à doctoribus dilectio Dei super omnia obedientialis. Tametsi sit alia dilectio Dei super omnia efficax de supererogatione quæ & perfectorũ est: quæ vt ait Vega vbi supra libro sexto capitulo trigesimoquarto, secundum Adrianum in quinto quodlibeto, non solum impletiua omnium mandatorum Dei est vt illa communis quæ dicta est: sed etiam in Deum nos transformat & sic vnum cum illo spiritum facit, vt supra omnia illum amemus & nihil nisi in ordine ad ipsum, neque in cœlo neque in terra diligamus: quæ nullius peccati complacentiam admittit, sed potius dolorem eius imperaret si recoleret homo prædicto modo Deum amans.

Et ista secũda dilectio Dei efficax super omnia, tam communis quam supererogatoria est adhuc duplex, scilicet naturalis, & supernaturalis. Supernaturalis, quæ & secunda in ordine fit, est illa qua quis Deum per fidem supernaturalem cognitum esse vnum, & trinum & redemptorem nostrum prædicto modo præfert, & diligit super omnia, vt principium & finem beatificum & supernaturalem nostrum. Et similiter est displicentia supernaturalis inde orta de Dei offensa. Et hæc est in omnibus fidelibus Christianis debite pœnitentibus.

Naturalis autem dilectio Dei efficax vel super omnia quæ & tertia in ordine fit, est qua Deum naturaliter tantum cognitum tanquam principium, & finem totius boni naturalis, puta creatorem cõseruatorem, & gubernatorem omnium omnibus creatis præfert & amat, efficaciter ei volens subijci & obedire super omnia, nihil eius amicitiæ contrarium admittens: seque & sua omnia vno actu referens in ipsum tanquam in principem supremum, & finem totius boni naturalis, aut quia sic recta ratio naturalis dictat esse faciendum: quam dilectionem philosophi sine fide infusa aut sine fide Christi secundum rectam rationem viuentes habere potuerunt. Et similiter est dolor de eius offensa ex tali amore procedens: ita quod homo iam nulla ratione velit offendisse aut de cetero Deum sic cognitum & amatum offendere.

De prima dilectione Dei. Igitur de prima dilectione Dei inefficaci, & de displicentia inde orta satis conuenit inter omnes doctores, quod non sufficit sine sacramento ad primam gratiam iustificantem: quia nec vera dilectio nec contritio, sed ficta & inefficax est: ex quo cum mortali peccato, & cũ ignorantia mortaliter culpabili stare potest, vt probat Angest. in morali capitulo decimotertio in fine, & capitulo decimoquarto, & patet in hereticis & meretricibus, & concubinarijs & alijs eiusmodi peccatoribus. Et hæc potest ex naturalibus viribus sine speciali Dei auxilio haberi secundum rectam rationem se habendo: quia est tantum moraliter bona, vt latius hæc omnia probat Soto vbi supra, & libro primo capitulo vigesimotertio, & Vega de iustificatione libro sexto capitulo trigesimotertio, Scoto in secundo distinctione vigesimaoctaua, & in quarto distinctione decimaquarta, quæstione secunda, & alibi. Vtrum autem cum sacramento vbi est fides, sufficiat ad salutem, supra in hac quarta opinione dictum est, quod quando probabiliter æstimatur cõtritio sufficit, alias non sufficit. Quia tunc sine auxilio Dei speciali non habetur.

De secunda dilectione Dei. opi. 1. De secunda autem dilectione Dei efficaci supernaturali quæ communiter omnibus est obligatoria, & de displicentia peccatorum inde orta, est duplex opinio. prima Caietani in secundo quodlibeto de contritione quæst. prima, & de confes. q. 5. vbi ponit tria dicta, primum quod quando non sit ex speciali motione aut directione spiritus sancti non est vltima neque sufficiens dispositio ad gratiam statim infallibi liter obtinendam, neque est vera contritio quousque gratia informetur; sed solum est contritio informis acquisita vel humana; simpliciter autem est attritio.

Quod probat tum primo, quia alioqui certus quis esse posset de suo statu gratiæ: cũ certus sit de tali Dei dilectione & displicentia peccati propter Deum summæ dilectum, si statim gratia haberetur.

Tum secundo, quia sicut faciens quod in se est humano modo seruando legem naturæ non statim illuminatur a Deo de necessarijs ad salutem; sed opportune si perseueret. Ita etiam non statim datur gratia iustificans, sed postea opportune quãdo placuerit Deo si homo perseueret in dicta Dei dilectione, & dolore peccati.

Tũ tertio, quia pœnitentia aut dilectio Dei vt à libero arbitrio procedit non est sufficiens præparatio ad gratiam, sed vt à spiritu sancto procedit; cuius motio est principium pœnitentiæ salutaris secundum Thom. prima secundæ quæstione 112. articulo secundo, & tertio, sed dilectio Dei, & displicentia supradicta potest supposita fide à nobis haberi, estque in nostra potestate sine speciali directione aut motione spiritus sancti, quia sicut in nostra potestate est constituere nobis pro vltimo fine delectationem veneream, lucrum, regnum, vel honorẽ: ita in potestate nostra est habere Deum pro fine etiam vt est beatificus nobis aut sanctis,

ita quod deliberemus,& intendamus ipsum in voluntate nostra præferre omnibus quæ desiderari aut haberi possunt. Igitur tunc talis dilectio super omnia displicentiaque peccati inde orta, quando à nostro libero arbitrio sine speciali motione & directione spiritus sancti habetur, est humana tantum dilectio & contritio informis insufficiensq; dispositio vt ad gratiam statim infallibiliter obtinendā operetur.

Secundo dicit Caietanus quod tunc talis dolor infallibiliter gratia informatur fitq; vere contritio: quando mouetur homo per auxiliū speciale à spiritu sancto ad pœnitendum, quādo etiam ea pœnitentia vel dolore vtitur spiritus sanctus ad gratiæ collationem secundum Thomam vbi supra, quæ quidem motio siue directio spiritus sancti fit p hoc quod habita prædicta humana displicentia a libero arbitrio, habetur etiam alia a spiritu sancto mouente & disponente hominis voluntatem ad eam, vel potius per hoc quod eadem numero displicentia humana prius sine spiritu sancto producta postea dirigitur & cōtinuatur specialiter per ipsum spiritum sanctum aut per eius auxiliū speciale ad gratiæ præparationem, vt sit vltima dispositio ad gratiam de lege.

Tertio dicit quod hæc motio siue directio spiritus sancti prædicta, quæ extra sacramentum aliquando differtur, in sacramento nō differtur: sed statim simul cum susceptione huius sacramenti semper, & infallibiliter fit virtute eius. Et ita simul virtute huius sacramenti supradictus homo fit de attrito vere contritus & iustificatur per gratiam ibi collatam virtute sacramenti. Itaq; secundum Caietanum illa dilectio Dei super omnia, & displicentia peccati extra sacramentum est vltima & immediata dispositio ad gratiam, nō quidem immediatione temporis sed alterius dispositionis. Cum sacramento autem vtroque modo est immediata, & vltima dispositio ad gratiam.

Opinio 2. Secunda opinio est omnino opposita quoad illud dictum primum prædictæ opinionis: & quidem illa opinio quoad id est omnino falsa, durissima & temeraria contra omnes fere doctores, vt eam optime reprobat Soto de natura & gratia lib.2.cap.16.& libro tertio, cap. vltimo, & Vega vbi supra, & libro nono, capitulo 39. & libro decimotertio, capitulo 28. & 34. Nam male consonat omnibus auctoritatibus sacræ scripturæ de pœnitentia loquentibus simul & Theologis docentibus, eodem instanti temporis simul concurrere vltimam seu perfectam dispositionem & gratiam. Quia nescit tarda molimina spiritus sancti gratia secundum Ambrosium, & Psal. Dixi con fitebor aduersus me iniustitiam meam, & tu rem.&c. Et Ezech. 18.& 33. Impietas impij non nocebit ei in qua cunque die conuersus fuerit. Vbi Augustinus sanctique doctores semper intelligunt, in quacunque hora & momento, vt ait Chrysostomus, & ad idem est expresse B.Thom. prima secundæ, quæstione 112. articulo secundo & tertio. Vbi in forma quæstionem hanc disputans concludit, quod ex necessitate non quidē coactionis, sed legis & infallibilitatis promissionis suæ Deus dat gratiam per eius auxilium se ad eam præparanti: licet gratis hoc & omnia operetur. Nam gratis & sine vlla probabilitate negatur lex in operibus gratiæ quam Deus instituit in operibus naturæ: nempe quod vltimā dispositionem simul tempore cōmitatur, & forma. Igitur efficax dilectio Dei super omnia & displicentia peccati inde orta etiam extra sacramentum est sufficiens dispositio ad primā gratiam iustificantem remissionemq; peccatorum, quando videlicet homini Christiano siue fideli vsque adeo displicent peccata sua quia Deum offendit, vt nulla ratione velit peccato consensisse neque de cetero consentire: etiam si non actu sic sit affectus vt malit potius in alia mala incidisse quam in peccata, etiam si nullā comparationem faciat ad omnia alia mala vel odibilia, vt vbi supra faciendum esse male dicebat Caietanus.

Et ad rationes eiusdem supra positas in prima opinione respondeo ad primum negando quod ex hoc sequatur quod quis possit habere infallibilem certitudinem fidei vel euidentiæ de suo statu gratiæ: sed moralem siue opinatiuam duntaxat quod sua præparatio est sufficiens ad gratiam.

Ad secundam negatur consequentia, quia illuminationes non sunt absolute necessariæ ad reponendum hominem in statu salutis, vt patet Actu. decimo. in Cornelio qui secundum Augustinum antequam per Petrum illuminaretur erat in statu gratiæ: ideo Deus non statim illuminat facientem quod in se est. At vero quia gratia est ad salutem necessaria: ideo statim eam confert homini per auxilium Dei sufficienter ad illam disposito, vt dictum est, & ita patet discrimen.

Ad tertiam quod est fundamentum eius negatur minor, videlicet quod sine auxilio speciali aut spiritus sancti directione æque est in nostra potestate diligere Deum super omnia, & dolere de peccatis propter Deum, ac velle vel odisse regnum, honorem, diuitias aut supplicia, aut præstituere al um finem humanum. Nam in hoc certe dissonat à seipso, prima secundæ quæst.109.art.2.& 3.& a communi doctorum sententia catholica de auxilio speciali necessario ad diligendum Deum super omnia. Quod si aliud voluit sentire, adhuc male coniunxit finem humanum cum supernaturali.

De

De tertia dilectione Dei De tertia tādem dilectione Dei efficaci quidem sed naturali tantum, & de displicentia inde orta est etiam quadruplex opinio.

Opinio prima. Opinio prima Caieta. in quodlib. vbi supra, quòd etiam cum hoc sacramento non sufficit ad gratiam: nisi habeat peccatum pro summe odibili supra omnia odibilia, vt supra de secunda dilectione Dei, & displicentia supernaturali dictum est, quia hic habet locum à fortiori, sufficit tamen vt cum ea sacramentum pęnitentię susceptum sit verum, quamuis informe, & vt talis confessio reiteranda non sit, vt supra in tertia opinione in secundo eius puncto principali dictum est.

Opinio secunda. Secunda opinio est quòd sine sacramento nō sufficit ad gratiam iustificantem, quia est sine motu fidei theologicæ, sine qua nullus iustificatur in lege gratiæ. Cum sacramento autem sufficit si probabiliter ęstimatur contritio, aliàs non, vt supra in hac quarta opinione latius habetur, quia in tali susceptione sacramenti est professio & motus fidei necessarius atque sufficiens ad gratiam cum alijs requisitis. Sic tenere videtur tacite quamuis non expresse Soto de natura & gratia lib. 1. c. 22. & 23. & lib. 2. c. 15. 16. ex Beato Thoma prima 2 q. 109. art. 3. & q. 113. & alibi si omnia simul iungantur. & expressius in 4. sententiarum dist. 16. q. 2. art. 5. & dist. 18. q. 3. art. 3.

Opinio tertia. Tertia opinio magistri Cano de pœnitentia par. 3. fol. 33. & par. 5. fol. 121. quòd sine sacramento non sufficit: & cum sacramento hoc ēt si sit cognita attritio credit probabiliter ꝙ sufficit ad gratiam. quia ibi est motus fidei vt proxime dictum est: & quia tenet cum tertia opin. principali suprapofita in tertio eius puncto, ꝙ quælibet attritio etiam cognita, si affectum peccati excludat sufficit cum hoc sacramento ad gratiam iustificantem obtinendam.

Opinio quarta. Quarta opinio magistri Vega de iustificatione lib. 6. c. 19. 20. & c. 28. & lib. 13. c. 25. est ꝙ talis dilectio Dei immo & displicentia naturalis etiam quia peccatum est contra rectam rationem, sufficit etiam extra sacramentum ad iustificationem eius qui haberet inuincibilem ignorantiam Dei vel Christi & fidei eius: sine alio motu explicite fidei Christi. Et secundum eum à fortiori sufficeret regulariter cum hoc sacramēto, vbi aliquis motus fidei explicite in Christum & eius professio est, vt etiam idem tenet lib. 13. cap. 34.

Resolu. Mihi tamen saluo meliori iudicio videtur ꝙ talis dilectio Dei & displicentia naturalis tantum inde orta vix dari potest in homine fideli, etiam maxime explicitam fide Christi habente. quia hic iam habet cognitionem super naturalem p̄ fidē qua actu vel virtute credit & diligit Deum ēt vt principium & finem supernaturalem: si enim quādo de eius offensa dolet aduerteret eum esse redemptorem & trinum & vnum & beatificum nobis: vtique æquē & magis ea ratione doleret illumq; diligeret q̄ diligit ipsum vt creatorem & finē naturalem hoīs actualiter consideratum. Nec est necessarium ꝙ quoties fidelis homo pœnitens vult peccatorum remissionem & gratiam per contritionem obtinere exeat in actum fidei huius habendo actualem considerationem de Deo ꝙ est principium & finis supernaturalis, puta ꝙ est trinus & vnus redemptor iustificator & glorificator hominum. Sed sufficit ꝙ cum sola consideratione Dei, aut ꝙ est Deus vel benefactor noster, à quo habemus esse & vitam & omne bonum. Vel ꝙ est omnipotens vel infinite bonus, siue dignissimus Deus à nobis offensus, ad ipsum conuertatur fidelis homo peccator per eā dilectionem qua displiceat ei illum offendisse, & nulla ratione velit iam eum amplius offendere, sed potius in omnib. mādatis ei obedire. Itaque sub quacūque harum & similiū rationum cum Dei auxilio speciali possumus illum super omnia diligere vt principium & finem naturalem vel super naturalem. Nam fides ad hęc omnia credenda de Deo se extēdit etiamsi ratione naturali demonstrari possint secundum Tho. 1. par. q. 1. & 2. Et Scotū in prologo. q. 1. Talisque dilectio & displicentia peccatorum inde suborta, modo vocetur naturalis modo supernaturalis, iam saltem virtualiter procedit ex presupposita fide theologica aliàs necessaria infusa & acquisita habituali vel actuali implicita vel explicita Christi, de quo aliàs latius, & vt ait Vega vbi supra & sufficit ēt extra sacrm̄ ad gratiā iustificantem, estq; cōtritio vera vt dictum est. Hoc probatur tripliciter. primo quia cuilibet homini fideli habenti dilectionē Dei super oīa veram & efficacem & displicentiam veram peccatorum inde ortam de offensa Dei, Deus ipse sine vlla differentia dilectionis huius vel illius præsupposita fide & spe & alijs (aliàs) necessarijs de lege promisit gratiā & remissionem peccatorum, vt patet Io. 14. Si quis diligit me mandata mea seruabit, & pater meus diliget eū &c. Et Matth. 22. & Luc. 10. diliges Dn̄m Deū tuū ex toto corde tuo &c. hoc fac & viues. Et prouerb. 8. ego diligentes me diligo. Et Matth. 3. pęnitentiam agite appropinquat regnum cęlorum. Et Ezech. 18. & 33. Si auerterit se peccator ab iniquitatibus suis vita viuet. Ad idem est Ioel. 2. & Zacha. 1. Conuertimini ad me & ego conuertar ad vos &c. Secundo probatur idem, quia illa dispositio est vltima perfecta atq; sufficiens ad gratiā statim & infallibiliter obtinendam, quæ ex parte hominis est sufficiens simul & ad illam Deus specialiter mouet quam & inspirat & dirigit per auxilium suum speciale ad

finem

finem gratiæ conferendæ, sed talis est prædicta dilectio Dei super omnia & displicentia inde suborta. ergo est sufficiens ad gratiam. Consequentia patet, & maior probatur. tum ex ipso Beato Thoma prima secūdæ q.112.art.2.id expresse dicente. Et Caieta. in quodlib. vbi supra. Et Soto de natura & graria lib.2.c.3.& 16. minor aūt probatur. Nā quòd sit sufficiens ex parte hominis patet quia nihil aliud requirit Deus ab homine ad gratiā iustificantē nisi quod conuertatur toto corde suo ex fide diligens Deum super oīa, & de eius offensa doleat vt supra probatum est. Quod autem Deus ad eam specialiter moueat, constat cum sit ex fide, & sine auxilio Dei speciali haberi nō possit secundū Tho. prima secundæ q.109.art.3. Et ibi Caie ta. & Soto vbi supra & c.22. quāuis Caieta. in quodlib. vbi supra id etiā de super naturali Dei dilectione negare videatur. Quod etiam Deus moueat ad prædictum finem gratiæ cōferendæ inde patet, quia non dabitur ad quē alium finem Deus moueat. maxime quia id ipse promisit in autoritatibus proxime allegatis & alijs eiusmodi innumeris. Tertiò probatur idem, quia nisi sic dicatur iā infinita fere multitudo simpliciū Christianorum non haberet gratiam iustificantem extra sacramentum, qui cum sola consideratione quòd Deum offenderunt diligentes eum super omnia, quia Deus est vel benefactor noster vel omnipotēs Deus, vel in quo viuimus mouemur & sumus sine alia cōsideratione principij, aut finis super naturalis, dolent de eius offensa cum proposito amplius non peccandi. Dicere autem omnes hos adhuc in peccato manere impium videtur atque durissimū, & contra actu 10. vbi Cornelius similiter amans Deum super omnia etiam antequā per Petrum de fide Christi illuminaretur iustus erat, vt ibidem ait Aug. Et quidē hæc dilectio Dei quia infinite bonus sapiens creator & benefactor noster est, licet à Thomistis & alijs appelletur naturalis obiectiue quia est de Deo vt est principiū & finis naturalis, & secundū rectam rationem. at vero potius videtur appellāda supernaturalis quia scilicet, à causa supernaturali puta à fide vel auxilio speciali, & non ex solis viribus naturæ procedit. Ideo nō probo quod alioqui doctissimus Vega de iustificatione cōsequenter ad ea quæ ipse superius lib.6.c.18.19.20. dixerat, scilicet, possibilem esse etiam nunc ignorantiā Dei inuincibilem, quod inferius in lib.2. in nostro tractatu de ignorantia q.5. latius reprobamus. & postea ipse lib.13.c 25. ait apud ignorātem inuincibiliter Deū esse, aut ipsum nostris peccatis offendi, sufficere ad eius iustificationem dolere de peccatis, quia contra rectam rationem sunt. Hoc vtique non placet & omnino falsum videtur. tum quia sine fide impossibile est placere Deo, & iste nec fidem nec dilectionē Dei sufficientem habet ad sui iustificationem. tum etiam quia contra communē doctorum sensum & contra decretum concilij Trid. sess.6.7.& 8. videtur, vbi expresse dicitur motū fidei in Deū per Christum aut in ipsum Christum requiri vt principium iustificationis. Et quamuis inuincibiliter ignorās si daretur excusetur à nouo peccato non habens fidem: non tamen sine sacramento defectum supplente fit ex hoc sufficienter dispositus ad iustificationem, vt hoc etiam ait dictum cōcilium sess.14.c.4. videlicet quòd dolor ex turpitudinis peccati cōsideratione sine sacramento ad iustificationē nequit perducere peccatorem: bene tamen cum sacramento vti superius declaratum est. Neque huic est tunc præclusa via salutis: quia si faciat quod in se est, etiam statim illuminabitur de fide Dei, et tunc ad gratiam & salutē simpliciter necessaria. Hic autem non agimus vtrum sola Dei dilectio super omnia sine actuali displicentia peccati sufficiat ad iustificationem. Est enim opinio Scoti & magistri Vega de iustificatione lib. 6.c.33. vsque 36.& lib.9.c.4. & aliorum ꝙ sic, quando sic peccator vt sanctus Bonifacius intētus est fortificando seipsum in martyrio & non cōmode pōt intendere vt actualiter doleat de mortalib. memoriæ occurrentib. Contrariū tenent Soto de natura & gratia lib.2.c.13.& 16. & Cano de pœnitentiá par.3. & quidam alij.

Argumentum primū. Contra supradictam quartam opi. principalem huius quæstionis septempliciter arguitur. primo quia vel illius probabiliter contriti ignorātia est inuincibilis, aut vincibilis si vincibilis non sufficit ēt cum sacramento, vt ipsa ēt concedit opinio; si inuincibilis iam si cum tali ignorantia pœnitens credit se habere dispositionem quam tenetur habere, puta dilectionem Dei, & contritionem veram, ergo vere diligit & conteritur vt oportet. quia nihil est tā in potestate voluntatis quàm actus eius prædictus cum auxilio diuino ad id requisito, aliàs non esset inuincibiliter ignorans. Quod & confirmatur. qa qui vere vult diligere & displicere de offensa Dei, is vtique saltē mediate vel indirecte iam vere diligit & displicet ei, vt hoc etiam ait Vega de iustificatione lib.13.c.28. ex Scoto alijsq; doctorib. quamuis non habeat neque possit habere dolorem sensitiuum vel tristitiam intellectiuam quantam ipse vellet habere, idq; ex aliqua causa passionem hanc impediente: ergo & in proposito dum id se facere credit.

Respon. ad primum argumentum. Respon. ad argumentum poteſt dici ibi esse ignorantiam inuincibilem: & similiter vincibilem, crassam, leuem, vel venialem, non tamen affectatā equiualentem cognitioni neque mortalem vt supra dictum est. Et tunc negatur consequentia: & ad eius probationē dico quòd iste

habere

habere potest & habet quidem affectum facien di quod tenetur ad dilig ēdum & dolēdum, sed inefficacē quod & inuincibiliter vel leuiter sine mortali ignorat. ignorantia autem hæc licet non tollat possibilitatem voluntatis tollit tamē voluntariū ne videlicet efficaciter voluntarius sit actus veræ cōtritionis, quem tunc habet aut ęstimat ille pœnitens se habere. Ad confirmationem negatur cōsequentia. ibi enim iam vere diligit & conteritur qui vere diligere vult & displicere: in proposito autem minime, sed probabiliter tantum.

Replica prima. Quod si replicatur primo, quòd si talis inuincibiliter ignorat, ergo iam facit quantum in se est, & tenetur vt negotium postulat ad sciendū si vere diligit & cōteritur, aut si debite discussit conscientiā suam: vt sic suppleat defectum: ergo & ad ipsam Dei dilectionem & cōtritionem veram & debitam examinationem habēdam fecit quod tenebatur. Et cum ad nihil amplius iā sit obnoxius: sequitur vlterius quòd iam est vere contritus, & illi sunt remissa peccata ante sacramentum, vel quod non hēt prædictam ignorantiam neque probabiliter contritus est.

Respon. Respond. negando secundā consequentiam, quia bene stat quòd quis inuincibiliter ignorās factum suum credat se esse in gratia & fecisse quod tenebatur ad salutem, & quòd fallatur in facto, vel quòd nō se debite discusserit nec fecerit: quamuis habeat animum id faciēdi si suum defectum recognosceret. Aliud est enim facere quod quis tenetur ad sciendū si fecit aut habet tale quid: aliud est facere quod tenetur ad id faciendū, aut ad se reponēdū in statu gratiæ. & ita solum sequitur quòd non peccat de nouo per omissionem veræ contritionis.

Replica secunda. Si vero replicetur secundo, quòd si talis probabiliter cōtritus & inuincibiliter suū defectū ignorans fecit quod in se est ad sciendū defectū illum cum affectu supplēdi defectū cognitum: ergo Deus succurrit iuuando vt id sciat & suppleat & conteratur vti tenetur. Nam secūdum communem doctrinam & veram facienti quod in se est Deus opportune adest ad salutem.

Respon. Respon. concedendo consequētiā, quòd scilicet Deus adest opportune quando & quomodo oportet ad finem intentum. quod ideo dico quia facienti quod in se est vt Deus illū illuminet & conferat alia dona nō simpliciter necessaria ad salutem nō oportet, ꝙ Deus statim, sed opportune quomodo sibi placuerit, non ad votum, sed ad vtilitatem videlicet quomodo expedierit, illuminet atque donet secūdum communiter doctores. facienti autem quod in se est ad gratiam & salutem cū auxilio diuino Deus vtique statim eam confert: quia ad salutem necessaria est. Nunc autem probabiliter cōtritus nō facit quod tenetur ad gratiam nisi cū sacramento actualiter suscepto, vel cùm vera contritione se ad gratiam vere disponat, & tunc Deus illam confert. Ad sciendum autem si vere contritus sit vtique facit quod tenetur & vt à Deo illuminetur, ex quo vt supponitur inuicibilem ignorantiam de hoc habet. Sed cum hæc illuminatio non sit simpliciter necessaria, ex quo sine illa per sacramentum aut per verā contritionē gratia cum tali ignorantia haberi potest: non oportet quòd eam Deus tunc vel postea cōcedat, nisi quādo & quomodo ipsi placuerit & viderit expedire.

Replica tertia. Tertio tandem replicatur. si dicatur quòd illius probabiliter cōtriti aut eius qui ęstimat se sufficienter pęnituisse ignorātia vincibilis, sed venialis est, vt ait Victoria vbi supra, sic melius esse dicendum. Contra, quia iam sequeretur quòd iste ad sacramentum hoc accedens ex tali ignorātia indispositus peccaret mortaliter, nec haberet gratiam sacramentalem.

Respon. Respon. dupliciter. primo negando cōsequētiam, non enim facit irreuerentiam sacramento nisi qui in mortali scienter accedat. Sicut si quis celebraret sine ara, quantumcunque eius ignorantia esset crassa, non peccaret mortaliter. Sed secundo respondeo, ꝙ talis ignorantia est quidē vincibilis respectu delectionis peccatorum, aut præcepti de contritione si quod esset. inuincibilis autem respectu sacramēti. nec hoc est mirabile: aliqua enim ignorantia excusat respectu vnius, quæ non excusat respectu alterius. Exempli gratia. Ignorantia quę excusaret conferentem sacramentum in mortali non excusaret recipientem, vt notum est. Quia maior examinatio conscientiæ requiritur ad recipiendum eucharistiam quàm ad conferendum, etiam si ad vtrunque exigatur conscientiæ examinatio. sic Victoria vbi supra respondet.

Sed tertio modo videtur melius esse respondendum, quòd illa ignorantia est quidē vincibilis respectu vtriusque, sed venialis, ideo dicitur contritio probabilis & sufficiēs ad excusandum. Alioqui non excusaret, neque ibi contritio probabilis esset, si notabilis aut mortalis esset ignorantia.

Argumentum secundum. Arguitur secundo principaliter ad idē, quia etiam si inuincibilis ignorantia ibi detur: at illa solum excusat à nouo peccato dū manet, si præceptum verę contritionis non impleatur: non autem sufficit ad faciēdū siue supplendum cōtritionem veram, aliàs ad gratiā de lege necessariam: neque ad implendum præceptū de illa habenda. Nunc autem dispositio per se & de lege necessaria ad gratiam sacramentalem etiam per sacramentum suscipiendum est cōtritio vera, vt hoc latius probabitur infra in argumentis sequentibus. ergo prædicta ignorantia non sufficit, vt ratione eius probabiliter contritus fiat,

fiat, quamuis per accidens vere contritus aut sufficienter dispositus ad gratiam sacramentalem: quamuis excuset ab indigna susceptione sacramenti. Maior probatur. quia qui non habet fidem, spem, & charitatem, & gratiam, putans inuincibiliter se hæc habere, non ideo habet illa. Similiter inuincibiliter credens se esse baptizatum & ordinatum sacerdotem, quodq; sine intentione valet consecratio, nō ideo vere baptizatus & sacerdos, neque vere consecrans est. & similiter qui nullo modo refert actum in Deum putans inuincibiliter id nō esse necessarium ad meritum vtique non meretur, & similiter nō implet præcepta honorandi parentes, aut dandi eleemosynam, aut confitendi, aut cōmunicandi, neque eorum fructum habet: is qui per impotentiam vel per ignorantiā necessitatis eorum aut confessoris nil tale facit: quamuis à peccato transgressionis excusetur & per bonam animi præparationem actualem id faciēdi si sciret aut posset mereatur. ita in proposito putans inuincibiliter se esse vere cōtritū & in gratia, non inde fit vere contritus, nec in gratia, neque vere dispositus ad eam, neque præceptū vere contritionis impleuit. Alioqui postea quādo sibi de tali præcepto constaret nō teneretur ad eam, cuius oppositum supra dubio primo dictum est. Consequentia autem probatur, videlicet quòd ratione ignorantiæ prædicta contritio probabilis nō fit vera neq; sufficiens dispositio ad gratiam sine sacramento. ergo neq; cū eo, quia eiusdē naturæ & virtutis est ipsa ignorantia semper & vbique, & est quid priuatiuū; suppletio aūt positiuæ dispositionis nō nisi per aliquid positiuum fieri potest.

Respon. ad secundū argumentum. Respon. ad secundum argumentum negādo minorem: conceditur autem maior, ita videlicet, quòd ignorantia per se non est causa gratię neque vllius dispositionis ad gratiam vel ad sacramentum suscipiendum: negatur vero per accidens & mediante sacramento, & ita negatur consequentia. dico enim, quòd ignorantia per accidens vt priuatiuum quid remouens, prohibens, idest, remouens conscientiam peccati in reatu tantum existentis, quæ conscientia peccati est impedimentum dignæ susceptionis sacramenti huius, vt supra probatum est, iam immediate facit esse probabilem contritionem: facit etiā per accidens & immediate illam esse dispositionem sufficientem nō quidem ad gratiā sed ad dignam, vel non indignā nec iniuriosam susceptionem huius sacramenti: & eo mediāte iam etiā per accidēs est causa gratiæ sacramentalis & contritionis, seu dispositionis ad ipsam gratiam. Sacramentum autem per se & immediate est causa instrumētalis efficax gratiæ ipsius simul & contritionis, seu perfectæ dispositionis ad eam in eo qui probabiliter tantū contritus est, seu dispositus ad sacramentum. Et ita ignorantia semper est causa per accidens tam probabilis contritionis, seu dispositionis ad sacramentum, quàm gratiæ sacramentalis & cōtritionis: quamuis illius immediate, huius autē mediate. Sacramentum autem semper est causa per se quamuis instrumentalis, gratiæ & contritionis seu dispositionis ad gratiā, vt ex secūdo dubio supra patet. In prædicta autem maiori & eius probatione tangitur etiam difficultas, vtrum probabiliter vel inuincibiliter ignorans æstimansque se vere contritum & fecisse quod tenetur: iam coram Deo sit sufficienter dispositus & impleat legem & habeat gratiam etiam sine sacramento, ac si vere fecisset, modo illa sit ignorantia iuris modo facti. Nam Maioris in 4. distin. 9. q. 1. Et Vega de iustificatione lib. 13. c. 26. dicit id probabiliter & pie posse sustineri. Soto autem de natura & gratia lib. 2. c. 15. & in 4. distin. 18. q. 3. artic. 2. cum quo magis mihi constat, id negat.

Argumentum tertiū. Tertio principaliter ad idem arguitur. Nam secundum omnes doctores contritio est materia huius sacramenti, vt etiam patet ex concilio Florentino & Triden. sess. 14. c. 3. vbi expresse dicitur, quòd materia vel quasi materia huius sacramenti sunt actus pœnitentis, videlicet cordis contritio, oris confessio, & operis satisfactio. Neque valet dicere quòd ibi intelligitur etiam attritio, vt supra in reprobatione tertiæ opinionis. iste sensus cum alijs quibusdā confutatus est. Neque etiam valet dicere, quod intelligitur de contritione vera vel probabili, quod quadrupliciter probatur. Tum primo quia si concilium id intendisset: certe id facile exprimere potuisset. Tum secundo quia conciliū loquitur de cōtritione ex lege requisita ad gratiam & peccati remissionē tam extra sacramentum quàm cum sacramento. hæc autem est vera & non solum probabilis contritio, vt patet ex reprobatione tertij puncti tertiæ opinionis.

Tum tertio quia conciliū Triden. sess. 6. c. 6. ait disponuntur peccatores ad iustitiam dum excitati à diuina gratia & adiuti fidem concipientes mouentur in Deum &c. Sequitur illumq; tanquam omnis iustitiæ fontē diligere incipiūt ac propterea mouentur aduersus peccata per odium aliquod & detestationē &c. Vbi odium & detestatio peccati requisita etiā ad baptismū salutarem dicit conciliū quòd oriri debet ex dilectione Dei: & à fortiori ad sacramentum pœnitentiæ fructuosum. talis autem est contritio vera non autē probabilis tantum, ergo illa prærequiritur. Tum denique quarto quia secundum communiter doctores dolor peccatorum requisitus etiam cum sacramēto ad salutem debet necessario esse ex charitate seu dilectione, non solum cōcomitante aut assistente, sed effectiue

ctiue ad doloris productionem concurrente: ex quo ille dolor est propter Deum offensum. vel saltem prędicta dilectio Dei aut dolor propter Deum praecedere debet susceptionē sacramenti. quod patet secundum Hieronymum & habetur de poenitentia distin.2.c.si enim, vbi habetur. Opera seu sacramentorum participatio, nisi ex charitate procedant, apud Deum nec iustitiam nec innocentiam praestant. Haec ibi. Et ad idem est Augustinus de vera & falsa pęnitētia c.4.c.9.& alij doctores qui referūtur de pę. dist.2.c.charitas vt mihi, c. charitas est aqua.c. semel,c.tolle,c.cognouerunt.Et distin.3.c.sunt plures.& de consecra.dist.4.c.solet.& c.quomodo.& c.gratia,de quo latius Medina de pęnitētia q.2.q.4.& de cōfessione q.51. & Soto de natura & gratia lib.2.c.13.& Vega de iustificatione lib.13.c.14.lib.6.c.28.30.& Cano de poenitentia par.3.conclu.1.ergo cōtritio vera necessaria est, & probabilis non sufficit cum hoc sacramento ad iustificationem.

Respon. ad tertium Argumentum. Respon.ad antecedens quòd verba cōciliorum atque doctorum loquūtur de materia per se & regulariter sacramenti pęnitētiae quae est contritio vera: quo non obstante per accidens est etiam probabilis.& ad primam probationē in oppositum quòd scilicet conciliū id expressisset si id intendisset, dico quòd non erat talis expressio necessaria: tum quia regulariter loquens,de materia quae est contritio vera regulariter requisita,loqui debuit. Ideo nec oportebat casus speciales contingentes explicare in quibus per accidens ratione ignorantiae contritio etiā probabilis potest esse materia & dispositio sufficiēs ad hoc sacramentū actualiter fructuosum. Sicut & materia cōfessionis fructuose regulariter est & dr cōfessio vocalis: qua nō obstante etiam ex causa rationabili est confessio per nutus & signa & per scripturam praesentis poenitentis.tum secundo quia sufficit,quòd alibi dictum concilium sess.14.c.4.id sufficienter explicuit,dum ait attritionem ex considera tione turpitudinis peccati ortam cū hoc & non sine illo disponere ad salutem,vt supra declaratum est,ꝙ non nisi de ea quae est contritio probabilis intelligi potest. Ad secundam autem probationem Respon.quòd cōtritio de lege regulariter requisita est vera contritio: per accidens autem potest etiā esse probabilis vt dictū est. Ad tertiam Respon. quòd sicut vera contritio ex vera Dei dilectione procedit:aut simul est cū ea: ita & probabilis ex probabili Dei dilectione est: modo id fiat per duos actus quorū alter in Deum puta dilectio Dei sit, alter puta dolor in peccatum ex dicta Dei dilectione vere vel probabiliter habita procedat: modo id fiat per vnicum actum quo tēdit homo in medium simul & in finem, puta per odium peccati propter Deum vel per dolorem de offensa Dei vere vel probabiliter super omnia dilecti. Et ita conciliū optime intelligitur de Dei dilectione vere vel probabiliter habita,ꝙ haec saltem prae requiritur & sufficit cum hoc sacramento ad iustificationem. Ad quartam similiter Respon. negando antecedens, dico enim, quòd dolor praerequisitus cum sacramēto debet esse per se ex Dei dilectione vere, vel probabiliter habita per accidens vt proxime dictum est. & tunc virtute sacramentum sicut efficitur vera contritio intrinseci vel extrinseci vt supra dubio secundo veraq; dilectio Dei: ita simul tempore est gratia & charitas infusa. quam non oportet praecedere,sed sufficit comitari verā contritionem & dilectionē Dei,quae est vltima dispositio concomitans ipsam formam gratiae,vt patet ex supradictis & late probat Vega de iustificatione lib.6.c.35.contra B.Tho.& alios. quae quidem vltima dispositio non semper tempore,sed natura in genere causae materialis ipsam formā gratiae pręcedit: non autē in genere causę efficientis siue formalis: de quo latius Scotus in 4. dist. 14.& B.Tho. prima secundae q.113.art.3.& 6. & 8.& Soto de natura & gratia lib.2.c.8.& c.3. & alibi doctores communiter. Et ad c. si enim dico quòd id est generaliter verum quod requiritur per se charitas vere,vel probabiliter habita per accidens cū sacramento.sicq; intelligitur accōmode, ita videlicet quòd nisi opera ex vera charitate saltem acquisita procedant vel propter Deum fiant extra sacramentum:& sacramentorū participatio siue susceptio nisi procedat ex dilectione Dei vere vel probabiliter habita non praestant iustitiā nec innocentiam.

Aliae aūt auctoritates solum probant, sicut & conceduntur quòd ad iustificationē requiritur gratia & charitas vel dilectio Dei & contritio vera. Quod vtique verum est: nam haec omnia simul habentur virtute sacramēti cum contritione probabili suscepti vt declaratū est. Nā & dum probabiliter contritus nititur ad veram contritionē quae ex vera Dei dilectione procedit,iam ad ipsam nititur dilectionē Dei,& ideo dicitur initiatiue vere contritus,sicut & vere resuscitatus initiatiue licet non perfecte ante susceptū sacramētū: eo aūt suscepto virtute eius vere & perfecte contritus & resuscitatus est à morte peccati. id quod de non probabiliter cōtrito, qui ad veram contritionem scienter existens in peccato non nititur, dici non potest.

Quarto arguitur ad idem,quia de lege pręrequiritur ad hoc sacramētum poenitentia cordis impletiua legis siue praecepti de poenitendo ad remissionem peccatorum habendam, vt patet tum ex hac ipsa opin.4.tum etiā quia secundū omnes doctores nō videtur vbi alia pęnitentia cum hoc sacramento peccatoribus imposita sit. *Argumentū quartum.*

talis

talis autem est contritio vera non autem probabilis tantum, quę vera cõtritio est, ergo contritio probabilis cum hoc sacramento nõ sufficit ad salutem.

Respon. ad quartũ argumentum.

Respon. negando maiorem si intelligatur de pœnitentia impletiua præcepti etiam extra sacramentum de qua argumentum procedit. Cõceditur autem si intelligatur de pœnitentia impletiua præcepti vel legis, quę est necessaria ad finem remissionis habendæ etiã cum sacramento, & tunc negatur minor. Nam secundum Scotum & alios est duplex via vel lex pęnitẽtiæ ad salutem: altera extra sacramentum & hæc est contritio vera: altera cum sacramento & hæc est per se cõtritio vera, vel probabilis per accidens; vt prædicta nostra tenet opinio.

Argumentum quintum.

Quinto principaliter ad idem arguitur probando, ꝙ attritio etiam scita de qua tertia opinio in tertio puncto vbi supra egit etiam si non ęstimetur probabiliter contritio sufficit cũ hoc sacramento ad salutem. Quia illa attritio, qua videlicet ex timore inferni quispiam dolet de omnibus peccatis suis, sufficit cũ hoc sacramento ad gratiam iustificantem, vt expresse habet concilium Triden. vbi supra in tertio pũcto tertiæ opinionis allegatum, quæ sine sacramento non sufficit. Et in illo concilio nil dicitur si sit probabiliter æstimata contritio vel nõ: sed simpliciter & indistincte dicitur quòd illa cum hoc sacramẽto disponit ad gratiam vel perducit ad salutem, ergo non oportet quòd sit probabilis contritio. Consequentia patet. Quia vbi vis non distinguit nec nos distinguere debemus secundum glos. in c. Saluator. 1. q. 3. & c. solite de maiori. & obedien.

Et confirmatur; quia quod ex se & simpliciter ex lege est tale: etiam scitum adhibitũ suæ operationi est tale: Nam quod est per se nõ variatur ex ignorantia vel scientia per accidẽs adueniente, sed hoc sacramentum est per se directe & simpliciter à Christo institutum ad viuificandum vel suscitandum mortuos spiritualiter per remissionem mortalium peccatorum, vt supra dubio tertio, ipsa etiam concedit opinio 4. ergo in quocunque attrito etiam sciente se insufficienter contritum, dummodo non habeat obijcem affectus peccati etiã si non sit probabiliter cõtritus hoc sacramentũ confert gratiam iustificantem. alioqui solum per accidens vel à casu & indirecte hoc sacramentum suum effectum haberet. quando videlicet pœnitens inuincibiliter errauerit, & ex tali ignorãtia pũctum veræ cõtritionis nõ attigerit & æstimauerit se veræ contritum. Et quidem ridiculum videtur quòd sacramentum hoc, quód de se est medicina salutis & vitę & viuificat mortuos eã non præstet, nisi ei qui iam illam habuerit per veram contritionem, vel qui per probabilem putauerit se habere.

Respon. ad quintum argumentum.

Respon. negando consequentiam. Quia illud conciliũ nõ dicit, quòd illa attritio sufficiẽter disponit aut perducit cũ sacramento ad gratiam, sed quòd disponit ad eam. quod verum est sed non semper eodem modo: nã etiã in sacramento aliquãdo disponit insufficienter remote vel nõ nisi mediãtibus alijs dispositionibus melioribus ad quas paulatim ducit, quãdo scilicet, cognoscitur, ꝙ non est vera contritio, sed attritio. Aliquando vero disponit sufficienter & immediate vel de propinquo sine vlla alia dispositione, sed cum sacramento, quando scilicet, ille sic attritus ęstimat probabiliter se esse cõtritũ: sit quãuis id ibi non exprimatur, sufficit ꝙ talis limitatio siue distinctio aliunde sufficienter habeatur, vt supra in probationibus quartę opinionis late ostensum est. Et ad confirmationẽ Respon. negando consequentiam; quia licet virtus sacramenti in subiecto dispositio non varietur ex ignorantia vel cognitione per accidẽs adueniente, variatur tamen dispositio subiecti, i. pœnitentis: qui ratione ignorantiæ probabilis fit sufficiẽter dispositus ad susceptionem sacramenti: qui cum conscientia vel cognitione peccati non esset, vt supra probatum est. Et ita hoc sacramentum nõ per accidens; sed per se suum semper habet effectum, quamuis in eo subiecto seu pęnitente qui per accidens, scilicet, ratione ignorantiæ probabiliter cõtritus sufficienterque dispositus ad illud salubriter suscipiendum effectus est. Neque id ridiculum, sed rationabilissimum est, vt sacramentum salutis & vitæ non nisi digne vel saltem non indigne accedentibus & præparatis salubriter pręstetur: quales illi duntaxat sunt qui initium aliquod vitę spiritualis per veram vel probabilem contritionẽ habent, vt supra & dubio secũdo & tertio latius declaratum est in quarta opinione.

Argumẽtũ sextum.

Sexto arguitur ad idem. quia si cõtritio probabilis cum hoc sacramento sufficit ad iustificationem: hoc ideo est quia ipsum sacramentum saltem per accidens nõ exigit dispositionem de se sufficientem ad gratiam, puta non exigit cõtritionem veram, sed solum dispositionem amouentem obijcem peccati vt ita sacramentum digne suscipiatur, vt patet ex supradictis in ipsa quarta opinione. Sed idem obex tollitur secundum prædictam tertiam opinionẽ per illam attritionem etiam cognitã sine affectu peccati, ergo illa sufficit & non opportet, ꝙ probabilis cõtritio sit cũ hoc sacramento. cõsequentia patet cũ maiore: & minor probatur. quia primò nõ requiritur quòd tollatur obex peccati in se vel per veram eius cõtritionem vel remissionẽ ante sacramentum vt patet, quia nec contritio probabilis sic tollit, neque sacramẽtum vnquã conferret gratiam iustificantem. Nec secundo

requiritur

requiritur quòd tollatur obex peccati in conscientia per hoc quòd penitens credat ante susceptionem sacramenti esse iam sibi remissum & se esse in statu gratiæ. Quod inde constat, quia ipsa etiam quarta concedit opinio quòd quomodocunque attritus, si probabiliter æstimat se dispositum, aut præstitisse quod requiritur ad hoc sacramentum digne suscipiẽdum, vtique virtute sacramenti iustificatur. Nunc autem prædictus attritus etiam sciens sibi ante sacramentum nõ esse remissa peccata propter doloris imperfectionem, sed credens per sacramentum esse remittenda, maxime si opinatur se esse sic dispositum ad digne suscipiendum hoc sacramentum, vt tertia opinio dicit: vtique hic probabiliter æstimat se præstitisse quod requiritur ad hoc sacramentum digne & cum bona fide suscipiendum. ergo virtute sacramenti iustificatur: nec vlla alia probabilis contritio requisita est.

Respon. ad sextum argumentum. Respon. ad sextum negando minorem: & ad eius probationem negatur secundum, quòd scilicet nõ requiratur quod tollatur obex peccati in conscientia, vt ibi dicitur. Immo dico id esse necessarium, quòd actualiter vel virtualiter pœnitens accessurus ad hoc sacramentum id credat, vel saltem non credat se esse in mortali actu vel in reatu seu quouis modo: & non sufficit quòd æstimet se esse dispositum ad digne suscipiendum hoc sacramentum, nisi simul saltem virtualiter æstimet probabiliter se iam ab omni peccato mortali liberum esse, & hoc intelligit prædicta quarta opinio per contritionem probabilem vel per probabiliter contritum.

Idque sæpe simplicibus bona fide confitentibus accidit: qui probabiliter æstimantes se esse sufficienter examinatos & dispositos aut sine mortali negligentia præstitisse quod tenentur ad debite vel digne confitendum, parati supplere defectum si recognoscerent, cum sua attritione sine affectu peccati nihil aliud examinantes nec aduertentes si habent peccatum in conscientia vel gratiam, cum bona fide putantes se per sacramentum remissionem peccatorum & gratiam adepturos confitentur: hi vtique iam virtualiter æstimant se probabiliter esse contritos & in statu gratiæ, dignosque ad suscipiendum hoc sacramentum: quos ego in statu salutis virtute sacramenti pie censeo esse reponendos.

Secus de viro docto qui sic cognosceret se non esse vere contritum, sed potius conscientia peccati mortalis in actu vel affectu vel in reatu grauiter remorderi: vtique non est sufficienter dispositus ad hoc sacramentum digne suscipiendum. Quod si iste vir doctus teneret cum tertia opinione talem dispositionem sufficere ad digne accedendum ad hoc sacramentum: & sic illud susciperet: excusaretur quidem à noua culpa ratione suæ ignorantiæ inuincibilis sequendo probabilem illam opinionem. Sed vtrum haberet gratiam iustificantem virtute sacramenti, ipse diceret quòd sic: ego autem stans in hac opinione quarta dicerem quòd non.

Si contra hoc arguatur. quòd si ratione ignorantiæ iste doctus à nouo peccato excusatur accedendo ad hoc sacramentum: ergo iam digne vel saltem non indigne accedit: & ergo habet gratiam iustificantem.

Respon. negando primam consequentiam, sed solum sequitur quòd ratione ignorantiæ non peccat de nouo sic digne accedendo ad hoc sacramentum: quódque ipse probabiliter credit quòd non indigne accedit.

Argumentũ septimũ. Septimo ad idem arguitur, quia hæc opinio exponit homines perpetuæ perplexitati & anxietati, si videlicet habuerunt probabilem contritionem ignorantiamque probabilem & gratiam vel non, si tandem est reiteranda confessio vel non. Nam hæc omnia pendent ex hoc scilicet, si illa ignorantia fuit inuincibilis vel non. Nunc autem id cognoscere valde difficile est, quod inde patet: quia aut homines communiter nouerunt quid requiratur ad veram contritionem & si eam attigerunt, aut non. Si non, ergo semper erit ignorantia inuincibilis quoties putauerint se esse contritos, eruntque semper probabiliter contriti. Si sic, quod & potius dandum videtur, cum sint communiter de hoc instructi, & sæpe vere contriti: ergo nunquam erunt probabiliter tantum contriti: quia nunquam habebunt ignorantiam inuincibilem sed vincibilem de eo quod oportet facere ad veram contritionem habendam. Nam qua ratione bis aut ter veram contritionem habuerunt, eadem & quoties voluerint facere quod in se est scienter & potuerunt eam habere. igitur ex hac opinione vel omnes scrupuli exponuntur: vel dicendum est quòd etiam vincibilis ignorantia saluat, & quòd etiam cognita attritio prædicta sine affectu peccati vt ait tertia opinio, cum hoc sacramento sufficit ad iustificationem.

Respon. ad septimũ argumentum. Respon. negando quòd ex hac opinione exponantur homines perplexitatibus, &c. & ad probationem negatur minor, quòd scilicet id cognoscere sit valde difficile. & dum id probatur, dico quòd homines communiter id nouerunt quid de lege requiratur ad veram contritionem: negatur tamen consequentia, quòd ergo nunquam erunt probabiliter tantum contriti. Nam cum illa cognitione iuris aut legis stat probabilis ignorantia facti, si videlicet sufficienter id fecerunt, si vere propter Deum

super omnia & efficaciter doluerunt aut verum propositum cauendi habuerunt, si & fecerunt quod se ad salutem facturos esse nouerunt vt oportet, vt supra in responsione ad primum argumentum latius habetur. & talis probabilis ignorantia iuris aut facti sæpe contingens potius liberat homines à multiplici perplexitate atque periculo, eosq; sæpe probabiliter contritos facit: & cum sacramento vt dictum est prodest ad salutem.

QVAESTIO III.

Vtrum missa, oratio, vel quodlibet aliud suffragium seu bonum opus pro multis factum æque possit singulis ac si pro vno tantum fieret eorum, & æque sit satisfactum singulis eorum quibus id specialiter promissum est.

RESPON. Circa hoc sunt quinque opiniones ad quarum declarationem quinque notabilia præmittenda sunt.

Notabile primum. Primum est, quòd in missa sunt tria secundum Tho. tertia par. sum. quæst. 79. articu. 7. & in 4. sententiarum distin. 12. quæstio. secunda, artic. 2. quæstiuncula. 4. Nam ibi est sacramentum, & sacrificium vel oblatio, & oratio ecclesiæ vel sacerdotis. Est quidem sacramentum quatenus est ibi Christus sub speciebus sacramentalibus, & quantum ad hoc non est ad propositum: quia effectus sacramentalis est solum respectu sumentis: & non efficit remissionem pœnæ directe per viam satisfactionis, sed concomitanter ratione gratiæ quæ confertur, vt de hoc latius Gabriel in canone lectione 85. quatenus autem est sacrificium vel oblatio passionis & mortis Christi rememoratiua seu repræsentatiua, quæ à nobis Deo offertur, vtique est ad propositum: similiter quatenus ibi est oratio sacerdotis nomine suo & ecclesiæ.

Notabile secundum. Not. secundo quòd meritum & præmium seu fructus sacrificij vel sacramenti potest esse duplex, scilicet, ex opere operantis, & ex opere operato proueniens. Ex opere operantis est illud quod ratione boni motus seu operis ipsius agentis, modo sit ipse ministrans modo sit suscipiens, & propter meritum eius cōgrui vel condigni ipsi vel alteri prouenit. Ex opere autem operato est quod virtute aut ratione ipsius sacramenti vel sacrificij tanquam instrumenti applicatiui passionis Christi & applicari secundum Dei & ecclesiæ institutionem prouenit, videlicet propter merita Christi tantum ibi applicata. Ita in sacramentis & in sacrificio missæ vltra fructum prouenientem ex bono motu offerentis vel suscipientis est alius fructus proueniens propter merita Christi specialiter ex institutione diuina: & iste dicitur ex opere operato, qui aliquando potest esse sine primo fructu ex opere operantis, vt in paruulis baptizatis.

Et quamuis Caietanus in quodlib. de valore missæ dicat quòd missa vt est sacramentum habet quidem valorem ex opere operato, non autem vt est sacrificium quod offertur, & putat pro ipso facere B. Thó. 3. par. quæst. 79. arti. 5. & quæst. 82. artic. 6. at vero communiter tenetur quòd etiam vt est sacrificium, quod constat ex consecratione, oblatione, & sumptione, habet virtutem ex opere operato, idest, ex institutione diuina etiam si nullus offerens sit in gratia, idque eadem ratione diuinæ institutionis, qua vt est sacramentum dicitur habere virtutem ex opere operato, vt hoc etiam dicit Couarruuias vbi infra, & Soto in 4. distin. 3. quæst. 2. articu. 1. in quodam dubio, latius probat secundum Thom. tertia par. quæstio. 79. artic. 7.

Sed vtrum iste fructus crescere possit vel minui secundum maiorem vel minorem dispositionem suscipientium vel operantium: an sit taxatus secundum diuinam institutionem quo ad omnes latius infra in 5. opinione conclusione quarta habetur.

Rursus dubitatur. Vtrum in hoc sacrificio & suffragijs & orationibus quibuscunque per ecclesiam institutis factis ab eius ministris nomine ipsius ecclesię, id quod solum prouenit ex merito ipsius ecclesię vltra fructū ipsius ministri sit aut dici possit ex opere operato an ex opere operantis? Dubium.

Respon. Vtroque modo appellatur à multis: mihi vero melius videtur ex opere tantum operantis dicatur. quia nō ex solo merito Christi & eius institutione talis fructus prouenit: tū etiā quia non semper ea omnia sunt instrumēta applicatiua passionis Christi ab ipso Christo instituta, sed potius, vt supponitur, ratione boni motus aut meriti ecclesię id obuenit, sicut & alia quę ex meritis alterius sperantur. quamuis id Scotus in 20. quodlibeto art. 2. ex virtute sacrificij. & Gabriel in 4. dist. 1. & 4. & 45. cū aliquibus alijs id ex opere operato appellent, & nobiscū consonat expresse Couarruuias in repetitione de excommunicatione in c. alma mater. de sententia excom. par. 1. §. 5. nu. 6. fol. 47. 48. In bonis autem operibus quæ neque per Christum neque per ecclesiam instituta sunt, neque nomine ecclesiæ fiant, vt in eleemosyna, ieiunio, & oratione particulari & eiusmodi, vnicus tantum fructus ex opere operantis est. Respon.

Nota.

Notabile quar. num. Nota. tertio ex Scoto vbi supra, & alijs doctoribus, quod sacrificium & quodlibet bonum opus potest tripliciter valere siue prodesse, scilicet, specialissime, generalissime, & medio modo, specialiter alicui illud applicando.

Specialissime quidem applicatur seu valet ipsi solum operanti disposito, nec potest alteri applicari: & iste fructus est fieri bonum ex tali opere, & mereri immediate gratiam & gloriam, & implere mandatum, vel legem gaudium conscientiæ ex illo bono opere, & alia huiusmodi quæ non nisi ipsi operanti ex natura operis & lege diuina cõuenire aut prodesse possunt.

Secundo modo generalissime valet idque dupliciter, scilicet, vel ratione tantum vnionis gratiæ, vel charitatis, vel ratione generalis seu habitualis intentionis applicantis. Primo modo videlicet ratione vnionis charitatis hoc sacrificium sicut & quodlibet bonum opus viri iusti prodest generaliter omnibus & solis existentibus in gratia, etiamsi eis per intentionem nullo modo applicetur, vt ait B. Tho. in sexto opusculo super id, Credo sanctorum communionem, secundum communiter doctores, psalm. 118. Particeps ego sum omnium timentium te Domine. Nec ab hac participatione potest excludi qui est in gratia vel charitate: quia charitas facit societatem in Christo & amicorum spiritualium bona omnia spiritualia communicabilia eis esse communia: sicut in beatitudine omnes inuicem sibi communicant atque participant gaudium, vt eis conuenit. Ratione autem generalis intentionis saltem habitualis ecclesiæ, aut viri iusti bonum opus facientis, vtique hoc sacrificium sicut oratio valet & prodest toti ecclesiæ, & omnibus fidelibus eius non præcisis, etiamsi sint peccatores in mortali peccato, vt ait Scotus vbi supra & alij doctores communiter, quia ex charitate qua iusti tenentur omnes diligere & de facto diligunt, & intendunt saltem virtualiter vt bona sua prosint generaliter omnibus alijs membris seu filijs ecclesiæ, quibus & quomodo sine alicuius præiudicio illis prodesse possunt, ideo & quando pro se vel pro alio specialiter orant etiam tunc generaliter pro omnibus orant & offerunt sacrificium hoc, dicentes, pater noster qui es in cœlis &c. Et suscipiat dominus sacrificium hoc ad vtilitatem totius sanctæ ecclesiæ &c. Et ad hunc sensum etiam intelligitur articulus ille fidei, Credo sanctorum communionem, vt bene id declarat quidam alius magister Soto de institutione Christiana lib.3.cap. 16.fol. 205. fol. 209. dicens quòd duas communicationes, scilicet, exteriorem in sacramentis & conuersatione Christiana, & interiorem sub vno capite vnius ecclesiæ habet hęc communio sanctorum, idest, fidelium omnium. Qui etiam si sint peccatores, non præcisi dicuntur, & sunt sancti sicut & tota ecclesia dicitur sancta, vocatione sacramentis, & fine seu etiam instituto vel officio vel ministerio ministrorum ecclesiæ; hæc etenim omnia sancta sunt & ad sanctitatem acquirendam, conseruandam, vel præstandam dedicantur & ordinantur; ex quibus ecclesiæ vera vnitas constat: & orationibus & meritis omnes omnibus fidelibus prosunt atque communicant.

Si quæratur quæ bona seu fructus hoc vel illo modo generalissimo communicantur vel participantur. Respon. quòd sunt gaudium spirituale & bona alia spiritualia & etiam temporalia, puta collatio bonorum, remotio malorum, & dæmonum tentantium debilitatio, & alia eiusmodi quæ Deus liberaliter concedit aliquibus propter orationes & bona amicorum opera, secundum dispositionem & dignitatem participantium simul & diuinum beneplacitum. Ideo quando sunt plures sancti, & plura bona opera sanctorum in ecclesia, plura etiam beneficia Deus largitur ecclesiæ.

Satisfactio autem pœnarum secundum Scotum vbi supra non est fructus prouenien̄s hoc modo generalissimo, quod ego limito, si ratione vnionis charitatis tantum fiat; alioqui ait qui esset in maiori charitate essent tunc debitor minoris pœnæ quàm alij, propter maiorem eius dispositionem ad plus participandum de satisfactionibus huius sacrificij & aliorum iustorum, quod non videtur verum. Supplementum autem Gabrielis in 4.dist. 45.q.2. dubio tertio.prop.7. & Honcala in tractatu de valore missæ artic.6.tenent probabiliter & indistincte quòd sic. quod ego limito de fructu satisfactorio prouenientè ratione intentionis generalis seu habitualis huius valoris seu modi generalissimi, vt supra declaratum est. quia scilicet ecclesia & sancti generaliter intendunt quòd hoc sacrificium & bona eorum valeant quibus & quomodo valere possunt sine alicuius præiudicio: aut quòd talis eorum fructus satisfactorius superabundans reponatur in ecclesiæ thesauro distribuendus per indulgentias, vt in tractatu de indulgentijs latius egimus. Gratia vero gratum faciens non est fructus hoc modo generalissimo immediate prouenies alicui ex alterius missa seu opere bono: sicut nec gloria essentialis: bene tamen dispositio seu Dei auxilium disponens ad gratiam.

Tertio modo specialiter valet seu prodest bonum

num opus tã ipsi operanti q̃ etiam alijs quibuscunque, ex intentione etiam virtuali oprantis mediate vel immediate fuerit specialiter distincte vel confuse applicatum. & hic valor pẽdet solum ex intentione specialiter applicantis, vt dictum est. Et ista applicatio specialis potest fieri distincte pro vno aut pro multis in particulari, & etiam confuse pro illis multis aut pro omnibus applicando. idque vel ex æquo cuilibet eorum (aut vni vel aliquibus plusquam alij vel alijs vt placuerit applicanti. quæ diuersa intentio applicantis si actualiter vel virtualiter non esset; non plus valeret vni quàm alteri eorum quibus sic specialiter ex æquo applicatur secundum diuersas quo ad hoc opiniones quæ infra citantur.

Et quòd iste tertius modus valoris specialis distinguatur ab alijs duobus supra dictis secundum Scotum in 20. quodlibeto tam quo ad vim meritoriam quàm quo ad satisfactionem, patet ex ritu ecclesię instituẽtis missam aut aliud suffragium specialiter pro hoc vel illo homine, pro salute, pro tali bono obtinendo, pro pace &c. qui valor non est specialissimus pro ipso solo operante; neque generalissimus, ex quo valet etiam peccatorib. quibus nõ valeret nisi eis specialiter applicaretur: ergo valet specialiter illis tantum quibus applicatur. Alioqui frustra essent tales speciales missarum & orationum applicationes per ecclesiam institutæ.

Et si quæratur ad quos fructus valet iste tertius modus specialis? Respon. quòd ad omnes illos quos ex merito congrui homo sibi & alijs promereri potest: insuper & ad satisfactionem pœnarum pro peccatis, si applicans intendit saltem virtualiter ad hunc fructum satisfactorium suum opus vel sacrificiũ applicare: aliàs non. Nam iste modus non extenditur vltra intentionem specialiter applicantis. sed de hoc in quarto notabili sequenti latius habetur ad quos fructus & quo modo valeat.

Notabile quartum. Not. quarto q̃ isto tertio modo valoris specialis proxime dicto potest bonum opus vnius alteri valere cui applicatur dupliciter, scilicet, per viam satisfactionis seu ad fructum satisfactionis pœnarum: si opus ipsum satisfactorium est, si & ad talem fructum specialiter applicatur. Potest etiam valere per viam meriti congrui ad releuationem penarum & ad ea omnia quæ de congruo vnus alteri mereri potest. Dico per viam meriti congrui; quia regulariter nullus alteri de condigno aliquid meretur, nisi solus Christus gratiam & gloriã pro nobis, sed solum de congruo. quia Deus regulariter non statuit se infallibiliter acceptaturum bonum opus vnius pro alio ad effectum omnem intentum ipsius applicantis, secundum Adrianum in octauo quodlibeto, sed id reseruat suo benepla-cito liberali, ideo vnã de conditionibus regulariter necessarijs ad infallibiliter impetrandum à Deo est quòd oratio pro ipso orante fiat. De congruo autem amicorum preces & bona pro alijs audit vel acceptat; ita quòd si non exaudiat neque sua vtatur liberalitate, non ex hoc dici potest quòd facit iniuste, aut contra aliquam suam legem, vel promissionem: quia nulla reperitur generaliter lata quo ad hoc: quãuis in aliquibus casibus specialibus sit, vt Iob 42. Iob seruus meus orabit pro vobis, faciem eius suscipiam. Et Gene. 22. patet de Abraam, & respectu talium talis oratio pro alijs erit meritoria seu impetratoria de condigno, aut potius ratione promissionis secundum Adrianum vbi supra. tametsi Gerson tertia parte sum. alphab. 77. litera, & de valore orationis & alij videantur dicere quòd oratio vnius in charitate facta pro altero est rei petitæ meritoria de condigno: vis videtur partim esse in vocabulo.

Sed ad rem de sacrificio missæ vt est tale vel vt offertur, dubium est ad quos fructus & quomodo valeat ex opere operato tam ipsi sacerdoti celebranti quàm alijs pro quibus offertur vel celebratur specialiter. *Dubium.*

Respon. in hoc est quadruplex opinio. prima tenet quòd per hoc sacrificium vt sacrificium est & offertur, ex opere operato remittuntur peccata mortalia & uenialia quò ad culpam & pœnam, & datur gratia tam ipsi sacerdoti celebranti quàm alijs pro quibus offertur uel applicatur, sicut de sacramento eucharistiæ & alijs omnibus sacramentis dicunt communiter doctores; quòd ijs quibus applicantur si sint probabiliter contriti siue dispositi conferunt per se vel per accidens etiam primam gratiam & omnes alios fructus prædictos vti superius. quæstio. secunda in quarta opinione latius habetur. in qua vero quantitate id illis & vnicuique eorum prosit inferius disputatur. Hanc opinionem videtur tenere Gabri. in canone lect. 85. h. K. l. cum quibusdam doctoribus alijs. *Opinio prima.*

Quæ opinio tripliciter probatur. primo quia de consecra. distinct. secunda capitu. cum omne crimen. & cap. quid sit. simul & doctores communiter dicunt omne crimen & sordes animæ per hoc sacrificium deleri. Nam &, vt habetur in ipso canone missæ, offertur in remissionem peccatorum & pro redemptione animarum eorum qui offerunt & pro quibus offertur.

Secundo probatur, quia ecclesia in collecta post purificationem pro viuis & defunctis quę incipit, purificent nos quæsumus domine sacramenta quæ sumpsimus &c. ait de hoc sacrificio. Sit ablutio scelerum, sit fortitudo fragilium,

lium, sit viuorum & mortuorum fideliū remissio omnium delictorum. & alibi etiam ait, q̄ est ablutio sordium & macularum animæ. Quarum nomine non solum pęnæ sed etiam & potius maculæ culparum expresse significantur & comprehenduntur.

Tertio probatur. quia idem Christus cum suis meritis in missa offertur patri, qui se obtulit in cruce, & nunc in cęlo se offert ad eosdem effectus videlicet ad remissionem omnium peccatorum quo ad culpam & pęnam & ad gratiæ collationem illis etiam pro quibus offertur, vt constat in consecratione calicis, vbi dicitur, qui pro vobis & pro multis effundetur in remissionem peccatorum &c.

Secunda opinio. Secunda opinio tenet quòd non valet ad remissionem culpæ vel pœnæ nec ad gratiam ex opere operato: sed solum per viam impetrationis vt oratio & eleemosyna. quod inde probatur. quia ecclesia in collectis supra dictis in prima opinione & multis alijs deprecando ait, sit ablutio scelerum & remissio peccatorum, & sit intercessio salutaris ad veniam &c. ad quod etiam facit B. Tho. in 4. dist. 12. q. 2. art. 2. querela 2. dicens q̄ hæ locutiones, sit ablutio scelerum &c. sunt impropriæ: nam hoc sacramentum ideo dicitur abluere scelera, quia ipsa impedit dum contrá ea rubur administrat. Et ad quartum argumentum ibi respondēs ait quòd inquantum est sacrificium habet effectum in illis pro quibus offertur, in quibus non prȩexigit vitam spiritualem in actu. Ideo si eos dispositos inuenit eis gratiam obtinet virtute veri sacrificij à quo omnis gratia in nos influxit: & per consequens mortalia peccata in eis delet non sicut causa proxima, sed in quantum gratiam contritionis eis impetrat. Hæc ibi.

Opinio tertia. Tertia opinio tenet quòd hoc sacrificium ex opere operato remittit solum pœnas non autem culpas etiam veniales: quæ solum per sacramenta & sacramentalia proportionabiliter ex opere operato remittuntur.

Reprobatio harum opinionum. Sed contra has opiniones & præcipue nunc contra primam arguitur vt etiam arguit Cano de locis theologicis lib. 12. c. 13. in Respon. ad quintum argumentum. Nam si per hoc sacrificium culpæ mortales ex opere operato remittuntur illis pro quibus offertur, ergo sacramētum pęnitentię non est necessarium ad salutē, vt patet si prius per missæ sacrificium possunt mortalia remitti per sacerdotem pro peccatore celebrantem & offerentem. ita etiam fieret vt sacerdotes in missa remitterēt mortalia peccata sine vlla confessione in re vel in voto: neque opus esset aliqua alia confessione sacramentali vel absolutione vel remissione. Deus namque qui nihil superflue agit non instituit duo signa exteriora vel sacramentalia proxime & per se vel æque principaliter ad eundem effectum, videlicet ad mortalium remissionem. In quo & cauendus est Catharinus male dicēs quòd peccata ante baptismum remittūtur per sacrificium Christi in cruce: post baptismū autem commissa omnia etiam per sacrificium altaris. hoc inquam vltimum vt sonat est falsum, nisi sano modo intelligatur. Nam sacrificium Christi in cruce est generalis causa remissionis omnium peccatorum ante & post baptismum commissorum, vt patet ad Rom. 3. & 5. & ad Hebreos. 7. q. & 10. c. quæ remissio prius per baptismum, postea vero per sacrificium altaris & per sacramenta alia & per bona opera proportionabiliter & diuersimode iam baptizatis applicatur. & ita patet q̄ illa prima opinio non valet. Sed ad hoc illa prima opinio respondere potest: sicut doctores communiter tenentes q̄ eucharistiæ sacramentum & alia sacramenta cum sacramento confessionis in voto conferūt per se vel per accidens primam gratiam, conferunt & mortalium remissionem, vti superius q. 2. opinione quarta latius habetur. Sed adhuc illa prima opinio non valet.

Ad primam autem eius rationem Resp. tripliciter. primo quòd peccata ibi intelliguntur quo ad pęnam nō quo ad culpam vel maculam mortalem, vti sæpius etiam in sacra scriptura sic accipiuntur, vt patet 1. Machab. 12. vt à peccatis soluantur.

Respon. secundo quòd illa intelligun tur de sacrificio missæ completo in ipsa sumptione sacramenti, & virtute eius. Et ita non virtute sacrificij, vt tale est, vel offertur, sed vt est sacramentum, & sumitur confertur gratia soli suscipienti ipsum sacramentum: & ex consequenti si adhuc manet peccatum remittitur quo ad culpam & pœnam in eo qui iam debite confessus digne ad id sacramentum accedit. Et hoc significat ecclesia vbi supra dicens, sumpta sacramenta quæsumus domine omnia crimina nostra detergant, &c. Et sit ablutio scelerum &c.

Tertio Resp. q̄ illa intelliguntur non quidem ita quòd hoc sacrificium proprie & immediatè virtute ipsius oblationis faciat omnes illos effectus qui virtute sacramenti ibi fieri dicuntur: Sed impropriè, videlicet impetratorie vel vt est impetratorium vel de congruo meritorium, vt inferius in quarta opinione latius declaratur. vel mediante sacramento & eius virtute vt proxime dictum est, sicut oratio dicitur facere id quod ipsa oratione impetratur, vti superius in secunda opinione ex B. Thoma allegatum est. Sic enim dicitur ab ecclesia in hymno, Solue vincla reis, profer lumen cæcis &c. videlicet impetrando. Similiter in Hymno Apostolorum. Nos à peccatis omnibus

 soluite

soluite iussu quęsumus, scilicet libenti voluntate impetrando. Sed neque vocabulũ remissionis peccatorum eodem modo quo ad culpas & pœnas semper accipi debet; sed accomode secundum naturam cuiusque rei vel sacramenti. ita videlicet quòd in sacramento pęnitentiæ & virtute eius ex opere operato intelligatur remissio fieri peccatorum quo ad omnia: extra sacramentum autem hoc non quo ad culpã mortalem direc̃te & per se: sed aliquando quidem quo ad penas tantum vt in indulgentijs: aliqñ vero etiam quo ad culpas veniales vt in omnib. alijs sacramentis fit directe & per se rõne gratiæ ibi collatę, quo ad mortales autem non nisi per accidens & consequenter ad gratiam ex vi sacramenti collatam digne suscipienti. at vero in sacrificio missæ vt est oblatio vel vt offertur ex opere operato fit tantũ remissio quo ad omnes pœnas & quo ad omnes culpas tantum veniales vt inferius in 4. opinione latius explicatur. & ita patet Resp. ad primam rationem primę opinionis. Ad secundam autem eiusdẽ probationem Resp. quòd vt latius infra habetur in 4. opinione, ibi petitur & fit etiam ex opere operato aut virtute sacrificij ablutio scelerum & sordium quo ad culpas veniales & quo ad pęnas reliquiasquę omnium peccatorum. Nã hęc omnia dicũtur etiam maculę & sordes animarum, à quib. hic & in purgatorio expurgamur, quę post remissam culpã aliquo modo manent, à quib. in psal. 50. Dauid dicens, Amplius laua me ab iniquitate mea, Et asperges me isopo & mundabor. Et similiter ecclesia vbi supra pro suis fidelib. post remissionem mortalium petit emundari: vt ita tota macula peccatorum omnino auferatur. Ad tertiam probationem Resp. negando consequentiam. quia sicut causa vniuersalis non totam suam vim in singulis causis secundis particularib. cooperantib. effundit, sed secundum earum naturam & ad alios & alios effectus plus vel minus secundum naturam eorum & subiecti dispositionem. Ita oblatio Christi in cruce fuit vt causa generalis quæ remittit peccata in sacramentis baptismi & pęnitentiæ, sed non æqualiter quo ad pęnas eorum vt constat: in alijs autem sacramentis nõ nisi vt dictũ est ad primam probationẽ: quia nõ sunt per se instituta ad mortalium culparum remissionem. In hoc aũt sacrificio altaris vt est sacramẽtũ fit remissio culparũ mortalium in suscipiente duntaxat vt in alijs sacramentis non per se, sed per accidẽs ratione gratiæ ibi collatæ: vt aũt est oblatio vel sacrificium, vt offertur non fit remissio culparum mortalium, sed solum venialium atque pœnarum per se ex opere operato, secũdum tamen dispositionem eorum pro quib. offertur, vt infra de hoc latius habetur. Ex prædictis etiam patet falsitas secundæ opinionis; nã remissio pœnarum fit in hoc sacrificio ex opere operato & ex iustitia legis, vt proxime etiam habetur in quarta opinione. Patet etiam falsitas tertiæ opinionis præcedentis quo ad remissionem culparum venialium. Nam secundum doctores communiter vt habetur etiam in de cõsecra distin. 2. c. iteratur, & c. vtrum culpæ veniales per hoc sacrificium altaris vt offertur sicut per aquam benedictam & per alia sacramẽtalia ex opere operato remittuntur sicut & pœnæ peccatorum. Nam & conuiuium amicorum, in cuius signo & specie hoc sacrificium offertur leues offensas veniales eo ipso ostendit ibi remitti.

Ideo quarta opinio communis, quam etiam tenet Cano vbi supra stat in quatuor dictis. primo dicit quòd hoc sacrificium vt est sacramentum ex opere operato per se confert gratiam & remittit culpas veniales & pęnas ei tantum qui digne id suscipit. per accidens autem ratione gratiæ ibi collatæ remittit etiam culpam mortalem si qua est in eo qui probabiliter æstimãs se esse debite cõtritum atque confessum digne, vel saltem non indigne id suscipit sacramentũ, secundum B. Thomam tertia parte q. 79. art. 1. & 3. 4. & 5. & Soto in 4. distin. 11. q. 2. in eisdem articulis, & doctores communiter. Secundo dicit, quòd vt est sacrificium vel vt offertur habet triplicem virtutem, scilicet, satisfactoriam, impetratoriam, & meritoriam, aliquando de congruo, aliquando de condigno. vt ergo est satisfactorium, est sibi proprium ex Christi institutione, vt de se ex opere operato sit satisfactorium pro pęnis debitis pro peccatis mortalibus & venialibus iam quo ad culpam remissis, tam pro viuis pro quibus specialiter offertur quàm etiã pro defunctis. pro viuis quidẽ de iustitia legis & de condigno & infallibiliter ac si ipsi de suo soluerent precium aut pęnã pro suo debito pęnarum: pro defunctis vero non nisi per modum suffragij vel deprecationis sicut indulgentiæ illis valere dicuntur. Quia ex Christi institutione per eiusmodi externum signum passionis Christi commemoratio fit & applicatio ad prædictũ effectum: ideo dicitur ex opere operato valere vltra id quod ex opere operãtis eius qui offert & pro quo offertur ad prædictam pęnarum satisfactionem prodest. Et in hoc omnes fere doctores vbi supra communiter conueniunt.

Tertio dicit, quòd vt est sacrificium meritorium valet per viam meriti de congruo cuilibet offerẽti aut celebrãti & ei pro quo offertur vel celebratur etiã existenti in peccato mortali, ad omnia bona etiam gratiæ iustificantis mediate vel immediate, & ad releuationem pœnarum aliorumq; malorum releuationem, & ad culparum venialium remissionem, prout ipse fuerit capax atque dispositus, ad quæ alia bona opera

Opinio quarta.

per viam hanc meriti de cõgruo valere,& prodesse possunt : & multo magis hoc modo valet hoc sacrificium, quod præ omnibus operibus excellentius,& Deo acceptabilius est. Sed hic fructus non est certus,& infallibilis : quia nec certa de hoc lex est quòd Deus id concedit,puta auxilium aliquod speciale, vel bonum motum, vt hic vel ille resipiscat, & conuertatur, vel aliquod bonum temporale,vel salutem, & huiusmodi,sed solum vt Deus nouerit expedire,& ei placuerit, & secundum dispositionem eius pro quo offertur.

Et hoc idem dicendum est,vt est sacrificium impetratorium, quòd.s.per viam impetrationis,vel orationis, aut suffragij eodem modo,vt de merito congrui dictum est valet & offertur pro viuis, atq; defunctis ad prædictos effectus proportionabiliter.in quo etiam concordat Soto in 4.dist.11.q.2.art.7.& dist.13.q.2.art.1.& communiter doctores.

Quòd si cõtra hoc vltimum arguatur, quòd oratio Christi semper exaudita est, & exauditur pro sua reuerentia.ad Heb.2. hoc autem sacrificium Christus in cœlo semper offert patri pro nobis: ergo semper habet effectum qui petitur ibidem,vel impetratur.

Respondeo negando consequentiam, & ad antecedens dico quòd licet oratio facta ab ipso Christo per seipsum semper fuerit,& sit exaudita: non tamen illa quam facit per nos etiã in hoc sacrificio.sicut causa prima, aut Deus ipse quos effectus per se sine alia causa secunda cooperante edere voluit.Nunquam frustra egit : frustratur autem sæpe quando cum causis secundis operatur propter earum indispositionẽ vel insufficientiam, vel quia eis non expedit quod petunt ad votum obtinere, sed ad vtilitatem,secundum suam dispositionem. Similiter quando Christus hoc sacrificiũ pro nobis nunc offert,vt vere offert in cœlo,non ad omnem effectum sanguinis sui id instituit offerre: sed ad effectus sub certis speciebus, & figuris sacramentalibus panis,& vini diffinitos.

Quarto dicit hæc opinio quòd hoc sacrificium, vt est meritorium de condigno ex opere operato non confert immediate primam gratiam iustificantem, neq; mortalium peccatorũ remissionem, vti superius contra primam opinionem probatũ est. In quo & consonant Cano,vbi supra,& Soto in 4.di.11.q.2.art.5.& 7. dist.13.q.2.art.1.& doctores communiter.

Sed vtrum de condigno conferat augmentũ gratiæ ei qui iã est in gratia pro quo offertur. Soto vbi supra dicit ꝙ sic : maxime quando is pro quo offertur est etiam aliquo modo offerens mediate vel immediate,vel causaliter concurrit ad huius sacrificij oblationem, vel celebrationẽ,puta dãdo eleemosynã sacerdoti, vel ipsũ inducẽdo ad celebrandũ pro illo,vel missę celebrationi astando,& huiusmodi.quia sic offerendo hoc sacrificium vltra prædictum fructum quem habet ex suo merito ex opere operantis habet etiam simul ampliorem ex merito cõdigni operis operati,id est hostiæ quę offertur ex Christi institutione.

Et de remissione culparũ venialiũ nihil ibi dicit Soto: sed videtur ꝙ consequenter debeat dicere ꝙ sicut ratione augmenti gratiæ, quæ ex opere operato, & merito condigni in sumptione digna sacramenti eucharistiæ, & aliorũ sacrorum à baptismo, & pęnitentia confertur; etiã remittuntur peccata venialia, vti superius in primo dicto huius quartæ opinionis secundum B.Tho.& cõiter, & ipsum Soto in 4. dist. 11.q.2.art.4.declaratum est. Ita eadem ratione idem dicere debet,ꝙ ratione augmenti gratiæ collatæ ex opere operato, & virtute huius sacrificij, & de condigno simul etiam venialia remittuntur ei qui est in gratia quando illud augmentum gratiæ confertur.Sed Cano vbi supra quamuis teneat,ꝙ ex opere operato huius sacrificij peccata venialia ẽt quo ad culpam remittuntur existenti in gratia pro quo specialiter offertur,vti superius contra secundã & tertiam opinionem probatũ est: Nihil tñ dicit de hoc gratiæ augmento:& potius illud quamuis tacite negare vr̃: nam venialia sine collatione gratię existenti in gratia per sacramentalia, & per alia multa ẽt quo ad culpã remitti possunt.

Item supposito ꝙ existenti in gratia hoc sacrificium,vt est meritorum de condigno, & ex opere operato confert augmentũ gratiæ vti secundum Soto dictum est: Vtrum ẽt eadem ratione eodem modo ex opere operato conferat primam gratiam, & remissionẽ mortaliũ peccatorũ quamuis de per accidens ei qui probabiliter tantũ æstimans se esse in gratia siue contritum digne offert hoc sacrificiũ mediate,vel immediate,vt prima dicebat opinio,sicut de sacramento eucharistię,& de alijs sacramẽtis superius in primo dicto huius quartę opinionis secundum doctores communiter dictum est. Certe quamuis Gabriel vbi supra breuissime tangẽs id affirmare videatur,quod nõ probat; nihil tamen super hoc aperte dissertum apud doctorẽ aliquẽ ego vidi. Quo fit vt citra temeritatem hoc vel illud asserere non debeã.Illud tantum probabiliter dixerim, non eandem omnino quo ad hoc esse rationẽ sacrificij,& sacramenti. Sed neq; id vllo modo concederem alicui non sacrificanti: Sicut nec ipsi sacerdoti celebranti prorsus denegarem.Magnum nanque discrimen in participando fructum huius sacrificij ex opere operato est inter ipsum ministrũ sacrum facientem, ac immediate offerentem, & quẽlibet alium non sacra tractantẽ, nec nisi me-

mediante sacerdote sacrificiũ hoc offerentem.

Notabile 5. Quinto principaliter nota secundũ Scotum, vbi supra,& Gabriel in canone lectio.25.26.& & Gerson super magnificat tracta. 9. alphab. 90.c.quòd sacerdos in persona ecclesiæ offerẽs hoc sacrificium,& orans põt eius fructũ ẽt ex opere operato distinctè, vel confuse alicui, vel aliquibus specialiter applicare, & non alijs ad libitum suum,quo ad illum tantum valorẽ me dium,vel specialẽ de quo in tertio notabili dictum est. Quia quilibet potest quibus vult tan tũ & nõ alijs applicare bona sua;aut super quę habet auctoritatem applicatiuã, seu dispensatiuam non limitatam. Sed sacerdos ex quo est ecclesiæ minister ratione gradus,seu ministerij ecclesiastici,habet prædictam auctoritatem su per ministeria ecclesiastica sibi commissa, puta super sacrificia,orationes, & suffragia nomine ecclesiæ ab eo facta: & sine vlla limitatione re gulariter, vt constat. ergo.

Dico regulariter,quia aliquando tenetur se cundum statuta ecclesiæ, vel fundatorum, aut aliunde alijs applicare,ita quòd si aliter fiat nõ solum grauiter peccaret,sed etiam inualida co ram Deo esset talis applicatio specialis contra applicationem iam factam per superiorem,aut contra præceptũ eius, vel cõtra dispositionem fundatorijs aut statuti,maxime si applicatio ali ter per sacerdotem facta irritatur ipso facto. Nam si nõ irritatur credo quod valet ei cui sacerdos de facto applicat: quãuis grauiter peccet sic applicando cõtra præceptũ si quod est, nisi intendat manere obligatus ad applicandũ aliam missam illi cui aliàs ex fundatione statuto,aut lege,vel ex pacto,vel superioris præcepto tenetur,nisi consuetudo aliter interpretetur.Quamuis doctor Honcala in tractatu de va lore missæ art.2.& 10.asserat indistinctè id qđ Scotus in 20.quodlibeto dubitando dicit,videlicet quòd non valet missæ applicatio alteri facta per sacerdotem cõtra pactum,& præceptũ ecclesiæ,vel superioris. Sed vt dixi hoc limitan dum est si talis applicatio sacerdotis per superiorem ipso facto irritatur. Multa nanque prohibentur quæ facta tenent: de quorum numero est missæ applicatio specialis: & ita tenet vsus, & ritus ecclesiæ.

Opinio 1. His igitur suppositis de quęstione principa li est quincuplex opinio: quarum prima est, ꝙ missa æque prodest singulis, quo ad omnẽ suũ fructum tam satisfactoriũ pro peccatis, quàm meritorium,& bonorum impetratorium.

Ratio est triplex. prima, quia bonum spirituale est simile spiritui, ideo enim dicitur spiri tuale. Nunc autem spiritus totus,& nõ per partes communicatur. non enim anima est minus in pede,quàm ĩ capite, ergo similiter bonũ spi rituale,qualis est fructus,seu valor missæ,& al terius etiam boni operis cuiuscunque.

Secũda ratio quia licet lucerna specialiter, aut principaliter principi accendatur, aut ipsi fiat lectio,aut prædicatio verbi Dei : non ideo ceteri minus illuminantur,& audiunt:sed sępe etiã melius participant sine alicuius detrimen to: si sint ęque,aut magis propinqui,atque dispositi. ergo similiter in proposito eadem rõne dicendum est. spiritualia namque maioris virtutis,& efficaciæ, quàm corporalia sunt.

Tertia ratio ex Hiero.& habetur de cõsecr. dist.5.c. non mediocriter, vbi postquam dixerat decantationem quinque psalmorũ cum mẽ tis alacritate,& serenitate, modulationi totius psalterij cũ tristitia,& anxietate cordis præsta re: subiungit.Igitur cum pro cunctis animabus psalmus,vel missa dicitur, nihil minus quàm si pro vno quolibet ipsorum diceretur accipitur. Hæc ibi.

Hanc opinionem tenuit Pręposítiuus vti eã sic referunt indistinctè, & illi ascribunt doctores in 4.dist.45.quamuis Gabriel in canone lectione.27. dicat quòd nõ intellexit illã Præpo sitiuus quo ad fructum pęnarum satisfactoriũ, sed impetratorium, seu meritorium,& quo ad alios fructus. Et forte Gabriel occasionem accepit ad illam opinionem sic limitandũ ex Sco to in 20.quodlibeto articu.1. vbi arguens contra hanc opinionem ait, dices quòd per modum satisfactionis nõ valet tantum,sed per mo dum meriti &c. in quibus verbis Scotus nõ dicit Præpositiuum,vel alium opinantẽ sic sensisse: sed quod etiam si hoc modo prædictam opi nionem limitaret adhuc non staret in veritate. Et ita cõmuniter doctores vbi supra sine vlla limitatione præfatã referunt,& reprobãt opinionẽ Præpositiui.sed quia partim vera partim etiam falsa est, vt inferius in 5. opinione patebit : ideo illuc vsque eius plena examinatio differatur.

Secunda opinio est,ꝙ sacrificium missæ, vel oratio,aut aliud bonum opus pro multis gene raliter, aut specialiter etiam ex æquo in eodẽ gradu factũ vel applicatum, non æque prodest directè singulis,ac si pro vno,aut pro paucioribus eorum fieret:& hoc est verum tam quo ad vim seu fructũ satisfactorium,quàm quo ad me ritorium,& quo ad omnes alios fructus. Opinio 2.

Probatur tripliciter. primo,quia virtus finita tam satisfactoria,quàm meritoria diuisa per applicationem ex ęquo in plures est minor in singulis,quàm si vni tãtũ, aut paucioribus tota applicaretur: sed virtus satisfactoria,& meritoria missæ,& cuiuslibet boni operis etiã ex ope re operato est finita quo ad fructũ, vel effectũ suum.ergo est minor in singulis.Consequentia patet cum maiore: quia virtus vnita fortior est seipsa dispersa. Minor autem in qua stat diffi-

cultas

cultas probatur dupliciter. primo, quia virtus sacrificij prædicta non attenditur ex quantitate solum rei oblatæ, id est Christi, & meritorũ eius quæ ibi offerũtur: sed ẽt & potius ex quãtitate seu virtute offerentis immediati. Quod patet tũ primo ex Gregorio in homilia super Luc.21.non quantum,sed ex quanto in eius sacrificio offeratur Deus pensat. Tum etiam secundo quia sacrificium,vel oblatio hæc duo ex sua natura importat,scilicet rem oblatam,& actionem offerentis; sacrificium enim missæ est oblatio rei sacræ,id est Christi sub sacramẽto, & meritorum eius. Quod ẽt tertio inde liquet quia sacrificium Christi in cruce nõ fuit infiniti valoris sola ratione rei oblatæ:sed rõne offerentis,quia scilicet offerens ipse Deus homo, & patri infinite gratus erat. Vnde eucharistia in pixide reseruata si nõ offerretur per sacerdotẽ in missa,vel si per infidelẽ offerretur,vtique nihil prodesset,neque oblatio, aut sacrificium Deo placitum esset,vt constat. Nunc aũt virtus tam satisfactoria,quàm meritoria cuiuslibet offerentis in missa est finita, vt patet de virtute ecclesiæ, & sacerdotis celebrantis, & aliorum omnium quomodocunque offerentium,& pro quibus offertur, quę dicitur virtus ex opere operantis,quia finita est sicut & gratia,& charitas eorũ omniũ, ex qua bona opera procedũt, & virtus meritoria, & satisfactoria pensatur. Virtus autem ex parte ipsius Christi quæ dicitur ex opere operato etiamsi ibi seipsum offerret non est infinita. Tum primo,quia non ipse, sed sacerdos nomine ecclesiæ, vt minister eius est immediatus offerens,& sacramentũ faciẽs. absurdum est.n.dicere quòd Christus ibi celebrat,& seipsum sacramentaliter offert siue mereatur,contra id Heb.9.Christus semel oblatus est, & seipsum obtulit immaculatũ Deo, &c. Neque vt sępe seipsum offerat &c. Et prima Pet.3.Christus semel pro peccatis nostris mortuus est. Tũ scdo,quia licet Christus sit ibi aliquo modo seipsum offerens, vt ait Ambrosius lib.1.de officijs,c.48.quia videlicet instituit se ibi offerendũ,& tunc dedit ei valorẽ, & acceptationẽ: est tñ magna differentia hic & in cruce. Nã in cruce meruit dũ solus ipse seipsũ immediate per mortẽ obtulit patri verũ sacrificiũ pro mũdi redemptione. Hebr.9. & 1.Pet.3. vbi supra. In sacrificio aũt missæ nihil ipse tũc immediate offert,neq; de nouo meretur: quia in missa est passiua Christi oblatio rememoratiua tantũ passionis eius,facta quotidie immediate per ministrũ ecclesiæ,secũdũ Lu.22. hoc facite in meã cõmemorationem. Et 1.Corinth.11. vt latius disserit Ambrosius sup ad Heb.9. & 10. c.ergo sacrificium missæ est minoris virtutis,& efficacis quàm sacrificiũ Christi in cruce.& ergo est finitę,& per cõsequens determinatę,seu à Deo taxatę virtutis: vel ad finitum,& taxatũ fructum supradictum acceptatum est.

Secundo probatur eadem minor supradicta simul & opinio. Quia nisi virtus prædicta missæ finita esset,& non diuisa in plures minueretur in singulis: iam sequeretur ꝙ per vnicã missam,& per vnicũ bonum opus ita posset quis mereri primam gratiã, & alia bona, & satisfacere pro quotcunque peccatoribus,& peccatis etiã animarum purgatorij voluerit applicare, sicut pro vno tantum; quod tamen est falsum. Tũ quia sicut in amicitia humana amicus per suam supplicationem, vel obsequium meretur maius bonũ vni,vel paucis,quàm multis; idq; secundum iustã legem amicitiæ,ergo ita similiter fit apud Deum; quia iustitia humana exẽplificatur à diuina. Tum etiã secundo, quia cũ omnis pęna viuorum & mortuorũ simul sit finita; iam si virtus missæ esset infinita sequeretur intentũ etiam quo ad satisfactionem: quod tamen est contra ritum ecclesiæ, & doctrina eius instituentis multas missas,& multa suffragia etiam pro vno defuncto, & pro boni alicuius impetratione.

Tertio probatur opinio præcipuæ quo ad vim seu virtutẽ meritoriã. quia sicut plures pęnæ minores æquiualent vni maiori: & ideo nõ relaxantur nisi per opus satisfactorium maius, vel per plura satisfactoria equiualentia: ita ẽt de pluribus bonis impetrandis,& pro pluribus hominibus dicendum est,quòd scilicet æquiualent vni bono maiori: & ideo non nisi per plura merita,& opera impetrantur: quia nõ est ratio quare non sufficiat aliquid ad satisfaciendũ pro pœnis,& quod sufficiat ad merendum,seu impetrandũ bona: cũ hoc videlicet mereri bonũ sit maius,ꝗ soluere debitum pęnæ. Et ita patet hęc opinio ad cuius rationes prefatas inferius in 5.opi.conclu.2.& 3.latius respondetur.

Hanc opinionem tenẽt Scotus in 20.quodlibeto.& Gerson de valore orationis alphab.37. a.b.alphab.77.litera.& 2 alphab.78.a.& in regulis moralib. 25.c. Et Gabriel in Can.lect.27. & supplementũ eius in 4.dist.45.q.2.art.2.dubio.2. Et tandẽ Soto de iustitia, & iure lib.9.q.2.art.2.vbi & dicit beatum Thomã tenere hãc opinionem. Sed postea idem Soto in 4. sententiarũ dist.11.q.2.art,5. & latius dist.13. q.2.art.1.tacite se retractans quasi per quandã moderationem illius opinionis demum tenet cum 4.opinione quæ inferius habetur, quã Caietanus,& Thomistæ sequuntur fere omnes. Et similiter quo ad vim satisfactoriam hãc opinionem tenent diuus Bonauen.ea.dist.45.art.2.q.3. Et Richar.art.2.q.2.& 3. Et Durã.q.3. Et Palude.q.vltima. Adrianus in 8. quodlibeto art.3. Nam quo ad vim meritoriã beatus Thomas, diuus Bonau.Richar.cũ alijs, vel nõ loquuntur

vel

vel potius ab ea dissident, & tenent cum 3. vel potius cum 5. opin. sequẽte, vt inferius de hoc latius.

Et quidem hæc secunda opinio est communissima: sed deficere videtur in tribus. Primo, quia nullam facit differentiam inter virtutem, & fructum ex opere operantis, & ex opere operato sacrificij missæ, & aliorum bonorum operum. dicit etiam non solum finitam, sed etiam taxatam, & determinatã regulariter esse quo ad omnes participantes talem virtutem, & fructum missæ ex opere operato. quorum oppositum probatur infra in quinta opinione cõclusione tertia & quarta, ibi videatur.

Secũdo deficit hæc opinio, quia ipse Scotus, vbi supra art. 2. tenet quòd licet oratio, aut missa plus valeat illi cui soli applicatur quã si alij, vel alijs etiam cum eo ex equo applicaretur, vt dictum est. tamen postquam est illi specialiter in primo gradu applicata: si alijs applicetur in alijs gradibus subsequentibus valet illis: & nihil primo detrahitur per illas alias applicationes pro alijs in gradibus posterioribus, seu nõ ex æquo factas. Exempli gratia. Si missa specialiter Petro in primo gradu applicetur vt illi valeat quantum valere potest, deinde in secundo gradu pro Francisco, vt illi valeat quantum valere potest post Petrum. deinde in tertio gradu pro Martino, vt ei valeat quantum post supradictos valere potest. & sic procedendo in infinitum; nihil inquit detrahitur prioribus propter posteriores: sed omnibus illis valet missa, vel oratio quo ad vtranque vim, & fructum eius in suis gradibus non ex æquo applicata.

Contra hoc arguitur probando quòd nõ cohæreant. quia iã videtur quòd missa, & oratio quo ad vtranque vim meritoriam, & satisfactoriam sit infinitæ virtutis. Nam colligendo omnes illos gradus in infinitum procedentes, vtique sunt infiniti, modo sint æquales modo nõ. Et ita vel est infinita virtus sacrificij extẽsiue, & intensiue saltem syncathegorematice: & ex consequenti nil detrahitur vni ex participatione alterius; vel si detrahitur: iam vel non applicatur primo tota virtus, & fructus qui poterat applicari, & quem ille sibi applicari intendebat: vel non remanet fructus pro alijs in alijs gradibus posterioribus applicandus.

Quòd si pro Scoto dicatur ꝙ totus ille fructus specialis de quo agimus qui de iustitia debetur à sacerdote applicatur primo: alijs aũt in alijs gradibus remanet, vt ex grã, & liberalitate sacerdos applicare, & Deꝰ acceptare possit.

Contra. quia quõcunque sit, adhuc sequitur infinitas graduum, & virtutis, &c. vt proxime dictum est. Item si alteri post primum applicetur totum illud residuum quod alijs in diuersis gradibus in infinitum procedentibus potest applicari: iam æque, aut plusquam primus participabit secundum suam dispositionem, & idẽ dicam de tribus, & de pluribus alijs.

Tertio deficit opinio quia illa diuersitas graduum non videtur sufficiente ratione, vel auctoritate fundata: neq; fundamenta prædictæ opinionis satis solida apparent, vt inf. in 5. opinione conclusione tertia patebit vbi ad ea, & aliarum opinionum rationes respõdetur. Ideo ad alias opiniones discutiendas transeamus.

Tertia opinio, quòd missa, vel bonum opus per viam satisfactionis pœnarũ minus prodest vniquãdo etiam alteri applicatur: per viam autem meriti vel impetrationis nil detrahitur vni ex consortio aliorum; non tamen æque omnibus prodest, nec æque facile, aut semper pro pluribus ac pro paucis impetrat. Opinio 3.

Hanc opinionem tenent Palud. in 4. dist. 45. q. vlt. & Holkot in 4. sententiarum. q. 3. in 5. pũcto, & Adrianus in 8. quodlibeto, art. 3. & clarissimus doctor Medina in tractatu de oratione q. 30. & quo ad primam eius partem ꝙ per viam satisfactionis minus valet ex consortio aliorum tenent eam doctores de 2. opin. præcedente. Sed differt hæc opinio ab illa in hoc ꝙ hæc opinio non ponit diuersitatem graduum quam illa ponebat. Sed dicit ꝙ per hanc viam satisfactionis quantum applicatur vni detrahitur alteri: & non plus prodest nisi quantum quis intendit ex æquo, aut non ex æquo ex illa finita, & taxata virtute seu fructu satisfactorio missæ vel alterius operis satisfactorij huic vel illi iusto, vel peccatori applicare. Probationes huius opinionis quo ad primam partem sunt illæ quæ in secunda opinione pręcedente habẽtur. Quo ad alias aũt partes latius habentur infra in 5. opin. conclus. 2. & 3.

Hæc opinio deficere videtur primo, quòd quo ad vim satisfactoriam non facit differentiam, neq; maiorem tribuit virtutem in sacrificio missæ ex opere operato, quàm in ipso, & alijs satisfactorijs ex opere operantis: sed vtrãque censet esse finitam, & limitatam seu taxatam regulariter, in quo etiam deficiebat secunda opinio præcedens: cum tamen in hoc sit differentia, vt inferius in quinta opinione conclusione tertia, latius probatur.

Secũdo deficit hæc opinio, quia quo ad vim meritoriam vr̃ dicere ꝙ sacrificium missæ ex opere operato habet virtutem meritoriam tantum de congruo respectu oĩum quæ ibi impetrantur: cum tamen probabilius ego credam ꝙ eam hẽt meritoriam de condigno sicut & sacramenta, non solum respectu ad augmẽti gratiæ, & gloriæ, sed ẽt respectu satisfactionis pęnarum saltem in hoc mundo viuentium. Nam respectu animarũ purgatorij valet missa sicut & omnia suffragia per modum tantũ suffragij, vti-

vti de his latius supra in quarto notabili in 4. opin. in secundo & quarto eius dictis habetur.

Opinio 4. Quarta opinio est quòd missa pro multis ad eam celebrandam causaliter quomodocunque concurrentibus specialiter applicata, non minus prodest cuilibet eorum, quo ad vim meritoriam, & satisfactoriam ex opere operato, & operantis, q̃ si pro vno tantum ipsorum applicaretur: ita quod nihil detrahitur vni ex cōsortio aliorum. sed vnicuiq; ipsorum prodest secundum suam deuotionē causaliter concurrentem. Secus si illi causaliter non concurrant: tūc enim ex consortio alterius detrahitur alteri.

Pro declaratione nota q̄ ille dicitur causaliter ad missæ celebrationem concurrere, seu ad bonū opus, qui petit, inducit, ministrat, vel cooperatur, aut fauet, vel assistit, aut quocunque est causa quòd illa missa, aut bonum opus fiat. & iste etiam ab alijs dicitur offerens sacrificium hoc mediate. & huius deuotio dicitur causaliter concurrere s̃m quam quantificatur fructus missæ, vel boni operis, vt ait hæc opinio; non autem deuotio aut dispositio illorum quibus solum applicatur, nisi aliquo modo offerant, aut causaliter concurrant, vt dictū est. Quia s̃m Gregorium non quantum sed ex quā to, id est, ex quanta deuotione in eius sacrificio offeratur Deus pensat. ergo deuotio determinans quantitatem fructus sacrificij, vel boni operis est illa tantum quæ offert, vel causaliter concurrit. Ex quo sequitur ait hæc opinio q̄ defuncti s̃m eorum præcedentem deuotionē in communibus, vel specialibus suffragijs ecclesiæ, & secundum deuotionem viuentium pro eis offerentium: viuentes autem circunstantes tanquam seruitores seu fautores: vniuersi vero fideles tanquam tali sacrificio missæ illi fauentes, hi omnes deuotionem habent maiorē, vel minorem offerentem, vel ad id causaliter concurrentem; s̃m quam plus, vel minus eorum singulis prosit sine præiudicio aliorum.

His suppositis iam prima pars opinionis q̄ s. ex opere operato æque valeat missa quo ad omnem suum fructum singulis, &c. probatur dupliciter. primo, quia prędicta virtus missę est de se seu absolute sumpta infinita syncathegorematice, id est indeterminata, & sufficiēs pro quotcunq;, ita quod non tot, quinetiam pluribus, & in maiori gradu applicari, & prodesse possit. ergo ex cōsortio alterius nil detrahitur alteri: sed s̃m cuiusq; deuotionem prædictam fructus missæ participatur à quocunque. patet hæc consequentia. quia alioqui non esset virtus, vt dictum est infinita, antecedens autē patet ex secunda probatione sequente.

Secundo probatur idem. quia in canone missæ non solum generaliter pro ecclesia pro principibus, & omnibus Christianis: sed ēt specialiter pro his qui in memento cogitātur, & pro omnibus circunstantibus hoc sacrificium offertur. Et non solum quo ad vim meritoriā: quia pro redemptione animarum suarum, id est pro satisfactione pęnarum secundum B. Tho. 3. p. q. 79. art. 7. offertur. Nunc autem non est determinatus numerus in memento cogitandorum & circunstantium pro quibus specialiter offertur sacrificium, & orat sacerdos. ergo neq; ex consortio multorum aliquid detrahitur alicui eorum. alioqui quilibet iuste posset ab audienda missa, & à memento alios excludere, si sibi suus fructus ex aliorum cōsortio minueretur.

Quòd etiam ex opere operantis fructus missæ, & orationum non minuatur in singulis ex consortio aliorum, sicut de opere operato dictum est. patet quo ad vim meritoriam: quia cum consistat in quadam decentia, & liberalitate diuina; quæ non minuitur circa vnum ex alterius largitione pp obsequium ei gratius oblatum. gratius aūt & ei magis acceptū est bonū opus ex maiore charitate, maior vero charitas saltē extensiue est q̃ ad plures extēditur dū pro plurib⁹ bonū opus offertur. ergo nō minuitur in aliquo eius fructus ex consortio aliorū.

Et quo ad vim satisfactoriam probatur idē. quia. omne satisfactorium ex opere operantis habet vim satisfactoriam secundum deuotionē offerentem, vel causaliter concurrentem, s̃m B. Tho. vbi supra, & in 4. dist. 12. q. 2. art. 2. quæstiuncula. 4. vt etiam in canone missæ dicitur pro quibus tibi offerimus, vel qui offerunt hoc sacrificium laudis: quorū fides tibi cognita est, & deuotio nota &c. Et Gregorius non quantū sed ex quanto in eius sacrificio offeratur Deus pensat. ergo secundum hanc deuotionem quātificatur, & participatur hic fructus à quocunque; sine alterius præiudicio. Et præ dicta procedunt tam de sacrificio missæ, quàm de quibuslibet alijs bonis operibus quo ad vim meritoriam, & satisfactoriam eorum: quamuis in missa quo ad quantitatē rei oblatæ sit fructus infinitæ sufficiens: qui non est in alijs bonis operibus, vt supra dictum est. Et ita patet probatio primæ partis huius opinionis.

Secunda pars, scilicet secus si non causaliter concurrant &c. probatur: quia fructus prædictus quantificatur, & participatur à quocunq; non solum secundum intentionem applicātis, sed secundum deuotionem offerentem, vel causaliter concurrentem. ergo si talis deuotio absit, vel minuatur iam non sequitur tantus fructus in eis. antecedens patet quia virtus sacrificij, vt supra, & in secunda opinione dictum est, non solum ex re oblata, sed ex ipsa oblatione, vel actu offerentis attenditur.

Sequuntur corolaria. primū, si ego proprio motu celebro vnam missam, vel facio bonum opus Corol. 1.

opus

opus cum deuotione cui respondet satisfactio vnius anni, & applico vni tantum puta Petro: ille reportat totum fructum satisfactoriũ vnius anni. Si pro Petro, & Martino æqualiter: iam quilibet non nisi fructum pro dimidio anno habebit. Si pro tribus iam quilibet non nisi tertiam partem habebit, & ita de alijs proportionabiliter dicendum est. Et similiter de Francisco faciente celebrari vnicam missam, aut fieri orationem, vel bonum opus: quia si pro vno tãtum fit, ille reportabit totum fructum satisfactorium respondentem deuotioni tantum ipsius Francisci: si pro pluribus, diuiditur inter eos, vt dictum est. Et similiter dicatur de quotcunq; alijs proprio motu facientibus eandem missam celebrari. Semper enim satisfactio cuilibet deuotioni respondens est finita: quæ si ad plures per intentionẽ applicetur diuiditur inter eos, & minus à singulis participatur. Et sic intelligitur sententia Theologorum dicẽtium effectum missæ esse finitum, & diuisum minorari in singulis quibus applicatur: intelligitur enim nõ in ordine ad plurium deuotiones causaliter concurrentes ſm quas fructus ille participatur: sed vt iam participatũ ab hac vel illa deuotione causaliter concurrente, vt in 2. par. opinionis, & in hoc corolario dictum est.

Corol. 2. Secundum corolarium. ꝙ missa rogata, vel petita à pluribus plus prodest ceteris paribus, quàm à paucioribus: quia ex pluribus deuotionibus causaliter concurrentibus offertur. Et similiter missa rogata ab aliquibus plus valet illis, q̃ si ex sola deuotione, & proprio motu sacerdotis, vel alterius petentis pro illis diceretur, quia ibi effectus est ſm deuotionem etiam rogantium: hic autem non.

Corol. 3. Tertium corolarium. ꝙ qui promisit alicui dicere vnam missam pro anima patris: & alteri alteram pro anima patris, aut matris, & alteri alteram pro salute: & sic de alijs vsq; ad centũ: dicẽdo vnicam missam pro omnibus illis ęqualiter applicando, non minus habebit quilibet eorum secundum suam aut petẽtis pro eo deuotionem, q̃ si pro illo solo diceretur. Non aũt reportaret tantum fructum si sacerdos suo proprio motu illam vnicam missam pro oĩbus illis specialiter celebraret, neq; illis omnibus satisfaceret. Neq; etiam satisfaceret per illam vnicam missam si vnus tantum ab eo petisset tres, aut quatuor pro se, vel pro alijs celebrari: quia vnica illius petentis deuotio cãliter concurrẽs secundum q̃ fructus missæ q̃tificatur, non est tanta in vnica missa, quãta in tribus actualiter vel virtualiter repetita, vel replicata deuotio ẽ.

Corol. 4. Quartum corolarium. ꝙ cum sacerdos oret, & offerat missæ sacrificium in persona totius ecclesiæ: & quilibet fidelis sit membrum eius: iam quilibet per sacerdotem orat, & offert, ẽt existens in purgatorio secundum suam præcedentem in hac vita deuotionem; Viuens aũt secundum præsentem. Et ita quilibet fidelis etiã existẽs in purgatorio habet saltem virtualiter deuotionem causaliter concurrentem ad missæ sacrificium. Et omnibus illis quibus applicatur prodest secundum suam cuiusque deuotionem prædictam, q̃ virtualiter in communibus, & specialibus sacrificijs, & orationibus ecclesiæ, & generali cõione sanctorum habent. Neq; ideo est æqua petentis missam, vel suffragium, & non petentis cõditio. Sicut nec est magis, & minus deuoti æqua conditio: neq; eius qui vno tantum, & eius qui vno, & altero modo facit sibi aliquid esse debitum. Rogare nãq; & eleemosynam ad id tribuere, & inducere, & corporaliter assistere, & ministrare, & alia eiusmodi maioris sunt deuotionis: & faciunt, vt nõ solum ex cõione sanctorum, & aliorum deuotione, sed etiam ex tali actu specialiter concurrente sibi suus fructus maior proueniat.

Hanc opinionem expresse tenent Caiet. 3. par. q. 79. ar. 5. & latius in 3. quodlibeto. Et Syluester tit. missa. 1. q. 9. q. 11. & Summa Angelica eo tit. §. 52. & Margarita confessorum in q. moralibus. quamuis in modo declarandi varient. Nam Syluester loquitur solum de sacrificio missæ, & similiter Summa Angelica quo ad virtutem, & fructum eius ex opere operato duntaxat. Et ad idem videtur B. Tho. 3. p. q. 79. art. 7. & in 4. dist. 45. q. 2. art. 4. ad vlt. quamuis Soto aliter intelligat, de quo latius inf. in quinta opinione conclusione 3. Sed & Syluester vbi sup. q. 9. male refert opinionem Scoti, & summa in Ang. §. 51. & multa eis imponit quæ ipsi non senserunt. Et nota quòd Soto prius in lib. 9. de iustitia, & iure q. 2. art. 2. tenuit cũ supradicta opinione secunda Scoti: postea vero in 4. sententiarum dist. 13. q. 2. art. 1. quasi mõdificãs se ipsum tandem tenet hanc quartam opinionem in sententia, licet eius verba aliud sonare videantur. Hanc etiam opinionem tenet Cano de locis Theologicis lib. 12. c. 13. in responsione ad 10. argumentum.

Et secundum supradicta saluat hæc opinio quõo sit infinita virtus huius sacrificij secundũ se absolute; finita autem in vnoquoq; participata. Saluatur & auctoritas doctorum, & ritus ecclesiæ in celebrando pro particulari; & maior fructus in vno q̃ in pluribus: & consuetudo tam offerẽtium pro vna missa, vt accidit in parrochijs, q̃ celebrantium pro pluribus eandem sine fraude, vt in solennitatibus accidit. dico sine fraude: quia, vt ait etiam Sylu. tit. missa. 1. q. 10. & summa Angelica vbi sup. si sacerdos tardaret dicere missam sibi commendatam. expectans, vt in ea simul satisfaciat pro pluribus postea plures missas commendantibus: certe mortaliter

taliter peccaret defraudās fructum generalem ecclesiæ,& Dei honorem.

Hæc opinio deficit in tribus. primo in eo q̄d dicit ꝙ fructus missæ ex opere operato non est neque respondet alicui, nisi illi duntaxat qui mensuratur secundum deuotionem causaliter concurrentem. Nam ex hoc sequuntur tria inconueniētia. primo ꝙ si sacerdos in mortali existens, proprio motu celebret pro animab. purgatorij, vel pro aliquo viuente ignorāte talem missam pro eo celebrari: tūc nullus fructus specialis illis applicaretur: cum nec illi, nec ipse sacerdos habeant talem deuotionē causaliter cōcurrentem. Et quòd hoc sit absurdum concedere inde patet, quia omnes Doctores ex Augustino confitentur ex opere operato non minus valere missam mali, quàm boni sacerdotis quibuscunque, vt expresse etiam dicit B. Thom. in 4. dist. 45. q. 2. art. 1.

Si ad hoc dicatur sicut Caietanus supra in quarto corolario dicere videtur, ꝙ quilibet fidelis etiam in purgatorio existens habet deuotionem saltem virtualem causaliter concurrentem. Contra. quia iam non opus esset distinguere, sed vniuersaliter diceretur, quòd cuicūque applicetur prodest magis, vel minus secundum suam cuiusque deuotionem, sicut in memento missæ generaliter dicitur, quorū tibi fides cognita est,& nota deuotio. Et ita omnia corolaria prædicta ruunt.

Tum secūdo ex dicta differentia deuotionis concurrentis, & non concurrentis sequitur ꝙ Sortes cum deuotione, vt vnū celebrans vnam missam pro tribus singulariter eam petētibus, quorum quilibet habet deuotionem causaliter concurrentem vt duo tantum, melius satisfaceret illis magisq; prodesset eis: quàm cum deuotione, vt tria celebrans vnam missam pro omnibus illis non petentib. eam aut etiam petentib. cū deuotione cuiuslibet, aut dimidiū vnius gradus. Probatur sequella, quia si solum deuotio causaliter concurrens consideranda est ad fructus quantificationem: iam simul colligendo omnes gradus omnium prędictarū deuotionū in primo casu faciunt septē gradus: in secūdo aūt casu faciunt tres, aut quatuor cum dimidio. Quod aūt hoc consequens sit falsum inde patet. quia ex opere operātis acceptior, & per consequēs fructuosior est missa sacerdotis cum maiore deuotione celebrantis quibuscunque applicetur: ex opere autem operato non minuitur eius fructus, nec augetur in se ex maiore, vel minore deuotione celebrātium, aut eorum pro quib. celebratur, vt supra dictum est, quamuis deuotio, aut dignitas eorum quib. applicatur multum faciat ad plus, vel minus de tali fructu participandum, vt infra in 5. opinione conclu. 4. latius de hoc.

Tum tertio sequitur ex dictis ꝙ si sacerdos in mortali celebraret pro illis tribus petentib. illam missam cum deuotione cuiusq; eorum vt duo, melius illis satisfaceret magisque prodesset eis: quàm si existēs in gratia cum deuotione, vt quattuor eam pro illis tribus non petentibus eam celebraret. patet calculando omnes deuotiones, vt supra, quod tamen concedere absurdum est.

Secundo deficit hæc opinio, quia idem censet de oratione, ieiunio, & eleemosyna, & alio bono opere solum ex opere operātis virtutem habente: quod de missa quo ad vtranque vim meritoriam & satisfactoriam. & ita nullam differentiam facit quo ad hæc. quæ tamen facienda est, vt infra in quinta opinione latius habetur, vbi ad eius motiua respondetur.

Tertio deficit opinio in se: quia ex ea sequeretur ꝙ saltem secrete, & cessante scandalo liceret sacerdoti pro vna missa petita à duob. tribus & centum, centum itē stipendia suscipere; neque in hoc fraus vlla eis fieret, quia secundum hanc opinionem neminem eorum suo defraudat fructu; neque vlli facit iniuriam qui soluit quod ei promissum est: quamuis defraudet fructum ecclesię honoremq; diuinū. quod concedere videtur intolerabile, & contra communem sensum fidelium, & ecclesiæ.

Quarto ait Soto de iustitia, & iure libro 9. q. 2. art. 2. quòd hæc opinio deficit etiam in hoc; quia habet pro fundamento, quod hoc sacrificium nullam vim seu fructum ex opere operato confert: sed totum taxatur secundū gradus prædictæ deuotionis. Sed certe ipse Caietanus, vbi supra id non dicit, sed quòd ex opere operato sic est infinitę virtutis quo ad sufficiētiam, quòd quo ad efficaciam non est taxatus aliquis certus gradus fructus pro quocunque; sed talis taxatio fit seu mensuratur secundum quantitatem prædictæ suæ deuotionis. Quod quomodo verum sit quomodo non: tum ex dictis, tum maxime ex quinta opinione sequente amplius patebit.

Opinio quinta, quę mihi ex omnibus supradictis conflanda videtur stat in quinque conclusionibus. Quarum prima est, quòd missæ sacrificium, & quodlibet bonum opus quo ad omnem vim suam plus valet alicui, vel aliquibus specialiter quàm eisdem generaliter tantum; & magis distincte quam confuse applicatum. *Opinio 5. Conclu. 1.*

Probatur quadrupliciter. primo, quia sine speciali applicatione solum valeret aliquib. ratione vnionis charitatis, aut generalis, siue habitualis intentionis ecclesiæ: & plus valeret eis, si insuper ex intentione specialiter illis, & maxime quo ad vim satisfactoriam applicaretur, vt patet ex tertio notabili suprapositō. igitur, &c.

Si dicatur quòd generaliter pro omnibus factum potest simul ex intētione quàuis confuse omnib.& singulis eorū applicari, atque valere: adhuc tamen probatur ꝙ plus valeret eisdem si specialiter, & distincte singulis eorum applicaretur, quia actus quo confusior eo minus bonus est ceteris paribus. Sed ille actus applicatiuus missæ, vel boni operis pro omnibus in generali confusissimus est: ergo est minor in bonitate: & per consequens in valore seu fructu quo ad participantes: q̃ si distincte eisdem applicaretur. Consequentia patet, & maior probatur. quia actus quo cōfusior eo imperfectior est, & magis remotus ab efficacia: quia minus distincte rationem boni cogniti habet. Exempli gratia. Melior est iste actus, volo dare eleemosynā Petro, q̃ iste actus, volo dare eleemosynam alicui, Itē si Sortes in capite quadragesimæ habet hunc actum, volo ieiunare totam quadragesimam: nō est tā bonus ille actus sicut si haberet distinctas volitiones dierum singulorū illic virtualiter inclusas. Sic in proposito. Et ita patet maior. Minor ēt probatur quia quāto actus est pluriū: tanto est cuiuslibet eorū magis indistinctus magisque confusus. Exēpli gratia. Notitia hominis est indistincte, & confuse omnium hominum repræsentatiua: & ipsorū est magis confusa notitia generica animalis: & confusior notitia substantiæ: & confusior notitia entis. Sic & volūtatis actus illis notitijs corrñdentes hoc modo explicabiles. Diligo hominē, aīal, substātiā, ens, vt de hoc Angest. in morali c.9. latius.

Igitur actus confusior sicut est minus bonus, ita etiam est minus vtilis, & fructuosus aliquibus q̃ esset distincte eisdem applicatus, ceteris parib. loquor semper: quia aliunde actus cōfusus, & minus bonus posset esse vtilior. Dicit ēt Gabriel in canon. lectio.26. secundum Gerson quòd specialis, & distincta applicatio est vtilior propter augmentū deuotionis actualis, quā naturaliter producit recordatio beneficiorum, & personę: quia particularia magis mouent. sacerdos etiā ex his specialib. applicationibus redditur certior, & securior de sui debiti impletiōe.

Secundo probatur conclusio. quia, vt aiunt Gabriel & Gerson vbi supra, Deus secundum ordinem suæ sapientiæ vult sæpe conferre aliqua si pro ipsis specialiter bona nostra applicamus, & distincte, & non aliter: quamuis nō indigeat hac intentione, vel applicatioue nostra sicut, nec alijs bonis nostris, vt alijs quibuscunque benefaciat. ergo nisi sic applicetur per sacerdotem specialiter, & distincte, vt Deus decreuit non habebitur tantus fructus.

Tertio probatur conclusio, quia sic habet ritus ecclesię: quæ non superflue instituit speciales missas, & orationes pro his, vel illis specialiter, & distincte applicādas, puta pro benefactoribus, pro parentibus, pro periclitantibus, pro vno defuncto &c. vt patet in missali, & in canone seu memento missæ viuorum & mortuorum pro. N. N. quæ omnia frustra essent, nisi essent vtiliora illis quibus ita specialiter, & distincte applicantur.

Quarto idem probatur, quia oppositū dicere est coincidere cum errore Vuicleff: condemnato in concilio Constantien. sess.8. dicentis ꝙ speciales orationes applicatæ vni personæ per prelatos, vel religiosos non plus prosunt eidem quàm generales ceteris paribus. ait concilium, error iste. 15. est.

Contra prefatam primam conclusionem arguitur dupliciter. primo, qa opus quo melius, & Deo gratius, eo vtilius est quo ad omnē eius fructū ijs quibus applicatur. Sed factum generaliter pro pluribus est melius, & Deo gratius quàm si specialiter, & distincte pro paucioribus. ceteris parib. tum quia pluralitas obiectiua auget bonitatem, vel malitiā actus: nā melior est actus volentis succurrere tribus quàm duobus, & multis quàm paucis. tum etiā quia eo ex maiore charitate procedit quo ad plures generaliter se extendit, vt oratio dominica. ergo. *Argum. 1.*

Secūdo arguitur quia sacrificia, & suffragia prosunt illis qui hic meruerunt secundum Augustinū de cura pro mortuis, & in enchiridio, & habetur. 13. q. 2. c. non æstimemus. c. tempus. sed omnes existentes in gratia ēt in purgatorio meruerunt, aut merentur in hac vita, vt eis illa prodessent, & sunt digni: ergo non minus prosunt eis generaliter quàm specialiter facta. *Argum. 2.*

Resp. ad primum, negando consequentiam. Solum enim concluditur ꝙ pro plurib. factum est melius, & Deo gratius, & vtilius illis quàm factum pro paucioribus. quod ingenue fatemur: Sed negatur consequentia, neque concluditur, ꝙ generaliter, & confuse factū pro plurib. est melius, & vtilius illis q̃ si specialiter, & distincte fieret pro eisdē. immo esset melius, & Deo gratius ceteris paribus, & vtilius illis plurib. esset si pro ipsis omnib. specialiter fieret, & distincte. distincta.n. applicatio specialis siue pro vno, siue pro multis fiat, superaddit bonitatē, & fructum ad generalem siue cōfusam pro eodem, vel pro eisdem, vt supra probatum est. *Resp. ad 1.*

Ad secundum resp. negando cōsequentiam. Solum.n. concluditur sicut, & cōceditur, ꝙ oīb. existentib. in gratia quibus applicantur aliquo modo suffragia, & sacrificia valent. cū quo stat ꝙ plus valēt eis, & singulis eorum si specialiter & distincte, q̃ si generaliter, & cōfuse tantū applicentur eisdē. & plus si generaliter, q̃ si nullo modo ex intentione, sed solū ex vnione charitatis illis applicentur, aut ipsi participēt. quia vt ait B. Thom. in 4. dist. 45. q. 2. art. 2. existentes in gratia meruerunt conditionaliter, vt eis suffragia *Resp. ad 2.*

fragia prodessent si & quomodo pro eis fieret ad pœnarum satisfactionẽ:& ita habiles,& capaces tantum ex suis meritis se fecerunt ad id. Vnde non est inconueniens quo ad hoc pauperes,& meliores,pro quibus specialiter aut generaliter suffragia ex intentione nullo modo fiunt,esse peioris conditionis,quàm alij minores pro quib. fiunt, & ex intentione illis applicantur.quia hoc est præmium accidentale: ipsi aũt simpliciter melioris sunt cõditionis,ex quo quo ad meritum, & præmium essentiale alios excellunt. Quo ad spirituale vero consolationem, & bona alia charitatem consequentia, & indirecte, talia suffragia generalia magis prosunt melioribus: quia magis merẽtur, vt Deus liberaliter eis benefaciat, & alij pro eis tam in hac,quàm in alia vita.

Et de residuo suffragiorum specialium pro aliquib.iam non indigentibus, credibile est secundum Tho.vbi supra,& Adria. in 8. quodlibeto art. 3. ꝙ per diuinam misericordiam eorũ fructus alijs secundum eorũ merita distribuantur: nisi ipsi facientes virtualiter saltem intendissent, quòd sibi, vel alijs valerent si illis pro quibus ea specialiter applicabant non proficerent.secundum id Matth. 10. pax vestra ad vos reuertetur.Et psal.34. Oratio mea in sinu meo conuertetur.aut certe illud residuum in thesauro reponitur ecclesiæ per indulgentias distribuendum.

Conclu. 2. Secunda conclus.Sacrificiũ missæ, & quodlibet bonum opus pro multis in speciali distincte,vel confuse applicatum, quo ad vim meritoriã de congruo seu impetratoriam,tã ex opere operato,quàm operãtis, nõ minus valet seu prodest cuilibet eorũ, q̃ si eodẽ modo pro vno illorum tantum fieret: ita quòd ex consortio aliorum nil fructus prædicti detrahitur alicui.

Probatur dupliciter. primo, quia opus non est minus meritorium de congruo ex eo, ꝙ est melius,& Deo gratius,quale est quod pro multis fit ex latitudine charitatis, ceteris paribus, stante scilicet eodem conatu,& deuotione,&c. Sed si pro vno illorum tantum fieret esset meritorium de congruo pro illo. ergo ex cõsortio aliorũ,cum sit opus melius,& gratius Deo pro multis cum illo factum,non desinit esse eodem modo meritoriũ ad fructum intentũ pro ipso.

Nam meritum congrui non iustitiæ, & eius æqualitati,sed diuinę potius innititur liberalitati:quę non minuitur circa vnũ ex alterius largitione propter obsequium ei gratius oblatũ. Neque enim Deus repellit orationẽ hominis, quia multa ex charitate petit, aut pro multis: dummodo non petat vltra quàm decet. Neq; facit vt rex ille Antigonus,de quo refert Seneca,& gl.in c.etsi quæstiones.de symonia, ꝙ repulit Cynicum primo dum talentum ab eo peteret,quia plus esset q̃ Cynicum accipere. Secundo cum denariũ, quasi minus peteret q̃ regem dare deceret. Cũ tñ ex sententia Senecæ potuisset,& talentum vt rex,& denariũ,vt Cynico dare. Non igitur ita dominus quærit occasiones petita negãdi,sed potius dandi,secundũ id Lucæ 11. petite,& accipietis. Ideo & oratio dñica ab eo instituta non est minus meritoria seu impetratoria pro illis quib. specialiter applicatur, ex eo ꝙ ẽt generaliter ex intentione pro multis fit dicendo, panem nostrũ quotidianũ da nobis hodie: & dimitte nobis debita nostra,&c.vt Cyprianus de orõne dominica pulchre agit. Et forte hac de causa ecclesia in missa specialiter pro aliquo facta, generaliter etiã multa petit,& applicat specialiter in memento pro viuis, atque defunctis: vt vel sic per talem orationem,& sacrificiũ magis impetret pro illo cui specialiter applicat,vel intendit.Neque iõ minus efficax est oratio, & missa pro tota ecclesia:quãuis sint plures de gremio eius.Secundo idẽ probatur ex c.non mediocriter, de consec.dist.5.vt latius hæc auctoritas ad propositũ exponitur infra in 3.conclu.in resp. ad 7.argumentũ.Et prędicta omnia eo magis procedunt quo ad virtutem meritoriã missæ ex opere operato,quo maior est eius virtus,& aliquo modo infinita,vt inferius in 3.conclu.dicetur.

Et not.primo, ꝙ cum prædicta conclusione stat quòd per dictum sacrificium seu bonum opus pro plurib. factũ non impetratur de facto quod intenditur pro illis plurib. facilius,quàm si pro paucioribus fieret eorũ. quia licet ipsi facienti sit de condigno meritoriũ gratiæ & gloriæ,& remissionis pęnarũ pro peccatis: tñ quo ad impetrationem aliorũ bonorum sibi & alijs est solum meritorium de congruo: & eius effectus à sola liberalitate diuina speratur, vt supradictũ est.quæ nulli facit iniuriã:neque contra vllam legẽ,aut promissionem suam; neque contra suam liberalitatem agit,si non concedit huic vel illi quod petitur ab eo qui nihil ullo modo debet,aut promisit alicui. Amicus autem homo potest alteri homini amico ex amicitia, aut beneficio obligari,ita vt sine nota aut vitio illiberalitatis,vel ingratitudinis negare nõ possit quòd iuste,aut decem ter petitur ab eo. Nota

Quo fit vt cũ consiliũ diuinę liberalitatis, & misericordiæ decretum sit nobis omnino incertum quo ad hoc, & sibi soli notum sit:ideo incertũ quoque nobis est cui,quantũ, & ad quid de facto,vel efficaciter valeat oratio, missa,aut aliud bonum opus factum pro alio per hanc viam meriti congrui,aut impetrationis.

Nam primo aliquando decreuit Deus misereri totius multitudinis si aliqui,vel vnus tantũ iustus oret aut sit inter eos,vt patet Iere.5. Circuite vias Hierusalem &c. Et Gen.22.

Secundo aliquando nec iustorum vult misereri clamantiū, propter iniquos commixtos cū eis. Iob. 35. Clamabunt & non exaudiā propter superbiam malorum. Et ibi glo. Et Greg. lib. 9. morali. c. 12. super id Iob. 9. Deus cuius irę resistere nemo potest. & habetur. 23. q. 4. c. Nabucodonosor. Et Hiero. super id Hiere. 7. tu vero noli orare pro populo hoc &c. Et Ezech. 14. Si dixero gladio transi per terram &c.

Tertio, aliquando, immo & sępe audit nos orantes pro tota cōitate, cui intersunt aliqui peccatores tam perditę vitę ꝙ pro eorum tantum prosperitate temporali Deus non exaudiret orantes. Sicut contingit ꝙ in magna multitudine pecuniarum exponimus denarium minus iusti ponderis, qui solus oblatus non acceptaretur. Quarto aliqñ etiam orationem pro multis fusam Deus acceptat pro vno & nō pro alio ēt iustiore, quā pro illo vno nō acceptaret nisi sic ēt pro multis fusa esset. Quinto, sed regulariter credendum est Deum liberaliter potius concedere quæ magis deseruiunt ad suum honorem, & gloriam ampliandū, secundū psal. 77. propter gloriam nominis tui libera nos. & ps. 113. Non nobis dñe sed nomini tuo da gloriam. grauiter. n. fert dominus ꝙ nomen eius blasphemetur inter gentes propter nos. Ro. 2. & Ezech. 36. qñ videlicet nostra culpa resistēte Dei misericordiam repellimus: & miseri opprimuntur: quasi cum Deum colamus qui nō possit de tribulationib. liberare. Hanc conclusionē tenent expresse doctores de tertia, & de quarta opinione, & similiter à fortiori doctores de prima opinione tenere habent: quamuis alijs rationibus supradictis non satis efficacibus.

Argum. 1. Contra quam arguitur primo, ꝙ ex hac conclusione sequeretur primo, ꝙ orans aut celebrans pro omnib. hominibus vitę huius, & pro omnibus animab. purgatorij ex æquo: iā æque prodesset singulis ēt ad releuationem pęnarū, ac si pro vna qualibet tantum illarum oraret.

Et secundo, sequeretur, ꝙ quilibet & maxime ecclesia secundum charitatem deberet pro omnibus, & non pro vno, vel aliquibus tantum orare, vel celebrare. quia magis debet velle per eundem actum proficere pluribus dū per idem opus cuique eorum ęque proficere potest.

Respon. Respondeo ad primum negando sequellam: nam conclusio solum dicit ꝙ nil detrahitur vni ex consortio aliorum. Cum quo stat ꝙ de facto non omnibus prosit per viam meriti congrui: quia hoc pendet à diuina liberalitate pro hoc magis quàm pro alio volēte acceptare, vt proxime in notabili post probationes dictum est. quāuis possit etiam omnibus, & singulis ęque proficere si sint ęque digni, aut si Deus æque vellet pro omnibus liberaliter acceptare.

Ad secūdam sequellam respon. illam simpliciter negando. quia licet id esset sępe verū quo ad vim meritoriam, vel impetratoriam: non tamen quo ad satisfactoriam, vt supra, & infra latius habetur. ecclesia vero sæpius celebrat & orat, vt per viam satisfactoriam pro aliquibus specialiter applicet vti tenetur: huc accedit ꝙ quo ad vtranque vim nostræ fragilitati, & tepiditati sępius magis expedit pro aliquib. specialiter tantum orare, celebrare, aut benefacere, quādo videlicet inde potius quàm pro omnib. generaliter id faciēdo deuotione inflamamur.

Secundo arguitur. quia tale opus est finitæ virtutis etiā meritoriæ de congruo, vel de condigno. ergo diuisa hæc virtus in plures minuitur in singulis, vt in prima ratione secundę opinionis suprapositæ habetur. Argum. 2.

Respondeo, quicquid sit de antecedente, de quo inferius in 3. conclusione latius, negatur consequentia, quia nō merito operis nec iustitiæ, nec legi alicui, sed ꝓcipue liberalitati Dei innititur virtus aut fructus meriti congrui. iō nihil detrahitur vni ex consortio alterius propter opus gratius ei oblatum: licet non omnibus æque prosit, & infallibiliter, vt dictum est. Respon.

Tertio arguitur, quia merito finito respondet premium finitum, & non possumus etiā de cōgruo per idem opus tantū mereri plurib. quantum paucioribus. ergo &c. vt supra in secunda ratione secundæ opinionis habetur. Argum. 3.

Respondeo, vt ad secūdum proxime dictum est, etiamsi detur antecedens negatur cōsequētia, quia non merito operis, sed liberalitati diuinæ innititur fructus meriti congrui. quod si ex maiori fiat charitate, & Deo gratius sit, dū pro plurib. offertur: iam non minus, sed magis impetratorium pro eodem, vel pro eisdem est, quàm si non ita fieret, vt diximus. Respon.

Quarto arguitur, quia maius est mereri bonum sibi vel alteri ēt de congruo q̄ soluere debitum pęnę, sed per vnum opus satisfactorium non æque soluimus pro hoc, & illo debito huius, & aliorū: sed ex consortio aliorū minuitur fructus satisfactorius in alio. ergo à fortiori idē dicendū est de fructu ex merito congrui, vt supra in tertia rōne secūdæ opinionis tactum est. Argum. 4.

Respondeo, quòd maior est vera de merito condigni, quod attenditur secundum iustitiam legis, & valorem operis sic qualificati, de merito aūt congrui disparata est cōparatio ad opus satisfactoriū: quia hoc iustitiæ illud liberalitati innititur diuinæ: ideo ibi non est maius, & minus sub eodem genere. Et ita cum non sit eadē ratio fructus acceptati in opere meritorio de congruo, & satisfactorio, non valet consequentia, sicut non valet dicendo, iste modicum soluit. ergo Deus nō liberaliter agit, vel ergo modica seu parua dona de congruo meremur per obsequia gratiora Deo facta. Respon.

Quinto

Argum. 5. Quinto arguitur, & est replica cōtra omnes solutiones præcedentes, quia omnes prædictæ solutiones procedunt de fructu huius sacrificij quatenus est meritorium de congruo: non autē quatenus de cōdigno, & ex opere operato aut de iustitia legis meritorium aut satisfactorium est: de quo argumenta si fiant magnam habent vim. Quòd autem hoc sacrificiū ex opere operato de condigno, aut de iustitia legis meritorium sit gratię & glorię, & aliorum fructuum, & satisfactorium pœnę pro illis quibus specialiter applicatur: quamuis quo ad alios fructus de cōgruo, meritorium sit; facile probatur. Nā quod nobis prouenit ex opere operato huius sacrificij, solū ex meritis, & institutione Christi prouenit. quod est verum non solum vt sacramentum, sed etiam eadem ratione, vt sacrificium est: quia videlicet vtroque modo est instrumentum applicatiuum passionis Christi, & meritorium eius ab ipso Christo institutum secundum veram doctrinam catholicam, vt breuiter tangit Scotus vbi supra, & B.Tho.3. par. q.79. & in 4.dist.45.q.2.art.1. Nunc autē Christus de condigno, & de iustitia legis pro nobis meruit gratiam & gloriam, & quicquid aliud pro nobis meruit, secundum communem doctrinam, & veram, ergo fructus huius sacrificij ex opere operato ex merito Christi de condigno, & de iustitia legis nobis aduenit seu datur: præcipue gratia, & pœnæ satisfactio.

Respon. Respondeo, vtique conceditur quòd quo ad virtutem meritoriā de condigno huius sacrificij seu satisfactoriā ex opere operato non procedunt solutiones præfatæ: sicut nec argumēta contra secundā conclusionem, quę de solo merito congrui posita est, quod si de merito condigni argumenta procedant paulo inferius in tertia conclusione sequenti ad illa & multa alia respondetur: ibi videatur.

3. Conclu. Tertia conclusio est, Sacrificium missæ pro multis specialiter confuse, aut distinctè applicatum, æque valet cuilibet eorum ex opere operato quo ad vim meritoriā de condigno, & satisfactoriam, ac si eodem modo pro vno tātum ipsorum fieret: ita ꝙ nihil prędicti fructus detrahitur vni ex consortio aliorum. Ex opere autem operantis tam missæ, quàm cuiuslibet boni operis fructus prædictus minuitur in singulis ex consortio aliorum, ita ꝙ minus valet cuilibet quàm si pro illo tantum fieret, vel applicaretur: & diuiditur inter eos quib. applicatur.

Prima pars probatur quadrupliciter. primo, quia talis virtus missæ ex opere operato in se, & absolute sumpta est infinita syncathegorematice, vel extēsiue, & est indeterminata: quāuis cathegorematice finita sit: ita quòd non applicatur, nec applicari potest tot hominibus, & in tanto gradu quin pluribus, & in maiori gradu applicari, & valere possit. ergo nihil ꝓdicti fructus detrahitur vni ex consortio aliorū. Consequētia patet qa alioqui nullo modo esset infinita, & indeterminata ꝓdicta virtus, vt cōstat.

Antecedens autem, in quo stat tota difficultas huius conclusionis, probatur dupliciter. primo, quia res oblata in hoc sacrificio est Christus passus ibi repræsentatus, & infinita eius merita ibi applicata. ergo virtus huius oblationis, vel sacrificij prædicto modo infinita est.

Si negetur hęc consequentia, sicut eā negat Scotus vbi supra in 2. opinione: quia virtus sacrificij non ex quantitate rei oblatæ, sed offerentis immediati, puta sacerdotis, vel ecclesiæ attendenda est, vt ibidem latius in prima ratione probare conatus est.

Contra hoc arguitur probando dupliciter, ꝙ licet id sit verum quo ad virtutem sacrificij ex opere operantis: non tamē quo ad eius virtutē ex opere operato de qua hæc conclusio procedit. primo, quia si ita esset ꝙ hæc virtus sacrificij mensuratur secundū deuotionem offerentis immediati: vtique sequeretur ꝙ missa sacerdotis in mortali peccato celebrātis, aut qñ pauciores iusti essent in ecclesia non æque prodesset ex opere operato Martino pro quo celebratur, sicut missa in statu gratiæ, aut qñ plures iusti essent in ecclesia pro illo celebrantis. Hoc autem est contra Augustinum, & contra cōem doctrinam ecclesię de consec. dist.2.c. vtrum. vbi dr̄ nihil à bono maius, nihil à malo minus efficitur. ergo. Secundo idem patet, quia sicut virtus sacramentorum ex opere operato non ꝑpendet ex deuotione, virtute, seu dignitate ministri, vel ecclesiæ, sed ex meritis Christi ibi applicatis ex eius institutione: ita de virtute ex opere operato huius sacrificij, quatenus tale dicendū est. Patet hęc consequētia, quia vtrobiq; est virtus ex opere operato ex eadē cā proueniēs: vtrobique est instrm̄ passionis Christi, & meritorū eius applicatiuum ex ipsius Christi institutione, secundū Tho. in 4. dist.45.q.2.art.1.& 2. Et 3.par.q.79. & cōiter doctores. Igitur licet requiratur intentio ministri secundū ritū ecclesiæ applicatiua huius sacrificij: non tñ ex ea, vel ipsius offerentis, vel ecclesię deuotione, vel dignitate prouenit virtus ex ope operato ipsius, vt est sacrificium, sicut nec ipsius vt est sacr̄m, nec aliorum sacramentorum virtus, nisi ex meritis tantum Christi ibi secundum ritum ecclesiæ legitime applicatis ex Christi institutione est. & ergo inde colligitur eius infinita virtus syncathegorematice, vel indeterminate, & extēsiue ex ope operato, vt supius assumptū est.

Secūdo principaliter eadē prima pars cōclusionis simul & ꝓdictum antecedēs probatur. qꝛ sicut in sacramentis est sua ꝓdicta virtus ex ope operato infinita syncathegorematice, vel extē-

siue in se absolute considerata ante applicationē huic vel illi fa ctam, vel quo ad sufficiētiam: ita videlicet, quòd eorum virtus licet nō sit infinita cathegorematice, vel intensiue, sed finita: non tamen est sic determinata siue taxata à Deo ad tot homines siue gradus gratię, vel fructus, quòd nō ad alios, nec ad plures homines, & gradus extendi posſit. Poteſt enim extendi ad plures in infinitum: & non tot quin plurib. & in maiori gradu secundum cuiusque disposi tionem maiorem suscipientis valere, & prodesse poteſt: quamuis non nisi in quātitate finita, & determinata à quocunque participetur. Ita de virtute huius sacrificij, vel sacramēti ex opere operato dicendum est. Est enim vt causa vniuersalis de se indeterminata ad tantum, vel tātum effectum: sed à causa particulari puta à deuotione, vel dispositione suscipientis ad hūc vel illum maiorem, vel minorem effectum determinatur sine alterius detrimento, vt ait con clusio prædicta. & hoc fundamentum, & ratio hæc amplius probatur infra in quarta conclusione secundum doctores cōiter, ibi videatur.

In quo recte ait Caietanus in quodlibeto, est multorum doctorū communis error putantium hoc sacrificium, & alia sacramenta ex institutione diuina habere ex opere operato certum, atque taxatum gradū virtutis suæ quę applicatur huic vel illi: vltra quem non poteſt ipsi, vel alteri aliquid amplius applicari. quod ex dictis, & dicendis constat non esse verum, nisi forte quo ad paruulos baptizatos. Et ita Caietanus non tollit virtutem huius sacrificij ex opere operato, vt illi magiſter Soto, vbi supra in 2. opinio. falso imponit: sed ponit eam non taxatam in se, sed secundum dispositionem suscipientis, vt dictum est. Et hoc est idem quod esse infinitam sincathegorematice, id est sufficientem de se, ita quòd non tot, quin pluribus, & in maiori gradu secundum cuiusque disposi tionem applicari, & participari posſit. Si autem consideretur hoc sacrificium, vt iā applicatum huic vel illi: sic eius effectus ex opere operato est finitus, & determinatus secundum quantitatem, & dispositionem participantium. Nam intentio ministri applicat virtutē sacrificij, vel sacramenti: deuotio autem vel dispositio suscipientis quantificat eius virtutem, vel effectum. Ideo in canone missæ dicitur, tibi offerimus hoc sacrificium pro ecclesia sancta tua &c. Et, memento domine famulorum. N. &c. vbi actus intentionis applicantis notatur. deinde actus deuotionis quantificantis fructum eius subiungitur dicendo, quorum fides tibi cognita est, & nota deuotio, pro quibus tibi offerimus, &c. vt infra in quarta conclusione latius de hoc habetur, & ita patet. prima ratio siue probatio huius tertiæ conclu.

Vbi nota, ꝙ ex supradictis confutatur opinio Gabrielis in 4. dist. 4. q. 2. conclusione 7. & aliorum doctorum dicentium quòd virtus seu valor sacramētorum, & huius sacrificij ex opere operato crescere, & augeri poteſt ex deuotione ministri, & aliorum. quam opinionē quo ad hoc sacrificium magiſter Soto reputat verā non quo ad sacramenta. Sed certe ex dictis constat quòd nec in hoc sacrificio, nec in sacramentis talis virtus proprie vel in se, augetur, sed solum quantificatur ex deuotione quorumcunque: cum ex solis meritis Christi ibi applicatis ex eius institutione proueniat. & ad hunc sensum quòd augetur in suscipiente, cui applicatur, vt diximus, verum est.

Tertio principaliter probatur prima pars cō clusionis, quia in canone missæ non solum generaliter pro ecclesia pro principibus Christianis, sed etiam specialiter pro ijs qui in memento cogitantur, & omnibus circunſtantibus docet ecclesia hoc sacrificium offerri & applicari: idque quo ad omnem vim suam tam meritoriam quām satisfactoriam ex opere operato seu ex vi sacrificij, & non solum quo ad vim impetratoriam eius vel orationum ecclesiæ, quia ibi expresse dicitur, pro quibus tibi offerimus, vel qui tibi offerunt hoc sacrificium laudis pro redemptione, id est satisfactione animarū suarum. redemptio enim à malis est, & satisfactio per modum solutionis: sicut Christus redemit nos satisfaciendo pro nobis: & sacrificium specialiter est ad pœnarum satisfactionem secundum B. Tho. 3. par. q. 79. & communiter doctores. Constat autem non esse determinatum numerum cogitandorum in memento, & circunſtantium. ergo ex opere operato nihil detrahitur vni ex consortio aliorum de fructibus prædictis. alioqui quilibet, & maxime faciens pro se missam celebrari, iuste posſit quēlibet aliū circunſtantem, aut superuenientem ab ea repellere, & prohibere ne in memento alij cum eo memorarētur: ne ex eorum consortio illius missæ fructus prædictus sibi minueretur. & quidem hæc ratio valde vrget, quam magiſter Soto vbi supra soluere conatur: sed actum agit, fortisſima enim est.

Quarto probatur eadem prima pars, quia etiam secundum Scotum, & alios doctores de secunda opinione suprapoſita, virtus missę prędicta extēditur in diuersis gradibus ad multos in infinitum procedendo sine præiudicio aliorum, quib. in priori gradu applicatur & valet: & nihil detrahitur vni ex consortio aliorum in gradibus sequentibus. ergo eadem ratione similiter dicendum est absolute, vt ait tertia con clusio, non curādo de illa inæqualitate graduū sequentiū & pręcedentiū. Ex quo nullū fundamētū hēt in sacra scriptura, nec vlla sufficiētę

ratione

ratione fulcitur talis inæqualitas graduũ: nisi secundum dispositionem suscipientium ponatur, vt secundum eam virtus vel fructus sacrificij de se indeterminatus & quodãmodo infinitus quantificetur & determinetur in hoc vel illo cui applicatur, vt supra dictum est.

Secunda pars huius tertię cõclusionis, quòd scilicet ex opere operantis missa sicut & quodlibet opus quo ad prædictos fructus non æque valet multis ac si pro vno tantum eorũ fieret, sed minuitur in vno ex consortio aliorum, probatur, quia talis virtus omnino finita est secũdum deuotionem vel dignitatem operantis. ergo diuisa in plures minuitur in singulis.

Dubium. Si quæratur cum vtraq; virtus, scilicet, tam ex opere operãtis quàm ex opere operato quo ad prædictos fructus finita sit cathegorematice vel intensiue, vnde prouenit ꝙ illa ex opere operato est infinita syncathegorematice indeterminate vel extensiue, & diuisa in plures nõ minuitur sed quantificatur ſm dispositionem suscipientis: hęc autem ex opere operãtis semper & omnino manet finita & indeterminata, ita ꝙ diuisa in plures minuitur & nõ quantificatur secundum suscipientis dispositionem.

Not. Respon. Respõ. ratio discriminis est. Nam virtus ex opere operato, ex quo est virtus duntaxat meritorũ Christi ibi applicatorum, qui est caput nostrũ, inde est vt causa vniuersalis creata, puta vt lux & Sol vel cęlũ; quæ quidem causa in duobus habet similitudinem cũ prædicta virtute ex opere operato. primo quia licet in se nõ sit infinitæ sed finitæ virtutis intensiue: est tñ indeterminata & sufficiẽs vt cũ oĩbus particularibus causis in infinitũ aduenientibus tota licet non totaliter cõcurrat ad suos effectus. Sic finita quidẽ virtus ex opere operato in hoc sacrificio & in sacramẽtis est vniuersalis pro omnibus hominibus capacibus eius, infinita autẽ syncathegorematice in se vel quo ad sufficientiã ĩ suo genere seu indeterminata ad suos effectus; neq; enim est assignabilis certus numerus hominum quibus & non pluribus valere possit: est namq; sufficiens pro quibuscunq; & nõ tot quin pluribus applicari & prodesse p̃t.

Item secundo, quo ad effectum seu fructum prædictæ virtutis est etiam similitudo. Nam licet illa tota virtus causæ vniuersalis createç cõcurrat cum causis particularibus ad suos effectus totalitate cãæ: non tñ totaliter totalitate effectus: quia videlicet licet agat ad vltimum suæ potentiæ: non tñ in hoc vel illo effectu exhauritur tota virtus eius: sed manet adhuc sua virtus ad concurrendum etiam tunc simul cum alijs causis particularibus quibus applicatur ĩtra sphæram actiuitatis suæ, ad alios similes & maiores effectus, secundum causarum particularium & subiectorum applicationes & dispositiones: à quibus determinatur & quãtificatur virtus illa causæ vniuersalis. Ita infinita meritorum Christi virtus ex opere operato huius sacrificij & sacramentorum tota quidem, sed non totaliter applicatur & participatur, sed ad suos effectus determinata seu quantificata ſm suscipientis dispositionem. Inde fit quòd non diuiditur sed quantificatur prædicta virtus & eius fructus à pluribus participatus: neq; minuitur in vno ex cõsortio aliorum: neq; potest tot aut in tot gradibus quin pluribus & in pluribus gradibus ſm cuiusque dispositionem applicari & participari possit. Et hoc est esse virtutem ex opere operato infinitam syncathegorematice vel indeterminatam: quamuis in sacrificio, vel sacramento cathegorematice, vel intensiue finita sit, vti superius declaratum est.

Virtus autem ex opere operantis nihil tale habet maxime quo ad prædictam vim de condigno meritoriam & satisfactoriam. quia nec est virtus capitis, nec vllo modo vniuersalis, nec infinita, nec indeterminata; sed particularis & à Deo taxata in se & in suo fructu. Ideo neq; alteri prodest nisi quantum ipsa virtus finita & limitata ex intentione ipsius applicare potentis fuerit applicata. Inde ẽt fit ꝙ põt diuidi per partes & applicari, ꝙq; diuisa in plures minuitur in singulis vel ipsa vel fructus eius. Ideo ait Summa Angelica tit. missa. §. 52. quòd missa & sacramentum magis valet ad remissionem peccatorum, q̃ alia opera bona habentia solum virtutem hanc ex opere operãtis, quod intellige ceteris paribus. Præfatam tertiã conclusionem quo ad primam eius partem tenent doctores de prima opinione supra posita. Similiter & B. Tho. 3. par. sum. q. 79. art. 7. dicens ꝙ sacr̃m eucharistiæ quatenus est sacrificium habet vim satisfactiuam: & ex sua quantitate sufficit ad satisfaciendum pro omni pœna. tamen fit satisfactorium illis pro quibus offertur vel ẽt pro ipsis offerentibus ſm quantitatem suæ deuotionis & non pro tota pœna. Hęc ille. quo nihil clarius ad rem. quãuis Soto vbi supra extorqueat ad sensum secundæ opinionis supra positæ. Et idem B. Tho. in 4. dist. 45. art. 4. dicit ad vltimum. ꝙ quamuis virtus Christi quæ continetur in hoc sacramento vel sacrificio sit infinita (scilicet, in se absolute & syncathegorematice aut indeterminate:) at vero determinatus est effectus ad quem sacramentum illud ordinatur. Hæc ille. Et quod dicit ꝙ est determinatus effectus eius non intelligitur ꝙ de se est determinatus & taxatus in omnibus cum proxime dixerit ꝙ est de se infinita virtus eius: sed intelligitur ꝙ est determinatus, scilicet, secundum deuotionem suscipientis quantificatus in hoc vel illo, vt ipse vbi supra in 3. par. & in 4. distin. 12. q. 2. quęstiuncula 4. seipsum declarauit

ne-

ne sibi ipsi contradicere videatur, vt late etiam dictum est. Similiter & Caietanus & alij de 4. opinione vbi supra idem tenent: excepto ꝙ male limitant solum quo ad petentes seu causaliter concurrentes, quod ibi reprobatum est.

Quo ad secundam partem cõcordant doctores de secũda opinione supra posita, qui in numeri sunt. quo ad vtramq; partem concordat Summa Ange. vbi supra tit. missa. §. 52. alios nõ vidi. Contra primam partem huius tertiæ conclusionis arguitur quadrupliciter. nam tria argumenta sunt illæ tres rõnes, quibus probata est secunda opinio supra posita. Quartum autẽ est illud primum argumentum supra positum contra secundam conclusionem præcedentem huius quintæ opi. ibi videatur. Contra secundã autem partem eiusdem tertiæ conclusionis tripliciter arguitur. primo, & in ordine quinto, sic. Hoc sacrificium & omne opus satisfactoriũ vnius pro altero factum innititur præcipue diuinæ virtuti, sed apud Deum nil refert iuuare vnum vel plures per vnicum vel plura opera, vel sacrificia. ergo cum sit liberalissimus, sequitur ꝙ apud ipsum non minus valet singulis ex consortio aliorum ẽt ex opere operantis quo ad vtramq; virtutẽ de qua conclusio procedit.

Argumentũ primum. secundum. tertium. quartum. quintum.

Sextum. Sexto ad idem arguitur contra secundã partem: quia alioqui ecclesia in missis specialibus pro satisfactione peccatorum pro vno viuo vel defuncto non institueret simul etiam pro alijs orari & offerri sacrificium, & eis applicari pro redemptione seu satisfactione pœnarum, si ex hoc aliquid fructus ex opere operantis sacerdotis vel ecclesiæ illi detraheretur.

Septimum. Septimo contra eandem secundam partem arguitur per tres illas rationes supra positas in prima opinione. ibi videantur.

Resp. ad primum. Respon. ad primum, quòd illa maior solum est vera de virtute finita simpliciter: quę videlicet taxata vel determinata, non autem de ea quæ syncathegorematice infinita vel indeterminata, vt causa vniuersalis est. Et tunc negatur minor: nam vt ex dictis constat virtus missæ, sic est finita ꝙ est syncathegorematice infinita vel indeterminata: & hæc non diuiditur, sed quantificatur ſm dispositionem subiectorum. Et ibi solum probatur ꝙ est cathegorematice finita virtus missę. quod ingenue concedimus. Negatur etiam ꝙ ibi dicitur ꝙ. s. virtus sacrificij ex opere operato non ex quantitate rei oblatę sed ex virtute offerentis attenditur. probatum enim est quòd non ex deuotione vel dignitate offerentis sed ex meritis Christi ibi, vel in sacramentis secundum ritum ecclesię legitime applicatis ex Christi institutione prouenit prædicta virtus ex opere operato Et in hoc stat radix & fundamentum huius cõclusionis: in quo fundamento salua reuerentia erraste videntur doctores de secunda opinione. Quia & dum ipsi ponunt virtutem sacrificij ex opere operato ex sola deuotione aut virtute offerentis sacerdotis vel ecclesiæ prouenire. vtiq; virtutem eius tollunt ex opere operato & solam ex opere operantis constituunt. igitur ex solis meritis Christi prouenit ibi applicatis: quis q̃tificetur prædicta virtus, & determinetur ſm dispositionem offerentis & suscipientis. Et ad prædictam applicationem requiritur, & sufficit intentio sacerdotis sine alia deuotione eius, vt sup. in 5. notabili habetur. Et hæc intentio duntaxat est quam tenetur sacerdos apponere quam ẽt requirunt regulariter illi qui petunt pro se specialiter missas celebrari, dum de deuotione ẽt apponenda non sit mẽtio specialis.

Illud autem Greg. non quantum sed ex quãto &c. intelligitur sicut & ipse loquitur de virtute proueniente ex opere operantis: non quidem sic ꝙ ad talem virtutem seu bonitatẽ operis nil faciat quantitas rei oblatæ: facit. n. tam q̃titas & genus operis quàm ẽt circunstãtia ad bonitatem & meritum operis & operantis: sed vt declarat B. Tho. 3. p. q. 79. art. 5. quòd scilicet ad prædictam virtutem & bonitatem ex opere operantis magis eius deuotio attẽditur à Deo quàm quantitas rei oblatæ. Quo fit vt sacerdotis hæretici vel scismatici extra gremium & ritum ecclesiæ celebrantis sacrificium vel oblatio nihil valeat ex opere operato & operantis: quia eius intentio, & actus non conformatur intẽtioni & ritui ecclesiæ, nec eius noĩe offert: & ita nulla intentio est quæ sufficiat oblationem legitimam facere. Quare non magis valet q̃ si fieret ab infideli, vel si in pixide sine vlla oblatione eucharistia maneret. Sacerdotis aũt in peccato mortali ẽt excõicati ſm fidem & ritum ecclesiæ celebrantis, ex quo est intra gremium ecclesiæ quamuis à consortio & communione fidelium repulsus sit, vtiq; tale eius sacrificium æque valet ex opere operato, sicut & in statu gratiæ celebrantis: quia vtrobiq; legitimum sacrificium & applicans intentio est: quãuis dispar sit deuotio ministri offerentis.

Negatur etiam quod ibi dicitur, ꝙ. s. talis virtus ex opere operato diuiditur in plures quibus applicatur. dictum est enim superius ꝙ vt causa vniuersalis non diuiditur sed participatur, tota quidem sed non totaliter, sed secundũ suscipientis dispositionem: & ita non minuitur sed quantificatur & determinatur in singulis, vt declaratum est. Et ita patet rñsio ad omnia quæ ĩ illa prima rõne vel argumẽto tangũtur.

Resp. ad secundum. Resp. ad secundam rationem vel argumentum concedendo sequellam, ad hunc sensum, ꝙ. s. vna missa ex opere operato potest prodesse multis, & innumeris hominibus, & animabus purgatorij, quo ad vtramque vim, scilicet

meri-

meritoriam & satisfactoriam, secundum suam cuiusq; dispositionem duntaxat: si omnibus eis specialiter ad id applicatur per sacerdotem: & ita nil detrahitur vni ex consortio aliorũ: quia quilibet recipit secundum suam dispositionem ac si pro eo solo celebraretur. Quod non habet locum in virtute ex opere tantum operantis, q̃ omnino finita est, vt ex supradictis constat: de qua prima probatio ibi adducta procedit, neq; id concedere de opere operato vllum inconueniens est. Nam ad secundam probationem ibi adductam quo ad hoc ꝙ.s. est contra ritum ecclesiæ &c. Resp. id negando. Nam ideo ecclesia & quidem recte instituit multas missas specialiter pro vno viuo vel defuncto ad prædictos fructus celebrari, vt qui non est dispositus nisi ad participandum vnum vel duos gradus prædictorum fructuũ vnius missæ, iam ex alterius missæ celebratione alios dies participans maiorẽ fructum ex plurib. q̃ ex vna missa recipiat. Quòd si replicetur vt in quarto argumento, responsio videatur vbi supra in primo argumento contra secundam conclusionem præcedentem, & hic etiam paulo inferius habetur.

Respon. ad tertium. Ad tertiam rationem vel argumentum. Respon. quòd solum procedit & conceditur id de virtute seu merito condigni ex opere operantis, secus ex opere operato: quia eius uirtus infinita quodammodo & indeterminata est, ut ex supradictis satis constat.

Respon. ad quartum. Ad quartum argumentum, quod primũ cõtra secundam conclusionem præcedentem supra positũ est, Resp. ad primam sequellam ibi positam illam concedendo ex opere operato: nec illud est inconueniens ut superius ad primum argumentum responsum est. secus de uirtute orationis ex opere operantis de qua sequens scđa pars huius tertiæ cõclus. procedit.

Ad secundam sequellam Resp. illam concedendo de debito consilij: non aũt de debito p̃cepti, ut superius in Resp. ad primum argumẽtum contra secundam conclusionem habetur. quanto magis quòd sancta mater ecclesia illud consilium satis adimplet, dum in omnibus missis etiam specialiter pro hoc uel illo celebratis statuit etiam generaliter pro omnibus uiuis atque defunctis tam in memento quàm alibi cõmemorationem fieri & celebrari, ut omnibus secundum suam cuiusq; dispositionẽ prosint.

Si replicetur, quòd ergo inutile esset missas specialiter pro hoc uel illo specialiter celebrari si omnibus prosunt secundum suam dispositionem: nec esset melioris cõditionis is qui pro se specialiter facit celebrari, quàm alius qui eam non facit celebrari, cui æque specialiter applicatur, cui & secundum suam dispositionẽ prodest sicut ei qui eam facit celebrari.

Respon. negatur sequella. Nam illi pro quo specialiter celebratur plus valet quàm alijs ꝓ quib. non sic specialiter nec ita distincte celebratur vt supra cõclu. prima probatum est. Itẽ qui eã facit pro se celebrari inde est dignior atque deuotior magisq; dispositus quàm alij ceteris paribus, vt ille plusquam alij pro quibus ẽt specialiter celebratur de fructu missæ participet. Sacerdos etiam tenetur ei præ alijs distinctius vel etiam in potiori gradu missam applicare. Et ita eius cõditio melior ex hoc facta est ad prędictos fructus: quamuis alij quo ad aliud aliunde proueniens vel simpliciter digniores, & magis dispositi sint.

Respon. ad quintum. Ad quintum, quod est primum contra secundam partem huius tertię conclusionis Respon. negando consequentiam, quia ẜm B. Tho. in 4. dist. 45. q. 5. art. 4. non solum consideratur fructus sacrificij vel suffragij ex parte Dei sed ẽt ex parte facientis & dispositionis eius, vt patet ex supra dictis, & dicendis inferius in quarta conclusione; & ita ex vtroq; pendet effectus sacrificij vt rationabiliter fiat à Deo qui omnia in numero pondere & mensura cõstituit. Ideo non in quolibet opere totam nec æqualem virtutem posuit, nec ad omnem nec æqualem effectum seu fructum: licet ipse omnia possit.

Resp. ad sextum. Ad sextum Resp. quòd ideo ecclesia id instituit quia ex opere operato nil detrahitur vni ex consortio aliorum vt supra ad quartũ argumentum responsum est. quo ad virtutem autẽ ex opere operantis dico secundum B. Tho. vbi sup. & Adr. in 8. quodlibeto ꝙ ideo ecclesia id instituit, vt talis virtus pro vno specialiter applicatur prosit etiam alijs: non quidem æqualiter sed minus principaliter quãtũ prodesse potest per viam satisfactionis aut per viam meriti seu impetrationis. Nam magis prosunt ex intentione specialiter, & distincte applicata quã si non ita applicarentur, vt supra secunda conclusione latius habetur.

Resp. ad septimum. Ad septimum Resp. ad primum de similitudine spiritus negando antecedens pro vtraque parte. quo ad maiorem quidem. quia est differẽtia inter spiritum & bonum spirituale: nam spiritus est in sua substantia indiuisibilis: ideo non põt per partes communicari. bonum autẽ spirituale vel fructus, puta satisfactio pœnarũ & gratia & hmõi, diuisionem & partitionem admittit quo ad gradus & durationem & quo ad alia: ideo potest vni valere quo ad vnum, alteri quo ad alium fructum vel effectum duntaxat. Quo ad minorem autem ẽt negatur; nam est falsa si intelligatur ꝙ spiritus totus communicatur seu totaliter quo ad suam efficaciam, vel effectum. Nam licet anima sit tota in toto, & in qualibet corporis parte: non tamen quo ad omnem suum effectum: quia maiorem virtutem cõicat cordi aut cerebro q̃ pedi, quẽ nõ

tam velociter nec tam virtuose mouet. Sicut etiã duo possunt habere ex æquo dominiũ vel potestatẽ spiritualem vel super iure aut re spirituali: non tamen ex æquo habent effectũ vel vsum eius. Sic missa vel oratio ex opere operãtis tota quidẽ quo ad substantiam non tamen quo ad eius virtutẽ, seu fructum singulis applicatur. Ad aliud de lumine, voce, seu doctrina &c. Respõ. omissis multis quæ Scotus in 20. quodlibeto adducit per simile de mouere ad æquato &c. clarius negatur consequentia, nõ.n. est simile: quia illa agunt naturali necessitate in quodlibet passum æque propinquum & dispositum secundum dispositionem eius. Opus autem satisfactorium finitæ virtutis nõ nisi secundũ intentionem applicantis, & voluntatem Dei acceptantis, & virtutis finitę habẽtis quãtitatem diuisibilem in plures vt dictũ est. Ideo nec ipse applicans põt efficaciter velle ꝙ tota talis virtus cuilibet totaliter possit. Alioqui ex dictis exemplis similiter probaretur ꝙ opus satisfactorium aut aliud bonum opus æque proficeret ijs quibus non applicatur sicut ijs quib. applicatur. Ad vltimum ex Hieronymo in c. nõ mediocriter. de consecra. distin. 5. Respon. tripliciter secundum glossam ibidem. primo, ꝙ loquitur de sacramentorum virtute ex opere operato, propter spiritum sanctum qui nõ datur ad mensuram. Sed hæc solutio vt bene ait Adrianus in 8. quodlibeto non valet, tum quia etiam expresse loquitur de psalmo qui virtutẽ tantũ ex opere operantis hẽt. tum etiã quia puritas cordis serenitas & anxietas de quibus etiã loquitur textus sunt impertinentia ad augendum vel minuendum valorem ex opere operato. Male ẽt allegatur ꝙ spiritus sanctus nõ datur ad mensuram: cum hoc sit speciale priuilegium Christi quòd ei non sit datus spiritus ad mensurã. Ioa. 3. illud aũt c. nec quemquam, solum dicit spiritum sanctum non mensurari, sed totũ infundi; quod vtique est verũ, sed cũ magna effectuum diuersitate. 1. corinth. 12. Hæc omnia operatur vnus & idẽ spiritus diuidẽs singulis pro vt vult. Ideo secũda solutio est quòd procedit quo ad ipsum orãtem vel celebrantẽ. ꝙ scilicet tantũ valet ei specialissime ac si pro vno tantum diceretur, sed hoc nil valet; quia expresse dicitur quòd non minus accipitur, scilicet à quolibet ac si pro ipso tantum fieret.

Tertia solutio est quòd nõ minus valet missa vel psalmus cũ hilaritate mentis cũ dicitur pro pluribus, quàm si cum anxietate pro vnoquoq; diceretur: ita quòd nullus priuatur eius fructu secundum cuiusque charitatem non tamen dicitur ꝙ æqualiter quisque participat, sed comparando orationem vel missam dictam pro vno ad eã quæ fit pro pluribus, dicit quòd idẽ est vtriusque valor, quòdq; omnibus prodest: non tamen dicit, ꝙ æqualiter ac si pro uno ipsorũ diceretur, & hic sensus magis placet Adriano & doctori Couarruuias in relectione de excõmunicatione in cap. alma mater. de sen. excõ. par. 1. §. 5. nume. 9. fo. 49. & Turrecremata in eodẽ cap. non mediocriter. secundum B. Tho. ubi infra uideatur ad idem.

Sed quarta solutio est, ut ait Medina de oratione. q. 29. ꝙ homo ex opere operantis plus prodesset multis quibus prodesse cupit, unam missam uel orationẽ seu psalmum pro illis multis dicendo cũ cordis puritate &, hilaritate seu deuotione, quàm pro singulis eorũ missas vel psalmos cum anxietate dicendo, quia. s. ex parte ipsius operantis maioris valoris est vna oratio vel missa cum maiore deuotione facta, quã plures cum minore & cũ anxietate & fastidio. Et videntur cum hoc cõcordare diuus Bonau. Richar. Scot. Dur. Gerson. & Gabriel in canone lect. 27. & tandem Honcala de valore missę art. 11. Sed quia textus expresse tandem & generaliter dicit ꝙ non minus quàm si pro vnoquoq; diceretur accipitur: ideo pro maiore claritate præcedentis quartæ solutionis dicamus quòd dictum c. loquitur & intelligitur de virtute meritoria de congruo tantum ex opere operantis, vt in secunda conclusione habetur, quia modo sit psalmus modo missa est maioris valoris facta cum hilaritate, & deuotione quàm cũ anxietate & fastidio: modo fiat pro vno modo pro multis, hoc enim nihil valoris eius tollit, vt sup. in 4. solut. secundum Medina &c. dictũ est. ꝙ si melior, ergo est etiam vtilior & de congruo magis meritoria ad bonum impetrandũ, & releuationem pęnarum omnibus pro quib. fit. Et ex consequenti non minus quilibet accipit de eius fructu ac si pro vnoquoque tantum diceretur: quia videlicet vnusquisq; de ea participat secundum suam dispositionẽ vel dignitatem & Dei liberalitatem, vt sup. in secunda & inf. in 4. conclus. latius habetur. Itaq; textus loquitur solum de merito congrui ex opere operantis aut per viam impetrationis in casu p̄dictæ secundæ non autem in casu tertiæ huius conclusionis. Et cum hoc sensu videtur etiam B. Tho. in 4. dist. 45. q. 2. art. 2. vt etiam refert & tenet Soto vbi supra dicens quòd si sacrificium vel suffragium æstimetur ex radice charitatis non minus prodest singulis si offertur pro multis, id est, quòd meritum charitatis offerentis æqualiter singulos iuuat: quia extensione non minuitur. Hæc ibi. quæ verba cum præfato sensu consonant simul & doctores de tertia opin.

Item contra eandem tertiam conclusionem sunt alia tria argumenta: quorum primum, & in ordine 8. est, quia si virtus sacrificij est cathegorematica finita: quęro an sit certa taxata vel determinata quo ad tot gradus eius: vel nõ. Si sic *Argumentũ octauum.*

sic puta vt decem exempli gratia. ergo si alicui vel aliquibus hæc tota virtus applicatur, vt certe applicari pōt quōcunq; talis applicatio fiat: iam sequitur quod nihil remanet alijs applicādum: vel quòd illa finita & taxata virtus diuisa in plures minuitur inter eos: alioqui etiā cathegorematice infinita esset vt proxime etiam probabitur. Si autem non est determinata neq; taxata, sed indeterminata quo ad gradus & psonas, vt ipsa dicit opinio: ita quòd in infinitū procedi potest pluribus applicando ęquales & maiores gradus virtutis secundum ipsorum dispositionem, ergo est etiam cathegorematice vel intensiue infinita virtus eius: quia non est dare terminum illius aut finem: neque vnq̄ exhauriri potest, nec est differentia inter infinitā virtutem huius sacrificij & passionis Christi.

Respon. ad octauum argumentum. Resp. dando secundum quòd est indeterminata virtus sacrificij vt ibi dictum est, sed negatur secunda consequentia, & ad eius probationem dico quòd bene datur terminus eius virtutis & exhauritur vel cessat actu licet non in potentia. & est differentia inter eam & virtutē passionis Christi. Nam hæc est in se ēt actualiter infinita intensiue, vel ratione sui vel ratione acceptationis diuinæ: & actu manens reposita apud Deum in æternum, etiam si actu nullus eam participet: & est pro infinitis & ad omnia ad salutem oportuna absolute sufficiens: q̄uis non nisi finite & in gradibus determinatis à singulis secundum eorum dispositionem participetur. In hoc autem sacrificio, & in sacramentis non ita est. Nam ibi non manet nec actualiter est alia nec minor virtus à meritis Christi defluens, q̄ ea quæ à suscipientibus actu participatur: q̄uis maior defluere & participari posset si maiorē dispositionem illi vel alij participantes haberent. Quod patet exemplo causæ vniuersalis & lucis aut calidi, aut ignis: neq; enim plus actu efficiunt aut concurrunt, q̄ causa particularis aut passum applicatū & dispositum est, & ab eis participatur: q̄uis maior concursus & effectus vel virtus esse, & participari possit. Sicut etiam à fonte perenni in paruulam piscinam defluunt aquæ, eo duntaxat tpe quo in alia vascula vel in areas hortorum s̄m eorum mensuram inde exhauriuntur vel deriuantur vt opus est: Ita sane ab infinita fontaliq; meritorum Christi virtute in piscinulas spirituales vel in paruula vasa gratię à Deo instituta.i.in sacramenta & missæ sacrificium, non nisi dum fiunt, defluit semper ipsa virtus quæ dr̄ ex opere operato: sed non nisi s̄m mensuram dispositionis eorum quibus applicata participatur. Quo quidem in sacramento, vel sacrificio, & eius virtutis actuali susceptione cessante cessat & ipsius meritorum Christi virtutis īfluxus actualis, & actualiter exhauritur, id est, cessat influere uirtus illa: quæ tn̄ maior, & in pluribus esse & defluere magis poterat si à plurib. aut à magis dispositis participaretur. Et ita liquet q̄ō sacrificij huius & aliorum sacramentorum mensura virtutis finita actu est & exhauriri vel cessare pōt: sicut non nisi finitis hominibus & in gradibus finitis suarum dispositionum ea virtus actualiter & de facto applicatur & quantificatur. Potentialiter autem est infinita vel indeterminata nec exhauriri p̄t nec datur terminus eius, quod est idem quod syncathegorematice infinitam esse: dum à meritis Christi defluere magis ac magis, ac maior, & in pluribus secundum eorum dispositionem applicari & esse poterat. Et cum supra dictis stat quod maior virtus ex opere operato à meritis Christi defluit & cōicatur etiam æqualiter dispositis per vnum quàm per aliud sacramentum specie differens ab eo: puta maior per sacramentum pęnitentiæ vel eucharistiæ quā per sacramentum extremæ vnctionis vel matrimonij: quia sic à Deo statutū & decretū est.

Si replicetur. primo ponatur quòd de facto prædicta virtus missæ applicatur omnib. personis etiam dispositis in omnibus gradibus possibilibus applicari: iam non poterit alijs nec in maioribus gradibus applicari neq; valere nisi minuatur in singulis. Replica 1.

Respon. Resp. primo, casus est moraliter impossibilis nec admittendus: sicut quòd detur actu infinitus numerus rerum producibilium à Deo, aut vltimus numerus possibilis, aut vltima pars diuisionis continui per partes proportionales. Secundo dico quòd eo dato vel admisso, tunc conceditur quod non potest ultra procedi non propter defectū virtutis sacrificij sed propter defectum eorum quibus communicari possit: quia ex hypotesi neque alij neq; aliorum graduum capaces esse possunt. Ideo nec sequitur quòd ex consortio aliorum prædicta virtus minuitur in singulis.

Si secundo replicetur, quòd prædicto modo intelligendo infinitam virtutem huius sacrificij syncathegorematice vel indeterminate, sequitur quòd etiam omnis virtus omnium bonorum operum ex opere operantis est hoc modo infinita: quia & pluribus & magis ac magis valere potest secundum dispositionem operantis, si ipse melius orando vel ieiunando & huiusmodi operetur, idque quo ad omnem eorū fructum satisfactorium, & quomodocunq; meritorium. & ita nulla erit differentia inter illa, & hoc sacrificium. Replica 2.

Respon. Resp. negando sequellam & ad eius probationem dico non esse simile. Nam licet melius operando possit opus illud melius esse magisque proficuū tam operanti, q̄ alijs: at vero finitam & taxatam virtutem habet: ac proinde nō auge-

augetur: sed neque quantificatur secundũ dispositionem eorum quibus applicatur, sed præcipue secũdum intentionem recte applicantis & volũtatem Dei acceptãtis: & ita demũm ex consortio aliorũ minuitur in singulis; excepto quo ad vim de congruo meritoriam de qua superius conclusione secunda, & infra conclu.4. habetur. Virtus autẽ sacrificij ex opere operato in se eadẽ semper manet apud Deũ, neque est melior aut maior, quia est eadem virtus meritorum Christi: quamuis magis aut minus participetur in hac aut in illa missa secundũ dispositionem participantium, vt proxime in quarta conclusione sequenti dicetur. Et quamuis finita sit & participetur: nõ tamen determinata & taxata est, ex quo pluribus & magis, vt dictum est poterat participari.

Argumentum nonũ. Nono arguitur. Si virtus missæ est infinita syncathegorematice, non tot quin pluribus applicabilis; ergo debet diuidi & applicari proportionabiliter, id est, non per partes æquales sed per proportionales, vt fit in diuisione cõtinui in semper diuisibilia diuidendo, vt habetur primo Physi. puta quia talis virtus applicatur vni tota vel immedietate, alij in subduplo, alij in triplo vel quadruplo minus, & sic in infinitũ. Sed ita diuidẽdo vel applicando, iam vel vnus eorũ totam illam virtutẽ sibi applicatã habebit: & alij vel nihil vel non nisi in subduplo minorem simul vel successiue vnus post alium habebit: & ita tandem ex consortio aliorum ea virtus minuitur in singulis. ita etiã infinita virtus syncathegorematice sumpta nil iuuat: qa & esse potest in quolibet opere bono, cuius virtus ex opere operãtis sic proportionabiliter in infinitũ non tot quin pluribus applicabilis est. Et est contra rectam rationem sacerdotis valorẽ missæ multis ex æquo aut plus huic quàm illi sæpe applicare volẽtis: cui Deus se cõformat.

Resp. ad nonum arg. Respon. negando primam consequentiam. neque enim sic accipitur hæc virtus infinita syncathegorematice: sed quia inde terminata nec taxata est à Deo quin etiã pluribus & in maiori gradu secundum eorum dispositionem applicari & valere posset.

Argumentũ decimum. Decimo arguitur, quia falsum est fundamẽtum huius opinionis, quòd s. hoc sacrificiũ missæ valet non tot quin pluribus, sicut sacramentum baptismi vel confessionis, & alia eiusmodi: quando plures simul baptizantur communicant & absoluuntur. Nam ibi præsupponitur quòd tunc omnes illi simul suscipiunt vnum & idem numero sacramentum, sicut & vnica missa multis applicatur: quod tamen constat esse falsum. Nam quot sunt formæ sacramentales actualiter vel virtualiter seu æquiualenter, & quot sunt suscipientes: tot numero sunt sacramenta. puta hæc forma, ego baptizo vel absoluo vos, æquiualet his, ego baptizo vel baptizo te & te &c. ſm doctores cõiter in 4. dist. 6. & ita vnum numero sacramẽtum solum valet vni suscipienti & non alijs: & virtutem omnino finitam & determinatam habet in illo suscipiente. Sacrificium autem missæ, idem numero valet pluribus quibus applicatur. igitur non est simile: vel si est certe sequitur quòd missa sicut, & sacramentum omnino finitam & determinatã virtutem habet in suscipiente: quæ proinde diuisa in plures minuitur in singulis.

Resp. ad decimum argumentum. Resp. quòd vtiq; similitudo huius sacrificij, & sacramentorum nõ est quo ad homines quibus applicatur vt ibi probatum est, sed quo ad gradus virtutis. quia. s. vtrobiq; est virtus finita sed indeterminata, ita quòd ab eo cui sacramẽtum & missa applicatur eius finita virtus poterat etiam in maiori gradu finito participari si magis dispositus esset. insuper, & sacrificium missæ habet hoc vltra sacramentum quòd ex quo idem numero potest pro pluribus offerri vtique potest & applicari, & omnibus ipsis valere secũdum eorum dispositionem vt dictum est. de quo fundamento quomodo sit verum & secundum doctores cõiter in quarta conclusione sequente proxime latiusque patebit.

Conclus. Conclusio 4. Missa pro multis applicata valet singulis eorum quo ad vim eius satisfactoriam & de condigno meritoriam ex opere operato secundum applicantis intentionem simul & præcipue ſm cuiusq; dignitatem vel dispositionem. Ex opere autem operantis tam missa quàm opus satisfactorium similiter valet, sed præcipue secundum applicantis intentionem. Quo ad virtutem vero de congruo meritoriam valet secundum cuiusq; dignitatem simul, & præcipue secundum Dei liberale beneplacitũ.

Postquam in præcedentibus conclusionibus actum est vtrum ex consortio aliorum aliquid fructus subtrahatur alteri; nunc in hac quarta concl. agitur quantum valet missa vel aliud bonum opus ei cui soli vel cum alijs applicatur & cuilibet eorũ, & continet tres partes vt cõstat.

Prima pars de ualore missæ ex opere operato probatur septempliciter. primo, quia beneficia gratiæ quo ad hoc conferuntur instar operum naturæ, puta ſm dispositionem subiecti: & ita vberius ei qui aptius præparatur & magis dispositus est ad id, quia Deus non est personarum acceptator. Secundo, quia ideo cõia suffragia prosunt alicui quia meruit ut illi prodessent. ergo si magis meruit magisq; dispositus, & dignus est, magis ei prosunt. patet consequẽtia in se per se prædicatis, & sicut simpliciter ad simpliciter ita magis ad magis.

Tertio, quia qui meruit ut eis talia prodessent meruit ẽt citius p ea liberari. sed si nõ magis prodessent digniori qui id magis meruit; iã

ergo

ergo dignior qui per ea meruit citius liberari non citius sed tardius per ea liberaretur, quod videtur repugnare & esse contra iustitiam, & æquitatem.

Quarto quia oblatio Christi in cruce magis profuit digniori. ergo & hoc sacrificium missæ illam repræsentans. hæ rationes sunt S. Bonau. in 4. dist. 45. art. 2. q. 2. & B. Thomæ ibidem.

Quinto, quia licet specialis missæ applicatio quo ad prædictos fructus subijciatur intentioni sacerdotis applicantis, vt supra in 5. notabili habetur: non tamen quo ad tantam vel tantam quantitatem fructus ex opere operato, quia si subijceretur, ergo per vnicam missam posset omnes viuos atque defunctos ab omnibus suis pœnis liberare, & omnes gradus gratiæ illis obtinere, applicando illis quo ad hæc totaliter infinitam virtutem huius sacrificij, quæ superius in tertia cõclusione probata est.

Sexto, quia in sacramentis fit quantificatio gratiæ & aliorum fructuum sacramentaliũ ex opere operato non secundum voluntatem ministri sed secundum dispositionem suscipientium, vt patet in sacramento pęnitentiæ baptismi. &c. ergo similiter eadem ratione idem est de fructu huius sacrificij ex opere operato. Nõ enim est ratio discriminis vlla, neq; institutio, aut lex diuina in oppositum: nam detur illa. Si dicatur quòd ergo non esset potior conditio facientis missam pro se celebrari & non faciẽtis, iam responsum est ad hoc supra in 3. conclusione in responsione ad quartum argumentum. Habet autem sacrificium missæ id speciale, ꝙ scilicet bene stat in sacerdotis offerentis voluntate plus huic quàm illi vel alijs applicare ꝙq; eius fructus ex opere operato plus huic valeat quàm illi: quamuis vt diximus quantitatẽ fructus huic vel illi applicanti taxare non posit.

Septimo ad idem sunt cõiter doctores dicentes, quòd vltra fructum respondentem merito operantis confertur in sacramentis alius fructus vel gradus eius ex opere operato cuilibet adulto, non quidem propter sed secundum illius deuotionem vel dispositionem quantificatus. Et ita tenet Abulen. Matth. 16. q. 77. q. 79. quo ad remissionem pęnarum ex opere operato sacramenti pęnitentię: quamuis probabiles reputet opiniones alias Alexandri, B. Bonau. S. Thomæ, & aliorum. & cum Abulense concordat Richardus in 4. dist. 18. art. 2. q. 2.

Et de sacramento baptismi idem tenet B. Bonau. in 4. dist. 4. art. 1. q. 3. dicens quòd adultus recipit maiorem gratiam ex opere operato secundum maiorem dispositionem; quod & latius probat per rationes supradictas, & concordat Richard. ibid. q. vltima, & beatus Tho. ea. dist. in. art. 2. q. 7. dicens expresse quòd sicut actus actiuorum sunt in passo magis vel minus disposito vt sic magis vel minus operẽtur, sicut accedens ad ignem magis dispositus magis participat eius effectum: Sic de effectu sacramenti quilibet ex opere operato participat secundum maiorem vel minorem dispositionẽ, quæ non est concausa, sed materialis tantum dispositio ad talem effectum gratiæ, vel remissionis pęnarum virtute sacramenti recipiendum. ad idem est etiam 3. p. q. 69. art. 8. Et Ledesma de sacramentis par. 1. q. 10. art. 8. idem ex professo tenet esse de mente. B. Thomæ & aliorum doctorum. Item Scotus eadem dist. q. 7. idem tenet, & communiter doctores ibidem. & Soto in 4. dist. 6. q. 1. art. 6. Et tandem Concilium Trident. sess. 6. c. 7. specialiter de iustificatis per baptismum ait. iustitiam in nobis suscipientes vnusquisque secundum suam mensuram quam spiritus sanctus partitur singulis prout vult & secundum propriam cuiusque dispositionem, & cooperationem. Hæc ibi. Et constat quòd loquitur etiam de virtute sacramenti quæ dicitur à doctoribus ex opere operato, & non solum de virtute ex opere operantis. Quãuis Gabriel ea. dist. 4. q. 2. conclus. 6. cum multis doctoribus teneant oppositum dicentes ꝙ est certus atque taxatus gradus gratiæ ex opere operato seu ex institutione diuina, qui confertur quibuslibet suscipientibus baptismum, & alia sacramenta: qui non augetur nec minuitur propter maiorem vel minorem suscipientis dispositionem. Sed hoc vt constat ex dictis non videtur verum; nisi quo ad paruulos qui nullam dispositionem habere possunt: de quibus ideo cõmuniter dicitur quòd suscipiunt minimam gratiam baptismalem, s. in certo gradu taxato omnibus ipsis à Deo, qui nec augetur nec minuitur nec quantificatur secundum dispositionem quam non habent.

De virtute suffragiorum communium pro multis idem tenent B. Tho. & diuus Bonau. in 4. dist. 45. art. 2. q. 2. propter rationes suprapositas, & Richardus eadem dist. art. 2. q. 2. & communiter doctores.

De sacrificio missæ, & de sacro eucharistiæ expresse idẽ tenet B. Tho. in 4. dist. 12. q. 2. art. 2. quæstiun. 4. Et in 3. p. sum. q. 79. art. 7. ad fin.

Et tandem quo ad sacrificium & omnia sacramenta idem tenet Caiet. in 3. quodlib.

Et quamuis oppositum cum Gabriele, & alijs teneat Soto in lib. de iustitia & iure vbi supra: tamen probabilem censet hanc nostrã opinionem, quam ego probabilem censeo. Neque enim vr̃ ratio aut sufficiens scripturæ vel ecclesiæ auctoritas qua illa taxatio graduũ ex opere operato se qualiter in omnibus cõstituatur. Et ita patet prima pars probata. Quare & ipse

Soto posteà tacite se retractans in 4. distinc. 6. q. 1. art. 6. Et distin. 11. q. 2. artic. 5. in hoc nobis assentitur.

Secunda pars quòd scilicet, quo ad vim satisfactoriam ex opere operantis missa & omne opus bonum valet alteri vt dictum est. Patet, quia Deus conformatur in hoc iustæ voluntati hominis suum opus ex charitate alteri applicantis. iuxta id Galat. 6. Alter alterius onera portate, vt supra in tertia opin. dictum est. quo fit vt si opus satisfactorium Petri habet sex gradus: & intendit applicare Martino duos & Ioanni alios duos seu medietatem, & sibi vel alij reliquos, ita Deus acceptat. Acceptat inquam vel ex iustitia legis infallibiliter quo ad totum prædictum fructum alteri applicatum secundum vnam opinionem: vel ex liberalitate diuina, quæ dispositionem vel dignitatem attendit suscipientis, vt ad totum vel partem acceptet secundum aliam opinionem, vt latius hanc materiam pertractamus infra lib. 5. de indulgentijs q. 5. in responsione ad octauum argumentum, & cum hac secunda parte concordat secunda, & tertia opinio.

Tertia pars, quo ad virtutem de congruo meritoriam &c. patet, quia quo ad hoc eius valor vel fructus pendet à Dei liberalitate: qui dignitatem attendit, & dispositionem eius cui liberaliter benefacere vult, vt latius supra in tertia conclus. probatum est. Et cum hac tertia parte expresse concordat tertia opinio suprapolita.

Quòd si contra prædicta maxime contra primam partem huius quartæ conclus. arguatur, quia si secundum dispositionem suscipientis quantificatur fructus missæ ex opere operato: ergo ex defectu suæ dispositionis quamuis homo sit capax non tamen recipiet, neq; recipere poterit de lege totam virtutem aut fructum vnius missæ sibi necessarium vel sufficiētem, nisi partem suæ dispositioni respondentem. Et ergo etiam si multæ missæ replicentur & illi applicentur non plus recipiet ex eis quā ex illa vna recepit: neque plus ei proderunt quàm vna duntaxat. sed hoc erroneum est: ac proinde illud ex quo id sequitur: hæc autem secunda consequentia probatur. quia si ille est in dispositus ad vlteriorem fructum illius missę percipiendum, & fructus aliarum missarum est eiusdem rationis cum primo, ergo more agentis naturalis, quod quando inuenit productum ab alio agente eiusdem rationis quātum erat producibile ab eo in subiecto sic disposito, vtique cessat actio: sic & virtus aliarum missarum cessat in illo ad vlteriorem fructū prioris missæ in disposito, & in eadem omnino numero dispositione vt supponitur permanente. Sicut etiam is qui eadem vnica dispositione sumit plures hostias non recipit maiorem gratiā quàm vnam semel assumendo. Sic in proposito dicēdum videtur quòd aliorum sacrificiorum fructum non habet: aut si est dispositus ad vlteriorem fructum missarum aliarum percipiēdum, quare non etiam ad maiorem fructum primæ missæ?

Resp. negando secundam consequentiam, & ad eius probationem negatur iterum consequentia, neq; enim est simile de agente naturali, quod non nisi in sibi aliquo modo dissimile passum agere potest vt illud sibi simile faciat: & de agente supernaturali siue diuino, qualis est virtus ex opere operato sacrificij huius, & sacramentorū; quę ex institutione diuina quoties applicatur subiecto quoquo modo disposito, suum effectum seu fructum sortitur in eo secundum eius dispositionem. Quare nec valet simile de sumente plures hostias simul: nam ibi vnica tantum sumptio plurium hostiarum est: in pluribus autem missis plures oblationes, & sacrificia sæpius in eodem suum fructum operantia, atque adeo plus illi proficua sunt, sicut & secundum communiter doctores plures absolutiones eorundem peccatorum plus valent eidem sæpius eadem confitenti. Plures etiam eucharistiæ sumptiones plus prosunt eidem in eadem dispositione permanenti. Resp.

Ex quibus sequitur primo, quòd dans maius stipendium maiorem fructum illius missæ cæteris parib. recipit, quàm si minus daret. quòd sit dignior ad maiorem fructum participandū ex opere operantis & operato. Corolariū.

Secundo sequitur secundum Sco. & alios de secunda & tertia opin. doctores supradictos ꝙ optimus; & securior modus applicandi missas atq; suffragia specialiter pro multis est, quòd facta prius speciali atque distincta recordatione illorum quibus magis vel minus homo vult vel intendit applicare atque proficere: tandē relinquat totum in manu Dei eiusque dispositioni committat, vt videlicet ipse acceptet atque distribuat illis plus vel minus, sicut Deus ipse scit & vult ipsum debere & recte velle applicare. Nam vti superius dictum est dispositio fructum missæ quantificans non solum est dignitas suscipientis, sed etiam quodammodo saltem quo ad satisfactorium est voluntas, & intentio applicantis, quamuis ipse applicans talem fructum taxare non possit. Vtrumq; namque simul intelligo nomine dispositionis, aut dignitatis fructus huius sacrificij suscipientis. Voluntas enim applicantis iam illius facta est cui per talem sacrificij applicationem præstatur.

QVINTA conclusio quamuis ex aliorum Conclus. 5.

rum consortio nihil fructus missæ ex opere operato prouenientis detrahatur alijs quibus specialiter applicatur: non tamen sacerdos suo debito satisfacit nisi tot missas pro eis celebret quot & quomodo singulis eorum promisit.

Pro declaratione supponatur secundum Caietanum & Soto & alios vbi supra tanquam verius & in communi practica fidelium acceptatum, quòd qui petit missam, & sacerdos eam promittens non intendunt regulariter, nisi forte, in aliquo casu de hoc fiat mentio specialis, petere & promittere deuotionem, & fructum ex opere operantis ipsius sacerdotis: sed eius tantum intentionem applicatiuam sacrificij & fructuum eius ex opere operato, & orationum ecclesiæ, ad impetrandum, & satisfaciendum pro illo principaliter. quamuis Scotus in 20. quodlibeto articulo tertio. Et Honcala in tractatu de valore missæ articulo decimo, cum alijs de secunda opinione supra posita teneant oppositum.

Hoc supposito iam prima pars huius quintæ conclusionis constat ex supradictis.

Secunda autem pars in qua est difficultas probatur dupliciter. tum primo, quia qui petit missam vtique intendit petere & applicari sibi totum fructum eius, qui & quomodo illi prodesse potest, tam ex opere operato quàm ex communibus orationibus ecclesiæ; non solum directe, sed etiam indirecte prouenientem, puta ex ampliatione cultus diuini quam ex sua missa facere intendit ad maiorem Dei honorem & vtilitatem ecclesiæ & animarum purgatorij: vt per hoc amplius, & efficacius pro mereatur, & obtineat quod ex tali missa fideliter optat. Et quòd ea sit eius intentio inde constat, quòd si homines scirent Sacerdotem pro decem ab vno vel à diuersis hominibus sibi commendatis vnicam tantum missam celebrare: certe quilibet eorum se defraudatum reclamaret. Nunc autem ex vnica vel ex paucis missis non prouenit illi vel illis, qui eas commendauerunt, tantus fructus directe & indirecte ex opere operato, & ex orationibus ecclesiæ, & ex ampliatione cultus diuini, quantus ex pluribus proueniret; vt constat quòd non ita ampliatur cultus diuinus ex paucioribus, sicut & pluribus. ergo sacerdos suo debito non satisfacit.

Tum secundo idem probatur ratione promissionis. quia etiam si nihil fructus vllo modo detraheretur alicui: tamen cum nō pro fructu, sed pro ministerio vel obligatione vel promissione missæ tale stipendium detur, & accipiatur: ergo per vnicum ministerium vel laborem in vna missa non satisfit multis obligationibus ex iustitia & promissionibus particularibus ad plures missas seu plura ministeria, pro quibus ab vno vel à pluribus hominib. plura stipendia recepit: & maxime si fraudulenter ex auaritia id fiat.

Si dicatur quòd per vnicum actum ieiunandi, & orationis vel eleemosynæ potest satisfieri multis obligationibus iuris diuini, & naturalis, & ecclesiastici ad idem opus vel eodem die: hoc non valet, quia secundum Scotum in 20. quodlibeto articulo tertio obligatio completa siue quæ sit in solidum quando est alia, & alia ad idem in specie, ipsa est ad aliud & aliud, vt patet. ff. de obligatio. Secus est quando est ad idem numero, vt quando pluribus obligationibus obligor hac sexta feria ieiunare, puta ex præcepto ecclesiæ quattuor temporum, & iterum quia est vigilia Apostoli ieiunanda, & iterum ex regula mea vel ex voto, & iterum ex iniunctione sacerdotis in confessione: omnibus his obligationibus quia sunt ad idem numero satisfactio vnico ieiunio. Secus est si ad idem in specie, vt dixi. Et ratio est quia obligatio non est ad impossibile: quotcunque autem sunt obligationes ad hoc, nulli potest satisfieri nisi soluendo hoc, & nunc, non ergo tenetur ad aliud. Sed quando sunt plures obligationes ad idem in specie potest satisfieri aliud, & aliud soluendo. Nunc autem in casu proposito est alia, & alia obligatio completa, & ad idem in specie, scilicet, ad dicendum missam hanc, vel illam nunc, vel post, ergo simpliciter non satisfacit nisi reddat distinctas missas.

Et confirmatur. quia ad obligationem ex parte eius cui fit obligatio siue promissio erat aliud & aliud alliciens vel inducens obligatum ex iustitia, puta aliud & aliud stipendium. ergo debet esse obligatio ad aliud & aliud correspondens alteri, & alteri stipendio inductiuo: hæc Scotus.

Et concordat Panormitanus cum supra dictis & communiter doctores in cap. ex litteris, de probatio. Et Palude in 4. dist. 14. quæstio. 1. artic. secundo dicentes quòd per vnam solutionem super vnum actum non potest quis pluribus debitis seu obligationibus satisfacere, quando sunt ad idem in specie, vt dictum est. Et maxime si id fiat in fraudem pacti promissionis seu obligationis, aut præcepti. Nunc autem in casu præsenti id contingit, quòd scilicet, singuli commendantes suas missas vtique sentiunt se defraudatos contra iustitiam, vel in fructu, vel etiam in sibi facta promissione, si vnica missa pro omnibus illis celebretur cum sua solita stipendia pro singulis missis contribuerint. Et multo magis

gis defraudarentur si semel aut bis tantum celebraretur pro eo qui quattuor aut plura solita stipendia persoluit, vt quater pro eodem sacerdos sacrum faceret. Nam verba in contractibus generaliter prolata debent accipi secundum ius & consuetudinem & communem regionis illius intelligentiam in tali materia, secundum ius & consuetudinem & communem regionis illius intelligentiam in tali materia, & cap. cum dilectus, de consuetud. & in dubijs contra eum fit interpretatio qui fuit in dolo, vt de his breuius & bene agit Siluester titu. consuetudo. quæstio. 15. titulo contractus, quęstio. 8. titulo interpretatio. quæst. tertia. quæst. 10. Et cum supradictis expresse concordat Soto vbi supra, & lib. 9. quæst. 3. articu. primo. Et Honcala vbi supra articu. 11. fol. 36. 32. & omnes doctores communiter agentes quomodo per actum aliás obligatorium potest quis implere pœnitentiam iniunctam à Sacerdote: quomodo non.

QVAESTIO IIII.

Quæ sint iusta stipendia missarum vltra quæ sacerdos capere non possit.

Dubium 1. RESPONDEO, huius quęstionis declaratio pendet ex sequentium sex dubiorum solutione. quorum primum est. Si stipendium missæ lege, aut consuetudine taxatum sit: & commendantes missas non totum illud, sed diminutum stipendium persoluunt: vtrum tunc liceat pauciores dicere missas accipiendo pro illis vsque ad quantitatem stipendiorum sibi debitam secundum legem, vel consuetudinem.

Respon. Respon. quòd vtique licitum est: nec est obligatio restituendi, si illa stipendia lege, vel consuetudine taxata sunt, maxime si per iudicem illud stipendium consuetum sine scandalo & litibus, & alijs inconuenientibus exigi potest. Nam si posset: tunc vtique non nisi per sententiam iudicis præcedentem accipi licite posset, secundum cap. ad apostolicam, de symonia. tametsi non esset tunc obligatio restituendi, ex quo id taxatum, & certum sibi debitum est lege vel consuetudine. Sicut de alijs debitis liquidis, & certis communiter dicitur à doctoribus, quòd in defectum iudicis aut quando commode recuperari non possunt potest quisque sibi ius dicere, sibi debitum accipiendo.

Quo fit vt vbi esset consuetudo ipsis etiam secularibus nota, quòd loco missæ ponitur solum vna collecta, aut fit commemoratio, quia valde diminutum stipendium datur: videque satisfactum esset in vna missa pro omnibus illis: dummodo non extendantur collectæ, & stipendia vltra quantitatem lege, aut consuetudine pro vna integra missa taxatam. Nam si extenderentur vtique abusus esset scandalosus, & incentiuum præbens auaritiæ, & pluribus iniquitatibus. consonat Honcala de valore missæ. art. 11. & 16.

Prædicta omnia sunt vera: excepto vbi expresse plures missæ integræ secundum illa plura stipendia quamuis diminuta peterentur, & acceptarentur: ita quòd illa stipendia non darentur nisi tot missæ dicerentur, quot ille commendauit expresséque petiuit: tunc enim non satisfieret nisi tot quot promissæ sunt dicantur: aliás fieret iniustitia & esset obligatio restituendi, ut patet hoc amplius in secundo dubio sequenti. Nam si sacerdotis relinquitur arbitrio, tunc non procedit hæc exceptio, & similiter non videtur mortale sed veniale mendacium, si sacerdos sine stipendio accepto liberaliter promittat tot dicere missas, & non nisi collectas ponat, vel etiam si nullas missas dicat vel orationes.

Secundo dubitatur, si certum stipendium sufficiens vel insufficiens pro vna missa lege aut consuetudine taxatum non sit: Vtrum liceat sacerdoti plura stipendia pro vna missa accipere vsque ad quantitatem necessariam pro sua decente vnius diei sustentatione. Dubium. 2.

Respon. in hoc est duplex opinio. prima magistri Honcala de valore missæ, articu. 11. & 16. & Soto vbi supra quæst. tertia articu. 1. & multorum aliorum, quòd sic, & ita quotidie ferè celebrans potest tot stipendia accipere quot ad decentem sustentationem pauperis mercenarij pro sua vita necessaria sunt: & non amplius. Et nomine sustentationis intelligitur victus & vestitus & habitatio, & ea sine quibus sacerdos mercenarius pauper decenter viuere non potest, vt Siluestr. titu. alimenta. secundum communiter doctores refert, & elicitur ex 1. corinth. 9. qui altario seruit de altario viuere debet. vbi necessaria vitæ conceduntur. Et notanter dicunt, quòd non nisi decens sustentatio pauperis mercenarij accipi potest: quia talibus sacerdotibus non licet de prædictis missarum stipendijs apparatum status sustentare, neque tam abundanter viuere, vt curati, vel præbendati; sed pauperem vitam gerere. Nam hac de causa cautum est vt absque aliqua bonorum possessione ad ordines non admittantur. Opinio. 1.

tur. ideo qui sua culpa vel effictis titulis pauper ordinatus est,paupertatem æquo animo ferat vel aliunde suo iusto labore acquirat.Ratio huius opinionis est,quia sic conceditur iure diuino Matth.10.dignus est operarius vel mercenarius cibo suo.Et 1.Corinth.9.vbi supra. Sacerdos autem habēs curam animarum vel eius substitutus, ex quo tenetur pro populo celebrare & ad id habet iam sua stipendia,non pōt licite hoc facere vt mercenarius.

Sed vtrum hoc sit verū etiam si sacerdos prędictus vagus seu mercenarius aliàs vel ex patrimonio sit diues vel abundans:dicit magister Soto vbi supra quòd sic: quamuis id non deceat, quia iudicium non est ferendum secundum id quod est per accidens, sed secundum naturam rei. Nunc autem nulla iniustitia est decentem sustentationē accipere pro vnius missæ ministerio vt probatum est, ergo, modo sit pauper modo diues sacerdos,sine vlla iniustitia id facere potest.

Alij autem de illa prædicta opinione tenent quòd quamuis non sit peccatum iniustitiæ; est tamen auaritiæ. quia stipendium sustentationis pro spiritualibus potest licite accipi, sicut & conceditur solum pro necessaria vitæ sustentatione. vbi ergo non est necessaria cùm aliunde habeat sacerdos iam illicite accipitur. Sed certe hæc ratio etiā probaret quòd qui habet aliàs diuitias non posset licite accipere stipendium etiam lege aut cōsuetudine taxatum pro vna missa,quod absit.Ideo stando in pręcedēte opinione si esset vera,magister Soto magis cōsequenter loquitur ad illam.

Sed stando in præfata prima opinione vtrū nomine decentis sustentationis intelligantur etiam parētes & filij olim habiti pauperes omni aliorum auxilio destituti, quibus ipsi sacerdos etiam mercenarius aliàs iure naturali atq; diuino succurrere & eos alere tenetur: ita vt etiam pro ipsorum necessaria sustentatione in sua paupere vita posit stipēdia necessaria pro vna missa accipere.dicunt multi de illa opinione quòd non,si aliunde habet vnde illos sustētare potest: poterit autem si non habet, dummodo se occupet sufficienter per maiorem partem diei in rebus pertinētibus ad suum officiū sacerdotale, puta orando, studendo, & diuino cultui & bonis operibus incumbendo pro illis qui talia stipendia dederunt;aliàs nō erit tutus nisi in his vt dictum est recompenset. quia qui missas ei commendauerunt nō tenentur illius sacerdotis familiam atque parentes nisi ipsum solum sacerdotem sustentare, vt pro illis debite posit celebrare,vt patet ex auctoritatib.supra dictis. Quid igitur faciet pauper sacerdos vt sustentet suos filios ante sacerdotiū habitos atque parentes pauperes quibus diuino & naturali iure tenetur? Certe aliunde ex honesto labore vel excercitio corporali vel spirituali acquirat, sicut & alij eiusmodi facere solent, vt distin.91.cap.clericus. Et de celebra. missæ. capitu.1. cautum est. Multo igitur minus poterit illa tot stipendia accipere ad maritandum alendumque sorores, quibus nullo iure tenetur.

Plurimi autem de illa prima opinione dicunt quòd solum pro sua pauperis mercenarij non autem pro parentum aut filiorum decente sustentatione illa stipendia accipere potest.

Secunda opinio clarissimi doctoris Medina, & Nauarro vbi supra est in oppositum. tenet enim quòd sacerdos etiam pauper mercenari⁹ non potest etiam pro sua tantum decente sustentatione accipere vltra id quod sibi datur pro vna missa vel lege vel consuetudine dari solet,quamuis modicum sit. 2. Opinio.

Et ratio est quadruplex.prima quia tale stipendium non datur nec accipitur, vt pretium pro re spirituali, quia esset symonia:nec vt pura eleemosyna, quia sic sacerdos diues nō posset accipere,nec esset vllo modo debitum ex iustitia. Igitur datur & accipitur vt merces laboris, vel potius vt stipendium sustentationis secundum varias opiniones quo ad hoc. quomodocunq; autem ex his duobus modis detur, nō tenetur commendans missas plus dare quā meretur sacerdos pro illo celebrando, vt constat ex recta ratione: & multo minus teneretur si per viam eleemosynæ liberaliter daret. Nam illud Matth. 10. dignus est mercenarius vel operarius cibo aut mercede sua,vt Luc.10.habetur & prima Corinth. 9. qui altario seruit &c. cum loquatur indeterminate intelligitur proportionabiliter, quòd. s.secundum ministeriū vel laborem ita quilibet in spiritualibus ministrans præmietur aut sustentetur, plus vel minus recipiendo ẜm quòd plus vel minus seruit atq; laborat. Alioqui diaconus vel alius qui solum deseruit altario legendo euangelium vel epistolàm vel missam officiando, ęqualem deberet mercedem vel sustentationem vitæ accipere sicut qui celebrat, & ipse vel simplex sacerdos sicut curatus vel Eṕs.Nunc autem constat quòd in præparatione & celebratione missæ sacerdos vnam vel duas circiter horas duntaxat consumit. non ergo tenetur propter hoc totum victum diei retribuere is pro quo eam celebrauit, ac si totum penè diem ad eius vtilitatem expenderet.Et ex consequenti nec ipse sacerdos nisi gratis datum sit exigere aut accipere potest vltra id quod lege aut consuetudine dari solitum est. Secundo probatur idem, quia si eadem die sacerdos sæpe celebraret, si licite posset: certe contentus esset cum paruo stipendio sibi dato pro qualibet celebratione,

quia ex multis illis stipendijs illarum missarum conflaretur vnum integrum stipendium sufficiens & abundans pro illius diei sustentatione: ac si sæpius eadem die cantaret euangelium ; ergo etiam si non nisi semel die celebraret non amplius meretur stipēdiū pro vna missa, quàm pro eadē mereretur & sibi deberetur si sępius celebraret: nec amplius nisi liberaliter datum recipere potest. Patet consequentia, quia ex hoc quòd sæpius celebret vel non, non variatur valor aut præmium vnius celebrationis, id enim est per accidens.

Tertio probatur idem, quia si tota sustentatio decens pro illa missa illius diei deberetur, ergo sacerdoti valde honorabili in dignitate cōstituto plus deberetur ad suā decentem sustentationē, & iste plus posset accipere, quàm pauper. quod absit. paupertas ergo sacerdotis vel abundantia neque tollit neque ponit iustitiam aut debitum illorū qui illi pro missa vna tantū & non amplius stipendium dare voluerunt.

Quarto probatur idem, quia sicut qui tenue beneficium acceptauit, etiam si nō sufficiat ad decentem sustentationem, tenetur ei deseruire, nec amplius potest exigere, vt habetur dist. 91. c. clericus. Et Medina de oratione q. 8. fol. 186. Latius agit. ergo similiter de stipendio missæ quantumlibet diminuto dicendum est si sic sacerdos acceptauit, quia eadem vtrobique ratio est.

Igitur quod amplius accipitur restituendū est, tum secundum Scotum in 20. quodlibeto illa merces vel stipendium debetur ex iustitia; & ita cōtra ipsam iustitiam plusquàm pro vna missa datur accipitur: ergo & restituendū est. tum etiam quia ob causam finalem datum, causa non secuta repetendum & restituendū est, secundum leges & rationem naturalem, vt latius probat Medina de restitutione q. 24.

Et ex prædictis patet responsio ad rationem primæ opi. quæ fundatur in 1. corinth. 9. qui altario seruit &c. quod supra solutum est, maximè quia nec Christus nec ecclesiā missas instituerūt ad alendos pauperes sacerdotes. illa vero prima opinio patitur angustias & secum pugnare videtur dum in fine dicit, quòd sacerdos si habet aliàs vnde pauperes parentes, & filios sustentare possit nō potest ad id accipere multa stipendia: potest autem si non habet dummodo se occupet per maiorem partem diei, &c. Nam hæc non videntur sibi constare. Nam si illa stipendia sibi debentur: iam modo aliunde habeat modo non, certe poterit accipere: modo per maiorem partem diei se occupet modo non. Si non debentur: tunc modo aliunde hēat modo non, vtiq; non pōt capere alienum inuito dño ad succurrendum alicui, ēt patri aut filio non extreme indigenti, ēt si in orationibus compenset. Igitur aliàs acquirat honeste vnde illis prouideat. Et ita hæc secūda opinio tutior & probabilior videtur, quam etiam tenet Nauarro in summa. c. 25. num. 92.

Dubitatur 3. Vtrum per dispēsationem vel concessionem papæ possit sacerdos prædicta plura stipendia pro vna missa accipere ēt quando stipendiū vnius missæ taxatum sufficiēs est. *Dubium 3.*

Resp. quòd non, nisi sit rationabilis causa ad id, quia Papa non potest in præiudicium tertij alteri temporalia concedere: neq; ab obligationibus naturalib. sine rationabili causa, quæ in casu supponitur abesse, absoluere vel liberare potest, quia nec est dominus sed dispensator, diuinæ legis & naturalis. nec habet potestatem in destructionem sed in ædificationem ecclesiæ; neq; habet dominium omnium rerum temporalium & hominum & contractuum humanorum, sed iurisditionem, & potestatem ad debitam eorum gubernationē quatenus ad finem super naturalem aliquo modo expediūt; vt de hoc pōt breuiter videri in Siluestrina tit. Papa. q. 12. q. 13. Si autem causa rationabilis sit vtiq; potest cum aliquibus dispensare vel id cōcedere: sicut & ex causa potest relaxare obligationem votorum, iuramentorum, pactorum & promissionum inter homines initorum: licet iure diuino & naturali Deo & hominibus ad hęc teneamur, quorum obligatio ex nostra fit vel consurgit voluntate. rationabilis autem causa, dum aliud non constat, censenda est vbi Papa id concedit sine dispensat.

Quare rationabilis æstimanda est illa cōcessio, quam aliquibus monasterijs aliquarum religionum aliquando Papa concedit, quòd possint ad tempus duntaxat pro vna missa stipēdia vsq; ad vnu Iulium siue regale accipere, quia magna tunc premuntur paupertate: & quia ex eorum sustentatione magna prouenit vtilitas in ecclesia, dum totum penè diem in cultu diuino, litteris orationibus prædicationib. & confessionibus, & vita tandem exemplari expendunt, vnde ipsis etiam commendantibus missas vtilitas redundat & pro eis eorum bona opera applicantur. q si hæc vel alia similia bona non sint, non videtur causa rationabilis nec tuta dispensatio etiam si sit temporalis. Ideo cum monasterijs religiosis vbi hæc bona frequentius adsunt: vtiq; tutior quàm cum clericis & personis particularibus in quibus hæc non ita contingunt, dispensatio ad tempus facta videtur.

Potest etiam Papa rationabilia & sufficientia taxare stipendia missarum & aliorum exercitiorum & ministeriorum spiritualium: vltra quæ nil amplius nisi mere liberaliter datū recipi pōt. Imò & Episcopus in sua diocesi maxime in synodo prouinciali id statuere pōt. Id qđ ad serenitatem conscientiarum fieri pro oībus

valde expediret. Nam si id potest facere consuetudo, pariter vel à fortiori & lex vel statutum id potest.

Dubium 4. Dubitatur quarto. Vtrū lege vel statuto possit stipendium missæ sic statui atque taxari, vt etiam sub excommunicatione præcipiatur ne minus detur à laicis nec minus à sacerdotibus accipiatur.

Primū pūctum. Respon. per duo puncta quorum primū est quo ad laicos, vel facientes missas celebrari: de quibus Soto de iustitia & iure lib.8. q.6. art.1. in Resp. ad secundum argumentum. Et Nauarro in sum.c.23. nu.109. licet non tam expresse vt Soto, tenent quòd tale statutum præcipiens sub excōmunicatione laicis ne minus taxato stipendio dent illicitum est. quod probant tripliciter. primo, quia quod datur ratione missę nō nisi per viam eleemosynę datur, de ratione aūt eleemosynę est quòd liberaliter aut libere nō autem coactè detur; per talem vero legem aut pręceptum excommunicatione aggrauatū vtique coactè fieret. ergo.

Secunda ratio: quia licet post spiritualiū administrationem licitum sit per sententiam iudicis cogere etiam sub excommunicatione laicos ad soluendum stipendia consueta secundū laudabilem consuetudinem, secundum c. ad apostolicam, de symonia: non tamen ante spiritualium administrationem: quia speciem mali aut symonię habet, vt ait etiam B. Tho. 2. secundæ q.100. art.3. ad secundū tale autem prædictum statutum est.

Tertia ratio; quia id statutum est in laicorū præiudicium: ac pro inde sine ipsorum consensu fieri non potest, secundum c. super eo. de offic. delega. & l.3. Si quis à principe. ne quid in loc. publi. Sed certe rationes istæ non probant sufficienter intentum: quod inferius patebit ad eas rationes respondendo.

Secūda opinio. Ideo secunda opinio & verior est, ꝙ licitum est id statutum. quia etiam supposito ꝙ nō pro labore celebrationis missæ vt pretium detur & accipiatur, in quo tamen sunt opiniones: sed vt stipendium sustentationis quamuis non necessariæ id datur & accipitur: id quod omnes licitum esse concedunt. Probatur intentum, quia lex & statutum superioris potest id quod eius sententia & consuetudo potest efficere, vt constat. tū quia lex potest agere specialiter & derogare consuetudinem æque aut magis q̄ consuetudo potest contra legem pręualere: tum ēt quia ex lege est potestas iudicis super eadem re secundum legem iudicantis sententiamq; ferentis. Nunc autem superior in spiritualib. videlicet Episcopus per suam sententiam decernere potest iustum stipendium deberi sacerdoti celebranti, sicut & iure diuino & naturali debitum est: ipsumq; taxare vti superius in 3. dubio dictum est, quāuis Soto vbi supra id male neget: sicut & consuetudo eam taxationem facere potest: & eadem ratione superior decernere pōt minus stipendium non esse sufficiens neque iustum, sicut neque vere est, vti supponitur. ergo potest per legem sic taxare & statuere siue pcipere etiam sub excommunicatione, vt minus debito stipendio taxato laici non dent: sed iustum vti tenentur ex iure quocunque aut consuetudine stipendium reddant. Nam & eadē ratione hoc ita facere potest: qua & iustū stipendium siue debitum aut ius aliud ratione cuiuscunq; spiritualis ministerij, secundum laudabilem consuetudinem, etiam sub excommunicatione præcipere potest per suam sententiā vel per statutum, vt clericis soluatur secundum c. ad apostolicam. de symonia. Nihil. n. refert ꝙ hoc vel illud debitum ratione ministerij spiritualis hoc vel illo iure diuino naturali vel humano vel à consuetudine proueniat vel debitū sit, ad hoc vt Episcopus per sententiam vel per statutum etiam sub excommunicatione precipere possit vt plene sine vlla diminutione sacerdotib. soluatur. Et cum ex hoc nulla sit species mali nec symonię, dum hęc exactio non fit spiritualia subtrahendo, vt inferius magis patebit, sequitur opinionis huius intentum.

Ad rationes autem primę opinionis Resp. ad primam, negando, quòd per solam viam eleemosynæ pro celebratione missæ datur sacerdoti: sed datur per viam debiti stipendij, quod ēt ad iustitiam quodammodo pertinet & non ad puram misericordiam, vt satis significatur in q.1. c. fi. vbi stipendia sanctis laborib. aut ministerijs debita dicuntur, vt etiā ait Scotus in 20. quodlibeto, ipse etiam Soto & Nauarro vbi supra. Alioqui eadem ratione nō possent laici ēt post missę celebrationem per iudicē compelli ad soluendum stipēdium etiam consuetum, sicut nec ad alias eleemosynas etiam consuetas, nisi in extrema vel quasi extrema necessitate. Sed neq; ipse sacerdos si diues esset posset per solam viam eleemosynæ stipendium missę non necessarium etiam post eius celebrationem exigere nec accipere liberaliter oblatum. Nam eleemosyna nō nisi indigenti debetur: nec nisi ab eo licite recipitur. Ad minorem etiam prædictę rationis dici potest quòd ad opera misericordię & pietatis aliquando per precepta & leges humanas & excōmunicatione aggrauatas homines cogi possunt, vt de his latius Siluester tit. eleemosyna q.6. tit. medicus. q.5. & tit. obligatio. q.2. q.7. secundum doctores communiter agit.

Ad secundam rationem Resp. negando esse illicitam semper exactionē iusti stipendij ante spiritualium ministrationem: sed solū est illicita quando fit per spiritualium subtractionē,

nisi

nisi stipēdia soluantur ante ministerium eorū: aut quando ante ministerium exiguntur stipēdia cum scandalo, vel si speciem symoniacā habet exactio, aut alterius mali. Et nihil aliud dicit, & intēdit B. Tho. vbi supra. Per prædictam autem legem. vel statutum nihil horum malorum est: quia nec subtrahuntur spiritualia quę debentur: nec vlla species, nec intentio symoniæ, aut alterius mali est: Item per talem legē non fit exactio, nec executio stipendij, sed solū per dictas leges iuste & prudenter prouidetur contra iniustitiam, amicitiam, & multa alia inconueniētia, quę hincinde facile suboriri solēt. sicut & B. Tho. vbi supra art. 4. ad tertium, & ipse etiam Soto vbi supra q. 7. art. 1. in fi. dicunt licitam esse legem, qua annatę beneficiorum ecclesiasticorum conferēdorū exiguntur, vel solui prius pcipiūtur sine vlla diminutiōe.

Ad tertiam rationem, negatur id esse in laicorum prę iudiciū, quia non ad eos, sed ad prę latos ecclesię spectat stipendia iusta taxare modo prędicto, quę ratione spiritualium ministeriorum, clericis exhibenda sunt.

Secundum punctum. Secundum punctū est quo ad ipsos clericos, an etiam illis per statutū posśit pręcipi sub excommunicatione, ne de prędicto stipendio per legem taxato remittant.

Ad quod respondeo, id statutū regulariter, & simpliciter illicitū esse: neque illo aut eius excommunicatione clerici vllo modo ligātur. in quo omnes doctores conueniūt. quod etiam quadrupliciter probatur. primo, quia si clericus potest minori pretio alia bona sua vēdere, & alia ministeria corporalia, & spiritualia, seipsum & suas operas locare & obligare, & ea omnia omnino gratis & liberaliter facere, atq; donare, quæ ex sua natura gratis fieri non debent, neque donari, vt psallere, cantare, scientiamq; aliquam docere: ergo à fortiori missam ipsam pro minori stipendio, & omnino gratis potest celebrare, nō obstante supradicto statuto. quia missa, & ministratio sacramētorum ex natura sua magis debent fieri gratis; sicut & ea potestas omnino gratis à Deo accepta est, iuxta id Mat. 10. gratis accepistis, gratis date.

Secundo probatur idem, quia taxatio omniū rerum, & ministeriorum in tēporalibus, & spiritualibus non fit, vt gratia, & liberalitas volentis impediatur, sed vt iniustitia vndiq; vitetur. non ergo fieri potest, nisi ita vt nō plus, nec minus iusto pretio taxato detur, vel exigatur altenutra parte inuita. Et ita non obstante prædicto statuto remissio in toto vel in parte, sicut & amplior donatio liberalis vtrinq; fieri pōt.

Tertio probatur idē, quia opus virtutis aut consilij, qualis est prædicta remissio liberalis, aut pia ratione amicitiæ liberalitatis, misericordię aut alterius virtutiś facta, prohiberi humana lege vniuersaliter non potest. Esset enim error intolerabilis, & manifestus reddens legem ipsam, & excommunicationem nullam ipso facto, vt doctores communiter docent in materia excōmunicationis. haberet etiam speciem mali auaritiæ, vel symoniæ: esset q; scandalosum statutum illud, cedens etiam in missarum, & deuotionis fidelium diminutionem. & ita nullo modo ligaret.

Quarto probatur idem, quia ad id faciunt B. Tho. 2.2. q. 100. art. 3. ad secundum, doctoresq; communiter dicētes, quòd licet posśit statui in aliqua ecclesia, q̄ fiat processio, siue solennitas officij in tali funere, vel festo pro eo qui tātam dederit quantitatem, quia id pertinet ad gratitudinem: non tamen potest statui quòd nō fiat pro eo qui non dederit; quia speciem mali habet, vt dictum est. igitur idem in proposito.

Similiter propter easdem causas statui non potest in vniuersitatibus, vt graduandi de suis iurib. taxatis alicui remittere non posśint: neque id statutum obligat etiamsi iuratū sit. Est enim illicitum vtpote quod prohibet opus misericordiæ, vel alterius virtutis simpliciter, & regulariter, vt sonat.

Quibus non obstantib. si alicubi lites, fraudes, siue tyrannides, vel alia inconuenientia alterutra ex parte, vt plurimam sequerentur ex libertate clericorum ad faciendam prædictam remisśionem stipendij taxati: vel si clerici varijs modis etiam palliatis per laicos de sibi debito stipendio taxato, vel non taxato in toto, vel in parte remittere cogerentur: tūc certe crederē licitum esse statutum etiam sub excommunicatione prohibens clericis de illo quicquā remittere. quia tunc ex iusta causa ad illa inconuenientia præcauendum quę vel remisśionem coactam faciunt, vel vitiant, vel ex ea quouis modo, vel occasionaliter sequuntur: vtique licitum esset in eo casu remisśionem generaliter prohibere. dummodo etiam tunc non specialiter prohibeatur ea remisśio quæ omnino liberaliter, & virtuose fieret, puta per viā eleemosynæ pauperib. veris non fictis aliquid remittendo, aut etiam pro ipsis, & pro diuitib. omnino gratis, & pure liberaliter sine vllo stipēdio, sine vlla fraude celebrando. Etsi id statutū generaliter fieret, ita esset intelligendum, videlicet vt per ipsum occasiones supradictæ, & fraudum palliamenta tollantur: & non vt per id virtutum, & pietatis sit detrimentum.

Dubium 5. Quinto dubitatur vtrū sit tutus in conscientia, & liber à restitutione sacerdos qui recipit abundantia stipendia gratis data pro misśis celebrandis, puta vnum regale pro qualibet missa: & ipse eas alijs sacerdotib. commendat pro diminuto stipēdio consueto puta pro dimidio regali, aut pro viginti nūmis, aut parum plus.

Respondeo

Prima opi. Respondeo. est duplex opin. 1. magistri Soto vbi supra lib. 9. q. 3. art. 1. ꝙ sic; si talis sacerdos est curatus, aut habens curã populi illius: quia cum vt supponitur, iustum stipẽdium ipse alijs sacerdotib. pro illis missis persoluat: iam nulli facit iniuriam si ipse reliquum accipiat pro cura, & onere quod subit ex officio pastorali: cui creditum est, vt quo potuerit honesto stipẽdio faciat illas missas pro suis subditis celebrari. Sacerdos autem non habens curam illius populi non est tutus, neque liber à restitutione: nisi totum stipendiũ alijs det pro illis missis celebrandis. quia cùm non habeat curã non est sibi creditum vt curam habenti.

Secunda opinio. Aliorum opinio est, quòd nec habẽs curam nec non habẽs est tutus: nisi quãdo ex lege vel consuetudine, vel ex volũtate saltẽ tacita commẽdantium ipsas missas dantiumq; maiora solito stipẽdia, taxatum vel ordinatũ est aliquod pręmium, vel aliqua pars illorũ determinata, vel indeterminata pro ipso habẽte curã faciendi illas missas pro suo debito aliàs stipendio celebrari. Et hoc modo limitata illa prior opinio magistri Soto est vera, aliàs non. vt ait Nauarro in summa c. 28. nu. 91.

Quod & probatur dupliciter. primo, quia ille curatus pro sua cura in hoc & alijs pertinentib. ad salutem subditorum iam aliàs sufficiens habet stipendium in decimis, primitijs, vel alijs particularib. stipendijs sibi taxatis pro his, vel illis actibus modo sit principalis curatus modo substitutus, siue vicarius, cui ipse curatus decẽti stipendio prouidere tenetur, vt vice eius seruiat populo sicut ille seruire tenetur. ꝙ si iste substitutus sic acceptauit: iã nihil amplius pro suo ministerio debito accipere potest: sicut nec curatus principalis, secũdum omnes doctores, vt tangit B. Tho. 2. 2. q. 100. art. 3. Nunc autem pro hac cura, seu onere particulari quod ipse liberter subit nihil est datum, neque promissum ab illo qui ei illas missas commendauit; qui & solum pro stipendio sustentationis id dedit celebranti. ergo nullo iusto titulo potest de illo stipẽdio sibi quicquam accipere. qua de re tenetur totũ dare, nisi ille omnino liberaliter remiserit, id quod de nullo præsumitur.

Neque valet dicere, vt vbi supra ait Soto, ꝙ tacite videtur illi datum pro sua cura vt faciat illas missas celebrari. quia hoc est diuinare: & vbi de voluntate dantis nulla est probabilis certitudo, standum est eius verbis expressis, ꝙ scilicet pro qualibet missa tantum stipendiũ assignauit; vtique non nisi eam celebranti; vt est consuetudo generalis assignandi stipendia pro qualibet missa non nisi eam celebranti.

Secundo probatur idem, quia alioqui licite posset curatus ditari vndiq; missas innumeras congregando, pro quibus abundantia stipẽdia assignata sunt: faciendo eas celebrari pro diminutis stipendijs, & residuũ sibi reseruando. qui vtique modus turpe lucrum esset, & scandalosum simul, & iniustitiam continens, vt probatũ est. Ideo hæc secunda opinio verior videtur. & ex dictis, tam opinio pręcedens, quàm eius ratio confutatur.

Et quia de curatis, & eorũ substitutis hic egimus: hic ẽt interim duo addamus. primum ꝙ Soto, vbi supra dicit illos teneri pro suo populo quotidie fere celebrare. Alij autem dicũt, ꝙ non nisi dieb. festis. ego autem cõsuetudini aut legi dyœcesis starem. Itẽ ait secundo Soto. quo fit, vt non possent; pro suis missis alia stipendia accipere nisi à suis tantum subditis, idq; in casu quo liberaliter omnino ab eorũ aliquo donẽtur, vt pro eo specialiter celebretur illa eadem missa, quæ & pro populo fit, vel in casu quo aliquę paucule missę alicuius sui parrochiani ipsi commendantur, puta nouenarium, & huiusmodi pro aliqua necessitate imminente. Quia sui parrochiani nõ debent ad hoc alios quęrere sacerdotes. ꝙ si plures sint missę particulares, tũc alij sacerdotes auxiliarij quęrẽdi sunt qui has, vel illas celebrent, vt supra dictum est. Hæc ille. Sed certe hoc solum est verum tenendo cum ipso Soto vbi supra, quòd quotidie pro suo populo celebrare tenentur: aliàs non est verum.

In omnib. tamen supradictis tandem secundum Caietanũ 2. 2. q. 100. art. 3. Et Soto vbi supra lib. 9. q. 6. arti. 1. notetur ꝙ quamuis ex sua natura non sit illicitum si ante missæ celebrationẽ sacerdos dicat se nolle celebrare nisi sibi sufficiens victus, aut stipendium detur vnde viuat. at vero de quantitate contendere, puta ꝙ tantum vel tantum, vix citra scandalũ fieri potest, quia & speciem symoniæ habet.

Tandem sexto dubitatur. primo, Vtrum valeat talis applicatio missæ, puta Petrus celebrat pro intẽtione Martini, id est pro eo cui postea Martinus eam missam applicauerit: cũ tamẽ ipse Martinus quãdo missa celebratur, nec tunc nec ante, sed postea illam applicet, neque de tali applicatione ante cogitauerit. *Dubium. 6.*

Item secundo, Vtrum valeat missa dicta pro eo qui postea commendauerit, aut petierit.

Respondeo ad primum, ꝙ sic: & statim vt pdicta missa celebratur applicatur per ipsum Deum illi qui eam petijt, vel cui Martinus postea tandem applicaturus est. Neque est inconueniens ꝙ Deus fructum illius missę applicet alicui antequã per hominem distincte ei applicetur; si tandem illi distincte per hominẽ applicanda est, cui iam petẽti sacerdos, determinate quidẽ ex parte obiecti, vel eius cui est applicãda per Martinũ, quamuis confuse ex parte ipsius sacerdotis, eã applicat vel applicuit. Quia Deus cui omnia etiam futura viuunt, & pręsen- *Resp. ad 1.*

tia

tia sunt antequam sint, conformat se intentioni quamuis confuse applicantis, & quamuis homo confuse, Deus autem distincte sciat. Quòd si Martinus postea nulli distincte applicauerit: Deus etiam nulli applicauit: idq; ita fore sciuit, & voluit ab æterno sine vlla ipsius mutatione, vt in materia de prædestinatione, & de futuris contingentibus agitur á doctoribus.

Si autē quis dicat quòd licet talis applicatio fiat alicui determinatę personę quamuis ignotæ atque confuse: tamen á Deo suspenditus eius effectus, seu fructus quousque Martinus illam missam applicet. Sicut quādo Papa in suis bullis concedit indulgentiam illi cui applicauerit is qui dederit tant amquantitatem. Nam sicut Papa est minister applicatorq; thesauri ecclesiæ, sic & sacerdos respectu fructus missæ: hoc vtique probabiliter diceretur, sed probabilius id quod supradictum est.

Resp. ad 2. Quo ad secundum respondeo, quòd non valet missa á me celebrata pro eo qui illam á me postea cras, vel post annum, vel annos petierit pro se vel pro alijs celebrari. nec illi nunc ego pro illo satisfacio: nisi postea quando petierit pro eo celebrauero. quia opera & præsertim sacramenta, & sacrificium missę statim. vt fiūt habent suum valorem & effectum, saltem meritorium gratiæ & gloriæ, & satisfactorium ex opere operato secundum dispositionem participantium. Hanc autem dispositionem, vel deuotionem petētis pro se missam celebrari nullus habet antequam illam petat. ergo eius fructum debitum petenti secundū petentis dispositionem, & deuotionem postea non habebit, nisi postquam petierit pro illo specialiter celebretur: nec aliter illi erit satisfactum: quamuis illa missa valeat ei secundum aliam suam deuotionem, aut dispositionem non petētis, sicut & valet alijs pro quibus non petentibus generaliter, vel specialiter offertur, vel applicatur.

Neq; hoc cōtrarium est ei quod ad primum proxime responsum est. Nam illud habet veritatē quòd scilicet valet missa applicata per sacerdotē illi cui postea Martinus applicauerit, quando videlicet ille eam missam petierat valet ei secundum dispositionem petentis: quòd si non petierat valet solum secundum dispositionem non petentis, quam habet quando missa prædicto modo á sacerdote celebrata illi determinate quamuis confuse applicatur, vt supra dictum est. Nunc autem dicimus quòd non valet alicui missa vt petenti nisi postquam petierit, vt pro eo celebretur.

Immo neque quisquam potest fructum missæ vel alterius boni operis sibi vel alteri in posterū reseruare pro qn̄ indiguerit, vel voluerit: sed vt dictum est si est capax illius statim habet illum secundum suam dispositionē: aliàs reseruatur in cōmuni ecclesiæ thesauro quo ad vim satisfactoriā, secundum communē doctrinam ecclesiæ in materia de indulgentijs. De sacramento autē baptismi quod recedente fictione postea valet ad salutem alia ratio specialis est: vti doctores in 4. dist. 6. communiter docent.

QVAESTIO V.

Quæstio quinta de adoratione Christi, & sanctorū, & imaginum, continet decem dubia, quorum primum est; Quid & quotuplex sit adoratio.

PRO quo nota primo, secundum Thomam Vvalden. lib. de sacramentalibus titu. 13. c. 118. & August. de Ciuitate Dei li. 10. & 19. quòd est differentia inter reueri, honorare, laudare, glorificare, adorare, & colere. Nam reuereri est magniducere seu ęstimare bona quę in alijs cōsideramus. Honorare est reuerentiam, vel ęstimationem interiorem signo exteriori, verbo videlicet, vel opere demonstrare. & talis honor est testimonium virtutis. 1. Eth. Sed ſępe alterū pro altero vsurpatur. Laudare superaddit: quia est commendare, vel prędicare bona quæ in alijs consideramus. Glorificare insuper addit, ꝙ longe lateq; illa prædicemus: ita vt inde incipiat celebris, & nominatus haberi is quem laudamus. Nam secundum Ambrosium gloria est clara notitia cum laude. Adorare est nos alicui, vt superiori, vel eminēti prosternere, vel aliam humilitatis ceremoniam aut signum exhibere. Colere est superius ad hæc omnia, nā in his omnibus colimus eum quem reueremur, honoramus, laudamus, & adoramus; sed vt diximus sępe vocabula vsurpantur. Dubium 1. Notabile 1.

Sed nota quòd hęc reuerētia, honor, cultus, & adoratio pōt fieri interius, & exterius. Exterius fit multipliciter, verbis aut factis, orando, laudando, vouendo, offerendo, obsequendo, & huiusmodi. Interius autem proprie adoratio nō fit nisi per recognitionē excellentię, & affectū ei conformem secūdū varias opiniones de quibus infra in secundo notabili sequēti habetur, & Gabriel in canone lectione 49. 50.

Secundo. no. secundum Medina in tractatu de oratione q. 2. contra B. Thomam in 3. par. q. 25. & Gabrielem vbi supra, & in 3. distinct. 19. quòd adoratio formaliter non est actus intellectus. Nam per solum intellectum non adoramus, nec honoramus. neque enim adoratio est ipsa cognitio qua cognoscimus huic talem deberi adorationem, vel honorem, quamuis talis cognitio requiratur: sed est velle conferre illum honorem. & ita latria. vel dulia est, volo huic honorem vel obsequium tale in recognitionem excellentiæ exhibere. Notabile 2.

Neque

Neque est virtus mixta partim intellectualis, partim moralis, partim theologalis, sed est vna virtus, & vnus habitus moralis inclinãs ad exhibendum honorem alicui, quo ad voluntatem pertinet.

Neque est virtus theologa, quia hæc habet Deum pro obiecto immediato: latria aũt operationes humanas, vt credere, amare, sperare, & reddere honorem & obsequiũ Deo vel Sanctis, vt oportet. Est igitur virtus moralis, quæ ad iustitiam pertinet siue reducitur, quę est in voluntate. Et quamuis ad latriam requiratur fides: non tamẽ est fides, sed ab ea imperatur. Nam velle reddere honorem Deo non est credere, sed velle, vt dictum est. de his latius Gabriel in canone lectione 50.

Notabile 3. Tertio no. quòd diuersę sunt species adorationis. Nam religio est qua cultus Deo exhibetur, & ad hanc pertinet latria. Pietas est per quam patri, & patriæ, & sanguine iunctis debitum officium, & cultũ exhibemus. Obseruantia est per quam homines in dignitate constitutos colimus, vt prælatos, iudices, magistros, sapientes, &c. Dulia est proprie per quam debitus cultus dominis à suis seruis exhibetur. Nã dulia idem est quod seruitus: tamen extenditur etiam ad pietatem, & obseruantiã. Et quęlibet istarũ sub se plures aliàs cõtinet species.

Sed quatenus ad rem spectat, latria est cultus soli Deo debitus, quę & stricte dicitur adoratio: & potest esse interior, & exterior, vt superius habetur.

Dulia est veneratio exhibita creaturæ propter eius excellentiam, vel perfectionem, siue interior, siue exterior sit: & hoc modo est genus complectens etiam hyperduliam, id est duliam maiorem. Nam hyperdulia est seruitus quædam reuerẽtialis exhibita creaturę ratione eminentis, & singularissimæ excellentię eius, qualis est reuerentia, quæ beatæ Virgini, quę mater Dei est exhibetur. Dulia minor siue communiter, & simpliciter dicta est reuerentia communis alicui exhibita creaturæ ratione excellentiæ communi ei, & multis alijs. de quibus omnib. Gabriel vbi supra secũdum communem doctorum sententiam latius agit.

Notabile 4. Quarto no. ꝙ dupliciter aliquid adoratur, scilicet per se, & per aliud seu per accidẽs. Per se adoratur, vel honoratur quod in se rationẽ, vel causam talis adorationis habet, vt est persona quę adoratur: & hęc est propria adoratio, & vere id sic adoratur. Per aliud autem & per accidens adoratur id quod nõ ratione sui, sed ratione cõiuncti sic adoratur: ita ꝙ non ipsum in se, sed res cui illud cõiunctum est rationẽ, aut causam talis adorationis habet, vt vestis qua rex indutus est, cum ipso rege, & solum rõne eius simul adoratur, vel honoratur. Sic dicitur à durãdo ꝙ humanitas Christi adoratione latriæ ratione verbi cui vnita est per accidens adoratur, vt infra dubio 3. latius de hoc. Et hoc modo non proprie illa adoratione adoratur, quamuis alia adoratione proprie adoretur.

Item nota, ꝙ obiectum adorationis est duplex, scilicet materiale, & formale. Materiale est ipsa res quæ per se, aut per accidens magis, aut minus principaliter adoratur. Formale vero est ratio seu causa quare illa res sic adoratur: modo sit forma quædã, vt excellentia aliqua illius rei, modo cõsideretur per modũ formæ, vt sapientia bonitas, &c. Siue per modum operationis, quia scilicet est creator, redẽptor, aut benefactor, & huiusmodi.

Item obiectum illud materiale adorationis est triplex, scilicet motiuũ tãtũ: & est id quod illa adoratione non adoratur, sed excitat, vel mouet ad aliud adorandum, vt est vox vel scriptura nominis Iesu vel Dei, quæ non adoratur latria, quamuis alia adoratione veneretur: sed mouet nos, & ad memoriam adducit rẽ significatam, id est Christum vel Deum, vt illum latria adoremus. Aliud est obiectum terminatiuum tantum, & est ipse Christus ad quem illa adoratio finaliter terminatur, seu est id quod principaliter, vel finaliter per se vel per accidens adoratur. Aliud est obiectum motiuum, & terminatiuum simul, quod videlicet, & mouet ad aliud principaliter adorandũ, & terminat ipsam adorationem seu simul adoratur eadem adoratione quamuis non vltimate, sed minus principaliter, & in ordine ad id quod principaliter, & vltimate adoratur. quæ ideo dicitur analogica adoratio illius, quia scilicet rõne alterius, vel relatione, aut aliqua proportione, ad alterũ ad qđ mouet absolute, & principaliter adorãdum, illa adoratione adoratur. Et hoc modo secundum cõem opinionẽ & veram, imago eadem adoratione qua & imaginatũ adoratur: & ipsa dr̃ obiectũ materiale, imaginatum autem formale, quia ratione eius illa adoratur, vt de hoc infra dub. 4. latius habetur.

Dubium. Dubium secundũ, quomodo & quare Deus adorandus sit.

Respondeo, Certum est Deũ esse latria adorandum ratione supremę suę excellentię in se. Sed dubiũ est inter catholicos an ratione eius, vt nobis communicatur per creationem tanquã dominus supremus omnium, an etiã per redemptionem, vt supremus redẽptor noster, latria adorandus Deus sit. de quo latius Scotus in 3. dist. 9. sed non determinat.

Videtur tñ probabilius ꝙ quacunque illarum trium rationum ei debetur latrię adoratio. ita ꝙ si grã declarationis fingãtur tres dij, vt fingit Scotus: quorum primus habeat suam infinitam, & supremã excellentiam in se, nihil

boni

boni ad extra communicando vllo modo, neq; creando, sed solũ sit Deus, & non creator, neque redemptor. Et secundus omnia creet, conseruet, & gubernet, vt nunc facit: ita ꝙ sit supremus dominus omnium quo ad bona tãtum naturalia, & nullo modo redẽptor sit, nec glorificator. Tertius sit solum redemptor, vt nũc est: ita quòd quo ad dona supernaturalia gratiæ, & gloriȩ supremus, & independens benefactor omniũ sit, qui redemptor naturȩ lapsæ ideo appellatur. Dico quòd cuilibet illorũ ratione suæ supremæ, & independentis excellentiȩ in suo genere honor, & adoratio latriæ debetur. & ita nunc ipsi vnico Deo hac triplici ratione latria debita est.

Quod probatur de primo, quia si sapiẽti homini suus honor, & adoratio ratione illius excellentiȩ debetur: ergo & Deo ratione supremæ huius infinitæ sapientiæ, bonitatis, & omnipotentiæ &c. suus honor & suprema adoratio latriæ à fortiori debetur. Sicut & amor rõne suæ infinitȩ bonitatis in se. De secundo similiter probatur, quia si domino à suis seruis, & superiori ab inferioribus, & parẽtib. à filijs, ratione dominij, & doni naturalis, & principij debetur honor, cultus, & sua adoratio: ergo à fortiori supremo domino creatori & gubernatori, vbi eadem ratio in supremo gradu reperitur, sua debetur latriæ adoratio. De tertio idẽ patet, quia non minus, sed maius donum, aut bonum est, supernaturale esse & æternũ quod ratione redemptionis nobis communicatur, quàm naturale quod ratione creationis; ergo à fortiori redemptori ratione huius supremæ excellentiȩ, atque principij totius boni supernaturalis sua adoratio latriæ debetur.

Cum quo stat ꝙ ratione alicuius harũ triũ excellẽtiarũ aliquis modus adorationis latriæ, vel cultus sub eadẽ specie latriȩ debeatur vni, qui non debetur alteri, in quo rõ illius excellẽtiæ non est. Sufficit enim ad speciẽ latriȩ quod ratione supremȩ excllẽtiæ huius vel illius, hoc vel illo modo, hic vel illic cultus Deo exhibeatur. Nam à ratione formali nõ à materiali sumitur species adorationis. Hyperdulia autem ratione singularis quamuis non supremæ excellentiæ debetur alicui, vt proxime dictum est.

Cum ergo nunc in Deo hȩc triplex ratio simul sit: vtiq; eadem triplici ratione, seu titulo summa latriȩ adoratio, sicut & amor super omnia rõne ipsius triplicis bonitatis Deo debetur. Ideo & Matth. 4. dicitur Dñm Deũ tuum adorabis. Et ecclesia in inuitatorio Epiphaniȩ solennius solito canit, Venite adoremus eum, quia ipse est dñs Deus noster. Deus dr̃ quo ad primam, dominus quo ad secũdam, noster quo ad tertiam rationem seu titulum adorationis. quib. & sua dona, videlicet thus Deo, aurũ domino regi seculorum, mirrha redemptori perfecto à culpa & pȩna respondẽt. Et dũ Luc. 10. c. dicitur diliges dominum Deum tuum: eędem tres rationes bonitatis Dei, & amoris correspõdentis super omnia significantur. Reliqua videantur in canone Gabrielis lect. 49. & 50. vbi plene hæc omnia tractat, & in fine tertij pũcti sequentis videatur argumentum ex B. Tho.

Insuper nota, ꝙ summa adoratio honoris, & reuerentiæ debetur Deo quatenus Deus in se summum bonum est, summa aũt adoratio seruitutis, & obedientiæ debetur eidẽ quatenus summȩ dominus, & bonus nobis est creator, redemptor, & glorificator. ideo quo ad primũ dicitur, Dominum Deum tuum adorabis: & quo ad secundum, Et illi soli serules. quia idem supremus dominus, & Deus est.

Dubium tertium, Vtrum & quomodo alij à Deo sint adorandi: & præcipue sanctissima humanitas Christi. *Dubium 3.*

Respondeo per quatuor puncta. primum, ꝙ viuẽtes alij à Deo sint honorãdi nõ dubitatur, vt psal. mihi aũt nimis honorati sunt amici tui Deus. Itẽ 1. Pet. 2. regẽ honorificate. & Pau. ad Rom. 13. cui honorẽ honorẽ. & ad Eph. 6. honorã patrẽ tuum. Et Chrysost. super 1. Timo. hortatur fideles honorare sanctos. & ratio est quia honor est premiũ virtutis, & signũ excellentiȩ alicuius: sed alij sunt alijs meliores, & excellentiores. ergo prȩ alijs honorãdi, & honorabiles sunt. Et ſm Tho. 2. 2. q. 102. sunt de hoc virtutes distinctæ, vel continẽtur sub dulia generaliter accepta, vt supra dubio primo dictum est. *Primum punctum.*

Secundum punctum est de sanctis qui sunt in cęlo gloriosi, ꝙ sint honorandi, & dulia adorandi, & orandi à catholicis nõ dubitatur, & hȩreticũ esset oppositum tenere. quod patet ex vsu ecclesiȩ, & cõi doctrina eius, atq; doctorũ, vt de hoc latius Carpẽ. contra Erasmũ de Hierarchia ecclesiastica, & Aug. lib. 2. contra Maximũ prope fi. & de vera religione. & Damascenus in 3. sent. c. 7. & Beda, & Rabba. lib. 3. super Gene. 23. & Echius in suo enchiridio. tit. de veneratione sanctorum breuiter tangit, & noster Dorantius de locis catholicis lib. 3. c. 13. vsque 24. & Tho. Vualdensis. de sacramentalib. ti. 12. vsq; tit. 16. & ꝑcipue tit. 14. c. 130. latius agũt. *Secundum punctum.*

Tertium punctum est de Angelis sanctis ꝙ sint ẽt venerandi dulia probetur ex sacris scripturis, vbi id sæpe habetur: & communiter sic tenet, & celebrat ecclesia. Si contra hoc arguatur quòd Apoc. 19. & 22. Angelus prohibuit Ioannẽ procidentem volentem illum adorare. Nam non videtur quòd Apostolus plenus spiritu sancto voluerit idolatrare, illum latria soli Deo debita adorando: neque quòd ignorauerit illum Angelum, & non Deum esse. ergo adorationem duliæ prohibuit. *Tertium punctum.*

Respon.

Respon. ꝙ Apostolus volebat illum Angelũ latria, nõ absolute, sed analogice, & in ordine ad Deũ adorare, vti inferius de imaginib. dub. 4. cõiter dicitur à doctorib. Putabat. n. ꝙ sicut angeli non vt meri nuncij Dei, sed vt legati nomine, & auctoritate Dei aliquid facturi quondã apparere sæpe solebant: & ita loquebantur vt Deus, dicentes se dñm Deũ esse: ac proinde vt Deus analogica latria adorabantur, vt cõstat Gen. 18. & ibi gl. Et Exod. 3. & 4. & 19. & 23. c. ſm doctores ibidem, & alibi sæpius. Sic inquã putabat Ioannes, tunc Angelum noĩe & auctoritate Dei apparere: iõ vt diximus analogica latria adorare volebat. Sed angelus illum edocuit, ꝙ iã post Deũ hoĩem factum non hac auctoritate, & noĩe Dei apparent: nec vt tales, vt olim latria, sed vt meri nuncij Dei ſm suũ angelicum officium apparent, & dulia adorandi sunt: potest ẽt dici cũ Marsilio in 3. q. 8. art. 2. Et Horãtio in locis catholicis li. 3. c. 15. & multis alijs, ꝙ dulia voluit illũ Ioãnes adorare: sed ab ipso angelo curialiter prohibitus est, vt in hoc significaret, quo ad officium, vel dignitatẽ apostolicã Ioannẽ parẽ esse, vel ẽt præstare angelis, quia apostoli sunt ab ipso Christo missi, & instituti doctores, & pastores, & prælati ecclesię: per quorum doctrinã reuelatam à Deo ẽt angeli multa didicerunt, vt habetur Ephes. 3. vt innotescat principatib. in cęlestib. &c. Et hoc significatur Apoc. 19. vbi dr. Conseruus. n. tuus sum & fratrũ tuorũ, i. apostolorũ &c. q. d. iã oẽs habemus idẽ officiũ: & vos apostoli maiorẽ quodãmodo dignitatẽ apostolicã habetis.

Quartum punctum. Quartũ pũctum est de humanitate Christi, de qua Gabriel in canone lect. 50. & in 3. dist. 9. tres refert opiniones, sed tãdẽ ipse suã quartã ponit, per quã oẽs illas conciliat in veritate, cui si paucula superaddantur standum censeo.

Dico igitur primo, ꝙ humanitas Christi in se considerata cũ suis donis non vnita verbo diuino, esset adoranda nõ latria, sed dulia maiori & summa, quæ dr hyperdulia, quia est creatura perfectissima oẽs excellẽs: non tñ extra, aut supra genus creaturæ, & in hoc oẽs cõueniũt.

Secũdo dico, ꝙ humanitas Christi, vt naturę diuinæ personaliter in Christo vnita, vel si adoretur simul cũ verbo in abstracto, adoranda est latria, non quidẽ proprie, sed large, & analogice sumpta, vel vt alij dicunt non p se, sed per aliud, siue per accidens. Quòd nõ adoretur latria proprie, & per se, patet, quia talis latria soli Deo debetur rõne suæ supremæ excellẽtiæ diuinæ: q̃ in ipsa natura humana nõ est, ex quo ipsa non est Deus in abstracto. neq; per illã vnionẽ ad verbum exit terminos excellẽtissimæ creaturæ, neq; quo ad substãtialia mutatur. ꝙ aũt latria large sumpta, & per aliud adoretur, inde patet, quia talis latria est quæ debẽt summe, & singulariter verbo, aut diuinitati cõiunctis, & rõne ipsius diuinitatis coniunctæ. Etsi hoc modo intellexit Durandus dicẽs, ꝙ humanitas Christi adoratur latria per accidens, bene dixit. Et nota ꝙ hoc modo adoramus humanitatem Christi latria, eadẽ ratione adorat humanitatem simul, & diuinitatẽ: sed diuinitas est ratio formalis, quare humanitas terminat talẽ adorationem latriæ. quo fit vt eadem adoratione qua adoratur humanitas, tunc ẽt diuinitas adoretur: sed non econuerso qua adoratione diuinitas eadẽ humanitas adoratur. quia humanitas analogice, & per aliud, diuinitas autẽ proprie, & per se latria adoratur, vt inferius dub. 4. de imaginib. & imaginatis latius habeẽ.

Tertio dico, ꝙ humanitas Christi in cõcreto latria proprie sumpta adoranda est, quia homo Christus hac latria propriẽ adoratur, sicut & Deus; & verbum per cõicationem idiomatum. Non ꝙ humanitas sit terminus aut ratio huius adorationis, sed ipsa persona diuina in vtraque natura subsistens. & hoc modo humanitas in concreto, i. homo Christus nõ per accidens, sed per se, & proprie, vt diximus, latria adoratur, quod est contra Durandũ, si ipse intellexit ꝙ hoc modo sumpta humanitas in concreto per accidens adoratur. & hoc etiam modo est verũ quod communiter dicitur, ꝙ dum persona adoratur, adorantur & omnia quę sunt in ea; s. per se, & proprie, in cõcreto: aliàs autem per aliud, vel per accidens, vti superius dictum est.

Quarto dico, ꝙ melius est non distinguere humanitatem à verbo in adoratione, quia cum possumus adorare regem cum sua veste, nõ decet solã vestem honorare. Tum ẽt quia daretur ansa hæreticis ad dicendum Christũ esse purã creaturam. Ideo sicut absolute non dr Christus orare ꝑ nobis: ita nec humanitas sola, vt creatura absolute à nobis adorãda est. Et ita in sexta synodo generali diffinitum est. Vnde & Caietanus 3. par. q. 25. art. 3. admonet ꝙ ecclesia vult ne in exteriore adoratione humanitatem Christi à verbo diuidamus. Quod ẽt iterũ probatur, quia sumpturi eucharistiã absolute dicimus. Dñe non sum dignus, &c. Ad idem est Augustinus, Ambrosius, Damascenus, & cõiter doctores, quos ẽt refert Gabriel in cano. lect. 50. vbi de omnib. supradictis abunde ptractat. Sed & Caieta. vbi supra dicit quòd ecclesia non reprobat debitã adorationem humanitatis Christi à verbo distincte interius in mente factam: sed solum prohibet ne exterius distinguatur.

Si contra prædicta in tertio dicto arguatur, ꝙ Christo rõne humanitatis debetur hyperdulia: ergo Christus vt hõ, vel Christ⁹ hõ est in cõcreto est hyperdulia & non latria adorandus. Probatur antecedẽs per D. Tho. 3. par. q. 25. art. 2. dicentem ꝙ supposito Christi debetur latria

 ratione

ratione deitatis, & hyperdulia rõne humanitatis, & dulia propter dominium creaturam.

Respondeo negando consequentiam: quia in antecedente loquitur de ratione formali adorationis B. Tho. vt vbi supra declarat, in consequẽti autem de termino illius: & ita fit æquiuocatio à ratione formali ad terminum adorationis, ad aliud ꝙ dulia debetur Christo propter dominium creaturarum, dico ibi dulia non accipitur, vt est species, sed genus commune ad omnes species adorationis, & est idẽ quod adoratio: sicut dispositio aliquando accipitur, vt est genus ad dispositionẽ & habitũ.

Dubium 4. Dubium quartum est de imaginum adoratione, in quo sunt duo articuli. Primus continet ea quæ certa sunt inter catholicos: & quę sunt dubia inter eos explicantur, in quibus sunt opiniones. In secundo autem articulo disputantur ea quæ dubia sunt, maxime quo ad modum imagines adorandi.

Artic. 1. Igitur quo ad primũ articulum, dico in hac materia nouẽ propositiones inter catholicos esse certas: sex aũt dubia & opinabilia haberi.

Prima propositio. Primum igitur certissimũ est, ꝙ vsus imaginum sanctorũ est licitus & vtilis, quod probatur ſm Echium vbi supra, quia admonent doctos, docent rudes, & ex eis oẽs eleuantur, & afficiuntur ad imaginata. Item antiqui ideo erigebant suorũ imagines, ne eorum memoria aboleret: & in eis benemeriti colerẽtur. Nec in hoc populis datur occasio idolatrandi, si rudes admoneantur ꝙ potius imaginata in ipsis adorantur id qđ ne rudissimus quidẽ ignorat. adde ꝙ ecclesia eas sępius approbauit in septima synodo generali Nicena; & in sexta synodo generali Cõstantinopolitana, & in trib. concilijs lateranen. sub Greg. 2. & 3. & Stephano, & habetur in c. venerabiles, & c. perlatum dist. 3. Et Eusebius lib. 7. Historię ecclesiasticę c. 44. & historia tripartita c. 41. & Damascenus referunt miraculum cuiusdã imaginis Christi qui etiam ad Abagarũ regem suam misit imaginẽ. de hoc ẽt agit August. epistola 103. & de Ciuitate Dei li. 22. c. 8. & contra Faustum lib. 20. c. 21. & Basilius epistola ad Iulianum. Quare hæreticum est imagines reprobare, vti de hoc ẽt Echius, Catharinus, & Castro de hæresibus ex Tho. Vvalden. de sacramenta lib. c. 150. & Soto de iustitia & iure lib. 3. q. 4. art. 2. latius agunt.

Propositio secunda. Propositio secunda. Certum est quòd imagines reuerenter tractandæ, & interius, & exterius colendæ sunt. Nam aliàs superfluus esset earum vsus, quia & irreuerenter eas tractare cedit in iniuriam eius quem repræsentant. c. perlatum. & c. venerabiles, de consecr. dist. 3.

Propositio tertia. Propositio tertia. Certum est ꝙ imagines nõ sunt ita colendæ, vt recognoscamus illas esse summum bonum nostrũ: aut aliquid diuinum in se realiter cõtinere: aut quòd in ipsis totam fidẽ spemq; reponamus, sed in repræsentatis per eas, secũdum c. venerabiles. vbi supra alioqui ad gentilium errorem id spectaret. Neque credimus quod illa imago talisque similitudo nos redemit siue creauit: sed quòd Christus per illam repræsentatus id fecit.

Propositio quarta. Propositio quarta. Certũ est ꝙ imagines, vt sunt res visibiles, & materiales figurę siue delineationes non sunt adorandæ: sed solum vt sunt imagines repræsentatiuæ eorum qui merentur adorari: ita ꝙ tota rõ quare adorantur est repræsentatũ p eas. quia nulla res ṗter creaturã rõnalem ab homine pp seipsam digna est adorari. quia homo præstat oib. alijs, vt probat B. Tho. 3. par. q. 25. art. 3. Nã & in imagine nulla est excellentia, vt res est: sicut nec in litteris regis, vel sponsi, quæ tñ capiti subditorum, & in sinu sponsę ratione tantũ mittẽtis, & repręsentati honorifice imponuntur, & collocãtur.

Propositio quinta. Propositio quinta. Certũ est, ꝙ oẽs qui catholice imagines adorãt magis adorãt repręsentata per eas ꝙ̃ ipsas imagines, modo id fiat per vnicum & eundẽ actũ, vel adorationẽ modo per diuersos actus vel adorationes, de quo inferius in 4. argumẽto latius. & hoc est verũ etiã si tũc qñ illas adorant non sit actualis memoria, vel consideratio eorũ qui per ipsas repręsentãtur. Quod probatur, quia non adorantur imagines pp se, sed pp repræsentatũ per eas, & rõne illius, vt constat ex 3. & 4. propositione ṗcedẽte. Nunc aũt pp vnumquodq; tale, & illud magis: ergo magis adorantur ipsa repræsentata. Itẽ qui vult mediũ pp aliquẽ finẽ ẽtsi non sit actualiter memor illius finis, is dr̃ magis velle ipsum finem ꝙ̃ medium ad illum, vt qui diligit proximũ pp Deũ magis diligit Deũ saltẽ virtualiter. Sic in proposito qui adorat imagines pp sãctos ibi repręsentatos magis illos adorat.

Propositio sexta. Sexta propositio. Certũ est ꝙ licet si vtile; & sanctũ inclinare caput, & genuflectere corã imagine: vtilius & melius est actuali cõsideratione, & affectu interiori trãsire ad repræsentatum per eã, ita ꝙ affectus & intentio ad ipsum repræsentatũ actualiter feratur. Patet qa melior est repræsentatorũ, ꝙ̃ ipsorum imaginũ adoratio; & quia vsus imaginũ ideo est bonus, vt videlicet p eas mentẽ ad Deũ eleuemus per rememorationẽ, & voluntatis affectum. Nam imagini vt ab ipso imaginato distinguitur certe nõ debemus cũ affectũ, & cultũ interiorẽ, vt recognoscamus in ea esse talẽ excellentiam, puta esse redẽptorem filiũ Dei, & hmõi, vt supra in 3. propositione dictũ est. ergo neq; rõne harũ excellentiarum quæ in eis non sunt, illas adorare debemus, sed solũ rõne repræsentati: cui illæ excellentiæ vere conueniunt. quapropter vtilius magis, & principaliter ad ipsum repræ-

repræsentatum adorandum mente, & affectu actualiter, vel virtualiter, vt diximus transire debemus. Sed vtrum necessaria sit actualis aut sufficiat virtualis hæc recogitatio, & effectus, de hoc sunt opiniones inferius art.2. pertractãdę. Et opinio communis tenet ꝙ sufficit virtualis, vt in 6. argumento ibidem habetur.

Proposit. 7. Propositio septima. Certum est ꝙ de facto possumus eadem adoratione interiore, & exteriore adorare simul imaginem, & repręsentatũ per eã. Quod inde constat, quia possumus multa simul adorare etiamsi nullum ordinem habeant inter se. Nam possum ad tres imagines inclinare caput: ergo ad imaginem simul & repræsentatũ per eam. Itẽ quia nos prostramus ad imaginem, ergo signum est quòd etiam tũc repræsentatum per eam adoramus. Sed vtrum id liceat facere per eundem aut per diuersos actus adorationis, in hoc sunt opiniones, vt infra tertio & quarto argumẽto latius habetur.

Proposit. 8. Octaua propositio. Certum est ꝙ non omnes imagines sunt æqualiter adorãdę, sed proportionaliter, sicut repræsentata per illas.

Similiter certum est apud catholicos quòd si ad præsentiam alicuius imaginis Deus faceret grande aliquod miraculum, aut soleat miracula facere, vel fideliũ preces exaudire: tunc illa imago in maiori veneratione habenda est.

Probatur primũ, quia non est æqualis iniuria omnium imaginũ, puta Christi, & alterius sancti: ergo nec æqualis adoratio esse debet. quia contrariorum eadem est disciplina. & antecedens patet, quia non est æqualis iniuria cõburentis imaginem Christi, & alterius sancti. Tum etiã secundo, quia repræsentata non sunt æqualis excellentiæ, nec aqualiter adoranda: ergo nec ipsorum imagines, quæ non nisi rõne repræsentatorum adorantur. Tum denique tertio, quia imagines gentilium non ęqualiter venerabantur ab eis: sed eo magis hæc quàm illa, quo & homo, vel Deus per eam repręsentatus magis de republica benemeritus erat.

Secundum autem probatur, quia ibi Deus maiorem excellentiam, aut beneficiũ exhibet quàm alibi: ergo ibi maior illi debetur adoratio seu veneratio intra suã speciem adorationis. Item sicut in vno loco magis quàm in alio Deus aut sanctus adoratur, quia ibi maiora exhibet beneficia: ergo similiter de imaginibus dicendum est. De quo Gabriel in canone lectione quadragesimanona in fine, & lectione 33. latius agit.

Proposit. 9. Propositio nona. Certum est ꝙ imagines nõ sunt adorandæ oratione vocali, nec alloquendæ nisi per tropum seu figuram: sicut ecclesia adorat, & alloquitur crucem, clauos, & lanceam, dicens, O crux aue spes vnica &c. quia inanimata non audiunt nec sentiunt, vt de hoc infra dubio quinto & vltimo latius habetur.

Sunt autem sex dubia, & opinabilia inter catholicos in hac materia. Primum vtrum imagines sint proprie, & vere adorandæ, ita ꝙ adoratio ad ipsas terminetur quamuis ratione repræsentati: an solum ad ipsum repræsentatũ: & imago sit solum obiectum motiuum, vel rememoratiuum adorationis. Nam communiter tenetur quòd etiam sunt obiectum terminatiuum adorationis analogicæ, alij vero tenent quòd non.

Secundum, Vtrum quoties imagines adoramus, adoremus non solum virtualiter, sed etiã formaliter repræsentata per eas.

Tertium, Vtrum sit necessarium semper actu cogitare de re repræsentata per imaginem quando ipsa imago adoratur. Nam communiter dicitur quòd non est necessarium, quamuis sit necessaria relatio saltem virtualis in repræsentatum. Sicut quando pharmacum sumimus non oportet, quòd actualiter cogitemus de sanitate ad quam ordinatur. Aliqui autem tenẽt quòd talis cogitatio actualis necessaria est.

Quartum, Vtrum sit idem adorare imaginem vt imago est: & adorare in imagine ipsum repræsentatum.

Quintum, Vtrum ęquali adoratione adoretur imago, vt imago est, & repręsentatum per eam.

Sextum, Vtrum eadem adoratione, & eodem actu adoretur imago, & ipsum repręsentatum. Nam in his omnib. sunt opiniones, quæ inferius art.2. sequenti disputantur, & in argumentis ibidem explicantur.

Quo ad secundum articulum, quomodo imagines sint adorandæ, sunt tres opinionis. Artic. 2.

Opin. 1. Prima est, ꝙ non sunt proprie, & vere adorãdæ ita ꝙ ipsæ sint terminus adorationis: sed solum sunt obiectum motiuum, vel signum rememoratiuum adorationis, ita ꝙ nihil aliud est imaginem adorare, quàm corã ea ipsum repręsentatum adorare. & ita proprie imago Christi nulla adoratione adoranda est, sed improprie & abusiue dicitur adorari.

Ita quando communiter dicitur ab ecclesia, & doctoribus quòd imagines debẽt venerari: ibi capitur signum pro signato ad hũc sensum, quòd res per imaginem repręsentata ad pŝentiam imaginis adoratur ac si in se pręsens esset. Non autẽ ꝙ ipsa imago adoretur aut vllo modo terminet adorationem. rõnes huius opinionis infra in argumentis contra tertiam opinionem tanguntur, & ibidem soluuntur.

Hanc opinionẽ tenent Durãdus in 3. dist. 9. q.2. Et Holkoth super Sap.13. c.lect. 157. ad quam vr̃ declinare Gerson alphab.17. litera x. & 87.h. & eam tenet atque defendit Picus Mirandulanus in sua apologia. q.3. quãuis ab ali-

quib. dicatur se retractasse. Vbi etiã citat pro eadem opi. Henricum & Ioannẽ de Guarra magistrum Scoti, & Petrum de Aquila, & Mayrones dicentem ꝙ opposita opinio B. Tho. quę & infra patebit cõiter tenetur, est periculosa.

Opin. 2. Opinio secunda, quã clarissimus doctor Medina magister meus in sua lectura quondã tenuit est, ꝙ imago Christi siue quatenus crux siue quatenus eius imago aut rep̄sentatiua, nec ratione sui, nec rep̄sentati est adorãda eadem adoratione, videlicet latriæ, qua & ipsum rep̄sentatũ. Sed solum dulia ratione illius rep̄sentationis imago Christi, & sãctorũ adorãda est.

Prima pars probatur, quia ad latriã requiritur ꝙ de re adoranda prædicentur aliqua prædicata diuina, sed de nulla imagine ẽt vt imago est talia dicuntur, quia ista est falsa, ista imago ista crux, vt imago, vel vt res distincta à suo imaginato est infinita, aut me redemit siue creauit, aut summæ sapiens est. ergo non est latria adoranda quã & ipsum repræsentatũ adoratur. Et hoc est verũ siue illa vox inquantum reduplicatiue, siue expecificatiue capiatur. Sed proprie loquendo in præsentia imaginis non ipsa, sed repręsentatum puta Christus interius, & exterius tali adoratione latrię adorat qa istæ adorationes ab intellectu prouenunt, quo recognoscuntur excellẽtiæ, rõne quarum res vbi tales sunt excellentiæ adorandæ sunt.

Secunda pars huius opinionis, ꝙ imago dulia adoranda est, patet: quia omnib. habentib. aliquã excellentiã debetur aliqua veneratio, vel adoratio infra latriam quę soli Deo debetur. Sed omnis imago & scriptura sancta vt talis habet hanc excellentiam communem ipsis, præ alijs imaginibus, & scripturis prophanis, quæ videlicet habet quãdam habitudinem aut ordinem ad res altissimas, & sanctas quas rep̄sentant. ergo ratione huius communis excellentiæ in ea existentis debetur cuilibet imagini, & scripturæ sanctæ, & ipsi etiam cruci Christi suus cuique respondens affectus, & tale signum, id est exterior veneratio. Cum quo stat ꝙ hæc veneratio exterior fiat maior imagini Christi quàm alijs in signum maioris excellentiæ, & adorationis ipsius repræsentati: sed ipsa imaginum quarumcunque & scripturarũ sanctarum interior adoratio non nisi dulia est.

Argum. 1. Si contra hanc opinionem arguatur, primo, ꝙ dulia solum debetur sanctis propter eorum excellentias. sed de imaginib. ipsorum aut etiã Christi nõ sentimus id quod de ipsis sanctis, ergo nec dulia sunt eorũ aut Christi imagines adorandæ: vel ratione rep̄sentatorũ eadẽ adoratione qua & ipsa rep̄sentata adorandæ sunt.

Respon. Resp. negando maiorem. Nam vt dictum est non solum sanctis, sed alijs quibuscunque reb. sacris propter excellentiam ordinis ad diuina cõem omnib. eis debetur duliæ adoratiõ. Nam licet vna imago puta Christi maiorẽ excellentiam repræsentati repræsentet, quàm imago alicuius sancti: non ideo formaliter habet maiorem excellentiam quàm sit prædicta habitudo repræsentationis: quæ ipsi & omnib. sacris imaginibus, & scripturis communis est.

Si secundo arguatur, quòd imago cõtinet ipsum imaginatum continentia repræsentatiua, sed imaginato debetur talis adoratio, ergo & eius imagini. Argum. 2.

Respondeo negando consequentiam, quia propter hanc excellentiã repręsentationis aut ordinis ad sacra solum debetur imaginibus, & alijs sacris duliæ adoratio, vel veneratio, magis aut minus intra speciem duliæ, vt dictũ est. Respon.

Si tertio arguatur, ꝙ auctoritates sanctorũ, & ecclesiæ dicunt, quòd eadem adoratione imago & imaginatum adoratur. Argum. 3.

Respondeo, quòd debent intelligi ꝙ sic debent adorari non quidem in se, nec vt repręsentant: sed quia sic debemus adorare rem repræsentatam in illis. & ita ibi accipitur signũ pro signato. Vel alio modo dico sicut de humanitate Christi superius dubio tertio dictum est. ꝙ in concreto latria adoranda est, sic ꝙ talis adoratio non ad humanitatem, sed ad verbum tendat vel terminetur, cui ipsa humanitas vnita est. Ita & imago eadem adoratione qua & rep̄sentatum adoranda est, sic ꝙ talis adoratio non ad imaginem, sed ad repræsentatum ibidẽ repræsentatiue existens terminetur, de quo illas credimus excellentias, vti superius dictum est. & idem de reliquijs sanctorum quod & de imagibus iudicium sit. Respon.

Reprobatio huius, & præcedẽtis opinionis ex fundamentis tertiæ sequentis patebit.

Tertia opinio communis, in qua standũ est, tenet ꝙ imagines proprie & vere sunt adorandæ, ita ꝙ adoratio ad eas terminetur. & eadem adoratione quã & ipsa repræsentata: quamuis nõ absolute, sed analogice, vel in ordine ad ea, & ratione ipsorum adorentur. Opi. 3. cõis.

Ad declarationem & probationem huius opinionis præsupponãtur ea quæ superius in 1. dub. notabili. 4. de duplici adoratione absoluta & analogica, & de duplici obiecto, s. materiali, & formali. & de obiecto motiuo tantum, terminatiuo tantum, motiuo simul & terminatiuo adorationis dicta sunt.

His ita suppositis iã prima pars opinionis, ꝙ scilicet imagines vere & proprie adorãdæ sunt quincupliciter probatur. primo ex cõcilijs supra allegatis in 1. art. propositione prima dicẽtib. absolute ꝙ sunt adorãdæ. Nunc aũt impiũ videtur asserere in re tam graui in qua hęreses erant ea impropriе loqui decernẽdo, vbi ex tali modo loquẽdi periculum erat erroris. ergo.

Item

Item secundo si ore dicimus simpliciter ꝙ Christus est homo: certe ipse vere & proprie est homo. ita si imagines sunt adorandæ: vtiq; vere & proprie sunt adorandæ. Quia quod im proprie est verum: simpliciter non est verum.

Item tertio, quia sicut proprie fit etiā imaginib. iniuria, & non solum imaginatis, dū ab hæreticis credentib. Christum, sed circa imaginum cultum errantib. comburuntur, & lacerantur. ergo proprie à fidelib. honorātur, quia contrariorum eadem est disciplina.

Itē quarto, quia non sunt contumeliose, vel irreuerenter tractandę: ergo sunt vere adorādæ. patet antecedens: quia etiā in lumine naturali reus censetur qui alicuius imaginē comburit, aut cedit iniuriosę: cū imaginis iniuria in reprçsentatum per eā cedat. Vnde & aliquando Deus vindicauit iniuriam factā imaginibus sacris, vt ex historijs constat sanctorum. Et merito inquisitores hęreticæ prauitatis procedūt cōtra eos qui contumeliose tractāt imagines, tanquam contra reos læsæ diuinæ maiestatis.

Item quinto, quia non solū antiqui gentiles sed & fideles adorabant, & nunc adorāt, & reuerentur non solum repſentata corā suis imaginib. etiam prophanis, sed etiam ipsas imagines propter ipsa. Ideo nanque vsus imaginum ab omnibus, ēt gentilib. inuentus est: vt in eis de repub. benemeriti, & excellētes viri qui iā è vita decesserunt, vel absentes honorarentur in illa reuerentia, & honore suis imaginib. impenso. Item sicut aliquis non solum diligit, & veneratur regē sponsum, & amicum seu patrē suum, sed etiam ea quæ illius sunt, & ad illum attinent pp ipsum, vtpote fratrem, litteras, & annulum eius: idq; fieri potest vnico eodem actu, numero, vel specie, vtriusque, s. medij pp finem, & ipsius finis. Sicut etiā eodem actu numero, vel specie veneramur prætorem pp regē, simul & ipsum regem in eo, & non solū regem coram aut in illo prætore: quē si nō esset eius prætor certe illa veneratione non adoraremus. ita ergo similiter nō solū Christū corā imagine, sed ipsam quoque imaginem eius pp ipsum aut ratione illius, vel eadem, vel alia specie latriæ, siue per vnū, siue per diuersos actus vtriusque, de quib. inferius in quarto argumēto plenius habetur, adoramus. Alioqui, vt hęretici quidam dicunt, quod absit, nulla adoratione imago Christi esset adoranda, nisi solū venerabiliter tractāda propter repræsentatū: sicut scripturæ, vasa, & ornamenta sacra: quæ neq; dicūtur, neque debent vllo modo adorari, sed solū tractari reuerenter, vel honorari, vti ex dictis superius dubio primo pōt facile constare.

Igitur oppositū cū prima opinione sentientes vtique videtur in modo loquendi parum distare ab hæreticis, quāuis in re ipsa valde differant ab eis: quia non dicunt imagines esse frangendæ nec irreuerēter, sed honorifice potius tractandas esse, & ita patet prima pars.

Secunda pars opinionis, ꝙ scilicet eadē adoratione quāuis analogice, vel respectiue sumpta sint imagines adorandæ qua & ipsa repręsentata, probatur sexcupliciter. Primo quia adoratio imaginis Christi, vt eius imago est, est ipsius imaginis adoratio pp Christum, & rōne eius: ergo adoratio Christi est. hæc autē est latria: ergo & imaginis eius. probatur antecedens, & prima consequentia, nā cetera patent. Quia motus in imaginem, vt est imago, est idē cum motu in rem repræsentatam per eā. Nam vbi vnum pp alterum ibi tantum vnum est: & vbi est eadem ratio formalis adorationis ibi est eadem adoratio numero, vel specie. ergo adoratio quæ fit imagini Christi pp ipsum & rōne eius est eadem numero vel specie adoratio Christi, vel fit ipsi Christo in eius imagine repſentato: quāuis aliter in se videlicet realiter tantum, aliter in sua imagine videlicet repræsentatiue solum Christus sit. Quo fit, vt Christi imaginem adorare nihil aliud sit, q̄ in illa Christum ibidem, vel per eam repræsentatum adorare. Nam ideo apud antiquos fuit vsus imaginum, vt in earum honore ipsi repræsentati honorarētur, vti superius probatum est. Vnde & noīs eorū imagines quoq; appellanť dū cōiter dicimus ille ē Cæsar, ille Hector, vel Achilles, ille rex, ille Christus, hic Petrus, ille Paulus ē.

Sed pro maiori horū, atq; sequētiū declaratione notetur primo ſm Caietanū, vbi infra ex B. Tho. ꝙ imago dupliciter consideratť vno mō vt res, alio mō, vt imago est. Imago vt res cōphendit non solū materiā, puta, ligneā ferreā, sed ēt formā, seu figurā, aut delineationes imaginis, aut materiā taliter figuratā siue depictā. Imago aūt vt imago, vltra hęc cōprehendit relationē, vel ordinē eius ad eum qui per ipsam repſentatur. Et est differentia inter duo hæc; nā motus intellectus, & volūtatis in imaginē, vt res est, sistit in ipsa imagine cōsiderādo solū eius pulchritudinē subtilitatemq; picturę, vel quā ad proprium, vt aiunt, facta est, & hmōi: & vlterius ad ipsum repræsentatum non progreditur. Et tunc imago dr̄ solum exercere actum rei q̄n prædicto modo consideratur, & hoc modo nullatenus adoranda est. Motus aūt in ipsā, vt imago est non sistit ibi, sed ad ipsum progreditur repræsentatū. & tunc ipsa dicitur actum imaginis exercere quando consideratur in ordine ad repræsentatū in eā, & ad excellētiā illius. Et hoc modo imago, vt imago vere adoratur, & terminat talē motum, & adorationē: sed non principaliter neq; finaliter, aut vltimate, nisi in ordine ad id quod in ea repræsentatur, & ratione eius, quod alij dicunt analogice.

Secũdo nota, quòd aliud est ratio, vel causa adorationis imaginis Christi, aliud conditio eius. Nã ratio vel causa illius adorationis est ipse Christus absolute: conditio autẽ est modus quo Christus est in sua imagine, s. habens esse repręsentatum ibidem. Nã illo modo, seu conditione ibi Christus, vt representatus existens est ratio mouens ad tunc adorandum, & terminat adorationem ipsius Christi in sua imagine representati, vel adorationem ipsius imaginis in ordine ad ipsum. Sine qua conditione vel modo, nec ipsa imago exerceret actum imaginis: neque tunc Christus à nobis illo modo consideraretur nec moneret nos ad adorandũ, nec adoraretur, nisi ibi esset nobis in sua imagine repræsentatus. Itaq; imago, vt repræsentatiua Christi est cõditio, vel potius in imagine est cõditio, qua ipse Christus in ea principaliter adoratur: Christus autem est ratio formalis qua ipsa imago eadem adoratione quamuis analogice, vel respectiue similiter adoratur. Et ita nõ est concedendũ simpliciter ꝙ creatura adoratione latria adoratur. quamuis bene concedatur, ꝙ talis adoratio analogicæ terminatur ad creaturam puta ad imaginem: & ꝙ illa creatura adoratur, non quidẽ absolute, & principaliter, sed analogice, vel in ordine ad aliud puta ad Christum ibi repsentatũ, & ratione eius: & tunc non creatura, sed creator ibi repsentatus principaliter adoratur. quia talis adoratio non conditioni, sed rõni rei adorãdæ. i. Christo seu creatori in tali cõditione, seu mõ principaliter exhibetur: ipse. n. Christus adoratur repsentatus in imagine, vt in conditione in qua adorat̃.

Et ita patet qũo motus adorationis in imaginem Christi, vt imago est terminatur ad ipsam, sed rõne alterius in ipsa existẽtis. in ipsam quidẽ quia in ipsa est conditio, puta Christus in esse repræsentato, in quo ipse Christus adoratur in imagine. ratione aũt alterius in ipsa: quia ratio terminãdi est Christus qui est aliud ab ipsa; & constat ꝙ secundum est repręsentatum est in imagine ipsa, vt dictum est. Et quia talis motus in imaginẽ finaliter terminatur in ipsum Christum ideo dr̃ ꝙ idem est, aut numero, aut specie, de quo latius infra in argumẽto tertio & quarto habetur. Nã eadẽ persona repræsentata terminat finaliter motũ, vel in seipsa, vel in sua imagine. Cõditiones enim sicut non variant speciem termini vltimati ita nec speciem motus in ipsum terminum, vel adorationis ipsius. Et ita patet hæc prima ratio.

Secundo probatur eadẽ secunda pars tertię opinionis cõis, qa si est alia adoratio imaginis Christi specie distincta ab adoratione latrię ipsius Christi: q̃ro qualis est. Nam aut est aliqua, vel nulla. non est dicendum ꝙ sit nulla, vt patet ex supradictis in 1. parte huius opinionis, & in articulo pręcedente. Quod si est aliquã adoratio imaginis Christi: tunc si est eadem cũ adoratione ipsius Christi repręsentati: habetur intentũ. Si est alia minor: quæro q̃, & quere illi exhibetur. Et cum dici non possit nisi ꝙ quia talis imago puta Christi est iõ adoratur: ergo non nisi ipsius Christi adoratione. Quia si non: certe non est cur alterius sancti, vel alia adoratione illa adoretur. Quod ẽt inde patet: qa cũ inter adorationẽ imaginis Christi, & imaginis alterius sãcti aliqua inęqualitas sit. ergo illa erit adoratio maior puta latrię: hęc aũt minor, videlicet dulię, aut hypdulię duntaxat.

Tertio probatur idẽ; quia ad eãdem virtutẽ pertinet adorare Christũ in se, & eius imaginẽ. Sed adorare Christum in se pertinet ad latriã: ergo & adorare eius imaginẽ. antecedens probatur. quia non ponimus plures virtutes latriæ specie distinctas: & quia ad eandem virtutẽ pertinet colere regem, & eius imaginem: & sanctos, & imagines eorum. & cum non sint æquales adorationes eorum, & Christi. ergo.

Quarto ad idem, quia blasphemia, vel cõtumelia illata imagini Christi spectat ad idẽ vitiũ ad quod illata contra ipsum Christũ: quãuis non sit æqua grauitas vtriusque. ergo adoratio imaginis Christi spectat ad eandem virtutem latriæ, ad quã adoratio ipsius Christi: quãuis non sit æqualis excellentiæ. quia oppositorum eadem est disciplina. & sicut propositũ in proposito ita & oppositum in opposito est.

Quinto ad idem, quia amare Deũ, & amare proximũ propter Deũ spectat ad eandẽ virtutẽ charitatis, quæ ad vtranque inclinat secundum omnes doctores: & similiter corpus, & animam meam & proximi: quamuis nõ eodem gradu, & ordine diligenda sint: ergo eadẽ ratione idem de adoratione Christi, & imagini. eius, & de qualibet imagine & eius imaginato dicendum est, ꝙ videlicet ad eãdem virtutem latriæ, aut duliæ, aut hyperduliæ proprie, vel analogice pertinet vtriusque adoratio.

Sexto ad idem, & præcipue ꝙ talis imaginũ adoratio sit nõ quidem proprie, vel absolute, sed analogice eiusdem speciei cuius est imaginati adoratio, probatur. quia siue vno, siue plurib. actib. adoremus imaginẽ, & repręsentatũ, non est æqualis vtriusque adoratio, vt constat ex pręcedẽte art. 1. propositio 5. Et quia nõ est æqualis adoratio prætoris propter regem & ipsius regis. Nã maior adoratio interior & exterior exhiberetur ipsi regi quã eius ptori, & maior Christo pręsenti ꝙ eius imagini. ergo licet sint eiusdẽ speciei: tamen adhuc est differentia; quia illa quæ Christo repręsentato per imaginem exhibetur est propria & absoluta: q̃ autẽ eius imagini non nisi analogica, & respectiua in ordine ad repręsentatum adoratio est.

Hæc

Hæc opinio tertia sic declarata, est B. Tho. 3.p.q.25.art.3.& ibi Caiet. & communiter tenetur à doctoribus,& eam tenet Thomas Vvalden. lib. de sacramentalibus tit.17. c.156.&c. ex Origene homilia prima super Gene.& Augu.lib.2.ad Simplicianum prope finem,& lib. 20.contra Faustum.Et Damasc.lib.4. sententiarum.c.8.& Gabriel in cano.lect.49.per supradictam distinctionem adorationis proprie seu absolute, & analogice vel respectiue conatur omnes prædictas opiniones ad concordiam reducere;putatque quæstionem hanc seu controuersiam esse de nomine: cum tamen potius sit de re,quamuis forte etiam in æquiuoco aliqua ex parte laboretur.

Argum. 1. Contra supra dictam tertiam opinionem arguitur octupliciter.primo,quia nulla creatura adorāda est?Sed imago vt imago est pura creatura: ergo nec latria: nec etiam dulia, vtpote inferior homine adoranda est. antecedens patet:quia vt imago est similitudo repræsentatiua Christi qui est realiter distinctus ab ea.

Respon. Resp.concesso antecedente negatur absolute consequentia, quia licet non sit concedendum absolute quòd creatura adoratur latria scilicet licet ratione sua:at vero absolute conceditur quòd imago, vt imago adoratur: quia ibi includitur ratio formalis adorationis:quòd scilicet non ratione sui sed repræsentati vel analogice adoratur.

Quòd si replicetur quòd si imago Christi vt eius imago latria adoratur, sed hæc absolute est creatura: ergo creatura absolute latria adoratur. Negatur consequentia,quia variatur appellatio. Nam vt diximus imago vt imago includit rationem formalē adorationis, & quòd respectiue adoratur:hoc autem creatura in cōsequente non importat: & ita ibi adoratio cadit supra materiale, nisi explicetur dicēdo ꝙ creatura ratione repræsentati Christi, vel potius ipse Christus ibi repræsentatus latria adoratur: & ita erit repugnantia in adiecto quòd absolute adoretur.

Et ad probationem supra positam illius antecedentis quòd. s. imago realiter distinguitur à repræsentato, dico id solum esse verum quo ad materiale: & conditionem repræsentati,nō autem quo ad rationem formalem terminandi motum adorationis. Nam eadem est ratio formalis licet non eadem conditio terminandi motum adorationis ipsius imaginis & Christi repræsentati in ea,vt supra dictum est.

Argum. 2. Secundo arguitur ad idem, quia cōditio imaginis,vel rei quæ adoratur non est terminus ipsius adorationis,sed imago Christi est conditio Christi qui sic in sua imagine adoratur, vt hæc omnia patent ex prima probatione tertiæ opinionis communis, contra quam hic arguitur. ergo imago Christi non est terminus adorationis latriæ, nec illa adoratione adoratur.

Respon. Resp. quòd maior solum est vera de termino principali seu finali adorationis,non de minus principali vel non vltimato. Ad minorem etiam dico ꝙ potius dicitur ꝙ in imagine est conditio quàm quòd ipsa sit conditio rei quæ finaliter adoratur, & ita negatur consequentia. Nam imago ita est conditio vel in ea est cōditio quòd etiam ipsa imago est terminus licet non vltimatus nec principalis adorationis.

Si replicetur quòd imago vt imago est similitudo repræsentatiua rei adorandæ, sed vt similitudo repræsentatiua est solum obiectum motiuum, & non terminatiuum adorationis, quia vt talis solum ducit nos in memoriam rei adorandæ & est signum rememoratiuum eius: ergo illa non adoratur.

Resp. negando minorem, & eius probationem; quia sic mouet in ordine ad repræsentatum in ea,quòd etiam terminat actum intellectus, & voluntatis, licet non principaliter nec vltimate, sed in ordine ad ipsum repræsentatū in ea,vti superius in prima probatione secūdæ partis. tertiæ opinionis dictum est.

Argum. 3. Tertio arguitur ad idem,quia si imago eadē adoratione imaginati esset adoranda: maxime quia actus vel motus adorationis in imaginem est idem numero vel specie in genere moris cū actu vel motu in ipsum imaginatum, vt supra probatum est,sed de hoc est falsum: nam tales motus differunt numero & specie. Quod inde patet,quia obiecta differunt specie,puta imago Christi & ipse Christus realiter distinctus, & repræsentatus ab ea:ergo, & ipsi actus vel motus adorationis maxime ex parte voluntatis à qua pendet adoratio quæ virtus moralis est, differunt specie.Quia etiam si per eandem cognitionem cognoscam vtrumq; correlatiuum, imaginem. s. & imaginatum: at possum alterū sine altero velle amare & odire: Sicut & patrē Sortis, & non ipsum Sortem amare & odisse possum.Sic in proposito fit:maxime quia imago non habet excellentias eiusdem rationis cū imaginato:neq;de illa credimus quòd nos creauit atq; redemit, sicut credimus de ipso Christo per eam repræsentato.

Respon. Resp. negando illam minorem argumenti. & ad probationem negatur etiam ꝙ obiecta quo ad formale differant specie: nam licet sint duo obiecta materialia specie differentia imago Christi & ipse Christus:at obiectum formali seu rō formalis adorationis vtriusq; est idem vel eadem. s. ipse Christus qui formaliter, & principaliter seu finaliter in se vel in sua imagine terminat motū illi⁹ adorationis tā ex parte intellectus quàm volūtatis. Quia vbi vnum propter aliud ibi tantū vnum,:& vnitas actuū

speci-

specifica moralis: ex ratione formali nō ex materiali sumitur obiecto.

Replica. 1. Si contra hæc replicetur dupliciter. primo, quòd rationes etiam formales obiectorum imaginis & Christi imaginati differunt specie morali, quia non habent excellentias easdem nec eiusdem rationis: neque sentimus de imagine idem quod de Christo quòd videlicet nos redemit &c. vt dictum est.

Replica 2. Item secundo, quia actus medij differt specie in genere naturæ, & moris ab actu finis vt cōstat quia est alia & alia ratio formalis vtriusque. Sed actus adorationis imaginis est actus medij, & actus adorationis Christi est actus finis: quia imago Christi est medium vt repræsentetur Christus & adoretur: ergo & tales adorationes differunt specie.

Respon. ad primam replicam. Resp. ad primam replicam vt dictum est, ꝙ non est ibi nisi vnica ratio formalis obiectiua adorationis, neq; est nisi vnica excellentia obiecti formalis: quāuis sit alia & alia rō, & bonitas obiecti materialis de qua illa replica procedit.

Resp. ad secundam. Ad secundam Resp. quòd illa maior est vera quando actus medij habet suam distinctam bonitatem vel rōnem formalem ab alio actu finis: aliàs non est vera, quando est vnicus actus vtriusq;. Et quia regulariter ita est quòd sunt distincti actus habent distinctam rationem formalem, ideo & regulariter conceditur, sed negatur consequentia. tum primo, quia in imagine & imaginato est vnica ratio formalis vnius actus adorationis. tum secūdo, quia nec ex parte termini principalis ipsius adorationis est aliquod medium: sed solum secundum diuersam conditionem ipsius termini: nam eadem persona repræsentata puta Christus vel in se vel in sua imagine terminat formaliter motum illius adorationis. Conditiones autem non variant speciem termini, & per consequens nec speciē motus in terminum. Et ita pōt ēt negari illa minor ꝙ imago est medium vt Christus adoretur, dico enim quòd potius est conditio termini, id est, Christi in sua imagine adorandi.

Argum. 4. Ad idem, quarto arguitur, quia vel vnico eodē actu simul imaginem Christi & ipsum Christum ibi repræsentatum: vel duobus actib. eiusdem speciei latriæ altero imaginē, altero Christum adoramus. sed neutro modo licitum est vtrumq; eadem latria adorare. ergo.

Quòd duobus actibus eiusdem speciei nō liceat probatur, quia nō licet latria adorare imaginē Christi ibi sistendo sine relatione ad Christum. quia non est eadem excellentia in imagine & in Christo vt supra dictum est: neq; debemus tantum honorem imagini vt ipsi Christo vt sup. art. 1. propositione. 5. habetur. Cum relatione autem ad Christum si adoretur imago eius: iam non oportet aliam adorationē latriæ ipsi Christo per se exhibere: nam per illam latriæ adorationem ei in sua imagine factā vtiq; satisfacimus.

Quòd autem vnico actu latriæ vtrumq; adorare non liceat probatur. tum primo, quia obiecta non sunt idem, nec plura eiusdem rationis vel speciei vt in argumento tertio præcedente dictum est. tum secundo, quia quādo vno actu licet ferri super aliqua duo distincta, quorum vnum est propter aliud: tunc etiam licitum est super eadē ferri actibus distinctis, vt patet qꝛ si vnico actu licitum est diligere proximū propter Deum, licitum quoq; est diligere proximum per se, & altero actu Deum per se. idem patet de dolore peccatorum propter Deū summe dilectum. idem de actu qui est vsus, & fruitio respectu diuersorum, vt in 1. dist. 1. Gabr. & doctores communiter, & Angest in morali, c. 3. & 9. plenè tractant. Idem patet de assensu conclusionis propter præmissas. Si igitur vnico actu latriæ licet imaginem, & Christum in ea repræsentatum adorare: vtiq; & diuersis actibus latriæ adorare licebit vtrumq; per se, hoc aūt iam est proxime reprobatum: ergo nullo modo licet imaginem Christi latria qua, & ipsum Christum: sed neq; aliam alterius imaginem eadem adoratione quæ & ipsum repræsentatum per eādem rōnem adorare licitū est.

Et confirmatur argumentum, quia etiam si propter imaginatum adoretur imago vel vnico vel diuersis actibus, certe sicut alio honore rex in sua imagine vel prætore, aut regis imago vel prætor propter ipsum regē: & alio maiore rex ipse in se rationabiliter adoratur: immo & si aliter fieret indignum aut iniurium sibi æstimaret, si videlicet eodem honore suus prætor vel imago propter illum sicut ipse adoraretur. ergo ita similiter non est simili adoratione imago qua suum imaginatum, etiam ratione eius & propter ipsum prosequenda. Et consequentia inde patet, quia non minus rationabiliter politia diuina vel ecclesiastica quā humana instituta, & ordinata est.

Resp. in hoc quarto argumento duæ tanguntur difficultates. prima, vtrum vnico actu an diuersis adoretur imago & imaginatum in ea. Secunda, vtrum eadem adoratione eiusdem speciei. Quo ad primam, sunt opiniones, nam quidam dicunt quòd non nisi diuersis actibus tendimus in finem, & medium propter finem. Alij plures communiter tenēt quòd id fieri potest vnico actu & pluribus distinctis vt vbi sup. allegatum est. Gabr. in cano. lect. 49. videtur nunc hanc nunc illam tenere opinionem. Sed certe ad propositum parum refert ꝙ per vnū aut per plures actus fiat imaginis adoratio. Nam quomodocunq; fiant semper est difficultas vtrum sint eiusdē speciei cuius est adoratio repræsentati *Respon.*

tati

tati per eam: & an licite eadem specie adorationis imago & imaginatum adoretur. Nam si dicatur quòd sunt plures actus, iam in argumento, probatur quòd actus quo adoratur imago Christi non est eiusdem speciei cum actu quo ipse Christus adoratur. Si dicatur quòd est vnicus vtriusq; actus iam ibi probatum est inconueniens: vel saltē quòd quatenus tendit in imaginem non est eiusdem speciei moralis puta latriæ, cuius est Christi adoratio vel quatenus p ipsum ipse Christus adoratur.

Ideo ad secundam hanc difficultatem dico argumentum probare quòd alia maior est adoratio imaginati puta Christi in se quā eius imaginis, vt sup. art. 1. proposit. 5. & 6. dictum est; sed nō alterius speciei: sed quòd in eadem specie latrię habet altiorem seu maiorem gradum adorationis latriæ perfecte, & absolute adoratio Christi in se: quàm eius in sua imagine vel quàm eius imaginis, quæ non nisi latria analogice vel respectiue, & non tam perfecta latria est, vti superius in declaratione, & probatione prædictæ tertiæ opinionis cōis latius habetur.

Et per hæc patet Responsio ad argumenta, quia si vnico actu adoratur imago & imaginatū, illa adoratio imaginis est in ordine ad Christum & est latria analogice: respectu aūt ipsius Christi est latria perfecta & absoluta: & ibi est eadem ratio formalis obiectiua, vt in Resp. ad tertium argumentum pręcedens dictum est. neque est necessarium alium actum adorationis Christi in se habere vel replicare ab eo quo in sua imagine adoratur: quamuis si homo vult illum replicare, vtiq; melius ageret ad ipsum repræsentatum perfectiori latria transeundo. Si autem duobus actibus adoratur: similiter dicatur quòd altero actu latriæ analogice adoratur imago in ordine ad repræsentatū. Neq; enim imago nisi in ordine ad repræsentatum adorāda est: altero aūt actu latriæ perfecte & absolute ipse Christus in se adoratur. Et q̄uis proximus aut aliud in se diligibile per se sine vlla ad alterum relatione suo speciali & distincto actu diligi possit, quia in eo distincta rō formalis illius actus dilectionis est: sicut de vsu & fruitione cōiter dicitur. at non ita de imagine sine ordine ad imaginatum dici potest: quia in se sine tali ordine nullam rōnem adorationis hēt nec imago vt imago sed vt res tantum cōsideratur & est. & per hæc ad omnia patet responsio.

Not. Quæstiunc. Et si quæratur Vtrū sit idem imaginē Christi vt eius imaginem, & ipsum Christum in ea, vel coram ea repræsentatum adorare, & intelligo de adoratione ipsius Christi non solum seorsum sed etiam in ipsa imagine vel coram illa considerati & repræsentati, Vtrum sit eadem numero cum adoratione ipsius imaginis, & vtrum sit eadem actio.

Resp. quòd non: Sed sunt distincte actiones, & adorationes eiusdem speciei latriæ; Christi quidem est perfectior & absoluta, imaginis autem imperfectior & analogica, vt superius dictum est. Respon.

Probatur primo, quia non est idem blasphemare in Christum repræsentatum in imagine, & in ipsam ipsius imaginem, vt imaginē eius, vt patet de hæreticis qui cōdemnant imagines Christi & sanctorum in easq; blasphemant: nō tamen in ipsos repræsentatos in illis. Et econuerso blasphemans in Christum non blasphemat nec irrogat iniuriā in eius imaginē, et si coram imagine aut ī ipsa imagine blasphemet in illū sibi repræsentatū: ergo non est idē adorare imaginē & repræsentatū in ea. quia sicut propositum in proposito, ita oppositū in opposito.

Secundo ad idē, quia non est idem adorare humanitatem Christi, & adorare verbum subsistens in eius humanitate; sicut neque blasphemans in verbū in eius humanitatē blasphemat.

Tertio quia eodem modo Christus potest in sua imagine adorari ac si extra eā adoraretur. Sed adorare illum extra eam non est eius imaginem adorare: ergo si sic in imagine adoretur vtique eius imaginem adorare non est.

Rursus quarto, quia adorare Christū in sua sacra scriptura non est adorare scripturam. ergo similiter ipsum in sua imagine adorare non est adorare eius imaginem.

Tandem quinto, quia Christus in sua imagine potest coli adoratione latriæ perfecte & absolute, sed eius imago non sic sed analogice, & in ordine ad ipsum adorari potest, vt ex supra dictis, & sequentibus patet: ergo aliud est Christi imaginem, aliud Christum in ea repræsentatum adorare.

Cum quo stat quòd quando eius imaginem adoramus, ipsum quoque Christum adoramus in ea. Christum namque absolute ratione sui, imaginem vero analogice ratione illius vel vnico vel diuersis actibus eiusdem speciei, vt diximus, adoramus. quo ad hoc videantur argumēta sequentia. Adorare autem Christum coram sua imagine tāquam repræsentatum in ea, est idem quòd illam eius imaginem adorare.

Quinto arguitur ad idem, quia si non est idē adorare Christum in sua imagine repręsentatū & eius imaginem adorare, vt proxime dictum est: ergo eius imaginem adorando ipsum latria non adoramus. vel si sic, ergo vtrumque simul eadē latria perfecta vel imperfecta vnico vel distinctis actibus adoramus. Quod probatur, quia aliās sequeretur quòd ipsum duplici latria adoraremus perfecta quidem in se vel in sua imagine ipsum adorādo, vt proxime in fine rñsionis ad quartū argumētū in illa difficultate dictum est: imperfecta vero qn̄ eius imaginem Argum. 5.

nem adorando ipsum etiam ibidem adoramus. Et inde sequeretur quòd eius imaginem,& ipsum in ea illa imperfecta latria adorando, detraheremus ei aliquid perfectę adorationis ibi Christo debitæ, quam haberet integre si non eius imago,sed ipse tantum coram ea vel extra illam coleretur. Et ex consequenti fit inde ꝙ eius imago ideo adoranda nõ est,sed ipse Christus coram ea duntaxat.

Respon. Resp. negando duas primas consequentias, & ad secundæ probationem vtique conceditur quòd Christus illa duplici latria adorari põt: neq; inde aliquid debitæ adorationis sibi subtrahitur. Alium namq; honorem sibi in se,aliũ minorem in sua imagine vel in suo prætore pp ipsum regem rex vult sibi rationabiliter exhiberi:& similiter Deus vult,vt supra in responsione ad quartum argumentum dictum est. Nihil enim amplius in illa imaginis Christi adoratione illi debemus, nec amplius exigit ipse Deus ibidem.igitur sunt diuersi gradus adorationis in eadem specie latrię duliæ & hyperduliæ proportionabiliter.nec omnes eiusdem speciei adorationis sunt æquales.

Argum. 6. Sexto arguitur,qa si adoratio imaginis Christi esset latria,iõ esset quia terminatur ad Christum, sed non est necessarium ꝙ semper terminetur ad Christum: ergo tunc illa adoratio latria non est.consequentia patet, & maior probatur. primo, quia ex obiecto adorationis sumit speciẽ adoratio,inde enim est alterius speciei latria,& dulia vel hyperdulia.item secundo,quia si adorando imaginem adoramus Christum,ergo illa adoratio principaliter terminatur ad ipsum: nam omnis actio terminatur ad obiectũ in quod finaliter, & formaliter tẽdit.

Minor autem etiã dupliciter probatur. primo, quia quando adorans imaginem Chri non recordatur eius, tunc talis imaginis adoratio non terminatur ad ipsum Christum. Secundo, quia sicut amans honoransque proximum pp Deum,aut pauperi pp Deum benefaciens, nõ terminat illos actus formaliter in ipsum Deũ, neq; Deus est obiectum sed finis illorum:quia non ipsi Deo formaliter sed proximo quamuis pp Deum ea impendit. Neq; illi amor proximi est super omnia nec honor latus soli Deo debitus: neq; sunt eiusdem speciei opera habentia proximum cum operib. habentib. Deũ pro obiecto immediato: quamuis illa pp Deũ finaliter fiant. Alioqui(quod absit)deberet homo semper coram proximo vel paupere genuflectere ipsumque latria adorare propter Deũ sicut, & ipsum Deum, quoties illum honorat aut ei eleemósynam erogat propter Deum.ita ergo similiter de imaginis Christi adoratione pp ipsum dicendum est, videlicet quòd nõ terminatur ad Christum, quódq; est alterius speciei ab ipsius Christi adoratione.

Respon. Respõ. concessa maiore de terminatione ad Christum non solum formaliter sed etiam virtualiter,negatur minor,& ad primam eius probationem dico ꝙ qñ adorans imaginem non recordatur ipsius Christi,tunc talis adoratio terminatur ad Christum nõ formaliter sed virtualiter,quia.s.si recoleret Christum,tunc formaliter ratione eius adoraret imaginem & ad ipsum formaliter illam terminaret adorationẽ.

Et ad secũdam probationem illius minoris, negatur consequentia,quia honor & beneficẽtia proximo impensa pp Deum habet aliam rationem formalem obiectiuam propriam terminantem illos actus in ipsum proximum: à qua specificantur actus illi habentes proximũ pro obiecto immediato quis referantur in Deum. Honor autem imagini impensus propter Christum non hẽt aliam rõnem formalem obiectiuam specificantem actũ illum nisi ipsum Christum ibi repræsentatum.ideo illa adoratio imaginis finaliter, & principaliter terminatur. ad Christum. Vnde qñ dicimus quòd imago Christi adoratur latria propter Christum: ly propter non dicit circunstantiam finis,sed rationẽ formalem obiectiuam vt dictum est hic, & supra & in responsione ad tertium, & quartum argumentum, vt sit sensus quòd imago adoratur & terminat adorationem latriæ non ratione sui sed Christi ibidem repræsentati.

Ex his patet Resp. ad replicam vel argumentum aliud, s.quod in se est illicitum non potest fieri licitum si fiat propter Deum, vt fornicari propter Deum. Sed adoratio latriæ exhibita creaturæ,puta imagini etiam vt imagini distinctæ realiter ab ipso Christo repræsentato est illicita in se; ergo nõ fit licita si fiat pp Chrm. Replica.

Respon. Resp.patet ex dictis, quòd fit æquiuocatio: nam in maiori ly propter dicit circunstantiam finis: & in consequentem rationem formalem obiectiuam actus ipsum rectificantem & specificantem. & ita negatur consequentia, & etiã minor: quia quamuis imago quo ad materiale realiter distinguatur à suo repræsentato, non tamen quo ad rationem formalem terminandi motum adorationis, & hanc rationem formalem includit imago vt imago Christi,vel vt excitet actum adorationis eius, vti superius sæpe dictum est.

Septimo arguitur ad idem, quia vsus imaginum ideo inuentus est,vt signa sint tantum rememoratiua imaginatorum,vt videlicet illis visis recordemur repręsentatorũ in eis,& illa nõ illorũ imagines honoremus:ergo satis sit imaginum vsui, si in earum præsentia ipsa tantum repręsentata recolamus,& honoremus vel adoremus.Et antecedens probatur, quia c.per latũ.de cõsc.dist.3. imagines sũt scripturę laycorum Argum. septimum.

rum

rum & loco scripturarum. Nunc autem scripturas ei etiam sacras repręsentantes nobis Deum non adoramus latria, qua & ipsum Deum: quãuis eas veneremur & honoremus: ergo nec imagines adorare eadẽ latria qua & ipsũ Christum, sed solum venerari debemus.

Et confirmatur. primo, quia scriptura nominis Jesu visa in pariete, aut eius prolatio & auditio in ecclesia in missa vel in sermone publico non minus practice repręsentat & mouet nos ad ipsum Christũ adorandũ & genuflectẽdũ vel inclinandum caput, quàm ipsius Christi imago. quia ad Philip. 2. In nomine Iesu omne genuflectatur &c. sed in illa adoratione & genuflexione non illã vocẽ aut scripturã, sed ipsum Christum ibi practice repræsentatũ adoramus: nec illa vox aut scriptura, sed Christus ipse est terminus adorationis latriæ ad illius vocis prolationẽ: quamuis illã vocẽ & scripturã alio honore reuereamur propter Christum: ergo similiter de Christi imagine per eandẽ rationẽ dicendũ est, ꝙ videlicet nõ illã, sed Christum coram illa, adoratione latriæ adoremus.

Secundo confirmatur, quia si imaginẽ Christi eo quòd eius repræsentatiua est, latriæ adoratione adorare debemus: ergo eadem ratione omnia quæ ipsum Christum nobis repræsentant, vt Beatus Franciscus stigmatizatus, vel alius homo sanctus & vt sunt vestes & vasa sacra & libri seu scripturæ sacræ & templa ipsa diuina, latria adoranda sunt.

Respon. Respon. ad septimum argumentum negando antecedens & consequentiã. sunt enim imagines non solũ vt per ea recordemur repræsentatorum, sed etiam vt ipsæ imagines rõne illorum & illi in eis honorentur, vt supra probatũ est. Et ad probationẽ antecedentis, dico quòd imagines vtiq; sunt scripturæ laycorũ quo ad rememorandũ & instruendum: sed non solum hoc habent, sed etiam vicẽ repræsentatorum, vt in eis ipsa repræsentata honorentur, vt sępe dictum est. ideo negatur consequentia concessa illa minore. est enim differentia inter sacras scripturas & imagines: quòd scripturæ Deum vtique nobis repræsentant, sed vt signum tantum speculatiuum institutum de se & directe ad informãdum intellectum de gestis illius: & ex consequenti & indirecte ad mouendũ affectum ad deuotionẽ & illum imitandum; non aũt vt à legentibus vel audientibus statim adoretur. Imago vero repræsentãt illũ expresius ad sensum, vt signum practicũ ex cõsuetudine naturali & ecclesiæ institutione ordinatũ immediate atq; directe ad hunc finẽ, vt videlicet ea visa ipsum repræsentatũ in ea cognoscamus simul & adoremus ac si pręsentem videremus. Et ita imago & scriptura se habẽt vt visio imperatoris, & narratio vel auditio gestorũ illius. constat enim quòd visio illius obligat ad ipsum statim adorandũ vel reuerendum, non ita dum ipse vel eius nomen aut gesta illius narratur vel audiuntur, vt ipsa ẽt constat experientia.

Ad primam confirmationẽ, quæ videtur replica cõtra præfatam solutionem, Respon. negando consequentiam, quia licet vtrumque sit signũ practice ad Christũ adorandũ tunc repręsentans: est tamen differentia, quia imago expresse repræsentat, ita quòd ex naturali cõsuetudine & ecclesiæ institutione vicẽ illius aut repræsentati hẽt vt in ea directe ac si pręsens esset adoretur: nomen aũt ipsius prolatum vel scriptum non hoc officium, vt diximus, neque personæ ad idem vicem habet.

Ad secundã confirmationem Respon. negãdo consequentiam, quia non omnia æqualiter Christum repræsentant: & imago ideo adoratur q̃a practice & expresse atq; totaliter Christum ita repræsentat quòd nullã aliam in se rationẽ honoris aut adorationis habet. Ideo mulier pulchra repræsentans Beatam Virginem, vt eius Imago viua nõ adoratur: quia aliam rationem adorationis vel honoris sibi propriam habet, & vt periculum caueatur. similiter de alijs eiusmodi dicendũ est. Cum quo stat quòd in omnibus creaturis quatenus in eis aliqua excellentia splendet, Deus ipse super omnia amãdus honorandus & adorandus est. Vasa vero & ornamenta sacra non adoranda, sed veneranda sunt, vt ex supra dictis & in primo dubio facile hæc omnia patent.

Octauo ad idem arguitur auctoritatib. primo, quia Exo. 20. habetur non facies tibi sculptile neque adorabis ea. Et Deut. 4. & 5. & 27. est ad idem quod nullibi reuocatũ est vtpote morale præceptum. Secundo, quia 4. Regũ. 18. Ezechias laudabiliter fregit serpentem æneũ quẽ fecit Moyses: ergo multo minus talis imago nunc licet, quando vt Ioan. 4. habetur veri adoratores in spiritu adorant. Tertio quia Grego. in c. perlatum, de conse. dist. 3. laudat Serenum episcopum eo quòd prohibuerit imagines adorari: quamuis illum reprehendat quòd eas confregerit. Item idem in 53. epistola ad Secundum episcopum, in registro lib. 7. dicit ꝙ adoramus imaginẽ non quasi ante illam quasi coram diuinitate procidamus, sed illum adoramus quẽ per imaginẽ natum vel passum recolimus. Item Damascenus lib. 4. c. 8. dicit quòd quãdo coram imagine procidimus non imaginem, sed imaginatum adoramus. Item Origenes homilia prima, super Genesim dicit, ꝙ videre imaginẽ non est ibi sistere visũ, sed in eum transire cui ipsa cõpetit adoratio: & qui adorat imaginem, ipsum potius adorat imaginatum. Item in septima Synodo Nicena, & habetur in c. venerabiles, de consecra. dist. 3. dicitur quòd Argumẽ. 8.

Christiani

Christiani ad memoriā & recordationem primitiuorum, id est, repræsentatorum, venerantur & adorant imagines: sed non eis seruiunt cultu diuino nec alicui creaturæ. & actione. 2. & 7. habetur quòd vera latria non imagini, sed soli Deo debetur ad quem imaginis adoratio illa refertur.

Respon. Respon. ad primū ex Exo. 20. & Deut. secūdum Tho. Vvalden. de sacramentalibus, tit. 13. c. 118. & tit. 17. c. 156. q intelligitur vt idolatræ faciebant ea adorantes vt Deos tanquam aliquod numen vel diuinitatem in se habētes, vel vt imagines falsorū deorum quos gentes adorabant, vt in fine ipsius cap. dicitur non facies deos argenteos stantes contra me. Ad idem est Augusti. q. 78. super Exo. Et Beda de templo Salomonis c. 19. & Eckius in suo enchiridio titu. 16. de imagin. & c. venerabiles, de consecra. dist. 3. vt supra art. 1. propositio. 3. habetur. Vel secundo, secundū alios vt etiam refert Soto de iustitia & iure lib. 2. q. 4. art. 2. id erat tūc illi tātum populo prohibitū ne inde sumeret occasionem idolatriæ ad quā pronus erat: itaq; ex causa illi tantū prohibitum est. qua causa cessante, sicut & ipsa lex nunc cessat, nulla prohibitio est. Si dicas, non est præceptum. esto: de quo tamen inferius dubio septimo. at, vtilitas & consilium ecclesiæ de imaginibus est. Ad secundum ex 4 Regum. 18. Respon. negando consequentiam, quia ideo ille serpens fractus est, quia inde iudei occasionem errādi sumpserunt illum adorando quasi quid diuinum haberet. & hoc etiam modo liceret nūc aliquas imagines destruere si inde occasio idolatrię acciperetur. quæ tamen non est, quia ēt simplicissimi Christiani sciunt ibi nihil numinis aut diuinū nisi repræsentatiuæ tantum cōtineri. Si dicatur q da tur causa lasciuiæ: dico id solum cōtingere dū imagines lasciuæ aut impudicæ effigiantur vel ornantur, ad quod per ecclesiam prohibitū est. Illud autem Ioan. 4. veri adoratores in spiritu &c. non obstat. Nam imagines ad id conducūt, sicut & sensibilia mūdi maxime sacra, & ad spiritualia nos mouent & inducunt. ad Rom. 1. inuisibilia Dei per ea, quæ facta sunt intellecta conspiciuntur: nisi homo aliquando eis velit abuti, qui tamen abusus nec communis est nec ab ecclesia approbat: sed potius oportune dedocetur: & à nullo fere Christiano ignoratur.

Ad tertium ex Gregorio & alijs doctorib. & concilijs Respon. dupliciter. primo, quòd intelliguntur quòd ipsa repræsentata principalius, & magis quàm ipsæ imagines adorantur. Et actus quo eis loquimur soli Deo loquimur: imaginibus autem non nisi per tropum vt supra artic. 1. propositio. 5. & 9. & infra dubio 5. & 10. latius habetur.

Secundo Respon. quòd intelliguntur quòd imagines non sunt adorandæ adoratione perfecta & absoluta qua ipsa imaginata sed analogice vel in ordine ad ea. & eodē modo de dulia & hyperdulia aliorū adorabiliū proportionabiliter dicatur. Tandem vtrum liceat trinitatis & diuinitatis imagines facere & adorare, & Christum in specie agni & huiusmodi. Videtur q sic: sicut in sacra scriptura leguntur apparuisse & ibi depinguntur ad aliquam excellētiam nobis significandū; dummodo id fiat secūdum ecclesiæ consuetudinem approbatam vel ab ea toleratam & sine erroris communis occasione propinqua siue probabili, aliàs nō. vt de his Caietanus. 3. par. q. 25. art. 3. pulchre agit. quamuis Siluester tit. imago, videatur oppositum tenere dicens, quòd in figura agni nō est adorandus: quia agnus nō est imago Christi: sicut nec leo, bos, caper, vacca ruffa, aut lapis: quia illū non repræsentāt vt imago vt ita adorentur, sed solum sunt figura eius, vt aliæ figuræ veteris testamenti illum tantum significantes. Et quāuis horum aliqua in aliquib. concilijs prohibita sint propter vitandum errorem: tamen eo cessante præualuit in oppositum consuetudo per ecclesiam tolerata. quare nunc in iurius error videtur vniuersaliter talia reprobare: dum per ecclesiam tolerantur.

Tandē quæritur an licite fideles ad vnā magis quàm ad aliam imaginem Christi vel eiusdem sancti adorandam afficiantur.

Respon. quòd sic, quia sicut ad bene operandum & pœnitendum & Deum honorandum sæpe magis mouemur ex consideratione diuinę misericordię quàm eius sapientię vel omnipotentiæ, & sæpe econuerso; magis etiam ex auditione & visione eiusdem diuinæ excellentiæ, q ex ipsius lectione. magisq; afficimur & colimus Deum in eis locis & rebus vbi majora in nos suæ misericordiæ & excellentiæ opera videmus: ita magis ex visione aut contemplatione vni9 aut pulchrioris imaginis quàm alterius ad eius adorationem supra dictā recte incitamur.

Dubium. 5. Dubiū quintum est, quomodo Christi crux & sanguis nunc in terra inuentus & insignia passionis eius adoranda sint.

Responsio. Resp. in hoc sunt quattuor puncta, alterum de cruce, alterum de alijs insignis ipsius Christi, tertium de sanguine, quartum de comparatione crucis ad alia insignia Christi.

Primū punctum. Igitur de adoratione crucis Christi, est certissimum inter catholicos q tam ipsa crux in qua pependit Christus q eius signum venerandæ sunt & adorāda rōne eius qui pro nobis in ea passus est: quia per mortē Christi quod ante erat supplicium malefactorum, nunc factū est venerabile & amabile signum triumphaleque instrumentum nostræ redemptionis. Ideo Galat. 6. Mihi absit gloriari nisi in cruce dñi nostri

ſtri Ieſu Chriſti. Ad idem eſt ritus totius eccleſiæ eiuſque determinatio vt de hoc latius Thom. Vualden. libro de ſacramentalibus titu. 20. capitu. 158. 160. & Caſtro de hæreſibus titul. adoratio, nam oppoſitum hæreticum eſt.

Et à fortiori ipſa crux in qua Chriſtus pependit ratione contactus ipſius Chriſti & ſanguinis eius ſanctificata: & ideo præ alijs crucibus adoranda eſt.

Sed dubium eſt inter catholicos qua adoratione tam hæc quàm alia quæcunque crux adoranda ſit. Et loquimur de cruce ſola non habente in ſe imaginem Chriſti crucifixi, nam ſi habet tunc eſt idem iudicium quod de imagine Chriſti quæ vt conſtat ex quarto dubio præcedente latria adoranda eſt. igitur de ſola cruce eſt etiam communis opinio, quòd omnis crux habens figuram crucis in quacunque materia ſit eſt adoratione latriæ analogice ſicut & imago crucifixi adoranda. quia eſt vt imago crucifixi ipſum repræſentans. Quod inde patet. quòd crucem in omni materia alloquimur, vt ipſum crucifixum dicentes. Salue crux precioſa &c. vt legitur in hiſtoria beati Andreæ Apoſtoli & eccleſia canit. O crux aue ſpes vnica, auge pijs iuſtitiam &c. Item quia crux præcedet aduentum Chriſti ad iudicium, ideo illum ſpecialiter repræſentat vt baculus regis ſiue prælati ipſum præcedens illum repræſentat. Et licet ex natura rei non ſit magis Chriſti quàm aliorum crucifixorum repræſentatiua: at ex deuota fidelium vel eccleſiæ impoſitione ipſum tantum Chriſtum crucifixum repræſentat, quia propter ipſum tantum pingitur & erigitur adoranda.

De illa autem met cruce in qua Chriſtus pependit vtrum ratione etiam contactus corporis & ſanguinis Chriſti ſit etiam latria an ſolum hyperdulia adoranda. Quidam tenent quòd ſolum hyperdulia, & ſecundum hoc illa fragmenta de ligno crucis quæ multis in locis habentur non latria ſed hyperdulia veneranda vel adoranda ſunt. Et hanc opinionem tenet nunc Marſilius in tertia quæſtio. octaua artic. ſecundo. & illam tenuit prius Bea. Thom. in tertia. diſtinct. 9. quæſt. ſecunda, vt referunt etiam Durand. & Capreo. ead. diſtinct. & Gabriel in cano. lectio. 50. quamuis Caietanus neget id Bea. Thom. tenuiſſe. ad hanc etiam opinionem Bonauentu. accedere quamuis non clare videtur. Sed tandem alij & quidem communiter cum Beat. Thom. in tertia par. quæſt. 25. articu. quarto. & ibi Caietanus, & Gabriel vbi ſupra tenent quòd etiam ratione contactus eſt latria adoranda, Et non ſolum quatenus crucifixum Chriſtum repræſentat; & conſequenter fragmenta de ligno crucis ratione contactus latria ſunt adoranda. faciunt pro hac opinione ea quæ in ſecundo puncto ſequenti dicuntur.

Secundum punctum. Secundum punctum eſt de alijs inſignijs paſſionis Chriſti & monimentis eius, vt ſunt claui, lancea, corona, veſtes Chriſti, & huiuſmodi. Dico quòd latria analogica vel in ordine ad Chriſtum ratione contactus ſicut & ipſa crux in qua pependit adoranda ſunt, ſecūdum Tho. 3. par. q. 25. art. 4. & Gabriel, & Tho. Vualden. etiam vbi ſupra c. 120.

Ad idem eſt Hieronymus contra Ruffinum dicens ſe in bethleem adoraſſe præſepe & cunabula Saluatoris. Et in epitaphio Paulæ laudat eam quia hæc adorauerit. Et Damaſcenus lib. 4. fidei orthodoxæ & c. 3. idem dicit, & doctores communiter.

Et ratio eſt quia omnia quæ Chriſtum tanquam aliquid eius tetigerunt, ratione contactus ſunt prædicta latria analogica vel in ordine ad ipſum & ratione ipſius eadem adoratione ſpecifica adoranda, qua & ipſe adoratur, vti ſuperius dubio quarto. art. ſecundo. de imaginibus dictum eſt. Dixi omnia quę ipſum tetigerunt tanquam aliquid ipſius, id eſt, ea quæ ipſe poſſedit vel quibus vſus eſt ipſe vel alij circa ipſum, vt ſunt veſtes, claui, monumentum ſiue ſepulchrum, & huiuſmodi, per quod excluduntur manus crucifigentium & aliorum qui in eum tetigerunt: quia ipſe non vſus eſt illis vtiliter, neque ipſum amanter repræſentant, vt infra in Reſpon. ad ſecundum argumentum habetur. Aſina quoque in qua Chriſtus ſedit in die palmarum non adoraretur ſi nunc viueret, ad vitandum errorem & irriſionem ignorantum.

Tertium punctum. Tertium punctum ex dictis infertur quòd à fortiori ſanguis Chriſti qui nunc reperitur in terris, etiam miraculoſe ab imaginibus productus, & ſimiliter aqua quę de eius latere fluxit ſi alicubi reperiretur prædicta latria analogica ſunt adorāda. Quia ſi crux & claui quia ipſum tetigerunt ratione contactus, & vt perfuſa ſanguine eius dicta latria adorantur, vti ſuperius dictū eſt. igitur à fortiori ipſe ſanguis & aqua quę partes corporis & vnita fuerūt diuinitati; illa latria debent adorari. & ſimiliter capilli eius adorandi ſunt. Et hoc eſt verum etiam ſi modo ipſi diuinitati vnita vel coniuncta non ſint. Nam ſi modo coniuncta ſint, vtique propria latria ſimul cum illa vt humanitas Chriſti adoranda eſſent.

Ideo quod Gabriel in can. lect. 50. b. & multi alij dicunt quòd talis ſanguis Chriſti qui

nunc diuinitati non vnitus in terra reperitur non latria sed hyperdulia, vt humanitas Christi verbo non vnita adorandus est: intelliguntur de latria perfecta & absoluta, vt ait Siluester in sua aurea rosa in quæst. 34. super euangelia cum omnibus supra dictis concordans. Sed certe talem sensum non videntur illi doctores habuisse: nec est eadem ratio de humanitate non vnita verbo, quæ ratione suæ excellentiæ in se aut per se hyperdulia esset adoranda: & de sanguine Christi qui per se nullam talem excellentiam habet, & ita nec hyperdulia esset adorandus. igitur sola ratione contactus, vt supra diximus sicut crux latria analogica debet adorari. Et doctores oppositum sentientes salua reuerentia non satis consequenter nec rationabiliter videntur locuti. Et hoc videtur verum, etiam si sanguis iste miraculosus non sit verus sanguis Christi, sed solum vt imago illum repræsentans.

Quartum punctum. Quartum punctum est; Vtrum Christi crux debeat maiori veneratione quàm alia insignia eius passionis adorari.

Resp. quòd sic, etiam intra eandem speciem latriæ analogicæ. Quod patet ex vsu totius ecclesiæ.

Et ad id est ratio quintuplex. prima, quia vbique ex quacunque materia fiat crux Christi accipitur à fidelibus pro speciali signo eius: non ita de alijs insignijs; quia crux ex ipsa sua figura & brachiorum extensione magis ipsum crucifixum repræsentat.

Secunda, quia crux est signum venturi Christi ad iudicium & speciale vexillum eius.

Tertia, quia plures sunt figuræ & prophetiæ de cruce quàm de alijs insignijs.

Quarta, quia maiores dolores & opprobria in illa pro nobis quàm in alijs pertulit Christus.

Quinta, quia crux est perfectum signum totam passionem Christi simul & eius perfectum amorem & eius mortem nobis repræsentans. Non ita lancea quæ solum latus eius iam mortui vulnerauit, & claui eius manus & pedes duntaxat. Ideo sicut totum magis quàm suæ partes seorsum, ita crux ipsa præcipue, quia in ea consumatum est pretium nostræ redemptionis, adoranda est. Et hæc vltima ratio potissima videtur.

Argum. 1. Contra supra dicta arguitur tripliciter, primo, quia non est idem motus adorationis in crucem & alia insignia Christi, & in ipsum Christum: ergo non debent eadem latria adorari. Patet antecedens, quia non se habent hæc vt imago & imaginatum, neque sentimus de eis id quod de Christo, quòd scilicet est saluator & huiusmodi.

Respon. Respon. dupliciter. primo: concesso antecedente vt concedit Gabriel negatur consequentia, quia satis est quòd illa insignia adorentur in ordine ad Christum, siue per vnum siue per plures motus vel actus: id enim impertinens est vt latria analogica adorentur. & quamuis non se habeant vt imago & imaginatum: sufficit quòd aliquem ordinem puta rationem contactus ad Christum habeant.

Secundo modo Respon. negando antecedẽs nam ratione prædicti ordinis quem habent ad Christum est idem motus in vtrunque, vel formaliter vel virtualiter in ipsum Christum terminatus. Nam qui crucem aut clauos quia sunt Christi vel in memoriam eius adorat, iam illum virtualiter saltem adorat vti superius dubio quarto. articulo secundo. in responsione ad sextum argumentum de imaginibus dictum est.

Argum. 2. Secundo arguitur, quia vestes regis non sunt adorandæ, saltem non vt ipse rex, quando illis indutus non est: quamuis venerabiliter propter ipsum tractandæ sunt. Sed iam Christus in cruce & alijs insignijs non manet neque coniunctus est, neque illum contingunt: ergo non sunt adoranda sed veneranda duntaxat.

Respon. Respon. ad minorem, quòd licet ibi Christus non maneat contactu reali, manet tamen virtuali & repræsentatiue: quia videlicet suo contactu hæc consecrauit, & ideo manet in eis ratio formalis terminans illam adorationem quamuis analogicam. Rex autem talem virtutem in suis vestibus non reliquit, ideo & negatur consequentia.

Si replicetur quòd talis virtus non mansit in labijs Iudæ & manibus iudæorum & crucifigentium; ergo nec in illis insignijs.

Respon. negando consequentiam. nam illa insignia non habent illam virtutem neque adorantur quia absolute Christum tetigerũt: sed quia vtiliter, vt instrumenta nostræ redemptionis & victoriæ Christi, aut operationum & vitæ ipsius ipsum tetigerunt, vt est vestis, habitaculum, præsepe & huiusmodi: ita quòd suo officio & vsu Christum amanter repræsentant: & ideo illa non alia adoramus, vt dictum est.

Argum. 3. Tertio arguitur, quia adoratio est locutio interior & ex ea procedens, sed hæc locutio non potest fieri rebus inanimatis non intelligentibus,

ligentibus, qualia hæc insignia sunt: ergo nullo modo adoranda sunt.

Item secundo, quia quando crux ab ecclesia adoratur, non dicimus adoramus te crux, sed adoramus te Christe; non crux sed Christus coram ea adorandus est.

Item tertio. Ambrosius de obitu Theodosij dicit quòd Helena titulum & crucem inuenit: sed regem Christum, non lignum adorauit: vtique, quia hæc vanitas & error impiorum est. Ad idem faciunt auctoritates Hieronymi, Augustini &c. & de consecra. distin. tertia. cap. perlatum. capitu. venerabiles. vt supra dubio quarto. articu. 2. in 8. argumento adductæ sunt.

Respon. Respon. negando maiorem; neque enim omnis adoratio locutio est, quamuis ex cognitione procedat vt supra dubio primo latius. Item concessa maiore dicitur ad minorem, quòd illa locutio ad illam rem fit ad quam prinicipaliter terminatur illa adoratio & ratione ipsius: & ipsi soli fit, sicut & quando imaginibus loquimur per tropum, vt infra dubio vltimo latius habetur, & supra dubio quarto. in responsione ad octauum argumentum, in fine dictum est.

Ad aliud quòd adorando crucem dicimus adoramus te Christe &c. dico quòd etiam dicit ecclesia, tuam crucem domine adoramus, & nunc hoc nunc illo modo adorat ecclesia vt populus intelligat quòd hæc Christum repræsentant, propter quem eorum illa fit adoratio.

Ad Ambrosium & alios doctores Respon. primo, quòd loquuntur de cruce & imaginibus in se consideratis non in ordine ad Christum: quia vt sic non adorantur, sed in ordine ad Christum vt sancta adorauit Helena. Secundo dico quòd sancti loquuntur de adoratione latriæ perfecta & absolute sumpta non analogica: quia illa soli Deo aut Christo debita est, vt ex supra dictis in quarto dubio præcedente satis constat.

Dubium 6. Dubium sextum. Vtrum sint aliquæ adorationes propriæ soli Deo exhibendæ.

Respon. Respon. quòd sic. Nam latria proprie & absolute accepta soli Deo debetur vt supra dubio quarto latius. Et patet Matth. quarto Dominum Deum tuum adorabis & illi soli seruies, & non de alia seruitute nisi de latria, quæ summa vt summo bono debetur, intelligi potest. Item secundum lumen naturale repugnat aliud à Deo tanquam summum bonum supremum dominium super omnia habens & vt supremum benefactorem suprema adoratione latriæ adorari. Vnde & idolatria contra lumen naturale est, sicut & plures Deos habere. Quo fit vt omnes partes adorationis latriæ proprie sumptæ soli Deo exhibendæ sint. Ideo Ambrosius libro de offic. capitulo vigesimo octauo ait quòd hymnus soli Deo debetur: quia hymnus est honor & laus Dei vt summi boni secundum psal. 64. te decet hymnus Deus in Syon &c.

Secundo nota quòd nulla exterior adoratio ex natura sua est signata magis Deo quàm hominibus. quia omnia signa exteriora significant ad placitum ex impositione & acceptatione hominum: & ita sunt æquiuoca, quia scilicet, ita possunt significare seruitutem Deo sicut & hominibus debitam, vt patet de genuflexione quæ etiam irrisorie fieri potest.

At vero ex iure gentium, seu ex ratione naturali, qua omnes gentes ductæ modum colendi Deum sibi vniuersaliter constituerunt, quod idem est, bene sunt aliqui actus exteriores vel adorationes soli Deo proprie & nulli alteri exhibendæ.

Et nunc nouem sunt. primo, sacrificium altaris, quia hoc nulli sancto nec humanitati Christi per se offerendum est. & ad idem seruiunt seu pertinent thurificationes illo modo factæ in sacrificio illo. Malachiæ primo. In omni loco offertur mihi oblatio munda. vbi ex illo verbo in omni loco non potest intelligi de sacrificijs veteris legis, sed de oblatione eucharistiæ in missa contra Lutherum oppositum dogmatizantem.

Secundo. Martyrium quia id non debetur nisi pro veritate diuina infallibili & supernaturali, aut pro defensione virtutis quæ ad idem reducitur. Cum quo stat quòd pro repu. aut alibi contra Martinum de fortitudine, & pro spirituali salute fratris aut proximi, & pro æqualis amici sola necessitate corporali laudabiliter & aliquando de præcepto quis morti se exponat: sed talis mors non dicitur martyrium, id est, testimonium fidei. quia tale testimonium veritatis diuinæ per mortem solum debetur assertioni diuinæ, vt in materia de fortitudine & martyrio agitur à doctoribus.

Tertio collatio & suscepti sacramentorum. quia etiam si fiat in memoriam vel honorem alicuius sancti quia festum illius est, ille cultus soli Deo exhibetur sicut & missæ sacrificium.

Quarto petitio veniæ peccatorum quæ à nullo etiam sancto petenda est, quia nemo potest auctoritatiue peccata dimittere & gratiam & gloriam dare nisi solus Deus,

qui præcipue per peccatum offenditur, & solus potest mittere in gehennam. Ideo oblatio cordis contriti sacrificium Deo & cultus illi soli debitus est. psal. 50. tibi soli peccaui &c. Sacrificium Deo spiritus contribulatus cor contritum &c.

Quinto petitio gratiæ & gloriæ, quæ à solo Deo petenta sunt; qui solus ea præstare potest, bene tamen peti possunt per merita & orationes beatæ Virginis & omnium sanctorum.

Sexto percussio pectoris contriti, quia solus Deus colendus est, tum quia est signum petitionis veniæ de peccatis: tum quia est etiam signum quòd solus Deus est qui scit occulta cordis, & scrutans renes & corda hominum.

Septimo. Constructio templorum, quia secundum Augustinum soli Deo templa eriguntur quamuis in memoriam & honorem sanctorum.

Octauo institutio festorum, in quo tamen multi errant putantes festa ad cultum tantum sanctorum esse: cum tamen non nisi ad cultum Dei & in memoriam & venerationem eorum sint.

Nono. Vota & iuramenta: hæc enim soli Deo fiunt vota videlicet, in iuramento autem testimonium solius Dei aut infallibilis diuinæ veritatis principaliter est. Nam & si sanctis aliquãdò vouemus siue iuramus vt in professione religionum fit: id vtique quasi testibus nostræ professionis, Deo autem principaliter vouetur.

Tandem not. secundum August. libro decimo de ciuita. Dei. capitu. 4. 8. & 16. Et Vualden. de sacramentalibus titul. 13. & 17. de sanctis & imaginibus adorandis: quòd licet multæ sint adorationes & seruitutes ab officio & cultu diuino vsurpatæ & ad homines translatæ: siue ex nimia humilitate siue adulatione & ambitione pestifera; at verò ea quæ supra sunt posita soli Deo & eius cultu intacta reseruata sunt.

Dubium 7. Dubium septimum. Vtrum sit præceptum de colendo vel adorando Deum & imagines eius, & sanctorum & crucem.

Respon. Respon. per duo puncta. primum, nullum speciale præceptum diuinum vel humanum est de aliquando adorando imagines & crucem & insignia passionis Christi. Sed solum est obligatio ad id ex iure naturali quo tenemur non nos difformare ab alijs Christianis cum quibus vitam agimus: & ita tenemur ea adorare quando alij generaliter adorant, puta quando ecclesia crucem adorandam proponit, & omnes genuflectunt & huiusmodi. ratio primi est quia non dabitur tale speciale præceptum nisi vt dictum est.

Cum quo stat quòd homo tenetur nullam eis irreuerentiam facere sed potius tractare reuerenter & honorifice, quodque, quando adorat, debet ea adoratione debita adorare vt supra de his dub. quarto & quinto dictum est. Aliàs etiam eis fieret irreuerentiam contra ius diuinum & naturale: nisi quomodo & quando dictum est adorentur.

Secundum punctum de obligatione adorandi Deum iuxta id Matth. quarto. Dominum. de tu. ado. latius & doctissime vt solet agit Soto de iustitia & iure lib. secundo. quæst. tertia, articul. quarto. Et quæst. quarta, articu. secundo ibi videatur. Nam & Deut. 6. & 9. Et Exod. 20. dum dicitur, Audi Israel dominus Deus tuus vnus est. Et ego sum dominus Deus tuus. Iam ex consequenti intimatur ibidem affirmatiuum præceptum de credendo & sperando in ipsum, & super omnia amando timendo obediendoque fideliter illi: ipsumque colendo & vt Deum verum adorando.

Dubium octauum de tempore quo tenemur Deum adorare. Dubium 8.

Ad hoc Respon. quòd tempore veteris legis præceptum de colendo Deum in die sabbati obligabat, nunc autem in lege gratiæ quantum est de iure naturali vel diuino nullo certo tempore obligat. tempore vero legis naturæ quamuis sit dubium; probabilius est quòd etiam sabbato obligabat. Respon.

Prima pars certa & ab omnibus concessa est.

Secunda autem pars est Bea. Thom. secunda secundæ quæst. 122. articul. 4. & theologorum quamuis multi etiam dicant quòd dies dominica iure diuino ad id instituta sit. Sed nec inuenitur tale præceptum nec id probatur sufficienter. Solum namque reperitur vt late & optime refert Couarruuias in resolutionibus libro quarto capit. 19. nume. sexto. 7. & 8. de die dominico & de alijs festiuitatibus Christi, puta natiuitatis, resurrectionis, ascensionis, pentecostes, parasceues, quòd ecclesia à tempore apostolorum & præcipue loco sabbati dominicam diem in memoriam resurrectionis Christi & mundi creationis ea instituit vel mutauit. Quòd si inde arguatur sufficienter ideo ea esse de iure diuino sicut & alia eiusmodi multa: aliorum esto iudicium.

Tertia pars, quòd sit dubium Vtrũ in lege naturæ sabbatũ de præcepto sanctificandum esset, ex eo videtur quòd licet oẽs homines generaliter tunc sabbatũ colerent: non tamen constat de tali

tali præcepto aut quòd tanquã de præcepto diuino vel naturali illud obseruarent. Item quia quidam de hoc variẹ opinantur vt etiam refert Angest. in morali c. 8. de circunstãtia temporis agens quamuis ipse teneat quòd non erat de præcepto legis naturalis.

Quod autem sit verisimilius quòd illud vt obligatorium tunc à fidelibus seruaretur, inde probatur contra Angest. vbi supra, quia veri fideles aliquo certo die Deum colebant; vt omnes in tali ritu generaliter sine differentia conuenirent. Non autem videtur in quo die magis quàm in sabbato: quia non alium diem à maiorib. suis à principio mundi per seriem generationum didicerãt, quàm sabbatum quo Deum nouerant quieuisse siue cessasse ab opere creationis. ergo, quòd etiam tanquam diuinitus institutum vel aliàs obligatorium sabbatum colerent inde probabilius quàm oppositum est, ꝙ non tñ vniuersaliter omnes fideles illum diem præ alijs obseruandum sibi diligerent, nisi aliquo modo à Deo institutũ vel de iure gentium vt supra dub. 6. dictum est de adorationib. Deo proprijs, designatum Deo intellexissent. saltem hoc valde probabile est quòd ratione cõmunis consuetudinis apud fideles temporis illius vigentis de sabbato obseruando, etiam alij veri Dei cultores tenebantur in hoc illis se conformare cum quib. vitã agebant, vti superius dub. 7. de tempore imagines & crucem adorandi dictum est. Et ad id videtur Scotus in 3. dist. 37. dicens quòd dubium est vtrũ obseruantia sabbati sit de iure naturẹ stricte, bene tamen est de ipso iure naturẹ large sumpto, id est, consonũ iuri naturæ: & ideo dispensabile est.

Prima difficultas. Sed pro maiori horum declaratione duo sũt hic disserenda. primum: vltra dies festos quando obligat generaliter omnes prẹceptũ hoc de colendo Deum vel ipsum adorando. secundum vtrũ sit obligatoriũ de iure diuino ad talẽ cultum vel adorationem aliquos dies festos instituere siue assignare.

Respon. Ad primam difficultatem Resp. quòd præceptum hoc de adorando siue colendo & amando Deum non obligat tantum semel in vita vel in articulo mortis. quia ridiculum videtur, ꝙ postquã semel id fecerit homo non amplius teneatur nisi in articulo mortis. tum etiam quia tota ratio huius obligationis est, quia Deus est dominus & redemptor noster. sed postquam semel dilexerimus & adorauerimus adhuc manet prædicta ratio: ergo & diligendi & adorandi obligatio. tum demum quia præceptum de amando & colendo Deum est vt pie & religiose viuamus: ergo nõ solum semel in vita nec in articulo mortis obligat: quia 2. physi, ex necessitate finis necessitas medij sumenda est.

Tũc igitur quantũ est de iure diuino vel naturali prędicta adorandi Deum est obligatio, qñ diuinus honor periclitaretur nisi tũc homo illum tueretur vt potest, vel pro eo responden do vel aliud ad id opportunum agendo. Ideo peccaret si per magnum tẽpuș homo adorare, vel colere Deum ommitteret: quia tunc apud ipsum debita Dei & beneficiorum eius recognitio & vitæ religio, & ad Deum pietas notabiliter per talem omissionem aboleretur vel ẽt periclitaretur Sicut si non esset præceptum diuinum de tempore certo & determinato communicando & celebrando: vtique cõtra ipsum præceptum mortaliter peccaret homo per magnum tempus vitẹ suẹ id omittẽdo, secundum B. Tho. & doct. communiter. Sic etiam in proposito, quia talia præcepta diuina sunt vt pie & religiose viuamus vt dictum est. Consonat Soto de iustitia & iure lib. 2. q. 3. art. 10. loquens de dilectione Dei super omnia.

Secũda difficultas. Ad secundam difficultatem, scilicet Vtrum de iure diuino vel naturali teneamur aliquos dies festos ad cultum Dei assignare.

Respon. Resp. quòd sic: ita ꝙ non solum est tale prẹceptum de colendo Deum in aliquo tempore seu hora interminate, id quod omnes concedunt: sed etiam est præceptum diuinum & naturale de aliquib. dieb. festis instituendis seu feriandis ad diuinum cultum. Quamuis qui & quot dies & quo modo feriandi sint: id arbitrio ecclesiæ & humanæ dispositioni relictum sit.

Quod tanquam verisimilius q̃ oppositũ probatur. quia modo sunt decẽ præcepta legis naturalis & diuinæ sicut & semper fuerunt: ergo manet adhuc quo ad aliquid illud tertiũ præceptum de sanctificatione sabbati. Sed nõ manet quo ad ceremoniale de die sabbati: ergo quo ad morale, sed morale est ꝙ sit aliquis dies dicatus cultui diuino: quod inde patet quia id est consonum iuri naturali. & quia male potest seruari vniuersaliter ab omnibus præceptum hoc de colendo Deũ & sanctificatione diei vel temporis alicuius ad id: nisi vniuersaliter etiam omnibus instituatur aliquis dies festus ad vacandũ cultui diuino. Nam si nullus esset dies festus vtique diuinus cultus periclitaretur. Vnde nulla fuit tam barbara natio quæ non aliquos dies signatos haberet ad colendum Deum suũ. Igitur morale est aliquos dies festos instituere: & ex consequenti de iure naturali large vel stricte sumpto & non solum diuino. Nam præcepta decalogi principia quædam sunt legis naturalis, quamuis ex alijs vniuersalissimis & primis principijs deducantur.

Ex quo infertur quòd si ecclesia per magnum tempus hoc facere omitteret, vtique peccaret contra prædictum ius diuinum & naturale; quamuis etiam factum teneret, si omnia festa mutaret & etiam tolleret ecclesia.

at spiritus sanctus non id permitteret, neque prædictam ecclesiæ omissionem: sicut neq; totius ecclesiæ vel legitimi cōcilij generalis, peccatū vel errorem circa fidem & mores statuendo vel decernendo permitteret. Consonat Soto vbi supra q.4.art.4. quāuis non tam expresse. Consonat expressissime Couarruuias in resolutionib.lib.4.c.19.conclus.4. & 5. cum alijs quos refert ibidem.

Tertia difficultas. Tertio est difficultas, Vtrū qui die festo non possunt audire missam teneātur colere Deum aliquo alio actu.

Respon. Resp. Videtur quòd nō. quia iure diuino vel naturali ad illum tunc non obligatur, vt patet ex supra dictis. nec etiam humano quia obligatio temporalis ad actum signatum audiendi missam iam trāsijt, nec alia obligatio ad ęquiualens loco illius relicta est. Scotus autē in tertio dist.9.& cum eo Angest. in morali c.8.& aliqui alij tenent oppositum, sed non video rationem vrgentem ad id.

Sed vtrum tūc, scilicet die festo & pręcipue dominico die teneatur homo ad actum dilectionis Dei, dic etiam quòd non, vt communiter tenetur à doctorib. neque etiam ad contritionem aliquam etiam generalem de peccatis, vt bene id probatur in primo post quodlibeto Adriani. neque Scotus in hoc sensit oppositum dum in tertio dist.9. ait quòd die festo tenemur ad actum latrię interiorem, intellexit enim consequenter ad suam opinionem supra positam, quòd die festo tenemur loco auditionis missæ ad aliquem actum latriæ: & nunc dicit q̄ ad actum etiā latriæ interiorem tenemur, videlicet prout est ratio exterioris cultus qui secundum eum tunc debitus est. Non autem intellexit de interiori actu latrię perfectę aut formatę qualis actus dilectionis Dei est. de quo expresse postea sub dubio dixit in 3.dist.27. & 37. quòd ad illum forte dominico die tenemur. quamuis Soto vbi supra q.4.art.4.& multi alij dicant illum in oppositum affirmatiue sensisse.

Dubium 9. Dubium nonum. Vtrum sit aliquis certus & determinatus locus in quo homines in particulari vel in generali cum alijs adorare debeant.

Respon. Resp. quòd non de iure diuino vel naturali. patet Io.4. Venit hora quando nec in monte hoc &c. Item primo Thimot. 2. volo viros orare in omni loco leuātes manus &c. Et Malach. 1. in omni loco offertur oblatio munda &c. in veteri aut lege erat determinatus locus ad orandum & sacrificium offerendum, & in quibusdam temporibus vnde Dani. 6. vertebat se ad orandum versus templum.

Secundo dico quòd conuenientissime ecclesia determinauit certa quędam loca vbi fideles conuenirent ad hoc, puta, ad orandū celebrandum & diuina audiendum & sacramēta suscipiendum & ministrandum & huiusmodi; quòd & talia loca consecrarentur & magnis priuilegijs ornarentur sicut & quondam Deus qui religionem veteris legis instituit, voluit quoque tabernaculum sibi ditissimum erigi vbi Iudæi ad prædicta conuenirent. ergo multo rationabilius propter honorem sanctissimi sacramenti ecclesia nunc templa & loca sacrata ad id dedicauit.

Tertio tandem dico quòd aptissime versus orientem nunc adoramus, secundum Tho. secunda q.84.art.3. ad tertium & vltra tres causas ibi positas potest addi. 4. quia videlicet in lege gratiæ est iam totum oppositum ad illas causas propter quas iudæi versus occidentem adorabant. Nam illi erant in tenebris & in figurra, quia non dum illis ortus erat sol iustitiæ Christus Deus noster nobis autē sic, Roma.13. Nox præcessit dies autem appropinquauit &c. Item lex illa tandem finienda erat atque casura & ad occasum cum statu illo tendebat: & ita tandem occidit iam in morte Christi. Nostra autem est testamentum ęternum quod ab oriēte Christo sole iustitiæ stabit in æternum. De quibus omnib. Thomas Vvalden. de sacramentalibus latius prosequitur, & noster orātius de locis catholicis lib.5.c.5.

Dubium decimum. Vtrum ecclesia conuenienter in animata alloquatur puta crucē Christi adorando. O crux aue spes vnica &c. *Dubium. 10*

Resp. quòd sic. quia iste vsus in sacra scriptura habet fundamentum, vt patet Iosue 10. Sol contra gabaonē ne mouearis. Et psal.148. Laudate eum Sol & Luna &c. Et Dani. 3. benedicitte atq; omnes quæ super cęlos sunt do &c. Et Deut. 32. Audite cœli quæ loquor &c. Et Mar.4. mare tace & obmutesce, vt Ambrosius Catharinus late disputat contra Caietanum, & Tho. Vvaldensis contra hæreticos. *Respon.*

Et ista locutio fit per troppum siue figuram valde visitatam apud poetas & oratores secundum Quintilianum lib.4.cap.7. quæ dicitur pręsopopeia quæ est fictio personæ, ac si esset persona quod non est. Sic dum crucem adoramus; & imaginem Christi fingimus ac si persona esset animata, & propter Christum ibi repręsentatum ad quem principaliter illa locutio fit. itaque sicut adoratio ita & locutio analogice ad imagines fit.

Idque fit rationabiliter ex triplici causa prima, vt ostendatur præsentia & potentia Dei in omnibus & super omnia creata: qui audire potest pro ipsis creaturis eius quæ non habent auditum.

Secunda, vt ostendatur potestas ecclesiæ & sanctorum diuinitus eis concessa etiam aliquando ad miracula super omnem creaturam.

Tertio, vt sic vehementer inflametur noster affectus ad laudandum, & seruiendum Deo in & pro omnibus creaturis eius nobis ad id seruientibus. quia & ad hunc finem Deus ad nostrum obsequium, & suum honorem omnia creauit.

QVAESTIO VI.

Vtrum circunstantia festi sit mortaliter aggrauãs peccatum mortale tunc commissum, & contra speciale præceptum de sanctificatio festi, ita quod hæc circunstantia festi sit necessario confitenda.

Opin. 1. RESPON. est duplex opinio prima tenet quòd non, quamuis mortale peccatũ tunc ratione festi sit grauius, quàm alio tẽpore commissum, videlicet quatenus fit irreuerentia venialis tempori sacro.

Probatur, quia per præceptum de sanctificatione sabbati non prohibetur, nisi quod cõtrariatur alicui ex ijs quæ sub tali præcepto cadunt, aut præcipiũtur. peccatum aũt mortale, vt tale non contrariatur alicui ex ijs quę sub tali præcepto cadunt, aut præcipiuntur. ergo per tale peccatum non fit contra tale præceptum: neque sabbati sanctificatio ibi præcepta violatur, quare. non est alia species, seu rõ peccati mortalis necessario cõfitenda. discursus est bonus, & maior probatur. quia virtute præcepti affirmatiui, quale est de sanctificatione sabbati, non prohibetur nisi quod, & quatenus positiue contrariatur ei quod sub tali pręcepto cadit, vt est cõis regula doctorum, quia neq; videtur quare aliud prohibeatur. Minor etiã probatur, supposito quòd præceptum de sanctificatione sabbati quatenus est morale legis naturalis & diuinæ, de deputando aliquod tẽpus ad vacandũ Deo, seu ad ipsum colendũ, est iã per ecclesiã determinatũ quo ad tẽpus, & modum. Et tẽpus quidẽ est dies festus: modus aũt est, vt missa audiatur, & cessetur ab opere seruili ĩ toto die festo. & totũ hoc dr̃ obiectũ, vel finis p̃cepti intrinsecus, finis vero eiusdẽ p̃cepti qui dicitur extrinsecus, seu præstitutus est, vt homo vacet Deo per cultũ interiorẽ fidei, & charitatis, & sic corã Deo sanctificetur, & gratiam obtineat, vel conseruet toto illo die festi.

His suppositis probatur supradicta minor, quòd. s. peccatũ mortale non contrariatur alicui eorũ quæ in præcepto de sanctificatione sabbati, seu festi præcipiũtur. Nã nulla lege p̃ tale præceptũ de sanctificatione festi præcipiũtur, nisi illa duo priora. s. facere tunc aliquẽ cultũ latriæ exteriorem, indeterminatum quidem lege naturali atque diuina, determinatũ autẽ nunc per ecclesiam, s. audire missam: & cessare ab opere seruili litteraliter, & proprie non mistice intellecto. Nam illud vltimũ q́ est huius pręcepti finis extrinsecus. s. cultus interior per fidẽ, & charitatẽ non cadit sub hoc præcepto, vt expresse dicit B. Tho. vbi infra, quia & secũdum cõiter doctores præcepta non obligant ad intentionẽ præcipientis, vel ad finẽ extrinsecũ seu præstitutũ quod idem est: sed ad id tantum quod præcipitur, quod videlicet materia, vel obiectum, seu finis intrinsecus ipsius præcepti est. Nũc aũt mortale peccatum, vt tale, nec in actu, nec in reatu contrariatur prædicto cultui exteriori. Quod patet, quia peccatũ in actu nõ impedit auditionẽ missæ obligatoriam: ex quo in vna parte diei festi missa põt audiri, & in altera parte diei actus peccati cõmitti, ita quòd propter vnũ alterũ non omittatur. Neque peccatum in reatu repugnat auditioni missæ, seu cultui exteriori, quia existens in reatu peccati põt id facere, & implere tale præceptũ: ex quo nec virtute ipsius p̃cepti, aut alterius tenetur homo in die festo conteri de peccatis, aut se in statu gratiæ reponere secundũ cõem doctrinã & verã, quamuis aliqui doctores, aliter & male dixerint quo ad hoc. Sed neque peccatũ, vt tale est opus seruile proprie, & ad literam intellectum, vt patet Exod. 12. 16. 20. 23. & Leu. 23. vbi nomine operis seruilis ibi prohibiti, explicantur opera mechanica seu corporalia exteriora: non aũt fornicatio, homicidiũ, ludus, detractio, & huiusmodi peccatũ corporale, vt peccatũ est, quod solùm mistice, & spiritualiter opus seruile est, secundum Tho. 2. 2. q. 122. art. 4. ad primũ. Et in tertio sententiarum, dist. 17. q. 1. art. 1. quæstiuncula. 2. & super Matth. 12. Et Alex. Alen. 3. par. q. 32. membro 1. & 4. art. 1. & memb. 5. art. 2. Et Abulẽ. Exo. 12. q. 24. 25. vbi ait q́ opus seruile in hoc præcepto prohibitũ moraliter est operatio laboriosa potẽtię executiue corporalis, nulla vrgẽte causa ad humanã vitam oportuna: formaliter autem opus seruile est prædicta operatio corporalis mercenarie facta propter lucrum. Et ita patet quòd peccatum, vt tale non est opus seruile materialiter, aut formaliter proprie, & ad literam intellectum neque prohibitum in dicto præcepto: neque cõtrariatur alicui eorum, quæ sub tali præcepto cadunt, aut præcipiuntur: licet contrarietur extrinseco fini ipsius præcepti, s. cultui interiori supradicto qui sub tali præcepto non comprehenditur, & ita supradicta minor, & tota ratio manifesta est.

Hãc opinionem tenet Siluester in sua aurea rosa super euangelia in q. impertinentib. casu. 63. vbi latius hanc materiã prosequitur: vbi & refert quosdam magistros sui ordinis in quodã eorũ cõcilio pro defensione beati Thomę specialiter

cialiter congregatos sic decreuisse. Idē in sum. confessio.1.q.10.& circunstantia q.3. & dominica dies. q. vlti. Item Caietanus 2. 2. q.122. art.4.& in secundo quolib.q.10. & summa Tabiena tit.circunstantia,§.11. & magister Cano in sua relectione de pœnitentia q.6.in responsione ad quartum argumentū principale.& Soto de iustitia,& iure lib.2.q.4.art.4. & in quarto sententiarum, dist.17. q.2.art.4. & Almayn eadem dist.17. q.1. & Nauarro in summa c.6. nu.9.& multi alij moderni doctores,qui & conantur ad hanc suam opinionem retorquere Beatum Thomam vbi supra expresse reclamātem,vt proxime patebit,cum quibus tandē est Couarruuias in cap.alma mater.de sen.excom. par.1.§.5.num.3.fol.45.

Opin.2. Opinio secunda tenet oppositum: quòd scilicet est circunstantia alterius speciei necessario confitenda,& ex suo genere mortalis.Quæ quadrupliciter probatur.primo,qa in hoc præ- Prima rō. cepto sanctificationis festi prohibetur omne opus impeditiuū nō solū eorum quæ tali præcepto præcipiuntur; sed etiam impeditum finis specialis extrinseci ipsius præcepti,puta opus impeditiuum sanctificationis hominis, aut cultus latriæ interioris per fidē,& charitatē eodē die.sed omne peccatū mortale est huiusmodi,scilicet est impeditiuū prædicti finis specialis extrinseci præcepti ipsius, æque aut magis, quàm opus seruile mechanicū aliàs licitū.ergo æque aut magis per hoc pręceptū prohibetur. Consequentia patet cum minore secundū oēs doctores in quo non est dubium. Maior autem est in qua est tota difficultas, nā Caietanus, & alij de prima opinione bene quidem confitentur peccatum mortale contrarium esse fini extrinseco illius præcepti de sanctificatione festi: negant tamen propter hoc esse ipsi præcepto ex quo non aduersatur fini intrinseco aut ijs quæ tali præcepto obiectiue præcipiuntur. Prædicta autem maior, & hæc opinio dicit, quòd eo ipso quo peccatum mortale contrarium est speciali fini etiā extrinseco illius præcepti est etiam cōtrarium ipsi pręcepto:quódque ex consequenti per ipsum præceptum specialiter prohibitum est.

Hæc inquam maior in qua stat tota difficultas probatur ēt quadrupliciter.primo,Quia licet homo non teneatur ad finem extrinsecum etiam specialē præcepti,sicut nec ad intentionem præcipiētis,in quo nullum dubium est.at vero in omni præcepto quo pręcipitur aliquid in ordine ad aliquē finem specialem etiam extrinsecum,prohibetur non solū omne opus cōtrariū,seu impeditiuum eius quod ibi pręcipitur,sed etiā impeditiuum prædicti finis præcepti ipsius.Hoc fundamentū cui prædicta maior innititur probatur tripliciter.primo,quia finis præstat ijs quæ sunt ad ipsum finē. ergo magis cauendum est,& prohibetur ipso præcepto id quod cōtrariatur eius fini speciali, quàm quod cōtrariatur medijs pręceptis ad ipsum finem, vel quàm id quod cōtrariatur ei quod præcipitur ad talem finem obtinendum.Patet hæc cōsequentia simul,& cōfirmatur prædicta ratio. Nam qui scienter tollit,& respuit finem præcepti,vtique tollit bonum eius,& quantum in se est reddit ipsum præceptum inutile, & inane,& ex consequenti præceptū ipsum vitiat ac si ipsum saltē interpretatiue contemneret notabiliter.ꝙ inde patet.quia non alia rōne in præcepto de aliquo medio in ordine ad aliquē specialem finē includitur prohibitio cuiuslibet cōtrarij, seu impeditiui illius medij præcepti,nisi quia impeditiuum medij,est etiā impeditiuum finis illius,alioqui frustra illud mediū præciperetur,& eius impeditiuum tantum prohiberetur,si per ipsum præceptum licitum esset alias eius finem prædictum impedire,contra regulā iuris,cum aliquid vna via prohibetur, ad id alia non admittitur.dico ꝙ prohibentur ea quæ contrariantur fini speciali ipsius præcepti,vt secludamus ea quæ contrariantur fini generali, aut cōi ipsius,& aliorum pręceptorū.Nō enim prohibētur hoc vel præcepto ieiunij ea omnia quæ vitia nutriunt,mentē deprimunt, virtutes gratiam & præmium gloriæ impediunt. Nam hos fines generales præceptorum multa opera etiam inculpabilia,& culpabilia cōtra alia pręcepta possunt impedire.

Secundo idem fundamentū,& maior supradicta probatur per exempla. primo, quia ideo in præcepto de correctione fraterna, quæ est specialem finem extrinsecum,s.ad emendationē proximi, prohibetur non solū opus contrariū seu impeditiuū ipsius correctionis, seu monitionis iniunctæ,puta praua suasio, seu inductio contraria rectæ correctionis, sed ēt omne opus impeditiuū talis emendæ proximi finaliter intentę,vt dicunt cōiter oēs doctores etiam ipse B.Tho.2.2.q.33.art.6.& in 4. dist.19. vbi dat pro rōne huius dicens,quia ea quæ sunt ad finem debent regulari secundum exigentiā finis.1.Posteri.& 2.Metaph.& ibidem in responsione ad secundum & tertiū argumētum dicit, quòd aliàs bona admonitio quando est impeditiua finis puta emendationis fratris,vel quādo inde homo deterior efficitur nō habet rationē boni sed mali:& ideo cauenda est.Hæc ille. Itē vt etiam dicit Adrianus in fine primi quodlibeti,quando ex punitione peccati grauius malū sequitur vitiosa est contra finē iustitiæ punitiuæ,secundum Augustinum 23.q.4.ca. non potest.vbi ait,cum contagio peccandi &c.

Item secūdo idem patet in medicinis ad sanitatem ordinatis. quæ si in aliquo casu potius inducerent

inducerent infirmitatem, vel sanitatē ipsam impedirent: fatuus esset medicus illas prosequēs etiam secundum generalia precepta, aut regulas medicorum. nam & medicus intendens salutem inducere non solum prouidet de his quę ad salutem iuuant: sed prius aut ęque remouet ea quę illam impediunt.

Item tertio si extremę indigenti sic de tali remedio prouiderem quòd inde eius mors acceleraretur, vtique iudicarer ęque contra preceptum agere ac si illi non prouiderem.

Item quarto, si Papa preciperet ꝙ celebretur concilium siue capitulum, vt ibi de concordia, & pace regū agatur, vel vt fiat electio prelati: certe non solum ageret contra tale preceptum qui celebrationē illam impediret, sed ille etiā qui impediret eius finem, ne scilicet ibi agatur de cōcordia, aut de electione pretenta.

Item quinto, si mihi preciperetur ne occupē Petrum in opere mechanico, vt possit dormitioni vacare, quia eget: certe non solum contra tale preceptum agerem illum in labore mechanico occupando, sed etiam si illum si aliàs impedirem ne posset dormire, aut requiescere: qa contra finem illum specialem extrinsecū illius precepti agerem. ergo similiter in proposito eadem ratione dicendum est.

Item sexto, quia ideo doctores communiter dicunt esse graue peccatum si vir suam vxorem intra vas naturale cognoscat eo modo extraordinario quo generatio, vel cōceptio sequi non possit: quia est cōtra finem intentum à natura in tali actu: nā omne id quod impedit finē principalem intentū à natura in aliqua operatione est prohibitum ipso iure naturę.

Item septimo, qui cōderet legem contra bonum cōmune, vel ad priuatam vtilitatem, certe peccat contra præceptum quo tenetur bene gubernare rempub. eo ipso quòd contra ipsius precepti finem intentum agit: quamuis omnes aliàs conditiones iustę legis seruaret. Igitur intentum.

Tertio idem fundamentum, & maior prædicta probatur per doctores etiam de prima opinione suprapoſita. Nam ipse Caietanus in summula. titu. festorū violatio, in dicta ratione fundatur dicens quòd qui voluntarie distractus ad alia intendens est in celebratione missæ, nō implet, sed potius facit contra præceptum de audienda missa. quia vt ait, agit contra intentionē ecclesiæ præcipientis audire missam, vt habeat homo attentionem, vt sic oret & offerat cum sacerdote, & per illum. Hæc ille. Vbi notanda est ratio eius, quia scilicet agit contra intentionem aut finem precepti vel præcipientis.

Item Turrecremata in sum. de ecclesia. li. 2. c. 114. In secunda propositione ad Papam sicut spectat ius & auctoritas plātādi fidem per totum mundū: Ita iurisdictionem habet ampliorem ad destruendā idolatriam quæ magis contrariatur ipsi fidei, & eā magis impedit quam cętera vitia. quia ad intendentem aliquem finē sicut spectat eligere ea quę sunt congrua illi fini, ita & tollere ea, quę sunt impedimenta ad consecutionem eiusdem finis. Hęc ille. Quid clarius ad rem?

Item Adrianus in quarto de satisfactione dicit quòd ex vi precepti tenemur non agere cōtra eius intentionem vel finem.

Item B. Tho. 2. 2. q. 147. art. 3. ad secundum, & ibi Caietanus aiunt, quòd transgrediens preceptum de ieiunio ex contemptu, vel impediēdo finē eius peccat mortaliter, nisi ex causa rationabili id agat, vti latius hoc idē probat Honcala in tractatu de ieiunio fo. 117. quamuis Caietanus aliter interpretetur illa verba B. Tho. & ad idē est Siluester tit. lex. q. 8. & q. 9. in casu. 8. & quæst. 57. q. 58. vbi secūdum plures doctores probat, quòd nō solum mens obiectiua, sed finis legis, aut ratio finalis est ipsa lex: & qui agit secundum aut contra illam, agit secundum aut contra ipsam legem. Idē etiam B. Tho. in 4. dist. 19. & art. 2. q. 4. ad quartum dicit quod qui prædicando in mortali impedit finem doctrinæ vtique peccat.

Item in prædicto fundamento faciunt vim omnes doctores qui sunt pro hac secunda opi. communi qui inferius allegantur: dū dicunt, ꝙ qa peccatū mortale ęque aut magis repugnat fini sanctificationis festi quàm opus mechanicū aliàs licitum: ideo æque aut magis quàm opus mechanicum in hoc præcepto prohibetur: & per peccatū mortale æque aut magis, quàm per opus mechanicum contra præceptum hoc peccatur. Quid clarius ab eis dici potest pro hac secunda opinione?

Et quia de beato Thoma est cōcertatio quid circa quæstionē hanc ipse senserit, & de fundamento supradicto: ideo ipsius verba omnia ad literā referre placuit: vt aperte conuincamus non cū prima, sed cū hac secunda opinione cōmuni suprapoſita illū aperte sensisse: & in præfata ratione suā hanc simul, & nostrā firmasse sentētiam. Ille igitur in 2. 2. q. 122. art. 4. ad tertium sic ait. Alia opera seruilia, s. mechanica, & peccata contrariantur obseruantiæ sabbati, inquantum impediūt applicationem hominis ad diuinā. & quia magis homo impeditur à rebus diuinis per opus peccati quàm per opus aliàs licitū corporale siue mechanicū. iō magis cōtra hoc præceptū agit qui peccat mortaliter in die festo, quàm qui aliud corporale opus aliàs licitū facit. Vnde Augustinus de decem cordis ait: Melius faceret Iudęus in agro suo aliquid vtile in sabbato, quàm ī theatro seditiosus existeret: & fœminæ Iudæorum melius lanam facerent,

quàm

quàm in neomenijs impudicæ saltarent. Hęc B. Thom. Et paulo inferius ibidem ait. Qui autem peccat venialiter in sabbato nõ facit cõtra hoc præceptũ: quia peccatum veniale non excludit sanctitatem. Hæc ille. Ex quibus verbis, vel cæco clarissime constat quòd B. Tho. dat pro ratione quare peccatũ mortale sit contra præceptũ de sanctificatione sabbati æque, vel magis quàm opus mechanicũ: quia inquit per peccatũ æque, vel magis quàm per opus mechanicũ impeditur homo à rebus diuinis, vel à sanctitate in tali præcepto finaliter intenta: à qua non impeditur per peccatum veniale: ergo pro certissimo hẽt fundamento, ꝙ in hoc diuino præcepto prohibetur etiã omne opus prædicti finis impeditiuum, quale mortale peccatum est. alioqui in suo processu atq; ratione pręfata nõ recte assumeret pro maiori, quòd peccata sicut & opera mechanica contrariantur obseruãtiæ sabbati inquantũ impediunt applicationẽ hominis ad diuina, quæ applicatio est finis huius præcepti: neq; inde bene inferret quod intulit dicens, & quia magis homo impeditur &c. nisi pro fundamento haberet, ꝙ in hoc præcepto prohibetur omne opus impeditiuũ prædicti finis ipsius præcepti. Quod etiam amplius patet ex eodem, quia paulo superius ibidem sic ait. Opus autem seruile quod est opus latriæ pertinens ad seruitutẽ Dei, vt circuncisio in sabbato, & oblatio sacrificiorũ, gestatio arcæ, & huiusmodi opus corporale ad honorẽ Dei factũ nõ prohibetur in die sabbati: quia hoc esset cõtrarium fini obseruationis sabbati: ad hoc enim homo abstinet ab alijs operib. in sabbato, vt vacet operibus ad Dei seruitutem pertinẽtibus. Hæc ille. Vbi patet quòd censet esse cõtra hoc præceptum omne opus cõtrarium eius fini. & cõstat quòd nõ loquitur de fine intrinseco seu obiectiuo, qui in hoc pręcepto pręcipitur, qui & secundũ ipsum Caiet. vbi supra nõ impeditur per peccatũ: sed de fine extrinseco speciali qui intenditur à pręcipiente: qui licet nõ cadat sub ipso præcepto bene tamẽ per peccatũ mortale impeditur. de hoc igitur fine speciali extrinseco ait B. Tho. ꝙ quia per peccatum mortale peccatum impeditur: iõ per ipsum peccatũ æque aut plusquàm per opus mechanicũ agitur contra hoc præceptũ. Sed non agitur contra præceptũ nisi fiat quod per ipsum prohibetur. ergo sub mortali per ipsum præceptũ prohibetur peccatũ mortale tunc fieri, æque, aut magis, quàm opus mechanicũ. ex quo idẽ omnino cẽset B. Tho. de peccato mortali, & de opere mechanico, per eandem rationem vtrobique militantem, quia scilicet vtrunque cõtrariatur fini supradicto ipsius præcepti. Quomodocũq; enim exponatur dictio illa, inquantũ, siue reduplicatiue, siue expecificatiue: bene sequitur ꝙ omne impeditiuum finis, quodcunque illud sit, ea rõne qua talis finis impeditiuũ est, quale est omne peccatũ mortale, in hoc præcepto prohibetur. Ex quibus constat beatum Tho. cõcedere manifeste illud fundamentũ siue maiorem quæ probanda erat; simul & secundã hãc opinionem tenere quam probamus. Et in expositione præceptorũ decalogi ibi memẽto, vt diem sabbati sanctifices. Et in tertio sententiarũ dist. 37. in expositione magistri idẽ tenet expresse. Itẽ Sanctus Bonauentura in 3. dist. 37. in glossa marginali supra textũ magistri, §. 6. & 7. idem tenet dicens, quòd à fortiori opera carnalia & ebrietas, lites & iurgia quæ maxime repugnant spiritus libertati ne homo Deo vacet dicuntur suntq; opera seruilia, & in hoc pręcepto sunt prohibita potius quàm opera mechanica, & quàm negotia terrena quæ animũ distrahunt ne homo diuinis intendat secundum August. de decem cordis di. melius faceret Iudæus &c. Hæc Sanctus Bonauentura.

Quarto. Probatur prædictũ fundamentum, & maior illa. quia si peccãs mortaliter in festo agit contra intentionem huius pręcepti, vt ipsa prima opinio fatetur. Quæro, an sic faciendo, peccet aliquo modo contra ipsum præceptum an non. Si non, ergo non magis peccat contra ipsum in festo, quàm in profesto idẽ agens & peccans, ꝙ tñ & ipsi de prima opi. secundũ B. Tho. bene negant. Si sic, ergo vel ipso, vel alio speciali præcepto prohibetur agere contra finẽ præcepti peccando in die festo. Facere autẽ contra talẽ prohibitionẽ est speciale peccatum mortale; sicut & contra aliud simile præceptũ de non furando, non mœchando, & de dię festũ sanctificando. & cũ non appareat aliud speciale præceptũ contra quod sic peccetur. igitur contra hoc ipsum de sanctificatione festi, tunc mortaliter peccando sicut & seruile opus faciẽdo peccatur, vt dictũ est. Et ita patet tota ratio prima supraposita: patet etiã falsitas illius maioris assumptæ ad probationẽ primæ opinionis, quatenus dicit quòd virtute huius, & cuiuscunque præcepti affirmatiui nõ prohibetur nisi quod contrariatur alicui eorũ quæ tali pręcepto pręcipiuntur. Dico enim quod et prohibetur omne quod contrariatur eius fini extrinseco specialiter intẽto, & quod illum impedit, vt supra probatum est, & in hoc fundamento, prima opinio deficit simul & veritas eius.

Secundo principaliter probatur hęc secũda opinio cõmunis, quia omnis iniuria, & irreuerentia loco & tempori sacro illata, est vt sacrilega iure diuino, & naturali specialiter prohibita. Sed per omne peccatũ mortale in festo commissum fit prędicta iniuria, & irreuerentia illi tẽpori sacro. ergo speciale peccatũ contra festũ committitur. Consequentia patet cum maiore; Secũda

&

& minor probatur, quia sicut per peccatum in loco sacro sciēter cōmissum fit ei sacrilega iniuria mortalis, vel venialis secundū qualitatem modumq; peccati ibi cōmissi. Quod communiter tenent doctores quando locus sacer est obiectum talis actus peccaminosi interioris, puta volo furari, occidere, aut aliquē infamare in ecclesia, vt tenet ēt ipse Siluester, & Soto vbi supra, & Caietanus in secundo quodlibeto in 12. responsione ad secundū dubiū, & Angest. in morali, c. 8. Et similiter est verum hoc quando locus sacer non est obiectum, sed circunstantia actus peccaminosi exterioris, secundū communiter doctores; vel etiam secūdum Medina de confessione q. 11. quando locus sacer est circūstantia tantū actus peccaminosi interioris, puta quia ego existens in ecclesia scienter habeo voluntatē fornicandi, vel furandi alibi extra ecclesiā: quamuis Siluester, Soto & Caietanus in hoc ab illo dissentiant. In hoc tamen omnes cōueniunt quòd ratione loci sacri peccatū etiam in sola voluntate cōmissum etiam quādo locus sacer est solū circunstantia assistens infert specialē aliquam irreuerentiam loco sacro quamuis venialē, quæ & aliquando potest esse mortalis secūdum qualitatē peccati ibi commissi, puta furti, aut fornicationis, aut huiusmodi. ergo similiter & per eandē rationem per peccatū mortale in festo cōmissum fit ei aliqua specialis iniuria & irreuerētia sacrilega, maior vel minor, secundū peccati tunc commissi qualitatem. Quod ideo dico quia per fornicationē, aut litē, & seditionem voluntariam exteriorem impedientem notabiliter spiritus libertatē ad vacandū Deo, maior iniuria fit illi tempori sacro quàm per solā voluntatē, & quàm per alia peccata nō ita notabiliter impediētia, vt vbi supra dixit Sanctus Bonauen. ideo & doctores communiter non solū dicunt, quòd per peccatum mortale violatur præceptū de sanctificatione sabbati: sed etiā quòd violatur sabbatum, i. præceptum diuinum, vel naturale de non faciēdo iniuriā sacrilegam tempori sacro: quamuis Medina vbi supra dicat, quòd solū hoc vltimum dicunt probantque doctores.

Euasio. Ad hanc rationē respondet Siluester vbi supra quòd licet per peccatum quodcunque fiat aliqua iniuria tempori sacro, & inde peccatum illud sit grauius quàm alio tēpore cōmissum, quod nullus negat: id tamē nō fit directe, & per se, eo videlicet, quòd tali tēpore sit specialiter vllo iure particulari prohibitū: sed ex suppositione, quia scilicet aliàs per aliud præceptū tale peccatū pro omni tempore prohibitum est. ideo talis irreuerentia tēporis sacri non est contra aliquod speciale præceptū de non faciendo irreuerentiā tempori sacro: nisi ipsum tempus sacrū habeat pro obiecto, puta cū quis in contemptū festi peccaret. sed illa talis irreuerentia est solum venialis, & per modum circunstātiæ reducitur ad speciem ipsius peccati fornicationis, furti, aut detractionis in festo commissi, ad quam indirecte pertinet, & reductiue. Exēpli gratia. Accipere voluptatem ex muliere in die festo nulli legi repugnat ex se, alioqui vbicunque esset talis voluptas ēt in reddendo debitū coniugi petenti esset mortale, quod abiit; sed solū repugnat legi supposito, quod mulierē aliàs illicite contra aliquā legem cognoscat: nā si talis actus non esset aliàs prohibitus, non esset iniuriosus tēpori sacro, quamuis esset iniuriosus loco sacro ēt si sit aliàs licitus propter specialē eius ibi prohibitionē. Etsi non sit aliàs nisi peccatū veniale: iam non nisi venialis iniuria fieret ipsi tēpori sacro, pertinens reductiue ad speciem ipsius peccati, vt dictū est. Hæc Siluester.

Replica. Sed contra hanc euasionem replicatur. quia licet per hoc præceptū sanctificationis festi nō prohibeatur furari, aut fornicari, & huiusmodi, aut ēt iniuriā, & sacrilegiū contra tempus, aut locum sacrū cōmittere sub ijs rationibus proprijs, sed per alia præcepta specialia: prohibetur tñ specialiter ipsum, & quodlibet mortale sub hac ratione videlicet quatenus est cōtra finē specialem huius præcepti, idest, cōtra sanctitatē animæ ibi specialiter intentā, vt in prima ratione latius probatū est. Ideo falsum est, quod vbi supra, ait Siluester quòd scilicet nullo iure speciali prohibitum est peccatum mortale in festo cōmitti, sed solum ex suppositione. Et quòd hoc sit falsum probatur etiā ex doctrina Durandi in 4. dist. 16. q. 3. Vnde Siluester illam suam euasionē sumpsisse videtur. Nam circunstantia quæ secundū se importat disconuenientiam ad rectam rationē ponit in actu specialē rationem peccati distinctam ab ipso peccato, quia ibi sunt plures deformitates specificæ, quarum vna non est per se determinatiua alterius, sed in peccato mortali tēpore & loco sacro cōmisso, puta, in furto & fornicatione est duplex deformitas ad rectam rationē: vna quæ fit contra legē de non furando, & de non fornicādo: altera est irreuerentia loci aut tēporis sacri, vt patet. & vna nō est determinatiua alterius per se, quia potest fieri furtū, & fornicatio alio loco & tēpore sine irreuerentia loci & temporis sacri: & è conuerso pōt fieri irreuerentia loco & tēpori sacro per alios actus, quàm per furtū & fornicationē, & quàm per id quod de se est peccatum. ergo illa circunstantia irreuerentiæ temporis sacri ponit rationem peccati alterius speciei distinctā ab ipso peccato: sicut & circūstantia loci sacri. quapropter si illa irreuerentia est tam notabilis quòd sit de genere mortalis peccati, necessario confitenda est.

Si quæratur quādo talis iniuria est mortalis, & spe-

& specialiter confitenda quando non. Respon. quòd quãdo peccatum mortale exterius notabiliter impedit spiritus libertatẽ ne homo possit vacare Deo, vt sunt rixæ, & opera carnalia tunc secundũ Bonauen. vbi supra est mortalis iniuria festi, & est mortalis circunstantia necessario confitenda. aliàs solũ venialis iniuria est: & hac ratione non esset cõfitenda necessario. at vero alia rõne supradicta, quia scilicet finem intentum puta sanctificationẽ interiorem impedit omne peccatum mortale in die festo cõmissum circunstantiam habet cõtra sanctificationẽ sabbati necessario confitendam. Ideo illa prima ratio videtur efficacior magisq; sufficiens pro hac secunda opinione.

Tertia rõ. Tertio principaliter hęc secũda opinio probatur. quia nisi sic dicatur, vtique sequeretur quòd si quis i fornicatione die festo occupatus omitteret audire missam nõ teneretur id in confessione explicare, sed sufficeret dicere, quòd sine causa missam omisit. probatur hæc sequella. qa si solum mortaliter peccauit contra sanctificationẽ sabbati omittẽdo missam præceptã: nec ratione huius præcepti tenetur nisi tollere impedimenta quatenus tenetur nõ omittere missam. ergo non transgreditur hoc præceptũ fornicando, sed omittẽdo missam: nec tunc id explicare tenetur, licet alibi teneatur sicut & alia mortalia confiteri. Si ad hoc respõdeatur quòd quatenus per illam fornicationẽ impedita fuit auditio missæ, non quatenus peccatum in festo commissum, fuit contra sanctificationem festi, & confitenda est; sicut & aliud opus quo auditio missæ impedita est. Euasio videtur apparẽs: sed adhuc concedere cogitur quòd confitendo sufficit dicere, quòd se alijs operibus implicando missam omisit.

Quarta rõ. Quarto principaliter probatur hæc secunda opinio per auctoritatẽ diui Ambrosij super id Luc. 13. Archisinagogus indignans, quòd Iesus sabbato curasset &c. qui ait. Lex in sabbato nõ hominẽ curare, sed seruilia opera facere, id est peccatis grauari prohibet. & habetur in gl. ordi. ibidem. Item glos. Mar. 1. & 3. Si licet sabbatis bene facere? ait. Opus seruile peccatũ est: à quo Christus docet nos sabbato abstinere. Itẽ glos. ordi. super id Luc. 14. Cuius vestrum bos, aut asinus in puteũ cadit, &c. ait. in festo à malis non à bonis operibus feriandum est. Item ex Lu. 6. in sabbato licet bene an male facere? videtur intentum elici ad literam. Nam ex tacita respõsione Christi, quòd scilicet in sabbato nõ licet male facere, sequitur quòd rõne festi est specialiter prohibitũ in sabbato malefacere. Nam alioqui frustra diceretur si liceat in sabbato malefacere: cum constet id etiã quocunque alio tempore illicitum esse.

Itẽ Augustinus de decẽ chordis ait. Melius Iudæus in agro suo aliquid vtile in sabbato faceret, &c. vt supra in prima ratione principali in tertia probatione maioris, seu fundamenti huius secundæ opi. habetur.

Item glos. interli. Iere. 7. nolite portare pondera sabbato, ait, pondera, id est peccata in sabbato. & quidẽ nisi id specialiter in festo prohibitũ esset: non magis in sabbato, quàm alio tẽpore pondera portare, i. peccata cõmittere ibi prohiberetur. Etiam concilium Coloniense est ad idem, vt infra habetur.

Euasio 1. Neque valent euasiones Caietani, & Siluestri aliorumq; de prima opinione ad prædictas auctoritates dicentiũ primo quòd prædicti doctores loquuntur, & intelligunt quòd peccata sunt contra sanctificationem sabbati non quidem contra id quod ibi præcipitur, sed contra eius finem intentum.

Refutatio eius. Sed cõtra hanc euasionem arguitur, quòd si sunt contra eius finẽ extrinsecum. ergo eodem præcepto prohibentur, vt supra in prima ratione late probatum est.

Euasio 2. Secũda euasio est quòd doctores prædicti loquuntur de illo præcepto mistice, seu moraliter simul & literaliter intellecto. Quod inde patet, quia nunc de vno nunc de alio modo intellecto exempla ponunt vbi supra. Nunc autẽ præceptum morale de cauendo omne peccatũ in festo non est speciale, sed generale de non peccando, tunc vel semper secundum Tho. & Alex. Alen. vbi supra mẽbro primo, dicit quòd est præceptum spiritualiter intellectum reductiue inclusum in hoc speciali præcepto de sanctificatione sabbati, & per consequens non est speciale præceptum distinctum à specie huius præcepti de sãctificatione sabbati ad literã intellecto, quapropter peccatum in festo ratione festi non hẽt aliam speciem peccati ab ipso peccato tunc commisso. Nam sicut animal non addit supra hominẽ: sic nec fornicatio aggrauat mortaliter, & specifice ex generali irreuerẽtia Dei, & ingratitudine, & aïæ spũali occisione, aut ex non declinando malũ: quæ sunt prohibita præceptis ibi spũaliter, aut generaliter inclusis. quia neq; sunt plures deformitates specifice contra speciales prohibitiones diuersas, sed generales duntaxat. Similiter facere cõtra vnũ præceptum literaliter intellectũ, & proprie simul & contra aliud mistice sumptũ non est duplex peccatũ formaliter: nec ibi est circunstantia alterius speciei, puta fornicatio carnalis, aut auaritia quæ est quædã idolatria spũalis, & mistica, & aïæ occisio spũalis: non tñ propter hoc est proprie speciei idolatriæ, aut homicidij: neque vt de peccato idolatriæ, aut homicidij cõfitendũ est. sed doctores ad ostendendum peccati grauitatẽ ex eius effectibus multa hmõi mala in peccato contineri mistice, & vere docent.

Sed

Refutatio eius. Sed certe nec ista euasio valet, quia vt patet ex supradictis cum prædicti doctores expresse dicant, ꝙ in festo prohibetur peccatum sicut aut magis q̃ opus seruile mechanicum. Hoc autem mechanicum opus non nisi speciali pręcepto de sanctificatione sabbati ad literā intellecto prohibetur. ergo omne peccatū similiter, & non solum mistice, aut generaliter prohibetur ibidem. iniuria quoque quæ ex peccato tēpori, & loco sacro īfertur speciale peccatū est.

Euasio. 3. Tertia euasio specialiter ad auctoritatē Augustini de decem chordis est, ꝙ nō intelligitur ꝙ illa sola circunstantia festi sit grauius peccatum atque mortalis, sed ꝙ aggrauatum ex illa, & ex peccato tūc commisso est grauius, quàm si mechanice in festo laboraretur.

Refutatio eius. Contra, quia nisi illa circunstantia festi mortaliter aggrauaret: certe non erat cur Augustinus, tam acriter reprehenderet illud peccatū magis tunc q̃ alio die commissum. Si igitur Augustinus proprie & vere locutus est non potest aliter intelligi, nisi ꝙ comparando solā iniuriam, & grauitatem violationis festi quæ fit per peccatū mortale tunc commissum ad violationem festi per opus mechanicum, censet grauiorem esse primam q̃ secundam, aut saltem æqualē, & contra sanctificationem sabbati: vt ita doceret quomodo à sabbati violatione hoc, & illo modo cauendum sit. Vtique contra eos intendit qui non putabant per peccata mortalia nisi per opera mechanica sabbatū, aut præceptum de sanctificatione sabbati mortaliter violari. & ita patet probatio prædictæ 2. opinionis communis.

Hanc secundam opinionem expresse tenet Alexan. Alen. 3. parte quæst. trigesimasecunda, membro quinto, articulo secundo, & membro primo. Et sanctus Bonauentura, & beatus Thomas, vbi supra citati sunt in prima probatione principali huius opi. Et Albertus Magnus in 3. distinct. trigesimaseptima. Et Florent. 3. par. su. titu. 14. cap. 19. §. 7. Gerson alphab. 31. T. Nico. Lyr. super id Matth. 12. Si licet sabbato curare, & Exod. 20. Scotus & Gabriel in tertio distinct. 37. & iste etiam in quarto, distinct. 17. q. prima, conclu. quarta. Adrianus in 4. de confessione quæst. quarta, & in octauo quodlibeto, articulo primo. Angest in morali. c. 8. de circunstantia temporis agēs. Clarissimus doctor Medina magister meus de confessione quęst. 10. & de oratione quæst. decimanona, pręceptorium Nider in tertio præcepto c. primo, & c. nono, & summa Ange. titu. confessio. 1. §. 22. titu. feriæ §. trigesimosexto, titu. interrogationes. circa tertium præceptum. & titu. præceptum. §. 5. & summa Ro. titu. confessio. secunda. §. septimo, & titu. ferię, §. sexto. Et Ambrosius Catharinus contra Caietanum, lib. 5. vbi de sacramento confessionis agit. & Abulen. Exo. vigesimo, quæst. vndecima, in fine, & q. duodecima, idem tenet. & quod Exod. 12. quęst. trigesimaprima, dicit quòd non omnis peccans in festo frangit illud, vt symoniacus mentalis celebrans intelligitur quòd non frangit illud per opus seruile formaliter, & proprie sumptum: cum non faciat id pro lucro. Frangeret autem si pro lucro conueniret, vt tunc cantaret, vel celebraret: quia tunc esset opus proprie quamuis formaliter tantum seruile secundum ipsum: in quo tamen alij dissident ab eo dicentes, quod facere opus pro mercede non facit illud esse seruile si ex genere suo aliàs seruile non est. Cum quo stat quòd frangit illud festum alia ratione, qua scilicet mortale peccatum est contra finem illius præcepti, & illi iniuriosum, vt ipse Exod. 20. vbi supra latius docet, & late probatum est. Item maioris in 4. distinct. 17. quæst. 4. & plures alijs.

Tandem concilium Coloniense anno domini 1536. in tractatu de exteriori pœnitentia, fol. 180. idem tenet, & docet expresse dicens, quòd bis peccat qui diem dominicum scortis, rixis, & pugnis, & alijs obscœnis agit.

Et nisi hanc circunstantiam mortalem esse censerent doctores supradicti, & alij quàm plures quos fastidij vitandi gratia omitto: vtique non multum curarent eam tam acriter aggrauare, & reprehendere, atque docere esse necessario confitendam, vti præfatum concilium docet.

Quare hæc secunda opinio, vtpote communis omnibus doctoribus antiquis pluribusque modernis, & vtique verior amplectenda est: prima vero, vtpote non nisi paucis neotericis probata, sed neque satis tuta refutanda videtur.

Et nota secundum summam Angelicam titu. interrogationes: vbi supra, quòd quando prædicta circunstantia festi fuerit confitenda, non oportet in singulis peccatis in festo commissis id explicare: sed sufficit dicere, ꝙ mortale peccatum bis, aut ter, aut toties, vt recolit in festo commisit; quòd si non recolit, sufficit dicere multa horum mortalium quæ confiteor tam in hac, quàm in alia materia in die festo commisi, & prout occurrebant nulla differentia, aut respectu sacri temporis habito. & id sufficit quantum attinet ad hanc circunstantiam festi confitendam. Quamuis Siluester aliter ipsam summam Angelicam intelligens in tit. confessio. 1. quæst. decima, male mordeat vti solet.

Et nota ꝙ secundum hanc secūdam opinionem etiam Iudęi mortaliter peccantes in sabbato, vt nunc Christiani, dupliciter peccabant per eandem rationem.

Contra præfatam secundam, & communem opinionem arguitur quincupliciter. primò, præceptum de sanctificatione sabbati est religionis non charitatis. Sed non omne peccatū mortale cōtrariatur præcepto religionis, & cultus diuini, vt patet, quia non est contra diuinū cultum detrahere, dicere falsum testimoniū, odisse proximum, fornicari, & furari. ergo hæc & alia mortalia tunc commissa non sunt contra præceptum hoc.

Argum. 1.

Secundo arguitur, quia ecclesia non habet potestatem directe super actus animæ pure interiores, vt supponitur, sed omnia festa q̄ sunt in lege noua sunt de iure ecclesiastico, ēt obseruantia diei dominicæ in quam dies sabbati per ecclesiam traslata est, quod ēt supponitur s̄m cōiter doctores, ergo peccatum interius nō prohibetur speciali præcepto de sanctificatione festi, & per consequens non habet duplicem malitiam mortalem necessario confitendam.

Argum. 2.

Tertio arguitur, nam ex prædicta opinione sequeretur hoc absurdum, q̄ scilicet nullus in die festo posset vnum tantum peccatum mortale, nisi saltem duo simul mortalia cōmitteret. quæ sequella patet: quia quocunque peccato quis in festo peccet, peccat etiam contra hoc præceptum de sanctificatione festi.

Argum. 3.

Si dicatur q̄ laborans, vel non audiens missam in festo peccat vnico peccato contra hoc præceptum de festi sanctificatione. Cōtra, iste peccat contra præceptum primum de sanctificatione festi, peccat etiam contra aliud speciale præceptum de non peccando in die festi, seu de non agendo contra finem præcepti de sanctificatione festi, vt ait opinio. ergo peccat duplici peccato mortali.

Respondeo ad primum argumentum, quòd illa minor est vera solum quo ad materiā præcepti: non autem quo ad finem eius; nam licet odium proximi, aut homicidiū, aut fornicatio non sit hac ratione materiæ contra præceptum religionis, ex quo horum materia non est directe prohibita illo præcepto. at vero ea ratione qua est contra finem latriæ, seu religionis, vel sanctificationis sabbati: iam quo ad finē eius, seu formaliter etiam est contra præceptum ipsum quo prohibetur etiam illud quod eius fini contrarium est.

Respon. ad primū arg.

Ad secundum respon. etiam supposito antecedente, cuius maior non probatur ab omnib., tamen ea supposita negatur adhuc consequentia, quia præsupposita tēporis, & loci sanctitate, seu applicatione ad cultum diuinum, modo talis sanctitas, seu applicatio fiat iure diuino, vel naturali modo iure ecclesiastico: iam irreuerētia, & iniuria illata tempori, & loco sacro, & cuilibet eius parti est diuino, & naturali, & nō solum humano iure prohibita. sicuti licet institutio prælati, & prælaturæ applicatio ad hunc hominem, & benedictio vasorum, & hominum ecclesiasticorum consecratio sit de iure humano: irreuerentia tamen, & iniuria, & contemptus eorum contra ius diuinum est. Sic in proposito: maxime quia quo iure, siue p̄cepto prohibetur agere contra religionē, & contra p̄ceptum sanctificationis sabbati; eodem ēt prohibetur contra eius finē agere, vt sup. probatum est. Potest enim ecclesia præcipere, & prohibere actus interiores, si non directe, vt secundum opi. communem supponitur; bene tamen indirecte, & vt aliquo modo pertinent ad exteriores, id quod in proposito contingit.

Respon. ad secundū ar.

Resp. ad tertium argumentum concedendo sequellam, vt plurimum. neque est absurdū, q̄ peccans in materia aliorum peccatorum in die festo, duplici peccato formaliter peccet, vt ibi probatur. peccans aūt in materia tantum huius præcepti, puta opera mechanica exercēdo, vel missam omittendo in die festo, vnico tantū peccato peccat contra sanctificationē festi, & negatur, q̄ tunc peccetur contra aliud p̄ceptū de non peccando in die festo, seu de non agendo cōtra finē eius, quia non est aliud p̄ceptū hoc, distinctū à p̄cepto de sanctificatione festi: eodem namq; præcepto præcipitur sanctificatio festi cessando ab opere seruili, & audiendo missam: & prohibetur omne contrarium eius fini, vt sup. probatum est. Quo fit, vt vbi est vnicus actus transgresionis in materia huius p̄cepti, puta opus mechanicū: vel vnica omisio materię p̄cepti, puta omisio missę: ibi fit vnicū peccatū tā ex parte materialis, & formalis, & p̄cepti sanctificationis sabbati, q̄ ex parte finis cōtra quē agitur. Vbi aūt aliquid horū multiplicatur, seu in materia alterius p̄cepti mortaliter peccat: ibi multiplex rō peccati, quarū vna contra hoc præceptū, aut contra eius finē, aut contra ius naturale, & diuinum de nō violādo sanctitatē sabbati p peccatū mortale reperitur.

Respon. ad tertium arg.

Si vlterius quarto arguatur, si tā omne opus mechanicū abas. licitum, q̄ omne peccatū mortale in hoc præcepto prohibetur eadem rōne, quia, s. vtrunq; est impeditiuū finis, i. sanctitatis interioris in eodē præcepto inferre: vel quia vtrunque violat sanctitatē t̄pis sacri, vt probatū est. ergo qua ratione vnum modicum opus mechanicum in festo excusatur à mortali, s. p p. modicitatē aut paruitatē materię; sicut & paruulū furtū modice rei est solū veniale peccatū: ita eadē rōne vnum peccatū mortale parū durans in festo, puta fornicatio, nō nisi venialis violatio festi erit. quia parū durat, vt modicum opus mechanicum in festo, & sicut transacto modico illo opere mechanico potest homo etiā si sit aliàs in reatu peccati mortalis in reliqua parte diei festi ipsum obseruare, vel sanctificare,

Argum. 4.

ctificare, audiēdo diuina,& se per orationem, & pœnitentiam ad sanctitatem præparare: ita post transactum actum peccati mortalis,& eodem modo facere potest:quamuis finem præcepti nō obtineat, quia nec ad ipsum tenetur.

Respon. ad 4. argum. Resp. negando consequentiam. nam falsum est,ꝙ vnum mortale peccatum modico tēpore cōmissum in modico impediat finem, i.sanctitatem interiorem huius præcepti sicut modicū opus mechanicum parum,vel eodem tantū tēpore durans. Et est aperta differentia.Licet.n. peccatum mortale parum duret dū ipsum committitur:at vero ex sua natura non modicū,sed multum,& omnino impedit finē,i.sanctitatem interiorem, & ei cōtrariatur ex quo eā non secum compatitur,vt constat.Opus autē mechanicū ex sua natura illam compatitur:inde modicitas, aut paruitas eius actus, vel tēporis excusat à mortali transgressione huius præcepti. Similiter etiam peccatum veniale ex quo compatitur eandem sanctitatem: inde censetur, vt modicum opus mechanicum factū in die festo. quo fit vt quamuis per sequentem pęnitētiam tollatur impedimentū pręcedētis peccati mortalis die festo cōmissi,non tamen tollitur quin per illud iam ante fuerit festum violatum.Rursus cūm per quodcunque peccatum non deobligetur homo ab obseruantia diei festi quātum fieri potest: fit vt possit illum sæpius eodē die interius,& exterius violare sępe peccādo mortaliter ante & post ipsam pænitentiam:sicut & eodem die ieiunij sæpe nolendo ieiunare, aut etiam sępius carnes prohibitas tunc comedendo,vti probabiliter tenet opinio.

Argum. 5. Quinto ad idem arguitur. Nam agere cōtra finem pręcepti non prohibetur ipso pręcepto, vt constat quando semel tantū, sed nimis excessiue quis comedit cibos non prohibitos in die ieiunij.Tunc enim secundum Caietanum 2.secundæ quæst.147.art. tertio. & Medina de ieiunio non peccat contra præceptum de ieiunando: quamuis peccet cōtra finem eius,dum contra temperantiam in illo præcepto intentam,non tamen illo,sed alio præcepto temperantiæ præceptam peccat. ergo sicut sufficit tunc confiteri se excessiue comedendo, vel bibendo peccasse non dicendo se id in die ieiunij fecisse: ita de fornicante in die festo dicendum est.

Respon. ad 5. argum. Resp.negando consequentiam, etiamsi concederetur antecedens, quod negari potest,nec est simile vtrobique, neque enim nos dicimus ꝙ semper in omni casu agere contra aliquem finem præcepti prohibetur ipso præcepto, vt in antecedente significatur: sed solum quando agitur omnino contra finem,vel cōtra omnem finem principalem, vel specialem ipsius præcepti: ita quòd cum tali actione contra finem præcepti stare non potest aliquis præcipuus, vel specialis finis ipsius;vti superius pro hac 2. opinione probatum, & explicatū est de correctione fraterna, quādo sic scienter fit quòd ex ea peccator peior efficitur. & ita dicimus de peccante mortaliter in die festo. Excessiue autem comedere semel tātum in die ieiunij licet secundum Caieta.& Medina de ieiunio, & plures alios non violet præceptum ieiunij, vt in argumento dictum est: tametsi Honcala vbi supra, & Couarruuias in resolutionibus lib. 4.c. 20.nu.11.12.oppositum opinentur.at vero, ꝙ vt diximus ipsa excessiua comestio non violet ieiunium, vti supponitur,hoc ideo est,quia nō tollit omnino,vel non omnem finem principalem specialiter intentum in præcepto ieiunij: nam cum illo excessu contra temperantiā bene stat aliquis finis præcipuus, & specialis etiā extrinsecus ipsius præcepti:videlicet quòd per eum modum ieiunij abstinēdo ab alijs cibis sicut & alijs vicibus,aut horis ipso die prohibitis peruenire possit,& disponatur homo ad virtutem abstinentiæ, & ad satisfaciendum aliquo modo pro peccatis,& alios aliquos fines qui in ieiunio ecclesiastico specialiter intenduntur. quo fit,vt per solum illum excessum illud ieiunij præceptum licet aliqualiter,aut venialiter; at vero non omnino violetur: sicut per quodcūque mortale peccatum violatur præceptum de sanctificando diem festum.

Replica. Si cōtra hoc replicetur ꝙ nullus peccat nisi quia contra aliquod præceptū agit vel omittit. sed non est præceptū de fine, sed me medijs ad finem.quia finis secundū omnes sub ipso præcepto non cadit: ergo non peccatur contra ipsum præceptum agendo contra finem ipsius.

Respon. Respon.negando consequentiam. quia licet non sit præceptum de fine obtinendo: & ita non peccatur contra ipsum præceptum si eius finis non obtineatur vti deberet inferri in consequentia.est tamen præceptum ipsum de non agendo contra finem ipsius, vti superius probatum est ꝙ id ipso, & in omni præcepto prohibetur. Quare si in minori huius replicæ subsumeretur perfecte vti erat sumendum, quòd non est præceptum de fine,neque de non agendo contra finem ipsius præcepti: vtique ratione huius vltimæ partis illa minor falsa, & neganda esset.

Resolu. Fit igitur ex dictis quòd cum hoc,quòd per peccatum mortale fornicationis furti, aut homicidij in die festo commissum specialiter peccatur contra alia præcepta, & contra aliud ius diuinum, & humanū de non faciendo iniuriam diei festo: & ꝑ id.ipse dies festus,aut sacer violatur,vti clarissimus doctor Medina,vbi sup.dicit: cum hoc inquam stat simul ꝙ etiam contra ipsum pręceptū dę sanctificatione festi specia-

liter peccetur, ex hoc quòd per eam iniuriam, vel irreuerentiam temporis sacri etiam omnino agitur contra omnem finem præcipuum, & specialem ipsius præcepti. & ita non solum sabbatū aut festum, aut sacrum tempus, sed etiam præceptū ipsum sanctificationis festi p quodlibet mortale tunc commissum specialiter violatur, vt dictum est. nam idem est violare festum, & violare præceptum de sanctificatione eius: & B. Tho. pro eodem accipit vtrunque, vti facile constare potest eius literam, & intentum intuenti: quamuis meus clarissimus doctor id inficietur. forte etiam pro concordia p̄dictarum opinionum dici posset, quòd peccatū in festo commissum quāuis ex eo quòd est contra finem præcepti de sanctificatione festi, sit etiam contra ipsum præceptum, & alterius speciei: non tamen ex eo est mortalis circunstantia, sed solum venialis: & ideo non necessario confitenda est. neque enim omne quod est contra finem præcepti eo ipso est mortale: sicut neque omne quod est cōtra ipsum præceptum etiam si sub mortali obliget, semper mortale est: Sed certe cum non sit modicitas materiæ, neque deliberationis aut voluntarij, non videtur adhuc quare talis præcepti violatio excusetur à mortali necessario confitendi.

QVAESTIO VII.

Vtrum mortaliter in somno, vel in vigilia etiam, fornicando pollutus licite suscipiat eucharistiam, aut celebret illa die si de his sufficienter contritus, & confessus sit.

Prop. 1. RESPON. per duas propositiones, quarum prima est, quòd pollutione nocturna, id est in somno accidente fœdatus, etiā si ex mortali peccato illa proueniat, non peccat mortaliter, sed venialiter tantum, illa die celebrando, vel eucharistiam reuerenter suscipiendo, si de omnibus sufficienter contritus, & confessus est.

Quod quadrupliciter probatur. primo, quia illud tantum sub peccato mortali impedit susceptionem, aut celebrationem huius sacramenti propter quod homo indigne ipsum suscipit, aut celebrat. sed sufficienter contritus, atque confessus aliàs deuote, ac reuerenter id suscipiēs, aut celebrans ac si non ita peccasset, post quæcunque mortalia commissa non aliàs legitime impeditus non accedit indigne. Quod inde patet, quia nihil aliud exigit Paulus, prima Corinth. 11. probet autem seipsum homo, &c. scilicet per contritionem, & confessionem secundum Augustinum de dogma. ecclesiast. cap. quinquagesimotertio, & clarius in epistola 3. ad Iulianum comitem c. 9. & nihil aliud exigit ecclesia in c. omnis, de pœnitentia & re. nec alibi; nisi quòd communicaturus accedat probatus, id est in statu gratiæ secundum suam probabilem æstimationē rite contritus, & confessus, vt aiunt communiter doctores cum B. Tho. inferius allegati. ergo non mortaliter peccat, neque indigne accedit.

Secundo ad idem, quia vel illa pollutio impedit sumptionem eucharistiæ post contritionem, & confessionē, quia ipsa pollutio est peccatum, vel quia mentem distrahit. non primū; quia grauius est homicidium, & non impedit contritum & confessum. nec secundum; quia tunc legitimus concubitus sub mortali etiam impediret, quod huius concedit esse nisi veniale: & tamen magis distrahit dum in vigilia factus est ergo.

Tertio ad idem, quia non videtur quanto tēpore debeat sic abstinere sub præcepto, neque de eo constat alicubi, quāuis Albertus Magnus & alij communiter dicant, quòd per vigintiquatuor horas abstinendum sit: sed id non probant, nisi de decentia, vt infra secunda propositione habetur: neque id habet locum secundum Palude, nisi quādo circa mediam noctem talis pollutio contingit.

Quarto ad idem faciunt Augustinus epistola 118. ad Ianuarium dicens solum contemptū non vult cibus ille: sicut manna fastidium. Et idem de dogma. ecclesi. c. 53. & habetur de consecra. distinct. secunda, cap. quotidie. vbi habetur, omnibus diebus dominicis communicandum hortor: si tamen mens in affectu peccati non sit.

Item Hilarius, & habetur ea. dist. si nō sunt. vbi dicitur si non sunt tāta peccata, vt quis excommunicetur, non se debet homo à medicina corporis, & sanguinis domini separare. quod intellige si deuote accedat vti superius secundum Thomam declaratum est. Et cum præfata propositione expresse concordat Palude in 4. dist. 9. q. 3. Et Maioris ibidem q. 2. concl. 2. & 6. & sanctus Bonauentu. dist. 12. q. 3. Et Durandus ibidem q. vlti. & Gerson de præparatione ad missam consideratione 8. & alphab. 37. litera. 3. Et Turrecremata in decreto dist. 6. c. 1. & Raulim, ipsum etiam referens in tracta. de eucharistia sermo. 8. propositione 4. q. R. Et Gabriel in cano. lect. 10. Et Adrianus in 4. de eucharistia q. 4. de impedimento pollutionis. Et Caietanus in summula titu. communicare. Et Nauarro in summa Hispane edita cap. 21. nu. 50. Et Siluester titu. eucharistia. 3. q. 10. in fine vbi dicit quòd B. Tho. oppositum tenens. 3. parte. q. 80. art. 7. locutus est ex opinione aliorum. tandem idem tenet Ledesma ex Victoria prima parte, super quarto sententiarum q. 21. art. 7. dubio 2. Et Abulen. Matth. 4. cap. quæst. 75.

latius

latius de hoc.cum supradictis concordat,& Soto in 4.distinct. duodecima quæst. prima, articulo 7.

Nam Richardus in 4.dist.9.art. 2.q.3. & B. Tho.vbi supra,& in opusculo.64.c.17. Vtrum propter pollutionem nocturnam ab eucharistia abstinendum sit cum multis alijs antiquis quos ibi sequitur videntur tenere oppositum, quòd scilicet talis pollutio nocturna ex mortali peccato procedens etiam sub mortali impedit illa die assumptionem eucharistię, etiāsi homo ille contritus, & confessus sit: nisi superueniat aliqua ratio, vel causa rationabilis de qua inferius propositione secunda habetur, idque propter rationes tactas in argumēto primo inferius, quæ ibi soluentur.

Igitur iste de quo hæc prima propositio agit,solum venialiter peccat accedens ad eucharistiam propter aliqualem irreuerentiam, excepto si ex causa rationabili id fiat, vt in secunda propositione sequenti etiam de fornicarie polluto habetur.

2. Prop. Propositio secunda. Mortaliter in vigilia, vel per fornicationem illa nocte pollutus, etiamsi sufficienter contritus, & confessus sit, vtrum mortaliter peccet illa die ad eucharistiam accedens, dubium est. Nam Gerson, & Raulim in tractatu de matrimonio sermone octauo, c. & alibi. & Nauarro in summa, vbi supra cum multis alijs doctoribus tenēt, quod is mortaliter peccat, quia valde irreuerenter accedit: quamuis hoc non satis sufficienter probetur, excepto in casu quo quis ex magna deuotione, vel ex rationabili causa, vel in necessitate aiam ab omnibus huius peccati reliquijs purgatus accederet: tunc.n.cessat rō peccati mortalis, vt ex prima propositione liquet. Immo & venialis peccati ratio cessat omnino si sit magna,& insolita deuotio, vel obligatio pro se, vel pro alio tunc celebrādi,vel necessitas,quia videlicet est dies festus,nec est alius qui populo celebret,vel quia est dies quo ipse cum alijs communicare, aut celebrare debet, ita quòd sine scandalo, aut notabili notā id omitti non potest. Et in hac exceptione omnes doctores conueniunt. Sed Soto, & Nauarro in summa postea emendata,vbi supra ex Palude, & Silue stro cum multis alijs doctoribus tenent, quòd nisi alia irreuerētia, vel distractio notabilis interueniat non peccat mortaliter celebrando illa die,vel nocte mortaliter in vigilia pollutus si contritus,& confessus est: quia nulla ratione sufficiente probatur. & hæc opinio probabilior est.

Fit ex dictis secundum omnes, quòd religiosi qui raro in tali peccato incidere solent,& alij eiusmodi viri spirituales qui statim redeūt ad cor, & se recolligunt conscientiam, & mentem à dicto peccato eiusque reliquijs omnino repurgantes, & deuotiones inde sæpe redduntur,vtique sine mortali,& sæpe sine veniali illa die contriti, & confessi ad hoc sacramētum, vel ad celebrandum accedant.

De alijs autem non mortaliter, sed solum venialiter in somno,vel etiam in vigilia pollutis constat, secundum omnes, quòd solum venialiter, & aliquando nullo modo peccāt cum deuotione ad eucharistiam accedendo, vel celebrandro: maxime si iam contriti, & confessi sint. Et quamuis tunc de consilio abstinendum sit: at cum deuotione accedere non est veniale,immo & cum magna deuotione, vel ex rationabili causa aliqua de supradictis accedere, & celebrare melius,& sæpe meritorium est. Videatur B.Tho. & Gerson cum alijs doctoribus vbi supra.

Contra supradicta arguitur, & maxime contra primam propositionem.primo, quia Exod. 19.Et Leuit.7.& 15.c.Et Deut.23. taliter polluti erant immundi vsque ad vesperam post vestium lotionem. Et primi Reg. 21.de panibus propositionis pollutis non erat licitum vesci, & illi panes significabant hoc sacramentum. Argum.

Item de pœnitentia dist.1.c. nonnulli. canibus,& porcis sancta dari non debent,& quia tales irreuerenter accedunt.

Respondeo,secundum Gregorium in epistola ad Augustinum episcopum Anglorum c.10. c.11.& habetur dist.6.c.testamentum.Illa erāt ceremonialia quæ iam non valent: nisi quo ad intellectum spiritualem, quòd scilicet culpam illam lachrimis pœnitentiæ ille pollutus abluāt: & quousque ignis tentationis cum suis reliquijs abscesserit ad sancta non accedat, vt supra declaratum est, quòd aliquando quidem sub mortali: aliquando sub veniali: aliquando vero sine vllo peccato talis accedit. Et aliquando de decentia, & consilio, aliquando de necessitate præcepti debet abstinere. Respon.

Ad c. autem. nonnulli. Respond.quòd post contritionem, & confessionem deuote accedēs non canis,nec porcus est.

Ita etiam in casibus supradictis aliquando de præcepto sub veniali, aut sub mortali aliquando solum de consilio, atque decentia huic summo sacramento summa debetur reuerentia mundiciæ corporalis.

QVAESTIO VIII.

Vtrum quoties quis in statu gratiæ sumit eucharistiam, sed sine actu charitatis, quia distractus, vel quia accipit per actum qui est peccatum veniale, puta statim post mortalem pollutionem, vel ex vanagloria, & huiusmodi, ita quòd illa sumptio peccatum veniale tantum est, charitatis augmentum, & gratia accipiat.

1. Opin. Respondeo, in hoc est duplex opinio. 1. Caietani in 3. par. q. 79. artic. 1. & 8. quòd non tūc, sed postea quando cessantibus his impedimentis dispositus fuerit. Et ad idem est ipse 1. 2. q. vlt. art. 8. Et 2. 2. q. 24. art. 6.

Quæ opinio probatur sexcupliciter. primo, quia hoc sacramentum est nutrimentum in vita spirituali, sed non nutritur per talem cibum nisi qui per actum vitalem sumit illum, vt patet etiam in nutrimento corporali. talis autem actus nō est peccatum veniale, neque actus distracti sumentis. ergo.

Secundo, quia si semper gratia augeretur sequeretur quòd multi sacerdotes etiam religiosi qui sic fere quotidie accedunt haberent magnam gratiam, sed consequens hoc videtur falsum: quia tepide operātur diligendo Deū, & alia bona faciendo. quod certe non facerent si ita magnam gratiam haberent.

Tertio, quia cum illa sumptio sit peccatum: iam ergo per & propter peccatū datur gratia, & per opus demeritorium, quod implicare videtur.

Quarto, quia sequeretur quòd pueris daretur gratia ante vsum rationis, si sumant hoc sacramentum: sicut in ecclesia olim alicubi fiebat. postquam non requirítur deuotio actualis. Et similiter furiosis, & amentibus qui hoc sacramentum ante petierant.

Quinto, quia B. Tho. in 4. dist. 12. q. 2. art. 1. q. 3. dicit quòd cum peccato veniali non recipit quis gratiam etiam cum sacramēto, & idem in q. 7. de malo art. 12. ad secundum dicit nulli vnquam infunditur gratia sine actuali feruore charitatis.

Sexto, quia etiam si gratia conferatur, & augeatur: etiam per quodlibet opus meritorium extra sacramentum, quia non est habitus operatiuus, vt ingenue Soto de natura, & gratia lib. 2. c. 17. cōfitetur. at vero quòd charitas non augeatur, sic probat ibidem. quia habitus operatiui dum remissè operantur potius remittuntur quàm intenduntur, vt patet in remisse orāte, canente, prędicante, pręliante, & huiusmodi, vt late probat Caieta. 2. 2. q. vbi supra. propter quod Ber. & Richar. de sancto Victore sepe dicūt ꝙ in via Dei nō progredi regredi est: & non proficere est deficere. Et Hiere. 48. maledictus qui opus Dei facit negligenter, aliàs fraudulenter. Nunc autem charitas est habitus operatiuus ad opera charitatis immediate inclinans, ergo nō semper augetur in distracto, aut cum peccato veniali culpabiliter sumente hoc sacramentum.

Secunda opinio est in oppositum, quę cōiter tenetur à doctorib. & expresse à B. Tho. 3. par. q. 79. art. 8. vt bene eam refert ex Victoria Ledesma, vbi supra q. 20. art. 1. dub. 4. & articu. 8. quāuis talis homo de quo est dubium præsens ratione dicti impedimenti non habeat illā refectionē actualē dulcedinis spiritualis. i. actualem delectationem spiritualē. at vero augmentum gratię ex opere operato, seu virtute huius sacramenti semper habet, quamuis Caietanus male interpretetur beatum Thomam. 2. Opin.

Hęc opinio probatur tripliciter. primo, quia non potest ad eucharistiā quis accedere in gratia simul & indispositus: nisi aut quia nō habet actum charitatis: aut quia cū veniali accedit in ipso actu sumptionis venialiter peccās. sed neutrum istorū impedit effectum gratię suscipiendę. ergo. Cōsequētia patet cū maiore: & minor probatur quo ad non habentem actum charitatis dupliciter. tum primo, quia sacramentum hoc confert illud augmentum gratię ex opere operato: ad quod non requiritur actus; sed ꝙ pcesserit in adulto, & absit contemptus. Quod inde patet: quia freneticis, & amētib. qui prius hoc sacramentū petierunt conceditur. 26. q. 6. c. is qui. & c. qui recedunt. si in illis signa cōtritionis apparuerunt. & similiter infantib. si nūc daretur sicut olim in aliquib. ecclesijs dabatur. vt refert August. epistola 23. 26. 107. & lib. 3. de trin. c. 10. & de peccatorum meritis, & remiss. lib. 1. c. 10. & cōtra duas epistolas Pelagij lib. 1. c. 12. Et contra Iulianū lib. 4. c. 4. & li. 1. c. 1. & lib. 3. c. 1. Et Hiero. in dialogo contra Luciferianos. Et Cypria. serm. 5. de lapsis, & hr de cōsec. dist. 4. c. si quis, ex Augustino de ecclesiæ dogma. quāuis modo eis non detur, neque debeant dari, nec sit necessariū sm B. Tho. 3. par. q. 80. art. 9. & cōiter doctores. tū si illis daretur sicut olim dabatur, vtique illi sicut & frenetici reciperent gratiā sacramentalem: quia ad hoc dabatur illis vltra alios effectus sacramēti, vt ex Victoria dicit Ledesma vbi sup. q. 21. art. 9. dub. 2. & 5. contra Caieta. vbi supra, & contra Maioris in 4. dist. 9. q. 1. art. 2. Tū secūdo, quia expresse dicit B. Tho. in 4. dist. 16. q. 2. art. 1. q. 1. ad 3. ꝙ ad recipiendā gratiā nō semper requiritur actualis actus, seu intētio: sed sufficit habitualis, vel vt alij clarius dicūt virtualis, videlicet habuisse actū, & nō mutasse intētionē volūtarie. Hæc ille. Et cōsonat idē 3. par. q. 79. art. 8. & ita patet minor quo ad non habentē actū.

Et quo ad peccatū veniale et ꝙ nō impediat infu-

infusionē gratiæ, patet: quia nihil impedit nec expellit aliud puta gratiam, nisi quod est illi cõtrarium. Sed veniale nõ contrariatur gratiæ habituali nec quo ad infusionem nec quo ad existentiam, alioqui pp veniale quis damnaretur: quia propter illud gratia priuaretur. igitur gratia & peccatum veniale bene stant simul, tam in existentia, quàm in infusione videlicet in eo tpe quo fit & infunditur ante vel post aut simul vtrunque, nam eadem vtrobique ratio est.

Secundo probatur secũda opinio, quia attritus sine affectu peccati mortalis secundũ omnes Thomistas, & multo magis si probabiliter se æstimat contritum secundũ communiter doctores, confessus accedens ad eucharistiam habet gratiam sacramentalē qua de attrito fit cõtritus, vt de hoc supra q. 2. latius agitur; ergo à fortiori contritus & cõfessus communicans nõ obstante actuali distractione & veniali peccato gratiam sacramentalem habebit.

Tertio ad idē. quia si iste statim moreretur vtique tunc in eadē dispositione existens gratiam sacramentalē communicans haberet, quia etiā secundum ipsum Caietanum vbi supra nõ priuatur illa in æternum. ergo etiam tunc ante mortem cõmunicans viuus & sanus. probatur consequentia. quia ponatur quòd iste non erit postea melius dispositus quàm nũc, & quidem status vitæ vel mortis per accidēs est & impertinens ad virtutē sacramenti, & per consequēs ad gratiam ex opere operato obtinendam.

Respon. ad primam rationem. Ad rationes igitur prioris opinionis, Respõ. ad primam negãdo consequentiam: quia licet illud peccatum nõ sit actus vitalis requisitus: sufficit tamē quòd ille homo habet vel habuit aliũ actum vitalē, quo videlicet voluit vel nũc etiā vult accipere sacramentum manēs in gratia ad hoc, quòd eius augmētum virtute sacramenti accipiat.

Ad secundam. Ad secundam Respon. concedẽdo sequellã; & ad eius probationē dico, quòd ratio quare illi sacerdotes cum magna gratia tepide operantur, non est defectus gratiæ quam habent: sed quia gratia vt talis nõ est habitus immediate ad operandũ vt bene dicitur in concilio Mileuitano, sed mediate, nempe per habitus charitatis & aliarum virtutum. Nam gratia immediate acceptum facit Deo: non autem diligit sed charitas seu quatenus charitas est, vt latius de hoc in responsione ad vltimũ habetur. Item nec gratia nec charitas aut habitus quicũq; cogit habentē, sed inclinat suauiter ad suum opus si velit ea vti; & sępe nõ sentitur. inde illi non operãtur secundum talem inclinationem: quia ex culpa sua nolũt vti gratia & habitib. & alijs donis quæ habent secundũ totam eorum inclinationē. Quod præcipue dupliciter contingit; tum, quia occultis quibusdam vitijs laborant, qualia sunt, inordinatus sui amor, propria voluntas & delectationes sensuales, quibus paulatim gratia Dei amittitur si illa studiose sectētur. Nobilis nãque amicitia Dei riualē non admittit, sed cor solum sola vult possidere: vt ait Bernardus. tũ etiam quia ex consuetudine plerique potius quàm ex affectu, seu charitate operãtes accedunt; nec apud seipsos permanent. Ideo tãquam ab ingratis Deus sua dona tollit secundum Matth. 25. habenti, id est, bene vtenti donis acceptis, dabitur: ei autem qui non habet, id est, qui non bene vtitur, & id quod habet, id est, quod accepit, auferetur ab eo, vti Chrysostomus exponit.

Respon. ad tertiam. Ad tertiam Respon. dupliciter. primo, secundũ Ledesma vbi supra q. 20. art. 8. ex victoria, quòd nõ datur gratia propter peccatũ formaliter: sed propter operationē quæ est sumptio sacramenti, nõ quia peccatũ, sed quia sumptio est. Hæc ille. Sed hæc responsio non videtur bona, tũ quia similiter dicere possemus, quòd per peccatũ possumus mereri gratiam, nõ quatenus peccatũ, sed quatenus actus vel operatio est, quod concedere est absurdissimum, & implicat quòd per peccatũ mereamur: quamuis per alium actum coniunctũ peccato mereri possimus. Immo per peccatum etiam veniale nõ meremur apud Deum præmium aliquod temporale, vt latius de hoc agit Nauarro in ca. quando. de conse. distin. 1. c. 20. num. 29. 30. 66. 67. 68. 69. tum etiā quia falsum est proprie loquendo quòd propter illã culpabilē sumptionem, aut etiā propter actum sumptionis obtinemus gratiam sacramentalem. Nam ly propter dicit causam, seu rationē vnde illa gratia prouenit quæ nõ ex opere operantis, sed ex opere operato virtute sacramenti confertur.

Ideo secũdo & melius Respon. concedendo quòd per peccatũ non propter peccatum habetur gratia sacramẽtalis ex opere operato de qua loquimur, nec id est inconueniens: ex quo non virtute aut merito aut rõne operis operantis cõfertur, sed per illud opus aut mediante illo, ita quòd actus ille sumptionis culpabilis, & peccatũ illud est, nõ meritum, sed medium aut causa sine qua nõ illius sacramẽtalis gratiæ virtute sacramẽti prouenientis. Et ita per peccatũ proprie non meremur gratiam, sed est medium quo habemus sacramẽtum virtute cuius gratiam obtinemus. Quod si ly propter dicat medium aut causam sine qua non, sicut ly per, tunc conceditur, quòd per & propter peccatũ & per opus demeritorium datur gratia ad sensum iam declaratũ: non tamen quòd per peccatum gratiam mereri possimus vt dictum est.

Respon. ad quartam. Ad quartam de pueris & furiosis cõceditur vt supra in prima probatione huius secũdę opinionis dictum est. Item non est eadem ratio

quia

quia illi nunquam habuerunt actum vt adulti,

Respon. ad quintam. Ad quintam ex B. Thoma in 4. distin. 12. Respon. vt Ledesma vbi supra q. 20. art. 1. quòd ipse postea se correxit in 3. par. q. 79. arti. 8. vt supradictum est.

Ad aliud in 7. q. de malo Respon. quòd intelligitur sine sacramento aut ex opere operãtis; secus ex opere operato sacramenti.

Respon. ad sextam. Ad sextã Respõ. quòd id solum procedit secundum B. Tho. & alios tenentes, quòd gratia & charitas sunt diuersi habitus realiter distincti: non aũt secundum Scotum & alios tenentes quòd sunt idem habitus realiter & solũ distinguuntur ratione effectum: quia quatenus gratum facit Deo dicitur gratia: & quatenus inclinat ad diligendum illum dicitur charitas. de quo Vega de iustificatione lib. 7. cap. 25. latius agit vsque c. 27.

Secũdo dico, quòd illa maior est vera, quòd scilicet habitus remisse operãtes remittuntur, non quidem quo ad substantiam ipsorum, sed quo ad suos actus, quia scilicet producũt actus remisiores. Cum quo stat quòd etiã per illos actus remisiores ipsi habitus formaliter intendantur vel augeantur: maxime secundum opinionem communem quòd intensio fit per additionem gradus ad gradum. & præcipue hoc est verum in habitibus infusis quorum esse vel infusio & augmentum est à solo Deo effectiue secundum meritum vel dispositionẽ suscipientis. igitur non requiritur alia intensio vel conatus voluntatis actualis ex parte nostra; nisi solũ dispositio de lege necessaria ad gratiæ infusionem & augmentum ex opere operato vel virtute sacramenti obtinendum: quicquid sit de gratiæ & charitatis augmento rõne operis meritorij vel ex opere operantis proueniente, de quo inferius secundum varias doctorum opiniones tangemus. quia sacramenta sunt instituta diuinitus ad remedium & adiutoriũ gratiæ etiam nunc ante mortem præstãdam ea digne, vel non indigne suscipienti.

Argum. 7. Si tandem septimo arguatur replicando contra supra dicta, quòd gratia sacramentalis ex opere operato datur secundum dispositionem suscipientis, maior vel minor secundum B. Thomam & communiter doctores, vt supra quæst. 3. in 5. opinione propositione. 4. latius habetur. ergo vbi nulla est dispositio, qualis in proposito cõtingit, sequitur quòd nulla gratia recipitur.

Respon. ad septimam. Respon. ad septimam negando quòd nulla est ibi dispositio. dico enim quòd sicut in illo est actus vitalis præcedens, scilicet volitio sumendi hoc sacramentum in statu gratiæ: ita est dispositio secundũ quam gratia confertur virtute huius sacramenti.

QVAESTIO IX.

Vtrum per quodlibet opus meritorium, gratia vel charitas augeatur.

RESPONDEO quòd quo ad hoc sunt quatuor dubia enodanda, quorum primũ est. Vtrum habitus infusi augeantur secundũ proportionem aut quantitatem meriti aut intensionis gradualis actus. *Dubium 1.*

Ad quod Respon. quòd licet in hoc sint opiniones tamen probabilius est quòd augeantur ꝯm proportionẽ aut quantitatem meriti: non autem secundum quantitatem intensionis, nisi quatenus talis intensio actus facit ad meritum. *Propo.*

Pro probatione supponatur quòd meritum non proportionatur intẽsioni actus interioris, ita ꝙ si dilectio Dei sit intensa vt tria sit etiam meritoria vt tria, sed vt etiam refert Almayn in morali tract. 2. c. 10. secundum communiter Doctores proportionatur & attenditur secundum conatum voluntatis, & gratiæ suæ charitatis concursum, & obiectũ & alias circunstantias actus. quod patet de eo qui dat eleemosynam vnius oboli vel leuem patitur iniuriã per actum intensiorem: q̃ alius qui per actũ remissum totam substãtiã pauperibus distribuit vel patitur martyrium, aut qui cum maiori difficultate idem opus per actũ remissum operatur. quia iste plus meretur quàm ille primus.

Quo supposito probatur opinio, vel propositio supra posita. primo, quia virtutes infusæ sunt dona solius Dei & quodammodo præmia quãuis non finalis actuum bonorum. ergo melioribus & melius vtentibus illis dantur meliora dona atque virtutes & earum augmentum, magis aut minus secundum maius aut minus meritũ vnius cuiusq; in eis, quantũcunq; alius habeat actus intensiores sed non æque meritorios. & hæc consequentia patet, quia videtur inconueniens ꝙ qui est melior per maius meritum non habeat maiorem charitatem & gratiam, cuius augmentũ est quodammodo præmium, licet non consumatum vt dictum est.

Secundo probatur idem, quia Matth. 25. habetur in parabola de quinque talentis. Euge serue bone quia in pauca fuisti fidelis &c. Sequitur habenti dabitur, idest, bene vtenti dabitur amplius secundum Chrysost. & alios Doctores. nullus autem melius vtitur & fidelius q̃ qui melius & meritorie operatur: ergo ipsi datur à Deo augmẽtum ipsorum donorum & charitatis quibus p̃dicto modo bene vsus est.

Si cõtra hoc arguatur pro opposita opinione, primo, quia habitus infusus augetur meritorie sicut effectiue ab actu augeretur si actus eum posset augere. Sed si augeretur effectiue ab actu, certe ꝯm eius intẽsionẽ gradualem &

non

non secundum merit.ū augeretur: vt patet de habitu acquisito qui augetur ab actu meritorio non secundum proportionem meriti, sed secundum gradualem eius intensionem, ergo similiter de habitu infuso dicendum est.

Respon. Respon. negando maiorem, quia si augeretur ab actu augeretur naturaliter, & per consequens secūdum intensionem naturaliter operantem: meritorię autem à solo Deo effectiue & libere, quamuis secundum meritū actus, vel personæ augetur.

Argum. 2. Secundo arguitur, quia per actū meritoriū virtutis acquisitæ augetur habitus infusus, ergo proportionabiliter sicut augetur habitus acquisitus secundū intēsionem gradualem & nō secūdum meritum illius actus, ita etiam augetur habitus infusus.

Respon. Respon. negando consequentiā, neq; enim est eadem ratio, quia actus meritorius virtutis acquisitæ nō auget effectiue & naturaliter habitū infusum, sicut auget acquisitum: sed solus Deus libere & effectiue auget habitū infusum ad positionem actus meritorij virtutis acquisitæ, & secundū meritum non secundum intensionem eius, vt dictum est.

Argum. 3. Tertio arguitur, quia augmētum charitatis non facit per se ad præmiū, sed solum ad intensiorem actum eliciendum. Præmium namque gloriæ non est respectu charitatis, sed gratiæ: neque charitati, sed gratiæ aut quatenus gratia est respondet, vt infra in secundo & tertio dubio latius de hoc. ergo ex intensione charitatis potius habetur respectus ad intensionem, quàm ad meritum actus.

Respon. Respon. negando antecedens quatenus dicitur ibi, quòd charitas solū facit ad intensionem & non ad meritum actus. Nam & secūdum B. Tho. in 1. dist. 17. q. 2. art. 3. & secunda secundæ q. 24. art. 6. facit & præcipue ad actū meliorem & digniorem, & per consequens meritoriū magis vel minus eliciendum, quamuis gratia secūdū ipsum B. Tho. vel ipsemet habitus vt est gratia secundum Scotum faciat gratum Deo & sit dispositio ad gloriam.

Dubium 2. Secundo dubitatur, Vtrū quilibet actus procedens à charitate sit meritorius gratiæ & gloriæ & eam augeat.

Ad quod supponatur quòd sunt opiniones si gratia & charitas infusa sit vnus & idē habitus realiter an diuersi. Nā Thomistæ tenent quòd sunt diuersi habitus, seu qualitates; & gratia facit gratū Deo: charitas aūt inclinat ad Deum amandum, quamuis semper sint simul. Scotus vero & nominales & alij tenēt, quòd est vnicus habitus & solū distinguitur quo ad effectus: & nomine tantum diuersificatur. Nam quatenus gratū facit Deo dicitur gratia: quatenus autē inclinat ad ipsū amandū est & dicitur charitas.

Quo supposito ad dubium Respon. per tres propositiones. prima est quòd per quemlibet actum meritoriū vel à charitate procedentem quantūlibet remissum homo meretur nouam gloriam essentialem: & eam maiorem habebit. Propo. 1.

Probatur primo, quia ex fide & sacra scriptura tenemus, quòd pro bonis act.b. ex gratia procedentibus aut propter Deū factis meremur & habebimus præmiū in cęlo. ad Rom. 2. reddet vnicuique iuxta opera sua. Et Apoc. 14. Opera illorum sequitur illos. Et Matth. 19. Si vis ad vitam ingredi serua mandata. Et omnis qui reliquerit domū aut patrem &c. centuplū accipiet & vit. æter. poss. & c. 10. qui dederit calicem in nomine discipuli non perdet mercedem suam. Et c. 28. Esuriui & dedistis mihi &c. ideo venite benedicti &c. Nūc autem per actus etiam remissos implētur prędicta mandata & consilia: etiam martyriū quis per actum remissum pati potest, ergo pro illis meretur & habebit vitam æternam. Aliàs pro merito de cōdigno non daretur homini præmium sibi ex lege debitum.

Secūdo probatur idem, quia aliàs viri perfecti essent ex hoc peioris cōditionis, si videlicet habētes habitus charitatis intēsissimos, aliquando forte minus intensos actus elicientes penitus præmio frustrarentur: qui tamen actus apud imperfectos essent valde meritorij.

Tertio probatur idem, quia videtur absurdū quòd si quis heri habuisset actū vt decē, & pro illo magnū præmium habuisset: & hodie quia ex illo actu creuit ille habitus qui, vt supponitur, heri erat remissior, iam inquam hodie pro simili actu, vt decem nullā mercedem habeat. & ita gratia vel charitas maior quam nunc habet, esset illi causa nō merendi nūc maiorē vel eūdem gradū gloriæ quem heri meruit cū gratia aut charitate minori. Quod tamen inde patet falsum: quia maior gratia illius est circunstantia personæ reddens illū, & ex consequenti op⁹ eius magis acceptū Deo ad maiorē gloriā.

Quarto probatur idem, quia contritio quantumcunque remissa dūmodo aliàs habeat debitas circūstantias est sufficiens dispositio ad gratiam & gloriam.

Hanc opinionem tenent communiter doctores cū Scoto in 4. dist. 14. & in 1. dist. 17. & in 2. dist. 27. & B. Tho. prima secūdæ, q. vltima, art. 8. & secunda secūdæ q. 24. art. 6. quamuis forte in primo sententiarū, distin. 27. q. 2. art. 3. & in 2. dist. 27. q. 1. art. 5. cū quibusdā alijs, sicut de charitatis augmento aliter senserit. Sed nūc cōmuniter inter doctores dubiū non est de gloriæ augmento: licet varie opinentur vtrū per actus remissos gratia vel charitas augeatur, & quando.

Secunda propositio. per quemlibet actū meritoriū quantumcūque remissum etiam meretur Propo. 2.

tur

tur homo nouam gratiam, quia gloria proportionē hēt ad eam tanquā ad dispositionē de lege prærequisitam, ex quo gloria est ipsa gratia consumata, vt declarat B. Bonauentura in 2. distinct. 27. art. 2. q. 3. ergo per eundem actū meritoriū gloriæ meretur homo nouam gratiam, & in hoc conueniūt omnes doctores cū B. Tho. prima secundæ q. vlt. artic. 8. & ibi Caietanus, quamuis forte etiam in hoc cū quibusdam alijs aliter senserit in 2. distinct. 27. q. 1. art. 5. sicut & de merito augmenti gloriæ, vbi supra in prima propositione dictum est. quamuis etiam de tempore huius augmenti gratiæ & charitatis varie doctores opinentur vt in tertia propositione sequenti latius.

Propo. 3. Tertia propositio. probabilius est, quòd statim vt homo meretur gloriam vel eius augmētum etiam per actū remissum datur & augetur gratia nec differtur in posterum. Dico hoc esse probabilius: sunt enim duæ opiniones circa id. Nām B. Tho. vbi supra in 2. distin. 27. & prima secundæ q. vlt. art. 8. & ibi Caietanus & Durandus & alij Thomistæ ea. dist. cū alijs doctoribus

Opinio 1. tenentibus, quòd gratia & charitas sunt habitus distincti. dicunt quòd tale gratiæ sicut & charitatis augmentum non statim datur, sicut nec gloria: sed eo tantum tēpore quo quis fuerit sufficienter dispositus ad id: quod tunc solū est quando homo ita vtitur gratia accepta secūdum proportionē viriū suarum vt in nullo desit ipsi gratiæ acceptæ per negligentiam.

Scotus autem in 4. dist. 21. & in 1. dist. 17. tenens gratiam esse eundem habitū cum charitate quamuis in effectibus diuersum, dicit idem cū B. Tho. sed super addit quòd si in hac vita propter defectū dispositionis supra dictæ non datur augmentum gratiæ reseruatur pro tempore mortis vbi gloria danda est simul cū gratiæ augmento quæ ad gloriā est dispositio prærequisita: & tunc augetur ille habitus in esse gratiæ vel ad effectum gratiæ. etiam si non augeretur in esse charitatis inclinantis ad opera eius. Et idem tenet Richardus in 2. dist. 16. cū alijs. ratio diuersitatis gratiæ & charitatis patebit amplius ex tertio dubio sequenti. Ideo secūdum omnes prædictos doctores non est opus si actus est nūc meritorius gratiæ quòd eam mereatur dari pro nūc, sed pro suo tempore supra dicto, nec nisi pro tunc debita est.

Opinio 2. Alia est opinio secundū quam tertia propositio posita est, quam tenent communiter doctores moderni cū nominalibus, vt refert etiam Gabriel in 1. dist. 17. q. 4. & in 2. dist. 27. & in 4. dist. 14 q. 3. dub. 3. Et Almayn eadē distin. & in morali. 2. tract. c. 11. & tenet etiam Victoria in relectione de augmento charitatis. Quæ probatur tripliciter. primo, quia tenendo cū Thomistis, quòd gratia distinguitur à charitate stat quòd augeatur gratia & non charitas infusa: sicut communiter dicunt doctores de Christo, quod habuit infinitam gratiam non autem infinitam charitatem, nec infinitas virtutes nec actus omnes infinite meritorios. hoc supposito probatur propositio. Quia quilibet actus meritorius etiam remissus auget gloriam secundū totā latitudinem actus, ita quod tot gradus gloriæ ei respondēt quot sunt gradus meriti, vt supra in prima propositione habetur. Nūc aūt gloria & gratia sibi correspondent secundū communiter doctores. ergo si iste per tale opus meritoriū etiam remissum est nūc gratior Deo vt duo quàm antea erat, sequitur quòd nūc eius gratia est aucta, vt duo plusquam erat. probatur hæc consequentia. quia nihil aliud est esse gratius Deo, quàm esse ei magis acceptū per maiorem gratiam. & hoc idem sequitur tenendo, quod est idem habitus gratiæ & charitatis. Stat enim quòd per tale opus meritoriū iste qui est gratior Deo eius habitus sit nūc auctus in esse gratiæ: & non in esse charitatis, id est, non magis, quàm ante inclinet & moueat ad actus charitatis, quousq; ad hoc augmentū sit homo dispositus vt dictum est & dicetur in tertio dubio seq.

Secundo probatur idem, quia alias sequeretur quòd ex pluribus meritis etiā remissis magis gratus & acceptus Deo ad maiorē gratiam & gloriam postea accipiendū, esset nunc minus gratus per minorem gratiam de præsenti. Quod nō quadrat rationi nec auctoritati, cum per eādem gratiam sit gratus magis aut minus nunc & post: supposito quòd non solum secundum præsentem iustitiam, sed & secundū finalem prædestinationem idem homo ad eam gloriam acceptus sit.

Tertio probatur, quia fauores sunt ampliandi dū oppositum nec ex sacra scriptura vel auctoritate nec ratione sufficiēte habetur. quod certe in proposito cōtingit: quia omnes rationes oppositæ opinionis facile soluuntur, vt in tertio dubio sequenti patebit.

Tertio dubitatur, Vtrum charitas augeatur per quemlibet actum meritorium etiamsi remissus sit. *Dubium 3.*

Respon. per duas propositiones, quarum prima est, quòd per actum intensiorem habitu augetur ipse habitus charitatis & gratiæ. Hęc propositio certa est apud omnes. *Propo. 1.*

Sed est difficultas quomodo vel quot gradibus augeatur: videlicet vtrum actus intensior habitu augeat illū secundum totam suam latitudinē oīum graduū ipsius actus, an solū secūdū suū excessum quē habet supra habitū. Exēpli gratia. Si habitus est, vt quattuor & actus intensior vt sex: vtrū habitus ille augeatur per omnes illos sex gradus ita vt iam sit intensus vt decem, an solum per duos ita vt non sit habitus *Prima difficultas.*

intensus

intensus nisi vt sex. In quo est triplex opinio.

Opin. 1. Prima, quòd actus intensior auget suũ habitum secundum totam suam latitudinem, quia ex supra dictis pro tali actu debetur gloria secundum totam latitudinem graduum actus meritorij. & gloria respondet gratiæ secundũ communem sententiam. ergo ibi est aucta gratia secundum totam latitudinem graduum actus illius. Exempli gratia. Si gratia est, vt quattuor & actus meritorius vt octo, dico, quòd gratia fiet vt duodecim, sicut & gloria, aliàs non seruaretur debita præmiorum ad merita proportio. Quod patet: quia si Petrus habet actũ meritorium, vt quattuor & per consequens habitũ charitatis, & gratiæ vt quattuor: & postea habeat alium actum meritorium vt octo: Si actus non augeat habitũ per totam latitudinẽ, sed solũ secundum excessum, sequeretur quòd habitus charitatis & gratiæ in Petro erit solũ vt octo, & cum gloria gratiæ respondeat etiã erit vt octo: & tamen habebit meritũ, vt duodecim, & ita gloria esset minor meritis, quod est inconueniens. Item secundo, quia iste est gratior vt octo, quàm prius erat: ergo gratia est aucta vt octo plusquam prius erat.

Opin. 2. Secunda opinio est, quòd actus intensior nõ augeat habitũ per totam suam latitudinem, sed solũ secundum excessum quem supra habitum habet. probatur primo quia in agentibus naturalibus agens intensum non auget effectũ minorem secundũ totã suam latitudinem, sed solum secundum excessum. Nam si calefactiuum vt octo applicetur calido, vt quattuor non faceret calidum, vt duodecim, sed solum vt octo; ergo similiter dicendum est in habitibus & actibus tam acquisitis, quàm infusis, quia tam hæc, quàm illa agentia naturaliter agunt ad vltimum de potentia.

Secundo probatur idem, quia si actus intensior augeret habitũ secundũ totam suam latitudinem: certe cum actus ab habitu acquisito naturalis potentiæ intellectus vel appetitus sensitiui naturaliter secundũ totam suam inclinationem vel ad vltimũ de potẽtia productus sit: & ita saltem erit æque intẽsus vt suus habitus. exempli gratia, vt decem: nam ideo agens dicitur esse virtutis vt decem quia potest producere effectũ vt decem. ergo si actus habitum illũ auget secundũ totam latitudinem, semper augebit illũ in duplo. Immo & inde vlterius sequitur, quòd per quemlibet actũ sequentem ille habitus augetur plusquam per omnes actus præcedentes: quod tamen est contra experientiam & rationem. Et idem sequitur de habitu infuso quocunque etiam in volũtate existente, si quis per illũ ex toto conatu producat actum saltem æque intensum, vt constat. Ex quo etiã sequeretur quòd ille vltimus actus, sicut erit intensior ita & magis meritorius cæteris paribus quàm omnes alij præcedẽtes: quodq; pro quolibet actu sequente homo habebit maiorẽ gloriam, quàm pro omnibus præcedentibus. quæ omnia absurda sunt. Neque enim est opinabile quòd Ioãnes Baptista vel Beata Virgo Maria, aut etiã Christus vt homo per quemlibet actũ in vltimo vitæ suæ, quem etiam suppono aliàs ex toto conatu productũ circa idem obiectum & cum eisdem circunstantijs, meretur plusquã per omnes præcedentes in tota vita sua: sed neque experientia docet tantam intensionẽ habituũ infusorũ & charitatis in sanctis viris diu in bonis operibus perseuerantibus.

Opin 3. Tertia opinio media quam tenet Victoria vbi supra est, quòd actus intensior, immo & quilibet actus meritorius auget quidẽ gratiã, si distinguitur à charitate, vel si non distinguitur auget habitũ gratiæ in esse gratiæ, secundũ suam totam latitudinem: charitatem autẽ vel inesse charitatis auget solũ secundũ excessum si quem habet supra illum habitum.

Ratio est quia gratia vel inesse gratiæ nõ est habitus operatiuus: charitas autem vel inesse charitatis sic: ideo hæc nõ nisi vt alia agẽtia naturalia intenditur vt dictum est. Et ita concordare se putat duas supradictas opiniones per rationes ibi adductas. Nã prima opi. est vera de habitu gratiæ vel de gratia inesse gratiæ. Secũda aũt de habitu charitatis vel inesse charitatis. & ita saluatur proportio præmij ad meritũ, vt prima dicebat opinio, dũ gratia vel habitus inesse gratiæ per actũ intensiorem augetur secũdũ totam latitudinem, cui & non charitati, vel non inesse charitatis gloria respõdet. Sed certe contra ipsum videtur, quia etiamsi secundũ ipsum oẽs habitus infusi augentur non secundũ proportionem intensionis gradualis, sed meriti, vt suprà dubio primo ductũ est. Sequitur, quòd habitus charitatis infusæ nõ augetur ab actu intensiori meritorio secundũ excessum intensionis eius, quia sicut se habet simpliciter ad simpliciter, ita & magis ad magis & minus ad minus: & ita impertinẽs est intensio ad augmẽtũ habitus infusi, nisi quatenus facit ad meritum.

Opin. 4. Ideo saluo meliori iudicio sit quarta opinio, quòd actus intensior auget suum habitũ acquisitum solum secũdum excessum, vt supra habetur in secunda opinione; gratiam autem vel inesse gratiæ: & similiter charitatẽ infusam, vel inesse charitatis, secundũ latitudinem nõ quidem intensionis, sed meriti. & generaliter dico quòd quilibet actus meritorius auget suũ habitum infusum secundũ totam latitudinem meriti. Probatio huius patet ex primo dubio, nec ex hoc sequuntur aliqua inconuenientia adducta in secũda opi. supra posita: quæ de latitudine intensionis procedunt; & in habitibus tantũ

acquisitis

acquisitis qui naturaliter intenduntur, vel augentur habent locum vt dictum est. Et faciunt ad hoc ea quæ infra in secunda propositione sequenti tandem secundum communem opinionem decernuntur.

Propo. 2. Propositio secũda. problematicum est quòd habitus infusus augeatur solum per actus meritorios intensiores an etiam per remissiores, & probabilius est quòd per quoscunq; meritorios etiam remissos augeatur.

Prima pars patet, quia de hoc est duplex opinio probabilis. prima B. Tho. 1.2.q.52.art.3. & 2.2.q.24.art.6.& ibi Caiet.& in primo dist. 17.q.2.art.3.& in secundo dist.27.q.1.art.5. Et Durandi in primo dist.17.q.8. & Scoti ea.dist. & Richar. in secundo dist. 26. & est satis communis opinio doctorum antiquorum, quòd solum per actus intensiores augentur. Quæ probatur primo secundum Durandum quia non est dignus dandis qui non bene vtitur beneficijs acceptis. sed qui habet charitatem intensam tepide, & remisse operans negligenter se habet & abutitur illa. ergo non est dignus eius augmento. consequentia patet, & antecedens probatur, quia cum ab humanis liceat arguere ad diuina secundum id Rom.1. inuisibilia Dei per ea quę facta sunt intellecta conspiciuntur. Et Matth.25. de abscondente talentum, & de negociantibus in talentis acceptis habetur. habenti dabitur, ei autem qui non habet auferetur, id est, secundum Chrysostomum, & communiter doctores bene vtenti acceptis dabitur amplius, & econtra. & hoc est morale in vita politica, vt qui in obsequendo, & pro merendo apud principem fit negligentior atque remissior, etiam si aliàs non illum offendat, non crescat in eius gratia, & amicitia: sed bene agitur cũ illo si in eadem gratia perseueret in qua prius erat: ergo sic cũ Deo in proposito contingit. Sed ad hanc rationem potest respõderi negando minorem, nec enim abutitur charitate neque negligenter operatur is qui inculpabiliter quamuis remisse agit, sed bene quamuis non optime operatur: ex quo nec ad id obligatur. Et quamuis iste non sit dignus maiorib. alijs donis extraordinarijs: est tamen dignus ordinarijs, & sibi de lege promissis, vt est charitatis, & gratiæ augmentum. Nam & is dicitur in via Dei proficere, & progredi qui in ea perseuerat, nec per peccatum retro cedit: quia etiam secundum ipsum B. Tho. 2.2 q.24.art.6. ad tertium non solum qui actualiter crescit in charitatis augmento, sed & qui per quodlibet bonum opus meritorium ad id aliquo modo disponitur vtiq; in via Dei proficit.

1. Ratio.

2. Ratio. Secundo probatur opinio secundum B. Th. quia agens naturale remissum non agit effectum intensiorem. ergo nec actus charitatis remissus auget habitum charitatis intensum. patet consequentia. quia de spiritualibus, & supernaturalibus debemus iudicare per proportionem ad naturalia, & rationem naturalem, nisi oppositum ex sacra scriptura, vel ecclesiæ constet determinatione. Sed ad hoc etiam põt responderi negando consequentiam in habitibus infusis: quia vt dictum est in eorum augmẽto non habetur respectus ad intensionem, sed ad meritum actuum. iõ per quemlibet actum meritorium augetur charitas sicut, & gratia. quicquid sit de habitibus acquisitis in quib. forte hẽt locũ illa opinio: quia eorũ augmentũ sit nãliter, & ita respectu gradual. itẽsionis actuũ.

Tertio probatur opinio, quia habitus acquisitus non augetur per actus remissiores habitu ergo nec infusus. patet cõsequentia, quia licet habitus infusus non augeatur effectiue ab actibus sed ab ipso Deo: est tamen verisimile quòd cõiter ita augetur à Deo ac si ab actibus effectiue augeretur, sicut & habitus acquisitus augetur. aliàs si non seruaremus hanc proportionem ad naturalia, nihil fere de supernaturalibus vtpote nobis ignotis cognoscere possemus vt supradictum est. Nunc autem si charitas infusa augeretur effectiue per actus meritorios, certe non aliter augeretur nisi sicut habitus acquisitus effectiue per suos actus augetur. ergo. patet hæc consequentia, etiam ex eo quòd ẽm oppositam opinionem per eosdem actus per quos meritorie augetur habitus infusus ẽt augetur effectiue habitus acquisitus. Antecedẽs aũt illud in quo est difficultas, quod negatur non solum ab opposita opinione sequente, sed etiam ab ipso Durando, qui tamen tenet hanc primam opinionem, probatur, quia ex 2. ethi. Similes actus similes habitus efficiunt. ergo actus remissi non possunt efficere habitum intensum, & dissimilem illis. Item quia omne agens intendit assimilare sibi passum, quod ex 2. de anima in principio est dissimile, & in fine simile agenti. ergo actus remissus non auget habitum intensum: alias in fine actionis nõ similis sed dissimilis esset. Itẽ quia calidũ vt quattuor non agit in calidum vt quinq;. ergo nec actus vt quattuor agit in habitum, vt quinque illum augendo. patet hæc consequentia, quia vtrumq; agit naturaliter ad vltimũ de potẽtia. 3. Ratio.

Sed ad hanc rationem etiam potest responderi similiter vt ad secundam præcedẽtem negando consequentiam vt ibi dictum est.

Quarto probatur opi. quia experiẽtia cõstat ꝙ si quis remisse, & tepide quis frequentius operetur, non inuenit se promptiorem, sed potius inhabiliorem, & facile amittit habitũ illũ, vt est adagium commune de fabro ferrario opidi Arganda, qui vtens officio oblitus est. esset autem prõptior, & firmior, & ab eo difficilius habi- 4. Ratio.

habitus ille amoueretur si per actus illos remissos augeretur. ergo agens naturale remissum, qualis est actus remissus frequentatus, non facit suum effectum nec habitum intensiorem, quamuis hoc etiam durandus perneget.

Sed ad hoc etiã potest responderi, quicquid sit de experientia in habitibus acquisitis; negatur consequentia & similitudo in habitib. infusis, vt supra, & in Resp. ad 2. dictum est. Nec est inconueniens, quòd sit auctus habitus infusus & nos id per suos actus non experiamur, id enim prouenit ex nostra libertate, quin nõ semper vtimur habitibus secundum totam eorum inclinationem: nam secundum Aristo. habitibus vtimur, vt volumus: & nostræ voluntati quo ad hoc subordinati, vel subiecti sunt.

Quinta ratio. Quinto probatur opinio, quia ex prima propositione præcedente actus intensior auget habitum charitatis solum secundum excessum. ergo actus æqualis, vel minor qui non excedit nihil auget: alioqui augeret secundum totam latitudinem, quod ibi reprobatum est. Sed ad hoc patet responsio ex supra dictis quia in habitibus infusis id locum non habet.

Opin. 2. Opinio secunda nominalium & modernorum, vt refert Gabriel in primo distinct. 17. q. 4. & in 2. distinct. 27. q. 1. & Almayn in morali tracta. 2. capitu. 11. & 12. & est satis communis, quòd charitas infusa sicut, & quilibet habitus acquisitus augetur per actus etiam remissiores.

Prima ratio. Quæ probatur quincupliciter. primo quia experientia docet, quòd tria, & quattuor luminosa vel calefactiua superuenientia primo luminoso aut calefactiuo intensiori, vel æquali augent lumen, & calorẽ, & plus illuminant, & calefaciunt, quàm primũ duntaxat; ergo agens remissum, vel æquale intendit habitum. quia idem iudicium est de actione actuũ in suos habitus, & de agentib. naturalibus: ex quo omnia naturaliter agunt ad vltimum de potentia.

Sed ad hoc responderet prima opinio negando antecedens: immo, & diceret, quòd experientia est in oppositum, nunquam, enim lumẽ aut color productus ab omnibus illis simul est maior, vel maius, quàm sit in vno tantum luminoso, vel calefactiuo maximo: Si omnia illa simul non excedant gradus illius, & eodem modo se habeant, vt illud maximum in operando, scilicet intra sphæram actiuitatis in eadem distantia &c. sed certe hoc videtur contra experientiam.

Secunda ratio. Secundo probatur opinio, quia nisi habitus virtuosus fieret, & augeretur per actus etiam remissos, iam nullus fieret virtuosus nisi per actus intensiores operando, quod tamen videtur contra experientiam.

Ad hoc responderet prima opinio, quòd si actus virtuosi multiplicentur, vel continnẽtur ita quòd æquiualeant vni actui intensiori, tunc augetur habitus acquisitus: aliàs non, nec oppositum docet experientia, sed quod per illos actus remissos disponitur, vt tandem fiat virtuosus, vt dictum est.

Tertia ratio. Tertio probatur, quia quando causę non differunt nisi secundum magis, & minus, effectus etiam puta habituum augmentatio non debet differre nisi secundnm magis, & minus.

Et ad hoc etiam posset responderi, quòd hoc est verum supposito, quòd sit aliquis effectus vtriusque causę, & quòd vtraque causa sit sic disposita aut talis virtus, quòd agere possit aliquem effectum, quod non est in proposito: quia minus non potest agere in maius, vel æquale quamuis possit disponere, vt dictum est.

4. Ratio. Quarto probatur, quia omnis actus etiam remissus ex charitate procedens est meritorius gloriæ & gratiæ, vt supra in secundo dubio habetur. ergo & charitatis, & eius augmẽti etiam statim obtinendi.

Ad hoc posset negari consequentia, quia etiam si gratia, & charitas sit idem habitus, stat quòd gratia inesse gratiæ augeatur, & non inesse charitatis, & a fortiori si sint habitus distincti, vt supra dubio 2. propositione tertia habetur.

5. Ratio. Quinto tandẽ probatur idem, quia augmentum habitus infusi attenditur penes quantitatem meriti, & non intensionis, vt supra dubio primo habetur: ergo omnis actus meritorius quantumlibet remissus auget habitum infusum charitatis sicut & gratiæ, & intensio gradualis est impertinens ad id nisi quatenus facit ad meritum, & ita vbi maius meritum siue per vnũ siue per plures actus magis, vel minus intensos ibi est maius charitatis, & gratię augmentum. Alioqui is qui per plura opera meritoria etiam remissa ex charitate, vt octo fit melior, non maius charitatis augmentum haberet quàm ipse, vel alius qui eandem charitatem habens cum ea nõ operatur nec melior efficitur. Absurdum etiam videtur, quòd qui habet charitatem, vt centum, & orat per actum meritorium, vt triginta per totum diem, non mereatur charitatis augmentum, & hęc ratio est fortissima & sufficiens pro hac opinione; quia & innititur fundamento etiam ab ipsis Thomistis & ab ipso Victoria, vbi supra approbato, vt de hoc etiam in prima propositione præcedenti dictum est.

Ex quo sequitur, ꝙ nil refert ꝙ quis habens charitatem, vt quattuor faciat opus meritoriũ vt duo, vel econuerso habens charitatẽ, vt duo faciat opus meritorium, vt quattuor. Nam tam hic, quàm ille ex quo efficitũ æqualiter melior

videlicet vt sex sic meritorie operando, tãdem auctam habet charitatem æqualiter sicut, & gratiam vt sex. Quamuis opposita opinio id neget habens respectum ad intensionem: quod tamen vt diximus non nisi in habitibus acquisitis forte locum habet. Et ita hæc opinio secũda secundum quam, supradicta secunda propositio procedit, probabilior est.

Dubium 4. Quarto dubitatur. Vtrum plures actus remissi vel vnus continuatus æquiualeant in merito, vel in intensione vni actui intenso, & per consequens ad augendum habitum acquisitũ, vel infusum.

Respon. in hoc est quadruplex opin. prima, *Opin. 1.* quòd per actus remissos neque multiplicatos neque continuatos nunquam augetur charitas nec gratia; neque illi æquiualent vni actui intenso. hanc opinionem tenent scholastici antiqui vbi supra.

Opinio 2. Secunda opinio est in oppositum quam tenent communiter nominales, & alij moderni.

Opinio 3. Tertia opinio media quòd per actus remissos multiplicatos vel continuatos non augetur habitus sed fit dispositio ad tale augmentum: quod fit aliquo actu intenso, vel vltimo actu posteriori post præcedentes adueniente: virtute quorum omnium simul augetur habitus, sicut est exemplum commune de vltima gutta quæ tãdem cauat lapidem virtute ipsius simul & guttarum præcedentium. Sic tenet B. Tho. secunda secundæ quæst. vigesimaquarta articulo sexto, ad secundum, & in primo distin. 17. q. 2. art. 3. Et cum eo videntur Scotus & alij doctores tenentes, quòd habitus per actus remissos non augetur.

Opinio 4. Opinio quarta est, quòd quando peruenitur ad meritũ vnius actus intensi siue per multiplicationem actuum siue per continuationem vnius actus: tunc isti ęquiualent vni actui intẽso tam quoad intentionem quàm quoad meritum quam etiam quoad augẽdum habitum infusum. & nõ ante, quia vt supra dub. 1. habetur intensio habitus infusi fit ratione meriti, & nõ intensionis. ergo si per tales actus vel per continuationem vnius peruenitur ad æquale meritum, vt esset vnus actus intensus, sequitur ꝙ per illos sicut & per hunc ille habitus augetur: habet etiam æquales virtutes à Deo. esset etiã inconueniens, quòd qui est melior non habeat maiorem charitatem. si ergo quis per multiplicationem aut continuationem vel perseuerantiam fit melior quàm alius per intẽsionẽ vnius actus: sequitur ꝙ maiorem charitatem sicut, & maius meritum habet. Et cũ hac opinione concordat B. Thom. secunda secundæ q. 24. art. 6. dicens, quòd quilibet actus ex charitate meretur charitatis augmentum: licet non statim sed quando homo se sufficienter disposuerit. & videtur, quòd hæc dispositio sit solum quando peruenitur ad meritum æquale cum actu intenso & non ante. Hanc opinionem tenet Victoria vbi supra.

Sed hoc quod dicit, quòd non ante augetur habitus per actus meritorios nisi perueniatur ad meritum actus intẽsi, certe ex supradicto suo fundamento facile repellitur. Nam si, vt ipse tenet, & supra dictum est, augmentum habitus infusi sumitur ex merito & non ex intensione actus, sequitur quòd omnis actus meritorius etiam remissus auget habitum, vt supra in 1. & 3. dubio sępe dictum est.

Igitur resolutorie dicamus & sit quinta opinio, quòd per vnum & per multos ẽt remissos actus meritorios augetur habitus charitatis, & & gratiæ. Multiplicatio autem actuum remissorũ vel continuatio actus remissi potest ęquiualere intensioni graduali vnius actus intensi si tot sint gradus hic & illic. quoad meritum autem dico cum Scoto in secundo dist. 5. q. 1. & in tertio distin. 27. articulo 3. & Gabriel. in secundo distin. 5. quæst. 1. art. 1. quibus consonat Victoria vbi supra, quòd plures actus remissi vel continuatio vnius actus remissi, facientes tot gradus simul puta decem, vel centum non æquiualent in merito vni actui intenso in eisdem gradibus vt decem, ceteris paribus, idest circa idem obiectum &c. Volo dicere, quòd exempli gratia, magis meritorius est vnus actus dilectionis Dei aut vna oratio vel contritio intensa, vt decem quàm decem dilectiones vel orationes contritionesque remissæ quarum quælibet est, vt vnum: vel quàm continuatio earum, vt decem: immo & sępe magis meritoria est, vna dilectio Dei vel oratio vel cõtritio peccatorum perfecta, vt decem quàm centum imperfectæ quarum quælibet est, vt vnum. *Opinio 5.*

Probatur hæc tertia pars dupliciter. primo, quia difficultas & conatus multum faciunt ad meritum. nunc autem maior difficultas & sępe maior conatus voluntatis est in habendo vnam dilectionem orationem & contritionem intensam & deuotam & attentam siue perfectam quàm centum imperfectas atque remissas etiã eiusdem speciei. ergo.

Secundo probatur idem, quia sic est in æstimatione rerum, plus nanquæ ęstimatur vna res perfecta in sua specie, quàm multæ imperfectæ, vt patet in margaritis: preciosior est enim adamas magnitudinis auellanæ, quàm centum minuti adamantes etiam si omnes simul maioris ponderis sint, & idem est in omni genere margaritarum. Item in animalibus pluris æstimatur vnus ęquus perfectus, quàm decẽ imperfecti & inualidi, idem in omnibus alijs rebus iudicium est. item etiam in actibus nostris

ſtris maioris pretij, & meriti eſt apud Deum vnum opus heroicum, & virtutis perfectæ quã multa imperfecta minuta ſiue remiſſa in eadem ſpecie.

Et idem iudicium eſt de continuatione. eſt enim ridicula in theologia quorundam ſcholaſticorum calculatio, ſcilicet ſi quis in electione actus mereatur vt tria quòd in quolibet inſtanti liberæ continuationis etiam mereatur, vt tria.

Dico enim quòd niſi ſit magna continuatio, & perſeuerantia in actu, vel etiam actuum remiſſorum magna multiplicatio notabiliter in gradibus excedens vnum actum intenſum meritorium, non æquiualet merito illius actus: quia non eſt tanta difficultas quanta in illius actus intenſi productione. poſſet tamen eſſe tã ta continuatio, & perſeuerantia vel cum tanta difficultate, & talis actuum multiplicatio, ꝙ ibi ſit etiam maius meritum quàm in vno actu intenſo & eius productione.

Ad prædicta facit B. Gregorius in homilia dicens, non quantum ſed ex quanto ei offeratur Deus penſat. facit etiam parabola Matth. 20. vbi ad vineæ culturam conducti idem pretium videlicet denarium prius acceperunt qui hora vndecima quàm qui hora prima, & tertia venerunt: quia ſecundum doctores ibidem ad meritum plus feruor deuotionis quàm diuturnitas temporis facit, etiam & à Deo plus æſtimatur. id quod in feruentiſsima conuerſione Magdalenæ, & aliorum eiuſmodi ſanctorum conſtat. dicitur enim Luc. 7. dimittuntur ei peccata multa quia dilexit multum. expreſſe hoc tenet Sco. & cum eo Gabr. vbi ſupra, dicentes quòd magis meritorius eſt vnus actus valde intenſus, quàm mille remiſsi circa idem.

QVAESTIO X.

Quid ſit peccatum originale; & in quo ſtat ratio formalis ipſius.

Præſuppoſita. RESPON. hic ſunt aliqua certa, & de fide tenenda, & præſupponenda. Primum quòd peccatum originale eſt in nobis omnib. in quo & de lege communi omnes cõcipimur, & naſcimur, & in reatu pœnæ æternæ, quouſque in baptiſmo per gratiam remittatur atq; tollatur. quodque id non ſolum eſt pęna ſed ẽt culpa ſiue peccatum ex Adam in nobis contractum, in quo & omnes peccauimus.

Item ſecunda, quòd in nobis eſt concupiſcẽtia propter peccatum ipſum effrenis ſiue de ordinata in malum: quæ & dicitur fomes peccati ſeu lex membrorum, vt de his latius Auguſtinus ad Valerium, & de peccatorum meritis, & de peccato originali, & alibi ſæpius, & Doctores communiter in ſecundo diſtin. 30.

Tertio ſimiliter de fide tenendum eſt quòd peccatum originale ineſt cuilibet ſuum proprium ea parte ſubiecti: ita quòd vere eſt in quolibet homine ſuum peccatum originale, & formali denominatione, & non ſolum denominatiua ab eo ſicut, & ab actuali peccato ſuo pro quilibet vere eſt, & dicitur peccator ſecundum ad Rom. 5. Si cum adhuc peccatores eſſemus, &c. Et in quo omnes peccauerunt: & per inobidientiã vnius, peccatores conſtituti ſunt, &c. Et ita ſub anathemate ſynodus Tridentina decreuit vbi paulo inferius allegatur quamuis ex parte cauſæ non ſit proprium noſtrum peccatum originale, quia ſcilicet nos illud nõ noſtra propria actuali, & perſonali voluntate cõmiſimus, ſed ex neceſsitate naturæ illud contrahimus ab Adam: In quo voluntarie peccante, & nos in eo virtualiter exiſtentes virtuali quoque voluntate noſtra peccauimus. Vnde & abſolute concedendum eſt peccatum originale eſſe cuique proprium, & voluntarium ab Adæ actuali, & noſtra virtuali in eo voluntate, ſecundum Auguſt. libro primo de peccatorum meritis, & alibi vbi ſupra, & præcipue lib. primo retracta. c. 13. c. 15. & communiter doctores. in quo inter catholicos dubium non eſt.

Nam licet voluntarium perſonale ſeu actuale non niſi in ſuo ſubiecto ſit vbi peccatum eſt, quia ex tertio eth. Voluntarium eſt ab intrinſeco paſſo conferente vim: at voluntarium originale, quod philoſophi non cognouerunt, ſufficit ſi in ea ſit voluntate, ſcilicet Adæ, a qua ratio peccati trahitur originalis, vt latius de hoc Alexander Alen. 2. p. q. 122. membro. 2. articulo ſecundo, & communiter doctores vbi ſupra per tractant.

Sed vtrum homini voluntarium virtuale ſufficiat ad propriam veramq; rationem culpæ in nobis: dico quòd licet olim fuerint opiniones inter catholicos, quibuſdam tenentibus quòd non, vt ſignificare videtur Dur. in 2. diſt. 3. q. 2. quòdq; large dicitur culpa ſiue peccatum, alijs tenentibus oppoſitum. iam vero ſecundum ſententiam doctorum tenendum eſt quòd id ſufficit ad propriam veramq; rationem culpæ ſiue peccati originalis: maxime quia ſic videtur iam ſub anathemate decretum in concilio Triden. ſeſſ. 5. can. 5. Nam in ſecundo canone ſic habetur. Si quis ſoli Adæ præuaricationem ſuã non aliàs etiam eius propagini aſſerit nocuiſſe: inquinatoq; illo per inobedientiæ peccatũ mortem, & pœnas corporis tantum in omne genus humanum, & ſecundum communem legem transfudiſſe, non autem, & peccatum cui pro pœna debebatur vtraque mors corporis, & animæ, anathema ſit. Et canone ſecundo ſic habetur. Si quis morbum huius originalis peccati

quod vnum est, & in nobis propagatione non imitatione diffusum relidet vnicuiq; propriũ, &c. Et canone quarto sic habetur. Si quis paruulos dicit in remissionem peccatorum Baptizari, sed nil ex Adam trahere originalis peccati quod regenerationis lauacro necesse sit expiari ad vitam æternam consequendam, anathema sit. Et can. 5. sic habetur. Si quis per Iesu Christi gratiam quę in baptismo cõfertur reatum peccati originalis remitti negat: aut etiã asserit non tolli totum id quod veram, & propriam rõnem peccati habet: sed illud dicit radi seu non imputari, anathelima sit. Et in sess. 6. c. 3. sic habetur. Homines nisi ex semine Adæ propagati nunquam nascerentur iniusti: cũ ea propagatione per ipsum dum cõcipiuntur propriam iniustitiam contrahant. Hæc ibi. igitur ex his prædicta omnia certissima tenenda sũt.

Dubium. Dubium autem huius quæstionis est in quo stat ratio formalis peccati originalis: propter quod quidlibet nostrum vere peccator est, & dignus & reus pœnæ æternæ aliarumq; pęnarum. in quo sunt sex opiniones.

Opin. 1. Prima opinio tenet quòd peccatum originale est quædam morbida qualitas in anima, vel etiam in corpore cum natura contracta, inclinans ad inordinatè concupiscendum. Quæ ideo habitualis concupiscentia inordinata, fomes, tyrannus, lexq; membrorum appellatur. Hæc opinio est magistri in secundo dist. 30. & Gregorij Arimi. aliorumque multorum putantium se in hoc sequi diuum Augustinum.

Quæ opinio satis communiter à doctoribus impugnatur: quia non videtur quõ Adam potuerit hanc qualitatem animabus aut etiã corporibus imprimere posterorum, quomodo & corpus animæ aduenienti illam infigat. Adde quòd vt simus rei peccati ipsius Adæ in quo ipsa ratio culpæ consistit, frustra prædicta qualitas fingitur: sicut & anima naturalem suam, aut sui corporis concupiscentiam inordinate sequatur.

August. autem in lib. de peccatorum meritis cap. 16. & alibi sæpius dicens solum concupiscentiam carnis esse peccatum, eamque non esse substantiam sed affectionem malæ qualitatis, nihil aliud intendit quàm repellere Manichæos dicentes malum in nobis esse substantiã ingenitam à suo malo Deo. Ideo ait quòd malum concupiscentiæ non est nobis à natura, q̃ bonus Deus sanam fecit: sed accidentaliter nobis inest ex Adæ peccato. Ideo & eam peccatũ appellat quia scilicet ex Adæ peccato prouenit & ad peccatum inclinat, vt decreuit etiam Concilium Tridentinum sessione quinta canone. 5. & quando ipse August. & alij sancti dicunt animam infici ex carne tanquam ex vase: id certe dicere intendunt, quòd scilicet anima non trahit hoc malum eo quòd de corpore migret in corpus, vt Pytagorici & Platonici somniabant, neq; quòd anima educatur de potentia materiæ: & ita ab anima patris in animã filij hoc malum per generationem descenderit, vt in brutis animalibus fit. Sed quòd licet anima cuiusque à solo Deo creetur; non tamen a Deo sed inde quòd infunditur carni ab Adam seminatæ, i. quia concipitur filius Adæ peccatum contrahit originale, vt Soto de natura, & gratia lib. 1. ca. 8. hoc optime declarat, & Ambrosius Catharinus in tractatu de peccato originali latius secundum communiter doctores confutat. Sed de hac qualitate morbida utrum sit ponenda ad alium effectum latius habetur infra q. 44.

Secunda opinio est Beati Anselmi, libro primo de conceptu virginali, ca. 27. & de casu diaboli, cap. 5. cap. 6. & Scoti, & communiter doctorum in verbis licet non omnino in sensu verborum, quòd formalis ratio peccati originalis est carentia iustitiæ originalis debitæ, vt in secundo. distinctione 30. Scotus late prosequitur. 2. Opinio

Sed contra hanc opinionem capiendo iustitiam originalem pro illo dono habituali supernaturali faciente tres rectitudines in homines, scilicet animæ ad Deum, & uirium sensitiuarũ ad rationem, & corporis ad animam, vt doctores de hac opinione intelligere videntur, arguitur primo quia illa carentia seu priuatio illius doni quatenus est à Deo effectiue non est peccatum nec habet rõnem culpæ, sicut nec priuatio gratiæ propter peccatum. Quatenus autem est ab ipso homine defectiue & demeritorie sicut, & carentiam gratiæ etiam non est peccatum: sed propter peccatum seu demeritum aliquo modo præcedens, quod habet rationẽ culpę in Adam, & in nobis: sicut in adulto actualis culpa præcedit propter quam subsequitur carentia gratiæ & gloriæ, quæ propter demeritum præcedens pęnæ potius quàm culpę a Deo inflictæ rationem habet. ergo licet culpabilis amissio iustitiæ originalis, & gratiæ peccando contra pręceptum Dei sit vere peccatũ & culpa in Adam, & in nobis actualis, vel originalis: non tamen ipsa priuatio, siue carentia ipsius doni subsequens in ipso uel in nobis, ut dictum est.

Secundo arguitur ad idem, quia talis carentia iustitiæ originalis non remittitur in baptismo: ex quo ipsa iustitia originalis ibi non restituitur, sicut neque carentia rectitudinis cuiuscunque peccati auctualis iam præteriti remittitur, neque ipsa rectitudo restituitur quę iam præterijt: ergo ipsa carentia non est peccatum originale quod remittitur in baptismo quo ad reatum culpæ.

Sed

Sed ad hoc bene potest cum Scoto respondere, quòd ideo dicitur remitti in baptismo, quia ibi confertur æquiualens, scilicet gratia ad restituendum hominem in amicitiam Dei, & in aliam rectitudinem debitam cum Deo & in ius ad gloriam : sicut & ideo dicitur actualis culpa siue peccatum remitti.

Tertio arguitur ad idem, quia per collationem gratiæ in baptismo non liberatur hō ab vllo debito quo ante tenebatur : ergo neque à debito habendi iustitiam originalem. Sed ad hoc etiam potest responderi quòd antecedens est verum solum de debito legis quo aliquid fieri indicitur : non autem de debito pœnæ ex delicto. Nunc autem ad habendum vel conseruandum iustitiam originalem licet teneretur homo ante peccatum saltem mediate, i. cauendo peccatum propter quod illam amittere mereretur: at vero post peccatum nunc tali debito legis non tenetur, quia iam id ei impossibile factum est, sed nunc est debitum pœnæ ex delicto, id est, est reatus pęnæ æternæ propter culpabilem amissionem iustitiæ originalis vltra reatum culpæ : & hoc debitum remittitur in baptismo cum ipsa culpa. Ideo negatur simpliciter illa consequentia, sed prima ratio contra hanc opinionem videtur efficax.

Opin. 3. Tertia opinio est ꝙ peccatum originale materialiter est concupiscentia, vt ait prima opinio, excepta illa qualitate morbida super addita quæ non acceptatur communiter à doctoribus huius opi. formaliter autem est carentia iustitiæ originalis, vt ait secunda op. præcedēs. & ita conciliantur illæ duæ opiniones. Hanc tertiam opinionem tenere videtur B. Tho. 2. 2. q. 82. art. 1. & 3. Alex. S. Bonau. & communiter doctores vbi supra, vt etiam refert, & tenet Gabriel in secundo. dist. 30. q. 2. & Caietanus dicit esse habitum vel infirmitatem habitualem. Sed vt patebit in sexta opinione ad alium rectum sensum ibi explicatum hæc est opinio cōmunis, & vera. Nam ad sensum supra positum in secunda opinione quòd est carentia ipsius doni iustitiæ originalis procedunt augmenta contra hanc opinionem sicut ibi contra secundam, & contra primam probatum est. quia hęc omnia sunt effectus, & non ratio formalis ipsius peccati originalis. Similiter neque peccatum originale formaliter est amor terrenorū, vt aliqui dicunt. quia si de actu amoris intelligunt.: iam non originale sed actuale peccatum est. Si vero de amore sensualitatis vel de inclinatione animæ qua apta est suum sensum sequi : iam effectus aut materiale sicut, & concupiscentia potius quàm ratio formalis peccati originalis est.

Opin. 4. Quarta opinio tenet quòd peccatum originale est reatus pęnæ æternę aliarūq; pœnarum propter peccatum Adę, quod ipsi fuit actuale, nostrum autē virtuale: quia illud nos in eo virtualiter existentes virtualiter quoq; ipso peccante peccauimus: pp quod reatum æternę pęnæ aliarumq; pęnarum contrahimus. Iste reatus pęnæ dicitur peccatum nostrum originale: qui, & ideo dicitur reatus culpæ quia propter peccatum Adæ in nobis relictus est. Quæ opinio sic declaratur. Nam sicut transeunte actu peccati dicitur quis peccator a remanente reatu pęnæ æternæ, & ab indignitate positiua ad gratiā seu à dignitate simul, & obligatione ad pęnam æternam : & pp eandem causam talis reatus pœnæ æternæ dr̄ etiā cōiter reatus culpæ & etiam culpa: & ab eo dicitur quis peccator, & manere in peccato quo ad reatū quousque per gratiam remittatur : cum tn̄ talis reatus pœnæ nec vere sit culpa neq; habeat rōnē culpæ: Vnde & improprie reatus culpę appellatur. Sic in proposito ex peccato Adæ quo nos in eo virtualiter existentes peccauimus manet in singulis suus reatus pœnæ æternæ cū natura contractus: in quo reatu manet illud peccatum vt causa in suo effectu : à quo quidē reatu licet improprie sumus, & dicimur peccatores originaliter, quousq; per gratiam liberemur.

Hæc opinio probatur dupliciter. primo, qa nihil quod est in paruulo per originem est ei culpa siue peccatū nisi quod ipsi Adæ fuit culpa: vt patet quia in eo fuit plus de voluntario. Sed nullus alius defectus per originem existēs in paruulo pōt dici culpa Adæ nisi dictus reatus vel indignitas: vt patet quia iam actus peccati Adæ cum sua deformitate præterijt : neq; iā pōt manere aut in posteros transire nisi quo ad dictum pœnæ reatum. ergo.

Secundo probatur, quia ad Rom. 5. habetur. Sicut per vnius. s. Adæ inobedientiam peccatores constituti sunt multi: ita & per vnius, scilicet Christi obedientiam iusti cōstituentur multi. Nunc autem ex merito obedientiæ Christi quo efficimur iusti non fit in nobis nisi donum gratiæ nobis aliqualiter debitum pp meritum eius. ergo similiter ex peccato Adæ non fit in nobis nisi carētia alicuius doni prius habiti ab ipso, & debiti haberi a nobis, & reatus pœnæ pp culpabilem eius amissionem in Adam & ergo pp eius demeritum efficimur peccatores, i. rei pœnæ æternę indigniq; ad gratiam vel iustitiam originalem, & gloriam habendam.

Quod & amplius confirmatur, quia ibidem ad Rom. 5. dicitur. in quo scilicet, Adam seu in quo eius peccato omnes peccauerunt secundū Aug. & magistrum. in 2. dist. 30. ergo non nisi reatum illius peccati incurrunt, rōne cuius carent iustitia originali, & gratia, & gloria carebunt quousq; per gratiā liberentur. Hanc opi. refert magister quosdē tenuisse : sed eam refe-

runt & reprobant B. Anselmus in l.b. de conce ptu virginali, c.23.24.26. Et Holchoth de imputabilitate peccati q.1. in responsione ad primum argumentum principale.

Hanc etiam opinionem latius, & expresse tenet Durand. in 2. distin. 30. q.3. sed ibi tandem addens dicit quòd prædictus reatus est etiam, & dicitur indignitas positiua ad iustitiam originalem seu ad gratiam, vel amicitiã Dei, seu dignitas vel debitum ad non habendum iustitiam, gratiam vel amicitiam Dei propter peccatum Adæ. Vel si indignitas seu dignitas præfata distinguitur à reatu tanquam causa à suo effectu immediato, vt ipse tandem opinatur: tunc præcipua ratio peccati originalis stat in dicta indignitate seu dignitate, ex qua sequitur præfatus reatus ad pœnam æternam, propter rationes suprapositas. & talis indignitas non est à Deo sed à nobis: quamuis ipsa pœna, effectiuaq; ad eam obligatio, & priuatio iustitiæ originalis, & gratiæ sit à Deo. Ideo etiam ait quòd carentiæ iustitiæ originalis se habet, vt materiale: indignitas autem siue reatus prædictus est ratio formalis peccati originalis, φq; ad hunc sensum diffinitio cõis quæ supra in 2. opi. posita est optima videtur. Hanc opin. Durandi tenent multi moderni doctores.

Contra hãc opinionem videtur primo, quia tam reatus quàm indignitas, & dignitas carentiæ siue demeritum sicut, & ipsa carentia gratiæ, & iustitiæ originalis potius sunt effectus consequentes ipsum peccatum, & rationem eius formalem, quàm ratio formalis ipsius peccati propter quod ad pœnam æternam dãnamur, & dicimur peccatores & sumus, secundũ Rom.3.& 5.& Ephesos.2.cap.

Secundo quia peccatum originale vere, & proprie est peccatum vnicuiq; propriũ & formaliter adiacens licet ex Adæ peccato contractum; & non solum est reatus pœnæ dignitas, vel indignitas: vt expresse dicunt communiter doctores, & Concilium Trid. sess.5. can.2. & 3. & 5. & sess.6. c.3. vt supra in notabili posito in principio huius quæstionis habetur.

Tertio quia dicere, vt dicit Durandus quòd peccatum originale ideo dicitur carentia iustitiæ originalis debitę, quia debitum, & dignum est ea vel gratia carere propter peccatũ Adæ: certe est extorsio manifesta verborum sensusque doctorum: qui per dicta verba potius intendunt significare quòd ipsa iustitia originalis est aut fuit debita haberi, vt ipse ẽt Durandus vel veritate conuictus tandem dicit ibidẽ.

Quarto quia licet propter peccatũ alterius posset quis esse diciq; indignus aliquo bono, aut hæreditate paterna, & reus ẽt pęnæ tẽporalis: nulla tamen talis indignitas siue reatus pęnæ cuiuscunq; sufficit in veritate, & coram Deo efficere, constituere aut denominare peccatorem aliquem neq; reum culpæ, & pœnæ æternę aut inimicum Dei: nisi id ex sua ẽt culpa aliquo modo proprio peccato ipsius peccatoris proueniat, vt patet Ezech.18. anima quæ peccauerit ipsa morietur. & filius nõ portabit iniquitatem patris. s. quo ad culpam, & pęnam æternam ſm communiter doctores. Et prouerbio 9. Si sapiens fueris tibi ipsi eris: si illusor solus portabis malum. Nunc autem omnes dicũtur non solum peccasse in Adam vel in peccato eius: sed & φ contrahunt illud, & suum quisque proprium peccatum originale hẽt contractum ex Adam: propter quod omnes dicuntur suntq; vere, & coram Deo peccatores, & inimici eius, & in originali peccato cõcepti, & ad pęnam æternam, vel in reatu eius propter id condemnati, vt patet ad Rom.3.& 5.& Ephes. 2. & in Concilio Trid. vbi supra: ergo aliquid aliud à prædicta indignitate, & reatu pęnæ, qđ vere habet rationem culpæ atq; peccati est in nobis, quod est propria ratio peccati originalis, & ergo falsa est illa minor in prima probatione prædictę opinionis assumpta, & similiter mala est consequentia prima secundæ probationis & ipsius confirmationis. Illud aũt ad Ro. 5. potius est in oppositum: nã inde melius probatur φ sicut ex Christo gratia, & ius ad gloriã propter eius merita per regenerationẽ in nos membra eius: ita ex Adam culpa siue peccatũ, & reatus culpæ, & pęnæ per propagationẽ in nos omnes filios eius vere redũdauit, vt de hoc latius inf. in 5.& 6. opinione habetur. Ideo hęc quarta opinio etiam per Concilium Trid. vbi supra reprobata videtur.

Quinta opinio est quòd non vere neq; formaliter inest singulis hominibus sua culpa, aut macula peccati originalis sed solum imputatiue. ita quòd illud peccatum vnum actuale Adę quod ipsi soli fuit propria culpa ab eo cõmissa à qua & formaliter dicitur peccator; illud inq̃ est nostrum peccatum originale: non quidẽ vere, & formaliter nobis adiacens neq; formaliter, & vere, & proprie nos efficiens, constitues & denominans peccatores; sed solum imputatur nobis ad culpam, & pęnam, & reatum eius: & denominatiue tantum non quidem à dicto reatu pęnæ illius peccati, sed ab ipso vnico actuali peccato Adæ prædicto mõ nobis imputato dicimur oẽs peccatores, & in originali peccato concepti. Exemplo declaratur hæc opin. Nam sicut pp peccatum patris proditoris censentur similiter filij proditores in foro humano: & inhabiles sunt ad officia dignitates, & alia bona: priuãturq; hæreditate paterna alijsque bonis quæ ex patre nõ peccante illis prouenirent: ид; pp peccatum patris quod in ipsis filijs vere proprie, & formaliter non est, sed solum

Opinio 5.

solum imputatiue, quia.s.per legẽ, aut per sententiam regis illis ad culpam, & pęnas supradictas imputatur. Ita in proposito censet hæc opinio inter nos,& Deum agi.

Probatur dupliciter. primo, quia non potest quis vere, proprie, & formaliter esse, aut dici peccator à culpa, vel deformitate inhærente alteri homini, nam duob. hominibus, siue subiectis culpa, vel accidẽs idem numero formaliter inhærere nõ potest. Sed peccatum Adæ eiusq; deformitas, seu ratio culpę eius ipsi tantũ Adę inhæsit sicut & propria ipsius voluntate commissa est: neque de subiecto in subiectum puta in nos ab eo transfundi, migrare, aut formaliter siue realiter multiplicari potest. ergo ipsũ Adam solum formaliter,& vere facit,& denominat peccatorem: nos autem non nisi denominatiue,& imputatiue, quia scilicet nobis ad culpam,& reatum eius imputatur, vt dictũ est.

Secunda ratio. quia solo peccato Adę omnes peccauimus,& cõstituti sum⁹ peccatores, sicut & meritis Christi iustificamur. ad Roma.5. ẽm August. de peccatorum meritis lib.1.cap.10.& in hypognosti.lib.2.& in lib.1.retract.c.15.vbi ait. Vnius Adæ reatu nos implicati sumus cuius voluntate illud peccatum commissum est, quod originaliter trahimus. ergo illud vnum peccatũ,& non plura peccata sua singulis originalia nobis insunt, vt supra declaratum est.

Hãc opinionẽ tenet Albertus Pighius, quẽ Soto de natura,& gratia lib.1.c.9. dicit esse primicerium eius, cũ tamen antiquior opinio sit; quem & aliqui moderni sequũtur: & Ambrosius Catharinus in tractatu de peccato originali eam tenet in sententia, vt Vega de iustificatione lib.4.c.2.refert etiam illum cum quibusdam alijs ita sentire: quãuis dictus Ambrosius, vbi sup. nullam mentionẽ præfatæ imputabilitatis faciat. Nã expresse dicit habetq; pro fundamento, ꝙ vera ratio culpæ esse non põt nisi in quo actus peccati est, in quo vtique errat cũ Alberto. in pueris aũt non est, neq; transfunditur peccatum ipsum actuale Adæ quod iam transijt. ergo neque vera ratio peccati illius, & cum in reatu, vel in dignitate, aut carentia iustitiæ originalis non stet vera ratio formalis peccati originalis, vt ipse Ambrosius fatetur, & cõtra pdictas opiniones probatũ est: Iam ex pdicto fundamento sequitur ipsum Ambrosiũ cũ Alberto sentire, ꝙ imputabilitas tantum illius peccati Adę ad culpã,& pœnam habet rationẽ formalem peccati originalis in nobis: quòdq; ipsum actuale peccatum Adæ in quo nos omnes virtualiter peccauimus est nostrũ peccatũ originale. quod & dũ concipimur singuli contrahimus, nõ quidem quo ad essentiam peccati ipsius neq; quo ad rationem culpæ, sed quo ad imputabilitatem: quia scilicet tunc incipit singulis actualiter imputari ad culpã illud peccatũ, quod virtualiter nos in Adam peccante peccauimus: & propter hoc vt ipse ait, dicimur cõtrahere peccatũ originale, quia illud non in se, neq; rationẽ culpæ eius, sed imputabilitatem ipsius ad culpam simul, & reatum æternæ pęnæ,& concupiscentiam, in qua vtpote in suis affectib. peccatum ipsum viuit, simul cum natura contrahimus ab Adam. Inde & peccatũ dicitur originale, quia videlicet commissum est ab Adam qui fuit originale nostrum principium, à quo in nos omnes naturales filios eius stãte lege imputabilitas culpæ eius reatusq; pęnarum cum natura transfunditur. Hæc in sententia Ambrosius Catharinus.

Hanc opinionem referunt, & reprobant B. Anselmus de conceptu virginali, c.23.24.26.& Holchoth in tractatu de imputabilitate peccati.q.1.in responsione ad primum argumentum principale. & Soto, & Vega, vbi sup. Et certe hæc opinio cum fide catholica nõ omnino cohæret. tum primo, quia vbi nõ est peccatũ ipsum, aut vera ratio culpæ siue peccati, nullo modo iuste,& vere corã Deo esse põt imputabilitas ad culpã, neque reatus culpæ, aut pęnæ æternę pp talẽ culpam, siue peccatum. Sed neque macula illius esse põt, neque põt quis vere dici, & esse peccator pollutus, & inimicus Dei,& dignus pœna, nisi propter peccatũ, aut rõnem eius, seu culpæ verę, & formaliter ipsi inherentem, vel adiacentem. Quod inde patet, quia iniuste imputaretẽ alteri peccatũ alterius: si aliquo modo non esset suũ. Contra id Ezech. 18. anima q̃ peccauerit ipsa morietur, & filius non portabit iniquitatẽ patris. Et Prouer.9. Si fueris illusor solus portabis malum. Et B. Prosper in tractatu de libero arbitrio contra Cassianum ait. Si in Adæ posteros pœnã quis dicit transisse non culpam omnino falsum dr. Nimis enim hoc impium esset sentire de Dei iustitia, quod à præuaricatione liberos cum reis voluerit esse damnatos. Hæc ille. Et ad idem est Austinus ad Valerianum, & alibi sæpius agens de peccato originali,& in lib. de peccatorum meritis,& doctores cõiter. Nunc aũt per peccatum originale omnes sumus,& dicimur vere peccatores coram Deo polluti,& inimici, & in reatu culpæ,& pęnę ęternę ab ipsa statim cõceptione, vt patet ad Ro.3.& 5. Et Ephes.2.c.& in cõcilio Trid.sess.5.& 6. vt supra in principio huius qõnis habetur. ergo in nobis vere, proprie, & formaliter est aliquid habens veram rõnem culpæ peccati,& maculæ originalis cõtractum ex Adæ peccato,& distinctum ab eo secundum distinctionẽ subiectorũ seu hominũ singulorũ: & non solum ad culpã, vel reatum pęnæ imputatũ: & illud est suum cuiq; propriũ peccatum originale veram eius rõnem formalem habẽs.

Et hæc opinio, & omnes aliæ pcedentes concedunt nos omnes in Adam peccante peccasse: nosq; peccatū illud originaliter contrahere, & habere contra Pelagium: sed differunt in modo assignandi rõnem formalem peccati originalis, & in modo transfusionis eius in nos ab Adā. Nam 1. opinio dicit peccatū originale esse cõcupiscentiam, seu morbidam qualitatem. Secunda carētiam iustitię debitæ. Tertia vtrūque, alterum de materiali, alterum de formali. Quarta reatum pęnæ, seu indignitatem ex Adę peccato prouenientem. Quinta ipsummet peccatū actuale Adæ nobis ad culpā, & pęnam imputatum, vt hæc omnia satis declarata sunt. & licet nulla harum opinionum hęretica sit, tamē hæ duę vltimę, & hæc postrema magis ad hęresim Lutheranam accedere videntur.

Ideo ad primam rõnem huius opinionis rñdeo negando minorem, quæ & fundamentum erat Ambrosij Catharini. dico enim ꝙ licet ille idē actus peccati Adę eiusq; deformitas actualis non trāseat in alterum, neque realiter multiplicetur: transit tamen & transfunditur per propagationem per modū habitus ab eo derelicti in natura tam quoad rationē culpę, ꝙ quo ad reatū eius, vt proxime in 6. opinione sequente latius declarabitur. Potest nanque esse ratio culpæ siue peccati, & reatus eius vbi actus peccati realiter, aut formaliter non est: sufficit. n. quòd fuerit actus peccati virtualiter in eo in quo ratio culpæ est. & ita cum nos virtualiter in illo actuali peccato Adæ cum ipso peccante peccauerimus: & ille actus ipsius quidem formaliter, noster aūt omnium virtualiter fuerit, vt supra in principio huius qõnis notatū habetur: inde ratio culpæ eius in singulos transfunditur, & est. & in hoc deficit hæc quinta opi.

Ad secundam rationem ex Ro. 5. assumptam respondeo negando cõsequentiam. conceditur enim, ꝙ illo tantum peccato Adę peccauimus: non tamen qñ concipimur illo peccato peccamus, sed tunc contrahimus illud cum natura. Contrahimus inquam illud non quidem idem nec eundē actum peccati numero, ex quo iam actus ille peccati pertransijt: sed contrahimus illud per modū habitus, quia videlicet quo ad eius deordinationem, & quo ad veram rationē culpę, & reatum eius vere mansit in tota natura: quæ vere in ipso Adam virtualiter erat: & ex pacto seu lege diuina illius peccati tunc rea facta est qñ virtualiter illo peccante peccauit. Et sicut vere ab Adam suā quisq; naturam trahit: ita & peccatum illud per modum habitus derelicti in ipsa natura, & rõnē culpæ siue reatum eius quisque sibi proprium per propagationem simul cū natura transfusum contrahit.

Hugo autem de sancto Victore lib. 1. de sacramentis par. 7. c. 26. c. 27. dicens ꝙ illa culpa actualis Adæ est nostra originalis in nobis, intelligitur secundū Alex. Alen. 2. par. q. 112. mem. 2. art. 1. non quidem per prædicationem identicam, sed causalem. ita videlicet ꝙ non essentialiter, & realiter est eadē numero culpa: sed est causa nostræ culpæ seu peccati originalis in singulis. quòdq; ita senserit Hugo inde patet: quia ibidem consequenter seipsum declarans subdit dicēs, quod Adæ fuit actuale peccatum, in nobis est originale: quia in nos per solam naturam descendit, quod in illo per actionē fuit. Hæc ille. & ita patet responsio.

Sexta opinio, & vltima in qua tandem standum censeo est, quòd formaliter peccatum originale est carentia iustitiæ originalis debitæ, capiendo iustitiam originalem pro significato formali ipsius doni. Et in hoc stat ratio culpæ originalis peccati per modum habitus in singulis hominibus contracti, & transfusi, quod & reatus culpæ originalis appellatur.

Pro cuius declaratione notandum est, ꝙ iustitia originalis est donū habituale supernaturale Adę collatū pro se, & suis posteris si illud ipse per peccatum non perderet. Et faciebat tres rectitudines in homine, prima erat rectitudo animæ ad Deum: non quidē meritoria, hoc enim pertinet ad gratiam: sed erat rectitudo naturalis, quatenus scilicet per tale donum voluntas hominis libentissime, & facillime in omnib. voluntati Dei parata erat obedire; & inclinabatur valde licet non necessitaretur ad conformandum se voluntati diuinæ. Secunda rectitudo erat virium inferiorum seu sensitiuarum ad rõnem. Tertia rectitudo corporis ad animā, de quib. latius infra q. 46. & harum omniū prima rectitudo pręcipua est, & radix aliarū: quia illa manente manerēt, & ea recedente alię duę cum ipso dono recederent. & ideo illa prima rectitudo dicitur significatū formale illius doni iustitiæ originalis, vt patet in B. Tho. in 2. dist. 32. q. 1. Et ad idem videtur in 1. 2. q. 82. art. 3. & ibi Caietanus. Aliæ autem duæ rectitudinis dicuntur quasi materiale significatum iustitiæ originalis. in quo & concordat Soto lib. 1. de natura & gratia, c. 5. & 9.

Sed ibi superaddit, ꝙ illa prima rectitudo animæ ad Deum non est effectus iustitiæ originalis, sed solum ratio formalis eius. sed certe dicere, ꝙ non sit effectus eius est contra oēs doctores, & B. Tho. 1. 2. q. 33. & art. 3. & ibi Caieta. Nam iustitia originalis supponit pro illo dono habituali infuso, vel idētificato cum gratia gratum faciente, vel ab ea distincto secundum diuersas opiniones quo ad hoc: & de formali connotat omnes illas tres rectitudines, vtpote effectus eius. Et qa pcipua erat illa prima rectitudo animæ ad Deū à qua & aliæ dependebāt: ideo illa sola dicitur esse formale signatū eius

cum

cum tamen in rei veritati non sit nisi præcipua pars illius significati formalis iustitiæ originalis: & aliæ duæ rectitudines dicuntur etiam quasi materiale, vel effectus iustitiæ ipsius.

Igitur quomodocunque hoc se habeat prædicta opinio ait, ꝙ peccatum originale formaliter est carentia, seu defectus iustitię originalis quo ad illā primam rectitudinē animæ cum Deo quæ dicitur formale significatū eius. Illa inquam carentia manens in nobis per modum habitus qui & reatus culpę dicitur, vt proxime declarabitur, est formale peccati originalis. Carētia autem aliarum duarū rectitudinum inde sequentium præsertim illius secundæ rectitudinis est quasi materiale: quæ & concupiscentia, vel ægritudo habitualis, quæ est qualitas, vel inordinatio habitualis aliarum virium animæ, communiter & maxime à B.Thom.1.2.q.82.art.1.& ibi Caiet. appellatur.

Dixi ꝙ est quasi materiale: quia illa concupiscētia non proprie est materiale, neque subiectū illius carentiæ primę rectitudinis, vt actus peccati est subiectum rectitudinis, vel carentię ipsius: neq; ipsa rectitudo animæ ad Deū adiacet concupiscentiæ prædictæ, vt suo subiecto, neque eam proprie peccatum denominat. Sed anima secundū B.Tho. vel voluntas, secundum Scotum, vel potius ipse homo, seu totū compositum est subiectum peccati originalis quo ad prędictum eius formale, vbi inerat iustitia originalis: & ab eo formaliter homo peccator est, & denominatur. Sed quia in hoc genere peccati originalis excogitari nequit materiale sicut in actuali, & concupiscentiæ motus in prohibitum. Fuit primus ac proximus effectus iustitię abscedentis: placuit Augustino, & B.Tho. vbi supra, & alijs doctorib. vocare eā peccatū quo ad materiale prædictum, vtique vt sic ostenderent rem esse malam, vitiosam, & nociuā, contra Pelagiū qui negabat prędictam inordinatā concupiscentiā effectum esse peccati. Igitur ante baptismum propter coniunctam formalē rationem peccati originalis in anima (cuius ipsa concupiscentia est proximus effectus) dicitur materiale peccati ipsius: formaliter autem peccatum originale est carentia iustitiæ originalis quo ad primam eius rectitudinem aīæ Deum, vt declaratū est: carentia vero ipsius doni habitualis sicut, & gratiæ, & aliorū donorū, siue bonorum est effectus consequens, & concomitans formalem rationem ipsius peccati originalis. Forte etiam dici posset, ꝙ ipsum donum est materiale iustitiæ originalis: & illa prima rectitudo est eius formale: aliæ autem duę rectitudines sunt effectus inde sequentes.

Et hæc opinio sic intellecta est beati Tho.1.2.q.82.art.3.& ibi Caieta.& in 1.par.q.95.art.1.& latius Soto de natura & gratia lib.1.c.9.& secundum hanc opi. intellecta diffinitio cōmunis, ꝙ scilicet peccatum originale est carentia iustitiæ originalis debitæ, est optima. & tres primæ opiniones si sic limitentur, & intelligantur consonat cum hac 6. opinione. Nam & ideo doctores de secunda, & tertia opinione dicunt, ꝙ peccatum originale formaliter est carentia iustitię originalis: per iustitiam originalem intelligendo tam eius formale prædictum, quam etiam ipsum donum habituale, prout naturaliter inclinabat, seu faciebat illam primam rectitudinem animæ cum Deo quæ erat radix omnium aliarum rectitudinum, vt dictū est. Quia per carentiam illius formalis, seu primę rectitudinis necessario ex lege secuta est carentia illius doni facientis illam rectitudinem, quo ablato iam & non ante carentia totalis rectitudinis hoīs cum Deo plenissime facta est. Iō neq; tota ratio illius peccati quo ad vtrunque, scilicet materiale, & formale eius nisi per carentiā debitæ iustitiæ originalis perfecte explicatur.

Igitur prædicta opinio, & diffinitio peccati originalis prædicto modo declarata probatur. quia peccatum originale est peccatum ab Adā in prolē per propagationem transfusum ex cōcilio Trid. sess.5. canone 3. vt supra habetur in principio huius qōnis. ergo id quod in illo fuit formalis ratio peccati, & in nobis relinquitur per modum habitus, est formalis ratio peccati originalis in nobis: & qui in illo effectus sui peccati erant itidē sunt effectus ipsius peccati in nobis. Nunc autem quodcunque illud peccatum fuerit in eo, siue superbia, siue esus ligni prohibiti, siue inobedientia, vel aliud quodcūque peccatū: formalis rō illius peccati fuit voluntaria aīæ obliquitas, & deflexio à lege, & ordine Dei, seu à rectitudine cum Deo ad quā iustitia originalis inclinabat, sed nō necessitabat. igitur hæc eadē deordinatio, aut rō culpæ, quę per modū habitus qui reatus culpæ appellatur mansit infixa naturæ quæ in ipso erat, quamq; cū ipsa natura singuli propriā contrahimus, est propria & formalis rō peccati originalis in nobis. Aliæ aūt deformitates, & priuationes, puta carētia gratiæ, aut macula, indignitas, demeritum, & dignitas pœnę reatusq; pęnarum sunt effectus ipsius peccati in nobis, sicut & in ipso Adam fuerunt. Et cum prædicta deordinatio, siue culpæ reatus sit carētia per modū habitus iustitię originalis quo ad eius formale (vt dictū est:) habetur intentum opinionis diffinitionisque communis.

Quòd si contra hęc arguatur, ꝙ carētia illius rectitudinis animæ cum Deo, quę dicitur formale peccati originalis, secuta est ex carētia ipsius doni habitualis iustitiæ originalis: quę erat causa illius rectitudinis ad quā inclinabat licet nō necessitaret voluntatem, vt patet. Et carentia *Argum.*

tia

tia huius doni habitualis iustitię originalis fuit effectus pęnalis peccati Adę, quod libere culpabiliterque deflexit à dicta rectitudine cum Deo: dum noluit pdictæ inclinationi recto ipsius doni iustitiæ originalis aut gratiæ conformari. ergo de primo ad vltimum carentia illius primæ rectitudinis cũ Deo quam iustitia originalis efficiebat est effectus, & non rõ formalis peccati ipsius Adæ, & nostri peccati originalis, quia quicquid est causa causæ est causa causati.

Respon. Respondeo ad maiorem, illam distinguendo de duplici carentia illius rectitudinis, altera q̃ formaliter est peccatum vel culpa, altera quæ solum est pęna illius peccati. Concedo enim ꝙ carentia hæc illius primæ rectitudinis cũ Deo, quę est pęna pecati, & prout illa rectitudo erat solum ab ipsa inclinatione iustitię originalis, bene secuta est ex carentia ipsius doni iustitiæ originalis ex peccato Adæ, aut nostri peccati originalis. Et hæc bene manet post baptismum sicut & carentia doni iustitiæ originalis, & aliarum rectitudinum, seu effectum eius. at vero carentia voluntaria rectitudinis quæ culpa, i. voluntaria culpabilisque deflexio qua Adã libere noluit se illi rectitudini conformare, ad quã donũ iustitiæ originalis inclinabat, non est effectus, sed rõ formalis peccati Adę: & per consequens illa per modum habitus, siue reatus culpæ est rõ formalis nostri peccati originalis. Et hæc est, aut fuit causa carentiæ secundæ, & ipsius doni iustitię originalis, & omnium aliarũ rectitudinũ, & effectuũ illius. Quamuis Caiet. 1.2.q.81.art.3. dicat, ꝙ formale primum ipsius peccati est carẽtia ipsius doni quæ mentẽ Deo subdebat: secundarium autem est ẽt ipsa priuatio ipsius subiectionis, seu rectitudinis. quod nõ vr̃ verum si de volũtaria, & culpabili priuatione, seu carentia rectitudinis id intelligit: sed est verum solũ de priuatione, seu carẽtia quę erat pęna, & erat vel etiam est carentia ipsius doni iustitiæ originalis, vt dictum est. Et hæc voluntaria culpabilisq; carentia, rectitudinis ad Deũ non manet post baptismum: sed ibi remittitur per gratiam nos Deo gratificantem, & per charitatem infusam nos cum illo rectificãtem, sicque negatur consequentia.

Et cum supradictis omnib. videntur omnino concordare doctores communiter dicentes, ꝙ peccatum Adę fuit iniustitia: & nostrum peccatum originale est iniustitia originalis ex iniustitia Adę contracta, vt expresse ait Anselmus, & doctores omnes, vbi supra in 2. opinione allegantur, & synodus Trid. sess. 6. c. 3. ex Paulo ad Rom. 5. Item Alex. 2. par. q. 122. memb. 4. ait ad idem ꝙ est quædam iniustitia quam homo sibi facit adultus peccans: alia quæ sibi fit ex alio, vt paruulo ex peccato Adæ in quo peccante peccauit. & mem. 1. ait quòd Adã ab originali iustitia cadente cecidit etiam quælibet voluntas posteriorum; caret enim voluntas cuiuslibet illa rectitudine, quam habuisset si Adã stetisset. Et mem. 2. art. 3. ait ꝙ ex hoc, quòd voluntas est auersa ab incommutabili bono per peccatum Adæ sequitur ignorantia.

Item peccatum originale dicitur peccatum, & præuaricatio: & nos ex eo peccatores, & pręuaricatores sumus, & vere appellamur, & proprie. ad Rom. 5. & in concilio Trid. vbi supra, & quidem sæpe.

Dicitur etiam meritũ pęnę, vt ait glossa Augustini super psalmum 50. Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum, &c. Et Alex. vbi supra, membro 2. art. 1. & sanctus Bonauentura, in 2. dist. 35. §. 3.

Dicitur etiã deformitas, macula, & immunditia, & inquinatio animæ secundum Alexandrum, vbi supra, & in concilio Triden. sess. 5. & 6. vbi supra habetur.

Dicitur etiam deordinatio animę à diuo Bonauentu. in 2. dist. 30. art. 2. q. 1. Vbi ait, ꝙ peccatum originale est concupiscentiæ immoderatio, vel concupiscentia cum debitę iustitiæ carentia ab origine nobis ex Adę peccato proueniens. quia (vt ipse ait art. 1. q. 2.) iustitia, rectitudo, & ordinatio est: & Adã quia perdidit iustitiam, & innocentiam quam sibi, & omnib. posteris cõseruare debebat: ideo in eius infectione culpabiliter omnes infecti sumus, propter debitum ordinationis quæ nobis debet inesse, & propter carentiam illius innocentiæ quam debemus habere, & propter prædominantiam concupiscentiæ per quam animæ nostræ inordinatæ sunt & iniustæ. Hæc ille.

Ex quibus omnib. videtur, ꝙ doctores fere videntur formalem rationẽ culpæ Adæ, & nostri peccati originalis ponere in illa culpabili, & voluntaria ipsius Adæ carentia, deflexione, seu actione defectuosa ab illa rectitudine ad quam iustitia originalis inclinabat: quæ deflexio, vel carentia ab ipso Adam per modũ habitus qui reatus culpæ vocatur ad nos per propagationẽ transfusa est, & rationem formalẽ nostri peccati originalis constituit.

Et hoc expresse etiã videtur sentire Hugo, vbi supra lib. 1. de sacramentis par. 7. c. 26. 27. dicens esse inobedientiã mãdati diuini. Et tandem ait quòd id quod Adæ fuit actuale peccatum nobis est originale: quia in nos per solam necessitatem descendit quod in illo per actionem fuit. Hæc ille. Ad rectum sensum Alex. Alen. suprapositum in fine quintæ opin. quod. s. actuale peccatum Adæ est nostrum originale: non quidem essentialiter, sed causaliter, & iõ dr̃ carentia iustitiæ originalis, s. per modũ habitus: quia licet posset appellari amissio iustitiæ originalis, iniustitia, priuatio, deordinatio, demeritum

meritum originale, & melius reatus culpæ originalis; tamen significãtius dicitur quòd est carentia iustitiæ originalis:vt plena ratio formalis eius explicetur simul, & radix eius propria eiusq; proximus effectus vt sup. declaratū est, & ad hunc sensum concordant cõmuniter doctores de secunda præcipue, & tertia opinione licet non satis explicuerint.

Dubium. Et si quæratur quomodo prædicta carentia iustitiæ originalis seu culpabilis Adæ deflexio per modum habitus manet in natura, & transit seu transfunditur in nobis:,cum actus ille cum sua carentia, & deformitate iam irreuocabiliter præterierit nec possit multiplicari?

Respon. Respon.per triplex exemplum, primum est secundum Thom.1.2.quæst.81.art.1.quòd sicut omnia mẽbra sunt vnus homo: & ideo voluntas totius reputatur omnium membrorum. Vnde fit quòd peccata ab anima ad mẽbra quibus committitur deriuatur: puta homicidium, quod tamen non est peccatum neq; voluntarium illius membri puta manus ratione ipsius, nisi quatenus illud membrum est aliquid ipsius hominis quod à principio motiuo, s. a voluntate eius mouetur,propter quod, & peccatum & voluntarium est,& vocatur. Sic omnes vtpote membra eius eramus in Adam quodãmodo vnus homo,ideo & voluntaria eius inordinatio manet in tota natura,quam generationis motione ab eo recipimus.

Item secundo secundum S. Bonau. & alios Doctores,sicut ab arboris radice vel semine lęso vel infecto frũctus ibi virtualiter existentes læsi quoque vel infecti oriuntur. Sic etiam nos virtualiter in Adam existentes atq; peccantes eius læsionem, & infectionem puta deordinationem culpæ cum ipsa natura contrahimus. ideo & peccatum dicitur originale, quia. s.ab origine cum natura contractum est.

Item tertio sicut in homine transeunte actu peccati manet ipsius culpæ reatus,& aĩæ inordinatio seu macula,quousq; per gratiam remittatur ordinetur,& emundetur: ita in proposito, transeunte actu peccati ipsius Adæ mansit in tota natura, & in nobis contrahitur illa carentia, & culpa per modum habitus, qui reatus seu ratio culpæ illius atq; deordinatio habitualis appellatur. Et inde sequitur macula, & indignitas gratiæ,& gloriæ. qui quidem reatus culpæ non est positiua qualitas, sed mera priuatio iustitiæ rationem culpæ habens.

Nam nota quòd est duplex reatus, vnus est reatus pęnæ,idest obligatio ad pęnam propter culpam, alius est reatus culpæ, idest ratio ipsa peccati manens transacto actu peccati non dimissi per gratiam: à quo reatu homo fit & habetur adhuc reus,idest culpabilis,& peccator, & dignus pęna,& reus eius, idest obligatus ad eam,vt exo.32.dicitur reatus vituli.Et deutor.21.reatus sanguinis. Vnde & reatum culpæ siue peccati dilui ĩ Baptismo siue remitti est crimen,& culpam & rationem eius tolli vt homo iam non sit reus neq; culpæ rationem habens. Ad quod est Aug.lib.1.retract.c.15.vbi prędictum duplicem reatum breuiter tangit contra pelagianos negantes peccatũ originale dicens. Quasi vero peccatum quod nos ex Adam dicimus originaliter trahere,idest reatu eius implicatos,& ob hoc pœnæ ob noxios detineri,nusquam esse potuerit nisi in voluntate qua commissum est qñ diuini præcepti est facta transgressio.hæc ille.vbi duplicem reatũ significat: alterum culpæ dum dicit reatu eius implicatos:alterum pęnæ dum ait, & ob hoc pęnę obnoxios, &c. de quo duplici reatu latius magister in secundo dist.30.& 32.& 42. Et Caiet.secundum B.Thom.1.2.q.86.art.1. Et Sco.in 4. dist.14. quamuis differant aliqualiter inter se. Et de prędicto reatu culpæ originalis expresse ait Concilium Trident.Sess.5.cap.5. si qui per Domini nostri Iesu Christi gratiam quę in Baptismo confertur reatum peccati originalis remitti negat, aut etiam asserit non tolli totum id quod veram, & propriam rationem peccati habet;sed illud dicit radi, aut non imputari,anathema sit.hæc ibi.

Pro quorum maiori declaratione not. secundum prædictos doctores,vbi sup.& est B.Tho. ibidem, & q.8. & ibi Caietanus,& Abulen.in defensorio de absolutio sacramentali, & in prima paradoxa,cap.4. & Gerson de vita spiritua li lectione prima.alphab.61.corolario.6.Et Soto in 4.distin.15.q.1.artic.2.& distinctione 14. quæst.1. art.3. vbi bene repræhendit Abulensem vbi supra dicentem quod propriæ nemo absoluit à culpa,& pœna,igitur secundum hos aliosq; doctores,peccator per peccatum actuale sex mala simul tempore incurrit,licet vnum sit prius altero prioritate naturæ, vel præsuppositionis ordinis,aut considerationis. *Nota.*

Primum est ipsum actuale peccatum, quod est offensa Dei,& auersio à Deo per conuersionem ad creaturam relicto Deo, & eius lege siue præcepto.nam peccare formaliter est agere contra legem Dei rectamq; rationem,& ab ea deuiare, & deordinari in opere suo. præcipue est deuiare a lege Dei qui est superior dominus omnium: quæ quidem lex per rectam rationem nobis intimatur atque cognoscitur. Iõ propriæ peccatum, & offensa Dei non est principaliter nisi quatenus contra Deum,& eius legem est. secundum psal.50.tibi soli peccaui.5. principaliter,vt bene ait Caiet.1.2.q.71.art.6. & q.87.art.4.& per talem offensam Dei, & auersionẽ ab eo vel ab eius lege,in qua stat formalis ratio peccati, expellitur charitas creata for- *Peccatũ actuale, vel offensa dei.*

formaliter,& amicitia vel amore Dei secūdum omnes : & etiam effectiue tanquam per suum contrarium secundū beatum Tho. distinguentem charitatem à gratia .

Reatus culpæ, vel status peccati. Secundum malum est ipsum peccatū in reatu, aut ipse reatus culpæ manēs transacto actu peccati: qui & dicitur peccatum per modū habitus,vel status peccati . & est esse aut manere hominem deuium à recta ratione,& deordinatum in se,& auersum à Deo, & in eius offensa quasi habituali quousque ad ipsum conuertatur. & iste dicitur reatus culpæ manens transacto actu peccati,siue peccandi. à quo reatu homo dicitur peccator transacto ipso actu peccati . & reatus iste est relatio rationis fundata in hoc quod est hominem peccasse actualiter , & auersum esse à Deo : & terminatur ad hoc qđ est non esse conuersum ad Deum, nec in se esse reordinatum; sed sic quasi habitualiter , vel in statu peccati auersum , & inordinatum manere.secundum reales,vel secundum nominales reatus peccati est ipsum peccatum præteritum,connotando non esse emendatum, vel hominem nondum de illo pęnituisse , sed adhuc in eo statu manere quasi habitualiter , vt dictum est.

Inimicitia Dei. priuatio gratiæ. Macula. Tertium malum simul inde sequens est inimicitia Dei,& priuatio gratiæ,& macula.nam propter prædictum peccatū , & offensam Dei in actu, vel in reatu Deus odio habet peccatorem,& inimicus eius efficitur,& priuat eū gratia sua dum homo manet in peccato.& hæc inimicitia Dei est relatio rōnis qua homo est obiectum diuinæ voluntatis odientis illum pp peccatum , vel offensam supradictam , & id iuste, nam sicut homo peccando abiecit amorē Dei, & amicitiam: ita Deus abstulit ab eo suam gratiam,& amicitiam,& illum odit, vt inimicum. Eccl.12.altissimus odio habet peccatores.

Et inde sequitur macula : quæ est priuatio nitoris, & pulchritudinis supernaturalis in anima : quam quidem pulchritudinē habebat hō. dum erat in gratia,& Deo gratus. nunc autem ablata gratia propter peccatum iam redditus est homo abominabilis ipsi Deo. Trenorum.4. denigrata est facies tua super carbones.& Sap. 14.odio est Deo impius,& impietas eius.

Demeritum indignitas, imputabilitas. Quartum malum sequens est demeritū priuatiue, & positiue. quia videlicet meretur pęnam damni,& sensus.damni quidem quia meretur peccator priuari omni bono accepto , & accipiendo,& gloria hic,& post in æternū,vtpote indignus etiā pane quo vescitur ꝭm Aug. & hac ratione à quibusdam doctorib. proprie dicitur indignitas, vel demeritum priuatiue respectu pęnæ damni.Respectu autem pęnæ sensus quam peccator hic , & post meretur, & dignus est,dicitur demeritū positiue,ab alijs imputabilitas appellatur:sed sæpe vocabula vsurpantur:& vtrunq; noīe demeriti , vel indignitatis,vel ēt imputabilitatis priuatiue,& positiue gn̄aliter appellatur:melius aūt res ipsæ per sua propria vocabula distinguūtur vt dictū est.

Quintum malum sequens est reatus pęnæ.i. ordinatio , & obligatio actualis peccatoris ad prædictam pęnam damni,& sensus, quam ipse peccator meruit.& iste reatus pœnæ actiue oritur à voluntate diuina : & est secundum Scotū relatio rationis fundata in voluntate diuina ab æterno,& terminatur ad peccatorem . quia. s. Deus ab æterno vult ꝭm legem suam ordinare peccatorem pro tali tpe ad prædictam pęnam quam meretur.reatus autem pęnæ passiue fundatur in ipso peccatore qui dicitur obligatus ad eam pęnam:& terminatur ad Deum obligātem,vt dictum est.vel secūdum Ocham,& nominales iste reatus pęnæ est cōnotatio qua peccator dicitur sicut vere est à Deo obligatus ad pęnam propter peccatum.Et iste reatus pœnæ passiue præsupposito reatu culpæ 2.Scot.in 4. dist.14 q.1. est id a quo transacto actu peccati homo est,& dicitur peccator,& in peccato manere quousq; ei remittatur : non autem à reatu pęnæ actiue sumpto , vti Caiet.1.2.q 86.ar. 1.& q.113.art.1.male illum interpretatur. sed certe qūocunq; Scotus accipiat reatum pęnæ, siue passiue,siue actiue: non ab eo tantum:sed à supradicto reatu culpę dr̄ hō peccator transacto actu peccati,vt ī hoc recte loquīt Caie. ibi. *Reatus pœnæ.*

Sextum malum sequēs est pęna ex ipso peccato contracta.quæ multiplex est,videlicet intellectus,aut rōnis obscuratio,& etiam executio maxime si peccator diu maneat in peccato obstinatus:& virium animæ debilitatio ad bonum,& ad malum pronitas,& in naturalib.vulneratio. de quib. Psal.37. dereliquit me virtus mea,& lumen oculorum meorum non est mecum . Iniquitates meæ supergressæ sunt caput meum:& sicut onus graue grauatæ sunt super me.de quibus B.Tho.1.2 q.85. art.3. secundū doctores sanctos latius agit.& Soto in 4. vbi supra etiā differit qūo reliquiæ peccati non semper,nec omnino tolluntur per pęnitentiam, & primam gratiam iustificantem . *Pœnæ contractæ.*

Etsi amplius secundo quæratur : si donum Christi est maius, quàm peccatū Adæ : ad Ro. 5. & peccatum Adæ inficit omnes homines in eo,vt in suo capite,& radice virtualiter existētes.quare ergo gratia Christi capitis nostri non redundat efficaciter in omnes ad salutem etiā sine meritis nostris ? *Dubium 2.*

Resp. ex B Tho.1.2.q.81. art.3.ad tertium quòd peccatum Adæ redundat in omnes qui sunt filij eius naturales:& similiter gratia Christi in oēs qui ab eo spiritualiter regenerantur per fidē,& baptismū,ad tollendū culpā actualem, *Respon.*

lem & originalem etiam sine meritis proprijs. Nam prima gratia nõ cadit sub merito simpliciter: licet in adultis requiratur aliqua dispositio voluntaria ad filiationẽ Dei voluntariam: Sicut ad filiationẽ naturalem requiritur sua dispositio naturalis. Et ita patet totius quæstionis plena resolutio.

QVAESTIO XI.

Vtrum episcopus possit dispensare in gradib. matrimonij alias de iure Papę reseruatis quãdo est casus occultus & nõ põt commode remediũ adhiberi, & quid sit consulendum taliter impeditis.

1. articulus. RESPONDEO. in hac quæstione duo articuli tanguntur, primo. Vtrum Episcopus possit in dictis casibus dispensare. secundo, quid sit consulendum sic impeditis.

Opinio. 1. Quo ad primũ dico in hoc esse duas opiniones quarum prima tenet, quòd bene potest episcopus dispẽsare in casu prędicto & similibus, propter quinque rõnes: quarũ prima est, quia ratione magnæ necessitatis, seu etiam vtilitatis nouiter emergentis & tempore constitutionis inexcogitatæ põt episcopus dispensare in quibus alias de iure nõ põt, sed solus Papa, vt hoc tenent communiter doctores in ca. at si clerici, de iudicijs, & allegantur à Siluestrina tit. dispẽsatio quæst. 9. & alibi. & præpositus in c. consequens. distinct. 11. vbi dicit, quòd quo ad forum pęnitentialẽ nisi sit specialiter prohibita dispẽsatio videtur in dubio permissa etiã inferioribus episcopo, & gloss. in c. mensuram, de pe. & re. distin. 1. & Archidi. in ca. nisi rigor. 1. quæst. 7. & in c. Deus, de pe. & re. & Asten. in sum. lib. 5. titu. 31. & Raymun. vt etiam refert Summa Angelica, titu. conf. 6. §. 4. & Siluester confe. 1. q. 27. & latius Panorm. in cap. sicut dignum, de homicidio, & de consang. & affini. ca. dilectio. Nunc autem casus præsentis quæstionis est huiusmodi. ergo patet consequentia: quia vbi est eadem ratio est idem ius: etiã si non exprimatur, vt latius de hoc Siluester titu. lex, q. 18.

Secunda ratio, quia ecclesia neminem inijcit laqueum peccati, vt habetur ca. de Viduis secundo 27. quæst. 1. Et neminem obligat ad aliquid cum Scandalo: quia & ipsa vitare tenetur illud tam actiuum, quàm passiuum: neq; potest præcipere nec statuere id vnde Scandalũ probabiliter imminet, vt patet, ca. 2. de præscriptio. & ca. nihil. de noui oper. nunciatio. & in ca. ex tenore, & cap. ad aures, de tempori. ordin. & ibi glossa. & Siluester titu. obedientia, q. 5. Videatur. Sed si mulier sic illegitimata ad matrimoniũ negaret debitũ viro & declararet impedimentũ aut ab eo inuito separaretur aut si maneret cũ eo: esset vtiq; in periculũ vitę, aut aïæ suæ & in Scandalũ & turbationem viri & aliorũ vt in casu supponitur. ergo vel statutum ecclesiæ illlos illegitimans in tali casu non valet: aut potest episcopus dispensare: aut etiam pro prius Sacerdos secundũ alios. quia & sic intendit & vult ecclesia saltẽ implicite & actu debito suas leges in talibus casibus intelligi & valere & non aliter: cũ aliter licite velle non possit vt dictũ est. Alioqui ecclesia non prouideret, vt pia mater oïbus periculis & perplexitatib. filiorũ, sed potius impie & crudeliter vellet manere eos in periculis & laqueis animarũ, ꝙ absit.

Tertia rõ, quia in casu extremæ necessitatis quilibet Sacerdos potest in quẽlibet, & à quolibet casu & snïa reseruata absoluere põt præstita debita cautione: & hoc cõceditur vel à iure diuino vel ecclesiastico secũdũ diuersas opiniones, idq; propter periculum probabiliter imminens euitandum. ergo similiter videtur ecclesia concedere potestatem dispensandi saltem episcopis modo pdicto in casu necessitatis de quo est quæstio præsens & alijs huiusmodi casibus. patet consequentia per identitatem rationis.

Quarta ratio, quæ & est replica cõtra respõsionẽ quæ ad hanc tertiã rationem proxime dictã dari posset, quia sicut in casu mortis corporalis quomodocunque etiã ex malitia alterius probabiliter imminẽtis nõ valet dispositio vel lex humana qua factũ est vt illa res sit Sortis illa Platonis: sed tunc iure naturali & diuino ẽt seclusa humana dispositione oïa fiunt communia saltem quo ad vsum sufficientem releuare ab illa extrema necessitate corporali: & per cõsequens ibi non est furtum formaliter diuino iure prohibitum. ergo similiter & à fortiori in casu matrimonij prædicto, vbi etiam indirecte & per accidens ex malitia viri seu aliorum probabiliter timetur mors alicuius corporalis, seu spiritualis ex declaratione impedimenti, seu ex debiti negatione vel separatione seu etiã ex cohabitatione: Sequitur quòd nõ valet dispositio humana, nã de gradibus diuina vel naturali lege prohibitis non loquor, illegitimans tales ad matrimoniũ: Sed quòd tunc possunt inuicem consentire & legitime cõtrahere, & alter in alterius potestatẽ transire, etiam si nulla adsit dispositio humana id cõcedens; & per consequẽs ibi non erit fornicatio prohibita iure diuino.

Quinta ratio, quia cap. literas, de rest. spol. videtur fauere huic opinioni, nam ibi dicitur, ꝙ in gradibus humana constitutione prohibitis restitutio locum habet cum effectu: cum in his valeat dispensari. Vnde non peccat qui ad mãdatum ecclesiæ in hoc casu debitum reddit cõiugale. Hæc ibi. vbi etiam clare dicit textus, ꝙ non reprobatur opinio dicentium, quòd in gradibus humana legẽ prohibitis de quibus loquimur vxor, de cuius impedimento litigatur

gatur debet ante causæ diffinitionē restitui vi- ro petenti, & ei reddere debitum sine peccato: etiamsi in rei veritate prædictū habeat impedi mentum. Et ratio quæ ibi datur in textu est: qa ex quo ecclesia potest dispensare, iam censetur dispensare quādo mādat tales, vt coniuges co- habitare etiam quo ad thorum, vt patet ex illa ratione, scilicet cū in his valeat dispensare &c. sed in casu præsenti, quādo scilicet prædictum impedimentū matrimonij est secretum, aut ta- le quòd non pōt legitime probari, neque com- mode declarari propter scandalū, & huiusmo- di, iam ecclesia pręcipit eos non separari: quia etsi de facto separentur dicit restitutionem pe- tenti esse faciēdam, & præcipit eos cohabitare etiā quo ad thorum, vt patet ex dictis. ergo cē- setur dispensare, vt etiā quo ad thorum licite cohabitent ad prædictū mandatum etiam im- plicitū ecclesiæ: quousque per ecclesiam aliud legitime decernatur, aut pcipiatur in tali casu.

Propter has rōnes videtur hæc opinio pro- babilis: quódq; pōt practicari: maxime vbi es- set talis cōsuetudo, ꝙ Episcopus dispenset in ta libus casibus periculosis, vt infra in fine secun dę opinionis, & totius huius articuli, & inferiꝰ. q. 12. habetur de dispēsatione cum incestuosis.

Et hanc opinionem tenent expresse summa Siluestrina tit. dispensatio. q. 9. & sum. Ang. eo. tit. §. 5. & summa Nauarri in c. 22. nu. 87. & mar garita confessorū agens de dispensatione, & à fortiori eā tenebit Hugo de sancto Victore lib. 2. de sacramentis par. 11. ca. 6. & magister in 4. dist. 38. Nā isti duo doctores tenent aliud diffi- cilius, ꝙ scilicet viuente prima vxore legitima cum qua quis clandestine cōtraxit potest licite vir cū secunda cū qua in facie ecclesiæ contra- xit ad mandatū ecclesiæ cohabitare etiam quo ad thorum propter mādatum ecclesiæ, & pro- pter vitandū scandalum. & quidem hoc est dif- ficilius, quia est contra legem diuinam, contra quam ecclesia pręcipere, aut dispensare nō po- test: quamuis horū opinionem Adrianus in 1. quodlibeto art. 3. in respon. ad tertiū argumen tum non reprobat, neque approbat, sed vt pro babilē relinquit: Sed communiter à doctoribus in 4. distin. 38. vt erronea contra. c. inquisitioni, de sen. excom. reprobatur.

Opinio 2. Secunda opinio tenet, ꝙ non potest episco- pus dispensare in casu quęstionis propter duas rationes. prima est, quia contra canonē Papæ, vel concilij dispositiuū, qualis est inhabilitans, seu illegitimans aliquos ad matrimonium, non pōt Episcopus dispensare quo ad aliquid in fu- turū agendum: nisi hoc ei expresse cōcedatur, aut nisi quādo canon dicit super eo posse dispē sari, aut nisi sit cōsuetudo legitime præscripta qua Episcopus super eo dispenset. Nūc autem hęc potestas nullibi cōceditur expresse: nec est cōsuetudo Episcopis præscripta, sed potius op posita. ergo cōsequentia patet, & minor proba tur; quia si Papa, vel ecclesia nō cōcedit actua- liter posse dispensari, nō valet dispensatio epi- scopi in prædictis: vt cōmuniter tenent docto- res in c. nuper. de sent. excom. & in c. dilectus, de tempor. ord. & refert, & tenet ipse Siluester tit. dispēsatio. q. 9. Minor etiam probatur. quia & Papa, & ecclesia expresse reclamat quando scit Episcopos aliquando in prædictis dispensa re. ꝙ & sæpe expertus ego sum: nā & prælati quidam seu episcopi satis docti, & timorati in- structiq; de illa prima opinione, atque rogati, vt dispensent in prædicto casu quantū possunt in foro conscientiæ, vt coram Deo valeat quā- tum eorū dispensatio valere potest, nolunt di- spensare, neque audent id attentare.

Neque valet cōsequētia, voluit actu debito : ergo & de facto valet, aut cōceditur episcopis dispēsatio ac si actu elicito illi voluissent. patet instantia in omnibus actibus quorū effectus se quitur solū ex actuali operatione, & nō solū ex debita actione, vt in cōsecratione, baptismo, & sacramētalibus effectibus, in quib. nō sequitur ꝙ si minister dēt id facere. ergo si nō actualiter facit illicite omittēdo iam cēsetur facere de fa cto. Similiter in dispēsationibus, & absolutio- nibus censurarū, & casuum, & legitimationib. personarum maxime in casu necessitatis. igitur nō valet prędicta cōsequētia ab actu debito ad actū elicitum generaliter in omnibus: quāuis valeat in ijs ī quib. ius vel rō manifesta supplet defectū talis consensus, Secundum Medina de confessione q. 42. & de restitutione q. 2. vt in o- perationibus quarum effectus pendet aut se- quitur ex iustitia operationis, vt in cōtractibus contingit: quia si Sortes tenetur cōcedere mihi nunc & tali modo hanc rē, & actualiter eā non concedit actu elicito: si tamen ego eam accipio nūc & eodem modo, iam censetur concedere, & habetur eundē effectum ac si actu elicito cō cessisset secūdū Scotū in 4. dist. 15. & cōiter do ctores. Alioqui si prędicta cōsequentia valeret in oībus : Sequeretur ēt, ꝙ Papa & Episcopo culpabiliter nolente dispēsare in gradu prohi- bito in quo certe deberet dispēsare pp rationa biles causas ad id: iam quilibet sacerdos aut iu- dex id posset: immo ꝙ si ipse sacerdos aut iudex nollet seu si ad eum nō posset cōmode haberi recursus: iam ipso facto censeretur facta dispē- satio & legitimatio: Sicut in extrema necessita te ipso facto oīa sunt cōia quoad vsum: ꝙ quia absurde cōceditur patet ex dictis & dicendis ēt in responsione ad rationes primæ opinionis.

Secūda ratio huius secundæ opi. est: quia in d. c. literas, de resti. spol. licet nō omnino repro betur prædicta prima opinio quo ad casum ibi contentum: tamē non approbatur finaliter, vt

patet

patet ibidem. Multa aũt non reprobantur, neque condemnantur, licet sint digna reprobatione vt falsa, & erronea, quia tunc non constat omnino de eorũ falsitate: multa .n. falsa, sunt probabiliora quibusdam veris ſm Arist. sufficit aũt pro eorũ reprobatione, ꝙ cõiter non acceptantur à doctoribus, neque ab ecclesia. ideo temere quis tali opinioni scienter se cõmitteret: secus si ignoranter, ignorantia nanque inuincibilis põt in hoc sicut in alijs grauioribus excusare, vt late, & bene Adrianus in 1. quodlibeto vbi supra. & illos ignoranter vtentes illa prima opinione Hugonis non reprobauit Adrianus, secus si scienter aut temere vterẽtur. Et quidẽ iure non acceptatur illa prima opinio in illo c. literas, quia si postea legitime in foro ecclesiæ constaret de impedimento matrimonij, & illegitimitate personæ, & per consequens de inualiditate matrimonij, & vellet alter cui iã id constat separari; certe ẽt per sñiam ecclesiæ posset separari tale matrimoniũ, super quo tñ iã erat habita dispensatio implicita in mandato ecclesiæ. Quod tñ est inconueniens: nã si talis dispẽsatio implicita erat sufficiens legitimare illos: iam datur matrimoniũ validũ ratũ, & cõsumatũ separabile contra doctrinã Christi, & ecclesiæ, si non erat sufficiens legitimare. ergo hr̃ intentũ, ꝙ. s. non est valida illa dispẽsatio quòdq; non est ibi verũ matrimoniũ, sed præsumptum tantũ quo ad faciẽ ecclesiæ: & per consequens ꝙ is cui constat de veritate nõ põt reddere, nec exigere debitũ. Ad quod facit idẽ c. literas, & c. inquisitioni, de sent. excom. & ibi doctores, vbi expresse habetur, ꝙ is cui constat de inualiditate matrimonij non dẽt ẽt ad mandatum, seu excommunicationẽ ecclesiæ exigere, nec reddere debitum, ergo patet ꝙ in mandato ecclesiæ mãdantis cohabitare eos de quorum matrimonio dubitatur non intendit eos legitimare, aut dispensare cum eis: sed secundum iustitiam restituit solũ in possessionem: & secundũ Adrianũ, loquitur in foro pręsumptionis ĩ facie ecclesiæ qui cedere dẽt veritati. igitur multo minus id vult aut intẽdit quãdo nihil mãdat super hoc: sed potius tacet, aut negat de facto talẽ dispensationẽ, vt dictum est. Glossa autem quam in 1. quodlibeto, vbi supra dat Adrianus per quã nititur eludere hũc sensum dicti ca. inquisitioni, non valet vt patet intuenti, de quo infra libro tertio, in nostro tractatu de conscientia, q. 8. latius habetur.

Resp. ad 1. rationem. 1. opinionis. Ad rõnes aũt primę opinionis resp. ad primã negãdo minorẽ: quia isti casus tametsi secreti tñ non sunt raro, sed sæpe cõtingentes ẽt in publico: & per consequens non sunt inexcogitati quãdo tale statutum eos illegitimans factũ est. Sicq; potius videt verisimile, ꝙ Papa, & ecclesia velit tales manere illegitimatos ad matrimonium nisi Papa dispenset.

Ad secundã, respõ. ꝙ maior est vera ad hunc sensum, ꝙ directe ecclesia nihil præcipit, aut statuit quod sit scandalosum, aut laqueus peccati, vt ibi probatur: indirecte autẽ, aut per accidẽs negatur illa maior. Nã ecclesia pręcipit, & statuit multa quæ per se non sunt scandalosa, neque laqueus peccati, bene tñ per accidẽs: quia scilicet ex culpa aliorũ, seu ẽt sine culpa alij sumpserunt, vel fecerũt ibi vel alijs occasionem, aut laqueum peccati: sicut ex benefactis Christi: & sanctorũ Iudæi, aut alij fecerunt, & sumpserunt occasionẽ peccati. Similiter & multi sunt huiusmodi laquei emergẽtes occasionaliter ex alijs constitutionib. Papæ & ecclesiæ: & tñ nõ obstã. his sunt validæ tales cõstitutiones, vt patet in materia excõicationum, suspensionũ, & matrimoniorũ, & casuũ reseruatorũ, vt late refert, & deflet Gerson de vita spirituali animæ lect. 4. & 6. & alibi sæpius. Ad minorẽ autem respondeo, quòd ibi solum est scandalũ, aut laqueus occasionaliter indirecte subsequẽs ex ecclesiæ statuto. Resp. ad 2.

Si dicas ecclesia tenetur prouidere suis filijs de remedio etiam in his scãdalis passiuis, & laqueis occasionatis, &c. Respõdeo, cõcedẽdo id, quantum attinet ad peccatorũ debitam, & sufficiẽtem liberationẽ, seu præseruationem: nõ tamen quo ad damnorũ omnium temporaliũ remediũ prẽstãdum. datur enim perplexitas tam in lege Dei, quàm ecclesię inter duo mala, quorum alterum est culpæ alterum pęnę, ita quòd necessario est in alterũ illorum incidẽdum pro vitatione alterius: vt patet in casibus multis vbi nõ potest quis vitare peccatũ nisi patiatur iacturam vitæ rerum aut honoris. & sic est in casu præsenti: nam Deus, & ecclesia sufficienter prouidet in talibus casibus quomodo vitetur peccatum fornicationis, & omne aliud peccatum: si tamen vir, quàm mulier, & alij omnes faciunt quod debent: quãuis inde sequatur iactura tẽporalis, vitæ, rerum, aut honoris. Quid aũt & quõ fieri debeat, vt vitetur oẽ peccatum in huiusmodi casib. id in secũdo articulo sequẽti habetur, & si sequitur dãnũ tẽporale ex his patienter feratur, & suis peccatis imputetur, & Deo offeratur cũ alijs vitæ incõmoditatibus: melius est. n. animam quàm corpus saluare.

Ad tertiam respondeo negando consequentiã: & ad probationẽ negatur, quòd ibi sit idẽtitas rationis; & dato quòd sit omnino eadẽ ratio adhuc negatur consequentia: ratio est quia quãuis casus exceptus à lege, seu regula iuris extẽdatur ad casum eiusdẽ, vel similis rationis, quando lex, seu exceptio talis casus fundatur in sola ipsa ratione etiam ante principis, seu iuris dispositionẽ: quia tũc secundũ talẽ rõnẽ est sensus legis, & exceptionis prędicti casus, vt cõ- Resp. ad 3.

municer tenent doctores, & refert Siluestrina titu. lex. q. 18. & Adrianus in quarto in materia excommunicationũ, q. 3. in 8. exceptione. Tamen hoc non est verũ quãdo exceptio illius casus à lege communi fundatur, non solũ in ipsa ratione, sed ẽt idq; principaliter in principis, seu iuris humani dispositione & voluntate; ita quod si princeps, aut lex non excepisset illum casum à lege communi, certe non fuisset exceptus, quamuis esset iusta ratio, vt excipi deberet, vt hoc ait Adria. vbi supra sic limitãs, & intelligens Ioannem Andr. & alios doctores qui videtur oppositum dicere. Nunc aũt ille casus exceptus à lege communi, scilicet quòd in casu extremæ necessitatis corporalis põt sacerdos quilibet in quemlibet &c. nõ hẽt fundamentũ in sola rõne, vel iure solo diuino, quamuis multi doctores teneant oppositũ: sed præcipue ex Papæ, vel ecclesiæ, seu iuris dispositione: ita ꝙ nisi Papa, aut ius id cõcessisset, aut excepisset; certe nõ esset exceptus talis casus, neq; posset quilibet in quemlibet: quamuis ad talẽ exceptionẽ faciendã esset causa rationabilis, vt tenent plurimi doctores. ergo non est extendendus ille casus ad casum præsentis quæstionis: quia iste nõ est similiter exceptus ex sola rõne, sed neque ex iuris dispositione: quãuis sit eadem iusta causa, vt excipi deberet.

Resp. ad 4. Difficultas. Ad quartam respondeo negando consequẽtiam, quia non est simile. Pro cuius declaratione nota, quòd ibi quæritur quare ex ipsa rõne naturali id concedente sine alia dispositione humana omnia fiunt cõmunia omnibus in extrema necessitate: & non similiter personæ fiunt communes oĩbus ad vsum copulæ carnalis separabilis, aut inseparabilis in casu mortis corporalis aut ẽt spiritualis ad præseruandum saltẽ à tali periculo. quare inquam lex, vel dispositio humana approprians res temporales cessat in casu mortis, non aũt lex humana illegitimans personas ad matrimonium.

Ad quòd respondeo, quòd duplex est rõ discriminis. prima quæ & sumitur ex fine proprio, & immediato ipsarum rerũ & personarũ. Nã res oẽs præter personas à natura sua creatę sunt, & ordinatę directe, vel indirecte, vt mediũ necessariũ ad vitam tẽporalem, seu ad conseruationẽ indiuiduorũ, id est, singulorũ hominum, vt etiam patet Gen. 1. Ecce dedi vobis omnem herbam. &c. & Gen. 9. Omne quod mouetur erit vobis in cibum &c. & ideo suadente ratione naturali est humanitus facta distinctio dominiorum, & appropriatio rerum, vt commodius vita ipsorum augeretur in vsu ipsarũ, quãdo ergo talis vita hominis periclitaretur nisi rẽ aliquã in vsum assumeret: iam ipsa ratio lexq; naturalis concedit rẽ ipsam ad suum finẽ propriũ, scilicet ad cõseruationem illius hominis; & per cõsequens cessat oĩs alia dispositio, & voluntas humana tunc militans contra suũ finem intentũ. Secus in vsu personarũ ad copulã; nã finis proprius, & immediatus, & directus copulæ carnalis viri, & feminæ est conseruatio speciei humanæ, ad quam talis copula, vt medium necessariũ proprie, & immediate ordinata est à natura, & ab ipso Deo actore naturæ, nõ ad cõseruationẽ indiuidui: in quo cõiter oẽs doctores tã theologi, quàm philosophi consentiunt.

Secunda rõ, & melior secundũ Medina de restitutione, q. 20. est. quia auferre, seu detinere alienũ non est peccatũ nisi quatenus talis ablatio, seu vsurpatio est iniusta, & iniuriosa proximo. quæ causa cũ cesset si dominus in tali ablatione actu elicito, vel saltẽ debito consentiat, vt patet: ideo ergo in tali casu extremæ necessitatis redditur licita ablatio, seu detẽtio rei alienæ. At vero non suæ mulieri, vel nõ suo viro scienter cõmisceri est illicitũ lege diuina, & naturali illud prohibẽte, cuius malitia per humanã voluntatẽ, & consensum, seu legẽ, vel ꝑ aliquã circunstantiã stante lege auferri nõ põt, sicut põt in acceptione rei alienæ. Ideo nisi ad cognoscendũ non suam accedat diuina licẽtia seu dispensatio, licite fieri non potest.

Sed contra hoc replicatur: quia solum datur ratio discriminis quare in extrema necessitate licitũ sit vti re aliena, & non sit licitum vti muliere seu viro alieno, seu non suo. argumentum aũt perit quare in extrema necessitate, sicut cessat lex humana distinguens dominia, & ita res aliena efficitur propria saltẽ quo ad vsum pro tunc: & sicut lex ecclesiastica de ieiunãdo, & euitando excommunicatum nominatim denunciatũ cessat in casu mortis, vt patet in c. sacris, de his quæ vi me. ve. &c. secundum cõiter doctores, & Adria. in 4. de excommunicationibus in 8. exceptione: & lex de audiendo missã die dominico: & de cessando ab opere seruili die festo: & ẽt de confitendo in quadragesima, aut in articulo mortis, aut ad suscipiẽdũ euchariſtiã quãdo sine periculo probabili mortis, aut magnæ iacturæ honoris legitimum confessorẽ homo adire non potest, secundum cõiter doctores tenentes ꝙ in his, & similibus casibus non obligat lex ecclesiastica, & diuina cũ periculo mortis, sed tũc eius obligatio, & vis cessat in tali casu. quare ergo non similiter cessabit vis legis ecclesiasticæ illegitimantis hos vel illos in casu periculi mortis corporalis, & spiritualis? Ita ꝙ possint inuicẽ consentire, & matrimonialiter copulari ac si nulla esset lex ecclesiastica id prohibens, & illegitimans in tali casu. Replica.

Respon. ꝙ rõ differentiæ est, quia lex etiam ecclesiastica sæpe obseruanda est etiã periculo mortis non obstante, puta quãdo contẽptus legis, vel scandalũ graue, aut iniuria fidei interueniret, Respon.

ueniret, vel discrimen aliud publicum siue cõmune: & ita ex operis grauitate attentis circũstantijs, atque sequella, talis obligatio in periculo mortis pẽsanda est, vt ait Soto de iustitia, & iure lib. 1. quæst. 6. art. 4. & Caiet. prima secũdæ, quæst. 96. artic. 4. quem ibidem optime limitat. ideo lex diuina, vel ecclesiastica de ieiunando, de confitendo, de audiendo missam die festo, de vitando excommunicatos, & huiusmodi non obligat in discrimine mortis; nisi graue scandalum, aut legis cõtemptus, vt diximus interfit. Lex autem de celebrando cum vasis, & vestibus sacris, & lumine, & lex illegitimans ad matrimonium in discrimine mortis obligat, & seruanda est. quia nisi etiam tũc generaliter seruaretur, vtiq; vel irrisio fidei, aut reipub. Christianæ, & humanæ politiæ bonum periclitaretur, aut graue damnum eius, vt plurimũ sequeretur. Nam vt multiplicibus fraudibus, & peccatis alijs obuietur, legislator vel humanus recte tales leges cum tanto discrimine inuiolabiliter vult & intendit obligare, & seruari, id qđ ex practica ecclesiæ etiã perpendi potest. Quæ si aliquando vellet benigne agere etiam stante operis grauitate, vt in casu præsenti: vtiq; posset per suam legem cum discrimine mortis nos non obligare, vt ita multis periculis animæ, & corporis prospiceretur.

Resp. ad 5. Ad quintũ rñdeo negando antecedens & cõsequentiã, quia ecclesia non approbat illã opinionẽ, neq; in practicã ducit: neq; intendit cõcedere dispensationẽ, neq; legitimare eos quos simul cohabitare præcipit in dubio impedimẽto. Immo ibidẽ vt expresse, quòd is cui constat de tali impedimento non potest exigere, nec reddere debitum, vt supra probatum est in secunda probatione huius secundæ opinionis.

No. Resolutio. Igitur hæc opinio secunda videtur probabilior quam etiã tenet Soto de iustitia, & iure libro 1. quæst. 7. art. 3. & in quarto sent. dist. 37. quæst. 1. art. 2. quæ cõis est, & practicatur in ecclesia. Tametsi illa prior opinio pia, & probabilis sit eo præsertim casu quo matrimoniũ non clam, sed in facie ecclesiæ cum bona fide esset celebratum ab æstimante nullũ intercedere impedimentũ dirimens matrimonium: ꝙ tamen post ipsum iam bona fide contractũ esse cognouit. *Facit c. quia circa. de consang. & affi.* Tunc enim ait Soto, vbi supra, ꝙ si non cõmode esset aditus ad Papam in casu quo ille posset, etiam posset Episcopus dispensare: quamuis id non asserat. Aequum tamen esset vt his pia Mater Ecclesia prouideret.

Sed iam in concilio Trid. sess. 24. cap. primo, sub Pio IIII. prouisum est, vt videlicet matrimoniũ non sit validum nisi præsente parrocho & duobus saltem testibus contrahatur. Et sess. eadem, c. 6. etiam habetur, quòd liceat Episcopis in omnibus irregularitatibus, & suspensionibus ex occulto delicto prouenientibus (excepta ea quæ oritur ex homicidio voluntario, & exceptis alijs deductis ad forum contentiosum) dispensare: & in quibuscunque casibus occultis etiam Sedis Apostolicæ reseruatis, delinquẽtes quoscunque sibi subditos in sua diœcesi, ꝑ seipsos, aut per vicarium ad id specialiter deputandum in foro conscientiæ gratis absoluere, imposita pœnitentia salutari. Idem etiam in hæresis crimine in eodem foro conscientiæ, eis tantum non eorum vicarijs sit permissum. Hæc ibi. Sed vtrum in his concedatur etiam posse dispensare in impedimẽtis occultis matrimonji; aliorum esto iudicio. videtur enim quòd nõ, nã secundum iura nomine suspensionis non videtur prædicta impedimenta comprehendi.

Articu. 2. Articulus secũdus huius vndecimæ quæstionis est quid interim consulendũ sit mulieribus impeditis, atque perplexis in casib. prædictis, scilicet impedimentis occultis matrimoniorũ: quando non potest fieri separatio, aut negatio debiti, aut cohabitatio sine scandalo, aut periculo mortis corporalis, vel spiritualis alicuius probabiliter imminente.

1. Dictum. Ad quod respõdeo per tria dicta præsupposita secũda opinione magis probabili in primo articulo præcedẽti. quorum primum est, quòd mulier cui constat de impedimento nullo modo potest petere, nec reddere debitũ: quia esset fornicatio, vt patet ex cap. inquisitioni, de sentent. excommu. & ex articulo præcedente, quousque habeatur dispẽsatio simul, & nouus consensus matrimonialis vtriusque, qui quidẽ consensus habita dispensatione facile potest, & industrie obtineri, ita quòd vir nõ intelligat petitionis causam huius cõsensus. vt ipsa amantiũ & indigentium docet experientia. & talis contractus occultus sufficit ad matrimoniũ in tali casu, licet iterum non fiat in facie Ecclesiæ, vel presente parocho, & testibus, secũdum Concilium Trid. postquam iam semel in facie Ecclesiæ id factum est.

Sed nota quòd si tale impedimentũ à iure diuino procedit, difficilius remedium est. Tale est quando mulier prius cõtraxit occulte cum vno non tamen consumauit matrimonium: & postea in facie ecclesiæ cum secundo contraxit, & consumauit, cum quo iam multis annis permansit, à quo & filios habet: & sine graui scandalo, & periculo corporali separari non potest. Tunc enim doctores tenentes, quòd Papa potest in matrimonio tantum rato non consumato dispensare, consequenter dicerent, quòd cũ prædicta muliere poterit dispẽsare, vt maneat cum secundo cum quo matrimonium consumauit. Sed doctores communiter tenẽt oppositũ: quibus, & ego magis assentio, & eorum opinionem verissimam censeo. Iam tamen super

hoc, vt proxime diximus per Concil. Trid. prouisum est, ne illa clandestina matrimonia valida sint.

2. Dictum. Secundum dictum est quòd si ex negatione debiti, aut ex reuelatione prædicti impedimenti per se, vel per alium etiam per confessorem, aut ex separatione sequatur solum scandalum mariti, vel etiam aliorum, nihili pendendū est: prius tamen facta debita instructione, vel relatione de causa talis separationis. Quia vtilius scandalum nasci permittitur, quàm veritas. s. vitæ relinquatur. Nam tale scandalum potius imputabitur viro, vel alijs qui post sufficientē instructionem de veritate deberent saltem dubitare de secundo matrimonio, & inquirere veritatem: dum non haberent causam legitimam ad oppositum vehementer suspicandum, quòd s. id mendaciter, fraudulenterve confingitur. Et prædicta sunt vera quando ex tali reuelatione veritatis speraretur fructus seu finis intentus. s. separatio, aut saltem fraternalis tantū cohabitatio sine vlla cōmixtione carnali. Aliàs autem non debet fieri prædicta reuelatio impedimenti si non speratur prædictus fructus: quia vel non credetur ei, neq; id potest probari cum sit occultum: vel quia maritus quacūq; ex causa id non permitteret: sed potius scandalum, & forte etiam alia pericula, & damna sine fructu sequentur: tunc enim talis scandalosa reuelatio non est de veritate vitæ quando nullus fructus de prædictis speratur.

Quid ergo remedij cum sit tunc discrimen atq; periculum mortis spiritualis, scilicet fornicationis reddendo debitum, seu potius dando corpus secundo viro non suo: aut mortis corporalis, & infamiæ ex negatione, vel fuga? Respon. per tertium dictum sequens.

3. Dictum. Tertium dictum est, quādo mulier est inter prædicta discrimina fornicationis, aut mortis corporalis, & infamiæ, nec pōt euadere alterū istorum per dispensationem aliquam Papæ secretam, vel manifestam: tunc vnicum sibi remedium patet, quod. s. caute, & cum debita societate, & debito modo fugiens in domum propinqui non suspecti, vel in monasterialiū monialium vbi sit sine suspitione, & sine calūnia mariti de fuga adulterina: & ide iudicialiter agat petendo diuortium opponendo sæuitiam viri, seu adulterium eius, vel aliam causam verā, & sufficientem ad diuortium si illam probare potest, quia vtiq; audietur.

Quòd si nihil horum sufficiens ad diuortiū probare potest, tunc vtiq; ego remedium certum non video: sed vel fugiat vbi reperiri non possit: vel maneat quiete cum illo secundo viro cum animo denegandi illi corpus suum resistendo quantum potuerit.

Sed quando non potuerit illi resistendo denegare, dicunt aliqui ꝙ si non consentiat, nec vllo modo corpore cooperetur, sed vt coacta tacens, & immota patiatur, & permittat: tunc videtur esse cum tuta conscientia, secundum opinionem magistri in 4. dist. n. 38. & Hugo, & aliorum quorundam: maxime si tunc accedat sententia iudicis ecclesiastici mandantis illam cum eo cohabitare, postquam ipsa illi aliquam causam ad diuortiū proposuit, nec potuit probare. Sed certe hoc vltimum consilium est periculosum, & videtur erroneum, sicut & opinio Hugonis in qua fundatur erronea est. Quia sic cum illo manendo, & id permittēdo videtur se illi sceleri accommodare, & consentire, vt Soto de iustitia, & iure lib. 5. q. 1. art. 5. in responsione ad tertium argumentum tangit. Ideo nō pōt permittere se cognosci ab illo viro nō suo; sed vel fugiat, vel faciat, vt paulo superius dictum est. Quòd si mulier aliqua detrimēta corporalia pp hoc incurrit: sibi imputet, quia se in tale discrimen stulte proiecit: & æquo patiatur animo. De viro aūt similiter dicatur: qui tamē facilius potest in prædictis sibi prouidere.

Quòd si illi essent in tali impedimento coniugati, ex ignorantia inuincibili cum bona fide manentes, putantes se esse cum bona conscientia, & non speratur fructus ex veritatis reuelatione: tūc stultū, & crudele esset illis, aut ignoranti mulieri aliquid reuelare, vt de hoc Medina de confessione q. 26. fol. 74. latius habet.

QVAESTIO XII.

Quæ sit pena incestuosi secundum ius canonicum quo ad contrahendum matrimonium & vsum eius, & quis possit in hoc dispensare.

RESPON. hic sunt duo articuli. primus de pena incestuosi, secūdus de eius dispensatione. *Art. 1.*

Quo ad primum sunt duo dicta, alterum de affinibus, alterum de consanguineis. quo ad affines dico, quòd scienter incestuosus cum affinibus, id est, cum consanguineis vxoris suæ ligatur duplici pena: quia. s. sub mortali peccato non potest petere debitum à sua vxore quam iam habet, quæ per incestum illius ipsi affinis facta est, quamuis illi exigenti reddere teneatur: neq; ipsa vxore mortua licite contrahere potest cum alia quacunque legitima muliere sine dispensatione, de qua inferius in art. 2. habetur. Quia sic habetur expresse in c. transmissæ. & c. discretionem. & in alijs ca. extra. de eo, qui cogn. consang. vxo. suæ. & 27. q. 2. qui dormierit. & 32. q. 7. & trigesimaquinta quæst. tertia, capit. de incestis, & alibi sæpius. In quo doctores vtriusq; iuris sine dubio concordant. Et idem proportionabiliter, de incestuosa cum affinibus, id est, cum consanguineis *1. Dictum.*

sui

sui viri dicendum est. idem etiam verum est, vt ait Couarruuias in epitome de matrimonio par.2.c.6. quãdo quis cognouit illam cum qua habet publicæ honestatis iustitię impedimẽtũ. c.duo pueri.de sponsa.impuberum.

Quòd si de facto prędictus incestuosus post mortem vxoris cum alia legitima muliere sine dispensatione cõtraxerit mortaliter peccat stã do in rigore iuris, vt inferius art.2.habetur, sed matrimonium valet. at vero vtrum sine dispensatione ab ea possit debitum petere quæ per incestum illum non est sibi affinis effecta, probabilius est, quòd sic, vt infra in secundo dicto sequenti habetur.

Dictum est, quòd scienter incestuosus cum affinibus prædictas pęnas incurrit: secus si omnino ignoranter. Nam in hoc inuincibilis ignorãtia iuris, & facti sicut in alijs excusare potest à culpa, & pęna prædicta, vt ait Palud.in 4.distinct.34.q.1.& Soto in 4.distinct.37.q.1.art.1. conclu.2.& de vera cruce in speculo coniugiorum par.1.art.23.

Ex quo sequitur, quòd si vir ex ignorãtia facti incestum committit adulterando cum vxoris consanguinea, vel sorore: cuius cognationẽ ignorabat, vel nesciebat esse sororẽ, sed aliam mulierem dissimulatam; quamuis affinitatem contrahat cum sua vxore non tñ incurrit supra dictas pęnas sicut nec culpã incestus: & ita potest sine dispensatione ab illa sua vxore petere debitũ, & post eius mortem cum alia legitima libere contrahere: in quo & omnes doctores conueniunt. Sed vtrũ sit idem iudiciũ quando vir ille haberet solum inuincibilẽ ignorantiam iuris humani prohibentis incestum cũ consanguineis vxoris suę, & scienter adulteraretur cũ ea quam sciret esse Sororem, vel consanguineã vxoris suę: dubium est: nam doctor ille de vera cruce, vbi supra expresse dicit, ꝙ est idem iudicium, & ita nullam pęnam incurreret, sicut neque qñ haberet inuincibilem ignorantiã facti: & cum eo videntur Palude, & Soto, vbi supra, & plures alij. Sed in oppositum sunt alij plures quib.& ego magis assentio, de quo infra lib.2. de ignorantia q. 37. Vtrum committens actum lege naturali, vel diuina reprobatum ignorans legem humanam illum etiam prohibentẽ sub aliqua pęna incurrat hanc pęnam legis humanę, latius agitur: hinc enim pendet decisio pręsentis difficultatis, vbi videatur.

Notetur etiam, vt ait Soto in quarto dist.37. q.1.art.1. quòd vxore mortua committens incestum cum eius Sorore, vel consanguinea non incurrit aliquam pęnã, quia iura solum loquuntur de incestuoso cum consanguineis vxoris viuentis.

Secundum dictum. Secundum dictum est quoad consanguineos proprios, quòd in hoc sunt tres opiniones. *Opin. 1.* prima, quòd incestuosus cum proprijs consanguineis nullam pęnam de prædictis incurrit: quia à iure non prohibetur à sua vxore petere debitũ neque ea mortua contrahere cum alia legitima. præterquam fornicator cũ nouerca: cui in detestationem criminis, in c.Si quis cum nouerca.32.q.7. imponitur pęna, quòd si quis cũ sua nouerca coierit neuter ad coniugiũ possit peruenire. Et hanc opi. tenet B. Tho. in 4. dist.34. q.1.& Richar.eadem dist. Florent.3. par. titu. 1.cap. 16. §. 4. Siluester titu. matrimonium. 7. quæst. vlt. & titu. luxuria quæst.4 Et doctor de vera cruce vbi supra, & multi alij cum quibus videtur esse Gratianus in cap. si quis cum nouerca.32.q.7.

Opinio 2. Secunda opinio tenet, quòd omnis incestuosus etiam cum proprijs consanguineis prohibetur contrahere cum aliqua legitima muliere & petere debitum ab ea, quam habuerit post incestum. quia cui in pęnam criminis prohibetur contrahere prohibetur etiam petere debitũ tanquam accessoriũ, vel necessario annexũ suo principali; nam ad hoc contractus ille matrimonialis ordinatur, & ita tenent glo.in c. Si quis cum duabus.33.q.2.secundum aliquos: licet ibi male dicatur, ꝙ si contrahat matrimonium non tenet: hanc etiam secundam opi. tenet Panorm.in dicto c.transmisse cætera de eo qui cognouit consang.vxo.suæ. Et summa Angelica titu.incestus.§.5.& multi alij. quorũ aliqui cum Panorm.etiam dicunt, quòd non potest petere debitum ab ea vxore, quam tempore incestus habebat.

Et hęc opinio male fundatur in aliquib.textibus: qui potius de incestuosis cum affinib.loquuntur quo ad non petendum debitũ ab vxorib.ratione illius incestus factis affinibus viris suis incestuosis, vt sup.in primo dicto latius habetur. Neque ratio prædicta valet pro hac opinione quo ad hoc: quia cum nullum ius expresse prohibeat pdictis incestuosis cũ suis consanguineis petere debitũ à suis legitimis vxoribus ante vel post incestũ habitis: sitq; pęnale: vtiq; restringendum est secundum regulã iuris odia restringi, &c. Et in pęnalibus mitior interpretatio facienda est. Item intolerabilis lex esset, & dura & forte etiam periculosa, quæ legitimę coniugatis, & sibi ipsis non factis affinib.in pęnã incestus actum ipsum coniugalẽ petitionis debiti prohiberet, id enim Vxorib.innocentib. etiam valde onerosum esset quæ debitum non quidem petere à viris pię verecundia naturali, sed solum reddere solent.

Opinio 3. Tertia Opinio media quæ, & verior videtur & in qua standum est, tenet, quòd incestuosus cum suis proprijs consanguineis prohibetur solum contrahere, cum alia quacunque ita ꝙ si sine dispensatione cõtrahat, de rigore iuris pec-

cat

cat quidem mortaliter, sed matrimonium validum est. debitum autem petere à sua legitima coniuge habita ante vel post incestum nõ prohibetur.

Primum, scilicet quòd contrahere prohibetur, probatur, quia 32.q.7.c.Si quis viduã habetur, si quis neptem, nouercam, nurum aut consobrinã aut filiã auunculi polluerit, eos disiũgi & vlterius nunquã in coniugio copulari præcipimus. Vnde constat ẽm gl. ibidem præcipi incestuosos illos cũ affinib. & cõsanguineis quocunque coniunctos à suo malo statu fornicario separari: insuper nec secum nec cum alijs matrimonium contrahere, vt ipsa litera sonat & cõiter exponitur. Quamuis Gratianus infra in c. si quis cum nouercã.c.9. dicat illud, c. si quis Viduam. intelligendum esse solum de illis incestuosis sub titulo matrimonij male contracti contra interdictum ecclesiæ coniunctis in gradibus prohibitis. Sicut in eodem casu loquutur alia c. Si duo viri.& c. ab isto die 1.35.q.6. &.q.8.c. hæc salubriter.& c. incestuosi. Sed vt diximus cõiter à doctoribus exponitur sicut, & illud c. loquitur de quocunque incestuoso, & cũ consanguineis fornicante, vt dictum est. Item c. si duo viri.35.q.6. est ad idem. & c. ab isto die. ea.q. Item in c. de incesti.35.q.3. habetur incestuosos vere nullo coniugij nomine deputandos, & nominat qui sint tales vere incestuosi dicens. Si quis consobrinæ sobrinæq; se sociauerit.& subditur, aut quia ex propria consanguinitate aliquam habuerit, vel concubitu polluerit, vt ibidem gl. exponit & doctores cõiter, licet doctor de vera cruce, vbi supra tenens primam opin. aliter ad suam intentionem contra ipsius textus intentum inepte satis exponat, & ita patet prima pars huius tertiæ opin.

Secũda autem pars, ꝙ talis incestuosus cum proprijs consanguineis nullo iure prohibetur petere debitum à sua vxore, constat quia non dabitur tale ius, vt supra in reprobatione secũdæ opinionis dictum est.

Hanc opinionem quoad vtranq; eius partem expresse tenent Palu. in 4. dist. 34. q. 1. & sum. rosel. & Soto in 4. dist. 37. q. 1. art. 1. & 2. & Castro de lege pœnali lib. 1. c. 7. in fi. & Nauarro in sum. c. 22. nu. 74. 75. & plures alij. Et quoad primam partem sunt etiam doctores de 2. opi. & quoad secundam doctores de prima opinione supra posita astipulantur.

Artic. 2. Quo ad secundum articulum quis possit dispensare cum supra dictis incestuosis sunt variæ opiniones quas referunt summa Angelica titulo incestus.§.5.& matrimoniũ.3.§.9.& Siluester luxuria.q.4.& matrimonium.7. q.6. Sed pro maiori claritate earumque concordia per quinq; dicta sequentia nos hęc oĩa resoluimus.

Primum dictum. Quorum primum est, ꝙ episcopus potest dispensare cum quocunque incestuoso vt cõtrahat cum alia legitima vxore, & vt ab ea petat debitum quæ ratione illius incestus ipsi affinis effecta non est. probatur. quia vt etiam refert Siluester, dispensatio q.9. & Summa Angelica eo. tit.§.5. secundum doctores communiter episcopus potest contra canonem Papę aut concilij pure pęnalem dispensare quãdo ei hoc specialiter nõ prohibetur. Talis autem est Canon prohibens incestuosum contrahere cum aliąs legitima & ab ea petere debitum, vt cõstat. ergo. Item quia sic conceditur ei in c. ab isto die. 35. q.6. Item quia sic est consuetudo legitime præscripta, in quo omnes fere doctores cõcordant, vt etiam referunt & tenent Siluester, vbi supra, & Caietanus in summula tit. matrimonium impedientia c.2.& Soto in 4. dist. 37. q. 1. art. 1. & 2. Et Nauarro in sum. c. 22. nu. 74. 75. 86.& doctor de vera cruce in speculo coniugiorũ par. 1. art. 23. & Couarruuias in epitome par. 2. c. 7. nu. 6.

Secundum dictum sit ꝙ Iuuenis incestuosus, qui videlicet est in ea ætate ꝙ iure de eius incontinentia timetur, & iste est qui sexagessimum etatis annum nondum attingit: Senex aũt est qui attigit secundum doctores communiter in c. 1. de conuersi, coniuga. ille ergo. Iuuenis quocunque incestuosus sine vlla alia dispensatione cum legitima vxore cõtrahere potest & ab ea debitum petere quæ sibi per suũ incestum affinis effecta non est. quia hoc ei ipso iure communi concessum est sine vlla alia limitatione, vt patet in c. Si quis cum duab. 33. q.2.& ibi gl. secundum opinionem quam finaliter amplecti videtur, & gl. in c. ab isto die. 36. q.5.& facit c. Si duo viri. 35. q.6.& glo. ibidem. & expresius c. in adolescentia, & c. antiqui, & c. interfactores. 33. q.2.& ibi glo.& c. ex literis, extra de eo qui cogno. consanguin. vxor. vbi sine limitatione à contrario sensu significatur intentum. Et ita esse in consuetudine legitime præscripta dicũt Monal. Roden. Io. And. Guilliel.& alij doctores in c. in adolescentia. 33. q. 2.& Palud. vbi supra.& Floren. 3. par. titu. primo c. 16.§.4. secundum B. Tho. in 4. dist. 34. art. vlt.& Siluester matrimonium.7.q.6. igitur, ita teneri licite potest. quamuis glos. in dicto c. si quis cum duabus, & in c. in adolescentia, & in c. 1.& in c. ex literis. extra de eo, qui cogno. consanguin. vxoris, & sum. rosel. & Panorm. in dicto cap. 1.& Nauarro in sum. c. 22. nume. 77.& alij doctores in hoc Vacillantes dicãt, quòd prędictus iuuenis scienter incestuosus de rigore iuris non potest denuo licite contrahere nisi de licentia episcopi, vel nisi sit consuetudo legitime præscripta, sed vt diximus iam prędicta consuetudo est.

Tertiũ dictum est, quòd vbi non est consuetudo

Secundum dictum.

Tertium dictum.

tudo petendi dispensationem: & vbi non est in hominum memoria, vt ipsi dispendent, vt incestuosus quicunque cõtrahat matrimoniũ: non est peccatum mortale cõtrahere sine episcopi dispensatione, vt ait Soto in 4.dist. 37.q.1.arti. 1.secundum Caieta. in summula tit. matrimonium impedientia, c.2.immo & nullum peccatum est, vt ait doctor de vera cruce in speculo coniugiorum.art.23.28. quia tunc episcopi videntes incestuosos communiter contrahere, & non recurrere ad eos neque prohibent, iam videntur tacite consentire, & dispensare: sicut in alijs præceptis ecclesię id eo modo cõtingit, vt ꝙ Sacerdotes adinuicem confiteãtur & se absoluant. quamuis tutius esset si supradicti incestuosi secrete per tertiam personam dispensationem episcopi ad contrahendum postularẽt: Consonant cum prædictis Palud. Floren. & doctores communiter, vbi supra.

Sed Vtrum sit iam consuetudo hęc, vt quilibet incestuosus non petat episcopi dispensationẽ ad contrahendũ. Credo ꝙ sic maxime qñ incestus occultus, & non deductus ad forũ iudiciale, est vt doctor de vera cruce, & Guil. vbi supra, & in secundo dicto & alij doctores ibi supra relati dicunt de incestuoso adolescente, & Pan. in c. literis, de præsump. ait incestum occultum nullum esse impedimentum ad matrimoniũ cõtrahendũ, quod & Soto, vbi sup. probat.

Sed Vtrũ simile sit iudiciũ de petitione debiti ab vxore p incestũ facta affine ipsi viro: ita ꝙ sit consuetudo non petendi dispensationem à Papa, vel episcopo, vt incestuosus à prędicta sua vxore sibi affine possit petere debitũ, nihil expresse dicunt doctores supradicti, ideo quo ad hoc in quarto & quinto dictis subsequentibus aliquantulo prolixius immorabimur.

Quartum dictum. Quartũ dictũ in quo stat maior difficultas. Vtrum, s. incestuosus cum consanguinea vxoris suæ possit ab ipsa vxore sua iam ei facta affine per ꝓdictum incestum petere debitũ sine Papę dispensatione ẽt si sit iuuenis. Nam licet doctores supra citati in primo & secũdo dicto dicant, ꝙ sic de licentia episcopi, vt ibi dictum est. Nos tñ hic probabilius dicimus, ꝙ licet id de consuetudine possit, vt in quinto dicto sequenti dicetur; at vero de rigore iuris id nõ potest: non quidem ratione criminis ipsius incestus sed rõne affinitatis de nouo cõtractæ cum illa sua vxore ex suo incestu ꝓdicto. Itaq; sicut non posset eps cum tali dispensare, vt de nouo contraheret cum ipsa si non fuisset iam ipsi matrimonialiter copulatus: ita de rigore iuris nõ potest dispensare cum ipso incestuoso iuuene, & sene, vt petat ab ea debitum coniugale: idq; rõne prædictæ affinitatis ex incestu contractæ quę affinitas licet non dirimat matrimonium ꝓcedens: impedit tñ quod potest, scilicet exactionem debiti quo ad ipsum incestuosum culpabilem sine Papæ licentia aut dispensatione. tenetur tñ talis incestuosus reddere debitum vxori suæ petẽti si non fuit ipsa etiam in culpa prædicti incestus vnde talis affinitas cũ ea contracta est: vt habetur in c. tuæ fraternitatis. & c. iordane, de eo qui cogno. consang. vxor. quãuis magister in 4.dist.37. dicere videatur oppositum. Si autem ipsa vxore etiam in ea fuisset culpa dicti incestus & affinitatis: tunc nec ipsa posset petere nec vir eius teneretur reddere debitum, ꝙ si ipsa fuisset similiter incestuosa cum consanguineo viri, idem iudicium omnino esset de ea sicut de viro incestuoso cũ consanguinea vxoris suæ, vt dictum est.

Quod probatur dupliciter, primo qui a, vt ẽt refert Siluester tiiu. dispensatio. q.9. & Summa Angelica, eod. tit. §.5. secundum cõiter doctores contra canonem Papę aut Concilij dispositiuum, & non pure pęnalem non potest episcopus dispensare quo ad aliquid in futurũ agendum; nisi ei expresse concedatur: aut nisi qñ dicit posse super eo dispensari aut nisi consuetudo legitimæ ꝑscripta sit & rationabilis. Nũc aũt talis canon Papę, & Concilij prohibens incestuosum cum consanguinea vxoris suæ petere debitum ab ea non solum est pęnalis, sed ẽt dispositiuus, vt patet in c. discretionẽ, & c. tuæ fraternitatis, de eo qui cogno. consang. vxo. suę vbi sic habetur. Sed nec affinitas quæ post contractum legitime matrimonium inter virũ, & vxorem inique contrahitur ei debet officere quę huiusmodi iniquitatis particeps nõ existit: cum suo iure non debeat sine sua culpa priuari. Hæc ibi. Et in c. ex literis. eo. tit. hr̃. Semper continentiam seruare tenentur, & enorme deflere delictũ vir, & mulier quod pro sua nefanda libidine, scilicet incestuosa contraxerunt: pręsertim si circa personas huiusmodi de lapsu carnis minime timeatur. Hæc ibi. Ex quib. textibus videtur, quòd dicti canones sunt non solum pęnales, sed & dispositiui, saltem videntur pręsupponere & fundare se in dispositione iuris, ne scilicet affinis cũ affine in gradu prohibito cõtra hanc aut se inuicẽ carnaliter cognoscant. Et non videtur vbi expresse concedatur episcopis posse dispensare in tali canone dispositiuo. Nã detur illud: certe non dabitur quod ego viderim licet super hoc omnia iura reuoluerim. Vtrum autem sit consuetudo præscripta, vt episcopi dispensent super hoc, credo ꝙ sic, vt infra in 5. dicto habetur: ideo notanter dixi, quòd de rigore iuris episcopus dispensare non potest. in quo concordat Siluester tit. debitum coniugale. q.9. & matrimoniũ. 8. q.15. par. 7. & Florentinus, & alij.

Secundo probatur idem, quia in c.1. & c. ex literis, & c. tuæ fraternitatis, & c. iordane, de

eo qui cogno. consang. vxo. suæ. expresse significatur sine Papali dispensatione talem incestuosum non posse petere debitum à prædicta sua vxore de nouo sibi facta affine ex suo incestu culpabili: neque de nouo contrahere nisi, vt supra dictum est.

Argumentum 1. Et si contra hoc quartum dictum arguatur primo, quod facilius dispensatur cum prædicto incestuoso, vt petat debitũ à sua vxore ei facta affine, quàm dispensaretur, vt de nouo cum ea cõtraheret, vt patet, quia & manet aliquod ius saltem naturale ad talem copulam licet impeditum iure positiuo ratione nouæ affinitatis, quale ius non manet ad contrahendum de nouo: Sicque patet quòd fortius vinculum aut ius manet in tali incestuoso ad copulam cum sua vxore quàm ad contrahẽdum cum ea de nouo. ergo non est æque indispensabilis ad petẽdum debitum ab ea sicut ad contrahendum cum ea de nouo. quare licet non nisi per Papã dispensari cum eo possit ad contrahendum de nouo cum ea: non sequitur, quod similiter non nisi per Papam possit cum eo dispensari ad petendum debitum ab eadẽ. igitur potest per episcopum cum eo dispensari ad petendum debitum.

Respon. Respondeo: concessa prima & secunda consequentia negantur duę vltimæ cõsequentiæ: dico enim, quòd licet facilius dispensetur cum eo ad petendum, quàm ad contrahendum cum dicta sua vxore sibi affine propter rationem ibi tactam: non tamen sequitur, quòd per aliũ inferiorem potest fieri talis facilior dispensatio: sed quòd per eundem Papam de rigore iuris fit facilius talis dispensatio & non per alium.

Argum. 2. Si secundo arguatur, quod si talis affinitas impediret incestuosum petere debitum à prædicta sua vxore sine Papali dispensatione. ergo simpliciter ipsam vxorem inculpabilem impediret petere, quia etiam est ei affinis.

Respon. Respondeo negando consequentiam: quia non est simile: quia ius disposuit ipsum incestuosum culpabilem tantum esse impeditũ ratione dictæ affinitatis ad petendum, & non alium, vt patet in d.c. discretionem. & c. tuæ fraternitatis & alijs c. vbi supra.

Argum. 3. Si tertio arguatur, quod ex vi iuris dispositiui affinitas solum impedit contrahere, non autem petere debitum ab affine quamuis ratione iuris pęnalis impediatur petere debitum: nunc autem contra ius pœnale potest episcopus dispensare nisi specialiter ei prohibeatur. ergo ad petendum potest episcopus dispensare.

Respon. Respondeo negando maiorem: dico enim quòd ius prout est dispositiuũ prohibet affines contrahere in gradu prohibito, & etiam copulam matrimonialem ratione talis matrimonij sine Papali dispensatione: ex quo contractus matrimonialis ad ipsam copulã ex se seu ex sua institutione finaliter ordinatur. ideo prohibito principali prohibetur & accessorium, & necessario annexum seu consequens & finaliter intentum ex natura sua, vt patet.

Argum. 4. Si quarto arguatur, quòd ratione periculi potest sicut in impedimentis occultis matrimonij dispensari.

Respon. Respondeo id negando quatenus est de rigore iuris, vt de hoc latius habetur supra. q. 11. & doctores dicentes, quod episcopus potest dispensare cum dicto incestuoso, vt petat debitum intelliguntur quatenus est ratione criminis sicut cũ alijs criminosis, non autẽ ratione prædictę nouæ affinitatis. Item intelligunt de incestuoso cui ratione talis incestus sua vxor non est facta ei affinis, vt supra in tertio dicto habetur. Item intelligunt, & loquuntur non de rigore iuris, sed de consuetudine: nã de consuetudine bene põt, vt proxime habet in quinto dicto sequẽte.

Quintum dictum. Quintum dictum. his non obstantib. vbi est consuetudo scita, & tolerata à Papa, vel vbi ipso Papa ignorante est iam consuetudo hæc per tempus quadraginta annorum dispensantium cum dicto incestuoso de quo in quarto dicto dictum est: bene potest talis incestuosus de diœcesani sui licentia seu dispẽsatione petere debitum à sua vxore sibi facta affine: quia quando dispensatio non est in præiudiciũ boni cõis aut libertatis ecclesiasticæ, si superior scit, & tolerat: tunc consuetudo dispensandi abrogat legem contrariam humanam, vel tribuit ius aut iurisdictionem tanquã signũ taciti cõsensus superioris: quia ex quo superior scit & libere tolerat, iam non vr velle inijcere laqueũ omnib. sed potius cõsentire. Et facit gl. in c. 1. de treug. & pa. & quod ibi notat glo. & do. Ant. & Pan. si autem superior ignorat talem cõsuetudinem: tunc si ipse non reclamat aut si lex non habet clausulã derogatoriã consuetudinis: cõsuetudo pluriũ rationabilis simul & præscripta per legitimum tempus puta per 40. annos, etiam si à principio ex vitio aut errore introducta sit, derogat legem canonicam ßm cõiter doctores, vt hoc etiã refert & tenet Siluester titulo consuetudo. q. 6. q. 7. & alij summistæ. Et bene valet ad deobligandum à lege, & ad introducendum libertatem contra legem canonicã dispositiuam; propter rationem prędictam, quia videlicet tunc superior debet, & censetur tacite consentire dum non expresse reclamat. Et in hoc communis error facit ius ad sensum dictũ, vt ait & declarat Gerson alphab. 7. q. & 24. c. Nunc autem in casu huius quinti dicti ex consuetudine diœcesanorum cõiter dispensantium non fit præiudicium bono communi aut libertati ecclesiasticæ, vt patet, & est consuetudo rationabilis & pia: quia est ad tollendum periculum animarum talium incestuosorum, & ad

liberandum homines à rigore statuti stringentis potestatē dispensandi, & est fauorabilis animab. vt patet. & Papa scit & tolerat: aut si ignorat saltem non reclamat. Nec aliqua lex in casu prædicto habet clausulam derogatoriā consuetudinis, & est talis consuetudo iam præscripta per quadraginta annos, & amplius à maiore parte prælatorum ecclesiæ vbiq; fere terrarum vigens, vt patet quia Gulliel. qui fuit ante centum annos & multi alij doctores, vbi supra in secundo, & tertio dicto tactum est id dicunt licere, quia sic erat in consuetudine suorū temporum: & nunc similiter viget talis consuetudo. ergo quamuis ex iuri humani ignorantia aut aliàs ex vitio esset introducta, valet vt eps in hac debiti petitione possit dispensare. Et pdicta rō procedit de incestuoso iuuene, & sene maxime vbi incestus occultus est. Et forte etiā sine vlla alia episcopi dispēsatione posset talis incestuosus petere debitū sicut, & contrahere, vbi prædicta consuetudo ad vtrumq; vigeret, vti superius in secundo & tertio dicto habetur.

Ad prædicta etiam facit Soto in 4. dist. 37. q. 1. art. 1. & latius art. 2. conclu. 2. dicens, quòd tā ad contrahendum, quàm ad petendū debitum à quacunque vxore sua legitima potest episcopus dispensare, & debet cū quolibet incestuoso cum consanguineis suis, vel vxoris suæ quando matrimonium non est inualidatum siue direptum ratione incestus illius: quamuis crimen ante consummatū matrimonium post ratum intercesserit: saltem si ad Papam ex quacunque causa facile non pateret accessus; imò etiam si pateret, vti hoc ēt ait speculum coniugiorum par. 1. art. 50. & par. 3. art. 17. dicēs expresse, quòd secluso contemptu etiam sine dispēsatione episcopi potest prædictus incestuosus occultus quicunque ille sit petere debitum sine peccato mortali: quamuis Abulen. Matth. 5. q. 200. Et Castro de lege pœnali lib. 2. c. 5. & plures alij dicant esse mortale. Immo & videtur ait speculum, quòd sine vllo peccato id facere potest incestuosus occultus sine prædicta episcopi dispensatione, vbi est consuetudo quo ad debitum exigendum non petatur dispensatio à Papa, vel ab episcopo, sicut nec ad matrimonium contrahendū, vti superius in secundo & tertio dicto latius habetur. Hæc dicta sunt de occulto incestuoso quocunque & in foro cōscientiæ. nam de manifesto & in foro contentioso aliud iudicium est.

Tandem nota, quòd ad contrahendum vel de nouo consentiendum in matrimonium cum affine, vel consanguinea in gradu prohibito sine Papali dispensatione nulla consuetudo alicubi est. Ideo diocesani quo ad hoc etiam in impedimentis occultis dispensare non possunt, vt supra q. 11. late dictum est.

QVAESTIO XIII.

Vtrum stuprans virginem teneatur in aliquo satisfacere?

RESPON. per septem dicta, quorum tria priora tractant qn̄ vir promisit eā ducere vxorem: reliqua autem quādo sine hac promissione illam cognouit. est ergo primum dictum, ꝙ quicunque non ficte, sed vere promisit se illam ducturum vxorē, siue eā cognouerit siue non, siue sit illi æqualis in cōditione nobilitatis aut diuitiarum, siue superior; vtiq; regulariter sub peccato mortali tenetur promissum in quantū in se est adimplere, quia qui in re graui iniuriā alteri facit peccat mortaliter, sed iste non implendo promissum est huiusmodi, vt constat, ergo Ad quod etiam faciunt doctores cōiter dicentes, quòd post sponsalia de futuro transire ad aliud matrimonium est mortale; quāuis ipsum matrimonium post sponsalia cum alia contractum teneat, & in hoc debitum non est. Dictum 1.

Dixi regulariter: quia est exceptio in aliquib. casibus, puta si ex tali matrimonio grande scandalum immineret, aut si promittens ille erat in ordine sacro constitutus, aut alteri matrimonio alligatus, aut si parentes puellæ nolunt eam illi copulare. Nam in his casibus si eam sub prædicta promissione fornicarie cognouit, tenetur solum ei satisfacere ad arbitrium boni viri, vt proxime in secundo dicto sequenti habetur.

Secundum dictum, qui ficte promisit alicui puellæ eam vxorem ducere, quam corrupit, si sit ei æqualis, vel inferior in conditione nobilitatis aut diuitiarum, vltra mortale peccatum quod commisit ficte promittendo tenetur etiā sub mortali eam vxorem ducere vti promisit: secus si illam non corrupit. si autem is sit notabiliter excedens in conditione prædicta, quia videlicet ille vir nobilis siue ditissimus, & illa rusticana, vel filia cerdonis ex infima plebe est, & puella id non ignorat: non tenetur ille sub mortali eam ducere: sed solū in cōscientia tenetur aliàs ſm eius conditionem ad arbitriū boni viri satisfacere, vt pōt. Et hoc idē iudicium valde pbabiliter est ēt si puella id ignorasset. Dictum 2.

Prima pars probatur, quia talis tenetur dānum resarcire aut promissum implere, cum ipsius sit æqua conditio vel inferior. sed hoc non aliter potest nisi eam ducendo, vt supra in primo dicto habetur. ergo eam ducere tenetur. si tamē aliam ducat: peccat quidem mortaliter, sed matrimoniū tenet, & alio modo illi puellæ ad arbitrium boni viri, vt proxime dicetur satisfacere tenetur. In quo & consonant Scotus in 4. distinct. 30. q. 1. & B. Thom. distinct. 28. & Florent. par. 2. titu. 5. c. 6. §. 1. Et Adrianus, & Nauar-

Nauarro in sum. c. 16. nu. 16. 18. & Speculum coniugiorum par. 3. art. 19. conclu. 6. & alij doctores communiter.

Secunda pars, si autem sit notabiliter excedens &c. probatur. quia si talis teneretur eam ducere, maxime quia videtur puellam innocentem se duxisse. Sed hoc non: quia non præsumitur seducta, ex quo cognoscens excessum viri debuit præsumere seductionem ac si ipse clare dixisset se ficte promittere: & ita videtur ipsa in talē seductionem libere consensisse: ac proinde non tenetur ille eam ducere, quia scienti, & consentienti non fit iniuria. solum ergo tenetur aliàs ad arbitrium boni viri satisfacere, vt proxime dicetur. Sic tenet Nauarro & Speculum, vbi supra conclusione tertia, & doctores communiter.

Tertia pars, quòd scilicet: hoc idem iudiciū probabiliter est etiam si puella conditionē viri ignorasset ac si non ignorasset. Sic tenet Speculum coniugiorum, vbi supra conclu. 4. licet Nauarro, vbi sup. nu. 18. significet oppositum in hoc casu. Et ratio Speculi est, quia si teneretur eam ducere hoc maxime esset, quia vere eā seduxit & ipsa seducta est non volens. Sed hoc non sufficit supposito, quòd vir non habuit voluntatem vere cōtrahendi tale matrimonium, quia est inæqualitas in eo contractu ex parte puellę: nec debet vir compelli, vt det plusquā ipsa dabat: sed si compelleretur eam ducere vtique ab iniustum compelleretur. igitur sufficit puellæ si ratione illius fictæ promissionis, quæ æquiualet saltē precib. importunis, & vehementib. suasionib. & vt ipsa seducta cēseatur ad effectum satisfactionis ei faciendæ, vir ille compelllatur ad satisfaciendum ei secundum eius conditionem & ad arbitrium boni viri.

Et notetur pro hac quæstione, quòd quādo dicimus, ꝙ seducens puellam tenetur satisfacere ad arbitrium boni viri, non dicimus, ꝙ tenetur eam plene dotare aut totam dotē ei dare: ad hoc enim cum sit iudiciale atque pęnale nullus tenetur nisi post iudicis condemnationem. Sed solum tenetur de suis facultatibus, vt potest superaddere ad facultates puellæ seductæ, vt ita fiat perfecta dos, vt illa secundum suam conditionē talem inueniat virum qualem inueniret si seducta & corrupta non esset, vel vt reponatur si ipsa vult in statu honesto vbi decenter viuere posit. Et ad hoc recte censendum in particulari arbitrium boni & prudentis viri requisitum est. in omnibus supradictis consonāt expresse Siluester, Nauarro & alij, vbi supra.

Dictum 3. Tertium dictum est, qui puellę occulte corruptę, quæ in ęstimatione & statu virginis erat ficte promisit se eam ducturam & ita eā cognouit, cuiuscunque conditionis ille sit, quamuis aliquid ad arbitrium boni viri ei satisfacere teneatur: idque ratione damnificationis famę illius cuius ipse causa fuit: non tamen in foro conscientiæ eā duceret tenetur. ratio huius est, quia ipse etiā in æstimatione virginitatis puellæ seductus est: & cum aliter, quàm eam ducendo possit ad arbitrium boni viri satisfacere: ad nihil aliud in foro conscientiæ tenetur neque compellendus est. Consonat Speculum, vbi supra. In foro autem contentioso aliud iudicium est, vt ex deut. 22. & exo. 22. ecclesia in c. 1. de adulteris, statuit, vt Pan. alijq; doctores ibidem & alibi latius agunt.

Dictum 4. Quartum dictum est, qui non quidem promisit puellam virginem in vxorem ducere, sed solum blanditijs & persuasionibus vehementibus eam induxit siue seduxit eamq; corrupit: vtique in conscientia tenetur, vel eam ducere, vel ei satisfacere ad arbitrium boni viri, vti superius in fine. 2. dist. declaratum est. Et hoc est verum non solum quando propter id illa infamata & in nuptijs damnificata est: sed etiam quando occulte stuprata iam decenter nupsit viro, qui quia postea sensit & inuenit eam non esse virginem ideo eā reliquit abiēs ad regiones longinquas, vel eam odit & male tractat: nam propter hoc stuprator ille tenetur etiā ei ad arbitriū boni viri aliquid satisfacere. Secus si occulte stuprauit eā ita etiam, ꝙ vltra læsionem signaculi virginalis quàm vir eius nō persensit, nihil detrimenti propter hoc in rebus & honore illa passa est: tunc enim ille ad nihil manet obligatus, vt Nauarro ait vbi suprà nu. 17. 19. licèt aliqui quo ad hoc oppositum opinentur, dicentes etiam in hoc casu ēt stupratorē aliquid satisfacere teneri pro læsione signaculi virginalis sicut pro læsione corporali quātumuis occulta. Sed certe oppositum vř probabilius vti ſm prædictos aliosque doctores dictum est: quia quando sigilli virginalis læsio. ità occulta est, vt nulla alia damnificatio siue iactura sequatur, non reputatur damnificatio: ac proinde nulla requiritur satisfactio, sed solū placatio pro aliquali iniuria: quam remittere, potest ipsa puella quæ sola in secreto iniuriam, illam, vel deformitatem pertulit. Et ad hoc faciunt ea etiam quę inferius in 6. dicto habetur.

Dictum 5. Quintum dictum est, qui non quidē promisit ducere vxorem, sed solum blanditijs precib. & persuasionib. vehementib. puellam iam corruptam quę tamen in ęstimatione & fama virginis erat, induxit siue seduxit, vt ei cōsentiret, & ita eā cognouit, vnde illa infamata est: quāuis in foro conscientiæ ratione ablatę virginitatis quæ non erat, ad nihil teneatur: tenetur tū rōne damnificationis in fama cuius cā ipse fuit, ad arbitriū boni viri satisfacere, vt sup. in fine secundi dicti habetur. Consonat Nauarro, vbi supra nu. 19. & Maioris in 4. dist. & doc. cōiter.

Sextum

Dictum. 6. Sextum dictũ. qui non quidem promisit vxorem ducere neque vehementibus precibus, & persuasionibus seduxit, sed solum leuibus blanditijs induxit eam quæ vere virgo, vel infama virginis erat; & illa leuiter rogata libere consensit, & ita ille eam cognouit: ad nihil ille in conscientia tenetur de rigore iustitiæ, nisi ad id solum, si quid illi promisit. quia scienti, & consentienti, non fit fraus nec iniuria. de regulis iuris lib. 6. in quo consonant Siluester luxuria. q. 5. secundum Florent. & Nauarro, vbi supra numero 16. & Soto de iustitia, & iure lib. 4. q. 7. articu. 1. in respon. ad secundum argumentum. f. 360. & Speculum, vbi supra art. 19. in fi.

Vbi & isti duo vltimi super addunt hoc esse verum etiam si puella sit sub cura parentũ. Sed hoc vltimum ego limitarem, & crederem esse verum solum quando ita occulte stuprata est vt propter hoc nullam iacturam in fama rebus vel nuptijs passa sit: licet aliqui dicant etiam in hoc casu necessariam esse aliquam satisfactionem. Nam si iacturam aliquã de prædictis inde pateretur puella quę est sub cura parentum siue tutorum: tunc certe stuprator supradictus satisfacere tenetur, ad arbitrium boni viri, vt supra declaratum est: etiã si libenter, non seducta, neque coacta puella in stuprum cõsenserit neque ipsius puellæ remissio sufficiẽs est: quia secundum B. Tho. 2. secundę. q. 154. art. 6. & ibi Caieta. iniuria non solũ puellæ sed etiam parentibus, vel tutoribus habentib. custodiam puellæ, & signaculi virginalis facta est. & isti quorum curæ aut potestati ante matrimonium subdita est habẽt ius, & actionem ad id, & eam maritare, vel de sua dote prouidere tenentur. ideo ipsi sunt damnificati, vel iniuriã passi: & eis satisfaciendum est: dummodo in fraudem contra puellam nihil agatur.

Itaq; qui vere virginem, vel infama virginis existentẽ leuibus blanditijs libere consentientem cognouit, solum tenetur in foro conscientiæ satisfacere; quando ipsa existens sub potestate parẽtum siue tutorum inde infamata est: non autem si illa secrete vitiata, nullam aliam iacturam in fama; rebus, aut nuptijs passa est: quia nulla notabilis damnificatio, vel iniuria, ibi facta censetur, maxime quia quantum ad iustitiam attinet quoad actus naturales pręcipue occultos, puella censetur domina suorum mẽbrorum, dum nullum aliud damnum inde redundat exterius, vt ait Soto in 4. dist. 18. q. 2. ar. 4. licet Caiet. oppositum significet.

Similiter stuprator ille, non tenetur satisfacere quando puella libera est à cura, & potestate parentum atq; tutorum, & sic lęuiter inducta consensit: etiam si inde iacturam, in fama, rebus, & nuptijs passa sit: quia licet in corporis atque membrorum, plenum ius illa nõ habeat contra legem id prohibẽtẽ, vt sine peccato eis possit abuti: habet tamen in eis, & in temporalibus, in quib. damnificata est, ius politicum, & actionem. Ideo illi scienti, & consentienti, nulla iniuria, neque iniustitia facta est: & eo ipso quo libere consensit, omne suum damnum remittere censetur, illa quæ sui iuris est.

Argumen. Quòd si contra hoc arguatur. ꝙ semp respublica dãnificatur in stupro quocunq; ẽt si puella libera à potestate parentũ, atq; tutorũ, libere consentiat damnumq; remittat, ergo stuprator ẽt occultus nunquam est liber à satisfactionis debito. patet cõsequentia. & antecedens ꝓbatur. tũ primo, quia respub. succedit loco parentũ, aut tutorum quo ad hoc, vel quo ad custodiã signaculi virginalis. tum. 2. quia si ibi est stuprum, vt veræ est: ibi est ẽt iniuria speciẽ stupri sub iniustitia constituens secundm. B. Tho. 2. 2. q. 184. art. 6. & ibi Caiet. Et hęc iniuria non est contra puellam omnino libere consentientem. ergo contra parentes, vel tutores, vel contra rempub. succedentem loco parentum.

Respon. Resp. negando antecedẽs dico. n. ꝙ proprie non fit rempub. damnificatio, iniuria, seu iniustitia illa specialis quę specificam rõnem stupri constituit: sed solũ ipsi virgini, aut ẽt parentib. ad quos specialiter pertinet prędicta custodia sigilli virginalis, à qua ẽt trahit species stupri, secũ. B. Tho. vbi supra. Negatur ẽt prima probatio, ꝙ s. respub. succedit loco parentũ, vel tutorũ quoad hanc specialẽ custodiã dicti signaculi à qua trahit species stupri. Sed dico, ꝙ respub. nõ aliter dãnificatur in stupris, ꝗ in adulterijs, fornicationibus, furtis, & homicidijs, rapinis, & hmõi quæ sunt contra iustitiam, & pacem, bonumq; reip. nec aliter habet curam virginum, vt sint apte nuptijs quã per iustitiã legalẽ hẽt generalẽ curã pupillorum, vt alimententur, & nutriantur: & vt testamenta impleantur, & ne fiant iniurię, in adulterijs, furtis, & homicidijs, & iniustitijs: & ad vindicandũ commissa cõtra leges ad bonũ cõe ex bono particularium mẽbrorũ resultãs, seu nę ex malo, aut dãno particularũ cõe dãnũ ipsius reipublicæ subsequatur.

Et ad secundã probationẽ prędicti antecedẽtis resp. ꝙ vbi est stuprũ est ẽt iniuria tã contra ipsam puellã ẽt in struprũ libere cõsentientẽ, quã ẽt cõtra parentes, aut tutores si eos habet, quam etiam contra rempub. Sed aliter, & aliter. Nam contra puellam liberã à parentibus, & tutoribus est solum iniuria legalis in eo, ꝙ non est iuris sui plene, quia, scilicet non potuit licite consentire in abusu sui corporis contra legem: quam iniuriam quatenus aliquo modo est contra iustitiam, ipsa potest censeturq; remittere, eo ipso quo in stuprũ consensit vti superius declaratũ est. Cõtra parẽtes aũt, aut tutores si eos habet est ẽt iniuria ad iniustitiã ꝑtinens:

nens; ideo ipsis tenetur stuprator, vt supra dictum est. ꝙ si eos non habet: quid obstat si per accidens non sit iniuria iniustitiæ cõtra specialē hanc custodiam illius sigilli. sicut per accidēs non est ipsa custodia actualis: dummodo maneat ordo naturalis ad illam? Neque; enim est necessarium, vt sit semper qui hanc specialē custodiam habeat, vt patet in virgine grandeua iā emancipata, vt Caieta. vbi supra confitetur. Cōtra rempub. vero est iniuria solum legalis quatenus fit cōtra legem, sicut in adulterijs, furtis, homicidijs, vt dictum est. Ideo facta restitutione particulari personæ damnificatæ quę habet ius, & actionē ad id, seu habita remissione partis, in omnibus prędictis, & alijs eiusmodi iniurijs seu damnificationibus: etiam in stupro, iā non est obligatio restituendi alicui nec ipsi reipub. sed solum propter iniuriam legis tenetur homo pati pœnam post iudicis condemnationem; ad quām est impertinens restitutio aut damni reparatio huic, vel illi in foro conscientiæ in quo loquimur. sola namque iniuria contra iustitiam obligat ad restitutionem.

Quod inde etiam patet: quia si stuprator in vim restitutionis daret aliquid ipsi puellæ libere à cura parentum, & tutorum, & postea ipsa remitteret: certe ipse accipere posset, & liber esset à debito restitutionis. ergo si ipsa à principio remitt.t explicite, vel etiam implicite libere in stuprum cōsentiens: similiter ille esset liber: & reipub. non tenetur restituere. ex quo quoad hoc ipsa puella est iuris sui, & reipub. non succedit loco parātum aut tutorum. Nam si succederet, non vtique sufficeret puellæ remissio ante, vel post stuprū facta sine parentum tutorum aut reipublice remissione.

Idem etiam amplius patet: quia si ipsa puella iudicialiter peteret damni reparationē ab ipso eius stupratore: & probaretur, quòd ipsa nō coacta neque seducta, sed omnino voluntarie consentiens stuprata est: certe non condemnaretur stuprator ille: sed omnino liber iudicaretur. ergo neque puellæ prædictæ neque reipub. ad aliquid in vim restitutionis seu damni reparationis ille tenetur.

Dictum. 7. Septimum dictum est, ꝙ virgo dicitur seducta, vel coacta in materia pręsenti quādo promissionibus donis aut vehementibus solicitationibus ad opus nepharium stupri inducta est. quæ aliàs nolebat, & repugnabat, secundum Abulen. super exo. 22. q. 12. Nico. Lira. ibidem. Et Panorm. in c. 1. de adulteri. & communiter doctores ibidem. Et Siluester titu. Luxuria. q. 5. secundum Floren. Nauarro, vbi supra nu. 16. & alios doctores, & Summa Angelica, & Caieta. secunda secundæ. quæst. 154. artic. 6. & ratio est quia quod vehementibus precibus, & solecitationibus extorquetur ab eo qui non aliter vellet, dicitur quodammodo coacte fieri, & nō omnino voluntarie. Ideo & mulier quæ precibus pecunias magnas extorquet à suo fornicatore tenetur restituere: quia non omnino voluntarie date sunt secundum Medina de restitutione. q. 20. f. 67. & vbi quispiam talibus suasionibus habentibus vim coactionis inducitur ad ludum vbi, & perdit: tenetur lucrator restituere: quia non omnino voluntarie ille lusit secundum Medina, vbi supra q. 22. fol. 74. & communiter doct. & in multis casib. donationes, legata, & alia eiusmodi precib. extorta. sunt inualida, quia non omnino voluntarie fiunt: nam tales preces, & solicitationes inductionesque vehementes habent vim coactionis impedientis aut minuentis rationē voluntarij, & ad coactionem seu vim reducuntur. Sic in proposito dicitur puella seducta, quia prædictis modis extra plenam libertatem quodammodo ducta, & non à se, nec à sua cōcupiscentia inducta est. Ad quod facit. C. de raptu virginum. l. vnica. & ibi doctores, & Nauarro, vbi suprà. quamuis aliqui aliter, & male, id vocabulū seductionis, interpretentur, vel exponant.

QVAESTIO XIIII.

Vtrum quando venditor ipse solus scit, aut probabiliter credit, abundantiā mercium, puta frumenti, & huiusmodi, ad locum breui superuēturam, propter quam illarum pretium postea notabiliter minuetur, possit sine peccato, & sine obligatione restitutionis, similes suas merces ibidem vendere, pro pretio tunc currente.

RESPON. in hoc casu quædam certa, & ab omnib. concessa sunt. quorum primum est, ꝙ si illa abundantia proxime futura, communiter omnibus venditoribus, & emptorib. cognita, aut incognita ex ęquo sit: tunc licite, & sine vlla restitutionis obligatione merces ille pro pretio currente vendi possunt. quia ęqua omnium conditio, & consensus eorum; ac perinde nulla iniuria est. Secundo etiam certum est, quòd si solus venditor abundantiā illam proxime futuram nouit: & merces illas plurib. vel diuersis emptorib. pro pretio currenti vendit ad statim eas consumendum, vel tandem ita, ꝙ nullus eorum notabile damnum inde patiatur, nō est mortale nec obligatio restituendi, quia nullus, vti supponitur, notabiliter læditur.

Dubium autem quæstionis est, quando solus venditor nouit abundantiam mertium superuenturam, & pro pretio tunc currente vendit alicui emptori similes merces ad eas seruandum, vel postea alijs vendendum quando fuerit opportunum, ita quòd ex hoc notabilē damnum emptor ille patiatur. Nam in hoc

sunt

Opinio 1. sunt duæ opiniones prima Conrad. de contractib. q. 66. quã sequitur clarissimus doctor Medina magister meus de restitutione q. 35. quòd vtique venditor ille mortaliter peccat: & restituere tenetur; non quidem quantum descenderet pretium: si mercium superabundantia iam in illo loco actualiter existeret, sed paulo minus, ita quod ei maneat de illo pretio quantum ad arbitrium prudentis viri, iustum pretium tunc taxaretur: si illa abundantia proxime futura communiter omnib. nota esset. Et ad idem est Barth. in l. quæro. ff. de act. empto. & gl. in l. cõtra leges. ff. de legibus. & Romanus. in singularib. 282. & videtur ad idem Tullius de officijs lib. 3. licet non clare.

1. Ratio. Hæc opinio quadrupliciter probatur. primo, quia sicut penuria mercium non solũ præsens, sed &t de propinquo sperata auget: ita & abundantia non solum præsens, sed &t proxime futura minuit valorem & pretium earũ: & hoc est verum etiam si actu non sit in illo loco, sed in locis propinquis. Quia quod parum distat nihil distare videtur, vt ipsa etiam experientia constat. Nam merces in hoc loco non sunt tanti pretij quando in locis propinquis ipsarum abundantia est, vel proxime futura speratur, quanti essent si ibidem non venderentur nec earum abundantia proxime futura speraretur.

2. Ratio. Secundo probatur idem, quia quando solus venditor scit bonitatem rei intrinsecam, vel &t extrinsecam esse diminutam, vel breui minuendam siue tollendam maxime si sit ad corruptionẽ disposita, tenetur hoc ipsum ignoranti emptori intimare, vel saltem in pretio descẽdere: secundũ exigentiam illius dispositionis, secundum omnes doctores: ergo similiter ad idẽ tenẽtur quando vendit rẽ in valore vsuali, vel pretio in breui minuendam. patet consequentia. quia non minus leditur emptor quando res in hoc valore vsuali, vel pretio in breui minuenda pro integro pretio vẽditur illi, quàm si in bonitate, vel valore naturali diminuta: vel in breui minuenda pro integra, & perfecta illi vẽderetur; quia & similiter hæc merces est, in via, & dispositione ad corruptionem: vel diminutionem valoris, huius vsualis, vel pretij, in casu præsenti: sicut quando merx est in via, vel dispositione ad corruptionem, vel diminutionem valoris vel bonitatis suæ naturalis.

3. Ratio. Tertio probatur idem. quia communis æstimatio non qualiscunq; sed prudẽs & discreta, non autem ex errore, vel ignorantia procedens facit ad valorem & iustum pretiũ rerũ, vt constat: quia plus valet res quæ plus, & minus quæ minus æstimatur. Nam si communitas aut rectores communitatis ex quacunq; causa notabiliter errarent in mearum mercium taxatione, nõ mihi liceret illo pretio vendere, vt ipse Medina ibid. q. 31. latius agit. Nunc autem in casu præsenti illa æstimatio pretij currentis procedit ex errore, vel ignorantia facti: quia si emptor, & alij communiter scirẽt illam mercium abundantiam proxime superuenturam sicut venditor ipse scit, non vtique tanti facerent illas merces. ergo illud pretium currens non vere, sed solum æstimatiue ex errore, vel ignorantia iustum est: & ex consequenti ipsi emptores non vere in illa pretij quantitate consentiunt.

Quarto probatur idem, quia nisi hæc opinio esset vera sequeretur hoc absurdum, quod videlicet rex intendens valorem monetæ in mense sequente diminuere, licite nunc ante tempus illud omnes suos aureos pro maiori numero expendere commutare siue cambire posset. *4. Ratio.*

Secunda. opinio est. beati Thomæ secunda secundæ q. 77. art. 3. ad quartum. & Siluestrine tit. emptio q. 15. Et Soto de iustitia, & iure lib. 6. quæst. 3. art. 3. in responsione ad tertium argumentum. principale, & Alexan. in tract. dierum geniali. lib. 6. c. 1. vt refert & tenet Couarruuias in regula. peccatum. par. 2. §. 4. & aliorũ plurimorum. Et hæc opinio tenet oppositum, quòd scilicet nec ibi est vlla iniustitia nec obligatio restitutionis. Et fundamentum huius opinionis est, quòd penuria, vel abundantia mercium, vel mercatorum non auget nec minuit valorem, & pretium earum, nisi solum quando communiter cognoscitur, quod est præsens: vel proxime futura speratur. *Opinio 2.*

Quæ opinio quadrupliciter probatur. primo, quia particularis tantũ cognitio, vel ignorantia iusti pretij, vel aliarum conditionũ mercis ab extrinseco, & per accidens facientium ad iustitiã ipsius pretij, impertinens est, & non variat iustum pretium rei iam vere existens: vel constitutum: ita quòd propter illam particularem tantum cognitionem, vel ignorantiam alicuius non redditur iniustum, quod sine illa erat iustum, nec econuerso redditur iustum, quod sine illa erat iniustum pretium currens mercis illius, sed in casu quæstionis præsentis est solũ cognitio particularis ipsius venditoris, de illa conditione extrinseca mercis, scilicet de abundantia proxime futura, vti constat atque supponitur. ergo non vendit eam iniuste pro illo pretio currente; neque propter illam suam cognitionem redditum est iniustum, quod sine illa erat iustum pretium mercis illius cõstitutum: neque propter hoc tenetur aliquid restituere. Consequentia nota est cum minori. *1. Ratio.*

Sed maior, vbi est tota difficultas probatur. & primo illa prima pars eius, vbi dicitur, quod sola particularis illa cognitio, vel ignorantia iusti pretij: non variat illud: neque propter illam redditur iniustum, vel è conuerso. Nam quod

turali nec in quantitate, vel quantitate mutatur: fit vtcumque per eius accidentalē videlicet particularem soli venditoris, vel emptoris, sed per solam communem cognitionem, vel ignorantiam & æstimationem inde pendētem eius rei valor, vel iustum pretium currens demutetur. & ita soluta manet hęc prima probatio huius secundæ opinionis.

2. Ratio. Secundo probatur eadem 2. opinio, quia nisi esset vera commendarentur mercatores solicite atque secrete, sine perquirentes vtrum de propinquo futura sit abūdantia merciū & mercatorum siue penuria, vt sibi prouideāt tūc, vel opportune vendendo pro maiori pretio currente, & emendo pro minori: & similiter illi qui in nundinis suas merces vēderent pro maiori pretio currenti quando magna multitudo mercatorum, & certum est, inde ad tres, vel quatuor dies plures emptores recedent. & quod ex illa prima opinione hoc sequatur, constat per suam rationem; quia videlicet sicut valor mercium per speratum similium mercium superuentū decrescit: ita similiter crescit per speratū emptorum recessum, vti ipsa constat experientia. Similiter, & male condenaretur is qui coniectans aut probabiliter sciens futurā anni sterilitatē, multas merces emit & fructus pro minori pretio currenti, quam futurum timetur, quod valebūt. Et similiter illi qui scientes, quod hoc anno vinum, oleum & triticum abundabunt vendunt nec fructus suos pro minori pretio curren ti quàm postea futurum speratur. Et quod hoc sequatur patet, quia sicut valor mercium per similium superuentum speratum decrescit: ita & per similium penuriā breui futurā augetur.

Et quamuis ad hæc inconuenientia respondeant doctores de 1. opi. negantes hæc sequi ex illa, dicentes non esse simile de is casib. & de venditore solo sciente abundantiam, vel penuriam proxime futuram. Nam in is casib. non solus ipse venditor id scit: sed omnes mercatores idē similiter sciunt, vel facile scire possunt eodem modo si diligenter attendant sibiq; caute prospiciant: & ita pretium currens secūdum communem æstimationem vendite ille iuste recipere potest. Secus aiunt esse si solus venditor esset diuinitus aut alio modo particulariter, vel extra ordinario certior factus de fertilitate, vel penuria anni futura: tunc enim teneretur in pretio descendere, vel ascendere, sicut in prima opinione dictum est.

Sed certe hoc vltimum non valet. tum primo quia Gen. 41. laudatur Ioseph quòd diuinitus ipse solus sciens futuram septem annorum vbertatē, quàm subsecutura erat aliorum septē sterilitas, vili prius pretio currente emendo, & postea care vendendo regem ditauit simul, & regno prouidit. ergo similiter id diuinitus sciēs facere posset. tum. 2. quia si quis per suam notabilem præceteris industriam, & diligentiam, vel per astrologiam id solus sciret: vtiq; posset sibi præ ceteris prouidere vendendo, & emendo secundum pretium currens: Sicut & alij qui non fuerunt tam diligentes. Alioqui ex sua laudabili diligētia & studio incommodum reportaret, & sua sors siue conditio peior alijs facta esset. Ad idem ex historia Thaletis Milesij quam primo polyt. c. 7. Aristo. enarrat, & probat. Nam philosophus ille cum ei ceu opprobrium obijceretur, philosophiam suos alūnos pauperes efficere: & ipse per astrologiam vbertatem oliuarum illo anno futuram prospexisset: collecta exigua pecunia credito emit in hieme sub confuso quantum quisque olei collecturus esset: postea vero, tum quòd ingens copia prouenit, tum quòd solus ipse venditor esset, amplissimam pecuniam cōfecit. nimirum ostendens facile esse sapientibus ditari, sed eorum esse diuitias despicere. Exemplum quoq; est Ciceronis libro 3. de officijs, de Alexandrino mercatore, Vtrum cum Rhodum annonæ penuria laborantem frumentum ipse aduexisset sciens alios mercatores post ipsum proxime venturos, teneretur ciues de hoc præmonere, an vero tacitus posset pretio tunc currente diuendere. Antipater enim id affirmabat: Diogenes autem negabat: cuius sententiam secunda hæc sequitur opinio. exempla hæc, vbi supra etiam refert Soto.

Tertio probatur idem, quia nisi hæc opinio esset vera sequeretur hoc absurdum, videlicet quòd qui nunc emit aliquas merces pro pretio currente: & statim post horam solus scit abundantiam earum proxime futuram, non posset sine obligatione restitutionis tunc statim easdem reuendere suo primo venditori volenti eas emere pro eodem pretio currente. 3. Ratio.

Quarto probatur idem, quia illa abundantia proxime futura à me solo præcognita si per naufragium, vel per incendium, vel per aliud infortunium aut alio modo impediatur, vt facile contingere potest: tunc non esset iniusta illa venditio mercium pro pretio currenti, modo sit ibi alia culpa modo non: ergo nec antequàm illa abundancia impediretur hæc venditio erat iniusta. quia per illud infortunium, vel impedimentum mihi etiam soli cognitum, vel ignoratum, non fit iustum, vel iniustum pretiū illarum mercium, quia id omne valde per accidens & impertinēs est ad iustam æstimationem communem, & iustum pretium currens immutandum. Alioquin sequeretur etiam quòd si meæ merces, quæ à populo præcognitæ proxime superuenturæ sperabantur, in naufragio, vel incendio me solo euadente idque sciente perirent: ego non possem iuste emere in illo 4. Ratio.

populo multas aliàs similes merces pro pretio currente sicut emunt & alij. quia solus ego scio penuriam imminentem propter quam scio ibi idem proxime carius esse valituras, id autē condemnare certe durissimum est.

Ad rationes autem primę opinionis hæc secunda opinio respōdet. Ad primam quòd id solum est verum de penuria, & abundantia communiter cognita quòd est præsens vel proxime futura: non autem de ea quæ ab aliquo particulari venditore, vel mercatore tantum cognita est, vt supra in prima probatione secundæ opinionis probatum est.

Ad secundam negatur consequentia; & ad eius probationem dico esse discrimen inter valorem rei defectuosæ qui est ab intrinseco cōditionis illius rei, & valorem ex abundantia, vel penuria proxime futura, qui sumitur ab extrinseca conditione illius mercis, vti superius in prima probatione huius secundæ opinionis latius habetur.

Ad Tertiam Resp. negando minorem, & cōsequentiam, quia affluentia mercium minuit quidem, & earum penuria auget pretium earū etiam si proxime futura sit; sed hoc solū quando id communiter cognoscitur vel speratur, vel quando pretium earum tunc denuo imponendum, vel taxandum esset. Secus si non cōiter cognoscitur nec speratur, & pretium iam lege, vel consuetudine constitutum, & taxatum est, quod pretium currens appellatur, vti in hac 2. opinione sæpe dictum est.

Ad quartam Resp. quòd si id rex faciat dolosæ, & in fraudem, volens videlicet mutare valorem monetæ eo tantum fine, & sine vlla legitima causa, sed vt sic populum expilet, & sibi pecuniam acquirat: tunc ad exactionem iniustam licet occultam, vel fraudulentam pertinet, & ita restituere tenetur. Secus si ex legitima causa illam monetæ mutationem facere intenderet: nam tunc tā ipse quàm quilibet alius id sciens sibi prouidens licite, & sine obligatione restitutionis facere posset. Et hæc practica nunc ēt viget multis in locis quæ non facile sine ratione manifesta condemnāda est; id quod multum facit pro hac secunda opinione.

Opinio 3. Sed pro concordia harum opinionum forte placebit nostra meditatio; quæ & 3. opinio mediū tenens sub distinctione sit, q scilicet si pretium illarum merciū iam à repub. vel reipub. rectore taxatum sit, vel secundum communem æstimationem aut consuetudinem id sit pretiū ibidem currens: tunc locum habet 2. opinio, & vera est. Si autem non sic, sed vagum pretiū est & denuo taxādum à communitate, vel eius rectore, vel ab ipso venditore statuendum sit: tū illa prima opinio locum habet & veritatem.

Ratio huius distinctionis, vel discriminis est, quia cum pretium illarum ercium vsq; tunc taxatum, vel communiter rēs astū sicut & iuste taxatum, vel introducm sivti supponitur. ergo etiam tale est & mnet uousque rōnabiliter mutetur, vel muri deat; aut denuo aliud iustum pretiū irrocatur, vt ipse Medina vbi supra q. 31. fattur rursus; cum talis mutatio pretij fieri nōdeet, nisi ad id iusta, vel rationabilis causa it aae sciatur ab ipsis qui eam mutationem, velui pretij introductionē facturi sunt: nec vitor ipse teneatur ad id illis eam abundan proxime futurā significare nisi de hoc dte interrogetur. ergo manet adhuc iustum etium currens sique taxatum: nisi ad ipsius ditoris instantiam vel ab ipso nouum pretiuatuatur, tūc enim nisi reuelet abundantiā xime futurā quam solus ipse scit, vt fm illar enuo iustū pretium statuatur, tenetur excem huius iusti pretij restituere, vt in prima nione dictum est.

Ex predictis liquet id secundum nostram hanc tertiam opi. respdendum sit ad casus sequentes: quos omne opin. condemnat, secūda iustificat. quorum imus est. Si mercator solus sciat obsidionem uitatis, in qua suas merces venales habet, cui euenturā alijs id ignorantibus; & ideo i sol cite curat suas merces pro pretio tunc rrente cito vendere: qua venditione facta ico ciuitas ab hostibus obsidetur, ratione cus mercium illarum pretium diminutum est. am dicendum est, quòd vendens pro preti urrente restituere non tenetur: teneretur item si pro pretio denuo imposito, nisi illud nueret secundum illius periculi exigentiam. Concl. 1.

Secundus cſus. cum quidam tritici abundantiam tempoi caristiæ & famis haberet: certo sciuit princis voluntatem ad moderationem pretij pro tico tradendi determinatam esse: ideo ante ecreti, vel pragmaticę promulgationem, als decretum ipsum proxime futurū ignorantibs, totum suum triticū vendidit pro magno tuc pretio currenti, idque indistincte, sciens vidlicet quosdam triticum emere ad sui atque suū substentationem, quosdā vero ad id seruandum, & postea indigentib. vendendū, vnde lucum notabile sperabant: & tam hij, q alij supeueniente pragmatica coacti sunt damnum pai. Nam ad hoc dicendum est, sicut ad primuncasum proxime præcedentem.

Tertius casus. quidā copiam monetæ habēs solus ise sciebat ex decreto Principis illā cito in valoe & pretio minuendam: & ante diminutionis promulgationem totam monetam quam habebat, alijs decretum ignorantib. vel per viā mutui, vel cābij, vel pmutationis, vel emptionis, vel alterius aliàs liciti contractus alijs id nescientib. tradidit: quos constat ex hoc damnum

num

mum notabile esse passuros. Nam ad hoc dicendum est, quòd neque mortaliter peccat neque quicquam restituere tenetur: ex quo pro iusto pretio currenti id fecit.

Quartus Casus. quidam domum suam locauit ad annũ pro centũ ducatis vbi regis curia residebat: & illud reputabatur tunc iustũ pretium supposito, quòd certũ esset principis curiã illic per annũ permansuram: attamen qui domum locauit sciebat curiã ab illo loco cito recessuram id populo communiter ignorante; Vnde qui domũ conduxerat mansit defraudatus: quia nec post curiæ recessum conueniebat illi in domo illa habitare: nec reperire potuit cui domũ illam sine magno damno locare posset. Nam ad hoc sub distinctione dicendum est sicut ad primum casum præcedentem. tametsi iuxta pdicta hęc ex quo nullũ hic videtur pretium currens siue taxatum à repub. ante ipsam domus locationem fuisse: inde etiam absolute ipse locator tenetur restituere excessum iusti pretij, quod fuisset si recessus curiæ futurus etiam à conductore vel alijs communiter præcognitus esset.

QVAESTIO XV.

Vtrum vere fructuose possit quispiam de vno mortali peccato dolere non dolẽdo etiam actualiter de alijs etiam memoriæ tunc occurrentibus.

Opinio 1. RESPONDEO. in hoc est duplex opinio, loquendo semper de lege posita. Prima est clarissimi doctoris Medina magistri mei in codice de penitentia, q. 12. ꝙ põt homo vere non solũ quo ad existentiã doloris, sed ẽt fructuosæ, & meritorie dolere propter Deum de vno peccato mortali à se commisso nondum dimisso, absque hoc, ꝙ actualiter siue formaliter doleat in speciali, aut ẽt in generali de alijs mortalib. nõdum dimissis memoriæ occurrentibus.

Ratio 1. Quod probatur tripliciter primo, quia potest quis vere & meritorie diligere Deũ super omnia, etiã si de peccatis memoriæ occurrentibus actualiter illum non pęniteat. Quod patet, si diligat Deum tempore illo quo de peccatis formaliter dolere nõ tenetur. Nam cum dolere de peccatis sit præceptũ affirmatiuũ, quod non pro semper obligat: igitur dabile est tempus aliquod pro quo non currat eius præcepti obligatio. illo ergo tẽpore poterit vere & meritorie Deum diligere non dolendo actualiter de peccatis. & ex consequenti poterit tunc de vno vere & fructuose dolere propter Deũ non dolẽdo formaliter in speciali nec ĩ generali de alijs memoriæ occurrentibus, quo facto statim Deus illi omnia remittit per gratiam collatam ipsi dilectionẽ Dei super omnia simul & dolorem illius peccati habenti. quia licet nõ actu at in voto & virtualiter de omnibus dolet, dũ simul propositũ habet dolendi actualiter & confitendi suo tempore quo ad id obligatur.

Secundo. probatur idem, quia sola dilectio Dei obedientialis super omnia sine vlla formali pęnitentia sufficit ad gratiã, maxime quando non tenetur homo formaliter pęnitere. quia illa est pęnitentia virtualis, vt etiam Vega de iustificatione lib. 6. cap. 33. 34. latius agit. Sed per hoc, ꝙ cũ illa dilectione simul homo formaliter tantum de vno peccato doleat, non euacuatur virtus eiusdẽ dilectionis, ergo cum hac pęnitentia formali vnius tantũ vel aliquorum virtuali autem omnium aliorum peccatorum omnia per gratiam illam delentur. Ratio 2.

Si dicatur, quòd dilectioni Dei super omnia aut dolori de vno peccato propter Deũ est necessario annexus dolor formalis de omnib. alijs mortalib. non dimissis memoriæ occurrẽtibus in particulari aut in generali. Cõtra hoc est tertia ratio sequens, quia si ita esset, quòd dolens de vno propter Deũ necessitatur dolere de alijs actualiter seu formaliter saltim in generali vt dictũ est: Vel hæc necessitas prouenit ex aliquo pręcepto: aut ex ipsa dilectione Dei; aut ex dolore vnius peccati, cui dolor aliorũ annexus esset. Non põt dici primũ, nam vt supponimus nos loquimur de dolore peccati pro eo tẽpore quo ipse dolor nõ cadit sub obedientia siue præcepto. Neque secundũ dici potest: Nã illa dilectio Dei si est simplex amor complacentiæ, qua scilicet quis vult Deo bene esse, nõ necessitat voluntatẽ ad volendum seruare mandata, seu cõsilia diuina: & per consequens neq; ad dolendum formaliter de omnibus propter Deũ: Sicut nec dilectio qua filius diligit patrẽ suum cõpellit illum ad eius mandata seu consilia seruandum, vt constat. si autem sit dilectio Dei obedientialis. non etiã necessitat peccatorem ad detestandum peccata, nisi pro illo tempore quo ipsa detestatio cadit sub obligatione: non pro tempore quo cadit sub consilio, quale est tẽpus de quo casus quæstionis positus est, vt constat. Sed neque tertiũ potest dici, quòd scilicet dolori de vno peccato est necessario annexus formalis aliorum dolor. Nam dolor de vno non est annexus dolori de alio ex natura rei, sicut neque cõplacentia vnius est necessario annexa cõplacentiæ alterius: neque ex pręcepto, quod pro tunc nõ obligat vt supponitur, dolori de vno, formalis etiam dolor de alio peccato vllo modo annexus est. Ratio 3.

Secunda opinio cõmunis quæ & mihi magis placet est in oppositum. tenet enim, quòd peccator fructuose aut meritorie ita, ꝙ ei per gratiã omnia sua mortalia à Deo remittantur, nũquã dolere potest de vno morali nisi simul etiã 2. Opinio

de omnibus mortalibus nondũ dimissis actualiter seu formaliter doleat: particulariter quidem de omnibus memoriæ occurrentibus, generaliter autem de alijs non occurrentib. quæ probabiliter credit se commisisse. ita ꝙ quo tẽpore ex præcepto ad contritionem obligatur peccabit quidem nouo peccato nisi prædicto modo de omnib. actualiter doleat. Extra tẽpus aũt obligationis non quidẽ peccabit dolendo de vno & non de alijs: Sed neque habebit gratiã neque vllius peccati mortalis remissionem nisi vt dictum est de omnibus simul actualiter doleat. quod intelligitur si hẽt tẽpus ad id & nõ impeditur vehemẽtia martyrij aut afflictionis aut alterius iustę occupationis imminẽtis & excusantis: tunc enim sufficeret dolor generalis aut dilectio Dei super oĩa ꝗm Scotum & alios doctores. fundamẽtum huius opinionis est quia talis lex diuina statuta omnibus est.

1. Ratio. Quod probatur quadrupliciter. Primo quia nullus peccator potest Dei gratiã & peccatorũ remissionẽ habere nisi debite doleat de peccatis suis quocunq; tempore talem gratiam & remissionẽ voluerit obtinere, vt patet ex Augustino & habetur, de consecra. distinct. 4. ca. omnis. Omnis voluntatis suæ arbiter non potest nouam vitam inchoare nisi cum veteris vitę pęniteat. Et c. non sufficit, de pęnit. distinct. 1. est ad idem, quãuis glossa ibidem male dicat, quòd intelligitur quo ad forũ exteriorem: cum tamẽ August. quoad Deum loquatur, vt patet ibidẽ, & doctor ipse Medina latius probet vbi supra q. 2. Nã ad finẽ prædictæ remissionis pęnitentia cordis, seu dolor peccatorũ ordinatus, & de lege necessarius est, quocunq; tẽpore se in statu gratiæ reponere voluerit, vt hoc etiã expresse in Concilio. Trid. sess. 14. c. 4. sub Iulio Tertio decretum est, vbi sic habetur. Fuit autẽ quouis tẽpore ad impetrandam veniam peccatorũ contritionis motus necessarius. Hæc ibi. Nunc autẽ contritio seu dolor de peccatis debitus & necessarius ad prædictam gratiã & remissionẽ obtinendã est nõ solum virtualis, sed formalis seu actualis si homo habet tẽpus, & facultatem ad id. particulariter quidẽ de omnibus memorię occurrentibus, generaliter autẽ de alijs, vt dictũ est, vt latius & bene probat supradictus doctor clarissimus, vbi supra quęst. 2. & q. 3. art. 1. contra Caietanũ, & alios oppositum quodãmodo opinantes. Igitur talis omnium dolor ad gratiam & remissionem eorum necessarius est.

2. Ratio. Item & est secunda ratio huius secundę opinionis, quia si extra tẽpus præcepti ad gratiam obtinendã nõ est necessarius actualis vllus dolor omniũ peccatorum memoriæ occurrentiũ in particulari vel in generali, sed sufficit dolor de vno mortali: ergo nullus dolor etiã de vno mortali est necessarius tunc ad obtinendã gratiam & remissionẽ eius. consequens est falsum vt supra in præcedente ratione assumptum est secundũ August. & ipsemet doctor Medina vbi supra probauit. Et consequentia patet: quia qua ratione ponitur necessarius ille dolor de vno ad eius remissionem & gratiã habendam: eadem debet etiã poni de alijs omnibus memoriæ occurrentibus ad gratiam & remissionẽ de omnibus. & qua ratione de omnib. negatur: eadẽ & de vno quoq; vel de aliquo negandus est extra tempus præcepti ad prædictũ finem esse necessarius. Nã & hic præsupponitur, quòd de lege posita, vt loquimur, Deus nõ remittit vnũ mortale sine alio, vt doctor clarissimus vbi supra q. 12. optime probat.

Tertio probatur idẽ per August. & habetur de pœniten. distinct. 3. cap. Sunt plures, vbi ait Etiam si sint mille peccata, opportet de omnibus penitere. Et infra. Pœnitentes opportet simul dolere de omni crimine. Et inferius. recte pœnitens quicquid sordis post purificationem contraxit, oportet vt abluat, saltẽ lachrimis mẽtis. Et infra. quem, ergo penitet, omnino pœniteat, Hæc ibi. Et distinct. 1. c. non põt. habetur, ꝙ non põt quis gratiã Dei accipere nisi prius purgatus fuerit ab omni sorde peccati, per pęnitentiæ confessionem, & per donum Baptismi salutaris. Et ca. quem pęnitet. ea. distinct. habetur. quẽ pęnitet omnino pęniteat, idest de omnibus peccatis conteratur. secundum glo. secũdum ca. consideret, distinct. 5. vbi dicitur, & de omnibus indulgentia petenda est. & c. qui vult distinct. 6. est ad idem. in quibus locis principaliter intenditur, quòd vera pęnitẽtia salutaris debet necessario ita esse de omnibus peccatis, ꝙ non maneat propositũ recidiuãdi in futurũ; tamen etiã ibidem intenditur, quòd necessario debet esse de omnibus peccatis simul. vt de omnibus ipsis remissio habeatur. 3. Ratio.

Quarto probatur idẽ, quia confessio sacramentalis debet esse integra, & non dimidiata, alioqui non erit fructuosa si ex proposito, aut sciẽter fiat de aliquibus & non de alijs: etiam pro tẽpore quo ex præcepto necessaria nõ est. ergo. Similiter dolor seu contritio peccatorum non erit salutaris nisi de omnibus memoriæ occurrentibus habeatur, vt supra dictum est. Patet consequẽtia: quia confessio est signum contritionis apud Deum: & sibi inuicẽ correspondẽt, & quo iure integritas vnius ad salutem eadem & alterius etiam quo sub præcepto nõ cadunt necessaria est. 4. Ratio.

Ad fundamẽta igitur primę opi. Respondeo ad primum negando, quod peccator habẽs memoriã peccatorum mortalium, & facultatẽ dolẽdi possit vere & meritorie Deum super omnia obedientialiter diligere aliquãdo, nisi tunc etiam actualiter de omnib. simul doleat, vt supra Resp. ad 1.

pra dictum est. Et ad probationē vbi dicitur, ꝙ est præceptum affirmatiuū, quod non obligat pro semper: dico id verum esse, non tamē obstat secundæ opinioni prædictæ: quæ nō ratione pręcepti, aut cōnexionis doloris de vno peccato cū dilectione Dei, aut cū dolore de alijs: sed rōne statuti, seu legis diuinæ id requirentis habet veritatē, quòd. s. ex suppositione finis puta si homo vult habere gratiā, & remissionem peccatorum, necessario debet habere dolorem sicut & quando vult confiteri, dēt integrā facere confessionem omnium mortalium memoriæ occurrentiū propter Deum, vt supra probatū est. Itē quando est pręceptum contritionis debet de omnibus mortalibus esse. Et per hęc etiam patet respon. ad tertium.

Resp. ad 2. Ad secundū respon. negādo maiorem neq; enim sola dilectio Dei sufficit, nec est pęnitentia virtualis, nisi quādo homo paratus est, & verum animū hēt ad formaliter dolēdum de omnibus memoriæ tunc occurrentibus si & quomodo debite posset. Qui quidē animus non est in casu præsenti, vbi homo hēt animū non pęnitendi tunc de omnibus, etiamsi cōmode possit: quamuis habeat votum postea pœnitendi quando ad id lege tenebitur.

Resp. ad 3. Et per supradicta. patet responsio ad tertiū quòd de lege est annexus dolor omniū memoriæ occurrentium.

Et nota quòd per dolorem particularem de omnibus memoriæ occurrentibus nō intelligo tot numero, vel specie dolores, quot sunt peccata, sed ꝙ per vnū vel per plures actus homo actualiter doleat de omnib. illis memoriæ occurrentibus, vt ipse Medina vbi supra declarat.

QVAESTIO XVI.

Vtrum de iure diuino semper sit præmittenda confessio sumptioni eucharistiæ, dum de mortali homo remordetur.

Opinio. 1. RESPON. in hoc est triplex opinio. Prima tenet, ꝙ nullo iure est sub præcepto cōfessio præmittenda, ēt tempore paschali, ita quòd eā omittens tunc mortaliter peccet. quam opinionē tenet Caietanus in summula titu. communicatio. & in 3. parte, q. 80. art. 4. & Panor. in c. de homine. de celebra. missæ. idq; dicunt esse verū, etiamsi peccator cōtritus, habeat de pręsenti copiā idonei cōfessoris: nec speret postea cōmodiorem habere: quia talis vere contritus pōt sine peccato mortali celebrare, & eucharistiam accipere nō præmissa confessione sacramentali. Et ad idem aliquo modo videntur Richar. in 4. dist. 17. art. 3. q. 6. Et Palud. ea. dist. Et Adria. q. 3. de confessione quo ad ius diuinum.

Quæ opinio probatur quadrupliciter. primo, quia quòd nullo iure diuino id pręcipiatur patet: quia si aliquo maxime. 1. Corint. 11. probet seipsum homo, & sic de pane illo edat, &c. Sequitur qui manducat indigne, iudicium sibi manducat. Ex quo argui pōt, quòd mortaliter peccat indigne communicans, indigne aūt communicat, qui in peccato cōmunicat. in peccato autem manet peccator, quandiu ab ipso nō est sacramentaliter absolutus, si per eum stat quo minus absoluatur: nā peccata quæ à sacerdote nō sunt remissa, nō sunt ēt à Deo remissa. Ioā. 20. quorū retinueritis ret ēta sunt. ergo necessario præmittenda est confessio. Hæc inquā ratio sumpta ex 1. Corinth. 11. nō probat sufficiēter de iure diuino præmittendā esse necessario confessionem. Nā quamuis prærequiratur conscientiæ examinatio, & probatio, & peccatorū emundatio seu absolutio, & dignificatio ad eucharistiæ sumptionē: hoc tñ nō probatur, quòd necessario fieri dēt, per sacramentalē absolutionē, sed sufficit si fiat per veram contritionē: per quam hēt peccator gratiam, & absoluitur à Deo, quia & ibi absoluitur etiam à cōfessore in voto: quod sufficit cū proposito confitendi actualiter tēpore quo aliàs obligatur. Non .n. dicit Paulus probetur à confessore, sed probet seipsum homo: quod fit, vel totam vitam discutiendo, & ad memoriam reuocādo, vt de singulis doleat vt oportet propter Deum: vel etiam sine tali particulari dolore, & recogitatione peccatorum, existimādo probabiliter se esse in gratia: puta si experiatur se diligere Deum super oīa, dolēs se Deū offendisse, & vitæ, & morum correctionem in posterum proponēs. Quę cum quis in se experitur dicitur se. psum probare digneque eucharistiam etiā sine præuia confessione recipere. 1. Ratio.

Secundo probatur idem, quia non est cōtra ius diuinum accedere ad eucharistiam cōtritū, non cōfessum. Quod patet. quia si esset iam nullo casu liceret cōtra tale ius diuinum, vel naturale agere, etiam propter implendū quodcunque præceptum superioris vel ecclesiæ. Sed secundum omnes, licitum est in necessitate quando non est copia confessoris, immo & secundū Richardū Palud. & alios quando contritus habet de præsenti copiā idonei confessoris: nō tamē talis qualē ipse vellet, sperans se postea alterius copiam habiturū cui lōge deuotius confiteri putat: & secundū Scotū, & alios quādo necessitas est vitandi scandalū, vel infamiam, vel satisfaciēdi officio sibi iniūcto si curatus est vel præcepto superioris, aut qñ aliqua vrgens causa celebrandi, vel cōmunicandi occurrit: & cōfessor idoneus nec habetur, nec expectari potest: in his inquā casibus, & similibus contritus sine pręuia cōfessione licite, & fructuose communicare 2. Ratio.

municare potest. ergo non est contra ius diuinum vel naturale.

Et confirmatur, quia de se non est peccatum mortale: communicare contritum non confessum. ergo etiam copia cõfessoris idonei existente, & nullo incommodo de supradictis occurrẽte, non est mortale. Patet cõsequentia. quia esse copiam confessoris, & nõ occurrere incommodum est per accidens, neque variat id quod est per se: atque ideo ab arte, & regula reijciendum est.

3. Ratio. Tertio probatur, quòd nullo pręcepto ecclesiastico id sit necessariũ, quia si aliquo maxime illo c. Omnis vtriusque sexus, de pęni. & remis. vbi propter sumptionẽ eucharistię, præcipitur præuia cõfessio in quadragesima. quę ratio militat in omnibus alijs tẽporibus: quibus quis velit cõmunicare ne irreuerentia fiat tanto sacramento. Sed hoc non probat intentũ, quòd scilicet sit iure ecclesiastico, necessaria præuia confessio. Tum primo, quia quãuis ibi prius ponatur præceptũ de cõfessione, quàm de sumptione eucharistiæ: non inde fit, ꝙ ideo id ecclesia fecerit, quòd intenderit fideles obligare ad cõfessionem ad hũc finem tantum, vt eucharistiã digne suscipiant. Quod inde patet, quia peccator non minus tenetur semel in anno confiteri, non sumpturus eucharistiã, quàm illã sumpturus. Stat enim peccatorẽ deobligari, à sumptione eucharistiæ tẽpore paschę, quia copiã nõ habet ministrantis, vel quia patitur frequentẽ vomitũ, vel quia non habet sufficientem ętatem, vel discretionẽ ad communicandum, bene autem ad confitendũ, vel ob aliam causam: & tamen non inde deobligatur à cõfessione. deobligaretur autem si ad finẽ tantũ sumendi eucharistiã esset pręcepta confessio: sicut deobligatur quis à correptione fraterna quando emenda non põt, aut desperatur euenire. Quanto magis, quòd pręcepto de cõfitendo semel in anno satisfacit quis quacunque parte anni confiteatur secundũ multos doctores. Igitur non ad solum finẽ digne sumendi eucharistiã in paschate ab ecclesia confessio iussa est. Tum secundo, quia dato quòd ad illum finẽ illo tẽpore iussa sit: non sequitur, quòd similiter in quolibet alio tempore ad eundem finem iubeatur: etiã si eadẽ ratio militet semper. quia non ex hac sola ratione, sed ex alia etiam causa, & ex præcipiẽtis voluntate: pendet tale præceptũ confitendi semel in anno, aut in quadragesima, vt patet in his qui à communione non autem à confessione supra dicta excusantur, vt dictum est.

4. Ratio. Quarto probatur vtrũque simul, quòd scilicet nullo iure confessio eucharistiæ sumptioni necessario præmittenda sit. Quia secundũ communiter doctores licitũ est contritis alia sacramẽta ministrare, & suscipere absq; præuia cõfessione: quãuis Palud. in 4. dist. 17. q. 2. artic. 2. cum alijs paucis teneat oppositum. ergo similiter sacramentum eucharistiæ. non enim est alia ratio hic & illic: neque præcepta sunt noua superstitione introducenda.

Sed vt infra patebit hæc opinio scandalosa, & erronea est.

Opinio 2. Secunda opinio tenet, quòd confessio semper pręmittenda est sumptioni eucharistiæ sub peccato mortali, exceptio casu necessitatis quo id commode fieri non possit. idq; non quidem iure aliquo scripto diuino vel ecclesiastico, vt patet per rõnes opinionis præcedentis; sed ratione antiquissimæ consuetudinis totius populi Christiani à tẽpore Apostolorũ obligatoriæ inductæ: & per consequens eo iure confessio erit obligatorie præmittẽda, quo antiquissima consuetudo obligatorie inducta necessario seruanda est: quod quidẽ ius ad diuinum, & naturale quãuis mutabile, & dispensabile refertur pariter, & ecclesiasticũ, vt patet ex Augus. dist. 11. c. ecclesiasticarum. Et ꝙ talis sit consuetudo hæc inde patet, qa in tota ecclesia latina sacerdotes antequã celebrent, & laici, antequã cõmunicent si copiam habẽt confessoris semper confitẽtur: & qui oppositũ agũt se delinquere putant, & ab alijs acriter arguũtur, maxime si eos de aliquo mortali conscientia redarguit.

Ex qua tamẽ consuetudine non põt concludi id esse de iure diuino simpliciter, vt est præceptũ de confitendo absolute. Nã multæ sunt consuetudines, & ritus ecclesiastici qui in sacramentis, & alibi à tẽpore Apostolorum in ecclesia tanquã obligatorij obseruãtur, sicut & multa statuta Apostolorũ. quæ tamen non vt de iure diuino tenentur, vt est ieiunium quadragesimæ, signatio crucis in fronte, & alia de quib. latius ca. ecclesiasticarum, dist. 11. quorum multa iam per non vsum exciderunt, multa etiam per papalem dispensationẽ, aut per statutum ecclęsiæ oppositum, in toto vel in parte in generali, aut in particulari semper cadũt, & cadere possunt à sua obligatione. Et ita est in proposito præsentis quæstionis, cum ad id nullum ius diuinũ aperte possit exhiberi; neq; factũ, aut dictum Christi vr̃ refragari: cum constet corpus suum discipulis nondum sacramentaliter confessis in cœna tradidisse. Doctores autem simpliciter, vel absolute dicentes necessario præmittendã esse cõfessionẽ eucharistiæ intelligũtur, vt dictũ est: Nam pauci eorum cum Scoto oppositũ opinantes expresserunt id de iure diuino esse necessariũ. hanc opinionem tenet clarissimus doctor Medina magister meus de confessione, q. 17. cum quibusdam alijs.

Opinio 3. Tertia opinio communis: quæ mihi magis placet, est ꝙ confessio de mortalibus necessario eucharistiæ pręmittenda est, non solum ratione

tione consuetudinis, vt dicebat secūda opinio præcedēs, sed etiam iure diuino per apostolorum traditionem, & consuetudinem antiquissimam ecclesiæ ad nos deriuato, & declarato.

1. Ratio. Quod probatur dupliciter. primo, quia talē consuetudinē tam rigorose obligantem, & per Papam etiā indispensabilem, & immutabilem, nec Apostoli introduxissent, nec ecclesia sibi imposuisset, aut acceptasset pro quocunq; tēpore eucharistia sumenda esset: nisi intellexissent talē confessionem à Christo oretenus, vel ab aliquo: alio modo nobis sub præcepto iniūctam esse. Sicut de sacramento confessionis absolute obligatorio ex iure diuino communiter dicunt doctores: quia Apostoli semper recusarunt onera grauia aliàs nō necessaria nobis imponere, vt patet Actu. 18. Quid tentatis imponere iugum quod neque nos, &c.

Nā licet multa obligatoria sint per Apostolos in consuetudinem ecclesiæ introducta, quę non sunt de iure diuino obligatoria, vt in secūda opinione dictum est, ex ca. ecclesiasticorum. dist. 11. illa tamē sunt mutabilia, & dispensabilia per ecclesiam, neque semper vt obligatoria recepta sunt. At vero ea quę nō possunt per ecclesiā mutari, neque dispensari, qualis est confessio absolute suo tēpore ex præcepto facienda, & maxime ante eucharistiæ sumptionem si commode fieri potest: qualia sunt etiam verba cōsecrationis eucharistiæ, & multa alia de quibus habetur in ca. cum Matth. de celebra. miss. vtique de iure diuino necessaria, & obligatoria sunt, vt in eo, c. dicitur, quòd scilicet multa tā de verbis, quàm de factis dominicis inuenimus ab euāgelistis omissa: quę Apostoli, vel suppleuisse verbo, vel facto expressisse leguntur. Hęc ibi. Et tale est hoc de præmittenda confessione eucharistiæ, vt dictū est, maxime quia per Paulum. 1. Corinth. 11. ita traditum est, vt in probatione sequenti explicatur.

2. Ratio. Secundo principaliter idem probatur ex 1. Cor. 11. probet seipsum homo &c. quod cōmuniter doctores exponūt de probatione per examinationem conscientiæ, & eius purificatione per contritionem, & confessionem, vt expresse exponit Augustinus in epistola ad Iulianū comitem, quæ est epistola. 111. ca. 19. vbi sic ait. Vnusquisque antequam corpus, & sanguinem Domini nostri Iesu Christi accipiat seipsum probet, & secundum Apostoli præceptum sic de pane illo edat, & de calice bibat. Quando. n. eum accipere volumus ante, ad confessionem, & pœnitentiam recurrere debemus: & omnes actus nostros curiosius discutere: & peccata si in nobis senserimus cito festinemus per confessionem, & veram pœnitentiam abluere: ne cum Iuda proditore diabolum intra nos celantes pereamus.

Item idem in lib. de ecclesiasticis dogmatib. per ipsum collectis, & per genandium (vt fertur) adauctis in 53. loco sic ait. Nam quē mortalia crimina post baptismum commissa præmunt: hortor prius publica pœnitentia satisfacere: & ita sacerdotis iudicio reconciliatū communioni sociari: si vult non ad iudicium, & condemnationem sui eucharistiam, percipere.

Itē Cyprianus in quinto sermone de lapsis, vbi repręhendēs indignam sumptionem eucharistiæ ait. Spretis his omnibus quidam ante expiata delicta, ante exomologesin factam criminis, ante purgatā cōscientiā sacrificio, & manu sacerdotis, ante offensam placatā indignātis, & comminantis domini pacem putant, &c.

Item Richar. de Sancto Victore prima par. tractatu de potestate ligandi, & soluendi, cap. 21. quem etiam sub nomine Hugonis de Sancto Victore magister, & S. Bonau. in 4. dist. 16. & Medina vbi supra allegat, sic ait. Audacter dico si ante sacerdotis absolutionem ad cōmunionem corporis, & sanguinis Christi quis accesserit: pro certo sibi iudicium manducat, & bibit: etiam si eum multum pœniteat, & doleat vehementer, & ingemiscat.

Ad idem sunt Diuus Gregor. & B. Bernardus, & alij antiqui qui ad hoc propositum allegant id 1. Corint. 11. non solum per viam applicationis, sed quasi ad literam sic senserit diuus Paulus instructus à Christo. Nam & omnes doctores scholastici distinguentes articulum quadragesimæ, in qua ex statuto ecclesiastico, ab alijs casibus in quibus iure diuino fideles confiteri tenentur, semper cōputant hunc casum, quādo scilicet quis dēt eucharistiā accipere inter cas⁹ de iure diuino, vt id expresse dicit Scotus in 4. dist. 9. & dist. 17. artic. 2. & Gabriel ea. dist. q. 1. dubio 1. & in canone lect. 7. & oēs fere summistæ tit. confessio. & idē dicunt, licet non tam expresse B. Tho. in 4. dis. 17. q. 3. art. 4. & in primo quodlib. art. 11. & S. Bonauent. in 4. dist. 16. in glossa marginali, §. 12. & Richar. dist. 17. art. 3. q. 6. & latius dist. 9. q. 2. art. 2. Et Durand. dist. 17. q. 10. & 14. & dist. 9. q. 4. Florent. 3. par. summę tit. 14. c. 19. §. 3. secundū Palud. & alios, & tandem Soto in 4. dist. 11. q. 1. art. 4. hoc etiā late probat. & Victoria de sacramētis, §. 77. fol. 57. Et quidem si aliqui istorum doctorum aliter intellexissent: Scotus nō tā sicco (vt aiunt) pede pertransisset quin eos impugnasset: tanquā sentiētes oppositū eius, ꝙ ipse expresse tenuit, vt dictū est. Signum est ergo quòd omnes doctores etiā scholastici ita senserūt cum eo, scilicet esse de iure diuino necessariū præmittere confessionem eucharistiæ, vt dictum est: nec in hoc vllam senserunt esse repugnantiam inter prædictos, & alios doctores antiquos tam scholasticos, quàm originales, seu textuales: sed

id

id omnes concordi sensu tenuerunt.

Igitur ad præfatū sensum est prædicta Pauli authoritas intelligenda: quámuis glossa ibidem, & S. Bonauent. in 4. dist. 9. q. 3. & Hugo, & multi alij, & quidem bene aliter illā extendāt, & restringant. Non est. n. maior ratio, quòd magis hoc quàm illo modo debeat intelligi: ex quo sensum vtrunque à doctoribus sanctis probatum admittit sine vlla repugnātia. Et ita patet probatio huius tertię opinionis communis. Ad prædicta autem facit expresse concilīū Triden. quod infra in fine totius huius quæstionis habetur: hic reponatur.

Resp. ad 1. Ad fundamenta igitur primæ opinionis respon. ad primū, quòd illa probatio requisita ex 1. Corinth. 11. non sufficit, quòd fiat per cōtritionē, sed requiritur etiam per confessionem, vt supra probatum est. Nam & homo probat seipsum, non solū per seipsum, sed & per confessorem, aut per confessionē sacramentalem: sicut & homo probat aurum, & argentum per ignē, & malæum, & nō solū tactu, & visu suo, & singula suis medijs oportunis probantur.

Resp. ad 2. Ad secundum respondeo negādo maiorem, quia illud ius diuinum nō obligat absolute in omni casu: sed cum limitatione, scilicet dum id commode fieri potest, & non aliàs, vt bene dicitur ibidem in minore: quia suas admittit epicheias.

Ad confirmationē negatur consequentia, & ad eius probationem, vbi dicitur quòd id quod est per accidēs nil facit ad esse obligatoriū, vel ad esse mortalem actum vel omissionem: id vtique negatur ad sensum ibi prætentū: nā inde sequeretur quod omne quod non est de se aut ex genere suo peccatum non fiet peccatū quāuis adueniat circumstantia vitians, ex quo id est per accidens: quod tamen est falsum vt patet. Nam diuitē non dare eleemosynam indigenti non est de suo genere peccatū: alioqui semper esset peccatū siue occurrat, siue non occurrat indigēs. Et tñ bene efficitur peccatū rōne eius quod est p accidēs, puta si occurrat indigēs. Igitur dicendū quòd in moralibus illud dicitur p accidēs, & non considerandū, quod eueniēs nō causat actionē in genere moris, quod videlicet omnino est præter intentionē: vt si sagittās ad scopū gratia ludi, transeuntem hominem nullo modo præuisum occidat: nō est reus homicidij: quia nō occidit illū nisi per accidēs, & à casu id non intendēs: quia accidit, vt inter sagittandū ille transiret, & sic occideretur. Et talia sunt ea quæ per accidens non consideratur à prudente vt inde sumat iudiciū, quæ & repelluntur à regula generali, & ab arte. Et huiusmodi non est habere, vel non habere copiā cōfessoris, vt patet. nā est magna differentia inter eum qui habet cōmodum confessorem, & non confitetur, & illum qui talem non habet. Nam qui habet, & non confitetur, cōuincitur nec habere in voto: quia omnis qui hēt in voto facere quicquā: vtique illud facit, tēpore quo illud debet facere si commode pōt, quale est tempus sumendi eucharistiam, vt supra probatum est. Si. n. tunc non facit constat, quòd id non habet in voto. Quid enim obstaret ad faciendum si vere, & efficaciter vellet?

Resp. ad 3. Ad tertium respon. quòd quamuis ex ipsa litera c. Omnis. non eliciatur: bene tamen elicitur ex consuetudine quæ est optima interpres legum. c. cū dilectus, de consue. ꝙ ibi confessio præcipitur per ecclesiam facienda in quadragesima, tam ab ijs qui in pascha communicare nō tenentur propter aliquam causam rationabilē: quàm etiam ab ijs qui tunc debēt communicare, vt tunc impleatur præceptū diuinū de præmittēda confessione sumptioni eucharistiæ. Et ita hoc in suo præcepto etiam intendit ecclesiā præcipere ijs qui in pascha debent communicare: non cōmunicaturis autē, præcipit in quadragesima confiteri si aliàs huius præcepti sunt capaces. Et vt dixi totū hoc ex consuetudine cōstat ecclesiæ sic interpretante. Nā qui non confitētur in quadragesima, & ante communionē paschæ, vtiq; huius pręcepti se præuaricatores existimant: & vt tales per suos curatos excommunicari, & alia pęna pecuniaria puniri solēt. Vnde & Eugenius quartus, & alij pontifices in suis bullis sępe concedunt, ꝙ quocunque tēpore quadragesimæ quis cōfessus fuerit, & cōmunicauerit cēseatur huic præcepto ca. Omnis, satisfecisse. Igitur intētū ecclesiæ est, vt diximus, vt de hoc B. Thom. in 4. dist. 17. & Sco. ead. dist. vbi supra cum communiter doctoribus, & Medina de confessione, q. 18. 19. latius probant.

Resp. ad 4. Ad quartum resp. negando consequentiam, neq; superstitiose noua præcepta introducuntur, sed ex ratione vrgētī: quia ius diuinum, & ecclesiasticū præcipit ad sumptionem eucharistiæ præmittere confessionē, nō autem ad aliorum sacramentorum ministrationem, vel susceptionem, vt supra probatum est.

Ad 5. vel ad 2. opinionē. Ad quintum, quod est fundamētum secūdæ opinionis responsio patet ex supradictis, ꝙ est magna differentia inter ea quæ per Apostolos sunt per antiquam consuetudinem obligatoria quidē, sed non immutabiliter, neq; indispēsabiliter introducta: & ea quæ immutabiliter, & indispensabiliter ad nos deriuata sunt. Nam illa non absolute, neq; proprie dicuntur de iure diuino: hæc autem sic, quale est hoc præceptū de præmittenda confessione sumptioni eucharistiæ, vt supra ostensum est.

No. Concilium Triden. Ad supradicta facit expresse decretū cōcilij Triden. sess. 13. de eucharistia. 11. die Octobris anno Domini 1551. sub Iulio tertio, in cuius 7. capitulo

capitulo sic habetur, Communicare volenti reuocandum est in memoriam eius, præceptum illud prima Corinth. 11. probet seipsum homo ecclesiastica autem consuetudo declarat eã probationem necessariam esse. vt nullus sibi conscius peccati mortalis: quantumuis sibi contritus videatur, absq; præmissa sacramentali confessione ad sacram eucharistiam accedere dēat. Quod à Christianis omnibus etiam ab ijs sacerdotibus quibus ex officio incubuerit celebrare hæc sancta synodus perpetuo seruandum esse decreuit: modo non desit illis copia confessoris: quia si necessitate vrgente sacerdos absque præuia confessione celebrauerit quamprimũ confiteatur. Hęc ibi. Et ibidem inferius canone 11. sic habetur. Et ne tantum sacramentum (.s. eucharistiæ) indigne, atque ideo in mortem, & condemnationem sumatur: statuit, & declarat ipsa sancta synodus illis quos conscientia peccati mortalis grauat: quantumcunq; etiam se contritos existiment, habita copia confessoris necessario præmittendam esse confessionem sacramentalem. Si quis autem contrarium docere prædicare, vel pertinaciter asserere, seu publice disputando defendere præsumpserit: eo ipso excommunicatus existat. Hæc ibi. Quòd si vt ibi synodus dicit ecclesiastica cõsuetudo declarat, & non solum præcipit, vel instituit prędictam probationem apostoli fieri debere necessario etiam per præuiam confessionem. igitur patet intentum: cum declaratio, & declaratum idem sint.

Nisi ad hoc dicatur, vt secunda dicebat opinio, quòd vtiq; præuia confessio est necessaria, vt ibi declaratur: non tamen iure diuino, sed alio iure, vt supra dictum est. Sed contra hoc procedunt rationes huius tertię opinionis, quę suprapositæ sunt, & ita patet quomodo illa prima opinio erronea satis debilibus fundamentis, tertia autem quæ communis est solidæ firmata sit.

Dubium. Si dubitetur quæ nã sit ea necessitas in qua in absentia legitimi confessoris licitum sit cõmunicare, vel celebrare absque confessione: vtrum sola deuotio volentis celebrare sufficiat cum contritione.

Respon. Respondeo, vt ait Soto, vbi supra, quòd non sed vrgens necessitas requiritur, vbi peccati mortalis conscientia grauat, vt expresse dicitur in prædicto concilio Tridentino, & ita in quatuor tantum casibus id licitum erit. Primo in articulo mortis, vt si esset solus sacerdos cæcus, & surdus, aut mutus qui confessionem audire, vel absolutionẽ proferre non posset: tunc posset contrito periclitanti eucharistiam sine confessione præbere: posset etiam eidem infirmo iacenti per diaconum illam mittere, vt ipse Soto ibidem, & dist. 13. q. 1. art. 3. posset et ipse sacerdos iam moriturus consecrare, vel sumere sacramentum si non esset alius cui cõfiteretur.

Secundo in casu necessitatis quæ ex officio pendet, vt si rusticus plebanus non haberet sacerdotem nisi longe distantem: tunc non tenetur quotidie ire ad quærendum confessorem, & ita potest sine confessione contritus vno, aut forte duob. diebus, maxime dieb. festis, non tñ plurib. celebrare. In quo cauendum est à cõsuetudine, & fraude. Qui n. in cõcubinatu, aut alio peccato permanet, potius dēt saluti animæ cõsulere, q̃ honori, vel vitæ corporali, & à sacris abstinere q̃diu peccãdi nõ amouet occasiones.

Tertio in casu scandali, puta si scandalũ probabiliter immineret vbi quis in pascha, vel die solenni cum alijs nõ cõicaret, vel celebraret, & legitimus confessor non adesset; tunc cũ proposito confitendi legitimo confessori, q̃ citius cõmode posset, posset contritus cõicare, aut celebrare. Id aũt licite facere non põt qui sine prędicta necessitate vellet pro sua deuotione die festo cõtritus sine confessione cõicare, vel celebrare, cũ sine scandalo possit à sacro abstinere.

Quarto in casu decentiæ, vel reuerentiæ ad hoc sacramentum, vt si illi qui sunt cõicaturi coram plebe, & sacerdote in altari, & ibi recolunt aliquid mortale, si sine aliqua nota vsque ad aliam missam differre non possunt communionem: vtiq; possunt ibi cum contritione, & proposito statim confitendi communicare. Similiter si sacerdos post inceptam missam recolit aliquod mortale, & sine nota confiteri non potest, etiam missam potest, & debet perficere. in hoc Siluester eucharistia. 2. q. 7. & Nauar. in summa. c. 2. nu. 10. & Victoria in 4 de confes. q. 123. & de eucharistia. q. 7. 8. & Medina, & Soto vbi sup. & dist. 13. q. 2. art. 6. & Richar. Palud. & Doct. communiter concordant, cum sum. Angelica. eucharistia. 2. §. 5. & 6. & euchar. 3. §. 28.

Ex quibus sequitur. primo, q᷑ in casu quo nulla alia causa de supradictis intercedat, nisi vt absens confessor expectetur cui deuotius, & commodius fiat confessio quamuis Richar. in 4. dist. 12. art. 3. q. 6. Adr. de confes. q. 3. & Gerson, & alij dicant, quòd tunc contritus absque confessione mortalium põt eucharistiam sumere, vel celebrare: tutius tñ, & probabilius est, q᷑ id facere non põt si confessorem hẽt cui tuto sine periculo alicuius mali, & sine rationabili timore de reuelatione confessionis põt tunc cõfiteri, vt hoc et optime tenet Soto, vbi supra, & sum. Ang. eucharistia. 2. §. 5. & Siluester vbi sup.

Sequitur secundo, q᷑ sola verecundia de cõfessore hoc, vel illo non est sufficiens causa, vt contritus possit cõicare, vel celebrare sine cõfessione integra mortalium: si vt diximus legitimus cõfessor adest cui tuto sine periculo, atq; timore de reuelatione cõfessiõis possit cõfiteri.

Sequitur tertio, quòd omnia supradicta intelliguntur,& vera sunt quando peccato mortali non est annexa excommunicatio, nec est peccator publicus. Nam si quis excommunicatus est,aut publicus peccator, in nullo casu de prædictis,nisi in articulo mortis,vt in primo casu dictum est,pôt contritus sine confessione,& absolutione præuia communicare, vel celebrare. Excepto qñ sacerdos postquã missam incepit,& recolit se esse excommunicatum,nec habet à quo tunc commode absoluatur: Nã tunc si id recolit post consecrationem, vtiq; potest, & debet cum sola contritione missam perficere: Ante cõsecrationem autem potius missam inceptam relinquere debet, vt secundum Thomam ait summa Angelica, & Siluester, & Soto,vbi supra,& dist.13.q.2.art.6.

Sed in casu quo peccator occultus excõicatus non habet à quo possit absolui, & vehemẽtem suspicionem criminis præberet si non communicaret,vel non celebraret,& ita periculum vitæ,vel pœnæ corporalis grauissime, vel infamiæ incurreret: vtrum possit, tunc cõtritus sine cõfessione communicare, vel celebrare, dic vt infra q.35.prope finem latius habetur.

QVAESTIO XVII.

Quomodo sint qualificandæ propositiones Theologales.

§. 1. RESPON. quòd multipliciter, vt in §. sequentibus patebit.

Prop. de fide catholica. Ideo propositio de fide catholica, seu veritas catholica, est propositio, seu veritas reuelata immediate, vel mediate ad religionem pertinens.

Veritas catholica. Dicitur,primo. Veritas reuelata, in quo tangitur obiectum formale fidei:quia videlicet veritas diuina supernaturaliter reuelata est ratio formalis quare alicui per fidem catholicam credimus. Vnde si non sit veritas diuinitus, vel supernaturaliter reuelata,sed naturali tantum ratione, seu lumine adinuenta non dicitur, nec est veritas catholica,neq; de fide vllo mõ. Quo fit,vt omnia principia moralia in decalogo cõtenta,& in sacra scriptura,licet sint naturali lumine cognita:quia tamen sunt etiam supernaturaliter reuelata, & vt talia creduntur, sicut & Deum vnicum esse, & omnipotentem, sunt veritates fidei catholicæ de qua loquimur.

Item secundo dicitur ad religionem pertinens,vbi tangitur obiectum materiale fidei catholicæ, ad religionem autem pertinet id omne quod ad fidem attinet,& ad mores quõcunque,videlicet directe,vel indirecte,seu reductiue, qualia sunt ea quæ ad credenda,speranda, amanda,agenda,& vitanda quoquõ ordinãtur. quia fm B.Tho.2.2.q.1.art.1.& 6. sub fide catholica non cadunt, nisi ea quæ aliquo modo nos ordinant ad Deum: principaliter quidem ea quæ nos videnda speramus in patria: minus autem principaliter ea quæ ad hæc manifestanda,vel cõsequenda,vel quomodocunq; ad hæc ordinantur,aut pertinẽt. Hæc autem omnia ad religionem pertinere dicuntur:quia secundum ipsum B.Tho.2.2.q.81. art.1. religio importat ordinem ad Deum,vt ad finem. Quare sub obiecto materiali fidei catholicæ cadunt ista dũtaxat,quæ ad religionem pertinent.

Sed quo ad hoc dubitantur tria, primum. Vtrum veritates aliæ pertinentes ad alia naturalia, vel artificialia tantum si sint diuinitus reuelatæ sint de fide catholica. Ad quod respondet Gabriel in 4.dis.13.q.2.secundum Ocham lib.1.& 2.dialogorum quòd non: neq; ibi hæresis proprie esse potest. Dubium 1.

Sed certe si hoc indistincte verum sit, sequeretur, quòd non esset de fide catholica, quòd stella differt à stella in claritate, aut quòd Thobias habuit Canem, aut quòd Machabeus hostes debellauit, cum tamen in sacra scriptura contineantur Thob. 11. & prima Corinth. 15. & 1.Machab. Quòd si ideo sunt de fide, quia constat esse in sacra scriptura reuelata,ergo similiter essent de fide quæcunque aliæ veritates si eodẽ modo reuelarentur, puta quod stella differt à stella in virtute,& magnitudine,aut quòd sunt tot stellæ maiores tota terra, & ꝙ triangulus habet tres angulos, & quòd reubarbarum est purgatiuum cholerae. & quòd cras, vel in tali tempore erit bilibris tritici denario vno,aut quòd rex debellauit infideles,& huiusmodi: quamuis ad alias facultates aliaque negotia pertineãt. & ibi hæresis proprie esse posset: nec opus esset illam addere limitationẽ ad religionem pertinens. Et consonat Gersõn alpha.13.k.dicens,ꝙ nulla est propositio vera,q̃ nõ possit esse catholica si in sacra scriptura sit.

Ideo saluo meliori iudicio per tria dicta respon. Primum, quòd non solum illæ veritates quæ iam in sacra scriptura reuelatæ continentur: sed et omnes aliæ ad quãcunq; facultatẽ, siue materiam pertinentia si similiter diuinitus reuelentur,& omnib. cõiter credendæ proponantur,vel præcipiantur: vtiq; iam sunt de fide catholica, & per consequens ad religionem aliquo mõ pertinent:& ibi heresis proprie esse põt.Hoc patet per eandem rõnem vtrobiq; militantem. Et hoc idem dicendum vr̃ de illis quę in bona consequentia necessaria ex his omnib. supradictis veritatib. immediate reuelatis cõsequuntur. Et pro his immediate reuelatis, vt ab oib.credantur non opus erat addere illã particulã ad religionẽ pertinẽs:sed pro alijs mediate reuelatis quæ per ecclam determinant, de qb.

in

in secundo dicto sequēti habetur, quia constat ex quo illa pertinent ad fidē catholicā, ad religionē etiam pertinere. Nam fides ideo est, dicitur q; catholica, quia est de obiecto catholico, .i. cōi, & vniuersali, quod videlicet omnib. in cōi credendū per prophetas, & Apostolos, & p ipsam ecclesiā sub pręcepto propositū est, & ad quod gñaliter oēs explicite, vel implicite credēdum obligati sunt. Nā & ideo dr̄ ecclesia catholica, quia videlicet hēt eadē credibilia, & eadē sacramenta ab omnibus fidelibus vndecunque, & vbicunq; collectis, & existentibus generaliter credenda, atque tenenda, sicut & vnum eundē Deum, & Dn̄m Iesum Christum, secundum id Ephes. 4. Vnus Deus, vna fides, vnū baptisma. Hoc aūt totum ad religionē Christianā pertinet. ergo, & ad fidem catholicam simul.

Secundū dictū est, ꝙ determinationes, & diffinitiones Papæ, & conciliorum, nisi sint de his quæ ad religionē pertinēt, seu ad finē, vel mores, non vtiq; sunt veritates fidei catholicæ: neque vt talib. necessario credēdū est, neq; ibi hæresis esse pōt, vt si determinet, ꝙ stella est maior tota terra, vel ꝙ cęlū hēt talē influentiā in inferiora, ꝙ alchimistæ nō faciūt verū aurum, quòdq; multa falsa promittūt, vt hr̄ in extrauagan. spondēt, de crimine falsi. vel quòd in rerū vsu consumptibiliū vsus non distinguitur à dominio, vel proprietate, vt decreuit Io. 22. in extrauag. de verb. signi. li. 6. contra multos doctores oppositū probabilius defendentes, & hmōi alia ad aliàs facultates pertinētia. Nam eis non credēs, sed irrationabiliter, seu improbabiliter discredēs non hæreticus, sed vel rebellis, vel temerarius est: secus si rationabiliter, vel probabilius eis discredat, tunc. n. nullū peccatū erit. Et rō huius est, quia Deus non promisit ecclesiæ, secundū oēs doctores, aut ēt Papę, secundū cōem eorum sn̄iam (licet in hoc aliqui dissentiant) nō inquā promisit assistentiā spiritus Sācti ad docēdū, & reuelandū oēm veritatē absolute: nisi solum in diffiniendo de pertinentib. ad fidē, vel mores, idq; si faceret quod in se est ad id sciendū: & non aliàs, vt oēs concordi consensu dicunt doctores. supra dicta aūt non sunt hmōi, vt supponitur in hoc secundo dicto. ergo non est certitudo diuinæ reuelationis: & ex cōsequenti, neq; de fide catholica talia sunt, nisi ad fidē, & mores, & per consequēs nisi ad religionē Christianā pertineāt. Ideo dicitur quòd debent esse ad religionē pertinētes, vt superius in primo dicto tactum est. & in hoc consonat etiam Siluester titulo hæresis. 1. q. 2. expresse.

Tertiū dictū est, ex supradictis sequitur, vt ait B. Tho. 2. 2. q. 1. art. 3. ꝙ nō est de fide catholica, ꝙ hęc hostia est cōsecrata, aut quòd adorāda est, nec oppositū est hæreticum: sed temerariū, & aliquādo de hæresi suspectum, nisi quādo de infidelitate, aut defectu sacerdotis nō rite cōsecrātis probabilitas esset. Et rō est, q̃a in hoc syllogismo, oīs hostia rite cōsecrata adorāda est. hęc hostia est rite cōsecrata, ergo, hęc hostia adorāda est, ex illa maiori de fide, & ex illa minore opinata, seu de fide logica, vel humana vehemēter credita, illa cōclusio sequēs debiliorē partē nō pōt esse de fide catholica, sed de fide logica, vel vehemēter opinata, vel sapiēs fidē, vt infra in §. 2. latius hr̄, esset aūt de fide catholica, ꝙ hæc hostia rite cōsecrata, vel si est rite cōsecrata adorāda est: & oppositū esset hereticū, q̃a ibi pręsupposita cōsecratione rite facta sine vllo eius dubio, iā de fide catholica est, ꝙ ei adoratio debetur, vt in maiore assumptū est.

Dubitatur secundo. Si alicui particulariter reuelaretur aliquid, puta sua glorificatio, aut salus finalis, aut talis futura victoria, aut quòd intret religionē, vel oret, aut quòd talis herba valet ad sanitatē, & hmōi, vt sunt reuelationes sanctæ Brigidæ, & aliorum sanctorū: ita tamen ꝙ Deus nō præciperet ei, vt hanc reuelationē generaliter oībus alijs fidelib. sub p̄cepto credēdam manifestaret, sed ipsi tm̄, vel alijs id cōstaret. Dubitatur inquā in hoc, & alijs similib. casib. primo, Vtrū is, aut illi cui, vel quib. talis reuelatio in quacūq; materia ēt in moribus, & fide certitudinaliter facta est ēt constat de eius veritate teneantur illi credere: & scdo, Vtrū p fidem catholicā id credāt: & tertio, Vtrū incurrant peccatū, & pęnā hæresis si id nō credant. Dubium 2.

Respon. ad primum, ꝙ non est dubium, ꝙ teneantur illi credere eadem certitudine qua, & articulis fidei creditur, quia vtrobique est diuina veritas infallibilis de certitudinaliter reuelatis, vt supponitur.

Sed quo ad 2m, scilicet, Vtrum per fidem catholicā id credant, in hoc est duplex opinio. Nā magister Soto de natura, & gratia lib. 3. c. 11. tenet, quòd non, sed per aliam fidē infusam alterius speciei. quia inquit fides catholica solū inclinat ad obiectū catholicū quale non est hoc.

Alia est opinio magistri Vega de iustificatione li. 9. c. 3. c. 7. & Ambrosij Catharini in apologia contra Soto de certitudine gratiæ, c. vlti. ꝙ per eandē fidē catholicam infusam credimus talib. particularibus reuelationibus p quā credimus articulis fidei. quia licet nō sit idē obiectū materiale, ex quo nō est obiectum catholicum: est tn̄ idem obiectum formale, & eadem ratio formalis, ratione cuius credimus omnibus reuelatis à Deo generalib. & particularib. quibuscunque: q̃a. s. sunt veritates à Deo reuelatę. hęc. n. est rō formalis obiectiua fidei theologicæ. Igitur cū vbicūq; est eadē rō formalis obiectiua, debeat esse idē habitus eiusdem speciei, quicquid sit de obiecto materiali: sequit̄, ꝙ per eandē fidē infusam, seu theologicam credimus

articulis fidei, & alijs oĩbus reuelatis à Deo. Et talis est fides catholica essentialiter. qa est idē habitus in specie: licet nō sit fides catholica obiectiue, i. licet nō sit de obiecto materiali catholico, seu vniuersali: nisi Deus eā reuelationē alijs gñaliter credēdā obligatorie ad salutē cõem oĩum vellet proponi, & manifestari p ecclesiā, sicut credimus de reuelatione facta beatæ virgini, & Apostolis de sua gratia, & finali corū salute, & glorificatione. Tūc.n. id credendū esset p fidē catholicā essentialiter, & obiectiue, sicut & articuli fidei credūtur. Hoc tñ est certū apud oẽs, ꝙ nihil dr̃ pertinere ad fidē catholicā, neq; est veritas, aut fides catholica simpliciter, & proprie: nisi sit obiectū catholicum, aut de obiecto catholico, quod videlicet oĩbus credendum propositum est sub præcepto.

Sed quo ad tertiū. s. vtrum discredens ptinaciter tali reuelationi particulari cognitæ de obiecto materiali nō catholico, sed particulari, sit hæreticus, & ibi sit hæresis proprie dicta.

Respōdet magister Vega, vbi supra c. 3. ꝙ sic qa est cõtra essentiā fidei infusæ catholicæ, ex quo est cõtra obiectū formale eius: quo ablato aufertur & habitus fidei: licet nō sit cõtra obiectū materiale fidei catholicę, ex quo nulli obiecto catholico repugnat, aut cõtrariatur, vt supponitur, & patet ex dictis. Magister Soto cõsequēter ad suā opi. suprapositam diceret, ꝙ ibi, nec est hæresis, nec hæreticus proprie, ex quo nō repugnat fidei catholicæ vllo modo, sed alteri fidei infusæ. Sed saluo meliori iudicio etiā supposita opi. magistri Vega, ꝙ. s. illi reuelationi creditur p fidē infusam catholicā essentialiter, p quā creditur alijs articulis fidei, vt ad ſm proxime dictū est: vr̃ ꝙ ei discredēs, licet sit infidelis, aut perfidus, & ibi sit infidelitas, seu pfidia, qua perditur fides si quā habebat infusā, & catholicā: sicut & qui miraculis visis, & manifestis credere nollet, vt fuerūt pharisæi tpe Christi. Tñ ille talis proprie hæreticus nō est, nec ibi est hæresis proprie dicta, nec ibi hẽt locū pęna hæresis, aut hæretici, sed alia infidelitatis alterius, aut arbitraria. Ratio horū oĩum est quia hæresis proprie non est nisi cõtra veritatē catholicā, veritas aūt catholica non est nisi de obiecto, etiam materiali catholico, quale non est in proposito, vt supponitur ex dictis, ergo. Et cū his videatur Gabriel, & Ochā, vbi supra, & Axiomata Christiana, li. 2. art. 6. c. 10. Et forte magister Vega, vbi supra, accepit large nomen hæresis pro quacunque infidelitate, qua amittitur fides catholica ĩ homine Christiano.

Argum. Si cõtra hoc arguatur. Oẽ reuelatū à Deo, cognitū, tale est verū, & necessario ab omnib. credendū. talis reuelatio particularis est cognita, ꝙ est à Deo, vt supponitur. ergo, vt est vera, necessario credenda, ẽt per fidem catholicam.

Respon. Respondeo, cõceditur cõsequētia, ꝙ sub pec cato, & pęna infidelitatis, aut perfidiæ est credēda talis reuelatio: non tñ, vt veritas catholica, neque sub peccato, & pęna hęresis, vt supra dictum est, nec aliud probat argumentum.

Replica. Si replicetur, ꝙ illa maior prædicti argumēti, est veritas catholica, & obiectū oĩno catholicū, quia est fundamentū fidei, & oĩum credibiliū per ecclesiā diffinitū. minor aūt est euidēs, vt supponitur, ꝙ euidēter cognoscatur reuelatio diuina, aut certitudine supernaturali. Et illa cõsequētia est bona, & necessaria, quia est in darij. ergo cõclusio præfata, s. ꝙ talis reuelatio particularis, est necessario credēda, &c. est veritas catholica. Quod patet. quia propositio quæ bene sequit̃ ex reuelatis, est de fide catholica, & veritas catholica, vt proxime dicetur ĩ 3. particula seq. ergo si est veritas catholica sequitur quòd opposita propositio proprie hæretica est.

Respon. Respondeo, solū cõcluditur, sicut & conceditur, ꝙ hæc cõclusio est veritas catholica, s. huic reuelationi particulari necessario ẽt per fidem catholicā, vel per aliā, credendū est ab ijs quib. sufficienter constat: & opposita propositio, ꝙ. s. ei non est credendū ab eisdē, est hæretica, vel sapiens hæresim. negatur tñ, ꝙ inde sequatur, ꝙ eidē reuelationi est, vt veritati catholicæ necessario credēdū. Nā, vt sæpe dictū est, non est veritas catholica, neq; eius opposita est hæresis, nisi talis veritas reuelata, vt generaliter omnibus necessario credēda posita sit ab ecclesia. Stat enim, ꝙ aliqua veritas reuelata catholica non sit. Quo fit, vt licet sit hæreticum dicere, ꝙ tali reuelationi particulari, seu veritati diuinæ cognitæ non sit credendū: non tñ est hæreticū tali veritati nō credere, sed est peccatū infidelitatis, aut perfidiæ. Sicut hęreticum quidē est dicere, ꝙ fornicari, non est peccatum: non tamen est hæreticū ipsum fornicari, sed aliud peccatū est. Et ita patet illa particula ad religionē pertinens. Tertio dicitur veritas reuelata immediate, vel mediate, quod alij dicūt in se, vel in suo antecedēte. pro quo nota, quòd veritas dr̃ reuelata immediate, vel in se, tripliciter. primo, qa in propria forma continetur in sacra scriptura, puta, in principio creauit Deus Cęlum, & Terram. in principio erat verbū, &c. & tota scriptura sacra huiusmodi est. Secundo est omnis veritas quam ecclesia determinate recipit credēdā, tanquā ab indubitata relatione, seu traditione Apostolorū, quib. Christus, aut postea spiritus Sāctus eā ecclæ, vel Apostolis immediate reuelauit, generaliter oĩb. proponēdā, vt credatur: quæ per continuā, & vniuersalē fideliū successionē ab Apostolis ad nos vsq; peruenit, secundū Augustin. lib. 4. de baptismo cõtra donatistas cap. 44. Et videtur ad idem c. Cum Marthæ, de celebr. miss. & talia sunt ea quæ quo ad materiam,

riā,& formā ritumq; sacramētorū vniuersalis ecclesia semper seruauit,& seruat,& tanquā à Christo per Apostolos tradita docet.

Tertio est oīs veritas specialiter alicui, vel aliquib.diuinitus nūc de nouo reuelata. Nam hæc est sine dubio credēda ab ipsis tm̄ quib. de tali reuelatione cōstat sufficiēter,sicut & sacra scriptura.Alij aūt quib.nō ita cōstat de hmōi reuelatione nō obligātur credere, nisi p miraculū,vel per ecclesiā,vel aliàs sufficiēter eis constet,vt ait Gabriel,& Gerson vbi supra,& cum eis vr̄ cōcordare magister Vega, vbi supra. Sed certe hoc vltimū est limitandū secundū supradicta,ita videlicet, ꝙ si talis reuelatio particularis præcipiatur,ꝙ oib.cōiter credēda poponatur p ecclesiā,& manifestetur,vt oportet,sicut & alia quæ de fide catholica oib. credēda proponūtur:tūc quidē esset veritas catholica,vt sacra scriptura sub peccato,& pęna hęresis necessario credēda,maxime postquā p ecclesiā sufficiēter notificata esset.Quòd si nō sic, sed particulariter alicui,vel aliquib. fieret, vel cōstaret de tali reuelatione ēt p miraculū, & p ecclesiā nō proponeretur cōiter oib.credēda: tūc nō esset veritas catholica,sed diuina dūtaxat. Et illi tm̄ quib. de ea sufficiēter ēt p miracula cōstaret,peccarēt quidē peccato infidelitatis,seu pfidiæ si ei nō crederēt,non tn̄ peccato hæresis quousq; per ecclesiā, vt vera reuelatio diuina oib.credēda proponeretur,& fieret veritas catholica. & hoc patet, & sequit̄ ex supradictis. Veritas aūt reuelata mediate, vel in suo antecedēte est illa,quæ ex supradictis veritatib.catholicis in se,seu immediate reuelatis infertur in bona cōsequētia : nō quidē probabili dūtaxat,neq; euidēti euidētia mathematica : sed in bona cōsequētia certa,& necessaria, in lumine fidei seu naturali, licet in propria forma talis veritas in sacra scriptura nō contineatur , vt ꝙ Christus est verus Deus,& hō ex humana carne,& aīa rōnali subsistēs, ꝙ habuit neruos, & sanguinem,& alios humores,ossa, & venas, & hmōi.Et ad hoc genus spectāt oēs ferè determinationes,seu diffinitiones cōciliorū summorūque Pōtificū in materia tm̄ fidei,& morū,quę pdicto mō ex sacra scriptura deducūtur,& oib. necessario credēdæ expresse proponūtur,vt ꝙ Spūs Sanctus procedit à Patre,& Filio, ꝗq; est eis cōsubstātialis,ꝙ est Deus Oīpotēs, & creator oīum rerū visibiliū, & inuisibiliū, & hmōi. Secus si tales determinationes pōtificū,& ecclesię nō sint in materia fidei,vel morū,sed in alijs facultatibus,vt supra dubio primo,dictum est.

Et similiter ad idē genus ptinēt oēs snię,vel determinationes ī materia fidei, & morū ī quibus oēs ecclę doctores approbati,sine vlla contradictione cōcorditer cōsentiūt.Talis nāq;. cōcors eorū oīum snīa, cui nullus impune cōtradixit est,tāquā ecclæ determinatio,seu diffinitio de fide tenēda. Tū primo,qa tāquā talis p ecclesiā approbat̄,& oppositū reprobatur,atq; punitur.Neq;.n.ecclesia tā vniuersaliter,tāq; cōstāter eā doceret,& oppositū reprobaret;neque tā acriter puniret:nisi illā veritatē tāquā à Deo reuelatā reciperet.Quod inde patet.qa iō sine punitione pmittit vbi nō est scādalū tenere beatā virginē esse cōceptā in peccato originali,qa nōdū certa est de reuelatione diuina.ergo dū aliqd horū impune nō pmittit,signū est, ꝙ id tāquā reuelatū à Deo p suos doctores,vel per generalē celebrationē ecclesiæ tenendū recipit de fide.Tū scđo idē patet,qa ex quoDeus ecclesiæ suæ dedit,nō solū Apostolos,& Euāgelistas, atq; prophetas, sed ēt doctores sanctos, quos ī dubijs,& nōdū certis,neq; ex sacra scriptura euidēter notis, siue deductis sequamur, ꝭm id Ephe.4.dedit quosdā Apostolos,Euāgelistas,atq; doctores,&c.iā sequitur Deū illos ī pertinētib.ad fidē & mores,& ecclesiæ ædificationē illuminare; neq; pmittere oēs illos simul errasse in his,quæ ꝭm illorū sensū, atq; doctrinā,nobis credēda,& tenēda præcipit. Alioqui fallibilē regulā credēdorū Deus nobis dedisset Matth.22.Super Cathedrā Moysi sederūt scribæ,& pharisæi, quæ dixerim vobis facite &c. Et Luc.10.Qui vos audit me audit. Et Matt.5. Vos estis lux mūdi, ꝙ nō solū de Apostolis, & plātis,sed ēt de doctorib.intelligit,& canit ecclesia.Et Deut.32. Interroga maiores tuos. & dicēt tibi.Igitur tāquā mediate reuelata, vt de fide credēda,& tenēda talis cōcors oīum doctorū approbatorū snīa supradicta, & eius opposita hæretica cēsenda est,vt Castro,vbi infra allegatur,& Simācas in catholicis institutionib.c. 21.late prosequūtur.Quòd si nō oēs,sed plurimi in eā snīam cōsentiant,à quib. aliqui pauci doctores approbati dissentiūt, neq; pp hoc ab ecclesia de hæresi,vel errore notātur,vel reprobantur:tūc talis eorū snīa nō est, vt de fide,sed vt cōis,& vera tenenda, & eius opposita nō vt hęretica,sed vt erronea,vel temeraria hābēda, & notāda est.Si vero nō assertiue,sed probabiliter tm̄ ab oībus,vel à plurib. teneatur,nec oppositum tenentes ecclesia puniat: tūc de pietate tantum fidei,& vt probabilior censenda est.

De his,& de auctoritate doctorū eccłe lati⁹ Abulē.ī defensorio, par.2.c.81.82. Et Couarr. in resolutionib.li.4.c.16.n.6.& 10.latius agūt. Vbi ait iste doctor,& Cast.de punitione hęret. li.1.c.5.& 6.ꝙ nullus citra Papā,& cōciliū generale legitimū, ēt si sit diœcesanus cū suo cōcilio prouinciali,& cū aliqua vniuersitate,potest propositionē dubiā diffinire hęreticā, aut de fide esse:licet doctrinaliter docere posset,& prohibere tāquam suspectā, vel scandalosam ; nisi foret adeo manifesta , vt de ea re nulla possit

apud catholicos esse controuersia. Sed Gerson alpha.13.litera y.3.ait id solū esse verū de vltimata diffinitione.na diœcesani cū cōsilio sapientū,& maxime quādo scandalū, aut periculum erroris culpabilis est, pōt iudicialiter circa fidē & mores diffinire: quamuis hæc diffinitio debeat vltimatæ diffinitioni Papæ, vel cōcilij generalis esse subiecta,& consonat tractatus vltimus qui post articulos Parisien.habetur c.1.

Vbi & notandū est,ꝙ nō oīa quæ tradit, vel tolerat ecclesia,vt publice legēda,ēt in officio, & cultu diuino sunt catholicæ veritates proprie,& stricte de fide hoc vltimo modo sumptę:neq; vt tales de necessitate salutis credēda sunt: quia vt inferius,§.3.4.& 5. patebit multa huiusmodi sunt de pietate fidei duntaxat.

Illæ aūt veritates quas nō solū per transitū, aut per occasionē,vel narratiue,sed sub diffinitione iudiciali à proposito,& expresse,& nō solū tacite ecclesia,vel Papa tradit gñaliter oibus necessario credēdas,vel earū opposita reprobāda,cōcurrēte vniuersalis ecclesię,seu cōcilij generalis legitimè cōgregati cōsensu, seu approbatione explicita,vel implicita,sunt de fide tenēdæ,& credēdæ necessario; ēt si ibidē nō dicatur id esse de fide, vel sub anathemate tenēdū, vt latius infra lib.4.de fide, Papa, & cōcilio.q. 3.latius agitur de hoc ī resp.ad quartū argum. & in fine illius quęstionis in 2. & 3.dub.q̄ post 6.arg.habētur.Et tales sunt oēs decretales sūmorū Pōtificū de fide,& morib. principaliter, & à proposito diffiniētes,q̄ sūt p vniuersalē ecclesiā acceptatę. Nā ea quę p occasionē ibi narrātur,neq; à proposito ibi diffiniūtur non qdē de fide,sed vt probabiliora tm̄ credēda sunt: sicut & ea quæ à doctorib.cōiter dicūtur.i.q̄ nō nisi,vt talia ibi narrātur,vel allegātur. Sic ēt tenet magister Vega de iustificatione,li.9.c.41. ī fi.Et Ambrosius Catharinus cōtra Soto de certitudine gratiæ ca.18.Et Abulensis, vbi supra.

Dubium.

Sed qd de illis determinationibus,siue finijs, aut decretis ecclesiæ ēt à proposito in materia fidei,& morum,nō tm̄ expresse,aut iudicialiter traditis p totā ecclesiā,de quib. nulla pcepta fidei data sunt: sed solū de ipsis est quidā tacitus diuturnus,ac generalis cōsensus ecclesiæ.puta ꝙ beata virgo nullū vnquā habuit actuale peccatū,ꝙ fuit sancta ante quàm nata,siue ꝙ nata est sine peccato originali, modo id fuerit p speciale priuilegiū sanctificationis in vtero modo p specialissimū potius priuilegiū præseruationis,ꝙ præsentata est à parentib:in tēplo;ꝙ tādē corpore,& aīa gloriosè assumpta est, & regnat in cęlo.Et alia eiusmodi quæ vniuersalis ecclesia in suis celebritatib. tenet,& prædicat? Vtrum talia sint,vt catholicæ veritates de fide proprie,vel stricte,an large credēda necessario, ita quòd eorum opposita sint hæretica.

Respon.

Ad hoc rñdet Caiet.in tract.de conceptione B.Virginis in tertio quodlibetorū libro,ꝙ solū pie,& probabiliter hęc credēda sunt, nec eorū opposita sunt hæretica: quódque hæc, sicut & multa alia de quib.infra,§.3.4.& 5. cōīs ecclesiæ pietas,ēt in officio diuino solū probabiliter tenet,& credit.Et quo ad assumptionē B.Virginis cū eo cōcordat Gabriel in scdo sermone eiusdē festi.Sed Ambrosius Catharinus in vltimis annotationib.cōtra Caietanū lib.4.in trac. de immaculata cōceptione B.Virginis, dicit,ꝙ talia sunt de fide necessario credēda: & eorum opposita sunt hæretica; quāuis ecclesia nō condēnaret ea,neq; puniret; vt hæretica, ex quo nō sunt expresse tradita sub præcepto credenda,sed vt erronea, temeraria, præsumptuosa, scismatica,& schandalosa. Et doctissimus Castro, vbi infra cap.9.& 10. videtur ad idem indistincte,dicens talia esse hæretica, quæ contra tacitam ecclesiæ determinationem sunt.

Mihi vero saluo meliori iudicio ex practica ecclesiæ videtur,ꝙ horū aliqua diffiniuntur,& sunt de fide necessario credēda, ita ꝙ oppositū esset hæreticū,vel sapiēs hęresim.Aliqua de fidei pietate,ita tñ ꝙ sine peccato temeritatis,& erroris oppositū teneri;aut ēt sine scādalo prædicari nō pōt,sed neq; sine punitione ecclesiastica oppositū dogmatizaretur. Aliqua sunt de fidei pietate,ita ꝙ sine vllo peccato erroris, & sine punitione oppositū crederetur. Exēplum primi,ꝙ beata virgo nullū actuale peccatū habuit,quòdq; sine originali nata est.hęc sunt de fide necessario credēda:& opposita sunt hæretica.Tū quia hęc cōcorditer ab oibus doctorib. sacris tenētur,& asserūtur,ita ꝙ si aliqui paucissimi eorū aliter dixerūt,statim id ab omnib. doctoribus cōiter, & per vniuersalē ecclesiā reprobatū est. Tū ēt quia in cōcilio Tridē. sess.6. can.23.hr̄ quòd de B.Virgine vniuersalis tenet ecclesia,quòd ex priuilegio speciali oīa peccata ēt venialia in tota vita sua omnino vitauit,vt de hoc latius infra.q.44.habetur.Itē de præsentatione B.Virginis in templo,& de festo niuiū & de festo expectationis eiusdē. quòdq; beata Anna,& Ioachim parētes eius fuerūt,& alia eiusmodi.Sic ego cēserē esse de fide,ꝙ eorū opposita hæretica,vel sapiētia hæresim iudicare, qa vniuersalis ecclesia ea celebrat,tradit,prędicat;approbatq; historias de his agētes,ita ꝙ rōnabiliter negari nō possunt, vti de hoc infra.§. 8.latius habetur. Exēplū secūdi est de gloriosa B. Mariæ Virginis corpore, & aīa assumptione,quę ita ab oibus creditur de pietate fidei,q̄ oppositū,temerarius error,præsumptuosus,& scādalosus,dignusq; punitione est. quia contra cōem sensum doctorū est,& ecclesiæ, licèt non sit hereticū,vt ait Cano de locis theologicis li. 12.c.11. Et Soto in 4.dist.43.q.2.art.1.f.416.b.

Immo,

Immo, & vt ait Ambrosius Catharinus in trac. conceptionis contra Caietanum sapiens hęresim est, quatenus est contra tacitam sententiam ecclesiæ Romanæ, siue catholicæ ipsam assumptionem corpore, & anima celebrantis, idque in ea celebratione intendentis. Et forte etiam hæreticum censendum esset, per hanc eandem rationem: maxime quia sic eam assumptionem celebrat ecclesia tota Romana siue Catholica, & iam doctores omnes ita cōsentiunt, vt neminem permittāt oppositum impune dicere, vel opinari. Vnde videtur hæc sicut, & alia multa olim dubia in exordio nascentis ecclesiæ, iam tēporis diuturnitate, occulta quadam spiritus sancti reuelatione, aut inspiratione sōi omniū fidelium, animis in fixa, per ecclesiam in cultu diuino, vt certū de fide approbari atq; teneri.

Exemplum tertij est de immaculata B. virginis conceptione: quæ ita creditur de pietate fidei, ꝙ oppositum credens, nullo erroris peccato notatur ab ecclesia, neq; punitur: nisi forte pp scandalum de quo infra. q. 44. latius habef.

De oīb. supradictis speciatim agit Turrecremata in summa de ecclesia lib. 4. par. 2. c. 8. & 9. Et Gerson Alphab. 14. c. f. l. Et Ocham lib. 1. & 2. dialogorū. Et Gab. in 4. dist. 13. q. 2. Et liber dictus Axiomata Christiana lib. 2. & præcipue art. 6. c. 11. Et tandem Castro de punitione hæreticorum lib. 1. c. 3. 4. & 8. & 9. & 10. dilucide agit. Et Symancas de hæreticis, c. 25. 26. & 47.

§. 2. *Sapiens fidem.* Propositio Sapiēs fidem, dupliciter dicitur, primo, vt ait Cano, vbi supra, & multi alij, quādo non quidē aperte est, de fide, vel veritas cātholica aliquo modo de supradictis in 1. §. præcedente: sed secundum communē sensum sententiamq; doctorum censetur esse de fide, vel ad eam pertinere, vt de assumptione B. virginis in fi. prædicti §. 1. proxime dictum est.

Secundo modo, secundum Gerson, & Gabr. & Simancas, vbi sup. & Medina, vbi infra refertur, & communiter doctores, & videtur melior distinctio, ꝙ illa propositio sapit fidem, quæ ex vna de fide simul, & ex vna alia, quę licet nō sit de fide, tamen rationabiliter negari non potest in bona consequentia necessaria potest inferri. Vel ex qua simul, & ex vna alia q̄ rōnabiliter negari non pōt, in consequentia necessaria, pōt inferri vna de fide. Vel q̄ in cōsequētia entimematica probabili, q̄ rōnabiliter negari non pōt sequif ex vna, vel plurib. de fide: aut ex ea, vel ex eis in eadē cōsequentia infertur vna de fide.

Exemplū primi ista propositio. in hostia altaris est Christus, vel Hostia altaris quę à Sacerdote celebrante eleuatur est adoranda, sapit fidē. Nam si diceretur, ꝙ in Hostia rite cōsecrāta est Christus, aut ꝙ illa est adoranda, vtique est de fide. Sed dicere solum ꝙ in Hostia quę eleuatur à Sacerdote est Christus, aut ꝙ illa est adoranda, sapit fidē. Quia bene sequitur in Barbara, vel in darij. in omni Hostia rite cōsecrata est Christus, & illa est adoranda, sed Hostia altaris aut, quæ à Sacerdote celebrante eleuatur est rite consecrata. ergo in illa est Christus, & adoranda est. Ecce quomodo in consequentia necessaria ex maiori de fide, & ex minori, quę rationabiliter sine magna temeritate, negari non potest quāuis de fide non sit, sequitur illa conclusio quę ideo sapit fidem.

Exemplum secundi sic. In Hostia altaris est Christus, & adoranda illa Hostia est quæ à Sacerdote celebrante eleuatur. Sed non esset ibi Christus, neque illa Hostia esset adoranda: nisi esset rite consecrata. ergo in omni Hostia rite consecrata est Christus, & illa adoranda est.

Exemplum tertij sic arguendo. In omni Hostia rite consecrata est Christus, & illa est adoranda. ergo in Hostia altaris, est Christus, & illa, & ea quæ à Sacerdote celebrante eleuatur adoranda est. Vel econuerso sic. In Hostia altaris, vel quæ à Sacerdote celebrāte eleuatur est Christus, & illa est adoranda, ergo in Hostia rite consecrata est Christus, & adorāda est. Patet vtraq; consequentia entimematica; qa rōnabiliter, negari nō pōt, ꝙ Hostia altaris, aut quę à Sacerdote celebrāte eleuaf rite consecrata sit.

Hæc autem propositio, confessio vocalis Sacramētalis est necessaria de iure diuino, vel de fide, & eius opposita hæretica est, quia sic decretum est in Concilio Trid. Sessione 4. sub Iulio. III. c. 5. quamuis clarissimus Medina de confess. q. 4. dixerit sapere fidem, & oppositum sapere hæresim duntaxat.

Similiter sapit fidem hæc propositio. B. Gregor. fuit Papa, quia bene Sequitur. fuit Papa, & non nisi quia fuit canonice electus. ergo omnis Canonice electus in Papam est Papa, quæ est de fide, vt eam decreuit Mart. V. in Concilio. Constantiensi: quę Sequitur ex illa. Vel econtra sic arguendo. Omnis Canonice electus est Papa, B. Gregorius fuit Canonice electus. ergo fuit Papa. Vel sic entimematicæ. B. Gregorius fuit Papa, ergo omnis Canonice electus est Papa. Vel econuerso. omnis Canonice electus est Papa. ergo. B. Gregorius fuit Papa. Patet hoc vtraque consequentia, quia fuit Canonice electus, quod rationabiliter negare non potest, & non propter aliud quispiam est Papa.

Et talis propositio sapiens fidem, est etiam, & dicitur accedens, & pertinens ad fidem. Hæc Gerson. Turrecremata, Gabriel, & alij vbi sup. & Medina de confessione. q. 4. de his etiam videatur, infra. §. 8.

§. 3. *Propositio de probabilitate fides.* Propositio de probabilitate fidei est q̄ ex diffinitis per papam, vel ecclesiam, vel per omnes Doct. sacros, vel scholasticos in reb. fidei, & morum sequitur solū probabiliter, vel in cōsequētia

tia, non quidem necessaria, & euidenti, sed topica, vel probabili, vel quæ tenetur ab aliquib. doctorib. sanctis approbatis, vel à plurib. alijs scholasticis, sine aliorum plurium cõtradictione, vt de hoc latius infra. §. 10. 11. habetur.

§. 4. *Propositio de pietate fidei.* Quę si simul fouet pietatem, seu deuotionē, dicitur etiam de pietatē fidei. Tales sunt multæ propositiones communiter à doctorib. asserte in materia fidei, vel morum, prædicto modo deductæ. Talia etiam sunt multa opera sanctorū per Papam, vel ecclesiam approbata: quia, s. in prædicta materia, sunt pro maiori parte vera, & per totum fere probabilia, & de hæresi non suspecta, sed vtilia ad bene viuendum. Ita ꝙ nisi oppositum quo ad aliquid eorum sufficienter probetur debent pro veris haberi. Et talium auctoritas sufficientem facit probationē. Hæc Gerson, & Turrecremata, vbi sup. c. 9. & 10. Et Abulensis 2. par. defensorij. c. 83. Et in quadam notula super hoc, quæ habetur post articulos Parisien. contra quosdam annotatos.

§. 5. *Propositio pia.* Propositio autem pia, seu de pia crudelitate tantū, est propositio probabilis quæ fouet pietatem, vel deuotionem etiam si ex diffinitis per ecclesiam, nullo modo sequatur, vt ꝙ B. virgo in hac vita vidit clare essentiam diuinā, quòd Angelus custos, & alij sancti quibus homo specialiter, fuit deuotus in vita, fauent ei specialiter in morte, & ꝙ ipsi cum alijs simul exeunt obuiam illius animæ in cęlum intranti, ipsam honorifice comitantes ad tribunal Christi, seu ad coronam percipiendam, vt ait B. Vincentius in quodā Sermone de defunctis. ꝙ talis, vel talis sanctus in cęlo habet hanc, vel illam prærogatiuam specialem, ad hoc, vel illud bonum siue remedium hominum. Tales sunt ēt aliquę trāslationes sacræ scripturæ olim æditæ à quibusdam, & per summos Pontifices approbatæ extra iuditiū sine rei cognitione, & examinatione sapientum, & solita in sacra scriptura approbanda solēnitate: Sed solum de primo aspectu per Papam approbantur, & cōmendantur nō quasi oīno, vt sacra scriptura expertes erroris, sed vt ille in quib. nō apparet notabilis error periculosus: & vt valeant emendari, vt ait Ambro. Cathar. tractatu de clauib. claue prima de ęditione vulgata agēs. Sed iā hæc nr̄a editio vulgata est in Concilio Trid. sess. 4. solēniter approbata, vt ei nō liceat contradicere. Ad idē liber tertius, & quartus Esdrę pertinere videnť. Tales ēt sunt reuelationes S. Brigidæ quæ per Papā approbatæ sunt: & legēdę, & vitæ SS. patrum quæ in ecclesia, & in officio diuino legūtur, & approbantur, solū vt piæ, & probabiles historiæ, vel veritates sine assertione pertinaci tenendæ, vt ait Gerson alijq; doctores vbi sup.

Sępe tamen propositio pia, & de pietate, aut probabilitate fidei pro eodem accipiuntur.

§. 6. *Impertinēs ad fidem.* Propositio impertinēs ad fidē, est, quę cū sit in materia fidei, vel theologa, vel morali, nō tñ sequitur neq; repugnat fidei vllo modo. Vt dicere, ꝙ tot homines saluabuntur, quot Angeli ceciderunt. Quòd actus, vel peccatū ex ignorantia inuincibili, est vel nō est alterius speciei moralis, ac si fieret scienter, Quòd actus exterior hēt, vel nō habet distinctā malitiā ab interiori, & alia eiusmodi. Gerson alphabeto. 14. litera c.

Hæresis, est error pertinax in fide. Vnde ad hæresim propriæ, & formaliter sumptam, duo requiruntur. Primū; ꝙ sit error in materia fidei, vel morum. Nam sicut fides principaliter in corde, vel in intellectu, vt mouetur à voluntate, & secundario in verbis consistit. ad Rom. 10. Corde creditur ad iustitiam ore autem confessio fit ad salutē: ita hæresis ei opposita principaliter, & essentialiter consistit in intellectu, ideo & dicitur error: & secundario, & denoīatiue est in verbis, vel in scriptura. Et nota, quòd error dicitur in fide, quando est contra aliquā propositionem reuelatam aliquo modo de supradictis in. §. 1. Ideo Hilarius de Trini. lib. 8. vt etiam refert magister in 4. dist. 13. ait. de intelligētia non de scriptura hęresis orta est: & sensus, non sermo, fit crimen, scilicet hęresis. adde, quòd verba secundum Aristot. sunt animæ conceptionum, seu passionum note.

§. 7. *Hæresis. Hæreticus: Hæretica propositio.* Sequitur ex dictis, ꝙ in operib. hæresis propriæ aut verę non est: sed signum, aut præsumptio, aut suspitio de hæresi, attentis circunstantijs inde haberi potest, & maxime si opera ipsa: ex sua natura. seu institutione diuina, vel humana. sint hæresis significatiua: qualia sunt sacrarum imaginum ignominiosa cōbustio, vel cōfractio, aut baptizatio, & ceremonię, ritusve iudaici seu mahometici, aut aliorum infidelū. De quo latius lapus, butrio. Panor. Io. de Imo. in Clem. 1. de vsuris. §. sane. Et facit c. non solū. 11. q. 3. & c. Violatores. 25. q. 1. & Io. Andr. c. 2. de hæreticis. lib. 6. & Gabr. in 4. distin. 13. q. 2. dub. 1. secundum glo. in c. firmiter de hæret. & Ocham vbi latius de his. & breuiter Siluester tit. hæresis. 1. q. 5. & q. 1. & 2.

Vbi etiam refert, ꝙ hæresis, & hęreticus improprię; seu interpretatiue dr̄ Simoniacus, & excommunicatus, & peruersor sanctorum sacramentorum. Et multi alij criminosi, tū propter præsumptionem, tum propter horrorem criminis, vt latius notat glo. in d. c. firmiter, de hæret. & in c. inter hęresim. 24. q. 3. Et concordat Turrecremata de pot. estate Papę lib. 4. par. 2. & communiter doctores in 4. dist. 13.

Secūdum requisitum ad hæresim criminalē, & propriæ dictā, & formaliter facientē, & denominantem aliquem hæreticū, est pertinacia. quę tunc est qñ homo sciens tale quid esse contra determinationem ecclesiæ de fide aut contra

tra id quod ipsa tanquam de fide credit, & tenet, ipse voluntarie seu deliberate id credit, & tenet, vel dubitat, vel sic credens profert exterius. & hoc est verũ vndecunque; & quocunq; ad id deliberate tenendum inductus sit. Vel si ignorat, id esse contra fidẽ, & contra determinationẽ ecclesiæ de fide, non tñ est paratus corrigi, & ad quiescere ecclesię: sed refugit id scire aut veritatem ędoceri deliberate in suo errore ꝑmanẽs siue cõsentiens. Vel si deliberate dubitat de eo, qđ scit tanquã de fide teneri ab ecclesia refugiẽs ædoceri, vt dictũ est, vt in c. dubius. de hære. de quo & Siluest. tit. hęresis. 1. q. 3. Et Simancas in catholicis institutionibus. c. 25. 26.

Vbi nota secundum Caiet. 2. 2. q. 11. art. 2. ex B. Tho. ibidem, & lect. 4. super. 1. Corinth. 11. c. quòd ad dictam pertinaciã non requiritur, ꝙ homo diu, aut multis dieb. in sua deliberatione erronea, aut in suo dubio deliberato de fide obstinate perseueret: sed sufficit quòd semel suo errori aut dubio in fide scienter, & deliberate consentiat, vt dictum est. Quamuis Siluester tit. hæresis. 1. q. 2. secundum aliquos dicere videatur oppositum. Sed vt dixi, ad pertinaciã sufficit deliberatio contra id quod scit teneri per ecclesiam. Perseuerantia aũt multorũ dierum facit obstinationem, seu ẽt incorrigibilitatẽ post sufficiẽtes monitiones. Sicut .n. ad fidẽ, & fidelem sufficit, ꝙ quis deliberate volens, & sciens, id esse de fide etiam paruo tempore credat: ita & ad hæresim, & hæreticum pertinacẽ, & perfectum sufficit, quod sciẽs id esse contra fidem ecclesiæ, etiam paruo tempore deliberate consentiat, & teneat, vt Gerson alphab. 14. o. p. latius agit, & Simancas in institutionibus catholicis. c. 47. optime consonat.

Ex quo sequitur, ꝙ ignorans tale quid, puta rusticus ignorãs contineri in sacra scriptura, ꝙ Abraam duos filios habuit, & iõ id deliberate negat, aut ignorans confessionẽ vocalem credi aut teneri per ecclesiam esse de fide aut de iure diuino necessariã: quãuis, id aliàs culpabiliter ignoret ẜm B. Tho. 2. 2. q. 11. art. 5. sciens ẽt esse præceptam ab ecclesia omnib. Christianis sicut, & ieiunium quadragesime, & sic deliberate credit, & dicit non esse de fide aut de iure diuino obligatoriã: vtiq; nõ est hæreticus, sed erraticus tñ: nec habet pertinaciam si paratus est corrigi, & ecclesiæ veritatẽ docenti sufficiẽter acquiescere, non refugiens, id scire, aut veritatem à doctis ædoceri. Et vt ait Cano vbi infra refertur, isti dicuntur modicæ fidei qui non ex malitia, sed ex ignorantia, ẽt culpabili, non recte credunt: Sicut apostoli aliquando, & Mar. vlt. de hac infidelitate reprehenduntur. Non quia non crediderunt Christo, sed qa alijs discipulis dicẽtib. ipsum surrexisse, non crediderũt ex sua fragilitate: iõ non hæretici, sed modicæ fidei fuerunt. Esset autem hęreticus pertinax si sciens esse præceptum ecclesię de confessione, aut ieiunio in quadragesima crederet, & dicere intenderet, non esse necessariũ nec vllo iure seu nullo modo obligatorium confiteri, aut ieiunare tunc, vel ecclesiæ præcepto obedire: qa iam scit ecclesiam credere, & tenere, de fide esse, superiorib. obedire, cuius oppositũ sciẽter, & deliberate, & per consequens pertinaciter, ipse credit, & tenet. Et similiter ex ignorantia etiam culpabili, sine pertinacia credens: & asserens, non esse mortale mentiri, aut cognoscere non suam: hoc vel illo modo: si sit paratus corrigi, vel si ẽt culpabiliter nescit esse contra decretum ecclesiæ de fide, non est pertinax, neq; hæreticus. Et quamuis ex qualitate personę, & alijs circunstantijs præsumi possit hæreticus, vt infra in 3. not. hĩ: & temerarius, vel suspectus de hæresi sit, non tñ vere, & proprie hæreticus sine prędicta pertinacia, iudicandus est: etiam si vir alioqui doctus: putans se melius scire, non statim acquiescat inquisitoribus, & aliquibus alijs viris doctis oppositũ asserẽtib. vt ait Cano de locis theologicis lib. 12. c. 9. Itaq; intentio, sensusq; loquentis, omnino indagandus est: vt sciat sit ne, vere pertinax, & hæreticus, an non, is qui propositionẽ hæreticã profert. Secus de idiota, doctorib. non credente, vt infra in dub. 3. not. 5. in fi. huius. §. septim, & inferius. §. 10. habetur. Ignorãtia aũt illa culpabilis: eius qui non est pertinax, seu eius error in fide, aut infidelitas illa, non proprie, neq; directe, sed reductiue, est in specie hæresis, vt proxime dicetur: neq; per illum errorem, perditur fides infusa, sicut neq; per illum, homo efficit hæreticus, vt dictũ est. Nã qualitas: non facit, neque denominat subiectum tale, nisi ei in hereat, in quantitate: seu modo sufficiente illud tale efficere, & denominare. Iõ August. errare potero, hæreticus non ero. Inde ẜm Isidorum, hæresis dicitur quasi diuisio, & hæreticus diuisus. Vel secũdum Hieronymũ. 24. q. 3. heresis, idest electio, & hęreticus electiuus, quia, scilicet ex hoc aliquis efficitur hęreticus, quòd singularem eligit opinionẽ tenere diuisam: à communi ecclesię dogmate, & fidei determinatione.

Ad supra dicta omnia faciunt expresse. 24. q. 3. c. dicit Apostolus. Et de sum. trin. & fid. catho. c. firmiter. Et ibi Inno. & Bal. & eo. tit. clemen. 1. §. porro. & Clem. 1. de vsuris. §. penul. & ibi canoniste, & B. Tho. 2. 2. q. 11. & Caiet. ibidem art. 1. & 2. & Gerson alphab. 3. litera. q. & 14. o. s. t. v. vbi latius agit, de pertinacia vera, atque presumpta, & Castro de punitione hereticorum lib. 1. c. 9. & 10. & Gabriel secũdum Ocham, & communiter doctores in 4. dist. 13. & Simancas, vbi supra latius agit.

Sed dubitatur primo vtrũ prędicta pertinacia *Dubium* 1.

cia sit solũ requisita, vt quis ab hæresi, sit & denominetur hæreticus, vt dictum est, an etiam sit de intrinseca ratione ipsius: ita quòd nullus error in fide, erit vere, & essentialiter hæresis: nisi habeat pertinaciam adiunctam, tanquam formam aut differentiam specificã constituentem essentiam hæresis in suo esse specifico, distincto ab alijs speciebus infidelitatis.

Respon. Resp. In hoc est duplex opinio 1. Caiet. in 2. 2. q. 11. art. 1. & 2. & Erasmi, & quorundã aliorum, præcipue Thomistarum, quòd pertinacia requiritur ad vtrumq; Huius est ratio triplex. Prima quia hæresis ita est contraria fidei, quòd & per eam perditur, sed non perditur per errorem: nisi ad sit pertinacia ergo non est hęresis vera, & proprie dicta sine pertinacia.

Secunda ratio quia contraria sunt circa idẽ, sed fides non est intellectu tãtum speculatiuo, sed practico, seu vt mouetur à volũtate. Nemo enim credit nisi volens, secundum August. quia & assensus fidei producitur ab auctoritate, seu ratione ꝓbabili, simul & pia affectione; adeo, quòd non erit assensus fidei, sine volũtatis determinatione seu electione ergo neque error fidei contrarius; erit perfecte in sua specie hæresis, neque erit hæretica propositio, nisi prædicta ad sit voluntatis pertinacia.

Tertia ratio, quia eadem sententia, seu propositio erronea, puta mortui non resurgent, ad oẽs spẽs infidelitatis põt pertinere, vt cõstat, ꝙ dicta propositio ab hęretico hæretica, à iudeo perfida, à pagano infidelis, seu gẽtilis denominatur, ergo nullam prædictarũ specierũ ẜm se absolute sibi vendicat: Sed per diuersas rõnes, seu qualitates subiectorũ, & respectu eorũ, puta hominũ sic sentientiũ, tanquam per suas rõnes formales in hac, vel illa specie essentia ipsius cõstituitur. Et ex consequẽti in specie hęresis, non nisi per pertinaciã hoĩs baptizati error in fide essentialiter reponitur. Sicut columna dextera, vel sinistra ñ nisi respectu dextere, vel sinistre, animalis formaliter, est & denominaẜ.

Igitur secundum hanc opinionem, sentẽtia aut propositio erronea in fide est quidem contraria fidei, & reductiue pertinet ad hæresim: non tamen proprie per se, & formaliter hęresis, nec hæretica sine supradicta pertinacia.

Secunda opinio est Ocham 1. par. dialogorũ lib. 2. c. 11. & Turrecremata, vbi sup. lib. 4. par. 2. c. 3. & Adria. de confess. q. 1. & communiter doctorum tenentium, ꝙ veritas catholica semper fuit talis: & similiter hęresis semper fuit hęresis, quã opinionẽ sequitur Castro lib. 1. de punitione hęreticorum c. 1. dicens, quòd dicta pertinacia requiritur solum, vt quis vere sit, & denominetur hęreticus, vt supra: sine qua error in fide vere, & essentialiter est, & dicitur hęresis, & hæretica propositio, & non solũ erronea aut contraria fidei. Probatur dupliciter, primo: quia ad essentiam quæ est de intrinseca ratione rei, modo sit substantia modo accidens, non requiritur aliquid extrinsecum, puta talis, vel talis dispositio subiecti; quamuis id requiratur ad permanendum, vel actualiter inhærendum, & formaliter denominandũ tale, vt patet in albedine quæ essentialiter albedo est, etiam si actu non inhæreat, vt in Hostia consecrata, modo sit cum alijs accidentibus, modo non, ergo errorem, aut propositionẽ erroneam in fide esse essentialiter hæresim in sua specie hęresis non pendet ab extrinseca qualitate seu dispositione subiecti, puta a pertinacia assentiẽtis, vel proferentis, sed potius præsupponitur eadem.

Sed quia prædictũ antecedens negari posset in qualitatibus, seu reb. aliquo modo respectiuis ꝓcipue vitaliter immutantib. quales sunt asẜ sensus: nã assensus fidei opinionis, & euidentię per aliquid extrinsecũ, à suo materiali, puta ꝑ firmitatem formidinẽ, & claritatẽ, & quælibet noticia per tendentiam tenentem, se etiam ex parte subiecti, constituũtur in suis rõnibus, seu specieb. essentialibus. Et ita de hæresi dici posset: maxime cum sit actus compositus, seu dependens à duabus potentijs, & eius ratio formalis, seu specifica essentialis, vt pote aliquo modo respectiua ex ordine ad subiectũ sumatur.

Ideo, secundo probatur prædicta 2. opinio, quia hæresis quoad substantiã actus, est actus solum intellectus. Sed iste actus intellectus, est solum error in fide: etiam sine pertinacia voluntatis. ergo ipse solus est essentialiter hæresis. Consequentia patet cum minore, & maior probatur, quia etiam secundũ B. Tho. & Caiet. 1. 2. q. 13. art. 1. & q. 58. art. 5. & q. 17. q. 78. art. 2. actus omnes, & compositi, seu pendentes à duab. potentijs, qualis est hæresis proprie sumpta, dicuntur essentialiter, & simpliciter esse illius potentiæ à qua eliciuntur, seu producũtur immediate quoad materiam, vel sũbstantiã ipsorum actuum, vt patet de assensu fidei, & de prudentia proprie, & stricte sumpta, quæ licet pendeant à voluntate puta à pia affectione, seu recto appetitu, quia tamen ab intellectu immediate eliciuntur, seu producunẜ: ideo dicunẜ essentialiter, & simpliciter ad intellectũ ꝑtinere.

Sed pro concordia opinionum vr̃, ꝙ talis error in fide sine pertinacia est quidem materialiter, seu quoad eius materiã, vel essentiã vere, & realiter hęresis, vt ait 2. opinio, non autẽ formaliter, & perfecte seu quo ad connotationẽ: quia videlicet non est crimẽ hęresis: quãuis ibi esse possit peccatũ aliud ignorantię culpabilis: & iõ non sufficit hæreticum efficere, vel denominare, vt ait 1. opinio: Et quamuis ꝑꝑ hoc nõ sit propria, & perfecta hęresis: at vero absolute, & simpliciter hæresis; & hæretica ꝓpositio

vere

vere eſt,& appellatur, etiam ſi nullus hæreticus pertinax,aut nullus homo in mũdo ſit. Termini namq; in diffinitionib. non dicũt, actum, ſed aptitudinem, & in communi vſu fidelium tales propoſitiones quoad materiam vere hæreſes,& hæreticæ in concilijs ſimpliciter appellari,& condemnari ſolent. Vt quòd ſubſtantia panis, & vini manet in ſacramento altaris, ꝙ anima rationalis, non eſt per ſe, & vere forma corporis humani. Et in Concilio Conſtantien. ſeſſ.8.& 15.vt hæreticum condemnatur, quòd oratio priuati hominis,nulli prodeſt, quòd omnes ſunt Symoniaci, qui ſe obligant ad orandum pro ſubuenientibus illis in temporalibus, ꝙ populares poſſunt ad libitum punire ſuos dominos publice delinquentes. Et multę aliæ propoſitiones ſimpliciter hæreticæ alibi condẽnantur ab eccleſia quamuis aſſertores nulli, aut non hæretici ſint, In hoc ẽt Conſonat Couarruuias in reſolutionib.lib.3.c.1.nu.2.Sed de his vide etiam ſupra,§.1.& inferius.§.15.vbi de blaſphema ſimul, & hęretica ꝓpoſitione agit.

Dubium 2. Dubitatur ſecundo vtrũ,ſit verè, & proprie hæreticus,is qui opinionẽ aliquam tã firmiter credit, & docet ac ſi vere eſſet articulus fidei; qui & pro eius defenſione ita paratus eſt mori ſicut pro articulo fidei,aut pro alia veritate catholica.

Reſpon. Reſpondet Caſtro vbi ſupra lib.1.c.8. quòd ſic,ſi ita firmiter ei adhæret, ꝙ paratus eſt non obedire neque credere eccleſiæ oppoſitum dicenti circa id,præſuppoſito,quòd id ſit de materia fidei aut morum aut ad eam quoquomodo pertineat. Et ratio eſt, quia cum ſecundum Auguſt.in enchyridion c.17. errare ſit verũ putare,quod falſum eſt, falſumq; quod verũ eſt: vel certum pro incerto, incertumve pro certo habere,ſiue falſum ſit ſiue verum. Ille autem tenet incertum pro certo,ergo errat in materia fidei,vel morum,& pertinaciter, ex quo nõ eſt paratus eccleſiæ, oppoſitum diffinienti ac docenti acquieſcere; & per conſequens ſaltẽ virtualiter credit eã errare poſſe diffiniendo ea q̃ fidei ſunt.conſtat igitur talem hęreticum eſſe.

Secus ſi talem opinionem in materia fidei quantũlibet firmo animo tenens, & putans illam eſſe fidem catholicam paratus ſit obedire, & ſtare eccleſiæ aliud docenti, vel diffinienti: quia talis ẽt ſi erraret non eſſet hæreticus:Hęc ille.Imò & Ambro.Cathar.in apologia de certitudine gratię contra Soto.f.163.Cum his concordans addit, ꝙ multa proponit eccleſia ſolũ, vt pie credenda, puta de immaculata beatę virginis conceptione,& alia eiuſmodi,quę ex fide licet non obligatorie creduntur: & tñ ſunt qui interius eo lumine ita perſuadentur,vt ẽt eccleſiæ non cogente pręcepto,ipſi ſic interius perſuaſi, & pęnæ coniuncti ſi non credant vtique peccent.Sed vt dixi parati tandem ſunt, & eſſe debẽt ſtare eccleſię ꝑcepto,& determinationi.

Dubium 3. Tertio poteſt dubitari vtrum omnis propoſitio contraria cuicunque diffinitioni Papæ,vel Concilij generalis etiam aſſertiue facte in materia fidei, & morum ſit hæretica ita etiam, ꝙ illam pertinaciter tenens hæreticus ſit.

Reſpon. Reſpon. vt infra lib.4.de poteſtate Papæ q.3.in fi.eius in dubijs,quæ poſt omnia argumenta habentur,ibi videatur.

Nota 1. Ad ſupradicta etiam nota primo, ꝙ eſt propoſitio hęretica non quidem in ſe, ſed in ſua radice aut præſuppoſito quæ tamen ab alijs dicitur ſapere hæreſim,vt infra.§.8.vt dicere, ꝙ ad recordandũ dominæ noſtrę non opus eius imagine, ſed ſufficit videre aliquam mulierem. in ſe quidem eſt inſana propoſitio præſumptuoſa,& erronea: ſed quatenus videtur prę ſuppo- nere,ꝙ non ſunt habendę,vel honorandę imagines ſanctorum videtur hæretica.Similiter dicere, ꝙ ideo quis non vult ieiunare in quadrageſſima,quia ipſi non eſt neceſſariũ: in ſe quidem eſt propoſitio temeraria,& præſumptuoſa: Sed quatenus præſupponit, ꝙ perfecti non tenentur obedire præceptis eccleſiæ eſt hæretica. Similiter dicere,ꝙ ambulare ex ſua voluntate eſt peccatum; in ſe quidem eſt propoſitio erronea,& temeraria:Sed quatenus præſupponit,quòd omnes actus liberi, arbitrij ſunt peccata hæretica eſt. & vt tales omnes iſtę propoſitiones ſunt ſimpliciter condemnatę contra illuminatos.

Nota 2. Nota ſecundo. ꝙ propoſitio malę ſonans de qua infra.§.14.non eſt abſolute hæretica dicẽda, eſſe quo in bono ſenſu quem patitur catholica eſt:Sed cum addito,videlicet in malo ſenſu quẽ ſonat hæretica eſt dicenda;& abſolute, vt malę ſonans reprobanda,& cauenda eſt,vt inf. in d.§.14.& latius.§.15.habetur.Quia ẽt ẽm doctores in cle.1.de vſuris,qñ effectus prouenire poteſt ex duplici cauſa non eſt ſimpliciter vni cauſæ tribuendus quouſq; conſtet, ꝙ ab ea tñ procedit.facit ad idem Alex.Alen.2.par.q.183. memb.2.vbi agit de apoſtaſia. Et Silueſter tit. hæreſis.1.q.5.& 6. licet ad aliud propoſitum.

Nota 3. Nota etiã. tertio ꝙ ab eccleſia ſæpe aliquis præſumitur hęreticus,& pertinax in multis caſibus:niſi ſeipſum loquãdo modificet,aut purget poſtea ſufficienter, vt de his latius Ocham lib.1.dyalogorum, & Gerſon alphab.3.litera. s.& alph.4.t.v.alph.14.o.p.t.v. Et Turrecremata de poteſtate eccleſię lib.4. & alibi doctores. Et id ꝑcipue contingit dogmatizando: & ꝓſertim qñ nomine eccleſiæ populo in eccleſia prędicando quiſpiam errorem aliquem aſſerit;niſi vt dixi,tunc ſe modificet ſufficiẽter,aut poſtea purget,de quo ẽt infra.§.10.§.14. habet latius.

Id etiam contingit quando aliquis,etiã theologus

logus parū doctus negat aliquam propositionem catholicam quę manifeste sequitur ex sacra scriptura: quia ipse ignorat consequentiam esse bonā, vel principia naturalia ipsius: & admonitus à doctorib. nollet illam propositionē concedere aut consequentiam quā docti sapiētesq; concedunt & sciunt cōiter. Puta negans Christum esse risibilem: quia ignorat, quòd ex principijs humanæ naturæ sequitur necessario & naturaliter ꝙ homo est risibilis: cum tamen docti, & sapientes omnes, id sciant, & dicant: certe si eis non credat temerarius est & grauiter peccat: & apud ecclesiā præsumeretur pertinax hæreticus: & vt talis puniretur: quamuis credat Christum esse verum hominem. Et à fortiori idem dicendum est de simplici idiota: qui si admonitus à doctis, & Episcopo, vel inquisitoribus, aut si scit id cōi consensu fidelium suæ terræ siue regionis teneri, vt de fide, & ipse credere noluerit: is iure pertinax hæreticus est atque censetur. Et hoc modo verum dicunt Bartho. in l. tutor. ff. de suspect. tut. & Feli. in rubr. de hæret. & Card. in Clem. 1. de summa trin. & fid. catho. & Cano. de locis theologicis lib. 12. c. 10. & Gerson, vbi supra.

Quod ēt tripliciter probatur, primo quia ecclesia recte præsumit ꝙ ille negat illā propositionem, Christus est risibilis, nō quia nō credit oēm hominē esse risibilem, cū sit naturale principiū omnib. fere, vel parū doctis satis notū, ꝙ ois homo risibilis est: Sed quia nō credit Christū esse verū hominem, & per consequens neque risibilem. Item secundo, quia talis non credens doctrinæ Sapientum in materia fidei vtique grauiter peccat, & pſumitur pertinax. Itē tertio, quia in c. ad abolen. de hæret. habetur, ꝙ quicunq; fuerit manifeste in hæresi deprehensus traddatur curię seculari: clericus aūt prius sit omni officio & beneficio priuatus, & degradatus: nisi continuo post deprehensionem erroris ad fidei catholicæ vnitatem sponte recurrere, & errorē suū ad arbitriū epi regionis, publice cōsenserit abiurare, & satisfactionē congruā exhibere. Vbi nota ꝙ non dicit si fuerint hæretici: quia de hæreticis pertinacib. dr̄ ibidē paulo superius, & infra in c. excōicamus, eo. titu. ꝙ ipso facto sunt excommunicati, & aliàs pœnas incurrunt. Sed dicit si quis fuerit manifeste in hæresi deprehensus: Nam omnis talis ēt si non sit hæreticus pertinax: tn̄ præsumitur talis, iō & mandatur puniri prędictis pęnis ibi taxatis.

Vbi nota ꝙ dr̄ manifeste in hęresi deprehensus non solum per euidentiam facti, puta si publice aliquam heresim prædicauerit: vel per legitimam probationem testiū, vel per suā ipsius confessionem, vt ibidē ait gl. de quo non est dubium. Sed etiam si sine animo hæreticandi, & sine pertinacia asserit aliquam propositionem in aliquo Concilio condemnatā: quia talis pręsumitur hæreticus, & punitur, vt dictū est, secundum c. ad abolendam. Et ait Siluest. tit. hæresis. 1. q. 8. ꝙ iste est ipso facto excommunicatus sicut verus hæreticus pertinax. Sed certe id non est verū: Sed excommunicandus si ad iudicis arbitrium congrue se purgare, & satisfacere tenuerit, vt expresse dicitur in c. excommunicamus in eo. tit. nec in textib. à Siluestro allegatis habetur quòd ille est ipso facto excommunicatus. Immo & Castro de punitione hęreticorum lib. 2. c. 6. & Simancas in institutionib. catholicis c. 25. 26. dicunt, quòd nulla pęna iuris inflicta contra hæreticos comprehendit eum, qui sine pertinacia labitur in hęresim, qui admonitus statim reuocat errorem suum: Sed huic est arbitraria pœna per inquisitorē adhibenda cō siderata erroris, & personę qualitate, vt in d. c. habetur, suspectus autem de hæresi purgatio canonica imponenda est.

Vnde si aliàs constet sufficienter ꝙ non ex intellectus errore: sed vel ex subreptione, vel alia passione, vel iocose homo ēt culpabiliter affectus ad horam heresim dixit: non proprie nec perfecte nisi materialiter tn̄ illa dr̄ hæresis: nec ille dicitur proprie in hæresi deprehensus manifeste: quamuis vt supra, propositio hęretica sit: sed ad blasphemiam reducitur quodammodo hæreticalem de qua latius infra. §. 15. Verba namq; maxime pænalia in sua propria significatione accipienda & restringenda sunt, & de his Simācas in catholicis institutionib. c. 25. 26. 40. latius agit: & in c. 31. §. 3. & 4. agit Vtrū is qui putans se baptizatū cū vere nō sit, si pertinaciter erret in fide hæreticus sit: & similiter Cathecuminus, & de illo dicit, ꝙ sic: de Cathecumino autē dubitat, licet Castro de punitione hæreticorū lib. 1. c. 8. dicat quòd sic.

Tandem nota, ꝙ vt quis sit hæreticus relapsus requiritur, ꝙ ante, vel post abiurationem de vehementi, vel confessionē criminis incidat in aliquam veram hæresim secundum dom. & Philip. Franch. in c. accusatus. §. cum vero. lib. 6. Vnde, licet Sępius etiam post abiurationem de vehementi incidat in hęresim tantum pręsumptam, puta matrimonium cum plurib. viuente priore coniuge contrahens ex libidine, vel auaritia non est relapsus, quia ibi est solum hęresis præsumpta ex fictione, vel præsumptione iuris. fictiones autem multæ non æquiualent veritati, Consonat Simancas, vbi sup. c. 54. vbi pulchre de hoc agit. & capit.

Nota etiam quòd pertinacia nō pręsumitur nisi probetur secundum Io. And. in c. cum contumacia, de hæret. lib. 6. Et Ioannem de Anania in c. excommunicamus, eodem tit. & communiter doctores vti. Simancas supra, & c. 14. & 51. prosequitur.

Propositio

§.8. *Propositio sapiens hæresim.* Propositio sapiens heresim est illa, ex qua simul & ex vna alia quæ cum non sit de fide non pōt rōnabiliter negari, sequitur propria hæresis: vel quæ sequitur ex hæresi simul & ex vna alia quæ rationabiliter negari non potest: vel quæ in consequentia Syllogistica seu entimematica quæ rationabiliter negari non potest sequitur ex heresi: aut ex ea sequitur hæresis, secundum Gerson alphab. 14. c. l & Turrecremata, vbi sup. c. 12. & Gabr. in 4. dist. 13, quęst. 2. & Ochamin dialogo & Medina de confessione. q. 4. & in 4. EKium lib. 1. de primatu petri c. 6. & Symancas, vbi supra, c. 52.

Exemplum primi, ista propositio, B. Gregor. non fuit Papa, & ista, in hostia altaris, vel quę à Sacerdote celebrante eleuatur non est Christus nec adoranda est, vti superius in §. 2. probatum est, ꝙ eorum oppositę sapiunt fidem. ibi videatur deductio: nam opposito modo, vel ex oppositis istę propositiones probanť sapere hæresim. & hoc est verū considerādo ipsas propositiones ex parte ipsarū absolute, vel ex parte obiecti.

Nam alio modo propositio sapiens hæresim consideratur ex parte subiecti, idest illam proferentis. Sicut eadem aqua ex diuersitate vasorū aut locorum per quę transit diuersum saporem dulcem, vel amarum salsum sulphureum Vinaceum acetosum aut mellitum contrahit. Ita eadē propositio sæpe cōtingit, vt à catholico prolata catholica aut sapiens fidem: ab heretico sapiens hæresim fit, quia ab hæretica radice & animo ad hæreticum sensum prolata est. Exempli gratia. Pater maior me est, prolata ab Euangelista Io. 14. c. nomine Christi est catholica, quia ad sanum sensum dicta est: sed prolata ab Arrio & sequacib. dicentib. filium aut Christum in diuinis esse minorem patre & creaturam etiā, vt verbum patris est, vtiq; sapit heresim Arrianā: quia ad suum sensum illam proferunt. Inde ēt ait Cano de locis Theologicis li. 12. c. 11. quòd hæc propositio, Christus est creatura, & incepit esse, absolute prolata est hæretica in rigore: qa persona Christi non est creatura nec ex nihilo nec incepit esse. Nam in rigore logico prius dēt tolli connotatio, q̄ exponatur, vt constat. Ita ēt sapit hæresim lutheranorum negantiū Christū esse in eucharistia, vel in hostia rite consecrata, dicere simpliciter, ꝙ ridiculum est sacrm eucharistiæ solemni ritu per vicos circumferre & ipsum adorare: quia in nullo pio sensu ea propositio vera est. Itaq; ex prudētia potius, q̄ ex sciā propositio sapiens hæresim hoc mō sumpta considerāda est. Nā distinguiť ab hæretica, sicut res sapiēs vinum & mel ab ipso melle & vino, & res olens vnguentū ab ipso vnguento distincta est.

Similiter sapit hæresim dicere, ꝙ in actu matrimoniali homo pōt esse æque aut magis vnitus Deo per actualem contemplationem atque in oratione, quia regulariter, vt in materia morali loquendum est, id similiter potest in bona consequentia deduci esse contra consilium Pauli prima ad Corinth. 7. Nolite fraudare inuicē nisi forte ex consensu ad tempus, vt vacetis orationi, & ita hæc propositio, vt sapiens hæresim contra illuminatos condemnata est.

Et nota, quòd hæc propositio sapiens hæresim sæpe etiam dicitur accedere & pertinere ad hæresim: aut illi esse propinquam sicut & sapiens fidem: dicitur propinqua fidei vel ad illam accedere.

Multi etiam & satis communiter dicunt, ꝙ illa propositio sapit heresim, quæ non aperte, sed secundum doctorum communem sensum siue sententiam contrariatur dogmati aut veritati catholicæ. Sed mihi potius videtur, quòd ea propositio sit & dicatur erronea in fide aut suspecta, & ēt temeraria, & aliqñ hæretica, vt constat ex supra dictis, & latius infra. §. 9. 10. 11.

Aliqui etiam dicunt, propositionem male sonantem in fide, de qua inferius. §. 14. agitur, sapere hæresim, & de hæresi suspectam esse, vti Simancas, vbi infra c. 52. refert.

Alij etiam dicunt, propositionem sapientem hæresim esse hæreticam, non in se, sed in sua radice, vel præsupposito, & conuerso, vt supra. §. 7. de hoc habetur. Sed isti vocabula: & omnia confundunt propter rerum propinquitatem.

Et nota, ꝙ opera illa, etiam sapiunt heresim, quę natura sua, prę se ferunt aliquam heresim, vt baptizare imagines, rebaptizare puerum, orare: aut sacrificare ad aras idolorū, ad sepulchrum mahometi, vt ait gl. & doctores, in c. accusatus. §. sane. de hæret. lib. 6. & Dominicus, consilio 54. & Oldrandus: consilio 210. Et Siluester, hæresis, primo. quæst. 5. hæresis secundo. q. 3. & latius agit Simancas in institutionibus catholicis, cap. 10. c. 30. & Castro, vbi supra, lib. 1. cap. 1.

Ideo ille duę priores diffinitiones supra positæ: sunt meliores, magisq; communes, magisq; declarant rei veritatem. hoc etiam certum est, quòd sicut omnis propositio opposita, positiue, vel priuatiue; propositioni de fide, vel catholicæ veritati est heretica. Ita & ea quę opponitur sapienti fidem: Sapiens hęresim est. & hec apud ecclesiam: Si sit cum pertinacia, ita facit hæreticum, atque punitur, sicut hæresis, eadem vel alia pœna, vt elicitur ex multis condemnationibus Concilij Constantien. sess. 8. & 15. & alibi.

Cum supra dictis, consonant expresse: Gerson, & Turrecremata, vbi supra c. 10 & c. 12. & Medina de confessione quæstio. 4. & Castro de punitione hæreticorum libro primo c. 3. & doctores communiter, in quarto distinctio. 13. Ad quæ etiam faciunt ea quæ inferius. §. 9. 10. 11.

O haben-

habentur. facit etiam Simancas, vbi sup.

§. 9. Errone a in fide.

Propositio erronea in fide, multipliciter à doctor. b. accipitur. Nam Cano de locis theologic. s, lib. 12. c. 6. & latius c. 11. dicit quadrupliciter eam accipi posse. primo pro omni propositione hæretica materialiter tantum, idest sine pertinacia proferentis, vt supra. §. 7. dub. 1. declaratum est: quia falsitas, vel error, ēt in materia fidei à solo intellectu est: hæresis autē proprie: & formaliter etiam est à voluntatis pertinacia: contra determinationem ecclesiæ.

Secūdo modo, propositio erronea in fide, est illa, q̄ sic opponitur catholicę veritati quā tenet ecclesia, ꝙ tamen non ipsi fidei, nec ipsam fidē tollit, sed eam obscurat & infirmat. Et isti errores sunt hæresi proximi: quia sunt contra ea, quæ sunt appendicia, vel connexa fidei: non autem cōtra ea quæ sunt proprie de fide. vt est dicere, ꝙ orationes speciales: applicatæ per p̄latos vni personæ non prosunt illi magis quàm generales. Itē ꝙ Sacerdos in memento: non debet aliquid specialiter petere à Deo. Item, ꝙ religiosi, tenentur labore corporali, victū quærere, neq; eis licet mēdicare, vti Martinus. 5. in Concilio Constan. hoc de religiosis condemnauit, vt erroneū in fide: quamuis id ēt forte hæreticum esset; quia contra expressam diffinitionem ecclesiæ in c. exijt, de verb. signif. lib. 6.

Tertio modo, propositio erronea in fide, est illa, quæ est cōtra aliquam veritatē quæ ſm vehementem omniū fere sapientum opinionē, est vel cēsetur veritas fidei: nō tñ plane ab ecclesia diffinita, nec certa probatione demonstrata est.

Quarto modo, propositio erronea in fide, est illa, quæ certe, & manifeste, veritati fidei aduersatur: non tñ aperte, sed ſm omnium fere sapiētum valde probabilē, ac ferme, necessariam sentētiam, vel opinionem. Nam grauiter errat, qui pertinaciter defendit, quod omnes viri docti sentiunt esse periculum & discrimen fidei.

Huculq; Cano, vbi supra. Sed saluo meliori iudicio, videtur, ꝙ erronea in fide primo modo sit ex sua natura hæretica propositio (quamuis materialiter tantum) erronea vero alijs tribus modis, sit potius sapiēs hæresim, aut temeraria, vti ex dictis superius in 7. & 8. §. & infra. §. 13. cōstare potest.

Ideo magis proprie, & forsan verius, dicamus, quod 5. modo, erronea in fide propositio illa est: quæ in materia fidei & morum; est contra rectam rationem: aut contra aliquam catholicam veritatem non aperte, sed secundum cōmunem sensum doctorum.

Pro quo nota, ꝙ propositio falsa, & erronea simpliciter, & erronea in fide, & hæretica, differunt valde inter se. Nam propositio falsa est, quę aliter significat q̄ aperte rei est. Et cōuenit cuiq; facultati: in quacunque materia: & est nomen generalissimū, & non est qualitas propria: facultati, aut materiæ, theologicę, sed omnibus cōis est. Erronea autem absolute, est propositio falsa simul & cōtra rectā rationem, vel sensum cōem sapientū, in quacunque facultate, & materia. Ideo dicitur propositio erronea in logica, in philosophia, in medicina, & theologia. Erronea vero in fide, est quæ proxime, in hoc vltimo vel quinto modo diffinita est. Nota etiam, ꝙ hæc propositio erronea in fide, differt ab hęretica in duob. primo, ꝙ erronea in fide, est nomen generale: comprehendēs hæresim cū pertinacia, & sine ea, & perfidiam, & in fidelitatē quancunque positiuam, circa fidem. Secundo ꝙ erronea in fide dicitur illa: quæ est contra credibilia fidei, quæ aut quatenus sola rōne naturali probari possunt: quamuis expresse non sit contra sacram scripturam, aut contra determinationem ecclesiæ, sed est contra eam, ſm cōem sapientum, siue doctorum sensum, vel intellectū. Hæresis autem, est, & dicitur, quæ & quatenus est, contra credibilia. quę sola rōne naturali probari non possunt, sed sunt diuinitus reuelata mediate, vel immediate, vt sup. §. 7. habetur. ꝙ si aliquod credibile fidei, tale sit, vt præter rationē naturalem: possit etiam per sacram scripturā, vel ecclesię diffinitionē, aut per apostolicam traditionem, vel per concordē doctorū omnium sententiam probari: tunc contraria propositio, erit erronea, simul & hæretica, aut hæresim sapiens. vt ꝙ non est Deus. ꝙ non est vnicus. ꝙ non est omnipotens, ꝙ non habet omnium scientiam, aut prouidentiam, & hmōi. Si vero de aliqua propositione in materia fidei, nō constat, ꝙ sit contra rectam rationem, vel contra reuelata. ſm communē sensum doctorum: quia hinc inde sunt variæ doctorum sententiæ: tunc non dicitur erronea in fide, sed opinio, vt ꝙ in sacramentis noue legis, est, vel non est, aliqua creata virtus, vel qualitas, gratiam instrumentaliter efficiēs. ꝙ beatitudo p̄cipue, cōsistit in visione potius quā in fruitione, vel econtra.

Proferens etiam propositionem erroneam, in fide, & moribus, aliquādo peccat, & est dignus punitione: aliquando nō, secūdum qualitatem & obligationem personarum, vt ex supradictis in §. 7. constare potest.

Differt ēt erronea in fide, à propositione hæresim sapiente, in hoc, ꝙ illa, est in materia fidei, vel morum, contra rationem manifestā, vel contra reuelata. non quidem expresse, sed ſm cōem, & certum doctorū siue sapientū sensum, vel intellectū. Sapiens aūt hæresim, solū est, cōtra reuelata, ſm probabilem sequellam, vel rōnem, aut sentētiam probabilem ipsorum, vt ex supr dictis in §. 8. præcedente facile constat.

Istę sunt proprie, propositiones nō hęreticę, sed erroneę in fide. aīā est, ex traduce vel ex semine

mine parentum, sicut corpus, ex corpore, vt ait Castro de hæresib. Item, quod humanitas Christi, habet quandam dependētiam ad patrem, & vt talis condemnata fuit, contra virtutes ab inquisitorib. hispaniæ. Item, quod licet non proferantur verba consecrationis, sufficit ad consecrandum dicere ea mentaliter. Item, quòd charitas infusa, qua Deū & proximū formaliter diligimus; est ipsemet Deus, vti hoc notatur contra. Magistrum in 1. dist. 17. Itē, quod Christus: in triduo mortis suæ fuit homo, vt ēt notatur: contra ipsum in 3. dist. 22. & in articulis Parisien. c. 33. quæ propositio, non est hæretica, quia non est expresse contra aliquam veritatem catholicā: nec contra determinationem ecclesię: neq; sapit hęresim, quia non est cōtra prædicta expresse: ſm probabilem tm̄, sed ſm certum communemq; sensum sapientum, & contra rationem naturalem manifestā: ideo est erronea in fide. Nā bene sequitur, est homo. ergo non est mortuus. quamuis magister male neget consequentiā: dicens contra omnes, quod vt verum sit & dicatur homo, satis est, quod habeat corpus & animam rōnalem, sibi: vel in seipso vnita, tāquam in vno tertio, & mediate, licet non sint aīa & corpus immediate vnita inter se, & ita possunt stare & hominem constituere, simul cum veritate huius: Christus tunc mortuus est. Item, erroneæ in fide, & non hæreticæ propositiones, sunt, dicere, quòd Christus in triduo vere dr̄ mortuus, & nō mortuus quòdque anima separata est persona. quòdq; in angelis præmium præcessit meritū, vt notatur contra Magistrum, in articulis Parisiensib. c. 33. Ibidem ēt c. 4. & 27. condemnatur, vt erroneū dicere, quod multę veritates createę fuerunt ab eterno, quę nō sunt ipse Deus. Item, quod primum nunc, vel principium, & creatio passio, non sunt creator, nec creatura. itē, quod malus Angelus, in primo instanti suæ creationis, & semp fuit malus. item, quod Angelus in eodem instanti, potest esse in diuersis locis, & est vbique, si velit. item, quod habēs meliora naturalia: necessario habebit maiorem gratiam & gloriam, itē, quòd liberum arbitrium, habet potētiam naturalem tm̄ passiuam, ad recipiendum gratiam, & non effectiuam aliquo modo, vt habetur ibidem c. 6. item, ibidem c. 7. quod Angelus, & anima separata, nusquam est, nec mutatur in operatione, & quod Angelus nihil intelligit de nouo. itē. ibidem c. 8. quod qn̄ anima rationalis recedit ab aīali: ad huc remanet animal viuū. item, quod anima Christi, non est nobilior anima iudæ, quod intellige: in naturalib. cōsequentib. ipsam speciem hominis, & complexionem nam in specie constat quod neutra alterā excedit, quo ad essentialia speciei hominis, ex quo vterq; homo, eiusdē speciei est. item, quod nullus intellectus est alio nobilior, quod intellige, vt dictū est. itē, ibidē c. 9. quod manente sciā in particulari, & actu, voluntas non pōt agere contra eā. quodq; si rō recta, ēt volūtas recta est. itē, ibidē c. 11. qđ si cęlum staret ignis nō ageret in stupam, qa nec Deus esset. itē, ibidē c. 28. qđ Deus vult volūtate bñ blaciti, qđ ille peccet, & sit peccator: qđ tñ Deus ipse, p suā legē reprobat itē, ibid. c. 25. qđ malus, quacunq; malitia actuali & habitualí, æqualib. adinuicē, non est peior ex actuali, & habituali simul, quā ex actuali tm̄, vel tm̄ ex habituali: & similiter de bono, quod nō est melior ex vtroque, quā ex altero tm̄. item, qđ nulla creatura: nec circūstātia rei bona diminuit peccatū, quin sit tm̄: quantū foret sine illa, cęteris parib. qa ex his naturalib. nō augetur bonitas, nec malitia actus. itē, quod pia intētio & pietas naturalis, augent & nō diminuunt peccatū cęterib. parib. item, qđ probabile est, cognitionē, & volitionē non esse distinctā ab aīa, imò qđ est ipsa aīa. item, qđ tenendo, cum cōi sñia doctorū: quod volitio & sensatio sint qualitates subiectiue in aīa existentes: quas Deus se solo creare pōt, dēt ēt consequēter concedi, quod Deus pōt facere se solo, vt aīa odiret, Deū & proximū non demeritoriæ. item, qđ pp bona opera futura alicuius puisa, Deus prędestinauit hoīem ab eterno, & pp bonum vsum liberi eius arbitrij præuisum. item, contra illuminatos, vt erroneū condēnatum est dicere, quod sexta feria ebdomadę sanctæ: non est ploranda passio dñi nostri Iesu Christi, sed potius, intus & foris, letādū est. Sed hæc ēt, vr̄ sapere hæresim, vel suspecta, quatenus vr̄ reprobare consuetudinē, & doctrinam cōem ecclesię. itē, dicere quod oīs actus, qui nō fit pp Deū, mortale peccatū est. item, quod in beatitudine est fides aliquo mō, vt solet notari contra durandū. & hoc vr̄ sapere hæresim contra id 1. Corinth. 13. videmus nūc per speculum tunc aūt facit ad faciem &c. Et ibidē, tunc euacuabitur, qđ ex parte est. itē erroneū est dicere, qđ melius est cōsiderare alia Dei beneficia quā Christi passionē, & ita per inquisitores condemnatū est contra illuminatos. item, multis vr̄ erroneū & non solū rigorosum dicere, qđ decedentib. pueris in solo peccato originali, debeſ pęna sensus, vti Siluest. in sua aurea rosa sup Euangeliū de defunctis, & cōiter doctores in 2. dist. 33. latius probantur. itē Angest in morali c. 6. contra Florētinum & alios dicit erroneū, & non solū rigorosam esse, tenere, qđ motus primo primi, qui videlicet sine vlla deliberatione, ēt interpretatiua eliciti aut producti sunt, neq; sunt in nostra potestate, sint peccata venialia, vel ad aliquam culpam, vel pęnā imputabilia sint. Multæ ēt aliæ sunt propositiones erronęę in fide, simul & hęresim sapientes, vel etiā hæreticæ in se, vel in sua radice, vel pręsupposito. quales sunt quæ sequuntur. quod actus exteriores

adorationis aliarumq; virtutū non sunt necessarij si in corde habentur: Imò & q sunt actus imperfectorum. Item, q non est bonum producere in processionib. imaginē Dñæ nostræ. Item q non est ploranda passio dñi nostri &c. vt sup. dictum est. Item, q in memento missæ Sacerdos non debet specialiter aliquid petere à Deo. Itē q non est bonum legere sanctos libros pro spirituali animæ consolatione. Item q opus factū ex charitate non fit pp Deum, sed ex proprio interesse. Item quòd Adam etiam si non peccasset non intrasset cęlum nisi Christus pateretur. Quamuis istæ propositiones solum, vt erroneæ contra illuminatos per inquisitores sint condēnatæ, tales ēt videntur sequētes propositiones, quamuis in articulis Parisien. solum, vt erroneæ condemnentur, in c.5.8.& 9. q intellectus omnium hominum est vnus, & idem numero. Itē, q falsum est: vel saltem improprie dr̄, quòd homo intelligit. Item, q liberum arbitrium est potentia tm̄ passiua, non actiua: quòdq; necessario mouetur ab appetibili. Itē, ibidem c.6. q de Deo nō potest cognosci nisi quia est, siue ipsum esse. Item, quòd Deum esse ens per se positiue, non est intelligibile, sed priuatiue est ens, aut p se intelligibile. Item, ibidem c.9. quòd appetibile, & obiectum est tota ratio motus voluntatis. Itē, c.10 quòd humanitas non est forma rei, sed rōnis. Item, c.14 quòd nihil contingenter euenit, sed omnia necessario. itē, c.18. q non est curandum de sepultura: item, c.24. q generale, & generari accepta notionaliter: sunt idem inter se. Item c.28. q si quis homine vsum liberi arbitri, si sic tentetur de adulterio, q ei etiam cum gratia resistere non possit, & ita cognoscat alienam: non committit adulterium, & sic de alijs peccatis. Sed hæc hæretica vr̄ in præsupposito, contra id prima Corinth. 10. Fidelis Deus qui non patietur vos tentari vltra id quod potestis, &c. Itē, c.33. q solum resurget in iudicio id qd ab Adam, in quemlibet hominem descēdit per propagationem: quia nihil extrinsecum transit in veritate, humanæ naturæ. Sed hæc sapit etiā hæresim aut est heresis contra id Iob. 19. In nouissimo die surrecturus sum: quem visurus sum ego ipse, & non alius &c. Item, q brutum non comedit verum corpus Christi etiā si videatur. hæc etiam vr̄ sapere heresim, aut hæretica in p̄suppositō, quatenus præsupponit cum Lutheranis: quod non est Christus sub specieb. sacramentalibus, nisi quatenus est ad vsum hominū. Itē, quod qui vxore viuente aliam alibi duxit, & ex conscientia vult hanc dimittere, & non potest, quia cogitur ab ecclesia eā tenere & ei debitum reddere, quia sibi nō creditur, quod excusatur per obediētiam, & timorem & tenetur ei debitum reddere, si petatur. Sed hæc ēt vr̄ heresim sapere, aut hæretica est. quia id est fornicari: nec in hoc tenetur ecclesiæ obedire contra Deū: nec id præcipit ecclesia, sed oppositū decernitur in c. inquisitioni, de sent. excom. quāuis excommunicationem humiliter pati teneatur, & multæ aliæ eiusmodi erroneæ propositiones sunt. Imò & in Concilio Basilien. sess. 22. propositio male sonans dicitur erronea in fide: forte quia ad illum malū sensum quem sonat, erronea in fide, & sæpe etiam heretica est, vti ex supra dictis atq; dicendis potest constare.

§.10. *Suspecta de hæresi.* Suspecta aūt de hæresi, dr̄ illa propositio, q̄ ēt propriè impia est, videlicet ea: quæ si non sit hæresis manifesta, tn̄ eius suspitionē generat, apud viros bonos atq; sapiētes. Et ita impium, & de hæresi suspectum est dicere, quod non est curādum de historijs vitisque SS. quas ecclesia legit & admittit in officio diuino: neq; de vitis patrum, & reuelationibus, & miraculis sanctorum per ecclesiam tanquam piæ etiam probabiliter credendis, & approbatis, de quib. sup. §.3. 4.5. dictū est. quodq; non est eis vlla fides adhibēda. Item dicere quod non est curandū de ceremonijs exteriorib. quia vergūt ad iudaismum vti censura Parisien. inter alia in tit. 18. hæc ita, & optime notauit cōtra Erasmum. Suspecta ēt de heresi, vt ait Scot. in 2. dist. 2. q.6. est illa propositio quę in aliqua vniuersitate insigni solēniter est condēnata. Addo & ego, quod hæc sępe est ēt heretica, vel erronea, vel sapiens heresim. Aliqñ etiam suspecta de hæresi dr̄ ea quæ est male sonans aut heresim sapiens, vti superius. §.8.& 9. dictum est. Ad hęc autem s̄m Gerson alph. 14. t. notandum est, quod prędicta suspitio de heresi, aut de ipsam propositionē proferente, vel suspectum ipsum de hæresi faciens, aliqñ est leuis, aliqñ vehemens, aliqñ violenta. Suspitio leuis de heresi tūc est, qñ ex signis exteriorib. operum: vel verborum bene perpēsis: est coniectura per quam concluditur, non quidem frequenter; sed raro, vel contingenter, vt in paucioribus. quod talia agens, vel dicens hereticus est. Ita quod est consequentia quędā leuis & topica, vt si arguatur. Petrus non venit ad ecclesiam in natiuitate B. virginis, ergo non bene sentit de ea. item, Petrus frequenter peierat ergo non bene credit de Deo. Suspitio vehemens est, q̄ puenit ex signis, vel verbis ex qb. arguit frequenter, vt in plurib. quod talia agens, vel dicens, hereticus est. Vt si quis publice & palā neget ea q̄ dēt ex officio scire plusquam alij: quāuis possit in rei veritate negatio talis, ex ignorātia, vel ex animi leuitate, nō ex hæretica prauitate prouenire, vt sup. §.7. in 3. not. dictū est, de viro parum litterato, qui negaret Christū esse risibilem. Suspitio violenta est, quę sumit ex signis, vel verbis, ex quib. efficaciter, & sp conclu di solet quod talia, dicens, & faciens, hæreticus est. vt si quis publice prædicet, q Christus non fuit

fuit verus Deus & homo, φ non est altera vita, quòd licitum est fornicari, & homines passim, vt bestias occidere; aut si publice, vel manifeste, adoret sepulchrum Nahometi: aut Serio non io co, deferat manifeste habitū iudeis appropriatum. Constat enim φ possibile est, ita facientem, tenere veraciter intus in animo suo fidē catholicam, vt dicitur de Salomone propter mulieres idolatrante, & de S. Marcellino, idolis ex timore thurificante: qui non ideo vere hæretici in mente dicuntur. At vero ecclesia, non de occultis, sed de exteriorib. iudicans, arguit in talibus præsumptionem, aut suspitionem violentam, & secundum eam iudicium fert, vti. 3. regum. 3. de meretricibus, Salomō legitur iudicasse. Et hoc est verum nisi talis violenter suspectus: se legitime purgaret, allegando, & probando ignorantiam timorem, vel fictionem, vel aliud eiusmodi, paratum corrigi se demōstrans. Hæc Gerson. Et consonant iuristæ licet ad aliud propositum vti Siluester. iudiciū. q. 3. & præsumptio. Et Simancas in institutionibus catholicis c. 1. 25. 26. 49. 53. 54. optime hæc omnia resoluunt. Sepe ēt istę propositiones, aut etiam opera vehementer suspecta de hæresi dicuntur sapere hæresim, vt supra in §. 8. dictum est.

§. 11. *Impia.* Propositio impia positiue, est illa: quæ nō est probabilis, & simul notabiliter detrahit pietati fidei: & deuotioni fidelium. Sæpe ēt dicitur illa q̄ in fidelis, vel blasphema, vel ēt hæretica est.

Non pia. Illa autē propositio, quę cùm sit probabilis contrariaẜ, pię credulitati vel illā negat non tn̄ notabiliter derogat fidei pietati, aut deuotioni, non dr̄ impia positiue., sed nō pia priuatiue.

§. 12. *Rigorosa. Dura.* Rigorosa vero, vel dura propositio est illa, q̄ ad nimis difficile asserit nos obligari, sine motiuo sufficiente, aut non satis probabiliter, vt φ pueri sine baptismo decedentes pęna sensus torqueri debeant. Item φ omnis motus primo primi sunt peccata. quam etiam Angest dicit erroneā, vt sup. §. 9. Item φ dieb. festis tenemur nos in statu gratiæ reponere. Item secūdum multos doctores dura opinio videtur, φ satisfactio facta in peccato mortali nòn valet coram Deo ad releuationē pœnarum debitarum pro peccatis iam quo ad culpam remissis. Et multæ alię sunt eiusmodi duræ, vel rigorosæ doctorū opiniones, quæ tamen non ab omnibus reprobantur.

§. 13. *Temeraria* Propositio temeraria est, quę non de errore, nec de hæresis suspitione, sed de temeritate, & impudentia notatur. Et est ea, quę in doctrina fidei, vel morum insolenter, & nimis audacter, sine sufficiente motiuo, vel probatione profertur. Quæ duplex est. Prima, quæ asserit pro certo, id quod nulla ratione, vel auctoritate probari potest, etiam si id possit esse verū. quia ad sic asserendum nulla ratio probabilis, vel auctoritas sufficiēs habetur, vt dicere, quòd hinc ad tot annos mundus finietur. Item, quòd istæ, vel ille est præscitus, aut prædestinatus: saluus, aut condēnatus. aut quòd tot sunt in hoc die salui, aut condemnati. quòd illa Hostia altaris non est cōsecrata, ideo nec adoranda. Et hmōi sunt multę vanæ prophetiæ, & reuelationes. quæ quidem temerarię propositiones, quando sunt scandalosæ, aut iniuriosæ, aut continent aliquem errorem, vtiq; pertinent ad inquisitores: aliàs non.

Secūdo modo, temeraria propositio est, quæ sine sufficiente ratione, vel auctoritate manifesta est contra aliquos doctores sanctos per ecclesiam approbatos, vel cōtra cōem doctrinam SS. siue doctorū approbatorium, aut contra decretum, vel censurā cōem, atq; solēnem alicuius vniuersitatis celebris, in ecclesia, puta Parisiensis, Salmanticen. Compluten. & similium, & hæc dicitur à Scoto φ est etiam de hæresi suspecta, & sæpe erronea in fide, vt supra. §. 10. habetur. Et à fortiori erit propositio temeraria, quę est contra doctorum omnium scholasticorum cōem firmamque sn̄iam in fide, & moribus, & vix hæc ab hæresi, vel errore erit immunis.

Quod ēt probat Cano de locis theologicis, lib. 8. c. 4. & lib. 12. c. 11. quadrupliciter. primo, quia in Cle. 1. de sum. tri. & fi. catho. eligitur, vt probabilior opinio iuniorū scholasticorū de virtutib. infusis in baptismo. secundo quia non ab oīb. idē assereretur, nisi diuino spiritu ad eandē veritatis sn̄iam agerenẜ. quo fit, vt contra cōem eorum omnium firmam sentētiam, vel hęresis, vel ei proximū sit. quia ea sn̄ia semper deduciẜ à sacra scriptura, vel tradditione apostolorū, vel decretis Conciliorū, siue Pontificū ecclesię Romanæ. quæ si euidenter inde deducatur eius oppositū erit hæreticū; si probabiliter eius oppositum sapiens heresim erit, vt supra. §. 7. & 8. habetur. tertio quia ecclesia in suis diffinitionibus sequitur cōem sn̄iam scholasticorū, quę si esset erronea, certe, vel exploderetur manifeste, vel eius error in totā redundaret ecclesiā, qđ fieri non pōt. quarto quia id Math. 10. Qui vos audit me audit, ēt conuenit his doctorib. scholasticis successorib. precedentium, ſm id, Ephes. 4. Dedit quosdā pastores, & doctores &c. Pluriū aūt, licet non omnium scholasticorum sn̄ia, tantam probabilitatem facit, quantum eius rōnes, & auctoritates probant: iō oppositum huius sn̄iæ nō temerariū, sed probabile, vel opinatum est, ſm aliorum probabilē sententiā tenere. Ideo diximus, φ contra cōem omniū scholasticorum firmam sententiam tenere, temerarium valde est.

Similiter est temeraria, propō, q̄ sine manifesta, & sufficiēte probatione, est cōtra aliquā historiā, legēdā, aut reuelationē per oēs fere, aut p plurimos cōiter sapientes, aut per ecclesiā approbatam, siue receptam, vt pie & probabiliter credendam, siue tenendā: aut quę est contra ri-

tum, vel consuetudinem alicuius ecclesię catholicæ, de quib. sup. §.3.4.5. latius habetur? Et hęc propositio temeraria. secundo modo supradicto, dicitur etiā impudens, & insolens: & grauiter puniri solet ab inquisitorib. hereticę prauitatis: ad quos eius punitio pertinet: quia vix caret errore aut hæresis suspitione siue sapore, & de auctoritate doctorum sanctorum Abulen. in defensorio par. 2. c. 83. latius agit.

Temeraria & impudēs.

Et Turrecremata in sum. de ecclesia libro 4. par. 2. c. 11. dicit, ꝙ temeraria ꝓpositio est, quæ est contra ea quæ probabiliter tñ sequitur ex diffinitis, per Papam, vel Conciliū generale, vel per omnes doctores sāctos, vel approbatos. Sed hanc ego potius sapiētem hęresim appellarem vti ex supradictis hic & in 8. §. constare potest.

Igitur temerarium hoc secundo modo, & impudens est iustificare aliquem actum siue contractum sine ratione sufficiente quem doctores communiter cōdemnant: vel econtra reprobare quē illi iustificant. Item, dicere cū Erasmo, contra omnes theologos scholasticos, ꝙ Christus vt homo, non fuit beatus in anima, neq; habuit semper claram visionem suę diuinitatis ab instanti suæ conceptionis. Item, ꝙ plorātes sua peccata sunt proprietarij suæ voluntatis. Sicut etiam in philosophia esset temerarium, & impudens, dicere contra omnes philosophos, ꝙ lapis non componitur ex materia & forma, vel ꝙ non est mixtus ex elemētis formaliter, aut virtualiter. Item, ꝙ non est ploranda passio Christi in 6. feria ebdomadæ sanctæ. quamuis & hęc etiam sit erronea, vt sup. §. 9. habetur. Item, ꝙ beata virgo nō est assumpta gloriosa in corpore, & anima simul in Cęlum. vt sup. §. 1. in fi. latius habetur. Item dicere, ꝙ virtutes non infunduntur simul cum gratia in baptismo: quia vt probabilius oppositū eligitur ab ecclesia in cle. 1. de sum. trin. & fi. cath. Item, dicere ꝙ hic vel ille, priuilegio, sanctificationis in vtero matris, a cō. lege fidei vel scripturæ sacræ, est liber à peccato, sicut beata virgo, aut Io. Bap. fuit. Quia licet per hoc priuilegium, non tollantur, sed simul stent leges communes fidei: at vero, sine cā rationabili & ideo temere infringuntur, vt ait ēt Cano vbi supra lib. 12. c. 11. vbi hæc late prosequitur Similiter temerarium vr̄ negare reuelationes sanctæ Brigidæ, & historiam Abbatis Vlsini quæ legitur in multis ecclesijs de celebranda immaculata conceptione B. virginis Mariæ. Insuper & erroneum & impium est reprehendere talem celebritatem in his temporibus secundum ritum ecclesiæ Romanæ, vel etiam plurium ecclesiarum, ex quo ecclesia Romana, hoc recipit, tenet, & fouet, vt piū & probabile, magis ꝗ oppositum, de hæresi autem taceo.

Tandem nota, ꝙ non est temerariū, id quod proponitur tāquam verisimiliter dictum, aut factum ad pios affectus excitādū & ad bonū promouendum, vt ait Castro de punitione hæreticorum lib. 1. c. 3. & Simancas de hæreticis c. 52. §. 8. qualia sunt multa quæ boni viri pie contēplantur, verisimiliter dicta, aut facta esse, sine assertione tamē pertinaci, quàmuis fautę quędam deuotiones sint, ideo hęc non pertinent ad inquisitores hæreticæ prauitatis.

Propositio male sonans & piarū auriū offensiua: est, quæ cū bonū & malū sensum hr̄e possit; & cum expressa modificatione sit vera, & bene sonans: tñ sic absolute prolata communiter accipitur in malo sensu quem sonat: ideo & dr̄ piarum aurium offensiua simul & male sonans. quia & absurdum & peregrinū sensum sonat & refert aurib. religiosorum, sapientumq; virorū communiter: & à sincero & sano ecclesiæ sermone atque doctrina discrepare videtur. ꝗuis bonū ac verum sensum habere possit. Et nota ꝙ illæ dicuntur aures piæ quæ rectę callent sensum propositiones auditę simul & recte de fide sentiunt & morib. Quo fit vt si talib. aurib. propositio male sonat piarum aurium offensiua sit, & male sonās Iste propositiones absolute prolatæ sunt malæ sonantes. Deus creat aut facit malum. Deus non facit malum. Vtraque. n. contradictoria quàmuis cōtineatur in sacra scriptura condennatur à B. August. lib. de hæresibus c. 65. 67. & ab Isidoro 24. q. 3. c. Vltimo, quædam aūt. quæ tñ cum limitatione expressa sunt veræ, puta ꝙ Deus facit malum pęnæ, non autem malum culpæ nec naturam essentialiter malā.

§. 14. *Male sonans. Piarum auriū offensiua.*

Item, male sonat dicere absolute, ꝙ in dininis pater est maior filio, & quòd Christus est creatura, & quòd orat pro nobis. quòdq; Christus quotidie peccat. quæ propositio in concilio Basiliensi, sess. 22. ēt dicitur erronea in fide. quæ tamen propositiones cū suis limitationib. expressis sunt verę & bene sonantes, puta, ꝙ pater est maior filio homine, seu vt homo est. quòd Christus, vt homo est, creatura, & orat pro nobis, ꝙ Christus misticus q est ecclesia, vel corpus Christi misticum quotidie peccat in aliquo mēbro, seu persona eius.

Item, male sonat dicere, quòd impertinēs est Christianę perfectioni manducare, vel nō manducare carnes, aut ꝙ homines in sola lege naturæ saluari possunt, aut potuerunt: nam si excludit fidē Christi, heretica est, vera autem si illam includit aut ꝓsupponit. ideo id explicandū est.

Itē male sonat, ꝙ tres personæ diuinæ, sunt tres dij, ꝗuis habeat bonū sensum, in quo moderni dialectici in rigore suę dialectice eā concedunt, s. quòd tres personæ habent eandē deitatem; ideo explicanda est, quia absolute ecclesia in Symbolo Athanasij oppositum cōfitetur vnus Deus & non tres Dij. Multa namq; tacita sępe nocent, quę expressa iuuant & econuerso.

Item

Item male sonat quòd eccl'a Romana est Synagogo Sathanæ, sed explicanda est, ꝙ in ecclesia Romana sunt multi peccatores facientes Synagogam Sathanæ, multi ēt iusti facientes ecclesiam iustorum & diuinam. Sed quia prædictum bonum sensum vix habere pōt, & in malo & hæretico sensu cōiter accipitur: ideo simpliciter hæretica, & scandalosa dicenda est. Ad prædicta, nota primo quòd licet, aliquę propositiones, nobis male sonantes: absolute habeātur in sacra scriptura, & in doctoribus sacris antiquis: & pp eorum reuerentiam, & maiestatem talis illis licentia licuerit, & toleretur: maxime illo tpe quo non erat periculum, neq; tunc male sonabant, sed in bono sensu communiter accipiebantur, vt de sapientia genita siue diuina dr, ꝙ est creata ecclesiaſ. 24. ab initio, & ante secula creata sum. Et Esa. 45. Ego Deus creans malū, vt sup. Iam tamen nobis, non licet sic absolute loqui, neq; talis licentia extendenda est; sed cū sua explicita modificatione catholica, & ad certam normam fm cōiter doctores tales propositiones proferendæ sunt. Neq;.n. eadem licentia conuenit omnibus quæ maiestatem regiam, siue diuinam decet. Ex quibus etiam constat, ꝙ aliquo tpe sunt aliquæ propositiones absolute male sonantes ex aliqua causa tunc vigēte, quæ alio tempore tali causa cessante, male sonantes non sunt. Aliæ autem sunt semper male sonantes, & pias aures offendentes, vt ipsa cōstat experientia. Cum his omnib. supradictis cōcordat Castro de punitione hæreticorum lib. 1. c. 3. Et Simancas, in institutionibus catholicis c. 52.

Nota secundo, ꝙ propositio male sonās non absolute hęretica, sed cum addito, s. in malo sensu quem sonat hæretica: absolute aut male sonans censenda, & vt talis absolute reprobanda est, vt superius. §. 7. latius de hoc. Tametsi in Cōcilio Basilien. sess. 22. appelletur hæretica absolute, pp sensum hæreticum quē absolute prolata propositio sonat, & in 24. q. 3. quidam āt. idē ea de causa lrr fit quoad illas propositiones, Deus facit malum, Deus non facit malum. Qūo aūt contra tales procedendum sit inferius seq. §. 15. latius habetur in 5. notabili ibi videatur.

§. 15. *Blasphema.* Propositio blasphema est, quæ conuitium, aut vituperium iniuriam, vel irrisionē, aut derogationem, seu diminutionē honoris, vel excellentię diuinæ, vel alicuius ad Deum quoquo mō pertinentis infert, in se vel in modo dicēdi. Quare vituperia, in Sanctos, in ecclesiam, in legem diuinam, in sacramenta, in cultum diuinū, & hmōi, quæ ad Christum referuntur blasphema sunt. Vnde blasphemum est dicere, sanctos non esse colendos, nec orandos, nec posse iuuare deuotos suos, vel ꝙ æquæ fidendum est orationi cuiuslibet peccatoris viuentis, sicut orōni cuiuslibet sancti, aut ēt B. virginis iam in cœlo regnantis, vt blasphemabat lutherus. Item, ꝙ religiones sunt laquei aīarum, & ꝙ sancti eas fundātes peccauerūt, vt blasphemabat wicleff. Item, ꝙ oēs actus, procedentes à libero arbitrio sunt peccata, ꝙq; actus exteriores, adorationis, & humiliationis ad sacram eucharistiam, sunt actus imperfectorum, & vt blasphemæ sunt hæ propositiones condemnatę contra illuminatos. Blasphemum est etiam dicere, Deum esse iniustum, vel excedere in punitione, seu reprobōne aliquorum, aut aliquem male tractare, aut improuide, & nō recte se hēre in tali, vel tali actu, aut Deū posse peccare aut mentiri, aut ipsum non posse aliquid quod eius bonitati, vel oīpotentiæ non repugnat. Idem, dicere quòd sacra sunt vana, aut illaqueatiua aīarum, aut ꝙ in frequenti confessione plus sordidatur homo, & ꝙ indulgentiæ sunt piæ fraudes Christianorū.

Blasphema sunt ēt, quædā spurcorū hoīum sordida simul, & falsa dicta, q̄ spurcicias de Christo, & Sanctis ēt iocosæ continent: aut sonant, vt sunt scomata fędę quæ spurci hoīes iocose dn̄t. oēs etiam supradictæ simul hæreticæ sunt.

Sed ad maiorem declarationem nota primo, ꝙ stat sæpe: propositionem esse blasphemam simul, & hrticam, in se aut in suo præsupposito, hæreticam quidem quatenus contra fidē, blasphemam aūt; quatenus cōtra debitam, & honorificam confessionem fidei, aut in eius, aut Dei vituperium est, siue quoqūo redundat, in se, seu in mō dicendi. Quod iō dico: quia iurantes per pudenda, membra Christi, vel sanctorum, licet non sint blasphemiæ rōne dicti in se, eo ꝙ non mentiuntur, neq; quid falsum dn̄t contra eos, cum vere talia membra habeant, vel habuerint at vero in mō dicendi blasphemi sunt, dum innuunt, atq; significant adhuc aliquid in Christo, & sanctis, sicut in nobis esse pudendū, ignominiosum, aut vituperabile. Stat rursus blasphemiam in factis esse, siue demostrari, sicut in verbis. Nam qui per contumeliā expuerit in Christi, aut sancti alicuius imaginem, aut illam cęderet, aut conculcaret, hic plane blasphemus iniuriosus esset, sicut qui iracundus pugnum contra Deum in cœlum minitans erigeret, aut lapides in eum, furibundus iactaret. *Nota 1.*

Nota 2. No. 2. quòd stat etiam aliquem proferentem blasphemiam hæreticam, seu hæreticalem; & non esse hæreticum, quia sine errorem intellectus, & sine pertinacia est: sed blasphemū duntaxat. Ideo, vt ait Cast. de punitione hæreticorū lib. 1. c. 12. & ex. §. 7. dub. 1. superius constat, nec proprie erit hæresis, nec erit hæretica propositio nisi solum materialiter, sed proprie & solū erit blasphema, & hō blasphemus: qn̄ ille non ita sentit in intellectu, vt loquitur blasphemās neq; ex erroneo assensu seu estimatione procēdit blasphemia illa hrticalis; sed ex prauo affectu,

ctu,dolore,iracundia,aut ex alia vehemēti passione, aut iocose vel ex subreptione in illa verba blasphema,simul & hæretica, prorupit. Puta, dicendo Deum non posse illum à tali pœna liberare,aut iniuste se habere cum ipso, aut nō esse Deum,aut dū ei male dicit,& mala imprecatur,quasi Deus, vt hō impotens:his malis subijci possit , & alia hmōi ex solo appetitu seu passione procedentia: cum tñ ea proferens credat oppositum sciatq; se in hoc mentiri , & pro vera fide q̄ circa hoc hēt sit paratus ēt martiriū pati.Similiter neq; quis vere erit hæreticus,neque vera hæretica erit propositio , nec hæresis vllo modo: qñ in sua mente talem dicit ille propositionem, & in solo intellectu reuoluit , sine vlla illius credulitate, vel assensu , vt sup.dictū est . Et idem fere iudicium est,de propositione male sonāte,q̄ non in malo sensu quis protulit.

Et ratio prædictorum omnium est , quia ꝑm Hilarium de trinitate , de intelligentia hæresis orta est:& sensus,non sermo fit crimen, s.hæresis coram Deo,vt sup.§.7. habetur. Ad idem est de verb.sign.c.intelligentia,& 1.q.1. cap. Marchion,& 22.q.5.c.humanæ, & ibi glossa.

Nota. Not.3.quòd in foro exteriori, seriose proferens propositionem hæreticam,aut blasphemā hæreticalem,sæpe iudicabitur hæreticus,& hæretica propositio:nisi ipse se sufficiēter purget, aut probet:quòd non cum pertinacia, neq; animo hæreticandi,neq; ex errore in fide, neq; in sensu hæretico,aut quòd non seriose:sed ex ioco, aut ex passione vehementi commotus : eam dixit: aut nisi hoc ex coniecturis probabilibus , aut ex alijs circunstantijs negotij , & personæ : probabiliter constet,vt sup.§.7.in 3.notabili ex c.ad abolendam,de hæret. dictum est. Et quia omne male factum prauę pręsumitur actum,vt in l.si non conuitij:c.de iniuri. & de præsumpt. c.1. nisi vt diximus : aliud ex coniecturis appareat. Nihilominus tñ, iste talis, qui non ex errore intellectus: sed ex passione, ioco,aut ex subreptione,blasphemiam hæreticalem,aut hæreticam protulit propositionem, puniēdus est aliqua pœna arbitraria : moderata ꝑm negotij , & personæ,& excusationis,maiorisq; vel minoris culpæ qualitatem.ꝑm Lapum , & Cardi.in cle. 1.de vsur.§.fane.quòd si non fuit in culpa illā proferens sine vlla deliberatione , tunc , vel in causa vnde ad illam proferēdum motus est ; vel si iustam causam passionis vehementis, qua illā protulit,habuit,nullo modo puniendus est . videatur breuiter Siluester tit.blasphemia. q.9.

Nota. Proferens aūt blasphemiam nullo modo hæreticalem , quæ & nullam cum hæresi cōionē , aut connexionem habet, qualis est, quæ committit iurando per Christi,aut sanctorum membra,pudenda,aut quæ vituperium, iniuriā, seu contemptum tantum eorum sonat, non cēsetur hæreticus:neq; eius punitio : spectat iure ordinario ad inquisitores hæreticæ prauitatis.

Not.4.quo ad cognitionem , & punitionem Nota. blasphemiæ,quòd illa blasphemia, quæ est aliquo mō hīticalis, seu quæ cum hæresi vicinitatem,aut connexionem hēt, aut de hęresi suspitionem, ad inquisitores spectat hæreticæ prauitatis inquirere:non solum ex consuetudine,sed ēt ex potestate ordinaria : eis a iure cōi delegata,sicut,& omnia verba,& facta hęreticalia,aut saporem,seu suspitionem hæresis habentia:ētsi iocose fiant.secundum c.ad abolendam . de hæreti.& eo.tit.lib.6.c.accusatus.§.sane. & c.vt officium,& Lap.& Card.in cle. 1. de vsur.§.sane.

In cuius examinatione,consideranda est qualitas personæ ; si sit aliàs de hæresi suspecta,vel non,simul & tps,& modus , puta si ex passione in tribulatione:vel citra illam,ex malitia homo ille:in talem blasphemiam irrupit. Et tūc,si his consideratis:constet probabiliter illum ex infidelitate,seu errore in fide blasphemasse: procedet inquisitor,ad illius tanquam hęretici punitionem:præsertim, si ille sic se credere dicat. Si aūt neget,se ita credere quod dixit: & consideratis præfatis circunstantijs : adhuc maneat suspicio illum ex infidelitate dixisse : iniungatur illi purgatio ꝑm ius , & de inde pęnitentia moderata.Quòd si in purgatione defecerit: tunc id de ipso faciendum est : quod de alijs de hæresi suspectis in sua purgatione deficientibus: canonica iura disponūt,in tit.de hæreticis.& de purgatione canonica , & alibi ꝑm subiectam materiam. Si vero,prædictis circunstantijs considera tis:constet illum non ex infidelitate,sed ex impatiētia,& passione aliqua,vel ioco,vel ex subreptione blasphemasse:tunc, quia ille non hæreticus:nec ibi proprie hęresis,sed solū blasphemus,& blasphemia,q̄uis materialiter tm̄ hæreticalis est,& censetur,vt superius in 2. notab.dictum est:iam non hēt inquisitor hæreticorū,ius in illum ad puniendum : ex suo iure ordinario , vt aliqui dicunt . Et Simancas in suis institutionibus catholicis c.8.nu.6.& 8.ait,ꝙ hoc crimen est mixti fori pertinens ad tribunal eccľasticū , & seculare præuentiue, vt hr̄ in c.2. de maledi. & in c.cum sit gñale.de fo.comp.Hæc ille.Solēt tñ inquisitores, præsertim in Hispania ; vbi viget sincera fides,& zelus eius, hanc habere sibi specialiter delegatam auctoritatem , ēt ad puniendum hmōi blasphemias : maxime quia ꝑp criminis grauitatem , simul & cum hæresi vicinitatem,vel consonantiam,saltem apparentem consuetudo legitime pręscripta vr̄ in hoc,sicut & in quibusdā proposition.b.periculosis,scandalosis,iniuriosis,& seditiosis, & quibusdam superstitionib.& alijs ēt iocose dictis,aut factis,sapientib.hęresim , vel cum ea cōicantib.iurisdōnem tribuisse. Quare licet horum cognitio , & puni-

punitio ad diœcesanos, & alios iudices etiam seculares de iure pertineat: cum tamen de consuetudine legitime præscripta, & forte etiã de iure, vt diximus, etiam pertineat ad inquisitores, videtur quòd sit locus præuentioni.

Cum omnib. supradictis; concordat Cast. vbi sup. lib. 1. c. 12. & latius Simancas in suis institutionib. catholicis. c. 8. & 52. & quòd legitime p̃scripta consuetudo tribuat, seu ẽt transferat: iurisdictionem hanc, tenet gl. in c. cum contingat. de fo. compet. & in c. accedentib. de excess. præla. & Panor. in c. ad nostram. de consuet. & in c. cũ dilectus. eo. tit. & in c. qm̃. el 1. Ne prælati vices suas. & Turrecremata. 11. q. 3. c. conquestus. nu. 3. fol. 168. & q. 1. c. inexperientiæ. nu. 6. fol. 178. & de pe. dist. 1. c. in Leuitico. num. 4. 5. fol. 40. & vnus actus iudicialis: sine contradictione, sufficit ad probandum consuetudinem: quæ valet ẽt si sine iudicio contradictorio: fuerit obtenta, vt tenet, & probat Panor. contra gl. in c. si. de consuetu. in 6. requisito. & in c. abbate. in 3. conclu. in gl. in verbo contradictorio iudicio, de verbo. sign. ꝙ et negligentia prælati: potest per alium suppleri, videatur Siluester titu. iudex. 1. q. 3. & tit. concilium. q. 4. & extra. de supplen. neg. pla.

Nota. 5. No. 5. quo ad propositionem male sonantem de qua sup. §. 14. quòd inquisitores de illa iudicantes: non statim debent illam absolute hæreticam, nec eius assertorem hæreticum pronunciare, vt superius. §. 7. ẽt dictum est. Sed propositionem ipsam, in malo sensu quem sonat: vtiq; vt hæreticam damnare, & in bono sensu expressso quem patitur permittere, absolute aut sine alia explicatione, vt male sonantem reprobare. Tametsi concilium Basilien. sess. 22. & Isidorus. 24. q. 3. c. quædam autem, absolute, vt hæreticã condemnant pp sensum hæreticum, quem absolute prolata sonat, vt sup. §. 14. dictum est. Circa assertorem aũt eius, debent considerare: an aliquis illam propositionem absolute prolatã: iuxta sensum hæreticum intellexerit, & scandalizatus sit: & tunc vocandus est illius propositionis assertor: & cogendus, vt verum illorum verborum sensum quæ dixit publicæ interpretetur: vt sic scandalum auditorum auferatur. Si aũt illius propositionis assertor aliàs de hæresi suspectus sit: sed nullum auditores scandalum ex illis verbis conceperunt: tunc secreto vocandus est, & de verborum suorum intelligẽtia, interrogandus: & si iuxta catholicum sensũ dixisse constet, liber, absq; vlla punitione dimittendus est: neq; opus est, illum ad publicã verborum suorum declarationem cogere, ne forte ex hoc aliquis scandalizetur, qui ante non fuerat scandalizatus. Iustum tñ est, vt ille per inquisitores admoneatur: ne similia sine manifesta verborum declaratione, iterum audeat dicere. Si vero is neget se iuxta hæreticum sensum credere: & tñ consideratis cõsiderandis maneat adhuc suspicio illũ ex errore in fide, seu ex infidelitate dixisse: iniungatur illi purgatio canonica cum moderata pœnitẽtia: in qua, si defecerit, fiat cum eo, vt cũ suspectis de hæresi in sua purgatione deficientib. ẽm iura fieri dẽt, vt superius in 4. notabili de blasphemis dictũ est. Concordat in his Cas. vbi sup. c. 3. Et Simãcas in suis institutionib. catholicis c. 8. lati⁹ c. 52. & 25. 26.

Propositio infidelis est, quæ paganorum infidelitatem sonat, vel enunciat, vt ꝙ Deus nõ est vel quòd sunt plures dij, quòd non hẽt omniũ scientiam, vel prouidentiam, quòd crux, vel sacra eucharistia non est adoranda, neq; sunt sancti colendi, & hmõi quę tenent pagani, ꝙ in altera vita erit vsus ciborũ, & mulierum, vt nũc. §. 16. Infidelis.

Quòd si talis error, ad infidelitatem propriã iudæorum pertineat: tunc talis propositio proprie perfida est: sicut & ipsi iudæi proprie perfidi sunt, atq; dicuntur: quia negant, & violant fidem, & legẽ Christi Deo promissam, & pactũ sanctorum patrum eorum, & in ipsorum veteri lege implicite contentum, vt dicere ꝙ Christus nondũ venit, ꝙ lex vetus obligat, & hmõi. Concordat expresse Caietanus 2. 2. q. 11. artic. 1. §. 17. Perfida.

Propositio insana, & stulta est, quæ omnino irrationabilis est, & de ratione læsa, aut deprauata, seu non bene sana procedere vr̃, vel quæ contra manifestam rationem rectam, seu cõtra cõem animi conceptionem, continet quod in rectum sensum vix cadere põt. vt dicere quòd ad recordandum dñæ nostræ nõ est opus eius imagine, sed sufficit videre aliq̃ mulierem. Et quòd petere a Deo aliquid in speciali, est vitiũ proprietatis, & ꝙ sexta feria hebdomadæ sanctæ, non est ploranda passio Dñi nostri Iesu Christi: sed solum lætandũ intus, & foris. & ꝙ opus bonum ex infusa charitate factũ: non fit pp Deũ, sed ex proprio interesse, & oẽs istæ propositiones, vt insanę, cõdẽnatę sunt, cõtra illuminatos. §. 18. Insana. Stulta.

Propositio crudelis est, quæ horrorem generat apud audientes: ex crudelitate q̃ contra rectam affectionem naturalem sonat, vel enũtiat, in materia theologa, vel morali, vt dicere, quòd imago B. Virg. aut crux, ita licite comburi põt: vt aliud lignum. Item, ꝙ non curretur de aĩab. purgatorij: sed relinquantur pati, ẽm diuinam iustitiam, vt Deus vult. Et vt crudeles, hæ propositiones condemnatæ sunt: contra illuminatos. Item, crudele, & irreuerens est dicere, ꝙ sacra eucharistia: murib. aut igni exponi põt, ex quo nihil ibi patitur Christus. Item, ꝙ si iudæi Christum non crucifigerent: beata Virgo illũ crucifigeret, si opus esset pro mundi redemptione, vt voluntati diuinæ ẽt in volito, & ex charitate, omnino se conformaret. Quod etiam erroneum est, quia prohibitum lege committeret homicidium, nisi de hoc specialem reuelationem, §. 19. Crudelis.

ne ...m, vt Abraam Genes. 22. habuisset.

§.20. *Scandalosa.* Propositio scandalosa est, quæ etiam si vera sit: scandalum, vel occasionem ruinæ, siue peccati, præstat auditoribus: & maxime simplicib. & infirmis, vt est narratio incommodorũ confessionis sacramentalis; q̃ fecit Erasmus. Narratio etiam, vel fictio peccatorum occultorum religiosorum, siue Pontificum in vulgus. quia inde illi remouentur a confessione, & religionum deuotione, & superiorum obedientia, & tandem à fide. Item, absolute dicere, quòd decimæ non sunt de iure diuino. Item, quòd malus prælatus, est fur, & latro, quòdq; per censuras ecclesiasticas clerus suppeditat populũ, & multiplicat auaritiam. quòdq; sacerdotes malæ viuentes polluunt suam potestatem. quòd stulti sunt clerici studentes in decretalibus. quòd fatui sunt dantes eleemosynas religiosis. ꝙ cõfirmatio, ordinatio, & consecratio iuuenum, & virginum, ex cupiditate reseruatur epis, & multa alia eiusmodi, quorum plura ẽt erronea in fide sunt. Consonat Simancas institutio. cathol. c. 52.

§.21. *Periculosa.* Periculosa aũt propositio est, quæ absolute, & generaliter dicit: licitum esse, & fieri posse, id quod non nisi vix ab aliquib. & cum multis circunstantijs fieri põt, vt dicere, ꝙ solus cũ sola, in lecto manere diu: & nimis familiariter cõuersare diu cum mulieribus: licite hõ põt. Item ꝙ sine ieiunijs, & abstinentijs: homo põt esse pfectus. Item, ꝙ non est curandum pugnare contra tentationes, aut malas cogitationes: neque sunt expellendæ, ex quo, si non consentitur eis nullum peccatum est. Item, ꝙ exteriores actus virtutum, puta adorationũ, & aliarum sanctarũ cęremoniarum, non sunt necessarij, neq; expedientes ad perfectionem: sed potius sunt actus imperfectorum, quia in corde hæc haberi dẽt ſm id Io. 4. spiritus est Deus, & in spiritu vult adorari. Et omnes hæ propositiones, vt periculosæ, & scandalosæ, & non solum vt temerarię, erroneæ, condemnatæ sunt: cõtra illuminatos.

§.22. *Seditiosa.* Propositio seditiosa est, quæ viam parat seditionib. & factionib. vt dicere, ꝙ quilibet tirannus põt licite occidi, per quemcunq; subditum suum. & hæc vt talis, & simul hæretica condemnata est contra wicleff, & Io. Huss. in conci. Cõstant. sess. 8. & 15. Nam vltra hoc quod est hęretica: est ẽt seditiosa, quia ex tali assertione aperitur via seditionib. & factionib. in populo, & rebellionib. subditorum. Et per tirannum intelligitur is, qui iniuste, aut sine iusto titulo dñatur, estq; iam in pacifica possessione, sine bello contra populum: q̃uis per vim illum acquisierit. Item, seditiosum est dicere, quod non sunt ferendæ iniuriæ, & iniustitiæ, exactiones, & angariæ, superiorũ in subditos. sed ꝙ pp hoc contra eos rebellãdum est. Item, ꝙ subditi possunt suos superiores publice delinquentes, licite punire, eosq; abijcere: vel ꝙ eis nõ tenẽt obedire.

§.23. *Scismatica.* Quòd si talis propositio, viam aperit diuisioni subditorum a se inuicem: vel à prælatis suis maxime a papa: in pertinentib. ad ptãtem, & subiectionẽ ecc̃lasticam: scismatica est: quatenus vnionem tollit corporis mistici, vel ecclesiæ, vt si dicatur quòd papæ vendenti dispensationes, & beneficia ecclesiastica, aut ea danti pro pecunia, ẽt si inde non sit dispendium: aut generale scandalum totius ecclesiæ, non est obediendũ. Item, ꝙ papa errare põt iudicialiter diffiniẽdo: circa fidem, & mores, vr̃ in his temporib. scismatica propositio hæc absolute dicta, & seditiosa: quia infirmis datur ansa contra papam rebellãdi: licet etiam de hoc opinio aliquorum sit.

§.24. *Iniuriosa. cõtumeliosa Irrisoria.* Propositio iniuriosa, vel contumeliosa, vel irrisoria, est, quę in aliquem asserta irrogat ei iniuriam, irrisionem, seu contumeliam, aut eius detrahit honori, maxime si sit persona notabilis, status, dignitas, congregatio, aut conditio fidelium. erit ẽt blasphema si sit iniuriosa cõtra sacr̃m, aut ritũ ecc̃læ. vt si dicatur quod de monachis tm̃ vnus, de clericis aũt tot esse deberẽt in ecc̃la. quot soles sunt in cęlo. Itẽ, ꝙ papa est antichristus, & Cardinales sunt eius ministri: q̃ ẽt blasphema est. Item, ꝙ tales clerici, aut absolute quod clerici, vel religiosi: siue prælati, sũt perditi, adulteri, tyranni, ambitiosi, aut in malo statu: aut ꝙ clerici, vel religiosi cauendi sunt ab ijs, qui sunt in articulo mortis: ne rapiant eorũ bona. Itẽ, ꝙ constõnes ecclesię, sunt onera pharisæorum, quod confessio frequens plus sordidat aĩam, quod papa confert indulgentias symoniace, aut indulgentias indiscretas: has vel illas, & sine legitima causa, & per consequẽs inualidas. Item, vt iniuriosæ condennatę sunt: cõtra illuminatos ẽt si sint temerarię, & erroneę, propositiones istę, quòd. s. plorãtes peccata sua sunt proprietarij suæ voluntatis, aut sui ipsorũ quòd dimittatur considerõ passionis Chr̃i: quia melius est considerare alia Dei bñficia, & quod soliloquia S. Aug. sũt qdã nenię, aut qd fictitiũ.

Quare prędicatorib. apprime: cauendum est, nedum vitia carpunt ad personarum declinent iniurias, male illas notando, vel statum, vel cõditionem aliquorũ: quia sic possent, vt iniuriosi merito puniri: & ne id faciant in cle. religiosi. de priui. per ecclesiam cautum est.

§.25. *Presumptuosa. Arrogans.* Propositio præsumptuosa, vel arrogans est, quę sine rõne sufficiẽte, vel probabili: affirmat aliquẽ posse: seu de facto hẽre, id quod cõiter est supra hoĩum vires: aut supra legem cõem, vt dicere quod in actu coniugali: põt quis hẽre, seu de facto hẽt: tantam contemplationẽ, & aĩę puritatem, & eleuationem, & serenitatẽ, q̃tam in sancta lectione, vel oratione. Itẽ, ꝙ existens in mũdo vxoratus, & cum possessionib. est, aut esse põt tam liber a curis mundi, & occasionib. pecca-

peccatorum, tamq; quieto animo cũ Deo, sicut in religione. Item, q talis homo videt cor alterius, tam clare vt manum suam, & vt tales: sunt oẽs hæ propositiones condemnatæ contra illuminatos, ẽt si aliquæ eorũ sint aliàs erroneæ, & aliter qualificatæ, vt patet ex supradictis. Item, dicere q ipsi reuelãtur multa secreta diuinitus, & aliorum cogitationes, quòdq; ipsi apparent animæ purgatorij: sæpe petentes auxilium.

Sæpe etiam propositio præsumptuosa dicitur temeraria: & econuerso.

§.26. *Fantastica.* Propositio fantastica est, quæ potius videtur per affectiõẽ, per fantasiam vel per imaginationẽ facta, vel fabricata, quàm vt per rõnẽ vel per auctoritatẽ, probabilis aut vera videatur, vt dicere, q aïæ purgatorij: in die animarũ apparent suis benefactorib. specialibus, aut alijs gratias agentes: pro suffragijs: per quæ à purgatorio liberatę sunt. Itẽ, q dies iudicij erint hinc ad tot annos, vt ipsi assertori vr̃ colligi: ex certo numero literarũ apocalipsis. Similiter videtur fantasticæ, multæ diuinationes de futuris cõtingẽtib. pedẽtib. pcipue à volũtate diuina: vel à nr̃o libero arbitrio: habitæ, & collectæ, ex quibusdã cõiecturis, & signis cęlestibus inefficacibus.

§.27. *Superstitiosa.* Propositio superstitiosa est, quæ superstitionẽ asserit vel enunciat, quę s̃m diuersas species superstitionũ multiplex est; & aliqua puta hęre sim sapiens: pertinet ad inquisitores hæreticæ prauitatis, aliqua nõ: sed ad ordinarios, vel alios vt supra. §. 15. de blasphemia dictũ est. De quib. superstitionibus, & alijs eiusmodi, breuiter agit Siluester tit. hæresis, 2. q. 3. & hæresis. 3. & titu. superstitio, & Caiet. in summula, eo. tit. & incantatio, & Paulus Guillandus, & Castro de punitione hæreticorum, latius agunt.

§.28. *Vana. Scrupulosa.* Sũt & aliæ qualitates propositionũ, Nã quædã dr̃ vana, quædã scrupulosa, quædã irreuerẽs aut honoris seu dignitatis derogatoria, & hmõi secundum causas vel effectus suos: quæ ad prædictas qualitates facile reduci possunt.

Not. Tandẽ nota, q hæc genera seu qualificationes propositionũ: non ita distinguũtur quin sępe multæ earũ, simul in eadẽ propositione concurrãt. Et ita erit eadẽ propositio hęretica, erronea, temeraria, blasphema, præsumptuosa, periculosa, vel scandalosa, vt dicere, q hõ nõ indiget misericordia Dei ad salutẽ. quòdq; licite põt hõ recipere sacrum eucharistiæ, sine pęnitẽtia peccatorũ: cõfidẽdo de Dei misericordia, quæ plus participatur à maiore peccatore. Et q nõ est curandũ de doctrina ecclesiæ & doctorũ, sed de sacra scriptura ad literã tantũ, vt sonat intellecta.

Et nota, q huiusmodi propositionũ: diuersæ qualificationes sumuntur, ex cõcilijs, & vniuersitatib. doctorũ scholasticorũ: & processibus inquisitorũ hæreticæ prauitatis: prædicto modo eas qualificantibus, secundũ ẽt communem doctrinam theologorum, in 4. dist. 13. & alibi vbi supra allegatorũ, vt patet ẽt in cõcilio Constantien. sess. 8. & 15. contra Vvicleff, & Ioã. Huss. & alios hæreticos, vbi vt dictũ est eorũ errores ita qualificati, distinguuntur & condemnantur.

QVAESTIO XVIII.

Vtrum clericus de redditib. suis ecclesiasticis; teneatur in pauperes, & in pios vsus: erogare residuũ, excepta sua suæq; familiæ decente sustẽtatione.

PRO responsione: præsupponuntur aliqua s̃m Abulen. super Matth. 6. q. 74. 75. primo supponit: q ecclesiasticorũ, quædã sunt bona propria seu patrimonialia, quę ipsi hãbẽt: nõ rõne: nec intuitu ecclesię, nec alicuius officij, aut exercitij ecclesiastici, sed aliunde: & de his nõ agimus nunc, nã est idẽ oĩno iudiciũ quod de alijs bonis secularibus, & eodem modo ea expẽdere possunt: qũo res seculares possent distribui. & idẽ iudiciũ est de quibusdã alijs bonis quasi patrimonalibus, qualia sunt ea, quę ipsi clerici ex sua industria acquisierunt predicando, celebrãdo, cantando, & alia eiusmodi exercendo. *Not.*

Secundo, alia sunt bona ecclesiastica, quę scilicet ad vsum ecclesię specialiter destinata sunt: puta: ad fabricã, ornamenta, & hmõ, & de his clericus nihil sumere sibi põt: neque in alios vsus expẽdere: neq; ẽt in eleemosynas regulariter: nisi in casu, & cũ certis limitationib. de quibus ẽt sæpe dr̃ in iure: qd̃ alienari nõ possunt, & de his propositi nostri nunc agere non est.

Tertio, alia sunt bona destinata ad eleemosynas, & alios certos vsus pios ex dispositione instituentiũ, aut ea donantiũ, vt cõtingit in bonis hospitaliũ, aut capellis pro dotationib. puellarũ & pro certo genere pauperũ: aut studentiũ, & cõstat quod neq; de his bonis possunt clerici: aut alij quib. hæc distribuenda cõmittuntur: aliter aut in alios vsus disponere, aut conuertere.

Quarto, alia sũt bona specialiter pro ipsis clericis assignata: vt sunt redditus, & fructus suarũ præbendarũ. Etsi hæc sunt bona immobilia: puta possessiones, cõstat qd̃ in his clerici habẽt solũ vsumfructũ vel potius administrationẽ eorũ: dominium aũt pertinet ad ipsam eorũ ecclesiã, seu ad ipsos in communi: ideo nec possunt alienari, vt patet. de rebus eccle. non alienan. & alibi sæpius. de his immobilibus non agimus hic.

Tandem quinto sunt alia bona: pro ipsis clericis spãliter assignata, puta redditus, & fructus suorũ beneficiorum: ex decimis, & primitijs, & oblationib. prouenientes quæ sunt bona mobilia: quæ intuitu eccl̃æ, & pro eorũ ecclesiastico ministerio, & officio, seu exercitio, ab eis hñr, & de istis est qõ præsens, & ad propositum, &c.

Et pro fundamẽto dicẽdorũ: pręsupponatur quòd

quòd ẽt hic non intendimus agere, vtrũ transferatur dominiũ in eorum expensione, vel donatione, in vita & in morte, ea donando vel expẽdendo, aut testando. Sed agimus vtrũ licite sine peccato: possint clerici ea in quoscunque vsus aliàs licitos expendere, an teneantur in pauperes, & pios vsus duntaxat residuũ decẽtiæ distribuere? Ideò præsupponatur hic, ꝙ clerici sũt: suntq; veri domini horum mobilium, ita quòd quomodocũq;, licite vel illicite, ad pios vel prophanos, ẽt ad turpes & inhonestos vsus: clerici viuentes ea donent, cõsumant, vel distribuant, valet talis donatio, fitq; translatio dominij: ita ꝙ nec ipsi clerici, nec illi ad quos quocunq; modo perueniunt: ea restituere tenentur ipsis clericis, vel ecclesię, & hęc opinio: vt iam cõis effecta probabilior, supponitur: licet sit alia opinio in oppositũ, quàm late defendit Nauar. in tract. de reditibus ecclesiasticis: ẜm quã nullũ dubiũ est in q. pręsenti. vt de hoc latius Gabr. ĩ 4. dist. 15. conclu. 4. & 5. Et Abulen. vbi supra, & Adr. ĩn 4. de restitu. q. Vtrũ clericus prodigę consumens teneatur restituere, vt eruditus vir Soto de iustitia, & iure lib. 10. q. 4. art. 3. & 4. pulchre tandẽ hanc quęstionẽ resoluit: & limitat, & declarat opinionẽ Caietani. 2. 2. q. 185. art. 7. secundum Tho. & alios doctores. Igitur hac opi. supposita ad propositũ quæstionis pręsentis respondeo per duas propositiones subsequentes.

1. Prop. Prima propositio. de supradictis bonis mobilibus, seu redditib. ecclesiasticis: tenẽtur ipsi clerici, ẽt si sint domini eorũ specialiter præ alijs Christianis: in pauperes & in pios vsus distribuere, idq; iure diuino dispensabili tamen, & ecclesiastico olim ad quartam tenebantur. nunc autem: nullo iure, est aliqua signata quantitas.

Probatur primũ dupliciter, ꝙ scilicet iure diuino præ alijs: ad id clerici teneantur. primò, ratione ipsius status clericalis. quia quo excellentior status est quàm secularis clerici, ad opera pietatis eo magis astricti sunt: atq; adeo magis, quo in lege gratię: ministri ecclesiastici à Christo & ecclesia destinati sunt patres pauperũ, & pastores ouium Christi: præcipue quidẽ, ad prębendũ eis pastũ spũalẽ, minus aũt principaliter ad corporalẽ, quatenus ad spiritualẽ ordinatur: & ad opera pietatis pertinet. Quod probat Abulẽ. vbi supra. q. 73. & Caiet. 2. 2. q. 185. art. 7. ẜm B. Tho. ibidẽ. quia Io. 13. Christus legitur loculos habuisse pro substentatione suorũ discipulorũ & pauperũ. in quo dedit ecclesiæ formã, se similiter habendi: ad eius imitationẽ, vt hoc dicit expresse August. & hr̃. 12. q. 1. cap. habebat Dñs. vbi ait habebat Dominus loculos à fidelibus, oblata conseruans, & suorũ necessitatibus: & alijs indigentibus tribuebat. Tunc primum: ecclesiasticæ pecunię forma instituta est. Hęc ibi. Itẽ 1. ad Thim. 3. & 4. Oportet Episcopum esse hospitalẽ: vbi ex Christi instructione dicit necessariũ id esse episcopis: vt patet distin. 42. c. 1. & seq. vbi hr̃ quod necesse est, vt ordinãdus sacerdos, ad imitationem Christi: pauperes hospitio recipiat, & ꝑ opera pietatis se ĩstituat: alioqui indignus est ordinari. Vnde & 85. dist. c. Florentinũ. Beatus Gregorius, vtpote indignũ: repulit ab episcopatu Archidiaconũ illũ Florẽtinum: quia non erat hospitalis, i. pauperũ excẽptor. idq; ecclesia, & B. Gregor. vt necessarium non docuissent: nisi iure diuino, & ex doctrina prędicta, & ĩstitutione Apostolorũ, habuissent. Et ad idẽ est dist. 86. c. fratrẽ nr̃m, & c. non satis, vbi habetur. Grandis culpa est, si te sciente, fidelis egeat: si scias eum erumnã perpeti qui præsertim egere erubescit &c. Facit & 2. Cor. 8. & 9. ca. & Galat. 2. vbi ostẽditur maxima cura apostolorũ: in procurãdis eleemosinis pro pauperibus: quã certe non haberent nisi eis specialiter iniũctã, & cõmedatam, à Christo præ alijs Christianis: cognouissent. Ideo ergo, qui eis in officio succedunt clerici: oẽs similiter tenẽtur, plus, vel minus, ẜm quòd plus, vel minus ad curã pastoralem, & episcopalem appropinquant: ex quo intra statũ ministerij clericalis cõtinentur, vt videtur sentire Hiero. in c. quoniã. 16. q. 1. dicens. Quoniã quicquid habent clerici pauperum est, &c. & ait Abulen. vbi supra. & glos. in cap. de monachis, titu. de præben.

Secundo probatur idẽ ex natura, & conditione ipsorũ bonorum ecclesiasticorum. Nã secundum Abulen. Matth. 6. q. 74. & Caiet. vbi supra, hæc bona ecclesiastica: constant ex oblationib. & eleemosynis fideliũ collatis ecclesiæ, vt expẽdantur ad honorẽ Dei, & ecclesiæ vtilitatẽ, pro salute animarũ ipsorum offerentium: nam talis est intentio oĩum offerentium eleemosynas ecclesiæ: Constant ẽt ex decimis, & primitijs, vt patet. Et ex hac parte liquet, ꝙ prædicta bona dãtur in lege gratiæ: principaliter quidẽ, pro decenti substentatione clericorũ, seu ministrorũ eccl'æ: vt stipendia eorũ, vt patet. 1. Corin. 9. qui altario seruit &c. Et de consecratione dist. 1. c. Nemo. & 1. q. 2. c. frater. vt late ẽt probat Panor. in c. episcopus, de præbẽ. Consequenter autẽ & minus principaliter dãtur: vt in pios vsus, & ĩ pauperes, quorũ cura ipsis specialiter ex officio incũbit, vt sic ad honorem Dei & ad vtilitatẽ ecclesiæ, expendantur. Nã in hoc differunt decimæ, in antiqua, & in noua lege ẜm Caiet. 2. 2. q. 37. art. 1. ꝙ in antiqua lege decimæ dabantur: solum pro ministrorum tẽpli & familię suę substẽtatione, vt patet num. 18. vbi nulla fit mẽtio pauperum, neque paupertas erat à Deo sic commẽdata & prædicata, vt in lege gratiæ. In lege aũt gratiæ dantur decimæ pro ministrorũ ecclesię substẽtatione principaliter, & cõsequẽter pro pauperibus, vt dictũ est. Licet Adrianus

in

in 4.de restitutione.q. an liceat mercari cũ vsurario,in fine eius dicat:quòd etiam in lege vete ri dabantur decimæ ministris, pro pauperibus vt nunc; sed vt dixi : oppositum videtur verius.

Et ad prædicta oĩa confirmanda faciunt auctoritates Sanctorũ, puta August.& hr̃.16.q.1. c.decimæ.vbi dr̃.Decimæ tributa sunt egentiũ animarum,vt etiam idẽ dr̃ in c.tua nobis. de decimis.sequitur, Qui decimas dare noluerint res alienas inuadunt: quia rẽ à Deo pauperib. dele gatam suis vsibus reseruãt.Hæc ibi. Et nota illa verba rẽ à Deo pauperibus delegatam.Item ea. 16.q.1.c.quoniam.Hieron.ait. Quoniam quidquid habent clerici pauperum est: & domus illorum,omnibus debent esse communes: susceptioni peregrinorũ & hospitũ inuigilare dẽt: maxime curandũ est illis,vt de decimis, & obla tionib.cęnobijs,& xenodoxijs,qualẽ voluerint, & potuerint substentationẽ impendant. Et idẽ Hiero.ĩ c.reuertimini.ibidẽ ait.Inferte decimas in horrea mea.Malach.3.hoc est,in thesauros tẽ pli,vt habeant sacerdotes & leuitæ qui mihi mi nistrant cibos,&c.Et sequitur ibidem. Si qñ fames, penuria & egestas opprimit mundũ: sciamus hoc ex ira Dei descendere:qui se in paupe rib.si non accipiant eleemosynã,fraudari loqui tur sua possessione.Itẽ ea.16.& q.1.c. quia iuxta habetur.Quia iuxta sanctorũ patrũ traditionẽ nouimus,res ecclesiæ,vota fidelium,esse pre cia peccatorũ,& patrimonia pauperũ. Et ibidẽ cap.in canonibus.hr̃ in canonibus,in Gangrensi ecclesia Apostolica auctoritate conditis:De fructuum oblationibus:quæ ministris ecclesiæ debentur,& de his quæ in vsus pauperũ conferun tur scriptum habetur,&c. Sequitur,Valde iniquum & ingẽs sacrilegiũ est,quæcunq;,vel pro remedio peccatorũ,vel pro salutę animarũ suarum aut requiæ,vnusquisq; venerabili ecclesiæ contulit,aut certe reliquerit,in aliud transferri vel conuerti.Et Ambro. vt hr̃.23.q.8.c. conuenior.ait. Omnia mea pauperũ sunt.Itẽ & 12.q. 1.c.habebat,vbi supra.& c.episcopus.hr̃.Episcopus ecclesiasticarũ rerũ hẽt potestatẽ ad dispen sandum erga oẽs qui indigẽt.Et c.præcipimus. habetur in canonibus Apostolorum hoc modo. Præcipimus vt in potestate sua Episcopus res ecclesiæ habeat: si enim aĩæ hominũ preciosiores illi creditæ sunt,multo magis oportet eũ cu rã de pecunijs agere; ita vt potestate eius,indigẽtibus oĩa dispẽsentur per presbyteros & diaconos &c.& in c. res ecclesię.hr̃.Res ecclesię,nõ quasi propriæ, sed vt cões & domino oblatæ,cũ summo timorę, non in alios quam in præfatos vsus,sunt fideliter dispẽsandæ. Et in c.nulli.hr̃. Eps̃,ex his quæ sibi assignata sunt; primum sibi necessaria percipiat:quæ vero suis necessitatib. supersunt: in cões vsus ecclæ expendat. Et 12. q.1.in c.si priuatũ.hr̃. Si priuatũ possidemus:ꝙ nobis sufficiat, nõ illa nostra sunt quorum procurationem quodammodo gerimus. Item duodecima quæst.secunda,cap.aurum,habetur,Aurum habet ecclesia,non vt seruet, sed vt eroget & subueniat in necessitatibus.& cap.gloria,habetur.Gloria episcopi, est pauperum operibus prouidere: & ignominia sacerdotis,est proprijs studere diuitijs. Item.1.quæst.2. clericos habetur.Clerici qui bonis parentum, & opibus suis substentari possunt: si quod pauperum est accipiunt,sacrilegium profecto committunt,& per abusionem talium, iudicium sibi manducant & bibunt.& c.pastor. habetur ad idem. & c.sacerdos, habetur. Sacerdos, cui dispensationis cura commissa est: non solum sine cupiditate, sed et cum pietate laudis,accipit à populo dispensanda & fideliter dispensat accepta . Item decima quæst.secunda,cap.episcopus,habetur,Episcopus habeat potestatẽ in rebus ecclesiæ, vt dispẽ set necessitatem patientibus cum omni reueren tia,& timore: & ei participare,cum etiam opor tet quæ necessaria sunt, si tamẽ ipse aut qui cũ eo sunt fratres indiguerint, si autem res ecclesiasticas, episcopus in suas proprias voluptates vsurpare voluerit aut alijs dederit: hunc oportet obnoxium esse concilio:sin aliter,episcopus vel qui cũ eo sunt presbyteri aut diaconi,accusentur: quia ea,quæ vel ex redditu,vel ex quolibet actu ecclesię: venerũt in suos vsus, scilicet non necessarios, vt patet ex supradictis , colligunt: & pauperes fraudant, & famę conficiũt. Et Bernar.in epistola.42. ait. Clamant nudi, & famelici conqueruntur: & dicunt.Dicite ponti fices,in freno : Quid facit aurum ? nostrum est quod effunditis : nobis crudeliter subtrahitur: quod inaniter expenditis. Vita nostra,cedit vobis in superfluas copias,nostris necessitatib. sub trahitur ; quicquid accedit vanitatibus vestris. Annuli,catenulę,tintinabula,& clauatę quędã corrigię,multaq; talia, tam speciosa coloribus, quàm ponderib. preciosa: multorum depẽdent ceruicibus: fratrum aũt lateribus:nec semicincta miserãtis apponitis.hi oẽs,in futuro, stabũt in magna constantia aduersus eos qui se angustiauerũt: stãte quippe pro eis: patre orphanorũ,& iudice viduarũ,dicẽte,quandiu nõ fecistis vni ex minimis meis, nec mihi fecistis. Hęc ibi.

Item, idẽ in declamationibus super Matth. decimonono. Ecce nos reliquimus omnia, &c. ait. Veh tibi clericæ : mors in olla,in huiusmo di delitijs est: non modo quia secus introitum, delectationis posita esse cognoscitur: sed ob id maxime quia populi constat esse peccata, quæ comedis. sumptus ecclesiasticos gratis habere te reputas, cantando (vt aiunt) tibi prouenire videntur: sed bonũ erat magis fodere : aut etiã mendicare.peccata populi comedis:solicitus er go esto tanquam redditurus rationẽ pro eis, ge mitus effunde,dignos age fructus pœnitentiæ: alioqui tibi ea noueris imputanda ; quæ modo

P inter

inter delitias comedis, & paruipēdis. Veniēt.n. ante tribunal Christi: audieturq; populorum querela grauis accusatio dura, quorū clerici vixere stipendijs nec diluere peccata. Quid tibi in sipiēs, delitiæ sapiunt atq; diuitiæ, quib. mercaris tam graue iudicium? De altario viuat clericus, cui deseruit, viuat non luxurietur, non superbiat, nō ditetur, neq; ex clericatu ditior fiat: nō sibi de bonis ecclesiæ ampla palatia fabricet mutans quadrata rotundis, nec loculos inde cōgreget, nec in vanitate, nec in superfluitate dispergat. nō extollat, de facultatibus eccl̃e cōsanguineos suos aut neptes, ne filias dixerim nuptui tradat, res pauperū non pauperib. dare, par sacrilegij crimen esse dignoscitur. Sane patrimonia pauperū, facultates ecclesiarū sunt: & sacrilega eis crudelitate surripitur, quidquid sibi ministri & dispensatores, non vtiq; domini vel possessores, vltra victū accipiunt, & vestitū. Sed qū poterit necessarijs esse contentus qui eo animo introiuit altaris ministeriū, vt stipendia cleri, in vsus voluptatis, curiositatis, & vanitatis congreget seruet & expēdat? Nā funiculus triplex hominē miserū in perniciē trahit, qui impure intrat, indigne ministrat, sed & ipso fructu abutitur tēporali. iste est impius qui Esa. 26. in terra sanctorū iniqua gessit, qui s. in ecclesiasticis possessionibus quæ sanctorū fuerant vsibus assignatæ in domo Dei, quam decet sanctitudo, inique se habuit. Et infra. Qui & cum diuite epulone Luc. 16. multos Lazaros, & ipse videt esurientes nudos ægrotos: & plus de iumentis suis, plus de eorum phaleris, quàm de istorum miserijs cogitat. Hæc Beatus Bernardus.

Ex quibus oībus auctoritatib. diuino iuri innitentibus, vt ait Adrianus in 4. de restit. (in q. vtrum is qui patrimonialib. bonis abundat possit viuere de redditibus ecclesiasticis) cōstat clericos iure diuino, sed dispensabili specialiter teneri distribuere pauperibus de suis bonis ecclesiasticis (vt dictum est) tenentur quidē non ex iustitia ita ꝙ aliter distributū restituere teneantur: sed ex misericordia potius, quàm alij seculares. Quamuis Soto de iustitia & iure, lib. 10. q. 4 art. 3. & 4. dicat ꝙ solo iure ecclesiastico ad talē misericordiam tenētur: nisi forte intelligat, ꝙ ad id ex iure diuino stricto, & indispensabili non obligantur. Nam hoc modo nobis cum illo plane constat. Quòd etiam iure ecclesiastico ad idē teneātur patet. 16. q. 1. c. quia iuxta. & dist. 88. c. episcopus gubernationem, & 12. quæst. 1. c. videntes, c. nulli. c. res ecclesiæ, c. præcipimus, c. episcopus &c. vt supra habetur, vbi explicando ius diuinum idem ēt ecclesia clericis imponit: qa cū sit à Deo instituta, & ordinata in suis actibus conformat se voluntati diuinæ, & rōni circa hoc. Et ita patet prima pars propositionis quòd scilicet iure diuino & ecclesiastico clerici specialiter tenentur de bonis suis ecclesiasticis pauperibus erogare. infra autem (propositione secunda) dicetur in quo stat ista specialis eorū obligatio præ alijs Christianis.

Nunc autem probatur secunda pars, ꝙ scilicet quo ad quotam olim erat obligatio, ex solo iure ecclesiastico. quod patet. quia ius diuinum non determinat quantam partē suorum bonorum clericus aut laicus teneatur pauperib. erogare: nam non dabitur vbi. igitur hoc ius diuinum indeterminatum potest ecclesia determinare: sicut & quodlibet ius diuinum vel naturale, quale est ius indeterminatum de dandis vel soluendis decimis quod ecclesia determinauit quoad quotam. Et talis obligatio quoad quotā est de iure ecclesiastico, vt late & bene probat Adrianus in 5. quodlibeto secundum communiter doctores. Ita in proposito obligationē iuris diuini absolutam & indeterminatā de dādo pauperibus iniunctam clericis specialiter præ alijs Christianis, ecclesia olim ad maiorē securitatem determinauit debere fieri sic scilicet, ꝙ omnia bona ecclesiastica diuiderentur in 4. partes, quarum prima daretur episcopis, secunda clericis, tertia fabricæ, quarta pauperibus, vt patet, 12 q. 2. c. vobis. c. vulteranæ. cap. concesso. c. quattuor. & cap. sequenti.

Nam ante illa tempora vbi distinctio prædicta facta est, oēs clerici viuebant in cōi, vt religiosi, vt patet 12. q. 1. c. clericus. & ea. sequen. & tunc non tenebatur vllo iure ad illam quartam partem, sed ꝰm ius diuinum aliquando plus, aliquando minus distribuere tenebātur. Postea vero concessum est clericis habere propriū, vt patet. 12. quæst. 1. c. certe. & c. sequen. & q. 2. c. vobis. & seq. quo tempore, & pro quibus, facta est prædicta distinctio quartarum, vt dictum est.

Nunc aūt iam à longo tempore immemorabili non fit prædicta distinctio quartæ specialiter pro pauperibus, neq; pro fabrica, nisi solum pro episcopo & pro clericis diuidūtur bona ecclesiastica: & aliquando seu alicubi aliquid assignatur pro fabrica & ornamentis: aliquando autem & alicubi nihil, sed relinquitur arbitrio, & obligationi ad quam ex iure diuino episcopus, & clerici tenentur. Et in Hispania de decimis fiunt aliquando tres, aliquando plures partes: quarū vna est pro regibus ex causa rationabili assignata ex priuilegio Papali, & cōsuetudine legitime præscripta. Et iam non est illa obligatio iuris ecclesiastici quoad quotā, quoad quartam partem pro pauperibus, & pro fabrica; sed clerici remanent quoad hoc in sola obligatione iuris diuini supradicta, vt tēpore primitiuo, de prouidēdo pauperibus & reparatione fabricæ, & ornamentorum, & de expēdendo bona ecclesiastica in pios vsus, vt patet specialiter quoad fabricā. extra. de eccle. ædifi. ca. de his. & quoad pauperes iam dictū est, & dicetur latius, & particularius in secunda propositione sequenti.

Et

Et prædicta oĩa, habent locum in clericis omnibus habentibus redditus eccleſiaſticos, modo habeant curam animarum modo non, quamuis illi magis quàm hi, ad prædicta teneantur, ratione ſtatus, vt ſupra probatum eſt.

2. Propoſ. Secunda propoſitio, in hoc tempore quando nõ currit diſtinctio quotæ aſſignatæ pauperibus, aut pijs vſibus, facta per eccleſiã, clerici de ſuis redditibus eccleſiaſticis: quorũ dominium iam acquiſierunt, modo habeant curam animarũ modo non, oẽs tenentur iure diuino & eccleſiaſtico, erogare pauperibus, & i alios pios vſus diſtribuere: totum reſiduum eorum: excepta ſua, ſuæq; familiæ decente ſubſtentatione: ita ꝙ ſi notabiliter omittant, peccant mortaliter.

Probatur primum. ꝙ. ſ. poſſunt de talib. redditibus decentẽ ſubſtentationẽ ſumere, in quo non eſt difficultas, qa 1. Corinth. 9. quis militat ſuis ſtipendijs? Et qui altario deſeruit &c. Et Luc. 10 & 1. Timoth. 5. ca. dignus eſt operarius mercede ſua. & 1. Timoth. 5. qui bene præſunt presbyte. dupli. hon. digni ſunt. Nunc aũt tales redditus: ſunt ſtipendia clericorum, vt patet, nu. 18. & de conſecra. diſt. 1. c. nemo. & 1. q. 2. c. ſi. vt late agit Panor. in cap. epiſcopus. de præb. & communiter doctores. ergo.

Not. Et nota: ꝙ noĩe decẽtis ſubſtentationis comprehẽdũtur oĩa: quæ ad ipſius, & ſuæ familiæ, honorabilẽ ſubſtentationẽ requirũtur; recreationes ẽt, & amicabilia cõuiuia moderata, & honeſta: & donationes, ſeu munera aliqua parua, ſeu moderata, nõ quidẽ paraſitis, vel alijs ex liberalitate abſq; intuitu vere non fictæ eleemoſinæ, vel cauſæ piæ, ſed alijs perſonis in ſignum gratitudinis, & amicitiæ, rationabiliter exhibita. quæ oĩa conſideranda ſunt ſ꜀m conditionem gradus, dignitatis, & qualitatis, vel ſtatus ſui, & regionis, in qua tales clerici cõmorãtur, nõ quidẽ: vt põpatice, & voluptuoſe viuant, vt ſeculares: ſed quatenus hęc oĩa requiruntur plus vel minus ad hunc finẽ, videlicet, vt ſic poſſint, debite, honorabiliter, & gratanter ſeu amicabiliter viuẽdo, ſuum exequi miniſteriũ. Plura. n. requirit archidiaconus, quã ſimplex beneficiatus: & plura epiſcopus, & archiepiſcopus: & plura vir illuſtris, & regius quàm alius nõ ſic qualificatus, qui & non eſt tam vtilis eccłæ, in tẽporalibus, & ſpũalibus, vt patet ex cõcilio Baſilien. ſeſſ. 31. anno Dñi. 1438. in quib. oĩbus, modicus exceſſus, nõ vitiat niſi forte venialiter: notabilis aũt mortalis eſt, ſ꜀m Aug. diſt. 25. ca. vnũ orarium. & in prædictis cõcordat Caiet. 2. 2. q. 100. art. 3 & q. 185. art. 7. & Abulen. Matth. 6 q. 74. & Acria. in quarto de reſtitu. in quæſt. an pluralis in præbendis, teneatur alterius fructus reſtituere, & communiter doctores.

Secundũ videlicet, ꝙ excepta tali decẽte ſubſtentatione, totũ reſiduũ tenẽtur clerici, de ſupradictis ſuis redditib. eccleſiaſticis expendere in pauperes & vſus pios, iure diuino, & eccleſiaſtico, vt ait propoſitio probatur dupliciter.

Primo auctoritatibus, nam gl. ordi. Ambr. tractantis id 1. ad Timoth. 5. qui bene præſunt presbyteri &c. ait, non vt abundent: ſed vt non deſint eis. & glo. ord. Aug. ait ibidẽ. Tanta merces dẽt eſſe euangelizanti, qua neq; cõtriſtetur, neque extollatur Itẽ Hiero. & hr̃, 44. diſt. c. 1. dicit. Tibi ſacerdos permittitur de altari viuere, non luxuriari, i. nõ abundare ſ꜀m gl. ibidẽ. Abundat aũt: qui diuitias congregat & reſeruat, qui vltra decentiam ſtatus ſui in non pios vſus expẽdit. & idẽ hr̃ diſt. 93. c. diaconi. Item Augu. ſermo. 37. ad fratres in heremo. ad ſacerdotes ait. Mementote ꝙ pauperẽ vitã, ſacerdos gerere debet: quod ſupereſt præter victũ & veſtitũ pauperibus dare non differat: quia oĩa pauperum ſunt. & in ſermone 219. vnde deſumptum eſt, c. decimę, 16. q. 1. ait. Quidquid excepto victu mediocri & veſtitu rationabili ſuperfluerit, nõ luxuriæ reſeruetur, ſed in theſauro cęleſti ꝑ eleemoſynam pauperũ deponatur: quicquid. n. nobis Deus pluſquam opus eſt dederit: non nobis ſpecialiter dedit, ſed per nos alijs erogandum tranſmiſit: ꝙ ſi non dederimus: res alienas inuaſimus. Hæc ille. Itẽ gl. Hiero. ſuper id Eſa. 3. Vos. n. de paſti eſtis vineã meã, rapina pauperũ in manu veſtra, loquens de ſacerdotibus ait. In quorũ domibus rapina pauperũ eſt: dũ eccleſię opes ſibi theſaurizant: & in delitijs abutuntur, quæ ad ſubſtẽtationẽ pauperũ dantur, & ſibi reſeruant vel propinquis diſtribuũt, & aliorũ inopia ſuas vel ſuorũ diuitias faciunt. Item idem probatur in c. decimæ, 16 q. 1. & 13. q. 2. ca. qui oblationes Qui decimas nõ ſoluit, vel qui oblationes defunctorũ eccleſijs reddere moratur: dr̃ pauperũ necator & ſacrilegiũ cõmittere. ergo vbi eas ſacerdos inutiliter expenderit & pauperibus delegatas non dederit: eodẽ crimine, rapinæ, & ſacrilegij irretietur. Patet conſequentia. tum ꝑ eandẽ cauſam, tum quia ſ꜀m Ambroſiũ ſermo. 82. & habetur diſt. 47. c. ſicut hi. Quis tã iniuſtus quàm qui multorũ alimenta non ſuum vſum, ſed abundantiam & delitias facit? Neq; enim minus eſt crimen &c. vide ibi latius. Item idem Amb. ſermo. 6. ait. Quid igitur cenſeri dẽt de ſacerdotibus qui Chriſti ſanguinẽ, & precia peccatorum prodigunt: atq; in delitijs abutuntur? Item ad idem facit. 1. q. 1. c. ſacerdos, c. paſtor. cap. ſi quis. c. clericos. & Orige. ſuper Exo. cap. vigeſimoquinto, ibi videantur.

Item Bernardus epiſtola. 2. & 42. & latius in declamationibus de his agit. & expreſſius conſonat ſupradictis, vt ſupra recitatum eſt in propoſitione prima ibi videatur.

Secundo probatur idẽ rõne, quia clerici iure diuino, & eccleſiaſtico, præ alijs Chriſtianis ſpecialiter tenẽtur erogare pauperib. vt ſupra propoſitione prima probatũ eſt. ergo eodem iure:

tenentur totũ residuũ: vltra decentiam suã: in pauperes & in pios vsus distribuere. Patet cõsequẽtia. quia quilibet Christianus tenetur in dictos vsus expẽdere: id quod est absolute, & simpliciter, superfluum suæ decentię, vt de hoc latius infra q. 26. hr̃. Et nota: ꝙ valde cauendũ est ne mentiatur iniquitas sibi, dũ ecclesiastici prælati: prætextu necessitatis atq; decentiæ: dicũt se omnib. suis redditibus indigere: ad decentiã status substentandã: neve ecõuerso, alij scrupulosæ inquieti in cõsciẽtia reddantur: quasi vltra decentiã consumant, & minus debito pauperibus impẽdant. Nã vt optime ait Soto de iustitia & iure li. 10. q. 4. art. 4. præceptum hoc atq; decentiæ taxatio: non põt vniuersim & omni tẽpore, ſm hãc vel illam quottã determinari. Sed ſm iudicium prudentũ, pensata, tũ prouentuũ quãtitate personæ ipsius clerici, & dignitate, & qualitate eius, tum pauperũ indigẽtia, ac tẽporum calamitate. Nã: qui tam diminutos prouẽtus hẽt: vt vix decẽter viuere possit: nõ tenetur regulariter ad illas eleemosynas. Qui aũt pluscululũ hẽt, vtiq; maiusculas: qui vero pinguissimos redditus accipit, abundantissimas eleemosyna facere tenetur. Et tutissimum esset, vt sic abundans, taxationi antiquæ: de quarta pauperibus eroganda quantũ posset se aptaret: ita, ne nimis ab ea recederet. Attẽdẽda est ẽt calamitas tẽporũ, & multorũ pauperũ magna tunc penuria clamans: tunc. n. abundãtior solito: eleemosyna ẽt à secularibus, ne dũ ab ecclesiasticis eroganda est. Quo fit: vt nõ semper huic præcepto: prælatus satisfaciat, si vel septimã, vel sextã dũtaxat partem bonorũ ecclesiasticorũ in pauperes, & in alios pios vsus, impẽdat. Sæpe nanque tenetur multo plus: vt dictum est erogare.

Et si quæratur, in quo ergo differũt clerici à secularib. quo ad hoc, si oẽs sunt domini suorũ bonorũ: & oẽs æqualiter tenẽtur totũ residuũ suæ decentiæ in pauperes & in pios vsus erogare? Respon. differunt in duob. ſm Abulen. vbi supra. Primo quidẽ: quia laici non tenentur ex officio, seu statu suo, quærere qui sint pauperes: neq; eorũ talẽ curã habere: sed sufficit eis: si occurrentib. dent oportune. Clerici aũt rõne status. ad id tenentur spãliter, & maxime prælati: qui iõ curati dicuntur: ꝙq; inuigilare debẽt ad id, vt hr̃ 16. q. 1. c. quoniam. vt supra propositione prima probatum est, ex ratione sui status & ministerij clericalis, in quo & concordat Medina. vbi supra in fine: quo ad prælatos.

Secundo seculares pluribus indigẽt pluraq; sunt eis expedientia: ad decentiã sui status. Nã intra ambitũ decẽtiæ status secularis: includuntur oẽs vsus: aliàs liciti, ẽt thesaurizare: ad ditandum filios & propinquos, ẽt ad subleuandũ se & suos, ad statũ altiorẽ aliàs licitũ, vt supra dictũ est: sicq; raro dicũtur in eis esse superflua decentiæ simpliciter, & consequenter raro cõtingit tẽpus, quo sub mortali, teneantur pauperib. erogare superflua decẽtiæ suæ. At vero intra ambitũ & limites decentiæ status clericalis: solũ includũtur ea, quib. ipse clericus, ad suam, suæq; familiæ, decentẽ substẽtationẽ, requirũtur, ita, ꝙ non põt ea: in quoscunq; vsus seculares ẽt aliàs licitos, notabiliter expẽdere: qa nõn põt ditare consanguineos, neq; thesaurizare sibi, vel illis, neq; multo altiorẽ statũ, puta, de infimo, ad illustrẽ statũ eleuãdo, sibi vel alijs quantumcunque propinquis, ex bonis ecclesiasticis procurare, neq; luxuriari, aut voluptuose viuere, aut in excessiuis sumptibus ea expendere, vt supra dictum est, & latius dicetur inferius. Ideo sæpe, & communiter regulariterq; contingit: tempore quo curatus pingues redditus hẽt, sub mortali tenetur, superflua suæ decentiæ, in pauperes, vel in pios vsus, oportune distribuere. Et consonat Honcala de reb. ecclasticis. c. 13. & 14.

Vnde fit primo, quòd propter prædictã differentiam: bona clericorum, dicuntur bona pauperum: non autem bona secularium. quia. s. clerici præ alijs secularibus, tenentur superfluum suæ decentiæ, in pauperes, & in pios vsus expendere: & in hoc stat specialis clericorum obligõ, vt dictum est. quamuis gl. in d. c. quoniam 16. q. 1. dicat ꝙ ideo bona clericorum dicuntur pauperum: quia in extrema necessitate illis debentur. Sed certe propter eandem rationem bona secularium etiam dicerẽtur pauperum, quia in extrema necessitate debentur eisdem secundũ omnes doctores, ideo hæc glossa nihil valet.

Item secundo, quia ideo clerici licet sint veri dñi suorum redditu um, & bonorum ecclesiasticorum, vt sup. præsuppositum est ſm opinionẽ probabilem: non tamen sunt pleni domini eorum, quia non possunt ea expendere, in vita & in morte ad libitum, vt de bonis secularib. sed cum limitatione, aut onere prædicto: quia & ecclesia conformans se iuri diuino, non aliter concessit eis dñium vsumq; bonorum prædictorũ, sed cum onere, seu obligatione, vt. s. post suam decentem substentationẽ, reliqua in pauperes, & pios vsus distribuant: vt de iure diuino tenentur: neq; intẽdit clericos ditare quia est occasio mali. 1. Timoth. 6. Qui volunt diuites fieri, incidunt in tentationem, vt supra propositione prima dictum est. Ideo & clerici, & præcipue prælati, dicuntur procuratores rerum ecclasticarũ. 14. q. 1. & 12. q. 1. c. si priuatum. & ibi gl. aliqñ defensores. 16. q. 1. c. in sacris canonib. & pr̃es pauperum. Et eorũ bona dñr patrimoniũ Chr̃i & pauperum, & bona pauperũ: quia sunt Chro in eius membris puta clericis, & eccl̃æ donata pro ipsorum substentatione, & pauperum, vt dictum est. Dñr ẽt precium peccatorum, & aĩarũ quia donata sunt vt oretur pro donantib. illã, & vt expendantur ad honorẽ Dei, & eccl̃æ vtilitatem, vt sup. propositione 1. sæpe dictum est. Ex

hæc

hæc oĩa habent locum, in clericis habentib. red ditus ecclesiasticos: ẽt si non habeant curã aĩarum, quamuis magis in prelatis: qui spãliter de pauperib. tenentur esse soliciti: q̃ in alijs clericis: quia, & auctoritates, & rõnes suprapositæ, de oĩb. id concludunt, vt patet ex supradictis.

Igitur, ex omnib. supradictis resolutorie cõcluditur: ꝙ nulli clerico licet vltra seruitij, & militiæ spiritualis impensę, dignitatem, & proportionem, stipendia sumere: neq; vltra decentem substentationem, & familię, stipendia ecclesiastica consumere: in notabile præiudicium pauperum: quib. debentur: minus certe de ecclesiæ publico, q̃ de forensi, & mundano stipẽdio: cum aliquo mõ sit contra iustitiam distributiuam, & contra intentum Christi, & ecclesiæ, præceptum, vel onus clericis iniunctum. Iõ clericus, videns se habere superflua notabiliter: vltra decentiam sui status supra dictam, si non habeat veram, efficacemq; intentionem, illa oportune: ante mortem, & in morte distribuendi in pauperes, & pios vsus: sed potius illa possidendi, & retinendi: vt diues sit & abundans: ẽt si non intendat aliquẽ malum finẽ ex eis: aut ea in vsus inhonestos dispẽsare: vr̃ peccare mortaliter contra supradictam obligationem. Et facit c. ne gociatorem. dist. 88. vbi dicitur. clericum de pau pere diuitem factum vt pestem fuge.

Cum supradicta resolutione, & propõne secunda expresse in sñia, & ad literam concordat Abulen. super Matth. 6. q. 74. & Adr. in 5. quodlibeto ar. 1. & in 4. de resti. in q. Vtrum ecclesiasticus prodige consumens: teneatur restituere conclu. 3. & in q. Vtrum pluralis in præbendis: teneatur fructus alterius restituere. & in q. vtrũ habens bona patrimonialia: possit viuere de bonis ecclesiæ. & B. Th. 2. 2. q. 185. ar. 7. & q. 43. ar. 8. & ibi Caiet. Et idem B. Tho. in 6. quodlib. art. 12. & Alex. Alen. 3. p. sum. q. 63. memb. 5. & Gerson alphab. 42. g. & alphab. 39. Flor. 3. par. sum. tit. 15. c. 1. §. 19. Gabr. in 4. dist. 25. q. 8. conclu. 5. Richar. in 4. dist. 45. art. 3. q. 1. & Maioris dis. 24. q. 6. Siluestr. tit. cleric. 4. q. 19. q. 15. 16. Pan. in c. 1. de eccles. ædif. & c. eps. & c. cum ſm. de preb. & alibi sæpius. Item B. Tho. 2. 2. q. 87. ar. 1. ad 4. ait. Tertiæ aut decimæ quas cum pauperib. sacerdotes comedere debebant, s. in veteri lege, augentur in noua, per hoc ꝙ dñs, nõ solum decimam partem: sed omnia superflua, pauperib. iubet exhiberi. Luc. 11. quod superest, date eleemosynã, &c. vt Caiet. ibid. & in quodlib. de eleemosyna c. 2. latius probat in tract. de reditibus ecclesiasticis. Item Nauar. in sum. c. 23. nu. 71. & c. 25. nu. 126. vsq; 131. & communiter doctores canonistæ: & Theologi in 4. dist. 15. & 24. & Hõcala de rebus ecclesiasticis ca. 13. 14. & tandem Soto de iustitia, & iure lib. 10. q. 4. artic. 4.

Vbi no. corolarie primo, ſm Abul. vbi supra, ꝙ si clericus succurrens oportune: pauperib. aliquibus occurrentibus: vt faciunt alij seculares Corol. 1. reseruat tñ bona superflua quæ hẽt: vt ea post mortem relinquat ecclesiæ suæ, vt sibi succedat non faceret bene: & melius faceret, si ea oĩa in pauperes expẽderet, in vita, vel in morte, oportune. Tum primo, quia sic non differret à laico: nisi in morte: quia. s. laicus, relinquit sua bona filijs: clericus autem ecclesię: cum tñ in vita, debeat exercere officium suũ, puta, actum hospitalitatis, & curam pauperum, vt supradictũ est. Tum 2. quia alioqui, potius diceretur, & esset conseruator, possessor, & defensator q̃ dispensator bonorum hmõi, & q̃ curator, & procurator, & pater pauperum. Tũ 3. quia potius in necessitates pauperum: q̃ in alios vsus ecclesiasticos cęteris paribus: expendere tenetur. quia excepta substentatione decente ministrorum ecclesiæ, res ecclesiasticæ, sunt propter necessitates potius pauperũ, q̃ pro alijs vsib. ecc̃lasticis cęteris parib. vt patet. 12. q. 2. c. gl̃a. & dis. 86. c. nõ satis.

No. 2. corolarie ꝙ de prædictis bonis eccl̃asticis: clericus non põt notabilem q̃titatem dare Corol. 2. consanguineis, ẽt parentib. diuitibus, neq; alijs diuitib. ad eos ditandum, vel in statu valde diuite reponendum, & ad eleuandum eos ad multo altiorem statum. sed solũ põt, & dẽt eis, vt alijs pauperib. succurrere, & releuare à miseria, & dedecore, & iactura decẽtiæ sui status, & in ea decentia illos conseruare: ne dedecus, & iacturã patiantur, sicut & hoc põt fieri cum alijs: in simili necessitate constitutis: & multo magis cum consanguineis, dum mõ non valde notabiliter excedatur. Et rõ est: quia cum hæc bona, nõ nisi in pauperes possint expendi per viam eleemosynæ: eleemosyna aũt necessitatem respicit: & miseriam eius cui impenditur. ergo si valde nõtabiliter excedatur in his mortaliter peccat clericus qui dat, & cõsanguineus qui recipit, vt hr̃ in c. pastor. 1. q. 1. & 80. dist. c. non satis. & ca. est ẽt. & 12. q. 2. c. quisquis eps. & 10. q. 2. c. eps. & Aug. ser. 113. de tpe. & gl. Hiero. super Esa. 13. Vos depasti estis &c. Et Bernardus in declamationib. vbi supra & Abulensis Matth. 6. q. 75. & Gabr. & Adr. & Siluestr. tit. clericus. 4 q. 15. & cõiter doctores. & Honcala c. 14. vbi sup. Sed ẽt dicit B. Tho. 2. 2. q. 158. ar. 7. ad 2. ꝙ clericus vel eps, si de eo quod suis vsib. spãliter deputatum est, velit sibi subtrahere, & consanguineis, vel alijs dare: non peccat, dummõ illud faciat moderate, i. vt non indigeant: non aũt vt ditiores inde fiant. Hæc ille. Et Soto vbi sup. prudenter dicit, ꝙ non vr̃ illicitum: si episcopus valde abundans, & potens, cauendo scandalum, & sine pau perum omissione, de suis sumptibus defalcans, ditet pauperes consanguineos ad mediocrẽ statum eleuando ipsos, & eorum successores sicut cum alijs non consanguineis: facere posset: non

tamen primogenituram, aut maioratum illustrem, illis instituere valet.

Sed filijs in damnato coitu habitis in clericatu, solum possunt alimenta præstare: non autē ad decentiam status notabiliter: quia ſm iura: in odium criminis, tales filij clericorum statum honorificum nō hēnt: neq; ex bonis ecclasticis hēre possunt. Consonat Nauar. vbi sup. nu. 127.

Sed nota, quòd donare modicum ēt diuitib. & munuscula (causa gratitudinis) illis dare, sicut inter amicos, & consanguineos eiusmodi cōditionis, & qualitatis hoium in tali regione: per viam gratitudinis, & amicitiæ, donari solet: nō est illicitum clericis: cum sit opus virtutis. Similiter, dotare consanguineas pauperes: ſm decētiam status earum, vel vt diximus paulo plus, licitū est: quia cā dotis, in mulierib. inter cās pias censetur, vt Honcala, & Soto, vbi sup. ēt docēt.

Corol. 3. Tertio corolarie nota, ꝙ clericus habens bona patrimonialia: pōt viuere de bonis ecclesiasticis decēter, vt dictū est, dummodo residuum horum, & illorū bonorum mobilium, expendat in pios vsus, & in pauperes. Potest etiam, omnia bona sua patrimonialia: in vita, & in morte, oino dare, & relinquere hęredibus, vel cōsanguineis, aut quib. voluerit aliàs licite: & viuere de bonis ecclesiasticis, ſm Abulen. vbi sup. q. 75. Et Siluest. tit. cler. 4. q. 16. & cōiter doctores; licet Adria. vbi sup. aliquo modo dissentiat. excepto qñ pauperes sint in tanta necessitate, ꝙ pro ea releuanda: ēt vasa diuino cultui dedicata: distrahi deberent, aut pro redemptione captiuorum: tunc. n. peccaret mortaliter clericus: habens bona patrimonialia, de quib. decenter viuere posset: si bona ecclesiastica in suos, & non in dictas necessitates pauperum expenderet secundum Hieron. vt declarat B. Tho. & Caieta. vbi infra, & Nauarro vbi supra, cap. 28. num. 130. & 131. & Honcala de rebus ecclesiasticis, cap. 2.

Corol. 4. Tandem 4. corol. notandum est, ꝙ Caiet. 2. 2. q. 185. art. 7. cum quo concordat Honcala opusc. 10. de reb. eccles. cap. 8. dicit duo. primum quòd qñ redditus epōrum sunt valde pingues, & abūdantes vltra decentiam status eorūm: tunc tenentur epi: duas quartas saltem eorum, distribuere iuxta canones antiquos, alteram in pauperes, alteram in fabricam, seu supellectilē ecclesiæ. Et rō huius est, quia ex hoc, ꝙ alij clerici iam habent suam portionem: in redditib. suis assignatis, non est substracta per ius cōe pauperibus: portio illis debita ex ipso iure: neq; similiter fabricæ subtracta est portio illi ex iure debita: sed illa bona episcopalia, remanent affecta tali iuris dispositione antiqua: ita, ꝙ sicut quando bona ecclesiastica, erant cōia, & diuidenda in quatuor partes: videlicet pro epo, clero, pauperibus, & fabrica, commissa erant epo cū vinculo, & debito talis distributionis: ita iam exclu so vno mēbro, s. clero à tali distributione: quia iam clerici habent proprias præbēdas: loco suæ quartæ portionis: remanent bona episcopalia cōia: reliquis trib. partibus, & in eas diuidenda, sic ꝙ pauperib. remānet debita sua quarta portio, quæ prius eis debebatur: & similiter fabricæ ecclesiæ, sua quarta: de prædictis redditibus episcopalibus abundantib. Nam non est credibile, ꝙ ecclesia tantam reddituum superabundantiam: epis assignauerit, pro sola eorum decētę substentatione, sed ēt pro fabrica, & pauperib. & vt patrib. pauperum, dispensanda commisit, vt dictum est. Et inde sequitur, ſm eius dictum ꝙ si non dispensat prædictas quartas portiones in fabricam, & pauperes tenetur præfatus episcopus, abundans restituere, & similiter illi, quibus ipse prodige notabiliter donauit. Sed de episcopis non habentibus tam notabiliter abundantes redditus, non currit rō prædicta, neque est idem iudicium ait Caiet. similiter neque de alijs quibuscunq; beneficiatis, & pinguissimos redditus habentibus: quia vt ait ibid. & 2. 2. q. 43. ar. 8. iam isti redditus sunt eis, pro sua 4. portione assignati: epis aūt abūndātib. remanēt alię quartæ, pro fabrica, & pauperib. cōmissæ, vt patrib. pauperū, & dispēsatorib. bonorū ecclastic.

Sed certe hæc non oino videntur hēre veritatem. Non primum dictum, nec eius rō: quia vt patet ex supradictis in propositione prima iam per consuetudinem legitimam: cessauit illa dispositio antiqua ecclesiæ. de illis quatuor portionibus: & per consequens manent tam bona epalia quæcunq;, q̄ aliorum præbendatorum: seu clericorum bona ecclesiastica: quæ eis intuitu ecclesiæ, aut cuiuscunq; ministerij ecclesiastici proueniunt, obnoxia: vt secundum ius diuinum, sine vlla modificatione ecclesiastica, vltra decentiam status superflua: in pauperes, & in pios vsus expendantur, vt supra probatum est.

Item, neq; ſm eius dictum de restitutione valet: quia licet olim qñ viuebant in cōi clerici, & non habebant suos redditus particulares, neq; dñium eorum, si male expēderent in alios vsus, restituere tenerentur: nunc autem non, qñ vt præsuppositum est, clerici fiūt dñi suorum redituum ecclesiasticorum abundantium, & non abundantium: licet peccent in alios vsus distribuendo, vt dictum est. Item contra ipsum Caietanum esset eadem ratio de clericis minoribus habentibus pinguissimas præbendas. Igitur, stādum vr̄ quo ad hoc, eis quæ ſm cōiter Doct. in propositionibus dicta sunt. Nam & Soto, vbi supra lib. 10. q. 4. art. 3. nobiscum concordans optime reprobat sup. d. Caiet. opi. ibi latius videat.

Si cōtra prædicta in 2. proposit. arguatur. primo, quia papa, & eccła dat licentiam testādi aliquib. de pdictis bonis ecclasticis: & per consuetudinē legitimā in diuersis regnis, licite iā testā- Arg. 1.

tur

tur clerici inferiores epo, vt ait Adria.in 4. vbi sup. in rñsione ad primum & Siluestr. tit. cler. 4.q.2.& 3.& 4. & in francia omnes clerici, etiã episcopi, in vita, & in morte, & in testõ disponunt sicut de quibuscunque alijs secularib. bonis, idque ex lege regni, & consuetudine antiqua. vt refert Gulliel. Benedictus in repet. in c. Raynu. de testamentis. ver. & vxorem nomine Andelasiam. nu. 264. f. 76. & Barth. de Cassaneo de consuetudinib. burgundiæ: in rub. 8. §. 5. sub. nu. 30. & 63. f. 298. Idẽ tenet Medina in sua lectura: quòd. s. omnes clerici minores epis, propter consuetudinem legitimam: Sufficiẽtẽ derogare legem, possunt de omnib. redditibus, & stipendijs ecclesiasticis testari: quorum dñium iam habent. Episcopi autem non possunt in hyspania: quia quo ad eos, ibi non est talis consuetudo. Et latius Couarruuias li. 4. tit. de testam. c. cum in officijs. nu. 7. & seq. prosequitur. licet Gab. in 4. dist. 15. q. 8. cum alijs aliter dicat, & distinguat. ergo per hanc viam, possunt ea, in vsus prophanos aliàs licitos quoscunq; disponere, etiam consanguineis illa donando & relinquẽdo Alioqui, nihil eis valeret talis facultas, ea donandi & testandi de eis si ad certos vsus supra dictos dumtaxat, extenderetur. Et Vlterius sequitur si possunt clerici in testamento: quod ergo & in vita possunt ea similiter donare. Nam plus est testari, quàm donare, vt Syluester tit. clericus. 4. q. 5. refert.

Argum. 2. Secundo arguitur ad idẽ, quia Papa sæpe concedit clericis, quod possint prædicta bona dare, & de eis disponere etiam, in non pios vsus aliàs licitos: ergo saltem ex dispensatione Papæ: id licet. Patet consequentia: quia cum Papa sit dominus: vel potius dispensator bonorum ecclesiasticorum, & præcipue decimarum, & reddituum inde clericis, & ecclesiæ aduenientium: videtur, ꝙ sicut per vim pensionis, aliquam bonã partem eorum distribuit aliquib. secularibus, ẽt ad non pios vsus: & in hyspania per priuilegiũ, & consuetudinem antiquam: regib. hyspaniæ confertur tertia pars decimarum, etiam ad vsus non pios aliàs tamen licitos; Ita ergo, & Papa potest concedere clericis, quòd de prędictis bonis in vita, & in morte dent & disponant, etiam in non pios vsus; non enim est maior potestas priuilegij. & cõsuetudinis quàm Papæ, vt latius Couarruuias vbi supra differit.

Argum. 3. Tertio arguitur ad idẽ, quia dominium taliũ bonorum: cum pdicto onere succurrendi pauperibus, de tali portione, vel de residuo decentiæ: est de iure tantum ecclesiastico clericis concessum: & talis dispositio, est de iure tantum ecclesiastico: quòd tantum vel tantum detur pauperibus, vt patet supra, proposit. 1. ergo potest Papa concedere, vel disponere, quòd detur tanta quãtitas pauperibus, & reliqua in quoslibet etiam non pios vsus aliàs licitos; licite expẽdantur: sicut olim concessum erat, quando erat diuisio talium bonorum in 4. partes. ergo non est de iure diuino, ꝙ totum residuum decentiæ in pios vsus & in pauperes distribuatur, quia alioqui, non posset Papa & ecclesia contra ius diuinum disponere, quòd solum duæ quartæ darẽtur: maxime vbi vltra has quartas: etiã pingues & abundantes redditus clericis remanerent.

Resp. ad 1 Resp. ad primum argumentum concesso antecedente negando consequentiã: nam talis licẽtia testandi generaliter, & indistincte concessa: quamuis sit valida de facto: tñ vt sit licita, intelligitur, & limitat, ꝑm aliquos doctores: ad pios vsus tm̃. Vel si etiam ꝑm alios & melius, extenditur ad vsus prophanos: tunc vt licite fiat talis distributio: nõ fieri potest nisi ex rationabili cã vt in rñsione ad ꝑm argumentum proxime habetur ibi videatur. Quia neque aliter conceditur cã mortis posse clericũ licite ad causas prophanas donare aut relinquere aliquibus, vt patet in c. relatum. & c. ad hęc. de testam. vt ait Panor. in c. cum in officijs. eo. tit. & in c. cum esses, de testam. nu. 30. & Barbat. in d. c. cum in officijs. & in tractatu de præstan. Card. par. 1. q. 4. Et Siluest. tit. clericus. 4. q. 2. & 3. Et gl. in pragmaticis sanctionib. tit. de annatis. in gl. acquisitos. f. 194. Et Couarruuias, vbi supra, si sic limetur & intelligatur. Et talis facultas valet, vt sit valida talis donatio, vel dispositio: etiã in pios vsus in foro ecclesiæ: quæ forte non esset valida sine tali licentia vel facultate. Multæ namque donationes in vita factæ valent, quæ non valent in morte, vel testamento.

Ad secundum argumentum resp. ꝙ Papa id potest concedere, ita quòd de facto valeat & nõ sit obligatio restituendi, similiter potest id licite concedere, sed vt in responsione ad primũ diximus: ꝑm aliquos doctores, restricte debet intelligi, ad pios vsus dũtaxat: vel si ẽt ad prophanos, vt ꝑm alios verius existimo; tunc vt talis distributio bonorum licite fiat: non quidẽ absolute, & qũocũque: Sed cum duplici limitatione fieri debet. primo ꝙ id fiat ex causa rationabili, puta, quia est vir nobilis: aliàs de ecclesia bene meritus, vel à quo, vtilitas ecclesiæ speratur, vt honorabiliter substentetur, vel rõne gratitudinis. quia ab eo olim beneficia recipit & hmõi. Secunda limitatio est, ꝙ non concedatur ei, de redditib. ecclesiæ: in notabili quantitate, ꝙ sit valde onerosa ecclesiæ talis concessio, aut in notabilem cultus diuini diminutionẽ, aut ꝙ propter hoc clerici reddantur omnino impotẽtes: ad succurrendum valde egentib. pauperib. vt de iure diuino quamuis dispensabili eos teneri dictũ est. nisi forte pro defensione reipubl. ab hæreticis vel tirannis: sint necessaria ẽt bona ecclesiastica, relictis pauperib. non valde indigentibus, vt in fine huius qõnis habetur. his limitationib. stantibus: Papa id licite concedere *Ad 2. resp.*

po-

potest: sicut & pensiones, sicut & decimæ in hyspania regib. conceduntur, aliàs autem neq; licite concedi, neque licite recipi possunt. Illi tamen quib. iam titulo seculari: etiam sine rationabili causa tales fructus per Papam assignati sunt. non tenentur amplius in alios pios vsus ea expendere, sicut neq; ipsi pauperes tenentur. quia iā his, vel illis hominibus, ad vsus sibi expedientes per Papam, vel etiam per alios ecclesiasticos viros: qui solum ad id tenebantur valide distributi sunt, modo licite, modo illicite, id fecerint. distributione aūt facta his, vel illis, tenet vt supra dictum est. illi ergo qui iam dominium, vel ius in dictis bonis habent, tenētur solum secundum suum statum decenter ea expendere proportionabiliter; neq; alia obligatio ipsis bonis: sed solum personis annexa est: neque transit cū eis ad nouos eorum possessores. Concordat Soto vbi sup. lib. 10. q. 4. art. 3. & 4. quāuis alia etiam ratione id ipse iustificet.

Quòd si de bonis immobilib. ipsius ecclesiæ i aliter Papa valde notabiliter donaret: non solū illicita, sed forte etiam inualida esset talis donatio. Quia licet Papa sit dn̄s suorum reddituum particularium: non tamen est absolutus dominus, sed administrator, vel dispensator, prædictorum bonorum immobilium cōmunium ecclesiæ: ad eius vtilitatem, vt Caiet. refert. 2. 2. q. 43. art. 8. & q. 185. art. 7. & in quodlib. in tractatu de indulgētijs. Et latius Philip. Franc. in rub. de testam. in repetitione: q. an monachus de licentia Papæ possit testari. q. 20. & q. 28. pen. in fi. Et Soto vbi supra aliqualiter tangit. Et consonat Nauarro vbi supra c. 25. nu. 128. 129.

Resp. ad 3. Ad tertium argumentum. resp. negando antecedens, pro quanto ibi dicitur, quod de solo iure ecclesiastico est, q clerici de residuo decentiæ pauperib. succurrant. Nam id supra probatum est esse etiam de iure diuino: licet quoad quottam fuerit olim, & nunc vel post possit esse obligatio de iure ecclesiastico. Similiter negatur prima consequētia & secunda. dico enim quòd licet Papa, & ecclesia statuere possit; q quarta, vel quinta pars in pauperes, vel in alios pios vsus extendatur, sicut id olim statuit, vt supra propositione prima dictum est; non tamen potest licite cōcedere, neq; statuere, q residuū decentiæ in alios vsus prophanos: etiam aliàs licitos: sine vlla rationabili causa clerici notabiliter expendant; maxime vbi pauperes essent valde indigentes, & nec alia bona clericorū nec illa quarta pauperib. assignata sufficerent, pro ipsorum remedio oportuno. Neq; per talem ecclesiæ, aut Papæ dispositionem, clerici de obligant sicut nec olim fuerunt de obligati; à subuentione pauperum valde indigentium, de superfluo decentiæ notabiliter, vt de iure diuino tenentur. Quia sicut per limitationem, obligatoriamq; dispositionem ecclesiæ de confitendo semel in anno, de ieiunando in quadragesima, & de audiendo missam dieb. festiuis quam limitauit ius diuinum, indistincte positum de confitendo, & de ieiunando, & de exhibēdo ei aliquem cultum latriæ, non de obligatur homo ab obligatione confitendi, ieiunandi, orandi, aut cultum latriæ exhibendi alio tempore, puta, mortis & hm̄oi: quo videt id sibi esset aliàs necessarium ad salutem: s̄m ius diuinum vel naturale; ita similiter in proposito dicendum est.

Tandem nota, q cum supra dictis stat, q qn̄ ad defensionem regni siue reipublicæ ab infidelib. siue tiranis; non sufficerent redditus regales, & alia bona secularia: tunc post positis pauperibus: non valde notabiliter indigentib. licite possent pdicta bona ecclesiastica superflua: ad defensionē reipub. de voluntate clericorum vel etiam eis inuitis: de mandato Papæ expēdi, quia vt causa pia videtur. vt ait Soto de iustitia, & iure lib. 10. q. 4. art. 5. & Hopcala tractatu de reb. ecclesiasticis. c. 5. & c. 7. & 9. & Siluester tit. immunitas. q. 5. q. 4. q. 1. & tit. lex. q. 15. & Victoria in relectione prima de ecclesia. q. 6. fol. 97. & c. ad idem sunt.

QVAESTIO XIX.

Vtrum prælatus ecclesiasticus, iure diuino, teneatur ad personalem residentiam in suo curatu, vel episcopatu, & vtrum non residens, teneatur ad fructuum restitutionem.

RESPON. quoad primum, s. quoad peccatū est vnica propositio; videlicet quòd residentia personalis est de iure diuino large sumpto, & ecclesiastico: ita q prælatus habens curam animarum in suo curatu, per notabile tempus, seu per maiorem partem anni, non residens personaliter suum officium exercendo: etiam si de alio idoneo prouideat, peccat mortaliter, nisi rationabiliter excusetur, aut dispensetur. *Prop. 1.*

Prima pars, quòd scilicet iure ecclesiastico ad id teneatur, non est dubium inter doctores, vt patet per totum titulum de cler. non resid. & late prosequitur eruditissimus Soto de iustitia & iure lib. 10. q. 3. art. 3.

Quòd aūt iure diuino ad idē teneatur: quāuis in hoc sint opiniones doctorum, quorū aliqui & quidem pauci tenent indistinctè q non, de quorum numero est Ambrosius Catharin. in apologia contra Soto, & contra Miranda. Alij autem & quidem omnes fere doctores vtriusq; iuris tenent indistinctè q sic. Sed vtramq; opinionem, seu modum dicendi clarius resoluēdo: Vt, quòd talis obligatio personalis residentiæ, non est de iure diuino proprie, & stricte, sed large sumpto, de quo intelligit hæc 1. propositio.

Quod probatur. quia ius diuinum proprie & stricte sumptū, est quod ī sacra scriptura exp̄sse,

se continetur, vel quod vt tale ecclesia expresse decreuit, vel ab ore Christi, seu Apostolorũ, per antiquam traditionem & successionẽ ecclesiarũ: vniuersalis tenet ecclesia, vel quod in consequentia necessaria & euidẽti, ex prædictis propositionib. fidei, vel ex altera fidei, & ex altera euidenti infertur, vel quod communiter omnes catholici doctores semper, vt tale tenuerunt: sine illius contradictione impunita. Ius autem diuinum large sumptum est, quod ex prædicto iure diuino proprie sumpto infertur in cõsequẽtia tantum probabili, aut quod bene sequitur ex vna propositione iuris diuini proprie sumpti, simul & ex altera quæ cum non sit iuris diuini, vel naturalis proprie sumpti: tñ secluso etiam humano iure quocunque, rationabiliter negari non potest, vt hæc propositio, hostia quæ à Sacerdote eleuatur adoranda est, quę & est seu dr sapere fidem, vt de his latius supra. q. 17. Nunc autem ad propositum, prædicta residentia personalis non habetur in sacra scriptura; neq; per ecclesiam, vt de iure diuino expresse est decretaj neq; ab ore Christi seu Apostolorũ generaliter p ecclesiam, neq; euidenter in consequentia necessaria deducta, neq; a doctorib. catholicis omnib. vt talis dogmatizata, cum constet aliquos impune oppositum opinari, neq; per ecclesiam talis opinio, vt hęretica condemnata est, vt fatetur B. Tho. 9. quodlib. art. 15. igitur illa residentia non est necessaria iure diuino proprie & stricte sumpto, & per hominem indispensabili.

Quod aũt sit de iure diuino large sumpto, & per hominẽ dispensabili ex causa rõnabili duntaxat: probatur ex dictis, quia ex vna propositione de fide, seu de iure diuino proprie sumpto, & ex altera quæ cum non sit de dicto iure diuino, tamen secluso etiam quocunq; iure humano rationabiliter negari non potest, bene sequitur hoc modo arguẽdo. Iure diuino tenetur bonus pastor spiritualis, ponere animam seu vitam suam pro ouib. suis: & ante eas vadere (scilicet verbo doctrinæ, & opere exemplari) illasque pascere sacramentis & cibo spirituali, prudentiq; gubernatione: & tandẽ easdem cognoscere & vocare noiatim singulorum curã gerendo. Hęc aũt omnia: per alium sine personali residentia sufficienter facere non põt, idq; regulariter. ergo eodẽ iure diuino, illi necessaria est residentia personalis, quo & cura, vel officiũ pastorale institutũ est. Consequẽtia patet, qa quo iure quispiam obligatur ad finẽ, obligatur etiã ad medium sine quo finis ille obtineri non põt. Ex fine namq; secundum Arist. 2. phisi. necessitas sumitur mediorum ad finẽ. quod autẽ, vt ibi dicitur cura pastoralis & eius officiũ seu dignitas, sicut & sacerdotalis, à Deo instituta sit, nullus catholicus negat: similiter nullus negare potest, ꝙ pastores ipsi instituti sint principaliter effectiue ab ipso Deo: quamuis instrumẽtaliter ab hominibus, mediate, vel immediate creẽtur, vel instituantur, vt de hoc latius infra in responsione ad primum argumentum habetur.

Maior supradicti discursus expresse est iuris diuini Io. 10. bonus pastor animam suã dat pro ouib. suis &c. quę verba licet de Christo anthonomatice, at de omnib. prælatis cõmuniter intelliguntur: ibi enim non solum exemplum, sed & regulam, diffinitionemque boni pastoris cuiuscunq; Christus expressit. secundum August. in lib. de pastoribus, & de verbis domini sermone. 5. & Gregorium in homilia. Athanasi, Theophila. & coẽter oẽs doctores. quod ex ipsa serie tex. euangelici patet, vbi ex conditionib. boni pastoris, & mercenarij generaliter arguẽdo: descendit Christus ad probandum se bonũ esse pastorem. Alioqui non bene probaret intẽtum: si de seipso tantum in toto illo capitulo tanquã à particularib. Syllogizando, idem per idẽ probans loqueretur.

Minor vero præfati discursus (in qua stat tota difficultas) simul & intentum probatur quadrupliciter. tum 1. quia proprium officium pastoris est pascere gregem, vt patet ex natura ipsius officij proprie sumpti. hoc aũt dicit exercitium personale, sicut esse ductorem, gubernatorem, medicum aurigam, lucem gentium & huiusmodi, & non solum prouidere de pastore, ductore, gubernatore, & officialib. seu coadiutorib. alijs: maxime vbi industria personæ ad id munus electa est, id quod in p̃senti negotio oĩbus liquet: cũ pp idoneitatem personæ p̃latio illi sit collata. Et ideo dignus vel dignior est eligẽdus: q personalis eius industria requisita est.

Tum. 2. idem patet, ex fine & modo reipub. ecclesiasticæ & gubernatorũ eius. Ex fine quidem: nã licet oĩa Deus fecerit pp hominem, vt scilicet oĩa ei essent in subsidiũ vitæ & ipse esset tanquam dñs omniũ, & patres familias suis domos atq; diuitias pp suos successores amplificent: ita, ꝙ in eiusmodi familijs non personæ propter domos, sed domus pp personas extructæ sunt. At vero in reb. publicis ecclesiasticis, & secularibus, contra se res habet: nã regnum, nõ propter regem: sed rex, pp regnum & vtilitatẽ eius institutus est. in quo rex differt, à tyrano, quod. s. ille ad publicum bonum, hic aũt ad proprium commodum: regno & omnib. vtitur. & in repub. ecclesiastica multo fortius id locũ habet: Christus namque, qui per seipsum fundauit ecclesiam, propter ipsam tũ alios pastores, tum maxime ipsos instituit. cuius reipub. ecclesiasticæ finis proximus, sempiterna felicitas est. Ex modo autem: nã quamuis principes seculares in modo suæ gubernatiõis, imaginẽ habeãt dñorũ: prælatis aũt ecclesiasticis non licet nisi ministrorum forma & imago atq; seruientium: secundum id Matth. 20. Principes gentium dominantur eorum, & qui maiores sunt, potestatem

tem exercent in eos: nō ita erit inter vos, videatur abulensis ibidem &c. Vnde August. super Esa. homilia. 7. Qui vocantur ad episcopatū, non ad principatum vocantur: sed ad seruitiū ecclesiæ. Igitur tam ex fine, quàm ex modo ecclesiasticæ reipub. & gubernationis eius; constat de iure euangelico: ꝙ ad vtilitatem ecclesiæ prælatus qui est seruus & minister illius, personaliter seruire, & se exercere debet.

Tum. 3. idem patet auctoritatib. Io. 20. Pasce oues meas. vbi dignitatis pastoralis officium, nō nisi officij & actionis personalis nomine designatur. Non. n. ait Christus, sis præsul aut episcopus, nec pastor: sed pasce, idest non solū habitum: sed & actum pastoris hăbe, doce, institue, guberna, & tădem exemplo meo meas oues ꝑsonaliter cura. Ideo. n. Lucæ. 10. dicuntur operarij pauci, qui scilicet vsu potestatem exerceant vti tenentur. Et Leuit. 28. Applica ad me Aarō & filios eius: nō ait vt Sacerdotes mihi sint, sed vt Sacerdotio fungantur mihi. Item, nu. 18. iubetur Aaron & filijs eius excubare in custodia sanctuarij, quod magis conuenit Sacerdotio legis gratiæ, curam aĩarum habenti: cuius figura Sacerdotium illud fuit. Item 1. Corinth. 3. qui episcopatum desiderat bonum opus desiderat, idest, si legitimum est eius desiderium, non ad dignitatem, sed ad opus referendum est: non vt præsit, sed vt prosit. ideo sequitur ibidē. Oportet epm esse doctorem, vbi non habitus siue facultas & dignitas tm̄, sed vsus notatur. Vnde & August. & ad Paulinum & hr̄. 8. q. 1. qui episcopatum, ait. Exponere voluit Apostolus, quid est episcopatus, quia nomen est operis, non honoris. Et Hiero. ad Honoratū. qui episcopatū desiderat, opus desiderat, (hoc est) non dignitatem, aut delitias, sed opus & laborem. Ideo & hebre. vltimo Paulus ait præpositos sic super gregem inuigilare debere quasi rōnem pro animab. eius sint reddituri. Rursus Io. 10. bonus pastor (vt supradictū est) nosce tenetur suas oues idest faciē & balatum earum: vbi signatur, ꝙ non per relationem aut per alium, sed de vultu, gestu, & voce, animi morbum apte deprehĕdere potest. Itē Prouer. 7. diligenter cognosce vultum pecoris tui. vbi hebraice hr̄. cognoscendo cognosces, seu euidenter cognosce faciem pecoris tui, & pone cor tuum, idest amorem, & diligentiam sollicitam ad gregē. Neque vero grex pastorē suum satis cognoscere vicissimque diligere, eiusque exemplū imitari valet, & libenter obedire mandatis, vt oportet: nisi de vultu, & sermone, illum quoq; cognoscat. Nā Io. 10. Alienum oues non norūt neque sequūtur. Alienum inquit, non solum eū: qui non legitime ingreditur: sed eū qui ab eis alienatur & incognitus est: qui videlicet, illegitime rē administrat, tam mercenarius est, q̃ qui ea quæ Christus ibi præmiserat non seruat. Vnde Damasus Papa in 4. episto. de Chorepiscopis depellendis agens, hoc Christi testimonio vehemĕter inuehit in episcopos, qui (vt meretrices suos filios) alienis suas plebes educandas concredunt. Et habetur dist. 68. c. ecclesijs, & c. seq. Item, Matth. 5. prælati sunt lux mūdi, vt doceant ignorantes: & ciuitas supra montem posita, per vitam exemplarem & per refugium egentium: & sal terræ, quo corrupti hominum affectus condiantur ne tandē putrescant, sed reuertantur ad cor: quo ēt sale, eiusq; sapore vitæ, siue virtutū, ad meliora adducti animētur. Sunt deniq; errantiū duces, delinquētium regula, afflictorum refugiū, egentium subsidiū atq; præsidium, infirmātiū medici. Et tandē, vt Pius Papa c. oues. 6. q. 1. ait, sunt veluti oculi ecclesię à Deo instituti, siue ꝑ quos Deus ipse gregi suo prouidet: siue ꝑ quos populus; q̃ diuina sunt suscipit. Hæc aūt oĩa munera, sine actione ꝑsonali: per aliū cōmode fieri non pñt (vt constat aperte) & ita patet veritas quæ pretēditur.

Neq; valet dicere id Io. 20. Pasce oues meas soli Petro dictū fuisse. Nā ibi est aliquid singulariter dictū Petro, s. vt tanquam vniuersalis pastor ecclesiæ suo gradu & ordine, vniuersum pasceret gregem, ibi assistendo: vnde suis legib. & fide morumq; snījs: vniuersos illustraret, & institueret, dignosq; ministros cuique ascriberet ecclesiæ. Generaliter aūt, ibidem ēt explicata est functio pastoralis: quæ per ipsum Christū; in Petro, & Apostolis ad alios prælatos deriuāda: ad ecclesiæ institutionem constituta est. Ita videlicet, vt cum primum vnusquisque in pastorem assumitur, iussum ab eodem Christo putaret: vt similiter suum peculiarem pasceret gregē. Vnde August. lib. de pastorib. c. 13. ait, ob id Petro singulariter Christū id quod omnib. erat cōe dixisse, vt vnitatem commendaret. hæc ille. Ac si dixisset. In vno cunctis potestatē dedit generalemque regendi formam expressit; atq; in vno cunctis idem iussit. Item; Ambro. in pastorali, nobis, inquit, in verbis diuinis credita est dispensatio, gregemq; Christi alendum suscepimus. Et infra. Repetitum est à dño tertio pasce oues meas. Quas oues, & quem gregē non solum tunc beatus suscepit Petrus: sed nobiscū ille suscepit, & cū illo nos suscepimus omnes. Iussit dn̄s Petro pascere oues, per quē ad reliquos omnes, potestas & auctoritas pascendi manat à Deo. Hæc ille. Vnde & Papa creans epm vice Dei, quasi explicās id Pasce oues meas, ait. Vade prædica populo tibi cōmisso. Sicut & Actu. 20. Paulus vt organum Dei ait. Attēdite vobis, & vniuerso gregi in quo vos posuit Spiritus sanctus epos &c. Spiritus sanctus illos posuit, non solum, quia ecclesia illos instituens & creans ēt quoad suas leges positiuas, eius nutu gubernatur, sed ēt quia per ipsum Paulum Spiritus sanctus principaliter effectiue, episcopos illos instituerat ad pascēdum gregem suum, ideo non

ait se illos posuisse, sed Deum: nam 1. Corinth. 7. Distinguit inter ea quæ Deus & quæ ipse præcipit satis expresse, de quo infra in responsione ad primum argumentum.

Tum demum. 4. probatur idem, quia vbi stipendium pro opere impenditur, recta rō docet illicitum esse vltra meritum operis stipendia sibi capere, & multo magis illicitum esset alteri puta Vicario (etiam dignior) operas & labores delegare ibique maiorem stipendiorum partem relinquere. Nunc aũt redditus ecclesiastici pastorib. designati & debiti sunt, non quidem pro scientia, probitate morum, pro dignitate alia quacunque seu iure etiam pastorali dumtaxat: sed præcipue pro præsidentia & functione, exercitio & opere ipso pastorali, in stipendiũ laboris & operis. ergo tenetur pastor personaliter residendo per se, vt commode potest actus sui officij, vel dignitatis exercere: aliàs illicite talia stipendia sibi reportabit. Consequẽtia patet, & maior similiter ex illo 2. Timoth. 3 Qui non laborat non manducet. Minor similiter probatur: quia si hoc ecclesiasticum seruitium Christianis vel ecclesiæ non fuisset necessarium: certe nulla prælatio, nec officiũ pastorale fuisset à Christo institutum: neque vlla fuisset ab eodem, vel ab ecclesia habita rō personarum quæ idoneæ sint quantum ad decimarũ impositionem & redditaum, vel stipendiorum designationem. Vnde nu. 18. non alia de cã Deus legitur decimas instituisse, q̃ pro ministerio quo leuitæ ac potissimũ Sacerdotes, tabernaculo seruiebãt. Et Luc. 10. Christus Apostolos mittẽs, vt messores; pro ministerio suo ait dignos esse mercede sua. Et Pau. 1. Corinth. 9. Omnia exempla naturalia ad hoc propositum adducit dicens, Quis militat stipendijs suis? & non alligabis os boui trituranti &c. Et 1. Timoth. 1. presbyteros non censet ecclesiastico prẽmio dignos quia boni sunt, sed qa bene præsunt. Et tandem in c. Cum ſm. de pb. Inno. III per dictas auctoritates decernit, & cõstituit, q̃ stipendia ecclesiastica, & dignitates solum pp opus conferuntur. Et in c. fi. de rescript. beneficium asseritur dari propter officiũ, non solum propter officium diuinum, vt ait gl. ibid. & in extrauagan. Io. 22. Execrabilis. de prẽben. Sed præcipue propter officium pastorale exercẽdum, vt pulchre probat Soto, vbi infra & lib. 10 q 5 art. 6. Et Gabr. in 4 dist 15. q. 8. concl. 3. & dub. 2 Et patet extra: de decimis. & 16. quæst. 1. Neque enim tot redditus iuste per ecclesiam curato, siue pastori tribuerentur: vt solũ recitet officium diuinũ, & subeat onus de Vicario seu de mercenario ecclesiæ suæ prouidendi.

Quod si satis est laborare per aliũ, & per amicos: satis etiã esse deberet manducare per illos. q̃ si ei à ecclesiæ sufficit talis mercenarius: sufficiat etiam merces quam ille pastor siue curatus assignat: & non rapiat sibi prælatus sine labore, tot alios redditus per ecclesiam in sui ministerij iustum stipendium tantum designatos.

Adde, multa mala atq; pericula q̃ ex nõ personaliter residendo regulariter sequũtur. adeò vt secularis etiã mulier: titulum & curam possit habere pastoralem, si eam per alium idoneum exercere licite posset, nõ psonaliter residendo.

Igitur ex omnib. supra dictis: constat manifeste prælatis etiam curatis, necessariam esse personalem residentiam: idq; regulariter & ex natura officij pastoralis. Cũ quo stat q̃ in casu, ex causa: pastor paruo & magno tempore per aliũ licite resideat, de quo infra. Stat etiam, q̃ coadiutorem sibi accersire possit: vt Valerius episcopus fecit Augustinum sibi substituens, quia ingrauescente iam etate vires sibi non suppetebant: non tamen omnino à suo officio cessauit quin id quod posset efficeret. Hac etiam de cã Petrus Apostolus (vt refert Theodoritus lib. de 70. Discipulis & antiquissimus Epiphanius Tomo. 2. c. 26.) quia illi opus erat ad prædicandum per alias ecclesias diuagari, substituit sibi Cletũ atq; Clementẽ episcopos, non q̃ essent summi Põtifices, sed quia sibi essent Vicarij auxiliarij.

Cũ supradictis expresse concordant Magnus Athanasius in epistola ad Imperatorẽ rogans, vt episcopos eiectos ab vrbe, cogat ad suas eccłas redire. Et in alia epistola ad episcopum Sardensium, & in altera ad episcopum Apameæ. Et Damasus Papa ad episcopos Africanos, contra Corepiscopos, vbi omnes dicunt, quod contra iura diuina, & ecclesiastica eps abest à sua Dyocesi. & de Scholasticis idẽ tenent B Tho. in 9. quodlib. art. 15. & 2. 2 q. 185. art. 5 & ibi Caiet. latius & Gabriel 4. distin. 15. q. 8. dub. 2 & Gerson alphab. 24 q. & 40 c. 1. 44 i. & Adrianus de restit. vbi de beneficijs agit. Conrradus de contractib. q. 100. in responsione ad quintum argumentũ. Et de Canonistis Panor. de cleri. non resid. c. fi. & c. nonnulli. & glo. in c. conquerente. eo. tit. & communiter canonistæ ibidem, & in c. extirpandæ, de præb. & Siluester tit. residentia. q. 2. Summa Ang. titu. clericus. 7. §. 1. & tandem doctissimus Miranda archiepiscopus nunc Toletanus in suo tractatu de residentia prælatorum, & Soto de iustitia, & iure lib. 10. q. 3. art. 1. & 4 & q. 1. art. 4. quamuis aliqui pauci, aliter & male opinentur: nisi docto modo intelligantur.

Secunda pars propositionis (nisi rõnabiliter excusetur aut dispensetur) patet, quia ſm omnes licitum est non residere, ex dispensatione legitima: & non aliàs. Dispensatio autem legitima est, qñ superior ad quem hoc attinet: generaliter, vel specialiter ex causa rationabili, & nõ aliter, dispensat, de quo late & pulchre agit Soto vbi supra art. 4. & ipso iure cõi sunt multi casus: in quib. sine alia particulari dispensatione, licite quis in suo curatu, vel episcopatu potest nõ residere, vt patet, tit. de cler. non residẽ. & in cap.

c.super specula. de magistris, & in extrauagan. Io.22.execrabilis.de præb.

Quòd si quis per Papam licentietur, aut dispensetur, ad non residendū sine causa rōnabili supra dicta, nō est tutus in cōsciētia apud Deū: licet in foro ecclesiæ valeat ei talis dispensatio, ne.s.puniatur aut priuetur fructib.aut beneficio, vt bene ait Pan.in c.non est, de voto & voti redemp.& cōiter doctores, vbi supra. Et nota quod nunquam erit causa rationabilis nisi in casu necessitatis spiritualis, vel corporalis, vel nisi ad vtilitatem ecclesiæ vergat talis non residentia; propter quam videlicet ecclesiam, ipsa residentia iure diuino instituta & obligatoria est. Ex fine namq; sumitur exigentia mediorū ad finē.

De reliquis tactis in quęstione, quę per aliàs propositiones essent enodanda, libenter agerē: nisi satis dilucide diserta vidissem, per quàm æruditum virum magistrum Soto de iustitia, & iure lib.10.q.5.art.7.ibi videantur.

Argum. 1. Contra supradictam primam propositionem arguitur sexcupliciter, primo, quia ab eo habetur obligatio iniuncta ad residendū, à quo quis habet immediate episcopatum siue curatū sibi traditū, vel applicatum: quamuis talis dignitas epalis seu gradus, vel cura pastoralis, à Christo sit instituta. Sed epi & curati habent talē potestatem seu curā pastoralem, & iurisdictionem sibi traditam seu applicatam: non à Deo immediate, sed à Papa vel ab ecclesia eos ordinante, seu instituente in epos, siue curatos huius, vel illius diœcesis, vel ecclesię, vt patet. quia & oīs iurisdictio & potestas ecclesiastica: est à Papa, in singulis emanās, vt à capite in mēbris corporis ecclesię, quia ei soli dictū est, Pasce oues meas, & Tibi dabo claues regni cœlorū &c. c.ita dñs, dist.19.c.in nouo.dist.21.ergo à Papa, vel ab ecclesiastico iure & nō à diuino, est obligatio, hoc vel illo modo residendi, gregemque pascendi.

Et confirmatur, quia si personalis residentia esset iniuncta de iure diuino, sicut & assidua vita conuictusq; maritalis inter cōiuges, ergo Papa non posset transferre vnum epm vel curatū, de vna Diœcesi vel ecclesia, ad aliam, sicut neq; coniuges separare alijsque comungere potest.

Argum. 2. Secundo arguitur ad idem, quia ecclesia in c. extirpandę, de pręb. sic statuit. Si forte dignitati vel præbendæ parrochialis ecclesia sit annexa: concedimus, vt qui talem habet præbendā, vel dignitatem, cum oporteat eum in maiori ecclesia deseruire, in ipsa ecclesia parrochiali idoneum & perpetuum habeat Vicarium canonice institutum; qui congruentem habeat de ipsius ecclesiæ prouentibus portionem. Hæc ibi. Nunc autem si personalis residentia, in curatu esset iure diuino obligatoria: certe ecclesia non statueret contra illud, vt ibi concedit generaliter statuens, ergo de iure diuino non est.

Argum. 3. Tertio arguitur ad idem, quia ēt si residere in officio pastorali sic generaliter & indeterminate sit de iure diuino: ita quod debite grex pascatur & gubernetur: non tñ determinatio modi talis residentię in speciali per se, vel per alium; sed iuris ecclesiastici est, Sicut & ieiuniū, confessio, & sāctificatio festi, sic indeterminate sūt iuris diuini, vel naturalis: determinatio autem temporis & modi, puta quod fiat ieiunium & confessio in quadragesima, & sanctificet dies Dominica, vel alia dies, hoc vel illo modo, iuris ecclesiastici est secundum communiter doctores.

Quarto arguitur ad idem, quia episcopus vel curatus sępe potest facile per alium doctiorem æque, aut melius quàm per se pascere gregem suum, ergo non tenetur per seipsum personaliter residendo. patet consequentia. quia ex fine debiti pastus spiritualis, sumitur exigentia mediorum ad illū finē: non.n.tenetur pastor reside re, nisi vt grex sibi commissus debite pascatur. *Argum. 4.*

Quinto arguitur.ad idem, quia si personalis residētia est de iure diuino quamuis large sumpto, sicut & confessio vocalis, vt supra dictū est. ergo est indispensabilis per Papam, sicut & ipsa confessio. patet consequentia. quia nullum ius diuinum absolutum, stricte, vel large sumptū, quale est hoc, est dispensabile per Papam: quāuis ius diuinum, vel naturale habens ortum à voluntate nostra pręsupposita, quale est votum & iuramentum, vel promissio, dispensabile sit. *Argum. 5.*

Sexto arguitur ad idē, quia si hęc propositio, residentia pastoris est de iure diuino, sapit fidē, vt supra in probatione primæ propositionis dictum est: Sicut & hæc propositio, hostia quæ eleuatur à celebrante adoranda est, sapit fidem, ergo eius opposita sapit hæresim puta dicere, quòd residentia personalis non est de iure diuino; sicut dicere, quod hostia quæ eleuatur non sit adoranda sapit hæresim. Sed consequens est falsum: Cum constet dę prædicta residentia esse opiniones non condemnatas per ecclesiam. cōiter autem condemnatur & reprobatur tāquam sapiens hęresim vel hęreticum, dicere, quod hostia altaris non est adoranda, vel quòd confessio vocalis nō est de iure diuino. ergo non sapit fidem dicere, quòd residentia prædicta est de iure diuino large, vel stricte sumpto. *Argum. 6.*

Resp. ad primum. Conceditur maior dę applicante officium pastorale, seu instituente hūc pastorē principaliter, & effectiue; negatur aūt de ministerialiter tm̄ id faciente, & tunc negatur minor, vbi cōceditur maior. Nā solus Deus est, qui ex sua instōne principaliter & inuisibiliter, cōfert potestatē & gradū pastoralē huic, cui Papa, vel ecclesia ministerialiter.s.per suum ministerium exterius eligēdo, ordinando, & cōfirmando idem confert. Sicut Deus ipse est qui principaliter immediata sua operatione effectiua, confert virtutē, effectumq; sacri baptismi, pœnitentiæ, ordinis, & huiusmodi, ei quem *Resp. ad 1. argum.*

minister

minister ecclesiasticus immediata operatione sua ministeriali sacrm confert. igitur Deus ipse est,q solus, immediata operatione sua effectiua principali,facit episcopum,& pastorẽ animarũ, habentẽ potestatẽ ad suũ munus obeundem,eũ quem Papa vel ecclesia ad idẽ elegerit, & ordinauerit: facit ad hoc actuu.20. Attendite vobis & vniuerso greai in quo Spiritus Sanctus posuit vos Episcopos regere ecclesiam Dei.Itẽ ephes. 4.quosdam dedit pastores, & doctores ad consumma.vbi expresse dicitur non solum de Apostolis institutis specialiter à Christo, sed etiã de alijs electis,& institutis per Apostolos,& per ecclesiam,quòd sunt instituti,& positi pastores ab ipso Deo,scilicet principaliter, sed mediante hominum electione,vt declaratum est.

Item quocunque mediate, vel immediate, à Deo,vel à Papa,vel ab alijs quibuscunq; pastores effecti sint: non sequitur,quòd Papa creans illos pastores:officium hoc illis applicando, possit naturam eius officij, à Deo instituti variare: sicut non potest facere,vt non sit pastor dum illum eligit in pastorem, neque ꝙ non sit Sacerdos,neque vt non possit consecrare, is quem ordinat Sacerdotem. Quare ab ipso etiã Deo,pastores habent iniunctam obligationem ad personaliter residendum vt dictum est.Sicut & Papa, quamuis ab hominib.electus potestatem Papalem non habẽtibus, iure diuino inter Christianos in ecclesia cui præest residere tenetur.

Ad confirmationem rñdeo negando sequentiam:nec est omnino simile.Nam Papa mutando vnum episcopum de vna dyœcesi ad aliã:solum mutat iurisdictionem non sacramentum ordinis: neq; tollit characterem,neq; naturam officij pastoralis, neque.n. hoc Papali iudicio supremæq; eius potestati super oẽs subiectũ est.

Resp. ad 2. argum. Ad secundum argumentum resp. quòd in illo c.extirpandæ. ecclesia non concedit prælatis residere in suis parrochijs, per Vicarios mercenarios: sed quod instituant canonice Vicarios perpetuos: quod est idẽ fere quod curatos instituere, ipsisq; relinquere parrochias tãquam proprijs earum curatis.Quod inde constat,quia perpetuitas & canonica institutio illorum Vicariorum: conditiones nõ mercenari.,sed proprij parrochi atq; curati sunt. Videtur ergo.ius ibi concedere licẽtiam generalem,vt sit parrochiæ collator in alterum: vt patronus potest ecclesię suæ prouidere, insuper quòd propter hoc, & propter aliquale ius, & curam sibi remanẽtem adhuc ad prouidendum suæ parrochiæ de alio Vicario si opportuerit:potest recipere aliquam reddituum portionẽ dummodo decens illi perpetuo Vicario remaneat. Potest etiã dici, quòd si conceditur ibi talis residentia per alium: id vtique fit ex causa rationabili,vt scilicet ad maiorem honorem cultus diuini in ecclesia maiori deseruiat,cui etiam tenetur.

Resp. ad 3. Ad tertium resp. negãdo similitudinem huius & aliorũ præceptorũ diuinorũ quo ad hoc: nã(vt patet ex sup. dictis) talis modus residẽdi psonaliter,ex ipso iure diuino & naturali habetur sine vlla alia eccſæ determinatione: quãuis quoad alia;modus & tps residentiæ psonalis,sicut & ieiunii, cõfessionis & Sanctificationis sabbati fit ex ecclesiæ determinantis institutione.

Ad quartum resp.negando consequẽtiã,tum quia pastor non põt per alium debite supplere amorẽ proprij curati & pastoris ad gregẽ suũ, neque mercenarius tenetur se morti exponere pro grege in necessitate, sicut proprius pastor tenetur:tum ẽt,quia licet ad id teneretur & faceret mercenarius quod ipse pastor:non tñ pp hoc proprius pastor liberatur à sua obligatione personali de residẽdo: sicut neq; à personali obligatione recitandi,ieiunandi,& hmõi. Tum demum quia id est per accidens,per se aũt proprius pastor tenetur personaliter ad idẽ. Alioqui(vt supra habetur)secularis etiã mulier posset per alium residendo curam hr̃e pastoralem. Ex fine aũt sumitur vel attenditur per se & regulariter,& non p̃ accidens: exigẽtia seu obligatio mediorum requisitorum ad ipsum finem. Quare pp prædicta negatur ẽt antecedẽs.Licet em licet Eps possit per substitutos multa munera episcopalia (quamuis non tam decenter sicut p seipsum exercere)vt ordines conferre,cõfirmare,benedicere tẽpla,ornumenta,& virgines cõsecrare,chrismaq; cõficere,punire,& alia eiusmodi. Verumtamen sunt alia multa, q̃ nisi personaliter residendo per aliũ vt oportet,fieri nõ possunt: qualia sũt de vultu cognoscere gregẽ, & ab eo cognosci:vt eius,& singulorum necessitatib.spiritualib. & corporalib. verbo & exemplo medeatur: is qui datus est in pastorem,medicum,& patrem spiritualem, lucem & ducem animarum,vt supra probatum est.

Quòd si replicetur, ꝙ id censetur homo per seipsum,quod per suos amicos & substitutos facere potest. Rñdeo id solum esse verum in ijs,q̃ de se,& de suis bonis ad libitum disponere põt. Secus in publicis functionibus, & alijs huiusmodi,idq; regulariter.Nam in casu,& ex causa,licitũ est p aliũ id facere & residere, vt dictũ est.

Resp. ad 4. Ad quintum resp. secundum doctores cõiter tenentes Papam in nullo iure diuino absoluto, posse dispensare ius ipsum relaxando: sed solũ interpretando, videlicet, declarando talem casum ab ipso eodem iure diuino excipi: & tunc conceditur simpliter, quòd dum manet episcopus,siue curatus, per nullam Pontificis dispensationem potest ab obligatione personalis residentiæ absolui vel relaxari: sed solum potest in casu ex causa rationabili declarari, ac proinde licentiari per Papam:quòd tunc ad personalem residentiam non tenetur.

Est tamen differẽtia inter hanc residentiã,&

confessionẽ,& votum. Nam residentia personalis est quidẽ de iure diuino absoluto scilicet nõ consurgente ex voluntate nostra, neque illam præsupponẽte,vt est votum,non tñ absolute in omni casu obligante,sed quasi conditionale puta manente materia ipsius præcepti cum suis cõditionib. dum videlicet, necessitas vel vtilitas maior eccclesiæ oppositum non suadet,tunc.n. & nõ aliter maior ecclesiæ oppositum non suadet,tunc.n.& non aliter(vt diximus) indispensabile est. Confessio vero vocalis,est etiam de iure diuino absoluto, & aliquanto magis absolute pro suo tpe obligante, s.dum necessitas notabilis detrimenti Spiritualis vel corporalis seu temporalis non obstiterit: nam in his casib. ſm cõiter doctores tale præceptum: cum tanto discrimine nõ obligat. Quib.exceptis per Papam dispensabile non est,in casib.vel tẽporib. quib. ad id diuino iure aliàs obligamur. Ideo in casu maioris vtilitatis,quæ nunquam est in non confitendo, q̃ in confitendo, nulla cadit in hoc dispensatio. Voti aũt adimpletio est ẽt de iure diuino & naturali,non tñ absoluto, sed ex ꝑsuppositione ortum habẽte à voluntate nostra. Ita videlicet,ꝙ in voto est duplex obligatio, prima ipsius voti vel promissionis, quam sibi vouẽs induxit se obligans Deo ad tale quid agendũ, vel omittendum:Secunda,quam lex diuina & naturalis super inducit; dictans ꝙ promissum Deo fideliter impleatur: & hæc obligatio oritor ex prima. Dispensans aũt in voto non tollit hanc secundam obligationẽ:sed primam quæ ex voluntate vouẽtis emersit, quæ quodammodo est lex seu obligatio humana:super quam,sicut & super alios contractus humanos dissoluẽdos: ex rationabili cã necessitatis, vel vtilitatis ſm cõiter doctores; Superior & maxime Papa habet auctoritatem. Itaq; dispensans in voto non tollit legem diuinam,neq; eam relaxat,quæ est,vt dum votum manet firmũ, quod est materia legis diuinę & naturalis de implendo votũ,seruetur,sed ex rõnabili cã tollit illam primã obligationẽ voti,quæ est materia legis diuinæ de reddendo Deo vota sua. Et ideo generaliter dr̃, ꝙ in votis cadit dispensatio superioris,quæ est ẽt, iuris relaxatio:quia ex rationabili tm̃ causa potest tollere illam primam obligationẽ, quæ est materia secundæ, idest legis diuinæ. in residẽtia autem prælatorum est vnica obligatio iuris diuini:super quod & super materiã eius Papa nõ habet potestatem: ideo ibi tantum cadit sua dispensatio,quæ est solum iuris declaratio. In cõfessione vero Sacramentalis de iure diuino obligatoria minime.idque totum pendet & constat ex fine,& natura ipsorum præceptorum.

Quòd si quęratur. Vtrũ in casu maioris vtilitatis manifeste licitum sit, ẽt sine superioris dispensatione nõ residere: sicut & votum non seruare,aut in melius commutare. resp. ꝙ sic: quia iam cõstat cessare materiam illius obligationis, maxime dum ea necessitatis instat, ne ad superiorem facile pateat accessus. In casib. autem iure expressis, nulla particularis alia dispensatio requiritur: dum ipsum ius in tali casu ad nõ residendum facultatẽ indulget. Sed de his latius & pulchre agit Soto vbi supra, & de materia votorum lib.8.q.4.art.1.& 3.ibi videatur.

Ad sestum argumentum resp. negando antecedens: neque.n. vbi sup. dictum est, ꝙ certũ est sapere fidem, dicere ꝙ residentia personalis est de iure diuino, sicut ꝙ hostia adoranda est: sed ꝙ est id probabilius opinatum: quia vr̃ eadem ratio vtrobique. quamuis in hoc sit differentia: ꝙ de adoratione hostiæ apud omnes catholicos id iam certũ est sapere fidem, nec impune quispiã contradicet, de personali aũt residentia opinatum tm̃ est. Quod fit vt dicere hostiam quæ à Sacerdote eleuatur esse adorãdam, certe sapiat fidem,& oppositum sapiat hæresim vel hæreticum sit: dicere autem residentiam esse vel non esse iure diuino necessariam,neque fidem,neq; hęresim sapiat. Nam vt propositio sit,& dicatur formaliter & proprie de fide aut sapiat fidẽ, & oppositũ sapiat hęresim, requiritur ꝙ talis propositio non solum opinata, sed certa sit apud ecclesiam siue catholicos ꝙ est de fide aut ꝙ sapit fidem, vt de his supra q.17. latius habetur. *Resp. ad 6.*

Ex omnibus supradictis patet, ꝙ curatus vel episcopus in officio visitationis, inquisitionis, fidei, vel Vicarie generalis, vel in alijs negotijs ecclesiasticis ad vtilitatem ecclesiæ sufficienter occupatus excusatur à sua residentia personali, vt de his pulchre agit Soto vbi supra lib.10.q.3.art.4.ibi videatur. *Corolaria.*

Similiter excusatur episcopus vocatus à Papa ad residendum in curia Romana, si id est necessarium ecclesiæ vninersali aut suę particulari,& non aliter: sicut si in negotijs Concilij aut suæ ecclesiæ rationabiliter occupatus esset. Ad quod facit extrauagans Io. 22. execrabilis, de præb. quo ad episcopos Cardinales, de quibus Caiet. vbi supra,& alij dicunt, ꝙ si eorum residentia in curia Romana,non est valde vtilis,vel necessaria ad vtilitatem ecclesiæ, non excusantur etiã de licentia Papę ibi residentes:& multo minus si solũ pro sua recreatione, vel ex ambitione seu auaritia, ibi vel alibi in curijs regũ: suis episcopatibus relictis, diu demorantur: vel vt maiores ambiant episcopatus.

Similiter canonic⁹ in ecclesia cathedrali qũo possit habere curatum alibi sine residentia personali secundum c. Extirpandæ, de pręben. quomodo non, iam supra in responsione ad secundum argumentum dictum est.

Item, qũo episcopus etiam de licentia Papæ, regulariter non licite occupatur in officio præsidentiæ regalis: postposita sua personali residentia in suo Episcopatu, latius agit Soto, vbi

supra: quamuis ad breue tẽpus in curia regali possit pro alijs etiam negotijs demorari. Et ꝑm hæc ego limito & intelligo glo. in c. eos qui. 20. q. 3. & Pau. in c. Sed nec. & c. clericis. Ne clerici vel Mona. & in c. non est. de voto & vo. redemp. & in c. sæpe principes, & c. si vobis. 23. q. 8.

Illud autẽ 2. Timoth. 2. Nemo militans Deo implicat se negotijs secularib. &c. solum prohibet ecclesiasticos viros quoscunq; implicari negotijs secularibus, scilicet seculariter, puta causa lucri, ambitus, aut mũdani fauoris secundum gl. ordi. & Chrysostomum, Theodoritum. vel secundum Cyprianum lib. 1. epist. 9. & Titelmanum & alios, ibi prohibetur ecclesiasticis præcipue, ne curis atque negotijs vitæ huius plus debito se implicent: & maxime prælati: sed magis inde se expediant ne à suo debito officio impediantur, quo fine cessante per modicã & piam in temporalib. occupationem vel recreationem cessat & rigor obligationis de personaliter tũc residendo. Nam & multa sunt & fuerunt præcepta Apostolorum atque diuina: nõ quidem absolute, sed solum ex causa obligantia, vt de bigamis non ordinandis & homicidijs, quòd mulier non tondeat caput, ꝙque oret in ecclesia capite velato, ꝙ neophitus non sit eps ne superbiat, ꝙ fraterne corripiens adhibeat paucos testes, & alia eiusmodi, quæ cessante causa præceptorum simul & ipsa cessant, vel per Papam dispensabilia sunt, & tale est præceptum hoc 2. Timoth. 2. Nemo militans Deo &c. & præceptũ de personaliter residendo, vt dictum est.

Tãdem nota ꝙ residere est officium suũ personaliter exercere: & non solum in suo Episcopatu esse præsentẽ & nihil fere sui muneris facere: Sed in recreatorib. & alijs prophanis occupari, reliqua suo substituto cõmittendo, vti hoc etiam ait Soto vbi sup. Sic econuerso qui ex legitima causa, puta propter sanitatem, quia locus curatus illius saluti contrarius est, aut propter studium ad tẽpus, vel propter alendos parentes indigentes, qui suum incolatum alibi habẽtes illum relinquere commode non possunt, & propter alias eiusmodi causas rationabiles secundum iudicium prudentum & maxime superiorum, extra suum curatũ habet domicilium, ita tñ frequẽter & diligenter visitat suas oues, eisq; sufficienter prouidet in Spiritualib. & tẽporalib. vt oportet, per se & per substitutum ac si ibidem moraretur assidue: hic certe quantum attinet ad ius diuinũ censetur personaliter residere, nisi quò ad hunc modum & tempus residendi aliud ecclesia ordinaret. In quo tñ maxime cauẽdum est, ne iniquitas sibi mentiatur. de hoc etiã videatur Couarruuias in resolutionib. lib. 3. c. 13. nu. 3. & 9. Vbi latius agit opinionesque conciliat, quæ in vocabulo residentiæ atq; præsentiæ siue inter essentię videntur aduersę.

Postquàm nuper absolueram quæstionẽ hãc de residentia prælatorum, ẽmanauit decretum Concilij Tridentini quod inferius hic habetur, iuxta quod intelligẽda & limitanda sunt ea oĩa quæ in hac nostra qõne dicuntur. Ex quo namque huic diffinitioni siue decreto ꝑ omnia st iudicium est: vtiq; fit, vt de hac re disputandi vel dubitandi catholicis nullus iam locus relictus sit.

Sessio. 7. Concilij Tridentini sub Pio. 4. die. 15. iul. 1563. quæ in ordine omnium Sessionum. 23. est.

Decretum de reformatione Cap. I.

CVM præcepto diuino mandatũ sit omnib. quibus cura animarum commissa est oues suas agnoscere, pro his sacrificium offerre, verbiq; diuini prædicatione ac verborum operum exemplo pascere, pauperum aliarumq; miserabiliũ personarum curam paternam gerere, & in cætera munera pastoralia incumbere, quæ omnia nequàm ab his præstari & impleri possunt, qui gregi suo non inuigilant neq; assistunt, sed mercenariorum more deserunt. Sacro Sancta Synodus: admonet & hortatur, vt diuinorum præceptorum memores, factique forma gregis in iudicio & veritate pascant & regant.

Ne vero ea quæ de residentia Sanctę & vtiliter iam antea sub Felin. re. Paulo tertio sancita fuerunt in sensus à Sanctæ Synodi mente alienos trahãntur, ac si vigore illius decreti quinq; mensib. continuis ab esse liceat, illis inhærendo declarat Sacro Sancta Synodus omnes Patriarchalbus metropolitanis ac Cathedralib. ecclesijs quibuscunque, quocunque nomine & titulo præfectos, etiam si Sanctæ Rom. Eccl. Cardinales sint obligari ad personalem in sua Ecclesia vel diœcesi residentiam: vbi iniuncto sibi officio fungi teneantur neq; ab esse posse nisi ex causis & modis infra scriptis.

Nam cùm Christiana charitas, vrgens necessitas, debita obedientia, ac euidens ecclesiæ, vel reipub. vtilitas, aliquos nonnunquam abesse postulent & exigant: decernit eadem Sancta Synodus hac legitimæ absentiæ causas à Beatissimo Rom. Pontifice, aut à metropolitano, vel eo absente suffragameo Epo antiquiori residente (qui eiusdem metropolitani absentiam probare debebit) in scriptis esse approbandas, nisi cum absentia inciderit ꝑ aliquod munus & reipub. officium Epo adiunctũ, cuius qm̃ causæ sunt notoriæ & interdũ repentinæ, ne eas quidẽ significari metropolitano necesse erit: ad eũdem tñ cum Concilio prouinciali, spectabit iudicare de licẽtijs à se, vel à suffraganeo datis, & videre ne quis eo iure abutatur, & vt pęnis canonicis errantes puniãtur. Interea meminerint discessuri ita ouib. suis prouidẽdum, vt quantum fieri poterit ex ipsorum absentia nullum damnum accipiant. Qm̃ aũt qui aliquantis per tñ absunt ex

veterum canonum sententia, non videntur ab esse quia statim reuersuri sunt: Sancta Synodus vult illud absentiæ spatium singulis annis, siue continuum, siue interruptum extra prædictas causas: nullo pacto debere duos aut ad summū tres menses excedere, & haberi rationem vti id æqua ex causa fiat, & absque vllo gregis detrimento: quod an ita sit abscendentium conscientiæ relinquit.

Si quis autē (quod vtinam nūquam eueniat) contra huius decreti dispositionē abfuerit, statuit Sancta Synodus, præter alias pęnas aduersus non residentes sub Paulo.3. impositas & innouatas ac mortalis peccati reatum quē incurrit, eū pro rata temporis absentia fructus suos non facere: nec tuta conscientia, etiam alia declaratione non secuta, illos sibi detinere posse: sed teneri (aut ipso cessante) superiorem ecclesiasticum illos fabricæ ecclesiæ aut pauperibus loci erogare, prohibita quacunque conuentione vel compositione, quę pro fructib. male perceptis appellatur, ex qua etiā prædicti fructus in totum aut in parte ei remitterentur. non obstan. quibuscunque priuilegijs cuicunque collegio aut fabricæ concessis.

Eadem etiam quò ad culpam, amissionē fructuum, & pœnas, decuratis inferioribus & alijs quibuscunque, qui beneficium aliquod ecclesiasticum curam animarum habens obtinent, Sancta Synodus declarat & decernit. Ita tamen vt quandocunque eos causa prius per episcopum cognita & probata abesse contigerit, Vicariū idoneum ab ipso ordinario approbandum cum debite mercedis assignatione relinquant. discedēdi autem licentiam in scripturis gratisq; concedendam vltra bimestre tempus nisi ex graui cā non obtineant. ꝙ si per edictum citati & nō psonaliter contumaces fuerint: liberum esse vult ordinarijs per censuras ecclesiasticas, & sequestrationem, & subtractionem fructuum aliaq; iuris remedia etiam vsq; ad priuationem compellere: nec executionē hanc quodlibet priuilegio, licētia, familiaritate, exemptione, ēt rōne cuiuscūque beneficij, pactione, statuto ēt iurō, vel quacunque auctoritate confirmato, consuetudine ēt immemorabili, quæ potius corruptela censenda est siue appellatione aut inhibitione etiam in Ro. curia, vel rigore Eugeniæ constitutionis suspendi posse. Hæc ibi ad literam.

QVAESTIO XX.

Vtrum liceat plura beneficia, etiam ex dispensatione Summi Pontificis, possidere.

Opinio 1. RESPON. hic est duplex opinio, prima, ꝙ Papa potest prohibito dispensare in plurib. beneficijs & curatis, ita ꝙ beneficiati erunt tuti in conscientia, si sunt alias idonei & per se & per alios fecerint quod aliàs tenentur in eorum administratione, quia Papa potest dispensare, aut ēt ad libitū disponere: in ijs quæ non sunt contra ius diuinum vel naturale. Sed pluralitas beneficiorum quorumcunque, non est contra prędictū ius, sicut nec habere plura regna siue dominia populorum, sed solum contra ius humanum. ergo Consequentia patet cum maiori.

Et minor in qua stat difficultas probatur dupliciter, primo quia plura beneficia possidere duo dicit aut includit, s. ius ad regendum plures ecclesias: & ius ad plures fructus recipiendum. Quoad primum solum est ius diuinum quod sit vnus Vicarius Christi, s. Papa qui toti Ecclesiæ præsideat: circa modū aūt gubernandi ecclesiā, per se vel per alium, non se intromittit ius diuinum, vel naturale, sed hoc reliquit dispositioni Petri & successorū eius; simus ergo nunc in ecclesia primitiua ante omne ius humanū vel ecclesiasticum; si Papa tunc cōmitteret curam plurium ecclesiarum, aut populorū vni Sacerdoti idoneo: prætermisso ēt magis idoneo scienter: certe licet id culpabiliter faceret ex quo tñ poterat facere, nōne talis curatus esset tutus? Vtique quia vt dictum est, quoad modū gubernandi hos vel illos per vnum aut per plures: ius diuinū aut naturale nihil disponit. ergo Papa pōt nunc, sicut & tunc, dispensando vel disponēdo, generaliter vel particulariter similiter agere. Nam eandem potestatem habet nunc post diuisa beneficia, ꝙ ante. Sicut ēt nūc apud Indos pōt plures populos, &. ecclesias vni epo siue curato committere de nouo instituendo, sicut & de facto multa sunt apud nos beneficia vnita & populi & ecclesiæ annexæ. idem igitur pōt Papa quoad vniēdū apud vnum beneficia iam diuisa in plures beneficiatos. Ad quod facit. 16. q. 1. c. & temporis. & c. postquàm, vbi habetur ꝙ potest vnio fieri beneficiorum apud vnum.

Secundo probatur prædicta minor, quia hoc factum est de se bonum in quo hæc omnia includuntur scilicet instituere idoneum in pastorem & dare ei potestatem ad alios idoneos si oportuerit curatos aut Viceecuratos substinendū: & obligare illū vt vigilet supra eos vt recte se habeant, quæ omnia bona sunt. Et hoc est dare alicui plura beneficia, ergo.

Aliud autem, s. recipere plures fructus, non est contra vllum ius diuinum vel naturale, ex quo (vt dictū est) de iure mere ecclesiastico est, quòd tot vel tot fructus, hoc vel illo modo recipiat, in quo Papa dispensare potest.

Facit etiam ad prædicta, quia si prædicta pluralitas beneficiorum esset contra ius diuinum, vel naturale Papa nullo modo & nulla causa dispensare posset. Potest autē ex rationabili causa dispēsare, vt patet ex c. dudum. de elect. & ex alijs multis iuribus secundum etiam omnes doctores, vt infra patebit. igitur &c.

Hanc

Hanc opinionem tenent aliqui præcipue moderni post gl.in c.dudum.de elect.& post Inno. in c.cum ad monasterium. de statu monachorū. & c.dudum.2. de elect. de quorum numero est Ambros.Cathar.in apologia contra Soto de residentia prælatorum. Et clarissimus doctor Medina,fertur etiam eam de rigore ecclesiastico tenuisse:quamuis oppositam opinionem communem proxime sequentem,vtpote, tutiorem tenendam,practicandā & generaliter absoluteq; docendam,censuerit & prædicandam.Sed certe opinionem communem non solum tutiore, sed & veriorem & præfatam primam opi.falsam & periculosam existimo, vt patebit inferius vbi ad fundamenta & euasiones prædictę opinionis plene respondebitur.

Opin.2. Secūda opinio,eaq; cōis,est in oppositū, pro cuius declaratione & probatione præsupponēdū est,ex B.Tho.in 9.quodlib.art.15. ꝙ est triplex ordo actuum humanorum. Primus est eorum qui deformitatem habent inseparabilē, vt mentiri,forcari,& hmōi.secundus est actuū indifferentium,vt deambulare, comedere, plura vestimenta hre. tertius est eorū qui quamuis p se nude,& absolute sumpti deformitatē repręsentant & dicunt annexam:tn̄ per debitarū circunstantiarum appositionē,& non aliter, pn̄t à sua deformitate separari & licite fieri,vt est occidere vel percutere hoīem,quod à iudice & iustitia licite fit,& ab alijs cā defensionis, & vēdere officia publica, qđ si psonis bonis & idoneis, in pretio fiat moderato,licitū est & non aliter.

Præsupponatur etiā, ꝙ sunt quædam beneficia quæ nullam requirunt residentiam, neq; vllam habent curam animarum,vt sunt simplicia Sacerdotia,& alia quæ dicūtur præstamerę. sunt alia quæ requirunt aliquam residentiam, sed nullam curam animarum habent, vt sunt canonicatus & hmōi. Sunt deniq; alia quæ vtrūque requirunt & habent scilicet curam animarum, & ex consequenti residentiam requirunt personalem,vt patet ex q.19.præcedente.

Prop.1. His suppositis sunt tres propositiones,quarū prima est.illicitum est,contra ius diuinum & naturale saltem large sumptum,possidere etiā ex Papæ dispensatione,plura beneficia curam animarum habētia: nisi ad id cā rationabilis adsit, ita ꝙ aliter ea possidens non est tutus in cōsciētia.Ex dispensatione autem legitima Papæ, rationabili causa ad id subsistente,licitum est.

Prima pars probatur quadrupliciter, primo quia actus tertij ordinis supra dicti,qui.s.annexā quamuis separabilem deformitatem habent & representant, illici sunt & contra ius diuinū & naturale:nisi per appositionem debitarū circunstantiarum talis deformitas tollatur, vt patet s̄m oēs doctores atque sapientes mundi (in quo non est dubium) vt supra exemplificatum est. Nunc aūt talis pluralitas beneficiorū curatorū est hmōi. ergo est illicita: nisi per debitas circunstantias iustificetur, quarum vna vel pcipua est,ꝙ ex cā rōnabili fiat,vt habetur in c.dudum.de elect.& latius probabitur infra,supposita idoneitate & alijs requisitis ad id. Consequentia patet cum maiore. Minor aūt probatur à sufficiēte diuisione,& quia talis pluralitas beneficiorū curatorū sonat, atq; redundat primo in diminutionē cultus diuini. & secundo indetrimentū seu impedimentū debitæ curæ aīarū: non.n. potest quis bene pascere oues diuersarū ecclesiarū:neque per alium ęque bene atq; per se,vt sup.q.19.habetur & tertio est in p̄iudiciū aliorum,& contra iustitiā distributiuā:dum pp hoc multi digni essent,& vnus abundat. Nā & monstruosum est, ꝙ vnum membrum plus nutrimēti, cum aliorum membrorū debilitatione notabiliter ad se trahat:idq; tam in corpore mistico quam naturali locū habet.Et quarto,ordo gubernationis peruertitur dū vnus pluriū personas induit,& aliorū membrorū seu ministrorū officia vsurpat: cum rō doceat,vt vnicuique ministerio suus proprius deputetur minister, sicut & ad Rom. 12. Oīa membra non eundem actū habēt,vt ad p̄sens propositum hoc allegat. 89.dist.c.singula,vt pro diuersitate p̄sonarū diuersa sint officia. Quinto est in p̄iudicium ecclesiarū & bonorū ipsarū:nā cum isti redditus sint stipendia ecclesiarū pro ministerio earū, ouiūque suarū,iam suo iure fraudant, vt patet experiētia: quia multis p̄ben lis ad paucas personas exageratis, vix vlla ecclesia restat cui pro rōne suorum redditVū digne seruiat.6. Fomentū ambitionis & auaritiæ & aliarū abusionū de propinquo inde ministratur. 7. studia negliguntur spesq; bonorū debilitat, (si meritorum non habita rōne) plura apud vnū beneficia coaceruantur.Hęc & alia multa de se & regulariter habet annexa pluralitas beneficiorū,vt ait.B.Tho.vbi sup.& habetur in c.quia de præb.& in c. dudū. 2.de elect.& in extrauag.Io.22. execrabilis. de præb.& gl.ibidem,& refert Gabr.in 4. dist.15. q.8.dub.2. & doctores cōiter ipsa etiam approbante experiētia. Et sic patet minor sup. dicta.

Neq; valet euasio dicentiū,ꝙ hæc mala non sunt necessario annexa, neq; per se sequunt ex ipsa pluralitate bn̄ficiorū, aut ex natura ipsorū sed ex malicia & abusu possidētiū,sicut ex abusione sacrorū & ministerij ipsorū, mali ministri sumunt auaritiæ occasionē cū cōstet talia mala separari posse,à dicta bn̄ficiorū pluralitate,stat enim,ꝙ habēs plura bn̄ficia, p se & p alios idoneos optime regat suas oues & eccl'as, vt oportet:quāuis,vt plurimū prædicta mala sequant.

Hęc inquā euasio nō valet.Tū, q̄ ēt si non p se,sed p accidens p̄dicta mala sequerentur: at sufficit ꝙ vt plurimū ita sit,ꝙ vix aut nunquam nō sequant,vt id generaliter reprobetur, maxime cū id moraliter impossibile censeat, qđ vix

fieri potest. Tum etiam, quia non per accidens, sed per se, ex natura sua talia mala ex beneficiorũ pluralitate; quãuis separabiliter sequuntur; & ei annexa sunt: ibiq; includuntur, vt etiã hoc habetur in c. quia, de praeb. & c. dudum. 2. de elect. nisi per debitas circunstãtias amoueãtur aut in melius commutẽtur, vt sup. in tertio genere seu ordine actuum dictum est, ꝙ talium actuum deformitas non aliter separari potest, quàm per debitarum circunstantiarum appositionem. itaq; patet prima ratio opinionis, quae vtique conuincit aperte.

Secundo probatur opinio, & propositionis prima pars, quia beneficia curata non possunt recte ministrari sine residẽtia personali, vt sup. q. 19. residere autem personaliter in plurib. nemo debite potest. quia Matth. 6. Nemo potest duob. dominis seruire. Nam ad hoc propositum hoc allegatur. 21. q. 1. c. Clericus & patet experientia. ergo sine causa rationabili non potest dicta pluralitas haberi: neque super ea, sicut neque super residentia personali dispẽsari potest, vt supra. q. 19. dictum est. Et quidem haec ratio etiam valide probat intentum.

Tertio probatur idem, quia beneficiũ, idest redditus beneficij sunt stipendium pro seruitio ecclesiae & animarum. sed vnus non potest pluribus ecclesijs debite deseruire. ergo neq; pro vno seruitio plura beneficia seu stipendia plurium habere. quia Lu. 10. Dignus est mercenarius mercede sua, non dupla non aliena.

Neque valet euasio negantium minorem, & consequentiam, atq; dicentium, ꝙ illa merces non est aliena quamuis sit dupla: sed est sibi debita pro suo duplo ministerio quo per se, aut per alium, vel alios, vtriq; seruit ecclesiae.

Haec inquam euasio non valet: quia sine causa rationabili à personali residentia & seruitio, excusari nõ potest ne mortaliter homo peccet, vt supra & q. 19. late probatum est.

Quarto idẽ probatur auctoritate Chrisos. (vt refert B. Tho. vbi sup.) dicẽtis. Leuitis non fuit permissum, vt qui capiebat in Bethleẽ caperet in Ierusalem. Et Bernar. in epistola. 271. expresse ait. Neque cuiquam vel adulto: plures in plurib. ecclesijs dignitates ecclesiasticas, licet habere: nisi dispensatorie ob magnam vel ecclesiae necessitatem vel per bonorum vtilitatem. Haec ille. Itẽ alibi dicit (vt refert etiam Carthusien. in vita Christi par. 1. c. 68.) Qui nõ vnus, sed plures est in beneficijs, non vnus, sed plures erit in supplicijs. ergo sine legitima causa nõ est tutus, etiam ex Papali dispensatione.

Neque valet dicere ad praedicta, Papa dispensauit ipse viderit, quid ad nos iudicare de hoc qui dispensati sumus? Nam multum attinet ad nos, quia Papa non est dominus, sed dispẽsator praedictae legis diuinae & naturalis: dispensatio autem sine rationabili causa legitima esse non potest, neque nisi dissipatio est, 1. Corinth. 4. Sic nos ex istimet homo, vt mi. chr. & dispensatores &c. ſm Bern. de consid. lib. 3. & epistola 7. & de dispensatione etiam praecepto, & communiter doctores, vt hoc etiam innuitur, in c. de multa. de praeb. vnde qui iniquam dispensationẽ petit, & extorquet, iniquitatis causa & cooperator est: qui ea vtitur eadẽ semper irretitur iniquitate. Iura autem dicẽtia, Papam habere plenam potestatem dispensandi. & ex eius dispensatione posse plura beneficia curata possideri. 21. q. 1. c. relatio. & ibidem gl. intelligunt in foro ecclesiae: quia. s. non habet superiorem in terra à quo iudicetur, & vt sic dispẽsatus puniri aut priuari non possit. Intelligunt ẽt in foro Dei, de legitima dispẽsatione ex rationabili cã duntaxat, vt innuitur in d. c. de multa. & sic patet prima pars propositionis seu opinionis communis.

Resp. ad 1. Ad fundamenta vero primae opinionis rñdeo ad primam probationem minoris, ꝙ bene quidem Potest Papa vnire diuisa beneficia, & in illis platũ immediatũ vnũ vel plures instituere: dũmodo id fiat intra, vel saltem, non extra limites recte rõnis, s. pro ecclesiae aut subditorũ & cultus diuini vtilitate, & promotione, non aũt pro beneficiati vtilitate temporali, & quo ad hoc habet potestatẽ à Deo suaeque dispositioni rationabili, & nõ aliter relictum est. Pluralitas aũt beneficiorum apud vnum, non cedit ad vtilitatem ecclesiae: sed potius in eius nocumẽtum vt dictum est. ideo etiam de licentia Papae, nisi in casib. infra dicendis & similib. fieri non põt.

Resp. ad 2. Ad secũdam probationem eiusdem minoris rñdeo similiter, ꝙ praedicta institutio pastoris quocunque facta nõ est bona: nisi quatenus ad vtilitatem ecclesiae, & gregis, & cultus diuini promotionem cedit, & nisi cum alijs debitis circũstantijs fiat; aliàs est contra rõnem naturalẽ, qualis est pluralitas beneficiorũ, vt sup. probatum est. Et similiter recipere plures fructus pro plurib. obsequijs, seu ministerijs personalib. rationabiliter assignatos, vbi non nisi vnicum personale ministerium exhibetur, id certe est contra rectam rationem, & in nocumentum ecclesiae, vt etiam supra latius habetur. Neque enim quoscunque fructus, & quocunque pro quocunque ministerio, Papa consignare põt, nisi id rationabiliter fiat ad vtilitatem ecclesiae & cultus diuini promotionem, neque aliter etiam de licentia Papae licite recipi possunt: maxime in nocumentũ ecclesiae, & cum alijs deformitatib. quales in praesenti negotio sup. probatae sunt. Et sic patet rñsio ad omnia quae obijci possunt.

Et cum omnib. supra dictis concordant communiter doctores theologi, & canonistę, & pcipue. B. Tho. vbi supra. & Gabr. in 4. dist. 15. q. 8. dub. 2. & Conradus de contractib. q. vlt. in responsione ad quintum argumentum vbi & refert sic olim fuisse parisius decretum: ꝙque opposita

posita opinio periculosa,& cauẽda est: & latius Adria.in 4.de pluralitate beneficiorum.vide ad idem pulchra exempla afferentem Carthusien. in vita Christi par.1.c.68.& Soto de iustitia, & iure lib.3.q.6.art.3.& Host.& Panor.& Canonistę in c.quia.c.de multa.c.extirpandæ, de præb. & in c.dudum.el 2.de electio. & gl.in extrauagan.communibus Io.22.execrabilis.de pręben. & sum.Ang.& Siluester,& Rosella. tit.cler.tit. beneficium. Quod autem B.Thom.in quodlib. vbi supra non ausus est determinare pluralitatem beneficiorum esse contra ius diuinum , vel naturale, intelligit de iure diuino, vel naturali stricte sumpto,& per hominem indispensabili. Nam de iure diuino, & naturali large sumpto, & ex causa rationabili tantum dispensabili,iam ẽm ipsum, id expresse tenentem probatum est.

Secunda pars propositionis:quòd.s.ex dispẽsatione legitimæ Papæ ex rationabili causa ad id subsistente licitum est plura beneficia curata possidere. Probatur, tum quia pro vtilitate ecclesiæ maiori, minor vtilitas cedere debet, vt sup.q.19.latius habetur:ratione cuius illa pluralitas à sua deformitate denudatur : & ita hoc ius diuinum dispensabile est. Tum etiam quia hoc expresse habetur in c. de multa.de præb.in quo,& doctores omnes concordant.

Causa autem rationabilis ad hoc est triplex, prima est necessitas ecclesiæ propter paucitatẽ clericorum, vt nunc fit apud indos, vt habetur 21.q.1.c.cler.& ibi gl.vel etiam propter inopiã seu raritatem hominum. Et nota quòd etiam cẽsetur raritas clericorũ (vt ait Soto vbi supra) quando digni & docti rari sunt: id enim vtilius est ecclesiæ, quàm in singulos ineptos singulis ecclesijs curatis præficere, & concordat Host. in c. graue. de præb. dicens quòd si fuerit paucitas clericorum intra ciuitatem,possunt omnia beneficia ciuitatis vni,idoneo sacerdoti conferri:quod limitat Io.de Ligna.in clem. gratiæ, de rescrip.& Adrian.in 4.nisi reperiantur extranei idonei qui ibidem intitulentur.

Secũda causa est,necessitas personæ, puta,qa redditus beneficiorum curatorum, nõ sufficiũt propter suã tenuitatem alere decẽter singulos sacerdotes curatos,qualia beneficia & episcopatus sunt in Italia ; idq; est verum ẽt si ecclesiæ non sint vnitæ,neque vna ab altera pẽdeat : sed cum suo vtriusq; titulo:diuisæ sint, vt habetur. 10.q.3.cap.vnio. & 21.q.1.c. illud.& de æta.& & qual.ordi.c.eam te.quo autem fiat vnio ecclesiarum patet de religios. domi.c.quia monasterium.Sed hic nota,ꝙ in hac tenuitate redditnũ meditanda : non est habendus respectus personæ,sed cõis vtilitatis ecclesiæ, in quam hæc omnia referenda sunt,licet Inno.in c.Cum ad monasterium,de statu mona.& glo.in c.dudum secundo de electio. teneant oppositum, vt refert Siluester beneficium.4.q.1.& q.2.Nam si hõ supra dignitatem & munus,vel officium suũ,vult amplam familiam sumptusq; facere, vt mundi magnates:quia & illustres genere sunt : non iõ tenuitas ẽm hæc æstimanda est. Similiter est vnio prębendarum cauenda:in fauorem personę & in fraudem ecclesiæ,puta,si quis illustris procurat plura beneficia per viam vnionis habere, ad sumptuose viuendum: ne plura beneficia videatur possidere. Nam pp has causas,vel vt patrimonium augeatur , vt lautius viuat , ditetve propinquos: nõ possunt plura beneficia tenuia æstimari,vel vniri,ẽt per Papam:quia totũ hoc: non nisi ad ecclesię vtilitatẽ fieri dẽt,puta,quia tot,aut tales redditus plurium ecclesiarum , requiruntur ad congruam substentationem personæ,& familiæ,sibi pro suo officio, & honestate necessaria, seclusa semper pompatica superfluitate. Vnde & qñ dispensatur cum sublimib.& litteratis personis ad plura beneficia habenda , vt inf.in 3.casu dicetur,id fit non quidem finaliter pp ipsius personæ prærogatiuam,vel vtilitatem,sed pp commodum ecclesiæ.Nam dispẽsatio nunq̃ licite fit:neq; acceptatur aut procuratur, nisi qñ hẽt respectum seu ordinem ad bonum cõe,vel ecclesiæ vtilitatẽ,vt in his expresse concordat Gabr.Siluester, & Soto vbi supra cum Panor.in c.dudum.2. de elect. & in suo reper.c.extirpandæ.de præb.& in c.graue. eo.tit. & Io.de Ligna.& Goff.& gl. in c.conquerente. de cler.non resid. & cõiter Doct. sunt ad idem.

Tertia causa est vtilitas cõis ecclesiæ, nõ aũt particularis personæ præbendatæ, vt proxime dictum est. Puta,si vna persona pp suam industriam, & bonam conscientiam sit valde vtilis defensioni,conseruationi vel profectui, in plurib.ecclesijs,in spiritualibus,aut temporalibus: nam pp hoc põt dispensari cum eo ad plura beneficia obtinendum.Sic Papa,Ep̃o fundensi cõmendat ecclesiam Terracinensem 21.q.1.c.relatio. & c. seq. sic etiam licite quis habet vnam præbendam in titulum,& alteram commendaticiam.21.q.1.cap.qui plures.sed vt dixi in foro conscientiæ id est verum , in casu quo plures in titulum habere liceret,s.ad vtilitatem ecclesię, quia videlicet alia idonea persona haberi nõ potest cui titulus detur illi' ecclesiæ. & loquor de commendaticijs perpetuis:nam de commendaticijs ad breue tp̃s , vtiq; licitum est eas habere interim dũ ei prouidetur de sacerdote curato. Consonat Nauar.in sum.c.25.nu.134.cum alijs doctorib.& Soto vbi supra.Vnde & ep̃atus qui Cardinalib.perpetuo Romæ residentib. cõmendantur idem est acsi in titulum : & fit in fraudẽ legis prohibentis eos hẽre ep̃atus,vt ait Soto & Caiet.vbi sup. Nam is committit in legem, qui verba legis amplectens,contra legis nititur voluntatem.de re.iur.& l.contra.ff.de legib. & C. eo.

eod.tit.l.non dubium. Sed vt supra q.19.hr alij iustificant hoc de Cardinalib.epis fm extrauag. Io.22.execrabilis. de præb. Ad prædictũ casum cõis vtilitatis ecclesiæ, refertur alius casus,quo pp sublimes sanguine, potentia aut personas litteratas,quæ maiorib.beneficijs vtiq; sunt honorandæ,licitum est eis ex Papę vel iuris dispẽsatione, plura beneficia ẽt curata possidere; vt expresse id hr in dicta extrauag.execrabilis, & c.de multa.de pręb.Sed(vt sup.in secunda causa dictum est)id solum locum hẽt,& veritatem qñ non quidem ad ipsarum personarum,sed ad ecclesiæ cõem vtilitatem principaliter ceditur & ordinatur,puta, quia id requiritur ad splendorem ecclesiæ vel ad eius defensionem, vt in principio contra tyrannos,vel hęreticos,ecclesia indigebat,nobilibus atq; potentib.& literatis pręlatis mundanoq; fauore:si similiter nunc indigeret,sed id vix hoc tempore contingit,sed potius oppositum. Quo non obstan.etiam nunc & semper viri nobiles,moribus, prudentia, & literis ornati,cęteris paribus sunt in hoc præponendi, quia & ex eis plurimum vtilitatis, & splendoris accrescit ecclesiæ.Cum prędictis cõcordat Soto, & Gabriel vbi supra.

Quis autem possit in pluralitate beneficiorũ curatorum ex causa rõnabili supradicta dispensare,dic.bř,ꝙ solus Papa id pôt: quia per c.dudum. 2. de elect. & per consuetudinem iam ius antiquum derogatum est,ne eps id possit,sed vt solus papa dispenset, vt ibidem notat Panor.q.uis ob necessitatem,dum non patet aditus ad papam: bene possit eps ecclesiam vacantem curato alteri ad tps commendare.Sed in hoc consuetudini legitimæ standum est,vt etiam de his latius agit gl.in extrauag. execrabilis.de præb. & Siluester tit.beneficium quarto, & Gabriel vbi supra, vbi & diuersæ referuntur opiniones.

Argumenta hic fieri possunt quæ sup. q.19. habentur,& soluta sunt.

Prop. 2. Secunda propositio huius secundæ opin.cõis est,quoad beneficia non habẽtia curam animarum quæ tamen requirunt residentiam: quòd talia beneficia,puta,canonicatus,& ipsis maiora,non possunt ad vnum sine papali dispensatione rationabili, plurificari, quia sic hẽt vsus: & quoad hæc nondum ius abrogatum est. facilius tñ potest haberi rõnabilis dispẽsatio in his quàm in curatis,quia facilius à deformitatib.& nocumentis annexis,talium beneficiorum pluralitas:denudari potest,vt patet ex supradictis.

In beneficijs aũt canonicatu minoribus,quæ residentiam requirunt,puta,quę seruitio & sacramentis interessendi obnoxia sunt, nullus est vsus dispensandi, sed subsistente causa rationabili:plura haberi possunt,dummodo aliũde,vel ex scandalo,vel aliàs,id nõ vitietur, vt proxime in fine tertiæ propositionis sequentis habetur.

Tertia propositio quoad beneficia nõ curata quæ neq; residentiam vllam requirunt est, ꝙ talia vtpotę, præstameræ, & hmõi, possunt ex causa rationabili plura haberi,ẽt sine vlla dispẽsatione. Tum,quia sic habet vsus qui quatenus oppositum est de iure humano: derogare sufficit illud. Tum,quia hoc non est contra ius naturale vel diuinum: quia licet in his sit oculus habendus ad iustitiam distributiuam;potissimũ tñ ad commutatiuam per quam ecclesijs de ministris prouidendum est. Vbi aũt nec residẽtia requiritur, nec cura animarum est:ibi ecclesia nõ læditur,nec aliæ deformitates ob talium præbẽdarum pluralitatem notabiliter consequuntur. quamuis Adr.hoc temperet dicens non esse plenam iuris abrogationem,sed derogationẽ,quatenus sine vlla causa talis prouisio fieri nõ pôt. Sed vt dixi iam sine vlla causa cõferuntur a prelatis Papæ inferioribus absq; alia dispensatione,vt de hoc latius gl. in dicta extrauag. Io.22. execrabilis de præb.licet alij aliter dicant,vt refert Siluester, & Gabr. vbi supra. Prop. 3.

Verum est (vt Soto vbi supra optime notat) ꝙ etiam hmõi beneficiorum coaceruationes, siue fiant per dispensationem,siue aliàs: nõ possunt esse sine graui culpa,& qñq; mortali,& sine magno scandalo in ecclarũ detrimentũ:prę sertim vbi nimiũ accumulantur,& personis deputantur indignis, vt sup.in hac q. & inf.q.21. probatur, maxime, quia iam nulla spectantur merita, sed peius quàm secularia ambiuntur, cambiuntur, veneunt, hæreditantur, regressantur,dilapidantur, & prophanantur.

Sed ad prędictorum completam notitiam dubitatur primo. Vtrum qui iam ex dispensatione non legitima,seu sine rationabili causa:hẽt plura beneficia curata seu incompatibilia maneat adhuc in peccato mortali, indignusq; sit vt absoluatur, aut pp hoc ei absolutio sacramentalis deneganda sit: nisi alterum illorum efficaciter relinquere proponat. Dub. 1.

Ad quod respondet Caiet.in summula tit. beneficiorum multiplicatio,ꝙ si talis facit vt sine mortali defectu,bene prouideatur per se, & p suos substitutos ecclesijs, & ouib.sibi commissis tam in spiritualib.q̃ in tpalib.vt oportet: simul ẽt prouidet scandalo,alijsq; deformitatib.mortalibus:quæ ex tali beneficiorum pluralitate sequuntur:tunc non est in mortali: neq; ei absolutio deneganda est:quamuis in actuali procuratione dispensationis, beneficiorumq; pluriũ susceptione,mortaliter peccauerit: Secus si in aliquo prædictorum notabiliter deficiat, id qđ probabilius est:nam vix & difficillime pôt sufficienter omnib.supradictis prouideri:& ex cõsequenti moraliter impossibile vř regulariter loquendo,ꝙ prædictis omnibus prouideatur vt oportet.ac perinde cum talis pluralitas moraliter Nor. Respon.

ter continuetur, & scandalum bonorum virorũ videntium hmõi exorbitantes pluralitates beneficiorum curatorum conseruari, ab his qui in formam Christiani gregis dati sunt: inde.n.alij similia audent, & ita in præceps quotidie magis ruit ecclesia Christi, Ideo qui hæc paruipendit quia sic a pluribus fit, & quia forte Papa male dispensauit: vtiq; non est absoluendus. Hæc ille. Cui consonat Soto de iustitia, & iure lib.3.q.6.art.3.& Nauar.in sum.c.28.nu.135.& placet quod & verum vr̃ in beneficijs curatis. In alijs aũt non curatis compatibilibus, non est tale periculũ: ideo si debite se habeat aliàs in fructuũ expensione: bene poterit absolui ẽt si talẽ pluralitatem procurando peccauerit: dummodo efficaciter proponat plura de cætero non accipere, quod valde notandum est. Et hoc idẽ de pensionib. præstimonijs dicatur, vt inf.q.21.dub.vltimo latius hr̃. Sed quoad beneficia iam in concilio Trid.sess.8.sub Pio IIII.anno dñi 1563.statutum est ꝙ nullus possit habere plura bñficia qcũq;, & huic statuto standũ est: videaſ ibi c.17.

Dub.2. Secundo dubitatur. Vtrum prędictus, qui sine legitima, aut sine rationabili causa dispensatus illicite plura etiam curata obtinet beneficia teneatur fructus alterius restituere.

Resp. op.1. Resp. in hoc est duplex opinio, prima Gabrielis vbi sup.q.8.dub.2.& quorundam aliorum ꝙ sic: relictis sibi duntaxat fructibus necessarijs ad suam decentem substentationem. Tum primo, quia non residens nec residere intendens in beneficio, tenetur eius fruct⁹ receptos restituere. Hic aũt habens plura beneficia sine causa rõnabili, hẽt aĩum non residendi in cæteris, in quib. residere nõ põt, ergo restituere tenetur fructus acceptos ab eis in quib. nec residet, nec residere intendit. Tum secundo, quia id est maxime verum de fructibus, quos vltra decentem substentationem accepit, vel in malos vsus expendit. Tum tertio, quia ex quo sine rationabili cã est dispensatus, non habet iustum titulum ad ea beneficia, nec ad fructus eorum. Consonat Couarruuias in resolutionibus, lib.3.c.13.nu.9.

Opin. 2. Secunda opinio tenet, ꝙ si per se, & per suos substitutos sine notabili defectu, suis ouibus, & ecclesijs in spiritualibus, & temporalibus prouidet vt oportet, nil restituere tenetur: q̃uis peccet procurando, & tenendo illa beneficia, & eorum fructus male expendendo. Quod probatur quia si restituere teneretur hoc esset, quia non hẽt iustum titulũ aut, quia non residet: aut quia fructus male expendit, vt videtur dicere prima opinio, sed nil horum obstat. ergo. Probatur 1. quia non ex defectu iusti tituli. Nam ꝙ ille hẽat iustum titulum, & ius ad ea beneficia, & per cõsequens ad fructus eorum per papalem dispensationem inde constat, ꝙ causa rõnabilis q̃uis requiratur, vt dispensatio sit licita, & licite quis ea vtatur: non tñ vt sit valida in foro ecclẽ, ita ꝙ sine causa rationabili dispensatio facta nõ valeat: sed neq; ad iustum titulum, & ius beneficij conferendum illa causa rõnabilis necessaria est: sed vt licite sine peccato habeatur: & beneficiatus illo suo iure, vel titulo vtatur, vt ipse ẽt Gabriel vbi supra fatetur ſm Doct.cõiter, & practicam ecclesiæ in dispensationib. papalib. obseruatam. Item si iste non hẽret titulum iustum ergo non posset ẽt in pios vsus fructus beneficiorum suorum expẽdere, sicut nec fructus alienos, aut beneficij alieni. Item secundo, ꝙ non sit obligatio restituendi, quia non residet, probatur. Quia eo ipso quòd per papam dispensatur ad plura beneficia, dispensatur ẽt: vt non nisi quo commode potuerit, per se, & per suos substitutos resideat (vt dictum est) & ita quo ad ius percipiendi fructus: habetur pro residente, licet vt diximus coram Deo illicite agat. Item etiam si non resideat quantum est ex hac parte nõ est priuatus iure fructuum, neq; restituere tenetur quousq; iudicialiter condemnetur, vt Siluester tit.cler.4.q.23.24.& tit.residentia. q.6.ſm doctores latius agit. Itẽ tertio, ꝙ restituere non teneatur, ex hoc ꝙ male expendit fructus bñficiorum patet supposita op. suprapositа in q.18. præcedente. Tum ẽt si teneatur opinio alia: iam solum sequitur ꝙ fructus male expensos, & nõ alios restituere teneretur, ẽt si plura habeat beneficia. Igitur illa prima opinio non satis fundata nec vera videtur, sed dura & contra practicã ecclesiæ est. Quod est verum ſm ius naturale & diuinum, & etiam ecclesiasticum: quod hucusque editum, & practicatum est. Sed iam in prædicto concilio Trid. vt superius in fine primi dubij præcedentis, habetur quòd restituere tenetur habens vltra vnum beneficium, nec fructus suos facit. & ita statutum est, vt prima dicebat opinio cui standum est nisi papa dispenset.

QVAESTIO XXI.

Vtrum annua pensio, quæ ex beneficiis ecclesiasticis percipitur, & similiter præstimonium possit assignari mere laico, & an talis pensionarius, teneatur aliquid recitare?

RESP. per tria puncta. Primum, ꝙ bene põt pensio assignari laico, non aũt præstimoniũ de iure cõi, quia illa pensio non est beneficium ecclesiasticum: neq; vllam habeat spiritualitatem annexam: sed est mere temporalis, vt in c.q̃uis.2.de præb.lib.6.vbi pensio distinguitur à beneficio. & in c.ad audientiam.2.de rescr.& ibi expresse ait Pano.& ad idem vr̃ Adr.in 9.quodlib. in 5.argu.principali, & eius respon. neque visa est aliqua regula cancellariæ Apostolicæ quæ obstet, ideo non videtur quare non liceat. 1. Punctũ.

Item

Item secundò probatur per c.possess.16.q.1. in versi. aut certe peregrinis necessitate aliqua concurrente,quod c.videtur facere ad propositum.Item gl.in c.cum M.de constit.& Panor.in c.dilecto.de præb.& glos.in c.si super gratia.de off.deleg. lib.6. Vbi dr̄ ꝙ aliqua præbenda pōt assignari laico in alimentum,quod certe nō pōt apte intelligi nisi de præbenda mere temporali qualis est ēt annua pensio de qua nunc agitur, quamuis non possit propriè dici præbenda quę dēt esse perpetua,& ad idem est clarissimus doctor Medina de oratione.q.9. & Soto de iustitia & iure lib.9.q.7.art.2.& lib.10.q.5.art.3. & Victoria in 9.relectione de symonia prope finem. Et si quæratur per quem possit assignari laico? Resp.ꝙ regulariter non nisi per Papam, vt colligitur ex c.pastoralis de his quæ fi.à præ. & ex c.prohibemus de censi.& ex Panor. ibid.& in c. non satis.de symo. Eps autem id facere nequit nisi auctoritate papę,vel cum consensu sui capituli:& ad vtilitatē alicuius ecclesiæ,vel ad substentationem religiosorū, vel pro se in quibusdam certis casibus, de quib.agitur in dist.c.pastoralis.& de censi.c.prohibemus,& duobus sequentib.& in c.cum venerabilis,de censi. cū gl. & Doct.præcipue Panor.ibidem,& in alijs c.citatis. Quòd si contra prædicta arguatur ꝙ Adr. vbi sup.9.quodlib.in responsione ad 5.arg.principale dicit ꝙ licet talis pensio sit mere temporalis, & pecunia æstimabilis, & redimibilis, de auctoritate papæ,& non aliter,assignatur tamē quodammodo spiritualiter in alimentationem personæ, & ideo dicit sine auctoritate papæ nō esse redimibilem, ergo non vr̄ quid mere temporale, sed spirituale, & per consequens non posse mere laico assignari ēt per papam. Respōdeo negando consequentiam,& dictum Adriani quòd, s.talis pensio assignatur quodammodo spiritualiter, intelligitur, i.pro spirituali cā seu ex causa pia. ideo non ait absolute spiritualiter sed quodammodo spiritualiter: quæ spiritualitas non facit symoniam neq; spiritualem, neq; irredimibilem pensionem simpliciter:cū ex auctoritate papæ,vt ait ipse Adr.sit redimibilis,& non aliter pp dictam causam, idq; ex iure cōi. Illa aūt pensio quæ datur in titulum loco bñficij spiritualis vt hr̄ in c.conquerente.de cler.nō resi.& c.per tuas,el 3.de sym.& no.Panor.ibid. est quid spirituale:& nec laico assignari nec redimi pōt,quia ecclesiasticum beneficium est:de qua nunc hic non loquimur. Præstimoniū verò de iure cōi inter beneficia ecclesiastica computatur,vt hr̄ lib.6.de concessione præb.c.quoniam, & ibi doctores. & habetur in apostilla.1. ad extrauagan.Io.22.ideo sine speciali papæ licentia,vel dispensatione non nisi personis ecclesiasticis conferri potest: cum tali autem dispensatione eis pōt conferri sicut in practica quotidie videmus, quæ dum certius de illicito nō cōstat non est condemnanda. Neq; enim tale beneficium de diuina,sed ecclesiæ institutione annexum ordini sacro, & per cōsequens ecclesiasticum est. Vnde & per papam definere pōt ecclesiasticum esse, & ita limito magistrum Soto de iustitia,& iure lib.10.q.5.art.3. absolute dicentem ꝙ laico vtpote, beneficium ecclesiasticum non potest assignari, videlicet de iure cōi.

Quoad 2m punctum dico,ꝙ prædicta pensio non nisi ex causa pia, vel rationabili tam laicis, quàm clericis, & in quantitate moderata licite ēt per papam assignari potest, quamuis si sine dicta causa,aut aliter fiat bene valeat in foro ecclesiæ.Probatur ꝙ non aliter potest licite clericis, vel laicis assignari nec ab eis admitti, quia papa non hēt liberam potestatem, & dñium super beneficia,aut super ipsorum redditus ecclesiasticos: sed solum potestatem dispensatiuam. Nunc autem tales redditus sunt stipendia clericorum pro ministerio eorum ad vtilitatem ecclesiæ,& non nisi in pios vsus expendi licite possunt,vt sup. q.18. latius hr̄.ergo per legitimam dispensationem talium fructuum siue redditu non pōt papa eos distribuere, aut concedere sine respectu causæ piæ, quibuscunq; neque in quoscunq; vsus prophanos quolibet expēdere, qui nec vniuersali nec particulari eccłæ aliquā afferant vtilitatem,neq; aliter pensio prædicta recipi licite pōt. Causa autē rōnabilis qn̄ laico prædicta pensio assignatur est,quia bene meritus est de ecclesia pro qua notabiliter pugnauit vel laborauit,ideo ad eius alimenta,& substentationem de redditib.ecclesiasticis per viā pensionis licite fit recompensatio (sicut & regibus Hispaniæ hac de causa ab antiquo datur certa quota decimarum) aut vt studeat Theologiæ, vel literis,aut vt aliàs incumbat vtilitati,& negotijs ecclesiæ,vel reipub.Christianæ generalis vel particularis:vel ēt s̄m aliquos ad dotandum seu maritandum puellas, quia hoc in causis pijs computatur,non aūt ad ditandum laicos, neq; vt laici habeant vnde abundanter, vel sumptuose viuant, & luxurientur de bonis ecclesiasticis quæ pauperib.debentur:neq; vt ex dictis bonis decentiam status abundantis magnifice substentent ēt si sint filij magnatum, nisi in eis aliqua de prædictis causis concurrat. Causa aūt rōnabilis in clericis, vt eis pensio vel præstimoniū tribuatur est, quia est clericus pauper qui pro suo seruitio quod impendit ecclesiæ non hēt redditus sufficientes ad decenter in tali statu viuendum,aut vt studeat, & literis incūbat aut, quia de eccła bene meritus est:aut quia ex eius labore,& industria vtilitas ecclesiæ gnālis, vel specialis probabiliter speratur, vt de laicis dictum est, aut causa litis dirimendæ super bñficia litigantium,& cā concordiæ,& pacis inter eos cōpo-

ponendæ,vt hr̄ in c.nisi essent.de præb.& eo.ti. lib.6.c.quamuis,& c.ad audiētiam.el 2.de rescr.

Quāuis vt dixi,si Papa aliter faceret, valeret quidem sed male faceret ipse,& qui ei coopera retur,& qui pensionem,vel præstimoniū acceptaret,s̄m Fel.in d.c.ad audientiam,de rescr.& seq.& Oldr.consi.226.& Anch.cons.264.& Decium.cons.436.& Rom.cons.369.& Soto de iustitia,& iure lib.3.q.6.art.3.& lib.9.q.7.artic.2. Et victoria vbi sup.in 9. relect. de Symonia latius id concordant cum supradictis.

Dub.1. Sed vtrum sola resignatio, seu cessio beneficij in fauorē alterius,sit causa rōnabilis, & sufficiens, ad licite imponendam pensionem super tali beneficio,assignandam ipsi resignanti.

Respon. Respon. ꝙ non nisi adsit aliqua causa pia de supradictis, aut quia resignans ob senectutem, vel infirmitatem,vel aliquod aliud impedimentum,non pōt ecclesiæ cui ministrauit iam debite seruire,& sit pauper,& de eccl'a bñ meritus, tunç.n.si petit coadiutorem, vel dimittit beneficium alteri,qui seruire valeat Ecclesiæ,pōt licite ei reseruari, & ab eo similiter recipi pensio: iure alimentorū ei conueniens,& congrua:dūmō maneat ex ipsis redditib.Ecclesiæ:portio cōueniens ad ministrorum alimenta,& congruam substentationem,& non aliter licebit pensionē instituere,aut acceptare.Et rō huius est, quia q resignat beneficium si quod ministeriū illi Ecclesiæ ante resignationē in sui bñficij debita administratione olim impendit: iam ex fructib.ac redditib.ipsi⁹ bñficij perceptis,Satis sibi fuit retributum. Sola aūt beneficij renuntiatio, aut resignatio,esse non pōt iusta cā pensionis,quia ipse renuncians tenetur, vel debite seruire Ecclesiæ, vel gratis dimittere bñficiū, vt integre detur & goratis ei qui in eo valeat ministrare: cū post renunciationē iā nihil iuris hēat ad percipiendam,vel minimā, redditūū illius portionē.

Ex quo sequitur non esse licitam pactionē illam,in Romana curia frequentissimā, qua conuenire solet, vt hēns bñficium id resignet in fauorem Petri, mō Petrus consentiat reseruationi,certæ annuæ pensionis in fauorē renūciātis. Probatur,quia ēt si ex Papæ fiat auctoritate,vr̄ illicita,& Symoniaca,aut de Symonia suspecta hæc pacto, & permutatio, si ex hac sola cā fiat quia. s.ille renunciat illi bñficium, aut qui iste in cuius fauorem ille resignat illi pensioni cōsensum præstat s̄m Pan.Ananiam, & Fel.in c.non satis de Symonia.& Archid.in c.quicunq;.1.q.j. præpositi,in c.sed adhuc.q.3.& idem Fel. in ca. ad audientiam.el 2.de rescriptis. Imol. in clem. 1.de supple. neglig. præla.§. eadem.Federic.in tractatu permutationum. quæst.9.

A fortiori sequitur illicitum esse, & Ecclesię pernitiosum quod ēt in Ro. curia fieri solet, ꝙ s.quis resignat suum beneficium Eccl'asticū, in fauorē Petri, cū eo pacto, ꝙ Petrus consentiat reseruationi oīum fructuū bñficij, pro pensione à Romano pontifice faciēde in fauorē ipsius renunciantis,& ad eius vitā.Nam ex hoc casu sequitur,ꝙ vni datur titulus bñficij Ecclesiastici, & ei onera incumbunt,alteri vero redditos Ecclesiastici,& commoda bñficij cōceduntur, sine vllo eius officio, aut cā rōnabili ad talē pensionem percipiendam, saltem in tanta q̄titate, & cum grauamine alterius,cum ex bñficiorū institutione,rōne naturali, & iure canonico ad eum pertineat redditus,qui onera dignitatis,aut beneficij subire tenetur,& vere subit. igitur illud est illicitum, nisi ipse Petrus libere consentiat pensionis impositioni,renuntians iuri suo,& habeat aliunde vnde decēter viuat,& ministret in bñficio,id quod vix contingit.facit Siluester ti. renunciatio.q.6.& Doct.vbi sup.alleg. & Med. de oratione.q.9. fol.186. quo ad vlt.concordat.

Et si vlterius quæratur,quæ quantitas redditūum bñficij,sit censenda moderata, & rōnabilis quę pro pensione possit alicui ēt qui per Papā,& ñ nisi ex iustis causis sup. dictis reseruari. Dub.2.

Resp. non pōt ad hoc vniuersaliter certa regula dari,nisi dicendo ꝙ ea portio, & non maior,pōt pro iusta pensione imponi, quod ipsi beneficiato qui subit onus & titulum accipit bñficij:maneant inde,vel aliunde redditus sufficiētes,ad suam decentem substētationem.Iō regulariter vr̄, quòd pensio non dēret excedere tertiam partem redditūum ipsius beneficij, idque quando iuste imponenda esset, vt dictum est.

Cum omnib.supra dictis in hoc secundo puncto expresse concordat Episcopus Abulen. Didacus alaba es, qui vel in suo tractatu de Concilijs par.2.§.21.§.36.& quo ad pensiones Soto de iustitia, & iur.lib.3.q.6.art.2.& lib.9.q.7.art.2.

Tertium punctum est,ꝙ clericus qui non est in Sacris,nec habens bñficium neq; titulū eius, & Laycos pensionarius,non tenentur rōne pensionis ad vllas horas canonicas,seu aliud officiū diuinum,vel Ecclesiasticum dicendum,vel exercendum,ex quo non habent bñficium Eccl'asticum,neq; titulum eius, neq; ordinē Sacrū, sed solum ius ad illos redditus ex causa rōnabili,vt in secundo puncto dictum est. Neque in hoc defraudan̄ fundatores qui bona sua ecc'æ relinquerunt,neq; ipsa eccl'a, ex quo bñficiati habētes ius bñficij,& onus soluēdi officium, iā persoluunt vt tenentur horas canonicas,& alia officia diuina,& eccl'astica pro eis.ergo alij prędicti quibuscunq; bona eccl'astica alio titulo sęculari donantur non tenentur aliquid recitare, Sicut neq; reges,aut milites qui titulo sęculari ex rōnabili cā decimas percipiunt,aut partē earū, & cōcionator,lector,cantor,& organista, & alij eiusmodi multi: qui nō titulo clericali. Sed ex rōnabili cā de redditib.eccl'asticis:ad expenden 3.Punctū.

dum

dum in suos vsus (etiã prophanos alias licitos) secundum suum cuiusq; statum recipiunt. Hi inquam omnes non tenentur aliquid, hac ratione recitare. illud autem c.indigne.12.q.2.loquitur de consilio,& equitate.

Dubium 1. De illis autem qui beneficia præstimonialia possident: Vtrum recitare teneantur, sunt opiniones. Nam aliqui dicunt quòd non. Sed alij cum quib. est Soto de iustitia, & iure, li.10.q.5. art.3.absolute dnt ꝙ sic:quia inquiunt, ꝙ ille titulus clericalis est,& nõ secularis, & beneficiũ ecclesiasticum est,vt hr̃ in c.qm̃.de concesſ.præben. lib.6. Ego vero hoc limitarem esse verum de iure communi Ecclesiastico, non de diuina institutione. Quare si Papa dispensaret, aut aliter cõcederet,Laycus nil recitare teneretur: & illi per Papam posset ex rõnabili cã,præstimonium nõ Sacerdotale,sicut & pensio concedi.sicut & id quotidie videmus practicari, vti superius in primo puncto probatum est.Et ita, quæ videntur variæ opiniones(super hoc absolute loquentes.) forte secundum hanc limitationem conciliantur.

Dubium 2. Sed Vtrum illi beneficiati, qui solũ titulum habent beneficiati Ecclesiasti,cuius fructus nõ ipsi, sed alius ex concessione Papæ habet pro pensione,teneantur ad diuinum officium,diuersæ ẽt sunt opiniones,de quib.sumistæ, tit.hora canonica, & Ioannes Briart in suo quarto post, quodlibet.Adriani,vbi dicit quòd vtique tenetur,cum qu b.est Medina de oratione.q.9. Sed Soto vbi supra tenet oppositũ, quando ipsi non sunt in causa,neque per eos stat,vt titulum sine fructibus habeant,aliàs cum Medina concordat vt ad diuinum officium teneantur.

Sed tãde tertio dubitaẜ Vtrũ pensionarius q multas pensiones aut q multa pstimonia sine vlla cã legitima habet,sit absoluendus. rñsio, ꝙ sic.dũmodo se habeat vt sup.q.20.dub.1.de habente plura beneficia compatibilia,dictum est.

Dubium 3. Sed hic nota,ꝙ qñ tales redditus aut fructus ecclesiastici alicui layco assignati sunt, non est illi iam obligatio illos expendendi in pios vsus, sed in licitos atq; decentes,vti superius.q.18.in responsione ad secundum argumentũ habetur.

QVAESTIO XXII.

Vtrũ p̃latos ecclesiæ, pro vsu Spiritualis potestatis ad quẽ ex officio tenetur,possit absq; vitio Symoniæ à spõte dantib. siue ab inuitis, per expreßam petitionẽ seu per Spiritualium sub tractionem de bonis ecclesiæ vel de alijs bonis vndecunq; prouenientib. temporale aliquid accipere vel exigere, & quõ ei circa hoc male se habenti resistendũ sit.

Resp. RESP.gñaliter ꝙ non põt,imò si accipit erit vera Simonia, vel saltẽ ibi erit vehemens suspitio,vel species eius,maxime si notabile quippiã tpale ante vsum potestatis spũalis nõ mere gratis & liberaliter detur & accipiatur aut exigaẜ.

Pro declaratione & probatione prædictorũ, p̃supponatur ex cõi doctrina doctorũ vtriusq; iuris diffinitio Symoniç,quæ est studiosa volũtas vendendi vel emendi aliquid spũale, vel ei annexũ, & noĩe emptionis & venditionis intelligitur omnis contractus illiberalis, puta qñ ratione rei spũalis principaliter datur,vel accipitur aliquid tẽporale,vel vt pretium eius. Itẽ ꝙ res spiritualis supernaturaliter, quæ.s.est à dono vel gratia supernaturali per specialem Dei influxum & virtutẽ, est triplex, s.essentialiter, causaliter,& effectiue seu finaliter, & similiter res annexa spirituali est triplex,scilicet antecedenter,consequenter,& commitanter,vt de his latius Siluester tit.Symonia.q.1.& Adrianus in 9.quodlibet. secundum doctores agunt.

His suppositis iam prædicta sententia sexcupliciter probatur,primo quia vt habetur 1.q.1. c.quidquid.quidquid inuisibilis gr̃æ cõsolatione tribuitur, nunquã quæstub. vel quibuslibet p̃mijs venundari dẽt,dicente dño Math.10. gratis accepistis gratis date.Constat aũt hæc spũalia de quib.agimus,puta,vsum spiritualis potestatis per inuisibilem gratiam tribui, quia vsus potestatis spũalis,est spiritualis,vel spũali rei effectiue annexus,videlicet quatenus à principio vel cã procedit spirituali,s.ab ecclesiastica spũali potestate,quæ est gratia,vel donum super naturale mediate diuinitus collatum 1. Corinth. 4. sic nos existimet homo vt ministros Christi & dispensatores multi formis gratiæ Dei. & Ephes. 4. dedit quosdã pastores &c. ergo sicut neque pro ipsa potestate spirituali,ita neq; pro eius vsu qui ab ea procedit ẽt ad quẽ ex natura sua illa potestas ordinatur temporale aliquid vltra stipendia decẽtia aliàs iã sibi decreta sine vitio Symoniæ recipi põt.Item.c.statuimus.16.q.1.est ad idem. & extra.c. non satis. de Symonia. 1. Ratio.

Secunda rõ, quia prælatus Ecclesiæ virtute spiritualis potestatis sibi commissæ & rõne stipendij sufficientis ad ipsius decentẽ substentationem cõstituti, obligatur suam administrare prouinciã,& suã potestatẽ in subditorum vtilitatem exercere. ergo si quid tpale pro vsu eiusdẽ potestatis vltra recipiat,vel extorqueaẜ non tam pro operib. quas iam gratis dẽt, id intelligeretur accipere, q̃ vendere vsum gratiæ spũalis,vel duplicẽ mercedem,seu stipendiũ duplex pro eodẽ actu recipere.quorũ alterũ Symoniacũ est & contra Matth.10.gratis accepistis gratis date.alterũ de Symonia suspectũ,& speciem eius aut iniuste concussionis habet. Nã qui aliquid accipit tẽporale pro eo quod aliàs ex officio gratis facere tenetur,turpiter accipit,& cõtra iustitiam commutatiuã, & concussionis crimine 2. Ratio.

mine tenetur secundum Aug.23.q.1.ca.militare. Quo fit, vt etiam Papa sic acceptum maximè de bonis non Ecclesiasticis inuito danti restituere teneatur: quamuis ad pœnas iuris Ecclesiastici non ligetur, vt ait Adr.in 9. quodlib.arti.3.in quodam secundo præsupposito. Et hæ duæ rationes sunt omnibus potiores, & fundamenta sequentium: & hæc ratio secunda procedit, modo principale quæsitum in vsu spiritualis potestatis sit spirituale, modo temporale.

3. Ratio. Tertia ratio, quia is cui aliquid cōmissum est non potest accipere pro sui officij vltra concessum, vel taxatū ei à principali domino, vel delegante, sed Deus, & Ecclesia solum concessit prę latis suos redditus ex decimis, & alijs huiusmodi bonis Ecclesiasticis, iam eis assignatos in stipendium decentis substentationis, ẜm omnes doctores, vel etiam secundum alios pro mercede laboris, vel operarum suarum, de quo latius infra in responsione ad 1. argumentum, vt patet 1.Corinth.9.& 1.ad Timoth.5. & prima ad Thesal.2.& Matth.10. & Luc.10. Quis militat suis stipendijs, &c. Et qui altari deseruit de altari viuere debet. Et dignus est operarius mercede sua, vel cibo suo, & prohibuit alio modo accipere, dum Matth.10. præcepit Gratis accepistis gratis date, ergo vel symoniacum, vel de symonia valde suspectum est, & speciem mali habet, si prælatus plus accipiat sola ratione dicti vsus, aut operarum suarum, ad quæ ex potestate sua spirituali tenetur, vt dictum est.

4. Ratio. Quarta ratio, si alicui donaretur super naturaliter gratia miraculorum, & sanitatum, certè pro vsu illius gratiæ, puta pro curatione infirmorum, seu sanitate miraculose, aut super naturaliter impensa, nihil temporale ei liceret accipere nisi suam decentem substentationem, vt latius probat Adr.in 9. quodlib. quia illa curatio quatenus à principio spirituali, puta, à super naturali dono, vel gratia per specialem influxum Dei procedit, censetur, & est spiritualis ergo similiter pro vsu potestatis spiritualis sine labe symoniæ prælatus nihil accipere pōt vltra suam decentem substentationem sibi iam assignatam, quia talis potestas à qua vsus ille procedit, est donum supernaturale vltra vires naturæ, & diuinitus instituta, & ecclesiæ siue prælatis, mediatè, vel immediatè collata, & ad supernaturalem finem, vel effectum, ex sua natura specialiter ordinatur.

5. Ratio. Quintò probatur idem auctoritate cuiusdā decreti, quod super hac re à fide dignis fertur diffinitum esse in quodam Concilio Cardinaliū cui interfuit sanctissimus dñs noster Papa Paulus.IIII.dum esset Cardinalis, vbi sic hr̄. Non licet aliquo pacto in vsu clauium aliquid lucri vtenti comparare. est in hac re firmū verbi Christi. Gratis accepistis gratis date. Hoc non solū ad Sanctitatem tuam pertinet, sed ad oēs qui sunt participes huius potestatis. Ideò, à legatis, & nūtijs vellemus idem seruari. Nam sicut vsus qui nunc inualuit dedecorat hanc sedem, & conturbat populum: ita si contra fieret maximū decus huic sedi compararetur, & populus mirificè ædificaretur. Hæc ibi.

Sextò, probatur idem auctoritate B.Tho.2.2.q.100.ar.3.vbi ait. Accipere, aut dare aliquid pro substentatione ministrantium spiritualia, ẜm ordinationem ecclesiæ, & consuetudinē approbatam licitum est: ita tamen quòd desit intentio emptionis, & venditionis cuius nominę intelligitur omnis contractus non gratuitus secundū ipsum, art.1.ad 3. & quòd ab inuitis non exigatur per spiritualium subtractionem, quæ sunt eis exhibenda: hoc.n.haberet quandā speciem venditionis, & speciem mali cauendi ẜm 1. Thesalo. vlt. Ab omni specie mali abstinete. Hæc ille, & paulò inferius ibidem in responsione ad 2.arg.ait. Illicita esset ordinatio, si in aliqua ecclesia statueretur, quòd non fieret processio in funere alicuius, nisi solueret certam pecuniæ quantitatem, quia per tale statutum præcluderetur via gratis officium pietatis aliquib. impendendi: & quia habet speciem exactionis: esset autem licita si ordinaretur, quòd danti talem pecuniæ quantitatem fieret officium, & hmōi. Et in responsione ad 3.ibid. ait magis ad propositum hoc modo. Ille, cui committitur spiritualis potestas ex officio, obligatur ad vsum potestatis sibi commissæ in spiritualium dispensatione, & etiam pro sua substentatione hēt statuta stipendia ex redditib. ecclesiæ: & ideò si aliquid acciperet pro vsu spiritualis potestatis, nō intelligeretur locare operas suas, quas iam ex debito officij suscepti debet impendere, sed intelligeretur vendere ipsum vsum gratiæ spiritualis, & pp hoc non licet pro quacunq; dispensatione aliquid accipere, nec ēt pro hoc ꝙ vices suas cōmittit: nec pro hoc ꝙ suos subditos corrigat, vel à corrigendo desistat: licet tamē ei accipere procurationes quando subditos visitat, non quasi pretium correctionis, sed quasi debitum stipendium. Hæc ille, vbi omnia pertinentia ad hanc rem breuiter tangit. Cōsonant Ale. Alen. & Host.in c.ad Apostolicam. de symonia.

Ex quo patet, ꝙ etiam stipendia, vel præmia talib. actionib. lege, vel consuetudine constituta non licet eo rigore exigere, vt nolentibus, aut non pōtentib. soluere spiritualia subtrahantur, quæ eis exhibenda sunt, puta si prælatus siue plebanus nollet mortuum sepelire nisi sibi iura cōsueta prius soluerentur, quia sepultura necessaria est, scādalū daret, spēmq; sym. ꝑ se ferret.

Si aūt illi qui funus curant volunt cū magna pompa suū mortuū humari, non tenetur pastor gratis illud exequi: & iō licitè pōt iura cōsueta

R exi-

exigere: sed quia, & hæc ordinem ēt spiritualiũ suo mõ attingunt, cauendum est scandalum saltem antequam sepulturæ fiat officium. Et similiter in proposito dicatur illicitum, si prælatus nollet vsum suæ potestatis exercere: nisi prius sibi temporalia soluantur, ēt si sint consueta. At verò postquàm gratis prius exhibentur: licitè possunt, statutæ, consuetęq; oblationes seu stipendia à nolentibus. & potentib. soluere, auctoritate superioris exigi, vt hr̃ in c. ad Apost. de symonia. & ait B. Tho. vbi sup. art. 3. & art. 2. ad 4. & in 8. quodlib. q. 6. & in 3. quodlib. q. 6. Cessante autem scandalo non videtur mortale. si quis antequam ministret spirituale conueniat de stipendio debito, vel consueto; vel si id prius exigar, vel accipiat, vt litigia vitentur, vti hoc ait Gaiet. in summula. titu. symonia.

Et nota, ꝙ vbi sup. ait B. Tho. ꝙ pro nulla dispensatione licitum est prælatis quippiam accipere, noĩe dispensationis intelligitur, non solũ legis relaxatio, sed omnis administratio spiritualium. Quare symoniacum est, precium vel temporale aliquid accipere, vt cum aliquo subdito dispensetur in lege, quia dispensare pro cã legitima ad spiritualem curam, vel gubernationem pertinet pastoralem, quæ per donum, vel gratiam spiritus Sancti fit, & iõ non nisi gratis fieri dẽt (vt superius probatũ est.) Si aũt talis dispẽsatio sine cã fiat, iniqua est, & eo deterior ꝙ precio fit. Cauendum est ēt ne illæ exactiones, aut acceptiones rerum tpaliũ, quæ pro talib. dispensationib. fiunt, noĩe compositionum, aut commutationũ fictè pallientur, quasi qui legis, vel voti onere liberatur alterũ subeat. Deus. n. nõ irridetur, & mẽtiri sæpè solet iniquitas sibi.

Et cum omnib. supradictis concordat expresse Gerson alphab. 36. litera. l. m. p. & ex parte Adr. in 9. quodlib. & Siluester latius tit. symon. q. 3. q. 5. q. 8. q. 9. vbi ex Flor. 2. p. sum. titu. 1. c. 5. per omnes illos. §. præcipuè. §. 6. refert, & colligit omnia ferè dicta doctorum. Et tandem Soto de iustitia, & iure lib. 9. q. 6. art. 2. pulchrè de his omnib. agit. Concordant, & cõiter theologi in 4. dist. 25. Similiter, & canonistæ in tit. de sym. in diuersis c. & Turrecremata in decr. dist. 1. ca. omnis Christianus, ẽm Alex. & Host. quamuis gl. in d. c. omnis, ẽm Hugo. teneat oppositum.

Arg. 1. Cõtra supradicta arguitur sexcupliciter, primò, quia in c. cler. 1. q. 2. hr̃. clerici, qui Ecclesiæ fideliter, vigilanterq; deseruiunt, stipendia Sãctis laborib. debita ẽm seruitij sui meritũ consequantur. s. pp laborem, vel vsum sui officij ẽm Luc. 10. dignus est operarius mercede sua. Merces autem, aut stipendium, non nisi pro labore, & vsu datur, ergo pro vsu officij recipi potest. Et facit c. statuimus. 16. q. 1. vbi qui oblationes, vel decimas obligatorias negauerit, communione priuandum esse decernitur.

Secundò quia pro vsitatione Ecclesiæ, benedictione, consecratione rerum, & personarũ ad quæ prælatus ex officio tenetur, aliquid recipi potest, vt cõstat ex practica Ecclesiæ, & ex multis decretis, vt ēt hr̃ in cle. de elect. c. statutũ. vbi dicitur, ꝙ quidquid emolumenti Epõ prouenerit, ex iurisditione, vel sigillo curiæ Ecclesiasticæ, vel secularis, futuro successori fideliter reseruetur, ergo & pro quocũq; officij exercitio. Arg. 2.

Tertiò arguitur, quia aliàs non liceret Papæ pro dispensationibus, compositionibus, & huiusmodi aliquid recipere, & ita cum Lutheranis damnaremus annatarum primarũ vsum antiquissimum in Ecclesia, vt refert Ioan. Andr. in c. inter cætera, de offic. ordin. Arg. 3.

Arg. 4. Quartò, arguitur, quia pro iam ministratis sacramentis, & spiritualibus, iure compelluntur laici aliquid soluere, & laudabilem seruare cõsuetudinem. c. ad Apostolicam. de symonia, & ita licitum est, id tunc dare, & accipere, alioqui Ecclesia non id statueret, ergo pro sacrorum, & spiritualium vsu licet aliquid dare, & accipere, etiam ante illorum vsum. Nam cum dare, & accipere, sit aliqñ dare, & accipere. ca. eos. 1. q. 1. certè parum refert, quòd ante vel post detur, vel accipiatur, quamuis ob vitandum scandalũ, & ad cautelam, Ecclesia in d. c. ad Apostolicam, & in c. quam pio. & ca. sicut. 1. q. 1. præcipiat ne quicquam ante exigatur. Papa autem huiusmodi legibus humanis non ligatur. ergo ipse saltem id facere licitè potest.

Arg. 5. Quinto, arguitur, quia non minus rationabiliter Papa potest petere, vel recipere pecuniã à beneficiando, & ab alijs, etiã priusquam ei conferatur beneficium, & antequam ei fiat dispensatio, quã canonici Ecclesiæ cathedralis qui de consuetudine recipiunt tàm pecunias, q̃ obligationes aliàs, ante possessionem, seu vsu receptionis ad possessionem. ergo & Papa põt similiter pro vsu suæ potestatis petere, & accipere, etiã ante sui ministerij vsum, vel dispensationem.

Arg. 6. Sextò, arguitur, esto quòd sit symonia accipere aliquid temporale pro vsu potestatis spiritualis, at illa non est semper iure diuino, sed sępè ecclesiastico duntaxat prohibita, vt patet, quia leges tantum ecclesiasticæ sunt de gradib. matrimonij prohibitis, de ieiunijs, de permutationibus, & renuntiationibus beneficiorum, de pensionibus, de consecrationibus, & benedictionibus vasorum, vestium, corporalium, personarum, & rerum Sanctarum, & ecclesiasticarum, de concessionibus præbendarum, & quorundam officiorum ecclesiæ, secundum. 1. q. 3. c. Saluator, & huiusmodi, ergo in vsu ecclesiastici potestatis, in cõsecrando, & dispensando hęc pro temporali, est symonia iure tantum ecclesiastico prohibita sicut, & materia horum iure tm̃ ecclesiasticos spiritualis cõstituta est, & ergo

ex consequenti Papa, qui legib. Ecclesiasticis solutus est, tali vitio non tenetur obnoxius.

Resp. ad primum argumentum, quòd modo teneatur opin. Adr. in 9. quodlibeto, & multorum aliorum doctorum dicentium quòd pro labore, & operis in ministerio spiritualium potest aliquid temporale recipi pro mercede, vt prætendit antecedens positum in argō, modo teneatur opin. B. Tho. vbi sup. & aliorum etiam multorum doctorum dicentium quòd non vt merces laboris, sed in stipendium decentis substentationis recipi potest, quòdq; hoc modo intelligitur. c. clerici. & Luc. 10. Nam Matth. 10. amplius declaratur, dum ibi dicitur: dignus est operarius cibo suo, i. substentatione. Quocunq; ergo dicatur, negatur consequentia suprapolita, quia prælatus habet iam aliàs sufficiens stipendium seu mercedem pro sua substentatione, iō si plus recipit pro vsu suæ potestatis, iam vel Symoniacè, vel iniustè, & cum specie mali recipit, vt sup. probatum est. Ad capitulum aūt statuimus, resp. quòd solum ibi dicitur esse per superiorem excōicandum, non aūt per subtractionē spiritualium aliquid ab eo esse exigendum.

Si dicatur quòd dn̄s Papa non habet sufficiēs stipendium, quia indiget etiam thesauro pro multis alijs necessitatibus emergentibus, puta pro bellis contra tirannos atque rebelles qui non aliter peccare possunt, ne conturbent ecclesiam, & huiusmodi.

Resp. ad 1. argum. Resp. primò si ita sit vt replicatur, ipsi prælati viderint, & maximè dn̄s Papa, Deus non irridetur. Et esto quòd ita sit, & quòd Papa amplio ri stipendio indigeat, vtiq; potest in particularib. casib. necessarijs emergentib. sibi prouidere alijs modis non habentib. speciem hanc Symoniacam, pro sua decente nō pro superflua substentatione: quòd si iam ordinarie indigeat, posset ēt tunc ordinariè decimas decimarū sibi retinere, si tamē hac rōne reliquæ oēs exactiones, & compositiones extinguerentur, non tn̄ id pōtest per prædictam viam exactionis, aut extorsionis habentem speciē mali, vt dictum est. Nā s̄m Gerson alphab. 36. i. m. p. non quomodolibet, sed ad metas iuris diuini, & naturalis cui Papa subijcitur sibi prouidere potest.

Ad 2. Ad 2. similiter resp. sicut ad 1. negando consequentiam, quia vltra illa particularia statuta, vel consueta stipendia, nil amplius pro vsu potestatis recipi pōt, neq; in stipendium substentationis neq; pro mercede laboris, sicubi aliquis labor necessarius ad prædictum vsum debitum talis potestatis esset: quia ex quo prælatus sufficiens habet stipendium, iam vel Symoniacè, vel iniuste illud acciperet, vt supra probatum est.

Ad 3. Ad 3. vtiq; conceditur quòd pro vsu suæ potestatis in dispensando sua debita ministeria, non licet Papæ temporale quicquam accipere. De compositionib. aūt super incerta debita, pro certa parua quantitate, qūo licitè fieri possint per Papam latius inf. In lib. 5. de indulg. q. vlt. hr̄, vbi declaratur, ꝙ non pro vsu suæ ptātis sed ex alia rōnabili causa, illa q̄titas licitè daf & accipif à Papa, vel ab alio cui ipse assignauerit.

De receptione verò primarum annatarū dico 2. Thom. vbi sup. art. 4. ꝙ si Papa ante beneficiorum collationem ordinauerit, (i. cōi, & æqua lege sanciuerit sicut, & nunc in Hispania sancitum, vel consuetum est) partem fructuum beneficiorum pro sua iusta substētatione, aut pro alijs pijs vsibus adimendam esse, rectè id facere potest: si verò ab eo cui beneficium confert præter positam antea legem requirat aliquid sibi exhiberi de fructib. illius beneficij, idem est ac aliquod munus ab eo exigeretur, & ideo vitio Symoniæ, aut specie eius non caret. Hæc ille. Et ita limito, & intelligo Gerson. alpha. 36. vbi sup. sicut, & alphab. 4. R. seipsum modificare videtur, licet superius duriuscule quo adhoc videatur loqui, dicens, quòd antequam beneficiatus recipiat redditus suos, non potest licitè cogi ad primas annatas persoluendas.

Ad 4. negatur consequentia. Nam licet ante, vel post (cessante scandalo, & specie mali) licitè aliquid recipiatur in stipendium substentationis, vel pro mercede laboris sibi verè interuenit s̄m diuersas opiniones, non tamen pro vsu potestatis spiritualis ad quem ex officio prælatus tenetur, ante vel post quicquam recipi potest ab inuito, ex quo iam sufficiens stipendium, vel mercedem pro illo vsu hēt, vt sæpè dictum est. *Ad 4.*

Ad 5. resp. s̄m Gerson alphab. 36. l. negando tam antecedens quam, & consequentiam, quia non est eadem rō, aut causa vtrobiq;. Est. n. differentia, quia tales pecuniæ non exiguntur per canonicos pro beneficio, vel officio, sed pro cōmunib. onerib. supportandis in quib. canonicus ille recipiendus particeps erit quoad cōe emolumentum, puta pro fabrica, pro pueris de choro, pro clientib. pro cappa, & hmōi. non tn̄ negamus quin apud aliquos aliqn̄ modus exigēdi nō sit satis pur⁹, & decēs, licet symoniac⁹ nō sit. *Ad 5.*

Ad 6. conceditur quidem quòd est aliqua Symonia solum Ecclesiastico iure prohibita, quando videlicet venditur officium Ecclesiæ annexum, quod de se non est spirituale, vt est officiū œcconomi Ecclesiæ, sachristæ organistæ, protectoris, & huiusmodi, vt habetur. 1. q. 3. c. Saluator. quia hæc aut per se nullo modo sunt, aut non constituuntur sacra, de quo etiam Siluester tit. Symonia. q. 4. secundum communiter doctores agit, & latius differit Soto vbi sup. lib. 9. q. 5. art. 2. & q. 7. artic. 1. contra Durand. in 4. dist. 25. q. 5. & Gersonem alphab. 36. m. *Ad 6.*

Conceditur ēt ꝙ leges illæ, & multæ aliæ Ecclasticæ sunt, materia quoq; illorū, q̄ in antece

dente exemplificata sunt, iure tãtum ecclesiastico spiritualis constituta est. Negatur tamē id quod in antecedente dř, quòd. f. Symonia in prędictis non nisi iure tñ ecclesiastico prohibita est, ideo negatur etiam consequentia. Est enim diuino etiam iure prohibita contra aliquos canonistas, in c. 1. de Symonia, & alibi. Nam sicut emptio, & venditio vasorum aliarumq; sacrarũ rerum, si ratione consecrationis plusquam ratione materiæ valent, vendantur, Symonia est contra ius diuinũ, & naturale præsupposito diuino, quia consecratio, & benedictio ibi annexa venderentur, quæ à dono supernaturali spiritualis est: quamuis lege ecclesiastica talis eorũ materia spiritualis facta aut cõstituta sit. Ita & vsus à spirituali potestate talis eorum materia spiritualis facta, aut constituta sit. Ita & vsus à spirituali potestate procedens in dispensando, & operando prædicta pro re temporali, vtique Symoniacus est, vel eius spēm, & suspicionem hēt, contra ius diuinũ, & naturale, vt dictũ est.

QVAESTIO XXIII.

De sensualitate, & motibus eius, quando, & quale peccatum ibi sit. Nota ad horum declarationem sunt sexdecim dubia pertractanda.

Dub. 1. DVBIVM primum est, quid sit sensualitas, & quis sunt actus eius. Ad primum resp. quòd sensualitas propriè est ipse appetitus sensitiuus quatenus pręuenit rationem, aut deliberationē eius, & ad carnalia depressus est. large aũt sensualitas est ante, & post rationis deliberationē.

Pro cuius declaratione no. ex Gerson alpha. 29. p. q. r. quòd anima duplicem habet potentiã seu vim: vnam apprehensiuam, aliam motiuam. Appræhensiua est sui obiecti perceptiua, exterior, & interior. Exterior est quincuplex secundum quinq; sensus corporales visum, auditum, &c. interior ēt est quincuplex, f. sensus communis, imaginatio, estimatio, fantasia, & memoria. Et ille sensus cõis est potentia, quæ oĩum sensuum particularium obiecta appræhēdit: à quo oēs sensus exteriores velut lineæ à centro exeũtes originem habent. Et iste sensus cõis omniũ sensuum particularium obiecta appræhendit, nam alij sensus similitudines suorum sensatorũ ad sensum cõem reducuntur, quo mediante de singulorum proprietatib. iudicant, & discernũt nam ſm iudicium sensus cõis appræhendimus nos videre qñ videmus, & audire qñ audimus, & hmõi. Imaginatiua aũt est potentia apprehēsiua in qua imagines rerum sensibilium reseruantur in absentia rei, in quo differt à sensu cõi qui indiget præsentia rei particularis sensibilis sicut, & sensus exterior, imaginatio verò non, quæ ideò thesaurus formarum appellatur.

Altera vis sensibilis est motiua, dupliciter, f. corporaliter, & spiritualiter: corporaliter quidem tripliciter. f. per virtutem naturalem, vitalem, & animalem. Virtus naturalis dicitur, vt motiua est humorum mediantib. arterijs, quæ radicantur in epate per spiritum naturalē. Vitalis autem, vt est motiua pulsuum mediantib. arterijs, quæ radicantur in corde per spiritum vitalem. Animalis verò vt est motiua membrorum neruis mediantib. per spiritum animalem, qui in cerebro radicantur: spiritualiter motiua vis sensibilis supradicta dicitur appetitiua, quæ mouet, & inclinat amando, aut diligendo, prosequendo aut fugiendo obiectum cognitũ, vel apprehensum. Et inde oriuntur quattuor affectiones gaudium, spes, dolor, & timor, & passiones aliæ, iræ, odij, concupiscentiæ, &c. de quib. B. Thom. latius in 1. 2. q. 22. 23.

Igitur ex supradictis constat ꝙ propriè sensualitas est vis animæ sensibilis spiritualiter motiua, & ad idem mouetur ad quod vis concupiscibilis, & irascibilis: sed ab eis differt dupliciter: primò quia semper appetit q̃ corpori delectabilia sunt, & ei nociua refugit: concupiscibilis, aũt, & irascibilis bene versantur atq; mouētur etiam circa bonum, & malum corpori non delectabile neq; nociuum: secũdò quia sensualitas magis corpori coniungitur magisq; ad carnalia depressa est: & sicut in brutis, ita in hoïe, suo proprio motu mouef, nec aliqua lege stringitur quin semper in appetitu rerum ad corpus pertinentium moueatur. Nobilius tñ est in homine, q̃ in brutis, quia in hoïe ei conuenit aliqualiter in suis motib. subiectam esse, & obedientem voluntati, & rõni. Concupiscibilis aũt, & irascibilis rõni coniunguntur, & vt sunt in hoïe ipsa ratione frænantur virtutibusq; puta temperantia, & fortitudine, quę in ipsis fundãtur vtiq; reguntur. Ideò dictum est quòd sensualitas est ipse appetitus sensitiuus, & non differt ab eo re, sed ratione duntaxat, aut connotatione. Nam appetitus sensitiuus est ipse sensus exterior, vel interior, vt naturaliter est prosecutiuus, vel refugitiuus sui obiecti conuenientis, vel disconuenientis per notitiam sensitiuã apprehensi: sensualitas aũt super addit quatenus talis appetitus deliberationem rationis præuenit, & depressus est. Ad idem est B. Thom. 1. p. quæst. 81. & prima secundæ quæst. 74. art. 4.

Quoad articulum secundum de motib. eius nota tria primò ex Gerson vbi sup. litera, R. ꝙ in aïa est triplex motus, f. naturalis, sensitiuus, & rõnalis. Motus aũt in proposito est aïæ inclinatio ad aliquid, propriè loquēdo, iõ illis virib. aïæ siue potentijs, quib. non conuenit inclinatio, certè nec motus propriè conuenire potest. Quare actus virtutũ appetitiuarũ aïæ, non aũt apprehensiuarũ, motus propriè vocantur, large

autem

autem motus ēt appræhensiuarum appellatur. Motus igitur, vel appetitus naturalis est, quem non imaginatio gignit, vel causat, sed ipsa quali tatum naturalium dispositio, quib. naturaliter animæ vires suas actiones exercent, vt est repētinus motus seu appetitus cibi vel alterius. dele ctabilis. Et iste motus in nullo subiacet rationi, nec directè voluntas vllum in eo hēt dñium, vel imperium, cū sit naturalis, & iō nec proprie nisi extrinsece vt inf. dicetur bonus, vel malus moraliter esse pōt. Et q̄uis sit in sensualitate in se simpliciter sumpta, non tñ propriè sed large dr̄ motus sensualitatis: sed dr̄ motus naturalis, quia vt dictum est non ad appræhensionē obie cti, sed ad naturalium qualitatum actionē consequitur. Motus aūt, seu appetitus sensitiuus est, qui ex præcedente imaginatione, vel apprę hensione obiecti, vel ēt ex præcedēte motu naturali consequitur. Et motus sensualitatis dr̄ & proprie est, quia ꝑm impulsum fomitis, tendit impetuose ad sensibilia, pręueniens rōnem, aut pręter ordinem ipsius. Nam velle irasci, aut delectari non proprie est sensualitatis actus, quia non præuenit rōnē. Et iste motus appetitus sen sitiui dr̄ sensualitatis quatenus humana est, qa videlicet aliquo mō est ad rōnem ordinabilis, & persuasibilis, & quodammō est in hoīs ptāte, quodammō nō est, vt de hoc latius inf. in dubijs sequentib. hr̄. De motu aūt rōnali inferius agi, quia consensus, & actus voluntatis est, & in hac tota qōne nullam facimus drīam inter motum, & actum, sed vtrumq̄ue vsurpamus pro eodem.

Nota etiā secundò, ex Angest in morali c.6. ꝙ de potentia sensitiua exteriori fit progressus ad interiorem sensitiuam, & inde ad intellectiuam, quia nihil in intellectu quin prius sit in sensu. Et in qualibet istarum est triplex motus, seu actus. Nam primò est cognitio, vel appręhē sio sui obiecti; Secūdò appetitio, vel fuga illius; Tertiò passio delectationis, vel doloris tristitiæ ire, &c. & Quartò est motus membrorum præter rationem inde frequentius proueniens in corpore, vt patet experientia de omnibus hic.

Sed de delectatione notetur ex B. Thom. & Gerson, vbi sup. litera x. ꝙ delectatio est virtutis appetitiuæ quies, in eo quod amat, vel appe tit, præter rōnem appræhensa. Et ita delectatio corporalis sensitiua. i. de re sensibili, est quies appetitus sensitiui in suo delectabili pūti per ra tionem appręhēnsa, Nam si rō illud, vt corpori conueniens, & appetitum non appræhenderet non esset propriè delectatio, vt patet in infantibus, & animalib. rōne non vtentibus, quorum sensus licet suum obiectum tanq̄ sibi conueniēs appręhendat, & appetat eorum appetitus, & in eo quiescat, quia tñ in eis rō nihil appræhēdit, neq; diiudicat, neq; se delectari cognoscunt: iō propriè non delectatur. Vnde licet delectationes hæ sensitiuæ à corpore, & sensu tanq̄ à suo proprio subiecto denominentur sunt tñ totius compositi, i. ipsius hoīs tam corporis, q̄ ēt animę delectationes. Nam aīa ēt cum corpore delecta tur, tam ex eo ꝙ oēs vires appetitiuæ, & appræ hensiuæ ēt corporales in ea consistunt, q̄ ēt propter appræhensionem ipsius rōnis inferioris, q̄ sibi illud idem quod per sensum tanq̄ sibi bonū & conueniens apprælıensum est, ēt tanq̄ bonū, & cōueniēs toti corpori sibi cōiuncto apphēdit.

Quilibet, ergo prædictorum. 4. motuum, seu actuum appetitus sensitiui exterioris, vel interioris, & ēt intellectiui naturaliter eis correspō dentis, rōnem præueniens, dr̄ tentatio carnis & motus, seu actus sensualitatis: quamuis quartus ille motus puta membrorum non proprie, sed large à quibusdam tentatio carnis sensualitatisq̄ue motus appelletur. Et similiter motus sensualitatis vocantur omnes aliæ passiones quæ sunt in appetitu sensitiuo, videat B. Th. vbi sup.

Tertiò tandem no. ꝙ motus primò primus, & secundò primus, multipliciter à Doctoribus dr̄. Nam ꝑm Gerson, vbi supra litera r. s. & alphab. 33. litera h. motus primò primi sunt solum motus naturales non attingentes voluntatem, nec vt natura, nec vt libera est, sed solum in vi sensitiua brutali existentes, quæ sensualitas large sup. dicta est, & isti motus sunt illi tres priores actus appetitus sensitiui exterioris, vel interioris tm̄: puta appręhensio, appetitio, & passio de quib. sup. in 2. notabili hr̄. Secundò primi sunt illi qui attingunt voluntatem, vt natura, non vt libera, nec vt deliberatiua est, & sunt, & tres. Primus est motus delectationis in voluntate naturaliter condelectante appetitui sensitiuo. Secundus consensus subitus voluntatis in delecta tionem, Tertius cōsensus subitus seu desideriū prosequendi in opus. & quilibet istorum trium est peccatum veniale secundum ipsum, de quo latius infra dubio. 9. & concordat Altisiodoren. vt ibidem habetur, & communiter Doctores.

Sed Angest in morali, c.6. ait quòd quilibet prædictorum. 4. motuum cuiuscunq; potentiæ dum insurgit dr̄ primo primus, & dum continuatur non repræssus, sed sine libero consensu voluntatis dr̄ secundò primus, & morosus mora tpis, non mora consensus, sed quando est plenè liber voluntatis consensus, dicitur deliberatus.

Secundo dubitatur quid sit prædictus appetitus sensitiuus. resp. est duplex opinio, prima Gregorij Arimin. in secundò dist. 16. q. 1. artic. 3. quòd appetitus sensitiuus nihil aliud est quàm voluntas, vt sequitur cognitionem sensitiuam. Nam ipse tenet, ꝙ potentiæ cognitiuæ nō sunt aliud, quàm ipse intellectus, vt videt tali organo, seu porta sensus, visus, auditus, &c. & appetitus sensitiuus nihil aliud est quam ipsa voluntas, vt sequitur cognitionē sēsitiuā vt dictū est. Dubium 2.

Secunda opi. est. B. Thom. 1. p. q. 80. art. 2. & Sco. in 4. dist. 44. q. 2. quòd appetitus sensitiuus est quid distinctum ab intellectiuo qui dicitur voluntas. tum. 1. quia actus appetitus sensitiui distinguuntur ab actibus appetitus intellectiui quia aliquando est vehemens dolor in appetitu sensitiuo refugiente, & non est nolitio in appetitu intellectiuo. ergo actus distinguuntur, & per consequens appetitus illi. antecedens patet quia martyres gaudebant in tormentis quia, & appetitu intellectiuo deliberate ea pati volebant, cum tamē in appetitu eorum sensitiuo vehemens dolor esset. Si dicatur quòd in eorū intellectu erat simul volitio, & nolitio; Contra quia iam in eadem potentia essent actus cōtrarij simul, nisi dicatur quòd nullum est inconueniens si alter liber, alter naturalis sit.

Tum 2. probatur opi. B. Thom. & Scoti, quia aliquando est ira in appetitu sensitiuo, & nō in appetitu intellectiuo, vt patet in illis, qui viriliter resistunt verbis prouocantibus ad irā, vel etiā quando quis fuit prius vehementer iratus, & postea, se deliberate comprimit, & iram suā, quæ non statim omnino recedit neq; sanguinis ebulitio iuxta cor ergo ira illa in appetitu sensitiuo, & non in intellectiuo est.

Tum 3. idem probatur, quia homo potest habere simul, & semel actus contrarios, puta delectationem, & dolorem de eodem, valet de martirio propter Christum, sed non possunt isti actus esse in eodē appetitu sensitiuo. ergo alter est in sensitiuo, alter in intellectiuo qui volūtas dicitur. Et hoc argm̄, & militat contra ipsum Gregorium Aremin. tenentem, ꝙ tristitia non passio, sed nolitio, & gaudium volitio ipsa est.

Dub. 3. Dubitatur 3. vbi est iste appetitus sensitiuus, resp. est triplex opin. 1. Tho. de Garbo in Sūma. q. 76. quòd est in cerebro. sed certè ibi potius est principium sensus quàm appetitus sensitiuus.

Secunda opin. Scoti in 4. dist. 44. q. 2. & in 2. dist. 16. ꝙ est per totum corpus, & præter hunc sunt alij quinq; correspondentes quinq; potentijs cognitiuis exterioribus. Et hæc opinio est valde probabilis, maximè si non ponatur tertia entitas, quam ipse in 4. vbi sup. ponit dicens ꝙ in bruto potentia sensitiua exterior est quoddā ens particulare, i. tertia entitas cōposita ex parte corporis, & ex parte animæ. In hoīe autē est composita ex parte corporis, & ex tota anima, distincta est, inquit, illa entitas à partibus componentibus. Igitur non ponendo hanc tertiam entitatem, appetitus sensitiuus est ipse sensus, & est quincuplex exterior, & vnus interior, qui dicitur fantasia, immò. & vt ait Angest in moralic. 1. possunt etiam alij quinq; interiores correspondentes exterioribus multiplicari.

Tertia opi. B. Tho. 1. 2. q. 48. art. 2. & de veritate. q. 26. est quòd appetitus sensitiuus est in corde, quia secundum ipsum, cor est instrumentum passionum animæ. Et idem tenet Paulus Venetus 2. de anima, c. 29. & hæc opinio est ēt valdè probabilis. Nam si teneamus ꝙ est tantū vnus appetitus sensitiuus, certè melius ponitur in corde tanquam in primo subiecto ipsius. si autem cum Scoto ponantur plures appetitus sensitiui particulares sicut, & plures sensus, vt supra dictum est, tunc etiam necesse est dicere quòd vltra illos est vnus principalis appetitus sensitiuus, qui correspondet suæ potentiæ primò cognitiuæ, qui secundum Tho. in corde est.

Dubium quartum Vtrum in nobis experiri possimus actus seu motus sensualitatis? resp. 1. ꝙ bene possimus scire quando non habuimus illos, & hoc quando experimur quòd non habuimus cogitationes obiectorum ipsorum actuum. Dub. 4.

Secundò dico, ꝙ ex effectibus illos actus seu motus possumus experiri, & aliqñ ex seipsis, puta qñ video ꝙ sum, vel fui iratus, vel ꝙ ebulliuit sanguis circa cor, similiter qñ quis videt in se delectationem carnis, vel pollutionē ex ea seq. Nam talis delectatio motus sensualitatis est.

Tertio dico ꝙ non possumus euidēter se cernere prædictos actus ab actib. voluntatis, quia eadem est ratio de actib. intellectus, & sensus, & de actib. voluntatis, & sensualitatis. Sed non possumus euidenter cognoscere multos actus an sint sensus, vel intellectus. ergo neq; an voluntatis, vel sensualitatis sint. Sed hoc est verū, nisi illi actus sint contrarij: tunc enim ex eorum contrarietate euidenter secerni, & cognosci possunt, vt patet in martyribus, quorum sensualitas respuebat martyrium, quod eorum volūtas propter Christum vtique volebat.

Dubium 5. quæ sit causa horum actuum sensualitatis, & à quo fiunt, seu producuntur. resp. per tria dicta, primum ꝙ nullus actus sensualitatis est à solo Deo, quia omnes isti sunt viciosi & circa obiecta illicita. ergo non possunt à solo Deo esse, quia Deus neminem tentat ad malū inducendo. Iacobi primo Deus neminem tētat, & intentator malorum est. actus autem illi tentant ad malum directè prouocando. Dub. 5.

Secundū dictū, ꝙ possunt cāri, & sæpe, fiunt à dæmone, sed est differentia, nam actus sensualitatis propriè sumpti, de quib. sup. in 1. dub. dictum est, possunt fieri à dæmone mediate quā immediate, immediate quidem quia dæmon est fortius agens, quàm alia agentia naturalia horum actuum, ergo id potest, vt patet ex historia S. Cypriani, & B. Pauli in quo Sathanas stimulum carnis vehementem excitauit, mediate, verò repræsentando aliquid puta lectionem, aut aliud, visum, vel auditum, ad quod sequatur delectatio, vel ira, & hmōi. Actus aūt sensualitatis largè sumptos puta motus membrorū non pōt dæmon: nisi mediatè facere, vt proximè exēplifica-

ficatum est de delectatione ad quam motus membrorum naturaliter sequantur.

Tertium dictum ꝙ prædicti actus seu motus possunt esse à causis naturalibus, puta ex nimio calore & cibo, ex visione mulierum, ex lectione & hmõi. Possunt ēt fieri ex actib. appetitus sensitiui propriè sumpti, puta ex concupiscētia, ipsius appetitus. Possunt etiam fieri à voluntate nō quidem immediate, Sed mediate ex imperio voluntatis volētis petere debitum ab vxore, vel ad alium actum, vnde motus illi sequantur.

Sed vtrum imaginatio sola possit esse cā horum motuum sensualitatis? Nam aliquib. vr̄, ꝙ sic, quia ad solam fortem imaginationē commouentur humores & spiritus vitales animales, & ex tali commotione sequuntur motus sensualitatis, vt cōiter experimur: & quia ex sola lectione librorum obscœnorum, & eorum auditione cōiter homines hos motus patiūtur nisi sint sanctissimi qui hæc fastidiunt, quia. 1. Corinth. 5. Corrumpunt bonos mores colloquia praua. Sed resp. quod sola imaginatio ad id nō sufficit: Sed principium eorum est appetitus sensitiuus, vel intellectiuus cum prædicta imaginatione, vt tenet Paulus Venetus in 2. de anima c. 31. & Tho. de Garabo in summa q. 79. &c. quia Arist. lib. de sensu & sensato tenet, quòd animalium motus fiunt per sensum & appetitum. & cōiter doctores dicunt, ꝙ appetibile est mouens immotum, appetitus autem mouens motum, Videat Tho. & Caiet. 1. par. q. 80. art. 2. ex Arist. 3. de anima, & 12. Methaphysices. Et nota quòd his nō obstantib. qui ex lectione vtili sentit prædictos motus & pollutionem, non ideo peccat neq; desistere dēt, vt de hoc latius infra dub. 9. habetur.

Dubium 6. Dubium sextum, Vtrum his actib. sensualitatis respondeant alij similes in volontate? Respon. quòd sic, nisi voluntas se velit ab eis defendere contra nitendo.

Prima pars patet, quia actui sensus respondet actus intellectus, ergo actui appetitui sensitiui respondet semper actus in appetitu intellectiuo, modò actus, modò motus appelletur, qa voluntas naturaliter nata est condelectari aut contristari appetitui sensitiuo sibi naturaliter coniuncto, vt hoc latius prosequitur Scotus in 3. dist. 15. & doctores communiter.

1. Opinio. Sed quomodo id fiat est duplex opinio. Prima. Okā in 3. dist. 12. & Buridanus eā sequitur in ethicis, quòd id fit effectiuè, per hoc quòd à voluntate actum illecebre refugitiuum eliciente, producitur in appetitu sensitiuo ei rebellāte motus aut actus alius similis actui ipsius voluntatis refugitiuus. Et èconuerso ab appetitu sensitiuo illecebre prosecutiuo producitur in voluntate similis alius motus illecebre prosecutiuus, & ita in volūtate & in sensu circa sensualia semper est duplex actus eiusdem obiecti sibi inuicem nomine non re contrarius.

Sed hæc opinio optimè refellitur à doctorib. cōiter, vt ēt refert Angest. in morali c. 1. & 12. Tum. 1. quia in appetitu sensitiuo non producitur actus prosecutionis aut fugē absq; obiecti sensibilis conuenientis aut disconuenientis sensatione: & non nisi ab ea vel ab obiecto vel spē eius, & nulla est tunc sensatio, ex hipotesi: aliàs simul essent tunc eiusdem obiecti sensatio tanquam conuenientis, & sensatio tanquā eidē sensui naturaliter discōueniētis. Neq; volūtas pōt per suum imperiū neq; naturaliter talē sensasationem producere vel immittere sensui, ergo nec appetitionē vel fugā. Tum secundò qa docet experiētia voluntatē non posse ad nutū per modū imperij, aut per suam naturam obiectum sensui dolorosū facere illi delectabile, aut ꝙ illud dolorosū ꝓsequat & delectabile refugiat.

Tū 3. quia voluntas non nisi per modum imperij extrà se agit, sed stat voluntatem nihil sensui imperare ex quo ad id libera est, ergo tunc non producetur actus aut motus similis in sēsu.

Tū deniq; 4. quia aliàs in sensu essent actus contrarij saltē noie, vt illa ēt concedit opinio, & non solū noie, sed ēt re: ex quo vterq; actus naturaliter, quāuis à diuersis causis de eodem subiecto ibidē productus est. Et inde ēt sequitur, ꝙ in sensu simul stat dolor & delectatio de eodē ex prædictis actib. naturaliter consequentes, qd vtique experientia respuit. Quòd aūt ab ipso sensu in voluntate talis actus nō producat: id indeprobatur à fortiori: quia, & sensus minoris est potestatis, q̄ ipsa voluntas: quæ à nulla cā creata cogi aut necessitari pōt ad actū producēdum, vel in se suscipiendū. in hoc etiam stat libertas eius vt positis omnib. requisitis ad agendum, actum elicere aut non elicere possit.

Ideo secunda opinio aliorum, quā tenet Angest. vbi sup. & latius in 3. c. est, ꝙ id fit per modū ordinis naturalis potentiarū, ratione connexionis earū, & appetitū suorū. hoc modo videlicet ꝙ in sensu posita prosecutione vel fuga ꝓducta à cognitione sensitiua, statim suggeritur voluntati prosecutio vel fuga eiusdē obiecti: q̄ à cognitione intellectiua ipsius obiecti simul & ab ipsa volūtate, nō vt libera, sed vt natura est, continuò naturaliter product, nisi sit aliūde distracta, aut nisi renitatur, vt hoc proxime declarabitur. Exēpli gratia. Obiecto dolorose sēsum immutante, rn̄det naturaliter in voluntate eiusdē obiecti nolitio & odiū cum tristitia; pariter ab obiecto delectabiliter sensū immutāte subrepit in volūtate naturaliter, eiusdē obiecti volitio seu amor cū gaudio; & isti sunt motus volūtatis primò primi & subreptitij deliberationē sæpe vsumq; rōnis præuenientes: quib. liberè se conformare & disformare valet ipsa volūtas. Et ita nullū est inconueniens in voluntate 2. Opinio.

com-

cōpossibiles esse eiusdē obiecti duos actus noīe tm̄ cōtrarios, quorū alter nālis alter liber est.

Sed vt diximus, voluntas pōt tales actus naturaliter ab ipsa productio impedire ne producantur, si velit contra niti. Nā licet sit tanta voluntatis ipsius ad appetitum sensitiuum ibi coniūctū inclinatio & promptitudo, vt mox illi regulariter, imò & naturaliter & necessario, vt est natura coagat: nisi sibi ipsi, vt est libera resistat. At verò pōt libere reniti, & impedire tā omnes alias cās naturales inclinātes, q̄ ēt ipsum appetitū sensitiuū actualē, ne vllus actus in ipsa voluntate vllo mō producat. Nam (vt dictū est) à nulla cā creata necessitari pōt ad aliquē actum, sine suo proprio actu libero producendum.

Dub. 7. Dubium septimū, Vtrum p̄dicti actus in voluntate, ab actib. sensualitatis producti, aut eis corrñdentes, debeant dici liberi an naturales & necessarij. Rñdeo, est duplex opinio; 1. cōis ad quā Okam in 3. q. 12. & Buridan. & Adria. in 7. quodlib. art. 1. accedūnt, q̄ sunt naturales actus illi, & naturaliter in voluntate, vel ab ea non, vt volūtas, sed vt natura est producūtur: q̄que volūtas multipliciter ad actus nāliter p̄ducēdum necessitari pōt, vt refert Angest. in morali. ca. 3. (Opinio 1.)

Quæ opinio probatur 1. quia secundum Scotū in 3. dist. 15. & in 2. dist. 17. aliquæ passiones non liberę sunt in voluntate.

Secundò, quia actus illi in voluntate corrñdentes actib. appetitus sensitiui, vt in dubio p̄cedēti habetur, naturaliter sequuntur ad actus sensualitatis, sed illi actus sensualitatis necessario & naturaliter producuntur, ergo & illi. patet consequētia. quia non est in potestate volūtatis impedire effectum causarum naturalium sufficientium, & sufficiēter applicatarum, sicut quòd oculus non videat obiectum præsens sibi debite applicatum: Quāuis possit impedire ne illæ causę applicentur & quod mens non aduertat, & potentiam alio diuertere possit.

Tertiò si mulier volēter cognoscatur necessariò habet delectationem sensitiuam: & ex hac necessariò ēt in voluntate habet delectationem corrñdentem naturaliter, vt patet experientia. Si hoc negatur: contra, quia si voluntas hāc delectationem in seipsa posset impedire, hoc ideo esset quia posset impedire, ne in ipsa producaf actus vñ sequitur talis delectatio. Sed talē actū impedire non pōt, quia iā est priùs naturaliter in ea productus q̄ ipsum possit impedire, vt patet de vidente mulierem pulchram quia ad delectationem sensus sequitur delectatio in volūtate, & s̄m August. non est in potestate nostra quin visis tangamur. Sicut & qui ante q̄ possit impedire percutitur habet tristitiam. ergo fuit producta naturaliter ex actu in voluntate naturaliter cōsequēte dolorē in appetitu sensitiuo: nā passio in volūtate nō nisi ex eius actu cātur.

Secunda opinio tenet q̄ tales actus sunt liberi licet non deliberati, quia licet naturaliter p̄ducantur si voluntas non renitatur. At vero voluntas si aduertat pōt eos impedire ne producātur, & ne continuentur ēt qñ naturaliter producuntur, & ex consequenti passiones inde sequentes in ipsa voluntate eatenus sunt liberæ, quatenus actus vnde naturaliter sequuntur liberi sunt: & ita in sua cā libere dicuntur, vt patet ex sup. dictis in dubio præcedente. Hinc opinionē tenet expresse Scot. in 2. dist. 23. ad fi., & in 3. dist. 15. q. 1. art. 1. & in 2. dub. & in 4. dist. 49. q. 10. & in 16. quodlibeto. Et B. Tho. 1. 2. q. 10. art. 2. & habet infra dub. 9. latius, & Angest. in morali c. 3. & Almayn ēt in morali tractatu. 3. c. 24. cum quibusdam alijs, dicentes q̄ nullus actus voluntatis in statu viæ est quin sit liber quamuis non sit plene deliberatus, & quòd nulla passio nec habitus necessitat voluntatē. Consonat victoria in vltima relectione de peruenięte ad vsum rationis par. 1. propositione. 3. & 5. (2. Opinio.)

Ad rationes autē prioris opinio. Resp. ad primam quòd nos loquimur de actibus, non de passionib. quæ ex actib. libere productis vel aliunde necessario vel naturaliter producuntur.

Ad secundam resp. negatur maior vt patet ex dictis: quia in hoc stat libertas voluntatis, quāuis non possit impedire effectum naturalem alterius potentiæ positis causis naturalibus, bene tamen actuum suum, quia ad id libera est.

Ad tertiam resp. Vno modo id concedēdo de delectatione naturali, quę est passio naturaliter in sensu, & ex sensu in voluntate causata: secus de actu in volūtate. Sed quia potest replicari, q̄ in volūtate non pōt passio sine eius actu produci, ideo melius Resp. vt sup. negando, q̄ in volūtate sine eius actu formaliter aut interpretatiue libero, sequatur talis delectatio. Et ad probationem negatur q̄ voluntas tales actus impedire non possit, etiam antequam sint producti. Et ad exemplum de vidēte mulierē & ad August. resp. quòd solum probant quod non est in potestate nostra quin illis tangamur, si non sit vigil nostra volūtas, vt in oppositum libere conetur, & suos actus impediat vt supradictum est.

Dubium Octauū vtrū & qūo hos actus sensualitatis impedire possimus? Resp. q̄ actus sensualitatis proprie sumptos, qui videlicet sūt p̄secutio, & fuga obiecti conuenientis vel disconueniētis, possumus tripliciter reprimere vel impedire. 1. auertēdo cōsideratonē aut cogitationē ab eis. 2. cauēdo occasiones 3. exercitiū & habitus virtutū i oppositū, vt de his lati⁹ hieroni. ad Eustacan suis epist. & ad Rustic. monachū de forma viuendi, & alibi sancti de his agunt & bř tangit Angest. in morali c. 3. & 12. & Gerson. Dub. 8.

Actus autē sensualitatis large sūpti, puta motus mēbrorum illiciti ēt tripliciter reprimi pñt.

1.modo reprimendo primos actus sensualitatis ex quib.isti sequuntur: Secūdo per ieiunia, orōnesque: quia saepe sequūtur ex nimio calore naturali. Tertio per frigefactiua opposita. 1. Corinth.9. Omnis qui in agone contendit ab oīb. se abstinet,&c.Ideò sancti graues fecerūt abstinentias,vt Cassianus enarrat, & saepius legitur in historijs. Vnde B.virgo ēt si tam abundātem gratiam non haberet,at verò propter virtutum assiduum exercitium & suam diligentiam supradictos motus non haberet, & multò minus dn̄s noster Iesus Christus,& B.paulus similiter, nisi diabolus in eo illos excitasset.2.Corinth.2.

Sed vtrum omnes actus sensualitatis possint impediri per solam libertatem voluntatis, dico quòd motus large sumpti, idest motus mēbrorum non possunt impediri omnes, vel semper, nisi ex speciali auxilio rei & priuilegio.

De motib.aūt propriè sumptis, puta de prosecutione,& fuga obiecti,& concupiscentia, & hmōi est duplex opinio. Nam qui tenēt ꝙ tām ipsi q̄ omnis tētatio carnis proprie sumpta sunt peccata imputabilia aliqn̄ venialiter, aliquādo mortaliter, iam consequenter dicunt ꝙ sunt in nostra ptāte in se,vel in sua cā, quodque vitari possunt.Sic tenet.B.Tho.1.2.q.74.art.3. ad secundam & alibi,vbi infra in dub.9. sequēti. Et Durand.in 2.dist.21.q.3.& dist.6.Alia opinio tenet oppositum.Sed clarius concordādo has opiniones dicendum vr̄ ſm Angest in morali ca.6. ꝙ nullus motus sensualitatis, neque sensus exterioris aut interioris est in nostra ptāte immediatè neq; verè liber:quia non elicitiue, vt constat,ꝙ non est actus voluntatis elicitus: neq; ēt est liber imperatiue, quia non est sufficienter à voluntate,ex quo ab obiecto vel specie & sensu debitè applicatis & dispositis voluntas per solū eius imperium nō potest impedire sensationem produci,& ipsa producta produci prosecutionis aut fugę motū,& ex istis productis produci delectationis aut doloris motum. Ideò nec in ipsis actibus est propriè bonitas aut malitia moralis: sed improprie,i.circa ipsos bonitate,vel malitia existente in volūtate liberè aliquid circa talem motum committente,vel omittente. Et ita mediatè sunt in nostra potestate: quia possumus applicare & nō applicare obiecta, & cognitiones sic impedire, & alios motus inde sequentes atque reprimere. Consonat Altisiodorensis.

Dub.9. Dubium Nonum. Vtrū omnes actus sensualitatis,de quib.supra in 1.dub.habetur, sint peccata mortalia aut venialia, modò naturaliter, modò liberè producantur.

Not.1. Resp.prius supponēdo tria notabilia, primū ſm Angest in morali c.6. & cōiter doctores, ꝙ deliberatio est agendi aut vitandi iudicium:consensus aūt est cōformis huic volitioni: & ita deliberatio ex parte intellectus,consensus ex parte voluntatis est.Prędicta aūt deliberatio aliqn̄ requirit tempus: qn̄ videlicet agendum aut vitandum fuerit in se, vel in circunstantijs dubitabile ad habendum rectū iudicium de eis: aliqn̄ non requiritur tempus,sed in instanti vel in paruissimo tempore haberi potest,puta iam acquisito habitu,vel vbi fuerit euidens practica propositio. Insuper praedicta deliberatio potest esse plena,& semiplena,aut imperfecta. Plene &, perfecta est iudiciū complete dictās de obiecto & circonstantijs omnib.requisitis:semiplena &, imperfecta per oppositum:& ita erit magis vel minus plena aut perfecta deliberatio ſm maiorem vel minorem à complemento recessum.

Itē deliberatio est duplex, s. formalis & interpretatiua:formalis est actuale agendi aut vitandi boni aut mali iudicium:interpretatiua est deliberandi facultas cum tempore ad deliberādum sufficiente. Et nota ꝙ non dicitur facultas deliberandi,nisi praecesserit cognitio,siue iudicium aliquod de ea re,de qua deliberādum est, vt proximè in secundo notabili sequēte habes.

Similiter consensus voluntatis est duplex, videlicet formalis & interpretatiuus:formalis est operis actualis volitio deliberata: interpretatiuus est libera & aliquo modo deliberata permissio illius,qd̄ voluntas poterat impedire.Sed vtrum ad talem consensum interpretatiuū requiratur aduertentia, siue iudicium eius, quod sic liberè permittitur siue negligitur, proxime habetur in 2.notabili sequente.Et ita consensus interpretatiuus non est actus,sed libera permissio voluntatis, quae sine aliquo actu suo liberè permittit aut negligit aliquid fieri aut non fieri. Neque ad consensum hunc interpretatiuum seu permissionem oportet addere vt solet, qn̄ tenetur non consentire aut resistere: nam consensus est interpretatiuus etiam in his, in quibus nulla est obligatio: tametsi ab obligatione suam culpabilitatem contrahit,nam tacens consentire videtur, quando tenetur loqui.

Secundo nota ꝙ ad actum,& consensum moraliter bonum requiritur deliberatio formalis, vel tunc,vel ante praecedens:nam si tunc actualiter adhuc existit cum actuali consensu, dr̄ deliberatio formaliter esse: si aūt praecessit & ex ea ad talem actum vel consensum vētum est,dr̄ virtualiter manere & talis actus dr̄ virtualiter deliberatus:& alterutro istorum modorum requiritur & sufficit praedicta deliberatio formalis ad actum moraliter bonum: quia ex Aristo. requiritur ꝙ opus bonum fiat scienter actualiter,vel virtualiter. Ad actum aūt vel cōsensum actualem moraliter malum sufficit deliberatio interpretatiua quaecunque,qualis est eius, qui habet tempus sufficieus & facultatē inquirendi seu deliberandi an liceat,& sic omittit inquirere, & cum tali ignorantia culpabili vult agere Not.2.

id,

id,quod est contra legem;quamuis nesciat, nec intendat se malè agere, quia tenetur aduertere sufficienter qui liberè aliquid agere vult: alioqui imprudenter agit & culpabiliter ignorat,

Sed Vtrum ad consensum interpretatiuū, & ad omissionem vel negligentiā liberā & culpabilē sufficiat deliberatio tm̄ interpretatiua largè sumpta, qñ videlicet est sine vlla aduertētia operis omissi,aut periculi,quod ex tali omissione seu negligētia probabiliter imminet, dubiū est. Nam de omissione aliqui cū B. Tho.1.2.q.71.art.5.tenent ꝙ daſ libera & culpabilis omissio pura ab oī actu voluntatis & intellectus, & sine vlla cognitione aut aduertētia operis omissi,aut omissionis ipsius, quia ad culpam eius sufficit quòd sit in potestate omittentis considerare & velle & agere: & tunc sicut non velle, & non agere,cùm tempus fuerit,& obligatorium est voluntarium & culpabile: ita & non considerare aut non scire,nec credere ea, quæ scienda,aut credenda sunt.

Sed alij plures doctores,etiā Thomistę,quos sequitur Angest in morali c. 6. & cōiter tenent oppositum,quia nō est in ptāte hoīs, nec liberi arbitrij sine aliqua actuali cognitione pñti aut præcedenti excitare intellectum ad certā subiectū considerationem, sicut nec est in dormientis ptāte excitare seipsum: quod inde patet, quia alioqui omissio cōsiderationis obiecti cuiuscūq; eadē rōne semp esset libera, & nulla esset inuincibilis obliuio aut inaduertentia: nam omni actu secluso non est voluntati maior facultas ad excitandū vnius subiecti,q̄ alterius,cōsiderationē. Igiť sine aliqua cognitione vel aduertētia omissio cōsiderationis talis obiecti, & ꝑ cōsequēs omissio actus libera aut culpabilis nullo mō est.

Quòd si contra hoc arguatur. præceptum sit Petro credere cras certo articulo, aut aliqd scire,& cras ex obliuione culpabili omittat credere & scire,& velle credere & scire:tūc illa omissio erit cras libera & culpabilis,& tñ sine vlla cognitione ergo resp.ad maiorem ꝙ sic cā obliuionis non fuerit culpabilis nec libera,non erit crás omissio illa culpabilis nec libera: si aūt fuerit libera, iam in omissione, vel commissione illius causæ fuit tota ratio culpæ & non cras in omissione,de his infra lib.2.de ignor.q.6.q.18.

Quoad consensum aūt interpretatiuū in aliquo opere malo,puta in delectatione seu in primis motib.immorādo vel inspectaculis & hmōi: idem à fortiori dicit B.Tho.cum quo oēs doctores conueniunt,ꝙ s.vt sit culpabilis ēt venialiter sufficit deliberatio prędicta interpretatiua large sumpta,videlicet sine vlla actuali vel virtuali cognitione vel aduertentia pñti vel pręcedenti.qa vt supradiximus qui aliquid agit incipiens aut prosequens tenetur ex aduertere vt pōt, qualis est hic,de quo agimus:ex quo vt supponitur, & cōstat ex dictis, habet tp̄s cū facultate deliberandi.Quare culpabiliter omittit aduertere,dum agit. Ad peccatū aūt mortale,seu ad consensu interpretatiuū mortalem,non sufficit illa deliberatio tm̄ interpretatiua, nisi adsit cognitio seu aduertentia actualis, vel virtualis ipsius operis & periculi,cui homo se exponit,sicut de actuali cō sēsu paulò superius dictū est, in quo & doctores cōiter cōsentiunt,quāuis aliqui pauci forte dissideant,vti latius inferius in 4.propositio. diceſ.

Nota tertiò ex Angest.vbi sup. ꝙ datur actus voluntatis liber non deliberatus plenè aut semiplenè, vt patet de pueris non habentib.vsum rationis,aut liberi arbitrij, qui rogati multa faciunt,& non necessariò sed libere,vt constat. Patet ēt de adultis multa indifferentia libere, sed indelibertate facientib. puta confrîcare barbam seu frontem,scalpere caput seu manus,& hmōi. patet ēt quia cum sola operis vel obiecti apprehensione voluntas pōt volitionē eius elicere ꝑm Scotum,maximè dū vehemēti passione, vel alio absorbente seu impediente intellectum ne tunc possit de operis bonitate aut malitia iudicare,voluntas ad solam eius apprehensionem sine alio iudicio liberè elicit actū volitionis aut nolitionis quā non elicere posset. Similiter idē patet de volitionib.& nolitionib.supreptitijs,& de actib. vel motib.alijs in voluntate correspondentib.naturaliter actib.appetitus sensitiui,de quibus supra dub.7. & de motibus sensualitatis quomodo sint liberi & in nostra potestate quomodo nō supra perius dub.8.habetur: nā omnes prædicti actus voluntatis sunt libere producti, sed non plenè liberè neque vllo modo deliberatè, quamuis Caietanus & Adangodam in 1.distin.1. dicant illos non esse liberos, sed necessariò produci, vt supra dubio 7.habetur,& consonat,Victoria vbi allegatur ibidem.Et infra lib.2.qui est de ignorātia q.10.in fine,& q. 18. etiam latius habetur in resp.ad tertium argum.ibidem. Not.3.

His suppositis iam ad præfatum dubium respondent variæ opiniones: supposito etiā,ꝙ omnes loquuntur de actib. sensualitatis circa obiecta mortalia.Est igitur 1.opinio,quā refert Henricus Ganden. in 6. quodlib.q. 18. nec nominat eius auctorem, quem multi dicunt esse Altisioderen.apud quem tñ non reperitur: & hæc opinio dicit ꝙ omnes actus sensualitatis sunt peccata: quia aut sunt in nostra potestate, & ita sunt peccata:aut non,& ita ēt sunt peccata: quia consequuntur fomitem peccati originalis. Sed hæc opinio infra in 5.opi.propositione 1.refutatur. Opinio.1.

Secunda opinio B.Tho.1.2.q.74.art.3.ad 2.& 3.par.q.41.art.1.ad 3.in 2.sententiarū dist.24 q.3.art.2.Et Duran.in 2.dist.21.q.1.ad 2.& dist.6. Et Caiet.1.2.q.74.art.8.Et Floren.2.par.tit.5.c.1.§.4. & de Tarantina in 4.dist.24. & multorum aliorū est, quòd omnes motus sensualitatis qui Opinio.2.

sequuntur

sequuntur ex imaginatione seu cogitatione rei illicitæ sunt peccata, vt est appetitio & concupiscentia & delectatio carnalis sensualitatis: & talis dr̃ propriè tentatio carnis s̃m Durãdum, vbi supra. Et hoc est verum etiam si simul sit displicentia rõnis aut voluntatis de tali concupiscentia & delectatione carnali, vt ait Florent. quod & probare conantur: primò quia omnes tales motus possumus saltem antecedẽter in sua causa saltem in particulari quẽlibet eorum vitare, licet non immediate in se nec omnes simul, & sunt de obiecto illicito, aut tẽdũt in prohibitũ, ergo. Item secundo quia ideo Io. 1. hr̃, si dixerimus, ꝙ peccatum non habemus ipsi nos seducimus &c. Et ad Ro. 7. quod odio malum, s. s̃m rationem, hoc ago, s. s̃m complacentiã & concupiscentiã sensualem. Sed hæc opinio inferius in 5. opi. latius reprobatur in 1. & 2. propositione.

Opinio. 3. Opinio Tertia Nicol. Lira. super id Math. 5. Qui viderit mulierem ad concupiscendum, &c. Et Almayn in morali 3. par. c. 24. & videtur ad idem Altisiodoren. lib. 2. trac. 28. q. 4. & q. 1. qui ait. quòd omnis primus motus, qui est in voluntate, est peccatũ imputabile: quia oĩs talis est in nostra potestate in particulari: non autem in generali omnes motus simul: quia quilibet per se potest quis vitare, non tamẽ potest vitare quin aliquis ibi subepat & insurgat, sicut natura põt vitare, quòd aqua non intret per hoc foramen, non tamen quod simul non intret per aliud, & iste dicitur ab eo motus secundò primus. At vero motus primò primus, qui videlicet est solum in concupiscibili sensitiua parte brutali, cui nullo modo voluntas liberè consentit neque est in nostra potestate, nullum peccatum est, vt ibidẽ & q. 3. & clarius. q. 4. dicit. & cum hoc etiam expresse consonat Gerson alphab. 33. li. & 29. r. s. vt patet ex supra dictis in 1. dub. prçcedẽte. Sed hæc opinio ex infra dicendis in 5. opi. & in 1. & 3. corola. posito ibidem refutatur.

Opinio. 4. Quarta opinio Henrici Ganden. in 6. quodlib. q. 18. qui putat omnia concordare, dicit, ꝙ si isti motus considerentur in se videlicet an sint deformes, & tunc omnes sunt peccata, quia deformes à recta rõne, Si autem considerentur in ordine ad pœnam seu reatum etiam imputabilitatem, tunc motus primò primi supradicti nõ sunt peccata in baptizatis: quia videlicet pro illis nunquam isti puniẽtur. Ad Ro. 8. Nihil igitur damnationis est his qui sunt in Christo. bene tamen sunt peccata, i. imputantur ad pęnam seu sunt in reatu pęnæ non baptizatis habẽtib. alia peccata mortalia: qa videlicet isti pro oĩb. illis simul punientur in æternum. Et hęc opinio infra in 5. opinio propositione 1. & 2. confutat̃.

Opinio. 5. Quinta & vltima opinio in qua tandẽ standũ

Proposit. 1. est, continet quatuor propositiones: quarum 1. est. Motus carnis aut sensualitatis aut incentiua eius à dæmone proposita, vel immissa non sunt peccata ẽt venialia, neque ẽt quicunque motus naturales, qui nullo modo liberi, neq; deliberati, neq; in nostra ptãte sunt aut facultate, modò dicantur aut sint primi modo secundo primi.

Primum patet quia dęmon non potest nos cogere aut in necessitatem inducere ad peccatum etiam veniale, ẽt si in pęnam præsenti prçcedẽtis Deus illũ nos tentare permittat. quia ad impossibile nemo sub culpa obligatur à Deo.

Secunda pars etiã patet, quia per ea quę nobis naturaliter insunt nec laudamur nec vituperamur. Item quia peccatum non nisi voluntariũ esse potest s̃m August. & omnes, alioqui, nolẽs & faciẽs quod in se est damnaretur. Nec obstat ꝙ ideò sint peccata quia ex fomite, & ex pc̃õ Adæ seu ex mero peccato originali proueniũt. Hoc inquam nõ obstat, nam eadem rõne essent peccata imputabilia mortaliter aut venialiter in pueris baptizatis ante vsum rõnis, & in dormientib. adultis, quia in omnib. ipsius dicti motus sicut in vtentib. ratione vigilantib. insurgũt. Item ad peccatum etiã veniale actuale non sufficit alterius, sed propria voluntas. Item 1. Corinth. 10. Fidelis Deus qui non patietur vos tẽtari vltra quam potestis. Si autem tentatio carnis nobis ineuitabilis peccatũ esset: vtiq; Deus pateretur nos tentari vltra quàm possumus, ergo. Item quia aliàs Paulus illis motib. tentatus peccasset: & non sufficeret illi gratia Dei ad nõ peccandum vllo modo in hac materia contra id 2. Corinth 12. Sufficit tibi gratia mea. Item Iac. 1. Concupiscentia cùm conceperit parit peccatum, ergo cùm non concipit non parit peccatũ: sed non concipit sine voluntatis libertate, ergo nec parit peccatum sine illa. Igitur vt bene ait Durandus vbi supra, nunquam propriè dicitur tentatio carnis neque peccatum nisi quando cõcupiscentia & alij motus sensualitatis possint euitari, vel ex causa vitabili sequuntur, & ita doctores antiqui sunt intelligendi.

Et nota quòd motus dicitur naturalis qñ sic naturaliter prouenit & necessariò, ꝙ non est in potestate voluntatis tunc talem motum & eius causam impedire aut tollere ne insurgat vel cõtinuetur, quæcunq; sit illa causa de qua supra dub. 1. 5. & 8. dictũ est. Nam potest talis motus adeò ex improuiso insurgere aut à causa tã fortitam breue esse tempus, aut tã modicũ esse lumen rationis, vt voluntas etiam renitens non possit tunc tales causas & motus vel eorum continuationem impedire. quòd si tales causæ possint euitari tunc est secunda propositio sequẽs.

Secunda propositio. quando motus sensualitatis sequitur ex causa quacunque vitabili: aliquãdo nullum, aliquãdo veniale, aliqñ mortale peccatum est talem causam non euitari ex quà talis motus necessario consequitur. Proposit. 2.

Prima

Prima pars quòd,s.aliqñ est nullum peccatũ cõstat, qñ talis motus sequitur ex occupatione honesta vel vtili & licita, puta ex legẽdo statuẽdoque in reb. aut libris de lubricis aut carnalib. agentib. vt sciat homo, doceatq; cauere aut facere vt oportet, vel audiendo confessiones, vel vt medicus medeatur infirmis. Nam talis homo si ex hac occupatione vtili & licita alias nõ ꝓhibita etiam si non sit ei sub præcepto iniuncta tales motus patiatur, nullo modo peccat etiam si interim sentiat in se pollutionem sequi: dummodo inuictus illis non consentiens, sed potius displicens patiatur, & non sentiat periculũ peccati mortalis sibi inde probabiliter imminere.

Ratio huius est, tum 1. quia talis motus nullã habet malitiã in se, vt patet ex quo naturaliter sequũtur, neq; in sua cã, quia est aliàs licita & vtilis, etiã si non sit obligatoria, nec aliunde vř. Item secundò, quia non tenentur homines in hmõi nisi ad ea quæ viri probi suæ conditionis cõiter facere solent, vt patet, quia non tenetur quispiam vitare vinum aut carnes & hmõi quæ suæ conditionis homines cõiter & rationabiliter comedunt aut faciunt, quia timet vel probabiliter credit ex hoc se in pollitionem nocturnã incisurũ: neq; medicus pp id tenetur vtilia cauere & ea non tractare. Item tertiò quia grauissimum iugum Dei esset & difficillimum, & moraliter impossibile: si pp hoc, teneremur vitam cõuersationemq; polyticã & rationabiles patriæ consuetudines hominum cum mulierib. euitare, quæ sine nota commode ab hominibus talis conditionis omitti non possunt. Neque.n. diuina lex licitam aliàs ciuilitatem & vrbanitatẽ tollit: ẽt si ex ea aliqñ prædicti motus oriantur aut insurgant, & ita nullũ tunc peccatũ est.

Secunda pars ꝙ, scilicet aliqñ est peccatũ veniale, patet tum primo quando voluntas cũ aliquali iudicio potest quidem pręueniendo impedire causas talium motuum sensualitatis ne insurgant aut ne continuentur, sed potentia illa est valde tenuis, aut valde tenue periculum est, & non sufficiens probabiliter ad mortale, sufficiens tamen ad veniale peccatum incurrendũ. Tum secundo quando id quod cogitatur aut in quo homo occupatur sic in se licitum & indifferens est, ꝙ nullam affert vtilitatem nec honestatem talis occupatio, vt si quis de nuptijs aliorũ inutiliter cogitet ad bella sedãda, si fuerint, hoc vel illo modo, cùm tamen nulla vtilitas inde sequatur: quia tunc si aduertitur & negligitur talium motuũ inde surgentium repressio, vel continuatio quæ facile cum ipsa occupatione inutili vitari potest: vtiq: peccatum est veniale. Tũ tertio quando ex occupatione culpabili venialiter talis motus prouenit, veniale peccatũ est. Tum quarto quando ex causa etiã mortali prouenit, sed quia tepide reprimitur talis motus cõtinuatur, peccatum veniale ibi est: dũmodo intẽtione illi non consentiatur, vt inferius dicetur.

Tertia pars, s. aliqñ est mortale, patet, qñ ex causa mortali tunc euitabili sequitur talis motus vel cõtinuatur si deliberate non reprimatur vllo modo. Et similiter est mortale quãdo quis perpendit periculum consensus aut operis mortalis ex tali occupatione ẽt honesta euitabili, si non sit, tunc obligatoria sibi imminere, & non recedit ab ea. Quia Ecclesi.3. Qui amat periculũ peribit in illo. Hoc autem peccatum non est formaliter nouum in ipso motu qui naturaliter sequitur distinctum à malitia suæ causæ puta culpabilis omissionis aut commissionis supradictæ: sicut & communiter dicitur de prædictis à culpabiliter ebrio commissis quòd videlicet in sua tantum causa & ab ea imputabilia sunt.

Et cũ omnib. supradictis concordant expresse Caieta. in 2. quodlib. q. 16. & in summula tit. pollutus tit. declaratio. Et Siluest. eod. tit. delectatio q. 1. q. 3. & 4. & cõmuniter doctores exceptis his qui in præcedentib. opi. relati sunt.

Argum. Quòd si contra primã partem huius secundę propositionis arguatur, ꝙ omnis concupiscentia libera & deliberata rei sub mortali peccato prohibitę est mortalis vel saltem culpabilis. Sed illa est huiusmodi: quia saltem in sua causa est libera & deliberata: quia & potest vitari & aduertenter non euitatur vt supponitur ex dictis, ergo culpabilis est.

Respon. Resp. Quòd Nico. Lir. super id Math. 5. qui viderit mulierem &c. id cõcedere videtur: sed alij dicunt, ꝙ illa maior solum est vera de concupiscentia libera ad fornicationem ordinata secũdum August. ibidem. & contra Iulianum lib. 6. Et Hiero. epistola ad Algasiam q. 8. & Chrisost. supra 28. c. Matth. homilia 28. Nunc autem non omnis cõcupiscentia etiam libera ordinatur ad męchiam, vt patet de complacentia nuda & incomplexa quæ ex aspectu pulchræ mulieris cõsequitur, & ita in quo sensu conceditur maior negatur minor.

Sed quia contra hoc replicari potest, ꝙ ipsa concupiscẽtia & motus sensualitatis ex inutili causa sequatur vt in 2. par. propositionis probatum est: & similiter consensus in illum motum ẽt si nõ ordinetur ad męchiam peccatum est, vt infra dub. 11. latius habetur. Iõ alio modo resp. quòd illa maior est vera, excepto nisi illã concupiscentiã aliàs ex cã rationabili consequenter quis patiatur inuitus, vt in proposito supponit.

Proposit. 3. Propositio Tertia liber voluntatis motus siue consensus actualis, vel formalis, in motu sensualitatis, aliquando nullum, aliquãdo veniale, aliquando & sæpe mortale peccatum est.

Prima pars ꝙ, scilicet, aliqñ nullum peccatũ est, constat quando ille motus voluntatis est omnino indeliberatus propter defectum temporis

aut

aut luminis intellectus ad deliberandū requisiti, vt ex tertio notabili in hoc dubio supra posito patet q̄ datur talis actus liber non deliberatus: tunc enim propter ignorantiam inuincibilem excusatur motus ille à tota culpa, & malitia imputabili: quamuis aliqui teneant oppositum cum Altisiod. vbi suprà vt bene refert, & contra eos tenet Angest in morali c.6.

Secunda pars q̄ aliqñ est peccatū veniale patet, qñ non est perfectè, sed imperfectè formaliter aut interpretatiue deliberatus motus ille, circa materiā mortalē loquor semper, puta motus in fornicationē, blasphemiā, homicidiū, & hmōi: tūc.n. illa modica aut imperfecta deliberatio, cū maior aut plena tūc non est possibilis, sufficit ad peccatū veniale non aūt ad mortale.

Tertia pars q̄ sæpè est peccatum mortale patet, qñ est plena deliberatio, & aduertentia periculi: tunc.n. est deliberatus consensus formaliter, vel interpretatiue in motū illū circa materiā mortalem; q̄a tunc plenā habet rōnem mali sine vlla excusatione à genere peccati mortalis.

Sed hic nota ex Angest vbi suprà q̄ dupliciter accidere pōt imperfectio deliberationis.i.ex parte deliberationis vel consensus formalis, qñ videlicet hr̄ malitiæ aut prohibitionis iudicium imperfectū ex defectu particularitatis, puta q̄a solū in gn̄e dictat esse malū: aut ex defectu firmitatis, puta q̄a dictat formidolosè aut ex quadā coniectura leui & scrupulosa, cui insistēdum non est; non.n. debet vir prudens hmōi leuibus scrupulis aures facilè pbere, q̄a eccle. 19. Qui citò credit leuis est corde: posset igit̄ aliquo horū modorum iudiciū esse adeò imperfectū cum impotētia habēdi aliud, qđ nō sufficeret ad pc̄tm̄ mortale, sed ad veniale. Et ita sicut impossibilitas iudicij à toto excusaret, ita tanta iudicij imperfectio ex Dei bonitate veniā malitiæ mortalis actus pberet, actū ipsum relinquens venialē. Sed quanta sit pfectionis iudicij latitudo sufficiens, quātave requisita ad mortale, quāta ad veniale circa materiā mortalē ad punctum solius Deus nouit. Secundo mō pdicta deliberationis imperfectio cōtingere pōt ex parte interpretatiui. Nam plena impotētia iudicij de malitia, & phibitione actus oīno tollit malitiā eius pfecta verò iudicādi vel sciendi facultas hmōi malitiā, vel prohibitionem relinquit mortalē: diminuta aūt facultas valdè notabiliter ab executione recedens motui voluntatis libero circa materiam mortalem veniam pbet. Et ita passione, aut alia causa rōnem absorbente contingit tàm tenue lumen rōnis, aut tantam eius esse distractionē, aut ad aliud fortem fixionem, vt pp tantam habendi iudicij difficultatem Dn̄s Deus motui libero ex hmōi carentia deliberationis elicito veniam det, idq; ex sua ordinaria bonitate non ad nimis difficile volens hominem obligari.

Quanta verò sit facultatis, atque potentiæ tenuitas veniale efficiēs, quanta reddens mortale nouit ille, q̄ solus scrutat̄ renes, & corda Deus qui & nostræ infirmitatis misertus hanc impendit misericordiam.

Quarta propositio est de interpretatiuo voluntatis cōsensu in actum, vel delectationem in materia sub mortali prohibita, an sit mortalis; pro quo sit.10. dubium sequens. *Propositio 4.*

Decimū dubiū vtrū cōsensus volūtatis interpretatiuus in sensualitatis actū, vel delectationē, vel motū super materia sub mortali phibita sit mortalis: qđ alijs verbis quęri solet, vtrū istæ delectationes, vel actus, seu motus sensualitatis sint aliqñ peccata mortalia, antequam aduertat rō, qñ facilimè pn̄t euitari, & ex negligentia hō illa non euitauit, sed diutius in eis immoratur. *Dubiū 10.*

Nam q̄ talis consensus sit peccatum non dubitatur à doctoribus, vt suprà in secūdo notabili hr̄, sed vtrū sit pc̄tm̄ mortale, de hoc sunt duæ opiniones. Prima tenet q̄ sic; quodq; talis consensus est interpretatiuus, & sufficiēs ad mortale. pbat̄ quadrupliciter. primo q̄a ante plenam deliberationem pōt esse pc̄tm̄ mortale, vt patet circa pcepta affirmatiua. si.n. qñ q̄s tenet̄ diligere Deū, vel illum colere, omittat sine plena deliberatione, cùm id facere possit, peccat mortaliter. ergo & in casu præsenti, & circa præcepta negatiua idem fieri pōt: q̄a odiendo Deum, & peierādo sine plena deliberatione erit mortale. *Opinio 1.*

Secundò quia ante plenām deliberationem actus exteriores cōtra pcepta negatiua sunt peccata mortalia, puta si quis ex subito impetu iræ alapā alicui infligat, vel vulnus, vel ipsum occidat, aut peieret, ergo ēt actus interiores, à q̄bus illi imperantur, si facilè reprimi potuerūt, sunt mortalia peccata, ergo motus sensualitatis, de q̄bus hic agimus, q̄a eadē ratio in omnibus est.

Tertiò quia ignorātia vincibilis ēt si difficulter vincibilis sit, non excusat à mortali, quamuis excuset à tanto, idest à tāta grauitate, vel intensione intra genus peccati mortalis: ergo neque defectus plenæ deliberationis, qui facilè tolli, seu vinci potest. Patet consequētia. quia potius deberet illa vincibilis ignorantia excusare, ex quo difficili⁹, vt supponit̄, vinci & tolli poterat.

Quartò, quia vt aliquis actus sit mortalis, sufficit consensus virtualis, vel interpretatiuus, ēt si non sit actualis, siue formalis: sed hic hr̄ saltē interpretatiuus, ex quo potest iste, de quo est casus, facilè aduertere, & reprimere motus illos, & ex negligentia non reprimit, ergo. Si dicatur q̄ non est consensus virtualis, nec interpretatiuus, nisi qñ homo prius scienter voluit illos motus in se excitare sumendo electuaria ad id, q̄a tunc est virtualis consensus negligendo illos reprimere, vel qñ hō aduertit, cognoscitq; illos motus insurgere, & periculū eorū, seu delectationē, puta q̄a expertus est ipsos motus trāsijsse in ruinā, & consensum, vel pollutionē, & nō re-

primit, quia tunc tãtum est consensus interpretatiuus sufficiens ad mortale, & non aliàs, quantũcunq; possit aduertere, atque reprimere; imò & quantũcunq; actualiter aduertat illos motus insurgere, si non aduertit periculũ eorũ, non est cõsensus interpretatiuus ad mortale sufficiens.

Si sic dicatur vt cõis tenet opinio inferius recitanda: contra hoc replicaẽ, estq; prioris opinionis ꝓbatio in ordine quinta, qa postquã hõ actualiter illos motus aduertit, etiamsi eorũ periculum non aduertat, & non reprimit, iam liberè, & deliberatè concupiscit vxorem alienã. ergo mortaliter peccat. Si dicatur ꝙ solum concupiscit ẽm partem sensitiuam, contra. quia si ego video per oculum verè dicor videre. ergo Si sensualitas, aut hõ per sensualitatẽ liberè concupiscit, vtiq; ipse hõ liberè concupiscit cõtra legẽ.

Sextò ad idem, quia tenetur homo, si potest, reprimere pollutionem nocturnã statim vt eam euigilans aduertit, & si nõ reprimit, peccat mortaliter, ergo & istos motus, statim vt eos aduertit, quia similiter se maiori periculo per illos q̃ per illam pollutionem exponit.

Septimò ad idem. quia mortaliter peccat qui potest vitare mortem, & ea, ex quibus probabiliter sequiẽ mors corporalis, & spiritualis, sua, vel alterius, si non vitat, nec reprimit: Sed tales sunt prædicti motus, vt supponiẽ, ꝙ inde mors spiritualis probabiliter imminet. ergo qui eos aduertit, potestq; reprimere, mortaliter peccat negligendo. Hanc opinionem tenet Adrianus in 7. quodlib. art. 1. ad primam rationem ante op positam. cum multis alijs.

Opinio 2. Secunda opinio, quæ est quarta propositio supra posita in 9. dubio præcedente tenet ꝙ non est peccatum mortale, nisi qñ est prædictus consensus virtualis vel interpretatiuus vt superius declaratum est, & ita nõ est mortale, nisi qñ vel dicti motus sunt scienter voliti formaliter in se, vel in sua causa: vel qñ homo actualiter eos, eorumq; periculum aduertit, & liberè negligit, cùm eos reprimere possit. Sic tenet B. Tho. 1. 2. q. 74. art. 4. vbi dicit, ꝙ nõ potest esse peccatum mortale in sensualitate, sed in ratione. & art. 6. explicat, ꝙ tunc est in ratione delectatio morosa. qñ vel ratio illud imperat, vel sibi cõplacet, vel consentit. Et in responsione ad tertiũ, dicit ꝙ non est nec dr̃ delectatio morosa a mora tpis, nisi ratio aduertat, & cõdelectetur in ea. Et art. 7. ad ẽm est ad idem. & q. 88. art. 5. ad ẽm, & q. 15. de veritate art. 4. ad decimum argumentum idem expressius dicit, qui locus notandus est, qa dubiũ est inter Thomistas quid in hoc senserit doctor Sanctus. Ad idem est ipse in secundo sententiarum di. 24. q. 3. art. 1. & 4. Et durandus ea. di. q. 6. Et D. Bonauen. & Petrus de Tarantasia, & Veruetius ea. dist. Et Scotus in 2. dist. 42. Marsilius vbi supra. Nider in suo præceptorio, Siluester tit. delectatio. q. 1. §. 4. & Caietanus in summula, tit. eo. & Nicolaus de Lira vbi sup. Matt. 5. & Abulen. c. 4. q. 75. & cõiter doctores, & Almayn in morali tract. 3. c. 24. potius sentit cum hac opinione, quamuis aliqui dicant ꝙ cum prima. Et in hac opinione standũ est, quæ vt declarata est, est quarta propõ. dubij. 9. præcedentis.

Quæ probatur quincupliciter, primò, qa nunquam quis mortaliter peccat, nisi qñ ei constare possit ꝙ peccat, quamuis ipse non possit cognoscere vtrum illud sit mortale, vel veniale. Sed in prædictis motibus sensualitatis ante supradictã eorum, & periculi aduertentiã certè de tali peccato constare non põt. ergo & antecedens inde liquet; qa alioqui sequeretur ꝙ ante plenã deliberationem supradictã teneremur sub mortali peccato euitare omnes causas, puta aspectũ mulierũ, & hmõi, ad quas tales motus necessario, & naturaliter consequuntur, quod absit, quia hoc esset nimis arctare vitam cõem hominum, eosq; ad vix possibile, siue nimis difficile obligare, id quod moraliter impossibile censetur.

Secundò probatur, idem, quia nemo põt reparare gratiam perditã per dolorem non plenè deliberatũ. ergo nec illam habitã amittere per actũ non plenè deliberatũ aliquo modo de prędictis. patet consequentia. ex rõne præcedente: & quia Deus pronior est ad miserandum, quam ad puniendũ, quia & tanta aduertentia requirit ad demeritum mortale, quanta ad meritum gratiæ. Sed hæc rõ non valet, quia põt bene negari consequẽtia, eiusq; probatio ẽm Angest in morali c. 6. & supra in secundo notabili. dubio. 9.

Tertiò ad idem, quia si isti motus essent peccata mortalia maximè hoc esset ex mora tpis, qa. s. hõ diu moratur in illis. Sed hæc mora non facit mortale, quia in paruissimo æquè ac in magno tpe põt fieri transgressio, & omissio mortalis, cuius grauitas, vel species nõ pendet ex tpe. ergo non inde, sed ex mora cõsensus deliberati, & aduertẽtiæ præfatæ illi motus fiũt mortales.

Quartò ad idem, quia sine prędicta aduertentia non põt esse deliberatio plena neque sufficiens ad mortale. illa aũt aduertẽtia prima non est in nostra potestate, sicut nec à somno expergisci, vel excitari, vt supra in 2. notabili dub. 9. ẽm Angest in morali c. 6. probatũ est. ergo sine illa aduertentia non est plena libertas ad illos motus reprimendũ, ẽt si per vnum diẽ homo in illis immoretur, & ergo non sunt peccata mortalia, quia ad mortale plena libertas, & deliberatio requisita est. similiter nec hæc rõ cõcludit, quia põt negari maior, & vltima consequentia, eiusq; probatio. Nam non requiritur tanta deliberatio, neque plena, & formalis ad mortale, quãta ad meritũ reqsita est ẽm Angest vbi sup.

Quintò ad idem B. Hieron. super id Matth. 5. Qui viderit mulierem ad concupiscendum &c. vbi ait. Passio reputatur in vitiũ, propassio licet vitij culpam habeat, non tenetur in crimine, qui

ergo viderit mulierem, & aīa eius fuerit titillata, hic pro passione percussus est: si verò non consenserit, & de cogitatione affectū fecerit, sicut in psalmo scriptū est Transierunt in affectū cordis, de pro passione ad passionem transijt, & huic non voluntas peccandi deest, sed occasio. Quicunque ergo viderit mulierem ad concupiscendum, idest si aspexerit vt concupiscat, vt facere disponat, hic rectè dicitur mœchari in corde suo. Hęc ille. Vbi nunquam Hiero. dicit passionem crimine mortali teneri. Hæc auctoritas cum prima ratione videtur fortior pro hac opinione. Nam omnes aliæ facilè solui possunt.

Respon. ad rationes primæ opinionis. Ad rōnes aūt primę opi. resp. ad primum negando antecedēs quāuis Ochā teneat oppositū dicens in quodlibeto ꝙ non sunt ponendi actus subreptitij in voluntate contra Dei præceptū, nec odiū Dei subrepticiū; quódq; in voluntate nullus est motus venialis circa materiā mortalem; sed oīs eius motus liber est mortalis, sed vt dixi hoc est nimis durū, neque cōiter tenetur.

Ad secundam respon. similiter negādo antecedens, nam si non sunt plenè deliberati saltem interpretatiuè cū aduertētia ꝙ sunt mali actus illi, vt supra declaratū est, non sunt mortales corā Deo, sed veniales: quāuis apud hoīes, ꝑꝑ sequelā dāni iniuriæ, vel scandali grauiter, & vt mortales puniātur, ideò neque corā Deo ꝑꝑ illa peccata venialia incurritur excōicatio à iure, quæ non nisi pro mortali infligitur. Aliæ autē censuræ ecclesiasticæ quō incurrantur, quō nō; latius infra lib. 2. de ignorantia. q. 26. habetur.

Ad tertiam, respon. negando consequentiā, & ad eius probationē negatur ꝙ difficilius pōt vinci ignorātia vincibilis; imò facilius vinci potest: ex quo, vt supponitur, vincibiliter ignorās scit se teneri, & potest illam vincere, & id iā sufficienter aduertit. Secus de eo, qui non aduertit obligationem, & periculum taliū motuū, quia iste nec habet, neque sine tali aduertentia haberè pōt facultatem deliberādi sufficienter, vt ad mortale peccatū requiritur, vt supradictum est.

Si replicetur. ꝙ iste habēs illos primos motus prohibitos, vel tenetur habere illud iudiciū, vel aduertētiā, & deliberationē, vel nō. Si non, ergo nullo mō nec venialiter peccat omittēdo illos, & non reprimendo, quod tñ est contra oēs doctores ēt opinātes. Si sic, ergo mortaliter peccat non habendo illam aduertentiā, & illos motus nō reprimēdo, vt sub mortali tenetur, sicut qui vincibiliter ignorat qđ sub mortali scire tenet.

Respon. ꝙ tenet habere illā aduertentiā, sed non sub mortali, sed sub veniali peccato: qa est nimis difficile habenti motū illecebrè statim se reflectere supra illū motū, & aduerte periculū eius: quāuis id facere possit. Deus aūt ad nimis difficile vt supradiximus non obligat sub mortali, sed sub veniali tantum peccato. Ita respondet Almayn vbi supra.

Ad quartam, respon. ꝙ maior est vera solum qñ quis plenè; aut sufficienter aduertens malū, & periculum illorum motuū omittit, cùm reprimere possit; aliàs solum sufficit ad veniale, vt est in proposito, mō appelletur interpretatiuus, modo non, vt ex supradictis facilè constat.

Ad quintam, respon. negando ꝙ nullo modo plenè, liberè, & deliberatè cōcupiscit alienam, si nō plenè aduertit periculum illorum motuū, vt patet ex dictis.

Ad sextā, negat antecedens neque. n. illa pollutio est pctm̄, nec polluit nō cōsentientē: & ēt si scrupulosis cōcedatur antecedens, negat consequētia: quia sępè maius periculū imminet delectationis, & cōsensus ex illa pollutione, si non reprimatur, q̄ ex primis motibus supra dictis.

Ad septimā, respon. ꝙ maior solū est vera qñ aduertit illa esse periculosa, tunc enim tenetur considerare aut deliberare quō ea faciat, vel cuitet ita ne ex eis probabiliter sequatur mors. Secus autem si ea esse periculosa non aduertit: & ita est in casu præsenti: & ita negatur minor.

Igitur resolutoriè pro conciliatione opinionū dicamus ꝙ duplex est consensus interpretatiuus in tales primos motus, seu delectationes sensuales. *Resolutio, & cōcordia opinionum.* Alter qñ est plena aduertētia ipsorū, & periculi sæpè sequētis ex eis, & sic homo reprimere negligit: & talis consensus sufficit ad mortale, & iste ꝓpriè dr̄ consensus interpretatiuus. Alter qñ non est aduertentia ꝓdicta, puta qa vel non est aduertētia, vel non plena de ipsis motibus, aut non de periculo ipsorū; aut non satis certa, sed valde incerta de tali periculo imminente, qa putabat homo fortis, & tentationibus assuetus ꝓualere, & ex illis motibus diu manentibus se non ruiturū in mortale peccatū: & ideò illos non repressit; & talis consensus nō sufficit ad mortale, sed ad veniale peccatū, neque propriè, sed largè cōsensus appellatur interpretatiuus. Et Adrianus, Almayn, & alij de prima opinione dicentes ꝙ consensus interpretatiuus sufficit ad pctm̄ mortale, si de illo primo cōsensu ꝓpriè sumpto intelligātur, sicuti & intelligi possunt: tunc nulla erit diuersitas opinionū, sed doctores oēs in eandem sententiā conciliantur.

Corola. 1. Ex omnibus supradictis in hoc & in 9. dubio ꝓcedente sequit primo corolariè cōtra Gerson alphab. 29. R. S. dicentem ꝙ in motu brutali sensus exterioris voluntas dominiū ēt incōpletum hr̄e non pōt ēt singulatim, nec eū impedire aut reprimere pōt: & ideò ibi nullum peccatū est in motu aūt interiori sensus cōis habet dominium aliquod incōpletū & imperfectū: quia quāuis non fiat per voluntatis imperiū, pōt tñ volūtas illum impedire & reprimere: nō quidem ne insurgat, sed ne vlterius vsque ad delectationē & consensum procedat: ideo ibi peccatum tm̄ veniale esse potest. In motu verò volūtatis ipsa voluntas completum dñium habet: ideò ibi pecca

tum mortale esse potest. Hæc ille Gerson.

Sed crude & non sufficienter nec verè ista dicta sunt. quod patet. Tum primò, quia vt ait Angest, vbi sup. c. 6. nō plus subiacet voluntati sensus interior per modū imperij, q̄ exterior, vt ipse Gerson concedit. Nā dupliciter subiacet sensus interior, vno modo quantū ad liberū voluntatis cōsensum: & quoad hoc constat voluntatē posse non consentire suggestioni & motui sensus exterioris. Secundò indirectè per accidens, videlicet diuertēdo potētiā à consideratione: & hoc modo pōt ēt sensum exteriorē diuertere p subiecti ablationē, aut p potētiæ remotionē ab obiecto. Igitur ità erit incōpletum dñium atq; indirectum ad motum sensuum exteriorum, vt ad interiorū: & vtrobiq; pōt indirectè esse peccatū. Tū secūdò, quia ex permissione motuum sensus interioris, & exterioris contingit imminere periculū incidendi in veniale, & in mortale. ergo voluntas illos reprimere negligens si aduertat, vtroq; mō omittere, & circa vtrosque motus venialiter & mortaliter peccare pōt. Possunt. n. titillationes carnis & hmōi motus in carne certis remedijs naturalib. reprimi, vt ipsemet consulit, puta aspersione aquæ frigidæ, & alijs hmōi, de quib. sup. dub. 8. hr̄. Quare eius moderatio indirectè subiacet voluntatis libertatis.

Corol. 2. Secundò corolariè contra eundē Gerson alphab. 29. q. & alphab. 30. a. b. dicentem, q̄ sexcupliciter voluntas se hr̄e pōt ad illecebram, siue delectationē de mortali. Primò, vt abijciens seu recusans vel nolens hmōi passionē, & sic nullū peccatū est, Secundò, vt præceps, vel subita, ita q̄ insurgente passione voluntas non expectata deliberatione elicit quoddā velle, licet imperfectū, & sic est peccatū Veniale. Tertiò, vt reprimens, videlicet aliquandiu permittens, sed tandē reprimens, & tunc talis permissio est veniale peccatū pp aliquē consensum ibi aliquo mō deliberatū, nō aūt ipsa repressio. Quartò, vt inaduertēs, ita q̄ nec reprimit nec expresse cōsentit, sed immoratur nō benè aduertēs periculum rōcinando, atq; deliberādo per leges & regulas: tunc est solū peccatū veniale, ētsi aliquis consensus imperfectus, s. indeliberatus interueniat. Quintò, vt negligens, videlicet si post debitā aduertentiā periculi peccati atq; sufficientē deliberationē volūtas īmorat nō reprimēs passionē: & tūc mortale pc̄m̄ est. Sextò, vt expsse, & deliberatè cōsentiēs, & sic est mortale pc̄m̄.

Hæc illa Gerson, quæ tñ sua indigent correctione & bona intelligētia. Nā quoad primum dico, q̄ ibi pōt esse peccatū pp tepiditatē nolitionis non sufficienter efficacis, & tūc illa nolitio, seu displicētia inefficax illius illecebre non est peccatū, sed bona & meritoria: quia est obiecti debiti & cōformis rectę rōni dictanti illecebrā esse odiēdā, nec vitiat remissio adiūcta, sed peccatū est ipsa adiūcta omissio efficacioris nolitionis, qua voluntas illecebram per causæ subtractionem vel alio modo impedire potest.

Quoad fm dico fm Angest, vbi suprà, q̄ ibi pōt esse mortale, vt pr̄ si sit facultas plenè deliberandi, & obligatio pp eminens periculū peccati mortalis: pōt ēt ibi nullum esse peccatū, si sit tunc impossibile deliberare ex naturali causa in toto, vel in parte absorbente lumen rōnis, aut aliter. Quoad tertium dico, q̄ ibi potest esse nullum pc̄m̄, vt cōstat. pōt & esse pc̄m̄ veniale: pōt ēt esse mortale, quia contingit voluntatem insufficienter reprimere, & torpenter illecebrā mortalē: & ita erit ibi culpa venialis, aut ēt mortalis fm periculi qualitatem. Quoad 4. dico sir̄r ibi posse esse nullum pc̄m̄, vt patet, si tunc homo nullo mō posset sufficienter aduertere: pōt ēt ibi esse veniale, si tunc esset valdè difficile aduertere: pōt ēt esse mortale, si videlicet tunc cum periculo probabili ruendi in mortale esset sufficiens, facilisq; facultas cū aduertentia ad rōcinandum, seu ad iudicandum de illecebre periculo, & conditione. Ad 5. dico etiā ibi posse esse peccatum, & mortale, quia contingit sufficiens tp̄s, & facultatem reprimendi motum illum de materia mortali esse aliqn̄ tā modicam, q̄ omissio digna erit venia, & aliqn̄ tàm magnā, vt sufficiat illam reddere mortalē.

Quoad 6. tandem dico ibi esse posse aliquando veniale, aliqn̄ mortale peccatum, fm deliberationis defectum, vel perfectionem, vt sup. dubio 9. in 5 opi. in eius 3. propositione dictū est. ex qua, & ex alijs supra positis propositionibus hæc omnia facilè constare possunt.

Tertiò corolariè contra Altisiodor. vt supra refertur dub. 9. in 3. opi. sequitur, q̄ voluntas potest ēt in vniuersali omnes illius generis suos motus, vel actus primos liberos nō deliberatos resecare, quia pōt illos liberè suspendere nulli causæ mouenti suum liberum consensum pben do: nec tp̄is diuturnitas eam necessitat, sed potius libertati suæ conducit: pōt igitur diu sine libero suo actu permanere. Iō illud exemplū de nauta solum procedit de motib. naturalib. non de liberis actib. volūtatis. Item rō, q̄ ipse dat, q̄ motus primi peccata, quia videlicet mouent ad delectandum in re sensibili, non valet, quia fm Arist. in vsu moderato sensibiliū delectationum est virtus, q̄ ponit mediū inter excessum, & defectū a regula rōnis, quē vsum Deus nobis concessit, & aliqn̄ præcepit. ergo & ea, q̄ ipsum vsū moderatum necessariò consequuntur, videlicet delectationes naturales, quæ voluntati nō subsunt, Igitur in earū vsu moderato licitè, potest quis velle delectari, & aliqn̄ ad id tenetur, qn̄ videlicet ad generationē, vel sanitatē, vel ad aliud ad quod ipse obligatur, tales delectationes cibi & potius, & hmōi necessariæ sunt. Quo fit, vt 1. motus liberi arbitrij, aut voluntatis in vxorem, vel ad comedendū sępè pc̄m̄ non fit. Nā ex illa Corol. 3.

primi-

primitate nil includit deforme rectę rōni, nec delectationis conditio semp sufficit vitiari. Fit ēt cōtra eundē doctorem, vt bene etiam probat Angest.vbi sup.c.6.quòd primus motus rōnis in errorē non est peccatum, quia non est in potestate voluntatis, sicut nec motus brutalis & naturalis sensualitatis ēt f̃m ipsum Altisiodoren. Item abutitur vocabulis, quia gaudium & delectatio non est actus nec passio intellectus, vt intellectus est, sed potentiæ appetitiuę, s. voluntatis vel appetitus sensitiui: passiones aũt intellectus sunt formido, firmitas, claritas, obscuritas, ideò non intellectus, sed solũ voluntas tñ rōnalis gaudet in alicuius veritatis decisione, vel inuētione. Et tandē quia, vt dictum est, licitus est gaudij, vel delectationis sensibiliũ & insensibiliũ vsus. ergo licitus esse pōt primus motus volũtatis delectationis, vel gaudij de veritatis decisione vel intētione: quia oĩa ēt ex propositionib. suprapositis in dub.9. facilè possũt cōstare.

Coral.4. Quartò corolariè sequitur f̃m Angest, vbi supra, & Almayn in morali.3. tract. c.24. ꝙ vnus motus alterum alleuiat, quia difficultat voluntatem ad alterũ reprimēdum. Vnde duob. motib. per vnam horam continuatis, si voluntas possit vnũ eorum tñ, & non vtrunque simul illa hora reprimere, & neutrum illorũ reprimat, vt oportet, qua intendens vtriusq; repressioni non valuit vtrunque reprimere, tũc vterq; illorum nō repressus est peccatũ, cum non sit potior rō de vno, q̃ de altero. Sed non est maior grauitas omissionis vtriusq; simul, quàm esset grauitas vnius eorum tñ non repressi. Et hoc est verum modò ibi dicātur duę omissiones, modò nō, sed vtriusq; motus vnica omissio, cùm nō teneatur, nisi vnũ tñ, vel vtrunq; alternatiuè, vel sub disiunctione reprimere, dũ vtrunq; simul nō pōt. ergo mutuò se alleuiant. Et analogia depotēte vnicũ ab extrema necessitate releuare, & duob. occurrentib. neutri subuenit: nã vtriusq; omissio est peccatum: hæ tñ duæ omissiones in grauitate simul ęquanf grauitati vni⁹ omissionis subueniēdi vni soli occurrēti. Sic ĩ ꝓposito dicatur.

Et si replicef ꝙ ibi nullũ peccatũ est, ex quo circa vtrũq; simul fecit qđ potuit, nec amplius tenef, vt aliq opinanf: qđ probaf, qa iste nō magis occidit Plat. cui nō subuenit, q̃ si solũ alteri subuenisset ĩ casu ꝑdicto: sed subueniđeo illi soli nō peccasset; qa nihil ampli⁹ pōt ex hypothesi. ergo nec nũc omittēdo subueniri Plat. simul, & alteri, puta Sorti, qa nō pōt vtriq; subuenire.

Resp. negando maiorē, quia tenetur vtrique subuenire sub disiunctione, & subueniendo vni iam non manet alteri obligatus, cui subuenire simul non potest, sic in proposito dicendum est.

Coral.5. Quinto & vlt. corolariè sequif ꝙ aliqua circunstantia diminuens culpã aufert maiorē malitiã à peccato grauiori, q̃ a minori. E.g. Imperfectio deliberationis motũ blasphemiæ, fornicationisq; motũ reddit venialē: & ita maiorē à primò, q̃ à secũdo malitiã aufert. Itē adueniēs mortali ex gñe, & veniali ex gñe malitia mortalem aufert à primo, & nō à secundo. Et si quæratur vtrũ ab isto secũdo totã auferat malitiã venialē. dico ꝙ non, sed solũ alleuiat venialē, quam habebat, sic tenent Angest, & Almayn, vbi supra.

Dubiũ 11. Vtrũ cōsēsus in delectationē obiecti mortaliter prohibiti sine cōsensu in opus ipsum, vel in actũ exteriorē, sit peccatũ mortale. Dub.11.

Respon. Resp. In hoc tria certa sunt, & vnũ aliud est, de quo dubitaf. Nã primò certum est, ꝙ cōsensus delectatio, vel gaudiũ, qđ quis commisit aliquod peccatũ mortale, est mortale peccatũ. Secundò certũ est, ꝙ gaudiũ vel delectatio & consensus de speculatiua tñ cogitatione turpium sub rōne honesta non est peccatũ mortale, sed licitum & bonum, puta qñ medicus delectatur, quia intelligit qũo gñetur fętus, & cōfessor, qa intellexit modũ talis ꝑdicti & hmōi, vt bñ sciat suũ exequi officiũ. Tertiò certum est, ꝙ gaudiũ & delectatio deliberata de ipsa cogitatione turpiũ, aut de ipso ope mortali prohibito, puta de actu carnali, nō sub rōne honesta, sed indifferēte, & cōsensus in tali delectatione est graue peccatũ, & de se est periculosũ, & qñ est periculum probabile peccati mortalis est peccatũ mortale.

Sed dubium est an talis delectatio deliberata, & consensus voluntatis in talibus cogitationibus & delectationibus turpibus sine vlla ratione honesti, & qñ non est periculũ ruendi in aliquod mortale, sed potius certus est hō probabiliter, ꝙ non consentiet in illo actu, neq; illud committet, an inquam illa delectatio, & consensus in eam sit peccatum mortale.

Opinio 1. Resp. in hoc est duplex opinio: 1. tenet ꝙ sic: probatur quadrupliciter. Primò, quia talis delectatio est de obiecto mortaliter prohibito. ergo ipsa est mortalis & consensus eius. Antecedens patet & supponitur, & consequētia probatur per regulã topicã, cuius delectatio est bona ipsum quoq; bonum est, & è contra, cuius delectatio mala, ipsum quoque malum est. Si ergo obiectum est malũ, ipsa ēt delectatio est mala. Secundò ad idē, quia cōplacentia & delectatio deliberata de morte alterius sine rōne honesti est peccatũ mortale, ēt cum proposito nunq̃ illum, vel alium occidendi. ergo eadē rōne quæcũq; deliberata delectatio de quocũq; alio peccato mortali, & cōsensus, vel cōplacentia illius delectationis, ēt cũ proposito nunq̃ illud mortale cōmittēdi, est pctm̃ mortale, qa ad Ro.1. Nō solũ q faciũt, sed q cōsētiũt faciētib. dãnabunf.

Tertiò ad idem, quia illa delectatio, & cōplacentia eius est mala, & non venialiter, quia non ex indeliberatione, nã supponitur ꝙ est plenè deliberata, nec ex imperfectione mãæ redditur venialis, nec ex gñe suo, qa supponitur ꝙ sit de obiecto mortaliter ꝓhibito. ergo est mortalis.

Quartò ad idem, quia secundum B. Tho. vbi infrà, nō delectamur de aliquo opere, nisi illud sit conueniens, seu conforme nostro appetitui, & loquimur semper de delectatione & appetitu deliberato, & rationali. ergo non stat de cogitationib. turpib. aut de operib. mortalib. sic deliberatè delectari, quin deliberatè complaceatur in eis: quia de re nō volita nullus pōt sic delectari: sed talis cōplacētia, siue volitio mortaliter prohibitorum est mortalis. igitur intētum.

Hanc opi. tenet B. Tho. 1.2. q.74. art.8. & 2.2. q.154. art.4. & ibidem Caietan. vbi & dicit omnes ferè doctores sic tenere præter Martinum, vbi infrà. idem tenet B. Bonau. in 2. dist.24. idē ēt tenet Scot. in 2. dist. 42. & Magister sniarum in 2. dist.24. Et Adri. in 4. q.6. de eucharistia, vbi ait ꝙ pollutio quæ sequit ex delectatione morosa impedit sumptionē eucharistię, quia est interpretatiuè volita. Et Syluester tit. delectatio. q.2. §.3. & cōiter doctores id tenere videntur.

Pro quibus facere videtur Grego. lib.27. moral. c.19. super id Hiere.4. Vsquequò morabuntur in te cogitationes noxiæ? Et super id Iob 31. Pepigi fœdus cum oculis meis ne de virgine cogitarem. Et August. 12. de trin. c.1. dicens. Totus homo damnabitur nisi hęc, quæ sine voluntate operandi, sed tamen cum voluntate animū talib. oblectandi solius cogitationis sentiuntur esse peccata, per mediatoris gratiam remittantur. Item idem lib.12. de ciui. c.12.

Opinio 2. Opinio secūda est in oppositum, ꝙ videlicet nec delectatio in cogitationib. & operib. turpibus, nec consensus in tali delectatione est mortalis, qñ est displicētia in opus ipsum, & Nō est periculum mortale indè probabiliter imminēs.

Probatur tripliciter. Primò, qa talis delectatio & consensus eius non est cōtra aliquod pceptum, neq; contra id, Non męchaberis, & Non cōcupisces, vt patet ex hypothesi, quia talis nō vult męchari, nec concupiscit alienam, immò & displicet ei tale opus. ergo, non est mortale.

Secūdò ad idē, quia illæ cogitationes de reb. mortalib. non sunt de se, nec ex genere suo malæ mortaliter, si, vt supponitur, non est periculū; quia si essent mortales de se iam ex nulla cā, ēt honesta, possent rectificari. ergo delectatio in ipsis nō est mortaliter mala ex ipso obiecto, proinde neque consensus in ipsa delectatione. Tertiò ad idem: quia ipsa delectatio cum displicentia in opus nō est delectatio de opere in se, sed de opere, vt est in animo cogitatum, seu de ipsius operis cogitatione, sed talis delectatio nō est mortalis. ergo, neque consensus in ea. probatur minor: quia si esset mortalis, maximè, qa indè sequitur, aut ipsi est annexa complacētia, aut volitio illius operis cogitatis, de quo est ipsa delectatio, vt supra dicebat 1. opinio, sed non est talis complacentia, neq; volitio, vt patet, qa de illo opere in se est displicentia, vt supponit. ergo de eodē non pōt esse simul volitio aut cōplacētia, quāuis sit de ipsius operis cogitatione, aut de ipso opere, prout est in cogitatione duntaxat: & similiter patet consequētia supradicta.

Hanc opinionem tenent multi moderni Doctores cum Martino de temperantia. q.3. de luxuria. in responsione ad 17. argum. neque diuus Augu. est contrà, sed potius pro ea, vt patebit inferius in vltima responsione.

Ideò ad rōnes prioris opinionis rñdeo generaliter ꝙ procedūt solum, quādo est consensus in opus mortale, aut periculum eius ex tali delectatione in cogitatione turpium, vt superius in principio huius dubij tanquam certum præsuppositum est. Sed particulatim ad singula rñdeo, ad primū negando antecedens nisi sit consensus in actum mortalem, aut periculum eius.

Ad secundum consequentia negatur; antecedens aūt conceditur, quia ibi est cōsensus & cōplacentia in ipsa morte alterius: in casu autem consequentis nō nisi in cogitatione operis prohibiti: nisi, vt diximus, ibi etiā sequatur, aut sit cōsensus in opere mortali, aut periculum eius.

Ad tertium negatur minor. Est. n. peccatū veniale de se, aut ex genere suo, quia est aliqualis complacentia in re aliqualiter illicita, seu sub veniali tm̄ prohibita, eò ꝙ est aliquo mō de se periculosa, & via vel dispositio, quāuis non semper, neq; de propinquo ad mortale: & mediatè vel indirectè aliquo mō est de obiecto mortaliter prohibito, nō aūt immediatè, neq; directè.

Ad quartū negatur antecedēs si vt ibi dr̄ intelligatur de opere conformi nr̄o appetitui rōnali: possumus. n. deliberatè delectari de aliquo conformi nr̄o appetitui tm̄ sensuali: Et quāuis deliberatè tali delectationi consentiamus, non tñ ipsi operi, de cuius cogitatione delectamur; & ita negatur consequentia, quatenus dr̄, quòd non stat de operib. mortalib. cogitatis deliberatè delectari, quin homo cōplaceat in eis: stat. n. ꝙ non complaceat in eis, sed in eorum cogitationibus tantum, vel in ipsis, vt sunt cogitata, non vt opere executa, vel exequenda sunt.

Ad Vltimū Diui Gregorij & Augustini rñdeo quòd intelliguntur, vt supradictum est, qñ est consensus, aut complacentia in opus mortale, aut ex delectatione periculū imminet peccati mortalis. Imò & ipse Diuus August. expressè vbi sup. dicit, vt ēt refert Magister, ꝙ huic illecebrè consentire est de ligno vetito ędere: sed iste consensus, si sola cogitationis delectatione cōtentus est, superioris verò auctoritate ita mēbra retinētur, vt nō exhibeantur peccato arma iniquitatis, tūc mulier sola comedit. Si aūt in illo consensu decernitur quoq; peccatū, vt si sit potestas, ēt opere impleatur, tunc mulier dedit ēt viro suo simul cibū edendū. Et infrà. Nec sanè cū sola cogitatione mens oblectatur illicitis: non quidem decernens esse facienda, tenens tñ

& vo-

& volens libenter, quæ statim vt attigerunt animum respui debuerunt, negandum est esse peccatũ, sed longè minus, quàm si ẽt opere statuatur implendum, & ideo de talib. cogitationibus venia petenda est, pectusq; percutiẽdum, & dicendum. Dimitte nobis debita nostra. Hæc ille. Vbi patet D. Aug. cum hac 2. opin. sentire. Ideo vbi sup. dicit ꝙ qui delectatur in turpibus totus homo damnabitur, &c. intelligitur quòd erit ad tp̃s priuatus beatitudine in purgatorio, nisi satisfaciat in hac vita, vel quòd is, qui cõtemnit ista peccata, facilè labitur in mortale, ob quod damnabitur in æternum: sicut eo modo intelligitur, quod alibi in lib. de mendacio, c. 6. & habetur in c. Si quis. 22. q. 2. dicit, ꝙ mentiendo, ẽt pro vita hominis saluanda amittitur vita æterna: vbi nõ intelligit, ꝙ tale mendacium officiosum est mortale, sed, vt dictum est, ꝙ ad tempus vita priuat æterna, sub beatitudine. Item idem Diuus Aug. lib. 2. de nuptijs, & concupiscentia dicit. Concupiscentia non est peccatum, qñ ad illicita opera non consentitur; vt si nõ fit quod scriptum est, Non concupiscas, fiat saltem quod alibi legitur. Post concupiscentias tuas non eas. Hæc ille. Et Nic. Lyr. super id Matth. 5. Qui viderit mulierem, &c. & B. Hier. ibidem & ad Algasiam q. 8. intelliguntur similiter quando est consensus opus peccati mortalis.

Resolutio, & conciliatio. Igitur vtraque opinio probabilis est, sed prima est tutior, & communiter tenetur à doctoribus, quæ, vt videtur, loquitur de his, quæ vt plurimum contingunt, quia. s. sæpè in talib. delectationib. deliberatio interuenit consensus in opus, vel periculum eius; ideo generaliter dicit ꝙ ibi peccatum mortale est. Secũda autem opi. loquitur, ꝙ aliter contingere potest; quia videlicet non est mortale de se, & semper, nisi in casu, quo talis consensus in opus, aut periculum peccati mortalis probabiliter imminet; & ita fortè opiniones conciliantur. Sed certè si prædicta delectatio sensualis deliberata de actib. licitis est mortalis, quia non nisi in ordine ad actũ matrimonialem conceditur, vt inf. in dub. 12. & 13. habetur, ergo à fortiori de actib. illicitis est mortalis: ideò & regulariter prima opi. communis statuenda, & prædicanda est. Regula namq; generalis in moralibus de ijs, quæ vt plurimum contingunt, debet exhiberi.

Dub. 12. Dubium duodecimum, vtrum motus sensuales sint mortales in coniugatis, & viduis?

Resp. quòd motus indeliberati ita sunt peccata venialia in coniugatis, sicut in non coniugatis, quia carent ordinatione rationis in finem debitum, ratione cuius à culpa non excusantur & in hoc omnes doctores consentiunt cum Antisiodoren. lib. 2. tract. 28. q. 2.

Si autem sunt deliberati, non sunt mortales in coniugatis, qñ illos habens est in loco, & tẽpore, & voluntate consumandi, vel exercendi actum matrimonialem, nisi ita moraretur in eis ꝙ inde probabiliter pollutio extraordinaria sequeretur, quia tunc esset mortale, si tale periculum aduertens moraretur, vt sup. dub. 9. latius de hoc, in quo etiam omnes conueniunt.

Si autem coniugatus in talibus motib. deliberatè moraretur non habens voluntatem consumandi cum sua coniuge, in hoc sunt opiniones. Nam Syluester tit. delectatio. q. 2. & Nauarro in summa c. 16. nu. 11. tenent quòd sunt mortales sicut in non coniugatis. Alij tenent ꝙ non, nisi veniales, vt proximè de viduis dicetur, & eandem rationem.

Ideo de viduis dico quòd motus indeliberati sunt peccata in eis sicut in omnib. alijs, vt dictũ est; deliberati autem non sunt mortales in eis, si delectatio illa sistat in ratione, sicut & consensus, quia videlicet volunt, & gaudent actus cõiugales fuisse, vt licitè fuerunt: aut si solum est in memoria de re præterita cum displicentia præsentis concupiscentiæ & delectationis sensualis inde sequentis; & in hoc ẽt omnes consentiũt.

Sed vtrum sit illis mortale deliberatè delectari in motibus sensualib. insurgentib. ex memoria præteritorum, dum imaginantur viros suos quõ carnaliter cum eis commiscebantur, aut si nunc commiscerentur, est duplex opinio; prima Caiet. in 2. quodlib. de delectatione morosa, & Siluestri tit. delectatio q. 3. & Nauarro in summa c. 16. nu. 11. & Gerson alphab. 24. g. & communiter Doctorũ est, quòd est mortale. Et ratio est, quia ista delectatio, & concupiscentia sensualis non excusatur à culpa, sicut nec tactus impudici, nisi quatenus hæc ordinantur ad actum matrimonialem licitũ: quod patet, quia sine tali ordine manent in sua deformitate culpabili, sed talis actus matrimonialis est tunc impossibilis viduis istis, aut etiam coniugib. in absentia suorum coniugum, ergo tunc in eis, sicut in alijs, mortaliter culpabiles sunt. *Opi. 1.*

Alij moderni tenent ꝙ solum veniales sunt, nisi periculum pollutionis immineat: cum quibus videntur Rich. & Flor. & alij ẽt antiqui sentire, quia talis delectatio est de obiecto licito, sicut & cõsensus, & cogitatio, ex quib. oritur. Sed prior opinio hoc negaret de delectatione sensuali pp rationem sup. dictam, quamuis concederet de rõnali, & de consensu, & gaudio rationis, vt superius dictum est, vt hoc amplius patebit ex 13. dubio seq. ideo illa prior opinio tanquam tutior, & verior regulariter tenenda est. *Opi. 2.*

Dubium 13. Vtrum sit mortale sponsis de futuro, aut pro eis, aut alijs quibuscunq; deliberatè delectari de commertio carnali futuro cũ Bertha pro qũ erit sua, aut si esset sua, & de talibus actibus cum illa, si esset sua, delectari. *Dub. 13.*

Resp. Est duplex opinio 1. quòd non, dummodo non sit aliàs sibi prohibitum cum sibi vxorem habere, vt sunt religiosi, & iam coniugati, *Opi. 1.*

qui

qui cum illa contrahere non possunt, & dummodo non sit periculum pollutionis, & dummõ tales cogitationes, & volitiones conditionatę ex aliquo bono fine habeantur, est veniale in prædictis conditionaliter sensualiter delectari.

Probatur opinio dupliciter. Primo, quia ille consensus de illo actu, & obiecto licito sic qualificato, & cum conditione, quæ culpam excludit, & deformitatem, est licitus, vt constat, ergo & delectatio inde naturaliter consequens tã in appetitu intellectiuo, q̃ in sensitiuo ẽt licita est.

Secundò probatur, quia si illa delectatio est licita in appetitu intellectiuo, & non in sensitiuo, vt ex dubio præcedenti concedit opposita opinio, ergo homo ille obligatur ad impossibile, i. ad non habendum illam delectationem sensualem, quæ necessario sequitur ex consensu licito iam habito, nec illam põt vitare, nec obstat dicere quòd appetitus sensitiuus non põt ferri in futurum conditionatum, nam illa delectatio sensitiua est quidem de futuro, sed vt de pręsenti appræhenso, & sufficit quòd ratio superior, a qua dirigitur, referat & ordinet ad futurum finem, vel actũ licitũ. sic tenent aliqui moderni.

Opi. 2. Secunda opin. Caietani, Syluestri, Nauarro, & aliorum tenet quòd est mortale, quia semper omnibus talis delectatio sensualis, sicut, & tactus, impudici sunt sub mortale prohibiti, nisi quando ad actum matrimonialem licitum consumandum ordinantur. hoc autem non est in prædictis, vt superius de viduis in 12. dubio pręcedenti dictum est ergo.

Item secundo, quia ibi regulariter est periculum consensus, aut complacentiæ absolutè quãuis inefficacis in actum carnalem cum illa tũc, quando non est sua, immò & Caieta. ibidem, & in summa ti. delectatio, addit, ꝙ semper illa delectatio sensualis est talis, neq; tendit in futurum, sed in præsens apprehensum absolutè, q̃uis consensus, & gaudium appetitus rationalis tendant in actum futurum licitum. Et hæc opinio videtur tutior, & fortè etiam verior, ideo tenenda regulariter loquendo, quamuis in aliquo casu non habeat locum.

Ad rationes autem prioris opinionis respondeo. Ad primam negatur consequentia de delectatione sensuali, quia solum conceditur in ordine ad actum matrimonialem consumandum, vt dictum est. conceditur autem consequentia de delectatione in rationali, quia hæc de obiecto licito nunquam prohibetur, neq; rationem deformitatis ex sua natura habet; vt sensualis.

Ad secundam negatur quòd obligatur ad impossibile simpliciter, quia in sua potestate est euitare causam, idest consensum, ex quo sequitur illa delectatio, quia licet sit licitus in se, nõ tamen ratione sequelæ illius delectationis sensualis. Ad impossibile autem secundum quid potest quisque obligari.

Ad prędicta facit Gerson vbi supra dicens, ꝙ nullum desiderium rei illicitæ habitum solum sub conditione iustificante est mortale peccatũ de per se, per accidẽs tamen propter appetitus sensualis commotionem nimiam, quæ scienter permittitur inualescere ex talis desiderij continuatione libera, vtiq; potest inter mortalia sępè deputari: Quia ecclesia. c. 3. Qui amat periculum, peribit in illo. Hæc ille: cõsonat Adr. in 10. quodlib. ait 2. & communiter doctores. de hoc ẽt inf. lib. 2. de ignorantia. q. vlt. latius habetur.

Dubium 14. Vtrum motus sensualitatis possit effici mortalis ex voluntate præcedente, puta si quis desideret habere istos motus, & delectari, vel si illos procurat sumendo electuaria, & huiusmodi, vt illos habeat, vel propter sanitatem, vel delectationem, vel propter alium finem, si inquam ex hoc postea motus illi sequantur, sint peccata mortalia. Dub. 14.

Resp. secundum Altisiodor. lib. 2. tract. 28. q. 4. quòd non, quia non sequuntur immediatè ex medicina. i. statim post sumptionem eius, neq; ex voluntate præcedente, idest ex eo quòd voluit illam medicinam sumere, ergo illi non sunt peccata, sed voluntas præcedens mala fuit.

Sed hæc ratio nil valet, quia ex ea sequerẽtur, ꝙ blasphemia indeliberata siue periurium indeliberatum procedens ex habitu pessimorũ hominum ad id assuetorum, & homicidium cõmissum à culpabiliter ebrio, non esset peccatũ mortale, quia isti eodem modo se habent ad habitum, vel ebrietatem, & ad culpabilem voluntatem præcedentem, sicut & illi motus sensualitatis ad voluntatem illam præcedentem, qua ille sumpsit electuarium.

Igitur dicamus ꝙ vtiq; illi motus sunt mortales ex se, & in voluntate illa præcedente, non aũt noua, sed eadem imputabilitate suæ causæ seu voluntatis illis præcedentis: Quòd sint mortales supposito ꝙ sint de obiecto mortaliter ꝓhibito, patet quia sunt, vel fuerunt liberi, & voliti in illa voluntate præcedente vnde sequitur. Quòd non noua imputabilitate, cõstat quia qñ fiunt nõ sunt in ptãte illius motus, vel actus patientis, vel agentis, vt supponitur ꝙ naturaliter ex dicta voluntate sequũtur, nec illa volitio quæ iam præcessit, est iam in potestate hoĩs. Et q̃uis repressio illorum motuum sit in nostra potestate ne vlterius procedant, & si non reprimãtur, erit nouum peccatum omissionis, vel cõmissionis, vt patet ex dub. 9. & 10. pced. & dub. 15. seq. tñ motus illi q̃ñ ex culpa præcedente oriũtur sunt culpabiles in sua causa, vt dictũ est. Nã oẽs conueniunt in hoc ꝙ in voluntate precedẽte est culpa eorum, q̃uis aliter, qñ sequuntur aliter, qñ nõ sequũr, vt latius in 1. 2. 4. 8. iferius hr.

Dubiũ 15. Vtrũ quoties isti motus sunt peccata sint peccatum omissionis an commissionis. Dub. 15.

Respondeo, quòd sunt peccata commissionis Respon.

etiam quando non sequuntur ex positiua volitione mala, sed est culpabili omissione voluntatis, eò quòd illos non præuenit, vel non repressit, vt tenebatur. quod probatur 1. quia isti motes sunt actus mali liberè eliciti, aut continuati contra legem, vt constat, ergo sunt peccata commissionis, nam omissio non est actus, sed priuatio eius, commissio autem est actus contra legē, vel præceptum negatiuum.

Secundò, ad idem, quia est concupiscentia libera licet non deliberata vxoris non suæ, ergo est commissio contra præceptum negatiuum. Non concupisces. Si negatur cōsequentia, quia per omissionem stat peccare contra præceptū negatiuum, vt patet de eo, qui non succurrit fame morięti, cum possit, quia per illam omissionem est homicida contra præceptum negatiuū non occides. Cōtra. quia formaliter omissio est contra affirmatiuum de succurrendo, q̄uis causaliter sit, vel ex consequenti inde sequatur cōtra negatiuū transgressio, vt in casu dicti homicidij: formaliter ēt oīs actus contra legē qualis est prim⁹ mot⁹, est cōmissio, & nō pura omissio.

Tertiò, quia actus potentię exterioris executiuæ, vt percussio proximi vel sui ipsius, est cōmissio, & non omissio, ergo sīr actus seu motus potentiæ appetitiuæ, vel appetitus sensitiui.

Argum. 1. Si contra prædicta arguatur, primò quia isti actus habent malitiam culpabilē à voluntate: sed in voluntate nullus est actus, sed solum negligentia, & omissio reprimendi illos, ergo solū sunt peccata omissionis. patet consequētia cum maiore, q̄a culpa hęc est tm̄ formal'r ī volūtate.

Secundum. Secundò arguitur, quia si non reprimerem in alio prædictos motus, vel homicidiū, & possem reprimere, certè per solam omissionē peccarem: ergo similiter in me illos motus non reprimendo per solam omissionem pecco.

Resp. propter has rationes Almayn in morali tract. 3. c. 24. cum quibusdam alijs tenēt quòd ibi est tm̄ peccatum omissionis, & ad idem prima facie v̄r Scot. in 2. dist. 42. q. 3. sed communis opinio, quam tenet B. Thom. 1. 2. q. 74. art. 3. & ibi Caiet. est in oppositum, vt sup. probata est.

Respon. ad 1. argumen. Ideo ad argumenta prædicta, Respon. ad primum negando consequentiam, & ad eius probationem iterum negatur consequentia, quia hoc mō probaretur quodlibet peccatum esse peccatum omissionis, quia non euito malam voluntatem, sed opus est addere in minore, & in illa probatione, ꝙ in voluntate est solum pc̄m negligentiæ, vel omissionis, & non hr̄ aliquis alius actus, vel motus elicitus ibi, vel in alia potentia: sed hoc negatur in casu argumenti, vel dubij pn̄tis. Et qn̄ dicit Scot. vbi sup. ꝙ non est ibi peccatum commissionis, sed omissionis, intelligit de formali peccato in voluntate, ad hunc sensū, ꝙ isti motus non sunt mali ex aliquo peccato commissionis in voluntate, sed ex eius negligentia, vel omissione culpabili, & ita in volūtate est solum peccatum omissionis, ex qua in to to hoīes sequitur peccatum cōmissionis in motibus illis, sicut ex omissione succurrendi sequitur homicidium culpabile. Et ita solum vult dicere ꝙ isti actus, aut commissiones solum sunt mali, quia voluntas non resistit, & non intendit negare, ꝙ ipsi motus sint peccata cōmissionis.

Ad 2m argumentum, respon. negando consequentiam, quia in casu antecedentis est in me sola omissio sine vllo actu meo, quamuis ex illa omissione sequatur homicidium, seu mors alterius, quæ mihi imputatur: Ideo sum homicida non quidē formaliter per actum occidendi, sed imputatiuè, seu causaliter, quia mea omissio est causa mortis alterius. In casu aūt consequentis, & in proposito de primis motib. meis, nō est pura omissio, vel negligentia, sed ēt sunt prædicti actus eliciti in me, & à me ipso, vel à mea potē tia, ideo peccata sunt cōmissionis, vt dictum est. Resp. ad 2.

Dubium 16. Vtrum motus sensualitatis sint peccata quotiescunque est omissio in voluntate illos reprimendi. Dub. 16.

Resp. quòd sic quotiescunq; voluntas potuit & debuit præuenire vel reprimere, & omisit, quia sunt voluntarij in sua causa, idest in illa omissione culpabili, ex qua sequuntur, vt patet ex dub. 15. præcedente, & alijs supra positis, & nunquā sunt culpabiles, nisi ex culpabili omissione, vel volitione sequantur, quia aliàs non sunt in nostra potestate, sed sunt naturales, vt ex omnibus supradictis facilè constat, & concordat Scotus in 2. dist. 42. q. 4. Respon.

Sed Vtrum præfati motus ex genere, vel ex propria natura sint mali, & an debeant dici peccata, quæstio est de noīe, sed dico quòd quādo sunt naturales, & omnis inculpabiles, ēt communiter peccata, i. vitia dicuntur, quia sunt corruptiones naturæ, & de obiecto prohibito, & habent deformitatem contra rationem, quamuis non imputabilem, vt ait Henric. in 6. quodlib. q. 18. q. 32. & B. Thom. 1. 2. q. 74. art. 8. ad secundum à fortiori, & propriè sunt, dicunturq; peccata, quando illi actus culpabiles aliquo modo in sua causa sunt, vt de hoc latius inf. lib. 2. de ignorantia q. 23. disseruimus.

QVAESTIO XXIIII.

Vtrum Papa possit in voto solemni castitatis monachalis vel religionis dispensare.

Opinio 1. RESPON. in hoc est duplex opinio 1. B. Th. & multorum aliorum, & Soto de Iustitia, & iure li. 7. q. 2. art. 5. & q. 4. art. 2. & q. 5. art. 3. quòd non, quod probatur. primo quia quod est Dei ita ꝙ hēt iam ius acquisitum in eo, per hominē reuocari, aut tolli non potest, sicut nec alienū inuito domino, sed per votum solemne religio- 1. Ratio.

sus

sus iam factus est Dei, & iuris illius ad religionis actus exercendum. ergo maior patet, quia quod semel Deo dicatū est ad prophanos vsus transferri non pōt, ex Leuit. vlt. de reg. iu. lib. 6. & quia contra ius naturale, & diuinum est tollere alienum inuito dño Deo, vel homine. Minor aũt probatur, quia sicut per votum simplex fit sola promissio actuum, vel personæ ad actus continentiæ, vel religionis: ita per votum solẽne in professione, vel ordinis sacri assumptione fit non solũ promissio prædicta, sed ẽt actualis traditio personæ in ius Dei, vel ecclesiæ loco & noĩe Dei acceptantis, ad continentiã, & actus religionis, vel ordinis sacri exercendum: & in hoc stat dña voti solemnis à voto simplici, videlicet ꝙ in hoc est sola promissio, in illo aũt est ẽt actualis personę traditio in ius Dei, & ecclę: & inde sunt suæ obligõnes differentes spẽ consurgentes. Aliæ aũt ceremoniæ, & bñdictiones, q̃ fiũt ĩ professione, vel ordinis sacri assumptione, signa sunt potius, q̃ substãtia voti solemnis.

2. Ratio. Secunda ratio est, quia qui non pōt in minus non potest in maius ei subordinatum, vel eisdẽ generis aut rationis, sed Papa non potest dispensare in matrimonio tantum rato: quod est minus vinculum, minusq; perfectus status, quàm vinculum, & status religionis, ex quo illud per hoc dissoluitur, & tãquam à minus perfecto ad perfectius ab illo ad religionem, & non ẽ cõtra fit transitus. ergo nec in voto solenni castitatis, aut religionis potest dispensare.

3. Ratio. Tertia ratio, quia in c. cum ad monasterium, de statu regularium. lib. 6. expresse habetur ꝙ paupertas adeo est annexa regulę monachali ꝙ in ea sicut in continentia nec summus Pontifex pōt dispensare. Nec valet dicere ꝙ Papa loquitur, vt doctor: cum constet ibi, vt Papam iudicialiter diffinientem decernere: ideo. n. dr̃ responsio decretalis, iudiciale decretum, vel diffinitio.

Et no. quòd hæc opinio loquitur de religione perfecta, & euangelica, cuius essentia ex institutione diuina constat ex trib. votis essentialibus, quorum altero ablato aufertur, & ipsius substãtia religionis, vt vbi sup. probat Soto. Nã de voto solemni continentiæ sacerdotalis constat ₰m communiter doctores, ꝙ ex sola ecclesiastica institutione consona iuri diuino, & naturali annexum est ordini sacerdotali, ac perinde per Papam potest dispensari. Similiter ait hæc opinio, ꝙ votum continentiæ ex institutione tãtum ecclesiæ alijs religionibus imperfectis, vel potius modi alijs viuendi annexum, quales nũc sunt ordines militares, pōt per Papã dispensari.

2. Opi. Secunda opinio cōis est, quam etiam tenent Scotus, & Richardus, & alij in 4. dist. 38. ꝙ Papa potest in voto solemni continentiæ monachalis vel religionis dispensare. cuius potissima ratio est, quia qua rõne potest in simplici, pōt in solemni. Quod probatur. Nam in simplici dispensat tripliciter ₰m triplicem modum dicendi doctorum. Aut primo, quia ex causa dispensat in iure diuino, vel naturali tollendo, vel relaxãdo eius obligationem de implendo vota, siue promissa Deo, & hominibus. Aut secundo, quia vt tenet opposita opi. ₰m Thomam, & alios, remittit, vel tollit materiam, i. votum vel promissionem, & eius obligationem humanam iam Deo acquisitam, & hoc ₰m est materia prioris obligationis diuinæ, & naturalis de implendo vota atq; promissa. Aut tertio, quia declarat tàm hoc q̃ illud ius, aut votũ ex causa legitima tunc non tenere, neq; obligare. Sed quocunq; mõ istorũ pōt similiter Papa facere, aut dispensare in voto solemni, in quo est & ipsum votum quod est materia prioris iuris diuini, & naturalis: quia eandem hẽt ptãtem dispensatiuam, relaxatiuã, & declaratiuam ad hoc, & ad illud ex cã legitima, vt supponitur: quia Io. 20. Pasce oues meas, & Matth. 16. 18. Quodcunq; solueris super terrã &c. sine vlla limitatione id Papæ cõcessũ est.

Si negetur minor dicendo non esse sic, quia in voto solemni vltra promissionem, quæ sola est in voto simplici, est datio, vel exhibitio actualis Deo, vel ecclesiæ nomine Dei, ratione cuius est iam ius Deo, & ecclesiæ acquisitũ super homine ad tales actus, Quod quidem ius, sicut nec alienum tollere, nec contra ius diuinum agere, Papa derogare non potest, vt ait Soto de Iustit. & Iure lib. 8. q. 2. art. 5. & q. 4. art. 5. & q. 5. ar. 3. Euasio 1.

Contra hoc replicatur, quia qua ratione Papa pōt ex causa reuocare, tollere, & inualidare voti simplicis obligationem humanã iam Deo acquisitam, vel ipsam promissionem, vel cõtractum inter Deum, & hoĩem, quæ est materia iuris diuini, & naturalis de implẽdo vota sua, eadem ratione pōt iam datam Deo rem vel obligationem hoĩs, & status religionis assumptionẽ quæ fit in voto solemni reuocare vel tollere, & ex consequenti materiam iuris diuini de implẽdo votum solemne: sicut & de alieno pōt facere ꝙ non sit alienum ex cã rõnabili, ꝙq; iam id nõ sit furtum, neq; contra ius diuinum illud accipere, aut tollere. Quod ẽt patet. quia ex cã pōt Papa reuocare datum, & cõtractum inter Deũ, & hoĩes, & omnem obligationem humanam, quæ non requiritur ad esse sacramenti, vt est contractus matrimonij, neq; n. instituere, neq; destituere pōt sacramenta alias aũt pōt, vt diximus, reuocare prædictam obligationem humanam Deo quęsitam tàm in voto simplici, q̃ in solemni, modo sit obligõ consurgens ex sola promissione, mõ ẽt ex actuali datione, vel exhibitione simul, & status religionis assumptione, ex quo sola obligõ humana Deo acquisita ex oĩbus his actionib. hoĩs consurgit: sicut & Papa potest calices, & tẽpla Deo dicata, salua materia, execrare vel prophanare, & mancipia ecclesiæ donata ad prophanos, vel seculares vsus in æternum Replica 1.

num alienare secundum gl. in reg.iur.quod semel Deo,& ita hominem à statu, & obligatione religionis alienare, & illum non religiosum facere potest.

Euasio 2. Si euadendo,secundo negetur consequentia vel simile, eiusq; probatio. tum primo quia in datione,quæ est in voto solẽni,est simul assumptio status per professionem, vel ordinis sacri receptionem in qua stat substantia voti solemnis,in illis autem exemplis minimè:tum, secundo,quia ex datione,& status assumptione,quæ est in voto solemni, non consurgit sola obligatio humana,sed etiam simul diuina, ea.s.quæ facit statim perfectè religionis euangelicæ in tribus votis consistere,quam Papa ideo dissoluere non potest in voto solemni.

Replicatur.tum primò, quia põt esse votum solemne sine datione,vel sine status assumptione, vt si Ecclesia statuat ꝙ votum continentiæ, vel religionis emissum coram tribus, vel quattuor testibus sit solemne dirimens matrimoniũ iam in illo voto solemni Papa potest dispensare sicut in Sacerdotali ẽt ẜm ipsum Soto, & alios eiusmodi opinionis,ergo solẽnitas voti non stat in datione,& status mutatione,nisi ad hoc dicatur, & bene, ꝙ illa opinio loquitur de voto solemni religionis stante lege ecclesiastica,& euãgelica;quia de eius rõne est datio cũ status pfectæ religionis euãgelicæ assumptione,de cuius essentia sunt tria vota ex diuina instõne,vt Soto probat vbi sup.Votum aũt solemne corã tribus testib.põt quidẽ institui ab Ecclesia,sed id esset alterius speciei ab hoc, quod iam institutum est de quo loquimur:Ideò in illo põt Papa dispensare,sicut in voto continentię sacerdotalis,quia hæc de essentia huius status nõ est de iure diuino,sed ex statuto Eccl'æ huic ordini annexa est.

Replica. Tum,secundo,& fortius ad idem replicatur, quia dato ꝙ solemnitas voti stet in actuali datione, & status assumptione, tñ hoc non impedit quin Papa possit dispensare,quia sicut Papa potest dispensare in paupertate, & obedientia relinquendo monachum sub habitu suo, vel clericali, vt sunt fratres Sancti Spiritus, & sub obedientia Epĩ,vel alterius prælati,vel ipsius Papę immediatè:& concedendo licentiam, vt faciat de reb.ad libitum disponendo in vita,& in morte,vt facit cum monachis, Epis, & cum alijs de monachatu ad clericatum transeuntibus, vt est prattica Ecclesię quæ non est reprobanda,dum manifestè non cõstat de opposito, vt in præsenti non constat vbi sunt opiniones. Ita ergo sicr in voto solemni continentiæ põt dispensare, & soluere hoĩem ab obligatione, qua se religioni obligauit per simplex, & per solemne votũ, & de religioso facere non religiosum: q̃uis nõ possit facere ꝙ maneat vera, & perfecta religio,& perfectus religiosus euangelicus sine trib.votis neq; statum Euangelicæ Religionis dissoluere possit,vt hñ hr̃ in c.cum ad monasteriũ. de reg. lib.6.neq; illud faciendo dispensat in iure diuino de implendo votũ,sed in materia eius, vt dictum est.Et ad illud quod secundo,in 2.euasione dictum est ꝙ ex datione, & status assumptione consurgit ẽt obligatio diuina, contra q̃ Papa non põt,in quo stat tota difficultas; ad probandum id esse falsum no.ꝙ,vltra cõem obligationem iuris diuini, & naturalis de implendo omne votum tam simplex q̃ solemne, de qua non loquimur,quia supponitur ꝙ in ea Papa dispẽsare non potest, in voto solemni religionis sunt quattuor, primum est promissio actuũ religionis, ẜm datio personæ Deo, vel Ecclesiæ noĩe Dei ad dictos actus implendum,tertium Assumptio status religionis, per quem fit illa traditio & acceptio in professione,quartum est ipsa religio perfecta,& status euangelicus constans ex trib.votis essentialib.ipsi religioni.Et hoc quartum, est de iure diuino ita ꝙ ex institutione diuina de essentia religionis perfectæ euangelicę sunt illa tria vota,quæ ideo dñr essentialia religioni ẜm dist.c.Cum ad monasterium, vt optimè vbi sup.probat Soto, & de hoc hic non agimus vtrũ possit esse perfecta religio perfecteq; religiosus euãgelicus sine trib. illius votis cum duob.tñ vel non. de tribus aũt prioribus, quæ constituunt votũ solemne huius religionis constat ꝙ sunt actiones humanæ, & illę tres obligationes ex trib. illis actionib. consurgentes Deo acquisitæ constat ẽt ꝙ sunt solũ humanæ, s.obligatio ex promissione, ex datione, & ex professione,vel status illius assumptione,suntq; materia gñalis obligationis vel iuris diuini, & naturalis de implendo votum omne, tam simplex,q̃ solemne.Et ita patet ꝙ ipsum votum solemne, vt tale nil iuris diuini hẽt admixtum, sicut nec votum simplex religionis,aut continentiæ,alioqui eadem rõne votum simplex religionis haberet ius diuinum admixtum, & esset indispensabile,quia est de eadem religione, vel continentia,quæ ẜm opinantem est de iure diuino, sicut & impletio voti cuiuscunq; de iure diuino est, & naturali. Nunc aũt cum Papa possit ex causa oẽm obligationem humanã dissoluere, & in ea dispensare, ergo põt oẽs tres illas priores obligationes dispensando dissoluere, & maximè illam tertiam ne sit iam hõ religiosus,nec obligatus alicui religioni aut voto,sed ꝙ sit vxoratus, & per consequens in voto solẽni religionis potest dispensare,sicut in simplici, q̃uis non possit facere quòd manens religiosus perfectus sit vxoratus,aut proprium habens,quia id euangelicæ religioni repugnat,stante lege posita.

Ad 1.ergo rõnem 1.opi.resp.negando maiorem. Põt.n.superior qualis est Papa vicem Dei gerens auctoritate ipsius ex legitima cã id ius; sicut Resp. ad 1. rationem. 1.opinin.

ficut & quamlibet obligationem humanã Deo acquifitam,ex promiffione,traditione,& ftatus affumptione tollere , & reuocare eo ipfo , quo poteftatem difpenfatiuam ad pafcendum gregem Chriftianum illimitatam accepit , vt dictũ eft:neq; tunc fit contra ius naturale,neq; diuinum,neq; capitur alienum inuito domino:fed de eius voluntate quod erat alienum , & iuris Dei, iam ex caufa legitima per difpenfationem definit illius effe,& ad vfus prophanos transfertur,& ita patet refponfio ad maioris probõnẽ.

Refp. ad 2. Ad 2.refp. ad maiorem quòd eft vera folum, qñ illud maius, vel minus eft ratio ꝙ homo poffit,vel non poffit in illud, aliàs autem negatur. Exempli gratia. Non fequitur quòd fi ego non poffum armis , aut fcientia vincere ducem , aut militem regis,non poffim etiam vincere ipfum regem in dignitate maiorem ; quia ratio quòd poffim,vel non poffim illum fuperare , non dignitas maior, aut minor , fed perfonæ fortitudo,aut fcientia ad eam victoriam pertinens eft: Ita in propofito Papa non poteft difpenfare in matrimonio tantum rato,non quidem,quia minus vinculum,minusúe perfectum , quàm religio eft,fed quia eft facramẽtum,quod Papa nec deftituere,nec inftituere poteft , religio autem non eft facramentum,ideo per difpenfationem in toto,vel in parte illam diffoluere poteft.

Refp. ad 3. Ad 3.refp. ꝙ in illo cafu folum prætendit Papa quòd cum monacho Papa non poteft difpenfare,vt maneat monachus perfectus in perfecta & euangelica religione, quam profeffus eft, & quòd fimul habeat proprium,aut vxorem,quia hæc omnia tria vota funt de fubftantia religionis euangelicæ adeo ꝙ altero ablato iã ipfa religio diffoluitur, & ipfe iã religiofus illius defi nit effe:cum quo ftat ꝙ ex caufa rationabili ille de religiofo per difpenfationem põt fieri nõ religiofus,aut in toto, vel in parte ab obligõne illius religionis diffolui : & ita in voto folemni difpenfari poteft: fed ad id maxima caufa neceffaria eft,quæ quia vix accidit, ideo non nifi bis, aut ter per Martinum V.& Eugenium IIII.fuper hoc legitur difpenfatum,& quidem,fi bene confideretur intentũ,& caufa decretalis illius , non eft negandum hoc,quod dictum eft , & nihil aliud ibidem effe diffinitũ,vt gl.ibid.tangit.

Igitur hanc 2.opinionem tenent cõiter Doctores,& multi etiam Thomiftæ, vt Caietan.in quodlib.& Ambrofius Catharinus,& Turrecremata in decr.dift.32.c.de illo clerico. vbi, & refert B.Thom.in 4.dift.38. & multos alios id tenuiffe, quòd.f.ex magna caufa communi puta , pro regni conuerfione,vel pace,quæ non aliter fperaretur tàm commodè fieri , licita effet Papæ difpenfatio, vt religiofus exiens religionem vxorem duceret,ficut, & cum quodam rege Aragoniæ legitur factum effe.

QVAESTIO XXV.

Vtrum matrimonium ratum non confumatum poffit auctoritate Papæ diffolui,aut difpenfari.

1. Ratio. RESP. eft dupl. opi.1. Io.And.in nouella, & gl.in c.ex publico.de conuerf.coniug.& Hoft.& Arch.in c.qua propter.27.q.2.& Flor.3.p.fum. tit.1.c.22.& Caie.in 2.quodlib.q.25. & multorum aliorum Vtriufq; Iuris ꝙ fic,quę probatur fexcupliciter. Primo quia fi effet indiffolubile, auctoritate Papæ hoc effet, quia plena indiffolubilitas effet de rõne eius, fed hoc falfum, ergo : confequentia patet cum maiore , & minor probatur, quia vt matrimonium eft naturæ offi cium vtiq; põt diffolui etiam confumatum , vt conftat de matrimonio infidelium, quorum alter ad fidem conuertitur, & alter non vult fine iniuria creatoris cum eo viuere 1. Corinth.2.& fecundum communiter doctores in 4. dift.33.

Vt aũt ratum matrimonium eft facr͞m, ẽt nõ eft indiffolubile , vt conftat tam ex parte cõtrahentium , qui per ingreffum religionis poffunt feparari,quàm ex parte effectus gratiæ ibi collatæ,quæ & ab indifpofitis non haberi , & à difpofitis fufcepta facilè amitti põt, q̃ ẽt rõne repræfentati primò,& principaliter.f.coniunctionis Chrifti,& ecclefiæ Ephef.5.Sacr͞m, hoc magnum eft in Chrifto, & Ecclefia, quod propriè eft dicere matrimonium vt eft Sacramentum,.i. fignificatiuum talis coniunctionis,& rõne eius. Nam quoad hoc conftat tale matrimonium ratum vt eft Sacr͞m,id primo, & principaliter nõ fignificare,quod dupliciter probatur,1.quia in caufa.debitum.de bigamis. Papa determinat,ꝙ maritus virginis à primò viro defuncto relictæ non eft bigamus: ex quo arguitur , ꝙ fi non eft bigamus, ergo in hoc fecundo matrimonio non eft defectus facramenti:ratio.n.bigamiæ eft folum defectus facr͞m, quia.f.non eft vnus vnius, ficut vnus Chriftus vni tantum ecclefiæ vnitus eft. & ergo illud matrimonium ratum non fuit perfectè facr͞m repræfentans coniunctionem Chrifti,& Ecclefiæ,quia fi effet,iam hoc f͞m nõ poffet illam vnionem vnius cum vna repræfentare,& ifte fs illã ducens bigamus effet:ex quo in coniugio huius cum illa effet defectus repręfentationis fupradictæ , quia videlicet illa non vnius,fed duorum fucceffiuè vxor effet. Secũdò probatur,quia in eo c.debitum.& 27.q.2.c. Cũ focietas, expreffe dr̃ ꝙ focietas nuptialis ita eft a principio inftituta, vt præter commixtionẽ fexuum non habeat Chrifti,& Ecclefiæ facr͞m. & B.Tho.in 4.dift.27.q.1.art.3.dicit ꝙ quia matrimonium ratum fignat cõiunctionem fpiritualẽ inter Chriftum,& aĩam, & hæc eft folubilis, iõ religionis ingreffus foluit hoc facr͞m : ꝙ fi illud matri-

matrimonium ratum illam vnionē Chri, & ecclæ indissolubilē non repræsentat.ergo vt est sacramentum,& rōne illius repræsentationis, quam non habet,indissolubile non est. Et ita dicit B. Tho. vbi supra quòd hoc matrimonium non est perfectum,nec plenam indissolubilitatē habet.

2. Ratio. Secūdò ꝓbatur opinio, quia si tale matrimonium ratum significaret illā coniunctionē inseparabilē inter Chrm,& ecclesiā. ergo nec p ingressum religonis solui posset:qa violatio illius sacramenti,& significationis sacrilega esset: & ibi significaret ꝙ solubilis esset cōiunctio in illo matrimonio significata.Cōsequēs aūt est falsū: quia regulariter sine vlla dispēsatione licitū est illi ingredi religionē,vt constat,ergo & antecedēs,ex quo id in illa bona sequitur cōsequētia.

3. Ratio. Tertiò probatur idē,quia in c.ex publico. de conuersione cōiugatorū dr ꝙ id Matt.19.Quod Deus cō unxit hō non separet,intelligendū est de matrimonio cōsūmato,& nō rato duntaxat.

4. Ratio. Quartò probatur idē,quia in c.inter corporalia,& c.quāto.de trāslatione Epi. hr,cū fortius sit spūale vinculum,quàm carnale dubitari non dēt,ꝙ omnipotens Deus spūale coniugiū,quod est inter Epum & ecclesiā, suo tm̄ iudicio reseruauit dissoluendū, qui dissolutionē ēt carnalis coniugij,quod est inter virū & vxorē suo tm̄ iudicio reseruauit,præcipiens vt quod Deus cōiūxit hō non separet.Et subditur.Non.n.humana sed diuina potius ptāte coniugiū spirituale dissoluitur,cū per trāslationē,depositionē,aut cessionē auctoritate Ro.Pōtificis,quē constat esse Vicariū Chri Iesu,Episcopus ab ecclesia remouetur.Et ideò tria hæc,quæ præmissimus nō tā constitutione canonica, q̄ institutione diuina soli sunt Ro.Pōtifici reseruata. Hæc ibi.Quæ oīa notanda sunt.Ex quo arguitur ꝙ si illud fortius vinculū Epi cū sua ecclesia Papa pōt auctoritate diuina sibi data dissoluere.ergo à fortiori eadē auctoritate dissoluere pōt vinculū matrimonij rati,quod minus forte est.Et hæc consequentia inde magis probatur, ꝙ ea,q̄ de vinculo matrimonij non diuidendo dn̄r.Matth.19.& 1.Co.7.Alligatus es vxori &c. Papa in supradictis ea. expressè tribuit Episcopo cum sua ecclesia.

5. Ratio. Quintò probatur idē, quia tale matrimoniū ratum pōt dissolui p ingressum religionis,vt cōstat extra.de conuersione.coniuga.& ꝓbat Sco. in 4.dist.31.cōtra Pano.extra. Qui clerici vel vouentes, quamuis ēt Gerson in regulis moralib. c.de matrimonio aliter dicere videatur.ergo,& per Papā dissolui potest.Si hęc cōsequentia negeť quia illud fit ex institutione diuina speciali id concedente,& solus Deus id concedere, aut facere potuit,non autem Papa,cui supra ius diuinum absolutum non est data potestas, sicut nec ad soluendum matrimonium consummatū.

Contra hoc replicatur,quia ēt fm ipsum Scotum dis.38.& multo alios Papa pōt dispēsare in voto solēni castitatis vel religionis,vt.s.religiosus religione relicta ducat vxorē ex cā rōnabili. ergo,& i matrimonio rato.patet cōsequētia,qa si pōt i illud,ꝙ ē fortius vīculū,ex quo dissoluit matrimoniū ratū.ergo pōt in illud,ꝙ vtpote minus forte p illud dissoluitur, vt supra dictū est.

Sexto ꝓbať idē,qa vt refert Flo.vbi sup.Martinus V.& Eugen.IIII.& posteà plures alij Ro. Pōtifices in tali matrimonio rato dispēsauerūt, & nō sunt pp hoc reprobādi dū de opposita veritate nō cōstat manifestè.Et Nauarro in sum c. 18.in adito ad cap.22.num.21. dicit se etiam ad idem multas dispensationes obtinuisse. 6. Ratio.

Scďa opin. cōis Theologorū in 4.dis.33.& 27. & canonistarū vbi sup. tenet oppositū,qđ ꝓbať sexcupliciter.Primo,qa īdissolubilitas matrimonij ēt rati est immediatè de iure naturali & diuino absoluto,i.qđ non oriť, nec pēdet ex aliquo actu humano,sed ex Dei p̄cepto vel statuto tm̄ vt est p̄ceptū de baptismo,de cōfessione,& sunt p̄cepta decalogi,q̄ ex nullo actu humano depēdēt sed qa Deus,& ius naturale id p̄cepit, qđ cōstat: tū primò,qa de rōne matrimonij est talis īdissolubilitas,vt ex eius diffinitione patet: tū secundò.1.Cor.7. His qui matrimonio iuncti sūt, præcipio non ego,sed dn̄s vxorem à viro non discedere.Et Ro.7.Mulier viuēte viro alligata est legi,&c.tum tertiò, quia de diuortijs in multis c.hr̄ ꝙ eius indissolubilitas est de iure diuino. ergo Papa non pōt p dispensationē illud dissoluere,sicut nec in iure p̄dicto diuino,& nāli absoluto dispensare potest, aliàs faceret contra id Matth.19. Quod Deus cō unxit hō nō separet. Opinio 2.

Neq; valent duæ euasiones Caieta. negantis consequētiā,prima, ꝙ prædicta oīa intelliguntť de mr̄imonio cōsumato,& rōne eius,qa videlicet ad illud tanq̄ ad perfectū matrimoniū in significando coniunctionem Chri, & ecclæ referuntur oīa verba illa.Et Gen.2.& rō indissolubilitatis mr̄imonij: de mr̄imonio āt rato nō nisi inchoatiuè,& in ordine ad consumatū intelligūtur.Scďa euasio, ꝙ intelligūtur formaľr de se.i. quia mr̄imoniū de se est indiuisibile: secus aūt si impediatur,vel dissoluatur per eum,qui id facere pōt,qualis est Papa per suā dispensationē, quia ēt ait ꝙ cū Papa dissoluit nō hō, sed Deus dissoluit,cuius auctoritate id fit.Nam contra 1. euasionem arguitur 1. quia Matt.19. generaliter fuit dn̄s interrogatus à pharisæis,An ex quacunq; cā liceret relinquere vxorem, & ita etiā ḡnaliter absq; vlla distinctione matrimonij rati vel consumati dn̄s r̄ndit,non legistis,&c. Quod Deus coniunxit hō nō separet,&c. Item quia si solum de consumato intelligeret. ergo ratū posset ex sola volūtate, vel ex qualibet cā sine vlla dispensatione dissolui.Iterum 3.quia ex prædictis verbis dn̄s non nouū ius superinduxit matrimonio instituto prius in paradiso: sed solum per consequentiā ex Dei verbis ore Adę prolatis,

tis, pp hoc relinquet homo, &c. Genes. 2. infert dñs, Matth. 19. respōsionem suam q ergo. Quos Deus coniunxit hō non separet. Igitur de eodē matrimonio intelligitur hoc consequēs de quo antecedens ex quo infertur. Nunc aūt illud antecedens, pp hoc relinquet hō patrem, &c. Ge. 2. dictum est, & intelligitur de matrimonio rato nondum consumato, quod erat in officium nāæ ēt prō qñ solum ratum erat: nam id dixit Adam excitatus à sapore cum primum vidit vxorem à Deo sibi datam in statu innocentiæ, ergo de tali matrimonio rato intelligitur consequens, quod inde Matth. 19. dñs infert. quod & magis confirmatur, quia ideo dicitur ratū, quia videlicet firmum, & humana voluntate iā indissolubile est.

Contra 2. euasionem arguitur, quia idem est, ac si diceretur q non potest dissolui, nisi per potentem dissoluere dissoluatur, quæ nugatio manifesta, & ridicula est: & contra intentionem Christi dicentis Matt. 19. homo non separet qđ Deus coniunxit. Et q̄uis Papa auctoritate Dei, vt minister eius faciat, quod facere potest, & ita Deus per ipsum id faciat. At dum Christus vbi sup. dicit quod Deus coniunxit hō non separet, certè significauit, q nullus hō ad id hēt ptātem à Deo sibi concessam, sed sibi soli reseruauit, sicut & ad præcepta iuris diuini, & naturalis absoluti soluendum, & dispensandum, vt dictum est. Et confirmatur, quia matrimonium ratū est sacr̄m nouæ legis. ergo sicut Papa id nō pōt instituere, ita nec destituere. Secūdo probatur opinio, quia si Papa in eo pōt dispensare, ergo & illud oīno ita dissoluere, q sequelā eius, quæ est publicæ honestatis iustitia, soluere potest. Et ita posset facere q quis habeat vxorem eam, quæ verè fuit vxor patris, contra id 2. Corint. 5. Auditur inter vos fornicatio qualis, nec est inter gentes, vt quis habeat vxorem patris: vbi ostenditur id esse contra ius naturale indispensabile.

Tertiò probatur, quia aliàs sequeretur q in lege euangelica licitus esset libellus repudij, & magis, q̄ in lege veteri, vt. s. vir relinquat vxorē, & econuerso, idq; ex quacunq; causa, & aliā ducat, contra Matth. 19. Qui dimiserit vxorem mœchatur: in lege. n. veteri vir vxorem, & non vxor virum dimittere poterat, & id adhuc probabilior opinio potiorumq; doctorum tenet, q non licitè fiebat. Prædicta autem opi. 1. dicit in lege gratiæ ex Papæ dispensatione tàm viro, q̄ vxori id licitum esse, quod certè absurdum videtur.

Quartò probatur, quia inde sequeretur q sæpius posset quis cum eadē, aut cum diuersis contrahere, viuentibus adhuc priorib. coniugibus, id quod maximè in principium connubijs magna dissensionis occasio est.

Quintò probatur, quia si ex aliqua cā esset in matrimonio dispensandum, maximè rōne impotentiæ post matrimonium contractæ, aut rōne hæresis cum cōtumeliā creatoris, qua aliqua pars retraheretur à fide, aūt rōne lepræ, qua altera pars inficeretur, sed ex nulla harum cārū pōt fieri dispensatio, ergo, consequentia patet cum maiore, & minor probatur pro 1. p. ext. de frigid. & malef. & pro 2. in c. q̄to. de diuortijs, & pro 3. de coniugio leprosorum. Quod ēt confirmatur quia si id liceret, & prima per dispensationem relicta, aliam superinducere, certè non determinaretur vniuersaliter in c. gaudemus. de diuortijs, q si quis conuertatur ad fidē, qui prima relicta secundā acciperet, cōpellatur cū prima manere: posset. n. dispensari, vt relinqueret illam priorem si solum erat matrimonium ratū si in eo Papa potuisset dispensare.

Sextò probatur ex Concil. Eliberitano c. 8. & 9. & Toletano. 1. c. 16. & Tolet. 12. c. 8. & ex decreto Siriaci, c. 4. & Innoc. ad Victorem c. 12. & ad Exuperium c. 6. & Calixti Papæ decreto, 20. & ex epist. B. Greg. Papæ ad Theosticā patriciā. Et ita demū opposita opi. 1. ad 10. errorē Grec. & 2. Armen: vt patet ex Guid. de hēlib. accedit.

Ad rōnes, ergo suprapōsitas in 1. opi. resp. ad 1. negādo minorem, & ad eius probat. onē negatur q matrimonium, vt est offm naturæ, possit dissolui: nam si ita esset certè quilibet superior maximè in spiritualibus, pro bono publico eadem rōne ēt in lege naturæ, & scripturæ posset ēt in matrimonio cōsumato dispensare, cum talis contractus suæ sit iurisdōni subiectus, & ab eo legitimabilis à principio: & ita posset facere q quis per diem tm̄ matrimonium consumatū hēret: quod perinde esset, ac si concederet, vel faceret fornicationem licitam esse: quod tñ, vt constat, bono prolis, & iuri naturali repugnat: illa aūt dissolutio matrimonij, q̄ fit, altera parte ad fidem conuersa, nō fit ab hoīe, sed sola dispositione iuris diuini, & nālis: quare ex ea non hē q ab hoīe (ēt Papa) possit in tali vinculo dispensari. Negatur ēt 2. q matrimonium, vt est sacramentum, solubile sit. Et ad probationem negatur vlt. cōsequentia. Malè namq; ibi inquiritur ratio indissolubilitatis eius, ex illius repræsentatione: & cōsequenter ex hac malè arguitur indissolubilitas, & econuerso, ex non repræsentatione dissolubilitas huius, vel illius sacri. Nam non est indissolubile, quia vnionem Christi cū ecclīa hanc vel illam repræsentat, sed potiùs, q. ex sua natura, & instōne diuina est indissolubile illam vnionē aptè repræsentat, quō fit vt tā ratum, q̄ consumatum, dissolui non possit, nisi vbi ipsum ius diuinum, vel naturale id cōcedit, vel statuit, videlicet illud ī ingressu religionis, hoc āt in conuersione alterius cōiugis ad fidē, dū alter sine iniuria creatoris cohabitare nō vult. Et ita probō sumpta ex c. debitū. de bigamis. malè procedit ex illa repūtatione, tādē arguēs indissolubilitatē sacri, qđ patet falsū, & malè pcedere tū 1. quia esse bigamū est posterius m̄rimonio, & prouenit contingenter ex ecclīæ statuto, vel illegi-

Resp. ad rationem 1. opinio.

illegitimatione, in qua, s. pœna bigamiæ pôt dispensare: tũ secundo, quia ex c. acutius, & c. vna dist. 26. qui ante baptismum habuit vnam vxorem, & alteram post baptismum, verè bigamus est: & tñ primum matrimonium verum ẽt consummatum verè dissolubile fuit, quamuis vnionẽ Christi, & ecclæ idissolubilẽ repræsentaret.

Negatur ẽt maior vbi dr̃, ꝙ matrimonium ratum non repræsentat coniunctionem Christi, & ecclæ, & ad 1. probat. ex c. debitum, ꝙ si non est bigamus, & c. negatur secunda consequentia vbi dr̃ ꝙ ergo illud matrimonium ratum nõ repræsentabat coniunctionem Christi, & ecclesię. & ad 2. probat. ex dic. c. debitum. & c. cum societas. vbi expresse dr̃ id, ꝙ hr̃ in supradicta maiore, dico ꝙ duplex est vnio Christi ecclesiæ, altera per fidem, & gratiam, vel charitatem: quæ vnio est indissolubilis, & fuit semper ante incarnationem, sicut & semper fuit ecclesia Deo dilecta, quamuis hoc aliquo mõ malè negare videatur Caieta. vbi sup. & hanc vnionem matrimonium ratum repræsentat: quod inde patet, quia matrimonium Adæ ratum in statu innocẽtiæ illam repræsentauit Ephes. 5. Sacrm̃ hoc magnum est i Christo, &c. q̃uis ẽt hoc malè neget Caiet. dicens ꝙ imperfectè, & inchoatiuè tñ, & in ordine ad matrimonium consumatum id repræsentat. Sed certè quia si matrimonium ratũ est dissolubile, per ingressum religionis illã coniunctionem Christi, & ecclesiæ non repræsentaret: ergo nec consummatum illam repræsentaret, quia ẽt per conuersionem alterius coniugis ad fidem altero nolẽte sine iniuria creatoris cũ illo manere, dissolubile est. Alter coniunctio Chr̃i, & ecclæ est per vnionem hypostaticã naturæ humanæ ad verbum, in qua verbũ accepit possessionem humanæ naturæ, ita vt Deus hõ, & hõ Deus sit, & hanc repræsentat solum matrimonium consumatum, in quo alter alterius sumit possessionẽ, & vna fit caro vtriusq;: & de hac tm̃ vnione loquitur expresse d. c. debitum. & c. cum societas, ꝙ hanc non repræsentat matrimonium ratum, q̃uis dicere possemus ꝙ licet non prædictam vnionem hypostaticam, bñ tñ eius indissolubilitatem vtiq; repræsentat. Et B. Tho. vbi sup. alleg. intelligit ꝙ matrimoniũ ratum non est tam perfectum, nec tam indissolubile, vt consumatum: quia videlicet illud per religionis ingressum dissolui pôt ex institutione diuina, hoc aũt minime: & quia illud non ita repræsentat vnionẽm hypostaticam, vt consumatum: non autem intendit ꝙ illud per hominem etiam per Papam vllo modo dissolui possit.

Resp. ad 2. Ad 2. rõnem principalem resp. negando consequentiam, neq;. n. violatur sacrm̃, neq; id ibi significatur: quia, vt diximus, ex significatione nõ sumitur insolubilitas matrimonij, sed ex sua natura, & instõne diuina, exceptis casib. diuino iure statutis, quale est hoc de ingressu religionis, vt ex supradictis constat, alioqui eadem rõne argueremus, ꝙ per conuersionem alterius coniugis ad fidẽ altero nolente sine iniuria creatoris cum illo cohabitare non dissolueretur matrimonium consumatum, quia significat indissolubilem coniunctionem hypostaticam Christi, & ecclesiæ: quod tamen argũ erroneum est.

Ad 3. resp. ꝙ id intelligitur ad intentionem ipsius c. ex publico, videlicet quoad hoc, vt non dissoluatur per ingressum religionis, de quo ibi sermo est. Nam quoad hoc illud Matth. 19. Q.d Deus cõiunxit, & c. intelligitur solum de matrimonio consumato, quod per religionis ingressũ non dissoluitur: ratum aũt sic ex instõne diuina. *Resp. ad 3.*

Ad 4. resp. prius notando ꝙ aliqua obligõ dr̃ maior, vel fortior alia dupliciter. Vno mõ quia pc̃tm̃ contra illam est maius aut grauius, vt est mortale, respectu venialis, aut ẽt mortalis peccati non æque grauis. Alio mõ, quia indissolubilior: & sic obligõ de non mentiendo, qđ ex suo gñe solum est veniale, est maior, quia. s. nunquã ẽt pro saluãda vita dissolui potest: & ita ad dic. c. inter & c. dico ꝙ coniugium Epi cum sua ecclesia est quidem maius, i. dignus, & perfectius, quia. s. spirituale, & ad prolem spũaliter Deo generandum vt ibi glossat Panor. est ẽt maius, vel fortius, quia sub maiori culpa obligat: nam grauius peccat Eps, qui sine cã auctoritate sua suam dimittit ecclesiam, q̃ vir suam dimittens vxorem: & hoc est quod in dic. c. prætẽditur, & ad hunc solum finem sunt intelligendæ auctoritates, q̃ de matrimonio corporali ad metaphoricum, & spirituale Epi cum sua ecclesia transferuntur, & ei attribuuntur: non tñ est maius, vel fortius, i. indissolubilius q̃ matrimonium ratum quod sola Papæ auctoritate, vel dispensatione dissolui non pôt. Nec oppositum ibi Papa dicecere voluit, vt patet ex eodem Inn. in c. ex par. de conuersi. coniugat. & de diuortijs. in c. gaudemus. & c. quanto, vt sup. probatum est: nã, & in c. ex publico. de conuer. coniug. dicit illud Mat. 19. Si quis dimiserit vxorẽ suã mœchat̃, esse intelligendum de mr̃imonio consumato, vt sup. in resp. ad 3. dictũ est. Cũ ergo intelligat de eo. de quo prius dixerat, quos Deꝰ cõiũxit, &c. ex quo text. ibid. vniformiter de eodẽ mr̃imonio sp loquitur, sequeretur vtiq; ꝙ sicut epatus vinculũ cũ sua eccła, de quo dicit illa verba esse spiritualiter intelligenda, ita & matrimonium cõsumatum posset Papa dissoluere, eadem rõne ipsius Innocentij, quia. s. maius, seu fortius est vinculũ mr̃imonij spiritualis Epi cum sua ecclesia, q̃ carnalis consumati, quod tñ nullus fidelium dixit. Non igitur intendit nisi, vt declaratum est. *Resp. ad 4.*

Ad 5. resp. vt ibi vsq; ad replicam: ad q̃ etiã resp. dupliciter. Primo negando antecedens s̃m Tho. & alios, vt sup. in 24. q. præcedente habet. *Resp. ad 5.*

Secundo nõ ẽt si concedatur antecedens ſm aliam Scoti,& aliorum opi.negatur conſequentia, quia diſpenſatio in votis omnib. eſt cõceſſa Papæ per eandem rõnem, quia.ſ.ibi eſt ius diuinum,vel naturale non abſolutum, ſed ortũ,vel pẽdẽs ex præſuppoſita voluntate,vel actu hoĩs: ſecus in matrimonio quocũq; ẽt rato: quia eius vinculum,& obligõ eſt de iure diuino,& naturali abſoluto,vt eſt obligõ de baptiſmo,& cõfeſſione,vel pnĩa, in quo Papa diſpenſare non põt vt ſup.probatum eſt.Et ad probõnẽ ſi põt in fortius,&c.reſp.diſtinguendo antecedẽs, concedif .n.ꝙ votum ſolemne eſt fortius actiuè,q̃ matrimonium ratum, ex quo illud diſſoluere põt:nõ tñ eſt fortius paſſiuè, i.non eſt indiſſolubilius: Sicut.n. ſtat ꝙ aliquod agẽs naturale puta ignis ſit maioris actiuitatis, & minoris reſiſtentiæ, q̃ aqua,& econuerſo, ita in propoſito votum ſolẽne eſt actiue fortius,i.maioris actiuitatis ad diſſoluendũ matrimonium ratũ : quia quo ad hoc eſt de iure diuino abſoluto : ſed non paſſiuè,quia quò ad hoc eſt minoris reſiſtẽtiæ ex quo per Papam diſſolui põt, quia quoad id de iure diuino ex ſuppoſitione, vel orto ex humano actu, vel voluntate,iõ quoad hoc minus forte eſt.Mr̃imoniũ aũt ratũ ex iure diuino, & nãli abſoluto, & ex cõſequẽti paſſiuè fortius eſt, vt videlicet niſi ꝑ ipſum Deum diſſolui nõ poſſit. Iõ in quo ſenſu conceditur antecedens, ꝙ.ſ.votum ſolẽne eſt actiuè fortius,negatur conſequentia,quia a fortiori actiuè ad fortius paſſiuè æquocè procedif.

Reſp. ad 6. Ad 6. reſp. ꝙ Pontifices illi in ſuis diſpenſationib.ſicut & in alijs ſuis actib.qui non ex diffinitione,& conſultatione prĕuia,ſed ex relatione,& ex ſua voluntate procedunt, vtiq; errare potuerunt,nec hoc vllus catholicus,ſed nec ipſa experientia negat. Vtrum autem de facto errauerint,meum non eſt diffinire:ſolius Dei iudiciũ eſt, dum de ea re manifeſtè non conſtat.

Corol. Ex ſupradictis vr̃ corolariè ſequi ꝙ qui tenerent matrimonium ſine ſacerdote miniſtro eccleſiæ contractum,vel clandeſtine,vel per procuratores, vel per literas inter abſentes eſſe q̃dem contractum ciuilem,vel naturalem matrimonij:non tñ ſacr̃m matrimonij propriè conferens gratiam, vt alia ſacr̃a nouæ legis, vel ſicut eſſet,ſi per ſacerdotem fieret,vt tenet Cano de locis Theologicis lib.8.c.5.ſm Caiet.in quodli. hi conſequenter facilè dicerent Papam in matrimonio tm̃ rato celebrato ſine ſacerdote poſſe diſpenſare ex cauſa rõnabili, ſicut in alijs cõtractib. per eandem rationem : & ſicut in votis ſaltem non ſolemnizatis per ſacrum ordinẽ,aut per ingreſſum religionis.quia, & ex matrimonij tm̃ rati diſſolutione non imminent inconuenientia, quæ ex diſſolutione matrimonij conſumati ſequuntur.Sed quoad vtrumque cõiter tenetur oppoſitum: quodq́ue tale matrimonium ſine ſacerdote contractum eſt ẽt ſacramentum nouæ legis conferens gratiam debite diſpoſitis.

QVAESTIO XXVI.

Quando neceſſarium ſit eleemoſynam erogare.

IN hac qõne preſupponitur præceptum eſſe iuris diuini, & naturalis eleemoſynam indigentib.erogare,quod,& notiſſimum eſt. Ideo ſolum hic agitur quib.& qñ id obligatoriũ ſit: pro cuius maiori declaratione prænotandũ eſt; ꝙ ex parte indigentis eſt triplex neceſſitas, videlicet extrema,magna,& cõis. Extrema dr̃ nõ ſolum qñ quis aĩam illicò exhalabit, ſi ei non ſubueniatur : ſed ẽt qñ in ipſo indigente apparent ſigna nota,vel manifeſta, ꝙ ſi per cibũ, vel medicinam,vel aliàs,vt oportet,illi non ſubueniatur,ad breue tp̃s deficiet,vel morietur. Ad hanc ẽt reducitur quaſi extrema neceſſitas,quę videlicet tanta eſt,ꝙ niſi illi ſubueniatur, veriſimile eſt, ꝙ vita illius notabiliter abbreuiabitur aut in aliquam notabilem infirmitatem cadet. Et hæc neceſſitas extrema,vel quaſi,appellatur neceſſitas naturæ,vel abſoluta. Notabile.

Secunda neceſſitas dr̃ magna,grauis,vrgens, & arcta,vel decẽtiæ ſtatus,aut perſonæ,vt perſona dicit conditionem,aut dignitatem, dr̃ etiã neceſſitas conditionata. Et hæc eſt qñ quis ad eam miſeriã decidit, vel in eius periculo eſt,vt ſm ſtatum,aut conditionem ſuam decenter viuere non poſſit, ſed miſeram, & abiectã vitam agat præ alijs hoĩb.eiuſdem cõdõnis, vt qui ꝑ debita, quæ ſoluere non põt in carcere diu detinendus eſt,aut quia in captiuitatẽ,vel ſeruitutem eſt coniectus,aut quia de mendicatis priuatim vel occultè,aut ad miſericordiam hoium viuere, vel alijs multò inferioribus viliter ſeruire oportet,vt habeat vñ vitã agere poſſit.Nã dum ad hanc indecentiã vel miſeriã vitæ hõ nõ decidit,nec periclitatur ad illã,quis cũ labore,& penuria ſuũ victũ, & veſtitũ acquirat, nondũ dr̃ neceſſitatem decentiæ ſtatus habere. Cum decentia.n.bene ſtat penuria, ſicut & abundantia intra illius latitudinẽ,vti paulo inferius habef.

Tertia eſt neceſſitas cõis, & pauperũ mendicantiũ,qui in ſtatu,& num.pauperũ ſunt,& cõputantur in populo,mõ publicè, mõ priuatim, vel occulte mendicent, aut de miſericordia hominum cõiter viuãt ſaltẽ pro maiori parte rerũ quib.ad vitã vtuntur. Itẽ ex parte dantiũ ſunt ẽt tripliciã bona, ſ.neceſſaria nãæ, & decentiæ ſtatus,& ſuperflua.Neceſſaria nãæ dñr illa,quę ad nãm,vel vitã hoĩs,& ſuæ familiæ,& eorum, quos alere tenef,ſunt neceſſaria ita ꝙ ſine eis viuere nõ poteſt, & hæc abſolute neceſſaria dñr.

Secundo neceſſaria ad decentiã ſtatus,vel pſonæ,vt perſona condõnẽ dicit, vel dignitatem ſunt ea oĩa,q̃ ad ſubſtentandũ ſtatũ pñtem, in quo homo eſt in ſuo honore, atq; decentia pro ſe, ſuaq; familia requiruntur, tam in victu, &

veſtitu,

vestitu,& domo,& ornamentis, & debito equitatu,quàm ēt pro conuiuijs,& hospitijs amicorum,& hospitum & donis,siue muneribus,sumptibus,& magnificentijs honestis & rationabilibus,quæ ab eiusmodi conditionis, & status hominib.fieri solent:& pro omnib.casib.non quidem qui in futurum cōtingere possunt, sed qui probabiliter timentur, vel sperantur quòd contingent,videlicet pro infirmitatibus, pro bellis imminentibus,pro nuptijs,& dotib.filiorum & filiarum,& pro augendo,vel paulatim ampliando patrimonio sine mortali excessu ad filios hæreditandum, vt decenter viuere possint, & pro mutando statum,& pro alijs operib.pijs aut licitis, quæ aliàs ab eodem officiosè fieri valerent. Ea igitur oīa, quæ ad prædicta hæc requirūtur dnr necessaria status siue ad decentiam eius, ita ꝙ ista decentia & ea,quę ad ipsam requiruntur non consistunt in indiuisibili, sed habent suam latitudinem ꝼm cōe hoīum iudicium,non quidem auarorum,aut ambitiosorum,sed proborū atq; prudentum,attenta locorum, & temporum qualitate. Nam & quo maior est status, maior est ēt eius decentiæ,& ad eam requisitorum latitudo,vt constat in magnatib.& regibus, quorum decentia status intra suam latitudinē multa admittit,quæ aliorum decentiæ valdè superflua sunt. Quò fit vt regulariter difficile possit ad punctum iudicari quò, & qn̄ sufficiant siue superfluant ad cuiusq; status decentiam,& latitudinem. Vnde & coniecturale iudicium sine notabili excessu atque defectu sufficit ad rectè, vel inculpabiliter censendum circa hæc.

Tertiò superflua dnr dupliciter contra duplicem necessitatem supradictam.Sūt.n.superflua tm̄ naturæ, quæ ad eam substentandam non requiruntur,quamuis ad decentiam status necessaria sunt.Sunt ēt superflua decentiæ, quæ extra latitudinem ipsius notabiliter haberi cēsentur:& ea possidentes dnr diuites, & substantiā huius mundi habentes.Cum supradictis consonant Caiet. in quodlibeto de eleemosyna. & 2.2.q.32.art.5.ꝼm Tho.ibid.& in 4.dist.15.& Syluester tit.eleemosyna q.1. & in sua aurea rosa. q.impertinenti.casu.57.& Nauar. in sum.c.24. nu.6.& 7.Et Med.de eleemosy. & Doct.cōiter.

Proposit.1. His suppositis ꝼm triplicem bonorum, & necessitatum drīam sunt tres propositiones: quarum prima est,ꝙ in his,quæ sibi,suæq; familiæ ad naturæ substētationem sunt simplr necessaria,nullus tenetur eleemosynam dare, vel succurrere alicui ēt extremam necessitatē patiēti, nisi illis duntaxat,qui adeò sunt reipub.necessarij,vt,nisi illis subueniatur, ipsa respu.periret: tunc.n.priuatus homo,se & sua,periculo exponere tenetur,vt reipub. subueniat. In hoc oēs doctores conueniunt, nec vllum dubium est.

Proposit.2. Propositio 2.de superfluis naturæ suæ, atq; suorum, quamuis ad decentiam status necessaria sint,quilibet sub mortali peccato teneť eleemosynā dare siue succurrere cuilibet primò occurrenti extremam,vel quasi,necessitatē patiēti. Et quamuis in hoc aliqui dubitauerint,& tenuerint oppositum putantes ēt B. Tho. idē tenuisse,vt Panor.de iureiur.c.si vero.& sum.ros. tit.eleemosyna.tit.mutuum. Et Pe.de Taran.in 4.dist.15.& sum.conf.lib.3.tit.8.& sum.Pisa.ti. eleemos.1.§.3.& quidam alij, vt referūt aurea rosa,& Caie.vbi sup.& Flor.ēt 2.par.tit.1.c.24. de inhumanitate.§.vlt. refert cum quadam limitatione id esse de mente B.Tho.At verò standū est præfatæ propositioni ꝼm verum sensum B. Tho.Rich.Dur.Palu.in 4.dist.15. aliosq; Doct. cōiter cum Abul.Matth.6.q.34.35.vti hoc Aur. Rosa,& Caieta.& Med. vbi sup.latius probant.

Alijs aūt non existentib. in extrema necessitate,vel quasi,non tenetur hō de prædictis bonis necessarijs ad decentiam status eleemosynā dare,ēt si illi sint in magna necessitate alia quacunq;. Hoc patet ex ordine charitatis: neq;.n. tenetur hō decentiæ suæ iacturam pati, vt alterius sibi necessitati succurrat. In quo ēt Doctores conueniunt. Sed vtrum hoc licitum sit,videlicet de necessarijs ad decētiā succurrere decentiæ alterius, variæ in hoc fuerūt opiniones, sed distinctione resolutoriè dicendum vr̄, ꝙ id licitum quidē laudabile,& officiosum est,qn̄ modicum datur ita ꝙ pp hoc hō ad notabilē vitæ, & status sui indecentiam non deueniat:quia perfectionis est pl⁹ alij,q̄ sibi de tpalib.velle, vt alius decentius, q̄ ipse viuat: neq; ordo charitatis in his tpalib.principaliter est:neq; læditur, dū ex cā rōnabili ita fit, vt dictū est: sed in ordine ad aīam,& ad spūalia principalius est,& attēditur illicitum aūt esset qn̄ vel totum necessarium ad decentiam sui status,siue familiæ, vel tā notabilis pars eius illi non extremè indigenti prodigeretur,ꝙ pp hoc ad notabilē sui status, siue suorum indecentiam deueniret: quia nulli licet in aliquo statu indecenter viuere q̄tū in se est, nisi vt alterius maiori necessitati,videlicet extremę vel magnæ reip.vtilitati, officiosè succurrat,vti superius dictum est. Indecenter nāq; viuere in suo statu inordinationē dicit, & contra virtutē amicitiæ,vel affabilitatis est,qua quisq; ad proximum in verbis, & factis se,vt decet,delectabilem dēt exhibere ꝼm B.Tho.2.2.q.114.artic.2. Et in 3.dis.34.q.1.art.3.Tunc aūt ad eā indecētiam deuenire hō censetur,qn̄ iam inter æquales suæ conditionis sine notabili nota stultitiæ inciuilitatis,aut repræhēsibili singularitatis viuere non posset.Inciuile nāq;,& repræhēsibile esset,si vir notabilis inter nobiles agēs, vt rusticus,siue plebeius,in victu,& vestitu se hēret.Iō qn̄ ad hāc indecētiā dādo eleemos.nō extremè, vel quasi īdigētib. hō descēderet illicitè ageret.

In tribus aũt casib. ẽt totum necessarium decentiæ status laudabiliter dari posset. Primò in supradicto casu magnæ necessitatis reipub. & extremæ necessitatis proximi: in quo ẽt dare tenetur, vt supradictum est. Secundò, qñ prędicta indecentia facilè posset reparari ne notabiliter appareat, puta si dando nunc oẽs suas vestes preciosas pauperib. scit ꝙ oportunè de alijs decentib. sibi prouidebitur. Tertiò, qñ mutat statum transeundo ad inferiorem alium statum pauperem, vel religionis, ad cuius decentiam illis bonis non opus est. Ad hoc ẽt vr̃ reduci, qñ propter Deum, vel virtutem abiectam, & abstinentem vitam Heroicam etiam in suo statu quis agere vellet sine præiudicio tamen coniugis, filiorum, atque familiæ, vti de Sancta Helisabeth filia Regis Vngariæ, & de alijs sanctis legitur. Cum supradictis B. Tho. in 4. dist. 15. q. 2. art. 4. Et in 2. 2. q. 32. ar. 6. Et aurea rosa vbi sup. alijq; doctores cõiter satis consentiunt, & præcipuè Alex. Alen. 4. par. q. 106. Vbi de hoc latius agit.

Prop. 3. Proposit. 3. De superfluis ad decentiam status quilibet sub mortali tenetur, non quidẽ omnia, nec omnib. pauperibus, sed aliquam eorum partem qñ, & quib. voluerit etiã non extremè indigentib. opportunè eleemosynam dare: cętera superflua in alia opera bona, quæ ipse voluerit, vtiliter expendendo. Patientib. aũt magnam necessitatem decentiæ sui status probabile valdè, non tñ oĩno certũ est, qđ de ipsis superfluis opportunè ẽt sub mortali succurrere teneatur.

1. Pars. Prima pars ꝙ omnia illa superflua teneatur diues vtiliter expendere inde liquet, quia aliàs auarè retinerentur, vt ait B. Tho. 2. 2. q. 118. & in 3. sent. dist. 15. q. 2. art. 1. & alibi sæpius. Et Caieta. in quodlib. de eleemosyna, & doctores cõiter agentes. Quod & nunc supponatur vt certum. Quòd autem de illis superfluis aliquam partem sub mortali teneatur indigentib. gratis erogare, vt ait ipsa propositio probatur. Quia auctoritates quàm plurimæ sacræ scripturæ atque sanctorum tanq̃ de mortali condemnant diuites, & abundantes, qui non nisi ditari quærentes, & abundare, nihil de pauperib. curant, nec de sua abundantia aliquam partem illis opportunè largiuntur, etiam si extremè non indigeãt vt constat Prouer. 21. Qui obturat aurem suam ad clamorem pauperis, ipse clamabit, & non audietur. Et c. 28. & alibi. Et Prouer. 19. est ad idẽ. Et 1. Io. 3. Si quis habuerit substantiam, i. abundantiam mundi huius, & viderit fratrem suum necesse habere, & claus. visu. su. q̃uo charitas Dei in illo est? Et Matth. 25. Esuriui, sitiui, nudus fui, & non dedistis. Ite maledicti, &c. & Lu. 16. Ille diues pp hoc pręcipuè damnatus est ſm Doct. cõiter ibidẽ, quia pauperi Lazaro de sua abundantia non dedit. Ad idem expressæ sunt Hiero. dist. 42. c. 1. dicens. Aliena rapere conuincitur qui vltra sibi necessaria retinere probat. Et Ambro. dist. 47. c. sicut hi. plusquam sufficiat ad sumptus violenter obtentum est: nec minus est criminis habenti tollere, quàm cum possis, & abundans sis, indigentib. denegare. Ad idem est Basilius, & Aug. 14. q. 2. c. quid dicã. Et Theophil. super id Mat. 19. Facilius est Camelum per foramen acus, &c. ait de his diuitib. id esse intelligendum qui diuitias superfluas retinent, cum alij, vel necessaria non habeant. Item Beda super id Luc. 11. quod superest date eleemosynã ait. Hic iubemur superflua pauperib. erogare. Vbi tñ no. ꝙ hoc Luc. 11. quadrupliciter exponitur à doctorib. Primo ironicè dictũ à Christo, vt legit Ambr. Catharinus in suis clauibus. quasi Christus dicat, in fiducia eleemosynæ ne obruamini peccatis rapinarum, fraudum, ambitionũ, &c. Quasi per eam his omnib. statim mundi sitis & liberi: Nam prodest quidem eleemosyna, sed his, qui in eius fiducia peccatis non magis implicantur. Secundo modo, quod superest, i. reliquum est vt detis eleemosynam, & ecce omnia munda vobis. Tertio modo, & redit in idem, vt ait Medina de eleemosyna, ꝙ id non est præceptum, sed instructio Christi ostendentis remedium salutare, per quod remissionem peccatorum consequi possent, tanquam vnum principium inter alia remedia peccatorũ. Quarto mõ præceptiuè, quod superest, i. de eo qđ superest date eleemosynam, & ita cõiter exponitur à doctoribus, vt Beda vbi sup. & B. Thom. exposuit.

Et ita patet illa prima pars propositionis: ꝙ que diuites poterunt quidem de superfluis decentiæ suæ multa alia bona opera facere, & ea retinere, & ad bonum alium finem acquirere, & conseruare, videlicet ad aliquam piam cãm honorificam Deo, vel viuis, siue defunctis, vel reipub. vtilitatem opportunè curandam, vel ẽt vt sibi, aut suis honorem, aut officium, vel statũ aliquem, quem aliàs solent hoĩes licitè, & honestè mediante pecunia prętendere, acquirant, dummodo cura pauperum horum, vel illorum scienter, & omnino non prætermittatur: sed aliqñ partem aliquam suarũ diuitiarum, quę noĩe superfluorũ designantur, ẽt in hoc vel illos pauperes, qui magis indigere videntur per viã eleemosynæ expendant. Sic namq; faciendo huic præcepto de eleemosyna satisfacient, saltem ne per eius omissionem mortaliter peccare censeãtur: quamuis per aliquam auaritiam, vel negligentiam in erogando pauperib. cõem necessitatem patientib. sæpè venialiter peccent. Neq; n. oĩs præcepti trãsgressio est mortalis, nisi vbi notabiliter, vel contra totam præcepti latitudinẽ sit, vt cõis doctrina est: & ait expressè B. Tho. in 6. quodli. ar. 12. ꝙ nõ ſp mortaliter peccat quoties de superfluo hõ non dat eleemosynã pauperi, sed qñ necessitas ĩminet: qñ aũt sit ea necessitas

sitas q obliget ad mortale nō potest ratione determinari, sed prudentiæ committitur. Hæc ibi. Et in 2.2.q.66.art.7.& q.87.art.1. ad quartum, & q.118.art.4.& Caiet. in quodlib. de eleemosyna c.3.& 5.expresśè Medina vbi supra,& Soto, alijq; doctores, vbi inferius allegantur, ad idem sunt,&in prædictis consentiunt.

2. Pars. Secunda pars propositionis tertiæ. Patientibus autem &c. in qua nō agitur de extrema necessitate: de ea enim nullum dubium est:sed dubitatio magna inter doctores est, vtrum in casu, quo quis patiatur necessitatē decētię status notabiliter diues teneat sub mortali illi succurrere de superfluis ad decētiā status sui, in quo est.

1. Opinio. Sunt enim quoad hoc duæ celebres opiniones. Prima tenet q non: sed solum erit veniale peccatum, si tunc ei non succurrat, pp rationes, quæ inferius in argumētis tanguntur, ibidemq; soluuntur. Quam opinionē expresśè tenet Alexander de Alis. 4.par.q.113. quamuis prius tenuerit oppositū, vt dicetur infra in secunda opinione. Item hanc primam opi. tenet Panor.in c. si verò, de iureiur. & Gerson in regulis moralibus alpha.24.litera.V.& alphab.32. litera.o. & sum.Ros.tit.eleemosyna,tit.mutuum,& Gabr. in 4. di.16.q.4. Et maioris di.15.q.5. & Medina de eleemosyna, vbi & dicit q Floren. est cū hac opi.cùm tñ & si dubitando potius ad secundam declinare videatur. Hanc ēt opi. tenet Caiet. in quodlib.de indulgentijs.q.3. & in.2.2.q.71.art. 1. cùm tñ prius in quodlib. de eleemosyna oppositū tenuerit cum secunda opinione sequēte. Durādus autem in.4.di.15.q.6. dubius est,& similiter Conradus de contractibus. q.19. quāuis ad secundam opi.magis isti duo declinent & Nauarro in sum. & similiter Turrecremata in decreto di.86.c.in singulis,vt proximè dicetur.

2. Opinio. Secunda opinio est in oppositum, q .s. tunc abundans sub mortali tenetur illi succurrere, vt ait secūda pars propositionis. Quam opinionem expresśè tenent Alexander de Alis. 3.par.q.65. membro.4.§.1.quamuis postea in 4.par.oppositum senserit, vt supradictum est. Item Richar.in 4.di.15.art.2.q.2.Et Palud. & plures alij c.dist. Et Abulen.Matth.6.q.34.35.74.& Nicol.Lira, & Dionysius Carthusiensis super id 1.Io.3.Qui habet substantiam mundi huius &c. Et Summa Ang. tit. eleemosyna.§.2. & Syluester in sum. tit.eleemosyna.q.1.& tit. auaritia. q.vltima. & in sum. aurea rosa super euangelia. q. impertinen.casu.57. Item Duran.in.4.dist.15.q.6. licet dubitet ad hāc opinionem magis declinat, similiter & Floren.2.par.tit.1.c.24.§.pen.& vltimo cum illo magis ad hoc vr̄ declinare. Et similiter Conradus de contractibus.q.19. conclu.5. & 6. Et Turrecremata vbi supra hanc magis probare videntur licet oppositā non reprobēt, sed probabilem censeant. Item Caietanus in quodlib. de eleemosyna c.3.tenet expresśè hanc opin.ad quam se remittit in 2.2.q.32. art.5. quamuis ab ea posteà recesserit transiens ad primam opi.vti superius dictum est. Hanc ēt opi. expresśè tenet Adrianus in 4. de restitutione, in.q. de ecclesiasticis, & Soto in tract. deliberatio in causa pauperū,& doctissimus ille Victoria de ordine prædicatorum in suis scriptis fertur hāc tenuisse,& Couarruuias in resolutionibus lib.3. c.14. nu.5. eam tenet opinionem, quam tandem tenet Nauarro in sum.c.11.nu.13. & latius c.24. nu.3.4. 9.10.quamuis postea in cōment. vt proximè patebit ab ea recesserit: in supradicto ēt c.24. nu. 4.conatur vtramq; opi.concordare: sed ea concordia malè sibi cohæret quoad patientes necessitatem decentiæ, de quibus agimus. Et nota q vtraq; opinio tam prima, quā secunda in suum fauorē cēset esse, B.Th. cuius verba ad se trahit.

Nos etiam neutram horum opinionū reprobando neque diffiniendo, probabiliorem hanc secundam esse censemus ad hunc sensum, q de superfluis decentiæ status diues tenetur gratis succurrere occurrenti patienti magnā decentiæ necessitatem: tenetur inquā sub mortali opportunè illi succurrere, si non apparet aliunde remedium sufficiens, si ēt non ea reseruat vt alteri de propinquo ęquè aut magis indigenti, vel cui magis ipse teneatur prouideat cum vtriq; non possit de illis superfluis debitè puidere, vti Cōradus vbi supra in vltimo suo dicto sic limitatā tenet hāc opinionem, quæ tripliciter probatur.

Primò quia qui sine suo incommodo notabili pōt proximo succurrere, ne in persona sua, atque suorum,& rebus, fama, vel honore notabile vndecunq; detrimentum patiatur, vtiq; mortaliter peccat negligēdo, dùm proximus in his rationabiliter vult, nec pōt ipse sibi puidere, nec aliundè sibi remediū probabiliter speratur: Sed in casu præsenti ita est q proximus patitur notabile detrimentū decentiæ sui status, & rōnabiliter vult sibi ab illo diuite pudieri, cùm ipse sibi non possit, nec aliundè remedium pateat,& qui habet superflua decentiæ pōt sine notabili suo incōmodo illi prouidere, ex quo illa superflua sibi necessaria non sunt,& ea expendere in pios, vel vtiles vsus teneatur, vt cōstat ex prima parte huius tertiæ propositionis, ergo si id scit, & nō succurrit opportunè certè mortaliter peccat. Consequentia patet cum minore, & maior pbaf: qa notabiliter deficit in dilectione proximi,& misericordia quā iure diuino, & naturali quod tibi vis fieri &c.hr̄e teneť: sicut videns, aut sciens rem proximi: puta domū, vineā, sata, vel vtensilia notabiliter periclitari in incendio, naufragio, vel alio infortunio quocūque, vel p ignorantiā, vel impotentiā ipsius, aut p fraudē alterius ipsum decipientis, aut p malitiā detractoris notabiliter famā illius iniustè lædentis: certè si com-

1. Ratio.2. Opinio.

commodè posset illi succurrere verbo aut opere, obstando, monendo, siue iuuando vt caueat, dum aliundè remedium illi non patet, nec apparet, mortaliter peccaret omittēdo, vt latius probat Nauarro in sum. vbi supra. & in commento de defensione proximi in c. nō in inferenda. 23. q. 3. nu. 10. 11. 12. 39. 40. & Medina de restitutione. q. 25. ità in casu præsenti. Et quidem hæc ratio mihi fortissime probat intentum.

Euasio. Et quamuis Nauarro in eo commento nu. 8. 28. 39. neget supradictā consequentiam, dicens non esse simile in dictis casibus adductis ad probationē maioris, in quibus homo dānificatur in rebus suis, quas iam habet acquisitas, & in eleemosyna ad reuelandū vel præseruandū decētiæ detrimentū: qa hic non releuaſ hō, aut pſeruaſ, à dāno rei, quam habet, sed vel de nouo acquirit, vel lucratur per eleemosynam id quod non habet. Ideò inquit in illis casibus suprà adductis qui cōmodè succurrere pōt sub mortali tenetur: non aūt in casu præsenti de eleemosyna. Nam & iura magnā, inquit, differentiā faciunt inter iacturam & lucrum, & inter damnum rei acquisitæ, & acquirendæ. Ideo recedens ab hac secunda opinione prædicta, quā superius c. 24. tenuerat ad primam regressus est opinionem.

Sed certè præfatum discrimen non vr̄ ratio sufficiens ad recedendū ab hac secūda opinione neque valet cōtra illam. Tum primò, qa negari non pōt ꝙ patiens magnā decentię necessitatē, patiatur ēt detrimentum vel damnū in re sua, quā habet vel sibi debita est. Nam eo ipso ꝙ talem statū habet iam ēt ius in ipsa decētia vel ad ipsam habet, quæ illi statui debetur & illā consequitur: quò fit vt abundans, qui cōmodè pōt, æquè teneatur huic succurrere, ne omnino suā decentiā perdat, atque ipse vel alius in supradictis casibus succurrere tenēt, vt dictum est. tùm secundò, qa si sub mortali quispiā nō teneretur succurrere proximo, qñ per hanc viam ipsi indigenti res aliqua de nouo acquirenda est: iā eadem rōne nec in extrema necessitate ad eleemosynā quispiā sub mortali teneref: quia æquè res illi denuò acquiritur per eleemosynā atque in necessitate decentiæ: quamuis hic magis, q̄ illic acquiraſ, quod non variat rōnem obligationis. tùm tertiò, qa ꝙ de nouo aliquid acquiraſ, vel non, vel magis, vel minus, hoc certe rōnem obligationis huius legis naturalis de succurrēdo ꝓximo in necessitate magna neque tollit, neque ponit: qa & valdè extrinsecū est ad ipsius legis obligationē, quæ notabile detrimentū proximi solū aut ꝑcipuè ꝑcipit caueri per eū, q cōmodè pōt, mō id fiat gratis dando, aut mutuando, aut contrahendo, aut apud aliū intercedendo, aut patrocinando, aut medendo, modo, ille aliquid acquirat, quod non habebat, modò non. Hæc. n. oīa extranea, & accidentalia sunt illi præcepto, quod de modo prouidendi necessitati proximi non loquiſ, sed de remedio hoc vel illo mō absolute adhibendo est. Quòd si discrimen hoc aliquid valet, solū probat ꝙ post statū semel oīno amissum iā diues non teneref sub mortali dare de superfluo ad statū illum, eiusq; decentiā recuperandū, vt de hoc infra in respōsione ad sextum argm̄ hr̄. Differentia aūt illa legis ciuilis inter damnū, & lucrum &c. ad iustitiā & forum exterius, siue ciuile maximè spectat, nō ad præceptum misericordiæ, & charitatis, vt dictū est. Et ita illa prima ratio adhuc in sua vi stat.

Secundò probatur idem ex ordine charitatis obligatorio s̄m B. Tho. 2. 2. q. 44. art. vlt. & doctores in. 3. di. 29. qa sicut sub mortali tenemur postponere tpalia nostra pro vita proximi corporali ita eadē rōne tenemur superflua decētiæ nostræ postponere, & ea erogare pro saluanda decētia status, & honore proximi, dùm cōmodè id facere possumus, & aliter remediū non apparet, vt supra declaratū est. Et hanc rōnem tāgit, B. Tho. in. 4. di. 15. vbi supra. Et rō hæc siue consequētia inde patet, quia aliter vtrobiq; facere repugnat charitati ad ꝓximū: quæ licet minus principaliter vtrūq; bonū eidē vult & eius notabile detrimētū iubet euitari, & vtriq; ꝓuideri. 2. Ratio.

Tertiò probatur idem quia 1. Io. 3. Qui habet substantiam huius mundi, & viderit proximum suū necesse habere, & clauserit viscera sua, qūo charitas Dei in illo est? Et Matth. 25. Esuriui, & nō dedistis mihi: nudus fui & nō operuistis me: in carcere eram & nō visitastis me. Ite ergo maledicti &c. ꝙ aūt ibidem scriptura nō loquatur in casu tm̄ extremæ necessitatis, neque solū qa corde illis egētibus cōpassi nō sunt, vt aliqui doctores de supradicta prima opinione male exponunt, indè patet, quia nō solum diuites, sed oēs habentes superflua tm̄ naturę reprehenderentur, & damnarentur, quia illis non dederunt, vti in extrema necessitate dare; & omnibus egentibus corde compati tenentur, vt supra propositio. secunda dictum est. Charitas ēt non tm̄ corde sed ēt opere ad proximum habēda est, vt ibidem 1. Io. 3. statim sequitur. Diligamus nos verbo tm̄, sed opere, & veritate. Nunc autem prædictæ auctoritates expressè loquūtur & specialiter contra diuites abundantes vltra decentiam status, quia illis egentibus non dederunt, vt 1. Io. 3. habetur. Qui habet substantiam, idest diuitias, & abundantiam mundi huius, secundum gl. & doctores ibidem qui etiam paulo superius allegati sunt. Et isti diuites ibi non condemnantur: neque reprehenduntur ꝙ malè diuitias acquisierūt, neque ꝙ in illicita aliàs malè illas expenderunt, sed quia de illis indigentibus nō dederunt, vt expressè sonant prædictæ auctoritates, & doctores communiter etiam dicunt de diuite auaro Luc. 16. quia Lazaro pauperi non 3. Ratio.

erogauit; neque etiam condemnantur diuites illi ꝙ communibus pauperibus aliquando non dederint: quia vix contingit ꝙ aliquando non aliquid dent, & ea negligentia est raro mortalis, vt supra in prima par. tertiæ propositionis dictum est. Igitur damnantur diuites quia de sua abundantia patientibus magnā decentiæ status necessitatem non dederunt.

Hæc ratio quamuis solui possit dicendo ꝙ in dictis auctoritatibus, & alijs eiusmodi diuites reprobantur, qui nullam pauperum curam habentes, nec his nec illis pauperibus vel indigentibus vnquā dederunt: sed in suas delitias vel diuitias augendas omnia sua insumpserunt sibi solis viuere volentes, de quibus in prima parte huius tertiæ propositionis dictū est. At verò vt ēt ait Duran. vbi supra, valde vrget vt ēt de diuitibus non erogantibus patientibus decentiæ necessitatem, vt ait hæc secunda opinio intelligantur: nam cum 1. Io. 3. de illa necessitate proximi præcipuè loquatur, cōtra quā diues habēs substantiā mundi huius claudit viscera sua: ea verò solū vr̄ esse quæ specialiter viscera illius, quasi vim faciens mouere, & aperire deberet ad opus misericordiæ exequendū. hæc aūt propriæ est magna necessitas decentiæ status: cui cùm diues cōmodè posset prouidere, satis durū, & claudētem viscera sua se ostendit, si illi non succurrit. Nam extrema necessitas non solū diuitis, sed cuiuslibet ēt pauperis viscera mouet, & aperit, vt, qūo pōt, illi succurrat, & compatiatur. Cōis aūt necessitas pauperū, & proximorū non adeò mouet & aperit corda ēt diuitū vt duri censeantur statim illis nō prouidendo. Igitur de magna necessitate decentiæ, cui diues præcipuè dr̄ claudere viscera sua, si illi non succurrat, auctoritas illa intelligitur quòd, videlicet ille propter hoc alienus fit à charitate, & mortaliter peccat.

Ad idem ēt facit, ꝙ 2. Esdræ c. 5. tanquam de mortali reprehendūtur iudæi, quia fratres suos in seruos, & ancillas vti captiuos emptos possidebāt, & ex consequēti, quia in illa magna necessitate decentiæ illis non prouidebant.

Ad idem tandem est 1. Timo. vlt. vbi dr̄. Diuitibus ꝑcipe facile tribuere &c. Et expresè consonant Chrysost. super Luc. 16. de Lazaro concione, secunda. & sæpius Ambro. & Hiero. alijq; doctores, qui superius in probatione primæ partis huius tertiæ propositionis allegati sunt.

Argum. 1. Contra duas primas partes tertię propositionis arguitur septempliciter. Primò quia si de illo superfluo sub mortali tenetur homo in casibus supradictis ad eleemosynam, ergo semper ille manet in peccato mortali, dùm illud retinet, etiamsi indigens non sit, cui ipse distribuat. Nam superfluum semper illicitè retinetur.

Responsio. Respon. negando consequentiam, quia cùm sit affirmatiuum, obligat quidem semper, sed non ad semper idest non obligat ad illius executionem, nisi opportunè, idest quando indigens, cui debeatur, occurrerit. Ideò neque est peccatum superfluū tenere: sed tenere illud cum animo non distribuendi opportunè, vt dictum est.

Si replicetur ꝙ in casu, quo indigens ēt valdè ad decentiā status occurrit cui tenetur, tunc diues eleemosynam dare, sequeretur ꝙ nō posset illam licitè reseruare, vt alteri æquè, aut magis indigenti, vel cui magis tenetur, ipse succurrat. Negatur etiam ista sequela: tunc enim non tenetur illi dare cum illa circūstantia, ꝙ eam scilicet vult reseruare, vt alteri æquè, aut melius eroget, quamuis sine hac circunstantia absolutè teneretur illi dare, siue succurrere. Tunc etiam ille pauper non rationabiliter vellet aliter sibi prouideri, quam dictum est.

Argum. 2. Arguitur secundo, quia non tenetur quisquā proximo subuenire magis, q̄ proximus ipse sibi: sed patiens necessitatem etiam decentiæ status non tenetur ipse sibi remedium procurare: potest enim laudabiliter etiam faciendo de necessitate virtutem patiēter pro Christo illam ferre in arcta paupertate viuendo, vti superius in fine secundæ propositionis habetur, iuxta id 1. Tim. 6. Habentes alimēta, & quibus tegamur, his contenti sumus: ergo nullus etiam si habeat superflua decentiæ tenetur illi pauperi, nisi extremè indigenti succurrere.

Respon. Respon. negando maiorem. Potest enim quisque cędere iuri suo sæpè sibi nō succurrendo in necessitatibus suis, & detrimentis: non tamē cędere potest iuri alterius inuiti in casibus in quibus iure naturali, & diuino tenetur illi succurrere, dùm ille vult sibi rationabiliter auxilium præstari, vt supra probatum est.

Argum. 3. Arguitur tertiò. Si habens superflua decētiæ ratione superfluitatis sub mortali tenetur erogare, & præcipuè patientibus decentiæ necessitatē, ergo de illis superfluis non potest emendo aut aliàs licitè negotiādo sibi, suæq; familiæ amplius lucrari, vel alia bona & dona recipere; vel etiam hæreditatē acquirere, quia superflua superfluis addendo peccatū ipsum cresceret superfluitatis, & quidem qua intentione, scilicet vtiliter ea expendendi possent acquiri, eadem etiam possent retineri.

Respon. Respon. negando sequelam, quia vti dictum est, non est peccatum habere diuitias, vel abundantiam, neque vitium dicit superfluitatis, nisi quando hæc acquiruntur, vel retinentur, cū animo abutendi. vel ea vtiliter non expendendi.

Argum. 4. Arguitur quartò. si diues teneretur de superfluo succurrere indigenti, magnā præcipuè decentiæ necessitatem patienti, ergo non posset mediante pecunia ad statum altiorem, quo dignus est, licitè ascendere, puta vt ex ciue fiat dominus alicuius castri, & huiusmodi.

Respon.

Respon. Respon. negãdo sequelam, supposito namq; ꝙ homo dignus, & idoneus alias potest mediãte pecunia procurare, vel acquirere statũ aliquem altiorem, vel officium seculare in quo Deo vel reipub. seruiat (neque enim oẽs ad omnia officia idonei sunt: neque omnia officia licitè per pecuniam acquiruntur, vt de hoc Caietanus. 2. 2. q. 118. art. 1. latius agit.) Hoc inquam supposito ad argm̃ dico cum ipso Caietano. 2. 2. q. 32. art. 6. ꝙ qui aliàs mediantẽ pecunia licitè posset statum mutare, etiamsi diues sit & abundãs hoc idem facere potest. Nã si hoc probabiliter sperat, non habet pro superfluo ẽt ſm præsentem statũ quidquid in statu huius expectationis opportunum ad id sibi censet; quia, vt supra in primo notabili dictum est, non censetur superfluũ decentiæ quod ad casus rationabiliter speratos expediens est. Ideò huic statui futuro rationabiliter sperato licitè põt opportuna reseruare, & acquirere, & expendere põt. Præceptum namq; de eleemosyna præsupponit superfluũ, de quo fiat, non vetat mutationem status, nec alia licita negotia, aut opera, neque ea, quæ ad ipsa exercenda expendere oportet. Quod ẽt inde patet, quia multæ sunt Ecclesiæ habentes superfluum in possessionibus: quæ licèt ministris sint absolutè superfluæ: non tñ sunt superfluæ ipsis ministris dispensatoribus in pauperes, & hospites ꝑpetuò occurrentes: quibus habita rõne ꝑsonarum locorũ, & aliorum circunstantiarũ eleemosynæ de superfluo iustissime erogantur: hoc aũt non minus personæ priuatæ maximos redditus habenti licitũ est. Sic ait Caietanus. Cui addẽdũ vr̃ ꝙ si graues pauperum necessitates ingruant ẽt decentiæ status: tunc certè non est tp̃s opportunũ de illis superfluis statum mutandi, vel patrimonia ampliãdi, vel ad id diuitias notabiliter conseruandi, vel conuiuia sumptuosissima frequenter instruendi, vel alia eiusmodi ad omne iudicium prudentũ notabiliter excessiua faciendi: sed potius tunc tenetur diues ille, relicta status mutatione, alijsq; operibus excessiuis iam dictis, de illis superfluis decentiæ necessitatibus pauperum opportunè succurrere, vt dictum est.

Replica. Si replicetur ꝙ si tunc illa omnia non censeãtur superflua, vti ſm Caietanum dictum est ad status mutationẽ. ergo diues ille non tenetur de eis succurrere patienti necessitatem decẽtiæ: de quibus tñ antè tenebatur, qñ statũ mutare non intẽdebat: & ita ex sua volũtate pẽdet decẽtia, & superfluitas, vel nõ superfluitas ad statũ eius.

Respon. Respon. negando primã consequẽtiã. Nam, & ad antecedẽs dr̃ ꝙ licet illa tunc vel ſm quid non sint neque censeantur superflua, videlicet supposito, ꝙ licitè per diuitias statũ mutare intendit: at verò simpliciter & absolutè superflua sunt: quò fit vt imminentibus grauibus necessitatibus pauperum vel decentiæ alicuius, tunc, vt diximus, rectè non possit statum per diuitias velle mutare, nec alia excessiua facere, & consequenter ex illis, quæ remanẽt superflua, potius illis pauperibus succurrere tenetur: Rursus ingenuè conceditur ꝙ nõ quidem ex sua cuiusq; diuitis absoluta, sed ex recta voluntate sæpè pẽdet ꝙ aliqua sint, & censeãtur, vel non censeantur superflua suæ decentiæ status.

Argum. 5. Arguitur quintò. Si diues sub mortali teneretur dare patienti necessitatem decentiæ, ergo de illis superfluis non posset licitã monasteria, Ecclesias, vel alia honesta ędificia cõstruere, neque capellas dotare, neque cultum diuinum ampliare, quia omnia illa superflua teneť illi indigenti erogare. Nam supponitur ꝙ ad illius necessitatem releuandam, & aliorũ eiusmodi omnia illa superflua necessaria sunt.

Respon. Respon. negando consequentiam sicut in responsione ad quartum argumentum præcedens dictum est. Et notetur quod ibi dictum est ꝙ in casu vrgentium necessitatum pauperum potius his releuandis, quàm alijs non æquè necessarijs operibus intendendum est.

Argum. 6. Arguitur sextò, quia si de superfluis diues tenetur succurrere decentiæ alterius ne ab ea tandem omnino cadat, ergo eadem ratione tenetur postquàm ab ea, & à suo statu cecidit, ipsum reuocare ad statum amissum, & illi similiter dare vt illum cum sua decentia recuperet.

Respon. Respon. negãdo sequelam si postquàm à suo statu cęcidit iam constitutus est in alio statu inferiori. Exemplum est. Sicut, postquàm alicui manus ablata, vel vulnus illatum, vel res aliqua ablata est, non tenetur ẽt diues dare aut soluere expensas, vt ille vel in iudicio, vel extra, res suas recuperet, & satisfactionem damni, etiã si aliter recuperari non possit: tenebatur autẽ sub mortali, si commodè poterat, antè succurrere ne illa detrimẽta pateretur, vti superius in prima probatione, secundæ opinionis dictum est.

Quare quod Caiet. in. 2. 2. q. 71. artic. 1. ait ꝙ aduocatus tenetur quidem, sed solũ sub veniali peccato, pauperi patrocinari in sua iusta causa, & medicus infirmo mederi, qñ illis aliundè remediũ non patet: hoc certè non vr̃ verũ qñ pauper & infirmus notabile detrimentũ decentiæ, aut rerum, siuè salutis paterentur, si aduocatus, & medicus commodè illis succurrere poterant. Neque B. Tho. sensit oppositũ, sed quod dictũ est iuxta cõem doctorũ sententiã, quãuis Caietanus ibidẽ declinans ad aliã opinionẽ aliter dicat, vti iam contra eum superius notatum est.

Argum. 7. Arguitur septimò, Diues põt magnam decẽtiæ necessitatem ẽt extremam patienti succurrere mutuando, vel ipsum ad redditionem obligando, cúm posteà habuerit facultatẽ, ergo non tenetur illi omnino gratis aut liberaliter eleemosynam dare, quia non magis tenetur, q̃ sufficit

ficit ad illum reuelandum ab illa necessitate.

Respon. Resp. ꝙ quõcũ q; illi succurrat diues iste suo debito satisfacit. Sed quamuis in hoc sint opiniones; tñ resolutoriè cum clarissimo Doctore Medina de eleemosyna,& de restitut.q.3.in prima causa liberate. Et q.26.vt ẽt hř inf.q.31.dicendum vř, ꝙ si sit quid modicum quod datur ad succurrendum necessitati magnę,vel paruę, vel extremæ,quod & paruum, vel nihil minuit de bonis ipsius dantis, vt est panis, vel sordida vestis, aut vetus & hmõi, attenta ipsius dantis qualitate, id certe omnino gratis dandum est. Si aũt sit in notabili quantitate, & ille ẽt si sit extrema indigens; nihil omnino tunc ibi,vel alibi habet,sed speratur habere vndè posteà retribuere possit, tunc succurrendum quidem est ei de supra dictis superfluis, non tamen simpliciter,vel absolutè donando,nec absolutè mutuando,sed cum conditione vt,si postea cõmodè potuerit,retribuere teneatur. Et idem vř dicendũ si quis in eodem casu dat notabile quid de superfluis decentiæ,quæ alioqui in rebus reipub. vel in alijs valdè vtilibus erant expendenda:secus si de superfluis statui dederit, quæ ad publicas,vel priuatas alias vtilitates, vel necessitates reseruata non erant,sed solum ad diuitias augẽdum,aut in fines inutiles, aut ĩ alios abusus expendendum: tunc.n.ad extremam necessitatem releuandam sub mortali,ad alias autem necessitates sub mortali;aut sub veniali peccato ſm varias opi.supradictas,vti declaratum est, omnino gratis eleemósyna dãda est. Hæc Medina in sententia;cui & Nauar.in sum.c.17.nu.61. & 118. consonat,cõtra Soto de iustitia,& iur.lib.4.q.7. ar.1.in fi.aliqualiter saltem in verbis dissidentẽ.

Corolar. Ex omnib.supradictis ait Medina, vbi sup.nõ esse diuites statum de mortali damnandos,si diuitias suas extremè non indigentib. non erogauerint:tum quia vni pauperi pauca sufficiunt,q̃ aliunde facilè habere põt: tum quia non est certum per quid,aut quantum necessaria à superfluis,apud oẽs distinguantur,& quãtum requiritur vt intra,vel extra latitudinem decẽtiæ status sit:tum quia non constat semper de necessitate pauperis,aut indigentis an vera, & non ficta,vt semper contingit, & an tanta sit ꝙ obliget sub mortali:maximè cum diuites id inquirere non tenẽtur,sed solum prælati,quib.specialis cura pauperum incumbit: tum quia etiamsi id constaret, non tñ cõstat de negligentia aliorum,qui eidem pauperi succurrere possunt: tũ quia diuites pro alijs imminentib. necessitatib. vel vtilitatibus suis,vt dictum est,diuitias licitè possunt reseruare. Vbi verò de his omnib.diuites ipsi certi essent:tunc tutior opinio prædicta necessariò ab eis amplectẽda esset, si ab ipsis æquè aut magis probabilis,q̃ opposita credatur. Secus si non ita credant,nam oẽs, & præsertim illiterati cum bona fide atq; conscientia, licitè possunt sequi opinionem illam,quam sciuerint vel audierint à doctorib. fide dignis approbari, parati aliter facere qñ sufficienter eis constiterit de veritate: quamuis tutior opinio semper omnib.suadenda sit,vti de hoc inf.2. lib. qui est de ignorantia.q.3.propositio.3. latius habetur.

Sed pro maiori huius materiæ de eleemosyna etiam spirituali complemento dubitatur, vtrum pro liberando proximo à morte peccati; & æterna damnatione,teneamur detrimentum rerum,honoris, & vitæ corporalis pati. *Dubium.*

1. Opin. Respon.in hoc est quadruplex opinio,prima Francisci Maironis super Aug.de Ciuit. Dei li. 1.c.9.in 7.veritate.ꝙ nunquam priuata persona peccat mortaliter omittẽdo proximi correptionem,vel ad salutem animę auxilium ei præstando: nisi quando consentit, & cooperatur peccato illius.Nam de prælato certum est quòd ad id sub mortali tenetur.

2. Opin. Opinio 2.opposita,indistinctè tenet, ꝙ quotiescunq; quis etiam timore mortis omittit corripere,vel remedium præstare animæ proximi, vt liberetur a mortali peccato, peccat mortaliter,si credit quòd non aliter nisi per eum, liberabitur. Et hæc opinio est satis cõis,quam expresse tenet Adr.q. de correptione fraterna. & Gabr. in cano. lect.74. & pro ea facere videtur B.Tho.2.2.q.33.art.2.& q.26.art.5.& ibi Caie. & in 12.quodlib.art.29.& Rich.in 4.dist.19.ar. 2.q.1.& maioris ea.dist. q.2. & Doctores communiter in 3.dist.29.& Nauarro vbi infra.

3. Opin. Opinio 3. est magistri Soto de sigillo secreti memb.2.q.2.conclus.6.& 8.& Medina de eleemosyna.q.6.& de restitutione. q.2.consonat pater Areualo vbi infra,quæ stat in duobus dictis. quorum primum est, quòd quando correptio, instructio,vel appositio remedij, est simpliciter necessaria ad salutem animæ proximi, tunc est mortale peccatum etiam personæ priuatæ,si timore iacturæ rerum,honoris,aut ẽt mortis non prouidet illi,vt oportet,ad animæ salutẽ,si certum sit ꝙ illi proficiet.Tunc aũt instructio, vel auxilium est illi simpliciter necessarium,vt optimè explicat Medina vbi sup. qñ proximus ille ẽt si velit sibi de remedio cum auxilio Dei ordinario prouidere non põt.Sed hæc necessitas vix occurrere põt: nam si pc̃m procedit ex malitia scienter,aut ex passione,ipse peccator si vult se corrigere sibiq; p̃t prouidere.Si ãt ex ignorãtia inuincibili:tũc pc̃m nõ est sibi culpabile. Si vero ex ignorãtia vincibili:tũc ipse tenetur q̃rere Doct.atq; remediũ; & tũc nõ obstãte periculo mortis,priuatus hõ tenet̃ illũ docere veritatem vel illi auxiliũ p̃stare,si non sit alius,qui id velit facere sufficiẽter:q̃a tũc est casus simpl̃r,vel extremę necessitatis ſpũalis,& ĩtr teneret̃ pro bono cõi ẽt cũ periculo vitæ, si hæticus Chr̃ianos.

Secun-

Secundum dictum huius opinionis est ꝙ qñ correctio, vel auxilium nõ est simpliciter necessarium, quia si proximus vult, potest sibi prouidere, puta quia non ex tali ignorãtia vel impossibilitate: sed aliàs mortaliter peccat, non ex malitia eo animo vt sibi aliquid detur, sed ex fragilitate, vel aliàs voluntariè periclitatur: tunc is tm̃, qui cõmodè põt, sine notabili suo detrimento corporali, aut bonorũ tpaliũ ẽt sub mortali peccato, in defectũ aliorũ tenetur illi de remedio opportune prouidere, si credit ꝙ illi proficiet, & non alias. Nam tũc non extrema sed magna est necessitas spiritualis: cui sicut & magnæ necessitati corporali vel tpali proximi non tenemur sub mortali, nisi dũ cõmodè possumus prouidere, vt dictũ est. Ideò nullus sub peccato ẽt veniali tenetur adulteram corripere, ẽt si credat ꝙ illi proficiet vt recedat à peccato, cum notabili sui corporis, aut rerũ, vel famæ detrimento; cum paruo autem, vtiq; sub mortali tenetur.

Opinio. 4. Sed aliter, & forsan clarius, & verius, saluo meliori iudicio nobis vr̃ esse distinguendum, & sit quarta opinio quæ & stat in tribus dictis primum est, ꝙ qñ proximus in ea necessitate animæ suæ est, ꝙ verisimiliter creditur ꝙ finaliter in malo statu morietur & dãnabitur in æternũ, nisi ei prouideatur: tunc in defectu alterius qui non põt vel non vult sufficiẽter illi succurrere, quicunq; ẽt priuatus homo vtiq; sub mortali tenetur, ẽt cum periculo rerũ, honoris, & vitæ illi de remedio opportunæ prouidere, si sine animę suæ periculo, siue sine peccato ẽt veniali põt, & se fortem & idoneum credit ad id, & certus est ꝙ illi proficiet vt ab ęterna damnatione liberetur: alias non tenetur. Et hoc est verum modo ipse proximus possit suo tali periculo prouidere, alias non; excepto si ex malitia, videlicet vt sibi aliquid detur vel vt cum tali detrimento alterius sibi succurratur, in peccato aut necessitate tali spirituali manere, aut se in id proijcere vult: tunc enim ad nihil tenemur ei, & nihil de eo curandum est, sicut neque de scandalo pharisæorum. Notentur oẽs particulæ. Nam inde sequitur ꝙ si creditur ꝙ adultera in ipso peccato deprehensa occidetur impenitens, vel quod infidelis in sua infidelitate sine fide Christi morietur, vel alius in hæresi sua mortaliter ignorata, vel ꝙ quis passione victus in mortali peccato se ipsum occidet, vel præcipitabit, & ego tm̃, in defectu, aliorum sine periculo peccati certe possum eos corripiendo, instituendo, vel iuuãdo, ab æterna damnatione liberare: vtiq; sub mortali teneor ẽt cum vitæ corporalis detrimento. Et idem iudicium est, qñ puer sine baptismo creditur occidẽdus vel moriturus, vt ait Syluester. ti: Bellũ. 2. q. 4 quamuis Soto vbi supra & Areualo vbi infra allegatur teneant oppositum.

Et ratio huius primi dicti est, quia tunc est; & cẽsetur extrema, vel quasi estrema necessitas spiritualis simpliciter, aut ex suppositione: in qua sm omnes doctores currit obligatio charitatis & ordinis eius, vt omnia minora bona nostra pro tali salute proximi postponamus, quia nisi tunc illi prouideamus non est regressus ad vitam animæ, vel corporis.

Et in hoc primo dicto expresè consonat Nauarro in sum. c. 11. nu. 13. & c. 14. nu. 8. 9. & c. 24. nu. 11. 12 18. & latius in cõmẽto. de defensione proximi. in c. non in inferẽda. 23. q. 3. nu. 10. 11. 38. 39. 41 42. 44. 45. 46. 47. Et Abulen. in Matth. 18. c. q. 95. sm B. Tho. 2. 2. q. 33. art. 2. & doctores cõiter vbi supra in secũda opinione allegantur, & Syluester etiam vbi suprà & tit. charitas.

Secundum dictum est, ꝙ extra prędictum articulum mortis tenemur ẽt sub mortali peccato opportunè corripere, vel docere, vel de remedio prouidere ei, quem certò credimus non nisi per nos, & per tale medium à peccato mortali recessurum, si sine notabili nostro detrimento, rerum, honoris, aut corporis id efficere possumus: aliàs nõ tenemur sub mortali ad opera charitatis illi exhibẽda: Et multò minus tenemur, si ille in peccato manere vult ex malitia vt illi aliquid det, vel prouideat, vt proximè dictũ est.

Ratio huius secundi dicti est, quia tunc proximus censetur esse in magna necessitate decẽtię, suæ spiritualis, ẽt si sit ex suppositione suæ culpabilis voluntatis, dũm à statu gratiæ sibi decente cadit per mortale peccatum, quãuis sit regressus ad vitam gratiæ cum auxilio Dei ordinario. Nunc aũt in tali magna, quãuis non extrema, necessitate, per quam homo cadit à sua decẽtia, qui est abundãs, & põt sine magno aut notabili suo detrimento prouidere, sub mortali tenetur ex ordine charitatis, sm plurimos doctores vt superius in tertia propositione, in secunda eius opinione, vel saltẽ sub veniali vt ibidẽ in prima opinione dictũ est, igit sic in ꝓposito dicẽdũ est.

Et in hoc expresè consonat Nauarro in su. c. 14. nu. 26. & c. 24. num. 16. & latius vbi supra. Item ipse ẽt Medina de restitutione. q. 2. vbi ait ꝙ si quis habet rerum abundantiam, alij verò ab inopia, qua præmũtur, parati sunt in aliqua peccata ex fragilitate potius, q̃ ex malitia incidere, & certus sit homo ille ꝙ per donationẽ aliquã illi ab illo casu præseruabuntur, Deoq; postmodum seruire curabũt, crederem in hoc casu necessarium esse talem donationẽ facere. Hæc ille, & consonat Soto vbi supra & Abulen. in Matt. 18. c. q. 80. ad secundum, & doctores cõmuniter vbi supra allegati sunt.

Ex dictis colligitur ꝙ vix aut nullus est, qui teneatur cum periculo vitæ suæ, si priuatus homo sit, saluti ẽt spirituali proximi prouidere, qa vix aut nullus ferè tam fortis & sanctus est, aut reperit qui se ad martyriũ vel ad mortẽ ferendam,

dam, vt oportet, fortem & idoneum credat, nisi singulari Dei auxilio aut spiritu inflāmatus sit, aut moueatur. Prælati autem sæpius, & regulariter tenentur pro ouium suarum salute vitam, nedum res temporales, exponere.

Sed vtrum teneatur hō saltē sub veniali peccato huic ꝓximo, extra casum vel articulū mortis eius, vt recedat à peccato mortali ꝓuidere cū notabili rerū, honoris, aut psonę suæ, labore vel detrimento, qñ est certus, vel aliquam hēt spem ꝙ illi proficiet, sunt opiniones. Nā Soto vbi supra dicit ꝙ non, & cum eo vidētur esse plurimi doctores, illi præsertim, q̄ sunt de tertia opinione supra posita. Sed Areualo in tractatu de correctione fraterna cōcl. 5. in 6. cōtrouersia vel. q. fol. 115. &c. & clarius in 6. cōcl. ꝓpositione. 3. f. 175. 176. cū quibusdā alijs tenent ꝙ sic: & æstimāt ad id facere Augus. de Ciui. Dei li. 1. c. 9. Et Frāciscus Mayro. ibidē, & ſm hos doctores, nos olim in nostris annotationibus supra Soto de Sygillo secreti mēbro. 2. q. 2. cōclu. 6. diximus peccatum esse veniale, vt ibidem latius probatur.

Nunc ēt hanc eādē opinionē vti magis cōem magisq; probabilē amplectentes, atq; declarantes dicimus, & sit tertiū dictum, ꝙ qñ certū aut valdè credibile est ꝙ homo valdè ꝓficiet, vt proximus à mortali peccato recedat, & nō aliter recedet existens citra articulum mortis, tunc si illi non prouidet de remedio opportuno ēt cū notabili rerum, & honoris detrimento, & personæ labore, venialiter peccat: in quo casu August. loquitur vbi supra. Nullo aūt modo peccat si non est certum ꝙ illi proficiet dum notabile ei imminet rerum, honoris, aut personæ detrimentum.

Probationes vtriusq; partis ex supradictis nostris annotationib. & opinionib. facilè patent. In summa verò rō hęc est, ꝙ in magna proximi necessitate spūali vel tēporali citra extrema, peccatū tm̄ veniale est illi non succurreret, cū minori quāuis magno nostro detrimento, qa tūc ex defectu charitatis nostra minora bona, & mala tēporalia maiorib. ꝓximi bonis, & malis ꝑponūt, vt hoc expresè ait Aug. de Ciui. Dei, lib. 1. c. 9.

Si contra hoc obijciatur, nā in casu huius tertij dicti quæritur an tunc sit præceptum, & obligatio prouidendi proximo cum tam notabili, quamuis minori, detrimento, an non. Si sic, ergo eius omissio contra præceptum est mortalis. Si ergo nullum peccatum est, nec veniale.

Respō. ꝙ est obligatio ꝓcepti charitatis ad ꝓuidēdū tunc maiori necessitati ꝓximi, sed negat illa prima consequentia ꝙ ergo eius omissio sit mortalis, neq;, enim oīs omissio aut omissio trāsgressiua ꝓcepti diuini naturalis vel humani, neque oīs defect⁹ charitatis mortalis est, sicut neq; oē mendaciū, supbia, auaritia, aut gula, mortale peccatū est: Quia neq; oīa pręcepta, ēt diuina in oī euētu æqualiter obligant. Quod indè liquet. Nam sub nouo peccato mortali nō tenemur q̄rere cōfessorē, aut illū adducere per. 60. leucas, aut cū magno psonę, rerū, detrimēto: neq; cōfiteri confessori pn̄ti, dū inde nobis imminet notabilis infamia, aut iactura rerū tpaliū, ēti hō esset in ea dispōne ꝙ extra articulū mortis constitutus, nō nisi ꝑ cōfessionē aīæ salutē aut gratiā hēret: neque cū tā notabili detrimēto tenet hō sub nouo peccato mortali ꝓcurare medicū, aut medicinam, qua & nō aliter ab infirmitate vel morte corporali liberabit, quāuis iure naturali, & diuino teneat mortē cauere, vitāq; plus quā bona tpalia tueri, aut cōseruare: neque cū tā notabili detrimēto sub nouo peccato mortali tenet homo aliū à meretricio, vel fornicatione, vel ab inimicitijs, vel ab alio peccato mortali extra articulū mortis cōstitutū retrahere, corripiēdo, vel denunciando ſm ordinē euāgelicū, vt aiūt Sum. Ang. & Siluester, ſm doctores cōiter, & Medina vbi sup. in. 2. dicto allegatus est. Igitur solū venialiter peccat, si omittit proximi remediū timore notabilis detrimēti, dū probabiliter profectus speratur, ꝙ si non sperat nullum peccatū est, vt in hoc tertio dicto habetur.

QVAESTIO XXVII.

Vtrum sine mortali peccato possit quis alteri indignari, & irasci, illi etiam loquelam, seu salutationem denegando propter aliquam offensam.

RESPON. per tria puncta; quorū primum est, ꝙ ex offensa solent tria suboriri. primū est odiū inimicitia, & appetitus vindictæ in volūtate deliberatus, quo offensus gaudet de malo offensoris, aut dolet de eius bono, aut intēdit aut desiderat ꝙ offerat casus, in quo illi noceat vel iniustè, seu ēt extra ordinē iuris notabiliter, in attinētibus ad personā, rem, vel honorē eius, & hoc cōstat esse mortale: quia modò offensor petat veniā, mō nō, modò offenderit iustè, mō iniustè, offensus tn̄ tenetur sub mortali deponere odiū, & liuorē vindictæ, qa cōtra pręceptū dilectionis ꝓximi est. Passio aūt cōcitās ad vindictā naturaliter insurgēs nō est peccatū mortale: nisi deliberatè aliquo mō in ea cōplaceatur aut acceptetur. Ideò etiāsi videat homo ꝙ si talis occasio ei offeratur nō se cōtinebit à peccato mortali, nō pp hoc est in peccato, nisi cōplaceat in eo aut quod occasio illa, ei ad peccatum offeratur. 1. Punct.

Secundū, qd ex officio oritur est ius & actio ad petendū in iudicio, & extra, vt oportet, debitam satisfactionē damni illati per offensorem in persona, honore, aut rebus suis, & suorum, & hoc potest licitè peti debito modo: & similiter pōt peti iudicialiter satisfactio pro iniuria facta sibi & suis, sed sine odio & liuore vindictę, & sine scandalo, & non aliter. Quòd si ex loquela cū offensore offensus ipse perdit prędictū suum

V ius

ius,& actionẽ;tunc licitè potest differre loquelam, & salutationem denegare, quousq; sit per offensorem ei satisfactum, aut conuẽtum sit inter eos. Similiter licitè potest offensus accusare iudicialiter offensorem,vt puniatur, nõ quidem appetitu vindictæ,sed Zelo iustitiæ,& sine scandalo:ne ipse,vel alius simile crimen audeat committere, & vt in pace, & securitate viuatur ab omnibus,vt de hoc latius,B.Tho.2.2.q.108.art. 1.& Gabriel in Canon.lect.73.Et Couarruuias in resolutionibus lib.2.c.10.nu.7. vbi ẽt agit,& probat ꝙ illa remissio iniuriæ intelligatur etiã quoad forum contentiosum, qñ generaliter ea remissio facta est, & non aliter. Sed quia valdè difficile est Syncero animo sine appetitu vindictæ iudicialiter agere,etiã in casibus prædictis; ideò tutius est petenti, veniam concedere, vel prætermisso ordine iuris æquam admittere satisfactionem:imò,& vix sine periculo animę aliter fieri potest à cõi hominũ genere:nisi sit homo valdè perfectus, aut habens officiũ iustitiæ, propter multa peccata,& scandala,quę indè sequuntur.Vide Abulen. Matt.5.q.324.& 1.reg. c.28.q.15. præsertim quando reipub. vtilitas id patitur,aut non aliud exposcit.

Tertium quod ex offensa solet oriri est denegatio loquelæ, & salutationis,& familiaritatis, & alia signa iræ,indignationis,seu odij, de quibus erit secundum punctum sequens.

2.Punctũ. Pro secundo puncto dico ꝙ sine mortali, & aliquãdo sine veniali potest iniustè offensus irasci seu indignari offensori,seu habere cũ eo aliquem rancorem: non quidem odiũ aut liuorem vindictæ, sed rancorem, qui est filius iræ, & est idem quod indignatio: & propter hoc ei denegare potest loquelam,seu salutationem, sicut familiaritatem,& conuersationem in toto, vel in parte secundũ qualitatem offensæ,exceptis tribus casibus paulò inferius explicandis, de duplici odio abominationis,seu inimicitię,& indignationis, Caiet. 2. 2. q.34. art.2. & 3. & Abulen. Matth.5.q.324.videantur.

Probatur tripliciter,primò quia sic faciendo nihil debitũ denegat offensori:quod patet,quia de charitatis amore debito iã supponitur quod manet in corde,& in opere cum eo,sicut eũ alijs proximis.ex quo(vt in primo puncto dictũ est) nõ põt habere odiũ abominationis vel inimicitiæ repugnans charitati, neq; liuorem vindictæ cum eo,neq; cum alio quocũque offensore.Loquelam autem seu salutationem nõ dẽt quis vllo iure aut lege charitatis omnib.sicut neq; specialem familiaritatem,& conuersationẽ, sed solũ notis,& amicis: licet Gabriel in cano.lectio. 76. aliter dicat cum alijs quibusdam summistis, & doctoribus,nisi intelligatur,vt dictũ est,quia non est commune signũ charitatis omnibus,sed notis tantum,hominibus, quãuis aliquando resalutatio bene sit signum generale charitatis debitum omnibus hominibus, puta quando quis intrat locũ,vbi sunt multi,tunc pręuia,& etiam reciproca salutatio in communi non excipiendo aliquem est debita omnib. illis ex consuetudine & in hoc bene dicit Gabriel,igitur si ex cã licita, aut etiam propter offensam iniustè illatam ego licitè,aut saltẽ sine mortali possum punire, priuando eum amicitia speciali, & familiaritate specialibusq̃ue fauoribus solitis erga eũ: ità ex eadem cã & ratione possum priuare illum sine mortali,specialib. signis talis amicitiæ specialis, qualia sunt loquela,& salutatio,& solita familiaritas,manente tñ,vt dictum est,cum eo debita charitate, vt cũ proximo alio manere debet.

Secunda rõ,quia dato ꝙ talis loquela,& salutatio sit signum generale charitatis generaliter oĩbus debitæ;tamen sicut non teneor loqui alicui quando ex tali loquela amitto ius meũ, vel actionem contra eum,vt supra in primo puncto dictum est:ità eadem ratione non pecco mortaliter non loquendo ei, aut si ei denegem salutationem; quando hoc est medium conducens ad eius temeritatem refrænandam,aut ad attrahendum eum ad debitam emendam offensæ.

Tertia ratiò,qa sicut non est mortale ex genere suo ira seu indignatio deliberata(quę odium indignationis ab alijs dicitur ẽm Caie. vbi sup.) quam quis hẽt contra offensorem iniustũ,vt solet dici de indignatione iudicis aut superioris cõtra subditũ delinquentẽ: ità eadem rõne dicendũ est de signis huiusmodi indignationis ei correspondentibus, & indè exortis,qualis est denegatio loquelæ aut salutationis, aut toruo vultu aspicere, & alia huiusmodi, qualiacunque sint generalia aut specialia,propinqua aut remota, quod scilicet non est mortale,vt dictum est.

Et ad prædictorum confirmationem facit tertio regũ.14.vbi licet Dauid pepercisset filio suo Absalon noluit eum videre,sed ait: vadat in domum suam,& faciem meam non videat.

Et cũ supradictis concordat expresè Caieta. 2.2.q.15.similiter & Abulẽsis Matth.5.c.q.345. 348. Item concordat expresè Raulin in.2. Sermone sabbati post quartã dominicam. 40.dicẽs ꝙ licitè quis subtrahit loquelam,& familiaritatem,ẽt à filio,causa correctionis vel humiliationis,ità ꝙ in corde maneat displicentia de offensa facta,& ꝙ, si videret in eo correctionẽ, certè libenter cum eo cõicaret,idq; optat fieri.Hæc ille.Concordat ẽt Gabriel in canon lectu.76.dubio.1.& Siluester titu.charitas.q.6.& in sua aurea rosa super Euangelia in.q. Impertinentibus cau.65.quãuis ipse Siluester & Gabriel, & sum. Ange.faciant vim præcipuã in hoc ꝙ sunt signa amicitiæ generalia vel specialia,ꝑpinqua vel remota:quod tñ non videtur,nisi vt dictum est.

At supradictis excipiũtur tres casus,quorum 1.Exceptio. primus

primus est, quando offensor offendit iustè, puta defendendo licitè suam causam, personam, vel honorem suum, & suorum, vel aliorum, ità ꝙ fecit, aut dixit, aut omisit in iudicio, & extra, conformiter ad rectam rationem: tunc enim offensus irrationabiliter agit, si propter hoc indignatur ei, aut denegat loquelam, & tenetur nō denegare: is autem, qui fuit culpabilis causa huiusmodi indignationis, aut excessus eius, vel offensæ, tenetur se humiliter alteri offerre, aut se paratum exhibere ad debitam reconciliationē, & loquelam, seu salutationem. Quòd si vterq; fuit in causa, vel in excessu, vterq; ēt tenetur seipsum ad debitam reconciliationem offerre, vel paratū exhibere, vt dictum est, in quo valdè cauēdum est ne quis ex affectione ad proprium commodum decipiatur, vt cōiter cōtingit. Ideò in hoc nullus debet esse iudex in sua causa, sed id relinquendum est iudicio boni, & prudentis viri, q iudicet inter eos, vt oportet: aliter enim periculo se exponit offensor, & offensus culpā in alterū omnino, reijciens: sicq; palliatur odiū, & peccatum sine remedio.

2. Exceptio. Secundus casus est si offensor iniustus verè, & vt decet, qualitatem suæ personæ petit veniam, & humiliatur offenso, nam tunc offensus tenetur sub mortali ei parcere, seu remittere offensam, & loqui, & eum recipere ad pristinam, seu ad aliam amicitiam debitam. Ratio est, quia regulariter offensa non est irreparabilis, ergo illa per offensoris humiliationem reparata, iam non potest offensus licitè punire offensorē denegando ei debitam amicitiam, & loquellam, neque indignationem habere contra eum. Ad quod facit Luc. 17. Si reuersus fu. ad se. di. pęnitet me, dimitte ei &c. Et Matth. 6. Si non remiseri. vnusquisq; fratri su. de cor. Vest. nec pater vester dimittet. Vide etiam Abulen. Matth. 5. q. 60. vsque q. 70.

Et notanter dixi ꝙ secundum qualitatē personarū est facienda humilis veniæ petitio: quia alius modus seruari solet inter religiosos, alius inter nobiles, & potentes, alius inter rusticos, & ciues plebeios, alius inter filios, & parentes, secundum diuersas consuetudines terrarū, & personarum.

Item notanter dixi, ꝙ ad pristinā, seu ad aliā debitam amicitiam debet recipi offensor humiliatus: nam sunt aliquæ offensæ talis qualitatis (quale est adulterium ex huiusmodi) propter quas offensor humiliatus nondum meretur recipi ad pristinam amicitiam, & familiaritatem, & beneficia: sed ad aliam minorē in perpetuū, seu ad tempus ſm qualitatem negotij, personæ, & status: In quo non potest dari certa regula generalis pro omnibus casibus, qui ſm particulares circunstantias diuersimodè variātur: ideò in hoc standum est iudicio boni, & prudentis viri: Certum tamen est ꝙ maior, & magis debita est amicitia naturalis, & familiaritas inter filios, & parentes, & fratres, quàm inter alios cęteris paribus.

Tertius casus est quando ex denegatione loquelę, & salutationis, & specialis familiaritatis, & ex signis indignationis, & inimicitiæ quibuscunq; propinquis aut remotis, generalibus aut particularibus, seu specialibus imminet graue scandalum pusillorū: tunc enim modò offensor iustus vel iniustus petat veniam, modò non, quicunq; eorum fuerit causa talis inimicitię aut signorum eius, ex quibus tale scandalum suboritur, tenetur sub mortali peccato tollere tale scā dalum altero duorum horum modorum, vt ipse maluerit, scilicet vel sufficienter notificādo omnibus, qui sic scandalizantur, iustitiā suæ causæ (si ita est) & qūo ipse licitè & sine odio mortali, & liuore vindictæ est iratus seu indignatus alteri, cui loquelam denegat. Sed quia iste primus modus vr̄ vix possibilis quoad omnes casus, & personas ad tollendum scandalum sufficienter, ideò alius modus, qn̄ ille primus non sufficit, est ꝙ tollatur radix & causa scandali prædicti, puta loquendo, aut salutando inuicem, & exhibendo seipsum paratum ad recipiēdum alterum ad loquelam, & debitam amicitiam, quātum sufficit ad prædictum scandalum tollendum. 3. Exceptio.

Et nota ꝙ scandalum in hac materia dicitur esse quando videntes aut scientes ꝙ talis, puta offensus, non vult loqui, neque reconciliari alteri offensori, iudicant, & existimant illum id facere ex odio, & inimicitia mortali: in quo etiam iudicant illum suscipere sacramenta, & Eucharistiam: quòdq; si confessor eius doctus æstimatur, & id tolerat, & admittit, iudicant illum sic mortaliter agere, aut ꝙ similiter omnes alij possunt in inimicitia quacunque, etiam mortali, sumere sacramenta, & Eucharistiam, sicut vident illum facere: Sicq; datur eis occasio sumendi Eucharistiam in mortali odio, & inimicitia videntibus ꝙ ille, qui videtur esse in simili odio mortali, permittitur à confessore sic communicare, vt dictum est. Hoc certè est scandalum pusillorum: ad quod remouendum seu cauendum tenētur inuicem loqui, aut se ad id paratos exhibere, vt dictum est. Et ad hoc idem, & eodem modo tenetur quilibet etiā iniustè offensus ad cauendum occasionem propinquam odij, & inimicitiæ à corde offensoris, & ad ipsum præseruandum à peccatis mortalibus, in quæ probabiliter videtur ex sua fragilitate incursurus offensor, videns offensum nolli ei loqui, neque ipsum recipere ad debitam amicitiam reconciliationem, & satisfactionem: Quia iure naturali, & diuino quilibet tenetur sub mortali in suis actibus cauere scandalum, & passiuum pusillorum seu fragilium, quantum commodè

potest, vt Matth. 18. Qui scandalizauerit vnum de his pusillis, qui in me credunt, expedit ei &c.

Et cum his de scandalo concordat expressè Caietanus, & secundum Tho. 2. 2. q. 28. art. 8. & q. 43. & Gabriel. vbi supra, & Adrianum in primo quodlibeto & Abulen. Matth. 5. q. 60. & q. 348. licet Siluester. tit. Charitas q. 6. dicat ꝙ solum est mortalis species mali, quando tale malum non potest esse bonum. Sed hoc non obstante dico id esse mortale, & necessariò vitandum altero duorum modorum prædictorum, quãdo indè de facto oritur scandalum graue pusillorũ: modo illa species sit mali ex genere, aut ex circunstantia, modo alias possit bene fieri, modò non; vt patet ex doctoribus loquentibus de materia scandali, vbi supra.

Obiectio. 1. Quòd si offensus dicat, primo faciat offensor quod ego volo, & loquar, & reconciliabor ei.

Secunda obiectio. Secundò nolo loqui, neque illi reconciliari, ne cogar ei dare aut facere hoc vel illud, quod dare vel facere non teneor, quia si loquor ei, cogar dare aut facere.

Tertia obie. Tertiò nolo loqui aut ei recõciliari: quia non potero me refrenare à verbis vel factis, vnde sit peius quàm non loqui, aut quàm non reconciliari, & quia ex loquela aut reconciliatione timeo peius damnum, quàm sit non loqui, & non reconciliari.

Resp. ad 1. Respondeo ad primã si quod petit offensus est iustum, & ei debitũ ab offensore, vel ad correctionem seu humiliationem offensoris id expendit, vt supra dictum est, tunc iustè petit in iudicio & extra, & non tenebitur loqui, aut ei reconciliari quousq; sit ei sufficienter de hoc satisfactum, maximè si ex tali loquela aut reconciliatione, offensus perdit suũ ius, vel actionem ad id, vt suprà in primo pũcto habetur: ꝙ si non cogitur necessariò perdere tale ius vel actionẽ ex loquela, vel reconciliatione simul, & ex non loquẽdo, aut ex signis indignationis oritur scandalum, tenetur tollere scandalũ, altero duorum modorum supradictorum, neque licitè petit ab alio fieri quod ipse vult.

Resp. ad 2. Ad secundam similiter dico ꝙ nullus tenetur neque cogitur ex loquela aut reconciliatione dare aut facere quod aliàs non tenetur. Item vix potest dari casus, in quo non possit scandalũ tolli sine amissione iuris actionis aut rei indebitæ aliàs: nam si offensus notificet, vt commodò potest, quomodo tale quid ipse dare aut facere non tenetur, aut quomodo iustè sequitur suam causam, quòdq; paratus est recõciliari ex parte sua, iam remouet scandalum pusillorũ, & ignorantum. Quod si alter nõ vult hoc modo reconciliari, nisi fiat aut detur quod nõ debetur, iam ipse solus est in causa scãdali, qui iniustè aut indebitè vult secum fieri ab alio quod alius non tenetur, & sibi soli tale scandalũ imputatur, nisi forte in casu, quo talis notificatio nõ potest omnibus fieri sufficienter aut licet fiat, nõ sufficit ad sedandum scandalum, seu tollendum maius malum imminẽs, tunc enim pro vitando maiori malo ferenda est iactura minoris boni, rerum, & honoris.

Resp. ad 3. Ad tertiam dico quòd si tale periculum prouenit à mala conuersatione, & natura seu inclinatione alterius puta offensoris, aut à vehementi passione naturali cuiuscunq; eorum; tunc hac causa durante, potest differri loquela & familiaritas, seu reconciliatio, vt sic caueatur occasio propinqua periculi prædicti, quousq; paulatim tollatur illa causa, vt sępè contigere solet in parentibus, qui vehementi passione commouentur videntes occisorem suorum filiorũ, aut consanguineorum, & ideò non tenentur tàm citò eradicare à se hãc passionem naturalem tàm vehementem, & iustam, sed solum eam refrenare, ne exeat in opus illicitum, aut in odium, & liuorem vindictæ, & cauere occasiones propinquas ad hoc, & vt caueant hanc occasionẽ propinquam, & vehementem odij & vindictæ, prudenter cauent loquelam, & conuersationem talium offensorum. Quòd si id prouenit à sola voluntate offensi, qui non vult seipsum vincere, suamq; passionem, & indignationem, cùm facilè possit, si liuorem vindictæ deponeret, tunc hæc causa, quæ de præsenti est culpabilis, non excusat illum in casu: nam ad prædictum scandalum remouẽdum, tenetur loqui, aut reconciliari humiliato, aut nõ humiliato, vt dictum est.

Punctũ 3. Tertium punctũ ex omnibus supradictis infertur, quod propter offensam filiorum aut fratrum, qui non sunt sub potestate, & obedientia parentis aut fratris, licet talis eorũ pater aut frater offensus possit sine mortali peccato ad tempus eis irasci, & indignari, & propter hoc illis loquelam & reconciliationem denegare cum intentione sic humiliandi eos, & puniendi eorum temeritatem, & attrahẽdi eos hoc modo ad id, quod ipse vult iustè secum fieri ab eis: tamen regulariter ad semper, aut ad multos annos id fieri non potest, maximè vbi offensores debitè humiliantur, exceptis casibus à lege expressis, & alijs, in quibus propter enormitatem offensę, recta ratio dictaret filios, & fratres, & alios in perpetuum, seu ad longum tempus priuandos esse loquela, & recõciliatione parentum, & fratrum in toto vel in parte. Et ratio prædictorum est; quia regulariter punitiones tales nõ debent esse implacabiles, neque exterminatiuæ fœderis, & amicitiæ naturalis inter patres, & filios, & fratres, & propinquos, neque cum scandalo pusillorum: exceptis inquã casibus lege expressis, & offensis enormibus, vbi iam cessat ratio fœderis, & reconciliationis prædictæ, & scandali, vt ex prædictis patet.

Ideò

Ideò di co ꝙ tunc sub mortali tenetur offensus recipere ad loquelam, & recõciliationẽ offensorem humiliatum, qñ post longum tempus indignationis occurrerit talis casus, puta infirmitas grauis, mors, aut notabilis iactura, seu infortunium alicuius eorum, aut nuptiæ, filiorũ, aut filiarum, & hmõi, vbi tales personæ solẽt & debent adesse: itá ꝙ si non adessent, cùm facilè possent, & ex priuatione familiaritatis aliàs debitę iam incipiunt scandalizari qui id vidẽt, aut sciunt, & ipsi offensores indignãtur, de nouoq; concipiunt inimicitias iudicantes odium confirmatum in corde offensi cõtra eos: tunc enim incipit iam oriri scandalum pusillorũ, & ignorantum: quod altero duorum modorum in secũdo puncto prædictorũ offensus remouere tenetur, & præcipuè recipiẽdo offensores ad loquelam, & debitam reconciliationem, vt dictum est.

QVAESTIO XXVIII.

Vtrum pro honore Dei, aut pro spirituali proximi salute, liceat velle, & petere à Deo carentiã gratiæ, aut gloriæ ad tempus, vel etiam in æternum.

Propos. 1. RESPON. per quatuor propositiones quarum prima est, ꝙ non est licitum velle peccare, aut Dei gratia carere pro honore Dei, & multò minus pro spirituali salute fratrum: patet quia id repugnat, & est contra charitatem Dei, & sui ipsius hominis, vt liquet, neque sunt facienda mala vt eueniant bona Rom. 1. cum hoc tñ stat ẽm Medina de pęnitentia. q. 6. ꝙ licitè peccator vult ad tẽpus manere in Dei inimicitia sine gratia, nõ qdẽ absolute nec vt est culpa, sed ex suppositione, vel vt est pęna peccati, qa illã meruit.

Propos. 2. Secunda propositio, licitum & heroycum est pro honore Dei, velle, si fieri posset, manẽdo in charitate & gratia Dei, carere gloria non solum ad tps, sed ẽt in æternũ. Ratio, quia sic rectè præponitur affectio iusti, affectioni cõmodi, & melius bonum minori: & sic est ordinata charitas, qua bonũ honoris Dei præponitur bono, & dilectioni ipsius hominis, suisq; cõmodis ẽt æternis. Ex quo patet ꝙ pro vitãda offensa Dei, seu peccato quocunq;, ẽt cuiuscunq;, quatenus est offensiuum Dei, heroycum sic conditionaliter velle carere gloria: Quia æquiualenter fit pp honorem Dei. Concordat Adrianus in tract. de remis. præst. post mortem. q. 2. Et ad idem vr̃ Palud. in. 4. di. 17. q. 1. art. 6. concl. 3. Et Durandus, ea. di. q. 6. Sic Paulus ad Ro. 9. Optabat esse anathema à Christo pro fratribus, idest si ad honorem Dei, qui ex salute & cõuersione Iudęorum redundabat, expediret ipsum carere gloria, vel ad magnum tps, id certò ex charitate ad Deum optabat Paulus, ẽm Originem & Chrysost. ibidem & lib. 4. de Sacerdotio. & lib. 3. de prouidentia; & serm. 10. de charitate. Et Theophilatus, & Athanasius sunt ad idem, vt ẽt magister Soto, & Grandis referunt ibidem. Sic etiã fortè ẽm eosdem doctores intendit Moyses quando Exo. 32. ait. Aut dimitte eis noxam hãc, aut dele me de libro tuo &c. quia scilicet talis dimissio culpæ populi redundabat ad Dei honorẽ, propter quem petebat deleri de libro vitæ, si esset possibile: nam stante lege non est possibile nec optabile absolutè, sed conditionaliter & inefficaciter: pro salute autem fratrũ minimè, vt de hoc in. 4. propositione latius.

Tertia propositio, licitum est & meritorium pro spirituali salute fratrũ, imo & pro quacũq; alia rationabili causa velle carere gloria ad tempus: quia licitum est viro iusto sciente se esse in gratia nolli mori tàm citò; & velle satisfacere in purgatorio diu pro peccatis potius q̃ hic breui tpe, quia refugit mortem, & labores vitæ huius: neque oppositum est ei præceptum à Deo, nam datur vbi, & per consequẽs vult licitè diu retardari à gloria ex causis rõnabilibus supradictis: imò, & hac de causa licitum est velle ẽt ad tps pati pęnas inferni pro salute fratrum, sicut B. Catherina de Senis optabat esse opertorium inferni, s. ad tps ne quis illuc descenderet. Neque enim omnis charitas in quocunq; gradu cupit aut inclinat vt homo cupiat statim & omni tpe esse cum amico Christo in fructu amicitiæ, puta in gloria: sed pro aliqñ, puta pro suo tpe, post mortem & purgationem debitã peccatorum. Sic ẽt Paulus ad Rom. 9. optabat esse anathema à Christo pro fratribus, s. ad tps tm̃ ẽm Chrysost. Orig. Theophi. & B. Tho. & Nico. de Lyra ibidem, & cõiter doctores. Sicut & B. Martinus orabat dicẽs dominæ si adhuc populo tuo sum necessarius non recuso laborem &c. Et ad Philipen. 1. Coarctor est duobus &c. Concordat expresè cum his Adria. vbi supra, & Palud. in. 4. dist. 21. q. 1. art. 2. concl. 3. Propos. 3.

Hiero. autem & quidã alij doctores illud desiderium Pauli existimant tunc contigisse cùm is sub iudaismo Ecclesiã Christi Zelo synagogæ insectabatur, vt habetur ad Gala. 1. proficiebã in iudaismo &c. & super Zachariam c. 14. exponit ꝙ Paulus pro salute fratrum iam conuersus ad fidem Christi optabat esse anathema pro fratribus, idest maledictus & opprobrio habitus, & abiectus inter homines volens Christum imitari, qui pro nostra salute maledictus factus est, vt ad Galatas tertiò habetur.

Quarta propositio, non est licitũ vllo modo, videlicet, nec absolutè, nec etiam conditionaliter, nec inefficaciter velle, nec itá directè, & finaliter petere carere gloria, vel damnari in ęternum pro salute fratrum finaliter, vel vt illi saluentur: etiam si sine peccato, & manẽdo in gratia Dei, id fieri posset. Propos. 4.

Probatur tùm primò quia id est contra charitatem ad seipsum vel contra ordinem eius, rõne cuius homo tenetur prædiligere salutem suam æternam, quæ stat in visione beatifica ad Deũ. Et faciunt ad hoc doctores in tertio di. 29. communiter dicentes ꝙ ex ordine charitatis necessariò tenetur quilibet velle beatitudinẽ sibi potius, quam alijs quibuscũq; facit & id Matt. 16. Quid prodest homini si vniuersum mundum lucretur: animæ verò suæ detrimentum patiatur? tùm secundò quia tale malũ priuationis gloriæ non, nisi pro maiori bono diuino vel ipsius appetentis, est ipsi appetibile. 9. Ethic. Amabile quidem bonũ, magis autem proprium: tùm tertio quia si id liceret appetere, ergo & ad idẽ conari quantum possibile esset, quod tamen non videtur, vt ex responsione ad argumẽta patebit.

Argum. 1. Oppositum huius quartæ propositionis videtur tenere Adria. vbi supra, & aliqui alij doctores propter quatuor rationes primò quia si id licet propter honorem Dei, vt in prima propositione dictum est, ergo & propter salutem æternam fratrũ. probatur consequentia ex identitate rationis; & quia ex fratrum beatitudine, & salute prouenit honor Dei. Et quia Exo. 32. Aut dele me de libro tuo, aut dimitte eis &c. & Rom. 9. Optabam esse anathema à Christo pro fratribus: hoc clarè insinuatur licitè desiderari.

Argum. 2. Secundò, quia maius bonum diuinũ est participatum in beatitudine à pluribus, quàm à me ipso tantum, ergo magis optandum est etiã mihi & præponendum propriæ beatitudini meæ. Nam bonum quò magis commune, eò maius & melius, ergo præeligibilius est.

Argum. 3. Tertiò, quia ſm Martinũ. q. 7. de fortitudine & cõiter doctores contra Durandum in 4. dist. 17. q. 6. & Paluda ea. dist. q. 1. art. 6. fortis politicus non credens nec sperans aliam vitam, certè virtuosè moritur pro sua repub. & ita vult in ęternũ priuari vita & fęlicitate, quã ipse nouit, pro tpali salute & fęlicitate fratrũ, aut suæ reipub. ergo similiter virtuosè id volet Christianus, s. carere gloria æterna sibi cognita pro æterna fratrum, vel reipub. suæ salute & gloria.

Argum. 4. Quartò quia si id licet ad tempus, vt supra in tertia propositione hr̃, ergo & in æternũ velle gloria carere pro fratribus vel ex eadem causa licebit: ex quo manet eadẽ ratio charitatis proximi vtrobiq; neque ratione temporis maioris vel minoris fit illicitum de licito manente eadẽ ratione semper vno aut pluribus diebus.

Responsio ad primum argumen. Sed his non obstan. vr̃ standum in prædicta quarta propositione. Et ad rationes vel argumenta præfata respon. ad primum negãdo consequentiã, nec ibi est eadem sed potius diuersa ratio. Nam bonũ diuinum in se, ex quo est primum & immediatũ obiectum charitatis & finis omniũ, licitè desideratur & ꝑponitur omnibus alijs postpositis etiam beatitudini propriæ: non sic beatitudo fratrũ, vti ex supradictis, & ex responsione ad argumenta sequentia amplius liquet. Ideò quamuis ex beatitudine fratrũ Dei honor proueniat; non tamen licet pro fratribus nec respectu eorum finaliter, quod pro Dei honore tandem licet, sicut nec eos diligere super omnia, quamuis pp Deum, & ex eorũ dilectione Dei dilectio proueniat, & in ea includatur.

Et ad id Exo. 32. & Rom. 9. dico id tripliciter intelligi posse: primò de priuatione gloriæ ad tẽpus, de qua suprà propositione tertia hr̃: secundò de desiderio priuationis gloriæ in æternum finaliter pro honore Dei, de qua superius propositione, secũda dictum est tertiò si de desiderio priuationis gloriæ in æternũ pro fratribus intelligatur: tunc vel non est intelligẽdum finaliter pro gloria aut beatitudine eorum, sed pro honore Dei indè proueniente, vti superius in propositione secunda declarauimus: vel illa affectio & petitio potius sit, atque directè tẽdit ad salutẽ & veniã proximorũ à Deo impetrandã, q̃ ad carentiã gloriæ ibi propositã. Est enim ille modus loquendi vel hyperbolicus ſm Nic. Lir. & valdè cõis, dùm dicit Amicus amico, aut parcas illi, aut tolle mihi vitã, vel si illi non parcis, occide me. Quod fit ad significãdũ vehemẽs desiderium impetrandi bonũ, quod alijs desiderat, & petit: per illam ẽt hyperbolicã desiderij explicationem intendit cor alterius, vel Deum ad misericordiam petitã inclinare: non aũt intendit sibi malũ illud velle aut petere vllo modo: & procedit ille modus petẽdi ex magna confidentia amoris vel amicitiæ petentis ad eum, à quo sic petit ſm Aug. Exo. 42. Est enim certus, & confidit sic petens ꝙ ille, à quo petit non infliget malum illud, quod sibi infligi petere vr̃. Itaque ibi nec desideratur nec petitur carentia gloriæ in æternũ pro fratrũ salute: sed ꝑ talem hyperbolicũ modũ loquendi explicaẗ vehemẽs desideriũ salutis eorũ, q̃ tandẽ petiẗ, & desideratur. Et ita nihil inde cõtra quartã opinionẽ hr̃.

Quod autem Exo. 32. Lira dicit ꝙ prædicta petitio processit ſm portionem inferiorẽ: certè parum ad rem facere vr̃. Nam si à ratione plene deliberata procedit, certè nil culpæ vel meriti tollitur vel apponitur ex hoc ꝙ ſm hanc vel illam portionem fiat siuè perueniat. Aliæ expositiones Exo. 32. dantur ab alijs, quæ ibidẽ à Nic. Lira, & eius defensore Matthia contra Burgen. optimè refutãtur, & ita patet respon. ad primũ argũ. Nam & Turrecremata in decreto di. 45. c. disciplina, dicit id Exo. 32. intelligi potius de libro vitæ tpalis. volebat enim Moyses, vt bonus pastor, mori pro ouibus suis: quasi diceret, si non parcis eis dele me de ista vita, qa amplius viuere nolo, vt in eo. c. disciplina. paulò inferius significatur. Alij dicunt quòd intelligitur sic

idest,

idest dele me de libro specialium tuorum amicorum,& valdè familiarium tuorum famulorũ q.d. Ne ostendes te mihi tam familiarem,& fauorabilem coram omnibus si non parcis eis, vt ego peto,vt omnes id videntes de cætero ad me pro intercessione non fugiant.

Resp. ad 2. Ad 2.resp.distinguendo. Nam si habeatur respectus ad bonum diuinum in se, idest, ad eius honorem maiorem resultantem ex plurium salute,& beatitudine: tunc conceditur antecedẽs & consequentia,& hoc est quod supra in secunda propositione dictum est: secus autem si habeatur tantum respectus ad bonum diuinũ participatum in proximis, idest, ad vtilitatem eorum: tunc enim concesso antecedente negatur consequentia.

Et ad probationem,quòd.s.bonum commune est maius, & melius. ergo eligibilius quàm proprium:resp.negando consequentiam: quia non sunt cætera paria. Dico.n.quòd maior ibi assumenda,seu regula generalis, quòd.s.maius bonum est eligibilius,intelligitur, vel vtrobiq; absolutè,& in se:vel vtrobiq; respectiuè, ita ꝙ maius bonum proprium est eligibilius ei,qui in tali bono aliquo modo participat in eo, secundum Palud.vbi sup.dist.17.Quod patet dupliciter.primo,quia ideo est, & dicitur bonum,quia conueniens habenti:& ideo commune, & maius bonum est eligibilius,seu amabilius, quàm proprium,& quàm minus bonum, quia in illo communi, & maiori bono saluatur aliquo modo ratio boni proprij minoris.ergo si nullo modo quis participat in eo, iam nec ratio boni proprij in eo saluatur. Iam etiam sequitur quòd illud nullo modo est ei conueniens neq; bonum, neq; eligibilius,aut amabilius,quàm propriũ: ideo dr̃.9. Ethic.Amabile quidem bonum,vnicuiq; autẽ proprium: item amicabilia quæ sunt ad alterum veniunt ex amicabilius ad se.

Item 2.quia pars naturalis,& politica est præcisè propter totum corpus naturale, siue politicum:quia in eius bono bonum partis ipsius seruatur:quod inde patet,quia etiam stando in lumine naturali si homo non esset pars reipub. alicuius particularis,vel totalis,s.totius mundi nõ licitè vitam exponeret corporalem pro corporali salute,etiam mundi totius: quia pars non nisi pro toto,cuius est pars, aliquo modo se naturaliter exponit,quia est præcisè propter illud, in cuius bono conseruatur,& à quo pendet suum esse. Nunc autem in rebus spiritualibus,vel supernaturalib. non est talis vnio,nec ordo vnius ad alterum, nec etiam ad totam creaturarũ rationalium vniuersitatem præcisè:nisi ad Deum vel in ordine ad ipsum,ad quem & respectu cuius respicit,& inclinat charitas, vt ad primum, & immediatum obiectum suum:à quo etiam solo principaliter homo pẽdet: & in quo viuimus mouemur,& sumus,& nostrum bene esse finale,siue beatum speramus. Ideo quoad hoc esse supernaturale,atq; beatum homo non est pars alicuius cõitatis, vel ecclesiæ, nisi in ordine ad Deum:neq; est vnio, aut participatio animarũ, & bonorum spiritualium, nisi in ordine ad ipsum,vt dictum est. Non igitur debet homo etiã pro bono totius mundi siue salute animam suã exponere perditioni, aut carentiæ beatitudinis æternæ, neq; id velle: quia nec id à Deo gratũ est etiam si sine peccato in gratia Dei permanendo id facere possit. Matth. 16. Quid prodest homini,&c.vt supra probatum est. Vnde & secundum Doctores in 3.dist.27.29.præcipuè Scotum ratio diligibilitatis est bonitas,& vnitas,& nisi sit bonitas infinita Dei certè præponderat ratio vnitatis, & proprietatis ad amandum secũdum Arist. Amabile quidem bonum, vnicuique autem proprium: ideo, & ordo charitatis post Deum incipit à seipso:& secundum Doct.in 4. dist.50.minor beatus plus intensiuè, & appreciatiuè,licet non extensiuè, amat suam minorẽ beatitudinem, quàm maiorem aliorũ sanctorũ.

Ad 3.resp.negando consequentiam, & ratio est quia talis modo excusetur à culpa,modo nõ ratione talis ignorantiæ non credendo,nec sperando aliam vitam nisi naturalem, quam habet in repub.cuius est pars,& non sperando ordinari ad Deum in vita æterna beatifica: dico quòd virtuosè agit moriendo pro sua repub.quia, & sic faciendo non vult perdere vitam beatam æternam, quam non cognoscit, sed solum vitam temporalem, seu esse suum naturale in æternũ secũdum quam vitam,seu esse naturale est pars reipub.secus est de volente malè perdere vitam beatam æternam,quam credit, vt dictum est. *Resp. ad 3.*

Ad 4.resp.negando consequentiam, & ratio discriminis est: quia charitas inclinat ad volendum esse cum Christo aliquando in vita beata æterna, seu quia non est contra charitatem sui velle carere gloria ad tempus ex causa rationabili,vt supra. Bene autem est contra charitatem & eius inclinationem velle carere gloria in æternum etiam pro alijs fratribus: quia ex ordine charitatis tenetur homo potius velle sibi gloriam æternam aliquando, quàm alijs, vt patet ex supradictis in 3.& 4. propositiones. Sicque non manet eadem ratio temporis, aut durationis temporalis,& durationis æternæ: ex quo ꝑ breui tempore non est prohibitum, sicut prohibitum est ex ordine charitatis ad se velle, aut facere hoc etiam pro fratribus,in æternum,vt dictum est. *Resp. ad 4.*

Velle autem diu in hac vita viuere, vt delectabiliter viuat in suis diuitijs,& honore aliàs licitè,non est mortale,sed veniale, secundum Adrianum vbi supra, & Nauarro in summa c.11. numero 6.

QVAE-

QVAESTIO XXIX.

Vtrum liceat mentiri, aut cognoscere non suam, pro vitanda alicuius morte corporali, aut graui scandalo, aut pro liberanda republica ab iniusta oppressione, siue tyrannide.

1. Opin. 1. Ratio. RESP. in hoc est duplex opinio 1. ꝙ sic. quæ probatur 9. rationibus. Prima, quia ex duobus malis minus malum, minusq; periculum est eligendum pro vitando maiori, ꝓm rectam rationem: quia & habet ratione͂ boni, vt hoc ait August. 3. p. lib. de mendacio, ad Consentium c. 8. & Greg. & hr̄ dist. 13. c. nerui. & c. duo mala. & ibi Turrecremata, & 22. qu. 4. non solum, & 3. Ethi. c. 3. & ff. de reg. iur. quoties nihil, & Scot. in 4. dist. 13. q. 2. & Gerson in regulis moralib. c. 1. & c. de auaritia, sed minus malum ex genere suo est mendacium, & fornicatio, quàm homicidium, vt patet, ca. 18. tum ex obiecto, tum e͂t ex ordine præceptorum decalogi ꝓm cōiter Doct. vt supponitur. Et qui potest tueri vitam suam, vel alterius, ipsumq; à morte spirituali liberare, & non facit, certè censetur homicida, & causa peccati proximi. ꝓm dist. 83. c. prouidendum. vbi dicitur. Parum refert lætum inferas, vel admittas. ergo pro tuenda vita corporali, vel maiori peccato proximi cauendo, est minus malū mendacij officiosi, & e͂t fornicationis eligendū.

Nec valet euasio, ꝙ mors est malum pœnæ, quod potius est eligendum, ꝙ quodcunq; malum culpæ, maximè cum in patiendo pęnā non sit culpa. Quòd nō valeat hæc euasio, probatur: quia licet mors sit malum pœnæ, ipsamq; pati ex genere suo non sit culpa: at, mortem infligere, vel admittere in se, vel in alio sine causa rōnabili, cum homo pōt eam iure vitare, est culpa vt dictū est in dist. c. prouidendū, quia tenemur eā vitare ex præcepto, nō occide͂s. ergo pro ea vitādo minus malū mēdacij, & fornicationis, est licitū medium ꝓm rectam rōnem, vt dictum est.

2. Ratio. Secundò probatur idem (& est fortificatio rationis præcedentis) quia sicut pro vitanda morte sui, vel alterius (modo sit malum pœnæ, mō sit malum culpæ) rationabiliter quis detinet, & capit alienum, cum non patet aliud remedium, & pro iusta defensione sui ipsius, vel e͂t innocentis, & amici, maximè ad ipsum confugientis, licitè quis occidit iniustum inuasorem cum moderamine inculpatæ tutelæ, ꝓm cōiter Docto. Ex clem. 1. si furiosus. Et extra de sent. excom. c. 3. & de homicidio. c. significasti. el 2. & c. dilecti. de sent. excom. li. 6. & pro defensione, & pace reipub. in bello licitè occiduntur hostes iniusti, & latrones à iudice, vt hr̄. 2. Eth. & lib. 7. de repub. c. 13. & ꝓm cōiter doctores: & pro saluanda vita sua, vel alterius, & reipub. licitè quis prodit secretum in infamiam sui, vel alterius. quod alio qui seruare tenetur secretum. ergo sifr eodem mō, eadem causa, & rōne, licitum est mentiri, & fornicari, seu accedere ad non suam pro saluanda vita: patet consequentia pp eandem rōne͂, s. vt vitetur mors: quia sicut fornicari, & mentiri est prohibitum lege naturali, & diuina, sic e͂t furari, & non occidere hoīe͂m, & non reuelare secretum, igitur sicut pro vitanda morte desinunt esse mala capere alienum, & occidere hoīem, & reuelare secretū, quia lex nālis, & diuina sic ea prohibuit, & sunt mala, & peccata, excepto casu maioris mali vitandi, qualis est mors, tūc inq̄ desinunt esse mala, & peccata: neq; propriè, & formaliter vocantur peccata, aut noīb. peccatorum, puta non propriè dr̄ furtum, homicidiū, aut proditio secreti, sed solum materialiter, & sīītudinariè, & vsurpatiuè: ita & mētiri, & fornicari pro saluanda vita desinunt esse mala, siue quouis iure prohibita. Nec obstat dicere ꝓm B. Tho. & Caiet. ꝙ quia res tpales cuiuscunq; sint & defensio sui, & reuelatio secreti sunt media ab ipsa natura ordinata directè, ad conseruationem vitæ in casib. supradictis proportionabiliter, iō sunt media licita pro vitanda morte: mendacium aūt, & fornicatio minimè. Hæc inq̄ euasio non valet: quia q̄ncunq; ad vitandam mortē fuerit medium necessarium mendacium, vel fornicatio: tunc eadē rōne, qua actus, vel vsus aliarum rerum ad seruādam vitam fit licitus, & ordinatus à natura, licet aliàs lege naturali, & diuina sit prohibitus, vt vas aureum alienum, vt mediante eius venditione succurratur extremæ necessitati; eadem e͂t dicere falsum, & cognoscere non suam, vt vitetur maius malum mortis fit licitum, & ordinatum à natura: mō regulariter aliàs sit medium directè ordinatum a natura ad id, modo non. Nam in casu necessitatis extremę oīa illa e͂t vasa aurea, in quib. mors vitare pōt directè, vel indirectè, mediatè vel immediatè, aut quouis mō, sunt media communia, & pro tunc apta, & ordinabilia, seu expedientia, seu etiam necessaria ad id, & per cōsequens pro tunc sunt à lege naturali, & diuina concessa ad vitandum mortem, dum aliud remedium nō apparet: quia tunc currit eadem ratio in omnibus, vt scilicet pro vitando maiori malo mortis, aut grauis scādali, eligatur minus vt dictum est.

Tertiò probatur idem, quia inuoluntariū, & coactio excusat à culpa, sicut & ignorantia inuincibilis ꝓm oēs, quia tollit voluntarium. Sed qui pro vitanda morte mentitur, vel fornicatur iam id facit inuoluntariè: quia id facit, aut certè permittit necessitate coactus, qui certè nollet facere si mortē posset vitare: quia licet id sit mixtum ex voluntario, & inuoluntario: tamen simpliciter est inuoluntarium: & coactum mendacium, & fornicatio pro saluanda vita ꝓm. 3. Eth. cap. 1. ergo excusatur à culpa, sicut & Iacob cogno- 3. Ratio.

gnoscens Lyam inuincibiliter ignoratam.

4. Ratio. Quartò probatur idem, quia cõis sensus hominum refugit, ꝙ potius se exponat morti, aut proximum suum, quàm vitet leue mendacium officiosum, pro quo non incurritur pœna æterna, aut q̃ vitet fornicationẽ: & sĩr ꝙ potius se, vel alium prodat cum scandalo graui, & periculo mortis suæ, vel alterius, q̃ mentiatur, & fornicetur. Nunc autem cõis sensus proborum hominum est indicium rectæ rationis, & quasi lex naturalis, vt 2. & 10. Ethi. c. 5. & 6. igitur.

5. Ratio. Quintò probatur, idem auctoritate Eustratij Epi doctissimi, qui 3. Ethi. c. 1. ait. Mendacium turpe est: sed vtilitatis causa non turpiter fit: sicut & sæpe bonum non bene fit: tunc. n. turpe desinit esse: secus de mendacio pernicioso, quale est mendacium in fide, & sacramentis, & morib. & in iniuriã proximi, aut cũ periurio admixto; quia pro saluanda vita cuiusq; non licet.

Item in collationib. patrum. colla. 17. c. 9. & latius c. 17. & sequentib. Abbas Ioseph ait, ꝙ mẽdacio tanquàm helleboro vtendum est ad custodiam virtutum, vel salutem proximi.

Item in gl. c. quod ait. dist. 14. habetur ꝙ ẜm multos doctores est venialiter peccandum pro vitando peccato mortali in proximo. Et cũ prędicta opinione concordat Martinus de fortitudine. q. 5. de martyrio quoad mendacium, & de tẽperantia q. 2. de luxuria quoad fornicationẽ, & Dur. in 4. dis. 33. q. 2. & Arnobius super Ps. 139. ait quòd mendacium in Iudith bonum fuit, & expresse loquitur, quòd fuit bonum moraliter in se, & non solum in euentu.

6. Ratio. Sextò probatur idem per Aug. lib. 5. de repu. c. 10. dicentem, quòd Dion excogitato facinore præclaro cum mortis periculo Dionysium Tyrannum pro reipub. liberatione tentauit occidere, de quo & laudatur ibidem.

7. Ratio. Septimò probatur idem per Aug. qui in 3. p. in tract. de sermone dñi in monte lib. 1. non improbat, sed sub iudicio lectoris relinquit vtrum sit probandum factum mulieris cuiusdã Antiochenæ, quæ (sicut ibi narratur) vt de precio fornicationis maritum liberaret à morte, cui propter debitum pecuniarũ astrictus erat, ipso consentiente cum alieno coiuit. Et videtur August. ibidem eam de hoc commendare.

Item idem August. lib. 22. contra Faustum. c. 33. & cap. 37. &c. vr̃ laudare obstretices Aegyptias, quæ Exo. 1. per mendaciũ seruauerunt masculos Hebræos, & Raab quæ Iosuę. 2. p mendaciũ seruauit exploratores Hebræos à morte. Et Loth qui Gene. 19. pro vitanda sodomia ciuium suorum filias suas eorum libidini exposuit.

Et vr̃ concordare Basilius super Prouer. 1. dicens ꝙ pulchra fuit admodum Hebręorum astutia Aegyptios decipientium, ac pro opere pmiũ à Deo suscipientium, ac demum misericordiã. Collaudata itẽ est astutia nutricũ Aegyptiarũ, quæ mares Hebręos seruauerũt. Pulchra quoq; astutia Rebeccæ, quæ modũ reperit, quo filius magnam susciperet benedictionem. Et idem dicit de Raab & Rachele, & cæteris prædictis.

Et ad idem videtur ꝙ Iudith laudatur, quia per mẽdacia, & per fornicationem, aut per periculum fornicationis Holofernem hostem seduxit, & tandem occidit pro liberatione reipub.

Item idem August. ad propositũ de mẽdacio officioso pro saluãda vita dicit sic, In hoc homo semper vincitur affectibus humanis, vt falsum dicat sine alicuius iniuria, vt alicuius saluti, aut cõmoditati consulat: non affectu tunc vincitur, sed bonitate naturæ ducitur, vt melius in hac cã faciat, quàm opinatur: & loquitur de seipso, vbi videtur quòd sibi displiceat opposita opinio, quam ante tenuerat in libris de mendacio.

Item Aug. par. 8. lib. 3. quæstionum super Leuit. q. 68. ait. quòd pene omnibus videtur, quòd pro salute, vbi nemo læditur, liceat mentiri.

Octauò probatur idem quia ẜm Magistrum in 4. dist. 38. & Hugo. lib. 2. de sacramentis, par. 11. c. 6. Mulier, quæ causa vitandi scandalum, vel mortem stat cum non suo, cum aliter remedium non patet, licitè facit reddendo debitum viro illo ignoranti exigenti, quia id, necessitatis est, licet nõ possit petere, quia id, est voluntatis. 8. Ratio.

Similiter qui habet votum simplex non peccat reddendo debitum suo coniugi: licet nõ possit petere. Et Adr. in 1. quodlib. non reprobat, sed tolerabilem dicit illam opinionem Magistri, & Hugonis. ergo similiter in proposito propter eandem rationem dicendum est.

Nono probatur idem. quia simulatio est spẽs mendacij ẜm Aug. par. 1. lib. 2. Soli loqui cap. 9. Nil. n. refert an factis, an verbis, falsum velis dicere, aut persuadere: & tamen est licita in casu secundum Hiero. super ad Galatas. 2. 9. Ratio.

Si arguatur quòd Aug. 3. p. lib. de mendacio ad Consentium tenet oppositum, ꝙ. s. pro vitanda morte corporali sui, vel alterius, etiam pro conuersione infidelium, non licet mentiri. Respondetur, ꝙ ibi loquitur opinatiue, quam opi. postea in locis sup. alleg. lib. 1. de serm. domini in monte, &c. videtur infringere, vel infirmare: imò etiam si ipse eam asseruisset, non esset standum illi contra rationes efficaciores in oppositum, vt sup. tactæ sunt, vt ipse Aug. decernit in c. Ego solis. dis. 9. dicens ꝙ rõni efficaci potius, q̃ auctoritati doctoris cuiuscunq; standum est.

Prædicta 1. opi. defecit in se, & in fundamentis, seu probationib. in se quidem est erronea, & contra cõiter Doct. in 3. dist. 38. & B. Tho. 2. 2. q. 110. art. 3. tenentes cum Aug. vbi sup. p. 3. lib. de mendacio. & p. 8. lib. contra mendacium, & est contra decretum ecclesiæ in c. super eo. de vsur. vbi hr̃, ꝙ sacra scriptura prohibet mentiri pro sal- Opinio 2.

saluanda vita cuiuscunq; imò & pro salute spirituali, aut pro vitando peccato alterius cuiuscunq; : aut pro conuersione infidelium, & pro pudicitia, & castitate seruanda, vt patebit infra vbi hæc allegantur ex Augustino.

1. Ratio. Et hæc 2. opi. vel potius veritas cōis, & catholica probatur septempliciter. Primò, quia mentiri & fornicari, seu scienter cognoscere nō suā sunt ita mala, ꝙ stante lege (vt semper loquimur) non possunt per hominē à sua malitia denudari, & nulla ratione, aut causa possunt bene fieri. ergo non licent pro vitanda morte. Consequentia patet, & antecedens probatur: quia cōtra rectam rationem est falsum dicere scienter cum intentione fallendi, vel falsum dicēdi alijs (quod est propriè mentiri.) quod patet: quia recta rō dictat nihil contra veritatem scienter dici, aut fieri. Nunc aūt quacunq; causa, aut intētione, & in quocunq; casu mentiatur, non tollitur quin adhuc talis actus sit contra veritatem scienter, aut contra dictamen rectæ rōnis. ergo non tollitur tunc malitia, & deformitas talis actus mendacij, ergo neq; pōt à sua malitia denudari. Similiter idem patet de fornicatione, & adulterio: quia accedere ad non suam, quod est fornicari, in nullo casu, ex nulla causa, ēt per extremam necessitatem pōt à sua malitia denudari, dum adhuc manet non sua, quæ nisi per matrimonium non pōt fieri vxor sua; nunc aūt accedere ad non suam ex suo genere est contra rectam rōnem, & lege naturali, & diuina prohibitum, vt patet per rationes, per quas cōiter a doctoribus reprobatur fornicatio, & concubitus vagus, quod propter breuitatem pro nunc supponatur ex 3. dist. 37. & in 4. dist. 26. igitur.

2. Ratio. Secundò probatur idem. quia ex 3. Ethi. c. 1. quædam tàm turpia sunt, vt mori potius sit sub stinendum, q̄ talia perpetrare. & non vr̄ quæ mala sint tàm turpia nisi ea quæ sunt ita per se mala, vt nullo modo rectè fieri possint, qualia sunt mentiri, & fornicari, quia de his hr̄. 2. Ethi. c. 6. ꝙ nullo mō possunt rectè fieri. Et quod dr̄ ibi de furto, & homicidio, ꝙ non possunt rectè fieri intelligitur de furto, & homicidio propriè & formaliter sumpto, qū. s. fiunt cum iniuria proximi, quia tunc non possunt rectè fieri, neq; à malitia denudari per hoiem stante lege, vt patebit inf. in responsione ad 2. rationem opi. præcedentis: & tale est fornicari, seu ad non suam accedere. Idem ait etiam in 4. Ethi. c. 7. de mendacio quod per se improbum est. Quod ēt ibi dr̄ ab Arist. ꝙ hæc rectè fieri non possunt, intelligitur non solum de potentia morali, ita ꝙ vix, aut nunquam rectè facta sunt, aut fieri possunt, sed ēt de potentia logica, & absoluta ita ꝙ, vt dictū est, nullo mō ex nulla causa rectè fieri possunt, quāuis opposita opinio erronea hoc perneget.

3. Ratio. Tertiò probatur idem. quia Rom. 3. nō sunt facienda mala, vt veniant bona, & multò minus vt vitentur mala culpæ, vel pœnæ: quia plus est facere bonum quàm vitare malum. Nec valet euasio, ꝙ tunc minus malum pro vitando maiori non hēt rōnem mali sed boni, ꝙ hoc non valeat in proposito patet: quia licet hæc euasio sit vera in malis quæ à sua malitia denudari, & rectè fieri possunt: non tñ in malis quæ à sua malitia denudari, & rectè fieri nō pñt, qualia sunt mendacium, & fornicatio, idolatria, & hmōi. qđ probatur: implicat. n. qui scienter rectè fieri nō possint simul, & ꝙ pro vitando maiori malo, vel aliquo mō rectè fieri, & à sua malitia denudari possint: & sequeretur ēt ꝙ liceret dare ad vsuram pro redemptione captiuorum, maximè cū ad id aliud remedium non pateret: quia tunc diceretur ꝙ illud malū vsuræ sicut, & furti respectu maioris mali, captiuitatis, aut periculi inde imminentis vitandi, hēret rōnem boni: hoc aūt reprobatur expresse in c. super eo. de vsu. vbi hr̄ ꝙ non licet dare ad vsuram pro redēptione captiuorū, quia nō sunt facienda mala, vt veniant bona. Item Dan. 13. est ad idem vbi hr̄, ꝙ Susanna ait, Angustiæ sunt mihi vndiq;, si. n. hoc egero mors mihi est, s. animæ ſm gl. interlin. si aūt non egero non effugiam manus vestras: sed melius mihi est absq; opere incidere in manus hominum, quàm peccare in conspectu Dei: vbi patet clare, quòd peccatum mortale reputabat illa sancta Susanna fornicari pro vitanda morte, vt etiam ait glossa interlinealis ibidem.

Quartò idem probatur. quia in d. c. super eo de vsur. habetur expresse quòd sacra scriptura prohibet fornicari pro alterius vita seruanda. 4. Ratio.

Nec valet euasio ꝙ. s. id intelligitur pro vitanda morte iustè infligenda, seu pro seruanda vita nocentis, seu quam nullo iure seruare tenemur. Quòd hæc euasio non valeat probatur: tū 1. quia opera misericordiæ, qualis est eleemosyna in casu extremæ necessitatis, aut redemptio captiuorum existentium in periculo mortis corporalis, vel ēt spiritualis, dum non patet aliud remedium, vel ēt spiritualis, dū non patet aliud remedium, sunt obligatoria: & tñ non licet dare ad vsuram pro tali eleemosyna, aut redemptione captiuorū facienda, vt hr̄ expresse in d. c. super eo. de vsuris, quoad redemptionem captiuorum. ergo nec licet mentiri pro saluanda vita: tum 2. quia absolutè, & indistinctè dr̄ in d. c. super eo. ꝙ non licet mentiri pro saluanda vita alterius sicut nec dare ad vsuram pro redemptione captiuorum: & facile erat distinguere, & limitare, si cum distinctione, & limitatione præ dicta Papa, vel eccl̄a id determinās itellexisset.

Quintò idem probatur. quia in c. inquisitioni. de sent. exc. hr̄ expresse, ꝙ coniux sciens impedimentum quod probare non pōt potius dēt excommunicationem sustinere, quàm per carnale 5. Ratio.

carnale commercium mortaliter peccare. ergo in foro conscientiæ in quo ibi loquitur textus aperte, non licet fornicari pro saluanda vita.

Si negetur consequentia dicendo, q textus ibi solum dicit q potius est sustinenda excõicatio, non aũt dicit q potius est sustinenda mors, q̃ per carnale commercium mortaliter peccandum: qq; ideo pro morte, vel magno scandalo vitando põt reddere, non aũt petere debitum à nõ sua, quia illud necessitatis, hoc volũtatis est.

Contra hoc replicatur, quia si per carnale cõmercium etiam reddendo debitum mortaliter peccatur, vt ibidem ait textus: nunc autem pro saluanda vita corporali non est mortaliter peccandum, neq; vita animę postponenda pro quacunq; causa, ergo non licet fornicari pro saluãda vita, aut casu mortis euitandæ.

6. Ratio. Sextò probatur idem. quia in c. sacris, de his quæ vi metus, vel causa fiunt, hr̃ q pro nullo metu debet quis peccatum mortale committere. ergo non licet fornicari pro morte vitanda.

Si negetur consequentia dicendo q dictum, c. sacris. intelligitur de voluntariè communicãte cum excommunicato in crimine vel in sacris.

Contra hoc replicatur. quia etiam si illa gl. admittatur, adhuc stat textus generaliter dicẽs, q pro nullo metu etiam mortis debet quis mortaliter peccare alio quocunq; mortali peccato fornicationis, & hmõi, propter eandem rationẽ, quia scilicet (vt textus dicit) nullum peccatum mortale licet committere metu mortis.

De intelligentia autem illius tex. in c. sacris. dic quod intelligitur qñ directè incutitur metus, vt fiat transgressio legis, quia tunc vr̃ contemptus legis, qui nullo modo est committendus pro vitanda morte: quia est grauius malum ille contemptus, vt Adr. latè probat in 4. de clauibus in materia excõicationis in 7. exceptione, & in 1. quodlib. art. 3. in resp. ad 5. arg. intelligitur etiam qñ ex non obseruantia excõicationis vel alterius legis ecclasticæ imminet scandalũ, aut periculũ fidei. cõsonat Angel. ĩ mor. c. 6. ĩ fi.

7. Ratio. Septimo probatur idem, quia Aug. in 3. p. li. de mendacio ca. 6. & 7. & c. 11. 12. 15. 18. 20. 21. & par. 8. lib. contra mendacium c. 15. 17. 19. 20. ex proposito determinat, quòd non licet mentiri pro seruanda castitate, aut pro conuersione hæreticorum, aut infidelium. ergo à fortiori nõ licet fornicari ex eadem causa.

Si dicatur (vt dicit sup. dicta opinio erronea) quòd ibi Aug. locutus est opinando, vel ex opinione aliorum, vt innuitur ex hoc quod in li. 1. de Serm. Dñi in monte, & alibi vbi sup. videtur id relinquere iudicio lectoris, aut sub dubio.

Contra hoc replicatur: tum 1. quia etiam si ibidem Augu. opinatiuè loqueretur in lib. 1. de Serm. Dñi in monte, & alibi, non inde sequitur quòd ergo vbi sup. in libris de mendacio, & contra mendacium ẽt opinatiuè loquatur: maximè cum ex proposito, & affirmatiuè ibi potius determinet suam sententiam supradictam, & ecclesia in c. super eo. de vsu. & in decr. 14. dist. ca. quod ait. & q. 5. ita ne. & ex Greg. lib. 8. morali c. 2. habetur expresse in 22. q. 2. c. ne quis arbitretur. 20. q. 2. c. ne quis arbitretur. & ca. faciat. & c. omne genus, tanquam certum nobis sic tenendum proponat quod Aug. vbi sup. decreuit: tum secundò, quia ẽt si vtrobiq; Aug. opinatiuè loqueretur, nõ esset potius standum eius dictis dubijs in lib. 1. de Sermo. Dñi in monte, & alibi vbi per transitum materiam tangit, quàm eius snĩæ assertæ vbi ex proposito illam pertractauit vbi sup. in libris de mendacio, & contra mẽdacium, maximè cum rationes pro hac eius sententia cõi, & catholica sint efficaciores, q̃ rõnes supradictæ pro prima opinione erronea opposita, quæ supra posita est, vt patebit respondendo ad eius probationes seu fundamenta.

Ad fundamenta igitur, seu probationes sup. dictæ primę opinionis erroneæ resp. ad 1. dupliciter. primò, quia illa maior solum est vera qñ minus malum põt à sua malitia denudari, & bene fieri, aut quando solum est malum pœnæ, aliàs non, quia esset repugnantia, q minus malum esset eligendum, & quod nullo modo posset à sua malitia denudari, & rectè fieri, sicque esset eligẽdum q nullo mõ rectè eligi, aut fieri posset. Ad minorem aũt dico q mendacium, & fornicatio bene fieri, vel à sua malitia denudari non possunt: homicidium aũt, & furtum sic, vt patebit in responsione ad ᵽm principale. Sed de hoc. s. qũo vbi est ignorantia, vel dubitatio inuincibilis inter duo ẽt intrinsecè mala culpæ, sit tunc minus, vel incertius malum eligendum, & desinat tunc esse malum culpæ, inferius lib. 3. de conscientia q. 4. in ff. & latius, q. 5. propositio secunda habetur. Resp. ad 1. rationem.

Alio modo resp. (ẽt si concedatur prima consequentia) negando minorem secundæ consequentiæ vbi dr̃, q censetur homicida qui non tuetur vitam suam, vel alterius, cum potest: nã solum est vera prædicta minor qñ sine causa rationabili vitam non tuetur, vel mortem admittit. Ex causa autem rationabili potest quis licitè, & honestè non dico occidere, sed permittere mortem sui vel alterius illatam ab extrinseco, puta pro vitando aliquò peccato, aut pro iniuria alicuius vitãda, aut pro iustitia, aut pro exercitio virtutis, & patientiæ, & promotione virtutis volentis sic virtuosè pati, vt patet in martyribus, & huiusmodi: & sic patet respon. ad replicam contra euasionem ibi positam.

Ad 2. resp. negando consequentiam, & ratio discriminis quare cum furtum, & homicidium sint ẽt contra legem naturalem, & diuinam denudari possunt à sua malitia, & rectè fieri pro Resp. ad 2.

vitan-

vitanda morte, & pro iusta defensione vitæ stante lege: mendacium autem, & fornicatio minimè: ratio (inquã) huius discriminis est, quia alienum auferre non aliunde est peccatum, & malum, nisi quia talis ablatio est iniusta, & iniuriosa proximo, sm Aug. par. 8. in q. super Leuit. q. 68. quæ causa, & ratio cum cesset si dñs in suæ rei oblatione consentiat actu elicito, vel debito ideo tunc desinit esse iniusta, & iniuriosa: quia volenti., & consentienti non fit iniuria, & per consequens desinit esse culpabilis, & mala talis ablatio: & sîr in homicidio iustè se defendentis vel rempub. vt iniuriam repellat cum moderamine inculpatæ tutelæ, vt sibi omni iure competit talis defensio. Iõ talis occisio, & iniuria non occisori imputatur ad culpã, sed ipsi occiso qui iniustè coegit occisorẽ ad se defendendum tali mõ: qui si aliter se tueri cõmodè posset, nollet occidere. Fornicari aũt de se est malum, lege naturali, & diuina prohibitum: non solũ quia iniuriosum est coniugi (sic.n. de eius consensu liceret sicut, & capere alienum) sed præcipuè, quia accedere ad non suam, sicut & mentiri de genere suo, est contra rectam rationem, vt supra in prima probatione dictum est: ita ꝙ hoĩem, aut per hominis consensum, aut per circunstantiam aliquam etiam extremæ necessitatis, aut per aliquam causam eius malitia tolli non potest, stante lege, sicut potest tolli ab actu quo alienum capitur, & homo occiditur, vt iam diximus.

Resp. ad 3. Ad 3. respondeo negando minorem. Imò ex 3. Ethi. c. 1. & 8. & ait B. Tho. 1. 2. q. 6. art. 6. mixtum ex voluntario, & inuoluntario est simpliciter voluntarium: quia ibi est volũtas efficax, puta voluntas efficaciter proijciendi merces in mare, licet sit inuoluntarium conditionatum, seu inefficax, aut sm quid, quia. s. nollet proijcere si posset euadere sine proiectione: sic in proposito de metu, & facit Aug. 3. par. lib. de mendacio c. 11. dicens ꝙ certè mentitur qui mentitur inuitus: neq; .n. ibi est absoluta, & propria coactio, aut necessitas, sed conditionata, & sm quid, vt dictum, est quæ sufficit ad culpam; nam metus non tollit voluntarium sufficiens ad culpam, licet ratione metus culpa attenuetur, vt patet ex 3. Ethi. & cõiter Doct. dicunt ibidem, & ex d. c. sacris, de sent. excom. Nam, & B. Tho. in 4. dist. 29. q. 1. art. 1. & Pan. in c. sacris, de his, quę vi metusue causa. & c. dicunt quod vis est coactio absoluta ab extrinseco illata, vt cum quis aliũ corporaliter impellit. Sed metus est vis conditionata sine violentia corporali; vt cum quis proijcit merces in mare, ne pereat in tempestate; vel cũ ei dicitur nisi feceris hoc ego te interficiam. igitur quod fit ex metu est simpliciter voluntariũ, licet non plenè, vt dictum est. quod autem dicitur 3. ethi. c. 1. quod qui sic per fortassis agit simpliciter inuitus intelligitur quia. s. extra talem casum, & metum constituitur id non faceret, neque vellet vllo modo, quia id de se non est rationabiliter appetibile quod facit ex metu. Coactio vero naturaliter, & omnino tollit voluntarium, videatur Tho. vbi sup. & Angest. in morali cap. 6. in fine.

Ad 4. resp. ad maiorem, quòd omnis hominũ sensus naturalis appetitus id refugit: non autẽ rationalis qui, est secundum rectam rationem, vt patet ex supradictis probationibus.: Nunc autem sensus rationis, seu dictamen eius in omnibus fere hoĩb. est signum rectæ rationis: non autem sensus, aut appetitus nãlis, vel sensualis. Resp. ad 4.

Ad 5. ex Eustratio respõ. ille forte fuit illius opinionis erroneæ sicut, & alij pauci vbi supra: quorum auctoritas non præualet contra Aug. cuius sententia in hoc ab omnib. fere catholicis & ab ecclesia (vbi supra) approbatur. Resp. ad 5.

Et similiter refutatur dictũ Abbatis Ioseph in collationibus patrum collatione 17. & similiter refutatur gl. in c. quod ait. dist. 14. & Martinus, & alij eiusmodi si qui sunt.

Et cum hac responsione concordat Adr. in 1. quodlib. art. 3. in resp. ad primum contra secundam partem conclusionis, & multi philosophi antiqui errauerunt circa hoc: ideo Augu. edidit libros contra mendacium, vt refert Soto de secreto in memb. 3. q. 3. conclus. 1. Et Cast. de hæresibus, verbo, coitus, verbo mendacium, verbo peccatum, hæresi 7. Et ad idem est contra Martinum vbi supra. Nam & B. Hiero. in Apologia contra Ruffinum non probat, sed magis condẽnat origenẽ, qui Strotemate 6. sm Platonem dicebat licitum esse mendatium, & vtile reipub. pro salute corporali, & pace seruanda, & legib. & magistratibus pro reipublicæ bono temporali conuenire.

Ad 6. ex Arist. resp. dupliciter. primo, ꝙ dato ꝙ ipse esset illius opinionis, quod non conceditur cum 2. & 3. Ethi. vbi supra oppositũ teneat. tamen snia Augustini, & cõiter Doct. præualet in hoc: quia non solum in fide, & sacramentis, sed ẽt in morib. fuerunt magis illuminati per fidem, & gratiam q̃ Aristoteles, & q̃ alij philosophi infideles, vt patet quia in morib. sæpe errauerunt, vtpotè non plenè illustrati per fidẽ, & grãm vt nostri sancti, & catholici Doct. fuerũt. Resp. ad 6.

Alio modo resp. ꝙ ibi Arist. non approbat factum illud Dionysij, vt verè virtuosum, sed eius animum ad rempub. liberandam: factum autem laudat non quidem, vt bonum moraliter, sed, vt medium præclarum arte, & industria, & fortitudine ad finem intentum, sicut dicitur bonus, præclarus, & prudens; latro, scriba, pugnator, aut iuriscõsultus. Dato etiam quòd Dyon, ibi laudetur de aliquo opere vtpotè verè virtuoso, quia scilicet ad occidendum tyrannum manifestum hostem reipub. artem excogitauit;

non tam en eo ꝙ mentitus est, aut malum aliqđ laudabiliter egit, sed quod occultauit astute artem suam ad suum intentum supra dictum. Sicque fuit ibi aliquid moraliter bonū de quo laudatur, cui tamen fuit commixtum aliquod malum mendacij de quo non laudatur.

Resp. ad 7. Ad septimum ex Augu. lib. 1. de sermone dñi in monte respō. dupliciter. primò, ꝙ licet ibi relinquat iudicio lectoris, an illa mulier licite fornicata sit pro morte viri cauenda: non sequitur ergo ꝙ illud factum approbet ibidem, cum constet ipsum alibi in li. de mēdacio, & contra mendacium expresse oppositum sentire, vbi supra.

Secūdò dico, ꝙ ideo Aug. iudicio lectoris sub dubio reliquit, quia quatenus adulteriū est iniuriosum coniugi videtur excusari ab iniustitia in foro humano, & ab adulterio cum de eius cōsensu pro eius vita saluanda cōmissum est cum quo stat ꝙ quatenus est per se malū cognoscere nō suā non sit excusabile à peccato simpliciter pro saluāda sua, & coniugis uita. Neq; ibi Aug. probat, aut determinat hoc vel illud, sed difficultatem proponit insolutamq; reliquit pp rōtionē prædictam, vt dictum est, & quidem corā Deo adulteriū est contra fidem, & sacramētū gloriæ.

Et ad ipsum Aug. li. 22. contra Faustū respō. ꝙ ibi non approbat mendacia illarū mulierū, & Patriarcharū, sed aliqua dicta, & facta excusat à mendacio, & fornicatione, dū ab sensum verū eorum verba, & facta æquiuoca, aut mistica interpretatur in casu necessitatis, aut in casu quo ad id cogebātur iniustè, aut ex diuina reuelatione ducebantur. Aliqñ laudat quidem animū ad bonum: reprobat aūt mendacium quoad bonū opus intendebant peruenire, vt patet ibidem c. 33. vsque c. 37. de Abraam, & Sara, & c. 42. 43. & 60. de incestu Loth cum filiabus suis, & per totum librum illum vsque in finē, vbi sæpius multò dicit expresse, quòd eorum mendacia & fornicationes sunt reprobanda, nec imitanda in similibus casibus. Et in 8. par. li. contra mendaciū c. 9. 10. 11. 12. est ad idem, & c. 15. de obstetricibus Aegyptijs, & c. 17. de Raab seruante exploratores. Iosue. 2. & eadem par. 8. lib. quæst. super Exo. q. 1. & lib. super Leuit. q. 68.

Iudith autem non est mentita, neque animū fornicandi habuit cū Holoferne: sed sub verbis æquiuocis veritatem occultans loquebatur, & animum Holofernis inducere conabatur ad sui concupiscentiam; vt sic eius amore captum, vel induceret ad parcendum populo suo, vel ipsum ipsius amore cæcatum occideret, vt hostem reipub. paratum peiora committere, vt Deo iuuante factum est, vt patet Iudith c. 9. vbi dicitur. Capiatur laqueo oculorū suorum in me, & percuties cum labijs charitatis meæ, &c. & c. 13. Sine pollutione peccati custodiuit dominus ancillam suam, & cæt. vnde elicitur quòd si fornicaretur cum Holoferne pro liberanda republic. certè pollutione peccati contaminaretur.

Sed vtrum benè egerit Iudith inducendo Holofernem ad sui prauam concupiscentiam, qui erat paratus ad maius malum, vt ipsa illum ab illo maiori malo retraheret, suamq; rempubl. à morte liberaret, alibi latius de hoc agēdum est: pro nunc autem dicamus quòd licitum est.

Et similiter secundum prædicta respō. ad Basilium dicentem, quòd fuit admodum pulchra astutia Hebræorum, & Rebeccæ, &c. quia scilicet ibi non fuit mendacium, sed pulchritudo industriæ, & astutiæ, quæ per verba, & facta æquiuoca decepit quos iure, aut de speciali consilio Dei sic decipere potuerunt, & debuerunt. Pulchritudo autem astutiæ obstetricum Aegyptiarum non dicit pulchritudinem virtutis, sed medij, puta astutiæ ad suum bonum finem intentum, sicut dicitur pulcher bonus, aut sapiēs latro, vt supra in responsione ad sextum ex Aristote. dictum est.

Item ad Aug. dicentem ad propositū de mendacio officioso, ꝙ homo tunc ducitur bonitate naturæ, vt melius in hac causa faciat, q̄ opinatur, respon. ꝙ illa verba Augustini non potui reperire: si tamen alicubi reperiuntur, certè intelliguntur ꝙ in tali casu homo melius facit in eo quod finaliter intenditur, puta saluti, aut commoditati suæ, vel alterius cōsulendo, aut prouidendo, quia ad id ducit bonitate naturæ, q̄ opinatur, scilicet in electione, puta eligendo mēdacium, vt medium ad tale bonum finem intentū: ità ꝙ vult dicere, ꝙ intentio finis est bona, electio aūt medij est mala, licet ipse homo opinetur ꝙ sit licita: sicq; ibi non displicet ipsi Aug. sententia, q̄ in libris de mendacio decreuerat.

Ad ipsum August. par. 8. lib. 3. q. super Leuit. q. 68. ꝙ penè omnibus videtur quòd pro salute, vbi nemo læditur, liceat mentiri.

Respon. vult dicere, ꝙ penè omnib. videtur non quidem secundum rectam rationem, sed secundum appetitum naturalem, aut erroneè iudicantibus: ideò id ibidem reprobat expressè, & vbi supra in libris contra mendacium.

Ad octauū respon. ꝙ illa opinio magistri, & Hugonis non tenetur cōiter à doctorib. sed potius reprobatur, vt erronea, & in c. literas. de resti. spol. nō approbat: & Adria. vbi sup. eā nō approbat, nec Medina de resti. q. 19. in respō. ad 4. & nos sup. in q. 8. latius reprobatam ostendimus. Resp. ad 8.

Si tandem arguatur, quod si non datur perplexitas inter duo peccata, maximè si sint intrinsecè, vel necessario mala, ita quod homo culpabiliter agat quodcunque illorum faciendo, vel omittendo vti supponitur ex communi, & vera sententia catholica, quia esset repugnantia, & contra ius diuinum hominem simpliciter obligari ad impossibile. Ergo licitum est alterum eorum, pura minus, aut incertius peccatum ex eis tūc eligere pro vitando maiori, aut certiori.

Et tunc desinit esse peccatum, vel malum culpę imputabile, sicut quando fit ex ignorantia inuincibili, & eadem ratione impossibilitatis. Respondeo negando consequentiam, neque talis casus admittendus est, neque est possibilis: quia repugnat, quod aliquid sit intrinsecè malũ, & quod scienter fieri licitè possit, neque tunc est perplexitas, quia in eo discrimine potius moriendum est, quàm vt alterum intrinsecè malorũ scienter fiat, & per mortẽ euitatur vtrunque peccatum, & eius euasio patet.

Ad nonum respon. ꝙ est duplex simulatio secundum Adrian. in 4. in materia de baptismo. q. 1. altera quidẽ est species mendacij, & est quando falsum significatur, & hęc nunquàm est licita, de qua loquitur Aug. altera autem est occultatio veri, seu fictio ad aliquod verũ significandum, & hæc non est species mendacij, sed est licita in casu, de qua simulatione loquitur Hier. vbi supra secundum eos, qui illos doctores sic concordare nituntur: nam alij eos inter se dissentire dicunt.

Ex omnibus supradictis sequitur, ꝙ illa prima opinio iam confutata est erronea, quatenus est contra rectam rationem, & veritatem, & temeraria, quatenus est contra cõmuniter doctores, & scandalosa, quatenus est incitatiua ad peccatum, & hæretica, vel saltem sapiens hæresim, quatenus est contra sacram scripturam, vt habetur in c. sup eo. de vsuris, vel quatenus inde deducitur in bona consequentia.

QVAESTIO XXX.

Vtrum nouitij religionum, præsertim ordinis nostri fratrum minorum, possint absolui sacramentaliter à peccatis, etiam intra ordinem reseruatis, & à censuris ecclesiasticis absque licẽtia prælatorum eiusdem ordinis per illos sacerdotes, per quos possent absolui, si in seculo permanerent: an quoad hoc omninò teneantur, sicut professi eiusdem religionis, ita quòd absolutio aliter impensa sit nulla.

Opinio 1. RESPON. in hoc est duplex opinio. Prima ꝙ pñt absolui, neq; in hoc tenentur obnóxij, vt professi: probatur sexcupliciter. Primò, quia ante professionem non sunt, neq; dñr propriè religiosi, ergo non pñt, vt alij religiosi ligari, quoad hoc, per prælatos, vel regulã, vel statuta illius religionis. Consequentia patet, & antecedẽs probatur per c. religioso. de sent. excõ. lib. 6. & Io. And. & glo. in c. beneficium. de regulari li. 6. vt etiam de hoc sum. Ang. titu. religiosus. §. 13. & 24. & Syluester eo. tit. religio. 5. q. 9. 10. 12. quia nouitius, nec potest ordinari etiam ad primam tonsurã, nec eligi in prælatum alicuius religionis tanquã alienus à statu religionis, & põt condere testm̃, quãuis censeatur monachus, aut religiosus quoad hoc, vt .s. gaudeat immunitate canonis, si quis suadente, vt habetur in d. c. religioso, & vt nõ possit puniri per iudicẽ secularẽ, vt ait Bal. in auctẽn. ingressi. C. de sacrosan. eccl. vt est in simili in l. statu liberi. ff. de qu.

Sed hæc ratio non concludit, quia potest negari consequentia propter rationes secũdæ opinionis sequentis: nã & bene stat ꝙ non sint propriè, & irreuocabiliter religiosi, & ꝙ ẽt quoad hoc teneantur astricti sub iurisdictione p̃latorũ illius religionis, vt seculares, qui hñt procuratorem prælatum religiosorum, maximè dũ sub eorum habitu cum alijs religiosis cõmorantur. Itẽ quia sunt religiosi quãuis reuocabiliter ꝭm glo. in c. beneficium. de regulari lib. 6. vt de hoc latius in 7. & 8. ratione secundæ opinionis habetur.

Secundò probatur idem, quia tanquam existentibus extra corpus religionis, & dissimilem statum habentibus impetratum, & concessum est ipsis nouitijs per priuilegia gaudere aliquibus gratijs, qua habent religiosi illius religionis sicut & impetratum est pro familiaribus, syndicis, aduocatis, & alijs officialibus, & benefactoribus religionis ipsius, distinguendo nouitios à ꝓfessis, vt cõstat in cõpendio priuilegiorum ordinis. tit. absolutio. dispensatio. indulgentia. interdictum, & titu. priuilegium. ergo non tenentur quoad hoc eadem lege aliorum religiosorum.

Sed neque ista ratio concludit, vt in præcedente dictum est.

Tertiò probatur idẽ, quia vt habetur in c. ad apostolicam, de regulari, & c. monasterijs. 19. q. 3. nouitij solũ ingrediuntur ad probãdũ, vel experiendũ si mores religionis illis placeant, ꝙ si non placeant iam religio nihil habet super eos.

Sed neque hęc ratio concludit, quia solũ probat sicut & conceditur ꝙ liberè inde possunt exire, si eis religio non placeat, cum quo stat ꝙ, dum ibi sub habitu, vt nouitij manere volunt, teneãtur quoad hoc astricti sub iurisdictione prę latorum, vt alij religiosi, vt patebit per rationes secundæ opinionis sequentis.

Quartò probatur idem, quia in c. non solum. de regulari. lib. 6. decernitur nouitios esse liberos, ita vt intra probationis annum nullatenus valeant impediri quin ad seculum, vel ad aliam religionem quandocunque voluerint, liberè exire valeant. ergo ad nihil sunt obligati, dũ sunt intra annum probationis, quia si essent astricti certè liberè exire non possent.

Ex quo infert Geminia. ibidem, & glos. in c. beneficium. de regulari li. 6. & citat sum. ros. nouitius. §. duodecimo, & Syluester religio. 5. quęstio. septima, quòd nouitius delinquens etiam tali delicto, quòd professus mereretur carcerẽ perpetuum, per prælatos ordinis, tali pœna carceris etiam ad tempus puniri non potest: nisi nouitius ipse velit, quia aliàs non posset nouitius liberè exire. Igitur nouitij non subsunt potestati cohercitiuæ prælatorum, aut religionis, nisi

nisi quatenus ipsi volunt: neq; ab eis ligari, vel absolui possunt, nisi quatenus ius, aut speciale priuilegium hoc illi concesserit.

Sed neq; ista ratio concludit, sicut nec tertia præcedens, quia solum probat ꝙ neq; per vllā obligationem, neq; per carcerem ēt ad tp̄s nouitij possunt detineri quin liberè exeant. Quòd si manere volunt vtiq; ibi puniri dū manent, & vt alij professi ligari, & absolui possūt, & ita est in cōsuetudine, quę est optima legū interpres.

Quintò probatur idem, quia nouitij nō obligantur, vt professi ad præcepta regulæ, nec ad constitutionès illius religionis, vt no. sum. Ang. nouitius. §. 18. & rosella eo. tit. §. vltimo, & Syluester tit. religio. 5. q. 6. ergo nec ad hoc de confessione: quia eadem ratio est.

Nec ista ratio est sufficiens; negatur. n. consequentia, nec est eadem ratio. Nam nouitij non obligantur ad illa præcepta, ita vt illa transgrediendo peccent contra regulam, quam nōdum promiserunt: obligantur autem iure diuino, & naturali de non faciendo iniuriam sacramento, & potestati ecclesiasticæ spirituali, vt nō procurent absolui à non habente clauem talis absolutionis, neque illam irritam faciant quantum in se est. Quam quidem clauem, & potestatem super eos, dum manere volunt in habitu religionis, illi solum prælati, vel eorum vices habētes, tenent, qui alios professos absoluère possunt, vt in secunda opinione latius probatur, ideò ab alijs absolutio impensa nulla, & sacrilega est.

Sextò probatur idem, quia intra annū probationis exire volentes licitè possunt absq; aliqua nota, vel noxa apostasiæ, vt in c. cōsulti. de regulari. neq; possunt dici fugitiui si fugiant à monasterio, vt ait sum. rosf. nouitius. §. 11. & alij sūmistæ, vbi sup. & pp hoc non perdunt beneficium si quod habebant, vt c. postulasti, & c. seq. de regulari, & eo. tit. lib. 6. c. beneficium. ergo ad nihil illius religionis manent obligati.

Nec ista ratio concludit, vt proximè ad quintam præcedentem dictum est.

2. Opinio. Secunda opinio tenet oppositum, ꝙ scilicet illi nouitij non possunt absolui nisi vt alij professi eiusdem religionis: dum manere volunt sub habitu illius, aliàs absolutio nulla est, quod nouem rationibus probatur.

Primò, quia qui pōt absoluere, potest & ligare, & è conuersò; quia ligare, & absoluere maximè sacramētaliter eiusdē est potestatis: sed p̄dicti pręlati religionū possunt suos nouitios, sicut & professos à peccatis, & censuris absoluere, ergo, & eosdem ligare. Et maior patet. 24. q. 1. c. si Petrus & 21. dist. c. inferior. & ff. de re iudi. l. qui condemnare. & ff. de reg. iu. l. nemo 1. Minor etiam constat ex omnibus ferè probationibus sequentibus, & consequentia est nota.

Sed hæc ratio non vr̄ efficax. nam ad eam pōt responderi ꝙ illa maior solum est vera in habētib. ordinariam, & principalem auctoritatem absoluēdi, vt sunt Episcopi, & prælati superiores ordinarij: secus in inferiorib. vel habentib. commissam, vel delegatam, qui talem cōmissionem excedere non possunt, & aliqñ ligant quem absoluere non valent, & è conuerso ꝓm suæ commissionis facultatem, quod patet primò in Papæ delegato, qui potest excōmunicare nō obedientem suæ sn̄iæ: sed, si transit annus, ab illius sn̄ia diffinitiua absoluere non potest eundem, vt de offi. delega. c. quęrenti. Secundò idem patet in iudice non sacerdote: qui licet absoluere possit quem excōmunicauit absolutione pertinente ad forum contentiosum: non tñ absolutione, quæ pertineat ad forum pęnitentiale. de quo gl. in c. pastoralis. de offi. ordi. Tertiò patet in sacerdotib. parochialibus, qui licet absoluere possint suos parochianos, non tñ possunt eos ligare per excommunicationem, vel per statutū, vel per aliquorum casuum reseruationem ꝓm sum. Ange. excommunicatio. 1. §. 3. & Syluester. q. 2. post S. Thom. in 4. dist. 18. & Orbellus est ad idem ea. dist. vt etiam inferius in tertia probatione hr̄. 4. patet in confessoribus priuilegiatis, puta minoribus, & prædicatoribus, & alijs delegatis, vel substitutis, qui absoluunt ex priuilegio, seu cōmissione: non tñ possunt ligare per excōmunionem, vel per casuum reseruationem, quamuis possint ligare absolutionē denegādo, aut pœnitentiam imponendo quō intelligunt doctores in 4. dist. 18. ꝙ sacerdos absoluere, & ligare potest pœnitentem: sed hoc non est ad propositū, vbi loquimur de ligatione per restrictionem potestatis, vel iurisdictionis per casuum reseruationē. Similiter & Guardiani in ordine minorum etiam iure cōmissario iam ordinario, possunt suos subditos professos absoluere, non tñ possunt eis casus reseruare. Sic ēt in proposito potest dici ꝙ talis est auctoritas oīum prælatorum ordinis nostri, & aliarū religionum in suos nouitios, s. commissaria, vel delegata ex priuilegio: nam bene inuenitur eis commissa auctoritas suos nouitios absoluendi, sed non eos ligādi, & quia etiam eadem auctoritas datur eisdem in fauorem religionis ex gratia speciali, nō autem iure ordinario quod hn̄t super professos, vt videtur elici ex mari magno priuilegiorum, quod refertur in compendio, titu. absolutio ordinaria quo ad fratres. §. 4. vbi habetur, ꝙ si postquā huiusmodi volētes ordinē ingredi fuerint absoluti ab alijs censuris ibidē enumeratis statim non ingrediantur eo ipso in pristinas sn̄ias relabātur.

Sed quia contra hanc euasionē pōt dici ꝙ talis ptās prȩlatorū est iam ordinaria quoad nouitios, sicut & quoad professos collector cōpendij tenet vbi sup. in 2. dubio, qa nulla differētia inter hos & illos ibidē, aut alibi apparet quoad id & qa ibi solum sit mētio de absolutione à censuris, & dispēsatione, ideò quoad ligandū, & absol-

uendum à peccatis prædicta euasio non procedit, & prædicta ratio probans hanc secundam opinionem adhuc suam vim videtur habere, quamuis non omninò efficax appareat, aut sit.

Secũdò probatur idem, quia qui sentit commodum, sentire debet & onus: sed nouitij hñt cõmoda aliorum religiosorum, ergo, & onera: quorum vnum, & magnum est ꝙ absolui nequeant absq; suorum licentia prælatorũ, vt cõstat. Maior habetur in regula, qui sentit, de re. iu. lib. 6. Minor autem patet: quia gaudent priuilegijs professorũ, & possunt absolui vt professi à suis p̄latis, vt patet in cõpendio. titu. absolutio. dispensatio. indulgentia. interdictũ, & alibi, & inferius in sequentib. probationib. habetur.

Sed nec ista rõ vr̃ satis efficax, quia põt dici ꝙ illa maior solum est vera, qñ onus est cõmodo regulariter annexum omninò, sicut cui collatum est beneficium dẽt onera beneficij subire: in casu aũt pręsenti non est ita, vt infra in euasione ad tertiã ꝓbationem, & ad alias hr̃. Item negatur illa minor: nam non oĩa cõmoda professorum hñt nouitij, sed aliqua duntaxat, idq; ex priuilegio speciali, vt supra in 1. & 2. probatione prima dicebat opinio. Sentiunt enim illa tãtum cõmoda, quæ eis sunt specialiter concessa. Non igitur sentire debent nisi onera eis specialiter imposita, inter quæ hoc non inuenitur.

Tertiò probatur idem, quia prælati religionum per se, vel per alios communiter verberãt, puniuntq; nouitios contra statuta, & obseruantias religionis delinquentes, etiamsi in sacris existãt, hoc autem licitè facere nõ possent, nisi super eos iurisdictionem haberent: ergo tãquam suæ iurisdictionis existentes ab alijs, nisi de eorum licentia, vt dictum est, absolui nõ possunt.

Sed nec ista rõ vr̃ efficax, quia ad minorẽ põt dici, primò non oportere ꝙ id fiat ex iurisdictione spirituali comprehendente potestatem clauium. qua quis absoluitur, vel ligatur: quia sine tali iurisdictione, ex eo, quod non fit suadente diabolo causa iniuriandi, sed corrigendi, pater filium, & seruum dominus, & discipulos magister flagellat, vti quilibet suos subditos corrigere tenetur decimaquarta, q. 4. duo ista, & similiter præsbyter, vel habens officium in ecclesia, vel senex clericus pueros clericos, & iuniores leuiter punit, vt sum. Ang. excommunicatio. 5. casu. 1. §. 9. & sequenti, & summistæ de hoc latius: quæ ratio à fortiori in nouitijs locum habet.

Item secundò dici potest ad prædictã minorem, etiamsi id fiat ex iurisdictione spirituali cõprehendente potestatem clauium, ꝙ id fit solũ in illo casu ex cõsuetudine legitimè præscripta. Nam cùm huiusmodi iurisdictio sit de iure positiuo, vtique per consuetudinem legitimè præscriptam potest obtineri, vel cõsuetudo ipsa est signum iurisdictionis ipsius quoad tacitè, vel expressè iam concessæ, vt habetur c. fi. de consuetu. maximè quia sic ab initio religionum scientibus, & tacentibus Pontificibus ecclesiæ talis consuetudo nouitios verberandi, & absoluẽdi: non autem eos ligandi per casuum reseruationem, vt diximus vigorem obtinuerit. Ad quod facit c. conquerente, eo. tit. & in c. suam de simonia, & Orbellus in 4. dist. 18. q. 1. citans. 9. q. 3. c. conquestus, dicit rectores ecclesiarum ex cõsuetudine posse suos parochianos excommunicare licet id de iure non possint. Non ergo mirum si vel ex consuetudine, vel ex tacita licentia Pontificum scientium, & tolerantium, quorũ ignorantia quoad hoc præsumenda non est, prælati religionum id faciãt, absq; hoc, ꝙ ꝑ id alia potestas, aut iurisdictio super nouitios tribuatur, vt dictũ est: & ita hæc tertia ratio nõ concludit.

Quartò probatur idem, quia quod de vno cõceditur de alio denegatur glo. in 45. dist. c. disciplina. in ver. meus non est. & 1. q. 1. c. per Esaiã. ver. nõ alijs: sed solis pręlatis religionis, vel quibus ipsi commiserint datur auctoritas absoluendi huiusmodi nouitios, ergo omnes alij excludũtur. Minor patet per mare magnum, vt refertur in compendio priuilegiorum mendicantiũ tit. absolutio ordinaria quoad fratres. §. 4. vbi dr̃, ꝙ ministri generales, & prouinciales, eorumq; vices gerentes, & custodes possint eosdem nouitios absoluere ab omnibus, vbi nihil Papæ reseruatur, & cum eis dispensare, vt ibi dicitur.

Sed nec ista ratio est efficax, quia potest dici ꝙ illa maior fallit in multis casib. vt ibi ait glossa. Item ꝙ solum est vera quando quod conceditur est contradictorium, vel incõpatibile ei, qđ negatur, quod tamen non est in casu præsenti, vt supra in prima ratione etiã dictum est. Item ad minorem potest dici ꝙ illa clausula loquitur solum de censuris, & dispensationibus Papæ reseruatis, non de peccatis. Et voluit Papa, vt ibidem patet, hanc potestatẽ dare prælatis, ne nouitij, qui talibus erant sententijs irretiti, hac occasione quærẽdi absolutionem à Papa, vel alijs huiusmodi impedirẽtur ab ingressu religionis: & non arctat eos ad aliud. Vnde poterunt prælati ex huiusmodi commissione eos absoluere, & cum eis dispensare, vel hoc alijs committere, quia hoc eis expressè conceditur: non autem ad aliquid aliud eosdem arctare, ex quo super hoc nulla ipsis prælatis auctoritas datur.

Sed ad hãc euasionem põt replicari, vt sup. in prima ratione, & euasione eius habetur, quòd saltem hæc ratio sicut illa bene procedit quoad absolutionem à peccatis, quæ ordinaria non dubitatur concessa prælatis. & ergo similiter quoad eorum reseruationem.

Quintò probatur idẽ, quia nemo põt aliquẽ absoluere nisi habeat super eum auctoritatem ordinariã seu delegatam: sed huiusmodi confessores, quib. sine prædicta licentia prelatorũ ordinis ijdem nouitij vellẽt cõfiteri, nullã harum aucto-

auctoritatum habent super eos. ergo maior est satis nota. ex c. omnis, de pœ. & re. & secundum omnes doctores: & minor constat ex 1. & 4. ratione, & sequentibus, eò ꝙ solis prælatis supra dictis hæc auctoritas commissa, vel concessa est.

Hæc ratio non vr̃ efficax, quia pôt negari minor, eò ꝙ omnes religiosi præsentati ẜm Clem. dudũ, & alij clerici sacerdotes de licentia suorũ prælatorũ, vel auctoritate bullarum, iã vel à Papa, vel superioribꝫ diœcesanis sicut hñt potestatẽ illos nouitios absoluendi, si essent in seculo, ità & nunc intra annũ probationis existẽtes: nã vt dicit prima opinio nondũ statum secularem omninò mutauerunt, neq; prælati religionum hoc eis possunt prohibere, neq; per vllũ ius id illis nouitijs prohibitum est, vt patet ex supradictis. Sed quõ contra hanc euasionẽ possit replicari in prima & quarta rõne precedente videatur: quãuis vt diximus omninò sufficiẽs non sit.

Not. Sextò probatur idem, quia quæro vtrum nouitius existens in religione minorũ, exẽpli gr̃a, vel adhuc manet sub iurisdictione spirituali eiusdẽ prælati, vel superioris clerici, vel religiosi sicut antea erat, quoad hoc vt ab eosdẽ possit absolui, & ligari ꝑ excõmunicationes, & saltẽ rõne delicti puniri, & per sua præcepta obligari, vt illi obediat, an nõ? Si dicaꝰ ꝙ sic, id vtiq; ipsa experiẽtia, & cõsuetudine constat euidẽter falsum: nã statim vt nouitij religionẽ ingrediunꝰ, & manẽt in nouitiatu, liberi sunt à prælatorum seculi, & parẽtũ potestate, & iurisdictione, etiã rõne delicti. Syluester religio. 2. q. 10. 11. 12. & sup. in 1. rõne primæ opinionis tactũ est. Alioq cõfusio esset si sub pluribꝫ iurisdictionibꝫ. nõ sub alterni,, vel nõ sub ordinatis quisquã esset. Nã & duplici iure quis cẽseri nõ dẽt. 12. q. 2. cognouimus. & de decimis. c. cũ in tua. & de priui. ca. quia circa. quia & nemo posset duobꝫ. dñis seruire, & religionis obseruãtia valdè impedireꝰ, & deperiret. Si dicatur ꝙ nouitius nõ manet iã sub eisdẽ prælatis, quibꝫ. antea subditus erat, id esse non põt nisi quia ad iurisdictionẽ prælatorũ ordinis, cuius nouitij sunt, transierunt, neq; enim facti sunt immediatè sub Papæ iurisdictione vllo iure, nisi quia vt alij religiosi subsunt prælatis illius religionis, rõne cuius portãtes habitum illius religionis Papæ sunt immediatè subiecti. Ideò neq; nouitij magis exẽpti sunt, ꝗ professi illius religionis. ergo sicut alij professi quoad supradicta, ita illi absolui, & ligari possunt, vt hęc secunda opinio dicit.

Et quidem hæc rõ vr̃ satis efficax, neq; enim sunt nouitij, vt vagabũdi, & curiales, qui solum rõne delicti subsunt iurisdictioni diœcesanorũ, vt ab eis puniri possint, & excõmu. vt dictũ est.

Septimò probatur idẽ, quia transferens domicilũ subditur omninò spirituali iurisdictioni ꝑlati illius loci, ad quẽ transit, vt patet c. fi. de parochi. & c. proposuisti, & c. fi. de foro cõpetẽti, & ibi glossa: sed huiusmodi nouitij trãsferũt domiciliũ quamuis reuocabiliter ad religionem in qua nouitij sunt. ergo omnino subsunt iurisdictioni ꝑlatorũ illius, dũ ibi manere volunt, sicut & ꝓfessi, vt absolui, & ligari possint ab eis. Maior nota, & ipso iure probata est. Minor aũt probatur, qa domiciliũ quis dr̃ habere saltẽ quoad hoc vbi assiduè cõuersatur, ẽt si nihil ibi habeat ẜm Inn. in c. ex parte. de foro cõpetenti, & etiã vbi quis se transfert hospitiũ ibi cõstituẽs aĩo remanẽdi: quia statim fit ibi parochianus. c. fin. de parochi. & de decimis, cap. ad Apostolicæ, & ibi Hostiẽ. etiãsi non habeat animũ ibi remanendi perpetuò, sed ad tp̃s percipiẽdorum sacramẽtorum necessariorum, puta cõfessionis, & com. semel in anno, vt de hoc latius Syluester tit. domicilium, & tales sunt nouitij, vt cõstat. Cõsequentia verò probatur: qa sicut alij professi sine licẽtia sui ꝑlati non possunt ab alijs intra, seu extra ordinẽ aliàs auctoritatẽ habentibꝫ. absolui. ita ergo, & isti nouitij nõ possunt, quia similẽ auctoritatẽ, & potestatẽ prelati hñt super oẽs sibi subditos quoad hoc: ꝙ si hoc negetur sicut, & prima opinio negat, id vtiq; probatur, quia vt ait glo. in c. beneficium. de regulari li. 6. qui reuocabiliter manet in loco naturã loci sortitur, vt habetur eo. li. de tẽpori. ordin. c. cum nullus, & de priui. c. 1. vbi sine vlla differentia dr̃, ꝙ ordinarij locorum sua iurisdictione in ipsis ẽt quoad præmissa, s. vt ait glo. quoad suspensionem, excommunicationẽ, interdictum, quandiu morãtur in illis licitè vti possunt. Hęc ibi: igitur sicut in professos, ita in nouitios suos quandiu morãtur ibidem suam iurisdictionem prælati religionum ligando, & soluendo ęqualiter possunt exercere.

Hæc ẽt rõ vr̃ satis efficax pro hac scd̃a opinione ẽt si nouitij nõ dicãtur propriè ibi domiciliũ hr̃e: nã sufficit ꝙ dũ ibi cõmorantur, vt alij professi subsunt iurisdictioni prælatorũ religionis illius, vt expresse dicitur in d. c. 1. de priuile.

Octauò probaꝰ idẽ, quia vt expresse habetur c. recolentes, de statu monacho. Qui similẽ cum alijs vitã suscipiunt similem sentire dẽnt in legib. disciplinã, & vt proximè ibidẽ superius habetur, Oportet eos cõi iure censeri, & vt paulò inferius ibidẽ sequiꝰ, Sic se in oĩb. religioni coaptent, vt quemadmodũ gaudent se in societatẽ ordinis, & habitus idẽtitatẽ assumptos, sic ẽt in paupertate rerum secularium se lateaꝰ illorum institutionib. cõformari. Hæc ibi. qa vt glossa ibidem ait, non dẽt quis duplici iuri censeri, vt hr̃ 12. q. c. cognouimus, & de decimis, c. cum in tua. & de priuileg. cap. quia circa. Not.

Item glossa in d. c. recolentes, & in c. & tẽporis qualitas. 16. q. 1. ait ꝙ id quod aggregaꝰ alij ipsius naturam debet imitari. Nec in prædictis locis fit differentia si reuocabiliter, vel irreuocabiliter, ad tempus, vel in perpetuũ aggregaꝰ, vel assumitur quis ad similẽ aliorũ vitã, vel societa-

cietatem. ergo idem iudicium quoad supra dicta est de nouitijs,& professis illius religionis.

Et quamuis dictum c.recolentes,loquatur de paupertate,tamen eadem rō ibi expressa ad omnia alia extenditur, vt dictum est,quia com.regula iuris est, ꝙ ratio legis expressa extenditur ad similia etiam ibi non expressa:maximè qñ ipsa lex nō principaliter ex principis volūtate,sed ex ipsa ratione legis pendet seu fundatur,vt latius de hoc Syluester tit.lex.q.18.prosequitur.

Nonò probatur idem,quia in quodā cap.generali ordinis nostri fratrum minorum anno domini.1503.celebrato,fuit declaratum, ꝙ si quis vult nřam ingredi religionem,& cupit confiteri alicui fratri ordinis nondū ad audiendas confessiones secularium instituto, idem frater pōt illū ingredi volentem,audire,& absoluere, & cū illo dispensare;quia ex quo mutuus recipientiū, & recepti interuenit consensus, iam vř tāquam vnus,ex nostris indultis gaudere.Hæc ibi.Sed capitulum generale, & prælati dicti ordinis non possent eidē fratri confessori talem tribuere facultatem,cùm nec ius,nec priuilegium speciale eis ad hoc suffragetur : nisi plenam spiritualem iurisdictionē super huiusmodi ingredientes inciperent habere, sicut super iam professos hñt: idque ratione prædictæ vnionis,& similis vitæ, quàm cum professis illi simul incipiunt,vt in octaua ratione præcedente dictum est, & in ipso capitulo generali dicitur expresse. Igitur eodē modo nouitios, sicut & professos, ut diximus, prælati absoluere,& ligare possunt.

Si negetur minor,quia illa potestas absoluendi non confertur illi confessori à prælatis ordinis, sed à Papa,qñ in mari magno, vti superius in quarta probatione habetur cōcedit ministris ꝙ ipsi, vel illi quibus commiserint possint absoluere volentes ordinē intrare,& cum eis dispēsare:& itá facultas hæc ad nihil aliud,nec ad alios casus extenditur postquā ordinem ingressi sunt.

Sed certè hæc euasio non valet:nam & cōtra eā procedunt ea quæ superius in prima,& quarta probatione saltem quoad absolutionem,& ligationem peccatorum dicta sunt.

Igitur quia hæc opinio secunda videtur probabilior,vt constat ex probationibus præcedentibus maximè ex 6.7. & 8. quæ sunt satis efficaces,ideò illi standum est:nisi in aliqua religione aliud specialiter quoad nouitios (quod non credo)consuetum,aut statutum sit.

QVAESTIO XXXI.

Vtrum adultera, vel testis,aut homicida, aut quilibet alius damnificator teneatur damnum in rebus fama, vel vita proximi illatum cum propriæ famæ,& uitæ detrimento reparare.

HIC sunt tres articuli enodandi. Primus vtrū dānum illatū in rebus teneatur cū famæ, & vitę detrimento reparare,nam ꝙ cum rerū suarum æquali detrimento teneatur quantum pōt non dubitatur, quod & supponitur. Secundus, vtrum damnū illatū in fama cum famæ, & vitæ detrimento resarcire teneatur.Tertius,vtrū dānū illatū, vel imminens vitæ alterius ēt debeat reparare,vel euitare cū ꝓpriæ vitæ detrimēto.

Quoad primum articulum, sit exemplum illud commune dubium de adultera, quæ adulterinum filium marito supposuit, vtrum teneatur se prodere ne legitimi hæredes sua hæreditate fraudentur,aut quid facere teneatur. Qui casus est in c.officij.de pœ.& re.de quo variè agitātur doctorum vtriusque iuris opiniones:quę omnia nos quatuor dictis absoluimus. Articul. 1.

Primū dictū est quod certissimū nec vllo modo inter doctores controuersum est,ꝙ si adultera dotem hēt, vel alia bona propria, de quibus tūc,vel postea,vel in morte disponere possit, nō vtique se prodere, sed alia via de illis bonis occultè satisfacere hęredibus defraudatis tenetur. 1. Dictum.

Secundò etiam certum est ꝙ si non hēt vnde restituat,neq;probabiliter credit ꝙ seipsam prodendo proficiet;tunc nullo modo se reuelare tenetur,quia vanum opus, & inutile,ac perinde, nec charitatis,nec iustitiæ,sed potius temeraria & prodiga esset illa sui ipsius infamatio:neq; vt inferius in tertio dicto hř filius ei credere tenetur. Quare mulier illa non secus ac debitor,qui non est soluēdo,censenda est:tenetur tñ secūdū Sco.in 4.dist.15.q.2.& Florent.aliosq; doctores omnes agere, vt commodè potest,vt legitimus hæres habeat plus de bonis hæreditarijs suis,atque mariti;immò, & ŝm plures eorum facere tenetur, vt potest,ꝙ hæreditas filio spurio nulla proueniat, persuadendo ei ingressum religionis,in qua non sit ius hæreditandi, vel alio modo. Quamuis Soto de iustitia & iure lib.4.q.7. art.2. in responsione ad primum argumentum principale dicat ꝙ non est cur ad hoc vltimum de iustitia teneatur. Sed mihi cum doctoribus supradictis videtur ꝙ tenetur. Nam de iustitia tenetur facere quantum potest,vt hæredes legitimi sint indemnes. Si ergo per hunc,vel illum modum,& non per aliunde id efficere potest:vtique de iustitia,vel quouis alio iure tenetur.

Tertiò,certum etiam est ꝙ si adultera nō hēt bona vnde restituat:probabiliter tñ credit,ꝙ seipsam prodendo proficiet, fietq; debita restitutio,puta quia filius adulterinus illi credet tunc vel post saltē in morte eius,& ita hæreditatē recusabit,vel quia iudicialiter poterit probari, ꝙ tēpore cōceptionis maritus diu aberat, & huiusmodi : tunc si fieri pōt sine vitæ,& famæ detrimēto soli filio, vel alijs paucis occultè id reuelado saltem in articulo mortis, vtiq; reuelare tenetē ita vt post eius mortē illis in iudicio fides habeat,& legitimo hęredi sua hęreditas adiudicet.

Secundū dictum,in quo stat tota difficultas, est qñ probabile est, ꝙ si adultera non habens vnde 2. Dictum.

vnde restituat, se tūc, vel posteà in articulo mortis marito, vel filio adulterino, vel paucis alijs hoc vel illo modo prodiderit, vtiq; proficiet, fietq; debita restitutio, nō tñ id facere pōt sine notabili, & verisimili famæ suæ, vel vitæ periculo, vel detrimēto: vtrū ad id teneaẗ sūt tres opi.

Opinio 1. Prima opinio est ꝙ vtiq; tenetur ēt cum famæ, non tñ cum vitæ detrimēto: dum aliter debita restitutio, vel satisfactio fieri non potest.

Probatur tripliciter. Primò, quia nec ad vitādum scandalum passiuum quodcunq; siue peccatum alterius, nec ad vitandum detrimentum tpale in rebus fama, vel ēt vita sua, vel alterius homo nunquam licitè pōt peccatum ēt veniale committere, neque agere contra ius diuinū, vel naturale, puta non pōt fornicari, neque furari, neque hominē innocentē occidere, aut ei damnum iniustè inferre ad supradictum finē. Nam ad Rom.3. non sunt facienda mala, vt veniant bona, neque à fortiori, vt alia mala vitētur. Sed non restituere alienū, vel esse causam efficacem damni alterius, aut ꝙ illi sua bona nō restituantur, est peccatum contra ius diuinū, & naturale sicut & furari: & adultera per adulteriū simul, & taciturnitatem suam est efficax causa prædictæ damnificationis iniustè legitimi hæredis, quam se prodendo, & non aliter vti supponitur vitare pōt, atque peccatum: ergo ad prædictum finem se ipsam, & rei veritatem prodere opportunè etiam cum famæ suæ detrimento tenetur.

Si ad hoc respondeatur negando minorem: nam solum est peccatum contra ius diuinum, & naturale detinere alienū, vel esse causam damni alterius eo rationabiliter inuito: quod tunc solum esset qñ absq; maiori corporis, vel famæ læsione posset alienum restitui, vel damnum reparari, secus si ipse damnificatus actu elicito, vel debito consentiat, vel debeat consentire in tali detentione, vel damnificatione: tunc enim consentienti non fieret iniuria: id qđ in casu p̄senti contingit. Nā ẜm rectā rōnem legitimus hæres damnificatus velle debet ꝙ cū maiori famæ aut vitę detrimento adultera illa, ēt si non sit mater sua, damnū illū hæreditatis illi non resarciat, qa c.nerui.c.duo mala.dist.13.ex duobus malis minus eligendū est. Ad quod ēt facere vr̄ c.ne quis arbitretur.22.q.2.vbi dr̄ ꝙ non est restituendus gladius domino eius quando timetur ꝙ eum petit ad malum aliquod committendum.

Sed contra hanc rationē replicatur, & sit secūda ratio, quia nullus tenetur cędere iuri suo, aut grauē pati iacturā in rebus, fama, aut in corpore suo ad euitandum grauius damnū alterius in rebus eisdē, aut eiusdē, aut inferioris, aut ēt altioris ordinis: nisi solum in extrema illius necessitate, vel quasi, ẜm omnes, vel ẜm B. Tho. & alios in tàm graui necessitate ꝓximi vt illi porrigere deberet id quod habet, vel quod sibi debeẗ, vt sup.q.26. de eleemosyna latius hr̄, ergo hæres non tenetur cędere iuri hæreditatis suæ, aut consentire in eius vsurpationem, vt adultera damnū famæ suæ præcaueat, & ita est rōnabiliter inuitus, & ex consequenti adultera seipsam saltem citra periculum vitę prodere opportunè tenetur, vt supradictū est, si videt id profuturū ad legitimum hæredē præseruandū indemnem. Et similiter occultus fur, & vsurarius, & qcūq; iniustus damnificator in rebus, tenetur ēt cum famæ suæ detrimento restituere, aut damnū reparare, si nō aliter, nisi hoc mō id facere potest.

Ad c.autem nerui. & c.duo mala. inferius in respon. ad primum argm̄ videatur. Ad c.vero. ne quis arbitretur, dico id nō esse simile neque contra hanc primam opinionem. Nam ibi dñs gladij tenetur consentire ne suus gladius tunc restituatur illi ad malum perpetrandum, & ne quis cōsentiat, aut cooperetur suæ iniquitati ad iniquitatē: hic autem, hæres minimè consentire tenetur vt sua hæreditas vsurpetur, vt probatū est, maximè quia nec eam iniquè vult nec ad patrandum iniquitatē. Et quidem hæc secunda ratio mihi fortissima est pro hac prima opinione.

Tertiò probatur prima opinio, quia non solū ad prouidendum damnum tpale tertiæ personę tenetur homo peccatum, ēt secretum, proximi in eius infamia citra periculū vitæ aliqñ ad pręceptum superioris aliqñ ēt sine tali præcepto ei qui creditur vel pōt prodesse, & non obesse ẜm c.hoc vr̄. 22. q.5. opportunè reuelare; maximè dum ex hac reuelatione, & nō aliter remedium patet, & effectus intētus probabiliter speratur, ergo, & ipse peccator ad eundem finē seipsum reuelare tenetur, si non aliter remedium patet, nec à peccato cessare potest. Antecedens cōstat in materia de correptione fraterna, vt ẜm doctores optimè agit Soto de secreto in secūdo membro.q.4.conclu.2.& q.6.conclu.3.& 4.& q.7.dubio.1.& 2. Et in hoc libro primo inferius.q.43. aliquid circa hoc habetur. Consequentia autem inde liquet quia plus tenetur homo sibi ipsi, & animæ suæ quam alterius, & plus tenetur ipse, q̄ alius sibi cauere, & nę ꝓximus per ipsum iniustè damnificetur. Nunc aūt alter teneẗ ipsi prouidere modo prædicto reuelando, vt hr̄ in antecedente, ergo à fortiori ipse sibi & ne dānificet proximum cauere tenetur seipsum reuelando, & ita patet ꝙ adultera in casu prædicto, vt herędem legitimum pręseruet indemnē, seipsam opportunè citra periculum vitæ reuelare tenetur.

Hanc opinionē tenet Adrianus de restitutione.q.1.dubio.1.& in primo quodlibeto art.3.in responsione ad ẜm argm̄ principale, ẜm Palud. in 4.di.27.q.2.art.1.Et ad idem vr̄ Maioris in 4.di.15.q.13. licet non tàm manifestè cum multis alijs. Imò & Adria.ibidem ait hāc opinionē esse verā ēt si dubitet adultera ꝙ eius reuelatio proficiet ad prædictum finē: cuius tñ oppositū alij de hac opinione, & cōiter doctores rōnabilius

opinan-

opinantur. Imò ẽt ipse Adria. & quidam alij æstimant ꝙ ad id tenetur adultera ẽt cum periculo vitæ qñ non aliter põt legitimum hæredem indemnem seruare, & Soto vbi infra in tertia opinione refertur, dicit hoc esse verũ solum qñ val de notabilis esset hæreditas, vel maioratus, aut regnum quo legitimus hæres defraudatur. Sed certè in casu mortis oppositũ tenent cõiter doctores: quod & ego verius existimo, vt inferius in responsione ad primũ argm̃ magis constabit.

Argum. 1. Si contra hanc opinionem arguatur, primò ꝙ vt hr̃ in c. nerui, & c. duo mala. di. 13. ex duobus malis minus, & tolerabilius eligendum est, ergo non est restitutio rerum temporalium facienda cum detrimento melioris boni, famæ mulieris, & ordinis superioris.

Alioqui ẽt cum periculo vitę per eandem rationem esset restituendum, cuius tñ oppositum omnes ferè doctores probant, vt dictum est.

Resp. ad 1. argum. Respondeo, concesso antecedente ad suũ bonum sensum negatur consequentia. Nam antecedens illud, & auctoritas illa cõceditur cęteris paribus, idest stãte ęquali certitudine vel incertitudine vtriusq; mali imminentis, & respectu eiusdem personæ, cui vtrumq; malum maius, & minus imminet: nam tunc & non aliter minus, & tolerabilius eligendum est. Vnde patet ꝙ si minus malum sit certius; q̃ maius malum, tunc attenta hinc inde magnitudine vel paruitate vtriusq; mali imminẽtis, & certitudinis vel incertitudinis eius, sic hoc vel illud, quod minus, & tolerabilius apparet eligendũ est. Et ita sæpè maius in se malum, sed minus certum est tolerabilius, & eligendũ potius, q̃ minus in se, sed certius, malum imminens. Nam sicut lupus fugiens cum pręda illam non deserit, dũ videt canes insequentes, & Venatores longius distare, & periculum vitę propinquũ aut certum nondũ imminere: quã tñ relinquit qñ periculum ipsum propinquius aut certius intuit, ita & homo suo modo naturalẽ, & rectũ instinctũ, & inclinationẽ hanc sequens rõnabiliter agit. Patet ẽt, secundò, & magis ad rem ꝙ respectu eiusdẽ personæ minus malũ imminens eligendũ est. Nam si maius malum corporale, aut tpale, aut ẽt spirituale rerum, aut famę, aut animę ẽt iniustè illatum citra extremam necessitatẽ imminet alteri, non semper ego teneor illi succurrere cum minori meo malo, vel mearum rerũ, honoris, aut lęsionis, vel laboris corporalis detrimẽto, ẽt qñ non aliter illi potest prouideri. Neque debeo peccatum veniale cõmittere vt vitetur peccatũ mortale grauius in proximo, ẽt si ex ignorantia, aut ex passione illi contingat, vti superius, q. 26. de eleemosyna latius habetur. Et Soto de iustitia, & iure lib. 4. q. 7. art. 4. etiam probat.

Hoc igitur modo intellecta illa propositio vera est, ꝙ ex duobus malis æquè certitudinaliter eidem personæ imminentibus minus, & tolerabilius eligendum est, aliqñ quidẽ de necessitate sub pęna peccati: qñ videlicet homo tenetur alterum eorum euitare, aliqñ vero de decẽtia, vel de consilio, ita ꝙ licet ad id non teneatur quia tpale est, quorum maius malum ex rationabili causa, puta ex humilitate, patientia, aut charitate sæpè sibi eligere potest aut pati postposito minori: at verò rationabiliter semper agit postposito maiori minus sibi malũ eligẽdo: ex duobus etiam malis alteri proximo æquè certitudinaliter imminentibus minus est eligendum, & cum minori eius malo de necessitate prouidendum est, non tamen indè fit ꝙ semper cum minori meo malo illius maiori malo tenear prouidere, vt supra, & in secũda, & tertia probatione satis probatum est, & ita patet ꝙ illa cõsequentia argumenti neganda est.

Ad aliud quod ibi sub infertur, ꝙ eadem ratione sequeretur ꝙ, etiam cum periculo vitæ adultera, & fur, & falsus testis, aut alius iniustus possessor, & damnificator in rebus temporalibus restituere teneretur.

Respon. ꝙ licet aliqui hoc concedant, vt supradictum est, at verò negandum est, & ſm doctores cõiter, vt optimè ait Medina vbi infra in secunda opinione refertur, & Soto de iustitia, & iure lib. 4. q. 6. art. 3. in responsione ad tertium argumentum principale, & li. 5. q. 1. art. 5. & li. 6. art. 4. ſm B. Tho. 2. 2. q. 62. art. 3. & q. 64. art. 5. & q. 69. art. 4. & Caiet. ibidem. dicendum est, ꝙ ad satisfaciendum pro peccato, & damno quocunq;, & pro homicidio iam omnino transacto non pendente adhuc in futurum, nullo etiã pessimus homicida tenetur se morti exponere, nec agere, vnde mors in iudicio aut extra iudicium illi proueniat: quia ius naturale fortius de vita seruanda hoc illi concedit, quamuis de consilio ex rationabili causa videlicet ad humilitatẽ, patientiam, & iustitiam exercendam de sua re id facere possit. Ad liberandum autem proximum ab iniusta damnificatione rerum, & famę, cuius dãni ipse fuit adhuc est causa, vtiq; tenetur damnificator, puta adultera, fur, & falsus testis cum suarum rerum, & famæ tantum detrimento, vt dictum est illi damno prouidere: à periculo autem vitæ etiam cum suæ vitæ periculo damnificator iniustus liberare aut præseruare tenetur, vt inferius in articulo secundo, etiam habetur.

Cum supradictis tamẽ stat ꝙ creditor ex charitate teneatur ad tempus expectare ne debitor vel adultera cum maiori rerum suarũ, & famæ detrimẽto statim, sed postea opportunè vel paulatim illi restituat, quia creditor in hac dilatione consentire tenetur ex charitate, vt doctores cõiter docent, stat ẽt ꝙ iniustè damnificatus possit per viam iustitiæ petere damni vel iniuriæ satisfactionẽ, etiamsi fur, adultera, vel malefactor detrimentum vitæ per iudicem inde patiatur, quia ad maius commune bonum; & ad animæ salu-

salutem,& ne criminosi in reipub. nocumẽtum maneant impuniti ita expediens est.

Argum. 2. Secundò arguitur ex c.officij, de pęni. & re. vbi dr̃ ꝙ mulier adultera timore mariti nolens se prodere, & ita est in causa vt legitimi hæredes hæreditate fraudentur, absoluenda est, ergo non tenetur se prodere: nam si teneretur, & nollet, nõ posset absolui, neque Papa posset concedere, vt ei absolutio sacramentalis cõcederetur.

Resp. ad 2. argum. Respon. omissis alijs solutionibus, quę non videtur ad mentem prædicti c. vti Medina vbi infra in secunda opinione optimè refellit: omissa etiam ipsius Medinę responsione, dico ꝙ textus ipse loquitur expreſsè quãdo timore mortis ne adultera, occidatur à marito seipsam reuelare non vult: quia nec tenetur tunc vt dictum est, vt patet, quia textus dicit ꝙ si timore mariti seipsam adultera reuelare non vult, absoluenda est, vel ei pęnitentia, deneganda nõ est, quod idem est. Cum quo stat ꝙ cum periculo tantum famæ se ipsam opportunè reuelare tenetur, vt ait hęc opinio, & iam sæpè declarauimus.

Et notandum est, ꝙ aliqui doctores de hac supradicta, & ẽt de alijs sequentibus opinionibus probant cautelam illam, quam referũt Io. And. Alciatus lib. 3. de præsumpti. præsump. 37. & li. 9. parergon. c. 12. & Maioris in 4. dist. 15. q. 13. nempe ꝙ quædam vidua cum plures filios haberet, quorũ vnus esset ex adulterio natus, eis vocatis in articulo mortis constituta dixit, filij mei vnus ex vobis de adulterio natus est, & bona mariti mei habet iniustè, ego verò antequam in hoc peccato moriar, eum vobis nunc nominare volo, nisi vos inuicem remiseritis oẽ ius quod alter habet in alterum: tunc filij cùm quilibet de seipso dubitaret, mutuò seipsos ab eo onere absoluerunt, & liberarunt, iusq́; inuicẽ sibi remiserunt. Sed certè cautela hæc ſm hanc, & quãcunq; opinionẽ insufficiens est ad liberandum adulteram à sua obligatione. Nam vt doctè ait Couarruuias in regula peccatũ, par. 1. prope finẽ fol. 41. mutua hæc absolutio fratrũ non spontanea, sed coacta, aut inuoluntaria est: is enim filius, q legitimus est, nullũ ex ea cõmodũ hẽt, sed adhuc dãnũ patit, nec id remisisset si sciret alterũ fratrẽ esse adulterinũ: imò coactus metu ne forsam ipse à matre spurius manifestaretur, eidem liberationi consensit: qui consensus sufficiens certè non est.

Opinio 2. Secunda opinio est in oppositum, ꝙ. s. in casu prædicto adultera se nullo modo reuelare cũ vitæ, aut ẽt famæ, detrimento tenetur: probatur dupliciter. Primò quia non est restitutio faciẽda cum maiori detrimento rerũ, famæ, aut vitę debitoris, q̃ sit res ipsa restituẽda; sed vti superius in probationibus primæ opinionis, & in responsione ad primum argm̃ cõtra eam habetur, hæc ratio non videtur intentum probare sufficiẽter.

Secundò ad idem vr̃ c. officij, de pę. & re. vbi Papa decernit non esse negandam pęnitentiam adulteræ, aut illi, quæ falsum partũ supposuit: sed illi fore tanti criminis satisfactionẽ congruã iniungendam, ẽt si non proponat nec velit proprium crimen reuelare. Hęc ibi. Et constat ꝙ ibi loquitur textus de pęnitentia, quę est absolutio sacramẽtalis, quæ illi adulteræ pp hoc denegan dã non est; quæ tñ illi esset deneganda si ad restitutionem faciendã cum famę detrimento suũ crimen teneretur reuelare, vti Medina vbi infra latius probat contra Adrianum, & alios aliter exponentes, sed ad hanc auctoritatẽ iam in prima opinione præcedente in responsione ad secundum argumentum melius respondetur.

Itaque licet maritus aut alij quicunq; iustè possint iudicialiter, vel extra iudicialiter, agere ad suæ damnificationis in rebus reparationem, & iniuriæ vindictam, & infamiã, & mortẽ adulteræ: ipsa tñ ad prædictum effectũ non tenetur sponte se prodere, nec offerre antequam cõtra eam iudicialiter, & legitimè procedatur: cũ nemo seipsum accusare teneatur. Ex consequenti etiam illa mulier in casu prædicto non tenetur alicui aliquid reuelare vnde in iudicio possit cõtra eam criminaliter agi, vel extra iudicium, famæ, aut vitæ detrimentũ pati: nisi acta pęnitẽtia de peccato rem Deo cõmendare, vt dictum est.

Hanc opi. tenent Inno. & Panor. & cõiter canonistæ in d. c. officij, & cõiter theologi præcipuè Sco. in 4. di. 15. q. 2. Et Caiet. 2. 2. q. 62. art. 6. & in secundo quodlibeto respon. 14. ad secundam. q. & Syluester. adulterium. q. 1 & præ omnibus Medina de restitutione. q. 3. in. 4. causa. & Castro de lege pęnali lib. 2. c. 11. & Nauarro in sũma c. 16. nu. 43. vsq; nu. 48. & c. 17. nu. 89. 90.

Tertia opinio est magistri Soto de iustitia & iure li. 4. q. 7. art. 2. in responsione ad primum argumentum, & q. 6. art. 3. in responsione ad quartum argumẽtum, cui consonare vr̃ Couarruuias in regula peccatum, par. 1. fol. 40. & hæc opinio limitat, secundam præcedentem. Dicit enim ꝙ illa secunda opinio cõis est regulariter vera; sed eã non obstante in aliquibus casibus põt habere locum prima opinio ita vt ẽt cum vitę detrimento teneatur adultera supradicta seipsam reuelare: aliqñ autẽ non, nisi cum suæ famę detrimento, vt legitimum hæredem seruet indemnem. *Opinio 3.*

Quòd enim cum vitæ detrimento ad id teneatur aliquando, id patet in casu, quo hæreditas, quo legitimus hæres fraudatur, esset valdè notabilis, puta si regnũ aliquod, aut principatus, aut maioratus, aut præclarissima domus silente adultera transire deberet ad alienos: nam tunc teneretur adultera, ẽt cum periculo vitæ, rem, & seipsam prodere, si certum esset ꝙ per suum testimoniũ esset profutura, & non aliter posset prouidere vitæ suę, simul & legitimo hęredi, ne tali, ac tanta hæreditate fraudaretur. Scãdalum autem, vel peccatum mariti vndecunq; prouenicns

niens, qui propter hoc creditur illã occisurus, non tenetur ipsa, nec debet cum tanta hæredis iniuria vitare. Et hoc idem censet ipse Soto in teste, vel alio quocunq;, qui scienter fuit in causa vt aliquo maioratu, vel nimis notabili domo, vel hæreditate quispiam iniustè priuaretur. Sed certè quoad hoc periculũ vitæ doctores omnes ferè oppositum tenent, vbi supra cum prima, & secũda opinione, quod & ego verius esse credo.

Quòd autem cum famæ tñ detrimento adultera in casu prędicto citra periculum mortis seipsam reuelare teneatur, constat, nam in hoc liberanda est fama mulieris cum iactura rerũ legitimi hæredis. Nam si preciosior est fama mulieris aliàs nobilis, & honestę, & magnę ęstimationis, q̃ sit hæreditas illa, quæ forte tenuis est, tunc tacere debet. Si aũt cõtra hæreditas multò plus æstimat, quia videlicet est domus illustris, vel maioratus, & mulier illa non est, tantæ ęstimationis, sed plebeia, & vilis; tunc ipsa se prodere tenetur, opportunè saltem in articulo mortis coram aliquibus fide dignis occultè, ità vt periculum mortis omninò caueatur, atque vitetur, vt post eius mortẽ in iudicio, vel extra, vt oportet, veritas manifesta sit, & legitimus hæres sua hæreditate non fraudetur. Si verò vtrinq; ęqualitas sit, tunc cęteris paribus melior est conditio legitimi hæredis: ideò & tunc modo prædicto cauendo periculum vitæ se prodere debet: Sic tenet opi. hæc.

Et quidem quoad hoc q cum solius famę detrimẽto adultera in hoc casu se reuelare teneatur, vẽ rationabilis, qñ is, qui hæreditate fraudatur, non est filius ipsius adulteræ, sed mariti ex alia coniuge defuncta. Nam si sit ẽt suus, tunc forte illa se prodere nõ teneretur cum notabili suæ famæ detrimento, ẽt si magna esset hæreditas, qua suus filius defraudatur. Neque enim in hoc ille suus filius est rationabiliter inuitus, qa pro matris honore res temporales postponere tenetur, vti doctores de secunda opinione communi, vbi supra, tuentur.

Itaque hęc opinio. 3. sic limitata probatur dupliciter, primo quia licet regulariter, & vt plurimũ nemo teneatur rem inferioris ordinis restituere cum rerum superioris ordinis detrimento, puta non pecuniã cum detrimento famæ, vel honorem cum iactura vitæ: sed rem cuiuscunq; ordinis cum detrimẽto rei ordinis eiusdem, vel minoris: non tñ id verũ est in omni casu, sed patitur exceptionem, quæ ex ipsius regulæ generalis ratione colligitur. Nam ideò illa regula hr̃ locum, quia res superioris ordinis excedit rem inferioris: & ità restitutio excedere debitũ, aut plus exponeretur in damno reparando, q̃ damnum ipsum fuit: & ità non esset æqualitas iustitiæ. At verò quia excessus iste non est sine proportione, cum bona hæc sint tpalia, & æstimabilia quoad vsum, & vtilitatem vitæ huius, sit vt sæpè res inferioris ordinis ęquentur rebus superioris in æstimatione hominum: & tunc, & non aliter, æqualitas iustitiæ fit. Nam sicut aurum licet genere suo sit argento preciosius: tñ tñ põt esse argenti, vel ẽt ferri pondus, vt multò plus æstimetur, q̃ minus auri: ità & multum rerum tpalium, & hæreditas maxima sæpè æquatur, vel ẽt præstat alicui paruæ famæ, vel æstimationi, vt non nisi cum ipsius famæ detrimento possit, debeatq; restitui, vel reparari: id quod ipsa experientia teste videmus: nam sæpè fama, & honor, vel iniuria, & lęsio corporalis, bonis temporalibus compensatur.

Secundò probatur eadem tertia opinio, quia nulli licitum est cum detrimento, & iniuria, ẽt bonorum tpalium alterius, protegere suum honorem, & famam: neque qui læsus est, tenetur omninò cedere iuri suo pecuniario, vt qui iniuriam intulit, protegat famam suã, vel ne rerum suarum detrimẽtum patiatur; quãuis paululum tpis expectare teneatur, vt alius sine notabili, & maiori incõmodo rerum suarum, & famę commodè restituat, vel satisfaciat, vti tenetur, ẽm doctrinam cõem omnium, vt Medina de restitutione. q. 3. latius agit: quò fit vt qui amplissimã pecuniam est suffuratus, si post adhibitam oẽm diligentiam vt secretò restituat, id efficere non potest sine suæ famę periculo, vel honoris, certè non ideò debet alter manere sua substantia nudatus, maximè dum illius damnum valdè notabile est: nam licet debeat respectus habere famæ, & pecuniæ, at verò cæteris paribus maius est ius innocentis, qui iniustè læsus est: & oppositum dicere, & practicare in perniciem cederet reipub. & boni communis.

Igitur hoc idem iudicium est de adultera, & teste, & iudice, vel alio quocunq;, qui scienter fuit in causa notabilis læsionis rerum proximi: quia videlicet ẽt cum suę famę, non aũt cum vitæ detrimento, restituere, vel damnũ reparare oẽs illi tenentur cum modificationibus iam dictis in hac tertia opinione, cui placuerit eligat illam. Nam prima opinio, quãuis rigida, verior apparet: quæ & ad rationes huius, & alterius opinionis, facilè respondet, & hæc quoad secundum dictum huius articuli primi sufficiant.

3. Dictum. Tertium dictum est, q si dubitatur an sperandum sit q se reuelãdo adultera proderit, & credetur ei an non. Adrianus vbi supra dicit q vt plurimum, & regulariter sperandum est q proderit, & credetur ei saltem in morte veritatem aperienti: nisi vbi aliqñ constiterit oppositum. Sed Soto vbi supra q. 7. art. 2. contra tenet, q id non est sperandum regulariter, nisi qñ tpe conceptionis constat manifestè maritum abfuisse, aut qñ alia uia posset probari sufficienter, tunc non esse cognitam ab illo, vt hr̃ in l. filium. ff. de his, qui sunt sui vel alieni iuris, neque illi suam turpitudinem alleganti vlla debetur fides: sed & ipse

ipse filius spurius in foro exteriori, vel iudiciali legitimus æstimandus,& habendus est. Neque in hoc ipse tenetur credere suæ matri, ēt oppositum iuranti, vt eadem hr̄ lege: nisi tàm vehemēs esset matris persuasio vt filius ille interius ei credere conuinceretur:nam tunc licet in foro exteriori sibi vt legitimo adiudicet hęreditas:at verò in conscientia teneretur illā à se abdicare, quia in falsa p̄sumptione fundat.Et in hoc satis cōsonat Medina vbi sup.in secunda opi.allegat.

Neque valet pro se tunc dicere in oppositū, ꝙ sicut si quis mihi legasset centum,credens me esse filium suum,sua leui credulitate deceptus, vel alio citra meam culpā,ego licitè possem illa possidere:ita ēt à simili vr̄ ꝙ licet relatione matris ego sciam me esse spuriū, si tn̄ ille credens me esse filiū suū, mihi sua bona relinquat,possum illa licitè possidere:hoc inquā nō valet,nec est omninò simile: nā in illo casu priori,ille pater putatiuus nō erat lege coactus illa bona mihi relinquere,nec per iniuriā fuit ignorans,siue deceptus: ideò vr̄ id spontè fecisse. Hic aūt legē coactus id fecit,& fuit per alium iniuriosè deceptus:vnde non vr̄ id liberè omninò fecisse,& ex consequenti spurius id sciens, aut probabiliter credens,hæreditatē abdicare tenet,vt dictū est.

4. Dictum. Quartum dictum est quoad ipsum virū adulterū, vtrū teneatur restituere marito illius adulteræ ea, quæ in alendo, & educando spurio expendit: & similiter hæredi legitimo eam hæreditatem,qua defraudatur.Ad quod ait Soto vbi supra, ꝙ si certus est illum esse filiū suū, & pōt aliquā marito, aut ēt hæredi recōpensationem facere,aut ipsum, filiū spuriū citra scandalum, atque periculū ipse nutrire,vtiq; tenetur nō de iustitia, & honestate, sed decentia tm̄. Si aūt id certò nō scit (sicut nec credere regulariter tenetur adulterę dicenti esse suū,nisi qn̄ esset credibile, vt superius in tertio dicto de ipso spurio dictum est:) si nec ipse adulter supposuit,neque suasit adulteræ vt illum spuriū suo marito supponeret:tunc ait Soto ꝙ ad nullam restitutionē vllo modo tenetur, quia nō fuit causa immediata deceptionis aut suppositionis illius, sed mediata tm̄,& per accidens, cōmittens adulteriū, quæ causa de iustitia non sufficit ad obligationē restitutionis.Sed Nauarro in sum.c.16.nu.49.& Syluester tit.adulterium.q.5.s̄m Florent. & doctores cōiter tenent oppositum, ꝙ .s.adulter, si id scit, vel rationabiliter credit, aut credere tenetur esse filium suū,vtiq; de iustitia obligatur tàm patri putatiuo,q̄ hæredi,restituere,vt commodè potuerit,quia qui occasionem damni dat, damnum dedisse vr̄,c.vlt. si culpa tua, de iniuri. & dan.dato.modò sit immediatā,& propinqua, modò mediata causa vel occasio: at verò ex quo est efficax occasio,vel causa damni ex natura ipsius adulterij, sicut & ipsa adultera, restituere tenetur, sed altero restituente alter à prædictæ restitutione liber est: quod q̄uo fieri debeat latius & benè Nauarro ibidem agit: sed & quilibet,si aduertat industriæ,id agere potest: si autem rationabiliter credit non esse suum, vel dubitat de hoc,tunc ad nihil tenetur.

Quoad s̄m articulum. Vtrum cum famæ, & vitæ propriæ, detrimento quis famam alterius teneatur reparare,respondeo per duo dicta, primum est, ꝙ cum famæ detrimento non est dubium ꝙ famam alterius iniustè læsam reparare quilibet regulariter teneatur, quia licet magis nostræ,q̄ alienæ famę prospicere debeamus: nō tn̄ cū iniuria alterius, sicut ēt in tpalibus fit qui enim alterius domum combussit,aut res alterius coegit in mare iactari,licet nihil illi cōmodi accreuerit, certè restituere tenetur; in quo & oēs consentiunt. Dixi regulariter,quia id aliqn̄ patitur exceptionem,vt ait Soto vbi sup.q.6.art.3. in respōsione ad quartum argm̄ principale.puta si magnus vir,siue prælatus notabilis ęstimationis,famam priuati hominis infimæ sortis læserit iniustè, is non tenetur cum maiori iactura suę ęstimationis famam illius reparare,dicendo se esse mentitum, & hmōi,sed sufficit si aliàs in æquiualenti videlicet in pecunia, vel fauore,& alijs eiusmodi bonis recompenset: quia & similiter fit vbi non potest læsio in fama reparari: ꝙ si alter noluerit hanc recompensam acceptare: certè infamator ille amplius facere,vt diximus, non tenetur. Et hoc quidem vr̄ valdè rationabile, ac verum, quāuis Nauarro in sum.c.18. nu. 47.irrationabiliter dicat oppositū.Neque enim Soto vbi supra dicit hunc infamatorem omninò liberum esse à restitutione, sed ꝙ non tenetur cum maiori suæ famę detrimēto,sed in alijs bonis illius famæ,damnum compensare. — Art. 2. 1. Dictum.

Secundò dico ꝙ nullus tenetur famam tm̄ alterius cum suæ vitæ detrimēto resarcire;& hoc cōiter tenetur à doctoribus, excepto Adriano, & Soto,qui vbi supra tenent id aliqn̄ pati exceptionem, qn̄ videlicet illustrem familiā, aut ēt eminentissimam personam de crimine hæresis, aut lęsæ maiestatis adeò diffamasset,vt nisi mendaciū retractet, illa familia maneret perpetua labe infecta: tunc enim si infamator post adhibitam omnem diligentiam vt vitā in tuto constituendo testimoniū perimeret sufficiēter, si adhuc sine periculo vitę id facere non posset,dicit ipsum cū periculo ēt vitæ efficere teneri, si per hanc viā fama illa reparari pōt: non aūt si reparari nō pōt,quia inquit illa fama,vitæ illius pręponderat,& maioris æstimationis est.Sed certè, vt diximus, doctores cōiter sunt in oppositum; quod & verius extimo. Nulla enim fama sola in aliquo casu vitæ alicuius æquari pōt: nisi aliud grauius malum indè sequatur,vel annexum sit. — 2. Dictum.

Quoad tertium articulum vtrū videlicet cum vitæ detrimento quis teneatur iacturā vitæ alterius reparare, respon. per duo dicta, quorum primum — Art. 3. 1. Dictum.

primum est, quod si iactura vitæ alterius adhuc pendet in futurum, ita quod caueri pôt ne occidatur, puta quia pp meum falsum testimoniū Petrus est morti damnandus, vel occidendus, tunc vtiq; teneor, ēt cum vitæ periculo, & detrimento, si non alio modo nisi isto possum à morte iniusta illum eripere, dicendo me esse mentitum, vel alio modo, vt oportet: quia quāuis suæ potius, q̄ vitæ alterius quisq; teneatur: id tñ est verum dū sine iniuria alterius id facere possit. Neque enim vt meam vitam protegam licitè possum alterius innocentis mortem procurare.

Secus si ego crimen cōmisi, ob quod ille falso condemnatur ſm allegata, vel ab alijs occiditur me nihil aliud contra illum agente, nec testificante: tunc enim cùm non sim causa proxima, sed occasionalis tm̃ mortis illius; certè non teneor cum vitæ detrimento illum à morte liberare. Et in his doctores, cōiter conueniūt, & præcipuè Caiet. 2.2.q.70.art.4. & Medina de resti. q.3.in.4.causa, & Soto vbi sup.q.6.art.3. in responsione ad tertium, & quartum argumentum principale. Et Nauarro in sum.c.15.nu.17.

Sed hoc ego limitarem, & crederem esse verum solum qn̄ crimen illud non commisi fraudulenter. i. nō eo animo vt eius occasione alius condemnaretur, vel occideretur iniustè. sed ex alia causa, ēt culpabili, puta vt meam libidinē, vel malam voluntatem explerem: nam si eo animo illud crimen cōmisi, vt id alteri ab alijs falsò imponeretur, & ità occideretur, sicut probabiliter fore suspicabar: tunc crederē me teneri ad reparationē damni illius, & ad liberandū illum à morte, ēt cū vitæ detrimento, si alter fieri non pôt, vt infra in fine huius quæstionis hr̄, qa idē est ac si ipso facto ego scienter alios inducerem ad falsò testificandū, vel illū occidendū, & efficax causa iniuriosę, vel iniustè damnificationis, vel mortis illius mediatè vel immediatè ego sū, vti sup. art. 1. in. 4. dicto de adulterio dictum est.

2. Dictum. Secundum dictum est, si alterius iā occisi vita reparari non potest, is, qui fuit in causa iniustæ mortis illius, puta falsò contra illū testificando, aut illum iniustè scienter cōtra ius condemnando, vel occidendo, vel quomodolibet ad id adiuuando, non tenetur se periculo mortis exponere, vt hæredibus, aut illi satisfaciat: sed alio modo, vt proximè dicetur. In quo & omnes doctores, & expressè Caietanus, Medina, Soto, & Nauarro, vbi supra, satis apertè consonant.

Quòd si quæratur quō ergo restituet iste, qui iam hominē iniustè occidit, aut qui fuit in causa? respon. cum Soto ibidem in responsione ad tertiū argm̄ principale, vbi de hoc optimè agit, omissis aliorum opinionibus, quas ibi satis confutat, quod in hoc est considerandum damnū illatum, & iniuria. Igitur quoad damni restitutionem, quia est regula generalis B. Tho. atque doctorum quod in his, quæ ſm speciem nequeunt reparari, restitutio est ad prudentum arbitriū facienda: ideò in hoc considerāda est personarum tàm occisi, q̄ occidentis, q̄ ēt hæredum, & aliorū, qui ab illo necessariò alebantur. Nam si homicida est diues, maior est ei restitutio iniūgenda, q̄ si esset pauper: & si occisus erat inutilis suis, minor, q̄ si frugi. Item qualitas defuncti nō tm̃ pensari debet ex vtilitate ipsius, indigētiaq; suorum, sed ēt ex valore, & dignitate personæ; nam qui virū nobilitate, dignitate, vel aliàs insignem occidit, ad multò maiorē restitutionem tenetur, q̄ si personam inferioris classis occidisset, ēt si eius familia diues, & nihil indigens esset. Imò & modus occisionis, si videlicet per insidias, aut fraudem, aut per insignē atrocitatē, homicidium perpetratum est, debet attendi vt legitimè fiat restitutio: dūmodo hæc omnia homicida soluere possit, ēt cum graui bonorū suorum detrimento, quamuis verum sit quod vt hanc restitutionem faciat, in foro conscientię non tenetur se conijcere in grauem nimis necessitatē. In quo ēt valdè considerandū est quod id quod solum est in spe, non omninò æquipollet ei, quod iam est in re: nam poterat defunctus citò mori, aut ità languere, vt familiā sustentare non posset: ideò subtrahendū est aliquid à restitutione, quantum ad arbitrium prudentum distat inter habere, & prope esse, vt dictum est.

Et idem iudiciū est de mutilatore manus, vel alterius membri: quia. s. modo prædicto satisfacere tenetur, & soluere operas medici, & dāna, cessantesq; labores in integrū, ad arbitrium tm̃ sapientum: ad quod facit c. si rixati. de iniuria & damno dato, deformitas etiā, quæ in oculo, vel alio membro læso restat, etiam repensanda est.

Vnde constat quod huiusmodi læsionū precium non debet æstimari ad libitum illius, qui læsus est, aut quantum ipse ante læsionem peteret, si membrum suū vendere vellet, sed vt dictū est.

Notetur etiam quod inter illustres istæ restitutiones non petuntur: nam damna facilè condonat: iniurię autem sunt, quas nunquam ferè remittunt, nec tradunt obliuioni.

Quoad satisfactionem autem pro iniuria, ad quam vltra prædictam reparationem damni homicida, mutilatorq; tenetur, variæ ēt sunt opiniones, sed eas modificando, & conciliando dicamus cum Soto vbi supra, quod licet nullus teneatur exponere vitam suam, etiam in bello iusto contra infideles pro ecclesia, neque se tradere iudici, vt morte, vel mutilatione plectatur ſm leges, vt sic satisfaciat: sed solum tenetur patienter pati, si capiatur ità vt effugere non possit: licitè tamen potest se sponte offerre ex feruore contritionis, vel amore iustitiæ, & satisfaciendi in hoc vita pro suo peccato: quamuis hoc vltimum neget Soto. Tenetur igitur homicida, vel mutilator, vt læso satisfaciat, pro hac iniuria humiliter petere veniam, vt decet; simul etiam ex chari-

charitate tenetur arbitrariã pœnitẽtiam facere, & orationibus,& sacrificijs mortuũ suum, si fidelis erat, vel baptizatus, iuuare apud Deum: quãuis ad hanc spiritualem satisfactionẽ, vt ait Soto de iustitia,nõ teneatur. Scotus aũt in.4.di. 25.q.2.dicit eam ẽt de iustitia esse necessariam.

Ad omnia supradicta nota ꝙ nomine hæredum,atque familiæ,quibus dãni satisfactio, vel restitutio facienda est,intelliguntur illi dumtaxat,qui ſm iura necessariò illi succedunt in hæreditate, à qua omninò excludi non possunt, vt sunt filij,parentes,vxor,atque maritus,hi enim ſm omne ius sunt inuicẽ sustentandi, si egent: non autem alij, qui solum sunt hæredes ab intestato,vt fratres,& cognati inferiores,quãuis liberaliter alantur. Pro iniuria verò in foro exteriori solet ẽt fratribus,ac reliquis agnatis,vt eã remittãt,pecunia rependi: quia ius habẽt agendi de iniuria,non tñ pro damno dato quicquam his,sed alijs supradictis,debetur: quò fit vt si viuens homicida de prædicto damno non satisfecerit,& bona reliquit, illi tm̃ hæredes necessarij pro illo in conscientia restituere, aut satisfacere teneantur,non aũt pro iniuria cõpensare, nisi viuẽs homicida, vel mutilator esset iudicialiter condemnatus, vt tm̃ solueret; hæreditas namque transit cum suo onere,& honore.

Corolariũ. Ex omnibus supradictis constat corolariè, ꝙ qui per suum falsum testimonium scienter fuit causa,vt alius iniustè condemnatus perderet bona sua,simul & famã,& vitam,puta quia vt hæreticus confiscatis omnibus bonis suis cõbustus est,hic vt pro omnibus legitimè satisfaciat,tenetur vitã suã in tuto ponendo, bona sua vt oportet, hæredibus supradictis relinquere, simul & chartam iur͞o firmatam, & nomine suo subscriptam,vt fidem faciat,vbi reuelando veritatem, aut eam confitendo, sic etiam fama illorum omnium læsa sufficienter reparetur: tenetur etiam pro iniuria humiliter ab illis veniam petere, & apud Deum orationibus,& sacrificijs defunctũ adiuuare,vti superius dictum est.

QVAESTIO XXXII.

Vtrum omne turpe lucrum licitè detur,promittatur, & recipiatur,& restituendum sit.

RESPON. in hoc sunt tres articuli. Primum Vtrum licitè detur. secũdum vtrum licitè promittatur,& promissio obliget,tertiũ vtrum licitè recipiatur,& sit obligatio restituendi.

Artic. I. Quoad primum vtrum licitè detur respon. ꝙ sic,& hoc solum,qñ nullo iure ita dari prohibetur:secus aliàs.Si rogas,qñ prohibetur? respon. ſm Medinam de restitutione. q.20.q.28. ꝙ qñ aliquid datur ob causam turpem ex obiecto,vel ex prohibitione:quia.s. datur ꝑꝑ opus in se turpe,aut aliquo iure prohibitum,præteritum,vel futurum, puta ꝑꝑ fornicationem, vel homicidium,ꝑꝑ iniustam sentẽtiam, vel patrocinium, aut falsum testimonium, vel ne quis denunciet, aut testificetur quod denunciare, vel testificari quocunq; iure aut lege tenetur: tunc illa datio ob illam causam illicita est:quod patet tùm primò quia dare aliquid alicui vt tale quid turpe committat, vel quod tenetur omittat, vtiq; est ad ipsum peccatum directè inducere,quod constat esse contra Dei,& proximi charitatem:tùm secundò, quia aliquid dare ob illam causam est remunerare peccatum,quod est ipsum approbare: tùm tertiò, quia ea datio videtur ex praua voluntate procedere, videlicet ex affectu illius causæ turpis pro qua vult dare mercedem.

Similiter datio ꝓhibita,& illicita est,si opus, pro quo aliquid datur (cuius nomine ẽt omissionẽ intelligo) est turpe ex circunstantia obiectiuè illud qualificante,vt.s. fiat,aut quia factũ est malè,aut taliter, qualiter non nisi malè fieri potest,aut potuit,puta quia iniustam sentẽtiam tulit, aut quia in lite iniusta malè patrocinatus est,vel vt in ea patrocinetur, vel quia fornicata est,quia illa malè,& culpabiliter lusit,quia contra obediẽtiam,vel iur͞m tale quid ille fecit, vel omisit:hoc patet per rationes supradictas.Secus si non ꝑꝑ illam malam qualitatem, aut circunstantiam datum est:sed ꝑꝑ opus aliàs bonum in se,quãuis illa mala qualitate vitiatũ sit:nã tunc licita datio est, vt dare vsurã, licet vsurarius eã malè accipiat,& dare aliquid iudici,vt iustè iudicet,ad redimendã vexationẽ,& die prohibito dare iustũ preciũ rei tunc emptæ, & dare iustũ stipendiũ Sacerdoti,& prædicatori, quãuis ipse sine licentia,aut contra obedientiam superioris malè prędicauit,vel celebrauit.Et hoc est verũ, dummodò opus illud non sit ex his, quæ gratis, & non pro ꝑcio,agẽda sunt,quale esset dare aliqd tpale principaliter, aut tãquã ꝑciũ ꝓ spirituali,nã tũc datio illa simoniaca,& illicita esset.

Quoad ſm articulũ de promissione facta ob opus turpe factum vel faciendũ idem dicendũ, ꝙ de datione dictũ est,& per easdem rationes. *Artic. II.*

Sed vtrũ ea promissio obliget, est difficultas, puta si quis alteri promisit certã pecuniæ quantitatẽ,vt fornicetur,vt alterũ occidat, & hm̃oi, vtrũ in conscientia ille obligetur implere promissum post causam,vel opus impletũ, vel subsecutum, ꝑꝑ quod illa promissio facta est, nam in foro iudiciali certum est ex turpi stipulatione nullam oriri actionem,nec obligationem.

Ad hoc respondeo ſm Medinam vbi supra.q. 28. ꝙ vel illa promissio est modalis, vel est conditionalis, si est modalis ita ꝙ ob aliquam causam turpem præteritam, vel futuram facta est, tunc licet sint opiniones,at verò probabilius est quòd vtique obligat non quidem ad implendum finaliter illam promissionem,ob illam causam turpem,ob quã facta est,sed ad seruandum

veritatem,& fidelitatem ad proximū,hoc enim modo impletio promissionis non solū licita, sed etiam obligatoria est, maximè si iuramento firmata sit:esto ꝙ illa promissio turpis fuerit eo ꝙ proximum ad peccatum de se inducebat,vti superius in primo articulo de datione ob turpem causam dictum est.

Quod ēt tripliciter probatur,primo quia omnis promissio de re licita, maximè si iuro firmata sit, quæ pōt sine salutis detrimēto seruari, & non est maioris boni impeditiua, vtiq; in conscientia est adimplenda. Sed talis est promissio, de qua agimus, vt patet: nam id, quod in casu promissum est,assignatā pecuniā dare,& hoc in se licitū est,& non contrà salutē dantis, & recipientis,vt constat:nā si opus turpe non sit commissum,nec cōmittendū, & illa pecunia detur, illa datio licita esset:ꝙ aūt p̄cedat,vel sequaẛ illud opus turpe,nō inde datio illa necessariò reddiẛ vitiosa,neq; priuaẛ sua licētia,vel bonitate.

Secundo probatur idem, quia ſm iura conditio turpis hr̄ pro non adiecta,de cōditio. appos. c.fi.& est de iure impossibilis,& à cōtractu reijcitur,vt in c.fi.de pactis,ergo tenet in casu promissio ac si sine illa conditione turpi facta fuisset. Nunc autē si sine conditione,aut causa turpi facta esset, esset in conscientia obligatoria, igitur intentum.

Quod etiam indè confirmatur,quia is,qui dotauit Ecclesiam,& fecit eam consecrari cū conditione ꝙ res talis Ecclesiæ non essent sub Epi ordinatione, tenetur reddere ꝓmissum nō obstante turpitudine cōditionis huius, quæ qa mala,& iniusta est, nō valet ac si nō esset apposita.

Tertiò idem probatur exēplo Iudæ Gen. 38. qui ob fornicationē promisit Thamar vnū hædum,quē posteà misit eidē,vt promissum impleret:in quo & ibidem de fidelitate cōmendatur.

Si contra prędicta hęc arguatur,primò ꝙ turpis promissio non est adimplenda,quia secundū Isido.22.q.4. In malè promissis rescinde fidem: in turpi voto muta decretum.

Respon. id procedit de promissione turpi ex obiecto,vel re promissa; qualis nō est promissio in casu pręsenti,vbi licet sit turpitudo in causa, non tamen in eo,quod post causam subsecutam agendum promittitur.Item ait ipse Medina vbi supra.q.20.ꝙ illa promissio facta ob causam turpem, antequā fiat opus illud turpe,pro quo facta est,vtiq; est inualida,nec obligat, & rescindenda est,tanquam turpis, de qua procedit dic. c.in malè promissis:postquam autem factum est opus turpe, pro quo facta est, vel omissio turpis fiat; iam in conscientia est adimplenda promissio,vt dictum est.

Si secundò ad idem arguatur, ꝙ in casu non potest is, qui promisit implere promissum, nisi ex causa,& motiuo turpi, quia si promissum implet ex vi,aut ratione promissionis; & ipse non nisi ob illam causam turpem promisit se rem illam esse daturū,ergo non potest promissum implere,nisi ob illam causam turpē, & ità sine peccato illud promissum implere non potest: & ex consequenti promissio obligatoria non est.

Respon.quamuis Durandus in.3.dist.39. per hanc rationem putet se de falsitate conuincere sententiam supradictā:at verò fallitur. Nam ad id respondeo ꝙ licet in casu causam illam turpē esse completam, sit causa sine qua non adimpleretur promissum,non tamē est causa finalis,sed impulsiua. Nam causa finalis nō est,neque esse debet,nisi fidelitatem seruare;quam nō seruaret,nisi promissum impleret, ad exemplū Iudæ cum Thamar Gen. 38. vt supra dictum est, stat enim causam illam turpē fuisse causam finalem promissionis, & ꝙ sit solum causa impulsiua impletionis eius,quod promissum est.

Si tertiò ad idem arguatur, ꝙ si est licita impletio promissionis,ergo ēt licita fuit facta promissio,& ècontrà.Nam licētia promissionis pendere videtur ex licentia impletionis illius.

Respon. id verum esse,si essent cætera paria; ità ꝙ causa turpis sit causa finalis dationis rei promissę,sicut fuit causa finalis promissionis illius: quod tn̄ in præsenti non est, nec oportet, quia qn̄ ille in casu promittat se daturum, ideò finaliter, & principaliter promittit, vt opus illud turpe ab altero fiat: qn̄ autem post causam subsecutā dat quod promisit, ideò dat vt sit fidelis in promissis. Ideò bene stat ꝙ fuerit promissio turpis,& licita,& debita eius adimpletio.

Si tamen promisisset se illud daturū ob illam causam turpē,ita vt illa causa turpis sit determinatio dationis, & simul cum datione cadat sub obiecto promissionis: tūc promissio esset turpis non solū ex causis iam dictis, sed ēt ex obiecto; quia fit de datione ob causam turpem, & tunc non est adimplenda,quia peccatum est illam sic adimplere: secus si ly ob illam causam turpē sit solū determinatio promissionis,& non dationis promissæ:quia tunc cùm non cadat sub obiecto dationis, vel impletionis rei promissæ,habet locum,& veritatem id,quod supradictum est.

Si autem promissio illa est conditionalis, qua videlicet aliquid alioqui bonū, & honestū promittitur sub cōditione inhonesta de futuro, tūc quamuis videatur idem esse dicendum quod de promissione modali dictum est, at verò non omninò idem iudiciū est. Ideò resolutoriè videtur ꝙ hęc promissio conditionalis potest dupliciter fieri. Primò in odium turpitudinis futuræ,quæ sub conditione ponitur,vt si quis sentiens se fragilem,& procliuem ad vitia carnis,odiat ea peccata,& promittat,ꝙ si in peccatum illud ceciderit,faciet certam peregrinationem,vel eleemosynā,& tunc promissio licita est,& in conscientia est necessariò adimplenda.

Secundo modo fieri pōt ex affectu illius turpitudinis

pitudinis, aut turpis conditionis appositæ: vt, si, quis cupiens cum aliqua muliere rem habere promittit talem peregrinationem, vel eleemosynam se facturum, si res succedat ad votum, & tunc promissio est turpis ex prauo affectu procedens, & similiter eius impletio turpis erit, si ex eodem affectu, vel causa fiat: erit tamen licita, & obligatoria adimpletio, si ex fidelitate seruanda fiat, sicut & fieri debet.

Excepto si conditio illa apponatur tanquam causa finalis adimpletionis, & se teneat ex parte obiecti ipsius promissionis, vt si taliter promittat; si hæc res pro voto succedat, promitto me ob eandem causam facturũ peregrinationẽ, vel eleemosynam: nam tunc nec promissio põt licitè fieri, nec impleri. Et in hoc idẽ iudiciũ est de promissione modali facta ob causam turpẽ, & de cõditionali facta sub cõditione inhonesta.

Et si arguatur, ꝙ tunc sequeretur ꝙ votum peregrinationis factum sub conditione inhonesta, & ex eius affectu, impleta conditione esset obligatorium, saltem qñ ipsa cõditio inhonesta non informat peregrinationem promissam, hoc autem consequẽs omninò falsum videtur, quia tale votum est turpe, & per consequens non est Deo acceptum, nec obligatorium.

Respon. concesso ꝙ tale votum est obligatorium, & turpe, sed distinguo ꝙ Deus illud non acceptauerit; vel ad illud præmiandum, & ità conceditur: vel ad promissum aliàs honestũ ipsi Deo reddendum, vel implendum, & hoc modo negatur ꝙ Deus non acceptat illam peregrinationem, vel eleemosynam fieri, vt dictum est, quod patet exemplo. Nam omne votũ, & iurm absolutè factum, in peccato mortali, de aliquo aliàs honesto opere ad Dei honorẽ agẽdo, non acceptatur à Deo ad gratiam, & gloriam: acceptatur tamen quoad obligationem, & debitum illud implendi. Hæc omnia Medina, vbi supra, cui consonat Caietanus 2. 2. q. 88. art. 2. & Syluester tit. votum secundo. q. 2.

Art. 1. Opinio. 1. Quoad tertium articulũ. Vtrum sit licita acceptio turpis lucri, & an sit restituẽdum, in hoc sunt quatuor opi. prima tenet ꝙ si turpitudo est solum ex parte recipientis, ità ꝙ illi tñ est illicita, & prohibita talis acceptio, atque retentio, & dans dando non peccauit, tũc vltra damnum illatum tale lucrum est necessariò ipsi danti restituendum: vt si litigator putans bona fide se causam iustam habere, timensq; ꝙ iudex illi iustitiam non faciet, offerat illi munus, vt iustè iudicet; aut si timet testem non dicturum esse veritatem, nisi precio dato; tũc est turpis acceptio, & retentio lucri, sed non datio. Et similiter oẽs officiales iustitiæ, & scribæ, duces, & milites, & alij, qui ratione suorum officiorum publicorum recipiunt vltra salaria sibi taxata, & omnes alij, qui aliquid obligatorium, vel de consilio gratis facere tenentur, si quid propter hoc principaliter accipiunt, vtiq; benè danti restituere tenentur: & talis est acceptio vsuræ, vbi turpis acceptio, & non datio est.

Secundò dicit hęc opinio ꝙ si turpitudo se tenet ex parte vtriusq;, scilicet dantis & recipientis simul, & illa causa turpis secuta est, tunc restitutio nõ debet fieri danti, quia obstat illi sua turpitudo, quale est datũ pro fornicatione, meretricio, adulterio, homicidio, & pro iniusta sententia, vel iniusto patrocinio, vel falso testimonio, vel vt quis etiam custos agrorũ non denunciet, quod denũciare, aut testificari tenetur, sed in his, & similibus casibus est de consilio, non de necessitate, pauperibus lucrum illud turpe erogãdum, quia nullum ius ad id obligat. Excepto vbi lex specialiter præciperet tale lucrum restitui, vel recipi prohibeat, vt de lucro Simoniaco in c. de hoc, de Simonia. & alibi ecclesia decreuit, vt ibidem glo. latius agit.

Tertiò dicit hæc opinio, ꝙ si turpitudo se tenet ex parte modi, vel alterius circunstantię, ita ꝙ acceptio lucri in se prohibita non sit, tunc sic turpiter acceptum nulli est restituendũ, vel erogandum, quale est lucrum eius, qui die, aut loco prohibito, aut cum hæretico, vel excõmunicato pro iusto precio lucrosè, quidem, sed culpabiliter, negociatur.

Et cum hac opinione in his tribus dictis satis communiter doctores concordant, vt referunt, & cum eis tenent Floren. 2. par. tit. 2. c. 5. in prin. Et Monal & Summa Angelica restitutio. 1. ver. turpe lucrum, & restitu. 2. §. 4 & 5 & tit. concussio. §. 2. Syluester. restitu. 2. §. 2. & eleemosyna, q. 4. & latius Nauarro in summa c. 17. num. 33. 34. vsque nu. 31. & nu. 9. & in c. 25. nu. 34.

Ex supradictis infert hæc opinio, ꝙ lucrum meretricium non est necessariò restituendum, neque pauperibus erogandum, quia nulla lege recipi prohibetur, licet modus, & causa, videlicet meretricia, fornicatio, prohibita sit. ff. de condit. ob turp. caus. vbi dicitur quòd meretrix licet turpiter agat meretricando, non tamen turpiter accipit.

Contra hanc opi. præcipuè contra secundum dictum eius, faciunt rationes, quæ infra in secunda, & quarta opinione continentur.

Est igitur secunda opinio, ꝙ vndecũq; sit turpitudo ex parte accipientis tantum, vel etiam dantis simul, aut ex parte modi, vel circunstãtiæ operis obiectiuè ipsum opus qualificantis, non potest licite accipi, neque retineri, sed est necessariò restituendum, aut pauperibus erogandum (vt inferius dicetur) precium, aut lucrum, quod ratione operis, siuè omissionis in se, vel ex obiecto peccaminosi, vel peccaminosæ, præteritæ, præsentis, vel futuræ, recipitur; nisi alius iustus titulus, vel honestus, concurrat, ratione cuius possit licitè accipi, vel retineri. Opinio 2.

Et ita distinctius tria dicit hæc opinio. Primò

ꝙ acceptum pro opere (cuius nomine ēt omissionē intelligo) peccaminoso in se ex obiecto, aut ex mala circūstantia inseparabili, itá ꝙ non, nisi malè fieri pōt, puta pro furto, homicidio, fornicatione quacunq;, pro iniuria, vel infamatione proximi. Et similiter acceptum pro opere in se bono, pro quo tñ prohibitū est aliquo iure receptio, & retentio alicuius rei, puta pro iniusta sententia, pro vero testimonio, pro non furando &c. vt supra in prima opinione in primo eius dicto latius habetur, restituendum est ſm oēs, quia talia pro mercede, aut lucro finaliter fieri prohibentur, & criminosa indè redduntur, & similiter talis acceptio, simili modo restituendū est quod accipitur, vt culpabiliter quis prædicet, aut aliquid faciat contra obedientiā prælati, aut legis, aut contra iuramētum, aut in despectu alterius, aut ēt in loco, vel tpe prohibito, aut cum scandalo, aut cum hæretico, vel excōicato negocietur in offensam Dei: quamuis istæ malæ circunstantiæ, vel qualitates à talibus operibus sint separabiles, quia tunc tenent ex parte obiecti, & itá ex obiecto sic qualificato tale opus in se, & datio, & receptio facta ex tali mala qualitate criminosa sunt.

Secundò, dicit hæc opinio secus esse, si non datur, neque recipitur aliquid, vt tale aliàs licitum opus cum tali criminosa qualitate, vel circunstantia malè fiat. Nam tunc ea circunstantia nō se tenet ex parte obiecti illius operis, vel acceptionis illius lucri, sed adiacet illi, & potest ab eo separari, itá ꝙ solum detur, & accipiatur pro ipso opere in se bono, quod licitè fieri pōt, vel pro re ipsa, quæ suum valorem habet, neque à tali mala circunstantia dependet: quamuis ipse operans cum illa mala circūstantia culpabiliter operetur. Nam tunc preciū, aut lucrū tale non est alicui necessariò restituendū, aut erogandū: sicut neque qñ pro iusto precio cum hæretico; vel excōicato, aut cōtra suum iurm negociatur. Similiter si quis iurauit se non seruiturū Petro, & posteà seruiat eidem, licet peccet cōtra iurm illi seruiendo, potest tñ sine violatione iuri sui seruitij iustam mercedem recipere, & retinere: secus si iurasset se pro seruitio nullum precium recepturū, nam tunc ob hoc iurm teneretur precium acceptum restituere, sicut qui iurauit vsuram se soluturum, eam soluere tenetur secundum c. debitores, de iureiuran.

Tertiò corolariè hæc opinio dicit ꝙ meretrix, siue sit publica, siuè occulta, non pōt mercedem pro fornicatione recipere, nec retinere, sed restituere tenetur, vel pauperibus erogare, nisi per viā donationis recipiat, & donec ab eo, q donare pōt eidē, cessāte fraude, & coactione, & importunitate precū æquiualente coactioni.

Hæc opinio in se, & quoad primum eius dictum, vbi est tota difficultas, probatur quadrupliciter. Primò, quia nullum opus in se peccaminosum, siuè prohibitū, est venale, aut precio cōparabile; sicut neque res spiritualis, quia hæc omnium tpalium valorē excedit: illud aūt quia nullius est vtilitatis, & valoris, sed potius vt vile, turpe, & animæ nociuū, omninò fugiēdū est.

Sed hæc ratio non vr sufficiens; tùm quia licet tale opus non sit vtile animæ, sed nociuum, cum hoc stat ꝙ afferat hmōi aliquā vtilitatem, honorem, vel delectationē tpalem, & illam habeat annexam, ratione cuius precio æstimabile, & veniale est, sicut & multa delectabilia, & hac ratione, precium, & lucrum licitè recipi potest à citharistis, ioculatoribus, parasitis, petauristis, & alijs eiusmodi: tùm, secundò quia non est simile de spiritualibus, nam spiritualia non ideò vetantur pro precio dari, quia excedunt tpalia, cùm non pro eis, sed pro lucris tpalibus annexis, & eorum ratione, non repugnaret precium posse dari, & recipi: sed ideò non sunt *venalia*, quia omni iure gratis danda, & recipienda sunt: peccata autem ratione temporalis vtilitatis, vel delectationis annexæ, sunt precio æstimabilia, vt latius probant Nauarro in sum. c. 17. nu. 38. & Soto de iustitia, & iure lib. 4. q. 7. art. 1. & Couarruuias in regula peccatum par. 2. §. 2.

Secundò probatur opinio, & eius primum dictum, quia Augu. in Epist. 54. ad Macedonium, sic ait. Si iustitia Syncerius consolatur, iustius dr aduocato, Redde quod accepisti, qñ contra veritatem stetisti, iniquitati affuisti, iudicem fefellisti, de falsitate vicisti: q̄ cuiquam in quolibet officio militanti redde quod accepisti, qñ iubente iudice cuicunq; causę hominem necessarium tenuisti, ne resisteret vinxisti, ne fugeret inclusisti, postremò autem permanente lite exhibuisti, aut finita dimisisti. Et inferius ibidem. Nisi forte restituēdum est alienum quod per furtum clanculò aufertur: & non est restituendum alienum quod in ipso foro, vbi peccata puniuntur, decepto iudice, & legibus circunuentis, obtinetur &c. Vnde constat lucrum receptum pro iniusto patrocinio esse restituendum, & idem constat ibidem de lucro accepto per iudicē pro iusta, & etiam pro iniusta sententia ferenda: & habetur in c. nō sane. 14. q. 5. vbi sic habetur. Cum autem iudicia, & testimonia, quæ nec iusta, nec vera vendenda sunt, iniqua, & falsa venduntur, multò sceleratius vtriq; pecunia sumitur, quia scelératè, etiam quāuis à volentibus datur &c. vbi patet intentū quòdq; prædicti in conscientia non deobligantur à restitutione, etiam si leges ciuiles dantibus denegent actionem, & repetitionem, vt ibidem ait Augustinus.

Sed certè hæc ratio solum probat acceptum pro iustitia, & pro iniustitia facienda, esse restituendum: quia gratis faciendum, vel omittendum est, vt infra in quarta opin. in primo, & secundo dicto latius habetur.

Tertiò probatur idem ex c. Nemo presbyterorum,

rorum, de Simonia, vbi sic habetur. Qui emolumentum aliquod tpale accipit, vt peccatum alterius Episcopo, vel eius ministris celet, aut pro respectu cuiuscunq; personæ, familiaritatis, vel consanguinitatis, innotescere detractat, gratia vel fauore minus dignè pœnitentē à recōciliatione impedit, Simoniam cōmittit. Hæc ibi. Vbi docemur preciū, vel emolumentū receptū principaliter pro opere peccaminoso, aut pro omissione eius, ad qd alioqui qs tenet, esse restituēdū.

Sed certe auctoritas hæc solum probat acceptum pro iustitia, & pro iniustitia facienda, & pro faciendo, vel omittēdo id, quod gratis quis facere, vel omittere tenetur, esse restituendū, vt inf. in 4. opi. in primo, & secūdo dicto latius hr̄.

Quartò probatur idem, quia pro opere, ad quod quis ad honorem Dei, vel proximi vtilitatem tenetur, non est licitum aliquid, vt preciū, vel munus finaliter, & principaliter, recipere, ergo nec pro quocunq; opere peccaminoso, ad cuius oppositum ex præcepto tenemur.

Sed certè hæc ratio solum probat ꝙ pro opere, quod gratis facere tenemur, acceptū sit restituendum, vt infra in quarta opin. in 2. dicto latius habetur, & ità concesso antecedente illa consequentia neganda est.

Secundum, & tertium dictum huius secundæ opinionis ex dictis sequuntur, vt patet intuenti.

Hanc opinionem quoad duo prima dicta tenent Cynus in l. 2. & ibi Ang. C. de conditio. ob turp. caus. & Inno. & Abbas in c. plerique; de immuni. eccles. q. 10. con. 3. nu. 14. & Hosti. in c. cū sit. de Iudæis, & Io. Lupi. in rubrica. §. 41. quod, & ꝓbat per l. Lucius. ff. de iure fisci, & c. de hoc de Simonia, & Palud. in quarto di. 15. q. 3. art. 8. concl. 3. & glo. & doctores supra allegati in fine primæ opinionis, & Syluester restitut. 2. §. 2. & restitutio. 4. in principio, & Adrianus de restitutione. q. 19. de turpi lucro, & Medina vbi supra. q. 20. latius defendit hanc opi. qui & dicunt plures alios eam tenere.

Sed quoad tertiū dictum de lucro meretricio saltem de meretrice occulta, ꝙ teneatur id restituere, tenet Cynus cum pluribus alijs, secus de publica meretrice. Sed Medina vbi supra tenet ꝙ tàm publica, quàm occulta meretrix, & fornicaria quæcūq; tenetur lucrum pro ipso, & alio quocūq; crimine acceptum restituere, vt supra in primo dicto habetur. Sed certe quoad hoc cōmuniter tenetur oppositum, vt infra in quarta opinio. sequenti patebit.

Opinio 3. Opinio tertia est quasi remedia, quā meditatus est doctissimus Couarruuias in regula peccatū, par. 2. §. 2. ꝙ qn̄ materia operis criminosi ex sua natura est precio æstimabilis, quia. s. est vtilis materia, vel delectabilis, aut honorifica, tpaliter, aut corporaliter, tunc tale lucrū puta meretriciū, & pro militando ēt in bello iniusto, & pro iter agendo, & scribēdo, ēt in causa iniusta, & hmōi: bene tñ est restituendum, qñ materia operis criminosi ex sua natura precio æstimabilis non est, qa nō est vtilis nec delectabilis: & tale est lucrū ꝓ iniusta sentētia, pro iniusto patrocinio, ꝓ falso testimonio ferendo, & huiusmodi.

Sed contra hoc vr̄ ꝙ ēt hæc opera iniusta sæpè sunt proximis vtilia, vel habent vtilitatē, vel delectationem annexam, ratione cuius materia eorum, & ipsa opera, tunc ēt essent precio æstimabilia, & ita tale lucrum non esset restituendum, cuius tamen oppositum ipse cum doctoribus multis, & verè tenet ibidē, vt infra in quarta opi. in primo dicto latius habetur.

Opinio 4. Quarta & vltima opinio, quæ mihi (saluo meliori iudicio) verior vr̄, est ꝙ solum preciū, vel lucrū, quod recipitur pro quocunq; opere, quod venale non est, vt pro operibus iustitiæ, & pro opere, quod est gratis faciendū, vt acceptū Simoniacè pro spiritualibus, vtiq; restituēdum est, vel pauperibus erogandum: quod vt magis declaretur sint quinque dicta sequentia.

Primum dictū est, ꝙ opera iustitiæ ministrandæ, aut exercēdę, aut iustitię reddentis vnicuiq; quod suum est, & præcipientis nemini damnū, aut iniuriā inferri in rebus, fama, vel persona, sunt gratis proximo exhibenda, & venalia non sunt. Ideò neque iudex pro iustitia, neque testis pro vero testimonio, neque illi, qui sunt stipendiati sufficienter, possunt amplius exigere pro eo, ad quod ratione stipēdij obligati sunt. Et similiter qui accipiunt aliquid pro eo, ad quod ex iustitia tenentur, s. pro non furādo, pro nō damnificando in rebus, fama, vel persona, pro restituendo quod, & qūo tenentur. Et tandē pro faciendo, vel omittendo id, quod & qūo alicui facere vel omittere ex iustitia, vel officio tenētur, aliàs iniusta concussio esset, & turpe lucrū restituendum, & in hoc omnes doctores concordāt.

Sed vtrum tunc licitè detur ad redimendam vexationem. Respondet Soto de iustitia, & iure li. 4. q. 7. art. 1. ꝙ non; quia ius prohibens illa via aliquid dari, prohibet etiam sit redimere vexationem, vt caueantur palliatæ corruptiones iustitiæ. Sed certè non videtur hoc esse verū, nam secundum doctores communiter, vt habetur in prima opi. & eius primo dicto, bene stat non turpiter dare, & turpiter accipere pro iusta sententia, & vero testimonio ferendo, vt constat.

Sed vtrum similiter sit restituendū lucrū turpiter datū, & acceptū pro iniusta sententia, pro falso testimonio, pro iniusto patrocinio, pro iniusta lęsione proximi in rebus, fama, vel persona alterius, pro nō denūciando fures, aut aliud qñ & qūo, ex iustitia, vel ex officio publico, aut ratione stipendij accepti, vt custodes agrorum, & ministri iustitiæ, vel reipub. denunciare tenetur. In hoc vt vidimus est difficultas, & varietas opinionum. Nam multis visum est, quòd non, vt supra in prima opinio. in secundo eius

dicto dictum est, qui a non est debitũ iustitiæ ad talia iniqua gratis, sed potius ad opposita faciendum. Nobis aũt ſm plures alios vr̃ ꝙ vtiq; tale lucrum sit necessariò restituendum, vel pauperibus erogãdum, vt infra in quinto dicto hr̃, cui restituendum sit, quia sicut ad eãdem virtutem, puta ad temperantiam, vel fortitudinẽ, pertinet pręcipere sua opera virtutum in sua materia, & opposita vitia prohibere; ità ad eandẽ iustitiam pertinet opera iustitiæ præcipere, & opposita opera iniustitiæ prohibere: & nomine operis intelligo ẽt omissionem, vt proximè dictum est, nam ad iustitiam pertinet vnicuiq; quod suum est reddere, & præcipere nemini damnum aut iniuriam inferri, vel prohibere ne iniustitia fiat alicui. Et quamuis iudex iniquam sententiã ferens non faciat aliquid debitum ſm iustitiam id fieri præcipientem; facit tñ contra debitum iustitiæ id non fieri præcipientis, vel id fieri prohibentis, vel contra iustitiam id fieri prohibentẽ. Et in hoc deficit prima opinio in suo secundo dicto, ac perindè tenetur ex iustitia ſm omne ius diuinum, & humanum gratis cessare, siuè cauere ab iniqua sententia ferenda. Neque venale est iustam aut iniustam sententiam ferre: & id quod pro ea datur, & accipitur, turpe lucrum, & restituendum est, & hoc idem dicendum est de eo, quod pro iniusto patrocinio, & pro falso testimonio datũ, & acceptũ est. Nam ꝓ iusto patrocinio, & ꝓ vero testimonio quomodo licitè aliquid accipi potest, infra in quarto dicto latius habetur.

Et pro hoc primo dicto facit expressè Augu. in Epist.54. ad Macedonium, & ẽt hr̃ in c.non sane.14.q.5. vt supra in secunda opinio. in secũda eius probatione cõtinetur. Et in his satis expressè Medina de restitutione.q.26.q.27. in responsione ad quartum argumentũ. Et Soto de iustitia, & iure lib.4.q.7.art.1. cum alijs doctoribus suprapositis in secunda opinione concordant.

2. Dictum. Secundum dictum sit, ꝙ pro opere bono charitatis præterito, præsenti, vel de futuro, modò sit de præcepto, modò de consilio, quod homo facit solum, aut præcipuè ad honorem Dei, vel vtilitatem suam, nõ est licitum aliquod preciũ, munus, vel lucrũ finaliter aut principaliter dare, vel accipere, & retinere: & tale vt turpe lucrũ restituẽdũ est. Et similiter acceptũ pro opere m̃ se malo opposito ad offensam Dei faciẽdo.

Probatur dupliciter: Primò quia licet ꝑ illa bona opera homo possit licitè sperare suũ præmiũ, non tñ vendere hominibus, quia gratis ea facere tenetur, neque illa ratione venalia sunt. Nã absurdũ est vt homo alteri vendat quod nõ nisi in ipsius operãtis vtilitatẽ, vel in Dei honorẽ id, quod ẽt ad ipsius operantis vtilitatẽ cedit.

Secundò probatur ꝙ idem iudicium sit de lucro recepto pro cauẽdo opposito malo, vel peccato, quia, vt dictum est, eodem iure præcipitur bonum, quo & oppositum malum prohibetur. Ad quod facit.ff.de cõditio. ob turpem causam vbi dr̃. Si dedi tibi ne sacrilegium facias, ne furtum committas vel homicidium, condici potest. Item si tibi dedero vt mihi rem apud te depositam reddas.l.5. eo.tit. restituere teneris. facit ẽt c.nemo presbyterorum, de Simonia, vt supra in secunda opi. in eius tertia probatione hr̃. Facit ẽt expressè c.quàm pio.1.q.2. Ideò tenetur homo restituere quod accepit principaliter, ne peieraret, ne sacrilegiũ faciat, ne votum violet, ne falsè testificef, ne blasphemet, ne se ipsum corporaliter vel spiritualiter occidat, vel infamet, ne fornicetur, ne furetur, vel vt vxorem ducat, vt continenter viuat, vt intret religionẽ, vt clericus fiat, vt audiat missam, vt conteratur, vt confiteatur, & bene viuat ad suam vtilitatẽ, vel honorem Dei. Secus si ad vtilitatem vel delectationem alterius principaliter faciat prędicta bona, & mala omittat, puta si ob gratiã tui, quia tu solus cum Bertha vis fornicari, ego à te pecunias accipiã; vt illam tibi soli dimittã; nam tunc tale lucrũ, ẽt si sit turpe, non est necessariò restituendum, quia ꝙ ego omiserim fornicari ꝑ illũ, est illi delectabile, & venale est. Aliàs si ꝑ Deum, aut ꝑ meam vtilitatẽ principaliter omitterẽ, esset restituendũ, vt dictum est; quia omnia hæc modò sint de præcepto, modò de cõsilio, gratis, & non principaliter pro precio, munere, vel lucro, faciẽda, neque venialia sunt, vt in d.c.quàm pio.1.q.2.habetur: & hæc omnia latius probat Medina de restitutione.q.26.q.27.in respõsione ad quartum argumentum, & habetur supra in secunda opi. quamuis Soto de iustitia, & iure li. 4.q.7.art.1. & Nauarro in sum.c.17.nu.37. teneant oppositum, sed minus probabiliter.

Ibidem, & q.17. Medina dicit ꝙ cum supradictis bene stat vt plurimum ꝙ licitum sit secluso pacto aliquẽ inducere per aliquod munus, vel lucrum tpale dispositiuè, vel impulsiuè dumtaxat, vt scilicet per id homo disponatur, vel emolliatur, aut inclinetur ad prædicta bona opera faciendum, & opposita mala cauendum, & similiter sic inductus ea licitè faciet, & mala cauebit: Sicut per preces, & minas, atque terrores, licitè aliquis ad eadem inducitur, & ea facit, vel omittit: id quod parẽtes, & superiores ad filios, & subditos, sæpe facere videmus, quod, & non reprehẽdit, sed probat populus Christianus, & tale lucrum, vel munus licitè acceptum non est restituendum. Sed neque est Simonia sic inducere, & induci ad spiritualia ministrandum, & suscipiendum, vt ex c.Et si quęstiones, de Simonia doctores communiter eliciunt; quod est verum secluso pacto, vt elicitur ex c.quam pio.1.q.2.

Probatur tùm primò per Augus. Epist.54. ad Macedonium, & habetur.23.q.4. c.penult. vbi sic habetur. Debet homo diligere proximum suum, sicut seipsum, vt quem potuerit beneficientia,

tientia, consolatione, vel informatione doctrinæ, vel disciplinę cohertione inducat ad colendum Deũ. Item idem ad Petillianum ait. Indè fit vt possimus aliquã vxorẽ ducere si fiat Christiana. 28. q. 1. c. auc. & damnatis ad mortem licitum est vitam donare, vt sacramentum fidei suscipiant. Idem ẽt legitur. Syluestrum Papam fecisse, dùm omnibus, qui illo tempore vellent ad fidem conuerti, pecunias, & munera offerebat.

Secundò probatur idem, neq; .n. est minus licitum homines ad fidem per oblata munera prędicto modo dispositiuè inuitare, q̃ per minas, & terrores, & onera iniuncta eos ad eandẽ trahere: hoc aũt licitum ait esse Greg. 23. q. 6. c. iã vero. Sed in hoc est aliqua differentia: nã ad ea, q̃ sunt necessitatis, potest homo non solũ muneribus prædicto modo dispositiuè inuitari, sed etiã aliqñ minis, & terrorib. attrahi, vti parẽtes hoc modo ad benè viuendum, vt diximus, suos filios licitè cogunt. Ad ea verò, q̃ sunt cõsilij, & libertatis, non ità licet per minas, & terrores attrahere, sed solum precibus, & munerib. modo supra dicto inuitare, vel inclinare, vt dictum est.

Dixi vt plurimum id licere, quia pp salutem ipsius inducti, aut aliorum, immò ad reuelandũ indigentiam corporalẽ alicuius, licitũ est secluso pacto prędicto modo dispositiuè munus alicui offerre, vt tale qd faciat, vel omittat, siue sit de necessarijs ad salutẽ, siue non, sed de cõsilio, nec hoc est directè, & per se hominẽ ad peccandum inducere, sed solum per accidens: qa aliud est dicere Dabo tibi aliquid, vt baptismũ suscipias, vel ministres: aliud verò, vt baptismũ pro munere suscipias, vel ministres. Nã primum in casu licitum est, quãuis ipse ex suo vitio principaliter pro precio, vel munere id faciat, secundum autem nunquã, sic tenet Medina vbi sup.

3. Dictum. Tertiũ dictum est, ꝙ pro opere, quod homo ex præcepto charitatis ad proximũ eius vtilitatẽ p̃stare tenetur, si non sit de his, q̃ sunt gratis exhibenda, vt sunt ministratio, & susceptio spiritualium, & sacramentorum, & huiusmodi, vtique potest homo aliquid licitè exigere, & recipere, etiam finaliter, & tanquam precium illius operis: neque tenetur id opus gratis impendere, si notabilem laborem, vel operam, aut industriam, vel pecuniam pro proximi necessitate releuanda exponit, vel expositurus est, & proximus habet, vel sperat habere vnde retribuere possit. Hoc patet in medicis, & aduocatis, q suã mercedem licitè exigunt & accipiunt, etiam qñ ex præcepto suas operas proximis præstare tenentur. 10. q. 2. c. precarie. & 14. q. 5. c. non sane. & testis pro labore, & expensis, non aũt pro veritate dicenda, licitè suam exigit mercedem. ca. statutum. de rescrip. lib. 6. & glos. ibid. Item homo vt proximum, & domum, & res eius à morte, ab iniuria, à ruina, & incendio liberet, atque defendat, etiam dùm nullus alius id facere põt, & quando ad id ipse tenetur, vtique licitè exigit expẽsas, & debitam mercedem. l. Põponius. ff. de nego. gestis. & l. si pater ff. de donat. §. primũ, & in communi necessitate famis, etiam qñ teneor succurrere populo, & indigentibus, sed non gratis: quia licitè possum mutuando, & vendendo illis notabilem tritici quantitatem precium iustum opportunè recipere, vti hęc omnia latius probat Medina vbi sup. q. 26. 27. & de eleemosyna differens.

Quartum dictum sit, ꝙ lucrum datum, & acceptum pro operibus criminosis quibuscunque quæ ex sua natura, vel materia non pertinẽt, neque sunt contra iustitiam, sed contra alia præcepta, si sunt proximis vtilia, vel delectabilia, non est necessariò restituendum, vel pauperib. erogandum, nisi qñ per legem talis contractus, aut pactum irritatur, vel tale lucrum reprobatur, & recipi prohibetur, vel per ipsam legem, aut per sententiã iudicijs restitui, vel fisco, vel alteri dari, vel applicari decernitur. 4. Dictum.

In hoc quarto dicto etiã, vt visum est, est difficultas, & varietas opinionum. Sed probatur prima pars ꝙ tale lucrum non sit restituendum: qa ex quo vtilia vel opera sunt proximis vitia, vel delectabilia, vt bellare, negationi, scribere, ędificare, iter agere etiam criminosè, & ludere, & fornicari quomodocunque, certè ratione huius vtilitatis, vel delectationis sunt precio ęstimabilia, & venalia, & vti supponitur neq; ipsa, neq; eorum opposita pertinent ad iustitiam, neque gratis facienda sunt, ergo quantũlibet in se criminosa sint, vel criminose fiant ex quacunque circunstantia separabili, vel inseparabili, non desinunt esse ex natura, vel ex materia sua vtilia, vel delectabilia, & precio æstimabilia, & venalia: sicut neque valorem suum, & vtilitatem, & delectationem non ex peccato, neq; ex mala voluntate annexa, sed ex sua natura hñt, & afferunt. Et ità ea rõne pro eis lucrum licitè recipi, & retineri põt, neque est necessariò restituendum, vel erogandum: quò fit, vt neq; criminosus bellator, ẽt in bello iniusto sibi noto, & negociator in loco, & tẽpore prohibito, & qui negocium alterius, etiã in lite, vel causa iniusta sibi cognita, gerit, & qui iter facit, & scriba, qui etiam ex officio scribit, & fidem dat, aut falsum testimonium, non tamen cõtra iustitiam, neque in damnum, vel iniuriam alterius, sed alio mõ, puta, ꝙ ille est ortus, vel oriũdus, vel profectus est à tali loco, vel tali tẽpore, vel per talia loca venit, aut nõ venit ad talia negocia, vel loca, & alia eiusmodi: quamuis de periurio, & vt falsarius teneatur. Item qui scribit, nõ dico qui fert, aut confingit, sed solũ qui, vt minister scribit falsa instrumenta, vel testimonia, aut patrocinia, vel iniustam sñiam alterius: & qui ædificat domum alterius ad malum ibi exercendum, pro lucro, vel precio aliàs iusto, non tenetur id restituere:

tuere: quamuis damnum quod ex his operibus ipse dedit, vel fuit causa, reparare ex iustitia teneatur, & prædicta sunt vera, nisi per legem, vel per sententiam iudicis restituendum esse decernatur, vt in 2. par. sequenti excipitur.

Si contra hoc arguatur, ꝙ in prædictis operibus qñ criminosè fiunt, sæpè fit contra iustitiã, puta in bello iniusto præliando, & negotiando, & iter agendo in causa iniusta alterius, & adulterando iniuriam mariti, &c. huiusmodi ergo tale lucrum contra iustitiã recipitur, & restituendum est, vt supra in primo dicto continetur.

Respon. ꝙ dãnificatio proximi si qua ibi est, ex quo est contra iustitiam, vtique est resarcienda, lucrum autem receptum minimè, vt dictum est de illo, qui loco, & tempore prohibito mercator, aut negociatur. Quòd si solum daretur lucrum, & reciperetur, vt tale quid contra Deum vel in eius offensam fieret: tunc ẽt si ex natura sua opus illud vtile esset, & delectabile, tale lucrum esset restituendum, vel erogandum: quia ratione hac, qua est offensiuum Dei, nec precio æstimabile, nec venale est: sicut per oppositum opus bonũ ea rõne, qua Deo est honorificũ, & ad operantis animæ salutem, nec precio æstimabile, nec venale est, vt sup. in 2. d. habef. Et hoc modo limitata opinio 2. supra posita verissima videtur. Et cum his Couarruuias in regula peccatum, par. 2. §. 2. & Soto de iustitia & iure li. 4. q. 7. art. 1. consonant expresè.

Ex his etiam sequitur, ꝙ lucrũ meretricium quarũcunq;, & pro quacunque luxuria, etiam adulterina, & sacrilega, & cõtra naturam exercenda, non est in consciẽtia necessariò restituendũ, vel erogandum ante iudicis condemnationẽ etiam si sit meretrix occulta: quia nõ datur, nec accipitur solum, aut præcipuè ea rõne, qua tale opus est Dei offensiuum, sed qua ratione vtile, aut delectabile est ipsum, aut materia eius: sicut & lucrum acceptum ab histrionibus, mimis, ioculatoribus, scurris, petauristis, & alijs eiusmodi ẽt criminosis: neq; tale lucrum potest solum retineri, vt liberè donatũ, sed vt merces, & precium illius operis delectabilis, quantumcunque criminosum sit, quod inde liquet: quia iudices cogunt solui mercedem solitam meretricib. publicis iudicialiter petentibus, & communiter, vt merces dari, & recipi solet, quod vtiq; fieri non posset si solo titulo donationis daretur, & reciperetur: quamuis alijs fornicantibus actio, & repetitio ex iusta causa denegetur.

Quoad secundam partem huius 4. dicti q̃ est exceptio, vbi dicitur, nisi per legem talis contractus reprobetur, &c. nota ꝙ tripliciter lex prohibetur aliqđ lucrum, etiam aliàs de se licitum, & est restituendum. Primò quando lex irritat, vel annullat aliquem contractum, vel pactum: nã tunc ratione illius cõtractus irriti acceptum non põt retineri, & restituendum est, vt constat quia tunc deficit iustus titulus, vt est vẽditio rei nociuæ, vel ita inutilis, ꝙ nullo modo, etiam per admixtionem alterius, vtilis esse põt. l. ꝙ sæpè, de contrahen. empti. secus si solum prohibet talẽ actum, vel contractum fieri, non tñ irritat illum, puta si solum prohibet ne fiat ludus alearum, vel non vltra tantam quantitatem, vel ne mercatus fiat in tali tẽpore, vel loco, aut ne contractus fiat cum hereticis, vel excommunicatis, vel ne talium rerum venditio fiat, puta ne vendantur officia talia secularia, taxilli, & fuci muliebres, & alia eiusmodi ad lasciuiam incitãtia, & frumenta emere ad statim reuendendum, vel vendere fragmenta publici canonis sub pęna capitis. C. quæ res vendi non possunt. l. 3. vt Medina de restitutione q. 20. q. 30. latius de his agit. Nam tunc sic acceptum ratione talis actus, vel contractus prohibiti tantum, & non irritati, nõ semper est necessariò restituendum, quamuis Syluester vbi infra videatur dicere oppositum.

Secundo modo, qñ tale lucrum per legẽ humanam reprobatur, & accipi prohibetur, puta quando lex dicit expresè ꝙ sic acceptum restituatur, vel erogetur, vel quòd nullus accipiat, vel accipere possit tale quid, puta munera, vel vltra tantam quantitatem, qualis est lex taxans iusta stipendia rerum, vel scribarum, & aliorum officialium iustitiæ, vel reipub. nam vltra talem taxationem acceptum restituendum est.

Tertio modo quando per ipsam legẽ ipso facto, vel per sententiam iudicis tale quid restitui præcipitur, vel alicui applicatur: nam ex tunc retineri nõ potest, vti de hoc latius inf. q. 36. de lege pœnali agitur: de his etiam Syluester titu. lex q. 28. latius agit.

Sed vtrum similiter acceptum sit restituẽdũ, quando aliquis actus, vel contractus, qui ex sua natura, vel materia non est contra iustitiam, ita tñ lege humana reprobatur sub aliqua pęna, ꝙ ipsa lex punit, aut iubet per iudicẽ esse puniendum talem actum criminosum, propter quẽ pactio fit ob tale maleficium cõmissum, vel committendum: est dubium inter doctores. *Dubium 5.*

Nam aliqui dicunt ꝙ sic, etiam si ipsa lex ipsi danti deneget actionem, & repetitionem: quia illa pactio iam per ipsam legem irrita est, & nemini licet agere ad mercedem, vel preciũ illius operis criminosi, ne præmium quis cõsequatur ex eo, vnde pœnam debet habere. l. mercalẽ. C. de condict. ob turp. caus. & facit. l. iurisgentium. §. si ob maleficiũ. ff. de pactis, & l. generaliter. vbi dicitur ꝙ turpia pacta contra bonos mores, aut contra leges irrita, & nulla sunt. Et ibidem notat glos. & doctores communiter, & in ca. de hoc. de simonia. & in l. 3. & 4. ff. de condictio. ob turp. caus. & de re. iu. qui contra iura mercatur. lib. 6. facit etiam regula iuris. 64. lib. 6. vbi dicitur. Quæ contra ius fiunt debent pro infectis haberi. Et ad idem facit. l. si plagij. ff. de verb. signi. *Respon.*

& ità tenet Palud.in 4.dist.15.q.3.art.8.conclu. 3.& Adria. de restitutione q.19. & Medina de restitu.q.20.vbi ipse, & Couarruuias in regula peccatum. par.2.§.2.dicunt ita etiam doctores communiter tenere.

Sed quia secundum hanc opi. dicendum etiã esset ꝙ receptũ pro adulterio, & pro sacrilega fornicatione, & pro peccato contra naturam, ex quo talia criminosa opera sunt reprobata p leges, & per iudices punibilia, esset restituẽdum: cuius tñ oppositum dicunt doctores communiter, & ipse Couarruuias & Soto vbi sup.cum eis eãdẽ tenẽt, & Syluester tit.lex q.19.ſm Cardi.in clemen.1.de rescript.& plures alij tenent, & vẽ probabilius quòd non est necessario restituendum, nec erogandum id, quod acceptum est, pp prædictum actum, vel opus criminosum per legem, aut etiam per iudicem reprobatum sub aliqua pœna, atque punibile quousque per sententiam iudicis decernatur. Et ad leges superius adductas respondet Couarruuias, ꝙ licet p eas prædictæ conuentiones reprobentur: id tamen est solum ad hunc effectum, vt ex eis agi nõ possit, nec teneatur quis promissa seruare: quamuis rectius dicat Medina ꝙ tenetur promissa seruare propter fidelitatem, non autem ex illa causa turpi, propter quam promissio facta est, vt sup. art.2.latius habetur. Igitur per prædictas leges reprobantur illæ conuentiones solum ad hunc effectum, vt ex eis agi non possit ad lucri illius repetitionẽ, vt in hoc bene dicit Couarruuias: non autem ad hoc, vt datum, & receptum ratione laboris impensi restituendum sit, ante iudicis condemnationem, si is, qui dedit, potuit dare, & transferre dominium, vel si quoad omnes effectus iuris quis contendat conuentiones illas, & opera per leges reprobari: hoc tñ fit in odium, & pœnam criminis talium conuentionum, vel actionum reprobatarum per ipsas leges. hæc autem pęna non debetur ante iudicis condemnationem secundum glos.in causa. fraternitas.12. q.2.& doctores communiter. Itaque conuentiones, & actiones ad malum perpetrandum per leges reprobatæ, tunc solũ sunt nullę quoad omnem effectum, ità ꝙ etiam lucrũ inde receptum statim est restituendũ, quando ità per eas leges tales contractus, & actus reprobantur, & inualidantur, ꝙ nec actionem, nec retentionem pariunt ex defectu solemnitatis iure requisitę, vel ex defectu legitimi cõsensus paciscentis, aut donantis ad perfectam rei promissæ, vel donatæ translationem, id quod in præsentiarum nõ contingit, & ideò restitutio non est necessaria, vt dictum est.

Si quę autem leges videntur restitutionẽ præcipere in casu præsenti, sunt penales: quæ ante iudicis cõdẽnationẽ nõ inducunt restituẽdi obligationẽ, qualis est lex c.cũ sit, & c.ad liberandã. de Iudæis, vt ait Medina de restitutione.qu.20.

Sed de his Syluester tit.lex q.28. latius agit.

5.Dictum. Quintum dictum sit specialiter, cui restituendũ sit in casu, quo restitutio facienda est, ꝙ si cã turpis, ob quam aliquid acceptũ est, postmodũ est subsecuta: tunc non danti, sed pauperib. necessariò id erogandum est. Si autem illa cã turpis non est subsecuta, tunc ipsi danti lucrum illud est restituẽdum: excepto in casu, in quo per legem ipso facto, vel per sententiam iudicis id alicui, vel fisco, applicatur: nam tunc illi tradendum est. Ita tenet Medina de restitutione q.2. & latius q.3.in causa.10.ibi posita.

Pro maiori huius 5.dicti declaratione, simul & ꝓbatione, nota ꝙ circa hoc sunt tres opiniones. Prima ꝙ turpiter accepta sunt quidem restituenda danti, qui non turpiter dedit: nõ autem danti, qui turpiter dedit, sed pauperibus, & hoc de consilio, non de necessitate. Sic tenent doctores communiter, vt refert, & tenet cum eis Nauarro in sum.c.17.nu.32.vsque 38.& Syluester restitu.2.§.2. & restitut.4.in principio. & sum. Ang.restitu.1.ver.turpe lucrum, & alibi vbi supra in 1.opi.habetur, & latius etiam refert, & reprobat Medina superius, & ex infra dicendis magis apparebit falsitas huius opi.

Secunda opinio Adriani de restitutione q.19. est quòd turpiter acceptum, etiã à turpiter dantibus, est quidem necessariò restituendum: non autem dantibus, neque pauperibus, sed alternatiuè quibus ipse recipiens malueri, vel dantibus, vel pauperibus erogare, & quicquid horum fecerit satisfaciet.

Probatur dupliciter. primo, quia leges, quæ decernunt non esse turpiter danti restituendũ, sunt pœnales: & ideò ante iudicis sententiam potest illi, vel pauperibus dari, vt maluerit is, qui recipit.

Secundò probatur, quia secundum Aug.epistola.54 ad Macedonium, qui aliquod accepit, vt iniustè patrocinaretur, debet id clietulo reddere. ergo non tenetur pauperibus dare ante sententiam iudicis.

Sed hæc opinio, vt ait Medina, vbi supra, non videtur vera. Tùm primò, quia si causa turpis, propter quam res data est, iam est subsecuta, vel adimpleta: tunc is, qui turpiter dedit, nullũ ius habet in ea, ex quo liberè dedit, & ità illi non debetur magis, quàm alteri, qui non dedit: & ex consequenti si secundum Adrianum potest illi restitui, eadem ratione & cuique alteri potest dari, & ipse, qui accepit potest sibi retinere, qđ absit etiam ſm ipsum Adrianum. Tùm secũdò, quia Aug. vbi supra non facit pro hac opi. nam ibi ait, ꝙ aduocatus debet reddere clientulo qđ ab ipso accepit pro iniusto patrocinio, potest rectius intelligi antequam iniustè patrocinaretur vel causa non subsecuta, ꝙ tunc ipsi danti est restituendum (vt superius, & infra tandem habetur.) Potest etiã secundo intelligi qñ clientulus

ex igno-

ex ignorantia dedit aduocato, vt ei patrocinaretur in causa, quæ re vera erat iniusta, quam tñ ipse clientulus inculpabiliter putabat esse iustã: nam tunc etiam ipsi clientulo restituendum est. Aliòqui ex ipso Augustino aliter intellecto, vt male intelligit Adrianus, sequereturnon solum posse, sed etiam necessariò, ipsi danti debere restitui, quod tamen est contra ipsum Adrianum.

Tertia tandem opinio, & probabilior est ea, quæ in hoc.5.d.supra posita est: quæ quo ad primam partem qñ causa turpis secuta est, ꝙ fit necessariò pauperibus erogandũ, probatur: quia sic acceptum non pōt in conscientia retineri, vt expressè de hoc loquitur Aug. vbi supra, & cũ non fit ipsi danti restituendum, modò turpiter, modò nō turpiter quis dederit: quia eius rei ius à se abdicauit qui liberè dedit, causa, propter quam dedit, subsecuta, vel adimpleta. ergo pauperibus dandum est, & in hoc videtur B. Tho. 2. 2.q.62.& Palud.in 4.& Couarruuias, vbi supra, & alij doctores communiter concordare, quod etiam Couarruuias dicit esse verum, etiamsi materia precio æstimabilis, & venalis non esset, vt in simoniacè accepto facilè ostenditur.

Si contra hoc arguatur, primò ꝙ in pari causa turpitudinis potior est conditio possidentis ff. de donatio. ob turp. caus. ergo saltem quando dans turpiter dedit, potest etiam turpiter accipiens sibi retinere.

Respon. ꝙ antecedens est verum solum in foro iudiciali, vbi titulus possessionis est fauorabilis, & ità in illo foro, qui possidet defendetur in sua possessione, vt non cogatur ei, qui turpiter dedit rem, turpiter acceptam restituere: in foro tamen conscientiæ tenetur eam pauperibus erogare: & ad id certè cogetur, dùm de veritate constiterit.

Si secundò contra eandem tertiam opi. arguatur ꝙ ex quo is, qui dedit, iã cecidit à dominio, & iure rei datæ: certè ea res vr̃ manere, vt communis, & ità primò occupantis efficitur ẜm institu. de rerum diuisione. & ergo is, qui illam occupat, & tenet, potest sibi retinere; sicut qui inuenit rem ab alio olim possessam, sed iam habitam pro derelicta, dominium eius acquirit, nec tenetur eam pauperibus, aut alteri dare.

Respon. negando antecedens, quia eo ipso, ꝙ turpiter accepta est, iam ipso iure pauperib. applicatur, & ita etiam negatur consequentia, & eius ratio. Nam non est simile de rebus habitis pro de relictis quæ iam incipiunt esse communes, neque ex iuris dispositione applicatur alicui, sed cum alijs rebus communibus primo occupanti relinquuntur.

Si tertiò ad idem arguatur, ex Inn. in c. plerique, de immu. eccle. qui ait ꝙ officiales aliquid indebitum extorquentes, & mathematici, & meretrices, & alij dolo, aut fraude aliquid extorquentes, non tenentur restituere: quia in pari causa turpitudinis potior est conditio possidentis, etiam in foro conscientiæ.

Respon. ꝙ doctores præsertim Theologi in hoc sunt contra Inno. qui deceptus malè intellexit Aug. vbi supra in c. non sane. 14 q.5. putãs Augustinum sentire ꝙ extorta à minoribus officialibus repeti solent per immoderatam improbitatem: cũ tamen non ità senserit, sed ꝙ extorta ab eis per immoderatam improbitatem hæc inquam repeti solent tanquam malè extorta, & non excusantur sicut ibidem excusat Aug. eos, qui de more sumpserunt. Mos autem non corruptelam, nec extorsionem dicit, sed consuetudinem licitam, vt in eadem epistola latius agit Augu st. licet Gratianus, vbi supra truncatè illum retulerit, vtı Medina, vbi supra q.26. latius probat. Qui etiam ait supra q.3. ꝙ similiter falsa est illa regula, quam multi doctores ex ipso Inno. habent, ꝙ quando aliquid est ab aliquo possessum quod non est alicui certæ personæ, vel loco restituendum, tunc id de consilio est pauperibus erogandum, & potest licitè retineri. Nam oppositum huius constat de vsuris extortis, qñ ignorantur hi, à quibus extortę sunt: quas necessarium est pauperibus erogare, vt supra dictum est, & similiter de simoniacè acquisitis: similiter de rebus, quæ re vera sunt alienę, & si dominus esset certus, essent necessariò illi restituendæ, sed, cùm incertus sit, debent pro eo ad eius vtilitatem expendi secundum B. Tho. & alios. Neque etiam tenenda est limitatio, quam Syluester restitu. 2. §. 2. & restit. 4. in principio. & sum. Ange. vbi supra, & Nauarro in sum. c. 17. num. 34. 35. & alij eidem regulæ apponunt dicentes regulam hanc esse veram de rebus turpiter acceptis à turpiter dante, quas dicunt de consilio esse pauperibus erogandas, & posse licitè ab accipiente retineri.

Secunda pars huius. 5. dicti ꝙ si illa causa turpis non est subsecuta, vel impleta, tunc sic turpiter acceptum est ipsi danti restituendum, etiam si turpiter dederit, probatur secundum eundem Medina, vbi sup. q.2. quia non donauit nisi ob illam causam principaliter. ergo illa causa non subsistente non abdicauit à se rem ita donatam, & ergo est sibi debita, & in conscientia ipsi reddenda est. Probatur vtraque consequentia per ipsum Medina latissimè vbi supra q.23. q.24. & quamuis ob turpitudinem suam ille dans sit dignus qui re sua priuetur: non tamen ideò priuatus est quousque per iudicem condemnetur, secundum glos. in c. fraternitas. 12. q. 2. sicut, & peccator quicunque secundum Augustinum est dignus pane, quo vescitur, non tamen ideò eius dominio priuatus est, vt habetur in 3. par. huius quinti dicti.

Ex quo patet falsum esse quod aliqui doctores, cum quibus est Soto li. 4. de iustitia, & de iure. q.7. art. 1. dicunt ꝙ si aliquid alicui datum est, ob cau-

ob causam nocendi alteri, vel iniuriam alterius, id restituendum est illi, in cuius iniuriam datũ est. Et ꝙ hoc sit falsum probat Medina, vbi sup. q.3. quia illa res non est illi debita ex voluntate dantis, nec ex voluntate legis, quæ super hoc nihil disponit, etiam si in casu simoniæ id specialiter disponat in c. de hoc. de simon. vt. s. ecclesię restituatur, in cuius iniuriam datum est; in quo & Nauarro vbi supra contra Soto optimè concordat.

Quòd si contra hanc secundam partẽ Couarruuias, vbi supra, teneat, & arguat ꝙ modò causa turpis secuta sit, modò non, nunquam turpiter danti, sed pauperibus illud turpe lucrũ erogandum sit, quia lex negans turpiter danti repetitionem rei datæ ob parem turpitudinẽ, etiam si sit pœnalis, efficit ipsum dãtem inhabilem ad repetendum. ergo pœna hæc ipso iure inflicta nullam requirit iudicis executionem, & tenet etiam in foro consciẽtiæ, vt infra q.36. latius habetur, & ergo restitutio non debetur ipsi danti, sed pauperibus, vel fisco, vel alijs, quibus per ipsas leges applicatur.

Respon. conceditur prima, sed negatur secũda consequentia, quia solum probatur, sicut & conceditur quod virtute talis legis ipse turpiter dans priuatus est, etiam in conscientia, iure exigendi iudicialiter rem iam datam. Cũ quo stat ꝙ ei debeatur in conscientia, quòdq; nõ sit priuatus iure recipiendi, sicut & multa debent aliquibus restitui, ad quę ipsi non habent actionẽ, nec ius ea iudicialiter repetendi, vt patet in eo, qui citra dimidiũ iusti precij defraudatus, vel lęsus est. At multa quoque homo in pœnam criminis non habet actionem, neq; ius ea iudicialiter petendi, quæ tamen in conscientia recipere potest, & retinere. Idem patet ex supra dictis in secundo dicto, & superius in 2. art. vbi de promissionibus turpibus agitur.

Dubium 2. Sed dubitatur secundò, vtrum liceat Deo seruire, ipsumque amare propter præmium temporale, vel spirituale.

Not. Respon. prius notando secundũ Nauarro. in c. quando. de consecra. dist. 1. c. 6. nu. 14. & 18. & in sum. c. 19. nu. 10. & in comment. de vsura in c. 1. 14. q. 1. nu. 13. 14. ꝙ finis principalis dicitur ille, propter cuius amorem tantum tale opus fit, aut fieret, aut æquè, aut magis, quàm propter amorem alterius fit: & hoc est verum modò actualiter, modò virtualiter tantũ alter, vel vterque finis concurrat ad illud opus. Notentur verba omnia. Nã inde sequitur quod possunt esse duo fines simul totales, vel partiales vnius operis: quorũ alter sit magis, alter minus, aut vterq; æquè principalis, quorum etiam nullus sit simpliciter vltimatus, Exempli gratia. Si quis propter Deum dare eleemosynam vouit, & posteà eam facit, quia ratio dictat, non recolẽs Deum, neque votum factum, hic certè principalius propter Deum virtualiter, licet non actualiter, dat, quia si recoleret, multò libẽtius etiam propter Deum, & quia vouit eã daret. Item qui propter sua negocia Romam vadit, nõ iturus, nisi alia simul cum expensis illi committerentur, atq; darẽtur: hic principaliter propter alia negotia, vadit: nam illa alia negotia sunt solum causa, sine qua non iret ad sua negotia, propter quæ tamẽ principalius vadit. Item qui vadit Romã, vt lucretur centũ ducatos in negotijs Petri, simul etiam, vt lucretur alios centum in negotijs Martini, aliàs non iturus propter hos, vel illos centũ tantum, nisi propter vtrosque simul: tunc tàm hi, quàm illi centũ ducati, sunt finis principalis, non quidem totalis, sed partialis illius viæ.

Quod si etiam iret propter centum tantũ Petri, etiam si non darentur alij centũ à Martino, vel ab alio: tũc quilibet cẽtenarius ducatorum illorũ est causa, vel finis principalis totalis vię illius. Et idem dicatur de eo, qui vadit Romã pro lucrando iubileo, simul & pro obtinẽdo beneficio, vel Papę dispensatione, quia potest propter vtrunq;, vel alterum æquè, aut magis, aut minus principaliter viam illam agere, vt dictũ est. Nullus aut finis eorum est vltimatus simpliciter. Nam vt ait Gabriel in 1. dist. 1. q. 1. & 3. & in 2. dist. 28. q. 1. art. 1. finis vltimatus simpliciter, amatur tanquam optimũ omnium, quæ offerũtur, & offerri possunt. Nam potest aliquid amari, vt optimũ omniũ simpliciter, & aliquid non vt tale, sed vt bonũ non ordinatũ actualiter ad aliũ bonũ, & sine vlla relatione actuali, & virtuali, aut sine actuali tantum, quod tamen virtualiter ad aliud bonũ, vel finem refertur, vel ordinatur, vt amatur virtus, & beatitudo, q̃ ex 1. Ethi. ca. 7. etiam propter se appetibilia sunt.

Igitur finis principalis est ſm Nauarro, vbi supra dictũ est, vel etiam quod in idem recidit, vt ait Angest. in morali. cap. 8. fol. 61. 68. &c. finis principalis est qui in animo hominis plus æstimatur, vel præponderat, vel reputatur, siue præfertur alteri: cuius signũ est si citius, aut potius altero, q̃ illo carere vellet amans, plus inquàm æstimatiuè, vel firmius præponderat in voluntate, vt dictũ est: parum enim refert ad principalitatem hanc finis, ꝙ magis, aut minus intensiuè hic, vel ille finis ametur. Et nota, vt etiã ait Nauarro, vbi sup. in c. qñ. de consecr. dist. 1. c. 6. nu. 18. 19. quòd tũc in tali opere amor Dei, vt finis principalior præfertur mercedi, aut pręmio, qñ potius homo ad id opus tũc mouetur ex amore Dei, q̃ ex illius præmij, aut mercedis amore, & è conuerso si potius ex amore pręmij, q̃ ex amore Dei ad id opus tunc mouetur: quanuis alias absolutè homo plus æstimet, & velit Deum, & eius amorem, amicitiam, aut gratiam: nam bene stat simpliciter aliquid, puta patrem plus, q̃ amicum amare, pro quo, si oporteret, ad eius vitam, vel honorem tuendũ, paratus est filius vi- Respon.

tam

tam exponere:non tamē pro tūc, aut ſm quid: dum tunc in aliquo negotio parui momenti ma vult filius amico,vel amaſiæ,quàm ſuo patri placere, aut obedire, vt Adria.in 7.quodlib.latius probat.

His ſuppoſitis iam conſequenter ad dubium reſpondeo per tria dicta.Primum eſt ſm Angeſ. vbi ſupra, ꝙ ſi actualiter homo vnū finem in alterū referat,& ordinet : tūc illicitè ꝑferret, aut præſtitueret in illo opere præmiū etiam gloriæ vel alterius boni ipſi Deo,vel eius amori,aut amicitiæ:licitè autem,& meritoriè ſi è conuerſo præferat,aut præſtituat Deū,& eius amicitiam illi mercedi,aut præmio,etiam ſi ſine mercedis illius amore, aut ſpe homo allectus opus illud non faceret, aut etiam mandata Dei non ſeruaret. Nam hæc cauſa eſt minus principalis, aut tm̄ diſpoſitiua,ſine qua id opus non fieret: non autem eſt cauſa,ſine qua id homo de facto facere non vult,ex quo de facto potius illo prēmio, quàm Dei amicitia tunc carere vult, aut vellet ſionio, & paratus eſt.

Secundum dictum eſt, ꝙ ſi non actualiter homo vnū finem alteri ſubordinet, aut referat in alterum: ſed abſolutè faciat aliquod bonum opus,etiam tūc obligatorium,vt miſſam celebrare,ieiunare, eleemoſynam,aut orationem, aut etiam ſi Deū amet, qñ illum non tenetur amare: ſi tūc id abſolutè faciat propter aliquem,vel aliquos fines aliàs licitos ī ordine ad illud opus, puta propter ſalutem,vel pacem,vel pluuiā obtinendum: licitè id homo facere poteſt propter Deū ſimul,& propter mercedem illam æternā, vel temporalem,vel propter euaſionem mali cuiuſcūq; maximè à Deo obtinendam æquè principaliter propter vtrunq;, vel propter alterum tantū finem ex ipſis: dummodo Deus,& eius amor non reputetur minus bonū, quàm prædicta merces.Excepto qñ homo tenetur Deum diligere,aut propter ipſum aliquid facere:tunc enim tenetur propter ipſum id principalius agere.Excepto etiam ſi eo animo actualiter, vel virtualiter,& non tm̄ habitualiter,quis affectus eſſet,vt Deo ſeruire,vti tenetur,vel opus tūc obligatorium facere nollet, ſi mercedem illā à Deo vel ab alio non ſperaret : tunc enim illicitè fieret,aut animus ille illicitus eſſet.

Prima pars huius ſecūdi dicti probatur:quia ſi propter aliquem tantū illorū finiū illud opus licitum eſt, & moraliter bonū,vti ſuponiť ibidem,& conſtat ex caſu,vel hipotheſi, quamuis non ſit meritorium, niſi qñ propter Deum principaliter fit : quod etiam patet ex Pſal.118. Inclinaui cor meum ad faciend. iuſtifi.tu. in æternum propter retributionem.Et Prouerb.15. in timore domini omnis homo declinat à malo, & eccleſia inſtituit miſſas celebrari pro ſalute pluuia, & pro pace &c. ergo ſimultas,aut ſocietas illorum finium non vitiat illum actum, etiam ſi æquè principales ſint.Nam ex duob.bonis licitum eſt minus bonum eligere, dū ad maius homo tunc non tenetur, maximè ſi illud minus bonum tunc neceſſarium,aut vtile eſt. Dummodo vt dicitur in illa prima parte illud minus bonū non reputetur,nec æſtimetur plus,quā maius: nec ad minus bonum hoc maius bonum actualiter, vel virtualiter ordinetur, vel referatur, vt ibi ex primo dicto ſupponitur:nam tūc is error, atque volitio, ſiue prælatio minoris boni iniurioſa maiori bono,ac perindè illicita eſſet.

Secūdò probatur eadem prima pars, qa non ſemper tenemur mandata, vel alia opera bona propter Deum, etiam minus principaliter, nec ad intentionem prǣcipientis meritoriè ſeruare, vel operari. ergo.

Ad idem eſt concilium Triden. ſeſſi.6. canonæ 31.vbi ſic habetur ſi, quis dixerit iuſtificatū peccare dum intuitu æternæ mercedis bene operatur anathema ſit.

Exceptio prima, quæ eſt ſecunda pars huius ſecundi dicti probatur. Nàm tūc amor Dei debet eſſe finis principalior,quia tunc relatio,vel ſubordinatio omnium aliorum finiū actualiter, vel virtualiter in Deum fit,aut fieri præcipitur vti ſuperius in primo dicto habetur.

Exceptio ſecūda quę eſt tertia pars huius ſecundi dicti probatur. Quia homo tenetur velle obedire Deo,eiuſq; mandata ſeruare, illiq; ſeruire,quando ad id nos obligat, etiam ſi nullum præmiū propter hoc ab eo ſperaretur: quia ſupremus dominus,creator,atq; redemptor,& benefactor noſter eſt. homo igitur aliter affectus amorem creaturæ amori Dei, & eius obſequio debito malè ꝑferret: & ille vſus Dei, & fruitio creaturæ tunc illicita eſſent,etiam ſi non ſimpliciter,ſed ſm quid,& pro tunc tantum id fieret.

Sequitur ex his ꝙ non eſt vſus Dei, nec fruitio creaturæ,qñ bonum aliquod opus fit pro aliquo præmio temporali,non tanquam pro vltimo ſine, neq; his duob. modis illicitis in his duabus exceptionib. iam dictis: ſed vt in prima parte huius ſecundi dicti habetur,aut qñ opus non obligatoriū,vt miſſa,oratio,eleemoſyna,& huiuſmodi, tunc principaliter fit pro aliquo præmio ſpirituali,vel temporali aliàs licito in ordine ad tale opus,puta pro ſalute,ꝑ pace,& pluuia obtinenda: etiam ſi homo ſic actualiter tūc affectus ſit,ꝙ illa bona non faceret, neq; facere vellet, niſi illud præmium per id opus ſperaret à Deo obtinere: quia ex quo tunc ad id non tenetur,poteſt licitè plus velle ſalutem, aut pluuiam,qua tunc indiget, quàm illa bona opera tunc illi nō neceſſaria. Poteſt enim dicere Deo. Domine ego tibi hoc obſequium libere facio, vt tu mihi propter hoc rependas beneficium pluuię,ſiue ſalutis,vt habetur in practica Eccleſiæ,& ſupra dictum eſt.

Et ſm ſupra dicta intelligitur Bernardus de

diligendo

diligendo Deo c. 2. dicens. Nō pro præmio seruiendum est Deo: quamuis non sine præmio seruitur illi. Hęc ille, secundum duo dicta proximè declarata. Cum omnib. supradictis consonāt Angest, & Nauarro, vbi supra, & Adria. in 9. quodlib. ar. 3. in responsione ad primum argumentū.

Excepto ꝙ ibi Adria. in 3. & 6. propositionib. & Nauarro de consecra. dist. 1. c. quando. in c. 6. nu. 12. & in cōmen. de vsur. nu. 20. 21. videntur dicere, ꝙ illicitum est seruare mandata propter mercedem temporalē alicuius boni, vel propter euasionem mali temporalis à Deo principaliter speratam. Sed hoc, vt diximus, nō rectè dicitur, nisi secūdum prędicta limitetur, & intelligatur. nam & timor pœnę, de quo Aug. vt habetur ex tra de regu. iur. ait ꝙ qui timore pœnæ seruat mandata aliter, quàm debet, & malè facit, intelligitur de timore seruili, & de illo, qui propositū malè faciendi, aut nō faciendi quod tenetur, habet, atq; reseruat, nisi pęna immineret, quę timetur, vt ait glos. ibidem, & Angest, vbi supra.

Nisi forte Adrianus, & Nauarro limitentur, vt ipse Nauarro in d. c. quando. c. 6. nu. 12. 23. 25. 26. 27. 28. 35. 39. 40. explicatius loquens ait, ꝙ tunc oratio, vel aliud bonum opus fit principaliter, & malè propter aliquod bonum temporale à Deo finaliter speratum, quando illud bonum tēporale nullo modo actualiter, vel virtualiter in speciali, aut in generali ordinaẜ ad aliud melius bonum, puta ad honestè, decenterq; viuendum, vel ad seruiendum Deo, & eo fruendū in gloria. Quia cū illud sit tm̄ bonum vtile illicite appetitur finaliter & absolute ꝓpter se, nisi ad aliud melius bonum honestū aliquo modo prędicto ordinetur. Quando vero bonum temporale appetitur, vel ordinatur saltē in generali ad honeste decenterq; viuendum ſm suum statum iam ad virtutem virtuoseq; saltem implicite, & in generali ex natura operis ad Deū tale opus bonum simul & illud temporale bonum ordinatur, & desideratur, & est actus moraliter bonus aut virtuosus. Et si fiat in statu gratiæ illud opus virtuosum iam ex quo propter Deum virtualiter ex natura operis fit: sequitur quod etiam est meritoriū, Et consonat in hoc cū Nauarro. Caietanus. 1. 2. q. 109. art. 6. 7. & 8. & Angest. in morali. cap. 8. de circunstantia finis. fol. 66. & 67. Bonauentura in 2. dist. 41. quæst. 2. & Beatus Tho. dist. 40. art. 5. & Siluester, tit. debitum, q. 12. titu. ludus, q. 1. Nam hęc opinio probabilis est: quanuis oppositum communiter teneatur, quod scilicet ad opus meritorium non sufficit ea relatio aptitudinalis vel implicita ex natura operis, nisi actualiter vel virtualiter in Deum referatur. Alioqui etiam omne opus licitum factum ab existente in gratia esset meritorium, etiā si nec ante ipsum opus memoriam Dei homo habuerit: quod inconueniens videtur.

Resolutio. ¶ Igitur pro tertio dicto resolutorie dicamus primo, quod dum homo orat, vel bonum facit propter aliquod tantum bonum tēporale a Deo finaliter speratum solum, aut principaliter quia sibi conueniens est ad honeste decenterq; viuendum secundum suum statum: iam virtualiter saltem in generali, & implicite ad virtuose viuendum ordinatur finaliter, & licite. 1.

¶ Secundo quod hæc oratio, & bonum opus, si fiat in statu gratiæ est meritorium. Quia est virtualiter propter Deum finaliter, & fit. 2.

¶ Tertio quod hoc opus licitum, sed non meritorium est, si propter gloriam vel propter aliud bonum temporale principalius aut solum fit. 3.

¶ Quarto, quod illicitum est, bonum opus facere principalius propter bonū temporale quam propter Deum quando propter Deum id facere, aut Deum super omnia diligere homo tenetur: aut si fiat tanquam propter bonum melius æstimatum, quam sit amor Dei vel ipsa virtus: aut si homo sit sic actualiter vel virtualiter affectus, quod nollet facere opus tunc obligatorium aut Deo seruire, vti & quando tenetur: nisi id bonum temporale, vel spirituale puta gloriam ab eo expectaret: licitum autem esset habere talem animum, si id opus tunc non esset obligatorium. 4.

¶ Tandem nota quod est duplex finis, scilicet operis, & operantis. Finis operis, qui dicitur intrinsecus vel proprius ipsius actus, est obiectum operis vel actus voluntatis, vt volentis ędificare vel comedere finis est ipsa ædificatio, vel comestio, sicut datio eleemosynę est finis vel obiectū volitionis dandi illam. Finis operantis vel pręstitutus qui dicitur extrinsecus operis, est id quod ex eo opere pretenditur ab operante, puta viuere decenter, & virtuose, aut seruire Deo, aut furari, lucrari, aut aliud bonum, vel malum intentum ab operante, vti de hoc Nauarro, in capitulo quando, de consecratione distinctione prima. vbi supra, & in additionibus ipsius repetitionis super idem capitul. numero tricesimo decimo nono, & tricesimo vigesimo. secundum beatum Thomam prima secundæ, quæstione decima octaua, articu. octauo, & in secunda secundæ quæstione centesima quadragesima prima, articulo sexto, latius agit, & etiam communiter doctores.

solum victum & vestitum accipiunt; & tūc non videtur ꝙ dominus maneat obligatus ad aliquā satisfactionē: potest enim iustè dicere id Matth. 20. Non ne ex denario conuenisti mecum? tolle quod tuum est, & vade: & ratio est, quia vbi pp abundantiam ministrorum non solent, aut nolunt domini dare maius salarium: iam illud non est iniustum, vt supra in primo modo dictū est. Et vbi datur minus solito, & iste minister cum tali spe libere acceptauit non vi, aut fraude coactus: iam ibi est contractus mixtus cum donatione. Illa autem spes beneficiorū non est conditio nec intentio famuli prædicti ad obligandum dominum prædicta beneficia ex vi iustitiæ, aut contractus præfati, scilicet locationis suæ personæ: nam cum tali spectat libera voluntas donandi, quamuis iure naturali ad gratitudinem, & antidora illi domini obligantur, non tamen ad restitutionē, vt latius Nauarro in sum. c.17. nu.114. agit ſm Tho. 2.2. q.58. & 106. & leges ab eo ibi allegatas: sicut neque restituere tenetur qui nō egens merce, aut famulo, rogatus ab eo indigente dat illi ex misericordia minus precium, aut solum victum ne fame pereat, vt ait Nauarro vbi supra, nu.239. Et hoc videtur stando in rigore, & iustitia contractus: secus de æquitate: nam æquum est vt dominus rependat aut iustum salarium adęquet famulis seruientibus secundum precium currens, vt dictum est: quia non sunt æquè abundantes, & ne sua spe defraudentur, qui liberali animo seruiētes pro minori salario gratis domino seruierunt: Vnde & ad antidora iure naturali ipsum obligauerunt.

3. Punctū. Tertium punctum principale est, ꝙ etiam in casibus supradictis, quibus domini tenerētur ex iustitia restituere suis ministris illud, in quo notabiliter salariū à iusto precio currente diminutū est, tunc possunt ipsi famuli pro illo residuo sibi debito liquido vel certo, quāuis non sit determinata eius quantitas, possunt inquā in recōpensam sibi occultè capere de rebus dñorum suorū vsque ad debitā sibi notā, & certā quantitatē: idq; verū est, qñ in iudicio, vel extra, sine suo incōmodo, vel detrimēto non possent plenā sibi debitā solutionē obtinere: tunc enim quilibet sibi ius dicere pōt. arg. §. si creditorem. l. art. prętor. ff. quæ in fraudem credito. & gl. in c. ius gentiū, di.1. notat, & in c. bona fides. de deposit. & Inn. in c. olim, de restit. spol. & C. de cōpensa. l. vlt. imò, ēt si commodè aliter sibi debitum possunt recuperare: licet famuli peccent contra leges occulte capiendo, & ius sibi dicendo, non tñ peccant contra iustitiam cōmutatiuam ex parte rei sibi debitæ eam sibi retinendo, neque restituere tenentur. Et cum prædictis expresse consonat Caiet. 2.2. q.66. art.3. & 5. & Soto de iustitia & iure lib.5. q.3. art.3. in responsione ad primum argumentū, & Nauarro in sum. c.17. nu. 112.113.114. & Medina de restitutio. q.11. in c. ro. Liberante à restitutione, & Syluester tit. furtum. q.12. q.13. & bellum. 1. q.9. & bellum, secundo q.8. & doctores cōmuniter cum Alexandro Alensi. 4. par. q.86. membro.3. art.1.

Si autem salarium illud diminutum, aut debitum quodcunq; non est liquidum, neque certū, sed dubium ita ꝙ neque per vllam legē, consuetudinem, aut per specialem conuentionem partium constat illud salarium esse notabiliter diminutum, aut iniustum, aut dñm teneri amplius soluere; quāuis ipsi famuli ad se ipsos affecti dicant dñm teneri superaddere salariū; tunc non possunt quicquam capere occultè in recompensam, neque retinere, & ità restituere tenentur id, quod dubium est ipsis deberi ꝙ ſm regulam iuris in d. c. bona fides. Liquidi ad non liquidum non est cōpensatio. Item quia tunc obstat mala fides, ne videlicet quis vtatur compensatione, cùm certus sit se debitorem esse rei acceptæ, & incertus an alter, puta dñs, aliquid sibi debeat, & ita vt ait Syluester, & Medina vbi supra sicut possessor malæ fidei est in culpa dum non restituit, ita & famulus retentor alieni sibi incerto debiti cū mala fide, nisi id restituat. Sed neque domini tenentur tunc consentire in tali modo in casu prædicto, vt famuli occultè, aut violēter capiant de rebus suis, quantum dubium est eos illis debere. Sicut & qui necessitate coactus vendidit rem pro precio notabiliter diminuto non potest sibi capere occultè, aut violenter residuū iusti precij ab emptore, quāuis emptor ipse restituere teneatur.

QVAESTIO XXXV.

Vtrum occultus criminosus incurrat excommunicationem, suspensionem, vel irregularitatem propter crimen eius occultum ipso facto inflictam.

RESPON. prius notando quantū sufficit ad rem ꝙ crimen est duplex. Alterum quod impedit ordinis executionem ēt post actam pœnitentiam, & hoc est omne crimen, pp quod irregularitas ipso facto inflicta est. Alterum quod post actum pęnitentiā non impedit ordinis executionem, & est omne illud crimen, pp quod irregularitas ipso iure non est inflicta: quantuncunq; enorme sit, & dignum puniri suspēsione, depositione, vti hoc dicunt expresse Panor. & Turrecre. & alij doctores, qui infra in quinta opi. allegātur, & Syluester tit. crimen. q.2. Quæ aūt & quot sint crimina hęc, pp quæ impeditur ordinis executio, ēt post actam pęnitentiam, ait Panor. in c. ex tenore, de temp. ordi. (quod quidem c. alibi incipit. ex literarum, ideò nunc hoc nullo illo modo variè à diuersis allegatur) ibi, ergo, & in c. nisi cum pridem. de renūtia. §. propter conscientiam, ait Panor. quòd aliqui dicūt ꝙ solum homicidium voluntarium est propter Nota. 1.

quod

quod impeditur ordinis executio. Alij autem dicunt ꝙ est etiam Simonia in ordine vel beneficio. Alij addunt multa alia crimina, vt Turrecremata in c. de his secundo, di. 50. & alij doctores. Sed tandē dic cum Panor. vbi supra ꝙ sunt omnia crimina, propter quæ irregularitas ipso facto inflicta est, de quibus Syluester tit. irregularitas, & alij summistæ latius agunt.

Nota. 2. Secundo nota, ꝙ occultū dicitur tripliciter. Primo occultum omninò per se, & per accidēs: quod ita est in solo actu animæ interiori, ꝙ nullo verbo, opere, aut signo prodit exterius, neque sentiri potest vllo modo sensu exteriori, & hoc dicitur omninò occultum, vel occultissimū, quia soli Deo, & ipsi homini habenti talē actum per se notum esse potest.

Secundo modo, dicitur occultum per accidēs tantum, quod videlicet exterius verbo, aut opere, aut signo prodit, aut percipi potest per sensum exteriorem: quamuis per accidens contingit ꝙ de facto à nemine alio videatur, aut sentiatur, quia nullus alius adest, qui id percipiat, qui si adesset vtiq; videri posset, & hoc dicitur simpliciter, & absolutè occultum quamuis per accidens tantum, vt dictum est.

Tertio modo dicitur penè occultū, quia vni vel paucis notum est, per quos plenè, aut semiplene probari iudicialiter potest: non tamē adhuc est probatum iudicialiter, neque de facto publicum, aut pluribus notum est.

His suppositis iam sunt duo pūcta pertractanda. Punctū 1. Primum est vtrum excōicatio incurratur pp crimen occultū. Secundum vtrum aliæ censuræ similiter incurrantur. Et quidem quoad excōicationem certum est ꝙ incurritur pp crimē secundo, & tertio modo occultum: neque in hoc est dubium inter doctores. Sed dubiū est vtrum ipsa excōicatio inflicta propter crimen primo modo occultum, vel occultissimum incurratur: nam in hoc sunt opiniones. Qui enim tenent ꝙ ecclesia potest præcipere, & punire actus purè interiores, vti multi satis probabiliter tenent; iam consequenter dicerent ꝙ etiam propter crimē omnino occultissimum interius potest quis incurrere excōicationem inflictā, puta propter solam hæresim mentalem, & huiusmodi. Qui autem tenent ꝙ Ecclesia non habet talem potestatem immediatè super actus animæ purè interiores: hi consequenter dicerent ꝙ neque propter actum talem occultissimum incurritur excommunicatio. Quæ autem harum opinionū verior sit infra in nostro quarto libro de fide, & Ecclesia q. vlt. latius habetur. Nunc autem dicamus ꝙ hæc secunda opinio ꝙ Ecclesia id non potest, neque illa excōmunicatio propter occulta peccata primo modo incurritur magis communiter à doctoribus tenetur.

Punctū 2. Quoad secūdum punctum quod est magis ad propositum quæstionis, scilicet quoad alias censuras suspensionis, irregularitatis, &c. excepta excommunicatione. Vtrum incurratur propter crimen occultum; dico ꝙ si sit occultum primo modo, nulla est difficultas. Nam concors omniū consensus est ꝙ nō: quia requiritur factum exterius, vt tales censuræ incurrantur: ideò in tota hac quæstione de cætero nulla fit mentio de crimine primo modo occulto.

Sed Vtrum propter crimen occultum secundo, & tertio modo prædictæ censuræ, de quibus hic agitur, incurrātur: in hoc est difficultas. Nā glo. in dist. 25. c. vlt. & in dist. 50. c. de his. el primo, el secūdo, refert tres opiniones, & ipsa glossa addit suam quartam opin. & nos hic superaddimus quintam, sicq; de hoc sunt quinque opiniones sequentes.

Prima opinio tenet quòd qui semel peccauit publicè vel occultè quomodocunq;, non potest promoueri, nec aliquos actus legitimos exercere. hanc opin. refert glo. vbi supra dist. 25. c. vlt. sed neque ipsa glossa illam tenet, neque communiter doctores. Opinio. 1.

Secunda opinio tenet ꝙ post quodlibet mortale peccatum acta pœnitētia potest criminosus promoueri, & in habitus ministrare; nisi sit crimen enorme, tunc enim siue sit occultum, siue publicum impedit promouendū, et si egerit pœnitentiam: post actam verò pœnitentiam, cùm enorme crimē occultum est, et si sit homicidiū, bene potest sine vlla dispēsatione in ordine iam suscepto ministrare. Hanc opi. tenent Io. & Ber. vt refert dicta glo. in dist. 25. c. vlt. & in dist. 50. c. de his. el 1. el 2. & hanc opi. dicitur ab aliquibus tenere Turrecremata in di. 50. c. de his. el 1. sed in c. de his el 2. ea. distin. vbi ex proposito materiam hanc pertractat tenet expressè cum quinta opinione, quæ infra habetur. Opinio. 2.

Tertia opinio tenet ꝙ quantuncunq; enorme si sit occultum crimen post pœnitentiam non impedit promouendum, neque in iam suscepto ordine ministrare. Hanc opin. tenet Gratianus, vt refert etiam glossa in dist. 50. c. de his el 2. & dist. 24. c. vlt. Opinio. 3.

Quarta opinio tenet quòd pro nullo crimine quōcunq; occulto repellitur quis post pœnitentiam in iam susceptis ministrare, & promoueri: neque pp id talis criminosus incurrit vllam suspensionem, vel irregularitatem: nisi pro homicidio voluntario ſm c. si. quæsiuum. de temp. ordi. quæ est noua decretalis hæc omnia declarās, vt hoc tenet dicta glos. c. vlt. dist. 25 & dist. 50. c. de his el 2. & nisi pro Simonia in ordine vel beneficio secundum c. ex tuæ. de Simonia, & c. inquisitionis, de accusa. vt hoc tenet d. glo. in dist. 50. c. de his. el 1. secundum Hug. Et hanc opin. etiam tenet glo. in c. ex tenore, de tempo. ordi. & glo. in d. c. inquisitionis, & Archid. in di. 50. c. de his, el primo, & latius c. de his el secondo, vbi & refert Vincen. Hug. Melen. & quosdam alios Opinio. 4.

tenere

tenere hãc opinionẽ. Sed quoad illas duas exceptiones variant doctores huius opinionis. Nam primã exceptionem de homicidio limitat Archidia. vbi supra, ꝙ .s. homicida voluntarius occultus tertio modo tñ excipitur à dicta regula, iste .n. incidit in præfatas censuras; non autẽ occultus secundo modo, hic enim benè potest ministrare, & promoueri (vt ait generaliter hæc opinio) dummodo habeat dispensationẽ Episcopi, aliàs non: & sic tenet sum. Ang. tit. homicidium. 5. q. 1. vbi & dicit sic tenere Panor. Sed certè (vt in 5. opi. patebit) Panor. potius tenet oppositũ. Et quoad aliam exceptionem de occulto simoniaco nihil dicit Archid. sed summ. Ang. titu. Simonia. 6. §. 2. dicit ꝙ Simoniacus in beneficio occultus tertio modo, vel penè occultus, qđ idem est, põt post actam pęnitẽtiam in iam susceptis ministrare, quam tñ pœnitentiã agere non põt, nisi illo beneficio simoniacè habito renunciet.

Hanc quartã opi. tenet ẽt doctissimus Castro vbi supra conclu. 3. quoad suam generalitatem, sed quoad primam exceptionẽ de homicida occulto tertio modo tantum concordat cũ Archidiacono & summ. Ang. excepto quod ait contra illos ꝙ homicida secundo modo vel solũ per accidens, occultus, quod idẽ est, sine vlla dispensatione ẽt Episcopi post actam pęnitẽtiam potest ministrare, & promoueri, & nullam censurã de prædictis incurrit pp hoc, neq; peccatum; sicut nec alij criminosi absolutè occulti, & quidem iure dicit ꝙ non requiritur illa dispensatio etiam Episcopi; quia si ẽm Archid. & alios de hac opinione propter nullum crimen occultum incurritur suspensio, vel irregularitas, ergo nulla requiritur dispensatio Papæ, vel Episcopi, nisi forte ad cautelam (vt dicunt aliqui de hac 4. opi.) quod tamen friuolum videtur, igitur cõsequenter ad hanc opinionem loquẽdo (vt ait Castro) nulla requiritur dispẽsatio in homicidio ẽo modo, vel per accidens occulto, sicut nec in alijs occultis criminib. homicida aũt penè occultus 3. mõ bene incurrit pfatas censuras, vt dictum est.

Quoad simoniacum autem quõcunq; occultum dicit Castro, ꝙ nullam harum cẽsurarũ incurrit, sed est idem iudiciũ de eo, & de alijs occultis criminosis: quia, s. post actã pęnitentiam potest ministrare, & promoueri sine vlla Papæ, vel episcopi dispensatione. quia in c. fi. quæsitũ. de temp. ord. solũ excipitur homicida occultus tertio modo, vt patet ex dictis, & per hoc c. quæ sinum, quod est posterius, rectificantur, & tẽperantur alia omnia priora iura, & c. inquisitionis, de accusa. quæ videbantur dicere ꝙ idem iudicium erat de simoniaco & de homicida occulto. Itaque ẽm opi. dicti Castro propter nullum crimen quomodocunq; occultũ incurrit suspẽsio, aut irregularitas: nisi pp homicidiũ voluntariũ penè occultũ, seu tertio mõ occultũ, quod idem est. Et inde ipse infert ꝙ filius presbyteri ex matre cõiugata, si sciat secretè p vtriusq; parẽtis relationẽ se nõ esse filiũ mariti matris, sed filium psbyteri, dũmodo hoc sit occultũ, põt sine vlla dispẽsatione ad sacros ordines pmoueri pp eãdẽ rõnem, ne videlicet crimẽ occultũ prodatur.

Ratio huius opi. quoad suã generalitatem est duplex. Primò quia pp peccatum secundo modo, vel solũ p accidẽs occultũ, homo non est obnoxius pœnis ecclesiasticis, nec ecclesiæ, 32. q. 5. c. Christiana. vbi dr ꝙ latentia peccata vindictã non hñt, & ad idem est c. sicut tuis, & c. tua nos. de simonia, & multa alia iura sunt ad idem. 1. Ratio.

Secunda rõ, quia sic decernit ecclesia in c. ex tenore de tẽp. ordi. vbi sine vlla exceptione homicidij, aut alteri⁹ peccati occulti dicit Papa pp pctm̃ occultũ dignũ ẽẽ degradatione nõ debere criminosũ occultũ phiberi, sed suaderi, vt post pœnitentiam ordine suscepto vtat; quo contentus ad superiores amplius nõ ascendat. hæc ibi. 2. Ratio.

Et idẽ cõfirmatur: qa nullus textus in toto iure canonico facit differentiã inter homicidiũ occultũ ab ea lege & conditione, q̃ reliqua crimina similiter occulta suspensioni, & irregularitati obnoxia tenent: ergo sicut alia per accidens tm̃ occulta sunt libera à talibus censuris, sequitur quòd & homicidium similiter occultum.

Nã de homicidio nõ omninò, sed penè, vel 3. mõ occulto, specialis exceptio hr in d. c. fi. quęsitũ. eo. ti. vbi solũ agitur de criminib. penè occultis, qđ patet: quia ibi textus loqtur expresse de criminib. quæ ordine iudiciario cõprobata, uel aliàs notoria nõ sunt: hæc aũt sunt solum crimina penè vel tertio mõ occulta: ergo ẽt de istis penè occultis dicit Papa ibid. ꝙ non dñt impedire illorũ auctores, ne post pęnitẽtiã in iã susceptis vel suscipiendis ordinib. ministrent, præter crimen homicidij. Hæc ibi. vbi patet ꝙ solũ homicidiũ penè occultũ ibi excipit, vt dictũ est, & similiter loquit de penè, vel 3. modo occultis dũtaxat. c. inquisitionis. de accu. vt patet, qa ibi Papę proponitur qõ de crimine per secretã inquisitionẽ probato, de quo si quis fuisset in iudicio accusatus, & cõuictus deponeretur, & huic qõni respondit Papa, ꝙ in homicidio, & simonia, & alijs similib. (si qua fortè alia sunt) quæ ẽt post peractã pœnitentiã impediunt executionẽ ordinis iã suscepti, aut retentionẽ beneficij, id esse faciendum p viã inquisitionis, quod fieret si per viã accusationis procederet. Hæc ibi. Nunc aũt quod per viã inquisitionis probatũ est iã nõ est omninò sed penè occultũ: ergo ibidem de penè tantum occulto homicidio exceptio fit, vt dictũ est. Nam de simonia penè occulta, quæ ibidem etiam excipitur, iam diximus ꝙ in d. c. quæsitũ: posteà nulla fit exceptio : sed, sicut alia crimina penè occulta, à predictis censuris est libera. Et ita, solum homicidium penè vel tertio, modo occultum præfatis censuris obnoxium est iuxta hanc quartam opi. secundum doctissimũ Castro Cõfirmatio.

vbi supra limitatam. Sed eius, & aliorum salua reuerentia & meliori iudicio mihi non videtur vera hæc quarta opinio, neq; eius limitatio prędicta, vt patebit per ea, quæ in quinta opinione sequenti habentur, vbi & ad fundamenta huius quartæ opinionis respondetur.

Opinio. 5. Igitur quinta opinio, quę mihi verior vr̃, est; quòd quantumcunque sit criminosus occultus secundo, aut tertio, modo; s. vel per accidẽs tm̃, vel penè occultus, vtiq; incurrit prefatas censuras suspensionis, & irregularitatis: si crimen est tale quòd etiam post actam pęnitentiam impedit ordinis executionem, id est, si propter id irregularitas ipso facto inflicta est, aliàs non: quantumcunq; criminosus occultus hoc vel illo modo dignus sit degradatione, depositione, suspensione, aut alijs pœnis ecclesiasticis puniri.

Hanc opi. tenet glo. in c. si. quæsitum. de tẽp. ordi. l. 1. & gl. in c. accusatum de simonia. & c. tãta, & c. Mattheus. e. & facit c. ex tue. eo. tit. Item Panor. in c. ex tenore, seu ex literarum. de tẽpo. ord. expresse illã tenet, & latissimè ꝓbat, & hoc in foro cõscientiæ, in quo procedit tota hæc q̃stio, q̃ ille vocat legem conscientiæ lege positiua informatam, qui licet in c. quæsitum. eo. titu. bis referat vt probabilem quartã opinionem supra positam, tñ in ea non permanet, sed se remittit ad suam opi. in d. c. ex tenore. quæ in hac nostra quinta opinione continetur, quod amplius patet, quia in c. inquisitionis. de accusa. clarissimè reprobat vt erroneam, & contra communiter doct. glossam ibidem tenentem opinionem quartã sup. positam. Malè igitur sum. Ang. titu. homicidium. 5. q. 1. torquet ad suam quartã opi. sup. positam Panor. expressè reclamantẽ, & doctissimus Castro fortè angelicæ relationi nimiũ fidit. Hanc etiam quintã opi. tenet Turrecremata super dicti. 50. c. de his el 2. vbi ex proposito quæstionem tractat, & refert eandẽ opi. tenere Inn. in d. c. ex tenore. & Hostien. in d. c. quæsitũ, & in c. innotuit. de renuntia. dicitq; ꝙ gloss. & Hug. & Archid. in hoc c. de his. el 2. Sic ẽt cum eo intelliguntur, & tenent hanc opin. ꝙque qñ dicunt ꝙ propter crimen occultũ non repellitur criminosus a ministrando, & promouẽdo, intelligunt qñ, s. tale crimen non impedit ordinis executionẽ post actã pęnitentiam, nec hẽt irregularitatem annexam, vt ait hęc quinta opi. Sed certè Archid. ibidem potius tenet quartam opi. supra positam; quia expressè illam ponit, vt nos in 4. opi. fideliter retulimus cum glos. & alijs doctoribus ibi allegatis. Immò & ipse Turrecremata in ca. de his. el 1. dist. 50. videtur tenere secundam opinio. supra positam, vbi & dicit Archid. illam tenere. Vnde propter materiæ difficultatem vr̃ vacillasse nunc ad hanc, nunc ad illam opinionem declinando, nunc hanc, nunc illã limitationẽ addendo, vel subtrahendo: sed tandem in d. cap. de his. el 2. tenet hanc quintam opinionem vbi, vt diximus, ex proposito materiam tractat. Item hanc opinionem quintam tenet Syluester titulo homicidium. 3. q. 8. & tit. crimen, 2. q. 5. & titulo dispensatio. q. 7. & Nauarro in sum. c. 27. nu. 239. & multi alij Doctores.

Probatur autẽ hæc quinta opinio dupliciter. 1. Ratio. Primò, quia Ecclesia tales occultos criminosos potest sic punire, & de facto punit per tales censuras, ergo consequentia patet, & antecedens pro prima parte, ꝙ. s. Ecclesia id potest, probatur. quia si tales ẽt per accidens tamen occultos potest excõmunicare, vt ipsemet Castro optimè ibidem in conclusione 2. probat, si etiam potest tales punire per priuationem bonorum temporalium ipso facto, vt ipsemet Castro ibidem con clu. 4. & per totum penè illum secũdum librum tenet, de quo nos latius in sequenti q. 36. disputamus; quare ergo similiter eadem ratione non poterit ecclesia illos punire per alias censuras irregularitatis, & suspensionis?

Et confirmatur, quia ecclesia potest tales occultos solum per accidens criminosos inhabilitare, & illegitimare ad ordines, & matrimoniũ, vt patet in occulto impedimẽto matrimonij affinitatis, aut consanguinitatis incestuosæ, aut criminosæ occultè cõtractæ, ergo similiter in proposito id põt. Ad auctoritates autem, quę videntur dicere ꝙ occulta punire non potest ecclesia, infra respondetur in respon. ad primum argu.

Quòd aũt de facto sic punit ecclesia, vt hæc 5. opin. ait, probatur per c. nisi cum pridem. de renuncia. vbi sic habetur. Propter conscientiam criminis, cedendi officio potest licentiam Episcopus postulare, & forsitan non cuiuslibet, sed duntaxat illius, pp quod ipsius officij executio post peractam pœnitentiam impeditur. Et inf. Personæ verò irregularitas, vt si forte sit Bigamus, vel viduę maritus, est causa, propter quam potest petere quis licentiam resignãdi; attestante Apostolo dicente Oportet Episcopum esse vnius vxoris virum. Non tamen pp quamlibet irregularitatem personę debet ei, qui regulariter (id est, laudabiliter secum glos.) ministrauit cedendi licentia indulgeri, vtpote si de legitimo matrimonio non sit natus: quia licet irregularitatẽ huiusmodi nõ potuerit, (id est, nõ debuerit tempore suæ examinationis ſm glo.) subticere: si tñ & culpa latet & causa: cum eo, qui laudabiliter suum impleuit officium, põt non minus vtiliter, q̃ misericorditer dispensari. Hæc ibi, vbi ex vltimis verbis, si tñ culpa latet & causa, &c. patet ꝙ omnino occultus irregularis post pęnitentiã non põt ministrare sine dispẽsatione eius ad quem de iure pertinet dispẽsare, & multum minus potest promoueri, & per consequens patet quod talis de facto ligatus est tali censura: quia & loquitur ibi Papa de culpa, & causa latẽte, seu occulta, propter quã irregularitas contracta est: & paulò superius loquitur de crimine oc-

ne occulto, propter quod ordinis executio, etiã post actã pęnitentiã impeditur, ꝙ.ſ. pp id debet licentiam cedendi poſtulare: vtiq; non propter aliam cauſam, niſi quia cum bona conſcientia non poterat, etiam poſt pœnitentiam, in tali officio miniſtrare, ergo cum ius prędictum nõ diſtinguat de hoc vel illo modo, occulto crimine, propter quod poſt actam pœnitentiam impeditur ordinis executio, aut irregularitas ipſo facto inflicta eſt, ſequitur ꝙ generaliter, vt ait hęc quinta opinio, intelligendum eſt: vbi enim ius non diſtinguit, nec nos diſtinguere debemus ſecundum gloſ.c.ſolite.de maior.& obedi.

Item idem patet in c.quæſitum, de tempor. ordi. vbi fuit Papę propoſita quæſtio de quadruplici crimine, ſ.de clericis, qui per reatum adulterij, periurij, homicidij, vel falſi teſtimonij bonũ conſcientiæ rectè perdiderunt: quorum tria crimina, ſ.adulterium, periurium, & falſum teſtimoniũ, etſi enormia ſint, dignaq; depoſitione: non tamen impediũt ordinis executionem poſt pœnitentiam, neq; propter illa incurritur irregularitas ipſo facto, homicidiũ autem ſic. Et ideo reſpondet Papa diſtinguendo ꝙ omnes illi criminoſi (præter homicidas) ſi nõ ſunt notorij, neq; ordine iudiciario eorũ crimina comprobata ſunt, non debent poſt pœnitentiam in iam ſuſceptis, vel ſuſcipiendis ordinib. impediri. Hæc ibi. Et quidem non alia de cauſa prædicti (præter homicidas) occulti criminoſi non impediuntur, niſi quia poſt actam pœnitẽtiã talia eorum crimina non impediunt ordinis executionẽ, nec habent irregularitatem annexam; homicidę autem ſic; ideò ẽt ſi horum homicidarum crimen notorium, vel iudiciario ordine comprobatũ nõ ſit, debent vtiq; in ſuſceptis, & ſuſcipiendis ordinib. impediri; non alia de cauſa, niſi quia homicidium etiam poſt actam pœnitentiam impedit ordinis executionem, ſeu irregularitatẽ hẽt annexã ipſo facto, vt dictũ eſt. Et cùm ibi Papa loquat de prędictis omnib. criminoſis, ẽt de homicidis, quorũ crimina notoria non ſunt, neq; ordine iudiciario cõprobata; ergo nõ ſolum de talib. criminib. penè occultis, ſed ẽt de per accidens tm̃ occultis Papa ibi loquitur; ex quo hæc oĩa tàm per accidens occulta, q̃ etiam penè occulta crimina prædicta ſunt de his, quæ nõ ſunt notoria, nec ordine iudiciario comprobata. Vbi enim ius non diſtinguit, nec nos diſtinguere debemus, vt iã diximus. Et rurſus cũ à dictis criminib. quomodolibet occultis ſolum homicidę indiſtinctè excipiantur: ſequitur ꝙ omnes homicidæ etiam per accidens tm̃ occulti excipiuntur, ne ſcilicet poſſint miniſtrare, aut promoueri pp prædictam cauſam, quia.ſ. eorum crimen impedit ordinis executionem, etiam poſt pœnitẽtiã: & ergo ſimiliter propter omnia eiuſmodi crimina eodem modo qualificata criminoſi per accidens tantum, & occulti incurrunt prædictas cenſuras, vt ait hæc quinta opinio.

Et per hæc patet praua intelligentia huius c. quam doctiſſimus Caſtro vbi ſupra in 4. opinione exhibuit, dicens ꝙ ex quo Papa ibi loquitur de dictis criminibus, quæ ordine iudiciario comprobata, vel aliàs notoria non ſunt: hæc autem ſunt ſolum penè occulta: ergo hæc ille. Sed certè negatur ꝙ hęc ſunt penè occulta, ſunt.n. etiã per accidens occulta, vt probatum eſt. Patet etiã ꝙ ibi Papa non reuocat c.inquiſitionis, de accuſa. neq; alia iura quoad Simoniam occultam: ſed ſolum ad quæſtionem ſibi propoſitã reſpondet, vt dictũ eſt, de quatuor criminib. ſibi propoſitis. Nunc aũt dum Papa conſultationi reſpõdet non nouum ius ſtatuit, ſed quid ẽm ius faciẽdũ ſit, declarat, ẽm glo. in c.conſultationi. de tẽpo. ordi. Item quia ſi reuocare intendiſſet, certè aliquod verbum reuocatoriũ exprimeret, aut mentionem aliquã de iure, quod reuocaret, faceret ſaltem in generali, vt in ſimilib. ſtatutis reuocatorijs aliorũ facere ſolet, dicens non obſtantib. alijs diſpoſitionibus, vel licet aliter fuerit ſtatutum &c. quorum nihil dicitur in d.c.quæſitum.

Secundò probatur hęc 5.opin. quia niſi ſic dicatur, ſequeretur ꝙ habens per accidens tm̃ occultum impedimentum matrimonij ſibi ſoli notum ex inceſtu, ſeu alio crimine ſic occulto, poſſet ſine vlla diſpenſatione, ſeu legitimatione licitè cõtrahere, & cognoſcere non ſuã, cum qua cõtraxit, quod abſit, vt nos aliàs ſup.q.11. latius probauimus contra ſumm.Ang. Syluestrumque tit.diſpenſatio. in hoc aliter opinantes, & ꝙ id ſequatur patet, quia ſi à iure non inhabilitãtur tales propter crimen occultum, ergo ſine vlla diſpenſatione contrahere poſſunt, non obſtãte eccleſiæ diſpoſitione. Quòd ſi id non poſſunt, ſicut & iure non poſſunt; ſequitur quòd ſimiliter alij occulti criminoſi tenentur obnoxij prædictis pœnis, & legib. eccleſiæ, vt dictum eſt. 2. Ratio

Ex ſupradictis patet falſum eſſe corolarium, quod ſupra in 4. opinione intulit Caſtro de filio presbyteri ex matre coniugata occultè &c. Dico enim, vt etiã ait Nauarro in ſumma ca.27. nu.201. illum eſſe irregularem ẽm ius, & ſine diſpenſatione eius, ad quem pertinet diſpenſare, certè miniſtrare, aut promoueri non poteſt, vt patet in c.niſi cùm pridem. de renun. de eccleſia aũt occultè polluta aliud iudiciũ eſt, neq; eget reconciliatione, vt optimè Caſtro vbi ſupra probauit, & ita patet hæc quinta opinio probata.

Qua opi.nõ ſtante, dico etiam ꝙ in caſu, quo probabiliter timeretur talis peccati quomodocunq; occulti reuelatio ex talium cenſurarum, etiã excommunicationis obſeruantia, puta ex non miniſtrando in ordine, vel beneficio iã habito, vel ſuſcepto: tũc pręuia pœnitentia liceret in cõſciẽtia in eis miniſtrare, & celebrare, durante prædicto diſcrimine duntaxat: ita ꝙ propter hoc nõ incurritur peccatum contra legem Ec-

clesiasticam, aut censura aliqua, dummodo talis nō sit in mora petendæ absolutionis, vel dispensationis ab eo, qui s̄m ius à tali censura absoluere, seu dispensare pōt. Et ratio huius est, quia rōne legis Ecclesiasticæ nullus tenetur se prodere seu facere vnde suum peccatum occultum prodatur, vel sit vehemens suspitio de eo: nisi qn aliàs ipse ad id tenetur, ad cauendum aliud peccatum, seu æquè graue dānum tertij, quod non aliter, q̄ se prodendo, cauere posset, vt hoc communiter dicunt doctores, & ipse Castro vbi sup. conclu. 2. & alibi in eodem libro ait, ꝙ quando quis temporalia bona, quibus per legem ipso facto propter hęresim, vel propter aliud crimē occultum priuatus est, non pōtest sine sui occulti peccati reuelatione tradere fisco: interim potest ea retinere cum animo tradendi cessante prędicto discrimine, sic in proposito dicendū est & ad hoc faciunt opiniones, quarta, tertia, & secūda, quæ supra positæ sunt. Et expresè Nauarro in summa c. 27. nu. 239. etiam facit glossa in c. solet de senten. excommu. lib. 6. & Soto de iustitia, & iure lib. 1. q. 6. art. 4. & lib. 5. q. 6. art. 2. dicens ꝙ lex humana, & Ecclesiastica regulariter non obligat cū periculo mortis, neq; vt quis seipsum prodat, si occultus peccator est. Et ad idem vr̄ in 4. dist. 18. q. 2. art. 5. & dist. 12. q. 2. art. 4. quamuis ibi potius teneat oppositū, ad idem est ēt victoria de sacramentis §. 78. f. 58. verum est qđ plerique illorum non loquūtur de excommunicato, sed solū de innodato alijs casib. reseruatis, & censuris, quamuis eadē ratio etiam de excōmunicato videatur. Sed certè soto vbi sup. dist. 12. vt diximus, & glossa in c. de his. 1. dist. 50. quoad excōmunicatum cū Hugo, & alijs magis videntur oppositū tenere, id qđ ego tutius, & forsam verius existimo; excepta excōmunicatione indubitanter nulla, de qua loquitur supradicta glossa in d. c. solet. Nā de alijs excommunicatis ēt iniustè quātumuis occultis etiam Richar. & summa Armilla, & Couarruuias in relectione in c. alma mater. de sen. excō. par. 1. §. 2. nu. 10. f. 23. & Syluester excōmunicatio. 3. q. 5. & alij teneant constanter oppositum. Supradictus aūt criminosus in tali discrimine existens non poterit promoueri, quia ex non promotione nulla regulariter imminet reuelatio criminis occulti, cū aliæ causę non promotionis vtiq; dari possint. aut fingi, puta quia iā non vult promoueri. Et quidem sic velle tenetur, s. non promoueri, ad peccatum vitandum, vt dictum est, & ad hoc ēt faciunt opiniones, prima, & secunda, quæ supra habentur.

Resp. ad 1. Ad fundamēta ergo quartæ opi. suprapositę; respondeo ad primum ꝙ oīa illa, & alia eiusmodi iura dicentia ꝙ peccata occulta non hn̄t vindictam, nec iudicio subsunt Ecclesiæ, intelliguntur de iudicio, sn̄ia, & pœna iudiciali à iudice ferenda, vbi requiritur causæ cognitio, & processus s̄m allegata, & probata, quæ in occultis nō sunt, & in omninò, vel per accidens tm̄ occultis esse non possunt, vt ait ipsemet Castro ibid. cōcl. 2. & Medina de oratione. q. 19. f. 196. & inf. lib. 4. de potestate Papæ. q. 13. latius habetur.

Ad s̄m ex c. tenore. de tēpor. ordi. respondeo s̄m Turrecremata dist. 50. c. de his el 2. concl. 3. s̄m quem similiter glossa Hugo, & alij doctores intelliguntur, ꝙ ibi solū agitur de peccatis non impediētib. ordinis executionem, ēt post actam pœnitentiam, ēt quomodocunq; occultis, quod patet, quia ibi agitur in quæstione Papæ proposita de clerico, qui adeò deliquit, & occultè, ꝙ si peccatum eius esset publicum degradaretur ab ordine, quē suscepit, & amplius ad superiores ordines promoueri non posset. Et ad hoc ibidem, Papa respondet ꝙ suadeatur ei vt parte iniustæ penitentiæ peracta ordine suscepto vtatur, quo contentus ad superiores amplius non ascendat, sed si promoueri voluerit, qua peccatum occultum est, nō debet prohiberi. Hæc ibi. *Resp. ad 2.*

Vnde patet primò ꝙ loquitur de crimine nō quidē impediente ordinis executionē post acta pœnitentiā, neq; de crimine, cui ipso facto irregularitas annexa est; cū ibi expresè dicat ꝙ parte pęnitētię peracta ordine suscepto vtat, sed loqtur de peccato enormi digno degradatione, super quo cōsulitur ei ꝙ licet post pęnitentiā ordine suscepto vtatur, nō tn̄ promoueaf, sed si ꝓmoueri voluerit, nō ꝓhibeaf, quia occultū est.

Secundò patet ꝙ ibi loquitur de prędicto crimine, secundò aut tertio quomodocunque occulto: quia ibi ius non distinguit, nec nos distinguere debemus, vt supra probatum est.

Insuper s̄m aliquos dici potest ꝙ ibi agitur de criminoso clerico in minorib. tantum ordinato, in quorum vsu pōt Episcopus dispensare cū irregulari ex homicidio, vt patet in c. significauit. de corpore viciatis, & ca. hæreticus, de cleri. pugnā. vel si ille erat subdiaconus, vt ibi vr̄, dicendo ꝙ ad superiores ordines ascendere poterat: tūc cōceditur illi ex speciali Papę dispensatione illi Episcopo cōmissa ibid. ad id, vt in illo ordine subdiaconatus iā suscepto possit ministrare, vt patet in simili per c. continebaf. de homicidio. sine dicta aūt Papæ licentia, vel dispensatione nec illi, nec alijs generaliter licitū est ministrare: neq; generaliter ibi cōceditur Episcopis cum similibus dispensare. Sicq; hoc c. potius est pro hac quinta opinione, quàm contra eam.

Item ad c. inquisitionis. de accusa. respondeo ꝙ nihil facit ad propositū: quia ibi solū dicitur, ꝙ alius est puniendi modus, cùm per accusationem alius, cū per inquisitionem res, vel cā agitur in crimine per inquisitionem probato, & cū diuisisset crimina in ea, q̄ impediūt ordinis executionē, & quæ impediūt beneficij retētionem, exēpla proposuit de primo homicidiū de secundo Simoniā: exempla aūt non coarctant regulā aut legem: & dat ibi Papa modum in his, & in alijs

alijs criminib.procededi:hoc aũt nihil est ad ꝓpositũ,vbi loquimur in foro conscientiæ,vtrum ius liget in criminib.occultis ad p̃fatas cẽsuras.

Ad c.aũt q̃situm.de tẽpo.ordi.respõ.patet ex dictis ꝙ potius est pro hac quinta opinione. Et per prędicta patet ẽt responsio ad alia,quę in 4. opi.in eius fauorẽ habentur, & ad oĩa,quæ contra hanc quintam opinionem opponi possunt.

QVAESTIO XXXVI.

Vtrum, & quomodo, lex pœnalis ipso facto obliget delinquentem in conscientia ad pœnam legis.

Notan.1. Respon. prius supponẽdo tria notabilia,quorum primũ est,ꝙ est duplex pœna legis, seu lex pęnalis.Prima q̃ nõ ipso facto pœna infligit,sed à iudice imponendã dictat: vt qñ lex dicit. Qui soluerit hoc soluat tm̃; vel Nullus faciat hoc sub tali pœna,& de hac non est dubiũ: non .n. debetur quousque per iudicem cõdẽnatio fiat.

Secunda lex est,quę ipso facto, seu ipso iure pœnã infligit,vt qñ lex dicit.Qui fecerit hoc sit ipso facto suis bonis,aut officio priuatus: seu si de præterito dicat,nouerit se priuatũ,aut se incurrisse priuationẽ,seu amissionẽ bonorum,aut amiserit bona,vel officiũ,& huiusmodi. Et hæc lex,vel pœna,adhuc est duplex.Nam quædã ad sui executionẽ,seu effectum non requirit vllum hoĩs ministerium,seu actionẽ, vel rerum dãnationem,sed ipsa statim suum hẽt effectum, qualis est cẽsura ecclesiastica,puta excõmunicatio, irregularitas,& suspẽsio ab executione ordinis, vel officij.Et hac pęna concors est oĩum doctorum sñia ꝙ incurritur ipso facto per legem inflicta sine vlla alia iudicis sñia condemnatiua, seu diffinitiua,seu ẽt declaratoria,vt patet etiã in c.cum singula.de præben.li.6.in casu ineligibilitatis,seu inhabilitatis.Et hoc idem iudicium est quotiescunq; lex,aut iudicis sñia statuit,aut efficit aliquem indignum,vel incapacẽ, vt inhabilem,vt de nouo habeat, vel acquirat dignitatẽ,officium,vel beneficium,vel hæreditatẽ, vel aliud eiusmodi,vt sunt illegitimi, & fratres minores,qui sunt per leges incapaces,& inhabiles ad hæreditandum,& ad quædam alia,& illi,qui per legem,vel per sententiam sunt inhabiles ad officia vel ad actus legitimos,vt Couarruuias in regula,peccatum par.2.§.8.secundum doctores communiter docet: de priuatione autem actuũ legitimorum ipso facto facta per legem, an sit idem iudicium, plurimi doctores dicunt ꝙ sic: sed Soto vbi supra tenet quòd non: de quo in tertio not.& inferius magis patebit, ideò de his legibus,& pœnis iam sermo non erit.

Est tandem alia pœna ipso facto per legẽ inflicta,quæ tñ ad sui executionẽ, vel effectum requirit aliquod exterius hominis ministerium,actionem,dationem,vel rei apprehensionẽ,puta verberationẽ,percussionem,ablationẽ, vel etiã apprehensionem,seruent dationem,& receptionem bonorum per legem ipso facto amissorum modò sit pęna criminalis,modò ciuilis,seu temporalis,& talis est pœna amissionis,seu priuationis bonorum,& aliquorum officiorum, & beneficiorum iam habitorum per legem ipso facto inflicta,& de hac est quęstio præsens.

Secundò nota ꝙ oẽs doctores communiter in hoc consentiunt,ꝙ qũ talis pęna amissionis bonorum per legem ipso facto inflicta est, statim vt per legitimum iudicẽ iudicialiter cõdẽnatur, vel declaratur tale crimẽ illum cõmisisse pp qđ talem pœnã incurrit,iam ille criminosus perdit ius,& iustam possessionem bonorum,& officiorum prædictorum, & dominium eorum à tempore patrati criminis, ita ꝙ etiam si fiscus, vel alius, cui talia bona per legẽ ipso facto applicata sunt,illa non apprehendit,ille tñ criminosus sub peccato mortali non põt ea amplius retinere, sed tenetur statim tradere,seu relinquere illi,cui applicata sunt,& ipse põt ex tunc capere ab eo,& à quocũq;,apud quẽ talia bona fuerint inuenta. Quòd si crimen sit tale, ꝙ iudicialiter quoquo modo probari possit,iam ipse criminosus, ẽt ante sñiam iudicis à tempore patrati criminis, sine peccato mortali nõ poterit talia bona alienare titulo oneroso,neq; cum eorũ, aut fructus ipsorum,diminutione;quia cùm post p̃dictam iudicis sententiam hæc oĩa in effectu à tempore patrati criminis ꝑtineant ad fiscũ, vel ad alium,cui adiudicati sunt,q sine vlla recõpẽsa,aut precij restitutione ea capere potest apud quencunq; inuenta sint,vt dictum est,iã per talem eorũ alienationem iniustè dãnificaretur is, apud quẽ talia bona titulo oneroso alienata reperirentur,nisi ipsum preciũ,aut aliud ęquiualens in ipsius alienãtis potestate,vñ ea solueret, inueniretur:& hoc est verũ, nisi talis alienator de tali periculo bonorũ certiorem faceret eum, apud quem cum titulo oneroso illa alienat: aut nisi ad suam sustentationẽ vitæ necessariam,vel ad dãnum pręcauendum,seu ad sua debita p̃terita soluendum ea alienaret: tunc .n.licitè id faceret,quia non necessaria, sed voluntaria taliũ bonorum administratio,& alienatio ei denegata est.Et similiter titulo lucratiuo ea alienare licitè posset,& eodẽ iure id cõcedente gesta p eũ rõne talis officij,quod habet, dũ per iudicẽ non declaratur,sed ab Ecclesia,vel repub. toleratur in suo officio,valẽt in vtroq; foro. Prædicta oĩa possunt facilè, & breuiter videri in Syluestro titu.hæresis.1.q.8.titu.pęna.q.25. & summa Angelica,titulo hæreticus.§.5.& tit.pœna.§.3. Notan.2.

Tertiò nota ꝙ plurimi doctores etiam concedunt, ꝙ si sit aliqua lex specialiter dicens quòd etiam ante vllã aliam sententiã iudicis talis pęna in conscientia ipso facto incurratur, & criminosus illã patrato crimine pati, aut soluere teneatur,tunc statim sine alia iudicis sñia incurritur, & reus, vel is,qui talem pœnam incurrit, eã statim soluere, seu adimplere tenetur, & est Notan.3.

omninò priuatus dominio, iure, & iusta possessione taliũ bonorũ, & officiorũ, & sub peccato mortali tenet statim ea relinquere ei, cui p talẽ legẽ applicantur, & ab eorum vsu abstinere, & hoc est verum, modò talis lex sit verè, & ꝓpriè pœnalis, modò dispositiua; quia nullꝰ negat, aut negare rationabiliter põt legem Ecclesiasticam & ciuilẽ sic disponere, aut statuere posse. Et de facto aliquæ leges in casib. particularib. seu negocijs ità disponentes reperiunt, vt patet in c. accepisti. de sponsa. duorum, & c. quicunq;. 6. q. 1. & c. vt mẽsuræ. de emptione, & venditio. vbi in pœnã quorundã delictorum præcipitur, vel imponitur ieiunium ipso facto, & in extrauagan. ambitiose, de prében. qui ecclesiastica bona alienauerit ipso facto absque alia declaratione suis beneficijs, & dignitatib. priuatus est, & li. 6. in c. cũ singula. de prében. in casu ineligibilitatis, seu inhabilitatis ibi cõtento, & in c. pro humani. de homicid. lib. 6. vr similiter statui contra Assassinos: quamuis aliqui doctores aliter sentiant, de quo Syluester tit. Assassinꝰ. q. 5. de quo ẽt latius infra dicetur, & in c. trãsmissæ. de eo, qui cognouit consangui. vxo. suæ: licet Panor. in c. literis, de præscriptionib. dicat esse necessariũ ut qualitercunque constet de crimine vt in conscientia prædicta pœna incurratur, & debeatur. Sed certè si id esset verum, nunquã dicta pœna incurreretur, quia tale factum, ꝗ ibi punitur, ferè semp ità occultum est, vt probari nõ possit. Idẽ patet in ca. quicunque. de hæreti. lib. 6. Idem ẽt patet in multis legibus ordinationũ regalium Hispaniæ li. 2. tit. 9. l. 2. & tit. 14. l. 40. & titu. 15. l. 30. & tit. 21. l. 15. vbi expressè sic hr. In quibus pœnis ex nunc pro tunc eos condẽnatus, ità vt in foro conscientiæ ad eas pœnas soluendas, ẽt ante iudicis sniam teneantur. Hæc ibi. Item multæ leges ecclesiasticę, & ciuiles priuant ipso facto iudices, & prælatos munerib. acceptis, eosq́; ipso facto condẽnant ad eorum restitutionẽ. Quod etiam patet in pecunia per Simoniã conuentionalem, vel etiam realem tunc accepta, quæ statim sine alia iudicis snia restituendã est. Et similiter in beneficio Simoniacè acquisito, ẽm c. Simoniacè, de Simonia, quod resignadũ est, cũ fructib. suis, vt latius probat. Couarruuias in regula peccatum. §. 8. ẽm B. Tho. 2. 2. q. 110. art. 6. & ibi Caiet. & doctores cõmuniter. Idem patet de legib. iustæ pscriptionis, vbi ipso facto punitur negligentia dominorum existentib. conditionibus iustæ præscriptionis ẽm Panor. in principio tituli de præscriptionibus, & communiter doctores. Item vbi supra ait Couarruuias ẽm Caieta. 2. 2. q. 62. artic. 3. aliosque doctores ꝗ omnes pœnæ censurarum irregularitatum inhabilitationum, & his similes, omnesq́; leges, per quas in pœnam, vel ob aliam causam quis ipso iure efficitur indignus, inhabilis, aut incapax alicuius rei, vel prohibetur habere dominium eius, aut titulum, vel acquisitionem, ꝙ ante non habebat, vtiq; vim habent, & effectum in foro conscientiæ, & nullam requirunt actionem iudicis positiuam ad earum executionẽ, vt est lex, quæ spurios statuit inhabiles ad hęreditandũ, & aliç eiusmodi. Potest etiã, vt dictum est, lex pœnalis ad pœnam aliquam ipso facto etiam in reb. iam acquisitis incurrendam in foro conscientię, statui, & sine vlla alia iudicis snia quacunq; obligare: quòdq́; aliquę leges speciales in certis casib. supradictis de facto obligant, vt dictũ est, quamuis, vt diximus, aliqui doctores teneãt oppositum, cum quib. est Simancas in institutionibus catholicis, c. 9. §. 44. & sequen. sed quod dictum est videtur probabilius.

Similiter èconuersò nulla opinio negat, sed oẽs potius doctores concedunt ꝗ alicubi potest institui ꝗ quantuncunque lex imponat pœnam ipso facto, nullo modo incurratur quoad priuationem dominij, iuris, aut possessionis bonorũ, & officiorum, seu actuum legitimorũ, quæ quis habet, vel habere potest, neq; quoad excommunicationem, seu aliam pęnam quãcunq; quousque per iudicis sniam condemnatio, seu declaratio fiat delinquentis; quemadmodum in nostro cap. generali Assisij anno Domini. 1526. quoad nos fratres minores specialiter statutum est, qđ ingenue concedit doctissimus pater Alphonsus à Castro de lege pœnali lib. 2. c. 8. Et in Hispania est lex regia ꝗ vectigalia pędagia, & tributa quædam per leges taxata super reb. quæ vehuntur, atque venduntur, non debentur in cõscientia, nisi petantur intra certum tempus ibi signatum, quo transacto præscribũtur neq; amplius debentur, etiam si petantur: dummodo cessauerit fraus, & dolus illã abscondendo, vel occultando, & ita patet notabile tertium.

His igitur præsuppositis, in quib. non est dubium, iã ad id, in quo doctorum opiniones versantur, veniendum est, videlicet qñ lex ipso facto pęnam imponit, pūta priuationem bonorũ, vel officiorum, vel confiscat idest applicat fisco bona hæreticorum, vel aliorum criminosorũ hominum, vtrum statim patrato crimine sine vlla alia iudicis snĩa condẽnatiua, vel criminis declaratiua ille reus illam pœnã ità incurrat, ꝗ iã sit priuatus dominio, & iure bonorum, & officiorũ simul & administratione, & iusta eorũ possessione, & ea tradere, vel eis cedere teneatur; an hęc omnia, vel aliquid eorum licitè retineat vsq; ad iudicialem criminis sententiam declaratiuam, aut condemnatiuam, in quo est triplex opinio.

Prima opinio tenet ꝗ licet ipso facto talia bona cõfiscata sint; nõ tñ criminosus amittit dñiũ, neq; ius, neq; administrationẽ, neq; iustã eorũ, vel officiorũ, possessionẽ, vsq; ad iudicialẽ sñiã criminis declaratiuã. Probatur quadrupliciter. *Opinio 1.*

Primò, quia hæc oĩa simul cõmitãtur, & cõnexa sũt: neq; n. põt esse dñiũ sine iure ad iustã administra- *1. ratio.*

nistrationem vel possessionem: neque è conuerso iusta administratio vel possessio sine dominio vel iure ad illam: & qua ratione vel iure alterū conceditur, vel denegatur, eadem & alterum simul. Nunc autem fm communiter doctores, vt habetur infra in tertia opinione, in casu prædicto nō priuatur reus iusta possessione vsque ad sententiam iudicialem criminis declaratiuā: ergo neque dominio, aut iure ipsorum.

Secunda ratio. Secundò probatur opinio: quia nulla pęna, qualis est dicta priuatio dominij, aut iuris, debet infligi ante iudicis sententiam condemnatiuam, aut criminis declaratiuā: imò & esset contra ius diuinū & naturale vt pęna daretur executioni, antequā quis condemnetur per sententiam supra dictam, ad quod facit glos. in c. fraternitas. 12. q. 2.

Tertia ratio. Tertiò probatur opinio, quia vt patet in c. cū fm leges. de hæret. lib. 6. eodem modo sunt confiscata bona ipso facto pp incestas nuptias. Item si mulier ingenua nubat raptori. Item si quis de mercibus importatis non soluat vectigalia consueta ipso facto bona confiscantur. Item qui illicitas merces exportat, vt arma, ferrum, ad Saracenos, vt hæc omnia patent in d. c. cum fm leges. & c. de incestis nuptijs. l. cum ancillis. & C. de raptu virgi. l. vna. Et de iudæis. c. ita quorundam. & ff. de vectigali. l. fi. imò & in d. c. cum fm dr ꝙ sicut est confiscatio in illis casibus, ita & in casu hæresis fiat. Sed nullus negat ꝙ incestuosus & raptor, & deferēs arma Saracenis, & non soluens vectigalia, maneat verus dominus bonorum suorum in foro conscientiæ: ergo similiter hæreticus manet verus dominus eorum.

Ratio 4. Quartò probatur idem, quia si nō esset verus dominus: ergo hęreticus iam emendatus ab hęresi iam occulta adhuc non maneret verus dominus bonorum suorum, neque similiter is, qui ab eo emeret, quod tamen concedere grauissimum est. Nam etiā indè sequeretur ꝙ in nulla ciuitate Lutheranorum catholicus aliquis existens posset emere agrū, aut bona aliqua ab hęretico, neque ibi viuere licitè posset, quod certè durissimum & absurdum est.

Hanc opi. tenet Archid. in d. c. cum fm leges, vt refert etiam, licet eam reprobat doctissimus Castro de punitione hæreticorum lib. 2. c. 6. ad eam etiam declinare videtur Couarruuias de ordine prædicatorum in tract. de remedio aleatorum par. 3. c. 9. & latius Simancas in suis institutionibus catholicis. c. 9. Vbi ad omnes rationes secundę opinionis sequētis patris de Castro optimè respondet, hanc etiam opin. tenet Victoria in quarta relectione, quæ est prior de insulanis par. 1. propo. 5. nu. 14.

Aliqui autem de hac opinione eam limitant, siue declarant, dicentes ꝙ tales non perdunt dominium, aut ius bonorum, & officiorū suorum in effectu, vel actualiter, vel omninò & absolutè vsque ad sententiam criminis declaratiuam, & pęnæ condemnatiuam: ex quo possunt licitè ea administrare & possidere cauendo ne ea alienent in pręiudicium tertij, vt supra in notabilibus dictum est, benè tn̄ perdunt illud habitualiter vel dispositiuè: quia. s. habēt crimen, quod est dispositio, ratione cuius si iudicialiter procedatur, & per iudicē declaretur tale crimen commissum esse, & illam pęnā illos incurrisse, iam sine vlle alia sententia condēnatiua, seu diffinitiua, illi criminosi statim erunt omninò & actualiter illo dñio, & iure simul, & iusta bonorū & officiorū administratione, & possessione priuati: itā ꝙ ex tunc, & non ante tenētur in conscientia ea omnia à se abdicare, atque relinquere illi, cui p legē ipsa adiudicata, vel confiscata sunt.

Sed certè hęc opinio, etiā sic limitata, vel declarata, adhuc nō videtur stare: nam & rationes supra positæ pro ea, si à tertia opinione sequēte differat, non concludunt.

Respōsio ad primum argum. Nam ad primum respondetur negādo ꝙ illa omnia cōnexa sint: qa vt constat benè stat vsum fructuarium habere iustā bonorū immobilium administrationem & possessionē sine dominio, cùm ea alienare non possit, vt patet in primogenitis magnatorum: qui fm aliquos in bonis immobilibus solum vsumfructum habent, nec ea possunt alienare, & ita propriè dominiū eorum non habent: stat etiam contra ius vel dominium directum esse sine bonorū vsu vel possessione, vti secundum alios sunt prædicti primogeniti, & minores, & alij multi.

Ad secundum. Ad secundum. Respondeo id negādo, quia vt patet ex supra dictis notabilibus, aliquando potest incurri pęna aliqua ante iudicis sententiam quancunq; per solam legis dispositionem, inflictionem, aut condemnationem, quod etiam inferius in tertia opi. latius probatur.

Ad tertiū. Ad tertium negatur minor: nisi fortè qn̄ per consuetudinem legitimam sic interpretarā, aut legibus ipsis præualentem, ita contingeret ꝙ in illis criminosis dñiū permaneret, quo per leges iam derogatas ipso facto aliàs priuati essent.

Respōsio ad quartum. Ad quartum respōdeo id conceditur de ipso hæretico: negatur aūt de emente ab eo bona illius: quia cùm ille possit alienare, dùm non est verisimile, ꝙ de sua hęresi pōt conuinci, vel condemnari, iam nullum est periculū, neque dānū alicui ex tali alienatione bonorū, & iste per pręscriptionem manebit dn̄s, cùm hęreticus ille ea tradere, nisi post sententiam criminis declaratiuā, non teneatur, vt de hoc latius infra in secunda probatione secundæ partis tertiæ opinionis, & supra in notabilibus dictum est. Neque in terra hęreticorū est tale periculū catholicis ibi cōmorantibus: quia ex consequenti omnia eis intelliguntur concessa à principe, vel à Papa, quæ ad vitā agendā inter eos opportuna sunt. Et ita hęc opinio non vr̄ satis firma: quāuis probabilis valdè,

valdè, fatisq; solennis, & forsan vera sit.

Opinio. 2. Opinio secūda tenet oppositū quoad vtrãq; partem. Dicit enim quod per talem legem criminosus priuatur tàm dominio & iure, quam ēt bonorum, & officiorum iusta possessione, & administratione: idq; ante quancunq; sententiam iudicialem condemnatiuam, vel criminis declaratiuam. Itaque in foro conscientiæ statim commisso crimine tenetur cedere officio, & bonorū possessioni, & ea relinquere illi, cui per talē legem ipso facto confiscata, vel adiudicata sunt.

Hanc opinionem quoad primam partem, ꝙ scilicet criminosus est statim dñio & iure priuatus, tenent cōiter doctores, vt infra in tertia opinione patebit. Quoad secūdam autem partem, in qua est tota difficultas, ꝙ scilicet est etiā priuatus iusta possessione, vel administratione, tenent plurimi doctores, & præcipuè moderni post Panor. in c. Canonum. de consti. & in c. 2. de præscrip. lib. 6. & clarius. in c. dilecti. de arbitris. & ad idem est in c. cùm non ab homine. de iudi. & in c. peruenit. primo de appella. & in c. fin. de hæret. & in c. quibusdam. de pęnis.

Item Felin. in d. c. canonum. nu. 43. expresse idem tenet, quāuis in c. Rodulphus. de rescrip. & in c. audiuimus. de Simonia oppositū cum tertia opinione cōi sequenti dicere videatur. Item Guill. Maynetius in commentarijs super tit. ff. de reg. iur. in l. quod à quoquam. Item Dominicus in c. pro humani. de homic. lib. 6. & in c. cum ſm leges. de hæret. li. 6. saltem qñ crimen est notorium. Item Barbatius in repetitione. c. Raynaldus. de testamentis. fol. 11. conclu. 1. ſm c. 2. de præscriptis. li. 6. Item Pau. de Cast. in l. 1. §. ad bestias. ff. de postulando. Et Ang. de Perusio in aucten. de incestis nupt. nu. 2. & Corsetus in suis singularibus, tit. pęna. vbicunq; pęna &c. Item Ias. lib. 3. consiliorum. consil. 12. & Io. Ferrarius in l. quod à quoquam. ff. de reg. iur. Item glo. in c. quam sit. de elect. lib. 6. in ver. eo ipso. & in verbo euacuetur. & glo. in c. commissa. eo. tit. & libro in verbo iusto impedimēto. & gl. in cle. qm̄. de vita & hone. cler. in vers. eo ipso. & gl. in cle. multorum. de pęnis. & ibidem Io. de Imo.

Et tandem doctissimus pater frater Alfonsus de Castro de lege pęnali lib. 2. c. 8. 9. & seq. vbi latissimè prosequitur, & tutatur hanc opi. à quo & multa dę prædictis doctorum allegationibus de sumpsi: nam licet aliquos doctores viderim, non tamen omnium ipsorum libros ad manum habebā, ideò illi fidissimo doctorum narratori fidendum duxi: quam opinionem prędictus pater probat quincupliciter omissis alijs ꝓbationibus, quæ non sunt tanti momenti.

1. Probatio. Primò qnia qui retinet alienum inuito domino, si ei per iustam legē talis detentio non conceditur, peccat, & statim illi, cui debetur restituere vel relinquere, sub mortali tenetur. Sed qui per legem ipso facto priuatus est dominio bonorum suorum, detinet alienum inuito dño rationabiliter, puta fisco, vel eo, cui per legem adiudicantur, & nulla lex ei concedit talem eorum detētionem, vel possessionem: ergo peccat vt iniustus eorum possessor, & sub mortali tenetur ea relinquere fisco, vel &c. Idq; ante quancunq; iudicis sentētiam. Consequentia patet, & maior similiter, quia lex nulli concedit, nec concedere potest detentionem alicui, dño rationabiliter inuito, idest sine eius culpa, aut sine causa: sicut nec furtum concedere potest. Item quia ſm Cle. exiui. de verb. sign. Vbi aliquid alicui generaliter prohibetur, quod ei expressè non conceditur, intelligitur denegatum. Et de reg. iur. li. 6. Cùm aliquid prohibetur, prohibentur omnia, quæ ex illo necessariò sequuntur ſm glo. ibidem. Nam prohibitione furti prohibetur nō solum acceptio, sed ēt sola retentio alieni, ſm cōiter doctores. Et sicut ex iusto dominio sequitur iusta possessio, aut ius ad illam; ità & in priuatione iusti dominij sequiſ priuatio iustæ possessionis, & iuris ad illam, & sic patet maior. Minor aūt probatur: quia dñs, puta fiscus, vel is, cui talia bona per legē adiudicata sunt, non concedit illi retentionem, vel possessionem eorum, vt patet, quia ignorās illum esse criminosum, & per consequens per legem priuatum bonis suis, non dr̄ voluntariè ea illi relinquere. Quòd etiā inde patet, quia statim vt per sentētiam iudicis declaratiuam scit illum esse talem, apprehendit possessionem. Neque vlla lex reperitur concedens illi talem possessionē vsque ad sententiam iudicis; quia c. cum ſm leges. de hæret. lib. 6. id non concedit, sed solum prohibet ne fiscus eam apprehendat ante iudicis sententiam, vt latius patebit infra in responsione ad primum argumentum cōtra hanc opinionē. Nam si esset talis lex non solum permissiua, sed concessiua, qualis ad hoc requiritur, vtiq; cessaret omnis quæstio.

Secundò probatur opinio, quia post iudicis sententiam declaratiuam sine vlla alia sentētia condemnatiua, seu diffinitiua tenetur prędictus criminosus reddere bona fisco, vel illi, cui per legem adiudicantur: ergo & ante prędictā sententiam: patet antecedens ſm omnes doctores, consequentia autem probatur: quia illa sentētia declaratiua nil de nouo præcipit, neque obligationem nouā imponit quoad hoc: sed solum declarat crimen commissum, propter quod secundum legem incurritur illa priuatio bonorū: vt sic alijs cōstet de crimine, & de iusta punitione, seu priuatione dominij, & possessionis: & vt sic fiscus, vel alius, ad quem per legem attinet, id sciens possit in foro contentioso iustè exequi talem pęnam apprehendendo possessionem: ergo solum in ordine ad alios, & ad fiscum est necessaria talis sententia iudicis declaratiua, non aūt in ordine ad ipsum reū & ergo ipse criminosus id sciens iam per illam legē condēnatus, & priuatus 2. Ratio.

uatus erat iusta possessione, sicut & dominio bonorum per eandem rationē, ex quo in ipsa lege non fit distinctio priuationis dñij, & iustæ possessionis. Nam & si sic nō esset, iam noua alia sententia iudicis non solū declaratoria, sed & condemnatoria contra cõiter doctores opus esset. Sicq; tandem sequitur ꝙ quicquid talis sentētia iudicis declaratiua circa reum operatur, reus ipse habet à lege ante illam sententiam iudicis, quódq; sententia ipsa ad id necessaria non est.

3. Ratio. Tertiò probatur idem: quia lex pęnalis ipso facto continens sentētiam latam idem efficit in reo quoad ipsam pęnam ibi expressam, quod in eodem reo quoad eandem pęnam efficeret similis sententia, sola à iudice lata, si per illam tm̄, & non per legem condemnandus esset. Sed per illam sententiam iudicis condemnatiuam reus obligaretur in conscientia, non solum ad relinquendum statim dominium, & ius bonorum, & officiorū, sed & eorum simul possessionē (quod nullus ferè negat) ergo & ad idem tenetur per sententiam legis ipso facto ante sententiam iudicis declaratiuam. Consequentia patet cum minore, & maior probatur, qa non est minoris, sed potius maioris auctoritatis, & potestatis lex, ꝗ iudex eius minister. l. eum quasi. §. si plures. ff. de fideicōmissa. liberta. & ibi. glo. in vers. iudicat. quia & à sententia iudicis licet appellare, non autem à sententia legis: quia ille pōt errare, lex aūt minimè, si vt supponit, & loqmur, iusta fit.

4. Ratio. Quartò probatur idē: quia si fiscus, vel is, cui per talem legem illa bona adiudicata sunt ante sententiam iudicis declaratiuam, talia bona notorij criminosi apprehendisset: certè non teneretur ei illa restituere: ergo ipse criminosus tenebatur ante talem senētiam iudicis ea illi relinquere. Consequentia patet: quia res, quæ solius vnius dñi est, non pōt à pluribus iuste possideri, altero eorum inuito. Et antecedēs probatur, quia fiscus modò peccauerit, modò nō, illa bona contra, aut pręter modum debitū sine pręuia sententia iudicis declaratiua capiendo: tñ iustè ea possidet, ita ꝙ non tenetur restituere: vt patet per. l. quod à quoquā. ff. de reg. iur. quod à quoquā pęnæ nomine exactū est, id eidem restituere nemo cogitur, quod valet ēt in foro conscientiæ, sicut & c. cū fm leges. de hæret. li. 6. & concordat Inn. in c. ex ratione. de appel. dicēs ꝙ executio pęnæ sine sentētia valet. Et Bal. in c. 1. de feudo sua culpa nō amittēdo, qa in mera executione non est necessaria cognitio, vel dilatio.

Et prædictum antecedens est verum, ēt si fiscus, vel is, cui illa bona per legem adiudicata sunt, secretò ea caperet, vel ēt æquiualētia bona illius criminosi euidēter cogniti, cuius crimē p testes, aut iudicialiter sufficienter probare non pōt: quia pp defectū probationis nullus admittit ius, quod iure habet, vt constat ex. l. duo sunt Titij. ff. de testam. tutela. Et quia vnusquisq; potest sibi ius dicere, quando sibi deficit probatio iuris, & remedium iudicis secundum gl. in c. ius gentium. dist. 1. & 23. q. 2. c. 1. & 2. quod intellige quando sine scandalo id fieri potest secūdum Altisiodoren. Alex. Adria. in 6. quodlib. & Medina de restitu. q. 22. licet eodem libro. q. 1. oppositum dixerit, in quo, vt ait Castro, sibi ipsi contradicit.

5. Ratio. Quintò probatur opinio, qa ex opposita opinione sequeretur ꝙ habens crimen occultum, quod iudicialiter vllo modo probari nō potest, non incurreret pęnam legis ipso facto, ēt quo ad priuationem dominij bonorum, sicut neque, quoad priuationem iustæ possessionis eorū: neque in eum locum haberet talis lex, quia cùm tale crimē iudicialiter probari & declarari non possit: iam semper iustè possidebit tali bona, nō dominus: aut per præscriptionē, cùm mala fide fieret de non domino dominus.

Argum. 1. Quòd si contra hāc opinionem arguatur sexcupliciter. Primò quia in c. cùm secundum leges. de hæret. lib. 6. habetur ꝙ fiscus non apprehendat bona hæreticorum per legem ipso facto confiscata, quousq; per iudicis legitimi sentētiā declaretur: ergo ille criminosus interim iustè possidet.

Argum. 2. Secundò arguit Magister Soto de iustitia & iure lib. 1. q. 6. art. 6. Ex Caiet. in 2. 2. q. 62. art. 3. quia sicut naturaliter nō potest esse agens & patiens: ità non potest esse quisq; simul reus, & executor sententię, seu pęnæ contra seipsum latę, seu infligendę: neque lex me ipsum ministrū executorem meæ pęnæ facere pōt, ergo nullus tenetur in se exequi pęnam legis ipso facto reddendo bona &c. consequentia patet. Et antecedens probatur. Tùm primò quia pęna cōsistit in passione seu tolerantia, & non in actione: ergo qñ à lege imponitur pęna, intelligitur de tolerantia eius, nō de actione, qualis est traditio bonorū. Tùm secundò idem probatur antecedēs, quia nemo pōt iustè puniri, nisi via inquisitionis, denunciationis, vel accusationis, vt supponitur fm cōiter doctores ex c. qualiter & qñ. de accu. & optimè ꝓbat ipse magister Soto de secreto. Sed talis punitio contra inauditā partem iustè, vel legitimè fieri non pōt, vt hr̄ in c. suscceptis. de causa posses. & proprieta. vbi ait Papa: Nos contra inauditā partem diffinire in his possumus, quæ verba notanda sunt, quia id conformum est valdè iuri naturali, atque diuino, quia quantūcunq; lex in vniuersum puniat ipso facto: pōt tñ quis in particulari allegare ignorantiā, vel impotētiā, vel aliam causam in toto, vel in parte excusantē, ne sit dignus tali pęna legis fm epicheiam naturalem: contra quā nulla lex disponit, neque disponere pōt: vnde & ideò nullus condemnari pōt, nisi confessus, vel cōuictus sufficienter 1. q. 7. c. nos in quemquam. & c. iudex. & c. nihil. Nunc autem si reus ipse tenetur

statim

statim exequi in se talem pęnam ipso facto inflictam: iam inauditus,& non confessus,neque iudicialiter cõuictus damnaretur: aut si dicatur ꝙ iam seipsum audit, & in sua conscientia confessus,& conuictus est sufficiẽter, saltem sequitur ꝙ efficitur iudex in sua causa contra totum ordinẽ iuris : ergo nulla lex ipso facto ad talem pęnam in se per bonorum traditionẽ exequendam obligat,vt dictum est.

Argum. 3. Tertiò arguitur ad idem, quia si opinio esset vera,sequeretur ꝙ reus teneretur bibere venenũ, vel seipsum occidere, vel manere in carcere damnatus, vel damnandus ad mortem, vel non comedere cibum oblatum: si lex lata de his pęnis sententiam contineret.

Argum. 4. Quartò arguitur : quia ecclesia non vult, & forte nõ potest obligare, vt quis se diffamet reuelando crimen occultum, & maximè pro redditione bonorum temporalium in vim tantùm pęnæ debitorum:quamuis aliunde ex iure naturali, vel diuino,in vim restitutionis, seu ob aliã causam aliquando ad id teneatur,de quo ad pręsens nil curo. Sed si talis criminosus occultus redderet bona fisco, vel alteri secundum talem legẽ: certè se diffamaret,& periculum vitæ incurreret (vt sæpè cõtingere potest,quod & supponitur) ergo ad idem non obligatur.

Argum. 5. Quintò ad idem arguitur : quia hæredes catholici hæreticorum præscribũt bona illorum, quæ per quadraginta annos bona fide possederunt,vt hr̃ lib.6.de præscrip.c.vlt. Nunc autem cum sine possessione nõ sit pręscriptio:ergo isti hæredes iustè possident per illud tẽpus illa bona. Sed illi iustè possidere nõ possent,nisi ẽt ipsi hæretici,quorũ sunt hęredes,iustè possedissent ante mortẽ, vel ante sententiã iudicis declaratiuam: quia aliàs morte sua non possent hæretici suis hæredibus iustã relinquere possessionem, quã non haberẽt:ergo per legẽ ipso facto hæretici illi non erãt priuati iusta bonorũ possessione,& idẽ iudiciũ est de alijs similib. criminibus.

Argum. 6. Sextò arguitur ad idem per glo.in c.fraternitas.12.q.2. quæ tenet contra opinionẽ, quæ & cõiter à doctoribus allegatur in hac materia.

Respon. ad 1. argum. Ad hęc argumenta respõdet doctissimus Castro vbi supra. Ad primum negatur consequentia,quia licet ibi prohibeatur,ne fiscus ante sententiã iudicis apprehendat bona hæreticorum: non sequitur ex hoc ꝙ cõceditur hæreticis iusta bonorũ possessio. Sicut neque ex hoc ꝙ damnificatus non potest ẽm leges capere rẽ sibi furto sublatã,neque iudicialiter agere contra eũ,qui furatus est ab eo, apud quem ludus alearũ tpe furti exercebatur:ex hoc inquã non sequitur ꝙ fur in conscientia illi, aut pauperibus, reddere non teneatur : aut ꝙ lex illi eam rem concedit. Sicut neque sequitur : ego licitè non possum à Petro capere rem mihi debitã ex maleficio, aut contractu licito, vel illicito, vltra debitũ tẽpus detentam (secundum Ang. de Perusio in auct. de incestis nup. & communiter doctores) ergo ille iam licitè,aut iustè detinet,aut possidet.

Sed contra hanc responsionem replicatur, vt replicat Soto,vbi supra,ꝙ licet ita sit ꝙ non valet prædicta consequentia,qñ possessio talis rei, ẽt ante crimen illud,esset aliàs prohibita : benè tñ valet qñ ante crimen non erat prohibita, sed erat iusta possessio, tunc enim lex prohibendo executionem fieri, consequẽter concedit illum in sua iusta possessione,quam ante crimen habebat,permanere. Potest enim lex alicui,vel fisco concedere solum dominiũ alicuius rei sine possessione absolutè ad semper, vel ad tẽpus, quousq; sententia iudicis habeatur: & ꝙ interim alter maneat in sua iusta possessione, sicut anteà erat, quamuis non possit priuare quemquã suo iusto dominio,quod habebat sine culpa,aut sine causa rationabili: & quidẽ hæc replica eneruat vim secundæ opinionis præfatę,& est fortis contra eam pro tertia opinione sequente.

Ad ẽm argumentum, quod magister Soto vr̃ tanquam Achillem æstimare;cùm ne Thersites quidem mihi sit,ego resp.negando antecedens, & ad primam eius probationẽ dico,ꝙ pęna consistit nõ quidem in actione,prout sola actio est, sed vt passio, id est pęnalis est : sicut & omne agens agendo repatitur,non quatenus agẽs,sed quatenus passum illius repassionis est,aut certè pęna cõsistit in passione inde orta,atque sequente, quæ ipsi agente pęnalis est, & aliqñ multò magis, q̃ si ab alio illa passio pęnalis, seu afflictio infligeretur,quod patet experiẽtia:quia & sæpè per legẽ,& sępius per superiorem,aut per iudicẽ iustè imponitur pęna ꝙ quis oret, legat, cantet,scribat,remiget in galeis,pugnet contra inimicos fidei,det eleemosynã,ieiunet : imò & ꝙ seipsum flagellet, vt fit in religionibus : ad quam pęnã,quæ est actio pęnalis,exequendam reus vtiq; tenetur:& ergo similiter ad restituẽdũ & soluendũ quod debet, aut quod ei soluendum imponitur,ẽt si id facere actio sit. Ad quod facit c.Romana. de censibus. & c.qñ. de vita & hon.cler. vbi condemnatur quidam in conscientia ad reddendum duplũ,& dandũ pauperibus.

Respon. ad 2. argum. Ad secũdam autem probationem supradicti antecedentis resp. ꝙ illa maior & minor solum procedunt, & habent veritatẽ de punitione iudiciali per superiorẽ facienda, vt patet expressè ex ipsis testibus,& ratione ibi adducta: quod .s. ideo quis inauditus,& non confessus,vel non legitimè cõuictus condemnari, aut puniri nõ debet à iudice applicante dispositionem legis ad hunc casum particularẽ:vt ibi dictũ est. Cũ quo stat ꝙ sicut vbi est euidentia criminis, & criminosi, ità ꝙ nulla tergiuersatione excusari põt; vtiq; põt iudex illum inauditũ, & non confessum,sed ipsa euidẽtia notoriè conuictũ cõdẽnare iudicialiter, atq; punire, cui in hoc reus ipse

obedire

obedire tenetur. Ità similiter & lex potest ipsum criminosum intra se in sua cōsciētia & suo crimine sufficienter conuictū in foro consciētiæ condemnare, siue punire: cui ēt in hoc reus ipse æquè, aut plusquā iudici ministro legis obedire tenetur. Nam supponitur ſm cōem, & verā sententiam φ leges ad sui obseruantiam obligant, & in foro conscientiæ: quia & oppositū tenere erroneū est. Neque est contra ordinē iuris, sed neque vllū apparet inconueniēs φ in foro conscientiæ in sua quisq; causa sit iudex, & reus, & executor: imò & melior, q̄ alius iudex in causa suæ conscientiæ, in foro conscientiæ esse pōt, & debet; 1. Corint. 11. Si nos metipsos dijudicaremus &c. & psal. 118. Feci iudicium & iustitiam, non trad. cal. me &c. in iudicio sacramentali, seu pęnali idem est reus, & executor pęnitētiæ per confessionem, aut ēt per solos canones inflictæ vel iniūctæ, vel propria voluntate assumptę ſm Tho. 3. par. q. 85. ar. 3. & Sco. in 4. dist. 14. q. 2. ex Aug. lib. de pęnitentiæ medicina, & cōiter doctores. Item in pęna testamentaria, & cōuentionali idem pōt esse, & de facto est iudex, reus, & executor suæ pęnæ: quā & in conscientia heres ipso facto soluere tenetur ſm Caiet. in summula tit. pęna. & 2. 2. q. 62. art. 3. & cōiter doctores. Item in pęna per iudicem inflicta in foro iudiciali idem potest esse actor & reus in aliqua causa, vt hoc expressè dr̄ in c. ex literis, de probationibus, & ibi glo. & similiter potest idem esse reus & executor, vt patet, qn̄ quis condemnatur ad aliquid agendum, puta legendum, dandum, vel faciendum, vt supra exemplificatū est. Nam licet ad rectum, perfectumq; iudiciū oporteat esse personas distinctas, iudicē, actorē, reum, & testes (vt habetur in c. forus. de verb. sign.) non tamen oportet φ executor iustitiæ, qui ad iudicem refertur, & ex eius parte se tenet, distingua tur à reo: quia sæpè ipse iudex est executor sententiæ suæ: & aliquando executionem cōmittit ipsi reo, vt fit in religionibus, vbi prælatus aliquando flagellat: aliquando præcipit reo, vt se flagellet, vel faciat aliud eiusmodi: & iudex per sententiam cōmittit viro actori, vt occidat vxorem iudicialiter probatam adulteram: aut φ occidat sui patris interfectorem, secundum leges: ergo & similiter potest committere, & præcipere ipsi reo, vt in se pęnam aliam exequatur: nisi aliquo iure prohibitum esset, vt infra in respō. ad tertium argumentum habetur.

Item si nō posset idem esse reus & executor suæ pęnæ in se ipsum exequendę: sequeretur φ criminosus etiam post sententiam iudicis declaratiuam, & condemnatiuam nō teneretur bona reddere fisco, sicut nec ante illam sententiā, per eandem rationem, quia scilicet, id est agere, & exequi pęnam in se: quod tamen est contra omnes doctores, & contra veritatem apertam. Neque Caieta. 2. 2. q. 62. art. 3. & q. 69. art. 4. id negauit φ scilicet post sententiam iudicis reus tenetur soluere debitū, & exilium petere, & cooperari executori, vt oportet, ad pęnæ executionem à iudice iniunctā: sed solum negauit φ ex sola lege ipso facto aliquis reus tenetur ad executionem pęnæ prædictę, sed ex iudicis sententia adiuncta, vt ait tertia opinio communis, quæ proximè ponetur.

Igitur prędicta ratio non militat contra hanc secundam opinio. Nam si nullus reus per ipsam legem posset obligari ad exequendum in se pęnam legis ipso facto, sed per iudicē: ergo nulla lex in aliquo casu id posset. Constat autem φ in multis casibus particularibus supra contentis in tertio notabili id potest secundum omnes doctores. Constat etiam φ ipso facto priuat dominio rerum sine alia sententia iudicis, & ſm omnes ferè doctores, vt habetur in tertia opinione sequente: ergo similiter potest priuare iusta possessione: & ad actionem, scilicet ad bonorum traditionem, etiam ante sententiā iudicis exequendam, ipsum reum potest obligare, vt ait hęc opinio secunda, vt dictum est, & sic patet responsio ad secundum argumentum.

Ad tertium argumentum respon. vno modo ſm Castro vbi supra negando sequelam. Nam hæc opinio intelligitur de lege iusta, qualis est ea, quæ alias pęnas, citra mortem, ipso reo sibi infligere iniungit: nulla autem lex iustè præcipere potest, sed neque iudex, φ quis seipsum occidat faciendo, aut omittendo, id vnde naturaliter immediatè necessariò sequatur mors: quia est contra præceptum Non occides: Homo enim non potest à se abdicare vitam, sicut bona tēporalia, in quibus habet plus dominij, aut iuris, q̄ in propria vita, Ideò homo peccaret obediendo tali lege, siue præcepto contra legem diuinam & naturalem. Vnde & tales leges solum vigēt, aut viguerunt inter Barbaros, & infideles, excęcatos, aut deprauatos, etiā circa multa alia, quæ sunt iuris naturalis. Hæc Castro, & consonat Caiet. 2. 2. q. 69. art. 4. *Respon. ad 3. argum.*

Alio modo posset responderi, & fortè melius ſm Victoria in 9. relectione de homic. conclu. prima in respon. ad octauum argumentum concedendo sequelam, φ scilicet reus ad id teneretur, idq; licitè facere posset solum cooperando iustè actioni alterius in seipsum occidendum: & ita potest bibere venenum sibi propinatum, & applicare laqueum sibi suspendendo, & ascendere scalas ad patibulum, & intrare ignem, vel flamen, vel lethale tormētum: idq; ex obedientia legis, vel iudicis, etiam quando ad hæc non teneretur, vel ad exercitium patientię, & virtutis, vt martyres fecerunt: quia & sic agere, aut cooperari ad legis, vel iudicis imperium quodammodo pati est. Nam & ex causa legitima potest quisque beneficio iuris naturalis, & diuini renunciare, dum aliàs non prohibetur ex præ-

cepto

cepto autem. Non occides nō prohibetur id in se permittere, & quodāmodo cooperari ex causa rationabili vrgente: quò fit vt à fortiori reus possit esse executor, & minister legis, & pœnæ citra mortem in se, sicut in alium, exequendæ.

Respon. ad 4. argum. Ad quartum respon. q in tali casu, qñ scilicet ex traditione bonorum, vel ex alia pœnę executione immineret maius famæ, vel vitæ, detrimentum: suspenditur tunc obligatio exequēdi in se talē pęnā: quæ tñ manet in sua vi pro alio tpe, quo id commodè fieri possit, scilicet per se: vel per aliū paulatim, & secrete, dicta bona tradendo: sicut cōiter dicitur de fure occulto, & de adultera habēte filium ex occulto adulterio in fraudem bonorum mariti, & hæredum.

Respon. ad 5. argum. Ad quintum respondeo negando antecedens secundæ consequentię, vbi dr̃, q hæredes hæreticorū illa bona iustè possidere non possent, nisi & ipsi hæretici post patratum crimen illa iuste possedissent &c. & ratio est, quia licet nuda, realisq; possessio proueniat hęredibus illis ex reali possessione, & hæreditate parentum hæreticorum: non tñ iusta possessio, vel iustitia possessionis: hæc enim iusta possessio prouenit illis hæredibus ex lege, quæ pp bonam fidem filiorū catholicorum voluit q iustè possiderēt ea, quæ ex hæreditate parentum hæreticorū per illud tp̄s realiter possidebant; ideò illi possunt legitimè præscribere: non aūt parentes, neque eorū hæredes hæretici: quia hi mala fide possident. Et similiter in alijs criminibus dicendum est: licet Fel. in c. canonum. de constit. nu. 43. aliter, & insufficienter ad dictum argūm respondeat. Et no. q mala fides in proposito est idem, quod mala conscientia: quæ iudiciū, quo possidens iudicat alienum esse quod possidet, & se id iniustè possidere: & contra, bona fides est, licet alij aliter diffiniāt, qa & sic accipit fides pro consciētia, ad Ro. 14. Omne quod nō est ex fide peccatum est.

Respon. ad 6. argum. Ad sextum respon. tripliciter. Primò, q illa glossa non est textus, neque valet plusquā probat; probat aūt nihil. Secundò q nō loquitur de sententia lata, sed deferenda per iudicē, vt patet ex ipso textu, & ſm Panor. in c. 1. de constitu. & c. dilecti. de arbitris. & Fel. in c. canonum. de constitu. nu. 43. & Andream Tiraquellum. super l. si vnquam in verb. reuertatur. C. de reuocan. donatio. Tertiò resp. q loquitur in illo casu particulari tm̄, scilicet quoad furtū de rebus ecclesiasticis in gēte Anglorum: idq; dispositiuè, & pro tunc, quoad illos duntaxat: quia erant recenter ad fidem conuersi, ne scilicet redderent quadruplum, quod ſm aliam legem cōem, quę habetur in c. in legibus. & c. si seculi. 12. q. 2. reddere tenebantur (vt patet ex ipsa gl. & ex ipsis verbis, & intentione Beati Gregorij) cuius sunt verba ipsa in fine registri lib. 12. Epist. 31. in respon. ad interrogationes Augustini Episcopi Anglorū, vnde Gratianus illa verba desumpsit. Et addit prædictus Pater Castro vbi supra q ibi Gratianus volens dicta capitula conciliare, dicit illud de seueritate legum, hoc autem Gregorij de ecclesiastica māsuetudine dictum intelligitur: sed melius conciliando dixisset illud quoad omnes, hoc particulariter & dispēsatiuè quoad Anglos pro eo tēpore dictum est: licet etiam Philippus Decius in c. Canonum. de constitu. nu. 20. aliter limitet, & saluet dictā glossam, & ipse, & Ioannes Ferrarius vbi sup. de reg. iur. in quibusdam alijs non bene dicant: sed in sententia cum prędicta hac secunda opin. concordent, Et quidem hæc opi. stando in rigore legum vix poterit expugnari: & satis defensabilis est, vt eam doctissimus Castro fortificauit: sed est nimis rigida, & non practicatur, & fortè etiam falsa est.

Tertia opinio cōis tenet mediū inter supradictas duas opiniones, tenet enim, q per talem legē ipso facto criminosus statim à patrato crimine priuatus est dominio, & iure bonorū, non autem iusta eorum possessione, neque ab officij administratione, quam habebat ante ipsum crimē, quousq; per sententiam iudicis declaretur. *3. Opinio.*

Prima pars de priuatione dominij contra primam opinionem suprapositam probatur tripliciter. Primò quia humana potestas tàm laica, q̃ ecclesiastica, potest id statuere, & per talem legem ipso facto iam declarat hanc suam voluntatem ad inducēdum eam obligationem ad talem pęnam de facto induci, quam per legē inducere poterat, ergo. Consequētia patet, & minor probatur quadrupliciter. Primò quia lex potest id quod non est contra superius ius diuinū, vel naturale, quatenus ad bonam vitā conducit, quale est hoc. Secundò quia sicut suo præcepto pōt ad culpam, quare non ēt ad pęnam ipso facto pōt obligare, ēt condemnare, ita q sine alia sententia iudicis culpā, & pęnā simul, aut per se transgressor incurrat? certè nulla videtur repugnantia. Tertiò quia si homo iudex, siue prælatus minister legis id potest, quare non potius ipsa lex, vel legislator, id poterit? Quartò quia de facto multæ leges sunt, quæ non solum dominio, sed & possessione rerum, aut officiorum ipso facto priuant, & ad alias pęnas ipso facto obligant, vt supra in tertio notabili habentur: ergo non est dubitandum q prædicta potestas per suas leges generaliter id possit: & sic patet illa maior. *1. Pars prima ratio.*

Minor autem q scilicet per talem legem ipso facto iam declaratur id fieri quoad priuationē dominij, probatur, quia non vr̃ per quę alia verba lex ipsa clarius possit suam exprimere voluntatem ad prędictam obligationem, vel effectum inducendum, alioqui nulla esset differētia inter sententiam per pęnam latam, & ferendam.

Si ad hanc probationem dicatur q similiter idem probaretur de priuatione iustæ possessionis ipso facto per legem, sicut & de priuatione dñij, id vtiq; cōcedendū esset: nisi esset alia rō,

seu

seu lex, quæ ipsas leges quoad priuationē dictæ possessionis aliter esse intelligendas comprobaret, vt proximè in secundæ partis huius communis opinionis probatione patebit. Sed hæc minor potest etiam negari, vt habetur infra in respon. ad sextum argumentum, ibi videatur.

2. Ratio. Secundò probatur eadem prima pars, quia c. cùm s̄m leges. de hære. lib.6. expresè præmittitur ꝙ pp aliqua crimina s̄m leges eo ipso suarum rerum dominium auctores delictorū perdūt, & Papa determinat ꝙ idem sit pro crimine hæresis: sed ꝙ fiscus ea non apprehendat bona vsque ad sentētiam criminis declaratiuam, ergo expresè constat ꝙ priuati sunt dominio.

3. Ratio. Tertiò probatur eadem prima pars, quia ex c. Fęlicis. de pęnis. li.6. hr̄ ꝙ qui ipso iure suis bonis priuatus est, quamuis nulla sequatur iudicis sententia declaratoria, non pōt vendere illa bona: sicut nec ille, qui per sentētiam iudicis dn̄io bonorū priuatus est: & sic docet Bal. in auct. incestas. C. de incest. nup. & Io. And. & Anch. Dominicus, & Philippus. in c. cùm s̄m leges. de hære. li.6. & oēs doctores in hoc cōcordant ꝙ talia bona non possunt alienari tit. oneroso, vt supra in secundo notabili hr̄: ergo à tpe patrati criminis caret dn̄io, & iure bonorum, & officiorum. Nam si nō careret, vtiq; posset ea ēt titulo oneroso alienare, & suis vti officijs. Sed hæc ratio non est efficax, vt patet ex prima opi. supra posita: ideò priores duę ꝓbationes, auctoritasq; omniū fermè doctorū sufficiant, vt latius refert, & tenet Cōradus de cōtractib. li.1. q.7. concl.2. & 3. & ita patet prima pars. In prima aūt opin. respōdetur ad rōnes ibi cōtra hāc partē adductas.

2. Pars. Secunda aūt pars huius tertię opin. ꝙ .s. ante sententiā iudicis declaratiuā non priuatur reus iusta possessione, neque officij administratione,

1. Ratio. probatur dupliciter. Primò quia lex humana sic statuere pōt tàm concedendo alteri solū dn̄ium alicuius rei sine eius possessione, q̄ ēt priuando alterū dn̄io ex culpa, & non possessione, vsque ad sententiā iudicis, & de facto iam sic statuit: quod patet dupliciter: tùm primò quia in d.c. cū s̄m leges: quia ibi prohibendo ne fiscus, cui dn̄ium bonorū hęretici ascriptū est, apprehēdat eorū possessionē vsque ad sententiā iudicis, iam solū dn̄ium fisco concedit, & ex consequēti relinquit ipsum possidētē in sua iusta possessione, quā habebat vsque ad prædictā iudicis sententiā: tùm secundò præfata minor probatur: quia in pęnalibus interim dùm pars non habet actionē, nec eā exercere pōt, neque procedere cōtra reū, reus ipse nō tenetur ei cedere, aut relinquere id, quod in vim pęnæ per legē ipso facto debet, aut punitus est: qa id non absolutè debetur illi, nisi mediāte actione, & petitione, vel sententia iudiciali, vt Medina de restitutione q.22. s̄m cōiter doctores optimè probat de pęna, & lucro ludentiū ludo per legem prohibito. Neque obstat dicere cū Hērico in c. ex literis. de diuortijs, ꝙ qn̄ quis habet ius vel actionem, & ei deficit probatio, tenet pars illi restituere, ac si cōtra ipsum probatū esset. Nunc aūt in proposito fisco, aut alteri, cui per legem ipso facto bona delinquētis applicant, non deficit ius, vel actio ad talia bona, sed solū ꝓbatio, vt patet, quia ignorat delictū, quo cognito, & ꝓbato p sententiā iudicis declaratiuā, statim ea licitè apprehēdit: ergo ēt ante talē sn̄iam criminosus ei tradere tenet.

Hæc inquam ratio nō obstat. Nam illa maior Henrici est vera sine exceptione solum, qn̄ pars tenetur alteri aliàs habēti dn̄ium restituere, vel soluere quicquā ex lege naturali, vel diuina, puta ex furto, vel contractu, vel ex iusta damnificatione, & huiusmodi: secus si ex lege humana pęnali, de qua loquimur. Item dato ꝙ de omni debito, & lege, ēt pęnali, esset vera illa maior: tn̄ negatur minor: quia non solum illi deficit probatio, sed ēt ius, & actio petēdi: quia deficit sententia iudicis declaratiua, qua mediante, & non aliter, ille, vel fiscus, talia bona criminosi petere, vel apprehendere potest, vt dictum est s̄m cōiter doctores in c. Fęlicis. de pęnis. li.6. & in c. cùm s̄m leges. de hæret. lib.6. dicentes ꝙ in pęnis etiam ipso facto inflictis per legē executio fieri non potest, nisi iudicis sententia præcedat: & idem dicunt Io. And. Archid. & communiter doct. in c. pro humani. de homicid. lib.6. vt hoc etiam Syluester refert, tit. Assassinus. q.5.

Secundò principaliter probatur hæc tertia opi. quoad hanc secundam eius partē: quia consuetudo est optima interpres legū, vt hr̄ in c. cū dilectus. de consuetu. quæ, & si sit legitima, seu p̄scripta, derogat legē humanā, & valet ꝓ lege s̄m cōiter doctores in d. c. & in c. cùm cōsuetudinis. & c. fi. eo. tit. & alibi, vt breuiter de hoc agit Syluester tit. cōsuetudo. q.6. & 7. tit. interpretatio. q.5. & tit. lex. q.16. Nunc aūt talis est cōsuetudo hęc tāto tpe practicata, simul & cōi sensu, & opinione doctorū roborata, vt cōtinet in p̄dicta tertia opi. ergo in dubio, seu vario legū intellectu pp varietatē doctorū, vel opinionū, sic vel sic eas interpretantiū, valere debet ꝓ vera taliū legū interpretatione, ꝙ .s. c. s̄m leges. de hęre. li.6. & oēs aliæ similes leges ipso facto priuationē bonorū generaliter infligētes, debēt intelligi ꝙ earū virtute criminosus statim cadat omnino à dn̄io, nō tn̄ à sua iusta bonorū possessione vsque ad sentētiam iudicis declaratiuā, vt dictum est. 2. Ratio.

Et confirmatur primò, simul & probatur ꝙ talis sit sensus prædictarum legum generaliter loquendo; nisi vbi aliud specialiter constiterit, vt supra in tertio notabili de aliquibus legibus dictum est; quia nisi prędictum cap. cùm secundum leges, & aliæ eiusmodi leges poenales intelligantur, certè non opus erat specialiter cauere, vt ibi cauetur dicendo, Confiscat oīs tāmen huiusmodi executio, vel bonorum ipsorum oc-

cupatio fieri non debet per principes, aut per alios quos tpales, antequam sentētia super eodem crimine fuerit promulgata, cùm constet iā ex iure cōi in re sibi debita neminem posse sibi ius dicere, nec nisi per sententiā iudicis eam capere posse. Nam si dictæ leges aliud, q̄ dictum est, voluissent, vtq; expressissent, ne occasio relinqueretur erroris, in eo maximè, cuius oppositum cōsuerudo cum cōi opinione practicabat: sicut &, qñ aliud specialiter voluerunt, id expresserunt, vt patet in c. pro humani. de homic. lib. 6. vbi postquàm lex illa Assassinos officijs, & dignitatibus, & bonis ipso facto priuauit, tandē ait. Et postquam probabilibus constiterit argumentis aliquē scelus tàm execrabile cōmisisse, nullatenus alia excōicationis, vel depositionis, seu diffidationis aduersus eum sententia requiratur: vbi supposita adhuc opinione dicētium q̄ sine vlla alia sententia iudicis declaratiua Assassini incurrunt prędictam pęnam, vr̄ ex ipsa lege significari q̄, nisi id exprimeret, vtiq; sententia iudicis prædicta requireretur, vt hoc Syluester tit. Assassinus. q. 5. benè & breuiter tangit. Item in extrauag. Pauli. 2. ambitiosè, de præb. similiter dicitur quòd qui ecclesiastica bona alienauerint, ipso facto absque alia iudicis declaratione, sint beneficijs, & dignitatibus priuati.

Ex quo patet q̄ cùm talis expressio alicubi ponatur, alicubi non; iam, nisi exprimeretur, certè per legem generalem ipso facto non censerentur priuati iusta eorum possessione vsque ad sententiam iudicis declaratiuam: alioqui superfluè talis expressio ibi poneretur, si ex lege ipso facto generaliter intelligeretur.

Item in concilio Constantien. postquàm decretū est q̄ nullus teneretur vitare generaliter excōicatos, vel suspensos, tādem subiecit q̄ per hoc non intendit in aliquo ipsos criminosos talibus censuris ligatos reuelare &c. Vbi significare vr̄ q̄, nisi id exprimeret, certè ipsi criminosi intelligerentur ex consequenti releuari, & beneficium illius decreti participare. Item ad prædicta facit aliquo modo theorica Bartoli. in l. nō dubium. C. de legi. q̄ dum lex aliquid prohibet, si vltra procedit dando modum infirmādi, quod actum est, aut qñ sustinet, & confirmat factum, non est inutile ipso iure quod factum est. Et sic vr̄ in proposito, vbi lex priuat criminosum ipso facto bonis suis: & tñ in d. c. cùm s̄m leges. prohibendo ne fiscus, aut alius, capiat talia bona ante sententiam iudicis, iam vr̄ aliquo modo infirmare prædictam priuationē, saltē quoad bonorum possessionē: ergo non est inutilis ipso iure, idest non tollitur iusta possessio, vt dictum est.

Confirmatur secūdò, simul & probatur q̄ sic debeant intelligi prædictæ leges, vt dictum est, quia in pœnis mitior interpretatio facienda, & tenenda est. de re. iur. lib. 6. & c. Fęlicis, de pęnis: idq; est verū tàm in dubio facti, q̄ iuris p̄p eandem rationē: & quia ibi ius non distinguit, nec nos distinguere debemus s̄m glo. in c. solitę. de maior. & obed. ergo sic mitius est intelligēda, & interpretāda prædicta lex pęnalis ipso facto, vt ait opinio: maximè quia, nisi sic interpretetur, iam contra naturā, & cōditionē iustæ legis talis lex ipso facto pęnalis esset intolerabilis, nec esset accōmoda cōi hominum fragilitati, vt patet experientia: & quia qui scienter & occulte hæresim manifestā sine arbitris ore proprio pertinaciter affirmauit ad horam, & statim pęnituit; certè pęnales leges incurrit, vt patet, quia ipso facto est excōicatus, & eadē ratione alias pęnas ipsius legis incurrit: quod patet ex practica inquisitorū: quia, si de hoc cōuincatur in iudicio, eius bona confiscātur, nisi ob leuitatem hæresis aliqua ei remittantur, quāuis petens veniā recōcilietur, non relaxetur, & tñ nō tenetur ante sententiam iudicis sua bona tradere fisco: quod inde patet: quia si spōte seipsum inquisitoribus pęnitens offerat, non solet mulctari omnium bonorū priuatione, neque diffamari, vt hoc ipsum ait ēt Castro de punitione hæreticorū lib. 2. c. 6. ergo nec ipse seipsum suis bonis, & eorum possessione priuare tenebatur. Igitur standum est probabilius prædictæ tertiæ opinioni, maximè quia, vt ait Gerson lect. quarta de vita spirituali corolario 11. in omni arte & doctrina est valdè perniciosa assertio, audax, & extrema, præsertim vbi obseruatio cōis obnititur & obuiat: & sępè per tales assertiones publicas nimis duras, strictas, & generales, præcipuè in non certissimis, nequaquā homines à luto peccatorū eruuntur, sed in illud p̄fundius, & desperatius immerguntur. Hæc ibi. Et in 13. corolario ad idem est. Nota

Quoad priuationem autem officiorum, & suspensionē eorū consuetudo interpretatur, leges pęnales ipso facto sic intelligi debere: q̄ scilicet officialis, & prælatus, ipso facto per legem suo priuatus, vel suspēsus, officio, dum toleratur ab ecclesia vsque ad sententiam iudicis p̄p vtilitatem cōem eius gesta, & acta valeant: ipse verò officium exercēs peccat quidem, nisi in casu necessitatis, qñ scilicet tale eius exercitium fuerit necessarium, ne eius vel alterius crimen occultum reueletur, vt supra q. 35. pręcedente de hoc latius dictum est. Nam de tabellionibus, & alijs eiusmodi officialibus, id specialiter tenet glo. in auct. de tabell. §. pen. Et Panor. in c. cùm non ab homine. de iudicijs. & de p̄latis id expresse dicit Richar. in 4. di. 18. art. 7. q. 1. Et Syluester de his latius tit. excommunicatio. 3. q. 10. q. 11. & tit. confessor. 1. q. 19. confessor. 3. in prin. & patet in c. exceptionem. de exceptionib. & c. consultationibus. de iure patronatus; licet Panor. in c. veritatis, de dolo & contu. id malè limitet.

Hanc tertiam opinio. cōem tenent doctores vtriusq; iuris in diuersis locis. Nā quoad primā eius partem ab omnibus ferè tenetur. Et quoad secun-

secundam, in qua est difficultas contra secũdam opinionem suprapositam, specialiter tenẽt eam Bal. lib. de vsibus & feu. & c. 1. de feudo sine culpa non admittendo: & in l. id quod pauperibus. C. de episco. & cler. q. 9. & in auct. de fideicommissis, & Bar. in l. eius, qui delatorem. ff. de iure fisci. & Io. And. c. 1. de homic. lib. 6. & Dominicus ibidem. & c. cum secundum leges. de hæret. lib. 6. & communiter doctores ibidem, cum glo. in c. fraternitas. 12. q. & signanter Guillel. Benedictus. super c. Raynutius. de testamẽtis. par. 2. nu. 32. Et Hippolytus Marsilius in sua practica causarum criminalium. in §. aggredior. num. 105. & in rubrica. ff. ad legem Corneliam. de falsis. nu. 24. & Alciatus in l. posteaq; C. de pactis. & in l. si quis maior. C. de transactionibus. & Directorium lib. 3. tit. 9. Et Simancas in suis institutionibus catholicis c. 9. & plures alij, quos refert fidissimus Castro, vbi supra, quos omnes legere non potui, sed aliquos eorum reliquos ex eius fida relatione proposui.

Et de theologis Caiet. secundum Tho. 2. 2. q. 62. art. 3. Et Conradus de contractibus. quæst. 7. Adrianus in sexto quolib. art. 1. concl. secunda, nec oppositum sensit de Iudis agens in materia de restitutione. Et Soto lib. 1. de iustitia & iure q. 6. art. 6. neque sibi cõtradicit, vt patebit infra in responsione ad quartam rationẽ contra hanc opinio. Et Victoria in quarta relectione, quę est prior de Indis, vel insulanis, par. prima, in quadam quinta propositione de confiscatione bonorum hæreticorum. Et Couarruuias in regula peccatum, par. 2. §. 8. Et sum. Rosel. tit. absolutio. 1. & tit. pœna. Et Syluester tit. hæresis 1. q. 8. titu. pœna. q. 25. titu. Assassinus q. 5. Et summa Ang. tit. pœna. §. 3. & tit. hæreticus. §. 5. quamuis ibi sequens Panor. in c. cùm non ab homine, de iudicijs. & Feli. & quosdam alios malè limitet hanc communem opinionem, dicens ꝙ in notorijs priuatur criminosus iusta bonorum possessione, etiam ante iudicis sententiam declaratiuam: quod non est verum, vt patebit infra in respon. ad quartam rationem contra opinionem.

Respõ. ad 1. rationem 2. opinionis. Argumenta contra hanc tertiam opinionem cõmunem sunt illæ quinque rationes supra positæ ad probandam secundam opinionẽ, ad quas respon. Ad primam negatur minor, quatenus dicit quòd nulla lex tali criminoso concedit suam possessionem. Nam (vt supra probatũ est) dum c. cùm secundum leges, & alia iura prohibent, ne ante sententiam iudicis fiscus, vel alius bona confiscata apprehendat; iam consequẽter si non ex rigore at ex benigna, consueta, & rationabili ipsarum legum interpretatione, & intellectu talem ei possessionem, qualem ante crimen habebant, concedunt, vsque ad sentẽtiam iudicis declaratiuam.

Resp. ad 2. Ad secundam respon. negando consequentiam, & ad eius probationem dico quòd illa sententia iudicis declaratiua per se, aut virtute sua duntaxat non præcipit, nec obligat ad aliquid de nouo, sed præsupposita lege, & virtute eius, aut potius ipsa lex est, quæ per illam sentẽtiam declaratiuam, & non aliter, nec ante voluit illum criminosum esse omnino in effectu priuatum à iusta bonorum possessione. Et ideò negatùr ꝙ sententia declaratiua iudicis solum requiratur, vt declaret crimen, vt alijs innotescat: sed etiã requiritur vt condemnet, vel ponat in actu conditionẽ, qua mediante, & non aliter lex vult criminosum etiam in conscientia esse ipso facto priuatum sua iusta bonorum possessione: quia supra probatum est ꝙ non vult lex ꝙ sua virtus punitiua ad reum ipsum quoad hoc pertingat, nisi iudicis ministerio, qui minister legis est, pęnam legis applicans ad reum, excepto si specialiter aliquãdo lex ipsa pęnam aliquam ipso facto, etiam sine iudicis ministerio velit applicare, vt supra dictum est.

Ad tertiam rationem, respon. negando maiorem, & ad eius probationem negatur cõsequentia: quia ex hoc quòd iudex per sententiam puniens obligat statim, vel ipso facto ad pęnam priuationis iustę bonorum possessionis non sequitur maior virtus iudicis: quàm legis: tùm primò quia lex per se obligat transgressorem eius statim ad culpam: tùm secundò quia potest, si vult etiam statim ipso facto obligare ad ipsam pęnã, vt iudex sine vlla sententia iudicis, vt sæpè dictum est. Quòd autem id nõ generaliter faciat, ideò est quia lex rationabiliter id nõ vult, vt supra probatum est: ideò solum probatur, & conceditur ꝙ virtus punitiua legis ipso facto quoad priuationem iustę possessionis lege sic disponente ad reum nõ pertingit, nisi iudicis ministerio, qui est minister legis, vt supra, & in respon. ad secundum dictum est. Resp. ad 3.

Si replicetur ꝙ lex statim obligat transgressorem ad culpam: ergo & ad prædictã pęnam. Respon. negando consequentiam: & ratio est: quia culpa ex sua natura incurritur ex obliquitate ad suã legem, ex quo est difformitas ab ea, vel contra eam: pœna verò non nisi quomodo lex statuit eam transgressori applicari debere, quod generaliter non vult lex, nisi mediãte sententia iudicis, vt dictum est.

Ad quartam respon. negando antecedens: imò restituere tenetur: quia iniustè possidet quod non nisi mediante sententia iudicis sibi debetur, vt supra dictum est. Et hoc est verum quantuncunque crimen & criminosus notoria sint & euidentia: quamuis oppositum teneat Panorm. in cap. cum non ab homine. de iudi. & Felin. in cap. Rodulphus. cum quibusdam alijs doctoribus secundæ opinio suprapositæ. Ideò sum. Angel. tit. hæreticus. §. 5. male in hoc prædictos doctores secutus est, vti Simancas, vbi supra optimè probat in §. 74. 75. ad quod faciunt Resp. ad 4.

ciunt ea, quæ inferius. q. 37. latissimè habentur.

Et ad 1. Quod à quoquam respon. ꝙ loquitur de pœna, quæ legitimè iā exacta est, qualis non est in casu ante sentētiam iudicis declaratiuam. Et ad Innocen. respon. ꝙ loquitur, & intelligitur solum de pœna, quæ ad sui executionē nullam aliam sententiam ēt declaratiuam requirit ex pacto, seu conuētione partium, aut ex dispositione, seu lege aliqua id specialiter statuente, vt supra in tertio notabili hr̄. Et ad Bal. similiter respon. quia ēt loquitur de merè executione legitima, qualis in proposito non est: cum neque fiscus, neque alius habeat actionem ad prædictorū bonorum apprehensionē ante sententiam iudicis, vt dictum est. Neque clarissimus doctor Medina vbi supra oppositū dicit, neque sibi vsquā contradicit. Nam in q. 22. dicit solum ꝙ in pęnis, quæ alicui certæ personæ per legem ipso facto, aut ipso iure, ēt sine iudicis sententia applicantur, est locus compensationi: quia scilicet tūc ante talem sententiā ille, vt sibi, simpliciter debita talia bona iustè capere pōt. In quæst. aūt prima dicit ꝙ licet criminosus per legē ipso facto perdit dn̄ium bonorū, non tn̄ iustam eorum possessionem ante sententiam iudicis declaratiuam, sine qua ab eo auferri non possunt. Vtiq; quia non nisi mediante prędicta sententia leges generaliter fisco, vel alteri talia bona in effectu, vel executione applicant: neque talia bona alicui absolutè debētur, nisi post iudicis sententiam declaratiuā, vt supra probatū est: igitur nō sibi contradicit, dū de diuersis legū modis diuerso modo clarissimus doctor clarissimè loquitur.

Resp. ad 5. Ad quintam respon. ꝙ, ex quo ille iustè talia bona possidet vsque ad sententiam iudicis declaratiuā, non habet malam fidem in sic possidendo, sicq; cum tali bona fide iustè possidēdo per legitimū tēpus ea præscribere posset. Et ex tūc, & non ante licitè, & iustè, titulo præscriptionis fieret de non domino dn̄s, id quod regulariter in præscriptionibus cōtingit. Imò & ſm multos docto. fortè dici potest ꝙ etiam si ante tale tempus præscriptionis ille criminosus occultè non sit dominus illorum bonorum: tamen quo iure potest ea licitè possidere, potest ēt titulo oneroso alienare: cùm non sit periculum, aut præiudicium tertij: dùm ab eo iudicialiter vnquam (vt supponitur) auferri non possunt: frustra enim est potentia, quæ non est reducibilis ad actum.

Argum. 6. Et sic patet responsio ad fundamenta, seu rationes secūdę opinionis. Vltra quas & in ordine sexto contra prædictam tertiā opinionem cōem sic argui potest. Quia idem est pœna ipso facto per legem inflicta, quod sine alia sententia iudicis. Quod probatur: tùm primò quia hoc cōstat quoad priuationem dn̄ij bonorū, quam statim sine alia sentētia criminosus incurrit: ergo similiter intelligitur quoad priuationem iustæ possessionis, propter eandem rationem, cùm sit eadem lex, & eadē verba, ipso facto quoad vtrūq; in eadem lege: tùm secundò, quia aliàs nō esset differentia inter sententiam legis latam ipso facto, & sententiam legis ferendam. Quæ tamen differentia est ſm Card. in clem. 1. de pęnis. col. pen. & Panor. in c. cùm non ab homine. de iudicijs. col. pen. & cōiter doctores, Et quia in c. fi. de præscrip. lib. 6. dr̄ ꝙ quis potest esse priuatus bonis suis per sententiam iudicis, aut ipso iure: ergo si diuisio est bona, oportet membra diuidentia esse opposita formaliter saltem, & diuersa, & diuisum de quolibet illorum prædicari, & ita patet intentum.

Resp. ad 6. Respon. ad sextum argumentum negando antecedens simpliciter, sed dico ꝙ ipso facto significat, & est idem, quod sine alia sententia iudicis condemnatiua pęnæ, seu diffinitiua criminosus tali pœna per legem diffinitiuè cōdemnatus sit: cum quo stat, ꝙ ex benignitate legis quoad priuationem iustæ possessionis sentētia iudicis declaratiua, seu condemnatiua, non de pœna, sed de crimine requiratur, vt supra probatum est. Talis nanq; sententia iudicis condemnat iudicialiter transgressorem legis non de pœna, sed de crimine, dùm iudicialiter declarat illum crimen contra legem commisisse, quo facto, & non ante, iam sine noua expressione, aut condemnatione iudicis ad pęnam oritur condemnatio in effectu ad ipsam pœnam legis ipso facto inflictam. Neque sufficit declaratio seu notorietas facti, sed requiritur iudicialis, vt prædicta pęna legis plenè in effectu incurratur, vt dictum est.

Et ad primam probationem antecedentis negatur consequentia, quia licet lex posset, si voluisset, ipso facto priuare iusta possessione, sicut & dominio, ēt ante sententiā iudicis quācunq;, vt illa ratio probat, & supradictum est, tamen id non facit quoad priuationem iustæ possessionis. Sed vnde hoc constat? Certè ex benigna ipsius legis concessione, vt supra in probationibus huius tertiæ opinio. latius habetur: & quamuis id ex illo verbo ipso facto non eliciatur, sufficit ꝙ ex alijs legibus rōnabiliter intellectis habeatur.

Ad secundam probationem prædicti antecedentis respon. ꝙ differentia pęnæ legis latæ, & ferendæ stat in hoc, ꝙ lata non requirit aliā sententiam iudicis pęnę condemnatiuam, seu diffinitiuam, sed solum declaratiuā, vel criminis tm̄ condemnatiuā: ferenda autem vtranq; requirit sententiam, vt dictum est. Et ad c. fi. de præscrip. dico primò quod differentia vtriusq; pœnæ ibi signatę est, & intelligitur sic, scilicet ꝙ pęna iuris ipso facto est, quia ius punit: & iudex declarato crimine tenetur exequi, vel infligere: nisi sit patens causa misericordiæ. Pęna autem iudicis est, quā iudex arbitratu suo, vel suis adhibet mandatis, vel post cōmissum delictum reo infligit. Sic respondet magister Soto vbi supra. Sed hæc eius declaratio non solū cōuenit pęnę iuris

ipso

ip so facto, sed & pęnæ iuris ferendæ: illud autem c. loquitur de pœna priuationis ipso facto. Ideò aliter respon. ꝙ inde solum elicitur ꝙ lex potest ipso facto priuare reum, & priuat illum suis bonis quoad iustam possessionem, sicut & quoad dominium sine alia quacunq; sententia iudicis, qñ id specialiter explicat: aliàs id nō intendit, vt supra probatum est. Et tūc scilicet qñ per legem ipso facto quis incurrit priuationem bonorum quoad dominium tm̄, & non quoad possessionem, est differētia à pęna iudicis: quia per legem priuatur sententia tantum pęnæ condemnatiua, quæ nō habet effectum, quoad possessionem, vsque ad sententiam iudicis declaratiuam. Quando verò per sententiam tantum iudicis priuatio fit, id fit per sententiam eius condemnatiuam, simul & declaratiuam, criminis, & pęnę, vt supra dictum est, vt hoc optimè probat Simancas in suis institutionibus catholicis c. 9. §. 61 68. 69. & seq. dicens nihil aliud esse talia bona ipso iure esse cōfiscata, vel fisco applicata: quàm ius & actionem competere fisco ad talia bona petenda, & occupanda. Cū quo stat ꝙ non nisi mediante sentētia iudicis eorum legitimam possessionem & dominium fiscus habere, & criminosus amittere possit.

Argum. 7. 1 Septimò arguitur, statim ipso facto ante sententiam iudicis incurrit criminosus pęnam excommunicationis per legem ipso facto inflictā: similiter & inhabilitationē, & priuationem votorum, seu actuum legitimorū: ergo eadem ratione incurrit priuationem iustæ bonorum possessionis: quod patet etiam in legibus obligantibus ipso facto, etiam in foro conscientiæ, ante vllam aliam iudicis sententiam ad redditionem dupli, aut munerum, aut aliorum, quæ iudices, & officiales iustitiæ receperunt.

Ratio. 1. 2 Respon. primo modo s̄m magistrū Scoto vbi supra, qui in illo articulo dicit quinque. Primò ꝙ excōicatio incurritur quidem statim, vt dr̄ in argumento, non autem aliæ pęnæ: ratio discriminis est, quia ecclesia excommunicādo priuat solum cōicatione bonorum suorum, puta suffragijs, & huiusmodi: non autē priuat bonis ipsius criminosi iam possessis ab eo, nec obligat illum vt det aliquid de suo: ideò aliundè, quàm ex ipso facto, excommunicatus priuatur bonis ecclesiæ, quia scilicet ecclesiam non vult ei amplius bona sua dare, seu communicare: in alijs autem pęnis criminosus priuatur bonis suis iam possessis, aut obligatur dare, aut cedere iuri suo, quod iam acquisitum habebat: ideò ante sententiam iudicis ad id non tenetur.

Secundò dicit ꝙ leges, seu statuta vniuersitatum priuantia ipso facto voce, aut actibus legitimis subornatores, & alios eiusmodi transgressores, non habent effectum, neque valent vsque ad sentētiam iudicis declaratiuam, tùm propter supradicta, tùm etiam propter periculum.

Tertiò dicit ꝙ illę leges ciuiles obligantes, ēt in consciētia, ad reddendum ipso facto duplum vel munera, & aliud eiusmodi, ante sententiam iudicis, (quales sunt multæ leges in Hispania, quę supra in tertio notabili habentur) dicit inquam quoad id, quod dicunt ꝙ in consciētia teneātur, non valent tales leges, quia cùm sint ciuiles non pertinet ad eas de consciētia iudicare, cùm id excedat finē suū, ciuilemq; potestatem.

Quartò dicit ꝙ si istæ, vel illæ, leges obligant statim ipso facto ad aliquid de prædictis, ēt ante sententiam iudicis, putà ad traditionem dupli, aut munerū, aut ad priuationē votorū, actuum legitimorū, & huiusmodi, id prouenit non quidem ex virtute legis pęnalis, sed ex pacto, seu conuētione saltē implicita, aut virtuali, quia & sunt leges conuentionales, in quibus superiores cū tali pacto, aut conditione, & non aliter illis criminosis talia officia, aut beneficia, & ius ad ea exercēda à principio tradiderunt, & illi ea receperunt. Et talē dicit esse legē extrauag. ambitiosē Pauli. 2. de præb. & alias leges hmōi, vbi ipsi facto criminosi priuātur beneficijs &c. Quia sicut pōt quis de suis bonis statuere cū tali pacto, vt qui fecerit hoc, vel illud, ipso facto ꝑdat ius collegij, vel beneficij, ēt ante sn̄iam iudicis, & ex cōsensu pōt qs ad id obligari, ad quod nō pōt ex lege: sic dicit in proposito fieri, vt dictū est.

Quintò dicit ꝙ qñ lex dicit ipso facto, intelligitur ex ipsa natura, & genere facti iam prohibiti, & id non quidē absolutè, sed ipso facto, scilicet per sentētiam iudicis prædicto. Nam in foro humano idē est non esse, & non apparere: & quod iudicialiter non constat quoad præsentem materiam iura censent non factum esse.

Hæc ille vir egregiè doctus, qui apud me, & omnes rectè sapientes in magno precio semper habitus est. At verò cùm homines, & forte ad sua quisq; , affecti simus, non debui concedere, cui non potui assentire. Nam vt per singula discurramus, primum non vr̄ sufficienter dictum: tùm primò quia sicut ante crimē cōmissum criminosus habet ius acquisitū ad iustè possidēdū bona sua, eisq; vtendū, & ad vota, & actus legitimos, & ad beneficia, ità & iure diuino, & naturali, ad cōicandum in bonis omnibus ecclesię spiritualibus, & alijs, quibus per excōicationē priuatur. Et ità si sola ratione agitur, eadem vtrobiq; vr̄. Adde secundò ꝙ per excōicationem ēt criminosus priuatur sæpè ipso facto fructibus beneficiorum, & fama, qñ efficitur infamis, & multis alijs tpalibus, in quibus possessionē, ius, vel dn̄ium acquisitum habebat: sicut hæreticus dn̄io suorum bonorum priuatur per legem ipso facto, ēt s̄m ipsum opinantem. Tùm demū quia illa differentia pœnarum videtur pœnam excommunicationis latenter facere pœnam conuentionalem, aut conditionalem, vt est pœna testamentaria, vel patrisfamilias dicientis. Qui *Impugnatio responsionis prædictæ.*

fecerit hoc non sit particeps bonorũ meorum: quæ tñ valdè differunt, quia hæc pęna conuentionalis locum tñ habet in bonis, quorũ dantes dñi sunt, aut vbi quis ius habet ad illa ex sola voluntatę dñi eã lege concedentis: & neque fertur auctoritate superioris policiti in subditos: Nunc aũt fideles vtpote membra ecclesiæ non habent ius ad cõicandum in spiritualibus, & in cõione aliorum fidelium à sola ecclesiæ voluntate, seu institutione, sed potius à iure diuino: ergo si ecclesia non dedit primitus illud ius sub ea conditione, quæ neque est absolutè domina illorum bonorum, sequitur ꝙ quando talibus bonis per excommunicationem priuat, non id agit via pęnę conuentionalis, sed vt superior in subditos auctoritate ferẽdi huiusmodi leges pęnales, aliàs eadẽ ratione omnes leges pęnales iuris canonici, atque ciuilis, dicerentur conuentionales, id planè quod absurdum est.

Secundum ẽt dictum nõn vř. Nam cùm tales priuationes votorum, & actuum legitimorũ, & habilitationum non requirant ad sui executionem aliquod exterius hominis ministerium, seu actionem, sed solum cessationem ab actu: iam secũdum regulam communem doctorum supra in primo notabili præsuppositam dicendum est ꝙ incurruntur ipso facto, etiam ante sentẽtiam iudicis quancunq;: nisi vbi specialiter beneficio lex aliqua specialis aliter exprimat, vel concedat, vt supra in tertio notabili dictum est.

Tertium dictum minus vř: nam si in conscientia illæ leges possunt obligare, & obligantur de facto, tàm ad id, quod præcipiunt, q̃ ad pęnam ibi inflictam, vt supponitur ex cõi doctrina, & vera, quam ipse ẽt doctor Soto in eodem lib. 1. ca. q. 6. art. 4. optimè probat: quare non licebit ad ipsum in ipsa lege exprimere, vndecunq; & quomodocũq; talis obligatio in consciẽtia proueniat, & si non possit exprimere iudicando de quantitate, aut qualitate culpę mortalis, aut venialis, quę in conscientia incurritur? quod latius probat consonans expressè Couarruuias in relectione super c. quamuis pactum. de pact. lib. 6. par. 1. §. 3. nu. 8. 9. 10. 11.

Quartum dictum minimè vř. Nam cùm ibi non sit conuentio partium, neque sub tali conditione lex, vel ecclesia tale ius ad sua bona, vel ad actus legitimos cõcessit: sed est cõis omnium obligatio: ideò non vř lex conuentionalis. Si autem dicatur ꝙ ex consensũ generali, quo populus à principio consensit, suamq̃; potestatẽ transtulit in principem, vel superiorem ad condendum leges, indè dř lex conuentionalis, iam eadem ratione omnis lex diceretur conuẽtionalis. Constat autem ẽt ſm eundem Soto vbi sup. art. 5. ꝙ lex dř, & est verè, & propriè pęnalis, quæ à superiore in subditos cõiter in transgressionis eius vindictam fertur, quales sunt omnes leges, de quibus agitur in argumẽto, qualis est etiam extrauagans, ambitiosè: de præben. & aliæ eiusmodi legis: igitur patet intẽtum contra ipsum.

Quintum dictũ à seipso dissonat, & à veritate: quia ipso facto, aut ex ipsa natura facti prohibiti: ẽt per sententiam iudicis non proditi, incurritur ipsa pęna quoad priuationem dominij, vt ipse ẽt Soto cum omnibus consitetur: & ergo ante sententiam iudicis, ẽt quoad priuationem iustę possessionis contra opinãtem, & veritatem eadẽ ratione talis pęna incurreretur, qa scilicet ibidem ẽt est eadem natura eiusdẽ facti per eandem legem prohibiti: rursus falsum est, quoad incurrendam vel non incurrendam pęnam legis ipso facto, iura censere factum nõ esse id, quod iudicialiter non constat, nam si ita esset, iam occultus criminosus, vel hæreticus non incurreret priuationem dominij rerum suarum ipso facto ante iudicis sententiam, ac si crimen non commisisset. Igitur solum quoad forum iudicialem, seu quoad sententiam, seu pęnam iudicis, etiam ſm leges ipso facto indicantis incurrẽdam iura idem censent non esse, & non apparere. Igitur ipso facto est idem, quod ipso iure & significat id, quod supra in respon. ad sextum argumẽtum in fine secundum Simancam, declaratum est.

Vnde supra dictus doctor Soto vř hæc omnia edificasse super illo suo falso fundamẽto, ꝙ semper, vt pęna legis ipso facto inflicta incurratur, requiritur ꝙ reus iudicialiter prius audiatur, & conuincatur, vel crimen cõfiteatur: cùm tamen id solum de pęna, aut de sentẽtia iudicis habeat veritatem, vt supra in respon. ad secundum argumentum, contra secundam opinionem latius probatum est. Igitur fundamento ruente & reliqua ibi superedificata corruere necessum est.

Ideò ad septimum argumentũ alio modo respon. conformiter ad supradicta negando consequẽtiam: quia leges generaliter ex benignitate sic disponere, & intelligi voluerunt, ꝙ scilicet priuatio iustæ possessionis, ad cuius repręhensionem requiritur aliquod hominis exterius ministerium, seu actio aliqua, non incurratur vsque ad sentẽtiam iudicis, vt supra probatum est. Priuationes autem aliæ, puta dominij, actuum legitimorum, habilitationis, & huiusmodi, nõ requirentes prædictum hominis ministerium, vel actionem, qualis etiam excõmunicatio est, vtiq; ante sententiam iudicis ipso facto incurruntur. Et ad probationem consequentiæ, vbi dicitur ꝙ per leges ipso facto tenetur quis restituere pęnam dupli, vel quadrupli, & munera contra legem accepta, & excessum precij per pragmaticam taxati, & eiusmodi, respon. Ad pęnam dupli, vel quadrupli reus non tenetur vsq; ad sententiam iudicis, vt supra secũdum hanc tertiam opin. cõem probatum est. Ad restitutionem autem munerũ, vel excessus precij taxati, tenetur statim ante iudicis sententiã: quia receptio munerũ fuit humana lege ꝓhibita: excessus etiam Respõ. 2. ad 7. argum.

precij

precij lege naturali contra iustitiam recipi non potuit; ideò vtrunque vtpote alienum, cuius etiam dominium lege prohibente transferri non potuit, vtique neque retineri potest.

Replica. Si tandem replicetur quòd aliquę leges in casibus ibi expresè obligant ipso facto ad pœnarũ ibi contentarum executionẽ, etiã si ad id requiratur aliquod hominis exterius ministerium ẽt si ibidem non specialiter exprimatur, ꝙ ante iudicis sñiam incurrantur, vt patet in c.accepisti.de spon.duorum, & c.quicunque.6.q.1.& c. vt mensuræ, de empt.& vendi.& c.transmissæ. de eo qui cogno.consan.vxo. suæ. & c.quicunque.de hereti.li.6. Vbi ipso facto etiam ante sententiam iudicis propter illa crimina tenẽtur criminosi ad ieiunia,& alia, quæ ibi taxantur: ergo similiter tenetur ad oẽs alias pœnas, etiã ad traditionem bonorum, quæ in legib. quibuscũque in suis casib.continentur; quia non est maior ratio de his, quàm de illis, cùm in qualibet lege suus casus particularis contineatur, & ẽt generaliter lex ipso facto similiter obligat.

Resp.1. Respon.dupliciter: Vno modo negãdo antecedẽs: quia illi canones pęnitentiales iã nõ obligant in conscientia, sed oẽs pœnitentię sunt arbitrariæ. Sed quia non omnes illi canones sunt pęnitentiales ad luenda peccata in foro cõscientiæ,& dato ꝙ essent,& adhuc non valerent; tñ ecclesia illos statuere posset ipso facto; ideò alio modo,& melius Respon.negando consequẽtiã quicquid sit de antecedente,& ratio est, quia licet ecclesia possit, etiam præcipiendo, statuere, sicut & de facto ibi, vel alibi, illas, vel alias pęnas statuit ipso facto ad satisfactionẽ pro peccatis; itã, ꝙ si tales pœnæ non impleantur, peccet contra tale præceptum, vel non fiat remissio pęnarum Deo debitarũ, vel non debeat tali criminoso absolutionis beneficium præstari. At verò in pœnam criminis in foro humano luendã noluit nos ecclesia, neque leges ciuiles, ex sua benignitate obligare, nisi quomodo sæpè dictum est. Qđ si aliter voluissent, vtiq; potuissent; sed & id speciatim expressissent. Et de his hacten⁹.

Resp.2. Tandem videtur ꝙ Prima opinio probabilis valdè sit & forsan vera, quia per eandem rõnem probatur quòd criminosus ante iudicis condemnationem non est priuatus dominio, sicut neq; iusta bonorum possessione, & melius ad omnia argumenta potest responderi, sicut responsum est,& Simancas, vbi supra, plenissimè respõdet.

QVAESTIO XXXVII.

Vtrum iudici liceat, & teneatur iudicare secundum allegata, & probata, condemnando probatum reum, quem ipse aliàs priuatim certum nouit innocentem.

Nota. Respon.hic sunt quædam certa; quædam aũt dubia, de quib.sunt opiniones. Nã certũ est ẽm oẽs quòd qñ iudici constat de innocentia eius, qui falsò accusatur, iudicaliterq; ad pœnã, vel ad notabilem iacturã premitur; debet iudex pro eius innocentia tuenda,& pro iniustitia, seu grauamine cauendo, suo se ingenio,& prudentia iuuare in examinandis testib.& instrumentis, viasque inuestigare, quib. veritas innotescat: idque fieri põt instantius accusatores,& testes interrogando de tẽpore, loco,& forma, seu modo, sicut Daniel.13.c. fecit vt Susannę innocentiam propalaret. Quin & secundò ait Caieta.vbi supra ꝙ iudex debet tunc maximè qñ criminaliter agitur ad mortem innocentis, coram populo iurare illum esse innocentẽ, puta quia ipsum eadẽ hora alio loco vidit,& huiusmodi. Ad quod facit c. Deus omnipotens.2.q.1. vbi dr̃ quòd iudex diligenter, & omninò faciat quòd falsitas detegatur. Et in c.iudicantem.30.q.vlt. habetur ꝙ tandiu actio ventiletur, quousq; ad rei veritatẽ pueniatur: frequẽter etiam interrogare oportet, ne aliquid fortè prætermissum remaneat, quod annecti conueniat. hæc ibi. Neque vlla tunc testib. iniuria per iudicem irrogatur: immò cũ ipsi sint iniurij, eorũ iniuria refellitur, & quamuis fortè id bona fide facerent, nulla eis fit iniuria, dum miseri innocentia protegitur. Insuper, & tertiò, ait Soto de iustitia & iure li.5. q.4.arti.2. cũ multis alijs doctorib. ꝙ si iudex cerneret pro futurum, deberet tunc ad tp̃s exuere personam iudicis, & coram superiore personam agere testis post reuelatã illi veritatem. Quin etiã quartò ẽm Alex.Ales. si citra scandalum, optimaque dissimulatione id fieri posset, liceret ei carceres dimittere apertos ad fugam. Addo & ego quòd etiam id iudex facere deberet vbi diffugiũ aliud non pateret, neq; via ad innocentem à morte, aut mutilatione liberandum, neq; ex hoc iudici, vel alij aliquod dispendiũ immineret, nec scandalum. Quia si tenetur eum liberare, quantum commode potest, potest aũt prętermisso ordine iudiciario prædicto modo eũ liberare, maximè si supremus iudex est. Nam in multis casib. is ordo potest omitti ex cã rationali, vt ait Nauarro in sum.c.28.nu.10.& Soto de iustitia & iure lib. 5.q.1.& q.3.art.3. in Respon.ad Primum argu. vt etiam habetur inf. in fine huius quæstionis f. 208.219. igitur ad id tũc tenetur maximè iudex supremus. in quo & cõcordat Ale.de Alis.3.par. q.40.mẽbro.6.art.2. vbi etiam ait ꝙ optima cautela in huiusmodi est, antequam perueniatur ad vlteriora, vel ex officio repellere accusationem, vel ita præueniendo operari, ne procedatur in cã: id quod iudex multipliciter ex officio facere põt. Hæc itaq; certa sunt, neq; in quæstionẽ vertuntur. Immò & Ale. vbi sup.& Cynus,& Bart. l.1.C.vt q̃ desunt à duo. Et Alberic.§.veritas. Et Felin. in c.pastoralis. de offi.delega. Et Caietan. vbi supra & alij dicunt ꝙ supremus iudex potest

test illum innocentem extra iudicium absoluere; si ei de eius innocentia constat.

At verò vbi hæc non sufficerent ad liberādū innocentē, Vtrum iudex, aut etiam minister executor teneatur innocentem ad superiorē remittere, aut dimittere officium potius, quā ipsum secundum probata condemnare dubium est: sicut & ipsum quod principaliter quæritur. Nam secundū diuersas opiniones variè dicendum est.

Opinio. 1. Igitur ad punctum quæstionis descendendo, ipsamque ad extremum articulum stringendo, vbi. s. nullum de quatuor certis remedijs supradictis sufficeret ad liberandum innocentē à morte, vel graui corporali mutilatione, vtrū iudex possit, & debeat tunc innocentem certò sibi cognitum, probatum tamen nocētem condemnare, est triplex opinio. Nam si non est certus de eius innocentia non est dubium; nam ꝯm omnes tenetur illum secundum probata condemnare. Prima tenet indistinctè quòd non, nec in casu ciuili, nec criminali. Fundamenta huius opi. sunt ea, quæ infra in tertia opinione pro secūda eius parte habentur. Quam opi. tenent Hugo. super. l. prætor. ff. de iurisd. om. iudi. & Calderi. & Pan. in c. pastoralis, de offi. delega. & Nico. Lyr. exo. 23. & latius eā defensat sum. Ang. tit. iudicare. §. 7. & Frater Barnabas de rosalibus, in tract. de varietate opinionum f. 95. cum quibusdam alijs. Sed neque doctores huius opi. in omnibus conueniunt: nam aliqui eorum vt Panor. vbi sup. & Hostien. tenent ꝙ talem innocentem cognitum neque potest iudicialiter licitè condemnare, neque absoluere: quia sic peruerteretur ordo iuris in reipu. damnū, & perturbationē, sed debet eum remittere ad superiorem, aut ab actu iudicij cessare. Sed si cogitur illum iudicialiter condemnare, vel absoluere tā iudex, quā superior eius, quid facturus sit isti nō dicunt: ideò Calde. & alij de hac opi. ad quos accedere videtur sum. Ang. dicunt quòd tunc aut tenetur cedere officio; aut illum de facto, non aūt iudicialiter, absoluere, sed carcerem illi ad fugam aperiendo, aut alias quomodo melius id facere potuerit de facto liberando, & nullo modo debet eum condemnare, & si quid detrimenti in persona temporalibus, aut officij priuatione inde passus fuerit propter iustitiam, beatus erit.

Opinio 2. Secunda opinio est omninò in oppositum, tenens quòd in casu prædicto, tàm in ciuilibus, ꝙ in criminalibus potest, immò & tenetur iudex illum innocentem certò sibi cognitum, sed probatum nocentem, iudicialiter cōdemnare. Quæ opinio septempliciter probatur.

1. Ratio. Primò quia iudex, vtpote persona publica, curā reipub. habens, in iudicādo non pōt, nisi auctoritate, vel potestate publica, quam hēt occidere quēquàm, ēt nocentem, id aūt requiritur cognitio iuris & facti publica: nam ad iudicem duo requirūtur, alterū quid reus fecit, alterum quid iuris; ergo vtraque scientia debet iudex vti publica, s. & non priuata, sicut & auctoritate. Nēpe vt sicut in cognitione iuris non dēt suam opinionem sequi, licet eam reputet verissimam, sed auscultare debet leges: quia ipse non est legum iudex, sed custos; non enim ad ipsum attinet iudicare, an lex bona sit, sed quid iubeat, neque audiendi sunt litigantes probare volentes legem esse iniustam: quia nemo est iudex illius, nisi fortè intolerabilem, & manifestissimam iniquitatem præ se ferat: Ita neque in cognitione facti suam priuatam sentētiam sequi potest, sed stare tenetur publicæ fidei, siue cognitioni: hęc autem cognitio via ordinaria à testimonijs habetur, quam leges probant, ergo ꝯm hæc iudex tenetur probatum nocentē, etiam si ipse priuatim sciat esse innocentem, condemnare. Et hoc inquit Caie. vbi infra esse verum quicquid inde eueniat, qꝛ ex officio publico iudex ad eius curam, & eius prosecutionē magis tenetur, quàm ad curam vitæ cuiuscunq; alterius, etiam innocentis, quatenus iudex est. Sicut se ab iniusto inuasore defendens, non tenet ommittere necessaria suæ difensioni, ex hoc ꝙ iudex videt ex sua defensione sequi mortem alterius, etiā impœnitentis; quia illi magis incūbit cura sui, ꝙ proximi cuius mortis iste se defendens, & suū ius ꝑsequens, per accidens, & non ex intentione, cā est; Itá & iudex suum ius, & officiū, vti tenetur, prosequēdo, & id intendens, non nisi causa per accidens est mortis innocentis: neque ideò est, aut propriè dicitur homicida, nisi materialiter, sicut occidēs inuasorem; quia secundum c. cùm voluntate, de sen. excomm. maleficia ex voluntate & proposito distinguuntur.

Et cōfirmatur; quia ille forus est exterior, & publicus, & ꝯm exteriora procedens, quicquid sit in occulto, de quo ad Deū, non ad homines, nec ad iudicium publicum, spectat; quia homines iudicant de his, quæ foris patent, Deus autē intuetur cor. primo Reg. 16. Igitur cū exteriora motiua, & probationes sunt sufficientia, securè, immò & debitè, secundum ea iudicatur.

Secundò probatur opinio: quia iudex, etiā supremus, quantumlibet euidenter nouerit esse reū, quē in vinculis tenet, neq; legitimè probatur nocens, immò fortè ēt innocens probatur, certè non potest illum per suam particularē cognitionem condēnare, vt exprefse habetur. 6. q. 2. ca. si tantum. c. placuit. & 2. q. 1. c. Deus omnipotens: in quo omnes doctores consentiunt: quia & forus exterior iudicialis ad crimina occulta, & nō dum probata, non extenditur: Occulta aūt iure illa censentur in tali foro, quæ secundum regulas iuris legitimè non constant: Scientia aūt iudicis non reputatur iure, ac regulariter sufficiens testimonium, vt hꝛ in c. si sacerdos. de offi. ordi. ideò & iura iustè, & benignè id volunt, quódq; non, nisi seruato ordine iuris, etiam contra nocentes 2. Ratio.

centes procedatur; ꝙ & nemo publicet, neque puniat peccatum alterius, quod probari non potest: neque iudicet, nisi ex fide eorum, quæ probabuntur. l. illicitas. §. veritas. ff. de offi. præsidis, & ff. de furi. iuncta gloss. l. eadem ratione; ergo neque per suā priuatam scientiam potest probatum reum absoluere, sed illum debet perpetuis etiam vinculis seruare. Nunc autem vincula perpetua morti æquiparantur. Igitur potest, & dēt illum ſm probata condemnare. Neq; hinc sequitur Pilatum iustè Christum Dominū secundum allegata morti damnasse: nā constabat ipsi & omnibus, de falsitate testium, & probationū: quia vt patet ex Euangelio, conuenientia testimonia non erant, quod & ipse Pilatus sæpè confessus est dicēs, Ego nō inuenio in eo causā &c. sed metu inductus illum morti iniustè dānauit.

3. Ratio. Tertiò probatur opinio: quia nisi ꝓbatus nocens licitè occideretur à iudice, certè sequerenẗ multa incōmoda reipub. primò scādalum eius; dùm oēs viderent probatum nocentem absolui, & iniustitiam fieri: secūdò quia sic daretur ansa iudicib. prauis liberandi quos vellēt criminosos, timore, amore, affinitate, vel precio, & eiusmodi, dicendo se oppositum scire eius, quod illi testes testificantur, & ità crimina manerent impunita, in reipub. pernicien. nec iudicum malitiæ prouisum esset: igitur propter hæc, & alià mala communia vitanda, & ad reipub. vtilitatem, & pacem, est necessarium semper secundum allegata iudicare, & minus malum eligere pro vitando maiori supradicto reipub. malo, etiam innocentem probatum nocentem condemnando.

4. Ratio. Quartò probatur opinio ex fine auctoritatis publicæ, qa sicut licitū est membrum, ēt sanum percutere, & tollere, vbi opus esset, ꝓ toti⁹ corporis salute, quia natura rectè ad id inclinat, ità ergo eadē rōne pro saluando cōmuni bono reipub. cuius ipse est pars, naturali, & diuino, iure licet occidere innocentē probatū nocentē, hoc aūt bonum cōmune est, vt saluetur rectus ordo iudicij, cōmuniter institutus ſm regulas naturalis iuris gentium ad pacificam reipub. vitam, & ad alios fines in tertia ratione supra explicatos.

Quod confirmatur, id scilicet esse necessariū maximè vbi de re atroci ageretur, puta de vrbis proditione, aut de hæresi Christianæ reip. valdè nociua, vel de alio eiusmodi crimine. Exēpli gratia. Si certum esset duorum alterū, videlicet Petrum, aut Paulum, hæresim seminasse: lateret tñ vter eorum id fecisset, & Petrus verus reus sacramentaliter in aurē iudicis hæreticæ prauitatis cōfiteretur, & posteà Paulus verè innocēs deferretur ꝑ legitimos, sed falsos, testes de illo crimine cōuictus, cuius certè innocētia eidē inquisitori, ēt euidenter aliàs priuatò constaret, tunc vtiq; vltra scādalum populi inquisitor ille ꝑplexus in culpa maneret, nisi probatū nocentē Paulum condemnaret: nam si illum condemnare nō posset, iam secretū cōfessionis Petri reuelaret, dū indè compertum eius crimen fieret.

5. Ratio. Quintò probatur opinio, quia qñ quis clādestine cum vna verè contraxit, si postea iudicialiter probetur. ꝙ in faciè Ecclesię cum alia secunda cōtraxit: certè iudex, & Ecclesia, licitè iudicat, & præcipit, cogitq́; etiam sub excommunicatione, illum matrimonialiter manere cum secunda probata sua, quāuis euidenter iudex sciat non esse suā. Et ità dēt iudicare: quamuis in priuato id consulere non possit, vt habetur in c. 15. qui, & c. tua, de sponsali. & quamuis ille potius teneatur stare cum prima, & excōmunicationē humiliter pati, quàm secundam illam non suam carnaliter cognoscere, vt hr̄ in c. inquisitioni, de sen. excom. in quo omnes doctores conueniunt, ergo similiter iudex debet innocentem probatum nocentem condemnare, vel iudicare. Consequentia probatur: tū primò, quia in casu antecedentis iudex per suam sententiam, & censurā quę grauius punit, quàm mors corporalis, ità vr̄ esse causa, scilicet per accidens fornicationis illius cū secunda, cū qua præcipit stare, sicut est cā mortis innocētis, probati innocētis, quē morti dānat: tū ēt ꝓò, quia mors istius innocentis æquè aut magis, q̄ fornicatio alterius in reipubl. bonum. & pacem, cedit, aut cedere potest.

6. Ratio. Sextò probatur opinio, qa hæc opinio vr̄ fundari in illa lege diuina Matth. 18. & 2. Corinth. 13. In ore duorum, vel trium, stabit omne verbum: Et deut. 17. In ore duorum, vel trium, peribit omnis, qui interficietur, & subditur ꝙ iudices sequantur in iudicio veritatem, s. non quam ipsi priuatò sciunt, sed quam, ab ore testiū venantur: alioqui frustrà præmisisset ꝙ in ore duorum, vel trium, si, non, nisi secundum veritatem, quam iudices priuatò sciūt, iudicare deberent. Item in ratione naturali ſm quam dictū, vel testimoniū vnius iudicis in foro iudiciali non dēt præualere pluriū testimonio, ergo iudex innocentem per legitimos, & sufficientes testes probatum nocentem condemnare tenetur.

7. Ratio. Septimò probat opinio, qa iudex non pōt nisi ſm iura, formamq́; iudicij iudicare, & pręcipuè ſm regulas iurisgētium, vel naturalis, vt de hoc latius Syluester tit. iudex. 1. q. 5. & alij summistę excepto casu, quo bonum publicū ex obseruato ordine iuris periclitareẗ, vt ait Nauarro in sum. c. 25. nu. 20. Pręcipua autem regula, iurisgentiū, vel naturalis, est non ferre sententiā iudicialem nisi ſm allegata, & probata, vt patet secunda. q. 1. c. 1. semper, vbi dicitur. Primum probate, de indè charitatiuam sentētiam proferte. Et quod tibi non vis &c. Item tertia. q. 7. cap. iudicet ex Ambro. super psalm. 115. sermo. 20. Et 11. q. 3. cap. summopere. & ff. de offic. præsid. l. illicitas. §. veritas, vbi iubetur præsens id sequi, quod conuenit eum sequi ex fide eorum, quæ probabuntur. Et ad idem est cap. pastoralis, de offi.

de

de lega.& c.si tantum,& c.placuit.6.q.2.de qui bus etiam videatur Syluester, & alij summistæ titu.probatio titu.testis,& alibi.

Neque valet euasio dicentium prędicta iura nihil aliud diffinire, quàm quòd iudex debet secundum leges,& iura,ius dicere,ità q seruet ordinem iuris, s.in procedendo, examinando, & nō sine probatione legitima snīam ferendo: nō autem quòd semper s'm allegata, & probata,iudicet, maximè quando id aliàs esset contra ius fortius naturale,innocentem cognitum probatum nocentē,condēnando. Neque enim vt aiūt indè iniuria oriri dēt,vnde iura nascuntur. Hæc inquam euasio nō valet.Nam idem est iudicare secundum iura,& secundum allegata,& probata,quia leges,& iura,sunt de vniuersalib.& snīa debet esse de hoc singulari facto, tanquam de conclusione illata ab vniuersalibus iuribus, & legibus,Nunc autem ad conclusionem singularium,quæ per sententiam ex legib. infertur,nō descendirur,nisi per particulares,vel singulares propositiones de illo facto singulari;quę nō nisi per allegata,& probata,cōstant secundū prędicta omnia iura, ergo iudicando s'm probata certè per se,secundum leges,& iura,iudicatur. Iura.n.& leges sicut,& alia moralia ordinant,& iudicant,de his.quæ per se,vel de his,quę regulariter , vel vt plurimum quamuis per accidens contingunt. Vnde & ea,quæ raro per accidens eueniunt,non effugiunt,neque dissoluunt, generalem legis dispositionem.

Et confirmatur s'm Syluestrinam titu.iudex, 2.q.5.quia in dubijs,& opinatis, subditus tenetur superiori obedire.Sed in casu quæstionis,est dubium,& opinatum an hæc,vel illa opinio, sit contra ius diuinum,& naturale , ergo supradictis legib.Ecclesiastico pręcipientibus quòd s'm allegata , & probata iudicetur,standū est,id qd hæc tenet opinio. Hanc opi.expresè tenet, B. Th.2.2.q.67.art.2.& q.64.art.3. ad tertium, & ibi Caiet.& Alex.& Ales.3.part.q.40.mēbro.6. art.2.Et.q.34.memb ro.1.arti.4.Et Richar.in 4. dist.18.art.3.q.2.ad primum,& Henri.Ganden. in 3.quodlib.q.25.& Altisiodoren.3.par.sum.in quibus sit obediendum.Et Palud.& Pet.de Taranthasia, & Abulen.exo.23. q.6.& maioris.in 3.dist.33.q.4.Et Bart.in l.illicitas,ff.de offi.pręsid.& Ioan.And.in suis nouellis,tit.de allega.& Cardin. & glo.in c.1.de offi. ordi.& Syluestrina vbi supra.Et Soto de iustitia,& iure li.5.q.4.art. 2. & Couarruuias in suis resolutionibus lib.1.c. 1. Et tandem doctores vtriusque iuris communiter eam tenent;quamuis Adrianus vbi inf.dicat tertiam opinionem sequentem, quam ipse tenet,communem esse.

Corol.1. Ex hac opi.sequūtur tria corollaria. Primum quòd licet iudex in supradicto articulo constitutus,possit hanc causam, sicut & quālibet aliā superiori remittere,vt,B.Tho.2.2.q.64.artic.6.ad tertium admonet: non tū tenetur ad id stando in hac 2.opi.vt Soto vbi supra contra Syluestrinam,& alios probare conatur:tùm quia iste iudex inferior legitimam hēt auctoritatem terminādi causam s'm allegata:tùm ēt, quia remediū hoc esset inane ; nā cùm superior nesciat illius rei innocentiam,non posset ob testimonium iudicis inferioris illum absoluere,sed deberet s'm probata iudicare, quamuis plura posset adhibere remedia,illique ad mortem dānato vitā concedere aliqn̄,vnde perindè esset superiori remittere,atque supplicio,& morti offerre . Quare si non liceret eū occidere,ergo neque tradere superiori,sed eum liberare deberet , sic tenet Soto.Sed certè in casu,quo per hanc remissionem ad superiorē probabile esset innocentem quomodocunq; à morte liberandū esse,ego non video quare iudex inferior id facere nō teneatur s'm ea,quæ in principio huius quæstionis, vtpote certissima statuta sunt,neque tunc iudex hēt legitimam auctoritatē in conscientia terminandi causam hanc s'm allegata, dū facilè patet via ad liberandum cognitum innocentem : immò, etiam si sibi de eius liberatione non constaret, satius esset s'm Tho.vbi supra si cum spe liberationis illius,per hanc viam remissionis euadens, ipse periculum reijciat in alium: neq; hoc est illum morti tradere:dū non mortem eius,sed seipsum immunem ab eius occisione cum spe liberationis eius simul,& pro illo saluando pro viribus agere intendit. Quare si cōmodè pōt,& hac sola via innocentē à morte liberandū sperat, & aliud remedium non patet,vtiq; tenetur potius remittere ad superiorē, quàm illum innocētem condemnare.Sic tenet expressè Inno.cū multis alijs , quos refert Panor.in c.pastoralis.de offic. delega.& Syluest er vbi supra,idq; stādo in prędicta 2.opi.Et ad id magis declinat Ale. vbi supra.q.40.& B.Thom.2.2 q.64.art.6.& 3.dicens quod iudex debet diligenter testes examinare, vt liberet innocētem, quòd si non potest,debet superiori relinquere iudicandum . Hæc ille vbi in vtroque casu vniuocè loquitur de debito pręcepti.Nam constat in primo casu examinationis testium id debere iudicem facere de præcepto, ergo & in secundo,ad superiorem remittendo .

Secūdò Corollariè sequitur q in d.casu,stante opinione præfata,dū nulla via de supradictis patet ad liberandum innocentem, non tenetur iudex cedere officio,neq; bonorū suorū notabile dispendium pati potius, q̄ illum s'm allegata condēnare,sed illum condemnare potest,& dēt. Corol.2. Neque.n. quisquam tenetur tàm ingēti suo incommodo dānum,quod ipse non dedit,in fratre cauere. Quod patet dupliciter.Primò,quia c.eū ecclesia de electione quilibet pōt licitè vti iure suo,& illud exeq,id principaliter,& directè intendens,et si per accidens, vel indirectè mors alterius inde sequatur,& maximè quādo aliàs tenetur

netūr vti iure suo, vel officio, & nō posset illud exequi sine prædicto dāno tertij per accidēs occurrente. Nunc aūt iudex parte, vel populo instante, tenetur vti suo officio iudicis, & id principaliter intendit, vt supponitur: ergo quamuis contingat esse cognitū innocentem, quod p accidens est, pōt illum probatum nocentem damnare, & non tenetur propter id suo cedere officio. Et hoc maximè verū est, qñ nō potest aliter cōmodè illū innocentē liberare, vt dictum est. Sic consequenter ad prędictā secundam opi. tenet Soto vbi supra cum Caiet. 2.2.q.67.ar.2. cū plurimis etiam doctoribus suis contra Syluestrum vbi supra, & quosdam alios paucos eiusdē opinionis. Secundo probatur hoc corolarium; quia si iudex in dicto casu teneretur cedere officio, esset in notabile reipub. detrimentum: quia & eadem ratione princeps ad id teneretur. Sed 3. opinio sequens non probat hoc corolariū, ad cuius rationes inferius respondet.

Corol. 3. Tertio corolariè sequitur quoad ministrum, vel executorem præfatæ sententiæ stādo in hac 2. opin. quòd si certò scit illum esse innocentem condemnatum, si cōmodè potest absolutionem ab illius sententiæ vel pręcepti executione obtinere, vtique tenetur tunc ab ea recedere, vt supra in primo corolario contra Soto dictū est: quòd si commode non potest, tunc certè formata bona conscientia quòd id licitè facit, pōt, & debet, ad iudicis præceptum eā exequi, & obedire, neque tenetur suo cedere officio, sicut nec iudex, vt in secūdo corolario dictum est, nisi manifestè vel notoriè de tali iniusta sententia constaret. Facit c. pastoralis. de offi. del egati, etiā in hoc Syluestrina vbi supra q.6. & Doctores de supradicta opinione concordant.

Argumenta contra hanc opinionem sunt fundamenta tertiæ opinionis sequentis, vbi & rationes suprapositę in hac secunda opinione, & alia hinc indè soluuntur.

3. Opinio. Tertia. Opinio media est, ꝙ in ciuilibus secūda, in criminalibus autem, id est, in causa mortis, vel mutilationis membrorum prima opinio supradicta veritatē habet. Quam opi. tenet Rodulphus, & Imola. in l. à diuo Pio. ff. de re. iur. & Ang. & glo. Raymun. & supplemētum. & sum. Rof. tit. iudex, 1. §.18. & tandem Adria. in lib. 6. quodlib. art. 3. & in 2. quodlibeto, art. 3. in fi. cū multis modernis. Nam Calderi. & Panor. potius senserunt cum prima opi. præcedente.

1. Pars probatur. Hęc itaque tertia opinio sic distinguēs probatur quoad primam eius partē, in qua concordat cum 2. opinio per rationes aliquas ibi adductas, & præcipuè, quia in ciuilibus, puta cùm de rebus tēporalibus agitur; vtiq; respub. & quilibet pro maiori damno litiū vitando, & cōmuni bono pacis promouendo, pōt licitè renunciare iuri suo, & rebus ipsis tēporalibus, & statuta super hoc omnib. cōmunia facere, & similiter ius tribuere legislatori, principi, & iudicì & vt sic iudex ſm prædicta reipub. statuta. Sed hoc iā respubli. & quilibet fecit de facto, qñ omne suum imperium, & potestatem, ad ipsius gubernationem concessit in principem. ff. de constitu. principum. & l. de quibus. ff. de legibus: ergo nulla iniustitia fit alicui de populo, si aliquando sic contra eum in reb. temporalibus secundum allegata, & probata, & ſm leges, & iura humana iudicetur; quia consentienti, vel consentire debēti, per se, vel per aliū (vt quilibet de populo in cōmuni populi consensu supra dicto cōsensit) nō fit iniuria, & Quod semel placuit, amplius displicere nō potest, de re. iur. neque prædicta iura in sola pręsumptione, sed in prædicto verò cōsensu populi, & cuiuslibet de populo, vt probatum est fundatur. Et hęc ratio procedit supposito, vt secunda etiam concedit opinio, quòd iudicare ſm allegata, & probata, non est de iure naturali, immutabili, aut indispensabili in casu, & ex causa, vti superius in principio huius quęstionis habetur, & latius infra patebit.

2. Pars probatur. Secunda pars quòd scilicet in criminalib. prima opinio sit vera, in qua est tota difficultas, in qua & hæc opinio, tanquam minus probabilis vilipenditur à magistro Soto vbi supra, ꝙ tamen probabilis sit sexdecim rōnibus probatur; supposito & hic, sicut & in titulo huius quæstionis præfertur, vt tempus, & verba redimamus, & superfluas distinctiones, de innocente verò, veritate, & cognitione priuata vel facti, & publica vel iuris, siue præsumpta excludamus, semper loquamur de iudice scienter occidente innocentē, verū, cognitū, veritate, & cognitione priuata, vel facti, quamuis veritate, & cognitione publica, siuè præsumpta, vel iuris nocens probatus sit.

1. Ratio. Primò probatur, quia etiam auctoritate publica scienter occidere innocentē non probatū nocentē est intrinsecè malū, ergo & ipsum probatū nocentē scienter occidere similiter intrinsecè malum est. Antecedens probatur ꝙ scilicet illud est intrinsecè malum, i. ità necessariò immutabiliter, vel indispensabiliter malū, & lege diuina, & naturali prohibitum, quod stāte materia prohibitionis ipsius certè per hominem ex nulla cā, aut fine, nulla etiā circunstantia, aut casu quocunq; à sua malitia potest separari; sicut mœchari, furari, peierare, & mētiri, quæ nunquam ab homine rectè fieri possunt, ex secūdo ethi.; & ſm communiter doctores in tertio dist. 37. & Soto de iustitia, & iure lib. 5. q.1. art. 2. & 7. idq; stante lege: quicquid sit de potentia Dei absoluta, de qua variè ibidem opinantur. Nam etiam si non probetur innocens, dùm non probatur nocens, præsumitur sicut & verè est innocens, & in reipub. bonū, & dignus præmio, non pœna apud Deū, & homines. Et ità licet ad condēnandum iudicialiter aliquē opus sit ꝙ probetur nocens, & illa pœna dignus; nullo tamē iure,

re, aut nulla rõne probatio aliqua requirit suæ innocentiæ, dùm non accusatur, nec vituperaṫ, ad hoc ꝙ non puniatur, sed merè priuatiuè agatur cum illo. Et talis est prohibitio de non occidendo innocentē, quę merè priuatiuè se habendo potest impleri, & ità patet illud antecedens. Consequentia autem probatur quòd .s. qua ratione illud, eadem & hoc intrinsecè malum est.

Quæro enim quare illa occisio innocentis nō ꝓbati nocentis ità mala est, & iure naturali prohibita? Nā aut hoc est primò, quia ille verè innocens est: aut secundò quia non est probatus nocens ita quòd ibi. Non occides, solum prohibetur occisio cuiuscunq; hominis etiam nocentis, si non probatur nocens, aut tertiò quia innocens simul, & non probatus, nocens est: aut tandem quartò quia vita innocentis reipub. bonùm est, quem ideò ratio naturalis iubet non occidi. Quodcunque horum dicatur, habetur intētum & probatio consequentiæ.

Si enim detur primum, sicut verè dicendum est, vt proximè latius probabitur, ergo ēt si probetur nocens, ipsius innocentis occisio sciēter facta adhuc manet intrinsecè mala: quia manet adhuc, & est idem innocens, modò probetur nocens, modò nō. Probatio namq; quòd sit, vel nō sit nocens, vel innocens, quantuncunq; extrinsecus in æstimatione hominum culpam, vel innocentiam ponat, vel tollat, non tamen in rei veritate; quia propter nostrum affirmare, vel negare, nihil mutatur in re. Et ità semper manet in veritate vera illius innocentia, quæ ex hypothesi est propria, & potissima ratio formalis obiectiua quòd eius occisio intrinsecè mala, & prohibita sit, quantumcunque ille probetur nocens.

Si detur ṡm, contra probatur, quòd dari non possit, quia talis occisio potius est illicita ex defectu ordinis iuris, quàm de se, vel ex obiecto, & ex consequenti est iudiciale prohibitum; Deut. 17. In ore duorum, vel trium &c. si exponaṫ negatiuè, vt infra in responsione ad .6. rationem secundæ opi. habetur, vel saltem est de iure gētiū potius, quàm de iure naturali, stricto, & immutabili prohibitum, & non est intrinsecè malum ex ipso obiecto: quod indè cōstat, quia princeps supremus licitè potest occidi iubere secretò, aut sine tali ordine iuris, pestilētissimum hominem sibi cognitum, & aliquibus alijs, quando cōmodè sine magno reipub. detrimento probatio legitima testium, aut ordo iudiciarius haberi, aut expectari nō posset, vt ait Nauarro in sum. c. 25. nu. 10. Quod tamen facere non posset, si talis occisio ex defectu ordinis iuris intrinsecè mala in decalogo prohibita esset. De quo latius infra in secunda probatione principali habetur.

Neq; tertium potest dari: tùm primò quia si illa duo simul requiruntur, ꝙ scilicet homo sit innocens, & ꝙ non probetur nocens, vt eius occisio intrinsecè mala sit; nō indè sequitur quòd si alterutrum deficiat, puta si innocēs probatur nocens, talis occisio licita sit; sed ꝙ non sit intrinsecè mala. Cum quo stat quòd ex alia parte etiam iure diuino, & naturali, mala, & prohibita sit, quia .s. circa materiam indebitam, vel obiectum disconueniens, puta circa innocentē nō dignum pęna scienter sit, vel exercetur, ꝙ si mala, & non vr̄ quo alio iure prohibeatur, nisi illo decalogi Nō occides, ergo talis occisio innocentis, ēt probati nocentis, scienter facta à quocunque est mala, sicut & nondū probati nocētis, & eodē iure prohibita est, modò maiorē, modò minorē malitiam hæc, q̄ illa contineat ex hac, vel ex alia parte, modò non: tùm secundò quia si illo modo glossatur, vel intelligitur illud Non occides, s. hominem aliquem, vel nocētem, vel innocentem, non probatum nocentem, ēt auctoritate publica, ita quòd à contrario sensu nō erit ibi prohibitum, vel illicitum illum occidere, si probatur nocens: ergo eodem modo omnia alia præcepta decalogi glossarentur: puta Non fornicaberis, idest non accedas ad non tuā, non probatam alienam, ita quòd non erit intrinsecè malum, nec ibi prohibitū scienter cognoscere non suam, si non probatur aliena, sed sua. Sed sic hoc intelligere est erroneum, vt constat ex cinquisitione, de sentē. excom. & alibi, de sponsali. ergo, & eo modo intelligere illud de non occidendo innocentem, dùm probatur nocens.

Neq; quartum potest dari: quamuis, 2. opin. & Soto vbi supra, dicat id esse dandum: dicit enim, quòd illud præceptum iuris naturalis, atque diuini, Non occides, quamuis absolutè ponatur, tñ intelligitur, ꝙ ibi solùm prohibetur cuiuslibet hominis occisio iure naturæ indebitá vel iniusta ṡm Tho. 2. 2. q. 100. art. 3. ideò ibi nō comprehenditur, nec intelligitur prohibita occisio hominis absolutè: quia non prohibetur, qñ recta ratio naturalis dictat illum esse occidēdū; puta qñ id necessarium est pro sui ipsius, vel reipub. defensione, aut salute: sicut membrum putridum, aut etiam sanum pro totius corporis salute, vel defensione, recta ratio, & inclinatio naturalis exponit. Et ità ibi non prohibetur illud homicidium, quod genere suo ità malum est, ꝙ tamē ex causa bonum esse, & bene fieri potest. Ità etiam fit quòd absolutè hominem occidere non est eo modò intrinsecè, & necessariò malū; vt fornicari, & mentiri, & peierare; quia videlicet non est ita generaliter malum, vt ex aliquá cā non possit fieri bonum, vt dictum est. Sed qñ est contra naturam, aut qñ iure naturæ talis occisio hominis indebita, & iniusta est; tunc tātum intrinsecè mala, & propriè, & formaliter homicidiū in decalogo, & iure naturali prohibitum est, fit ex supradictis ꝙ innocentē non probatū nocentē nulla est causa, aut ratio ipsum occidēdi, ex quo non in dānum, sed potius in bonum reipub. eius vita est: & ita ipsū occidere intrinsecè

secè malum est. Hæc ille. Sed vtrum sit idem iudicium de innocente probato nocente dicit illa secunda opinio ꝙ non: immò eo ipso, quo probatur nocens, importatur iusta causa expediēs ad bonum reipub. eiusq; salutem, & pacem, vt iudicialiter condēnetur: ideò, vt eius damnum vitetur, est iusta causa, & ratio naturalis dictat illum esse secundum allegata condemnandum.

Sed certè contra hoc arguitur probando consequentiam supradictam ꝙ scilicet idem est de vtroq; innocēte iudicium. Quia modò probetur nocēs, modò non, certè ipsius veri innocentis vita non in damnū, sed potius in bonum, & vtilitatem reipub. est, quantum est de se, etiam s͠m Thomam 2.2.q.64.art.6. quod ex eius vita damnū reipub. sequitur, id certè nō nisi ex culpa testium, & hmōi aliorum, idq; per accidens prouenit, neq; enim mors innocentis de eo & simpliciter in reipub. bonum cedit: ergò non est iusta causa illum innocentem probatum, sicut & non probatum nocentem iudicialiter occidendi, nec id vlla recta ratio dictat, neq; propter hanc causam uitandi dispendij reipub. occisio illius scienter facta rectificari pōt, vt de hoc latius etiā infra in sequentibus probationibus, & in respōsione ad 3. & 4. rationem secundæ opi. præcedētis habetur, & ergo tàm probati, quā non probati nocentis illius innocentis occisio eodem modo intrinsecè mala, & eodem iure prohibita est.

Confirmatur idē, quia dùm in rei veritate manet materia prohibita per decalogi ꝑcepta, non desinit esse prohibita pp extrinsecas circunstantias, vel conditiones aduenientes. Vt si aliquid est verè alienū, & eius acceptio inuito dño, vel furtum, vel fornicatio, aut mendacium, & huiusmodi, certè non desinit esse tale, atque eadem lege prohibitum propter dicta, vel testimonia aliorum in oppositum, puta dicētium ꝙ illa res, vel mulier nō est aliena, nec fornicatio, nec furtum, cùm ego certò sciā non esse meā, sed ibi esse furtum, & fornicationem, quia pp nostrum affirmare, vel negare nihil mutatur in re. Sed ante probationem testium iudex scit, vt supponitur, hunc esse verè innocentē, & eius occisio, vt constat ex prima probatione, est intrinsecè mala, siuè prohibita illo præcepto decalogi Non occides, ergo & post testium probationem, quantūcunque probetur nocens. Et hæc consequentia eò magis liquet, quò s͠m Augu. homicidium est grauius furto, & adulterio: dùm, vt homicidium caueatur, licitè ipsum permittitur furtum, adulterium, & hęc omnia æquè subijciuntur iudicialibus, & probationibus, & vel in bonum, vel in damnum reipubli. & priuatorum hominum iudicialiter ventilantur.

Secundò probatur opinio, quia ad iustā sententiam condemnatiuā alicuius ad mortem tria simul requiruntur, s. crimen, quod re ordinetur per pœnam, quæ ex sua natura non nisi culpæ debetur: secundò lex, quæ id statuat, siuè decernat, simul & auctoritas iudicis ad exequendam legem: tertiò sufficiens probatio testium ꝙ tale crimen ab illo cōmissum contra legē, & dignum pœna sit. ità quòd, si aliquid horū deest, à fortiori iniusta s͠nia est. Quorum duo priora sunt magis de essentia iustæ condēnationis, & tertium tanquā conditio requisita ad iustā legis executionem, & manifestationem iustæ s͠niæ est, & ad ordina iuris spectat, sed in casu quæstionis pręsentis deficit primum, scilicet crimen, ex quo verè innocens est, ergo quantumcunque alia adsint, & probetur nocens, iniusta sententia est.

Probatur maior, simul & consequentia, ꝙ requiritur illud primum, & non sufficit ꝙ probetur innocens. Nam quæro quo iure innocēs cognitus, sed probatus nocens, morte plectendus est? Nō diuino, nec naturali, stricto, & immutabili, vt constat: tùm primo, quia id non dabitur, vt patebit infra in respōsione ad rationes secundæ, opi. præcedentis: tùm secundò, quia si ita esset princeps supremus, aliter facere nō posset, cùm tamen aliter facere possit, vt secūda etiam cōcedit opinio, vti superius in principio quęstionis habetur: tùm, tertio, quia, si ita esset, cur nō liceret iudici intendere id facere per se ex intentione, vt potest intēdere, occidere nocentem, si id licet ex iure naturali, atque diuino? Nunc autem cùm oppositum opinantes, quamuis malè cōcedant id iudici solum de per accidens velle, & facere licere, ergo simpliciter, & per se illicitū est: tū deniq; quartò, quia si illud esset ex vero dictamine prædicti iuris naturalis, certè inter fideles nō esset tanta diuersitas opinionum.

Nec potest dici ꝙ id est de iure gētiū, quod aliàs dr̄ consonum iuri naturali, aut iure humano institutum, & fundatum in illa ratione, vel dictamine naturali, quo videlicet pro bono publico promouendo, & eius maiori malo vitādo, sicut potest concedere alias leges iustas, etiā in damnum hominum priuatorum, ità & hanc de occidendo innocentem probatum nocentem. Quòd hoc dici non potest probatur, quia licet respub. id possit statuere in reb. temporalib. nō tamen in vita hominis, quia non est domina vitæ, & mortis, nec habet ius in eis, vt habetur ad Gala. 4. Si possetis, scilicet de iure vel licitè, oculos vestros eruissetis, & ff. liber homo ad legē aquiliam, vt certè habet in temporalib. ciuium suorum, vt sine culpa ex dicta causa iubeat, aut statuat scienter occidi innocentem probatū nocentem: nec ratio vlla naturalis hoc ei concedit, sed potius negat, vt supra probatum est, & dicūt Augu. super Iosue septimo, & ad Aurelium Episcopum, & Alexander de Ales, tertia parte q.41. membro 4. art. 1. vti infra, q.38. in responsione ad quartum argumentum latius habetur. Et hoc idem probatur per plures alias rationes sequentes.

3. Ratio. Item tertiò probatur opinio, quia non requiritur probatio, nisi propter verũ crimen ostendẽdum, ergo à fortiori requiritur ipsum verum crimen inesse, vt iusta sit condemnatio; quia pp vnũquodq; tale & ipsum magis. Sed ante ipsam probationem non erat crimen, vt supponitur, ergo neque per ipsam probationem, neq; per legẽ, neq; per iudiciũ, nec aliàs efficitur, neque verè, sed fictè ostenditur crimen, quod non est. Antecedens autem, & consequentia indè patet, qa si nullum crimẽ esset futurũ, nullam opus esset instituere legem punitiuam, neq; probationem & si crimen sit sponte confessum, aut omnibus manifestum, nulla probatio necessaria est. Et ità magis requiritur, & præsupponitur verũ crimẽ, quam eius probatio ad iustã ipsius condẽnationẽ, sicut & consensus per verba manifestatus ad verũ matrimoniũ magis requisitus est: alioqui si sola probatio criminis requisita esset, & sufficeret; certè idem pp idem, videlicet probatio pp probationẽ criminis necessaria esset: quo quid magis nugatoriũ, & circulatorum ludo similius esse, & legib. & legislatoribus ipsis, ascribi pôt?

4. Ratio. Quartò principaliter probatur opinio, qa ad iustam condẽnationem non sufficit ꝙ quis sit nocens in dicto, idest ꝙ ideò iudex illum puniat, quia testes dicunt illũ esse nocentem. Nam audientes illum morti dãnatum statim q̃runt quare? & non satis fit eis si dicatur, quia testes sic dicunt illum esse nocentem: nã verum, & falsum dicere possunt. Sed, quia isti testes sic dicũt, creditur, ꝙ in re ita nocens est, & ꝙ ideò iustè damnatur. Si enim nõ crederent illum esse nocentẽ, sed scirent ꝙ falsò probatus est nocens, quòdq; iudex id ẽt scit, quamuis falsitatẽ testium probare non possint, certè iniustam sententiam mortis innocentis falsò probati nocentis oẽs inclamarent. Neque .n. lex de occidẽdo homicidam lata est, vt impleantur dicta testium, vt patet, qa si de eorum constat falsitate, ipsi repelluntur, & puniũtur, sed vt puniatur verus homicida: testes aũt inducuntur, vt constet de veritate, ne vnus pro alio puniatur. Sed si lex esset de puniendo innocente, si probatur nocens, iã præcipuò esset vt impleantur dicta, & voluntates hominum, & testium, contra veritatem Dei: igitur intentum.

5. Ratio. Itẽ quintò probatur opinio, quia si nullo existente, neq; futuro homicidio ex Dei reuelatione, in hoc regno à rege feratur lex, ꝙ probatus homicida, ẽt si non esset in rei veritate homicida, moriatur, illa lex esset iniqua, & scandalosa, quia non in bonum, sed in malum reipub. cedit, & quia daret ansam perdendi quotidiè innocentes, licet prætenderet iudicium fidelitatẽ, & qa non est, vt supponitur, præcipua cã prærequisita, vt lex iustè feratur, s. crimen dignum punitione; nam ante quamcunque legis pęnalis institutionẽ, & ordinationem de testibus adducendis, procedit hoc dictamen naturale, ꝙ scilicet malum reipub. perniciosum puniẽdum est, & quia punire illud est iustum, ideò lex de ea punitione statuenda est, & vt fideliter fiat, testes super hoc sunt adducendi: igitur, vbi nullum tale crimen est, neque timetur, deficit iam causa pręcipua illius legis, & ita iudicat, aut punit, sine causa sufficiente p medium, per accidens, deficiente fine, & subiecto punitionis, in præiudicium innocentum. Nunc autẽ idẽ contingit, dùm ꝺm allegata, & probata, innocẽs scienter morti damnatur, igitur iniusta lex, & sententia ista est.

Item sexto, & redit in idem, quia iudex, & iusta lex, intendit punire malefactorẽ, & eius trãsgressorẽ, de quo p testes, & probationes inquiritur, qui ẽt fuit cã talis legis instituẽdæ de eo malefactore puniendo; hic aũt nõ est, qui aut quatenus probatus, sed qui & quatenus verè malefactor est, vt constat ex supradictis, & quia aliàs esset nugatio, superius rẽpbata, ergo nõ nisi verũ nocentem, quãuis nõ nisi media probatione iudex de se iustè legi cõformans, sciẽter probatũ nocentẽ punire potest. Et ità vera pęna, nõ nisi verè nocenti, per legẽ intenditur. Alioqui per inde esset per talẽ legem, quę ipsum innocentẽ non respicit illũ dãnare, ac si p nullam legẽ, vel sine lege, iniustè cõdẽnaretur. Quod indè ẽt patet, quia si ante probationem testiũ nõ erat lex condẽnans innocentem, ergo nec post, quia probatio nõ edidit talem legem, neq; fecit illum esse verè nocentem, & si eorum falsitas deprehenderetur, certè per leges innocens absolueretur. 6. Ratio.

Item septimò probatur opinio 3. quia in condemnatione iusta ad mortẽ non minus reqritur crimẽ, q̃ lex, & auctoritas publica; immò magis requiritur crimẽ: tũ quia lex fit propter obuiandum, & puniendum illud; ꝙ, si nullum futurum esset, nulla tali lege punitiua opus esset: tùm etiam, quia si non esset lex, vtique aliquis maleficus inauditus, & insolitus, possèt auctoritate publica morte puniri. Nunc aũt si verũ crimẽ non requiritur, sed probatũ sufficit ad iustè mortis punitionẽ scienter insligendũ, ergo eadẽ rõne sufficit non vera, sed probata tm̃ lex, & auctoritas publica: etiã si iudex certò sciat oppositũ, s. nullã esse legẽ de tali crimine tali pęna puniendo, & se non esse legitimũ iudicem, nec auctoritatem ad id hr̃e: hoc autem nemo concedit, igr nec antecedens pro minori, q̃ est opinio secunda suprapósita, vndè id sequitur, cõcedẽdũ est. 7. Ratio.

Item octauò probatur opinio, qa si licitè iudicatur ꝺm probata, ergo iudex non teneretur conari repellere testes, quos scit esse falsos: ex quo per oppositum opinantem licitè agit ꝺm legem sic iudicando: & illi testes ad perfectum iudicium secundum legem sunt requisiti, dùm alij non reperiuntur: tenetur autem secundum omnes, quantum commodè pôt, illos refellere: & non nisi, quia tale iudicium ꝺm illorum probationes iniustũ est, igitur intentum. Item possẽt etiam

etiam tàm ipse, quàm alij scientes illũ esse innocentem, ẽt ipsi testes eadem rõne, & causa, qua & alij, in illius ſm leges has de iudicando ſm probata iusta condemnatione cõplacere; sicut & de alterius nocentis iusta condemnatione id fieri posset, sed id concedere de alijs id scientibus absurdum est, ergo & de ipso iudice sciente, & iudicante à fortiori videtur denegandum, quamuis alij credant esse nocentẽ: tùm quia illorum error, vel ignorantia, non mutat materiam, neq; iustificat occisionem iudicis scienter operantis: nam idem obiectum, eadẽ causa, & ratio, vtrobique apparet, & ergo talis occisio de se, & materialiter, mala est, quia circa materiam indebitã, scilicet circa innocẽtem exercetur, modò scienter, modò ignoranter fiat: quamuis inculpabiliter ignorans, sicut & Iacob Lyam ignorans cognoscendo, à culpa excusetur. Ignorantia namq; non tollit, neque ponit materiam ipsam, neque malitiam intrinsecam eius, quamuis ſm multos doctores bonitatem moralem actus per accidẽs faciat, vt de hoc alibi lib. 2. in tractatu de ignorantia. q. 23 latius, & à culpa ipsum tãtum ignorantem, & non alios, excusat.

Ratio. 9. Item nonò probatur opinio, quia si dicatur ꝙ iustam legem, & condemnationem innocentis probati nocentis non facit sola probatio, sed simul ẽt finis vtilitatis reipub. quia, s. aliàs sequeretur multa mala, nisi sic iudicaretur, cõtra hoc sic arguitur. Primò quia ex circunstantia finis electio, vel occisio innocentis intrinsecè mala rectificari non potest, vt supra in prima probatione latius. Neque enim sunt facienda mala, vt veniant bona Rom. 3. Alioqui eadem ratione licitum esset reipub. statuere ꝙ singulis annis vna innocens virgo exponatur fornicationi, aut morti, vt respub. à tyranno id petente liberetur, & multa alia inconuenientia sequerentur, q̃ inferius in 13. probatione principali latius exponũtur. Itẽ si non esset de se mala, sed indifferens talis occisio innocentis simpliciter, & ex appositione circũstantiæ prædicti finis ad bonũ reipubli. posset iustificari, si probatur nocens, iam sequeretur ꝙ non solũ per accidens, vt opposita dicit opinio, sed ẽt ex intentione, & electione sciẽter posset fieri licitè, & in ea, vt in re licita, cõplacere, & directè eligi posset ad dictũ finẽ, id quod ipsa opinio negat, nisi forte intelligat ꝙ fit per accidens, i. ꝙ nõ finaliter intenditur occisio, sed reipub. bonum, & officij publici prosecutio. Sed hoc nihil valet, qa similiter liceret fornicari, & ad minas Tyranni, nocentẽ, etiam probatũ innocentem, pro bono publico, & malo vitando occidere. Tertiò patet idẽ, quia ex fine sumenda est necessitas mediorũ ad finem 2. Physi. & ex Ber. quæ pro charitate; adde & tu similiter, q̃ pro iustitia instituta sunt, non dñt contra eã militare. Et ità, qñ mediũ ordinatũ ad aliquem finem ducit ad contrarium ipsius finis, repellendũ est, vt etiam patet in medicinis ad sanitatẽ ordinatis, q̃ si in aliquo casu potius inducant infirmitatẽ, fatuus esset medicus illas prosequens, ẽt ſm regulas generales medicinæ. Nunc aũt probationes testiũ sunt media ordinata ad finẽ veritatis, aut veri criminosi cognoscendi, ne in iudicãdo aberretur, verũ innocentem prò nocente condẽnando, vt sic lex iusta punitiua nocentũ debitè exequatur, & vt sic de iusta nocẽtis à parte rei constet condẽnatione, ergo qñ constiterit talia media probationũ ducere ad contrarium veritatis, & iustitiæ, vt in casu præsenti, iudex ſm legem debet ea repellere: neque secundum ea potest licitè iudicare innocentẽ probatum nocentem scienter condẽnando. Et potius tenetur cedere officio, si aliter tale iudicium omninò effugere non põt, sicut ad id teneretur, ne fornicationem committeret. Sed de hoc etiam latius in responsione ad 3. & 4. rationem secundæ opin. inferius habetur. Et per hæc excluditur euasio dicẽtium quòd finis iudicij publici est veritas publica, vt probatus nocens dãnetur: quòdq; de priuata cognitione, & veritate rei non est suũ iudicare. Nã contra hoc sequeretur ꝙ iudex sciẽs veritatem non teneretur conari repellere testes falsos &c. vti superius habetur. Et ità patet nullam esse legem dictantẽ ſm allegata damnandũ esse morti innocentem cognitum, sed probatum nocentem: quòdq; si talis vlla lex humana, vel de iure gentium, est, id generaliter dictans, est interpretanda, & limitanda secundum ius diuinum, & naturale fortius, dũ scilicet nihil aliud certius ipsi iudici de veritate, vel innocentia constat, vt de hoc etiam infra in responsione ad 6. & 7. rationem secundæ opinionis plenius differitur.

Decimò principaliter probatur opinio, quia præsumptio cedere dẽt veritati, vt ait glossa in c. veritate, dist. 8. & habetur in c. nuper de Bigamis, exceptis quibusdam casibus secundũ glo. ibidem. Nunc autem veritas publica, talisq; cognitio ſm allegata, & probata, est tantum veritas presumpta, quia solum in foro humano, & in opinione hominum habetur pro veritate, cũ res aliter sit, ergo debet cedere veritati, quã iudex priuatò nouit: & ex consequenti contra eã non est innocens condẽnandus secundum veritatem publicam, siue præsumptam, ex probationibus. Ratio. 10.

Si ad hoc dicatur, primò quod illa maior est vera solũ, qñ in suo foro veritatis, qui est forus conscientiæ, & ſm Deum homo iudicaret; non autem quando iudicatur in foro præsumptionis qui iudicialis est: tũc enim veritas cedere debet præsumptioni, maximè quando est præsumptio iuris & de iure, videlicet quando ius regulariter aliquid in tali facto præsumit, & sup eo sic presumpto aliquid statuit, siue decernit, puta quòd talis contractus sit vsurarius illicitus cauendus, vel inualidus, & huiusmodi, vt etiam habetur. l. siue possidetis. C. de probatio. Euasio.

Contra hanc euasionē replicatur, quia quando vterq; forus, i. veritatis, & præsumptionis cōcurrit, & alter ad alterum militat, semper forus veritatis debet præualere, & ſm veritatē agendum est, & ei cedere debet præsumptio, sicut & forus eius: Nunc autem in casu præsenti forus veritatis, siuè conscientiæ, & secundum Deum militat cōtra forum præsumptionis humanum ſm allegata, vt constat, quia hic quæritur quid in casu præsenti ſm Deum, & conscientiam iudex agere debet, vt corā Deo sit immunis à culpa, & non quæritur quid ſm leges humanas, vt apud homines inculpatus habeatur: ergo debet præualere forus veritatis, & conscientię, & veritas ipsa contra præsumptionē, & forum eiusdē, quicunque ille sit. Consequentia patet cū minore, & maior probatur: quia sicut lex naturalis, atque diuina prę ualent humanæ, ità & forus veritatis, & ipsa veritas, quę sunt ſm legem diuinā, & naturalē prę ualent prę sumptioni, & eius foro, quę sunt ſm leges humanas. Quod etiam inde amplius patet: quia eatenus præsumptio sustinetur ēt in suo foro præsumptionis iudiciali, quatenus p̄sumitur pro veritate, & nō amplius, adeò ꝙ quando constat de veritate, nō valet, cessatq; ipsa prę sumptio: immò & sñīa lata ſm prę sumptionem sustinetur per leges sola præsumptione iustitiæ. l. Iulianus, ff. de conditio. indebi. Ideò qñ constat de veritate, tunc vel reuocatur, vel rectificatur per eū, qui id facere potest: quia & sic leges humanæ disponunt, vt patet in c. per tuas, qui filij sint legiti. & de purga. vulga. ca. significantibus, & de frigi. & malefi. c. fraternitatis, & de sen. & re. iudi. c. cùm inter. & de solu. c. 1. & ibi doctores, & 35. q. 9. c. 1. & c. loci nostri, & ibi glossa. & C. quomodo & quando. l. si præses, & l. si vt proponis, & l. illicitus. §. veritas, de offi. præsidis, de quo etiam late Panor. c. 1. de concessione præben. & c. quia plerique, de immuni. Ecclesiæ, & Inno. ibidem, de quo etiam potest breuiter videri Syluestrina tit. sententia q. 4. §. 5. & q. 11. & tit. alienatio. 1. q. 5. §. 3. §. 4. & q. 13. Item licet præsumptio iuris, & de iure, præualeat veritati, id tñ solum est verum in his, scilicet temporalibus, quæ iuri sub sunt humano, qualis nō est vita, vel mors, aut mutilatio innocētis, vti superius in 2. probatione dictū est. Sed neq; in casu quæstionis est talis præsumptio iuris, & de iure, nisi sola præsumptio facti ſm testium probationes, quod indè patet; quia si constaret de falsitate testium, & de veritate innocentię, vtiq; sententia, & ius ipsum, omninò cessaret: non autem cessaret, si præsumptio iuris, & de iure esset. Si quis ad hanc replicam negando minorem dicat ꝙ hic non militat forus veritatis, vel conscientiæ contra forū prę sumptionis; ex quo in foro conscientiæ, & veritatis, & ſm Deum licitum est iudici innocentē probatū nocentem cōdemnare, contra hoc replicatur, quia in foro veritatis ille est verè innocens, & absoluēdus: in foro aūt iudiciali, & præsumptionis, est nocēs atque damnādus: ergo militat inuicem vterque forus; & ex cōsequenti forus veritatis, & veritas eius debet præualere, vt supra probatum est.

Replica.

Si quis secundò euadendo dicat quòd hic est veritas practica, quæ sufficit ad rectum iudiciū, quamuis veritas speculatiua non sit. *Euasio. 2.*

Contra hoc replicaꝫ, quia nō alia de causa dr̄ veritas practica: nisi quia verum est ꝙ innocens cognitus licitè condemnatur, aut ꝙ condēnandus est probatus nocens, sed hoc est petere principiū, quod impugnamus. Item supradicta probatio ꝓcedit de veritate formaliter speculatiua .s. in rei veritate est innocens ꝫ; ꝙq; ideò contra talem veritatem cognitā non dēt præualere veritas præsumpta, s. iste est nocens præsumptus, neq; forus eius, vt probatū est. Et confirmatur, quia iudex debet ſm Deū, & legem eius, & veritatem, & conscientiam iudicare, diuinoq; iudicio tenetur se conformare. Sed ſm hęc omnia cognitus innocens est liber à culpa, nec dignus pœna, sed ab ea potius liberandus, ergo non est condemnandus ſm falsas testium probationes. Consequentia patet cum minore, & maior probatur dupliciter. Primò quia non pōt homo uicem Dei tenens, in iudicando agere contra sua legem, & regulā totius rectitudinis: hæc aūt est iudiciū Dei, qđ est in veritate ad Ro. 2. & Esai. 11. Non ſm visionem oculorum, neque ſm auditum aurium iudicabit, & arguet, sed in iustitia, & veritate, ergo. Item secundò, quia in c. postulatus. 3. q. 7. habetur ſm quod placeat Deo, siue displiceat, debemus in iudicio dirimere, & in c. tunc. 11. q. 3. habetur, tūc vera est absolutio prę sidentis: cùm interim iudicis sequitur arbitriū, & ibidem causa summoperè habetur. Nō ex corde nostro, sed ex prę cepto diuino condēnationis sñīam proferamus, & in c. cùm æterni, de sen. & re. iudica. lib. 6. dr̄ ꝙ in ferendis sententijs prę oculis iudex habeat solū Deū, vt ſm eius imperiū iudicet, vt Moses ad tabernaculum recurrebat. Quòd si contra conscientiā, & iustitiam in grauamen alterius partis in iudicio quicquā fecerit, ꝑ gratiā, vel per sordes testiū, condēnetur, & ipse. *Replica.*

Neq; valet. 3. euasio negātiū maiorē hui⁹ cōfirmationis quo ad id, ꝙ ibi dr̄ ꝙ tenetur iudex diuino iudicio se cōformare, ꝙq;; ipsum est regula, & lex rectitudinis actionū nostrarū humanarū; dicunt. n. ꝙ nō nisi diuinū arbitriū, siue voluntas ꝓceptiua est ipsa regula, cui nos conformare tenemur. Deus nāq; oīa sciens rectè iudicat ſm veritatē suæ propriæ scientiæ infallibilis: non aūt homo iudex fallibilis, qui & veritatem hominib. contra publica testimonia monstrare non potest, quia nec ei fides haberetur: ideò & dicūt quòd talis voluntas Dei est, vt secundum veritatem in suo foro iudicamus, puta in foro cōscientiæ priuato secundum veritatē priuato cognitā: *Euasio. 3.*

in foro autem iudiciali secundum veritatē publicam,siue iuridicam,quę ex probatis tantū habetur,secundum quam ille reus nocens,& punitione dignus secundum omnem legem in tali iudicio humano,quamuis non in iudicio Dei,ęstimatur,& est.Et tunc iudicatur ſm Deū, & legem eius, & conscientiam, & non secundum sordes testium,nisi materialiter, & per accidens, & id rarò,& ex causa,quod non imputatur iudici,nisi ex culpabili ignorātia,vel negligentia, aut ex intentione,tales testium sordes sequatur.

Replica. Sed hæc euasio facilè eliditur per supradicta, vbi probatum est,ꝙ forus veritatis,& ipsa veritas,omninò debent præualere contra præsumptionē,& forum eius,& solum probat hęc euasio quòd homo fallibilis testimonia publica sequat.dū de veritate nil aliud certius ei constat.

Ratio. 11. Vndecimò probatur principaliter 3. opinio auctoritatibus ex parabola Matth.13.de nō eradicādis Zizanijs,ne simul triticū eradicetur, vbi secundum communem omnium sententiā significatur non puniendos, sed permittēdos esse malos,ne simul innocentes occidantur,vbi sine horum exterminatione illi puniri non possunt:ergò à fortiori non sunt scienter occidendi innocentes,etiam probati nocentes,vt malefactores secundū allegata,& probata,debitè puniantur.

Item ꝙ omnes auctoritates diuinę legis prohibentes innocentes occidi intelligantur de vero innocente, etiam si probetur nocens constat Exo.23.Insontem,& iustum non occides,insontem,idest verè innocentem,& iustum,idest eū, qui iuridicè non probatur nocēs,quia iam reputatur iustus,quamuis verè nocens sit, vt glossat Lyra,& Abulen.ibi.q.6. & communiter doctores:cui expositioni potius standum est, ſm c.relatum,dist.37.cui consonat alia glossa Rabbi Salomonis dicentis ꝙ ibi etiā præcipitur quod verè innocens, si aliquando iudicialiter probatus nocens,cōdemnatus sit:& ipse, vel alius postea voluerit suam innocentiam iudicialiter comprobare,non occidatur, sed iterum etiam post sententiam latam eius causa audiatur,& examinetur,vt in causa Susannæ.Dani.13.factū est; quia ius diuinum omninò prohibet verum innocentem scienter occidi. Ideò non valet glossa dicēs ibi prohiberi innocentem probatum innocētem occidi. Quòd non valeat indè patet, quia nulla gens tàm Barbara esse potest, quæ talem iudicialiter occidi permittat,nedū velit,aut statuat. Et superfluè illa verba insontem, & iustum replicarentur,nisi,vt dictum est,intelligātur.Ideò & non valeat alia glossa dicens ibi prohiberi solùm occisionem innocentis, qui non probatur nocens, vt etiam hoc patet ex supradicta prima probatione principali, & hic inferius latius etiā probatur.

Item Exo.23.nec in iudicio plurimorū, scilicet tàm testium,quàm aliorum quorumcūque, acquiesces sententiæ,vt à verò deuies. Ecce vbi à veritate priuatim cognita nō est recedendum propter dicta,aut testimonia multoru,& ità veritas in re ꝓualet veritati publicæ,siue iuridicę.

Item Exo.18. Prouide ex omni plebe viros, in quib.sit veritas &c.& c.13. Quære solitè, & diligenter rei veritate perspecta si inueneris certum esse,quod dicitur, & abominationem hanc operè perpetratā statim percuties &c.vbi apertè distinguit rei veritatem certam à veritate publica,siuè præsumpta, quæ ex hominum habetur testimonio, & abominationem opere perpetratam non solum probatam prærequirit lex diuina,vt nocens homo iustè puniatur.

Item Deut.16.Iustò quod iustum est exequeris: vbi non solum iustus modus,& ordo iuris secundum testium probationes, sed & ipsum iustum, & veritas à parte rei ad iustum iudicium requiritur.Et Deu.17. Iudicabunt secundum iudicij veritatem.

Item quia sacra scriptura vbiq; de bonis, & malis nocentibus,& innocentibus loquens,certè de ipsis sine addito simpliciter,& in rei veritate,non de veritate iuris,aut præsumpta,neq; de probatis,vel nō probatis talibus loquitur: sicut & de vero præmio, & pœna eis respondentibus loquitur expresſè, dū Exo.22.ait Maleficos nō patieris viuere,& Ro.13.Iudex est vindex in irā ei,qui malè agit,&c.Et Leuit.20. Et Deute.19. 25.27.28. vbi nunquam dicitur si quis probatus fuerit talis malefactor,sed de veris crimin.b. ibi prohibitis,sicut,& de veris pœnis agitur. Nam iure diuino,& naturali vera pœna,non nisi verę culpæ ibi prohibitæ infligitur,vel infligenda decernitur.Ideò non valet euasio dicentium quòd ius diuinum,vbi supra, loquitur de veritate rei in foro veritatis,de veritate autem publica, vel iuris,in foro publico,vel præsumptionis. Hæc inquam euasio ex supradictis eliditur.

Decimasecūdò probatur 3.opinio,quia mortaliter contra ius diuinū, & naturale de nō mœchando,quispiam cognosceret eā,quam scit nō esse suam:quamuis iudicialiter probet͂ sua,& ei præcipiatur sub excommunicatione cū ea, tanquam cum sua,cohabitare,vt expresſè decernit Ecclesia in c.inquisitioni, de sentent.excom.vbi dicitur quòd in casu,quo quis certò scit impedimentū inualidi matrimonij, debet potius excōmunicationis sñiam humiliter sustinere, quam per carnale commerciū peccatum operari mortale,vt hoc etiam tenent cōmuniter doctores in 4.distinctio.38.contra Hugonem, & Magistrum ibidem oppositū erroneè opinantes: ergo similiter mortaliter peccaret iudex sciēter occidēs innocētē,quamuis probetur nocens. Patet consequētia,quia vtrūq; simpliciter,s.cognoscere nō suam, & occidere innocentē in eodē iure diuino,& naturali, in decalogo prohibitum est, vt supra in prima probatione latius: & ità sicut il- Ratio. 12.

lud est mortale, scilicet cognoscere, non suam, quamuis probetur sua, à quocunque, & quomodocunque publicè, vel occultè, etiam ad præceptum ecclesiæ excommunicatione aggrauatum fiat: ità & occidere innocentem, quamuis probetur nocens, à quocūq; etiam iudice, ex officio publico fiat: ēt si ius humanū, vel ius gentiū dictet illū fm probata esse occidendum; quia hoc ius cedere debet iure diuino, & naturali, stricto, & fortiori, & fm illud limitari, & intelligi, vt in prima, & secunda probatione supra dictū est.

Instantia. Si contra hoc instantia fiat, ꝙ si iudex condemnando scienter innocentem probatum nocentem peccaret mortaliter contra prædictum diuinum, & naturale, ergo similiter mortaliter peccaret sententiam iudicialem secundum probata ferendo quòd hæc mulier est Petri, & sub excommunicatione illi præcipiendo, & compellendo, ꝙ cum Petro, tanquam cum suo viro mortaliter cohabitet; quam tamen priuatò scit non esse Petri, sed alterius.

Respon. Respon. negando consequentiā; quia in casu antecedentis de condemnatione innocentis ad mortem datur efficax causa mortis illius per talē sententiā, simul & efficacem traditionem eius, vt à ministris iustitiæ occidatur. Ideò nisi iudex talem sentētiam reuocet, vel eius executionem efficaciter impediat, vtiq; causaliter innocētem occidit. In casu autem consequentis de iudicāte mulierem esse Petri &c. iudex non est causa efficax fornicationis illius: quia nec ex illa sentētia statim immediatè, aut indirectè sequitur fornicatio, ex quo illi etiā simul cohabitantes mutuò possunt abstinere, vel inuicē recedere, aut debitè inuicem consentire, si aliàs non prohibentur, & ecclesia admonet aliàs in d. ca. inquisitioni, ꝙ si non sunt coniuges, non misceātur, sed potius excommunicationem, ex culpa sua meruerunt, humiliter patiantur.

Ratio 13. Decimatertiò probatur opinio, quia si iudex innocentem cognitū, sed probatum nocentem condemnando excusaret à culpa, vel licitè faceret, hoc esset primò, qa talis occisio nō de se mala, sed bona, vel indifferens esset: aut secundò, quia excusaretur per ignorantiam inculpabilē: aut tertiò per impotentiam, quia scilicet aliter facere commodè nō potest propter vexationem populi, qui scandalizaretur, si probatus nocens non occideretur, & ità non occidit ex intētione, sed permissiuè, vel de per accidens innocētem. Sed nullum istorum est dicendum, ergo nullo modo à peccato homicidij excusatur.

Quòd non possit dici primum constat, quia est malum de se, vti superius in prima, & secunda ratione probatum est, & ità ex nullo fine, & nulla causa potest iustificari.

Nec potest dici secundum, ꝙ scilicet iudex per ignorantiā excusetur, cū ex hypothesi sciēs illum esse innocentem occidat, neq; scientia iuridica, vel publica quam fm probationem testiū habet de opposito, ꝙ scilicet ille est nocens, tollit eius cognitionem, vt ignoranter id facere dicatur: tùm quia cū non sunt secundum idem de eodem non repugnant: tùm etiam quia aliàs iudex ipse, sciens non esse suam Berthā, quam habet probatam iudicialiter esse suam, similiter diceretur ignoranter, & licitè eam cognoscere, ꝙ cap. inquisitioni de sen. excom. erroneum est.

Nec potest dici tertium, ꝙ scilicet iudex per impotentiam scandali vitandi excusetur, qđ patet: quatupliciter: tū primò, quia id solum esset verùm, qñ iste non posset vllo modo illū liberare cessādo à iudicio, vel de facto illi carcerē aperiēdo, nec de iure, quia .s. nescit, nec potest illos testes repellere, nec illius innocentiam ostendere sufficienter. Sed certè pōt se ipsum liberare, ne scienter illū occidat. Potest. n. cessare à iudicio, & condemnatione, sicut & lictor, id sciens, pōt, & potius tenetur ab occisione cessare, & se excusare, ēt si propterea vterq; suo priuet officio, qa potius tenet pati, & eligere malū pœnæ: q̄ culpæ: sicut & teneretur iudex fugere in aliā terram officio dimisso potius, q̄ scienter cognoscere secundam vxorem non suam, probatā suā, si aliter euadere non potest, quia nec pōt probare non esse suam: ad idq; tenetur non obstante scandalo, & populi clamore. Tū secūdò quia iudex ille, si potest, tenet repellere testes, & probationes eorū, & sic innocentem cognitū liberare fm omnes opiniones, sed non alia de causa ad id tenetur, nisi vt vitetur homicidium innocentis illius, etiam probati nocentis, ne pecet contra legē naturalem. Non occidas, quod quidem peccatum homicidij innocentis à iudice, sicut & à testib. cōmitteretur, nisi iudex ipse prædictam diligentiam repellendi testes adhiberet, ergo etiam si illos repellere non potest, vtiq; contra eandem legem peccat, illū scienter occidendo, & testiū peccato cooperando: ex quo manet eadem causa iniustę occisionis, scilicet idem innocens cognitus, & licet, vt diximus, impotētia repellendi testes excuset iudicem à peccato negligentiæ pdictę, aut quia eos non repellit, qa non potest: non tñ à peccato occisionis, à quo cessare potest. Tùm tertiò quia si Tyrannus adducēs testes falsos contra innocentē cognitū ab omnibus ipsis minaretur iudici ablationē officij, si illū non condēnaret; certè potius tenet officiū dimittere, q̄ illum morti damnare, vt 3. Reg. 21. dicitur de condemnantibus Naboth per testes falsos inductos ab impia Iesabele. Sed isti testes sūt tyranni, & quod ille tyrannus faceret, per coactionem facit, vexatio populi per ignorantiā: ergo sicut nec à peccato, nec ab officij dimissione excusat illa tyrāni coactio ità nec ista populi vexatio p ignorātiā. Patet cōsequētia, qa vtrobiq; sunt oīa paria; excepto ꝙ illic est tyranni violentia, hic ignorantia populi vexantis, quę non nisi

ipsum

ipsum populum ignorantem excusat. Et quãuis in tyranno sit scandalũ ex malitia, & contẽnendũ: in populo aũt, non nisi ex ignorantia: quod pusillorũ scandalum est. At vtrunq; est scãdalũ acceptum, & non datum, eo ꝙ inde accipitur, qa iudex non agit iniustè innocentem cognitũ condemnando. Ideò pp tale scandalum acceptũ vitandum non est, contra decalogũ agendũ, quod de se, vel intrinsecè malũ est: quia ad Ro. 3. Non sunt facienda mala, vt veniant bona, s. vt veniat pax populi, & scandali vitatio: & de reg. iur. vtilius scãdalum nasci permittitur, q̃ veritas, s. vitæ necessaria, relinquatur, de quo latius Adrianus in primo quodlib. ſm cõiter doctores agit; quantò magis ꝙ iudex nollens innocentem condemnare non est causa scandali ex intẽtione, nec per se, nisi solum per accidens? Sed sicut talis causa per oppositum opinantem sufficit excusare iudicem per accidens condemnantẽ innocentẽ probatum nocentem: ità ẽt sufficiet illũ ab illo scandalo per accidens consequente ex non condemnando innocentem excusare: quia minus actiuè iudex se habet ad illud scandalũ, sicut & ad eius causam non condemnando innocentẽ, vbi priuatiuè se habet, q̃ ad positiuam condemnationem, & traditionem innocentis ad mortẽ. Tùm quartò, quia aliàs sequeretur ꝙ eadẽ auctoritate publica cognitus innocens posset similiter cõdemnari in casu, quo ex illius occasione sequatur aliquod grande bonũ, vel vitetur magnũ malum reipub. cõe. Vt si tyrannus potẽs minetur reipu. subuersionem, vel destructionẽ, nisi iudicialiter innocẽs quidam ei nimis odiosus occidatur: aut si Turca promittat cum toto suo imperio se conuertere ad fidẽ, vel desinere prosequi Christianos, & oẽs terras, atque captiuos reddere Christianis: tunc posset reipub. scitum innocentẽ lapidare sine peccato, & iudex similiter illum, ẽt non probatum nocentem, posset ad id licite condemnare. Et similiter ad sedandum scandalũ populi clamantis, petentisq; illum innocentem ex dicta causa occidi, aut dicentis illum esse reum mortis, licitũ esset iudici, aut principi scienter ipsum innocentem condemnare, aut tradere occidendum, sicut ad testium probationem: sicut & fecit Pilatus tradens Dñm Iesum voluntati iudæorum petentium vt crucifigeretur. Sed hoc consequens cõcedere erroneum est: tùm primò quia non sunt facienda mala, & maximè de se, vel intrinsecè mala, qualia sunt, quæ decalogo prohibentur, vt veniant bona: tùm ẽt secundo, quia respub. non habet dñium vitæ & mortis, neque membrorũ ciuium suorum: quãuis ipse homo innocẽs in casu prædicto teneatur ex charitate, nõ ex iustitia, proprio se offerre periculo mortis, vt cõe reipub. caueat, non tñ ad id iure cogi potest, sicut nec ad eleemosynã, nec ad gratiam, ad quã iure diuino tenetur, vt hoc optimè ait Soto de iustitia & iure lib. 5. q. 1. art. 7. & infra in respon. ad quartam rationẽ secundæ opin. latius hr̃, & ità patet error illius consequentis. Consequentia verò prædicta probatur, quia tota, aut præcipua ratio iustificans occisionem innocentis cogniti, sed probati nocentis, ſm opinantem, non est sola probatio, sed vitiatio scandali, aliorumq; damnorum reipublicæ. Probatio namq; ꝙ est nocens, eatenus duntaxat ſm opinantem iustificat innocentis occisionem scienter factam à iudice, quatenus facit illam vrgere in reipub. bonum, aut damnorum eius vitationem. Et ità probatio, vel non probatio culpæ, vel innocentiæ illius, impertinens est, vt occisio ipsa scienter facta licita vel illicita sit: dùm inconueniens scandali, damnorumq; reipub. quod sequitur ex hoc, ꝙ est probatus nocens, si non condemnatur, idem sequitur, si etiam ab omnibus cognitus innocẽs non occidatur. Sed hæc eadem ratio, vel causa, puta vitatio scãdali, dãnorumq; reipub. est in casu consequentis supradicti, ergo vel vtraq; occisio licita, vel vtraq; illicita, vbi eadem præcipua ratio liciti, vel illiciti est.

Tùm quintò quia si dicatur ꝙ quamuis de se mala sit occisio innocentis, tñ ideò est licita, qñ probatur nocens: quia est minus malum talem occidere iudicialiter, q̃ illum nõ occidere: & ità minus malum pro maiori vitãdo habet rationẽ boni, & eligibilius est, Contra hoc arguitur, primò quia minus malum eligibilius pro maiori vitando intelligitur de minori malo, quod non est de se, aut intrinsecè malum iure naturæ prohibitum, sed quod iure positiuo prohibetur, diuino, vel humano, quod à sua malitia potest denudari, aliàs pro saluanda vita, vel repub. licitũ esset mentiri, & fornicari, puta vbi per reuelationem sciret homo ꝙ ex principis fornicatione nõ habentis hæredẽ nasceretur bonus filius, & hæres, qui rempub. à tyrãno ipsius reipub. euasore præsenti, vel futuro, liberaret; ex quo minus peccatum est mendacium officiosum, & adulteriũ, quàm homicidium secũdum Aug. dicentem consulendũ esse adulteriũ, vt vitetur homicidiũ. Et de hoc malo, quod à sua malitia spoliari non potest, habetur ad Rom. 3. ꝙ non sunt facienda mala, vt veniãt bona. Et tale malum est occisio innocẽtis, sicut & fornicatio, vt superius in prima & secunda ratione probatum est. Secundò, quia ex occisione innocentis probati nocentis non vitatur maius malum, quàm sit ipsa occisio, vt inferius in respon. ad tertiam & quartã rationem secundæ opi. latius habetur, imò ipsa occisio per se, & vt plurimum, maius malum est.

Decimoquartò principaliter ꝓbatur opinio tertia, quia nullus põt iustè occidi directè pro peccato aliorũ præterito, vel futuro puniendo, vel vitando, nisi aliquo modo illius sit causa, s. præcipiẽs, cõsulens, adiuuãs, aut consentiẽs &c. vt ex Aug. super Iosue. 7. & ad Aurelium Episcopum. Et Alex. de Ales. 3. par. q. 41. membro. 4. & Ratio. 14.

art.1.vt latius infra q.54.in respon.ad quartum argumentum ēt si id fiat principaliter à iudice suum ius,& officiū prosequēte. Nam talis prosecutio debitè, id est, nō cum iniuria alterius,s. innocentis fieri debet,vt in hoc Syluester tit.iudex 2.q.5.meritò redarguit Summ.20.oppositū opinantem. Dixi ꝙ directè non potest occidi:nā indirectè,simul & pręter intentionē,vel à casu, vel ēt per accidēs,vt in bello infantes,& alij innocentes, simul cum nocentibus, vbi distingui cōmodè non possunt, dùm vrbes capiuntur, vel impugnantur bōbardis, & huiusmodi licitè occiduntur, vt de hoc satis doctè Soto de iustitia & iure lib.5 .q.1.art.8.& 9.latius agit.Sed innocens ēt probatus nocens nullo modo de supradictis est causa malitiæ,vel peccati iudicis, aut testium,vel aliorum quoruncunq; , vt facilè constat,& supponitur,ergo pp ipsorū vitanda peccata,vel scandala,ēt futura,quę ex non condemnatione ipsius innocentis timētur, vel sequerentur,vel ēt pro iudicis officio,de iure prosequendo,non potest innocens licitè occidi. Hæc consequentia eò magis patet,quò talis condemnatio innocētis directa eius occisio est: ex quo eodem modo scienter condemnatur,& morti traditur, quo alius probatus nocens,cuius tñ occisio directa,& per se,& nō per accidēs, ab omnibus esse conceditur. Ideò nō valet euasio Caietani,aliorumq; dicentium ꝙ talis occisio innocētis probati nocentis non est per se intenta,neque directè:sed per accidens occisio innocentis est. Constat enim ex supradictis ꝙ & directa,& ex intentione,& electione,per se,& nō per accidens, occisio innocentis voluntariè,& scienter facta est: quāuis ex alio fine, aut pp vitam ad maiora mala,& quia aliàs cōmodè vitari non potest,vt ipsi dicūt,talis occisio fiat. Sed hæc causa non iustificat illā, sicut nec fornificationē , vti superius in prima,scda,& sexta ꝓbatione latius ꝓbatū est.

Ratio 15. Quintodecimò principaliter probatur 3.opi. quia occisio innocentis probati nocentis,& occisio nocentis , habent diuersa obiecta formalia , ergo sunt diuersarum rationum,s.bonitatis , & malitiæ,vel iustitiæ & iniustitiæ, quia innocens non est dignus pęna,sed præmio:nocens autem èconuerso nō est dignus præmio,sed pęna.Consequentia patet, quia ex secundo de anima potentiæ per actus, & actus per obiecta formalia formaliter,& specificè distinguuntur.

Euasio. Si negetur antecedēs , quia obiectū formale vtriusq; occisionis non est nocēs, vel innocens , à parte rei,sed probatus nocens:nam obiectum voluntatis non est quale est ipsum à parte rei , sed quale ei ꝑsentatur per præuiā cognitionē.

Replica. Contra hoc replicatur : tùm primò qa quod facit cognitio in obiectò volūtatis hominis particularis,vt feratur in illud odiēdo, vel amādo : hoc facit probatio nocentis,vel innocentis in foro iudiciali,vt sic actus iustitiæ in ipsum probatum debitè feratur puniēdo illū,vel præmiādo. Nam probatio nō fit,nisi vt publicè, & iuridicè cognoscatur is, in quo est ipsa vera rō formalis punitionis,vt debitè & sine errore puniatur,vel non puniatur.Quod inde patet, quia si publicè, & manifestè de tali causa,seu rōne formali, puta de culpa,vel innocentia cōstaret,ꝙ est in hoc, & non in illo,certe nulla alia probatione ad iustam punitionē,vel nō punitionē iudicialē opus esset. Sed cognitio non se tenet ex parte obiecti formalis,neque variat rōnē formalē eius, sed solū illud voluntati ꝑsentat, vel vt causa sine qua nō, vel ēt effectiuè cum voluntate cōcurrens ad productionē actus: & ēt conditio prærequisita, vt ipsum obiectū voluntati ꝑsentetur,vt ipsa feratur in illud, qa nihil volitū quin præcognitū. Obiectū aūt ipsum formale manet idē à parte rei in bonitate, & malitia , siue cognitum, siue ignoratum sit:ergo nec probatio iuridica mutat rationē formalē obiecti,puta nocētis,vel innocentis ,nec se tenet ex parte eius:nec obiectū occisionis est ꝓbatus nocēs,sed à parte rei ipse nocēs,vel innocēs,dignus, vel nō dignus pęna, vel punitione,& ità diuersa obiecta formalia sunt.

Tùm secundò probatur ꝙ probatio non ex parte obiecti formalis , sed vt eius conditio, vel circunstantia se habeat: qa probatio,inquisitio, examinatio,interrogatio, & confessio criminis , vel delinquentis se tenēt ex parte ordinis iuris , quò mediāte hæc pęna legis applicaƭ huic obiecto,vel homini digno illa pęna, sicut in collatione beneficij positio edicti, oppositio, examinatio, & præsentatio hominis non faciunt ipsum esse obiectum, vel hominem dignum, aut indignum,habilem,aut inhabilem, vt ei debitè beneficium cōferatur: sed est ordo prærequisitus, quo mediante beneficiū huic digno,atque merenti licitè applicatur. Sic illa testium probatio non facit obiectū formale, puta nocentem , vel innocentē,dignū,vel non dignū punitione : sed est vult modus applicandi huic, vel illi pęnam , quā ille meretur,& vt oportet.Quod aūt est circunstantia in actu morali , hoc est ordo in actu iudiciario,quod & patet ex cōi sententia doctorum vtriusq; iuris distinguentium sententiā iniustam ex defectu iurisdictionis,& causę,quia.s. non est peccatum , aut iusta causa cōdemnationis, aut ex defectu ordinis iuridici , quia scilicet non accusatur,non probatur,& huiusmodi.

Tùm tertiò quia maiorē iniustitiā facit iudex occidendo innocentē, non probatum nocētem ; q̄ occidendo nocentē,non probatū nocentē . qa in primo casu deficit tàm causa iustè occidendi, q̄ ēt ordo,& modus iuris,In secundo aūt casu solum deficit ordo,& non causa, sed in hoc secundo casu probatio nō se tenet ex parte causæ, vel obiecti,nec est de eius ratione formali:quia illa seclusa est de se materia apta , & digna occisione,saltē in potentia remota ; & solū restat,vt ei appli-

applicetur per probationem,& sentētiam:ergo nec in primo casu adhibita probatio,facit obiectum dignum pęna,aut causam iustam condem nationis,sed id potius præsupponitur.

Tùm quartò:quia inter occisionē innocentis probati nocentis,& occisionem nocētis,probati ēt nocentis,est triplex discrimē. Primò quia nulla opinio est an liceat hunc ꝑm occidere,est aūt circa primum.Secundò quod hæc secunda licitè fit scientibus omnibus rei veritatē,& approbantibus eā:in prima aūt non admittitur licita eius approbatio, nisi ab ignorantibus rei veritatem duntaxat. Tertiò ꝙ in secunda occisione illi nocenti pōt licitè applicari probatio,& licitè scienter testes de eo testātur, ꝙ est nocēs, & illa probatio vera,& legitima est: non aūt in prima. Ecce in his tribus differūt illæ duæ occisiones:conueniūt aūt in probatione,quia.s.vterq; est probatur nocens. Iam ex hoc sic probatur intētum. Nam vbi est eadē ratio formalis obiecti,vel causæ condemnationis,ibi respectu eiusdem facientis est eadem ratio actus iusti,vel iniusti,& èconuersò.Sed hic non est eadē ratio actus occisionis istorum, vt patet ex triplici discrimine prædicto:ergo nec est eadem ratio formalis obiecti.

Tùm demum quintò:quia modò probatio se teneat ex parte obiecti formalis, vel causæ condemnationis, modò non, probatur tñ ꝙ adhuc sit illicita de se innocentis probati nocentis condemnatio,idq; ex parte modi,vel circūstantiæ.

Nam obiectum,vel materia,cui iniustè & malè applicatur circunstantia, aut modus prærequisitus ad eliciendū circa eam aliquem actū,certè iniustè,& malè applicatur illi talis actus, vel est indebitus talis actus circa materiā, vel obiectū illud; vt si à patrono malè assignatur indignus ad beneficium:malè ēt id illi à collatore sciente confertur:& si furtū malè ordinatur ad eleemosynam, certè mala electio est velle furari ad faciendam eleemosynā: malè ēt quispiā de furto illo scienter faceret eleemosynā.Et est ratio ad idē,quia si actus elicitur circa hoc obiectum,vel materiā pp circunstantiā,sine qua non applicaretur:& circunstantia malè illi applicatur: ergo & ipse actus scienter factus, & qui aliquem occidit,quia ipsum odit: & odiū malè illi applicatur,itā & occisio: & similiter per alios testes falsos malè probatur adultera, aut quod nō sit Sortis,malè ēt ab ipso Sorte scienter occiditur, aut cognoscitur, vt sua,ēt si omnes probent. Sic in proposito illa circunstantia,vel modus seu ordo iuris,s.testium probatio ꝙ iste est nocēs, qui tñ verè innocens est,iniustè & malè à quocūq; applicatur huic obiecto,siue materię,videlicet innocenti, quia testes peccant contra iustitiam, & veritatem: & pp illam circunstantiam,vel modum,s.pp illam probationem, tm̄ iudex sciēter illum condemnat,ergo malè,& iniustè applicat illi talem condemnationem,quam aliàs non applicaret. Alioqui si ex duplici peccato aliorum, scilicet ex falsa simul, & iniusta in damnum innocentis probatione,iusta eius cōdemnatio,aut iusta causa ad illum iustè condemnādum efficeretur: vtiq; idem fieret,ēt si iudex ipse falsos testes sufficienter probantes contra innocentē moliretur: quia similiter diceretur ꝙ licet peccauerit in accusatione, & probatione contra illum, non tamen in eius probati nocentis occisione, vel condemnatione.Et itā Iesabel licitè occidisset Naboth innocentem probatū nocentem per falsos testes ab ea subornatos, quod tamen 3. Reg.21. manifestè damnatur.

Sextodecimò principaliter probatus opinio, quia iudex talem innocentē probatū nocentem condemnando mentitur perniciosè contra illū; ergo mortaliter peccat.Antecedēs patet.Primò quia ipso facto & verbo sententiæ damnantis illum pp tale crimen,quod non cōmisit, quod tñ omnes ex tali sententia & condemnatione intelligunt illum verè cōmisisse, certè mētitur, sicut & ipsi testes hoc idem illi imponentes, atque dicentes ꝙ ipsa sententia pronūciat. Secūdò quia si iudex eodē malo animo,quo & testes,sententiam ferendo diceret cum eis hunc esse criminosum,certè sicut illi, itā & ipse mentiretur, ergo ēt nunc ipso facto & verbo sentētię,quāuis non eodē malo animo,& fine,scienter idē dicens certè mentitur. Nā quod ante erat mendaciū,non mutaꝰ ex animo, aut fine scienter id proferētis. *Ratio. 16.*

Et confirmatur prædicta ratio,quia vbi lis esset de aliqua propositione,vt hęretica condemnanda: & plurimi doctores decepti illū damnarent,Papæ verò,aut iudici Epō euidens esset veritas illius, tunc vtiq; non liceret eidē in aliorū sententiā contta veritatem sibi cognitā subscribere,sed deberet constanter suā retinere veritatem:ergo similiter iudex nequit cōtra sibi compertam veritatem iudicare ꝑm testiū probationes:quia & similiter mentiri vr̄, & dicere illum esse nocentem,quem verè innocentem nouit.

Neque valet negare consequentiā, sicut eam negat Soto cum alijs de secūda opinione, dicendo ibi non esse mendacium,vt supra in reprobatione præcedentis euasionis dictum est.

Sed certè prædicta ratio, eiusq; confirmatio non vr̄ satis solida.Nam eodem modo probaretur ꝙ nec in casu ciuili iudex posset ꝑm allegata pro aliquo crimine ciuiliter innocentem condemnare: quia eodem modo diceretur ꝙ iudex ipso facto & verbo sententię perniciosè mentitur contra innocentem,& eius honorem.

Igitur potest negari dupliciter ꝙ iudex mentiatur: vno modo,vt ait Soto vbi supra dicendo quod neque iudex, neque sententia vllo modo profert illum esse criminosum,vel homicidā,& hmōi: sed solū significat illū esse damnandū,& dignū tali pęna: quod vtiq; verū est,qa ꝑm allegata ea pęna dignus,& cōdēnādus est, hæc ille.

Sed

Sed certè hic modus excusandi iudicē à mendacio non valet: quia expressè in ipsa sententia, & in voce præconis dicitur, & significatur illum talem crimen commisisse, & propter id ea pęna condemnari, non autem quia dignus ea pœna, aut quia probatus nocens est.

Ideò alio modo melius ego iudicē à mendacio excusarem: quia videlicet quamuis ille reus in veritate innocens sit: at ẜm probata nocēs, & criminosus est, & pp tale crimē ꝓbatū: quāuis illicitè, & iniustè, condemnatur. Et sententia, voxq; præconis simpliciter dicens illum esse criminosum, & crimen illud commisisse, sic intelligenda est, vt fertur in foro iudiciali, s. ẜm probata duntaxat. Et hoc certè verū est, quicquid alij intelligant. Neque iudex iudicādo ẜm allegata facit contra conscientiā: quæ dictamen practicum, non speculatiuū est: ex quo illi non dictat eius cōsciētia ꝙ malè facit sic iudicādo. Et quod Hosti. & alij dicunt ꝙ iudici licitū est cōtra conscientiā iudicare: certè abutuntur nomine conscientię: volunt enim dicere ꝙ contra propriam cognitionem, quam in priuato habent, possunt ẜm allegata iudicare: ideò aliæ rationes præcedētes efficaciores sunt pro hac tertia opinione.

Resp. ad 1. rationem. 2. opin. Igitur ad rationes secundæ opi. respōdet hæc tertia opinio, ad primā distinguendo cōsequens primæ consequentiæ. Nam si intelligatur sic, ꝙ iudex non potest sententiā iudicialem tàm absolutiuā, q̄ condemnatiuā ferre ex sua sola scientia priuata, sed ꝙ requirit publica, quę ẜm probata est, tunc conceditur illa, & negatur secūda consequentia: non enim sequitur si scientia publica requiritur, ꝙ ergo ipsa sufficiat. Si aūt intelligatur ꝙ illa sententia publica ità requirit, ꝙ ēt sufficit. tunc negatur vtraq; consequentia prædicta. Non enim id sufficit ad rectum iudicium, nisi & alia requisita adsint, s. ꝙ sit materia apta tali sententiæ cōndemnatiuę, qualis nō est innocēs cognitus talis: aut dummodò nō sit alia certior cognitio de eius innocentia, quia illa nō scientia, sed error, quamuis publicè non cognitus, aut non æstimatus error est: tunc enim ius naturale fortius prohibet talem condēnare. Et talis scientia priuata, licet non sufficiat iudicialiter absoluere: at sufficit vt teneatur illum non condemnare: quia tunc nec ius, aut potestas humana potest in causa criminali, sicut pōt in causa ciuili consensum innocentis, aut veritatem facti vel cognitionis, aut iustitiam causę supplere, vel mutare, vt supra probatum est. Et similiter respondetur ad confirmationem, distinguendo antecedens, & negando consequentiam.

Ad primū dictum Caietani. Ad ea verò, quæ ibi adducūtur ex Caietano; ꝙ scilicet id est verū quicquid indè eueniat &c. Dico ibi tria falsa contineri: primum vbi dr̄ ꝙ iudex, vt iudex, potius tenetur ad iuris, & officij sui prosecutionem, q̄ ad curam vitæ, & innocentis, & quicquid indè euenerit mali, hoc certè est falsum. Tùm primò quia non pòtest quis suo officio vti, vel iure in notabile præiudicium tertij innocentis sibi cogniti, qui nullo modo fuit in causa talis præiudicij: tenetur ēt quilibet, ēt iudex, curam habere de proximo suo in sui officij executione, ne illi iniuriam faciat in vitæ detrimentū postposito minori cōmodo, aut dāno suo tpali: neque tunc iudices in præiudicium tertij habent ius ad officium suū prosequendū, quod ad cauendum iniuriā aliorū restituendū est, neque rei licitæ tunc operā dari dicūtur. Tùm secundò: quia non incūbit iudici, aut cuilibet cura vtēdi suo iure, vel officio absolutè, & qūocūq;: sed iustè quod iustū ēst exequi debet Deut. 18. Sicut non incūbit cuilibet cura se defendēdi, & officiū suū exequendi, puta militi bellando, vel regulatori, aut rectorū emundatori tegulas deijciendo, vel alijs officialibus alia sui iuris officia faciēdo, qūocunq;: sed seruato moderamine inculpatæ tutelæ, & debito modo, & ordine, & iusta causa existente: sic iudici non circa quęcūq;, nec qūolibet, sed circa materiā aptā, vel causam iustā talis sententiæ & omnibus alijs requisitis existentibus, suū officiū prosequi incūbit: talis aūt materia, aut causa iustę condemnationis certè non est is, qui innocens à iudice cognitus est. Tùm tertiò: quia licet iudex, vt iudex, plus curare debeat debitā sui officij executionē, q̄ vitā alterius alere, aut nutrire, siue fouere suo officio dimisso, & q̄ illā lædere, qn̄ læsio illa sequit̄ extrinsecè, vel indirectè, simul & per accidens, ex officij sui executione: puta si ex iusta eius sententia aliàs, & officij executione, videlicet si ex alicuius potētis, aut diuitis nocentis probati nocentis condemnatione sequitur alterius scandalū, aut rixa multorū repugnantiū, vbi innocens aliquis occideretur, & hmōi: quia tunc potius scandalū nasci permittitur, q̄ veritas, s. vitæ necessaria relinquatur. Quod est verū adhuc, nisi maius malū ex tali rixa, aut scandalo sequeret; tunc enim pro vitādo maiori malo minus malū eligendum, & à talis sententię iustę executione supersedendū esset. At verò qn̄ læsio vitæ alterius, videlicet cogniti innocētis, sequitur intrinsecè ex obiecto, aut directè, siue per se, siue per accidēs, ex vsu talis officij: tūc falsum est ꝙ plus debet iudex curare sui officij prosecutionē, q̄ læsionē vitæ innocentis: aut quicquid indè succedat: imò sicut inuasus defendendo tenetur cum moderamine inculpatæ tutelę vitā proximi curare, si id salua sua vita facere pōt: ità & iudex ēt cū sui officij iactura tenet curare, ne vitā lædat innocētis, ipsum morti dānando. Talis itaq; cōdemnatio, vel sentētia ꝑcipiendo, & tradēdo eū ad mortē, sicut & nocentē, certè directè vitā lædit illius: & hæc læsio intrinsecè, & directè; siue per se, siue per accidēs, de quo latius infra; ad talē sententiā sequit ex officij prosecutionē.

Quòd si obijciatur ꝙ sicut curatus ex officio licitè

licitè dat Eucharistiam peccatori occulto cognito publicè petenti, vt suo satisfaciat officio alio qui iniuriam illi faceret petenti: ergo similiter iudex licitè suum prosequitur officium ad petitionem populi, vel partis, condemnando innocentem supradictum.

Respon. negando consequentiam. Nam est discrimen; illic enim curatus ille facit bonum ex obiecto, & directè: malum autem, quod ibi est, prouenit indirectè ex circunstantia, vel malitia ipsius, cui Eucharistia datur: quia curatus commodè vitare non potest, sacrm illi denegando: ideò indirectè per accidens tale malum sequens ex prosecutione officij non curato, sed ipsi peccatori suscipienti imputatur. Hic autem in condemnatione cogniti innocentis iudex facit malũ ex obiecto, atque directè: quod ex nulla causa licet illi etiam suum officium prosequenti.

Ad 2. dictũ Caietani. Secũdò dixit vbi supra Caietanus ꝙ sicut inuasus licitè prosequitur suum ius se defendens non curando de vita inuasoris: & bellator licitè cum nocentibus occidit innocẽtes victoriã prosequens, ità & iudex suum officium prosequendo, licitè occidit supradictum innocentem: quia vtrobiq; illa occisio per accidens est.

Sed certè id falsum & magnum discrimẽ est. Primò quia omni iure licitũ est ex obiecto inuasorem occidere, sicut & vim vi repellere, cũ moderamine inculpatæ tutelæ: & maior cura mihi incumbit vitæ meæ seruandę; q̃ alterius: illicitũ aũt ex obiecto, aut de se est occidere innocentem cognitũ: ideò dũm illum seruare põt, iudex vtiq; tenetur, ẽt cum sui officij detrimento. Secundò quia inuitus inuasor, & bellator põt à suo actu cessare: & ex culpa sua prosequitur illum: ideò inuasus licitè sui defensionẽ, & victoriã, vel ius prosequẽdo põt illos occidere, quorũ mors ipsis imputatur, qui causa eius sunt. Innocens aũt nil mali fecit, vndè contra ipsum cognitũ innocentẽ, vel iudex, vel alius habet ius ad occidendũ, vel officiũ aliquod prosequendũ. Nec in potestate illius innocentis est se ab illo suo dãno liberare: ideò non sibi, sed scienti iudici, & potenti vel illũ liberare, vel ab officij executione cessare, mors illius imputatur. Tertiò, qa illa inuasoris occisio est de per accidẽs: quatenus ibi finaliter, & directè prætenditur vitæ ipsius inuasi defensio, quæ si sine morte inuasoris cessantis, vel fugiẽtis posset haberi, certè inuasus ab illius occisione desisteret: sed ideò talis eligitur occisio, vel vt mediũ, vel vt effectus suæ iustæ defensionis, quia aliter defensio hæc finaliter intenta haberi non põt, vt de hoc latius infra. q. 38. hꝰ. At verò cognito innocentis occisio, nõ nisi per se, & ex intẽtione, & directè, & ideò illicitè à iudice fit: nec rectè eligi potest, vt mediũ, vel vt effectus prosecutionis sui officij, dũm prępposterus, & iniquus esset ordo iudicij, si ideò homines nocentes, vel innocẽtes iudicialiter occidantur, vt iudices suo fungantur officio: cũm potius ideò fungãtur officio, vt nocẽtes puniantur, & seruẽtur innocentes. Dũ ergo fungens officio iudex, cõdẽnat innocentẽ, idẽ agit ac si pręposterè, & ex intentione ipsum occidat, vt suo tandẽ fungatur officio, quod certè illicitum est. Nã quocunq; id faciat, talis eius sententia in illius innocentis eodẽ modo, sicut in occisionem nocentis directè, & ex intentione tendit, & serꝭ. Quiquidẽ innocens si sicut inuasor effugere sinaꝭ, id quod sicut inuasus, ità & iudex facere teneꝭ: certè iã neuter istorũ suũ ius cõtra illum fugientẽ, ille se defendendo, hic illũ ad mortẽ condemnãdo, prosequi põt. Quartò quia qñ in bello iusto licitè innocẽtes cũ nocẽtibus occiduntꝭ: id ità indirectè, & per accidens fit, qa videlicet non cõmodè possunt innocentes à nocẽtibus separari, & directè iacula, & occisiones ex intẽtione in ipsos tm̃ nocentes dirigũtur: à casu aũt simul cũ eis innocentes contingit occidi: vnde nõ liceret iacula dirigere contra innocentes cognitos solũ, neque simul cũ nocentibus, si cõmodè ab eis possunt separari: sicut neque in equo fugiens pro suæ vitę defensione potest puerum in via iacẽtem, cognitumq; proterere, vt seipsum fugiendo seruet incolumen: quia non põt quis cum iniuria tertij suam vitam seruare, etiã si ius eius seruãdo prosequatur: ergo nec iudex suum officium prosequendo iniuriam innocentis cogniti potest illum directè morte damnare.

Tertiò dixit Caietanus vbi supra ꝙ iudex innocentem condemnando, nec directè, nec ex intentione illũ occidit, nec est homicida, quia voluntate crimina distinguuntur. Sed hoc ẽt falsum. Nam si intelligatur illa maxima, cũ voluntate &c. de sententia excõmu. sic ꝙ non erit crimen, vbi bona fuerit finis intentio, id certè omnino falsum est, vt patet de fornicatione, mẽdacio, periurio, furto, & similiter de homicidio, aut innocẽtis occisione, quæ mala sunt quacũq; bona fiant intẽtione. Si verò intelligatur ꝙ requiritꝭ aliqua intẽtio finis, vt crimina imputenꝭ, benè quidem: sed sufficit ꝙ hæc sit virtualis, vel interpretatiua, ẽt si non sit actualis, vel formalis in tale peccatũ tendens: sufficit enim ꝙ intẽdit illũ actũ facere, ad quẽ scit, vel scire teneꝭ tale malũ necessariò sequi, vt huic talẽ malũ imputet, & talis sit criminosus. Vt qui intendit fornicari, aut mentiri, licet nolit, nec intẽdat Deum offendere: certè illũ offendere virtualiter intendit, postquã vult actũ, ad quem scit ex lege Dei offensam sequi, & qui intendit actũ, ad quẽ sequiꝭ illũ esse sacrilegiũ, puta qui vult furari, vel fornicari in ecclesia, aut cũ moniali licet nolet illã rẽ esse in ecclesia, nec mulierẽ illã esse monialẽ, certè sacrilegij, vel stupri reus est. Et qui sagittat, vel tegulas admittit vbi p̃uidet, vel p̃uidere teneꝭ homines vt plurimũ esse, vel trãsire, licet non intendat eos occidere: tñ volendo sic

3. Dictum Caietani.

sagit-

sagittare, iam virtualiter vult eorū occisionem sequentem, & illi imputatur: ēt si ex ignorantia crassa id faciat. Multò ergo magis qui sine vlla ignorantia intendit actū, puta sententiā cōdem natiuā innocentis cogniti, aut sui officij prosecutionem, ad quam scit infallibiliter, & semper de lege, & de facto sequi occisionem ipsius innocentis, certè virtualiter ipsam mortem intendit, & imputatur ei. Non sic agit qui occidit inuasorem: tùm quia ex intētione, & actu defensionis, non semper, nec ipsa sequitur inuasoris occisio: ex quo si vult pōt ab inuasione cessare, & fugere, & ità eius cessabit lęsio vel occisio: tùm ēt qa inuasus pro suæ vitæ defensione cogitur ab ipso inuasore ad ipsius occisionem, quorū neutrū est in iudice, cuius sententiā & manus innocens effugere non pōt, quem ligatū tenet ne euadat: & ne iudex ab ipso innocente cogitur ad illū occidendum. Ideò inuasorem occidens, nō est, nec dr̄ formaliter homicida: iudex autem sic cōdemnans ad mortem cognitum innocentem, ideò & ad culpam, & pęnam eā mors illi imputatur. Et ità patet plena ad primam rationem responsio.

Resp. ad 2. rationem. Ad secundam rationem secūdæ opinionis respon. concedendo primā consequentiā, si intelligatur q non debet illum absoluere per sententiā iudicialem, sicut neque condemnare ex sua priuata cognitione. Negatur aūt si intelligatur q non debet illū de facto absoluere dimittendo carcerem apertum, vt fugiat, vel alio modo: tenetur enim ad id, & cōmodè potest, vt supra dictum est. Negatur ēt quod in secundo discursu ibi subsumitur in minori, q. s. carcer perpetuus morti æquiparatur. Neque enim hic carcer, aut captiuitas, morsq; ciuilis simpliciter morti æquiualent naturali. Negatur etiam ipsa secunda consequentia: non enim sequitur q si per priuatam cognitionem tm̄ non potest iudex etiā nocentem iudicialiter absoluere, vel condemnare, possit per publicam quemlibet etiam innocentem damnare: quia vt diximus deficit materia, vel iusta causa condemnationis huius.

Replica. Si replicetur, vel debet s̄m allegata: vel s̄m cognitionem priuatam iudicare, vel dimittere causam indeterminatam, & vt ille innocens fugiat, aut de facto illū absoluere. Si s̄m allegata hr̄ intentum, si s̄m cognitionem priuatam: ergo debet illum innocentem ēt iudicialiter absoluere, id quod omnes negant. Si debet illum remittere ad superiorē, & superior ipse princeps debet, & potest, dimittere, de facto autem causam indeterminatam relinquere, & ne procedatur in ea præcipere: tunc non prouideretur reipub. & eius omnibus causis debitè terminandis.

Respon. Respon. q regulariter s̄m allegata est iudicādum, excepto qn̄ in casu criminali iudex certò nouerit innocentem: tunc enim non debet iudicialiter illum cōdemnare, nec absoluere: sed vt diximus de facto, vt cōmodè potest, liberare, vel à iudicio cessare, & ad superiorē remittere &c. Qui quidē supremus princeps cognita eius innocentia, non quidē iudicialiter, sed de facto ex speciali gratia eum liberū abire permittat, vel iubeat in tali causa non procedi. Nec est inconueniens q multa peccata, multęq; causæ in hac vita sciri, aut puniri, aut iudicialiter determinari non possint, neque id facere expediat, sed diuino iudicio relinquatur. Neque pp hoc regulariter definit reipub. ex causis terminandis sufficiēter esse prouisum: q princeps in casu, & ex causa benigne cū aliquo supra suam legē agat. Neque ex hoc alijs iudicibus datur ansa relinquendi iustitiā: quia quod iudex supremus ex suprema facit potestate, & gratia, nō est ab alijs trahendū in consequentiā: maximè, vt diximus, qn̄ princeps id facit ex causa, & ne superius ius diuinū & naturale scienter ipse transgrediatur, cognitum innocentem condemnando.

Ad tertiam rationem secūdæ opinio. respon. negando tàm antecedens, q̄ consequentiā: tum primò quia pp quæcunq; bona sequētia, & mala vitanda, & reipub. vtilitatem promouendam, non sunt facienda mala, qualis est occisio innocentis, vt supra latius in prima & secūda ratione probatum hr̄, q hæc electio ad talem finē peruersa est, & quia maius malum eligitur pro vitando minori. Nam quæro quare malū est non punire nocentes? Certè nō nisi quia id vergit in damnum reipub. & præcipuè innocentis, atque bonorū, quorū pacem illi perturbāt. Nunc aūt ipsum iudiciū, quo condemnantur innocentes, vergit in damnum ipsorū: dùm iudex, à quo effugere nō possunt, impunè eos punit atrocius, q̄ læderentur ab alijs nocentibus, quorū manus multipliciter facto & iure effugere possent. *Resp. ad 3. rationem.*

Secundò quia lex pręcipiens s̄m allegata occidi innocentem, si qua est, magis reip. nocet, ipsum iudicem deteriorem reddit, dum vt iudicis malitia rarò cōtingēs caueatur, instituit puniri innocentes contra ius diuinū, & naturale. Sicut iniusta esset lex, quæ singulis annis vnum hominem, siue nocentem, siue innocentē, iuberet occidi ad terrorem aliorū, vt videlicet homines ab homicidijs, & adulterijs, alijsq; peccatis frequēter accidentibus timore illius pęnæ abstineant. Neque pro culpa iudicis iniustè iudicantis liceret vnum innocentē occidere, ne amplius iudex culpabiliter omittat rectum facere iudiciū: ergo nec in casu præsenti idem licet, ne iudex rectè iudicare prætermittat. Nam & sic inefficax extrinsecum, incertumq; remedium, tàm certi mali, mortis videlicet innocētum, assumitur, vt malitia iudicum per accidens, & incerta, & rarò contingens euitetur. Adde q & per talem legem, siue remedium, maximum reipub. bonum, scilicet viri boni & innocentes tolluntur, vt minus malum, scilicet iudicū malitia futura, & incerta caueatur. Nam s̄m B. Tho. 2. 2. q. 64. art. 6. per

per mortem innocentum non promouetur, sed tollitur bonum reipublicæ, quia prouer. 11. In multitudine bonorum exaltabitur ciuitas.

Tertiò quia ex hac lege potius daretur ansa iudicibus, & testibus, & hominibus malis ad magis nocendum innocentibus: quia sciẽtes id esse licitũ, certè praui iudices liberius dissimularent refellere testes falsos, imò tàm ipsi, quàm alij ipsos subornarent contra innocẽtes sibi odiosos, quos prætextu iustitiæ vellent occidere.

Quartò quia minus malum est aliquando finere nocentes sine punitione, qñ videlicet commodè id fieri non potest, ex defectu potestatis, vel probationis, vel propter cauenda alia mala maiora ex punitione imminentia, vt sæpè contingit multa mala impunita relinqui, q̃ occidere cognitos innocentes, vt supra in secunda ratione principali huius tertiæ opi. probatum est.

Resp. ad 4. rationem. Ad quartam rationem secundæ opi. respon. negando consequentiam: tùm primò quia ex membri sani conseruatione, nisi pro corporis salute exponatur, impeditur bonum totius: ideò pro totius corporis salute exponendum est. At verò ex conseruatione innocentis non periclitatur, sed potius promouetur reipub. bonum simpliciter, quanuis ad tempus vel ſm quid lædatur, quia Deus id ità suo alto consilio, & prouidentia, disposuit ſm B. Tho. vbi supra in respõ. ad tertium dictum est; tùm secundò quia, vt optimè ait Soto de iusti. & iure li. 5. q. 1. art. 7. cùm homicidium non sit per se bonũ, imò potius est priuatio vitę, quæ bonum hominis est: ideò nunquam fit licitũ, nisi ex fine, cuius est per se medium necessarium: & tunc respub. potest exponere ciuem, qñ id necessarium est, ad pugnandum, & resistendum hostibus: quia tunc est per se necessarium medium: non autem quando est tantum necessariũ ex malitia alterius. Sed mors innocentis nũquam hoc modo est per se & necessaria reipu. ergo non licet reipu. pro sui liberatione innocentem tradere morti: nec hoc illi præcipere, neque quod illi lapidi, aut bõbardæ se exponat, si nulla inde defensio, vel victoria, aut vtilitas reipub. speratur: quia non est absolutè domina vitæ ciuium suorum, sicut Deus, qui ideò solus habet potestatem in vitã innocentis, quanuis respubl. possit innocẽtem à morte non defendere, vt maiori periculo ipsius prouideat.

Si dicas, si quis minaretur tibi mortẽ, nisi manum, vel linguam traderes abscindendam, posses vtiq; vt vitam seruares, licet non sit necessarium, nisi ex malitia alterius: ergo similiter respub. posset tradere innocentem.

Respon. concesso antecedente negando consequentiam. quia membrum non potest habere esse distinctũ per se sine esse totius: sed ab ipso esse totius suũ esse habet: nec est aliquo modo propter se, sed propter totum: nec per se est capax iuris vel iniuriæ: homo autem licet sit pars politica reipub. est tamen naturaliter suppositum propter seipsum existẽs, atque adeò per se capax iniuriæ, cui & respu. tenetur sua iura seruare, nec potest illi talem iniuriam irrogare. Et licet ipse innocens teneatur aliquando proprio se offerre periculo, vt cõe reipu. caueat: non tñ ad id iure cogi potest, quia non tenetur de iustitia, sed de charitate: sicut stat me ad gratiã, vel ad eleemosynam teneri, ad quam iure cogi non possum. Et ità patet ad quartam rationem etiã secundum ipsum Soto plena responsio.

Respon. ad confir. Ad confirmationem respon. ꝙ in illo casu, qñ sola via confessionis id nouit, deberet iudex ſm allegata Paulum probatum reum condemnare: tùm quia cognitio eius innocentis, quam habet solum ex confessione, reputatur ac si non esset: quia videlicet ex ea ad forum exteriorem vllo modo procedere non potest: saltẽ per eam nullus impeditur cum debita tutela vti iure suo: tùm ẽt quia illa notitia nõ est certa: quid enim scit confessor si ille in sua confessione mentitus est? ꝙ si ẽt alia via euidenter nouit innocentem, tunc illam cautè declarando, sine præiudicio sigilli sacramẽtalis tenetur illum nõ cõdemnare.

Resp. ad 5. rationem. Ad quintam rationem secundæ opi. Respon. concesso antecedente negatur consequẽtia. Et ad eius primam probationẽ negatur esse simile. Nam iudex ẽt sub ex communione præcipiens illum cum secunda cohabitare, non est efficax causa fornicationis illius maximè quia iã docet ecclesia in d. c. inquisitioni, ꝙ non debet ei commisceri. Iudex autem condemnans innocentem est efficax, & directa causa mortis illius, vt suprà sæpè, & præcipuè in quinta ratione huius tertię opi. dictum est. Ad secundam autem probationem id negatur: nam vt patet ex responsione ad tertiam & quartã ex B. Tho. mors non innocentis non bonũ, sed malum reipub. cedit.

Resp. ad 6. rationem. Ad sextam rationem secundæ opi. respon. ꝙ illud in ore duorũ, vel trium &c. intelligitur dupliciter, & vtroq; modo nil facit contra tertiam opi. Primo modo intelligitur negatiuè ad hunc sensum ꝙ scilicet nullus quantumcunq; nocens occidatur, nisi ordine iudiciario duobus, aut tribus testibus ꝓbetur, vt expressè declaratur Leuit. 35. Homicida sub testibus punief: ad vnius testimonium nullus condemnabitur, vbi prius meminit homicidæ, deindè testium. Et ità præsupponitur verus homicida ad punitionem alius ab eo, quem testes sua tantum faciũt probatione. Sed ex hac auctoritate sic intellecta non sequitur ꝙ vbi fuerit innocens probatus nocens duobus aut tribus testibus, sufficiat ad licitè illum occidendum, vt supra probatum est.

Secundo modo intelligif affirmatiuè ad hunc sensum, ꝙ duobus vel tribus testibus probatus nocens puniatur: sed cũ limitatione, scilicet nisi aliud certius de eius innocẽtia cõstet. Et ꝙ hæc limitatio ibi intelligatur inde patet, quia aliàs

non posset iudex illum innocentē cognitū liberare, sed omnino condemnare, vt ibi dr̄ ad literam. Item quia si nō opus esset nisi vt probetur nocens: iam ēt non opus esset ꝙ iudex sciēs innocentem conetur testes refellere, & veritatē indagare, vt fecit Daniel circa Susannam. Si dicas ꝙ ex alio iure diuino & naturali, habetur ꝙ iudex debet, vt potest, innocētem liberare, & refellere testes, & veritatem indagare: Ita etiam ego dico ꝙ alio iure diuino & naturali habetur ꝙ vltra probationem testiū sunt alia requisita ad iustam condemnationem alicuius, ꝙ scilicet sit debita materia condemnationis, quales innocens cognitus non est.

Ad aliud scilicet ꝙ plurium testimoniū debet præualere, Respond. ꝙ intelligitur cæteris paribus, id est dùm de huius, vel alterius partis veritate nil certius constat, vt habetur Exo. 23. Non acquiesces plurimorū sententiæ, vt à vero deuies: tunc enim dùm de veritate non constat, standum est plurium testimonio, quia pro veritate præsumitur. Item intelligitur ꝙ præualet plurium testimonium ad iudicialiter absoluendum, vel condemnandum, quando sententia ferenda est: secus ad nō condemnandū, tunc enim vnius certius scientis veritatem debet testimonium præualere. Et ita patet ꝙ standum est veritati, quam iudex ab ore testium venatur, quando nil aliud certius constat: non autem quando ipse priuatim certò nouit veritatem, ad criminaliter condemnandum innocentem.

Et nota ꝙ illud in ore duorum &c. quatenus est morale valet in lege noua ad hunc sensum, ne scilicet quis condemnetur, nisi sufficienti testimonio conuictus: quòdq́; sufficiētibus testibus probatum debet haberi pro vero, nisi aliud certius constet. Quatenus autē est iudiciale, puta ꝙ duo, vel tres testes sufficiant, hoc nō habet vim in lege noua, nisi ſm quod humana lege ordinatur. Nam in aliquibus causis plures, in aliquibus pauciores testes requirūtur, quāuis regulariter duo vel tres requirantur, & sufficiant.

Resp. ad 7. rationem. Ad septimam rationem secundæ opin. Resp. ꝙ antecedens est verum regulariter quòd scilicet ſm allegata est iudicandum: quod intellige nisi aliud certius de alicuius innocētia constet, tunc enim non est morti dānandus, etiamsi probetur nocēs, vt supradictum est: quia ius fortius naturale, atque diuinū ità dictat: sicut ex c. inquisitioni. de sent. excom. quanuis iustæ sententiæ parendum sit: non tamen tenetur quis cognoscere quam certò scit non esse suam: quanuis iudex ſm allegata iustè iudicet, & præcipiat illam tenere, vt suam. Nec aliud probāt omnes illæ auctoritates ibi adductæ. Dico enim ad c. iudicet. 3. q. 7. & 2. q. 1. c. 1. Semper. ad l. illicitas, ꝙ id est verum regulariter, vt dictum est: & similiter ad c. Summoperè. 11. q. 3. imò & potius facit pro hac tertia opinione: dùm ibi dicitur ꝙ causis primò diligenter ventilatis cùm res, quæ ignoratur, plenè ad notitiā venerit: tunc diuina & humana lex resoluatur, & sic iudicetur non ex corde nostro, sed ex præcepto diuino. Similiter respon. ad c. pastoralis, ꝙ etiam loquitur in causa ciuili, de qua in prima parte huius tertiæ opin. dictum est. Et idem dico ad c. 1. de offic. ordin. ꝙ loquitur in causa ciuili, de qua iudex ecclesiasticus cognoscit. Et ad replicā contra euasionem ibi positam, vbi dicitur ꝙ idem est iudicare secundum leges, & secūdum allegata: Respon. esto ita sit: quod tamen non conceditur, neque enim probationes testiū sunt leges, quanuis per eas veniatur ad legum obseruantiam. At verò id esset verum, quando iudicando secundū leges non fieret contra aliud fortius ius diuinū, vel naturale, vt sæpè dictum est. Ad confirmationem Respon. illa maior est vera, dùm de notabili præiudicio tertij non constat aliquid certius: vt de hoc latius infra li. 3. de conscientia q. 6. habetur: in casu autem præsenti constat de præiudicio vitæ innocentis, & ita ratio non procedit.

Et per hæc patet etiam respon. ad ea, quæ in corollarijs secundę opi. habētur, quomodo consequenter ad hanc tertiam opi. dicendum est, ꝙ scilicet, quando iudex videt quòd non, nisi per remissionem ad superiorem, vel per cessionem officij potest innocētem à morte liberare, vtiq; tenetur contra primum & secundum corollarium: & similiter minister executor potius tenetur suo cedere officio: quàm ad præceptum, vel sententiam iudicis cognitum innocentem occidere, vel mutilare, quod est contra tertium corollarium secundæ opinionis. Quare frater Barnabas de Rosalibus in suo tractatu de veritate opinionum fol. 95. tenens primam opinionem suprapositam quoad iudicem, non videtur consequenter loqui, dùm ait ꝙ ordinarius, & etiam executor sententiæ, sui ligati, vel superioris, tenetur eam exequi etiam in criminalibus contra innocentem cognitum probatum nocentem, si non potest commode efficere, vt ab hoc onere exequendi imposito ipsum absoluat. Et ratio eius est, quia iste agit vt minister obediētia coactus, non potens subterfugere ministerium, vel obseruantiam denegare: iudex autem superior, qui nulli subest, sine his inconuenientibus potest, & ideò tenetur, cedere officio potius, quā ipsum innocentem condemnare. Hæc ille. Sed certè, si benè perspiciatur, eadem ratio militat in legato, vel in iudice superiore, quæ in ordinario, & in ministro sententiæ executore. Nam vterq; licitè potest, & ideò debet, suo cedere officio, seu ministerio: & stante officio manet in vtroq; obligatio, vel necessitas sententiā ferendi, & eam exequendi secundum leges, vti supponitur in casu quęstionis huius, quam ad hunc articulum vltimum, vbi supra, strinximus. *Respon. ad corolla.*

Tandem aliam rationē satis syluestrem, vel si

maius

maius plebeiam, pro supradicta sua secūda opi. Syluester facit. Quia inquit, B.Thom. illam opi: tenuit: qui semper à Deo consiliũ, & veritatem in omnibus suis scriptis petebat: & ei dominus reuelabat. Nam & ipsi officium, vel etiam materiam de Eucharistia scribenti à Christo dictum est, Benè scripsisti de me Thoma: insuper quia eius doctrina per ecclesiam approbata est, quò fit vt eius opinioni standum sit.

Resp. ad 8. rationem. Respon. negando consequentiam: non enim sequitur, nisi ꝙ vbi constiterit sufficiēter illum ex diuina reuelatione aliquid habuisse, ei credendum, vel standum est. Constat autē minimè de hoc: quasi verò oporteret ꝙ si ipse sāctus doctor aliquando id etiam semper peteret à Deo: etiam infallibiliter petita omnia obtineret, maximè vbi talis cognitio veritatis non esset simpliciter necessaria ad salutem, imò & aliquādo eius occultatio eidem expediret ad humilitatē: vt videlicet sciant gentes etiam sancti, atque doctores, ꝙ homines sunt, & peccare sæpè, etiam errare possunt, id quod ipsa constat experiētia: sed neque quia semel, aut bis, illi dictum est, Benè scripsisti de me Thoma, idē protinus de omnibus suis scriptis tenēdum est. Neque eius doctrinę approbatio per ecclesiam, tanquam sacrę scripturæ canonizatio, præuia prudentũ, & consistorij ecclesiastici examinatione iudiciali diffinitione facta est: ità vt illi tāquam fidei, aut decretis ecclesiæ standum sit, in qua nihil omninò falsi contineatur. Constat enim eum in multis à multis doctoribus, & vniuersitatibus, communiter non teneri, sed ei cōtradici, & ipsum à seipso tacitè quandoq; retractari, & tanquam dubia, & opinata multa nobis ab eodem disputata relinqui. Igitur ipsius sancti doctoris doctrina sic est per ecclesiam approbata, ꝙ pro maiori parte vera & vtilis; & in alijs probabilis, vel opinabilis, vt ab eo traditur; in veneratione habenda est: sicut & aliæ doctrinæ sanctorum, atque doctorum scholasticorum, puta Bonauen. Alex. de Ales. Scoti, & aliorum eiusmodi: quas ecclesiam in suis scholis, & vniuersitatibus, & alibi publicè legendas omnibus fidelibus tradidit, & approbauit. Et hoc modo est præ alijs specialiter approbata doctrina B. Thomæ, vt de hoc latius agit Gerson in tractatu de sex gradibus veritatum catholicarum alphab. 14.g, & habetur de hoc in fine errorum Parisijs condemnatorũ: & Abulen. in suo defensorio par.2.c.81.& 82. hoc pulchrè prosequitur.

Resolutio. Quæ igitur harum opinionũ verior sit, nostri non est arbitrij diffinire; tñ consulerem illam secundam opinionem B. Tho. quæ & magis cōis est, esse sequendam. Iure nāque naturali, atque diuino seruare tenemur iustam legē superioris: iusta verò lex ea est, quæ bonum cōmune maius priuato prępouit, & minus damnũ maiori postponit: talis autem videtur lex dictans, etiam in casu mortis, tàm absoluendo, quàm condemnando ſm allegata, & probata esse iudicandũ: quia aliàs generaliter via ad multiplices iniustitias, & fraudes, & mortes hominum innocentũ aperiretur, vndecunq; & quomodocũq; hæc mala proueniant: ergo vt superius in secunda op. n. dictum est, ius naturale dictat ità generatim à iudicibus esse faciendũ. Quo non obstante princeps, qui est supra legē, qui eam condere, & derogare potest, vtiq; poterit reum probatum nocentem, quem ipse priuatim certò nouerit esse verè innocentem absoluere, vt aiunt Albert. l. illicitas. §. veritas. ff. de offic. præsid. & Cy. & Bar. & alij in l.1.C. vt quæ desunt aduo. & Felin. §. quia verò. c. pastoralis. de offi. deleg. maximè si, vt ait Caiet. vbi supra, ipse princeps palàm testetur se id certò priuatim scire: vt ita, populo satisfiat, & scandalo præuideatur. At verò eum, quem ipse priuato nouerit esse reum, atque nocentem, probatum tamen innocentē, non debet condemnare, sed immunē à pęna iudicare: nisi delictum ità atrox, ac perniciosum esset, vt reipub. valdè conueniret eius auctorē publicè puniri. Sic tenet Couarruuias in resolutionib. li.1. c.1. Vbi & ait nu.8. & li.2.c.10. ꝙ iste verè reus, ac nocens, qui in iudicio non est probatus nocens, sed potius innocēs apparet, debet à iudice non solum absolui ab instātia, vel obseruatione iudicij, sed etiā diffinitiuè vt amplius de eo crimine accusari, aut iterum iudicari nō possit, nisi aliquid aliud denuò superueniat, vti ait glo. in c. de his criminibus. de accusa. & cōmuniter doctores ibidem & Io. And. Cald. Cardina. & Pan. & alij in d. §. quia verò, confitentur. Ordo nāq; iudiciarius, quamuis sit de iuregentium, & regulariter obseruandus, potest tamen & debet aliquando à principe, & rarò ab alijs non seruari ex causa vrgente speciali ad repub. bonum vrgente, vti hoc etiam aiunt Soto de iustitia & iu. lib.1.q.1.art.3. in respon. ad primum argumentum & lib.5.q.3.art.3. Et Nauarro in summa c. 25.nu.9.& 10. Et de hoc etiam superius in principio huius quæstionis dictum est. Ad idem etiā est Syluester homicidium.1.q.2.§.3.& tit. inquisitio 2.q.11.& tit. iudex 1.q.5.& titu. sententia q.4.& 5.& tit. citatio q.9.& hoc habet sæpè veritatem in religionibus: vbi iuris ordo ex rationabili causa non semper obseruatur.

QVAESTIO XXXVIII.

Vtrum pro defensione vitæ liceat occidere iniustum inuasorem.

Respon. RESPON. Hic alterum certum, alterum dubiũ est. Certum quidē est ꝙ vim vi repellere licet cũ moderamine inculpatæ tutelæ pro suæ vitæ defensione. quãuis inde mors illius inuasoris iniustu sequatur, idq; ità fortè preuideatur. Se-

cus si iustè quis alium inuadat, vt superior subditum, rebellem, ad punitionem, vt habetur in c. si verò primo de sent. excom. & dist. 1. c. ius naturale, tametsi aliqui doctores, quibus fauere videtur August. de libero arbitrio lib. 1. c. 5. dixerint non esse licitum alicui priuato hominē occidere pro suæ vitæ defensione: sed solum humana lege id esse permissum, quia scilicet apud homines non punitur, quia sic expedit reipublicæ, vt glo. in c. quod militare. 23. q. 1. refert.

Dubium autē inter doctores adhuc est, quo animo, & intentione, aut quomodo talem inuasorem iniustum liceat occidere, vtrum videlicet suam vitam defendenti licitum sit velle ex intentione directè occidere ad prædictum finem suæ defensionis, puta collum eius, aut pectus, gladio, siue certa sagitta, vel globulo ignito trāsfigendo: & hanc certā eius occisionem an liceat eligere ex intētione, & certo proposito, vt medium necessarium ad finem conseruandi vitam propriam: sicut medicus ex intentione, & certo proposito, pharmacum, vel venæ percussionem, & sanguinis minutionem licitè eligit, vt detur, & fiat, infirmo, & membri putridi abscisionem facit, & vult, ad eius sanitatem consequendam: aut sicut miles in bello, & iudex, ministerq; iustitię directè, & licitè vult, & ex proposito eligit hostem reipublicæ aut malefactorem occidere ad reipublicæ defensionem, vel à pestilentibus hominibus conseruationem.

1. Opinio. RESPON. in hoc est duplex opinio. Prima est multorum doctorum, quos etiam sequitur Alex. de Ales in 3. par. q. 34. membro secundo, art. 11. §. 2. in responsione ad secundum & quartum argumentū quam etiam probat Turrecremata in decreto dist. 50. c. de his clericis, artic. 1. quanuis etiam probent aliam secūdam opinionem B. Tho. quæ infra habetur. Hanc etiam opinionē expresse tenet Nauarro in sum. c. 15. nu. 2. & alibi: & Syluester homicidium, 1. q. 5. Item Soto, vbi infra allegatur, licet in verbis tenere videatur cum secunda opinione sequētē B. Thomæ: at verò in sententia, si benè inspiciatur, hanc primam sequitur opinionem, ꝙ scilicet homini priuato ità licitum est ex intētione, vel electione, occidere iniustum vitæ inuasorem cum debito moderamine, sicut & iudici, & executori iustitiæ, aut militi in bello licitum est ex intentione idem facere pro sua simul, & boni communis, aut reipub. defensione: & eam occisionem eligere potest, non quidem vt finem, sed vt medium ad finem conseruandi vitam, & in ordine ad ipsam.

1. Ratio. Quę opinio probatur tripliciter. Primò, quia in hoc vterq; est minister legis, & executor: & in vtrisque est auctoritas publica, id est, lex id concedens, quanuis diuersimodè. Nam sicut iudex, & iustitiæ executor, vel militans pro republica, ex lege fit eius minister ex officio, vt ex iustitia licitè occidere possit: ità etiam quilibet ex concessione legis naturalis, & humanæ, per legem diuinā approbatę, vel saltem non reprobatæ, fit minister legis ipsius ex necessitate, vt videlicet in casu necessitatis cum debito moderamine iniustum inuasorē occidere possit; sicut laicus in necessitate est, aut fit minister baptismi ex concessione legis diuinæ: sacerdos autem ex officio. Igitur sicut iudex, aut iustitiæ executor, aut miles malefactorē, & inuasorem ex intentione licitè occidere potest, & sic occidendo dicitur vt minister legis, & eius, aut publica auctoritate id licitè facere: ità & de quolibet occidente suum inuasorem iniustum eadem ratione dicendum est. Ad quod allegat hæc opinio Ambro. in lib. de paradiso dicentem, Nec is, qui homicidium aliquod inuitus fecerit, extra ministerium est. Sed hoc apud Ambro. ego reperire nō potui. Sed hęc ratio non videtur sufficiens: quia occidere auctoritate legis concedentis, nec est, neque sonat idē, quod occidere auctoritate publica: aliàs enim comedens cibos prohibitos in necessitate, auctoritate legis id concedentis, diceretur id facere auctoritate publica, & similiter laicus & infidelis in necessitate baptizans.

Secunda ratio, quia ea, vt eodem modo facta occisio inuasoris eodē iure excipitur à lege generali prohibente hominē occidere, & vnicuiq; conceditur, quę & qūo ipsa hominis occisio omni iure generaliter prohibetur: sed hæc, quæ generaliter prohibetur, est occisio ex intentione tm̄, ergo & hæc eadem inuasoris occisio facta ex intentione eodem iure excipitur, atque conceditur. Antecedens pro vtraq; parte probatur, tùm quia exceptio fit à regula, vel prohibitione generali eodē modo sumpta, & ab eo, quod in generali cōprehenditur, vt constat, & ait gl. in principio tituli de regulis iur. li. 6. tùm etiam quia sicut hominis occisio generaliter, & indistinctè prohibetur: ità & inuasoris occisio eodē iure generaliter, & indistinctè conceditur. Nam ius non distinguit vtrobiq; ex intentione, aut non ex intentione. Nunc autem vbi ius non distinguit aliquid concedendo, ibi nec nos distinguere debemus, vt habetur in c. ꝙ si diminuerit. 31. q. 1. & c. solitè de maiori. & obedi. & glo. ibidem cum cōcordatis. Sed certè nec ipsa ratio sufficiens est: quia potest negari maior, & etiam minor, dicendo ꝙ lex generaliter prohibet omnem hominis occisionem de se malā, & irrationabilem, tam ex intentione, q̄ non ex intētione factam: auctoritate quacūq; humana, publica, & priuata, & solū concedit habentibus curam reipublicæ, & boni cōis occidere posse hominē reipublicæ nociuum ex intentione, quia id bonum, vel non malum est. Conceditur ēt homini priuato vt contra inuasorē se, & sua, atque suorū tueri possit vim vi repellēdo, at verò nullum ius expresse concedit alicui homini priuato ex

2. Ratio.

intentione-

intentione occidere suum inuasorem, vt constat dist. 1. c. ius naturale. & de sent. excom. c. si verò. 1. & ff. de iust. & iure. l. vt vim vi. & gl. in c. quod militare. 23. q. 1. Ea autem defensio fieri potest sine intentione occidendi, etiam si inde inuasor scienter occidatur, vt inferius dicetur in 2. opi. ergo nihil amplius videtur cōcessum contra generalem iuris, aut legis prohibitionē. Ad quod facit gl. ibidem allegata dicens ꝙ non licet excipere vbi lex prohibitiua nō excipit: & de reg. iur. Odia restringi, fauores conuenit ampliari. De quo etiam Victoria in 9. relectione de homicidio nu. 11. vsque 20. latius agit.

3. Ratio. Tertia ratio est, quia sm omnes doctores, & etiā ait Florent. 1. par. sum. tit. 3. c. 10. §. 10. Neque Deus ecclesia in suis præceptis generaliter obligat homines sub mortali peccato ad id, qđ in se nimis difficile, aut vis possibile est. Quia id moraliter & ciuiliter sm iura censetur impossibile. Nam & ideò dicunt motus primos non esse mortales, & alia eiusmodi difficillima, quia 1. Io. 5. Mandata eius grauia non sunt. & Matt. 11. Iugum meum suaue est, & onus meum leue, scilicet volenti secundum Aug. Nunc autem in se difficillimum est homini ad mortem inuaso, & in eo discrimine constituto discernere intentiones, de quibus inferius agitur in secunda opi. & cauere ab intentione occidendi inuasorē, quem certissimè, & euidēter occidit, dùm seipsum aliter defendere non potest. Igitur ex intentione illum occidere licitum, vel saltem non mortale est. Sed certè nec ista ratio est sufficiens pro hac opinione. Nam potest negari minor dicendo ꝙ id facere saltem virtualiter non est in se valdè difficile, si homo velit se rectè habere.

Opinio 2. Ideò est secunda opinio B. Tho. 2. 2. q. 64. art. 7. & Abulen. Matth. 5. q. 109. & plurimorū aliorum, ꝙ ex intētione occidere quenquam etiam inuasorem nulli licitū est auctoritate priuata: sed solum auctoritate publica id licet habenti curam reipublicæ, vel eius executori.

1. Declaratio opinionis. Sed prius declarandum est quid sit sm hanc opinionem occidere ex intentione. Nam hoc tripliciter exponitur à doctoribus huius opinionis. Nempe Caiet. 2. 2. vbi suprà, & multi alij dicunt idem esse ex intētione, quod ex certo proposito, vel electione hominem occidere, & id vt medium ad finem conseruandi vitam propriam eligere, & directè velle: & hoc dicunt nulli licere nisi auctoritatem publicam habeat ad id vt iudex, aut iustitiæ minister, vel miles in bello iusto: ità ꝙ homini priuato solum est licita iniusti inuasoris occisio, vt effectus defensionis, indè sequens, quāuis præuisus sit: & hoc dicunt, esse inuasorem occidere non ex intētione, id est non ex proposito, vel electione ipsum occidendi, et ad finem conseruandi vitam, sed vt est effectus per accidens, quamuis præuisus ad vitæ defensionem. Sicut debilitatio infirmi nō est directè, nec ex proposito à medico intenta, vel electa, vt remedium ad sanitatem, sed solum est curationis effectus, qui quamuis præuisus sequitur præter eius intentionem. Ità & inuasoris occisio, sicut debilitas infirmi, aliquo modo, & indirectè, non quidem vt mediū volitum, vel electum ad finem conseruationis vitæ, sed vt effectus ex licita defensione prǽter intentionem, siue per accidens consequens, quamuis præuisus, cum alicuius inuoluntarij admixtione licitè volita est.

2. Declaratio. Alij autem, ad quos accedit doctissimus Victoria in relectione. 9. de homicidio in quodam sexto dicto nu. 17. aiunt ꝙ occidere ex intētione est occidere ex certo proposito occidendi, vt iudex intendit malefactorem vita priuare: & hoc modo nulli priuato licet etiam inuasorem occidere, sed solum auctoritatem publicam ad id habenti. Præter intentionem aūt occidere est non solum à casu, & inuolūtariè, sed propter alium finem, quem si occidens posset aliter consequi, non occideret, & hoc modo ait Victoria licitum esse cuiq; in defensionem sui occidere iniustum inuasorem, quem nollet occidere, si aliter se defendere posset. Sed certè hæc declaratio non satis explicat rem, nisi adiungatur priori declarationi præcedenti ad maiorem eius declarationē. Nam ex vltima eius parte præter intentionem, videtur sequi ꝙ insidiantem vitæ meæ veneno, fraudibus, siue calumnijs falsorum testium, aut alijs modis citra violentam inuasionem, mihi liceret occidere ex electione, & certo proposito illum occidendi ad finem vitæ tuendæ, quando aliter vita seruari non posset, id quod vti latius infrà in dubio, quod in fine huius quæstionis habetur, concedendum non est.

3. Declaratio. Ideò tertiò magister Soto de iustitia & iure lib. 5. q. 1. art. 8. alium dicendi modum, in sententia paululum in verbis multum distantem à præcedente meditatus est, dicens ꝙ occidere ex intentione est alterum aggredi, ipsum præuenien do, vel ad vindicandum præteritam iniuriā, vel ad cauendum futuram: & hoc solum ait licere publicam auctoritatem habēti ad sui, & reipub. defensionem, vt militi per bellum, vel ministro iustitiæ per eius executionem contra homines reipub. pestilentes. Occidere autem non ex intentione est & censetur, quādò quis inuaditur, & præsumitur, & se defendendo cum moderamine inculpatę tutelę talem inuasorem quomodocunq; occidit. Secundò ait Soto ibidem, & art. secundo, quod hoc modo licitum est vnicuique, etiam auctoritate priuata, occidere inuasorem eius occisionem volendo, & eligēdo, vt medium, necessarium ad finem cōseruationis propriæ vitæ, Dicit & tertiò ꝙ B. Thom. ita sensit, quòdq; hanc occisionem appellat licitum medium ad vitæ conseruationē finaliter intentam. Sed certè modus iste dicendi, quāuis in foro exteriori, sit verus, & valeat, vt habeatur signū si

quis occidit ex intentione, vel non, quia id ità præsumitur ſm gloſ. in c. quod militare, 23. q. 1. Secus autem in foro conſcientiæ, & veritatis, in quo loquimur. Et ità modus declarandi ſaltem quoad verba extraneus eſt, & diſſonat à veritate, & mente, & verbis B. Thomæ, & ad primam potius accedit opinionem ſuprapoſitam, quod tripliciter oſtenditur. Primo quia ſtat inuaſum occidere inuaſorem ex intentione, ēt dùm ipſe inuaſus nullo modo eſt aggreſſor, vt hoc ait expreſſè, B. Tho. vbi ſupra, dicens ꝙ inuaſus licitè occidit ex intentione inuaſorem auctoritate publica, vt miles in bello, & miniſter iuſtitiæ: illicitè autem, ſi auctoritate priuata ex intentione illum occidat. Nam eius verba ad literam hæc ſunt. Ex actu hominis ſe defendentis duplex effectus ſequi poteſt. Vnus quidem conſeruatio propriȩ vitȩ, & ex hoc effectu ſpecificatur actus defenſionis, & eſt licitus, ſi fiat cũ moderamine inculpatæ tutelæ. Alius autē effectus eſt occiſio hominis inuadentis: & quia hominem occidere non licet, niſi publica auctoritate propter bonum cōmune: ideò illicitum eſt ꝙ homo intendat hominem occidere, vt ſe defendat, & propriam vitam ſeruet: ſed hoc ſolum licet ei, qui habet curam boni cōis, & publicam auctoritatem: qui intēdens hominem occidere ad ſui defenſionem, hoc refert ad publicum bonũ, vt eſt iudex, iuſtitięq; miniſter pugnans contra latrones, & miles pro republ. contra hoſtes pugnans in bello: quamuis & iſti peccent, ſi priuata libidine moueantur. Hæc B. Tho. ex quibus verbis patet intentum. Tùm ſecundò idem oſtenditur, quia illa declaratio multum diſſonat à cōmuni acceptione huius vocis ex intētione, neque ſatis conſonat, occidere ex intētione eſt occidere aggrediendo, & occidere non ex intentione eſt occidere paſſiuè aggrediendo, vel dùm quis prius inuaſus eſt. Sed neque B. Tho. tàm extranea verba, & interpretationem vſquā commentus eſt. Tùm deniq; tertiò idem oſtenditur, quia quando. B. Tho. dixit inuaſum licitè occidere non ex intentione inuaſorem pro ſuæ vitæ defenſione, non dixit licitè poſſe eam occiſionem velle, vel eligere vt medium ad vitæ conſeruationem, ſed vt effectum per accidens ſequētem ex illo actu defenſionis: neque tale vocabulum medij, ſed effectus eſt apud illum quãuis hoc illi ſuus Soto imponat, vti ex ſupradictis verbis facilè conſtare poteſt intuenti. Igitur ſecundum hanc ſecundam opinionem B. Tho. ſtandum eſt ſuprapoſitæ primæ, ſimul & ſecundæ declarationi, vti Caieta. & Victoria ſimul declararunt.

1. Ratio. 1. opin. Hæc itaque ſecunda opinio prædicto modo expoſita quadrupliciter probatur. Primò quia ex intētione, ſiue ꝓpoſito, vel electione (quod idem eſt) hominem occidere, quãtuncunq; criminoſum, nociuumq; reipub. nulli licitũ eſt auctoritate propria, hoc enim prohibetur illo naturali, diuinoq; præcepto. Non occides: Sed id ſolum licitum eſt habenti curam reipub. vel iuſtitiæ miniſterium, vel executionem ad reipub. conſeruationem, vt ſupra dictum eſt: ergo nulli priuato hoc modo ex intentione, vel electione licitum eſt quemquã, ēt inuaſorem, occidere ad finem quencunq; conſeruandi rempub. vel etiã propriam vitã. Patet conſequentia, quia magis tenemur ad reipub. cuius ſumus pars, ꝙ ad propriæ vitæ corporalis conſeruationem. Nam pro ſuæ reipub. conſeruatione quilibet ſuam vitam corporalem, non aũt ſpiritualem, exponere tenetur. Sed ad hanc rationem pōt pro prima opinione reſpōderi negando conſequentiã quoad propriæ vitæ defenſionē, quia tunc pro ſuȩ vitȩ defenſione quilibet inuaſus, ēt ſi priuatus homo ſit, non occidit auctoritate priuata, ſed publica, vel iuris naturalis, diuini ſimul & humani id cōcedentis, vt ſuprà in prima opinione dictũ eſt. Nec ità faciendo homo malũ facit, ſed licitũ pro ſui ipſius defenſione, nã ex cauſa neceſſitatis fit cuilibet licita occiſio inuaſoris, ēt ex intentione, quæ eſſet illicita: pro defenſione autē reipub. extra cauſam extremæ neceſſitatis nulli priuato licet quenquã occidere ex intentione, niſi aliquo modo ad id habeat auctoritatem publicã à repub. vel ab habente curã ipſius: quia non priuati hominis, ſed habentis publicũ miniſteriũ, eſt decernere qñ, & qũo, & per quos reipub. defenſio, & cōſeruatio, ēt cũ propriæ vitæ detrimento faciēda ſit. In caſu aũt extremæ neceſſitatis reipub. cuilibet eius ciui licitum eſſet inuaſorē ex intētione occidere ad illius ſimul & vitæ ꝓpriæ defenſionē, & conſeruationē, vt illa prima & hæc ēt ſcda tenet opinio, tũc. n. fungiť auctoritate publica, vt miles ꝓ repub. militãdo.

Secundò probatur idem, quia non licet fornicari, mentiri, vel peierare, ad finem conſeruãdi vitã in caſu, quo aliàs vita ſeruari, niſi fornicando, mentiendo, aut peierando, non poſſet; ergo eodē modo, eademq; ratione non licet homini priuato ſe defendenti ex intētione occidere iniuſtũ inuaſorē: nã vtrunq; eodem iure naturali prohibitũ eſt. Antecedens aũt ꝓſupponitur verum, cuius oppoſitũ erroneũ eſt, vti ſuperius q. 29. latius hr̃, quod & ipſe Soto vbi ſupra concedit. Si negatur cōſequentia dicendo nō eſſe eandē rōnem vtrobiq;, nã ideò fornicatio, vel periuriũ ad ſaluãdũ vitã non licet, quia per ſe à natura id mediũ non eſt ordinatũ, neque certum, aut neceſſariũ ad eũ finē, occiſio aũt inuaſoris ità eſt; Contra, quia ꝙ tale mediũ non ſit à natura ordinatũ ad talē finē, ex hoc non redditur illicita electio illius medij, ſi id ad eũ finē conducēs, vel neceſſariũ, nec aliàs prohibitũ eſt, quod patet, quia maritus ad ſalutē extremè coitu indigens, certè tenetur, vel licitè pōt ad ſuã vxorem cōcedere, ꝗuis hoc mediũ ad illũ finē non ſit ordinatũ à natura. Igiť aliũde vitiať electio illius 2. Ratio.

medij

medij; videlicet fornicationis, aut periurij ad eũ finem conseruandi vitã, nempè, quia id aliàs æque, aut magis prohibitum est, q̃ permittere se mori, vel occidi. Nunc autem hæc eadẽ ratio est in præfata consequentia, & proposito pręsenti, quia videlicet eodem iure æque, aut magis prohibetur hominis occisio ex intentione facta auctoritate priuata, q̃ permittere se occidi ab inuasore. Igitur constat intentum, & ita vel vtrumque negari, vel vtrumque eadem ratione concedi debet. Et confirmatur, quia nisi hæc 2. opi. esset vera iam eadem ratione sequeretur quòd ad finẽ conseruandi vitam licitè quis posset ex intentione eligere, vt medium, occidere quencunque suæ vitæ insidiatorem, quem non per vim, sed per fraudes, atque calumnias falsorũ testiũ, aut per venena, vel per alios multiplices modos aliàs ineuitabiles constat in mortẽ alterius machinari; hoc autem non est concedendum, vt inferius in dubio in fine huius quæstionis habet. Igitur hæc 2. opi. vera, & opposita falsa est. Sed ad hanc rationem responderet 1. opin. negando sequelam, nec est simile. Nam inuasoris occisio, etiam ex intentione, omni iure concessa est: fornicari autem, & peierare, aut alio modo p fraudes, siue calumnias in mortem alicuius machinantem occidere, etiam ad vitandum mortem propriam, nullo iure concessum, sed potius prohibitum omninò est, vt inferius in dubio finali huius quæstionis latius habetur.

3. Ratio. Tertiò probatur idem auctoritate Augustini ad publicolam, & hr, 23. q. 5. cap. de occidendis, qui sic ait. De occidendis hominibus, ne ab eis quisquàm occidatur, non mihi placet cõsilium: nisi fortè sit miles, aut publica functione teneatur, vt nò pro se hoc faciat, sed pro alijs, vel pro ciuitate, vbi ipse etiam est, accepta legitima potestate, si eius congruit personæ. Item idem in alia Epistola ad Macedonium, & habetur, ea. q. c. cùm homo, & expressius de libero arbit. lib. 1. c. 5. id pro sequitur, atque determinat.

Sed ad has auctoritates respondet 1. opin. & præcipuè glos. in d. c. de occidendis, quòd id intelligitur, quando quis inuasorem occidit pro se, idest priuato odio illius, aut liuore vindictæ: quia tunc homicida est coram Deo. Quod inde elicitur, quia inferius in d. c. cùm homo, ipse August. significat licitum esse occidere inuasorem causa euadendi, vel subueniendi necessitati, sicut occiditur latro à viatore, & hostis à milite. Alio etiam modo responderi potest, quòd Aug. ibidem, & expressius in lib. 1. de libero arbitrio c. 5. sentit quòd pro rerum temporalium, & pudicitiæ defensione illicitum quidem est quenquàm occidere: dubitat autem an id liceat pro vitę defensione. Cum quo stat quòd sine eius auctoritatis pręiudicio alij doctores rationabiliter opinentur, id licitum esse, vt in prima opinione suprapolita probatum est.

Aliæ etiam rationes non tanti ponderis fieri possunt pro hac 2. opin. videlicet quòd Exo. 22. dicitur quòd occidens furem diuinum non sit liber, nec innoxius, & secundum iura occidens alium pro sui defensione, pęniteat tot diebus, & alia eiusmodi. Sed hæc omnia omittuntur; quia ad ea facilè potest responderi, quòd hæc procedunt in foro tãtum humano, vel exteriori, quia præsumitur contra illos quòd non omninò necessitate compulsi, aut non cum debito moderamine occiderunt etiam seipsos defendendo, vti Alexander vbi supra, & alij doctores tenentes oppositam opinionem facilè respondent.

Quartò probatur idem, & est potissima ratio quia qui nõ nisi cum debito moderamine potest aliquid licitè velle, aut agere, is non dicitur id velle, neque verè vult per se, & directè, vel ex intentione effectum inde sequentem, vt habetur de iniuri. & dam. dat. c. si culpa tua, vt sup. q. 33. n. 1. puncto in responsione ad primum argumentum latius probatur: Sed inuasus non nisi cũ debito moderamine se defendens potest licite occidere inuasorem, ergo non ex intentione. 4. Ratio.

Sed, vt semel dicam, quod mihi magis placet certè hæc opinio secunda B. Tho. tutior, & probabilior videtur: quo non obstan. dicerem ẽt q̃ se descẽdenti ab iniusto inuasore cũ moderamine inculpatæ tutelæ licitum est illum sciẽter occidere, idq; confusè ità velle, sicut Deus scit sibi licitum esse, quõcunque, id licitum sit: nec oportet in particulari scire, vel examinare, aut cõsiderare qua intẽtione id actualiter faciat. Et quidem ad hanc secundam opinionem Augustinus vbi supra magis accedit. Dico iniustum inuasorem ex parte causæ, quia scilicet me sine iusta causa occidere vult, quamuis non sit iniustus parte sua, puta quia furiosus, amens, vel inuincibiliter putans iustã causam habere, me occidere vult: nam etiam hunc me defendendo modo supra dicto licitè occidere possum.

Sed vtrum similiter liceat occidere regẽ, aut Papam inuasorem, cõmuniter dicitur quòd sic: sed Soto de iustitia, & iure, lib. 5. q. 1. art. 3. dicit quòd non quia pro vitãdo maiori malo reipub. tenetur homo postponere etiam vitam corporalem. Consonat Nauarro in commen. de defensione proximi nu. 24.

Contra præfatam secundam opinionẽ arguitur, vt arguit Soto vbi sup. Nam 7. ethi. c. 3. ad efficacem volitionẽ finis necessariò sequitur electio medij, quod iudicatur necessariũ ad illum finem. Sed si licita, & efficaciter volita est defensio, vel conseruatio vitę, & ad illam iudicatur, vt medium, necessarium esse occisionem inuasoris gladio, sagitta, aut globulo ignito, vti supponit, ergo necessaria sequitur licita electio illius medij, s. occisionis inuasoris ex intentione ad illũ finem: sicut si auctoritate publica, id faceret inuasus. Quæ consequentia indè magis probatur Argum. 1.

quòd

quòd nō potest illa occisio esse volita, nisi quomodo iudicatur necessaria; videlicet vt medium ad defensionem, vel conseruationem vitæ volitam efficaciter.

Argum. 2. Secundò arguitur ad idem, Licitum est ex intentione velle, aut eligere defendendo seipsum vim vi repellere, non solùm cautè ictus inuasoris recipiendo, sed ēt ipsum repercutiendo, si id fuerit necessarium. Sed hæc violentiæ repulsio, atque percussio, est illius occisio certa, vti supponitur in casu pdicto: ergo licitum est hanc occisionē eligere, aut velle ex intentione, modo sit, & appellet mediū, modo effectus aut alio mō.

Argum. 3. Tertiò arguitur ad idē, quia secundo Phys. ex fine sumitur necessitas medij ad illum, præcepto etiam fine præcipitur & medium necessarium ad illum, sed finis, puta defensio, vel conseruatio vitæ, est necessarius necessitate præcepti, nā quilibet tenetur suæ vitæ consulere, mortemq; vitare: saltē hoc supponitur in casu, quo homo ad id tunc teneat, & occisio inuasoris est medium cognitum necessarium ad cōseruationem vitę, vti etiam supponitur q nisi ille occidatur non vitabitur mors: nā medium est, & dicitur id, per quod peruenitur ad finis executionem, ergo etiam ex præcepto illa inuasoris occisio ex intentione vel ex proposito eligenda est.

Argum. 4. Quartò arguitur ad idem, ex duob. malis etiā culpæ minus est eligendum dist. 13. c. duo mala, & c. nerui. Nam ad vitandam mortem licita est abscisio brachij, & acceptio rei alienæ, quarum quælibet aliàs seorsum prohibita est; sicut & ad vitādam mortem excusatus est Dauid comedēs panes propositionis lege phibitos, primo Reg. 21. Tunc enim minor prohibitio cedit maiori: sed maius malum culpæ est esse causam, etiam omissiuam mortis suæ, quàm alterius, sicut & grauius est seipsum, quàm alterum, occidere. Quia ex ordine charitatis magis tenetur homo suæ vitæ consulere, suamque mortem vitare, quàm alterius, ergo pro conseruatione vitę, aut pro sua morte vitanda eligenda est etiam ex intentione mors, vel occisio inuasoris.

Respon. ad primū arg. Resp. ad primum argumentū loquendo semper de persona priuata, nam de occidente auctoritate publica non est dubiū. Primò dico ad maiorem q licet posset absolutè negari, quatenus ibi dicitur quòd ad volitionem finis necessariò sequitur electio medij cogniti necessarij, vti eā negat Angest. in morali c. 3. tamen moraliter, & regulariter loquendo, vt loquitur Arist. concessa illa maiori, & minori, negatur consequentia. Tùm primò quia eodem modo concluderetur idem licere etiam inuasori, vel alteri cuique contra quencunq; iniustè calumniātem, vel insidiantem, aut machinantem in mortem ipsius: liceret quoq; fornicari ad seruandam vitam, vti superius in secunda ratione probatum est. Tùm secundo quia solū concluditur, q homo necessariò vult illā occisionem, quo iudicat illam esse necessariam ad finē efficaciter volitum: stat aūt q cū hoc q verè iudicat eam necessariam, vt medium ad conseruationem vitæ, simul ēt iudicet eam, vt effectum per accidens necessariò consequentē ad defensionem, vel ad violentiæ repulsionem volitā efficaciter: Et cùm sciat eam occisionem ex intentione esse aliàs sibi prohibitā, vt supra probatū est, ideò stat q eam non velit, vt medium, sed solum vt effectum defensionis p accidens consequentem, sicut iudicat. Et ita de facto, & licitè illam vult per accidens, volitione ēt mixta cum inuoluntario, quia .s. illam nollet, si aliter se defendere posset. Neque .n. necessitatur volūtas velle aliquid sub omnib. rōnibus, quib. ostenditur esse volendum: potest .n. ex sua libertate velle sub hac, & non sub illa alia rōne ei ostensa, potest ēt diuidere, vbi intellectus cōponit. Et ita falsum est, vti vr tacitè subsumptū in minori, q solum iudicat eam occisionem esse medium necessarium ad defensionem vitæ: nam etiam & potius tunc iudicat esse effectum defensionis præuisum, & ita per accidēs cū admixtione inuolūtarij vult eam, vt dictum est. Quòd si supponatur q solum iudicet eam esse mediū necessariū ad id, non admittitur, quia repugnat hypothesi quòd .s. inuasus licitè si occidat inuasorē auctoritate priuata, quod esse non potest, si illum occidat ex intētione, vel eā occisionem eligat, vt medium ad defensionē, quod idem est.

Ad 2m argumentū responsio patet ex dictis. Negatur enim maior, quatenus dicere vr, quòd licet ex intentione velle ēt repercutere: hoc .n. non licet sicut nec occidere: quāuis bene liceat velle vim vi repellere, & eludere ictus inuasoris, & se defendere repercutiendo, & occidēdo, vt percussio, & occisio sit effectus defensionis tantum, defensio autem sit obiectum electionis, vel intentionis: refert enim dicere hoc vel illo modo stando in rigore verborum. Negatur etiā minor. Nam defensio vitæ non est inuasoris occisio, vel percussio formaliter; sed hæc sequitur ex illa per accidens, & ita vt effectus illius per accidens cum mixtione inuoluntarij volita est. *Respon. ad 2. argum.*

Si replicetur. Si ego efficaciter, & licitè ex intione volo defendere, & conseruare vitam meā; & iudicio ad id esse necessariam occisionē inuasoris, vel vt mediū, vel vt effectum indè sequentem, quia, scilicet sine hac me defendere nō possum, vti supponitur, ergo etiam efficaciter, & licitè volo ex intentione, siuè proposito illum occidere. Consequentia patet, quia stante volitione efficaci antecedentis, & iudicio bonitatis consequentiæ necessariò voluntas vult similiter licitè, & ex intentione ipsum consequens.

Resp. dupliciter ad replicam, primò negando consequentiam, & ad eius probationem dico quòd oportet addere stante iudicio, & volitione bonitatis consequentię &c. nam si consequentia

est

est nolita, non oportet vllo modo velle consequens: quod sit in casu præsenti, nollem.n.ex vi tæ defensione sequi inuasoris occisionem, si fieri posset. Sicut non valet, volo peccatū, ergo volo condemnari in æternum, & ideò apponēdum est moderamē inculpatæ tutelę vt ex parte se ipsum defendentis cōstet ꝙ non vult ꝙ mors inuasoris sequatur, si fieri cōmodè posset, ex sui ipsius defensione facit c.si culpa tua de iniu.& dā.dat.

Secundò, etiam negatur consequentia quatenus ibi dr̄ quòd ergo etiam ex intentione volo consequēs. Nam esto quòd velim consequentiā esse bonam, & ipsum consequens, non oportet quòd illud velim eodem modo, scilicet ex intētione, sicut volo antecedens: sed sufficit ꝙ velim illud per accidens, sicut iudico esse effectū per accidens necessariò sequentem ad actum defensionis, vt in responsione ad primum argumētum dictum est. Sicut qui indigens petit ad vsurā ei mutuari sciens tradentē ad id paratum inde peccaturum, non peccat, sic petēs quia non vult ex intētione, vel proposito illum effectum, scilicet peccatum alterius: Similiter neque is, qui pro redēptione suæ vexationis pecuniam dat Simoniaco exigenti: similiter neque is, qui ab infideli pro alicuius contractus robore iuramētum per sua idola petit sciens illum per hoc peccaturum. Nam in his non intenditur peccatū proximi præuisum, vt medium ad finem licitū: sed illic iusta subuentio necessitatis, aut redēptio vexationis, hic aūt contractus stabilitas vera, & roboratio. Sic in defensione vitę ab inuasore, cuius occisio necessariò secutura præuidetur, non intenditur nec eligitur formaliter, & directè ipsa occisio, sed vitæ conseruatio: occisio autem, non vt medium, sed vt licitæ defensionis effectus p̄uisus, per accidens tantum cū admixtione ēt inuoluntarij, quamuis efficaciter licitè volita est.

Respon. ad 3. argum.

Ad tertium argumētum respondeo negando minorē quatenus ibi dicitur ꝙ illa occisio inuasoris tunc est medium ad defensionem vitæ: nā est etiam & potius effectus eius, & vt talis non vt medium tunc per accidens illa occisio est volita, vt sępè dictum est. Item adhuc concessa minore, & esto quòd esset medium necessarium ad conseruationē vitæ, negatur consequentia eiusque probatio. Nam illa maxima, Præcepto fine pręcipitur & medium necessarium ad illū intelligitur dummodo non sit aliàs æquè, aut magis prohibitum illud medium, quàm finis ille sit in pręcepto: fornicatio enim, & periurium non rectè eligitur ad conseruationem vitæ, etiam si ad id sit aliquando medium conducens, & necessarium, & non alia ratione nisi quia æquè, aut magis prohibetur, q̄ vitæ conseruatio præcipitur, vti superius in secunda probatione dictū est; sic in proposito, qā occisio inuasoris ex intentione ęque, aut magis prohibetur, q̄ propriæ vitæ conseruatio præcipitur; indè non licitè eligitur vt medium ad vitæ conseruationē, vt hoc ēt latius patebit in rn̄sione ad 4. argumentum sequens.

Respon. ad 4. argum.

Ad quartum argumentum rn̄deo ꝙ illa maior est vera de malis culpę, quę a sua malitia possunt exui, ità ꝙ aliqn̄ ex aliqua causa benè fieri possunt: tunc enim maior obligatio de obligat a minori, & ità minus malum, ex quo respectu maioris habet aliquam rationem boni, eligendū vel permittendum est. Secus in malis culpę, quę ex nulla causa benè fieri possunt: tunc.n. non potest dari perplexitas, ità ꝙ necessariò sit malè agendum alterum eorum eligendo: sed potius tunc etiam moriendum est, quàm alterum illorum eligatur. Et ità concessa maiori in prędicto sensu vero, dico ad minorem distinguendo, ꝙ se, vel alterum commissiuè occidere ex intentione auctoritate priuata non potest benè fieri, neq; vllo modo eligendum est, modò alterum sit altero grauius, modò non. Omissiuè aūt occidere, vel esse causam mortis suæ, vel alterius potest licitè fieri ex causa rationabili permittēdo se, vel, aliū mori, vel occidi, in casu etiā, quo licitè posset vtriusque vitæ prouideri. Neq; .n. tenemur omni modo possibili, nec in omni casu, vel euentu, cū magna ferè omnium temporalium iactura, atque labore maximo propriam, vel aliorum vitam seruare: sed modis tm̄, & cibis, & medicamētis, quæ cōiter, & commodè possunt haberi. Neque.n. pro cibo alio quærēdo, aut pro medicina, & medicis, & loco alio ad vitam necessarijs tenemur omnia fere temporalia expendere, vel ad regiones longinquas proficisci, quanuis liceat. Ex ordine autem charitatis quoad vitam spūalem animæ præcipuè tenetur homo in omni casu se ipsum plusquàm proximum diligere; nam neque pro totius mundi salute liceret peccare mortaliter, neq; velle a Dei gratia decidere: quoad corporalia autē, quamuis, vti vbi sup. & q.27.artic.5.ait, B. Tho. regulariter homo ēt plus sibi, q̄ proxime consulere teneatur; in quo ēt suus Soto vbi supra art.6.in rn̄sione ad 2m argumentum a B.Tho.deuiare vr̄. At verò non eo rigore, nec in omni casu, vel euentu, ad id obligatur. Sępè etenim pōt ex officio amicitiæ, fidelitatis, aut patientiæ, alteriusvè virtutis, aut ex alia rationabili causa, imò & aliqn̄ pro honore, temporalibusq; tuendis, licitè, & officiosè cedere iuri suo, exponendo se periculo vitæ, permittendo ēt se mori, aut etiam occidi: qn̄ non liceret nec proximum occidere, nec ipsum mori, nec occidi, aut etiam spoliari, vel infamari pmittere, ēt cum iniusti inuasoris occisione, vt patet.23.q.5.c.5.non est nostrum, vt ēt ait Nauarro in commento de defensione proximi nu. 12. 14.23.& Tho. lib.1.de regimine principum c.6. Vnde liquet maiorem semper esse prohibitionē de non occidendo proximum cōmissiuè, & aliquando omissiuè, quàm sit obligatio de propria vita seruanda, vel de non permittendo propriæ per-

personæ occisionē, & ita illa minor non est omninò in omni casu, & euentu vera. Sed esto totū illud antecedens verum: tunc simpliciter negatur illa consequētia, solum.n. inde concluditur, sicut & conceditur q pro conseruatione vitę potius teneor, aut licitè possum, eligere defendere me ipsum ab inuasore, quàm cauere ipsius occisionem per accidēs sequentem, atq; præ causam, quòdque potius ipsius inuasoris, quàm mei ipsius occisio de præcepto, vel de consilio postponenda, & permittenda, non tamen eligenda est.

Argum. 5. Quintò ad idem arguitur, nam eodem pręcepto tenemur nos nō mutilare, quo & nos ipsos, vel alium non occidere. Sed pro conseruatione vitæ suæ quilibet auctoritate propria, siuè priuata ex intentione seipsum licitè mutilare pōt; dùm videt se aliter mortem euadere non posse; idq; potest, vt medicus, velle vt medium necessarium ad illum finem, ergo eodē modo potest velle ex intentione inuasorem occidere ad suæ vitæ conseruationem.

Respon. ad 5. arg. Resp. negando consequentiam, nec est simile, nec eadem ratio. Nam quilibet habet ius, & curam seruandi, & custodiendi vitam suam, & supra sua membra potestatem habet ad illū finē; sicut gubernator reipub. ipsius curā habet; & non alius. Vnde sicut iste pro suæ reipub. cōseruatione potest malefactorem, vt membrū putridum atque nociuum, ex intentione occidēdo præscindere: Ità & quilibet pro suæ vitæ corporalis conseruatione mēbrum corporis sui nociuum ex intentione lædere, aut pręscindere, vt medicus potest: potest inquàm per se, vt medicus, si scit, & potest, aut per aliū medicum quō videbitur expedire. Et sicut nemo præter habētem curam reipub. vice Dei potestatem habet vitæ, & mortis, aut mutilationis, vel pręscisionis alterius ad ipsius reipub. conseruationē, ità nemo alius ad conseruationem vitæ suæ auctoritate priuata se, vel alium, ex intentione occidere potest: nisi vt dictum est.

Argum. 6. Sextò, demum ad idē arguitur. Nā licet eodem præcepto. Non occides cuilibet prohibitū sit se, vel aliū occidere: at verò sicut eo non obstante per ius naturale, atque diuinum, licitū est vnicuique ad finē obtinendi aliquam virtutem, eamq; tuēdi eligere sibi mortem ex intētione, vel ea, ex quib. certissimè sibi mors creditur imminere, vt medium ad talem finem: Puta licitū est patienter eligere se non defendere ab interfectore, vel inuasore, & panem necessariū elargiri proximo in extrema vtriusq; necessitate, & tabulam in naufragio alteri ex charitate relinquere, vt saluet, & visitare infirmos tpe pestis, & pro amico exponere vitā, & dānato ad mortē licitum est nolle fugere, licitum ēt est nauigare tpe periculoso, & in bello iusto quātūlibet periculoso pugnare, abstinētia vitā reddere breuiorē, & hmōi alia multa, vti de his Caiet. 2. 2. q. 69. art. 3. & 4. latius agit. Et victoria in 9. relectione de homicidio, nu. 24. vsque ad fi. Et Syluester tit. homicidium 1. q. & bellum, secundo per totum, ergo ita similiter, eademq; ratione, non obstan. illo præcepto Non occides, iure naturali licitum est ad finem saluādi vitā propriā ex intentione, vel electione inuasorem occidere.

Respon. ad 6. argumen. Resp. negando consequentiam, quia neq; verum est quod dr̄ in antecedente quòd. s. licitum sit ad finem etiam virtutis obtinendæ seipsum ex intentione morti exponere in casib. adductis ibidem nam id solum licitum est facere non ex intētione moriendi, aut inferendi sibi mortē, sicut licitum est fugienti taurum, vel ignem, aut inimicum, se repente præcipitare non ex intentione se occidēdi, sed aliud periculum euadēdi, vt superius declaratū est, vti etiam de his casib. latius agit Victoria vbi sup. nu. 36. de quibus ēt, & qūo ex intentionē seipsum occidere nunquā liceat, videri potest c. displicet. 23. q. 4. Itē. q. 5. c. si non licet, c. si quem. 11. & c. 19. q. 4. & ita hoc argumentum potius facit pro præfata 2 opi. B. Thom. & aliorum contra primam, opi. Nam sicut non licet ex intentione seipsum occidere, aut certo periculo mortis ex vlla causa exponere, ità nec proximum occidere ex intentione.

Dubium 1. Tandem ad prædicta omnia dubitatur, primò vtrum pro vita seruanda liceat alicui priuato occidere machinantē, aut insidiantē in futurā mortem illius, per calumnias, aut fraudes testiū, aut per venena, aut per quoscunq; alios modos non violētos: sicut liceret ex intētione, aut nō ex intētione occidere violētū, & iniustū inuasorem.

Resp. id non licere neque ex intentione, neq; non ex intentione illum occidendi: ēt si homo certò sciat se non posse mortem euadere, nisi sic præueniendo ipsum machinantem occidat: sed solum id facere potest, qn̄ videt illum tentare iam, & parare seipsum, vel per insidias machinari, & incipere per vim inuadere de præsenti vitā ipsius: nā tunc vtique potest quasi se defendendo ea intentione, qua Deus scit sibi licere, sm̄ varias opiniones suprapositas illum occidere: ēt antequàm ab illo ipse occidatur, vel lędatur; si aliter sibi commodè prouidere nō potest. Neque.n. tenetur se iustè defendens expectare, vt prius ipse percutiatur ab inuasore, dùm inuasionis intentatio præsens, vel eius inceptio, aut anticipatio, si expectetur, est occidere, anteq̄ sit locus defensionis. Et in hoc benè consonat Soto vbi supra, & Syluester bellum, secundo. q. 1. & homicidium, 1. q. 2. q. 9. cum gl. in c. significasti, de homicidio, & in c. quod militare. 23. q. 1. & ff. ad l. Aquiliam. l. 4. & 5. Probatur prima pars huius responsionis; nam secunda iam patet ex supradictis, quia vbi non est vitæ defensio ab inuasore, non potest esse hominis occisio licita homini priuato, quia non est ibi aliud obiectum formale directè intētum in illo actu, occisionis, nisi

ipse

ipse homo, qui occiditur. Nam conseruatio vitę est finis pręstitutus, obiectumq; remotum, non autem proximum, & proprium specificās illum actum occisionis: sed solum specificat actū defensionis, si ibi defensio esset. Nunc autē non est ibi vitę defensio per violentiæ repulsionem, vbi non est inuasio violenta, aut vis corporalis intētata, vel incepta machinata, vel parata de præsenti, qualis nō est in casu dubij prędicti, sed solū est fraudulenta machinatio per viam fraudis, siuè calumniæ, vti supponitur, igitur veritas responsionis planè constat. Poterit tamen arte artem fallere, videlicet venenum sibi propinatū, siuè sibi paratū in ipsum propinantem, vel machinantem industriè conuertere, & ita eadē intentione, qua & ipsum occidere dictum est sibi licere: dùm vitæ suæ aliter prouidere nō posset: non tñ poterit per alios modos de se aliàs illicitos, puta per falsas calumnias, fraudesq; mendaces, illius fraudes, & machinationes ad suæ vitæ conseruationem aptas, & necessarias eludere, quia ad Ro.3. Non sunt faciēda mala, vt veniāt bona: & multò minus vt mala vitētur. Ad quod Syluest. tit. aduocatus. q.9. q.12. & bellum, 1.q.8. & maleficiū. q.8. q.9. & doctores cōiter faciūt. Sed quid si innoxia mulier cum marito in eodē lecto iacens euidenter sciat illum sub ceruicali gladium abdidisse, quo ipsam dormientē posteà iugularet, neque ipsi mulieri aliud effugium patet. Nunquid posset ipsa gladium furtim accipere, & maritum occidere, anteq̃ ab eo occidatur, sicut insidiantem violentū vitæ cum armis quilibet ad vitam conseruandam præueniendo occidere potest, vt ait gl. in d.c. quod militare? Rñdet Soto vbi supra ꝙ post factum non vr̃ condēnandum, ante factum aūt id ipse non consuleret, sed neque hoc publicè prædicandum est, ne rude vulgus ignorans quando est vitæ defensio, quando non, per abusum licentiam amplificet.

Dubium 2. Secundò dubitatur vtrū fugiens in equo inuasorē iniustum possit licitè proterere, & sic occidere puerum in via iacentē, videns se aliter euadere non posse. Et similiter qui aliū impellit in flumen, vel præcipitium, vt ipse mortē euadat.

Respon. Resp. quòd actu de se directo ad mortē alterius id facere non potest scienter, ēt si nō ex intentione id faciat, benè tñ id facere potest actu indirecto. Primū patet, quia puerille, vel alius, non est inuasor iniustus vllo modo, vti supponitur, & est iam iustus possessor vitæ suæ, & loci, vbi est, dùm indè recedere commodè nō potest, vt alius effugiat, ergo iniustè alius scienter illū proterendo, aut impellēdo actu directo in mortem eius occideret, vt sic ipse mortē euadat. Patet consequentia, quia iustus possessor vitæ illicitè sciēter ab alio occiditur actu directo in mortem eius quacunque ex causa, & quocunque auctoritate priuata, nisi in defensione sui, vel alterius ab iniusto inuasore, vt supra dictū est, sicut illicitè ego raperem panem, vel tabulā in naufragiò a iustè possidente in extrema necessitate vtriusque, vt à morte me ipsum liberarem, cùm aliter euadere non possit simul vterque: quia & ad Rom.3. Non sunt facienda mala, vt veniant bona. Secundū ꝙ scilicet actu indirecto in mortem alterius innocentis, directo aūt ad euasionē mortis, id facere possit, puta paululum diuertēdo, aut si per saltum equi probabiliter putabat vtriusque saluare vitam, quamuis res nō successit ad votū, vt infra in 3.dub. sequenti latius habetur. Et consonat Syluester, homicidium, 2.q.26. & homicidium, 1.q.2.q 5. & bellū n.1.q.10. & alij doctores quomodo in bello iusto innocētes non directè, sed indirectè, & per accidens tātum occidi possunt.

Dubium 3. Dubitatur tertiò vtrum prægnans, vel in partu periclitans, ad seruandum vitam suam, in casu quo aliter eam seruare non potest, licitè possit sumere medicinam, vel aliquid facere, idque per aliū procurare vnde aborsus, & mors fœtus iam animati certissimè sequatur: & vtrum similiter, medicus, vel obstetrix id facere possit.

Respon quanuis Syluester titu. medicus. q.4. secundum Ioan. de Neapoli dicat indistinctè ꝙ non, & alij dicant ꝙ ipsa mulier id facere potest medicus autem, vel obstetrix non potest. Ego tamen melius distinguendo dicerem, ꝙ si medicina, vel alia opera, aut industria, quæ adhibetur est de se, & directè, & immediatè, & principaliter Sanitatis, vel salutis collatiua, vti est sanguinis minutio, balneatio, pharmacū purgatiuum humoris, emplastrum mitigatiuum doloris, & hmōi: tunc licitum est ipsi mulieri per se, & per alios, & ipsis ēt medicis, & obstetricib. hęc omnia ꝓcurare, & applicare, & ad id adiuuare: imò & sæpe medicus, & obstetrix ad id vocati ex suo officio tenentur: sicut & proximum in extremo periculo laborantem adiuuare, & defendere, vel à morte liberare quilibet potens suo modo tenetur, aut saltem licitè potest, qñ modus liberandi aliàs licitus est. vt in prędicto casu contingit, vti Syluest. tit. bellū. 2. q.6. & alibi doctores latius agunt, & supra. q.26. nos latius egimus. Nā, vti supponitur, illa medicina, & industria est de se ex natura sua directè, & immediatè salutifera, & ad salutem ordinata: quanuis per accidēs, & indirectè sit mortifera, aut mors fętus, vel alterius innocentis indè sequatur, sicut ex iusta defensione innocentis superius dictum est. Igitur licitum est eam mulieri periclitanti modo prædicto applicare ex intentione illam a morte ꝑseruandi: maxime quia mulier potius ius habet, & possessionē vitę, suæ tuendæ, ēt cum periculo fętus, q̃ ipse fętus ad suam cum periculo matris: cùm eius vita ex vita matris, & non è conuerso vita matris ex fętus vita dependeat. Et ad hoc facere vr̃ Syluest. homicidium, 2.q.26. vt inferius dicetur, & sup. dub.2. hr̃ de indirectè proterēte puerum

puerum iacentem in via, vt ipse mortē effugiat. Si aūt opera, vel medicina de se, vel ex natura sua directè, & principaliter sit mortifera, vel ad mortem ordinata, vti est venenum, dilaceratio, percussio, vel præcipitatio, aut proculatio: tunc neque ipsi mulieri, neque medico, neque obstetrici, aut alteri cuique licitum est eam sumere, vel applicare cum certo periculo fętus, vel alterius innocentis, ēt ex intentione matrem, aut alterum, vel ēt seipsum à morte præseruandi, qa tale medium homicidij illicitum est ex cā, quacunque, & quocunque fiat auctoritate, priuata: nisi in defensione ab iniusto inuasore, vt supra dub. 2. probatum est. Et in hoc casu sic intellectus Syluest. tit. medicus. q. 4. ſm Io. de Neapoli optimè consonat: ad quod facit Ambro. 14. q. 5. c. denique vbi ait. Si alteri subueniri non potest, nisi alter lædatur, commodius est neutrum iuuare. Ex supradictis clarissimè sequitur quòd fugiens in equo illicitè proculcat puerum iacentē in via, vel alium impellit in præcipitium, vt ipse mortem euadat, vti superius in 2. dub. habetur: quia quamuis fuga absolutè ex se, & directè nō sit actus mortis illatiuus, sed euasiuus, at verò proculcatio pueri, & impulsio in præcipitiū est actus, vel modus de se, & directè mortis illatiuus, & illicitus, & ideò rōne huius actus, vel modi illiciti adiuncti, illa fuga illo modo facta videlicet scienter proculcādo puerum, vel alium impellendo in præcipitium, etiam ad suam mortem euadendum vtiq; directè mortifera, & illicita est: esset autem licita, si fugiens ille paululū diuerteret, aut per saltum equi, vel alio modo caueret, existimans se hoc modo posse sine morte alterius suam vitam seruare: quamuis non ità res succederet ad votum. Nam tunc excusatur, dùm inuincibiliter, vel probabiliter æstimat se nō directè occidere, vel proculcare puerum, faciens quod in se est ad non occidendum, quāuis enim directè occideret: at præter intentū mors alterius secuta esset à fugiente modo prædicto ignorante, & vtente iure suo. Cum supradictis stat ꝙ mulier ēt fugiens, sicut & iniustè inuasus licitè potest sinere se occidi, aut mori, ne fœtus, vel alius etiam licitè occidatur, vti Syluest. bellum 2. q. 3. & doctores communiter docent.

QVAESTIO XXXIX.

Quomodo teneantur iniustè bellantes illi etiam, ad quos aliqua bona ex bello insulanorum peruenerunt.

1. Punct. RESP. hic sunt tria puncta principalia pertractanda. Primum quō ipsi bellantes in bello iniusto peccent, & restituere teneantur. Secundū quō ipsi Domini, vel principes, pro quib. bellatum est, teneantur resarcire damna eorū, qui ab ipsis prælati sunt. Tertium quomodo teneātur ij, ad quos aliqua bona ex bello peruenerūt. Nam alia ad hanc materiam pertinentia pręsupponuntur, & ad doctores communiter de his agentes lectorem mittimus.

Igitur quoad primum punctum rñdeo distinguendo; nam isti bellantes aut sunt subditi, siuè vasalli, qui Dño præcipienti in hoc obedire tenētur, aut non. Si sic, possunt se tripliciter hr̄e, nam, vel sciunt bellum esse iniustum, vel ignorant, vel dubitant. Si ergo isti subditi ēt ad præceptum superioris constricti bellant sciētes bellum iniustum esse: vltra peccatū mortale tenētur reparare damna per eos illata eo modo, quo intulerunt, puta vel in toto, vel in parte, vt ipsi causam damni dederunt, vt de concurrentib. cū fure cōiter dr̄ a doctorib. vt de hoc latius agit clarissimus doctor Medina de restitut. q. 7. q. 8. ibi videatur. Nam isti culpabiliter, & iniustè proximum damnificauerunt. Nec eos excusat obedientia, præceptumùe superioris bellare præcipientis, quia tunc tm̄ excusat obedientia quādo subditi obediunt ex necessitate, ita ꝙ non possunt sine peccato non obedire; in hoc aūt casu proposito non tenentur subditi obedire in bello cognito iniusto, sicut neque in fornicatione cognita contra legem Dei: quia Actu. 5. Obedire oportet Deo magis, ꝗ hominibus: patet igitur ꝙ non necessitate, sed voluntate iniustè bellarunt. Si autem isti subditi ex superioris præcepto bellātes inculpabiliter ignorant belli iniustitiam putātes illud iustum esse, aliàs non ꝑliaturi, si illud iniustum esse scirent, tunc bona fide bellantes, neque peccant, neq; reparare dāna, neq; restituere tenentur, dùm in tali permanent ignorantia, seu bona fide. Quia quilibet subditus credens inuincibiliter bellum, aut pceptū superioris iustum esse, tenetur obedire. Qn̄ verò nouerint iniustum bellū fuisse, tunc tenentur restituere ea duntaxat, quæ in sua potestate extāt ex his, quæ depredati sunt, & quatenus ex alijs diuitijs raptis, & iā cōsumptis ditiores facti sunt, vt de consumēte aliena cum bona fide cōiter dicunt doctores, & Medina vbi supra, & Syluestrin. tit. restitutio. 3. q. 7. & tit. bellum, 1. q. 9. Tūc aūt dr̄ aliquis ditior factus ex illis bonis ſm Caieta. 2. 2. q. 62. art. 6. & Medina de restitutione. q. 10. quando commoditatem aliquam indè assecutus est, puta si tantundē de suis bonis erat consumpturus, si illa consumpsit, aut donaturus si donauit, aut si ex eius alienatione precium vel huiusmodi habuit. Sed nota secundum Victoria in quinta relectione, quæ est secunda de bello Indorum, dubio secundo propositio. 4. quòd possunt esse talia argumenta, & indicia de iniustitia belli, quòd ignorantia subditos non excusaret militantes. Quia posset esse ignorantia affectata, & prauo studio contra hostes concepta: alioqui infideles ex præcepto principum suorū militantes contra Christianos, & milites, qui ex

præcepto Pilati Christũ Crucifixerunt ex ignorantia: & Iudęi psuasi a seniorib. clamantes crucifige eum excusarentur à peccato, quod absit.

Quòd si prędicti subditi bellãtes ex pręcepto superioris dubitant bellum esse iustum: tunc est duplex opinio, Altera Adriani in 2. quodlib. tenentis ꝙ & mortaliter peccant, & restituere dãna tenentur: Quia vel tales inquirunt: & tunc si sunt certiores effecti de belli iniustitia, vtrique tenentur, vt supra dictũ est. Vel nõ inquirunt, aut si inquirũt, tñ adhuc manẽt dubij de iustitia, vel iniustitia eius, & tũc nõ excusanť, quia exponũt se periculo iniustè dãnificandi: & agunt contra conscientiã dubiã, qđ est æquè malum, sicut agere contra cõscientiã certam. Neq; cõtra cõscientiã dubiam tenẽtur obedire superiori ꝑcipienti.

Altera opinio cõis & verior, vt latius infra li. 3. de conscientia. q. 5. & 6. habetur, ꝙ si subditi ꝑdicti dubitant de belli iustitia, non aũt de obligatione ad obediendum dño præcipienti: tunc neq; bellando peccant, neq; restituere tenẽtur, nisi vt dictũ est de inuincibiliter ignorantib. qñ nouerint eius iniustitiam, dummodò serueť moderamen, maximè qñ bellum non induť ad ignẽ, & sanguinẽ. Et ratio est, quia in tali casu, sicut in casu ignorantiæ inuincibilis supradicto excusantur subditi per obedientiam simul & bonam fidem: Nam tunc tenentur superiori obedire, alioqui maiora mala reipub. sequerẽtur, si subditi non tenerentur ad præceptũ principis bellare, quousq; de iustitia causæ certi sint, qđ patet in c. quid culpatur. 23. q. 1. patet ẽt ex c. pastoralis. de offic. deleg. vbi habetur ꝙ si iudex præcipit executori, vt sñiam contra damnatum exequatur: qui executor dubitat iusta ne, vel iniusta sñia sit, vtiq; iste non peccat, neq; tenetur ad damnũ exequens sñiam illam: quia ad eum non spectat causam examinare, sed obedire. Sic igiť in casu præsenti dicendum est, quia nec subditi est causam belli examinare, sed obedire præcipienti, etiã in causa dubia, vt ibi supra latius habetur; Princeps ergo, cuius interest benè videre quod iubet, peccat, & totius damni tenetur.

Ad rationem aũt Adriani respondeo negãdo ꝙ tales agant contra conscientiã, & ꝙ exponãt se periculo, & ꝙ obedire non teneantur. Non enim est dubium practicũ, sed speculatiuũ tñ de iustitia causæ: dũm non dubitãt si illicitè agere, neque an liceat obedire domino bellum præcipienti. Agerent autem contra conscientiam, si dubitando ꝙ illicitè obediunt domino præcipienti, bellarent: sed tunc, vt perplexitatem peccati euitarent, tenerentur tali conscientia deposita, bonaq; conscietia formata (vt dictum est) ad præceptũ superioris præliari, & cum hoc magis concordat Syluester tit. bellum. 1. q. 9.

Si verò isti præliantes non sint subditi, vel si sint; non tñ per obedientiam superioris bellare coguntur: sed potius ipsi se offerunt amicitia, precibus, pecunia, aut honoris amore, & hmõi alia quauis causa inducti: tunc, quãuis à peccato excusentur inuincibiliter ignorãtes iniustitiam belli non præliaturi, nisi iustũ bellũ ęstimarent: at verò à damnorum reparatione, & raptorũ bonorum restitutione non excusantur per supradictam ignorantiã, & bonam fidem. Statim enim vt nouerint iniustum bellum esse, siue fuisse, ad prædicta tenẽtur, idq; in toto, vel in parte, quatenus causam damni dederunt, & rapuerunt: ẽt si cum bona fide ea consumpserint: vt supra de scientibus bellum iniustum dictum est. Quia ad non restituendum non sufficit bona fides, nisi ẽt simul obedientia adsit, qa & sic leges disponũt, vt de hoc latius agit Syluester tit. bellũ. 1. q. 9. Sed vtrũ hæc damna ipsis pręliantibus teneatur princeps, pro cuius parte pugnarũt, restituere, vel reparare, infra in secundo pũcto ꝓximo sequẽti hř. Quòd si isti sciẽtes vel ẽt dubitãtes de belli iniustitia, vel eã vincibiliter ignorãtes prę liati sunt, tũc vltra obligationẽ reparationis, & restitutionis etiã mortali peccato obnoxij sunt.

Quoad 2m punctum, si qũo princeps mouẽs bellum teneatur damna reparare personarum, & bonorum sub eius signo militantium, Resp. sub distinctione, nam aut bellum est iustũm vel iniustum. Si iustum tũc de hoc sunt quinque dicta sequentia. Primum dictum est ꝙ domini nõ tenentur subditis ex obedientia bellantibus satisfacere: nisi solũ expensas soluere, siue stipendia bellãtium, sicut & alia stipendia aliorũ subditorũ ipsis in alijs ministerijs seruientiũ. Quod patet, quia quo iure isti subditi tenentur dominis præcipientibus in hoc obedire, eodẽ tenentur periculis belli se exponere. Et similiter non tenentur domini satisfacere alijs quibuscũq; stipendio libere conductis ad bellandũ: quia tales seipsos, & suas operas cum damnis in tali opere bellico contingentibus ad id liberè locauerunt: sed sufficit illis sua stipendia persoluere. 2. Punctũ.

Secundum dictũ est, ꝙ alijs rogatis & vocatis teneť dñs satisfacere de dãnis ipsis obuenientibus in executione tñ ipsius, ad quod vocantur, siue mãdantur; non aũt si alia occasione damna patiãtur. Nã hæc est regula generalis ꝙ. s. mandans obligatus est dãnis mãdatarij. videatur Syluester tit. mandatum. & tit. restitutio. 3. q. 6. & tit. bellum. 1. q. 5. & 6. & cõiter alibi doctores.

Tertium dictũ est, illis qui sponte sua ẽt principe volente veniunt ad bellũ cũ animo rẽ principis vtiliter agendi, vel ẽt vitã pro principe, & eius honore donandi, quales sunt cõsanguinei, & alij speciales amici, non teneť princeps restituere, neq; satisfacere, sed neque expẽsas, & stipẽdia donare: tũ qa ex quo isti veniũt cũ tali aio ꝑdicta donandi, perinde est ac si donassent; nisi fortè aliqd ex pacto speciali peterent, aut deduceręt: tũ ẽt qa princeps in simili, aut alio negocio, siř facere, siue donare rõne antidotorũ &

gratitudinis eisdẽ naturali iure tenetur:& multò minus princeps teneretur, si isti animo vindictæ, aut spoliandi, vel famam acquirendi venirent: tunc enim potius animo rem suam, quàm principis agendi bellarent.

Quartum dictum, Illis, qui sponte sua simul, & præter voluntatem principis non coacti per obedientiã, nec stipẽdio conducti, neq; cũ prędicto animo donandi, neq; propter famam, aut interesse proprium pręcipuè, sed solum principe licentiati dicente vadant qui voluerint, aut si voluerint, & cum animo vtiliter gerendi rẽ principis præcipuè suis stipẽdijs veniunt ad bellum; tenetur princeps damna resarcire, quia eius negocium eo consentiente gerunt. Nam ſm communiter doctores ei, qui vtiliter gerit negociũ alterius consentiẽs in id tenet soluere, damnaque propter hoc resarcire: talis ẽt consensus, & ratihabitio mandato comparatur. Mandans aũt tenetur mandatario ẽt in causa turpi, vt infra in sexto dicto habetur. Videatur Syluester tit. rest. 3.q.8.& latius titulo bellum 1.q.6. vbi de his, & de casu quinti dicti sequentis agitur.

Quintum dictum, Venientibus sponte sua ad bellum, seu in adiutorium belli iusti ipso principe renitente non tenetur princeps eorum dãna resarcire: quia cùm non sit credendũ de voluntate principis, ꝙ sit in bestialis, siue irrationabilis; sed potius ꝙ rationabiliter tale adiutorium respuit, quia vel suspicatur illos sibi nõ fore fideles, vel quia habet sufficientem exercitum sine illis, & non vult plures, ne aduersarij plusquam oportet damnificentur: vel quia vult ꝙ illi alteri operi incumbant: & huiusmodi. Ideò non tenetur princeps illis tanquam vtiliter rem ipsius agentibus damna compensare.

Quod si contra hoc arguitur, ꝙ medico curanti infirmum, etiam renitentem, & in eius medicinas multa expendẽti tenetur infirmus ipse iã sanus soluere expensas, & industriæ labores, ſm omnes doctores, quia medicus vtiliter egit cãm infirmi:& similiter si domus aliqua minatur ruinam, vel flagrat incendio, extra quam Petrũ nolentem exire Martinus intrans renitentem extrahit, & a mortis periculo liberauit: pp quod iste Martinus ab igne, vel à domo ruẽte, in persona, vel in reb. Petro illæso manente, lęsus est: certè ſm oẽs Petrus ille liberatus tenetur Martino adiutori, & liberatori compẽsare damna, q̃ sua cã rationabiliter passus est: qa vtiliter egit causam ipsius, ẽt inuiti. Pari ẽt ratione agitans tauros, cui admonito vt fugiat, nec fugere volẽti, miles illi succurrens perdit equum occisum à tauro, vtique tenetur militi equum compensare: ergo similiter est in proposito de bello, quòd princeps renitens tenetur prædictis adiutoribus rem eius vtiliter agentibus damna reparare.

Resp. negando consequentiam: nec.n. est simile, quia in casib. antecedẽtis illi in exemplis adductis, si actu non consentiunt: at consentirẽ tenẽtur in adiutorio illis impenso: ac proindè tãquam actu debito consentientes adiutorib. satisfacere damna sua causa illata tenentur. Si aũt eorum voluntas rationabilis esset in dissentiẽdo illi eorum adiutorio, etiam si vtiliter ipsorum negocium ageretur, non tenerentur: puta si ideò quis nollet ab illo medico curari, quia est inimicus eius, aut nõ benè ad illum affectus, & timet de curatione, vel credit illum nõ satis doctum, aut quia per alium amicũ vult sibi mederi, certè talis dissensus infirmi non temerarius, sed rõnabilis est: ac proindè tali medico nõ teneretur: & sic est in casu pręsenti de bello, vt dictnm est. Omnia hæc quinque dicta in bello iusto procedunt: nã de bello iniusto in sexto dicto sequenti habetur. Concordat Syluester tit. bellum. 1.q.6.

Sextum dictum, Quãdo bellum iniustum est, vtrum dominus teneatur reparare damna recepta adiutoribus suis, est duplex opinio. Prima ꝙ tàm subditi, quàm non subditi, quicunque illi sint, si sciunt bellum iniustum esse, & cum tali mala fide bellant quocunque animo ad bellum aduenerint, non tenetur eis princeps de damnis satisfacere, nisi per eum ad id coacti sint. Sic tenet Gabriel in 4.dist.15.q.4.cum multis alijs, & Syluester tit. bellum primo q.10. Ratio horum est triplex. Prima quia ex causa turpi non oritur obligatio contra mandantem, & multò minus contra non mandantem, vt habetur instit. de mandatis. Secunda quia si quis facit opus peccaminosum, non potest pro tali recipere precium, etiam à mandante, & si recipit, restituere tenetur: quia peccatũ inutile, & nullius valoris, sed potius nociuum est: & ità precium excedit valorem mercis: ergo ininstus est contractus, & per consequens est obligatio restituedi, quod ex tali causa receptum fuerit. Tertia ratio, quia radix restitutionis est iniusta dãnificatio: sed perpetrans malum voluntariè consentit cum mandante, & peccat: ergo sic consentiens non iniustè damnificatur: neque est inde obligatio in principe ad aliquid ei resarciendum. *Opi. 1.*

Alia est opinio: quòd scilicet princeps mandans, vel inducens, ipsis ab eo inductis, siue coactis, in suo bello iniusto pro eo, etiam cum mala fide militãtibus, tenetur de damnis satisfacere: idque est verum, non solum quando pactũ, aut iuramentum principis de satisfaciendo, vel soluendo interuenit ratione fidelitatis, vt Medina de restit.q.20.q.28. latius probat: sed etiam quando prædicta non interueniunt, nisi sola principis inductio, vel mandatum. Quod probatur tripliciter. Primò quia si ego te induco ad rem honestam, in qua damnum pateris, etiam si nullum interueniat iuramentum, vel pactum, teneor ad damnum, ex regula communi quòd scilicet, omnis mandans tenetur mandatario: & de regul.iur. Si tua causa damnum illatum *Opi. 2.*

est, iure te satisfacere oportet: ergo similiter teneor, si induco ad rem inhonestã: vel si in re inhonesta causa damni sum. Patet consequentia; quia turpitudo, vel non turpitudo est impertinẽs ad efficacem damnificationem iniustam, ex qua in me oritur obligatio satisfaciendi, vel restituendi: ergo ẽt est impertinens ad obligationẽ satisfactionis, seu restitutionis. Secundò probatur idem: quia stando in æquitate naturali nõ debet esse melioris conditionis qui mandat rem turpem, quàm qui honestam: sed iste ex mãdato tenetur, vt dictũ est, ergo & ille. Tertiò probatur idẽ, quia ẽm doctores cõiter Si ego te induco ad peccatum, & ità te damnifico in bonis spiritualib. animæ aliàs non peccaturum, certè teneor suo modo satisfacere, puta inducẽdo ad bonum, & orando pro te, vt gratiam perditam recuperes; ergo similiter in dãnificatione aliorum bonorum corporaliũ, & temporalium suo modo satisfacere teneor, modo interueniat turpitudo actus, modò non, Patet consequentia, quia nulla videtur sufficiens ratio discriminis.

Ad rationes prioris opi. Resp. ad primam ꝙ illa instituta de mandatis est lex tantum pęnalis, & valet in exteriori foro iudiciali duntaxat: ibi enim ius decernit ꝙ vltra alias pęnas talis executor rei turpis maneat sine damni reparatione. Secus in conscientia, de qua aliter dictum est.

Ad secundam, Resp. ex Medina, vbi supra, ꝙ non pro opere peccaminoso, vt tale est, sed rõne damni, cuius fuit efficax cã, tenetur, vt dictũ est. Põt ẽt negari antecedens, vt sup. q. 32. latius hr̃.

Ad tertiã, Resp. ad minorẽ ꝙ ille solum cõsentit in actum culpabilẽ, rõne cuius dignus est dãnificari: non tñ in ipsam damnificationem indè sequentem, cuius cã fuit princeps illũ inducẽs, & ita ratio non procedit. Si enim ratio illa aliquid probaret, probaret ẽt de bonis animæ, ꝙ scilicet inducẽs ad malũ non teneretur inducto: ex quo ẽt ipse volens ex sua culpa sic damnificatus: cuius tñ oppositum suprà probatũ est. Alijs etiam de sua familia, & similiter illis qui spontè, & liberè in bello iniusto ipso consentiẽte, ẽt cum mala fide pro eo militarunt, tenetur damna reparare: sicut in bello iusto ipso consentiẽte militantibus tenetur, vt supra in 4. dicto habetur. Et concordat Syluester. tit. bellũ. 1. q. 10. quo ad eos, qui cum bona fide militarunt.

3. Punctũ. Quoad tertiũ punctum, quõ, s. teneantur illi, ad quos aliqua bona ex bello peruenerunt, sunt sex dicta quorum primum est. Si certum est talia bona in bello iusto iustè esse acquisita, tunc illi, ad quos perueniunt donatione, vel alio iusto cõtractu, iustè ẽt retinẽt, neq; in hoc est dubium.

Secundum dictum, Si certò constat talia bona esse iniustè acquisita, tunc si sunt bona, quæ vsu non consumuntur, puta vestes, serica, iocalia, & hm̃oi, is, ad quem hæc perueniunt, restituere tenetur suis veris dñis, si cõmodè cognosci, eisque commodè possunt restitui: aliàs in pauperes, & in alia pia opera erogãda sunt ipsa, vel valor eorum, quia dominium eorum non fuit translatum in p̃fatos expugnatores, seu bellatores, & ex cõsequenti neque in ipsum, qui ab eis illa habuit.

Tertium dictũ. Si talia bona, quę constat illos expugnatores iniustè acquisiuisse, sunt bona, q̃ vsu cõsumuntur, puta commestibilia, medicinę, aromatica; pecuniæ, & hm̃oi, tunc distinguere oportet. Nam si iste, puta Sortes, hęc a prædictis expugnatorib. titulo donationis, seu gratis habuit, & propter hanc donationẽ illi non redditi sunt imponentes ad restituendum, puta quia de alijs suis bonis iustè acquisitis poterãt restituere tantundem, iam sortes est tutus in consciẽtia, neq; restituere tenetur. Quòd si illi soluẽdo nõ erant, puta quia non habebãt alia bona iustè acquisita, de quib. tantundem restituere possent, tũc restituere tenetur, vel pauperib. tanquã bona incerta erogare. Si aũt titulo oneroso, puta ꝑ contractum emptionis, aut vẽditionis quispiam hæc habuit ab eis, restituere non tenetur. Si verò talia habuit pp beneficia, seruitia, seu alia obsequia iusta illis expugnatorib. præstita, aut pp aliam causam, quæ suũ stipendium merebatur, eique debebatur, tunc videtur ꝙ iste restituere non tenetur, dummodo ratione huius tituli non plus ab ipsis accepisset, quàm prædicta eius obsequia merebantur, quia perinde est, ac si titulo oneroso ab eis accepisset, vt dictum est.

Quartum dictum, si neq; certum est illos expugnatores iustè ne, an iniustè talia bona acquisiuisse, sed adhuc est dubiũ, & incertũ, tunc iste tenetur de hoc certior fieri quantum commodè potuerit: & si certitudinẽ iustæ, aut iniustæ acquisitionis bonorũ habuerit, & faciat ẽm supra dicta in trib. dictis præcedentib. Quòd si nullam certitudinem hr̃e potuerit de his, sed adhuc manet dubium, & incertũ (id quod sæpè cõtingit) nam talis certitudo pendet ex cognitione potestatis ad bellandũ, & ex modo, quo tali potestate vsi sunt, si excesserunt, aut non, & si totũ illud bello iusto, aut ẽt alijs vijs iniquis acquisierunt: quæ omnia nisi ex vera confessione, aut relatione ipsorum certò constare non pñt. Igitur si adhuc est dubium de prædictis, tunc iste põt licitè retinere bona præfata, & ipsis vti cũ vero proposito ꝙ qñ ei constiterit de iniustã illorum acquisitione, faciet, siue restituet ẽm quod in trib. dictis præcedentib. ipsum teneri dictum est. Quòd si cum bona fide ea habet putans esse iuste acquisita non tenetur: nisi qñ de iniusta acquisitione certior factus fuerit. Et tunc solum tenebitur restituere quæ extant, & quatenus ditior factus est, vt sup. in 1. puncto de ignorant er bellãtib. dictũ est. Hæc in Medina de restit. q. 10. videant: & Syluestri. ti. bellũ. 1. q. 9. & rest. 3. q. 7.

Quintũ dictũ, Si p̃dicti bellatores ab insulanis iã expugnatis aliqd gratis & liberè donatũ

hac de causa, ꝙ scilicet à Rege erant eisdẽ commissi ad eorum gubernationem, si fecerũt, quod circa ipsorum indorum debitam gubernationẽ in spiritualibus, & temporalib. tenebantur: aut saltẽ per eos non stetit, quin id facerẽt, tũc vtiq; tuti sunt ab eis sic accepta retinendo, aliàs non.

Sextum dictum, Præsupposito ꝙ totum, quod iste habet ex causis & modis supradictis, est obnoxium restitutioni, & ꝙ tanquam debita incerta sunt in pauperes, aut in alias pias causas eroganda, videtur ꝙ Papa ex causa iusta (vt facere solet per bullas cõpositionis) in huiusmodi incertis dispensare, siue remissionem in toto, vel parte, facere potest, de quo infra lib. 5. de indulgentijs q. pen. latius habetur; ibi videatur.

QVAESTIO XL.

Vtrum sint veræ istæ propositiones, Iudæi, & alij infideles, colentes vnicum Deum, adorant verum Deum; seu adorant Deum falsum, fictum.

Proposi. 1. RESP. Per tres propositiones, quarum prima est. Infideles adorantes plures Deos, seu idola colentes, non adorãt Deum verum, sed fictũ, falsum, aut vanum. Quia 1. Corint. 8. Idolum nihil est, & in hoc non est dubium.

Proposi. 2. Propositio secunda, Iudæi, & infideles vnicũ Deum recognoscentes, ipsumq; creatorẽ, & gubernatorem omnium colentes, non tñ eundem trinũ in personis, neque Deum hominẽ factum esse omnium redemptorem credentes, vtrũ adorent verum Deum in suis cęremonijs est distinguendum, non faciendo vim in appellatione harũ propositionum, Adoro Deum, & Deum adoro. Nam qñ in signum alicuius excellentiæ verè Deo conuenientis illi exhibent aliquas cęremonias, cultum, reuerentiam, seu adorationem (qđ idem est) puta in signum, & recognitionem eius omnipotẽtiæ, creationis, aut gubernationis, mũdi, & huiusmodi: tunc vtique per tales actus interiores, & exteriores actualiter, & verè verum Deum adorant: quia adorant vnicum Deũ, creatorẽ omnium, & hic verus Deus est. Qñ verò in signum alicuius excellẽtiæ, seu conditionis Deo disconuenientis, attribuendo ei, quod non conuenit, aut negãdo qđ illi conuenit cõexhibẽt reuerentiã, seu aliquem cultum, aut cęremoniam, puta in signum ꝙ non est trinus in personis, aut ꝙ Pater est maior filio in diuinis, aut ꝙ personæ diuinæ consubstantiales non sunt, aut ꝙ Deus corporeus est in sua natura diuina, aut ꝙ non habet omnium prouidentiam, aut ꝙ non est homo factus, neque per suam passionem mundum redemit, & huiusmodi: tunc vtiq; per tales actus interiores, & exteriores, actualiter non verum Deum, sed falsum, vel fictũ adorant. Quod indè patet: quia cùm tales actualiter Deum, non trinum, corporeumve adorẽt, is aũt Deus non trinus, non verus, sed fictus sit: ergo Deum nõn verum, sed fictum adorant. Consequentia patet cũ maiori ex suppositione. Maior etiã liquet: quia Deus corporeus non trinus, & Deus nõ homo, non redemptor, iam tempore gratiæ pro nullus supponit, quia impossibile simpliciter est Deũ non esse vnicum in essentia, & trinum in personis, & ex suppositione, & lege nunc impossibile ẽt est non esse creatorẽ, gubernatorẽ, & redemptorem mundi. Quare illæ affirmatiuę propositiones de subiecto non supponente falsæ, & negatiuæ verè sunt. Et cum supradicta propositio. secunda concordat expresse Caietanus secundũ Thom. 2. 2. q. 10. artic. 3. dubio. 3. & q. 2. artic. 2. cum quibusdam alijs qui infra referuntur.

Ex quo infertur ꝙ sup. dicti ĩfideles habitualiter, & generaliter, & absolutè Deum non verum, sed fictum adorant; quia ex actib. prædictis habent credulitatem, & promptitudinẽ, qua habitualiter, & virtualiter credunt Deũ non trinũ &c. & parati sunt id actualiter credere, & facere prædictam adorationem, & cęremonias Deo non verò, sed ficto. Nunc aũt habitualis, generalis, & absoluta denominatio propriè non ab actu, sed ab habitu, vt habetur 2. Eth. sumenda est: ideò enim virtuosus domificator, aut artifex ab habitu, nõ ab vnico tantum actu, propriè appellatur. Ità similiter veri, aut ficti Dei adorator habitualiter, & absolutè dicendus est. In hoc cõcordat expresse glo. Augustini super Iosue. 24. Ibi auferte Deos alienos: & Caieta. 2. 2. q. 2. art. 2. secundum B. Thomam.

Tertia propositio, Supra dicti Iudęi, & infideles quicunq; sint, verè suos Deos, aut Deum fictum, vel verum adorant: si ly verè dicat veritatem rei, seu adorationis: quia facit hũc sensum, ꝙ verũ est, & in rei veritate ita est ꝙ illi credũt de Deo illa prædicata, modo in hoc decipiãtur, mõ non: & in rei veritate in signum talis credulitatis exhibent talem cultum, seu adorationem exteriorem, & ità verè adorant, sicut & verè errant Deum fictum adorando. Secus si ly verè dicat veritatẽ assensus, seu credulitatis: tunc enim falsum est dicere quòd Iudęi & infideles supra dicti verè Deum adorant, vt ibi dictũ est. Proposi. 3.

Si contra hoc arguatur, si illi non verè adorãt Deũ veritate assensus, ergo simpliciter non adorant, quia nõ vera adoratio nõ est adoratio, sicut neque homo pictus, aut fictus verus homo est.

Resp. negando consequentiam: quia arguitur æquiuocè ab adoratione vera veritate assensus ad veram veritate rei simpliciter, neq; eius probatio valet: quia adoratione prædictæ non analogicè vt homo pictus, & homo verus, sed ęquiuocè omninò se habent, vt dictũ est, de hac quęstione aliquid etiam videri potest in sermonario Martini Garsias in sermone conceptionis, & Holkoth in 3. sententiarum, & B. Thom. & Caieta. vbi supra etiam agunt.

QVAE-

QVAESTIO XLI.

Vtrum sicut filius Dei propriè fuit missus, & venit in mundum, quando homo factus est, itá & spiritus sanctus propriè, & non solum appropriatè temporaliter mittatur, & veniat ad nos inuisibiliter per gratiam, aut visibiliter, vt in specie ignis, & columbæ legitur venisse. Et quid aliud importet spiritum sanctum dari nobis in se vltra dationem eius in dono gratiæ, vel charitatis.

1. Punct. RESP. Ad primum ꝙ persona spiritus sancti non propriè, sed appropriatè est & dicitur missa, dataq; nobis, & in mundum venire tēporaliter, & visibiliter in specie ignis, columbę, & huiusmodi. Neq; est vlla relatio realis tpalis missionis, dationis, aduentus, apparitionis, vel vnionis eius ad nos, quę ad solā personā spiritus sancti terminetur: sicut vnio humanitatis ad verbū: sed solum est ibi relatio rationis ſm ponentes has relationes, siue respectus signi ad signatum, conueniens primó personæ spiritus sancti: quia.s.tale sensibile signum, puta ignis in cuius specie venit, vel apparet, ex diuina institutione speciali propriè, & primò representat nobis psonā spiritus sancti: ac proinde ad ipsam solam personam spiritus sancti talis relatio, vel significatio propriè & primò terminatur: ipsa aūt realis missio, datio, vel vnio gratuita à parte rei appropriatur quidem ipsi spiritui sancto, sed cōis est omnib. diuinis psonis, vt innuitur Io. 14. Ad eum veniemus, & mansionem aput eum faciemus, ad sensum quem doctores cōiter exprimūt in 1. dist. 14. Quod probatur: quia talis relatio realis, quæ dr̄ vnio (ſm ponētes has relationes) seu missio, seu datio, seu aduentus, vel apparitio spiritus sancti ad nos facta, si propriè, & nō appropriatè pertineret, & terminaretur ad solam personam spiritus sancti, sicut relatio, vnio humanitatis ad verbum, quæro an sit vnio p naturam, itá ꝙ ipsa sola persona spūs sancti propriè vniatur naturæ creatæ, quæcunque, & qūocūque fit visibiliter, aut inuisibiliter: an sit vnio p gratiā, aut p collationē alicuius doni duntaxat. Non per naturam, quia aut talis relatio vnionis terminatur primò & immediatè ad ipsam essentiā diuinam: & si sic iam non solū terminaretur propriè ad personā spiritus sancti: nā oīa essentialia, aut q̄ conueniunt essentiæ primò, aut rōne essentiæ, ēt ex ęquo conueniunt, & sunt cōia omnib. trib. personis, & per consequens esset vnio diuinitatis ad creaturā, seu creaturæ ad diuinitatē, per essentiā, aut per vnionē essentiæ, qđ absit: aut talis relatio realis vnionis terminatur primò & immediatè ad ipsam solam personā spiritus sancti sub rōne formali psonali, sicut cōiter dr̄ de vnione humanitatis ad verbū, & neque hoc dici pōt: quia cū rō formalis talis terminationis ad personam, vt talis est, nil aliud esset, q̄ creaturā illā vnitā esse in vnitatē psonæ spiritus sancti: iā contra fidē id poneretur. Quòd aūt p̄dicta vnio propria soli psonę spūs sancti ad creaturā non possit esse p gratiā, probatur: qa spūm sanctū vniri, aut mitti seu venire per gratiā, seu per aliud, ēt donū, vel effectum, nihil aliud est, q̄ donare seipsum simul, & donū gratiæ, & acceptare creaturā ad pmij gloriæ collationem. Hoc aūt cōuenit primo & immediatè ipsi Deo rōne essentiæ, & p consequens omnib. psonis diuinis: sicut & oēs actiones, seu operationes ad extra: ergo non propriè soli personæ spiritus sancti.

Si contra hoc arguatur. Primò ꝙ sicut scriptura dicit filiū datū, vel missum à patre, & venisse in mūdū, vt patet Io. 3. Sic Deus dilexit mundū, vt filiū suū vnigenitū daret: & Ephes. 2. Propter nimiā charitatē misit Deus filiū suū in similitudinē carnis peccati: & 1. Timot. 1. Filius Dei venit peccatores saluos facere: & Io. 1. In propria venit &c. Itá eodē mō scriptura loquitur de datione, & missione, & aduētu spiritus sācti, vt patet Io. 14. 16. Spiritus sanctus, quē mittet Pr̄ in noīe meo: itē Ego mittā vobis paracletū: item. Qn̄ venerit paracletus spiritus sanctus, qui a patre procedit: itē Ro. 8. Dedit spiritū sanctum in corda fideliū: itē actu 1. Donec repleamini virtute ex alto: itē sicut Io. 1. dr̄ ꝙ Verbū caro factū est, itá ēt dr̄ 2. Corint. 6. Qui adhæret Deo vnus spiritus est, quod est, qđ vr̄ per cōicationē idiomatū similiter dici, sicut ꝙ Deus est homo, aut p participationem, sicut vir sanctus participatiuè Deus aut diuinitus est iux. id psal. & Io. 10. Ego dixi dij estis &c. ergo sicut ex dictis auctoritatibus concluditur ꝙ sola persona propriè, & primò terminat illā vnionē humanitatis ad verbū, itá sola persona spiritus sancti dēt intelligi propriè & primò terminare relationē realem, siue vnionē, ita ꝙ propriè solus spūs sāctus sit datus, vel missus, vel vnitus creaturę, qn̄ cōfert grām, p̄sertim qn̄ visibiliter in specie ignis, siue columbæ legit̄ missus, vel apparens: & talis datio, missio, seu aduētus spiritus sancti appellat̄: maximè quia non vr̄, vbi ecclesia decreuerit oppositum. Argum. 1.

Secundò arguitur ad idē, quia sicut ecclesia celebrat festa de sola psona filij, ꝙ solus fili⁹ incarnatus, hō factus, natus, & passus est, ꝙ surrexit, & ascēdit in cęlū: & hoc propriè, & non appropriatè cōuenit ipsi soli filio, ſm hanc, vel illā naturā, diuinā, vel humanā, & aliqn̄ p cōicationē idiomatū: ergo cū similiter de spiritu sācto solo celebret ecclesia ꝙ inuisibiliter & visibiliter in spē ignis in pētecoste venit, & missus est: vr̄ ꝙ similiter illa missio, & aduētus spūs sancti eidē soli propriè, & nō appropriatè conueniat: quāuis operatio, seu actio omnib. personis cōis sit. Argum. 2.

Tertiò arguitur ad idē, quia pater non est, neque dr̄ missus: quia non est productus ab alio, ſm communiter Doctores in 1. dist. 14. Nunc autem missio, vnio, datio, seu aduētus spiritus sancti Argum. 3.

cti ad creatorem sunt in re: ergo si pater non est missus, sequitur quòd realiter, neq; est vnitus, aut datus, aut vllo modo venit ad nos, sed sola persona spiritus sancti, quae solum in missione visibili, aut inuisibili explicatur.

Respon. ad 1. argum. Resp. propter has rationes, & pp alias parui momenti, quas refert, & reprobat D. Bonauen. in 1. dist. 17. q. 1. Aliqui erronéè tenuerũt quòd contra supra dicta cõem resolutionem, & catholicam prętendere videntur. Et aliqui volũt trahere Greg. Ari. & magistrum ea. dist. & dist. 14. ad praedicti erroris patrocinium. Sed ꝙ praedicta argumenta nihil concludant, patet. Nam ad primum resp. negando consequentiam. Nam etiam si ecclesia id non declarasset: tamen sufficit eius approbatio, quae cõem sensum approbat doctorum ita declarantium suprà dictas auctoritates scripturae: qui eo modo eas exponendo, & intelligendo fundantur ratione recta per fidem illuminata, vt sup. probatũ est, praesertim quia Io. 1. Verbum caro factum est, exprimitur ꝙ soli psonae verbi nostra humanitas personaliter vnita est. Non ita 2. Corint. 6. Qui adhaeret Deo vnus spiritus cum eo est: quia non dr̃, nec exprimitur ꝙ spiritus sanctus, homo, vel creatura per talem vnionem mysticam, aut per illam missionem efficitur. Quòd aut ecclesiam communem illũ sensum doctorũ approbet patet ex communi eius praedicatione, & acceptione, & oppositi sensus vtpotè erronei reprobatione.

Respon. ad 2. argumen. Ad ꝭm resp. negando consequentiam, nec est simile: quia dùm ecclesia celebrat specialia festa de filio, id vtique facit pręsupposita vnione humanitatis ad filiũ propriè: vnde & reliqua soli personae filij ꝭm naturam humanam per cõicationem idiomatum propriè conueniunt: vt est natiuitas, mors, & caetera hmõi. Secus de spiritu sancto, qui non est personaliter, & propriè vnitus alicui creaturae: inde neq; ex consequenti alij effectus à parte rei possunt illi propriè conuenire: nisi solum per quãdam appropriationẽ, & eius specialem repraesentationem, vtpote qa ipsa persona spiritus sancti primò & immediatè per hoc, vel illud sensibile signum ignis siuè colũbae ex speciali institutione diuina significatur hominib. vt eius notitiam habeãt, vt dictum est.

Respon. ad 3. argum. Ad tertium resp. ad maiorem ꝙ sicut à parte rei pater ipse realiter venit, diciturq; venire ad nos, & similiter filius, & spiritus sanctus, vt hr̃ Io. 14. Ad eũ veniemus, & mãsionem apud eum faciemus &c. ità etiam realiter pater datur, & mittitur à seipso, non ab alio ad nos. Sed in modo loquendi simpliciter conceditur haec propositio. Pater venit ad nos, & seipsum nobis dat. Et negatur haec propositio. Pr̃ mittitur ad nos: & ratio est propter diuersitatẽ cõnotationis vocabulorũ. Nam venire non connotat, neq; significat processionem aliquam aeternam: mitti aũt in passiua significatione eã connotat, vel repraesentat: non enim dr̃ tẽporaliter, & absolutè mitti persona aliqua diuina, nisi ea, quę procedit ab alia, seu alijs, ꝭm vsum doctorũ, quos in sua facultate thologica sequi tenemur, non solum in sensu, sed & in verbis, & modo loquendi. Neq; nunc ego curo, aut vim facio, si persona missa oportet ꝙ procedat ab ea, a qua dr̃ missa: de hoc enim sunt opiniones alibi disputandae. Igitur licet à parte rei omnes personae diuinae simul veniant, dent, & dentur, mittant, atq; mittantur tẽporaliter qñ vna psona dicitur dari, venire, aut mitti, sicut & oia opera trinitatis ad extra sunt indiuisa, cõiaque omnib. diuinis, tamen negatur haec consequentia: ꝙ ergo si pater simpliciter non dr̃ missus, non ẽt debeat dici venire temporaliter ad nos: aut èconuersò: diuersa nanq; vocabulorum connotatio praedictae differentiae cã est. Quib. non obstantib. fortè rectè & catholicè concederetur ꝙ pater mittitur à seipso, sicut & datur à seipso: sicut & in actiua significatione pater dat, mittitq; seipsum tẽporaliter ad nos, sicut & filius, & spiritus sanctus temporaliter dant, mittuntq; seipsos ad nos: quia connotatio processionum non ità apertè, aut expresśè in praedicta actiua, vt in passiua absoluta significatione, sed sola operatio ad extra, quae communis est toti trinitati, repraesentatur.

Quoad secundum punctum quaestionis, scilicet qñ cõiter dr̃ à doctorib. in 4. dist. 14. ꝙ spiritus sanctus, qñ datur per gratiã, non solũ datur in dono, sed in seipso: quid importatur amplius in hoc, quod dr̃ dari in seipso vltra hoc, quod datur in dono gratię gratificantis: de hac enim loquor. Nam videtur idẽ vtrobiq; superflue replicari: cũ dari Deum nobis in se (vt patet ex dictis) nil aliud sit, quàm dari, aut dare seipsum in dono gratiae gratificantis, & nos ad amicitiam, & gloriam opportunè acceptare, & èconuerso. 2. Punctũ.

Resp. ꝙ licet ità sit: tum aliqualis adhuc dr̃ia est. Nam vt Gabr. in 1. dist. 14. q. 2. ꝭm Okam latius refert, in quo & concordat. B. Tho. 1. par. q. 43. art. 3. tunc spũs sanctus, siue Deus dr̃ dari homini in se, qñ sic homini iusto seipsum offert, ꝙ ipsum acceptat ad gloriã, & paratus est ipsum in oĩ actione meritoria iuuare, & facere qđ rõnabiliter homo vult fieri, id qđ Deus secluso oĩ alio dono creato facere põt, quãuis de lege sine alio dono infuso non faciat: in dono aũt tñ dr̃ Deus dari, qñ dat, vel infundit donũ ipsum, qđcunq; illud sit, puta timor, fides, sapientia &c. non tñ per id nos acceptat ad gloriã. Quae quidem dona tunc non propriè dñr dona spiritus sancti: neq; ꝙ spiritus in talib. donis informibus sine eius gratia nobis donatur ꝭm Thom. 1. 2. q. 68. & Bonauent. in 3. dist. 35. ibi cõiter doctores videantur: in se verò, simul, & in dono Deus, & spiritus sanctus propriè loquendo dicitur nobis dari, qñ non solum donum dat, & infundit: sed ẽt simul eo mediante p gratiã nos acceptat

ad

ad gloriam:& paratus est nos iuuare, vt supra dictum est. Et in hoc fit in solo dono gratiæ, seu charitatis, vel in alijs donis eam secũ annexam habentibus,& per eam formatis. Nam nũquam Deus, vel spiritus Sanctus in se nobis datur, nos ad gloriam acceptando, nisi in dono gratiæ, & charitatis. Igitur idem est spiritum Sanctum nobis dari in se, & in dono gratiæ: & dari in dono gratiæ,& charitatis. Sed ad maiorem explicationem sępè dr̃ à doctoribus ꝙ non solum datur in dono gratiæ formaliter quidem gratificãtis, sed etiam in seipso effectiuè nos gratificante, & ad gloriam acceptante, vt supra declaratum est.

Et nota ꝙ spiritus sanctus dr̃ mitti, seu dari inuisibiliter, non solum qñ confert gratiam de nouo sanctificantẽ à peccatis: sed ẽt qñ confert eius augmentum intensiuum ₰m aliquos doctores: vel potius extensiuum ₰m alios: qñ videlicet, vel simul cum gratia, vel iam homini sancto datur auxiliũ, vel donum aliquod vt in nouum vsum, seu actum, vel in nouũ statum gratiæ iam habitæ proficiat per charitatem: quale est donum, vel gratia miraculorum, aut prophetiæ in hominibus sanctis: aut donum vel auxilium excellens ad vincendum meritoriè grauem tentationem, seu ad martyrium,& huiusmodi. Et in hoc magis consonat Aug. lib.4. de trinitate c.20. & B.Thom.1.par.q.43. art.3. & 5. & 6.& ideò cõmuniter dicitur à doctoribus ꝙ spiritus Sanctus mittitur, seu nobis datur per gratiam scilicet gratificantem,& per dona eius.

QVAESTIO XLII.

In quo principalius consistat beatitudo formalis in patria.

Propos. 1. RESPON. per tres propositiones, quarũ prima est: Beatitudo hominis est eius perfectissima operatio intellectus, quæ est visio: ad quã etiam necessaria est voluntatis operatio, scilicet amor amicitiæ summi boni, & subsequens naturaliter delectatio, seu gaudium. Hęc propositio, vt clara,& ab omnibus concessa,& latius probata, supponitur. Sed vtrum amor amicitiæ sit operatio essentialis, formalisq; beatitudo, vt visio: & quæ harum operationũ sit præcipua, in hoc est difficultas,& diuersitas opinionum: ideò sit secunda propositio sequens.

Propos. 2. Secunda propositio, Amor amicitiæ non tantum ad perfectionem accidentalem, vt delectatio indè sequens, sed ad essentialem, seu substantialem beatitudinem, est necessarius.

Probatur hæc secunda propositio dupliciter. Primò quia ₰m Tho.2.2.q.44.art.6. ex Augustino lib. de perfectione iustitiæ contra Celsum, Deus in illo pręcepto Diliges dominum Deum tuum &c. intendit charitatis perfectionem, quę in hac vita impleri non potest, sed in patria. Intendit itaq; Deus vt homo illi totaliter vniatur in patria, vbi Deus erit omnia in omnibus 1. Corin.15. Si autem finis aliorum præceptorum est Charitas, quæ in via haberi potest: & huius charitatis finis est charitas in patria, cùm de ratione beatitudinis sit esse finem vltimum: ergo ipsa partialiter saltem est beatitudo essentialis formalis.

Secundò probatur idem quia B. Tho. 1.2.q.4. art.3. videtur dicere comprehensionem esse de essentia beatitudinis in 1. Corint.9. Sic currite vt comprehendatis, scilicet in patria. Comprehensio autem (vt ipse ibidem ait) fit eisdem potentijs, scilicet intellectu,& voluntate, ergo in actibus intellectus, & voluntatis formaliter stat essentia beatitudinis, qui actus voluntatis potissimus amor est.

Tertiò probatur idem, q.1.Io.4. Deus charitas est, siue dilectio, vbi Augu. Amplius non potuit tibi dilectio cõmendari: hanc esse finẽ dixit Psal. 118. Omnis consummationis vidi finẽ &c. Iam si talis finis est, non est quò referatur, ergo finis vltimus est: & ergo beatitudo essentialis. Et probatur antecedens dupliciter, primò quia amor amicitiæ nõ est in aliud referibilis: si enim Deus amaretur, vt videretur, iam nõ esset amor amicitiæ, sed concupiscentię: visio aũt si ad amorem amicitiæ modo optaretur, nulla esset iniquitas, sed iustitia,& æquitas,& optimus ordo: ergo amor ille est proprijssimè finis vltimus formalis,& beatitudo. Item secũdò quia ille amor perfectus, de quo loquimur, pręsupponit visionẽ, ergo in ipsam, vt habendã, referri non põt; tanquã in finẽ, qui semper saltẽ in natura est posterior executione. Et ad hoc facit B.Tho.2.2.q.27.art.6. ad tertium dicens ꝙ interior actus charitatis habet rationem finis, quia vltimum bonum hominis consistit in hoc ꝙ omnia Deo inhæreat secundum psal. vt patet ex dictis.

Quartò probatur idem, quia opposita nata sunt fieri circa idem: sed miseria est formaliter in potentia formaliter libera, scilicet in voluntate tàm pęna sensus, quàm damni ergo & fęlicitas:& si essentialis damnatio consistit in priuatione beatitudinis: ergo & essentialis beatitudo est, quæ conuenit voluntati.

Quintò probatur idem: quia omnis actus, per quem immediatè, & perfectè attingitur obiectum beatificum sub ratione, qua est beatificũ, est essentialiter beatificus. Sed actus amoris amicitiæ in patria est huiusmodi, ergo. Maior probatur dupliciter, primò quia finis formalis est, quo immediatè habetur finis gratia cuius, qui dicitur obiectiuus. Secundo quia omnis actus, quo immediatè attingitur visibile obiectũ, inquantum visibile est, essentialiter & formaliter visio: ergo similiter oĩs actus, quo immediatè attingit obiectũ beatificũ, vt beatificũ, obiectiuè est beatitudo formalis propriè,& essentialiter,

Quòd

Quòd si quis dicat voluntatem non immediatè attingere obiectum suum, sed mediante intellectu, & visione: tùm quia prius intellectus id attingit; tùm etiam quia non alias, quàm ab intellectu cognitũ, & ablatũ voluntas id attingit.

Contra hoc dicitur ꝙ quia non nisi obiectis formalibus & immediatis distinguuntur potentiæ: ergo sicut immediatè intellectus fertur in ens, tanquã verum, ità & volũtas fertur in ens, tanquam bonum. Item quia voluntas in patria modis omnibus perficitur: ergo cùm obiecto, & obiecti assecutione, perficiatur, immediatè illud attingit. Item quia licet verum sit voluntatem non tendere in incognitum; intellectus tamen sua cognitione nil ponit in obiecto cognito, sed sicut inuenit bonũ, ac beatificum offert voluntati, & repræsentat: ergo in illud immediatè fertur in meditatione obiectiua, licet nõ causali, de qua arguẽs lõgè à proposito digreditur.

Sextò probatur idem; quia solius voluntatis obiectum est finis, & bonum: ergo ipsius est tm̃ finem attingere beatificum formaliter: in formali aũt attingentia consistit beatitudo formalis: ergo. Probatur antecedẽs, quia ipsius est tm̃ mouere in finem (vt etiam B. Tho.) fatetur. 1. 2. q. 9. art. 3. & 4. & q. 16. 17. q. 74. art. 1. & alibi sæpius. Neque valet Durandus dicẽs intellectum prius attingere bonũ, & finẽ, cùm ipsum ostendat voluntati. Tùm quia licet prius attingat, tñ formalis ratio obiecti intellectus non est bonũ, aut ratio boni: idq; est ratio obiecti volũtatis, & in consecutione boni, vt bonum est, consistit fęlicitas, Tùm ẽt quia licet prius natura attingat intellectus bonum, & finem, nõ ob hoc tollitur (vt suprà probatum est) quin immediatè etiam à voluntate attingatur, & formalissimè. Neque valet etiam solutio huius probationis, vt nititur eam soluere B. Thomas cũ alijs dicentibus non aliud concludere, quàm ꝙ beatitudo est in voluntate, sicut obiectum, nõ sicut actus. Nam, ex eo ꝙ Deus est formale obiectũ voluntatis, concludit ratio prædicta volũtatis actu formaliter, & immediatè attingi; ac consequenter in ipso voluntatis actu esse beatitudinem.

Septimò probatur, quia beatitudo cõsistit in possessione summi boni; sed non satis intelligi potest perfecta, & substãtialis possessio in solo actu intellectus: ergo in voluntate consummatur, & perficitur. Nam licet possessio quædam fiat per intellectũ, quia obiectum est in intelligente; non minus fit per voluntatem; quia Ioa. Qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo: idq; in proposito est maximè verũ, vbi nõ per speciẽ creatã, vel per similitudinẽ, per quã in alijs obiectũ cognitũ dr̃ esse in cognoscente, sed per seipsum ſm ipsum B. Tho. Deus ipse vr̃ in patria. Neque valet dicere cum Caietano illam propositionem. s. ꝙ beatitudo formalis consistit in actu immediatè, & propinquiori vltimo fini extrinseco, qui est beatitudo obiectiua, intelligi, cæteris paribus. Nunc aũt in proposito non sunt cætera paria; cùm Deus non absolutè, sed Deus visus sit obiectũ volũtatis; & ità visio, qua primò attingit Deus, est quasi pars obiecti voluntatis: amamus enim bonũ cognitũ, & quia cognitũ, hoc inquã non valet; qa non ideò obiectiua est cognitio, sed causalis: neque (vt probatum est) cognitio aliquid ponit in obiecto beatifico, quo ametur: alioqui nec visus quicquã videret immediatè, nisi lumen: nihil enim videt, nisi illuminatũ. Nam idẽ est obiectum immediatũ fruitionis, quod est ẽt visionis: sed ipsa essentia diuina, & non visio, est obiectũ visionis, neq; pars eius. Neque itẽ est causa finalis visio beatifica ipsius amoris amicitiæ, vt iã deductũ est. Nota.

Octauò probatur idem auctoritate Anselmi lib. 1. cur Deus homo, dicentis, Peruersus ordo esset amare, vt intelligamus. Nam licet (vt ait Caietanus respondendo huic auctoritati) Deus visus ametur, & amore concupiscentię visio desideretur; neque id peruersè, alioqui spes nõ esset virtus; tñ hic amor non est in patria; & si est, est quidẽ sub alio actu. s. cõplacentiæ, aut concupiscentiæ boni proprij; & non præiudicat amori amicitiæ, de quo loquimur, quem ẽt ipse Caietanus fatetur irreferibilẽ: est ergo finis vltimus, & formalis, & consequenter est beatitudo.

Nonò probatur idẽ, quia ipse amor est summa perfectio voluntatis: ergo est summè desiderabilis, vtpote finis vltimus: & ergo beatitudo formalis. Prima consequentia patet, qa vnumquodq; naturaliter appetit suã perfectionẽ, & maximè maximam. Neque valet rñsio Caietani dicentis maiorẽ esse verã de appętitu naturali; de animali autẽ non pars sibi, sed toti pp quod est, appetit perfectionẽ. Hoc inquã non satisfacit; tùm quia cùm appetitus ille naturalis nõ sit malus, licebit se illi cõformare appetitu rõnali: tùm ẽt, quia nõ põt desiderari bonũ totius prouenięs ex bono partis quin desideretur bonum partis. Cùm ergo ex hoc ꝙ visio est optimũ desiderabile ad intellectus, & per consequens totius perfectionẽ, ipsa visio concluditur esse beatitudo: ità similiter ex hoc ꝙ amor amicitiæ est bonũ, ac optimũ, & desiderabile volũtati, & per consequẽs ipsi homini, concludi debet amorem hunc esse beatitudinẽ formalẽ, & intrinsecam.

Decimò probatur idem; quia in clem. ad nostram, de hæret. hr̃ ꝙ beatitudo consistit in visione, & fruitione, & non in vno solo actu, vt patet inspiciẽdo textum, cur. s. ponatur lumen gloriæ ad eleuandam animã, seu eam disponendum, vt Deũ videat, eoq; beatè fruatur. Vbi cõstãt duo actus æque requisiti ad beatitudinẽ formalẽ.

Ad idem est Benedictus XII. in extrauagãte cõtra Ioan. 22. vt refert Marsilius & supplementum Gabrielis in 4. di. 49. q. 2. in 3. dubio, vbi Benedictus ipse diffinit ꝙ ex intuitiua, & faciali, & imme-

immediata visione, & fruitione essentiæ diuinæ animæ iam omninò à peccatis, & pęnis debitis in purgatorio, vel in hac vita purgatæ statim ante resurrectionē generalem sunt verè beatæ; ac ꝙ huiusmodi visio essentiæ diuinæ, eiusq; fruitio, actus fidei & spei in eis euacuant prout fides,& spes sunt virtutes theologicæ propriè. Hæc ibi:& ità iam de hac secunda propositione nil vr̄ dubitandum, quamuis Durandus in 4. di. 49.q.4. & Palud. cum aliquibus antiquis oppositum dixerint,& B.Tho.1.2.q.1.ar.1.& q.3.ar. 4.& 1.par.q.26.art.2.& ibi Caietanus,& latius q.82.art.3.& in 4.dist.49.q.2.ar.1.q.1.oppositū quoque prima facie cum eis sentire videatur.

3. Propos. Tertia propositio. Beatitudo formalis essentialis perfectius,aut principalius stat in fruitione,quā in visione essentiæ diuinę. Hæc propositio contra.B.Tho.& sequaces,vbi supra probaẽ quincupliciter. Primò, quia voluntas vtitur,& imperat alijs potētijs ad acquisitionem finis, ẽt ſm Tho.1.2.q.16. & alibi sæpius:ergo non minus,sed magis illi cōuenit præmiū,ꝙ̄ alijs. Facit ad idē,B.Tho.2.2.q.83.art.3.ad 1. dicens ꝙ voluntas mouet alias potentias in finē. Inter alias aūt potentias intellectus est altior, & voluntati propinquior;& ideò post deuotionē, quæ pertinet ad voluntatem, oratio, quæ pertinet ad intellectum, est præcipua inter actus religionis. Item idem licet alijs verbis ait ꝙ ipsa voluntas prçsupposita gratia est causa meriti:ergo illi potissimum debetur præmium. Hanc consequentiā negat Palude,& alij:quia miles brachijs pugnat,sed capite coronatur. Sed nihil dicūt quia miles pugnat quidem brachijs, & toto corpore instrumētaliter, sed & præcipuè capite dirigente,& corde mouēte alia mēbra: insuper & toto corpore triūphat in curru,& habitu honoratur.

Secundò probatur idem,quia ordo angelorū sumitur ſm ordinem supremarum virtutū,quibus specialiter pollent.Sed supremus ordo.s.seraphin nomē, & dignitatem habet à charitate: & ordo cherubin illi immediatus à scientia non acquisita,nec infusa tm̄,sed qua in verbo vidēt: ergo charitas non solum in via, quod concedi, Caietanus.1.2.q.3.art.4.& q.66.ar.6.& 1.pars. q.82.ar.3.latius,sed ẽt in patria excedit omnem cognitionem. Antecedens aūt est ipsius B.Tho. 1.par.q.108.art.5.ex Grego.& Dionysio,& sacra scriptura. Quod cōfirmatur quia.1.Cor.13. Maior autem horum est charitas.Vnde ẽt patet nomen ipsum charitatis excellentiā super alios virtutes,& dona denotare,simul & summā perfectionem.Vnde Bernardus ser.83.Super Cant. Quid omnibus præstat?nempe amor.Ipse sponsum copulat cum sponsa.Hoc petit Deus sciens eo nos esse beatos:ipse meritū,ipse prçmiū &c. Et August.ser.53.de tempore Charitas est promissio regni,præmium summum sanctorū, nil gratius in cœlo habent sancti amore Dei.

Tertiò probatur idem quia ad eandē potentiam pertinet motus in finē, & quies in eo adepto.Sed motus in beatitudinem obiectiuam per desideriū nō habitā pertinet ad voluntatē:ergo & quies in ea iam habita per amorē satiantem.

Itē quartò beatitudo vt talis .i. sub rōne summi boni satiantis non est obiectū immediatū & propriū nisi voluntatis:ergo ad eā principaliter pertinet beatitudo, & in eius fruitione cōsistit.

Quintò probatur idē, quia sicut charitas viæ est perfectior fide,& spe; ità & charitas patriæ illi succedens in perfectione est perfectior visione,& tentione succedētibus fidei,& spei in patria.Patet consequētia,& similitudo: quia sicut se habēt virtutes in via inter se ſm perfectionē, vel imperfectionē essentialem earum: ità se habent in patria proportionabiliter: quia non est ratio sufficiens in oppositū, neque vt differētia earum essentialis,aut earū essentialis perfectio hic,& illic transmutetur: nā detur,illa certe nō dabitur,quod patet ex ipso.B.Tho.qui in 2.2.q. 3.art.4.inde probat ꝙ charitas est perfectior fide,& spe: quia fides,& spes attingunt Deū ſm quod ex ipso prouenit nobis cognitio veri, boniq; adeptio; charitas aūt,vt sistit in ipso,vt aliquid nobis ex eo proueniat.Et eodem modo de lumine gloriæ, & charitate in patria arguere possumus vt hanc illo perfectiorē cōcludamus, quod oēs Thomistæ negant. Item ibidē ad primum ait ꝙ operatio intellectus perficitur ſm ꝙ intellectus est in intelligente: ideò notabilitas operationis intellectualis attenditur ſm mensuram intellectus: Ea autem,quæ ipso sunt superiora, ignobiliori modo sunt intellectu nostro, ꝙ̄ in seipso,contrà verò inferiora: Nam vnumquodq; est in aliquo ſm modum recipiētis, seu in quo est,vt dr̄ in libro de causis. Operatio aūt voluntatis perficitur ex inclinatione appetētis ad rem,sicut ad terminū: & dignitas operationis voluntatis attenditur ſm rem,quę est obiectum operationis.Hęc ille.Ex quibus facilè potest argui amorem amicitię etiam in patria esse digniorem visione: maximè quia.1.par. q.108. art.6.ad 3.B.Tho. loquens de ipsa visione ponit eandē regulā: & similiter art.5.ait.s.præposuit seraphin,q ex ardore dūr charitate ardētes ipsis cherubinis,q ex plenitudine sciæ diuinę, & beatificę sic appellātur,& his similia sunt plurima.

Hanc opi.tenent Alexāder.3.par.q.12.membro.2.ar.3.§.5.& q.80.membro.1.ar.5. Hēricus Gandaueñ. in 1.quodlib.q.14.& quodlib.13.q. 12.& sanctus Bonauentura in 2.dist.38.art.1.q. 2.& in 4.di.49.q.3.& Richardus,Scotus,& communiter doctores ea dist.49.

Contra secundam propositionē arguitur primò, qa beatitudo formalis est optima hominis operatio,vt in prima propositione hr̄:ergo. Cū visio sit beatitudo formalis, non potest esse alia beatitudo,vt patet ex expositione superlatiui. Argum. 1.

Respon.

Respond. RESPON. negando consequentiam, & ad probationem dico, Illud superlatiuum optima operatio accipitur non simpliciter, sed in genere, vt.s. sit optima operatio intellectus, & optima operatio volūtatis, quia sicut visio Dei inter operationes intellectus est optima: ità & amor amicitię inter operationes volūtatis est optima.

Argum.2. Secundò arguitur, quia omnis actus voluntatis est aut elicitus, aut imperatus, ſm Tho.1.2. q.1 art.1.ad ſm. Sed nullus horū potest esse beatitudo: ergo. Patet consequētia cum maiore: & minor probatur: quia si est imperatus: cùm non possit esse volitus, nisi pp finem, quia quicquid deliberatè agit homo, agit pp finem, & agendo actionem, quæ est finis: ergo iam non erit actio imperata vltimus finis, & per consequens nec beatitudo. Si autem est actus elicitus, is non potest esse beatitudo: nam impossibile est ipsum esse vltimum finem; quia obiectum voluntatis est finis, & primum volitum est ipse finis, sicut obiectum visus est color. Sed impossibile est primum obiectum visus esse ipsum videre: ergo impossibile est primum volitum esse ipsum velle.

Respond. RESPON. amorem amicitię in patria esse actum propriè elicitū, & impropriè imperatū: quia est finis omniū desideriorū hominis iusti. Finis enim præcepti est charitas perfecta, quæ in via haberi nō pōt, sed in patria, & ità est finis adimpletionis totius legis, & ità prima deductio deficit. Nō enim oportet quicquid agit homo, agat pp finem, satis est vt vel agat pp finē, vel actio sit ipse finis, nisi agere pp finem sumatur obiectiuè, & non solum formaliter: nam sic ipsa actio vltima est pp finem extrinsecum, hoc est pp Deum, non enim pp aliud amari pōt amore amicitiæ. Secūda quoq; deductio deficit. Nulla quippe similitudo est inter obiectum volūtatis, & obiectum visus: nam obiectū visus necessariò est extrinsecum: non ità obiectum voluntatis. Item voluntas est super seipsam reflectiua potentia; visiua verò potentia minimè: ideò obiectum visus nō potest esse aliquod videre, voluntatis autē obiectum, & finis intrinsecus, potest, & esse debet aliquod velle. Finis enim præcepti est charitas, nō tàm in via, quàm in patria, vt ex ipso. B. Tho. & Augustino deductum est.

Argum.3. Tertiò arguitur quia intelligere non pōt esse primum obiectū intellectus: ergo nec velle potest esse primum obiectum volūtatis. Sed quod vult voluntas est finis; ergo velle nō potest esse finis, & per consequens nec beatitudo.

Respond. RESPON. negando consequentiam: quia intellectus est primò vniuersaliū: volūtas verò est finis, qui est particularis ſm rationem finis. beatificantis summi boni, summi amabilis. &c.

Argum.4. Quartò arguitur: quia beatitudo est assecutio optimi. Sed hæc non pōt esse actus voluntatis: ergo. Maior patet, & minor probatur: quia omnis actus voluntatis ante assecutionem finis intelligitur vt motus in finem: ergo iam non est finis: alius aūt esse non pōt, nisi quietatio quædam in fine, quæ nō est, nisi post assecutionem.

Respond. RESPON. Dupliciter peccat hoc argumētum; Primò quia præsupponit beatitudinē esse singularem assecutionem, id est vnico singulari actu habitam; quod negatur. Deus enim nō solo intellectu plene possidetur, neque sola voluntate. Secundò quia non distinguit delectationem, seu gaudium, quod est quietatio voluntatis ab amore amicitiæ à quo procedit, igitur post motum voluntatis in finem obtinendus est motus amicitiæ, quo finaliter possidetur. Qui quidem amor si quietatio vocetur id erit causaliter, non enim visio sine amore mirabiles haberet voluptates, vt Arist. ait loquendo de cōtemplatione Dei.10.ethi. & Sap.7.est ad idē: & hoc ipsum cōfirmat. B. Tho.1.2.q.25.art.2. & q.31.art.5.&c.

Argum.5. Quintò arguitur quia actus, qui semper est debitus, non est de essentia beatitudinis patriæ. Sed dilectio Dei semper est debita secundum id Roma. Nemini quicquam debeatis, nisi vt inuicem diligatis, ergo.

Respond. RESPON. Si maior loquitur de debito præcepti, cuius adimpletione meremur, est vera, & minor falsa: si de debito absolutè, quo scilicet dignus est Deus, maior est falsa &c.

Argum.6. Sextò arguitur: operatio, quæ est pp aliam, non est beatitudo. Sed volitio est huiusmodi: ergo. consequentia patet cum maiore; & minor probatur. Nam omne desiderium nostrum tendit in assecutionem summi boni, Sed illud assequimur visione: ergo volitio, vel amor est propter visionem, & non contrà.

Respond. RESPON. negando minorem: quia datur volitio, quæ non est desideriū, s. amor amicitiæ. Item non solum visione Deum assequimur, vt iā probatū est. Contra hoc replicatur, q̄ amor amicitiæ abstrahit ab habito, & non habito: est enim vtriusq;, vt patet, quia hr̄ in via, & in patria: ergo non est consecutio beatitudinis: maximè quia hic amor est eiusdē speciei in via, & in patria vtpote ab eodē habitu procedens, & de eodem obiecto formali, s. summo bono, & fine vltimo: ergo si hic non est beatitudo, nec in patria.

Respond. RESPON. quòd amor amicitiæ semper est Dei, maximi boni, & perfecti quoquomodo habiti, aut fide, & spe, aut visione: sed non oportet q̄ sit Dei vltimo, & perfectissimo modo habiti. Sed ex hoc non sequitur q̄ amor habitus de Deo viso nō sit cōsecutio beatitudinis, & q̄ñ additur quod est eiusdem speciei &c. dico primò q̄ hoc admisso id nō sequitur: quia hic hr̄ imperfectè, illic perfectè, estq; finis huius imperfectio. Secūdò dico negādo q̄ sint eiusdē speciei: quia hic procedit à fide, illic à visione, idq; maximè est verum, si arguentis sententia vera est, quæ iudicat visionem esse quasi partē obiecti ipsius amoris amicitiæ: Sed ex effectibus huius, & illius

amici-

amicitię facilè specifica differentia dignoscitur, etiam secundum B.Tho.2.2.q.24.art.6.

Septimò arguitur. Beatitudo est operatio pfectissima. Sed perfectissima nō est, nisi operatio intellectus: ergo beatitudo formalis nō est operatio voluntatis. Patet consequentia cū maiore: & minor ꝓbatur; quia sicut se habet appetitus naturalis ad formā naturalē; ità se habet appetitus intellectiuus ad formā intellectualem. Sed nec appetitus naturalis, nec actus eius est pp se, sed pp perfectionē eius, vt appetitus grauis, & motus non sunt pp se, sed pp quietē, & conseruationem in loco naturali: ergo similiter appetitus intellectiuus, & actus eius non sunt pp se: ergo pp aliquam aliam perfectionem; quæ non vr̄ alia, q̄ intellectus operatio perfectissima. Et confirmatur, quia sicut se habet appetitus sensitiuus ad sensum, ita se habet intellectiuus ad intellectum. Sed sensitiuus nō attingit finem suum per se, sed per sensum: ergo consimiliter appetitus intellectiuus non assequitur finem suum, & perfectionem per se, sed per intellectum. Patet consequentia cum maiore; & minor probatur; quia appetitus sensitiuus non appetitione delectationem assequitur, sed sensu visus, vel gustus: ergo similiter voluntas non assequitur suum finem volitione, sed intellectione.

Respond. RESPON. illę similitudines appetitus naturalis; & sensitiui ad appetitū intellectiuū, seu voluntatem, non valent, nec argumenta eis innixa; quia voluntas vtpote nobilissima sua operatione suū finē obiectū; & bonū vltimum. s. Deū assequitur: quod non cōuenit appetitui naturali, & sensitiuo, qui infirmi, & imperfecti sunt.

Contra tertiā propositionē possunt fieri multa argumenta ex his, quæ contra secundā facta sunt: quorū respōsio facilè patet ex supradictis, & ad alia, quæ ex B.Tho. vbi sup. fieri possunt.

QVAESTIO XLIII.

Quomodo excommunicatio iniusta liget.

1. punctum. De sententia nulla. RESPON. per tria puncta. Primum est ꝙ excōicatio iniusta est duplex, s. nulla, & iniusta: Nulla dr̄ illa, quæ sic est iniusta ꝙ in se nullius valoris est: neque vllum habet effectum; neque vllo modo obligat ità vt sit culpa tali pręcepto, aut sententiæ non obedire: neque obligat aut ligat ad aliquam pęnam, nec ad eam seruandum in foro conscientiæ: vel ecclesiæ: neque verè sententia. vel excōicatio, nisi nominetenus est, & appellatur. Et hæc si notoriè, vel manifestè de eius nullitate constat, neque timēda, neque tenenda, vel obseruanda; sed contemnenda id est nullo modo, neque in publico, neque in secreto, neque in foro Dei, vel ecclesiæ curanda est. Hoc aūt in multis casibus cōtingit, qui ad quinque reducuntur ſm Soto, & Nauarro vbi infra, & doctores cōiter. Primò qn̄ fertur ab homine ad id potestatem non habente, puta quia nō est suus iudex ipsius excōicati: vel nō toleratus per ecclesiā, quia est nominatim à iurisdictione suspensus, interdictus, aut excōicatus, vel denunciatus, aut declaratus, per iudicē, ſm cōiter doctores, & practicam ecclesiæ huius tēporis, vel ſm Nauarro in sum. c.25. nu.80. 81. & c.27. nu. 4. & quosdam alios, si est manifestè, aut notoriè suspensus, interdictus, aut excōicatus, quanuis non sit nominatim, nec denunciatus, Sed hoc, vt dictum est non tenetur cōiter. *Nota.* Secundò. Si sententia fertur à iudice rationabiliter, & legitimę recusato, vel post legitimā, & rationabilem appellationem. Tertiò. Si fertur contra tenorem priuilegij notorij, vel iam ipsi iudici debitè notificati, puta si in odium priuilegij mendicantiū ordinum iudex excōicaret omnes, qui illis confiterentur, vel qui accederent ad eorū ecclesias die festo, vel ad eucharistiam, si non essent prius suo sacerdoti parochiali confessi. Quartò. Si sententia contineret errorem intolerabilem iuris diuini vel humani, vel ēt facti, notorium cōiter omnibus, puta si ex causa manifestè falsa, vel omninò ex genere & circunstantijs iniusta, vel illicita, vel naturaliter impossibili expressa in ipsa sententia fertur, vtpote quia quis furtū fecit, quod notoriè constat nō fecisse, vel quia imprę gnauit mulierem, cùm manifestè cōstet esse castratū, vel quia non dat, aut nō facit quod nullo modo, aut non nisi cum periculo vitę cōstat notoriè vel manifestè agere non posse, neque teneri, aut quia dedit generaliter eleemosynam pauperibus, aut quia aliud omninò bonū manifestū fecit: aut quia aliquid malū non fecit. Secus si solū ciuiliter impossibile; aut si non notoriè iniustū, vel malū sit quod præcipitur, quia. s. nō pōt cōmodè soluere debitum pecuniarum: aut quia tale bonū fecit, quod ex circunstantia infici potest: aut ne illud fiat in casu speciali, ſm glo. in c. solet. de sent. excom. li.6. & Couarruuias vbi infra. §.11. nu.14. Tunc enim nō est, neque dr̄ nulla, sed iniusta excōicatio ex parte causæ, de qua inferius in tertiò puncto agitur. Secus ēt si solū sit error in actis ſm probata, vt ait Palud. vbi infra; tunc enim non est nulla, sed ligat ea sententia: excepto si error processus, vel falsitas causæ ſm acta processus manifestè constaret: nā tunc esset notoriè iniusta, ac proinde nulla sentētia, vti ex c. inter cæteros, de sent. & re iudic. probat Couarruuias in c. alma mater. de sent. excō. par. 1. §.11. nu.14. Quintò est nulla sentētia, qn̄ ipso facto, vel ipso iure decernitur nulla, irrita, vel inanis, vt in c. statuimus. & c. constitutionem. de sent. excom. li.6. vbi decernitur nulla sententia iudicis excōicatis participantes cum excommunicatis ab ipso, nisi sint nominati præmissa trina monitione cum suis interuallis, & in multis alijs casibus, Qui in bullis continentur particularibus,

bus, & priuilegijs, decernitur sententia nulla, & in alijs, quod refert Syluester, tit. excommunicatio. 2. notabili. 1. casu. 8. & 18. & paulò inferius ibidem q. 11. q. 12.

In omnibus igitur casibus supradictis excõicatio nulla est, neque vllo modo, vt iã diximus, seruanda, aut curãda est, qñ notoriè de tali casu, aut eius errore constat. Quando verò non constat notoriè, vel qñ in ipsa sentẽtia is error iuris expressus non est, tunc timenda est, & ligat solum per accidens quoad ecclesiam; ita q̃ si contẽnatur, & de eius obseruãtia non curetur, vtiq; peccatum mortale per accidens ratione scãdali tm̃ est. Ideò ad id scandalum euitandum, & ne auctoritas ecclesiæ contemni videatur, eam excõicationem in publico tm̃, ac si iusta esset, seruare tenetur excõicatus, non se immiscẽdo communioni fidelium, & sacrorum, & similiter alij, qui veritatem ignorant illum vitare tenẽtur, ac si iustè excõicatus esset: quousq; de eius errore, vel nullitate notoriè constet. Aliàs in foro tm̃ exteriori ecclesiæ censeretur irregularitatem, & alias censuras incurrisse, quas tamẽ verè non incurrit qui eam excõicationem nõ seruaret. In secreto autẽ poterit sine scandalo eam non seruare qui ea excõicatione nulla sibi tm̃ nota excõicatus est: & etiam publicè in ea solum regione, seu loco, vbi excõicatus ignoratur, nec probabiliter creditur quòd ibi citò diuulgãdus est. Quare si mihi cõstiterit talem in me latam esse sententiam excommunicationis nullam, si non aliter possum meam innocentiam tueri, vel iudicialiter probare, licitè possum interim scandalo vitato eam in secreto non seruare, etiam missam, & alia diuina celebrando, vt ait glo. in c. Solet, de sent. excom. lib. 6. & Caiet. 2. 2. q. 7. art. 4. & Nauarro in sum. c. 27. nu. 47. & Soto in 4. di. 22. q. 1. art. 3. concl. 4. & Couarruuias in c. alma mater par. 1. §. 7. nu. 7. fol. 64. Et eadem ratione illi, qui me virum bonũ nouerunt, & bonæ conscientiæ, qui & me innocentem credunt, scientesq́; me per eam sententiã nullam iniustè esse excõicatum ait Caietanus, & Nauarro q̃ possunt in secreto mecum in diuinis licitè cõicare: quia sic sufficienter scandalum, & contemptus auctoritatis ecclesiasticæ cauetur. Imò & ſm Palud. & Syluestrinam excõicatio. 2. notabili. 1. casu. 15. qñ sapientibus notum est sentẽtiam esse nullam ex aliqua causa de supradictis, quanuis apud vulgus ignoretur, potest homo in occulto coram eis illam nõ seruare: in publico verò eam seruare debet quousq; scãdalum rationabiliter sedauerit, nullam esse sententiam sufficienter ostẽdendo. Vt si quis publicè excõicatur, & denunciatur, ipse etiam contra ostendat publicè, & sufficienter causam quare sentẽtia nulla est, & non valet, puta quia non est iudex, vel quia prius est legitimè recusatus, vel ab eo appellatũ est, & huiusmodi. Quo facto iam de cætero non erit scandalum pusillorum, vel ignorãtium, sed pharisæorum, & cõtemnendum. Hæc ille. Adde q̃ ex tũc ea excommunicatio poterit licitè non seruari, etiam publicè, ex quo ratio scandali rationabiliter cessat, aut cessare debet; nisi aliũdè discrimen aliud imminens ad eam excommunicationem seruãdam magis vrgeat; Syluester vbi supra, & doctores communiter consentiunt.

Secundum punctum est q̃ excõicatio solum iniusta non tamẽ nulla, est triplex, videlicet ex animo iudicis, ex defectu ordinis iudiciarij, & ex defectu causę iniustę. Et quidem si sit iniusta ex animo iudicis, quia scilicet ex odio, seu ex amore, aut fauore alterius, aut liuore vindictæ, & huiusmodi procedit, existente tamẽ causa iusta, aut digna excommunicatione, tunc ligat in vtroq; foro, secundum omnes doctores, & facit c. illa. 11. q. 3. & in hoc nullum dubium est. *2. Pũctum de excommunicatione in iusta ex animo.*

Si verò sententia iniusta tantum est ex defectu notabili ordinis iuris, puta quia sine debita præmonitione, sine examinatione, vel explicatione causæ, sine scripto, sine debito termino, & huiusmodi, existente tamẽ causa iusta, aut digna excommunicatione, iudex excõicationem fulminat contra tenorem. c. sacro. de sent. excom. & c. cum medicinalis, eo. tit. lib. 6. & tunc secundum omnes doctores ligat in vtroq; foro, ac si solum ex malo animo iudicis lata esset: excepto vnico magistro Soto in suo tract. de secreto in 3. membro. q. 1. concl. 4. dubio. 1. vbi se non satis explicat dicens quod idem iudicium est de sententia excõicationis iniusta ex notabili defectu ordinis iuris, quod & de sententia iniusta ex causa, quia scilicet nõ ligat, neque sub culpa obligat ad obediendum, nec ad eam seruandum sub aliqua pęna, nisi solum in publico, idq́; per accidens ratione scandali, vt de sententia nulla dictum est, & proximè patebit. Quod quidem dictum eius in nostris annotationibus super eum olim candidè legens fateor non aduerti: at verò nunc discutiendum est. Nam si ipse id intelligat quãdo sententia est ipso iure nulla, vt in casu. c. statuimus. & c. constitutionem, de sent. excom. lib. 6. decernitur: id certè explicare debuisset; sicut ipse postea in 4. dist. 22. q. 1. ar. 3. magis aduertens, & B. Tho. expressit. Si autem intelligat quando sentẽtia non est nulla, sicut vbi supra de secreto paulò inferius explicãs intelligere vr̃: planè falsum est. Nam licet verum sit in alijs sententijs cõdemnatiuis, & diffinitiuis q̃ ex solo notabili, vel substantiali defectu ordinis iuris sunt inualidæ, neque tenent: secus autem est de sentẽtia, & pęna excõicationis: quę si aliàs non est nulla, sed ex solo notabili defectu ordinis iuris iniusta: vtiq; valida est, & tenet in vtroq; foro, & suum effectum habet, & in secreto seruãda est: quanuis iudex puniatur, quia sic iura disponũt, vt ipse Syluester tit. sentẽtia q. 4. & 5. refert, & clarius gl. in c. sed ponatur. 11. q. 3. & in c. sacro. *De excõmunicatione iniusta ex defectu ordinis iuris.*

de

de sent.excom.& eo.tit.li.6.in c.cum medicinalis. & in c.Romana. & omnes doctores vtriusq; iuris,vbi infra allegati,idem expresse tenent.

3. Punctum de excommunicatione iniusta ex causa. Tertium punctũ est de excõicatione iniusta ex parte causæ,quia.s.in veritate non est causa, aut nõ vera,sed falsa,vel solũ p̄sumpta, puta qa innocens ẽm allegata probatus nocẽs excõicaẽ, vt nocẽs,si non facit hoc,vel illud: aut qa nõ est causa sufficiẽs, aut digna excõicatione, puta qa ꝑre, vel furto paruissimi momẽti,aut pro peccato veniali,vt in c.sacro. de sen.excõ.hẽ:vel qa qs nõ facit tale qd,qd licet nõ sit pctm̃,est tñ in prejudiciũ,seu grauamẽ ipsius excõicati,& iniuste id illi p̄cipiẽ,seu petiẽ ab eo,puta qa nõ dat librũ suũ,aut qa nõ denunciat iuridice pctm̃ ꝑximi secretũ,qd ꝑbare nõ põt,de quo iã ille oĩnõ correctus,& emẽdatus est:aut qa non soluit qd tũc cõmode soluere non põt, neq; teneẽ,aut qa difficillima,ad q̃ non teneẽ,nõ agit. & cũ his Couar.in relect.c.alma mater.par.1.§.11.nu.13.cõsonat.Igiẽ quõ hæc sñia obliget,& seruanda sit,

Opinio 1. est duplex opinio.Prima tenet ꝙ id oĩnõ iudiciũ est de hac iniusta sñia ex parte causæ,& de ea,q̃ nulla est,de qua supra in 1.puncto egimus:ꝙq́; vtraq; sñia,vel excõicatio non vere,sed noietenus duntaxat sñia est. Iõ & particulariter tria dicit: primõ, ꝙ si hæc excõicatio notorie iniusta est: tũc sicut excõicatio nulla nullo mõ obligat, nec ligat in aliquo foro,qa.s.nullã culpã,nec pęnã incurrit q eã publice,vel secrete non seruat, ꝙq́; nullo mõ tenet,nec timẽda,sed cõtẽnenda, & nõ curãda est. Quia rõne notorietatis de iniustitia ex parte causæ ipsa sñia reddiẽ nulla. Nam iniusta sñia ideõ sustineẽ,qa p̄sumitur iusta:hæc aũt p̄sumptio cessat qñ iniustitia, & veritas est manifesta. qd inde constat,qa erroris expressio, vel iniustitiæ, posita in sñia ideõ illam annullat ẽm oẽs,qa eius iniustitiã notoriã facit.ergo si factũ est re ipsa notorie iniustũ, idẽ iudicium est. Nã posita eadẽ causa,vel æquali, sequiẽ idẽ,vel æqualis effectus.neq; refert qd exequi pollẽtibus fiat.Et hoc expresse dicit do.Ant. & Pan.in c.cãm.de iudicijs.& in c.ab excõicato.de rescriptis.& refert Syluester tit.excõicatio.2.q.11.q.12. & Couarruuias vbi supra nu.14. & doctores cõiter.Notorie aũt iniusta excõicatio dr̃,qñ omnibus publice, & manifeste cõstat de eius iniustitia,vel errore,aut falsitate,itã ꝙ nulla dissimulatione,vel colore põt occultari. Nam si solũ ipse excõicatus,vel ẽt alij pauci euidẽter sciant iniustitiã eius,nõ dr̃ notorie iniusta,nisi publice cõstet,vt dictũ est.Vide Syluestrinã tit.notorium. Qñ verõ de excõicationis iniustitia dubium est, cẽsenda est iusta,& tenet, & in vtroq; foro obligat,& seruãda est. Et in hoc primo dicto oẽs doctores conueniunt,nec est varietas opinionum.

Scdo dicit hæc opinio ꝙ si excõicatio est qdẽ iniusta ex cã nõ tñ notorie:tũc in foro tm̃ exteriori,vel quoad Ecclesiã obligat,& ligat ad culpã,& pęnã,& nõ qdẽ p se,sed p accñs,videlicet rõne scãdali,& cõtẽptus apparẽtis,qa.s.auctoritas ecclesiastica cõtẽni vr̃,si ea excõicatio publice nõ serueẽ.Ideõ eã excõicationẽ iniustã sciens si publice nõ seruat,mortaliter peccat, rõne scãdali,& cõtẽptus apparentis:& irregularitatẽ,& alias pęnas iuris cõtra nõ seruãtẽ inflictas incurrit in foro tm̃ Ecclesiæ exteriori:qa & censeẽ irregularis in publico, vel in foro tm̃ ecclesiæ, & excludeẽ ã sacris, & ab exteriori cõione fideliũ q inuẽtus fuerit illi sñiæ nõ parere, quousq; de tali iniustitia cõstet:sed in rei veritate,& in conscientia irregularis non est, nec alias pęnas iuris incurrit. Insuper si eã excõicationẽ cõtemneret negligẽdo absolutionẽ petere ad cautelã,cũ facile posset,aut publice dicẽdo si illã excõicationẽ nihili facere,aut de illa nõ curãdo:vtiq; mortaliter peccaret rõne huius scãdali,cõtẽptusq; apparẽtis,quo auctoritatẽ Ecclesiasticã contẽnere vr̃,& pp hoc posset iuste excõicari. Tertiõ dicit hæc opinio ꝙ hãc sñiam iniustã nõ notoriam põt sic excõicatus eam non seruare in secreto,ẽt missam celebrando, & coram illis, & cum illis, qui eius iniustitiam sciunt, vel credunt probabiliter ipsi excõmunicato,& etiam in publicis,vbi nescitur ꝙ ipse excõmunicatus sit, vti superius in.1. puncto de sentẽtia nulla notoria dictũ est.

Probatur quadrupliciter hæc opinio quoad duo vltima dicta,ꝙ s.nõ in cõsciẽtia, sed in foro Ecclesię tm̃ exteriori obligat,aut ligat,idq́; nõ p se,sed p accidẽs,rõne scãdali illa sñia iniusta si notoria nõ sit,quodq́; in secreto, vel apud quos illa iniustitia nota est, & vbi excõicatus ignoratur,põt sic excõicatus sine vlla culpa, & pęna illã nõ seruare.Primõ qa vbi simplex p̄ceptum superioris nõ obligat,illic nec pęna,vel sñia excõicationis põt in cõsciẽtia,aut vere ligare,ita vt sit culpa illi p̄cepto non obedire, aut ẽt excõicatione illã nõ seruare:dummõ cesset rõ scandali,vel contẽptus,vt dictũ est.Sed in casu excõicationis iniustæ nõ notoriæ ex parte causæ,præceptũ,superioris sub illa pęna iniunctũ nõ obligat, ergo nec ipsa pęna excõicationis adiũcta vere in conscietia ligat,ita vt sit pctm̃ illud p̄ceptũ, aut excõicationẽ non seruare,nisi p accidẽs,rõne scandali,vel cõtẽptus apparẽtis. Consequẽtia patet, & minor ꝑbaẽ:qa lex,& p̄ceptũ iniustũ ex parte causæ non obligat:neq; superior põt,nisi per iustã legẽ,iustũq́; p̄ceptũ, ad obediendũ obligare.Nam 5.Eth.Iõ iudex dr̃ iustũ aĩatum,vel lex aĩata,qa nisi iusta sit,non est lex,neq; valet obligare.& 1.Cor.10.Non habemus ptãtẽ in destructionẽ,sed in ędificationẽ,qa.s.licet p pctm̃ superior nõ pdat ptãtẽ:at vero nisi p legẽ,& p̄ceptũ iustũ ad obediẽdũ subditos obligare nõ potest, vt de hoc Victoria in 3. relectione de Papa & cõcilio ꝑpo.17.& 22. ẽm S.Th.1,2.q.96.art. 4 & cõiter doctores latius agũt.Maior ẽt ꝑbaẽ, qa nõ est maior rõ ꝙ iniustã pęnã ẽt excõicationis,

1. Ratio.

nis, aut alterius grauaminis sub peccato pati, aut seruare teneamur, quã iniusto præcepto ẽt excõicatione aggrauato obedire, nisi fortè per accñs rõne scãdali, vt dictũ est. Nã ius diuinum, vel naturale nõ aliter præcipit iniustæ sñiæ, vel excõicationi, quã cæteris oppressionib. aut grauaminibus, aut legib. & pceptis hoĩum iniustis obtẽperare: dcẽ.n. vbi id magis de excõicatione iniusta, q̃ de alio iniusto grauamine, vel pcepto lex diuina, vel naturalis pcepit. Certè nõ dabif, imò & potius ostenditur ꝙ hanc excõicationem multò minus, q̃ aliã sñiam iniustã, seu grauamẽ seruare, aut illi quisq; obedire tenet: qa nullus põt excõicari, nisi pro mortali peccato inobediẽtiæ, neq; Christus aliter ecclesiæ concessit hanc potestatẽ excõicandi, vt cõstat Matt.10. Si peccauerit in te frater tuus &c. ẽm cõem doctorũ sententiã: & hoc est verũ, modò ea sñia ex malitia, modò ex ignorãtia iudicis, vel aliũde procedat. Hæc.n. nullũ ius quoad hoc põt iudici prestare.

2. Ratio. Secũdò pbaf idẽ q.11.q.3.c.cui est, sic hr. Si iniusta sñia est: tãto eã curare nõ debet, quantò apud Deũ, & eius ecclesiã neminẽ grauare põt iniqua sñia. Ita ergo se non absolui desideret, qua se nullatenus cõspicit obligatũ. Et in c. non debet.ea.q.hr. Nõ debet is pęnã canonicã sustinere, in cuius dãnatione nõ est canonica plata sñia: & ibi Gratianus. Itẽ in c.illud plane.ea.q. hr. Si qs fideliũ iniuste fuerit anathematizatus, potius ei oberit q facit, q̃ q hãc patif iniuriã. Itẽ 24.q.3.c. Si quis nõ recto. ex Cyrillo super Leuiticũ li.14.hr. Qui nõ recto iudicio foras mittif, si nõ ità egit vt mereref exire, nihil lædif ex eo, ꝙ non recto iudicio ab hominibus vr expulsus.

Ex his ergo vr ꝙ nec ecclesia intendit iniustè excõicatũ obligare, vt eã excõicationem sub aliqua culpa, vel pęna seruet. Nã & mirabile esset ꝙ sine culpa infligeret pęnã excõicationis in aliquo foro, q̃ nõ nisi p culpa mortali põt infligi. Igif de p accñs tm̃ rõne scandali, vt diximus, ea excõicatio ĩiusta obligat, & ĩ publico seruãda ẽ.

3. Ratio. Tertiò probaf idẽ, qa iste iniustè excõicatus, de quo agimus, nõ amplius tenef seruare excõicationẽ, qua ipse ligaf; Sed non ligaf nisi quoad ecclesiã, vel forũ ecclesiæ, & non quoad Deũ, vt patet ẽm oẽs, vt supra declaratũ est: ergo nõ tenetur eã seruare, nisi in foro ecclesiæ, vel in publico foro exteriori, quod idẽ est. Et ità in foro cõsciẽtiæ, vel in secreto non tenetur eã seruare.

4. Ratio. Quartò probat idẽ Soto vbi infra. Quia ecclesia nõ habet maiorẽ vim ad lædendum hoĩes in spiritualibus, q̃ principes seculares in tpalibus. Sed in foro ciuili sñia plata ẽm allegata, & pbata, cõtra innocentem cognitũ in priuato, non tenet in foro cõsciẽtiæ, ita ꝙ ille innocẽs teneaf illã seruare, & exequi, aut pęnã illã soluere, sed põt ille condẽnatus eã subterfugere, & non soluere id, ad quod condẽnatus est: dũmodò id sine scãdalo faciat, & vim ministris iustitię exequentibus non inferat: ergo neq; dũ innocẽs excõicatur, ẽt ẽm allegata, & pbata, vlla est in rei veritate ipsa excõicatio: sed in secreto, vel vbi ignotus est, poterit eã nõ seruare. Hãc primã opinionem tenet expresè Caietanus 2.2.q.70.ar.4. Et Adria. in 6. quodlib. ar.1. & Soto de secreto in 3. mẽbro q 1. cõcl.4. dubio.1. & in 4. sñiarũ di.22. q.1.ar.3. Et ante eos olim Gerson alphab.33. litera.z. in tractatu de excõicationibus idẽ tenuisse vr. Idẽ ẽt tenet Medina de restitutione q.11. Itẽ Nauarro in Sum.c.27. nu.3. & nu.47. vbi & dicit Sum.Ros. idẽ sentire: cũ tñ sentiat oppositũ cũ scda opi. cõi, q̃ pximè sequif: quãuis ipse Nauarro in dicto nu.3. nõ approbet, qd in principio dicit opi. hæc, ꝙ.s. excõicatio, vel sñia iusta ex causa est idẽ, qd nulla ꝙq; nõ nisi noĩetenus sñia est, & nullũ effectũ de p se habet. Hoc, inquit, nõ placet: tùm qa si aliquẽ habet effectũ, quãuis p accidẽs, & quoad ecclesiã: ergo nõ est oĩnò nulla, nec noĩetenus duntaxat sñia est, sed aliquid valet: tùm qa est contra cõiter doctores distinguẽtes sñiam nullã ab iniusta. Hæc Nauarro. Sed certè nõ loquif consequẽter. Nã si tenet ꝙ de per se nullũ effectũ habet, sed per accidẽs, quoad ecclesiam tm̃, rõne scãdali, vt in 2. & 3. dicto hr: ergo p se nullius valoris est, neq; differt à sñia nulla qñ notoria nõ est: nam vtraq; non ligat, nisi per accidẽs quoad ecclesiã, & in secreto ẽm eos põt non seruari. Et ità idẽ de vtraq; iudiciũ est, si ẽm & tertiũ dictũ illius opi. teneantur sicut ipse Nauarro cũ Soto tenet. Sed sicut illa duo dicta falsa sunt, nisi vt inferius ĩ 3. opinione modificenf, & intelliganf: ità & id, qd annexum est, ꝙ.s. sñia iniusta est id est, quod nulla, ꝙq; nõ nisi noĩetenus sñia, & nullius valoris, vel effectus est, vt pximè in scda opin. latius patebit, nã opinionẽ hanc quoad duo hæc vltima dicta eius sic intellecta, vt supra declarata sunt, ego certè periculosã, & falsã oĩnò censeo, nisi vt diximus, ẽm tertiam opin. q̃ inferius hr, limitef, & intelligatur. Argumẽta contra hanc opi. sunt rõnes, q̃ habenf in 2. opi. seq. vbi & rõnes pfatę soluunf.

Opinio 2. Opinio scda, & cõis est in oppositum, dicit.n. primò ꝙ ex dria inter excõicationẽ nullã, & iniustã ex parte causæ. Illa.n. nullũ effectũ habet, neq; in aliquo foro ad eius obseruãtiam sub culpa, aut pęna ligat; nisi p accñs tm̃ rõne scãdali, qñ notoria eius nullitas nõ est, vt supra in 1. pũcto hr. Iniusta aũt sñia ex parte causæ, si ferf ex falsa causa, quãuis aliqui dicãt ꝙ est nulla, at verò, vt optimè pbat Couarruuias, vbi supra nũ. 14. cõiter tenef, & verũ est ꝙ hęc sñia iniusta ex parte causæ tã falsæ, q̃ aliàs iniustæ, vel insufficientis, qñ illa iniustitia, vel falsitas notoria non est, nõ est nulla, ẽt si eius falsitas, & iniustitia aliquibus tm̃ certa, & nota sit. Ideò illa sñia tenet, & obligat non quidẽ ad faciendũ id, quod sub excõicatione præcipitur, sed ad ipsam excõicationis pœnam patiendum ligat, non solum per accidens,

accidens,ſed per ſe rõne ipſius ſnīæ, q̃ publicè, & ſecretè ſub culpa,& pęna ſeruanda eſt: licet non tm̃ liget,neque tantã vim habeat, quãtum iuſta excõicatio habet:quia iuſta quoad Deũ,& eccleſiam,iniuſta verò quoad eccleſiã tm̃ ligat, & ſuam vim habet,vt proximè declarabitur.

Et ꝙ ſit dr̃ia hæc inter excõicationem nullã, & iniuſtã conſtat,tũ ex ipſis nominibus,tũ ex effectibus ipſarũ,vt ex dicendis patebit: tũ ex cõi ſnĩa,& practica doctorũ vtriuſq; iuris: tùm demũ ex ipſo iure canonico ponente differentiam inter eas,& varios modos ſe habendi circa illas, vt patet in c.ſolet, & c.venerabilibus, de ſent. excom.lib.6.ſed ſi.§.ſane. & c.licet,vbi alius modus datur, qñ nullitas ſententiæ excõicationis, alius qñ eius iniuſtitia allegatur: nã à ſnĩa nulla debet abſolutio ad cautelam fieri, vt ſic excõicatus agere poſſit in iudicio: à ſnĩa aũt iniuſta debet abſolutio abſolutè fieri,vt ait ẽt gl. ibidẽ & in c.pſenti.& extra.eo.tit.c.ſacro. & c.p tuas,& expreſsè Pan. ibidẽ, & doctores cõiter docent. Itaq; in hoc principio, vel fundamẽto hæc ſcđa opinio cõis differt à pcedente. Secundò particulariter ẽt differt ab illa non quidem in primo dicto,nã in eo oẽs conueniunt: ſed in ſcđo dicto. Dicit.n.hæc opinio ꝙ ſnĩa iniuſta ex cauſa ẽt falſa,& iniqua,ẽt ſi eius iniuſtitia,& falſitas cauſæ certa,non tñ notoria, ſit, vtiq; ligat non ſolum per accidens rõne ſcandali, ſed per ſe: itaq; tàm in publico, q̃ in ſecreto illã non ſeruans peccat mortaliter,& incurrit irregularitatẽ,& alias pęnas iuris ſtatutas cõtra non ſeruãtes iuſtã ſnĩam excõicationis. Tertiò dicit hæc opinio ꝙ iſte iniuſtè non notoria,quãuis certa iniuſtitia, ſit excõicatus,ſolũ eſt excõicatus quoad eccleſiã militantẽ,non quoad Deũ:quodq; hęc ſnĩa ligat,& tenet quoad eccleſiã,non quoad Deũ:& ideò timenda eſt.Non quidẽ ad hunc ſenſum ꝙ in publico tm̃ rõne ſcãdali p accidẽs liget,& ſeruãda ſit,nõ aũt in ſecreto,vt malè dicebat.1. opinio: ſed ꝙ talis iniuſta excõicatio non notoria nõ priuat gratia & bonis ſpiritualibus, q̃ à Deo ſunt immediatè,neque fructu cõium ſuffragiorũ eccleſiæ ſm doctores cõiter,& ſm B. Tho. vt Caietanus in 2.quodl.b.q.13.& Soto vbi ſupra dicũt eũ ſic cũ cõi ſnĩa doctorũ ſenſiſſe,qdquid dicant alij:benè tñ priuat cõione corporali,vel exteriore ſacrorum,atque fideliũ, alijſq; actibus legitimis,& exercitio eorũ,qbus, ſi eſſet iuſta,priuaret. Nã hoc eſt dicere ꝙ ligat,& tenet quoad eccleſiã militantẽ,non quoad Deũ,quouſq; ab ea abſoluaṫ;& in hac intelligẽtia illa prima opinio paralogizaſſe vr̃, & doctiſſimus Couarruuias vbi infra allegaṫ nu.7.fo.64. qui tñ in cęteris optimè dicit.Hanc opinionẽ quãuis non tàm diſtinctè declaratã tenet expreſsè Palud.in 4.di.18.q.1.ar.3.dicẽs, Excõicatio iniuſta ex parte cauſæ; ẽt falſæ,qñ nõ eſt nulla ex defectu poteſtatis timenda eſt pp culpã,& pęnã:pp culpã quidẽ qa peccat peccato inobedientiæ qui eã non ſeruat quouſq; procurauerit ſe p ſuperiorem abſolui: Item pp pęnã,qa ex quo ſnĩa non eſt nulla, ità incurrit pęnas iuris qui eã non ſeruat,ſicut ſi iuſta eſſet. Snĩa aũt nulla non ligat,neq; tenenda eſt: qa nulla pęnã iuris incurrit qui eam non ſeruat: ſed pp culpã tenenda eſt rõne ſcãdali quouſq; de eius nullitate conſtet,& infra. Si aũt eſſet aliàs iniuſta ex cauſa pp quam ius non exprimeret eſſe nullã,timẽda eſt,& valida, ſicut ſi ex odio lata eſſet: & generaliter qñ eſt iniuſta, ẽt ex cauſa falſa,tenet,ſi videlicet iniuſtitia,aut falſitas notoria non eſt. Hæc ille. Expreſsè cõſonat Florent.3.par.ſum.tit.15.c.73.§.1.& c.& Aſten. lib.7.tit.8.art.1.& lib.8.tit.8.art.3. Et Guilliel. Pariſien. de ſacro ordinis.fo.69. latè probat. Et Alex.de Ales.4 par.q.82.memb.1.& 2.& B.Th. in 4.di.18.q.2.art.1.q 4. & D.Bonauentura ea. diſt.in glo.magiſtri.§.44 & Richardus art.3.q.5. & Durandus.q.4 Et de Canoniſtis glo.in oĩbus c.ſuprà,& infrà allegatis in 3. probatione. Item Hoſt.in c.p tuas.de ſen.excom.& Inn. & Goffr. de offi.ord.c.ex parte.& de ſent.excom. in c.inquiſitioni. & plures alij. Et de Summiſtis Sum. angelica tit.excõicatio.1.§.18. excõicatio.3.§.5. & 13. & Summa Roſ.tit.appellatio.§.5. & Syluestrina excõicatio.2.notab.li.3.caſu.8.& 15.& notabili.2. & inferius.q.8.10.11.12.13. ſunt ad idem. Itẽ Couarruuias in c.alma mater.par.1.§.7.nu.5.vſq; 8. & inferius.§.11.nu.14. quãuis nõ ſatis diſtinctè loquatur dũ in vtràq; opinionẽ volens cõciliare cõmiſcet multa cõcedens,quę ſm hanc cõem opi. negãda ſunt:dicit enim ꝙ in ſecreto iniuſta hæc excõicatio põt non ſeruari, id quod ex dictis,atque dicẽdis falſum eſſe cõſtat.

Hæc igitur opinio cõis quoad omnia pbatur tripliciter. Primò quia ſententia,vel pęna corporalis,& ſpiritualis ẽt iniuſtè inflicta p ſuperiorẽ aliàs ad id poteſtatẽ habentẽ,ſi non ſit nulla,vel ipſo iure irritata, vtiq; tenet, & humiliter ẽt in ſecreto ſuſtinenda eſt, quouſq; per ſuperiorem reuocetur,vel legitimè ab ea fiat abſolutio.Sed excõicatio ẽt iniuſta non notoria eſt hm̃oi:ergo tenet,& ẽt in ſecreto ſeruanda eſt.Conſequẽtia patet cũ minori,& maior probatur,qa nõ pertinet ad ſubditos, ſed ad poteſtatem ſuperioris in grauaminibus,ſentẽtijs, & pęnis nõ notoriè iniuſtis per iudices ſuperiores iam inflictis,ẽt ſi de eorũ iniuſtitia aliquibus in particulari cõſtet, iudicare,vel ius ſibi,vel alijs dicere,ſe,vel alios ab illis publicè,vel ſecretè liberãdo,vel ſubtrahendo,ius ſuũ vnicuiq; tribuendo: alioqui quilibet licitè poſſet has,vel illas ſententias, vel pœnas tpales, & ſpirituales iã inflictas tãquã iniuſtas, vt ſibi vr̃,reuocare,vel refutare in magnũ ſchiſma,& cõfuſionẽ eccleſiæ,& ordinis Hierarchici perturbationẽ, & eſſet iudex in ſua cauſa cõtra oĩa iura: poſſet ẽt bona tpalia qbus iniuſtè per ſuperiorẽ priuatus eſt, p ſeipſum ſine legitima 1. Ratio.

iudicis sentētia, & ordine iuris sibi reuocare saltem occultè, ēt cùm iudicialiter iustitia suā ostēdere posset, quod absit : & hoc maximè verū est in pœnis dāni, & sentētijs ecclesiasticis, q̄ quoad ligandū & soluendū à potestate pendēt iurisdictionis: & pcipuè in excōicatione, quæ si non sit nulla, vel notoriè iniusta suam secū affert executionem, vel effectum, vt hr̃ in c. pastoralis. de appel. Quod ēt inde liquet, quia ēt iniustè non notoriè suspensus ab officio, & beneficio, vel alio iure ecclesiastico, & iniustè interdictus, vtiq; tenetur eam pœnam, vel sententiam, ēt secretè seruare, & humiliter pati: neque licitè potest se in his intromittere, quibus per eam sententiā non nullam, nec irritam ipso iure per iudicē iniustè priuatus est, quousq; per superiorē restituatur, vel ab ea pœna absoluatur: ergo similiter de excōicatione iniusta non nulla idem dicendum est, ex quo potestas ligandi, & soluendi ad potestatem iurisdictionis pertinet ecclesiasticam.

Responsio. Si subterfugiendo dicatur illam maiorem nō esse veram, saltem in secreto: nisi qñ pœna iustè infligitur, vel sententia iustè lata est : quia nec ecclesia aliter intēdit; neque potest obligare ad pœnam, vel sententiam iniustam, nec ad grauamen aliquod suorum iudicum, & ministrorum patiendum, nisi per accidens ratione scādali, vt in prima ratione primæ opinionis tactum est.

Replica. Nota. Contra hoc replicatur probādo ꝙ ecclesia licitè pōt id statuere, & ex causa præcipere, ꝙ .s. & in secreto subditus seruet, & humiliter patiaſ eam excōicationem, & alias pœnas, ēt sententias iniustas nō notoriè à superioribus inflictas: quāuis præcipere non possit ꝙ legibus, & præceptis iniustis teneamur faciendo quod per ea præcipitur, ità ꝙ virtute ipsorum illa implere obligemur; pro cuius probatione, quia hinc pēdet tota difficultas, notandum est ꝙ in excōicatione duo sunt. Primum ꝙ nulla excōicatio, ēt si iusta sit, priuat hominem gratia, & donis spiritualibus, quæ à Deo conferuntur, neque dignitate apud Deū: sed si iusta est verè, si aūt iniusta falsè præsupponit illum iā esse priuatum his per mortale peccatū : & hoc est hominē esse excōicatū quoad Deum .s. per mortale, vti vbi supra Sum. Ros. declarat, & cōiter doctores. Secūdum est ꝙ per se excōicatio ecclesiastica priuat cōione corporali sacrorum, atque fideliū, & aliorū actuum legitimorū, vti superius dictum est, & latius agit Syluester tit. excōicatio. 3. & hoc est esse excōicatum, atque ligatū quoad ecclesiā duntaxat, quia videlicet lex ecclesiastica hominē excōicatū inhabilē reddit, & indignū hac cōicatione corporali prædicta, & prohibet ne in prædictis se intromittat, neque alij cū eo cōicent: & hoc est de per se de essentia sententiæ excōicationis iustæ vel iniustæ, si notoria non sit: illud aūt primum non est de substātia eius, sed solum est quædam conditio prærequisita, vt excōicatio iusta sit.

Hinc fit ꝙ licet nullus teneatuſ obedire legi, vel præcepto iniusto ex parte causæ, rōne obedientiæ, vel legis, aut pcepti ipsius, quanuis alia rōne puta voti specialis, aut vitandi scandalum vel maius malum aliqñ teneatur, vt proxime dicetur : imò & aliqñ teneatur non obedire, nec exequi quod præcipitur, qñ videlicet aliàs cōtra ius diuinū, vel naturale, aut peccatū est, vt in c. inquisitioni. de sent. excom. dr̃ de eo, cui sub excōicatione præcipitur, vt maritaliter viuat cum ea, quā ipse scit non esse suā, quę tñ iudicialiter sua probata est: quia tenetur eā nō cognoscere, quia sic fornicaretur. At verò ipsam sententiam, vel pœnā excōicationis ēt iniustā pp hoc ꝙ tali præcepto non obedit inflictā, si notoriè iniusta non est, vtiq; & in publico, & in secreto pati, & seruare tenetur, quousq; vel legitimè absoluaſ, vel notoriè de illa iniustitia cōstet, & declaretur sententia nulla: quia hoc per legē ecclesiæ iustè præcipi pōt ex causa, sicut & de facto pcipitur : Quod inde probaſ. Nam ex causa legitima per legē non solū pōt prohiberi quod aliàs licitum esset, vt patet de prohibitione matrimonij clandestini, & aliorū contractuum, & actuū aliàs licitorū, ex quibus vt plurimū mala sequuntur: sed ēt præcipi pōt, non quidē iniustū facere, sed iniustum humiliter pati, vt videlicet grauamen aliquod, vel pœnā iniustā humiliter patiamur, dùm de eius iniustitia notoriè non constat. Nam si id humiliter pati sæpè iure diuino tenemur ad vitandū scādalū, vel aliud grauius malū, priuatū, siue cōe : ergo ex eadē, vel simili causa ad idem tenebitur homo ex lege, vel præcepto ecclesiæ sic pcipientis. Nam & ideò lex statuens ꝙ ſm allegata, & probata ēt innocēs probatus reus condemnetur, iusta est, & obligat, ēt si reus ille priuatim innocens à iudice sciatur, vt B. Thomæ, & doctorū cōis sententia tenet; & illa lex, quæ ex iusta causa vt plurimū contingente ferſ, aliquid prohibendo, vel pcipiendo iniustū pati, vtiq; iusta est, ēt obligat oēs, ēt illū, apud quē in aliquo casu particulari deficit illa ratio legis, si adhuc manet in generali, quousq; cū illo per superiorē dispensetur, vel ille liberef à lege, ſm B. Tho. 1. 2. q. 96. ar. 4. & 5. & q. 97. art. 4. Et Richar. in 4. di. 4. & Victoria vbi supra propos. 12. & Soto de iusti. & iu. li. 1. q. 6. ar. 8. & li. 4. q. 5. ar. 3. & doctores cōiter, vt ēt refert Syluester tit. furtū. q. 15. quanuis ibi aliqualiter dissonet quoad hoc. Igiſ similiter, eadēq; rōne, & ne qlibet in sua causa ius dicere, vel iudicare in reip. perturbationē, & ne auctoritatē ecclesiasticā, vel iudicē sniam illam ferentē contēnere videaſ, vt supradictū est, lex iusta est ꝙ snia, vel excōicatio iusta, vel iniusta, ēt ex parte causæ, nisi notoria sit, liget in publico, & in secreto, atq; seruef, ēt si alicui in particulari de tali iniustitia constet, quousq; legitimè ille absoluatur absolutè, vel ad cautelam, vt in c. per tuas, de sent. excom. & eo. tit. lib. 6. in c.

solet. & c.venerabilibus iura disponunt. Et ita hæc lex ecclesiæ non fundatur solũ in præsumptione iustæ sententiæ, sed in p̃sumptione iuris, & de iure, & in ratione p̃dicta, ẽt si sit sententia iniusta, cùm nõ notoriè, nec nulla sit. Stat igitur iudicis præceptum iniustũ ex se non obligare, & seruanuũ non esse, vbi ex alia causa sit seruãdũ, & pęna, vel sententia excõicationis non notoriè iniustè liget, & in publico & in secreto seruãda sit: quia lex ecclesiæ hoc statuẽs iusta est: quãuis in prima ratione primæ opinionis oppositũ fundamentum, & quidẽ falso astruatur. Ad quod ẽt facit regula iuris. 23. lib. 6. sine culpa, nisi subsit causa, non est aliquis puniẽdus, maximè de pęna dãni est verum ꝙ ex causa sine culpa quis iustè punitur ſm glo. ibidẽ. & Castro de lege pęnali li. 1. c. 3. & 9. & Sylnester tit. pęna. q. 23. ſm Th. & doctores latius agunt. Quare qui eã excõicationẽ, vel in publico, vel in secreto nõ seruaret, vtiq; per inobedientiã, & contemptum eius, vel potius prædictæ legis ecclesiasticę iustè mortaliter peccaret: & apud Deũ ex hoc gratiã perderet, & quoad ipsum verè excõicatus, id est gratia priuatus esset: & ex consequenti iã verè reus & dignus esset, vt pp hanc inobedientiã, vel cõtẽptũ legis excõicetur, & excõicationẽ ipsam, & apud Deũ, & ecclesiã iustè incurrat. Et itã illa excõicatio, quæ rõne prioris inobedientiæ, vel peccati mortalis non verè sed falsè à iudice præsuppositi, & iudicati, vel publicè p̃sumpti prius erat iniusta, & ligabat solũ quoad ecclesiã rõne iam huius alterius veri cõtẽptus, vel inobedientiæ iusta, & quoad Deũ, & ecclesiã ligans facta est, & in publico, & in secreto sub noua culpa, & pęnis alijs ecclesiasticis seruãda est. Et itã intelligitur c. non solum. 11. q. 3. vt inferius in tertia probatione habetur.

Argum. 2. (margin, beside "in prima ratione primæ opinionis")

Secundò probatur opinio hęc: q̃ aliquis contemptus est licitus, atque cõcessus respectu sententiæ, vel excõicationis non notoriè nullius, q̃ illicitus est, atque prohibitus respectu non notoriè iniustę, vt ait glo. ſm cõiter doctores in c. sententia. 11. q. 3. & li. 6. eo. tit. c. solet. c. præsenti. & Syluester tit. excõcatio. 2. notabili. primo. Sed iste contemptus nõ est auctoritatis, vel personæ excõicãtis; quia iste semper in publico, & in secreto illicitus est. Nec est contemptus tñ publicus, vel apparens, respectu sententiæ, quæ non notoriè iniusta, vel nulla est: iste enim, vtpote scandalosus, semper illicitus est respectu cuiuscunq; sententię, de cuius iniustitia, vel nullitate notoriè non constat: & cũ non sit alius cõtẽptus vni uoce & eodẽ mõ sumptus respectu vtriusq; sententiæ, sequitur ꝙ de contemptu ẽt secreto sententiæ tàm iniustæ, q̃ ẽt nullius, de cuius iniustitia, vel nullitate notoriè non constat, intelligendum est. Itã ꝙ tunc excõicationem hanc non notoriè nullam licitum est in secreto contẽnere, id est de ea non curare, eamq; nolle seruare: iniustam aũt non notoriè minimè licet sic in secreto cõtemnere idest eam nolle seruare, vt supradicta opinio secunda optimè docet.

Tertiò probatur opinio hęc per auctoritates, nam. 11. q. 3. c. non solũ sic B. Gregorius ait. Sententia pastoris iusta vel iniusta timẽda est, ne is, qui subest, & cùm iniustè forsitã ligatur, ipsam obligationis suę sententiam ex alia culpa mereatur, s. ex cõtemptu ipsius sentẽtiæ, vel ex superba inobedientia, qua eã seruare non vult, vt ibidem ait glo. contra Gratianũ, & alios aliter exponentes: nam subsequenter. B. Grego. seipsum declarans in eo. c. ait. Ne & si iniustè ligatus est: ex ipsa tumidæ repræhensionis superbia, culpa, quæ non erat, fiat, vt. s. pp hanc superbiã, & contemptũ iam iustè eam excõicatio nem ferat, vel patiatur. Et nota ꝙ idem est excõicationem timere, & eam non cõtemnere, vel de illa curare, vt ait Gratianus in c. Si ẽps ante. 11. q. 3. & oẽs glossæ, & textus suprà, & infrà allegati, oẽsq; doctores. Sic aũt cõtemnere, aut non curare est eam nolle seruare, ẽt in secreto; ergo idẽ est eã timere, & non contẽnere, & de illa curare, quod illã velle, ẽt in secreto seruare, atque tenere: Et ex consequenti illa sententia timẽda, id est seruanda est, vt hoc expressè ait idem Gratianus in d. c. non solum. & cõiter oẽs doctores, & supradictæ glossæ: quamuis ipse Gratianus, in d. c. si ẽps, sibi contradicens, & Gerson, Soto, & alij aliter dicãt. Neque valet alia glossa magistri Soto, & aliorum de prima opinione, vbi supra dicẽtiũ ꝙ B. Gregorius ibi loquitur de sentẽtia, quæ dubitatur iusta ne, an iniusta ex causa sit, ita ꝙ talis sententia dubia ẽt seruanda est, quousq; de eius iniustitia sufficienter constet. Hæc inquã glossa non valet, quia si sic B. Greg. intellexisset, facilè illi erat per sua verba id explicare: sicut & quoties id intenditur, semper in ipso iure canonico explicatur, vt in c. Cùm contingat. de offi. deleg. & in c. per tuas. de sent. excom. & lib. 6. eo. tit. c. solet. c. venerabilibus, & in glossa ibidem explicatur apertè, qũo agẽdum sit, qñ de iustitia, vel iniustitia excõicationis dubitatur: similiter ergo hic textus explicaret, si de illo casu de sententia dubia de sua iustitia, vel causa loqueretur. Nũc autem cùm indistinctè ait ꝙ sententia iusta, vel iniusta timẽda est quodq; iniustè ligatus ex sua superba inobediẽtia fit culpabilis: constat illum de quacunq; sententia non notoriè iniusta locutum esse, etiã si de iniustitia eius aliquibus constet. Nam quando ius non distinguit, nec nos distinguere debemus, vt in c. solite. de maiori. & obed. & glossa ibidem. & 1. q. 3. c. ea te. & 2. q. 4. consuluisti. & 31. q. 1. c. Si dormierit, & doctores communiter sic intelligunt, vt hoc expressè ait glossa in d. c. non solum. & in c. non debet. & in c. Si episcopus forte. & in c. quibus, vbi satis expressè ait glossa: ꝙ id intelligitur, cùm cõstat de sententia, & scitur ꝙ est iniusta dummodò error

3. Ratio. (margin, beside "Tertiò probatur opinio")

in ipsa sententia expressus non sit. Idem ēt dicit glo. in c. quisquis. 4. q. 5. & glossa in c. cum medicinalis, de sent. excom. li. 6. latius, & in omnibus alijs capitulis, vbi infra allegatis pro hac opinione, & Syluester vbi supra excōicatio. 2. notabili. 1. casu. 8. & 15. & notabili. 2. & q. 8. 10. 11. 12. 13. latius refert. Item in c. si episcopus forte. 11. q. 3. hr̄ prouidendum est ne innocēs damnetur, aut perdat cōionem: & infra. Ille verò episcopus, qui iustè, vel iniustè cùm abiecit, patienter accipiat, vt negocium discutiatur: tamen priusquàm omnia examinētur, eum, qui fuerat communione priuatus ante cognitionem, nullus debet præsumere, vt cōioni societur. Hæc ibi. Ex quibus vltimis verbis constat illum etiā iniustè excōicatum ex parte causę, vt ibi ait glossa, verè quoad ecclesiā excōicatum esse, & cum eo non esse cōicandum ante absolutionē. Et adde idem est, c. clericus, ea. q. 3. vbi ait. clericus, qui episcopi destructionem circa se putat iniustā, recurrat ad Synodum, vt ibidem etiam ait gl. Et ad idem est c. episcopi. ea. q. 3. vbi dicitur, ꝙ episcopi si innocētes, aut minimis causis culpabiles excommunicare præsumpserit, postquàm moniti fuerint à vicinis episcopis, si non resipuerint vsque ad Synodi tempus, communio ab illis illi denegetur: ne forte per peccatum excōicationis excōicati longo tempore morte præueniātur. Vbi nota illos illa excōicatione certò, non tamen notoriè, iniusta ex causa esse ligatos. Et c. episcopus presbyter. ea. q. 3. idē habetur de episcopo, vel presbytero, vel diacono iniustè excōicato, ꝙ si innocens in synodo sequenti inueniatur, non potest esse quod fuerat nisi gradū amissum recipiat à suis ordinatoribus. Quanuis Gratianus ibidem aliter exponens aliqualiter dissentiat, vt supradictum est, tamen ipse in c. qui iustus est. ea. q. 3. ait. Hic videlicet, qui iustus est, & iniustè maledicitur, & si, vt dictum est, non teneatur ligatus apud Deum: sententiæ tamen parere debet, ne ex superbia ligetur qui prius ex puritate conscientiæ absolutus tenebatur, vbi nobiscum expresè concordat. Item in c. per tuas. de sent. excom. habetur, ꝙ qui allegat sententiam excōicationis nullam in se esse prolatam, absolutus prius ad cautelam est admittendus ad id probandum: non autem admittitur ad alios actus iudiciales, vt actor, sed extra iudicium non est vitandus: verū in alijs excōicationibus, videlicet cùm quis dicit se iniustè excōmunicatum, non debet audiri, nisi prius absoluatur, & eam seruare debet, antequā absoluatur, ac si iusta esset, ne eam contemnere videatur. Et hoc idem habetur in c. sacro. eo. tit. & in c. cùm contingat. de offi. iudi. delegati. & in c. ad præsentiam, de appell. & lib. 6. de sent. excomm. c. solet. & c. venerabilibus. §. sed si, §. sane. & in glossis ipsorum. c. id sępè dicitur, & expresè, & in glossa. dic c. cùm medicinalis, vt dictum est. Ad quod etiam faciunt doctores omnes, quod allegat Syluester, excōmunicatio. secundo notabili primo casu. 8. & 15. & notabili secundo per totum, & ibidem q. 8. 10. 11. 12. 13. ibi videatur. Et ita patet hæc secunda opinio communis satis probata.

Ad rationes ergo primæ opin: quæ sunt argumenta contra hanc, Respon. ad primam negādo maiorem: & ad eius probationem negatur ēt ꝙ non sit maior ratio quare iniustam sententiam, vel pęnam seruare teneamur magis, quàm iniustum præceptum, est enim maior ratio in hoc ꝙ potest esse iusta lex pręcipiens iniustam excōicationis pęnam, vel sentētiam pati, & seruare: non autem iniustam legē, siue præceptum iniustum ratione ipsius præcepti, benè tn̄ alia ratione, vel causa iusta, vt supra in prima probatione huius secūdæ opinionis probatum est. Cum quo benè stat ꝙ Christus non dedit potestatē ecclesiæ, vel prælatis, vt iniustè excōicarent, vel iniustam legem ferrent, ita quod per iniustam legē, vel pręceptum nos obligarēt ad ipsum, vel ad iniustam pęnam seruādum: sed per iustam legem ecclesia potest nos obligare ad iniustam sententiam, vel pęnam seruandum, vt probatum est. Et propter hanc inobedientiam iustæ legis homo ipsam pęnam excōmunicationis dignè & iustè iam quoad Deum, & ecclesiam, incurrit, vt dictum est. *Resp. ad 1. rationem 1. opinionis.*

Ad secundam rationem Respon. ad c. cui est, dupliciter. Primo modo s̄m Richardum, & quosdam alios, ꝙ intelligitur quoad Deum, ità ꝙ quoad Deū non grauat talis sententia, quia non priuat gratia, nec verè priuatū præsupponit, sed apparenter, vel præsumptiuè quoad ecclesiam, & quoad eam tm̄ ligat, vt supra in principio huius secundæ opinionis declaratum est. Sed certè hæc responsio ipsi textui non consonat: nam ibi etiam dicitur expresè ꝙ nec apud ecclesiam grauat ea sententia, & in c. non debet, ea. q. dicitur ꝙ non debet is canonicam pœnam sustinere, in cuius damnatione non est canonica prolata sententia. Ideò secundo modo melius respōdeo secundum glossam ibidem, & expressius secūdum Gratianum in c. si is qui, & c. qui iustus est, ea. q. ꝙ intelligitur de sententia nulla, quæ scilicet à non suo iudice potestatem habente lata est: vel quia cōtinet notoriam iniustitiam, vel errorem intolerabilem notorium, quia pręcipitur manifestè illicitum, vel cōtra Deum. Tunc enim nullo modo est etiam in publico seruanda, neque ligat: secus si notoriè non constat de iniustitia, vel de errore, quia tunc vel ligat, vel timenda, vel seruanda, vt sæpè dictum est. Similiter altero horum duorum modorum ad alia iura ibi allegata respondetur. *Resp. ad 2. rationem.*

Ad tertiam rationem Respon. distinguendo minorem, & consequens. Nam non est idē ligari solum quoad ecclesiam, & ligari in foro tantum ecclesiæ: illud enim significat ꝙ iniustè excōmunicatus est ità ligatus ꝙ priuatus est solum corporali, *Resp. ad 3. rationem.*

porali, vel exteriore communicatione sacramentorum, atque fidelium, quod vtique verum est: non.n. priuatur gratia apud Deum vt supra declarauimus, hoc autem, s. ligari in foro tantũ ecclesiæ significat ꝙ solum in foro ecclesiæ exteriori est ligatus, teneturque solum in tali foro, vel in publico eam sententiam seruare, qđ falsum est: nam iustè ligatus in foro tantum ecclesiæ exteriori tenetur in vtroque foro, etiam conscientiæ, & secretè, & publicè excõicationẽ seruare: & eodem modo tenetur si iniustè non notoriè excõicatus est, quãuis non quoad eosdem effectus, nec quoad Deum, vt supra declaratum est, ligatus sit. Itaque est solum quoad ecclesiã, id est quoad ecclesiasticam tantum communionem exteriorem non participandum, non tamẽ in solo foro ecclesiæ exteriori, & publico, sed etiam in secreto ligatus est, & tenetur eam excommunicationem seruare, vt dictum est.

Respon. ad 4. ratiom. Ad quartam rationem Resp. negando consequentiam, & ratio differẽtiæ inter sententiam, vel pœnam excõicationis, & alias pœnas, siue sententias est, ꝙ ſm gl. in c. pastoralis, de appell. §. verum. ex quo excõicatio suam secum trahit executionem, vt eo. c. habetur. Itaque statim vt quis excõicatur iustè, vel iniustè iam de facto verè excõicatus, & cõicatione sacramẽtorum, atque fideliũ priuatus, & inhabilis factus est; nec vlla alia requiritur executio per aliũ ministrum iustitiæ, aut per hominem ipsum quemcunq; faciendа: quia iam per ipsam sententiam, & per legem ecclesiæ sic decernentem ipsa executio fit: neque ipse excommunicatus illam seruans exequitur, sed humiliter patitur, & sustinet, vt habetur in c. inquisitioni. de senten. excommu. & ideò non valet appellatio post, sed antè, excõicationẽ. vt ipsa non liget. In alijs autem sententijs etiam condemnatiuis, quanuis sit condemnatio, non tamen adhuc est sua executio: non.n. adhuc est solutio pœnæ, ad quam quis condemnatus est, nec priuatio bonorum, aut vitæ, quousque fiat executio, & effectus sentẽtiæ. Ideò hęc executio, & effectus alterius sententiæ, vel pœnæ potest per appellationem legitimam suspendi, vel retardari, vel etiã multipliciter de facto, & de iure licitè impediri, dummodo nulla fiat violentia, & scandalum cesset. Ideò non tenetur quis pœnas illas soluere, nec exequi, sed potest subterfugere, dùm certò scit se esse innocẽtem, quousque minister iustitiæ eas exequatur, vt in minori argumenti dictum est. Excommunicationis autẽ executionem iam factam in ipsa sentẽtia ab ipso iure, vel lege ecclesiastica, ipse excommunicatus, vel alius sine violentia legis ipsius iustè præcipiẽtis eam excommunicationem seruare, certè impedire, vel violare, etiam in secreto non potest: indè sciens se iniustè, non tamen notoria iniustitia excommunicatum eam sententiam, vel pęnam pati, & seruare tenetur, vt dictum est. Nam sicut illam non suspendit, neque retardat appellatio posteà facta, ita neq; illum subterfugiũ aliud, sed sola superioris absolutio legitima ab ea potest liberare.

Dubium. Si quæratur quomodo secundum hãc opi. ea absolutio haberi potest, cùm in foro ecclesiæ nõ possit habere ipse excommunicatus, dùm probare non possit iustitiam, vel innocentiam suã, neque facere debeat quod sub excommunicatione præcipitur, Resp. quòd illa absolutio vel secundum ius, vel per bullas Cruciatæ, cùm aliud remedium non appareret, in secreto fortasse fieri posset sine scandalo, vel vbi ille excõicatus ignotus esset, & sine alia circunstantia vitiante: ne sic in perpetuum iniustè excommunicatus permaneret. Et in hoc credo locum habere quod multi Doctores etiam de prima opinione dicũt, ꝙ scilicet innocẽs excommunicatus, potest, vbi ignotus est, eam excommunicationem, vel in secreto non seruare, si videlicet prius ab ea secretè, vt diximus, absolutus est, & non aliter.

Argumen. contra 2. opinionem. Sed quia ex hac secunda opinione communi sic indistinctè intellecta certè vr̃ sequi, ꝙ similiter quis incurreret excommunicationem latam à iudice, vel superiore in aliquẽ nominatim, vel etiam generaliter in omnes, qui tale quid fecerunt, aut fecerint, vel non fecerint: vt ea excommunicatione omnes ligarentur, si iudex, vel superior ligare intendit, etiam si id, quod sub ea præcipitur iniustum, & peccatum sit: quanuis ei obedire non teneantur, dùm de tali iniustitia notoriè non constat: Sicut quando innocenti probato nocenti, aut ꝙ sit maritus Berthæ præcipitur sub excõmunicatione, vt maritaliter tractet eam, quam certò scit non esse suam, vt secũdum c. inquisitioni. de sent. excommunic. dictum est. Quia eadem ratio vtrobique videtur, illud tamen non conceditur à doctoribus, imo & contra eosdem communiter est.

3. Opinio media. Ideò pro dictarum opinionum concordia saluo meliori iudicio vr̃, & sit tertia opinio media, ꝙ prima opinio procedit, & est vera, qñ excõicatio non propriè est sententia, sed pœna. secunda autem, qñ propriè sentẽtia excõicationis est. Pro cuius declaratione nota, vt bene & breuiter refert Syluester tit. sententia. q. 1. 2. 3. & 4. quòd excommunicatio propriè, & formaliter non semper est sñia, sed pœna medicinalis pro peccato vero, vel apparẽte inflicta. Sñia autem ſm Tho. est diffinitiua applicatio legis ad casus, & personas particulares, præuia causæ cognitione, per iudicem iudicialiter facta: Pręceptum est motio imperatiua ad aliquid ex debito faciendum, vel omittendum, modò generaliter, modò particulariter, modò cum causæ cognitione, modò sine illa fiat. Et ita excommunicatio aliquando adiungitur sententiæ, aliquando præcepto, vel statuto, vt pœna contra transgressores, vel inobedientes. Tunc autem excommunicatio

catio infligitur per modū, aut viam sententiæ, qñ præuia aliqua cognitione causæ iudex cōtra aliquem, vel aliquos in particulari diffiniendo, vel condemnādo excōicationem certò infligit, puta qñ iudex ait. Quia iudicialiter probatum est, vel constat, Petrum tale quid fecisse, aut non fecisse, ergo illum excōico, aut illi præcipio, siue decerno sub excōicatione ipso facto, ꝙ faciat, vel non faciat hoc, vel hoc, vel nisi hoc, vel hoc fecerit. Et hæc propriè est, & dr̄ sententia excōicationis, id est sententia habens excōicationem annexam contra inobedientem, aut transgressorē sententiæ, aut legis. Et de hac excōicatione procedit, & est vera secunda opinio præcedens, sicut & de hac expressè loquuntur omnia iura superius allegata, vbi dr̄ ꝙ sententia pastoris ēt iniusta timenda, vel seruanda est. Tunc verò excommunicatio per viam duntaxat pęnæ adiunctæ præcepto, vel statuto infligitur, qñ sine prędicta cognitione causę superior sub excōicatione aliquid præcipit specialiter alicui, vel generaliter omnibus: puta si dicat, Præcipio sub excommunicatione ipso facto vt des mihi librum hunc, vel literas, vel quòd reueles si tu fecisti, vel si scis quis fecit hoc, vel illud, vel ne facias hoc, vel illud. Vel si dicat, Pręcipio sub excōicatione ipso facto vt nullus faciat hoc, vel vt quis, scit, reuelet, aut faciat hoc, vel illud. Vel si dicat, Excōico omnes, qui fecerunt, aut qui fecerint, aut si fecerint, aut te, quia vel si fecisti, aut si feceris, aut si non fecisti, aut si nō feceris hoc, vel illud: aut omnes, qui non fecerunt, aut qui non fecerint. Et hæc excōicatio non est propriè sentētia excōicationis, sed pęna, quamuis largè, & impropriè sæpe etiam sentētia appelletur, de qua procedit, & vera est prima opinio supra posita, ꝙ vbi simplex præceptum non obligat, ibi nec pęna excōicationis adiecta ligat, nisi per accidens ratione scandali, vt ibidem probatū est. Et sm prædicta hæc limitandus, & intelligendus videtur Syluester, excommunicatio, secundo. q. 8 q. 13. vbi secundum directo. Pe. de Perusio. Sum Ros &c. ait ꝙ quando iudex præcipit subdito sub excōicatione vt det illi suum librū, vel domum, vel quando excommunicat illum, quia non dat librum, si non dat ligatur, intellige quando per viam sententię excommunicatur, & de eius iniustitia notoriè non constat: aliàs non ligatur, nisi per accidens, vt ait prima opinio, & dictum est. Ratio autem prædictæ distinctionis, qñ excommunicatio est per viam sententiæ, aut per viam pręcepti, vel statuti inflicta, constat ex prædictis, quia. s. quando per viam sentētię, quæ certa, & præuia cognitione causæ contra particulares infligitur, fieret manifestè iniuria iustitiæ, & bono cōmuni, si ea pœna non seruaretur, dum de eius iniustitia notoriè non constaret: insuper quia omnia iura superius allegata dicentia ꝙ sententia pastoris etiam iniusta timēda, & seruanda est, expressè de sententia, non de sola pœna excōmunicationis loquuntur: quæ ratio in ipsa excommunicatione, quæ fertur per viam tantum præcepti, aut statuti non reperitur.

Si contra hanc tertiam opinionem mediā arguatur, Quòd sicut ex causa potest ecclesia præcipere ꝙ sententia excōmunicationis non notoriè iniusta seruetur: ita ex eadem, vel simili causa, videlicet vt malū maius reipub. vitetur, præcipere potest ꝙ præceptum iniustū (dummodò aliàs contra ius diuinum, vel naturale, non sit) & alia grauamina non notoriè iniusta, & pœnæ prælatorum, & principium omninò seruētur. Exēpli gratia. Si ad petitionē tyranni ecclesia, ne ab illo deuastetur, sub excōicatione ipso facto pręcipiat, vt illius tyrāni præcepta, & leges, vel impositiones iniustę, aliaque grauamina, puta exactiones oppressionesq; fidelium, & contra immunitatem, & libertatem ecclesiasticam factæ, & pœnæ temporales super hoc contra transgressores per illas leges taxatæ in publico, & in secreto seruentur, atque soluantur: certè ligarentur fideles illo ecclesiæ præcepto, & pœna excommunicationis latæ, sicut ligantur nunc præcepto ipsius ecclesiæ statuentis sententiā excōicationis non notoriè iniustam seruari. Et similiter Papa, & ecclesia pręcipere posset sub excōicatione ad schismata, & alia mala vitandum, vt iniusta, & dura præcepta Papæ, & exactiones ab eo impositæ sub pœna excōicationis ipso facto à fidelibus oīnò seruētur, atque soluantur, quousque per concilium generale super hoc aliud diffiniatur, vt inferius lib. 4. de potestate Papæ. q 7. & 10. latius habetur. Igitur nulla differentia est inter pœnam, & sentētiam excommunicationis. *Argum.*

Respon. ad argum. Resp. quòd argumētum solum probat, quod & conceditur, quòd potest ecclesia idem, & eodem modo statuere, atque præcipere de pœna, & de sententia excommunicationis, & tunc nulla esset differentia. Non tamen probat ꝙ sic de facto idem statuit de vtroque: sed potius probatum est quòd de facto ex causa rationabili aliter de pœna, aliter de sententia excommunicationis per ecclesiam statutum est; secundū quod prædicta tertia opinio media procedit.

Dubium. 1. Sed ad maiorem prædictorum, & aliorum dubiorum declarationem dubitantur tria. Primum quomodo intelligendum, & interpretandum sit quando per iudicem excommunicatio per viam præcepti, vel statuti in aliquem, vel aliquos, specialiter, generaliter fertur in omnes, qui res has, vel illas retinent, vel acceperunt, etiam in recōpēsationē debiti, aut qui id, vel talis criminis auctorem nouerunt, nisi ipsi iudici reuelent, vel domino restituant, vel huiusmodi.

Respon. Resp. quòd tūc, nisi aliud exprimatur, vel de ipsius iudicis intentione constet, semper intelligēdum est vt valeat quantum secundum ius diuinum, atque canonicū, & proprietas verborum

ciui-

ciuiliter,& non in rigore acceptorũ patitur,& extenditur,φque nec plus,nec minus,nec aliter valeat,aut liget excõicatio prædicta,q̃ dicto modo intellecta iustè ligare potest. Ad quod facit c.causam,quæ de rescript. & c.cùm dilectus, de consuetu.& l.si procurator.ff. de condi.indeb.& gl.ibidẽ, & Nauarro in Sum.c.17 nu. 114.116. & c.18.nu.40. Ideò tale præceptum, aut pęnam iudex non intendit ferre crudeliter, vel iniustè in alicuius præiudicium.Quò fit vt si quis se,vel alium reuelando,vel restituendo non posset postcà res suas,aut sibi ex iustitia, & non ex gratitudine,vel ex obligatione tñ naturali,vel antidotali, debitum liquidum iudicialiter probare, aut recuperare sine magno incommodo,vel detrimento,aut si aliàs ad præceptum illud, vel illius non teneretur: velsi contra ius diuinũ aliàs faceret illo modo publicè reuelando, vel restituendo,aut testificando:vtique in his, & similibus casibus non tenetur illi superioris pręcepto excõicatione aggrauato parere; neq; ea excõicationis pęna ligatur: quia, vt dictum est, non aliter iudex intendit,neque aliter per pręceptũ illud obligare,& ligare potest. Sed aduertẽdum est φ intra limites suæ potestatis aliquando magis,aliqñ minus per præceptum, & sententiam, & pęnam iudex,siuè superior obligare, & ligare potest:quod,qñ id fiat,ex eius intentione, & verbis ipsius perpendi debet:generaliter aũt supradictæ regulæ standum est. Vndè si iudex per viam sententię, vel præcepti excommunicat aliquem; si non soluit debitum pecuniarium; ille non ligatur, si nullo modo potest, & de hoc notoriè constat: imò neque ligatur, dùm non nisi cum magna indecentia atque iactura soluere potest,si non aliter iudex ligare intendit; ligaretur autem in hoc vltimo casu, si iudex ligare intendit,etiam si cũ magna iactura, & indecentia non soluit:Quia quanuis rigorosum, non tamen iniustum tale præceptum,vel sententia, & excõicatio inflicta est. Consonant cum supradictis Syluester titu. excommunicatio, secundo notabili primo casu 12.& inferius ibidem.q 8.q.12.q.13. & tit.furtum.q.15.& tit.pęna.q.18. & tit. Correctio.q.7.q.9.& tit.denunciatio.quæst 4.secundum B. Tho.2 2.q 83.artic.7. & clarius Medina de restitu.q.11.& Nauarro vbi supra c.18.num. 40.& 57.& c.17.nu.114.116. 134. 135. & c.22. nu.7?.& c.25. num.45. 46. & c.27.num.9. 14.si omnia simul iungantur.

Dubium. 2. Dubium secundum est, quando ad præcẽptũ superioris,aut iudicis generale, vel speciale excommunicatione, vel iuramento aggrauatum subditi coguntur,vt qui scit talis criminis,aut facti,puta furti,vel homicidij auctorem occultum reuelet, aut testificetur, quod quisque scit, vel audiuit, vtrum qui id solus, vel cum alijs duobus tantum,aut tribus secretum nouit,& adhuc inter eos tantum secretum est, teneatur contra alium,& contra seipsum reuelare.

Respon. Resp. Sub distinctione, quæ præ oculis semper debet haberi. Nã primò aut illa reuelatio, vel testificatio exigitur solũ ad illius criminosi publicam punitionem, vt communiter fieri solet à secularibus. Aut secũdò exigitur solum ad emendationem illius, & ad remedium illi crimini,aut malo præsenti,aut futuro imminẽti, spirituali vel temporali illius criminosi, vel alterius cuiuscunque adhibendum, vel ad damnificati satisfactionem faciendam. Aut tertiò exigitur ad vtrunque finem, vel effectum. Nam secundum hos varios fines vario etiã modo agendum, & procedendum est.

Igitur si primum, videlicet si ad punitionem tñ criminosi quæritur illa eius reuelatio generaliter, vel specialiter,vt cõter fit,quando superior præcipit sub excommunicatione,vt qui scit talis homicidij notorij,vel venationis, aut depopulationis lignorum, aut furti, vel alterius criminis,aut facti notorij penitus iam præteriti auctorem,vel auctores occultos,reuelet, vel quando iudex secularis cogit sub iuramento omnes, & singulos de populo, vel de vicinia, vt tale qd reuelent: tunc nullus debet se, vel alium reuelare, si omninò occultus sibi tantum, vel etiam duobus alijs,aut tribus sibi secreto adhuc manẽs inter eos notus sit. Neq; propter hoc incurritur illa excommunicatio: sed neque periurium est ẜm communiter doctores, si per verba æquiuoca,vel arte composita intendat tunc quis iurare se nihil scire,videlicet ad reuelandum,vel quod debeat reuelare. Et hoc est verum, etiam si ille criminosus occultus nondum egerit pœnitentiã coram Deo de suo peccato, neque de illa eius pęnitentia,vel ad Deum conuersione speretur: etiam si specialiter contra illum nominatim ea fiat inquisitio, siue præceptum ad solam ipsius punitionem propter suspicionem solam, quam iudex, aut aliqui alij de illo habent.

Sed si iudex instat, vt directè dicat si quis iuit secum,vel fecit illud, tũc Adria. & alij dicunt φ similiter potest dicere, φ nõ,s.vt ipse scit ad reuelandum. Sed Soto de secreto in 3. membro q. 3.conclu.4.dubio 3. & concl.5.& 7.& alij dicũt oppositum, φ non vr̃ quo modo illa verba possint saluari à mendacio,& periurio mortali: φque tunc potius tenetur pati,etiam mortem, q̃ peierare,& potest reuelare veritatem,etiã cum periculo alterius, vt sua tormenta euadat, dum aliter euadere non potest. Ego crederem hanc opi.Soti esse verã,& tutam;excepto si ille,contra quẽ interrogor,si pater,aut frater,aut persona,cui maximè teneor, aut valdè vtilis reipublicæ. Nam tunc ex quo iudex ille tyrannus decipi meretur, ego certè pro vitando tanto malo, formata bona conscientia quòd prima opin. vti probabilis, potest teneri, illam practicarem.

Sed vtrum prædictum crimen occultũ liceat reuc-

reuelare iudicialiter pp vtilitatem, quæ ex eius punitione speratur, cōiter tenetur ꝙ non: imò & Adrian. dicit ꝙ nec extra iudicialiter, nisi pp necessitatem suam, vel alterius. Ego tñ credo ꝙ licitum est illi reuelare tm̃ qui creditur ꝙ proderit, & non oberit, ēt qñ ex punitione vtilitas maior cōis speratur, quàm sit iactura illi homini ex cuius punitione proueniens, aliâs aūt non licet reuelare: ad quod magis declinant doctores cōiter, & præcipuè pater Areualo de correctione fraterna conclu.5.q.7.f.153.& conclu.6.propositio.4.7.9.& Soto de secreto vbi infra & in 4. dist.18.q.2.art.5.in responsione ad quartum argumentum. & Nauarro in sum. c.18.nu.26.27.39.vsque 42. & quando in hoc casu maioris vtilitatis cōis speratæ præcipitur à superiore prædicto, & non aliter, dicunt contra Adria. ꝙ reuelare tenetur, vt dictum est. Et totum hoc est verum excepto casu, quo iam constaret, aut constare deberet ꝙ ille criminosus est de illo crimine specialiter, & legitimè apud illum suum superiorem accusatus, vel iudicialiter denūciatus, simul & semiplenè probatum, vel ꝙ statim certissimè probabitur legitimè contra eū per vnum alium testem fide dignum omni exceptione maiorem: vel ꝙ super eo crimine iam specialiter contra illum sunt indicia manifesta, & sufficientia: quia indicia hæc æquiualet semiplene probationi, & ſm omnes doctores, vbi infra allegantur, sufficiunt vt per viam denunciationis iudicialis, vel accusationis, vel ēt inquisitionis tantū generalis possit iudex præcipere reo, & testib. & alijs vt reuelent quod de tali crimine, vel facto nouerunt: non autem sufficiunt vt per viam inquisitionis specialis contra reum sic præcipere possit, vt ait Nauarro in sum.c.18.num.38.contra Soto de Secreto in 2.membro.q.6. dub.1. & 3.& de iustitia & iure lib.5.q.6.artic.2. Infamia autē, & clamorosa insinuatio, siue querela cōis contra aliquem non solum sufficit ad præcipiendum modo prædicto, sed ēt ad inquirendū specialiter contra reum ſm omnes doctores. Igitur in his casibus prædictis, in quibus superior ſm ius hoc, vel illo modo potest præcipere vt sibi veritas reueletur: tunc si quis id scit solum quia sibi sub sigillo, & fide secreti dictum est, non debet reuelare, vel testificari ad finem punitionis neque superior id præcipere potest vt videlicet violet fidem, sigillumque secreti contra ius naturale, vti secundum B.Tho. doctoresque communiter aiunt, Syluester tit.confessio.3.q.20.& tit.testes.q.8.& Nauarro in sum.c.28.n. 42.48.49. Et Adrianus in 4. de confessione dub.vlt. & Gabriel in 4.dist.15.q.6.conclu.7. Si autem aliter, quàm per sigillum, fidemque secreti sibi cōmissi id nouit, tunc vtique tenetur ad præceptū generale, vel speciale superioris id præcipere potentis criminosum illum reuelare, vel contra illū testificari: ad quod sæpè contingit, dùm contra tales criminosos specialiter accusatos, aut denunciatos cum semiplena probatione, vel p̄dictis indicijs, vel iā de tali crimine infamatos, ad complementum perfectæ, & legitimæ probationis superior præcipit sub excommunicatione generaliter, vt omnes, qui nouerunt, veniant super tali crimine testificando, vel reuelādo veritatem. Quia tunc tenētur, vt diximus, reuelare, & nō aliter. Contra se aūt nullus in hoc casu tenetur confiteri, vel reuelare veritatem, nisi id ei specialiter præcipiatur, qui iam de illo crimine est infamatus, vel sufficiēter indiciatus, vel qui est legitimè accusatus, aut denunciatus cum semiplena probatione. Ratio prædictorum omnium est, quia, aut ait gl. in c.cū in dilecti. de accusat. & c.qm̃. de proba. propter notabile nocumentum, quod huic occulto criminoso imminet ex eius reuelatione, & punitione, qd quantum commodè possumus in proximo vitare tenemur, & in nobis in pati, non nisi legitimè condemnati obligamur: nullus ēt vocatus in testem credere debet ꝙ iudex legitimè petit contra se, vel alium illam testificationē, vel reuelationē: iam ex consequenti nullus contra se, vel aliū tenetur testificari, vel veritatem occultam reuelare ad solam eius punitionem, nisi, vt diximus, illi probabiliter constet, vel constare debeat ꝙ ipse criminosus sit iam infamatus, vel legitime accusatus, aut denunciatus cum præfatis indicijs, vel semiplena probatione. Nullus namque pro crimine occulto, nisi modo prædicto accusatus, vel infamatus, & legitimè cōuictus, vel cōfessus in iudicio condēnari, vel puniri potest. Ad quod etiam facit c.cùm oporteat. & c.qualiter. & qñ. & c.inquisitionis de accusa. vbi dr̃ ꝙ solius infamia delicti non sufficit ad inquirendum, s. specialiter reum, quem nulla respersit infamia. Sed si criminosus est sic occultus ꝙ etiam notus est alij duobus, aut tribus, qui mecum id viderunt, per quos legitimè potest probari contra illum: & ex eius punitione maius bonum probabiliter speratur, q̄ sit eius punitionis nocumentū, quia. s. alij timentes de cętero similia peccata, q̄ multiplicantur, magis cauebunt; tunc si superior id non exigit, licet ego nō tenear, sed licitè possim criminosum illum ipsi superiori ad eum finem, & punitionem vtilem reuelare, vel denunciare teneor tñ dum id exigit ipse superior, generaliter, vel specialiter, etiā si ille sit emendatus, maximè si probabiliter credo ꝙ per aliquē, quē ex his, qui mecum id nouerunt, reuelabitur, vt superius dictum est. Me aūt ipsum in hoc casu reuelare non teneor, sicut neque agere contra me accusando, aut veritatē confitendo, quousq; à superiore id mihi specialiter præcipiatur, postquā fuero legitimè accusatus cum sufficientibus indicijs, vel semiplena probatione mihi notificata, vel cū eius criminis infamia, vt sup. ēt dictū est. In his oībus cōsonat latius Pr̃ Areualo, vbi sup.

Secun-

Secundò, Si autem illa reuelatio, aut testificatio exigitur ad 2m finem, videlicet solum ad emendationem criminosi, vel ad remedium peccati mortalis, aut mali præsentis adhuc, vel pendentis in futurum, vel imminentis alicui, vel vt satisfiat parti læsę, & nullo modo ad punitionē, quod sæpè contingit, qn̄ sub excōicatione præcipitur quòd qui furatus est tale quid restituat intra tot dies, vel qui id scit notificet superiori, vt criminosus sic compellatur restituere, vel à malo statu, vel concubinatu recedere, & huiusmodi: tunc qui scit ēt sub sigillo secreti, tenetur tàm contra se, q̄ contra alium quantumlibet occultum criminosum secretè reuelare ei tantum, qui potest prodesse, & non obesse, modò sit ille superior, modò non: si credit ꝙ sine tali reuelatione illi malo, aut damno non prouidebitur sufficienter, & per illam reuelationem prouidebitur, Aliàs mortaliter contra charitatem, vel contra iustitiam peccabit non reuelando, vel nō testificando, & illam excōicationem incidet, & tenebitur resarcire damnum damnificato, si quis ideò per iudicem rem suam, vel damni satisfactionem non habuit, quia ad dictum præceptū eius speciale, vel generale noluit ille testificari, vel occultum criminosum, vt dictū est, reuelare, vt peccator ille à suo malo statu recederet, vel proximo læso sua debita fieret satisfactio. Sed nota ꝙ hęc reuelatio dēt fieri cū minori detrimēto ipsius criminosi, vt possibile fuerit, vt proximè in tertio casu sequenti dicetur. Quòd si iā illi malo sufficiēter prouisum est, vel certè prouidebitur: non est reuelādus criminosus occultus: nisi sit legitimè accusatus, vel denunciatus, vt in casu primo casu pcedente cū illa distinctione, & in tertio sequenti hr̄. Ratio prædictorum est, quia tunc, & non aliter iudex legitimè, & iustè procedit sic præcipiēdo: & dùm de opposito non constat, pro iudice præsumendū est, ꝙ. s. iustè procedit, maxime, in hoc casu, vbi non agitur in pręiudicium, vel ad punitionē alicuius, sed ad peccatū & damnum impediendum, ne procedat vlterius, & ad satisfactionem damni parti læsæ debitè faciendam. Ad quod etiā facit c. si Sacerdos. de offic. ordi. Videatur Nauarro, & Areualo, vbi supra, qui consonant expresè.

Tertiò, Si verò illa reuelatio exigitur, & prçceptū, vel inquisitio fit ad vtrunq; finē, vel effectū, s. ad prouidendum malo præsenti, vel imminēti, simul & ad criminosum puniendū, vti cōiter fit in criminib. læsę maiestatis diuinæ, vel humanę, & in alijs criminibus adhuc pendentibus, vel imminētibus in futurum in perniciē, vel notabile damnum reipu. vel proximi cuiuscūque, vt sunt hęreses, proditiones, machinationes, latrocinia, & homicidia occultè grassantia, & falsificationes monetæ, & hmōi, tunc ad vtrunque finem oculus habendus est.Ità videlicet ꝙ qui eos criminosos occultos solus nouit, ēt non interrogatus, reuelare tenetur ei tm̄, qui creditur prodesse, & non obesse, modò sit superior, modò nō, quantum fuerit necessarium ad ea mala, vel damna sufficienter præcauēdū, vel ad remedium adhibendū: idq; faciendum est eum minori detrimento ipsius criminosi, vt possibile fuerit, ità vt nec plus, nec minus reueletur, q̄ necessariū, ad dicta mala plenè cauendū, & remediū adhibendū: quod ità faciendū est non obstante iur°, & promissione quacunq; citra secretū confessionis sacramentalis de non reuelando, nam secretū confessionis in nullo casu, ēt ad saluādū totum regnū reuelandū, ità vt in notitiā peccatoris veniatur aliud aūt quodcunque secretum reuelari debet, vt dictum est: ēt si pp id ipse criminosus detrimentum vitæ ex sua culpa incurrat, & puniendus sit, dùm aliter illa maiora mala, quorum ipse est causa, caueri non possunt. Et hoc est verum, dùm iste reuelator, aut testificator nescit ꝙ iam illi malo imminenti sufficiēter prouisum est, aut certè prouidebit efficaciter, & opportunè per ipsum criminosum iam verè pęnitentem, & damna resarcientem, vel per alium quemcunq; vt ad eū finem efficaciter obtinendum oportet. Nam si hoc certò scit, tunc nō dēt illum criminosum occultum cū tanto eius detrimento, vel ad eius punitionem reuelarę. At verò in casu, quo constaret ꝙ iste criminosus occultus sit iam specialiter accusatus, vel denunciatus cum indicijs, vel semiplena probatione, vel de eo crimine sit specialiter infamatus: tunc etiā si malo imminenti prouisum est, & ille iam emendatus sit, nihilominus est ad præceptum superioris ad punitionem necessariò reuelādus, si aliter, quàm per sigillum secreti notus est, vti superius in primo casu dictum est. Cum omnibus supradictis consonant B. Tho. 2. 2. q. 69. art. 1. & q. 70. art. 1. & q. 33. artic. 7. & Caietan. ibidem, & in quodlib. & Soto de Secreto in secundo membro. q. 4. q. 6. per totum. & q. 7. Et de iustitia & iure lib. 5. q. 6. artic. 1. & 2. & quæst. 7. Et Palud. in 4. dist. 19. quæst. vltima. Et Gabriel in 4. distinct. 15. q. 6. concl. 7. & Adrianus 11. quodlib. & latius Nauarro in sum. c. 28. num. 35. 36. 42. 43. 46. 48. 49. & c. 17. num. 134 135. & c. 18. num. 38. 39. 40. 55. 56. 57. 58. & c. 27. num. 15. Et Pater Areualo de correctione fraterna. concl. 6. propositio. 5. 7. & 9. & Syluester. confessio 3. q. 20. testis. q. 8. & tit. furtum. q. 15. & correctio. q. 8. quamuis ipse ibidem. q. 9. & excommunicatio. q. 8. malè dicat quòd etiam ad emendam peccati semper peccator occultus reuelandus est superiori id sub excommunicatione præcipienti: alioqui illam excommunicationem id sciens, & non reuelans incurret etiam si præceptum illud non obliget, & criminosus iam sufficienter emēdatus, & omni malo prouisum sit, quod tamen ex supradictis falsum esse constat.

Igitur resolutoriè dicamus ꝙ ad præceptum supe- Resolutio.

superioris generale, vel speciale, vt ait expressè Nauarro in sum. c. 25. nu. 35. 42. 46. 48. 49. & c. 17. nu. 134 135. semper subditus modo prędicto se, & alium criminosum occultum reuelare, vel contra illum testificari, vel veritatem confiteri tenetur, exceptis septem casibus sequentibus.

Primò qñ generaliter, vel specialiter id exigitur solum ad emendationem peccati mortalis illius, vel ad pręcauendum malū imminens reipu. vel proximo cuicunque, vel ad satisfaciēdum damnificatis de damno recepto: & iā criminosus ille sufficienter emendatus est, vel satis credibile, & certū est, ꝙ ad secretam monitionem, vel alio modo cum minori detrimento ille emendabitur, vt oportet, & damnum imminens omninò cauebitur, & proximo damnificato debitè satisfiet. Tunc.n. iam cessat causa finalis ad iustè pręcipiendū: & ex consequenti cessat obligatio, & pęna illius præcepti: neque tunc istè criminosus ad hunc finē reuelandus est, nisi constaret ꝙ sit iā de illo crimine infamatus, vel legitimè accusatus, aut denunciatus cū sufficientibus indicijs, vel semiplena contra illum probatione aut infamia: nā tunc ipse specialiter à iudice interrogatus sub iuro, vel per obedientiam, ēt si emendatus sit, tenetur confiteri veritatem contra seipsum, vt infra dub. 3. hr̄: tenetur etiam quēlibet alium ēt emendatum prædicto modo accusatū, vel infamatum reuelare, ēt ad generale præceptū superioris, qñ aliter, q̄ per sigillum, fidemq; secreti sibi commissi, id nouit: quia tunc non est omninò occultus, & ad commune bonum iudex ex officio legitimè procedit ad illius criminosi punitionem, vt supradictum est.

Secundò, qñ id generaliter, vel specialiter à superiore præcipitur, vel inquiritur non solū ad prædictum finem cauendi aliquod malum, vel ei prouidendi, sed ēt ad illum criminosum occultum puniendum. Tunc.n. qui solus illum nouit non debet illum reuelare, nec contra illum testificari, nisi qñ constaret ꝙ ille criminosus de illo crimine est infamatus, vel specialiter, & legitimè accusatus, & est vnus alius testis fide dignus, aut indicia sufficientia & manifesta contra eum. Nam tunc si superior specialiter, vel generaliter præcipit ad complementū probationis, ꝙ quicunque scit reuelet, vel testificetur super eo crimine: vtique tenetur qui aliter, q̄ per sigillū secreti, scit, illū reuelare, vel testificari: quia iā non omninò occultus est. Tenetur ēt ille sic accusatus, vel infamatus confiteri veritatem cōtra seipsum, si id specialiter ipsi pręcipitur, & ei cōstat de prædictis indicijs, vel semiplena probatione, vel infamia cōtra ipsum, vt optimè probat Soto de secreto in membro. 2. q. 7. conclu. 3. & non aliter, vt supradictum est.

Tertiò, qñ quis id nouit sub sigillo secreti ad cōsilium, vel remedium animæ, vel corporis, aut famæ, aut rerum alicui præstandum super tali delicto, vel negocio quocunque, vt est medicus, obstetrix, iuris consultus, aduocatus, cōsiliarius, aut alius adiutor, cui hoc ad remediū secretè manifestatum, aut commissum est: nam hic etiam si sub excommunicatione, vel iuramanto specialiter cogatur à speriore, vt super eo negocio illius personæ dicat quod scit, & audiuit, peccat mortaliter id reuelando, vel testificando quod per hanc solā viam nouit: etiam si sciat esse plenam aliàs probationem, vel infamiam contra illum. Sed solum dicere potest, id quod alio modo nouit, vel audiuit: sicut de Sacerdote communiter dicitur ad seruandum sigillum sacramētale: quanuis non omninò par ratio sit. Et hoc est verum, excepto si talis reuelatio esset necessaria ad maius malū, vel dānum reip. vel proximi imminens præcauendū. Nā tunc ad remedium adhibendum omne secretum non sacramētale reuelandum est ei tantum, qui potest prodesse, & non obesse, & eo modo, quo superius secundum omnes doctores, & Nauarro in sum. c. 25. nu. 41. 46. 48. 49. declaratum est.

Quartò, quando cōstat aliquid acceptum esse in recōpensam certi debiti liquidi sibi ex iustitia, & non ex promissione tātum, vel alio modo debiti, neque esse iam peccatum furti in eo, qui id retinet, vel accepit, neq; per iustitiam, vel alio modo potest id recuperare sine magno detrimēto, aut sine inimicitijs, & huiusmodi: tunc enim non est reuelandus occultus ille detentor. In quo & Nauarro in summa. c. 17. nu. 114. 115. & c. 25. nu. 46. & Medina de restitutione. q. 3. causa 12. & latius q. 11. sibi consonant, ibi etiam videantur quædam alię circunstantiæ circa hoc considerandæ.

Quintò qñ quis cogeretur ità denunciare, vt probaret quod probare non posset: aut qñ id facere non posset, vel testificari sine magno suo detrimēto in persona, fama, aut reb. suis: tunc.n. iusto huius imminētis dāni timore legitimè excusatur: & solum tenetur, vt cōmodè potest, secretè reuelare, si id etiam sine tali detrimēto facere potest; aliàs non, nec aliter obligant huiusmodi præcepta superiorum, neque eorum ligāt excommunicationes, vt supra dictum est.

Sextò, quando quis id audiuit solum à leuib. personis nō fide dignis ità quòd ipse de leuitate notaretur, si id ideò crederet, aut denunciaret, vel de auditu tantum testificaretur, vel si crederet quòd propter hoc suum dictum iudex plus debito contra reum moueretur: nam tunc melius esset facere quod ipse, à quo id sciuit, vel audiuit testificaretur.

Septimò, si est persona priuilegiata aliquo iure, vel priuilegio, ne in tali casu teneatur testificari, non tenetur ad id, quanuis ad alio modo reuelādum, si eo modo sibi præcipitur, benè teneatur, vt supra dictum est.

Contrà supradicta Gerson in alphab. 34 litera. *Argum.*

ra q.& sum. Ange. tit. denunciatio. §. vlt. & confessio delicti secundum Panor. in c. super, de cōfessis, & clariss. doct. Medina in sua lectura, & Areualo de correctione fraterna conclu. 6. propo. 7. Et quidam alij doctores aliter dicunt, videlicet ꝙ qn̄ crimen, vel factum est notoriū, puta furtum, vel homicidium, aut Satorum combustio, & patrator occultus: tūc qui solus id nouit, quia vidit, tenetur ad præceptum ēt generale superioris illum reuelare, vel testificari cōtra eū: aliàs incidet excōicationem contra non reuelantes inflictam: non aūt qn̄ sub sigillo secreti sibi commissi maximè ad remedium habēdum super aliquo negocio id nouit, in quo omnes concordāt, vti superius dictum est. Et rō primæ partis, in qua est tota differentia huius opinionis, est, quia quilibet tenetur suo superiori obedire in his, quæ ille pōt præcipere. Sed in casu prædicto superior potest inquirere, & præcipere, vt subditi criminosum re velent vti nouerūt. Quod patet tum quia ecclesia pōt super occulta per accidens, si per se, aut de se manifesta sunt, vt sunt actus exteriores quantumlibet occulti ex defectu testiū, vel probationū, aliàs in his nunquam procedere posset, qđ absit, ꝼm doctores cōiter & Caiet. 2. 2. q. 11. art. 3. & 4. tùm etiam quia sic habet practica ecclesiæ, vt etiam habetur in c. si sacerdos. de offic. ordin. vbi dicitur quòd ad petitionem partis læsæ potest iudex auctorem dāni occultum generaliter excommunicare; quæ practica vana esset, si ad tale præceptum subditi non tenerentur reuelare; igitur.

Respon. Resp. ꝙ quando id fieret ad prouidendū graui malo, quod etiam timetur in futurum, puta quia sunt hęretici inficientes, latrones, vel homicidæ vagantes occulti, tunc est obligatio eos reuelandi, & non aliàs, vt supra dictū est; & ità concordantur opiniones. Ideò ad prædictum argumētum dico ad minorem quòd quō superior potest pręcipere, ità & non aliter tenentur subditi obedire: superior autem in casibus supradictis occultis, in quibus stat differētia opinionū, licet possit ità generaliter, & aliquando specialiter præcipere aliquibus, vel alicui, vt videlicet subditi hæc occulta reuelēt quomodo secūdum ius diuinum humanum debēt reuelare ad finē, qui prætenditur, quod non nisi, vt supradictum est, fieri debet. Et hoc est verum, etiam si ipse malefactor occultus iuramento cogatur cū alijs vt reuelet malefactorem: quia cogitur non vt reus, sed vt testis, vt debitè reuelet, vt dictū est, & ait Soto de secreto in secundo membro q. 7. dubio 1. fol. 64. Et quòd ità, & non aliter, sit intelligendum præceptum superioris, & omnia præcepta generalia superiorum, constat ex supradictis in 1. dubio præcedente, vt expresse etiam ait Nauarro in summa c. 18. nu. 39. 40. & c. 17. nu. 134. 135. Præcipit id etiam iudex, & generaliter id inquirit, vt suo officio publico & scandalo in foro ecclesiæ, vt potest, satisfaciat: & quia fortè indè apparebunt alia indicia sufficiētia ad specialius inquirendum contra criminosum: potest enim tunc, vt etiam ait Soto vbi supra, per viciniam inquiri de indicijs: videlicet qua hora, quo loco, & quibus armis ille occisus est. Et si illa indicia aliquem in particulari infamia denotauerint, tunc contra illum etiam specialis inquisitio iniri posset. Et ità practica ecclesiæ saluatur, & intelligenda est. Nam quod vno modo, puta per viam accusationis, aut denūciationis, aut generalis inquisitionis facere licitum est, id alio modo puta per viam inquisitionis specialis contra reum, aut è conuerso, sæpè illicitū esse constat; id quod maximè attendendum est.

Tertium dubium est vtrum ad præceptū iudicis teneatur quis confiteri delictum suum cōtra seipsum. Dubium. 3.

Resp. in hoc sunt variæ doctorum opiniones, quæ & prima facie sibi inuicē videntur aduersari, quarū aliquas refert gl. ī c. ex pęnitētib. di. 50. 1. Opi.

Nam glossa in c. 2. de confessis. lib. 6. ait absolutè quòd positioni criminosæ reus non tenetur respondere.

Sed Innocentius in c. 1. de confessis. & in c. dudum. Et Speculator in tit. de positionib. §. 7. vers. 19. & Bar. in l. Marcellus. ff. de actionib. rerum amotarum, quod dr̄ Infortiatum, licet ipse Bart. in l. 2. C. de iuram. calum. non se satis explicet: Istorum ergo & quorundam aliorū opinio limitans, magisq; declarans prædictam opinionem glossæ, tenet ꝙ in notorijs per sententiam iudicis, vel famosis, & in his, quæ impediunt ordinis executionem post peractam pęnitentiam, vel beneficij retentionem, & in his, in quibus locupletatur quis cum iactura alterius, vel quæ sunt in periculum reipublicæ, vel qn̄ agitur vt quis desistat à peccato, vel vt eius peccatū impediatur, tenetur reus iudici illum interrogāti respondere veritatem, & non aliàs. Et cum hac opinione sunt etiam plures alij doctores. & facit. l. 4. ff. de testibus, ꝙ consanguineus non potest cogi testificari contra consanguineum intra certū gradū. 2. Opi.

Tertia opinio est Panorm. in c. 1. de confessis, quę stat in duabus propositionibus. Prima quòd si iudex procedit ad instantiam partis, tunc reus tenetur respondere positioni criminosæ si id, de quo quæritur, sit famosum, vel etiam (vt aiunt summa Angelica, & Syluester tit. confessio delicti. q. 1. secundum Beat. Thom.) si sit semiplenè probatum, & impediat ordinis executionē, vel beneficij retentionem, de quo agitur, nec venit imponenda pœna temporalis. 3. Opi.

Secūda ꝓpositio huius opi. est ꝙ si iudex procedit ex mero suo officio per inquisitionē, tunc solum tenetur reus eius positioni criminosę rn̄dere veritatē, si id, de quo quæritur, notoriū, vel

famosum sit, sed sum. ange. & Syluester, vbi supra addunt alias duas conditiones, quæ in prima propositione positæ sunt, & ità idem iudiciũ dicunt esse in casu secundæ propositionis, qñ iudex ex officio procedit per inquisitionẽ, & in casu primæ propositionis, qñ solum ad instantiam partis procedit. Et hęc, 2. opin. Pan. dicit ità esse limitandas, & intelligendas alias aliorũ doctorũ opiniones suprapositas, & Speculatorem. titu. de inquis. §. viso igitur. col. 5. ver. inquisitores quoque &c. Sed quia practica est in oppositum, ideò est quarta opinio sequens.

4. Opinio. Quarta opinio, quæ verior vr̃, & cõiter practicatur, tenet ꝙ modò iudex procedat ad instãtiã partis, modò ex officio tm̃, modò agatur ad pœnam tm̃ spirituale, modò ẽt ad temporalem, vel corporalẽ, ẽt ad pęnam capitis, semper tenetur reus à iudice sub pręcepto, vel excõicatione, vel iuro inquisitus ei obedire rñdendo veritatẽ ẽt contra seipsum: si contra eũ est infamia scandalosa, aut semiplena probatio ꝑ vnũ testẽ fide dignũ oĩ exceptione maiorẽ, aut indicia manifesta, vel sufficiẽtia sũt cõtra eũ, & nõ aliter rñdere tenet, nisi stãtib. his trib. conditionib. vel aliqua illarũ quãuis mẽdaciũ dicere nõ possit, sed verbis æquiuocis, aut simulatis, veris tñ ad suum sensũ tacitũ, sicut in occultis põt rñdere: qa nec aliter iudex eũ cogere põt, nec ltĩmè procedit.

Hæc opinio probatur quadrupliciter. Primò quia quanuis in criminalib. vix admittantur positiones criminosæ ab vna parte contra alterã cõtinentes turpitudinem rñdentis, puta ꝙ rñdeat si occidit, si est adulter, &c. vt hoc ẽt ait gl. in c. 2. de confessis. lib. 6. in verbo Absque rationabili cã, & doctores cõiter. At verò qñ iudex ad instantiam, vel querelam partis, vel eius accusationem, vel delationem criminis incipit procedere contra criminosum, iã indè sicut qñ est aliqua infamia cõtra eũ, ẽt ex suo officio procedit ad vtilitatem publicam: & facta informatione, & per eã inuenta aliqua infamia, aut vno teste fide digno, aut indicijs sufficientib. cõtra illum, tunc ipsum legitimè cogit iurare, aut sub excõicatione præcipit vt confiteatur veritatem, & ex consequenti reus ipse obedire tenetur eã clarè confitẽdo, aliàs mortaliter peccaret, & non posset absolui per sacerdotẽ, nisi veritatẽ confiteatur. Ad quod facit c. fi. de iureiu. & ibi doctores.

Secundò ad idẽ est ratio, nam vt hr̃ in c. vt famæ. de sen. excõ. interest reipub. vt crimina non maneant impunita. Et ad idẽ est. l. per oẽs. C. de defensor. ciuita. Itẽ l. 4. §. hoc aũt indicium. ff. dę damn. infect. vbi dr̃ ꝙ iudex non debet interponere officium suum ad vtilitatem priuatam, ibi dicunt doctores cõiter, bene aũt ad vtilitatẽ publicam, ne crimina maneãt impunita, vt dictum est. Inde ẽt fit ꝙ ad eum finem iudex debet cũcta rimari ꝑ oẽs vias aliàs licitas, vt inueniat veritatem, vt habetur. 30. quæst. 5. c. iudicantem, & ibi glossa cum concordatis. Nunc autem vbi est infamia, aut semiplena probatio, aut indicia sufficientia, est via licita ad inquirẽdum veritatem secundum omnes doctores, vt elicitur ex c. qualiter & quando primo & secundo, & c. super his. de accusa. ergo tũc iudex ex officio legitimè ꝓcedit inquirendo, & consequẽter reus illi obedire tenetur veritatẽ rñdendo, sicut in oĩbus alijs, in quibus superior ex officio legitimè procedit.

Item tertiò probatur idem ex practica cõmuni, quæ non est condemnanda, dum de eius abusione non constat manifestè.

Item quartò ad hoc idẽ sunt doctores vtriusque iuris communiter sic docentes, & præcipuè B. Tho. 2. 2. q. 60. art. 1. & 2. & ibi Caietanus, Soto de secreto in secũdo membro q. 2. & latius q. 7. conclus. 1. & 2. & de iustitia & iure lib. 5. q. 6. art. 1. & 2. & q. 7. Et Nauarro in sum. c. 25. num. 35. 36. 43. 49. vt Gregorius Lopez super 7. partita. tit. 29. l. 4. & ad idem ait esse Pan. in c. 1. de testibus cogen. licet vbi supra in 3. opin. aliud dicere videatur. Et ad idem est etiam Archidiaco. §. Item quod dicitur. 22. q. 2. & Bar. in l. Marcellus. vbi supra in 2. opin. refertur, magis videtur pro hac quarta opinio. & similiter Speculator ibidem allegatur, & alij plures.

Pro hac etiam opinione faciunt expresè leges Hispaniæ vt est. l. 4. titu. 29. in 7. partita. & l. 23. tit. 11. in 3. partita, quæ approbantur in l. 11. in legibus maioriti, quæ habentur in volumine pragmaticarum ordinis iudiciarij, consonat omnino Roderi. Xuarez in 4. l. nu. 12. tit. de las iuras lib. 2. in foro legum. Item Anto. Gomez. in 3. tomo resolutionum suarum cap. 12. de probatione delictorum nu. 5. & Bernardus Diaz. in sua practica criminali. c. 118. videatur de his Sylua nuptiali lib. 3. num. 28. vsque nu. 45. &c.

Sed vtrum ad hoc quòd reus teneatur iudici rñdere veritatem, vt dictum est, sit necessarium, ꝙ iudex ei notificet ꝙ contra ipsum est infamia, vel semiplena probatio, vel indicia sufficientia, quòdq; de hoc constèt ipsi reo, sunt opiniones. Nam Caiet. & Soto, & Nauarro, vbi supra, & multi alij dicunt ꝙ sic: multi etiam alij dicunt ꝙ nõ, vt Gregorius Lopez refert, vbi supra, & practica etiam est ꝙ non est necessarium ꝙ id reo constet, sed debet pro iudice præsumere ꝙ legitimè procedit, dum de opposito non constiterit sufficienter, & ità ẽt tenet Pater Areualo de correptione fraterna conclu. 6. proposi. 4. & 5. & 7. 8. & 9. Nobis aũt hoc durissimum vr̃. Ideò potius dicendum apparet ꝙ in causa tanti dispendij, dum reus dubius est an sit infamia, aut semiplena probatio, aut indicia sufficiẽtia cõtra eũ, id quod sæpè accidit, nã iudices cum leui rumore, & leuibus iudicijs gloriosum sibi æstimant, si statim sub iuro, & minis, & alijs vexatiob. mille

ic artibus vtentes à reo extorqueant veritatem de crimine occulto, quod contractum suspicantur. Et tunc dico sub meliori iudicio q nisi de prędictis constet, vel rationabiliter constare debeat ipsi reo,& q iudex legitimè contra eum ità procedit, non tenetur illi respondere veritatem, quamuis non debeat mentiri, vt supradictū est, neque tunc pro iudice præsumendum. Et consonat Nauarro,& Soto vbi sup.& memb.3.q.2.de secreto, alijq; doctores supradicti & gl.in c.cūm dilecti de accusationibus, & in c.qm̃, de proba.

Argum. 1. Si contra prędictam quartā opinionē arguā. Primò q vt ait Pan.vbi sup.nullus tenetur seipsum procedere cum tanto suo detrimento, ēt si sit aliqua infamia contra eum: quia infamia sępe fallax est. Item quia veniens ad iudicium contra alium debet venire paratus, & hr̄e secum sufficientes probationes, aliàs silere debet.6.q.2.c.si im̃.& c.placuit.& 2.q.7.c. si quis eps. Ad quod facit Io.And.in regula.infamibus.de reg.iur.lib.6.in mercurialib.dicens q excipiens contra electionem debet probare, ſm c.dudum.2.de elect. quia etiam vt habetur.l.nimis graue. C.de testi. & C.de eden.l.1.& l.qui accusare. Item l.de minore.§.tormenta.ff.de quæstionib. in pandectis, reus non debet ministrare arma (videlicet probationes) aduersario contra seipsum: imò & accusator deficiens in probatione punitur ſm iura.2.q.3.c.calumniator.c.qui non probauerit.& q.vlt.c.quisquis, quamuis id iam non sit in vsu.

Respon. Resp.id solum est verum, qñ ad instantiā partis ad priuatam eius vtilitatem proceditur: secus qñ iam iudex ad vtilitatem etiam publicam ex suo officio inquirit, atque procedit, vt supra dictum est; contra quod argumentum non valet.

Argum. 2. Secundò arguitur ad idem, quia reus pōt de carcere fugere mortem ſm B.Tho.2.2.q.69. ar.4.etiam vincula rumpendo ſm plures doctores, licet Syluester.tit.fugere, dicat oppositū:& similiter citatus super crimine morte digno non tenetur comparere, licet vt contumax tanquā conuictus, vel confessus possit absens condemnari: ergo similiter reus in casu huius 3. opinionis potest effugere mortem non respondendo veritatem, dummodò non mentiatur, quamuis vt contumax torqueatur, vel condemnetur.

Respon. Resp.ēt si concedatur antecedens, negaē consequentia: quia non est simile: nā dum fugit,& citatus non vult comparere, non facit iniuriā ministris iustitiæ, ex quo nec illis resistit, neq; violentiam infert: sed suam tm̃ cām deserit de illa diffidens,& præsentiam negat, quam, vti supponitur, non tenetur exhibere ad mortē, quam indè sibi videt imminere. At verò dum iam p̄sens in iudicio legitimè cogitur rn̄dere, vtiq; faceret iniuriā, resisteret q; iustitiæ, eiusq; ministro, non rn̄dēdo, sicut q fugeret resistendo, aut qui iussus ascendere patibulū, aut iugulum gladio iustitię nollet exhibere, vti B.Tho. vbi supra significat.

QVAESTIO XLIIII.

Vtrum beata Maria vllo tempore habuit peccatum originale, vel actuale.

Conclu. 1. RESP.Per sex conclusiones, quarū prima est. Beata Virgo Maria nullū peccatum actuale habuit in tota vita sua. Patet ſm Augustinū in libro de natura,& gratia c.14.& Anselm.de conceptu virginali c.18.& cōiter doctores, & ecclesię publicā, generalemq; de hoc prędicationē,& celebrationē. Et tandē in cōcilio Trid.sess. 5. in eius fine dr̄ Beata & immaculata virgo Maria, & ses.6.cano.23.hr̄ q de beata Virgine tenet ecclesia q ex priuilegio spāli oīa peccata, ēt venialia, vitauit. Hæc ibi. Et ita vr̄ hoc iam saltē occultè eē reuelatū ecclesię,& tāquā de fide tenēdū.

Ex quibus patet. Primò q oppositum tenere est non solū erroneum, sed ēt hęreticū. Sed vtrū sit hæreticū propriè, & strictè, quidā dicunt q non: ex quo prędicta eius puritas nec hr̄ expressè in sacra scriptura, nec indè elicit̄ in bona consequentia: benè tñ est hæreticū largè, sicut & p̄fata puritas est largè de fide, quia.s.ecclesia vniuersalis beatam virginē prædicat,& celebrat immunem ab omni peccato. Sed saluo meliori iudicio pp hoc vr̄ q sit ēt propriè hæreticū: & prędicta puritas sit propriè de fide: sicut & pp hanc eandē rōnem ijdem, & omnes alij doctores cōiter tenent de fide strictè q beata Virgo fuit sancta, immunisq; ab originali, antequam ex vtero nasceretur: de quo latius sup.q.17. §. 1. & 7.hr̄. Patet secundò q Chrysost.super id Io.1. Filij vinū non hn̄t.& Theophilactus super Matt.12.dicentes beatam Virginē habuisse motū aliquē vanæ siue mūdanæ glorię. Et super Matth.1. Chrysost.dicens eā fuisse peccatricem (vt infra refertur in tertio arg.contra sextam conclu.) Et Origenes super illud Luc.2. Et tuam ipsius animam pertransiuit gladius, dicens Mariam cum Apostolis fuisse scandalizatam in passione Christi,& alibi etiam dicēs q Maria indiguit purgatione: ideò & Lu.2.purgata est. Isti inquā,& alij eiusmodi doctores,& similia eorum dicta, aut ad bonum sensum propter reuerentiam ipsorum piè interpretanda sunt, aut certè sunt omninò refutanda. Errauerunt enim in his sine pertinacia, sicut in alijs ijdem, alijque sancti, catholicique doctores piè errauerunt, quando nondum veritas omnibus in ecclesia manifesta erat: neq; tūc beatę Virginis puritatem tam manifestè, vt nūc, prædicabat. De his pulchrè agit Durandus in 3. dist.3.quæst. vltima. & Gabriel eadem dist. 1.q.1.dub.1. vbi & glossat aliud simile dictum diui Augustini. Et Vega de iustificatione lib.14.c.18. Quare Gregorius Arimi.in 2.distin. 30. vt concederet in beata Virgine peccatum originale, impiè quoque in ea concessit actuale.

Conclusio 2. Beata Virgo Maria potuit cōci-

pi sine macula peccati originalis. Probatur, quia non implicat contradictionem; neq; repugnantia vlla est, vt patet, nam detur illa, ergò, Cùm Lu. 1. nō sit impossibile apud Deū omne verbū, sequitur intentum. Et confirmatur. Quia quod Christus de facto fecit in sui ipsius conceptione quoad hoc, potuit etiam in suę matris, & cuiusli bet alterius conceptione. Non enim videtur ratio impossibilitatis, & in hoc non est dubium.

Conclus. 2.

Conclus. 3. Conclusio 3. Non est hæresis, neq; peccatum mortale, aut veniale sentire hoc, vel eius oppositū de facta in B. virgine fuisse, quousq; per Papam, vel per Ecclesiam determinatū sit, idq; est verum secluso scandalo, & pertinacia. Quòd nō sit hæresis, neq; peccatū mortale, patet, q̄a contra oppositū asserentes est excōicatio Sixti. 4. in extrauag. graue nimis, quę hr̄ ti. de reliq. & ven. Sanct. & refertur, confirmaturq; ab Alexandro 6. in bulla, illius, qui se (vt hr̄ in libro dicto Monumenta fratrū minorū primę impressionis tractatu 2. fol. 74) & tandē in concilio Trid. Sess. 5. canone vltimo, vbi ēt pro rōne suę prædictę decretalis Sixtus IIII. dicit ꝙ hoc nondū est decisum, seu determinatū per Ecclesiā. Et quamuis hæc clausula nō habeat in eadē bulla Sixti. IIII. graue nimis, quæ refertur in dicto libro Monumenta fratrū minorū f. 34. tñ hoc nō obstat. Nā (vt dictū est) si hoc esset decisum per Ecclesiā, iam hæreticum esset, vel mortale peccatum asserere oppositū (quod tñ dicere prohibet Sixtus. IIII. ibidem) non aūt id dicere prohiberet, si ita esset ꝙ oppositū esset decretum per Ecclesiam.

Corollar. Ex quo sequitur ꝙ concilium Basilien. dicens ꝙ opinio tenens beatam virginem conceptā sine peccato est pia, & rationabilis, quodq; vt talis a dicto concilio approbatur, quodq; nulli de cætero est licitum oppositū prædicare, siue docere: tale inquā conciliū quoad hoc non est authenticū, nec habet vim concilij generalis, licet habeat quoad aliqua ante illud schisma ibidem præcedentia. Quia cùm præcesserit præfatā extrauag. Sixti; & tñ ipsa extrauagans dicit apertè ꝙ hoc nondum est determinatū per ecclesiā ergò prædictum conciliū quoad hoc non habetur pro determinatione ecclesię determinantis hoc, vel illud de necessitate credendum. Et confirmatur hoc corollarium, quia illa congregatio Basiliensis, q̄ decreuit beatam virginē sine originali peccato conceptam esse, iam discesserat à vero Papa Eugenio. IIII. vt patet ex ordine sessionū: nam in sess. 34. Septimo calendas Iunij de facto deposuerunt prædictum Eugenium Papam, & aliū Amadeum quendam elegerunt, putātes se per hoc Ecclesiæ cōcordiam facere. Et posteà in sess. 36. 18. Calend. Octobris sequētis fecerūt præfatam determinationē de immaculata virginis conceptione. Quòd autē ille Eugenius. IIII. fuerit semper verus Papa, & non Amodeus ille electus ab illa congregatione Basil. indè patet, quia tūc & post semper est habitus pro vero Papa, computatusq; in numero Pōtificū, & successor eius Nicolaus. V. & alij sequentes: licet ille Amadeus Antipapa Basil. simul concurrit cum prædictis duobus, s. Eugenio IIII. & Nicolao V. eius successore. Itē ad idem facit concilium Lateran. 3. sub Leone X. sess. 11. in bulla, Pastor ęternus, vbi expressè dr̄ ꝙ cōciliū Basil. post eius trāslationem factam per Eugenium Papā non fuit, neq; meretur amplius concilium appellari: & posteà ibidem facta nullū robur habēt. Hæc ibi.

Quòd si ad p̄dicta dicatur ꝙ Eugenius. IIII. & Nicolaus. V. approbauerunt oīa acta dicti cōcilij Basilien. p̄ter ea, quę contra ipsum Papā gesta sunt, id vtiq; negatur, sed solū aliqua pro cōi concordia approbauerunt, de quorum numero articulus iste cōceptionis nō est. Imò ēt si ipsum cōcilium generaliter approbassent, id intelligitur de nobiliori, & certiori statu eius, in quo. s. vnio ipsa facta est, & antequam à vero Papa discederet, vt de concilio Constantiensi dicit Caieta. in 1. quodlib. de potestate Papæ, & concilij c. 8. quod vt dictum est, indè constat, quia si s̄m Sixtum IIII. non habet vim determinationis ecclesiæ quoad hoc, ergo ipsum Concilium Basil. nullo modo quoad hoc tanquam conciliū vniuersalis ecclesiæ est approbatum: quāuis in Gallia & alibi ecclesia Romana id tolerante, vt tale acceptū sit: quia auctoritate Papę institutū, inchoatū, & tandē prosecutū est, vt infra f. 256. in fi. probationū sextæ concl. etiā de hoc habetur.

Quòd aūt non sit peccatum veniale hoc, vel illud sentire, indè liquet, quia nulla lege prohibetur. Itē quia aliàs nō permitteret ecclesia hoc vel illud sentire, & docere, si esset peccatum veniale: sed potius id prohiberet, aut reprehenderet, & vt cauēdum doceret, & prędicaret: quorū nihil facit, vt patet etiam per extrauag. Sixti supradictam. Igitur non id tolerat vel permittit vt malū, sed vt licitum concedit: quanuis Io. maioris in secunda sententiarum dist. 30. & aliqui alij dicant, & malè, esse veniale peccatum, tenere beatam Virginem in originali peccato fuisse conceptā. Prædictam conclusionem tenet etiam expressè Caieta. in quodlib. & in 3. par. q. 27. art. 2. & 1. 2. q. 81. art. 3. cum doctoribus cōmuniter.

Tādem in vltima parte conclusionis ponitur limitatio (scilicet secluso scādalo & pertinacia) quod ideo dr̄: quia quāuis ex parte veritatis, seu falsitatis, huius, vel illius opinionis, sit licitū tenere, & dicere hoc, vel illud (ex quo est ignorātia inuincibilis, & probabilitas ꝓ alterutra parte, vt patebit etiam infra) tamen potest fieri illicitum mortaliter, vel venialiter, ex circunstantia scandali probabiliter imminētis, quòd etiam contingit in omni alio actu morali ex suo genere licito, qui per circunstantiam scandali vitiari potest. Similiter ratione pertinaciæ potest illicitum fieri, videlicet dùm quis non habet animum

animum paratum standi ecclesiæ determinationi, si fieret circa hoc. Ex quo sequitur quòd publicè populo prędicātes in ecclesijs doctis, pariter & indoctis, beatam Virginem fuisse conceptam in originali vix excusantur à peccato mortali, aut veniali: non quidem ratione veritatis, aut fallitatis dicti, sed ratione scandali probabiliter imminentis, saltem in Hispania, & Gallia, & alibi, vt patet experientia: & tanquam scandalosi tales prædicatores condemnati sunt per vniuersitatem Parisiensem: & sententia lata est contra quendam Ioannem Veri, qui id prædicauerat anno Domini.1497.vt habetur infra f.255. Igitur cùm tale vulgi scandalum non sit pharisaicum, nec ex malitia, vt patet, quanuis Caieta. in quodlib. de hac materia dicat oppositum: sed est scandalum pusillorum, aut piè ignorantium, vel potius piè, & verè credentium, vt infra patebit: neque enim talis prędicatio, ꝙ beata virgo concepta est in originali est expędiens, aut vtilis ad fidem, & bonos mores, dùm ecclesia id non determinat: sed potius opposita prædicatio, atque credulitas de priuilegio immaculatæ cōceptionis beatæ virginis expedit ad pietatem fidei, deuotionemque Virginis Gloriosæ, & eius honorem, vt ipsa experientia patet: ergo tale scandalum est necessariò cauendum secundum sanam doctrinam doctorum: & per consequens potius est prædicandum in fauorem immaculatæ conceptionis beatæ Virginis, & contra oppositum prædicantes, tanquam contra scandalosos esset procedendum à prælatis ecclesiæ.

Argum. Si contra prędicta arguatur, ꝙ regula monialium conceptionis facta per Iulium secundum confirmatur per ipsum, & per ecclesiam, vt patet latius infra in 6. conclusione in secūda & tertia probatione. Hæc aūt approbatio videtur habere vim determinationis ecclesiæ, vbi sæpè dicitur quòd beata virgo sine macula originali cō cepta fuit: ergo oppositum tenere est hęreticū, vel mortale peccatum.

Respon. Resp. negando consequentiam, quia illa approbatio regulæ, & ecclesiæ determinatio non est de præcepto, nec est diffinitio iudicialis, aut obligans ad tenendum id tanquam de fide: sed est de consilio proponens, aut statuēs id tāquam de pietate fidei, & nō quoad omnes fideles, sed quoad eos tm̄, qui in honorē immaculatæ conceptionis piè creditæ se cultui religionis illius viuendo ꝑm illam regulam dedicare voluerint. Itaque pia tm̄ credulitas cultus, atq; religio ad hanc pietatem fouēdam ordinata confirmatur, & approbatur sine præiudicio aliorū hanc pietatē non habentiū. Et qn̄ Papa in dicta regula sępè dicit immaculatā beatæ Virginis conceptionē, id vtiq; dicit ꝑm piam credulitatem suā, & ecclesiæ, & aliorū id acceptare volentium, & nō aliter: sicut & ꝑm talem pietatem statuit officiū immaculatæ conceptionis recitandum. Hmōi enim multa solū de pietate statuuntur, atque leguntur in officio diuino, & lectionib. sanctorum.

Si vlterius arguatur ꝙ sententia vniuersitatis Parisien. contrà Ioannē Veri condemnat prædictam conclusionē, Resp. patet infra in fi. octauæ probationis sextæ cōclusionis: ibi videatur: q: solū valet in Gallia, q̄ cōciliū Basiliense acceptauit, vt legitimum, ꝑm quod illa sentētia lata est.

Conclusio quarta, Beata virgo fuit ab originali peccato immunis, seu sanctificata, antequā nata. In hac conclusione solū agitur de libertate eius ab originali ante natiuitatem ex vtero, nodò id fuerit per liberationem eius à peccato, qđ secundum aliquos iam incurrit, modò per præseruationem potius, de qua in 6. conclu. latius. *Conclu. 4.*

Probatur hæc concl. Primò, qa hoc priuilegiū habuerunt aliqui sancti, vt Hieremias & Io. Baptista ꝑm cōiter doctores, & ecclesiæ cōem prędicationē: ergo à fortiori beata Virgo nō est priuāda hoc priuilegio: quia ꝑm Damascenū à nullo illustriū sanctorū Maria vincit̄ in priuilegijs gratiæ, ideò.n. prę oībus dr̄ gratia plena Lucę 1.

Secundò probatur idē, quia ecclesia celebrando vniuersaliter eius natiuitatē, vt sanctā, iā id asserit in suo cultu diuino: ideò vr̄ hoc esse de fide propriè, & strictè, tāquā ei aliquo mō reuelatum, licet expresè nō habeatur, nec eliciatur ex sacra scriptura, maximè qa hoc ita tenetur ab oībus doctoribus, quib. in hoc nullus contradixit impune. Facit ad hoc quod hr̄ supra concl. 1. ꝑm ea quæ superius q.17.§.1.& §.7. dicta sunt.

Et nota ꝙ nō est certū, sed neq; satis probabile fuisse plures in vtero sanctificatos nisi Hieremiam pp figuram passionis Christi: de quo tn̄ Abulen. super Iudicū.13.q.17. dicit nō esse certū, sed problema: quāuis doctores cōiter teneāt illū ab originali fuisse sanctificatū: Et Ioannem Baptistam pp figuram baptismi legis gratiæ: & Beatam Virginē pp honorem Christi, & maternitatis eius: sed hæc excellentius illis, vt infra dicetur. Et hi omnes in vtero Sancti, seu sanctificati, Virgines fuerunt. Ideò quanuis Gerson aliter opinetur de sancto Ioseph sponso beatæ Virginis, ꝙ scilicet fuit in vtero sanctificatus: & alij doctores de aliquibus alijs sāctis similiter id piè opinentur: tn̄ probabilius, certiusque est ꝙ non nisi prędicti, tres gradus sanctificationis habentes, infimum Hieremias, medium Baptista, summum B. Virgo, immunes ab originali nati sunt.

Concl. quinta B. Virgo in sua propria persona fuit obnoxia ad contrahendū peccatū, seu maculā originalē: ipsumq; de facto cōtraxisset, nisi ex priuilegio spāli quoad hoc ꝓseruata fuisset. Probat̄: quia nisi sic dicat̄, non pn̄t saluari multę auctoritates sacræ scripturæ, vt id 2. Cor. 5. Christus ꝓ oīb. mortuus est: ergo oēs mortui sunt, i. obnoxij sunt morti. Itē Ro. 3. Oēs peccauerūt, & egēt gloria Dei, vbi nō est legēdū oēs ī Adā peccauerūt; licet Caiet. & alij ita legāt: sed legendū *Conclu. 5.*

est,

est, omnes peccauerunt, vt allegatum est. Item Rom.5. Sicut per vnius delictum in omnes homines in cōdemnationem: sic & per vnius iustitiam in oēs homines in iustificationē vitæ. Item ibidem, sicut per vnum hominem in hunc mundum peccatum intrauit, & per peccatū mors, & ità in omnes hoīes mors pertransijt in quo omnes peccauerunt &c. in quo. s. homine Adā, vel in quo peccato Adę: vt legit ecclesia, & concilijū Trid. sess. 5. canone. 4. contra Pelagiū, & alios hęreticos negantes peccatum originale: & contra alios legentes, quatenus omnes peccauerūt, cum quib. malè legit Erasmus. Itē Ephes. 3. Eramus omnes natura filij iræ. Item 1. Corinth. 15. Sicut in Adam omnes moriuntur, ità & in Christo omnes viuificabuntur. Itē Iob 3. Nemo mūdus à sorde, nec infans vnius diei. Item psal. 50. In iniquitatib. conceptus sum, & in peccatis cōcepit (aliàs peperit) me mater mea. In quib. auctoritatib. illæ, quæ de morte loquuntur, vt Roma. 5. & 2. Corint. 5. intelliguntur non solum de morte corporali: sed & præcipuè de spirituali morte, non quidem gratiæ (vt quidam ineptissimè glossant) sed de spirituali morte peccati, vt patet, tùm ex contextu, & intentione Apostoli ibidem 2. Corinth. 5. vbi declarans seipsum subdit, Et pro omnibus Christus mortuus est, vt & qui viuunt iam sibi non viuant, sed ei, qui pro ipsis mortuus est: tùm etiam ex Augustino, qui lib. 6. contra Iulianum super 2. Corint. 5. expressè dicit, Consequens ergo voluit vt omnes intelligātur mortui, si Christus pro omnib. mortuus est. Constat autem nondum esse omnes corporaliter mortuos: ergo in anima per peccatum originale sunt, & intelliguntur mortui, saltem in debito, vt ait conclusio pręfata. Iam probatur ꝙ nisi sit conclusio vera, prædictæ auctoritates saluari non possunt in veritate. Nam Christus fuit mortuus pro omnibus, vt vniuersalis omniū redemptor, reconciliator, & viuificator sine vlla vllius exceptione, vt patet ex dictis auctoritatibus, & Colos. 1. Complacuit patri per Christum reconciliari omnia, quæ in terris, & quæ in cœlis sunt. Et ecclesia canit Fideliū Deus omnium conditor, & redemptor. Et quia hæreticū est dicere Christum non fuisse mortuū pro omnibus, vt generalem omnium redemptorem quoad sufficientiam; ergo mortuus est pro beata virgine, fuitq; redēptor, viuificator, & recōciliator eius, & ex consequenti ipsa beatā virgo fuit redēpta per illum a captiuitate peccati, & ab eius morte spirituali, & corporali viuificata, & reconciliata Deo ab inimicitia peccati. Has omnes consequentias nullus catholicus negat, vt patet, ex dictis, & Augustino in lib. de perfectione iustitiæ expressè dicente, Quisquis hominem aliquē esse putat, cui necessaria non fuerit remissio peccatorum, excepto vno mediatore omnium Christo Iesu, contrarius est sacræ scripturæ.

Tunc vltra. Christus fuit redemptor, & reconciliator beatę Virginis, & pro ea mortuus est: & similiter ipsa per illum redempta, & viuificata est: ergo fuit ipsa mortua morte peccati, & captiua, & inimica Deo, aliquo modo, scilicet in debito. Probatur hæc consequētia. Tùm primò ex 2. Corinth. 5. Christus pro omnibus mortuus est: ergo omnes mortui sunt. Tùm secundò qa hoc est notum ex terminis ipsis, nullus enim dicitur verè, nec est viuificatus, redemptus, aut reconciliatus, nisi qui aliquo modo fuit mortuus captiuus, aut inimicus. Tùm tertiò quia sic est decretum per ecclesiam, vt refert Augustinus in epistola 157. quæ est ad Optatum de origine animæ dicens. In epistola Zozimi Papæ sic legitur. Nullus, nisi qui peccati seruus est, liber efficitur: nec redemptus dici potest, nisi qui verè per peccatū fuit ante captiuus: in quibus verbis apostolicę sedis tàm antiqua, atque fundata, certa, & clara est fides catholica, vt nefas sit de illa dubitare Christiano. Hæc Augustinus.

Et notanter dixi quòd aliquo modo, scilicet in debito beata Virgo verè fuit mortua &c. Nā simpliciter non est concedendū quòd fuit mortua, tenendo quòd fuit pręseruata ab originali peccato. Esse enim simpliciter mortuam significat quòd etiam de facto illud contraxit: esse autem aliquo modo, quamuis verè, mortuam significat quòd in debito saltem verè mortua est, vt ait conclusio prædicta: id quod omnes necessariò concedere debent: de quo & paulò inferius habetur in corollarijs. Vlterius beata Virgo fuit aliquo modo mortua, atque captiua: ergo de facto (quod absit) vel in debito, vt ait conclusio: non est enim dare medium. Nam si nullo horum modorum captiua, aut mortua fuit, iam nullo modo mortua, atque captiua, & ex consequenti nullo modo viuificata, atque redēpta per Christum fuisset: quod concedere hæreticum ex supradictis comprobatur. Igitur conclusio probata est.

Et notanter in conclusione dictum est, quòd beata Virgo in sua propria persona fuit obnoxia peccato &c. Nam si debitum hoc ad contrahendum originale non ponatur propriū illius personæ, quæ concipitur, sed cōe in Adam, vt dicebat Iulianus hæreticus: iam non saluaretur ꝙ illamet persona in se esset aliquo modo mortua, & captiua, viuificata, atque redēpta per Christū; nec esset formalis differentia inter errorem Iuliani ponētis per gratiam redemptionis Christi filios Christianorū iustificatos ab originali peccato, quod habebant in debito tantum communi in Adam: quod iam per mortem Christi solutū esse dicebat: & inter catholicam sententiam Augustini scribentis contra ipsum Iulianum: sed esset solū differentia materialis, qa ille Iulianus gratiā iustificationis posuisset cōem filijs Christianorū, August. aūt poneret propriā vnicuiq;.

Igitur

Igitur prædicta conclusio est catholica, & opposita hæretica est, vt expresſè ait Gerſon alphab.15.q.veritate.10. Et B.Tho.1.2.q.81.art.3. ꝙ neceſſarium eſt credere ꝙ omnis vtriuſq; ſexus ab Adam ſecundum rationem ſeminalem proueniens ex ipſa ſui generatione ſit obnoxius peccato originali. Et contra Pelagianos oppoſitum dicentes diſſerit Auguſt. & diffinit oppoſitum, & communiter doctores.

Coroll. 1. Notentur corollaria ſequentia. Primũ ꝙ contrahere originale in debito tm̃ eſt ex ſua natura, id eſt ex vi naturalis ſuæ conceptionis ex ſemine virili ſtante lege hominẽ obnoxiũ eſſe ad id contrahendum: ita ꝙ de facto ẽt illud, & rationẽ culpæ contraheret, niſi quoad hoc ex priuilegio ſpeciali præſeruatur ſit (vt de beata virgine creditur, vt ſupra & infra cõcluſione.6.hr̃) & dr̃ in debito illud contrahere, aut eſſe obnoxium ad id, non quidem actiuè, non enim debet agere, aut omittere quicquam ad id contrahendum: ſed paſſiuè ſe habendo, quia.ſ. ſubiectus eſt ex ſua natura illi peccato ſm̃ legem, ſicut & ad pœnas peccati ipſius omnes ſumus obnoxij, vt dictum eſt. Contrahere autẽ illud in debito, & in facto, eſt eſſe obnoxium, ſimul & de facto contrahere. Contrahere verò illud in reatu, eſt eſſe obnoxium ad id contrahendum, & inſuper ipſum peccatũ manere adhuc in ratione culpæ: itá ꝙ eſt de facto illud contraxiſſe, eiuſq; reatum, ſeu culpã nondum eſſe dimiſſam: ſicut peccatum actuale dr̃ manere in reatu poſt actũ peccati, quia.ſ. manet adhuc ratio culpæ, ſeu peccati commiſſi, & dignitas ad pęnam propter illud nondum dimiſſum, vt ait Magiſter in 2. diſt.42. & B.Tho.1.2.q.87.art.1.& ibi Caietanus.

Coroll. 2. Secundum corollariũ eſt, ꝙ ſuppoſito ꝙ beata virgo in ſui cõceptione præſeruata eſt ab originali peccato, nullo modo concedendũ eſt ſimpliciter, & abſolutè, ꝙ fuit concepta in macula originali, ſeu peccati originalis: qa macula originalis eſt priuatio coniunctionis ad Deum per gratiã: & per conſequens eſt ibi priuatio gratiæ pp peccatum Adæ, ſm̃ Tho.1.2.q.86. art.1. & ibi Caietanus, vel ẽt ſm̃ Scotum in 4.diſt.14. eſt reatus ipſius peccati: & itá ſemper dicit rationẽ culpæ contractæ, & de facto exiſtentis, quæ ex ſuppoſito non fuit in ea. Et hoc ingenuè concedit Caietanus in quodlibeto dicens ꝙ ẽt ſi concedatur ꝙ fuit cõcepta in peccato originali (vt ipſe tenet cum ſuis) tamen nõ inde ſequitur ꝙ fuit in macula originali: ſed piè ſimul teneri poteſt ꝙ eam non contraxit, ex quo ſm̃ ipſum Caietanum ſtat ꝙ præſeruata in gratia, ſimul & in peccato originali cõcepta ſit. Sed quõ ipſe malè intelligat ꝙ in gratia ſimul, & in peccato concepta eſt, proximè dicetur in argumento. Nunc autem ſufficit hortari ne ſimpliciter cõcedatur eam in macula originali cõceptam eſſe, vt probatum eſt: ſed neque in peccato originali, quia hoc ſignificat quòd id de facto, & non ſolum in debito contraxit quod repugnat hypoteſi.

Si contra hoc corollarium arguatur primò, quia ſi beata virgo Maria ſimpliciter non contraxit peccatum originale: ergo non cõtraxit ea omnia, quæ ex Adæ peccato ſequuntur generaliter in nobis, puta carnem infectam fomite, & reatum pęnarum temporalium, & huiuſmodi, q̃ naturaliter ex vi conceptionis naturalis ex Adæ peccato in nobis conſequuntur. Conſequentia patet, quia nil aliud eſt contrahere peccatũ originale ſine eius macula, niſi contrahere prædicta ex originali peccato ſequentia. Nam ideo dicimus pluraliter in peccatis concepti ſecundum pſal.50. Ecce in iniquitatibus conceptus ſum, & in peccatis concepit me mater mea. *Argum. 1.*

Secũdò arguitur ad idem, quia ideò dr̃ in debito concepta in peccato originali: quia fuit in via ad contrahendum maculam illius peccati ex natura ſua: hæc aũt via nil aliud eſt, q̃ caro infecta cum alijs ſequelis peccati: ergo ſi hæc non contraxit, ſequitur quia nec in debito contraxit originale peccatum, quod abſit, vt dictum eſt. *Argum. 2.*

Tertiò arguitur ad idem, quia ſicut beata Maria fuit ſimpliciter redẽpta, viuificata, & reconciliata per Chriſtum: ergo itá ſimpliciter fuit ẽt captiua, mortua, & inimica per peccatũ, itá per conſequens fuit ſimpliciter concepta in peccato originali. Patet conſequentia, quia eam facit Paulus.2. Corint.5.dicens, Si Chriſtus pro omnibus mortuus eſt: ergo omnes mortui ſunt. *Argum. 3.*

Quartò arguitur ad idem, quia ſi cum addito conceditur quòd concepta eſt in peccato originali aliquo modo, ſcilicet in debito: ergo ſicut qui aliquo modo currit, ſimpliciter currit: itá Beata virgo, quæ aliquo modo in peccato concepta, ſeu mortua eſt, ſimpliciter etiam in peccato mortua, & concepta, concedenda eſt. *Argum. 4.*

Reſpon. Reſp. propter has rationes Caietanus vbi ſupra conatus eſt probare quòd etiam ſi beata virgo per gratiam à macula peccati originalis pręſeruata ſit (quod ipſe piè concedi poſſe confitetur) tamen cùm hoc neceſſariò concedendũ eſt eam ſimpliciter in originali peccato conceptam eſſe, ad ſenſum ſupra dictum: vbi videtur vafrè locutus, vtpote qui ſuam opinionem, atque ſuorum iam defendere non poterat ad communem ſenſum, quem ipſi prætendebant, ſaltem illam perſuaderet in verbis ad alium ſenſum particularem ab ipſo Caietano confictum, vt dictũ eſt, vt vel verbotenus ſua opinio adhuc præualere videretur. Sed prouerb.1. Fruſtra iacitur rete ante oculos pennatorum. Ideò ad prædicta argumenta reſpondeo ad primum negando conſequẽtiam, & eius probationem: nam contrahere peccatum originale eſt nõ ſolum illas reliquias peccati contrahere, ſed præcipuè eſt rationẽ culpæ, & reatum eius ex Adam contrahere, vt ſup. q.10.latius. Quomodo autem beata virgo contraxerit *ad 1. arg.*

traxerit fomitē, & alias reliquias peccati, quomodo non, latius infra q.45. habetur.

Resp. ad 2. argum. Ad 2m respondeo negando antecedens pro vtraq; parte. Nam vt patet ex supradictis contrahere originale in debito, & esse in via ad illud cōtrahendū, est esse obnoxiū ad illud, quatenus est ex natura suæ cōceptionis naturalis ex Adam: modò sit caro fomite infecta, & cū alijs sequelis: modo non, ex priuilegio speciali.

Resp. ad 3. argum. Ad tertium respondeo negando consequentiam. Nam simpliciter redemptus dr̄, & viuificatus non solum is, qui de facto, sed & qui in debito tm̄ peccatum originale contraxit, & in debito tm̄ captiuus, & mortuus est. Simpliciter autem captiuus, & mortuus non dr̄, nisi qui in debito simul, & de facto peccatum originale contraxit, & per id mortuus, atque captiuus de facto fuit, id quod ex hypothesi de beata virgine Maria negaṫ. Fit igitur æquiuocatio à s'm quid ad simpliciter arguendo. Ad illud aūt 2. Cor. 5. dico vbi generaliter de omnibus loquiṫ, id simpliciter conceditur, ꝙ omnes mortui sunt: Intelligitur enim accomodè, ꝙ scilicet in debito omnes, & de facto etiam omnes, beata virgine excepta, mortui sunt, vt supra dictum est.

Resp. ad 4. argum. Ad quartum respon negando consequētiam. Nam ly aliquo modo in originali concepta non dicit particularē modum cōceptionis in originali peccato sub vniuersali: sicut qn̄ dicimus Sortē aliquo modo, seu aliqua via currere: tunc enim faceret hunc sensum ꝙ beata virgo de facto contraxit originale per aliquem modū, seu per aliquam viā, quod ex hypotesi negatur. Sed ly aliquo modo denotat s'm quid, seu distrahit, vt sit idē, quod in debito tm̄ concepta est: quod conceditur. Et tunc non valet argumentū Contraxit originale aliquo modo scilicet in debito tm̄: ergo & simpliciter contraxit illud, quia à s'm quid ad simpliciter, à debito ad factum non valet consequentia. Ideò ad vitandas contentiones, atque fallacias verborū, melius est vt nihil horum de beata Maria simpliciter concedatur, nisi sub distinctione explicetur, ꝙ scilicet contraxit originale, seu mortua est aliquo modo in debito tantum, vt supra dictum est.

Conclus. 6. Conclusio sexta multò probabilius, quàm oppositum, & de fidei pietate est beatā virginem neque maculam, neque peccatū originale contraxisse. Probatur octupliciter.

1. Ratio. Primò, quia in dubijs, qn̄ videlicet per fidē, aut per ecclesiæ certam determinationem, aut reuelationem, aut per euidentiā facti de aliquo priuilegio Christi, vel beatę virginis supra legē cōem non constat oppositum, tunc piè, & rationabiliter credēdum est Deum circa hoc fecisse id, quod s'm rectam rationem naturalem ostenditur ità decere ipsum fecisse ꝙ esset indecens id non fecisse. Sed dubium est ità ꝙ non constat per fidem, aut per certā ecclesiæ determinationem, aut per euidentiam facti beatam virginem Mariam cum dicto priuilegio pręseruationis ab originali peccato supra legem fuisse conceptā: & s'm rectam rationē naturalem supposita fide monstratur ità decere Deum ipsam præseruare ab originali, ꝙ esset indecens, si id non faceret: ergo ità de pietate fidei, & probabilius potius, quam oppositum credendum est. Consequentia clarissima est Et maior probatur dupliciter. Primò quia rationabiliter credit, & operatur qui s'm regulam veritatis credit, & agit. Sed cùm sit duplex tm̄ regula veritatis omniū credibilium scilicet supernaturalis, & naturalis, illa ad fidē theologicam, hæc ad Logicam, vel humanā spectans: ergo dum de supernaturali videlicet per scripturam sacram, aut per reuelationē, aut per ecclesiæ determinationē certam ad fidem theologicam de aliquo habendam nobis nō constat: sequitur ꝙ rationabiliter credit logicè, vel humanè, sicut & rationabiliter agit quis, s'm regulam rectæ rationis naturalis ductus: quia psal. 4. Signatum est super nos lumen vultus tui domine. Et cùm s'm naturalem regulam rectæ rationis quisq; ducatur ad piè probabiliterq; credendū in prædicto dubio priuilegio præseruationis Deum fecisse, quod s'm rectam rationem naturalem prædicto modo decuit ipsum fecisse. Igitur illa maior, quæ erat probanda, vera est.

Secundò probatur prędicta maior auctoritate August. in lib. 3. de libero arbit. c. 5. dicentis. Quicquid tibi vera rōne melius occurrit: scias hoc Deum magis fecisse, quàm non fecisse: Hęc ille. Et refert Scotus in 3. dist. 13. q. 2. ad probandum summam Christi gratiam. Item Ansel. de Exordio mundanę salutis ait. Si Deus potuit, & decuit eum facere: ergo voluit, & fecit, dum. s. non constat de opposito, vt dictū est. Item idem Aug. in Sermone assumptionis dicit ēt in sententia. Deus potuit, & decuit illum præseruare corpus matris suæ à corruptione post mortē: ergo id fecit, aut ostendatur ratio quare non decuit. Hæc ille. Vbi nota ꝙ in materia de gratijs, priuilegijsq; beatæ virginis sub Christo ꝑ sufficiētę ratione habet Aug. vt illi tale priuilegium tribuat, si nō negetur potuisse, & decuisse Deum hoc illi conferre, vel nisi manifesta indecentia probetur, aut oppositum constet aliquo modo de supra dictis: hancq; rationem quasi notissimam sibi pręsupponit Augustinus, & Anselmus vbi supra, communiterq; doctores, & verè quidem, quia in festo præsentationis beatę virginis canit ecclesia. Rex virtutum sibi mirabilem matrem fecit mitē, & humilē, omniq; dote spectabilē. Et alibi. Fęlix ex sacra virgo Maria, & omni laude dignissima &c. Et ità patet supradicta maior cū suis limitationibus: quod ideo dico, q2 si aliàs non esset dubiū de tali, seu tali facto, seu priuilegio: quia videlicet iā per euidentiā facti, seu alio modo de supradictis cōstat oppositum, tunc

tunc certè non esset standum soli rationi naturali, neq; alteri dicentiæ: quia quod iam cõstat factũ, aut non esse factũ à Deo, id vtiq; fuit, estq; decens Deũ fecisse: qui si aliter voluisset, voluerit q; facere, id ẽt fecisset, eritq; decens secundũ omnem rectam rationem. Nam simpliciter nihil decet, aut decuit facere Deum, nisi quod & quo modo ipse vult, aut voluit facere: quia prima regula totius rectitudinis, atq; decentiæ, & bonitatis voluntas diuina est. Vnde iõ aliquid est decens, aut bonũ, quia id ita Deus voluit, aut vult. In nostris aũt actibus aliter est, quia nostra volũtas non est prima regula bonitatis: sed à prima voluntate diuina, vel à recta rõne regulanda est. Itẽ in eadem maiore hr̃ alia limitatio, ꝙ scilicet tunc id est credendum non quidẽ, vt de necessitate fidei theologicæ siue catholicę: sed vt probabilius, quàm oppositũ, tanquàm de fide logica, seu de pietate fidei theologicæ. Quia cùm de tali dubio, siue decentia non habeatur certitudo fidei catholicæ, neq; euidentiæ, vt patet ex dictis, & supponitur: ergo solũ est certitudo moralis, siue probabilis valdè de illa decentia. Ex quo sequitur, ꝙ non valet ad concludendũ tanquàm de fide catholica tenendum esse, quod in tali rõne infertur. Christus potuit multa facere; & hoc facere decuit, aut decet eũ: ergo fecit, aut faciet. Quòd non valeat patet; quia est petitio principij, quatenus illa minor est dubia: aut saltẽ probabilis tm̃: nescitur .n. certò de fide decuisse Deũ, nisi quod per sacrã scripturã, vel per aliũ modũ de supradictis constat. Et patet instãtia manifesta: quia Christus potuit dare matri suæ pro statu viæ multas alias gratias, & priuilegia, quæ contulit de facto, puta vt esset simul viatrix, & beata, vt Christus: ꝙq; perfectũ vsum rõnis, vt Christus, & cognitionẽ omniũ ab instãti conceptionis semper haberet: & potestatẽ cõsecrandi eucharistiã, conferendiq; oĩa sacramenta: & hmõi alia multa. Et certè, si Christus hæc illi contulisset, decuisset, & tñ quia nunc cõstat de fide aliquo illorũ modorũ prædictorũ, quòd ea non contulit: ità ẽt constat quòd non decuit hęc illi conferre. Ideò si quis arguat quòd nunc etiã decet, aut decuit, sicut & decuisset, si Christus ea fecisset. certè negandũ est, vt patet ex dictis, ſm Gerson alphab. 15. Ro. 8. & alphab. 88. 9. Igitur supradicta maior, vt limitata est, habet veritatem: & non aliter.

Minor autem principalis quoad eius primã partẽ, ꝙ scilicet est dubium, & non constat per fidem de hoc priuilegio beatæ virginis, neq; de eius opposito, probatur. Quia si id cõstaret certè esset hęreticũ tenere, vel asserere oppositũ, neque tolerarentur per ecclesiam opiniones circa hoc, vt supra cõclusione. 3. hr̃. Et quoad aliã eius partẽ, ꝙ scilicet secundum rectam rationem naturalem monstratur, decens Deum eam de facto ab originali peccato pręseruasse, ità etiam ꝙ secundum rationem humanã indecens appareret id nõ fecisse. Probatur dupliciter. Primò ex parte ipsius Christi, quia sicut ſm rectã rõnẽ decuit ad honorẽ Christi, ꝙ eius mater præseruaretur ab omni peccato actuali; ita ergo & ab originali. Antecedens patet per Augustinum lib. de natura & gratia ca. 14. Cùm de peccatis agitur nullam prorsus volo mentionem fieri de Maria propter honorẽ domini. Quæ auctoritas infra in 7. probatione plenius declaratur. Et in hoc doctores cõiter cũ Beato Thoma conueniunt. Consequentia aũt probatur per eandem rationem: qa rõ pręseruationis Mariæ ab omni peccato actuali propter honorem Domini est, quia indecẽs, & ad dedecus Christi esset habere matrẽ maculatã aliqua nota, seu macula culpæ, siue peccati, etiã venialis. Nã omnis culpa eò quòd hẽt rationem culpæ habet etiam rationem maculę, dedecoris, & vituperij: & sicut honor, ità & macula, seu dedecus parentum redundat in filios. Eccle. 5. Gloria hominis ex honore parentum: & dedecus filij est pater sine honore, vt hæc ẽt expresse ait B. Tho. 3. par. q. 27. art. 4. probans quòd ideò decuit eã ab omni actuali peccato pro semper præseruari. Nunc ãt peccatũ originale, quatenus est peccatum, & non solũ pęna hẽt rõnem culpæ, & inimicitiæ Dei: licet nõ in eodẽ gradu, quo peccatum actuale mortale: benè tñ in maiori aliquo modo, quam veniale, quod non tollit gratiã, neque facit inimicum, vt originale, & per consequens habet rationem maculæ, siue dedecoris, vt patet secũdum communiter doctores, quia & oppositum dicere est erroneum. De quo ẽt Gabriel in 2. distinct. 30. q. 2. Et idem patet, quia iõ communiter omnes doctores, ẽt qui dicunt eam non fuisse præseruatam ab originali, confitẽtur sanctificatã multò ante natiuitatẽ ex vtero: ergo eadem ratione decuit eam pro semper ab ipso originali, etiam in sui conceptione, præseruari: quia id etiam pertinet ad honorem Christi: & eadem est lex conceptionis & natiuitatis omnium in peccato originali.

Secũdò probatur prædicta minor ex parte ipsius beatæ virginis: quia ſm rectam rõnem decuit filium honorare matrem suam futurã, pręseruando illam ab omni eo, quod habet rationẽ maculæ, cõfusionis, dedecoris, & vituperij culpabilis, inimicitiæ, & dignitatis ad pęnam pp culpam: maximè dùm id facilè põt sine notabili iactura, & sine incõueniẽtibus alijs, vt patet ex naturali lege, siue præcepto de honorãdo parẽtes. Christus aũt, vt homo, huic præcepto tenetur, sicut & lege naturali (vt supponitur) quia & cępit facere quod docuit laudabiliter omnib. faciẽdũ, & maximè circa hoc: & ęquè facilè sine vllo inconueniente poterat suã matrem ab originali, sicut à corruptione virginitatis, in conceptione, & natiuitate ipsius Christi pręseruare, & cũ hoc sit honorificũ matri, sequitur ꝙ decuit Deum id facere.

facere. Quòd si subterfugiendo dicatur, ꝙ tunc tantum Christus debuit matrē honorare, qñ ipse iam factus erat homo obligabilis, & beata virgo erat eius mater, & non ante, Contra hoc sic replicatur: quia licet hoc solum probat, quod vt Deus nō tenebatur de præcepto, antequā esset homo ad honorandā matrē suā: neq; alij homines, qui prænosse nō possunt futuras matres eorum, neq; sibi eas eligere: non inquam tenentur ad earum honorē, antequā sint filij ipsorum. At verò supradicta rō concludit prædicto modo decens fuisse Deum, quam prænouerat, & prælegerat ab æterno, in matrē sibi homini futuro supradicto modo honorare, non solū qñ esset homo futurus, sed ēt ante, quādo futura mater eius prouidebatur, & ꝓeligebatur ab ipso Deo. Quod inde patet: quia hac rōne doctores omnes consitentur eā semper ab omni actuali peccato liberam, & ab originali ante natiuitatē ex vtero, antequam ipsa esse mater Christi, & Christus filius eius: quia videlicet decuit eam sic à Deo honorari pro omni eius tpe, quo prælecta erat in matrem Christi futuram. Nam & certo sciens se post longum tēpus beneficium à Petro receptu rū, vtiq; teneretur, vel deceret ipsi Petro nunc indigenti gratiam referre nōdū acceptā, sed certò accipiendam ab eo. Ità in proposito dicendū est; cui consonat Richardus de sancto Victore, vt in officio huius festi canit ecclesia dicens. Nō erit ingratus matri suę qui patri, & matri honorē præcepit exhiberi. Et cōiter doctores scholastici hanc eandē rōnem magnifaciunt, vt ait Gabriel in 3. distinct. 3. Thomas Argentina eadē distin. Et Clitoucus, lib. 1. de puritate beatæ virginis c. 5. & 8. cū alijs, & adhuc ipse Durandus in 3. distinct. 3. in quodam argumento, licet non teneat supra dictam conclusionē. Et quidem cum tanta excellētia dignitatis matris Dei super omnes angelos nō quadrat, & indecens est, vel pro breui tpe fuisse eā vnquā in aliqua macula culpæ alicuius, filiam iræ, captiuamq; diaboli, siue peccati, quę regina hominū, & angelorū futura erat: maximè cùm dicat Anselmus, ꝙ decuit virginē ea puritate nitere, qua maior sub Deo (scilicet homine facto) nequit intelligi, scilicet rōnabiliter, qualis est puritas ab originali simul & ab actuali peccato cum gratiæ plenitudine. Angeli nanq; licet nunquā fuerint in peccato: at pro illo tpe, quo nondū fuerūt in grā, & gloria cōfirmati cadere cum apostaticis spiritibus alijs potuerunt. Maria verò, vt mater gratiæ, in hoc priuilegio eos excedit, ꝙ sic fuit semper in gratia cōfirmata, ꝙ nūquā indè potuit excidere. De qua auctoritate Anselmi latius infra in 7. probatione conclusionis hr. Sed & Hilarius ait, O Maria, quæ oēs sanctos superas pietate, & omnes angelos puritate. Patet igitur minor supradicta.

Et confirmantur prædicta oīa per rōnes decentiæ, quas facit Augustinus ad probandū Mariā assumptā in cęlum corpore, & anima, supra cōem legem omnium propter honorem matris & filij eius domini nostri Iesu Christi. Vnde si vt filia Adæ beata virgo debuit originale contrahere, certè vt mater Dei futura magis debuit ab eo præseruari. Cuius signū est, ꝙ i tota sacra scriptura, vbi de beatæ virginis genealogia agitur, nusquā inuenitur habere patrē, aut matrē i terra tanquam cōi lege propagata: quod tamē alijs rationibus fieri debebat, nisi id sacra scriptura de industria omisisset: Sed solū de illa legimus ꝙ ipsa est, de qua natus est Iesus, qui vocatur Christus: vt per hoc intelligamus, ne consideremus aduersus illam id, quod ex naturæ debito, vt filia Adæ: sed id solum, quod vt mater à filio ex gratia debuit accipere.

Ad supradictā rōnem reducitur probatio Scoti, ꝙ scilicet perfectissimus mediator, siue redēptor debuit habere perfectissimum modū redēptionis cū tali statu compossibilis, puta in statu gloriæ debuit habere perfectissimū modum redemptionis à culpa, & pęna: in statu aūt miserię huius vitæ perfectissimū modū redemptionis à culpa; nā redēptio ab omni pœna ei incompossibilis est: ergo oportuit habere perfectissimum modum redemptionis à culpa: non quidē circa oēs, vt patet secundum Augustinum, lib. 3. de libero arbitrio; nā inde sequeretur, ꝙ omnes debuit ab omni actuali, & originali peccato præseruare: sed circa aliquā personā. Quia sicut in naturalibus, ità & in gratuitis, ēt secūdum Tho. 1. par. q. 23. art. 5. oportet oēs gradus esse redemptionis. Christus aūt est perfectissimus omnium redēptor: & perfectissimus modus redēptionis est præseruare ab originali, & actuali: ergo hūc modū habuit circa aliquā personam. Sed circa nullā aliā habuit, nec decuit illum habere potius, quam circa suam matrē: igitur illū habuit erga illā. Hæc ratio reducitur ad præcedentem.

Quòd si quis negaret maiorē prædicti discursus doctoris subtilis Scoti, sicut eā negat Grego. Arimi. in 2. distin. 30. dicēs, quòd perfectissimus modus redēptionis est præseruare ab omni culpa, simul & pęna: & conferre gloriā corporis, & animæ, ēt sine meritis personalibus quoad adultos, quem tamen modum Christus non habuit erga aliquem. Ad hoc subterfugium licet posset replicari dicendo id in hoc statu miseriæ, & in valle lachrimarum non decuisse; cùm etiā constet euidenter de opposito, idq; esse incompossibile in statu miseriæ vitæ præsentis: quod tamen plenè fiet in cęlo; tamen non potest rationabiliter negari ꝙ saltem perfectissimū modum redemptionis pręseruatiuę à peccatis quoad id, quod habet rationem culpæ, decuit ad honorē Christi, & matris eius habere perfectissimū redemptorem circa eam, vt probatum est. Igitur supradicta ratio videtur satis efficax. 2. ratio.

Secūdò principaliter probatur cōclusio sexta quia

quia ecclesia Romana, & aliæ ecclesiæ ferè oẽs celebrant festum conceptionis B. Virginis, cum largitione multarũ indulgentiarũ celebrãtibus, & eius celebrationi interessentibus, & officio cõceptionis, ꝙ Sixtus IIII. approbauit: in quo sæpius multò dr̃ immaculata conceptio beatę Mariæ: eiusq; immunitas, & præseruatio ab originali peccato prædicatur: ergo hoc est verius, & magis de pietate fidei, quàm oppositũ. Patet cõsequentia dupliciter. Primò quia (cũ de opposito non constet, vt in præcedente rõne dictũ est) certè credendũ est Papã, & ecclesiã talẽ cultum diuinũ cũ talib. indulgentijs non instituisse, nec approbasse, nisi credidisset id verius esse: & magis ad pietatẽ fidei, quàm oppositum cõducere.

Secundò quia oẽs sancti, atque doctores hoc docent, & tenent, ꝙ scilicet in fide, & moribus, & cultu sanctorũ tenemur sequi doctrinã, & ritũ sanctę Romanæ ecclesiæ, & sanctę sedis apostolicę: quia est caput, atq; magistra omniũ aliarũ ecclesiarum, atq; fidelium, vt habetur distin. 21. c. quãuis. & de consecra. distinct. 3. c. nosse, & alibi sæpius. Quia vt habetur in c. à recta 24. q. 1. sancta sedes apostolica nullis vnquã temerarijs nouitatibus succubuit, vt ipse ẽt Caietan. in suo quodlib. tracta. 2. de primatu ecclesiæ Romanæ latius agit, maximè quia in ijs, quę pertinent ad cultum diuinũ, vbi fidei nr̃æ professio, siue protestatio versatur, ſm Tho. in 9. quodlib. art. 6. ecclesia Romana errare non põt: quia diuina regitur prouidẽtia speciali: ex quo spiritus sancti resistentia illi sedi apostolicæ quoad rẽ fidei singulariter à Christo promissa est. Lu. 22. Ego pro te rogaui Petre, vt nõ deficiat fides tua. Vnde credendũ est, ꝙ spiritus sanctus nõ diu permitteret in cultu diuino mẽdaciũ celebrari, sed id opportunè ecclesiæ suæ reuelaret. Ideò idem Tho. 3. par. Sum. q. 68. Et 2. 2. q. 10. art. 21. agens vtrum paruuli infideliũ essent baptizandi parentibus inuitis ait. Dicendum est, quòd maximam habet auctoritatem ecclesiæ consuetudo, quæ in omnibus imitanda est: quia & ipsa doctorũ catholicorum doctrina ab ecclesia auctoritatẽ habet. Vnde magis standũ est auctoritati ecclesiæ, quã Augustini, vel Hieronymi, vel alterius cuiuscũque doctoris. Hoc aũt ecclesiæ vsus nunquã habuit, ꝙ filij iudæorum parentibus inuitis baptizentur. Hæc ille. Vbi nota, quòd non solũ quæ ecclesia mandat, atq; determinat, dicit esse tenẽda; sed ea, quæ absq; determinatione recipit in vsum, imò & ea, quæ non recipit, cauenda sunt. Ideò enim Ber. in epistola ad canonicos Lugdunen. reprobandam censebat celebritatem cõceptionis, quia tunc ecclesiæ ritus eã nõ agnoscebat, neq; celebrabat. Vbi tandẽ ait. Quæ autem dixi absq; præiudicio sanè dicta sint, sanius sapiẽtis, Romanæ præsertim ecclesiæ, cuius auctoritati, & examini totum hoc sicut & cętera, quæ hmõi sunt vniuersa, reseruo: ipsius si quid aliter sapio paratus stare iudicio, & emendare. Hæc ille. Et B. Tho. 3. par. q. 27. art. 2. ad tertiũ dicit, ꝙ licet ecclesia Romana tunc non celebraret hoc festum; quia tñ tolerat alias ecclesias celebrantes festũ conceptionis; talis celebratio nõ omninò reprobanda est. Nota eius verba: licet ibidem subsequenter, vt talẽ celebrationem accommodaret ad sensum, quẽ ipse putabat esse ecclesiæ Ro. interpretatur illius festi celebrationem esse potius sanctificationis, quàm conceptionis: sed id nõ benè, vt proximè in probatione antecedentis habetur. Et ad idem est ẽt Caiet. 2. 2. q. 64. art. 7. loquens de irregularitate: & q. 88. art. 11. & in secundo quodlibet q. 24. de dispensabilitate voti solennis castitatis, vbi de terminationi, quam putabat esse ecclesiæ Romanæ se subdit vterque, & similiter oẽs doctores de ipso ordine prædicatorum, vt ẽt cum suis tenet, & refert Florẽtinus, & Cardinalis Turrecremata in tractatu conceptionis, par. 9. c. 10. dicentes, ꝙ libenter hoc Mariæ cõcederent, si ecclesia nõ repugnaret. Et Ioannes de Neapoli in quodlibetis, Aegidius, Capreolus & alij illo tp̃e similiter dicebant, ecclesia Romana est vera amatrix Virginis Mariæ, & tñ festũ suæ conceptionis nõ celebrat. Idẽ Diuus Bonauentura in 3. distin. 3. ait, quia sancti Patres, scilicet Põtifices ecclesiæ Romanę, qui alias solennitates beatę Virginis spiritu sancto docente statuerunt, non docuerunt celebrare eius conceptionem &c. Item Scotus ea distin. defendens immaculatam Virginis conceptionem tunc quando ecclesia Romana non, vt nunc, generaliter celebrabat, temperatè & sapienter dixit hoc sibi verius videri, & tenẽdum esse, nisi scripturę vel ecclesię obstet auctoritas.

Ex quibus constat omnibus quòd illo tẽpore, quando non vigebat vsus, celebratioq; ecclesiæ Romanæ circa immaculatã Virginis conceptionem oẽs doctores fundabant in vsu, vel non vsu ecclesiæ Romanę parati stare eius determinationi, ritui, & celebrationi: quia, vt dictũ est, nõ potest esse falsum in tali celebratione, & officio sãctorũ: & oppositum dicere esset impia blasphemia, vt in concilio Mileuitano Papa decernẽs cõtra Pelagiũ dixit, non esse tolerandum orantem ad Deum mentiri, siue blasphemare. Imò etiam si ecclesia Romana hoc festũ nõ celebraret; non parũ auctoritatis habet ritus, & celebratio aliarum ecclesiarũ particularium. Nam particulares aliquæ ecclesiæ sunt tãtæ auctoritatis, vt insignium, multorumq; doctorum sentẽtijs earum ritus, & cõsuetudines præferãtur, vt hoc ipse cõfitetur Caiet. 3. par. su. q. 74. art. 3. propter auctoritatem spiritus sancti gubernantis ecclesiã. Nam propter similes particulares cõsuetudines venerabiliter sustinent theologi posse plures simul sacerdotes eandẽ hostiã consecrare. Ideò B. Tho. 2. 2. q. 93. art. 1. docet ecclesiarum consuetudines in cultu diuino in nullo repugnare veritati:

ritati: ac proindè seruandas esse, quas præterire illicitum esse probat. Et 3. par. q. 27. art. 2. in proposito præsenti est ad idem, vt supra allegatus est. Patet igitur consequentia huius secundę rationis principalis. Antecedens aũt probatur, quia iam sunt. 500. anni ex quo hoc festũ cępit alicubi celebrari in ecclesijs particularibus: imò vt ait Anselmus in libro de exordio mũdanæ salutis, olim ante mille annos hoc festum celebrabatur: quãuis posteà auctoritate humanè sapiẽtiũ hæc celebratio fuerit interrupta. Sed nunc demũ, vt diximus, à quingentis annis per oẽs ferè ecclesias maximo cũ gaudio, & pietate, simul & deuotionis affectu resumpta est: adeò vt ipsa ẽt ecclesia Romana receperit, & non solũ approbauerit, vt patet ex concilio Basilien. vbi sic habetur. Renouantes prætereà institutionẽ de celebrãda sancta Virginis Mariæ cõceptione, quæ tàm per Romanam, quæ per alias ecclesias Sexto Idus Decembris antiqua, & laudabili consuetudine celebratur, Statuimus, & ordinamus eãdem celebritatẽ præfata die in omnibus ecclesijs, monasterijs, & conuentibus Christianæ religionis sub nomine conceptionis festiuis laudib. colendum esse. Hæc ibi. Sess. 36. Quod quidẽ cõcilium, licet quoad hoc non habeat vim concilij, vt supra conclusio. 3. dictũ est: habet tamen auctoritatem historiæ authenticæ, aut testis humani veridici eò saltem, quòd dicit, quòd hoc festũ antiqua consuetudine, etiam ante ipsum concilium celebratur. Itẽ idem patet experientia per omnes ecclesias Hispaniæ, Galliæ, & Angliæ, & alibi: in quibus, & in ecclesia Romana hoc festum conceptionis Sexto Idus Decembris celebratur. Ordo autem prędicatorum eam non celebrans in numero ecclesiarum nõ computatur: ex quo particularem ecclesiã, siue diœcesim nõ constituit: vndè & supradictis nihil obstat. Insuper & iam circiter annos. 80. cum magno indulgentiarũ honore, atq; fauore, & officij noui institutione eam celebritatem ecclesia ipsa Romana suscepit, vt in extrauagã. Sixti. IIII. Cùm pręexcelsa: quæ hr̃ in extrauagan. de reliq. & vene. sanct. & in alia eiusdẽ bulla. Libenter. Quæ omnia habẽtur in libro priuilegiorum, qui dicitur Monumenta ordinis minorum tract. secundo folio. 31. fol. 40. & in alia bulla Iulij. 2. & alia Leonis. 10. quæ habentur in compendio priuilegiorum mendicantium, titu. conceptio. §. 10. 12. 13.

Euasio. 1. Ad hanc rationem solet pro opposita opinione subterfugiendo dupliciter responderi. Primò secundum Thom. 3. par. quæst. 27. art. 2. & Florentin. 1. par. Sum. tit. 8. c. 2. & Ioannem de Neapoli in quodlibeto, & Caietan. in tertio quodlibeto tractatu de cõceptione, quòd sub nomine, & die conceptionis hoc festũ piè celebrat ecclesia, non quidẽ rõne immaculatæ cõceptionis ipsius, sed ratione sanctificationis eius, & immunitatis ab originali peccato, quomodocunque & quãdocunq; facta fuerit, ità videlicet, quia ignoratur tẽpus sanctificationis Marię in vtero: creditur aũt fuisse valdè proximum eius conceptioni, videlicet eadem die, & hora, vt ait. B. Vincentius in sermone conceptionis: ideò celebratur in die, & sub nomine conceptionis eius, relinquendo sub dubio veritatis determinationẽ, quando scilicet & quomodo prædicta puritas fuerit per viam præseruationis, aut per viã emundationis ab originali, siue sit sanctificatio præueniens, siue subsequens, & emundans.

Sed contra hanc euasionem arguitur, quia in sententia hæc euasio intendit dicere, quòd solũ celebratur conceptio spiritualis Beatę Virginis, qñ scilicet in gratia, seu in esse gratiæ in vtero concepta, vel sanctificata fuit, licet ipsa celebratio fiat in die, & sub nomine conceptionis eius naturalis, vt ibi dr̃: non aũt celebratur eius cõceptio sancta, qñ fuit naturaliter, simul & in gratia concepta, videlicet qñ eius anima cum gratia corpori infusa est. Hoc aũt dicere est erroneum: quia apertè reprobatur per Sixtum IIII. in supradicta extrauagan. Graue nimis, quæ habetur in extrauagan. de reliq. & vene. sanctorũ, & refertur per Alexandrũ VI. in bulla, Illius qui, vt supra cõclusione. 3. allegatur, vbi sic hr̃. Nos igitur hmõi assertiones quorumlibet, qui affirmare præsumerent Sanctã Romanã ecclesiã de spirituali tñ conceptione, & sanctificatione virginis gloriosæ festũ celebrare, falsas, & erroneas, & à veritate alienas auctoritate apostolica reprobamus, & damnamus. Hæc ibi. Itẽ ibidẽ hr̃. Sanè cùm Sancta Romana ecclesia de intemerata, semperq; Virginis Mariæ conceptione publicè festũ solenniter celebret; & speciale, ac proprium super hoc officiũ ordinauerit &c. notentur verba, quia de conceptione, de qua spãle illud officium ordinatum, & approbatum est per ecclesiã, & per ipsum Sixtũ IIII. ꝙ incipit, Sicut liliũ inter spinas, dicit & canit apertè quòd est immaculata conceptio B. Virginis, ꝙq; ab originali præseruata est, loquitur ipse Sixtus Papa. Vnde & ecclesia Romana colit diẽ conceptionis octaua die Decembris, qñ beata virgo naturaliter concepta, simul & in aĩæ infusione gratia cõcreata, & tũc ab originali simul præseruata est. Imò, & Ambrosius Catharinus contra Caietan. libro quarto, & Marsilius in 2. quæst. 20. cũ alijs doctoribus piè opinantur, quòd quo tempore in vtero B. Annæ corpus Beatæ Virginis seminatum est, Deus semen illud tũc, vel post, ante animationẽ eius oculo suę misericordię respexit, & approbauit, vt esset dignum, ex quo corpus matris suæ generaretur: & tunc angelorũ ministerio pręparatũ, & aliqua sorde, seu infectione naturali, aut morbida qualitate, si qua fuit, emũdatũ est. Et iste primus cõceptus corporalis dicitur etiam tunc sanctificari: quia præseruatio ab originali in animæ infusione post futura tũc etiam mani- Replica.

manifestari cepit, quando in carne est inchoata sanctificatio, vt tunc demum in animæ infusione consummaretur, vt dictum est: de quo latius infra, quæst. 45.

Euasio. Secundo modo alij subterfugiunt, vt Ioanes de Neapoli, & Florentinus, vbi supra, dicentes, quòd celebratur quidẽ conceptio naturalis beatæ virginis; non tñ quatenus sancta, & immaculata concepta est; sed quatenus fuit principium nostri remedij, fundamentumq; propinquũ nostræ salutis per Christum citò futuræ: quòdque ideò in gratiarum actionem pro tali beneficio prædicta conceptio Beatæ Virginis celebratur; & nihil amplius.

Replica. Sed certe hæc euasio magis friuola, & erronea est: quod patet, tum primò quia Sixtus IIII. vbi supra, dicit ꝙ Ecclesia Romana non solũ de spũali Virginis cõceptione festũ celebrat, & officiũ spãle ordinauit &c. ergo vtramq; simul celebrat conceptionẽ naturalem scilicet, & spiritualem, quatenus simul concepta est immaculata, vt expresse canitur in officio prædicto. Tùm secundò, quia Sixtus IIII. in alia supra dicta extrauagant. cùm præexcelsa, dicit, Vt fideles oẽs de ipsius immaculatę virginis mira conceptione gratias, & laudes Deo referant &c. vbi ideò dicitur mira conceptio, quia ab originali præseruata est: naturalis.n. cõceptio tñ mira nõ est: Tùm tertiò, quia nisi simul sancta piè crederetur naturalis illa conceptio; nõ vtiq; celebraretur in ecclesia: ẽt si certissimè statim ab originali sanctificanda fuisset: & quantumcunque principium fuisset nostræ salutis. Quod patet, quia eius, aut Ioannis Baptistæ præcursoris Christi natiuitas, nisi sancta fuisset, non esset ab ecclesia celebranda, quãtumcunq; principiũ fuisset propinquius nr̃æ salutis. Sicut neq; de facto Ioannis ipsius cõceptio celebratur: quãtumcunq; mirabilis fuit, & ipse citò fuit, aut esset ab originali sanctificãdus, vt ait Bern. ad canonicos Lugdunen. Et B. Illephonsus; & canitur in officio matutinali huius festi conceptionis, quòd scilicet Beata Virgo, nisi in vtero matris sanctificata fuisset, minimè eius natiuitas colenda esset, vt supra conclusione quarta, etiam dictum est: ergo similiter eadẽ ratione neque eius cõceptio, nisi sancta fuisset, celebranda esset. Tùm deniq; quartò ad prædicta facit expresè collecta, quæ in omnibus ferè ecclesijs celebrantibus festum conceptionis communiter habetur, vbi dicitur. Cuius sanctã conceptionem te iubente celebramus in terris: notentur verba Sanctã conceptionẽ, & te iubente, quia scilicet de hoc sunt legendę, seu historię & reuelationes, quæ de hac supradicta B. Virginis conceptione celebranda leguntur.

Euasio. Quòd si quis amplius proteruiẽs dicat, quòd Sixtus IIII. in dictis extrauagan. quia erat de ordine nostro fratrum minorum, indè sic affectus decernere voluit in nostrum fauorem.

Replica. Resp. tùm primò quòd similiter possent inualidari omnia eius, & aliorum pontificũ gesta decernentia circa fidem, & mores, cultumque diuinum, quod absit, spiritus enim Sanctus in huiusmodi Papam, vel ecclesiam errare nõ permitteret. Tùm secundò, quia alij pontifices successores, etiam de ordine prædicatorum, & aliundè assumpti non solum non reprobauerunt, sed etiam approbauerunt simul cum tota ecclesia prædictas extrauagantes, & festi celebrationem. Nam & in concilio Tridentino Sessione quinta, prædicta decretalis Sixti Quarti tãdem approbata est.

3. Ratio. Tertiò principaliter probatur conclusio sexta, quia Iulius Secundus instituit regulam, & ordinem monialium conceptionis in honorem immaculatæ conceptionis Beatæ Virginis: & per totam ecclesiam id iamdiu approbatum est.

In cuius regula. primo cap. sic habetur, Eiusdem genitricis Dei immaculatam cõceptionem venerantes &c. Item cap. secundo. Ego soror N. ob amorem & seruitium Domini nostri, & immaculatæ conceptionis eiusdem genitricis voueo &c. Item cap. tertio. Pallium sit iacinthini coloris propter mysticam significationem quod scilicet gloriosæ Virginis anima à creatione sua tota sancta fuit cœlestis, & singularis regis æterni thalamus. Item capitu. quarto. Vt autem diuinum seruitiũ semper crescat, & gloriosæ Virginis pijs in cordibus purissimæ conceptionis deuotio augeatur &c. sequitur, Volumus etiam, quòd ex quo Fratres minores tàm indefesso studio, & vigilantia puritatis, & innocentiæ Dei genitricis defensores existunt. hæc omnia ibi ad verbum.

Item Leo Decimus in quadam bulla authentica, quæ habetur in monasterio conceptionis, & Sancti Ioannis regum Toleti, & etiam refertur in compendio priuilegiorum mendicantiũ. titu. communicatio priuilegiorũ, §. 18. ipse Leo sæpe ibidem nominat sanctam & immaculatam Beatæ Virginis conceptionem.

Item Sixtus Quartus in extrauagante, cùm præ excelsa, dicit de ipsius immaculatæ Virginis mira conceptione, vt in ratione præcedenti allegatum est.

Ex quibus omnibus patet intentum conclusionis, quod Papa, & ecclesia non dubitando, sed asserendo, vt verius, & magis de pietate fidei, quàm oppositum censet, docet, & in cultu diuino celebrandum esse decernit. Et huic rationi, sicut & præcedenti, & sequenti ego non video, quid possit vel apparẽter à catholico viro in oppositum responderi.

Quartò principaliter probatur conclusio sexta per miracula, & reuelationes, quę de immaculata B. Virginis conceptione leguntur in quo-

Hh dam

dam officio matutinali huius festi:vbi legitur legenda Abbatis Vlsini in Anglia, & habetur in flos sanctorum. Patet ẽt de reuelatione B. Brigidæ, cui legitur reuelatũ, ꝙ Maria sine originali concepta fuit, vt habetur in lib. 1. cap. 9. suarum reuelationum, & libro sexto cap. 49. & Sermone angelico de Maria cap. 20. & latius hæc omnia refert Mariale de Bustis parte prima, sermone. 9. in eius tertia parte, & in suo officio conceptionis ibi sequente infra octa. in quarta die lection. quinta, & quinta die lection. quarta, & quinta & sexta die lection. quinta; quod officiũ approbauit cum indulgẽtijs Sixtus Quartus ibidem, & habetur in compendio priuilegiorum titu. conceptio.

Item sancta Ecclesia Toletana cum alijs canit in hoc festo in quadam collecta, Cuius sanctã conceptionem te iubente celebramus in terris: iussio autem Dei quoad hoc non alibi inuenitur, quàm in reuelationibus, & miraculis supradictis factis personis aliquibus particularibus, vt tandem ecclesiæ notificentur: à qua piè credita, & recepta sunt, vt dictum est. Nunc autem vel vnum verum miraculũ, vel reuelatio diuina nõ potest esse signum, aut testimonium falsitatis, vt supponitur à Christiano: ergo sicut hæc piè leguntur, & creduntur ab ecclesia, itá & piè tenetur quod per ea Deus de immaculata Virginis conceptione testificatus est, vt ait supradicta conclusio sexta.

Euasio. Ad hoc respõdet Caietanus vbi supra, & Florentinus prima parte Summ. tit. 8. cap. secundo, quòd hæc nõ sunt, vt authentica recepta per ecclesiam: imò quòd istæ nouæ prophetiæ, seu reuelationes, nouaq; miracula contra tot Sanctorum, doctorumq; antiquorum doctrinam, potius sunt phantasiæ, aut figmenta pro muliercularum deuotiunculis inflammandis: neq; sunt digna, vt inter sapientes memorẽtur. Sed neq; ab his Pontifex summus moueri dẽt ad hoc, vel illud determinandum, aut decernendum contra ordinariam viam sacræ scripturæ, quia prima Corinth. 14. Miracula non fidelibus, sed infidelibus data sunt. Et quia Galat. primo. Si angelus de cœlo aliud dogmatizauerit anathema sit. Imò & dicunt, quòd oppositum est reuelatum Sanctæ Catherinę de Senis, & si alicui esset credendum, potius credendum est Sanctæ Catherinæ; quia canonizata est tempore indubitati Papæ, vt alij Sancti. Sancta Brigida verò canonizata est tempore schismatis in concilio Constantiensi à Bonifacio IX. in sua obedientia, quo tempore nullus erat certus: Papa, & indubitatus. Hæc ille.

Replica. Sed certè hæc euasio non valet, & temeraria est, & speciẽ impietatis hẽt. Tùm primò, q̃a non omnia incerta sunt omninò reijcienda: alioqui nil esset probabiliter, aut de fidei pietate credendum: cùm tamen prima Thessalon. quinto dicatur, Prophetias nolite spernere, oĩa probare, & quod bonũ est tenete. Nã & Christus Discipulos corripuit Mar. vltim. quia non crediderunt mulierib. sanctis, quæ primæ viderant eũ resurrexisse: vt sic nos instrueret, ꝙ ẽt sanctarũ fœminarum sunt ẽt cœlestes reuelationes. Nam & act. 21. Philippi filias legimus prophetantes. Et Ioel secundo, & Act. secundo hr̃. Prophetabunt filij, & filiæ vestræ. Quare seruandus est modus, vt nec irreligiosè, aut temerè despiciamus quæ nescimus: nec nouis reuelationib. leuiter fidẽ habeamus. Nã verus amator veritatis, & prudenter se habẽs, nõ diutius, aut saltẽ nõ perniciosè decipitur; neq; Deus id permittet, si purus fuerit veritatis amator, nec vllo teneatur carnis affectu: & tunc aptus erit probare spũ, si ex Deo sint. Ideò cautius, atq; prudentius sanctus Bonauentura cùm ei opponerẽtur reuelationes olim de immaculata virginis conceptione, quãdo res hæc nondũ erat per ecclesiã, vt nunc, approbata. itá respondit in 3. distin. 3. Non audeo reprehendere solennitatẽ conceptionis; quia, vt quidã dicunt, non cepit humana inuentione, sed diuina reuelatione celebrari. Quod si verũ est, sine dubio bonũ est eã solẽnizare; Sed quia hoc authenticũ non est, non cõpellitur credere: quia ẽt contra rectã fidẽ non est, non cõpellimur negare. Hæc ille. Quantò ergo magis prædictæ reuelationes, & miracula nunc piè credenda sunt: q̃ñ ecclesia Romana cũ alijs particularib. ecclesijs venerabiliter ea tàm in officio diuino, quàm extra piè legenda, atq; credenda suscipiũt, sicut & alia miracula, legendasq; sanctorũ, & reuelationes eorũ, maximè quia reuelationes Sanctæ Brigidæ iam probatæ sunt, & commendatæ in concilio Constantiensi; & ab Vrbano VI. & Martino V. vt habetur in earum prologo edito per Cardinalem Turrecremata, cap. primo, & tandẽ ab ecclesia prædicto modo suscepta sunt?

Secundò temeritas, & impietas supradicta inde liquet, ꝙ non est credibile tot oĩa simul miracula, & reuelationes super hoc esse phantastica, atque fictitia. Nam similiter refelleremus omnes historias, & miracula sanctorum, quæ in ecclesia piè credenda leguntur: quod certe impium esset, vt in censuris Parisiensi. contra Erasmum, & aliorum eiusmodi errores, titu. septimo habetur hoc modo, Error dicit, quòd sanctorum historiæ, & similes narrationes non sunt magnificandæ: neq; ea, quæ de miraculis eorum scripta sunt: sed censura dicit, ꝙ licet nõ omnia, quæ de sanctis leguntur, pari gradu certitudinis amplectenda sint: ipsa tñ propositio quoad eius primam partẽ pias aures offendit: & ad irreuerentiã in sanctos, & contemptum ecclesiastici officij prouocat, Vuicleffuistarum insaniæ conformis. Et si quid in officijs diuinis minus dignũ

Christia-

Christiana pietate compertum fuerit: nō quorumuis, sed illorum tm̄ auctoritate id corrigendū est, ad quos potissimum spectat. Secunda verò pars ex Porphyriano trahitur errore. Hæc ibi. Igitur nisi Caiet. probet sufficiēter falsa esse miracula, & reuelationes has, certè vt vera non quidē de necessitate, sed de pietate fidei, vel vt probabiliora, quàm oppositum, amplectenda sunt; sicut & ecclesia sic suscipit, & legenda, & credenda proponit. Nam & hic est vnus gradus veritatis catholicæ piè tantum credendæ, vt latius secundum Gerson paulò inferius habetur.

Quod aūt tertiò, vbi supra ait Caietanus potius standum esse reuelationi sanctæ Catherinæ de Senis, vbi & canonizationem Sanctę Brigidę vertit in dubiū; certè, si hoc esset verum, multa acta illius concilij Constantien. quæ totus orbis suscipit, & veneratur, verterentur in dubiū: Et quidem canonizatio Sanctæ Brigidæ nō solum à toto orbe suscepta est: verum etiam à Martino Quinto, qui in dicto concilio tandem legitimus Papa electus, & habitus est, fuit specialiter approbata; ità vt indignationē Dei, & Apostolorum eius incurrat qui talem decreti sententiam conaretur infringere.

Et quod ibidem dicit Caiet. quòd Sancta Catharina oppositū habuit ī reuelatione; certè nullibi hoc inuenitur, cui fides aliqua debeatur; neque de hoc vllā mentionē faciunt Raymundus, Stephanus Carthusien. & Frater Thomas Senēsis, qui vitā, & reuelationes illius Sanctæ viderunt, & scripserunt: Sed neq; ipsa Sancta hoc vnquam contestata est: nisi ꝙ in vna orationū suarū, in eius calce non tanquā ex reuelatione accipiens, sed vt ipsa loquēs ad Deum, eā opinionē probat. Quod quidē dictū, vt ait Ambrosius Catharinus vbi supra contra Caietanū, potius videtur appositum per aliquē zelatorem, aut contētiosum oppositę opinionis defensorē, vt haberet etiam quod sub nomine reuelationis reuelationi beatæ Brigidæ opponeret. Vel fortè id ipsa orans de suo spiritu, vt à suis erat edocta, pronūciauit, id quod ēt prophetis sępius accidit, vt cōmuniter oēs dicunt doctores. Nā & rō, quæ ibi subnectitur, facilè indicat emblema; quæ nō pōt ex reuelatione descendere. Et quidē, si virgo illa id habuisset in reuelationibus, non fuisset omissū ab ijs, qui oēm eius vitā, vel suspiriū eius minimum collegerunt. Dominus aūt Florentinus in suo historiali, dùm eius vitā perstringit, nil eius rei meminit: nisi ꝙ in vita Sanctæ Brigidę id, quod ferebatur à fratribus suis dominicanis, de beata Catherina opposuit cōtra illam reuelationē Sanctæ Brigidæ: nihil tamen producens certū, nisi rumorem quorundam, qui, vt dictum est, id confinxerunt. Igitur potius est standū reuelationi Sanctæ Brigidæ per Papā, & ecclesiā piè approbatę, & authenticæ, vt dictū est.

Insuper ait quarto Caiet. vbi supra in proœmio præfati quodlibeti de conceptione, ꝙ nisi corā ipsa ecclesia Romana euidenter fieret verū, indubitatumq;, non mirū, sed miraculū expressè ad testificandā veritatem immaculatę cōceptionis Beatæ Virginis: aut nisi fieret certa reuelatio, non deberet Papa ex hac via determinare hāc, seu aliā fidei ambiguitatem. Et ratio eius est; quia iam habemus à Deo viā certā ordinariā decretorum fidei, puta sacrā scripturā: adeo vt si angelus de cœlo oppositum huius diceret, non esset ei credēdum, vt Galat. 1. habetur. Hæc ille. Sed certè (vt vbi supra ait Ambrosius Catharinus) falsa, & periculosa sunt hæc. Nā quęro vnde habet ipse Caietanus quòd oportet euidenter in facie ecclesiæ miracula, aut reuelationes fieri, vt sic possit Papa determinare rē fidei? Certè nullibi id habetur; sufficit. n. particulare miraculum, vel reuelatio ei legitimè cōstans. Nā pius Papa paschæ celebrationem die dominico ab omnibus obseruari instituit, quia Hermes doctor fidei, & scripturarum, ità se admonitū fuisse ab angelo in habitu pastoris sibi apparēte testatus est, vt hr̄ de cōsecratio. dist. 3. c. nosse vos. quod & Victor successor eius in c. sequen. ibidē eadem de causa confirmauit. Nā Spiritus Sāctus suā gubernans, & docens ecclesiā omnem veritatem, arcanis inspirationibus instituit corda pontificum in rebus fidei, & morum, decernendis, & cultu Sanctorum: vt ēt ipsi interdum ignorent quid agat, aut quò tendat spiritus, vt ait. B. Hieron. in prologo super euāgelia, qui incipit, Plures fuisse &c. vbi sic dicit, Ecclesia aūt, quæ dn̄i voce supra petrā fundata est, quam introduxit rex in cubiculū suum, & ad quā per foramen descensionis occultę misit manū suā &c. Et rō Caietani supra posita nihil valet. Nā via ordinaria sacræ scripturæ sæpè non sufficit ad omnem veritatem fidei, & morum semper habendā, vt patet: ꝙ si sufficit, quare ipsi Caietano, imò neq; ecclesiæ de hac veritate, in qua tot sunt opiniones, non constat? ꝙ si dixerit hoc sibi constare: vnde hoc probat? Itē via ordinaria nō excludit speciales alias vias spū Sācti, quib. Deus ipse suā regit ecclesiā, quomodo oportet. Adde ꝙ in casibus dubijs, & necessarijs fidē, & morib. tāgentibus specialis, & occulta assistentia spū Sācti illuminantis ecclesiā Pontificibus summis faciētib. quod in se est, certè non extraordinaria, sed ordinaria via à Deo promissa dicēda est. Et quāuis particulares homines per reuelationes, & miracula falsa decipi possint, sicut & per prauam scripturarum intelligentiam: non tamen ecclesia, neque Papa faciens quod in se est, vt sciat, & à Deo illuminetur de opportuna veritate ad salutem: Deus enim id non permittet, qui spiritum Sanctum suum promisit ecclesiæ, qui doceret illam omnem veritatem.

Illud autem Galat. primo Si angelus de cœlo &c. nil facit ad rem: ibi enim loquitur Paulus

de doctrina fidei iam cognita,& per ecclesiā nobis decreta,& tradita,vt catholica. Nam contra veritatē simul à Deo reuelatā ecclesiæ, vel per ecclesiā diffinitā, non est admittenda etiam angelica reuelatio contraria: quia illusoria,& demoniaca cēsenda est: nisi de alia reuelatione diuina,aut de vero miraculo in oppositū contra legem cōem constet sufficienter, vt Abrahæ contigit Gene.22.quando Deus illi præcepit filium immolare: de quo latius alibi.Nunc aūt in proposito nostro tenendo Beatam Virginē ex priuilegio conceptam sine peccato originali non solum non tenemus oppositum fidei,aut ecclesiæ determinationi,vt patet ex supradictis in 3.conclusio.quod & ingenuè confitetur Caiet. vbi supra,& in 3.par.quæst.27.art.2. prima secundæ, q.81.art.3.sed vt cōforme magis fidei, & de pietate eius probabilius asserimus, quousque per ecclesiam determinetur.

Illud aūt prima Corinth.14. Signa data sunt non fidelibus,sed infidelibus,non intelligitur ꝙ in ecclesia nō sint miracula ad vtilitatē, & fideliū confirmationē,& consolationem. Nam miracula cōputantur inter dona spiritus Sancti prima Corinth.12.Sicut enim veritas euāgelica in articulis principalibus in principio per miracula cōfirmata est; ità ēt quæ ex ipsis articulis pendent,si opus sit ea determinare,& ad pacandum imperitā multitudinē, & doctos similiter dubitantes,& probabiliter disputantes,non est incōgruum à signis eorū ēt veritatē accipere: vt post acceptū Spiritum Sanctū legitur Act.10. ꝙ Petrus per miraculosam lintei de cęlo missionē veritatis de receptione gentiū,& de cessatione legaliū cognitionē accepit: quod postea in concilio seniorum Act.15.receptū fuit. Et Act.4. legimus,quòd ob incredulitatē multorum in primitiua ecclesia sancti orauerunt,vt Deus extenderet manus suas ad signa,& prodigia;& impetrauerunt.Sic igitur signa data sunt non fidelib. sed infidelibus,circa ea videlicet,quæ iā fide cōstant: fidelis nanq; non indiget iam signis informari,vt credat; sed infidelibus,id est non credētibus dantur signa; qualis sunt ēt ij,qui aliquid nondū ex fide receperunt;sicut accidit multis in hoc articulo,quamuis nulla hæresis nota maculentur,si id non credant: propter quos nō esset inconueniens,si Deus faceret miracula, sicut & legitur sæpè fecisse,vt credant.

Et nota quintò,ꝙ vbi supra ait Caietanus,ꝙ miracula,quæ ab ecclesia suscipiuntur in canonizatione sanctorū,humano testimonio innituntur,eorū.s.qui super ea testificantur : quòdque ideò non omninò certa sunt ad fidē infallibilem de sanctitate alicuius canonizati habendā:quāuis sufficiāt ad fidē humanam fallibilem de eo. Vnde & secūda Petr.primo.Beatus Petrus cęlestis vocis miraculosè à se auditę proprio testimonio tanquā humano vtēs subiunxit.Et habemus firmiorē propheticū sermonē: non.n.voluntate humana allata est prophetia &c.Ex quo, inquit patet ꝙ diuino testimonio,non humano,neque miraculis certitudo haberi dēt in decernēdo iudicialiter rē fidei.Hæc Caiet.Sed vt optimè Ambrosius Catharinus cōtra illū vbi supra differit, in canonizatione sanctorū miracula quæruntur per hominū testimonia fide digna,vt sic Papa faciat quod in se est ad inquirendā eius,qui canonizādus est,sanctitatē: ne videatur tētare Deū : & Deus tunc inuisibiliter assistit supplens quod deest virib.humanis,ne erret determinando ea, quæ ad fidē pertinet,nec in canonizatione sanctorū,in qua est professio fidei,vt latius alibi ipse Catharinus,ꝓbat. Vnde canonizationis sniа nō ferri solet super miraculis ipsis, vt videlicet quæcunq; asserūtur vera sint; sed snīa fertur super hominis sanctitate,quā oēs recipere,& credere debemus.Ideò nō est necesse ꝙ oīa miracula,quæ in testimoniū sanctitatis cuiuscūq; allata sunt,recipiantur,vt omninò ex fide credēda: nisi ēt super illis similis sententia pronuncietur.

Illud aūt.2.Ti.1.Habemus firmiorē propheticū sermonē &c. Si Caietanus intendat, vt dicere vr̄,ꝙ tale testimonium Petri non sit certū diuina certitudine,sed more humano,erroneū est. Nā iam sequeretur, ꝙ ex fide illud credere nō tenemur,quod est falsissimū,cùm sit ī sacra scriptura canonica.Si dicat, ꝙ non sit recipiendum tanquā verbum diuinum,quatenus à Petro scriptum est; hoc nō stat:quia hæc est sacra scriptura ab Apostolo scripta,& approbata ēt per ecclesiam: Sicut & euāgelium Ioānis,& Matthæi.Dicamus igitur cum Catharino vbi supra,ꝙ vt aliqua sit sacra scriptura canonica,& irrefragabilis auctoritatis,duo requiruntur:vnum quod cōtineat veritatem, alterum quod & præcipuum est,ꝙ dn̄s velit illam scripturā fide recipi ab vnoquoq; qui profitetur se membrum ecclesię: quod tunc fit, qn̄ ab ecclesia, seu à Papa canonizata est: quod plerunq; non statim facit, vt scripta est: Quia prius vult Dei prouidentia talem scripturā diffamari,& quasi tacito quodā cōsensu à viris Dei probari, donec vltimā ab ecclesia, vel scripto,vel consuetudine recipiat probationē,& iussum,ab oīb. suauiter recipiatur. Et ità de hac scriptura Beati Petri censendū est.Nā antequā eā probaret ecclesia, vt ipse de Cathedra docēs,ac vt pastor ecclesię iuberet,ac declararet pro canonica recipi debere : quamuis verissima esset,& à Spiritu Sancto: non tn̄ erat eiusdē firmitatis quoad nos, & præcipuè quoad illos iudæos,quib.Petrus loquebatur, vt ibi ait glossa, ad faciendā fidē,cuius est nunc,& cuius erāt antiquæ scripturæ prophetice,quas ibi allegat Petrus.Neq; Beatus Petrus statim,vt hanc epistolā scripsit, canonizauit,vt seruaret modestiam : & infirmis ī fide succurreret,qui indigēt vt veritas fidei ēt humano quodā modo habeat prius argu-

argumenta veritatis, inter quæ est aliqua tẽporis diuturnitas. Sic.n.de epistola Iudæ Hieronymus scripsit, ꝙ auctoritatẽ vetustate, & vsu meruit, vt tandẽ inter canonicas scripturas computetur. Nam quadam Dei prudentia fit vt veritas vires suas in dies accipiat. Alij autem concedũt quidem cum Syluestro. titu. dominica. quæstio prima, §.5. supra dicta miranda vera esse: sed dicunt non esse mirum, si ex fide simplicium vehementi ad eam, & eorum diuotionem magis inflammandũ illa signa euenerint: non aũt ad confirmationẽ veritatis huius. Et adducunt simile de illo latrone, qui credebatur martyr, ad cuius sepulchrum concurrẽtes infirmi sanabuntur, vt legitur in historia sancti Martini, sic dicunt in proposito. Sed nec hoc quicquam valet, Nam nõ legitur ĩ vera historia sancti Martini aliquid de miraculis sanitatũ, neq; de alijs miraculis illius latronis. Si enim fuissent vera miracula, profectò attestata fuissent eius sanctitati. Neque Augustinus, neq; alius doctor sanctus ait. ꝙ multa corpora sanctorũ canonizatorũ, sed quòd multa corpora sanctorum venerantur in terris, quorum animæ ardent in inferno, quia videlicet nõ sunt sancti canonizati per ecclesiam, sed ab imprudente hominum credulitate, vel deuotione, vt sancti venerantur particulariter in terris, videlicet in aliquibus locis, vel prouincijs sine auctoritate apostolica. Sed neq; ille per ecclesiam canonizatus, sicut in proposito solennitas cõceptionis immaculatæ per ecclesiam, vt de pietate fidei recipienda, canonizata est: quãuis permittat impunè oppositum teneri. Et vera miracula piè credũtur facta ĩ attestationẽ eius: & itá quãuis simul ex deuotione, aut pp deuotionẽ fideliũ inflãmandã facta sint: piè probant, & immaculatæ cõceptioni B. Virginis piè attestantur, vt dictũ est. Igitur supradicta pia credulitas per reuelationes, & miracula præfata ad vltimũ spectat gradũ veritatũ catholicarũ, sicut & pia credulitas de veritate legendarũ, visionũ, & reuelationũ, & miraculorũ deuotarũ personarũ sanctarũ, q̃ afferit, & suscepit ecclesia, & legi pmittit, nõ vt de necessitate fidei, sed vt probabiliora, & magis ad fidei pietatẽ, & Dei honorẽ, deuotionemq; nutriendã pertinẽtia : dũ in talib. nil falsi certò deprehẽditur. Quæ pia credulitas, & æstimatio cadit nõ super veritate, vel falsitate, vel dubio, sed solũ super apparẽtia, & probabilitate eorum maiori, vel minori, ꝯm qđ magis, vel minus, hñt de tali probabilitate, & ecclesiæ auctoritate. Et hoc nõ est periculosũ, vel falsũ, qa constat de apparẽtia, & probabilitate, dùm veritas, vel falsitas ignoratur, sicut stat quodlibet cõtradictorium esse probabile, & vnum stat cũ altero non quidẽ in veritate, sed in apparentia, & probabilitate. Et ita diuersis respectib. vtrunq; contradictorium per se credi põt cũ fidei pietate: dũmodò (vt supradictũ est) absit animi pertinacia, vt de his latè Gerson alpha.14.g.l.

Quintò principaliter probatur eadẽ conclusio sexta auctoritate Beati Andreæ Apostoli, in cuius legẽda valdè authẽtica, q̃ in tota ecclesia vniuersali in officio diuino legiᵗ in suo facto sic illũ Egeę pręsidi dixisse continẽtur. Iustã restaurationẽ animarũ per crucis mysteriũ pandã. Primus.n.homo per lignũ præuaricationis mortem induxit, & necessariũ hoc erat gñi humano, vt p lignũ passionis mors, q̃ ingressa fuerat, pelleretur. Et qm̃ de immaculata terra factus fuerat primus hõ, necessariò de immaculata Virgine natus est Xp̃s perfectus homo, vt hominẽ repararet &c. quæ auctoritas in officio spãli p ecclesiã approbato in festo cõceptionis sub noĩe Dominici, modò is fuerit inclytus ille Pater ordinis p̃dicatorũ, modò alius magnæ sanctitatis, & sciẽtiæ monachus, vt alij autumant, sic hr̃. Sicut primus hõ fuit ex terra virgine, & nũquã maledicta formatus, ita decuit in scđo Adam fieri. Ex quib. simul iunctis hr̃, ꝙ Beata Virgo fuit terra semper immaculata quoad culpam omnẽ actualẽ, & eadem rõne originalem : quòdque semper fuit terra virginea corpore, & anima, & nunquã maledicta maledictione vllius libidinis, aut fomitis, actu, vel impulsu. quæ maledictio pœnalis fœditatis ex originali peccato in omnib. contracta est, excepta Virgine benedicta, quę secũdum Originẽ neq; serpentis persuasione decepta (scilicet per peccatũ actuale) neq; eius venenosis afflatibus est infecta (scilicet per originale, & per fomitis actũ, aut libidinem naturaliter inde consequentẽ) Et ꝯm psal.84. Benedixisti Domine terram tuã (scilicet benedictione gratiæ aĩæ concreatæ) auertisti captiuitatẽ Iacob scilicet præseruando à triplici captiuitate, & maledictione prædicta: auertere enim est pręuenire ne tangatur ab ea. Igitur non solum per fectam Mariæ virginitatem corporalem, sed & mundiciam eius, seu puritatem præfatam B. Andreas intendebat exponere ad honorem secundi Adæ, videlicet Christi filij eius, perfectamq; cõgruentiã terræ, vnde vterq; Adam formatus erat, quod inde patet, quia ad hoc propositũ Dominicus præfatus, & tandem ecclesia, in officio huius festi prædicta verba applicauerunt.

5. ratio.

Sextò principaliter eadẽ 6. concl. probatur à posteriori, seu à signo, vel effectu, qa Maria nullum peccatum habuit actuale in tota vita sua, ergo neq; originale in sua cõceptione. Añs patet ex 1. concl. suprapositá, & cõsequentia probatur dupliciter. Primò quia eã facit Augustinus lib. 5. contra. Iulianum c.9. prope finem in simili materia de Christo sic dicens in sñia. Si Christus minor existens originale peccatum habuisset, profectò grãdioris ætatis accessu actuali nõ caruisset. Quam consequentiam oẽs doctores antiqui, ẽt hæretici, ipse etiam Iulianus, contra quẽ Augustinus ibidem disputat, generaliter de omnibus

6. ratio.

bus, tenent pro indubitata, videlicet ꝙ qui contraxit originale non euasit actuale, nisi ex spāli priuilegio: Quod & Origines super id Lu.2. Et tuā ipsius animā pertransibit gladius; & Ambrosius super id Lu.1. Quod nascetur ex te sanctū, expresse confitentur, id videlicet esse regulare stante lege. Cuius consequentiæ vim pertenties Gregorius Arimi. in 2. distinc.30.q.2. peccatum actuale in Beata Virgine impie cōcessit, vel admisit, ne ab ea negaret originale.

Euasio.1. Secundò probatur eadem cōsequentia, quia vbi est maior sanctificatio, seu immunitas ab actuali in vita, ibi arguitur fuisse maior sanctificatio, seu immunitas ab originali; ergo vbi totalis ab actuali, ibi & totalis ab originali, quæ eius præseruatio est. Consequentia patet: quia sicut se hēt simpliciter ad simpliciter, ità ēt magis ad magis, & sicut pars ad partē, sic totū ad totū. Et antecedens probatur ₰m Bern. in epistola ad canonicos Lugdunen. & communiter doctores dicentes, ꝙ ideò sanctificatio Ioannis Baptistæ dr̄ maior, & multo ante eius natiuitatē quam Hieremiæ: quia Baptista fuit immunis non solū ab omni mortali, vt Hieremias; sed & à frequentia venialiū; imò & ₰m aliquos ab omni peccato veniali: sed hoc vltimū non tenetur cōiter à doctoribus, neq; placet mihi: tùm quia 1. Ioan.1. Si dixerimus, ꝙ peccata non habemus &c. tùm etiā, quia hoc priuilegium totalis immunitas ab omni actuali peccato, sicut & ab originali soli beatæ Virgini creditur cōcessum ex speciali gratia Christi. Hieremias autem fuit immunis ab omni mortali, sed non à frequentia venialiū. Indè ergo maior arguitur sanctificatio Ioānis, quā Hieremiæ. Igitur similiter ad propositum de Beata Virgine dicendum est.

Replica. Ad hāc probationē pōt dupliciter rn̄deri. Primò ₰m Capreolum negando consequentiā; & ad eius primam probationem ex Augustino, & alijs respondet, quòd nō dicit Augustinus Christus iam grandeuus actuali nō caruisset; sed peccato non caruisset, id est fomite non caruisset.

Euasio. Sed certè talis glossa est contra textum, & cōtextum, & sensum Augustini, quē ibi prætendit contra Iulianum, vt patet ex præcedentibus, & sequentibus ibidem. Ideò Gregorius Arimi. vbi supra, confitetur argumentum vigere.

Ideò secundo modo pōt responderi negando consequentiam, & ad eius probationes dicatur, ꝙ ità est regulariter stante lege, vt dicit Augustinus cū alijs doctoribus, ꝙ. s. qui contrahit originale ēt aliquando peccat actualiter, & è conuerso. Secus aūt ex spāli priuilegio gratiæ, quo quispiā contrahens originale in conceptione, & natiuitate pōt per spālē, & abundantē gratiam, seu donū cęleste ab omni actuali præseruari, vt hoc expresse dicit Augustin. vbi supra, & in lib. de natura & gratia, dicens ꝙ qui dicūt esse posse hominē in hac vita sine peccato, nō est eis cōtinuò in cauta temeritate resistendū: alioqui & hominis arbitrio, & Dei gratię, & misericordię, qui hoc adiuuando efficit, derogabimus. Idē alibi ad Marcellū de baptismo paruulorum ait. Piò & Christianè dubitare pōt vtrū aliqui tāta gr̄a præditi fuerint, vt oīs à peccatis fuerint immunes: sed si hoc fuit, non per naturā, sed per gratiā Christi fuit. Idē in lib. de perfecta iustitia dicit. Scio catholicos viros tenere posse esse hominē in hac vita sine peccato per gratiā, & adiutoriū Dei: neq; audeo illos reprehendere. Imò & Angest. in morali, c.15. dicit, ꝙ licet id de facto non accidat: nō tn̄ repugnat legi, ꝙ scilicet absque extraordinario auxilio diuino aliquis vtens rōne valdè diu immunē se ab omni peccato præseruaret, quantocunq; tpe oīa collectiuè, seu simul peccata vitādo: quorū vnūquodq; seorsum caueri pōt. Hæc ille. Quod quidē dictum si intelligatur, quòd id absolutè non repugnat ex natura sua; benè quidē: Si aūt ꝙ non repugnat moraliter loquendo, vel stante communi cursu, & corruptione naturæ; certè id non vr̄ verum: nā solum per specialem gratiam id concedit Augustinus, & cōiter doctores fieri posse. Sic igitur dici pōt ab aduersarijs ex speciali gratiæ priuilegio Mariam ab actualibus omnibus, non tamen ab originali, præseruatam esse. Ideò prædicta ratio .6. non apertè probat intentum.

Septimò principaliter eadē .6. conclusio probatur auctoritate Augustini lib. de natura & gratia, c.14. dicentis. Cùm de peccatis agitur nullā prorsus volo qōnē facere de Maria propter honorē Domini. Iam enim scimus, ꝙ plus ei gratiæ collatum sit ad vincendū ex omni parte peccatum; quia concipere, & parere meruit illum, quē constat nullū habuisse peccatū. &c. Vbi nota, ꝙ Augustinus non solū ibi loquitur de actuali, sed & præcipuè de originali peccato, de quo præcipua eius cum Pelagio erat disputatio: & occasione originalis interim ibi ēt agit de actuali, oēs homines in vtroq; peccato concludēs, pręter Mariā ex speciali gratia: id pp honorē Christi, vt patet ex ipsa litera, & intētione Augustini: cùm pro rōne subdat, quia cōcipere, & parere meruit &c. Si namq; à Maria ideò excluditur peccatū actuale pp honorem Dn̄i, quia peperit Christū, qui actuali caruit peccato, & ipsū omninò abstulit: ergo similiter excludendū est originale ab ea: qa peperit, cōcepitq; Christū, qui originali peccato carēs, ēt ipsū originale destruxit: Alioquin rō Augustini nō valeret, vt patet. Vnde ait, Scimus. s. certo nō opinādo, nec in qōnē vertendo; ac proindè nullā quæstionē (ait) volo facere de Maria: quia certò scimus communiter omnes, quòd plus gratiæ ei collatū sit. 7. ratio.

Neq; verū est quod Gregorius Arim. in 2. distin.30. quæst.2. ait Augustinum loqui de actuali peccato duntaxat: ex eo, ꝙ contra originale non est pugna, & victoria, ad quam dicit Aug.

gratiam Mariæ esse collatam. Hæc inquam non valet. Nā potissimè contra originale non in se, sed in suis effectibus, siue reliquijs in nobis manentibus est pugna: puta cōtra carnis impulsus, concupiscentias, & hmōi, quæ peccata dicuntur Rom. 7. & alibi, & ab Augustino, & psal. 50. Ecce iniquitatib. conceptus sum &c. quas reliquias culpabiles concupiscentię, & fomitis, Maria non habuit, vt infra q 45. plenius agitur. Item Hieronymus super psal. 77. ubi, Et deduxit eos ī nube diei &c. dicit Mariam nunquā fuisse in tenebris peccati, sed semper in luce gratiæ. Item Anselmus de conceptu virginali c. 15. ait. Decuit virginem ea puritate nitere, qua maior sub Deo nequit intelligi, vt supra in 1. rōne declaratur. Et quāuis aliqui dicat quod dubitatur de illo tractatu, an sit Anselmi: & dato ꝙ sit suus, intelligitur, vt ipse subsequēter se explicat, vt. s. cōceptus Christi esset purissimus: ita videlicet ꝙ pro quo tpe virgo beata conceptura erat filium Dei erat purissima à fomite, & alijs hmōi, & Magister, & Damascenus in 3. sentētiarū glossant illud Luc. 1. Spiritus sanctus superueniet in te &c. tñ quia in dicto tractatu, & de exordio mundanæ salutis expresse sentit cum pręfata 6. conclusione, & in officio diuino huius festi per Ecclesiā approbato ad hoc propositum allegatur, ideò valdè facit ad rem. Item Hylarius. O Maria, quę omnes sanctos superas pietate, & omnes angelos puritate, scilicet ab omni peccato, sine exceptione extensiuè, & intensiuè: alioqui non eos excederet in gratiæ puritate, vt ipsorum regina, vt supra in prima ratione latius habetur.

Item ad hunc sensum, atque propositum canit ecclesia in hoc festo id cant. 4. Tota pulchra es amica mea, & macula originalis non est in te. Item ad idē faciunt omnes auctoritates sanctorum. quas in eodē officio, Sicut lilium inter spinas &c. cantat, & approbat ecclesia Rom. cuius applicationem, & approbationē reprobare, vel de mendacio redarguere nefas est.

8. Ratio. Octauò tandem eadem sexta conclusio probatur, quia oēs ferè doctores scholastici moderni à tpe doctoris subtilis Scoti, & deinceps, exceptis doctoribus de ordine prædicatorū, & alijs paucis in 3. sententiarum dist. 3. hoc idem tenet. & Gerson in alphab. 15. q. r. f. & super Magnificat, & in sermone conceptionis: Et Abulē. paradoxa. 1. c. 31. & Marsilius in 2. q. 20. latius. & Argentina in 2. dist. 30. & in 3. dist. 3. Et tandem Ambrosius Catharinus de ordine prędicatorum in tractatu de conceptioneę, & alibi etiam cōtra Caieta. lib. 4. & innumeri alij. Item omnes ferè vniuersitates ecclesiæ latinę idem tenent, nec admittunt disputationes super hoc, tanquam super re non vertenda in dubium pp scandalū de opposita opinione, & præcipuè vniuersitas Parisien. id constantissimè tenet, & iurat, facitq; iurare omnes doctoratus gradu initiandos se defensuros vbique, non vt opinionē, sed vt snīam potius fidei, vel vt de pietate fidei veram tuendam, vt dictum est. Neque vnquam dicta vniuersitas Parisien. oppositum decreuit: licet aliqui dicant ꝙ Albertus Magnus refert conclusum fuisse in Parisiensi Gymnasio erroneum esse Mariā esse sanctificatam ante animationem, quia contraxit originale. Sed certè hæc vltima verba, s. quia contraxit originale non dicit Albertus: sed illi addunt de suo: & nos etiam dicimus erroneū esse dicere Mariam esse propriè sanctificatā ante animationem: sed piè credimus eā in ipsa sui animatione sanctam, & ex speciali priuilegio ab originali præseruatam, vt dictum est.

Ad idē ēt valdè facit totius ferè populi Christiani, & ecclesiæ Romanæ vehemens deuotio quotidie magis crescēs ad honorē huius festi immaculatæ conceptionis. Nā talis deuotio est signum probabilissimum diuinæ reuelationis, seu inspirationis, dùm ex ea populus Christianus magis inflammatur ad cultum diuinum cū conscientiæ puritate per pęnitentiam, & per susceptionē sacramentorum, & per alia pia opera ꝓsequēdum in honorē immaculatę conceptionis: nihilq; mundanum, aut proprię affectionis in tali cultu, & deuotione, nisi diuinus honor, & matris eius prætēditur. Quod patet: tùm primò qa sicut cōe intentum naturæ in naturalibus cōisq; hominum, & maximè prudentum, atq; bonorū consensus in moralibus, validum argumentū est rectitudinis, aut veritatis: ità & cōis deuotio vehemens, atq; perseuerans populi Christiani simpliciū, atque sapientum, & bonorum, qualis iam dicta est, & experientia probatur, signum certè valdè probabile est veritatis diuinitus per hunc modū occultum hominib. reuelatæ: quæ & paulatim successu tpis vires, & robur in cordib. hominū magis habet, magisq; vt aurora procedēs illustratur. Tùm secundò, quia non est credendū in ijs Deum permittere diu errore decipi piam, cōemque populi Christiani, & ecclesiæ Romanę deuotionem, & sensum ad cultum, & honorem eius, & matris suæ: quia Hebrę. 13. Non te deseram, neq; derelinquam, & Actu. 5. Si ex hominib. est cōsilium hoc dissoluetur, si aūt ex Deo, resistere non poterimus. Cùm igitur videamus tāto tēpore apud doctos, & indoctos in populo Christiano, & ecclesia Rom. quotidiè magis hāc fidei pietatē, & deuotionē ad B. Virginis immaculatam conceptionē ēt cum cultu diuino, & ecclesiastico in cordib. hominū radicari, signū vtique vrgētissimum est veritatis, operisq; diuini.

Ad hanc rōnem rñdet Caietan. in quodlib. ꝙ doctores moderni, & vniuersitates tenētes prædictam conclusionē contra tot doctorū sanctorū antiquorū doctrinā in dicta materia pertinente ad fidē, & sacram scripturā, sunt præsumptuosi, & postponendi, quia non fuerunt sancti, & minus docti, minusque illuminati sunt, quàm illi Euasio.

antiqui

antiqui secundum Tho. 2. 2. q. 2. art. 7. Vnde talis modernorum auctoritas non excedit auctoritatem vulgi, quæ nihilipendenda est, neque facit probabilitatem in veritate, sed in apparentia tantum: quia secũdum Arist. probabile in veritate est quod videtur pluribus sapiẽtibus: non autem quod vulgo, aut pluribus minus sapientibus apparet. Hæc Caietanus.

Replica. Sed certè hęc ei⁹ euasio temeraria, irreuerẽs, & iniuriosa, & falsa est: quod patet. Primò. Nam negare sanctos aliquos fuisse, qui tenuerũt hãc conclusionẽ falsum, & temerarium est: cùm Anselmus vbi supra in septima ratione habetur, & tandem Roffen. inclytus martir contra Lutherum, & multi alij sancti viri, & tandẽ sancta ecclesia Romana cum alijs ecclesijs hoc festum celebrantibus id piè teneant.

Secũdò quia dicere pręsumptuosè agere vniuersitates, modernosq; doctores, & alios contra doctrinam antiquorum, hoc similiter falsum, & temerarium est. Tùm quia antiqui sancti doctores Augustinus, Hieronymus, & hmõi, nihil contra hoc priuilegiũ B. Virginis scripserũt, sed generaliter de omnibus docuerunt ꝙ in originali concipiuntur, vt infrà in rñsione ad tertium argumentum latius habetur. Et ità contra eorum doctrinam nostra conclusio, & sñia modernorũ, & ecclesiæ Romanæ, & aliarum ecclesiarum nõ est. Antiqui autem doctores scholastici, vt Bea. Tho. Albertus, & alij vtique oppositũ senserũt, vt infra in resp. ad tertium argumentũ patebit. Sed quòd moderni doctores, & vniuersitates cũ assensu ecclesiæ Romanæ, & aliarum ecclesiarũ fauore oppositum teneant, non est præsumptuosum: imò tanto maior probabilitas est, quantò nisi rationes magis vrgentes isti catholici doctores, vniuersitatesque vidissent, aut nisi spiritus Dei illos illuc impulisset, profectò nunquam in eam sententiam omnes simul vno sensu, & ore vno cõuenissent: quæ aduersaretur opinioni antiquorũ doctorũ sanctorũ scholasticorum. Nam non est inconueniẽs modernos doctores per industriam & humanam quo ad aliqua saltem esse antiquis sapientiores: quia videlicet circa ea magis studuerunt, & veritatẽ inuestigauerunt: tẽpus. n. fertur repertor omnium: & veritas ideò dicitur filia temporis, id quod accidit in præsenti materia, vt dictũ est, & infra in rñsione ad tertium argumentum habetur. Adde quòd ecclesia quoad aliqua occulta quotidiè magis illustratur diuinitus. Vndè & Scotus in tertio non ait, Si sanctorum auctoritati non repugnaret: sed Si auctoritati ecclesiæ, vel scripturæ nõ repugnat, vr̃ probabile, quod est excellentius Mariæ tribuere. Et iam nunc constat ꝙ hoc non ecclesiæ, nec scripturæ repugnat, vt ipse Caieta. fatetur, & supra conclusione 3. habetur, sed potius consonat, vt superius probatum est: nulla ergo p̃sumptio doctorum modernorũ, & vniuersitatum, aut ritus, seu cultus ecclesiarum, aut populi Christiani circa hoc nisi impiè dici potest.

Ipsius certè Caietani impia temeritas est (vt optimè contra ipsum vbi supra probat Catharinus) ꝙ etiam spernendi vulgi nomine traducit tot vniuersitates doctorũ, tot doctissimos viros, & probos, & summos, qui à ducentis circiter annis ad hanc ætatem vigerunt, & hanc piam sententiam de immaculata conceptione tenuerũt, & ipsam tandem Romanam ecclesiam cum alijs ecclesijs, & populo Christiano, qui oẽs (vt diximus) tanto quasi impetu spiritus in hoc ferũtur obsequium. Denique omnes alios p̃ter seipsum, suosq; sequaces censet esse vulgus indoctum, & nulla auctoritate dignum: vtiq; in hoc imitatus eos, qui Io. 7. dicebant. Num ex principib. aliqs credit in eum; aut ex pharisæis? turba hæc, quæ nõ nouit legem, maledicti sunt. Quarè improbè respondet, & docet Caieta. ibidem in sententia, dicens quòd scandalum eorum, qui audiẽtes B. virginem in peccato originali conceptam, scandalizantur, non actiuum prædicantis, sed passiuum ipsorum insipiẽtium potius, quàm piarum aurium est: imò & pharisęorum conuinceretur esse declarata eis veritate. Hæc ille. Cuius falsitas ex supradictis, & ex conclusione tertia suprapositi facilè patet.

In quo tandem nota ꝙ licet regulariter non pertineat ad vniuersitates doctorum hmõi res fidei, & morum iudicialiter diffinitiuè determinare, benè tñ doctrinaliter in casu, & ex cã, cùm scilicet res est in ambiguo, & id postulat ad sedanda scandala, quæ (re controuersa manente) in populis feruntur, præsertim ecclesia Romana id tolerante, & ex consequenti tacitè consentiẽte, & tales vniuersitatũ determinationes approbante. Et id nos nisi maior vrgeat auctoritas in eas determinationes omnes cõsentire debemus: licet sub pęna hęresis vel alia pęna ecclesiastica ad eas non cogamur, quousq; per superiores, vel per ipsam ecclesiam decretæ, vel confirmatæ sint. Ità olim episcopi in suis synodis prouincialibus tempore Augustini, & Cypriani, & aliorũ eiusmodi similia ex causa decernebant, quia summus Pontifex vbique esse non potest. Ità etiam nunc propter sapientiæ claritatẽ hoc munus Episcoporum vniuersitates doctorum ipso Papa sciente, & volente meritò sibi vendicauerunt, & ità factum legimus in pręsenti negocio: quia vniuersitas Parisiensis decreuit sententiam quandam contra quendam Ioannem Veri anno Domini millesimo quadringentesimo nonagesimo septimo, quia contra immaculatam B. Virginis conceptionẽ prædicauerat, quæ ad verbum subsequitur in hunc modum.

Sententia Parisi. pro immaculata conceptione. Nouerint vniuersi, & singuli quòd anno Domini millesimo quadringentesimo nonagesimo septimo, die decima octaua mẽsis Septembris in congregatione generali vniuersitatis Parisien. apud

apud sanctum Martinum solenniter conuocata, comparuit sciētificus vir magister Arthurus fellon rector vniuersitatis prefatæ cum dn̄is Decanis superiorum facultatum, tota facultate Theologię, & quatuor promotoribus quatuor nationum in cappis, & epithogijs, & cum bidellis deferentibus suas virgas, seu massas argenteas: pręsentib. magistris Roberto Pillot, & Ioanne Frāc fort, notarijs, publicis, Ioanne Boenim, & Henrico Probion in Theologia licentias testib. Magister Borengarius mercatoris decanus sacrę facultatis Theologiæ exposuit qualiter magister Ioānes Veri doctor in Theologia ordinis fratrū prædicatorum de conuētu Rothomagen. p̄dicauerat Deppe, in festo conceptionis B. Marię Virginis nouissimè fluxo, contra puritatē immaculatæ conceptionis: vnde magnum est extortum scādalum Deppe, Rothomagi, & alibi, quod ad sacram facultatem Theologicā puenerat. Cuius quidē scandali occasione ipsa facultas tertiò sup his congregata ediderat, ne quis deinceps auderet *tales in præfatam Virginem blasphemias prædicare*: nec hoc solo contenta facultas informationem exactissimam fieri fecit p testes quindecim Viros Deppe cōmorantes, sapientes, & probos, ac fide dignos p literas manu dicti veri scriptas: quas suas esse in publica concione facultatis confessus fuerat, nec testibus, aut eorū dictis in aliquo contradicere voluerat, nec vllū defensionis locū assumpserat, imò dictis literis ab eo confessis, & audita informatione, ad terram prosiliens poplitib. flexis, & iunctis simul manib. sui errati veniam deprecatus fuerat: orans & obsecrans, vt tali gn̄e pęnæ afficeretur, q̄ sacer p̄dicatorū & Dn̄icorū ordo minus scādalizaretur. Quib. visis, & auditis, inuētæ fuerunt inter multas alias tres falsæ propositiones blasphemæ & detractoriæ honoris, laudis, & dignitatis gloriosissimæ Virginis Mariæ, quas matura & graui disputatione qualificauerat facultas, reuocandum, atq; reparandum iudicauerat. Et q̄m dictus veri easdem reuocare, & scandalum reparare recusauerat: in eundē priuationis, & resecationis à suo cōsortio pęna animaduertendum esse iudicauerat: à qua sn̄ia ad summū Pōtificē in grauamē totius vniuersitatis & regni appellauerat. Idcircò iure, meritoq; dictante, & p̄cipiente iudice seculari ordinario pariter incarceratus fuerat: à qua quidem incarceratione, & priuatiōne ad curiā parlamēticam appellauerat, p quā post multas, variasq; disceptationes, & plebiscitationes ad facultatem ipsā remissus fuerat, vt tres p̄dictas propositiones s̄m ipsius facultatis iudiciū reuocaret. Quibus sic per dictum dn̄m Decanū expositis, & narratis, ipse magister Ioannes Veri stans & eius capite discooperto hmōi reuocationem in ipsa congregatione coram prædictis dn̄is Rectore in facultate theologiæ, decanis superiorum facultatum, procuratoribus nationum, dictis testibus, & notarijs legendo palàm, & publicè quandam cèdulam papiream, cuius tenor sequitur.

Ego Ioannes Veri religiosus ordinis fratrum p̄dicatorū presbyter in theologia magister accusatus fui, seu delatus apud matrē meam vniuersitatem Parisien. & facultatem theologiæ prædicasse apud oppidū Deppe dięcesis Rothomagē. in festo conceptionis purissimæ & gloriosissimæ virginis Marię matris Dn̄i nostri Iesu Christi nouissimè fluxo tres propositiones sequentes. Prima, B. Virgo Maria fuit purgata ab originali culpa. Secunda per modum q̄ōnis, qūo B. virgo poterat dicere orationē dn̄icam, & maximè quantum ad illam partem, Dimitte nobis debita n̄ra, non terminando q̄ōnem. Tertia asserentes virginem Mariam esse in peccato originali conceptam non peccant mortaliter, neq; sunt hęretici, imò omnes, qui dicunt ipsos sic dicendo mortaliter peccare, vel esse hæreticos, excōicantur à Sixto per quandam bullam. Ex qua prædicatione mea, prout intellexi tā à præfata matre mea vniuersitate, & facultate theologię, q̄ ēt ab alijs, ortum fuerit, & adhuc viget scandalum: tāquam intellexerint auditores q̄ in illa mea prædicatione voluerim detrahere puritati conceptionis beatissimæ, & gloriosissimæ virginis Mariæ genetricis Dn̄i nostri, & redemptoris Iesu Christi. Quas quidem tres propositiones sacra Theologorum facultas, cuius ordinationi, dispositioni, & omnimodè determinationi me submissi, & submitto, qualificauit in hunc modum.

Prima propositio est falsa, impia, & piarū aurium offensiua, à deuotione fidelium de immaculata conceptione gloriosissimæ Virginis Mariæ matris dn̄i nostri Iesu Christi retractiua, Cultui ecclesiastico, *rectè rationi, sacræ scripturæ, & fidei, dissona*, reuocanda publicè, & reparanda. Secunda, Hæc q̄ō si fuerit mota, vt iacet, vana fuit: impertinens, & scandalosa: quæ in sermone de immaculata conceptione dictæ Virginis beatissimæ moueri non debuit, & si fuerit mota, nō erat sine bona solutione relinquēda; nec deinceps sic mouēda est, cùm sine suspitione iniuriæ, & blasphemiæ præfatę virginis fœlicissimæ sic moueri nō possit: ideò reparāda. Tertia propositio quātum ad primam partē est falsa, impia, piarū aurium offensiua, à deuotione fidelium de immaculata conceptione beatissimæ Virginis Mariæ Matris dn̄i nostri, & redemptoris Iesu Christi retractiua, cultui ecclesiastico, rectè rōni, *sacræ scripturæ, & fidei dissona*, reuocanda publicè, & reparanda. Secunda pars est temerariè prædicata, & scandalosa. Quantū ad tertiam partē non est verisimiliter credendum sanctissimum dn̄m nostrum Papam Sixtum taliter dicētes excōicasse, & præsertim ad sensum, quē pretendebant. Ego igitur, quantum in me est, volens tollere omne scandalum, esse filius obedientiæ, & pacis, & assertor veritatis, veram, sanamq; doctrinam pręg

dicare,

dicare, Deum & Virginem matrem eius oĩ laude dignissimam honorare; matri meæ Vniuersitati Parisiensi, & facultati theologiæ semper obedire: retracto prædictas tres propositiones cũ earum qualificationibus, vt sunt à matre mea sacra facultate theologiæ declaratæ firmiter adhęrendo, & consentiendo, & in contrarium determinationis prædictæ nunquàm veniendo. Quod eisdem Vniuersitati, & facultati per sacros ordines meos promitto, & iuro; & ita Deus me adiuuet, & mater eius gloriosissima ꝑpetua virgo immaculata. Datũ Parisijs in nostra congregatione generali apud sanctũ Martinum per iurm solenniter celebrata, Anno domini 1497. die 16. Mensis Septembris, & erat signata. Veri.

Alias matutinum.

Tandem facta ꝑdicta reuocatione supplicauit humiliter quatenus Vniuersitas, & facultas eũ ad pristinos honores, & ad suum consortium, à quo priuatus fuerat, recipere vellẽt. Cui rñsum extitit ꝙ suæ supplicationi annuerẽt, si tñ prius ab appellationibus suis desisteret, & eis renunciaret; & ipsam Vniuersitatem, & facultatẽ poneret extra omnem curiam suis sumptibus & impensis. Quæ omnia se facturum proprio iuramento promisit. Et hoc, & non alio modo, & pacto reintegratus fuit. Hæc ibi ad literam.

Dubium. Sed circa hæc forsan quispiam dubitabit qũo prædicta facultas Parisiensis potuit vel iudicialiter, vel doctoraliter tm̃ diffinire, tanq̃ de fide id, quod adhuc stat sub opinione. Quo modo ẽt in tertia censura contra tertiam propositionem illius Ioannis Veri supra posita vbi dr̃ ꝙ tertia propositio est falsa &c. Quo modo in quam potuit id ita diffinire contra extrauag. Sixti IIII. in concilio Tridentino nunc demum approbatã, vti superius in tertia cõclusione latius habetur.

Respon. Pro rñsione nota duo. Primò ꝙ sicut per ecclesiam licet ẽt nunc eidem facultati Parisiẽ. cõcilium Basiliẽ. vti legitimum opinando acceptare: ità & ea, quæ ibidem diffinita sunt, eo modo, & non aliter, q̃ diffiniuntur, rõne ipsius concilij recipere potest. Nunc autem in eo concilio non de fide hoc, vel illud, nec eius oppositum hæreticum esse decernitur: sed solum ꝙ opinio tenẽs immaculatam B. Virginis conceptionem est consona fidei sacræ scripturæ, ritui ecclesiastico, & rectæ rõni: ac proinde ꝑfata facultas consequenter licitè decreuit, ꝙ opposita opinio, vel propositio est non quidẽ hęretica, sed falsa, impia, piarum aurium offensiua, cultui ecclesiastico, sacrę scripturæ, & fidei dissona, & rectæ rõni, qa hoc sequitur ex ꝑdicta concilij diffinitione. Sed vtrũ prædicta facultas Parisiensis, & alij, qui præfatũ conciliũ Basilien. vti legitimũ acceptant, teneãt prædictam eius diffinitionẽ, tanquam de fide, an opinatiuè duntaxat: Credo ꝙ solum opinatiuè, sicut & ipsum conciliũ legitimũ opinantur, rõne cuius tm̃ tenent. Nam ea, quæ ex vna ẽt fortiter opinata sequitur propositione, non plus quam opinata, vel humanè non theologicè credita potestesse propositio, nisi perfectior aliqua alia causa concurrat ad assensum fidei, vel euidentię producendum, id quod in pręsenti non contingit. Si aũt euidenter cognosceretur concilium esse legitimum, sicut alia concilia generalia: tunc ibi decisa de fide tenerentur: quia ex illa euidenti, & ex alia simul de fide, ꝙ scilicet ibi spiritus sanctus assistit, vt errare non possit, sequitur illa propositio de fide, vt de hoc alibi, & Vega de iustificatione lib. 9. c. 39. latius agit.

Not. secundò, ꝙ licuit prædictæ facultati cogere doctores suos sub iuro tenere, sicut & ipsa tenet, prædictam diffinitionẽ concilij Basiliens. quousq; per ecclesiam, vel per aliud certum concilium generale legitimum oppositum diffiniatur: potest etiam oppositum agentes de mortali condemnare, tanquã tenẽtes contra dicti concilij diffinitionem ab ipsis iurãtã. Neq; hoc prohibet Sixtus IIII. in ꝑdicta sua extrauag. ꝑ concilium Trid. approbata. Sed ꝑꝑ scandala vitãda ibidem solum prohibetur ne quis audeat asserere, tenentes hanc vel illam opinionẽ incurrere crimen hæresis, aut peccati mortalis, videlicet rõne dicti, vel opinati, vt constat ex rõne ipsius in extrauag. ibidem adiuncta. Quia (inquit) hoc nondum per ecclesiã decisum est. Cum quo stat ꝙ alia rõne videlicet violati iuramenti, scãdali, aut temerariæ, vel iniuriosæ singularitatis, qua quispiã eorum à dicta concilij diffinitione ibidẽ acceptata, atq; iurata dissentiens aliter doceret, vtiq; de peccato mortali, & de doctrina dissona fidei, & sacræ scripturæ, cultui ecclesiastico, & rectæ rationi secundum dictum concilium per ipsam facultatem Parisiẽ. iustè condemnetur. Et quod hoc & nihil aliud Sixtus IIII. intenderit indè liquet, ꝙ cùm sciret ipse, & cõcilium Trid. præfatã facultatẽ cogere doctores suos sub iuro tenere doctrinã de immaculata B. Virginis conceptione secundum diffinitionem concilij Basilien. ab ea vti legitimi acceptati, oppositumq́ue docentes condemnare, atque punire, certè dum nullam de hoc mentionem, vel exceptionem fecit, qui si voluisset facilè facere potuisset, vr̃ sine vllo illius facultatis, & eius practicæ præiudicio prædictã extrauagã. non aliter, q̃ dictum est, ad rigorẽ, proprietatemq; verborum intellexisse, & approbasse, & ab omnibus esse intelligendã. *7. Ratio.*

Contra prædictã sextã conclusionẽ fiunt decem argumenta, quæ sunt fundamenta oppositæ opinionis. Quorum primum sumitur ex auctoritatibus sacræ scripturę Ro. 3. & 5. Et 2. Cotinr. 5. Et 1. Corint. 15. quę habentur supra conclu. 3. ex quibus sic arguitur ꝭm Gregoriũ Arimi. in 2. dist. 30. q. 2. A sententia sacrę scripturæ generali & vniuersali omnium hominum nõ est facienda alicuius hominis exceptio: neq; ab ipsa generalitate est vllo modo recedendum, sed potius quod ei magis est consonum tenendum est: *Argum. 1.*

nisi

nisi talis exceptio vel priuilegium ex ipsa sacra scriptura ibi, vel alibi aut per certam reuelationem aut per Ecclesię certam determinationem, aut per euidentiam facti, aut per certam sufficientemq; rõnem, & non solum per rões congruentiæ habeatur. Nunc aũt generalis vniuersalisq; sententia sacræ scripturæ in prędictis au ctoritatibus contenta sine vllius hominis expressa exceptione habet quod oẽs naturaliter propagati ab Adam non solum in debito, sed ẽt de facto concipiuntur in peccato originali: & de exceptione B. Virginis seu de eius priuilegio nihil habetur in sacra scriptura, neq; aliquo modo de supradictis, sed solum per rationes congruentię: ergo. Consequentia est nota.

Et maior constat ex Apoc. 22. Si quis apposuerit, vel minuerit de verbis libri huius &c. Et qa alioqui tota sacra scriptura vacillaret: si sine certa rõne supradicta pp cõgruẽtias tñ liceret exceptionẽ facere à diffinitionib. generalibus sacræ scripturę: & quilibet pp aliquam congruẽtiã dicere posset hunc vel illum esse priuilegiatum vel exceptum de facto ab originali in conceptione vel natiuitate. Et ita patet maior.

Minor aũt quoad eius primam partem est de fide ſm omnes doctores ex supradictis auctoritatibus id elicientibus, vt patet ẽt per Augustinum in epistola ad Optatum de origine animæ: quæ est epistola. 157. & in tractatu de peccato originali contra Iulianũ, & contra Pelagianos: Et de fide ad Petrũ. c. 23. vbi ait. Firmissime tene & nullatenus dubites omnem hominẽ qui p concubitum viri & mulieris concipitur, cũ peccato nasci originali, morti & impietati subiectũ. Hæc ibi. Nam quamuis non sit de fide quod iste vel ille est vel non est quoad hoc priuilegiatus: est tñ de fide: quod si non sit vel si non ostẽdatur sufficienter in hoc priuilegiatus contraxit originale, non solum in debito, in quo nullũ priuilegium cadit, sed & de facto: quia hic de necessitate legis cõis sequitur ad debitũ, vt ex dictis constat auctoritatibus & doctrina catholica. Quoad secundam autem partem prædicta minor probatur, quia quoad hoc priuilegium de immaculata B. Virginis conceptione solum habẽtur rationes congruentiæ & de pietate probabiles: nõ autem de fide neq; conuincentes, vt patet ex supradictis in sexta & tertia conclus. præcedentibus: alioqui oppositum esset hæreticum, quod absit, vti per extrauag. Sixti IIII. superius in tertia conclusione declaratum est.

Respon. Resp. negãdo antecedẽs quoad vtranq; eius partẽ: pro cuius declaratione nota quod est duplex rõ decentiæ vel congruentiæ. Prima, quæ sic probat decere Deũ, quod si oppositũ fieret nullũ inconueniens ſm rationem humanam appareret. Et huiusmodi rationes decẽtiæ potius explicant congruẽtiam & modum rei factæ, quã ipsam probẽt, vt ꝙ Deus homo factus est, & passibilis pro nobis quodque tali tempore & loco mortem Crucis passus est. Nam si aliter facere voluisset, vtique non indecens sed decens etiam fuisset. Et de huiusmodi decentia vera est illa maior posita in argumento. Sed minor quoad secundam eius partem falsa est, vti superius in prima probatione huius sextæ conclusionis habetur, & proxime amplius declarabitur.

Secunda aũt rõ decentiæ est, quæ sic probat decere Deum, quod oppositũ ſm rationem humanam indecens vel inconueniens esset vel appareret. Et huiusmodi rões vtique probant sufficienter in moralibus & theologicis licet non euidenter exceptionem aliquam vel priuilegiũ, præter cõem legem, & regulam sacræ scripturę alicui concessum. Nam & pp has rationes decentiæ, quia oppositum indecens esset, B. Augustinus post eum cõiter doctores cũ Ecclesia catholica tenent corpus B. Virginis non esse incineratum: sed cum anima simul assumptum gloriose in cœlo locari. B. quoque Virginem ab omni peccato actuali semper immunẽ fuisse: & sãctã eius fuisse natiuitatem: & ab originali peccato multo ante eam esse immunem: & post Christum natum nulli vnquam nupsisse, sed virginẽ semper permansisse: & dum erat in hac vita claram aliqñ visionẽ essentiæ diuinę habuisse. Propter has ergo rationes decentiæ, quia oppositũ esset indecens secundum rationẽ humanam, magis pie & probabilius ait sexta conclusio prędicta quod B. virgo supra aut præter legem communẽ excepta fuit & priuilegiata ne in sui conceptione peccatum contraheret originale. Et de his rationibus decentię falsa est illa maior similiter & minor quoad secundam eius partem, quæ in argumento positæ sunt.

Et quod rões decentię hoc secundo modo satis probent, vt dictum est, expresse fatetur Cano de locis theologicis lib. 12. c. 13. in secundo exẽplo ibi posito. f. 501. Ad quod ẽt facit Gerson, alphab. 15. litera. q. Et vltra exempla supradicta de B. virgine id magis patet. Nam hac ratione innixi. B. Tho, Richardus, & plures alij doctores in 3. dist. 37. tenent quod Deus de potentia absoluta vt legislator dispensare non potest in decalogo, neque quod aliquo tpe vitæ suæ homo non amet aut non colat Deum. Et dist. 38. & in 1. dist. 43. 47. Eadem ratione indecentiæ vitande in Deo doctores cõiter tenent quod Deus decipere non potest: quia licet in his nulla sit aperta repugnantia aut contradictio, est tamen indecẽs Deo id facere, quod vtique suæ repugnat bonitati, tametsi hæc indecentia sit maior quam alia supradicta. Nam hæc aliquo modo repugnantiam sonat, illa autem minime. In rebus etiam alijs dubijs aut nondum per sacram scripturam expressis neque per Ecclesiam definitis ad fidẽ & mores pertinentibus, doctores catholici per has rationes decentiæ determinant quid tanquã verius

verius aut probabilius tenendum sit, quo etiam multa loca sacræ scripturæ sint sane intelligẽda vt indecẽtia vitetur, vt docet B. Augustinus lib. 3. de doctrina Christiana c. 27. & li. 4. de Trin. c. 6. quomodo etiam multa loca sacræ scripturæ non ita generaliter vt ipsa verba sonãt, sed cum limitatione aliqua accipiẽda sint, vt de his latius agit Dryedõ de dogmatibus Ecclesiasticis lib. 2. c. 2. & latius lib. 3. tractatu. 2. c. 3. & tract. 3. c. 4. quo vt prolixitas vitetur lectorẽ incredulũ aut curiosum mittimus. ergo eadem rõne indecẽtiæ vitandę licite & satis probabiliter & non contra scripturam sacram diceretur, quod ab ea etiam generaliter quoad omnes intellecta & à regula & lege generali aliqua fiat exceptio aliqñ, aut priuilegium alicui, quale est hoc de immaculata B. Virginis conceptione, & de aliorum sanctorũ alijs priuilegijs cõcedatur. Neque enim in sacra scriptura continetur quod ratione vitãdæ indecentiæ nulla inde exceptio fieri aut nullũ alicui priuilegium de facto possit cõcedi quod ibidem expressum non sit, cũ ex supradictis oppositum factum esse constet euidenter.

Argum. 2. Secundo principaliter arguitur ad idẽ. Si Maria non contraxit originale: ergo nõ fuit mortua morte peccati, neq; captiua peccati. & ergo neque redempta, nec egens redemptione Christi, neque per eum à morte peccati suscitata. Patet hæc consequentia per Zozimum Papam supra conclu. 5. ibi videatur. & iterum ergo neque sibi fuit clausum cęlum, quod non nisi per peccatum clauditur: neque eguit Christo aperiente: & tãdem neque descendisset ad limbum si ante Christum moreretur.

Respon. Resp. concedendo primam consequentiam: quia facit hunc sensum. quod. s. de facto B. virgo non fuit mortua & captiua sub peccato: cũ quo stat quod in debito fuit mortua. ideo cum addito expresso, quod. s. non fuit mortua aut captiua in debito, negatur hæc consequentia, vt patet etiam ex supradictis in quinta conclusione.

Ad secundam consequentiam rñdeo illã simpliciter negando: imò potius sequitur quod absolute fuit redempta & viuificata per Christum prçseruatiua viuificatione & redẽptione eius in suis meritis ab æterno præuisis & acceptatis a Deo patre, vt ait Gers. alph. 25. q. Sicut q se releuare non potest à præcipitio vel infirmitate futura non minus indiget pręseruatore & medico ne cadat vel infirmetur, quam qui iã ab inflicto vulnere & infirmitate sanatur. Sic in proposito, vt ait etiam expresse ipse Caiet. 1. 2. q. 81. art. 3. dicens. Si omnes obnoxij sunt peccato originali, id sufficit ad indigentiam redẽptionis: neque. n. solum eget redẽptione actualiter captiuus, sed etiam obnoxius captiuitati. Et hæc bene notabis tu Thomista, ne nimio zelo non ſm sciẽtiam accensus erronea dicas, quę non sunt erronea cũ de beatissimæ virginis Marię conceptione dispu tas aut prædicas. Hæc ille, & quidẽ recte. & in 3. par. q. 27. art. 2. consonat sibi ipsi, quamuis in quodlibeto oppositum teneat, dicens quod distinctio illa Scotica de duplici redemptione, scilicet liberante, & prçseruãte non habet locum: quia hæc redemptio præseruatiua quoad homines vsurpata ex Bern. in sermone. 22. super Cantica reprobatur per verba Zozimi Papæ dicẽtis: Nullus, nisi qui peccati seruus est, liber efficitur, neq; redemptus dici potest nisi qui vere per peccatum fuit ante captiuus, vt habetur supra conclus. 5. Hæc ille. Sed certe Zozimus non de redemptione præseruante, sed de liberante loquitur vt dicta verba manifestant, quę nil faciũt contra prædictam conclusionem: & vt dictũ est obnoxius morti & captiuitati indiget viuificante & redimente, & antequam de facto illam incurrat ab ea viuificatus dr̃ atq; redemptus melius quam si in illam incurrisset: sicut & aiũt iurisc õ. C. in quib. causis. in fi. & C. qñ decet. l. 1. ꝙ melius est ante casum occurrere, quam post causam vulneratam adhibere remedium: meliorq; medicina præseruatiua quam curatiua est.

Quod ẽt amplius patet. Tum quia de liberatione hac pręseruatiua ab aliquo malo imminẽte sępe fit mẽtio in sacra scriptura, vt in psal. 43. Qui redemisti Dauid de gladio maligno. Item Erue me & libera me de manibus alienorũ. Et Ecclesia orat, A morte perpetua & subitanea libera nos dñe &c. huiusmodi. Tum etiã, quia sicut vere dr̃ quispiam priuatus bonis & emolumentis quæ habebat in sua causa, puta in suo artificio & iure aliquo ad ea quæ certe habiturus esset, nisi per aliquẽ impediretur: ita econtra dr̃ liberatus atq; redemptus ab his malis quæ habebat in sua causa vel lege aliqua obnoxius erat ad ea incurrẽda q̃ certe incurrisset nisi ei abunde misericorditer prouideretur. Sic dicimus quẽpiam liberatum à morte & captiuitate præcipitio & huiusmodi imminẽtibus malis & necessario futuris, nisi per alium præseruaretur. Sic B. Tho. 3. par. q. 53. art. 3. declarat veram resurrectionem & liberationem à morte eam esse, quæ non solum à morte iam incursa verumetiam ab incurrenda, id est a necessitate imò & à possibilitate moriẽdi liberat. Sic & q. 53. art. 2. ad secũdum. illud Act. 2. ꝙ Christus soluit dolores sanctorum patrum in inferno, exponit non dolores pœnarum quas incurrerunt, sed quas incurrissent nisi ipse præuenisset auferẽs illas & pręseruando ab eis. Sicut & medicus dr̃ soluere morbum à quo præseruat per medicinã. Hæc ille. Sic Matth. 9. Dominus ait, sanis non esse opus medico, sed male habẽtibus. i. eis, qui ex se tales sunt vt in morbum inciderent nisi præueniens medicina saluaret secundum psal. 58. Misericordia eius præueniet me: secundum August. & communiter doctores. Sic & Bern. vbi supra, Angelos vocat redemptos: & Hieronymus ẽt saluatos dicit,

dicit, quãuis in nulla fuerint captiuitate peccati: certè qa ex sua nã poterãt peccare, aut alij liberũ arbitriũ hñtes: licet non essent certæ cãæ necessitatẽ ad peccandũ inducẽtes. Sic.ps.13. Oẽs declinauerũt &c.s. ex se nisi Christus adiuuisset p gratiã ẽm August. & Cassiodorũ, & ipsum ẽt Caiet. ibidẽ. Sic ẽt ps.115. dr̃, Oĩs hõ mendax, s. qa ex natura hẽt vt sit vanus, & in mẽdaciũ procliuis. Cũ quo stat q̃ p gratiam pseruetur à mẽdacio, & pc̃õ, ne de facto illud ĩcurrat. Sic B. virgo põt dici peccatrix nõ simpliciter, ne de facto peccatũ habuisse intelligat, sed cũ addito, s. peccatrix ex natura sua, aut de se nõ solum originali, sed & actuali pc̃õ obnoxia, nisi p spãlem gratiã præseruaretur, & excellenter redimeretur à Christo, vt dictũ est: Et pfatam glossam, & intelligentiã satis Paulus innuit Ephe.2. Eramus oẽs natura filij irę: Natura, i. ex vi nr̃æ naturalis cõceptionis ex Adã: vt p hoc excludat. B. virgo per gratiam pseruata. Et Ro.5. vbi Apostolus cõparat peccatũ Adæ iustificationi Christi dicẽs. Igit sicut p vnius delictũ in oẽs hoĩes in condẽnationẽ: sic & per vnius iustitiã in oẽs hoĩes in iustificationẽ vitæ. Nũc aũt constat non oẽs de facto esse iustificatos p Christũ quoad efficientiã: sed quoad sufficientiã. ergo similiter peccatum Adę infecit oẽs quoad sufficientiam, quia. s. omnes fecit obnoxios culpæ, & pęnæ: de facto aũt eos tm̃ quos Christi gratia non præuenit. Sic igitur dicitur beata virgo præ omnibus excellenter pręseruatiuè redempta, vt dictum est.

Replica. Si replicetur q̃ ergo B. virgo non est redempta per Christum vniuocè cum omnibus alijs.

Respon. Resp. est vniuocè redempta quoad causam, & effectũ, i. per merita Christi, & ab oĩ pc̃õ originali, & actuali. Quoad modum aũt nõ est vniuocè, vt alij redẽpta, quia non eodem, sed nobiliori, mõ pseruatiuè redempta est. De Angelis verò alia rõ est: nam si in aliqua peccata ex natura sua de facto necessariò, vt hoĩes incidissent: benè quidẽ pñt dici per gratiã præseruatiuè redẽpti. Sed vtrũ per merita Christi, sicut hoĩes, Bernar. vbi sup. vr̃ dicere q̃ sic, & multi alij doctores sunt cũ eo. Alij aũt dñt q̃ non: quia Christus pro hoĩbus tm̃ mortuus, & incarnatus est, vt canit ecclesia in symbolo fidei. Qui pp nos hoĩes, & pp nostrã salutem descẽdit de cęlis &c. & tũc angeli non essent omninò vniuocè nobiscũ redempti quoad causam, ex quo merita Christi nõ essent cã redẽptionis illorũ, vt dictũ est. Sed de his alibi latius. De alijs duab. vltimis cõsequẽtijs positis in argõ principali, quod. s. ergo Maria virgo non habuit sibi clausum celum, neq; descendisset ad limbum, latius infra. q.47. habetur.

Argum. 3. Tertiò principaliter arguitur ad idẽ ex auctoritatib. sanctorum. Nã in rebus pertinentibus ad fidẽ, & verum sensum sacræ scripturæ, priuilegia, seu exceptione, quoad B. virginẽ, & alios sãctos, certè doctores antiqui Christo propinquiores incarnato, & eius Apostolis pdicantibus sunt magis illuminati: & magis æstimandi sunt hr̃e, vel habuisse spũm Christi, atq; sapiẽtiores alijs longius distantib. à Christo, & Apostolis, quales sunt moderni doctores: sicut & magis illuminati sunt prophetæ propè aduẽtum Christi, q̃ qui longe ante pcesserunt: & ex consequenti in pñti materia vtrũ B. virgo habuit hoc priuilegiũ immaculatæ suæ cõceptionis, & exceptionẽ à gñali regula fidei, & sacræ scripturæ quoad peccatũ originale, an non, potius stãdũ est doctorib. antiquis, q̃ modernis. Nunc aũt doctores antiq oẽs ferè nõ solũ nõ excipiũt B. Virginẽ, neq; ei tale priuilegiũ concedũt inter alia priuilegia grãrũ, quæ illi expresè tribuunt: sed potius hoc ei expresse denegãt cũ multis ẽt doctorib. modernis. ergo illis in hoc stãdũ est. Consequẽtia patet, & similiter maior, q̃ est B. Tho.2.2.q.2.art.7. quãuis ad aliud propositũ: qa quò qs magis luci appropinquat, eo magis illuminat, & patet experientia. Minor aũt probat discurrẽdo p oẽs doctores tã in gñali, q̃ i particulari de hac materia loquẽtes. Gñaliter quidẽ de oĩb. hoĩbus sine vllius exceptione Augu. Amb. Damas. Leo, Ansel. lib.2. Cur Deus hõ. c.16. & oẽs alij quos ẽt refert Gabr. in 3. di.3. q.1. art.1. expresè dñt oẽs naturaliter propagatos ab Adã de facto contrahere pc̃m originale, qd in baptismo deletur. Specialiter aũt de B. Virgine idem dicit Augustinus super psal.34. ibi. Ego aũt cùm mihi molesti essent, induebar cilicio: Vbi ait. Adam mortuus est pp peccatum: Maria ex Adam mortua est pp peccatum: caro autem Domini ex Maria mortua est pp delenda peccata. Secunda auctoritas est eiusdem Augustini in 2. lib. de baptismo paruulorum, & libro vndecimo super Genesim ad literam, vbi ait. Solus homo factus manẽs Deus nullum peccatum vnq̃ habuit, nec sumpsit carnem peccati, quamuis de materna carne peccati. Tertia auctoritas eiusdem lib. 10. super Genesim ad literam dicit, Et quid inquinatius illo vtero virginis? cuius caro etsi de peccati propagine venit, non tñ de peccati propagine concepit: Et subdit, Proinde corpus Christi, quamuis ex carne fœmine assumptum sit, quę de illa carnis peccati propagatione concepta fuerat: tamẽ quia non sic in ea conceptum fuit quõ fuerat illa concepta: ideò ipsum non fuit caro peccati, sed similitudo carnis peccati: Et super Gene. ad literam lib.18. & 20. sæpè idem replicat: Et lib. 5. contra Iulianum hereticum cap.9. & lib.21. & expressius lib. secundo, de peccatorum meritis. c. 20.25.35. ait. q̃ nullus, præter Christũ, est, fuit, aut vnquàm erit omninò sine peccato, & loquitur dẽ peccato actuali, vel originali, vt patet ibidem. & c.6. vt etiam hoc refert Soto de natura & gratia lib.1. c.7. Quarta auctoritas Ambr. super psal. 118. Beati immaculati. sermone 6. vbi ait, Venit Iesus, & in carne, quæ peccaro in *Nota.*

matre fuerat obnoxia militiā virtutis exercuit: Et nemo vnquā sine peccato, nisi sol⁹ Christus.

Quinta auctoritas est eiusdē Ambrosij,& Bedæ in homilia sup. Missus est, & hr in glossa ordinaria Lucæ.1. dicit Spiritus sanctus superueniens in Virginem, mentē eius ab omni vitiorū sorde castificauit, & ab omni æstu carnalis concupiscentię cor eius tēperauit,atque mundauit.

Replica. Sexta auctoritas Anselmi.lib.2.Cur Deus homo c.16.dicit,Licet ipsa Christi conceptio munda sit: Virgo tñ ipsa vnde assumptus est in iniquitatib.concepta est,& in peccatis concepit eā mater sua: & cum originali peccato nata est;Et iterū ibidem dicit, Per futurā mortē filij, & illa Virgo,de qua natus est; & alij multi mūdati sūt à peccato. Septima auctoritas Chrysostomi sup. Matthæū dicit quāuis Christus non esset peccator,naturā tñ humanam.de peccatrice suscepit. Octaua auctoritas Eusebij Epi Emiseni in 2.sermone natiuitatis Dñi,qui incipit,Nostis charissimi, dicit, Annexu peccati originalis nullus immunis extitit,nec ipsa genitrix Redēptoris. Nona auctoritas sancti Remigij super Psa.22. Deus Deus meus respice in me &c.dicit,B.Virgo Maria fuit ab oī macula peccati mūdata,itā vt ex ea cōciperetur sine peccato hō Christus Iesus. Decima auctoritas sancti Maximi in sermone de assumptione B.Virginis dicit,B.Virgo Maria fuit in vtero matris sanctificata,& ab oī contagione culpæ originalis, antequā nasceretē, per spiritū sanctū mundata. Vndecima auctoritas Gerardi Epi,& Martyris in sermone natiuitatis Mariæ dicentis,O fęlix puella,q̄ concepta in pctō, purificatur ab oī pctō,& filium concipit sine pctō. 12.auctoritas Bernardi in epistola ad canonicos Lugdunēses dicit,B. Virgo post cōceptū in vtero iā existens sanctificationem creditur accepisse,q̄ excluso pctō sanctā fęcerit eius natiuitatē, nō conceptionē.13. auctoritas B.Antonij de Padua nři ordinis minorum in sermone de natiuitate Mariæ dicit B. virgo fuit in vtero matris à peccato per gratiā sāctificata, & sine pctō nata. 14.auctoritas sācti Bernardini nostri ordinis minorū in sermonū suorū.3.opere incipiēte, Ignis à facie eius exarsit,in tractatu de B.Virgine sermone.4.qui incipit,Sicut sol oriēs mūdo &c.dicit Tertia fuit sāctificatio maternalis:hæc remouet culpā originalē,confert gratiā, & remouet pronitatē ad pctm̄ mortaliter, & venialiter: & hæc fuit in Virgine matre.15. auctorita, est beati Tho.3.par.q.27.ar.2.qui licet olim prius in 1. sen.dist.17.ar.4.ad 4.arg.& dist.44.art.3. ad 3.& in glossa magistri, & tractatu super Aue Maria aliud dixerit:tñ vbi supra contra cōclusionē tandē tenet cū alijs antiquis doctorib. scholasticis: Itē Alex.Alen.3 par.q.9.art.1.Itē Bonauē.in 3, di.3.q.1.art.2.sic expresse dicit,Dicēdū est ꝙ B. virgo fuit cōcepta in pctō originali,& ꝙ eius sanctificatio subsecuta est peccati originalis cōtractionē.Hic modus dicēdi est cōior, quia ferè oēs id tenent:& rōnabilior,quia esse naturæ pcedit esse gratiæ:& securior,quia magis consonat pietate fidei,& sanctorum auctoritati.Hæc ille.Ad idē sūt Henricus in 15.quodli.q.13.& Greg.Arimi.in 2.dist.30.q.2.Durād.& Palud.in 3. dist.3. & Floren.1.par.sum.tit. 8.c.2.& B. Vincētius in sermone de cōceptione,& magist. de Castronouo de cōceptione B.Virginis,& Turrecremata, & Ioānes de Neapoli in quodlib. & tandē Caie. in quodlib.& tota ferè caterua Thomistarum.

Respon. Resp. dupliciter.Primò ad minorē ꝙ oēs pfatæ auctoritates,& aliæ similes,psertim gñaliter loquētes intelligūtur ꝙ ex natura sua, & in debito,oēs sunt obnoxij pctō originali, & actuali, & de facto ipsum cōtraherent,nisi ex gratia,seu ex priuilegio spāli pseruentur(vt creditur de B. Virgine,vt dictū est)sicut & Ambr.li.3. de Tri. ait.Oīs creatura,ēt angelus, pctōrum capacitati obnoxia est:sola.n.est à pctō immunis,& immaculata sempiterna diuinitas ₣m Mat.19. Nemo bonus, nisi solus Deus. s.de se, ex natura sua, & necessariò.Sæpè nanq; scriptura sacra,atque doctores de psona, aut de re aliqua aliquid enunciāt, vt ipsa de se, aut ex natura,seu cōdōne,aut merito proprio est,aut esset:non ₣m qd extrinsecus accidit,aut superuenit ex gratia. Et itā verè dr̄ ꝙ nullus hō,aut ex filijs Adę,aut ex cōcubitu maris & fęminę cōceptus,aut natus,uenit in mūdum sine pctō:sed hunc sensum hēt,ꝙ.s.₣m cōditionē humanā,legemq; cōem: aut ₣m qd descendit naturaliter ex Adā per maris,& fęminæ cōmixtionem nullus immunis est à pctō:cū quo tñ stat ꝙ per gratiam,quæ superat naturā, aut ex priuilegio spāli(quale creditur in B. virgine fuisse)contrariū sit,& immunitas à peccato constituatur.Et hanc glossam, & intellectū faciunt pdictæ auctoritates doctorum,sicut auctoritates sacræ scripturæ,vt supra in respon.ad secundum arg.& superius conclu.5.latius habetur.

Not. Si cōtra hāc solutionē replicet Caie. ī quodli.vbi supra,dicēs, ꝙ licet pdicta gl.valere possit quoad auctoritates loquētes gñaliter de oībus, non tñ quoad exprefse loquētes de B.Virgine: Tùm primò,qa ly in debito,de se,aut ex natura sua,est condō ₣m qd,& diminuens:auctoritates aūt pfatæ absolutè, & simpliciter dicunt de B, virgine, ꝙ habuit pctm̄ originale, sicut de alijs hoībus idem simpliciter aiunt: ergo intendūt ꝙ non solū in debito,& ₣m quid,sed ēt simpliciter de facto,vt alij hoīes,id contraxit.Nam si aliter intendissent, vtiq; id alicubi expressissent de B. Virgine spāliter non. n. de erant illis vocabula, quib.id aliqñ explicarēt,sicut neq; nunc desunt doctoribus modernis oppositū opinantibus:nisi fortè(quod absit)ex ignorantia,aut ex maleuolētia,aut dissimulatione talis expssio ab eis omissa esset.Tū ēt 2. quia ex eo ꝙ prædicti doctores explicant B. Virginem subiacere legi cōi in sua conce-

conceptione cum originali peccato, vt alij subiacent, & ipsam excipiunt à lege cõi aliorũ induratione peccati originalis, dicentes ipsam ex priuilegio statim post conceptionẽ multò ante natiuitatẽ sãctificatã, cõstat pdictos doctores scrutantes priuilegia B. Virginis nullum de præseruatione eius priuilegium admittere voluisse.

Respon. ad replicam. Resp. negando φ doctores dicãt φ B. virgo habuit simpliciter, siue absolutè peccatum originale; si. n. sic loquerentur, profectò glossa dicens φ illud habuit ex debito destrueret textũ: quia idẽ esset, ac si dicerent qd non habuit illud absolutè: quod eorum verbis repugnaret, vt replica procedere videtur. Concẽditur autẽ φ doctores simpliciter, siue absolutè dicunt φ B. virgo habuit peccatũ originale: quod põt intelligi, vel φ in debito, seu ex sua natura: & hoc est verum: vel ẽt de facto, quod negatur, & quòd talia verba talẽ glossam patiantur, sicut & textus sacræ scripturæ, iam supra visum est: Nam si eam non admitterent, iã esset contra fidem, & contra sacram scripturam talis opinio, seu conclu. 6. cuius oppositum supra concl. 3. & 5. etiam ẽm Tho. & Caietanum dictum est: maximè, quia hæc conditio ex se, & ex natura rei, quia respicit naturæ substantiam, quam scire, ac diuidere ab ijs, quæ extrinsecus, & rarò accidunt, ad doctrinam, & regulam generalẽ maximè attinet, non est conditio propriè diminuens, & sñiam restringens: sed rei naturã, & legem ostendens, & explicans: vt sic sciamus qd ex lege, & ex nostra natura simus, qd deinde ex gratia, & de facto habeamus.

Replica. 2. Si iterum replicetur cum Caietano, vbi supra quod istæ contradicunt. Maria contraxit originale, Maria non contraxit originale: ideò si ista negatiua est vera, illa affirmatiua est falsa. Sed si faceret illũ sensum φ. s. cõtraxit in debito, & nõ in facto esset vera, & negatiua falsa. ergo non facit illum sensum, neque admittit illam glossam.

Respon. ad 2. replicam. Resp. si in eodem sensu vniuocè accipiantur, contradicunt aliàs non: ideò distinguendæ sunt. Et pp vitãdum scandalum iam in cõi locutione ad populum intelliguntur φ de facto contraxit, vel non contraxit originale. Ideò illa affirmatiua simpliciter negatur & negatiua cõcedit: quãuis doctores antiqui, absolutè dicentes φ contraxit originale, sint exponendi, φ in debito illud contraxit: qd conceditur cũ hac explicatione, & nõ aliter, vt supra, & cõclusione quinta dictum est.

Nota. In quo nota ẽm Catharinũ, vbi supra, φ non semper quærendum est quid sancti intenderint: sed quid, & qũo dixerint: quia non est inconueniens dici multa à sanctis, quæ possunt, & debẽt exponi ẽm veritatem, licet ipsi fortè in ijs verbis ad eam nõ intenderint, eò φ Deus magis habet prouidẽtiam in eorum dictis pp alios, quàm in eorum mente. Et hoc idem ait Caietanus. 3. par. q. 78. art. 1. & in quodlibeto. 1. de auctoritate Papę, & concilij, exponens quædã verba concilij Constantien. & Basil. ad verum sensum, ait; Etsi glossas nostras contra intentionem auctorũ aliquis dixerit esse, rñdebo primò φ ego homo sum, & video solum quæ foris sunt quoad ipsa decretorum verba, Deus aũt intuetur cor &c. Hæc ille. Igitur auctoritas scriptorum potius ex dictis, q̃ ex mente nunc hauritur à nobis: quia Deus pp cõem vtilitatem magis præseruat eos, ne falsa scribant, q̃ ne falsa opinẽtur. Sic & Caypham fecit loqui vera: licet ipse aliam mẽtem, & intentionem habuerit. Vnde & B. Tho. sæpè verba Augustini, & aliorum ad bonum, & verũ sensum ẽt torquere conatur, non ignorans etiã aliud eos intendisse. Et tandẽ ipse Caieta. vbi supra in quodlibeto de conceptione ait. Omissa igitur superflua curiositate quid opinatus fuerit in re clarificata hic aut ille theologus, sufficere nobis debet ex solido fundamento veritatem agnoscere. Hæc ille. Sed hanc sñiam Catharini ego limitarem, vbi de doctorum sensu, & mente dubium esset: aut vbi constaret tunc spiritu sancto permotos, velut Cayphas, ità fuisse locutos: aliàs ad eorum mentem ipsorum verba accipienda sunt: quia euangelium & veritas ẽm Hier. nõ in folijs, sed in sensu verborum est: & secundum Arist. verba sunt signa eorum, quę in mẽte sunt.

Alio modo ad supra dictum 3. arg. principale. *Resp. 2. ad 3. argum.* Resp. ad maiorem φ licet regulariter ità sit φ vt vbi dr̃, doctoribus antiquioribus standum est in rebus fidei, & sensu scripturarum: non tñ semp in omni casu & materia: nam aliqñ licitũ est ab eis dissentire, & cum modernis sentire. Nam hoc ẽt ait idẽ Caietanus 2. 2. q 1. art. 7. quód. s. nõ obstante φ antiqui sint doctores, & magis illuminati regulariter in rebus fidei: non tñ est negãdum φ ẽt post Christum vna posterior ætas habeat in supra dictis doctores aliquos præstantiores aliqua ętate, licet non oĩ anteriori: q 1 nũquã fuerunt, aut erũt Apostolis doctiores, sicut nec perfectiores. Hæc Caieta. ad nostrum propositum. Et quidem meritò: nam quoad scientiam infusam per tẽporum successionem quotidiè magis ecclesia diuinitus illustraſ, & maximè quoad speciales casus, atq; materias, ẽm Dani. 12. Pertransibunt tempora, & multiplex erit scientia: Et Hieronymus in prologo super euangelia qui incipit, Plures fuisse &c. vbi ait. Ecclesiam introduxit rex in cubiculum suum, & ad quã per foramen descensionis occultæ misit manũ suam &c. Et ideò comparatur auroræ consurgenti, id est procedenti. Cant. 6. quia. s. successu temporis magis diuinitus illustratur: Et quoad scientiam acquisitam est idem iudicium præcipuè quoad aliquam materiam particularem, qualis est hęc: quia magis est inuestigata veritas à modernis, propter controuersiam magis in his, quàm in temporibus antiquis, emergentem. Neque enim tota scientia, & veritas finita est in antiquis, sed tempus est repertor omnium,

vt hoc latè prosequitur Gerson, & patet experientia, & exẽplis: quia dubitauerunt doctores antiqui aliqñ de processione spiritus sancti à patre simul & filio, & de non rebaptizandis hæreticis, de purgatorio, de sola pęna damni puerorũ in limbo sine baptismo decedẽtium, de peccato originali, de animabus non creatis simul ab initio mundi, & de non immissis per traducem, de absentia substantiæ panis post consecrationem, de assumptione B. Virginis ad cęlum corpore & anima, & de multis alijs tangentib. sacramenta: de quibus iam his tpibus non dubitatur. Ideò ait Gerson ꝙ auctoritas doctorum modernorũ non est minor, q̃ antiquorum, saltem in aliqua materia speciali. Nam & B. Tho. in 12. quodlib. ait ꝙ non quęcunque dixerunt, aut scripserunt sancti sunt vera, & à spiritu sancto profecta: Et Augu. in donatistas, auctoritatibus doctorum contra rationes efficaces innitentes ait, Signum esse causæ à veritatis neruo destitutæ, quæ solummodo in hominum auctoritate innititur. Et ità est in præsenti materia, in qua doctores antiqui scholastici specialiter de conceptione B. Virginis loquentes, non nisi opinatiuè locuti sunt: Nam si asseruissent, vt certum, quod per ecclesiã nondũ decretum erat de ea, vtique errassent, putantes esse contra fidem, vel contra sacrã scripturã qđ non erat, vt supra conclu. 3. dictum est. Rationes autẽ quibus moti sunt sic opinãdum constat nõ sufficienter probare suum intentũ, vt patet, qa omnes optimè soluuntur: quod ipse etiam Caietan. 3. par. q. 27. art. 2. expresè confitetur. Errauerunt igitur in hoc, sed sine pertinacia parati stare iudicio ecclesiæ, & eius ritui, quem nũc circa hoc habet, vt dictum est: sicut & alij doctores antiquiores circa alia piè, & sine pertinacia errauerunt, vt de Cypriano, Damasceno, Chrysostomo, & de alijs hr̃ in epistola Polycratis ad Victorem Papã, & Hieronymus refert contra Pelagium. Quibus non obstantibus dico ꝙ multæ de auctoritatib. suprapositis, specialiter ẽt de B. Virgine loquẽtes, non sunt contra conclusionẽ: nam & sine vlla verborum violentia possunt facilè ad bonum sensum glossari, vt pacet per singulas discurrendo. Nam ad primam Augustini resp. ꝙ ibi habet litera ꝙ Maria mortua est propter peccatum Adæ, & loquitur de eius morte corporali, sicut & de morte Christi corporali: ità ꝙ, quamuis priuilegiata fuerit à peccato originali, non tñ à morte corporali, pp peccatum Adę, non quidẽ de facto contractum ab ea, sed contrahendum ex lege cõi, aut cui erat obnoxia, nisi præseruaretur ne illud de facto contraheret. Nã mors, & aliæ pęnæ manserunt in ea, vt pęnę, vel potius vt pęnalitates, seu conditiones, defectusque naturæ à iustitia originali pp peccatũ Adæ destitutæ, ad exercitium virtutum, & meritũ: & ideò dr̃ B. Virgo mortua pp peccatum Adę, non tñ pp peccatum suum originale, aut actuale, qđ non habuit. Ad secundã auctoritatem eiusdem Augustini resp. ꝙ loquitur de carne infecta, quã ẜm aliquos B. virgo habuit vsq; ad incarnationẽ verbi diuini fomite ligato quoad actum, aut ẜm alios vsq; ad animę infusionẽ, vbi ẽt ab originali præseruata est, aut potius ẜm Catharinũ ideò B. virgo dr̃ habuisse carnẽ peccati: quia ẜm carnẽ continebatur naturaliter in ea massa peccati obnoxia, quia processit ex semine, quod de Christo nullo modo dici põt: Ideò Christus non dr̃ hr̃e carnẽ peccati: Maria aũt sic. Igitur de peccato originali nulla ibi fit mentio. Ad tertiam eiusdem Augustini resp. sicut & ad secundã præcedentem ex ipsis verbis ibidẽ. Et ad id ex lib. 2. de peccatorũ meritis resp. ꝙ intelligitur ꝙ nullus omninò est sine pc̃ō ex natura sua, vel saltẽ in debito, vti superius in 1. rñsione dictũ est: Nã constat ꝙ de facto B. virgo nullum habuit peccatũ actuale: ergo idẽ de originali eadem rõne dicendum est. Ad quartã Ambrosij resp. sicut ad secundam, & tertiã Augustini: & insuper ꝙ ly in matre nõ habet litera Ambrosij, sed falsariè additum est: Et est sensus ꝙ Christus in carne sua mortali passus est, quã ideò obnoxiã pc̃ō dixit Ambr. quia reatũ, seu debitum pęnæ pp peccatũ Adę in se suscepit, vt pro nobis satisfaceret, sicut 1. Pet. 2. dr̃ ꝙ peccata nostra in corpore suo portauit: & ibi Amb. ẜm id Rom. 8. & 1. Cor. ait Christũ pro nobis factum esse peccatum. Ad 5. eiusdẽ Ambr. & Bedæ, & Damasceni resp. de originali pc̃ō nihil ibi dr̃: sed neq; de actuali debet intelligi, vt ex supradictis in 1. conclusione constat. Sed vel intelligitur de fomite, qui tunc oĩnò ablatus est ab ea ẜm magistrum, & alios, vt de hoc latius infra. q. 45. vel potius de purgatione naturæ, seu à priuata potentia respectu puritatis eius statim futuræ maioris per gratiã. Sicut angeli sine macula dicuntur illuminari, & purgari ad fulgorẽ diuinæ maiestatis amplius suscipiendũ: sic B. Virgo filium Dei conceptũ splendorẽ gloriæ æternæ dr̃ tunc purgari, i. pulchrificari magis, & mẽte, & corpore diuinitus aptari, & dignificari: & ea puritate nitere, cui omnis prior eius munditia, & sanctitas poterat aliquo mõ sordida dici, atq; vitiosa: sicut Iob. 15. & 20. hr̃ ꝙ cęli, & stellæ non sunt mundę in conspectu Dei: Et ꝓdictũ sensũ Hieronymus ad Eustochiũ in sermone de assumptione melius expressit dicens. Ante ipsum conceptũ sanè vterus virginis, quãuis mũdus, impollutus, & alienus à cõtagione peccati, quãuis sanctus: tñ adhuc vilitate humaniratis induit, vt ità dicã, ac si lana mundissima, suoq; colore dealbata. Ad quã san-cũ accessisset spũs sãctus, quasi & ipsa eadẽ lana, cũ ĩficit sanguine muricis, vel concilij vertit in purpurã, versa est & ipsa sine coitu in matrẽ: vt nõ sit iam amodò qđ fuerat, sed purpura verissima ad indumẽtũ, & gloriã sũmi Regis aptissimè dedicata vt nulli deinceps vti ea vsu fęmineo liceat, nisi Deo.

Hæc

Hæc D.Hiero. Ad 6. Anselmi rñdeo ꝙ illa verba sunt Bosonis discipuli ibi introducti, & arguentis, siue interrogantis: quæ Anselmus ridentis ibi nõ approbat, neq; reprobat, sed dissimulat: quia de cõceptione B. Virginis non erat qõ, quã alibi tractandam præterit. Quod inde patet, qa ibi etiam dr̃ ꝙ & cum originali peccato nata est, quod nec Anselmus, nec alius catholicus vnquã concessit, vt patet: & ità neque id, quod.s. in iniquitatib. concepta est, ab eodem Anselmo approbatur: maximè cùm alibi oppositum dixerit in lib. de exordio mundanæ salutis, vt hodie canit ecclesia. Si quid originalis peccati in propagatione matris Dei extitit: illud propagantium, non propagatę fuit &c. Et de conceptu virginali vt supra in 7. probatione cõclusionis habetur, ꝙ decuit Virginẽ ea puritate nitere, quã maior sub Deo nequit intelligi. Alia aũt verba ipsius Anselmi intelliguntur de emundatione præseruatiua, qua excellentius alijs per Christum mũdata est. Quòd si quis contendat Anselmum oppositum sensisse: dicam illum tunc illius fuisse opinionis, quæ non præiudicat, vt superius dictum est. Ad septimã Chrysostomi resp. primò, vel ꝙ non est Chrysostomi, vel si est, pp eius reuerentiam glosatur de peccatrice nõ quidẽ de facto, sed in debito, vt supra: Vel secũdò magis ad eius sensum dico ꝙ fuit illius opinionis, ꝙ habuit originale, imò & actuale peccatũ, vt supra conclusione 1. dictum est. Nã ly de peccatrice, cùm sit verbale in trix, ſm propriam significationẽ frequentiã potius actualium denotat, q̃ peccatum originale. Vnde sicut ponens actuale in B. virgine refutatur, ità & admittẽs originale. Ad octauam Eusebij rñdeo, si fortè tale quid ipse dixit, quod ego non vidi, intelligitur ꝙ B. Virgo non fuit immunis à nexu peccati in debito: secus aũt de facto, aut ꝙ ille fuit illius opinionis, quod nihil obstat. Ad nonam Remigij rñdeo sicut ad octauam præcedẽtem Eusebij dictum est: & insuper ꝙ intelligitur de mundatione fomitis, aut naturæ respectiuè, vt supra ad quintam rñsum est. Ad decimam sancti Maximi rñdeo sicut ad octauam Eusebij dictum est, & ꝙ de emundatione præseruatiua intelligitur, vt supra ad sextam auctoritatem Anselmi habetur. Vbi ẽt nota, ꝙ B. virgo optimè dici potest ab originali peccato sanctificata, s. sanctificatione præseruatiua: licet melius id nomine pręseruationis, quàm sanctificationis exprimatur, vt infra in responsione ad decimum argumentum principale dicetur.

Ad vndecimã Gerardi respondeo, ꝙ expressè illius fuit opinionis: neq; obstat, vt patet ex supradictis. Ad duodecimã Bernardi rñdeo ſm Catharinum ꝙ eius rationes non probãt, nisi quòd B. virgo non fuit cõcepta de spiritu sancto, ꝙq; eius prima conceptio corporalis; puta seminis decisio in vtero B. Annę non potuit penitus esse sancta, quod & nos fatemur cum B. Tho. 3. par. q. 27. artic. 2. ꝙ ẽt propterea non fuit immunis à peccato originali, sicut Christus, qđ ẽt nos vt verissimũ concedimus, quia illa ex sua natura peccato subdebatur. Quòd aũt ex gratia præseruante, & sanctificante in suæ secundæ conceptionis, vel animationis instanti, quo.s. aĩa corpori eius organizato infusa est, fuerit immaculata, & sine ira Dei: hoc ibi relinquit sub dubio subijciens se ecclesiæ determinationi: qui, quia tunc hanc festiuitatem ecclesia non habebat, neq; celebrabar festum huius immaculatæ cõceptionis, ideò opinatur eam non fuisse immaculatam, nec esse celebrandam, vt tunc cõiter doctores opinabantur cum B. Thoma, Bonauentura, & alijs. Cuius tñ, videlicet sancti Bernardi rationes, ibi adductæ non probant sufficienter eius intẽtum. Non enim pręsupponenda est anima prius esse tpe, q̃ sanctificetur, quod tñ ipse vr̃ assumere: satis est si prius esse natura intelligatur, sicut & angeli fuerunt simul in rerũ natura, & in gratia: imò & primus hõ Adam ſm Tho. vt de hoc latius infra in rñsione ad octauum argumentum principale. Nec obstat huic sanctificationi præseruatiuæ commixtio coniugalis, ẽt cum libidine, aut delectatione naturali: quæ sine culpa, & cũ merito potuit esse, & creditur fuisse ex diuina reuelatione. Põt ẽt semẽ infectũ morbida qualitate, aut fęditate alia quacũq; purgari diuinitus ante aĩationem: in qua, & non ante, contrahiť peccatũ originale: in qua ẽt aĩatione, vel aĩæ infusione nulla libido est, vt patet: vt de his late agit Gabr. in 3. dist. 3. q. 1. art. 2. Igitur, licet Bernardus sic fuerit illo tpe opinatus, quia tunc ecclesia hoc festum conceptionis non celebrabat, constat si hoc tpe, quo ecclesia id celebrat, fuisset, ꝙ aliter nobiscum, & cũ ecclesia opinaretur, atq; sentiret: vt ẽt ab aliquib. fertur dixisse in quodã tractatu sup Salue Regina: qui nec creditur esse suus, neq; eius sapit stylũ: sed neq; ibi expressè quicquã tale legiť: nisi vt dictũ est. Ad 13. B. Antonij rñdeo ꝙ in suis sermonibus, qui in his partibus habentur, nihil tale reperitur. Sed esto, ꝙ ita legatur, intelligitur de sanctificatione pseruatiua, vel nihil obstat illũ illius fuisse opinionis cum sancto Bonauentura, & reliquis doctorib. illius tpis, quo veritas hæc nondũ in ecclesia erat manifesta, vt supra dictum est. Ad 14. similiter respon. vt ad proximè præcedentem.

Ad quintamdecimam respondeo quòd expressè fuerunt illius opinionis, ꝙ nihil obstat: Nam si id ità senserunt, quia ecclesia tunc hoc festum non celebrabat: nunc autem quando id celebrat liquet quòd aliter cum ecclesia pęsentirent, vt supradictum est. Et idem respondetur ad omnes alias eiusmodi doctorum auctoritates, etiam si mille eorum cẽturiæ in oppositum afferantur. Et ità patet plena respõsio ad tertium argumẽtum principale.

Quartò principaliter ad idẽ arguitur, quia B. Argum. 4.

Virgo fuit concepta naturaliter cum feruore libidinis,vt omnes alij, quamuis sine culpa generantium:ergo & cũ peccato originali. Patet consequentia secundum Bernardum, vbi supra ad canonicos Lugdunen. & Augustinum de consecra.dist.4.c.quisquis; & communiter doctores: & quia vbi est eadem causa sequitur idem effectus: causa autem peccati originalis est naturalis propagatio ab Adam ex semine infecto,& generatione libidinosa,quæ in beatæ Virginis fuit conceptione naturali, igitur &c.

Respon. Resp.negando consequentiam, & ad probationem dico ꝙ illa maior solum est vera in proprijs.& veris causis efficiẽtibus naturalibus,circa subiectum eodem modo dispositũ,& vbi non sit impedimentum:secus si desit aliqua conditio de prædictis,vt latius probat Angest. in morali. c.3.& sic est in proposito:nam peccati originalis nulla est effectiua causa naturalis: sed solum est voluntas diuina sic statuens pp peccatum Adæ ꝙ fuit causa demeritoria: semen autem infectũ, aut generatio naturalis libidinosa, est conditio, aut via,seu causa sine qua nõ haberet vim prædictum Dei statutum. Item potest impediri per gratiam animæ concreatam ne talis effectus peccati originalis ei incompatibilis consequatur, id quod creditur in beata Virgine factum esse per speciale priuilegium præseruationis.

Arg. 5. Quintò principaliter ad idẽ arguitur ex parte effectus peccati originalis: quia vbi est idem specie effectus,ibi est eadem causa:sed in B. Virgine fuerunt effectus peccati originalis, puta mors,passibilitas,verecundia,concupiscẽtia, seu fomes saltem ad tempus, nã certè si coram alijs nudaretur,verecundaretur,quæ omnia sunt pęnæ,seu pœnalitates propter peccatum Adæ,seu originale,in nobis derelictæ,vt patet Ro.5.Propter peccatum mors:& de consecra.dist 4.c.placuit: neque tales pęnas ipsa B. Virgo voluntariè assumpsit, vt Christus pro nostra redẽptione: ergo in ea fuit causa, puta peccatum originale. Patet consequentia, quia aliàs iniustè his pęnis sine culpa puniretur à Deo.

Respon. Resp. Primò ad maiorem sicut in pręcedenti quarto argumẽto rñsum est cũ illis limitationib: de causa naturali respectũ effectus,& è conuerso,ꝙ potẽst esse similis effectus sine illa cã: idq; ex priuilegio: Insuper nõ est illa maior vniuersaliter vera,ẽt si illo modo limitetur: nam & potest facilè instari in naturalibus,& moralibus:vt cõiter instatur à doctoribus de calore,qui est ab igne,& à sole: & de assensu opinatiuo à ratione ꝓbabili,vel auctoritate,vt de his Angest.in morali c.3.agit. Secundò etiam si omninò concedatur illa maior, ad minorem respondeo negando illos esse proprios,& immediatos effectus peccati originalis;sed est carentia,seu priuatio gratiæ in anima,aut 2.Tho.est carentia nitoris animę propter absentiam gratię prouueniens à culpabili amissione iustitiæ originalis, seu à reatu culpę,in qua stat formalis ratio peccati originalis,vt supra q.10.dictum est: Fomes autem, seu concupiscẽtia inordinata in corpore, & anima, quamuis sit præcipuus effectus peccati originalis,non fuit in B.Virgine, saltem quoad actum; imò & fortè neque quoad habitum, vel substãtiam,vt infra.q. 45. habetur de hoc, & de verecundia B.Virginis.Sunt igitur isti effectus secũdò,vel mediatè, ex originali peccato prouenientes.& ità negatur minor. Tertiò etiamsi maior, & minor concedantur, negatur consequentia: quia per speciale gratiæ priuilegium est impedita causa, s.peccatum originale, & remanserunt in B. Virgine effectus illi pęnales ad meritũ, & exercitium virtutum, sicut in nobis post baptismum,& in Christo ad nostram redẽptionẽ.Ideò neq; iniustè in hoc punita est: ex quo prędictas pęnas non accepit in punitionem alicuius peccati sui de facto in ea existẽtis,quod nunquã fuit: sed ex causa dispensatiuè,vt dictum est.Temporales nanque pęnæ, seu pęnalitates non semper propter peccatum proprium infliguntur,aut ꝑmittuntur à Deo: sed sæpe ad gloriam Dei, & ad meritum,& ad aliorum exẽplum,& pp peccata parẽtum. Et ità in proposito dici potest ꝙ pp peccatum Adæ,seu originale, quod B.Virgo in debito tãtum contraxit, cui obnoxia erat ex se, nisi præseruaretur ne illud de facto cõtraheret, prædictas pœnas naturales incurrit toti naturæ communes; vt Augustinus dicit ꝙ propter peccatum mortua est,vt suprà in responsione ad primum argumentum dictum est.

Sextò principaliter ad idem arguitur,qa speciale priuilegiũ Christi est concipi sine originali: ergo negandum est Virgini, ne illi coæquet. Arg. 6.

Resp.ꝙ speciale priuilegium Christi est nullum habere peccatum in facto,nec in debito: qa ex natura suę conceptionis supernaturalis sine semine virili nullo modo erat obnoxius illi peccato:& hoc modo negatur B. Virgini:cui solum hanc tribuimus excellentiam sub Christo ꝙ ipsa habuit ex eius gratia, & meritis, pp eius honorem immunitatẽ ab originali de facto, quam ille habuit ex natura,vt suprà declaratũ est. Nõ igitur Maria Christo æquiparatur in hoc, sicut nec in alijs excellentijs vtrique cõibus,quia aliter & aliter illis conueniunt ẜm Hieronymum in sermone assumptionis. Vnde Albertus Magnus super Missus est Luc.1. Quod nascetur ex te sanctum,ait ꝙ multa in scripturis,sentẽtijsq; doctorum de Christo dicuntur tanquam singulari modo illi conueniẽtia, quia.s.ex natura sua, & essentialiter illi conueniunt: quæ tñ ex gratia similiter alijs sanctis, & præcipuè B.Virgini conceduntur: vt est id, quod canit ecclesia, Tu solus sanctus &c. Et Dominus possedit me in initio viarum suarum. Prouer.8. Adde quòd licet in conceptione,& natiuitate sancta,& etiam Respon.

in

in tota vita sine vllo peccato Christus, & beata Virgo æquiparētur, aliter, & aliter, vt dictū est: Christus tñ in multis alijs, & simpliciter eā excedit, vtpote qui conceptus de spū Sācto, & statim perfectus hō, viator, & comprehensor fuit; & ita non valet illa consequentia: alioqui eodē modo argueremus apostolos in excellentijs simpliciter, vel in miraculis Christo æquari: qa videlicet eadem & interdū maiora signa fecerūt. Ioā. 14. Maiora horū faciet: at, quia eius virtute fecerunt, nō tàm ipsi, quàm Christus per illos ea fecit; longoque post se interuallo eos reliquit.

Argum. 7. Septimò principaliter ad idē arguitur: quia Beata Virgo fuit decimata in lumbis Abrahę secundū Aug. quia erat tunc in Abraam ꝭm rōnē seminalē quo tempore ipse obtulit decimas Sacerdoti Melchisedech: per quē significatur Christus offerens seipsum patri pro omnium redemptione: & illæ decimæ significant oēs per Christum redimēdos, vt Gen. 14. Maria autem eguit Christi redemptione, vt patet: ergo de facto fuit decimata, & per consequens in peccato originali: non enim nisi pro peccatoribus significatis in decimis illis obtulit Abraham.

Respon. Respondeo cōceditur antecedens, sicut probatū est: & illud concedit Marsilius, quāuis alij illud malè negēt: sed negatur vltima consequētia: quia fuit præseruata ne de facto peccatū cōtraheret: sicut præseruatiuè redēpta est. Et ad probationē dico, ꝙ pro peccatorib. in facto, vel in debito figuratè obtulit decimas Abrahā, & verè passus est Xps, & talis fuit B. Virgo, s. solū indebito peccatū contrahens, vt sæpè dictum est.

Argum. 8. Octauò principaliter ad idē arguitur: quia si de facto B. Virgo nunquā fuit mortua, aut captiua peccati originalis, ergo neq; vnquā fuit propriè, aut verè vllo modo ēt præseruatiuè redēpta per Christum. Patet consequentia. Tùm primò, quia secundum Zozimum Papam, vt supra conclu. 5. hr̄, nullus, nisi peccati seruus est, liber efficitur: nec redēptus dici pōt, nisi qui per peccatum verè fuerit ante captiuus: vbi nota ly verè fuerit ante captiuus. Tùm secundò, quia generatio, & esse naturæ est prius, quàm regeneratio, & quàm esse gratiæ,

Respon. Respondeo negando consequentiā: & ad primā probationē ex Zozimo Papa dico, ꝙ loquitur de redēptione non præseruatiua, sed releuatiua post casum in mortē, & captiuitatē de facto cōtractā, vt patet ex rōnibus, & eius intēto ibidē in Epistola Augustini 157. ad Optatū, vbi de baptizatis agit per baptismū liberatis à peccato: Nā & implicat, ꝙ quis sit præseruatiuè redēptus, quodque fuerit de facto ante captiuus; sufficit, quòd in debito, vt sæpè dictum est.

Ad secundā probationē respondeo ꝭm Scotū concedendo antecedens, & consequentiam de prioritate naturæ, seu præsuppositionis, qa, scilicet præsupponitur, & præintelligitur esse naturale aīæ, seu personæ ad esse sub peccato, seu ad esse sub gratia: qa prius naturaliter est in se, quā sub aliquo accidēte, aut quàm in ordine ad aliud, ex quo quantū est ex natura sua illud nō includit aliud. Similiter dico, ꝙ in tali prioritate naturæ Beata Virgo prius fuit priuata gratia, & fortè ēt in originali, q̄ in gratia: quia quantum est ex natura subiecti, ꝙ est prius natura, vtroq; oppositorū ei conuenientiū, prius naturaliter esset, aut præintelligitur esse sub priuatione, q̄ sub forma opposita. Sed ex hac prioritate naturę non sequitur vlla prioritas tēporis, aut ꝙ de facto ita fuit in executione pro aliquo tēporis momento: Ideò nil cōcluditur ad propositū, vbi de prioritate tēporis agimus: de qua negatur antecedens & consequentia huius secundæ probationis: quod patet, quia ēt secundū Thomā angeli, & Adam fuerunt simul tempore in esse naturæ, & gratiæ creati, similiter & anima Christi & similiter de beata Virgine credendum est.

Nonò principaliter ad idē arguitur, qa si beata Virgo de facto nunquā fuit in originali, neq; mortua, sine captiua, ergo, neq; in debito, neq; illi peccato obnoxia; Consequens est falsum, ergo & antecedens. Nā consequentia probatur: quia si verè fuit obnoxia morti, vel peccato, ergo aliquādo fuit verè in eo peccato, vel morte: & tunc quæro quando. Nā antequā sit, non pōt quisquam dici obnoxius morti, vel peccato: qa si est obnoxius, iam est. Neq; postquā fuit: quia iā præseruata ab originali nō mansit in ea amplius debitū illud contrahēdi, sicut neq; post baptismum. Neq; in primo instanti tēporis, quo incepit esse simul & in gratia: tunc enim non pōt iā dici obnoxia peccato, sicut nec post, qn̄ habebit gratiā, per quā peccatum & debitū illud simul tunc remittitur, vt in baptismo: relinquitur ergò quòd aliquando fuit obnoxia peccato originali, qn̄ ipsa verè erat, & non simul tunc erat in gratia: Et ergo tunc iam non solū in debito, sed & de facto in peccato, & eius morte, seu captiuitate erat. Hoc argm̄ facit Syluester in summa. Argum. 9.

Respondeo ꝭm Catharinū negādo consequētiā: & ad eius probationē negatur ēt consequētia: & ad eius probationē, vbi quæritur qn̄ fuit obnoxia peccato, dico ꝙ antequā fuisset in rerum natura: & negatur quod ibi dr̄ neminem, scilicet, dici obnoxium alicui, antequam sit: negatur ēt consequentia, si est obnoxius, ergo est. Dico enim quenquam & esse, & dici posse obnoxium peccato, quando nondum est in rerum natura; sufficit, ꝙ sit in potentia, vel virtute. Quod patet, quia Sanctus Ambrosius ait, quòd Adam obligauit posteritatem, quæ tamen tunc nondum realiter erat, quādo ille peccauit: & ad Roman. 5. habetur, quòd omnes in Adam, scilicet peccante peccauimus: & Hebrę. 7. Leui decimatus fuit in lumbis Abrahæ, cùm ille obtulit decimas Melchisedech: & Beatus Thomas ait. Carnem Respon.

nem Christi in patribus obnoxiam fuisse peccato: cùm tamen nondum caro Christi realiter esset in rerum natura. Sic & Maria, antequã esset in rerũ natura, obnoxia fuit peccato, & captiuitati: quia erat in potentia, seu virtute in semine, ex quo ipsa formata est, & in diuina cognitione: ideò negatur cõsequentia, Maria est obnoxia peccato, ergo est. Quia arguitur à sm qd ad simpliciter, sicut si argueretur, Est in potentia, seu virtute: ergo est. Est obligatus hæres meus ad hoc, ergo hæres meus est. Vnde sicut fructus arboris dicuntur venditi, vel ẽt læsi pro quãdo fuerint, antequã sint, dùm arbor, in qua virtualiter continentur, vẽditur vel læditur, sic Maria in semine parentũ virtualiter existens dr̃ obnoxia peccato; qa inde traheret necessitatem incidẽdi de facto in ipsum originale, nisi ab eo per gratiã præseruaretur, qñ incipit esse, vt sæpè dictũ est: Quãto magis, ꝙ nos non dicimus, ꝙ B. Virgo fuerit vnquam peccato obnoxia, aut ꝙ vnquam in debito ipsa illud contraxit ly vnquã aut vllo tpe non dicimus, sed quod ex se, & ex conditione suæ naturæ, ꝙ est esse obnoxiã secũdum quid, illud contraxit? quæ tñ simpliciter, aut de facto nunquàm illud contraxit? neq; illi vnquã obnoxia fuit propter gratiam præseruantem, vt declaratũ est. Quare à secundum quid ad simpliciter argumentum male procedit.

Argum. 10. Decimò principaliter ad idem, & contra tertiam conclusionẽ arguitur, quia si cõclusio esset vera, sequeretur ꝙ ordo prædicatorũ, & alij celebrantes sanctificationẽ, & non conceptionem Beatæ Virginis, celebrarent mendacium, vel errorem, & per consequens peccarent.

Item si non liceret sentire, aut agere cõtra ritum, & celebrationẽ ecclesiæ Romanæ, & aliarum ecclesiarum particularũ: ergo peccant tenentes Beatam Virginẽ in originali peccato cõceptam esse, quod concedere est contra tertiam conclusionem suprè dictam.

Respon. Respon. ad primũ negando sequelã dico .n. ꝙ celebrantes sanctificationem Beatæ Virginis non celebrant ꝙ fuit in originali concepta; neq; id intendunt vllo modo, etiam præsuppositiue; sed solũ celebrant eius immunitatẽ ab originali, quandocunq; & quomodocunque id factum fuerit, relinquendo sub dubio quãdo & quomodo id factum fuerit sm Thomam 3. par. quæst. 27. art. 2. Sanctificatio enim per se non dicit, neque præsupponit culpam, à qua fiat purificatio: sed solum per accidens. Nam secundum Thomam, 3. par. q. 34. ar. 1. Sanctificari per se & propriè est fieri sanctum de non sancto priuatiuè: per accidens autem est de contrario positiuè existente, scilicet de peccatore emundari & fieri sanctũ: quæ duplex sanctificatio innuitur prima Cor. 6. Sed abluti estis, s. per amonitionẽ sordiũ peccatorũ: sed sanctificati estis, scilicet per accessionem gratiæ: vbi clarè distinguitur sanctificatio propriè, & per se, sumpta ab ablutione peccati. Et itã Christus propriè dr̃ sanctificatus à patre. Ioan. 10. Quẽ pater sanctificauit &c. Sic in proposito Beata Virgo dicitur sanctificata à peccato propriè, & per se id est, sancta sine peccato: licet clarius & excellentius id importetur nomine præseruationis, quæ ab alijs sanctificatio præseruatiua appellatur.

Ad secundum respondeo negando consequẽtiam: quia quamuis non liceat dissentire ab eo, ꝙ ecclesia Romana, & aliæ ecclesiæ cũ ea vniuersaliter docent, & agunt, tãquàm necessariò agẽdum, atq; tenendũ: itã ꝙ non permittitur oppositũ teneri, aut dogmatizari impunè, vt de assũptione Beatæ Virginis, corpore, & anima, & de alijs eiusmodi. Secus aũt ab eo, quod vt piũ duntaxat, & probabilius tenendũ, & celebrandũ cõsulit, & docet, & celebrat ecclesia: itã ꝙ oppositũ teneri & doceri permittitur ab ea, qualis est celebratio immaculatæ conceptionis, & cultus, & ritus eius, vt suprà dictum est.

Replica. 1. Quòd si replicetur, ꝙ saltẽ peccato temeritatis, licet non peccato erroris, ex parte rei opinatæ peccant oppositum tenentes: ex quo probabilior est opinio, & conclusio sexta suprapòsita. Nam temerè, & irrationabiliter agit qui minus probabile scienter eligit, & ait.

Respon. Respon. negando sequelã: quia nõ est probabilior opinio ipsis sequentib. oppositũ: quamuis in se, & quoad alios sit simpliciter probabilior: nã illi per probabilẽ ignorantiã à peccato excusari possunt; maximè si nõ ex sua praua affectione, sed ex ignorantia inculpabili talis opinio de immaculata Virginis conceptione minus probabilis illis effecta est. Et itã vr̃ in proposito, ꝙ ecclesia nullo modo cogit ad huius, vel illius opinionis maiorẽ probabilitatẽ, seu veritatẽ inquirendã, siue tenendã: licet suadeat, & vt magis piam, magisq; probabilem amplectatur partem immaculatæ conceptionis, vt patet ex suprà dictis. Vnde fit, ꝙ nullus tenetur facere quicquàm ad prædictam veritatem, seu maiorem probabilitatem huius, vel illius partis inquirendam: sed licitum est pro sua cuiusque affectione, & opinione huic, vel illi parti adhærere, quousque per ecclesiam determinetur.

Replica. 2. Quòd si vlterius replicetur, ꝙ opinio tenens immaculatã Virginis conceptionem sapit fidẽ: ergo opposita sapit hæresim. Cõsequẽtia patet, & antecedens probatur; qa benè sequitur. Omne reuelatum, & testificatũ à Deo est verum, & de fide tenendũ: Immaculata aũt conceptio B. Virginis est hmõi, vt patet ex quarta probatione præfatæ sextæ conclusionis, saltẽ est id valdè probabile, quod & rationabiliter negari nõ põt vt ibi probatũ est: ergo est de fide tenenda. Ecce qũo conclusio hæc sequitur ex maiore, quæ est de fide, & ex minore, quæ licet non sit de fide, est tñ adeò probabilis, quòd rõnabiliter negari

gari non poteſt: ergo ſapit fidem. Nam ea eſt diffinitio propoſitionis ſapientis fidem, vt ſupra, quæſt.17. habetur.

Reſpon. Reſpon.negando antecedens, & ad eius probationem dico, ꝙ illa maior ſolū eſt vera, quando certò conſtat eſſet reuelatum, vel certificatū à Deo; non aūt qñ opinatum eſt. Igitur prædicta opinio, ſeu concluſio ſexta ſolū eſt de probabilitate, ſeu pietate fidei; & oppoſita non quidē impia, ſed non pia, neque tàm probabilis eſt.

Quòd ſi in illa maiori dicatur, ꝙ omne certitudinaliter reuelatū à Deo eſt de fide &c.iā procedit argumentum ſupradictum: Reſpon.quod tunc negatur minor ibi ſubſumenda: negatur enim rationabiliter, quòd hoc eſt certitudinaliter reuelatum à Deo, quamuis probabiliter cōcedatur, quòd id reuelatum eſt, idque irrationabiliter negatur.

QVAESTIO XLV.

Vtrum in Beata Virgine fuerit aliquando fomes peccati.

1. Pūctum. RESPON. hìc ſunt duo puncta pertractanda: primum quid ſit fomes, ſecundum vtrum fuerit in Beata Virgine.

1. Opinio. Quoad primum eſt triplex opinio. Prima, ꝙ fomes eſt quædā qualitas morbida in carne exiſtens inclinans appetitum ſenſitiuum ad intenſius, & vehemētius appetendum delectabilia, & maximè venerea, præter, & contra rectā rōnē: ità ꝙ prædicta qualitas in carne tanquā quidā habitus naturalis valdè inclinat, vel facit inclinationē naturalē appetitus ſenſitiui ad delectabilia carnis eſſe vehemētiorē, & præter naturalē, & per conſequens deordinatā: ſicut morbus facit calorē naturalē eſſe vehementiorē, & præter naturalē, & febrim, aut ſitim, ſeu famem caninam, & ex conſequenti ſic deprimit mentem ipſi appetitui naturaliter condelectantem: ipſique menti adeò infeſta eſt, & dominatur: ne niſi cum magna difficultate poſſit ipſum appetitum ſenſitiuum tali morbida qualitate infectū, atq; deordinatū ſuperare. Et actus iſtius fomitis, ſeu appetitus tali qualitate, ſeu fomite infecti, ſeu inclinati, dr̄ rebellio carnis. Et hæc qualitas morbida permiſſa eſt à Deo pp peccatū originale, vndecunq; aut quomodocunq; proueniat, vel effectiuè ab ipſius appetitus natura deordinata, aut derelicta à iuſtitia originali pp peccatū, aut aliundè contrahatur: modò ſit, & ſubiectetur in oīb. membris, vt innuitur, Rom.7. Sentio aliā legem in mēbris meis &c. modò in appetitu, vt dicere vr̄ Scotus; modò ſit intenſibilis & remiſſibilis quoad ſubſtantiā, & quoad actū ſimul: modò quoad actū tm̄: modò non, ſecundum diuerſas doctorum opiniones quoad hoc: de quo ad præſens nil curo. Et hanc opinionē, quòd fomes ſit prædicta qualitas morbida tenent ferè doctores antiqui, & multi moderni: & refert, & tenet cū eis Gabriel in 2.diſt.30.q.2. Et in 3. diſt.3.q. 2.ibi videatur: Et ad idē eſt gloſſa Lucæ.10. dicens quòd Homo eſt vulneratus in naturalibus.

Secunda opinio, ꝙ fomes eſt ipſa concupiſcētia naturalis, vel aptitudinalis inclinatio appetitus ſenſitiui ad ſua obiecta delectabilia, originalis iuſtitiæ freno pp peccatū deſtituta. Ità, ꝙ vltra ipſum naturalē appetitū ſenſitiuum, ſeu vltra præfatā inclinationē eius naturalem aptitudinalē, quæ naturaliter eſt apta nata ferri ad vltimū de potentia in ſua obiecta delectabilia, nihil aliud dicit fomes de formali, niſi ꝙ ſit relictus talis appetitus, vel inclinatio eius ſuæ naturæ pp peccatū, præter & contra rationē inſurgere, & actualiter inclinare, & dominari. Nam talis inclinatio, cū ſit naturalis, certè fuiſſet ī homine in puris naturalib. cōſtituto: & ei nō fuiſſet tunc pœna, ſed natura, cùm nō eſſet pp pctm̄ inflicta: in ſtatu aūt innocentiæ tanquā quodā freno iuſtitiæ originalis dulciter reprimebatur, & rectificabatur talis inclinatio ſub rōne. Nunc verò in ſtatu naturæ lapſæ deſtituta freno prędictæ iuſtitiæ originalis, vt fera redijt ad ſuā naturā feralē, & impetu ſuo naturali effrēnis fertur in ſua obiecta delectabilia præter, & contra imperiū rōnis: & adeò trahit mentē, ſeu voluntatē naturaliter appetiui ſenſitiuo condelectantem: ꝙ niſi difficulter nimis ei nō plenè reſiſtit, quin aliquo modo ſcilicet, formaliter, vel interpretatiuè voluntariè conſentiat, aut condelectetur. Et talis concupiſcentia naturalis relicta ſuæ naturæ præter & contra rōnem inſurgere, & actualiter inclinare, & dominari, vt dictū eſt, dr̄ fomes, ſenſualitas, tyrannus, & lex mēbrorū, Ro. 7. Dicitur & vulnus naturæ, & morbus eius, & infirmitas: quia cùm natura hominis rationalis ſit operari ſm̄ rōnem à quo per ſenſualitatē cohibetur, donū iuſtitiæ originalis ſenſualitatē cōtinēs perficiebat hominem in naturalibus: cùm prohiberet ne per ſenſualitatem impediretur opus rōnis huiuſmodi naturale: Ob idq; priuatio illius iuſtitiæ originalis fuit plaga, & vulnus in natura, ſeu in naturalibus: quatenus hō indè relictus eſt incurſionibus, & rebellionib. carnis patens, atq; ſubiectus, vt non poſſit eis plenè dominari: neq; iuxta naturā ſuam rationalē perpetuò operari. Quò fit vt nunc homo cum ſolo originali peccato, vel cū fomite prędicto ſecluſis habitib. alijs non vehementius feratur in ſenſibilia neq; ſit magis procliuis in malū, quàm ſi eſſet in puris naturalibus. Nam ſolum differunt ſicut moles ab alto cadens impedita prius, & poſteà ablato impedimento quæ quidē ęquali vehemētia cadit, antequā retinetur, & poſtq̄ obſtaculū remouetur. Ecce ergo quare dicitur morbus, vulnusque naturæ, ſeu naturalis. Dicitur enim lex carnis, & tyrannus: quia nō aliā ſequitur

(margin, beside "Secunda opinio": 2. Opinio.)

tur normam, quàm voluptatem carnis, vel delectabilia sensus: & ideò nos vt tyrannus de arce, & cacumine rõnis deturbat. Fomes denique peccati ideo dr̃, quia vel est effectus peccati, vel ꝙ nomen significat, quia inclinat ad peccatum, & fomentum est, alimentumq; vitiorum, quæ cõsensu voluntatis inde allectæ committimus.

Hanc opinionem tenet Scotus, & multi alij, et antiqui scholastici in 2. dist. 30. 31. Et Durandus in 3. dist. 3. q. 3. Et Caietan. 1. 2. quæst. 109. art. 2. & q. 82. art. 1. Et magister Soto latius de natura & gratia lib. 1. c. 13. Et ad idem est Angest. in moralibus, cap. 15. & alij moderni, & Angest. ibidem dicit hanc opinio. esse Anselmi de conceptu virginali cap. 5.

3. Opinio. Tertia opinio est, ꝙ fomes non est inclinatio naturalis ad delectabilia carnis, qualis esset in homine in puris naturalibus cõstituto &c. vt dictum est in secunda opinione, sed est inclinatio præternaturalis, & vehementius inclinans ad delectabilia sensus, seu carnis, & ad intensiorem actum, quàm rationis ordo requirit. Sicut febris est calor præternaturalis, & sitis, seu fames canina est inclinatio præternaturalis ad suum obiectum, i. vehementius inclinans ad id, quod ordo naturæ requirit: Sic in proposito, nam in puris naturalibus inclinatio naturalis ad vltimũ de potentia non tàm vehementer, neq; tàm immoderatè inclinaret, vel ferretur in suum obiectũ delectabile, sicut nunc fertur, & inclinat: sed sicut gustus, olfactus, & alij sensus ad vltimũ de potẽtia, moderatè tñ feruntur in sua obiecta; sic inclinatio ad venerẽ fuisset moderata. Nũc aũt vehementior facta est, & immoderata, vt patet experientia: & ideò dicitur fomes inclinare præter rõnem: dr̃ & cõtra rõnem: quia rõ vix ei dominari põt: imò ipsa inclinatio vehemẽtior debito insurgens intertubat rõnẽ, eiq; dominatur ne sub eius imperio pacari possit: licet volũtas possit ei non consentire. Itaq; talis inclinatio est à Deo deordinata in modo suo, & in suis actualib. inclinationibus, seu actib. vehementioribus, aut intensiorib. debito producendis: habetq; eadem conditiones, & effectus, quos qualitas morbida in prima opinione ferebatur habere. Et si quæratur vnde prouenit talis vehementia, aut deordinatio, aut vnde facta est præternaturalis illa inclinatio naturalis Respõ. causa demeritoria fuit peccatũ, causa permissiua Deus, cã effectiua extrinseca s̃m aliquos fuit flatus serpentis seu potius cã effectiua intrinseca, seu materialis est cõplexio ipsa corporalis cum dispositionibus corporis per peccatum discrassiati, seu distemperati. Nã per peccatum non solum anima, sed etiã ipsum corpus hominis est totum in deterius cõmutatum, vt ait Concilium Trid. sess. 5. c. 1. Constat autem ex discrassia, seu distemperatione corporalium humorum, & qualitatum, aut eorum corruptione ipsum corpus alterari; hominemq; sic vel sic corporaliter alteratum, & cõplexionatum vehemẽtius ferri in sua obiecta, quàm ipsũ, vel alium nõ sic alteratũ, & cõplexionatũ. Itaq; corpus hominis per peccatum in deterius commutatum est cã intrinseca illius deordinationis seu vehemẽtiæ præternaturalis inclinationis ad delectabilia carnis, vt dictum est.

1. Ratio. Et hæc tertia opinio sicut declarata est probatur quoad omnes suas partes dupliciter. Primò quia quiditas, seu formalis, & intrinseca rõ fomitis non stat in hoc, ꝙ sit inclinatio naturalis ad delectabilia sensuum: neq; ꝙ sit ad delectabilia sensuum contra rõnem, aut contra Deum, seu ad delectabilia illicita sensuum, quod idem est: neq; ꝙ sit destituta iustitia originali, aut relicta suæ naturę, neq; in omnibus his simul: ergo stat in hoc, ꝙ sit præternaturalis, aut præternaturaliter vehementius debito inclinet ad delectabilia carnis, seu sensuum, & maximè ad venerea vndecunq; id proueniat. Consequentia patet; quia non est dare mediũ, neq; aliud à prædictis in quo stare possit quidditas, aut formalis rõ fomitis. Antecedens aũt probatur quoad primum nempe quod quidditas fomitis non stat in hoc, quòd sit inclinatio naturalis ad delectabilia sensuum. Patet tùm primò, quia sic sequeretur, ꝙ vbicunq; esset talis inclinatio, puta in videndo pulchra, audiendo dulcẽ harmoniã, odorãdo, & gustando, & tangendo suauia, & delectabilia quæcunque, esset fomes, ꝙ absit: Tùm secundò, quia cum naturalis inclinatio sit ab ipso datore naturæ simul & immediatè, iam fomes, qui est vitium & malũ naturæ, & contra rationẽ, esset effectiuè à Deo immediatè, quod iterum absit.

Secundò probatur dupliciter, ꝙ neque quidditas fomitis stat in hoc quod est inclinatio naturalis ad delectabilia illicita sensuũ. Tùm primò quia etiam secundũ Angest. vbi supra contingit inclinare fomitem ad bonum vt patet: quia contingit actum prius malum delectabilẽ, ad quem inclinabat fomes effici bonum continuatũ, puta ad coitum cum Berta ante coniugium, & post coniugium: & per huiusmodi extrinsecã permutationem de malo in bonũ non cessat fomes naturaliter inclinare ad eundẽ actum: cùm sit naturale agens, neq; vlla fiat variatio eius, aut alterius actionem impedientis, vt supponis: ergo fomes ad actum eundem nunc bonũ inclinat qualiter prius: sicque nũc ad bonũ, nunc ad malum inclinat. Sed id ei per accidens prouenit, quòd scilicet sit, vel non sit prohibitum vel illicitũ id ad quod inclinat, vt hoc etiã ait Durandus vbi supra: quia tamen communiter & frequẽtius id delectabile, ad quod inclinat, fomes, est illicitũ: ideo regulariter dicitur ad malũ inclinare. Tùm secũdò quia tunc omnis inclinatio corporalis ad delectabile illicitũ esset fomes, vt inclinatio ad quiescendum, ambulandum, loquendum videndum, & gustãdum delectabilia quo tẽpore prohiben-

hibentur, quod non videtur. Nam & ab infirmitate naturali prouenire põt talis inclinatio, puta sitis, & fames canina & deordinata, ẽt tempore prohibito, vel ad cibum prohibitũ, vt suprà probatum est: Tertiò probatur, ꝙ neq; quidditas fomitis stat in hoc quod est inclinatio naturalis destituta à iustitia originali, aut relicta suæ naturæ; quia extrinsecũ est essentiæ, aut quidditati inclinationis naturalis, ꝙ ante fuerit frenata, aut contenta sub iustitia originali, seu alio dono: aut ꝙ iam sit destituta illo dono, vel nõ: manet nanq; eadẽ natura rei semper: & per aduẽtum, vel recessum doni extrinseci non mutatur: igitur si illa inclinatio naturalis ante aduentum iustitiæ originalis nõ erat formaliter, & quidditatiuè fomes, sequitur ꝙ nec nunc relicta suę naturæ: Et vlterius tandẽ sequitur, ꝙ destituit à iustitia originali non dat illi inclinationi naturali esse substantiale, & formalem rationem fomitis. Quod enim est extrinsecum non põt esse rõ formalis essentiæ rei: sed solum dicit causam, vnde in nobis proueniat, & vnde dicatur fomes peccati, qa scilicet à peccato prouenit, & quia ad peccatum inclinat, vt suprà dictũ est. Quartò probatur, ꝙ neque in omnibus tribus illis sit ratio fomitis, qa nil eorũ per se nec omnia illa simul sunt de intrinseca ratione formali, aut de essentia fomitis, vt patet ex dictis.

2. Ratio. Secundò principaliter probatur hæc tertia opinio, quia per pctm hõ fuit non solum spoliatus omnib. gratuitis donis, de quorũ numero est iustitia originalis: sed & vulneratus in naturalibus, vt communiter dicunt doctores in parabola Descendẽtes in hierico Luc. 10. & habetur in concilio Triden. sessione. 5. cap. 1. quòd totus homo vltra peccatũ, quod incurrit, originale: etiã secundum corpus, & animam est in deterius cõmutatus. Hoc autem aptè intelligi non potest, nisi dicamus aliquã ægritudinẽ, seu deordinationem præternaturalẽ esse in carne, seu corpore hominis, & in inclinatione eius ad sensibilia, & maximè venerea, qualis nõ fuisset in homine in puris naturalibus constituto: ergo si non ponitur supradicta qualitas morbida; nec videtur aliud aliquid; sequitur ꝙ præfata inclinatio prę ternaturalis, & vehementior debito sit ponẽda & dicenda fomes peccati, vt oĩa saluentur in veritate. Et quãuis naturalia propter peccatũ nõ sint à nobis ablata, sicut nec à dęmonibus: sunt tñ in nobis infirmata, & aliquo modo corrupta, vt supra dictum est. Ideò & fomes dr̃ languor naturæ à Beato Thoma, prima secũdæ, q. 82. art. 1.

Et ad hanc opinionem videtur accedere B. Anselmus de conceptu virginali, c. 3. cap. 4. dicens quia primi homines peccauerunt: cùm originaliter incorrupti haberent potestatẽ seruãdi sine difficultate iustitiã; totum quod erat infirmatũ, corruptum est. Corpus quidem, quia tale post peccatũ fuit, qualia sunt brutorũ animaliũ corpora, corruptioni & carnalib. appetitib. subiacẽtia, anima verò, quia ex corruptione corporis, & eiusdẽ appetitibus, atq; ex indigentia bonorum quæ perdidit, carnalibus affectib. est inserta. Et quia tota natura humana erat in illis, tota infirmata, & corrupta est. Hæc ibi. Et c. 5. ponit exemplum de fera, quę fractis vinculis sæuit & magis efferatur. Sic inclinatio ad carnalia relicto freno iustitiæ originalis facta est vehemẽtior, & ad instar bruti efferata est: magis inquam, quàm fuisset in homine in puris naturalibus cõstituto. Et iste dr̃ fomes peccati, languor, & morbus, corruptioq; naturæ, & vulnus illius pp peccatum, atque tyrannus, vt dictũ est. Et fortè doctores de prima opi. vel multi eorũ vocauerunt qualitatẽ morbidam prædictam fomitem, quia est ægritudo, & corruptio naturæ: ægritudo aũt largè dicitur habitus, seu qualitas ab Aristo. vt ẽt refert. B. Tho. 1. 2. q. 82. art. 1. Et per hæc patet impugnatio secundæ opinionis: Nã prima opi. satis probabilis est; vel benè intellecta cũ hac tertia opinione coincidit. Et sic patet primum pũctum principale de qualitate fomitis.

Quoad secundum punctum, scilicet an fomes fuerit in B. Virgine, est duplex opinio. Prima & communis tenet quòd fomes, id est qualitas illa morbida fuit quidẽ in Beata Virgine quoad substantiam vsque ad incarnationem verbi, non tamen quoad officium, seu effectum: quia, scilicet fuit ligatus, vel sopitus diuinitus ne exiret ĩ suũ actum vllo modo. Non enim fuit vnquam in B. Virgine peccatum aliquod, neq; primus motus, aut tentatio carnis, aut vitium aliquod rationẽ perturbans. In incarnatione aũt verbi fuit prædictus fomes omninò ablatus ab ea, & extinctus ẽt quoad substantiam: quia tunc fuit Beata Virgo omninò ab illa qualitate morbida emũdata; & remansit in ea inclinatio naturalis appetitus sensitiui sine iustitia quidẽ originali, sed cũ gratia eam in bono confirmante plenissimè: idque pp honorem, & puritatem corporis Christi ex ea tunc sola sine fomite prædicto formandi. Hãc opinionẽ tenent oẽs ferè sancti, & doctores antiqui, & Beda, & Damascenus ex Luc. 1. Spiritus Sanctus superueniet in te &c. Et glossa ordinaria ibidẽ innuit: Et de scholasticis ferè oẽs antiqui, & moderni in 3. dist. 3. vt ẽt Gabr. ibidem. q. 2. refert, & tenet cum eis. Et doctores etiam de secunda opinione idem tenent, sed aliter & præcipuè Durandus in 3. dist. 3. q. 3. qui dicit, ꝙ fomes quoad essentiam, & simpliciter, fuit in Beata Virgine: ligatus tñ, vel sopitus quoad actum vsq; ad incarnationẽ, vbi fuit omninò ablatus: Quod sic ꝓbat. Quia fomes est aptitudinalis inclinatio naturalis appetitus sensitiui ad delectabilia sensuum præter rõnem: talis aũt inclinatio non põt auferri ab ipso appetitu: quamuis actualis inclinatio, quę est actus illius inclinationis aptitudinalis sæpè impediatur. Sicut ab accidente

2. Pũctum. 1. Opinio.

dente

dente non pôt tolli quin sit aptũ natum esse in subiecto: quãuis virtute diuina impediri possit ne actualiter sit in subiecto, vt fit in sacramento eucharistiæ: quia talis aptitudo non est quid distinctũ realiter à natura rei: aut si est, est cõnaturale, seu propriũ inseparabile ab ea, ergo nõ pôt auferri fomes ab ipso appetitu. Si ad hoc dicatur ꝙ benè quidẽ cõceditur, ꝙ ipsa aptitudinalis inclinatio appetitus in delectabile absolutè nõ potest auferri, vt probatũ est; benè tñ potest auferri illa inclinatio, quæ est præter rõnẽ; quia illa est ex corruptione naturæ propter peccatũ, quę importatur nomine fomitis, aut sensualitatis formaliter. Contra hoc replicat Durandus quòd id non potest fieri: quia vna & eadem aptitudinalis ĩclinatio appetitus sensitiui est, qua natus est ipse appetitus ferri in suum obiectũ indifferenter, siue ₰m imperium rationis, siuè præter, aut contra: tota enim illa differentia est in actibus, seu in modo actuum, nõ autem in diuersitate inclinationũ aptitudinaliũ; quia non sunt duę inclinationes, quarũ vna sit à natura, altera autem à peccato; sed vnica aptitudinalis tñ, & indiffẽrẽs: quæ est à natura per se, à peccato autẽ per accidens, sicut à remouente prohibens: quia, s. per peccatum amota est iustitia originalis, quæ prohibebat ne appetitus sensitiuus secundũ suã inclinationẽ aptitudinalem ferretur in suũ obiectum præter aut contra rõnem: sicq; impediebat talem actum, sed non tollebat potentiã, seu aptitudinalem inclinationem, quæ erat in statu innocentiæ, & fuisset in homine in puris naturalibus cõstituto: & ità patet quomodo fomes fuit in B. Virgine quoad essentiam tantum vsque ad incarnationẽ, sed ligatus, nec potuit ab ea auferri. Quomodo ergo dicitur, ꝙ ĩ incarnatione fuit fomes ablatus? Respondet ibidem Durandus, quòd ligari dicitur, quando per cãm extrinsecã, puta per diuinam prouidentiam specialiter Beatæ Virgini assistentem, impedita fuit prædicta inclinatio aptitudinalis, ne exiret in actum vsq; ad incarnationem verbi. Auferri autem dicitur, quando per causam intrinsecam, puta per habitum supernaturalem, seu per speciale donũ infusum eam perficiens in incarnatione verbi, impedita est prædicta inclinatio aptitudinalis, ne vllo modo exire posset in actum: sicut factum est in statu innocentiæ per donum iustitiæ originalis: & perfectius erit in gloria per dotes corporum glorificatorum. Hæc Durandus.

Sed certè videtur deficere tùm primò, quia præsupponit fomitẽ esse inclinationẽ naturalẽ ipsius appetitus sensitiui, cùm tñ probatũ sit in tertia opinione esse inclinationẽ præternaturalem ipsius aptitudinalem, vt ibi latius habetur: Tùm secundò quia differentia, quam ipse ponit inter fomitẽ ligari, & auferri per cãm extrinsecam, vel intrinsecã tantũ quoad actum, videtur solum esse verbalis, aut facere vim in quid nominis, & non in re: & videtur contra communẽ intellectum doctorum, qui per fomitem auferri intelligunt ipsum omninò, etiã quoad substantiam tolli.

Igitur sit secunda opinio, ꝙ ab instanti, quo Beata Virgo fuit à peccato originali præseruata fuit ab ea simul fomes peccati simpliciter, & absolutè, & formaliter loquendo penitus ablatus: & nunquàm fuit in ea, sicut nec peccatũ: neque fomes ipse, aut inclinatio naturalis inclinauit actualiter ad malũ, neq; difficultauit ad bonum. Probatur primùm, quia fomes secũdo modo acceptus secundum secundam opinionẽ primi articuli præcedentis dicit duo: de materiali dicit inclinationẽ naturalẽ aptitudinalẽ appetitus sensitiui ad sua obiecta delectabilia ₰m sensum: & de formali dicit, seu connotat, ꝙ talis inclinatiò sit relicta suæ naturæ propter destitutionem iustitiæ originalis, aut aiunt expressè prædicti doctores de secũda opi. vbi suprà. Et hęc duo simul importantur nomine fomitis, & efficiunt perfectam, formalemq; rõnem eius, ità ꝙ si alterũ defuerit, non erit formaliter & propriè, nec perfectè & absolutè fomes, sed sola inclinatio naturalis: quia deficiente connotato, seu formali significato, deficit & suppositio: in quo nõ est dubiũ. Nunc aũt in B. Virgine non fuit illud formale, seu connotatũ noĩe fomitis: quia prædicta sua inclinatio naturalis non fuit relicta suæ naturæ: ex quo ₰m ipsos, & oẽs alios doctores fuit ligatus fomes, vel sopitus semper diuinitus per donum extrinsecum, vel intrinsecum, quod parum refert: ergo simpliciter in ea nunquàm fuit fomes: sed solũ sua inclinatio naturalis aptitudinalis sine vllo vitio, & deordinatione, vt proximè latius dicetur. Et hoc est, ꝙ doctores cõiter dicunt, quòd fuit in ea fomes quoad substantiam, vel quoad materiale tñ, sed ligatus: simpliciter autem nõ fuit fomes. Capiendo autem fomitem primo & tertio modo, probatur quòd nunquam in Beata Virgine fuit fomes vllo modo, neque quoad substantiam, quia fomes secundum primam opi. est qualitas morbida in carne: & secũdum tertiam opinionem est inclinatio præternaturalis vitiosa. Hæc autem nullo modo fuerũt in B. Virgine: quod patet; quia rõne communiter conceditur talis fomes omninò quoad substãtiam ablatus ab ea in incarnatione verbi; eadem debet & ante etiam ab initio sui esse; & suæ cõceptionis, scilicet propter honorẽ Christi, vt ex purissima carne Virginea purissimũ eius corpus sine vllo fomite, & vitio formaretur: ideò cõcedit in incarnatione verbi à fomite prędicto corpus Beatæ Virginis omninò fuisse mundatũ. Sit ego nunc piè, & valdè probabiliter propter eandem causam credo ab initio suę cõceptionis id illi fuisse concessum. Quorsum enim ₰ectat, qd vè faceret illo tẽpore vsq; ad incarnationẽ verbi fomes quoad substantiam tñ ligatus ne exiret in

2. Opinio.

ret in actum in B. Virgine Ociosus? Si tunc deniq; oĩnò auferendus erat, quid causæ fuit quòd à principio penitus non tolleretur simul qũ & originali peccato per gratiã immunis facta est? Imò & si pietati, & quidem rationi consentaneę locus est, ingenuè credendũ est: simul atq; semina parentũ in vtero matris coaluerunt: à sorde, & infectione qualibet naturali diuinitus esse purgata: vt indè purissimum corpus virgineũ sine vlla naturali infectione, corruptione, & vitio formaretur: quod nullis, nisi diuinis vsibus mancipandum erat. Et planè ad hoc facit oratio ecclesiæ dicens. Omnipotens sempiterne Deus, q gloriosæ Virginis matris Mariæ corpus, & animam, vt dignum filij tui habitaculum effici mereretur Spiritu Sancto cooperante præparasti, &c. id vtique, quod & recta ratio naturalis tanquàm decentius & honorificum suadet, illi tribuendum. Ad idem est Augustinus, lib. 2. de nuptijs & concupiscentia, cap. 7. dicens. In Maria nullum peccatum, nec fomes peccati extitit. Et hoc etiam refert, & tenet Grandis super id. Ro. 7. ibi Video aliã legem in membris meis &c. Idẽ tenet expresse Alexander Alen. vbi infra, & Ambrosius Catharinus in tractatu de conceptione Beatæ Virginis.

Secundò probatur, ꝙ in B. Virgine nõ fuit fomes actualiter inclinans ad malum, neque difficultans ad bonum, quia scilicet nũquàm habuit primos motus carnis, præter aut contra rationẽ subrepentes, aut insurgentes, aut rationem turbantes: neque per vllam naturalem inclinationem actualẽ sensuum, aut carnis fuit impedita, aut retardata eius voluntas, quò minus feruentissimè in Deum tenderet, & bonũ prosequeretur, vt hoc ait Bernardus in sermone de assumptione, Signũ magnũ: & tenet Gabriel in 3. di. 3. q. 2. conclu. 1. art. 1. & q. 2. dub. 1. ẽm Tho. ea. dist. q. 2. art. 1. & 3. Ideò & cõparatur cedro, quia non retardata est vllo mõ quin semper ad maiora merita ascenderet, & myrrhæ propter corruptionem fomitis, quo caruit: myrrha. n. à corruptione, & vermibus præseruat. Et cum supradictis concordat Alexander Alen. 3. par. q. 9. membro. 2. art. 5. & membro. 3. art. 1. & 2. Et Bonauẽtura in 3. dist. 3. art. 2. q. 2. & 3.

Argumẽ. 1. Contra prædicta arguitur primò, quia si caruit fomite, & difficultate indè proueniente: ergo caruit merito proueniente ex circunstantia difficultatis, quod videtur inconueniens.

Argumẽ. 2. Item scdò quia Lucæ. 1. Spiritus Sanctus superueniet in te &c. ẽm glossam ordinariam Bedæ in Homilia super Missus est, & Damasceni, & aliorum sanctorũ (vt refert ẽt & tenet magister in 3. dist. 3.) intelligitur, ꝙ Spiritus Sanctus superueniens in Virginem, mentẽ ipsius ab omni vitiorũ sorde castificauit, & ab omni æstu carnalis concupiscentiæ cor eius temperauit. atque mundauit. Item Damascenus lib. 3. ait. Post consensum B. Virginis Spitus Sanctus superuenit in eam ẽm quod ei Angelus dixerat purgãs ipsam. Item Hugo. de Sancto Victore ait. Catholicæ veritatis diffinitio est, ꝙ filius Dei de carne obnoxia peccato carnem assumpsit liberã à peccato: tunc aũt liberata est, qñ mundata: & tunc mundata, quando assumpta. ergo caro Virginis ante filij conceptionem fuit caro peccati, & immunda, habens fomitem, & indigẽs purgatione, quam tunc fecit Spiritus Sanctus.

Respon. ad 1. Argumẽ. Resp. ad primũ ẽm Alexandrũ vbi supra mẽbro. 2. art. 5. conceditur cõsequentia: neq;, id est inconueniens: tùm primò quia fomes, & difficultas indè proueniens non est promotiuũ virtutis simpliciter. s. in natura sana, neq; in quocunque hoĩe: sed solũ ẽm quid, & per accidens, s. in natura ægra: & id solũ in perfectis ad humilitatẽ, 2. Cor. 12. Virtus in infirmitate perficitur: B. aũt Virgo erat sana per gratiã excellentem, ideò in ea fomes, & indè resultans difficultas non esset promotiua ad virtutẽ, & meritum: Tùm secũdò dato, ꝙ in ea talis difficultas esset de se promotiua ad virtutẽ, & meritũ quomodocunq;, nõ est inconueniens in ea de facto non esse meritũ indè proueniens: cùm tñ aliundè melius recompẽsaretur per maiorem conatum, & intentionẽ voluntatis, gratiæ, & charitatis excellentis ipsius, & ex alijs operibus, & virtutibus eius hæroicis.

Resp. ad 2. Ad ẽm respon. vno modo, ꝙ illud Lucæ. 1. intelligitur ẽm Lyram, & alios doctores non de fomitis purgatione: sed de Spũs Sancti superuentione per ampliationẽ gratiã in Virgine, & per mirabilẽ operationẽ in cõceptione verbi de eius carne virginea; licet alij doctor. aliter illa verba glossent ẽm suã ipsorum opinionem de fomite B. Virginis. Sed quomodo supradicta glossa Nicolai Lyrani & aliorum sit optima videatur supra, q. 44. in Resp. ad 3. arg. contra 6. conclusionẽ ad quintã auctoritatem diui Ambrosij, Bedæ, & Damasceni. Alio modo Respon. ẽm Alexandrum Alen. vbi supra ꝙ fomes quoad formale supra dictũ fuit omninò à B. Virgine ablatus, seu extinctus in eius pręseruatione, seu sanctificatione in vtero, & hoc quatenus respicit ipsam personam virginis dũtaxat, sic, s. ꝙ omninò ab ea ablata est inclinatio deordinata ad malũ, seu ad peccatum inclinans, & difficultans ad bonũ, vt supra declaratũ est: mansit tñ in ea prædictus fomes aliquo mõ, prout respicit naturam, s. respectu prolis generandæ cũ delectatione pręternaturali, seu libidinosa concupiscentia vsque ad conceptionem verbi, in qua fuit oĩò mundata à pręd icto fomite, & concupiscentia libidinosa, ẽt re spũ naturę quia cũ tali concupiscẽtia nullo mõ cõcepit, vt de hoc latè, & pulchrè agit Abul. in prima paradoxa, c. 40. 41. & ex tunc mãsit sic oĩò à tali concupiscentia mũdata: ꝙ si posteà conciperet aliũ, vel alios filios post Christũ, certè sine tali libidinosa concupiscentia conciperet; sicut in statu

innocentiæ mulieres concepissent vel non, cum maiori delectatione, q̃ nũc ẜm rectã rõnẽ comedimus & bibimus proportionabiliter. Et quoad hanc mundationẽ a concupiscentia, & fomite, & sordib. vitiorũ, f. respectu naturæ intelliguntur prædicti doctores, dicentes ꝙ in cõceptione verbi, qñ spũs Sanctus superuenit in eã, emundata, seu purgata est. Et S. Bonauent. vbi supra dicit, ꝙ hoc mõ intellecta opinio est valdè rõnabilis, & probabilis: licet ipse eam non tàm amplè declaret: neq; tandẽ in ea permaneat. Sic ẽt patet quare caro oĩum, præter Christi, dr̃ caro peccati: quia, f. est cũ libidine, & concupiscentia, seu fomite ex peccato proueniente generata. Sic ẽt caro B. Virginis ẜm cõiter doct. fuit caro peccati: quia cũ cõcupiscentia libidinosa generata est & cũ fomite quoad naturã vsq; ad incarnationẽ verbi, vt dictũ est. Caro aũt Christi nullo modo fuit, neq; dr̃ caro peccati, quia nullo mõ cũ libidine, aut fomite conceptus est: sed similitudinẽ tñ carnis peccati habuit, quia habuit corpus subiectũ pęnalitatib. mortalitatis nr̃æ ex peccato prouenientibus: idq; ad mundi redẽptionem ex spãli dispensatione, & misericordia Dei, vt dicit magister in 3. dist. 3. Ex prædictis ẽt possunt cõcordari & intelligi cõiter doctor. dicentes, ꝙ ante incarnationẽ verbi fuit fomes in B. Virgine ligatus vel sopitus, nõ aũt oĩo extinctus, nec ablatus: quia, f. licet quoad personã fuerit oĩo ablatus quoad formale, non tñ quoad naturã scilicet propagandam omninò vsque ad incarnationem verbi ablatus, & extinctus, vt dictum est.

Dubium. 1. Et si quæratur primò Vtrum Beata Virgo si denudaretur, aut viro cognosceretur (adsit reuerentia verbo) haberet verecundiam?

Respon. Respon. ꝙ sic: licet nõ haberet fomitẽ, aut cõcupiscentiã libidinosam, quia talis verecũdia est pęna, seu pęnalitas relicta pp pct̃m generaliter oĩb. habẽtibus vsum rõnis, quãtuncũq; innocẽtibus: sicut fames, sitis, & iniuria illata cõtra honorẽ: vt patet in Christo, qui in cruce nudatus pęnalẽ verecundiã habuit, & B. Virgo cũ eo. Similiter in hoc statu est indecẽs pp alios sic denudari, & commisceri: iõ verecũdaretur, vt nos: neq; id ꝑmitteret, licet nullã libidinẽ, aut cõcupiscẽtiã fomitis haberet: sed neq; vllos motus vitiosos contra rationẽ habuit ex fomite sequentes.

Dubium. 2. Et si quæratur scdò quõ fomes põt in potentia sensitiua reprimi, vel omninò auferri ꝑ gratiã: quæ neq; fomiti contrariatur, neq; est in potentia sensitiua: cùm nullus habitus immediatè perficiat, nisi ad actus potentiæ, in qua est, neq; mediatè per actum elicitũ voluntatis: quia quãtuncunq; voluntas per gratiã perfecta eliciat actũ, non põt per se, neq; per actũ talẽ imperare sensui, ne exeat ĩ actũ respectu sui obiecti, præter imperiũ rõnis, licet possit ei non consentire, possit & dissentire: quia grã, seu charitas solum gratificat, & facit actũ meritoriũ, & inclinat voluntatẽ ad bonũ: quæ inclinatio, & actus nõ potest impedire sensum à suo actu, vt dictum est?

Respon. Respon. pp hãc rõnẽ Durand. in 3. di. 3. q. 3. tenuit, ꝙ fomes non põt reprimi, vel auferri ꝑ gratiã, sed per aliud donũ existens in sensu. Sed eo nõ obstãte dico ẜm D. Bonauenturã, in 2. di. 32. in glo. §. 2. & in 3. di. 3. art. 2. q. 2. Et Scot. in 4. distin. 4. & in 2. distin. 32. & G ibr. ea. q. 1. concl. 3. Et vr̃ ad idem B. Tho. 1. par. q. 95. & in 2. di. 32. q. 1. ꝙ prædicta fomitis repressio, vel ablatio fieri per gratiã põt, non quia gratia perficiat potẽtiã sensitiuam, aut quia formaliter ei, aut fomiti contrarietur: sed quia virtualiter quoad effectũ eius contrariatur ei, ideò põt ẽt fomitem omninò quoad effectũ, vel formaliter, reprimere, vel auferre. Quod patet: Quia ex quo gratia non opponitur fomiti formaliter, sed virtualiter, id est quoad suos effectus, ad quos inclinat fomes, f. ad malum; gratia autem ad bonum, ideò quò quis cum maiori gratia exercetur in bono, eò plus remittitur fomes, seu concupiscentia nõ in essentia, sed in suo effectu, scilicet in peccato, ad quod inclinat; quia minorẽ habet efficaciam ad inclinandum ad peccatum victa à fortiore inclinatione gratiæ ad bonum: Et potest esse tanta gratia, quòd omninò vincatur fomitis inclinatio prædicta, vt in B. Virgine dictum est, & infra q. 46. habetur. Sicut si lapillus alligetur alis aquilæ, licet non minuatur ipsa grauitas lapilli in se, minuitur tamen quoad effectum, quando virtus motiua aquilæ cresceret deferendo lapillum sine difficultate, aut resistentia eius grauitatis: sic in proposito dicendum est.

QVAESTIO XLVI.

Vtrum Beata Virgo habuit iustitiam originalem, & similiter Christus.

RESPON. prius notando quid sit iustitia originalis, & quis eius effectus. Pro quo nota primò, ꝙ aliud est iustitia originalis, & eius effectus: aliud est status iustitiæ originalis, seu innocẽtię. Nã in illo statu iustitiæ originalis, vel innocẽtię erant in hoĩe quatuor bona, q̃ ad illũ statũ hoĩ cõueniebant. Primò erat rectificatio aĩæ ad Deum, sic, f. quod ẽt seclusa grã, hõ ità subditus erat Deo, eiusq; voluntas consona, obediensq; voluntati Dei, & rectæ rõni, vt citra molestiam sensualitatis, & grauedinem corporis citra tristitiã, aut difficultatẽ vllam ẽt ex affectione cõmodi prouenientẽ facilè & delectabiliter hõ operaretur secundũ rationem, & Dei legem sibi pręscriptam: ẽt sine alio auxilio gratiæ specialis poterat oĩa mandata Dei, & legis naturalis quoad subãm actus implere: Deumq; super oĩa efficaciter diligere naturali, non aũt supernaturali, & gratuita Dei dilectione, & meritoria: Ità deniq; ꝙ in illo statu poterat homo per sua naturalia *Nota. 1.*

cogno-

cognoſcere,& velle,& operari facilè,& dulciter totũ bonũ naturæ ꝓportionatũ, puta agere ſm rõnẽ,ẽt in ordine ad Deũ: non tñ poterat bonũ excedens naturæ vires, quale eſt bonũ virtutis infuſæ:neq; bonũ meritoriũ ſine ſpãli grã Dei: Neq; ibi eſſent motus rõnis repẽtini abſq; deliberatione: neq; rõnis vlla perturbatio, aut deceptio. Secũdò erat rectitudo viriũ inferiorũ.ſ. appetitus ſenſitiui ad rõnẽ:ita ꝙ ipſe appetitus ſenſitiuus,aut carnis inclinatio naturalis, & rebellio nullo mõ repugnaret rectę electioni volũtatis,neq; eſſet fomes peccati,i. cõcupiſcẽtia effrenata,aut deordinata cõtra regulã rõnis: neq; æſtimatiua,q̃ ẽt cõputatur pars inferior, repugnaret iudicio rõnis: quæ tũc eſſet recta ſine vllo errore,& deceptione,tàm in ſomno,quã in vigilia,ꝙ fiebat ꝑ hoc,ꝙ vel volũtas abſq; vlla triſtitia,& difficultate intra fines rõnis ſe cõtineret quicquid caro cõcupiſceret: vel potius ꝑ hoc, ꝙ nihil caro cõcupiſceret cõtra ſpũm: nullaq; rebellio,aut motus vitioſus carnis, vel ſenſus cuiuſcunq; cõtra,aut pręter dictamen rõnis inſurgeret:neq; ibi eſſent ſubiti motus:vel ſi inſurgeret,aut excitaretur naturalis inclinatio appetitus,facilè quietaretur cũ ſuo obiecto ſm dictamen rõnis ſibi applicato,vel nõ applicato. Itaq; oĩo ſenſus ſub rõnis, & rectæ volũtatis imperio facile ſine vlla triſtitia quietaretur,& ſubdereſ, dũ hõ in illo ſtatu ſubditus Deo ꝑmaneret. Tertiò erat rectitudo corporis ad aĩam;quia,ſ.potẽtiæ executiuæ,quæ inferiores ſunt,obedirẽt aĩę ſeu volũtati rectę in exequẽdo ſine vlla grauedine,laſſitudine,aut impedimẽto proueniente ab infirmitate,ſeu fragilitate,corporali,qualis nũc in nobis eſt:Et ad hoc ꝑtinebat,& requirebatur debita ſanitas, & robur corporale. Ideò quartò erat homini ſanitas, & robur corporale, & impaſſibilitas,& immortalitas quędã, & dñiũ hoĩs ſuper oĩa inferiora.Immortalitas quidẽ,qa poterat mortẽ cauere,neq; de facto moreretur, dũ ĩ tali ſtatu iuſtitię originalis ſub obediẽtia Dei ꝑmaneret,qa neq; ab intrinſeco,neq; ab extrinſeco tunc ei mors,infirmitas,aut lęſio contigiſſet. Nõ quidẽ ab intrinſeco. Tùm primò, qa collata erat ſpãliter à Deo ipſi aĩæ hoĩs vis, ſeu virtus quædã,qua poterat ſuũ corpus cõtinere in quadã æquitate cõplexionis cõpetente ei ad ſuas operationes,ità vt nullus humor aliũ excederet præter proportionẽ,& vna qualitas nõ exaltaretur immoderatè ſupra aliã,vt ſic hõ,dũ viueret, haberet ſuã debitã ſanitatẽ,& robur corporale ſibi cõueniẽs: Ad hoc ẽt adiuuabat natura loci paradiſi,& aſpectus cęli ſaluberrimus, & alia in quarta cõditione ſubſequẽti.Tùm ẽt ſcđo,qa ꝑ eſum arborũ paradiſi,& ꝓcipuè ꝑ eſum ligni vitæ,qñ recta rõ id dictaret, prouideretur homini de vita perpetua.Nã lignũ vitę iõ dictũ eſt,qa à Deo habebat virtutẽ quaſi medicinalẽ,curatiuã & præſeruatiuã ad reſtaurandũ, ꝙ erat reſolutũ à calore naturali: ità vt hõ poſſet ſine vlla afflictione famis,ſitis,infirmitatis, & ſenectutis ꝑmanere in eadẽ diſpõne,& vigore, & vita perpetua,quouſq; vellet Deus ipſu ſine morte in cęlũ transferre:ꝙ ſi cõtra rectã rõnem homo nollet comedere,qñ oporteret,de lignis paradiſi,& ꝓcipuè de ligno vitę,tunc vtique peccaret,ſicut & nunc nolens comedere,vbi oportet,ad vitam tuendã,& ſanitatem:perderetq; gratiã, & iuſtitiã originalẽ,& ſtatum eius,ſeu innocẽtię, & incidere pęnas,ſicut & nunc contra rectã rõnẽ, & imperiũ Dei de ligno ꝓhibito comedẽdo. Neq; ab extrinſeco tũc ei mors, aut infirmitas cõtigiſſet,aut lęſio.Rõ aliquorũ eſt, qa donũ iuſtitiæ originalis erat ſufficiẽs ad præſeruandũ hoĩem à leſione,ẽt à morte proueniente à quibuſcũq; læſiuis applicatis.Sed hoc nõ tenetur cõiter:Neque.n.habebat hõ donũ, aut dotẽ impaſſibilitatis corporis glorificati:alioqui extra paradiſum poſitus cũ iuſtitia originali nõ poſſet lędi igne, vel gladio applicatis,ꝙ abſit. Igitur rõ quare ab extrinſeco lędi,aut mori nõ poterat,eſt: qa ipſe facilè cauere poterat ne lęſiua,aut mortifera applicarẽtur:habebatq; remedia cõtra ea:Deus ipſũ ꝑ ſe,& per Angelos præſeruaret:locuſq; paradiſi erat tẽperatiſſimus, ſaluberrimus ſimul & aſpectu cęli:& aĩalia homini obediebant. Itaq; ꝓp hæc nõ erat vnde mors,aut læſio proueniret vt dictũ eſt.Cũ ſupradictis cõcordant cõiter doctores,vt Scot.& Gabr.& alij ĩ 2. diſt.19.29.30. & Abulẽ.Gen.3.q.7. & c.13.q. 168.171.172.B. Tho.1.2.q.82.q.109. art.2. & 1.par. ſum.q.95. 97.ibi Caiet.& Angeſt.in morali,c.vlt.vbi dicũt hæc oĩa.4.ſupradicta affuiſſe homini in ſtatu iuſtitiæ originalis,ſeu innocentiæ.Ecce igitur quatuor effectus, qui importantur nomine ſtatus iuſtitiæ originalis, ſeu innocentiæ.

Sed Vtrum iuſtitia originalis faceret ꝓdictos oẽs effectus:& ad quid ſe extenderet donũ hoc, ſunt opiniones. *Not. 2. 1. Opinio.* Nã Abul.vbi ſupra Ge.3.q.7. dicit,ꝙ tota iſta cõnexio ſupradictorũ quatuor bonorũ vocaſ iuſtitia originalis.iuſtitia quidẽ ab effectu:qa cùm iuſtitia dicat ęqualitatẽ quãdã ſm rẽ,aut ſm proportionẽ,vt patet.5.Eth.Nũc aũt inter oĩa ꝓdicta erat quædã æqualitas, ſeu rectitudo,ſ.aĩæ ad Deum,appetitus,& ęſtimatiuę ad rõnẽ,potentiarũ executiuarum ad rõnem, & voluntatem. ſanitatis & roboris corporalis ad potentias executiuas: obedientia rerum exteriorũ ad non corrumpendum ſanitatem & robur corporale: ergo rectè vocatur iuſtitia,& originalis, quia homini in ſua origine, & formatione data eſt.Et quia tota iſta cõcatenatio pẽdebat ex primo effectu,ſ.ex ſubiectione aĩæ ad Dei volũtatẽ: ideò diſſolui nõ poterat,donec prima ęqualitas,ſeu rectitudo aĩæ ad Deum per peccatũ diſſolueretur: Sicut veritas cõcluſionis demõſtratæ nõ põt deficere,donec veritas principij deficiat. Hæc Abulen.Sed videtur largè nimis accipere iuſtitiã originalem pro ſtatu iuſtitiæ originalis,& pro oĩbus,quæ illi ſtatui conueniebant

durante iustitia originali vndecũq; prouenirẽt. Nã cõstat robur, sanitatemq; corporalẽ, immortalitatẽ, impassibilitatẽ, & dñiũ creaturarũ non esse effectus ipsius iustitię originalis: sed à ligno vitę, & ab alio dono Dei, vt patet ex supr. dictis.

2. Opinio. Durandus aũt in 2. di. 20. q. 5. & Bandelus, & aliqui alij tenent, ꝙ iustitia originalis propriè efficiebat solũ secũdã, & tertiã rectitudinẽ suprapositã, s. rectitudinẽ appetitus sensitiui ad rõnẽ & corporis ad animã. Nã rectitudinẽ primã aĩæ ad Deũ ait, ꝙ potius efficiebat iustitia gratuita, seu gratia, q̃ iustitia originalis: qa & ibi erat meritũ in subiectione aĩæ ad Deũ: & erat radix iustitiæ originalis, seu rectitudinis appetitus sensitiui ad rõnẽ, & corporũ ad aĩam. Hæc Durãdus.

Impugnat. 3. Opinio. Sed certè si Durandus intelligat, ꝙ rectitudinẽ gratuitã, & meritoriã aĩę ad Deũ faciebat sola gr̃a, seu charitatis infusa, benę dicit, qa & ibi est meritũ, & amicitia, gratificãs cũ Deo: neque hoc vllus catholicus negat. Si aũt intelligat de rectitudine alia morali aĩæ ad Deũ, quatenus, s. in Deũ naturaliter, & dulciter ferẽ nr̃a natura ſm rectã rõnẽ, & inclinationẽ naturalẽ ipsũ diligẽdo, vt cognitũ est summũ bonũ in se, & nobis supra oĩa diligendũ, tunc ſm Scotũ in 2. dist. 29. & B. Tho. 1. 2. q. 109. art. 3. & 1. par. q. 60. artic. 5. & cõiter doctores, certè talis dilectio Dei, & rectitudo aĩæ ad Deũ nõ ẽ gratifica, nec meritoria: neq; necessariò efficitur à gr̃a, seu charitate, sed põt haberi in statu naturæ integræ, seu iustitiæ originalis: & est idẽ cũ rectitudine naturali integra in ordine ad finẽ debitũ sibi cognitũ: quam quia hõ, si in puris naturalib. cõstitutus esset, sine dono Dei superaddito perfectè habere non posset pp repugnantẽ affectionẽ cõmodi ad delectabilia, pp appetitũ sensitiuũ, & fragilitatem corporis, vt ipse Scot. vbi supra, & Gabr. cũ cõiter doctorib. cõfitetur: iõ indiguit dono Dei speciali supernaturali ad perfectã rectitudinẽ hanc aĩæ ad Deũ, & ad rectã rõnẽ habendã, vt suprà dictũ est. Et hoc donũ vocamus iustitiã originalẽ, vt suprà: quę ſm cõiter doct. nõ est idẽ cũ gr̃a gratũ faciẽte: sed est donũ aliud, seu quædã gr̃a gratis data homini ad prædictas tres rectitudines, seu æqualitates priores, s. ad rectitudinẽ aĩę cũ Deo, appetitus sensitiui cũ rõne, corporis seu potẽtiarũ executiuarũ cũ aĩa & voluntate, vt suprà declaratũ est. Et qa à prima rectitudine pendebãt aliæ, ideò ipsa dr̃ ab aliquib. doctorib. nẽpè à B. Tho. 1. 2. q. 82. art. 3. & in 2. dist. 32. q. 1. & ab alijs, ꝙ ipsa est quasi formale iustitiæ originalis, cùm tñ nõ sit nisi primarius, & pręcipuus effectus illius doni supernaturalis, ꝙ formaliter & essentialiter est, & dr̃ ab effectu iustitia originalis: ꝙ donũ datũ est à Deo ad reformandũ defectus naturales hoĩs, ipsumq; perficiendũ in sua rectitudine naturali; ad quã nõ erat potẽs ex se pp repugnantiã affectionis cõmodi, & appetitus sensitiui, & imbecillitatis sui corporis, vt dictũ est. Ideò nõ se extẽdit prædictũ donum iustitiæ originalis propriè, nisi ad supradictas tres priores rectitudines in ipso hoĩe efficiendũ: Quarta aũt rectitudo, seu ęqualitas, q̃ erat in statu iustitiæ originalis, iã visum est, ꝙ nõ ab ipsa iustitia originali, sed ab alijs causis prouenıebat ad conuenientiã aliarum rectitudinum, & illius status fœlicitatem, & ad benè esse illi conueniens.

Quomodò aũt, & vnde probetur ex sacra scriptura tale donũ iustitiæ originalis, certè ex Ge. 1. & 2. c. Fecit Deus hoiem ad imaginẽ & similitudinẽ suã &c. Et posuit eũ in Paradiso voluptatis: Et Eccle. 7. Fecit Deus hoĩem rectũ &c. & Eccl. 17. Deus creauit hoĩem ſm imaginẽ suã, & ſm se vestiuit eũ virtute &c. Colo. 3. Expoliãtes vos veterẽ hoĩem induentes eũ, qui renouatur ĩ agnitionẽ ſm imaginẽ illius, qui creauit eũ: Et Ro. 5. Iudiciũ ex vno in cõdẽnationẽ &c. & Ro. 7. Quis me liberabit de corpore mortis huius? Caro cõcupiscit aduersus spũm: inhabitabat in carne mea malũ & pc̃m: Vbi innuit, ꝙ ex peccato Adæ nobis hæc mala prouenıũt: ergo fuisset rectitudo originalis, qua stante nobis hęc mala nõ infuissent, vt egregiè, & latè prosequit magister Soto de natura & gr̃a, li. 1. c. 5. & 6. Itẽ iustitia originalis an sit idẽ, ꝙ gr̃a, maioris in hac parte dignitatis & virtutis, q̃ gr̃a nr̃a, q̃, s. nõ solũ hoĩem Deo gratũ faceret, sed ẽt tres supradictas rectitudines in eo efficeret, vt vr̃ sentire B. Tho. 1. 2. q. 83. art. 2. ad 2. 1. par. q. 95. art. 1. & q. 100. art. 1. Et in 2. di. 32. q. 1. an potius ſm cõiter doct. & ipsũ B. Tho. 1. 2. q. 109. art. 1. & 2. sit donũ vel quidã habitus supernaturalis distinctus à gr̃a gratũ faciẽte, vt supra dictũ est, alibi hoc latius differendũ est. Itẽ vtrũ prædictũ donũ fuisset vnicũ subiectatũ in aĩa tm̃, vel in eius essentia: vel in potẽtia volũtatis, & indè redundans quoad eius actũ, & virtutẽ in alias potẽtias aĩę, & corporis: an ẽt sint duo, vel ẽt plura dona, tã in aĩa, q̃ in corpore, & potẽtijs sensitiuis subiectata tot, quot sunt ipsæ potentiæ: itã ꝙ sint plures iustitiæ originales partiales: collectiuè aũt sit, & dicat vna iustitia originalis, videlicet, quia ad vnũ finẽ, seu effectũ totalẽ tẽdunt. s. ad plenã rectitudinẽ, & tranquillitatẽ aĩæ & corporis supernaturaliter efficiendã, in hoc sunt opiniones vt patet ĩ Sco. ĩ 2. di. 29. 30. & Gabriele. Sufficit, ꝙ quicquid dicat, originalis iustitia faciebat supradictas tres rectitudines in hoĩe; modò id fiat p vnicũ, modò per plura dona. Et dr̃ iustitia originalis pp rõnẽ supradictã. Et si nunc cõcederetur simile donum alicui à principio suę cõceptionis, vel natiuitatis, vel ẽt post, habens prædictos effectus diceretur ẽt iustitia originalis, id est donum simile illi collato Adæ, quãuis nec ab origine, neq; p originẽ, sed ex pura gr̃a Dei esset collatum. Et hoc mõ quæritur in hac qõne Vtrũ in B. Virgine fuit iustitia originalis, id est donũ super naturaliter collatum simile dono iustitiæ originalis Adæ, habens eosdem effectus, & rectitudines supradictas, vt declaratum est. Nota. 3.

His

1. Opinio. His ergo suppositis de quidditate iustitię originalis, iã ad qõnẽ, vtrũ fuerit in B. Virgine, dico, ꝙ est duplex opinio. Prima cõis, & vera ꝙ simpliciter nõ fuit ĩ ea donũ iustitię originalis, neq; status eius: benè tñ in ea fuerunt aliqui eius effectus, & donũ innocentiæ. Probatur primũ, qa nõ est donũ iustitię originalis perfectè & simpliciter, vbi nõ sunt oẽs eius effectus necessariò ex lege illã consequẽtes; & vbi nõ est perfecta reformatio defectuũ omniũ naturaliũ. Nam ad id ponit necessariũ donũ iustitiæ originalis, vt patet ex supradictis ſm cõiter doctor. Nũc aũt ĩ B. Virgine nõ fuit in hac vita illa tertia rectitudo, seu ille tertius effectus, qui est de rõne iustitiæ originalis, s. rectitudo corporis ad animã ad plenã reformationẽ hominis, vt patet qa nõ habuit semper robur corporale sine fragilitate, & lassitudine: nã ẽt qñ recta rõ dictabat esse ambulandũ, standũ, sedendũ, genuflectendũ, ieiunãdũ, & hmõi, certè lassabatur, aut defatigabatur virgineũ eius corpus, & esuriebat, sitiebat, senescebat quotidiè magis, viribusq; corporalib. deficiebat vt nõ posset sẽper in eodẽ statu permanere. itã, vt sine grauedine, & lassitudine volũtati suę feruẽti obediret, vt in statu innocẽtiæ & iustitię originalis hõ habebat: qa & iõ, Matth. 26. dr Spũs prõptus est, caro aũt infirma. Itẽ nõ habuit perfectã rectitudinẽ primã, vel secundã ad seipsam, quoad iudiciũ rõnis, & sensuum; quia habuit in intellectu, & æstimatiua errorẽ, vel deceptionẽ aliquã in vigilia, vt patet Lu. 2. qñ perdidit Christũ æstimãs illũ esse in comitatu: & somniabat aliqñ somnia falsa ſm Gerson alphab. 15. litera, s. licet Albertus Magnus id neget: quæ oĩa non stant cũ iustitia originali, neq; cũ eius statu, vt patet ex supradictis: licet staret aliqua nescientia, seu ẽt ignorãtia priuationis. Nã nõ oẽs in statu innocentiæ nascerẽtur, neq; essent æquè docti ſm cõiter doctores. Et ita ĩ B. Virgine nõ fuit perfectũ donũ iustitiæ originalis, & multò minus habuit statũ iustitiæ originalis, & innocentiæ, qui prædictũ donũ iustitiæ originalis ꝑsupponit: & insuper requirit quartã rectitudinem oĩum, puta immortalitatẽ, & impassibilitatẽ, & dñium hoĩs super animalia, vt supra declaratũ est: quæ cõstat B. Virginẽ nõ habuisse. Igitur B. Virgo solũ habuit donũ innocẽtiæ, i. immunitatẽ ab oĩ peccato, & impossibilitatẽ ad peccandũ. Fuit ẽt sẽper in statu gratiæ. Habuit ẽt duos effectus iustitiæ originalis, i. duas priores rectitudines supradictas, s. volũtatis ad rectã rõnẽ, & ad Dei volũtatẽ: & appetitus sensitiui ad rõnẽ: ex quo nõ habuit fomitẽ quoad formale, vt suprà ĩ hac qõne, & q. 45. prçcedẽte de fomite dictũ est. Ex quib. tñ duab. rectitudinib. nõ sequitur, ꝙ habuit simpliciter donũ iustitiæ originalis: nã põt dici cũ Scoto in 2. di. 29. & Tho. 1. par. q. 95. & in 2. di. 32. q. 1. & ibi Bonauen. §. 2. in glossa, §. 2. & in 3. dist. 3. art. 2. q. 2. ꝙ per vnicũ donũ, seu habitũ excellentis gratiæ in essentia aĩæ vel in eius volũtate subiectatũ poterant prædictæ duæ rectitudines haberi; sic ꝙ volũtas B. Virginis absque vlla tristitia, & difficultate intra fines rõnis, & volũtatis diuinæ se cõtineret, quicquid caro cõcupisceret, sine vlla tñ mentis perturbatione: vel sic, ꝙ caro nihil cõcupisceret cõtra spũm, neque ꝑueniret rõnẽ: vel si præueniret, aut insurgeret, facilè tñ pacaretur sub rõnis imperio sine vlla difficultate: idq; fieret per actũ, vel virtutẽ ꝑdicti doni in oẽs alias potẽtias aĩæ, & corporis redũdãtẽ: sicut p gratiã Baptismalẽ in aĩa reprimit aliquo mõ virtus fomitis in sensualitate ſm cõiter docto. & Scot. in 4. di. 4. q. 1. conclusio. 3. & Gabr. licet Durand. in 3. dist. 3. q. 3. dicat oppositũ. Possunt ẽt ꝑdictæ duæ rectitudines fieri per aliquos particulares habitus, seu dona alia in singulis potentijs subiectata: & ità inde nõ arguit iustitia originalis ĩ B. Virgine: sicut neq; in dño nostro Iesu Christo, neque in Ioanne Baptista.

Secunda opinio est, ꝙ exquo fomes fuit à B. Virgine ablatus oĩno, s. in sui præseruatione, vel sanctificatione in vtero, vel in cõceptione verbi (ſm diuersas opiniones suprapositas in qõne ꝑcedente de fomite) ex tunc, inquit hęc opinio, habuit ẽt donum iustitię originalis, ꝙq; à fortiori illud semper habuit Christus. Hãc opinionem quoad Christum tm̃, tenet Armachanus, & qdã alij, & Vincentius de nouo castro in tractatu de cõceptione B. V. & quoad B. Mariã Faber Stapulen. super ad Ro. 5. & bandelus de ordine prædicatorum & Mariale de Bustis par. 1. principali, sermo. 5. par. 1. fo. 21. & ad idẽ videtur Durand. in 3. di. 3. q. 3. licet obscurè, & moderni doctores aliqui expressè id probabiliter tenent. 2. Opinio.

Et rõ huius opinionis est triplex. Prima quia præcipuus effectus iustitiæ originalis est rectitudo appetitus sensitiui ad rõnem, & voluntatis ad Deum: vt patet ex supradictis: ergo vbi ista adsũt p ablationẽ fomitis, vt ĩ B. Virgine, ibi est iustitia originalis. Ad hoc rñdeo negando cõsequẽtiã: tùm quia non fuit ille totalis effectus iustitiæ originalis: tùm qa nõ fuit proprius; põt. n. ab alio dono excellẽtis grę prouenire, & ab alijs donis, vt dictũ est: sicut & fomitis repressio, sicut & in alijs sanctis prouenit, vt in Ioãne Baptista, Ioseph, Ioanne Euangelista in toto, vel in parte ex alio dono, seu priuilegio, q̃ ex iustitia originali.

Secunda rõ huius opi. est, qa inter peccatũ originale, & iustitiã originalẽ nõ est medium de lege, quia tm̃ vnum vni opponitur ſm Aristo. in post prædica. ergo non stat non contrahere originale (vt Maria non contraxit) nisi habeatur oppositum, scilicet iustitia originalis. Resp. negãdo antecedens, quia licet in naturaliter oppositis sit vera illa maxima Aristotelis, ꝙ natura tẽdit solum ad vnum, nõ tñ in oppositis de lege & voluntate diuina, quia iustitia originalis, & charitas habent multos effectus: iõ nõ solũ p iusti-

tiam originalem, sed & per charitatem, vel per gratiam tollitur peccatum originale, vt patet in baptismo, & præseruatur homo ne contrahat originale, vt Beata Virgo.

Tertia ratio quia secundum Armachanũ specialiter quoad Christum, Adam nõ potuit Christum excludere, scilicet à iure habendi iustitiam originalẽ ipsi Adæ pro se, & suis posteris datam: quia non secundum rõnem seminalẽ ab eo descẽdens Christus generatus est: ideò neq; ĩ eo peccauit, neque peccatum originale cõtraxit, ergo. Habuit quicquid Adam pro se, & suis posteris secundum corpulentam tantum substãtiam ab eo descendentib. sine peccato accepit, qualis fuit iustitia originalis: ergo & B. Virgo, ex quo peccatum originale non contraxit, per eandem rationem. Respon. negatur antecedens, & vtraque consequentia; antecedens quidẽ & prima consequentia negantur: quia Christus nõ habuit iure hæreditario ab Adam, doña, quæ habuit; sed ex dono Patris, vtpote primus Adam cœlestis pater & redemptor omnium ẽt ipsius Adæ terrestris, vt patet Rom. 5. Sicut per vnius iustitiam in oẽs homines in iustifi. vitæ. Et 1. Corinth. 15. Factus est nouissimus Adam in spiritum viuifi. &c. Secũdus homo de cœlo cęlestis &c. Item dato, quòd Christus iure hæreditario haberet dona originalia ab Adam: hoc solũ esset verũ de donis nõ perditis ab ipso Adam, igitur sicut neque contraxit eius peccatũ originale: sic neq; donum iustitiæ originalis: sed dona, quæ habuit ex dono patris cœlestis habuit ab instanti conceptionis. Itẽ secunda consequentia negatur de Beata Virgine ẽt si de Christo concederetur prima consequentia: quia non est simile; Nã Maria fuit naturalis filia Adæ secundum rationem seminalem ab eo generata, vt alij: ideò exclusa est ab hæreditate Adæ, scilicet à iustitia originali perdita ab Adã, sicut & era obnoxia peccato Adę. Quòd si ab originali fuit immunis, hoc fuit p. speciale munus gratiæ præseruantis, non autem per donum iustitiæ originalis, vt patet ex supradictis.

QVAESTIO XLVII.

Vtrum stante lege Beata Virgo descendisset ad limbum, si ante mortem Christi mortua fuisset.

1. Opinio. RESPON. est duplex opin. Prima est Alexandri Alen. 3. par. summ. q. 9. memb. 3. art. 2. §. 3. & Scoti in 3. dist. 3. q. 1. in fin. & Abul. in 3. paradoxa, c. 161. 163. & ad idem vr Bonauent. ead. dist. ar. 1. q. 2. licet nõ clarè, & cõiter doctores, ꝙ sic: & nõ intraret cęlũ ante Christũ, ẽt si ab originali peccato præseruata fuit. Ratio, quia quãuis in ea nõ mãsit impedimẽtũ personale: mãsit tñ impedimentũ naturæ, qa, s. ante passionem vitæ per resurrectionem, & ascẽsionem acciperet pro se, & pro omnibus saluandis, sicut primus Adam pro se, & pro omnib. eã admisit, nullus de lege poterat gloriã animæ & corporis, aut locũ cœlestem possidere. Patet prima Corinth. 15. Christus primitiæ dormientiũ: & per ipsum omnes viuificabuntur: & p ipsum resurrectio mortuorũ &c. Ad idẽ est Hæbr. 10. Initiauit nobis viam viuentẽ &c. vt ait Grãdis ibidem, & super id Rom. 8. Vt sit ipse primogenitus in multis fratrib. Si contrà hoc dicatur, ꝙ hæc auctoritas Primitiæ dormientium &c. intelligitur, ꝙ prius dignitate & causalitate, non tempore. Ecce contra hanc glossam probatur, quòd etiam est prius tẽpore, vt patet Michee: 2. Ascendit ante eos pandens iter, vbi notatur tempus: Item Ioannis. 14. Vado parare vobis locum: Item ibidem Si præparauero vobis locum.

Si dicatur, ꝙ hoc est verum stante lege, & nõ aliter; Ad hoc ẽt ego dico, quòd ità loquor de lege, & de hoc est quæstio si B. Virgo moreretur ante Christum, ſm tenentes, ꝙ caruit peccato originali, & habuit iustitiam originalem, Vtrũ consequenter rõne iustitiæ originalis, & præseruationis à peccato ex quo excipiebatur à lege tã tum aliorũ quoad hoc, ẽt exciperetur ab alijs legibus communibus aliorum quoad introitũ gloriæ ante Christũ tanquàm consequens ſm legẽ ad prædictam eius præseruationem, seu iustitiã originalem, an non: ad quod iam dictum est, ꝙ non, per rõnem sumptã ex dictis auctoritatibus.

Secunda rõ quia post peccatũ Adę omnis saluandus, seu glorificandus in meritis Christi, debuit eius mortẽ, & apertionem cęli expectare: quod patet tùm primò ex auctoritatib. supradictis, & ex Hæb. 10. Introiuit semel in sancta ęterna redemptione inuenta, id est iam reserata ianua gloriæ per eius mortẽ: quã nullus nisi ipse inuenire aut reserare potuit: Ad Colos. 3. Vita vestra abscondita est cũ Christo in Deo: ergo Si ante Christũ Maria cęlũ intrasset, iã eius vita nõ esset abscondita cũ Christo, neq; illi p eius ascẽsum reuelata fuisset; Itẽ Ephes. 4. Ascẽdẽs Christus in altũ captiuã duxit captiuitatẽ, s. in cœlũ, ſm Hieronymum, & doctores. Item Augustinus sermone. 74. ad fratres in Eremo ait. Capite nostrum, vbi est, & præcessit, sequentur & membra. Tùm secundò, quia nullus per gratiam, & merita Christi redẽptus ẽt præseruatiuè à peccatis, quibus obnoxius fuit, propter quæ hominibus clausa est ianua regni cęlorũ, nullus inquam talis potuit nunquã de lege posita prẽmiũ finale essentiale obtinere ante merita Christi, nõ solum præuisa à Deo, sed etiã exhibita à Christo: neq; ianuã regni cœlorum intrare, antequã per Christi ascensionem gloriosam ei, & omnib. aperiretur, vt patet ex auctoritatib. supra dictis, & in sanctis patrib. existentibus in limbo: ergo nec B. Virgo. Notetur particulæ oẽs antecedentis: qa p eas excluditur instãtia de Angelis, qui non sunt propriè redẽpti à peccatis, quibus obnoxij

non

non fuerunt, vt homines: vel si s͠m Bernard. sermone. 22. super cant. sunt aliquo modo præseruatiuè redẽpti, non tñ est illis clausa ianua gloriæ pp aliquod peccatũ eorũ, sicut hominibus: ideò non erat cur illi deberent apertionem gloriæ per mortẽ Christi, sicut hoĩes, expectare. Veritas aũt prædicti antecedentis sic limitati inde constat: quia tale finale, & essentiale præmium nulli prius confertur à Deo, q̃ eius meritum sit, vt cõiter dicunt doctores contra Magistrũ in 2. dist. 5. Nunc autem meritum principale omniũ hominum ad gloriam est non solum vniuscuiusque suum bonum opus meritorium: sed & meritum Christi, virtute cuius omnia bona nostra sunt meritoria, & gratiam obtinemus, & gloriã: Io. 1. De plenitudine eius omnes accepimus ergo prius oportuit stante lege illa merita Christi exhiberi per eius mortem, q̃ eorum & nostrum præmium gloriæ nobis, & B. virgini præstaretur. Prius ẽt Christus cęlum intrare oportuit, & necesse fuit, q̃ B. virgini aditus in cœlum concederetur. Si dicatur ꝙ ab instanti incarnationis Christi fuerunt eius merita pro nobis exhibita Deo patri actu interiori suæ voluntatis, licet nõ actu exterioris passionis satisfactoriæ: tũc enim in vtero existens non propriè pro nobis satisfecit, neq; redemit per opus pęnale passionis: sed meruit nobis cęlum per actum interiorem, vt dictum est. Quod sufficere videtur vt B. virgo per talia eius merita exhibita actu tãtum interioris pręseruaretur ab omni peccato, & decedens ante eius mortem gloriam essentialem haberet, & ianua cęli ipsi aperiretur. Contra hanc euasionem replicatur cõfirmando rõnem supradictã: quia non videtur ratio sufficiens quare Ioannes Baptista iam ab originali sanctificatus, & omnes sancti plenè iam à peccatis purificati in gratia decedẽtes ante mortem Christi ad limbum descenderint nondum glorificati: nisi quia stante lege ante mortem Christi capitis nostri nullum eius mebrum erat glorificandum: neque ante eius in cęlum ascensionem vlli hominum, quib. per peccatum Adę fuerat clausa, ianua cęli aperienda erat: de quorum numero B. virginem constat fuisse, ex quo originali peccato ex sua natura obnoxia fuit: quamuis per gratiam Christi ex priuilegio illud de facto non contraxit.

2. Opinio. Secunda opinio tenet oppositum, ꝙ scilicet saltem gloriam haberet, ẽt si cœlum non intraret ante mortem Christi decedẽs, quousq; cum Christo gloriosa in cęlũ ascenderet. Quia propria pęna peccati non manet ablato ipso peccato, vt patet, quia remisso peccato remittitur cõsequenter reatus pęnæ æternæ, qui est propria pęna peccati: licet non remittantur aliæ pœnæ, aut pęnalitates, siue sequelæ, quæ sunt, & manent ad exercitium virtutis. Nunc aũt carentia gloriæ post mortẽ ad tempus, seu in perpetuũ, est propria pęna peccati, vt patet, quia si sancti patres in limbo habuerunt hanc pęnam, qa nõdum erat eorũ peccatũ omninò remissum: similiter animę purgatorij nunc habent hanc pęnã: quia nondũ est eorũ peccatũ perfectè remissum quoad culpã, & pęnã. ergo B. virgo, cuius originale ex natura sua contrahendũ ex spãli priuilegio per gratiam p̃seruãtem oĩnò remissum fuit, iam ex consequenti ab eius pęna propria libera esset, ità quod gloria post mortem nõ caruisset.

Secũdò probatur idem, quia si ad limbũ cum sãctis patribus iret, vtiq; iam aliquo modo esset sub potestate diaboli, sicut illi, quod absit. Hanc opinionem tenet Gerson in sermone cõceptionis B. virginis, & Robertus de Litio in alio sermone, seu tractatu cõceptionis: & quidã alij moderni, & vt, fertur, sic decreuit vniuersitas Parisiẽ. circiter annum Dñi 1530. contra quendam, qui oppositum s͠m primam opinionẽ pręcedentem prædicau erat, quem & retractare coegit.

Sed his non obstan. stãdum vr̃ in 1. opinione. & ad primam rationem huius secundæ opinionis rñdeo, negando consequẽtiam: quia licet B. virgini sit suum peccatum quoad culpã omninò remissum præseruatiuè, vt supponitur: non tñ plenè remissum erat ante mortem Christi peccatum naturæ, idest debitum cõe omnium, cum q-bus in natura cõicabat: sicut neque peccatũ sanctorum existentium in limbo sine vllo peccato, aut debito pœnę pro peccatis ipsorum. Quod q-dem cõe debitum non nisi per mortem Christi ex lege plenè remittendum erat: & ex cõsequẽti cõis pœna peccati omnium in Adam non, nisi per mortem Christi, plenè remittenda, seu auferenda erat. Et ità mansit earentia glorię, & clausa ianua cęli vsque ad mortem, & ascensionem Christi, vt supra ĩ prima probatione primę opinionis dictum est: Alioqui per eãdem rationem probaretur quòd beata virgo ante mortẽ Christi decedens non solum gloriam animę haberet, sed & ipsum cœlum intraret, sicut post ascensionem Christi. Igitur sicut non probatur hoc secundum, ità nec primnm: nam eodem modo supradicto respondetur ad vtrunque.

Ad secundam probationẽ huius secundę opinionis respondeo, negatur simile, quamuis concedatur ꝙ esset in limbo, sicut illi, nõ tñ eodem modo, neq; ex eadem cã. Nam alij sancti ideò dicũtur in limbo sub potestate diaboli: quia in illa carentia gloriæ in illo loco detinentur pp peccatum, quod procurante diabolo in Adam nõ solum in debito, sed & de facto aliqñ inciderunt: beata autem Virgo, quamuis in debito, non tamen de facto illud habuit, neque sub potestate diaboli per peccatum aliquod aliquando fuit.

Ad aliud de vniuersitate Parisiẽsi rñdeo, si ità fuit, quod tñ non constat, potuit illa vniuersitas id facere prudenter propter scandalum: quia horridum sonat apud ignorantes dicere B. virginem in limbo quomodocunque: quamuis sit

verum,

verum,vt ait prima opinio, Neque enim omnis veritas, maximè si non sit necessaria vel expediens,est omnibus in commune prædicanda,sed cum suis debitis circunstantijs,vt oportet, reuelanda vel tacenda est.

QVAESTIO XLVIII.

Vtrum Beata Virgo in triduo mortis Christi permanserit, aut fuerit mater ipsius Christi, & Dei.

RESP. supposita communi, & vera sententia quòd in illo triduo Christus non fuit homo, vt communiter tenetur à doctoribus in 3. dist. 22. contra magistrum,& quosdā alios. Iam de proposita quæstione est inter catholicos duplex opinio. Prima quòd in illo triduo beata Virgo non fuit mater Christi,neque Dei.

Opin. 1.

Quòd non fuerit tunc mater Dei,neq; Deus, aut verbum fuerit tunc filius eius (pro eodem namque accipio Deus, verbum, filius, Dei, aut persona diuina)probatur:quia ideò Deus dr̄, & est filius Virginis Mariæ, quæ est persona diuina actu subsistens in natura humana producta, vel generata ab ipsa B. Virgine: sed in triduo non subsistebat actu in illa natura humana,quæ tunc non erat, ex quo anima & corpus ab inuicem per mortem erant separata,quamuis essent vnitæ verbo. ergo tunc non erat filius virginis, nec ipsa erat mater eius: Nā deficiente vno correlatiuo deficit & alterū: videlicet mater & filius,quāuis verbū vel Deus simul,& ipsa B.virgo tunc simul existerent: In resurrectione autē Christi, similiter & B.Virginis nunc in cęlo corpore,& aīa gloriosæ redijt eadem vtriusque relatio, q̄ fuerat interrupta per mortem, s.maternitas & filiatio: sicut & idem fundamentum & terminus,idest easdē vtriusq; humanitas redijt.

Quòd ēt tunc non fuerit mater Christi verè & propriè,aut formaliter loquendo, probatur: quia Christus est verbū actu subsistens in diuina,simul & humana natura,f̄m omnes doctores vt latius agit Scotus in 3. dist. 6. & 22. Sed tunc non fuit humana natura Christi, quia tunc non fuit compositum ex aīa & corpore, quæ adinuicē per mortem erant separata,vt dictū est,alioqui tunc esset homo qđ est contra hypothesim. ergo tunc persona diuina non subsistebat in humana natura, & per consequens tunc Christus nō erat,& pro nullo supponebat ex defectu cōnotati,& ex consequenti B.virgo tunc non erat mater Christi propriè, & formaliter loquendo.

Hanc opinionem tenet Scotus in 3. dist. 8. in responsione ad tertium argumentum,& dist. 22. Et in 4. dist. 49. conclu. 1. in responsione ad vltimum,& latius Gabriel in 3. dist. 8. q. 1. dub. 2. & dist. 22. conclu. 2. & in canone. lectio. 42. n. & Duran. ea. dist. q. 2. cum multis alijs.

Opin. 2.

Secūda opinio tenet quod B. virgo fuit, & dr̄ verè in triduo mater Dei, & Christi, Quòd fuerit mater Dei,probatur:quia tunc verū erat dicere,ista B.virgo genuit Deum, vel filium Dei, & ipse genitus ab ea tunc simul cum illa erat. ergo erat tunc mater Dei. Antecedens probatur: Nam persona dr̄ generari, qñ de nouo recipit aliquam substantiam, tanquam sui partē essentialem,vel tanquam naturam,in qua subsistit:& persona talem naturam producens eiusdē speciei secum dr̄ generare illam personam,f̄m omnes doctores in 3. dist. 4. & 8. & 22. Sed tunc verum erat dicere ꝙ B.virgo generauit, vel produxit de sua substantia naturam humanam, in qua Deus,vel verbum de nouo subsisteret,quodque Deus ipse de nouo illam naturā accepit, in qua subsisteret. ergo antecedens verum.

Si negetur ista maior & minor, quia verbum in triduo, non actu subsistit in natura humana, quam de Virgine accepit,cuius partes per mortem separatæ sunt: quod tamen requiritur vt tunc genitū ab ea,& filius eius sit,atq; dicatur.

Contra hoc arguitur probando, ꝙ id non sit necessarium:sed vt tunc verbū dicatur,& sit genitum ab illa,& filius eius, & ipsa mater illius, sufficit ꝙ tunc anima, & caro, quæ prius verbo personaliter vnita erant,permaneant adhuc sic, vel eadem vnione verbo vnita, cū aptitudine ad reunionē inter se,sicut ante mortē ad eandē naturam humanam constituendam,& ꝙ ipsa persona genita & generans simul sint: & nihil aliud requiritur:neque ꝙ actu permaneat integra ipsa natura humana verbo vnita,f̄m quam B. virgo mater Dei, & Deus filius eius est. Quod sic probatur.Quia natura non est subiectū,nec terminus,nec fundamentum propinquum generationis,quæ propriè,& principaliter terminatᷓ ad suppositū,& suppositi est:quamuis f̄m hanc vel illam naturam,neq; maternitas, aut paternitas, & filiatio fundantur, vt in fundāmento propinquo,in diuina vel humana natura,nec in potentia generandi,vt prima dicebat opinio,quamuis natura & potentia generandi prærequirātur ad ipsum generare: sed in hoc quod est actualiter, verè,& propriè generare,vel genuisse, & genitum est.Quod inde constat,qa licet Dei filius de virgine nostrā naturā accepisset, si non ꝑ generationē illam hr̄et,vtique nec ipse esset virginis filius,nec ipsa mater Dei foret. Nunc aūt, quia realiter ab ea f̄m carnē genitus est, fit vt quandiu Dei filius habens sibi aīam,& carnē vnitā,& B.virgo coexistunt, certè ipsa permanet mater Dei, & ille filius eius: id quod fuisse constat in triduo,in quo vnio verbi ad animā & carnē semper perdurauit,f̄m omnes catholicos,vt B.Tho. 3. par. q. 50. & magister in 3. dist. 21. & communiter doctores ibidem,& dist. 22. latius agunt.

Quòd ēt tunc verè fuerit mater Christi probatur dupliciter. Primò quia saltē per synecdochen oēs doctores id concedunt: quia videlicet

tunc erat filius Dei, habens partes humanæ naturæ sibi vnitas cum aptitudine ad reunionem inter se: sicut & conceditur à catholicis absolutè q̃ tūc Christus erat in cruce, & in sepulchro, & in limbo: qa videlicet illic ſm corpus, hic ſm animam erat, sicut & nunc dr̃ q̃ B. Petrus est in sepulchro, & in cœlo, quia scilicet hic ſm animam, illic ſm corpus est. Similiter conceditur cōmuniter secundum Augustinū contra Fœlicianum quòd totus Christus tunc fuit in cruce, in sepulchro, & in limbo, quia videlicet tota p̃sona Christi, vel verbum secundum aliquā partem humanitatis sibi vnitam ibi erat: sed non totum quod erat in Christo, neque totaliter: quia videlicet non secundum totam humanitatem, quam tunc nō habebat, erat ibidem. Et hoc expressè concedit diuus Bonauētura in 3. dist. 22. q.1.§.12. & Durandus ea. distin. q.2. cum magistro: Et Marsilius in 3. q.13. prope finem.

Secundò probatur idē, quia non solū per synecdochen, sed ēt verè fuit Christus in triduo: si nomē Christi largè capiatur, vt sępè etiam à doctoribus accipitur, videlicet vt significat verbū diuinum actu subsistens, vel in natura humana, vel in partibus eius principalibus ipsi verbo adhuc vnitis eadem vnione, qua ante mortem sibi vnita erant, quamuis non manserint vnitæ inter se: & hac rōne B. virgo verè tūc mater Dei erat. Et hoc expressè concedit Gabriel in 4. sermone de resurrectione Domini dicens quòd in triduo mansit verè Christus, licet non fuit homo: Et Abulen. in 2. paradoxa. c.42. Et hoc modo Christus non est terminus singularis sub illo termino specifico homo: neque valet consequentia, fuit tūc Christus. ergo homo. Neque hoc mō Christus mortuus est, benè tñ Christus fuit tunc homo mortuus. At verò si Christus propriè in rigore acceptus sit, vt accipit prima opinio p̃cedens, vt videlicet significat filiū Dei in natura humana actu subsistentem, tunc simpliciter, verèque Christus in triduo mortuus est, s. ſm humanitatem: neque tūc fuit Christus. Sed & simpliciter per communicationem idiomatum conceditur q̃ Deus tunc mortuus est, permansit tamē Deus verus, & viuus in se, scilicet in sua natura diuina. Videantur de hoc Bonauentura, Bassolis, & Marsilius cum Scoto vbi supra latius agentes.

Hanc secundam opi. quoad omnia tenet Iacobus de Valentia super cant. c.6. q.2. ibi, Ego dormio, & cor meū vigilat: & quidam Frater Balthassar Sorio in quodā sermone de assumptione B. virginis conclu. 1. Et ad idē est breuiter Abulen. vbi supra, & hanc tenent Thomistæ consequenter ad principia, vel fundamēta B. Tho. Et quidem doctores sancti cōiter, & absolutè concedunt B. virginem, ex quo verbum Dei concepit, dum vixit in mundo, & nunc in cœlo est in corpore, & anima gloriosa, fuisse semper & esse matrē Dei & Christi: & similiter Christū fuisse semp in cruce, in sepulchro, & in limbo: Et Bernardus li.5. de conside. ad Euge. prope finē ait, Siue coniunctis, siue disiunctis duobus, id est aīa & carne, nihilominus perseuerauit in tribus, videlicet in verbo, anima, & carne vnitas personalis, æquè vnus Christus, vnaque persona, verbum, anima, & caro ēt mortuo homine perdurauit. Hæc ille. Quid clarius ad rem? Et Hebr. 13. habetur. Christus heri, & hodie ipse, & in secula. Vbi nomen Christi largè accipitur in dictis auctoritatibus, vt suprà declarauimus: quamuis Gabriel in 3. dist. 22. conclusione. 1. per suas ampliationes logicales aliter exponendo præfatas auctoritates euadere conetur. At verò theologia ſm Augustinum suam habet logicam, quæ ex communi modo loquendi sacræ scripturæ, simul & sanctorum, siue doctorum sumēda est.

Et fortè pro concordia opinionum melius dicetur q̃ B. virgo propriè, & formaliter in triduo non fuit mater Christi, nec Dei: sicut nec mater hominis: neq; tunc Christus propriè fuit: & cū hac limitatione loquendo est vera, & tuta illa prima opinio. Cum quo stat q̃ tūc verè, realiter & simpliciter, & absolutè ipsa fuit mater Christi, & mater Dei, vt ait secunda opinio. Quia qđ aliquo modo verè est tale, & cōiter quamuis impropriè, aut largè loquendo dr̃ esse aliquid, vtique simpliciter & absolutè est, & conceditur esse illud: quia standum est cōi modo loquendi in tali facultate: Sed aliquo modo, videlicet per synecdochen, vel largè capiendo nomen Christi, cōceditur à catholicis cōiter Christum in triduo verè esse, & permanere, & B. virginem tunc esse matrem Christi, & per consequens matrem Dei esse. ergo simpliciter id concedendum videtur. Et quidem credo q̃ si simpliciter, & absolutè B. virgo in triduo mater Dei, vel Christi, vel vera mater eius negaretur: vtique pias aures offenderet: ex quo simpliciter negaret eam matrē Dei, vel Christi, in aliquo vero casu, quē talis propositio admittit, vt dictum est. Resolutio.

Ad rationes autē primæ opinionis rñdeo negando maiorem vtriusque probationis. Sufficit enim ad hoc q̃ sit mater Dei, & Christi, & Christus, q̃ actu verbum subsistat in partibus humanæ naturæ prius assumptę, quarū vnio inter sese postea per mortem interrupta sit, vt patet ex probationibus præfatæ secundæ opinionis.

QVAESTIO XLIX.

Vtrum Beata Virgo (si ei daretur optio) præeligere perpetuam virginitatem sine maternitate Dei, an esse mater Dei sine virginitate. Similiter vtrum præeligeret carere peccato originali vel ad momētum potius, quàm Dei maternitate; vel è contrà.

RESP. in hac quæstione alterum certum, alterum dubium est: certum quidem est stante lege q̃ Respon.

ge ꝙ si daretur ei optio à Deo, certè ipsa præeli geret id, quod sciret Deo esse gratius: modò illud esset sibi ipsi B. Virgini melius, vtilius, aut honorificentius, modo non: & nullo modo eligeret peccatum, aut minus gratũ Deo: Et hoc, quia non indiget probatione, ex quo erat in gratia confirmata super omnes sanctos, & tota dedita Deo: ideò hoc supponitur vt certissimum.

Dubium aũt est supposito ꝙ ęquè grata esset Deo, sibiq; ęquè meritoria electio huius vel illius, s. virginitatis, aut Dei maternitatis (qđ est possibile, cùm ex eadẽ charitate, eodemq; volũtat s conatu posset hoc, vel illud præeligere) si à Deo daretur optio B. virgini, quid horũ præeligeret, quidve horum esset gratius ipsi B. virgini? Et, vt dixi, procedit tota hæc quæstio cęteris paribus, id est si tãtam gratiam, non maiorẽ, neque minorẽ, & sic de cęteris virtutibus, & donis esset habitura cum virginitate sine maternitate Dei: quantã cum maternitate sine virginitate, & stante lege posita quoad oĩa alia, excepto casu qõnis: sicut & in B. Virgine omnia alia de facto fuerunt: ità ꝙ solum sit comparatio & differentia inter virginitatem, & maternitatem Dei considerando quodlibet horum duorũ bonorũ per se sumptum, s. vt virginitas est tm̃ virtus sine, vel cum tanta charitate, & gratia &c. & maternitas Dei est dignitas supra omnẽ dignitatem, ẽt sine, vel cum tãta charitate, & gratia: Vel considerando vtrunque cum suis proprijs annexis de lege duntaxat, & cæteris alijs parib. Et voco propria annexa ea bona, quę stante lege rõne maternitatis Dei consequuntur, aut cõsequerẽtur maternitatem Dei sine virginitate, aut virginitatem ratione eius sine maternitate Dei. Propria aũt bona hæc annexa de lege Dei maternitati sunt redemptio mundi, & hõis exaltatio, & corporis B. Virginis puritas, & eius dignitas, & aiæ ad Deũ eleuatio inde consequens, vt infra in probatione rõne finis, & obiecti latius hř. Nam de oĩbus annexis nunc non est curandum, sed de eis dicetur infra in resolutione quæstionis in fine eius: & in hoc sensu iam declarato procedit dubium, & quæstio hæc.

Ad quam resp. saluo meliori iudicio ꝙ simpliciter & absolutè B. virgo præeligeret maternitatẽ Dei postposita virginitate. Et ratio est quia sibi melius, excellentius, aut maius bonũ est maternitas Dei, q̃ virginitas. ergo illã præeligeret. Consequentia patet, quia Quod est melius sibi, ẽt sibi est præeligibilius. ergo fm rectã rõnem, cui sine dubio ipsa se conformaret, vt supponit, id præeligeret. Pro probatione antecedentis, in quo stat tota difficultas, præsupponitur ꝙ licet ex suo genere, aut simpliciter bonũ, quod non est virtus, exceditur à bono virtutis: tñ aliqñ ratione alicuius circunstantię, seu conditionis annexę, puta ratione necessitatis, vtilitatis, aut magnitudinis, seu quantitatis, aut finis, & hmõi, bonum quod non est virtus, excedit, aut est melius, & præeligibilius bonũ in se, aut huic personæ, q̃ bonum virtutis alicuius, vt patet, quia. 6. Ethi. tractatu. 4. c. 1. Fęlicitas summa, & summa excellentia diuina, vel summum bonum, licet non sit virtus, neque bonum laudabile, est tamẽ honorabile, & præstat ipsi virtuti, per quam acquiritur à nobis: Et 3. Topicorũ, Melius simpliciter est philosophari, q̃ ditari: sed aliqñ, scilicet indigenti melius est ditari, q̃ philosophari: quãuis philosophari, seu cõtemplari virtus sit intellectualis. Item vita contemplatiua simpliciter, & ex suo genere est melior, & eligibilior, quàm actiua: & tñ aliqñ actiua est melior, & eligibilior, q̃ contemplatiua rõne necessitatis, aut vtilitatis, & hmõi alterius circunstantiæ, vt hř in c. nisi cum pridem. de renuntia. & B. Thom. 2. 2. q. 182. art. 1. & 2. Item quia licet simpliciter melius, & honorificẽtius sit habere dignitatem, & gloriam apud Deum virtuosè, & meritoriè, s. ex meritis suis, q̃ non ex meritis, sed ex dono, vel gratia: melius tñ, & excellentius est ipsi Deo habere suam gloriam ex natura sine meritis, & honorificẽtius fuit Christo homini habere gloriã, seu beatitudinem animæ, & alia dona, seu bona, quæ ab instante suæ conceptionis habuit, & habet ex natura vnionis animę ad verbum stante lege, vel ex dono patris duntaxat. Vide Scotum, Gabrielem, & cõiter doctores in 3. d. 18. idq; ratione magnitudinis, aut excellẽtiæ ipsius doni, aut personę, aut rõne alterius cuiuscunq; cõditionis, vt patet. Itẽ melius fuit Christo, & ipsi B. virgini hře virginitatem heroicam, aliasque virtutes heroicas, quas habuerunt ex dono, seu ex gratia, vel sine merito prouenientẽ ex laudabili pugna, & difficultate, quæ ex tẽtatione carnis oriri posset, q̃ ex merito huius pugnæ: quãuis simpliciter sit magis meritorium, & melius cęteris paribus, vbi est maior difficultas prouenięs ex arduitate operis, vel obiecti, vel ẽt ex cõplexione operantis, fm cõiter doctores. Itẽ hoc idem contingit in omnibus rebus, seu bonis cõparabilibus: nam licet bonũ corporale simpliciter, & ex suo genere sit melius bono famæ, honoris, & diuitiarum: & fama, seu honor præstet diuitis: tñ aliqñ aliquod bonum famæ, & honoris, seu diuitiarum præstat alicui bono corporali: & aliquæ magnæ diuitiæ præstant alicui bono famæ, & honoris: idque ratione necessitatis, aut vtilitatis, aut magnitudinis excellẽtis, & huiusmodi: vt patet experiẽtia. Quia & idẽ sępè sit cõdigna seu iusta satisfactio, & recõpensa in bonis diuitiarũ ꝓ læsione in bonis honoris, & corporis. Sicut etiã licet aurũ, & gẽmæ ex suo genere & simpliciter pstent argento, & ferro: sæpe tñ rõne alicuius finis, puta necessitatis, aut vtilitatis, aut rõne magnæ quantitatis aliquod argentum, seu ferrũ pręstat alicui auro, aut gẽmę. Hoc supposito iã probatur antecedẽs prædictum

ctum ꝙ licet virtus, & status virginitatis excedat simpliciter bonum, & statum maternitatis: veruntamen bonū huius maternitatis Dei tàm ratione finis stante lege, quàm ratione obiecti est melius bonum virginitate, & illam excedit, quamuis hæc sit virtus, & non illa.

1. Ratio ex fine. Quòd rōne finis maternitas Dei excedat virginitatem patet dupliciter. Tum primò, quia finis, s. redēptio mundi, & exaltatio generis humani, ad quā de lege, vt loquimur, maternitas Dei ordinabatur, de se, & immediatè est magis vniuersale bonum bono virginitatis eius: & est vtilius toti mundo, & ipsi B. virgini q̄ virginitas Mariæ: quæ de se, & immediatè ad vtilitatē tm̄ sui ipsius, puta ad puritatem, & bonū suæ personæ ordinabat: Imò bonū maternittias est ēt vtilius, q̄ bonum virtutis alterius ad salutē non necessariæ: qa non sequit̄ tāta vtilitas ex illa, quāta est vtilitas redēptionis, aut exaltationis generis humani, q̄ de se sequit̄ ex maternitate Dei. Tum secundo idē patet: quia si ꝓp salutem, aut pacem, aut cōuersionē vnius regni ad fidē iustè dispensatur à Papa vt habēs votum virginitatis ducat vxorem, s̄m cōiter doctores, quia & oppositum dicere est erroneum, vt refert Martinus de temperantia, in q. de virginitate, vtrum p̄stet alijs virtutibus. ergo à fortiori pro redēptione mundi inde separata rectius dispensaretur cum virgine, vt nubat, si aliter esse nō posset. Et hoc nō aliunde, nisi quia finis talis coniugij, aut maternitatis inde speratæ, puta redēptio mundi p̄stat fini, & bono virginitatis. ergo talis maternitas Dei, cui talis finis est de lege necessariò annexus, rōne talis finis est magis vniuersale bonum, & melius: & consequenter simpliciter, & absolutè præstat virginitati, vt dictum est. Ideò amplius dico ꝓbabiliter, ꝙ ēt si B. virgini à Deo daretur optio supradicta, & esset certa ꝙ si ipsa nō p̄eligeret esse mater Dei cum violatione suæ virginitatis, Deus eligeret aliam sibi in matrē, vnde factus homo nasceretur ad redēptionem mundi: dico inquam ꝙ adhuc ipsa præeligeret esse mater Dei postposita virginitate: Quia tale bonum maternitatis Dei ratione prędicti finis, id est redemptionis mundi, ad quam de lege immediatè de se ordinatur, est vniuersalius, vtilius, & melius, & excellentius, & consequenter eligibilius bonum ipsa virginitate, vt probatum est: & adeò excellentius ꝙ s̄m cōiter doctores in 3. dist. 4. non cadit sub merito saltē condigni propriè & absolutè: licet cadat sub merito congrui, vel ex suppositione incarnationis Dei.

2. Ratio, ex obiecto vel materia. Quòd & rōne obiecti, seu materiæ bonū maternitatis Dei p̄stet bono virginitatis, probatur tripliciter. Primò, quia sicut rōne obiecti infiniti virtutes theologicæ præstāt Cardinalibus: & opera nostra sunt meritoria, & meliora moraliter, quia in Deum relata: & opera Christi rōne personæ diuinæ, à qua fiebant in natura, aut s̄m naturam humanam, fuerunt infinitè meritoria s̄m Tho. aut ad infinitū meritum acceptata s̄m Scotū, aut saporē infinitatis habentia s̄m alios. ergo similiter rōne personæ diuinæ ipsius Christi, quæ persona diuina in natura diuina, & humana subsistens est obiectum, vel materia huius maternitatis Dei, ex quo ad personam diuinam in vtraque natura tendit, & terminatur maternitas Dei, ex quo ad personam diuinam in vtraque natura tendit, & terminat̄ maternitas Dei, ipsamq; obiectiuè respicit: hinc inquā Dei maternitas sit excellentior, habetq; bonum excellentius, & dignitatem, & honorem, supra omnē puram creaturam s̄m diuum Bonauenturam in 1. dist. 44. in glossa marginali super magistrum. & B. Tho. 1. par. q. 25. art. 6. vbi ait quòd beata virgo Maria, ex hoc quòd est mater Dei, habet quandam dignitatem infinitam ex bono infinito, quod est Deus: & ex hac parte nō potest fieri melior. Hæc ille: & per consequens excedit omne bonum virginitatis, & alterius cuiuscunque virtutis non necessariæ ad salutem.

Secundò probatur idem, & cōfirmatur ratio prædicta considerando, & comparando oīa bona propria, quæ sunt in virginitate, & maternitate Dei adinuicem. Nā in virginitate sunt tria bona, ad quæ reducuntur oīa bona virginitatis. Primum est formale ipsius virtutis virginitatis, quod est præcipuum de rōne ipsius virtutis, ꝓp qđ ipsa virginitas est virtus moralis, & laudabilis: & hoc est propositū seruādi se immunem ab omni actu, & delectatione venerea ad vacādum diuinis. Secundum est materiale virginitatis, qđ dat ei perfectā rōnem virtutis: & hoc est integritas carnis, vel immunitas ab oī experimento actus, & delectatione venerea: & per cōsequēs decor, seu puritas corporis: & cōsequēter puritas, & decor animæ inde prouenicns. Tertiū est finis, ad quē ipsa virginitas de se, & immediatè ordinatur, & ꝓp quē est laudabilius virginitas: nimirum liberior contemplatio, & vacatio ad diuina: ad quem finem disponit virginitas.

Nunc aūt hæc tria bona sunt excellentius in maternitate Dei absolutè, & respectu B. virginis, quæ & sunt ei propra cōnexa stante lege, & cæteris paribus, q̄ in virginitate sine maternitatē Dei. Quod patet quoad primū: nam formale virginitatis, id est propositum seruandi se immunem ab oī experimento actus, & delectationis venereæ, si esset compossibile cum maternitate Dei, certè fuisset, sicut & de facto fuit in matre Dei, vt supponitur: & multò melius, q̄ in alijs virginibus. Quod s̄m ēt patet: quia licet materiale virginitatis, i. integritas carnis, seu prędicta immunitas nō esset formaliter in matre Dei: esset tn̄ eminenter: nā esset, sicut & de facto nunc est, & fuit, vt supponitur, carnis vel corporis sui dignificatio excellētissima, & puritas à fomite, & libidine, & cæteris ei annexis: & cōsequenter

esset

esset decor, & puritas corporalis inde proueniēs excellentius : cùm esset ibi ēt carentia primorū motuum, & huiusmodi: quæ omnia bona corporalia in corpore matris Dei præsupponitur ꝙ essent ēt sine virginitate, sicut & de facto fuerunt in beata virgine matre Dei, nō rōne virginitatis, sed rōne maternitatis, quia scilicet inde filius Dei carne vestitur: nam & ꝑp hanc rōnem, seu causam caro Mariæ matris Dei nunc ab oībus doctoribus super oīa corpora Sāctorum, & Virginum exaltata, & dignificata ꝓdicaſ: & cōsequenter ibi esset puritas, & decor aīæ inde ꝓueniens. Quoad tertium ēt patet: nā mater Dei habens in vtero filiū Deum, & in assidua conuersatione, seu coniuncti ipsum nutriens, & tractans vt mater filium: certè ꝭm omnes doctores ex hoc magis, & immediatius redderetur, sicut & de facto reddebatur, apta ad contemplationē ipsius Dei, cui rōne maternitatis magis propinqua, & familiaris, & dedita erat, q̄ ex virginitate. Patet igitur ꝙ bona virginitatis, propter q̄ virginitas est laudabilis, & eligibilis, excellētius sunt in maternitate Dei, & rōne eius sine virginitate, quàm in virginitate sine maternitate. Et ideò canit ecclesia Fœlix es sacra Virgo Maria, & omni laude dignissima: quia ex te ortus est sol iustitiæ Christus Deus noster. Ecce vbi non propter virginitatem, sed propter maternitatem Dei, quia scilicet ex ea ortus est Christus Deus noster, dicitur fœlix, & omni laude dignissima, & super omnem creaturam, vt supra secundum B. Bonauenturam dictum est.

Tertiò idem probatur: quia si pro aliquo bono, quod non est virtus, puta pro salute corporali rōnabiliter quis postponit aliqn̄, & ad semper aliquam virtutē, seu excellētem gradū eius ad salutem non necessarium, puta magnificentiam, contemplationem, aut excellentē abstinētiam, seu ēt ipsam virginitatem, si contingeret esse nociuā vitæ, aut saluti corporali, aut reipublicæ conseruationi, aut paci necessariū ducere vxorem, vt supponitur, ꝙ sit dabilis talis casus: q̄a tunc rationabiliter præeligeret quis ducere vxorem, aut remittere abstinentiam, & contemplationem, & magnificentiam omittere nō necessariam ad animę salutem. ergo pro maiori bono maternitatis Dei idem melius fieri potest: ꝙ scilicet virginitas rationabiliter postponi potest pro maternitate Dei. Igitur ita fieret in casu quæstionis, vt dictum est.

Et hæc ratio magis confirmatur ex hoc quòd virginitas non est simpliciter excellentior alijs virtutibus: sed alijs virtutibus intra genus castitatis tantum. Nam multæ aliæ virtutes sunt excellentiores virginitate ꝭm B. Tho. 2. 2. q. 152. art. 4. puta fortitudo, & martyriū, vt patet ibidem: & q. 123. art. 12. Et magnificentia ꝭm Martinum vbi supra, & iustitia ꝭm B. Tho. 2. 2. q. 58. art. 12. & humilitas secundum eundem B. Tho. ibidem q. 161. art. 5. & multæ aliæ virtutes. Igitur si magnificentiam, aut humilitatem aliquā, seu excellentem gradū earum non necessarium ad salutem, quæ tn̄ præstant virginitati, rōnabiliter B. virgo post poneret pro bono maternitatis Dei: sequitur à fortiori ꝙ etiam ipsam virginitatem rationabiliter postponeret maternitati Dei. Quod est verum, ēt si ex ea non speraretur redemptor mundi nasciturus, aut redēptio mūdi futura: vt in casu, quo dicunt Alexander & Scotus ꝙ, si homo nō peccasset, adhuc Deus homo fieret, nō quidem ad redemptionem, sed ad exaltationem humanæ naturæ in Christo. In tali casu dico ꝙ adhuc B. Virgo Maria præeligeret maternitatem Dei, q̄ virginitatem, si ei daretur optio supradicta: quia rōne obiecti, scilicet filij Dei, cuius esset mater, bonum maternitatis Dei excedit bonum virginitatis, vt dictum est. Et multò magis nunc post peccatū, vbi non solum ratione obiecti: sed etiam ratione finis maternitas Dei præstat virginitati, vt dictū est.

Item tertiò principaliter prædicta oīa confirmantur: quia qn̄ Lucæ 1. dixit Qūo fiet istud &c. videtur B. virgo id dixisse, vt Angelus diceret ei modum, quo Deus in ea homo fieri volebat, & filius eius naturaliter, an supranaturaliter: vt ipsa se ad id præpararet. Sicq; vr̄ paratum animū voluntati Dei exhibuisse, vt si Deus vellet, & postposita virginitate, quam illi deuouerat, & magnifaciebat, ad maternitatē Dei se ꝑpararet. Igitur hanc demū de facto ꝑeligebat. Ratio 3.

Quòd si contra prædicta arguaſ. Primo, quia iā mater Dei careret tali virtute, & puritate, & honore, & aureola virginitatis: sicq; nō excederet oēs sanctos in hac puritate, & excellentia: hoc aūt est inconueniens: quia stāte lege quoad alia, vt loquimur, vt decuit matrē Dei ea puritate nitere, qua maior sub Deo nequit intelligi, ꝭm Anselmum, & cōiter doctores dicentes decuisse matrem Dei habere omnes aliorum sanctorum gratias, & excellentias: quia & de lege sunt maternitati Dei propriè annexæ. ergo non postponeret virginitatem maternitatem Dei. Arg. 1.

Resp. dupliciter. Vno modo ad minorem: ꝙ in casu quæstionis non deceret matrē Dei esse virginem, cùm esset incompossibile ex suppositione: neque tunc esset inconueniens eam carere hac virtute, & gratia virginitatis, quæ ex casu non esset maternitati Dei annexa, sed opposita. Doctores autem loquuntur secluso casu huius quæstionis, & de matre Dei simul & virgine, qualis de facto est, & fuit. Respon.

Alio modo rn̄deo ad maiorem: ꝙ etiam stante lege quoad alia in casu prędicto nullum esset inconueniens matrē Dei carere prædicta virginitatis virtute, & eius aureola formaliter: quam tn̄ hr̄et eminenter in maternitate Dei, & eius honore cum animo parato ad virginitatē, si maternitati Dei esset compossibilis: sicut in hono-

re regiæ dignitatis honor, & dignitas marchionis, ducis, & comitis eminenter continetur. Immò & de facto beata virgo, simul & mater Dei, non habuit in hac vita, neq; nunc in cœlo formaliter, sed eminenter aliquas virtutes, & excellentias, & gradus, seu status perfectionis ecclesiasticæ, neq; eorum præmia formalia. Quod patet: quia fm B. Thom. 2. 2. q. 124. art. 4. non fuit propriè, & formaliter martyr: cùm non fuerit mortua violenter ex læsione corporali in testimonium fidei: quod quidem secundum eum, aut læsio de se mortifera secundum Martinum, est materiale requisitum ad propriam, perfectamque virtutem martyrij: Fuit tamen eminenter martyr alio genere martyrij excellētioris in anima: ideò dicitur plusquàm martyr. Et consequéter habet eminenter præmium, seu aureolam martyrij, licet non formaliter.

Similiter non habuit formaliter perfectā virtutem magnificentiæ quoad plenā rōnem eius, scilicet quoad formale, simul & materiale, seu quoad actus exteriores ipsius virtutis: quia quo ad hoc secundum B. Thom. 2. 2. q. 134. artic. 1. & 3. & communiter doctores magnificentia requirit magnos sumptus: & ideò non potest esse in paupere, qualis fuit beata virgo: quæ tamen habuit magnificentiam excellentissimam quoad eius formale in animi præparatione secundum beatum Thomam, vbi supra, & q. 129. artic. 3. ad tertium. Habuit etiam eminenter in magnifica exhibitione sui ipsius, vt esset mater Dei dicens, Ecce ancilla Domini &c. secundum communiter doctores, & promptissimum animum ad magna opera prosequendum, vbi expediret, habuit.

Similiter beata Virgo non habuit formaliter, & propriè gradus, & status ecclesiasticos: quia non fuit propriè sacerdos, neque Episcopus, aut Papa, neque Apostolus, neque iudex, & per consequens non habuit formaliter dona, vel virtutes formales, & politicas ad actus horum graduum formaliter exercendum: habuit tamen eminenter omnia prædicta in statu, & dignitate matris Dei, & in alijs donis sibi diuinitus concessis excellentius, quàm alijs quibuscunque, & in eorum exercitio, & vsu ad illustrationem Apostolorum, & totius ecclesia vtilitatem.

Quid igitur mirum si in casu quæstionis mater Dei non haberet formaliter plenā virtutem virginitatis: cùm eam, & eius præmium haberet eminenter, & excellentius dignitate, & honore, & diademate regio maternitatis Dei?

Argum. 2. Secundò ad idē arguitur, quia illud bonū est excellentius, & melius, & eligibilius, qđ est laudabilius: Sed virginitas est laudabilior Dei maternitate, vt patet, quia est virtus, & per consequens laudabilis: maternitas aūt Dei non est virtus, sed dignitas, vel honor, & per consequēs nō est laudabilis, vt infra ex primo Eth. refertur: Et quia p virtutes Deo placemus, & meremur: non autem per dignitatem maternitatis Dei, vt patet ex Augustino super id Lucæ. 11. Beatus venter qui te portauit: quinimmò beati qui audiūt verbū Dei: vbi ait. Beatior fuit Maria Christum in mente, quàm in ventre concipiendo, atq; portando: ergo virginitas est melius bonum, & præeligibilius maternitate Dei, & ipsam virginitatem beata virgo præelegisset.

Resp. negando maiorem simpliciter; nam solum est vera intra genus laudabiliū, quales sunt virtutes, & alia, quæ ad honestè, & rectè agēdū quoquomodo expediūt. Nā inter virtutes illud bonum est melius, s. alia virtute, quod est laudabilius, aut per quod rectius, & melius operamur Deoq; magis placemus: Simpliciter autem falsa est illa maior: nā multa bona, quæ non sunt virtutes, neq; laudabilia p̄stant virtutibus: illis præcipuè, quæ non sunt necessariè ad gratiā Dei, & beatitudinem obtinendam, vt patet ex 1. Ethic. tract. 4. c. 1. vbi sic habetur, Constat virtutū, non autem optimorum esse laudem, sed maius aliquid, præstabiliusve. Nam & Deos beatos, fœlicesq; dicimus, & virorum etiā eos, qui maximè sunt diuini, & rerū bonarū simili modo. Nemo nanq; fœlicitatem laudat, aut iustitiam, sed vt diuinius quiddam, præstabiliusve rē dicit esse beatam, perspicuum est. ergo fœlicitatem ex ijs esse, quæ honorabilia sunt, & perfecta. Hec ibi. Vnde constat nō esse laudabile, sed honorabile, & melius, seu excellentius bonum, beatitudinem, seu fœlicitatem, seu esse beatum, aut fœlicem, & esse Deum summum bonum, & esse filium Dei, & habere gloriam ex natura vnionis animæ ad verbum, quàm eam ex meritis tantum habere, & q̃ sit bonum virtutis laudabilis, aut quàm esse studiosum, atq; laudabilem, & similiter melius, & excellentius, & per consequens eligibilius est excellentissimum bonum, dignitatis matris Dei excedentis omnem dignitatem puræ creaturæ post dignitatem filij Dei, quamuis non sit laudabilis, sed honorabilis, quàm sit bonum virginitatis, quantumuis virtus laudabilis sit. Virtutes autem necessariè ad gratiam Dei, & gloriam æternam obtinendam, vt fides, & charitas, & huiusmodi stante lege, ratione necessitatis huius vtiq; præstant, & sunt eligibiliores maternitate Dei; & eas beata virgo præeligeret, etiam si ex genere suo, vel absolutè maternitas Dei excellentius bonum esset, vt suprà dictum est. Item etiam si supradicta maior cōcederetur absolutè, & ex genere suo: negatur tamē respectiuè, seu in aliquo casu, & ità simpliciter negatur cōsequētia. Quia licet ex genere suo absolutè bonū virtutis p̄stet alij bono, quod non est virtus: at ratione circunstātiæ, seu materiæ stat q̄ aliqua virtus, puta virginitas sit minus bonum, vel minus eligēdum aliquo alio bono, seu dignitate, puta maternitate Dei, vt suprà probatum est; Alioqui si omnis

Respon.

virtus, eò quòd est virtus, præstaret omni alio bono, quod non est virtus: iam sequeretur hoc absurdum, quòd scilicet virtus ieiunij ecclesiastici, aut alterius virtuosæ abstinentiæ non necessariæ, aut peregrinatio, aut eleemosyna non necessaria præstaret maternitati, & filiationi Dei: illasque beata virgo præeligeret: quia eadem ratio est de illis, & de virtute virginitatis respectu maternitatis Dei.

Arg. 3. Tertiò arguitur ad idem probando quòd. licet maternitas Dei sit absolutè melius bonũ virginitate; tamen ipsi beatæ virgini, & respectu eius virginitas est melior, & eligibilior. Nam vnicuique melius & eligibilius est id, per quod ipse efficitur simpliciter melior, vt patet etiam ſm Chrysostomum super id Matt. 20. Nescitis quid petatis; vbi ait, Potius de meritis, & quomodo bene pugnetis & agatis, q̃ de præmio, atq; corona vobis curandum est. Nunc aũt per virtutem, qualis est virginitas, quilibet efficitur simpliciter melior, q̃ per dignitatem, vel honorem, qualis maternitas Dei est. ergo virginitas est ipsi beatæ virgi. melior, & eligibilior, q̃ maternitas Dei.

Respon. Respon. negando minorem simpliciter, & cæteris paribus, vt semper loquor. Nã licet per talem virtutem quis efficiatur melior secundum quid, id est moraliter tantum, & quoad rectè, & laudabilius agendum, & ad finem eius obtinendum, seu ad merendum in statu meriti: at verò per melius bonũ simpliciter efficitur & simpliciter melior quoad esse: quia per ipsam fœlicitatẽ, seu beatitudinem, quæ per virtutes finaliter intenditur, efficitur quis simpliciter melior, vt supra in responsione ad secundum ex 1. Eth. dictũ est: Et Matth. 11. Qui minor est in regno cœlorum, maior est illo secundum vnum intellectum doctorum, & talis est maternitas Dei, q̃ est melior simpliciter in se, & ipsi eam habenti, quàm virginitas, & quàm omnis alia virtus de lege tũc non necessaria ad salutem, vt dictum est. Quod etiam inde patet: quia si sine proprijs meritis, sed ex sola gratia alicui adultæ puellæ beatitudo daretur: sicut & pueris datur baptizatis, & Christiano homini ſm probabiliorẽ opinionem in instanti conceptionis data est: vtiq; melius esset illi simul tale bonũ excellentius maternitatis Dei, q̃ virtutem virginitatis habere. Itẽ quia quod est sibi melius & vtilius, est sibi magis eligendum: & talis est maternitas Dei de lege: quamuis virginitas absolutè melior esset.

Resolutio. Igitur resolutoriè ex dictis in hac q. sex propositiones eliciuntur. *Prima propositio.* Prima quòd præsupposito quòd natiuitas filij Dei esset ad redimendũ genus humanum, sicut de facto fuit, si per sumptionẽ carnis ex nulla, nisi ex beata Virgine Maria, esset redimendũ: tunc beata virgo præeligeret maternitatem Dei. *Secunda.* Secunda si filius Dei esset sumpturus carnem ex illa, vel altera ad redimendum genus humanum: tũc etiã beata Virgo maternitatẽ præeligeret, vt hæc duo dicta sup. probata sunt. *Tertia.* Tertia in casu, quo filius Dei sumpturus esset carnem, & non ad redimendum, sed ad exaltandum genus humanũ, similiter beata virgo præeligeret maternitatem Dei cum suis proprijs annexis de lege, vt supra ratione obiecti, siue materiæ probatũ est. *Quarta.* Quarta si essent cætera paria quoad omnes virtutes, & dona, & dignitates, alias, & gratias dẽpta virginitate, & maternitate Dei, ità q́ vel in statu gratiæ, aut extra eam vtrobiq; tantam gratiã non maiorem, neque minorem, & sic de cęteris virtutibus, & donis esset habitura cum virginitate sine maternitate Dei, quantam cum maternitate ipsius Dei sine virginitate, in casu, quo filius Dei ex ipsa, vel ex alia sumpturus esset carnem non ad redẽptionẽ, sed ad exaltationem generis humani, quid tunc ipsa præeligeret? Nẽpe licet in quæstione expressè non agatur de hoc casu, vbi est propria, & perfecta cõparatio inter maternitatẽ Dei solã, & virginitatẽ item solam, cum totidem donis ex vtraque parte concomitantibus, vel sine eis; at verò ex supradictis videtur quòd, si ei daretur optio, similiter præeligeret maternitatem Dei: tàm ratione finis puta exaltationis generis humani, q̃ etiam ratione obiecti, siue materiæ, videlicet filij Dei. *Quinta.* Quinta in casu, quo licitè, & virtuosè præeligeret maternitatem Dei; non tenebatur eã præeligere rõne boni com. puta redemptionis, aut exaltationis generis humani: nisi Deus illi id præcepisset; aut nisi in casu, quo si ipsa nõ acceptaret ex nulla alia Deus carnẽ assumeret ad generis humani redemptionem. Patet primũ, quia non tenebatur bono communi, etiam necessario ad salutem prouidere; quod aliter, seu per aliam poterat obtineri. Ratio primę exceptionis est: quia præcepto obedire tenetur: Ratio secundæ: quia ex charitatę tenebatur illi maiori, & cõmuni bono hominibus necessario ad salutem prouidere: quod sine acceptione maternitatis Dei ex hypothesi haberi non poterat. Et tunc eo ipso in voto virginitatis, quod habebat, Christo dispẽsabat, vel dispensatum censebatur: quo etiam optioni suæ id liberè a Deo relictũ erat. *Sexta.* Sexta absolutè loquendo de lege, cæteris alijs stantibus, sicut de facto fuerunt, quando Angelus illi nunciauit incarnationem filij Dei, si ei daretur optio, nulla mentione de suo virginitatis voto, neque de diuina super eo dispensatione facta, vtique præeligeret maternitatem Dei, sicut & de facto absolutè eam tunc acceptauit. Quia talis maternitas Dei de lege sic qualificata cum suis donis, & virtutibus, sicut de facto fuit, & decuit eam esse omnibus virtutibus ornatam excepta virginitate, vt in casu supponitur: certè præstaret, sicut & de facto præstabat, virginitati quã tũcunq; ornatè alijs virtutibus quibuscunq;, & donis de lege illi annexis, vt supra ratione finis, & materiæ, vel obiecti probatum est. Insuper

& de

& de facto beata virgo, quando maternitas Dei per Angelum illi ex parte Dei nunciata est, tenebatur eam acceptare: etiam si inde detrimentum virginitatis pati posset: tùm quia ibi de lege praeceptum Dei saltem implicitum erat: tùm etiam quia ad salutẽ mundi non nisi ex ipsa Dei filius carnem sumere decreuerat, vti supra ex quinto dicto praecedenti liquidum est.

Quaestiuncula corollaria. Et nota quòd ex supradictis non sequitur quod similiter eadem ratione, si daretur optio beatae virgini, potius praeligeret maternitatem Dei, quàm carere peccato originali in sui conceptione, etiam pro paruissimo tempore. Immò dico quòd potius praeligeret simpliciter carere peccato, etiam originali, quàm esse mater Dei: vel quòd potius praeligeret carere maternitate Dei, quàm esse in aliquo peccato, vel veniali, vel originali, etiam ad momentum.

Et ratio huius est: quia cùm originale peccatum importet rationem non solum poenae ex statuto diuino, sed et & praecipuè rationem culpę, aut peccati, vt supponitur, cùm oppositũ sit hęreticum, vel erroneum (vt latè agitur in doctoribus in 2. dist. 30.) iam inde sequitur quòd beata virgo nullo modo praeligeret culpam, aut peccatũ, aut id, quod vllo modo haberet rationem culpae, aut offensae cuiuscunque actualis, vel originalis propter eandem rationem.

Argum. Si arguatur contra hoc: quia peccaret si se deformare vellet voluntati Dei iã cognitae, & eius statuto, quod scilicet omnes naturaliter propagati ab Adam contraherẽt peccatum originale, eiq; subiaceant, exceptis ijs, quos Deus praeseruare vellet. ergo non praeligeret carere originali.

Respon. Respon. ad antecedens dupliciter. Vno modo quòd si ei daretur optio libera à Deo (vt supponitur) ad eligendũ hoc, vel illud: iã non se difformaret eius voluntati, aut statuto, neq; peccaret hoc vel illud eligendo, cùm Deus id cõcessisset.

Secundo modo, respon. etiam dato quòd non daret Deus ei illam optionem, vel alteri cuique dico quòd adhuc stante lege posita de cõtrahendo originali, neque beata virgo, neque quilibet alius peccaret difformando se à Dei voluntate, & statuto, volendo conditionaliter carere peccato originali, si esset possibile. Sicut damnatus in inferno, seu etiam peccator nunc viuens obnoxius inferno propter peccatũ suum praeteritum rectè nollet poenam aeternam, puta esse in inferno, & in odio Dei, si esset possibile: Rectè etiam potest nolle, & odire conditionaliter & etiã absolutè inefficaciter peccatum praeteritum fuisse propter quod est obnoxius inferno: quãuis sciat voluntatem, & legem Dei statutam esse quòd qui mortaliter peccauit, sit obnoxius inferno. Sic in proposito quilibet potest rectè nolle, seu odire non quidem legem, vel statutum Dei, sed potest absolutè inefficaciter, potest & conditionatè rectè nolle peccatũ Adae fuisse, & peccatum originale contrahi in nobis, si esset aliquo modo possibile per gratiam, aut priuilegium, seu dispensationem Dei, seu alio modo. Et hoc modo dico quòd beata virgo rectè praeligisset potius carere maternitate Dei, quàm esse ad momentũ in peccato originali, & illa offensa Dei quantumuis parua & leui, si ei esset possibile aliquo modo.

Cum hac responsione concordat Clarissimus Medina magister meus de oratione. qu. 7. f. 185. fol. 191. & de poenitentia q. 6. f. 20. ibi vide quomodo licet absolutè non possimus licitè nolle quòd Deus absolutè & simpliciter vult voluntate antecedente, scilicet à seipsa, & non aliunde iam determinata: bene tamen possumus id conditionaliter nolle: possumus etiam nolle absolutè efficaciter, vel inefficaciter id, quod Deus non absolutè, sed voluntate consequente, scilicet non à seipsa, sed aliunde, aut propter opera nostra vult. sed de hoc infra quaestione 51. latius habetur.

QVAESTIO L.

Vtrum existens in mortali peccato denuò peccet orando, praedicando, iudicando, & actum sanctum, & bonum, vel officium suum spirituale, vel seculare exercendo.

IN hac quaestione sunt quinque puncta. Primum de actibus sacris propriè sumptis, vt sunt actus ordinis sacri, & sacramentum. Secundũ de praedicatione. Tertium de oratione publica vel ecclesiastica, vt sunt horae canonicę. Quartum de oratione priuata. Quintũ de actibus iurisdictionis ecclesiasticae, vel secularis, scilicet vtrum vitientur, & sint culpabiles actus ex hac circũstantia quòd ab existenti in mortali peccato fiunt.

Igitur quoad primum punctum de actibus sacris, qui sunt proprij actus ordinis sacri, extẽdendo ordinem ad episcopatum, qui videlicet non nisi ad habente ordinem sacrum, & ratione eius possunt exerceri, ad quorũ etiam exercitium in collatione ordinis gratia speciali cõfertur, vt est ministratio sacramentorũ, missam celebrare, ecclesiam, vel monialem, aut virginem consecrare oleũ sanctum, vel chrisma cõficere, & huiusmodi. Qui aliquẽ horum actuũ in peccato mortali existẽs exercet, vtiq; sic exercẽdo mortaliter ex genere suo peccat: nisi per modicitatẽ operis, leuitatemq; materiae ab ipso mortali excusetur: quia notabilẽ iniuriã facit sacramento, dũ irreuerẽter id in mortali exercet, vti hoc latius probat B. Thom. 3. parte quaestio. 64. articu. 6. & ibi Caietanus, & in tertio quodlibeto q. de vsu spiritualium, & Soto in 4. distin. 1. quaest. quinta, articulo sexto, & doctores communiter, in quo & dubium non est. Et aliqui excusant à mortali eos, qui in necessitate non vt ministri, neque *1. Punctũ.*

cum solennitate baptizant: eos etiam, qui sacrã eucharistiam de terra eleuant reuerenter etiam si sint sacerdotes: alij non eos excusant, si in mortali id faciant.

In hoc etiam dubitatur, Vtrũ Diaconũ Euangelium & Subdiaconum Epistolam in missa solenniter indutũ ex officio cantare sit actus proprius ordinis sacri: itá vt mortaliter peccet vterque in mortali eos exercẽdo, sicut sacerdos missam celebrando. Nam Soto vbi supra credit esse probabile quòd non, propter imperfectionẽ actus, nam per illam lectionẽ & ministerium eorum nullam sanctitatem, nisi imperfectè operatur. Probabile etiam censet oppositum, quod & Syluester tit. ordo. 4. q. 2. ordo. 5. q. 8. clericus, secundo quæst. 8. & sum. Angelica. eo. tit. & Nauarro in summa cap. 25. nu. 72. & in repetitione super cap. quando, de consecra. distin. 1. cap. 6 nu. 43. & doctores communiter tenent: Et idem dicit Nauarro de Accolito, Lectore, & Exorcista solenniter induto suum ministerium exercente. Nam de eo, qui non est subdiaconus etiam si publicè in missa cantat epistolam in mortali, non peccat secundum omnes, quod & consuetudo probat sacristarum ab ecclesia tolerata. Sed vtrũ aquam benedicere sit etiam proprius actus ordinis sacri sacerdotalis, communiter dicitur quòd non. Sed Nauarro vbi supra dicit quòd sic, maximè dum à sacerdote suis vestibus induto, vel solenniter fit: quia per ecclesiam hic actus est illi iam appropriatus. Sed prior opinio videtur verior, vt proximè in tertio puncto de oratione publica habetur.

2. Punctũ. Secundum punctum est de prędicatione, vtrũ sit actus ordinis sacri, itá vt in mortali etiam occulto prædicando quis mortaliter peccet.

Opinio 2. In quo est duplex opinio. Prima q͂ sic, maximè si cum ea fiat solennitate, cum qua fit ab episcopo: quia is actus iam ordini sacerdotali, vel episcopali per ecclesiam appropriatus est. Sic tenet Caiet. 3. part. q. 64. articul. 6. Et secunda secundæ quæstio. 187. articul. primo, licet prius in quodlibeto tenuerit oppositum. Idem etiam tenet Nauarro in sum. cap. vigesimoquinto, num. 141. & sum. Ange. titu. prædicator. §. 7. vbi & dicit B. Thom. in 4. distin. 19. articu. secundo, q 4. ad quartum. Et Alexan. de Alis in 3. part. idem tenere.

Opinio. 1. Secunda opinio est ipsius Caietani in tertio quodlibeto. q. de vsu spiritualiũ, & in summula titu. prædicator, & Medina de pœnitentia quęst. 6. & Soto vbi supra, & quorundam aliorum doctorum quòd non nisi de per accidens, videlicet ratione scandali, quando prædicator non exemplaris, vel manifestus peccator est: nam ex hoc eius fructus impeditur: quia secundum Gregorium, Cuius vita despicitur restat vt eius prædicatio contemnatur: Et Psal. 49. Quare tu enarras iustitias meas, & assumis testamantum meũ per os tuum? vel etiam si tàm impudenter peccator occultus prædicationem vilipenderet ne indignum putaret illam in peccatis, quamuis occultis exercere, ac si aliud prophanũ opus ageret: hic. n. esset mortalis contẽptus officij sancti prædicationis. Quòd autem his casibus exceptis non sit de se mortale in peccato mortali occulto prædicare, hinc suadetur: quia non est officiũ sic alicui ordini sacro proprium vel annexum, vt ad id exequendum per ordinem sacrum specialis gratia cõferatur: neq; in ordinatione sacerdotũ vlla fit mentio de prædicando, sed solum est actus dignitatis, vel iurisdictionis ecclesiasticæ. De iure autem ecclesiastico omnes prohibentur prædicare, nisi sint sacerdotes, 27. q. 1. cap. adijcimus, & de hæreticis, cap. sicut. Secundò loici prohibentur prædicare. Et in cap. excommunicamus. primo eod. titu. sub excommunicatione prohibetur prædicare, nisi cui ex officio, vel commissione id incumbit, vt Syluester titu. prædicatio. quæst. 1. latius refert. Non tamen sequitur ex his, vt benè ait Soto vbi supra, omnibus sacerdotibus ex officio id conuenire, neque ipsis solis. Quòd non omnibus, liquet ex concilio Constantiensi sess. octaua, & decimaquinta, vbi condemnantur Vvicleff, & Ioannes Huss. dicentes omnibus sacerdotibus virtute suæ ordinationis incumbere officium prædicandi: Nam requiritur licentia episcopi, iuxtà id Rom. 10. Quomodo prædicabũt, nisi mittantur? quamuis bene verum sit quòd quando alicui sacerdoti confertur cura animarũ conceditur etiam munus prædicandi. Diaconi autem ex Episcopi commissione, & non aliter possunt prædicare.

3. Punctũ. Tertium punctum est de oratione publica, videlicet de horis canonicis, & officio diuino: ĩquo est duplex opinio. Prima Adriani in 4. de restitutione, quòd clericus dicens diuinum officiũ, vel horas canonicas obligatorias in peccato mortali sic dicendo peccat mortaliter, nec de suo debito quoad Deũ satisfacit: quamuis quoad homines, vel ecclesiã satisfaciat, itá vt reiterare nõ teneatur. Quòd peccet mortaliter probat, tùm primò quia qui in mortali actum sui ordinis (qualis iste est) scienter exercet eo ipso mortaliter peccat; tùm secundò, quia ad idem est Dionysius ad Demophylum dicens de malo sacerdote quod audet scelestas suas blasphemias (neque enim preces dixerim) sacris aris inferre: Et primo quęst. 1. cap. sic populus, capitu. odit. vbi Hieronymus ait omnia opera prauorum sacerdotum esse fœda, & contaminata, quoque polluto ore, manibusque pollutis sacra mysteria tractant, suasque orationes intermiscent. Facit & Gregorius dist. quadragesimanona capitu. hinc. Quòd etiam consequenter illi coram Deo suo debito non satisfaciant, hæc opinio probat: Tùm primò, quia per opus peccati nullus implet pręceptũ aut debitũ Deo, quod solũ de opere bono nõ de malo est.

est: Tùm secundò, quia ex præcepto, vel debito dicendi diuinum aliquod officium, ad hoc institutum ab ecclesia, ecclesiastici ex officio spāliter obligātur per tale officium, vel orationē Deum placare, propitiumq; reddere populo Christiano. Et licet ex hoc præcepto non teneātur ad illum finē: tenentur tñ non agere contra illum: faciunt autem, dum in mortali orando peccant, & ità Deum magis irritant, Igitur quamuis ex fundatorum, & ecclesiæ pia intentione ità illi hominibus satisfaciant vt horas canonicas, vel officiū reiterare non teneantur: non tamē satis faciunt diuino, & ecclesiæ præcepto, vt dictum est.

Et aliqui doctores moderni sequuntur hanc opinionem, limitando illā solum quando ecclesiasticus vel alius alias obligatus ad horas canonicas, vel etiam ad aliter Deum orandum, id exequitur simul actualiter in alio peccato mortali actuali existens, aut cum proposito mortaliter peccandi coexistente, propter rationes, quæ inferius in 4. puncto de oratione priuata referuntur. Sed hæc opinio quoad vtranque partem nō tenetur communiter, neque est vera, neque eius rationes eam probant sufficienter, vti patebit inferius ad eas respondendo. Limitatio quoq; prædicta aliorum doctorum, quamuis sit vera quoad primam partem, non tamen quoad secūdam, vt proximè constabit.

Opinio. 2. Ideò est secunda opi. communis, & vera quòd ecclesiasticus, vel quilibet alius ad officium diuinum, vel aliam orationem publicam obligatus non peccat mortaliter ex hoc quòd id in mortali peccato quoad reatum tantum existens exequitur. Peccat tamen & fortè mortaliter ex genere suo, si in mortali peccato actuali, vel cum proposito mortaliter peccandi id facit: Nihilominus tamen vterque præceptum, vel obligationē orandi, vel recitandi adimplet: Exēpli gratia. Si postquam clericus heri fornicatus est, nec iam habet animum actualem fornicandi recitat suas horas nondum contritus, hic non peccat sic recitando, & suam adimplet obligationem, & præceptum de recitando: sed si pergens ad fornicandum, vel furandum, vel habens animum, vel propositum actualiter id perpetrandi, simul suas horas recitat, forsan mortaliter peccat, sic recitando: non tamen tenetur reiterare, sed præcepto, & obligationi suæ satisfacit.

Prima pars probatur dupliciter. Primò, quia nullo iure naturali, neque diuino illi tenētur in gratia id facere, vt patebit respōdendo ad rationes primæ opinionis. Ex intentione autem fundatorum aut beneficia, vel stipendia conferentium, vel etiam ecclesiæ ad idem non obligātur: & fortè neque possunt obligari: & ecclesiastici possunt rationabiliter nō consentire, & eam obligationem dicendi horas in statu gratię tanquā difficilem, aut nimis grauem, & periculosam nō acceptare. Tùm secundò, quia aliàs sequeretur quòd ecclesiastici æquè obligarentur se disponere ad gratiam, vt suas horas persoluerent, atque ad eucharistiam recipiēdum, vel ministrandum sacramenta.

Secunda pars quòd .s. ecclesiasticus fortè mortaliter peccat suas horas recitando, si simul scienter sit in alio actuali peccato, vel proposito mortaliter peccandi, probatur. Quia quilibet etiam priuatus in oratione priuata etiam non obligatoria grauiter peccat sic orando cum actuali peccato mortali, vt infra in quarto pūcto latius probatur. ergo à fortiori persona publica ad orationem publicam ex officio obligata grauius peccat, vel mortaliter, vel venialiter: Nam in hoc sunt opiniones, vt patet ex proximè dicendis in responsione ad primam opinionem.

Tertia pars, quòd scilicet vterque suo debito satisfacit, inde liquet quòd nō est vnde sufficienter probetur oppositum, vt proximè patebit ad rationes primæ opinionis respondendo.

Ad rationes igitur præcedentis opinionis, ad primam vbi dicitur quòd qui in mortali peccato exercet actum suì ordinis sacri mortaliter peccat. Resp. id solum esse verum de actu proprio ordinis sacri, vt est missam celebrare, aut aliud officiū sacrum exercere, de quo supra in primo puncto dictum est. Dicere autem horas canonicas, aut aliud officium diuinum, etiam in choro publicè cum vestibus sacris cantare, quamuis sit obligatorium ecclesiasticis, non tamen est proprius actus ordinis sacri: cùm hoc etiam alij faciant, & sæpè teneantur ex religionis professione, aut ex beneficio qui nō sunt in ordine sacro: quamuis Nauarro in repetitione ca. quando. de consecra. dist. 1. cap. 6. numero quadragesimotertio, dicat quòd solenniter cantare capitulum, & orationem in choro, & similiter aquam benedicere, sunt actus proprij ordinis sacri sacerdotalis, & sacerdos solum ratione sacerdotij id facit: & ex consequenti quòd in peccato mortali id facere sit mortale, sicut & alios actus proprios ordinis sacri exercere. Sed Medina de oratione. q. quibus modis deprauatur oratio, tenet oppositum, & verius, vt videtur consonare ad supradicta: quia hæc sacramentalia, non sacramēta, nec proprij actus ordinis sacri sunt: licet per ecclesiā solis sacerdotibus appropriati, aut concessi sint: propter hoc superius non diximus assertiuè, sed opinatiuè cum formidine quòd forsan mortaliter peccat: certum tamen est quòd valdè grauiter peccat. In missa autem dicere orationes statutas ab ecclesia in mortali credo esse mortale: quia ibi sic orare, & offerre est proprius actus ordinis sacerdotalis, sicut & missam celebrare, vel sacrificare. Sed Caietanus in 3. quodlibeto. q. de vsu spiritualium, dicit id non esse mortale de se ratione ipsius orationis, sed per accidens ratione missæ.

Ad auctoritas autē Dionysij, Hieronymi, &

Gregorij resp. ibi solum loquūtur de hæreticis, & prauis sacerdotibus, qui sic indignè sacra mysteria tractant, videlicet missam celebrando, & sacramēta ministrando, vbi & suas orationes intermiscent: nam ex hoc vtiq; peccant, vti superius in 1. puncto dictū est. Et quod ibi Hieronymus ait ꝙ talium sacerdotum opera omnia, & ieiunū, & eleemosyna polluta sunt, intelligit de his, q̄ ex polluta voluntate, vel intentione procedunt: vel ſm B. Tho. super ad id Timot. 1. c. Polluta sunt omnia, quia defectuosa, eò ꝙ in finem vltimū, qui Deus est, vt oportet, non referūtur.

Ad aliud, vbi probatur secunda pars ꝙ scilicet sic orantes suo debito non satisfaciunt, ad primum, vbi dr̄ ꝙ per opus peccati nullus implet pręceptum, resp. id solum esse verū de opere malo tm̄ ex genere, vel obiecto, quod illo p̄cepto prohibitum, aut quod contra ipsum præceptū est. Nam si sit malum solū ex circunstantia extrinseca, per id vtiq; pōt regulariter præceptū impleri, qđ & de tali bono opere daf, vt constat. Nā ieiunare, dare eleemosynam, honorare parentes, & restituere alienū, qn̄ ad ea homo tenetur, ēt si ea faciat ex vanagloria, p̄ceptū adimplet: similiter ergo implebit orando, & horas canonicas recitando, ēt in aliquo mortali actuali existente. Stat. n. implere vnū præceptum per vnum actū, simul & aliud violare per alium actum: quamuis simul ēt ille primus, vel vterq; actus vitietur per circunstantiam assistentiæ, vel coexistentiæ illius, vel alterius mali actus.

Ad secundā & vltimā probationem resp. negando ꝙ ecclesiastici teneantur ad intentionem præcipiētis Dei, vel ecclesię, vel alterius, videlicet ad efficaciter placandū Deum per actum illū: nisi fortè specialiter id sit sub p̄cepto iniunctum obiectiue, vel sub pacto impositum, qđ tn̄ in proposito nō est, vt superius probatū est. Negatur ēt ꝙ contra hunc finem faciant, vel peccent in mortali quoad reatū tm̄ recitando. Negatur iterum ēt si contra hunc finem faciant, & denuò peccent in actuali mortali recitando. Ergo nō impleant debitum suum: quia ut iā diximus per opus de genere bonum, quamuis sit malum ex circunstantia, etiā actus mali coexistentis, pōt & præceptum, & debitum, & prædicta obligatio adimpleri: maximè qn̄ illa circunstantia, vel actus malus non illo, sed alio p̄cepto ꝓhibetur, quod per illam, vel illum violatur. prędicta sunt vera regulariter: Nam p̄ceptū de suscipiendo sacramentum pęnitentię non nisi per actum bonum ex genere, & circunstantia potest adimpleri, vt de hoc alibi latius agitur.

4. Punctū. 1. Opinio. Quartum punctum est de oratione priuata, vtrum homo mortaliter peccet in mortali peccato orando. In quo est duplex opinio prima, ꝙ nō solū non prodest, si fiat in reatu peccati mortalis, & multò minus si fiat in actu eiusdē mortalis: sed ēt est vitiosa, atque culpabilis, quamuis non mortaliter, nisi qn̄ in actuali mortali fit.

Quod probat auctoritate ps. 65. Iniquitatē si aspexi in corde meo nō exaudiet Dn̄s: & ps. 49. Quare tu peccator enarras iustitias meas, &c. Et Prouer. 28. Qui declinat aurē suam à lege, oratio eius erit execrabilis: Et Isa. 1. Neomenias & solemnitates vestras odiuit anima mea: manus. n. vestræ sanguine plenę sunt: Item Io. 9. Deus peccatores non exaudit: Et Greg. in pastorali, & hr̄ dist. 49. c. 1. cum is, qui displicet, ad intercedendum mittitur, irati animus ad deteriora prouocatur: Et Beda in quadam homilia exponens id Ps. 144. Voluntatem timentium se faciet Deus, ait, Illi mali petunt, qui præcipienti Deo obtēperare contemnunt, & exaudiri miserando deposcunt. Sed hæc opinio dura, & nisi benè limitetur, vt in secunda opi. dicetur, falsa est.

Ideò est secūda opinio cōis, & vera ꝙ oratio eius, qui est in reatu tm̄ peccati mortalis, est q̄dem vtilis, quāuis non semper exaudiaf: non tn̄ ex hoc vitiosa, aut culpabilis est. Illa verò, quæ fit ab eo, qui tunc simul scienter, actualiter, mortaliter peccat, vel est in proposito peccandi mortaliter, ex hac circunstantia solum assistente vitiatur, & redditur culpabilis saltem venialiter. Opinio 2.

Prima pars probatur tripliciter. Primò, quia aliàs nulla oratio peccatoris Deo placeret, cuius tn̄ oppositum constat: Nam peccator orans pro remissione peccatorum, & vt Deus illū conuertat, non peccat, sed & sæpè vtiliter exauditur à Deo, vt patet Lucæ. 18. de publicano orāte & dicēte, Deus propitius esto mihi peccatori: Et Eccles. 21. Fili peccasti ne adijcias iterū, sed de pristinis deprecare: Et similiter de aliorum bonorū petitione probari pōt. Tum secundò, qa peccator pōt & debet seipsum diligere. ergo & salutem animæ & corporis desiderare, & ergo hæc, & alia ad id pertinentia licitè pōt humiliter petere à Deo. Nam ſm August. ad Probā pro omni illo licitū est orare, quod licitum est desiderare. Tum tertiò, quia ſm omnes doctores, & c. qđ ergo de pœn. dist. 3. & 28. q. 1. c. omnes. qua rōnę alia bona opera facta ab existente in reatu tm̄ peccati mortalis sunt licita, & vtilia aīæ, & corpori, quamuis non sint meritoria gratiæ, & gloriæ, vt eleemosyna, ieiunium, & eiusmodi, eadē & oratio ab eodem facta, si non aliūdè vitiatur. Nam & talis peccator piè petere potest pietate bonæ affectionis, & intentionis, quamuis non meritoria: imò & eius oratio potest etiam alijs prodesse, & impetrare, maximè quando fit ad iustorum petitionem, vel à ministris ecclesię, ēt peccatoribus, aut nomine ipsius. Et in supra dictis consonat B. Thom. in 4. distin. 15. quæstio. 1. articu. 1. quæst. 3. & Gabriel in cano. lectio. 25. & 57. u. x. & 59. b. & 63. & Gerson de oratione, Et Adrianus in octauo quodlibe. & Medina de oratione, Et Nauarro in repetitio. c. quando. de consecra. dist. 1. nu. 12. vsque 15. & num. 32.

Secunda

Secunda pars, q.s. qui actualiter scienter peccat, vel peccare proponit mortaliter, simul orando peccat, vel mortaliter vel venialiter, hinc patet, quia magnã irreuerentiam Deo facit petendo beneficiũ, & misericordiam ab eo, quem actu simul offendit, vel offendere scienter intẽdit, in præsentia ipsius id clarè videntis: Is namq; non orare, sed potius sic orando illudere, aut cõtemnere videtur: sicut & illi, qui Matth. 27. Et Ioã. 19. genuflexo ante Christum dominum illudebant ei dicentes, Aue rex iudæorũ, simul & alapa faciem, & arundine caput eius percutiebant. Et ad hoc potius faciunt omnes ferè auctoritates supra inductæ in prima opinione.

Argumen. Si contra hoc obijciatur, q licet vnus & idem omninò actus non possit esse simul moraliter bonus & malus, nec meritorius, & demeritorius ẽt venialiter, vt Vega de iustificatione, lib. 11. cap. 25. sm coẽm, catholicamq; sententiã latius probat contra lutheranos: quãuis Angest. in morali, c. 14. & aliqui cũ eo dẽt instantiã in aliquib. actibus imperatis, & ẽt elicitis. Licet ẽt circunstãtia mala informans, vel afficiens actũ vitiet illũ, vt martyriũ, prædicatio, vel oratio, quæ ex malo fine puta ex vanagloria, aut propter hominũ laudem, vel lucrum temporale principaliter fit est culpabilis, & demeritoria ex illa mala circunstantia illum actum informante, id est quæ habetur pro obiecto, vel quæ afficit ipsum actũ: vel si oratio sine vlla attentione, & irreuerenter fiat, vt latius agit Nauarro in cap. quando, de consecra. dist. 1. c. 1. nu. 6. & c. 2. nu. 10. & c. 6. nu. 2. & c. 13. nu. 38. 47. At verò circunstãtia mala, vel malus actus ẽt mortalis solũ assistens, aut coexistẽs cum actu bono non vitiat illum: imò neq; tollit meritum eius, si illa circunstantia, vel actus ille coexistens solum sit venialiter malus, quamuis minuat feruorem charitatis coexistentis. Exempli gratia. Martyrium, prędicatio, & oratio, quę præcipuè fiunt pp Deum, non vitiantur ex hoc quòd superuenit aliqua vanagloria, vel concupiscentia venialis: neq; propter hanc perditur meritum operum illorum, sicut nec gratia, aut charitas vnde procedunt, & continuantur: Itẽ ieiunium, eleemosyna, honoratioq; parentum, & restitutio alieni non inficiuntur, neque mala redduntur ex hoc quòd fiunt ab eo, qui simul actuali peccato mortali peccat pergens ad fornicandum, vel hominem occidendum: quamuis propter ipsum mortale coexistens non sint meritoria: ergo similiter non peccabit orando is, qui simul actualiter peccat pergens ad formicandum vel aliud simile mortale committere proponit.

Respon. Respon. negando consequentiam, quia nec illud antecedens est vniuersaliter verum dè oĩ circunstãtia, vel actu malo assistente, sed solum de assistente, qui, vel quæ non afficit, vel nõ qualificat actum, cui assistit, vel coexistit, vt constat in exẽplis ibi adductis. Nã si afficit, aut qualificat actũ, vtique vitiat illum, quãuis nõ informet, id est nõ sit obiectũ volitũ illius actus. Tunc aũt afficit, aut qualificat actum, qñ habet aliquem ordinem, aut habitudinem malã, siue prohibitam, aut indecentẽ in ordine ad illum actum. Exempli gratia. Occisio vel punitio delinquentis aliàs iusta, aut licita indecentiã, aut irreuerentiam apponit, vel contrahit ex hoc q sit in ecclesia, vel à celebrante, vel cõmunicante, quam non apponit, nec habet, si fiat à bellante, vel alibi eã exercente, & locus persona sacra, quæ est circunstantia solum assistens, indecentiam specialem apponit fornicationi, quam nõ apponeret, si alibi, vel ab alio committeretur, vt constat. Et qui dũ confitetur, suffuratur pecunias ipsius sacerdotis, certè ex hoc eius furto culpabilis efficitur ipsa eius confessio, etiam si aliàs integra, & recta sit, etiã si hoc ipsum furtum ibi confiteatur: idque propter iniuriam ex illo furto coexistente illatã sacramento: Et vtrunque vitiatur & aggrauatur ex alterius coexistentia. Sicut enim furtũ fit grauius ex eò q fit in confessione, itã ipsa confessio vitiosa & culpabilis ex furto simul assistẽte propter irreuerentiã, quæ indè prouenit sacramento. Ità similiter in proposito est in oratione facta ab eo, qui simul scienter actualiter peccat, vel proponit peccare mortaliter propter specialem irreuerentiam aliquando mortalem, aliquando venialem, quam infert ipsi domino Deo, qui sic oratur, vt probatum est.

Ad auctoritates aũt suprapositas in 1. opinione respondeo secũdum Medina vbi supra q oẽs illæ intelliguntur, & procedunt solum in casu secundæ partis huius secundæ opinionis: vel qñ oratio ex malo animo, vel fine fit: vel si scãdalosè quis erat, quia videlicet notorius peccator publicas orationes ex officio publicè facit, vt ait Gabr. ĩ canone lect. 63. c. Sed spãliter ad aliquas earum dico, q id Ioann. 9. Deus peccatores non exaudit, secundum glossam Augustini est verbũ illius cęci nondum spiritualiter plenè illuminati, vel secundum alios, vt refert Gabriel in canone lectio. 59. b. intelligitur, quòd Deus nõ exaudit orationes peccatorum per sua miracula approbando errores, vel peccata ipsorum petentiũ ad id exaudiri, quia nescit Deus patrocinium dare criminibus. Illud autem Gregorij in c. 1. dis. 49. quando is, qui displicet &c. intelligitur secundum glossam ibidem, quando scienter eligitur peccator ad ministeria sacra tractandum, videlicet ad missam, & alia eiusmodi celebrãdum, maximè dum aliter, vel per alios bonos id commodè fieri potest.

Dubium. Sed de peccatoribus obstinatis graue dubiũ est, vtrum sint in reatu tantum, an etiam in actu peccati mortalis: vt ità cognoscatur an eorum oratio culpabilis sit, an non.

Respon. Ad quod Resp. q est duplex genus peccatorũ, qui transacto actu peccati dicuntur habitualiter

liter peccatores; quia, scilicet nedum pœnitentiā sufficienter egerunt. Nam aliqui sunt, qui post peccatum, puta fornicationis commissum, iā de illo amplius prosequendo, vel non prosequendo nihil curauerunt, nec meminerunt, neque de illo sufficienter egerunt pœnitentiā; modo proposuerint postea opportunè, & debitè pœnitere, modò non, sed quoad hoc omninò priuatiuè se habuerint nihil de hoc cogitantes. Et de his omnibus constat, quòd solum sunt in reatu, & non in actu peccati mortalis: & cōsequenter ad supradicta eorum oratio non vitiatur ex hoc, ꝙ ab illis in illo peccato quoad reatum tantum existentibus fit.

Alij sunt qui post commissum peccatum puta fornicationis nō solum priuatiuè nō curant de non prosequendo, aut de pœnitendo, sed etiam positiuè proponunt illa peccata prosequi, & cōtinuare, & exercere, quoties, aut quando potuerint oblata occasione; simul etiam proponunt non debitè pœnitere vsque ad mortem, vel vsq; ad talem diem, vel quousque effecerint malum, quod proposuerunt. Et isti dicuntur propriè obstinati in peccato, vel ad tēpus, vel vsque ad mortem. Et eiusmodi sunt multi concubinarij, habētesq; mortales inimicitias, & latrociniorum, factionumq;, siue conspirationum, & societatum, contractuumq; mortalium cognitorum, & hæresum, vel hæreticorum animosi sectatores.

Opinio. 1. Et de his peccatoribus obstinatis est duplex opinio. Prima clarissimi doctoris Medina de oratione. q. quibus modis deprauatur oratio, quòd isti sic orando peccant: quia efficaciter malū animum continuatum mortaliter peccandi actualiter, vel virtualiter habent. Nam ex quo neq; à suis peccatis cognitis desistunt, neque desistere proponunt, sed potius ea prosequi oblata occasione, vel opportunitate intendunt: iam semper sunt in sua actuali præparatione, vel promptitudine continuata ad actualiter exercendum exterius, quoties se obtulerit occasio. Sicut qui actuali fornicatione continuata, quoties pōt, totā noctem insumit: & qui in odio, vel cōcubinatu per totum annum cōtinuato perseuerat cum animo parato ad inimicum occidendum, vel fornicandum, quoties & quādo potuerit, & ad id semper quærit occasionem, vel opportunitatem.

Opinio. 2. Secunda opinio est Nauarro in repetitione super c. quando. de consecratione dist. 1. c. 20. num. 12. vsque nu. 16. & præcipuè nu. 32. vbi tenet oppositum, ꝙ scilicet isti obstinati orando non peccant sicut nec alij peccatores nō obstinati in reatu tantum peccati existentes.

Quod probatur tripliciter. Primò quia sicut defectus debitè pœnitendi in illis non vitiat eorum orationem: itā eadem ratione positiua volūtas non pœnitendi in istis obstinatis illam non vitiat, quamuis grauius horum peccatum sit.

Secundò quia sicut hęc positiua voluntas non pœnitendi, simul & peccādi mortaliter in his obstinatis non vitiat alia bona opera ipsorum, vide licet ieiunium, eleemosynam, parentum honorationem, & alieni restitutionem, & eiusmodi, vt constat, itā eadem ratione non vitiabit eorum orationem.

Tertiò quia aliās sequeretur, ꝙ omnes concubinarij, & obstinati prædicti, imò & infideles in sua infidelitate culpabiliter obstinati semper peccarent orando Deum humiliter, vt eos illuminet, & dirigat in viam salutis æternæ, neque permittat eos secundum merita suorum peccatorum in suis tandem peccatis, & malo statu cōprehendi, siue decedere. Et itā nūquam possent licitè Deum orare, neque bonum aliquod ab eo petere spirituale, vel temporale, neque auxiliū eius: quod tamē dicere impium vr̄, & tollit spē salutis, & est cōtra communem, veramq; doctrinam catholicam omnium doctorum, ēt suadentium, ꝙ omnes isti debeant Deum orare, vt eos illuminet, & conuertat: & petere auxilium eius in necessitate, sicut & dicere Pater noster: vt de hoc latius. B. Thom. 2. 2. q. 10. art. 4 & q. 83. Et in 2. sententiarum, dist. 41. art. 2. Et super ad Rom. 14. & Gabriel in 2. dist. 22. q. 2. & dist. 27. q. 1. cōclusione. 4. & Alexander, alijq; doctores faciendum esse docent manifestè.

Sed certè rationes istæ contra prædictam primam opinio. doctoris Medina non concludunt. Nam ad primam Respon. negando consequentiā: quia licet sola voluntas non pœnitendi non vitiet orationē; vitiat tn̄ illam actualis illa alia voluntas, vel animus continuus peccandi, quem habent illi obstinati, vt suprà probatum est.

Ad secundam Respon. negādo consequentiā: quia peccatum actuale assistens non afficit, nec qualificat, ac perindè nec inficit, aut vitiat illa alia opera, sicut afficit, vel qualificat, ac ideò inficit orationem, vti superius in secunda parte secundæ opinionis latè probatum est.

Ad tertiam conceditur, ꝙ ibi infertur solum quādo illi obstinati sciunt se esse in peccato mortali actuali, vel in sua obstinata infidelitate mortali, & sic simul orant habentes animū inde non resiliendi, quia tunc est irreuerētia, & nō aliter. Neque hoc mō id concedere est vllum inconueniens, nec impium, neq; contra, sed secundū cōmunem doctrinam sanctorum vbi supra dicentiū, ꝙ supradicti ēt infideles debent Deum orare, non quomodocunq;, sed ablatis impedimentis, & alijs vitiantibus orationem, quando cognoscuntur, & cum debita dispositione. Et itā secūdum eos desistere dēnt ab actuali peccato, & malo animo mortali, quem scienter habent, vt licitè orare possent, vt debent, ēt si maneant solum in reatu peccati mortalis quousque sufficienter agant pœnitentiam. Et quòd itā, & non aliter doctores intelligāt, atq; peccatoribus orare suadeant, id certè ex suis ipsorum verbis vbi supra con-

constat apertè. Nam ibidem acriter reprehendunt eos, qui indispositi malè petunt, & orant: quia potius illudere, aut Deum tentare videtur vti superius dictum est. Itaq; conceditur, quòd scienter manentes obstinati in sensu composito, vel ex suppositione hac licitè orare nõ possunt: in sensu autẽ diuiso, vel absolutè vtiq; possunt, si videlicet à suo malo animo actuali, & obstinatione prædicta, in qua scienter sunt, quamuis nõ à reatu peccati, desistant.

His autem non obstantibus ingenuè concedimus, quòd isti obstinati sæpè possunt suum malum animum actualem, eiusq; continuationem interrũpere, redeundo ad cor, considerando vias suas tendentes ad perditionem; & desiderando, & proponendo, tametsi inefficaciter, resilire à peccato, eaq; iam non prosequi: sed postea debite pęnitere, quamuis tunc non agant pęnitentiam. Et tũc tempore huius interruptionis, quo illi iam non obstinati, sed peccatores sunt tñ in reatu pecccati mortalis, possunt, sicut & sępè cõtingit, licitè & vtiliter orare vt Deus eos conuertat, & alia bona petere possunt. Sæpe etiam contingit, ꝙ Deus ex sua liberali misericordia supradictis obstinatis ẽt in sua obstinatione scienter manentibus aliqua bona spiritualia, & tẽporalia petentib. concedat, ꝑ fidẽ, & humilitatẽ, & piam aliquam affectionem, quamuis informẽ ex quib. illa oratio procedit: quia hæc de genere suo bona sunt, sicut & alijs peccatorib. indignis ex aliqua circunstantia malè operantibus, & orãtibus ea cõcedit: & obstetricib. Aegyptijs ex bona affectione mẽtientib. domos ædificauit & benefecit, vt hr̃ Exodi, 1. c. Nam misericordia Dei superexaltat iudicium Iacobi. 2. Et psal. 144. Miserationes eius super omnia opera ipsius sunt.

5. Punctũ. Quintum punctum est de exercentibus actus iurisdictionis ecclesiasticæ & secularis, vt est iudicialiter punire, & reprehendere, & præcipere excommunicare, suspendere, interdicere, & ab alijs sñijs absoluere, & alia eiusmodi, qui nõ sunt actus ordinis, nec sacramentorum.

1. Dictum. Ad quod Respon. per duo dicta, quorũ primũ est, ꝙ iudex ecclesiasticus, siue secularis quocunque crimine publico infamatorio, simili, vel maiori irretitus peccat mortaliter alios criminosos iudicialiter condemnando, ẽt si secundum leges alias id faciat: non quidem per se rõne iudicij, cùm potestatem propter peccatum nõ amittat, quamuis hæretici aliter dogmatizent: sed per accidens rõne scandali, vt constat experientia, ꝙ tunc iustitia, & auctoritas superioris blasphematur & in vilipendium venit apud populum, dùm videt iustitiam nõ habere eandẽ vim in iudice, quam ipse exercet in subditos, vt si ipse publicus latro, & latrunculos persequeretur, aut publicus adulter, & adulteros iudicialiter puniret, vel excommunicaret. At verò licet ex genere suo esset mortale, potest tamen fieri veniale ex leuitate materiæ: puta si solũ esset fornicator, & maiora crimina, videlicet homicidia, latrocinia, & hæreses persequeretur, non esset scãdalum mortale: imò & quando crimen non esset infame, licèt esset publicum, non esset scandalum, vt si præ auaritia non esset eleemosynarius, quando teneretur: Sic ait Soto de iustitia, & iure. Gabr. 3. q. 4. art. 3. secundum B. Tho. 2. 2. q. 60. art. 2. & doctores communiter: In alijs autẽ actibus exercendis non peccatur.

Secundum dictum est, ꝙ iudex ecclesiasticus, siue secularis crimine occulto quocunq; irretitus (nisi sit excommunicatus, siue suspensus) nõ peccat mortaliter cõdemnãdo sibi subditos, siue puniendo, aut alios actus iurisdictionis suæ exercendo: quia adhuc hẽt, nec per peccatum amisit suã potestatẽ: hẽt ẽt alia ad id necessaria, vti supponitur: Sed neque per id peccatum occultum impeditur ab vsu suæ iurisdictionis, vel potestatis: Nã non rõne officij publici, aliàs oẽs habentes officia publica existentes in mortali occulto similiter mortaliter peccarent ea exercendo, quales sunt rectores ciuitatum, scribæ, procuratores, doctores publicè legentes ius canonicum, atque ciuile, nedum theologiam: & prælati suis subditis aliquid præcipientes, & sua iura ab eis exigentes, & cum eis dispensantes, aut licentiã ad aliquid tribuentes, quod concedere absurdissimum est. Neq; iudex aut superior impeditur à prædicto vsu suæ iurisdictionis ex hoc, ꝙ caret habitu iustitiæ: Nam facere iustum ex affectione iustitiæ acquisitæ non est illicitum: quamuis non fiat ex habitu iustitiæ infusæ, vel acquisitę, vt cõstat: Neq; in oppositũ facit ad Rom. 2. In quo alterũ iudicas teipsum condemnas. Nam secundum B. Tho. vbi supra non est sensus, ꝙ similiter peccat iudicando, sed ꝙ alium condemnando ostendit se ẽt dignũ esse, vt ꝑ alia sua peccata occulta similiter ipse à Deo condemnetur. Illud ẽt Ioan. 8. Qui sine peccato vestrũ est, mittat lapidem in eam; cùm ſm Augustinum ibidẽ super Ioan. tract. 33. & Grego. lib. 2. moraliũ, c. 10. ad solos pharisæos, peiores peccatores, hypocritas, reipublicæ nociuos Christus loqueretur dicens, Qui sine peccato est vestrũ, & non absolutè Qui sine peccato est: iam indè arguitur nõ nisi peiorib. iudicibus crudeliter sine misericordia iudicantib. id posse adaptari, vti inferius in solutione dubij sequẽtis hr̃. Vel dicamus, ꝙ supradictæ rõnes, & auctoritates oẽs solum ostendunt, ꝙ de decentia requiritur in iudice immunitas à peccatis, de quib. alios iudicat. Sic tenet. B. Tho. vbi supra & in 3. par. q. 64. art. 6. & Caieta. in 3. quodlib. q. de vsu spiritualium: Et Medina de pęnitentia, q. 6. & Soto vbi supra, & doctores cõiter, quamuis ipse B. Tho. in 4. dist. 19. q. 2. art. 2. cum quibusdam olim oppositum videatur tenuisse.

Dubium. Sed vtrum iste iudex peccator occultus saltẽ venialiter peccet condemnando, puniendo, vel corri-

corripiendo nocentem ſm legem dubium eſt. Nam Soto vbi ſupra credit, quòd ſic: cui & conſonat Caietanus in quodlib. ſecundum Tho. in 4. diſt. 19. & Alex. 3. par. q. 40. membro. 3. Tùm primò, quia ſic puniendo vr ipſo facto ſe mundũ à crimine profiteri, quò fit, vt ſi talis non eſt, hypocrita ſit: quem Chriſtus taxat Matth. 7. & Lucæ. 6. dicens, Hypocrita quid vides feſtucam in oculo fratris tui &c. Et Ioann. 8. Qui ſine peccato eſt veſtrum &c. ſecundum Auguſtinũ & Gregorium vbi ſupra. Tùm ſecundò, quia ſi indecẽs eſt, vt peccator iudicet loco Dei: indecentia autem ſaltem veniale peccatum eſt: igitur.

Sed certè rõnes hæ non ſatis probant. Nam ad primam negatur, quòd iudex ſic iudicando ſe mundum profiteatur, & hypochrita ſit: maximè dum intra ſe coram Deo humiliter ſe peccatorẽ recognoſcens, etiam ſi de peccato non doleat, ſuum licitè poſſit officium exercere, id quod ipſe Caietan. vbi ſupra ſecũdum. B. Thom. fatetur. Ad ſecundam autem negatur ibi eſſe indecentiã aut indignitatem poſitiuam, atq; culpabilẽ: ſed ſolum eſt priuatiua: quia, ſcilicet iudex non hẽt decentiam, & dignitatem ad dignè, & meritoriè officium ſuum exercendum, quod nullam culpã arguit ẽt venialem; & hoc ſolum probent prædictæ auctoritates, ſimul & arguunt ſuperbiam eorum, qui in peccata proximorum iudices ſunt ſæuiſſimi miſericordia: cùm ipſi maiori indigeant miſericordia, quam à Deo non obtinebũt iuxta id Sapi. 6. Iudicium duriſſimũ fiet his, qui præſunt: Et Iacobi. 2. Iudicium ſine miſericordia fiet illi, qui non facit miſericordiam. Sed certè auctoritates. B. Grego. quas vbi ſupra refert Alexander de Alis, expreſsè dicunt tales iudicando in mortali grauiter peccare.

QVAESTIO LI.

Vtrum oratio deprauetur per hoc, quòd Homo absolutè petit à Deo quod vult, non ſe ſubmittens voluntati diuinæ: Et quæ voluntas diuina ſit hæc, cui nos ſubmittere, & conformare tenemur.

RESPON. Hic alterũ certum, alterũ dubium eſt. Certum quidem eſt, quòd ſi nec expreſsè, nec tacitè ſuum votum, & voluntatem hõ diuinæ voluntati ſubmittit, ſuperba & deprauata ex hoc oratio eſt: quia perinde eſt, ac ſi petat, Domine fiat quod ego volo, non quod tu uis. Id autem eſt diuinæ voluntati reniti, ac perinde illicitum contra id Matth. 6. Fiat voluntas tua ſicut in cœlo, & in terra, vt ait Auguſt. ſuper id pſal. 100. Non adhæſit mihi cor prauum; cor, inquit, prauum habet, qui non vult quòd Deus vult; & ad idem gloſſa ibidem eſt.

Sed dubiũ eſt, quę voluntas Dei ea ſit, cui nos conformare tenemur orando, & aliud quodcunque faciendo. Pro cuius declaratione ſm doctores communiter in 1. di. 48. & 45. & 46. & Gabr. in canone lect. 68. nota. primò, quòd eſt duplex voluntas Dei, videlicet ſigni, & beneplaciti. Voluntas ſigni, vel ſignum voluntatis Dei eſt effectus, vel ſignum aliquod diuinam voluntatẽ nobis manifeſtans, & eſt quincuplex, ſcilicet præceptum, prohibitio, conſilium, permiſſio, & operatio. Voluntas autem beneplaciti eſt ipſa diuina voluntas quatenus ſibi efficaciter complacet vt aliquid ſit, vel fiat, quæ & diſpoſitio Dei appellatur, vndè ortum eſt quicquid creatum eſt, & ipſa non orta, ſed æterna eſt. Nota. 1.

Nota ſecundò, q̄ hæc voluntas beneplaciti, eſt ẽt duplex, ſcilicet antecedens, & conſequens quæ dupliciter à doctoribus vbi ſupra ſolet declarari. Vno modo, q̄ antecedens ſit ipſa diuina voluntas quatenus huiuſmodi dat antecedentia, ex quibus aliquid puta beatitudo ſequi poteſt, parata cogere, ſi hõ velit, cum præcepto, vel cõſilio id exequendi: niſi aliunde ſit impedimentum. Notentur particulæ omnes ad excludendũ multa dubia, & argumenta. Nam & itá communiter de voluntate hac antecedente ſolet intelligi id prima Timoth. 2. Deus vult omnes homines ſaluos fieri, quia, ſcilicet omnib. dat liberum arbitrium, legẽ, & auxilia neceſſaria, vt poſſint benè operari ad ſalutem: itá & ſm rationem generalem boni, quia, ſcilicet homines ad Dei imaginem creati capaces ipſius ſunt, vtiq; quantum eſt ex parte ſua vult Deus, aut vellet, quòd oẽs ſalui eſſent: & ad id auxiliatur, niſi per eos ſtet ne id conſequantur: aut niſi, vt diximus, aliundè impediantur ne hæc illis applicẽtur, vt ſunt pueri in vteris maternis ſine hac applicatione decedentes, & alij ſubita morte præuenti. Voluntas aũt diuina beneplaciti conſequens dr̃ ipſa diuina voluntas, quatenus ſibi abſolutè efficaciter complacet, & vult vt aliquid ſit, aut fiat in particulari: Et hac voluntate vult Deus omne, q̄ eſt, aut omnem rem poſitiuam, & actũ peccati quoad materiale, vel quoad ſubſtantiã actus tm̃, non quoad formalẽ; & itá ſimpliciter peccatum non vult. Sine hac voluntate nihil fieri, aut eſſe põt: quia & cauſa omniũ rerũ eſt, quæ & ſemper impletur, pſal. 134 Omnia quæcunq; voluit fecit. Et ad Rom. 9. Voluntati eius quis reſiſtet?

Sed licet modus iſte declarandi ad prædeſtinationis materiã, & ad multa alia ſit neceſſarius: ad præſentem tñ quæſtionem non ſatis idoneus eſt. Ideò ſecundo modo ſecundum Damaſcenũ, in ſecundo lib. c. 28. 29. alioſque doctores, vt benè ẽt tangit Gabriel vbi ſupra, & in 1. diſtin. 48. prædicta diſtinctio ſic exponitur: quòd volũtas diuina beneplaciti antecedens, ſiue præcedens dr̃ illa, qua Deus aliquid efficaciter à ſe ipſo determinatus abſolutè vult, & non à cauſa ſecunda, aut non præſuppoſito ex parte creaturæ aliquo, pp quod Deus ita vult, vt eſt creatio mundi, collatio multorum bonorum corporalium, & ſpiritua-

spiritualium omninò gratuita, & alia eiusmodi opera omnino à Dei voluntate absoluta procedentia. Consequens aūt, vel subsequens, aut ēt concomitans Dei voluntas beneplaciti dr̄, quando Deus aliquid efficaciter vult nō absolutè, sed determinatus ab aliqua cā secunda concurrēte, aut commitante, aut ſm ipsius creaturæ dispositionē, aut præsupposito ex parte eius aliquo, pp quod Deus id vult: sicut Deus dr̄ determinari à nostra voluntate, & cum ea cōcurrere ad hūc, vel illum actū, quia homo se ad id determinat: & tollere gratiam, & punire, quia hō peccauit: & dare certa præmia, & bona ēt gloriæ, quia hō illa meretur. Et hæc dr̄ voluntas Dei beneplaciti consequens, vel ex suppositione: illa aūt antecedens, vel absoluta. Et de hac duplici voluntate etiam loquitur Origenes super id Ro. 12. Vt probetis quæ sit voluntas Dei bona beneplacens, & perfecta. Et hoc secundo modo semper accipitur voluntas, vel antecedēs, & consequēs in tota hac quæstione præsenti.

Nota. Sed in hoc etiam est valdè notandum, φ hæc diuina voluntas etiam consequens aliquādo est omninò iam determinata ità, vt nunquam retractetur, nec reuocetur, vt regulariter est in punitione damnatorum in inferno, vbi nulla redemptio est: & aliquando contingit in aliquibus punitionibus temporalibus pp crimina quædam, quas sine vlla reuocatione Deus facere decreuit ēt si pro misericordia Deus oretur, vt. 1. Regun. 15. Porrò triumphator Israel non parcet &c. qa, s. non desinet punire tēporaliter auferendo regnum à Saule. Et Iere. 7. Tu ergo noli orare pro populo hoc, quia non exaudiam. Et c. 11. & 15. & ibi glossa dicēs Prophetæ præcipitur ne pro eis oret, in quo est iam consummata sn̄ia, videlicet, punitionis tēporalis. Et Greg o. vt refertur. 23. q. 4. c. Nabuchodonosor. dicēs, Cùm superna indignatio se se, vt ita dixerim, medullitus mouet: hanc oppositio humana non remouet: nec se cuiuslibet deprecatio vtiliter obijcit, cùm semel Deus aliquid quasi ab intimis irascendò disponit. Hæc ille. Aliquando verò non est sic omninò irreuocabiliter determinata diuina volūtas sed adhuc pēdet ex nr̄a dispositione, ità φ si nos conuertimur, aut oramus, aut tale quid facimus ipse ēt Deus ad nos conuertetur dando gratiam, aut alia bona spiritualia, & tēporalia, & punitionem amouendo, vel temperando, vt oportet. Si aūt non conuertimur, aut nos non disponimus, nec ipse Deus in misericordia sua ad nos conuertetur: quia sic Deus ipse ab æterno sine vlla sui mutatione voluit & facere decreuit. Et ità propositum diuinæ dispositionis non mutatur, nec fallitur: quāuis sn̄ia, aut eius executio mutetur, vt bene declarat Alexander de Alis, alijq; doct. & Adrianus in quarto de pęnitētia, & pręcipue clarissimus doctor Medina, de penitent. q. 11. & de oratione q. de his pro quibus orandum est: Et q. quibus modis oratio deprauatur.

Nota etiam tertiò, φ tripliciter contingit nos voluntati diuinæ conformare, s. in volito, in actu volendi, & in modo volendi. In volito nos conformamus, qn̄ idem obiectum, vel eandem rem, quam Deus vult, & nos volumus. In actu volendi, qn̄ habemus illū actum, quem Deus vult nos habere, sicut Gen. 22. Habuit Abraham, qn̄ voluit, filium suū Isaac sacrificare, vt Deus illi præcepit, quamuis postea id non effecit; quia Deus id fieri noluit. In modo volendi, qn̄ ex eadē radice, videlicet ex simili charitate, & pp eundē finem volumus, ex qua, & propter quē Deus vult puta principaliter ex charitate, & propter Deū & ad nostram beatitudinē volumus meritoriè. Nota 3.

His suppositis iam ad quæstionē respondeo p duo puncta; quorum primum est de voluntate signi: φ huic diuinæ volūtati signi præceptiuè, & prohibitiuè cognitæ tenemur nos conformare, ità videlicet, φ tenemur præceptis Dei obedire ea implendo, & prohibita cauendo, qūo & qn̄ ipsa præcepta & prohibita sunt. Matth. 19. Si vis ad vitam ingredi serua mandata. Et hoc solū intendit Deus in eis, vt scilicet homo sit obligatus ad ea volendū quomodo ipse præcipit: quāuis non semper velit voluntate consequenti, & de facto ea adimpleri: neq; tale præceptum est signum, quod Deus vult efficaciter impleri id, φ ipse præcepit, sed quòd homo sit obligatus ad id volendum, siue faciendum, vt dictum est, ſm Gen. 22. ex eo, φ Abraham voluit sacrificare filium suum, vt de hoc Durandus in 1. dist. 47. q. 3. & Gabriel in canone lectio. 69. & doctores communiter latius agunt. 1. Punctū.

Voluntati aūt signi cōsultiuæ nō tenemur, vt constat, nos conformare: tenemur autem non contemnere ipsa consilia tanquam inutilia ea iudicando & paruipendendo: nisi quis specialiter ea voluisset, tūc enim ad ipsa teneretur. Hinc patet, φ voluntas signi prædicta nō semper impletur: quia videlicet præcepta & consilia Dei non semper ab omnib. implentur, nec illis obeditur.

Voluntati verò Dei permissiuæ nō tenemur cōformari, ità vt eadem faciamus, aut in alijs similia permitamus saltem vniuersaliter, dum cō modè ea possumus impedire ne committantur. Imò & huic voluntati nos difformare tenemur non peccando, nec peccare volendo: quia hæc permissiua voluntas non nisi malorū culpæ propriæ est; quæ Deus nec positiuè vult, neq; vult, sed merè priuatiuè non vult; idq; ex iusta causa, cùm ea mala, si vellet, possit impedire, ideò dr̄ ea permittere: tenemur tn̄ contra hanc Dei permissionem non murmurare, neq; eam reprehendere. quia iustissimè, & sapientissimè permittit, ſm psal. 118. Iustus eis Domine, & rectum iudiciū tuū. Et psal. 35. Iudicia Dei abyssus multa.

Voluntati denique signi operatiuæ tenemur nos conformare, sicut & volūtati Dei beneplaciti,

citi, vel ei difformare, vt inferius in secundo pun cto de hoc latius habetur. Nam ex quo operatio diuina est certum signum suæ voluntatis beneplaciti; quicquid enim operatur illud ab eo voluntate beneplaciti volitum est, nihil namq; nolens, aut non volens, aut ignorans operatur: inde de vtraque voluntate operante, & beneplaciti idem iudicium est.

2. Punctū. Secundum punctum est de voluntate Dei beneplaciti, vel operante, & cùm conformitas, & difformitas ad hanc possit esse in volito, & in actu volendi, & in modo volendi, à notiorib. procedendo, dicamus primò, q huic diuinæ voluntati beneplaciti, vel operatiuæ tenemur nos cōformare in actu volendi habitualiter, vel actualiter pro suo tpe: sic videlicet, q habitualiter, vel actualiter, dùm nobis innotuerit pro suo tpe, tenemurvelle id quod Deus vult nos teneri velle: non aūt id quod Deus vult nos velle, nam opera consilij Deus vult nos velle, præsertim quando ea operamur, non tū ea velle tenemur, vt benè de hoc agit Alliaco, & Gabr. in canone lect. 69. in quo & doctor. cōiter conueniunt. Nam & hoc mō volūtati signi præceptiuæ & consultiuæ nos conformamus, vt ex supradictis constat apertè.

In modo aūt volendi, id est, vt ex charitate, & propter Deum meritoriè agamus, nō tenemur, ità vt si non ità faciamus, peccemus: nā ad vitādū peccatū satis est regulariter, vt ēt extra charitatem præcepta impleamus. Nā si infidelis baptizatur, & per pctm mortale, in quo est, ponit obijcem gratiæ, & non sacramento: certè obijce recedente non tenetur rebaptizari. Igitur, licet non esset in charitate, præceptum de baptismo recipiendo impleuit. In quo & oēs cōsonant catholici de quo alibi latius: bene tū verū est, q ad meritoriè agendum oportet, vt sic in modo volēdi nos voluntati diuinæ conformemus.

Tota aūt difficultas est Vtrum prædictæ Dei voluntati beneplaciti, vel operatiuæ ēt in volito nos conformare teneamur, ità vt eadē res volita à Deo, sit etiā volita à nobis. Nam in hoc est

1. Opinio. duplex opinio. Prima Gregorij Arimin. in 2. dis. vlt. & Gabr. lect. 6. 8. & quorundam aliorum, q sic, qū nobis constat, quòd talis res, vel obiectū est volitum à Deo, nisi sit nobis præceptum generale, vel particulare, aut reuelatio aliqua de opposito. Cognoscitur aūt prædicta diuina voluntas beneplaciti ex reuelatione rei futuræ, vel ex ipsius operis, aut facti impletione. Nam eo ipso, quo aliquid fit, cognoscitur id Deo volente fieri, aut factū esse, sine cuius volūtate nihil fit. Hæc opinio fundatur in quibusdam auctoritatibus Augustini super psal. 100. & glossæ ibidē, & alijs eiusmodi superius in principio huius qōnis adductis, quæ nihil probant, & de conformitate supradicta in actu volendi melius possunt intelligi.

Et si contra hanc opinionē arguatur Primò, vt ēt ipsi arguūt, q ex quo iā ego peccaui, Deus vult me potuisse actum illum saltem quoad substantiam actus, cum ad illum concurrerit effectiuè: & consequenter vult me esse sine gratia, quam aufert, vel abstulit: & iam mihi constat de hac eius voluntate, sicut & de prædicto facto, ad quod ipse concurrit: ergo teneor velle illud factū esse, & per consequens nō pęnitere, & velle me peccasse: teneor ēt velle me gratiam perdere, aut perdidisse, aut illa carere, aut caruisse, quod tamen concedere dissonat doctrinæ catholicæ de agenda pœnitentia, id est efficaciter, vel inefficaciter, aut conditionatè nolle peccasse.

Ad hoc argumentum respōdet Gregorius, & Gabriel negando consequētiam: quia est pręceptum de opposito, scilicet de agenda pęnitētia. Sed contra hoc replicatur, quia quando facio opus consilij, Deus concurrens vult illud fieri: ergo tenor ad illud, cùm iam non sit præceptū de opposito. Et quidem ad hoc non potest benè respondere opinio hæc: & malè cōcederet, quòd quando facio, teneor facere, sicut & omne quod est, necessariò est.

Secundò arguitur contra eandē primam opinionē, quòd quando domus comburritur, pater moritur, hostes inuadūt ciuitatē, clades ingruūt fames, & pestes, sequeretur, quòd teneremur ea velle, & in eis complacere, dum fiunt, aut facta sunt: & de omnibus malis pœnalibus idem sequeretur.

Ad hoc respondent illi de prima opinione id concedendo: quo non obstante etiam dicunt, quòd quia dubium nobis est quanto tpe Deus velit, vt hæc mala perdurēt, possumus licitè velle vt cessent, & non cōtinuentur, & ad id sua opportuna remedia adhibere. Si aūt certum foret per reuelationē aliquā Deum velle totam ciuitatē cōflagrari, aut ab hostibus capi, vel aliàs deperire: tunc neq; resistendum foret, neque laborandum ad ignis extinctionem, aut hostium, vel locustarum repressionē: sed neq; orandum esset pro peccatis, aut famis, & malorum horū ablatione, quia, vt aiunt, sic peccauerunt iudæi nolentes ciuitatē Hierusalem, & seipsos tradere regi Nabuchodonosor ad denunciationē prophetæ Ieremiæ ex parte Dei, Ierem. cap. 38.

Sed certè hoc malè conceditur: quod quadrupliciter probatur. Primò, quia licet de iustis iudicijs Dei, & de factis eius murmurandum nō sit, attamen ex certitudine voluntatis eius beneplaciti non sequitur obligatio, vt illi conformemur ēt, si sit præceptum vt non difformemur eidem: sed sufficit si illi non remurmuremus vt eius iudicia non reprehendamus, & condemnemus. Nā aliud est Deum velle aliquid fieri, aut esse, nobisq; id constare, aliud est Deum velle nos teneri ad similiter cum eo volendū. Et ità ex illo solo non sequitur hoc secundum: sicut, vt benè arguit Durandus, ex hoc, q prælatus vult aliquid

fieri

fieri, non sequitur ꝙ velit subditum teneri ad id volendum, vel faciendum, etiam si illi constet de voluntate superioris: nisi aliquo præcepto id illi imponat, aut velit id etiam fieri ab eo; quãuis id facere cõsilium sit; Alioqui sequeretur ꝙ teneremur actualiter velle ꝙ quęlibet creatura sit, & quodcunq; fieri, aut factum esse à Deo videmus, dum ipsa, vel ipsum est, aut fit: quod absonum, & durissimum esse constat: cùm vt diximus sufficiat non remurmurare, & nos non positiue difformare, sed priuatiuè nos habere; ꝙ si non sequitur, Deus hoc vult: ergo & ego ad idẽ volendum teneor: igitur oppositũ consequẽtis, q.s. ego non teneor velle, benè stat cum antecedente, q.s. Deus id vult: & multò magis idẽ sequitur, qñ est præceptũ de opposito: tunc enim constat simul stare Deum id velle, & nos oppositum licitè posse, & velle debere, vt in respon. ad præcedens primum argumen. dictum est.

Secundò probatur idem, ꝙ scilicet malè concessit opinio dicens ꝙ etiam reuelationi Dei cognitæ de futura destructione ciuitatis non debemus resistere, nec orare pro ea &c. Quòd hoc sit falsum inde liquet ꝙ reuelatio cognita de aliquo futuro malo non tollit præceptum de remedio ex parte nostra illi apponendo: quia non sibi repugnant etiam de lege, neque ex illa reuelatione simpliciter facta sequitur hæc ablatio præcepti, nisi id etiam explicetur, vt hoc etiam patet ex dictis, & amplius patebit in tertio argum. de eo, cui sua damnatio reuelatur.

Tertiò idem probatur, quia si tenemur voluntati Dei beneplaciti cognitæ conformari: ergo dubiæ tenemur non difformari, neque contra agere. Nam si dubitamus esse voluntatem Dei, dubitamus ẽt nos ad eam teneri: & ità contra tale dubium de mortali nos ei difformando agere non debemus, sed tutius eligendo cauere. Hoc aũt consequens est falsum & contra multas auctoritates sacrę scripturę, quæ proximè referuntur in quarta probatione. Est ẽt contra morem omnium ferè Christianorũ, qui, qñ inter reges Christianos bellum est, ipsi oẽs ex vtraq; parte simul Deum orant pro victoria. Et ipsamet opinio prima vbi supra concessit ꝙ in dubio debemus Deũ orare pro amotione malorũ pęnaliũ; & oppositũ dicere est error Lutheri dicentis ꝙ non est resistendum turcis: quia sunt flagellum Dei ex diuina volũtate inflictum ad nostra peccata puniendum.

Quartò idẽ probatur auctoritatibus Exo. 32. Nam Moyses, cui dictum est Dimitte me vt irascar &c. nihilominus contra hanc Dei voluntatem cognitam, vel dubitatã an solum esset comminatoria Deum exorauit. Et num. 14. ad iterũ fecit. Item num. 20. Ex diuina reuelatione sciebat se non intraturum esse in terrã promissionis: & tñ Deut. 3. c. pro contrario Deum orauit. Item. 3. Reg. 12. Dauid ieiunauit & orauit pro vita infantis, quem ex propheta Natham credebat, vel credere debebat, vel ẽt si dubitabat ꝰm voluntatem Dei esse moriturum. Item Iere. 18. Repentè loquar &c. Et Ezech. 22. Quæsiui de eis virum, qui interponeret sepem &c. Item Daniel. 10. Exaudita sunt verba tua &c. Princeps autem regni Persarum restitit mihi &c. Et alibi sępius habetur ꝙ contra voluntatem Dei beneplaciti reuelatam, & recognitam licitè & meritorie multi orauerunt, & egerunt.

Tertiò arguitur contra eandem primam opinionem. Nam si Deus reuelet Petro suam finalem damnationẽ, sicut reuelauit B. Petro suam negationem: hoc enim ẽt de lege fieri põt, licet aliqui id negent, ex quo nulli legi repugnat ꝙ Deus immediatè aut mediatè alio reuelet alicui suam, vel alterius futurã damnationem, sicut & Iudæ, & Apostolis reuelauit ipsius Iudæ futurã damnationem, dicens ꝙ erat filius perditionis, quòdq; melius erat illi si natus non fuisset. Io. 17. & Matth. 26. Nunc aũt per hanc reuelationẽ ille non deobligatur à præcepto spei, & implendi alia præcepta: imò neque à bene operando, neque ab exequendo opera consiliorũ impeditur: quia hęc non implicant; neque repugnãt, vt superius in respon. ad primũ & ꝰm argũ dictum est ꝙ stat scire voluntatem Dei beneplaciti cum pręcepto, & consilio de opposito: ergo si vera esset illa prima opinio, tunc Petrus stante illa reuelatione sibi cognita non teneretur, nec licitè posset orare, nec benè operari, neque agere pęnitentiam contra illam voluntatem Dei sibi reuelatam, maximè cùm sciat sic contra agendo nihil sibi prodesse. Hoc autem concedere absurdũ est. igitur & ipsa opinio, vnde id consequitur.

Ad hoc respõdet Gregorius Ariminen. id cõsequens concedẽdo: nec reputat absurdum esse istum non debere sperare gloriam, nec ad eã obtinẽdam orare, aut aliquid agere: bene tamen ad implẽdũ alia præcepta Dei, & ad alios effectus.

Sed certè malè concedit consequẽtiam, quam potius negare deberet; quia est præceptũ in oppositum vt supra in responsione ad primum argumentum responsum est. Ideò Gabriel canone limitat illius respõsionem esse veram, & intelligẽdam solum in casu, quo quis esset certus Deum omninò absolutè, vel determinatè, non autem conditionaliter id velle, vt de hoc in secunda opinio. sequente latius habetur.

Scda opi. com. & verã, q̃ breuiter tãgit Gabr. vbi sup. & præcipuè in 1. dist. 48. est ꝙ voluntati Dei beneplaciti, antecedenti, vel præcedẽti, vel absolutæ, q̃ videlicet non determinata est ab aliqua cã secunda, nec ꝰm nr̃a merita, vel dispõnẽ, tenemur in volito nos conformare habitualiter, videlicet nõ remurmurãdo, nec illi repugnãdo: nõ aũt tenemur nos positiuè cõformare, ponendo *Opinio 2.*

do aliquem actum illi conformem. Exempli gratia. Si Deus non propter nostra demerita, sed ex sua volũtate absolutè vellet præter legẽ me gloria priuare, & in pœnas æternas conijcere, sicut pueros sine baptismo descendentes ad limbũ ex lege destinauit, teneor nõ remurmurare, neque resistere: non tñ teneor id etiam positiuè velle. Gregorius autem dicebat in prima opinio. præcedente, quòd id etiam teneor velle. Voluntati autem Dei cõsequenti, vel ex suppositione causæ secundæ, aut secundum merita, vel dispositionem nostram, similiter non tenemur nos in volito positiuè conformare ponẽdo aliquem actum illi conformem. Sed solum tenemur nos illi habitualiter conformare nõ remurmurando: idq; adhuc non absolutè, vt in volito absolutè & antecedenter nos teneri dictum est, sed ex suppositione vel conditionaliter tm̃. Nã absolutè licitè possumus, & sæpè tenemur actualiter nos illi difformare contrariũ volẽdo & faciendo. Exempli gratia. Si vt nunc cõmuniter de lege posita fit, Deus vult Sortem damnari in æternum, idq; ipsi reuelet; iam cùm hoc Deus non velit absolutè, sed ex suppositione videlicet pp merita ipsius: certè ipse Sortes non tenetur absolutè velle hãc sui ipsius condemnationem, ex quo non tenetur velle sua demerita, quæ sunt causa suæ condemnationis. Sed ex suppositione tm̃ velle tenetur; ita videlicet, ꝙ si peccauit tenetur habitualiter velle suam iustam cõdemnationem, sicut à Deo similiter ex dicta suppositione, & non aliter volita est. Habitualiter, inquam, tunc tenetur velle, idest non remurmurare, nõ aũt id ẽt positiuè velle, quamuis Gregorius Arimin. malè dicat vbi supra, quòd etiam positiuè velle tenetur. Nã etiam põt, & sæpè tenetur, se actualiter illi difformare absolutè volendo, & faciendo contrarium, puta cauere peccata, & suam nolle condẽnationem, vti ex lege Dei facere, & suam quærere beatitudinem obligatur; conditionatè autẽ poterit etiam velle, licet ad id non teneatur, vt infra propositione tertia habetur.

Hæc opinio probatur. Primò ꝙ nõ teneamur voluntati Dei prędictæ nos conformare, hinc liquet, quòd nulla lex nos ad id obligat. Nam auctoritates diui Augustini, & aliæ similes dicentes quòd Dei voluntati nos cõformare tenemur, loquuntur & intelliguntur de volũtate Dei pręceptiua, & de conformitate in actu volẽdi, & ꝙ diuinæ voluntati beneplaciti remurmurare nõ debemus, vti sæpè dictũ est. Sed neq; vllũ ius naturale obligat ad opus, tàm difficile, vt videlicet nr̃m nocumẽtũ actualiter velimus, sed sufficit si illi à Deo nobis inflicto non remurmuremus.

Quòd ẽt scdò nõ absolutè, sed ex suppositione prædictæ volũtati diuinæ beneplaciti consequẽti nõ remurmurare teneamur, hinc patet, ꝙ non aliter nos illi tenemur conformare, q̃ Deus ipse vult: Sed nõ vult nisi ex suppositione nr̃orũ demeritorum: ergo non aliter, & nos tenemur.

Quòd ẽt tertiò huic voluntati ex suppositione possimus, & teneamur nos positiuè difformare oppositum volendo, & procurando, constat, tùm quando habemus præceptũ de opposito, videlicet de pęnitẽdo, & de alijs præceptis implẽdis, & de orando, & alijs remedijs ad nostram salutem, & beatitudinem opportunè adhibendis: tùm etiam, quãdo sunt opera consilij, & alia bona aliàs non prohibita: tum demum propter alias rationes, & auctoritates superius inductas contra primam opinionem, quæ, nisi sic dicatur, bene solui non possunt.

Et per hæc facilè respõdetur ad argumenta suprapposita contra ipsam primam opinionem. Nam quando peccaui, vel nũc ego pecco, Deus non vult absolutè me peccare, siue peccasse, sed supposita mea voluntate concurrit quoad substantiam actus: ideò non teneor meũ pctm̃, velle, sed potius oppositum secundum præceptum eius. Et quando pater laborat in extremis, Deus non vult absolutè eius mortẽ, sed supposita virtute naturali deficiente, & cæteris causis secundis: ideò non teneor eam absolutè velle: sed potius opportuna remedia adhibere: sicut & ratio naturalis, & lex diuina docet id esse faciendum.

Ille verò, cui sua damnatio futura reuelatur, iam dictum est superius, ꝙ quia de lege non nisi conditionatè, vel ex suppositione secundum sua demerita à Deo volita damnatio est, vt Ioann. 8. Christus prænũciauit Iudęis dicens, Vos in peccato vestro moriemini, scilicet si non credideritis, vt proximè ibidẽ explicatur: tunc non tenetur homo eam absolutè velle, sed potius oppositum, debitè pęnitendo, & orando, & suam salutem vti de lege tenetur procurando. Quia tale præceptum, & lex per dictam reuelationem, & futuri prænunciationem non reuocatur.

Si aũt Deus præter legem omninò determinatè & irreuocabiliter vult illum damnari, etiã si propter peccatum illius id velit, quia iam ad eius finalem penitentiam auxilium suum extraordinariũ illi non dare decreuit, sine quo, quãuis cum auxilijs ordinarijs difficilè possit conuerti, de facto tñ non conuerteretur: & hoc Deus ipsi reuelat, id quod nunquam factum est, fieri tamen potest à Deo, quia non repugnat, & ipse supra omnem legẽ est: quod & de Antichristo ex 2. Thessal. 2. constat sic esse præscitum, atq; damnandum: tunc iste prescitus, atq; certissimè dãnandus, cui & similiter alij, quib. hoc modo prędicto ex diuina reuelatione prefata damnatio futura constaret similiter nõ tenerẽtur illi diuinæ voluntati se conformare idẽ actualiter volẽdo, quamuis Gregorius Ariminen. dicat, ꝙ sic. Tenẽtur ẽt contra illam non remurmurare: tenentur tamen non velle oppositum, & illi positiuè se

se non difformare:& ita licitè non possent tunc pro ipsorũ finali salute Deum orare. Et ex consequenti tunc cessat præceptũ de diligendo seipsum ad gloriã,& de spe illius, quam certissime, & irreuocabiliter iste scit se de facto non consecuturũ,quàuis sit ipsi possibilis absolutè in sensu diuiso,tenetur tñ ipse ad alia præcepta, & ẽt sine spe præmij,vt supremo dño Deo obedire: põt tñ ad alia bona impetrandum,& ne peius agat,tàm ipse pro se,quàm alij pro ipso licitè orare,ad quod & aliquando tenentur ex charitate, sicut & alia mala,& peccata cauere.

Cum supradicta distinctione expressè consonat clarissimus doctor Medina,de penit.q.11.Et de oratione.quæst. pro quibus orandum est: & q.quib.modis deprauatur oratio, secundũ quam concordatur.B. Tho.2.2.quæst.83.art.7.ex August.lib.21.de ciuitate Dei,cap.24.& alij doctores dicentes,quòd pro præscitis cognitis nõ est orandum,quod est verum, quando omninò iam determinatè à Deo præsciti sunt ad damnationẽ irreuocabiliter, & extra legem communem, vt benè glossat Gabriel,vbi supra, cum Adriano, in 4.de penitentia, alijsq; doctoribus dicentib. ꝙ pro præscitis reuelatis,& ipsi etiã pro se orare & sperare beatitudinem adhuc obligantur, ꝙ est verum de præscitis ex suppositione,quales stante lege oẽs fere, præter antichristum, sunt, vti iam latè declaratum est.Et fortè etiam Grego.Arimin.secundum prædictã hanc distinctionem intellexit suam opinionem suprapositã,dicens prius,ꝙ Dei volũtati cognitæ, videlicet antecedenti,absolutæ vel iam omninò determinatæ nos in volito conformare tenemur, videlicet pro eo tñ tpe,quo nobis cognita est: Et posteà dicit,nisi sit præceptũ de contrario,quia videlicet hæc voluntas præceptiua ad voluntatẽ subsequentẽ ex præsuppositione vř pertinere: tũc.n. non nisi,vt est præceptum,vel lex,tenemur conformari,videlicet dãnationẽ, vel aliud malũ habitualiter acceptare non remurmurando: vel ẽt secundum ipsum Gregorium Arimi. id positiuè volendo,& actualiter acceptando, quod cõmuniter non tenetur, vt sæpè dictum est.

Explicatio 2. Opinionis. Sed ad maiorem explicationẽ huius secundæ, opinio.communis,præsupposito,quòd Deus aliquando vult nobis bonũ aliquod,aliquãdo malum culpæ solum quoad materiale, vel substantiam actus nobiscum concurrens, aliquando malum pœnæ temporalis,aliquando malum pœnę æternæ, sint sex propositiones.

Propo. 1. Prima est, quòd voluntati diuinæ beneplaciti, qua Deus aliquid antecedenter, vel absolutè vult,tenemur in vniuersali,vel in communi nos in volito positiuè conformare volendo, & orando,& dicendo Fiat voluntas tua: In particulari aũt non tenemur nos illi voluntati etiam cognitæ nos in volito conformare positiuè actum illi conformem apponendo; nisi qñ aliàs ad id specialiter obligamur: tenemur tamen nos illi non difformare per actum illi remurmurantem, vel repugnantem: nisi aliqua rõ, & finis conueniẽs ad ipsum actum contrarium, non aũt ad remurmurationẽ nos sufficienter moueat. Prima pars huius tripartitæ propositionis,ꝙ.s.in vniuersali nos conformare teneamur,indè cõstat,ꝙ ea voluntas in vniuersali intelligitur,vt in particulari cognitæ,non nisi vt fuerit necessarium, nos conformemus,& Christus sic nos docens orare quotidie Fiat volũtas tua id confirmat.Secũda pars, ꝙ scilicet in particulari ẽt cognitæ non teneamur nos positiuè conformare,indè ẽt constat,ꝙ aliàs teneremur actualiter velle quãlibet creaturam,& omne,quod fit, aut factum est, esse aut fuisse, postquã est.Quod absit,vt tàm duro iugo subditi simul sine vlla lege id explicante, vti superius cõtra primã opinionẽ satis probatum est. Tertia pars,quòd tenemur illi non remurmurare,nec repugnare,constat,tùm ex supradictis in hac secunda opi.tùm ẽt quia ex quo sic volita à Deo ex se iusta, & vniuersaliter expediẽtia sũt, fit vt contra ea remurmurare,aut repugnare nõ liceat.Nã si contra legem faceret amicitiæ, qui absq; vlla causa conueniente nollet ea,quæ suus dominus,vel amicus iustè,& rõnabiliter facit:vtique à fortiori si cõtra ea, quæ Deus iustè & benè facit sine vlla causa conueniente scienter remurmuraret,& repugnaret.Et notanter dř si sine vlla causa conueniente repugnaret. Nã ex cã conueniente non est illicitũ repugnare. Exẽpli gratia.Si quis lapide offensus velit illũ simpliciter,aut illic non fuisse, vbi à Deo creatus est ne ab eo lederetur,nõ vtiq; vř peccare. Ex quo primò fit,ꝙ si quis vult ponere aliquem actũ particularem,cùm non possit licitè ponere contrariũ sine causa,vt proximè dictũ est,iã ex hac suppositione,non nisi conformẽ voluntati diuinæ prædictæ ponere licitè põt;& ità ei virtualiter se cõformare tenetur non absolutè,vt dictum est. *1. Na.*

Fit secundò,ꝙ eodem modo nos conformare, aut non conformare tenemur voluntati diuinæ antecedenti,vel absolutæ,qua Deus ipse voluit, & vult esse legẽ hanc,vt qui peccauerit sit gratia priuatus,obnoxiusque æternę damnationi,si in eo statu decedat:& qui naturaliter propagatur ex Adam contrahat originale, & alias eiusmodi leges ex sua voluntate absoluta,vel antecedente procedentes. Nam licet pœna harum legum non ponatur, nec volita sit à Deo nisi voluntate consequente, quæ culpam ex parte nostra præsupponit: leges tamen illę positæ sunt à voluntate eius antecedente; quamuis nõ nisi ex conditione, aut præsuppositione prædicta concurrat.Ideò circa has leges non nisi,vt in præfata prima propositione dictum est, nos habere tenemur.Fit tertiò,vt secundum eandem propositionem nos conformare, aut non conformare teneamur. Dei voluntati, qua vult nobis quęcun-

que bona grę & gloriæ donare. Quia licet mul ta horũ velit voluntate cõsequente ſm merita, & dispositionẽ ex parte nr̃a; at verò quia auxiliũ ad merita, & dispositionem voluit antecedenter nobis ex sua gratia liberali donare; ideò & illa omnia ad ipsam voluntatem antecedentem referunt, secundũ id Augustini cùm Deus nos pręmiat, non nostra merita, sed sua dona coronat.

Si contra prefatam propositionem arguatur, quòd indè sequitur nos licitè dolere nõ posse de præterita morte patris, & alijs incommodis nostris, aut proximorũ præteritis, atq; præsentib. nec illis resistere posse, quæ non pp nostra peccata proueniũt, ex quo à Dei voluntate antecedente fiunt. Respõ. id negando; neque fiunt nisi à Dei voluntate consequente, videlicet supposita virtute naturæ deficiente, & cęteris causis secundis concurrentibus, & ſm earũ dispositionẽ, vel ex suppositione alicuius finis vel effectus à Deo intẽti; vti superius & infr. de hoc latius hr̃.

Propo. 2. Propositio secunda est quoad voluntatẽ Dei consequentẽ respectu mali culpæ, siue peccati, ꝙ huic voluntati Dei in volito nõ solũ non conformari, sed & illi difformari tenemur oppositũ nolendo siue nolẽdo pctm̃ quoad formale & materiale ipsius. His præsupponitur, ꝙ Deus vult actum peccati quoad materiale, vel substantiam actus duntaxat, non quoad formale quod deformitatem dicit. Ideò non debet simpliciter dici quòd Deus vult malum siue peccatum, sed cum additione expressa, quòd Deus vult malum, siue peccatum quoad materiale, vel substantiã actus qui est res aliqua positiua, vt communiter dicũt doctores, & præcipuè Gregorius Arimi. in 1. distinct. 45. q. 1. contra Durandum in 2. distin. 1. q. 5. ad quod etiam est. B. Tho. prima, par. q. 19. arti. 10. & prima secundæ, q. 19. art. 10. & ibi Caietanus. Quòd ergo non teneamur nos conformare, sed potius difformare nolẽdo illos actus culpabiles etiam quoad materiale præteritos atq; futuros, probatur: quia complacere in actu peccati illicitum est, & tenemur nolle peccatum, ipsumq; cauere, & de eo pęnitere quod est nolle peccasse, & ità nõ stat simul cõplacere in actu peccati ẽt quoad materiale tm̃; quia de lege formale siue deformitas illi coniuncta est; vt hoc optimè probat Vega de iustificatione, lib. 13. ca. 25. Et Caietanus prima secundæ, quæst. 71. ar. 6. quæst. 72. art. 1. 5. & 9. Et quæst. 79. artic. 3. & 4. secundum ipsum Beatum Thomam contra aliquos oppositũ erroneè dogmatizantes. Et quãuis ego licitè possim velle, ꝙ Deus seruando pactum suum generale concurrat cum omnib. causis, & ex consequenti cum mea voluntate, quando me determino ad actum peccati; cùm volitio pacti diuini sit cõditionalis volitio ipsius diuini concursus eo modo, quo Deus benè concurrit; non tamen possum velle talem actum peccati, qui non est à solo Deo, à quo benè, à mea autem voluntate malè est, sine cuius concursu non esset à Deo, qui ad concurrendum à mea voluntate determinatur.

Quoad voluntatẽ Dei beneplaciti consequentem respectu mali pœnæ sunt quatuor propositiones sequentes. Quarũ prima & in ordine tertia est, quòd huic voluntati Dei cognitæ volentis punire in futurum pro peccato nondũ facto, sed futuro, nos non tenemur absolutè conformare, sed potius sæpè illi nos difformare tenemur, sicut & ipsum peccatum præsuppositũ cauere, & nolle obligamur, vti superius in secunda opinione de eo, cui sua damnatio finalis reuelatur, latius dictum est, ibi videatur. Cum quo stat, ꝙ possumus nos conditionaliter conformare, ità ꝙ si quis, puta antichristus, in peccato decesserit, puniatur, vt diuina lex sic iustè statuens seruetur: cui nos ità conformando iam voluntati Dei antecedenti cõformamur, vti de hoc ẽt latius in prima propositione dictum est. Et hæc propositio est vera, tàm de pœna æterna, quàm temporali pro peccato futuro infligenda. Propo. 3.

Propo. 4. Propositio quarta. Volũtati diuinæ consequẽti pro culpa iam posita punienti in pęna tẽporali necessariò ex lege concomitante ipsam culpã, qualis pęna est priuatio gratiæ, inimicitia Dei, obligatio ad infernũ, & hmõi, non tenetur viator se conformare. Imò ipse peccator se difformare opportunè tenetur curando, vt per pęnitentiam se in gratia reponat; quia licet ea pœna sit iustè à Deo propter pctm̃ ipsius peccatoris, at verò eiusdẽ negligentia illius pęnæ causa priuatiua est, dum peccatum ipsum, quod est concomitans causa meritoria ipsius pœnæ, non remouet pęnitendo. Et hoc est verum de viatoribus: nam de damnatis iam in inferno existentib. secus est. Cum quo stat, ꝙ potest homo se conditionaliter conformare, ità ꝙ, si permanserit in peccato, priuatus ẽt sit gratia Dei: quia hoc est diuinæ legi atque iustitiæ conformari, vti de hoc superius in propositione prima in secundo eius corollario; & in tertia propositione dictum est.

Propo. 5. Propositio quinta Voluntati Dei cõsequenti pro culpa iã posita puniẽti in pęna tẽporali non necessariò cõcomitante ipsam culpã, vel hic vel in purgatorio inflicta vel infligẽda, nõ tenemur nos absolutè cõformare illã positiuę volẽdo: sed licitũ est, & sępè obligatoriũ nos difformare procurando illius pęnę releuationẽ p media alias licita, idq; petere in oratione: tenemur tñ contra illã Dei voluntatẽ non remurmurare ex quo iusta est, sed eam pœnam dum durat æquo pati animo, vel acceptare.

Totum hoc patet ex auctoritatib. supra citatis in reprobatione primæ opinionis, & ex practica ecclesiæ statuẽte opera satisfactoria, & orationes pro releuatione flagellorũ, & pęnarũ purgatorij, & in vita hac existentiũ. Quòd etiam sępè licitum sit nos conformare indè patet, ꝙ iudici,

dici,& multis alijs licitū est velle, ꝙ fur, vti mereatur, suspendatur,& petere à Deo iustā iniquorum temporalē punitionem, infirmitatē,& mortē,& in ea inflicta gaudere, vt vel sic conuertātur, vel à sua tandē cessent iniquitate, vel aliorū persecutione, vt de hoc. B. Tho. 2.2. q.83. art.7. & 8. & ibi Caietanus & Scot. in 3. distin.30. & doctores ibidem communiter agunt.

Et hæc propositio hēt veritatem solum, quando diuina volūtas nō omninò determinatè vult prædictā pęnā, vt regulariter fit. Nā si aliquando determinatè,& irreuocabiliter eam vult infligere per se, aut per alios, vel per causas secundas,& hoc homini cōstat, ēt si pp peccata ipsius eam infligat: tunc non prodest, sed neq; licitum est nos ei difformare illius releuationem procurando, vel in oratione petendo: sed humiliter nos ei cōformare tenemur habitualiter, idest nō remurmurare, neque resistere, sed potius illam patienter ferre, vel acceptare. Nam si non cōstat de hac diuina voluntate irreuocabiliter determinata, sicut & rarò cōtingit, rarò ēt de ea fit reuelatio, quāuis fiat comminatio diuina, tunc vt diximus regulariter nō tenemur nos conformare.

Prædicta hæc omnia patent etiam ex 1. Reg. 15. & alijs auctoritatibus supra inductis in secūdo notabili in principio huius quæstionis, & ex alijs suprapositis in prima opinione in respōsione ad secundum argumentum contra illam: ibi videatur pro vtraq; parte huius propositionis. Et expresse consonat Medina de oratione. q. pro quibus orandum sit: Et q. quibus modis deprauatur oratio. Nam & ideò peccauerunt illi, qui, vt hr̄ Iere.38. Noluerunt se tradere regi Babylonis: quia ex ipsius Ieremiæ prophetica prænunciatione de hac diuina voluntate sic irreuocabiliter determinata constabat illis, vel constare debebat: cui se malè difformauerunt.

Proposi. 6. Propositio sexta quoad iam dānatos in inferno existentes est, ꝙ voluntati diuinæ nos difformare illicitum est nolendo illos esse damnatos: quia iam constat ex lege de diuina volūtate determinata & irreuocabili quamuis consequente dānationis ipsorū æternæ, cui vt in propositione quinta pręcedēte iam diximus repugnare illicitū est: Imò & pro illis orare ex genere suo mortale pc̄m est, vt optimè ait Medina de oratio. q. pro quib. orandū sit; Et Soto in 4. dist.45. q.2. ar.2. In quo & August. & doct. cōiter conueniunt: quò fit vt si quem actum quoad eos ponere velimus, iam ex hac suppositione non nisi conformē diuinæ voluntati ponere possimus volendo eorum iustā dānationē. Ad quod facit Matth.19. Sedebitis & vos iudicātes duodecim trib. Israel, videlicet eorū iustam damnationem approbādo.

Sed vtrū liceat Deū orare pro aliquo, de quo constat esse damnatum in inferno, ꝙ restituatur ad vitam,& pęnitentiam agens saluetur, vt legitur de B. Gregorio, quod sic orauit pro Traiano & de Beata Agnete,& multis sanctis,& Apostolis, qui sic orauerunt,& multos infideles ab inferis suscitauerunt ad vitam.

Respon. ꝙ id non licet, nisi ex speciali reuelatione, vel motione diuina fiat; quia non licet petere à Deo regulariter, nisi quod non sit contra legem positā, vel quod s̄m eam ab illo possumus impetrare, vt hoc etiā Soto vbi supra secundum doctores communiter probat: quantuis ibidem,& paulò antè. q.1. art.4. ipse nō benè dicat, nullos eorū, qui in mortali decesserunt, fuisse vnquam resuscitatos: Et Abul. 4. reg. 4. q.57. peius ēt s̄m aliquos dicit B. Gregori mortaliter peccasse petendo Traiani restitutionē ad vitā: Nam melius dici pōt ipsum. B. Grego. si illa historia de Traiani vera est,& oēs, alios sanctos id ex speciali reuelatione, vel motione diuina fecisse: vel, vt idē ēt Soto & Medina vbi supra dicunt, ꝙ propter aliqua signa pęnitentiæ dubitātes an illi essent in inferno damnati, prædicti sancti pro illis orauerunt, & ad vitā restituti sunt. Nec illi pro tūc erāt finaliter & irreuocabiliter dānati sicut sunt alij de lege cōi, vbicunq; eorū aīæ detinētur. Sed quia de B. Agnete,& de multis sanctis legitur, ꝙ aliquos suscitauerunt pro illis orantes, quos constabat eis in mortali decessisse: ideo prior illa responsio melior est, quòd scilicet id vel ex diuina reuelatione, vel speciali motione Spiritus Sancti fecerunt.

QVAESTIO LII.

Quomodo sit loquendum, & arguendum in terminis diuinis.

RESPON. per quatuor notabilia,& octo regulas,& decem dubia, vel argumēta, ex quibus omnia liquescunt.

Primum notabile est, quòd secundum Gregorium Ariminen. in 1. distin.5. & Gabrielem ibidem, q.1. dubio.3. & communiter doctores, confitendo vnitatē essentię diuinę,& trinitatē personarum consubstantialium,& oēs alios articulos fidei, ēt dicendū est, ꝙ oēs leges syllogismorum,& oppositionū logicalium valent,& seruari possunt & dēnt in diuinis, sicut & in terminis creaturarū, si debitè sine vllo defectu arguatur,& locutio fiat: quāuis aliqui malè dixerint oppositū. Nā oēs regulæ dialecticæ supradictæ sūt cōmunes animæ cōceptiones, & secundum rōnem naturalē: quib. intellectus non læsus, nec deprauatus suapte natura dissentire non pōt, si eas semel intelligat: Alioqui articuli fidei repugnarēt rectę rationi: ac perindè non essent homini persuabiles: id quod malè sonans, vel erroneum est. Nam licet fides sit supra, nō tamen contra rectā rationem naturalem, sed potius illi consona est. Quo non obstante etiā verum est, vt ait. B. Tho. 1. par. q.39. art.2. secundum Dionysium de diui- 1. No.

nis nominibus,c.1.& August.lib.10. de ciuitate Dei,c.23.ꝙ in hac præcipuè materia de trinitate & verbo incarnato theologia suam hēt logicam constantem ex vsu sanctorum doctorū, qui bus non solum in sensu, sed ēt in verbis, & modo loquendi ab eis consueto nos conformare tenemur,vti hoc expresse in 6.synodo generali cōstantinopolitana actione.12.sic hr̄. Omnino necesse est non solum secundū sensum sequi dogmata sanctorum patrum,sed eisdem vocibus vti cum illis: nihilq; penitus innouari. Hæc ibi. Inde. B. Hieronymus ait, ꝙ ex verbis inordinatè prolatis incurritur hæresis. Ideò namq; dicere tres Deos catholicum nō est, sed contra Symbolum Athanasij approbatū ab ecclesia, ēt si ad bonū sensum id diceretur, quia, scilicet sunt tres personæ, quarum quælibet Deus est.

2.No. Secundum notabile est secundum omnes doctores in 1.distinct.4.& 5. quòd omne nomē in diuinis habet duplex significatum, alterū immediatum,alterum mediatum. Immediatum est id, quod per se formaliter, & primariò significat, & pro quo supponit etiam si à quocunque alio distingueretur. Significatum autem mediatum est, de quo terminus ille verificatur eò solum, quòd identificatur cū suo significato immediato, ita quòd si per possibile, vel impossibile, alterum distingueretur ab altero, sicut album ab albedine, neutrum de altero verificaretur. Exēpli gratia. Essentia diuina est significatum immediatum huius termini essentia: mediatum autem est quælibet persona,quia cum essentia idētificatur. Itē immediatū huius termini pater est solus pater,& huius termini filius est solus, filius,& huius termini persona est quælibet persona:mediatū aūt horum omnium terminorum est ipsa essentia,quæ idētificatur cū omnib.illis. Et quando terminus prædicatur de suo significato immediato dicitur prædicatio formalis:quādo verò pro mediato identica prædicatio est.

No.3. Tertium notabile est,ꝙ termini diuini aliqui sunt essentiales,aliqui personales,aliqui notionales. Essentiales sunt illi,qui per se immediatè & formaliter significant essentiam,aut essentialia,quæ communia sunt omnib.personis: vel in abstracto,vt deitas,essentia, bonitas, sapientia; vel in concreto,vt Deus,ens,bonus, sapiens,iustus,dominus,rex,creator,communicabile, summum bonum,æternū &c.modò sint termini substantiui, modò adiectiui: modò dicant respectū ad creaturam,modò non: dummodò in sua rōne formali,vel diffinitione intrinseca, siue quid rei non includant,vel importent aliquam personalitatem,aut rationem eius,vel notionem.

Personales termini dicūtur illi, qui per se, & immediatè,aut formaliter significant personā, vel personas in singulari,vel in plurali,vt pater, filius,Spiritus Sanctus,persona,& ly trinitas,qa collectiuè significat,immediatè & supponit pro omnibus tribus personis: Et ly trinus etiam eadem rōne est personale: quamuis Gabriel in 1. dist.4.q.1.dicat hos duos terminos trinitas & trinus esse essentiales.

Notionales aūt termini dicuntur illi, qui significant notionem per modū actionis, vel passionis: quia videlicet significant actus, per quos personæ inuicem distinguuntur,vt generare, generari,generans,genitus,spirare,spirari siue procedere: Et ità sunt quinq; notiones,s. innascibilitas, paternitas, filiatio, processio, vel spiratio passio,& spiratio actio, secūdum doctores in 1. dist.28.29.& B.Tho.1.par.q.32. ex August.li.5. de trinitate, c.7. quāuis Gabriel vbi supra dicat hos terminos notionales esse personales, qa ad personales ferè reducuntur: sed propriè nō sūt, nisi notionales: & inter eos,& p̄sonales in multis propositionibus magna differentia est,vt inferius magis patebit.

Quartum notabile est,ꝙ vtrum termini essentiales,& personales possint non solum incompletè pro suo significato immediato, sed ēt completè pro mediato supponere,atque distribui est duplex opinio. Prima nominalium,& multorū aliorum,ꝙ sic: Ità quòd essentia non solum pro essentia,sed ēt pro patre,& filio,& Spiritu Sācto: & nomen personale, vt ly pater non solum pro patre,sed ēt pro essentia stare, siue supponere, atq; distribui possit,dicendo, Omnis essentia diuina est pater,idest omnis res, quæ est essentia diuina est pater, & tunc est falsa propositio, & oīs pater,idest oīs res vel essentia, quæ est pater,generat,ēt est falsa. Et eadem ratione per oppositum possunt prędicti termini particularizari incompletè,& complete: Et hanc distributionē cōpletā antiqui vocabāt distributionē in termino,& extra terminū,& extra numerū: incompletam autē in termino duntaxat. Et quando fit distributio incompletè idem est omnis essentia, quod essentia,& oīs pater idem est, quod pater: quia pro suo tantum significato immediato stat: quod vnicum est. Et ratio huius opinionis est, qa omne, quod verificatur de aliquo, supponit pro illo: Nam si ista est vera, Homo est animal: ergò extrema supponunt pro eodem. Sed ista est vera, essentia est pater,& è cōuerso,pater est essentia:& vtrunq; de altero verificatur: ergo hęc extrema supponūt pro eodē significato mediato,& immediato vtriusq; extremi,de quo vtrūque verificatur: & ex cōsequēti possunt isti termini distribui ēt cōpletè pro omnibus significatis,pro quib. supponunt,& verificantur: videatur Gabr.in 1.distinct.4.& dist.12. latius. No.4. Opinio.1.

Opinio secunda B.Tho.1.par.q.39.art.4.5.& 6.& ibi Caieta.& Soto lib.5.c.2. de syllogismis in terminis diuinis. Et ad idem vr̄ S. Bonauentura,in 1.dist.5.q.1. Et Lichetus ea. dist.q.1. & plures alij, quòd licet Deus in concreto possit supponere pro p̄sona,& pro essentia aut pro in- Opinio.2.

diuiduo

diuiduo deitatis,& ita possit distribui ęt complete: at verò ly essentia non pōt supponere nisi pro essentia,& nec ipsum nomen essentia,nec aliud quodcunq; essentiale in abstracto,neq; persona le quodcunq; potest supponere,neque distribui cōpletè,nisi solū incomplete pro suo significato immediato: licet alterum verificetur idēticè de significato alterius quod est significatum mediatum sui ipsius, vt dicendo pater aut persona est essentia,& ē cōuerso,essētia est pater aut psona.

Et ratio huius opin. est duplex. Prima quia non est verum fundamentum prioris opinionis, q Omne quod verificatur de aliquo supponit pro illo nisi solum quando verifica fit in sensu formali.Immo oppositum est verius,videlicet q licet omne supponens pro aliquo verificetur de illo: non tñ ē conuerso, Omne quod identicè verificatur de aliquo supponit pro illo saltē in diuinis. Et ita non sequitur. Hæc est propositio affirmatiua vera, ergo extrema supponunt pro eodem,sed ergo verificantur de eodem,vt patet etiam de hac propositione, Chimera est chimera. Et ita licet concedatur sicut,& verum est q pater est essentia identice non tam aliter, & ideo vtrunque de altero verificatur,non tamen ly essentia propter suum modum significandi abstractè supponit nec accipitur pro patre; nec pater pro essentia licet eam mediatè significet. Fit itaque ex dictis,vt nulla sit horū terminorū suppositio nec distributio pro significato mediato.

Secunda ratio est quia si essentia supponere posset pro patre,& pater pro essentia:iā istę propositiones essent veræ & simpliciter concedēdę. Essentia generat, aliqua essentia non est pater. Si in prima ly essentia supponat pro patre:in secunda pro filio.Item essentia differt à filio,i.pater differt à filio. Similiter si nomen personale posset supponere pro significato mediato videlicet pro essentia:iā esset verū & simpliciter concedendum q pater est cōmunicabilis, id est eius essentia est cōmunicabilis,& q pater est filius, quia eius essentia est filius, aut quia est essentia quæ est filius,& q pater est non pater,id est essentia est aliqua res puta filius qui nō est pater, quæ omnia simpliciter negantur à doctorib. sanctis,vt inferius ēt patebit:quas tñ omnes propositiones aliqui & quidē malè concedunt. In concreto aūt nomina essentialia proprijssimè supponunt pro personis quas in concreto significant in quibus essentia formaliter est secundum omnes doctores,vt Deus,Dominus,creator,iustus, &c.vt infra in prima regula dicetur.

Secundò consequenter hæc 2.opi.dicit quòd nullum nomen diuinum essentiale,vel personale potest distribui nisi incompletè pro suo significato immediato, excepto ly Deus de quo iam dictū est, & latius dicetur infra in respōsione ad octauum argumentū. Et ita in hac propositione omnis essentia diuina est pater,ly essentia nō distribuitur nisi pro ipsa essentia.ideo vt distribuatur complete etiam pro personis oportet explicare significatum eius mediatum per terminum transcendentalem complectentem vtrunque significatum dicendo, Omnis res quæ est essentia diuina est pater, vt ly res transcēdentaliter pro essentia,& pro persona accipiatur.quò fit vt illa propositio,oīs essentia diuina est pater,sit simpliciter & in rigore vera sine vlla distinctione distributionis cōpletè,aut incōpletè: sicut hæc est simpliciter falsa,pater est filius, quia extrema illius non possunt supponere pro eodē quāuis de seipsis pater, & essentia verificentur: sicut nec extrema istius pater est filius:nisi explicetur dicendo res,idest essentia quæ est pater est filius, vt dictum est.Et prædicta sunt vera propriè loquendo ꝰm vsum,modumque loquendi sanctorum doctorum quibus in hoc nos conformare tenemur,vt supra in primo notabili dictum est.

Tertiò consequenter hæc 2. opi. dicit, quòd hęc propositio,Omnis essentia diuina est pater, æquiualet huic, aliqua vel hæc essentia diuina est pater,quia non est nisi vnica essentia. Sicut hæc,Omnis Petrus currit,est idem q Petrus currit,& vniuersaliter in omnib.affirmatiuis,& negatiuis cuiuscunque prædicati, idem est dicere, omnis essentia,q aliqua, vel hæc essentia: ideò nil refert ipsum distribui,vel non distribui. Sed tamen habet aliquam similitudinem termini communis in hoc quòd identicè prædicatur de pluribus personis etiam diuisim quantumcunque singularizetur.

Et ex his,sequitur ꝰm hanc opi.quòd hæ propositiones.Omnis essentia diuina est pater,Aliqua essentia diuina non est pater,non sunt eiusdē formæ cum istis,Omnis homo est pater, Aliquis homo non est pater, quia illæ non faciunt sensum de omni.sicut istæ. Quibus non obstantibus dicit etiā 4.hæc opinio,quòd licet ly essentia nunquam distribuatur completè, vt dictum est: tñ tales propositiones ubi ponitur ly essentia aliquando æquiualent in consequendo alijs, in quibus est distributio completa, aliquādo nō. idque ꝰm omnes doctores,vt infra in septima regula latius de his habetur. Sed tandem videtur q nomina personalia, & notionalia nunquā possunt distribui cōpletè,vt ait hęc 2.opi.B.Thom. essentialia autem substātia,vt ly essentia,Deus, probabile est quòd possit completè distribui, atque supponere,vt in 1.opi.dictum est, quamuis probabilius oppositum secundum B. Tho.q.32. art.2.& q.39.appareat. *1.Regula de noibus substātiuis,vel substantiuè sumptis.*

His suppositis iam ꝰm doctores communiter, vbi supra in 1.dist.4.& 5.& B.Tho.1.part.q.39. art.3.& 4.& alibi ponuntur.8.regulæ, ꝰm quas in diuinis loquendum,& arguendum est:quarū prima sit quòd nomina essentialia substantiua, & etiā adiectiua substantiuè tenta,in abstracto, & in concreto in numero tantum singulari verificantur,

ficantur, idest verè & affirmatiuè prædicantur de nominibus essentialibus, & personalib. substantiuis quibuscunque, vel adiectiuis substātiuè tentis: immediatè quidem de essentia, mediatè verò de personis propter identitatē earū cum essentia. Et è conuerso præfata nomina personalia de prædictis essentialib. verificantur. Exēpli gratia: istæ sunt veræ. Pater vel paternitas est Deus, sapientia, bonitas: Item pater est Deus, ens, Dominus, creator. Item pater, filius, & spiritus sanctus sunt deitas, essentia, bonitas, sapientia, Deus, Dñs, creator, &c. sunt summè bonum, beatificum, optimum, amabile. Item persona diuina, vel personæ diuinæ, vel trinitas est deitas, est essentiā, ens, bonitas, optimū, vel summè bonum. Item è conuerso, deitas vel essentia, vel bonitas, est Deus, ens, res, pater, filius, vel spiritus sanctus, trinitas, optimum summè bonum &c. Item summè bonum, vel communicabile est essentia, est pater, est trinitas, est persona, vel personæ diuinæ. Et e conuerso, Pater est communicabile, persona est communicabile, trinitas est communicabile, si ly communicabile semper teneatur substantiuè pro re, vel essentia communicabili: non autem si teneatur adiectiuè, vt infra in secunda regula proximè habetur. Ideò melius est distinguere ly cōmunicabile: maximè quando stat à parte prædicati, & substantiuè semper concedatur de essentia, & de personis: adiectiuè autem negetur de persona, vel personis, & concedatur de essentia, & essentialibus.

Et ratio horum omniū est, quia propter identitatem substantiæ cū personis, quam per modū substantiæ, aut substantiuè prædicta nomina significant, faciunt prædicationem identicā verā in numero singulari: ideò etiam tunc nō possunt in plurali verificari, quia tūc pluralitas substantiæ falsò significaretur. Inde non licet dicere ꝙ pater, filius, & spiritus sanctus sunt dij, aut tres dij, aut tres essentiæ, aut tres bonitates, tres domini, tres creatores, aut gubernatores, aut glorificatores, nec tria summè bona, aut optima, & summè amabilia, & beatificātia: sicut neq; licet dicere ꝙ pater & filius sunt duo spiratores spiritus sancti, aut duo eius principia, vt in 1. dist. 12. doctores communiter docent: Hilarius autē lib. de synodis dicens quòd pater, filius, & spiritus sanctus sunt quidē per substantiam tria, per consonantiam verò vnum: ibi nomine substantię intellexit non quidem essentiam, sed personam, vel hypostasim, vt ait beatus Tho. vbi supra art. 2. ad primum.

Quòd si arguatur, ꝙ sicut hoc nomen Deus in concreto significat habentem deitatem, ita persona significat subsistentē in aliqua natura intellectuali: Sed dicimus tres personas in plurali & in diuinis. ergo eadem rōne possumus etiam dicere tres Deos, idest tres habentes deitatem.

Respon. s͠m B. Thom. negando consequentiā, nec est simile, quia forma significata per ly persona non est essentia, vel natura, sed personalitas, vel proprietas personalis: cùm autem sint tres personalitates, idest tres proprietates personales in patre, & filio, & spiritu sancto, inde non singulariter, sed pluraliter de illis simul persona verè prædicatur. At verò ly Deus primariò significat essentiam, vel naturam diuinā indiuiduā, quamuis in concreto, quod est indiuiduum deitatis, vt infra in respōsione ad octauum argum: latius habetur, ideò nō pōt, nisi in singulari, de illa, vel de quocunque suo concreto etiā personali verè prędicari: neque tres, aut plures Deos, sicut tres, aut plures personas dicere possumus.

Similiter dicimus filium esse lumen de lumine, & sapientiam genitam de sapientia generante, sicut Deum de Deo: non tamen duo, aut plura lumina, vel sapientias, sicut nec duos, aut plures Deos: quia in prioribus sumuntur tantum personaliter: in plurali autem significatur falsò pluralitas essentię simul cum pluralitate personarum, vt infra in 6. regula latius habetur: Et ad idem est expresse Richar. de sancto Victore lib. 6. de trin. c. 22. 23. 24. 25. Similiter dicimus quod filius est principiū de principio, id est de patre, non tamen quòd sunt duo principia, vt doctores in 1. dist. 12. communiter docent.

2\. Regula de nominibus adiectiuis, et participijs.

Secūda regula est ꝙ nomina essentialis supradicta adiectiua, & participia, ēt essentialia adiectiua adiectiuè tēta, si sunt communia essentię & personis identicè non semper formaliter verificātur de essentia, & psonis, & relationib. in numero singulari: & è conuerso: sicut de substātijs aut de adiectiuis substantiuè tentis in prima regula præcedente dictum est: vt essentia, vel bonitas diuina est sancta, summa, simplex, & æterna. Item ꝙ trinitas sancta, summa, & æterna est: Itē quòd Deus, vel pater, vel filius, vel spiritus sanctus est sanctus, sapiens, bonus, omnipotens, iustus, &c. & in hoc nullum dubium est: quia ibi prædicatio identica propriè, aut extensè, vel denominatiuè sumpta est.

Opinio 1.

Sed vtrum etiā in numero plurali prædicta nomina, & participia nō notionalia adiectiuè tēta de personis verificentur, sunt duę opiniones. Prima, quā tenet glossa in c. damnamus. de sum. trin. & fide catho. & doctissimus doctor Medina in sua lectura, quam etiā tenere videtur Scotus, & suus Lychetus in 1. dist. 12. q. 1. & plures alij, ꝙ si illa adiectiua, vel participia sunt absoluta, i. si nullam operationem, vel respectum ad intra vel ad extra important, nō possunt in plurali de personis verè prędicari: Similiter non possunt in plurali de essentia, neq; de personis verè prædicari, si tenentur substantiuè, etiam si aliquā operationē, vel respectum ad intra, vel ad extra importent. Benè autem, & verè prędicantur in plurali de personis tm̄, quibus sua significata cōueniūt, si illa nomina, vel participia essentialia important

portant aliquam actionem, vel respectum ad extra, & adiectiuè tenentur. Exẽplum primi. Non licet dicere simpliciter in plurali ꝙ pater, filius, & spiritus sanctus sunt tres, aut plures existẽtes sapientes, vel intelligentes, aut summè boni, aut omnipotens, aut æterni, aut immensi, aut increati: sicut neq; licet dicere ꝙ tres, aut plures Dij, aut domini, vel dominatores sunt: quia in his omnibus adiectiuis ẽt adiectiuè tentis, si sunt absoluta, idest essentiam vel essentialia, sine vllo respectu ad ĩtra vel ad extra significãtia in plurali, denotatur non solũ pluralitas suppositorum, sed ẽt formæ, vel essentię, aut virtutis, quę in eis est: & ita ęquiualent nominibus substãtiuis quoad hoc: Sed in his solũ licitum est explicando psonas dicere ꝙ sunt tres personæ sapientes, aut æternæ, &c. vel in singulari ꝙ pater, filius, & spiritus sanctus sunt vnus Deus, aut vnus Dñs, sapiens, immẽsus, & æternus, vt expresse habetur in symbolo Athanasij per ecclesiam acceptato. Exemplum secundi qñ tenentur substantiuè, ẽt si operationem vel respectum aliquẽ importẽt. Nam non licet dicere in plurali ꝙ pater, filius, & spiritus sanctus sunt cõmunicabiles, vel communicabilia, sed in singulari, ꝙ sunt communicabile quoddam, idest, res vel essentia communicabilis, vti in prima regula pręcedente dictum est: sicut non licet dicere ꝙ pater, filius, & spiritus sanctus sunt tres creatores, gubernatores, dominatores, aut tres reges; sicut neq; licet dicere ꝙ pater & filius sunt duo spiratores spũs sãcti, sed ꝙ sunt vnus creator, dominator, rex, & spirator. Exẽplum tertij quòd s. benè, & verè possunt in plurali prædicari de illis personis tantum, quib. sua significata conueniunt &c. Nam licitum est dicere ꝙ pater, filius, & spiritus sanctus sũt tres, aut plures creantes, gubernãtes, dominãtes, vel glorificantes: sicut etiam dicitur ꝙ pater, & filius sunt duo spirantes spiritum sanctũ, quia intelligitur ꝙ sunt duæ, aut tres personæ id operãtes, vt communium doctorum in 1. dist. 12. sententia est. Et ratio horum omnium ẜm hanc opinionem est, quia hæc nomina, & participia adiectiua, quãuis essentialia actionem, absoluta verò sicut & adiectiua substantiuè tenta essentiam solum vel essentialia significant, saltẽ formaliter. Ideo quando adiectiua hęc actionem significantia iunguntur terminis personalibus significant pluralitatem tantum in personis, quibus talis actio conuenit, qñ verò sunt absoluta, vel substantiue tenta in plurali significant pluralitatem, & diuersitatem etiã in essentia: idq; ex vsu sanctorum, quibus nos conformare tenemur, vt supra in primo notabili dictum est.

Opinio 2. Secunda opin. B. Thomæ, 1. par. q. 39. art. 3. & Caietani, & plurimorum aliorum est, quòd omnia prædicta nomina adiectiua, & participia essentialia tàm absoluta, quàm importantia actionẽ, vel respectum ad intra, vel extra, adiectiuè tenta verè prædicantur in numero plurali de psonis tñ, quibus conueniunt: ità ꝙ verum est dicere ꝙ pater, filius, & spiritus sanctus sunt tres, aut plures existẽtes, sapientes, summè boni, omnipotentes, increati, immẽsi, & æterni: sicut ẜm omnes doctores dicuntur tres creantes, & glorificantes &c. quòdq; pater & filius sunt duo spirantes spiritum sanctum, non tamen si substantiuè sumantur: in quo omnes doctores etiã de prima opinione conueniunt.

Et ratio huius secundæ opinionis quoad primam eius partem, in qua solum est difficultas, est, ꝙ inter nomen substantiuum, & adiectiuũ, etiam si sit essentiale, est differentia in proposito præsenti, ꝙ ad pluralitatẽ substantiui in concreto requiritur pluralitas formæ, & suppositi; quia eadem numero forma in creaturis esse non potest in pluribus suppositis. Ad pluralitatẽ autem nominis adiectiui cuiuscunq; adiectiuè tenti, de quo loquimur, requiritur, & sufficit pluralitas suppositorum cum aliqua forma: ita quòd nec requiritur, nec sufficit pluralitas formarũ: Nam, vt ait ipse B. Tho. 1. par. q. 36. Sortes habẽs plures artes, aut plura alia accidentia, non ideò dicitur ꝙ est plures artifices, aut plures sic qualificati. Idem etiam in 3. par. q. 3. art. 7. ad ẜm ait quòd si verbum assumeret duas naturas humanas non diceretur duo homines, quamuis forma hominis plurificaretur. Terminus autem numeralis ponit suum significatum circa suppositum determinabilis tàm in substãtiuis, quàm in adiectiuis, quibus adiungitur, sed differenter. Nã in concretis substantiuis, quia substantiua sunt, ponit etiam per se significatum suum circa significatum illius, idest etiam circa formam, vel essentiam ibi significatam. In adiectiuis autem nõ nisi circa suppositum, vel subiectum formæ, quæ ei adiacet per modum accidentis, quod quidem sicut in subiecto hẽt suum esse, ità ex subiecto accipit vnitatem, vel pluralitatem. Ideò etiam in adiectiuis attenditur singularitas, vel pluralitas ẜm supposita tantum, & non secũdum formam: modò ipsa forma plurificetur ad plurificationẽ suppositorum, vt in creaturis, modò non vt in diuinis. Fit igitur ex his, vt optimè dicamus, ꝙ pater, filius, & spiritus sanctus sunt tres existẽtes, tres ęterni, & immensi: quia sic simpliciter, & in rigore loquendo tenentur adiectiue, & est idẽ, ac si dicatur ꝙ sunt tres personę existẽtes, & intelligẽtes, & æternæ &c. vt dictum est. Si autem substantiue tenerentur, non liceret dicere nisi ꝙ sunt vnum, immensum, æternũ, vel existens, aut vnus increatus, immẽsus, & æternus, s. Deus, aut Dñs est. Et hoc modo substãtiue Athanasius vbi sup. in symbolo locutus est. Sic ista ẜa tenet opi. pro qua ẽt facit 3. regula, quæ subsequitur. Nã si ẜm eam pater, filius, & spiritus sanctus sunt, existunt, & intelligunt, & sapiunt: ergo sunt entes, vel existentes, intelligentes, atque sapiẽtes,

Nota

Nota etiam quòd ſm omnes doctores licitè dicimus ꝙ pater, filius, & ſpiritus ſanctus ſunt tres habentes eandē deitatem, non tñ quòd ſunt tres Dij, vti in prima regula iam dictum eſt, & inferius in 6. regula habetur. Licitè etiam dicimus in ſingulari quòd Deus eſt trinus & vnus, ꝙ eſt Dominus, & Rex trinus, vt eccleſia ſępè id dicit in officio de ſancta trinitate. Item quod deitas eſt trina, & vna, vt eccleſia canit in hymno corporis Christi Pange lingue, &c. Te trina deitas vnaq; poſcimus &c. ideſt vna deitas in tribus perſonis, vel tres perſonę vnius eſſentiæ, vel in vna eſſentia, vel deitate, vt B. Th. 1. par. q. 39. ar. 2. & doctores communiter ſic exponunt, atque loquuntur. Licitè etiam dicimus ſm Aug. lib. de doctrina Christiana ꝙ ſancta trinitas eſt quædā ſumma res, ideſt vna eſſentia, & quòd pater, & filius, & ſpiritus ſanctus ſunt tres res, ideſt tres perſonæ, & quod vna res, ideſt una eſſentia eſt tres res, ideſt tres perſonæ, vti Gabriel, & doctores in 1. diſt. 2. communiter loquuntur.

3. Regul. de nō notionalib. uerbis, & participijs ſuis.

Tertia regula eſt de verbis, & ſuis participijs non notionalibus. ꝙ omnia verba non notionalia tā ſubſtantiua, quàm adiectiua abſoluta, quā ēt reſpectiua importantia operationē, vel reſpectum tñ ad extra communem eſſentiæ, & perſonis, de eis omnib. in ſingulari, & in plurali verè prædicantur. Exemplum de verbis ſubſtantiuis, vt eſſentia eſt pater, filius, & ſpiritus ſanctus: & pater, filius, & ſpiritus ſanctus ſunt, & exiſtunt. Exemplum de verbis adiectiuis abſolutis, vt pater intelligit, & ſapit: pater, filius, & ſpiritus ſanctus intelligunt, & ſapiunt, & volūt. Exemplum de adiectiuis importantibus operationem, vel reſpectum ad extra, vt eſſentia, vel Deus creat, & omnia gubernat: pater creat, atq; gubernat, pater, filius, & ſpiritus ſanctus creant, poſſunt, & oīa gubernant. Et hoc idem iudicium eſt de ſuis participijs, quāuis quando ſunt abſoluta adiectiuè tenta ſint opiniones vtrum in plurali de perſonis uerè prædicentur, dicendo, ꝙ pater, filius, & ſpiritus ſanctus ſunt plures, aut tres exiſtētes vel intelligentes, ſiue ſapientes, vti ſuperius in ſecunda regula præcedēte latius dictum eſt, idē de ſuis notionibus, vel relationibus dicatur, qđ ſcilicet identicè non formaliter iſtę, ſunt veræ; paternitas creat, & eſt creans, gubernat omnia; & ſapit, & ſapiens eſt.

4. Regul. de terminis notionalibus, & relatiuis.

Quarta regula eſt de terminis notionalib. qui ſcilicet operationē ad intra importāt, modò ſint verba, vt generare, generari, ſpirare, ſpirari, ſiue procedere: modò ſint participia, vt generans, generatus, vel genitus, ſpirans, ſpiratus, ſiue procedens: modò ſint nomina, vt genitor, genitus nominaliter ſumptum, ſpirator, ſpiratus nominaliter ſumptum &c. huiuſmodi. De verbis, ergo notionalibus communiter dicūt doctores in 1. diſt. 5. & 12. quòd non de eſſentia, ſed de perſonis, quibus operationes illæ conueniunt in ſingulari, & in plurali verè prædicantur. Exempli gratia. Non dicimus quòd eſſentia generat, vel generatur, neque ꝙ ſpirat, vel ſpiratur, ſiue procedit, vt hoc hr̄ expreſſè in ca. damnamus, de ſum. tri. & fide cath. ſed quòd pater generat, & filius generatur, & pater, & filius ſpirant ſpiritū ſanctum, & ſpūs ſanctus ab eis ſpiratur, ſiue procedit. Dicimus ēt quòd Deus in concreto generat, & generatur à Deo, vel de Deo, Et ratio horum eſt, quia hæc verba notionalia ex vſu ſanctorum formaliter tantum, & non identicè prędicantur.

Et hoc idem iudicium eſt de participijs adiectiuè tentis horum verborum notionalium, vt pater eſt generans, filius eſt genitus, vel generatus, pater, & filius ſunt ſpirantes, aut duo ſpirantes ſpiritum ſanctum, ſpiritus ſanctus eſt ſpiratus, vel procedens ab eis. Non autem dicimus ꝙ eſſentia eſt generans, aut genita, aut ſpirans, aut ſpirata, ſiue procedens, ſed quòd per generationem communicata eſt, & communicatur filio à patre, & per ſpirationem à patre, & filio ſimul ſpiritui ſancto communicatur.

Richar. autem de ſancto Victore li. 6. de trin. c. 22. 23. 24. dicens quòd ſubſtantia generat ſubſtantiam, & generatur, accipit ſubſtantiam pro perſona, vti doctores antiqui accipere ſæpè ſolebant, vt infra in octaua regula habetur: Et ſimiliter ibidē dicens quòd eſt ſapientia generans ſapientiā, & ſapientia genita, intelligit perſonam nomine ſapientiæ, vti ſuperius ēt in prima regula dictū eſt. Nunc aūt propter vitandum errorē, ſcandalumq; ſimplicium cautius loquūtur ſcholaſtici doctores, vt inferius in octaua regula continetur. Et quamuis gloſſa in d. c. damnamus, alijque doctores, vt hoc etiā refert Gabr. ea. diſt. 5. q. 1. dicant quòd quando hæc participia notionalia tenentur ſubſtantiuè, poſſunt ēt de eſſentia verè prædicari, ſicut & nomina adiectiua eſſentialia ſubſtantiuè tenta: At verò doctores cōmuniter nunc tenent oppoſitum propter cauendum errorem, & æquiuocationem periculoſam: & maximè qn̄ talia adiectiua, & participia ſtant à parte prędicati, nam tunc cōmuniter dicunt ꝙ non poſſunt ſubſtantiuè teneri, niſi eis expreſſè ſubſtantiuū perſonale illa determinās apponatur. Exēpli gratia. Nō licet dicere ꝙ eſſentia eſt generās, vel genita, ſicut neq; quòd generat, vel generatur, ſed ꝙ eſſentia eſt perſona, vel res generans, vel generata, vt res non pro eſſentia, ſed pro perſona accipiatur, à parte aūt ſubiecti ſolitariè ſumpta hæc participia notionalia in numero ſingulari, ſicut & nomina adiectiua neutraliter accepta, benè poſſunt ſubſtantiuè teneri, & tunc benè poſſent ſimpliciter dici ꝙ generās eſt eſſentia, i. res generans, videlicet pater eſt eſſentia, & ꝙ genitū, ideſt res genita videlicet filius, eſt eſſentia, & quòd ſpirans, id eſt res ſpirans, videlicet pater, aut filius, aut principium, quò ſpiratiuū, eſt eſſentia. In plurali autem, ſubſtātiua à

parte

parte subiecti, quãuis in rigore, sicut ĩ singulari posset dici, ꝙ spirãtia sunt essentia, i. res spirãtes .s. pater, & filius sunt essentia: cõiter tñ id nõ dr̃, sed ꝙ spirãtes videlicet pater, & filius sunt essentia ad cauendũ periculum vel errorem, vti superius in prima, & scd̃a regula dictũ est. eadẽ rõne quia .s. relationes sunt notionalia à parte prædicari semper tenentur formaliter: ideo propriè loquendo non verè dr̃, ꝙ pater generat, & quod filiatio generatur, ꝙ spiratio spirat, vel spirat, ẜm B. Tho. 1. par. q. 32. ar. 2. & q. 39. ar. 1. & alibi.

5. Regul. de ly alius, & aliud. Quinta regula est, ꝙ iste terminus alius semper accipitur adiectiuè; ita tñ, ꝙ in genere masculino absolutè semper denotat alietatem personæ, vt alius est pater, alius filius, alius Spũs Sãctus, idest alia persona; similiter filius est alius à patre, idest alia persona. Ideo omnes istę sunt verę. In genere autem neutro, aliud substantiuè tenetur, & denotat alietatem substantiæ, vel essentiæ, vt filius est aliud à patre, & aliud est filius, aliud pater, idest alia est essentia patris, alia filij. Ideò istæ hæreticæ sunt,

Si aũt ly alius coniugatur alicui termino essentiali in cõcreto, vel in abstracto, qui solũ prædicatur in numero singulari, de quo supra ĩ prima regula dictũ est, nõ admittitur ea propositio quia denotat alietatẽ in essentia, vel alius Deus alius Dñs, & Rex, alius creator, alius spirator, alia diuinitas. Ideò falsum est dicere, ꝙ filius est alius Deus, alius Dñs, alius creator, alius spirator à patre, sicut ꝙ hẽt aliã deitatẽ, essentiã, aut virtutem: Falsum etiam est dicere, quòd Deus pater genuit alium Deum, alium creatorẽ, aliũ spiratorem; quamuis sit verum, ꝙ genuit aliũ à se, idest aliam personam. Si verò coniugatur termino essentiali, qui cum termino numerali verè prædicatur in numero plurali, de quo supra in secũda regula dictum est: tunc bene cõceditur. Nã licitũ est dicere, quòd filius est alius creãs, alius gubernans, aut dominans, & regnans, & alius glorificans, alius à patre, quia denotat alietatem tantum personæ: sicut & ꝙ est alius spirans à patre non alius spirator.

Sed vtrum liceat dicere, ꝙ filius est alius sapiens, alius omnipotens, alius æternus, & immẽsus à patre: dicendũ est secundum duas opiniones suprapositas in secunda regula præcedente. Nã vr̃, ꝙ secundum Beatum Thomam licitũ sit, sicut ꝙ sunt plures sapientes, æterni, immẽsi, & omnipotentes: Nam & illa adiectiua in rigore adiectiuè tenentur, & ità ly alius, sicut & nomina numeralia, illis terminis adiectiuis adiuncta alietatem, & pluralitatem tantum personarum significat. De hoc etiam B. Thomas. 1. par. q. 31. & Gabriel in 1. dist. 2. & in 3. dist. 6. q. 2. & doctores ibidem communiter latius agunt.

6. Regul. de ly Deus, lumen, sapientia principium. Sexta regula est de ly Deus, lumen, sapiẽtia, principium Nam ly Deus secundum B. Tho. 1. par. q. 39. art. 4. Et Scotũ, & Gabrielem in 1. distin. 4. & ibi cõmuniter doctores, aliquando supponit pro persona, aliquando pro essentia, vel deitate in abstracto, & in concreto. Ideò cõsiderandum est cui verbo adiungitur. Nã si iungitur verbo absoluto essentiali, idest non importanti operationem aliquam, neq; respectum ad intra, vel ad extra: tunc stat, vel supponit pro essentia vt Deus est. Si autem adiungitur verbo essentiali importãti operationem, vel respectum ad extra: tunc stat pro essentia, & pro omnibus personis, vel pro tota trinitate: quia tales actiones ad extra omnib. personis cõmunes sunt, vt Deus creat, pater, filius, & Spiritus Sanctus creant, atque gubernant. Si verò adiungitur verbo importanti actionem ad intra: tunc sumitur notionaliter, vel personaliter: & stat solum pro illa persona, cui talis actio conuenit, vt Deus generat, pro patre, & similiter Deus nõ generat, vel nullus Deus pater generat, & omnis Deus generat, .i. oĩs Deus pater generat ẜm aliquos doctor. In ista aũt, Deus generatur, stat pro filio: Deus spirat, stat pro patre, & filio: Deus spiratur stat pro Spiritu Sancto. Nã hic habet verum illa regula, Talia sunt subiecta, qualia permittuntur ab eorum prędicatis. Hoc idem credo de his terminis, lumen, sapientia, & principium. Nam licitè dicimus, ꝙ filius est Deus de Deo, lumen de lumine, & principium de principio, & sapientia genita de sapientia: nõ tñ duos Deos, nec duo lumina, nec duo principia, neq; duas sapientias, neq; ꝙ filius est aliud lumen, vel alia sapientia, vel aliud principiũ à patre, vti de hoc ẽt supra in prima & secunda regula dictũ est. Nam hi termini sicut ly Deus aliquando pro essentia, aliquãdo pro persona secundum Richar. de Sancto Victo. lib. 6. de trini. cap. 22. 23. 24. accipiuntur.

7. Regul de propõnibus æquipollẽti bus, et particularib, negatiuis. Septima regula est, ꝙ licet secundum regulas logicales multæ propositiones essent in rigore concedendæ, multæ ẽt negandæ; tamen vt simplicib. errãdi, & hęreticis decipiendi occasio tollatur, iam ex vsu sanctorũ, & scholasticorũ omnium, tàm tenentiũ distributionem cõpletam, quàm ẽt refutantium, vt supra in 4. notabili disputatũ est, circa eas quædã regulæ obseruandæ sunt. Nam primò in propositionib. affirmatiuis quando prædicatum est nomen essentiale, vel commune personale æquiualent in cõsequẽdo, vt istę propositiones, Pater, vel Omnis pater, vel Omnis essentia diuina est essentia, vel Deus: & Omnis res, q̃ est essentia diuina, vel pater, est essentia, vel Deus. Similiter Oĩs pater, vel Oĩs essentia diuina, est persona. Non aũt æquiualent, si prædicatũ sit nomẽ particulare personæ, puta Omnis essentia diuina est pater, nõ ęquiualet huic, Omnis res, q̃ est essentia diuina, est pater. Nam hęc est falsa, illa aũt vera est: si ly essentia non distribuat cõpletè: æquiualerent aũt, si cõpletè distribueretur, & esset falsa. Secundò in negatiuis, vbi à parte prædicati ponitur terminus essen-

essentialis, vel personalis cõis, vel particularis, ẽt vniuersaliter æquiualent in consequẽdo propositio negatiua particularis, & vniuersalis. Nã idem est dicere, Aliqua essentia diuina, vel Aliquis Deus non est pater, non est persona, nõ est Deus, nõ est Dñs &c. ac si diceretur, Nulla res, quæ est essentia diuina, vel nullus Deus, est pater, vel psona, vel Deus, vel Dñs &c. Et ità vtraque tàm particularis, q̃ vniuersalis negatiua falsa, & neganda est: ne simplices crederent ꝙ personæ diuinæ non sunt consubstãtiales habentes eandem virtutem, vel ꝙ ibi non est aliqua generatio, vel spiratio, & pluralitas personarum. Tertiò in negatiuis vbi à parte ꝑdicati ponitur aliqs terminus notionalis, etiam vniuersaliter æquiualent: Essentia non generat, & nulla essentia generat, & ita sunt veræ: quia termini notionales semper formaliter prædicãtur, vt supra in quarta regula dictũ est. Similiter æquiualent, Deus non generat, & nullus Deus generat, & ita istæ sunt falsę in cõi vsu doctorũ. Nam licet ẜm Durandum, & quosdam alios illa propositio, Deus non generat, posset esse vera in rigore, quia filius & spiritus sanctus, qui est Deus nõ generat: at verò ex vsu doctorum ꝑp rationem prædictã æquiualet vniuersali negatiuę: & quia ẜm sextã regulam præcedentem Deus non generat stat pro patre, sicut in sua contradictoria affirmatiua Deus generat: Et quia si ly Deus stat pro indiuiduo deitatis, ẽt in rigore falsa est, vt aiunt B. Tho. Caieta, & Scotus, vt de hoc infra in rñsione ad octauum argumentum latius habetur. Similiter æquiualent, Pater generat. & Omnis pater generat: Pater non generat, & nullus pater generat. Isti tñ non æquiualent, Essentia nõ generat, & nulla res, quæ est essentia, generat, quia illa est prædicatio formalis, & est propositio vera: ista aũt est prædicatio identica expressa, vbi ly res stat transcendentaliter ẽt pro persona patris, ideò est falsa: quia pater est res, quæ est essentia, & ipse generat. Similiter ista propositio, Persona diuina non generat, non ęquiualet vniuersali, Nulla persona generat: sed manet particularis, vt ipsa est, & vera: quia filius est aliqua persona diuina, quæ nõ generat: & similiter sua subcontraria affirmatiua est vera, Persona diuina, s. pater generat: quia in his propositionib. nõ vr̃ tanta erroris occasio: ideò ex vsu sanctorum relictæ sunt in sua quantitatę, sicut aliæ propositiones constantes ex terminis creaturarum.

8. Regula de ly substãtia, subsistẽtia, resistere. Octaua regula est quoad hoc terminos, substantia, subsistentia, subsistere. Nam substantia cõiter & propriè accipitur prò natura, vel essentia: sæpè. n. olim accipiebatur pro persona, vt patet in epistola B. Cyrilli contra Nestorium: Et apud Hilarium in lib. de synodis: Et August. sæpè, & expressius Richardus de sancto Victore li. 6. de trin. c. 22. 23. 24. & lib. 4. c. 6. 7. 8. Et in concilio Ephesino, 1. c. 2. 3. 13. & sæpè in 6. synodo generali Constantinopolitana, actione. 4. & 11. vt hoc ẽt ait B. Tho. 1. par. q. 39. art. 2. ad primũ. Et 3. par. q. 2. ar. 6. ad tertium. Nunc aũt propter vitandum errorem, & periculum substantia pro essentia, & non pro persona communiter à doctoribus accipitur. Videatur sanctus Bonauentura, & Gabriel, alijq; doctores in 1. dist. 2. & in 3. dist. 6. & 7. vbi de hoc latius agitur.

Subsistentia aũt cõiter accipitur pro supposito, vel hypostasi, siue persona, quod idẽ est: sed olim sępe ẽt pro substantia, vel essentia accipiebatur. vt patet apud Cyrillum, & Hilarium vbi supra, & Vincentium Lirinen. contra hæreses, vt expressius habetur in 6. synodo generali vbi supra. Sed nunc, vt diximus, ex causa prædicta iam à doctoribus cõmuniter subsistentia pro re subsistente, idest pro supposito, vel persona accipitur, vti etiam vbi supra, & præcipuè in 3. dist. 6. & 7. & B. Tho. 3. par. q. 2. art. 2. & 3. & in alijs articulis. & q. 16. 17. latius agunt.

Subsistere verò est esse suppositũ, vel naturã per se existere, & ita propriè conuenit solũ supposito, vel ꝑsonæ, vel personis: & rectè dicimus ꝙ pater, filius, & spiritus sanctus subsistunt, vel sunt subsistentes in natura diuina: quia sunt tres personæ in vna essentia, vel vnius essentiæ, vel naturæ diuinæ. Item ꝙ verbum, vel filius Dei, aut Christus subsistit in vtraque natura diuina & humana, vel ꝙ est subsistẽs, idest suppositum in vtraque natura, vel vtriusque naturæ, vt ait Augustinus cõtra Maximum ꝙ Christus est vna persona geminę substantiæ. Item rectè dicimus quòd Christus est vnicus subsistens, vel vnicum suppositum diuinum in vtraque natura, vti de his beatus Tho. 1. par. q. 39. artic. 2. & 3. par. alijque doctores vbi supra plenius docent.

Quò fit vt non propriè, neq; cõiter dicatur ꝙ natura humana in Christo subsistit, sed ꝙ existit, vel est, vel supponitatur in ꝑsona Christi diuina, vel in verbo: quia illa natura in Christo nõ est suppositũ, neque per se existit, vt ait B. Tho. 3. par. q. 2. art. 2. Quamuis sæpè ẽt dicatur ꝙ natura subsistit in supposito, idest existit in eo, & ab eo habet subsistentiã, vel in eo suppositatur, vt infra in rñsione ad octauum argumẽtũ latius hr̃: rectè aũt dr̃ ꝙ natura diuina subsistit in personis, quia. s. per se existit in illis, & dat illis subsistentiam ex infinitate suæ perfectionis, vt B. Tho. ibidem, & patet infra in rñsione ad octauũ argumentum, & agitur à doctoribus in 1. dist. 2. & alibi latius; tametsi in concilio Hispalen. 2. canone. 13. hr̃ ꝙ duæ naturæ Christi sunt subsistentes in vna persona: sed ibi subsistentes valet existentes in vna persona: sicut ibidem sequitur ꝙ Christus ex duabus naturis, & vna persona subsistit, quod sano modo est intelligendum, ꝙ. s. in Christo sunt duæ naturæ in vna persona diuina, vt agitur à doctoribus vbi supra. & Damasc. lib. 3. c. 4. ait. In Christo cognoscimus duas naturas, & vna

& vna hipostasim ex vtraque effectam, & coniunctam; idest in duabus naturis vnus & vna hipostasis, vel persona, quae vnus est.

Argum. 1. Contra supradicta arguitur decupliciter probando ẽt ꝙ regulae syllogisticae non teneant in materia trinitatis, vel in terminis diuinis. Primũ argumentum est. Quęcunq; sunt eadẽ vni tertio sunt idem inter se, ex primo Priorum, Pater & filius sunt idẽ vni tertio, i. essentiae, cui identificantur. ergo sunt idem inter se, itã ꝙ sunt idem realiter, & verum est dicere ꝙ pater est filius, sicut ꝙ pater est essentia, & filius est eadẽ essentia: Consequens aũt est haereticum: & ita patet quòd regula syllogistica deficit in Darij.

Respon. 1. Resp. dupliciter. Primò ſm Okam, & Gabr. in 1. dist. 5. q. 1. dub. 3. & Capreol. dist. 2. q. 3. & alios negando consequentiam: quia nec illa, nec pdicta maxima valet, nisi qñ aequiualet vni vniuersali affirmatiuae, vbi fit completa distributio medij, ita ꝙ nihil possit subsumi sub subiecto, de quo non dicatur pdicatũ, ad hunc sensum. Quaecunque sunt eadem vni tertio, & cuicunque, qđ identificatur cũ illo, sunt idem inter se, & tũc licet consequentia esset bona, tñ minor est falsa: nã pater & filius, quãuis sint idem cum tertio, i. cum essentia, non tñ cũ quocunque, quod identificatur cum essentia: quia non cum quacunq; persona. Sed certè haec responsio vr circulum irrisorium facere, & petere principium, contra quod argumentum procedit intendẽs probare, quòd ex hoc quòd aliqua identificantur alicui tertio etiam identificantur cuicunque, quod cũ illo tertio identificatur, ac proinde inter se.

Respon. 2. Secundò respondeo ſm B. Thom. 1. par. q. 28. art. 3. & ibi Caietã. & Scot. in 1. dist. 2. q. 4. in rñsione ad primum argumẽtum principale, & Lichetum & Dionisius Carthusien. in 1. dist. 2. q. 5. & doctores cõiter. ibidem negando consequẽtiam: quia variatur praedicatio ex parte ly idem, & ita fit aequiuocatio, & maior identitas concluditur in conclusione, quàm sit concessa in antecedente. Nam in maiori, & minori solum conceditur identitas essentię patris, & filij, & ita est identica praedicatio duntaxat: in conclusione autem male concluditur identitas, etiam realis ipsarum personarũ patris, & filij, & ita est ibi prędicatio formalis, sed concludendum est. ergo pater & filius sunt idem essentialiter, aut eiusdem essentiae inter se, & haec conclusio catholica est.

Et pro maiori declaratione notetur ꝙ illa maxima quaecunque sunt eadem vni tertio, &c. vt sit vniuersaliter vera debet ſm eosdem, & omnes doctores vbi supra intelligi praecisè, idest, ꝙ quoad id solũ, in quo, aut ſm quod aliqua identificantur alicui tertio vel medio, etiam identificantur inter se, ea ratione idẽtificationis cum illo tertio. Nam non oportet ꝙ quae sunt eadem alicui in tertio, aut medio, identificẽtur inter se alia ratione, vel ſm id, in quo non idẽtificantur, vel ꝙ non est ratio identificationis eorum cum illo tertio, aut cum illo medio. Quod patet, quia ex 3. Phisic. textu. 21. licet actio sit idem realiter cum motu, similiter & passio, non tñ sequitur ꝙ actio est passio, sed ꝙ res, quae est actio, est passio: quia in actione importatur alia rõ, idest respectus, à quo est motus in mobili, in passione verò vt qui est ab alio, ideò rõne horũ respectuum distinguiẗ actio à passione. Et sicut stat ꝙ ego, & tu, rõne parentelae, vel consanguinitatis cũ Petro patre nr̃o simus amici cum illo, & inter nos: & tñ ratione alia puta diuersorum statuũ, quia ego clericus, tu laicus: vel diuersarum sectarũ, siue factionũ, quia ego catholicus, tu haereticus: ego rem sequor Hispaniae, tu regem Galliae: vel ratione litis in partitione haereditatis, non oĩnò amici, sed oppositi simus inter nos. Ita in proposito licet paternitas, & filiatio, vel pater, & fili⁹, sint idem ſm rem cum essentia diuina rõne ipsius essentiae, vel quatenus sunt eiusdẽ essentię: tamen quia haec duo important oppositos respectus, vel proprietates personales oppositas, inde inuicem realiter distinguuntur inter se.

Imò & ſm B. Tho. in tractatu de fallacis hoc idem generaliter contingit qñ identitas aliquorum cum aliquo tertio conuenit illis aliqualiter distinctis inter se, non vniuersaliter ea ẽt rõne, qua sic inter se distinguuntur, sed solum qua ratione essentialiter tantum identificantur cũ illo tertio, vt dictum est de patre & filio, quia non identificantur cũ essentia ea ratione, s. proprietatum personalium, qua distinguuntur inter se, sed solũ ratione essentiae, cui realiter, vel essentialiter identificantur. Ideò realis horum tantũ identitas cum essentia non arguit realem ipsorum identitatem inter se, vt dictum est. Quòd si aliqua puta substantia, vel bonitas, & pater idẽtificantur, sicut & in diuinis idẽtificantur realiter cũ essentia ẽt ea ratione, qua aliquo modo, vel formaliter distinguuntur inter se: vtiq; inde argueretur, sicut in diuinis arguitur cõpleta ipsorum identitas realis inter se. Cum quo etiam stat, vt ait Lychetus vbi supra, ꝙ bonitas, sapientia, substantia, & pater non solum ratione identificationis eorum cum medio, idest cum essentia identificantur inter se, vt dictum est, sed etiã idq; praecipuè alia ratione, quia scilicet essentia ratione suae infinitatis includit realiter omnem perfectionem bonitatis, sapientiae, paternitatis &c. Sed de identitate patris & filij cum essentia non est ita, vt de bonitate, sapientia, & paternitate &c. sed aliter vt dictum est.

Ideò non valet illa consequentia principalis argumẽti, sed deberet sic argui, Quaecunq; sunt eadẽ vni tertio, sunt ẽt idem inter se eadem identitate tm̃, eademq; rõne idẽtitatis cũ illo tertio: sed pater & filius sunt idem cum essentia. ergo sunt idẽ inter se eadem tantum identitate, scilicet essentiali, qua identificantur cũ essentia: &

tunc conceditur, & nullum inconueniēs est: Nā est idem, ac si concedatur q pater, & filius sunt idem essentialiter tantum; cū quo stat quòd alia ratione videlicet relationum, vel proprietatum personalium realiter oppositarum, realiter distinguantur inter se, vt supradictum est.

Replica. Si contra hanc respōsionem replicetur, quòd quæcunq; sunt idem realiter vni tertio, sunt ēt idem realiter inter se: Pater & filius sunt idē realiter vni tertio, idest essentiæ. ergo sunt idē realiter, & non solum essentialiter inter se. Consequentia tenet, quia iam expresse cauetur illa æquiuocatio, & variatio prædicationis, & maioris identitatis in consequente, & in antecedente.

Respon. Respondeo secundum Scotum, & suum Lychetum vbi supra distinguendo. Nam si ly realiter semper teneatur vniformiter, vt debet, vt sit idem quod vna res perfecta, vel vna natura, vel essentia perfecta, vel tandem sit quod essentialiter: tunc cōceditur maior & minor; sed negatur simpliciter consequentia. Nam oportet concludere sic exprese dicendo. ergo, Pater & filius sunt eadem res, vel essentia, quæ cū ipsis eadem realiter est. vel ergo, Pater & filius sunt idem essentialiter inter se, vt sic explicetur, & concedatur illa tantum, & nō alia identitas essentiæ inter eos, quę fuit concessa in antecedēte inter eosdem cum essentia, vt sæpè declaratum est. Si autem idem realiter sit idem, quod idem personaliter, aut suppositaliter, tunc illa minor negatur nam falsum est quòd pater & filius sunt idē realiter, idest personaliter cum essentia, etiā secundum existentiam personalem: quia inde sequeretur quòd essentia esset formaliter vnum suppositum, vel vna persona incommunicabilis, quòd omninò falsum est.

Argu. 2. Arguitur secundò. Omnis essentia diuina est pater, aut etiā realiter est pater: Filius est essentia diuina. ergo, Filius est pater, aut ergo, Filius realiter est pater, & ita regula syllogistica in Darij non tenet in diuinis, vel ex ea sequitur hæresis contra primum notabile suprapositum.

Respon. 1. Respon. tripliciter, Primò ƒm OKam, & Gabrielem, aliosque doctores tenentes quòd termini diuini possunt distribui completè pro suis significatis mediatis, vti superius in quarto notabili dictum est: dico quòd si ly essentia diuina distribuatur in maiori incompletè: tunc antecedēs est verum, sed consequentia non valet, quia æquiualenter arguitur ex puris particularibus, nam idem est Omnis essentia, quod hæc essentia. Si autē distribuatur cōpletè, tunc illa maior est falsa, quia facit hunc sensum, Omnis res, quę est essentia diuina, est pater, quod est falsum: nā filius est res, quæ est essentia diuina, & tamen non est pater.

Sed certè hæc potius uidetur euasio & circulatio, q̄ docta responsio: quod etiam patet, quia hæc cōsequētia, Pater generat, & quidquid est res, quæ est pater, est essentia diuina, ergo essentia diuina generat: tenet in Disamis: & medium videlicet ly pater distribuitur complectissimè in minori pro omni suo significato etiam mediato, & vtraque præmissa est catholica, & tamen inde sequitur conclusio hæretica. Similiter hæc consequētia. Pater est filius, Omnis res, quæ est pater, est essentia diuina, ergo Essentia diuina non est filius; tenet in Bocardo: & medium videlicet ly pater complete distribuitur, & tamen ex antecedente catholico heretica conclusio sequitur, nisi fortè dicatur quòd hæc secunda consequentia non tenet in Bocardo, nec in alio modo tertiæ figuræ, vel quòd arguitur à non distributo ad distributū ex parte ly essentia diuina; quia illa conclusio æquiualet huic vniuersali, Nulla essentia diuina est filius, vt supra in septima regula dictū est, sed dēt concludi, ergo Aliqua res, quæ est essentia diuina, videlicet pater, non est filius, & hæc conclusio conceditur, & catholica est. Et similiter dici potest de priori consequentia in Disamis, quòd non benè concluditur, sed debet ita concludi, ergo aliqua res, quę est essentia diuina, videlicet pater, generat.

Secundo modo alij doctores communiter respondent ad supradictum secundum argumentum principale, negando consequentiam, quia fit æquiuocatio, & variatur prędicatio, dum arguitur à prædicatione identica ad formalem: Et maior identitas videlicet realis vel psonalis concluditur in conclusione, quàm essentialis, quę sola denotatur in antecedente, vti superius in secunda responsione ad primum argumētum prędecens dictum est. *Respon. 2.*

Si contra hoc replicetur. Omnis essentia diuina realiter est pater, Filius est essentia diuina. ergo Filius realiter est pater.

Respondeo distinguendo maiorem: nam si ly realiter valet personaliter, negatur: sed si valet essentialiter conceditur, & tunc negatur consequentia simpliciter, sed debet concludi explicitè dicendo. ergo Filius est res, vel essentia, quæ realiter, idest essentialiter est pater. vel ergo filius essentialiter est pater, vt sic caueatur æquiuocatio, & exprimatur identitas tantum essentialis, cui ly realiter in antecedente æquiualet, vti superius in responsione ad replicam ad primum argumentum latius habetur.

Ideò ad cauendum æquiuocationes, rixasque verborū in his rebus theologicis melius est ante omnia distinguere sensum propositionū. Nam si illa maior faciat hunc sensum, Hæc essentia diuina realiter est pater, tūc reducetur illa consequētia ad syllogismū expositoriū, de quo in tertio argu. sequenti habetur, quòd consequentia non valet, nisi fiat distributio, vel vniuersalitas pro omnibus significatis etiam mediatis; vt ibi latius agitur. Si aūt illa maior faciat hunc sensum, Omnis res, quæ est essentia diuina, est realiter pater:

pater:tunc distinguendo ly realiter,vt proximè dictum est,vel negetur,vel concedatur.

Respon. 3. Tertio modo respondeo secundum B.Thom. & Soto vbi supra negando consequentiam:quia non est in Darij,nec in alio modo syllogistico. Nam illa maior licet videatur vniuersalis affirmatiua,non est nisi particularis æquiualēs huic, aliqua vel hæc essentia diuina est pater: ex quo non est nisi vnica essentia diuina. Sicut idē est dicere,Petrus,& omnis Petrus,neq; potest supponere,neq; distribui,nisi incompletè pro suo tñ significato immediato,vti superius in quarto notabili in 2.opin.secundum beatum Thomam dictum est.Quòd si inde concluderetur,ergo filius est res,idest essentia quæ est realiter pater, vti conceditur:sed hoc nō cōcluderetur ex illa minori:Nam materialiter benè sequitur,Filius est essentia diuina,ergò Filius est res,idest sētia,quæ est pater.non tñ sequitur ex illis solis præmissis in forma syllogistica compositis ; & ita nō valet illa consequentia argumenti principalis: immò etsi in minori subsumeretur, Filius est omnis essentia diuina,adhuc nihil valeret illa consequentia: quia idem est ac si diceretur Filius est essentia diuina,vt dictū est. Quòd si expressè argueretur sic,Ois res,quæ est essentia diuina est pater; Filius est res,q̄ est essentia diuina,ergo.Filius est pater:Consequētia est bona,sed maior falsa est.

Ex quo colligitur defectus huius cōsequētiæ Filius non est pater.& Ois filius,vel omnis res quæ est filius,est essentia diuina; ergo, Essentia diuina nō est pater : vbi arguitur in Bocardo ex contradictorio illius cōsequētis argumēti principalis.& eadē minori inferendo contradictorium maioris. Nā defectus est q̄ virtualiter arguitur à non distributo ad distributū ex parte ly essentia:in minori nanq; essentia non distribuitur, & distribuitur virtualiter in conclusione: quia illa minor nō æquiualet huic,Filius est ois res, quæ est essentia diuina,& tñ conclusio æquialet huic, Nulla res,quæ est essentia diuina, est pater, vt constat ex septima regula ſm doctores communiter. Sed hæc esset bona consequentia , Filius non est pater;& Ois filius est essentia,ergo. Aliqua res,quæ est essentia,non est pater, vbi cauetur ille defectus, & cōclusio est vera,quia filius est aliqua res,quę est essentia,& non est pater. Eodē defectu peccat hæc cōsequētia in Ferison. Nullus pater est filius,Pater est essentia diuina, ergo.Essentia diuina nō est filius:quia ibi arguit à non distributo ad distributū ex parte ly essentia. Quòd si quis dicat q̄ hic etiam committitur defectus intrinsecus,ex quo maior non æquiualet vniuersali negatiuę,cū hæc,Nullus pater est filius sit vera,& hæc falsa,Nulla res,q̄ est pater, est filius,ait Soto q̄ hæc respōsio nō valet, neq; cōmittitur talis defectus intrinsecus : quia satis est ad vitandū prædictum defectum q̄ illa minor æquiualet huic vniuersali affirmatiuæ , Omnis res,quæ est pater,est essentia diuina,vt patet ex supradictis in septima regula, ideò benè consequitur,Aliqua res,quæ est essentia diuina, non est filius:non aūt,Essentia diuina non est filius . Hęc Soto. Sed certè tūc nō est in Ferison,nec in alio modo syllogistico;ideò adhuc videtur q̄ ibi fit error intrinsecus vltra prædictum defectum, quo arguitur à non distributo ad distributum .

Insuper nota q̄ hæc est bona consequentia , Omnis essentia diuina est persona, pater est essentia diuina.ergo pater est persona:quia licet essētia non supponat pro persona, neque distribuatur,nisi incompletè, vt supra in quarto notabili ſm B.Thom.dictum est, sæpè tamen tales propositiones æquiualent in consequendo alijs , in quibus est distributio completa , maximè qñ in affirmatiuis prædicatum est terminus essentialis vel personalis communis,vt in hac propositione Omnis essentia diuina est persona,vt supra in septima regula latius dictum est,& ita est vera illa maior,si ly persona absoluatur à numero : aliàs aūt non æquiualent,nec sequitur Omnis essentia diuina est persona,Binarius patris, & filij est essentia.ergo, Binarius pdictus est persona : sed ergo est persona,vel personæ. Et tandem nota, q̄ licet in terminis creaturarum nō sit defectus, est tamen defectus in diuinis arguere à confusa ad determinatā,si respectu vnius extremi sit ordine ad aliud , quamuis nulla sit confusa ex parte medij,& ita non sequitur in barbara , Omnis essentia diuina est persona,Omnis persona est B.essentia.ergo , Omnis persona est.B.persona. Similiter in Baroco non sequitur, Omnis essentia diuina est persona.A. persona non est persona.ergo A persona non est essentia,vbi arguitur ex eadem maiori,& contradictoria conclusionis ad contradictorium minoris:ac proinde defectus, qui in Barbara erat extrinsecus,in Baroco efficitur intrinsecus. Vnde eadem ratione est peculiaris defectus in diuinis quòd medium personale in præmissa negatiua distributum in ordine ad extremitatē stantem confusè,in altera præmissa stat confusè, quando extremitas affirmatiuæ est terminus essentialis . Hæc omnia notat Soto in hac tertia responsione secundum opinionem beati Thomæ.

Argum. 3. Arguitur tertiò.Hæc essētia diuina est pater, Hæc eadem essentia est filius.ergo,Filius est pater,vbi in syllogismo expositorio sequitur hæresis.

Respon. Respōdeo ſm Okam,& Gabrielem in primo distinctio.quinta quęstio.prima,dubio tertio,& doctores vbi supra negando consequentiam : quia est defectus, quòd medium nullibi singularizatur , vt oportet complete quoad omnia sua significata etiam mediata: cùm non æquiualeat huic,Omnis res,quæ est hęc essentia,est pater: & ita æqualiter arguitur ex puris particularib. Nunc autē ex secundo Priorum nō valet syllo-

gismus resolutorius, nisi sit reducibilis ad tertiã figuram, vel primam per propositionem vniuersalem sic arguendo in Datisi, Omnis res, quæ est hæc essentia, est pater, & hæc essentia est filius. ergo Filius est pater. Vel sic in Darij. Omnis res quæ est hæc essentia, est pater, & filius est hæc essentia, ergo filius est pater. Sed tunc maior est falsa, vt patet de filio, qui est res, quæ est hæc essentia, non tamen est pater. Similiter respondetur ad hanc consequentiam. Hic Deus est pater, filius est hic Deus, ergo filius est pater. Nam arguitur ex puris particularibus, nisi dicatur, Omne qd est hic Deus est pater: sed tunc hęc maior est falsa, vt dictum est de hac, Omnis res, quę est hæc essentia, est pater.

Scotus autem in 1. dist. 2. q. 4. in responsione ad primum argumentũ principale aliter respondet dicens quòd hæc consequentia, Hic Deus est pater, filius est hic Deus; ergo filius est pater, nõ valet quia committitur fallacia figuræ dictionis commutando quale quid in maiori in hoc aliquid in conclusione: Nam ly Deus licet non sit quale quid, scilicet vniuersale vt ly homo, cùm sit simpliciter singulare: quia tamen est indiuiduum deitatis communicabile pluribus, vt quo, & vt quod, cuiusmodi non est aliquod singulare in creaturis: ideò habet rationem qualis cuius, idest vniuersalis, vt deitas vel essentia: suppositũ autem diuinum habet rationem huius, idest singularis, quia simpliciter est incommunicabile. Ideò in conclusione vbi dicitur quòd pater est filius ratione essentiæ, quæ habet rationem qualis cuius, idest communis, committitur prædicta fallacia. Nunquam enim tenet talis syllogismus resolutorius, nisi medio existente incommunicabili saltem vt quod, quale in proposito non est; tenet enim per hoc quòd quæ vni, & eidem incommunicabili, vt quod sunt vnum incommunicabile vt quod, sic etiam erunt inter se. Similiter non valet hæc consequentia, Deus est trinus, & vnus, Christus autem verbum patris est Deus. ergo Christus aut verbum est trinus & vnus: Sed de illa maiore pro quo stat ly Deus videatur infra in responsione ad octauum argumentum.

Ad maiorem autem declarationem prædictorum notentur tria. Primò quòd licet aliqui doctores teneant oppositum, tamen verius est, ꝙ sub ly hęc essentia potest demonstrari essentia, & etiã pater, & semper est vera hæc propositio, Hic pater non est filius, etiam si demõstretur essentia: quia non est nisi vnicus pater, & vnica essentia in diuinis, & hæc semper est falsa Hęc essentia non est filius, quidquid demõstretur: quia ly essentia est absolutum, & ly pater relatiuum nomen est. Ideò secundum Anselmum in diuinis omnia sunt vnũ, vbi non est relationis oppositio, idest omnia inuicem de seipsis verificãtur, præter relatiua: nam hæc relatiua etiam sit sint disparata vt pater & spiritus sanctus non verificantur de seipsis, vt dictum est.

Hæc autem consequentia est bona, Hæc res, quæ est essentia diuina, est pater, & hæc res, quę est essentia, est filius. ergo pater est filius, in vtraque præmissa demõstrando eandem personam; quia idem est ac si illa persona acciperetur pro medio; & tunc vtrobique demonstrãdo patrem illa minor esset falsa; & vtrobique demonstrando filium maior falsa esset, vt constat. Sicut etiã in creaturis benè valet, Hæc persona est pater, & hęc persona est filius. ergo filius est pater. Nã in terminis personalibus syllogismus tenet in diuinis, sicut in creaturis. Faciunt ad hoc ea, quæ infra in responsione ad octauum argumentum habentur.

Secundò not. quòd in syllogismo expositorio in diuinis, sicut in creaturis debent seruari oẽs illæ quatuor conditiones essentiales syllogismi de medio communi. Prima quòd medium sit totale extremum in aliqua pręmissarum. Ideò non valet hæc consequentia. Quidquid tu amas est virtus, quidquid tu odis est vitium. ergo vitium est virtus: quia medium, scilicet ly tu in neutra præmissarum est totale extremum. Secunda conditio est quòd medium sub ratione medij nõ intret conclusionem: potest tamen intrare sub ratione explicationis. Tertia conditio est quòd id, quod se tenet ex parte medij in maiori, concludatur cum maiori extremitate. Quarta conditio quòd extremitates sint totalia extrema in præmissis, & in conclusione.

Tertiò not. quòd oẽs defectus debent ibi caueri, sicut in syllogismo expositorio in terminis creaturarum singularibus, aut communib. proportionabiliter, tàm defectus extrinseci, quàm intrinseci, puta æquiuocatio, variatio appellationis, & prædicationis, & suppositionis, & acceptionis vnicæ, & nõ vnicæ, & ne arguatur ex puris particularibus formaliter, aut æquiualenter etiã in diuinis. Ideò non valet consequẽtia, hæc essentia diuina est realiter pater, & hæc essentia est filius. ergo filius est realiter pater: qa non æquiualet vni de omni vel vniuersali, per quam omnis forma syllogistica regulanda est. Oportet enim, vt completè singularizetur ly hæc essentia, vti iam diximus, & tunc in terminis completè singularizatis arguendo non dicitur particularitas, neque quòd arguitur ex puris particularibus, sicut neque quando in terminis singularibus arguitur: aliàs autem sic, vt iam dictum est.

Quartò arguitur. Omnis pater generat, essentia diuina est pater. ergo essentia generat. Item, hic pater generat, & hic pater est essentia. ergo hæc essentia generat. Ecce quomodo conclusio hæretica sequitur in Darij, & expositoriè, & cõtra quartam regulam suprapositam. Argu. 3.

Respõdeo dupliciter. Primò secũdum OKam & Gabrielẽ in 1. dist. 5. q. 1. dubio. 3. ꝙ si ly pater in maiori incõpletè distribuatur, aut singulari- Respon.

zetur

zetur illa est vera: sed tunc consequentia nil valet, quia virtualiter arguitur ex puris particularibus: si aũt complete, consequentia est bona: sed maior illa falsa est, quia facit hunc sensum, Omnis res, quę est pater, vel hic pater, generat, est pater qui generat, quæ falsa est: nã filius est res, idest essentia, quæ est pater, non tamen generat, nec est pater qui generat, vt supra in responsione ad tertium argumentum dictum est.

Respon. 2. Secundo modo secundum B. Tho. & alios negantes distributionem completam in diuinis, vt supra in quarto notando habetnr, & s̃m doctores ferè omnes resp. & melius, vt videtur, negando consequentiam, quia variatur appellatio ex parte ly generat. Nam in maiori ly generat appellat suum formale ad formale ly pater, cui soli conuenit: in cõclusione autem ad formale, vel ad significatum immediatum ly essentia, & illi vt formę denotatur falsò cõuenire: quia ex quo est verbum notionale significans actionẽ ad intra non nisi formaliter verè prædicatur de persona, cui illa actio conuenit, vt supra in quarta regula dictum est. Concederetur autem illa consequentia si concluderetur identicè sic expresse dicẽdo. ergo essentia est pater, aut hic pater qui generat: aut sic. ergo pater qui est essentia generat: & si medium intret conclusionem non in ratione medij, sed ad declarationẽ appellationis. Et eodem defectu appellationis peccat hæc consequentia, Essentia non generat, pater est essentia, ergo pater non generat: vel, nulla essentia generat, pater est essentia. ergo, Pater non generat: vbi etiã in minori est prædicatio identica. in conclusione formalis: & ita prædicatio variatur.

Si dicatur ꝙ prædicatum nunquam appellat supra formale subiecti. Resp. id non semper esse verum: sed quòd attendendus est communis modus intelligendi: vbi nunc hoc, nunc illo modo fit appellatio: Nam hæc propositio: Hic monachus est albus, sæpè accipitur loco huius, Hic est monachus albus. Item licet prędicatũ non appellaret supra formale subiecti, idest essentiæ: saltem appellat supra proprium & immediatũ significatum ipsius essentiæ in conclusione: & in maiori appellat supra formale, & immediatum significatum de ly pater quod est persona, & ita variatur appellatio, vt dictum est.

Si replicetur, Pater generat. ergo essentia generat, ab inferiori ad suum superius affirmatiuè arguendo. Nam essentia verificatur de omnibus suppositis: non autem pater, nec filius, nec spiritus sanctus.

Respondeo negando hanc consequentiam: Nã essentia non est terminus superior ad ly pater filius & spiritus sanctus, quia rem singularissimam tantum primariò, & immediatè significat, sicut ly pater: Nam propriè id dicitur superius quod habet plura supposita essentialiter distincta: vel quod supponit pro omnibus, pro quibus inferius, & cum hoc pro aliquo essentialiter ab illis distincto: vel quod pro pluribus significatis immediatis supponit, quàm inferius.

Alio etiam modo resp. quòd non valet consequentia ab inferiori ad suum superius respectu prædicati, quod non prædicatur, nisi de illis, q̃bus conuenit immediatè: sicut nõ sequitur, Hęc essentia contrahit. ergo natura contrahit, s̃m ponentes differentias contrahentes suum genus, vel speciem, & eas suæ naturæ identificari.

Alio etiam modo resp. quòd non valet consequentia etiam ab inferiori ad suum superius, quando variatur appellatio, vt in proposito fit, & proximè dictum est.

Argum. 5 Arguitur quintò. Essentia diuina est pater q̃ generat, & est filius qui generatur, vt habetur, expressè in c. dãnamus. de sum. trin. & fide cath. ergo est pater generans, & filius genitus. & ergo essentia est generans & generata: Nam hęc conuertũtur exponibiliter, vel resolutoriè, quod tñ hæreticũ & contra 4. regulam suprapositam est.

Respon. 1. Resp. dupliciter. Primò concesso antecedente primæ consequentiæ, de quo nullum dubiũ est: negatur illa prima consequentia, vt ait Okam, & Gabriel in 1. dist. 5. q. 1. si ly generãs capiatur adiectiuè: quia debet resolui in has tres propositiones, Essentia est pater, & pater est generãs, & Essentia est generans, quarũ hæc vltima simpliciter falsa est. Conceditur autem illa prima consequentia si ly generans capiatur substantiuè: quia facit hunc sensum, essentia est pater, & ille est generans vel generat, vel essentia est pater qui generat, & filius qui generatur. Et ad hunc sensum illam concedit glo. in d. c. damnamus: Et tunc secunda consequentia non valet, quia variatur appellatio, vti superius in responsione ad quartum argumentum dictum est.

Respon. 2. Secundo modo resp. secundum Scotum in 1. dist. 5. q. 1. & Gregorium Ariminen. ibidem, & doctores communiter, & B. Tho. 1. par. q. 39. art. 5. & 6. concedendo simpliciter primam consequentiã, modò ly pater generans teneatur substantiuè, modò adiectiuè, nam idem est pater generans, & pater qui generat: Et similiter conceditur quòd essentia est persona generans, & genita: & quòd essentia est res, idest persona generans, vel quæ generat, & est filius qui genitus est: quia ibi est prædicatio identica expressa, vbi ly generans, & genita determinatur per suum substantiuum adiunctum, quando dicitur ꝙ essentia est res, vel persona, aut pater, aut filius generans, aut genitus. Ideò nullum periculum ibi est: nec oportet eam propositionem resoluere in illas tres, vt in prima responsione præcedente dicebatur. Secunda autem consequentia ab omnibus negatur, quia variatur appellatio vt dictũ est, & supra in quarta regula satis habetur.

Item liberè conceditur ꝙ essentia est res generans, si res capiatur pro ꝑsona, q̃ est pater generans.

nerans. Item conceditur quòd est res non generans, sed genita, idest filius: Neque hæc prædicata res generans res, non generans sunt contradictoria: sicut nec istæ propositiones Persona generans non generans: sed subcontraria sunt. Contradictoria autem sunt hæc, Res generans, nulla res generans: persona generans, vel generat, & nulla persona generans vel generat. Istæ autem benè sunt contradictoriæ, Essentia generat, essentia non generat: quia æquiualet huic vniuersali negatiuæ, Nulla essentia generat, vel generans est, vt ex septima regula suprapofita constat.

Replica. Si contra hæc replicetur, Generans est essentia, ergo, essentia est generans.

Respon. Respondeo aliqui concedunt cõsequentiam si generans in conclusione teneatur substãtiuè pro patre, sicut in antecedente, sed vt supra diximus, quia à parte prædicati ex vsu sanctorũ semper tenetur adiectiuè: ideò simpliciter negatur ab omnibus, & condemnatur in dicto capitulo damnamus, nisi expressè substantiuetur, & ita simpliciter negatur consequentia, & conceditur antecedens, vbi de rigore subiectum generãs teneatur substantiuè pro genitore vel patre. Denique in hac consequentia variatur appellatio, & arguitur à prædicatione identica ad formalem, sicut in præcedentibus argumentis dictum est. Sed debet concludi. ergo essentia est res, idest persona generans.

Item defectus est in hac consequentia. Communicabile, idest essentia cõmunicabilis est pater, ergo pater est cõmunicabilis, sed debet concludi. ergo pater est res vel essentia communicabilis, vel ergo pater est communicabile substantiuè tentum, quod idem est.

Si adhuc replicetur. Hæc essentia est communicabilis, & hæc essentia est pater, ergo pater est communicabilis, non valet. Tùm quia medium ly essentia non complete singularizatur pro omnibus suis significatis etiam mediatis: etsi singularizetur complete, illa maior est falsa, quia facit hunc sensum, Omnis res, quæ est hæc essentia, est communicabilis, nam pater est res, quæ est hæc essentia, & non est communicabilis, vti superius in responsione ad tertiũ argumentum dictum est. Tùm etiam hæc consequentia nõ valet, quia variatur appellatio prædicati communicabilis, vti superius diximus de illa secũda consequentia, Pater est generans, & pater est essentia, ergo essentia est generans. Sed debet sic arguendo concludi. Hæc essentia est communicabilis, & hęc essentia est pater, ergo pater est res, quæ est hæc essentia communicabilis: vel ergo pater est res communicabilis, vel est communicabile, vt substantiuè teneatur, & tunc totũ conceditur, vt liquet ex dictis.

Arg. 6. Arguitur sextò. Hæc essentia est pater. ergo, hæc essentia est pater filij. ergo habet filium.

Respon. Respondeo secundum Scotum, & Gabrielem in 1. dist. 5. quæst. 1. dubio 4. Et Grego. Arim. & alios distinguendo consequẽs primæ consequẽtiæ. Nam si pater filij, capiatur adiectiuè, negatur illa consequentia: quia tunc accipitur pro illa proprietate, quæ est generare, quę formaliter tantum prædicatur: & æquiualet essentia est pater filij, idest essentia genuit filium, vel est generans filium, quæ hæretica est: & ibi arguitur à prędicatione identica ad formalem, & virtualiter variatur appellatio, vel fit æquiuocatio. Conceditur autem illa consequentia, si pater filij capiatur substantiuè pro persona, quæ habet, vel genuit filium, vel pro persona, & illa habet vel genuit filium.

Si replicetur, Essentia est pater filij substantiuè, ergo genuit filium: vel ergo habet filium, quia hoc est patrem filij: & ex consequẽti filius est filius essentiæ.

Respondeo negando consequentiam: quia esse patrem filij substantiuè non est nisi esse personam, quæ genuit, vel habet filium: & filium esse filium personæ est esse personam genitam à persona, quæ illum genuit.

Si replicetur ꝙ capiendo patrem filij adiectiuè adhuc est verum quòd essentia est pater filij. Nam benè sequitur per conuersionem, Pater filij est essentia. ergo essẽtia est pater filij, vtrobique adiectiuè capiendo pater filij.

Respondeo negando consequẽtiam: nam in antecedẽte, quod simpliciter est verum, non potest accipi adiectiuè pater filij: quia ibi est suppositum verbi, & ita oportet habere significatũ substantiuum: nam adiectiuum adiectiuè tẽtum non potest reddere suppositum verbo. Et ita ibi non potest accipi tãtum pro formali, sed pro materiali simul idẽticè, idest pro persona patris. Secus à parte prædicati: quia ibi significat solũ inhærentiam, aut coniunctionem sui significati formalis cum subiecto: & denotat suum formale adiacere significato subiecti, vt Hic homo est albus valet, hic homo est habens albedinem. Sic essentia est pater filij, adiectiuè valet, essentia habet filium, vel est essentia habẽs filium, quod falsum est: nam habere filium importat generare filium.

Argum. 7. Arguitur septimò Deus generat Deũ secundum fidem in Symbolo Deum de Deo: & quia persona diuina, scilicet pater Deus generat filium, qui Deus est: ergo Deus generat alium Deum, vel alium à Deo. Si alium Deum: iam sunt duo, vel plures dij. Si alium à Deo: iã filius, vel Deus genitus non est Deus, vt patet per exponentes de ly alius à Deo: & ita Deus non generat Deum, quod est contra fidem, & contra sextam regulam supra positam.

Respon. Resp. secundum Scotum, Okam, & Gabriel. in 1. dist. 4. q. 1. & doctores cõiter negando consequẽtiam: quia variatur suppositio, vel appellatio.

latio. Nam in antecedēte significatur distinctio tm̄ personarum, in consequēte aūt ēt distinctio in deitate: quia ly alius coniunctum termino essentiali, qualis est ly Deus, ēt in concreto, denotat alietatem non solum personæ, sed etiam essentiæ, vt ex quinta regula suprapolita constat.

Replica. Si replicetur vt in eadem distinct. arguit magister, ꝙ si Deus generat Deū: ergo vel se Deū, vel alium Deum, quia non est dare medium.

Respon. Respon. negando consequentiam pro vtraq; parte consequentis, propter rationem prædictā quia, scilicet variatur appellatio. Nam & benè datur medium ꝙ scilicet generat alium à se in persona, non in essentia: & etiam absolutè, ꝙ ergo generat alium, scilicet filium, qui etiam est Deus, & eiusdem essentiæ, alius autem in persona. Potest etiam cōcedi ꝙ pater genuit alterum se, vt ait magister ex Augustino ad Maximum, ad hunc sensum, quē ipse & doctores cōiter ibidem explicant, ꝙ scilicet Pater genuit non quidem alterum Deum, sed alteram personā à se, & de se, idest de sua substantia, vel sibi consúbstantialem: vel alterum se, idest alteram personam, quæ est hoc idest eadem essentia vel Deus, quod ipse pater est. Neque sequitur, Pater genuit se vel alterum: ergo se Deum vel alterum Deum: quia vt dictum est, variatur appellatio. Neque semper valet consequētia ab aliquibus propositionibus ad easdem vtrobiq; eodem addito. Nam non valet homo est rationalis vel irrationalis: ergo homo in quantum albus vel coloratus est rationalis, vel irrationalis. Neque ista homo est albus vel niger: ergo homo in quantum rationalis est albus, vel niger. Neque ista, Christus vt homo est aliquod: ergo Christus vt homo est creator, vel creatura. Vide Gabrielem vbi supra & in 3. dist. 6. q. 2. dubio. 3. & doctores ibidem.

Argum. 8. Arguitur octauò. Deus generat Deum, Deus non generat Deum, sunt subcontrariæ: ergo possunt simul esse veræ, sicut istæ, Persona generat, persona non generat: quæ de diuisis personis patris & filij verificantur.

Respon. 1. Respon. dupliciter. Primò secundum Okam, Gregorium, Durandum, & Gabrielem in 1. di. 4. q. 1. ꝙ in rigore ita est: sed illa negatiua Deus non generat non conceditur à doctoribus, & secundum vsum sanctorum æquiualet huic vniuersali, nullus Deus generat, idq; propter causas supra dictas in 7. regula, ibi videatur.

Respon. 2. Secundo modo respon. ſm B. Thom. 1. par. q. 39. art. 4. & q. 36. art. vltimo & ibi Caieta. ꝙ istæ propositiones non sunt subcontrariæ, sed contradictoriæ etiam in rigore, sicut istæ, Petrus aut hic homo generat, & Petrus aut hic homo non generat, quia vtrobique ly Deus stat pro solo Deo patre, vt supra in sexta & septima regula habetur: secus de istis, Persoua generat, persona non generat, quæ sunt subcōtrariæ. Et ratio est, quia est differētia inter hoc nomē Deus, & hoc nomen homo in creaturis. Nam cum ly homo significet naturam, quæ seclusa operatione intellectus non est à parte rei vna in pluribus suppositis, sed alia & alia ſm pluralitatem suppositorum: & cùm in creaturis natura sit ipsa essentia; habens autem naturam sit suppositum, quo & in quo natura suam habet subsistentiā, nam non nisi in supposito subsistit vel existit, indè fit vt ex modo suæ significationis homo in cōcreto supponat immediatè pro supposito hoc vel illo indeterminatè, vt homo disputat: nisi ratione prædicati abstrahatur ab hoc vel ab alio vt dicendo homo est species. At verò ly Deus, quia significat naturam deitatis, quæ re aliter eadem vnica est in pluribus suppositis: & cùm ex se ipsa subsistat (neque enim mendicat suam subsistentiam vel existentiam à suppositis pp infinitatem suæ perfectionis, quāuis subsistat vel existat in illis) quibus potius pp suam infinitatem subsistentiam tribuit vel existentiam, indè fit è contrario vt ratione suæ significationis ꝙ Deus in concreto supponat primariò pro habēte deitātē, vel pro indiuiduo deitatis in cōi quasi confusè & indeterminatè quoad supposita, idest supponit pro Deo vt abstrahit ab hac vel illa persona: nisi ratione ꝑdicati distrahatur ad supponendū pro supposito aliquo singulari, vt qn̄ dr̄ Deus est pater, est filius, aut Spiritus sanctus. Et ita hic Deus est concretū singulare, vel indiuiduum deitatis, quod est cōe omnibus personis indistinctè vel indeterminatè: & quia est idem cuilibet supposito & concretè significatur, ideò pōt stare & supponere pro omnibus & singulis personis. Itaq; in creaturis duo tm̄ inueniūtur, .s. natura puta humanitas, & suppositū puta Petrus, quem hic homo in concreto significat. In diuinis aūt tria cōsideramus, videlicet naturam vel essentiā, & concretū singulare deitatis, qđ est hic Deus, & supposita diuina, .s. pater filius & Spiritus sanctus. Et ly Deus primariò supponit pro illo singulari deitatis cōi omnibus personis, vel pro illo habente deitatem abstrahendo à singularibus personis, quod est cōe omnibus personis, deinde supponit pro ipsis personis. Et de illo indiuiduo vel singulari deitatis verificatur id Exo. 15. Deus meus glorificabo eum: Et ad Timoth. 1. Soli Deo honor & gloria: Et Gen. 1. In principio creauit Deus cælum & terram: de quo etiam nos cum sacra scriptura cōiter dicimus ꝙ Deus est creator, Deus est vnus & trinus &c. Hæc Caietanus secundum Thomam vbi supra. Et apertè consonat Scotus in 1. di. 4. q. 2. & dist. 2. q. 4. Vnde ſm B. Tho. non valet hæc cōsequentia, Deus supponit primariò pro habente deitatem, ergo pro persona: quamuis necessariò sit persona, & de illa verificatur, & secūdariò pro illa supponat: licet in hoc Okam, & Gabriel, & alij doctores ponentes distributionē cōpletam, tollen-

tollentesq; prædictum indiuiduū, vel singulare concretum deitatis aliter dicant, vti superius in quarto notabili dictum est. In his aūt propositionibus, Deus nō generat, ly Deus trahitur ad supponendum pro parte tm̄ ratione prædicati notionalis: sicut in hac Deus est genitus trahit ad supponendum pro filio vti superius proximè responsum est: vel si dicatur ꝙ in negatiua ly Deus nō supponit pro aliqua persona singulari: sed pro Deo, qui est singulare cōcretū deitatis, cōe omnibus tribus personis, vt dr̄ de omnibus ipsis, iam ergo illa negatiua æquiualet huic, nullus Deus generat: sicut idem est dicere, Petrus non generat & nullus Petrus generat: aut hic homo nō generat, & nullus hic homo generat: quibus nihil refert præponere, aut postponere negationem. Et idem est de istis, Deus est pater, Deus non est pater, Deus creat, Deus nō creat: nā sunt contradictoriæ: quò fit vt sicut hæc est falsa, hæc essentia non est pater, quicquid demō stretur: ita hæc est falsa, Deus non est pater, vel hic Deus non est pater, quicquid etiam si filius demonstretur, vti etiam superius in respōsione ad tertium argumentum habetur. Non tamē est idem iudicium de hoc nomine persona: quia ex sua significatione supponit pro singulis personis immediatè & determinatè, idest pro hac & pro illa &c. Ideò istæ non contradicūt, sed subcōtrariantur, Persona generat; persona nō generat. Et in his Caietanus vbi supra & Hieronymus Perez in 1. par. q. 39. art. 4. satis consonant.

Argum. 9. Arguitur nonò Si ista cōceditur, Deus est trinus & vnus, quæro pro quo supponit ly Deus? nam vr̄ ꝙ pro nullo, & ꝙ sit falsa propositio. Nā de nullo supposito sub ly Deus verificatur prædicatū. Nam demonstrando patrē falsum est dicere ꝙ est trinus & vnus, & similiter de filio, & de Spiritu sancto: ergo sicut si de nullo supposito sub ly homo esset verum ꝙ currit, esset falsa hæc propositio homo currit, ità in proposito, aut demonstretur quis, Deus in concreto est trinus & vnus.

Respon. 1. Respon. dupliciter. Primò ſm Gabrielem in 1. di. 4. q. 2. & alios nominales ꝙ non admittitur ascensus vel descensus sub ly Deus: quia æquiualet termino singulari aut singularizato hic Deus ex quo nō est nisi vnicus Deus: & si fieret descensus denotarentur plures alij. Nam ascensus & descensus non fit sub termino etiam habente plura supposita, si non verificatur de illis numero plurali dicendo, & isti sunt plures, aut omnes homines, vel Dij. Nunc autem ly Deus, licet habeat plura supposita, non tamen verificatur de eis in numero plurali dicendo, & isti sunt omnes, vel plures Dij.

Respon. 2. Secundo modo ſm eosdem doctores respon. ꝙ ēt si admittatur ascensus & descensus sub ly Deus demonstrando eius supposita, idest non solū personas, sed omnia sua significata, pro quibus supponit, vel verificatur, tunc dico ꝙ debet demonstrari non quidē aliqua persona, sed tota trinitas, vel potius ipsa essentia diuina: & de illa verum est dicere ꝙ est Deus, & ꝙ est trinus & vnus identicè: quia cum tota trinitate identificatur. Neque ex hoc sequitur quaternitas, ex quo essentia, vel hic Deus non distinguitur realiter à personis. Et cum hac responsione consonat B. Tho. 1. par. q. 39. art. 6.

Tertio modo respōdeo ſm ipsum B. Tho. ibidem art. 4. & Caietanum, & Scotum in 1. di. 4. q. 2. & di. 2. tenendo ꝙ Deus immediatè supponit pro indiuiduo deitatis, quod est hic Deus in concreto, quod & est cōe omnibus personis, vti superius in responsione ad octauum argumentum dictum est: iam constat ꝙ illud nō aliquam, nec aliquas, nec omnes personas simul demonstrando sub ly Deus, verum est dicere ꝙ in concreto Deus trinus & vnus est. *Respon. 3.*

Arguitur decimò. Filius differt à patre, & filius est essentia diuina: ergo essentia diuina differt à patre. Ecce quomodo expositoriè sequitur hæresis: Nam tertia exponens est hæresis, videlicet essentia non est pater, quia æquiualet huic, nulla essentia est pater, vt patet ex supra dictis in septima regula. *Argu. 10.*

Respon. negando consequentiā, quia virtualiter arguitur à non distributo ad distributū ex parte ly essentia: nam in minori nō distribuitur, & in conclusione sic: quia æquiuallet huic, nulla essentia est pater. Item fit variatio appellationis in ly differt: quia cùm in rigore teneatur adiectiuè in maiori, & in conclusione: in maiori appellat suū formale ad personā patris, in conclusione verò ad essentiā. Sed debet sic cōcludi expressè: ergo essentia est res, i. p̄sona, q̄ differt, vel q̄ est differēs à patre, vbi expresse seruet eadē appellatio, & tūc nullū sequitur incōueniēs, vti superius in quinta regula & in responsione ad tertiū, quartū, & quintum argm̄ dictum est. *Respon.*

Similiter hæc est falsa, Deus distinguitur à filio, vt ait Caietanus 1. par. q. 39. art. 4. tùm quia tertia exponens, scilicet Deus non est filius, est falsa, quia vt supra in septima regula habetur, ęquiualet huic nullus Deus est filius: tùm etiam quia sua conuertens, scilicet filius nō est Deus, est falsa, quamuis Hieronymus Perez in 1. par. q. 39. art. 4. teneat oppositum.

Similiter hæc est simpliciter falsa, Pater est nō pater, neque pōt habere aliquem bonū sensum verū: sicut nec ista, Pater est filius, quia illa æquiualet in cōsequendo huic, Pater nō est pater: sicut homo est nō lapis: ergo homo nō est lapis, ab affirmatiua ad negatiuā p̄dicato variato penes finitū & infinitū. Et hęc, Pater non est pater, ęquiualet in consequēdo huic, Nullus pater est pater, vt ex dictis supra in septima regula cōstat. Sed hæc benè est vera, Filius nō est pater, & filius est nō pater: quæ ęquiualet in cōsequēdo,

Sed dubitatur an ista sit vera, Essentia est nõ Pater. Respõdeo ꝙ simpliciter neganda est: quia in consequendo æquiualet huic, Nulla essentia est pater, vt patet ex dictis. Si tñ distinguatur, potest concedi ad hunc sensum illum explicando, & non aliter, s. essentia est res, quæ est non pater, vt ly res stet personaliter ꝓ filio, vel Spiritu sancto. Nam essentia est filius, aut Spiritus sanctus, qui est non pater, aut qui non est pater. Et ista est simpliciter vera, Essentia est res, quæ est non pater, ad prędictum sensum, vt supra secundum B. Tho. in responsione ad quintum argumentum dictum est.

Et si tunc arguatur, Essentia est nõ pater, ad prædictum sensum, idest est res puta filius, qui est non pater: ergo essentia non est pater, ab affirmatiuã ad negatiuã prædicato variato penes finitum & infinitũ, vt Homo est non lapis: ergo homo non est lapis. Respon. negãdo consequentiam, nec est simile de ly Homo est nõ lapis &c. tùm quia non pater in antecedente nõ omninò infinitat, sed æquiualet huic. Essentia est filius, ad quem sensum, & non ad aliũ cõceditur: tùm ẽt, quia virtualiter arguitur à non distributo ad distributũ ex parte ly essentia, quæ in antecedẽte non distribuitur, in consequente aũt sic: nam ibi æquiualet huic:, Nulla essentia est pater, vt proximè dictũ est. Ideò ẽt non valet, Essentia est non pater, idest res puta filius, qui est nõ pater, & Pater est essentia: ergo Pater nõ est pater. Sicut non valeret si loco de ly non pater ponatur filius, vt dictũ est. Hæc aũt propositio tñ Pater est pater, est vera, vti per eius exponẽtes liquet.

QVAESTIO LIII.

Vtrum pro hoc statu, vbi intellectus est materiæ immersus, prius homo cognoscat minus aut magis vniuersalia, vel singularia; vel prius confusè, q̃ distinctè: Videlicet an prius cognoscat hanc rem puta Petrũ, vel Brunelum, quàm ꝙ sit homo, vel equus: & prius quòd hęc res sit homo, vel equus, quàm quòd sit animal, corpus, ens: an è conuerso.

Respon. RESPON. per tria notabilia, & quatuor propositiones, & vnum dubium.

No. 1. Notabile primum est. Quòd stat confusè, stat ẽt distinctè aliquid cognoscere. Confusè cognoscere aliquid, puta Petrũ, est cognoscere totum nõ cognoscẽdo oẽs suas partes physicas, & metaphysicas seorsum per se: neque resoluendo illud in suas partes, vel in sua principia. Distinctè autem cognoscere est cognoscere totũ simul & suas partes seorsum per se: vel resoluendo illud in suas partes, vel in sua principia; sicut qñ perfectè scitur cõclusio per resolutionẽ in sua principia, siue in suas præmissas, ex quibus ipsa deducit. Et similiter in p̃senti qõne accipit cognitio, vel notitia confusa & distincta alicuius rei.

Nota secundò ꝙ totum & confusum est duplex: alterum in continendo, alterũ in repręsentando. Totum, vel confusum in continendo dr̃ id, quod in se cõtinet, vel includit plures partes physicas, vel essentiales, vt materiã & formam; vel integrales vt sunt partes quantitatiuæ, puta manus, & pedes, & caput, & cor animalis; vel metaphysicas vt homo continet realitates, ex q̃bus methaphysicè constat, puta animalitatẽ, corporeitatẽ, substantialitatem, vel vt sunt genus, & differentia, vt animalitas, & rationalitas. No. 2.

Totum, vel confusum in repręsentãdo dr̃ terminus cõis, qui plura significat, aut de pluribus dr̃, vel prædicatur, vt sunt termini generici & vniuersales, vt ens, substãtia, corpus, animal: vel ẽt termini specifici, vt homo, qui oẽs dicuntur totum vniuersale, quamuis Scotus terminos specificos vocet singularia, quia sunt minus vniuersales, q̃ generici. Et isti termini, generici, sicut & ipsa genera per eos significata ab antiquis dicuntur totum in modo, aut quodammodo, & ab alijs totũ potẽtiale, quia in potẽtia, non in actu cõtinet in se suas species, & tãquam suas partes in repræsentãdo superius cõtinet sua inferiora.

Ex quibus patet ꝙ species, vt homo, est totũ & magis confusum physicũ, & metaphysicum in continendo plures partes physicas, & metaphysicas, q̃ sua genera superiora, puta quàm animal, corpus, substantia, ens: sed quodlibet horũ generum est totum, magisq; confusum in significando, quia plura significat, q̃ terminus specificus homo. Et idem dicendum est de quolibet superiori respectu sui inferioris, ꝙ scilicet inferius est magis totum, magisq; confusum in continendo, sed minus totum, minusq; confusum, sicut est minus vniuersale in significando, quàm suum superius. Et ex hac distinctione, & declaratione pendet intelligentia huius quæstionis, & opinionum conciliatio, quæ variæ, & sibi inuicem aduersæ videntur.

Nota tertiò ꝙ hic est præsupponendũ vt notum, & ab omnibus concessum, ꝙ res singularis per notitiã apprehensiuam ab intellectu, sicut à sensu prius cognoscitur, quã vniuersale, quia illud est notius sensibus, à quibus pendet intellectus in cognoscendo pro hoc statu: modò intellectus illud cognoscat directè ſm doctores communiter: modò indirectè, & per reflexionẽ ſm B. Tho. 1. par. q. 85. 86. vt de hoc latius agit Gabriel in 1. dist. 3. q. 6. & Soto. q. 2. super 1. Physi. sed opposito modo fit per notitiam intellectus iudicatiuam, vt inferius declarabitur. No. 3.

Similiter præsupponitur ſm omnes ꝙ cognitione iudicatiua distincta, & resolutiua prius cognoscuntur partes & principia, quàm totum, & quàm ipsa conclusio: e conuerso autẽ fit cognitione confusa iudicatiua intellectiua, vti hoc ẽt infra magis dilucidabitur.

Sed tota difficultas est, Vtrũ prior sit notitia iudica-

iudicatiua intellectiua distincta, quàm confusa eiusdem rei: & Vtrum inter tota vel vniuersalia prius confusè cognoscatur id, ꝙ est magis totũ, & vniuersale in significando, quàm è conuerso, puta Vtrum prius per intellectum iudicemus, ꝙ hæc res, quã video, est animal, aut ens, quàm ꝙ est homo &c. vel è conuerso. Nam in hoc est varietas opinionum: sed per quatuor propositiones subsequentes ad id respondetur.

Propos. 1. Propositio prima. Ordo confusè cognoscendi in intellectu tàm apprehendendo, q̃ iudicando pro isto statu præcedit ordinem distinctè cognoscendi: ita videlicet ꝙ notitia intellectus cõfusa præcedit distinctam, aut minus confusam eiusdem totius, & notitia totius præcedit notitiam partium eius in continendo, & in repræsentãdo proportionabiliter. Exempli gratia. Confusa notitia huius hominis, qui est totũ in continendo, quia videlicet continet plures partes physicas, aut metaphysicas, est prior, q̃ notitia distincta illarum partiũ, ex quibus ille homo componitur. Nam prius cognosco ꝙ hic, quem video, est homo, q̃ ꝙ constat ex anima & corpore, vel ex animalitate substantialitate. Similiter confusa notitia iudicatiua totius in significãdo, idest notitia magis vniuersalis est prior, q̃ distincta in significando, idest q̃ minus vniuersalis, idest q̃ notitia suorum inferiorum, aut particularium: ita ꝙ audita voce confusa prius iudicamus ꝙ est ens, q̃ ꝙ sit animal, & q̃ ꝙ sit homo: Et visa re à longo prius iudicamus, vel per intellectum cognoscimus, & certi sumus ꝙ est ens, deindè ꝙ est substantia, vel corpus, deinde ꝙ est animal, deinde ꝙ est homo, & tandem ꝙ est Petrus, vel Martinus: quãuis notitia hominis, vel Petri sit magis confusa in continẽdo, q̃ notitia animalis substantiæ &c. Et ita ad distinctius iudicandum quid sit aliqua res incipimus à notitia magis confusa, vel superiori, & magis vniuersali, & ita ꝓcedimus per prædicata magis vniuersalia tanquam à notioribus. Sed qñ propè sine vllo impedimẽto clarè i ī homo, tunc sine temporis interuallo distinctius cognoscimus & iudicamus ꝙ est homo, vel Petrus, q̃ ꝙ est animal, aut corpus, substãtia, vel ens, vt ait Scotus: & ita tũc cognitione perfecta, siue distincta prius cognoscitur per intellectum pars, quàm totum in significãdo, idest prius sub conceptu inferioris, aut minus vniuersalis ꝙ est Petrus, aut homo, quàm sub conceptu superioris, aut magis vniuersalis quòd est animal, corpus, aut ens.

Ratio horum omnium est, quia omnis notitia confusa, qua videlicet confusè iudicando cognoscimus quid sit aliqua res, quãuis sit certior, est tñ imperfectior, q̃ distincta, & q̃ minus confusa eiusdem rei, vel obiecti: ita ꝙ perfectius cognoscimus distinctè, q̃ confusè, quamuis certius iudicemus confusè ꝙ hæc res est ens, q̃ animal, & quòd est animal, q̃ homo. Et similiter de notitia confusa in continendo dicimus ꝙ imperfectior notitia est, qua confusè iudicamus de hoc homine, quem videmus, ꝙ est hic homo aut Sortes, q̃ distincta in continendo qua iudicamus ꝙ cõstat ex suis partibus videlicet ex anima & corpore, vel ex animalitate, & rationalitate, & corporeitate, & substantialitate, vt superius dictum est: ergo notitia confusa est prior, q̃ distincta eiusdẽ rei ordine generationis: & magis confusa prior, q̃ minus confusa est. Ita ꝙ incipiens cognoscere rem visam à longè prius iudicat esse corpus, deinde animal, deinde hominem, & tandem Petrum: quamuis specifica notitia hominis sit magis confusa in repręsentando. Probatur consequẽtia: quia ordine generationis natura incipit, & procedit ab imperfectioribus ad perfectiora, & de potentia ad actum, pro statu isto semper loquimur, vt habetur. 2. de generatione ca. 3. vbi Arist. ait ꝙ homo dũ generatur prius viuit vitã plantæ vegetatiua quando est embrio, deinde sensitiua animalis, deinde vita rationali hominis: Ita etiam de potentia ad actum, idest de speciebus ad notitiã rei producendam procedit intellectus ab imperfectiori ad perfectius, vt dictum est. Inde fit ꝙ totum & confusius & vniuersalius est nobis notius, atque communius, q̃ suæ partes, & quàm minus vniuersale. ideò I. physic. Arist. docet ab illis notioribus esse incipiendum ad habendum postea distinctam, perfectamq; notitiam rei. Consonat B. Tho. 1. par. q. 85. art. 3. q. 86. art. 1. & ibi Caietanus.

Ex supradictis patet concordia Scoti cum B. Thoma. Nam Scotus dicẽs ꝙ prius cognoscitur species, q̃ genus, & q̃ alia superiora, loquitur de cognitione confusa totius in continendo: Sed B. Tho. dicens quòd prius cognoscitur genus supeorius, idest res sub ratione entis, aut ꝙ est ens, deinde ꝙ est substantia, vel accidens, deinde ꝙ est corpus, deinde quòd est animal, deinde ꝙ est homo, aut sub ratione speciei, loquitur aliquando de cognitione distincta totius in continendo: aliquando etiã vocat illam confusam non in continendo, sed in repręsentando. Et vterq; doctor suo modo ad suum intentum vtiq; verum dicit: sed æquiuocatio, variaq; verborum acceptio est causa deceptionis in aliquibus, & apparentis varietatis opinionum, quas refert etiam Soto vbi supra.

Propositio secunda. Notitia totius est perfectior, q̃ notitia tm̃ partium eius in eodẽ genere vel ordine cognoscendi: Ita videlicet ꝙ notitia distincta huius totius puta Petri, vel huius hominis in continẽdo est perfectior, q̃ distincta notitia tm̃ partium eius: & notitia cõfusa eiusdem hominis est perfectior, q̃ confusa tantum partium ipsius. Quod probatur: quia illa distincta aut confusa totius includit notitiam distinctam, aut confusam partium eius: ergo continet maiorem perfectionem ex parte obiecti: & vltra hoc Propos. 2.

manet idem modus cognoscendi ex parte notitiæ vtrobiq; distinctè aut confusè cognoscendo totum & partes, vti supponitur.

Similiter notitia distincta totius in repræsentando, idest notitia vniuersalior cõtinet notitiã distinctam partiũ eius, idest inferiorũ in significando: qui enim distinctè cognoscit omnia significata entis, aut animalis, distinctè ẽt cognoscit omnia sua significata inferiora sub ente, aut animali contenta: & non ẽ conuerso. Confusa etiam notitia illius totius, idest vniuersalior continet ẽt cõfusam notitiam partium tm̃ eius, idest suorum inferiorũ in significando. Sed vt supra propositione prima dictũ est semper notitia distincta est perfectior, quàm confusa eiusdem rei.

Ideo vt supra diximus ad habẽdam notitiam distinctam totius rei semper incipimus à cognitione confusa totius in significando, & per terminos, & notitias magis cões, & notiores in significando, sed qñ incipimus iam distinctè cognoscere resoluendo, & perfectè scire, tunc à distincta notitia partium & principiorum incipimus ad habendam notitiam distinctam, atque perfectam totius rei, & partium eius simul.

Propos. 3. Propositio tertia. Prius cognoscimus in hoc statu confusè cõnotatiuè, q̃ absolutè. Ratio est, quia notitia intellectiua pro hoc statu pendet à sensu, hic aũt cognoscit solum accidentia singularia: ergo. Probatur consequẽtia: quia accidentia vt pote notiora sensui, inhærẽtiaq; toti composito cõferunt ad cognoscendũ quod quid est, idest substantiam absolutè, vel ipsum cõpositum substantiale cui insunt, ex quo non nisi per accidentia incipit substãtia pro hoc statu cognosci, quod ẽt patet experientia. Nam puer prius cognoscit accidentia huius hominis, quẽ videt, & illius & alterius, videlicet figurã colorem &c. & inde cognoscit hoc ens album, & sic vel sic figuratũ: & postea qñ per intellectum incipit discernere, abstrahit ab his & illis singularibus accidẽtibus & subiectis eorũ, & format conceptũ cõiorem illorum omniũ, quæ in illis accidentibus cõueniunt: quẽ vocant. a. vel. b. pater, mamma, vt appellare docet, deinde format conceptũ cõem omnium conuenientium cum tali vel tali re singulari connotatiuè vel absolutè, quæ se prius offert sensui, vel ad quã prius aduertit: & sic abstrahendo ab illis singularibus format conceptũ cõem connotatiuum vel absolutum plus aut minus cõem vt res illi se offert, & ipse aduertit. Et hoc est verum naturaliter & regulariter. Nam homo iam sciens discernere, & ratione vtẽs põt ad libitum apprehendendo & iudicando per intellectum formare prius conceptum magis aut minus cõem connotatiuum vel absolutũ abstractum à singularibus sibi oblatis, vel ad quæ magis aduertit, & qũo homo ipse abstrahere & considerare voluerit, quia voluntas potest imperare intellectui quoad hoc. Et in hac propositione tertia consonant Okam, & Gabriel vbi supra, & communiter nominales, & B. Thom. 1. par. q. 85. art. 3. q. 86. art. 1. & ibi Caietanus.

Quod si contra hanc tertiam propositionem arguatur ꝙ notitia totius albi præsupponit notitias partium, & per consequens absolutas subiecti, & albedinis.

Respon. id solum esse verum in cognitione distincta, nõ autem in confusa totius, nec in ordine cognoscendi, quod est prius, quàm distinctè cognoscere, licet non sit perfectius vt supra diximus. & ita omnia consonant. Et hæc opinio nominalium, quæ consonat cũ præfata prima propositione, potest optimè conciliari cum B. Tho. & Scoto excludendo compositionem metaphysicam ipsorum realizantium.

Propositio quarta. Intellectus separatus à materia, & sine impedimento prius, perfectius, & distinctè & absolutè cognoscit magis vniuersalia, q̃ minus vniuersalia, & q̃ sua inferiora: quia cùm distinctè cognoscat oẽs partes metaphysicas, id facere non potest, nisi prius distinctè cognoscat priorẽ, quæ vniuersalior est. Item quia sicut ens est proprium & adæquatum obiectum eius, ita ẽt ens, aut sub ratione entis priusquam sub alia ratione inferiori cognoscit, in quo oẽs conueniunt. Quo non obstante etiã intellectus cognoscit singularia: sed quomodo, latius agitur à doctoribus in 4. di. 45. & in 2. dist. 3. Sco. q. vlt. & dist. 9. q. 2. & B. Tho. 1. par. q. 55. art. 3. q. 85. art. 3. q. 86. art. 1. & ibi Caie. Propos. 4.

Sed dubitatur, Cùm sensus nõ cognoscat vniuersalia, quomodo verum est id 1. Phys. ꝙ vniuersale est sensu & nobis notius, quàm singulare, aut quàm minus vniuersale? Dubium.

Respon. id dupliciter verificari, vt tangit. B. Tho. 1. par. q. 85. art. 3. & ibi Caietanus. Primò illud est verum quoad notitiam sensitiuam, & quoad apprehensiuam intellectiuam: ita videlicet ꝙ vniuersalia non quidem in se, sed in singularibus, quæ dicuntur singularia vaga, vt hoc animal, hic homo, hoc corpus, hæc verba, sunt tàm in sensu, q̃ ẽt in apprehensione intellectiua correspondente nobis notiora, q̃ singularia determinata. Nam prius sentitur per sensum, atque cognoscitur per notitiam apprehensiuam intellectus hoc esse hoc ens, aut hoc corpus, aut hoc animal aut hunc hominem, aut hanc herbam, q̃ cognoscitur per se ꝙ est Sortes, aut Plato, & huiusmodi determinata, & similiter de brutis dicẽdum est ꝙ per notitiam sensitiuam (in qua nos cum illis communicamus) sentiunt vniuersalia in singularibus, idest singularia vaga duntaxat, vti Galenus etiam in 2. lib. Methodi testatur. Respon.

Secundo idem etiam verificatur quoad notitiam intellectiuam iudicatiuam: prius nanq; cognoscuntur, & nobis notiora sunt vniuersaliora in prædicando, quàm minus vniuersalia: & hæc prius, & notiora nobis sunt, q̃ singularia quæcunque.

cunque. Ita videlicet ꝙ in dubio certius & prius iudicamus per intellectum de aliqua re nobis proposita, ꝙ est ens, quàm ꝙ sit substantia: & ꝙ est substantia vel accidens, quàm ꝙ sit corpus: & quòd est corpus, quàm ꝙ sit animal: & ꝙ est animal, quam ꝙ sit homo, vel equus, aut bos &c. & ꝙ est equus, vel homo, quàm ꝙ sit Petrus, aut Martinus, aut Brunelus &c. Et ita vniuersaliora sunt nobis notiora quoad sensum & intellectũ, vt declaratum est.

Aristotiles autem in 1. Physicorum non agit de ordine cognoscendi, sed de ordine docẽdi, & addiscendi, dum ait ꝙ prius à communioribus, quæ in iudicãdo per intellectum sunt nobis notiora, ad minus cõmunia procedẽdum est. Nam in dubijs certius assentimur ꝙ homo est ens, vel substantia, quàm ꝙ est corpus, vel animal: & certius est ꝙ est animal, quàm ꝙ est rationale &c. vt dictum est. Et ita ad cognoscendam naturam hominis prius oportet ſm 1. Physic. scire quòd est ens & substantia, quia hæc assertio nobis notior & certior est; deinde ꝙ est corpus, deinde quòd est animal &c. Et nihil aliud Arist. ibidem dicere prætendit. Cum quo stat quòd natura & propria accidentia vniuersalium difficilius à nobis cognoscuntur, quàm minus vniuersalium, & singularium: quia scilicet illorum notitia longius à sensu est, vti 1. Poster. Aristoteles ipse testatur.

QVAESTIO LIIII.

Quæritur vtrum sit licitum statutum, quo aliqui fideles repelluntur ab aliqua communitate, vel congregatione: puta à religione, collegio, confraternitate, vel à beneficijs ecclesiasticis, aut dignitatibus vel publicis officijs, sola ratione generis, quia videlicet sunt de genere hebræorum, sarracenorum, rusticorum, & huiusmodi.

Respon. RESPON. Hic sunt aliqua certa, quæ in quæstionem non vertũtur: quorum primum est ꝙ cum his, qui ex genere hebræorum, aut sarracenorum, aut aliorum infidelium trahunt originem, non cõicare in fide & charitate & lege & religione Christiana, & in alijs virtutib. iustitiæ cõmutatiuæ, quæ oĩb. fidelibus sunt cões & operibus, quæ ad eorum salutẽ sunt necessaria, damnabile est, & vnitati Christianę, & proximorum charitati contrarium. Item secundò certum est quòd non communicare cum illa natione in cæteris bonis, seu actibus externis, seu temporalibus, si in tali sint necessitate constituti, vt nostra communicatio sit illis necessaria, ad vitam spiritualem, vel salutem, vel ad eorum seu nostram vitam corporalem, vel ad vitandum scandalum, seu graue damnum reipu. seu detrimentum, & huiusmodi, damnabile est & contra charitatem, quam ad nos, & ad eos, & ad rempu. non solum affectu, sed & effectu habere tenemur. Item tertiò certum est quòd non communicare cum illa natione in huiusmodi bonis externis etiã extra casus supradictos, si fiat ex odio nationis, aut personarum, aut iniuriam eorũ, vel gratia lucri temporalis, seu honorum, aut dignitatis acquirendæ ambitiosè, aut ob aliam causam minus honestã, damnabile est, nec videtur quomodo à culpa excusari possit. Hæc omnia sunt adeò clara vt alia probatione non indigeant: quæ tamen ex infra dicendis amplius patescent. Quod autem in dubium vertitur est, vtrum sit damnabile non communicare cum illa natione iam fideli in prædictis bonis externis extra casus, & causas supradictas, idque sola ratione generis. Ad quod per tres conclusiones videtur respondendum.

Damnabile est non communicare cum hac, vel illa natione iam fideli extra casus, & causas supradictas eos repellendo à collegijs, & communicationibus, officijs, dignitatibus, & administrationibus publicis, conuenientibus communiter omnibus alijs fidelibus christianis, si id sola ratione generis sine vlla causa rationabili fiat. Conclu. 1.

Probatur decupliciter. Primò quia si sola rõne generis sine alia causa rationabili fiat, esset contra vnitatem, & communicationẽ fraternam euangelicam, siue christianam in gratia euangelica. Quod probatur: quia ſm Tho. opusculo. 6. de symbolo, ibi, Credo vnã sanctam ecclesiam, communicatio gratiarum, & donorũ ecclesiasticorum pertinet ad vnitatẽ ecclesiasticam: nã gratia euangelica, quæ omnibus communis esse debet, non solum includit gratiam gratum facientem, & fidem, & gratias gratis datas, & charitatem, sed & omnia munera, & dona à Christo, & ecclesia instituta ad talem gratiam, & dona Spiritus sancti in alios diffundenda, & in se acquirenda, vt sunt gradus ecclesiastici, sacramenta & munera omnia ecclesiastica, puta doctoratus, dignitates, beneficia, seu præbendæ, & huiusmodi, & tandem communicatio in omnibus, in quibus christiani aliàs idonei cõmunicant, ita quòd sola ratione generis in his nulla fiat distinctio. 1. Ratio.

Secundò patet idem ex Paulo in suis epistolis & præcipuè ad Ro. Nã vt optimè etiam disserit eruditissimus vir magister Soto in argumento super ipsam epistolam ad Ro. Iudæi ad fidẽ Christi in exordio nascentis ecclesiæ cõuersi errabãt in tribus, vt elicitur ex Aug. ad Simplicianũ, lib. 1. q. 2. Primò errabãt putãtes ex merito legis veteris à se suisque sanctis patribus præcedẽtibus iam diu obseruatę se meruisse aduentũ Christi, sub hac lege & cõditione, seu pacto promissi, & gratiam legis euangelicæ, & iustificationẽ apud Deum. Scdò errabant æstimantes quòd ideò lex euangelica non erat gentibus diuulganda, neq; gentes ad eam erãt admittendæ, sed solũ Iudęi. Tertiò postquã hunc errorem dedocti sunt per 2. Ratio.

Aposto-

apostolos, vt patet Actuũ, 10. & 11. capite errabãt et credẽtes legẽ veterẽ, & pcipuè circũcisionẽ simul cũ lege noua cẽ seruãdã; maximè i hoc qđ de gẽtilitate ad fidẽ cõuersi nõ essent recipiẽdi ad cõicationẽ in lege & grã euangelica, nisi p ipsorũ iudæorũ iã ad fidẽ cõuersorũ auctoritatẽ. s. nõ nisi p professionẽ pusiã circũcisionis, & cæremoniarũ veteris legis: sicut Proselyti quõdã ad iudaismũ p eos recipiebanť: vt nõ tm̃ Chr̃o, sed ẽt ipsis iudæis bñficiũ illud receptionis ad fidẽ & gratiã euãgelicã, & ad cõicãdũ intra ecclesiã in ijs. q̃ ad munera ptinẽt eccłastica asscriberef: vt vel sic in lege gr̃æ, & intra ecclesiã Christi titulũ aut p̃eminẽtia honoris p̃gẽtib. recenter ad fidẽ cõuersis h̃rent, idq; pp fidẽ & diuturnã veteris legis obseruãtiã: & q in spe & fide Christi vẽturi sub onere legis portauerãt põdus diei & æstus, vt Matt. 20. h̃r. Ex hoc aũt vltimo errore multa & grauia dissidia sequebanť iter cõuersos ex iudaismo, & gẽtib. Nã ex hebræorũ gñe conuersi, vt pote q trahebant originẽ à fidelib. antiquis, p̃cellere volẽbãt cõuersos ex gẽtib. ĩ honorib. & dignitatib. muneribus, & actib. eccłasticis, vel intra ecclesiã, vt patet ex prologo B. Hieron. sup ad Ro. quã p̃cellentiã ex gẽtib. cõuersi vtiq; nõ admittebãt: sed potius cõtra illos p̃cellere volebãt: vt pote q aduersus Christũ verũ Deũ semel cognitum nunquam, vt illi, perfidi fuissent.

Ideò Paulus se dat ĩ mediũ ostẽdẽs ꝙ pp nulla merita ipsorum, aut seruatæ legis Christus venit, & grã euangelica, & iustificatio data est; sed ex grã & misericordia Dei; ꝙq; iã non valet circũcisio, neq; lex vetus in noua lege gr̃æ: ꝙq; ex cõsequẽti nulla iã distinctio, & p̃excellẽtia in lege euãgelica intra ecclesiã quoad Deũ & hoĩes rõne gñis esse dẽt in supradictis muneribus ecclesiasticis: sed ꝙ oẽs iã gratis iustificati pacẽ habeamus, vt ad Ro. 5. cõcludit Paulus. Igiť ex p̃dicto intento, B. Pauli constat ꝙ rõne sola generis non dẽt vlla esse dr̃ia in supradictis: sed pacifica & æqua cõicatio inter oẽs regeneratos p baptismũ, & in vnũ corpus ecclesiæ coadunatos. s̃m ẽt Ambros. reliquosq; doctores super epistolã ad Ro. 3. & 10. & 15. c. quoad p̃dicta. Non est distinctio iudæi & græci, & 12. c. Multi vnũ corpus sumus in Chr̃o: & Eph. 2. Est lapis angularis Christus faciens vtraq; vnũ, & Galat. 6. In Christo Iesu neq; circuncisio aliquid valet, neq; p̃putiũ &c. Itẽ Eph. 2. & Philip. 3. & Actuũ. 10. 16. Itẽ Eph. 3. Cohæredes concorporales, & cõparticipantes promissionũ Dei, s̃m Nicolaũ Lyra, oẽs cõuersi ex iudæis, & ex gentib. debent esse cohæredes. s. gloriæ cælestis: & cõcorporales. i. similiter Christo incorporati: cõparticipes promissionũ Dei, i. similiter debent esse participes bonorũ, seu donorũ gr̃æ, i. fidei, seu euangelij promissorũ, vt supra declaratũ est. Et ad idẽ est Hieronymus. Itẽ Actuũ. 6. Factus est murmur græcorũ aduersus hebræos eò ꝙ in ministerio quotidiano despicerent viduæ eorũ. Tunc. n. illi græci erãt neophyti in fide: Et iõ spernebanť viduæ eorũ; nec admittebanť vt aliæ viduæ hebræorũ ad cõicationẽ, seu ministeriũ, de quo ibi ag. Ideo p apostolos prouisum est. Nunc igiť similiter prouidẽdũ est quoad neophytos ex hebræis, ñ sola ratione generis ab eccłasticis seu publicis ministerijs cõibus, & congregationibus repellanť, vt dictũ est. Quòd ãt p̃dictæ, & aliæ similes auctoritates intelliganť nõ solũ de cõicatione in fide, charitate, & sacris, sed ẽt in ministerijs, & officijs, & actibus ecclesiasticis, & publicis, si sint alias idonei, sicut alij antiqui christiani, seu ex antiquis originem trahẽtes (vt ait 1. conclu.) inde cõstat ꝙ B. Paulus fideles Romanos ex hebræis gentibusq; cõuersos nitiť cõciliare, non quidẽ q̃ de reb. fidei, sed q̃ de p̃cellẽtia in honoribus, & dignitatibus intra ecclesiã dissidebãt, vt ex B. Hieronymo, cæterisq; doctor. b. vbi supra facilè cõstat: tũ ẽt q̃ ad hoc propositũ alleganť per concilia, & p bullã Nicol. 5. vt in probatione tertia sequenti h̃r: & per B. Tho. vbi supra, & per alios doctores, vt etiam latius hoc probat Montaluo super foro regio Hispaniæ, lib. 4 tit. 3. l. 2. ibi videatur.

Tertiò probať conclu. prima p cõcilia, & auctoritatẽ papalẽ. Nã in quodã cõcilio Tolet. sub Alphõso sapiente Hispanorũ Rege, & in quadã alia synodo Toletana celebrata per Archiep̃m D. Alphonsũ Carillo, q̃ vt fertur h̃r in archiuo synodorum in ecclesia S. Mariæ cõplutensi sic h̃r. Quia iuxta Apostoli sñiam ab oĩ spẽ nos docet abstinere, &c. & infra, Percepimus (qđ dolendũ est) ꝙ in ciuitate Toletana, & ĩ alijs ciuitatibus, oppidis, & villis nr̃i Archiep̃atus reperiunť multæ cõfraternitates, capitula, & collegia, q̃ sub fucõ pietatis nõ recipiũt ad suã societatẽ nouiter cõuersos ad fidẽ: alij nõ recipiũt eos, q ab antiquo ad fidẽ cõuersi sũt: hoc in sui erroris p̃sidiũ assumẽtes ꝙ ad id teneanť astricti statutis, & ordinationibus, pactis, iurõ, & alijs pœnis, ac vinculis roboratis, & si qs ad eorũ societatẽ recipiẽdꝰ est, prius inquiri faciũt de qua progenie ortꝰ sit: ex quo sequunť grauia scandala inter Christi fideles: Quæ nos attẽdentes, ac ex intimis visceribꝰ pacẽ, & tranquillũ statũ nobis subditorũ affectãtes, sãcta synodo approbãte, oĩa & singula statuta hmõi cõsuetudine, iurõ, & alijs pœnis roborata irritamus, & nulliꝰ roboris vel valoris esse decernimꝰ, & cõtraria iuri & charitati declaramꝰ: & relaxamus q̃cunq; iura hac occasione edita, & reprobamus, & anathematizamus oẽs cõfraternitates, collegia, capitula, & cœtus, ĩ qb. in posterũ tales diuisiões nationũ, & gñerũ fieri cõtigerit publicè vel occultè sub quocũq; colore. Et iubemus ꝙ si q circa hoc aliqđ statutũ fecerunt, & cõgregationẽ vbi tales diuisiões obseruanť, q̃diu in talib. schismatib. pseuerauerint &c. & infra, Prohibemus ẽt oĩb. psonis eccłasticis sub excõicationis maioris pœna, ne p̃dictas psonas conue- *Tertia ratio.*

Oo nire

nere pmittãt in suis eccl'is, vel parochijs, nec eis celebrẽt missã, vel diuina officia quã diu in pdicto schismate pdurauerint. hęc ibi ad literã: vbi patet tales instõnes esse erroneas, scandalosas, schismaticas, & cõtrarias iuri & charitati, in qb. rõne gñeris à societatibus, & cõitatib. repellunt nouiter ad fidẽ cõuersi, vel ab eis originẽ trahẽtes. Itẽ in cõcilio Basil. Sess. 16. decretũ est, vt singulis annis die, qua celebrat anniuersarium electiõnis, seu coronationis Papę intra missarũ solẽnia qdã Cardin. publicè corã Papa inter alia salubria monita dicat, Nõ sis acceptator psonarum, nec sãguinis, nec pñę, nec nationis. Oẽs filij Dei sũt, & tuę curę, & custodię cõmissi. Et in sess. 19. sic hr, Dioecesani hmõi neophytos, seu nouos christianos, q p gratiã Dei infidelitate repulsa ad fidẽ cõuersi sũt à cõtumelijs, & detractationib. pñna affectione defendãt; & qui p gratiã baptismi ciues sãctorũ, & domestici Dei efficiunt, cũ lõge dignius sit regñari spiritu, quam nasci carne, hac edita lege statuimus, vt ciuitatũ & locorũ, in qb. sacro baptismate regenerant, priuilegijs, libertatibus, & immunitatib. gaudeant, q̃ dũtaxat rõne natiuitatis, & ordinis alij cõsequũtur, hęc ibi. Quãtò magis his gaudere dẽnt q ab olim cõuersis & christianis orti sũt. Quòd si dicat hoc non hre vim cõcilij; saltẽ habet auctoritatẽ doctissimorũ virorum ibi congregatorum.

Bulla Nicol. 5. Itẽ Nic. 5. anno dñi 1499. sic ait. Nicol. eps seruus seruorũ Dei ad ppetua rei memoriã. Humani generis inimicus illicò quò verbũ Dei cadere in terrã bonã cõspexit, operã dedit seminare zizaniã; vt cõculcato semine nullũ fructũ produceret, prout vas electionis Apostolus Paulus huius zizanię pcipuus extirpator refert, qd in initio inter cõuersos ad fidẽ dñia antelationis exorta est: Judæis cũ gẽtib. de platione cõtẽdẽtibus; alijs aliter in Dei eccl'a scisurã inducere cupientibus: cũ alij Cephę, alij Apollinis esse certarẽt, redẽptor noster his prouidẽs ab initio nascentis eccl'æ ordinauit q hmõi zizaniã exstirparẽt, humanaq; imbecillitate peccãtib. aut lapsis occurrerẽt; prout ipse Apostolus ad Ro. scribẽs oẽ huius antelationis dissidium diuinis verbis euertit. Atq; Petr⁹ Apostolorũ princeps in singulis dioecesib. ordinatis epis oẽm schismatis occasionem submouit. Nos igit redẽptoris nñi exẽplo, cuius vices ad hmõi tollẽda dissidia, locũq; licet immeriti tenemus in terris, pfatorũ exẽplis edocti oĩ vigili cura cõpellimur operã dare, vt his, q̃ inter fideles possent aliquã diuisionẽ parere, nñi põtificalis officij auctoritate occurramus: vt ĩter fideles charitatis amor & vnitas vigeat. Nihil. n. est qd tã inter fideles cõueniat, quã q in oĩb. sit velle vnũ, dicẽte Apostolo, Sicut. n. corpus vnũ mẽbra multa hẽt, oĩa aũt mẽbra corporis cũ sint multa, vnũ tñ corpus sũt; ita & Christus. Etenim in vno spũ oẽs nos ĩ vnũ corp⁹ baptizati sumus, siue Iudęi, siue gẽtiles, siue serui, siue liberi oẽs in vno spũ potati sumus: vnum corpus, & vnus spũs: sicut vocati estis in vnã spẽ vocationis vestrę vnus spiritus, vna fides, vnũ baptisma, vnus Deus, & pr oĩum. Percepimus quosdã nouos zizanię seminatores affectãtes huius vnitatis, & sidei nñę salutare documẽtũ cõtẽnere: & qd p vas electionis Paulũ Apostolũ extirpatũ fuerat dissidiũ in diuersis partib. maximè in regnis charissimo filio nño Ioãni Castellę & legionis regi illustri subiectis renouare ausu temerario asserere, q q ex gẽtilitate, aut ex iudaismo, aut alio quouis errore christianę fidei veritatẽ cognouerũt, & baptizati sũt (& qd grauı⁹ est) eorũ filios pp nouã assumptionẽ fidei nõ debere ad honores, dignitates, officia, tabellionatus, & ad testimoniũ in christicolarũ causis admitti: & eos verbo & facto cõtumelijs afficiẽtes. Quę cũ à redẽptoris nñi ĩstitutis aliena sint eodẽ Paulo Apostolo testãte, cũ dicat Gloria, & honor, & pax oĩ opanti bonũ, iudęo primũ, & gręco. nõ est. n. acceptio psonarũ apud Deũ. Et oĩs, q credit nõ cõfundet. Nõ. n. est distinctio iudęi & gręci: Nã idẽ dñs oĩum diues in oẽs, q inuocãt illũ: & alibi, In Christo Iesu neq; circũcisio aliqd valet, neq; pputiũ sed fides, q̃ p dilectionẽ opat. Hos vt à veritate fidei catholicę aberrãtes ad viã veritatis reducere ac quatenus excesserũt aĩaduertere cupiẽtes cũ nõ tã auctoritatib. pmissis diuinis cõtradicãt: sed illustriũ principũ quõdã Alphõsi sapiẽtis cognominati, & Hẽrici, & charissimi filij nñi Ioãnis Moderni Castellę, & legionis regũ pro fidei augmẽto ppetuis sãctionib. authẽticis lrĩs eorũ sigillo munitis, grauib. pęnis vallatis p nos visis, & maturè discussis, qb. sãxerũt vt inter nouiter cõuersos ad fidẽ maximè de populo Israelitico, & antiquos christianos nulla in honorib. dignitatibus, & officijs tã ecclesiasticis, quã secularib. suscipiẽdis & habẽdis discretio fiat; ac affectãtes vt quisq; q̃ recta sũt sapiat: & q cõtra christianę legis normã falsa seminare, & proximos scãdalizare, q̃ vnitatis, & pacis cõtraria sũt psumpsere, debitis pęnis affecti errores eorũ agnoscant, pfatorũ principũ ordinationes & decreta vt iuri & sacris canonib. cõformia sup his edita, & proprio motu & certa sciã approbamus, & apostolicę auctoritatis munimine roboramus, ac oĩbus & singulis cuiuscunq; status, gradus, aut cõdõnis fuerint eccl'asticis, vel secularib. sub excõicationis pęna mãdamus, vt oẽs & singulos ad christianã fidẽ cõuersos, & in posterũ conuertẽdos, seu ex gẽtilitate, seu ex iudaismo, seu ex quauis secta venerint, aut venire cõtigerit, & eorũ posteros tàm eccl'asticos, q̃ seculares catholicè, & sm qd decet christianũ viuẽtes, ad oẽs dignitates, & officia, tabellionatus, test. & depositiones, & oĩa alia, ad quæ alij christiani quantumcunque antiqui admitti solent, admittant: nec pp fidei nouam receptionem inter eos & alios christianos discretiones faciant: nec verbis aut facto

Marginal notes: Ro. (beside "ius zizanię pcipuus extirpator"); Ro. (beside "rerẽt; prout ipse Apostolus ad Ro."); Ro. 12. 1 Cor. 12. Ephes. 4. (beside "velle vnũ, dicẽte Apostolo"); Ro. 2. (beside "testãte, cũ dicat Gloria"); Ro. 10. (beside "psonarũ apud Deũ"); Galat. 6. & 5. cap. (beside "sto Iesu neq; circũcisio")

cto contumelijs afficiāt, aut affici permittāt: sed omni eorū possibilitate cōtradicāt, & opponāt: & eos cū charitate ꝓsequant sine personarū acceptione. Omnes catholicos vnū esse corpus in Christo ſm fidei doctrinā, quos oēs tales esse, & ꝓ talib. ab oīb. haberi harū serie decernimus & declaramus. Verum si qui ex eis post baptisma christianorū fidē nō sapere, aut gentiliū aut hebræorū errores sectari, vel dolo vel ignorantia christianæ fidei nō seruare pręcepta inuēti fuerint, qb. casib. q̄ in Toletano cōcilio maximè ca- 17 q. 4. c. cōstituit. pite cōstituit, & alibi contra hmōi apostatas à iis de non pariter cū alijs fidelib. bonis ad hmōi honores admittēdos decreta sunt, locū sibi vēdicēt (prout p̄fati reges rectè sacros canones intelligētes in p̄missis eorū cōstitutionib. quasdā eorū leges interpretati sunt) aut aliàs ad cōpetētem iudicē, & qđ iustū est fieri publica auctoritate legis seruato ordine studeat; nec quisquā ꝓpria auctoritate, aut iuris ordine nō seruato cōtra diuinarū, humanarūq; legū doctrinā aliqd in eos, vel eorū aliquā audeat attētare. Et venerabilib. fratrib. epīs cōmittimus & mādamus, vt contra eos, q contraria p̄missis in posterū dogmatizare p̄sumpserint, & p̄fatis christi fidelib. verbo vel facto pp p̄missas iniurias intulerint, aut hactenus intulerūt, & cōtra p̄stantes auxiliū, cōsiliū, vel fauorem, oī iuris solēnitate omissa, sola facti veritate inspecta, ad priuationes, inhabilitationes, corporalē capturā, & alias pęnas pecuniarias, ꝓut qualitas delicti requirere videbit procedāt, vel alter eorū ꝓcedat. Datū Fibriani Camerinēsis diocesis anno incarnationis dñi 1449. Pōtificatus nostri anno tertio, sub plūbo & filis seratis. hæc ibi; Et ego ipse hāc bullā sub plūbo vidi vnde ad literā eā trāscripsi. Ex qb. oībus in hac bulla cōtētis patet, Nico. 5. declarasse & diffinisse eos, q horū generū segregationes faciūt, esse contēptores vnitatis ecclesiasticæ, transgressores salubriū fidei documētorū, seminatores zizaniarū, scandalizatores proximorū, contrarios vnitati & paci christianæ, errantes à veritate fidei, seminatoresq; falsitatis, cōtra regulas fidei christianæ, & cōtra sacrā scripturā: cuius auctoritates p̄dictus pōtifex ex Paulo ad p̄dictū intentum p̄bandū adducit. Proinde decreuit p̄dictus pōtifex, ꝙ nulla fiat differētia inter hos, & illos christianos, ēt nouiter ad fidē conuersos, ex hac vel illa natione gentiliū, vel iudæorum, in oībus dignitatibus, & officijs, & alijs actibus ecclesiasticis, & secularibus p̄sentibus & futuris, sub pęna excōicationis. Et qdē papa id ita declarauit, & diffiniuit, & statuit: quia verè tales diuisiones sunt aliàs cōtra charitatē, & vnitatē christianā, & schismaticæ, & erroneæ. hanc etenim causam p̄fatæ suæ declarationis & diffinitionis adducit.

Plures ēt aliæ bullæ pōtificales datę sunt super hoc ordinibus fratrū p̄dicatorū, & minorū: ne videlicet trahentes originē ab hebręis repellantur ab eorum habitus susceptione, & ab officijs eorundē ordinū; nisi aliàs sint ipsi, vel eorū parentes intra quartū gradum nota hæresis maculati: quāuis in aliquibus ipsorum statutis, & apostolica auctoritate firmatis aliter dispositū, vel ordinatum sit. Quas literas authenticas ego ipse vidi, & legi. Ita ēt in consilio & curia regali Vallisoleti quondā decretū est super quadā lite mota inter nobiles ciuitatis Guadalasara, & trahentes originē ab hebræis. Sed quia in præfata bulla Nico. 5. continetur id omne, quod in alijs ad rem breuiter tangitur: quæ & non ad instantiā partis, nec solum statuendo, sed ex proprio motu tanqua rem fidei & morū diffiniēdo procedit (qđ certe magni pōderis est) ideò reliquę literæ pōtificales, q̄ ꝓ & cōtra sunt, omittūtur.

Quartò principaliter probat idē: q: Aug. q. 12. de qōnibus Euangeliorum li. 3. dicit eos esse schismaticos, q à suis gradibus alios degradant, expellūtq; à suis cōgregationibus, seu in eis nō admittūt, aut ipsi ab eis exeunt, nolētes cōicare: licet ad id causas exquirāt, & licet corporaliter cum alijs in ecclesijs adsint. Et ad idem est ipse Aug. ad Bonifaciū cōtra donatistas dicens ꝙ donatistæ in principio à catholicis nō de fide dissidebāt: cùm vtrorūq; eadē esset fides: Sed qa simul cōuenire nolebāt, neque couti simul, vt Iudæi cū Samaritanis Io. 4. Ad idem est Greg. mora. li. 18. c. 15. & Tho. 2. 2. q. 39. art. 1. vbi de schismate agit, ergo similiter in negotio præsenti. Quarta ratio.

Quintò principaliter idem probatur. Quia ſm Tho. vbi supra 2. 2. q. 39. non cōicare fideles inter se in his, quæ ad fidem, & charitatē conducūt, vt sine eis vix fides, aut charitas nutriri, aut custodiri possit, derogat christianę vnitati, vt patet ex supradictis: tale aūt est non admittere oēs ad publicā & cōem societatē aliorū christianorū, quia vix pōt charitas conseruari, aut nutriri inter eos, q nolūt cōicare in tali cōi societate cōgregationū pp solam diuersitatē generis; ergo derogat christianæ vnitati nolle cōicare cum eis in p̄dictis. Et ad idē est Tho. in tractatu cōtra impugnātes religionē. c. 3. vbi agēs de illis, qui nolūt aliquos admittere ad suā societatē, & rē diffusius inquirens ait, Dānosa est horū opinio, qa derogat vnitati ecclesiasticæ, quæ cōsistit in hoc ſm Apostolū ad Ro. 12. ꝙ multi vnū corpus sumus in Christo: singuli aūt alter alterius membrū: & ibi glossa. Sumus alter alterius mēbra, dū sumus alijs seruiētes, alijs indigētes &c. hæc Th. Quinta ratio. Ro. 12.

Sextò principaliter idē probatur ſm Tho. in p̄dicto tractatu cōtra impugnātes religionē c. 3. qa cui cōpetit aliquis actus, cōpetit ēt admitti ad societatē illorū, q ordinant ad illū actū: Sed oībus à iure nō inhabilitatis ad actū religionis, doctoratus, ad beneficia, & dignitates ecclesiasticas, & seculares, & hmōi societatū, cōpetit talis actus taliū cōgregationū, officiorum, & dignitatū, & tales sunt christiani, ēt trahētes originem Sexta ratio.

ab hebræis, quia non sunt à iure inhabilitati ad prædictos actus, vt patet, nam detur vbi, potius dabitur q̄ sunt habiles ad id ex iure vt patebit ex infra dicendis; ergo ipsis cōpetit, sicut & alijs christianis admitti ad tales societates, quæ ordinantur ad prædictos actus, & habent ius ad id, quo non nisi iniuste priuari possunt.

Septima ratio. Septimò principaliter idem probatur. Quia ex quo tales ducentes originē ab hebræis admittunt per ecclesiā ad ordines ecclesiasticos, beneficia et curata, & dignitates, quare ergo non similiter, & potius ad beneficia nō curata, religiones, & collegia literarū, & ad alias cōes cōgregationes? Et qdē vndiq; dissonū est q̄ tales sint habiles, & admittanf ad epatū, & nō ad beneficiū simplex, seu nō curatū: nā hæc minoris sunt status, honoris, & dignitatis: & religio potius est schola virtutum, vt ibi homo per virtutes magis purgetur, & perficiatur. Et hac ratione motus Reuerendissimus Cardinalis Fr. Franciscus Ximenez Archiepiscopus Toletanus de ordine minorū consuluit tales admitti debere ad religionē, qui per ecclesiam ad supradicta admittūtur.

Octaua ratio. Octauò principaliter probaf. Nā cōstat experientia q̄ qn aliqui sunt admittēdi ad pdicta collegia, seu cōgregationes, solū fiunt examinationes, seu inquisitiones de gñe: & talis diuersitas gñis sufficit omnino & quārumcunq; aliàs habiles sint, & idonei, nō admittunf ad illas societates, collegia, seu religiones &c. hmōi, ergo cōstat id fieri ex odio illius gñis, aut in iniuriam eius, aut sola rōne gñis: & p cōsequens illicitè, & iniustè eos excludi. Patet cōsequentia, qa nulla alia causa iusta & rōnabilis est ad tales aliàs idoneos repellēdū. Nā oēs causæ iustæ ad repellendum aliquos ab hmōi officijs & societatib. continenf iā, & sunt expressæ in iure canonico, vt patet, in c. constitutū. de hæret. li. 6. Neophyti aūt, q repelluntur à dignitate epali in di. 48 & di. 49. c. neophytus. intelliguntf ſm gl. nouiter cōuersi ad fidē, vel religionē illo anno, vndecunq; conuersi sint: qa nō debēt fieri Epi, seu plari tā citó, quia nondū sunt satis instructi, vt ibi ait textus, & gl. Et ita oēs christiani trahētes originē à quacūq; natione admittuntur à iure ad officia, & dignitates ecclesiasticas, vt patet c. eā te, de rescriptis. & c. ad decorem. de institu. & c. venerabilis. de præben. & dignita. & nulla causa est ratione generis vt repellatur quis à prædictis: sed omnes causæ iustæ ad repellendum aliquos à prædictis officijs, & congregationibus sunt cōmunes personis huius, & illius generis, aut nationis.

Si ad hoc rñdeaf q̄ nō rōne gñis tm̄ fiūt tales inquisitiones & repulsiones: sed rōne vitij, aut vilitatis talib. ex tali gñe cōiter annexæ, seu consequētis, vt tale incōmodū euitet, qd rōnabiliter & licitè pōt euitari, vt infra in tertia cōclusione hr̄. Contra hoc replicaf qa talia vitia morū non pn̄t rōnabiliter p̄sumi de oib. cōiter trahētibus originē ex tali gñe; cūm sint vitia psonæ, nō aūt gñis, & in alijs eadē seu maiora vitia reperiant, q̄ oib. ferè habētib. vsum liberi arbitrij, & à libero arbitrio nō a natura pueniūt. Nūc aūt ex culpa aliquorū non debēt alij tales p̄sumi, maximè p alijs alterius gñis in qbus similiter multi deficiūt, vt ait B. Th. in tract. cōtra impugnātes religionē, & Aug. in epist. ad clerū & populū hipponen. & hr̄ in c. multi. 1. q. 1. & maxime cū talia vitia nō sint regulariter à natura annexa, vel inseparabilia tali gñi, aut psonis illius gñis, saltem post aliquantū tpis ab eorū, seu prędecessorum conuersione, & instructione in fide & moribus christianis, vti de hoc infra conclu. 3 latius hr̄.

Nona ratio. Nonò principaliter pbaf idē, qa in ptinētib. ad fidē vel mores, quale est negotiū p̄sens, non est stādū rōnibus ēt apparentibus, nisi sint euidētes aut manifestæ, qn sunt cōtra auctoritates sacræ scripturæ, siue doctorū, cōiter dicētes oppositū, qa p illas rōnes facilè & periculosè, p auctoritates aūt vix, aut nūquā decipi possumus; vt hoc ēt ex Buridano sup Ethica ait Gerson, alphab. 18. V. Nūc aūt in re p̄senti sunt auctoritates sacræ scripturæ, atq; doctorū expressius sonātes in fauorē, seu confirmationē p̄fatæ primę cōclusionis cōtra oppositā opinionē, vt ex bulla Nico. 5. & cęteris supradictis cōstat: Et est securius talia statuta in oppositū cauere, & periculosum ea cōdere, & seruare, vt dixit B. Tho. vbi supra, qd ēt patet, qa dubiū est verū id liceat: & certū est oppositū esse licitū, cum nulla auctoritas sacræ scripturæ, siue doctorū sacrorū, neque rōnes efficaces vel sufficientes sint pro tali statuto, vel opinione: cōtraq; sint rōnes & auctoritates in oppositū vt dictum est. Igif cū in dubijs tutior pars sit eligēda c. iuuenis. de spōsalib. sequif intentū p̄fatæ primæ cōclusionis. ad qd ēt quodāmodo facit Aug. li. 2. ad inquisitiones Ianuarij, q. 18. & habetur, 12. di. c. omnia ibi videatur.

Decima ratio. Decimò principaliter tandē idē pbaf, qa lex est, & dr̄ iniqua, fouēsq; pactum, ex qua plura vel maiora mala sequunf, quā fierēt sine illa, vt bene agit Adria. de testi. q. vtrū ecclesiasticus teneaf restituere qd in alea lucraf, vt latius in 6. quolib. ar. 3. ſm c. ex parte. de cōsuetudine. Nūc aūt ex talib. statutis, & eorū obseruatione nulla ferè vtilitas est: contra verò plura crimina inde sequunf, quā fierēt sine illis: puta ambitiones, auaritię, odia, inimicitię, criminationes, īfamiæ, rixæ, lites, piuria, scādala, & hmōi alia multa, q̄ ipsa nos docet experiētia, igif prima cōclu. vera.

Secunda conclusio. Scda cōclu. Licitū est nō cōicare cū tali natione, eos repellēdo à pdictis cōgregationib. & munerib. ecclasticis, & secularib. extra casus, & cās supradictas; dummō id fiat ex cā iusta, seu rōnabili, & legitima auctoritate interueniēte. Cōclusio hæc est satis clara: quia sicut ex rōnabili causa licitum est repellere alios ēt ex genere antiquorum christianorum descendentes, quia sunt

inepti,

inepti, rudes, criminosi, infames, viles, & huiusmodi: ergo similiter natos ex genere iudæorum, aut aliorū infideliū ex eadē, aut simili causa rōnabili, & non ex sola rōne generis repellere licebit.

Tertia conclusio. Sed magis ad particularia descendendo sit conclusio tertia ꝙ legitima interueniente auctoritate licitū est ab aliquibus congregationibus, & muneribus supradictis repellere descēdentes ex genere hebræorū, vel aliorū infideliū in gradibus maximè notis siue propinquis ꝑ rōnabilē ꝓsumptionē de eorū reditu ad vomitū contra fidē: & quia ꝑ distortos mores eorum cōuictus, aut cōuersatio ingrata est: & ꝑ vitiū vel impedimētū, & macula ciuilē probabiliter, & cōiter ex tali genere in tali regione, aut patria consequentē, puta quia iure vel facto ibidē cōiter tales habenť viles, indecori, aut inepti ad tale munus vel officiū, seu cōgregationis cōicationem, exceptis semper ijs personis, quorū vilitas, seu ineptitudo, seu vitiū ex genere ꝓueniēs, iā fuerit purificatū ꝑ aliquā excellentiā in moribus, sanctitate, literis, aut alijs ꝓclarè gestis sufficientibus tales personas nobilitate, & ad id munus obeundū habilitare. Hæc cōclusio tertia tām ꝓlixa quoad primā eius partē ꝙ ꝑ tres illas rōnes vel causas ibi assignatas licitè repellunť, dupliciter ꝓbatur. *Prima ratio.* Primò q̄a licitū est suæ cōitatis honorē & vtilitatē tueri, & ꝓmouere, & amicabilē eius conuictū gratāq; cōuersationē ꝓcurare, & opposita incōmoda vitare, eosq; prohibere, vnde ꝓbabiliter aliqd in honorū aut incōmodū timeť, nō obstan. ipsorū incōmodo aut dedecore ꝑ accidēs ex hoc ipsis ꝓueniēte, q̄a cæteris paribus plus nobis, nostræq; cōitati, quā alijs tenemur, & licitè possumus ꝓuidere sicut dictum est. Ad qđ facit. l. 1. ff. de aqua pluui. arcen. §. denique; dū id aīo nocēdi nō fit, neq; crimē alterius occultè reuelať, vt de hoc Adria. in 11. quolib. in resp. ad 6. difficultatē latius agit. Nunc aūt tales trahētes originē à supradictis, puta à iudæis, & sarracenis, vel infidelibus, & maximè in gradibus ꝓpinquis, aut notis, vt patet experientia, sunt vt plurimū incōstātes in fide & moribus distorti, rudes ad diuina, & prauè affecti, vt patet in nuper conuersis sarracenis ad fidem in regno Granatæ, Valētiæ, & Aragoniæ, & de nuper cōuersis insulanis: q̄ in rebus fidei, & morib. ecclesiasticis nō sunt satis instructi: neque ꝓdicti oēs sunt apti ad cōem cōuictum religionū, & collegiorū, & ad officia honorifica, & administrationes ecclesiasticas, neq; ad alios christianos debitè regendū. Qui oēs ideò à religionib. & à supradictis muneribus iustè repellunť, ergo similiter posset fieri contrahētibus originē ab hebræis in gradib. eisdē vbi ꝓbabiliter vt plurimū similia de his timerenť. & eò magis, quò ꝑ horū vel illorū incōstātiā & relapsum frequētē, & vt plurimū expertū iā cōiter cēsenť & hñr viles, vel infames in tali patria, vel regione, qui ab eis in gradib. ꝓdictis originē trahūt. Nā & ea natura est vt ramus & ples vt plurimū suā originem sapiat, & ad eā inclinet, & afficiať. Quò fit vt oblata occasione ad priorē suorū, & gnis antiqua vitia redeat: id qđ Paulus ad Ro. 11. subindicare vr̄ dū dicit, Si radix sancta & rami: & infra, Si tu ex naturali excisus oleastro, & cōtra naturā insertus es in bonā oliuā &c. & ecclesia de cōsecratione, di. 4. c. iudæi. vbi dr̄, ꝙ iudæorū ꝑfidia frequēter ad vomitū redit. qđ licet de iudæis inuitè aut fictè cōuersis, & in sua ꝑfidia obstinatis ꝓcipuè intelligať: tñ dū de reditu ad vomitū loquiť, cōstat id ēt de verè cōuersis intelligi. Eaq; ꝓsumptio iuris vr̄, q̄ cedere debet veritati. Quare hac rōne pñt legitima auctoritate interueniēte licitè statuta gñalia vt ex tali gñe originē trahētes intra tot gradus, & maximè notos siue ꝓpinquos in qbus ꝓdicta mala vt plurimum, aut cōiter ꝓsumunť, siue timenť, ab his vel illis congregationibus, munerib. & dignitatib. secularib. & ecclesiasticis, ēt gñalibus repellanť: Nō qdem sola rōne gñis, vt bñ superius in prima cōclusione ꝓbatū est: sed rōne dicti relapsus aut reditus ad vomitū, & dedecoris, aliorūq; malorū, q̄ ex iā expertis ex tali gñe vt plurimū timentur. Vt quamuis in multis ꝑsonis ea ꝓsumptio, timorq; deficiat: at verò lex, q̄ in cōe ferť id qđ regulare est, qđq; vt plurimū cōtingit attēdere debet ut iusta sit. Detrahētib. aūt originē ab eis in gradib. remotissimis & iā ignotis, de qb. nulla ꝓsumptio, aut timor de eorū reditu ad uomitū, nullū ēt dedecus est de eius gñis uilitate, certè non est cur repellāt, & iniuria aut dedecore sui gñis inuráť: cū nullā maculā, aut notā uilitatis hēant, q̄ iā ꝑ tot catholicas gñatiōes diluta & purgata ē. Neq; .n. hæc durāt in æternū in oēs gñationes eorū. Alioqn oēs oli cōuersi de gētib. atq; iudæis manerēt sēper in eadē generis vilitate, ruditate, vel ineptitudine morū & vitæ, atq; de reditu ad vomitū ꝓsumptione. Solū igiť durāt, & locū hñt ad tps in gradib. propinquis vel notis, ſm quod ius, aut lex simul & cōsuetudo pro varietate tēporū & regionum rōnabiliter decreuerit, vel habuerit circa hoc. Hos aūt grad' determinare nři non est arbitrij, sed bonorū virorū expertorum, atq; prudētū est iudicare. Cauendum tñ ne pro sua cuiusque affectione iniquitas sibi mētiatur.

Secunda Ratio. Scđò principaliter probatur 3. conclu. prædicta, quia hac de cā ait B. Tho. 1. 2. q. 105. art. 3. in Resp. ad ſm arg. & art. 1. ad quartū ꝙ Spurij ꝑ vilitatē generis excludebantur à collegio populi hebræorum vsq; ad decimā generationē, Deu. 23. quodque sacerdotes non de qualibet familia seu tribu fiebant, vt sic in maiori reuerentia, & honore haberētur, quorum honor in honorem diuini cultus cedebat. Item Leo Papa epistola 58. ad vniuersos episcopos statuit ne serui ordinarentur: quia, inquit, sacrum ministerium talis consortij vilitate polluitur: neque morum neq;

Natalium dignitas illis suffragatur. Et hr̃ hoc in c. ad mittuntur, dist. 54. Item ſm iura, & hr̃ de regulis iuris. vilibus & infamibus portæ non pateant dignitatum. Item hac de causa licitè instituuntur societates & sancta collegia ordinis militaris cōmendatariorum, & aliorum ordinum, vniuersitatum, hospitalium, & confraternitatū, & hmōi, vbi non recipiuntur spurij, seu illegitimi, aut de genere rusticorum, aut tributariorū; sed solum nobiles genere, aut de tali vel tali genere, aut patria seu natione, aut talibus seu talibus qualitatibus ornati; ergo similiter ex eisdem causis possunt de genere hebræorū, sarracenorū, aut infidelium in gradibus propinquis repelli à prædictis de societatibus, & dignitatibus, interueniēte legitima auctoritate, vt dictū est. Nam vt ait ēt Simancas in institutionibus catholicis c. 46. §. 23. In his quæ ad iustitiam pertinent distributiuā ratio generis & personæ licitè hr̃; quod mihi verum vr̃ qñ ratione eius qualitatis aliquid distribuendum est, & qñ id nō vergit in detrimentum boni cōis, nec id fit in iniuriam alterius, neque cum scandalo, vt supra dictū est. Imò & Caiet. in secundo quodlib. in 5. Respon. ad 4. dubia dicit ꝙ non solum pp honorem societatis tuēdum, sed ēt quia tales de tali vel tali genere non benè conueniunt cum alijs in moribus, & grato conuictu vel cōuersatione possunt à tali societate repelli vel non admitti. In prædicta conclusione ponitur vna exceptio. s. exceptis ijs personis, quorum vilitas, vel ineptitudo, vel vitium ex genere &c. nam etiā si sit in gradibus propinquis, imò ēt si ipsemet personę conuersę sint ex hebræis sarracenis, aut alijs infidelibus: si tñ sunt adeò excellentes, puta de genere regio, vel aliàs illustres, aut eruditione literarū pollentes, aut præclaritate morum sanctitatis vel fortitudinis, aut alia deniq; notabili excellentia sufficiente illos apud homines illustrare & habilitare ad talia munera & societates: tunc certè vr̃ eorū vilitas & ineptitudo ex genere proueniēs purificata per talem ipsorū excellentiā. Neque enim est inauferibilis vt supradictū est, ex quo solum consistit in accidenti cōditione, seu qualitate hominis, & aliorū æstimatione, legumq; decretis. Purificari igitur, vel auferri pōt non solum per diuturnitatem tpis, sed ēt per id omne, per quod habilitas seu idoneitas & illustratio personæ & generis ſm leges acquiri pōt, puta per excellentes literas, per heroica gesta ad vtilitatem reipub. per notabilem fidei vel morum profectum ex tali persona proueniēte: per quæ & per alia eiusmodi persona aliàs vilis cum sua ēt posteritate ſm leges & rectam rationem in mundo apud homines illustris, aptusq; homo ille, & genus eius ad talem dignitatē, societatem, seu munus obeūdum efficeretur. Itaque de his, & alijs eiusmodi excellētibus personis ēt recenter conuersis ex quacunq; secta vel natione, si aliàs sint idoneæ non vr̃ licitum tales non admittere ad dicta munera, atque collegia omnibus cōia: ēt si vniuersaliter & indistinctè rationabiliter alicubi sit institutum ne de tali genere admittantur. Nam vel cum tali epikeia seu limitatione tale statutum generale est intelligendum, ſm glo. in c. Sanctorum, dist. 70. vel potius facilè cum supradictis personis dispēsandum est. Consonat expressè Turrecremata in decreto di. 48. c. 1. & facit dist. 61. c. statuimus. c. neophitus. c. Osius.

Et tandem notetur ꝙ prædicta omnia intelliguntur, & vera sunt, de muneribus, societatibusq; cōibus generaliter omnibus christianis aliàs aptis & idoneis, qualia sunt dignitates, & munera spiritualia, beneficia ecclesiastica, & vniuersitates, & gradus scholastici seu literarū, ordines sacri, & officia publica secularia, & alia eiusmodi oīa quæ ſm ius & rectā rationē ad cōem reip. vtilitatem idoneis tm̃ debetur. Nam ab his nullus repelli licitè pōt sola ratione generis, vt dictum est; quia cùm illa spiritualia & ecclesiastica, sint ad animæ salutem ordinata, iam omnibus aliàs idoneis debētur ſm iustitiam distributiuam. Secularia aūt publica similiter omnibus idoneis debentur ex quo ad bonum publicū ordinantur. Ideò si sola ratione generis aliqui repellantur, vr̃ id fieri in odium & præiudiciū eorum, & cum scādalo, & habet speciem mali. Secus aūt de alijs muneribus, officijs, dignitatibus, & collegijs, siue societatibus particularibus ecclesiasticis, siue secularibus, qualia sunt certa q̄dam collegia, quæ habentur in vniuersitatibus pro his vel illis duntaxat de tali natione, aut q̄dam confraternitates, aut capellanię, aut officia regalia pro domo regia, & huiusmodi. Nam ab his repelli possunt hi vel illi sola ratione generis in quocunq; gradu sint, auctoritate legitima interueniēte: dūmodò id aliàs non fiat in odiū, aut in iniuriā aliorū, vt supradictū est. Et ratio huius est, qa in his cùm sint particularia & nulli debita, locus est gratificationi, ꝓinde nec alicui fit iniuria vel iniustitia: nec vlla inest vitiosa ꝑsonarū acceptio, dū quis vtitur iure suo: liquet enim ꝙ hæc nulli debentur sola ratione idoneitatis personæ: sicut debentur munera cōia ecclesiastica & secularia, quę ad vtilitatē boni cōis immediatè ex se, aut ex natura sua instituta sunt: quod inde constat, quia indifferenter hi vel illi & minus idonei per institutorē, vel per habentē auctoritatē ad hæc particularia munera, societates, siue collegia gratis admitti, alij repelli licitè possunt. Quare in fauorē nobiliū, antiquorūq; christianorū, vel aliorū de tali vel tali genere, seu natione, vel talis cōmunitatis particularis, seu muneris ampliorem honorem, seu propter rationabilem aliam causam, sine præiudicio tamen aliàs & iniuria cæterorum aliunde prouenientè, & cum alijs debitis circunstantijs, licitè fieri

fieri possent tales institutiones,& congregationes particulares,& statuta, vt hi tantum admittantur,alij nõ ita qualificati repellantur.In quo tamen vt supra diximus maximè cauendum est ne mentiatur iniquitas sibi, ne videlicet id fiat exordio,auaritia,vel ambitione, aut specialiter in iniuriam aliorum, aut cum scandalo, aut tandem cum boni communis detrimento.

Et contra prædicta non militat prima conclusio,neque decreta,aliæq; rationes,quæ ibi adducuntur:quia illa omnia intelliguntur qñ sola ratione generis sine alia rõnabili cã illæ segregationes à muneribus generalibus fiunt; id quod eo tpe fiebat vbi sponte Iudæi, sicut olim gentes,ad fidẽ conuertebantur: Nunc aũt contra se res habet,vbi Iudęi,& Sarraceni ferè oẽs coacti metu exilij vel temporalium ad fidem conuersi sunt. Ideò nil mirum si variatis causis,atq; temporibus ẽt prædicta statuta concili Basilien. & Toletani varientur, vt habetur.in c. non debet. de consanguin.& affin.id quod sæpè Papa nunc facit: quod condemnandum non est.

Argum. 1. Contra primam conclusionem arguitur septempliciter.Primò,quia id non prohibetur lege diuina,vel humana,ergo si accedit auctoritas legitima superioris, puta Papæ in ecclesiasticis, vel Principis in secularibus, non vr̃ illicitum sola ratione generis aliquos repellere.Consequẽtia patet,& antecedẽs probatur. primò,quia nõ rõne dilectionis debitę proximo,quod patet:qa non tenemur proximum diligere affectu in particulari, neque effectu ei benefaciendo, nisi in extrema,seu magna,aut graui necessitate ẽm diuersas opiniones quoad hoc; tales aũt non sunt in tali necessitate,vt supponitur: & talis cõicatio cum eis in supradictis est dilectio eorum in effectu in particulari:quia est beneficẽtia, & signum particularis dilectionis ipsorum, ergo ad id non tenemur ratione dilectionis proximi.

Quod etiam ratione alicuius alterius debiti, seu iustitiæ ad idem non tenemur probatur: qa si sic,hoc maximè esset ratione acceptionis personæ:quia digni,seu habentes ius ad talem communicationem & munus priuarentur eodẽ: Sed hoc non est in proposito, quia ibi nulla est ratio debiti:neq; illi habẽt ius ad id, cùm ex mera liberalitate instituentium, & ex auctoritate legitima in iam institutis, vt supponitur, tales inde repellantur:ergo nunc est acceptio personę,neque vlla iniustitia, aut iuris alicuius denegatio.

Respon. Respondeo negando antecedens, & ad eius primã probationẽ negatur minor,& consequentia:minor quidem vbi dr̃ ꝙ cõicare cum eis in supradictis est solum signum, & effectus dilectionis particularis: dico.n. ꝙ est effectus dilectionis generalis debitæ omnibus aliàs dignis,& idoneis ad talem cõicationem. Consequẽtia autem illa negatur: quia licet possimus eis non benefacere,neque eos diligere in particulari:non tamẽ in odium,aut in iniuriã eorum,aut nationis,neque cum scandalo, & cum specie mali: quæ omnia vitia probabiliter insunt, dum à prædictis muneribus, & communicationibus communib. sola ratione generis repelluntur, vt dictum est. Ad secundam probationem prędicti antecedentis respondeo negando ꝙ non sit illis debita talis communicatio.Est enim eis debita, & habent ius ad illam, si sint aliàs idonei, sicut & alij: ex quo omnib. dignis, & idoneis talis receptio debetur ad talia beneficia,officia,seu munera communia,quæ præcipue ratione idoneitatis personæ, & non ratione generis secũdum ius ad reip. bonum commune conferẽda sunt. Ideò sicut est peccatum acceptionis personæ si sola ratione generis conferantur: ita è conuerso si eadem sola ratione generis,aliàs idoneis denegentur. Eadẽ nanque est mensura oppositorum & regula, ad quod facit beatus Tho.2.2.q.62.art.2.& quæst. 63.artic.2.

Contra hoc si replicetur, ꝙ quilibet habens plenum dominium bonorum suorum potest de suis particularibus bonis instituere hęredem,& collegia,seu hospitalia,seu capellaniam pro talibus, vel talibus de tali genere patria seu natione tantum,puta pro his,qui de suo sunt genere, cognatione,patria, vel regno duntaxat:aut ꝙ solum viri, seu fęminæ de nobili genere recipiantur,vel maritentur:vt sępè fit auctoritate etiam superioris in multis ordinibus,& pijs institutionibus:ergo similiter, eademque de causa, & ratione potest licitè fieri in proposito:ita ꝙ sola ratione generis excludantur trahentes originem ab Hebræis,Sarracenis,& alijs infidelibus.Nam sicut potest de nouo fieri per institutorem talis institutio de suis bonis: ita & iam generaliter pro omnibus facta restringi potest,& limitari legitima superioris auctoritate interueniente, vt scilicet tales sola ratione generis excludantur. Replica.

Respondeo conceditur antecedens cũ hac limitatione,s.dummodò id non fiat in odium, vel in iniuriam aliorum,sed solum in fauorem illorum: neque fiat cum scandalo & specie mali, vt ibi bene exẽplificatur licitè id fieri, vbi hæc omnia cessant.Sed tunc negatur consequentia:tùm quia hęc beneficia ecclesiastica,& secularia officia,& munera publica,dignitates,& societates, seu collegia generalia,de quibus hic loquimur, non sunt particulariter pro his vel illis in fauorem particularẽ aliquorũ: sed pro omnib.aliàs dignis vel idoneis generaliter ad cõe bonũ reipu.ecclesiasticę vel secularis instituta: tùm etiã quia, vt ipsa experientia patet, talis repulsio à cõibus muneribus, & societatibus prædictis facta sola rõne generis censetur fieri in odium vel iniuriã eorum, & habet speciẽ mali,& schisma, vel scãdalum nutrit,vt sępè dictum est: quod ẽt inde patet,quia si isti trahentes originem ab Hębræis, vel Sarracenis iam diu catholici, & sine Respon.

vlla suspitione perfidiæ, similiter de suis bonis instituerent q in talibus hospitalibus, collegijs, seu congregationibus, & beneficijs suis nullus reciperetur trahēs originē ab antiquis Christianis olim conuersis de gentilitate, sed solū de suo genere Hebræorum, vel Sarracenorū: certe talis institutio in odiū, vel iniuriam aliorū antiquorū Christianorum facta censeretur: esset q; scandalosa, & speciem mali aut schismatis habens: nisi fortè talis institutio in fauorem illorum tantum conuersorum ex Sarracenis, vel Hebræis, vel huiusmodi fieret propter hoc quòd sunt aliàs auxilio spirituali, vel temporali destituti, vel vt alij libentius conuertantur: tunc enim licite fieret: quia vt constat apertè omnis mala circunstantia vacat. Sic igitur in præsenti proposito censendū est, vt ex supradictis omnibus liquet.

Replica. 2. Si replicetur vlterius, q Papa, & Principes ecclesiastici, & seculares id sæpe concedunt, cōfirmantq; hmōi statuta repellentia conuersos ex Hebræis, vel Sarracenis: quorum auctoritati detrahere impiū, & facta reprehendere, siue condemnare temerarium est: Neque.n. præsumendum est ipsos, & maximè Papā, errare: dum manifestè nō constat: id qd in materia pñti nō contingit, in qua tot sunt opiniones, & sniæ simul cū practica præualente, quæ non est facilè condemnanda, nisi de errore conuincatur apertè.

Respon. Respondeo ad illud de Papa quod vt hr, 25. q. 1. c. quę ad perpetuam: Et c. sunt quidam: & q. 2. si ea. & c. seq. Papa debet seruare quæ ad perpetuam rei memoriam, & communem vtilitatē statuta sunt: Et vt habetur, ea. q. 1. c. contra statuta, Et q. 2. c. si ea. quod semel statutum est secundum sacram scripturam ad bonos mores expediens, reuocandum non est. Ideò quando Dominus Papa, vel Rex proprio motu oppositū statuit vel concedit, censendum est id non sola ratione generis, sed ex aliqua rationabili causa fecisse, vt in 3. conclusione habetur.

Argum. 2. Secundò principaliter contra eandē primam conclusionē arguitur, quia sicut fideles olim Iudæi licitè se habebant cū infidelibus: ita & nunc nos Christiani cum quibuscūque infidelibus ēt cū Iudæis licitè nos possumus hre. Sed illi licitè repellebant infideles à suis societatibus, & munerib. publicis: ergo, & nos similiter nunc facere possumus cū natione Hebræorum, & Sarracenorū, solā rōne generis. Patet consequētia cū maiore: & minor probatur. Exod. 34. Deut. 7. 12. 17. & 3. Reg. 11. Non inibis cū eis, s. cum Amorrheis fœdus &c. Et ad idē est glo. ord. Leui. 15. & Num. 20. ibi. Mulier quæ redeunte mense &c. dicens quòd cum idolatris sociari non debemus.

Respon. Respondeo. Negatur consequentia: qa maior & minor sunt solū veræ de infidelib. in sua infidelitate permanentibus: & sic intelliguntur auctoritates Exo. Deu. &c. de infidelibus idolatris, quorū societas erat periculosa ad ruinam idolatriæ, vt exprefsè hr Exod. 34. Et ibi aiunt Nico. Lyra. & Hugo Card. & cōiter doctores. Iudæi autem Christiani effecti eiusmodi non sunt: quòd si alicubi essent, tunc licite hac de cā segregarentur, vt supra in 3. conclusione dictum est. Ordinari aūt sacerdotes non prohibentur: quia sacramentorum susceptio ad augmentum gratiæ, non aūt ad munus, vel cōitatem, vel officium receptio pcipuè est. Vnde & August. super Exo. li. 2. q. 157 & in locutionibus. 128. Et B. Tho. 2. 2. q. 10. ad 9. dicunt q Deus vbi supra non intelligebat, neq; loquebatur de Proselytis ad iudaismū. Et patet idem in c. eam te. de rescrip. Et ibi Pan. & cōiter doctores. Igitur dicamus q cōicatio aliqn cum aliquibus prohibetur ad cautelā: & sic prohibetur cum manifesto peccatore fideli & infideli, nisi ex eius cōicatione spes conuersionis probabiliter habeatur. 1. Corinth. 5. & 2. Corin. 6. aliqn prohibetur in pęnam alicuius, puta excōicati etiam fidelis: & sic non prohibetur communicatio cum infidelibus, quia sic puniri non possunt qui non sunt, nec aliqn fuerūt de gremio, & foro ecclesiæ, neque prædicationem pacificam Euangelij iniuriosè impediunt; neque enim iniurio è peccant in eam per solam infidelitatem illius pacem non perturbātes. Nā licet in suis sacrificijs criminosa committant homicidia: per id tamen non perturbant pacē reipub. dum ex ipsorum saltem virtuali consensu secundum eorum leges, & ritus tametsi sacrilegos, & in eos duntaxat homines id exercent, quos iure belli, vel alio quouis iure occidere poterant: facit. cap. dispar. 23. q. 8.

Tertiò principaliter ad idem arguitur, quia Iosue 9. Gabaonitę non pp infidelitatem pteritam, sed pp fraudem commissam ab eis ante ipsorum ad fidem conuersionem redacti sunt in perpetuā tabernaculi seruitutem, priuati honorib. & dignitatibus populi Iudæorū, ēt postquā ad fidem Dei veri, & ad iudaismū conuersi sunt, sm August. & Lyr. & cōiter doctores ibidem, & c. 10. ergo similiter Iudæi pp occisionem Christi cum sua posteritate iustè damnati sunt perpetuę Christianorum seruituti ciuili etiam post eorū conuersionem ad fidem. Quod etiam patet quia iure iusti belli, quod Neroper Titium & Vespasianum gessit contra Iudæos, effecti sunt captiui. Cuius belli iustitia patet secundum Iosephū de bello Iudaico, lib. 2. cap. 17. quia rebellauerunt Cæsari tributum negantes contra præceptum Christi, Reddite quæ sunt Cæsaris, Cæsari: Et quia Luc. 19. Circundabunt te inimici tui vallo, eò q non cognoueris tps visitationis tuæ: vnde & Augus. de Anchona, q. 14. tit. de obediētia Iudæorū, ad quantum quęstū ait, q propria Iudæorū culpa eos submisit perpetuæ seruituti fidelium: Et hoc ēt exprefsè hr de Iudæis, & Sarracenis c. etsi Iudæos, & de testibus, & attesta. c. Iudæi, & 23. q. 8. cap. dispar. & C. de paga. & sacrileg.

Argum. 3.

sacrileg.l. Christianis.& C.de Iudęis & cęli.l.iussio,& l.hæc valitura, vbi etiã dicitur quòd ipsis in seruitutẽ redactis pp hoc, vt indignis omnia officia publica,& honores prohibẽtur. Si ad hoc respondeatur quòd prædicta omnia sunt vera, & intelliguntur solũ de Iudęis,& Sarracenis nõ conuersis ad fidem, sed in sua perfidia manentibus,vt expressè patet in d.cap. Etsi Iudæos,& in alijs textibus,& glossis,& doctoribus ibidem.

Contra hoc replicatur,quia baptismus, ordo & religionis ingressus nõ auferunt à baptizato seruitutem personalẽ, quam ante baptismũ habebat, ẽm.17.q.4.c.id constituimus, & c.seq. ex concilio Gragrensi.1.c.3.& Carthaginen.ca.31. & dist.54.Ca.magnus,& c.qui ex famulis,& ca. quicunque libertatem. Et c.de seruorum ordinatione. Et c.admittuntur,& c.si seruus.

Respon. Respon.dupliciter. Primò secundum Mauroy in apologia contra statutum Archiepiscopi Toletani concedendo,ꝙ Iudæi ante conuersionem sunt in seruitute corporali,vt sup.probatum est sicut & Gabaonitæ:post conuersionẽ aũt ad fidem minimè:quia per baptismum ab ea liberantur. Nã licet baptismus non tollat absolutè hãc seruitutem,vt in argu.probatum est,benè tamẽ eam tollit sicut ordo, & religionis ingressus ex cõsensu etiã tacito dominorum,aut superiorum ipsorum,quod vtique fit dum scientibus,& non contradicentibus dominis,i.prælatis,& principibus ecclesiæ Iudæi,Sarraceni, & alij infideles,sicut & filij fidelium baptizantur: vel dum serui iã baptizati ordinãtur,& ad religionẽ recipiuntur ipsorum dominis scientibus,& nõ reclamantibus,vt hr̃ dist.54.per totum. Et sic intelliguntur omnia iura dicentia quòd per baptismũ seruus libertate donatur: ꝙque seruus Iudæi Christianus effectus redemptus ab ecclesia libertate donatur.54.dist.c.fraternitatem, & c.si seruus. Et ibi Hostien.& alij,& Greg.Ianuarius Episcopus Carolitanus, & concilium Toletanum, & concilium Matisconen.c.16.& c.de episcopis, & cleri.l.Deo nobis.§.itaque.

Secundo modo ego respon.& melius, negando consequentiam:dico.n. Iudæos etiã ante conuersionem non incurrisse seruitutẽ personalem, ciuilem,vt Gabaonitæ,sed solũ seruitutẽ quandam culpæ & pœnæ spiritualem præ alijs hominibus,habentem ortum à solo iure, vel dispositione diuina,propter speciale peccatum ipsorũ, quo Christum occiderunt: de qua seruitute hr̃. Io.8. Qui facit peccatum seruus est peccati, s.tã in culpa,quàm in pęna.2.q.7.c.sicuti.§.quia ea: igitur seruitute captiui tenebantur Iudęi cũ tota eorũ posteritate prę alijs hominibus: quæ seruitus stat in hoc ꝙ propter peccatũ mortis Christi dati sunt in reprobũ sensum,& excæcati, & in sua perfidia obstinati,& obdurati sunt:insup & dispersi in nationibus gentium sine rege,sine regno,& patria vagantes,& sub tributis magnis vbique gentium,& alienigenè seruientes,& viles,& abiecti habiti sunt in omnibus nationib. quæ sub cœlo sunt,ẽm quod de eis fuerat olim prophetatum,& præcipuè in Psal.68. Obscurentur oculi eorum ne videant, & dorsum eorum semper incurua:Et Psal.108. Nutantes transferantur filij eius,& mendicent. Quæ seruitus culpæ & pœnæ in eos,& posteros eorum descẽdit: sicut & ipsi se obnoxios fecerunt quãdo clamantes dixerunt Sanguis eius super nos, & super filios nostros. Et de hac seruitute loquitur & intelligitur.c.etsi Iudæos,de Iudęis,& Sarracenis & alia iura supradicta dicentia qd seruitutẽ incurrerunt specialiter Iudęi pp mortem Christi.

A qua seruitute iã oẽs fideles liberati sumus per Christum in baptismo.Gal.3.& Colocen.3. In Christo non est seruus,neque liber, neq; masculus,neque fœmina &c. Et Gala.6. In Christo Iesu neque circuncisio aliquid valet,neq; pręputium,de qua habetur in c.cùm redẽptor. 12.q. 2. Et de hac seruitute intelliguntur prædicta iura dicentia ꝙ omninò tollitur per baptismum, quia & religio catholica omnem maculã purgat ẽm glos.in ca.si quis.1.q.7. & latius glos. in dist. 26.c.deinde,& textus ibidem. Et iniuria,& peccatum semel in baptismo dimissum non reuocatur,& oĩs ingratitudo abboletur per conuersionẽ ad fidem,& per religionem ẽm Felinum in cap. eam te,de rescriptis,& in c.Iudæi,de Iudæis, & Sarracenis. Et Hostien.& doctores ibidem,& habetur.28.q.4.c.Si illic. Et 19.q.3.c.Non liceat. Et c.gaudemus,de diuortijs. Et hęc 2.responsio videtur melior. Nam Iudæi non habentur vt serui ciuiliter captiui vbi degunt, sed cum suis bonis permittuntur sub tributis manere,& liberè abire: sub speciali seruitute culpæ & pœnæ, s. subiectionis & vilitatis: à qua per baptismum liberantur,vt dictum est.

Quartò principaliter ad idẽ arguitur,quia p peccatis parentum filij & posteri eorũ iustè puniri possunt ad tẽpus,vel in perpetuũ pęna temporali infamiæ,vel inhabilitationis, aut seruitutis,& huiusmodi,vt patet.nu.22.23.& Neemię. 13. Deut.23.vbi Idumæus & Aegyptius vsq; ad tertiam generationem,Ammonitæ,& Moabitæ, in æternum prohibebantur intrare ecclesiã,seu congregationem Iudæorũ: quia illis molesti fuerunt in deserto:etiam si ad fidem vnius Dei veri conuersi essent intra Iudaismum,vt patet: ex ipsis textibus ibidem. Argum.4.

Secundò idem patet Gene.9.vbi pro peccato Cham Chanaan filius eius est maledictus cũ suis posteris,& seruituti subditus fratrum suorum.

Tertiò idem patet Iosue.7. vbi pro peccato Achor plebs Israel tradita est in manib.hostiũ.

Quartò idem patet.1.Reg.4. vbi pro peccato filiorum Hely populus victus est.

Quintò idem patet.2.Reg.12. vbi pro peccato Dauid filius eius mortuus est.

Sextò

Sextò idem patet 4. Reg. 5. vbi pro peccato Giezi tota eius posteritas leprosa nata est.

Ergo similiter iustè statui inter homines, & fieri potest, q̄ .s. propter peccata parentum Iudæorum Christum occidentium eorum posteri etiam ad fidem conuersi puniantur pœna infamiæ, & inhabilitationis ad officia, & dignitates, & repellātur à cōgregationib. vsq; ad tot vel tot gradus, ad tp̄s, vel in perpetuū sola rōne generis: patet consequentia ex identitate rationis.

Respon. Respond. negando consequentiam. Nam s̄m Aug. super Iosue. 7. pęna est duplex: quædā, quæ nocet, & non prodest ad salutem, vt est pęna inferni, & hac pœna neque Deus punit, neq; ecclesia punire potest vnum pro alio. Alia est pœna, q̄ sic nocet quòd tamen prodesse potest ad salutē, & hac pœna sæpè Deus punit vnū pro alio ex causa, vt patet in infirmitatibus, & afflictionib. corporalibus, vt supra in argumento tactum est: quia & est Dominus vitæ & mortis, & potest facere, & fieri præcipere quod & quomodo voluerit. vide Ale. Hall. 3 par. q. 4. memb. 4. a. 1. Homo autem, etiam tota ecclesia, non potest hac pęna vnum pro alio sine eius culpa punire, q̄n est pœna corporalis vel spiritualis, puta excommunicatio: quæ non nisi pro culpa ipsius excommunicati infligi potest, quia illam præsupponit secundum Aug. ad Aurelium Episcopum. Benè tamen potest punire vnū pro alio pœna temporali priuationis bonorum, & pœna ciuili infamiæ, & inhabilitationis ad hoc vel illud munus, & huiusmodi; idque solum ex causa, scilicet propter necessitatem, vel vtilitatem magnam communem: quæ priuatè rationabiliter præponenda est, vt ait glo. dist. 12. c. renouantes. Et 1. q. 4. c. ecclesia, vbi latius de his agitur.

Quòd ergo peccata parentum non noceant filiis nisi eos imitentur, neque vllus pro alio etiam tēporaliter sine causa rationabili, vt dictum est, puniatur, patet latius secundum glossam ordin. Aug. & Greg. & Nic. Lyr. Exo. 20. visitans peccata patrum in filios &c. & habetur. 1. q. 4. c. homini, & c. ecclesia, & Aug. ad Auxētium Episcopū, & ad Bonifacium, & habetur de consecr. dist. 4. c. quæris. Et concilium Toletanum quartum. c. 60. Et Hiero. super Trenorum quinto, & dist. 56. ca. satis peruersum. Et ca. vndecunque. cum seq. & ibidem Turrecremata. latius, s̄m Tho. 2. 2. q. 108. ar. vlt. Item c. pen. de consuet. Item c. de pœnis. l. sancimus, & l. nequis, & l. cum reis, vbi dicitur. Sancimus ibi esse pœnā vbi & noxa est, & quos reos sceleris societas non facit, procul à calumnia submouemus, & ff. de pœnis. l. crimen. & tandem de re. iuris. li. 6. regula. 22. ait. Non debet aliquis alterius odio prægrauari. Et regula 23. sine culpa nisi subsit causa non est aliquis puniēdus. Et ibi glo. & ratio huius est, quia pœna est reordinatiua culpæ, & mensura eius, ergo vbi culpa reordinanda, & mensuranda non est, neque eius mensura, & ordinatio pœnalis esset debet.

Quòd si contra hoc replicatur. de hæretica. c. vergentis, habetur q̄ s̄m ius diuinum, & secundum leges vltio sæpe fertur non solum in sceleris actores, sed etiam in progenies damnatorum: vt patet in confiscationibus bonorum, in quibus hæredes succedere deberent. Et ad idem est. cap. quicunque, & c. filij, & c. accusatus. eo. tit. li. 6. & c. statutum. ibidem. Et. C. ad l. Iul. maiesta. l. quisquis. & li. 6. de pœnis c. fœlicis. Et extra. eo. tit. c. in quibusdam, & li. 6. de schismati. c. ad succidendos, & 24 q. 3. c. cum ergo, & ff. de eo quod metus causa, l. isti quidē, & C. de hæreti. & Manich. & Samari. l. Manich. & l. Gazaros. *Replica. 1.*

Neque valet dicere, vt aliqui dicūt q̄ illa decretalis, vergentis. de hæreticis, est iam reuocata per c. de hęreti. & Manich. l. cognouimus, & l. de Nestorianis, vbi dicitur quòd filij fideles succedunt patribus hæreticis: hoc inquam non valet: quia secundum alias leges supra allegatas ciuiles, & canonicas, quæ & de facto semper practicantur, sicut & illa decretalis vergentis, pro delicto parentum filij vsque ad secundam generationem puniuntur in temporalibus, & hæreditate, & bonis hæreditarij omninò priuantur.

Respon. ad replicam, quòd vtiq; id potest fieri, sicut & leges dicunt, & intelliguntur, maximè q̄n timetur, & probabiliter pręsumitur q̄ illi successores sunt, vel erunt paterni criminis comparticipes, seu imitatores, vt habetur. C. ad l. Iulian. maiesta. l. quisquis. Et 6. q. 1. c. si quis. Et de hære. c. statutum. li. 6. sicq; ex causa scilicet propter crimen probabiliter, aut iure præsumptū iustè puniuntur filij in bonis temporalibus pro peccato parentum, & non pro vera culpa ipsorum filiorū, aut potius in odiū, & detestationē criminis, vt alij magis caueāt à tali crimine, ad quod sunt proni. Idque maximè ęst verum q̄n peccata parentum commissa sunt post baptismum. Nā pro peccatis parentum ante baptismum cōmissis non possunt iustè puniri filij eorum etiam in tēporalibus, sicut neque pro ipsa ipsorum infidelitate baptismum præcedente, vt supra in responsione ad s̄m argumentum principale dictum est: modò illi sint conuersi ex genere Hebræorum, modò ex genere Sarracenorum, aut aliorum infidelium quorūcunque, siue Gentilium: eadē quippè ratio militat in omnibus illis, vt dictum est. *Respon.*

Adde quòd indirectè benè potest filijs nocere delictum patris in temporalibus, puta quoad successionem: non tamen directè. Neque tunc puniuntur filijs, sed pater in filijs pro suo peccato, vt habetur. 6. q. 1. c. sunt plurimi, & 1. q. 4. ca. Item peccato.

Vnde pro materia eorū, quæ antecedēte prædicti quarti argumēti adducta sunt, Nota q̄ Idumæi Aegyptij Amonitę, & Moabitę nō sunt ab ecclesia Hebræorū repulsi sola ratione generis, sed ex cā, puta vt occasio idolatriæ uitaretur ex

societate

societate ipsorum, quando nō essent conuersi ad fidem, vel in detestationem criminis eorum conuersionem præcedentis, qñ iam essent ad fidem cõuersi: vel ex alia causa cognita, & intẽta à Dño Deo id præcipiente; quod patet, quia qñ ad fidẽ de alijs nationibus idolatris conuertebantur ad iudaismũ, certè nulla fiebat distinctio inter eos & Iudæos, vt patet Leuit. 19. Si habitauerit aduena inter vos ne exprobetis ei, & Iosue 6. de Raab meretrice. Et Ruth 1. & Iudith. 5. & 6. c. de Achior. Et alibi sępe habetur de proselytis. Item propter figuram illi sunt repulsi: quia per eos significantur hæretici, & blasphemantes Christum, siue Iudæi, siue Sarraceni in sua perfidia permanentes: & publici peccatores, qui, vt prædictum est, ideò sunt vitandi secundum glo. August. Lyr. Hugo. Card. & aliorum, & habetur de consecra. dist. 4. c. plerique. & de Iudæis, & Sarracenis. c. etsi Iudæos.

Et ad id Gene. 9. de maledictione Chã in filio Chanaan, nota ꝙ Noe pater naturæ tũc potuit filium Cham propter peccatum sic punire, vt ipsum seruum fratrum efficeret, & ex consequenti posteros eius. Qui enim ex seruo nascuntur serui sunt etiam secundum leges. Ideò Noe sic maledicendo simul prophetauit siue prædixit quod dictum est, secundum Chrysost. ibidẽ. Adde quod etiã mysticè significatur ibidem ꝙ peccatum patris; id est suggestionis nõ in se, sed in filijs, idest in cõsensu, & opere damnabile, & dignum punitione hic, & in futurum est, secundum August. vt hoc etiam innuit Grego. lib. 26. moral. c. 28. & habetur. 1. q. 4. c. homini. ad propositũ adducens id Exo. 20. Visitans peccata patrum in filios in tertiam, & quartam generationem, ad quod etiam facit. 1. Timoth. 2. ex opposito mysticè dicens, ꝙ mulier saluabitur si ipsa, & filij, idest opera manserint in fide.

Quoad alia, quæ ibi adducuntur ex Iosue 7. & 1. Reg. 4. & secundo Regum. 12. & 4. Reg. 5. videatur latius Greg. vbi supra, vt etiam habetur. 1. q. 4. ecclesia.

Replica. 2. Si secũdò ad hoc replicetur probando ꝙ pro peccatis parentum fidelium, vel infidelium posteri eorum temporaliter iustè per homines puniri possint. Nam primò id patet. 15. q. 8. c. cum multæ, Et dist. 56. c. Cenomanense. Et c. presbyterorum. Et extra de filijs presbyterorum. Et eo. tit. li. 6. vbi filij presbyterorum, & adulterorum pro crimine patrum arcentur ab hæreditate, ab ordinibus, & prælaturis, vt inhabiles, idq; ratione generis, aut defectus natalium.

Item secundò, quia ordinati ignoranter ab hęreticis, simoniacis, & excommunicatis sine sua culpa puniuntur pro culpa alterius, scilicet ordinantis: quia expoliantur gradu, & priuantur executione ordinum, vt patet. 1. q. 1. c. statuimus. Et c. si quis à simon. & c. de cætero. & c. seq. & q. 7. c. conuenientibus.

Itẽ tertiò, quia sine vlla sua culpa simoniacè ordinatus pro culpa alterius simoniace interuenientis punitur priuatione, vt habetur. 1. q. 5. c. præsentium.

Et quartò, quia electus ab excommunicatis sine vlla sua culpa punitur priuatione. 9. q. 1. ab excommunicatis. Et c. ordinationes.

Quintò, quia pro peccatis aliorum, & principum iuste puniuntur innocẽtes in bellis, & excõicantur, & interdicuntur populi, vt patet in c. Romana. Et c. si sententia. de sent. excom. lib. 6.

Ergo similiter pro peccato parẽtum possunt eorum posteri ducentes originem ab Hebræis, Sarracenis, & huiusmodi etiam post conuersionem ad fidem iustè puniri, atque repelli.

Respondeo ad antecedens illud negando, & ad primam probationem de filijs presbyterorũ concedo ꝙ sine dispensatione tales promoueri non possunt, vt ait Gratianus, in c. apostolica. dist. 56. & c. quia simpliciter: & habetur in c. Cenomacen. & glo. ibidem expresse, & de elect. c. innotuit. & c. cùm in cũctis, Et de filijs presbyt. lib. 6. c. is qui. & sic dispensatiuè promoti sunt ẽt ad papatum multi, de quibus habetur dist. 56. c. Osius Papa, & c. vndecunque. c. nunquam. c. nasci. c. dũs. c. satis. c. apostolica; sed negatur ꝙ pro peccato parẽtum solum sic tales puniantur, seu inhabilitentur: sed ex causa scilicet propter defectum significationis sacramenti quamuis ortũ habentem ex peccato parentum. Nam nasci ex adulterio non est nota delicti, sed naturalis defectus personæ: sicut nasci, aut esse eunuchũ, esse bigamum, & irregularem ẽt ex sancta matrimoniali coniunctione, & iusta hominis occisione. Et talis pœna inhabilitationis, & infamię est naturalis. Item est alia causa. s. ipsorum filiorum culpa iuridicè p̃sumpta, vt sic magis caueatur. Nam ẜm glossam de reg. iu. li. 6. regula. 8. semel malus, præsumptio sępe transit ad filios, qui rationabiliter præsumuntur, vt patres eorum, puta incontinentes, fragiles, & ignobiles, & hmõi, vt expresse habetur in c. si gens Anglorum. dist. 56. & c. nisi. Item c. si quis. 6. q. 1. & de hæret. c. statutum. 2. lib. 6. Et de schismati. c. 1. & ff. de edili. l. quod si nolit. Item in odium criminis.

Ad secundã de ordinatis ignoranter ab hæreticis simoniacis &c. Resp. illi canones expresse loquuntur de his tm̃, qui scienter, & per consequens culpabiliter ab excõicatis, vel simoniacis iam declaratis ordinati sunt: non autem de his, qui omninò ignoranter & inculpabiliter, vt patet ibidem & latius. 1. q. 7. c. conuenientibus.

Ad tertiam ex c. præsentium. 1. q. 5. resp. ꝙ ex illo textu, vbi dr̃ illum inuictũ sacerdotij dignitatem obtinuisse, innuitur ẜm gl. ibidem quòd licet prius ipso ignorante fuisset à parentibus, simoniacè data pecunia; tamen postea id sciens vel probabiliter presumẽs nolebat ordinari, sed tandem cedens importunitati parentum, sine

legitima

legitima discussione vtrum ita esset quod timebat, consensit culpabiliter suæ ordinationi: ideò non sine culpa licet leui puniendus erat.

Ad quartum ex c.ab excommunicatis &c.Respondeo, quòd ex eodem textu, & gl. patet, ꝙ de his, qui à cognitis excommunicatis, vel qui ab eis sciri potuerunt, & debuerunt, & per consequens culpabiliter ordinati, & electi sunt, non de alijs illa iura loquuntur.

Quòd si replicetur ea c.statuimus. & c. si qui à simoniacis, vbi promotiones omnino ignorantium factæ ab episcopis simoniacis irritæ essent, nisi ex speciali misericordia dispensatiuè ab ecclesia sustinerentur.

Respondeo, quòd etiam si ibi non sit scientia & culpa vera: est tñ iure aut probabiliter præsumpta, vt dictum est, ex quo tales simoniaci publici & cõiter noti sunt: vnde & iure præsumitur quòd scienter aliquo modo ab ipsis ordinati sunt, nisi oppositum probetur: vt patet ex gl. in d.c.ordinationes.9.q.1.& 28. dist.c.proposuisti: dico etiam secundum gl. in d.c.si qui à simoniacis, quòd quamuis nulla ibi esset culpa etiã præsumpta, ius potest iustè prædictos ordinatos omninò inculpabiliter à simoniacis, & excommunicatis prædicto modo punire, ex causa scilicet in horrorem & detestationem prædicti criminis, & hæresis: quia id cedit ad vtilitatem publicam, vt alij timeant à talibus criminibus latè vagantibus. vide glo. in c.renouantes, dist. 22.& c. in quibusdam pœnis.

Ad quintum resp. quòd ex causa seu ex culpa præsumpta iustè aliquando in bellis innocentes cum nocentibus simul puniuntur in bonis temporalibus, & aliquando in corpore, & vita saltẽ indirectè, seu per accidens: de quo latius in materia de bello agunt doctores.

Et quoad excommunicationẽ negatur ꝙ innocentes cum nocentibus, aut pro peccato illorum, aut etiam populus totus vbi sunt innocentes licitè excommunicari possint, vt patet. 24.q.3.c.si habes.& c. Romana, de sent.excom. lib.6. vbi id expresè dicitur secundum etiam doctores communiter ibidem, & glo.ordi. August. super id Matth.13. Inimicus homo hoc fecit, vt supra in responsione ad quartum argumentum principale ex ipso August. dictum est.

Et ad c. si sentẽtia, vbi loquitur de interdicto. resp. primò secundum gl. ibidem. Et in c. præsenti. de sen. excõ. quòd hoc est speciale interdicto, quo prohibentur bona ecclesiæ spiritualia, non autẽ tolluntur aliqua propria bona innocẽtum; idq; fit ex causa cõis vtilitatis ecclesiæ, vt. s. eius iniuria deploretur, & ipsi ab omnibus eius filijs fauatur. Alio modo respondent alij ꝙ scilicet ideò populus pœna interdicti punitur cum innocentibus, quia vel fauet peccato superioris vel alterius, qui est causa interdicti; vel quia ei non obsistit, vt deberet pro ecclesia: secũdum Greg. & habetur. 1.q.4.c.ecclesia.ad quod facit. 2.q.7. non est à plebe.& 8.q.1.c.audacter. Sed certè si hæc resp. esset bona, iam eadẽ ratione posset populus etiam cum innocẽtibus excommunicari: Ideò prima respon. aptior videtur, maximè quia excõicatio, quæ peccatum mortale præsupponit, non ex causa, sed pro culpa vera, vel iure præsumpta licitè potest insligi, vt dictum est.

Quintò principaliter arguitur ad idem, quia si ex cã licet non pro sua culpa quis iustè ab homine puniri potest, vt in rñsione ad quartum argumentum præcedens, & ad eius secundã replicam sæpè dictum est, ẽm quod hr̃ de reg. iur. & gl. in c.renouantes. dist. 22.& alijs iuribus, & doctoribus ibi allegatis: quod ẽt patet, quia in c. tua nos. de clerico ægrotante. Et c. ex parte. habetur ꝙ sacerdos leprosus sine vlla sua culpa prohibetur celebrare solum coram pupulo ꝑ horrorem & scandalum populi tollendum, ẽm etiã cõiter doctores ibidem & Alex. Hall. 4. par. q.47. mem. vlt. Et B. Tho. in 4. dist. 9. q.4. art. vlt. Et similiter bigamus prohibetur, & priuatur priuilegijs clericalibus ex causa propter defectum sacramenti, idest significationis ẽm gl. in c.1. de bigamis: & de cler. coniuga. li. 6. & propter eminentiã sacerdotij. dist. 26. c. vna. Et similiter spurij & filij presbyterorum prohibentur, vt supra dictum est. Et similiter ecclesia simoniace consecrata execratur sine culpa sua. 1. q. 4. c. ecclesia. Et ecclesia, in qua sepelitur paganus, mũdatur, de consecr. dist. 1. c. ecclesiam, idque fit in horrorem, & detestationẽ criminis: ergo similiter possunt puniri temporaliter pœna infamiæ, inhabilitationisque, & repelli à congregationibus, & muneribus publicis, & honoribus omnes conuersi ex genere Hebræorum, Sarracenorum, & huiusmodi, ratione generis simul & ex causa. s. in detestationem perfidiæ, aut idolatriæ eorum conuersionem præcedentis: & in fauorem religionis, aut officiorum ecclesiasticorum, aut munerum publicorum, ne talis generis vilitate polluantur: aut ꝑ eorum culpam iure, aut probabiliter præsumptã, quia. s. de eorum relapsu ad suam perfidiam, aut de ipsorum inconstantia in fide, & de morum prauitate timetur, vt habetur de consecra. dist. 4. c. Iudæi, vbi dicitur ꝙ Iudæorum perfidia frequenter ad vomitum redit.

Respondeo negando consequentiã: neque. n. est cã aliqua de prædictis in proposito: nisi fortè in gradibus propinquis aut notis, vt in 3. concl. dictum est. Nam ad detestationem perfidiæ, seu idolatriæ id non oportet facere, neq; est cã sufficiens ad repellendum conuersos ex iudaismo. Nã similiter oporteret repellere, & punire oẽs etiam ab antiquo conuersos ex gẽtilitate, & ab idolatria. In fauorem autem religionis potius expedit omnes ex quncunque natione cõuersos benignè amplecti, & honorificè fauere, vt conuertantur etiam reliqui ad fidem, vt supra probatum

batum est ex concilijs,& decretis ecclesiæ. Vilitas aũt generis iam per baptismum purificatur, vt supra in responsione ad tertium argumẽtum dictum est. Quòd si aliquæ reliquiæ huius vilitatis adhuc apud homines manent: id solum contingit in gradibus propinquis aut notis, dũ per aliquam notabilem excellentiam non purificantur, vt supra in 3. conclu. latius habetur. Metus verò de eorum reditu ad vomitum, atque relapsu, seu morũ prauitate, certè nõ est rõnabilis de omni illa natione sine vlla graduum,& personarum differentia, cũ rectè viuere, sicut & alij antiqui Christiani, cõmuniter sine notabili discrimine videantur. Et quamuis aliqui videantur ad vomitum redire,& nefanda scelera committãt, non ideò idem de omnibus generatim in omnibus gradibus etiam antiquissimis præsumẽdum est: sicut neque propter similia crimina aliquorum Christianorum antiquorum, quæ in aliquibus regionibus legimus contigisse, idem de omnibus continuò censendum est. Igitur de solis illis personis id rationabiliter metuẽdum est, quę vel semel relapsæ, aut in suam perfidiam reuolutæ sunt, vel de descendentibus ab eis in gradibus ꝓpinquis, aut cognitis, vt supra in tertia cõclu. dictum est: de quibus dic. c. Iudæi. Et c. plerique: de consecra. dist. 4. loquuntur.

Argum. 6. Sextò principaliter ad idem arguitur, quia vilibus,& infamibus portæ dignitatum patere nõ debent. c. inter dilectos, de excess. prælat. & glo. in ea. testimoniũ. de testibus. Et expresè hoc habetur de reg. iuri. regula. 87.& Turrecremata in decreto dist. 57. cap. 1. secundum Bonauentu. in quarto distinctio. 25. latius probat. Nunc autem secundum iura conuersi ex genere Hebræorum sunt infames, viles,& inhabiles ad dignitates,& officia publica, vt patet c. de Iudæis, & cælico. l. hac valitura,& decimaseptima quæst. 4. ca. constituit. Et quòd id non solum de Iudæis nõdum ad fidem conuersis, sed etiam de iam conuersis intelligatur, patet expresè in foro Iuzgo. libro duodecimo. l. 10. vbi etiam de Iudæis baptizatis dicitur quod ad testimonia contra Christianos non admittantur. Et concordat glos. in dict. cap. constituit.

Item confirmatur à fortiori, quia C. ad l. Iul. maiesta. l. quisquis: damnãtur, vt infames in ęternum illi & posteri eorum, qui cõtra principem factionem cum quibuscunque inierunt: ergo à fortiori si contra Christum Deum principẽ omnium, quales sunt Iudæi,& idolatræ, & Sarraceni,& huiusmodi: quæ infamia etiam per baptismum non tollitur, sicut nec aliæ pœnæ ciuiles.

Quod & scdò probatur, quia in dicta. l. Manichæos, contra hæreticos manichæos, & donatistas tanquã contra reos lęsę maiestatis infligitur infamia durans in sempiternum, etiã post pęnitentiam, vt id etiam habetur. c. vergentis,& cap. excommunicamus,& alijs c. de hæreticis,& dist. 15. c. presbyteros,& in alijs. c. ibidem. Nunc autem similis est ratio de iudæis,& hæreticis: quia æquè aut grauius, quàm hæretici contra Christum peccauerunt.

Respon. primò ꝙ. C. de iudæis,& c. constituit, expresè loquuntur de iudæis nondum ad fidem conuersis, sed in suo iudaismo in terris Christianorum de gentibus, vel secundò potius loquuntur de iudæis ad fidem violenter conuersis,& baptizatis in perfidia sua notoriè permanentibus, & in suis cæremonijs iudaicis, vt tunc temporis solebat fieri, vt patet in eodem foro Iuzgo. lib. 12. l. 10. vbi id habetur expresè. Et Turrecremata super eo. c. constituit, contra glossam, ibidem. Et idem Montaluo super foro Regio Hispaniæ, lib. 4. tit. 3. l. 2. latius probat: vel tertiò potius intelliguntur de iudęis post baptismum apostatantibus à fide, vt supra in bulla Nico. 5. ad hoc propositum allegatur. Igitur de iudęis conuersis,& in fide sine relapsu manentibus nusquam tale quid statutum habetur, sed potius oppositum, vt supra in 1. conclus. probatum est. *Respon.*

Et ad confirmationem nitentẽ à fortiori probare quòd illa iura etiam de iudæis iam conuersis intelligenda,& ad eos extẽdenda sint, Respõdeo dupliciter, primò secundum aliquos, ad l. quisquis. C. ad legem Iuliã maiesta. quòd loquitur pe ipsismet actorib. criminis, reisq; lęsæ maiestatis. Etsi ad iudęos extenditur per identitatẽ rationis: solũ comprehendit ipsos criminis actores post baptismum iudaizantes, non autem successores eorum in crimine nõ participantes, nec hæreticantes, vt patet ibidem: quia pœnæ tantũ suos tenere debent culpæ actores, vt supra in responsione ad quartum argumẽtum latè dictum est. Et similiter respõ. ad l. Manichæos. Sed quia illa lex expresè etiam loquitur de posteris eorum, ideò hęc respon. non valet.

Secundò respon. ꝙ licet iudæi ante conuersionem essent digni infamia, sicut & subiectione serulli in ęternum plusquam hęretici; tamẽ non est idem iudicium de omnibus illis post eorum conuersionẽ: quia ex largitate,& speciali beneficio principis scilicet Dei,& Papæ,& Regis, in fauorẽ fidei, scilicet vt ab ipsis iudæis resipiscentibus fides libenter suscipiatur, remittitur illis, & oĩbus infidelibus, dũ per baptismum regenerantur prędicta infamia iuris & seruitus pœnæ, sicut & oĩs eorum culpa, vt supra in responsione ad tertium arg. latius habetur: & quia fauoribus sunt ad fidem alliciẽdi,& iam adducti in ea prosequendi sunt, vt habetur in c. iudæi, secundo de iudęis,& in extrauagan. dignum, eo. tit.& 23. q. 4. cap. debet,& quęst. 7. cap. quod autem. Et 1. q. 4. cap. iudęi baptizati,& distinctio. 45. cap. qui syncera, non hic indulgetur hęreticis, vel alijs post datam fidem,& acceptam in baptismo relapsis, etiam si pñiam agant, de quibus procedũt prędictę leges,& similes alię pœnales, quæ non

debent extendi vltra casus, & personas ibi expressas etiam per identitatem rationis si non est expressa. Quia de reg. iur. odia restringi &c. secundum Aug. & habetur dist. 50. c. vt constitueretur, & secundum communiter doctores.

Et quidem licet Iudæi peius omnib. occidendo Christum, ipsumque in sua perfidia blasphemando peccauerint: eos tñ propter hoc ecclesia punire non potest vlla pœna infamiæ, aut seruitutis, sicut neq; alios infideles propter suam infidelitatẽ: quia quid ad nos de his, q foris sunt? 1. Cor. 5. dum maximè contra pacem reipu. non peccant, vt supra in respõsione ad secundum argumentum dictum est. Hæreticos autem, & oẽs alios, qui post baptismum ad vomitum redierũt, ex quo semel de iurisdictione ecclesiæ fuerunt, nec inde iure egredi potuerunt, vtique ecclesia tali pœna etiam corporali puniri punire potest, vt habetur. 23. q. 4. & alibi sæpius: ideò ecclesia, & principes permittunt libere Iudæis non conuersis suam legem, & ritus seruare, cum quibusdam tamẽ limitationibus, ne scilicet in iniurias, & blasphemias contra dominum Christũ exeãt, vt habetur. C. de Iudæis, & cœlico. l. Iudæos. Et l. sabbati. dist. 45. cap. qui syncera.

Quibus nõ obstantibus propter tres causa su prædictas in 3. conclu. tàm ipsi Iudæi, & Sarraceni & alij infideles, quàm trahentes originem ab eis maximè in gradibus propinquis, aut cognitis à congregationibus, muneribus, & dignitatibus repelli possunt, vbi de facto viles, inepti, vel infames habentur ex causa quacunque.

Argum. 7. Septimò principaliter ad idem arguitur, quia Neophyti prohibentur ad officia & dignitates assumi. dist. 48. c. quoniam, & c. prohibentur, s̃m 1. Timot. 3. idque propter ruditatem eorum, & propter reliquias pfidiæ gentis iudaicę, vel idolatriæ remanentes, secundum Felinum ibidem, & in c. Iudæi. de testibus, & 2. quæstio. 7. ca. non potest.

Respon. Respondeo secundum ipsum Felinum in dic. c. & Philip. Decium, & Ioan. de Ripa, & Turrecremata ibidem, & in c. eam te, de rescriptis, ꝙ dicta iura loquũtur & intelligũtur de Neophytis, i. de recenter conuersis ad fidem ex quacunque secta, aut natione nõ satis instructis in pertinẽtibus ad fidem, moresque Christianos, quoad alios edocendos, & gubernandos, qui neq; quoad seipsos satis probati sunt: ne scandalizentur, neve in superbiam erigantur æstimantes ecclesiam illis valdè indigere, vt etiam expresfè ait, glo. vbi supra dist. 48. cùm textu. c. 1. & 2. & dist. 61. & in c. constituit. 17. q. 4. licet malè alleget c. de Iudæis, quod non de conuersis, de quibus nos agimus; sed de nondũ conuersis Iudæis dictum cap. loquitur expresfè.

Item dicta iura intelliguntur, sicut & loquuntur de pmotione neophytorũ ad ordines maiores, quibus est annexa obligatio alios docẽdi: nõ autem prohibentur à minoribus, nec à canonicatu. Sed neque secundum Dominicum in cap. quicunque. dist. 78. prohibentur à maioribus, & ab alijs officijs; maximè si iam per aliquod tempus in fide, & morib. instructi, & probati sint, & idonei ad id munus obeundum. Et in hoc omninò concordat Philip. Decius in c. eã te. de rescriptis. vbi & optimè reprobat Panor. ibidem dicẽtem illam decretalem procedere ex gratia speciali in fauorem nouiter ad fidem conuersi: probatque eam de iure cõmuni procedere: pro quo etiam expresfè facit. c. neophytus. dist. 61.

Nihil igitur obstat sola rõ generis huius vel illius, ne aliàs idoneus ad munera, officia, & collegia communia & præsertim ecclesiastica assumatur, vt hoc etiã expresfè habetur in ca. de decorem. de institutionibus. Et cap. venerabilis. de præben. & gloss. ibidem & supra latè probatum est, at vt in fine in responsione ad sextum argumentum præcedens dictum est, hoc non obstante ex alijs causis ibi, & supra conclusione 3. expressis iustè repelli potest.

Dubium. Sed pro complemento huius materiæ dubitatur quis sit præferendus in muneribus publicis, & ecclesiasticis, is ne qui trahit originem ab Hebræis, & Sarracenis, & infidelibus, an qui ab antiquis Christianis progenitus est? Similiter qui semper fuit bonus sit ne præferendus ei, qui aliquando fuit malus, cæteris paribus existentibus vtrinque?

Respondeo in hoc videntur esse opiniones, quas referunt Felinus in c. eam te. de rescript. & Panor. in c. at si clerici, de iudicijs & glos. distin. 63. in fine, & in c. obeuntibus.

Sed resolutoriè videtur dicendum. Primò, ꝙ infidelitas præcedens baptismum nõ nocet conuerso in promotionibus, nisi alia causa adsit, vt supra probatum est: hæresis autem, & alia crimina quędam post baptismum commissa, post quorum pœnitentiam etiam durat infamia, & inhabilitatio, de quibus habetur in c. nisi quia, de renuntiatio. & in glo. ibidem. vbique etiam posteris nocent ad id, vt expresfè habetur prima quæstio. 7. cap. 1. & cap. si quis omnem. Et gloss. dist. vigesimaquinta, c. primum, & vigesimasexta distinct. cap. deinde, vt supra etiam conclus. 3. & in auctoritatibus adductis in sexto, & septimo argumento habetur, & hoc est verum, nisi cum talibus dispensetur, id quod sæpè legitur factum, distinctio. quinquagesima, capit. si post, & capit. Ioannes, vt etiam Luc. 15. factum est cum filio prodigo, & alibi cum beato Apostolo Petro, & cum Dauid, & cum alijs sanctis: vide Felinum vbi supra.

Secundò dico ꝙ regulariter, & cæteris paribus, qñ agitur de præsidendo, & ad prælaturam assumendo, ꝑponẽdus est qui semper fuit bonus & fidelis, peccatori, & Iudęo iã cõuerso; qa liberius põt reprehendere, & corrigere, quã qui aliquando

quando fuit peccator. Qua enim fronte potest alios reprehendere qui in delictũ simile corruit? 25.dist.cap.primum.Ad quod facit dist. quadragesimaoctaua cap.1.& 2.item distinct.12.c.Nos consuetudinem,& distinct.61.cap. Quid proderit.cap. Constituimus.cap.nec emeritis, secundum Hugonem & Turrecremata ibidem, & de testibus & attestat.cap.testimonium,& ibi glos. & 16.q.1.cap.legi,& Felinus vbi supra hoc tandem tenet.

Dico cæteris paribus,quia aliquando ratione alicuius circunstantię in aliquibus casibus requisitæ,quæ reperitur in eo,qui aliquando fuit peccator, erit aptior ad tale munus si sit aliàs sufficiẽs:puta quia ex suo casu didicit misereri & mederi:qui si sit aliàs æquè sufficiens ad prelaturã, est præponendus ei,qui semper fuit bonus & fidelis,vt habetur dist.50.cap.fidelior, & ibi glossa:Et in hoc concordant Panor.& glossa dist.63. vt suprà,& Philippus Decius,& Ioan.de Ripa, in §.de adulteris.

Tertiò dico quòd in alijs dignitatibus non habentibus prælaturam seu curam postularem vbi sola bonitas vitę requiritur,tũc stante pari vtrinque sufficientia præferendus est is, qui fuit semper bonus & fidelis;secundum alia iura communia.Et concordant in hoc communiter doctores & secundum supradicta concordantur etiam opiniones,quæ sibi aduersari videntur.

QVAESTIO LV.

Dubium 1. *De futuris contingẽtibus, in qua duodecim dubia tractantur: quorum primum est quid & quotuplex est possibile, & futurum contingens.*

Not. 1. Possibile possibiliter. Ad quod respondeo per tria notabilia.Primũ est,ꝙ possibile capitur dupliciter, s.prime intentionaliter,& id aduerbialiter:& tunc facit modalem diuisam,vel etiam prime intentionaliter nominaliter,& id vel largo modo pro omni re,quę potest esse siue necessariò, siue non necessariò sit:& hoc modo quodlibet ens,etiam Deus, est possibile,vel etiam nominaliter,sed strictè, pro omni re,quæ potest esse,& potest non esse, & hoc modo est idẽ quòd contingens ad vtrũlibet.

Secundo modo capitur secunde intentionaliter pro propositione possibili.

Potest. Nota etiam quòd ly potest,si dicit potentiam logicam,significat non repugnantiam extremorum:& idem est quod possibiliter,& ampliat ad quatuor temporum differentias, & absoluitur à tempore:quia est idem quod potest, potuit, vel poterit: & sic est verum dicere quòd Adã potest non fuisse,idest potest,vel potuit non fuisse.Secus si dicat potentiam physicam,vel realem,aut naturalem: quia tunc stat solum secundum exigentiam copulæ, & denotat prædicatum posse conuenire subiecto ſm illam temporis differentiam per illam copulam importati,vt Adam potest non fuisse,idest res potens nõ fuisse, quę an sit vera vel falsa infra in 12.dubio habetur.

Not.secundò,quòd contingens,sicut possibile,capitur dupliciter,scilicet prime intentionaliter:& tunc,si teneatur aduerbialiter pro contingenter,facit modalẽ diuisam:Si nominaliter, & largè est idem,quod possibile nominaliter largè acceptũ,vel est idem quod res,quæ aliquando est,aliquando non est,licet naturali necessitate fiat,vt ortus solis,& occasus,pluuia,tẽpestas, &c.Si nominaliter & strictè,est idem quod possibile strictè acceptum, vel est idem quod sic est ꝙ potest euitari,& non esse, & tunc dicitur contingens specialiter captum;quia & est ad vtrumlibet ex Aris.1.Priorum, & de hoc agitur in materia & quæstione præsenti. Not. 2. Contingens contingẽter.

Et not.ꝙ hoc modo contingens specialiter captum solet etiam diuidi in contingens rarò, & contingens sæpè,& vtrũque ab Aris.1.Priorum dicitur contingens natum, & incontingens ad vtrumlibet indifferẽs,quod ab Arist.dicitur contingens ad vtrumlibet,ex quo sic est,aut erit, ꝙ potest,vel potuit euitari,antequam sit,ita ꝙ potest,potuit,vel poterit esse,& non esse,ita quòd ly potest dicat potentiam logicam.

Not.tertiò,ꝙ futurũ contingens est non quidem id,quod erit, & non erit: sed quod erit, & potest non fore,vel quod nõ erit,& põt fore:Ita ꝙ contingens ad vtrumlibet est possibile nõ necessarium,vel potens esse,& potens non esse,& est inferius ad possibile,vt cõstat ex supradictis: Et futurum cõtingens largè sumptum etiã pro eo quod non erit,& potest fore, vt dictũ est,est superius ad futurum: quia stat aliquid esse futurũ contingens,qđ nõ erit, sed strictè & propriè omne futurũ contingẽs erit,aut est futurum, & non è contra:sic etiã dicunt Alliaco.q.11.art.1. & Gabriel in 1.dist.38.q.1.art.1.notabili.3.& 4. Not. 3. Futurum contingens.

Tandem no. ꝙ quando dicitur ꝙ contingens est indeterminatũ adesse,& non esse,nõ est sensus,ꝙ contingens nec sit,nec nõ sit:quia hoc est impossibile,& repugnans:sed quòd non est necesse,& certum ipsum esse, nec ipsum non esse: aut ꝙ potest esse,& potest non esse.

Dubium secũdum quid & quæ sit propositio determinatè vera,vel falsa. Respon.aliqui dicũt ꝙ propositio determinatè vera est id,quod propõ vera,& non falsa,vt ait Gabriel ubi supra,addens ꝙ aliud est propõ contingenter vera, quæ sic est vera,quæ põt esse falsa. Greg.etiam Ari. in 1.dist.38.etiã ait ꝙ sic sensit Arist.ꝙq; sic sentiendo errauit.Aureolus autem,& alij dicunt ꝙ sic quidẽ sensit Arist.non tamen in hoc errauit; sed Dulart,& doctores communiter tenẽt oppositum quoad vtrunque,dicentes ꝙ non omne verum est determinatè verum etiam secundũ Aris. qui.1.Perihermenias c.vlt. ait ꝙ propõ de futuro contingenti vera non est determinatè vera, Dubium 2.

Ideò alij dicunt ꝙ propositio determinatè vera est, propositio necessariò vera necessitate absoluta, vt Deus est: vel ex suppositione, vt Sortes est qñ est, aut currit qñ currit. Vel vt alij dicunt est propositio vera, quæ pro tempore, aut instanti, quo est vera, non potest falsificari, aut nõ esse vera, quamuis absolutè possit non esse vera. Ita tenet Alliaco. Faber. Naueros, & alij. Sed hæc diffinitio non est idonea tenendo ꝙ ad præteritum est potentia, ꝙ que est potentia ad opposita pro eodem instanti, vt patet: quia si Adam. põt non fuisse, & ego nunc volens. A. possum non velle. A. ergo, Adam fuit, & ego volo. A. nõ sunt determinatè veræ, ex quo possunt pro eodẽ instãti non esse veræ, quod tñ est contra Arist. vbi supra dicẽtem eas esse determinatè veras. Imò & tenendo ꝙ ad futurum non est potentia in sensu composito, sicut nec ad præsens, & præteritũ, vt infra dubio. 9. & 12 habetur. Ista propositio Sortes erit, quando erit, ex quo est necessaria ex suppositione, sicut ista, Sortes est, iam similiter erit determinatè vera, vt Sortes est.

Ideò alij, vt ẽt ait Naueros, dicunt ꝙ propositio determinatè vera est propositio euidenter vera, cui s. possumus euidenter assentire naturaliter, quatenus est ex parte suæ significationis, vt ista, Sol lucet, ignis calefacit, Sortes est, aut currit, aut fuit, aut per euidẽtiam summam siue supernaturalem, vt Deus est trinus & vnus &c. Nam si aliquibus ex his non possumus euidenter assentire, id prouenit ex aliquo impedimento, vel ex defectu nostri intellectus, vt patet quia istis Angelus euidenter assentit: sed nõ ita possumus nos, vel ẽt Angeli euidenter assentiri propositioni de futuro contingenti ẽt reuelatæ, vt ꝙ Antichristus erit, nisi eam in verbo clarè videamus: quia cùm possit non esse iam ex parte suæ significationis, vel rei significatæ, nemo potest ei euidẽter assentire, nisi solus Deus, vel Beatus in verbo p claritatẽ, & eminentiam suæ cognitionis. Quòd si quis illi propositioni reuelatæ assentiat aliquando euidenter, id erit extrinsecè, idest ratione sequelæ quatenus necessariò sequitur ex reuelatione, vel volũtate diuina clarè cognita, & reuelante quòd Antichristus erit.

Sed tandem melius secundum B. Tho. 1. par. q. 14. art. 13. & ibi Caietanum, & Boetiũ, & alios propositio determinatè vera est propositio diffinitè, & certitudinaliter vera, ita ꝙ eius contingentia est iam ad vnum determinata.

Et ita ſm clarissimum doctorem Medina in sua lectura in 1. dist. 38. Propositio determinatè vera est triplex, scilicet quoad se, & est idem qđ propositio vera, etiam si sit de futuro contingenti, vt Sortes est, Sortes erit, est quoad se determinatè vera, vel falsa: quia aliquid horum certè est vel erit: & sic accepit Gabriel, vbi supra. Quoad Deũ autem determinatè vera propositio est illi certitudinaliter vera: & ita omnis propositio, cui Deus assẽtit, est illi determinatè vera. Quoad nos autem determinatè vera propositio est nobis certitudinaliter vera, vt supra secundum B. Tho. dictũ est; modò sit certitudo naturalis, vt sol cras orietur, modò sit certitudo fidei, vel supernaturalis, aut Antichristus erit, modò sit de præterito, modò de præsenti, modò de futuro contingente. & ita multa argumenta, & difficultates per hanc distinctionẽ solui possunt. Nã propositio de futuro contingenti ideo absolutè dicitur ꝙ non est determinatè vera, quia cùm non sit determinatum fore in suis causis naturalibus, neque sit positum inesse extra eas, non est nobis naturaliter certum quòd erit: ex quo naturaliter potest impediri, & non fore. Si autẽ nobis reueletur fore, tunc erit nobis determinatè verum & certum fore, quamuis sit contingẽs, & possit non fore: quia reuelatio diuina tãtam nobis certitudinem potest præstare, quantam causa naturalis quòd illa res est vel erit.

Ex quibus constat ꝙ hęc propositio Antichristus erit, secundum fidem Cristianis est determinatè, idest certitudinaliter, quamuis non euidenter vera, quamuis ètiam sit de futuro contingenti: alijs autem hominibus, & naturaliter indeterminatè vera est. Constat etiam ex dictis, & supponitur contra aliquos ꝙ propositio de futuro contingenti est vera vel falsa, ex quo est propositio, & non est neutra. Nã si est verum quòd erit vel nõ erit, ergo altera vera, altera falsa est. Et tandem propositio absolutè, & in se determinatè vera non solum ex parte subiecti, vel assentientis, sed ex parte obiecti est certitudinaliter vera certitudine naturali, vt cras orietur sol: vel supernaturali, vt Antichristus erit, etiam si plures infideles ei non assentiant: quia ex quo est reuelata, vel decreta à Deo, iam est in sua causa, scilicet voluntate diuina immutabili, & non impedibili certius in se quòd ita erit, quàm veritas naturalis in sua causa naturali.

Dubium tertium. Verũ aliqua propositio possit incipere, aut desinere esse vera vel falsa, & mutari de veritate in falsitatem, & è contra. *Dubium. 3.*

Respõdeo per octo propositiones. Prima est, ꝙ propositio de præsenti potest incipere esse vera vel falsa: & mutari de veritate in falsitatẽ, vt ista Sortes currit, Sortes non currit. Nam exponendo ly incipit patet intentum. *Propo. 1.*

Propositio secunda. Nulla propositio affirmatiua de futuro de simplicib. extremis potest incipere esse vera: sed si semel est vera ab æterno est & fuit vera. probatur: quia si aliqua posset incipere esse vera, maximè ista, Antichristus erit, sed hæc non, quia fieri & semper ab æterno fuit verum dicere quòd Antichristus erit aliquãdo, idque supposita existentia ipsius propositionis ab æterno, vel in intellectu diuino fuit verum ab æterno, quòd Antichristus erit. *Propo. 2.*

Bene tamen potest desinere esse vera post tẽpus

pus

pus suæ futuritionis. Nam post mortem Antichristi iam desinet esse vera, Antichristus erit: & tunc incipiet esse falsa. Et ita affirmatiua falsa de futuro contingenti non est ab æterno falsa.

Prop. 3. Tertia propositio. Quòd propositio negatiua de futuro contingenti benè potest incipere esse vera, vt ista, Antichristus non erit, incipiet esse vera post mortẽ eius supposito ꝙ non resurget, & ita non est ab æterno vera: quia antequam Antichristus esset, non est, neque fuit verum dicere quòd non erit, idest nullo tempore erit: imò & aliquando erit, & aliquando non erit.

Negatiua autem de futuro contingenti vera non potest desinere esse vera. Nam si semel est verum quòd Antichristus non erit, iã nullo tempore erit verum dicere quòd erit, aliàs duę contradictoriæ essent veræ: & ita de veritate in falsitatem mutari non potest.

Negatiua verò de futuro contingẽti falsa ab æterno est, & fuit falsa. Nam si nunc est falsum, quod Antichristus non erit in aliquo tpe. ergo sua contradictoria vera, Antichristus erit in aliquo tẽpore, & ergo ab æterno vera, & per consequens illa negatiua contradictoria ab æterno falsa est, & fuit, & non potest incipere esse falsa.

Prop. 4. Propositio quarta. Ex dictis sequitur ꝙ affirmatiua de futuro contingenti benè potest mutari de vera in falsã, vt ista Antichristus erit nũc est vera, & post mortem eius erit falsa.

E contra fit in negatiua, quæ quidem in eodẽ instanti, in quo affirmatiua desinit esse vera, & incipit esse falsa, tũc negatiua desinit esse falsa, & incipit esse immutabiliter vera: qa aliter duæ contradictoriæ essent simul veræ aut falsæ.

Propositio quinta. Ex dictis sequitur ꝙ licet ista, Antichristus erit, potest esse vera, & falsa; & similiter ista, Antichristus non erit, non tamẽ indifferenter successiuè vna post alteram. Nam post veritatem negatiuæ non potest successiuè affirmatiua esse vera: quia si negatiua est vera, & negat omne tempus futurum, iam non potest verificari affirmatiua, quòd Antichristus erit pro aliquo tempore: quia sic darentur duæ contradictoriæ simul veræ.

Prop. 5. Item neque negatiua põt successiuè esse falsa post falsitatem affirmatiuę; quia si ista est falsa, Antichristus erit, scilicet aliquando, ergo negatiua est nunc vera & in æternum, quòd.s. Antichristus nunquam erit. ergo non potest esse falsa post falsitatẽ affirmatiuæ. Sed è conuerso benè potest esse, quòd.s. affirmatiua potest incipere esse falsa post falsitatem negatiuæ: quia affirmatiua põt incipere esse falsa post mortem Antichristi: & qñ incipit esse falsa, tunc negatiua incipit esse vera. ergo ante fuit falsa illa negatiua: & post illius falsitatẽ incipit falsitas affirmatiuę.

Itẽ negatiua potest esse vera post veritatem affirmatiuæ: quia potest incipere esse vera, vt ista, Antichristus non erit, post mortem eius,

Prop. 6. Propositio sexta. Ex dictis sequitur ꝙ licet quælibet affirmatiua, vel negatiua de futuro cõtingenti possit esse vera & falsa, vt dictum est: tamen negatiua est immutabiliter vera, ita ꝙ si semel est vera non potest mutari in falsum, quia non potest incipere esse falsa, vt supra propositione tertia & quarta habetur.

E contra fit in affirmatiua: quæ est immutabiliter falsa, ita quòd si semel est falsa, nunquam mutabitur in veram, vt si nunc est falsum quòd Antichristus saluabitur, & sua contradictoria vera quòd non saluabitur: nunquam postea erit verum quòd saluabitur: quia aliàs duæ contradictoriæ darentur simul veræ.

Vnde nota, quòd istæ duæ contradictorię, Antichristus erit, Antichristus non erit, nõ possunt esse veræ, nec falsæ simul, nec successiuè indifferenter: sed certo ordine seruato, vt dictum est, tunc successiuè possunt esse falsæ, puta affirmatiua post negatiuæ falsitatem, & negatiua potest esse vera post veritatem affirmatiuæ: & non e conuerso.

Propositio septima. Nulla propositio de futuro cõtingenti est ineuitabiliter, idest necessariò vera vel falsa: sed euitabiliter vel contingenter, ita quòd antequam ponatur in esse, potest eius veritas vel falsitas euitari, & poni sua cõtradictoria in esse. Quò fit vt licet vna sit immutabiliter vera, vt ista negatiua, Antichristus non saluabitur: non tñ ineuitabiliter vera sit; & ista affirmatiua Antichristus saluabitur, est immutabiliter falsa: non tñ ineuitabiliter, i. si nunc est falsa nõ põt successiuè in veram mutari, vel transire: sed põt falsitas illa euitari, qa põt ille saluari in sensu diuiso: etsi ponatur in esse iam erit vera, sed non successiuè postquã fuit falsa: quia tũc deponitur illa eius falsitas ita ꝙ nunquã fuit falsa: & ita eius falsitas euitatur. Eodẽ modo ista negatiua Antichristus non saluabitur est quidẽ immutabiliter vera, sed euitabiliter. vt dictum est. Prop. 7.

Propositio octaua. Propositio affirmatiua de præterito non dependens à futuro contingenti habet per oĩa eandem regulam, quam negatiua de futuro contingenti, quia scilicet potest incipere esse vera, non tamen falsa, & potest mutari de falsitate in veritatem, vt supra propositione tertia, dictum est. Sed opposito modo in negatiua de præterito dicendum est, vti ex supra dictis facilè potest exemplificari, atque probari. Prop. 8.

Contra primam propositionem suprapositã, Primò arguitur: quia in casu ꝙ nunc in A. instanti præsenti Sortes non sit, & post in instanti. B. mediato sit, sed producatur post. A. & ante. B. in instanti intermedio quod vocetur. C. tunc ista propositio, Sortes est in. A. non incipit esse vera nec falsa, vt patet exponẽdo ly incipit, quia semper affirmatiua exponẽs est falsa: modò exponat per primum sui esse, modò per vltimũ non esse. Argum. 1.

Respondeo ꝙ si illa instantia sint mediata ad Respon.

 inuicem,

inuicem, benè incipit esse vera, vel falsa, & exponentes sunt veræ. Si verò sint immediata, non admitto casum: quia impossibile naturaliter est instantia esse immediata. Et si ponatur quod supernaturaliter sint immediata: tūc verū probas, sed non contra primam propositionem, quæ intelligitur naturaliter instantib. existentibus mediatis:

Argum. 2. Secundò. Et hoc præcipuè cōtra secundā propositionē arguit. Nā ista affirmatiua, Antichristus erit, pōt esse vera, & pōt esse falsa, ergo pōt incipere esse vera, sicut potest incipere esse falsa, quia non videtur maior ratio de vna, quā de altera, & quàm de negatiua Antichristus nō erit.

Respon. Respondeo negando consequentiam, & eius probationem, quia maior ratio est de vna, quàm de altera, vt supra propositione secunda, & tertia probatum est.

Replica. Si replicetur adhuc probando quod affirmatiua pōt incipere esse vera, quia hæc propositio, Antichristus saluabitur, nūc non est vera, vt supponitur ex fide, & immediatè post hoc pōt esse vera, quia aliàs esset necessariò, & non contingenter falsa, ergo potest incipere esse vera.

Respon. Respondeo dupliciter. Primò fm Alliaco negando consequētiam, quia arguitur à diuisis ad coniuncta. Nam ly potest in exponentibus non cadit supra ly incipit, ac perinde nec supra vtrāque eius exponentem, sed supra vna tm: & ita non denotatur quod copulatiua de inesse composita ex illis exponentib. possit esse vera, sed solum vna illarum: cū qua stat altera de possibili: & quā ponetur inesse tolletur altera: & sic antecedens est verū. Sed in consequentia exponibili virtualiter cadit ly pōt supra vtranq; exponentem, ex quo ponitur in principio cadens supra ly incipit: & denotat quod tota copulatiua cōposita ex exponentib. de ly incipit possit esse vera in sensu cōposito: & facit hunc sensum, & exponitur sic. Possibile est quod hæc propositio, Antichristus saluabitur, nūc nō est vera, & immediatè post hoc erit vera: vel possibile est quod hęc nunc est vera, & non immediatè ante hoc fuit vera, vt ly possibile cadens supra totā copulatiuam, quæ est pars illius disiunctiuæ, denotet quod tota illa copulatiua sit possibilis, & capiatur in sensu cōposito: & hoc est falsum, & illa proppositio impossibilis est.

Sed certè, ut aiunt Greg. Arim. in 1. dist. 38. Et Dulart, & alij hæc rñsio non stat fm bonam dialecticam: quia si illud consequens, hęc propositio Antichristus saluabitur potest incipere esse vera, capiatur in sensu cōposito, tunc ly pōt nō determinaret illum infinitiuū incipere esse, sed totam propositionem ad hunc sensum, hęc propositio, Antichristus saluabitur incipit esse vera, est propositio possibilis, sed non accipitur ad prædictū sensum: ergo nōn pōt accipi in sensu cōposito, sed in casu diuiso: quod si capiatur in sensu diuiso, non debet exponi per vnam de sensu cōposito, quia vna modalis diuisa seclusis omnibus instantijs est necessaria, vel impossibilis: modalis autem composita est contingens: quia si sua officians est in rerū natura, est vera, si non, est falsa, quia extremū non supponit, ergo modalis diuisa non rectè exponitur per compositam.

Respon. 2. Ideò secundo modo resp. fm Grego. Arim. & alios ēt negando consequentiā, quia illa propositio de sensu diuiso, (hæc propositio, Antichristus saluabitur, potest incipere esse vera) non est prius exponenda ex parte de ly incipit, sed ponenda inesse sic, hęc propositio, Antichristus saluabitur, incipit esse vera: quæ quia impossibilis, ideò sua modalis diuisa impossibilis est.

Argum. 3. Tertiò contra candē secundam propositionē arguitur. Ista propositio, Antichristus erit omnis homo, in casu quod post hoc erunt multi homines tempore Antichristi, & quod post maneat solus Antichristus, iam tunc incipit esse vera. Nā ante illud instans non fuit vera: & qū est ille solus, est vera sua de inesse, hæc videlicet, Antichristus erit omnis homo, qui erit: & hoc tenendo quod sit falsa ista propositio Adā fuit oīs homo ad hunc sensum Adam fuit omnis homo qui fuit. Nam aliter si tempus importatum per copulā sit acceptio nō vnica prædicati ad hunc sensum, Adam in aliquo tempore fuit omnis homo, tunc sicut illa est vera: sic & ista, Antichristus in aliquo tēpore erit omnis homo, ab ęternio fuit, & erit vera in casu prædicto: sicque non incipiet esse vera, sed vt dictum est tenendo tempus importatum per copulam esse vnicam subiecti tantum & illam, Adam fuit omnis homo, fuisse falsam, tunc ista Antichristus erit omnis homo, incipiet esse vera in casu prædicto.

Respon. Respondeo conceditur. quod in argumento probatum est: sed id non est contra secundā propositionem, quæ solum loquitur de propositione de simplicibus extremis: & vbi nulla est distributio formalis, qualis est in hac, Antichristus erit omnis homo: nec vlla distributio ęquiualēs, aut virtualis, qualis est in hac propositione, Sortes erit maior Platone, quæ potest incipere esse vera in casu quod nunc & post sint ęquales, sed cras Sortes sit maior: tunc enim certum est quod nunc est falsa, vt patet per exponentes, nam tertia exponens negatiua est falsa in casu prædicto, hæc scilicet Plato non erit ita magnus, vt Sortes: quæ facit hunc sensum quòd in nullo tempore erit ita magnus vt Sortes, sed cras incipiet esse vera, vt patet: idque quia includitur negatio in altero extremo scilicet in ly maior, & ita non est contra secundam propositionem.

Argum. 4. Quartò cōtra candē secundā propositionem arguitur, quia ista propositio, Antichristus erit oīs homo in hoc instanti quod est, demōstrando instans futurū in medio vitæ eius, nunc est falsa: quia ly in instanti, qđ est nunc, non supponit, & tū postea in eodē instanti medio vitæ Antichristi incipiet esse vera, ergo illa 2. propō falsa est.

Respon.

Respon. Resp. distinguendo ly quod est: Nam si æquiualet nomini.i.in instanti existenti, & semper capitur vniuocè pro eodem; tunc maior est vera; quia facit hunc sensum, Antichristus erit homo, in instanti existenti in medio vitæ eius, quod instans vocatur.a.& minor est falsa; & ita nil concluditur. Si aũt ly quod est teneatur verbaliter restrictiuè pro instanti præsenti; tunc illa maior est falsa, quia prædicatum non supponit sic restrictum; & licet minor sit vera, tñ argũm non est contra secundam propositionem, quæ intelligitur solum in propositionibus de simplicibus extremis, qualis prædicta propositio non est.

Aliqui etiam dicunt ꝙ tunc adhuc illa minor non erit vera in medio vitę Antichristi, quia per ly in instanti quod est non debet demõstrari instans tunc præsens in medio vitæ eius, sed illud idem iam præteritum in quo maior falsa fuit, vt sic vniuocè pro eodem instãu procedatur. Et ita tunc non incipit esse vera contra supradictã secundam propositionem, quæ naturaliter tm̃ seclusis casibus extraordinarijs & miraculosis ꝓcedit, & ita multa sophismata puerilia vitantur.

Argumẽtũ quintum. Quintò cõtra tertiam propositionem arguitur. Nam ista ꝓpositio negatiua de futuro, Antichristus, qui erit, potest nõ fore, est vera: & tñ non potest incipere esse vera, ergo illa tertia ꝓpositio falsa est. Quòd sit vera illa maior probatur: quia non debet statim poni in esse sic dicendo, Antichristus qui est nõ erit, hæc enim est falsa, vt patet ex sua copulatiua, ad quam reducitur, Antichristus est & non erit, nam prima pars est falsa. Sed cũ ly qui erit teneatur à parte subiecti vt restrictio vel determinatio eius; ideò non debet resolui in copulatiuã: Sed illa maior est negatiua de subiecto non supponente: & est vera in casu ꝙ Antichristus erit, & modò non sit, & idem dicat̃ de ista, Antichristus futurus põt nõ esse, & de alijs eiusmodi. Item secundò ꝓbatur ꝙ sit vera, quia cum subiectum debeat prius resolui, & tolli connotatio anteq̃ ponatur in esse cùm sit modalis diuisa, sic fiet ꝓbatio, Antichristus põt non fore, & ipse erit, ergo Antichristus, qui erit, põt nõ fore: & qñ illa Antichristus põt non fore ponetur in esse dicendo ꝙ nõ erit: tũc deponetur sua cõtradictoria, Antichristus erit, vt patet ex his, quæ inferius dubio. 11. notabuntur. Et ita patet illa maior vera, minor aũt argumenti ꝙ s. non potest incipere esse vera, patet, quia ab æterno verũ est dicere, & est necessaria propositio hæc ꝙ Antichristus qui erit põt non fore, quòdq; ista propositio possibilis est.

Respon. Respon. concedendo quod probatum est: sed non est contra tertiam propositionẽ, quę de simplicibus extremis tm̃ loquitur, vt dictum est. & similiter dicatur de ista, Antichristus qui nõ erit potest fore, in casu quo nõ erit. Et prædicta sunt vera si sint modales diuisæ: nam si sint cõpositæ, omnes illæ sunt falsæ. Antichristus qui erit potest non fore: & qui non erit potest fore, & futurus potest non esse futurus, vt constat si statim ponantur in esse & officientur sine resolutione, vt in modalibus compositis fieri debet. Nam falsum est ꝙ istæ propositiones sunt possibiles. Antichristus qui erit non erit: & qui non erit erit: & futurus non est futurus.

Dubium quartum est, supposito ꝙ nõ omnia de necessitate eueniunt: sed multa contingẽter ita ꝙ poterant non fieri vel non euenire; & multa fiunt, quæ possunt non fieri, vt constat per experientiam: Iam dubitatur vtrum ad saluandum hanc contingẽtiam in rebus & libertatem in nostris operationibus humanis necessariũ sit ponere libertatem in prima causa videlicet in Deo: an sufficiat in causa secunda. *Dubium quartum.*

Respon. in hoc est duplex opinio inter catholicos. Prima stat in duobus dictis: quorum primum est ꝙ si in vniuerso non esset aliqua causa libera, sed omnes naturaliter, & de necessitate agerent: tunc non esset aliqua contingentia in rebus, sed omnia de necessitate fierẽt. Probatur. Nam si aliquid fit & põt nõ fieri, aut hoc est ex libertate alicuius causę: & tunc iam hẽ intentum, & est contra hypothesim: Aut est propter aliquod impedimentum: & tunc quæro de illo impedimento, an sit causa libera, an necessaria: Si libera iam habetur intentũ, & est contra hypothesim: Si necessaria, ergo de necessitate ponet illud impedimentum: & ita sequitur intentum, ꝙ si non esset in vniuerso aliqua causa libera, nihil fieret contingenter, quòdq; ad contingẽtiam rerum aliqua causa libera requirit. *Opinio prima.*

Secundum dictum huius primæ opinionis est ꝙ vtrum ad saluandam istam contingẽtiam debeamus necessariò ponere libertatem in prima causa.s. in Deo; an sufficiat in causis secũdis duntaxat. Hoc pendet ex alia quæstione quõ Deus concurrat cum causis secundis ad suas operationes: Nam si teneatur opinio erronea Durãdi in 2.di.1. ꝙ Deus concurrit mediatè, sic s. ꝙ primò produxit res, & dedit eis virtutẽ, qua agere possent; & deinde non amplius concurrit cum eis, sed eas relinquit vt vtantur sua virtute; tũc consequenter et diceretur ꝙ in omnibus operibus humanis saluatur contingentia, esto ꝙ prima causa non esset libera: quia tunc sufficeret libertas; aut etiam contingentia causæ secundæ: Sed hæc opinio erronea est in suo falsẽ ꝓsupposito. Si autem teneatur aliorum opinio æquè aut magis erronea ꝙ Deus immediatè quidem concurrit ad nostras operationes, sed insufficienter ita videlicet ꝙ illos effectus causæ secundæ ipse solus producere non põt; sicut neque obiectum cognitũ sine voluntate, neque volũtas sola sine obiecto cognito effectiuè concurrente põt volitionis actum producere: tunc consequẽter diceretur ꝙ sola nostra libertas sufficeret ad saluandum contingentiam eorum, quæ fierẽt à nobis, etiam

etiam si Deus non liberè sed necessariò ageret sicut obiectum cognitum mouet voluntatem, & causat necessariò.

Sed tandem tenendo cum doctoribus cõiter, sicut & verum est ꝙ Deus immediatè & sufficientissimè concurrit cum causis secundis. Immediatè inquam immediatione virtutis & suppositi, vt hoc ẽt concedit B. Tho. 1. par. q. 8. art. 1. & 2. & ibi Caietanus. Ita ꝙ causa secũda nihil potest agere nisi Deus & simul coagat virtute ẽt influxa ab ipso Deo. Et sufficientissimè, ita ꝙ Deus ipse solus agere potest per se omnem rem vel effectum non dico actionem; sed rem vel effectum, quem efficit cum causa secunda.

Hoc ergo supposito vt supponit Scotus in 1. dist. 1. q. 1. & dist. 8. q. 2. & di. 39. Iam consequenter dicendum est ꝙ ad saluandum contingẽtiam in rebus necessario requiritur libertas in prima causa videlicet in ipso Deo: aliàs nulla contingentia dari aut saluari posset in rebus: neque libertas alicuius causæ secundę ad id sufficiens esset. Quod quadrupliciter probatur.

Primò quia si causa secũda mouetur à prima immediatè & sufficienter, sicq; sola prima sufficit agere, & secũda non sine prima ergo si prima necessariò agit vel mouet, sequitur ꝙ ẽt secũda necessariò mouetur & agit: probatur consequentia dupliciter. Primò quia omnis causa, quæ mouet in quantum mota, si necessariò mouetur, necessariò mouet. Sed omnis causa secunda ẽt voluntas hominis mouet seu agit in quantum mota à causa prima. s. à Deo, quia sine eo nihil agere põt, ẽt ẜm philosophos, ergo si necessariò mouetur à Deo necessariò quoque mouet seipsam, & agit vel operatur. Tum secundò quia ad oppositum ꝙ. s. causa secunda mouet liberè aut contingenter, & prima. s. Deus mouet necessariò & sufficienter, ergo tunc Deus frustratur ab effectu suo, vel impeditur per causam secundã, aut effectus necessariò fit. Igitur ad saluãdũ contingentiam in rebus necessariũ est ponere libertatem in Deo, qui causa prima omnium est.

Secundò probatur idẽ, quia causa prior prius naturaliter & simpliciter respicit effectũ, q̃ causa secunda posterior: quia sicut est prior & non solũ principalior in essendo, ita & in causando, cùm eius virtute causa secunda agat, ergo in illo priori cathegorematicè vel singathegorematicè sumpto causa prima dabit effectui necessitatem suam, & ergo postea in secundo instanti vel signo naturę aut præsuppositionis causa proxima posterior non potest ei contingentiam dare.

Tertiò probatur idẽ, quia omnis effectus contingens causæ secundę potest à Deo immediatè produci stante identitate naturæ illius effectus, ergo esset ẽt contingens sublatio causis secũdis contingentibus à sola prima causa dependens.

Quartò probatur idem, quia Deus de facto multa contingentia liberè produxit atque producit immediatè, vt patet in creatione mũdi & animarũ quotidie; ergo res non sunt contingentes ex proximis causis, sed principaliter & radicaliter à Deo sic libere agente. Ita tenet Scotus vbi supra & Gabriel, Medina, & alij. Et quãuis Caietanus, vbi infra in secunda opinione allegatur, conetur soluere prædictas rationes Scoti; tñ insufficienter, vt Lychetus di. 38. 39. optimè eas defendit & probat, vt proxime etiam patebit.

Opinio secunda est B. Tho. 1. par. q. 19. art. 8. & ibi Caiet. & in q. 14. art. 13. ꝙ licet prima radix contingentię rerũ sit diuina voluntas, eiusq; cõditio, in quo doctores omnes cõueniunt; quid autem aut quæ sit cõditio hæc, Scotus vbi supra & sequaces dicebant ꝙ est contingentia, aut potius libertas diuinæ voluntatis: ita ꝙ quia Deus liberè vult & causat, ideò est cõtingentia in vniuerso: adeò ꝙ si Deus omnipotens liberè non causaret, nihil posset cõtingenter euenire. Inde dicunt ꝙ Arist. & alij philosophi dicẽtes Deum necessariò causare simul & multa contingenter euenire, vtiq; repugnantia dixerũt. Hæc autem secunda opinio B. Tho. &c. dicit ꝙ illa conditio non est libertas, sed summa efficacia diuinæ voluntatis: quæ vult quædam necessariò, quædam contingenter fieri ad complementum vniuersi & ideò præparauit eis suas causas necessarias & contingentes. Vnde infertur ꝙ nõ ideò effectus sunt cõtingentes, quia causæ proximæ sunt contingentes, sed quia Deus voluit eos contingẽter euenire, & causas contingentes illis præparare.

Quæ opinio dupliciter probatur. Primò quia ẽt si diuina voluntas non liberè, sed naturali necessitate vellet & causaret vt sol, vti Arist. & alij philosophi malè dixerunt, salua tamen efficacię suæ virtute, hoc vniuersum quale nunc est; adhuc contingentia in rebus saluaretur: tum quia essent causæ defectibiles; tùm quia essent agentia libera puta homines: sicut ex maiori necessaria, & minori contingenti sequitur conclusio contingens; sic ex prima causa necessariò mouente vel causante, & ex secunda contingenter, effectus contingens sequi potest. Et hoc euidentius apparet si fingamus mundũ nõ esse à Deo, sed quasi ex se: tunc enim manifestum est ꝙ ex hoc ipso ꝙ non omnis effectus habet per se causam, aliquid euenit contingenter, vt patet 6. metaphy.

Sed Scotus & alij de prima opinione negarẽt hanc rationem, quòdq; tunc daretur contingentia in rebus, aut agens liberum, aut contingens.

Secunda ratio huius secundæ opi. est, quia ex prima opinione Scoti sequitur hanc partẽ vniuersi non esse à Deo vt ab agente à proposito; quod tñ dicere est contra philosophos & theologos. Et ꝙ sequatur patet: quia effectus agẽtis à proposito vt sic oportet ꝙ sit electus à Deo, vt patet 9. metaphy. vbi dr̃ ꝙ potentia naturalis à prohæresi, idest electione determinatur ad agendum,

dum. Sed si contingentia oritur ex modo volēdi ipsius Dei: iā ipsa non est electa sed consequens modum eligendi, ergo ipsa non est effectus Dei vt agentis à proposito: & ita cōtingentia rerum est in vniuerso præter intentionem Dei, vt pote consequens modum volendi eius, non volitionem ipsam, Sed certè neque hæc ratio valet contra Scotum. Nam eodem modo sequeretur ꝙ actus eò quod est liberè volitus ab homine non est à proposito, vel ex electione, sed consequens modum eligendi.

Ad primā rationē primæ opinionis. Ad supradictas aūt quatuor rationes primæ opinionis ꝙ non sint sufficiētes conatur respondere Caietanus. Ad primā negando consequentiam, & ad eius primam probationem ꝙ omne mouens inquantum motum si necessariò mouet necessariò mouet, distinguit hanc maximam dupliciter. Primò quia ly in quantum ab alio motum, aut dicit causam præcisam, aut concausam. Si causam præcisam, tunc illa propositio implicat contradictionē in adiecto; & minor est falsa vbi dr̄ ꝙ causa secunda mouet in quātum mota. Nam si causa secunda est causa, ergo nō præcisè mouet, quia mota; sed etiā ex se aut ex virtute propria aliquid confert aut efficit: aliàs nō esset causa effectiua. Ideò cùm dr̄ ꝙ causa secunda nihil agit, nisi virtute primæ, non est sensus ꝙ nullam virtutem habet nisi primæ: sed ꝙ nullum effectum producit, nisi virtute primę concurrente & coniungente virtutem secundæ suo effectui. Si verò dicit concausam quamuis principalē, tūc negatur illa maxima. Nam stat ꝙ causa secunda necessariò moueat, & ꝙ non necessariò moueat aliam causam: quia motio causæ prioris modificatur in causa secunda, s̄m modum ipsius causæ secundæ. Et ita licet prima causa moueat necessariò, eius tñ motio recepta in causa secūda contingenter operante modificatur à contingentia causæ secundæ recipientis. Et quia prius natura modificatur, q̄ impellat ad mouendum vel agendum: iam motio illa modificata ad causam contingentem mouebit secundam ad mouēdum vel agendum non necessariò, sed contingenter. Etsi causa secunda ponatur naturalis potens deficere; iam motio illa modificata ad naturam causæ secundæ mouebit illam ad mouendum vel agendum nō necessario, sed vt in pluribus iuxta ꝓprium modum ipsius causæ secundę & non primę. Exemplum est in sole vel cęlo quod cū causis necessarijs coagit ad effectus necessarios, & cum contingentibus ad cōtingentes, licet sit causa necessaria aut naturaliter, & non liberè agēs. Sic de Deo dici potest ꝙ attingit à fine ad finē disponens omnia suauiter, idest iuxta modum cuiusq; cooperans vnicuique.

Secundo modo distinguitur illa maxima. Nā causa secūda potest dupliciter à prima moueri; vno modo motione pręuia proprię actioni, sicut baculus motus à manu mouet lapidē, aut aqua prius ab igne calefacta calefacit hominem, aut cibum. Alio modo motione cooperatiua intrinseca proprię actioni. Et quamuis in primo sensu illa maxima possit esse vera: non tamen est ad propositum. At verò in secundo sensu, qui est ad rem, est falsa. Non enim oportet ꝙ cùm aliquis vult aliquid, vel cùm Sol illuminat, prima causa motione pręuia cooperetur; sed sufficit & exigitur ꝙ ea puta Deus intrinsecè cooperetur tali electioni, vel illuminationi secundum naturam vnius cuiusq;, vt dictum est; vt sol & cęlum cum causis inferioribus secundum naturam earum ad suos effectus cooperatur.

Sed certè ista responsio Caietani non satisfacit: quia solum procedit de causa prima aut superiori mouente insufficienter, quæ, s. ipsa sola sine secunda non sufficit eius effectum producere: quia tūc modificatur s̄m naturam eius, vt sol & cęlum, & obiectum cognitum &c. de qua & dicit Scot. quòd si necessariò ageret & sufficienter, nō posset impediri, neque modificari ab inferiori causa secunda, quódque si modificatur est, quia ita liberè vult & concurrit cum causa secunda vt latius probat Lychetus in 1. dist. 39. & dist. 8. q. 4. Ideò illa probatio Scoti valida est.

Ad secundā rationē primæ opinionis. Ad secundam rōnē primæ opinionis respondet Caiet. vbi supra negando consequentiā, quia prima causa non attingit effectum secundæ in seipsa, sed modificata cooperatione sua iuxta modum ipsius causæ secundæ: ideò effectus causæ secundæ in nullo priori habet necessariā habitudinem ad primam, sed solam ex se contingenter fieri habitudinem habet. Illa enim propositio assumpta, s. cā prior prius natura respicit effectū, non est sic intelligenda quasi sit aliqua duratio, vel instans naturæ in cuius primo instanti causa prima operetur aliquid, vel respiciat effectum, & in secundo causa secunda: in quo sensu illa consequentia procedit, sed est intelligenda de prioritate independentiæ & immediationis virtutis & intimitatis: quia, s. prior indepēdētius & immediatius quoad virtutem attingit effectum, quàm secunda etiam in eodem instanti naturæ.

Sed certè neque ista responsio valet contra Scotum, quia solum Caietani respōsio procedit de causa prima, quæ sine secunda nō sufficit producere effectum, vti superius ad primam replicatur est, vt Lychetus vbi supra latius agit.

Et similiter ad alias solutiones Caietani replicari pōt pro stabilienda prima opinione Scoti supraposita, quæ omnia causa breuitatis omittuntur, & apud Lychetū ubi supra videri possunt. Ideò in prima opinione nunc standum est.

Tandem no. ꝙ ut ait Caietanus 1. par. q. 14. a. 13. & alibi sæpius secundum B. Thom. in 1. dist. 38. Deus nō benè & propriè dicitur agere ad extra contingenter, neque ꝙ est causa contingēs: sed ꝙ est causa libera liberè agens: quia cā contingēs dicit mutabilitatē, uel ꝙ ab alia causa potest

ra in sensu diviso; necessaria autem ex suppositione & in sensu composito; quia in scientia Dei æterna nulla differentia temporis est: & in Deo scit, sciuit, & sciet idem sunt.

Argum. 2. Secundò arguitur: quia in essentia diuina velut in speculo relucent & repræsentantur omnia etiam futura contingentia, ergo non immediatè in ipsis rebus futuris, sed mediante essentia tanquam in specie vel imagine Deus ea omnia cognoscit, ergo non intuitiuè, sed abstractiuè.

Respon. Respon. quadrupliciter. Primò secundum Durandum in prologo qui malè concedit vtranq; consequentiam, quia tenet quod notitia intuitiua est, quæ habetur de aliqua re non præsupposita alia notitia de eadem re: abstractiua autem quę habetur de re præsupposita notitia de eadem re. Vnde nulla notitia intellectiua pro statu isto est in nobis intuitiua, sed abstractiua ex quo præsupponit aliam sensitiuam. Item Deus secundum eum nullam intuitiuam bene tamen claram notitiam habet de creaturis, ex quo præsupponitur notitia suę essentię, in qua cognoscit creaturas. Sed hęc opinio non tenetur.

Secundo modo resp. si teneatur opinio Gregorij Arim. quod notitia intuitiua est quæ habetur de obiecto immediatè, idest nō per aliquid aliud prius cognitū, vt notitia abstractiua rei absentis est intuitiua speciei, quā immediatè cognoscit: & per eam cognoscit mediatè, & sic abstractiuè ipsam rem, tunc negatur vtraq; consequentia, quia Deus intuitiue cognoscit omnia & immediatè, ex quo sua notitia quę est sua essentia intuitiuè & immediatè omnia cognoscit: Consonat Gabriel in 1. dist. 38. art. 3. dubio 2. & 3.

Tertio modo respon. secundum doctores communiter & Scotum tenēdo quod notitia intuitiua est rei existentis vt præsens est, negando vtranq; consequentiam, quia Deo sunt omnia præsentia immediatè in sua essentia & æternitate, vt hoc infra dub. 8. latius declarabitur.

Quarto modo respon. secundum Okam & Gabrielem vbi supra art. 2. conclus. 2. Et Medina in sua lectura, tenēdo id quod verius videtur, quod cùm rerum spiritualium naturam plenè pro statu isto perspicere non valeamus; ita neque earum diffinitiones à priori, sed aliquas tamen earū proprietates agnoscimus. Ideò à priori notitia intuitiua est notitia clara qua rem clarè cognoscimus. In quo autem stet claritas hæc à priori constare non potest. à posteriori aūt notitia intuitiua secundum Okam & Gabrielē in prologo q. 1. dubio 5. est per quā possumus euidenter indicare de prædicatis contingentibus rei, & quod est quādo est, & quod non est quando non est: abstractiua autem ècontra: quo supposito negatur vtraq; cōsequētia, quia Deus omnia immediatè & clarè cognoscit & intuitiuè & non abstractiuè per suam notitiam, quæ sua essentia est: abstractiuè namq; cognoscere dicit imperfectionem, quæ in Deo non est.

Quod autem dicitur in illo antecedente argumenti quod in essentia diuina velut in speculo omnia relucent, vt ait Gabriel vbi supra dubio 2. & 8. post Greg. Arim. & alios, non est intelligendū quasi essentia diuina repræsentet intellectui diuino, sic quod diuina intellectio mediate per suā essentiā feratur in res ad extra, vel tanquàm per quasdam imagines aut similitudines creaturarū ibi existentes & relucentes, quas aliqui dixerūt ideas esse. Nam ex hoc malo intellectu prior illa opinio Durandi processit. Sed est intelligendum ad hunc sensum quod Dei essentia est identicè eius cognitio immediata omniū rerum. Et quod dicitur quod est velut speculum &c. est sensus quod ipsa essentia est immediata notitia sui & aliorum omnium repræsentās ipsi intellectui diuino omnes creaturas, vt infra etiam dubio. 6. & 8. declarabitur.

Argum. 3. Tertiò arguitur. Si Deus clarè & intuitiuè cognoscit omnia etiam possibilia, quæro an sit status in cognitione omnium partium continui proportionabiliter diuisibilis in infinitū, & omnium numerorum, & graduū qualitatis, & specierum, & rerum aliarum numero possibilium esse in infinitum. Si dicatur quod non est status, sed pōt Deus adhuc plura possibilia cognoscere, ergo de facto non omnia possibilia simul clarè cognoscit. Si dicatur quod est status, cōtra, quia si omnia cognoscibilia & producibilia infinita simul Deus clarè cognoscit, ergo pōt ea non solū diuisiuè, de quo non est dubium, sed ēt simul omnia producere & cognoscere, ex quo potentia & cognitio diuina æqualia sunt: quo posito in actu, iam quæro vel potest aliud producere & cognoscere: & hoc non, quia sic non omnia producibilia contra hypothesim ante produxisset. Quòd si non potest aliud producere & cognoscere, ergo tunc potentia diuina simul & eius cognitio exhausta est, quod videtur inconueniens.

Tertiò, Respondeo vt benè in hoc Gabriel in 1. di. 38. q. 1. art. 3. dubio 4. secundum Greg. & alios respondet, quod non est status, idest terminus talium partium, & numerorum, & aliorū possibilium, ex quo talia sunt infinita sincathegorematicè, ita quod non datur vltimus terminus eorum: sed benè est status in cognitione ipsorum, ita quod ea omnia simul & numeros infinitos possibiles Deus clarè & distinctè cognoscit. Et ad argm̄ respondeo contra Gabrielem in hoc malè dicētem vbi supra, dico ergo quod Deus pōt omnia simul producere, sicut ea cognoscit. Etsi ponatur in actu; iam inde non potest aliud producere, neque cognoscere: quia non est producibile, neque possibile, neque cognoscibile ex casu. Et quā arguitur quod iam eius potentia atque cognitio esset exhausta, conceditur ad hunc sensum quod iam non pōt Deus plus producere atque cognoscere, quia nihil amplius producibile, aut cognoscibile est: non autē quod sit exhausta, idest finita, limitata, &

imper-

imperfecta. Non enim est imperfectio, nec impotētia, aut limitatio nō posse producere quod impossibile, aut non posse cognoscere quod nō cognoscibile est. Sicut nunc de facto Deus cognoscit omnia cognoscibilia incomplexa, & nō potest aliud cognoscere; non tamen ideò eius cognitio exhausta. i. imperfecta, quia nihil aliud cognoscibile est.

Argum. 4. Quartò arguitur, Vtrum Deus necessariò cognoscat contingentia. Vide supra in responsione ad primum argumentum, & infra dub. 6. in responsione ad tertium argumentum contra secūdam opinionem, & inferius dub. 11. in responsione ad secundum & tertium argumentum.

Dubium 6. Dubium sextū est, Vtrum Deus aliquid possit de nouo cognoscere qđ prius non cognouit.

Notabile. Pro responsione prænotandum est secundum doctores cōiter, & refert latius Gabr. in 1. dist. 38. q. 1. dubio 5. & dist. 39. & B. Tho. 1. par. q. 14. art. 9. 12. 15. ꝙ cognitio Dei est; aut dicitur esse duplex. s. rerum & enunciabilium vel propositionum. alij sic diuidunt. Cognitio aut scientia Dei licet in se sit semper ab æterno vnica essentia & cognitio omnium cognoscibilium; tamen in ordine ad obiecta cognita vel ratione tendentiæ ad res cognitas distinguitur.

Et ita est duplex. s. apprehensiua, & iudicatiua. Apprehēsiua est apprehensio rerum omniū, & propositionum tàm complexa, quàm incomplexa: & ita se extendit ad omnia, ad vera & falsa, particularia & vniūersalia, necessaria & contingentia cuiuslibet temporis sint etiam ad possibilia. & à B. Tho. 1. par. q. 14. art. 9. & 12. dicitur scientia rerum simplicis intelligentiæ.

Iudicatiua autem est eadem scientia vt est enunciabilium vel propositionum, quę est veritatis complexe vel proportionaliter, vt qua scit vel iudicat Deus me legere, legisse, aut lecturū esse, me esse, fuisse, aut fore.

Hæc iudicatiua est triplex. s. simplicis intelligentiæ, visionis, & præscientiæ, vel præuisionis. Scientia simplicis intelligentię est solum omniū verorum, quibus Deus assentit, modò sint præterita, modò præsentia, aut futura, modò etiam sint possibilia. Et ab aliquibus scientia hæc dicitur apprehensiua: sed propriè, & in rigore distinguitur ab ea, vt patet ex dictis. Scientia autē visionis est eadem scientia vt respicit solū præterita, præsentia, & futura. Et dicitur sciētia visionis nō quòd hanc Deus ista cognoscat intuitiuè, & per aliam alia abstractiuè: nam omnia et possibilia clarè & intuitiuè cognoscit vt in 5. dubio præcedente dictum est. Sed dicitur scientia visionis vt rerum præsentialitatem pro aliquo tempore significet: quia. s. est solum earū rerū, q̄ actualiter existunt, extiterunt, aut existēt aliqñ, & ibi possibilia non includūtur. Scientia vero p̄scientiæ, aut prouidentiæ futurorum tantū est.

Opinio 1. Hic suppositis respondeo ad sextū dubium ꝙ est quadruplex opinio. Prima magistri & Scoti, ꝙ nullum incomplexum, neq; cōplexum propositionale Deus de nouo scit, neq; eius sciētia mutari pōt, ita quòd nunc aliquid sciat quod ante nescierit, vel ē cōtra. Sed ab æterno scit, quod & quomodo nunc scit, & sciet. Et ratio est duplex: prima quia propositio mentalis vltimata. i. iudicatiua ex quo est vniuoca semper, & præcipuè in mente diuina, & nō pōt cadere à sua significatione, ergo eius copula semper vnit p̄ eodē tpe, aliàs esset æquiuoca, ergo si ab æterno Deus nouit Antichristum fore pro. a. tpe: iam talis propositio in mente diuina ab æterno existens. s. Antichristus erit pro. a. tpe semper vnit pro eodem tpe, ex quo est eadem notitia & essentia: & ita qñ Antichristus erit pro. a. iam ista Antichristus est idē significabit ꝙ ista Antichristus erit pro. a. ex quo ly est vnit pro eodē tpe. a. pro quo vniebat ly erit: & ita neutra illarum desinit, aut incipit esse vera. Similiter iam trāsacto Antichristo hæc propositio, Antichristus erit, in mente diuina ex quo vnit pro illo tpe. a. quod præterijt æquiualet huic, Antichristus fuit in. a. q̄a ex quo idem tempus importatur in ly est, erit, & fuit; nil refert dicere ꝙ est, erit, aut fuit, nisi ad explicationē conuenientis modi loquendi apud nos. Apud Deum autem, cui omnia sunt præsentia in sua ęternitate, nō est, fuit, & erit, sed esse. Igitur eadē propositio, quæ fuit ab æterno, est nūc vniēs pro eodem tempore; & pro quo semel est vera pro eodē semper manet vera; ita nulla mutatio, neque nouitas scientiæ in Deo est.

Imò & Aureolus insuper dicit hoc idem esse in nostris propositionibus mentalibus vltimatis: quia tenet ꝙ copulæ vniūt semper vniuocè pro eodē tpe pp supradictam rationem Scoti: & ita quæ semel est vera semper est vera. Et ly Antichristus erit, est, & fuit pro. a. in mente semper vera est: & explicabitur pro eodem tpe. a. vt dictum est. In propositionibus autem vocalibus & scriptis idem etiam esset dicendum, si copula nō staret pro quando profertur, vel scribitur, vel pro quando importat suum significare, sed pro eodem tēpore sicut mentalis vltimata. Quia verò cōiter ex communi modo intelligendi non sic stat copula in vocalibus & scriptis, sed pro tempore quo profertur, & explicatur in propositione, ideò in his dicit Aureolus non esse eandem rationem, quæ in mentalibus vltimatis est.

Secunda ratio Scoti est, quia ex quo et s̄m nominales Deus habet notitiā intuitiuam omniū, qua omnia clarè cognoscit, et contingentia, & omnes eorum habitudines ad omnia sua prędicata et contingentia præterita, præsentia, & futura, & possibilia, vt in 5. dub. præcedente dictū est, ergo ab æterno cognouit habitudinem Antichristi ad suum tempus. a. in quo erit. Et ita ab æterno iudicauit quòd Antichristus est, vel erit in. a. vel pro. a. & hoc idem iudicium & notitia

habitudinum ipsarum manet semper in Deo, ergo quamuis Antichristus realiter erit ad extra in .a. adhuc manet & manebit in Deo eadem notitia eiusdem habitudinis sicut & quę ante in eo erat ab æterno: & per consequens idem iudiciũ & eadem propositio Et ita Deus nihil incipit in se scire de nouo, neque proprie in se de nõ sciente in scientem mutatur.

Opinio. 2. Secunda opinio nominaliũ, vt refert & cum eis tenet Gabriel in 1. di. 38. dub. 5. & dist. 39. est ꝙ per scientiam apprehensiuam, vel simplicis intelligentię non iudicatiuam Deus nihil de nouo cognoscit: bene aũt per notitiam, aut scientiam iudicatiuam: non tñ per nouam scientiam, sicut nec per nouam essentiam. Nam per eandẽ scientiam Deus de nouo iudicat propositionẽ veram esse, qñ est de nouo vera: sicut sine sui mutatione per eandem scientiã cognoscit .a. esse, qñ est, & non esse qñ non est, & sic esse qñ sic est. Et ita diuersæ veritates per eandem, non tñ per nouam, neque per diuersas notitias de nouo cognoscuntur à Deo, vel Deus de nouo cognoscit, vel potius ad bonũ sensum dr̃ de nouo cognoscere, ita ꝙ aliquod prædicatum de nouo dr̃ de Deo, quod non ante dicebatur: & id non pp mutationem in Deo, aut scientię eius, sed rei ad extra, & tpis importati per copulam: quia tenent ꝙ copula vnit pro tpe quod nobis explicat. s. ly est pro præsenti, fuit pro præterito, erit pro futuro. Et cùm in his diuersis temporibus sint diuersæ habitudines rerum, & per consequens mutatio veritatis; ideò dicunt diuersas esse propositiones Sortes est, Sortes fuit, Sortes erit; sicut à parte rei aliud est Sortem esse, aliud fuisse, aliud erit.

Ideò & Antichristum nunc esse, non est propositio vera, nec à Deo scita pro nunc esse vera, quia nunc Antichristus non est: erit aũt postea vera qñ Antichristus erit: & tunc incipiet esse vera, & de nouo scita & iudicata à Deo ita esse pro illo tpe tunc pręsenti, pro quo Antichristus erit, quod explicabit ly est, & ꝓ quo, & in quo tunc verificabitur ꝙ Antichristus est. Nam non importatur idem tempus, nec eadem habitudo nũc & post per has propositiones Antichristus est nunc, & Antichristus est tunc quando erit.

Et ita per ly est intelligitur tempus præsens, quo ista propositio est, & per ly erit tempus futurum, & per ly fuit tempus præteritum, idq́; in ordine ad nos, quibus non omnia tẽpora pręsentia sunt: Deus autem, cui omnia præsentia sunt, nec vlla successio est in æterna sua cognitione rerum & habitudinum earum, semper habet eandem cognitionem incomplexam & complexam, apprehensiuam & iudicatiuam veram pro tempore, pro quo ita res est vel erit, vel fuit ad extra, & à parte rei, vti supra & secundum primam opinionem dictum est.

Sed etiã nota ẜm hanc opi. ꝙ licet Deus prædicto modo denominatiuè dicatur de nouo aliquid scire puta .a. esse; non tñ propriè dr̃ de non sciente in scientem mutari. Nam duplex est mutatio; propria & impropria. propria est qñ aliquid reale vel intẽtionale perditur, vel aduenit in re, quæ dr̃ mutari; modo sit substantia, vel qualitas, vel relatio realis, vel intentionalis, siue rationis, vt Sortes proprie & realiter mutatur qñ de paruo fit magnus, de non albo albus, de non cognoscente cognoscẽs per notitiã de nouo ei aduenientẽ, vel ẽt per nouã relationẽ rationis ei aduenientẽ, vel in eo fundatã, vel subiectatã, & his modis nunquam Deus mutatur: quia ex tpe nihil tale reale vel intentionale põt ei aduenire, vel ab eo deperdi, ex quo perfectissimus & simplicissimus est. Secunda mutatio impropria est qñ aliquod prædicatum de nouo dr̃ de aliquo, non quidem pp aliquid reale vel intentionale de nouo ei aduenięs vel deperditum ab eo vel in eo, sed alteri rei vel in alia re, vt ẜm nominales columna dr̃ & mutatur de dextera in sinistram, licet maneat fixa: mutatur inquã realiter impropriè; quia à parte rei ita est vt per talem propositionem significatur, & sine operatione intellectus de dextra sinistra fit, & hoc ꝑ nil reale uel intentionale ei aduenięs, nec deperditum in ea, secũdum nominales non ponentes relationes a rebus distinctas, sed aliunde à mutatione reali locali Sortis à dextra in sinistram mutati.

Et secundum reales & nominales Deus sic impropriè dicitur realiter mutatus qñ de non creãte est creans, & de non vnito vnitus est nostrę humanitati, nõ quidẽ per aliquid reale ei aduenięs vel deperditũ in eo, sed quia sine operatione intellectus à parte rei est realis mutatio ĩ creatura ratione cuius mutationis Deus creator & vnitus realiter dicitur & est. Sic etiam est mutatio impropria intẽtionalis quãdo de nõ cognito Deus dicitur cognitus à Sorte de nouo: non quidem ꝙ de nouo Deo adueniat aliqua relatio rõnis; sed qa ipsi Sorti aduenit noua notitia siue relatio, & ita per vnica & eandẽ notitiam siue relationem dicitur Sortes de nouo Deũ cognoscens, & Deus obiectiuè vel denominatiuè tantũ non subiectiuè de nouo cognit⁹ ab eo: & Sortes est ĩtẽtionaliter propriè, Deus aũt intentionaliter impropriè dr̃ mutatus. Eodẽ ẽt modo Deus de non cognoscente dicitur de nouo cognoscẽs aut sciẽs a. fore, dicitur etiam impropriè mutatus intẽrionaliter: quia per mutationem propriam realem vel intentionalẽ factã in re ad extra sicut propositio mutatur de falsitate in ueritatẽ, ita De⁹ de non sciẽte in scientẽ illam impropriè mutatur. Quoad hæc ẽt uideri possunt ea, quæ infra dub. 11. in responsione ad tertium argum. habentur.

Si contra hanc secundã opinionem arguatur ꝙ Deus de nouo approbat sicut de nouo iustificat Sortẽ, ergo de nouo cognoscit eum esse iustũ, quia approbatio sine cognitione non est, & approbatio & cognitio in Deo idem sunt. *Argum. 1.*

Respon. Respon. negando consequentiam de notitia simplicis intelligentiæ: cōceditur aut de notitia iudicatiua ad sanū intellectū denominatiuè, vt supra declaratū est. Et quāuis approbatio & cognitio in Deo sint idē in re; non tñ in effectibus, nec in nominis cōnotatione, nec in modo tēdendi in obiectū: ideò non sunt omnino idē, neque sinonima: & ita pp diuersos effectus & connotationes possunt de eis diuersa prædicata pdicari.

Argum. 2. Secundò ad idem arguitur. Si Deus de nouo ad prædictum sensum incipit cognoscere cognitione non noua sed æterna præexistente Sortem esse dignum vita æterna, ergo non de nouo, sed semper eodem modo cognouit per eandem notitiā: & ita hæc secūda opinio repugnātia dicit. Patet conse quētia. Quia idē in quantū idē semper facit idē, maxime si sit agens naturale, qualis operatio intellectus & cognitio etiā diuina est. Deus enim q̄cunq; nouit, naturaliter nouit.

Respon. Resp. negando consequentiam. Nam eadem cognitione nouit Deus ab æterno Sortē dignū vita æterna pro qñ habet gratiam, & indignum pro qñ caret. Et ad probationē q idem in quantum idem &c. Respon. q semper Deus idem cognoscit pro diuersis tpibus esse, aut fore, vt dictum est: nec in se incipit, aut desinit aliquid aliqñ cognoscere. Quòd aūt propositionem Deus nunc cognoscit veram, quam nō cognouit prius veram, vt ly prius determinet veram, nō arguit propriam mutationē, aut nouitatem in Deo, vel in scientia eius in se, sed in re significata per illā propositionem, vel in ipsa ēt propositione, vt supra declaratum est. Quòd aūt dr Deum naturaliter & necessariò omnia cognoscere id solū verum est de necessitate præsuppositionis vel consequentiæ, non autem absolutè, vt supra dubio 5. in responsione ad primum argumētum, & inferius in hoc dubio in responsione ad tertiū argumentū sequens, & infra dubio. 11. in responsione ad secūdum argumentum latius habetur.

Argum. 3. Tertiò ad idem arguitur. Quia Deus necessariò ab æterno nouit omnia etiam contingentia; ergo nihil de nouo cognoscit. antecedens probatur infra dub. 11. in 2. argum. ibi videatur.

Respon. Respon. negatur simpliciter antecedēs. Nam vt ait Gabriel in 1. di. 38. q. 1. dubio 6. quo modo Deus cōtingentia cognoscat. Dico q per notitiam apprehensiuam vel iudicatiuam simplicis intelligentiæ Deus omnia necessariò, & nihil de nouo cognoscit, vt patet ēt ex supradictis. Notitia aūt, vel scientia visionis, aut præuisionis absolutè non necessariò, sed cōtingenter vel potius liberè cōtingentia cognoscit, sicut ea liberè aut contingenter & oēs res ad extra voluit & vult. Ex suppositione aūt vel necessitate cōsequētiæ Deus omnia necessariò cognoscit, ad hunc sensum, q si aliqua res est, vel aliqua veritas est; iā necessariò à Deo volita & cognita est: qa bona & necessaria hæc consequentia est. hæc res vel veritas est, ergo à Deo volita & cognita est: quis absolute res illa & veritas necessaria nō sit. Nā quō res aut veritates sunt contingentes vel necessariæ ex suppositione diuinæ voluntatis, ita & contingēter vel necessitate consequētiæ non absolutè necessariò à Deo cognitæ sunt.

In casu autem, quo antecedens concederetur verum esse, negatur consequentia prædicti argumenti; & qñ concederetur Deū aliquid scire de nouo intelligendum est non in se, sed denominatiuè vt in responsione ad pm argumentum & superius declaratum est. Et per supradictam distinctionē quomodo Deus necessariò ex suppositione non absolutè scit contingentia soluuntur multa argumenta Gabrielis vbi supra.

Tertia opinio est B. Tho. 1. par. q. 14. art. 15. & ibi Caiet. in primo sententiarum di. 41. art. 5. & sequacium, qui tenēt q propositiones quidē Deus de nouo pōt scire & nescire, vt aut pdicta opinio secunda nominaliū ad sensum declaratū ibidē. res aūt ad extra significatas p ipsas propositiones Deus de nouo scire aut nescire nō pōt: sed semp scit rē, puta Petrū esse quā aliqñ scit. Opinio. 3.

Fundamentum huius opinionis, & prædictæ differentiæ inter rē ad extra, quæ dr obiectum, aut scitum remotū, & ipsam propositionem vel enunciationē, quæ, vt est propositio, dr obiectū vel scitū propinquū est, quia propositio vt propositio est manēs eadē pōt mutari de vera in falsam, vt supra dubio. 3. hr; & ex consequēti de scita in nescitā: & de falsa in veram, & ita de nescita in scitam. Res autem significata per propositionem si mutatur de scita in nescitā non manet eadem, sed desinit esse, & inde fit q rem eādem manentem Deus de nouo scire aut nescire non potest: propositionē aūt sic. Et loquor de propositione vt propositio est: nā si consideretur vt res quædā naturalis est habens talē materiā vel naturā, & tales partes; tūc oēm propositionē, quā Deus aliquando scit, aut sciuit semper, & nō de nouo sicut & quanlibet aliam rem Deus scit.

Argum. Si contra hoc arguatē q sicut ab æterno Deus intuitiuè & clarè cognoscit rem ad extra puta Petrum esse, ita & hāc propositionē Petrus est; ergo sicut B. Thom. non admittit q Deus aliqñ nesciat Petrum esse, quem aliqñ sciuit, aut q de nouo sciat ipsum esse, iam non debet admittere q aliquādo nesciat hanc propositionem Petrus est, quam aliquando sciuit, vel q de nouo illam sciat, quā aliquando nesciuit. vel si hoc admittit etiam id de rebus debet admittere: & idem iudiciū de rebus & de propositionibus debet esse.

Respon. Respon. dupliciter. Primò secundum Caietanum. 1. par. q. 14. art. 15. aliosq; Thomistas negando consequentiam: & ratio discriminis est, quia. a. res determinat sibi certum tempus sui esse. Propositio autem. s. a. vel Petrus est, nullum certum tempus consignificat sed importat tempus præsens in communi vel variè: & hinc est q

modò

dò est verum modo falsum durans tamen idem omnino: non sic est de re ipsa, quæ habet tempus præsens determinatum sui esse.

Sed vt ait doctissimus Perez in eodem ar. 15. hæc solutio nō valet. Nam supponatur ꝙ in hac propositione .a. est. per ly est importetur tēpus certum determinatum ipsius esse.a.rei puta Petri, vt valeat sicut ista propositio .a. vel Petrus nunc est:quo dato iam currit & non soluitur argumentum modo prædicto.

Ideo secundo modo respon. ꝙ licet Deus ab æterno clarè videat vtrunq;, & semper sciat illam propositionem esse veram,non tn̄ pro semper sed ꝓ illo tm̄ tpe, quo durabit existētia rei puta Petri,vel veritas ipsius propositionis,& ita patet rō discriminis & negationis cōsequentiæ.

Opinio. 4. Sed quia adhuc malè sonat,& fortè simplices scandalizat dicere ꝙ Deus aliquid ēt enunciabile potest de nouo scire aut nescire; ideò cautius & clarius ego dicerem, & sit quarta opinio, ꝙ Deus nihil de nouo scit aut nescit, aut incipit scire siue nescire, sed ab æterno semper scit aut nescit aliquā rem pro tali tpe de nouo esse aut non esse,& propositionem de nouo esse aut incipere pro tali tpe veram esse:quòdq; ab æterno iudicat aliquam propositionem esse de nouo pro tali tempore falsam, & nescit illam pro illo tēpore. Cum quo etiam stat & dicere possumus ꝙ aliqua de nouo sciantur aut nesciātur à Deo.

Quæ omnia probantur: quia per eandē scientiam vel notitiam Deus ab æterno semper clarè videt & iudicat talem rem.s.Petrum esse qn̄ est, & non esse qn̄ non est: ergo similiter ab æterno & semper scit hanc propositionē Petrus est esse veram non pro semper, sed pro illo tm̄ tpe, in quo durabit existentia Petri & veritas ipsius propositionis, & pro tpe, quo ipse Petrus non est, vel non erit, iudicat Deus & scit ab æterno hanc propositionem Petrus non est esse veram, & oppositam Petrus est iudicat ab æterno pro tunc esse falsam. Ita ꝙ nouitas vel inceptio non determinat sciētiam Dei vel attingentiam eius ad obiectum:sed ipsam rem vel propositionem, aut veritatem creatam,quæ cognoscitur à Deo.

Argumentum. Si contra hoc arguatur, ꝙ si aliquid,puta ista propositio Petrus est, de nouo sciri pōt à Deo, puta qn̄ de nouo Petrus est, vt supra hæc concedit opinio,ergo Deus de nouo illud scit. Consequentia benè tenet à passiua ad suam actiuam, sicut si tu videris à me,ergo ego video te.

Respon. Resp. negando consequentiam. Neque enim valet cōsequētia à passiua ad actiuam qn̄ committitur fallacia aliqua,vel variatur appellatio, vt in præfata consequentia fit.Nam qn̄ dr̄ in antecedente ꝙ hæc res, vel propositio est de nouo scita à Deo,denotatur nouitas & mutatio in ipsa re vel propositione,aut eius veritate. Quādo autem in consequēte dr̄ ꝙ Deus de nouo illam scit, denotatur nouitas & mutatio in ipsa Dei scientia,vel eius attingentia ad obiectum.

Dubium 7. Dubium septimum est. Vtrum Deus possit scire plura aut pauciora,quàm scit.

Respon. Respon. supposita multiplici scientia Dei,appræhensiua & iudicatiua & simplicis intelligentiæ,& visionis,& præscientiæ, aut præuisionis, & rerum aut propositionum,vt supra dubio sexto in principio declaratum est.

Dico primò, in quo & omnes conueniunt, ꝙ Deus sua scientia appræhensiua non potest plura aut pauciora scire, quàm scit; neque scientia simplicis intelligētiæ iudicatiua,qua omnia possibilia cognoscit. Etsi arguatur ꝙ sæpè vna propositio incipit esse vera,& alia falsa. Respon.verum est tamen ex quo sua contradictoria tunc simul incipit esse falsa, & esse nescita vel vera, & esse scita:iam omnes veritates & falsitates oppositæ in numero sunt ęquales.Itaque alię quidem, & aliæ non tamen plures veritates neque pauciores à Deo possunt sciri: res autem possibiles augeri vel minui, & ex consequenti tali scientia plures vel pauciores à Deo sciri vel nesciri non possunt.

Opinio. 1. De scientia autem visionis & præuisionis suę pręscientię est triplex opinio. Prima ꝙ Deus potest scire aut præscire plura, quàm scit & præscit: idq; in sensu diuiso ad hunc sensum,ꝙ plura,q̄ Deus scit aut pręscit potest scire atque prę scire, vt sophismata modalium caueantur. De scientia visionis probatur. quia vltra illa, quæ nunc existunt,extiterunt, & existent, pōt Deus multa alia facere, quæ prius erant solū possibilia:ad quæ non se extendebat sciētia visionis,& modò se extēdet,eò ꝙ aliqn̄ erit realiter ꝑsens.

De scientia autem præuisionis,siue præscientię idem patet:quia aliquod futurū solum nunc possibile potest actualiter existere, & de facto erit,ad quod iam se extendet scientia præuisionis, quæ prius ad id non se extendebat, sed sola scientia simplicis intelligentiæ.

Si contra hoc arguatur, ꝙ ex hac opinione sequitur contra supradicta ꝙ Deus per scientiā simplicis intelligentiæ posset plura scire, quàm scit,quod probatur. Nam si scientia visionis potest plura scire,quàm scit,ergo potest plura cognoscere per scientiam simplicis intelligentiæ. patet consequentia, quia arguitur ab inferiori ad suum superius affirmatiuè,sicut est homo, ergo est animal.currit,ergo mouetur.

Respon.negando sequelam.Et ad eius probationem etiam negatur consequentia. Nam ibi potius arguitur virtualiter negatiuè ab inferiori ad suum superius,ratione negationis inclusæ in illo comparatiuo plura quam,vt patet ex suis exponentibus.sicut non valet consequentia.Sortes frequentius currit, q̄ Petrus, ergo frequentius mouetur, quā Petrus, vt patet in casu quo Sortes centies currat,nec amplius ambulet, nec moueatur nisi bis, aut ter, aut quando currit;

Petrus autem decies tantū currat & millies sine cursu ambulando moueatur. Et similiter non valet. Sortes sæpius prædicat vel clamat, quàm Petrus etiam sæpius loquitur.

Hanc primam opin. tenent plurimi nominales, & clarissimus Doctor Medina, & Gabriel in 1. dist. 39. eam probabilem censet.

Opinio. 2. Opinio secunda tenet cum prædicta prima opinione idem de scientia visionis & præuisionis enunciabilium aut propositionum: non autē de scientia rerum per propositiones significatarū, & ratio huius differentiæ est: quia scientia propositionū habet respectum ad differentiā ipis, ratione cuius earum adhuc permanentiū veritas vel falsitas variatur: & ita minuitur vel augetur simul & scientia Dei respectu ipsarū. Scientia aūt rerum non habet prædictum respectum ad temporis differentiam: & ita neque veritas neque falsitas ipsarū variatur, neque minuitur, neque augetur, vt patet ex supradictis in sexto dubio in tertia opinione B. Thomæ.

Opinio. 3. Hanc opinionem tenent multi Thomistæ & Caietanus. 1. par. q. 14. art. 25. vbi & dicūt sic sensisse B. Thom.

Sed quod hæc opinio non stet, ex tertia opinione sequenti constabit.

Tertia opinio est ꝙ per scientiam visionis & præuisionis etiam si sit enunciabilium vel propositionum Deus nō potest plura nec pauciora scire quàm scit: sicut nec per scientiā rerum neque per scientiam apprehensionis aut simplicis intelligentię. Cum quo stat ꝙ per dictam scientiam visionis alia & alia quàm sciuit scire & pręscire potest: sicut aliæ & aliæ veritates esse & incipere & mutari possunt.

De scientia propositionū probatur. Nam de scientia rerum nullum dubium est, quia non faciendo vim in sensu composito vel diuiso quod ad sophismata cauenda pertinet, semper numerus verorum est æqualis, neque possunt esse plures veritates, quàm nūc sunt; ergo neque Deus potest plura vera propositionalia aut enunciabilia scire quam scit. patet antecedens. quia cum altera pars contradictionis est aut incipit esse vera: tunc simul altera est aut incipit esse falsa, & è conuerso. Igitur licet Deus possit scire alia vera quàm scit sicut & possunt esse alia vera, non tamē plura: quia cùm scit vnam propositionem iam tunc aut pro tunc nescit suam oppositam, quæ est vel reddita falsa est.

Si dicatur, si plura vel alia vera superaddātur his, quæ nunc sunt vera, & nunc sciūtur à Deo, dico ꝙ tunc erunt quidem alia vera, & alia scita in Deo, non tamen plura quàm antea erāt, quia quot vera adduntur totidem opposita de numero eorum, quæ nunc aut prius sunt vel erant vera subtrahuntur & falsa fiunt: quia dum vnum contradictoriorum verificatur alterum falsificatur, & è conuerso.

Et cum hac tertia opinione magis consonat B. Tho. Scotus, & doctores cōmuniter, vt refert etiam & tenet Gabriel vbi supra, & hæc opinio est etiam tutior in modo loquendi: Nam aliæ opiniones, licet catholicum sensum habeāt, non tamen sunt benè sonantes.

Et not. ꝙ quando dicimus ꝙ vna propositio incipit esse vera & scita à Deo, quòdq; Deus incipit illam scire pro qñ est vera, nō denotatur inceptio aut nouitas in scientia diuina æterna: sed in re aut veritate creata, vel in ipsa propositione, vel denominatione vti superius in sexto dubio præcedente latius declaratum est. Notentur etiam cautelæ logicales de propositionibus acceptis in sensu composito & diuiso, & de ipsis resoluendis, vt infra dubio 11. latius habetur.

Dubium octauum est. Supposito ꝙ Deus certò euidenter & infallibiliter scit omnia præterita, præsentia, & futura. Quæritur per quid & quō determinatur diuinus intellectus ad sic ab æterno sciendū, præsertim futura cōtingentia. Dubium. 8.

Respon. in hoc est quadruplex opinio. Prima S. Bonauenturæ in 1. dist. 39. q. 3. & B. Thom. 1. par. q. 14. art. 13. & Henrici, & aliorum multorum est ꝙ determinatur à suis ideis. Ita ꝙ licet illa futura in se non sint præsentia intellectui diuino, sunt tñ in suis ideis, quæ sunt præsentes æternæ & necessariæ: & intellectui diuino repręsentant illa, quorum sunt ideæ, idest exemplaria; & ea non solum repræsentant ſm se totum, sed ſm omnem conditionem & habitudinem ēt contingentem extremorum, & qualiter futura sunt. Et ita diuinus intellectus ad proprias rerum ideas tanquā ad imagines, vel exemplaria earum repręsentantia omnes res in se pręteritas, præsentes, & futuras, eodem modo eas cognoscit, quo sunt, fuerunt, & erunt. Opinio. 1.

Contra hanc opinionē dupliciter arguit Scotus in 1. di. 39. probando eam esse falsam. Primò quia cognitio extremorum non sufficit causare iudicium propositionis nisi sit propositio per se nota; ergo quantumcunq; Deus se conuertat ad illas ideas simpliciter cognoscendas, id est, aut subiectum & prædicatum propositionis de futuro cōtingenti, non poterit euidenter & certè iudicare ꝙ illa res erit: ex quo ex illa notitia non resultat iudicium per se euidens. Argum. 1.

Quòd si ad hoc respondeatur cum Caietano 1. par. q. 14. art. 13. negando consequētiam: quia secundum primam opinionem ideæ repręsentāt non solum extrema, aut res quoad suas quidditates vel essentias, sed etiam quoad suas existentias, & quoad omne suum esse extrinsecū & habitudinem etiam contingentem: & ita repræsentant omnem earum complexionem propositionalem contingentem.

Sed contra hoc replicatur, quia etiam si ponamus ꝙ idea formaliter & quidditatiue, & nō solum realiter est ipsa essentia diuina in quantum

cognita

cognita vt imitabilis est à creatura; vt tenet B. Tho. cum alijs de illa prima opinione: cuius tamen oppositū tenens alij doctores, hoc ergo supposito sic replicatur. Quia talis idea vt est participabilis à creatura ēt s̄m ipsum B. Tho. repræsentat solum ideatam creaturam vt participantem diuinam perfectionē, vt tm̄ dicit perfectionem intrinsecam & quidditatiuam ipsius creaturæ; vt patet bene intuenti literam ipsius B. Thomę. Item quia essentia vt sic cognita est simpliciter necesse esse, & Deus sic necessariò cognoscit, ergo non repræsentat complexionem nec habitudinem contingentem: quia tūc Deus ante omnem voluntatis actum necessariò & nō liberè eam cognosceret habitudinem: & ita talis complexio extremorum non esset contingēs ad extra, sed necessaria.

Argum. 2. Secundò ad idem arguitur. Nam ideæ merè naturaliter repręsentant id, quod repręsentant & sub ratione qua repræsentant, ex quo sunt ante, omnem actum diuinum suæ volūtatis ad extra comparatum, vt constat s̄m Scotum in 1. di. 3. q. 4. dist. 35. 36. & doctores cōiter ibidem, tunc ponamus ꝙ Antichristus erit albus, capio ideā Antichristi in ipso Deo & ideam existentię eius vel albi, & volo ꝙ Deus se conuertat ad illa cognoscenda. Tunc quæro an idea existentiæ vel albi & Antichristi repræsentet Antichristū fore album vel non fore album aut vtrunq; simul. Si vtrunq; ergo vtriq; contradictoriæ Deus simul assentit, quod absit quia & cōtradictorium nullum ens est, si solum repræsentat ēt naturaliter ꝙ sit albus, iam sequitur ꝙ Deus naturaliter quoq; & necessariò cognoscit illa ita necessariò fore: & tm̄ illud est cōtingens: & ponamus ꝙ non sit aut non erit albus, sequitur ꝙ Deus decipitur: etsi iudicat ipsum nō futurum album etiā decipitur, cùm possit esse albus si ponatur inesse. igitur illæ ideæ nec repręsentant complexè Antichristum esse aut fore album, nec non album, affirmando aut negando, & ex consequenti nec Deus iudicat per illas, neque cognoscit futura contingentia.

Opinio 2. Secunda opinio est etiam B. Tho. 1. par. q. 14. art. 13. & ibi Caiet. ꝙ Deus habet certam notitiam de futuris contingentibus ratione suæ ęternitatis, videlicet per hoc ꝙ totus fluxus temporis, & omnia quæ fiunt in tempore sunt præsentia æternitati. Nam sicut Deus per suam immensitatē est præsens cuicunq; loco: ita ratione suæ æternitatis, quæ est duratio æterna tota simul, est pręsens cuicunq; tempori: quia sicut immensitas se habet ad locum, ita æternitas ad tempus præteritum, præsens, & futurum: ergo sicut eo ipso quòd est in quolibet loco propter suam immensitatem omnia sunt illi præsentia: ita eo ipso quòd omne tempus est illi præsens omnia eidem præsentia sunt.

Secundò probatur idem: quia nunc ęternitatis vt est cum nunc temporis nō æquatur ei, sed est simul cum alio, & alijs omnibus tēporibus.

Exemplum est de centro circuli, cuius circunferentia cum suis radijs exeuntibus à centro ad ipsam circunferentiam ponatur quòd sit totum tempus, & centrum sit æternitas: tunc totū tempus esset semper præsens æternitati, sicut tota circunferentia centro præsens est.

Contra hanc opinionē arguit vbi supra Scotus dupliciter. Primò qn̄ dr̄ ꝙ omnia ēt futura contingentia sunt præsentia intellectui diuino & æternitati: quæro de qua præsentialitate intelligis; an intelligis de reali ita ꝙ sint in se realiter existentia & coexistētia, siue pręsentia ęternitati: an de præsentia tm̄ obiectiuali ita ꝙ non sint in se realiter existentia, sed solum pręsentia intellectui diuino in æternitate. Si primum, vt concedit Caietanus & videtur dicere B. Thom. vbi supra, iam sequitur ꝙ omnes creaturæ fuerunt ab æterno in actu existentes, & Deo præsentes. quòdq; quando Deus creat nihil de nouo creat, sed illud idem quod prius realiter erat in actu, & erat in sua præsentia, & sibi coexistēs ab ęterno, facit vt nobis temporaliter appareat. Sequitur etiam ꝙ Deus cognoscit solum realiter in se existentia, non autem futura vt futura sunt, quæ omnia sunt contra veritatem, & contra ipsum Beatum Tho. vbi supra expresè oppositum dicentem. Si secundum dicatur ꝙ scilicet obiectiuè; tunc cùm nihil aliud sit aliquid esse in præsentia alicuius obiectiuè, quàm esse cognitum ab illo, cui præsens est, iam ergo idem est ac si dicatur quòd Deus futura contingentia cognoscit, quia illa cognoscit: quæ ratio vtique ridicula circulatio est. *Argum. 1.*

Sed ad hoc argumentum responderi pōt cum Caietano vbi supra ꝙ intelligitur primo modo ꝙ scilicet, futura contingentia s̄m suam realem existentiam & pręsentiam aliquando in se & in suo tēpore futuram sunt semper pręsentia Deo in sua æternitate, & vt ęternitati comparantur; quamuis in se & respectu temporis sint futura, & suam existentiam temporalem habebunt. & negatur sequela, ꝙ ergo ab ęterno fuerunt realiter existentia. Nam illa propositio in qua ista sequela fundatur, ꝙ scilicet, id quod secundum realem existentiam est præsens, & coexistit ęternitati secundum nunc æternitatis, oportet quòd etiam realiter existat in tēpore simul, & sit ita præsens, est falsa: sed sufficit quòd aliquando sit fuerit, vel erit præsens realiter, & existēs in suo tempore: & licet realiter iam trāsierit, aut nondum venerit illa eius existētia & præsentia temporalis; est tamen præsens & coexistens ęternitati secundum nunc æternitatis, quæ ambit totum tēpus & totam existentiam rerum in quocunque tempore, vti de circulo & centro superius exemplificatum est. Et ita fit æquiuocatio quando sic arguitur, futurū contingens realiter *Respon.*

coexistit, & est præsens æternitati, ergo ēt realiter in se existit, & est præsens semper ab æterno. Nam in antecedente ly est dicit nunc æternitatis, & in consequēti dicit nūc tpis quod successiuū est. Et hinc patet ꝙ Deus creat de nouo dum facit realiter in tpe existere quod ipse ab æterno in nunc & ſm nunc æternitatis suæ præsentialiter videbat pro tali tpe fore; quodq; realiter in se in suo tpe est, vel erit futurum aliqñ pręsens & tpaliter existens, quãuis in nunc ęternitatis semper Deo realiter præsens sit. Conceditur ēt ꝙ Deo nihil est præteritum, aut futurum, sed omnia sunt illi præsentia & existentia illi, aut in nunc, & ſm nunc æternitatis: quódq; nihil nisi vt sibi præsens Deus intelligit, quãuis in se & in tpe futurū, aut præteritū sit, & Deus id ēt sciat præteritum, aut futurum in se, aut in tpe esse. Et ita prędictum argm̄ Scoti & replicę quas facit Lychetus contra B. Tho. & Caietanũ non procedũt, si vt dictum est & B. Tho. sentire videtur, eius opinio intelligatur & explicatur.

Quod ideo dico quia Caietanus ponit differentiam inter futura contingētia & futura non contingentia: dicens ꝙ hęc quia in suis causis iã fore determinata sunt Deus certò cognoscit & determinatè etiã vt futura sunt, eaq; cognoscit in & ex suis causis iam determinatis: illa autem futura contingētia non cognoscit in seipsis, nec in suis causis vt futura, neque, vt talia sunt cognoscibilia ēt ab ipso Deo, sed solū cognoscuntur ab eo vt actu sunt illi præsentia in nūc æternitatis. Sed certè hæc differentia vr̄ esse contra B Thom. qui vbi supra art. 13. loquens expressè de futuris cōtingētibus ait, Deus cognoscit omnia contingentia non solum vt sunt in suis causis, sed etiam vt vnumquodq; eorum actu in seipso est &c. Igitur de omnibus futuris etiã contingētibus dicamus ꝙ in se & in suis causis Deus eã omnia vt sunt futura cognoscit vt sunt præsentia & coexistentia sibi in nūc ęternitatis suę, vt declaratum est.

Argum. 2. Secundò ad idem arguit Scotus retorquendo primam rationem ipsius opi. contra eam. Nam sicut Deus nunc est per suam immensitatē pręsens cuicunq; loco solum existenti, non autem futuro, vt constat; ergo eadem ratione ita Deus per suam æternitatē non est nunc præsens tpi futuro, aut pręterito, quod non est, sed solū pręsenti, rebusq; in hoc tempore præsentibus.

Respon. Sed ad hoc etiam potest responderi negando consequētiam, quia illud simile B. Thomæ procedit clarius illud proportionabiliter intelligēdo hoc modo; ꝙ sicut Deus per suam immensitatem est in omni loco, qui subijcitur eius immensitati; ita per suam æternitatē est præsens omni tempori, & omni rei temporali, quæ subijcitur & ambitur ab eius æternitate. Sed eius immensitas extenditur ad omnem locum realiter tantum præsentem: æternitas autem ad omnem differentiam temporis simul, ergo sicut Deus per immensitatem est præsens omni loco præsenti; ita per æternitatem est præsens omni tēpori & omnibus, quæ sunt, fuerunt, & erunt in omni tēpore. Et hæc omnia sunt realiter, & non solum obiectiuè Deo præsentia & coexistentia, non in se, neque in suo tēpore, sed in æternitate, & ſm nunc ęternitatis vti superius declaratum est. Et ita hęc secunda opinio B. Tho. adhuc stat, secundum quã & pro qua facit id Ro. 4. Vocat Deus ea, quæ non sunt tanquàm ea, quę sunt, quódq; Deo omnia viuunt, & præsentia sunt.

Opinio tertia Scoti in 1. dist. 39. est ꝙ à sua diuina volūtate determinatur diuinus intellectus ad cognoscendum certò & infallibiliter futura contingentia. Pro cuius declaratione & probatione nota ꝙ verorum à Deo scitorum quædam sunt necessaria, quædam contingentia. Ad cognitionem illorum non oportet ꝙ diuinus intellectus ab aliquo alio determinetur, neque ꝙ respiciat quid velit eius diuina volūtas. Illa verò, quæ sunt contingentia cùm pendeant à voluntate diuina vt supra dubio quarto dictū est; tunc intellectus diuinus priusquàm iudicet de ipsis, repręsentat ea diuinæ voluntati, & respicit determinationem eius, & quid ipsa efficaciter velit. Postquàm autem diuinus intellectus videt suam diuinam voluntatem iam determinatã efficaciter esse ad vnam partem contradictionis, & cognoscit ipsam voluntatem esse efficacē non impedibilem & esse immutabilem: iam immediatè iudicat illud ita fore, & sic determinatur ad certò & determinatè iudicandum & sciēdum à diuina voluntate efficaci & immutabili, idest ad sui iudicij determinationem diuinus intellectus expectat determinationem suæ diuinæ voluntatis. *Opinio 3.*

Quod etiã magis sic declaratur ponendo tria signa sincathegorematicæ aut præsuppositionis ſm ordinem naturæ vt ponit Scotus. Nam in primo signo intellectus diuinus offert suæ voluntati terminos simplices, quorum vnio est contingens: aut offert quãdam complexionem eorum neutram, idest, nec veram nec falsam. In secūdo signo voluntas diuinam talem complexionē determinat ad alteram partem contradictionis volens hoc esse pro aliquo nunc in re ad extra: vel nihil determinat neque vult. In tertio signo diuinus intellectus respicit diuinam voluntatē efficacem non impedibilem & immutabilem iam determinatam; & ita cognoscit illam partē contradictionis esse veram. Quòd si tunc videt diuinam voluntatem ad nihil determinatã iam tunc cognoscit id nō velle neque fore. Et ratio quare intellectus priusquam voluntas se determinet, nescit contingens fore, est, quia tale contingens pendet à diuina volūtate vt supra dubio quarto habetur: & nondum in primo signo hæc diuina voluntas posita est, vt ex ea tanq̃ cognita causa

effectum

effectum eius determinatè cognoscat. Ratio autem ponendi signa hæc prioritatis & posterioritatis secundum ordinem naturæ in Deo quãuis in eo illa omnia simul sint in eodem nunc æternitatis, & instanti naturæ, est vt habeamus ordinem & modum intelligẽdi ea, quæ sunt in Deo ex his, quæ rationabiliter, & secũdum ordinem naturæ sunt, & fiũt in nobis, vt in 1. dist. 6. & 41. Scotus & suus Lychetus, & alibi probant.

Argum. 1. Contra hanc opinionẽ arguitur quadrupliciter etiam admittendo ea signa prioritatis: quæ tñ Gregorius Arim. in 1. dist. 38. q. 2. & alibi cum multis alijs doctoribus non admittũt. Primò igitur arguitur. quia in illo primo signo ante determinationem diuinæ voluntatis est vera, & necessaria ista propositio, Antichristus erit vel nõ erit ergo altera eius pars tunc est vera: quia licet veritas hypotheticę conditionalis, ex quo nihil ponit inesse, non pendeat à veritate partis vel partium eius, benè tñ veritas aliarum hypotheticarum qualis est disiunctiua, copulatiua, causalis, & rationalis, quia ponũt aliquid inesse. Et ita in quo instanti est vera disiũctiua illa Antichristus erit vel nõ erit, in eodẽ est vera altera eius pars, vt dictum est. ergo, & tunc scita est ab intellectu diuino. Nam non est aliquod verum nescitum à Deo. Similiter tunc etiam est verum ꝙ Antichristus est futurus aut erit, quia propositiò de futuro contingenti vera ab æterno est, & fuit verà ęternitate temporum, instantium, & signorũ per eandem rationem, vt supra dubio 3. habetur. Similiter tunc est verum dicere ꝙ volũtas diuina in secundo signo est volitura Antichristum fore vt probatum est: ergo tũc in illo primo signo est scitum ab intellectu diuino illud futurum contingens: quia nullum verũ nescitum à Deo est.

Respon. Respon. ꝙ sicut omnes illæ cathegoricæ contingentes de futuro sunt quidẽ tunc in primo signo veræ non tñ determinatè veræ: ita sunt certo cognitæ aut scitæ à Deo, non tũ daterminatè veræ nisi in tertio signo. Et quidem hoc argum. videtur fortissimum cõtra Scotum. Nam durum etiã videtur concedere ꝙ in aliquo signo sit aliquod verum quod non sit cognitum, aut quod non sit determinatè certò, & infallibiliter cognitum, & euidenter à Deo, vt patet ex supradictis in 4. dubio secundum communiter doctores.

Argum. 2. Secundò ad idem arguitur, quia in illo primo signo verũ est ꝙ aliquod peccatum cõmittetur ab Antichristo, vel ab aliquo homine in mundo, & loquor de peccato pro formali, & id Deus tũc etiã sciuit, & tamen illud peccatum de formali nõ est volitum à voluntate diuina etiã in secundo signo, ergo vel ante determinationem diuinę voluntatis id nouit, & nõ pẽdet ab ea; vel Deus nunquam nouit futurum illud contingens.

Respon. Respon. vt supra ad primum argumentum responsum est. Insuper potest dici ꝙ diuina voluntas positiuè non vult peccatum quoad formale, benè tamen quoad materiale ipsius, ad quod concurrit cum hominis voluntate: permissiuè autem, vel negatiuè vult etiam formale peccati dũ non impedit illud, vt potest. Ita etiam diuinus intellectus ex determinatione diuinæ volũtatis cognoscit directè, & determinatè peccatũ illud quoad materiale: indirectè autem quoad formale dũ videt actum illum carere debita rectitudine, aut esse, aut fore contra legem.

Argum. 3. Tertiò ad idem arguitur, quia quando aliqd determinatur contingenter vel liberè, ita ꝙ potuit non determinari, nõ potest per talem determinationem haberi euidentia certa & infallibilis. Sed voluntas diuina ita liberè determinatur ꝙ potuit se non determinare, ergo ex tali determinatione nõ põt haberi certa & infallibilis euidentia futurorũ cõtingentiũ inde sequentium.

Respon. Respon. negãdo maiorem: tùm quia licet pro illo signo, quo voluntas diuina se determinauit, potuit se non determinare, vt infra dubio 10. & 11. latius habetur: tamẽ postquam iam semel se determinauit Antichristum fore, & est efficax, & immutabilis: & totũ hoc clarè videt diuinus intellectus, iam impossibile est ipsum non iudicare determinatè, certò, & infallibiliter ita fore, sicut scit à sua diuina voluntate esse determinatum fore. quamuis vt diximus non sit necessaria prædicta determinatio atq; præscientia ex quo potuit aliter esse. Volũtas autem nostra cũ non sit efficax, nec immutabilis, iam ex clara cognitione ipsius non potest noster intellectus determinatè, & infallibiliter nostra opera futura contingentia inde sequentia cognoscere.

Argum. 4. Quartò arguitur ad idem secundũ Okam, & Grego. Arimi. in 1. dist. 38. q. 2. probando ꝙ licet possit saluari certitudo sciẽtiæ diuinæ per determinationem voluntatis eius respectu omniũ effectuum productorum ab ipsa volũtate diuina, & respectu omnium causarum cum quib. voluntas ipsa diuina coagit, non tñ videtur quòd possit saluari respectu actuum nostræ voluntatis, quod sic probatur. Nã posita illa determinatio- *Nota.* ne voluntatis diuinæ ꝙ ego cras voliturus, & facturus sum tale quid: quęro vtrum stet adhuc in mea potestate oppositum velle & facere, an nõ. Si non, ergo iã nostra voluntas nõ liberè, sed necessariò operaf, & necessitaf ab illa determinatione volũtatis diuinæ. Si sic, ergo nõ sufficit illa determinatio diuinæ volũtatis, vt ex ea diuinus intellect⁹ certò, & infallibiliter cognoscat actus futuros contingentes nostrę uoluntatis.

Respon. Respon. ꝙ tũc absolutè stat in nostra potestate oppositũ agerę, vel in sensu diuiso, neq; absolutè necessitatur mea voluntas, quamuis necessitate cõsequẽtiæ, aut ex suppositione diuinæ determinationis, aut in sensu cõposito mea voluntas necessitatur, vt inf. dubio 10. & 11. latius de hoc hr̃, & ita absolutè negatur consequentia, qa licet intellectus diuin⁹ no iudicet necessariò absolutè,

solutè, sed ex suppositione determinationis suæ voluntatis: tamen euidenter videt ab æterno eā determinatam, vt liberè cōcurrat cum nostra voluntate ad talem actum pro. A. tempore, & ad oppositum pro. B. & ita ad omnes actus futuros nīæ voluntatis pro temporibus suis: ac proinde certitudinaliter determinatè, & infallibiliter scit omnia futura contingentia etiam à nostro liberò arbitrio procedentia.

Not.

Replica. Sed contra hoc replicatur. Nā prius ordine naturæ determinatur diuina voluntas à nostra voluntate, quàm ipsa se determinet ad volendū, & concurrendum cum nostra voluntate ad productionem talis actus, vt infra dubio. 10. latius habetur in fine; ergo ex determinatione diuinæ volūtatis non potest diuinus intellectus determinatè, & euidenter præcognoscere futuros actus contingentes pendentes à nostra voluntate, & quidem hoc argumentum videtur mihi fortissimum contra Scotum, vt infra in dubio. 10. clarius probatur ibi videatur.

Opinio. 4. Quarta opinio Gabrielis in 1. dist. 38. q. 1. ar. 2. conclu. 2. & dubio. 8. & clarissimi doctoris Medina est quòd ad sciendum determinatè, certò, euidenter, & infallibiliter omnia futura etiā contingentia diuinus intellectus determinatur à sua essentia, nō quatenus essentia, sed quatenus cognitiua, & clarissima notitia intuitiua est. Nā Deus tā clarè, & perfectè, & intuitiuè cognoscit oīa ēt futura, sicut præsentia existentia, & possibilia, ꝙ virtute huius tàm claræ cognitionis determinatè iudicat oēs habitudines rerum, quę eis etiam cōtingentes conueniunt, siue conuenient: sicut si ego comprehendo aliquam rem coram me existentem, vtique iudicabo de omnib. prædicatis dicibilibus de illa re: quia sola notitia clara, & perfecta comprehēsiua rei, & nihil aliud requiritur ad iudicandum verè quid huic rei cōueniat necessariò, vel cōtingenter. Quòd si modò videś aliquā rem nō iudico de omnib. prædicatis eius, ideò est quia non clarè, neque perfectè illam comprehendo: ex ea autē parte, qua illam clarè, & perfectè video, certè iudico de multis prædicatis de illa dicibilibus, & quæ de facto dicētur. Ita Deus, quia clarissimè, & perfectissimè omnia in sua essentia videt, & comprehendit, etiam causas contingētię eorum, modo sit determinatio suæ diuinæ voluntatis in quocunq; signo ante, vel post futura; modo sit æternitas, vel idea, vel aliud quodcunq; inde ergo per hanc notitiam determinatur ad certissimè, & determinatè sciendū oīa etiam futura contingentia, vt dictum est. Nam si per impossibile esset ꝙ ipsa cognitione diuina tā clara existente vt nunc est, voluntas sua diuina non esset causa effectiua totalis, aut partialis effectuum contingentium, adhuc ipsa notitia intuitiua esset causa qua Deus determinatè sciret, quę pars contradictionis omnium etiam futurorum contingētium esset, fuit, & erit vera quæ falsa, vt dictum est.

Dubium. 9. Dubium nonum est. Vtrum sit potentia & libertas nostræ voluntatis ad opposita pro eodem instanti.

Not. 1. Pro respōsione not. duo. Primò, ꝙ s̄m Scotum in 1. dist. 39. libertas diuinæ voluntatis differt à nostra: quia nos sumus liberi quoad tria. Primò quoad actum elicitum volūtatis: possumus enim actum elicere, distinctū à volūtate, & nō elicere, & oppositū elicere, quę d̄r libertas contradictionis, & contrarietatis. Secundò possumus istū actū sic elicitum dirigere in tale vel tale obiectum, & sic sumus etiā liberi quoad obiectum. Tertiò sumus liberi quoad actum imperatum, vel quoad effectum ad extra vt constat. Deus autem cū vnicum tantum actum cognitionis, & volitionis essentialem habeat ab ęterno: qui quidem actus est ipsamet essentia realiter ab ea non distinctus: qa immutabilis simplicissimus, & perfectissimus est: & eo actu cognoscit, & vult s̄m ipsum Scotū primariò ipsam suam essentiam, & secundariò alia obiecta creata ibi repræsentata. Vel s̄m nominales simul ea omnia tàm essentiam, q̄ omnia creabilia cognoscit & vult, & necessariò ab æterno habet talē actum essentialē, sicut & ipsam essentiam. Iste etiā actus hēt liberè diuersos respectus ad diuersa obiecta creata, sed necessariò cognoscit, & diligit suam essentiam & ea, quæ intra iñ ea sunt, & ita Deus quoad talē suum actū essentialem est necessitatus à sua summa immutabilitate, & perfectione, & non liber libertate contingentiæ, sed cōplacentiæ. Quoad obiectum aūt est liber vt nos libertate contingentiæ, vel contradictionis, & contrarietatis respectu obiectorū creatorū: quia sic vult hoc ꝙ potest non velle, & nolle illud, & velle aut nolle oppositum. Quoad effectum etiā est liber vt nos: quia liberè facit hoc ita ꝙ potest non facere illud & facere oppositū: idque tàm quoad effectus naturales, quàm gratuitos & gloriæ. Itaque patet ꝙ nos sumus liberi tripliciter, vel quoad tria, scilicet quoad actum, quoad obiectum, & quoad effectū: Deus autem dupliciter, vel quoad duo vltima duntaxat.

Not. 2. Not. s̄cdò, ꝙ circa hoc dubium sunt duæ opin. quæ magis videntur de nomine, q̄ de re sibi aduersari. Nam oēs concedūt ꝙ nostra voluntas nō potest habere simul duos actus contrarios. s. velle & nolle, neq; velle, & nō velle simul circa idem, quia repugnat, & impossibile est. Oēs etiam concedunt ꝙ omnib. causis eodem modo se habentibus absque vlla variatione in se, vel in alia re, voluntas nostra antequam velit in. A. diuisim potest non velle, potest & nolle idem in. A. & postquam vult in. A. non potest simul idem nolle, aut non velle in. A. quia repugnat, sed in instanti sequenti post. A. Tota aūt difficultas est vtrū qñ vult aliquid in. A. possit etiā physicè, videlt habeat simul potentiam vel libertatem, ad non volendum, vel ad nolendum idem in. A. non quidem ad non volendum idem simul in. A. tum illo actu volitionis

iam

iam habito, neque successiuè in.A. quia, vt diximus, de hoc non dubitatur, sed diuisim ita quòd loco illius actus volitionis in.A. quando voluntas id nunc vult possit in ipso.A. idem non velle, vel nolle, & actum illum non producere.

Opin. Et in hoc sensu est duplex opinio. Primã Okã, cum quo videtur esse Gabriel in 1. dist. 38. art. 1. notabili. 6. & 8. & conclu. 1. 2. & 3. & Guiliel. Parisien. & Holkot, & alij multi doctores, ꝙ non est talis potestas, siue libertas in nostra voluntate ad opposita pro eodem instanti, vt proximè declaratum est: neque de potentia Dei absoluta talis potestas, siue libertas esse potest.

Quæ opinio probatur quadrupliciter. Primò quia si quando Sortes, vti supponitur, nunc vult in A. instanti, potest non velle in.A. si inquam ponatur inesse quòd non vult in.A. ergo iam nunc simul vult & non vult in.A. Sed ad hoc facilè respondet 2. opinio opposita ꝙ non debet poni inesse simul cum opposito, nec successiuè in eodem instanti.A. sed diuisim, vt supra declaratum est in 2. notabili, ita ꝙ licet simul in. A. sit potentia ad oppositum, non tamen sit simul tunc suum oppositum. Si replicetur ꝙ si Sortes nunc vult in.A. & potest nõ velle in.A. ergo potest velle, & nõ velle in.A. sed hoc consequens est falsum, quia sua de inesse est impossibilis, scilicet Sortes vult, & non vult in.A. quia est contradictio, ergo antecedens est falsum, & opinio vera.

Respon. in rigore negatur prima consequentia, quia arguitur à diuisis ad coniuncta, vel à sensu diuiso ad compositum. sicut si arguatur. Sortes portat vel potest portare decem, & potest portare nouem. ergo potest portare decem & nouem. Vel Sortes potest loqui, & potest tacere. ergo potest simul loqui & tacere.

Item alio modo respondeo distinguendo illud consequens. Nam si ly potest cadat supra totum copolatum est falsum, & consequentia nõ valet, quia æquiualet huic, Sortes potest velle simul, & non velle in.A. quod est impossibile, vt dictũ est. Sed si ly potest cadat supra quamlibet partẽ seorsum in sensu diuiso, & ly teneatur diuisiuè, & ly simul dicat simultatem potentiæ non actuũ, tunc consequens est verum sicut & antecedens, & nullus defectus in illa consequentia est: Nam tunc illud consequens non dẽt prius officiari dicendo, hæc propositio est impossibilis, Sortes vult, & nõ vult in.A. ac si esset modalis composita, aut faceret sensum cõpositum, sed debet prius reduci ad copulatiuam, & postea quælibet eius pars per se dẽt poni inesse hoc modo. Sortes potest velle in. A. & Sortes potest non velle in. A. vel sic. Sortes possibiliter vult in. A. & Sortes possibiliter non vult in.A. quarum quælibet per se est possibilis, non tñ compossibilis, neque debent simul verificari, sed seorsum, & quando vna ponitur inesse, debet altera de inesse tolli, & ita hæc prima ratio non satis probat primam opinionem.

Secundò probatur opinio, quia si Sortes nunc in.A. vult & põt in.A. non velle, ergo postea potest, aut poterit non habuisse illam volitionem in a. quæ si ponatur inesse ꝙ non habuit volitionem illam in.a. quam tamen ex suppositione habuit in a. ergo duo contradictoria simul vera consequerentur.

Sed nec hęc rõ concludit. Nam respondeo negando illam primam consequentiam, quia illud consequẽs, Sortes postea põt non habuisse illam volitionem in.a. si ly potest dicat potentiam logicam facit modalem diuisam, & ampliat ly potest ad hunc sensum potest, vel potuit non habuisse illam volitionẽ in.a. & tũc est vera, sicut ista Adã põt esse, & iste potest videre demonstrando cæcum, & claudus potest currere &c. quia æquiualẽt his. Adam possibiliter est, idest põt vel potuit esse. claudus possibiliter currit, Nam si ponantur inesse verum est ꝙ Adã aliqñ est vel fuit, & claudus aliquando .i. factus sanus est, vel fuit, vel erit currens. quia omnes istę propositiones possibiles sunt. sed tunc consequentia non valet: quia ly potest in antecedente in hac difficultate capitur, vt solum dicit potentiam physicam, vel naturalem; quæ est idem, quod libertas ad opposita pro eodẽ instanti, & hęc potentia physica non facit modalem, nec ampliat terminos propositionis, vt supra in 1. dubio dictũ est. Et hoc modo illę propositiones, Adã põt esse, cæcus potest videre, & claudus ambulare, faciunt hunc sensum ꝙ nunc Adã est potẽs vt sit, & cæcus põt ĩ sensu cõposito videre, & claudus ambulare, q̃ oĩa falsa sunt. Sic in ꝓposito loquendo de hac potentia physica antecedens primę consequentię est verum, & cõsequẽs falsum, & ita non valet illa consequentia. Nã falsum est ꝙ Sortes postea potest, aut poterit nõ habuisse illam volitionem in.a. quia facit hunc sensum ꝙ postea Sortes habet potentiam & libertatem, vt illa volitio non fuerit in.a. quæ propositio falsa est, cum ex suppositione iam fuerit in.a. & tunc, vt diximus non est modalis, nec debet poni inesse ex parte de ly potest. Vel si cõcedatur consequens, & ponitur inesse, iam tunc simul deponitur opposita propositio de inesse, q̃ est in antecedẽtę. quia nec ad istũ sensum cõcedit aliqua opi. potẽtiã vllã esse ad opposita pro aliquo instãti et futuro, vt superius in 2. notabili declaratum est.

Tertiò probatur opi. quia frustra est potentia, quæ non reducitur ad actũ. sed si in casu quo nũc in.a. Sortes vult potest non velle, & nolle, ista potentia non põt reduci ad actũ, quia si poneretur in actu ꝙ tunc in.a. nõ vellet aut nollet, iam esset contradictio vt constat, ergo non est potentia, neque libertas ad opposita pro eodem instanti.

Sed nec ista ratio valet quia potest responderi ad minorem eam distinguendo, ꝙ non sit reducibilis ad actum simpliciter vel absolutè, & ita negatur. Nã quantum est de se & absolutè, aut ꝑ se potest poni in actu, vel inesse ꝙ Sortes non velit

in

in.a.si non esset impedimentū alterius actus oppositi. respectiuè autem & quomodocunq; conceditur quòd non est reducibilis ad actū,quia scilicet non est compossibilis simul cum alia iā posita,puta cum hac Sortes vult in.a.quia repugnant simul & se impediunt.Sicut non est negādū ignē esse calefactiuum si propter impedimentū aquę, vel huiusmodi non calefaciat de facto: ita nec in proposito: vel si vis quòd negatiua ponatur in actu vel inesse,tollatur affirmatiua opposita. Nā Sortes potest esse in.a.loco,& Plato potest ibidē esse,sed non simul,& vterque potest ibidem non esse sed non simul quando ibi est. Sic in proposito dicendum est, sed neque etiam successiuè potest Sortes nō velle in eodē instanti.a. postquam in eodē iam vult: quia successio repugnat vt fiat in instanti,vt supradictum est.

Quartò probatur opinio,quia ꝟm Arist.1. Periherme.; Omne quod est quando est necesse est esse. Sed ex suppositione Sortes in.a. vult, ergo necessariò vult,& ita non potest tunc non velle.

Sed nec hæc ratio cōcludit. Nam illa maxima ly quando si tenetur tēporaliter:hoc potest fieri quadrupliciter.Primò,vt sit modalis composita aut in sensu composito ad hunc sensum ꝙ ista propositio,omne quod est quando est,est necessaria,& tunc conceditur licet non habeat nisi vnam singularem necessariam,videlicet hanc, Deus est quando est. Aut secundò est temporalis modalis diuisa ad hunc sensum, quòd omne quod est aliquando est,& necessariò est,& tunc est falsa.Aut tertiò est de temporato subiecto ad hūc sensum, omne quod est quando est,necessariò est,& tunc etiam est falsa:quia bene sequitur, Omne quod est qn̄ est,necessariò est.Sortes est quando est,ergo.Sortes necessariò est,& ita quodlibet ens necessariò est,qđ est manifestè falsum. Aut quartò est de temporato prędicato ad hunc sensum.Omne quod est necessariò est ens quando est, & tūc ꝟm communiter doctores etiam est falsa: quamuis secundum Burleum & alios sit vera: Et ꝙ sit falsa probatur. quia si omne quod est necessariò est quando est,sed Petrus est,ergo Petrus necessariò est,consequens est falsum absolutè,vt proximè probatum est quando est de temporato subiecto,ergo & antecedens.Aut ly quando est æquiualet conditionali si est,& tunc potest accipi tripliciter.Primò si facit conditionalem,& ly necessariò dicit necessitatem consequentiæ, est vera: quia facit hunc sensum,ista consequentia est bona,& necessaria.Omne quod est si est ens. Si aūt dicit necessitatem consequentis ad hunc sensum. Omne quod est,est necessariò ens:est falsa: quia & est in sensu diuiso.Aut secundò est de cōditionato subiecto ad hunc sensum,Omne quod est,si est,est necessariò est,& est falsa.Aut tertiò est de conditionato prædicato ad hunc sensum. Omne quod est,est necessariò si est, & tunc ꝟm communiter doctores est vera,licet alij teneāt quòd est falsa.Igitur illa maior solum est vera quando est modalis composita, vel quando accipitur in sensu cōposito,& quando ly necessariò dicit necessitatem consequentiæ:quando est de conditionato prædicato,sed tunc consequens est falsum, & consequentia nihil valet:quia fit æquiuocatio ex parte de ly necessariò,quia in consequente dicat necessitatem absolutam consequentis, & arguitur à modali composita,vel à sensu composito ad diuisam,vel diuisum,vt Gre.Arim.& Gabriel in 1.distin.38. dubio nono secundum Scotum latius agunt.

Ideò opinio 2.est.Scoti,& aliorum vbi supra, quæ & communis est,quòd benè est potentia, & libertas nostræ volūtatis ad opposita pro eodem instanti in sensu supra declarato in secundo notabili,in quo tota difficultas est:quæ probatur dupliciter.Primò,quia benè valet,nunc est actus,& pro nunc pōt non esse idem actus.ergo intētum: antecedens probatur. quia cum propositione de inesse stat opposita de possibili contingēte, quia si ista consequentia nō valet.Sortes potest currere pro.a.ergo currit pro.a.igitur oppositum consequentis stat cum antecedente,videlicet,Sortes non currit pro.a. & potest currere pro.a. & ergo potentia est ad opposita pro eodem instanti. *Opinio 2*

Sed ad hoc diceret Okā quòd si sumus in instanti.a. in quo iam Sortes currit: tunc bona est prima consequentia,quæ posita est ad probationem antecedentis,quod negatur ab eo:nec oppositum consequentis stat cum antecedēte;quia impossibile est Sortem non currere quando currit pro.a.. immo tunc necessariò currit quando currit,& sic de alijs.

Sed contra hoc replicatur,quia causa libera in causando est quę quando causat potest nō causare omnibus eodem modo se habentibus. Sed voluntas est causa libera in causando,ergo tunc potest non causare quando causat.Sed maiorē negaret Okam,sed diceret quòd causa libera est,quæ positis omnibus præuijs,& requisitis potest agere,& potest non agere.

Secūdò probatur opinio,quia Angelus in primo instanti sui esse potuit mereri,& peccare,ergo habuit libertatē & potentiam tunc ad opposita, antecedens conceditur etiam ab ipso Okam, qui tamen negat consequentiam dicens quòd si meruit,aut peccauit,aut potuit tunc mereri,siuè peccare,non ideò est quia tunc potuit in opposita: sed quia potuit post illud primum instans cessare ab illo actu,vel illum continuare.

Sed contra hoc replicatur,quià si Angelus nō duraret nisi per illud instās, iā non posset in alio instanti cessare,vel continuare,& tamen ibi iam fuit meritum,vel peccatum,ergo.

Et si Okā dicat quòd Angelus pro illo instanti tūc nō esset liber sicut esset si posset in instanti sequēti cōtinuare,vel ab actu cessare,& sicut dicit B.Thom.1.par.q.63.art.5.& ibi Caietanus ꝙ ad

ad peccatum tunc non esset liber, neque posset in primo instanti peccare, licet posset bene agere,& mereri.

Tunc replicatur contra OKam. quia posterius non est causa prioris, nec prius pendet à posteriori. Sed si in primo instanti Angelus posset mereri, aut peccare, ergo quocunque postea se habeat in instantibus sequentibus modo sit, modo nō sit, non desinit esse illud meritum aut peccatū prius in illo primo instanti præcedente. Quòd si adhuc OKam pernegeet maiorem huius replicæ, ut patet instantia quando præteritum pendet à futuro contingenti, vt in proposito fieret: certè irrationabiliter id negaret; neque instantia ualet, vt infra dubio. 11. latius patebit in respōsione ad primum argumentum ibidem.

Resolutio. Itaque resolutorie patet ꝙ ſm OKam libertas voluntatis stat in hoc quod antequam eliciat actum in. a. poterat non elicere: vel post elicitum in. a. potest illum in instantibus sequentibus cōtinuare, vel ab eo cessare. Secunda aūt opinio Scoti dicit quòd etiam stat in hoc ꝙ in instanti. a. in quo actum elicit potest illum non elicere, non simul cum illo iam elicito, sed diuisim ita ꝙ sicut elicit tunc etiam potest, vel poterat ipsum nō elicere. Et ita quæstio hæc aliquo modo est de nomine, aliquo etiam modo de re est. Et pro hac secunda opinione Scoti videtur esse etiam alia rō, quia. s. Deus in eodem instanti æternitatis simul vult & non vult Sortem esse pro diuersis temporibus. ergo si Deus conseruet uolitionem meam: iam eodem modo per eundem actum per potentiam diuinam possem nunc tendere in obiectū. a. & postea cessare ab eadem tendentia, & tendere in aliud, vel ēt simul possem ut Deus tendere per eundem actum in diuersa obiecta, & velle, & nō velle ea pro diuersis temporibus. ergo tunc est libertas, vel potētia ad opposita pro eodem instanti etiam in voluntate nostra, quæ potentia, & libertas cùm sit naturalis non perditur per hoc ꝙ naturaliter non possit, sed supernaturaliter simul tendere, & non tendere in opposita per eundem actum pro diuersis temporibus, vt dictum est. Sicut homo naturaliter appetit beatitudinem, ad quam creatus est: quamuis non naturaliter, sed supra naturaliter possit eam obtinere.

Dubiū 10. Dubium decimum. Vtrum cum voluntate Dei efficaci, & stante eius concursu immediato, & sufficiente, de quo supra dubio quarto, & octauo dictum est, stet simul libertas nostræ uoluntatis, & contingentia in rebus.

Argum. 1. Respon. ꝙ sic, quod patebit respondendo ad argumentum in oppositum, ꝙ tale est. Agens liberum est quod positis omnibus præuijs, & requisitis potest actum suū producere, pōt & nō producere. Sed vnum de præuijs, & requisitis ad omnē operationem est concursus diuinus immediatus, & sufficientissimus. posito autem isto concursu seu uoluntate diuina, tunc simul nostra voluntas producit suū actum necessariò ita ꝙ nō est in sua potestate illum non producere, ergo posito tali concursu diuino non manet simul nostra uolūtas libera sed necessitata est, ad suum actum producendum sicut & alia agentia naturalia.

Si ad hoc respondeatur ut solet negando minorem ubi dicitur ꝙ cōcursus ille diuinus est vnum de præuijs, sed ꝙ solum est vnum de requisitis, & simul cum uoluntate concurrentibus, id quod ex ipso nomine constat, nam ideò dicitur concursus diuinus hoc apertè significans.

Contra hoc replicatur dimittendo nomen concursus, & loco eius ponendo uoluntatem sic subsumendo in argumento prædicto, sed vnū de præuijs, & necessariò requisitis ad actum uoluntatis producendum, & ad omnem operationem est diuina voluntas, quam Deus ab æterno habuit efficacissimam me voliturum esse pro tali tempore: posita autem hac uoluntate diuina iam tūc simul nostra uolūtas necessariò suum actum producit, ita ꝙ non est in eius potestate illum non producere, aliàs ipsa posset impedire diuinam uoluntatē, & eam reddere inefficacē, quæ efficacissimæ est. ergo, &c.

Respon. 1. Respon. ad hoc argumentum, solet sexcupliciter responderi. Primò ſm Durandum tenētem ꝙ Deus non concurrit immediatè cum causis secundis ad suos actus & effectus, nec per velle, nec per nolle: consequenter negat minorem ꝙ vnum de præuijs, & requisitis est concursus, aut voluntas diuina. Sed dicit ꝙ Deus creauit voluntatem nostram cum potestate operandi, & reliquit eam in manu consilij sui. Sed quia opinio præsupposita Durandi non est catholica: sequitur ꝙ neque respon. ibi fundata catholica est.

Respon. 2. Respon. 2. ad minorem, illam negando. tenet enim hæc opinio ꝙ Deus licet immediatè & sufficienter cōcurrat cum nostra voluntate, & cum omnibus causis secundis: non tamen cōcurrit per suum velle, aut per suam volitionem, sed per suā virtutem, vel omnipotentiam, vel assistentiā, vel per naturam suam, quod idem est. Dicit etiam secundò ꝙ ista Dei assistentia vniuersalis determinatur à nostris volūtatib. ad actus, vel effectus ipsius voluntatis, aut quid agere debeat cū ea concurrendo: sicut causa vniuersalis creata respectu alicuius effectus determinatur à causis particularibus, vt Sol, vel Cœlū concurrit cum causis inferioribus ad suos effectus, non quidē per suū velle liberum, sed per suam potentiā, aut virtutem: & ita determinatur à causis particularibus, s. à tali terra, & eius humiditate, & semine &c. ad producendum cum eis triticum, vel pomum, vel &c. secundum dispositionē, & determinationem harum causarū. Sic in proposito causa vniuersalissima increata, quæ Deus est, concurrit cū voluntate nostra nō per suum velle efficax, sed per suam virtutē & assistentiam: quæ determinatur à nostra voluntate: quia solum concurrit, siue coagit

secun-

ſecundum diſpoſitionem cauſæ ſecundæ, & quo modo à noſtra voluntate libera determinatur. Et ita negatur etiam illa conſequentia illius argumenti: nam ſtante illo concurſu diuino per ſuam virtutem ſtat ſimul libertas noſtræ voluntatis ad ſuum actum, vt patet ex dictis: neque generalis ille Dei concurſus eſt per ſe ſufficiens, & efficax ſine noſtra volũtate ſtante lege ad actum noſtræ voluntatis producendum.

Hanc reſponſionem, & opinionẽ tenuit quoddam clariſſimus ille doctor Medina: ſed idem poſtea illã reprobauit quatenus dicit ꝙ Deus non concurrit per ſuum velle cũ noſtra voluntate. Nã eſt falſum: Tũ primò, quia non neceſſariò, vt cauſa naturalis, ſed liberè concurrit cũ omnibus cauſis creatis, & cũ noſtra voluntate. ergo voluntariè, & per voluntatẽ, & per velle: Tũm ſecundò, quia omnia fiunt & comproducuntur à cauſis ſecundis Deo ſimul intelligente & volente. ergo p velle ſuum æternũ pro tali vel tali tempore. Tũ tertiò, quia ſi Deus non liberè concurrit per ſuũ velle non poteſt ſaluari contingentia in reb. creatis, vt ſuperius dubio. 4. habetur. Tũ quartò, quia Matth. 10. Nec paſſer cadit ſine voluntate patris veſtri &c. & multæ aliæ auctoritates ſacræ ſcripturæ ſunt ad idem. Prouerb. 21. Cor regis in manu Domini &c. Sap. 11. Quomodo aliqd permanſit, niſi tu voluiſſes. Iob. 37. Nubes ſpargũt lu.lu. quocunque eas voluntas gubernantis eduxerit. Tũm demum quintò, quia bene ſtat ꝙ Deus cõcurrat per velle efficax, & liberè cum noſtra voluntate liberè, & contingenter volente: quamuis neceſſitate conſequentiæ, neceſſariò vult quando vult vti ſuperius dub. 9. & in hoc dubio paulò inferius, & dubio 11. latius habetur.

Reſpon. 3. Tertio modo reſpon. ſm alios concedendo maiorem argumenti ſolum ſi intelligatur de præuijs, & requiſitis naturalibus: non autem ſi intelligatur de ſupernaturalibus, qualis eſt concurſus diuinus, vel volũtas diuina, & ita negatur minor & nihil concluditur contra libertatem volũtatis: quia vt ſit agens liberum ſufficit quòd ſi per poſſibile, vel impoſſibile Deus non concurreret, aut ſi non liberè concurreret cũ cauſis ſecundis, & cũ voluntate noſtra: tñ adhuc noſtra voluntas eſſet libera, quia cum præuijs, & requiſitis naturalibus poſſet liberè velle, & non velle, id quod ignis, aut aliud agens naturale facere nõ poteſt.

Sed certè hæc reſponſio non ſtat, quia ſi Deus liberè non concurreret cũ cauſis ſecũdis nulla eſſet contingentia in rebus, neq; libertas in voluntate, vt ſupra dubio. 4. latius dictũ eſt. Item nunc ſaltem ſtante concurſu diuino voluntas noſtra neceſſitaretur ad actum ſuũ, vt proximè cõtra quintam reſponſionem probabitur, ideò hæc tertia reſponſio, quæ videtur eſſe Geruaſij in poſterioribus, & Almayn in moralibus c. 1. nihil valet.

Reſpon. 4. Quarto modo reſpon. ſecundũ alios negando minorem. Nam concurſus diuinus, eiuſque voluntas pro tempore, quo cum noſtra voluntate coagit non eſt de præuijs, ſed de concomitantibus actum, & ita non concludit argumentum.

Sed certè ꝙ ſic etiam præuia, ſeu præuius probatur: quia cauſa prima eſt prior, quàm cauſa ſecunda non ſolum in eſſendo, ſed etiam in cauſando. quia ab illa habet hæc cauſa ſecũda eſſe & operari, & illa dat virtutẽ, & influit & mouet ſtam ad operandum, ſecundum id A tuum. 17. In ipſo viuimus, moueimur, & ſumus. Et Io 6. Sine me nihil poteſtis facere, vt latius de hoc agit B. Tho. 1. par. q. 8. art. 2. & 3. Et ibi Caieta. & q. 14. artic. 13. Et Veg. 1. q. 11. de iuſtificatione in reſponſione ad tertium argumentum, & Scotus in 1. diſt. 39. & ibi ſuus Lychetus, doctoreſque communiter conſentiunt.

Quinto modo reſpõdet clariſſimus doctor Medina in ſua alphonſine, & Soto de natura, & gratia. li. 1. c. 16. & plurimi alij doctores, negando ſimpliciter conſequentiam. Nam licet ſit verũ quòd ſtante concurſu, vel voluntate diuina iam noſtra voluntas ſimul neceſſariò producit ſuum actum neceſſitatis conſequẽtiæ, vel in ſenſu compoſito, ſicut omne quod eſt quando eſt, neceſſariò eſt, vt ſupra dubio. 9 habetur, & quãdo agit, neceſſariò agit: etiam ipſe Deus neceſſariò neceſſitate cõſequentię concurrit, & vult quando noſtra volũtas vult. Non tamen abſolutè, nec in ſenſu diuiſo neceſſariò noſtra volũtas, aut Deus producit actũ, aut agit, neque neceſſariò neceſſitate conſequentis, & ita non ſequitur ꝙ abſolutè, vel ſimpliciter noſtra aut diuina voluntas libera non ſit: ex quo poteſt noſtra voluntas in inſtanti, aut tempore ſequenti ceſſare ab actu, & ita facere ꝙ ceſſet concurſus ille diuinus, & ꝙ ponatur alius concurſus, cum quo ſimul ſit poſtea alius actus voluntatis, & poſtea poteſt iterum ceſſare, & iterum producere quomodo voluntas noſtra voluerit, id quod agens naturale facere non poteſt. Reſpon. 5.

Sed certè niſi hæc reſponſio amplius declaretur, adhuc non vr̃ idonea. Tũ primo, quia ex quo conceditur ꝙ diuina volũtas, eiuſq; concurſus eſt cauſa præuia etiã in cauſando, ꝙq; ea ſtante iam noſtra voluntas quamuis neceſſitate conſequẽtię neceſſariò producit ſuũ actũ, ita ꝙ tunc non poteſt, nec potuit non producere, neque tollere cauſam neceſſitatem, i. concurſum illum, ergo iam ſemper neceſſitatur à cauſa extrinſeca, ſcilicet à Dei voluntate ſiue concurſu: & ita nunquã libere libertate abſoluta producit ſuos actus, & cõſequẽtia argumẽti valet ꝙ. ſ. cum concurſu diuino non ſtat libertas noſtræ voluntatis, ſicut neque contingentia in rebus. Neque valet dicere quòd ſaluatur libertas in hoc quòd in inſtanti ſequẽti poteſt ceſſare ab actu &c. Nam per hoc non tollitur quòd actus iam poſitus cum concurſu diuino non ſit, aut nõ fuerit liberè, ſed neceſſariò productus, vt dictum eſt: & idem dicendum eſt de quocunque actu volũtatis poſtea cum concurſu diuino

no sic necessariò producto, vel producendo.

Tùm secundò, quia non est eadē ratio ad dicendum ꝙ nostra voluntas necessitate consequētiæ necessitetur à cā extrinseca, i. à concursu diuino ad producendum suum actum: sicut qñ à seipsa, vel à suo actu qñ vult necessariò vult. Nā qñ à seipsa necessitatur necessitate consequentiæ, non tollitur eius libertas absoluta, sed potius conceditur ꝙ poterat ante & postea, imò & tunc etiam potest non producere actum illū, vt supra dub. 9. ſm varias opiniones dictum est: hic autem qñ à concursu diuino conceditur responsio prædicta ꝙ nostra voluntas necessitatur necessitate consequentiæ, certè tollitur eius libertas absolutè: ex quo conceditur ꝙ stante illo concursu voluntas nostra non potest, nec potuit actum suum non producere, neque potest tunc cessare ab actu, nec tollere causam necessitantem, i. concursum illum, aut voluntatem diuinā concurrentem, quamuis id possit in instanti sequenti, vt dictum est. Similiter non est eadem ratio in hoc casu, & qñ dr̄, Si Deus scit Sortem velle, ergo necessariò necessitate consequentiæ Sortes vult: quia non obstante hac necessitate consequētiæ benè conceditur ab omnibus quòd Sortes etiam tunc liberè vult, & potuit, & pōt etiam stante ea scientia Dei non velle: quòdque illa scientia Dei nullo modo necessitat illum ad volendum: quia nec est, nec fuit causa quod Sortes velit, vt infra dub. 11. latius habetur. Hic autem dicit responsio prædicta quòd voluntas diuina, eiusque concursus est causa prior, à qua voluntas nostra prædicto modo necessitatur, ex qua necessitate sequitur absoluta necessitas, & priuatio libertatis nostræ voluntatis in suorum actuum productione, vt probatum est.

Respon. 6. Ideo tandem. 6. resp. concessa maiori distinguendo minorē illius argumenti. Nam si intelligatur de concursu, vel volitione diuina habituali & vniuersali, vera est prima eius pars, ꝙ scilicet iste concursus est præuius, & requisitus: sed tunc secunda eius pars est falsa vbi dr̄ quòd hoc cōcursu stante necessariò & necessitate consequentiæ voluntas producit suum actum: & ita nil concluditur. Si autem illa minor intelligatur de concursu vel volitione diuina actuali & particulari, tūc prima eius pars est falsa: nam solum est concomitans non præuius concursus ille: & secunda pars est vera quòd stante isto cōcursu necessariò necessitate consequentiæ voluntas producit suum actum: & ita consequētia nihil valet, quia libertas voluntatis stat in hoc ꝙ stante concursu illo Dei vniuersali, & habituali prȩuio, & requisito potest suum actū producere, & non producere. Et cū hac responsione consonat Greg. Arimi. in 1. dist. 38. & Angest. in morali c. primo, alijque doctores.

Not. 1. Sed pro maiori declaratione notes primò, ꝙ diuina voluntas in ordine ad obiecta creata pōt considerari, vt est ipsa potentia volitiua, aut potens esse in actu volitionis: & hoc modo nō agimus de illa in pñti materia. Pōt ēt secundo considerari vt est iā in actu volendi, vel volitionis, & tendentiæ in obiecta creata: & tunc dr̄ voluntas diuina esse in actu secūdo, qa ordine naturæ prius est volitiua, q̄ volens: & tūc dr̄ proprie volitio aut velle, nā primo modo propriè dr̄ volūtas: & hoc secundo modo est ad propositū huius difficultatis: sed nos eam sæpè ēt voluntatē diuinā appellamus, ut cōi mō loquendi conformemur. Hoc igitur scdo modo sumpta voluntas diuina, aut potius eius velle, siue volitio, pōt tripliciter considerari, aut in triplici signo, nō quidē cathegorematicè sumpto, sed syncathegorematice, vel exponibiliter ſm ordinē naturæ, vt sæpè considerat Scotus in diuinis: quamuis hęc oīa tria signa sint simul ab æterno in ipsa volūtate, vel volitione diuina. Nā primò, aut in primo signo voluntas diuina hæc consideratur, vt est cā vniuersalis, videlicet vt ab æterno vult dare, & tpaliter dat virtutem, & influit in oībus causis secūdis creatis, easq; mouet, & parata est coagere cū eis ad suos actus & effectus. Secūdo modo, aut in scdo signo consideratur, vt modificaſ ab ipsis causis secundis quoad modum agendi, vt. s. cū eis postea in tertio signo coagat ſm modum aut naturam earū liberè, vel naturaliter: & hoc vel necessariò necessitate physica, & naturali ita vt regulariter ita fiat ab eis, vel contingenter ita vt prædictæ causæ ab alijs causis, cum quibus Deus etiam ad id coagit, vt plurimum, vel rarò possint à suis effectibus impediri. Tertio modo aut in tertio signo consideratur, vt iam prædicto modo modificata cum causis secundis vult coagere, vel coagit, & concurrit actualiter ad suos actus, & effectus singulares producendum.

Sic etiam consideratur tripliciter prædicta diuina voluntas, siue volitio cum nostra voluntate concurrens ad suos actus. Nam in primo signo consideratur, vt ab æterno vult dare pro tali tpē virtutem, & influxū, & mouere nostram voluntatem, & parata est cum ea concurrere in suo tēpore ad suos particulares actus. In secundo signo, vt ab æterno vult modificari, & modificatur, & determinatur temporaliter à nostra volūtate, vt postea in tertio signo cū ea liberè ad talem actum concurrat. In tertio denique signo, vt iam prædicto modo modificata, & determinata à nostra voluntate vult cum ea temporaliter concurrere, & concurrit ad suos actus singulares producendum.

Sed not. secundò, ꝙ nr̄a voluntas differtur ab alijs causis creatis in illo secūdo, & tertio signo. Nā aliæ causæ creatæ voluntatem illam diuinā vniuersalē modificant quidē quoad modū coagendi, aut cōcurrendi, vt dictū est: sed nō determināt illā quoad speciē actuū vel effectuū, neq; quoad suos actus, vel effectus singulares. Nam No. 2.

quoad hæc iam ab æterno à diuina volūtate determinatę, & limitatæ sunt: benè autē determinant, & modificāt quoad hęc oīa causam vniuersalē creatam puta Cęlum, Solem, & Stellas, vt videlicet cum terra hic & nunc & sic seminata, & culta non nisi triticū hoc singulare, illic ordeū, illic pomum, illic herbā, siue lactucam hanc determinatam, & non aliam producant. Et ad id diuina voluntas in tertio signo actualiter, & particulariter ēt concurrit, sicut ab æterno determinauit pro tali tēpore ibi se esse facturā. Volūtas autem nostra non solum modificat prædictā voluntatem diuinam vniuersalem quoad modum, vt liberè cum ea cōcurrat, sed etiam determinat quoad speciē actuū, & quoad ipsos actus singulares voluntatis: ita vt non prius ordine naturę voluntas diuina, ēt ab æterno velit, aut se determinet ad concurrendū actualiter in tali tēpore cū nr̄a voluntate in 3. signo ad hunc vel illū actum particularē producendū, non inquam prius, sed postquā nr̄a voluntas in secundo signo præuisa, aut præcognita est ꝙ se tali tēpore determinabit ad volendū, vel nolendum, vel ad producēdū hunc vel illū actum: tunc in 2. signo, & non ante & non ante diuina voluntas se determinat ab æterno ad volendū in 3. signo concurrere pro tali tēpore cum nostra voluntate ad eosdē actus particulares, quoties & qñ nostra voluntas uoluerit & à tali concursu cessare quoties, & qñ ipsa prę uisa est ꝙ liberè cessabit. Et ratio huius est: quia nisi sic Deus facere ab æterno decreuisset, vt dictum est, vtique non benè saluaretur libertas nostræ voluntatis simul cum concursu diuino, vt superius contra quintam responsionem, & in argumento probatum est, & hic inferius habetur.

Corol. Et ex his patet. Primò, ꝙ illa voluntas, siue volitio diuina in primo signo considerata dr̄ Dei concursus vniuersalis, vel habitualis. Vniuersalis quidem quia in omnes causas secūdas influit virtutem, & eas mouet ad suos actus & effectus: habitualis aūt quia paratus est Deus, vt actualiter cū eis concurrere velit in 3. signo ad suos actus; vel effectus particulares, & illa in primo signo non est semper efficax: ex quo nisi ẜm determinationem nostræ voluntatis in secundo signo factam concurrit in tertio signo, & ita sæpè non exit in actum, est etiam illa volitio siue concursus Dei in primo signo præuius, & prior ordine naturæ, q̄ quæcunque causa secūda, etiam quàm nostra voluntas tàm in essendo, quàm in causando, vel suo modo operando vti superius in reprobatione quartæ responsionis probatum est.

Supradicta vera volitio diuina in tertio signo considerata est, & dr̄ propriè concursus diuinus particularis & actualis. Particularis quidē quia iam cum hac & illa causa particulari, & cum nostra voluntate ad hunc vel illum actum, vel effectū, actualis autem quia actualiter iam ad actum vel effectū cum causa secunda concurrit. Et iste concursus seu volitio diuina est efficax, & est nō prior, sed simul cū actu vel effectu causæ secundæ, & mutuò se inferunt. Concursus iste siue hęc volitio diuina est: ergo voluntas nostra vult, aut causa secūda operatur, & eius actus, vel effectus est, & è conuerso: quia iste concursus non præuius, sed concomitans in causando est.

Inde etiam patet clara responsio ad supradictum arg. quòd stante volitione diuina, vel concursu vniuersali habituali in primo tantū signo non necessariò sequitur nostra volitio; bene autem sequitur stāte illa particulari actuali in tertio signo, & è conuerso est mutua consequentia, & ita stat libertas voluntatis nostræ, sicut & libertas diuinæ voluntatis in eodem signo.

Et si arguatur quærendo quomodo Dei æterna voluntas immutabilis, & efficax pendere potest & variari à determinatione nostræ voluntatis temporali, & ab ea impediri? *Quæstiuncula.*

Respon. Respondeo per duo dicta. Primò, quòd nō uariatur, nec pendet originaliter, & absolutè à nostra determinatione: sed à seipsa pēdet inuariabiliter, quia sic ab æterno decreuit, & voluit determinari in secūdo signo à nostra volūtate prę cognita, vt sic in tertio signo vellet actualiter cū nostra volūtate pro tali tempore concurrere ad suos actus, vt ipsa voluerit se determinare. Et ita omnis volitio diuina prędicta ęterna, & inuariabilis est pro tali, vel tali tēpore: licet eius executio ad extra sit temporalis. Sicut volitio creandi mundum in tali tempore, ęterna: executio autem eius tēporalis est: nec ipsa volitio diuina in se variatur sed res ad extra & nostra volūtas. Sicut quando de nouo dicitur cognita à Deo aliqua veritas, nulla variatio in Deo, sed in ipsa re, vel veritate creata est: quia sic cognita, & volita est ab æterno sicut pro tali tempore est vel erit, vt supra dubio. 6. & 7. latius habetur.

Secundò dico quòd voluntas diuina est quidē efficacissima sicut & pro quando vult, secūdum Psal. 113. Omnia quæcunq; voluit fecit. Et Roma. 9. Voluntati eius quis resistet? quia & cum creatura, & sine ea potest facere quæ voluerit: in prædicta aūt determinatione eius à voluntate nostra non impeditur, neq; resistitur, sed obeditur ei: quia sic ipsa diuina voluntas voluit ab æterno disponens omnia suauiter, vt Sap. 8. hr̄, & supra declaratum est. Et prædicta hęc magis patent exemplo. 2. Reg. 24. vbi Deus pp peccatum Dauid ipsi dedit optionē, vt vnā è trib. plagis eligeret, s. famem, bellum, vel pestem: & ad determinationē, vel electionem eius Deus ēt se determinauit pestem insligere. Itē 3. Reg. 3. qñ Deus dixit Salomoni, Pete quod volueris, & ad eius petitionē Deus se determinauit illi sapiam dare. Sic in ꝓposito determinatur à nr̄a volūtate: eiusq; cōcursus ille ꝑuius gn̄alis, vel habitualis in primo signo in nr̄a est ptāte, vt in 2. determinatus, tandē in tertio signo cōcurrat actualr̄,

vel

vel non cócurrat cũ nostra voluntate, vt dictum est. Id etiam patet exemplo naturali, qñ infans à matre docetur ambulare, quæ sic prius mouet, & simul ducit illum quocunque & quotiescũq; infans vult ambulare, quòd non aliter quàm ipse vult, nec pręter eius voluntatem cum eo coagit. Similiter qñ magister docens puerũ scribere mouet, & ducit manum eius, ad eas tantum literas formandas, quas, & qñ puer scribere vult, tunc certè qñ magister atque mater prius natura moueat, & det virtutem puero ad ambulandum & scribendum, determinatur tñ e voluntate pueri ad nunc huc vel illuc ambulandum, & nũc hoc vel illud scribendũ, & simul vterq; concurrit actualiter ad illum effectum. Sic in proposito Deus nobiscum se hẽt. Nam in primo signo vult mouere nostram voluntatẽ & dare illi virtutem, & hæc eius operatio præuia est, in ẽo signo vult determinari temporaliter à nostra voluntate, & in hac determinatione volũtas nostra præuia est, in tertio signo simul Dei concursus, & nostræ voluntatis operatio, & actus sunt, vt supra dictum est. Et idem est de concursu auxilij diuini specialis ad opera gratię vel supernaturalia, & ad diligendũ Deum super omnia, vbi prędicta tria signa in eius concursu cum nostra voluntate ponenda sunt, vt bene omnia intelligantur, vti de hoc Soto de natura & gratia lib. 1. ca. 26. & Vega. q. 11. de iustificatione in respõsione ad tertium argumentum, & lib. 12. de iustificatione c. 22. & lib. 6. c. 7. 8. & c. latius agunt.

Nota. Corol. Scdò ex supradictis patet falsitas, aut insufficiẽtia opinionis Scoti dicentis quòd intellectus diuinus cõuersus ad voluntatem diuinã, videñq; eam determinatã inde clarè, & determinatè cognoscit omnia futura cõtingentia, ẽt volitiones nostras liberè futuras, antequã sint vt sup. dub. 8. in 3. opi. habetur. Quòd autem hoc sit falsum quoad cognitionem saltem nostrarũ volitionum futurarum probatur. Nam vt patet ex dictis nostra voluntas in illo secũdo signo determinat voluntatem diuinam, & est prior, quàm illa sic determinata, & tñ tunc & etiam ante est cognita ab intellectu diuino illa determinatio præsens, & futura nostræ voluntatis, ergo illa clara, & determinata cognitio, & nostrarum volitionum futurarum contingentium non pendet, nec hẽ à sequente determinatione diuinæ voluntatis. maior conceditur ab omnib. etiam ab ipso Scoto: minor autem probatur. Tum primò, quia in illo secũdo signo, & ante illud ab æterno erat cognita illa determinatio futura nostræ volũtatis antequã esset: quia ab æterno ante illud ẽm signũ verum erat dicere ꝙ illa determinatio erit in aliquo signo, aut tpe sequenti: nam affirmatiua de futuro semel vera ab æterno est vera æternitate temporũ instantium & signorũ, per eandem rõnẽ vt sup. in 3. dubio habetur, ergo talis veritas ante illud 2. signũ p̃cognita determinatè, & clarè à Deo erat. Nam semper ab æterno oẽ verũ à Deo pro suo tpe cognitũ est. Tũ ẽò eadẽ minor probatur, qa vt illa determinatio nr̃æ volũtatis præsentetur per intellectũ diuinum suæ diuinæ voluntati, vt ab ea cognita determinetur, vel vt cum ea postea in 3. signo cõcurrere velit, vtique p̃requiritur ordine naturæ ꝙ iã sit p̃cognita ab intellectu diuino: alioqui nõ posset illi vt determinatio iã facta vel facienda p̃sentari. Alia argumenta & dubia, q̃ cõtra p̃dicta possunt suboriri, ex inf. dicendis in 11. dubio sequenti patebunt.

Dubiũ vndecimum est. Vtrum cũ scia, aut pręscĩa Dei clara & determinata, & infallibili stet contingentia in reb. & libertas nostræ volũtatis. *Dubiũ 11.*

Respon. Respon. ꝙ sic. quod patet, primò, quia sicut ipsum futurũ cõtingens cõtingẽter erit, ita Deus contingenter scit: q̃ pòt aut potuit nunquã scire, aut sciuisse id esse futurum. Secũdò, quia qñ sunt duæ propositiones, quæ inter se hñt mutuã connexionẽ, ita ꝙ valet consequentia ab vna ab alteram positiuè & negatiuè, tunc quæcũq; potentia est ad vnã, est ẽt ad alteram, ita ꝙ qui vnã ponit, ponit & alterã, & qui vnã deponit alterã quoq; deponit, idq; pp mutuam earum connexionem. Sed scĩa Dei ab æterno, & fieri rerũ, & veritas propõnum mutuò se inferunt, & mutuã inter se hñt cõnexionem, ergo quanta cõtingentia est in rebus, & veritatibus creatis contingẽtibus tanta est in ipsa scĩa Dei, & è cõuerso: ita ꝙ sicut Deus ab ęterno sciuit, aut scit, sic potuit ẽt ab æterno non ea sciuisse. Tertiò, quia ẽm Boe. & Arist. cùm Deus oĩa suo visu cernat æterno: si necessariò euenirent iam nõ oporteret de agendis consiliari. Quartò idem patet per Boe. li. 5. de consolatione, prosa, 4. dicentem. Sicut scĩa præsentium rerum nihil his, quæ fiunt, ita præscĩa futurorum nihil his, quę futura sunt necessitatis imponit. Et prosa. 6. dicit Num ea, quæ præsentia cernis, aliquam eis necessitatẽ tuus addit intuitus? minimè, & inf. Si est diuini humaniq; intuitus præsẽtis digna collatio, vti vos vestro hoc temporario præsenti quædam videtis, ita & ille omnia visu suo cernit æterno &c. Item Aug. lib. 5. de ciuitate c. 10. cõtra Ciceronem & alios ait. Homo, quẽ Deus peccaturum præsciuit, peccat quidem actu: si nolit omnino, non peccat, sed si peccare noluerit, hoc etiam Deus ipse præsciuit. Consonant Grego. Arim. in 1. dist. 2. art. 2. & dist. 36. 37. in 2. dubio. Et Gabriel. ea. dist. 38. & doctores communiter.

Si ad hoc dicatur nõ esse simile de visione nostra, quæ non est cã rerum, & de visione vel sciẽtia Dei, quæ causa rerũ immutabilis, & infallibilis est, vt latius agit B. Th. 1. par. q. 14. a. 8. 13. 15. respon. quòd bene est simile. Nam licet scĩa Dei iuncta cũ eius voluntate sit causa effectiua rerũ, de qua in præcedente dub. 10. dictum est: non tamen sola speculatiua eius scĩa sine voluntate, quamuis sit cã exemplaris earũ. Et de hac scien-

tia speculatiua optimè procedit similitudo supradicta, ad id est simile. Nam Deus scit si hic orietur triticum vel non, sed nihilominus seminatur, & alia negocia fiunt: sic in proposito.

Notabile. Sed pro maiori dictorum, & dicendorum, huiusque materiæ claritate, & argumentorū solutione sunt hic prænotanda quædam de suprapositis in 6. dubio præcedente, videlicet quod scientia, & notitia Dei licet in se sit vnica, sicut & vnica essentia, qua omnia cognoscit: tamē multipliciter respectu diuersorum obiectorū appellatur, & præcipuè ad propositum respectu futurorum dicitur præscientia, vel præuidentia, vt vbi sup. latius habetur. Item sunt quædā regulę, atque cautelæ logicales obseruandæ. Prima quoad materiam obligationum quod omne possibile scitū esse tale, si ponatur, est admittendū vt tale, & si proponatur, est concedendum si est verum, vel negādum si est falsum. Item omne, quod sequitur ex admisso & bene concesso, & ex opposito, vel oppositis bene negatis est concedendū, & oppositum negādum est. Itē quòd si ponitur aut proponitur aliquid repugnans iā posito, & admisso atq; concesso, non dēt concedi: aut dēt deponi id quod prius positum, & admissum atq; cōcessum est: quia repugnantia concedēda non sunt, vt inf. in responsione ad quartum arg. patebit. Secunda regula, & cautela est quòd licet secundum dialecticos propositiones modales, vbi modus stat nominaliter, sint modales compositæ, vt possibile est albū esse nigrū, & facit hunc sensum, ista propositio est possibilis, album est nigrum, quæ falsa, & impossibilis est. Vbi autem modus stat verbaliter, vel aduerbialiter sunt modales diuisę, vt album possibiliter est nigrum, vel album pōt esse nigrū, & est vera: tñ in communi modo loquendi, & apud theologos ea differentia non seruatur. Ideo oēs modales, siue modus teneatur nominaliter, siue verbaliter, siue aduerbialiter, sunt distinguendæ si capiantur in sensu cōposito, vel in sensu diuiso, vt magister, & doctores cōmuniter in 1. dist. 38. 39. 40. cōmuniter distinguunt. Puta ista propositio, album pōt esse nigrum, & ista, effectus à Deo præscitus potest non euenire, si capiantur in sensu cōposito sunt falsæ, quia statim sunt efficiendæ, vel reducēdæ ad suas de inesse, vel de præsenti. Et faciunt hūc sensum, ista propositio est possibilis, albū est nigrum, & similiter ista, effectus à Deo præscitus non euenit. Si autē capiātur in sensu diuiso sunt veræ: quia prius est tollēda cōnotatio, & faciēda resolutio terminorum stantium à parte subiecti, & postea poni dnt inesse hoc modo, hoc .s. Sortes est nunc alb. & ipse Sortes potest esse niger. ergo album pōt esse nigrum, & facit hunc sensum, id quod nunc est album, puta Sortes, potest esse nigrum .s. quando desierit esse album. Et similiter, iste effectus est nunc à Deo præscitus, & iste effectus potest non euenire, scilicet dum non est præscitus, ergo effectus à Deo præscitus potest non euenire. Ecce vtraque consequentia est bona, & antecedēs est verum, quia illa minor primæ consequentiæ, s. Sortes potest esse niger, est vera, quia sua de inesse est possibilis, s. Sortes est niger: & similiter altera minor alterius consequētię, s. iste effectus potest non euenire, est vera, quia sua de inesse est possibilis, s. iste effectus non euenit, sicut & possibile est quòd non sit, aut non fuerit præscitus à Deo. Tertia regula, siue cautela est quòd vbi est consequētia cum ly necessariò, vt Sortes currit, ergo necessariò mouetur: Deus præscit Antichristum damnandum esse, ergo necessariò damnabitur, debet distingui. Nam si ly necessariò dicit necessitatē consequentiæ, vel pręsuppositionis, sunt verę: quia faciunt hunc sensum, ista consequentia est bona, & necessaria, Sortes currit. ergo mouetur. Deus præscit Antichristū esse dānandum, ergo dānabitur, & ita erit ut Deus præscit. Si aūt dicit necessitatem consequentis, vel absolutam sunt falsæ: quia faciunt hunc sensum, Sortes necessariò mouetur, Antichristus necessariò dānabitur. Similiter istę distinguantur, Sortes necessariò quiescit vel mouetur, sed non quiescit vti supponitur, ergo necessariò mouet. Nā si ly necessariò in maiori cadat super alterā trā partem illius disiunctiuæ, est falsa: quia facit hunc sensum, Sortes necessariò quiescit, vel necessariò mouetur, quarū quælibet est falsa. Si autē cadat supra totā disiunctiuā, est vera, quia facit hunc sensum, ista disiunctiua constans ex partibus oppositis est necessaria, Sortes quiescit vel mouetur, quia nō est dare mediū, & tunc consequentia nihil valet: quia fit æquiuocatio in ly necessariò, qđ in maiori dicit necessitatē disiunctiuæ, & in cōsequenti dicit necessitatē alterius partis, vel partiū eius. Et similiter distīguat ista. Sortes necessariò est præscitus, vel prędestinatus, sed non est præscitus vti supponit, ergo necessariò ē prædestinatus, quia nō valet cōsequētia, vt dictū ē.

His suppositis iā quincupliciter arguitur contra supradictā responsionē probando quod cū præscia Dei non stet contingentia in rebus. Primò, quia Deus sciuit Antichristū fore, aut esse damnandū, ergo Antichristus erit, aut dānabit. Consequentia est bona secundum oēs, & antecedens est absolutè necessarium: tū quia est ęternum: tū quia oīs propositio de præterito vera est necessaria absolutè, ergo & consequens est absolutè, & nō solū necessitate consequentiæ, sed ēt consequentis necessariū. Nā in omni bona consequentia si antecedens est absolutè necessariū, ēt consequēs absolutè necessarium est: quia ita se habet antecedens ad consequens, sicut principia ad conclusionē, ex principijs aūt necessarijs non sequitur cōclusio, nisi necessaria, vt habetur. 1. Posteriorū: igitur quicquid scitur à Deo est necessariū, & ita scientia Dei imponit necessitatem in reb. & cum illa non stat rerum contingentia. Argum. 1.

Respon.

Respon.1. Respon.dupliciter. Primò ſm B.Th.1.par.q. 14.& 13. cõceſſo antecedẽte ſecundæ cõſequentiæ negatur ſimpliciter ſecunda conſequentia, quia Sortẽ vel Antichriſtũ fore, aut eſſe dãnandum eſt in ſe abſolutè contingens, licet vt ſcitũ à Deo ſit aliquo modo neceſſarium. Sed ſi ſignificetur formaliter, vt ſcitũ à Deo, conceditur ꝙ eſt etiam abſolutè neceſſarium ſicut & ſuũ antecedens: quia tenet ipſe B.Th. ꝙ quando in antecedẽte ponitur aliquid pertinens ad actum animæ formaliter, tunc conſequẽs, quod inde infertur formaliter ex vi talis dictionis importantis actũ animę, debet accipi non ſm eſſe quod in ſe habet, ſed ſm quod eſt, vel habet in anima, vel in intellectu, vt ſi dicam: anima intelligit lapidẽ, ergo ille eſt immaterialis, videlicet vt eſt in intellectu licet in ſe ſit materialis. Et eodẽ modo formaliter dẽt in conſequẽti importari talis neceſſitas, certitudo, & infallibilitas, qualis importatur in prædicto antecedẽte, quatenus inde infertur, & non aliter, & ita talia futura ſunt neceſſaria vt ſcita à Deo, & vt ſunt in ſua pſentialitate, & vt ſubſunt eius præſciẽtiæ: quãuis in ſe & ſimpliciter, vel abſolutè ſint cõtingẽtia, vt dictũ eſt. Hæc reſpõ. eſt clara ad mentem B.Th. licet Caie. ibidem aliter metaphyſicans eã confundat, & fortè magis, quàm eius literam exponat.

Reſpon.2. Secundo modo reſpon. ſm doctores communiter conceſſa prima conſequentia negatur minor ſecundæ conſequentiæ vbi dicitur ꝙ illud antecedens primæ conſequentiæ, ſ. Deus ſciuit Antichriſtum fore, vel eſſe damnãdum, eſt abſolutè neceſſariũ. Et ad eius primam probationem negatur quòd omne æternum ſit neceſſariũ abſolutè, vt patet de æterna Dei ſcientia, quę dicit reſpectum ad creaturam temporalem ad extra, vt ſup. in 5. dubio in reſponſione ad primum argumentum, & in dubio 6. in reſponſione ad tertium argumentum contra ſecundam opinionẽ: & infra in hoc dubio. 11. in reſponſione ad ſecundum & tertium argumentum habetur.

Ad ſecundam eius probationem vbi dicitur ꝙ omnis propoſitio de præterito vera eſt abſolutè neceſſaria, id negatur in propoſitionibus de præterito dependentibus ab aliqua de futuro cõtingenti, vt in propoſito eſt illa, Deus ſciuit Antichriſtum fore aut eſſe damnandum, quę pendet ex iſta, Antichriſtus erit, ſiue damnabitur.

No. dubiũ. Pro quo nota quòd eſt difficultas quõ illa de præterito pendet ex illa de futuro. Nam aliqui dicunt quòd omnis propoſitio pendet in veritate ab illa, quã includit, & ita quia iſta, Deus ſciuit Antichriſtum, vel Sortem fore includit iſtã, Sortes erit, ideo pendet ab illa, ſed hoc eſt falſũ. Immo nunquam vna propoſitio pendet ab alia in veritate, aut falſitate, qñ illa veritas, aut falſitas eſt omnino impertinens ad illam verificãdã, vel falſificandã, vt hæc propoſitio, ego ſcio, credo, aut iudico Antichriſtum fore, non pendet ab iſta, Antichriſtus erit, licet illã includat: quia ſiue ſit verum, ſiue falſum quòd erit, ſtat benè ꝙ ego iudicem ipſum fore. Ideo alii dicunt quòd illa de præterito pendet ex illa de futuro: quia ex illa de præterito infertur hæc de futuro, & ex hac de futuro etiã infertur illa de pręterito: ita ꝙ mutuò ſe inferũt. Sed neq; hoc eſt vniuerſaliter verum. Quod probatur dupliciter. Tũm primò, quia in caſu quo Sortes erit albus, tunc iſta propoſitio de præterito, Sortes fuit futurus albus, eſt vera, & pẽdet ex iſta propoſitione, Sortes erit: quia illud pendet ab alio quod pſupponit, & eſt poſterius illo præſuppoſito. Nã irrationabile eſt dicere ꝙ prius pendet à poſteriori. Nunc autem prius eſt Sortem fore, quã ipſum fore futurum album, ex quo illud præſupponitur ad Sortem fore futurum albũ, & tñ iſta conſequentia non valet, Sortes vel Antichriſtus fuit futurus albus, ergo ipſe erit, vt patet ĩ caſu, quo Deus annihilet illum nunquam reproducendũ: nam tunc iſta eſt vera, Sortes fuit futurus albus, & iſta falſa, Sortes erit, & ita tunc antecedẽs eſt verum, & conſequens falſum. Similiter in caſu quo Sortes non erit albus, non ſequitur è cõuerſo. Sortes erit, ergo Sortes fuit futurus albus. Igitur patet ꝙ eſt propoſitio de pterito dependens ab vna de futuro cõtingenti, & tñ nec infert illam, nec infertur ex illa: ergo vnã propoſitionẽ dependere ab alia non eſt inferre illam, nec ex illa inferri. Tũ ſecundò idem probatur. Nã in hac conſequentia Deus voluit Sortẽ fore, ergo Sortem erit, iſta de futuro Sortes erit, pendet ex illa de pręterito, Deus voluit Sortẽ fore, & non è conuerſo, vt conſtat, quia cauſa eſt prior ſuo effectu, qui ab ea dependet. Nam ideo Sortes erit qa Deus voluit ipſum fore, & nõ è contra, & tñ mutuò ſe inferunt, quamuis illa de præterito non pendeat ex illa de futuro, ergo propoſitionem vnam ex alia pendere non eſt mutuò ſe inferre.

Dicamus igitur quòd propoſitionẽ vnam ex alia pendere in ſua veritate eſt illam præſupponere ad ſuã veritatẽ, & omnis propoſitio de præterito dependẽs ex vna de futuro contingẽti eſt contingẽs qñ id, quod per illam de futuro ſignificatur, eſt prius ſeu cauſa quòd ſit id, quod per illam de præterito ſignificatur, & non aliàs. Exẽpli gratia, in hac cõſequẽtia, Deus ſciuit aut ſcit Antichriſtũ fore, ergo Antichriſtus erit, illa de pterito pẽdet ex iſta de futuro: quia ſciẽtia Dei ſpeculatiua ſine eius volũtate nõ eſt propria cã effectiua rerum, aut illius futuritionis, vt ſup. dictũ eſt, ſed ſolum eſt ſignũ ſcibile. Signũ aũt pręſupponit ſignatũ qđ eſt cã logica, aut denõ natiua, nõ phyſica neq; realis illius ſciẽ, aut ſigni ſcibilis, quia ab eo quod res eſt vel non eſt dr̃ ppõ vera vel falſa: ergo Deũ ſciuiſſe Antichriſtũ fore eſt poſterius, ꝗ Antichriſtum fore, & ꝗ hæc propoſitio Antichriſtus erit, & ideo illa pendet ab iſta ſicut poſterius à ſuo priori. Non ſic eſt de

 velle

velle diuino quod est prius, & causa ꝙ Sortes erit, vt sup. dub. 4. 8. 10. latius habetur. Et ita patet prædicta secunda responsio ad argumentum primum, ꝙ si Deus scit Antichristum fore, Antichristus necessariò erit in sensu composito, & necessitate consequētiæ, vel præsuppositionis sciētiæ Dei, non autē in sensu diuiso, neque necessitate absoluta. Et similiter ꝙ Deus id ita ab æterno sciuit ꝙ potuit & potest id nunquam scire, si ue sciuisse. Et ad replicas, quæ contra hoc fieri possunt latius respondebitur infra in respōsione ad quartum argumentum vbi, & in 12. dubio sequenti multa huc pertinentia videri possunt.

Argum. 2. Secundò principaliter ad idem arguitur, quia Deus necessariò scit omne verum, sed Sortem fore est verum vti supponitur, ergo Deus id necessariò scit: & ergo Sortes ita necessariò erit. probatur hæc secunda consequentia; tùm quia ex antecedente absolutè necessario sequitur etiam consequēs absolutè necessarium: tùm etiā quia omne scitum à Deo necesse est esse verū, à fortiori, sicut omne scitū nobis necesse est esse, aut esse verum: ex quo scientia Dei est certior, quā scientia nostra. Maior autem prioris consequentiæ, quòd scilicet Deus necessariò scit omne verum probatur, quia si aliquod verum ipse nescire posset, vtique imperfectio in Deo esset.

Respon. Respon. ꝙ illa maior in sensu diuiso, & absolutè falsa est, sed Deus necessariò necessaria, cōtingenter autem contingentia ab æterno cognoscit, sicut & illa sunt: conceditur autem in sensu cōposito, aut necessitate cōsequentiæ, vel ꝓpositionis: ita ꝙ si est aliquod verum non potest esse quin Deus illud cognoscat necessariò, vel cōtingenter sicut illud verum est, & in hoc sensu conceduntur illæ consequentiæ, & nihil probatur contra contingentiam rerum cum præscientia Dei, vt supra dubio. 6. in 2. opin. in 3. argumento contra eam habetur.

Argum. 3. Tertiò ad idem arguitur. Omne æternum est necessarium, sed præsciētia Dei, quam habet de Antichristo futuro est æterna, quia ab æterno id præsciuit, ergo illa est necessaria qua præsciuit Antichristū fore, & ergo ita etiā necessariò Antichristus erit sicut Deus id necessariò ꝓscit: aliàs esset deceptio, aut falsitas iudicij ī Deo si posset non fore, & Deus necessariò iudicaret illū fore.

Iterum sic arguitur. Omne æternum est immutabile, & necessariū, sed hæc veritas, vel propositio, Antichristus erit, est æterna: quia propositio de futuro semel vera est ab æterno vera, vt supra dubio tertio habetur, ergo est immutabiliter, & necessariò vera.

Respon. Respon. quòd illa maior est vera solum de æterno quod non dicit respectum, vel ordinem ad extra ad obiecta creata temporalia, vel cōtingētia, qualis est essentia diuina, & eius scientia in se, & ea oīa, quæ identificātur cū essentia. Secus de æterno respectiuo ad extra, vel in ordine ad rē ad extra, vel obiecta creata tēporalia, vel contingentia, qualis est scientia diuina, vt dicit attingētiā ad res creatas, vt sup. dubio. 5. in 1. argu. latius hr̄. Et ita solum probatur ꝙ istæ propositiones Deus ab æterno necessariò præscit Antichristum fore, ergo Antichristū necessariò erit, sunt veræ si dicant necessitatem consequentiæ, vel si capiantur in sensu composito, & non aliter.

Ad aliud arg: vbi probatur ꝙ hæc propositio, Antichristus erit, est æterna immutabiliter & necessariò vera. Respon. ſm B. Th. 1. par. q. 16. a. 7. & 8. & Greg. Arimi. in 1. dist. 38. & doctores communiter, per duo dicta. Primum est ꝙ nulla ꝓpositio aut veritas creata est æterna: sicut nec vlla res, aut intellectus creatus, vbi est prædicta veritas, est ab æterno: nisi solus Deus, & eius veritas increata. Ideo qn̄ dicitur ꝙ propositio de futuro vera est ab æterno vera, ītelligitur extrinsecè, i. quòd à veritate increata & æterna in mente diuina dicitur vera, vel vt ait Greg. vbi supra intelligitur supposita existentia propositionis, si esset ab æterno, esset etiam ab æterno vera.

Secūdò dico ꝙ veritas, aut propositio vera increata in intellectu diuino est immutabilis. Creata aūt in ītellectu nostro mutabilis est, vt B. Th. vbi supra, & de veritate. q. 1. a. 6. & in 1. sentētiarum dist. 19. q. 5. a. 3. latius ostendit. Vbi ēt in q. 1. de veritate quærit an possit cadere mutatio in veritate rei creatæ in ordine ad intellectum diuinum: & si sic, quomodo differunt mutatio veritatis rei creatæ in ordine ad intellectum diuinū, & in ordine ad intellectum creatum: Et respondet ꝙ res dicitur vera per comparationem ad intellectum diuinum & humanū. Si ergo accipiaƭ veritas rei ſm ordinem ad intellectum diuinū, tūc mutatur veritas rei creatę in aliam veritatem, & non in falsitatem. Si aūt consideretur veritas rei creatæ in ordine ad intellectū humanū: tūc qn̄que fit mutatio de veritate in falsitatem: qn̄que de veritate in veritatē. Nā cū veritas sit adæquatio rei & intellectus, etsi ab æqualib. æqualia demas adhuc remanēt æqualia, quāuis nō in eadē quantitate, sic aliqn̄ mutatur res simul & intellectus, vt si Sorte sedente iudicabā Sortē sedere, & Sorte non sedente iudicabā Sortem non sedere. Et quia si ab vno æqualiū tollas aliquid, & nihil ab alio, vel si ab vtroq; tollas inæqualia, necesse est in æqualitatem remanere. Et cū inæqualitas se habeat ad falsitatē sicut æqualitas ad veritatē hinc est ꝙ si intellectu existente vero muteƭ res nō mutato intellectu in suo iudicio: aut è cōuerso, aut vtrunq; mutetur, sed nō simili modo: iā remanet falsitas, & tunc est mutatio de veritate in falsitatem. Tandē liquet ex dictis ꝙ propositio de futuro cōtingēti, vel de præterito, vel de præsenti ab illa dependens, creata vel increata, æterna vel tēporalis, mutabiliter, aut immutabiliter vera, non est absolute necessaria, sed cōtingēter vera: quāuis ī sensu cōposito, vel necessitate cō-

sequen-

sequentiæ, aut suppositionis aliquo modo conditionaliter necessaria sit. Ad quod faciunt ea, quæ superius dubio.5. & 6. dicta sunt.

Argum. 4. Quartò ad idem arg. Nam si, vti supponitur, Deus ab æterno immutabiliter, determinatè iã & infallibiliter de facto præsciuit seu præscit Antichristum finaliter peccaturum, & damnandum esse, ergo iam necessariò damnabitur finaliter q; peccabit; quamuis absolutè poterat ante non ita præscire; & ita stante illa diuina præscientia iam necessariò peccabit, & damnabitur: & illa præscientia ei necessitatẽ imponitur non possit aliter fieri; modò sit necessitas consequentiæ, modò consequentis, modò sit in sensu diuiso, modò in sensu composito.

Probatur consequentia dupliciter. Primò auctoritate Augustini tertio de libero arbitrio c.4. di. Aliter fieri nõ potest q̃ Deus præsciuit. Item lib.6. super Gen. c.22. Illud quod Deus præsciebat necessariò futurum erit. Item Ansel. de concord. prædesti. & lib. arbi. c.1. & 4. Id quod Deus præsciuit necesse est esse futurũ. Secundò probatur consequentia, quia si stante & iam posita prædicta præscientia posset aliter fieri, & posset Antichristus finaliter non peccare, & non damnari; tunc non esset immutabiliter & determinatè & infallibiliter præscitũ à Deo ipsum esse peccaturũ, atque damnandum. Nam si ponatur inesse q Antichristus finaliter non peccabit, neque damnabitur; iam illa præscientia Dei, quæ de præterito stat immutabili falsa aut fallibilis est, qua præsciuit illũ esse damnandũ: aut mutabitur in aliã præscientiã q Antichristus nõ dãnabitur.

Hoc argumentũ visum est Caietano in 1. par. q.22. art.4. adeò fortè vt dixerit id esse insolubile hominibus: Neque satisfacere distinctionem communem de necessitate consequentiæ & consequentis, & in sensu composito & diuiso: dicit etiam q idem est infallibiliter & ineuitabiliter seu necessariò aliqd scire & euenire: vel q nõ sequitur, hoc est à Deo præscitum vel prȩuisum fore; ergo hoc euitabiliter vel ineuitabiliter eueniet: sed quid altius quod ipse fatetur se nescire explicare, sed solus Deus id scit. hæc & quædam alia falsa dicit ibidem.

Respon. Quibus non obstantibus respon. ad argumentum concedendo consequentiam in sensu composito ita q necessariò erit sicut Deus præscit: & impossibile est Deũ præscire aut præsciuisse aliter, q̃ futurum est: vel vt dicit necessitatẽ conditionalem consequentiæ, aut connexionis, vel præsuppositionis: ita q hęc consequentia est bona & necessaria, si Deus prȩsciuit Antichristum finaliter esse peccaturũ atque damnandũ, ergo ita erit. sed consequens sicut & antecedens absolutè vel in sensu diuiso cõtingens est. Nam cum hoc q Deus prȩsciuit Antichristum esse dãnandum stat simul potentia ad oppositum, q videlicet absolutè potest aut potuit illum non ita præscire, aut præsciuisse, potest ẽt Antichristus absolutè non finaliter peccare & nõ damnari. Et ad primam probationem respondeo q illę auctoritates loquuntur & intelliguntur de necessitate consequentiæ vel in sensu cõposito vt declaratũ est. Ad secundam probationẽ respondeo negãdo q inde sequatur q diuina præscientia fallibilis aut mutabilis sit. Nam si ponatur inesse q Antichristus non peccabit, neque damnabitur, tunc aliqui dicunt q Deus ab ęterno prȩsciuit illum peccaturum, finaliter & esse damnãdum pro.a. & non peccaturum neque damnãdum esse pro. b. & ita manet semper præscientia Dei infallibilis & immutabilis pro tpe, pro quo hoc vel eius oppositũ præsciuit. Sed certè hæc responsio non valet nisi pro rebus, quæ s̃m diuersa tpa variantur, non tñ pro casu præsenti vbi alterum tm̃ & semel futurum est; puta q Antichristus damnabitur. Nam tunc falsum omnino est q Deus præsciuit illum non esse finaliter damnandum pro tali tempore, aut è conuerso Ideo melius secundum communiter doctores dicamus q si ponatur q Antichristus finaliter nõ peccabit neque damnabitur; tunc simul deponitur illa, Deus præsciuit Antichristum esse damnandnm, ita q nunquam Deus præsciuit illum esse damnandum; quia aliàs sequeretur repugnantia aut contradictio, vt constat ex supradictis regulis obligationum in notabili præcedente, & ita patet q nulla mutatio, neque deceptio in Deo est, ex quo ab æterno idem & eodem modo præsciuit vt ponitur esse vel fore, neque aliter prius quã postea præsciuit. Patet ẽt q cùm vtrumq; alteri cõnexum sit, & mutuò se inferat & comitetur: qui potest tollere & tollit vnũ, puta consequẽs q Antichristus finaliter peccabit atque damnabitur; iam consequenter potest tollere & tollit alterum, puta antecedens q Deus præsciuit Antichristum peccaturum & esse damnandum.

Si contra hoc replicetur. Si Christus præsciuit, & dixit Petrum esse illum negaturum, ergo Petrus necessariò negabit necessitate cõsequentiæ; & potest simul non negare: iam si ponatur inesse q non negabit, dicis q simul deponitur illa, Christus sciuit Petrum esse negaturum, Contra hoc sic arguitur. Nam Christus tempore cęnæ prædixit & reuelauit discipulis q aliquis ex eis esset illum negaturus, vt supponitur & constat Matth.26. & non nisi Petro aut de Petro id prædixit aut reuelauit q esset illum negaturus, ergo ipsi reuelauit, ipsumq; præsciuit esse negaturum: & ita non potest deponi, neque deponitur illa prȩscientia aut reuelatio iam facta etiam ad depositionem consequentis. Consequentia est bona; & maior patet & concedenda est: quia hæc propositio, Christus præsciuit & reuelauit q aliquis illum esset negaturus, bene stat cum illa, Petrus non negabit. quæ modò ponitur inesse, neque illi repugnat, & est vera in casu q Replica. 1.

aliquis alius à Petro esset negaturus: & ita est concedenda per supradictas leges obligationũ. minor ẽt constat Matth. 26. ꝙ non nisi Petrus erat negaturus, ergo etiam per regulas obligationum non euacuatur supradictũm argumẽtũ.

Respon. Respon. negando minorem huius replicæ. Et si quæras, cui ergo reuelauit? Respon. propone & dicam tibi: etsi proponas, vtrum reuelauit Petro? Nego. nego etiã scriptum esse de Petro ꝙ negabit: quia sic iam supponitur aut ponitur in casu. Si Andreæ? nego &c. quia nõ sequitur, reuelauit alicui ex duodecim, ergo Petro vel Andreæ &c. vsque ad vltimum, quem supponamus esse Thomam, & tũc si quæras, vtrum reuelauit Thomæ? dico ꝙ sic: quia tunc benè sequitur. reuelauit alicui ex duodecim, sed nec Petro, nec Andreæ, nec cæteris præter vltimum Thomam ergo reuelauit Thomæ ꝙ esset negaturus. & de isto concedo ꝙ negabit, & simul potest non negare: etsi ponatur inesse ꝙ non negabit, iam simul deponitur antecedens ꝙ Christus ei reuelauit, vt supra de Petro dictum est. Etsi iterum quęras, Cui ergo reuelauit? eodem modo dicam propone & dicam tibi: & sic omnes iterum negabo vsque ad vltimũ, & dicam ꝙ ei reuelauit; & ꝙ ita necessitate consequẽtiæ necessariò negabit ꝙ simul potest non negare. Etsi iterum de illo quęras ꝙ ponatur inesse ꝙ non negabit: eodem modo respondebo in circuitu in infinitum procedendo: & non deducar in contradictionẽ, neque in aliquod inconueniens.

Alij etiam ad argumẽtum & replicam supradictã rñdent, qñ petitur ab eis ꝙ postquam Antichristus potest non peccare & non damnari, & similiter Petrus potest non negare, quòd ponatur in esse ꝙ non peccabit, neque damnabitur, neq; negabit, ita quod nõ deponatur illa, Deus præsciuit aut reuelauit ipsum esse peccaturum, damnandum, aut negaturum. Dicunt, ergò id non esse admittendũ; quia licet per se poni possit inesse & absolutè ꝙ non peccabit neque dãnabitur; non tñ simul stante illa, Deus pręsciuit aut reuelauit ipsum esse peccaturum siue damnandum esse; quia repugnant & incompossibilia sunt. Et ita ex legibus obligationum id quod repugnat posito & concesso admittendũ nõ est.

Replica. 2. Si secundò adhuc replicetur, si ſm supradicta qñ Deus præscit Antichristum peccaturum, ipse simul potest non peccare, ergo Deo præsciente illum peccaturum ille potest non peccare. cõsequentia est bona si consequens sit propositio cathegorica vti supponitur, secus si esset propositio hypothetica: sed consequens cathegoricũ est falsum, ergo & antecedens. Quòd consequẽs sit falsum patet, quia sua de inesse est impossibilis & inuoluens contradictionem, videlicet hęc, Deo præsciente Antichristum peccaturum ille non peccat. nunquam. n. ista potest esse vera, modò reducatur ad causalem, modò ad conditionalem, modò ad rationalem, vt constat.

Respon. Resp. negando ꝙ consequens sit falsum, imò est verum sicut & antecedens: Et ad probationem ꝙ sua de inesse est impossibilis, Resp. quòd cùm sit modalis diuisa non debet statim officiari aut poni inesse; sed prius debet tolli connotatio & fieri resolutio terminorum præcedẽtium ly potest; & postea poni inesse sic. Deus præsciens Antichristum peccaturum est Deus existens, & Deo existente potest ille non peccare, ergo Deo præsciente illum peccaturum potest ille non peccare: & sua de inesse illius minoris iam resolutione facta est possibilis. s. Deo existẽte ille nõ peccat, vt supra in notabili dictum est.

Si replicetur ꝙ sua conuertens est falsa, hæc .s. Antichristus põt non peccare Deo sciente ipsum esse peccaturum, ergo & illud consequens est falsum. Respon. ꝙ non est illa sua conuertẽs; quia arguit à termino resolubili videlicet à ly præsciente præcedentẽ signũ modale potest ad ipsum terminum sequentem & irresolubilem; sed debet sic cõuerti: Antichristus Deo pręsciente ipsum peccaturũ potest non peccare, & hæc est vera: quia antequã ponatur inesse debet ly præsciente resolui, & tolli connotatio vt proximè factũ est. Eodem modo dicatur ad istã, Deus olim reuelauit Gabrieli se incarnandũ; & necessariò necessitate consequentiæ vel in sensu composito incarnatus est: & simul absolutè potuit non incarnari, & de alijs eiusmodi similiter dicatur. Similiter licet prædestinatus ad gloriã necessariò saluetur in sensu cõposito vel necessitate consequentiæ; tñ absolutè põt simul condemnari in sensu diuiso, & põt non esse prædestinatus, & similiter præscitus ad infernũ simul absolutè põt saluari, & non esse pręscitus in sensu diuiso: quia in potestate homine viatoris est facere per sua opera bona vel mala, quæ sunt media à Deo statuta, atque pręuisã, siue decreta vt sint ẽt in homine libertate & potestate, vt finaliter ſm ea saluetur vel condemnetur; & ex consequenti vt etiam ab æterno fuerit, & sit præscitus, vel prædestinatus. Nam & cum voluntate Dei antecedente, qua inefficaciter, aut solum quantum est ex parte sua Deus ipse vult omnes homines saluos fieri, vtiq; simul stat ꝙ volũtate consequenti secundum opera nostra etiam voluntate absoluta beneplaciti efficaciter vult solum hos vel illos, quos prædestinauit ad gloriã, & non alios, quos non ita prædestinauit saluaris sicuti superius. q. 10. in 6. responsione ad argumentum de duplici concursu vel voluntate Dei habituali & actuali nobiscũ & cum operibus nostris dictum est: quod ad propositũ valdè facit.

Argum. 5. Quintò ad idem arg. & potest esse replica cõtra hæc. Nam prædestinatio & pręsciẽtia diuina de Petro saluando, & Antichristo condemnãdo est ab ęterno iã posita & determinata, & iã transiit in præteritũ ab æterno: ergo non potest iam tolli

tolli siue deponi per aliquem etiam per ipsum Deum, aut per quæcunq; opera, quæ etiam à Deo decreta simul sunt; maximè si teneamus ꝙ ad præteritum non sit potentia: Alioqui daretur quòd vel scientia & prædestinatio Dei est mutabilis vel incerta, vel ꝙ simul quis fuit, & non fuit præscitus, vel prædestinatus.

Respon. 1. Respon. dupliciter. Primò ſm Scotum in 1. di. 40. & B. Tho. in q. 3. de potētia & plures alios doctores negando antecedens. Nam falsum est dicere quòd aliquid sit præteritū in Deo: falsò ēt imaginamur actum diuinæ voluntatis atque præscientię quasi iam pręteritū, & iam positum absolutè, & ineuitabilē in Deo. Ideo ex nostro imperfecto & cōi modo intelligendi & volendi difficilè cognoscimus diuina, quia ea sicut in nobis imperfectè imaginamur. Igitur dicēdum est quòd prædestinatio & præscientia diuina non transit in præteritū, quia in Deo nil præteritū, neque futurum est; sed semper omnia pręsentia in nunc æternitatis sunt, quod præteritis simul & futuris pręsentialiter coexistit. Vnde sic intelligendum est de diuina volitione & pręcognitione cuiuscunq; rei, ac si per impossibile nunc inciperet cognoscere velle aut deliberare: qa semper ab æterno est in egrediendo & in fieri de præsenti: & ita liberè vult & præscit Deus in nūc æternitatis quod vult præscit quasi ad nihil sua volūtas & sciētia determinata esset. Et ideo idem est Deū prędestinasse, prędestinare, & prędestinaturū esse: & præsciuisse, præscire, & præsciturū esse: & tā cōtingēs & euitabile est vnū, sicut alterū. Et in his consonat B. Tho. vbi supra dicens ꝙ voluntas Dei quoad facienda & nondum facta non est determinata, qa pōt in opposita sine sui mutatione. Hæc ille. Ait ergo quòd non est determinata id est nō est sic posita inesse de præterito quòd non possit in oppositū: bene tñ est determinata, id est certa & immutabilis, quāuis possit in oppositum. Et in hoc deceptus est Caietanus vbi supra in quarto argumento hr̄ putans præscientiā & prouidentiā diuinam esse determinatā, & de pręterito positā in esse. Inde ēt ipse Caietanus. 1. par. q. 14. art. 13. ponit differentiā inter has propositiones Deus præscit, & Deus præsciuit Sortem fore; dicens illā de præsenti non esse absolutè necessariā; bene aūt hāc de pręterito absolutè necessariā esse: sed vt dixi doctores cōiter nullam faciunt differentiam, & vtranq; dicunt esse absolutè contingentem.

Sed licet prædicta sint vera, nondum satisfaciunt argumento, Nam vt ait Gabriel in 1. dist. 40. q. 1. dubio 1. non solum pręteritū non potest non esse præteritū; sed ēt quod nūc ponitur inesse eo ipso ꝙ nunc est non pōt mutari ad non esse nunc. Ita licet prædestinatio & præscientia diuina non sit posita de præterito, sed de præsenti sit semper in nūc æternitatis; certè eo ipso quòd nunc est non posset mutari ad non esse, vt probat supradictum argumentum quod adhuc procedit contra præfatam responsionem.

Ideo secundo modo ad argm̄ resp. ſm nominales & doctores cōiter conformiter ad supradictas regulas obligationum ꝙ si ponatur inesse ꝙ prædestinatus condemnetur, aut præscitus Antichristus saluetur, iam simul ex consequēti deponitur ꝙ vnquàm sit aut fuerit prædestinatus aut præscitus à Deo; idq; ꝓp repugnantiam & incōpossibilitatē earū: neque inde vlla mutatio aut deceptio sequitur in Deo, vt supra dictū est. Respon. 2.

Replicatur. Nam si præscitus ad infernū pōt facere ꝙ saluetur, quòdq; nō sit ꝑscitus à Deo, vti superius sępè dictū est, & similiter ꝓdestinatus pōt damnari, & ita facere ꝙ non sit ꝓdestinatus, vel ꝙ iam nō prędestinetur à Deo; ergo pōt facere ꝙ Deus non præsciat, aut nō prędestinet illum. patet consequentia à passiua ad suam actiuam; sicut si liber legitur à me, ergo ego lego librum; consequens aūt est falsum, quia sic nos per opera nostra essemus causa nostrę prædestinationis, sicut & reprobationis: & voluntas & ꝑscientia Dei esset in nostra potestate; & eā ponere & tollere & impedire possemus, contra id Iob. 23. Deus cuius cogitationes auertere nemo potest, vt Aug. Greg. & glo. ordi. ibidem latius. Replica.

Resp. negando consequentiam, neque enim valet argm̄ à passiua ad actiuam qn̄ cōmittitur fallacia vel æquiuocatio, vti fit in præsenti vbi arguitur à passiua significante causam logicam vel obiectiuam ad actiuam significantē causam physicam vel realem effectiuam. Nam qn̄ dr̄ ꝙ quis pōt facere se esse præscitum vel prędestinatum à Deo, denotatur ꝙ per sua opera pōt saluari, & facere se esse obiectū prædestinationis, vel præscientiæ diuinæ, vnde Deus ēt pręsciens vel prædestinans illum denominetur, quod verum est. Qn̄ aūt dr̄ ꝙ pōt facere vt Deus prędestinet illum, denotatur ꝙ ipse est causa effectiua actus ꝓdestinationis, quod falsum est. Sicut aliud est dicere, ego possum facere vt illuminer à Sole velut videor à Petro, quia. s. possum ei me facere præsentē; & aliud est dicere, ego possum facere vt Sol me illuminet, aut Petrus videat me. Nam hic denotatur ꝙ ego lumen soli aut virtutem visiuam Petro possim pręstare ad illuminandū vel videndum me. Sic respōdet Tho. V valden. in suo doctrinali fidei li. 1. art. 1. c. 27. & cōis modus loquēdi sanctorum est ad idem. Scholastici autem nullā in hoc differentiā faciunt, & vtroq; modo ad bonum sensum iam dictum loquūtur & concedunt consequētiam: quia vis in vocabulo esse vr̄. Ideo tutius distingueretur vel explicaretur consequens illud ad sensum præfatum, vt ita calumniæ, rixæq; verborum facilius vitarētur: maximè quia licet Aug. super id Io. 6. Nemo potest venire ad me nisi pater meus traxerit eū, dicat, Si non traheris, ora vt traharis; quia hæc attractio est effectus prædestinationis, quem homo Respon.

aliquo

aliquo modo me reri vel impetrare qñq; põt, vt hic significat Augustinus:non tñ dicit,Si non es prædestinatus ora vel fac vt prædestineris: quia nos non sumus causa nostræ prædestinationis; quãuis nostræ positiuæ reprobationis causa esse possimus ẜm Scotum, Thomam, &c.vt infra q. 56.latius hr̃. Itaque prædestinatio ex parte Dei est certa,& infallibilis,& immutabilis,& ineuitabilis,idest non impedibilis ab alio: cũ quo stat quod non est absolute necessaria: quodq; prædestinatus contingenter, vel euitabiliter idest mutabiliter ex parte sua saluabitur.

Quæstiuncula. Tandem si quæratur vtrum absolutè dicendum sit ꝙ prædestinatus necessariò saluabitur, quòdq; põt condẽnari;& è contra de præscito?

Respon. Respon. per 4. dicta. Primò ꝙ cõiter conceditur, & dr̃ ab omnibus absolutè ꝙ prædestinatus certè & infallibiliter, non tñ ineuitabiliter, nec necessariò saluabitur; & præscitus similiter certè condemnabitur, & oppositum dicere repugnantiam includit.Secundò dico ꝙ hęc propositio,prædestinatus põt damnari,& pręscitus saluari & prædestinari,ẽt cõiter & absolutè conceditur;quia cõiter & in rigore capitur in sensu diuiso, & prius debet fieri resolutio, q̃ ponatur inesse,vt patet ex supradictis.Tertiò dico ꝙ hęc propositio,prędestinatus necessariò saluabitur, & præscitus necessariò damnabitur ẜm B.Tho. 1.par.q.14.art.13.est absolutè cõcedenda: quia ẜm ipsum capitur in sensu composito, & facit hunc sensum ꝙ prædestinatus vt prædestinatus vel vt subest prædestinationi diuinæ,vel formaliter prædestinatus necessariò saluabitur, vt supra in prima responsione ad primum argm̃ hr̃. Sed ẜm alios doctores non est absolutè cõcedenda,sed potius neganda vel distinguenda,& cum sua debita explicatione concedenda, vel neganda est; quia magis dicit, aut sonat necessitatem absolutam consequentis,q̃ consequentię,& sensum diuisum,q̃ compositum dum absolutè profertur, sicut ista prædestinatus põt damnari, vt patet ex dictis. Sed vt diximus melius est eam distinguere & explicare ẽt ad scãdalum pusillorũ, & absonũ sensum præcauendũ. Quartò dico ꝙ istæ propositiones,prędestinatus necessariò saluabitur,& prædestinatus põt cõdemnari,& pręscitus necessariò condemnabitur, & p̃scitus põt saluari,non opponũtur neque repugnãt nisi qñ ly necessariò,& ly põt vniuocè capiuntur; vt.s. vtrunq; dicat necessitatẽ,& possibilitatẽ absolutã,vel sensum diuisum faciat;vel vtrunq; vt dicat necessitatẽ & possibilitatẽ consequentię vel conditionatã,aut in sensu composito capiatur.

Dubiũ 12. Dubium 12. est vtrum ad præteritum sit potentia. Resp.primò ꝙ omnes conueniunt in hoc ꝙ id, quod fuit non potest non fuisse successiuè postquàm fuit, ita ꝙ nunc sit iterum dicere ꝙ Adam fuit, & postea ꝙ non fuit. Nam ibi esset manifesta contradictio ꝙ fuit & non fuit;neque Deus id facere potest,quia repugnãs,& non factibile est. Item omnes concedunt quòd Deus habet nunc eam potẽtiam, qua potuit facere vt Adam antequàm fuisset nunquã fuisset in ęternum. Sed secundò dico quòd tota difficultas est vtrum modo postquàm Adam vel alia res fuit sit possibile per aliquam potentiam etiam diuinam ꝙ non fuerit, non dico ꝙ non fuerit postquàm fuit,quia hoc est impossibile vt dictũ est: Sed absolutè vtrum Deus nũc postquàm Adam fuit habeat potẽtiam, aut facere possit vt Adam non fuerit,& ita constat ꝙ in hoc dubio semper loquimur non de potentia logica ampliatiua, sed de potentia physica non ampliatiua.

In hoc igitur sensu est triplex opinio. Prima & communis est quòd nulla potentia est ad præteritum reale vel intentionale, quia est contradictio,vt ait secunda opinio subsequens. *Opinio. 1.*

Opinio secunda Okam & Gabrielis in 1. di. 38.q.1.dubio 1.& aliorum est quòd ad præteritum reale nulla est potẽtia vt prima dicebat opinio:bene aũt ad pręteritum intẽtionale. Exemplum primi.Ad istã,Adam fuit,nulla est potentia vt non fuerit, ꝓp rationes quæ inferius habentur in argumentis contra tertiam opin.quia inde sequitur contradictio ꝙ Adam fuit & non fuit.Exemplum secũdi.Ad istas,Deus sciuit Antichristum fore,Deus voluit Antichristum fore, est potentia ad oppositum qñ à parte rei nihil reale ponitur præterisse.Et ratio huius discriminis est: quia tunc sine vlla implicatione contradictionis potest esse ꝙ Deus nescierit, neque voluerit illud videlicet Antichristum fore etiam si illud scierit aut voluerit. Et fundamẽtnm huius est,quia præteritum intellectuale vel intentionale pendet ex vna de futuro contingenti. ad cuius oppositum potentia est.Ideo licet sit verum, non tamen necessarium,vt in casu quòd à parte rei non ponatur Antichristis, tunc in potentia Dei est id nunquàm sciuisse aut voluisse, idq; propter necessariam eorum connexionem. *Opinio. 2.*

Argum.1. Contra vtrãq; opinionem suprapositã quadrupliciter arguitur probando ꝙ tam ad præteritum reale,q̃ ad intentionale quodcunq; est potentia in oppositum.Primò quia omne quod nõ implicat contradictionem potest fieri à Deo, & ei possibile est. Sed Adam nõ fuisse est huiusmodi,ergo à Deo fieri potest ipsum nõ fuisse.Consequentia patet cum maior,& minor probatur: quia antequã Adam fuisset non includebat contradictionẽ,nec erat repugnantia extremorũ,ergo nec nunc.patet hæc cõsequẽtia,quia aliàs potẽtia Dei esset diminuta ꝑ aduẽtũ rei ad extra.

Respon. Respon.negando minorem;& ad eius probationem negatur consequentia. Nam licet ante creationẽ Adę non esset contradictio si nõ fuisset; est tñ contradictio nũc postquã ille creatus est, & iam fuit: quia inde sequeretur quòd fuit & nõ fuit. Neque per rem ad extra Dei potẽtia minui-

minuitur:sed per taliter se habere rei, fit nõ factibile, sitque impossibile quod aliter factibile & possibile esset. Ita quàmuis quicquid id est quancunque rem vel entitatem Deus potuit facere, posset etiam nũc facere; non tñ quicquid id est qũocunque neque quodcunque enunciabile, aut rem taliter se habentem Deus potuit facere, potest etiam nunc facere, quando inde sequitur repugnantia, aut contradictio, qualis sequitur si præteritum non sit præteritum, aut quod fuit nõ fuit; ideo id à Deo fieri nõ potest.

Argum. 2. Secundò ad idem arg. Quicquid Deus potest nunc velle, potest etiam nunc facere. sed nunc potest velle Adam non fuisse, sicut olim potuit id velle, ergo etiam nunc potest facere Adã non fuisse. Consequentia patet cũ maiori, & minor probatur: tùm primò quia aliàs Deus, eiusque libera, potensque voluntas minueretur aut necessitaretur per rem ad extra: tum secundò quia Gen.6. pœnituit eum fecisse hominem, ita põt nunc eum pœnitere & nolle fecisse hominem Adã: tùm tertiò quia si nos possumus velle non peccasse, & Adã non fuisse, ergo à fortiori Deus id velle potest: quia liberior & potentior est.

Respon. Resp. negando minorem vt iam patuit in responsione ad primum argumẽtum, & ad primã eius probationem rñdeo ꝙ non minuitur neq; necessitatur diuina potestas atque libertas per rem ad extra si non posset velle & facere impossibilia. & repugnantia, & culpabilia: Sed necessitatur per se & simpliciter à sua immutabili rectitudine & summa bonitate & perfectione; q̃uis per accidens & occasionaliter, vel ex suppositione ab extrinseco. s. à prçteritione rei necessitetur pp repugnantiam inde sequentem. Sicut si vult creare hominem necessariò creabit illum rationale animal atque risibile. Ad secundam probationem minoris rñsio ſm gl. ibidem quòd non verè pçnituit, sed ad modum pœnitentis se Deus habuit volens destruere hominem, quem creauerat, & ita illa locutio tropica est. Ad tertiam probationem eiusdem minoris respondeo negando consequentiam; quia nos possumus etiam vitiosa & impossibilia velle absolutè simul & inefficaciter, id quod imperfectionis est: Deus autem non, quia perfectissimus est.

Argum. 3. Tertiò ad idem arg. quia in casu ꝙ Deus reuelauit Petro ter me negabis, vel aliud futurũ contingens Gabrieli vel alteri cuique, & sit reuelatio absoluta, non conditionata aut comminatoria qualis Ionæ prophetç facta est de Niniue subuersione; & quòd isti habeant iudicium in intellectu ꝙ ita erit vt sibi reuelatum est; & ꝙ Deus decipere non possit; iã his suppositis quçro vtrum Deus possit facere ꝙ futurũ illud contingens non eueniat, & vtrum Petrus possit non negare? Certè quamuis in sensu composito, & necessitate consequentiæ vel suppositionis stante reuelatione illa Deus aut Petrus non possit aliter facere; bene tñ in sensu diuiso & absolutè dicendum est ꝙ Deus aliter facere potest, & Petrus potest non negare, & non peccare, vt supra dub.11. Latè dictum est, ꝙ cum præscientia Dei stat contingentia in rebus; & qui potest tollere & de facto tollit vnum puta ne eueniat effectus ille contingens reuelatus, iam consequęnter potest tollere & tollit alterum sibi concomitans, id est reuelationem illam & iudicium iam positum siue præteritum pendens ex illo futuro cõtingenti. Et tñ illa reuelatio, illudque iudicium erat vera res realis, vel qualitas quædam infusa vel acquisita, ergo ad illam rem prçteritam siue qualitatem illam realem est potẽtia. Nam prius verum erat dicere ꝙ fuit illa reuelatio, & illa qualitas; & postea quando non euenit euentus ille reuelatus ablata est illa reuelatio & iudicium, & ita ꝙ verum est dicere ꝙ non fuit. Certè hoc argumentum fortissimum videtur.

Resp. dupliciter. Primò in dicto casu dico ꝙ stante reuelatione in sensu composito non põt aliter euenire: neque Deus potest aliter facere, neque reuelationẽ illam reuocare: quia sic deciperet contra hypothesim. Neq; est concedendum quòd repugnat bene admisso atque concesso, vt patet ex regulis obligationum. *Respon.*

Secundo modo resp. concedendo quòd absolutè potest aliter euenire; & posito ꝙ euentus ille non eueniat vt reuelatus est, ꝙque Petrus nõ peccabit; tunc simul ex consequenti deponitur illa reuelatio, quæ neque facta est, neque præterijt, neque illa vel iudicium aliquod, aut qualitas, aut res aliqua fuit: & ita non probatur ꝙ ad ꝑteritũ sit potentia, quia nihil ibi prçteritũ est.

Quarto ad idem arg. per auctoritatem Augustini contra Faustum lib.26.c.4. di. tam Deus potest facere quod futurum est non fore, q̃ quod fuit non fuisse. Item Boetius de trinitate lib.1. c.9. dicit expressè Deum omnia posse, & ad præteritum esse potentiam. Idem etiam ait Gilbertus Porrectanus eius commentator ibidem. *Argum. 4.*

Resp. quòd illud Augustini potius est pro opinione, quia arguit ab impossibili à prçterito ad futurum, & vult dicere quasi subsumẽdo, sed impossibile est ꝙ fuit nõ fuisse, ergo & impossibile est id quod erit simul nõ fore, aut successiuè in eodem tempore vel instanti. *Respon.*

Ad Boetium & Gilbertum respondeo quòd id intelligitur de potentia logica, quòd scilicet Deus potuit facere quòd Adam nõ fuisset antequam illum creasset: quia cõtingẽter nõ necessariò creauit illum, & omnes eiusmodi auctoritates similiter intelliguntur.

Opinio tertia est ꝙ ad quodlibet præteritum est potentia. Ita ꝙ sicut id quod nunc Deus prçsciuit fore, puta Petrum peccaturum, põt nunc ẽt non fore, & ex consequenti potest non esse ꝑscitum: & sicut nunc est potentia siue libertas voluntatis ad opposita, quia sic nunc vult. a. ꝙ *Opinio. 3.*

nunc

nunc etiam simul potest non velle.a.quãuis non stet simul actus volitionis,eiusque priuatio nũc in sensu composito,vt supra dub.9. & 11.latius. habetur.Ita id,quod fuit puta Adam, etiam nũc sicut olim antequàm fuisset potest non fuisse,licet non stet simul actus fuisse, eiusq; priuatio, siue negatio puta non fuisse, aut quod fuit & non fuit. Rationes huius opi. sunt illæ, quæ tactæ sunt in 4. argumentis supra factis contra primam & secundam opinionem.

Argum. 1. Contra hanc opinionẽ arguitur quadrupliciter.Primò quia quæro quõ Deus non põt facere Adam non fuisse? Nã aut id potest facere producendo aliquid de nouo, vel impediendo alicuius entis productionem,vel aliquid corrũpendo, vel nolendo aut non volendo Adam fuisse, sed merè negatiuè se habẽdo. Sed quomodocũque id fiat & se Deus habeat, adhuc stat Adam fuisse,ergo non est potentia ad præteritum.

Respon. Rẽsp.ꝙ Deus id facere potest non quidẽ rem aliquam de nouo producendo aut corrumpendo;sed sicut antequàm Adam fuisset facere poterat positiuè nolendo,aut negatiuè non volendo illum esse,siue illum creare; ita & nunc potest nolle,aut non velle ipsum fuisse,aut velle ipsum non fuisse absolutè, non autem successiuè ita ꝙ postquàm fuit non fuit vt dictum est.Sicut etiam nunc potest nolle me nunc esse aut fore, potest etiam non velle me esse aut fore,& velle me non esse aut non fore; quãuis non stet simul esse & non esse,fore & non fore.Et volũtas Dei actiua positiua habet pro termino actionis aliquid positiuum, negatiua autem quid negatiuũ habet: sicut Deus nolens aut non volens Antichristum fore, aut volens ipsum non fore.

Argum. 2. Secundò ad idem arg.quia si Deus potest facere Adã non fuisse,ergo ista propositio, Adã non fuit potest esse vera, tunc quæro qñ erit vera? vel antequàm fuit Adam, vel qñ fuit, vel postq̃ fuit.Non antequàm fuit;quia tunc cùm nõ præterierit Adam, iam non potest dici ꝙ ad præteritum est potentia. Nec qñ primò fuit; quia tunc essent duo contradictoria vera, quòd scilicet tunc fuit & non fuit. Neque postquàm fuit; quia quando primò erit verum dicere in primo instanti.b.quòd non fuit,iam tunc etiã sua contradictoria Adam fuit est vera, vt constat; vel si ista,Adam fuit est tunc falsa,ergo ab æterno falsa vt supra dubio 3.habetur, ergo non fuit Adã præteritus; & ex consequenti non datur quòd ad præteritum potentia sit.

Respon. Resp.ꝙ ista propositio,Adam non fuit,potest semper dari vera ita quòd semper est possibilis: & quandocunque ponatur inesse tunc deponitur sua contradictoria,Adã fuit:nunquàm enim Adam fuit: & ita negatur vltima consequentia. Neque enim hæc opinio dicit ꝙ ad præteritum est potentia in sensu composito ita quòd sit verum dicere ꝙ non fuit id quod fuit,aut quod pteritum est: sed in sensu diuiso vt supra declaratum est: & ista Adam non fuit,est possibilis & verificabilis antequàm Adam fuit.

Tertiò ad idem arg. Si ad præteritum est potentia,ergo Deus potest facere Adam, qui fuit præteritus, non fuisse,aut præteritum non fuisse;consequens est impossibile, quia sua de inesse.s.Deus facit Adam qui fuit non fuisse, aut pteritum non fuisse, est impossibilis;quia si resoluatur in suam copulatiuam sunt duo contradictoria vera scilicet Adam præteritus fuit & non fuit;ergo antecedens est etiã impossibile: Nam consequentia illa,vt constat, bona est. Argum. 3.

Resp.dupliciter. Primò stando in rigore negatur consequentia; qa arg.ab antecedente sumpto in sensu diuiso ad consequens in sensu cõposito,quod vt patet ex dictis falsum est.Sed ad bonum sensum,vt consequens capiatur in sensu diuiso sicut antecedens,conceditur consequentia; & consequens est verum vt æquiualeat huic, Adam, qui fuit præteritus, Deus potest facere non fuisse; quia tunc antequàm ponatur inesse debet tolli connotatio,& resolui terminus præcedens ly põt hoc modo,Adã Deus facit nõ fuisse,& Adã fuit præteritus, ergo Adã, qui fuit pteritus, Deus facit non fuisse, vbi illa maior est possibilis & vera,antequàm crearetur Adam. Respon.

Secundo modo resp. concedendo consequentiam,quòdq; in rigore illud consequens est verum,& sua de inesse est vera, Deus facit Adam, qui fuit,non fuisse,quia ista est vera,Adam, qui fuit,non fuit, in casu quo nunc primò & nõ ante sit Adã,quia est negatiua de extremo nõ supponente:nec illud relatiuũ qui fuit debet resolui in copulatiuã: quia est copula implicationis & pars extremi, sed prior responsio melior est.

Quartò ad idem arg. per auctoritatem Arist. 6.Ethi.ex Agathone dicentis. Hoc solo priuatur Deus ingenita facere quæ genita sunt: Itẽ Hierony.ad Eustochiũ dicentis. Firmiter credo Virginem post ruinam à Deo reparari non posse:Itẽ August.contra Faustum lib. c. 6.c. 26. Et Ansel. de concordia liber.arbi. & prædesti.c.4. di. nunquam fieri potest vt res, quæ præterita est, fiat non præterita,sicut res,quæ dum præsens est,nõ potest fieri non præsens.

Resp.ꝙ Arist.loquitur de potentia naturali,ꝙ scilicet prima causa id est Deus cùm ꝸm ipsum, aliosque philosophos necessariò & naturaliter agat,non potest, nec potuit nõ facere quæ semel fecit:non autem de supernaturali, quam illi non cognouerunt. Eodem modo loquitur B. Hieronymus vbi supra de potentia Dei ordinata vel de lege posita, vt patet ex causa ibidem ab eo data, quia,inquit,Non habebit aureolam virginitatis. Vel dicatur quòd tam Arist.quàm Hierony.Augustin. & Ansel. loquuntur in sensu composito quòd id est impossibile quòd res præterita non sit præterita, quòdque res aliqua fuit & non Respon.

fuit.

fuit. hæc autem tertia opinio loquitur in sensu diuiso vt declaratum est. Denique prima opinio est magis communis, sed hæc tertia opinio verior videtur, quamuis auctoritates philosophorum & doctorum sanctorum magis faueant primæ opinioni.

QVAESTIO LVI.

Vtrum prædestinationis & reprobationis hominum sit aliqua ratio vel causa ex parte ipsorum præter diuinam voluntatem.

Notabile. 1. RESPON. præsuppositis quatuor notabilibus, quorum primũ est ꝙ prædestinatio est efficax propositum diuinũ siue voluntas dandi gratiam & gloriam creaturę rationali: vel ẜm alios est præparatio gratiæ & gloriæ; ita ꝙ includit actum diuinæ cognitionis & volũtatis, modò sit formaliter & essentialiter cognitio habẽs adiunctum actum diuinæ voluntatis, vt tenet B. Tho. 1. par. q. 23. art. 1. 3. & 5. & de veritate q. 6. art. 1. modò sit è conuerso vt alij cõiter opinantur. Et nomine gratię comprehenduntur omnia auxilia diuina ẽt ordinaria, & oĩa ẽt naturalia media iuuantia & efficaciter perducentia ad finẽ puta ad gloriã æternã. Et hæc propriè dr̃ prædestinatio totalis, siue cõpleta, & simpliciter dr̃ prædestinatio; quãuis Gabriel in 1. di. 41. alijque doctores dicant ꝙ ẽt propriè dr̃ prædestinatio quædam particularis, qua Deus vult dare gloriã alicui, quia est vltimus & principalis effectus illius totalis prædestinationis: sed vt diximus cõiter à doctoribus vocatur propriè & absolutè prędestinatio illa totalis: hæc aũt dr̃ particularis, vel cũ limitatione dr̃ prædestinatio ad gloriam, vel potius dr̃ effectus illius prędestinationis. Et notãter dictũ est ꝙ est efficax propositum diuinũ. Nam est duplex Dei voluntas. Altera antecedens, qua vult dare goliã quantũ est ex parte sua & dat media sufficientia, si obstaculũ non opponatur, non tñ efficaciter perducentia ad finalẽ beatitudinem; Quia ponitur impedimentũ, vel quia non impletur cõditio, vel potius modus requisitus ad eius consecutionẽ. puta vult dare, & dat legẽ, & potestatẽ, & auxilia sufficientia ordinaria, cũ quibus homo si velit, & non ponatur impedimentũ possit saluari; de qua hr̃. 1. Tim. 2. ꝙ Deus vult oẽs hoĩes saluos fieri &c. ẜm Damascenũ, & August. de spiritu & lit. c. 32. & super Gen. contra Manichæos, & doctores cõiter consentiunt. Altera est Dei voluntas consequẽs, qua efficaciter & absolutè vult aliquid concurrens, aut ẽt non concurrens cũ causa secunda: Et in præsenti materia ista est voluntas dãdi his potius q̃ alijs media efficaciter perducẽtia ad beatitudinẽ. Et hęc est & dr̃ propriè prædestinatio vti superius diffinita est; & non illa antecedens tñ vt dictum est. Nã illa qua vult Deus oẽs hoĩes saluos fieri est inefficax & non absoluta respectu finis vel effectus vltimi prædestinationis; licet sit efficax & absoluta respectu tñ aliquorũ mediorũ ad gloriã, vti hoc ẽt ait doctissimus Perez in 1. par. B. Tho. q. 23. art 4. Sed vtrũ illa voluntas Dei antecedens respectu glorię possit dici conditionata, Soto super ad Rom. 9. & Perez vbi supra art. 6. & Clarissimus Medina magister meus, & multi alij dicunt ꝙ sic; quia est de re, quã Deus non solus sed nobiscũ assentientibus operatur, ẜm id Matt. 19. Si vis ad vitã ingredi serua mãdata, saltem põt exprimi conditionaliter more loquẽdi humano; ita ꝙ Deus quantũ ad se attinet, q dat sufficientia media ad beatitudinem vult oẽs homines. & eorum quemlibet saluari, si modò ipsi voluerint debitè cooperari. Quę quidẽ voluntas nõ semper impletur, neque suũ sortitur vltimũ effectum: quia illi resistitur ab iniquis, vel aliàs impeditur, vti Matt. 22. dr̃ ꝙ inuitati ad nuptias venire noluerunt. & c. 23. Quoties volui congregare filios tuos & noluisti. & Prouer. 1. Quia vocaui & renuistis &c. Sed quidam Ioannes Bononieñ. dicit quod non est conditionalis, quia sic suspenderetur vsque ad euentũ conditionis: & ita diuina voluntas, & ꝓdestinatio penderet ab operibus nostris: quæ ideo essent causa, vel ratio illius. Sed vt ipse ait est absoluta; quãuis sit quasi modalis donatio, vel prædestinatio hæc: quæ nõ seruato modo ẽt ab ęterno reuocatur. Igitur nõ hæc, sed illa consequens, efficaxque voluntas Dei est prædestinatio totalis & propria; quã nomine prædestinationis absolute in hac quæst. 56. intelligimus, ẜm doctores cõiter: quamuis prędictus Ioannes Bononien. & Catharinus, & alij dicant illam Dei voluntatem antecedentem esse ẽt prędestinationem primariam: cum tñ potius prouidentia, vel diuina voluntas appellãda sit. Reprobatio autem est Dei æterna voluntas non dandi gratiã vel auxilia efficaciter perducentia ad beatitudinem, & permittendi ab ea decidere, & puniendi peccatum pœna æterna damni vel etiam sensus. Et quamuis prædictus Perez vbi supra quæst. 23. artic. 3. dicat quòd reprobatio non est actus positiuus diuinæ voluntatis, sed permissio cadendi in peccatum & volitio illud puniendi: Sed B. Thom. ibidem & Scotus in 1. dist. 41. & alij dicunt quòd est etiam voluntas permittendi & puniendi vt dictum est. Deus igitur vult ab æterno absolutè permittere peccatum, ipsumque perpetuò punire vt dictum est. Et hæc Dei voluntas dicitur reprobatio æterna. Consonat Soto vbi supra.

No. secundò ꝙ Deus ab æterno præuidit, & distinctè, euidenterque cognouit per notitiã simplicis intelligentiæ omnia possibilia & per notitiam visionis omnia in tpe suo futura ẽtiã omnes homines, & eorum opera & fines, acsi tunc illi præsentia essent; quia præteritũ & futurum sunt differentiæ tpis nostri, non æternitatis; & Notabile. 2.

ꝙ ab ęterno nouit & voluit pro suo tpe fore, ibi semper sine vlla sui mutatione eodem modo no uit & voluit, vt supra q. pręcedente 55. dubio 7. latius de hoc dictum est. Sed vt clarius hæc intel ligātur fingamus aut ponamus signa naturę, vel prioritates præsuppositionis, vti Scotus in 1. di. 41. & 37. & in secundo di. 20. & alibi & suus Lychetus, doctoresq; cōiter ponere solent; ita ꝙ in primo signo vidit Deus omnes homines tali tpe creandos, sicut ipse misericorditer voluit & statuit ad suam imaginem, capacesq; suæ beatitudinis, & ordinauit illis eam dare quāti est ex par te sua, quibus ideo tūc vel in alio signo decreuit ponere leges vt adulti, qui eas seruarent cū eius auxilio, vel illi in quibus illæ leges implerentur vt sunt pueri baptizati, gloriam obtinerent. Ad quod tunc ēt decreuit auxilia sufficientia ad id omnibus illis pręstare, neque vllo modo quantū in se esset illis deesse quò minus illa beatitudine oēs potirētur, nisi vel sui ipsorum culpa, vel aliunde ipsis obstaret, vt hr̄ 1. Tim. 2. Deus vult omnes homines saluos fieri. s. voluntate antecedente, vt supra in primo notabili præcedente di ctum est. In secūdo signo Deus vidit casum Adæ & omnium hominum in eo. In tertio signo iudicauit bonum expediens esse ad suam misericordiam & iustitiam, supremamq; potentiam mani festandam aliquos ex illis hominibus ad suā glo riā per auxilia gratis impensa efficaciter & mise ricorditer perducere; & alios relinquere in sua perditione, vel permittere vt liberè vel ex sua culpa decidant à beatitudinis cōsecutione, quan uis auxilia sufficiētia non tn̄ efficacia ad eā illis non defuerint. In quarto signo misericorditer di lexit & elegit hos, & nō alios ad beatitudinem, & prędestinauit eos id est decreuit illis pręstare media ad beatitudinem efficaciter obtinēdum; aliosq; reprobauit id est priuatiuè aut ēt positiuè voluit relinquere, vt in tertio signo pręceden te dictū est; eosq; pp. sua peccata prædicta iustè punire decreuit. Et nota ꝙ in hoc quarto signo possunt ēt distingui tria signa ad maiorem decla rationē, vt infra in quinta opinione ſm Scotum hr̄. In quinto signo iudicat & ꝓuidet Deus hos & non illos adepturos esse gloriā per talia media in tpe suo, vel iudicat eos obtinere de præsenti respectu suæ æternitatis. Cum supradictis consonat B. Tho. 1. par. q. 23. art. 4. & suus Soto super ad Rom. 8. & 9. c. & Scotus vbi supra. Et ſm hæc exponitur id Rom. 8. Quos Deus præsci uit. s. in tertio signo iudicauit & præuidit bonū & honorificum esse Deo ad gloriā perduci, hos in quarto signo prędestinauit vt eam obtinerēt: & post in tpe suo vocauit & magnificauit. Vel vt exponit Tithelman ſm Origenem & alios, quos Deus præsciuit, id est iudicauit & pręuidit in quinto signo esse beatificandos, postquàm in quarto signo illos elegit & prædestinauit ad glo riam: hos & prædestinauit in eodē quarto signo

Opinio. 3.

includēte tria signa ſm Scotum, in cuius primo signo prædestinauit ad finem vel gloriam, & in secundo & tertio prędestinauit vt per certa media illis pręparata conformes fierent Christo, & gloriam obtinerent. Et ita demum in tpe postea vocauit & magnificauit. Vel melius, & clarius ſm Orig. Chrysost. & Cirillum super id Io. 10. Cognosco oues meas. & Adamum. Dionis. Carthusiensem. Gaiet. Tithelman. & c. & consonat Aug. de correctione & gratia c. 7. & 8. & de præ dest. sancto. & de bono perseuerantiæ lib. 2. c. 17. & Bernar. ser. 78. super Cant. quos Deus p̄sciuit .s. notitia approbationis; & dilexit, & elegit ad gloriā, hos & prædestinauit. s. ad media efficacia ad illam: & hos postea in tpe exequēdo vocauit ad fidem, & gratiā, & tandem hos magnificauit in gloria. ita quod pręscire approbando, diligen do, & eligendo ad gloriam, est prius respectu ip sius finis; & prædestinare ad media ad ipsum finem est posterius natura. Et hoc significatur ad Rom. 8. vbi dr̄: prędestinauit nos conformes fieri imagini filij sui, s. per gratiam, & imitationem vitæ Christi Iesu: & post in tempore est horum executio, s. vocatio, iustificatio, & magnificatio.

No. tertiò ꝙ causa prędestinationis & reprobationis pōt intelligi tripliciter. Primò ꝙ sit cau sa vel ratio ipsius actus diuini prędestinantis aut reprobantis, & de hoc constat ꝙ nulla est causa eius quoad ipsum sicut nec essentiæ diuinę, quę idem realiter est. Secundò ꝙ sit causa rei volitæ, vel effectus prædestinationis: & de hoc ēt cōstat ꝙ vnus effectus potest esse causa vel ratio alterius, & ita opera nostra cum auxilio diuino sunt causa dispositiua gratiæ iustificātis: & gratia est principalis causa meriti, & meritū est causa præ mij gloriæ. Tertiò ꝙ sit causa vel ratio tendētiæ diuinæ voluntatis, quare voluit hos prædestinare, & alios reprobare, & de hoc est quęst o præsens, vtrum ex parte nostra sit aliqua causa vel ratio, an sola diuina voluntas, & beneplacitum. Notabile. 3.

Quartò no. ꝙ adhuc quæstio hęc pōt intelligi de causa ꝑdestinationis & reprobationis in cōi, aut in generali ad hunc sensum, vtrum detur aliqua causa vel ratio huius differentiæ horum ꝙ aliqui sint ꝑdestinati aliqui reprobati, & nō oēs sunt ꝑdestinati, nec oēs reprobati. Pōt ēt intelligi de causa prędestinationis & reprobationis in particulari ad hūc sensum, Vtrū dato Petro prędestinato, & Iuda reprobato det causa vel ratio quare Deus illū prędestinauit, & hunc reprobauit ab æterno: & idē de duobus aut pluribus in particulari signatis. Et quidē quoad primū sensum in generali, satis cōiter dr̄ cū B. Tho. 1. par. q. 23. ar. 5. ꝙ sola causa vel rō finalis in ipso Deo est, vt videlicet eius miseria in ꝑdestinatis, eiusq; iustitia, & suprema ptās in reprobatis, & eorum iusta punitione nobis manifestet. qd̄ vr̄ expressè dicere Paulus ad Rom. 11. Vide ergo bonitatem & seueritatem Dei in eos, qui ceciderunt: Notabile. 4.

runt:in te aũt bonitatem si permanseris. Et c.9. ꝙ si Deus volens ostẽdere iram suam, & notam facere potentiã suam sustinuit in multa patientia vasa iræ in interitũ apta (scilicet à seipso non à Deo) vt ostenderet diuitias gloriæ in vasa misericordiæ quæ præparauit in gloriam &c. Et ad idem est ratio sumpta ex vniuerso ad cuius complementum requiruntur diuersi gradus rerum vilium atque nobilium. In magna ẽt domo vasa quædam vilia, quædã honorifica sunt 2. ad Tim. 2. In regno quoq; sunt quædam destinata loca, iudices, & leges ad punitionem & iustitiam exequendã: & quædam alia ad dona munera, & præmia bonis & bene meritis viris præstanda. Sic in vniuerso & republica generis humani ad gloriã Dei fieri decet iuxta id psal. 110. Misericordiam & iudiciũ cãtabo tibi dñe. Etsi cõtra hoc arguaƭ ꝙ qui intendit finẽ ẽt intendit media necessaria ad finẽ. Sed ẜm prædicta Deus reprobãs aliquos intendit iustitiæ suæ manifestationẽ in illorũ iusta punitione, ergo ẽt intẽdit peccata eorũ; quia sunt media necessaria ad illam iustã punitionẽ ipsorum, vt scilicet in æternum iustè puniantur.

Respon. ꝙ maior est vera solum de intẽdente finem absolutè, ita ꝙ ẽt si non essent opera vlla, aut aliqua præsupposita idem vellet. Secus aũt si id intẽdat ex suppositione; vt iudex qui intẽdit iustitiã facere puniẽdo malefactores, supposito ꝙ sint malefactores, quod tñ suppositũ nõ vult nec intendit. Ita Deus ex suppositione peccatorum aut iniquorum, & non aliter intendit per eorũ iustã punitionẽ manifestare iustitiã suã. vnde nõ sequiƭ qui eorũ peccata velit aut intẽdat.

Punctũ & sensus huius quæstionis. Quoad ẜm sensum an detur causa prædestinationis & reprobationis in particulari: vel stantibus supra dictis causis prędestinationis & reprobationis in generali, quare illæ causæ cũ suis effectibus magis ad hunc vel hos, q̃ ad illum vel illos applicentur: vel quare potius hunc vel hos pdestinauit, & illũ aut illos reprobauit ab ęterno, in quo stat tota difficultas huius quæstionis.

Opinio. 1. In hoc igitur sunt quinq; præcipuæ opiniones: quarũ prima est ꝙ nulla differentia est ponenda prædestinatorũ & reprobatorũ: neq; vlli hoĩes sunt ab æterno reprobati à Deo antequã ipsi seipsos libere reprobos tpaliter fecerint. Dicit secũdò ꝙ licet aliqui sint singulariter & eximiæ pdestinati, quales sunt sanctissimi quidã viri, qui solum dñr propriè & absolutè pdestinati in sacra scriptura, de quibus ad Rom. 8. dr̃ Quos prædestinauit hos vocauit & magnificauit &c. ꝙ.s. per certa media & efficacia ad beatitudinẽ obtinendã prædestinati sunt. At verò cæteri oẽs hoĩes sunt conditionaliter prædestinati, ita ꝙ si volunt, aut si non ponatur impedimentũ, vtiq; pñt saluari cum auxilio diuino ordinario, quod nulli vtenti ratione vnqua deest: & isti nõ sunt, neque dicuntur propriè & absolutè prædestinati, sed saltem conditionaliter, vel moditer ordinati, vel vocati atque saluandi: & tales sunt omnes, homines vitæ huius.

Hæc opinio probatur dupliciter. Primò quia impiũ & crudele est Deum ab æterno meditari pęnas ante peccatum vt sic ostẽdat iustitiam, & potentiam suam, quia ẜm Aug. super Genesim. 41. Deus non prius est vltor, q̃ homo sit peccator: & contra Dei misericordiam est tantã multitudinem hominũ odio habuisse & reprobasse ab æterno, antequàm verè essent odio digni.

Sed certè hõ hęc nihil valet; quia nõ ita Deus absolutè reprobat ab æterno, vt hoĩem deijciat in peccatũ; aut ipsum relinquat sine auxilio sufficiente, cũ quo si velit possit saluari: aut ipsum excludere velit à gloria ẽt si nullam culpam habeat, vt malè sibi fingit opinio. Sed dicimus hoc quod in tpe fit à Deo ipsum ab æterno sine sui mutatione voluisse. Quare sicut neminem de facto punit nisi ob peccatũ cõmissum siue contractũ; ita neminẽ ab ęterno reprobauit nisi ob ipsum pctm̃ præuisum, vt infra in 5. opi. latius hr̃. Sed neq; Deus pmittit aut vult pmittere pctm̃ & iustè puniat; sed rectè vult pmittere vt iustè punire pctm̃ vt in hoc eius iustitia reluceat. Nõ quidem ita ꝙ hic finis odiũ ingenerauerit Deo; sed ꝙ odium, quod habebat ob culpam pũisam illo fine, non deleuit per misericordiam, quam neque largiri tenebatur alicui. Et sicut non crudelis est Deus permittendo condẽnari tot quot in finali iudicio videbimus; ita neque dũ id nouit & voluit ab ęterno, quod postea facit in tpe.

Secundò ꝓbatur opinio quia 1. Tim. 2. Deus vult oẽs hoĩes saluos fieri &c. & 2 Pet. 3. Deus nõ vult aliquos perire. Et Ezech. 18. Nolo mortẽ peccatoris, sed magis vt conuertatur & viuat, & multa hmõi quæ cum ęterna reprobatione videntur manifestè repugnare. Sed neque auctoritates hę quicq̃ probant. Nam intelliguntur de voluntate Dei antecedente, quæ non est æterna Dei prędestinatio: sed propriè est quędã prouidentia generalis ad oẽs hoĩes à Deo statuta aut pactũ potius generale cũ omnibus hominibus de præstando illis auxilia sufficiẽtia ad salutem æternam, vt supra in primo notabili dictum est. Voluntate aũt consequẽte, absoluta, & efficaci vtiq; Deus ab æterno odio habet peccatores, & perfecto odio illos odit, & vult permittere peccata aliquotũ, ꝙq; ex culpa sua decidant à beatitudine, & ita facere statuit ab æterno. Et sic intelligitur id Rom. 8. Quos prędestinauit vocauit &c. de oĩbus ẽt non singulariter tm̃ pdestinatis. Illud ẽt Malach. 1. & Rom 9. Iacob dilexi, Esau aũt odio habui, de prædestinatione & reprobatione ipsorum intelligitur cõiter à doctoribus, vt infra in quarta opinione latius habeƭ.

Illud autem 2. ad Timot. 2. c. in magna domo scilicet, in ecclesia est aliquod vas in honorem id est prædestinatum, & aliud in contumeliam, idest finaliter reprobatum, si quis autem emun-

dauerit se ab istis erit vas in honorem &c.

Respon. non dicitur ibi ꝙ nullum vas est in ignominiam, idest finaliter reprobatũ; cùm expressè ibidem dicatur oppositũ ꝙ est vas in contumeliam: Sed ibi significatur ꝙ licet quis sit finaliter reprobatus propter peccata sua præuisa potest in sensu diuiso saluari. quod fiet si se emũdauerit &c. Sed tunc si ponatur inesse antecedens ꝙ se finaliter emundet & saluetur, deponitur ꝙ est prædestinatus vt supra. q. 55. dubio 10. & 11. latius habetur.

Hanc opinionem tenuit Ioan. Bononiensis in suo lib. de prædestinatione, addens scholasticos doctores aliter de æterna reprobatione docẽtes contra sacras literas, & doctores antiquos errasse. Sed certè ipse potius errat, & eius opinio prædicta phantastica, temeraria, & contra doctores omnes ferè, & contra sacram scripturã rectè intellectam erronea, licet non manifestè hæretica est. id quod dupliciter contra illã arguẽdo probatur. Primo quia cõstat Deum in altero seculo nunc absoluto vel finali odio habere & reprobare peccatores illos in mortali decedẽtes, quos iam punit & puniturus est ęterna pęna tm̃ damni, vt paruuli sunt sine baptismo morientes, vel ẽt sensus, vt sunt adulti in malo statu pereũtes: hoc aũt odium siue volitio non aduenit Deo ex tpe, sed ab æterno in eo est; aliàs mutatio esset in ipso; ergo Deus ab æterno illos finaliter reprobauit; sicut & tunc ẽt ab æterno alios absolutè vel finaliter & efficaciter prædestinare voluit, siue saluare. Insuper cùm Matt. 25. duplex tm̃ hominum ordo futurus sit in iudicio finali; alter electorum à dextris, qui ibunt in vitã æternã, & salui fient, alter à sinistris, qui excludetur à gloria, in quibus ẽt infantes sine baptismo decedentes comprehendutur ſm Aug. & doctores cõiter fit vtiq; vt quot quot Deus in sua æternitate absoluta sua voluntate non ordinauit ad gloriam tunc destinauerit in exiliũ vel dãnatiõe. Cum quo stat ꝙ cum auxilio Dei ordinario potuerint illi saluari si voluissent, aut si aliunde impedimentũ non esset oppositũ. Nam cũ prædestinatione & reprobatione æterna stat libertas nostræ voluntatis, & potentia ad oppositum vt supra. q. 55. dubio 9. & 10. latius hr̃. stat ẽt ꝙ tales absolutè & finaliter reprobati sint à Deo dilecti ẽt ad bonũ gloriæ voluntate tm̃ antecedente inefficaci vel cõditionali, nisi per ipsos steterit, vel aliũ de obsit impedimẽtũ ne beatitudinem cõsequãtur, vt supra in primo notabili hr̃.

Secundò cõtra ipsam opinionẽ arguitur probando falsum esse ꝙ oẽs homines sint ordinari ad gloriam, aut de numero saluandorũ, & nullus sit reprobatus ab æterno. Nam si vox illa saluandus sit nomẽ verbale, certè significat hominem dignũ salute, vel saluari; sicut reuerendus dignũ reuerẽtia, vel vt reuereatur; & tũc constat damnatos non esse, neque vnquã fuisse finaliter saluandos, aut dignos finali salute, nec de numero finaliter saluandorũ. Si aũt saluandus significat idem, quod saluabilis, vel qui põt aut potuit saluari, hoc certò nullus negat catholicus oẽs esse saluabiles; cũ quo tn̄ stat ꝙ multi eorũ ab æterno finaliter & absolutè de facto sint à Deo reprobati, sicut in tpe erunt, aut condemnabũtur. Si verò saluandus participium sit passiuæ vocis; significat ꝙ de facto oẽs homines saluabuntur, id quod de damnatis cõstat falsissimum esse, ẽtsi conditionaliter saluãdi appellentur. Repugnat igitur oẽs homines esse saluandos, & multos eorum condemnari. Deniq; de illis, quos hæc opinio vocat saluandos, vel ordinatos ad gloriã, & nõ prædestinatos, neque reprobatos ab æterno, quæro an sint ab æterno finaliter efficaciter, & absolutè destinati ad gloriã, an non. Si sic, ergo iam sunt propriè prædestinati. Si non nisi conditionali & antecedẽte tm̃ voluntate diuina; iam sequeretur ꝙ isti nunquàm peruenient ad gloriam, neque sunt efficaciter saluandi; & consequẽter sunt absolutè ab ea excludendi, quod est esse ab ęterno reprobatos: aliàs diuina voluntas conferendi gloriã eisdem ab æterno non conditionata, sed absoluta fuisset. Sed ad hoc diceret hæc opinio ꝙ isti sunt prædestinati solum conditionalitec, si finaliter benè egerint, & nõ aliter. Sed contra hoc sunt impugnationes ꝓcedentes, maximè quia prędestinatio absolurũ, certum; & efficax decretum diuinæ voluntatis significat.

Opinio. 2. Secunda opinio est ꝙ bona opera præuisa vel tpe vel natura præcedentia gratiã, non quidem omnia, cùm multa eorũ sint peccatũ vel non accepta à Deo, sed illa tm̃, quæ sunt proximæ dispositiones ad gratiã, vt sunt assensio nostra cũ motione diuina, & motus fidei, & spei, & amoris Dei, & pęnitentia per inspirationem Dei & hmõi, sunt causa vel ratio ꝓdestinationis quoad eius effectum vel gloriã. Ita ꝙ propter illa opera pręuisa tanquàm propter merita saltẽ de congruo Deus ab ęterno statuit illos homines adultos, de quibus loquitur opinio hęc, ad gloriam efficaciter perducere, & gratiam, & alia auxilia diuina ad eum finem efficacia pręstare.

Probatur dupliciter. Primo quia talia opera facta ex auxilio spiritus sancti sunt de congruo meritoria gratię iustificantis vel iustificationis, ergo & prędestinationis, quia non est maior ratio vnius, q̃ alterius. Sed certè ratio hęc nihil valet; quia antecedens non est certum, sed solum opinatum ſm Scotum, & multos alios doctores, vt etiam tenet & refert Vega de iustificatione. q. 7. & in alio libro de iustificatione lib. 8. c. 6. & sequentibus. Sed B. Tho. cum pluribus alijs, vt ẽt tenet & refert suus Soto de natura & gratia lib. 2. c. 4. & super ad Rom. 9. oppositum op nantur, dicẽtes opera illa dispositoria cõcurrere in genere causę materialis, à qua non mouet Deus ad iustificãdum; quàmuis ex pacto aut lege sta-

tim conferat gratiam iustificantem. Rursus consequentia illa nihil valet ēt si antecedens concedatur, & est aperta ratio discriminis. Nā omnia auxilia diuina, & merita congrui, & dispositiones, præcedentia gratiam iustificātem licet sint aliquo modo causa iustificationis meritoria de congruo vel dispositiua, sicut inter effectus prædestinationis vnus pōt esse causa alterius, vt supra in tertio notabili dictum est; non tñ possunt esse causa prædestinationis cōpletæ siue totalis, quæ absolutè & propriè dr̄ p̄destinatio, de qua loquimur, quia cùm sint effectus eius, non pn̄t vllo modo esse causa ipsius; sicut neque quicq̄ potest esse effectus & causa eiusdē rei efficiens.

Probatur secundò hæc opinio, quia alioqui Deus vel esset vel videretur acceptor personarum; non reddens vnicuiq; iuxta opera sua, vti ad Rom.2.hr̄. Sed neque ratio hęc aliquid valet, quia in purè gratuitis, qualis prædestinatio est, non habet locum acceptio personarū, sed solum qn̄ sunt aliqua volibilia & æquè ordinabilia ad aliquem finem, & ex parte sua habent rationem illam, pp quam sunt ita volenda. Nam tunc voluntas præacceptans vnum eorū & nō alterum, vitiatur acceptione personæ. Et talis est volūtas creata, quæ amat rē, quia bona vel amabilis est: non aūt diuina, quæ amando facit bonū & amabile, & eius amor magis in effectu, q̄ in affectu est. Sic respōdet Scotus & suus Lychetus vbi supra. quod ēt magis patet; quia nō dabitur ratio vel causa meritoria quare aliqui paruuli signati sint ita prędestinati vt baptizarentur, & sic gloriam per merita Christi obtinerent quare ēt aliquibus sanctis maiorem gratiā & maiora dona Deus dat, q̄ alijs illos præueniendo in benedictionibus suis alij aūt non sic, sed sine baptismo decederent in damnationem æternam. quare ēt ex duobus latronibus cum Christo crucifixus alteri Deus voluit efficaciter ad beatitudinem auxiliari, alteri aūt non; nisi diuinum beneplacitū, quia nulli quicquā debet. Igitur hæc opinio erronea est, quam tenuit Gabriel in 1. di.41. dub. 1. & latius modernus quidam Benedictus in suis scholijs supra Chrysost. ad Rom.9. dicens ēt, & quidem falsò, nullam esse diuinam prædestinationem, qualem scholastici doctores contra liberum arbitrium absq; operum præuisione & causa cōiter docent; quòdq; Chrysost. & doctores antiqui pro hac sua sunt opinione; quòdq; B. Paulus ad Rom.9. Cùm nōdum nati essent Esau & Iacob &c. nō ex suo sensu id dixit, sed ex concessis à iudæis ea disputat, vti Chrysost. ibidem annotauit. Sed certè vt diximus bonus ille Pater in his omnibus errat. Nam sententia scholasticorum est eadem, quæ doctorum sanctorum antiquorum, vti etiam inferius in quinta opin. patebit. Et Paulus secundum doctorum ferè omnium expositionem ex suo sensu diuino disputat & affirmat dicens, Cùm nondum nati fuissent, nec aliquid boni aut mali egissent, non ex ope. sed ex voca. dic. est Iacob dilexi, Esau autem odio habui. Chrysost. autem nil aliud ait, nisi q̄ Paulus vtitur testimonijs, quæ Iudæi non poterant inficiari. August. autem sicubi videtur cum hac opinione consentire, postea se retractauit, vt infra in tertia opi. sequente in quarta ratione contra eam latius habetur.

Tertia opinio est q̄ opera præuisa iustorum, non quidem illa, quæ in puncto iustificationis concurrunt, vt malè secunda opinio præcedens dicebat, sed ea tantum, quæ per vsum eius illam subsequuntur, sunt ratio aūt causa prædestinationis. Ita videlicet q̄ Deus illis ab æterno statuit gratiā darę, quos præsciuit bene illa vsuros esse. Sicut rex prouidus illi donaret equum aut arma & insignia nobilitatis, quē prænosset strenuè in bello illis acturum: illiq; arcem concrederet, quem fideliter atque constanter eam esse pugnaturum æstimaret. Opinio.3.

Hanc opi. tenuit Hēricus Ganden. in 4 quodlib. art.9. & in 5. quodlib. art.5. & quoad angelos magister in 2. dist.5. & eam ēt tenuerunt plures antiquorum; & fuit quondam satis cōis opinio, vt ēt refert Prosper in epist. ad August. Quæ & tripliciter probatur. Primò quia ad Ro.2. Deus reddet vnicuiq; iuxta opera sua, & Matt. 19. Si vis ad vitā ingredi serua mandata. Et c.25. Quia in pauca fuisti fidelis, intra in gaudium dn̄i tui. Et in symbolo Athanasij, Et qui bona egerunt ibunt in vitam æternā, & qui malè egerūt ibunt in ignem æternū; vbi opera denotantur vt causa gloriæ vel prædestinationis & reprobationis.

Sed ratio hæc non valet, quia solū probat q̄ opera sunt causa effectus alterius, puta gloriæ vel condēnationis finalis, id quod ingenuè cōcedimus, q̄.s. inter effectus p̄destinationis diuinæ vnus est causa alterius meritoria vel dispositoria: nullus tñ est causa vel ratio prędestinationis æternæ simpliciter loquendo; quia opera bona & vsus gratiæ cum auxilio diuino sunt effectus illius prædestinationis; & ita non possunt esse ipsius rō vel causa motrix vel meritoria, quæ reducitur ad causam efficientē, de qua hæc opinio loquitur. Et ita non valet hæc consequentia, Opera, quæ sunt vsus gratiæ; sunt causa gloriæ; ergo & prædestinationis ad gloriā. Sed solum sequitur q̄ Deus prædestinauit nos ab æterno vt per hanc gratiam, & per talia opera seu media nos efficaciter suo tp̄e perduceret ad gloriam: q̄q; ea opera sunt causa, per quā Deus instituit suā tpaliter exequi prędestinationem, quibus etiam vtitur vt nos ad prędestinatum finem perducat. Ideo 2.Pet.1. Satagite vt per bona opera certam vestram vocationem & electionem faciatis. Et Ephe.1. Elegit nos ante mundi constitutionem vt essemus sancti &c. non ait, Quia præuidit nos futuros esse sanctos, sed vt essemus sancti.

Secundò probat opinio quia aliàs Deus esset

acceptor personarum, aut liberum destrueretur arbitrium. Sed nec ratio hęc quicquàm valet vti superius in responsione ad secundam rationem secundæ opinionis præcedentis dictū est. Tertiò probatur opinio auctoritatibus sanctorū. Nam origines super id Rom. 9. Cuius vult miseretur, & quē vult indurat, ait. Sciens Deus atque prænoscēs vnuscuiusq; motibus vtitur, & proposito vtitur ad ea opera perficienda, quæ vnuscuiusq; animus ac voluntas eligit, veluti paterfamilias qui sagaciter contemplatur seruorū ingenia, singulos muneribus illis & officijs deputat, ad quæ aptos prænouerit. Et inferius, super id An non habet potestatē figulus &c. ait. Iacob, quia mundauit seipsum, fecit Deus vas in honorem: Esau autem, cuius animam non ita puram vidit, fecit vas ad contumeliam.

Item Chrysostomus super id Rom. 9. Cùm nondum nati fuissent &c. interrogans quare ex nondum natis alterum tm̄ Deus prælegit, respondet, causam esse, quia Deus nō expectat sicut homo vt ex fine rerum bonū iudicet aut malum: sed antequam quicquam fiat nouit ꝙ hic malus, ille bonus futurus sit.

Item Hieronymus in prologo super Malachiam ait. Omnino Deus Iacob dilexit, Esau autem odio habuit, quia Iacob pium, Esau autem iniquum futurum esse sciebat.

Item Ambrosius super ad Rom. 9. Sciēs Deus quid vnusquisq; illorum futurus esset dixit, Minor erit dignus, maior indignus. Et inferius ibidem. Miserebor cui miserebor &c. id est illi misericordiam dabo, quem præscij recto corde ad me reuersurū. Et addit glossa ordinaria, & permansurum, & subdit ꝙ Deus eum vocat, quem sciuit ob audire & eum non vocat quē sciuit minimè obaudire. Ad idem ēt est Aug. lib. 83. q. 68. super id Malachiæ 1. Iacob dilexi &c. dicens ꝙ voluntas Dei prędestinantis venit de occultissimis meritis hominum &c. Tandem ad idem vr̄ ad Rom. 8. Quos Deus præsciuit (scilicet bonos futuros esse) hoc prędestinauit &c. Sed certè auctoritates hæ bene intellectæ non probant hanc opinionem, quia possunt tripliciter intelligi. Primò ꝙ loquuntur & intelliguntur de vltimo prædestinationis effectu, id est gloria: cuius in adultis merita præuisa præcedunt ad præmium non prædestinationis, sed gloriæ etiam præuisæ, vt supra ad primam probationem dictum est.

Secundo modo ꝙ si ēt loquantur de alijs effectibus prædestinationis, puta de prima gratia, & alijs auxilijs efficacibus ad gloriam; tunc intelliguntur ꝙ Deus illos tm̄ adultos, quos ab ęterno præuidit assensum præbituros suæ vocationi & gratiæ prædestinauit, & post suo tpe vocauit, & iustificauit, & magnificauit ad Rom. 8. Nō quidē ità vt illa præuisio assensus vel assensus ipse præuisus fuerit causa motrix, vel efficiens, aut meritoria prædestinationis ad gratiā & gloriā; sed ꝙ sunt præuisa tanq̄ dispositiones & præparationes ex parte materiæ siue subiecti ad gratiā; quia eo modo statuit Deus ab æterno reconciliare sibi homines, quo reuera in tpe reconciliat. Neminem aūt adultū reconciliat nisi liberè assentientem, atque volentem, & per suum auxilium dispositū; ergo illis tm̄ in sua æternitate statuit huiusmodi gratiam elargiri. Illud autem Matt. 25. Dedit illis talenta ꝑm propria cuiusq; virtutem; intelligitur quod Deus dat gratiā gratificantem maiorem, vel minorem ꝑm cuiusq; dispositionē cum auxilio diuino. Alia aūt dona, & gratias gratis datas Deus dat ad vtilitatem ecclesiæ, ꝑm dona naturalia cuiusq;, vt ibidem ait Chrysost. in imperfecto. hom. 53. & Hierony. & Abulen. Matt. 25. q. 133.

Tertio modo possunt intelligi, vt B. Tho. 1. par. q. 23. art. 5. respondet ad Ambrosium, nimirum ꝙ doctores illi loquuntur & intelliguntur de operibus subsequentibus gratiam, cuius vsus fuit causa prædestinationis, non quidem quasi efficiēs, aut motrix, vel meritoria, sed fuit causa finalis; quia scilicet Deus dat gratiam propter vel ad bonum vsum eius id est, nō quia bene illa vsuri sumus, sed vt benè vtamur.

De Augustino autem specialiter dico ꝙ antequàm esset episcopus tenebatur illo errore, ꝙ initium salutis ex nobis est, quia credimus voluntariè, vnde sequitur alius error vel illi coniunctus est, ꝙ Deus prædestinat hominem propter præuisa merita subsequentia gratiā vt illa tertia opinio tenet: vel potius propter opera propinquè pręcedentia gratiā, & dispositoria ad illam, vt supradicta secūda opinio dicebat: quæ tamen omnia postea lib. 1. retracta. c. 22. 23. 25. saltem virtualiter vel in sententia retractauit, vt magister in 1. dist. 41. & Caietanus 1. par. vbi supra & Lychetus in 1. dist. 41. & doctores communiter referunt.

Insuper contra ipsam tertiam opinionem est quadruplex ratio efficax, vti etiā Soto super ad Ro 9. optimè differit. Prima quia sępè Deus confert gratiā reprobis ea malè vsuris; ergo & quā confert prædestinatis non confert pp bonū eius vsum præuisum tanq̄ pp causam motricem, aut meritoriā pręuisam, quia eadē ratio est ex parte Dei cōicandi gratiā suam gratis omnibus hominibus. Sicut neque qn̄ duo paruuli baptizantur, quorū alter reprobus, alter est prædestinatus, diuersis rationibus Deus eos mūdat ab originali, & recipit in gratiā suam; alioqui sequeretur ꝙ gratia collata prędestinato propter pręuisa opera eius minorem haberet rationem gratię, quàm illa quæ reprobo omnino gratis donatur.

Et cōfirmatur, quia cùm Deus sæpè ipsis prædestinatis det gratiā, qua malè vtuntur relabentes in peccatū; vtiq; non semper illis confert ob merita ipsorū præuisa. Et ita demum prædestinatio æterna non fit ob præuisa eorum merita.

Secunda

Secunda ratio contra eandē tertiā opinionem est satis efficax, quā facit August. ad Sixtum epistola 105. Nam gratia, qua paruuli iustificantur in baptismo, qui ante rationis vsum moriuntur, certè non confertur illis ob merita illorum præuisa, quæ ipsi nunquam facturi sunt; ergo neq; si essent victuri illam ea ratione reciperēt, quia eiusdem rationis gratia illa baptismalis est. Sed neque dici potest cum quibusdam hæreticis ꝙ ex paruulis tales pereuntur, talesq; saluantur, quales futuros illos in ætate adulta, si ad eā peruenirent, Deus ab æterno præuidit. Nam errorem hūc refutat August. ibidē, & in lib. de prædestinatione sanctorū, dicēs ꝙ Deus opera, quæ nunquā erunt, neque punit neque coronat: sed ſm quod quisque gessit in corpore suo viuens. Alioqui sequeretur ꝙ tantā gloriā daret Deus vni paruulo, quantam dat vni homini, qui bene operando vixit centum annis. Ex quo paruulus ille mortuus in sua infantia, si vixisset, tanta opera fecisset vt supponit, quod tamen constat falsum esse: Nam si Deus ei, qui futurus erat bonus, illa causa per baptismum cōsuluisset, vtiq; ipsum potius seruasset quousque talia bona præstaret. Etsi Deus puniret mala, quæ quis facturus esset si viueret; iam non esset verum quod Sap. 4. dr̄ ꝙ iustus sæpè raptus est ne malitia mutaret intellectū eius, aut ne fictio deciperet animam illius. Ideo tandem Augu. ibidem & lib. 1. contra Iulianum concludit ꝙ prædestinatio nō fit ex operibus præcedentibus aut subsequentibus gratiam iustificantem, secundū id ad Titum 3. Non ex operibus iustitiæ, quæ fecimus nos, sed secundum materiam suam saluos nos fecit.

Tertia ratio cōtra hanc opinionem est. Nam si propter præuisa opera Deus ab æterno prædestinat hominem, iam Deus ipsum diligit, quia prius homo præuisus est dilecturus ipsum Deus quod est contra 1. Io. 4 In hoc est charitas Dei non qua si nos dilexerimus Deum, sed quia ipse prior dilexit nos. Et ad Rom. 11. Quis prior dedit illi, & retribuetur ei? & hmōi alia multa. Itē si hāc præuisorū operum efficientiā siue rōnem prædestinationis Paulus agnouisset, eorū vtiq; operū meminisset pro discrimine inter Iacob & Esau ad Rom. 9. & c. 11. vbi discriminat inter gētes & Israel antequā tandem admirans diceret. O altitudo diuitiarum sapientiæ Dei &c.

Contra hanc tertiam opinionem quarta ratio est. qa si aliquid ex parte nostra esset causa vel ratio prædestinationis, illud non comprehenderetur sub prædestinationis effectu. Nunc autem totum, quod inuenitur in bono vsu gratiæ, vel auxilij diuini, est effectus prædestinationis, ergo nihil quod in bono vsu gratiæ vel auxilij diuini est cā vel rō prædestinandi ab æterno. Maior patet, & minor probatur: qa id ēt quod & in quantū est ex libero arbitrio, puta bonus vsus, & modus eius, vt est à nobis ante vel post gratiā iustificantem, est effectus prædestinationis: licet nō sit effectus gratiæ iustificantis, de qua tū loquitur August. super id Psal. 78. Adiuua nos Deus salutaris noster: quia omne ordinans prædestinatum ad gloriā cadit sub prædestinatione; de quorum numero est prædictus vsus liberi arbitrij, quia p illud ordinamur, vt liberè operando cū auxilio diuino, & cū gratia eius gloriam consequamur. Et ita corruunt euasiones, & argumenta Henrici & aliorum pro hac sua tertia opinione, vti ēt Caieta. 1. par. q. 23. art. 5. latius prosequitur. Denique hæc opinio à scholasticis cōmuniter nunc reprobatur vt erronea, licet non sit hęretica, vt notatur inter articulos Parisienses c. 28.

Quarta opinio est, ꝙ neque prædestinationis absolutę siue totalis, neque reprobationis æternæ quoad id quod est parte Dei reprobantis, datur cā vel ratio ex parte nostra: sed sola diuina voluntas vtriusque cā est. Quod probatur per id ad Rom. 9. c. vbi ex proposito probat Paulus, ꝙ Deus sola misericordia sua, aut gratia ꝓdestinat hos: & sola sua volūtate reprobat alios ab æterno, vt ita misericordiam & iustitiā, atque potentiam suam ostendat, vt supra in quarto notabili hr̄. Id ēt ibidem probat Paulus per duas figuras alteram Isaac, & Ismaelis, dicens Non qui filij carnis, sed promissionis, sicut Isaac, sūt filij Dei, & in Isaac vocabitur tibi semen, idest illi qui nō ex voluntate carnis, nec ex voluntate viri, sed ex Deo vocāte nati sunt, hi sunt filij promissionis, quò fit ꝙ ad solum Deum spectat facere filios promissionis per prædestinationem. Idē ibidem ēt ostendit per alteram figuram Iacob & Esau, de quibus ait, Iacob dilexi, Esau aūt modo odio habui: vti ēt idem hr̄ Malachiæ. 1. c. Nā de primogenitura tpali, de qua ibi ad literā agit, transit simul ad figuratam prædestinationē vnius, & reprobationem æternam alterius, & oīum electorum, & reproborum in illis duobus designatorum, ſm omnes ferè sanctos doctores ibidem: vbi Paulus excludit omnes creatas causas, siue rationes prædestinationis, & reprobationis ęternæ. Nam excludit genus dicens, ꝙ vterque ex eadē parente genitus est Excluditur ēt constellatio cœlestis vbi dr̄ ꝙ ex vno concubitu illi geniti sunt. Excluditur ēt prioritas tp̄s natiuitatis, vbi dr̄ ꝙ prius natus est Esau, & maior seruiet minori. Excluduntur ēt opera bona & mala eorum vbi dr̄, cùm nondum quicquam boni aut mali egissent. Excluduntur ēt opera ipsa præuisa ab ęterno, vbi dr̄, ꝙ non ex operibus, sed ex vocante dictum est. &c. vbi sola diuina voluntas datur pro ratione quare Iacob Deus dilexit, Esau aūt odio habuit. Idem ēt ibidem probat Paulus exemplo Exo. 33. de quo vtrobique ait, Miserebor cui miserebor, & misericordiā præstabo cui miserebor. Est enim modus loquendi principis super subditos, & eorum bona, & supra omnem legem potestatem supremam habētis: quasi dicat

Opinio. 4.

cat

cat apertius, Faciã quod fecero, aut quod & quo facere voluero: & dona præstabo, & misericordiam, & remissionem culpæ & pœnæ, quibus & quo voluero, & non alijs: & eo ipso quod id omne voluero, & fecero bene factum est, nec cuiquam rõnem reddere teneor, nec quisquã eam à me exigere potest. Ait ergo miserebor, s. vocãdo, eã cui misertus sum, s. prædestinando, & misericordiam præstabo, s. dando gloriam cui miserebor, s. dãdo gratiam, & opera meritoria, ẜm August. super Exod. 33. lib. 2. & Ansel. & Nicol. Ly. & alios ibidem. & ad Rom. 9. c. Idem ẽt probat ibidẽ Paulus exemplo figuli, qui ex eadem massa facit aliud vas honorificum, aliud vile vt vult nulla ratione habita huius, vel illius dispositionis eiusdem massæ. Sic ex eadem massa generis humani Deus, vt vult pro suo beneplacito hunc prædestinat, illum reprobat ab æterno, & cui vult miseretur, & quẽ vult indurat ad Rom. 9. ẜm expositionem Augustini, aliorumq; doctorum cõiter, & in hoc nulli facit iniuriã, aut nemini quicquam debet. Prædestinationis autem & reprobationis partialis quoad vltimum eius effectum, idest quoad gloriam & pœnam æternam benè datur causa ex parte nostra, nimirum merita, aut peccata hominis, in quo nullũ dubium est. Sed quia & ipsa merita effectus sunt prædestinationis totalis, ideo absolutè dr̃ ꝙ prædestinationis æternæ nulla datur causa ex parte prædestinati. Hanc opinionem tenent magister in 1. dist. 41. & B. Tho. ibidem, & 1. par. q. 23. art. 5. vt exponit ibidem Caietanus, & Perez, & plurimi alij doctores, & Soto in suis recognitionib. quas supposuit in fi. 4. sentent. f. 687. vbi & dicit hanc opinionem esse satis probabilem, quam ipse tandem tenet: & insuper ait ꝙ permissio peccati Adæ, & peccatorum nostrorum est æternæ reprobationis effectus, licet non eodem modo, quo auxilia diuina sunt effectus prædestinationis, quamuis super ad Rom. 9. c. oppositum quoad hoc, & quoad causam reprobationis æternæ senserit cum opinione aliorũ, quã putabat esse ẽt S. Thomæ. Sed certè hæc opinio sic indigesta vr̃ dura, vel crudelis, Deumq; vel iniquũ, vel immitem hominibus exhibere: nisi rectè & piè intelligaᵗ, vt in quinta opi. sequẽti latius explicaᵗ.

Opinio 5. Tandem est quinta opinio, ꝙ prædestinationis totalis non datur causa, vel ratio ex parte hominis: partialis aũt sic quoad effectum gloriæ. Reprobationis verò positiuæ, vel punitiuæ qua Deus ab æterno vult pœna sensus, vel tantum damni punire, benè datur causa demeritoria ex parte hominis, nempè peccatum actuale, vel originale ab æterno prçuisum: at vero reprobationis penitus negatiuæ, vel permissiuæ nulla datur causa ex parte hominis, sicut neq; prædestinationis totalis: Sed sola diuina voluntas cã est.

Hæc opinio continet. 4. partes: duas de prædestinatione, & totidem de reprobatione. Prima

1. Pars. pars est ꝙ prædestinatio totalis non habet causam ex parte nostra, quæ probatur per easdem auctoritates, quibus. 4. opinio præcedens probata est: & per easdem rationes quib. aliæ opiniones præcedentes refutatæ sunt. Et in hac 1. par. B. Tho. & Scotus, alijq; doctores in 1. dist. 41. & Soto ad Rom. 9. cõiter consentiunt, & quia totũ id per quod prædestinati disponuntur ad gratiam, & ordinantur ad gloriam, ẽt si sit vsus bonus liberi arbitrij, vt est à libero arbitrio, & dona alia naturalia, sunt effectus huius prçdestinationis, vt supra ẜm B. Tho. dictum est: cuius sola diuina misericordia quæ nulli quicquam debet, causa vel rõ est vti Paulus ad Rom. 9. c. disserit.

Secũda pars, quòd prædestinationis partialis quoad vltimum eius effectum vel gloriã ex parte hominis adulti benè datur aliqua ratio, vel causa meritoria dispositiua, vel determinatiua, puta merita præuisa, ab omnibus conceditur, & patet ex supradictis in opinionibus prçcedentibus: quod intelligendum est de ipso effectu, idest de gloria homini à Deo volita pp merita p̃uisa in tertio signo, nõ aũt de ipsa gloria homini volita absolutè in primo signo æternitatis. Pro cuius maiori declaratione imaginanda sunt tria signa in æterna prædestinatione ẜm Scotum, & Lychetum, vbi supra. Nam in primo signo prius natura, vel prçsuppositione Deus in sua æternitate merè gratis, & absolutè, idest nulla habita ratione meritorum nostrorum præuisorum nos, videlicet prçdestinatos, prædestinauit ad finẽ, s. ad gloriã: & non pp ipsa opera, quæ in hoc primo signo prçuisa nondum erant. Sed inde in secundo signo eiusdem çternitatis decreuit, & voluit etiam gratis nobis dare gratiam, & alia auxilia, & media, vel merita ad prædictum finem efficaciter perducentia, id quod maioris fuit liberalitatis, & nobis honorificentius, ꝙ̃ si primum tm̃ nobis dare voluisset. In tertio tandem signo eiusdem æternitatis voluit dare nobis gloriam finaliter intentam pro tali tpe, & per talia media, aut pp merita: ita ꝙ tunc, & non ante voluit nobis executionẽ, & cõsecutionem finis pro tali tpe, & per talia media, aut merita, vt dictũ est. Et de hoc tertio signo, & non de alijs præcedentibus est verũ quod diximus, in hac secunda parte, ꝙ. s. prædestinationis partialis, quæ est volitio diuina dãdi gloriam, datur ratio vel causa ex parte nostra nimirum merita nostra præuisa, pp quæ Deus in hoc tertio signo vult nobis ipsam dare opportunè. Sed quia totum hoc quod in p̃dictis tribus signis Deus dare voluit, merè gratis, & liberaliter sic ab çterno statuit: ideo absolutè dicendum est, ꝙ nulla datur ratio, vel causa prædestinationis æternæ nisi sola diuina voluntas: vt in prima parte huius quintç opinionis hr̃, ẜm August ad simplicianum. Cum nos. Deus prçmiat nõ nr̃a merita, sed sua dona corõnat, quãuis cũ addito benè ẽt dicatur in hac secunda parte

2. Pars.

Nota.

te ꝙ prædestinationis partialis ad gloriam benè datur causa ex parte nostra, vt declaratum est.

Et ratio horũ signorũ, & huius intelligentiæ ſm Scotum est, quia cùm finis sit prior in intentione licet sit posterior in executione, & oĩs rectè, & ordinate volẽs, qualis Deus est, prius natura vel p̃suppositione velit sibi vel alteri finẽ, q̃ media ad ipsum finẽ, modò velit vtrunq; vnico actu, modò pluribus actibus, modò simul duratione, modò successiuè in tpe, modò in eadem æternitate vt Deus, velit vtrunque, quia qđ est volitum absolutè, vel propter se est priusquam id quod est volitum propter illud, aut in ordine ad illud: quod etiam constat; quia mihi vel alteri prius & potius volo sanitatem si illam consequi possem sine medicina, q̃ ipsam medicinam, quam nollem nisi propter sanitatem obtinendã. Sic igitur Deus ab æterno prius in primo signo absolutè, & merè gratis vult prædestinatis finẽ gloriæ, deinde eisdem vult in secundo signo media ad illam: & in tertio vult ipsis executionem, vel consecutionem gloriæ dare opportunè per & propter talia media, & merita, vt dictum est.

Et si quæratur primò vtrũ in illo primo signo Deus ab æterno voluit gloriam efficaciter, an inefficaciter prædestinatis? Quia videtur inconueniens quodcunque dicatur.

Resp. vtrunque potest dici sine vllo inconueniente. Nam si dicamus ꝙ tunc voluit inefficaciter, salua res est: cùm illud signum nil aliud patiatur, & in alijs signis eiusdem æternitatis velit efficaciter: possumus tñ quod & melius vr̃ dicere ꝙ in illo primo signo vult gloriam prædestinatis efficaciter, non tñ pro illo, sed pro alijs sequentibus signis eiusdem æternitatis: neque tũc sequitur ꝙ Deus dabit, & prædestinatus obtinebit gloriam sine meritis, & medijs ad illam ab æterno statutis aut ordinatis: Quòd autem illa volitio Dei in illo primo signo efficax sit inde liquet, quia est sufficiens, vt statim in sequentibus signis velit dare media opportuna ad finem gloriæ efficaciter exequendũ & consequendũ.

Si secundò quæratur vtrũ dici possit ꝙ Deus in illo tertio signo vult homini dare gloriã propter merita eius de condigno præuisa ab æterno, quòdque talia merita præuisa sunt causa illius prædestinationis partialis ad gloriam.

Resp. aliqui dicunt ꝙ non: sed ꝙ illa sunt merita de congruo, aut dispositiones, vel præparationes ex parte materiæ, siue subiecti ipsius hominis: quamuis sint merita de condigno ipsius effectus, s. gloriæ nõ tñ volitionis diuinæ & æternæ dandi ad gloriam. Sed certè hoc ego nõ satis intelligo; ideo vr̃, saluo meliori iudicio, ꝙ sint etiam merita de condigno huius prædestinationis particularis ad gloriã, sicut & gloriæ ipsius: quia si sunt de condigno meritoria gloriæ, vti omnes fatentur, vel fateri tenentur, vt probat B. Tho. 1. 2. q. 114. art. 3. & doctores cõiter in 2. dist. 27. & Vega de iustificatione q. 5. latius agit, ergo sunt ẽt eodẽ modo meritoria dationis gloriæ, quia non potest haberi nisi detur à Deo p̃miante, stante lege loquor semper. Et cùm illa datio Dei sit libera & voluntaria, non aũt naturalis, neque coacta, ergo sunt meritoria volũtariæ dationis gloriæ, aut volitionis diuinæ dandi gloriã: & ex consequenti sunt meritoria de condigno prædestinationis particularis ad illã: Nã prædestinatio hæc non nisi voluntas diuina æterna est dãdi gloriam opportunè propter merita, aut per talia media præuisa, vt dictum est. Item quia ita Deus vult ab æterno sicut nunc in tempore, ex quo est immutabilis. Sed nunc vult dare gloriam propter merita de cõdigno, ergo ab æterno in illo tertio signo vult eodem modo dare gloriam propter merita de condigno. Et ita patet secunda pars huius quintæ opinionis.

Tertia pars ꝙ reprobationis æternæ punitiuæ, vel positiuæ datur cã, puta peccatum præuisum actuale adultorũ ad pœnã dãni, & sensus, vel originale paruulorum sine baptismo decedentium ad pœnam tm̃ dãni, probatur: qa ſm Aug. super Gen. 41. Deus nõ prius est vltor, q̃ homo sit peccator, & in epistola 105. Ad Sixtum. Quærimus causam prædestinationis, nec inuenimus, reprobationis aũt causam quærimus, & inuenimus. Itẽ Oseæ 13. Perditio tua ex te Israel, tñ ex me auxilium tuum. Ad quod ẽt faciunt rationes trium priorum præcedentium opinionum. Nã in hoc concordant cum Scoto B. Tho. super ad Rom. 9. lect. 2. & suus Soto ibidem, & omnes ferè doctores in 1. dist. 41. si sano modo intelligantur. 3. Pars.

Quarta pars ꝙ reprobationis penitus negatiuæ, vel permissiuæ, qua. s. Deus ab æterno decreuit gratiam, vel auxilium efficax ad gloriam non dare & penitere peccatum, vel alio modo à gloriæ consecutione decedere, quamuis nulli vtenti ratione denẽget auxilium ad eam sufficiens necessarium, vtique præter diuinum beneplacitũ causa, vel ratio ex parte nostra non datur, sicut neque totalis prædestinationis. 4. Pars.

Probatur per easdẽ rationes, & auctoritates quibus quarta opinio præcedens probata est, quibus etiam aliæ tres præcedentes opiniones refutatæ sunt. Et de hac reprobatione omnino negatiua. 4. opinio B. Tho. alijq; doctores cõiter cum Scoto sic rectè intellecti cõsentiunt. Dixi de hac reprobatione penitus negatiua, vel permissiua. Nã est alia reprobatio nõ omnino negatiua, vel permissiua, quãdo. s. vt sæpè contingit, pp aliqua grauia peccata Deus denegat aliquibus auxiliũ suum, non quidem necessarium & sufficiens, vel ordinarium, sed extra ordinarium, superabundãs, & efficax ad gloriã: & permittit eos grauius cadere, & excæcari, vt hr̃ Apoc. 22. Qui sordet sordescat adhuc. Et Esa. 6. Excæca cor populi huius &c. Et Ezech. 3. Ego ponam offendiculum corã eo, idest permittã poni. Et Psal. 80. Dimisi

cos

eos ſm deſideria cordis eorum &c. Huius itaq; permiſſionis, & reprobationis non omnino negatiuę datur cauſa nempe peccatum hoīs ipſius: reprobationis aūt penitus negatiuę, aut permiſſiuæ nulla datur cauſa, vt dictum eſt. Et in hoc Soto in ſuis recognitionibus in fine quarti ſententiarum ſatis concordat, quamuis ſuper ad Rom.9. cum Io. Bononienſe, & alijs prius ſenſerat oppoſitum. De hac duplici reprobatione, & triplici induratione in peccato noſter Medina in relectione ſuper c.2. Deut. Quia indurauerat Dñs Deus tuus ſpiritū eius &c. pulchre agit.

Ex quib. ſequitur q̄ ſtante lege multi ab ęterno reprobantur omnino negatiuè, & permiſſiuè: idque non ex culpa ſua ēt originali, ſed ſola voluntate diuina quoad multos effectus citra pęnam æternam, quales ſunt adulti, quibus multa auxilia diuina extraordinaria, & aliqua ordinaria denegantur, quæ alijs miſericorditer conceduntur: quales etiam ſunt qui liberè, vt quidam ſancti & primi parentes peccare permittuntur, quales etiam ſunt paruuli in vteris maternis, aut etiam recenter nati, qui ſine baptiſmo, aut aliqui adulti, qui morte ſubita, aut caſu, aut ſinę pœnitentia decedere permittuntur. Nullus tñ ad pœnam æternam ſenſus, vel ēt damni tñ niſi ex culpa ſua actuali, vel originali ab ęterno prę uiſa, vt ſupra diximus poſitiuè reprobatus eſt: quamuis de potentia abſoluta Deus poſſit quib. vellet ſine vlla eorum culpa gloriam denegare.

Argum. 1. Contra ſecundam partem huius quintæ opinionis, & præcipue contra id quod in eius declaratione, & probatione dictum eſt, q̄ omnis ordinatè volēs, vti Deus eſt, prius vult finem, quàm media ad illum, etiam ſuppoſitis illis ſignis, & prioritatibus naturæ, vel præſuppoſitionis, quæ tñ negari poſſunt, ſic arguitur ſecūdum Okam, Gabrielem, & alios quoſdam nominales. Nam ſtat q̄ homo ſibi vel alteri prius, & potius, velit media, quàm finem, vt patet quia ego prius, & potius volo militi, aut operario laborem eius ipſi lucroſum, quàm velim eidem dare præmium ſiue mercedem; ergo ſimiliter Deus prius vult prędeſtinatis merita, quàm prēmium gloriæ pp illa, aut ratione illorum meritorum, præſtare.

Reſpon. Reſpon. antecedens eſt verum ſolum qñ quis vult finem alicui pp tale medium, aut rōne illius duntaxat, vt ibi exemplificatum eſt: & tunc conceditur conſequentia ad ſenſum ſupra declaratum, q̄ ſcilicet in tertio ſigno Deus vult dare gloriam pp merita pręuiſa: & in illo ſigno prius vult prædeſtinato merita, quæ iam volita erant in ſecundo ſigno, q̄ prēmiū glorię pp illa, aut ratione illorum, quæ & ſunt cauſa, aut ratio huius particularis prædeſtinationis ad gloriam. Negatur autem antecedens qñ quis vult abſolutè finem nō propter tale medium nec ratione illius, qualiter Deus prius in primo ſigno merè gratis, & non ratione meritorum, quæ in ſecundo ſigno volita, & præuiſa ſunt, vult gloriam prædeſt nato, vt ſuperius declaratum eſt, & ita opinio, & ratio Scoti ſibi conſtat in veritate.

Secundò idq; pręcipuè contra tertiā partem huius.5.opi. arguitur. Nam ſicut effectus prædeſtinationis eſt gratia, quæ eſt cauſa bonorum operum, ita etiam effectus reprobationis æternæ eſt pmiſſio diuina. Sed hæc eſt cauſa peccati, ergo qua rōne opera ꝑdicta nō ſunt cauſa ꝑdeſtinationis, ſit vt nec opera mala ſint cā reprobationis poſitiuæ, ſed potius effectus ipſius ſint. Argum. 2.

Reſpon. Reſp. licet maior poſſet negari: tñ ea conceſſa negatur minor. Nam in reprobatione tria includuntur, ſ. diuina voluntas permittendi peccatum, vel permiſſio peccati. Secundò peccatū ipſum. Tertiò voluntas puniendi peccatum: & de peccato quoad formale, vt propriè, & theologicè loquendum eſt, conſtat Deū non eſſe cauſam eius ſicut eſt cauſa omnium bonorum operum: ſed liberum hominis arbitrium ex ſuo defectu cauſa peccati eſt. De permiſſione aūt conſtat ēt ex ſupradictis q̄ etiam qñ eſt effectus reprobationis æternæ pœnitus ñegatiuę, aut permiſſiuæ, Deus non eſt cauſa peccati: neque peccatum eſt eius effectus propriè, & per ſe, ſed per accidens, quia. ſ. ſolum eſt ablatio miſericordiæ, quæ peccatū impediret, vel prohiberet. Neque enim eſt cauſa peccati, neque peccat qui potēs impedire peccatum non impedit, ſed id permittit, niſi ad id impediendum teneatur: Deus autē ad nihil horum tenetur, neque ad auxilium efficax ad id præſtandū: ſed potius vt habetur Sap. 8. Diſponens omnia ſuauiter non cogit, ſed relinquit hominem ſuo libero arbitrio, vt cum auxilio neceſſario, & ſufficiēte, vt voluerit operetur: ideo neque Deus, neque eius permiſſio cauſa peccati eſt. De voluntate verò puniendi peccatum conſtat q̄ à Deo, & iuſta eſt: & talis iuſta punitio eſt effectus reprobationis æternæ. Sed neque Deus permittit peccatū, vt puniat, vt ſic eius iuſtitia reluceat: ſed ꝑmittit, & iuſtè punit, vt in tali iuſta punitione eius iuſtitia reluceat.

Replica. Quòd ſi contra prædicta replicetur ſm Aureolum, & alios, q̄ ad Rom.3. Nō ſunt facienda mala, vt veniant bona. Sed reprobatio prædicta poſitiua, atque punitio abſq; vllo demerito eſt mala & iniuſta, ergo non eſt à Deo faciēda etiā vt ſua iuſtitia, & potentia manifeſtetur.

Reſpon. Reſp. totum conceditur: ſed nihil contra opinionem quæ expreſsè dicit q̄ Deus neminē reprobat poſitiuè, aut punitiuè, neque punit niſi pp peccatū actuale vel originale. Neque ſequitur q̄ ſi hæc reprobatio, & punitio eſt homini mala, ergo eſt in ſe, & ſimpliciter mala.

Liquet igitur ex omnibus ſupradictis q̄ diuerſa ratio prædeſtinationis, & reprobationis eſt. Quia omnis effectus prædeſtinationis refertur ad eam vt ad ſuam cauſam: ex quo eſt, & ad eiuſdem prædeſtinationis vltimum effectum videlicet

est ad gloriam ordinatur: nō tñ omne quod includitur in reprobatione, puta peccatum, est à Deo, nec ad gloriam Dei, nec ad beatitudinem hominis ordinatur. Et ita Deus est causa reprobationis quoad id tñ quod est in eo virtute reprobantis, aut ex parte ipsius reprobantis punitiuè, vel positiuè, aut penitus negatiuè, vel permissiuè, vt superius declaratū est. Quod aūt ait Chrysostomus super ad Rom. 9 ꝙ sicut Deus p̄parat malos ad interitum, ita pręparat bonos ad coronam, est sano modo intelligendum, nō quidem ita ꝙ Deus reprobis sit causa suorum delictorum: sed ꝙ eos pp sua peccata ad interitum destinauit. Itaque in hac quinta opinione superius declarata, doctores omnes cum B. Thom. & Scoto, & consonant, & facilè conciliantur.

QVAESTIO LVII.

De bello infidelium & insulanorum, Vtrum sit iustum, & quomodo sit diuulgandum Euangelium inter eos.

RESP. hic præsupponitur ſm omnes doctores ꝙ ad iustum bellum tria præcipuè requiruntur atque sufficiunt: videlicet auctoritas bellantis, causa iusta, & modus, vel debitum moderamen. Nam vt omnino licitum sit, & inculpatum apud Deū, multæ aliæ circunstantiæ, puta personæ, loci temporis, & finis, vel intētionis, sicut in quolibet alio humano actu, requiruntur. Sed hic non nisi de tribus illis iam dictis agendū est. Et ita iuxta hæc quædam sunt prænotanda, quę omnia per sex dubia sequentia digeruntur.

Dubium 1. Dubium primum. Vtrum Christus, vt homo nobilium viuens in hoc mundo habuerit dominium totius orbis, & potestatem temporalem super omnes homines, & reges, & regna mundi.

Respon. in hoc sunt duæ opiniones solennes.

1. Opinio. Prima ꝙ sic quoad habitum vel ius potestatis: non tñ quoad actum, vel executionem eius. Probatur ꝙ sic quoad habitum, non quidem ex successione paterna siue materna, sed iure redēptoris mūdi, & ex speciali dono patris: quia ita expediebat pp auctoritatem, & dignitatem personæ Christi & muneris eius: quia vt homo erat redemptor & legislator: & non poterat abuti ea potestate. Et ad idem facit Psal. 2. Dabo tibi gētes hæreditatem tuam, & possessionem tuā terminos terræ. Et Psal. 71. Dominabitur à mari vsque ad mare, & à flumine vsque ad terminos orbis terrarum. Et Matth. vlt. Data est mihi omnis potestas in cœlo & in terra. Et c. 11. Omnia mihi tradita sunt à patre meo. Et Io. 13. Sciēs quia oīa dedit ei pater in manus &c. Et Hebr. 1. Quē constituit hæredem vniuersorum &c. Et Apoc. 19. In vestimento, & in femore suæ humanitatis scriptum habet rex regum & dñs dominantium. Et Matt. 21. Ecce rex tuus venit tibi. Non rū habuit exercitiū huius dñij & potestatis, nec temporalium administrationem, neque vsus est diuitijs: quia sic expediebat ad nostram redemptionem, & eruditionem. 2. Cor. 8. c. Cùm esset diues, s. dominio, & proprietate rerum omnium ēt vt homo erat, factus est egenus, quoad vsum & executionem, pro nobis, vt dictum est.

Prædictam ergo potestatem Christus habuit ab instanti suæ conceptionis: & manifestata est in eius resurrectione: sed nondum impleta est omnino quoad actum, vel vsum executionis vsque ad finale iudicium, vbi plenissimè dominabitur viuorum, & mortuorum. Rom. 14. Nam Hebr. 1. Nondum omnia subiecta sunt ei, scilicet quoad executionem, vt dictum est.

Hanc opi. tenere vr̄ Bern. lib. 3. de consideratione dicens Papæ Eugenio. Dispensatio tibi credita, non data possessio est. Non tu ille de quo propheta in ps. 49. Et erit omnis terra possessio eius? Christus hic est qui possessionem sibi vendicat, & iure creationis, & merito redēptionis, & dono patris. Hæc ille. Hanc etiam opi. sequuntur plures Thomistæ dicētes B. Tho. ita sentire. Et Turrecremata in sum. de ecclesia. lib. 2. c. 116. ad idem & in dist. 96. c. cum ad verum. in responsione ad quartum argumentū. Et in c. duo sunt, ea. dist quamuis ipsum, & B. Tho. alij referāt ad secundam opi. sequentem. Hanc ēt opin. tenent Florent. 3. par. tit. 22. c. 5. §. 8. & Host. in c. super his de voto, & vo. redemp. Et Faber. in l. cunctos populos. C. de sum. trin. & fi. cath. Et Pan. & plures alij iuristæ. Et Roffen. contra Lutherum art. 25. & Cōradus Brunus de ditione Imperij Rom. c. 6. & tandem Nauarro in c. nouit de iudicijs.

Secunda opinio opposita tenet ꝙ neque quoad actum vel exercitium, vel vsum, neque quoad habitum, vel ius tēporalis potestatis, neque ex successione parentum, neque iure redēptoris, neque ex dono patris Christus habuit dominium temporale siue ciuile, neque iurisdictionem, aut potestatem totius orbis, neque regni iudæorum, quale est dñium principum mundi huius: sed solū habuit dñium alterius rationis, videlicet dñium spirituale, & cœleste ad perducendum animas ad cœlum per suas leges, & munera spiritualia, & quoad hoc tm̄ directè omnibus hominibus imperans: quod dr̄ dñium redēptoris, & saluatoris omnium hominum sufficienter: quod carebat armis & ciuili potestate quatenus illa non erant necessaria, vel expedientia ad quietam administrationem & tranquillum statum eius reipublicę Christianæ. Nam in directè, vel in casu necessitatis, vel in ordine ad finē salutis hominū bene habebat, Christus potestatē super oēs, & omnia regna mundi, imò & supra ipsam naturam & omnes Angelos habebat potestatē ex speciali dono patris ad miraculosè faciendū, & imperandum oībus creaturis, vt sibi videretur, & placitū esset, & expediret fieri ad Opinio. 2.

honorem

honorem patris, & hominum salutem. Et ad hūc sensum hæc opinio intelligit rationes, & auctoritates superius adductas in prima opi. & B.Th. super Io.17. Regnum meum non est de hoc mūdo. Et de regimine principum lib. 3. c.3. & in 2. dist. vlt. & in 3. par. sum. q.13. q.20. art.1. Et Turrecremata. vbi supra in 1. Hanc opinionē expressè tenent Victoria in prima relectione de ecclesia. §.15. propè finem. Et in prima relectione de insulanis. §.25. Et Soto de iustit. & iu. lib.4. q.4. art.1. Et in 4. sentent. dist. 28. q.2. art.1. & multi moderni sequuntur. Ibi latius hoc videatur.

Dubium 2. Dubium 2m. Vtrum Imperator habeat dominium aut potestatem, vel iurisdictionem tpalem totius orbis in omnes, & super omnia tēporalia.

Opinio. 1. Respōdeo, in hoc ēt est duplex opinio. Prima ꝙ sic, non quidem ita ꝙ sit Dn̄s mundi per proprietatem, vt oēs omnium res, & prouincias cōuertere possit in vsus suos, & facere de eis aut ea omnia capere, & donare, & veteres dn̄os tollere, & nouos constituere, aut capere sibi vectigalia pro suo arbitrio: sed solum est Dn̄s per potestatem iurisdictionis ad ea omnia sicut ad omnes homines mundi gubernandum ad finem naturalem siue ciuilem, qui est vt pacificè, & iustè inter eos viuatur. Hanc opi. tenet Bar. in extrauag. ad reprimendum, quæ est Henrici. 7. & gl. in c. per venerabilem, qui filij sint legi. & glo. in c. venerabilis. de elect. & plures alij iuristæ.

Opinio 2. Secunda opinio communis est in oppositum: quam probat experientia, & practica cōis totius orbis: & ratio manifesta, q̄a & id nullo iure probatur, vt latius prosequitur Victoria in prima relectione de insulanis. §. 24. 25. Et Soto de iustitia & iure lib.4. q.4. art.2. Et in 4. sententiarum dist.25. q.2. art.1. Vbi etiam ad fundamenta prioris opinionis latè respondetur.

Dubium. 3. Dubium tertiū. Vtrum Papa habeat dominiū temporale & potestatem super omnes homines, & res omnes, & regna totius mundi, & maximè fidelium.

Opinio. 1. Respon. hic est triplex opinio. Prima, ꝙ non; quòdq; Principes etiam Christiani sunt omnino liberi à potestate ecclesiastica: ita vt penè nihil integrum Papæ relinquatur in tēporalibus: sed omnes causæ etiam spirituales deferri tandē debeant ad ciuile iudiciū, & illic terminari. Quæ opinio erronea, & sine vllo fundamento est, quā Anglici. & hæretici soli sequuntur.

Opinio. 2. Secunda opinio omnino opposita tenet ꝙ sic: non quidem ita vt ad libitum possit tollere, & dare res omnes omnium, & prædia, & regna, vel ēa sibi vsurpare: sed solum quoad potestatem iurisdictionis ita ꝙ potest immediatè ea omnia gubernare, ordinare, & iudicare, ēt in prima instantia de omnibus rebus tpalibus, & hominibus, & de causis principū, & iuribus, & titulis regnorum, ꝙq; ad ipsum potius in his omnibus appellari potest. Dicitq; hæc opinio, ꝙ hanc potestatem Papa habet in habitu quoad auctoritatem; quamuis nō in actu vsu, vel executione ordinaria, nō quidem ex defectu auctoritatis, vel potestatis: sed quia iam ipse dedit, & transtulit hanc potestatem quoad vsum eius ordinariū in principes seculares. Et inde etiam dicit opinio hęc ꝙ omnes principes, & reges terræ tpales, siue ciuiles nō sunt nisi vt Vicarij, vel legati Papæ, vel ecclesiæ, & ministri potestatis Papalis: ꝙq; omnis potestas tpalis deriuatur à Papa sicut potestas spiritualis, vel ecclesiastica: ꝙq́ue Papa instituit omnem potestatem tpalem tanquam delegatā, & sibi subordinatam. Imò & aliqui de hac opinione dicūt, ꝙ ēt Papa est dn̄s orbis propriè dn̄io temporali. Fūdatur hæc opinio rationibus, & auctoritatibus, quę inferius in argumentis cōtra tertiam opi. sequentem tanguntur, & soluuntur ibidem. Hanc opi. tenent Florentī. 3. par. titu. 22. c.3. §.7 Et Panorm. Angelus, August. de Ancona, Albertus Pighius de ecclesiastica Hierarchia lib.5. Syluester tit. Papa. q.2. q.7. 10. 11. 14. & tit. legitimus. q.4. q.5. & Hostien. in c. super his. de voto, & plures alij iuristæ.

Tertia opinio media tenet, ꝙ quamuis simpliciter, & absolutè Papa non sit sicut neque verè est etiam habitualiter dn̄s totius orbis. Neque ab eo pendent potestas tpales principum temporaliū, siue secularium quoad institutionem, vel collationem earum ipsis faciendā, sicut pendent potestates spirituales, vel ecclesiasticæ ministrorum ecclesiæ, quibus Papa confert potestatem, & auctoritatē, certo modo mediatè, & immediatè. Neque potestates tpales illi subijciuntur, vt dn̄o temporali. Neque in Papa, vt Papa est vlla potestas temporalis absolutè. At vero his non obstantibus potestas ciuilis subiecta est non quidem potestati temporali Papæ, sed spirituali, aliquo modo, scilicet in casu necessitatis, vel magnæ vtilitatis spiritualis. Et ecclesia, & maximè Papa habet potestatem, & auctoritatē, vel iurisdictionem aliquam temporalem in ordine ad finem spiritualem super omnes homines, & principes, & res omnes, & regna totius mūdi. *Opinio 3.* 1 2 3 4 5 6

1. Pars. Prima pars ꝙ .s. absolutè Papa etiam habitualiter non est dn̄s tpalis mundi, probatur tripliciter. Primò, Quia Matth 20. & Lucæ. 22. Principes gentium dominantur eorū &c. Quod Bern. lib.2. de consideratione ad Eugeniū Papā explicans ait. Quod tibi aliud dimisit Petrus Apostolus? Quod aūt habeo, inquit, hoc tibi do: argentum & aurum non est mihi: esto vt alia rōne hoc tibi vendices, sed nō Apostolico iure. Sequitur planè Apostolis interdicitur dn̄atus: quō tu tibi audes vsurpare. Sequitur. Exigitur in agrū ecclesiæ non vt dn̄s, sed vt villicus, &c. Ad idem est. 1. Pet. c. 5. Non dominantes in clero &c.

Secundò idem probatur. Quia Papa fatetur se recepisse dn̄ium aliquarum terrarum ab Imperatore. 12. q.1. c. futurum. & 96. dist. cap. cum ad verum.

verum.& c.quoniam.di.10.vbi dicitur. Nec Imperator iura pontificatus arripiat: nec pontifex nomen imperatoris sibi vsurpet. Vnde in donatione facta Papæ Syluestro p Cōstantinū prius, aut per Philippū postea, si vera historia est, constat fictū esse, quod aliqui dicūt non fuisse verā donationem, sed restitutionem factam ipsi Papę eius, quod ipse donauerat imperatori prędecessori, vt male ait Syluester vbi sup. in 2. opinione.

Tertio idē probatur quia doctissimus ipse Innocentius Papa in c. per venerabilē, qui filij sint legiti. expressè fatetur se in temporalibus non habere potestatem supra Regem Franciæ. Et in hac parte consonant Ioan. Andr. & Hugo in 69. di. c. cum ad verum. & B. Tho. & Turrecremata de potestate Papæ lib. 2. c. 113. & alij doctores communiter: quamuis Syluester, vbi supra secundum alios oppositum opinetur.

2. Pars. Secunda pars ꝙ scilicet neque à Papa pēdent absolutè potestates temporales principum, &c. probatur. Quia si vt dictum est ipse non est dñs, ergo non potest alijs dare dominium aut potestatem, quam non habet. Quòd si negetur hæc consequentia, & dicatur ꝙ bene stat ꝙ aliquis non sit dñs propriè, & tñ ad eum pertineat constituere dños super aliqua re. Sicut ad papā spectat dare præbendas, & temporalia illis annexa, quorum tñ non est dñs propriè, & sicut imperator facit, & instituit dominos, & commendatarios licet non sit ipse dominus ditionis illius: quia non potest sibi reseruare, sic ergo videtur dici posse ꝙ licet Papa non sit propriè dñs, potest tamen dare alijs temporale dominiū, & potestatem aliarum rerum: & ita ab eo depēdent. Contra hoc replicatur probando, ꝙ nec hoc modo potest dare, nec ab eo dependent: tum quia hoc patet ex supradictis: tum quia etiam, quia si dominia priuata aliorum dominorum non pendent à Papa modo prædicto, ergo nec publica.

3. Pars. Tertia pars ꝙ scilicet nec potestas tēporalis aliorum subijcitur tēporali potestati Papæ, non dico ꝙ non est subiecta papæ, quia certum est oēs potestates esse papæ subiectas ratione potestatis suæ spiritualis, quia oēs sunt oues, & ipse pastor etiam omnium principum orbis. Sed dico non esse subiectam ei, vt domino temporali. Et hæc pars differt à præcedenti: nam dato ꝙ Papa non sit dñs orbis, nec possit dominos instituere, benè posset esse superior, sicut imperator est superior aliquibus regibus, qui illi subijciūtur, & tamē nec est dominus regnorum, nec habet eos instituere in illis regnis vel prouincijs. Vel sicut olim rex Franciæ erat superior ad comitē Flandriæ, & tamē nec erat propriè dominus, nec instituebat comitem illum. Item rex est supra omnes personas priuatas regni, & tamen non facit eos dominos rerum suarū. Dico ergo ꝙ nec hoc modo principes aut reges papæ subijciuntur. Quod patet tum ex præcedentibus, tum etiam quia resp. & potestas tēporalis est in se integra & perfecta nunc, sicut erat in lege naturę & scripturæ: ergo non est subiecta alteri extra se, aliàs non esset integra: ergo potest instituere sibi regem nullo modo subiectum. Nam nullo iure diuino habetur ea subiectio. Et quamuis multi doctores etiam Thomistæ credant oppositum sensisse Beatum Thomam, non tamen sentit nisi vt dictum est. Quod etiam inde liquet. Nam ipse tenet ecclesiasticos esse à tributis exemptos ex priu legio principum secularium. Nunc autem si Papa esset dominus temporalis supremus & reges haberent imperium ab eo, vtiq; non erat necessarium priuilegium principum ad ecclesiasticorum exemptionem.

Imò & temporalis potestas non pendet à spirituali eo modo, quo ars siue facultas inferior pendet à superiori, vt frænorum ars seruit equestri, fabrilis nauticę; armorum militari, quàmuis aliqui oppositum malè opinentur.

Quod patet. Quia potestas ciuilis non est præcisè pp spiritualem: sed ars inferior est pp superiorem: ergo. Probatur antecedens pro vtraq; parte. Nam si non esset militaris, nec armorum ars esset; neque frænorum si non esset equestris. Sunt enim omnes huiusmodi organicæ, idest instrumētales, cessante aūt fine nullus est vsus instrumenti, imò & nullum esset instrm. Non sic aūt est de potestate ciuili in ordine ad spiritualem. Nam licet non esset aliqua potestas spiritualis nec beatitudo supernaturalis, adhuc esset aliquis ordo in republica tpali & esset aliqua potestas ciuilis. Sicut in rebus naturalibus ēt in irrationabilibus, inter quas aliqua agūt aliqua patiuntur pp bonum vniuersi. Quod ēt liquet; nam fm meliorem sententiam philosophorum vir fortis aliam vitam ignorans deberet ponere vitam pro sua republ. etiam si non esset alia fœlicitas post hanc vitam: ergo tūc adhuc maneret respubl. sine fine spiritualis potestatis & per cōsequēs maneret aliquis ordo principatus & subditorum, sine quo propriè respubl. nō esset. Igitur est magna differentia prædictarum potestatum; ita ꝙ absolutè vna non depēdet ab altera, sic ꝙ sit præcisè propter illam, vel tanquam instrumentum eius, vel tanquam pars illius sicut potestas prætoris est pars regiæ. Sed integra & perfecta potestas in se, & propter suū proprium finem immediatè. Cum quo stat quòd sit aliquo modo ordinata ad potestatem spiritualem vt infra in quinta parte huius tertiæ opinionis proximè dicetur.

Quarta pars ꝙ scilicet neque Papa vt Papa habet aliquam potestatem temporalem absolutè, ita quòd ad finem temporalem ordinetur, inde liquet, quia nullo iure diuino probari potest. Et hæc ratio, & pars est fundamentum omnium prædictorum. Quod etiam secūdò probatur. quia, vt benè ait Caietanus in apologia de 4. Pars.

potestate Papæ c.6. ad octauum argumentũ Almayni. potestas temporalis distinguitur à spirituali ex fine: quia illa ad finem tẽporalem, hæc ad spiritualem tendit. Sed Papa non est nisi persona vel sacerdos, in quo est summa potestas ecclesiastica & spiritualis à Christo instituta: ergo non habet potestatẽ, quæ absolutè habet finem temporalem, sed spiritualem. Nam ratio rerum ex fine ipsarum sumenda est 2. Physico. Sed nullus finis est ad ponendum hanc potestatem temporalem absolutè in Papa. igitur intentum.

Idem etiam tertiò probatur. Quia sine aliqua potestate purè & absolutè tẽporali potest esse Papa habens supremam potestatem tantum ecclesiasticã & spiritualem, vti erat in ecclesia primitiua: ergo de ratione papalis potestatis, & Papæ non est prædicta potestas temporalis.

Corolla. 1. Ex omnibus supra dictis inferuntur tria. Primò ꝙ Papa non habet iudicare saltem via ordinaria de causis principum, aut de iuribus ditionum & regnorum titulis, neque potest ad eum in causis ciuilibus appellari, contra secundã opinionem suprapositam: quia si vt dictum est non est dñs, neque superior quò ad vsum, neq; quò ad habitum vel auctoritatẽ: ergo nec ad ipsum spectat iudicium causarum temporalium in prima instantia, neque in gradu appellationis dico ordinariè. Nam in casu bene potest haberi recursus ad papam, & ipse potest iudicare, & rescindere iudicium ciuile de tpalibus: sed hoc non ratione potestatis tẽporalis, sed ratione spiritualis præcise vt in quinta & sexta partibus sequentibus proximè declarabitur. Ita habetur in c. causam. & c. si duobus. de appellat. vbi dicitur ꝙ ad regem non ad ecclesiam pertinet de possessionibus iudicare. Et Innoc. in c. nouit. de iudicijs. non intẽdimus iudicare de feudis, ciuis, scilicet ad ipsum regem iudicium spectat. Et Bernar. ad Eugenium lib. 1. de consideratione. In criminibus ait non in possessionibus potestas vestra est: habent infima terrena hæc suos iudices & principes terræ &c.

Corolla. 2. Secundò infert opinio hæc ꝙ Papa nõ potest deponere principem secularem ẽt ex iusta causa eo modo, quo potest deponere episcopũ. Quia ratione tẽporalis potestatis, quam vt dictum est non habet, nõ potest iudicare, neque deponere secularem: potest tamen deponere episcopũ ratione potestatis vel iurisdictionis spiritualis, quã habet super eum ad id. Cum quo stat ꝙ ratione potestatis spiritualis in casu. 5. propter vitã dum peccatum & periculum ecclesiæ bene potest Papa deponere principem secularem vt dictum est & proxime latius dicetur.

Corolla. 3. Tertiò infert hæc opinio ꝙ Papa nec potest confirmare, nec infirmare leges ciuiles nisi contineant vel foueant peccatũ: patet ex dictis quia si potestas ciuilis nõ pẽdet ab eo, ergo nec actus ipsius potestatis.

Quinta pars huius tertiæ opinionis cõis est ꝙ 5. Pars. potestas ciuilis subiecta est aliquo modo potestati spirituali Papæ, scilicet in casu necessitatis vel magnæ vtilitatis in ordine ad finem spiritualem. Probatur hoc primò quia si finis alicuius facultatis pendet à fine alterius, ergo & facultas à facultate 1. Ethi. & B. Tho. 2. 2. q. 40. art. 3. ad tertium. Sed finis potestatis temporalis pendet aliquo modo à fine spiritualis, ergo & ipsa potestas ciuilis à spirituali. Probatur minor vel antecedens huius secundæ consequentiæ. Quia felicitas humana est imperfecta & ordinatur ad beatitudinem supernaturalem tanquam ad perfectam: sicut ars armorum fabricandorum ordinatur ad militarem & imperatoriam: & ars fabricandi nauẽ nauticę, & fabricandi vomeres agriculturæ. Itaque non est imaginandũ ꝙ potestas ciuilis & spiritualis sint sicut sunt duæ respub. disparatæ & differentes, vt galeorum & hispanorũ: sed ꝙ ciuilis subseruiat spirituali: quamuis regulariter non ordinetur ad illam.

Secundò probatur idẽ. Quia si administratio ciuilis esset in detrimentum administrationis spiritualis ẽt si ad finem propriũ ciuilis potestatis esset cõmoda talis administratio; tñ rex aut princeps teneretur mutare huiusmodi administrationem, & ẽt si tpalia perirent deberẽt postponi pro spiritualibus in necessitate vel magna vtilitate, vt proximè probabitur; ergo potestas ciuilis est aliquo non subiecta potestati spirituali: non tñ è conuerso si administratio spiritualis noceret reipublicę ciuili teneretur Papa illã mutare si illa necessaria vel vtilis valde esset ecclesię.

Nec valet dicere ꝙ licet hoc sit verum, nõ tñ hoc est ratione subiectionis aut depẽdentiæ sed ex ordine charitatis; quia scilicet finis spiritualis potestatis est perfectior, quam ciuilis: & ideo ex ordine charitatis bonũ spirituale præponendum est temporali. Hoc inquam non valet, quia ex hac sola causa non sequitur, nec esset obligatio conseruandi maius bonum spirituale postposito minori temporali. Quod probatur, quia gubernator vnius reipublicæ non tenetur, imò neque debet cõseruare maius bonum alterius reipublicæ cum suæ reipub. notabili detrimento. Nota. Imò nec priuatus homo tenetur pati notabile detrimentũ bonorũ suorũ pro conseruatione alterius reipublicæ, quia vt ait Scotus in. 3. di. 27. Bonũ minus postponendum est solũ pro maiori cuius est pars, vel à quo depẽdet, vel in quo conseruatur. Ideo nullus debet peccare pro salute & beatitudine ẽt æterna omniũ hominũ totius mundi, quia quò ad vitã gratiæ & gloriæ à solo Deo pendet & in eo conseruatur, nec est pars ẽt mũdi totius nisi in ordine ad Deũ, & eius honorẽ, & gloriã finaliter, cui peccatũ contrarium & ideo omnino vitandũ est. Igitur si respublica ciuilis & spiritualis essent oĩno indepẽdẽtes sicut duæ respublicæ tẽporales, vel sicut duę artes vel

facultates

facultates impertinētes, non teneretur princeps tpalis subuenire spiritualibus cū detrimēto suæ reipublicæ tpalis: tenetur aūt vt probatum est: ergo nō sola ratione charitatis, sed ratione ordinis subiectionis, aut depēdentię vnius ab altera.

Sed neque iterum valet dicere quod ideo rex tenetur subuenire rebus spiritualibus, non quidem pp subiectionem, sed pp bonum suorum subditorum, & pp bonam suā gubernationem ad illos. Quia s. si subditi paterentur iacturam in spiritualibus certè noceret illis si eis non subueniret ēt cum detrimento bonorum vel gubernationis tpalis. Hoc inquam non valet. Quia non solum ad id tenetur respectu suorū subditorū, sed aliorum quorumcunq;. Ita φ si ex administratione reipublicæ ciuilis in Hispania fieret magna iactura bonorum spiritualium in africa, tenetur princeps corrigere hmō administrationem, & bona tpalia suæ reipublicæ postponere pro conseruatione maiorum bonorum spiritualium in africa. Igitur id peruenit à dependentia & subiectione vel ordinatione aliqua vnius ad alterum vt dictum est.

Tertiò probatur eadē quinta pars. Quia tota ecclesia est vnum corpus, nec ex republica ciuili & spirituali fiunt duo corpora, sed vnum tm̄, & patet Ro. 12. & 1. Cor. 12. Multi vnū corpus sumus in Christo &c. Et sicut esse monstrum corpus sine capite; ita & vnū caput habere duo corpora. Sed in vno corpore omnia sunt connexa & subordinata & partes ignobiliores sunt propter nobiliores, ergo etiā in republica christiana omnia connexa & subordinata sunt, & officia & fines & potestates: & non est dicendum φ spiritualia sunt propter temporalia & dependent ab eis, ergo è conuerso vt dictum est.

Quartò probatur eadē quinta pars. Quia non est minoris auctoritatis sacerdos & potestas spiritualis nouæ legis, quàm veteris, qui tamen poterat etiam causas temporales in aliquibus casibus terminare vt patet Deut. 17. Igitur intentū.

6. Pars. Sexta pars & vltima huius tertiæ opinionis cōis ēt φ ecclesia & maximè Papa habet supremam potestatem ēt tpalem in ordine ad finem spiritualem super omnia & super omnes reges & regna mundi. Probatur primò quia vt dictum est tpalia aliquo modo sunt necessaria & ordinata ad finem spiritualem: ergo Christus non satis prouidisset rebus spiritualibus si nō reliquisset aliquā potestatē, ad quā spectaret qn̄ opus esset ordinare, & vti tpalibus conuenienter ad finem spiritualem. Sed hoc nō spectat ad officiū principum secularū, qui ignorāt proportionem rerum tpalium ad spiritualia, nec habēt curam spiritualiū: ergo cura hęc vtendi tpalibus ad spiritualia est potestatis ecclesiasticę. Et ita si necessarium sit ad conseruationem & spiritualiū aliquādo vti gladio materiali & auctoritate tpali, Papa hoc facere pōt: & ad id habet amplissimā potestatem, quia quantum & qn̄ necesse est ad finem spiritualem potest non solum omnia quę possunt principes seculares, sed ēt facere nouos principes, & alios tollere, & imperia diuidere, & vnire, & punire delicta atque rebelles ēt gladio tpali saltem per alios ipsum exercendo & mādando, & multa alia eiusmodi facere in toto mundo. Imò & Episcopi in suis Episcopatibus idem iure diuino facere possunt proportionabiliter, nisi per Papā illis prohibeatur; qui etiam possunt delinquentes punire pœna temporali, & corporali vt hoc etiam ait Victoria in 1. relectione de insulanis. §. 29. contra aliquos oppositum erroneè sentientes, aut practicantes.

Secundò hæc. 6. pars probatur per auctoritatem Matt. 16. Quodcunq; solueris & ligaueris super terrā &c. Io. 21. Pasce oues meas &c. vbi auctoritas super oēs & omnia sine exceptione datur Petro & eius successoribus, vt hoc ita declaratur in c. solite. de maior. & obed. Item dist. 22. c. Omnes hr̄ φ Christus beato Petro vitæ ęternæ clauigero terreni simul & cęlestis imperij iura cōmisit. Et in extrauag. si fratrū. ne sede vacante, idem replicatur. vbi glos. ēt ait φ Papa habet imperium & vtrūq; gladium spiritualem & tpalem ēt super infideles. Item dist. 66. c. duo sunt, & c. nos sanctorum. & c. iuratos. Et Bonifa. 8. in extrauag. vnam sanctam. de sum. trinit. & fi. catho. dicunt in hac pōtificis potestate duos esse gladios spiritualem, s. & tpalem euangelicis dictis instruimur Luc. 22. Ecce gladij duo hic &c. Et sequitur non est potestas nisi à Deo: quæ autem à Deo sunt ordinata sunt. Non autē essent ordinata nisi gladius sub gladio esset & tāquam inferior per aliū in suprema reduceretur. Item in c. per venerabilem. qui filij sint legiti. idē decernitur. Item Bernar. de consideratione ad Eugenium lib. 4. idem expresse determinat dicens. Tuus est gladius sed non à te, sed ad nutū tuum educendus est: ideo dictum est Petro Ioan. 18. Mitte gladium tuum in vaginam. Item ecclesia canit φ Deus Petro & Papæ eius successori tradidit omnia regna mundi. Et ita patet hæc tertia opinio communis quo ad omnes suas partes plenè probata. Quam expresè tenent Victoria in prima relectione de ecclesia art. 5. per. 8. propositiones à. §. 3. vsque. 19 Et in 1. relectione de indis art. 1. §. 27. vsque 30. Et Soto de iustitia & iure lib. 4. q. 4. art. 1. Et in 4. sententiarum di. 25. q. 2. art. 1. latius prosequuntur & communiter moderni eam tenent. quam etiam prædicto modo declaratam tenere videtur Turrecremata de potestate ecclesiæ lib. 2. c. 113. 114. Et in di. 96. c. Cum ad verum. & c. duo sunt. Et Durandus de potestate ecclesiæ, & Henricus Ganden. in 6. quodlib. art. 23. Et Palud. de potestate ecclesiæ quanuis latius quàm dictum est ad secundā opi. suprapositam se extendat.

Sed ex dictis in qnta & sexta particula oriun-

Quæstiuncula. 1. tur duæ quæstiunculæ. Prima si pro defensione fidei nostrę, vel pro alia causa spirituali necesse, vel valdè vtile sit vt Hispani proficiscātur ad bellum contra Sarracenos vtrum Papa solum possit pręceptis & censuris cogere regē vt proficiscatur ad bellum; an ēt ipse possit indicere bellū & Hispanos ad id vocare propria auctoritate ita ꝙ ipsum vt regem suū sequi teneantur. Item si imperator facit legem vt possessor ēt malæ fidei præscribat supposito ꝙ lex non est de se ita iniqua quin haberet vim legis si non esset reuocata: nihilominus quia est occasio iniuriarū & rapinarū, & plus mali affert, q̄ boni, expedit vt tollaꝰ: Dubitaꝰ an Papa sua auctoritate possit immediate eā tollere, & reuocare, & contraria ferre: an solū possit imperatori ꝑcipere, & cogere vt tollat & reuocet illā legē. & ita de similib. alijs.

Respon. Respondeo ꝙ Papa non potest immediatè illam legē reuocare: quia hoc spectat ad ciuilem potestatem; quia Papa nō potest eam vsurpare, sicut nec bona tpalia; nisi in necessitate qñ aliàs esset periculum in spiritualibus si sic Papa non faceret immediatè. Aliàs iniuriā faceret principibus si officium & bona tpalia eorū vsurparet. Quod inde patet. quia si solum per hoc ꝙ sit conueniens ad finem spiritualem aliquis actus potestatis ciuilis, Papa posset statim illū exercere: iam cùm tota administratio tpalis sit necessaria ad finem spiritualē, posset Papa statim exercere totam ciuilem potestatem: & ita officium principum cessaret, ergo non sufficit vt aliquid sit necessarium ad finem spiritualem ad hoc ꝙ statim pertineat ad Papam: sed oportet ꝙ illud sit etiā in casu necessitatis idest vbi cessat potestas ciuilis, & non vbi potest facere officium suum. Vide de hoc etiam inferius in responsione ad tertium argumentum habetur. Dico ergo ꝙ Papa primò debet vti potestate spirituali scilicet iubendo illud fieri aut reuocari. Quòd si principes seculares nolint aut negligant; tunc ipse Papa potest & debet propria auctoritate id facere, aut reuocare, & statim lex ista erit reuocata.

Eodem modo si populus Christianus eligeret principem infidelē, de quo merito timeretur ꝙ populum auerteret à fide; quàuis stando in solo iure diuino ille esset verus princeps: nihilominus Papa deberet populū, ad quem attinet electio, præmonere atque præcipere vt tolleret illū: ꝙ si nollet aut non posset, tunc Papa auctoritate sua illū tollere, aliumq; pręficere posset; & ex tūc ille q prius erat verus princeps iā auctoritate Papę ꝑderet, & alius hēret illū principatū.

Similiter si principes inter se belligerarēt super aliqua prouincia cum manifesto detrimēto religionis Christianæ, non solū Papa pōt illis interdicere bellū, sed si aliter conuenire non possunt vtiq; pōt inter illos iudicare per propriam auctoritatē, & dare ius vni eorū, & alteri auferre. Et hac de causa Papa distribuit ꝓuincias infidelium, & eorum debellationes inter principes Christianos, vt lites & bella inter se super his euitentur.

Similiter dico in alijs negotijs tpalibus ꝙ Papa non potest præuenire potestatem tpalem: & quantūcunq; potestas tpalis sit negligens in suę reipublicæ administratione: si hoc non vergit in detrimentum rerum spiritualiū Papa nihil pōt: sed si hoc vergit in notabilem iacturam spiritualium potest adhibere remedium vt dictum est.

Et ratio prædictorum omnium est, quia vt patet ex dictis respublica spiritualis debet esse ꝑfecta sicut & tpalis, & per consequens ad suum finem sibi sufficiens. Sed respub. tpalis hoc ius habet ꝙ si aliter se indemnem & incolumen seruare non potest, vtiq; pōt exercere iurisdictionem & potestatem in aliena prouincia; vt patet quia si hispani non possunt se defendere à Gallorum iniurijs; vtiq; possunt ciuitatem eorū occupare & ibi nouos dños & principes constituere, & punire nocētes & alia eiusmodi iura belli propria auctoritate ꝓsequi & facere, ac si veri domini essent: ergo similiter si potestas spiritualis nō posset suam rempub. seruare indemnem, certè poterit sua auctoritate facere omnia necessaria ad illum finem; aliàs potestas hæc māca & ad suum finem insufficiens esset instituta.

Si secundò quęratur, Postquam vt dictum est Papa non habet potestatem ordinariam sed solum in casu necessitatis, Quid si ipse diceret aliquam legem ciuilem vel administrationem temporalem non expedire gubernationi reipublicæ & iuberet eam tolli, rex autem diceret oppositum, Cui eorum sententiæ standum esset? Quæstiuncula. 2.

Respon. Resp. ꝙ si Papa diceret id non expedire reipub. tēporali, non esset audiendus: quia hoc iudicium ad eum non spectat, nec ad eius auctoritatem, sed ad tēporalem vel secularem: ex quo id non est contra salutem animarum & religionem, respectu cuius est auctoritas & officiū Papæ. Sed si Papa dicat id cedere in detrimentum salutis spiritualis aut religionis, puta ꝙ id fieri vel seruari non potest sine peccato mortali, aut esse contra ius diuinū, aut esse fomentum peccati; tunc sententię Papæ standum esset. Quia non Rex sed Papa de spiritualibus habet iudicare 1. Cor. 2. Spiritualis omnia iudicat & ipse à nemine iudicatur. Et 6. c. & ibi glo. Nescitis qm̄ angelos iudicabimus, quātò magis secularia? Et hoc est verū nisi Papa manifeste erraret vel faceret in fraudē. Non. n. tenētur principes aut populi ad optimā rōnem vitæ Christianæ, sicut nec ad cōsilia euāgelica: nec ad hoc possunt cogi sed solū ad cōsecrandā legē Christianā intra certos limites & terminos. Quod ēt inde patet: q̄a cū in vna eccña sint à Chro relictæ duæ distinctę potestates ad cōseruationē & incremētū rerū tpaliū & spūalium & nō raro oriri pñt dubia & cōtrouersiæ inter vtrāq; potestatē: nō vī ꝑfecte prouidum

uisum ecclesię nisi esset aliquod iudiciū vbi huiusmodi dubia terminarentur. Alioquin omne regnū in se diuisum desolaretur. Luc. 11. & non est rationabile dicere ꝙ hoc spectet ad minorē potestatē & principes seculares qui nō possunt rectè de spiritualibus iudicare: ergo hoc potius spectat ad maiorem potestatē spiritualē & principes ecclesiasticos, qñ iudicium est de comparatione tpalium ad spiritualia, quibus illa temporalia subseruiunt in necessitate vt dictum est.

Ex supra dictis patet error Okam in dialogo lib. 6. c. 8. & in finem dialogi, & Gersonis lect. 4. de vita spirituali dicentium ꝙ Papa non potest punire omnia peccata sententia excōicationis, puta peccata quæ sunt contra legem naturalem sed solum quæ sunt directè contra euangelium, vtpote contra fidem & sacramenta. Nam hic error est contra 2. Cor. 5. vbi Paulus excommunicauit incestuosum contra legem naturalem. Hęc omnia, quia mihi valdè placuerunt ex prædictis relectionibus doctissimi Patris Victoria, ad literam ferè desumpta sunt.

Argum. 1. Si contra supradicta primò arguatur ꝙ Christus dedit potestatem suam supra totū mundum Ioan. 20. Sicut misit me pater ego mitto vos, idest cū eadē potestate. Et c. 21. Pasce oues meas, non solum pręsentes sed futuras per præsentem & per finalem prædestinationem, de quibus Io. 20. Alias oues habeo, quæ non sunt ex hoc ouili &c. sed Christus habuit potestatē etiam temporalem super omnes & omnia, saltem secundū plures doctores vt supra. q. 1. in. 1. opinione satis probabili dictum est: ergo saltem papa secūdum eosdem doctores habet eandem potestatē. Nam de apostolis non curamus: & multo minus de episcopis, qui quamuis in dignitate non tamen in eorum potestate illis succedunt.

Respon. Respon. ꝙ illa minor licet possit simpliciter negari cùm sit alia opinio in oppositū: tñ adhuc ea concessa ſm aliam opin. negatur maior absolutè. Nam Christus non dedit Petro vel Papæ potestatem excellētiæ, quam ipse habuit ad remittendum peccata & conferēdum gratiā extra sacrā nec donum vel potestatem miraculorū & prophetiæ &c. Sed neque expediebat vt illam potestatem tpalem ordinariā & absolute super omnes & omnia Papa haberet, sicut Christus. Quia nec est persona infinita siue diuina neque impeccabilis vt Christus, sed potest facile abuti tali potestate in perniciē ecclesiæ. Solum igitur habet & expedit habere potestatē temporalem in ordine ad spiritualia in casu necessitatis & in ordine ad salutem æternam vt declaratum est.

Argum. 2. Secundo ad idem arguitur. Quia Papa Zacharias a regno deposuit regem Francorum Christianum, eisq; præfecit in regno Pipinum patrē Caroli magni, vt habetur. 15. q. 6. c. alius. Et Stephanus Papa transtulit imperium a Græcis ad Germanos tēpore Constantini Imperatoris, & instituit primum imperatorē Carolū magnum vt habetur in c. venerabilem. de elect. & potest videri in c. licet. de foro compet. & in Clem. pastoralis. de sent. & re iud. Item Innocentius IIII. interdixit regi Portugaliæ administrationē regni, vt habetur in c. grādi. de supplen. negligen. prælato. lib. 6. Igitur Papa habet tēporalem potestatem super reges & regna.

Respondeo, conceditur consequētia non absolute sed in ordine ad spiritualia in casu necessitatis & vbi id fuerit necessarium ad tollēdum scandala in regno fidelium, & ad protectionem religionis contra paganos, vt supra declaratum est, & nihil aliud probat argum. Respon.

Tertio arguitur. Quia ad ecclesiasticam potestatem spectat cognoscere de omni peccato mortali: saltē deuoluitur iudiciū ad illam per viam correctionis fraternæ, Matt. 18. Si peccauerit in te frater tuus &c. Nunc aūt in omni causa quantumcunq; seculari altera pars facit iniuriam: ergo ecclesia potest iudicare de illa causa & ita potest cognoscere de omni controuersia & causa seculari, id quod ad potestatem ciuilem spectat. Argum. 3.

Respon. ſm Victoria in prima relectione de ecclesia art. 5. prope finem. §. 19. negando consequentiam absolute. Nam vtrum pars faciat iniuriam pēdet regulariter ex iure ciuili: & ideo regulariter non spectat ad potestatem ecclesiasticam de illa iudicare, sed oportet quod in suo foro ciuili terminetur. Postquam autem illic terminata est si altera pars nollet obedire: tunc ratione peccati posset haberi recursus ad ecclesiā vt caueatur vel recedatur a peccato ēt cogendo per excōicationem & per alias pęnas, & ita in peccatis indubitatis, puta furtis, homicidijs &c. etiam quando criminosi occulti sunt recurritur immediate ad ecclesiam, vt patet in cap. si sacerdos. de offi. ordi. Respon.

Secundo dicit Victoria ibidē, quod ille processus quo tales causæ deuoluūtur ad iudicium ecclesiæ, est solum ad finē correctionis fraternę & non ad satisfactionem partis læsæ, vt habetur in c. nouit. de iudicijs. In foro autem ciuili contrario modo: ideo non est tpale sed spirituale illud iudicium ecclesiæ. Hæc ille. Sed certe si intelligit quod ecclesia in suo iudicio non potest punire, non vr̄ verum neque cohæret cum supradictis: & practica ecclesiæ punientis periuros blasphemos, & mulieres internūcias vel lenocinantes est contra illum. Si autem intelligat quod ēt puniendo principalius intendit ecclesia finē spiritualem & animæ salutem & quod peccatū caueatur, verum est: quodq; illo iudicio non debet nec potest Papa vti in fraudem aut impedimentum iurisdictionis ciuilis vt supra declaratum est.

Dubium quartum. Vtrum Papa habeat potestatem super infideles nō idolatras & super bona eorum ratione infidelitatis, qua Christum Dub. 4.

nolunt recognoscere neque volunt baptizari, & esse Christiani.

Respon. Respondeo quod non: modo tales infideles vni cum Deum verum recognoscentes sint moniti sufficienter vt fidem Christi suscipiant, vt sunt iudæi & Saraceni: modo nō si forte alicubi sunt: & modo audire velint modo nō, neque velint suscipere vel audire pdicatores fidei Christi, quales sunt pdicti Iudæi & Saraceni. Neque isti ēt auctoritate Papę possunt vi, armis, aut bello licite aut iuste cogi ad fidē Christi suscipiēdū vel audiendū: neque pp peccata quæcunq; puniri possunt ēt auctoritate Papæ, nisi alios volentes impediant ne audiant & libere suscipiāt prędicatores & ipsam fidem & in ea permaneant: vel nisi blasphemias & iniurias inferat Christo & religioni Christianæ: vel nisi cōtra ecclesiam siue Christianos aliquid mali moliantur.

Et ratio primi est: quia si Papa nullam potestatem tpalem habet nisi in ordine ad spiritualia, vt supra dubio.3. ſm probabiliorem opi. dictum est. Sed nullam potestatem spiritualem habet in illos, 1. Cor. 5. Quid mihi de his qui foris sunt iudicare? ergo nec temporalem, sed solum habet potestatem spiritualem illis per se & per alios prædicandi fidem Christi.

Ex his sequitur secunda pars contra Augustinum de Anchona. & Florentin. & alios quod ēt si infideles pōrecti sufficienter edocti de fide Christi & de Papa eius vicario nolint vtrumq; recognoscere neque dñium aliquod Papæ: non ideo pōt eis bellū inferri per Christianos neque eorum bona vsurpari: sicut neque possunt bello cogi ad fidem suscipiendam vel audiendam ſm probabiliorem & cōem opin. quamuis, vt Syluester vbi infra refert Host. male teneat oppositū. Et quidem nulla ratione dici pōt quod prædicti infideles non possint bello aut alia vi aut punitione cogi ad recognoscendū Christū dñm, & ꝙ possint cogi ad recognoscendū Papā vicarium eius: cum ad huius recognitionem recognitio Christi & eius fidei susceptio prærequisita sit.

Tertia pars est. Nisi alios volentes impediant &c. Nam si aliquid eorum attentarēt, vel si iam credentes auertere a fide suasib. minis, aut quacunq; vi niterētur: tunc fideles iure possent violentiam & iniuriam eorū vi & armis propulsare & vindicare. Quia nostrū ius & præceptū prędicandi fidem vbiq; gentiū nobis diuinitus iniunctū Mar. vlt. Prædicate euangeliū omni creaturæ, illi nobis iniuste auferrent vel impedirent. Alijs ēt indigenis illius terræ grauē iniuriam irrogarent prohibendo ne prędicationē Euāgelij libere audirent & crederēt si vellent ad salutē.

Contra Hostiensem & alios. Illos aūt, qui nos audire nollent, non possemus cogere vt nos audirent: quia iam esset illos ad fidē aliquo modo cogere vt in hoc consonat Syluester vbi infra quamuis in alijs a cōi opinione dissideat. Sed neque licitum est illos prius bello subijcere & ita cogere vt audiāt prędicationem fidei vt postea si voluerint libere conuertantur. Bene tñ licitum est eos bello prius subijcere ne impediant liberā prædicatonē fidei & eius susceptionē & permansionē in ea, vbi esset verisimilis non fictus timor ex expertis de tali periculo, vti latius de hoc infra dub. 6. hī. ibi videatur.

Cum supradictis expresse consonat Syluester tit. infidelitas. q. 7. Et Inno. in c. super his de voto. Et B. Tho. 2. 2. q. 66. ar. 8. ad ſm. & Caiet. ibidem. vbi ait B. Tho. quod infideles non possint spoliari rebus suis: nisi qui sunt subditi principibus fidelibus pp causas legitimas legum, pp quas ēt alij subditi possunt priuari. Et Castro de punitione hæreticorum lib. 2. c. 14 quāuis quidam pater in quodam tractatu male hunc intelligens dicat quod Pater Alphonsus a Castro & Victoria senserunt oppositū. Consonant etiam doctores communiter & tandem Victoria in prima relectione de insulanis. §. 30. 31. 32. in. 2 & 4. titulo insufficiente ad illos debellandum. Et in secunda relectione de eisdem. §. 1. vsque. §. 18. Et Soto in quarto sententiarum dist. 5. q. 1. art. 10. vbi pulchre & plene hi duo vltimi doctores hoc pertractant, ibi videatur. Nam nos ad alia difficiliora properantes ideo prætermittimus.

Contra prædicta si arguatur, quod ergo iam sequitur quod Papa & alij Principes Christiani habēt potestatem super infideles si ex prædictis causis possunt eos punire & debellare. Nam punitio & bellum non nisi ab habente potestatem simul & ex causa legitima iuste fieri potest. Argum.

Respondeo negando consequentiam simpliciter & eius probationem. Quia non oportet quod q causa defensionis & propulsandi & vindicandi iniuriam vbi non est alius iudex potest bellum mouere, habeat potestatem ordinariam in illos offensores: sed solum pro tunc ad illum tantum effectum, Nam in defectum superioris quisque sibi ius dicere potest quoad prædicta. Quod patet, Quia licet rex Hispanię non habeat potestatem in regem & regnum Galliæ, vtique iuste potest ipsum & regnum eius debellare ad suam & suorum defensionem, & vindictam exercendam pro iniuria accepta. Et idem quisq; potest contra iniustum inuasorem se defendendo cum debito moderamine, non tamen per hoc dicitur absolute habere potestatem & iurisdictionem super eum. Respon.

Dubium quintum est, Vtrum Papa habeat potestatem super infideles, idolatras, & super bona eorū: & propter hoc possit eos punire & debellare, & vi & armis cogere vt suam relinquant idolatriam. Dubium 5.

Respondeo quod punctū huius difficultatis stat in hoc quod cum ad iustum bellum non sufficiat iusta vel legitima causa, sed ēt requiratur auctoritas ad bellandum: sicut ad iustitiā vindicatiuam vel punitiuam non sufficit crimen esse Respon.

supplicio dignum, sed etiam requiritur vt a suo iudice exerceatur. Nunc dubitatur vtrum pp idolatriam & alia scelera idolatrarum iniuriosa Deo & hominibus, vti est vesci carnibus innocẽtum, & eos suis idolis sacrificari & huiusmodi, Papa & principes Christiani habeant auctoritatem, vel potestatem ordinariã, vel saltem in tali casu ad idolatras debellandum siue puniendum & vi & armis eos cogendum vt ab idolatria & prædictis sceleribus recedant: sicut eam habent in eosdem & in alios infideles in casibus prædictis si fidei prædicationem impediant & eius susceptionem & permansionem in ea.

Respondeo: ergo ꝙ in hoc est duplex opinio.

Opinio. 1. Prima quod sic: idq; solum postquã fuerint moniti sufficienter vt infra dubio. 6. latius habetur, quę & qualis monitio sufficiẽs cẽseatur, quodq; propter hoc possunt per principes Christianos puniri, cogi, & debellari etiã sine speciali licentia Papę: quanuis ad fidem cogi non possint, neque vt suscipiant baptismum, sed ne eam impediant, vt supra dubio. 4. dictum est.

Quæ opinio tripliciter probatur. Primo quia ecclesia habet potestatem nõ solum directiuam ad docendum, sed ẽt punitiuam & cohercitiuam ad puniẽdum & bello & armis cogendum quoscunq; ẽt ordinarie alias nõ subditos, in quibus est iusta causa ad id faciendũ. Sed sola idolatria, & multo magis cum sceleribus sibi regulariter annexis puta cũ sacrificijs & comestionibus innocentum, ẽt si alias nõ sint infesti Christianis, nec fidẽ Christi in alijs libere audire vel suscipere volentibus non impediant, est iusta & legitima causa digna punitione, & vt vi & armis cogant recedere ab ea, qñ alias sufficienter moniti ab ea recedere nollent: ergo Opinio vera est. Consequentia est nota & maior probatur. Pro cuius declaratione nota ꝙ est duplex punitio siue vindicta peccati. Altera quæ solũ est ad puniendũ delicta contra legẽ pp & ᵭm demerita sua, sicut & ad præmiandũ merita bona ᵭm iustitiam distributiuã ᵭm Tho. vel cõmutatiuam ᵭm Scotum & alios, & hęc punitio siue vindicta peccati regulariter & ordinariè nõ nisi iudicialiter à superiore in subditum exercetur; neque proprie bellũ, sed iudicialis punitio est, de qua hic non loquimur. Altera est quæ solũ aut principaliter fit ad reparationẽ dãni vel satisfactionẽ pro iniuria, vel ad defensionẽ suã vel proximorũ: modò pertineat propriè ad iustitiam hãc vel illã, modò non. Et hæc non semper iudicialiter sed per bellũ propriè offensiuũ vel ẽt defensiuũ sæpius exercetur; maximè dũ non est superior qui ius dicere possit, & velit inter eos. Et ad huius vindictæ exercitiũ per bellum non oportet ꝙ bellator semper sit superior ordinarius in subditũ puniendũ; vel contra quẽ bellum fit, vt patet qñ Rex Hispaniæ ex iusta causa habet bellũ iustum contra regẽ Galliæ, qui sibi subditus non est; sed requiritur & sufficit ꝙ talis habeat auctoritatem indicendi bellũ, vt est Papa, Rex, vel princeps, aut cõitas non recognoscens superiorẽ quoad hoc ᵭm doctores cõiter, & causa iusta ad id, vt in prædicta maiore assumptum est. Quæ iã probatur. Quia respub. spiritualis non debet esse mãca sed perfecta ad suum finẽ obtinendũ, & eius impedimenta tollendũ, & ad sua iura prosequendũ, & Dei cultũ defendendũ, & eiusdẽ & proximorũ iniurias & blasphemias in eum arcendũ & puniendũ: sicut & tpalis ad sua tpalia perfecta est, & bellũ indicere põt contra quoscũq; aliàs non subditos. Alioqui nec potestas tpalis, nec spiritualis p regẽ, neque per papã posset hostes alienos iniuriã faciẽtes debellare, neque infideles ẽt idolatras impedientes prędicationem & susceptionem fidei debellare atque punire posset, quod absit, vt supra dubio. 4. dictũ est. Sufficit ergo auctoritas ad cõuocãdum subditos, & amicos, & adiutores ad bellum & iusta causa ad id, vt in illa maiore assumptũ est: idq; iure diuino vel naturali concessum est.

Minor aũt ꝙ. s. idolatria est iusta causa belli & digna punitione &c. probat. Quia ᵭm B. Tho. 2. 2. q. 40. ar. 1. iusta causa bellandi cõtra aliquos est qñ hoc illi merentur pp aliquam culpã, Sed idolatria id meretur tum pp iniuriã proximorũ, tum ẽt pp iniuriam Dei. Primò quidem pp iniuriã proximorũ quos suis idolis sacrificant & comedunt inuitos innocentes. Nã sicut ecclesia põt debellare quoscũq; infideles si proximorũ salutẽ impediant, & eorũ conuersionẽ ad fidẽ, ratione defensionis proximorũ; ita eadẽ quoq; ratione põt illos idolatras debellare, atque punire & prohibere ne homines idolis sacrificent, & comedant ᵭm id Prouer. 24 Erue eos qui ducũtur ad mortem. s. iniustè. Et Eccl. 17. Vnicuiq; mandauit Deus de proximo suo, vt. s. illi prouideat in necessitate corporali & spirituali, ipsumq; iniuriam patientem defendat vt cõmodè potuerit, vt hoc ẽt fatetur Soto in 4. dist. 5. q. 1. art. 10. dicens ẽt ꝙ si pater infidelis vellet occidere filium paruulum ne baptizetur esset prohibendum ei, & filius ab eo tollendus. Et cõsonat Gabriel in 4. dist. 4 q. 2. art. 3. & latius hoc prosequitur Victoria in secunda relectione de insulanis. §. 15. in quo & omnes doctores sine dubio consentiunt. Iam ex hoc patet intentum. Nam si hac ratione est legitima causa ad illos idolatras debellandum & iura belli in eos prosequẽdum ad proximorum defensionem ergo, & ratione ipsius idolatriæ tollẽdæ, quæ est causa propinqua & origo ordinaria iubens illa hominũ nefanda sacrificia, & comestionem fieri. Neque valet dicere ꝙ illi oẽs idolatræ in sua idolatria consentiũt in eiusmodi sacrificijs & comestionibus hominum: quia in hoc non sunt sui iuris vt possint consentire, & se & suos tradere ad mortẽ hmõi.

Secundò etiam probatur illa minor ꝙ etiã si

non sacrificarent neque comederent homines, neque vllo modo prædicationē & susceptionem fidei alijs volentibus impedirent, sed solum pp iniuriam Dei vitandā, quam irrogant in sua idolatria, est potestas & iusta causa vt pp eam idolatræ, possint puniri, & bello cogi vt ab ea recedant, & vnum verum Deum saltē per rationem naturalē opinatiuè recognoscant. Quia si aliqui subditi honorem & debitā obediētiam sui regis tollerent & alteri impenderent, vtiq; per quoscunq; potētes ēt subditos, illi rebelles & iniurij in suum regem & rei læsæ maiestatis puniri possent & debellari. Sicut ēt si pagani facerent aliquam iniuriam aut ignominiā Christo dum agebat in humanis, aut regi Christiano viuo vel defuncto, aut eius imagini vel crucifixo aut sacris, vel ecclesiæ quocūq; modo blasphemiam vel illusionem irrogarent: quāuis idem ipse vel Christus posset suum honorem tueri & iniuriam vindicarę; certè pp hoc possent per ecclesiam, vel Papam, vel ēt per principes Christianos puniri & debellari, ad tuendum honorem Christi, vel fidei, vel ecclesiæ, vt ait expresè Caietanus 2.2. q.10.ar.8.& 9. sed non minus ex charitate vel ēt ex iustitia nos Christiani tenemur eiusdem Dei honorem tueri, & iniuriam in eum illatam vindicare & ꝓhibere: & maximè papa & principes Christiani ꝭm Greg. & hr̄. 23.q.4.c.ea vindicta. & Aug. super Iosue. lib.6.c.10. & hr̄, 23.q.2.c. dn̄s. & li.18. de ciuita.c.54. vt ēt refert & docet. B.Tho.2.2.q. 10 art.11. Et Abulen. Matth.5.q. 324.ad.4.& q.338. Et Hierony. super Hieremiā & hr̄.23.q.5.c.regimini. Et Chryso. super Matt. 5. Et latius agit Gabriel in 4.dist.15.q.4.

Neque minor neque minus digna punitione est iniuria, quę Deo vt Deus est per idolalriā irrogatur, dum eius excellentia honor & obedientia illi soli debita aufertur, & dæmoni, aut alteri creaturę tribuit. Imò & idolatria ipsi fidei vnius veri, & Christi redēptoris magis directè, q̄ alia peccata ipso facto contrariatur, & fundamētum christianæ religionis euertit, vt expresè dicunt

Respon.1. B.Tho.2.2.q.10.art.3.& q.95.art.4. Et Alexan. Alen.2.par.q.170.mēbro 4. ꝙ idolatria est principium & finis omnium peccatorū. Et Greg. Nazianzenus in oratione in sanctū Pascha. & Ambro. super ad Rom.6.& c.1.& super 1.Cor.6. & 15.c. Et hr̄ Sap.12. & 14. Initium fornicationis est exquisitio idolorū &c. Et ad Ro.1. Quia mutauerūt gloriā incorruptibilis Dei &c. sequitur. Digni sunt morte. s. æterna & tpali ꝭm Nico. Lyr. & Diony. Carthusien. & alios. Igitur dicendū est, sicut tandē Soto in 4.dist.5.q.1.ar.10. fatetur idolatriā esse iustā causam, dignamq; punitione tpali, vt supra subsumptum est in minori: quæ per prædicta probata est, quāuis ibidē Soto malè neget potestatem ecclesię ad idolatras debelandū, vt infra in secunda opinione latius hr̄.

Secundò principaliter hęc prima ꝓbatur opinio: quia, vt suprà dub.4. declaratū est, Papa habet potestatem tpalem & coercitiuā & punitiuā super oēm creaturā, & reges, & regna mūdi in ordine ad spiritualia: & eam pōt exercere ēt in actu in casu necessitatis si expediret: sicut & Christus in habitu tm̄ ꝭm oppositum opinantes habuit potestatē super oēs & oia: nō aūt in actu & vsu: quam tn̄ poterat exercere & exercuit aliqn̄ in casu necessitatis, vti ad Dei honorē & hominū salutē expediebat. ergo similiter Papa habet potestatē in casu necessitatis ēt super idolatras, & regna & bona eorū ad hunc finē ꝙ Deus per eos non blasphemetur, neque honor & obedientia ei debita ab eo tollat, & detur creaturæ. Alioqui nihil prodest prædictam potestatē in habitu tm̄ habere, si non ēt in actu & vsu eā haberet qn̄ esset necessariū eam exercere super oēs ēt super idolatras, quando & quomodo expediret pro temporum varietate. Nam ꝭm Arist. frustra est potentia, quæ non reducitur ad actum.

Tertiò principaliter eadē prima opinio probatur. Quia pp eandē causam possunt idolatriæ per papā & principes christianos puniri iustè & debellari (seruato tn̄ debito moderamine, de quo infrà dubio 6. latius) pp quam Deo approbāte & iubente filijs Israel idolatras terræ promissionis & aliarū regionū debellarunt. Sed in sacra scriptura legimus pp idolatriā & iniuriā hanc Deo illatā iustè debellatas esse atque punitas multas nationes per filios Israel, etiā ipso Deo sępe iubente & non solū permittente vt ēt per illos & per alias nationes idolatræ punirent & debellarentur. ergo opi. stat in veritate. Consequentia patet. Et minor constat Deut.9. Propter impietates suas istæ gentes delerę sunt &c. Et c.7.12.18.30.31. ad idem hr̄. Percuties eos. s. idolatras vsque ad internitionem &c. & Leuit. 18.20. Et Exo.34. Non adorabis Deos eorū, sed destrues eos &c. Et Dan.3. Laudatur præceptū regis Nabuchdonosor ēt sine præcepto Dei ꝙ q blasphemaret verum Deū occideretur. Laudatur ēt ab August. super Ioan. & hr̄ 23.q.3.c. qui vult. & in epistola ad Vincentium 23.q.3.c. non inuenitur. Laudantur ēt leges imperatorū contrà sacrificia paganorum. C. de sacrifi. paga. l.1. l.4.& l.8. Nemo. Ad idem ēt sunt Esa.13.16.21. 34.& Iere.50. Ezech.31.c. Naum.1. Mitheæ.5. Zacha.13. vbi propter idolatriam illę gentes dicuntur iustè destructæ vel etiam destruendæ.

Maior autem illa probatur. Quia iudicia Dei sunt exemplaria iudiciarum nostrorū: ita ꝙ ex punitionibus idolatrarū & Blasphemorum per Deū iustè inflictis rectè inferūt sancti doctores ꝙ ēt in noua lege tali pęna puniri possunt similes peccatores vt patet quia Aug. contra Petilianum. & hr̄ 23.q.3.c.1. qui peccant. Et alibi vt refertur ea.q.c. quoniā. c. quando vult Deus c. non inuenitur, exemplo Israelitarum contra idolatras, & Helyæ cōtra prophętas Baal.3. Reg.18.

dicit

dicit id ẽt, nunc iuſtè fieri poſſe & Caiet.2.2.q. 40.art.1.ſm B.Tho.ex exemplis. 1. Machabeorum. 2.c. & aliũde arguit licitum eſſe bellũ pro defenſione fidei de honoris Dei,& patriæ,& legum contra quoſcunque, & ita maior vera eſt, quæ etiam Secundò probatur:quia ſicut Iſraelitus ex diuino præcepto ſiue licentia licuit Idolatras de terra promiſſionis delere, quia ibi Dei cultus futurus erit; Ita ergo id licet Chriſtianis in toto mundo: quia ibi iam in lege gratiæ fides Chriſti prædicari & coli ab omnibus debet. & ad hunc finem,impedimentum Idolatriæ omnino fidei Chriſti contrarium etiam bello, dũ aliter fieri non poteſt, vtique tollendum eſt.

Hanc opinionẽ expreſsè tenent Nicolaus Lyran.ſuper nu.31.Et Abulen.Deut.2.q.6.Et Gabriel in 4.diſt. 15.q.4.art.1. Et Caiet.2.2.q. 10. art.8.& 9 Et Florent 2 par.tit.12.c.3.§.1. Et 3. par.tit.22.c.5.§.8. Et Turrecremata de poteſtate eccleſiæ lib.2.c.114 Et Syluester tit. Papa,q. 7.tit.iudæus q.4 tit.infidelitas. q.8.q.9. Et ſumma Armilla. ibidem. Et Pater Alphonſus à Caſtro de iuſta punitione hæreticorum lib.2. c.14. Et Inno.in c. ſuper his. de voto & vo.re. dicit q Papa poteſtatem habet ẽt ſuper oẽs infideles de iure,licet non de facto habeat executionem, quia non prodeſt nec expedit. Nam ſi prodeſſet vtique licitè eam in eos exercere poſſet. Ad idẽ eſt Pan.Et Hoſt.ibidem.& glo.in extrauag.in. ſi fructũ.ne ſede vacan.&c.Et Bar.in extrauag.ad reprimendum.& Ioan. Andr. in nouellis. Et Holkoth in ſapientiam lectio.65. Et Honcala in quodam ſuo tractatu de hac materia.

Impugnatio primæ opinionis. Sed hæc prima opinio prima facie aliquibus vr deficere in duobus. Primò quia poteſt negari illa minor primæ probationis principalis, vbi dr q ſola idolatria eſt cauſa iuſta & digna punitione per Papã & principes Chriſtianos vi & armis facienda, de qua loquitur maior prædictæ probationis. Et ad eius probationem vbi dr q ſi ratione defenſionis proximorũ, ne in ſacrificijs occidantur & comedantur,poſſunt idolatræ debellari,ergo ẽt ratione ſolius idolatriæ tollẽdæ. Negatur hæc conſequentia. Quia idolatria non eſt de ſe cauſa neceſſaria ſacrificiorũ & comeſtionum hominũ: Nam ſtat idolatria ſine his cũ alijs ritibus ſine offenſa proximorum.qñ autem non ſtaret ſine tali offenſa conceditur illa minor & tota illa ratio. Sed certè quia ita regulariter contingit: ideo abſolutè & ſimpliciter illa ratio bona ſufficiensq; vr pro hac prima opinione.

Ad ſecundam etiam eiuſdem minoris probationem vbi dr q ſolum pp cauendam iniuriam, quæ per idolatriam Deo irrogatur,eſt iuſta cauſa bellandi:quanuis poſſit dici q licet pp puram idolatriam ſicut & pp alia peccata Deus per ſe & per alios bonos & malos iuſtè puniat: non tñ. Papa,aut princeps Chriſtianus ſine ſpeciali Dei mandato vel inſpiratione,ſicut neque pp aliam puram infidelitatem & alia eorum peccata, illos punire aut debellare poteſt,quia non eſt ibi formalis blaſphemia vel iniuria Deo illata ex animo blaſphemandi, & iniuriandi, ſicut eſt qñ Deus,aut Chriſtus,vel eius imago expreſsè blaſphematur vel irridetur.quanuis ergo ita poſſet apparenter dici & eneruari illa prima ratio: tñ negari non poteſt q in idolatria eſt aliqua iniuria Dei vt in illa prima probatione habetur; & ideo videtur ſufficiens pro illa prima opinione.

Secundò deficit illa opinio qa nec illa tertia ratio ſumpta ex exẽplis ſacræ ſcripturæ valet p illa prima opinione, Nã põt negari maior, quia multa liceat ex Dei ſpãli pcepto vel inductione,quæ ſine illo non licerent qñ ſunt contra legem ordinariam, quale eſt pp ſolam idolatriam vel infidelitatem aliquos infideles punire, vel debellare, qa vr aliqua coactio ad fidem. Item ad minorem poteſt dici q non pp ſolam idolatriam, ſed pp alia ẽt ſcelera Deus præcipit illos debellari,& quia impedierunt Iſraelitis tranſitum ad terram promiſſionis & eius poſſeſſionẽ, quam Deus illis dederat ad vitãdum ſcandalum populi Dei. ideo Deus præcepit eis vt ẽt repentino bello ẽt vſque ad internitionẽ omnium ẽt paruulorũ ſine ordinario moderamine illos occiderent,vt patet in locis ibidẽ allegatis.id quod ſine Dei ſpeciali mandato facere non licuiſſet, neque nobis liceret ẽt iuſtè debellando quoſcũque idolatras quantumcunq; proximis, & Deo iniurioſos & impedientes fidei prædicationem & eius ſuſceptionem,vt infra dub.6.habetur.

Sed certè hæc eluſio rationis non valet illam eneruare quin ſufficiens illa tertia ratio ſit pro illa prima opinione: quanuis Victoria & Soto vbi infra & alij dicant oppoſitum.Nam illa maior ſuperius probata eſt per doctores ſacros ſufficienter: quódq; non eſt contra ſed ſm legem ordinariam idolatras pp ſolam idolatriam iuſtè poſſe per Papam & principes Chriſtianos debellari cum debito moderamine.Illa ẽt minor etiã probata eſt quò ad hoc tñ per illa exempla ſacræ ſcripturæ:quanuis quò admodum illius debellationis illarum nationum terræ promiſſionis ſine ordinario moderamine non niſi ſpeciali Dei iuſſione vel conceſſione iuſtè fieri potuit propter alia ſcelera idolatriæ adiuncta. Et quò ad hoc ibi non arguitur ex illis exemplis:ſed ſolum ad iuſtitiam belli propter ſolam idolatriam comprobandum illa tertia ratio cum alijs rectè procedit ex exẽplis pro illa prima opinione. Ad quod etiam videatur quod infra in quarta probatione ſecundæ opinionis habetur.

Secunda opinio eſt omnino in oppoſitum, q *Opinio. 2.* propter ſolam idolatriam non poſſunt idolatræ iuſtè per Papam vel principes Chriſtianos puniri vel debellari vt ab ea recedant: ſicut neque vt alij infideles à ſua infidelitate recedant vt ſupra in quarto dubio habetur: quódque de vtriſque idem

idem omnino iudicium est.

Quæ. opinio septempliciter probatur. Primò quia vel idolatræ tenentur has ferre pœnas bello illatas pro sua idolatria sola, vel pro sua inobedientia quia. s. Papæ monenti per se aut p suos prædicatores non acquiescunt; vel non tenentur. Si non tenentur ergo nec Papa nec alius potest inferre pœnam vel bellum. Si tenentur ergo tenentur recognoscere & recipere Papam vt sibi superiorem & legislatorem. Ita ꝙ si illum non recognoscũt possunt propter hoc ab eo puniri & debellari tanq̃ inobedientes Papæ superiori ipsorum, cuius tamen oppositum supra in 4. dub. decretum est. Cùm igitur idolatræ, & alij infideles non teneantur recognoscere Papã, nec alios principes Christianos esse superiores eorũ saltem quò ad hoc nisi prius fidẽ Christi suscipiant: sequitur quòd neque iudiciũ vel sententiam eorum pœnasq́, subire: quòdq́; nec Papa aut alij fideles possunt eis propter hoc bellum inferre, neque vt ab idolatria recedant: quantumuis idolatræ contra Deũ peccent idolatrando & prædicationem fidei vel ipsam fidem non suscipiendo, nec acquiescendo.

Sed certè hæc ratio, quam facit Victoria pro hac opinione in prima relectione de insulanis. §. 40. Et Soto in 4. dist. 5. q. 1. art. 10. non vr̃ sufficiens; quia potest dici ꝙ idolatræ quanuis ratione inobedientiæ ad Papã, quem neque recognoscunt, neque vllo humano præcepto recognoscere tenentur, quicquid sit de iure diuino, non teneantur subire aliquam pęnam humanitus illatã, neq; possunt iustè debellari, & nihil aliud probat ratio prædicta. At verò alia ratione idolatrię quia est iniuriosa Deo vel etiam proximis possunt iustè puniri & debellari: sicut si prædicationem fidei impedirent, vt supra in prima opinione dictum est.

Secundò probatur hęc secunda opinio p id 1. Cor. 5. Quid mihi de his qui foris sunt iudicare? Nonne de his, qui intus sunt, vos iudicatis? Nã eos qui foris sunt dñs iudicabit. Hæc ibi. Vnde vr̃ ꝙ Papa non potest iudicare, neque punire, aut bello cogere idolatras &c. vt dictum est.

Sed certè neque hæc auctoritas benè intellecta facit pro hac opinione. Nã tripliciter potest intelligi. Primò ꝙ ecclesia non potest iudicare, vel non iudicat de facto infideles iudicio spirituali directè, puta illos excõicando, qui iã foris sunt; vel leges Christianæ religionis illis imponendo, puta ꝙ ieiunent & decimas soluant, & festa obseruent, & alia eiusmodi, quia vt hr̃ in c. gaudemus. de diuor. Infideles non subijciũtur, neque tenentur legibus ecclesiæ; benè aũt ex cã legitima iudicat de eis iudicio punitiuo, & sæpè eos punit, & punire potest indirectè pęna spiritualí excõicationis, puta prohibendo fideles ne cõicent cum illis, vt 28. q. 1. c. sæpè. Et ẽt pœna tẽpali & corporali directè, vt habetur in d. c. sæpè. & de raptori. cap. in archiepiscopatu & in multis alijs casibus in quib. eos repellit ab actibus legitimis dignitatibus, & officijs ciuilibus etiam si nõ subsint dominio Christianorum, nec in eorum terris commorentur, vt patet. 2. q. 7. c. alieni. Et dist. 54. c. nulla officia. & 24. q. 2. c. sanè. Et extra. de iudæis. c. iudæi. & c. consuluit. & de testibus. c. iudæi. & in multis alijs casibus vt refert Syluester tit. iudæus, q. 4. q. 5. Et ita exponit & tenet Alexander de Alis par. 2. q. 160. memb. 1. & B. Tho. 2. 2. q. 10. art. 9. 10. 11. & Caietanus ibidem latius. & gl. in d. c. iudæi. de iudæis. & in c. Constituit. 22. q. 4. & in c. multi 2. q. 1. Et Turrecremata in sum. de ecclesia. lib. 2. c. 114. propositio. 13. Et Floren. 2. par. titu. 12. cap. 3. §. 1. & alij multi sic exponunt.

Secundo modo exponitur vt ait Abulen. in Matth. 19. q. 63. ꝙ Paulus ibi non abstulit ecclesiæ potestatẽ iudicandi de his qui foris sunt; sed solicitudinem: ideo non ait Non possumus iudicare, sed quid mihi, id est quæ vtilitas est mihi, vel quæ solicitudo est mihi imposita vt iudicem vel legem viuendi ponam infidelibus? Quia qcquid faciunt inutile est, dum manent in sua infidelitate: qui enim non credit iam iudicatus est. Io. 3. Ideo nemo debet inutilem solicitudinem assumere cum infidelibus: quia illi sunt in statu damnabili, in quo si permanent peribunt, quicquid faciant, & quicquid fit nunc circa eos inutile est. Ideo ecclesia nil aliud facit nisi hortari eos ad fidem, per quam solum est ianua salutis: neque prohibet eis, quæ distrahunt à Deo, sed quæ proximis nocent cum quibus viuũt, & quæ sunt contra publicum statum illius politiæ, in qua viuunt. Hæc Abulen. Et facit ad idem gl. in c. post miserabilem. de vsuris.

Et cõsonat Claudius Guilladus dicens. Quid mihi. i. superuacaneum est illis imponere leges Christi, qui nolunt eum recognoscere. Et Titelman, Quid mihi. i. quid mea refert iudicare de his qui sunt huius mundi extra ecclesiam qualescunq; illi sint vt eorum vobis consortium interdicam? Certè dè his qui intra ecclesiam sunt vos iudicare debetis delinquentes puniẽdo. Qui aũt extra ecclesiam sunt licet nostrum iudicium effugiant, Deus tñ eos iudicabit ẽm opera eorũ. Similiter Innoc. in c. super his. de voto. dicit ꝙ id Pauli, non pertinet ad nos iudicare de his qui foris sunt, intelligitur ꝙ non debemus eos iudicare excõicando vel compellẽdo ad fidem, ad quã sola Dei gratia vocãtur. 45. dist. c. de iudæis. Vbi nota ꝙ id, quid mihi &c. exponitur non quidem ꝙ non possumus, sed ꝙ non pertinet ad nos tanquam inutile iudicare de his qui foris sunt. Similem etiam rationem reddit B. Grego. & Alexander Alen. 2. par. q. 79. de non arcendis iudæis à ritibus suis & cæremonijs, sed tolerandis: quia nihil vtilitatis est, nec hoc illis proficiet ad eorũ cõuersionem ad fidem, neque per hoc illos possumus

sumus lucrari: ideo illis frustra regulam imponeremus. Et diuus August. ad Vincentium, & habetur.23.q.4.c.forte.etiam de fidelibus baptizatis idem dicit quòd.s.qñ per iudicium nõ possunt commodè auferri ab ecclesiæ communione tolerentur potius vt palea cum tritico vsque ad vltimum ventilabrum, vel vt malus piscis donec separetur à bonis in fine sæculi. Nunc aũt quod ita toleratur non ex defectu potestatis aut iuris, sed quia non aliter expedit facere ita toleratur, & ad Dei iudicium remittitur. Sicut ad Rom.2. dicitur. Existimas ò homo qui facis quæ condẽnas quòd effugies iudicium Dei?

Et ita ex illa auctoritate 1. Corint. 5. non arguitur defectus potestatis temporalis ecclesię supra idolatras: sed ꝙ eam in illos non expedit sed inutile est exercere vt dictum est. Concilium autem Trid. Sessione.14.c.2. dicẽs ꝙ ecclesia in neminem iudicium exercet qui non sit per ianuam baptismi in eam ingressus ꝭm 1. Corint.5. Quid mihi de his qui foris sunt &c. constat ꝙ loquitur de iudicio spirituali sacramẽti pęnitẽtiæ de quo ibi agitur. De alio autem iudicio temporali nil loquitur. Sed neque dicit ꝙ ecclesia non potest, sed ꝙ de facto non illud exercet supra infideles, quia eis non prodest nec expedit regulariter, vt sæpè dictum est: & præcipuè tunc tpe B. Pauli qñ erant pauci credentes & parua potestas temporalis de facto in ecclesia vt ait Abulen. Matt. 20.q 96. ex Augustino ꝙ tunc soror nostra paruula erat & vbera non habens nil mirum si nec tunc arma cõtra infideles & hæreticos habebat, ideo vix hanc potestatem temporalem nisi miraculosè in peccatores & infideles exercebat, qa nõ aliter expediebat, vt patet Actu.5. De Saphira & Anania. Et c. 13. de Elima mago vt de hoc latius infra in tertia probatione sequẽti hꝛ.

Tertio modo & forsan melius exponit de iudicio tantum punitiuo & iudiciali propter demerita peccati vel idolatriæ secundum iustitiam punitiuam, & de tali iudicio nos hic nõ agimus, sed de bello ad arcendum idolatras ab idolatria pro defensione honoris Dei & ad vindicandum iniuriam eius; sicut & pro defensione & vindicta iniuriæ reipub. vel innocentum fieri potest & debet, vti superius dictum est.

Tertiò principaliter hęc secunda opinio probatur. Quia ecclesiæ consuetudo habet parem auctoritatem cum sententia omnium doctorum simul & sacræ scripturæ, vt ait concilium Trid. Sess.4.c.1. Sed ecclesia ẽt qñ habebat principes potentissimos nunquam quempiam illorum contra idolatras ad deserẽdam idolatriam armauit, ergo id non potest. Consequentia patet ẽt negatiuè, ecclesia nunquam hoc fecit ergo fieri non potest, vt habetur in c.inter corporalia.de transla.epis. & glos.in c. peruenit dist.93. ad idem est dist.45.c.de iudęis.c.quis syncera.c.quid autem. Item ad idem est c.consuluisti.& cap. monomachiam.2. q.4. & c.amputato.25. q.2.& alibi. Et B.Tho.2.secundæ q.10.art.8. & 12. hac ratione vtitur dicens quòd filij infidelium parentibus inuitis baptizandi non sunt, quia ecclesia id facere non consueuit.

Sed certè ratio hæc non est valida pro hac secunda opi. Nam maior est vera & concilium loquitur solũ de cõsuetudinibus & traditionibus quæ, vt ibi ait conciliũ, ipsius Christi ore ab apostolis acceptę, vel ab ipsis apostolis dictante spiritu sancto qua si per manus traditæ ad nos vsq; peruenerunt, qualis est consuetudo confitendi tali modo, & missas celebrandi, & orãdi pro viuis, & defunctis, & colẽdi imagines, & ministrãdi sacrm confirmationis, & extremæ vnctionis. Item de consuetudinibus negatiuis de non faciẽdo hoc vel illud quę sunt per concilia ab initio ecclesiæ, aut per ius canonicum prohibitæ, vel tanq̃ illicitæ vel temerariæ semper habitæ sũt apud fideles generaliter, & nõ de alijs. Alioqui modò esset de fide non baptizare filios infidelium inuitis parentibus eorum, quod absit, nam solum est opinio. Negatur aũt minor ꝙ talis sit hæc consuetudo ecclesię. Nã ipse.B.Tho. 2.2.q.10.art.8.& 11.dicit tales ritus idolatrarũ & infidelium non esse tolerãdos; ꝙ si alicubi & aliqñ eos tolerabat ecclesia, ideo est quia tunc nõ habebat tm robur vt de facto præualere posset tantæ multitudini infidelium sine maiori iactura aut scandalo, aut quia habebat spem eos dulcius conuertendi ad fidẽ per prædicationem eius. Et consonat Gabriel in 4 dist.4.q.2.

Item in c.si ecclesia. & c.dupliciter. & c.non inuenitur.23.q.3. diffinit August.ad Vincentiũ Donatistam, & ad Donatum ꝙ licet in euangelio non inueniatur ꝙ apostoli petierunt à regib. auxiliũ contra infideles inimicos ecclesiæ; inueniuntur tñ Dan. 3.duo exempla regis Nabuchodonosor pręfigurantia duplex tempus ecclesiæ. Primũ qñ sæuiebat in tres sanctos pueros, vt colerent statuam auream, in quo figurabat primus status ecclesiæ vbi principes mundi infideles potentes sæuiebant in ecclesiam. Secundum qñ rex ipse iam conuersus decreuit vt qui non adoraret verum Deum periret. In quo significatur status ecclesiæ huius tpis qñ reges mundi ad fidem conuersi iã ad obsequium ecclesiæ, & ad nutum eius suam potestatem exercẽt contra hæreticos & infideles, ꝭm Ps.2. Quare fremuerunt gentes &c. Et ad idẽ est Abulẽ. Matth. 20. q.96. dicens ꝙ diuersa est rõ potestatis quoad factum vel exercitiũ in cohertione corporali per gladiũ materialem in hæreticos & infideles tpe apostolorum à tpe præsenti. Nam tunc humilitas, & mansuetudo, & patientia Christi atque fideliũ ostendẽda erat dũ implebatur illud principiũ Ps.2. Quare fremuerunt gentes &c. Et illud Psal.43. Et Rom.8. Propter te mortificamur tota die &c. Nunc aũt non est prætermittẽdum

vt

vt etiam impleatur quod sequitur ibidē. Reges eos in virga ferrea &c. Psal. 17. Persequar inimicos meos &c. Non est ergo cur hæc tempora per illa metiamur, quin potius s'm Aug. Distingue tpa & concordabis scripturas. Neque enim nūc fides prædicanda est, neque gentes & idolatræ ad fidem sunt conuertendi omnino eodem modo sicut in ecclesia primitiua, vbi sæpè miracula fiebant, qñ paucissimi fideles Christiani erant. Quia non est eadem ratio & causa vt dictum est. Ad quod ēt facit q̄ in prima missione discipulorum à Christo Lu. 10. quamuis dictum sit vt irēt sine baculo & pera: postea tñ tpe persecutionis Lu 22. dictum est eis, q̄ tollerēt saculum & perā ad prouisionem victus, & gladiū ad defensionem si expediret. Et prius Matth. 26. & Lu. 10. permissum est apostolis vt si eos persequerētur fugerent vt conseruarentur ad p̄dicandum gentibus post passionem Christi. Postea vero Matt. 10. & 24 dictum est ipsis iā factis epis q̄ tradendi essent ante reges & præsides &c. Et tūc certè nō deberēt fugere si inde periculū fidei in ouibus immineret, sed vt boni pastores detinerētur pro ouibus ponere animam suam, vt Io. 10. hr̄.

Quartò hæc opinio secunda probatur. Quia nusquam in sacra scriptura nec etiam alibi fortè legitur q̄ propter solam idolatriam Deus præceperit, vel q̄ gentes terræ promissionis vel etiā extra eiectæ, vel deletæ, aut destructæ sint, sed simul propter alia scelera eorum.

Item secundò quia Deut. 20. Deus præcepit hebræis q̄ quando exirent terram promissionis ad bellum contra alias gentes idolatras (quales omnes ferè tunc erant) si illæ gentes se sponte subijcerent eis, non occiderentur, neque deuastarentur, sed manerent illis subiectæ seruiētes sub tributo in sua idolatria.

Tertio imò etiam Deut. 2. Deus prohibuit hebræis pugnare contra Amonitas Moabitas & filios Esau, qui etiam erant idolatræ.

Ex his ergo v̄r q̄ non est, neque fuit olim aut vnquā licitum pp solam delendā idolatriam cogere vi & armis idolatras, aut eos debellare.

Sed neque ratio hæc valet, quia ad eā potest rīderi q̄ concessis omnibus illis tribus casibus negatur adhuc consequentia. Et ratio est quia Deus ex causis sibi notis voluit ita tunc misericorditer agere, & temperare suas punitiones in illos idolatras oēs, & præcipere iudæis vt ita misericorditer facerent cum eis: cùm tñ pp solam idolatriam & ritus suos si Deus non prohibuisset vtique iustè puniri & debellari potuissent. Quod inde patet: quia s'm doctores omnes & Victoria in secūda relectione de insulanis. §. 15. vt supra in prima opinione in prima eius probatione dictum est, pp hominū sacrificia vitanda nunc iure naturali possunt idolatræ & poterant iustè debellari cessante p̄hibitione diuina. Omnes aūt idolatræ illi habebant suos ritus de hominibus sacrificandis, vt patet Leuit. 20. Deut. 13. 2. Paralyp. 28. & Iere. 32. de initiantibus & lustrantibus filios suos per ignē idolo Belfegor & Moloch; ergo misericorditer Deus cum eis egit non permittendo eos vt iuste poterant deuastari propter idolatriam cum suis annexis: & eadem ratione propter solam idolatriam, quæ id vtique merebatur. & ita consequentia tunc, & à fortiori nunc in lege gratiæ negatur, vbi p̄cepta iudicialia veteris legis, qualia hęc Deut. 2. & 20. & alia eiusmodi sunt, iam cessauerunt.

Quintò hæc secunda opinio probatur. Quia August. serm. one. 6 de verbis Dñi admonet ne idolatræ per violentiam à sua impietate diuellantur etiam si in conspectu Christianorum sua idola adorent, quia talem inquit potestatem nō haben us vt ea infringere valeamus. Sed quando inquit Deus illos dat in hanc potestatē? Respondet, quando erunt Christiani, aut quando sponte sua in nostram familiam venerint, iuxta id Deut. 7. Cùm data fuerit terra in vestram potestatem aras & lucos eorum destruetis, & statuas eorum confringetis. Hæc ille.

Sed auctoritas hæc non v̄r efficax pro hac secunda opinione quia potest intelligi q̄ ecclesia non habet hanc potestatem non quidē iuris, sed facti tñ vel exercitij, quia s. non expedit eā nisi in Christianos regulariter exercere, vt supra & in prima opinione dictum est. Quamuis Soto in 4. dist. 5. q. 1. art. 10. malè referat hanc auctoritatem dicens q̄ ad id August. allegat id 1. Corin. 5. Quid mihi de his qui foris sunt, cum tñ eam nō alleget, nec eius mentionem faciat ibidē ad propositum. Sed aduerte quod August. ibi dicit, ecce in nostris fundis sunt, & ante oculos habemus idola eorum: & tñ non deijcimus ea, &c. Ideo v̄r loqui non defectu potestatis facti, sed iuris, & ita hæc auctoritas certè v̄r satis efficax pro hac secūda opinione cōi: nisi dicatur aliud, quod mihi non occurrit vt plene satisfaciat.

Sextò probatur opinio secunda, quia Matth. 10. & Lu. 10. hr̄ Si vos persecuti fuerint in vna ciuitate, fugite ad aliam &c. Non dicit occidite, rapite vt Lupi: sed vos potius vt oues inter lupos, ergo.

Sed certè neque auctoritas hęc probat intentum, quia s'm Abulen. Matih. 10. q. 86. Si apostoli non recipiebantur in ciuitatibus, vel si iam recepti non permittebantur euangelium prędicare, non deberent prædicare, sed eis annunciare mala quæ pp hæc incurrebāt coram Deo hic & post mortem. Si aūt aliqui volebant eos audire, aliqui non, tunc si à nolentibus non prohibebantur, deberent prædicare volentibus audire: si aūt prohibebantur, deberent agere vti cōmodius videbatur publicè vel occultè s'm q̄ fructus sperabatur vel non sperabatur. Et ita intelligitur id 2. Timot. 4. Prædica verbum, insta opportunè, importunè &c. id est ēt nolētib. audire

vel

vel differentibus conuerti ex verecundia vel intereſſe &c. Si eſt ſpes fructus & nō alias vt dictū eſt ſm rectam rationem. Hæc ille. Et ad hoc vide ea, quæ ſupra in tertia probatione dicta ſūt.

Septimò probatur ſecunda opinio. Quia coactio per bellum magis auertit idolatras à fine intento, qui eſt vt vere ex animo relinquant idolatriam. Nam potius id facient fraudulenter: maleq; aut prius afficiētur ad fidē Christi & pdicatores eius; cum viderint propter illam ſe ſic bello coactos & afflictos, vt ſuam legem & ritus deſerant antiquos, quibus tandiu ſunt aſſueti.

Sed certè neque hæc ratio valet. Quia inde ſequeretur ꝙ etiam ſi fidem Christi, & eius prædicationem impedirent, non eſſent debellandi: quia malè afficerentur ad fidem & eius prædicatores. dico ergo ꝙ non eſt curandum de eorū indignatione præſenti, ſed de maiori fructu eorum vel poſterorum rationabiliter ſperato, ſicut doctores cōiter dicunt de correctione fraterna. Nam fieri poteſt vt ipſi poſtea edocti vel illuſtrati de ſuo errore placentur, & libēter ſuū relinquant errorem & idolatriam: vel ſaltem vt eorum poſteri extra idolatriam nati id libentius faciant atque ſaluentur. Alioqui ſequeretur (quod abſit) ꝙ nullus eſſet vi compellendus vt à peccato vel errore aut hæreſi recedat modò Christianus ſit, modò non ſit. id quod contra doctrinam ſanctorum & eccleſiæ eſt, vt patet. 23. q. 3. c. Nimirum c. diſplicet. c. ſi duo aliqui. c. ſi eccleſia. cap. qui peccat. Et 23. q. 4. c. ea vindicta, vt de hoc ēt B. Tho. 2. 2. q. 3. art. 2. ad tertiū agit.

Reſolutio. Ex his duabus opinionibus iſta ſecunda tenetur nunc à modernis cōiter, quam etiam tenere vr̄ Victoria in prima relectione de inſulanis. §. 27. 40. Et in prima relectione de poteſtate eccleſiæ art. 5. §. 5. Et Soto in 4. diſt. 5. q. 1. art. 10. & Couarruuias in regula peccatum par. 2. §. 10. Sed prima opinio vr̄ probabilis; quam & doctores antiqui cōiter & plurimi de modernis amplectuntur cōformiter ad ea quæ de poteſtate Christi ſuperius in 1. dub. in prima opinione ibidem habentur. Et ita tenet Roffen. contra Lutherum art. 25. dicēs. Quod primatus Petri ſuper omnes reges & regna mundi iam impletus eſt quoad dn̄ium & ius poteſtatis, quam traditam habet à Christo, vel quoad habitū in toto mundo ēt ſuper infideles qui ſunt oues Christi quāuis extra ouile Eccleſiæ errantes: non tn̄ omnino quoad executionem vel actum poteſtatis. Quia. ſ. ad Papam pertinet cura omniū ouium Christi. Io. 20. Paſce oues meas, non ſolum eas quæ ſunt intra ſed quæ ſunt extra ouile Eccleſiæ a fide Christi aberrantes, de quibus Io. 10. Aliās oues habeo q̄ non ſunt ex hoc ouili: illas oportet me adducere. ſ. per me & per meos miniſtros, maxime per Papam, Ad quē maxime pertinet de prędicatione nunc illis prouidere; vt qui voluerint libere non coacti ad fidem Christi conuertātur: & hoc randem implebitur in fine mundi qn̄ erit vnum ouile & vnus paſtor. Ideo ſicut poteſtas Christi ei data à patre in cœlo & in terra. Matth. 28. impleta eſt in eo quoad habitum ab inſtanti conceptionis, & manifeſtata in reſurrectione: ſed non dum omnino impleta quoad actum executionis vſque ad finale iudicium vt ſupra dub. 1. in prima opinione dictum eſt. Ita & poteſtas Papæ ei à Christo promiſſa & data Matth. 16. & Io. 21. Paſce oues meas iam impleta eſt in eo quoad habitum & ius poteſtatis: non tn̄ omnino quoad eius executionem vſque ad finem mundi quādo omnes conuertentur ad fidem. Hæc ille.

¶ Sed tandem reſolutorie vr̄ quod hæc ſecunda opinio cōis probabilior atque tenenda ſit. Nam quæro ad quem finem vindicta hæc vel punitio bellica ordinetur? Nam vel ſolum ſit ad idolatras occidendum, vel ad eos captiuandum, vel ad eorum dn̄ia & bona omnia auferendum, in pœnam idolatrię vel vt eam deſerant? Primum dici non poteſt ꝙ. ſ. ad illos occidēdum ſi illam non deſerant. Nam eodem iure ſequeretur quod nō liceret eos relinquere viuos captiuos vel ſub tributo ſubiectos manentes in ſua idolatria & iniuria veri Dei. Hoc aūt conſtat eſſe falſum & contra Aug. vbi ſupra in 5. probatione huius ſecundæ opi. hr̄. & eadem ratione & auctoritate Aug. conſtat quod nec poteſt dici ſm nec tertiū quod ſcilicet ſit licitum bellum contra illos ad eos captiuandum & eorum dn̄ia & bona omnia auferendum ſi nō deſerant idolatriam. Ergo bellum hoc propter idolatriam tantum eorum pręteritam præſentem & futuram puniendam vel auferendam vanum certè & illicitum eſt. *Reſolut.*

¶ Dubium ſextum. Quis modus habendus eſt in caſu quo licitum eſt infideles aut idolatras debellare? ¶ Rn̄deo ꝙ regula generalis ab omnibus probata eſt quod prius ſunt illi ſufficienter & pacifice admonendi quod velint nos recipere & audire de pertinentibus ad ſalutem eorū: & de hoc ad eos ingreſſu & conuerſatione pacifica debemus eos verbo & opere ſufficienter certificare ita vt nobis credere teneantur: & ante pmiſſam diligentiam non eſt neque cenſetur debitū moderamen neque iuſtū bellū contra eos. *Dub. 6.*

¶ Si quæratur qn̄ & quotuplex monitio prædicta eſt aut cenſetur ſufficiens? Nunquid ſufficit ſemel aut bis aut ter eam facere? ¶ Rn̄deo per quinque dicta ſequentia quorū primū eſt. Quod tenendo illam. 1. opi. ſupra poſitam in 5. dub. pręcedente, admonitio ſufficiēs vt idolatrę poſſent iuſto bello cogi ſolū vt ab idolatria recederent tunc eſſet formaliter loquendo qn̄ prius pacifice rogati oēs vel plures illius populi vel optimates & principes eius vt audiāt Christianos volētes eis pacifice loqui de religione & ſalute ipſorum, & illi nolent eos recipere nec audire: & in hoc totus populus vel maior eius pars conſentiret. quod probatur. Quia vt ait Victoria in 1. rele- *Primū dictum.*

relectione de insulanis. §. 36. illi habent grauissimos errores contra rectam rationem & legē naturalem, de quibus nullas habent rōnes verisimiles excusantes. Ergo si quis eos de his pacifice velit admonere vt audiant & deliberent de rebus ad salutem pertinentibus: certè tenentur saltem audire & consultare. Quod si noluerint audire, vel si rationibus naturalibus sufficienter adductis de vnico vero Deo colendo & de idolatriæ vanitate reijcienda noluerint acquiescere vti tenentur: tunc vtiq; & non ante sunt in culpa notabili, & ad id bello cogi possunt: quanuis ad fidem Christi suscipiendam vel ēt audiēdam cogi non possint vt supra dub. 5. dictū est. ¶ Facit ad id Deut 20. c. Si qñ accesseris ad expugnādū aliquā ciuitatem. s. extra terrā promissionis, offeres ei primū pacē: si receperit & aperuerit tibi portas: cunctus populus qui in ea est saluabitur & seruiet tibi sub tributo: sin aūt &c. Facit ēt Luc. 10. Primum dicite pax huic domui, dicite inquit non solū salutando & deprecando sed ēt practice verbo & operæ pacē offerendo & pacifice conuersando, vt ait Theophilatus, & alij, & facit August. vt habet. 23. q. 4. c. debet homo. ¶ Quare non licet idolatras repente debellare: quāuis ex speciali Dei concessione vel præcepto id licuit Israelitis contra idolatras terræ promissionis duntaxat vt Deut. 12. 20 hr. ¶ Sed nota ꝙ hoc primum dictum procedit ꝑm illam pri. opi. supra positam in 5. dub. præcedente ad finem tm̄ tollēdi idolatriam. At vero quia illa prima opi. supposita non est satis certa & quia nunc tpe legis gratiæ habemus mandatum diuinū de prædicando euangelium & fidē Christi & pœnitentia peccatorum in omnibus gentibus: quia & hæc omnia sunt omnibus hominibus necessaria ad salutem, vt patet Matth 28. Luc. 24. & Marc. vlt. & Actu. 4. c. ideo simpliciter non sufficit admonitio supra dicta in hoc primo dicto, sed etiā requiruntur omnia alia moderamina & diligentiæ quæ in sequentibus dictis referuntur requiri ad euangelium & fidem Christi omnibus infidelibus debitæ persuadendum. Alias iniustum bellū esset contra omnes idolatras & infideles nullam aliam iniuriam inferentes.

Dictum. 2. ¶ Secundum dictū sit. Quod ad persuadendum fidem Christi supernaturalem plus requiritur: neque infideles aliqui tenentur eam suscipere aut credere ad vnam simplicem monitionem statim vt semel aut bis illis proponitur ꝙ sola est vera religio Christiana, quodq; Christus est mūdi redemptor atque saluator in cuius sola fide est salus omnibus hominibus: nisi fiant miracula vel aliquem sufficientes probationes aut persuasiones ad id. Vti hoc bene ait Victoria vbi supra. §. 34. quia talis monitio simplex etiā multiplicata non est ratio sufficiens ad credendū. Nā secundum B. Tho. 2. 2. q. 4. art. 4 ad secundum & art. 5. ad primū. Ea quæ sunt fidei sunt visa sub ratione credibili. Non enim fidelis crederet nisi videret euidenter esse credenda, vel propter euidentiam signorū vel propter alias persuationes: quanuis non sit euidens veritas ipsorum credibilium. Ergo vbi neque huiusmodi signa neque aliquid aliud ad sufficienter persuadendum credere supernaturalia concurrit: vtique non tenētur infideles aūt Barbari credere. Ad quod facit Ioan. 10. Si signa non fecissem quæ nemo alius fecit non haberent peccatum scilicet infidelitatis culpabilis. Imò vt ait Caieta. 2. 2. q. 1. art. 4. temere & imprudenter quis crederet aliquid maxime in his quæ ad salutem animæ spectant, nisi cognoscat id à fide digno asseri. Barbari aūt id non cognoscunt cum ignorent qui aut quales sunt qui nouam illis religionem proponunt. ¶ Secundo probatur idem. Quia si Sarraceni simul etiam proponerēt illis Barbaris sectā suam sicut Christiani simpliciter: non vtiq; tenerentur Barbari illis credere vt certum est: ergo neque Christianis sine miraculo vel alio motiuo persuasio proponentibus. Quia non possunt illi neque tenentur diuinare vtra eorum sit verior religio, nisi appareant probabiliora motiua pro altera parte. Alioqui esset cito credere, quod leuis est cordis Ecclesiast. 19.

¶ Tertio probatur idem. Quia solum bellū non est sufficiens argumētum pro veritate fidei, sed falsè sectæ mahometicæ proprium est: ergo per id non possunt infideles moueri sufficienter ad libere credendum sed coactæ & ad fingendū se credere & recipere fidem Christi & baptismū, id quod sacrilegium est.

¶ Requiritur ergo & sufficit ad hoc quod infideles quicumq; fidem Christi suscipere teneātur, quod eis probabiliter proponatur, id est, cū miraculis manifestis vel cum rationibus probabilibus & cum vita honesta & ꝑm legem naturalem studiosa. Nam talis vita magnum argumentum est ad confirmandum veritatem prædicatā. Quia ꝑm Chrysostomum Matth. 19. non ita signis adducūtur gentiles ad fidē vt bona vita. Qui enim miracula faciunt sine vita studiosa sæpe deceptores ab eis æstimantur. Igitur ita vt diximus faciendum est, idq; non semel & perfunctoriè sed sæpe & diligenter proponatur & fiat. Et tūc infideles credere sub noua culpa infidelitatis tenebuntur. Nam si Barbari tenentur tunc audire & consultare de pertinentibus ad salutē: ex quo de sua secta rationabiliter certi non sunt. Ergo tenentur acquiescere auditis si rationabiliter & sufficienter illis probantur. Alias in culpa infidelitatis sunt. Matth. vlt. Qui non crediderit scilicet vobis prædicto modo prædicātibus fidem, condemnabitur.

¶ Sed notandum est quod modo infideles quicunq; credant fidei sufficiēter prædicate modo non credāt: non possunt ante vel post ad id cogi neque debellari vt fidem audiant vel suscipiāt: nisi

nisi eam impediant aut prędicationem eius fieri alijs quibuscunque volentibus eam audire siue recipere, vt supra dub.4.latius dictum est. Sed certe de huiusmodi idolatris non impedientibus fidem neque comedentibus homines iniuriæ mortaliter sperandum est quod si non hodie saltem postea cito conuertentur ad fidem: & ideo non statim sunt debellandi & occidēdi dum est spes conuersionis eorum. Neque iustum sed iniustum bellum carens debito moderamine censendum est dum rei pro qua bellum geritur aliter quam per bellum commodè potest prouideri, vti hoc optime doctissimus Castro de punitione hæreticorum lib.2.c.14. d isserit.

Dictum 3. ¶ Tertium dictum est. Quando post sufficientes monitiones non omnes simul, sed aliqui tantum nunc, alij postea vel nunquam conuertuntur ad deserendam idolatriam: tunc est sub distinctione procedendum. Nam si isti qui ab idolatria nolunt conuerti non impediunt fidei prædicationem & eius susceptionem alijs quibuslibet volentibus audire siue conuerti, neque comedent homines iniuriæ: & hodie conuertuntur aliqui eorum, postea alij post hebdomadā, & alij post mensem, & alij post paulatim & successiuæ: ita quod est spes conuersionis omnium vel maioris partis eorum ab idolatria & etiam ad fidem: et si ad modicum tempus in initio prædicationis aliqui eorum alijs dissuasissent prædictam conuersionem: tunc certè propter illos idolatras nolentes conuerti iniustè debellarentur cum eis etiā alij qui conuertuntur vel de quibus est spes quod cito paulatim conuertentur, vt patet ex dictis. Et quia nec sol exiens simul & æqualiter omnes mundi partes illuminat: neq; omnes fructus terræ simul & æqualiter statim maturescunt: neque omnes infirmi statim simul ab eadem infirmitate conualescunt: neque omnes discipuli vel auditores statim fiunt æque sapiētes: sed paulatim & successiue sperantur omnia ad suos effectus. Sic in proposito dicendum est. Sicut & Esa.30. Expectat dominus vt misereatur nostri. Imò & quādo est spes maioris fructus vel conuersionis eorum si Barbari non debellentur: tunc certè non esset iustum bellum neque debitum moderamen ad finem cessationis ab idolatria vel conuersionis eorum qui prætenditur. Ratio namq; mediorum ex fine sumenda est. 2. Physi. id quod ex supra dictis etiam liquet. Et quidem quando infideles sunt faciles ad conuersionem, quales sunt qui non ex obstinata malitia vel odio ad Christum, vel fidem eius, vel ecclesiam Christi, vti sunt obstinati iudæi & sarraceni, sed ex ignorantia & simplicitate à veritate aberrant, vti sunt multi insulani idolatræ, tunc certè magna spes est conuersionis eorū omnium paulatim & successiuè futurę ad veritatis vel fidei Christi sufficientem monitionem vel prædicationem supradictā: tum ex eorum docilitate, tum etiam ex auxilio diuino prædicatoribus fidei promisso. Esa.55. Quomodo descendit imber & nix de cœlo & inebriat terram, & germinare eam facit. Sic erit verbum meū quod egredietur de ore meo, paulatim producet fructum suum &c. Et ps.67. Dominus dabit voci suæ vocem virtutis. Et ibidem etiā. Dominus dabit verbum euangelizantibus virtute multa. Ideo conuersio aliquorū spem conuersionis cæterorum paulatim faciendæ arguit & præstat, simul & iniustitiam belli contra eos ostendit manifestè.

Sed quid si principes vel maiores ab idolatria conuertuntur ad sufficientem prædicationem veritatis & fidei, non autem populi eorum, neq; minores qui nolunt conuerti? Respondeo q̄ si non impediant prędicationem & conuersionem aliorum non possent iustè statim debellari, sed sunt paulatim expectandi; quia tunc populus speratur facilè trahendus ad conuersionem per imperium & mores maiorum suorum iuxta poeticum illud, Regis ad imperium totus componitur orbis: tunc enim maiores & principes illi in suo dominio permanentes iure possent subditos suos etiam sub pœna rerum & capitis cogere, vt relinquerent idolatriā & ritum eius: sicut Dan. 3. Rex Nabuchodonosor pręcepit vt qui verum Deum non adoraret disperiret: & inde paulatim ad fidem Christi libenter suscipiendam facilius perducerentur.

Quid autem contra, Si maiores aut principes adhuc in suo errore idolatriæ volunt manere cū maiori parte populi sui idolatrare volentis cum eo, quāuis non impediant alios volentes ab idolatria recedere, sicut & multi recesserunt & recedere plures & ad fidem conuerti parati sunt? Resp. q̄ tunc non essent debellandi sed tolerandi idolatrę illi potentes: idque vt caueatur periculum maioris mali ex illo bello omnibus probabiliter imminentis, quàm sit bonum vix speratum ex eorum conuersione: & ne cum zizanijs triticum simul tunc eradicetur dum est interim spes conuersionis cæterorum. Et consonat. B.Tho.2.2. q.10. art. 11. dicens quòd ritus infidelium sunt tolerandi propter vitandū scandalum vbi est maior multitudo infidelium repugnantium, aut propter spem maioris fructus ipsorum, vel aliorum.

Quod si maior pars populi aut populorū iam quomodocunq; iuste vel iniuste debellatorum conuersa aut conuerti parata esset ad fidē Christi: tunc si sine dispendio siue periculo Papa vel princeps aliquis Christianus auctoritate Papæ etiam per bellum tollere posset illos dominos infideles, & illis præficere principem aut principes Christianos qui gubernarent iam fideles effectos, aut cōuerti paratos & ipsos in vera religione ab infidelium persecutione tuerentur; certè ita fieri licitè posset atque deberet ad conseruationem religionis, & ad tollendum impedimentum

dimentum eius, & fidei, & tyrannidem, dominorum infidelium supra Christianos. Id quod ex supra dictis facilè constat, & Victoria in 2. relectione de insulanis. §.13. 14. 15. & Soto vbi supra fatentur. Et hoc modo reges Hispaniæ dñantur insulanis p suos Hispanos expugnatis.

4. Dictum. Quartum dictum. Si timore tyrrannidum & stratagematum longè lateq; euulgata fama vagantium cæteri barbari vicini veriti ne sub ouina pelle mali Christiani tanquam lupi rapaces ad eos & eorum bona deuastandum atq; rapiendum subingrediantur: & territi ne similia cæteris illis contingant, ideo repellerent prædicatores fidei aut veritatis, nolentes aliam legem sibi suspectam ab hominibus: item suspectus barbatis n.uti.s & horrendis prædicari: tunc certè non possunt iuste à Christianis illis debellari. Quia cùm illi barbari sint natura sua meticulosi, videntes illos homines barbatos & armatos multo potentiores, insuper audita multiplici eorum tyrannide in vicinos, quos expugnauerunt, vtique meritò timent & similia aut peiora mala de illis suspicantur quantumcunque illi Christiani velint ab eis tollere timorem, & reddere securos de pacifica apud eos conuersatione, & de pacifica & salutari prædicatione ad eorum salutẽ. Et in hoc casu illi barbari sunt innocentes: & non odio Christi, aut fidei, vel veritatis, sed iure naturalis & iustæ defensionis suæ atque suorum possunt Christianos repellere & occidere tanquam iniustos offensores: id quod Christianorum crudelium culpa meretur, quæ occasionem dedit barbaris illis suspicandi etiam nostrã legem esse impiam & iniquam, quæ tàm impios instituat vel ferat alumnos. Quare tunc liceret quidem Christianis se defendere seruato moderamine inculpatæ tutelæ: non tamen alia iura belli in illos exercere, puta non liceret parta victoria & securitate illos occidere, vel spoliare, vel occupare ciuitates eorum: quia in hoc casu bellum iustum ex parte barbarorum quatenus defensiuum est. Neque est inconueniens ꝙ dum ex vna parte. s. Christianorum est Ius & causa iusta, & ex altera, scilicet ex parte barbarorum est ignorantia inuincibilis, fit ex vtraque parte iustum bellum. i. licitum, non ex parte causæ veræ, sed rationabiliter opinatę iustæ ex parte ipsorum barbarorũ inculpabiliter æstimantium se iustam causam ad sic se defendendum habere. Alia autem sunt iura belli contra homines verè noxios & iniuriosos: alia contra innocentes & ignorantes. Sicut aliter vitandum est scandalum pharisæorum, aliter ignorãtum & infirmorum, vti latius Victoria in 2. relectione de insulanis. §. 6. propositione. 5. prosequitur.

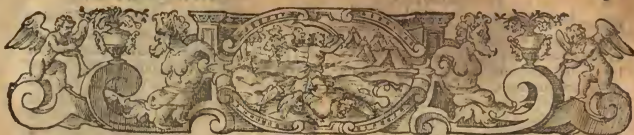
5. Dictum. Quintum dictum, Si Christiani contra, verisimiliter timeant barbarorum fraudes siue fallacias & instabilitatẽ in vera fide vel religione semel suscepta vel suscipiẽdã, ꝗq; habita opportunitate in mortẽ Christianorum moliuntur: ita ꝙ nõ sunt, neq; erunt tuti inter eos ẽt Christianos effectos, nisi illis dominẽtur & habeant arces & oppida fortia, ad quæ cõfugiãt ipe necessitatis, ad se & sua omnia & iam conuersos in vera religione tuendum, tunc certè iustè pñt illos bello subijcere & eis dominari. Ita ꝙ omnibus tentatis vt supra dictum est si Christiani non possunt consequi securitatem, neque esse tuti inter barbaros prædicando volentibus audire fidem vel post eius prędicationem & susceptionẽ nisi illos debellando & subijciendo, & ciuitates eorũ occupando; hoc vtiq; iustè facere possunt, & antiquos dños deponere, & nouos instituere, & prosequi iure belli ea omnia, quæ in alijs bellis iustè & licitè fieri possunt. Quia finis belli est pax & securitas, vt ait Aug. ad Bonifaciũ: ergo postquam licitum est Christianis bellum suscipere, & etiam si necesse sit inferre: etiam licitum est facere necessaria ad fine belli. s. ad securitatem & pacem obtinendum. Consonat expresse Victoria in 2. relectione de insulanis. §. 5. & 7. propositione 6. & §. 12. conclusione. 4. Et Sepulueda in quodam tractatu de hac materia, quanuis quò ad quædam alia plus æquo hic se extendat.

Sed semper attẽdendũ est ne mentiaꝛ iniquitas sibi: & ꝙ in oĩbus his pdictis seruetur debitũ moderamẽ, modus, & rõ, ne. s. vltra pcedaꝛ, q̃ ad finẽ obtinendũ opus sit: & potius de proprio iure aliqd remittatur: & semper oĩa dirigantur magis ad commodum barbarorũ & profectum religionis & fidei quàm ad proprium quæstum.

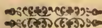
Attendendum ẽt est ꝙ prædicta oĩa intelligũtur per se loquendo. Nã cùm 1. Corinth. 6. dicatur ꝙ oĩa mihi licent sed non oĩa expediũt; fieri põt, vt diximus, ꝙ per hæc bella, cædes, & spolia inde sequẽtia potius impediretur cõuersio barbarorũ ab idolatria vel alia infidelitate, q̃ quęreretur & propagaretur vera fides, siue religio in eis.

Ideo hoc in primis cauendum est ne ponatur offendiculum fidei vel veritati si enim ponatur, cessandum est ab hac ratione & modo promulgandi fidem vel veritatem: & alia via quærenda esset. Non vr̃ aũt dubitandum quin opus fuerit vi & armis vt Christiani possent apud insulanos perseuerare. Sed etiã timendum est ne res vltra progressa sit, q̃ ius fasq; permittebant, ipsi videant ad quos attinet. Nam qui ex aliqua causa de prędictis iniustum bellum egerunt: certè ad restitutionem malè ablatorum & damnorum reparationem ſm doctores omnes ipsi tenentur. Vti etiam hæc omnia victoria vbi supra. §. 12. & alibi latius, & satis doctè prosequitur.

FINIS LIBRI PRIMI.

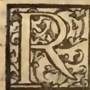
F. ANTONII CORDVBEN. ORDINIS MINORVM REGVLARIS OBSERVANTIAE PROVINCIAE CASTELLAE, QVAESTIONARII THEOLOGICI, LIBER SECVNDVS.

Qui de ignorantia inscribitur, Quæstionibus Triginta digestus; quibus miro artificio, viuaciq; speculatione, tùm Philosophiæ auctoritatibus, tùm Theologicis rationibus, tùm notissimis exemplis (quibus à lippis etiam oculis obscura quæq; clarescunt) pro doctrina animarumq; vtilitate (nusquam vsque adeò materia hæc sic ab aliquo scrutata, atque exposita) totus Liber absoluitur.

QVAESTIO PRIMA.

Quid & quotuplex est ignorantia.

Diuisio.1. ESPONDEO per quinque diuisiones cum diffinitionibus suis. Prima: ergo diuisio est, q ignorantia est triplex. Vno modo contrariè seu positiuè contra scientiam vel cognitionem: & est idem quod error, idest assensus quo intellectus adhæret falso æstimato vero: vel est assensus falsi, aut dissensus veri ex Arist. 2. Priorum: & ideo ait August. in enchiridio. c. 16. Nec nisi rerum ignorantia errari potest: nihil enim est aliud errare, quàm verum putare quod falsum est; falsumq;, quod verum est: vel certum habere pro incerto, incertumq; pro certo: siue falsum siue verum sit. Hæc ille. Et hæc ignorantia dicitur prauæ dispositionis à quibusdã, ab alijs ignorantia positiua, ab alijs erronea, vel error clarius appellatur. Secundo modo capitur ignorantia, contradictoriè vel negatiuè: vt est carentia vel naturalis defectus cognitionis, in subiecto tamen apto nato ad eam: non enim dicimus lapidem ignorantem, vel nescientem, sed hominem; & hæc propriè dicitur nescientia in creatura tantum rationali, vel intellectuali: neque est peccatum, ex quo illa cognitio illi personæ nullo modo debita est. Hæc item ignorantia, vel potius nescientia, in Deo vel in Christo homine esse non potest: qui omnia sciens est: in Angelis autem cæterisq; beatis, etiam in beata Virgine gloriosa esse potest: nesciunt namq; multa quæ scire possunt, quamuis ea saltem tunc scire non debeant. Sed vt dixi potius dicendum est, quòd in Beatis est aliqua nescientia, quàm ignorantia. Quia ignorantia propriè dicit vitium siue defectum debitæ cognitionis vt proximè in tertio modo dicetur: quod quidem vitium in Beatis esse non potest. Et ita communiter loquuntur sancti Doctores: quorum phrasim, siue sermo-

nem, in materia theologica, quę suam habet logicam, suumq; idioma, sequi tenemur : id quod ex Augustino cæterisq; doctoribus latius probat Gerson in secunda parte tractatu de susceptione humanitatis Christi, Alphab. 15. litera. s. & tertia parte, tractatu super Magnificat.

Tertio modo & propriè capitur ignorantia priuatiuè, vt videlicet est priuatio cognitionis debitæ aliquo modo, scilicet, de necessitate legis, aut de decentia personæ. Et hæc aliquando est peccatū vt est ignorantia vincibilis: aliquando vitium tantum naturæ, vel personæ, sine vlla culpa, vt est amentia, vel stultitia naturalis, vel ex infirmitate proueniens : aliquando est defectus solum naturæ vel ipsam naturam hominis ab originali iustitia destitutam vel etiam non destitutam generaliter consequens, vt est ignorantia paruulorū: Ignorāt enim multa ad suum statum decentia, vel expedientia ad viuendum, quæ in statu iustitiæ originalis fortè etiam ignorarent: Et hęc ignorantia nullum peccatum est, sed neque vitium præter ordinem rationis; Et nulla harum ignorantiarum fuit in Christo, qui etiam vt homo omnia sciuit: in beata autem Virgine fuit solum hæc vltima ignorantia, quæ defectus tantum naturæ & inuincibilis sine culpa & sine vllo vitio est. Neque enim in statu pueritiæ sciuit omnia suum statum decentia ad viuendum: & postea adulta ignorauit inuincibiliter multa, quæ tunc vel post expediebat scire, licet ad id non teneretur : de quibus à Deo vel ab angelo opportunè edocta est: vt de morte Archelai, & de reditu ab Aegypto in terram Israel Matth. 2. & Luc. 2. ignorauit Christum remansisse in Hierusalem, & alia huiusmodi multa : & tandem secundū Gerson, aliosq; doctores, multas deceptiones in somnijs passa est.

Diuisio. 2. Secunda diuisio est, quòd quælibet ignorantia prædicta est duplex. Altera speculatiua, quæ scilicet, de aliquo purè speculatiuo est puta si triangulus habet tres angulos, & huiusmodi: & de hac nihil ad rem, nec ad mores facit. nisi sit in materia fidei, quæ reducitur ad practicam.

Altera est ignorantia practica prudentialis, nam de artificiali practica etiam hic non est sermo, sed de prudentiali, quę facit ad mores. Nota ergo ꝙ sicut notitia prudentialis est iudicium dictans aliquid agendum vel non agendum, secundum legem aut rectam rationem, vt ly agēdum importat debitum necessitatis vel congruentiæ; vt danda est eleemosyna huic pauperi, quia dictat, vtrum, quando, & quomodo, & cum alijs circunstantijs sit laudabiliter operandū, vt communiter doctores dicunt; ita per oppositū, ignorantia prudentialis est, quæ habetur de aliqua propositione practica prudentiali, formali, vel virtuali; puta de hoc quòd sit danda eleemosyna existenti in necessitate, vel vtrum licitè hoc tanti vendatur.

Dictum est formali vel virtuali, quia tàm notitia practica prudentialis, quàm eius ignorantia, potest esse tantum formaliter, aut tantum virtualiter practica. Formaliter practica notitia vel propositio est iudicium vel oratio formaliter dictans de operatione vt est ista propositio. non est lædendus proximus iniustè, pauperi est danda eleemosyna. Virtualiter autem practica est iudicium seu propositio formaliter speculatiua, ex qua tamen cum alia formaliter practica in bona consequentia sequitur vna alia formaliter practica, vt est ista propositio, iste est pauper; quæ licet in se absolutè sumpta sit formaliter speculatiua : quia tamen ex ea sumpta pro minori cum alia formaliter practica sumpta pro maiori sequitur ista formaliter practica, scilicet isti pauperi est danda eleemosyna : arguēdo sic, Cuilibet pauperi est danda eleemosyna, hic est pauper, ergo huic est danda eleemosyna : ideo dicitur illa minor virtualiter practica. & similiter de his, iste est benefactor meus, iste est proximus, & huiusmodi.

In hac ergo materia solum agitur de illa duplici ignorantia de aliquo practico prudentiali, formali, seu virtuali, & non de ignorantia alicuius purè & omnino speculatiui.

Tertia diuisio, si ignorantia prædicta prudentialis, de qua hic agitur consideretur in ordine ad obiectum, scilicet ad id quod ignoratur, est duplex; scilicet iuris & facti. Ignorantia iuris distinguitur & multiplicatur secundum distinctionem, & multiplicationē legum, seu iurium ignoratorum, quorum aliud est naturale, aliud diuinum, aliud humanum: & hoc vel canonicum, vel ciuile, legale laicale seu seculare. Et potest talis ignorantia iuris subdistingui, quia scilicet quædam est ignorantia iuris necessarij ad salutem: quædam non necessarij ad salutem simpliciter aut secundum quid. Cognitio autem iuris necessarij ad salutem non est eadem semper apud omnes, sed variatur secundum diuersos status hominum. Nam quædam sunt necessaria scitu prælato, quæ non subdito aut simplici, de quibus latius infra. q. 2. & 3. 3. Diuisio.

Ignorantia autem facti quædam est facti in se, quędam est alicuius circunstantiæ facti, quędam alicuius sequelæ ad factum. Exemplum primi, quando ignoro vtrum sit homo an ceruus, quem occidere volo, putans esse ceruum. Exemplum secundi, quando ignoro esse sororē, quam cognosco, æstimans esse aliam: aut quando ignoro esse patrem aut superiorem meum, quem occido, credens me occidere hominem quendam inimicum, aut potius quādo comedo carnes nesciens esse diem ieiunij. Exemplum tertij, quando scio me occidere patrem meū, aut clericum, aut frangere ieiunium; & tamen ignoro me ex hoc incurrere talem vel talem pœnam aut culpam mortalem. Et nota quòd ignorantia facti

sæpè

sæpè prouenit ex ignorantia iuris alicuius:puta quando ego ignorans ius humanum,quo excommunicatur ipso facto omnis intrans Monasteria Sanctæ Claræ,aut percutiens clericum,aut contrahens in gradu prohibito; iam consequenter ignoro me intrantem,aut percutientem,aut contrahentem esse excõmunicatum; aut me sic excommunicatum celebrare: & tunc habeo ignorantiam facti, quòd scilicet sum excommunicatus, aut quòd excommunicatus celebro; quanuis talis ignorantia processit ab ignorantia iuris prædicti. Item dicitur ignorantia facti,quando ignoratur tale factum esse peccatum tunc, vel prohibitum, quia ignoratur ius illud prohibẽs, puta cùm Sortes cognoscit non suam,putãs esse suam,quę tamen in gradu prohibito iure canonico est sibi coniuncta,quod ius ille ignorat:tũc illam cognoscens habet ignorãtiam facti,vtrum scilicet committat adulterium: quæ ignorantia facti processit ex alia ignorantia iuris prædicti, modò sit culpabilis,modò non, de quo infra latius.q.22.& 26.

4. Diuisio. Quarta diuisio. Si ignorantia omnis supradicta de aliquo practico prudentiali consideretur in ordine ad suam causam seu voluntatem,sic diuiditur bifariam;quia videlicet est vincibilis,aut inuincibilis. Vincibilis dicitur illa,quam homo potest vincere & tollere, adhibendo omnem diligentiam, quam tenetur apponere præcisè ad illud effectum, scilicet ad sciendum illud, cuius habet talem ignorantiam. Et hæc ignorantia est multiplex. Nam quædam est affectata,quæ & à Beato Thoma & alijs dicitur ignorãtia electionis, & est illa, qua homo formaliter & positiuè vult nescire vt liberius peccet,vel suo satisfaciat zelo vel appetitui; puta quando homo ex nimia affectione vel odio volens prosequi quod sibi placet, inde non vult attendere nec audire, vt oportet,quod vllo modo suę repugnet affectioni,sed id potius, quod suo sit consonum appetitui:& ita errans id facit quod tali deposita affectione facilè posset scire: de qua ignorãtia psal. 35.Noluit intelligere vt benè ageret:& Iob.21. Qui dicunt Deo recede à nobis, scientiã viarum tuarum nolumus: & Esa. 30. Loquimini nobis placentia, videte nobis errores, auferte à me viam.

Talis fuit ignorantia militum, qui Christum crucifixerunt sequentes edictum Pilati vt desiderabant,& populi Iudæorum, qui à maioribus persuasus clamauit Tolle tolle crucifige eum. Ea est Ignorantia hæreticorum & infidelium, qui suos hæresiarchas ex prauo studio ad suas hæreses vel errores, sequuntur; etiam si in his se non errare credant. Ea est ignorantia eorum,qui vel ex odio ad suos hostes,vel ex nimia ad suos principes affectione, illos in bello iniusto sequũtur, putantes se iustum bellum habere: cùm tamen non ita dubium sit,quin facilè si vellent vt oportet attendere eius iniustitiam scire possint. Ea est etiam litigantium & inimicitias fouentium, & principum ignorantia, qua nihil, vel non libenter audiũt, neque considerare volunt quod suæ opinioni contradicat,vel affectioni. Ea tandem fuit Beati Pauli Apostoli ignorantia, qua ad Timotheum primo fatetur se ignorãter peccasse persequendo ecclesiam Dei ex zelo legis indiscreto,vt aiunt Altisiodoren. lib.2. tractatu 29. c.1.q.3. & Caietanus 1 2 q.79. art.3. dubio quarto. Nam licet ipse videatur se diligentem exhibuisse ad legem veterem sciendam & defendendam ex zelo ipsius, vt ad Gala.1. dicit se paternarum traditionum æmulatorem fuisse, & per consequens non habuisse prædictam ignorantiam affectatam ex malo fine,vel vt prauam peccati affectionem prosequeretur: at verò illam ignorantiam habuit ex nimio zelo veteris legis indiscreto:credebat enim iniuriam fieri legi & ipsi Deo,si vetere lege relicta fidem Christi susciperet,quam malè putabat erroneã. Ideò hæc eius ignorantia affectata non fuit tàm grauis, vt illa alia affectata ex malo fine procedens ad liberius affectionem prauam prosequẽdum, vt supra dictum est.

Alia est ignorantia vincibilis, crassa, & supina;& est quæ consequitur negligentiam inquirendi scienda: quæ quidem non affectatur, nec volita est formaliter,neque placet: sed interpretatiuè,quia scilicet negligitur cognitio: & tolli potest, si velit homo diligentem ac debitam curam ad sciendum apponere. Et nota ꝙ differt crassa à supina in causa vel occasione à qua oritur. Nam crassa dicitur quæ procedit ex desidia & pigritia laborandi ad acquisitionem debitæ scientiæ: quæ negligentia, quia frequenter adhæret crassis & pinguibus hominibus,ideo dicitur crassa. Supina autem dicitur,quia ex nimia solicitudine, promtateq; ad terrena mundi fit in homine difficultas, & in curia mentis ad erigendum se ad salutaria sciendum quia pluribus intentus minor est ad singula sensus: de quibus Ierem.4.Sapientes sunt vt faciant mala:benè autem facere nescierunt:& Matth.13.& Luc.8.dicitur quòd solicitudo seculi & fallacia diuitiarum suffocant verbum Dei: & ideo dicitur supina ignorantia quia tales homines considerationem rationis & desiderium vt talpa in terrenis demersum habent,non eleuantes se ipsos ad debitam considerationem, & affectionem salutarium: & in his etiam concordat Adrian. in 4. quodlib.art.1. & Magist.in 2. distinct.22. Et ad hanc ignorantiam supinam reducuntur illi, qui ex auaritia,ambitione,& huiusmodi se se intromittunt in multis officijs,ad quæ simul vel diuisim debitè exercenda non sunt satis apti,nec sufficienter instructi,neque potentes, vt ad præla-

turam seu iudicaturam vnam vel plures quæ non possunt debitè exerceri ab eis ignorantibus, multaq; ad ea omnia scire oportet. Concordat in hoc expressè Syluester titu. ignorantia. quæstio.7. Idem de medicis, & causidicis, & alijs huiusmodi ignorantibus eodem modo dicatur.

Inuincibilis autē ignorantia dicitur non quidem quòd talis ignorans non possit eam simpliciter vincere, & oppositam scientiam habere, faciendo quod in se est: nam simplex parochianus dicitur habere ignorantiam inuincibilem de ieiunio, seu de festo aliquo, quando suus sacerdos non pronunciauit die solito: quamuis talis ignorantia simpliciter vinci & tolli potest: quia tamen fecit quod debuit eundo ad ecclesiam, ideo dicitur illi esse inuincibilis: neque etiam dicitur inuincibilis eò ꝙ talis ignorans fecit id omne, quod tenetur simpliciter, sed quod tenetur ad sciendum. quod patet, quia si quis iudæus existens in alia ciuitate vouisset adire Hierusalem in Die Pentecostes, & omisisset illuc ire, is certè ignorabat inuincibiliter legem Christi tunc Ierosolimis promulgatam per Apostolos de Baptismo, & non teneretur tunc baptizari sub peccato: quia non tenebatur tunc adire Ierusalem vt sciret legem Christi, quamuis teneretur ire ad implendum votum: & tamen si fecisset id omne, ad quod tenebatur, puta si impleßet votum vel legem de eundo tunc Ierusalem, iam certè sciuisset se esse baptizandum, vicisseтq; ignorantiam illam, vt supponitur. Similiter dicitur ignorantia inuincibilis eius, qui cognouit sororem putans esse aliam: vt latius de hoc infra. quæst. 6. Igitur ignorantia inuincibilis dicitur illa, quam non potest homo vincere, apponendo omnem diligentiam, quam tenetur apponere ad sciendum tale quid ignoratum: sed adhuc manet postquam fecit homo omnia, ad quæ tenetur pro eius expulsione. Et hęc ignorantia inuincibilis adhuc subdiuiditur: nam quædam est inuincibilis omnino, scilicet quoad dissolutionem, & euasionem simul: & est quando quis vllo modo non potest scire veritatem, faciendo quod tenetur ad sciendum: & stante tali ignorantia non potest euadere quin secundum eam operetur, vel omittat aliquid, de quo est ipsa ignorantia: vt si Diabolus apparens in specie crucifixi dicens se esse Christum præcipiat alicui quòd immolet ei filium, vt reuelatum est Abrahæ, aut quòd religiosus exeat religionem, & ducat vxorem, & huiusmodi.

Quædam est inuincibilis quoad dissolutionem tantum, & non quoad euasionem: & est illa, quam homo non potest vincere, neque scire veritatem, faciendo omne quod tenetur ad sciendum vt supra diffinitum est: benè tamen patet euasio, quia, scilicet non astringitur vllo modo agere vel omittere secundum talem ignorantiam: puta si Diabolus in specie crucifixi pręcipiat quòd adoretur: tunc licet non possit cognosci veritas illius, an sit Christus, an non: tamen benè patet euasio adorando sub conditione specialiter expressa in illo speciali casu extraordinario. Similiter si puer expositus sit, & illi, qui exposuerunt, sunt mortui, vel omnino ignorantur: iam non possumus scire an sit baptizatus ille puer: benè tamen patet euasio, quia potest baptizari conditionaliter. Similiter si ignoratur inuincibiliter an talis contractus sit illicitus, & timetur peccatum, certè patet euasio recedendo ab illo contractu dubio, de quo latius infra quæst. 17. propositione prima quomodo hæc vel illa ignorantia excuset. Et ista ignorātia inuincibilis potest esse adhuc duplex: puta culpabilis, quæ scilicet ex culpa pręcedente prouenit, qualis est ignorantia culpabilis ebriorum, quæ dicitur consequens, vt habetur infra in quinta diuisione: alia est inuincibilis simul & inculpabilis, idest ex nulla culpa proueniens, vt in dormientibus. Et nota quòd aliqui doctores vt Adrianus vbi supra & Syluestrina titu. ignorantia. quæstio:1. & alij distinguunt ignorantiam in probabilem & improbabilem. Probabilis ignorantia dicitur, quando aliquid probabiliter ignoratur, qualis est ignorantia de eo, quod omnes vel maior pars hominum suæ qualitatis status, aut conditionis communiter ignorant: vt est ignorantia simplicium & rusticorum de aliquibus excommunicationibus iuris communis, vel suæ diocesis. Nam vt sit & dicatur ignorantia probabilis non requiritur quòd homo sit nimium curiosus, aut diligens in inuestigando veritatem: sed requiritur & sufficit mediocris diligentia, qualis communiter solet apponi in inquirendo super tali negocio ab hominibus suæ conditionis: ita quòd non sit notabiliter negligens, aut remissus in inquirendo. ff. de iur. & facti ignorantia. l. fin. §. sed facti: & ita hæc ignorantia non desinit esse probabilis propter leuem aut leuissimam culpam, aut negligentiam in inquirendo vt dictum est; modò capiatur culpa theologicè & propriè pro peccato veniali: modò capiatur iuridicè pro deuiatione à lege, seu pro defectu alicuius requisiti ad aliquem effectum, quamuis non sit peccatum coram Deo, vt Bartol. in l. quod Nerua. ff. de depo. Ignorantia autem improbabilis dicitur è conuerso, quando quis non probabiliter aut rationabiliter ignorat quod potest commodè scire: qualis est ea, quæ habetur de eo, quod communiter scitur ab omnibus hominibus suæ conditionis: & hæc semper prouenit ex lata culpa vel notabili negligentia: vel eam habet annexam, capiendo culpam extensè vt dictum est,

est. Ideo dicitur improbabilis, idest quòd non potest approbari; aut quia non probabiliter habetur.

Sed quantum attinet ad rem coram Deo, & in conscientia, videtur quòd prædicta distinctio potest reduci ad distinctionem ignorantiæ vincibilis, & inuincibilis suprapositam extendendo vocabula: ita quòd ignorantia probabilis includatur in ignorantia inuincibili seu inculpabili: improbabilis autē includitur in ignorantia vincibili supradicta: licet strictè loquendo ignorantia probabilis & improbabilis solum habeant locum in facto aut iure humano: inuincibilis autem solum in iure diuino, & naturali, & pertinentibus ad id.

5. Diuisio. Quinta diuisio. Si ignorantia consideretur in ordine ad actum peccati sic diuiditur tripliciter. Nam quædam est præcedens actum peccati sequentis: quædam concomitans; quædam subsequens est. Ignorantia præcedens absolutè est illa, quæ est causa actus, ita quòd si sciret homo non ageret illud: & nomine actus intelligo etiā omissionem; ita videlicet ꝙ antecedit omnem operationem voluntatis, & nullo modo volita est: & potest esse duplex. quædam præcedens absolutè & est ea, quæ ita pręcedit omnē actum voluntatis, quòd nullo modo ea ignorantia est volita in se; nec in sua causa formaliter, virtualiter, aut interpretatiuè: & tamē est causa actus: & hæc est ignorantia inuincibilis pręcedens simpliciter & omnino quemcunq; actum voluntatis, vt quando Iacob cognouit Liam putans esse suam Rachel Gen. 29. quia inuincibiliter præcedenter ignorauit esse Liam; fecit enim quod debuit; & non amplius inquirendo quod non debebat in tali negocio: vel cùm quis adhibita diligentia debita projiciens sagittam interfecit aliquem casu transeuntem, nesciens illum transire.

Potest tamen esse aliquā ignorātia pręcedens secundum quid & non omnino, idest quæ sic est præcedens respectu alicuius actus inde sequentis, quòd tamen est effectus consequēs alterum actum seu volitionem formalem, vel interpretatiuam: quæ ignorantia potest esse aliquando inuincibilis & aliquando vincibilis: vt est ignorantia culpabiliter ebrij, quæ sic est consequens ex culpa, quòd etiam est causa alterius, vt proximè dicetur. Ignorantia concomitans est, dum quis aliquid agendo ignorat vincibiliter seu inuincibiliter id, quod non est causa, nec effectus illius actionis: vt si quis fornicatur die dominico, aut loco sacro, nesciens esse diem dominicū, aut locum sacrum; qui tamen si sciret non propter hoc aliter se haberet ad adulterium illud; & non minus fornicaretur: & talis ignorantia non inducit ad volendum seu omittendum id, quod fit; sed accidit tale quid factum seu omissum esse simul & ignoratum: vt si quis aliàs vellet occidere Platonem hostem, & ignorās illum esse Platonem occidit quidem illum, putans tamen esse alium hominem, seu feram, de quo latius infra. q. 19.

Ignorantia consequens dicitur illa, quæ se habet consequenter ad actionem, vel omissionem aliquam voluntariam: quia, scilicet ipsa ignorantia est aliquo modo voluntaria formaliter, virtualiter, seu interpretatiuè: & ita dupliciter contingit talis ignorantia consequens secundum B. Thomam 2.2.q.6. art.8. Vno modo quando est formaliter volita, vt sæpè est ignorantia affectata: Alio modo quando est virtualiter, seu interpretatiuè volita, vt est ignorantia crassa & supina, de quibus supra in quarta diuisione dictum est: ita quòd ista ignorantia sequens, quamuis se habeat antecedenter velut causa ad aliquā operationem seu omissionem, quæ ex tali ignorantia fit: habet se tamen consequenter respectu alterius, & vt pęna & effectus peccati seu actionis præcedentis: & ideo dicitur ignorantia consequens vel subsequens: quæ quidem ignorantia sæpe est vincibilis, vt patet ex supra dictis. Aliquando autem est inuincibilis tunc, vt patet inculpabiliter ebrio, vt in Loth cognoscente filias Gen. 19. cuius ignorantia licet culpabiliter fortè contracta sit: tamen quando iam ebrius illas cognoscebat erat inuincibilis vt patet ex diffinitione supradicta: & ait Gabriel vbi infra. Et omnis hæc ignorantia consequens tàm vincibilis, quàm inuincibilis potest esse causa præcedens respectu alicuius alterius effectus, seu omissionis inde sequentis, vt dictum est.

Et cum prædictis omnibus concordat Gerson Alphab. 24. in regulis moralibus, & Alphab. 31. 6. & Alphab. 15. & litera s. & communiter doctores. Ex omnibus supra dictis in 4. & 5. diuisione sequitur quòd non est idem omnino ignorantia vincibilis, & culpabilis, capiendo culpabile pro ignorantia ex culpa proueniente. Nam stat bene ꝙ sit ignorantia culpabilis, idest ex culpa proueniens simul & inuincibilis, quando scilicet non potest vinci faciendo quod tunc homo tenetur ad sciendum; qualis est ignorantia eius, qui est plenè ebrius ex culpa sua. Sed non stat ꝙ homo ignorantiam vincibilem habeat, quando tenetur eam vincere, quin etiam tunc culpabilis sit; vt patet ex diffinitione: sæpè tamen pro eodem accipitur inculpabilis & inuincibilis: similiter vincibilis & culpabilis ignorantia: termini sunt ad placitum; sed in dubijs per prædictam distinctionem facilè patebit quid intelligatur per hanc vel illam vocabuli acceptionem. de his B. Tho. 2.2. q. 76. art. 3. Gabriel in 2. dist. 22. q. 2. Almayn. in moralib. tract. 1. c. 4. Angest. item in morali. cap. 6. & alibi alij doctores communiter. Corollar.

QVAESTIO II.

Quid sit facere quod in se est ad sciendum, quidve requiratur ad vincendum ignorantiam de aliquo, vt iam quis dicatur id inuincibiliter ignorare.

Propos. 1. RESPONDEO per quatuor propositiones, quarum prima est. Facere quod in se est ad sciendum est facere id omne, ad quod homo tenetur ad hunc finem, scilicet ad sciendũ quod in tali negocio scire oportet, vt patet ex quæstione prima præcedente in quarta diuisione. Quòd si quæratur quid quisque facere tenetur vt sciat? certè dari non potest certa & infallibilis regula vniuersalis pro omnibus hominibus & negocijs. Nam secundum diuersa, variaq; negocia, & officia, & qualitatem personarum, & circunstantias occurrentes sic quisque tenebitur plus vel minus facere, & inquirere per se, vel per alios, vt sciat quod scire tenetur. Plus enim scire tenetur & facere prælatus, aut doctor, aut Iudex, quam simplex subditus in hoc vel in illo negocio. Sed vt aliquas regulas particularius constituamus, quantum potest dici, sint propositiones sequentes.

Secunda propositio ad habendã sufficientem notitiam eorum, quæ iure diuino, vel naturali sunt necessaria simpliciter ad salutem, & in omnibus casibus, in quibus specialis Dei directio & illuminatio necessaria est, tenetur homo vtẽs ratione inquirere veritatem diligẽter vt potest per seipsum, & per alios, quos ad id viderit idoneos, si ipse rationabiliter ęstimat seipsum ad id non sufficere. Et insuper si ad prædictam notitiam sufficientem habendam non sufficit industria humana, requiritur quòd homo debitè dispositus ad id impetrandum oret & petat à Deo sufficientem notitiam veritatis.

Propos. 2. Pro declaratione huius præpositionis nota ꝙ simpliciter necessaria ad salutem, de quibus tantum in hac agitur propositione, secundum aliquos sunt ea, sine quibus nullo modo salus animæ haberi potest. Sed melius dicitur secundum Soto in 4. senten. distin. 5. q. 1. art. 2. & secundum alios doctores quòd sunt ea, quæ non per accidens, nec ex suppositione, neque secundũ quid, his vel illis tãtum, sed per se obligatoria & necessaria omnibus sunt, vt est fides Christi explicita in lege gratiæ & baptismus, & alia, de quibus secundum communiter doctores ignorantia inuincibilis dari non potest, vt infra. q. 4. in 2. & 3. propositione in secunda eius opinione latius habetur.

De his ergò habetur in hac propositione ꝙ ad sciẽdum hæc tenetur homo primò per se inquirere veritatem diligenter, ita quòd non sit notabiliter negligens; exempli gratia. Si est infidelis tenetur, vt potest, secũdum rationem naturalem saltim in confuso Deum, aut suũ principium & factorem omnium considerare, &, vt dictat ratio naturalis, agere ad veram cognitionem salutarem habẽdam: quia psal. 4. Signatum est super nos lumen vultus tui domine. Fidelis autem secundum rectam rationem & regulas fidei & ecclesiæ tenetur diligenter inquirere vt sciat. Quòd si videt isti probabiliter se ad id non sufficere, tunc secundò tenetur diligenter inquirere per alios, quos ad id idoneos & necessarios rationabiliter æstimauerint, vt in q. 3. sequenti habetur: quia lege naturali & charitatis tenetur quilibet remedium & auxilium etiã hominum necessarium ad salutem sibi quærere sufficienter: alioqui temerè se Deo cõmitteret, ipsumq; malè tentaret non prius adhibendo industriam humanam opportunam, secundum Aug. 22. q. 2. c. quæritur. Hinc etiam patet quãtæ temeritatis sit de propria solum sententia quid liceat, quid non liceat præsumere determinare in dubijs & periculosis sine sufficiente probatione omisso consilio & doctrina sapientum, & pręter iustam necessitatem soli Deo se cõmittere, vt ait Adrianus vbi infra.

Quòd si prædicta hæc non sufficerent, tertiò necessaria est oratio, qua à Deo petatur sufficiẽs cognitio eorum, vt dirigat vias hominis, vel ipsum illuminet opportunè. Quod patet ex illo Paralipp. c. 20. Cùm ignoramus quid agere debeamus ad te Domine sunt oculi nostri: & latius probat B. Thom. 2. 2. q. 83. art. 3. & communiter doctores ex Matth. 7. Ioan. 16. Petite & accipietis, tenenter esse necessariam orationem tunc, vt etiam tenet & refert, Medina de oratione. q. 13. & tradit diuus Augustinus de dogmatibus ecclesiasticis dicens, Nullum credimus ad salutem venire nisi Deo inuitante: nullum inuitatum nisi Deo auxiliante suam salutem operari; nullum nisi orantem auxilium Dei sibi promereri. Hæc ille. Ergo de primo ad vltimum nullus consequitur salutem, neque cognitionẽ ad eam, simpliciter necessariã sine oratione. Ad id etiam facit Esa. 29. & c. 30. Os autem meum non interrogastis. & Ezech. 14. & Prouerbio. & Psal. vt, habetur infra in fine conclusionum.

Et cum prædicta propositione cõcordant expressè Alexan. hall. 2. p. su. q. 29. membro & in 3. parte. q. 69. art. pen. Durandus in 3. distinctio. 25. q. 1. & doctissimus Castro de lege pęnali lib. 2. cap. 14. & Gabriel in canon. lect. 59. primo & in secundo sententiarum distinct. 27. q. 1. conclus. 4. dubio 4. etiam Corradus de contractibus. q. 100. conclusione. 2. & communiter doctores.

Sed Vtrum vltra prædicta tria requiratur ẽt quartò emundatio consciẽtiæ à peccatis saltem per contritionem generalem? 3. Dictum

Respon-

1. Opinio. Resp. est triplex opinio. Prima ꝙ sic: & non solũ in hoc, sed & vniuersaliter in omni casu, quo humana industria non sufficit ad habendã notitiã sufficiẽtem de iure naturali vel diuino, quod omnes scire sub mortali tenentur, vt sunt articuli fidei, qui cõiter prædicantur in Ecclesia, & pcepta vniuersalia legis naturalis, de quibus infra q.4. propo.1. habetur ꝙ de eis nõ datur ignorãtia inuincibilis diu perseuerans. tunc dicit hęc opinio ꝙ est necessaria oratio simul & conscientiæ emũdatio saltem per contritionem generalem de peccatis, vt sic homo dignè & sufficiẽter obtineat à Deo veritatis illustrationem opportunam; vel per ignorantiam inuincibilem excusetur, aliàs non erit inuincibilis ignorantia.

Hanc opinionem tenet Adria. in 2. quodli. q. 1. sine argumentis; & latius in 4. quodlib. art. 1. & in suo. 4. sententiarum in materia de restitutione q. Vtrum in casu, quo aliquid sit restituendum, possit quis de consilio peritorum seruare rem præscriptam &c. & illum sequitur doctissimus Castro de lege pœnali vbi supra, Sed certè hæc opinio solum videtur habere locum in casu tertiæ propositionis quæ inferius habetur.

2. Opinio. Secunda Opinio tenet vniuersaliter & indistinctè; ꝙ nullo mõ sub peccato requiritur oratio, nec vlla conscientiæ emundatio ad faciendũ quod in se est, ad sciendum quodcunq; ẽt simpliciter necessarium ad salutem: nec ad hoc ꝙ talis ignorãtia sit inuincibilis, & excusans à peccato; sed ꝙ sufficit ad id humanam diligentiam apponere per se & per alios, ẽt si talis ignorãtia & cæcitas pp nostra peccata proueniat. & ratio huius opinionis est: quia nõ dabitur pręceptum quo ad hunc finem Deus nos ad amplius, quam dictum est, obligauerit. Sic tenet doctissimus noster Vega de Iustificatione lib. 6. c. 8. consequenter ad suam opinionem, quòd etiam fidei Christi datur inuincibilis ignorantia; vt de hoc infra. q. 4. latius, & multi alij Moderni, & allegãt pro se August. & B. Tho. 2. 2. q. 10. art. 1. & Bonauentur. in 2. dist. q. pen. Sed vt proximè patebit extrema hæc opinio est.

3. Opinio. Tertia opinio media, quæ & mihi magis placet, tenet ꝙ ad sciendum ea, quæ sunt simpliciter necessaria ad salutem, in quibus etiam ignorantia inuincibilis non datur, vt est fides Christi hmõi, & in omnibus casibus supradictis vbi specialis Dei directio & illuminatio necessaria est vtiq; tenetur homo ad humanam industriã, & orationem supradictam, cum pia & bona affectione veritatis, & cũ debita dispositione vt non impediatur veritatis cognitio, vel illuminatio: non tñ ad aliquam contritionem vel consciẽtiæ emundationem, nisi in casu tertiæ propositionis subsequentis. Ad sciendũ aũt alia obligatoria q̃cumq;, vel vt eorum ignorantia sit inuincibilis, non tenetur homo nisi ad humanã industriam cũ bona affectione veritatis & dispositione prędicta; non autem ad orationem specialem, neq; ad aliquam conscientiæ emundationem.

Prima pars ꝙ is teneatur ad industriã & orationem cum prædicta dispositione, constat, quia si (vt in 2. propositione superius dictum est) tenetur ad orationem certè eodem præcepto tenetur apponere media vel conditiones necessarias orationis requisitæ ad talem finem, & cauere impedimenta eiusdem finis: impedimenta autem veritatis sunt praua affectio ad eam, sępe ẽt indispositio hominis puta implicatio in peccatis, propter quæ Deus sępè permittit hominem excæcari, aut in sua cæcitate permanere, vti latius inferius dè hoc in 3. propositione.

Quòd autem is non teneatur ad aliam contritionem, vel conscientię emundationem tripliciter patet. Primò, quia non dabitur vlla lex ad id obligans vltra prædicta: neq; doctores infra allegati amplius requirunt ab infidelibus, nisi ꝙ cum bona affectione veritatis s̃m rationem naturalem viuentes se Deo commẽdent petentes ab eo illuminari & interim dum non illuminantur eorum ignorantia erit inuincibilis: sed non permanebit in finẽ qñ illa sunt simpliciter necessaria ad salutem. Nam ante mortem opportunè illuminabuntur, vt de hoc latius infra. q. 4. Item secundo qa ut sit inuincibilis ignorantia sufficit ꝙ homo faciat quod tenetur, ad sciẽdum, liceat aliàs sit in peccato vt suprà q. 1. in 4. diuisione latius. Item 3. quia ad Rom. 10. Paulus reprehendit eos infideles, qui prædicatum Christum non crediderunt: non aũt quia non se disposuerunt recedẽdo à peccatis, vt sic à Deo illuminarẽtur & expressè dicit. Qũo credent quem non audierunt? qũo audient sine prædicante? ergo si non est eis fides Christi prædicata excusatur eorum ignorantia, & inuincibilis est. Igitur ad ignorantiam inuincibilẽ fidei Christi & huiusmodi non requiritur aliqua conscientiæ emundatio. Et cũ his concordat Alex. alijq; doctores cum Durando in 3. dist. 25. q. 1. & frater Bernabas de Rosalibus in suo tract. de varietate opinionum, & Victoria in 4. relectione, quæ est prior de Indis in 4. titulo ad eos debellandum.

Et ad rationem secundæ opinionis suprapositę rñdeo ꝙ vt supra dictum est tenetur homo petere à Deo veritatis illuminationem: & eo modo petere ne impediatur finis, vel impetratio opportuna cognitionis eorum, quorũ inuincibilis ignorantia nõ datur, vti probatum est; & ad B. Tho. & Bonauent. & Aug. infra q. 4. in rñsione ad 7. argumentum contra primam partem secundæ propositionis habetur quomodo nihil faciunt pro illa secunda opinione.

Secunda pars prædictæ tertiæ opinionis q. s. ad sciendum alia obligatoria non est necessaria oratio, & à fortiori nec conscientię aliqua emũdatio; sed solum humana industria supradicta cũ bona affectione veritatis acquirendæ, ita ꝙ non sit

sit valde notabiliter homo negligens, probat tripliciter.

Primò, quia nõ est necessaria oratio prædicta nisi ad obtinendum à Deo cognitionẽ simpliciter necessariam ad salutẽ, vel cognitionẽ eorũ, quorũ inuincibilis ignorantia non est, ad quorũ ẽt cognitionem nostra industria non sufficit, vt constat. ergo si eorũ cognitio non est simpliciter necessaria, & põt dari ignorãtia inuincibilis; tunc sufficit industria humana, vt vel eorũ cognitio habeat, vel ignorãtia inuincibilis sit: ex quo nullũ ius dabit ad al. qd ampli⁹ obl.gãs vt cõstat ex diffinitione ignorãtiæ inuincibilis supra. q. 1.

Secundò probatur idẽ, quia certè difficillimũ est oẽs Mercatores & contrahentes in omnibus dubijs contractibus, in quib. sunt contrariæ opiniones doctorum an sint mortalia peccata contra prædictum ius naturale vel diuinũ, obligari ad tã frequenter orandum & conscietiam emundandã. Deus aũt non obligat generaliter homines ad vix difficile: quia iugum eius suaue est.

Tertiò probatur idẽ, q̃ de ignorãtia facti, vndecunq; proueniat, constat ꝙ ad sciendũ an hæc mulier, vel res sit mea an non, certè sufficit mediocris, probabilisq; diligentia; ita ꝙ homo nõ sit nimium negligens in inquirendo ẽm negocij qualitatem & alias circunstantias solitas & debitas adhiberi: & põt exẽplificari in facto Iacob, qñ Gene. 29. cognouit Liam sibi suppositam, vt supra q. 1. de hoc habetur, quòd in huiusmodi mediocris diligentia sine oratione præuia, & conscientiæ emundatione ignorantiam facit inuincibilem & excusantem à peccato.

Et in hac secũda parte oẽs ferè doctores cõiter concordant. Adrianus autem & alij de prima opinione fortè possunt intelligi, & saluari, vt superius habetur, ꝙ in iure naturali, cuius non datur ignorantia inuincibilis diu perseuerans, de quo infra. q 4. propositio. 1. habetur, requiritur oratio non quidem semper in quolibet actu, sed sæpè vt ita sit perseuerans vt homo dicatur facere quod tenetur, à Deo opportunè ante mortẽ de hoc illuminetur. Potest etiam intelligi in casu sequentis tertiæ propositionis, vt ibi tantum requiratur etiam conscientiæ emundatio.

3. Proposit. Tertia propositio. Qui probabiliter timet ꝙ pp sua peccata Deus permittit ipsum excæcari, vel deprauari, is ad debitã veritatis illustrationẽ obtinendam, vel vt eius ignorantia sit inuincibilis, tenetur, præmissa debita diligentia & industria humana, per se & per alios bonam habere veritatis affectionem, simul & emundationem conscientiæ per cõtritionem saltem generalem vel etiam particularem de illis, propter quæ timet se Deo permittente excæcari, & ita petere humiliter à Deo debitã veritatis illustrationẽ: alioqui nõ esset inuincibilis illa eius ignorãtiã.

Probatur, quia quamuis de his, quorũ cæcitatẽ culpabilẽ iste habet, sit aliàs absolutè dabilis, ignorantia inuĩncibilis vt supponitur; at in casu prædicto nõ erit inuincibilis ignorantia nisi oĩa prædicta fiant. Quia non facit quod tenetur ad sciendũ qui non tollit impedimẽtũ cognitionis. Nã quo præcepto tenemur ad finẽ puta ad sciẽdum, eodẽ tenemur & apponere media necessaria & tollere impedimenta, ẽt ẽm oẽs mundi sapiẽtes. Sed talis peccator pp peccata sua spãliter excæcatus aut datus in reprobũ sensum obligat quærere debitã veritatis cognitionem vt se reponat in statu gratiæ: & illa eius peccata sunt impedimentũ ad id, vti supponitur in casu propositionis huius, ꝙ. s. pp illa sit à Deo permissa specialiter eius excæcatio, quodq; permanebit stantib. prædictis peccatis illius: ita ꝙ per solam industriam humanã non est probabile illum ab ea culpabili cæcitate esse liberandũ nisi per auxiliũ Dei speciale vel abundans extraordinariũ mẽs eius illustretur. ergo eodem præcepto, quo tenetur scire, & cæcitatem expellere, tenetur ẽt ad humilẽ orationem, & prædictam conscientiæ emundationẽ, qua Dei auxiliũ & lumẽ veritatis non impediat, sed potius impetret: ex quo non est aliud mediũ sufficiẽs ad id, vt patet ẽt ex supradictis in p̃cedente 2. proposit. Ideo ps. 12. orat Dauid. Illumina oculos meos ne nunquam obdormiã in morte; & similiter Ecclesia, vt Deus auferat velamen ab oculis Iudæorũ, & aliorum infidelium pp sua peccata excæcatorum. Et notanter dictum est requiri ei contritionem generalem vel specialẽ de illis peccatis, propter quæ timet se excæcari sicut requiritur de oblitis, quæ homo timet se commisisse, vt Medina de pœnitentia quæst. 3. de his latius agit.

Et cum his concordat Alex. Hall. & alij doctores cõiter vbi supra dicentes, ꝙ ideo ad Rom. 1. gentes dicũtur inexcusabiles & obscura tñ esse insipiens cor eorũ, & illos homines datos esse in reprobum sensum, & culpabiliter ignorare multa iuris diuini & naturalis: q̃a ad Deũ recursum non habuerunt per verũ eius cultum, & orationem, viuendo ẽm rectam rationem, & legẽ naturalem. Et idem vr̃ de Iudæis fidem Dei nõ tamẽ Christi habentibus pp sua peccata excæcatis, vt patet Io. 13. & Matth. 13 Luc. 18. Actu. 28. Excæcatum est cor populi huius &c. Induratum est cor eorum &c. Et facit ad idem Isai. 6. & 29. & 30. vt de hoc latius habetur infra. Et ad idem est expresse Castro de lege pœnali lib. 2. c. 4. & in casu huius tertiæ propositionis intellectus Adria. vbi supra concordat cum supradictis.

Et quamuis magister Vega de iustificatione lib. 6. c. 18. teneat oppositum dicens ꝙ nõ requiritur oratio, nec conscientiæ emundatio prædicta vt quis in casu propositionis sit inuincibiliter ignorans: tùm primò quia non dabitur tale p̃ceptũ, tùm secũdò quia si illa obligatio sumitur ex hoc ꝙ tales ex propria culpa incidunt in talem ignorantiã vel cæcitatem; iam eadem ratione

tione sequeretur ꝙ omnes peccatores tàm ratione vtentes, q̃ nõ vtentes, vt sunt culpabiliter ebrij, ex peccatis suis præcedentibus ignorantes multa obligatoria, similiter tenerentur ad eam orationem, & cõscientiæ emundationem ne sint vincibiliter ignorãtes: quod tñ etiam ex supradictis constat esse falsum. At verò non valet hęc eius opinio vti probatum est: nec eius rationes quicquam efficiunt. Nam ad primam rñdeo ꝙ quo præcepto tenentur tales ad finem.s.ad tollendam talem cæcitatem, eodem etiam tenẽtur ad illa media orationis, & conscientiæ emundationis necessaria vt patuit superius. Ad secũdam etiam respondeo negando consequentiam, quia non est simile vtrobique. Nam in casu propositionis illa cæcitas est adhuc culpabilis, ex quo eam sic cæcatus deponere tenetur, & potest cũ auxilio diuino, ꝙ etiam ad id procurare obligatur vt probatum est. Illa etiam cæcitas est pęna peccati non solũ generaliter, & naturaliter consequens, aut contracta ex peccatis præcedentibus; sed etiam specialiter à Deo in pęnam peccati permissa, & permanens quousq; peccator resipiscat, quorum neutrum vel non nisi alterum habent aliæ ignorantiæ culpabiliter tm̃ contractę: ideo ad earũ expulsionẽ, orare, aut conscientiam emundare eiusmodi ignorans non tenetur.

Et nota ꝙ in hac & in alijs propositionib. supponitur sicut & verum est, ꝙ pp peccata, & pp hoc quod homo non rectè affectus inquirit veritatem, sed vt inueniat loquentes sibi placentia vt hr̃. Esai. 30. & cauillos inueniant vt iustificẽt quod ipse vult & ad quod ipse præ delitijs, auaritia seu ambitione malè affectus est: pp hoc igitur Deus sępè (idq; iustè) permittit talem hominem non solũ amplius cęcari & in multiplicẽ ignorantiam, & errorẽ culpabilem induci: sed & in eo permanere quousq; debitè resipiscat, & se disponat habẽs rectũ, vehementemq; affectũ & desideriũ solicitũ ad veritatẽ inquirẽdã, & operi demãdandã; vt sic à Deo p auxiliũ superabundãs aliquo modo disponatur, & mereatur illuminari, vel p ignorãtiã inuincibilẽ à culpa excuset vt dictũ est, quod patet Rom. 1. Propterea tradidit illos Deus in reprobum sensum & Sopho. 1. Ambulabunt, vt cæci, quia domino peccauerũt.

Quæ permissio cæcitatis, & erroris tripliciter contingit ſm Adria. vbi supra, in 2. & 4. quodli. Nam primò sæpè Deus in pœnam peccatorum prædictorum hominum malè affectorũ abscondit veritatẽ ab alijs Magistris seu prælatis, quos isti peccatores consulunt: adeo vt ẽt si vellẽt eis rñdere & docere veritatem, Deus nõ permittat eos scire, dicere, aut docere illos vt oportet: sed vel falsa, vel non opportuna, nec expedientia ad salutem: patet Ezech. 14. Qui posuerit immũditias in corde suo, & venerit ad prophetam vt interroget, ego decipiam prophetam illum, idest decipi permittã. Vide ibi, & nota totũ illud capitulũ ad propositum, vbi dr̃ iuxta iniquitatem interrogantis iniquitas & prophetæ erit: & glo. super id Rom. 10. Q̃uo prædicabunt nisi mittantur? &c. ait. Mittit sæpè Deus malos doctores peccatoribus ex ira. & 2. Thessalo. 2. Quia non receperunt charitatem veritatis vt salui fierẽnt, ideò mittit illis Deus operationẽ errorum vt credant mendacio: ibi Aug. in gl. vide, & Greg. lib. 25. morali, c. 20. ait Secundum merita plebium disponuntur corda rectorũ &c. & Esai. 29. Eò ꝙ appropinquat populus iste ore suo & labijs suis glorificat me: cor aũt eius longè està me: admirationem faciã populo huic miraculo grandi & stupendo, peribit sapientia à sapiẽtibus, & intellectus prudẽtiũ abscondetur: & paulò superius ibidem hr̃. Miscuit vobis dñs spiritum soporis, claudet oculos vestros; prophetas & principes vestros, qui vident visiones, operiet: & erit vobis visio omniũ prophetarũ sicut verba libri signati, quẽ cùm dederit scienti literas dicet, lege istũ, & rñdebit non possum, signatus est. n. & dicit dñs eo ꝙ appropinquat populus iste &c.

Et nota ꝙ Christus Matt. 15. allegauit p̃dictã auctoritatem, quia populus hic labijs me honorat &c. ad hoc propositũ. Nam ipse legem peruerse interpretantibus pharisæis & scribis dixit Matth. 15. Quare vos transgredimini mãdatum Dei pp traditiones vestras? videlicet, vt ibi patet in præcepto, de honoratione parentũ, & de obseruantia voti qñ occurrerit casus incõpossibilitatis vtriusq; vtra illarum obseruantia deberet præualere. Nã vt hoc declarat Frater Bernabas de Rosa lib. in suo tract. de breuitate opinionũ, pharisæi ex auaritia extollentes dignitatem voti vt pote magnũ actũ virtutis religionis, & iõ illũ anteponẽtes pietati & honorationi parentũ in eorũ subuentione dicebant. Si quis ea quę parentibus præstanda erant, Deo voueret, qui præcipuus est pr̃ oĩum, liberũ esse a subuentione parentũ: tũ maximè qñ non extrema præmebãtur egestate, Nã corporalis honoratio parentũ, de qua ẽt ibi agit Christus, ad honorabilẽ eorũ statũ tendit; non ad extremã necessitatem, quæ in quocunq; ẽt extraneo ad subueniendũ obligat. Christus aũt ibidẽ hanc eorum opinionẽ vt erroneã confutare vr̃: docetq; vt qđ iure naturę absoluto debetur anteponatur ei qđ vel sub consilio cadit vel ex voluntate pẽdet humana: pp qđ hoc vltimũ fit dispensabile: nõ ita id quod absoluto iure naturę debitũ est: cũq; pp hanc doctrinã Christi, & pp alia, q̃ ibi dixit & docuit Matt. 15. discipuli dicerẽt Christo pharisęos esse scandalizatos Dimittite ait, eos, quia cęci sunt & duces cæcorũ: cæcus aũt si cæco ducatum prębeat, ambo incident in foueam: ex quibus vltimis verbis ad nostrum propositum elicitur, quòd licet Christus Matth. 23. dicat super cathedram Moysis sederunt scribæ & pharisæi, quę dixerint vobis facite: non tamen propter hoc excusabantur

sufficit humana industria, ergo requiruntur supra dicta & maximè in morte; secus si non dubitat, aut si non sic dubitare debet rōnabiliter, qa non est curandū de leuibus scrupulis & superstitionibus: neq; possumus oēs actus nostros intelligere, an sint s̄m Dei præcepta sufficienter circunstantionati pp ignorantiam, quæ annexa est naturæ lapsæ. Sap. 9. Timidæ & incertæ sunt prouidentiæ nostræ. Sæpè ēt homo nescit certitudine probabilitatis adhuc se esse in gratia, aut in ignorātia culpabili pp sua peccata. Inde multa ignorata culpabiliter nos latent: ad quorū cognitionē non sufficit humana industria sine aliqua Dei illustratione ex auxilio abundāti. Quia Hiere. 10. Prouerb. 16. & 20. c. Non est hoīs vt dirigat gressus suos. Et cùm timoratarum mentium sit de consilio ibi timere culpā vbi non est, ideo tunc quilibet de bono item consilio debet de oblitis & ignoratis confiteri generaliter, & s̄m Bonauen. ita petere à Deo prædictam illustrationē, vt hr̄. 2. Paralyp. c. 20. cùm ignoramus quid agere debeamus ad te sunt oculi nostri. Itē Thob. 4. Pete à dn̄o vt dirigat viam tuam: Et ad idem est Prouerb. 2. & 3. c. expressè. & ideo Ps. 5. & 26. 36. 89. 118. & alibi sæpius petitur à Domino. Dirige in conspectu tuo viam meam: & vias tuas & volūtatem tuam & veritatem tuam edoce me: & Psal. 12. Illumina oculos meos ne vnquam obdormiam in morte. Vnde & concludit B. Tho. 2. 2. q. 85. art. 2. quòd oratio est simpliciter necessaria nobis, vt sic mereamur diuinum auxilium oportunum ad vitæ salutaria.

Corollar. 2. Secundò corollariè sequitur ex omnibus supradictis in 2. & 3. propositione, ꝙ sicut sub nouo peccato non tenetur homo pro semper scire necessaria ad salutem, sicut nec facere; quamuis pro semper teneatur vitare omne peccatum; ita & per consequens non tenetur pro semper sub nouo peccato facere omnia supradicta requisita ad sciendum necessaria; sed solum pro tpe, quo sub nouo peccato tenetur scire ad illa necessaria faciendum, vel ad cauendum peccatum aliquod, quod sine prædicta cognitione sufficiēter caueri non pōt: quia obligatio mediorum, s. cognitionis & expulsionis ignorantiæ sumitur ex obligatione finis, puta obseruātiæ præceptorū: ex suppositione aūt qn̄ videlicet hō id vult scire, dēt, quāuis non sub nouo peccato, facere p̄dicta requisita ad sciendum, vt supra dictum est.

Dubium. Et si quæratur, qd si ego probabiliter aut inuincibiliter ignoro orationē vel emundationem conscientiæ esse necessariam in casibus supradictis in 2. & 3. proposi. & ideo illam omitto, non omissurus si scirem; nunquid tunc inuincibiliter quoq; illa ignorabo & saluabor sine notitia illorum quæ dicta sunt esse simpliciter necessaria ad salutem.

Nam si dicatur ꝙ sic; iam sequitur ꝙ in illis simpliciter necessarijs ad salutem datur ignorātia inuincibilis; vel ꝙ vt illorum & aliorū ignorantia sit inuincibilis non requiruntur omnia illa quæ dicta sunt.

Si aūt dicatur ꝙ nō saluabitur homo ille, neque inuincibiliter, sed vincibiliter illa ignorat; contra hoc vr̄ primò, quia facit quod potest & tenetur ad sciendum illa: neque tenetur scire ea quæ probabiliter vel inuincibiliter ignorat, puta orationē & cōscientiæ emundationē, esse necessaria ad talem finem. Tum secundò quia nemo obligat̄ ad impossibile, qualis est iste inuincibiliter ignorans orationē, vel emundationem conscientiæ esse necessariā ad prædictū finem; quia non potest ea velle facere dum sic ignorat.

Item tertiò quia iam esset ēt simpliciter necessarium ad salutē scire orationem vel emundationem conscientiæ, & alia eiusmodi esse necessaria ad cauendum inuincibilem ignorantiā eorum, de quibus agitur in 2. & 3. propositio. quod tamen dicere absonum est; cum constet cadere sub opinionibus doctorum dicentium hæc, vel illa, vel tot esse requisita ad vincibilem ignorantiam horum vel illorum euitandam.

Respon. Resp. ꝙ pp has rōnes iste talis inuincibiliter ignorat illā orationē vel contritionē esse necessariam ad sciendum illa, de quibus. 2. & 3. propō agit. Sed negatur ꝙ de illis simpliciter necessarijs ad salutem datur ignorātia inuincibilis. Nā tunc Deus hoc non requirit, sed illustrat opportunè faciētem aliàs quod in se est, vt supra in 2. propositio. hr̄. Neq; ēt sequitur ꝙ ergo illa, puta oratio & contritio non requirūtur, ex quo sine illis hr̄ illustratio vel salus: nam requiruntur regulariter vt probabiliter tenet opinio supradicta: & id est opinatū non de fide ꝙ illa requiruntur: neq; dicit opinio ꝙ sunt simpliciter necessaria, sed obligatoria vel necessaria regulariter: ita ꝙ qui scit, & pōt ea facere, & nō facit, nō inuincibiliter ignorabit, nec excusabit̄ à peccato, cū quo stat, ꝙ excusabit̄ qui inuincibiliter ea ignorat, sicut & is qui legē & pręceptū implere non pōt; & Deus tunc hoc non imputat ad nouā culpam, sed supplet quod deest illi, ac si illa fecisset ad hunc finem, videlicet vt vel inculpabiliter ignorans si aliàs faciat quod in se est opportunè illuminetur, vel propter hanc ignorātiam non condemnetur, sed propter alia peccata.

QVAESTIO III.

Vtrum facit quod in se est ad sciendum quantum est ex parte industriæ humanæ etiam sit tutus in conscientia is, qui sequitur opinionem aliquorum doctorum, qui sibi magis placent, si contingit quòd eos sequendo errat cum eis.

RESPONDEO secundum Conradum de contractib. q. vlt. & Adria. in 4. de restitu. & Maior. in 4. sententiarum, q. 1. in sententia clarius eos resoluēdo per tres propositiones frequētes. Propo. 1.

Quarum

Quarum prima est, quando opinio probabilior diffinit quod sm se à parte rei tutum est & condemnat oppositum; tunc necessariò talis opinio tenēda est, e.g. Si cōis aut probabilior opinio tenet pluralitatem beneficiorum aut non residere in suo curatu sine cā legitima, aut talem contractū esse illicitum, cùm ipsum cauere, & oppositū facere sit tutissimum; dicit propositio hęc talē opinionē esse tenendā, & sequendā: & in hoc oēs doctores consentiunt. Et probatur tum primò quia agendo contra rectam rōnem peccatur sed talis agens cōtra probabiliorem opinionem agit cōtra rectā rōnem: quia agit contra rōnem & authoritatem, cui reniti non licet. Nam ideo dr̄ probabilior opinio, quia rationabilior, & qa validioribus innititur rationibus & fundamentis, quibus naturaliter conuincitur intellectus, vt huic parti potius, quàm oppositæ assentiat.

Tum secundò quia legi rationabili seu prudentiali iudicio dictanti tale quid esse necessarium (qualis est prædicta opinio probabilior & rationabilior) necessarium est se conformare. Tum tertiò quia aliter agens agit temerè irrationabiliter: dum sine ratione sufficiente eligit partem periculosam minus rationabilem, q̄ ratio ipsa minus dictat, post posita ea, quā magis dictat esse necessariò amplectendam: vt infra in corollario hr̄, & in tertia propositione latius.

2. Proposit. Secunda propo. qn̄ opinio probabilior asserit & iustificat quod in se nō est tàm securum, quā eius oppositū, tunc licet sit tutius talē opinionē non sequi: licitum tn̄ est eam sequi: e.g. si probabilior opinio tenet mutuantē posse recipere vltra sortē aliquid rōne interesse lucri cessantis, licitum est eam sequi, licet si tutius ab ea cauere sm aliam opinionem non tā probabilem. Probatur, tum primò quia legi rationabili licitū est se conformare; hmōi aūt est talis opinio probabilior & rōnabilior, quā opposita, vt supra in probatione primæ propositionis probatū est, ergo. Tum secundò quia in dubijs quod certius æstimamus tenere debemus vt hr̄ in c. iuuenis, de sponsalibus: nunc aūt certius æstimatur qđ rationalibus æstimatur aut creditur: qualis est opinio probabilior, ergo. Nam ex ipsa rōne eius q̄ vi excusabitur per ignorantiam inuincibilem si quis veritatem non attingat aut si erret talē opinionem probabilem sectando. Tum tertiò quia si non ita esset; ergo nulla esset in examinandis opinionibus diligentia adhibenda, nisi qn̄ ex sacris literis vel Ecclesiæ authoritate veritas elucidanda esset. Consequens aūt hoc omniū aures offendit, estq; contra consensum omniū sapientum. Consequentia aūt probatur. Nam si omni adhibita diligentia errans non excusaretur; ergo absque vlla veritatis inquisitione oporteret semper viam tutiorē ex parte rei eligere, vt si de fide agatur oportet nulli parti assentiendo expectare Ecclesiæ determinationē; si de morib. simi liter abstinendo ab omni actu; cui ex varietate opinionū imminet periculū. Tum deniq; quartò quia doctissimi & sanctissimi viri contraria in expositione sacrę scripturę & in moribus senserunt: & nullus eorū condemnat ꝙ sic senserit & egerit, ergo sequentes eorū opiniones probabiliores condēnari non debent. Consequentia patet cū minore, & maior probatur, quia Hieron. & Aug. in expositione Epistolæ ad Galatas tam de sensu scripturæ superdictis Pauli qnā de ipso facto Petri separantis se à gentibus pp aduentū Iudæorū contraria indubie senserunt. Nam (vt ait frater Barnabas de Rosalibus in suo tract. de varietate opinionum, & Maioris vbi supra) non sunt audiendi Adria. & alij, qui dn̄t eos nō se intellexisse: ideoq; non tā sensu quā verbis cōpugnasse. Qui.n. fieri potuit vt viri illi ingeniosissimi tot super eadē re missis ac remissis Epistolis verborū suorū sensum non calluerint? fuerunt ergo in materia fidei simul & morū diuersæ opinionis: & similiter Tho. & Bonauentura à se ipsis inuicē & ab alijs in materia fidei, morum, & sacrorum sæpè (salua tn̄ fide) differunt in suis opinionibus vt patet eorum scripta legēti: neq; pp hoc arbitrabanť se exponere periculo inexcusabilis erroris si nō attingerēt veritatē, dū qđ probabilius videretur sectabātur. id qđ ipse. B. Tho. in 8. quodli. art. 13. expresse ait; quod. s. qui ex contrarijs opinionibus alterā videlicet probabilem imitando in nullā dubitationē adducitur, non committit se discrimini, vtique nec peccat.

Ad vim ergo rōnis oīa referenda sunt, sicut & Aug. ait in Epistola. 19. in cōcertatione prædicta cū Hieronymo, & hr̄ dist. 9. c. ego solis, alios, si licet libros doctorū pter sacrā scripturā ita lego: vt quātumlibet sanctitate & doctrina ppolleāt, non iō verū putē, quia ipsi ita senserūt; sed quia mihi p illos illi. s. libros canonicos sacræ scripturæ vel probabili rōne persuadere potuerūt. Igit in dubijs ea sequēda via est de necessitate aut de licentia, quæ rationabilior & probabilior vr̄, vt præcedentibus propositionibus dictum est.

Tertia propō qn̄ opiniones sunt vel credunť ęquè pbabiles, sp id qđ vr̄ minus malū & tutius tenendū est, qn̄ est dubium de peccato mortali. 3. Proposit.

Probatur dupliciter. Primò, qa in dubijs non solū facti, sed iuris tutior & certior pars est eligēda, vt hr̄ in c. iuuenis. de spons. & c. ad audientiā de homic. & c. illud. de clerico excō. ministr. & quia aliàs Ecclesia. tertio. Qui amat periculū peribit in illo. Nam hæc eadē rō militat in dubio iuris & facti. Nunc aūt qui illas opiniones ęquè pbabiles scit vel arbitratur, necesse est vt maneat dubius q̄ earū sit vera, & p consequens ah sibi liceat agere qđ altera opinio cōdemnat. Aequè.n. moueť naturaliter intellectus ad assentiendū vni opinioni sicut alteri habenti æqualia motiua & æqualem probabilitatem: vel si non manet dubius saltem temerè & periculosè sine

nulla ratione sed voluntariè ex sua affectione adhæreret huic vel illi opinioni, & iudicaret esse faciendum quod hæc opinio iustificat, non obstante æquali probabilitate quod id facere non licet, quod altera opinio condemnat. Igitur peccat qui sine ratione sufficienti relinquens partem tutam & certam non solum secundum se & à parte rei, sed etiam secundum suam æstimationem, eligit minus tutam vel maius malum. Ad id facit c. duo mala. c. nerui dist. 13.

Secundò probatur idem, quia ideo in c. inquisitioni. de sent. excom. habetur quod vxor probabiliter dubia de consanguinitate viri intra gradum prohibitum, non potest petere debitũ coniugale, cùm tñ sit in possessionem mariti: & similiter in c. Dominus. de secun. nupt. vbi agitur de vxore quæ probabiliter dubitat de vita mariti prioris, & ex consequenti an is quæ de præsenti habet, sit suus verus maritus; dicitur ibi ꝙ non potest ab eo debitum petere, licet teneatur reddere exigenti: idq; non alia de causa, nisi quia in casu æque probabiliter dubio est tutius eligendum, sicut & maius malum, maiusq; periculum cauendum est: vti de hoc etiam infra lib. 3. de conscientia. q. 5 latius habetur.

Sed nota primo, quòd licet tunc sit tutius eligendum; non tamen est id firmiter asserendum, sed solum cũ formidine aliqua de opposito opinandum est id esse probabile aut probabilius, quia temeritatis vitium est, dubia aut non satis certa pro certis affirmare, vti B. Tho. in 9. quodl. art. 15. & Gerson de vita spirituali coroll. 2. 11. & 23. optimè docent.

Etiam nota secundò, ꝙ benè stat vtranq; opinionem æquè probabilem esse; & ꝙ ego non ex sola affectione sed ex aliqua rationabili causa, puta quia rationes alterius scio dissoluere; vel credo per alios benè dissolui, aut solubiles esse, nec oĩno efficaces, licet illas ego dissoluere non sciam: vel etiam ex ignorantia inuincibili rationabiliter vel inculpabiliter æstimẽ alteram opinionem esse magis probabilem aut veram, quæ nõ est: & tunc hæc quæ probabilior aut vera æstimatur tenẽda est de necessitate, aut de licentia, vti in duabus propositionibus præced. dictũ est.

Si verò cum æquali opinionum probabilitate æstimata, æquale etiam malum siue periculum, vel etiam nullum immineat vtrinq; tunc locus est gratificationi: & quælibet illarum opinionũ sequi potest; ita ꝙ si vtraq; opinio est vel creditur æquè probabilis vel æquè dubia, vt diximus, an sit peccatum secundum eam vel contra agere, neque discerni potest in quam partẽ grauius peccatur, aut grauius malum siue periculum imminet; tunc est locus gratificationi, & quæcunq; opinio eligi potest, quia in via Dei non potest esse perplexitas ad peccatum, neq; Deus obligat ad impossibile. Cæterum vbi nullum periculum corporale vel spirituale est; tũc regulariter quælibet opinio probabilis rectè eligi potest, id quod in speculatiuis & alijs conscientiam non tangentibus sæpè contingit.

Igitur resolutoriè p̃dicta omnia in quatuor dictis colligũtur. *Resolutio* Primò quod qñ est periculum de mortali ex vna vel ex vtraq; parte contradictionis quodcunq; fiat; tunc ea, quæ est vel creditur probabilior opinio, tenenda est: de necessitate quidem, qñ illa sic aliquid sub mortali condemnat, quod oppositum omnino licitum & tutum est, vt ait prima propositio: de licentia verò qñ aliquid iustificat quod de se à parte rei non est tam securum sicut oppositum, vt ait secunda propositio. Secundò ꝙ si vtraq; opinio æquè dubia aut æquè probabilis est; tunc à scientibus vel credentibus illud tutior tenenda est: & cauendum est periculum maius vel de grauiori & certiori malo formata bona & quieta conscientia, quod sic agendum est, vti superius propositio tertia habetur. Ad quod etiam faciunt c. duo mala. & c. nerui. dist. 13. Tertiò ꝙ si stante æqua probabilitate vel æquali dubio ex vtraq; parte de peccato mortali, neq; etiam discerni potest in quam partem grauius, certiusq; peccatum siue periculum imminet; tunc est locus gratificationi, & formata bona conscientia cum bona fide quæcunq; illarum opinionum eligi potest; quia in via Dei non potest esse perplexitas ad peccatum, neque ad impossibile est obligatio vt in tertia propositione dictum est.

Quartò si homo non est literatus, aut doctus, aut si nescit ibi esse varietatem opinionũ, neque dubiũ inter doctores, aut si audit vel scit ibi varias esse opiniones, tñ probabiliorem, aut tutam non ex affectione, sed ex ignorantia, vel ex alia causa credit eam, quam ipse sequitur æquè aut magis, q̃ oppositam; & ita cũ bona fide, bonaq; conscientia putans sibi licere agit vel omittit paratus oppositum agere, si sufficienter sciret illud illicitum esse; hic certè inculpabiliter agit, & illam sequitur opinionem; & per ignorantiã inuincibilem excusatur. Et ita doct. cõiter dicũt, & præcipuè Medina de rest. q. 22. fol. 74. & Nauarro in sum. c. 27. nu. 283. 288. quod de posito dubio & formata bona conscientia potest homo prædictus adhærere illi opinioni, quã audierit à doctoribus fide dignis approbari; quibus se tute põt confirmare. Imò & glo. in extrauag. Io. 22. inter nonnullos, de verb. sig. §. 1. verbo, deinceps, etiam ait ꝙ opinio alicuius magni doctoris inducit causam probabilem, & excusat à culpa erroris; quòd vr̃ intelligendum, si talis homo nescit inuincibiliter ibi esse opiniones, aut nescit earũ causas, & motiua vel fundamenta examinare, vt dictũ est. nam si est doctus sciens illa discernere & examinare; tunc in dubio de peccato mortali debet habere causas magis rõnabiles ad adhærendum potius huic opinioni, q̃ ipse vti probabiliorẽ, & tutam amplectitur, vt in præcedẽtibus

B decla-

declaratum est, vt à culpa per ignorātiam excusetur. Fit tandem ex dictas quód quando litigantes super aliqua re, cui eorum debeatur, habent pro se æquales probationes, vel doctorum opiniones, debent componendo inter se rem illam diuidere vt maneant tuti in consciētia; aliàs fortè tuti non essent. Ad supradicta faciunt ea, quæ inferius, lib. 3. de conscientia. q. 5. propositio. 2. & quæst. 6. in 2. par. propositionis & q. 8. differuntur.

Dubium. Sed dubitatur quę sunt, aut esse possunt causæ rationabiles ad adhærendum potius vni vti probabiliori opinioni, quàm alteri, aut facientes vnam opinionem probabiliorem, quàm alteram.

Respon. Respondeo secundum Conradum, vbi supra ꝙ sunt septem, quarum quinq; se tenent ex parte ipsorum doctorum opinantium, aliæ duæ ex parte fundamentorum illius opinionis.

Causa 1. Prima igitur causa est, si doctores vnius opinionis sunt & fuerūt regulariter in alijs opinionibus fidem vel mores respicientibus veriores; ita quód in talibus verius scripserunt, & minus errauerunt; tunc enim cæteris partibus etiam in proposita materia est causa magis adhærendi opinionibus eorum, quia ex similibus præsumitur de similibus.

Causa 2. Secunda causa est, si doctores vnius opinionis plus insudarunt studio talium materiarum, de quibus agitur in præsenti, quàm doctores alterius opinionis, quia cæteris parib. in fide & moribus plus adhærendū est Theologis, quàm Canonistis: contra vero in his quæ concernunt leges humanas, & forum contentiosum, plus canonistis, quàm Theologis. Similiter inter Theologos in materijs moralibus & casibus conscientię plus standum est illis, qui in moralibus diligentius suum ingenium contriuerunt, quàm alijs, qui speculatius plus intenderunt: quia Ethic. 1. Horū quisq; est bonus iudex quæ nouit, & vnicuiq; in sua arte credendum est.

Causa 3. Tertia causa est, si doctores vnius opinionis sunt præsumendi minus affectati ad illā opinionē, quàm alij ad suam: quia cæteris paribus plus standum est illorum opinioni, qui sunt minus affectati, quàm aliorum affectatorum. Ideo si materia, de qua est dubium, tangit lucrum temporale alterius partis doctorum; minus credēdum est eis, quos illud lucrū respicit, quàm alijs, Ideo etiam magis credendum est iurisperitis cæteris paribus, qui vel vbi non sunt alligati alteri partium, puta vbi scribunt per modum lecturæ, q̄ alijs etiam eisdem vbi alteri partium tanquam aduocati, vel ei alligati consilia scribunt: & idem similiter de quomodolibet affectis, & non affectis dicendum est, quia amor & odium peruertunt iudicium. 2. Rheto. Amantibus & odientibus non eadem videntur.

Causa 4. Quarta causa est, si doctores vnius opinionis sunt & fuerūt regulariter melioris vitę: quia cęteris paribus magis standū est opinioni eorū, q̄ aliorum, quia sanctitas & puritas vitæ meretur à Deo illuminationē veritatis, & pręcipuè castitas. vnde Io. Euāg. inter catholicos, & inter Ethnicos Plato altius de Diuinis scripserūt: & sicut tales minus errant in vita sua; sic etiam apti sunt minus errare in doctrina & operationibus aliorū dirigendis; quia Ps. 9. Initium sapientię timor dñi. & Eccle. 37. Anima viri sancti enuntiat aliquando vera plusquam septem circūspectatores sedentes ad speculādum: & sequitur ibidem ironicè, cum viro irreligioso tractatu de sanctitate, & cum iniusto de iustitia. Vide ibi.

Causa 5. Quinta causa est, si sunt plures de vna opinione, q̄ de alia: quia cæteris paribus magis adhærendū est pluribus. Ideo S. Isidorus in epist. ad lectorem suum pręfert canones qui dicuntur apostolorum cęteris, ó ilijs, quia licet à quibusdam dicātur apocriphi, tñ plures eos receperūt, vt hr 16. dist. c. sic l. & August. lib. 2. de Doctrina Christ. docet in illis scripturis, quæ nō ab oïbus recipiuntur præponendas esse eas, quas plures & grauiores accipiunt dist. 19. c. in canonicis. & dist. 63. c. vlt. & in 2. q 7. c. puto hr ꝙ illud potius tenendū est quod à pluribus approbatur & corroboratur. Nā 1. Top. ait Arist. ꝙ Probabile verum est quod pluribus & sapientibus vr. Et notetur ꝙ semper dico cęteris parib. quia aliàs nō oportet. Vnde & Papa Pius II. in epist. 401. ad Lodouicū regem Francorū dicit. Scriptura quæ ait vbi multa consilia ibi salus, consiliorū multitudinē non requiritur, sed maturitatem & digestionem, quæ res in paucis, q̄ in multis facilius sępe reperitur: neque. n. honestas aut iustitia multitudine facilè suadetur: quę varijs affectib. agitata ad peiora frequenter inclinat: neq; bene se res habet vbi suffragia numerantur, non ponderantur: sæpè. n. fit vt maior pars meliorē vincat. Hæc ille. & C. de vete. iu. enucl. l. 1. & l. tanta. §. si qd aūt, dicit tex. ꝙ sępe vnius & fortè deterioris siue minoris sñiā pōt multos & maiores in aliqua parte superare: & tunc non est considerandа multitudo sequentium vnam opi. vt ibi dicit text. Igitur cæteris paribus & non aliter opinio cōis tenenda est, quia pro ea pręsumitur veritas secūdū glo. 3. q 7. c. infamis. & innuit tex. iuxta glo. in c. vnico. de postul. præla. lib. 6. & facit tex. in l. 2. ff. de iu. & fac. igno. & notat Bart. in l. de eo. C. de pœna iud. qui male iud. & in foro contentioso seu exteriori debet iudex iudicare secundum opinionem communem; aliàs punitur, vt de hoc late Syluester tit. opinio. q. 2. & summa Ange. ibi vide. quæ omnia limita vt dictum est, scilicet cæteris paribus, vel vt ait Geminia. cap. 1. de summa trinit. lib. 6. nisi notoriè maledicat, vel rationabiliter conuinci possit, vt ait etiam Io. Andr. cap. 1. de constit.

Quód si vnam opin. plures teneant, aliam autem grauiores licet pauciores, videtur, (vt ait Conr.)

Conradus) ꝙ cæteris paribus existentibus opiniones illæ sunt æqualis auctoritatis: vnde Aug. lib.2.de doctrina Christ.& habetur dist. 19.c.in canonicis. dicit ꝙ si contingat inuenire scripturas aliquas à pluribus teneri, & alias à grauioribus haberi quãquam hoc inueniri non possit; æqualis tamen auctoritatis eas habendas puto. Hæc ille. Quòd si doctores contraria opinantes sunt Antiqui & Moderni; præponuntur antiqui (cæteris paribus loquor semper) quia temporum diuturnitas videtur aliquam auctoritatem attulisse, nisi ex nouis rationibus & causis aliud sentiatur, quia aliquando intellectus iuniorum est perspicacior. l. gallus. ff. de lib. & posthu. Ad hoc pulchrè facit Gerson in 3. par. sum. de vita spirituali, lect. 4. corollario 8. vide ibi.

Causa 6. Causa sexta est, si rationes vnius opinionis sũt meliores & magis vrgentes, q̃ rationes alterius: ei enim, qui meliori rationi innititur standũ est, vt in c. capellanus. de ferijs. quò enim quisq; magis rationi innititur, eò maioris auctoritatis verba eius esse videntur, ait Gratianus. dist. 20. c. 1. & 2. vnde secundum eum ibid. & in c. placuit. 36. dist. aliqua dicta August. & Hieronymi circa expositionem scripturarum præferenda videntur dictis aliquorum pontificum, eò quòd meliori rationi adhæsisse videntur.

Causa 7. Septima causa est, si auctoritates sonãtes pro vna sunt expressiores, alijs sonantibus pro alia opinione. Ideo Gratianus 36. q. vlt. c. vlt. dicit ꝙ auctoritas concilij Aquisgrani dicentis; quòd raptor & rapta non possunt matrimonialiter copulari, etiam post consensum parentum, etiam post pœnitentiam, non præiudicat auctoritati Hieronymi dicentis oppositum, maximè cùm Hieronymus testimonio diuinæ legis innitatur. verum hoc exemplum, quod adducit Gratianus (ait Conradus) non vr̃ esse conueniens, quia p̃dictum concilium non dixit hoc declaratiuè, quasi hoc sit de lege Diuina, vel non determinauit absolutè ꝙ id fieri nullo modo potest; sed vt videtur id dixit dispositiuè, & quantum est ex humana lege volendo statuere, & prohibere ne tales copularentur. Nunc autem multa non possunt fieri ob prohibitionem legis humanæ, quæ tamen, quantum esset ex lege Diuina possent fieri. Et ita patent prædictæ septem causę, quibus cognoscitur potior seu probabilior opinio, cui magis hærendum sit; inter quas causas istæ duæ vltimæ sunt potiores & magis attendendæ, quia & magis faciunt ad rem; quibus deficientibus ad alias quinq; causas priores est recurrẽdum, vt dictum est.

Corollariũ. Ex quibus patet ꝙ peccat mortaliter is, qui agit actum à parte rei licitum quidem & bonũ; sed tamen iste illum agens est vir literatus, qui nouit ponderare causas adhærẽdi potius vni opinioni, quàm alteri: & tales causæ sunt notabiliter meliores circa opinionem damnantem eundem actũ vel contractum, quàm sunt causæ adhærendi opinioni, illum approbanti. Nam secundum Arist. quædam falsa sunt probabiliora, quibusdam veris: & nihilominus non obstante ipsa præualentia ipse adhæret etiam sine dubio opinioni illum iustificanti, & sic egit illum. Ratio est secundum Conradum vbi supra; quia talis temere agit, & contra probabiliorẽ conscientiam. Probatur primò quod contra consciẽtiam agit; quia si causæ adhærendi opinioni actũ damnati sunt meliores, ergo sunt natæ inducere eũ ad magis credendum quòd sit illicitus, quàm ꝙ sit licitus; sed intellectus est potentia naturalis non potẽs non assentiri, seu nõ opinari id quod sibi ostenditur, vt magis opinabile, ergo is magis æstimat vel opinatur stantibus illis causis ꝙ sit ille actus illicitus, quàm quòd licitus: & nihilo minus illa credulitate non obstante vult agere eundem actum contra reclamationẽ conscientiæ; quàm non audit nec aduertit cùm debeat aduertere: sed eam per imperium voluntatis compescit suspendendo, vel auertendo intellectum à debita illorum consideratione, ergo patet quòd facit contra conscientiam in actu vel in debito existentem.

Quòd autem temere agat patet ſm Adria. in 4. vbi supra quia stat aliquem faciendo licitum & obligatorium peccare eò quòd exponit se periculo, verò vel æstimato, vt patet in casu prædicto, quia qui æstimat vel æstimare debet ibi esse periculum peccati mortalis; tunc certè quãtum in se est, exponit se periculo, licet non quantum est ex parte rei licitæ quam agit. Si autem non aduertit tale periculũ; tunc interpretatiuè se illi periculo exponit: quia. s. debet ęstimare & aduertere periculũ vel discrimen illud in eo quod agit; sicut interpretatiue dicitur quis velle peccatum, quod debuit aduertere. Qñ enim homo non timet vbi timendum est, & non dubitat vbi dubitandum est; tunc ex 4. Ethic. ex nimia audacia est excessus vitiosus formalis, vel interpretatiuus, atque temeritas: & ita temeritas intellectus est, quando suæ æstimationi nimis innititur, & non formidat vbi formidandum est, contra illud Prouerb. 3. Ne innitaris prudentię tuę: prudentiæ autem suæ, (vt ait Hieronymus) nimis innititur qui ea, quæ sibi agenda vel dicenda videntur, patrum decretis anteponit: & vt idem Adrianus ibidem in 2. quodlibet. artic. 1. Vltimò dicit is innititur propriæ prudentię, qui cùm adhuc lactis sit particeps & expers sermonis & iustitiæ non stat auctoritati maiorum: sed ex ijs, quæ sibi apparent, concludit ita fore, quia sicut perperam temerè & contra rationis ordinem agerem: si ego longe distans, & non stare videns hominem à longè venientem, constanter tenerem illum esse fortem quem alij clarius propiusq; videntes dubitant: ita temere peccat is qui dubitantibus, & opinantibus

viris doctissimis contra probabiles rationes eorum tenet oppositū licet in rei veritate sit verū.

Similiter peccato temeritatis, peccat qui est simplex homo, & nullatenus dubitat in eo actu, vel contractu in quo scit vel audit doctores pręclarosque viros esse varios dubios & perplexos, & vacillare.

Similiter si quis modo sit literatus modo non sciens tñ vel audiens excellentissimos doctores, & ferè omnes tenere quod stante probabili dubio, an talis coniux sit aliena, eius vir cum quo nunc est, tenetur reddere debitum ipsi petenti quamuis exigere non valeat ab ea, vt vř dicere c. inquisitioni de sent. excomm. & c. dominus. de secundis nuptijs. & c. quia culpatur. 23. q. 1. & tamen audiens esse aliam singularem opinionem in oppositum quam sequitur, Adria. in 2. quodli. (de qua latius alio nostro tractatu de conscientia. q. 8. dicetur) negat ei debitum sequendo firmiter hanc opinionem Adriani, & aliorum paucorum: nisi pro hac sua opinione singulari habeat rationes notabiliter meliores, seu auctoritates & causas magis vrgentes, quam habet opinio communis doctorum, peccat, inquam, peccato temeritatis vt dictum est.

Ratio horum est, quia dicitur primo Poster. Oportet discentē credere donec melius sentiat. & 6. Ethic. dicit. Itaque non minus inhærendum est expertis & senioribus vel prudentū opinionibus atque sententijs sine demonstratione, quā demonstrationibus ipsis; veluti enim per oculū experientiam habentes principia discernūt. Hęc ibi. In moralibus enim valet experiētia id quod demonstratio in speculatiuis, vt 1. distin. 2. & 6. Ethic. ait Arist. de quo etiam B. Tho. 1. secundæ. q. 57. q. 60. pulchrè agit quomodo prudentia certius quàm ars operatur.

Contra primam propo. arg. 1.

Contra supradicta & præcipuè contra primā propositionem arguit primo secundum Adria. in 4. de restit. vbi supra. Nam doctoribus nulla est facultas legis condendę neque obligandi per talē legem, ergo similiter neque opiniones eorum videntur obligationem aliquā inducere, ad eligendum hanc vel illam, &c. ergo non obstante ꝙ ego sciam apud doctores in dubium versari sequitur ꝙ possum eligere quācunq; opinionem voluero, vel ad consilium vnius absque discrimine peccati amplecti quamcunq; voluero partem, non attendendo probabilitatem maiorem huius vel illius: & prima consequentia probatur à maiori ad minus negatiue, quia si certa snīa doctorum non potest me obligare tanquam lex, ergo nec formidolosa eorum opinio. Secunda autem consequentia patet. Et confirmatur primo, quia ignorātia inuincibilis excusat à peccato: alioqui obligaremur ad impossibile (quod absit) vt de hoc latius infra. Sed q in dubijs sequitur sententias & decreta maiorum: videtur iam inuincibiliter ignorare quantum est ex hac parte industriæ humanæ apponendæ, cū nō possit per se nosse veritatem legis quam nescit aut non intelligit ergo. Cōfirmatur secūdo auctori. quia subditi præsertim simplices tenentur maximè in dubijs seruare decreta legesq; maiorum. Deut. 17. Si difficile & ambiguum apud te iudiciū esse perspexeris inter sanguinē & sanguinē, causam & causam, leprā & non leprā: & iudiciū. Inter portas tuas videris verba variari: surge & ascēde ad locum quem elegerit dñs Deus tuus; veniesq; ad Sacerdotes Leuitici generis & ad iudicem qui fuerit illo tpe, quęresq; ab eis, q indicabunt tibi iudicij veritatē, & facies quæcūq; dixerint qui pręsunt loco quem elegerit Dñs, & docuerint te iuxta legem eius: sequerisq; sniam eorum; non declinabis ad dexteram neq; ad sinistram. Hæc ibi. In quo se fundat. c. per venerab. qui filij sint leg. ex quo ēt canonistę & bene demonstratū putat, quod in dubijs diffiniendis magis stādū est sent. Papę quā quorūcunq; sanctorum, ēt quo ad expositionē sacræ script. ex quo Pontificibus: non aūt sanctis data est potestas iudicandi & interpretandi. de quo Panor. in c. aliquib. de decimis. & c. ne imitaris. de pscr. quamquā contrariū determinasset Gratia. in 20. dist. c. 1. & 2. sufficit pro nunc ad propositū auctoritas Deut. 17. Item Matth. 23. Super cathedram Moysi sederunt Scribę & Pharisęi quæcunq; dixerint vobis facite. nunc aūt qui peccat auctoritate legis non peccat. 23. q. 4. ergo. Item Vlricus in summa sua dicit quod si quis de aliquo dubio consulat magis peritos de quo nullā habet expressam auctoritatē script. vel Ecclesiæ, vtrū ita sit vel nō, dūmodo formet sibi bonā cōscientiā, ēt si res aliter habeat quā ipse sentit, & quā sibi consuetum fuerit, excusatur, quia fecit quod potuit & Deus plus non requirit. Item Alb. Mag. vř in suis resp. dicere ꝙ frater simplex vel quilibet homo cum salute potest sequi in consilijs quamcunq; opinionem voluerit, dummodo alicuius magni doctoris opinionem sequatur.

Item Aug. ad Cassulanū & habetur dist. 9. c. sanè. & Guill. glossator Raim. dicūt ꝙ in apicibus iuris vbi dubitant etiā sapientes excusabilis est Ignorantia: vnde si quis bona fide partem hanc vel illā elegerit nō debet super hoc habere conscientiam nimis scrupulosam. Item Monal. dicit ꝙ in dubijs non generatur aliquod pіudiciū veritati si inter diuersas opin. à magistris approbatas illam quisquam amplectatur quæ sibi vř magis consona veritati seu rationi. Item Landulph. in 4. senten. dist. 15. dicit. Si quis illius sit animi & propositi ꝙ nullo modo vellet operari contra legem si sciret: & sequatur in dubio contractuum opinionem alicuius doctoris, dato quod illud quod facit sit malum, & contrarium sit bonum, creditur quòd non peccat.

Item Host. extra de cogn. spir. super c. si vir. dicit quòd vbi sunt diuersæ opiniones diuersaque

iudicia

iudicia semper est ferenda humanior & æquior. & ad idem facit.c.fi.de transact.& ff.de legibus. l.benignus.& ibi doctores,& q si vna opinio innititur rigori scripto:altera autem scriptę ęquitati, præponitur æquior (vt habetur de rerum permutatione.c.1.lib.6.) & l.placuit. C.de iud. & Cynus in l.1.C.de legibus, & l. benignus. ff. de legibus,& tenet Pau. in Clemétina Romani. in prin.de elect. quod tamen fallit in odium Iudæorum: contra quos rigor præfertur æquitati. de iud.c.2. Et nota q dicit benignior illa quæ fauet iuramento, testamento,libertati, matrimonio, religioni, & sacramento, vt est argumen.c. 2.de cogna.spiritu.& l. sunt personæ. ff. de religio.& sumptibus fun. & similiter ea quæ absoluit est ligante benignior.de reg.iur.c.odia.lib.6. & l.Arrianus. ff.de actionib.& obligat. vt etiam refert Syluester tit. opin.q.2.

Item Florent.in sua summa.par.1.tit.3. c.10. §.10.& Nauarro in sum.c. 27.num.283.& 288. vbi etiam prędictos doctores recitat dicit q cùm bona conscientia potest quis tenere vnam opinionem, & secundum eam operari excluso saltem scandalo,si talis opinio habet pro se notabiles doctores, & non sit contra expressam auctoritatem sacræ scripturæ aut contra determinationem ecclesiæ: & dummodo ex contrarietate talium opinionum non tamen ducatur ad dubitandum sed bonam sibi conscientiam formet de eo quod credit tanquam de probabiliori parte, & præcipuè quando quis adhibet diligentiam inquirendo veritatem,nec inuenit aliquid quod eum sufficienter moueat ad credẽdum quod sit illicitum hoc quod ipse sequitur secundum illam opinionem. Hæc ille. Et in idem concidit Henricus Ganden.in 4. quodlib.q.33. vt recitatur infra in responsione ad secundum argumentum & tertiam eius confirmationem.

Ex quibus omnibus videtur sufficere q opinio iustificans actum licitum vel illicitum nõ sit expresè contra sacram scripturam, aut expressam determinationem ecclesię,& q non oriatur scandalum sequendo eam,& quòd sit opinio habens probabiles rationes quæ & tales videantur ipsi agenti, & habeat notabiles doctores pro se, & non faciunt prædicti doctores mentionem de aliqua alia conditione requisita q videlicet sint rõnes aut causę probabiliores pro tali opinione, imò neq; supradicti doctores prius recitati ponunt tot conditiones,sicut Florent.& Henricus, ergo non requiritur amplius neque quòd sit probabilior aut quod probabiliores causas habeat pro se quam opposita opinio.

Respondeo ad primum argumentum concesso antecedente,& prima consequentia,negatur secunda. & ratio est, quia licet doctores decernentes vel opinantes non obligent:tñ lex, & ratio naturalis obligat nos ad tenendũ & sequendum probabiliorem cognitam opinionem:alioqui esset peccatum temeritatis vel periculis seu contra conscientiam vt probatum est. Doctores autem opinando nihil aliud faciunt quàm indagare & declarare nobis rationes probabiliores quibus cognitis tenemur iam ex lege naturali eam sequi opinionem:ideo non valet illa consequentia secunda,scilicet non obligamur ex opinionibus doctorum tenere hanc vel illam, ergo simpliciter non obligamur, quia stat q obligemur ex alia lege puta naturali vt dictum est.

Ad primam confirmationem respondeo negando minorem,quia nisi sequatur decreta maiorum in quibus est maior probabilitas quàm in opinione opposita non ignorat quis inuincibiliter, nec agit rationabiliter, ex quo temere agit vt probatum est. Et si sic intelligatur,tunc conceditur etiam consequentia,sed nihil contra supradictas propositiones, vt patet.

Ad secundam confirmationem rñdeo, quod illa omnia & auctoritates ibi adductæ locũ habent in simplicibus qui nesciunt perspicere vim rõnum & probabilitatis huius & illius sentẽtiæ vel opinionis. Nam hi licitè sequuntur opinionem alicuius magni doctoris quẽ bona fide credunt rectè docere. docti autẽ viri qui sciunt vim rationum discernere non excusantur nisi probabiliorem sequantur opinionem, vt supra, & in resolutione post tertiam propõnem dictum est.

Et ad id Deuteron. 17.rñdeo, q textus se ipsum soluit,vt ait Adria.in 2.quodlib.q.1.fine argumentis, quia ibi dr̃. Facies quæ te docuerint ſm legem. nunc autem error aut quod est contra rationem aut contra probabiliorem opinionem non docetur ſm legem Dei,sed contra.vnde glo.non dicit tibi vt obedias nisi te iuxta legẽ docuerint. Illud autem non declinabis ad dexteram vel sinistram, non intelligitur respectu doctrinæ illorum superiorum,quasi non liceat declinare ab eorum malo decreto vel mala doctrina:sed intelligitur de non inclinando extra rectam doctrinam eorum ſm Dei legem, quia nõ declinandum est à via recta quam illi docuerint. Nam declinare est in via morum à bono & recto recedere,sic dr̃ Deut. Non declinabis ad dexteram vel sinistram,scilicet à præceptis Dei. Ad illud Matt.23.Super cathedrã Moysi &c.Respondeo secundum Conradum & Adrian. vbi supra quod intelligitur quando concorditer omnes quid dicunt:secus vbi est contrarietas opinionũ: vel intelligitur de ijs quæ ad cathedram pertinent secundum glo.inter eiusmodi sunt ea quæ secundum Dei legem & rectam rationem docent:non autem errores quos de capite suo con fingunt. Esai.10.Vęh qui condunt leges iniquas &c. Igitur tenemur sequi doctrinam superiorum & doctorum: dummodo non dixerint contra sacram scripturam & rectam rationem expresè vel implicite aut aliquo modo. Hæc ille. Et ita patet quod indebitè adhærens errori

superioris vel doctoris non peccat auctoritate legis pceptiue vel consultiue, cùm lex non iubeat nec suadeat contra rationem probabiliorem vel in erroribus aliquem sequi.

Ad Vlrijcum respōdeo, quod ipse intellexit, si homo fecit quod in se fuit, vt patet ex ratione sui dicti, quia & tunc fuit Ignorantia inuincibilis & non aliter. & similiter subintellexit alias particulas debitas inesse, licet non tam clare expresserit.

Ad Albert. respondeo, quòd similiter debet intelligi & suppleri prædicto modo, aliàs, eius dictum non est verum.

Ad August. & Guillel. & Monal. respondeo, quod eodem modo sunt intelligendi & supplendi, quia ex quo dicūt quod in dubijs tutè sequitur homo opinionem habētem pro se rationem solam, dimittendo illam quæ habet pro se exēpla duntaxat, & si vtraq; habet rationē & exempla, tunc illa quæ habet exempla excellentiora pietate est magis imitāda sicut ex talia exempla sunt digniora ad imitandum: in dubijs autē moralibus aliorum bona vita debet esse nobis regula viuēdi, & eo magis quo meliores sunt illi. hæc Aug. Ex quibus patet quod ipse intendit ꝙ probabiliori & rationabiliori est standum, ex quo prædicta hæc faciunt, opinionem probabiliorē, vt patet ex supradictis.

Ad Landul. respondeo, ꝙ eodem modo est intelligendus & supplendus qñ opinio tangit rē obligatoriam de iure Diuino. Nam (vt ait Adri. in 4. quodlib. art. 1 §) n his quæ sunt solum de Iure positiuo, in quibus inquirendis non est necessaria tanta diligentia, bene excusatur à peccato is qui sequitur opinionem alicuius doctoris, aut viri docti, sicut sequēdo errorem Medici vnius, pro repellenda ægritudine, quis inculpabiliter morti se exponit. & sic limitata opinio Landul. est vera vt iacet, alias supplenda est secundum supradicta, si vera esse debet.

Ad Hostiens. respondeo secundum Conradum vbi supra ꝙ illud eius dictum habet veritatem in solo foro exteriori & quoad personam iudicis debentis iudicare, quia in dubio illo debet iudex potius declinare ad humaniorē & benigniorem partem & equiorem, quia melius est reddere rationē de nimia misericordia q̄ de nimia seueritate. Aequitas autem est iustitia quędam dulcore misericordiæ prudenter temperata secundum exigentiam casuum & circunstantiarum particularium. Sed non est verum in foro conscientiæ, saltem quoad ipsum pęnitentem & confitentem. Nam apud talem, ea quę est humanior non est præferenda, quia est laxior & minus secura, nunc autem licet non sit semper necessarium sequi tutiorē, sed tutā sufficiēter, nisi vbi est periculum mortale seu dubium: tamen semper consulendum est tutius, & hæc tutior opinio communiter est durior, vt de hoc supra habetur in resolutione, & infra in responsione ad secundum arg. latius.

Ad Flor. Nauarro. & Henric. resp. quod sunt intelligendi, & supplendi, vt de reliquis dictum est, quia & eorum verba id expressius sonant.

Secundo arguitur præcipue contra secundam propositionem vbi dr̄ quod agēs actum aliàs illicitum, vel non ita tutum vt est oppositum, sequendo probabiliorem opinionem non peccat, quia vbi possumus tenemur incerta fugere & certa amplecti (vt patet per Aug.) & habetur de pęnit. dist. 7. c. si quis. dicentem, tene certum & dimitte incertum, & in c. Iuuenis. de sponsa. habetur ꝙ in dubijs tutior pars est eligenda, & gl. Math. 1. ibi hoc eo cogitante &c. dicit hic docemur diu deliberandum esse de incertis ne peccato leuitatis peccetur. Sed cum certū sit quòd non sit peccatum sequendo illam opinionē quę damnat talem actum de quo est doctorum contrarietas, omittere & cauere illum actū, præsertim si ex tali omissione non sit præiudicium tertij, vel aliud periculum peccati aliunde, & non sit certum ꝙ non sit peccatum sequi opinionem probabiliorem iustificātem illum actum etiam post longam discussionem, ergo stante prædicto dubio opinionum seu earum contrarietate, sequitur, ꝙ illa semper necessario eligenda est tanquam tutior quæ damnat talem actum & non illa quæ illum iustificat. Et confirmat primo, qa qui se periculo exponit mortalis peccati mortaliter peccat, secundum regulam magistralem, ex Ecclesiast. 3. qui amat periculum, peribit in illo: sed ex quo quis scit esse dubium ex contrarietate opinionum si eligit vel sequitur opinionem etiam probabiliorem iustificantem actū de quo est dubium an sit mortalis, iam amat periculum: quia amare periculū in proposito est illud velle in quo periculum consistit, vt contingit in illo actu, ergo peccat qui sequitur opinionem illam quæ iustificat aliquem actum quem alia opinio damnat. Et confirmatur secundò, quia non solum est mortale agere contra conscientiam, sed etiam contra dubium de mortali, vt latius de hoc infra in materia de conscientia, sed impossibile est eum non dubitare qui iam nouerit occulatissimos atque acutos viros dubitare de negotio, vel de altera opinione opposita, ergo nunquam licet ei partem amplecti, de qua dubium versatur ex contrarietate opinionum. Confirmatur tertiò, quia saltem sequitur quòd debet ibi recognoscere culpam, sequendo opinionem iustificantem actualem de quo est incertitudo & contrarietas opinionum, quia secundū Aug. & habetur dist. 5. c. ad eius. Bonarum mentium est ibi culpam agnoscere, vbi culpa non est; & non potest hoc intelligi de eo actu de quo nullū omnino dubium est quin sit licitus: sed de eo de quo est aliqualiter dubium. Sed quando quis agnoscit ibi esse culpam in aliquo

2. Argum.

actu

actu tunc ibi credit esse culpā ergo non licebit ei illum agere:quia sic agere contra consciētiā. Confirmatur.4.quia B.Tho.in 3.quodlibet.art. 10.dicit in his quæ pertinent ad sidem & bonos mores nullus excusatur si sequatur erroneā opinionē alicuius magistri. in talibus enim ignorantia non excusat, alioqui excusarentur à peccato illi præsertim simplices qui secuti sunt opiniones hęresiarcharum,puta Arrij Nestorij &c.nec potest excusationem habere propter simplicitatem suam siquis in talibus opinionē erroneam sequatur:quia in rebus dubijs non est facile prę standus assensus. Imò s̄m Aug.li.3. de doctrina Christiana, consulere debet quisq; regulam fidei, quam de scripturarum planioribus locis & Ecclesiæ auctoritate percepit.hæc B.Tho. & in 8.quodlib.art.13.dicit quod duobus modis quis peccatum incurrit.1. faciendo, contra legem.2. faciendo contra conscientiam certam vel opinatiuam:& ꝙ qn̄ sunt duę opiniones contrariæ de eodem, ex quo oportet alterā veram altera falsam esse:tunc si quis facit contra veram opinionem quæ damnat actum & sic facit cōtra legem Dei, talis non excusatur à peccato quamuis non faciat contra conscientiam. si autem alia opinio contra quam facit non est vera, & si actus est licitus tn̄ agens habet conscientiam de contrario: tunc iterum peccat:quia contra consciētiam: Si verò non habet conscientiā de contrario sed certitudinem,sed tn̄ in quandam dubitationem inducitur ex contrarietate opinionum:& tunc manente tali dubitatione si agit peccat quia discrimini se committit. aut ex contrarietate opinionum, in nullam dubitationem inducitur: & sic non peccat. Hæc B. Tho. Ergo ex prædictis his vr̄;ꝙ qui sequitur opinionem iustificātē actum aliàs illicitum quem alia damnat, nunquam excusatur à peccato, etiā si habeat omnes illas conditiones secundæ propositionis.

Resp. ad 2. arg. Respon. ad s̄m arg. s̄m Conradum vbi supra ad maiorem,quod quāuis possit refutari dictum Aug.tene certum &c. tanquam impertinens ad propositum: quia ibi nō loquitur qn̄ sumus inter contrarias opiniones: sed qn̄ penitens est in articulo mortis vt patet. ¶ Tamen admittendo illam & alias auctoritates ad propositum, dico illam maiorem distinguēdo, quod dupliciter dr̄ incertum, vno modo per negationē certitudinis cuiusq; tā moralis q̄ dialecticæ, ita ꝙ nullo modo est probabilis certitudo quod talis actus sit licitus: sed potius est ꝓbabile & equilibre dubium & periculum peccati in tali actu sequēdo talem opinionem:ita quod agens s̄m illam opinionē probabiliter seu æque credit se peccare, sicut non peccare mortaliter: & tūc conceditur vt supra dictum est quod tenemur tutiorem opinionem amplecti.& ad hunc sensum conceditur illa maior & auctoritates pro ea adductæ: sed tunc negatur minor. non enim est incertum moraliter neque dubiū an sit mortale sequi illam opinionem probabiliorem,de qua in 2.propositione dictum est: sed potius est certum quod sit licitum vt patet ex dictis.

Alio modo capitur incertū per exclusionem certitudinis maioris: ita quod solum negat certitudinem maiorem euidentiæ,non aūt certitudinem moralem dialecticā & probabilem: quæ certitudo moralis seu probabilis innititur non quidē propositionibus euidentibus ex terminis aut deductis ex talibus, sed coniecturis grossis & figuralibus magis ad vnam partem se habentibus quàm ad aliam, vt 1.Ethic.c.2. dr̄ ꝙ disciplinati est, in tm̄ certitudinem requirere, s̄m vnumquodq; genus, in quantum rei natura patitur; proximum enim peccatū seu æque vitiosum est,mathematicum persuasionem, & rethoricum demonstrationem exquirere. Ideo qui in agibilibus nollet esse contentus de tali certitudine morali vel probabili esset in disciplinatus. Igitur capiendo incertum hoc, secundo modo, idest ꝙ non est euidens:tunc nego illā maiorem si loquitur de obligatione præcepti,vel necessitatis. Nam opinio quæ est probabilior,quamuis alia sit longe certior aut tutior ex parte rei ꝙ eam sequi nullum omnino continet periculum, licite eligitur tanquam certa moraliter licet sit incerta euidenter,& licet sit alia certior aut tutior. Sicut bene stat ꝙ inter duo alba, vnum sit magis album quā aliud: & tn̄ id ꝙ est minus album sit pure & simpliciter albū, sic quod nihil nigredinis habeat admixtum: & inter duos sanctos vnus est sanctior alio vterq; tn̄ sanctus: sic improposito. Si autē quis velit de consilio sequi certiorem omnino opinionē & duram,cauendo omnem actum quem quęlibet opinio damnat, eligendo semper securius, & id de quo constat esse licitum omnino:potest quidem licitę & sanctæ id facere simpliciter loquendo: quod ideo dico, quia ratione alicuius circunstantiæ, puta damni tertij vel periculi scrupulorum conscientiæ inquietantium seu aliunde, non esset tutius neque bonum sequi illam simpliciter tutiorem certioremq;, aut duram opinionem.

Sic etiam patet quomodò est intelligēda illa maxima cōis,s.in dubijs tutior pars est eligēda, quia si intelligatur de dubio iuris tūc modo prædicto intelligitur quando est dubiū de mortali, ita quod si non est probabilis aut moralis certitudo sufficiens quod sit licitum, aut qn̄ vtraq; pars est æque probabilis aūt ęque dubia de mortali: tunc tutius & minus malum est necessario simpliciter eligendum, vt dictum est hic, & in tertia proposi. & in resolu. suprapolita. Not.

Si autem loquamur de dubio facti, puta qn̄ quis scit quidem tale ius videlicet esse illicitū, furtum & fornicari: sed dubitat an hoc factū sit furtum aut fornicatio: quia dubitat vtrum hæc res vel mulier sit sua an non, & per consequens dubitat

dubitat an capere talem rē, vel accedere ad talem mulierem sit furari & fornicari an non: tūc in tali dubio facti (ait Conrad. de contractib. q. 61. in 5. arg. & eius responsione) ꝙ etiam tutior pars eligenda est necessariò vt dictum est. Sed hoc limitat qñ est dubium probabile vel æquilibre de alicuius præsentia vel absentia requisita vt actus sit licitus, vel vt non sit illicitus, puta qñ quis dubitat probabiliter seu æque ꝙ est in statu gratiæ sicut ꝙ est minor tali peccato, & per consequens probabiliter seu æque dubitat seu credit ꝙ adest debita dispositio ad communicandum, sicut ꝙ abest aut ꝙ adest indispositio sicut quod non adest. tunc enim tutius est necessariò eligendum, & curandum vt probabiliter habeatur dispositio sufficiens requisita & caueatur indispositio impediens dignam eucharistiæ sumptionem. secus ait quando est dubium probabile seu ęquilibre de pręsentia illius facti seu circunstantię, cuius pręsentia facit vt actus sit illicitus: tunc enim non necessariò tutius eligendum, puta cum quis ęque vel magis credit quod non erit tempore futuro, quàm ꝙ erit maior valor seu precium eius: tunc enim licet præsentia illius maioris precij sit circunstantia deprauans actum venditionis mercis tamen: quia de ea dubitatur vel credatur probabiliter ꝙ non aderit sicut aut magis quàm ꝙ aderit, ideo ad venditionem esse iustam nihil officit tale dubiū facti scilicet maioris precij futuri: & per consequens ad venditionem esse iustam non necessariò est tutius eligendum in tali dubio de præsentia facti cuius pręsentia deprauat actum vt dictum est & ait Conradus vbi supra.

Resp. Sed ego non video differentiam inter hunc & alium primum casum, nam videntur coincidere & alterum ex altero inferri. quia si præsentia circunstantiæ vel facti deprauat actum, vel eum facit illicitum, vt dr̄ in secūdo casu, ergo eius absentia requiritur vt actus non sit illicitus: & per consequēs in tali dubio est tutius eligendum, vt dictum est in secundo casu. Ideo vr̄ simpliciter & vniuersaliter dicēdum ꝙ in dubijs tutior pars est eligenda eodem modo in omni dubio facti, sicut in dubio iuris dictum est. Et ad arg. s. ꝙ sequeretur ꝙ esset illicita venditio mercis pro maiori precio dubio expectato in futurū si tunc esset precium tutius, idest æquale vel minus recipiendum necessario: cuius tñ oppositum cōiter dicunt doctores. Respondeo negādo sequelam, quia de iusto consensu voluntario partium formali: vel interpretatiuo seu virtuali existēte aut existere debente eligitur tale precium futurum dubium maius aut minus: ideo volenti non fit iniustitia. Quòd si non esset talis consensus iustus vtrinq;: tunc conceditur ꝙ esset iniustum preciū & per consequēs tunc tutius, idest, ęquale precium dubium aut certum expectādum esset: & forte hoc modo Conradus intellexit.

Ad primam confirmationem. Respondeo ꝙ maior est vera de periculo probabili vel æquilibri quod vere & proprie dr̄ & est periculū: non aūt de periculo improbabili leui vel scrupuloso, quod nec est nec vere nec proprie dr̄ periculum: sed tunc negatur minor; non est enim periculum in casu secundæ propositionis & resolutionis supradictæ. quia cum opinio doctorū non faciat periculum à parte rei sed solū quo ad æstimationem; ideo vbi tales circunstantiæ se offerunt ꝙ quis nō ducitur in dubitationem neque tenetur dubitare, nō amat periculum probabile nec æquilibre formaliter nec interpretatiue, talis autem est is qui sequitur opinionem iustificantem actum in se illicitum cum conditionibus secundæ propositionis vt patet ex dictis.

Ad secundam confirmationē. Respondeo concessa maiori, negatur minor primæ consequentiæ: imò vt ait Adrianus, in 4. de restitutione vbi supra, experientia docet oppositum, ꝙ scilicet homines præsertim docti aut etiā alij de quibus loquitur secunda propositio suprapolita nullo modo mouentur ad essentiendum vel dubitandum contra opinionem suam propter auctoritatem vel opinionem aliorum, quamuis habeāt leuem formidinē seu scrupulum. Neque is peccat per temeritatem neque per cōtemptum virorum doctorum quos audit vel scit tenere oppositam opinionem: quia nō tenetur in hoc eos reuereri hoc modo, s. sequendo eorum opinionem minus probabilem; dummodo alias eos nō contemnat nec irreuerenter tradet vllo modo.

Ad tertiam confirmationem. Respondeo fm Conradum. q. 100. negando illud, si agnoscere & credere culpam capiatur proprie pro actu intellectus adhæsiuo vel iudicatiuo firmo aut probabili: vel ēt impropriè pro actu vel motu potētiæ affectiuæ, idest pro refugere & dolere absolute tanquam de culpa. Neque Aug. sic intendit neque vult dicere ꝙ quis debeat absolute & firmiter aut probabiliter credere ibi esse peccatū vbi non est: quia hoc non esset verum ēt in materia vbi est contrarietas doctorū: sic enim oporteret quod quis adhæreret illi opinioni cuius contradictoria vr̄ sibi probabiliter vera & aliā falsa, nec ēt vult Aug. ꝙ quis debeat absolutè & firmiter refugere dolere & cauere tale quid tanquam omnino malum: ad hoc enim nullus tenetur neque requiritur hoc ad bonitatem homini necessariam, sed intelligit Aug. agnoscere improprie pro formidare dolere & refugere culpam; & id non absolute nec firmiter nec probabiliter, sed sub conditione ad cautelam: & id adhuc non de necessitate sed de supererogatione. & sic cōditionaliter formidare dolere & cauere illud non requirit actum adhęsiuum intellectus firmum nec probabilem de hoc quod ibi sit peccatum sed potest esse vbi est tantum modicus motus alicuius paruæ & leuis formidinis seu timoris,

moris, & ita non agit contra conscientiam, & ita intelligitur, quod bonarum mētium est timere culpam vbi culpa non est.

Insuper vt ait Siluestrina tit. scrupulus. q.3. hoc est proprium bonarum mentium, non quidem inquantum sunt bonæ simpliciter, nam de ratione bonitatis moralis simpliciter non est recognoscere & timere aliquo modo culpam: vbi non est: alioqui non saluaretur bonitas nisi hoc adesset: sed est proprium bonarum mētium per accidens idest ex præsupposita. ignorantia veritatis seu alio defectu naturali ratione cuius non potest plenè pro tunc veritas cognosci: & tunc propter securitatem & humilitatem est consilium bonarum mentium ibi timere culpam.

Et cum supradictis concordat gl. ibidem Gerson. 3. par. sum. de consolatione Theolog. lib. 4. prosa 1.2.& 3. Alphab. 6.c.d.&c.& lec. 6. de vita spirituali. Alphab. 63. n. dicens ꝙ de præteritis est timenda vel formidanda culpa conditionaliter & generaliter corā Dei iudicio, ante quem nullus mundus à sorde nisi Dei misericordia parcens suppleat: ad cuius misericordiæ pedes nos humiliter ponamus confitentes recognoscentes & timentes modo prædicto nos esse peccatores, ne forte aliquod sit in nobis peccatum latēs, de futuro autem, non est reputanda culpa vbi non est, sed ad cautelam de consilio fugienda, aliàs autem sufficit probabilis certitudo quod nō est culpa, vt sic peccatum vitetur vt dictum est.

Ad quartam confirmationem. Resp. ꝙ B. Th. in 3. quolib. art. 10. est intelligendus in casu quo opinio erronea quam aliquis sequitur in fide, & moribus est expresè contra sacram scripturam aut contra expressam determinationē Ecclesiæ, quam scire tenetur & eius ignorantia illi inuincibilis esse non potest. Nam in prædictis hominibus simplicibus, sequentibus hæresiarchā non est ignorātia inuincibilis quo ad ea quę sunt expresè contra sacram scripturam, aut contra expressam determinationem Ecclesiæ in fide vel moribus: quia si facerent quod in se est vt scirēt & parati essent sine pertinacia credere Ecclesiæ & ei humiliter subijci non ignorarent, vt de hoc latius. infra q. 4.& 5. hr. & quod ista sit mens. B. Tho. patet: quia mox post prædicta verba Augustini allegata subdit dicens, ꝙ qui assentitur opinioni alicuius magistri contra manifestum scripturæ testimonium, siue contra id quod publicę tenetur Ecclesiæ auctoritate non potest ab erroris vitio excusari. hæc ille. Et eodem modo patet responsio ad Aug. quem allegat, quia Aug. dicit quod debet quis cōsulere sacram scripturam & determinationem Ecclesiæ. Igitur si sic fecit nec tamen ei veritas innotuit iam erit eius ignorātia inuincibilis & excusabilis alias non. Et similiter est intelligēdus Henricus gandensis in 3. quodlib. q. 33. dicens. Si auditor opinionum diuersarū, de aliquo credibili vel agibili est homo simplex, non potens discernere doctorum determinationes neque conditiones circa doctores qui stant contra partem periculosam: sed nouit illos probos esse qui sentiunt contrariū aut bona fide præsumit eos magis fide dignos: tunc ille exponendo se illi periculo non peccat mortaliter: quia non reputat illud periculum, quāuis sit periculum in rei veritate. Sed licet iste non peccet exponendo se illi periculo vt dictum est: peccat tamen mortaliter aliunde, scilicet faciēdo quod regula fidei prohibet licet occultum sit ei ꝙ fides illud prohibet: quia huiusmodi ignorantia non est facti, sed iuris, quæ neminē excusat. Hæc Henricus. Qui videtur concordare cum B. Tho. Et similiter est intelligendus vt dictum est, Floren. in 1. parte sum. tit. 3. c. 10. vt supra recitatum est in fine primi argumenti, contra primam propositionem.

Ad illud autem quod ait. B. Tho. in 8. quolib. art. 13. respondeo quod similiter limitandus & intelligendus est vt supra: scilicet quā dō est contra scripturam expressam vel determinationem ecclesię, vel quando opinio damnans talē actum est longe probabilior & habet causas adhærentiæ meliores quam opinio iustificans illū actum illicitum, cuiusmodi est opinio damnans pluralitatem beneficiorum de quo casu etiam ibi loquitur. vel B. Tho. intelligitur quādo pro vtraq; parte est opinio æque probabilis: tunc enim dubitare debet & tutius est intelligendum, vt ait 3. propositio: in quo casu loquitur ibidem: vel tandem intelligitur quando sequens talem opinionem erroneam habet ignorātiam vincibilem vndecumq;. Quod autem dicit B. Tho. si quis habet conscientiam de contrario, &c. intelligi debet de conscientia probabili, vel æquilibri & similiter quòd dicit de dubitatione debet intelligi secundum Conradum de probabili vel æquilibri dubitatione alias non oportet eius dictum habere veritatem, vt de his latius infra lib. 3. in alio nostro tractatu de consciētia q. 5 & 6. Item quod ibidem. B. Tho. supponit opinantem posse dubitare seu debitū esse quod dubitet, ait Adrianus, quòd B. Tho. loquitur large seu impropriè de opinione aut de dubio: nam cùm opinio dicat propriè assensum cum formidine de opposito: dubium vero dicit apparentiam quandā vtriusque partis sine assensu alicuius earum; oportet igitur ꝙ opinio capiatur impropriè pro nuda apparentia sine assensu & iudicio: idest pro scrupulo & sic non esset peccatum contra talem opinionem agere: aut oportet ꝙ dubium capiatur pro formidine seu anxietate quadam & timore vel scrupulo, & sic etiam non est peccatum cum tali dubio idest timore progredi in actum: quia Bonarum mentiū est ibi culpam timere vbi non est, vt supra in responsione ad secundam confirmationem declaratum est.

QVAE-

QVAESTIO IIII.

In quibus potest cadere ignorantia inuincibilis.

RESPONDEO, supposito quod in hac quæstione agimus de ignorãtia inuincibili propriè sumpta: quę excusat à culpa actũ vel omissionem ex ea procedentem, modo proueniat ex culpa modo non, vt supra.q.1.latius.sint quinq; propositiones sequentes.

Propos. 1. Prima propositio, in omnibus quæ sunt iuris naturalis quæ non sunt per se nota, datur ignorãtia inuincibilis & omnino inculpabilis, etiam in decalogo: raro quidem & ad tempus quando absolutè: sæpius autem & semper quando cum quibusdam circunstantijs talia præcepta sumuntur. Non tamen datur prædicta ignorantia inuincibilis diu perseuerans circa talia vniuersalia præcepta iuris naturalis absolutè sumpta: eo præsertim tempore quo necessario obseruanda occurrunt.

Prima pars patet; quia cum non sint per se nota vt supponitur ergo homo indiget aliquo tpe vt per discursum: & doctrinationem cognoscat sufficienter ea deduci ex primis principijs vniuersalissimis p se notis in lumine naturali. Neque enim talis discursus & doctrinatio haberi potest in momento quo proponuntur homini saltum incipienti vti ratione, ergo pro illo tempore intermedio magno vel paruo potest homo omnino inuincibiliter illa ignorare vel saltem dubitare: quousq; faciens quod in se est, sit sufficienter instructus secundum suam cuiusq; ætatem, habilitatem vel facultatem ingenij doctorum & aliorum huiusmodi ad id requisitorum.

Et quod ibi dicitur, raro quidem quando absolute, sæpius autem &c. inde constat; quia absolutè sumpta facilius deducuntur ex vniuersalissimis principijs per se notis: quam cùm aliquibus circunstantijs. quod patet. quia pauci ignorauerunt pręcepta decalogi absolute sumpta, vt germani quidam putauerũt latrocinia non esse peccata, vt refert Iulius Cæsar: multi aũt etiam viri docti atque catholici cum aliquibus circunstantijs ea ignorarunt: sicut & multos cõtractus vsurarios & iniustos contra ius naturale. Nam & Martinus. q.5. de martirio vtiq; putauit esse licitum mentiri pro saluanda vita: & alij idẽ estimauerunt & cognoscere non suam pro vita saluanda; & furari ad subueniendum pauperibus: vel furari ab inimico: & dare libellum repudij, est adhuc dubium inter doctores vtrum olim licuerit: & licitũ æstimatũ est inter gentes etiam sine licentia Dei: & prima repudiata secundam vxorem ducere licitum ducebatur, olim etiã inter Christianos tempore Cid Ruidiaz in hispania. quod & ipse fecit de filiabus suis vt in eius historia legitur. & licitum multi æstimauerunt, priuatum occidere tyrannum. & multa homicidiorũ genera Hieronymus. lib.1. Epistolarum. parte.1. contra Iouinianum Epist.6.c.36. refert apud multas gentes licuisse: & aliquando quidem vincibiliter, aliquãdo autem inuincibiliter ignorari, consonat B.Tho.1.2.q.94.art.4.& Syluester tit.lex.q.3.

Secunda pars probatur tripliciter. 1. quia licet hæc vniuersalia præcepta iuris naturalis & decalogi, non sint per se nota: potest tamẽ quilibet breui tempore in lumine naturali ex notis principijs vniuersalissimis ea deducere vtens ratione non læsa. Nam ex illo vniuersalissimo principio per se noto, non est malè agendũ, & quod tibi non vis alteri noli, potest quilibet in lumine naturali deducere, quod non est furandum, non fornicandum, non mentiendum, non perierandum, non occidendum & huiusmodi: quia Deus prouidit humanæ naturæ ab eius creatione de tali lumine naturali necessario & sufficiente ad id ẽm psal. Signatum est super nos lumẽ vultus tui Domine: sicut de lumine naturali ad principia vniuersalissima speculatiua. Ideo multò facilius potest homo deducere prædicta ex suis principijs q̃ conclusionem ex suis principijs in speculatiuis & in alijs disciplinis: quia & cùm hæc speculatiua non sint tam necessaria, & sint magis obstrusa indigent maiori tempore, ingenio, discursu & Doctrina quam præcepta decalogi: vnde & Deus prouidit de doctoribus ad bene viuendũ in omni tpe à mundi constitutione.

Secundò probatur idem ex. 3. Ethic. c.1. vbi habetur ꝙ ignorantia vniuersalium, non est in vita sed voluntaria: & ideo ea ignorantes sunt reprehensibiles: & patet experiẽtia: quia vbiq; censetur malum furtum, homicidium, adulterium, & alia decalogi, nisi apud homines barbaros deprauatos.

Tertiò probatur idem ad Rom.2 Gentes naturaliter ea quæ legis sunt faciunt, quia habent opus legis scriptum in cordibus suis, idest, quia lex naturalis est insita ipsi naturæ: & ibidem.c. 1. ita vt sint inexcusabiles, & ad idem est. c.turbatur.1.q.4. vbi habetur ꝙ ignorantia iuris naturalis omnibus adultis damnabilis est.

Fit ex dictis posse ad tempus, non autem toto tpe vitæ apud aliquos dari inuincibilem ignorantiam veri Dei: quia non est ita per se notum nobis Deum vnicum esse, quin opus sit tpe & inquisitione & ratiocinatione ad id sciendũ. Sed interim homo faciens quod in se est statim illuminabitur, aliàs sine fide veri Dei non iustificabitur, vt infra in hac quæst. propositio.3. & q.5. latius: de hoc. Quod autem pro toto tpe vitę illa Dei ignorantia stante lege non detur, inde probatur, ꝙ legis naturalis vt dictum est & dicetur, non potest ea ignorantia dari: sed sine cognitione vnius veri Dei Domini & gubernatoris omnium, & legislatoris nostri, commodè ea lex seruari non potest. Nam & ad & maxime ad pęnitentiam Corollari.

tentiam

tentiam peccatorum requiritur cognitio superioris Dei ostensi vt commode placetur, ergo ipsius Dei ignorantia prædicta dari non potest.

De vniuersalissimis autem principijs vel per se notis legis naturalis constat etiam ex dictis q non potest dari ignorātia inuincibilis vel inculpabilis pro vllo etiam modico tpe apud vtētem ratione non læsa: quia intellectus practicus non minus habet suum lumen naturale circa agibilia quam speculatiuus circa speculatiua: & vtrobiq; sunt sua principia per se nota, de quibus nulla est nec esse potest ignorantia inuincibilis: & alia sunt facile, alia non tam facile inde deducibilia & scibilia vt dictum est.

Igitur quāuis aliqui doctores teneant q simpliciter indistincte in nullo iure naturali potest dari ignorantia inuincibilis ēt pro paruo tpe pp rationes quæ infra in 1. arg. tangentur & soluentur: tñ probabilius standum censeo supradictæ propositioni vt dictum est; cum qua concordant cōiter doctores si prædicto modo intelligantur & limitentur: & præcipue. B. Tho. 1. 2. q. 94. art. 5. & 6. & q. 100. ar. 8. & ibi Caiet. & Henricus Gan. in 8. quolib. q. 33. & Conradus de contractibus q. 10. in responsione ad 4. arg. & Adrianus in 1. quolib. art. 3. in responsione ad tertium argumentum & in 4. quolib. art. 1. & Gerson. in tract. de vita spirituali. lectura 2. corollario. 5. & Angest. in moralib. c. 14. & Almain in moralib. trac. 1. c. 4. concordat etiam magister Soto super id Rom. 7. Ego autem viuebam aliquando sine lege, dicens q licet ignorantia affectata non excuset: quando tamen aliquo tractu temporis in aliqua natione corruptissimis moribus lumē naturæ obtenebratur: tunc & si scelerū capitalium ignorantia non excuset; tamen aliorū minorum obliuio quæ sunt etiam contra ius naturale vel minuit vel forte nonnunquā culpam tollit, præsertim quando totus fere orbis tali ignorantia excæcatus erat. Hæc ille. Et ad prædicta faciunt etiam ea quæ infra in 2. propositione sequenti habentur.

Propos. 2. Secunda propositio. In omnibus quæ sunt de mero iure diuino potest & sæpe datur ignorantia inuincibilis etiam toto tempore vitæ perdurans: excepta fide Christi explicita, de qua inferius propositione. 3. latius.

Probatio. 1. Probatur quadrupliciter. Primò quia cū ius pure diuinum positiuum, quod. s. non habet admixtū ius aliquod naturale, de quo iam supradictum est, non sit per se notum sed indiget reuelatione & sufficiēte promulgatione: vtiq; fit vt interim homo faciens quod in se est vt sciat possit illud inuincibiliter ignorare: quia nō pōt hoc cōiter & ordinariè sciri in modico tempore, vt supra in 1. propositione probatum est.

2 Secundò probatur idem: quia sicut olim ante perfectam promulgationem Euāgelij multa de iure diuino necessario & obligatorio per multū tempus à sanctis faciētibus quod in se erat sunt inuincibiliter ignorata, vt patet de præcepto baptismi & de cessatione legalium, quę ante sufficientem eorum promulgationem erant articuli fidei necessarij sicut & nunc: & tñ aliquo tpe à passione Christi sunt inuincibiliter ignorati à discipulis & Apostolis aliquibus, & à multis alijs, vt patet Act. 10. & 11. & ideo ibi concilium coactum legitur ab Apostolis, vt etiā ait Adrianus in 4. in materia de Baptismo. q. 1. & in 1. & 4. quolib. Patet idem etiam de gentilibus cōuersis ad fidem quos non esse obligatos circumcisioni fuit articulus fidei tunc sicut & nunc: & tñ aliquo tpe similiter eos latuit: ideo enim Act. 15. concilium coactum est. Patet etiā de gentilibus vocandis & recipiendis ad fidem. quia quidā discipuli nemini loquebantur verbum Christi nisi solis iudæis, quasi alij non essent participaturi gratiā Christi, vt habetur Act. 10. & 11. c. Patet ēt quia machabęi ignorauerunt inculpabiliter an sibi liceret sumere arma defensiua sabbato, vt habetur. 1. Machab. 2. Patet etiam de illis qui iuxta decisiones aliquorum summorum pontificum egerunt, vt habebat antiqua compilatio decretalium, vt refertur in c. laudabilem, de conuersione coniugato. & gl. in ea quanto. de diuortijs. vbi Celestinus Papa dr̄ erroneè decreuisse vel statuisse per hæresim vnius coniugium dissolui matrimonium, & in c. licet de sponsa, duorum: vbi habetur q pontifices quidam erroneè decreuerunt matrimonium consummatum dissoluere matrimoniū tm̄ ratum præcedens: Omnes igitur docti & indocti, illis tpibus agentes ѕm illas decisiones erroneas manebant in ignorantia inuincibili iuris diuini. Itē olim fuit apud multos ēt doctissimos & sanctos viros ignorātia inuincibilis circa aliquos articulos fidei, an spiritus sanctus procederet à patre & filio: & an animæ nostræ essent ex traduce, & circa multa alia, quousq; Ecclesia diuinitus edocta illud declarauit. Ita ēt nunc eadem ignorantia inuincibilis contingere potest circa credenda & agēda quæ non sunt per se nota neque facile deducibilia ab articulis fidei & à principijs iuris naturalis, vt patet in multis contractibus & actibus humanis de quibus sunt contrariæ opiniones, vtrū sint vel non sint contra ius diuinū vel naturale.

Ratio. 3. Tertiò probatur idem, quia alioqui sequeretur q quilibet rudis faciens quod in se est æque illuminaretur à Deo de omnibus obligatorijs subtilibus pertinentibus ad ius diuinum & naturale & sciret ea sicut quilibet doctissimus vir: quod tñ est absonū concedere & cōtra experientiam, & contra ordinem hierarchicum Ecclesię.

Ratio. 4. Quartò probatur eadem. 1. pars propositionis quia gl. Matt. 18. dicit si ex inuincibili ignorantia quis fallitur, peccatum non imputatur. & facit. 13. dist. in principio. Cum supradictis concordant communiter doctores vbi supra in prima

ma propositione allegati,& præcipuè B.Tho.in 3.quolib.art.10. & in 8. quolib.art.13. & Henricus Ganden.& Florent.in 1.parte.sum.tit.3.c. 10.§.10. & Victoria in 4 relectione q̃ est prior de indis in 4. titulo,insufficiente ad illos debellandum idem tenet. & Conradus vbi supra & Adria.in 4.quolib.vbi & refellit quorũdam Doctorum oppositam propter rationes quę infra in 1. argumento contra hanc secũdam propositionem tangentur & soluẽtur; & tandem Magistri Vega in lib.6. de iustificatione. c.18. concordat cum hac secunda propositione.

Ex supradictis infertur q̄ simplices pertinaciter sequentes errores hęreticorum non excusantur per ignorantiam: quia nòn faciunt quod in se est ad veritatem cognoscẽdam:ex quo non sunt humiliter parati subijci,doctrinæ Ecclesiæ communiter prædicatæ: sic quæ sequuntur errores qui sunt expresè contra sacrã scripturam vel determinationem aut communem prædicationem Ecclesiæ.

Propos.3. Tertia propositio de explicita fide Christi problema est, vtrum post iam promulgatum Euangeliũ per Apostolos & successores eorum in pręcipuis partibus orbis possit nunc ignorantia inuincibilis apud aliquem reperi pro toto tẽpore vitæ eius perseuerãs. Nam in hoc est duplex opinio inter catholicos.

Opinio. 1. Ratio. 1. Prima opinio satis cõius tenet quod non:quę & probatur septem rationibus. Primò quia eorum quæ sunt simpliciter necessaria ad salutem non datur ignorantia inuincibilis:sed fides Christi explicita in lege gratiæ est huiusmodi ergo; consequentia patet & minor supponitur ex q.5. sequenti,& maior probatur:qui illa sunt simpliciter necessaria ad salutem, sine quibus non constat salus ęterna:sed si ignorantia eorum inuincibilis datur, sequitur q̄ illa nõ sunt simpliciter necessaria sine quibus stat p̄dicta salus, & ignorans decedens sine illis saluatur, & ita est repugnantia quod illorũ sit ignorantia inuincibilis, & simul eorum notitia sit simpliciter necessaria ad salutem.Si dicatur q̄ taliter ignorans non saluatur; sed solum excusatur à peccato per illam ignorantiam. Contra, quia quæro quõ damnatur:aut pęna sensus:& hoc nõ: quid supponitur nullum aliud habere peccatũ actuale, quod fiet si ponamus puerum non Baptizatum, statim, vt vsum rationis attingit,sine explicita fide Christi decedere sine vllo peccato:aut pęna tantũ damni vt aliqui dicunt cum Armachano: & nec hoc potest dici,quia non datur limbus adultorũ, sed solum puerorum.Igitur dicendum est,q̄ iste sic eam fidem inuincibiliter ignorans, cũ tali ignorantia decedere non potest; sed opportunè illuminatus saluabitur,vt infra in responsione ad 7. arg. cõtra hanc primam opinionem habetur; & ita horum inuincibilis ignorantia non datur.

Ratio. 2. Secundo probatur idem, quia aut homo facit quod in se est, quodvè tenetur ad notitiam fidei Christi explicitam obtinendum,aut si non,ergo illius ignorantia non inuincibilis sed vincibilis est:si sic,iam Deus opportunè aderit illuminando ne sine tali fide simpliciter necessaria ad salutem homo decedat:& ita non datur inuincibilis ignorantia per totam vitam perseuerãs, probatur hęc consequentia.quia vtenti ratione,facienti,quod in se est, Deus vtiq; non deest, opportunè per se,aut per hominem, aut per Angelum visibiliter, aut inuisibiliter, aliquo ẽt modo extraordinario de simpliciter necessarijs ad salutẽ prouidendo,aut illuminando. Quod,patet, quia sicut à faciente quod in se est Deus nõ permittit principia legis naturalis diu ignorari, vt superius in 1. habetur propositione, neque supernaturalis sine quorum notitia in legẽ naturę homo saluari non poterat.Ita ergo & nunc in lege gratiæ reuelatæ,multò magis Deus abundãs in misericordia,prouidebit opportunè de simpliciter necessarijs ad salutẽ; qualis vti supponitur explicita fides Christi nunc est. Dixi quod prouidebit Deus aliquo modo ẽt extraordinariò aut miraculoso,quãdo defuerit industria humana & modus aut via ordinaria ad id:quia ad Diuinam prouidentiam & ad implendum fideliter sua promissa Diuina,id ita pertinet prouidere: vt videlicet in ijs casibus extraordinarijs hoc vel illo modo,etiam extraordinario,specialiter moueat,vel illuminet hominem facientem quod in se est, ad suum finem supernaturalem obtinendum; neque talis prouidẽtia est miraculosa,sed regularis & ordinaria: quamuis effectus aut modus sit miraculosus & extraordinarius: maximè quia sic ipse promisit vt proximè patebit. ita dicit B.Tho. in 3.dist.25.q.2. art.1. quæstiuncula 1. ad primum & secundum & de veritate. q. 14. art.11. ad primum.

Quòd autem Deus sic promiserit vt dictum est prouidere,patet. 1.Timot.2. Deus vult omnes homines saluos fieri, scilicet antecedenter, dando necessaria simpliciter ad salutem opportunè secundum communiter doctores in 1. dist. 46.Item Ioan.1. Illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum.& psal.9. Non dereliquisti quærentes te Domine.& psal.114 Prope est Dominus omnibus inuocantibus eum in veritate.& Hebr.13.Non te deseram neque derelinquam. & Zach. 1. Conuertimini ad me & ego conuertar ad vos, & Iacob.4. Appropinquate Deo & appropinquabit vobis,& Apoc.3. Sto ad ostium & pulso:& Ioan.6. Si quid petieritis patrem in nomine meo dabit vobis.& Mat. 7.petite & accipietis: quæ omnia de omnibus simpliciter necessarijs ad salutem tam de gratia iustificante, quàm de fide Christi explicita vel implicita æque procednnt: de quibus Aug. super id 1.Timot.2. Negare seipsum Deus non potest: ait. Non potest Deus suam negare misericordiam

sericordiam debitè requirenti, sicut nec suam iustitiam illam promerenti: idq; ex immutabilitate fidelis suę promissionis, quòd. s. facienti qđ in se est simpliciter necessarijs Deus hoc vel illo modo aderit opportunè. Ideo & idem Aug. super ad Rom. 5. Iustificati ex fide pacem habeamus, ait. Deus respicit confugientes ad ipsum, aliter in eo, esset iniquitas; & refert Gabr. in 2. dist. 27. q. 1. dub. 4. Et ad prædicta hæc confirmanda ad sunt exempla Cornelij Actu. 10. Et Eunuchij Reginæ Candaciæ æthiopiæ Actu. 8. & Macedonũ Actu. 16. & B. Barbarę, Christinę & aliorum sanctorum Diuinitus de explicita fide Christi edoctorum, dum doctor humanus & ordinaria ad id illis defuit industria.

Facit etiam quòd communiter dicunt, doctores de puero in sylua nutrito, ad adultam ætatē præueniente: quod. s. faciens quod in se est, vtique illuminabitur à Deo aliquomodo etiam extraordinario ante mortē opportunè de explicita fide Christi, simpliciter necessaria ad salutem.

3. Ratio. Tertiò probatur eadē prima opinio, quia nisi ita esset certè necessario concederetur ꝙ Christum ipsum inuincibiliter ignoratū blasphemādo, sicut Pilatus & Iudæi olim ipsum blasphemauerunt & crucifixerunt, etiam nunc in lege gratiæ homo saluari & eius membrum fieri posset, quod horrendum videtur concedere: sequitur etiam quòd in tali ignorantia fidei Christi, & baptismi decedens, saluabitur sine eis.

4. Ratio. Quartò probatur idē, quia Actu. 4. hr̄. Nō est datum hominibus aliud nomen sub cęlo in quo oporteat nos saluos fieri. Vbi quamuis id possit tā de fide Christi explicita q̄ implicita ꝓ diuersitate tēporū intelligi: at ibidē Apost. ad ꝓpositū de fide eius explicita quā tunc prædicabat id dixit, insinuans eam fidem in lege gratiæ nunc esse simpliciter necessariā ad vitam, & salutem æternam. At idem est. 2. Corin. 3. Fundamētum aliud præter Christum nemo potest ponere, &c.

5. Ratio. Est etiam ad supradicta alia ratio, quia tā clara & tam illustris prædicatio Euangelij per totum hunc nostrum orbem conditum per Apostolos & eorum successores facta est, vt probabilissimum sit nullum hominum genus in eo iam inuincibiliter ignorare fidem Christi & Euangelium, quod vt expressè habetur ad Colossen. 1. prædicatum est in omni creatura quæ sub cœlo est, vt pulchrè ait Soto super ad Rom. 10. Et quidem in omnem terrā exiuit sonus eorum: vbi dicit ꝙ ad p̄cipuas totius nostri orbis cogniti partes promulgatio Euangelij per Apostolos & successores facta est: & inde rumor ad omnes ferè nationes peruenit, quo moueri debuerūt ad inquirendum de lege aut fide Christi, cum pio affectu veritatis audiendæ, vt sic à Deo illuminarentur. Hæc ille. Quicquid sit de insulanis alterius orbis nunc denuo inuentis, ad quos vel nulla notitia peruenit, vel iam olim ita abolita est ab eis, ac si nunquam peruenisset: de quibus & de omnibus alijs ait propositio, quòd si facerent quod in se est, vtique à Deo opportunè illuminarentur: & ita nulla inuincibilis ignorantia de explicita fide Christi, in perpetuum durans in eis esse potest.

Sexta ratio, quia discrimen fidei & sacramentorum legis gratiæ post eius promulgationem sufficientem & aliarum legum ante eam est; ꝙ ante eius promulgationem sufficiebat ad gratiā & gloriam fides implicita cum suis sacramentis legis naturę & scripturę, sed ea omnia sacramēta post Euangelij sufficientem promulgationem omnino cessarunt, ergo iā nunc requiritur fides explicata, cum suis sacramentis ad salutem. 6. Ratio.

Septima ratio, quia ita est nūc simpliciter necessaria necessitate pręcepti & finis explicita fides Christi, sicut olim ante ipsum Christum erat implicita: sed huius implicitè tunc non dabatur vlla ignorantia inuincibilis toto tempore vitæ perdurans: ergo nec nunc eiusdem explicitè, sed facientem quod in se est Deus opportunè ante mortem aliquo mō etiam extraordinario, vt supra dictū est illuminabit: maior probatur tum ex rationibus & auctoritatibus supradictis, tum etiam ex ijs quæ infra. q. 5. propo. 2. referuntur: vbi necessitas fidei implicitè probatur. Minor etiam constat, quia si facerent quod in se est ēt statim Deus de ea fide necessaria ad salutem illuminasset, vti hic in dubio paulò inferius & in respōsione ad secundam rationem ex B. Tho. & doctoribus cōiter habetur, & probat Soto in 4. dist. 1. q. 2. art. 3. & dist. 5. q. 1. art. 2. Consequentia etiam probatur: quia ideo non datur ignorantia inuincibilis illius fidei implicitè quia illa erat simpliciter necessaria ad salutem, quæ ratio etiam militat in explicita. 7. Ratio.

Et cum omnibus supra dictis concordāt cōiter doctores in 3. dist. 25. & præcipuè B. Tho. ea dist. q. 4. & vbi supra. & Bonauen. ea dist. art. 1. q. 2. & Sco. ibidem videtur ad idem. & Durand. ea. dist. q. 1. & Alex. Halen. par. 2. quæst. 129. memb. 8. §. 1. & par. 3. q. 63. art. pen. & Altisiodoren. lib. 3. tractatu 3. quæst. 3. de fide: & Gabriel in tertia dist. 25. q. 1. conclu. 3. & in secundo distin. 22. quæstione 2. dubio 1. & dist. 27. q. 1. conclusione 4. & dub. 4. & Gerson lect. 2. de vita spirituali, & Castro vbi supra.

Et nota ꝙ sæpe dictum est Deum opportunè ante mortem de huiusmodi fidei explicitę Christi illuminatione prouidere facienti quod in se est. Nā nō statim illuminat: sed aliqñ citius, aliqñ tardius: & interim illo tp̄e inter medio talis ignorantia inuincibilis est. licet. n. Deus statim det gratiam facienti quod in se est cum auxilio diuino speciali, quia ad statum salutis in via statim necessaria est, secundum cōiter doct. contra aliquos thomistas, & Caieta. 1. 2. q. 112. art. 3. & in quodlib. non tñ statim sed opportunè qñ sibi

placet concedit alia dona ad salutẽ pro statu viæ non necessaria, vt magis desiderentur magisq; æstimentur & custodiantur ſm Aug.super id Io. 16. Si quid petieritis patrẽ in nomine meo dabit vobis: sic & donũ illustrationis fidei Christi explicitè non semper datur statim: quia ad salutẽ pro statu viæ, non est homini necessaria, ex quo sine illa cũ fide implicita in gratia inuincibiliter ignorans esse põt: sed ante mortem Deus dabit qñ sibi placuerit: quia ad salutẽ æternã sine illa fide, stante lege, homo peruenire non põt, vt de hoc infra. q.5. latius hr: & ideo non permittet Deus illum è vita decedere ante q̃ sit de ea fide Christi sufficienter illuminatus aut instructus, vt in illo sciat suam spem ponere, cuius est membrum, cuius etiam meritis saluatur & gratia. Sic etiam tenet Duran. vbi infra refertur.

Dubium. Sed dubitatur vtrũ talis Dei prouidentia siue promissio ꝙ faciẽtem quod in se est illuminabit opportune de explicita fide Christi, ante mortem sit certa de lege, ita quòd repugnabit legi positæ, si Deus aliter faciat, illum nunquam illuminando, aut sit de fide vel contra fidem, id vel oppositum tenere.

Respon. Respondeo per tria dicta, quorum primũ est, ꝙ id non est certum: est tñ satis probabile sicut & ipsa opinio quæ eo fundamento probabiliter innititur. Primum constat, tum primò quia sunt probabiles doctorũ opiniones sibi inuicem contrariæ super hoc non condemnatę per Ecclesiã; tum secũdò quia prędictę auctorit. non conuincũt id esse de fide; possunt enim intelligi de pfecta per motũ, vel auxiliũ speciale Spiritus sancti faciente quod in se est seq; ad Deũ conuertente, non quidẽ ad explicitã fidẽ, sed ad gratiã gratificantem obtinendũ, vt glosat B.Th.1.2.q. 112.art.13.& q.113.art.4. vt hoc latius hr infra. q.5. in respon. ad quartũ arg. contra primã propo. vel dici põt quod illę auctoritates solũ concludunt hanc disiunctiuam, videlicet, ꝙ aut non datur pdicta ignorantia, aut ꝙ Deus illã non imputabit ad culpã faciẽti quod in se est, & ita erit & dabitur inuincibilis, vti hoc aiunt Gerson de vita spirituali. lectio.2. corollario 5. & Castro de lege pęnali. lib.2.c.14. cum multis alijs, sec undũ etiam constat ex probabilitate opinionum.

Secundò dico ꝙ cuilibet viatori vsum rationis habẽti, Deus semper dat illustrationẽ super naturalem necessariam de qua infra. q.5. propo. 1. hr: sicut & auxilium necessarium vt possit se sufficienter præparare & ad Deum conuertere & facere quod in se est, vt gratiã obtineret iustificantem & salutem, quam Deus illi facienti quod in se est ad id certissimè dabit: & hoc est de fide, quia 1.Timot.2. Deus vult oẽs homines saluos fieri &c. vt supra: quãuis nõ omnibus det semper abundans & extraordinariũ auxilium ad id, nec alias illustrationes & dona non necessaria ad salutem, vt latius agunt Adria. de pęnitentia. q.3. & Medina etiam de pęnitentia. q.2. & Vega de iustificatione li.13.c.1. vsque c.13. 23. & lib.9.c.39. & Honcala vbi infra.

Sed vtrum facienti quod in se est, idest quod potest, Deus ẽt statim gratiã conferat gratũ facientem & prædictã illustrationẽ necessariã ad gratiã & salutẽ, sunt opiniones. Nam Gaiet. in quolib. de contritione. q.1. ait ꝙ non, ẽt si per auxiliũ super naturale sit sufficientissimè dispositus, & Duran. in 4.di.4.q.7. idẽ dicit de prædicta illustr. sed cõiter de gratia à doctoribus id reprobatur: ideo Soto de natura & gratia lib.2. c.16. & lib.3.c.vlt. & in 4.sen.dist.5.q.1.art.2. & latius di.17.q.2.art.5. & cõiter thomistæ ſm ipsum B.Th. vt hr infra q.5. in respon. ad quartum arg. contra primam propo. & Medina de Recta in Deum fide li.4.c.7. & multi alij dicunt ꝙ sic, si homo supernaturaliter adiutus facit ꝙ in se est: nam tunc & non aliter est & dr sufficienter & vltimatè dispositus ad gratiam gratum facientem: & Honcala trac. de mundicia cordis fol.49. col.1. ait hoc esse de fide: alij autẽ plurimi cum quibus est Vega vbi supra tenent hoc esse verum, etiam si non supernaturaliter extraordinariè adiutus sit, sed per naturæ vires cum fide illustratur homo, cùm auxilio ordinario faciat ꝙ in se est, & se disponat ad gratiam, quia statim dabitur ei, vti superius in hac tertia proposi. in secunda probatione habetur.

Alia autẽ dona non simpliciter necessaria ad gratiam & salutẽ non semper neque statim sed opportunè Deus cõfert facienti quod in se est.

Tertiò tandẽ dico quod non omnibus carentibus vsu rõnis, Deus adest conferẽdo necessaria ad salutem, vt patet de existentibus in vteris maternis sine baptismo decedentibus, & de amẽtibus in peccato mort. quia talibus ſm Aug. de correp. & gratia, misericordia est si datur salus, & non est in iustitia si non datur. Nam pp pcm̃ origin. vel actuale pcedens, sunt indigni gratia Dei & iustę pereunt. Vti de hoc latius agit Soto in 4.dist.5.q.1.art.2.fol.252.274. & art.11.

Et ita patet prima opi. cui Cano in relectione de sacramen. superaddit ꝙ existẽs in gratia sine explicita fide Christi vel nõ morietur neque Deus id pmittet, vel si sine ea fide moriatr in statu gratiæ nõ saluabitr: qđ qa vr oĩno falsum & horrendũ: ideo est secunda opinio quæ subsequitur.

Quoad prædictam tertiam propo. est alia secunda opi. ꝙ fidei Christi explicite & baptismi stante lege dari põt, sed de facto non datur, ẽt nunc ignorantia inuincibilis toto tpe vitæ perseuerans: quodq; sine explicita fide Christi eam vincibiliter ignorans cum implicita fide Christi potest vitam æternam sicut & vitam gratiæ habere: quãuis de facto sine illa nullus nũc saluetur iam promulgato Euangelio. Hanc opinionẽ tenet Vega de iustificatione lib.6.c.18.19.22. & Soto in quarto sententiarum dist.5.q.1.art.2. & Dubium.

Victoria

Victoria in 4. relectione quæ de Indis prior est, in 4. titulo sufficiente ad illos debellandū, cum multis alijs doct. quæ & probatur per septem rationes quæ infra in septem arg. contra supra positam primam opin. huius tertiæ propositionis hr̄: hanc ēt opin. tenet noster Medina lib. 4. de Recta in Deū fide. c. vlt. quā & optimè probat.

Resp. ad primam rationem primæ opin. Et ad supradicta septem rationes primæ opinionis respōdet hęc secunda opinio: ad primam negando maiorem: quod. s. eorum quæ sunt simpliciter necessaria ad salutē non datur ignorantia inuincibilis: & ad eius probationē negatur, ꝙ illa dicuntur & sunt simpliciter necessaria ad salutem, sine quibus non stat salus absolutè: sed debet addi, nisi per inuincibilem ignorantiā homo excusetur: imò simpliciter necessariū ad salutem vel ad vitā gratiæ & gloriæ: ideo dr̄, quia tale quid non per accidens nec ex suppositione neque ſm quid his vel illis tm̄, sed per se obligatorium & necessariū omnibus est, vt baptismus & fides Christi explicita, quæ nunc omnibus ēt existentibus in gratia sunt in pręcepto & necessaria ad gratiam acquirendam vel conseruandā: pęnitentia autē & alia sacra non sunt omnibus simpliciter necessaria ad salutem, quia non nisi supposito peccato, vel ad alios fines, & non omnibus hominibus sed peccatoribus vel his, vel illis necessaria vel opportuna sunt: & quod sic debeat intelligi & limitari inde patet, qa quanuis ſm oēs doct. baptismus in re vel in voto sit simpliciter necessarius ad vitā gratiæ & gloriæ: at verò ijdem cum B. Th. in 3 par. q. 69. art. 4. dicunt ꝙ sufficit votum implicitū ad remissionem peccatorum, & idem dicerent ad gloriam; quia nullibi insinuant aliud ad illam obtinendam requiri q̄ gratiam vel remissionem peccatorū: & hoc idē sensit Aug. lib. de prædestinatione sanct. c. 7. dicens, non sine fide Cornelius orabat &c. Sed si posset sine fide Christi saluus esse, non ad eum ædificandum mitteretur Petrus &c. Non enim cogitauit Aug. Cornelium aut nō potuisse mori etiā si veneno aut gladio occideretur sine explicita fide Christi, aut ꝙ vita functus in gratia nō reciperetur in gloriā sine illa fide: quãuis Canō in relectione de sacram. hoc vltimū malè concedat quod & horrendū est. Sed Aug. solum voluit docere ꝙ baptismus est simpliciter necessarius & in pcepto sicut & explicita fides Christi ēt illis qui sunt in gratia: & ideo missus est Petrus qui hęc illum doceret quæ erāt simpliciter necessaria ad gratiā & gloriam, sine quibus Cornel. non poterat esse saluus, videlicet quantum est de se & absolutè nisi per inuincibilē ignorantiam excusaretur: & similiter est intelligendū c. firmiter. de sum. tri. & fi. cath. & oīa alia decreta, vbi dr̄ quod post promulgatū Euāg. i. in illo loco & gente vbi fuerit pmulgatū, nō est salus extra Ecclesiā, aut sine fide Christi explicita, s. nisi per inuincibilē ignorantiā quispiā excuset.

Ad secūdā rationem. Ad secundam rationem respon. ꝙ homo facit quod in se est ad sciendum, & negatur ꝙ, ergo Deus de lege illuminabit de fide Christi explicita semper & vniuersaliter omnes, licet cōiter id faciat: quia hæc fides Christi non est sic necessaria ꝙ sine ea cum sola implicita non possit inuincibiliter ignorans saluari, sicut est gratiam habere vt dictum est: exempla autem Cornelij & Eunuchi &c. non faciunt regulam generalem.

Ad cōe aūt dictum doctorum de puero in sylua nutrito, vt aiunt Alex. 2. par. dist. 119. memb. 1. & B. Tho. in 3. dist. 25. q. 2. art. 1. & Duran. eadist. q. 1. Resp. ꝙ vel id dicunt supposita sua opinione suprapósita ꝙ de fide Christi nō daſ ignorantia inuincibilis, cuius oppositum tenēt doct. de hac secūda opin. vel ꝙ id piè sicut cōiter fieri æstimauerunt sicut re vera fit, vel potius, vt ait Soto, vbi supra ꝙ non intendunt docere ꝙ postq̄ homo sit in gratia per aliquā implicitam fidem exigatur alia explicatior de fide Christi ad consequendam gloriam, sed solum ibi sentiunt ꝙ talis puer aut alius filius faciens quod in se est, illuminabiſ de illa supernaturali cognitione vel fide implicita vel explicita, quæ est necessaria ad peccati originalis vel ēt actualium remissionem quæ fit per gratiā: & hanc fidem B. Tho. & Duran. & alij vbi supra vocant explicitam eò ꝙ supra naturalis sit, qua creditur quod Deus & remunerator super naturalis est: quā tn̄ nos vocamus implicitā respectu illius explicationis fidei Christi & trinitatis quā in lege gratiæ audito Euangelio habere tenemur: vnde & ipse B. Th. post ea in 2. 2. q. 2. art. 3. ad tertiū vbi consultuis loquitur, illam priorem fidem nō vocat explicitam sed fidē reuelatā qua non haberet fidē de Diuina prouid. credens Deū esse liberatorē hominum ſm modus sibi placitos: & hanc reuelationē huius fidei, Duran. in 4. di. 4. q. 7. dicit nō esse necessariā postq̄ homo peruenit ad vsum rationis illi fieri: sed B. Th. 1. 2 q. 89. art. 6. insinuat ꝙ cū primū homo de se rectè deliberat recipit Diuinum auxiliū, sine quo, vt ipse Th. ibid. q. 3. art. 6. expresè docet, homo non pōt perfectè & vltimatè se disponere ad gratiā nec debitè facere quod in se est: quo quidē auxilio & eius intellectus illuminatur, & eius effectus eleuatur in Deum: & hæc fides vbi ius naturæ ritè & rectè seruareſ pfectò sine alio miraculo vel p internā inspirationē vel per doctrinā maiorū quibus reuelationes fiebāt, poterat minorib. affulgere.

De fide Christi detur ignorantia inuincibilis.

Ad tertiam rationem. Ad tertiam rationem resp. negatur quod primò inferri vr̄. Nam non pōt quis blasphemare Christum, nisi ipsum vel eius fidem sibi prædicatā renuat pertinaciter suscipere: & ita nō inuincibiliter illum ignorauit. Negatur etiam quod secundò ibi infertur, vt latius habetur infra in respō. ad vltimum arg. in fine huius quæstionis.

Ad quartā rationem. Ad quartam rationem respon. ꝙ id actu. 4. non conuincit vt postquam homo sit in gratia

requirebatur alia expressior eiusdẽ nominis cognitio vel fides ad gloriam: quod patet, tum primo quia ibi salus non solum de salute gloriæ sed ẽt gratiæ põt intelligi, ꝙ. s. ad vtranq; salutẽ est necessaria fides Christi, tã necessitate præcepti q̃ finis: fides aũt Christi ad gratiam necessaria & sufficiens est implicita apud inuincibiliter ignorantes explicitam, ergo similiter ad gloriã, tũ secundò quia illa cognitio quæ ibi actu.4. designatur, non solum nobis, verùm & cunctis hominibus post peccatum Adæ fuit ad salutẽ necessaria vt ait B.Tho.2.2.q.2.art.7. quæritur, ergo vt bene arguit Soto vbi supra, vtrum in lege gratiæ nunc aliam nouam obligationem explicitæ fidei, hæc auctoritas adhibeat super illam q̃ ante aduentum Christi afferebat, vel nullam: si ergo inuincibiliter ignoranti non sufficit fides implicita ẽt ad gratiam, vel si sufficit ẽt eadem ratione sufficit ad gloriã: si nullam; ergo eadem fides implicita ei sufficiat ad gloriã sicut ad gratiam nunc sicut & in lege naturæ: & eodem modo per omnia dicatur ad id 1.Cor.3. Fundamentum aliud nemo potest ponere præter id quod positum est quod est Christus: quia de omni seculo post peccatum Adæ intelligitur: vbi per fidem implicitam fundamẽtum habet in Christo inuincibiliter ipsum ignorans.

Ad quintã rationem. Ad quintam rationem respondeo, ꝙ quanuis ingenuè cõcedamus nullam nationem in nostro orbe cognito reperiri quæ inuincibiliter nunc Christum ignoret, quidquid de insulanis sit: nullum ẽt hominem alicubi gentium, nũc reperiri, qui per solam implicitã fidem Christi in Deum conuertatur vt oportet, quia lumen naturale inter infideles omnes, adeò iam obtenebratũ est, vt nisi doctrina Euangelica prius ab eis fuerit audita nemo vnum Deum, vt hominum liberatorem, & recõciliatorem agnoscat & suscipiat: & ita nemo sit iam faciens quod in se est & fidẽ Christi inuincibiliter ignorans: at verò cum hoc stat veritas huius secundæ opinionis, videlicet ꝙ si aliquis daretur fidem Christi inuincibiliter ignorans, is vtiq; sine eius fide explicita cum implicita saluaretur, quodq; nulli repugnat legi, eam ignorantiam dari.

Ad sextam rationem. Ad sextam rationem respõdeo, ꝙ nõn magis concludit, eam fidem explicitã Christi esse nũc necessariam ad obtinendum salutem, vel vitam gloriæ q̃ gratiæ. Ideo sicut inuincibiliter ignoranti, sufficit vel non sufficit implicita ad alteram, ita & ad vtranq;, per eandem rationem vti superius ad quartam rationem dictũm est.

Quoad sacramenta verò est differẽtia, ꝙ ante sufficientem promulgationem durabat illa fidei applicatio, instar sacramenti, quæ admouebatur paruulis in lege naturæ, & circuncisio in lege Mosayca: non quidem tanquam vim habens sacramenti veteris legis: illam enim perdidit vel in morte Christi, ẽm Tho. vel post sufficientem Euangelij promulgationẽ ẽm Sco. sed tanquam illa applicatio sacramẽti, vel oblationis quæ fiebat in lege naturæ: post sufficientem verò promulgationem illa omnia abolita sunt, nullumq; verum sacrũ contra peccatum originale, neque applicatio fidei extat præter vnicum baptisma: quo fit vt nunc in toto orbe, præterquam in Ecclesia catholica, nullum omnino remedium sit paruulis, sed omnes propter originale damnantur, etiam si à parentibus sacra legis naturæ & Moysi aut alia sacrificia fidei implicite protestatiua applicentur. Neque ea culpa in Deũm reijcienda est, sed in eorum parentes qui ius naturæ non seruant vt Diuinitus illustrentur.

Et quia nulla secta nunc est quæ non aliquid tueatur atque sectetur contra legẽ naturalem: ideo nullus homo viuẽs ẽm suã aliã sectã p ignorãtiã inuincibilẽ excusatur. Ideo Turrecremata de potestate Ecclesiæ lib.1.c.21. dicit hæreticũ esse tenere quod vnusquisq; in sua secta saluaẽ.

Ad septimam rationem resp. negando maiorem, & ad eius probationem dico, quod licet ita sit ꝙ vtraq; fides Christi, olim videlicet implicita: nunc aũt explicita, sit simpliciter necessaria ad salutẽ; non tñ æqualiter. Nam sine implicita fide Christi non põt haberi vita gratiæ nec gloriæ: ideo nec ignorantia eius inuincibilis potest dari: cum implicita aũt sine explicita fide Christi vtraq; vita haberi põt ab inuincibiliter ignorante, vti latius supra & infra q.5. habetur. *Ad septimã rationem.*

Quarta propositio in iure humano cadere potest ignorantia inuincibilis imò & probabilis, idq; sępissime, omnino à culpa excusans: probatur à fortiori, quia ius humanum nõ est tam necessarium quam Diuinum & naturale, & est minus notum de se, & in hoc non est dubium. *4 propositio.*

Quinta propositio in his quę sunt facti, cuiuscunq; ẽt pertinẽtis ad ius Diuinum & naturale quodcunq;, potest cadere ignorantia inuincibilis, vel probabilis omnino à culpa excusans. *5 propositio.*

Probatur primò ẽm Almayn, in morali vbi supra & cõiter doctores, quia prædicta ignorantia facti, semper est respectu alicuius particularis contingentis circa materiam vel circunstantiam actus, quæ facilè potest ignorari: vt patet Gen. 29. Vbi Iacob cognoscens Lyam sibi suppositam pro Rachele nõ ignorabat aliquod ius, sed an ista esset sua: & ideo fuit omnino excusatus à culpa, secundum communiter doctores.

Item secundò id patet, quia potest quis saluari non baptizatus inuincibiliter putans se baptizatum, vt patet de Presbytero nõ baptizato. c.Apostolicam, vbi in c.veniens. habetur ꝙ talis saluatur per fidem sacramenti, idest per baptismum in voto cum explicita fide Christi, ergo talis casus est dabilis, & sæpe contingens, & vt talis ibi supponitur in d.c.Apostolicam. licet aliqui doctores oppositum dicere videantur.

Item tertiò quia in ijs quę sunt facti, Ecclesia fallit

fallit & fallitur ẜm cõiter doct. putans esse matrimonium inter eos inter quos nõ est, quia deficit probatio facti, ergo & quilibet alius.

Item quarto qa ẜm Adr. in 4. quodlib. si ignorantia facti non esset inuincibilis, ergo non liceret conuolare ad secũdas nuptias recepto certo nuncio de morte mariti, ex quo adhuc falli posset: quod tñ est contra c. in præsentia. de spons. & c. dñs. de secundis nupt. & Aug. in lib. de fide & operibus: vbi dicit ꝙ non peccat virgo quæ nubit alieno viro nec erit adultera ex hoc quandiu nescit. s. probabiliter illũ virũ esse alienum.

Contra primam propo. primum argum. Contra primam propo. arguit tripliciter. Primò quia ad Rom. 1. hẜ. Ita vt sint inexcusabiles. & 5. q. 4. c. turbat, hẜ indistinctè quod ignorantia iuris natu. omnibus adultis damnabilis est.

2. argum. Secundò arguitur ad idẽ, quia si in iure naturali põt dari ignorantia inuincibilis pro aliquo tpe, ergo pro tũc apud vtẽtẽ rõne nõ læsa, posset in iure naturali ꝑbari oppositũ iuris naturalis.

3. argum. Tertiò arguitur ad idem, quia sequereẜ quod liceret & teneretur imò & mereretur mentiendo, qñ quis inuincibiliter putat licere ei teneri mentiri pro saluanda vita, vt impleat consilium vel præceptum, alioqui esset perplexus, & vlterius sequeretur quod Spiritus sanctus per gratiã, aut per suũ auxiliũ speciale mouet ad mẽdaciũ & ad peccatũ, quod est erroneũ concedere.

Propter has rationes moti sunt alioqui doctores antiqui qui in secundo arg. contra secũdam propositionem recitantur, & ẽt aliqui Moderni ad tenendum quod in illo puro iure naturali cadere potest, ignorantia inuincibilis ẽt pro paruo tpe: quia tale ius est inditum naturę & scriptum in cordibus hominum. Rom. 2. In iure autem naturali habẽte admixtum aliquod ius positiuum, seu ab eo dependente vel à facto aliquo humano, bene potest cadere talis ignorantia, vt in contractibus multis id sæpe videmus.

Resp. ad primum arg. Sed certè istæ rationes non probant suum intentum contra primam propositionem: ideo ad eas. Respondeo ad primum ex Rom. 1. & c. turbatur, quod intelliguntur solum in casu secũdæ partis prædictæ primæ propositionis, & in iure naturali per se noto, vt ibi probatum est.

Resp. ad 2. arg. Ad ẜm respondeo, concedendo consequentiã apud vtentem ratione non læsa inuincibiliter ignorantem tale ius naturale: non autem simpliciter, neque apud alios illud non ignorantes.

Resp. ad 3. arg. Ad tertium respondeo, concedendo primam, & negando secundam consequen. quatenus dicit ꝙ Spiritus sanctus mouet specialiter ad peccatum. Nam licet generaliter Deus cõcurrat ad actum peccati vel ad peccatũ quoad materiale: & similiter moueat specialiter per suũ auxiliũ speciale ad ipsum actum meritoriè aut virtuosè mẽtiendi aut credẽdi erroꝝ inuincibiliter ignorato, vt sic ignorãs impleat mandatũ Dei vt ipse inuincibiliter æstimat: non tñ concurrit ad peccatum formaliter esset enim erroneum id asserere, sicut & ꝙ Deus peccare aut malè agere põt: imò nec absolutè dicendum est Deum ad peccatum vel ad mendacium, vel ad fornicationẽ concurrere, aut specialiter mouere, qa male sonat: sed cum vera explicatione supradicta loquendũ est: & quidem quanuis mentiri aut fornicari absolutè & formaliter sit intrinsecè malum: secus autem respectiuè, idest respectu inuincibiliter ignorantis tam iuris quã facti ignorantia, vt constat in casu supradicto, & in casu cognoscentis non suam inuincibiliter æstimantis esse suam vt infra q. 17. q. 23. habetur. & ad talem actũ, si vt Dei pręceptũ adimpleat homo sic ignorans honeste aut ẽt meritoriè illum faciat vtiq; Deus ipse non solum generaliter concurrere, sed & per gratiam suam vti prædiximus mouere potest.

Contra secũdam propo. arg. 1. Contra secundã propositionẽ arguitur dupliciter. Primò auctoritatibus, q?, vt hoc ẽt refert Gerson lect. 2. de vita spirituali corol. 5. & Conradus de contractib. q. 100. in respon. ad quartũ arg. Guill. Parisien. in tract. de legib. c. 21. & lib. de sacramen. ordinis propè finẽ fol. 68. tenet ꝙ apud faciẽtẽ quod in se est nulla cadit ignorãtia inuincibilis, siue iuris, siue facti in lege Diuina.

Item (vt etiam referũt Gerson & Conradus vbi supra & Adria. in 4. quodlib. art. 14.) Altisiodoren. lib. 3. q. 3. tenet cum quibusdam Doctoribus alijs ꝙ licet detur ignorantia inuincibilis facti cuiuscunq; aut iuris humani non tamen iuris Diuini.

Item Gerson vbi supra lec. 4. corol. 3. concludendo mẽtem suã dicit sic: quicquid sit de ignorantia facti aut iuris humani aut naturalis: concors tñ senia doctorum est nullam in his quæ legis diuinę sunt cadere ignorantiam inuincibilẽ, quin facienti quod in se est Deus semper assistit paratus illustrare mentem quantũ oportebit ad salutẽ & erroris vitationẽ. & lect. 2. dicit. apud facientem quod in se est nulla est ignorantia inuincibilis neque iuris, neq; facti in lege Diuina, vel agens ex tali ignorãtia non peccat. Hæc ille.

Item Hugo de sancto Victore lib. 2. de sacramentis. par. 6. c. 5. dicit neminẽ excusari per ignorantiam à præcepto baptismi suscipiendi: quia nisi sua culpa obstiterit scire potest ab homine vel ab Angelo, Deo id prouidente, vt patet Act. 3. de Eunucho. & Act. 10. de Cornelio. Et ad idẽ est exemplum de vetula vt affert Altisiodoren. vbi supra dicens, ꝙ si hęc audiat suum pręlatum prædicantem aliquam hæresim non excusatur per ignorantiam inuincibilem, quia nisi sua culpa obstiterit potest à Deo de veritate edoceri faciens quod in se est.

Et ad idem est 1. Io. 2. Vnctio docebit vos de omnibus, scilicet necessarijs ad salutem.

Argum. 2. Secundò contra idẽ arguitur rõne, quia Deus non deficit in necessarijs ad salutem. Sed notitia tã factũ quã iuris Diuini & naturalis obliga-

torij cuiuscunq; sub mortali peccato est necessaria ad salutem: alioqui nõ esset obligatorium tale ius aut factum, ergo in talibus Deus adest: & per consequens non datur ignorantia inuincibilis sicut nec in fide Christi. Et quidem videtur repugnantia ꝙ in obligatorijs prædictis sit ignorantia inuincibilis. Nam si sunt obligatoria ergo tenemur ea scire & exequi, ergo non excusamur per talem ignorantiam. vel si excusamur contenemur,& ita non erat obligatoria.est igitur contradictio.

Resp. ad 1. arg. Respondeo ad primum, s.ad auctoritates doctorum, vno modo quod illi doctores fuerunt illius opinionis quam eorum verba prædicta declarant (vt Gerson vbi supra refert) quorũ opinio nõ obstat veritati & rationibus melioribus, & aliorum doctorum opinioni cõi supra positæ.

Alio modo respon.quod loquitur de ignorantia iuris Diuini vel facti alicuius simpliciter necessarij ad salutem,vt est fides Christi & Baptismus s'm multos. Et ad exẽplum de vetula. Respondeo quod illa potest inuincibiliter ignore, & inculpabiliter manere in illa hæresi, & saluari si cito moriatur audita illa hæresi, vt supra dictum est contra Altisiodoren. & alios oppositum dicẽtes, quia implicite habet fidem veram de omnibus credendis dum est parata credere quod credit Ecclesia cum ei fuerit sufficienter notificatum. Cum qua fide implicita Ecclesiæ, simul & explicita de fide Christi quã habet,stat error inuincibilis de aliquo particulari quod inuincibiliter ignorat includi & contineri in illa sua generali & implicita fide Christi & Ecclesiæ. Sicut stat scire aliquid in generali & confuse,& ignorare illud in particulari & distinctè. Videtur Gabriel in 3.dist.25.q.1.nota,secundò, & alij doctores communiter ibidem concordantes in hoc:libenter tamen concedo quod non stabit diu in illa hęresi,contra quam Ecclesia communiter solet prædicare veritatem,si ipsa vetula faciat quod in se est ad sciendũ,quia,per prędicatores edocebitur veritatem fidei.

Illud autem 1. Io.2. Vnctio docebit vos omnia. Respondeo etiam si non solum Apost. sed etiam omnibus Christianis hæc promissio facta intelligatur, ꝙ habet hunc sensum quod omnia ipsis necessaria scitu Deus per se vel per suos ministros opportunè tradet: & interim non erunt in culpa, ignorando: neque pro tunc erunt sibi necessaria vt supra dictum est secũdum Gerson lect.2. de vita spirituali, coroll.3. sicq; hoc non probat non posse inuincibiliter ignorari.

ad 2. arg. Ad s'm resp. ꝙ Deus opportunè adest in necessarijs ad salutem: & interim excusatur homo à culpa vt dictum est,& ita conceditur maior:ad minorem aũt negatur ꝙ omne obligatorium est necessariũ simpliciter ad salutẽ. Item quia sine executione multorum eorum potest homo saluari pp impossibilitatem, & similiter pp ignorantiam inuincibilem, vt patet de cõfessione,& de Baptismo quia cum eis in voto ẽt implicito patet salus,vt patet in c.Apostolicam.de Presbytero non baptizato. Igitur est necessariũ necessitate præcepti, non tñ simpliciter nec necessitate finis absoluta,& sic negatur consequentia.

Neque est repugnantia vlla in prędictis:nam licet sint obligatoria simpliciter & absolute,nõ tñ respectiuè,idest nõ respectu eius qui laborat ignorantia inuincibili,aut impossibilitate executionis:& licet ratione impotentiæ vel ignorãtię non tollatur simpliciter obligatio talium præceptorum, nec impotẽtia exequendi tollat vim legis:tollitur tñ imputatio ad culpam à qua excusatur ignorans sicut impotens seruare legem.

Contra primam opinionẽ tertiæ propositionis vbi h'r quod de fide Christi non datur ignorantia inuincibilis diu perseuerãs &c. Arguitur septempliciter primò, quia nõ est vincibile neque culpabile quod est ineuitabile. Ignorantia aũt fidei Christi explicitè & Euangelij est ineuitabilis illis quibus Christus non est prædicatus sufficienter qui adeò nihil audięrunt quantumcunq; sint aliàs peccatores,ergo est eis inculpabilis & inuincibilis. Maior cum consequentia patet & minor probatur: quia nulla alia via cõi & ordinaria sine miraculo possunt homines fidem Christi habere nisi per sufficientem prędicationem vel doctrinationẽ eis factam ab hominibus ministris Christi, vt patet ad Rom.10. Quomodo credent quem non audierunt? quomodo audient sine prædicante? dicere autem Deum non prouidisse quomodo via ordinaria sine miraculo homo saluetur inconueniens est: & quidem ad Ro. 10. vbi supra satis significatur ꝙ illi quibus non est prædicata fides Christi ignorant illam inuincibiliter,ẽt si alias sint peccatores: neque enim ibidem Pau.cõdemnat in fideles quia non faciunt quod in se est recedendo à peccatis, vt illuminentur à Deo; sed quia cùm audiissent Christum prædicatũ non crediderunt,alias condemnaturus illos de infidelitate,vt constat. *Contra primã opin. tertiæ proposi. arg.1.*

Secundò arguitur, quia sicut in principio pmulgationis euangelij fuit ignorantia inuincibilis eius & fidei Christi apud multos qui sine explicita fide Christi iustificati & saluati sunt: ergo similiter ẽt nũc iam promulgato Euangelio id fieri potest: patet consequentia,quia promulgatio Euangelij iam facta non fecit duriorem legem Christi,neque abstulit suã vim & naturam ab ignorantia.inuincibili, vt.s.posset excusare à culpa ignorantes: sed solum fecit vt rarior esset ignorantia, & grauior esset culpa non assentire doctrinæ Christi prædicatæ quàm ante fuisset: maxime quia nec Ecclesia, nec Scriptura sacra, nec vllus doctor antiquus docet maiorem esse rigorem pro hoc tempore,quàm olim pro talibus inuincibiliter ignorantibus fidem Christi. *1. argum.*

Tertiò arguitur,quia ignorantia inuincibilis de Deo *2. argum.*

de Deo aut de fide vnius veri Dei fuit possibilis omnium in lege naturæ apud aliquos saltem ad tempus vt supra propo.1. habetur: & ea stante erat, nunc hominum salus; ergo etiã nunc est talis ignorãtia inuincibilis de Deo & de fide Christi dabilis apud aliquos: cũ qua iustificentur & saluentur. Antecedens quo ad secundã partẽ probatur, tum.1. quia facienti quod in se est etiam ſm naturæ vires Deus dat auxilium & gratiam ẽt ſt.rim, iuxta cõem doctorum sententiam, quę supponitur contra aliquos thomistas & Caiet. in quodlib. de contritione. & 1 2.q 113.artic.4 & q 112. art.3. & per consequens ille tunc habet gratiam sine explicita fide Dei & ex consequenti habet ignorantiam Dei inuincibilem ẽt nunc in lege gratiæ. Tum 2. q si dicatur quod Deus statim etiam illum facientem quod in se est illuminat de fide veri Dei simul & dat gratiã. Contra hoc sequitur, ꝙ habens cognitionem Dei solum naturalem opinatiuam: vel euidentem non posset secundum legem communem sine miraculo quouis tempore assequi Dei gratiam & reconciliationem faciẽs quod in se est: moriensq; damnaretur. Nam sine prædicante non potest homo credere ad Rom.10. prædicatio autem nõ potest statim aut modico tempore fieri vel haberi ita vt per eam homo sufficienter doceatur, maximè in terris longe distantibus à prædicatoribus fidei veri Dei: concedere autem hoc quod illatũ est ꝙ, s. de lege cõi sine miraculo non possit homo faciens quod in se est iustificari pro magno tempore neq; saluari, certè vr̃ maximũ inconueniens contra misericordiam Dei & merita Christi & rationem viatoris quod inde constat: quia ad hominis iustificationẽ requireret Deus ab eo, id ꝙ est impossibile ipsi facienti quod in se est saltem pro aliquo tempore videlicet habere Dei fidem explicitam: modicum item tempus sufficeret ad perdendum gratiam nõ autem ad eam recuperandam sine miraculo, contra id Ezech.18 quoties ingemuerit peccator &c. & Apoc.3. Ego sto ad ostium & pulso si quis aperuerit &c. vt superius latius probatum est: ita patet antecedens huius tertij argumẽti, quòd, s. datur de Deo & eius fide ignorantia inuincibilis. Consequentia autem supraposita quòd, s. ẽt fidei Christi ignorantia eadem dari potest, probatur à fortiori vel etiam à paritate rationis. quia tam necessaria vel etiam magis erat olim fides veri Dei etiam explicita, quam nunc ex Christi fides explicita ad salutem.

Nota. Quartũ argum. Quartò arguitur, quia ad obtinendum vitam æternã gloriæ nihil aliud est necessarium adulto q̃ seruare mandata. Matt.19. si vis ad vitam. s. æternam de qua ibi agebat Christus rñdendo ad qõnem iuuenis, quid faciẽdo vitam æternam possidebo? Serua mandata. Sed ei qui est in gratia per fidem Christi implicitam sufficit mandata seruare; sicut & ea seruat per talem fidem in voto etiam implicito dum per ignorantiam inuincibilem vel per impossibilitatem ea in se realiter implere non potest, vt est mandatum de Baptismo, pœnitentia, & confessione. aliàs non esset Deo gratus, vt constat: ergo similiter sufficit cum fide implicita seruare pręceptum & legem de fide Christi explicite habenda: quod fit per ignorãtiam inuincibilem fidei Christi: is namq; totum habet quod exigitur ad gratiam & gloriam: consequentia probatur, quia eadem est ratio vtrobique: neq; vllo maiori rigore est tradita lex fidei Christi quàm Baptismi, licet fides sit omnib. maximè necessaria vt totius boni fundamẽtum; secundum Ber. Epist.77. dicentem ꝙ maior est necessitas fidei quàm Baptismi. Mar. vlt. qui non crediderit condemnabitur. Sed ea ratione lex huius fidei benignius interpretanda est, vt scilicet inuincibiliter ignoranti ad gloriam sicut & ad gratiam sufficiat implicita.

Si ad hoc respondeatur negando consequentiam, quia quamuis quatenus est præceptũ fidei & Baptismi, sit eadem ratio vtriusq; ita vt ignorãtia inuincibilis excuset à peccato secus autem quatenus ẽt est statutum ad fidẽ. Nam licet ad finem gratiæ sit eadem ratio vtriusq; ita ꝙ inuincibiliter ignoranti sicut ad gratiã sufficit Baptismus in voto etiam implicito sic & fides implicita: at verò, ad finem glorię licet sufficiat Baptismus in voto etiam implicito, non tamen fides implicita Christi, sed necessaria est explicita, quia sic Deus statuit, vt homo cognoscat eum in quo suam spem debeat collocare, vt supra probatum est in prima opinione. *Nota punctum difficultatis.*

Contra hoc replicatur & fit. 5. arg. probans quod si inuincibiliter ignoranti fides Christi implicita sufficit ad finẽ gratiæ obtinendæ & conseruandę ſm omnes, ergo etiam ad finem glorię si sic moriatur: quia non dabitur vbi adhuc finem Deus aliud exigat à quocunq;, quàm statũ gratiæ, vel q̃ quod homo faciat ꝙ in se est ad gratiam habendam & conseruãdam, quã homo fiat filius Dei per gratiam habens ius ad gloriam. Io.1. Dedit eis potestatem filios Dei fieri &c. sed inuincibiliter ignorans Christum existens in gratia, cum eius fide implicita, est huiusmodi & habet ius ad gloriam: ergo nihil aliud est ei necessarium ad finem gloriæ. & ita sine fide Christi explicita saluabitur, in suã ignorantia inuincibili. Nam non est dicendum quòd in statũ gratiæ condemnabitur, neq; est recurrendum ad nouũ miraculum, quòd Deus illum mori non permittet (etiam si veneno aut gladio occidatur) antequam de fide Christi miraculosè inter Barbaros doceatur: ex quo nulla lex stat super hoc & fides implicita sufficit ad collocandum spem in Christo sicut ad gratiam, vt supra dictum est: & quidem hoc arg. valde vrget. *Nota. arg. 5.*

6. Arg. Sexto arguitur quia põt homo mori & saluari decedens in statu gratię cum hęresi inuincibiliter

liter

liter ignorata de aliquo articulo fidei (vt supra in 2. propositione habetur) ergo etiam cũ ignorantia inuincibili fidei Christi. patet consequentia, quia æque necessariũ est habere verã fidem circa articulos fidei. ac habere fidem Christi.

7. Argum. Septimo arguitur auctoritate Io. 15. Si non venissem & locutus non fuissem peccatũ nõ haberent. s. peccatũ infidelitatis culpabilis ſm August. & B. Tho. ibidem, vt patet etiã ex ipso textu litteræ & mentione Christi loquẽtis. & Aug. lib. noui testamenti, q. 67. & habetur distin. 37. c. si. dicit. Ille ignorans poterit excusari à pœna, qui quod disceret non inuenit: & alibi etiam dicit: si non fuit à quo quis disceret, neq; ad eum aliquo modo rumor Euangelij peruenit: tunc non aliquo suo vitio ignorat, & in munis est à condemnatione, s. propter talem infidelitatem seu ignorantiam inuincibilem fidei Christi.

Item B. Tho. 2. 2. q. 10. art. 1. dicit quòd infideles qui de fide Christi nil audierunt non condẽnabuntur propter talem eorum infidelitatẽ sed propter alia peccata si qua commiserunt contra legem naturalem: & videtur ad idem Bonauentura in 2. dist. 22. q pen. & Armachanus, lib. 8. c. 39. licet non expresse: vbi etiam dicit quod tales inuincibiliter ignorãtes fidem Christi si decedant sine vllo actuali peccato non saluabũtur, sed neque condemnabuntur ad pœnam sensus, sed ad pœnam tantum damni, vt pueri in limbo propter originale, ergo datur ignorantia inuincibilis fidei Christi.

Propter has rationes. fuit 2. opinio supra posita ꝙ fidei Christi explicitè potest etiam nunc dari ignorantia inuincibilis pro tota vita: quamuis de facto nullibi detur neq; moraliter id possibile sit, sed stando in 1. opinione satis solemni supra posita in 3. propositione quæ tenet oppositum, dicendum est, quòd prædicta argumenta contra eam non concludunt.

Responsio ad 1. arg. Ideo ad ea respondeo, ad primũ ꝙ si pro paruo tempore intelligantur, omnia argumenta, conceditur quod potest dari, ignorantia inuincibilis. si autem pro tota vita hominis, vt loquitur propositio: tunc negatur minor, & ad eius probationẽ, concesso antecedente; negatur consequentia, quia vt supra diximus vel per hominem vel per Angelum vel alio modo in tali casu extraordinario Deus prouidebit per suã prouidentiam ordinariam, qũo faciẽti quod in se est; cognitio fidei Christi opportunè ante mortem hac vel illa via ordinaria, vel extraordinaria donetur. Nec id est incõueniens: nã ad ordinariam Dei prouidẽtiã spectat hoc vel illo modo in casibus extraordinarijs vt expedit prouidere, & in hoc stat fundamẽtum huius cõmunis opinionis.

Responsio ad 2. arg. Ad ſm Respondeo negando consequentiam, & ad eius probationem dico, ꝙ iam Euangelio prouulgato est stabilita per legem Christi necessitas æternę salutis ex fide Christi tã explicita: ita etiam quod ſm hanc legem à faciente quod in se est nullo modo possit ignorari: quia Deus opportunè & sufficienter de hoc vt dictum est prouidebit. multa namq; licuerunt in principio promulgationis Euangelij quæ iam Euangelio promulgato non licent, tunc. n. licitum erat Paulo circumcidere Timothęum, & seipsum cũ alijs purificare Iudæis, iuxta ritum legis Moysi, propter scandalum tollẽdum: quod nunc plenè ꝓmulgato Euangelio facere dãnabile est: ita tunc pueri & adulti & quos nondũ peruenerat Euangelium saluabantur in sacramẽtis legis naturæ, & Moysi, saltem vt habebant solum virtutem sacrorum legis naturæ, non legis Moysi, nũc aũt non. Itẽ abstinere à sanguine & suffocato tunc fuit licitum, imò & necessarium pp scandalum Iudæorum euitandum & pp alias rationabiles causas, vt patet, actu. 15. nunc autem minimè: sic in proposito de explicita fide Christi, quæ tunc non erat tã simpliciter necessaria vt nunc: ideo de illa dabatur inuincibilis ignorantia quę nunc (vt diximus) dari non potest.

Ad tertium respondeo, negando antecedens: & ad eius probationem supposita illa opinione satis communi, dico quòd simul tempore Deus dat gratiam, & habituale lumen fidei, vt ibi tactũ est: quia nunquã gratia infunditur sine hac fide secundum doctrinam communem: quo lumine illustratus homo cum aliquo motiuo opportunè habere potest debitum actum fidei de Deo: quia sicut lumine naturæ nihil prius ostendit quàm primũ naturę principium. s. quodlibet est vel nõ est, & alia per se nota, ex quibus homo potest facile deducere alia principia vniuersalia facilè inde deducibilia, vti superius. 1. propositione dictum est. ita lumen fidei infusum cũ aliquo motiuo statim ostendit Deum esse quòd est primum fidei principium, aut saltim cum illo lumine ratio naturalis adiuta motaq; Diuinitus potest facilè cognoscere actualiter Deũ esse & actum fidei explicitè de Deo tunc simul habere cum gratia: & ad secundam probationem antecedentis quæ est replica contra hæc respondeo concedendo de lege nullum adultum sine actu fidei explicitè de Deo per solam naturalẽ cognitionẽ Dei, posse aut potuisse vnquã saluari aut iustificari: & oppositum tenere erroneum & forsan hęreticũ est vt patet ex supradictis & infra. q. 5. propo. 1. neq; malè sequitur facientem ꝙ in se est saluari aut iustificari non posse regulariter sine miraculo. Nam prædicta illuminatio & motio Diuina ordinaria vel extraordinaria non est miraculosa, sed regularis est Diuinæ prouidentiæ, vt supra dictum est: neque etiam Deus ab homine requirit impossibile simpliciter, sed possibile cũ adiutorio eius opportuno: quamuis suæ naturę viribus solis sit impossibile sicut non requirit Deus à nobis impossibile dum exigit vt cum auxilio & gratia Dei bene faciamus & saluemur.

Responsio ad 3. arg.

uemur, quamuis sine eis id impossibile sit: & ita simpliciter pôt iustificari & saluari faciens quod in se est. neq; vllo modo per supradicta derogatur misericordiæ Dei aut meritis Christi. Quòd si dicatur cognitionem de Deo non aduenire hominibus nisi magno & longo tempore absq; discursu, vt supra propo. 1. dictum est: id vtiq; solum est verum de notitia acquisita & naturali: secus: de supernaturali aut de cognitione habita per rationem naturalem lumine tamen supernaturali adiuta. Nam secundum Ambros. nescit tarda molimina spiritus sancti gratia.

Respondeo ad 4 arg. Ad quartum respondeo negando consequentiam vt ibidem responsum est.

Respondeo ad 5. arg. Ad quintum rñdeo negando consequêtiam: quia fm Bernar. maior est necessitas fidei Christi actualis quam Baptismi in adultis; ideo vt supra dictum est, Baptismus tñ in voto sufficit ad salutem habenti actualem fidem explicitã Christi, dum Baptismus ignoratur vel haberi non potest: non autem ei sufficit fides in voto quę implicita fides Christi est: vti superius in 3. propositione probatum est in 1. opinione.

Respondeo ad 6. arg. Ad sextum argum. rñdeo negando consequentiam: & ad eius probationem dico quod licet sit necessarium hrẽ veram fidem Christi & omniu articulorũ: non tñ est æque necessariũ hrẽ verã fidem Christi explicitam de omnib. articulis fidei sicut de Christo. Nam in vera fide explicita de Christo quam homo habet, iam hr̃ implicite vera fides omnium articulorum fidei sufficiens ad gratiam & salutem, dum homo faciens quod in se est ad sciendũ, errat inuincibiliter circa aliquem articulum fidei paratus stare doctrinæ Ecclesiæ, qñ ei innotuerit sufficienter: & ita licet alicui articulo fidei discredat explicitè, credit tamen eidem implicitè in generali fide vel credulitate quam habet articulorum omniũ quos explicite credit & tenet Ecclesia.

Respondeo ad 7. arg. Ad 7. arg. rñdeo cũ magistro Cano in sua relectione de sacramentis, par. 2. concedendo ꝙ ex illis auctoritatibus concluditur ꝙ quandiu non esset fides Christi annunciata, non esset culpabilis infidelitas eorum: quodq; tunc ad tempus illis esset inuincibilis ignorantia fidei Christi, quodq; si decederent in ea ignorantia, non condemnarentur pp illam tanquam propter peccatum, sed pp alia peccata quæ haberêt. Quod aût de lege in tali ignorantia decedere possint id vtiq; non dr̃ neq; inde elicitur, sed potius negatur vt dictum est: quia si facerent quod in se est bene viuendo fm legem naturæ, Dñs prouideret & illuminaret eos opportunè de fide Christi explicita, vt etiam, ait, victoria & côiter doctores vbi supra. Non tñ sequitur ꝙ si malè viuant & non illuminentur, propter hoc prædicta ignorantia Christi iam vincibilis illis facta sit: neque enim ad sciendum Christi finem tenentur bene viuere sed sufficiêter inquirere & petere à Deo vt doceat vias suas: nisi in pœnam peccati excæcati sint specialiter id Deo permittête, vt supra. q. 2. latius habetur. Quòd si fingamus ꝙ in sola tali ignorantia fidei Christi sine vllo peccato mortali actuali quispiam decedat, id quod contingere potest, si statim habens vsum discretionis moriatur vel occidatur sine Baptismo; tûc ait Armachanus vbi supra, & Syluester in sua aurea rosa super Euangelia in festo Simonis & Iudæ ꝙ talis damnabitur ad pęnam dãni duntaxat æternã propter originale, vt pueri in limbo. Sed hęc eorum responsio non placet: quia contra côem doctorum sentêtiam ponit limbum Adultorum, cum solum sit limbus puerorum vsum rationis non habentium. Soto autem in 4. dist. 5. q. 1. art. 2. dicit quòd B. Tho. ibi loquitur de fide necessaria ad iustificationem vt homo conuertatur in Deum modo sit fides explicita: modo tantum implicita, dicitq; quòd quatenus est in pręcepto non peccat infidelis priuatiue qui eam inuincibiliter ignorat, quatenus autem ex vi statuti est necessaria ad finẽ remissionis peccatorum quæ commisit aliàs, vt sic homo per fidem sufficienter conuertatur ad Deum per fidem vt ei peccata remittantur, sine qua impossibile est placere Deo: tunc non excusatur: quòd si faciat quod in se est statim Deus illuminabit dabitq; lumen fidei saltem implicite vt debitæ præparetur & conuertatur. Hæc ille.

Sed quia B. Tho. ibi vr̃ de fide Christi explicita loqui sicut & Act. 4. Non est datum aliud nomen sub cœlo &c. vbi sicut olim fides implicita Christi, ita & explicita nunc ostenditur necessaria ad gratiam & gloriam. Ideo melius dicamus fm supradicta non admittendo ꝙ ille stante lege in sola ignorãtia fidei Christi inuincibili decedat & saluetur aut condemnetur. Nam aut ille facit quod in se est, vt sciat vel à Deo illustretur, aut non, si sic, ergo Deus illi opportunè ante mortem prouidebit, de explicita fide Christi: sicut olim ante aduentum Christi de eius implicita fide fm omnes doctores illuminabat, vt in rñsione ad. 3. argumentum dictum est & infra. q. 5. latius habetur in 1. propositione: & ita neque in peccato neque in huius fidei ignorantia decedet: hanc consequentiã negaret opposita opinio: si autem non facit quod in se est, iam nõ inuincibiliter sed vincibiliter ignorat: sicq; damnabitur ad pęnam sensus æternam propter hanc actualem omissionem & ignorantiam fidei Christi culpabilem. Cum his tamen bene stat quòd si per possibile vel impossibile adultus sine vllo alio peccato in statu gratiæ, cum ignorantia fidei Christi inuincibili decederet, vtique saluaretur: sed conditionalis nil ponit inesse, neque antecedens stante lege conceditur esse possibile, secundum hanc primam & communem opinionem: *Nota.*

nem: pro maiori autem prædictorum & necessitas fidei Christi declaratione sit quæstio sequens.

QVAESTIO V.

Vtrum notitia supernaturalis, vel fides Dei & Christi, fuerit olim, & nunc sit simpliciter necessaria ad hominis iustificationem, finalemq; salutem.

1. Proposit. RESPON. Per duas propositiones quarum prima est quòd tam ad vitam gratiæ quàm gloriæ necessaria simpliciter est & fuit semper post peccatum non solum cognitio supernaturalis vel fides explicita vnius veri Dei, sed etiam fides saltem implicita Christi vel mediatoris sub ratione mediatoris, & non sufficit cognitio naturalis: & oppositum tenere temerarium & hæreticum vel hæresim sapiens est. Neq; de hac fide datur ignorantia inuincibilis diu perseuerās vel vsque ad mortem.

Nota. Pro declaratione nota quòd cognitio supernaturalis de Deo explicita est illa qua credimus vnicum verum Deum principium finemq; naturæ; & gubernatorem præmiatoremq; omnium hominum, non solum naturalem, sed super naturalem & Beatificum: modo notitia, hæc certa & firma habeatur per reuelationē, modo per maiorum traditionem aut instructionem; & hęc dicitur fides Dei explicita: non tamen dicitur fides Christi etiam implicita, ex quo sub ratione Christi aut mediatoris vel redemptoris hominū non habetur: & hæc non sufficit ad salutem, vt ait prima propositio, nisi sit fides Christi saltem implicita sub ratione mediatoris aut redemptoris: quæ tunc propriè est quando vltra prædicta homo firmiter credit Deum iustificatorem & prouisorem esse, salutis hominum, & prouidentiam habere quomodo per aliquem modum vel mediatorem remedia salutis præstarentur: & ita in eum implicitè homo credit per quem Deus iustificaturus erat per media sibi nota vniuersas nationes hominum: vt hoc aiunt B. Tho. 2.2 q. 1. art. 7. & q 2. art. 7. & Bonauentu. in 3. dist. 25. art. 1. q. 2. & noster Medina de recta in Deum fide lib. 4. c. 8. 9. 10. latius de hoc agit.

Simpliciter autem necessarium ad salutem quid sit, supra quæst. 4. propositione. 3. plenius habetur.

1. Ratio. Quòd autem hæc fides explicita Dei supernaturalisq; cognitio eius, insuper & Christi prędicta fides saltem implicita semper fuerit simpliciter necessaria vt ait propositio: probatur quincupliciter, primò auctoritate Hieronymi super id Gal. 2. scientes quòd non iustificatur homo ex operibus legis nisi per fidem Christi, vbi ait, Admonere debemus sanctos qui antiquitus fuerunt non nisi ex fide Christi iustificatos esse. Abraam vidit Deum & letatus est Io. 8. & Moyses maiores diuitias æstimabat thesauro Aegiptiorum improperium Christi: aspiciebat enim in remunerationem Hebr. 11. & Esai. 6. vidit gloriam Christi. Item ad idem est super id Ephe. 3. Habitare Christum per fidem in cordibus vestris: & super id Galath. 3. Lex pedagogus noster fuit in Christo, omnes enim filij Dei estis per fidem: & ad idem est super id Galath. 4. cap. Quanto tempore hæres paruulus est, vbi ait: quomodo omnes in Adam nondū nati moriuntur ita & omnes ij etiam qui ante aduentū Christi nati sunt in Christo viuificabuntur; iste intellectus Ecclesiæ catholicæ conuenit quæ veteris & noui testamenti vnam asserit prouidentiam nec distinguit in tempore quos conditione sociauit. Hæc ille. Vbi innuit apertè quod sicut hæres idem est paruulus & adultus: sic populus ille antiquus & sic nouus eadem fide & religione contentus eadem quoq; Ecclesia est: & sicut in paruulo implicitè, & virtualiter continetur quod postea explicatur in adulto: ita fides illa antiquorum paruula fuit & vi sua continebat implicitè quod deinde crescens habuit explicitè in nouo populo legis gratiæ: sicut & fructus in semine aut in radice continetur implicitè qui postea explicitè apparet in fruge.

Item August. lib. 1. contra duas Epistolas pelagianorum. c. 21. & super Io. tract. 45. & Epistola. 157. quæ scribitur ad Optatum, idem tenet in hoc vltimo loco specialiter dicens: illa sit fides salua qua credimus nullum hominem siue maioris siue paruulæ quamlibet & recentis ętatis liberari à contagione mortis antiquæ & obligatione peccati quod prima natiuitate cōtraxit, nisi per vnum mediatorem Dei & hominū Christum Iesum: cuius hominis eiusdemq; Dei saluberrima fide etiam illi iusti salui facti sunt qui priusquàm veniret in carne crediderunt esse venturum: & paulò inferius: proinde cum omnes iusti siue ante incarnatū Christum siue post nec vixerint, nec viuant, nisi ex fide Christi: quia Act. 4. Non est datum aliud nomen sub cœlo in quo oporteat nos saluos fieri: profectò ex illo tempore valet ad salutem generis humani quo in Adam viciatum est. Hæc illæ. Et ad idem est lib. 83. quæstionum. quæst. 68. & lib. de correct. & gratia. c. 2. & 7. & de natura & gratia & delib. arbitri, c. 7. & de spiritu & litera. c. 29. 30. 31. & lib. primo retract. c. 23. & super Ioan. tracta. 25. 26. & super psal. 13. & 31. & 67. & super id psal. Dixit insipiens in corde suo non est Deus. & in lib. de vera innocentia, & alibi sæpius. Item Ambros. super 1. Thim. 2. Deus vult omnes homines saluos fieri &c. ait; fides est quæ dat salutem: quam nisi mens tota susceperit voluntate non solum nihil proderit sed etiam oberit: & libro 1. offi. c. 29. ait fidem esse fundamētum iustitiæ:

ſtitiæ: & ad demetriadem lib.3.Epiſtola.84.latè probat ex illo Rom.1.quia cum cognouiſſent Deum &c. quòd cognitio quæ ad iuſtificationem & ſalutem ſatis eſt ad ei gratia proueniat: ſecundum id prouerbio.2. Dominus dat ſapiam & prouerb.8. meum eſt conſilium mea eſt prudentiam: & Ierem. 10. non eſt hominis via eius &c. & c. 24. dabo eis cor vt ſciant me &c. & ſapien.9.da mihi ſapientiam & prima Corint. 12. nemo poteſt dicere Dominus Ieſus niſi in ſpiritu ſancto & 2.Corinth.3.non ſumus ſufficientes cogitare aliquid ex nobis & Ierem.9. non glorietur ſapiens in ſapientia ſua.& pſal.83.Domine in lumine vultus tui ambulabunt: item ad idem eſt lib.1.de vocatione gentium capitu. penultimo & c.vltimo.& c.1.ait: dubitandum non eſt ad ipſam cognitionẽ veritatis & perceptionem ſalutis niſi ope diuinæ gratiæ neminem poſſe peruenire; & capitulo. 2. eſt ad idem. Item Chriſoſt.Homilia de fide & lege naturæ ait:nullus vnquam ſine fide vitam habuit. & homilia. 32.in Ioan.& ſuper ad Roman.& præcipuè homilia. 16. ſuper Ezechielem dicit in figuram huius veritatis turbas quæ procedebant & ſequebantur ſimul,acclamaſſe filio Dauid oſanna in excelſis.

Secunda ratio. Secundo probatur auctoritatibus ſacræ ſcripturæ. Nam ad Roman. Paul. intendit probare nec naturæ nec ſcripturæ legem iuſtitiam Dei preſtitiſſe ſed fidem.vt patet.c.1.ex Abacuch.2. Iuſtus ex fide viuit & cap.3.Iuſtitia Dei per fidem in omnes; quem, ſcilicet Chriſtum Ieſum poſuit Deus propitiatorem per fidem eius &c. Vnus eſt enim Deus qui iuſtificat circuncisionem ex fide & præputium per fidem: & cap.5. Iuſtificati ergo ex fide &c. & cap.8. Quos vocauit iuſtificauit. Nam primus effectus prædeſtinationis eſt vocatio per fidem: & Hebr. 11. Fides eſt ſubſtantia, ideſt fundamentum rerum ſperandarum: & ibidem Sine fide impoſſibile eſt placere Deo:& accedentem ad Deum oportet credere quia Deus eſt & remunerator eſt,ſcilicet non ſolum naturalis ſed ſupernaturalis, vt ſupra & infra etiam in reſponſione ad tertium argumentum latius habetur vbi expreſsè loquitur paulus de actu fidei acquiſitæ qui eſt credere & non de habitu: & dicit impoſſibile eſt ſine fide placere Deo & non dicit,vt aliqui malè exponunt quòd regulare & commune eſt, quaſi aliquando quamuis raro contingere poſſit ſine aliquo actu fidei in Deum illi placere.

Tertia ratio. Tertio probatur idem,quia in concilio Mileuita.cap.4. habetur Vtrunq; Dei donum eſt,& ſcire quod facere debeamus & diligere, vt faciamus ſecundum pſ. Qui docet hominum ſcientiam.

Ad idem eſt concilium Cartaginen. in Epiſtola ad Innocentium ex illo ſecunda Corinth.8. non ſumus ſufficientes cogitare, &c. Et Cæleſtinus Papa ad omnes Galliarum Epiſcopos capite nono. Omnis ſancta cogitatio pium conſilium omniſq; motus bonæ voluntatis ex Deo eſt: & cap. 12. & 13. habetur: igitur catholicum non eſt quod præfixis ſententijs apparuerit eſſe contrarium.

Item concilium Tridentinum ſeſſione ſexta de iuſtificatione, cap.5.6.7. & 8. eſt ad idem. Nam in cap. 7. habetur ſine fide nulli vnquam iuſtificationem contigiſſe. & capit. octauo dicitur: Cum verò Apoſtolus dicat iuſtificari hominem per fidem: ea verba in eo ſenſu ſunt accipienda quæ perpetuus Eccleſiæ Catholicæ conſenſus tenuit, expreſſitq;, vt ſcilicet per fidem iuſtificari dicamur, quia fides eſt humanæ ſalutis initium, fundamentum & radix omnis iuſtificationis, ſine qua impoſſibile eſt placere Deo, & ad filiorum eius conſortium peruenire. Hæc ibi. Nunc autem ſi cognitio naturalis tantum de Deo poſſet eſſe principium iuſtificationis, iam ex nobis poſſet eſſe noſtræ iuſtificationis initium, id quod Pelagiani docuerunt quod etiam eſt contra concilia prædicta.

Quartò probatur idem ratione ſecundum Bonauenturam in tertio diſtinctionẽ 25. articulo primo quæſtione ſecunda, quia non poſſent peccatores abiecto peccato Deo reconciliari niſi crederent ſe peccatorum veniam gratia Diuina conſeqni poſſe: ne ſciret homo ſalutem & iuſtitiam quærere niſi vnde petenda eſſet agnoſceret: & in quo confidere deberet: ſemper ergo neceſſarium fuit credere Deum eſſe hominum iuſtificatorem & ſaluatorem,quo ſcilicet prouidente per aliquod medium, vel mediatorem ſalutis remedia humano generi præſtanda erant:hæc autem eſt fides implicita Chriſti mediatoris ſub ratione hac qua videlicet implicitè credebatur in eum per quem Deus erat iuſtificaturus per media ſibi nota vniuerſas rationes hominum, ergo non ſufficiebat cognitio Dei naturalis. Hæc Bonauentura. Vnde, vt ait Vega, de Iuſtificatione libro ſexto capit, 21.in omni tempore & loco ſuæ Diuinitatis cognitionem ita Deus multipliciter propagauit in orbe, vt nullus ea fide caruerit ſine ſua culpa aut inuincibiliter,ſed neque mentes aliquorum Philoſophorum quantacunque fulſerint cognitione Diuinitatis per luminis naturalis demonſtrationes credendum eſt ita ſubiectos legi naturali fuiſſe, ac ad veram iuſtitiam opus fuit,niſi eo animo fuerint,vt etiam ceſſantibus illis demonſtrationibus crederent Deum eſſe. *Quarta ratio.*

Et confirmatur, quia ſecundum B. Thomam prima ſecundæ quæſtio. 113. articulo quarto, peccatum mortale ſine contritione vera extra ſacramentum nulli remittitur: contritio autem vera eſt dolor de peccatis propter Deum, aut de offenſa Dei & nõ ſolum,quia ſunt contra re-

ctam

ctam rationem ſine Dei cognitione ſuper naturali aliàs conſtitutione nulla eſt: quia primus motus iuſtificationis eſt in Deum per fidē oſtendentem Deum offenſum eſſe à nobis,& per contritionem eſſe placabilem, & ab eo ſperandam eſſe veniam: ergo iuſtificatio à mortali peccato prærequirit explicitam Dei notitiam ſupernaturalem.

5. ratio. Quintò probatur idem: quia cùm primum homo ad vſum rationis peruenit, vel deliberat de fine naturali, vel de ſupernaturali: ſi de naturali; certè vt eſt verum proportionatum intellectui ita quoq; bonum proportionatum eſt voluntati: & ita voluntas naturæ bonum appetere poteſt naturaliter, ſicut intellectus naturale verum poteſt intelligere: Ergo cùm puer ille de fine naturali deliberans, naturamq; ducem ſequens velit quòd natura præſcribit non peccat, ſed facit quod in ſe eſt: igitur ſecundum aduerſariorum opinionē iuſtificabitur,& primam gratiam ex naturalibus conſequetur: quod certè erroneum, & pelagianum eſt, vti ſuperius in tertia ratione continetur. Si autem deliberatio de fine ſupernaturali ſit; id vtiq; ſine cognitione ſupernaturali fieri non poteſt, quam nos fidem Dei explicitam appellamus. Et ita patet propoſitio prima.

2. pars prius propoſitionis. Quòd autem, vt ait ſecunda pars oppoſitum tenere ſit temerarium inde patet: quia eſt contra doctores communiter tenentes hāc primam propoſitionem. Quòd autem ſit hæreticum videtur ex eo quòd contra auctoritates ſupra poſitas ſacræ ſcripturæ & conciliorum apparet, ſi rectè ſecundum communem ſenſū; doctorum intelligantur; vt Soto in quartò diſtinctione prima quæſtio. 2. articulo 3. & diſtinctione. 5. quæſtio. 1. articulo. 2. dicit expreſsè id hæreticum eſſe: & Cano. in relectione de ſacramentis cum formidine ſic etiam cenſet: ſed ſaltem videtur ſapere hæreſim, quia valde probabiliter, quamuis non euidenter ex hæreſi ſequitur, aut contra ſacram ſcripturam & concilia militare videtur.

3. Pars propoſitionis. Quòd tandem vt ait. 3. pars, de hac fide ſeu cognitione ſupernaturali Dei veri, non detur vnquam ignorantia inuincibilis diu perſeuerans probatur: quia hæc fides ſiue cognitio eſt tam neceſſaria ad iuſtificationem, ſicut & ipſa gratia vel auxilium Dei ſpeciale, ex quo ſine illa non poteſt homo iuſtificari; ergo facienti quod in ſe eſt Deus ſtatim ea omnia confert, quando homo iuſtificandus eſt: vt de his latius ſupra. quæſtio. quarta, propoſitione. 1. & 3. in reſponſione ad tertium argumen. contra primam opinionem poſitam in præfata tertia propoſitione & infra in hac. quæſt. 5. in reſpon. ad argumenta habetur.

Contra primā propoſitionē. arg. 1. Contra primam propoſitionem arguitur ſeptempliciter probando quòd ſine vlla fide vel cognitione ſupernaturali de Deo, & ſine fide implicita mediatoris potuit in lege naturali, & poteſt nunc etiā eſſe ſalus,& vita gratiæ & gloriæ,& ignorantia inuincibilis de tali fide. Primo quia pro vnoquoq; ſtatu generis humani ſufficiebat hominibus ad ſalutem gratię & glorię ea cognitio, quæ. ſecundum legem illius ſtatus regulariter ſine miraculo aut priuilegio ſpeciali poterat haberi de Deo. Sed pro ſtatu legis naturalis ſola cognitio naturalis, quæ eſt ſecundum rationem naturalem poterat regulariter haberi de Deo; ergo illa ſufficiebat ad ſalutem ſine alia ſupernaturali cognitione. Conſequentia patet cum minore;& maior probatur: quia Deus nunquam reliquit hominem ſine remedio ordinario ſufficiēte ad ſalutē ſine miraculo: quia 1. Thim. 2. Deus vult omnes homines ſaluos fieri &c. ſcilicet antecedenter id vult Deus, quia, ſcilicet dat regulariter omnibus omnia ad ſalutem ſufficientia, vt communiter omnes doctores dicunt. Et idem iudicium etiam nunc eſt de remotiſſimis inſulanis, ad quos nulla notitia Dei veri, & Chriſti peruenit.

Secundò arguitur ad idem: quia in lege naturæ ſatis erat ad ſalutem gratię & gloriæ ſeruare mandata, Matth. 19. Si vis ad vitam ingredi, ſerua mandata: & Rom. 2. Factores legis iuſtificabuntur: & ibidem. Si præputium mandata legis cuſtodiat in circunciſionem nō reputabitur: & Act. 10. In omni gente qui timet Deum acceptum eſt illi; Sed mandata decalogi, de quibus ibi erat ſermo, continebātur in ſola ratione ſeu lege naturali; ergo vltra legem & rationem, vel cognitionem naturalem non erat neceſſaria alia cognitio ſupernaturalis. Argum. 2.

Et confirmatur: quia ad Rom. 1. Gentes, quæ legem ſcilicet ſcriptam non habent, naturaliter ea, quæ legis ſunt, faciunt: quia oſtendunt opus legis ſcriptum in cordibus ſuis. vbi B. Thom. ait Naturaliter ideſt per legē naturalem oſtendentem eis quid ſit agendum: quamuis non ſine auxilio Dei ad mouendum affectum. 3. Arg.

Tertiò arguitur ad idem: quia in lege naturę ad accedendum ad Deum, ſatis erat credere Deum eſſe, & remuneratorem eſſe inquirentium eum, vt habetur Hebr. 11. ſed vtraq; cognitio habetur ex lumine naturali tantum; ergo non eſt neceſſaria ſupernaturalis; maximè ſi naturalem notitiam, etiam demonſtratiuam de Deo remuneratore, & de prouidentia ipſius homo habeat. Ad quod facit Auguſt. in Epiſtola. 49. in reſpon. ad ſecundam quæſtionem dicens in ſententia, quod qualiſcunq; cognitio & fides de Deo, cum obſeruantia mandatorum eius ſufficiebat ad ſalutem. 4. Arg.

Quartò arguitur ad idem, ſuppoſita opinione B. Tho. prima ſecundæ quæſtio. 89. articulo ſexto, quòd non poteſt eſſe peccatum veniale cum ſolo originali, vt etiā videtur ſupponi extra

tra

tra de Baptismo.c.maiores,& in cōcilio Florent. in decreto de vnione græcorū vbi sic habetur. Illorū aūt animas.qui in peccato originali vel solū actuali decedunt,mox in infernū descēdere.

Hoc supposito sic arguitur; quia fieri potest vt primo tpe vsus rationis non modo Christum, sed nec Deū qdē agnoscat homo, vt pote apud Barbaros sine vlla religione & notitia diuini nominis educatus. Is ergo,vt faciat quod in se est, satis est si se conuertat in finem honestum à naturali rōne comprehensum.Sed tunc ille nō peccat cū bene faciat pro suis viribus,quas tūc hēt: nec est in solo originali, vt suppositum est.Ergo cōsequit gratiā faciētē qđ in se est sine vlla Dei cognitiōe supernaturali vel fide implicita Chri.

Argum.5. Quintò ad idem arguitur:quia secundū Tho. 2.2.q.10.art.1. infidelitas nullum peccatum est in his,qui de rebus fidei nihil omnino audierūt. Iam si puer prima deliberatione cognoscat aliquid esse honestum, aliquid turpe; statuatq; se honestum sectaturum, inhonestū verò vitaturū certè non peccauit peccato infidelitatis, vt supra patet ex Beato Thoma, nec peccato omissionis cùm statim se conuertat in finem honestum quantum ei per ætatem & scientiam licet: ergo in gratia sine vlla fide & cognitione supernaturali constituitur.

Argum. 6. Sexto arguitur: quia fides ex auditu;auditus autem non est sine prædicante ad Rom.10.& ita puer non potest statim à principio vsus rationis hēre fidē sine prædicante.Nunc aūt vt supponitur non potest haberi pdicator fidei in illo tpis articulo: ergo ſm Tho.opinionem,1.2.q.89.suppositam puer ille sine vllo actu fidei iustificabitur: & à fortiori ſm opi. cōem tenentem quod potest esse veniale cum solo originali peccato.

Argum.7. Septimò arguitur ad idem, supponēdo quòd primus actus pueri vtentis ratione sit velle accipere baptismum, quia videt alios pueros à sacerdote baptizari,vt de hoc habetur exemplum in pueris ab Athanasio puero baptizatis, vt habetur lib.10.Historiæ ecclesiasticæ c.14.& 1.q.1.c.Spiritus sanctus: tunc ergo cum ille baptizatus non ponat obijcem,recipit gratiam & sine vlla fide vt constat.

Opin. Vegæ Propter has rōnes, & alias supra positas. q.4. in 2.opinione contra tertiā propositionē tenuit Magister Vega de iustificatione lib.6.c.20.21.ꝙ si possibilis esset ēt nunc ignorantia inuincibilis de Deo aut de fide vnius veri Dei etiam pro toto tpe vitæ,taliter ignorans consequenter stāte lege posset interim sine vllo actu fidei explicitæ vel supernaturalis cognitionis in Deum, & sine fide implicita in Christū per solā naturalem cognitionem iustificari & saluari.& Magister Soto lib.2.de natura & gratia c.11. cū quibusdā alijs idem olim tenuit:sed postea se retractauit super ad Rom.1. Quia cùm cognouissent Deū &c. & ad Ro.2.Gentes naturaliter quæ legis sunt, faciunt. & in 4.sentent.dist.1.q.2.art.3. & dist. 5. q.1.art.2.Sed illa opinio ex quo absolutè id non asserit,neq; dicit inuincibilem ignorātiam Dei, aut eius fidei nunc dari posse: & ideo hæretica non sit: tamen adhuc est contra communem sententiam Doctorum,& temeraria,vel sapiens hæresim videtur,vti superius ait prima propositio. Neque prædicta argumenta contra primā propositionem quicquam probant.

Ideo ad ea rñdeo ad primum negando maiorem si intelligatur seclusa Dei illustratione, vel fide aliqua,& speciali auxilio diuino: quia hæc, quamuis supernaturalia, ordinariè omnibus hominibus omni tempore conferuntur à Deo, & sicut ipsa gratia necessaria sunt ad salutem cum lege & cognitione naturali. Ideo neq; sunt miraculosa,quamuis sint supernaturalia, etiam effectus vel modus sit extraordinarius, vt latius habetur hoc superius q.4.propoli.3. in 2. ratione primæ opinionis & in Resp. ad 3.arg. contra eā,& ita intelligitur supra dicta auctoritas Pauli. Si aut illa maior intelligatur cū Dei illustratione, vel fide prædicta, & speciali eius auxilio ordinario, vt dictum est,tunc est vera sed minor est falsa, quia vt diximus nō solum cognitio Dei naturalis regulariter poterat haberi de Deo,sed etiam illustratio, & prædicta fides, & auxilium Dei supernaturale necessarium ad salutem. *Resp. ad 1. argum. contra primam proposit.*

Ad ſm argumentum rñdeo dupliciter.Primò negando maiorem, si de illis tantum præceptis decalogi, legisq; naturalis ibi expressis intelligatur. Conceditur aūt si de mandatis ēt ibidem implicitè & reductiuè contentis intelligatur: sed tunc negatur maior & consequentia. Nam sicut in decem generibus,quæ philosophi vocāt prædicamenta, res omnes continentur non quidem formaliter semper,atq; directè,sed vel reductiuè,punctus.n. principiū quantitatis, & materia principiū substantiæ ad ea prædicamenta reducuntur, quorum principia sunt, ita ad mandata reducuntur omnia, quæ à Deo præcipiuntur ad ea maximè,quæ principia sunt cęterorū. Ita pręceptum de honore parentum obseruantiā superiorum,& maiorum continet:& in pręcepto mœchiæ omnē fornicationē, abusumq; naturæ per luxuriam prohibitam credimus.Sic ēt præceptū vel statutum fidei ad illud de cultu vnius veri Dei referēdum est: neq; .n.sine recta fide Deus rectè coli potest. Talis est fides in Deum hominum conditorē,reparatorē,iustificatorē, & glorificatorē:& fides Christi implicita,quæ ibi contenta,vel pręsupposita est.Fides itaq; pęnitentia,& sacra sunt necessaria ad salutem gratiæ & gloriæ vltra mandata decalogi ibi expressa ac ibidem implicitè & reductiuè contenta sunt. *Respon. ad 2. argum.*

Alio modo rñdeo, etiam si illa maior intelligatur de mandatis decalogi, legisque naturalis tantū ibi expressis conceditur ad hunc sensum, ꝙ.s. talium obseruantia quoad substantiam ope-

ris cõformiter ad co gnitionẽ naturalem, quamuis sine cognitione supernaturali & fide prædicta non sufficeret ad salutem; proficiebat tñ, valebatq; ad hoc ꝙ si ſm rationem & legem naturalem homines rectè viuerent; tunc certè Deus occurrisset illis per auxilium speciale eorũ mentes altiori lumine fidei illustrando, & eleuando iuuandoq; affectũ, vt per fidẽ possent sufficienter disponi ad gratiam, & salutem æternam: & ita tunc negatur cõsequentia. Sufficiebat igitur gentibus ad salutem obseruãtia legis naturalis, sed non cognitio tm̃ naturalis, neq; obseruantia aut virtus tm̃ naturalis sine supernaturali illustratione, aut fide, & auxilio diuino, vt ita obseruaretur lex pp Deum vt finem supranaturalem hominis & beatificum. Concordat Cano. vbi supra & Soto in 4.dist.1.q.2.art.3.& d.5.q.1.art.2.

Et quod ibi tangitur in minore prędicti argumenti, vtrum.s. mandata decalogi contineantur ratione naturali non est præsentis propositi: sufficit si secũdum Tho.& Caiet. super Matth.19. dicamus ꝙ sunt moralia & naturalia, idest conformia rectæ rationi, & inde facilè deducibilia vt superius.q.4. propositione 1.habetur.

Ad confirmationem ex Rom.2.patet responsio ex dictis ꝙ gentibus sufficiebat quidem obseruantia legis naturalis sine lege scripta, sed nõ sine cognitione vel illustratione fidei, & auxilio Dei supernaturali, vt ex Aug. de spiritu & litera.c.26.27.28.ait B.Tho.1.2.q.109.artic.4. & q.111.art.6.& q.89.art.5. & 3.2.q. 2.art.7.

Resp. ad 3. argum. Ad tertium arg.respon.dupliciter. Primò ſm aliquos negando consequentiam, quia in tali fide explicita de Deo ꝙ est, & remunerator est, cõtinetur implicitè fides mediatoris, per quem Deus iustificare & saluare decreuit omnes homines, quos prædestinauit ad gloriam, & pro bene factis eorum eos renumerare. Sed certè hæc rñsio non valet: quia talis fides est valde implicita, & remota, neq; vllã notitiam ẽt generalẽ & confusam sub ratione mediatoris habet de Christo. Nam sic sufficeret dicere ꝙ sola fides, vel cognitio explicita de Deo sufficiebat olim ad salutem: & non erat necessaria fides implicita mediatoris: quod tñ est contra Bonauentu.Tho.& cõiter doctores dicentes non sufficere ẽt supernaturalem cognitionem veri Dei aut diuinitatis explicita, sed necessaria; fuisse semper saltem implicitam fidem reuelatam, vel supernaturalem mediatoris. Igitur in illa notitia Dei naturali ꝙ Deus est, & remunerator est, nõ includitur fides mediatoris: neque illa sufficit ad salutẽ quamuis requæsita sit ad se disponendum, ad fidem obtinendum à Deo, & ad faciendum quod in se est: & id prætendit Apostolus.

Ideo alio modo melius rñdeo ſm Bonauen.in 3.dist.25.art.1.q.2.& cõiter doctores cũ B.Tho. 2.2.q.2.art.7.ad 3.& q.1.art.7.ꝙ illud Hebr.11. intelligitur etiam de fide aut de cognitione supernaturali, qua Deus creditur esse remunerator non solum naturalis.i.non solum vt est finis & causa rerum oĩum naturalium, sed supernaturalis & specialis hominis beatitudo: & vltra hoc requiritur ẽt cognitio, & fides implicita Christi, cuius videlicet gratuito beneficio homo illũ finem cõsequitur: itaq; erat necessariũ tũc credere Deũ esse iustificatorem hominũ, cuius gratia peccata hominibus remitterẽtur & homines à cęlesti beatitudine alienos non aliter eã adepturos quã per aliquod diuinæ prouidentiæ remediũ præparatum. Et hoc sola fide creditur, ꝗ est notitia supernaturalis: explicita quidẽ Dei, implicita aũt Christi vel mediatoris, & sub rõne mediatoris vt dictũ est: quæ tunc necessaria fuit & sufficiens ad accedendum ad Deum per gratiã: quia Rom.5. accessum habemus ad eum per fidem: de quo ẽt vide B.Tho.2.2.q.1.art.8.ad 1. & q.2.art.4.& 1.2.q.113.art.4.& Soto in 4.dist. 1.q.2.art.3.& dist.5.q.1.art.2. Nam etiam si ſm Chrysost. Homilia 4. de prouidentia & fato aliqui philosophi negantes præmia iustorum, pœnasq; reproborum post hanc vitam media luce cæcutiebant: quia inde sequeretur Deum nec iustum esse, nec curam rerum humanarum habere, & per consequens nec verum Deum esse. vnde & Barbaræ omnes ferè gentes ſm rationem naturalem pœnas reproborũ, præmiaq; iustorũ adniserunt. At verò vt hæc tam firmiter & constanter teneantur, quam necesse est vt hominis vita in honesto confirmetur, necessariũ est vt cognitio supernaturalis aut fides ad assensũ vtriusque principij.s. Deũ esse, & ipsum esse remuneratorem concurrat, & insuper cognitio aut fides saltem implicita mediatoris aut Christi sub rõne mediatoris aut reparatoris hominum vt dictum est, vt ad gratiam Dei homo reperiatur.

Ad Aug. aũt vbi supra allegatum, dico ꝙ ipse in illa Epistola expresè loquitur de fide Christi. Nã de eo ait ibidẽ sic, Ab exordio generis humani quicunq; in eum crediderunt, eumq; vtcunq; intellexerunt, & ſm eius præcepta piè & iustè vixerũt q̃libet & vbilibet fuerunt per eũ proculdubio salui facti sunt. Sicut.n. nos in eum credimus, & apud patrẽ manentẽ, & qui in carne iam venerit: sic credebant in eum antiqui & apud patrem manentem & in carne venturum. hæc ille. Ideo ꝙ dicit vtcunq; eum intellexerũt intelligitur, idest implicitè in eũ crediderunt. Et ita Aug. ibidem pro nostra sententia est.

Si quęratur vnde poterat hęc fides tunc haberi? cùm ratio naturalis eã non posset præstare, rñdeo ſm Bonauentura vbi supra & B.Tho.1.2. q.89.artic.6. & communiter doctores, vt etiam refert Soto vbi supra, ꝙ facienti quod in se est viuentiq; ſm legem naturæ Deus illi de hac fide vel illustratione supernaturali statim prouideret; maximè quia ab initio non defuerunt reuelationes super hoc factæ multis sanctis atque prophe-

prophetis, & de sacrificijs vero Deo offerendis in quibus ea fides implicitè protestabatur: per quæ omnia simul & per traditiones maiorũ ver botenus simul & per rationem naturalem diuinitus illustratam quilibet dictam fidem implicitam Christi poterat habere.

Resp. ad 4. Argum. Ad quartum arg. Resp. dupliciter. Primò negando illam opinionem præsuppositam quæ B. Tho. ascribitur 1.2. q. 89. quia oppositum ipse expressius tenet. q.113. art.4. q.112. & 2.2. q.10. art.4. ad tertium & super ad Rom.10. & Hebræ. 10. lect. 4 & Hebræ. 11. lect.2. vbi & super ad Rom.3. Caiet. dicit ꝙ illa opinio B. Tho. est quidem probabilis: sed non est adeò certa vt non possit facile eneruari. Nam & ratio quia illa opinio suadetur est solum ratio congruentiæ non autem efficax. Vnde nec B. Tho. accipit illud fundamentum tanquã firmum & de fide, ꝙ scilicet facienti quod in se est pro naturæ viribus Deus in eodem illico momento conferat gratiam gratum facientem & iustificantẽ. Quod patet: tùm primo, quia posset dici vt ex eo. Tho. 1.2. q.112. art.3. Caiet. in quodlib. de contritione dicit, non oportere statim vt puer rationis naturalis dictamen sequitur iustificari per gratiam, sed satis esse si proximè, vel etiam post aliquam morã temporis secundum diuinæ prouidentiæ moderationem habita sufficiente dispositione secũdum legem ad gratiam iustificetur: quo quidẽ interuallo poterit de rebus supernaturalibus erudiri easq; tenere per fidem: tùm secundò quia sicut ad iustificationem voluntas boni naturalis non sufficit, neq; est sufficiens dispositio ad gratiam & amicitiã Dei obtinendam; ideoq; indiget auxilio Dei speciali: ita quoq; naturalis cognitio veri Dei non est idonea: quia inter actus voluntatis & intellectus proportio est: nã voluntas nõ fertur in incognitum. Ideo vt eliciat actum naturalem cognitio naturalis antecedit. Vt autem actionem habeat supernaturalẽ prærequiritur notitia supernaturalis, ꝯm Tho. lib.3. Gentiles. c.152. & in 1.2. q.112. art.3. & q.113. artic.4 & Bonauent. in 3. dist.25. art.1. q.2. vt supra. q.4. in 3. propo. in fi. primæ opinionis dictum est. Igitur in hunc sensum faciẽti quod in se est per naturę vires Deus non denegat gratiam, quia pręsto est gratuitum Dei auxiliũ illustrantis & mouentis hominẽ ad cognoscendum simul & amandum illum, vt finem supernaturalem, & ad se vltimatè & perfectè disponẽdum ad gratiã: & per consequens ad illum iustificandum. Cum prędictis latius consonat Medina de recta in Deũ fide lib.1. c.7. & sic cõceditur cõiter à doctoribus.

Item secundò tenendo adhuc illam opinionẽ B. Tho. quam etiam tenet Victoria in vltima relectione. par. 2. dub.4. nu.11. eaq; sic supposita Resp. etiam dupliciter ad 4. arg. Primò admisso quod dicitur in minori ꝙ talis puer non est in solo originali ꝯm B. Tho. quanuis id sit contra cõiter doctores, negatur illa consequentia. Dico enim ꝙ tali puero deliberanti circa vitam honestam Deus occurret statim altero de duobus modis. Primo non solum mouendo affectũ, sed etiã simul illustrando intellectũ ꝯm Bonauen. vbi supra; quia sicut ratio naturalis in illo principio Deus est remunerator inquirentium ipsum, eã certitudinem non præstat quæ requiritur ad firmandum animum hominis in Bono. Nam sapiẽ. 9. cogitationes mortalium timidæ sunt & incertè prouidentiæ nostræ; ita profectò, vt puer rectè firmiterq; deliberet de honesta vita ducenda, pueriles illæ naturæ cogitationes non sufficiunt: Sed illustratur & confirmatur puer maiori quodam lumine & auxilio supernaturali à Deo: & ideo habetur ad Corinth. Non sumus sufficientes ex nobis &c. secundum Aug. de gratia & lib. arbit. c.7. & ps. qui docet hominẽ scientiam: Dominus scit cogitationes hominum qm̃ vanæ sunt. Vnde si volumus saluare. B. Tho. dico ꝙ si ipse vbi supra. 1.2. q. 89. intelligatur de ordinatione vitæ ad debitum finem naturalem, vt in de veritate q.14. art.11. ad primum sentire vr̃, intelligendus adhuc est non de illa ordinatione, quæ per naturam tantum fit, sed quæ fit per gratiam, idest per gratuitum Dei auxilium: quia ibi prima secundæ expresse dicit. Si ordinauerit se ad debitum finem per gratiam. Nam licet per se loquendo lumen fidei detur pp supernaturalia quæ non videntur: tamen est necessarium etiam propter quædam naturali lumine cognoscibilia vt ea firmitate teneantur, q̃ ad rectam vitam confirmandam requiritur, ꝯm ps.118. Da mihi intellectum vt discam mandata tua. Et secundum hanc primam solutionẽ puer ille iustificabitur sine explicita fide Dei, sed non sine aliqua illustratione supernaturali.

Secundo modo & melius tenendo cum prima parte prædictæ propositionis ꝙ. s. ad iustificationem requiritur explicita fides Dei, & implicita saltem fides Christi vel mediatoris, rũdeo ꝙ eiusmodi puero deliberanti protinus affulget lumen fidei de Deo; cum qua & cum aliquo motiuo facilè tunc potest exire ad actum fidei explicitę de Deo, simul & in actum fidei implicitę mediatoris, & amoris eius: simul inquã hęc omnia fiunt, cùm gratia infunditur, quæ perficiat & informet actus naturales hominis faciẽtis qđ in se est, vt supra q 4. propositio.3. in 2. rõne primæ opinionis ibidem positæ, & in rñsione ad 2. arg. contra eam hr̃: ibi videatur quõ talis illuminatio non est miraculosa: neque requiritur magnum tempus: quia cùm sit supernaturalis, nescit tarda molimina Spiritus sancti gratia.

Et si arguat ꝙ interim talis puer poterit peccare venialiter, resp. ꝯm cõiter doctores id cõcedẽdo: sed ꝯm Th. vt latè prosequitur Victoria in vltima relectione de perueniente ad vsum rõnis par.2. dub.4. n.11. id cõceditur de potẽtia logica

tantum ita ꝙ non repugnat naturæ suę:negatur autem de potentia morali seu theologa: quia.s. repugnat legi & ordini prouidentiæ diuinæ. Nã quod nunquam fiet neque factum est & vix potest fieri dr̃ impossibile moraliter & theologicè, quia,s. contra communem legem homo adultus non damnabitur propter veniale in æternum in inferno: sed neque cum pueris in limbo: & ne homo peccet venialiter antequam mortaliter vt dictum est secundum illam probabilem opinionem B.Tho. suprapositam: quam tamen communiter doctores non tenent. De Adã autem in statu innocentiæ vt probabilius etiam contra doctores communiter tenet Tho. quod non poterat potentia theologa peccare venialiter antequam mortaliter, Deo id specialiter prouidẽte; ne contra communem legem in statu innocentiæ vel iustitiæ originalis simul cum culpis admittamus & pœnas: tamen & si secundum Nicol.Lyr. & Abulen. Genes.3.c.cum iustitia originali bene stat sicut de facto in Eua, & forte etiam in Adam ad tempus stetit peccatum mortale, vt ab eis probatur ibidem.

Respon. ad 5. Argum. Et per prædicta patet ẽt responsio ad 5. Arg.

Resp. ad 6. Argum. Ad sextũ Resp. ꝙ ibi Rom.19. Paulus loquitur de explicita fide Christi vt patet ex textu ibidem Auditus aũt per verbum Christi, quę fides nõ est tã indita lumini naturali vt fides Dei. Nunc aũt fides Dei explicita & mediatoris implicita quæ in lege naturæ erat cuiq; ætati necessaria ad iustificationem, non semper indigebat homine extrinsecus docẽte: sed interius sæpe inuisibiliter vel visibiliter etiam per Angelos administrabat lumẽ seu illustratio fidei de Deo & mediatore, cũ qua & aliquo motiuo homo p rõnem naturalem poterat exire in actum eiusdẽ fidei de Deo & mediatore vt dictũ est.ideo nullus faciens qđ in se est tali fide de Deo carebat.

Resp. ad 7. Argum. Ad septimũ Resp.dupliciter. Vno modo ſm Adrianum de Baptismo. q.1. art.3. ꝙ eiusmodi puer non accepit gratiam:quia non satis est non ponere obijciem, sed requiritur conueniens dispositio vel actus fidei in adultis. Vnde Act.8.Si credis ex toto corde licet,& ita secundum hanc opinionem datur accessus neuter ad sacramentũ Baptismi. Nam puer ille nec recipit gratiam nec peccat mortaliter dum sic baptizatur. Secundo modo respondeo,ꝙ cum huiusmodi euentus non sint frequentes,sed rari: melius videtur dicere quòd in talibus casibus Dei prouidentia non deficiet in necessarijs, scilicet illuminando tunc hominem quem sit per Christi sacramentum cum infusa fide iustificaturus.

Ad alia argumenta quæ hic ẽt fieri possunt, quę supra.q.4.contra primam opinionem tertię propositionis habẽtur,rñsio ẽt habetur ibidem.

2. Propo. Secunda propo. Fides Christi implicita ante promulgatum Euangelium sufficiens fuit ad vitam gratiæ & gloriæ obtinendam. Post diuulgatum autem Euãgelium necessaria est explicita: excepto apud inuincibiliter ignorantem,cui sufficit implicita ad vitam gratiæ. Ad vitam autem gloriæ verum ea illi sufficiat problema est; sed probabilius est ꝙ etiam sufficit implicita.

1. Pars probatur. Prima pars ꝙ scilicet ante promulgatũ Euangelium sufficiebat fides Christi implicita probatur secundum Magistr. & communiter doctores in 3.dist.25.& Aug.contra Faustum lib.19.cap.14. ex Paulo ad Galatas.3. vt promissio ex fide Iesu Christi daretur credentibus; prius autem quam veniret fides, scilicet Euãgelica reuelata vel id quod per fidem credebatur & sperabatur futurum ad salutem hominum, sub lege custodiebantur inclusi in eam fidem quæ reuelanda erat.idest explicanda in lege gratię secundum id Rom. 2. Iustitia Dei in Euangelio reuelatur ex fide,scilicet implicita, in fidem scilicet explicitam. Item 2.Timoth.1.Vocauit nos Deus secundum propositum suum & gratiam quæ data est nobis in Christo Iesu ante tempora secularia: & ad Rom.3.est ad idem & alię auctoritates supra positæ in probatione primæ propositionis. Quæ omnia æque de vita gratiæ sicut de vita gloriæ procedunt & per eandem rationem.

2. Pars probatur. Secũda pars quod scilicet post promulgatum Euangelium est necessaria Christi fides explicita,probatur quadrupliciter.Primò,quia in lege gratiæ reuelatę ita necessaria est ad salutem gratiæ & gloriæ fides Christi explicita sicut fuit eius fides implicita ante aduẽtum Christi: quãuis hæc implicita fuit tunc magis & omnino necessaria ad gratiam & gloriam quàm nũc est explicita,vt in partibus sequentibus huius propositionis habetur. Sed hæc fuit tunc simpliciter necessaria vt supra propo.1. habetur; ergo nunc ista fides Christiani explicita. Consequentia patet cum minore: & maior probatur. Quia hoc est discrimen inter fidem noui & veteris testamenti,vt scilicet illa fuerit implicita,hæc autem explicita secũdum Aug.lib.19.contra Faustum. c.14.vbi ait. Tunc ergo occulta erat fides Christi, nunc autem reuelata est fides in quam conclusus erat populus quando sub lege custodiebatur: quam differentiã Paulus probat ad Gala.3.& 4.c.vt suprà in 1.propositione Hiero. testificatus est.& ad idem est Coloss.2.& Ephe.3. & 2.Corinth.3. vbi hoc discrimen habetur.

1. Ratio. 2. Ratio. Secundò probatur idem Mar.vlt. prædicate Euangeliũ omni creaturæ qui crediderit & baptizatus fuerit saluus erit,qui vero non crediderit condemnabitur:vbi loquitur de fide acquisita adultorũ quibus prædicandũ est Euangelium vt liquet ex ipso textu, vbi Ber.ad Hugonẽ epi. 79.notat non esse dictũ qui non fuerit Baptizatus condẽnabitur,sed qui non crediderit condẽnabitur,vt.s.maior quædã necessitas fidei Christi explicitę quã Baptismi præscriberetur.Fit.n. vt sine baptismo realiter suscepto quis saluetur,

cùm

cùm scilicet Baptismi suscipiendi non est facultas: & habetur Baptismus in voto etiā implicito cum fide Christi explicita, ẽm Aug. & B. Tho. 3. par. q. 63. art. 4. ad secundum & cōiter doctores. & habetur, de Presbytero nō baptizato id ignorante in c. apostolicam: & c. veniens. eo. tit. at verò credendi Euangelio prædicato tanta est necessitas vt in omni euentu qui non crediderit cō demnetur. Item Io. 3. & 5. Qui non credit in filium hominis iam iudicatus est quia non credit in nomine vnigeniti filij Dei. & infra. Qui autē incredulus est filio non videbit vitam. Item Io. 6. Omnis qui audiuit à patre & didicit venit ad me. & c. 14. Ego sum via veritas & vita: nemo venit ad patrem nisi per me. & c. 17. Hæc est vita æterna, idest via ad vitam æternam, & cognoscāt te solum verum Deum & quem misisti Iesum Christum. Ex quo patet quod vtraq; cognitio explicita est nunc necessaria ad vitam gratiæ & gloriæ, vt patet ex Chrysost. ibidē. Item Io. 8. Si non credideritis quia ego sum, in peccato vestro moriemini. Et 1. Corint. 3. Fundamentum aliud præter Christum nemo potest ponere, i. præter Christi fidem, de quo Greg. I. q. 1. c. cū Paulus, ait. Vbi Christus. i. Christi fides non est fundamētū, nullius boni operis ædificatio esse potest. Item ad Roman. 10. Si confitearis ore tuo dñm Iesum Christū & corde tuo crediderís ꝙ Deus illum suscitauit à mortuis saluus eris. & infra. Quicunq; inuocauerit nomen dñi saluus erit. & infra: Ergo fides ex auditu auditus aūt per verbum Christi: & quidem in omnem terram exiuit sonus eorum &c. vbi patet quòd Paulus inuocationem domini, quæ fuit semper in omni lege & tempore necessaria, ad inuocationem Christi deflexit, quæ nunc secundum eum est necessaria cum iam in omnē terram exiuit apostolica prædicatio. Item Actu. 10. vbi Angelus ait Cornelio viro iusto Mitte & accersi Simonem & ille dicet tibi quid te oporteat facere. Quæ verba pertractans Aug. lib. de prædestinatione sanctorum c. 7. ait. Non sine fide Cornelius orabat: nā quomodo inuocabat in quem non crediderat: sed si posset sine fide Christi saluus esse, non ad eū instituendum mitteretur Petrus qui illi diceret quid illi oporteat facere & audire: de quo Chrysost. in homilia de fide & lege naturæ ait. Cornelius testimonium bonum habuit de eleemosyna & oratione, sed Christum ignorabat Deum credens: sed quia bona eius opera mortua erant sine fide Christi, mittitur Angelus ad eum. Et Actu. 16. custos carceris, dicens Quid me oportet facere vt saluus fiam? audiuit à Paulo & Sylla, Crede in dominum Iesum Christum. Item ad idē sunt multæ aliæ auctoritates Pauli ad Rom. 2. & 3. & 5. & Colossen. primo & alibi vbi iustificatio & salus æterna non nisi ex fide Cristi docetur in lege gratiæ. Hæc autem fides est explicita de Christo.

Tertiò probatur idem per Symbolum Athanasij receptum ab ecclesia vbi dicitur. Sed necessarium est ad æternam salutē vt incarnationem domini nostri Iesu Christi quisq; fideliter credat. & infra. Hæc est fides catholica quam nisi quisq; fideliter firmiterq; crediderit saluus esse non potest. Item in c. firmiter. de sum. trin. & & fide cath. habetur ꝙ vna est fidelium vniuersalis ecclesia extra quam nullus omnino saluatur. Et in concilio Floren. sub Eugenio IIII. expressius habetur. Sacrosancta Romana ecclesia firmiter credit nullos extra catholicam ecclesiā existentes nec paganos nec Iudæos nec hæreticos, nec schismaticos æternæ vitæ fieri posse participes, sed in ignem æternum ituros: nisi ante finem vitæ eidem fuerint aggregati. Tantumq; valere ecclesiastici corporis vnitatem vt nemo extra illud quantascunq; fecerit eleemosynas possit saluari nisi in catholicæ ecclesiæ gremio & vnitate permanserit. hæc ibi. Et idem fere habetur extra de hære. c. 3. & in extrauagan. vnam sanctam. de maiori. & obed. Et ad idem est Hieronymus. 24. q. 1. c. quoniam vetus. & Cyprian. in cap. loquitur & cap. alienus, & August. in capit. firmiter. 15. quæst. 1. & multa alia quæ refert Turrecremata capit. 21. lib. 3. de potestate ecclesiæ. Igitur vt habetur vbi supra, & extra de summa trinita. & fide catho. si legalia post Euangelij diuulgationem sine interitu salutis seruari non possunt: si omnes eorum obseruatores sunt à Christo alieni & minime possunt fieri participes salutis æternæ nisi ante mortem de his erroribus resipiscant: vtiq; sequitur quòd neque Iudæi nunc viuentes secundum legem Moysi, etiam intra montes Caspios, vt dicūt aliqui, cum Iosepho ibi eos inclusos esse, neq; alij quicunq; viuentes nunc in lege naturę culpabiliter ignorantes fidē Christi sunt pars vnius ecclesię catholicæ: ex quo non habent eundē spiritum fidei Christi explicite neque sine hac fide possunt saluari & iustificari. Item in concilio Trident. sess. 6. de iustificatione, cap. 1. habetur Fides nostra catholica sine qua impossibile est placere Deo &c. Fides autem nostra catholica in lege gratiæ certe fides Christi explicita est. & ibidem inferius habetur. Si quis originale peccatū vel per humanæ naturæ vires vel per aliud remedium asserit tolli quàm per remediū vnius mediatoris domini nostri Iesu Christi: aut negat ipsum Iesu Christi meritum per Baptismi sacramentum tam adultis quam paruulis applicari, anathema sit: quia non est aliud nomen sub cęlo datum hominibus in quo oporteat nos saluos fieri. vnde illud. Quicunq; baptizati estis Christum induistis. hæc ibi. & capit. 4. habetur. Translatio à statu in quo homo nascitur filius primi Adę in statum gratiæ & adoptionis filiorum Dei post promulgatum Euangelium sine lauacro regenerationis aut eius voto fieri non potest.

potest.& c.6.ibidem declaratur apertius.

4. Ratio. Quartò probatur idē:quia sicut paruulis post Euāgelij diuulgationē protestatio fidei Christi implicita nihil est ad salutem gratiæ gloriæ,sed requiritur professio fidei Christi explicita qualem cōtinet Baptismus.ita ergo ad iustificationē & gloriam in adultis requiritur nunc fides explicita in Christum. Antecedens supponitur ex cōcilio Trid.vbi supra in tertia ratione habetur. Et consequentia probatur:tū per eandē rōnem, quia etiam in lege gratiæ explicatiora sunt remedia salutis paruulis & adultis q̄ erant naturæ & scripturæ:tum etiam quia alias sequeretur ꝙ sine Baptismo in re vel in voto etiam implicato suscepto esset salus adultis. Nam sine fide explicita Christi nullum votum Baptismi esse potest sicut nec in lege naturę vel scripturę.Et ideo ait Ber. vbi supra in secūda ratione ꝙ maior est necessitas fidei huius q̄ Baptismi. Cōcedere autem hoc consequēs est contra id Io.3.Nisi quis renatus fuerit ex aqua &c.& contra concilium Trid. sessio.6.de iustificatione.c.4.& cōtra doctrinam ecclesiæ. Et ita patet secunda propositio quo ad eius secundam partem probata.

3. Pars. Tertia autem pars,ꝙ.s.inuincibiliter ignoranti fidem Christi explicitam sufficit implicita ad vitam gratiæ,id probatur. Tum primo quia datur ignorantia inuincibilis de hac fide ad tēpus: & interim homo potest esse in gratia cum fide implicita vt supra.q.4.proposi.3. habetur. Tum secundo id constat Act.10. de Cornelio qui cum fide tantum implicita iustus erat & timens Deū secundum Augusti.& B.Tho.2.2. q.10.art.4.& idem etiam patet Act.8.de Eunucho.& c.16.de Lydia purpuraria. Tum tertio quia idem nunc apud aliquos ad tēpus euenire potest. quia hæc fides Christi explicita non habetur ordinariè sine prædicante,ad Rom.10.sed in quolibet tēporis momento homo faciens quod in se est per fidem implicitam potest iustificari: quo tamen tempore non potest habere prędicatorem Christi. Nec valet dicere quòd tunc faciens quod in se est illuminabitur de fide Christi explicita sicut de implicita .hoc inquam non valet: quia Deus non statim dat has illustrationes nec alia dona non necessaria ad gratiam sed opportunè: quamuis statim donet fidem implicitā vel aliàs illustrationes & auxilia necessaria vt homo disponatur ad gratiam, sicut & ipsam gratiam facienti quod in se est,& in his omnes fere doctores conueniunt.

4. Pars. Quarta vero & vltima pars propositionis,scilicet vtrum etiam ad vitam gloriæ sufficiat fides Christi implicita inuincibiliter ignoranti explicitam problema est &c.id certè constat ex 4. q. præcedente proposi.3. vbi circa hoc duæ catholicorum referuntur opiniones.

Cōtra 2. partem 2. propositionis. Contra secundam partem secundæ propositionis vbi dr̄ ꝙ post diuulgatum Euangeliū necessaria est fides Christi explicita arguitur. Argum. Quia omnes ferè auctoritates sacræ scripturæ supra inductæ in secunda rōne ad probationem huius secundæ partis secundę propōnis sine vllo discrimine dicunt sine fide Christi nō esse salutē. Sed id potest intelligi de fide ēt implicita tantum,vt in lege naturæ & scripturæ cum ea erat salus vt supra propo.1. probatum est: ergo non concluditur ex illis auctoritatibus necessitas fidei explicitè in Christum etiam nunc in lege gratiæ.

Respon. Resp.negando minorem:quia multę auctoritates ibi allegatæ non nisi de fide Christi explicita possunt intelligi, sicut & concilia & doctores in 1.& 3.rōne vbi supra exponunt & allegāt ad propositum:contra quorum expositionē non licet aliter interpretari, vt habetur in c. relatū. 37.dist.quamuis proteruientes non possint euidenter conuinci.Insuper dico ꝙ eadem testimonia scripturæ pro diuersitate temporum accommodè intelliguntur & allegantur, vt,s.ante legem gratię de fide implicita Christi,post diuulgatum autem Euangelium de eius explicita accipienda sint,vt est illud Act.4. Non est aliud nomen sub cælo datum hominibus in quo oporteat nos saluos fieri, vt Apostolus ibidem allegauit; & supra in secunda ratione dictum est.

Cōtra 3. partem 2. propositionis. Contra tertiam partē secundæ propositionis vbi dr̄ quod inuincibiliter ignoranti fidē Christi in lege gratiæ sufficit implicita ad gratiā obtinendam arguitur.Quia si adultis ignorantibus fidem Christi ea media nunc satis sunt ad salutē æternam quæ erant ante diuulgatum Euangelium,ergo similiter paruulis inuincibiliter ignorantibus & impotentibus eadem sufficient cum non adest Baptismi facultas ad salutem gratiæ & gloriæ. Consequentia patet ex identitate rationis: quia non alia protestatio fidei requiritur quā ipsa fides.s. vt explicita vel implicita tā paruulis,quā adultis: nec enim est vlla differentia. Consequens aūt est falsum & vr̄ reprobatū per ecclesiam contra Caiet.& Maioris,& Gerson,& Altisiodoren.& quosdā alios,vt habetur in concilio Trid.vbi supra & c.firmiter.de sum. Trin. & fid.Cath.& de Baptismo & eius effectu. c.maiores, vt etiam refert & tenet Armachanus lib. 8.c.39.& Ambrosius Catharinus lib.5.contra errores Caietani,& tenet etiam Soto in 4.dist.5.q. 1.art. 2.secundum Bonauenturam ead. distinct. & communiter doctores.

Respon. Resp.negando consequentiam:nec est simile de paruulis & adultis ignorantibus. Nam paruuli ex quo actum proprium alicuius fidei explicitè vel implicitè sine qua impossibile est placere Deo habere nō possunt:certè sine sacro sui temporis vel status,idest sine Baptismo in lege gratiæ actualiter suscepto vbi est expressa professio fidei huius tēporis,non possunt nunc saluari nec iustificari. Adulti aūt ignorantes qui actum proprium alicuius fidei possunt habere,possunt

vtiq;

etiã; vti superius probatũ est per talem actum fidei et implicitæ, sicut & per sacrm Baptismi in voto et implicito aut per fidem sacri iustificari & saluari, dum per ignorantiam inuincibilem vel aliàs per impotentiam ab actuali sacro vel fide Christi explicita habenda excusantur. Videatur et de hac quæstione tota noster Medina de recta in Deum fide lib.4.c.7.8.9.10. vbi de his latius agit. Quamuis ibidem.c.7.fol.130. dicat ꝙ primus actus fidei de vero Deo non potest cadere tñ mediate sub vllo præcepto et diuino sicut nec gratia: sed sub statuto necessario ad salutem: quia ea cognitio vel non est in nostra potestate immediatè sicut nec gratia, vel qa præsupponitur vt ipsi Deo in alijs sequentibus actibus teneamur obedire. Sed certe id non vr̃ verum. quia licet fides infusa vel illustratio diuina sicut & gratia nõ cadat immediatè sub præcepto quia sic non sunt in nostra potestate: bene tamen primus actus fidei sicut & alij sequentes quia sunt in nostra potestate. Item recta cognitio naturalis vel illustratio diuina vndecũq; & quomodocunq; habita de vero Deo sufficit vt subinde Deus ipse possit nobis innotescere & pręcipere & nos ei teneamur obedire in omnibus quæ vel ipse præceperit, vel recta ratio dictauerit, vel veridica hominum traditio & instructio de vera fide Dei & mediatoris docuerit, vt tam primum quam alios sequentes actus fidei prædictæ liberè credendo producamus.

QVAESTIO VI.

Vtrum omnis ignorantia sit peccatum & quomodo.

1. Propos. RESPONDEO per duas propositiones quarum prima est. Nulla ignorãtia omnino inuincibilis est peccatum. Vincibilis autem siue iuris siue facti peccatum est.

Probatur prima pars. quia si est omnino inuincibilis, ergo non teneor illam vincere, vt patet ex diffinitione ignorantię inuincibilis supra. q.1. alioqui esset repugnantia ꝙ scilicet quis peccet, aut maneat in peccato culpabiliter dum fecit omne quod tenebatur. Dicitur notanter si est omnino inuincibilis, quia vt ait Adrianus in 4. quodlib. art.1. si non sit omnino inuincibilis respectu actus vel circunstantiæ quam teneor scire, licet sit inuincibilis respectu alterius actus vel circunstantiæ: tunc erit peccatum talis ignorantia quatenus est vincibilis. patet exemplo. Si quis sciens se occidere hominem, nesciẽs tamen inuincibiliter se occidere patrem suum occidat illum, certe peccat peccato homicidij, non autem parricidij, vt de hoc latius infra. q.16.q.17. vel si nunc habeo ignorantiam omnino inuincibilem de aliquo sciendo, non est peccatum: si autem cras aut alio tempore possum facile scire à magistro & negligo: iam talis ignorantia vincibilis facta est, & peccatum.

Secunda pars, ꝙ scilicet vincibilis ignorantia est peccatum, probatur. Quia si teneor hoc scire & deliberate negligo, aut omitto id scire: certe transgredior præceptum habendo ignorantiam vincibilem puræ negationis & etiam prauæ dispositionis. quia qua obligatione teneor hoc scire, eadẽ teneor non omittere, & teneor non habere errorem contrarium. & ita peccatũ est prædicta ignorantia vincibilis sicut & exterior omissio voluntaria alicuius obligatorij, & non solum velle omittere & ignorare.

Et notandum est ꝙ pro eo tempore quo teneor ad aliquid agendum vel omittendum, vt sciam, tunc de nouo pecco si non ago vel si non omitto, & non pro alio tempore. Similiter ignorantia vincibilis prauæ dispositionis idest assensus erroneus eorũ quæ scire tenemur, pro quolibet tpe quo & quoties deliberate actualiter quis errat & vult in tali ignorantia manere, vel positiue vult aut renuit facere quod tenetur ad sciẽdum veritatem necessariam & errorem deponendum, nouum peccatum est: quia omnis actus contra præceptum negatiuum pro omni tpe & quoties libere elicitur est nouum peccatum. Nam ideo volitio deliberata formalis vel et interpretatiua furandi vel detinendi furtum est nouum peccatũ. Sed talis error deliberatus, vel volitio deliberata discredendi est actus contra præceptum negatiuum: quia si habeo præceptum affirmatiuum de credendo vel sciendo hoc: et habeo negatiuum de opposito actu positiuo erroris. omne enim præceptũ affirmatiuum includit negatiuum de opposito actu. Nam pręceptum de colendo Deum, de honorando parentes includit præceptum negatiuum de non dehonestando illos, vt constat. Nunc autem præcepta negatiua obligant ad semper & pro semper: cuiusmodi est illud Eccles.17. Non maneas in errore. igitur intentum.

Dictum est etiam id esse verum tam in ignorantia iuris quàm facti; quia de ignorantia facti est dubium vtrum semper sit peccatum etiam si possit vinci, & causa peccati sit. Exempli gratia. Vtrum cognoscẽs carnaliter sororem aut aliam consanguineã, ignorãs quæ sit putãs esse quamlibet aliam mulierem, non curans de alia examinatione vel animi sui pręparatione quid faceret vel non faceret si sciret esse consanguineam. id quod sæpe contingit erronibus nocte quærentibus mulieres occurrentes, cum quibus suam expleant libidinem. Dubitatur inquam vtrum vltra peccatum illud carnale, modò sit formaliter incestus, modò non, de quo infra. q.23. 24. latius. peccet etiã altero distincto peccato ignorantiæ facti vincibilis. Dubium.

Resp. in hoc est quadruplex opinio. Prima, ꝙ sic: quia licet absolute nõ teneatur speciali pręcepto 1. opinio.

cepto

cepto scire quæ mulier sit hæc vel illa: tenetur tamen ex suppositione si vult cum illa rem habere, & eodem præcepto de fine seu de actu illo cauendo. quia sicut tenetur scire alias circũstantias actus quæ speciali præcepto prohibẽtur: ita & materiam circa quam operatur. Sicut & sagittare volens in agro vtiq; tenetur specialiter inquirere ne hominem occidat: aliàs vltra homicidiũ peccaret ẽt peccato speciali vincibilis ignorantiæ. Hanc opinionem tenent Gabriel & Almayn vbi supra cum multis alijs. sed contra eam est c. si vero. de sent. excom. si sic in distincte hæc opinio intelligitur, vt inferius habetur.

2. opinio. Secunda opinio aliorum, quã dicunt tenuisse Victoria absolute est in oppositum, quod scilicet non est ibi peccatum ignorantiæ vincibilis, quia nec præcepto de fine nec vllo alio tenetur quis dictam diligentiam vel inquisitionem de hac vel illa persona adhibere. Sed certe nec hæc opinio est indistincte & vniuersaliter vera vt proxime patebit.

3. opinio. Tertia opinio quæ vr̃ media & concordiam vtriusq; facere quã & Doctissimus Vega in sua lectura fertur tenuisse est, ꝙ qñ illa ignorantia est præcedens seu causa actus, ita ꝙ si ille sciret illam mulierem esse consanguineam, vtiq; carnaliter illam non cognosceret, tũc si non debite inquirit est ignorantia vincibilis & peccatum vt ait prima opinio. Non aũt si est ignorantia concomitans, vt de hac ait secunda opinio. Et ratio horum est, quia ideo duntaxat tenetur scire vt vitet peccatum sequens. Sed qñ est ignorantia tñ concomitans non vitat tale peccatum: quia sic ignorans nihilominus peccaret si sciret, ergo solum talis ignorantia est peccatum qñ est præcedens vel causa peccati. Sed certe nec hæc opinio & concordia vr̃ vera nec sufficiens: tum primò quia ẽt qñ est concomitans stat ꝙ illa ignorantia sit vincibilis atque peccatum, vt patet de eo qui omnino vult illo peccato peccare, vel illã carnaliter cognoscere, modo sciat modo non: & tñ non vult scire vt liberius peccet; aliàs eadem ratione nulla ignorantia concomitãs esset vincibilis atque peccatum: tum secundò quia ẽt si sit præcedens, stat ꝙ tunc peccatum non sit qñ videlicet certum vel verisimile est ꝙ non est ibi consanguinea vel huiusmodi: quia tũc in tali negocio non tenetur quis amplius examinare nec timere, vt Gen. 38. hr̃ de Iuda fornicante cũ sua nuru Thamar in habitu meretricio ignorata. & ad idem est. c. si vero. de sent. excom.

4. opinio. Igitur sit quarta opinio ꝙ regulariter ibi non est peccatum ignorantiæ: quia nec regulariter ad examinandum quæ sit illa mulier quisquam tenetur, nisi de tali muliere, puta consanguinea rationabiliter timeri deberet. Et ita forte duæ illæ priores opiniones concordantur idq; est verum modo illa ignorantia sit præcedens, modo concomitans.

Et hæc opinio probatur, tum primò ex diffinitione ignorantiæ vincibilis & inuincibilis vbi supra q. 1. tum secundò quia sicut parricidium vel clericidium non committitur nec ibi est vincibilis ignorantia facti etiam si sit præcedens qñ etiam dans operam rei illicitæ patrem vel clericum occidit putans esse feram vel laicum inimicum vel alium hominem, vt infra q. 17. q. 22. habetur ita in proposito; & facit c. si vero. de sent. excom. vbi excusatur à clericidio is qui nutrientem comam clericum occidit putãs esse laicum: qui vtiq; non excusaretur si illius ignorantia præcedens dantis operam rei illicitę semper culpabilis esset, vt dicebat prima opinio. 1. Propos.

Propositio secunda. Nulla ignorantia priuatiua est peccatum intrinsece, sed extrinsece videlicet ratione negligentiæ adiunctæ. Nam de ignorantia positiua vt est hęresis vel filius error culpabilis alia ratio est. Propos. 2.

Probatur quadrupliciter. Primò, quia nulla talis ignorãtia est immediate libera, sed mediate sicut actus exterior à malitia voluntatis omittentis scire vel nescire volentis. ergo nulla talis est mala à malitia propria sed voluntatis imperãtis vel omittentis. hæc Almayn vbi supra. Sed certè ista ratio non tangit scopum. Non enim intendimus hic quærere vtrum culpa ignorantiæ habeat radicem in ipsa ignorãtia an in voluntate. Nam hoc est certum de omni peccato cuiuscũq; potentiæ imperatæ, ꝙ. s. habet rationem vel radicem culpæ in ipsa & ab ipsa voluntate imperante, vel omittente, in qua est immediate ipsa libertas cõpleta; sed intẽdimus quærere, vtrum ignorãtia habeat rationem culpæ immediate ex hoc quod voluntarie aut libere non hr̃ debita cognitio: an mediãte aliquo alio peccato adiuncto alterius particularis speciei. Et sic dicit propositio ꝙ non ratione sui, sed alterius adiũcti est peccatum: quod est dicere extrinsece, s. ratione negligẽtiæ sciendi ei adiũctæ. Ideo ista ratio prę fata nõ satis vr̃ probare intentũ, nisi vt infra intelligatur quia. s. ignorãtia non est immediate in nostra ptãte sicut est negligentia & alia peccata. 1. ratio.

Secundò probatur ꝓpositio prędicta ꝑm Duran. in 2. dist. 22. q. 13. & dist. 5. q. 1. quia vitium seu malum & peccatum differunt in hoc, quòd privatio cuiuscunq; perfectionis debitæ vel sine qua est aliqua indecentia est malum seu vitium, peccatum autem seu culpa dicit solam priuationem secundæ perfectionis quæ est operatio. & ita peccatum dicit priuationem debitæ rectitudinis in ipsa operatione seu in ipso operante prout operans est, ꝑm diuersas opiniones Scoti & Okam vt latius de hoc agitur in 2. dist. 35. sed ignorantia ꝑm se dicit solum priuationem scientię quæ est habitus; non autem priuationem operis vel perfectionis seu rectitudinis in opere, nisi concomitanter, scilicet, in quantũ ignorantia concomitatur negligentiam sciendi: 2. ratio.

ergo

ergo non est peccatum ꝑm se sed ratione adiuncti. Consequentia patet & maior probatur. quia cum meritum & culpa sint circa idem; meritum aũt consistit in actu non in habitu, nõ enim meremur neque demeremur de nouo in habendo vel non habendo habitum, sed in actualiter operando, seu conando, aut omittendo actũ debitũ. ergo culpa, seu peccatum cõsistit in priuatione actus vel rectitudinis illi debitę: quę erat maior probanda. Ista ratio non vr̃ satis efficax prima facie: quia põt negari minor vbi dr̃ ꝙ ignorantia solum dicit priuationẽ scientię habitualis. Nam dici potest, ꝙ vt est peccatum potius dicit priuationem scientiæ, aut cognitionis actualis debitæ inesse ipsi homini obligato pro tunc ad eam habendam; sicut negligentia est peccatum, quia est priuatio actus seu conatus debiti.

3. Ratio. Ideo tertia ratio ẽt ipsius Duran. vbi supra, est. quia si ignorantia de se est peccatum, ergo semper homo est in nouo peccato, dum manet in tali ignorãtia: quod tñ constat esse falsum, vt patet ex dictis in prima propositione. Consequentia aũt probatur. Nam licet ignorantia vt diximus non sit peccatum nouum, nisi pro qñ quis tenetur implere præceptum affirmatiuum sciendi actualiter vt oportet: tñ ẽt quilibet pro semper obligatur ꝑm habitum, seu dispositionem implere tale præceptũ affirmatiuum idest ꝙ quilibet obligatur pro semper esse ita dispositus & expeditus vt implere possit tale præceptum quoties occurrit necessario faciendũ. hæc aũt dispositio tollitur per ignorantiam eorum quæ homo scire & facere tenetur. ergo si ꝑm se esset culpa iam semper & pro semper esset nouum peccatũ. Ista ratio prima facie vt sonat non vr̃ sufficienter probare intentum. Nam põt negari consequentia, quia solum probat quod pro omni tpe quo quis tenetur sic habitualiter esse dispositus ad obligationem exequendam præcepti occurrentis, tunc ẽt & non alio tpe tenetur sub nouo peccato vt põt habere scientiam aut cognitionem necessariã ad id: & per consequẽs tunc talis ignorantia erit nouum peccatum, & quoties sic deliberatè nollet, aut non vellet habere scientiam necessariam vt dictum est. Sed certe ex hoc non sequitur ꝙ non ratione sui, sed alterius adiuncti habet rationem peccati. Nam potest dici quod sicut negligentia ratione sui est peccatum licet nõ sit nouum peccatum, nisi pro quando quis tenetur esse solicitus aut studiosus ne omittat præceptum: sic & ignorantia prædicta vt dictum est: ideo nec hæc tertia ratio videtur sufficiens ad propositum.

4. Ratio. Igitur quarta ratio est ꝑm Caieta. 1.2.q.76. art.2.& 6. Tho. ibidem, quia omne per se aut ꝑm se vitium habet ꝑm se oppositum aliquam virtutem moralem. ignorantia autem formaliter aut ꝑm se non opponitur alicui virtuti morali, sed scientię. ergo non est secũdum se peccatum, sed ratione adiuncti. Ista ratio prima facie non videtur bona, quia potest negari maior: est enim vitium & peccatum intellectuale sicut & virtus opposita intellectualis, vt de hoc latè B. Tho. 1.2.q.87. sed profundius speculando est bona ratio. quia hic agimus de peccato quod habet perfectam rationem peccati oppositam virtuti habenti perfectam rationem virtutis, qualis est virtus moralis & peccatum morale ei oppositum: non autem de virtute imperfectã rationem virtutis habente, qualis est intellectualis, secũdum Tho. 1.2. q.57. ideo hic quærimus vtrum ignorantia practica sit tale peccatum: & vtrum hoc habeat de se, sicut alia peccata, puta superbia gula &c. an ratione alterius peccati adiuncti. & dictum est ad primum ꝙ sic vt supra propositione prima. Ad secundum autem dicitur in hac secunda propositione quòd hanc rationem perfectam peccati oppositam perfectæ virtuti non habet ex se, sed ratione alterius peccati adiuncti quod habet perfectam rationem peccati: quanuis dicta ignorantia aliàs habet ex se rationem perfectam peccati oppositã imperfectæ rationi virtutis, qualis est virtus intellectualis. & ideo præfata ratio videtur sufficiens ad propositum. Et quia intrinsece & ratione sui non est propriè peccatum prædicta ignorantia, ideo de ea non tractatur à doctoribus communiter nec à B. Th. inter peccata specialia, sed inter generales causas peccatorum.

Et si quæratur ratione cuius adiuncti est peccatum morale. Respondeo quod ratione negligentiæ oppositæ studiositati. quod probatur qa ex quo ꝑm se non est peccatum, oportet ergo ꝙ sit peccatũ ꝑm illud quod ingreditur rationem mali moralis secundum se. quod patet ex eius opposito, scilicet scientia seu cognitione. Constat autem ꝙ cognitio vel studium cognoscendi est materia illius virtutis moralis quæ vocatur studiositas; secundum Tho. & Caiet. 2.2.q.166. art.1. & contrariorum vitiorum secundum excessum & defectũ: primum vocatur curiositas: alterum vero videtur innominatum & communi nomine vocatur negligentia. Igitur ignorantia quæ est omissio scientiæ tenet se ex parte vitij deficientis: ideo peccati rationem in tantum habet inquãtum sub illa negligentia cadit, quæ est immediatè libera ex quo est immediatè in potestate voluntatis imperantis, quomodo ignorantia non est.

Pro quo ẽt nota ꝙ negligentia est nomẽ ęquiuocum vel quasi æquiuocum ad peccatũ oppositum prudentiæ strictè sumptę, & ad peccatum oppositũ studiositati. Illa enim negligentia est in intellectu: ista verò in voluntate. Illa defectũ solicitudinis præcipiendi in qualibet materia ex remissa voluntate oppositi boni procedentem significat, ꝑm Tho. ponentem dictamen præceptiuum prudentiæ, vt infra. q.19. habetur: ista Nota.

autem

autem dicit voluntatē remiſſam reſpectu omiſſionis ſtudioſitatis,ſicut cętera vitia moralia defectiua dicunt. Vnde ad iſtam ſpectat ignorātia affectata & craſſa vel ſupina ſeu negligens: illa per commiſſionem hæc per omiſſionem;ſicut ad puſillanimitatem ſpectant & affectata paruitas & omiſſa magnitudo: quia eiuſdem rationis eſt cōmiſſio contrarij,& omiſſio virtutis. Vnde negligentia oppoſita ſolicitudini eſt effectus negligentiæ oppoſitę ſtudioſitati:quatenus eſt voluntas remiſſa circa ſtudioſitatem:& ſic vna negligentia infert aliam. Ideo communiter confuse vtraq; dicitur negligentia:à qua habet ignorantia rationē peccati vt dictum eſt.Et cum prædictis concordat Gerſon in regulis moralibus dicens,quod ignorantia habet rationem peccati à negligentia ſecundum communiter doctores & B.Tho.vbi ſupra.

Arg. primū Contra ſupradicta maximè cōtra primā propoſitionem arguitur primò. Peccatum directius opponitur gratiæ quam ſcientiæ. ſed priuatio gratiæ non eſt peccatum: ſed potius pęna quædam conſequens peccatum. ergo ignorātia quæ eſt priuatio ſcientiæ peccatum non eſt.

Arg. ſecundum. Item ſecundò. Si ignorantia eſt peccatum hoc non eſt niſi inquantum eſt voluntaria. ſed ex hoc videtur peccatum in ipſo actu voluntatis conſiſtere potius quàm in ipſa ignorantia. ergo ignorantia non eſt peccatum, ſed conſequēs ad peccatum.

Arg. tertiū. Item tertiò Omne peccatum tollitur per pęnitentiam: nec aliquod peccatum tranſiēs reatu remanet actu niſi ſolum originale. Ignorantia autem non tollitur per pęnitentiam, ſed adhuc remanet actu, omni reatu per pęnitentiam remoto.ergo non eſt peccatum actuale, neque originale vt conſtat.

Reſp. ad primum arg. Reſpon. ad primum, ad minorem ꝙ priuatio gratiæ licet ſecundum ſe non ſit peccatum: tamen ratio non præparandi ſe ad gratiam poteſt habere rationem peccati, & ſic ignorātia habet rationem peccati,vt patet ex dictis.& tamē quo ad hoc eſt diſſimile: quia homo poteſt aliquam ſcientiam acquirere per ſuos actus immediate, gratiam verò non:ſed ex Dei munere immediate: quia mediante noſtra diſpoſitione Deus ſolus nobis illam confert.

Reſp. ad ſecundū arg. Ad ſecundum reſpon. ſecundum Tho. 1.2.q. 76. art.2. ad minorem ꝙ ſicut in peccato tranſgreſſionis peccatū non conſiſtit in ſolo actu voluntatis,ſed etiam in actu volito imperato à voluntate:ita in peccato omiſſionis non ſolū actus voluntatis ſeu eius omiſſio eſt peccatum: ſed etiam ipſa omiſſio exterior, ſeu imperata alicuius actus inquantum eſt aliqualiter voluntaria eſt peccatū, & hoc modo ipſa negligentia ſciendi, vel etiam ipſa ignorantia & inconſideratio voluntaria eſt peccatum & ſic negatur conſequentia.

Alio modo reſpondeo conceſſa maiore, & minore negatur conſequentia. Solum enim concludi debet, quòd peccatum ignorantiæ habet rationem peccati & malitiæ immediate in voluntate in qua eſt prima radix peccati & libertatis,quod ingenue concedimus: ſicut in omnibus peccatis potentiarum impetratarū à voluntate: cum quo ſtat ꝙ ſimpliciter ſit peccatum & habeat rationem peccati quamuis mediate:ſicut & libera omiſſio ſcientiæ debitæ:ſicut & quodlibet aliud peccatum potentiæ imperatæ à voluntate peccatum eſt.

Reſp. ad tertium arg. Ad tertium reſpon.ad minorem ꝙ licet tranſeunte reatu per pęnitentiam, remaneat ignorantia ſecundum quod eſt priuatio ſcientiæ, ſeu pęna, non tamen remanet ſecundum quod eſt culpa aut ſecundum rationem culpæ: quia non remanet culpabilis negligentia ſcientiæ debitæ ſecundum quam ignorantia dicitur peccatum, vt patet ex dictis.

Quartò idq; contra ſecūdam propoſitionem principaliter arguitur.Nam ſicut infidelitas culpabilis poſitiua aut priuatiua eſt peccatum diſtincte ſpeciei oppoſitæ virtuti fidei,aut latriæ: & non ratione negligentiæ vel alterius peccati adiuncti: ita ergo de ignorātia dicendū eſt: idq; per eandem rationem,quia ſcilicet vtraq; carentia cognitionis ptinet, ad intellectū cuius actus oppoſita cognitio eſt. Et antecedens probatur. Nam aliàs ſequeretur qu[illegible]ędicta infidelitas non eſſet diſtincte alicu[illegible] ſpeciei oppoſitę virtuti fidei aut latrię,ſed ad negligentiam vt ignorantia reduceretur.

Reſpon. ad quartum argumentum. Reſpon.ad hoc quartum argumentū,negando conſequentiam: neque eſt eadem ratio vtrobiq;. nam aſſenſus fidei eſt immediate in poteſtate noſtræ voluntatis per modum imperij ſecundum doctores cōmuniter,& probat Angeſt. in moralibus,c.1. ita quòd voluntas cum aliquo motiuo poteſt imperare intellectui vt ſaltem ita vel non ita firmiter credat, vel non credat credibili ſibi propoſito.Ideo oppoſita infidelitas ſupradicta eſt etiam immediate in noſtra voluntate. Non autem ita eſt de aſſenſu vel cognitione euidente vel opinatiua: quia noſtra voluntas non poteſt immediate imperare intellectui vt ſic aſſentiat non exiſtente obiecto applicato aut motiuo ſufficiente, neque vt non aſſentiat illo exiſtente: ſed ſolum poteſt imperare immediate vt inquirat & aduertat, vt ita ſciat vel opinetur. Ideo neque ipſi aſſenſus aut cognitiones neque oppoſitæ priuationes & ignorantię ſunt immediate in poteſtate voluntatis, ſed mediante ſtudioſitate & negligentia, ratione quarum ipſa cognitio & ignorantia vt diximus ſecūdum Caiet.virtus aut peccatum eſt.

QVAE-

QVAESTIO VII.

Vtrum ignorantia sit causa peccati, & quomodo.

Propo. 1. RESPONDEO per duas propositiones. Prima ignorantia est causa peccati. probatur secundum Gabriel. in 2. dist. 22. q. 2. not. 1. & secundo, quia causa est ad quam sequitur aliquis effectus & ad cuius remotionem remouetur effectus. Sed ignorantia sæpè sic se habet quod est causa vel dispositio ad peccatum, vt patet quãdo est ignorantia præcedens, vel qñ quis peccat ex ignorantia hac præcedente, tunc enim agens non ageret tale peccatum si non ignoraret. ergo est causa peccati aliquo modo saltem sine qua non; modo peccatum hoc sit imputabile modo non, de quo latius infra. Nota tamen secundum Caieta. 1. 2. q. 76. art. 4. in respon. ad primum ex B. Tho. ibidem & q. 78. vt de hoc etiam latius infra. q. 8. propositione 2. & q. 13. habetur, quod triplex est ignorantia à parte rei scitæ secundum triplicem scientiam oppositam. Prima scientia, seu cognitio est qua scitur indiuiduum actus esse malum. Secunda qua scitur indiuiduum actus & temporis, scilicet hoc & nunc esse malum. Tertia qua scitur indiuiduum actus temporis & executionis scilicet hoc & nunc non esse faciẽdum. Ignorãtia igitur opposita scientiæ primę est causa peccati. Ignorantia secunda, & tertia est ignorantia electionis, quam B. Tho. negat in 1. 2. q. 76. art. 4. esse causam peccati; non quidem quod putet eam non causare peccatum, vt alij tenent, sed quia negat eam annumerari inter generales causas peccati de quibus ibi agit: quia peccata quæ fiunt ex secunda & tertia ignorantia non sunt peccata ex ignorantia propriè loquendo, sed ex passione vel habitu, vt de hoc latius infra. q. 8. habetur & sic patet quod ignorantia est causa peccati.

Nota de triplici Ignorantia.

Propo. 2. Secunda propositio. Ignorantia est peccati causa per accidens non per se, probatur, quia nõ ens non est per se causa entis. sed ignorantia est non ens: quia est quid priuatiuum vt patet, quia est priuatio scientiæ debitæ, de qua hic agimus: peccatum autem actuale commissionis est quid positiuum. ergo ignorantia est non per se, sed per accidens causa peccati, vt remouens prohibens. quia sicut graui inclinato ad motum deorsum ablatio columnæ prohibentis dat per accidens motum deorsum: sic voluntati inclinatæ ad actum peccati negatio scientię, quæ prohiberet talem actum peccati si talis scientia adesset, dicitur dare causam ad talem actum peccati, ut communiter doctores in secundo distinct. 22. & B. Tho. 1. secundæ. q. 76. art. 1. & 3. concorditer dicunt.

Argum. 1. Contra primam propositionẽ arguitur, primò quia quod non est nullius est causa, sed ignorantia, non est ens, cum sit priuatio quædã scientiæ, ergo non est causa peccati. Itẽ secundò causæ peccati sunt accipiendæ ex parte cõuersionis ad bonum commutabile, secũdum Tho. q. 75. sed ignorantia videtur potius respicere auersionem à Deo, ergo non videtur ꝙ sit causa peccati. Itẽ tertiò omne peccatum in volũtate consistit, sed voluntas non fertur, nisi in aliquid cognitum: quia bonum apprehensum est obiectum voluntatis; ignorantia autem facit incognitum, ergo non potest esse causa peccati.

Respon. Resp. ad primum quod non ens non potest esse causa per se alicuius entis, bene tamen per accidens, & sic ignorantia per accidens est causa peccati, vt habet secunda propositio.

Ad secundum resp. secundum Tho. 1. 2. q. 76. art. 1. quod sicut scientia quam tollit ignorantia respicit peccatum ex parte conuersionis: ita & ignorantia ex parte conuersionis est causa per accidens peccati vt remouens prohibens. & sic negatur minor.

Ad tertium resp. secundum Tho. ad minorẽ, quod in illud, quod est omnino quoad omnia ignotum, non potest ferri voluntas: sed in id quod est quoad aliquid notum: sicut cum aliquis scit hunc quem occidit esse hominem, sed nescit eum esse patrem suum, vel cum aliquis scit aliquem actum esse delectabilem, nescit tamen esse peccatum.

Argum. 2. Secundò arguitur, & hoc contra secundam propositionem. Ignorantia de se aut per se causat inuoluntarium, vt patet 3. Ethic. c. 1. & dicit etiam B. Tho. 1. 2. q. 76. art. 3. & communiter doctores dicunt quòd ignorantia est vna de causis per se causantibus in voluntarium. Sed inuoluntarium est quid positiuum: quia vt patet. 3. Ethic. cap. 1. dicitur contrariæ, & non contradictoriæ: non voluntarium autem dicitur contradictoriè non contrariè ad uoluntariũ, ergo ignorantia potest esse causa per se alicuius entis positiui: & per consequens alicuius actus peccati, & non solum causa per accidens.

Respon. Respon. dupliciter. Vno modo secundũ Caieta. 1. secundæ. q. 76. art. 3. ad maiorem, & consequentiam, quod in ignorantia causante, est considerare duo, s. materiam & formam sicut in omnibus alijs causis. Materia est ipsa absentia scientiæ: forma est quatenus est cã alicuius effectus. Igitur si ignorãtiã consideretur prout est & denominatur cã formaliter: tunc ex hoc fiẽt quod sit causa per accidens alicuius effectus positiui: ut remotio prohibentis: & effectus eius sit id ꝙ prohibebatur, scilicet oppositus effectus effectui causato à prohibente. Remotio namq; columnę sustinentis, & prohibentis graue ne descendat, ex hoc ipso quod est remotio columnæ habet, quod ipsa remotio sit causa per accidẽs, & quod effectus eius sit descensus illius grauis prohibitus a columna contrarius quieti sursum quàm causabat

causabat substentatio columnæ. Si autem ignorantia consideretur materialiter, s. secundum id ꝙ est ipsa ignorantia, vel absentia scientiæ: ex hac parte habet quod effectus eius sit cõtrarius ad effectum sui oppositi, s. ad oppositum sciétię, quia ex se ipsa habet oppositionem ad scientiã, ergo & effectus contrariorum debent esse contrarij: effectus autem contrarius effectui scientiæ in tali natura scilicet voluntaria, est in voluntarius: quia effectus scientię propriè est voluntarius; Igitur ignorantia causans per accidẽs actum vt remotio prohibentis quatenus consideratur materialiter, s. prout est absentia scientiæ in natura voluntaria habet de se quòd actus seu effectus eius prædictus sit in voluntarius: quamuis sit causa per accidens talis effectus quatenus talis ignorantia est formaliter causa illius vt dictum est. Hoc autem scilicet ignorantiam materialiter de se habere, quòd eius effectus sit inuoluntarius, non est ignorantiam per se causare inuoluntarium: sed est ignorantiam determinare vel applicare ad materiam effectum per accidens; quia cum sit commune omni remotioni prohibentis causare effectum prohibitum contrarium effectui inuento: & hoc sit formale in causa remouente prohibens: ideo sicut ignorantia applicat ad talem materiam. s. ad seipsam talem causæ rationem: ita applicat ad talem materiam, s. ad in voluntarium talem rationem effectus; continetur enim sub prohibito & contrario inoluntarium: vt materiale sub formali sicut ignorantia sub remouente prohibens. Vnde ex hac parte, ignorantia non nisi causa per accidẽs inuoluntarij est, sicut priuatio prohibentis descensum, si essent nomina apposita, esset causa per accidens motus contrarij motus sursum. Cũ his tamen stat ꝙ si causa materiæ resolutio inuoluntarij in ignorantiam redigenda est: inuenietur ꝙ ignorantia est per se causa inuoluntarij: sicut absentia Nautæ est causa submersionis nauis. Ideoque quicquid inuoluntarij ex ignorantia in nostris actibus inuenitur, potest vt sic resolui in ignorantiam vt per se causam: igił ignorantia dicitur esse de se causa inuoluntarij, s. ratione materialis: cùm tamen in ratione formali, scilicet prout est causa, sit causa per accidens effectus positiui cuiuscunque. Itaque patet resolutoriè responsio ad maiorem & cõsequentiam argumenti: dico enim quòd ignorantia formaliter, s. prout habet rationem causæ est causa non per se, sed per accidens inuoluntarij: materialiter autem prout, scilicet est absentia scientiæ in tali natura voluntaria seu litera est causa per se inuoluntarij, vt patet ex 5. Methaph. Hæc Caieta.

3. Ratio. Sed hęc responsio, quamuis subtilis, vł tamen deficere: nam præsupponit ꝙ ignorantia materialiter considerata prout, s. est absentia sciẽtiæ, opponitur contrariæ ad scientiam: & per consequens habet effectum illi contrarium; cum tñ constet opponi contradictoriæ, sicut priuatiue opposita. Item vł tandem concedere Caieta. ibidem, ꝙ absolutè sit concedendum ꝙ ignorantia per se causat inuoluntarium: quod tamen videtur contra rationem supra positam in probatione secundæ propositionis: quia non ens per se, non põt cã entis, inuoluntarium aũt est ens.

Ideo alio modo Respondeo ad argumentum negando minorem, pro qñ dicitur ꝙ ignorantia est per se causa inuoluntarij: dico enim ꝙ sicut est per accidens cã peccati seu actus, sic & per accidens quamuis de se est cã inuoluntarij; & ad Aristot. dico ꝙ ipse non dicit, ꝙ est per se causa inuoluntarij, sed absolutè dicit ꝙ est cã inuoluntarij, vt patet intuenti textum. 3. Ethic. c. 1. & 2. cum quo stat ꝙ non per se, sed per accidens sit de se causa inuoluntarij, vt dictum est; & ad B. Tho. & alios doctores dico ꝙ quando dicunt ꝙ ignorantia de se causat inuoluntariũ intelligunt ꝙ ignorantia habet hoc sibi proprium, & naturale ꝙ causat inuoluntarium effectum quẽ causat, cum quo stat ꝙ causat eum non per se, sed per accidens, tam effectum quàm inuoluntariũ, vt sæpe dictum est: sicut etiam communiter dł, ꝙ omnis remotio prohibẽtis habet de se hoc sibi conueniens & naturale, ꝙ per accidens causet effectum prohibitum cõtrarium effectui inuento, vt paulò superius dixit Caieta. iõ B. Tho. & alij doctores nõ dicunt ꝙ est causa per se, sed de se causans inuoluntarium, vt patet ibidem. Eligat lector quam maluerit harum responsionum.

Nota. Sed nota ꝙ quando communiter dicitur à doctoribus, ꝙ ignorãtia causat inuoluntarium intelligitur de ignorantia præcedente, quæ est cã actus, non de commitante, ad hunc sensum, ꝙ causat actum contrarium volitioni quæ adesset si sciret id quod ignoratur: quia videlicet talis effectus ignorantiæ certè esset nolitus & inuoluntarius si cognosceretur. Si cum eum occido nesciens esse patrem meum: certè si scirem nollem occidere eum, & dicta ignorantia dł causare inuoluntariam illam occisionem: nõ quòd sit formaliter nolita, sed quia vtique formaliter esset nolita & inuoluntaria si scirem esse patrem meum, quod patet, quia qñ postea scio esse patrem meum occisum, certè habeo nolitionẽ occisionis præteritæ; quia nollem occidisse: & in hac declaratione concordant cõiter doctores, vt Bonauentura, in secundo distinct. 22. q. vlt. & Tho. vbi sup. art. 3. & Almayn, in moralib. tract. 1. c. 5. Ex quibus patet quòd ignorantia causans actum inuoluntarium aliter causat actũ, aliter inuoluntarium: nam ipsum actum puta occisionem causat per accidens & actualiter dũ manet ipsa ignorantia, & antequam adueniat cognitio quæ prohiberet ipsum actũ: inuoluntarium autem causat quidem ipsa ignorãtia per accidens,

sed

sed non actualiter sed virtualiter seu in animi præparatione: quousq; adueniat cognitio & expellatur ipsa ignorantia: tunc enim incipit esse nolitus & inuolũtarius actualiter ille actus, puta occisio illa ex ignorantia causata. ita ẽt patet ꝙ illa occisio quũ est actualiter & formaliter inuoluntaria: tunc non est sed iã recessit illa ignorãtia ex qua causata est: sed illius occisionis causa existent actualiter & per se, licet partialis cũ ipsa voluntate est cognitio rei apparentis, ignorantia autem solum est causa per accidens virtualis illius formaliter inuoluntarij & ita intelligitur B. Tho. & communiter doctores, ꝙ ignorantia est de se causa inuoluntarij quamuis per accidens vt dictum est; bene tñ ignorantia quęlibet est causa per se non voluntarij: quia per se tollit voluntarium, vt de hoc infra. q. 16. latius.

QVAESTIO VIII.

Quæstio octaua quid sit ex ignorantia, & ignoranter, quid ex paßione seu infirmitate, quid ex malitia, vel ex habitu peccare, & quomodo paßio præualeat contra rationem.

Propos. 1. RESPONDEO per tres propositiones. Quarum prima est. peccare ex ignorãtia, vel pp ignorantiam, vt ly pp non dicat causam finalẽ sed efficiẽtem quam ly ex significat, est peccare ex carentia scientiæ aut cognitionis: ita ꝙ talis ignorantia est causa vel dispositio ad talẽ actum vel omissionem, adeo ꝙ homo id non ageret si sciret. vt si quis ideo comedit carnes die ieiunij, quia nescit esse diem ieiunij, ita ꝙ si sciret non comederet: hic dr̃ comedere carnes ex ignorantia diei ieiunij. & hæc dicitur ignorantia præcedens illum actũ. quod si nihilominus comederet ẽt si sciret esse diem ieiunij: iam non ex ignorantia, sed ignoranter seu ignorando, vel ignorans comedit carnes: quia talis ignorãtia diei ieiunij non fuit causa vel dispositio ad comedendũ carnes: sed committanter & per accidens se habuit ad comestionẽ illã. Patet igitur quid sit peccare seu aliquid facere ex ignorantia & ignoranter, & quõ differant ꝟm cõiter doctores & Gabriel. in 2. di. 22. q. 2. not. 2. & Adria. in 4. quolibeto. & Almayn. & Angest. in Moral. ex 3. Ethi. 10. c. 1.

Propos. 2. Secũda propositio peccare ex infirmitate seu passione propriè, est actum seu omissionem culpabilem facere non ex deliberatione plena pp passionis impetum. ita ꝙ ille proprie dr̃ solum ex infirmitate peccare, qui pp passionem impeditur plenè tunc considerare malitiã suæ actionis seu omissionis. Si aũt passio adeo exilis fuerit & modica, vt rationis iudicium quò ad hoc non obumbret quamquàm quodammodo trahat & inclinet, non est propriè peccatum infirmitatis sed malitiæ, quia omne peccatum à voluntate scienter procedens est peccatum malitiæ, seu de industria, vt patet 5. Ethic. & proximè dicetur. Hęc Adria. vbi supra & concordanter cõiter doctores. Vbi & notat Caiet. ꝟm Tho. 1. 2. q. 78. ar. 1. quod triplex contigit sciẽtia actualis circa aliquem actũ. prima qua scitur hoc esse malũ, secunda qua scitur hoc nũc esse malũ. 3. qua scitur hoc nunc, malũ relatũ ad illud aliud esse sibi peius: qui ergo peccat ex ignorãtia habet ignorantiã oppositã primæ scientię: quia nescit hoc esse malũ: qui aũt peccat ex passione seu infirmitate habet ignorantiã oppositã secundæ sciẽtię: quia licet sciatur hoc absolute esse malum, tñ pp passionẽ perturbantẽ iudiciũ rationis non omnino considerat nunc an sit malũ. Hæc Caiet. & cõcordat Adria. vbi supra. Sed vtrũ omnis qui peccat ex malitia seu industria habeat ignorãtiã oppositã tertiæ scientiæ prædictæ vt ibidẽ sentit Caiet. ꝟm Tho. latius infra. q. 12. q. 13. hr̃. Et nota ꝙ prędicta hæc, quid. s. sit peccatũ ex passione vt declaratũ est vñr procedere de pc̃o proprie ex passione inuincibili, vel plena prædñante oĩno supra iudiciũ rõnis, quod per excellentiã dr̃ peccatũ ex passione: Non aũt de peccato ex passione quacunq;. Nã experimur sæpe nos licet passionatos ira, aut delectatione nõ habere iudiciũ ita perturbatũ quin clarè cognoscamus hoc esse nunc peccatũ luxuriæ vel iræ, & per id nos perdere gloriã, honorẽ, diuitias, salutem, &c. & tñ renitentes contra passionẽ aliqualiter tandẽ passione victos scienter peccare; & tale peccatũ ẽt dr̃ aliqualiter ex passione ꝟm cõem omniũ sententiam & experientiã; igitur non omnis passio ita perturbat iudicium, ꝙ non sinat cognoscere hoc nunc esse malum: sed solum id contingit in passione plena prędominante, seu inuincibili, vt dictum est. Quare, vt comprehendamus omne peccatum ex passione quacunq; dicamus cum Angest. in morali. c. 6. ꝙ peccatum ex passione, est peccatum cuius determinata est causa instigans, seu impellens; vt est passio vel complexio, seu tentatio, & huiusmodi; ita ꝙ sine tali causa impellente non fieret tale peccatum. Nota.

Et nota ꝙ potest esse triplex passio. s. inuincibilis, quæ videlicet in aliquo remanet facto quod debuit ad eam resecandam. Crassa, quæ videlicet manet ex torpore non facto ꝙ debuit. Affectata quam scilicet quis affectat sibi inesse: vnde constat ꝙ nõ dr̃ peccare ex passione is qui mouetur à delectabili obiectiuè tantum ad ipsum prosequendum, nisi ipsa delectatio sit talis & tanta, ꝙ antecedenter seu effectiuè, & non solum obiectiuè moueat vehementer, seu impellat voluntatem ad volendum vel omittendũ. Et nota etiam ꝙ tale peccatum ex passione; dicitur etiam ex infirmitate: quia ꝟm Tho. 1. 2. q. 77. art. 3. & Adria. vbi supra, sicut corpus infirmum est, quando humores & membra non subdũtur eius virtuti regitiuæ: sic animi infirmitas Nota.

dicitur,& est,qñ affectiones sensitiuæ non subduntur virtuti regitiuæ animæ puta rationi:sed ēt perturbant & deducunt ad consensum, vt di ctum est; vnde 1.Eth. tam incontinentis q̃ continentis ratio rectè & ad optima prouocat; sed aliud quidam est præter rationem innatū quod repugnat resistitq; rationi:vt enim resolutę cor poris partes si ad dexteram mouere velis ad sini stram feruntur:sic & in animo in contrarium feruntur incontinentium appetitus. Hæc ibi.& facit ad Rom.7. Video aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ. & Gala.5. Caro concupiscit aduersus spiritum &c.

Dubium. 1. Et si quæratur. Primò qūo passio appetitus potest præualere aduersus rationē,& eam perturbare, seu vincere aliqñ, & ducere in errorē. Respon.ſm Tho.1.2.q.77.art.1.& 2. & Caieta. ibidem & Adria. in 4. quodlibet. ꝙ hoc potest fieri tripliciter.Vno modo per distrationē: quia scilicet passio distrahit iudiciū rationis hoc modo. Nam cùm omnes potentię animę sint in eadem essentia animæ;iam qñ vna potentia inten ditur in suo actu, altera remittitur in suo vel totaliter impeditur; quia omnis virtus ad plura di spersa fit minor in actu suo:& ècontra quo magis intenditur circa vnum eò magis dispergitur circa plura: cùm omnis virtus creata sit finita in actiuitate sua: sed in operibus animalibus animæ, requiritur quædam intentio & actiuitas; ergo dum vehementer applicātur ad vnum non potest anima alteri vehementer intendere, sed distrahitur ab altero: & ita qñ motus appetitus sensitiui fortificatur ſm quamcūq; passionem, necesse est ꝙ vel remittatur, vel totaliter impediatur motus proprius appetitus rationalis, qui est voluntas ne possit alijs considerandis intendere:& patet exēplo. Quia sicut qui fistulis delectantur, non possunt mentē adhibere sermonibus;si multarum somnum audiant,magis gau dentes sono q̃ præsenti operatione: sicq; voluptas soni corrumpit operationem circa sermones,vt dr̃ 10.Ethi. Ita in proposito;quia quælibet extranea voluptas distrahit corrūpendo ope rationē: sicut propria potentiæ voluptas auget eius operationem, magis singula discernere faciens exactiusq; comprehendere; ideo Psal.57. Super cecidit ignis, s.passio concupiscentiæ vel libidinis,& non viderunt solem, idest notissima principia practica agendorum vti infra.q.15.

Secundo modo,per ligationē intellectus,seu iudicij rationis. quia.s. passiones faciūt transmu tationem corporalem: corporalis aūt perturbatio,ligat sensum vel perturbat phantasmata:pp quod intellectus impeditur à proprio actu.s.ab vsu rationis & ita per passionem ligatur ratio, impeditur enim iudicium, & apprehēsio rationis pp vehementem & inordinatam apprehensionem imaginationis,& iudicium virtutis æstimatiuæ, vt patet in amentibus: & facit ad hoc ratio supra posita in primo modo præcedente.

Tertio modo per contrarietatem,quia.s.frequenter passio inclinat ad contrariū eius quod ratio dictat,quæ dum non cohibetur,parua scin tilla crescit in flamam; tandemq; rationē trahit in sententiā conformem suæ inclinationi:& hic modus est ex parte obiecti voluntatis, quod est bonū ratione apprehensum seu æstimatū. Qui quidem modus per contrarietatē ex parte obiecti sumptus,pōt adhuc dupliciter intelligi.Vno modo quod passio afficiens appetitū,afficit proportionaliter per viam redundantiæ fantasiam; quia vt hr̃ secundo de anima,appetitiuū & fantasticum Animæ sunt in distincta, loco entomis decisis attestantibus,entoma gręcè dicuntur latinè insecta Animalia, Hyspanè; animales cenidos: sicut ergo sunt animalia annulosa quæ habent eandem animam in eodem toto:& eius ani malis partis viuunt ēt eadem anima: cuius pars est in parte animalis colligata cū alia parte eius dē animæ in tali animali: & separata parte materiæ, separatur & pars animæ cum ea, & sicut ad linguā cholera infectā fit iudiciū erroneum gustus: quia gustus iudicat de saporibus ſm dispositionē linguæ,& sui organi,vt patet in febri citantibus:& vt ait Adria.in 4.quodlib.q.1. fine argumentis,ſm Arist.2.Retho.sicut videnti per vitrum rubeum,apparent omnia rubea: sic fortiter affecto ea solum videntur,quę sunt cōformia suo appetitui; quia & ita ad appetitū passione infectū immutatur fantasia, & consequen ter iudicium virtutis æstimatiuę:& exinde quia intellectus mouetur à fantasmate: consequens est,vt à fantasmatibus sic compositis iudicio ęstimatiuæ, moueatur ipse intellectus ad idem con formiter iudicandū: præsertim quia iudiciū est de singulari, in quo plurimam vim obtinet iudicium cogitatiuæ seu æstimatiuæ virtutis. Alio secundo modo potest intelligi prędictus tertius modus, qūo passio trahit iudiciū intellectus in errorē ex parte obiecti, sic.s.nam ex hoc quod appetitus sensitiuus afficitur vehemēter passione,iam hic homo non solum ſm illam partē,sed & absolutè mutat animaliter & est aliter dispositus: & ratio est,quia appetitus animalis est pri mo pp totum suppositum,vt patet.1.2.q.19.ar.1.& q.77.art.1.& q.78.art.3.ſm B.Tho.vt paulo inferius dicet in 3.propositione: in hoc enim differt appetitus animalis, à naturali singularū potentiarū & partiū, & pp hoc à natura datus est cuiq; animali, ex hoc aūt ꝙ hic hō est aliter dispositus totaliter:iā sequit, ꝙ stāte illa dispositione aliqd sit sibi cōueniēs ſm illā dispositionē,qd prius nō erat cōueniēs illa nō stāte,qdq; & absolutè ſm rōnē est discōueniens, quia incipit esse conueniētia, ex altero extremo nū variato:ex hoc verò quod aliquid modo iam est conueniens huic disposito:sequitur ꝙ etiā ſm iudiciū æstimatiuæ:& rationis iudicet illud sibi nūc

esse

esse conueniens: quia qualis vnusquisq; est, talis ei finis videtur. 3. Ethi. & ita dispositio subiecti, passione facta, mutat iudicium rationis de obiecto quod est motiuum voluntatis: & sic ex parte obiecti passio vel appetitus sensitiuus peruertit iudicium rationis vt dictum est. Et iste secundus & vltimus modus declarandi: s. ex parte ipsius totius suppositi est melior, quàm primus sumptus ex parte ipsarũ potentiarum: quamuis vterque sit bonus, & se inuicem iuuent ad prædictã declarationẽ huius tertij modo; quo passio peruertit iudiciũ rationis ex parte obiecti, & ideo 2. Reth. dicit quod non eadem vñr amantibus & odientibus, iratis & mansuetè se habentib. Item quod corruptio affectionis corrumpit iudicium rationis. Et inter oẽs passiones delectatio habet hanc vim; vt sæpius & regulariter corrumpat iudicium rationis vt dicitur. 2. Ethic. & quod difficilius resistitur delectationi quàm iræ: quia latentius suffuratur: deinde corrumpit iudicium rationis etiam valde sapientis. 7. Ethi. vt latè Adria. in 4. de Eucharistia. Ideo Deutero. 17. Munera excæcat oculos sapientũ. Et 2. Ethic. Arist. docet à delectatione cauere eos maximè qui ad virtutem volunt conuerti. Et 1. Retho. Aristot. dicit minimam potestatem esse tribuendam iudicibus: vt non ex arbitrio sed ſm leges iudicẽt: quia vel cùm ament, vel odiant sua quoq; vtilitas connexa sit, non satis possunt verum perspicere: sed propria voluptas vel dolor iudicia obũbrat. ideo Psal. 136. Beatus qui tenebit & allidet paruulos suos ad petrã; paruulos suos, i. exiles suos motus passionum; ad petram rationis, ne s. paulatim sucrescentes vim capiant deducẽdi ad malum, vt ait Adria. Et nota quòd sicut dictum est passionem peruertere iudicium rationis dupliciter ex parte obiecti: sic etiam ex parte obiecti, passio & appetitus sensitiuus dupliciter mouet voluntatem; quamuis radicaliter procedat ex parte seu dispositione ipsius subiecti, i. ipsius hominis seu voluntatis sic dispositæ.

Nota. Nota etiam ſm Caiet. 1. 2. q. 9. ar. 2. q quamuis dispositio appetitus sensitiui, nõ moueat voluntatem, neque peruertat rationem directè, & immediatè, tanquã immutans & mouens ipsam siue quoad exercitium, siue quoad specificationem actus: benè tñ occasionaliter, & mediate seu indirectè immutat ex parte obiecti ipsam voluntatem quoad specificationẽ actus. i. quoad talem actum: non quoad exercitiũ actus; i. non quoad actum absolute producendum. & hoc ita fit sicut frigescenti corpori conueniens fit calefactiuũ eius; & ex hoc occasionatur in tali hoĩe apprehensio calefactiui vt conuenientis, & sic præsentatum volũtati amatur: ita irati hominis appetitui conueniens fit vindicta; & hinc fit q intellectus practicus apprehendit repercussionẽ vt conuenientem huic nunc vt dictũ est: & exinde percussio apprehensa vt conueniens, nũc huic

mouet voluntatem obiectiuè: sicq; patet quod dispositio appetẽtis quamuis se teneat ex parte subiecti quoad essentiam, & ex parte appetẽtis: tñ quoad operationem seu motionem rationis seu voluntatis & quoad peruersionem earũ non nisi ex parte obiecti se tenet: quia non nisi pro quanto redundat in talem apprehensionẽ obiecti voluntatis & rationis, quia voluntas non nisi ab obiecto apprehenso mouetur; vt patet ex supradictis; & cõsonat Victoria in vltima relectione de peruenientibus ad vsum rationis. par. 1. dubio primo. Sed & de hoc quomodo ratio potest excæcari à passione & corruptione affectionis latius infra in responsione ad argumenta & q. 15. propositione 3. & 4. videatur; & ita patet quid sit peccare ex passione; & quo modo passio perturbat & peruertit iudicium rationis.

Tertia propositio: peccare ex industria seu ex malitia est quando ipsa volũtas ex se ipsa mouetur ad malum: i. qñ peccatum fit ex inordinatione seu corruptionẽ volũtatis ipsius, ſm B. Tho. 1. secundæ. q. 78. art. 1. & 3. & Adrian. vbi supra, vel ſm Angelũ in Moral. c. 6. Peccatum ex malitia, seu ex industria, est peccatũ commissum non assistente ignorantia peccati; vel inclinatione alicuius instigantis seu impellentis; vel est peccatum voluntariè commissum habito rationis iudicio q est malum, atque euitandum, nec alio impellente: quod probatur; quia cum voluntas seu appetitus intellectiuus de sua natura inclinetur in bonum rationis sicut ad proprium obiectum: sicut & quælibet alia res habet appetitum sui boni obiecti: vel sibi conuenientis: vnde & omne peccatum quia est contra bonum rationis dr esse contra naturam: ergo non põt voluntas in aliquod malum eligendum inclinari, nisi ex corruptione, seu inordinatione alicuius principij, à quo procedunt actus humani: quia sic inuenitur peccatum in actionibus rerum naturalium: principia aũt humanorum actuum sunt tria, scilicet intellectus, seu ratio, appetitus sensitiuus, & rationalis, qui dr voluntas; qñ ergo in actibus humanis peccatum accidit ex defectu intellectus tunc dr peccatum ex ignorantia: qñ aũt ex inclinatione appetitus sensitiui tunc dr peccatum ex infirmitate seu passione: quando verò ex inordinatione, seu corruptione ipsius volũtatis, dicitur peccatum ex malitia seu industria vel electione: tunc. n. vsurpat sibi nomen generale quasi anthonomaticè; electio. n. mala vel malitia, communis est omni peccato perfecto, ſm Thom. vbi supra art. 4. Nam qui peccat ex passione vel ignorantia, peccat quidem eligens & volens malum seu malè, & ideo sibi est malitia; non tñ peccat ex electione; quia electio mala nõ est in eo principium primum peccati; sed inducitur ex passione impellente, vel ex ignorantia ad eligendum id quod extra passionem seu ignorantiam existens non eligeret. Est autem voluntas

Prop. 3.

mala siue corrupta cùm minus bonū plus amat: quia quod in corporibus est pondus, hoc in animo est amor, secundum August. lib. confessio. Amor meus pondus meum, eo feror quocunque feror: & qa ad magis seu plus amare aliquid, cōsequens est electio patiendi detrimentum in minus amato, vt qs potiatur eo quod magis amat: sicut eligimus membri abscisionem vt vitam saluemus: ita voluntas plus amans diuitias aut delitias quàm ordinem rationis, sequitur quòd velit dispendium pati in spirituali bono, vt voluptate vel alio temporali bono potiatur, qd magis amat: & sic scienter vult malum spirituale.

Quod autem tale peccatum ex malitia seu de industria reperiat in hominibus, patet Iob. 34. Quasi de industria recesserūt à Deo: Item Rom. 14. Beatus homo qui non iudicat seipsum in eo quod probat: qui aūt discernit, si manducat damnatus est: item Luc. 10. seruus sciēs voluntatem Domini & non faciens vapulabit: item super illud Psal. Forte viuos deglutissent nos: ait Augus. Viui absorbentur qui sciunt malum esse & consentiunt. Et Psal. fiat coram ipsis mēsa eorum in laqueū. vbi dicit August. quod est scientes consentire: ecce nouerunt musciculam & mittunt pedem. Item probatur ratione quia multi peccant cum proposito penitēdi de hoc quod malè agunt; ergo sciunt se male agere, vnde Magister in secūdo dist. 22. post B. Aug. dicit quod Adam non victus carnali concupiscentia peccauit. & 1. Thimoth. 2. vir non est seductus. quia pęna ignorantię, aut passionis inordinatę contra rationem non praecesserat culpam, ergo sciens malum elegit: licet forte nescierit aut non considerauerit, tunc aut post consensum in peccatū, grauitatem peccati, aut punitionis futurae aut alias circūstantias, seu sequelas peccati, & alia eiusmodi q̄ nec tunc scire debebat ante peccatum., ergo bene stat quòd quis velit malum cognitum quamuis non sub ratione mali vt infra q. 11. latius ...

Tandē peccare ex malitia, est ꝙ hō sciens hoc absolutè esse malum, quod proponitur ei sub aliqua speciei boni delectabilis, aut vtilis ei cōiuncti, & non victus vehementia passionis absorbentis ad horam iudicium rationis, nec impulsus ab ea: tñ sponte, vel liberè ex corrupta volūtate eligit prosequi illud sub illa ratione boni apparentis; & quamuis iudicet quod melius est legē Dei transgredi quam tūc delectatione priuari, & in hoc erret vt ait Durand. in 2. dist. 43. q. 1. ad ꝭm de quo latius infra. q. 11. habetur: tñ iste error non est talis, ꝙ excludat scientiam qua quis scit malum esse quod agitur; quo aliquis dr̄ ex ignorantia peccare. Immo talis spōte & scienter claudit oculos rationis ostēdentis, malum esse quod proponitur, vt liberius sine remorsu prosequatur, & consonat Adrian. vbi supra, quo modo autem cum praedictis stet quòd nemo operatur ad malum aspiciens: & quòd omnis malus est ignorans, infra. quaest. 12. quęst. 13. latius de his.

Nota. Et nota, quòd peccatum ex malitia, saepe dicitur attributiuè peccatum contra spiritum sanctum, vt patet in 2. distin. 43.

Dubium 2. Ad maiorem intelligentiam praedictae tertiae propositionis, quaeritur vnde, aut quotupliciter accidit praedicta corruptio volūtatis in peccato ex malitia. Respon. ꝭm Thom. 1. secundae. q. 78. art. 3. ꝙ dupliciter. Vno modo ex aliqua dispōne corrupta existēte in ipso hoīe quę illum ad malum inclinat; ita ꝙ homini sic disposito fit quasi conueniens & simile, & quasi connaturale aliqđ malum: & in tale malum ratione conuenientiae tendit voluntas quasi in bonum: quia vnumquodque ꝭm se tendit in sibi cōueniens & connaturale aliquo modo: talis aūt dispositio corrupta aliquando est aliquis habitus vitiosus acquisitus ex consuetudine quae vertitur in naturam, vt. s. fiat, iam connaturalis illi homini; aliquando aūt est aliqua aegritudo, seu complexio naturalisq; dispositio ex parte corporis: sicut aliq habēt quasdam naturales inclinationes ad aliqua peccata pp corruptionē naturae in ipsis; de quibus agit B. Tho. 1. secundae. q. 31. art. 7. Alio modo potest accidere praedicta corruptio voluntatis, ex remotione alicuius prohibentis talem corruptionem, seu malitiam eius. Nam postquam natura humana in primo parente est spoliata gratuitis, & vulnerata in naturalibus: verificatū est illud Gen. 8. sensus & cogitatio humani cordis ad malum prona sunt, sensus. i. appetitus sensitiuus, & cogitatio humani cordis. i. volūtas inquātum nata est cōdelectari sensui & appetitui sensitiuo; iō deflectitur semper appetitus nostrę voluntatis, magis in amorē pñtium voluptatū, & sensibilium q̄ in amorem honesti: & haec est corruptio nostrae volūtatis. Prohibetur aūt ista corruptio ne exeat in actū prauae electionis, p metū poenarū, per spem gloriae, & hmōi: quib. amotis ecce voluntas nostra effraenis ꝭm praedictam pronitatem suam ad malum currit, amando voluptates aut hmōi: ideo Eccles. 27. Si non instanter te tenueris in timore Domini cito subuertetur domus tua: quia, s. per hanc punitionem timor incutitur qui cohibet voluntatem à peccato. Eccl. Timor Domini expellit peccatum.

Corollariū. Et ita, ex omnibus supradictis patet, ꝙ omne peccatū procedens ex habitu large sumpto. i. ex dispōne acquisita, vel naturali cōplexione deliberatè & sciēter factū, est peccatum ex malitia, seu industria, ex certa scientia, seu electione. Nā vnicuiq; habenti habitum, est per se diligibile, id quod est ei conueniens ꝭm illum habitū: quia sic fit ei quodāmodo connaturale ꝭm quòd consuetudo & habitus vertitur in naturam; ita ꝙ in peccato ex malitia prius est talis corruptio voluntatis, quàm peccatum inde sequens, & ante praedictam voluntatis corruptionem, prius est praua dispositio pręfata, vel remotio prohibentis:

tis:& antè prædictam dispōnem prauā est sæpè peccatum ex passione, seu ex ignorantia:vel est tandem ipsa passio vel ignorantia proueniēs ex peccato actuali alio seu originali : sicq; tandem dabitur aliquod primum peccatū,quod non causatur ex alio priore peccato,in infinitū procedēdo vt bene ait B.Tho. 1.2.q.78. art.1.& 2.

Et nota quòd non omnis peccans,habens habitum prædictum peccat semper ex malitia;nisi qñ peccat deliberatè ex tali habitu eo vtens: stat enim habentem habitum vel dispositionem aliquam, non agere s̄m talem habitum neq; eo vti:sed quasi non haberet illum: quia vti vel agere ex habitu subiacet volūtati, vt patet etiam ex diffinitione habitus; quos scilicet quis vtitur cum voluerit; quia etiam voluntas non necessitatur ad actū secundum dispositionem, vel complexiones naturales, vel acquisitas vt patet. Itē nota ꝙ nec omnis qui peccat ex malitia peccat semper ex tali habitu, seu dispositione, patet quando talis corruptio voluntatis prouenit nō ex habitu vel dispositione praua;sed ex remotione prohibentis ut supra dictum est.

Arg. primū

Contra secūdam propositionem, ubi dictum est passionem posse prævalere contra rationem modis ibi explicatis in illo dubio,arguitur;quia scientia pp suam certitudinem est fortior passione,fortius autem non vincitur à minus forti;ergo passio quantumcunque intensa,non pōt peruertere iudicium rationis,saltem cum fuerit iudiciū scientiæ aut firmæ adhæsionis:& per consequens rectè vr̄ Socrates sensisse dicens. Difficile est si scientia adsit aliud quicquam prævalere, ac veluti mācipiū in seruitutē trahere, & q.78. art.1.vbi concludit Socrates; neminē intelligentē facere contra id ꝙ optimum scit: sed eos qui faciunt per ignorantiā facere, vt refert Aristot. in Ethi.hanc Sacratis opinionē,eamq; refellit.

Resp. ad 1. argum.

Respon.secundum Thom.1.2.q.77. art.2.& Adria.in 4.quodlibet.ex Arist.7. Ethi.c.3.quod maior est vera solū de scientia prudentiali particulari, s. de hoc particulari agibili & actuali eius consideratione:nō aūt de scientia practica, seu speculatiua uniuersali, seu habituali tantū: quamuis hæc certissima, & fortissima sit.Et ratio est, quia operationes sunt circa singularia: ideo requiritur scientia particularis & non solū vniuersalis: & vt operationes tales non sint distractę, à sua scientia uniuersali, & particulari habituali; oportet vt adsit actualis consideratio particularis in tali operatione. Ideo non est mirum,si in operabilib. quis hn̄s scientiam in vniuersali & particulari habitualiter tm̄,& non in actuali consideratione, facilè aliter agat q̄ scit: quia est actualiter distractus à tali scientia pp passionem vel aliud impedimentū.& sic cōcessa maiori,limitata & intellecta,de scientia prudētiali particulari actuali; negatur consequentia. Dico.n.ꝙ exīte tali sciā nō p̄ualebit passio inclinando efficaciter voluntatē ad q̄d volendū, seu nolendum contra tale actuale iudiciū prudētiale;quāuis bene possit talē sciām extinguere, vel corrūpere aliquo trium modorum supra positorum in secunda propositione;s.per distractionē, ligationem, seu per contrarietatem: & ita non trahitur scientia manens velut mancipiū in seruitutem:sed à passione prævalente abijcitur,seu corrumpitur vt dictum est, sicq; in hoc non rectè sensit Socrates,& Arist.7.Ethic.eum merito reprehendit vt refert Tho.vbi supra.

Replica 1.

Contra hanc rn̄sionem replicatur dupliciter primò quia experimur ꝙ homo existens in passione optimè diserit de drīa boni & mali, quod vtiq; fieri non pōt nisi cū sciētia in particulari, & actualiter habita:quodq; sæpè confitet actualiter, id ꝙ sic passionatus eligit esse malū etiam in particulari;ergo contra scientiam manentem prudentialē ēt actualem, pōt passio prævalere.

Replica 2.

Item secundò replicatur. Quia si passio non potest prævalere cōtra scientiam particularem actualē;ergo nec contra vniuersalē.Probat consequentia hæc dupliciter,primò quia vniuersalis & particularis propositiones si opponantur, opponuntur contradictoriè:sicut oīs hō, & non oīs hō,seu aliquis hō non: sed duę opiniones cōtradictoriæ sunt contrariæ, vt hr̄ secundò peryhermenias; ergo si quis sciens aliquid in vniuersali iudicaret oppositum in particulari, sequeretur quòd haberet iam simul contrarias opiniones; seu contraria iudicia quod est impossibile.

Probatur secundò p̄fata consequentia. Quia quicunq; scit vniuersale, scit ēt particulare q̄d nouit sub vniuersali contineri: sicut qui scit omnem mulam esse sterilē,scit hoc animal esse sterile;dummodo sciat esse mulam,vt patet primo post. sed qui scit aliquid in vniuersali; puta nullam fornicationem esse faciendā,& scit hoc particulare sub vniuersali contineri, s.hunc actum esse fornicarium, vr̄ ꝙ sciat etiam in particulari hanc fornicationem non esse nunc faciendam.

Respon. ad primam replicam.

Respon. ad primā replicā sumptā ex experiētia,s̄m Adria.& B.Tho.vbi sup.ꝙ tales passionati bene quidē pn̄t cognoscere purè speculatiuè, in vniuersali & particulari actualiter:prudētialiter aūt non:dico prudentialiter propriè & strictè vt de hoc inf.q.12. hr̄ latius.quia quāuis possent cognoscere quid morales philosophi & scriptura sacra tradant de bono & malo, & sic possint formare propositiones mentales: tn̄ nunq̄ pn̄t assentire propositioni discursus practici propriè prudentialis de bono cōtrario inclinationi suæ passionis cui cędunt. Vn̄ sicut æbrius qn̄que proferre pōt verba significantia profundas sententias, quas tn̄ mente iudicare non pōt æbrietate prohibente: sic in passione existens quāuis ore confiteatur,vel iudicet speculatiuè hoc non esse faciendum; tamen oppositum interius animo sentit practicæ, iudicando quòd sit faciendum,

dum, vt habetur 7. Ethicor. c. 3. quòd scilicet eos dicere sermones, seu verba scientiæ nullum signum est. Nam qui primo discunt illa complectuntur, sed nondum intelligunt: opus est enim vt cognata natura fiat per affectionem. Quare existimandum est incontinentes talia dicere: quemadmodum eos qui in Scena I. Theatrali ludo recitant: hæc Aristo.

Respon. ad secundã replicam. Ad secundam Replicam respondeo negando cōsequentiam: & ad primam eius probationem dico secundum Thom. vbi supra, quòd antecedens pro vtraque parte solum est verum, quando duæ opiniones, vel scientiæ sunt habituales vel actuales: sic enim contrariantur inuicē quando opponuntur cō radictoriè: aliàs negatur antecedens si vna sciētia, vel opinio sit habitualis, & altera opposita sit actualis: quia actus nō contrariatur formaliter habitui; sed solum virtualiter: actus autem actui, & habitus habitui bene contrariatur formaliter. Ideo impossibile est, quod quisquam habeat simul in actu scientiam aut opinionem veram de vniuersali affirmatiua, & de particulari negatiua: aut è conuerso. Sed bene contingit quòd quis habeat veram scientiam habitualiter de vniuersali affirmatiua, & opinionem actualiter de particulari negatiua propter rationem prædictam.

Ad secundam autem probationem ipsius consequentiæ, respondeo negando minorem: & ratio est, quia habet scientiam prudentialem tantum in vniuersali, propter passionem impeditur ne possit sub illa sublumere, & ad cōclusionem prudentialem peruenire: sed subsumit minorē; sub alia maiori uniuersali quam suggerit inclinatio passionis, & sub ea cōcludit. Ideo. 7. Ethic. dicitur quòd syllogismus incōtinentis habet. 4. propositiones: duas vniuersales, quarum vna est rationis, seu prudentiæ; puta, nullam fornicationem esse committendam: alia est passionis; puta, delectationem esse sectandam. Passio igitur ligat vel impedit rationem, ne subsumat & concludat sub illa prima: ideo ea durante sub sumit & concludit sub secunda propositione vniuersali, quam suggerit passio. hæc Tho. Ex quibus patet primò vt ait Caieta. 1. 2. q. 77. artic. 2. quòd propositiones scitæ, & ignoratæ in particulari in actu practico, non sunt contradictoriæ: quia licet existens in passione credat hanc nunc fornicationem secundum se, seu speculatiuè non esse faciendam: credit tamen practicè omnibus concurrentibus, hanc nunc fornicationem esse committendam ab eo: omnibus inquam concurrentibus. i. concurrente etiam eius appetitu, credit practicè conformiter ad talem appetitum, & passionem esse efficaciter ab eo fornicādum; nisi enim aliquo modo hoc animo sentiret, non faceret eam. Constat autem non esse contradictorias illas, quæ non sunt ad idem & eodem modo. Quòd si ille in passione existens, dicat se sentire in animo contradictionem in actu; certè decipit. Cum hoc tamē tenet B. Tho. ꝙ stante plena cognitione & actuali ostēsiua non pōt voluntas in oppositum, cuius contrarium cōmmuniter tenetur, vt de hoc etiam latius infra. q. 12. habetur.

Patet secundo ex supradictis, vt clarius ipse B. Thom. de veritate. q. 16. videtur dicere, ꝙ non potest prouenire à passione deprauatio aliqua in intellectu, quoad actualem assensum primorum principiorum practicorum per se notorū: sed quo ad applicationem eorum, ad particulare agibile, Sed hoc ratio tenetur à pluribus doctorib. vt de hoc latius infra. q. 15. habetur & infra lib. 3. de conscientia. q. 7. propositione 2. & in argumento secundo contra eam habetur.

Arg. secundum. Secundo contra idem arguitur. Quia voluntas nō est nisi boni veri vel apparentis. Sed dum passio trahit voluntatem in id quod est bonum verè vel apparenter iam trahit eam in id quod rationi videtur: ita quòd passio hoc solum operatur; vt scilicet aliquid fiat secundum rationē, quam deducit ad sententiam conformem suę inclinationi: hoc autē est in scientia rationis quod ei videtur, ergo passio nunquam inclinat rationem contra suam scientiam.

Respon. ad secundū argum. Respon. ẜm Tho. vbi supra, & Adria. negando consequentiam; quia hoc ipsum quod videtur rationi in particulari aliquid bonum, quod non est vere bonum; contingit ex ipsa passione: & tamen hoc particulare iudicium rationis, est contra vniuersalē & rectam scientiam rationis. Et ita negatur etiam, quòd si bonū hominis est esse secundum rationem, ergo omnis motus voluntatis ex passione est bonus. Ratio negationis huius consequentiæ est secundum Adrian. quia verum bonum hominis stat in esse secundū rationem rectam: non autem secūdum curuam, qualis est ratio incontinentium passione turbata: & ita patet quòd passio corrumpit rationē, ne scilicet rectè sed prauè iudicet: & quòd inclinat rationem. i. particulare actuale iudicium rationis contra suam scientiam vniuersalem, & habitualem; vt dictum est. Cum supradictis etiam stat secundum doctores communiter quòd stante recto dictamine intellectus stat difformitas in voluntate, vt inf. q. 12. latius de hoc.

Arg. tertiū. Tertiò arguitur specialiter contra tertiam propositionem, vbi quærendo in illo dubio; quo tupliciter accidat corruptio voluntatis ex malitia: dictum est in primo modo, quòd contingit ex habituali ægritudine corporali: ex quo videtur quòd stant simul hæc duo; scilicet peccare ex malitia, idest voluntatem ex se ipsa moueri ad malum: & ex ægritudinali habitudine corporis, moueri aliquando ad ipsum peccatum ex malitia. Contra hoc arguitur probando ꝙ hæc duo non stent simul: quia magis distat à voluntate infirmitas corporis quam animæ: quæ consistit in deordinatione appetitus sensitiui vt supra

pra

pra dictū est. Sed qui peccat ex infirmitate animi, peccat non ex malitia, sed ex passione, ergo peccans ex ægritudinali dispōnę corporis, non potest peccare simul ex malitia, in illo peccato.

Item secundò probatur idem; quia neutra infirmitas animæ & corporis, ponit aliquid in volūtate, per quod inclinetur ex seipsa ad malum: ergo non potest voluntas inclinari ad malum ex tali dispositione corporali; sed solum ex dispositione habituali acquisita.

Resp. ad 3. Argum. Nota. Resp. dupliciter. Primò ſm Caieta. 1.2.q.78. art. 3. notando quod inter appetitum animalē, & naturalem, est hæc differentia: ꝙ naturalis est primò partis, & deinde totius: animalis autem e contra est primò totius, & propter bonum totius; deinde propter bonum partis: quod patet: quia appetitus oculi ad videndum est naturalis: & sic est primò ipsius oculi, & pp bonum ipsius oculi: voluntas autem irascibilis & concupiscibilis, sunt appetitus animalis: & sic primò, sunt totius & pp bonū totius animalis: vt de hoc duplici appetitu naturali & animali, latius etiam agitur à B. Tho. 1.2.q. 77. art. 1. Ideo appetitus naturalis, non variatur nisi ſm dispositionem illius partis cuius est primò ipse appetitus: qualitercunq; enim homo sit dispositus, modo non redundet in oculum: eodem modo se habebit appetitus oculi ad videndum, vel non videndū: appetitus autem animalis non solum ſm propriam dispositionem, sed ſm dispositionem totius, seu suppositi, variatur. Quia non solum aliter se habet voluntas dispositione, vel habitu in se ipsa affecta & non affecta: sed etiam aliter se habet volūtas hominis affecti, aliqua dispositione vel habitu: & inde prouenit ꝙ homo tā ſm appetitum sensitiuum habituatus aliquo vitio, q̄ etiam ſm corporalem complexionem inclinatus in aliquod delectabile contrariū rectæ rōni, aliter se habet ſm voluntatem, quæ est appetitus aīalis intellectualis, q̄ homo nō sic habituatus, aut inclinatus. Igitur, quia qualis quisq; est, talia ei cōsonant omnia: & naturale est voluntati ferri in consonans ipsi volenti: ideo ēt si volūtas ipsa ſm se non sit taliter disposita: quia tñ ſm suum suppositum est taliter disposita. s. malo habitu, vel plusquam habitu, naturali videlicet ægritudine vel cōplexione: ideo inquam dr̄ ex se ipsa moueri in malū, vtroq; .n. modo. s. ex propria dispositione & ex dispositione suppositi, rectè dr̄ ex se ipsa moueri voluntas: quia voluntati non solum ipsamet sed suppositum ipsum est intrinsecum in rōne mouentis, quāuis differenter, quia primū coonuenit ei vt conuenit cū appetitu naturali: ſm aūt vt est appetitus animalis præsertim intellectualis. Vnde qñ dr̄ ꝙ peccatum ex malitia, est qñ volūtas ex seipsa mouetur ad malū, ly ex seipsa, non distinguitur contra suū suppositū, sed cōtra alias partes vt sic quę sunt principia humanorū actuū. s. cōtra appetitū sensitiuū & cōtra intellectum: quæ sunt causæ peccati ex passione & ex ignorantia, vt supra dictū est. Hęc ſm Caieta. per quæ patet etiam responsio ad 1. & 2. probationem. Sed quia hęc ratio similiter probaret de passione sicut de corporali ægritudine vel complexione: ideo clarius & melius respondeo negando consequentiam: quia potius inf rri debet. ꝙ ergo quò magis distat à voluntatis perturbatione, & rationis cæcatione, eò magis voluntas liberè, à sua malitia inclinatur, ratione illius habitus seu dispositionis corporalis, & hoc vtiq; conceditur: & magis facit pro his quæ supra dicta sunt.

QVAESTIO IX.

Quid & quotuplex est prudentia seu dictamen prudentiale.

RESPONDEO quòd prudentia capitur dupliciter, primo modo pro recta ratione agibiliū. Primò pro iudicio practico ostensiuo tantū seu indicatiuo dictante verè & rectè de agibilibus; non curando an sit conforme rectò appetitui, an non: modo sit vniuersale, modo particulare, habitum per Syllogismum, aut per experientiam, aut per alium quemcunq; modū, vt est ista propositio. Omne mendatium est fugiendum; & huiusmodi. Si solum ostensiuè capiatur idest debitum est necessitatis, vel congruitatis quod mendacium fugiatur, licet sciamus quod mētiemur, vt ait B. Tho. 1.2.q.17.q.58. & Adria. in 4. quodlib. & illo modo capitur prudentia largè secundum omnes doctores, communiter. *Primo modo Prudentia.*

Sed vtrū talis prudētia, debeat dici, & sit propriè prudentia, est controuersia inter eos. Nam Scotus, & Okam, & communiter nominales, vt Gabriel, in 3. dist. 36. dub. 3. & Angest. in morali. c. 11. & Almayn, in moralib. tract. 3. cap. 4. & alij alibi dicunt ꝙ sic: quia est principium regulatiuum actuum, seu virtutum moralium: quanuis ipsa non sit propriè & formaliter, sed solum materialiter virtus. Sed B. Tho. & sequaces dicunt, quòd non quia sicut non est propriè virtus moralis ita nec propriè dicitur, nec est prudentia: quę est vna de virtutib. moralibus propriè sumptis: sed potius dicitur scientia moralis, quàm prudentia vt infra dicetur: de quo Caiet. 1.2.q. 58. art. 5. & q. 66. artic. 3. vbi & latè respondet ad rationes B. Tho. & aliorum. Sed quomodocunque hoc sit, sufficit quòd prudentia capitur extensè hoc primo modo vt dictum est, in quo omnes conueniunt.

Secūdo modo prudentia capitur pro recta ratione agibilium conformi recto appetitui, vt habetur. 6. Ethi. videlicet prout est iudiciū actuale practicū de agibilibus rectū, vniuersale vel particulare, habens sibi coniunctū appetitū rectum quōcunq; scilicet, vel cōcomitantem secundum aliquos, *Secundo modo Prudentia.*

aliquos, vel causantem secundum alios, modo habeatur per discursum modo non.

Nota 1. Pro declaratione huius, sunt quinq; notanda & examinanda, quę ibi tanguntur. Dicitur quod est recta rō agibilium. i. iudicium practicum de agibilibus: rectum.i. dictans rectè, seu de rectè agendo: & non dr̄ verum sed rectum: quia eius veritas non stat in conformitate eius ad rem, vt est veritas speculatiua: sed in conformitate ad ita esse dictatæ operationis rectè, seu ad debitū ita fieri, seu secundum Thomistas; ad principiū directiuū operationis: quod principium est rectus appetitus: id eo dicitur quod est recta ratio conformis recto appetitui, secundum Caieta.1.2.q.57.art.4.& 5.& q.58.art 5.& habetur latius infra q.23.in 3.responsione ad argum.& etiā proximè in hac eadem.q.dicetur.

Nota 2. Dicitur secundò quòd tale iudicium prudentiale potest esse vniuersale, vt omne mendatium est fugiendum vel particulare, vt hoc mēdatium est nunc fugiendum.

Nota 3. Dicitur tertio ꝙ habet cōiunctū sibi rectum appetitum: quia.s. tale iudicium, vt sit propriè prudentiale de quo agimus non capitur ostensiuè solum, vt supra: primò modo, sed pręceptiuè, seu executiuè; prout.s.dicit aliquid debere fieri absolutè, & efficaciter exequi ab homine sic affecto: vt si quis efficaciter velit aliquem à morte liberare: & aduertens id commodè fieri non posse sine mēdatio: iudicat aut dictat efficaciter esse mentiendum, idest ꝙ oportet vt mentiatur, quamuis absolutè sciat id non rectè, vel nō debere fieri. Sic dico ꝙ hoc modo sumuntur verba in iudicio seu dictamine prudentiali prædicto, & etiam maior & conclusio in discursu prudentiali propriè sumpto: ita ꝙ benefaciendū est amico, moriendum est pro republica, non capiūtur in actu signato, seu ostensiuè aut indicatiuè tm̄: sed in actu exercito seu in exercitio efficaci, prout dicunt efficaciter & conclusiuè tale quid exequendum esse: vt hęc expresse ait Caiet.1.2.q.58.art.5.& Adrianus in 4 quodlib. latius.

1. Ratio. Quod quadrupliciter probatur. Primò, quia.6.Eth.c.2.sic hr̄. Speculatiuæ mentis, laus & vituperatio in vero & falso consistit: actui verò & intellectui veritas consentanea recto appetitui. Hæc ibi. Vnde constat, ꝙ bonum intellectus practici; non est absolutè veritas, neq; malum eius est absolutè falsitas: sed veritas cōsentanea recto appetitui; & falsitas cōsentanea malo appetitui: nunc autē si dictamina seu iustitia prudentialia vniuersalia seu particularia, non caperētur modo supradicto: non esset veritas. vel falsitas consentanea recto vel malo appetitui: sed esset absolutè veritas vel falsitas speculatiua, vel practica, si ostensiuè tantum acciperentur: ergo iudicium proprium prudentiale est verū consonum recto appetitui sibi coniuncto.

2. Ratio. Secundò probatur idem, quia malitia corrumpit principia practica prudentię, vt patet.6.Eth. tract.2.c.3.& tract.4.c.1.& 2.vbi sic habetur. Ei qui corruptus est, ob voluptatem vel dolorē, repente non apparet principium, neq; opportunè gratia huius, neq; pp hoc suscepisse oīa & eg.sse: natura.n.vitiū principij corruptiuū est. Et iterum ibidē ait. Principiū discursus rerum agēdarum est ꝙ tale quid sit extremū & optimū: hoc aūt nisi viro bono nō appatet; quia prauitas obliquat & falso errore labefacit circa practica principia. Vndè impossibile est esse prudentem nō bonū. Hæc ibi, & 7.Eth.c.1.itē & 3.Eth. Qualis vnusquisq; est. s. quoad appetitū talis ei finis vr̄, finis aūt in agibilib. habet rōnem principij, vt patet: & sic cōstat quod malitia corrūpit principia prudētialia, vt assumptū est in maiori. Nūc aūt qui peccat ex industria, ille .s. qui sciēter bono virtutis pręfert, aut pęligit voluptatē, aut malū habet summū gradum malitiæ, vt infra.q.29. & tn̄ non habet corruptum iudiciū circa iudicia prudētialia accepta ostensiuè seu indicatiuè tm̄ vt patet, quia talis de industria peccans bene scit & iudicat esse illicitū furari, & fornicari, ex quo peccat scienter, quamuis s̄m Tho. non cōsideret alia tūc consideranda, vt supra q.8.& infra q.12. latius habetur: ergo oportet ꝙ illa iudicia prudentialia circa quæ secundum Aristo. errat omnis malus, capiantur modo supradicto prout scilicet sunt consona suo appetitui.

Tertiò probatur idē: quia si principia seu iudicia prudentialia non capiantur modo supra dicto: certè non vr̄ ratio quare principiū discursus prudentialis, non possit apparere homini malo vel corrupto ex passione: cōtra 6.Eth. vbi supra. neque vr̄ ratio quare apud incontinentē nō possit saluari vtraq; præmissa discursus prudētialis: cùm tamen Aristo.6.Ethi. contra opinionem socratis dicat vtrauq; præmissam discursus prudentialis, non posse saluari apud incontinētem, vt supra, q.8. in responsione ad secundam replicam primi argumenti habetur. 3. Ratio.

Item quartò probatur idē: quia nisi prædicto modo capiatur iudiciū prudentiale propriè sumptū, sequeretur ꝙ stante vtraq; præmissa discursus prudentialis, pōt volūtas velle seu operari in oppositum conclusionis, quod patet, quia si solū ostensiuè sumantur, nō vr̄ vnde necessitetur voluntas ad eliciēdū actū conformē dictamini ostēsiuo conclusio, vt hoc ēt latius probatur infra. q.12. proposi.2. ꝙ aūt id quod sequitur sit falsum patet.7.Ethi.c.3.vbi habetur. Si fiat vna ex vniuersali & particulari ratiocinatio: necesse est cōclusum hic dicere animā, in factiuis aūt operari confestim. puta si omne dulce gustare oportet: hoc aūt dulce vt vinum: necessarium est eū qui pōt & non prohibetur simul & hoc agere. Hęc ibi. & in libro de motu animaliū c.14. idē Arist. expressè sentit: ergo vt in discursu prudentiali necessario volūtas velit & operetur cōformiter 4. Ratio.

ad conclusum,& ipsa conclusio sequatur vt dicit Aristo.requiritur necessario, ꝙ iudicium seu dictamen prudentiale assumptũ in maiori, capiatur præceptiuè vel vt habet coniunctum appetitum modo supradicto.

Nota. 4. Quartò nota. dicitur quomodocunq; sit talis appetitus coniunctus tali dictamini prudentiali, s.concomitanter vel causaliter : quod ideo dicitur,quia est difficultas vtrum talis appetitus cui iudicium prudentiale conformatur,sit concomitans, an etiam sit causa talis iudicij.

1. Opinio. Nam Scotus in 8.dist.36. & sequaces tenent, ꝙ est solum concomitans aut consequẽs: quodque regulatur per ipsum iudicium prudentiale, pro quo supponit prudẽtia;cõnotando appetitũ ei conformẽ concomitanter aut consequẽter:& conformiter ad hanc opinionẽ : Scotus exponit prædictã diffinitionẽ Aristo. Prudentia est recta ratio conformis recto appetitui,s.sequenti, seu apto nato sequi talem rationem rectam, quia.s. talis recta ratio,est conformatiua seu regula rectæ electionis, siue sequatur, siue non.

2. Opinio. Sed certè neq; opinio neq; glosa prędicta Scoti vř sufficiẽs aut vera vt patebit statim. ideo est alia opinio B.Tho.1.2.q.58. art.4.& 5.& q. 57. art.1.& ibi Caiet.ꝙ prædictus appetitus,est causa prædicti iudicij seu rõnis prudentialis, quoad suã rectitudinẽ, licet nõ quo ad substãtiã actus, à quo appetitu recto,pendet rectitudo prædicti iudicij propriè prudentialis.& sic glosatur id.6. Eth. Prudentia est recta ratio conformis recto appetitui. s. tanquam suæ regulæ à qua pendet rectitudo rationis seu iudicij prudentialis, si videlicet ipsi recto appetitui,vt suę regulæ rõ conformatur : ideo dř quod ratio est cõformis recto appetitui:non autem quod rationi conformatur rectus appetitus, vt malè glosabat Scotus.

1. Ratio. Et ꝙ dicta sententia & glossa B. Tho. sit vera & cõis : probatur quincupliciter ŝm Caieta. vbi supra,primò quia 6.Eth.c.3.habetur ꝙ prudentia est recta rõ agibiliũ confessè.i.conformiter seu consonè se habens recto appetitui : & ꝙ impossibile est prudentẽ non esse bonũ: ex quo patet, ꝙ sicut veritas iudicij speculatiui pendet ab ita esse à parte rei; & ideo veritas speculatiua dř conformitas signi seu propositionis ad signatum : ita veritas seu potius rectitudo iudicij propriè prudentialis,est conformitas eius ad rectum appetitum:& falsitas, seu prauitas iudicij prudentialis ad prauitatem appetitus;& ideo ab eo pẽdet rectitudo seu prauitas iudicij prudentialis,vt supra dictũ est, & hic infra,& q.12. hř.

2. Ratio. Secundo probatur idẽ ; quia nisi sic dicaf certè non põt bene saluari quõ sit aliqua virtus seu habitus virtuosus intellectualis circa contingentia,qualis ponitur prudentia, & ars ŝm Arist.6. Ethi.& ꝙ non possit saluari inde patet ŝm Tho. 1.2.q.57.art.5.ad 3.& ibi Caiet.quia si esset aliqua virtus seu habitus virtuosus intellectualis circa contingentia non dependens à recto appetitu: ergo esset semper virtus & habitus verus : quia 6. Ethi.virtus intellectualis non est nisi verorum. Rursus talis habitus est circa contingentia:ergo non semper verus;quia contingentium est multa varietas;deceptio & falsitas: nã quantumcunq; intellectus noster discurrat,nũquam ad hoc potest peruenire vt de particularibus cõtingentibus habitum per se, & semper verũ acquirat : quia cum ab eo quod res est vel non est oratio sit vera vel falsa:& contingentia aliter & aliter se habeant : sequitur ꝙ impossibile est ꝙ cognitio nostri intellectus, infallibiliter contingentibus conformetur.Quòd si talis habitus non est semper verus:ergo neq; virtus quia.6.Ethic. virtus non est nisi verorũ. Et ita repugnat ꝙ sit habitus virtuosus purè intellectualis de contingentibus: ꝗq; prudentia propriè dicta, quæ est habitus intellectualis virtuosus,sit de contingẽtibus,& sit purè intellectualis, seu cõsistat in sola cognitione intellectus practici,sed talis cognitio pura intellectus practici, erit cognitio moralis,non aũt prudentia virtus propriè sumpta.

Tertiò probatur & cõfirmatur.quia ŝm Toh. 1.2.q.57.art.4. & q.58.art.5. veritas accipitur ꝑ conformitatẽ ad suũ principiũ : principiũ aũt in moralibus est finis vt hř.6.Ethi.ergo. dispositio bona circa finem est principiũ in moralibus:talis aũt dispõ est appetitus rectus: quia 3.Ethic. qualis vnusquisq; est talis eis finis vř;ergo veritas intellectus practici prudẽtialis, accipitur per cõformitatẽ ad appetitũ rectũ. Nã veritas intellectus practici artificialis, accipitur ꝑ cõformitatẽ ad appetitũ rectũ rectitudine artificiali:veritas aũt intellectus practici prudentialis, accipitur per conformitatem ad appetitũ rectũ rectitudine morali;& talis est prudentia vt dictũ est. Itaq; veritas intellectus practici cuiuscunq;, nõ consistit solum in cognoscendo, sed in alio actu directiuo operationis ŝm regulam rectè rõnis; qui perfectus verusq; infallibiliter circa contingentia esse possit: quæ quidem directio tunc est infallibiliter vera circa contingentia sit sit consona appetitui recto,vt suo principio. 3. Ratio.

Quartò probatur idẽ ; qa declaratio & tristitia & similiter malitia est corruptiua principij prudẽtiæ vt patet.6.Et 7.Eth. sed hęc pertinent appetitũ: ergo prudẽtia ista pẽdet in sua rectitudine ab appetitu,seu voluntate. Et confirmatur idẽ;quia cuiuslibet habitus in rõne solũ cõsistẽtis,dũ modo non sit congenitus, (vt est habitus principiorũ)põt esse obliuio, vt patet, sed prudentiæ nõ est obliuio.6.Eth. ergo prudẽtia propriè non est habitus in sola ratione existens. 4. Ratio.

Quintò probatur idẽ;qa proprius actus prudẽtiæ propriè sumptæ,est rectè præcipere circa agibilia: ergo prudẽtia ꝓdicta pẽdet à recto appetitu;antecedẽs patet ex infra dicẽdis in q.10. & consequentia probatur: quia sicut non est intelligibile 5. Ratio.

telligibile quin præcipere pendeat ab appetitu, vt ibi dicetur (præcipit enim quilibet non nisi volens) ita rectè præcipere sibi ipsi in huiusmodi moralibus non est, nisi à recto appetitu.

Dubium. 1. Et si quæratur primò quo modo prædicta rectitudo, aut præceptum prædicti dictaminis prudentialis sit & pendet à recto appetitu? Rñdeo hoc modo. Nã cùm multo consilio & recto iudicio definierim tale bonum, puta, tẽperantię esse volendũ & sectãdũ ostẽsiuè: nõ statim mihi imponẽdum seu exequendũ efficaciter videbitur: nisi sic fm appetitum dispositus sim. Nam experimur q famelico, sitibundo, aut irato, aliud vr̃ esficaciter prosequendum quã non appetẽti nam non appetens impero mihi abstinentiã, aut mansuetudinem: appetens verò impero mihi appetitus prosecutionẽ. quia. 3. Eth. qualis vnus quisq; est. s. fm appetitum, talis ei finis vr̃. s. quoad prosecutionẽ quã sicut ipsum præceptum: vt habetur infra q. 10. Igitur cùm perfectè & efficaciter sibi ipsi impe rat animus, appetere cibum tali hora, pp talem finẽ bonum &c. iam oportet, q hoc actuale imperiũ, ab actuali appetitu boni rationis in tali materia nunc hic procedat: Nisi. n. efficaciter vellet, non præciperet efficaciter illud & perfectè, & qm̃ ex similibus actibus similes habitus generantur: & sicut actus ab actu, ita habitus ab habitu pendet: ideo ex frequentatis huiusmodi actibus generatur similis habitus rectè præceptiuus, dependens ab habitu reddente appetitum rectum, ad bonum rationis in tali materia cum suis debitis circunstantijs. Hæc ex Caietan. Sed de hoc etiam infra q. 15.

Dubium. 2. Quod si vlterius quæratur, quo modo cũ hoc, q recta rõ prudentialis pendet à recto appetitu, stat simul q rectitudo virtutis moralis, seu appetitus virtuosi regulatur & pendeat, à rectitudine rõnis prudentialis: Nã vr̃ q prius pendeat à suo posteriori & quod est circulus, vt arguit Scõ. in 3. dist. 36. Rñdeo q bene stãt simul, & nõ est circulus: nã ille appetitus rectus à quo pendere dr̃ recta rõ prudentialis: non dr̃ neq; est appetitus propriè & verè virtuosus: propriè. n. nõ est virtus moralis ante aduentum prudentię: sed est quidã appetitus rectus: vel quædam inclinatio voluntatis deliberata fm dictamen synderesis: quæ est virtus moralis imperfecta. s. inchoatiuè seu dispositiuè, vt hoc latius declarat Caiet. 1. 2. q. 58. art. 5. & q. 66. art. 3. ad tertiũ. Similiter bene stant simul, q imperiũ prudentiale sit proprius actus rõnis quatenus motę ab appetitu: ita q appetitus est primum mouens quod exercitiũ actus, seu eius executionem, vt supra in secunda probatione dictum est fm Tho. 1. 2. q. 17. art. 1. & q. 9. art. 1. & q. 10. art. 1. ratio ipsa sit primum mouens regulatiuum: appetitiua autem vis est regulata à ratione & mota quoad specificationem actus & in esse morali perfecto, secundum Tho. 1. 2. q. 60. art. 1. & ibi Caiet. latius.

Nota. 5. Nota quintò dr̃ in prædicta diffinitione, declaratione: modo habeatur per discursum modo non q ideo dr̃, quia tale iudicium prudentiale propriè sumptũ, potest esse vniuersale, vt omne mendacium est fugiendũ, & tunc dr̃ principium prudẽtiale. Potest etiam esse particulare & hoc tripliciter. Vno modo habitum ex discursu propriè prudentiali, sic. s. eroganda est pauperi eleemosyna: hic est pauper: ergo huic pauperi est danda eleemosyna vbi maior & conclusio capiuntur præceptiuè: minor aũt solum ostensiuè: & hæc propositio huic pauperi est dãda eleemosyna dr̃ conclusio proprie prudentialis: quia est habita per discursum propriè prudentialem. Secundo modo potest haberi per discursum largè prudentialẽ ostensiuè sumptum, seu in actu tantum signato: cuius conclusioni in concludẽdo superadd. f appetitus rectus efficax cui conformetur: & talis conclusio est dictamen prudentiale efficax seu imperatiuum executionis: rõ ie appetitus recti superadditi & annexi; vt dicit Capreolus in 3. dist. 36. & Almayn fm Okam in moral. 3. tract. c. 4. quamuis Capreolus vbi supra erret putans q non nisi hoc secundo modo potest haberi conclusio propriè prudentialis: potest enim haberi alio primo modo iam dicto: & etiam alio 3. modo proximè dicendo secundum Caiet. 1. 2. q. 58. art. 5. & Adria. in 4. quodlib. Ideo tertio modo, potest iudicium, seu propositio particularis propriè prudentialis haberi sine vllo discursu: sed per experientiam, vel alio modo conformiter ad rectum appetitum: & tunc non dicitur conclusio; ex quo non est habita per discursum sed dicitur propositio prudentialis propriè, vt patet ex supra dictis.

Argum. Contra prudentiã secũdo modo propriè sumptam arguitur: quia rectitudo rationis, tã in practicis, quàm in speculatiuis sufficienter cõstat ex terminis, & forma syllogistica tantum: ergo ratio practica erit ex se perfecta quid quid in appetitu sequatur.

Respon. Resp. conceditur antecedens de ratione absoluta secũdum se considerata qualis est speculatiua non aũt prout pendet, seu mouetur ab appetitu: qualis est ratio prudentialis: tunc enim non solum pendet eius rectitudo ex terminis, & forma syllogistica: sed etiam à recto appetitu, vt supra dictum est.

Replica. 1. Si replicetur primò q assensus primorũ principiorum prudentialium, naturaliter causatur à notitia terminorũ, vt patet: quia sunt per se nota talia prima principia: ergo non oportet q ratio talium principiorum sit conformis recto appetitui, aut q pendeat ab eo: ad hoc quòd talis ratio sit recta: sed eius rectitudo sufficienter causatur ex notitia terminorum, & forma syllogistica tantum.

Resp. ad 1. replicam. Resp. secundum Adrianum, vt supra, negando consequentiam, & ratio est: quia notitia terminorum

norũ non causat assensum principij practici nisi impatiente disposito: sicut & alia agentia naturalia non nisi in passo disposito causat suos effectus: nunc autem non est homo dispositus ad assensum principij prudentialis, nisi vt habetur. 7. Ethic. ꝙ scilicet ratio non est edoctiua principiorum, nisi eius natura fuerit cognata per affectionem & 3. Eth. qualis vnusquisq; est talis ei finis videtur vt infra q. 15. q. 13. latius habetur: ergo assensus principiorum requirit dispositionem debitam appetitus, vt notitia terminorum cum forma Syllogistica: causet assensum principiorum prudentialium, vt dictum est.

Replica. 2. Si replicetur secundò ꝙ intellectus non potest dictare vllo modo, malum esse agendum: ergo volũtatis appetitus, aut eius mala dispositio, non potest aliquid facere in intellectu, ad causandum vel nõ causandum assensum primorum principiorum prudentialium. Et inde secundò sequitur, ꝙ ergo neq; voluntas potest scienter malum velle. Antecedens probatur dupliciter. Primò quia malum eo ꝙ malum est, intelligitur debere non fieri, quod quisq; vel mediocris intellectus aduertit: quia oppositum includit contradictionem, ꝙ. s. malum in eo quod malũ intelligatur fieri debere. Secundò probatur antecedens: quia si intellectus posset vllo modo dictare malum esse agendum: sequeretur ꝙ posset aliquo modo dissentire primo principio prudentiali intellectis terminis: ꝙ est cõtra primò post. Consequentia aũt prima probatur: quia si intellectus non potest malum dictare neque dissentire primo principio prudentiali: ergo non potest peruerti per quamcunq; prauã dispositionem appetitus: & per consequens dispositio appetitus nihil facit ad talem assensum: nec talis assensus pendet à dispositione appetitus. Et secunda consequentia probatur: quia nihil deliberatè fit à voluntate, sine intellectu prudentiali præuio: vt habetur tertiò de anima & infra q. 12.

Resp. ad 2. replicam. Resp. ſm Adria. vbi supra negãdo antecedẽs: & ad primam eius probationem dico ꝙ solum probat, sicut & conceditur, ꝙ nullus rectè dispositus iudicat contra principia prudentialia, quòd malum seu potius ꝙ malè sit agendum, capiẽdo faciendum ostensiuè tm̃: secus si capiatur præceptiuè, vel executiuè quõ sumitur in dictamine propriè prudentiali: secus etiã si quis sit malè dispositus in appetitu: talis enim bene potest errare, circa principia prudentialia, vt dictũ est, & dicetur latius infra. q. 15. q. 13. Ideo ad secundam probationem antecedentis: Rñdeo, concedendo ꝙ intellectus malè dispositus, ex aliqua praua dispositione praui appetitus coniũcti: potest dissentire primo principio prudentiali & assentire contrario: sicut & in dispositio linguę fallit iudicium sensus de sapore. Aristo. aũt primo post. loquitur de principijs speculatiuis, circa q̃ natura facit rectè assentire intellectis terminis intellectum non deprauatum, aut non malè dispositum: secus si sit malè dispositus, quia cùm sit causa naturalis: & in causando assensum naturaliter agat: potest impediri à sua operatione p aliquam indispositionem, Sicut ẽt quęlibet causa naturalis: quę indispositio potest ab intrinseco ipsius intellectus, põt ẽt ab extrinseco. s. ab appetitu prouenire, in intellectu speculatiuo: & à fortiori in practico prudentiali, vt ait Aristo. 3. & 6. 7. & 10. Ethi. & habetur infra. q. 15. & supra. q. 8. & infra lib. 3. de conscientia. q. 7. propositione 2. & responsione ad 2. argum. ibidem.

QVAESTIO X.

Vtrum pro prius actus prudentiæ, propriè & strictè sumptæ, sit rectè præcipere circa agibilia.

RESPONDEO per tres propositiones, prę- *Nota.* supposito ꝙ prudentia capitur dupliciter. Vno modo large, seu impropriè & cõiter: & est recta ratio agibilium quomodocũq; habita, modo sit conformis recto appetitui, modo non. Alio modo propriè & strictè & est recta ratio agibilium conformis recto appetitui, vt latius supra in præcedente. q. 9. de hoc agimus.

Prima propositio est, ꝙ proprius actus pru- *Propo. 1.* dentię propriè sumptæ, est præcipere, seu dictamen præceptiuum circa agibilia.

Pro cuius probatione & declaratione. Nota *Nota.* ſm Caiet. 1. 2. q. 17. art. 1. ꝙ actus imperij seu pręcepti, cõponitur ex aliquo quod est intellectus, & ex aliquo quod est voluntatis. Nã ad rõnem eius tria concurrunt. s. ordinatio alicuius ad aliquid: intimatio seu ostensio ordinati; & motio. Quod patet: quia cùm pręcipitur diligere Deũ, ordinatur quis ad amãdum Deum: & hoc ei intimatur: & mouetur ad hoc ab imperante: ex his aũt tribus actibus, primus & secundus. s. ordinatio & intimatio. spectant ad rõnem: quãuis Scot. in 2. dist. 6. q. 1. & in quodlib. 17. teneat oppositum; quia ibi dicit voluntatem esse collatiuam, non vt sapit intellectum, sed ꝙ potius conuenit ipsi intellectui & voluntati, ſm aliquã naturã eis cõem; puta ſm immaterialitatẽ: q̃ opinio in hoc non vr̃ satis vera: quia ex cõi animi cõceptione tenemus, ꝙ ordinare est actus intellectus, seu rõnis: quãuis imperetur à voluntate: & patet; quia actus ordinandi formaliter conuenit sapientiæ, prudentiæ & art. ꝙ aũt solus intellectus ordinet, ex eo patet, ꝙ quicquid ordinis in naturalibus & volũtarijs est, à rõne proficiscitur & in ipsam resoluitur: Opus. n. naturæ est opus intelligẽtiæ: & electiones, in quibus maximè apparet ordo: sunt. n. eorum quę sunt ad finẽ, à cõsilio proficiscuntur ordinante hoc in illud. Voluntas. n. eligens & vtens tendit in res ſm ordinẽ rationis veræ vel falsę, formaliter seu virtualiter aut implicitè dirigentis hæc in illa. vnde

cùm

cùm pluralitas sine rationabili conueniētia non sit admittenda: & in principijs natura studeat paucitati: & omnis ordo qui apparet in volūtate saluetur optimè resoluendo in intellectum: insuper & cum communi animi conceptioni consonet, & vt dictum est habeatur, quòd conferre & ordinare est opus proprium rationis: ideo non valet ratio Scoti in oppositum.

Igitur vt dicebamus; ex tribus actibus supradictis ordinatio & intimatio pertinent ad rōnem: tertius autē actus. s. motio affectiua pertinet ad voluntatem, quoad exercitium, seu productionē actus: quamuis ratio sit primum mouens regulatiuum esse moralis: vt hoc latius ipse Caiet. 1. 2. q. 60. artic. 1. & ita patet intentum. s. ꝙ & quomodo actus imperij componitur, ex eo quod est intellectus, & ex eo quod est voluntatis: nam quatenus hoc imperium est actus regulatiuus, vel ordinatiuus, & intimatiuus pertinet ad intellectum, quatenus autem est motiuus, & executiuus, pertinet ad voluntatem.

1. Ratio. Sed cuius potentiæ istarum duarū, hoc dictamen præceptiuum sit præcipuus actus: dico ꝙ est essentialiter & elicitiuè actus rōnis: nō quidē absolutè, sed rōnis vt mouetur à voluntate: principaliter aūt & formaliter est actus voluntatis: nā ſm Tho. 1. 2. q. 13. art. 1. actus cōpositus ex duobus spectantibus ad diuersas potētias: illius est potentiæ essentialiter & elicitiuè, cuius est materialiter; seu quòad substantiā actus: qđ patet in actibus habituum. quia mori pp Christum, licet sit à charitate, & fortitudine: tñ elicitiuè est à fortitudine: quia ipsius est quòad materiale: imperatè aūt est à charitate. Nunc autē cùm in imperando concurrat voluntas, vt suprema potentia: quia concurrit vt primū mouens ad exercitium vt supra dictū est: & quod est à superiori potentia in actu cōposito, se habet vt formale: qđ autē ab inferiori, se habet vt materiale; & vt substantia actus. Igitur ordinatio intimatiua in prædicto imperio prudentię se habet vt materia: & motio se habet vt forma: & ideo imperium elicitiuè, sicut & materialiter & essentialiter, est actus rationis: voluntatis aūt formaliter, & principaliter quòad formam motionis: vnde qñ Caiet. 1. 2. q. 58. art. 5. dicit ꝙ præcipere est actus intellectus formaliter: est aūt actus appetit⁹ virtualiter & electio: è cōuerso, est actus appetitus formaliter, ītellectus aūt virtualiter: intelligit formaliter. i. essentialiter, seu quòad substantiā actus; & virtualiter. s. causaliter, vt patet ex dictis, & ex B. Tho. vbi supra. alioqui sibi contradiceret.

Vlterius, qa simpliciter ille actus dr̄ esse illius virtutis seu potētię cui⁹ est elicitiuè, seu. quòad substātiā actus, imperiū aūt quòad hoc est actus rōnis, vt constat ex dictis: ergo simpliciter dr̄ & est actus rōnis, seu prudētiæ, propriè sumptę, cū quo stat ꝙ est actus rationis participantis voluntatem: quæ est primū formaliter mouens, tām se ipsam ad exercitiū seu productionē actus; ꝗ ipsam rationem ad dictandum vel præcipiendum.

Secundò probatur eadē prima propositio auctoritate. 6. Eth. tract. 3. c. 2. vbi dr̄ ꝙ prudētia est præceptiua. Itē 1. polyt. vbi dr̄ ꝙ ratio imperat potentię appetitiuę, seu vi appetitiuæ principatu polytico: & his probationes latè prosequitur Caiet. 1. 2. q. 58. art. 5. & q. 17. & q. 78. art. 2. 2. Ratio.

Propositio secunda, rectè præcipere, est actus præfatæ prudentię propriè sumptæ; probatur: quia aliàs non esset virtus præceptiua, nisi determinaret ad rectè præcipiendum. Proposi. 2.

Propositio tertia, proprius & ꝑcipuus actus prudentiæ prædictæ propriè sumptæ, est rectè præcipere; probatur dupliciter. Primò quia conuenit prudentiæ præfatæ iste actus rectè præcipiendi vt distinguitur à suis partibus: & est consummatio cęterorū actuum, vt patet. 6. Eth. vbi Arist. prius ponēs prudētiā indistinctā à suis partibus, & cōem oībus, dicit ipsam esse cōsiliatiuā, iudicatiuā &c. Sed postea distinguēs eā à suis partib. & singulis sua officia distribuēs, expresse dat eubuliæ rectè considerare; seu rectè inquirere: gnomi aūt & synesi, rectè iudicare: qđ iudiciū; qñ fit ſm regulas vel leges rōnis, dr̄ synesis: qñ aūt ſm regulas rōnis naturalis, epycheizātis est gnomin: vel ſm nominales, synesis est discursus cōparatiuus vnius medij cū altero, quod eorum sit expedientius: gnomin aūt est iudiciū conclusiuū diffinitiuū, vel electiuū ostēdēs hoc esse tandē melius & eligendum: prudētiæ aūt dat rectè præcipere, vt ait Tho. 1. 2. q. 57. art. vlt. quamuis hunc actū præceptiuum tollant nominales à prudentia: nā hi oēs actus sunt hominis prudentis, & secundum has partes ei conueniunt. Propo. 3. 1. Ratio.

Secundò probatur tertia propositio, quia de agendis nō est cōsummata rō p consiliū & iudiciū: sed oportet præceptū rectū superuenire qñ oportet &c. qđ patet: qa cū quis prudēter se hēt ad ea ꝗ sunt abstinētię, abstinens à cibo & potu, nō ideo solū prudēter se habet qa rectè discurrit circa qualitatē, quantitatē, & tp̄s sumēdi cibi & potus, nec quia rectè iudicat in ordine ad conditionē suā: sed quia rectè inuenta & indicata sibi ipsi pręcepto efficaci imponit: quo. s. sibi animus perfectè & efficaciter imperat volēdo: qđ explicatur per ly. fac hoc, ſm Tho. 1. 2. q. 17. art. 1. & Adria. vt hr̄ supra. q. 9. non aūt quo inefficaciter animus imperfectè imperat sibi velleietate quadā, sicut accidit tepidis in via virtutū, qui vellēt quidē viā virtutis, sed in veritate nō volūt nec efficaciter. Et ita ꝑceptū veræ & propriæ prudentiæ, est efficax quo vult efficaciter bonū ſm August. lib. 8. confessio. pp cuius defectū, multi non operātur prudēter; quāuis prudēter iudicēt. Patet igitur ꝙ prius, & ꝑcipuus actus virtutis prudentię propriè sumptę, est rectè ꝑcipere: mō tale ꝑcipere, materialiter & essentialiter, sit ab ipsa re- 2. Ratio.

sa re-

sa recta ratione, vt supra dictum est; modo sit etiam formaliter à recto appetitu coniuncto vel illam causante à quo dependet ipsa recta ratio, vt de hoc latius habetur supra quæst.9. & Caietanus 1.secundæ.q.17.q.58.art.5.& q.78. art.2. prosequitur.

Argum. 1. Contra primam & tertiam propositionem arguitur. Primo.secundum Almayn. in moralibus tract.3.cap.2. & communiter doctores: quia 5. Ethic.non ponuntur nisi tres operationes intellectus, scilicet simplex apprehensio, discursus, compositio & diuisio: quæquidem reducuntur ad duplex genus notitiarum tantum, scilicet ad notitiam apprehensiuam,& iudicatiuam.Sed ille tertius actus præcipuus est actus intellectus: ergo vel apprehensiuus, vel iudicatiuus tantū: & per consequens superfluit illud dictamen pręceptiuum in intellectu.

Respon. Respondeo secundum Thom.quòd illa maior sumpta ex Aristotele, est vera,de actibus seu notitijs intellectus absolutè consideratis in se tantum, scilicet prout existunt intra limites ipsius intellectus: non autem respectiuè consideratis, prout habent dependentiam, seu connexionem ad appetitū;qualis est intellectus practicus prudentialis,de quo supra quæst.9.dictum est: nam in talibus notitijs practicis notitia iudicatiua,diuiditur in ostensiuam & præceptiuam,vt supra; quia sicut etiam ipsi doctores nominales, qui nō ponunt hoc dictamen præceptiuum, considerantes ipsum intellectum, & eius operationem absolutè, sine vlla connexione ad appetitum; dicunt notitiam iudicatiuam esse multiplicem: scilicet comparatiuam seu discursiuam, quam vocant synesin: & consiliatiuam, quam euboliam dicunt; & conclusiuam quam gnomin: ita similiter & à fortiori,notitia iudicatiua habens connexionem ad appetitum, diuiditur in ostēsiuam, & præceptiuam vt dictum est.

Replica. Quòd si contra hoc replicetur.Quia ex simplici apprehensione secluso quocunque actu iudicatiuo & præceptiuo, possum elicere liberam volitionem seu nolitionem conformem rectè rationi;& per consequens moraliter bonam: ergo ex simplici iudicio intellectus ostensiuo, secluso quocunq; dictamine præceptiuo sequente. Et ita superfluit illud dictamen præceptiuum ad moralem bonitatem actus. Probatur antecedēs, quia talis volitio seu nolitio,est scienter & liberè elicita, ex quo scio vel cognosco hoc esse faciendum,& propter talem finem, circa debitam materiam cum suis debitis circūstantijs, est etiā conformis rectæ rationi,vt supponitur; & latius Scotus in 2.dist.sexta quæst. prima in responsione ad tertium argumentum, & nihil aliud requiritur ad moralem bonitatem actus secundum omnes doctores. Consequentia autem probatur, quia iudicium vel includit, vel præsupponit apprehensionem; ergo si cum minore dispositione, scilicet cum apprehensione, sufficit quantum est ex parte rationis, ad eliciendum actum moraliter bonum; sequitur, quòd cum maiore, scilicet cum iudicio tantum ostensiuo, etiam sufficiet.

Respondeo ad replicam dupliciter.Primo modo secundum Caietanum 1.2.quæstione 77. art. secundo negando antecedens; & ad probationem,negatur quòd illa volitio sit libera. Tenet enim ipse & Adam Godam. in primo distinctio. prima cum quibusdam alijs, quòd omnis actus voluntatis productus à non habente vsum rationis perfectum,aut sine deliberationis iudicio præuio saltem virtualiter deliberante, est naturalis & necessario productus:nec est in nostra potestate, nec est moraliter bonus, nec malus, nec scienter elicitus; illa ergo volitio nec libera nec vllo modo deliberata est. Item addit Caiet. vbi supra, quòd etiam si esset libera non tamen esset deliberata,nec moraliter bona,neque conformis rectæ rationi, quæ non est nisi per accidens: quia recta ratio, & iudicium requisitum, vt voluntas deliberatè & bene moraliter velit, non est qualiscunq; cognitio siue iudicium tantum ostensiuum: alioqui intellectio speculatiua sufficeret, cuius oppositum habetur tertio de Anima,vbi dicitur,quòd nihil humanè,idest deliberatè ab homine fit, sine intellectu practico & appetitu:sed est cognitio atq; iudicium actualiter vel virtualiter,de agendo vel vitando bono vel malo, iudicans siue deliberans simul atque præcipiens subito vel imperceptibiliter: & ita requiritur iudicium ostensiuum simul & pręceptiuum; nunquam enim quispiam aliquid deliberatè vult quod non aliquo modo iudicat appetendum: neque etiam sic iudicatum eligit, nisi animus aliquo modo de prædictis imperet sibi id appetendum esse. *Respon. ad replic.*

Alio modo secundum Scotū vbi supra & communiter doctores quos sequitur Angest. in moralibus c. sexto respondeo, negando etiam antecedens, eiusque probationem; quatenus ibi dicitur quòd illa volitio est moraliter bona:conceditur autem quòd est libera, sed non plenè libera. Tenent enim quòd cum sola apprehensione intellectus, quamuis homo possit elicere volitionem liberam & non necessariam: non tamen merè aut plenè liberam,nec deliberatam: & per consequens illa non erit propriè moraliter bona aut mala;nisi adueniat iudicium formaliter,aut virtualiter, aut interpretatiuè deliberans: sine quo scienter elicita illa volitio aut nolitio non est. Tenent etiam, quòd sufficit illud iudicium ostensiuum etiam si præceptiuum non sit;vt volitio vel nolitio sit deliberatè & bona vel mala moraliter. *Respon. 2.*

Quod autem cum sola obiecti apprehensione,

ne,voluntas poſſit ſuos actus libere elicere,probatur tripliciter. Tum primò quia pueri & amentes atque ſomniantes habent actus intellectus & voluntatis, etiam circa ſpiritualia & vniuerſalia ſyllogizando, quæ non cadunt ſub ſenſu, vt ait B.Thom. prima parte quæſt. 84. articulo ſecundo ad ſecundum, & Adrianus de Euchariſtia,agens de pollutione nocturna. & de ijs etiam ſupra lib.1.quæſt.23.dubitatione nona,& infra quæſt.18.latius habetur;& tales actus non ſemper neceſſario, ſed ſæpe liberè producuntur à voluntate & in ipſa; quia voluntas,ex ſua natura eſt formaliter libera; ex quo eſt potentia rationalis quæ eſt ad oppoſita, vt habetur tertio de Anima;& quia voluntas non neceſſitatur ad ſuos actus à ſenſu, ſeu à notitia ſenſitiua, nec à paſſione vel habitu, nec à notitia intellectiua quacunq;,etiam ſi plenè oſtenſiua boni aut mali ſit, vt infra quæſtione duodecima, de hoc plenius. Nam etiam ſecundum Tho. prima ſecundæ quæſtione 60. intellectus ſpeculatiuus non mouet executiuè, ſed ſolum regulatiuè voluntatem,niſi practicus & prudentialis ſit: & multò minus apprehenſio quæcunque illam mouere poteſt ex tertio de Anima; ergo illi actus,liberè & non neceſſario producuntur, tam in puero, quàm in adulto, ſapiente & amente: & tamen conſtat non eſſe plenè liberos, nec vllo modo deliberatos. Tum ſecundò idem patet, quia motus ſubditi, quos doctores appellant motus primos, omnino non imputabiles, non ſunt neceſſario ſed liberè quamuis non deliberatè produci: quia omnis notitia quæ eſt in primo inſtanti poſt illud inſtans non neceſſitat; ergo nec tunc, quia vt diximus, nulla cognitio,neque iudicium tantum iudicatiuum, neceſſitat voluntatem. Tum tertiò idem patet,quia videmus pueros & amentes multa agere rogatos & admonitos, vt faciunt alij homines adulti & ſani, & ad ſimplicem apprehenſionem ſiue iudicium non ſufficiens ad deliberationem; neque videntur illos actus neceſſario ſed liberè producere, vel agere. Idq; comprobatur etiam, de omnibus actibus indeliberatis, ſed liberè factis ab omnibus ferè, vt fricare barbam ſeu oculos, caput ſcalpere & huiuſmodi, quæ non neceſſario, in deliberatè autem fiunt; vt de hoc Victoria in vltima relectione de perueniente ad vſum rationis, parte prima propoſitio tertia, & quinta latius agit.

Sed qui vellet tenere cum Caietano, Adam, & alijs, quòd in non habentibus vſum rationis, neque liberi arbitrij vt in pueris, amentibus, & dormientibus, voluntas neceſſario & non liberè producit omnes actus: poteſt reſpondere ad rationes prædictas, quòd ea voluntatis natura eſt,quòd ſi intellectus ſolutus & capax ſit deliberationis atque conſilij, tunc ipſa voluntas liberè agit; ſi autem non ſit capax, tunc voluntas neceſſario & naturaliter agit, ſicut & brutorum appetitus: & ita voluntas in pueris,à mentibus & dormientibus, neceſſitatur; non quidem ab vlla notitia ſeu paſſione, ſed à ſua natura ſicut in brutis vt dictum eſt; quia vt in quæſt.11. ſequenti habetur, libertas voluntatis, ab intellectu tanquam à cauſa vel radice dependet: at verò in habentibus vſum rationis & liberi arbitrij, hoc dici non poteſt. Sed neque in eis probabiliter negari poteſt, ad ſolam obiecti apprehenſionem, voluntatem ſuos actus liberè,quàuis non deliberatè, nec plenè liberè vt ſupra dictum eſt; producere poſſe, vt ipſe Victoria vbi ſupra propo.5.latius probat.

Ad prædicta nota. primò, quòd deliberatio interpretatiua, quæ eſt quando quis habet facultatem deliberandi,de agendo vel vitando bono vel malo & omittit, quod etiam iudicium dicitur interpretatiuum, bene ſufficit ad volitionem vel nolitionem moraliter malam;nō autem ad moraliter bonam, vt bene tangit Angeſt. vbi ſupra, ſecundum doctores communiter. Volitio autem ſiue nolitio libera, non tamen plenè libera, nec vllo modo deliberata de qua ſuperius egimus; non eſt bona, nec mala moraliter, neque culpabilis: quamuis B.Tho.dicere videatur, quòd poteſt eſſe moraliter mala ſed venialiter tantum, vt ſunt primi motus; ſed id communiter non tenetur, vt etiam refert Angeſt. vbi ſupra; de quo ſupra in noſtro quæſtionario lib. 1. q.23.dub.9. latius egimus. Nota. 1.

Nota ſecundò, quòd conſequenter ad ſupradicta dicit Caieta.1.2.quæſt. decimaſexta, quòd nulla eſt volitio aut nolitio deliberata, quin fiat aliqua reflexio actuum voluntatis, ad ſuum ſupradictum imperium producendum: nam ponit triplicē ordinem actuum voluntatis: & in quolibet ordine; diſponit ſuos actus: & ſecundus ordo, eſt actuum reflexoris in quibus datur ſtatus intra ſuum ordinem;& idem de tertio ordine dicit: in quibus ſua ſemper reflexio vel formalis, vel virtualis, aliquo modo ſecundum ipſum eſt. Fit tandem ſecundum Tho.quòd in omni voluntatis actu deliberato,& moraliter bono, ſemper eſt aliquod iudicium,ſiue dictamen prudentiale præceptiuum formale vel virtuale; & in omni actu vel omiſſione moraliter mala, eſt dictamen dictamen, ſaltem interpretatiuum: ſed doctores commmuniter illud præceptiuum non admittunt, vti ſuperius dictum eſt. Nota. 2.

Quomodo autem ex tali dictamine præceptiuo, nondum adhuc ſecundum ipſum B.Tho. ſequatur quòd libertas propriè & formaliter, ſed ſolum radicaliter ſit prius in intellectu quàm in voluntate ex q.11. ſequenti patebit.

QVAE-

QVAESTIO XI.

Vtrum libertas prius in intellectu sit, quàm in voluntate.

1. Opin. RESPONDEO, in hoc est duplex opinio. Prima Beatum Thom. prima parte summa quæstione 83. articulo primo, & ibi Caietanus & prima secundæ quæstione decimaseptima, articulo primo, & quæstione sexta articulo secundo; & de veritate quæstione vigesimaquarta artic. 20. & Sanctus Bonauentura in secundo distinctione vigesimaquinta, articulo primo quæstione sexta, & Durandus in secundo distinctione vigesimaquarta quæstione secunda, & tertia, & sequacium; quòd libertas est in intellectu, priusquam in voluntate, non quidem formaliter, sed prius initiatiuè, originaliter, & radicaliter seu causaliter, quod idem est, ad hunc sensum; quòd radix & origo libertatis voluntatis, est in ratione seu intellectu: in voluntate autem est formaliter complectiuè, & propriè.

Prima pars declaratur simul & probatur, quia voluntas vel volitio oritur ex obiecti cognitione, ex quo secundum Augustinum nihil volitum quum præcognitum, ergo libertas voluntatis ad opposita, oritur ab indifferenti, & indeterminata cognitione obiectorum volibilium, absque deminatione rationis ad alterum illorum. Antecedens est clarum: & consequentia probatur: quia cuilibet appetitui animali respondet sua cognitio præuia ei conformis. ergo sicut appetitui naturali non libero sed determinato ad vnum, respondet in animali sua præuia cognitio naturalis ad bonum determinata, cui ideo necessario & naturaliter se conformat: ita appetitui libero ad opposita, respondet sua præuia cognitio intellectiua, iudicatiua, non determinata ad vnum oppositorum ex genere suo: sic quòd præsentato obiecto, iam ex sua natura necessario cognoscit quidem illud, sed indeterminatè ad opposita, idest ita iudicat quòd est volibile siue nolibile, volendum siue nolendum, quòd oppositum cognoscere aut iudicare potest verè vel erroneè; & ita ostendere voluntati: & inde voluntas illud contrariè, vel contradictoriè liberè vult sicut ei præsentatur. Nam voluntas nunquam libere eligeret aliquod medium: nisi ei prius per rationem aliquo modo præsentaretur, vt possibile & indifferens. Nemo enim dicitur liberè eligere, id quod iudicat omnino malum, impossibile vel necessarium; vt patet. Sed de contingentibus & indifferenter se habentibus est electio: ideo enim medicus est, liber ad præbendam potionem sanatiuam, vel ægrotatiuam, quia medicina cognita est prius ægri & sani effectiua: & viator ideo est liber ad hanc vel illam viam eligendum, quia ratio ei vtranque possibilem, vel indifferentem ostendit, ergo similiter à cognitione non determinata ad hoc vel illud, oritur electio voluntatis, ergo est radix, origo, & causa libertatis eius.

Secundò probatur idem ex tertio Ethicorum, vbi dicitur, quod desiderium, siue delectatio & electio nascitur ex consilio, & nono Metaphysicor. capit. 8. vbi dicitur, quòd potentiæ rationales eò quòd rationales sunt hábent se ad opposita: irrationales autem determinatè sunt ad bonum; ergo ex hoc quòd homo est rationalis liberum habet arbitrium; quod secundum communiter doctores, in secundo distinctione vigesimaquinta est facultas rationis & voluntatis, id est facultas eligendi, quod per rationem prius aliquo modo consultum, & deliberatum est, & vbi est facultas deliberandi, ibi est facultas eligendi, & è conuerso: neque alterum sine altero reperiri potest; vt Victoria in vltima relectione de perueniente ad vsum rationis, parte 1. plenius etiam probat.

Secunda pars videlicet, quòd in voluntate est libertas formaliter & complectiuè, probatur: quia positis omnibus præuijs & requisitis, voluntas potest velle & non velle, & nolle: & liberè mouet seipsam ad eligendum alterum oppositorum: & liberè imperat executionem aliarum potentiarum & mouet eas: & in hoc stat propria formalisq; libertas.

Secunda opinio Scoti in secundo distinctione vigesimaquinta, Gabriel & communiter doctorum est, quòd non solum formaliter, & complectiuè sed essentialiter libertas voluntatis est in ipsa & ab ipsa voluntate: quæ ex se ipsa seipsam determinat, & mouet liberè ad opposita: & non est ab intellectu seu ratione, quam sine intellectione præuia non sit: ita quòd voluntatis indeterminatio seu indifferentia ad opposita, ab ipsa voluntate quæ ex sua natura libera est, & non ab intellectu seu ratione, prouenit. 2. Opin.

Probatur primò, quia libertas est illa facultas siue potestas, ratione cuius voluntas est domina suorum actuum; quæ & cogi non potest; talis autem propriè est in ipsa sola voluntate secundum Augustinum: nam ratio cogi potest, aut necessitati ad assentiendum, vel dissentiendum conclusioni euidenti, vel ad apprehendendum; obiectum sufficienter præsens, ergo ad solam voluntatem libertas pertinet principalius, vt dictum est.

Secundò probatur idem, quia liberum arbitrium est id quod in nobis est imperatiuum, &

motiuum ad executionem; sed voluntas est magis imperatiua, & motiua, quàm ratio: quamuis ratio vt talis imperet & moueat solum regulando: non enim mouet nisi ratione appetitus voluntatis coniunctæ; quicquid enim ratio dictet, semper id fit quod voluntas vult; tam in prosequendo, quàm in refrænando seipsam ab obiecto & actibus suis; Igitur intentum.

Tertiò probatur idem, quia liberum arbitriũ est potentissimum in nobis secundum Bernardum & communiter doctores; sed nihil est potentius in nobis quàm voluntas; quæ posita sufficiente cognitione obiecti, & omnibus alijs prę uijs & requisitis potest in opposita contrariè, & contradictoriè, & habet actus suos in sua potestate; ergo principaliter in voluntate libertas consistit.

Quartò ex ipso nomine liberi arbitrij probatur idem, quia illud in quo res inchoatur se habet per modum materialis: illud autem in quo consummatur se habet per modum formalis; & adiectiuum respectu sui substantiui se habet per modum informantis. Nunc autem in proposito, nomen respondens rationi significatur prius substantiuè: nomen verò respondens voluntati posterius, significatur adiectiuè: & ideo magis ista facultas dicitur liberum arbitrium quàm arbitraria libertas: ergo principalius stat talis libertas in voluntate in qua est formaliter & consummatè, quàm in ratione, in qua solum est per modum materialis & inchoatiuè.

Quinto probatur idem, quia quicquid intelligitur ante omnem actum voluntatis merè naturaliter intelligitur: ergo nulla est ibi libertas neque determinatio in ratione.

Sextò probatur idem, quia ibi principaliter est libertas vbi est ratio meriti: sed in voluntate principalius quàm in ratione est ratio meriti, vt constat: ergo etiam ibi principalius libertas est.

Septimò ad idem, quia rationes primæ opinionis suprapositæ, solum probant libertatem esse prius radicaliter in intellectu, quoad actus voluntatis efficaces & electiuos mediorum ad aliquem finem: non autem quoad inefficaces, neque quoad actus alicuius finis propositi ipsi volũtati per intellectum vt impossibilis vel necessarij: de quibus constat quòd voluntas potest liberè velle & nolle inefficaciter aut conditionaliter aliquid cognitum omnino impossibile, vel necessarium per se aut per accidens, quod ingenuè concedit Caietanus prima parte quæstione 63. articulo tertio, & probat Scotus in secundo distinctione septima, de primo Angelo aliquo modo appetente ęqualitatem Dei, quam sibi impossibilem cognoscebat: & tunc non est indeterminatio cognitionis siue iudicij, ad vtrunque oppositorum indifferenter vt constat, ergo tunc non est illa libertas prius radicaliter in intellectu, sed in sola voluntate radicaliter sicut completiuè aut consumatè & formaliter est.

Octauò ad idem, quia libertatem esse prius radicaliter in intellectu nihil aliud est, quàm in intellectu esse indeterminatam præuiam cognitionem requisitam ad liberè volendum vel nolendum; nunc autem, sicut propter hoc non dicitur quòd volitio aut nolitio libera, prius simpliciter aut prius radicaliter est in intellectu, vt intellectus est formaliter aut aliquo alio modo distinctus à voluntate; ergo neque dici debet simpliciter, neque cum addito quòd libertas prius radicaliter aut originaliter est in intellectu, quàm in voluntate; consequentia patet ex identitate rationis.

Resolutio. Hæ duæ opiniones conueniunt in hoc, quòd propria formalis & consummata ratio libertatis, est simpliciter & potius in voluntate: & non in intellectu: nam in omni propria locutione & re absolutè & simpliciter considerata, semper à sua forma & à principaliori debet quælibet res habere denominationem: sicut & ab eadem suum esse formale & absolutum habet; vt homo, simpliciter & absolutè dicitur & est rationalis, ab anima rationali: quod patet ex nono Ethicorum, & 4. Metaphysi. & ex B. Thom. 1. 2. q. 66. art. tertio dicente, quòd simpliciter consideratur vnumquodq; ex proprijs suæ speciei, seu secundum propriam rationem suæ speciei: & Durandus in 2. distinct. 34. quæstione prima, & est ad idem. Nunc autem formaliter propriè & completiuè, libertas est in sola voluntate etiam secundum Thomistas vbi supra; ergo ibi simpliciter & potius quàm in intellectu ponenda est. *Resolutio.*

Sed dissentiunt opiniones in hoc, quòd secunda opinio Scoti & sequacium, tenet quòd ratio seu intellectus vt distinguitur à voluntate, non est causa propria nec origo aut radix libertatis: sed solum est causa sine qua non, quamuis effectiuè cognitio concurrat cum volũtate ad actum liberè producendum; sicut oculus est causa sine qua non rectè operationis manum aut pedum: manus autem aut pedes sunt propria causa effectiua, seu instrumentalis executiua prædictæ operationis; & ad idem videtur Abulens. 3. Regum capite duodecimo quæstione sexta dicens, quòd ideo libertas dicitur principiatiuè esse in intellectu; quia voluntas non potest velle aut nolle nisi id quod per intellectum, sub ratione boni aut mali fuerit præsentatum. Prima autem opinio B. Tho. & sequacium tenet, quòd ratio non solum est causa sine qua non libertatis: sed etiam est causa originalis eius & dispositio vt voluntas sit formaliter & cõsummatè libera in se, & liberè producat actus suos. Et hæc opinio B. Th. mihi probabilior est: tum propter rationes

supra-

suprapositas: tum etiam, quia vbi est magis de vsu rationis ibi & magis de ꝓpria libertate est: & è conuerso vbi minus de rationis vsu, ibi & minus est de libertate; vt patet in pueris, amentibus, somniantibus & dormientibus, in quibus ratio ligata est: ac perinde nec in eis plena & propria libertas in suis actibus inuenitur: quia hæc deliberatio rationis in illis esse potest: quãuis aliqua libertas cum aliqua cognitione in ipsis reperiat, vt superius q. 10. præcedente in responsione ad primum argumentum latius habetur: ergo à ratione vel rationis vsu pendet liber tas voluntatis. Patet hæc consequentia, quia si ratio esset solum causa sine qua non libertatis voluntatis, certè quæcunq; cognitio etiam apprehensiua tantum, sufficeret ad actum liberè producendum: sufficeret etiam ad ipsum plenè liberè producendum, si voluntas ex se sola talem libertatem haberet & apponere posset; sed con stat hoc consequens esse falsum ex dictis: quia vbi non est nec potest esse deliberatio, vtique nec plenà libertas esse potest; igitur intentam. Item vltimò idem probatur; quia libertas arbitrij, est facultas intellectus & voluntatis secundum Augustinum, ergo vtriusque in eodem genere causæ est dicta facultas: quamuis differenter, videlicet originaliter & principatiuè ab intellectu, & completiuè, & formaliter ab ipsa & in ipsa fit voluntate.

Respons. ad 4. rationes priores. Ad rationes autem secundæ opinionis Scoti & aliorum quatenus militant contra primam opinionem B. Tho. respondeo, quòd solum probant maximè quatuor illæ priores quòd formaliter & completè libertas est in sola voluntate: cum quò stat quòd principiatiuè sit in intellectu, vt declaratum est.

Ad quintũ. Ad quintum similiter posset responderi distinguendo, & id concedendo de libertate formaliter, & negando de libertate originaliter: tamen adhuc distinguatur antecedens: nam, vt ait Caietan. prima parte. quæstio. 83. artic. 1. si facit hunc sensum, quòd omnis actus intellectus ante voluntatis actum est merè naturalis elicitiuè, est verum: quia ante voluntatis actum quemcunque, actum intellectus elicit, à natura & non ab electione elicit: sed tunc negatur consequentia. Si autem secundò facit hunc sensum, quòd omnis actus intellectus præueniens voluntatem, est merè naturalis obiectiuè: & tunc quò ad conditiones positiuas seu positiuè monstratas: etiam antecedens est verum; sed negatur tunc consequentia. Secus quò ad conditiones negatiuas seu negatiuè monstratas: nam quò ad eas non est vniuersaliter verum illud antecedẽs: quia actus intellectus voluntatem præueniens, quamuis habeat obiectum à natura oblatum & quicquid in eo cognoscit & iudicat naturaliter cognoscat & iudicet: habet tamẽ respectu operabilium contingentium hanc conditionem negatiuam, scilicet indeterminationem & indifferentiam iudicij respectu vtriusq; partis contradictionis: potest enim verè vel erroneè oppositum iudicare, & sic iudicatum voluntati præsentare: quæ indeterminatio directè opponitur naturæ quæ determinatur ad vnum: & hæc conditio est radix & principium libertatis. Si enim tale iudicium esset determinatum: voluntas non posset ad quam vellet partem contradictionis declinare: sed necessitaretur à prius determinato iudicio ostendente obiectum, sub plenissima ratione volibilis vel non volibilis siue nolibilis, aut à prius determinato iudicio de volendo siue non volendo illud. Quia verò rationis iudicium circa hoc amandum, vel non amandum, ante voluntatis actum indifferens est, & vtrinque rationes habens, suspensum stat, nec natura, nec electione determinatum secundum se: hinc tale iudicium naturale non est quoad talem indifferentiam: immo & naturæ repugnat & libertatem fundat. Et si instetur, quòd aut hæc indifferentia iudicij est naturalis aut libera? Respondeo quòd est neutra formaliter, sed est radicaliter libera, idest radix libertatis. Est enim implicatio in adiecto, dicere, quòd est indeterminatio naturalis: quia si naturalis, ergo determinata ad vnum: & si indifferens, ergo non naturalis: inhæsio tamen talis indeterminati iudicij est naturalis: sicut libertas est homini naturalis. Hæc Caietan.

Responsio ad sextum. Ad sextum respondeo, quòd solum procedit & est verum de libertate formaliter, non principiatiuè.

Responsio ad septimũ. Ad septimum respondeo, concedendo quòd præcipuè & propriè illæ rationes probãt libertatem radicaliter esse in intellectu respectu tantum actuum voluntatis efficacium, & electionis mediorum, & id iure: quia libertas arbitrij propriè est respectu electionum mediorum & deliberationum; vt Thomas de Argentina & communiter doctores, vbi supra dicunt: quo non obstante, potest adhuc idem extendi & habere locum in omnibus voluntatis actibus plenè liberis & deliberatis de quibus agimus. Quod probatur, quia sicut datur volitio & nolitio plenè libera inefficax, & conditionata impossibilium & necessariorum, ita datur iudiciũ rectum vel erroneum oppositorum; quodque volibilia vel nolibilia verè, vel apparenter, vel aliquo modo sunt; quia licet impossibile reale à parte rei dari non possit, quia iam esset possibile: sed neque impossibile logicum incomplexum, idest conceptus incomplexus significans aliquam rem simplicem, vel realem impossibilem, sicut nec ipsa res impossibilis per ipsum conceptum significata dari potest: nec tali impossibile reale aut incomplexum cadit sub ente, nec est ens, nec habet rationem boni, nec est intelligibile, neque significabile, quia & explicat

contradictionem esse ens & esse impossibile: at vero impossibile logicum complexum bene potest dari, & intelligi, & significari; quia est propositio cõstans ex extremis possibilibus; sed incompossibilibus, vel disparatis, aut ex contradictorijs, vt sunt istæ propositiones, hominem esse asinum, Angelum esse Deum, aut æqualē Deo, per æquiparantiam, velle non fuisse quod fuit, hominem esse & non esse simul. Nam de istis constat ꝙ extrema sunt possibilia licet non possint eidem conuenire neque esse simul: tamen vt chimera bene sunt intelligibilia & imaginabilia: & ex consequenti inefficaciter vel conditionaliter volibilia, vel nolibilia sunt; quia & aliquam rationem boni vel mali verè vel apparenter habent, & vt talia per intellectum verè vel erroneè præsentantur ipsi voluntati: vt Sco. in 2. dist. 7. & Angest. in moralibus. c. 3. & Adria. in 4. de pœnitentia art. 1. & cõiter doctores conueniunt in hoc: quanuis Caiet. 1. par. q. 63. art. 3. aliqualiter diffideat; sed quo ad præsens propositum non dissonat à prædictis.

Responsio ad 8. Ad octauum resp. negando consequentiam: neq; enim est eadē ratio de productione actus, & de conditione seu modo producēdi illū: nam ipse actus constat ꝙ omnino est in sui potentia, puta in voluntate à qua elicitur siue producitur quo ad substantiam suam: modo cognitio obiecti præuia concurrat effectiuè, modo vt causa sine qua non, æque aut minus principaliter q̄ voluntas, modo non: tametsi bene concedi potest ꝙ actus voluntatis est prius originaliter ab intellectu ratione cognitionis præuiè ad ipsius productionem concurrentis. De conditione autem, seu modo suæ productionis, puta liberè, vtrobique modo potest concedi, quòd videlicet originaliter in intellectu, & ab intellectu prædicta libertas est, atque dependet.

Responsio ad 9. Si tandem ergo arguatur, ꝙ ibi, scilicet in intellectu esset principalis ratio culpæ & meriti, vbi prius est originaliter ratio libertatis. Respondeo id negando; sed vbi est libertas formaliter & completè puta in volũtate, ibi simpliciter est ratio culpæ.

QVAESTIO XII.

Vtrum stante recto iudicio prudentiali, de aliquo agendo vel omittendo, stet simul voluntas mala in oppositum difformis illo iudicio, an necessario illi conformetur.

Nota. 1. RESPON. per duas propositiones præsupponendo duo notabilia. Primum, quòd est duplex prudentia. primo modo largè, & est iudiciū practicum rectum de agibilibus ostensiuum, secundò modo strictè & propriè, & est recta ratio seu iudicium practicum rectum de agibilibus cõforme recto appetitui: ita quòd est dictamē præceptiuum includens rectum appetitum, vt de hoc habetur latius supra quæstio. 9. & 10.

Nota. 2. Secundum notabile est, quòd aliud est plenū dictamen seu iudicium, aliud plena deliberatio: nam plenum dictamen seu iudicium dicitur, quando aliquid iudicatur etiam actualiter absolutè, & respectiuè hic & nunc, esse omnino bonum vel malum plenamq; rationem boni, vel mali habens, quodq; etiam nunc omnibus alijs postpositis eligendum vel vitandum est. Plena autem deliberatio simpliciter, dicitur iudicium completè dictans de obiecto & omnibus circunstantijs requisitis ad bonitatem vel malitiam moralem actus, vel in ratione honesti vel inhonesti: etiam si non dictet quòd omnibus alijs postpositis tunc id eligendum vel vitandum est. Semiplena autem deliberatio est per oppositum: quando scilicet iudicium non est tam completè dictans, & secundum maiorem vel minorem recessum à dicta deliberatione completa: ita magis vel minus plena erit deliberatio.

Et nota, quòd vt actus in ratione honesti sit plenè deliberatus: requiritur & sufficit deliberatio actualis vel virtualis, quæ est dictamen vel iudicium agendi aut vitandi actuale vel virtuale: vt autem actus sit inhonestus sufficit deliberatio tantum interpretatiua: quæ est facultas cum tempore ad deliberandum vel iudicandum de agendo aut vitando. Videatur Angest. in moral. c. 6. vbi breuiter & bene de hoc agit.

Ex quibus patet, quòd stat aliquod opus esse plenè deliberatum in ratione honesti vel inhonesti aut moraliter boni vel mali: & quòd non sit plenè deliberatum in ratione vtilis vel delectabilis, conuenientis disconuenientisvè naturæ: quodq; non sit plenum dictamen absolutè neque plenè ostensum sub omni ratione boni vel mali, tunc omnibus alijs postpositis eligendi vel vitandi. His suppositis sint duæ propositiones sequentes.

Propo. 1. Propositio prima. Stante recto iudicio prudētiali actuali particulari, strictè & propriè sumpto includente rectum appetitum, impossibile est aliter hominem agere vel omittere, sed ei necessario se conformat.

Probatur hoc: quia in tali prudentia includitur rectus appetitus efficax ei conformis; ergo non potest esse simul voluntas seu appetitus deliberatus efficax difformis: aut non conformis: sicut neque possunt esse simul volitio & nolitio, aut non volitio efficaces respectu eiusdem: neque contraria aut contradictoria simul: ideo si habetur prudentia prædicta particularis, quòd scilicet isti pauperi est nunc à me danda eleemosyna, necessario dabitur à me, & non possum non dare; si non impedior: quia esset repugnantia: ad idem sunt auctoritates Aristo. vbi supra.

1. Dubium. Sed dubitatur; vtrum stante iudicio prudentiali

tiali vniuersali propriè sumpto, sine alio iudicio minoris aut in particulari, voluntas necessario illi se conformet.

Respon. Respon. ꝙ non, & potest se difformare contrariè & contradictoriè in exercitio seu in executione. Exempli gratia. Habito tali dictamine præceptiuo, danda est eleemosyna pauperi: si non adsit cognitio ꝙ iste est pauper: non necessario sequitur volitio efficax dandi ei elemosynam, aut alteri pauperi, & ratio est; quia cum operationes sint singulariũ, si non adsint dictamina particularia sibi respõdẽtia propriè sumpta, quæ sunt formaliter & immediatè imperatiua executionis, non sequitur volitio efficax. Nam vniuersale dictamen quodcũq;, est solum virtualiter & mediate, scilicet mediante cognitione minoris subsumptæ & non aliter imperatiuum executionis; secundum Angest. in moral. c.3.& communiter doctores.

2. Dubium. Sed vtrum stante iudicio propriè prudentiali prędicto actuali & vniuersali, cum iudicio ostensiuo tantum minoris, sequatur dictamen particulare conclusiuum prudentiale, efficaxq; volitio ei conformis.

Respon. Respondeo secundum communiter doctores ꝙ sic. & Adria. in 4. quolib.& in tract. de pęnitentia. & Caiet.1.par. sum.q.63. qui tenent has tres propositiones: quarum prima est, ꝙ volitio efficax finis, necessario causat volitionem efficacem omnium mediorum, quæ quis scit necessaria ad talem finem.

Secunda, volitio efficax maioris, cum iudicio minoris subsumptæ necessario producunt volitionem efficacem cõclusionis: vt volens omnem furem suspendi: & iudicans sortem esse furem; necessitatur velle sortem suspendi.

Tertia, volitio efficax antecedentis, cum iudicio, ꝙ consequens sequitur ex antecedente, & cum volitione sequelę ipsius consequẽtis ex antecedente, necessario producunt volitionem ipsius consequẽtis: vt volo habere filiũ; ergo volo esse pater: volo esse Episcopus; ergo & Sacerdos: volo cognoscere nõ meam, aut volo bonum delectabile cum non mea; ergo volo peccatum, siue per se siue per accidens, siue consequenter tale consequẽs sequatur ex antecedente: alioqui quilibet excusaretur à peccato dum vellet antecedens, puta delectationem & non consequens, s. deformitatem annexam: non autem excusatur vt patet ex dictis. Et prædicta tertia propositio debet limitari ẜm Adria. vbi supra, dummodo in antecedente non includatur necessario aliquid nolitum, vt volo pęnitere de peccatis; ergo peccaui. Vbi quia in antecedente necessario includitur peccatũ nolitum, non sequitur ꝙ qui vult pęnitere de peccatis velit consequens, scilicet se peccasse. qui repugnat nolito in antecedente, etiam si velit bonitatem consequentiæ.

Cùm ergo in iudicio propriè prudentiali vniuersali includatur volitio efficax ei conformis: iam cum iudicio minoris sequitur iudicium prudentiale proprie de aliquo particulari, & volitio efficax eius secũdum prędictos doctores communiter; si non proueniat impedimentum naturale vel supernaturale.

Et ad prædicta videtur.7.Eth. vbi habetur. Si fiat vna ex vniuersali & particulari ratiocinatio, necesse est conclusum hic dicere animam in factiuis aut operari confestim; puta, si omne dulce gustare oportet: hoc autem dulce vt vinum: necessarium est eum qui potest & non prohibetur simul & hoc agere. Hæc ibi. Et 3.Eth. habetur. Si præstituto fine inueniatur impossibile esse quo finem oportet attingi discedunt, idest desinunt velle finem.

Sed Scot. in 2.dist.6.q.1. videtur tenere oppositum contra tertiam hanc propositionẽ: & Angest. in moral.c.3. dicit, ꝙ præfatæ tres propositiones nõ sunt vniuersaliter veræ sine exceptione: nam voluntas potest absolutè suspendere suum actum: neque necessitatur elicere volitionem aut nolitionem mediorũ, aut conclusionis, aut consequentis, etiam positis omnibus illis causis & conditionibus supradictis. Sed bene concedit Angest. ꝙ tanta est voluntatis, illis causis, adiutæ promptitudo & inclinatio, vt mox ipsa illis causis illecta, regulariter agat: & ꝙ ideo videtur naturaliter & necessario agere: quodq; si à voluntate liberè renitente, illæ causæ non impediantur aut non suspendantur, certè ipsa voluntas ex sua naturali inclinatione naturaliter coaget cum illis causis, sicq; necessario producet illos actus. Si tamen ipsa voluntas reniti velit, illis causis, & omnibus alijs creatis stantibus: certè potest eas vincere & suspendere ne ipsam necessitent ad actum aliquem producẽdum. Ita absolutè voluntas non necessitatur ad actum ex prædictis causis positis in pręfatis tribus propositionibus: quamuis regulariter producat actum vt dictum est secundum communiter doctores, & cum Angest. videtur aliqualiter concordare Caiet. 1.2.q.13.art.6. sed nos secundum communem opinionem respondimus vt supra. & sic patet prima propo.

Propositio secunda stante recto & pleno iudicio seu dictamine prudentiali extensè sumpto vel iudicio pleno ostensiuo tm̃ quod idem est, quo videlicet quis tam in vniuersali, q̃ in particulari actualiter, plene & rectè & certò iudicat aliquid esse omnino bonum ẜm omnem rationem boni, honesti, vtilis & delectabilis, absolutè & respectiuè, scilicet tam in se quàm in ordine ad aliud quodcunq; bonum & quoad ipsum iudicantem: ita ꝙ nulla ratio mali alicuius appareret in eo, imò & quòd tunc omnibus alijs postpositis id eligendum est: tunc voluntas viatoris non necessario se conformat illi iudicio positiuè illud volendo: sed potest se illi difformare priuatiuè Propos.2.

uatiuè seu omissiuè se habendo quod alij dicũt, quoad exercitium actus: Non tamen potest se illi difformare iudicio cõtrariè seu positiuè actũ nolitionis illius obiecti producendo. Imò si vult respectu illius obiecti actum producere, necessariò producet actum volitionis conformem illi iudicio:& ex consequẽti ex suppositione hac, seu quoad specificationem actus, vt alij dicunt; non aũt absolutè necessariò se illi cõformabit.

1. pars probatur. Hæc propositio sic explicata, quoad primam partem, ꝙ scilicet stantibus illis conditionibus non necessariò voluntas positiuè actum eliciendo illi iudicio se conformabit, probatur tripliciter. Primò quia etiam secundum Tho. 1.2.q.9. art.1.& q.10.art.2.& q.19. & ibi Caiet. voluntas viatoris quoad exercitiũ seu productionem actus non necessitatur vllo mõ ab obiecto quocunq; ei præsentato: quia eius libertas stat in hoc, ꝙ positis omnibus præuijs & requisitis ad agendum potest agere & non agere; vt patet ex agentis liberi diffinitione secundum omnes; ergo quantumcunq; sub plenissima ratione totius boni proponatur: non inde voluntas necessariò actum illi iudicio conformem aut difformẽ producet. De quo latius Th. vbi supra. Et notanter semper loquimur de voluntate viatoris:nam voluntas comprehensoris clarè Deum videntis secundum Tho. ibidem & 1. par.q.82.art.1. & 2. necessitatur ad diligendum Deum:non quidem ab ipso Deo in ratione obiecti prout obiectum est, sed ratione dispositionis naturaliter ab ipso Deo clarè viso productæ in ipsa voluntate:quæ sic disposita, iam necessario naturaliter quàm à seipsa mouetur ad actum amoris, seu volitionis summi boni clarè visi producendũ, vt latius declarat Caiet. vbi supra.& 1.2.q.10.art.2.& videtur in hoc cõcordare Angest. in moral.c.2. quãuis Scotus in 1.di. 1.q.4.& in 4.dist.49.q.9. cum alijs doctoribus teneat oppositum.

Secundò probatur eadem prima pars propositionis. Quia vt habetur in articulis parisiensibus, vt etiam refert Scot.in 3.dist.36.& Buridanus in 3.Eth.q.5. & cõmuniter doctores, si ratio recta est & voluntas etiam est recta:error: item existente voluntate in vltima dispositione, quòd non possit velle oppositum: error.

Tertiò probatur idem;quia si stante prędicto iudicio, voluntas actum illi conformem necessario produceret;ergo iam scire multum imò totum penè valeret ad virtutem: quod tamen est contra Arist. 2.Eth.c.2. & 4. dicentem ꝙ scire, parum aut nihil valet ad virtutem. Neque valet euasio Caiet. de qua infra. in responsione ad 2. arg.latius habetur. Neque etiam valet alia euasio Henrici Ganden. in 10. quolib. dicentis ꝙ stante prædicto pleno iudicio in sensu composito voluntas necessario producit actum: neque propter hoc perdit suam libertatẽ: ex quo quãuis immediatè tũc non habeat iuxta potestatem suum actum producere & non producere, bene tamen mediatè idest in sua causa; quia, scilicet tunc potest imperare intellectui ne plene consideret illud obiectum, sed aliud, vel etiam nullum: & tunc consequenter poterit non elicere illum actum cessante supradicto iudicio per imperium voluntatis.

Nam contra hãc euasionem replicatur; quia pono ꝙ illud plenum dictamen etiam simul plenè dictet, ꝙ nullo modo tale dictamen est auertendum neque tollendum per imperium voluntatis, & tunc quæro, aut voluntas necessario se illi dictamini conformabit, aut non: si sic; ergo iam voluntas non est libera etiam imperãdo intellectui, ne id sed aliud consideret:& per consequens neque mediatè neque immediatè volũtas imperium suum liberè potest elicere. Si autem voluntas tali dictamini non necessario se conformat: tunc habetur intentum propositionis. Et in hoc concordant Ocham in 4 quolib.q.6.& in 3. sententiarum q.12.& Almayn. in moralib. trac. 3.c.4. & Gabriel cum Scoto.& communiter doctores in 3. distinc. 36. quamuis Buridanus in 7. Ethic.q.8. videatur sentire oppositum, dicens ꝙ experimur oppositum. Sed certè vel ipse decipitur vt ait Almayn vbi supra putans experiẽtiam quæ non est: vel potius loquitur ipse de pleno dictamine propriè prudentiali habẽte anexum rectum appetitum; de quo supra in prima propositione dictum est. Nam & in 3. Ethic.q.4.& 5. cum supradicta secunda propositione ipse expressè concordat.

Secunda pars secundæ propositionis, ꝙ.s. talis non potest se difformare contrariè probat; quia voluntas non potest tendere in aliquod obiectũ nisi sub ratione formali sui obiecti: sed ratio formalis obiecti voluntatis quo ad actum prosecutionis.s. quo ad actũ volitionis seu amoris producendum, est ratio boni alicuius veri vel apparentis per intellectũ voluntati præsentati: quoad actum autem refugitiuum, scilicet quoad nolitionem seu odium producẽdum ratio formalis voluntatis est ratio mali alicuius, veri vel apparentis per intellectum voluntati propositi; ergo vbi nulla omnino ratio mali alicuius veri vel apparentis per intellectum voluntati proponitur vel apparet, sed potius plena ratio boni: voluntas illud nolle vel odisse non potest. Et ita si respectu illius obiecti actum elicere vult, certè volitionis & non odij aut nolitionis actum necessario producet. Cõsequẽtia patet,& maior probatur; quia nulla potentia potest actum producere nisi secundum rationem formalem sui obiecti, vt patet de potentia visiua quæ non potest visionem producere, nisi de obiecto in quo est color, vel lux; quæ est ratio formalis obiecti visionis: similiter non potest esse auditio nisi vbi est ratio soni: neque gustus nisi vbi est ratio saporis, & sic de alijs potentijs sensitiuis & intel- Probatio 2. partis.

lectiuis

lectiuis idem patet. Minor autem supradicti discursus patet, supposita opinione cõ.: nam si teneatur alia opinio ꝙ ratio boni non est ratio formalis obiecti volũtatis quoad volitiones neque ratio mali quoad nolitiones: sed ratio entis veri vel imaginarij: aut quõcunq; volibile respectu volitionis, aut nolibile respectu nolitionis: tunc neque ratio procederet, neque secũda pars propositionis haberet veritatem. Nos aũt ꝯm opinionem cõem in ijs procedimus vt dictum est: quam ẽt tenet Scot. vbi supra & B.Th.ẽt superius, præcipuè.1.2.q.9.art.1.& q.18.q.19.q.77. art.2. similiter vbi deficeret aliqua conditio de suprapositis in propositione, ita ꝙ esset plenum dictamen sub omni ratione boni: tunc hoc stante bene potest voluntas ei etiam contrariè & se difformare; puta volendo fornicationem sub ratione boni delectabilis, quamuis plenè iudicetur esse malum inhonestum.

Dubium. Sed ne tam sicco (vt aiunt) pede transeamus per supradicta: dubitatur. Vtrum ratio formalis obiecti voluntatis quoad volitiones, sit ratio boni alicuius; & quo ad nolitiones sit ratio mali.

Respondeo: in hoc est duplex opinio quam tangit Scot. in 1.dist.1.q.4. & in 2.dist.43.q 2.& in 4.dist.49.q.9.& Ocham.in 3.sententiarum.q. 12. & Angest. in moral. c.2. & Almayn in moral. in 3. trac. c.4. & alij alibi doctores communiter referunt.

1. Opinio. Prima opinio tenet, ꝙ ratio formalis obiecti voluntatis quo ad omnes suos actus, est eadem quæ & intellectus; s.ens verũ vel imaginarium: & hoc est volibile & nolibile: & consequenter dicit hęc opinio, ꝙ voluntas potest velle malum etiam ostensum bonum, videlicet in quo nulla ratio boni sed plena ratio mali apparet: potest ẽt nolle bonum ẽt ostensum bonum in quo ẽt nulla ratio mali apparet; vt ait Angest. vbi supra; imò & ꝯm alios vt refert Scotus, vbi supra, in 2.dist.43.q.3. potest velle malum sub ratione mali aut quia malum est: & nolle bonum sub ratione boni aut quia bonum est: quod probatur dupliciter. Primò quia alias sequeretur ꝙ voluntas creata, non posset tendere in aliquod obiectum sub aliqua ratione, sub qua non potest tendere voluntas Diuina: & per consequens quod voluntas creata nõ posset peccare, sicut nec Diuina potest; probatur sequela: quia voluntas Diuina potest tẽdere in omne bonum subtractum illi deformitati, licet non in illam rationem malitiæ commitantem.

Secundò, quia posito ꝙ apprehẽdatur odium Dei ab aliqua potentia intellectiua creata non errante; iam ex quo non errat, sequitur ꝙ non ostendit odium Dei sub ratione boni sed mali: & tunc sic; aut voluntas põt illud velle aut non, si potest illud velle: patet intentum: quia nulla est bonitas in illo actu odij prior ipso actu volendi: si enim assignatur aliqua bonitas videlicet ipsius essentię naturalis actus volendi: hoc non est in obiecto vt præcedit actum; sed in ipso vt sequitur actum volendi; idest in ipso odio Dei vt est volitum. Si aũt non põt in illud malum ostensum nisi sub aliqua ratione boni & non mali; ergo vel simpliciter nõ potest in illud: vel oportet rationem esse cęcatam prius naturaliter: hoc autem est contra articulum parisiensem dicẽtem; Stante ratione in vniuersali & particulari, voluntatem non posse in oppositum: error est. Auctoritates, autem omnes, rationesq́; probantes voluntatem non posse appetere quicquam, nisi sub ratione boni, neque odire nisi sub ratione mali; intelliguntur de appetitu libero ordinato & recto conformi suę inclinationi seu appetitui naturali: idq; regulariter: at, de potẽtia sua absoluta, siue simpliciter, oppositum dictũm est ait hæc opinio: quã tenuerunt multi antiqui, & de modernis, Ochã & Angest. vbi supra cũ alijs.

Sed certè rationes supradictæ non cõcludunt sufficienter pro ipsa opinione; nam ad primam respondeo ꝯm Caiet.2.2.q.14.art.1.& lichetum in 2.dist.43.q.2. negando sequellam; quia licet omne volibile vni hoc modo, puta rectè aut malè, est volibile alteri eodem modo: vt patet de passione Christi quæ fuit bene volita à Deo, malè autem à Iudæis: quia idem obiectũ modusq́; volendi non conuenit omnibus eodem modo. Idem namq; est, conueniens & bonũ verum vel apparens vni, & non alteri: & ita præter actum substractum malitię in peccato odij vel eiusmodi, est bonitas apparens illi peccati, nunc hic inquam vt est ratio totius actus, huic non potest ferri Diuina voluntas quia vt sic est ratio peccandi, quæ Deo conuenire non potest. Item est differentia inter bonitatem secundum se, & vt est ratio talis actus. Nam licet omnis bonitas sit amabilis a quocunq;: non tamen vt ratio omnis actus cuius potest esse ratio in quocunq;: sed solum sequitur ꝙ sit amabilis ab vnoquoq; proportionabiliter: & quia peccare consistit in velle bonitatem veram vel apparentem vt rationem mali actus; vt scilicet est contra legem superius vel obligantem, quod solum conuenit voluntati auersæ à Deo: ideo non sequitur quòd Deus id possit velle sub ea ratione qua voluntas creata potest. *Reprobatio opinionis.*

Ad secundam probationem etiam respondet Caietanus vbi supra negando sequelam, ꝙ scilicet verè apprehendens odiũ Dei, illud apprehendit sub ratione mali; & ꝙ tale odium Dei nullius boni rationem habet. Nam ibi ponit opinio hæc malum integrum, ꝙ implicat duo contradictoria; destruit enim seipsam in Philosophia, ex quo ponit odium Dei, vt est obiectum præueniens actum volendi esse totum malum. Nam obiectum positum in solo intellectu, & in solo esse obiectiuo voluntatis, impossibile est quòd sit totum malum: quia oportet includere actum

actum subtractum puta odiũ Dei præsentatum voluntati : quod includit in se actum voluntatis qui est odiũ , & deformitatem ratione indebitæ materiæ, scilicet Dei:& cũ voluntas in hoc peccatum fertur, iam actus ille cõceptus, eiusq; deformitas exercetur:nam odium Dei quoad substractũ, tam in actu exercito, quàm signato alicuius boni rationem habet. Item secũdò deficit prædicta probatio ; quia ponit intellectũ prius naturaliter cæcũ si voluntas fertur in obiectum secundum apparentem & non existentem bonitatem : nam in virtute huius illa vltima sequela fundari videtur: ideo Caiet. vbi supra malè mordet Scotum, quia hanc opinionem propter prędictas rationes tãquam probabilem reliquerit : quamuis in ea non se firmauerit.

Item illa prima opinio non sufficienter assignat, quę sit ratio volibilis distincta à ratione nolibilis vel etiam communis vtrique.

opinio 2. Ideo est secunda opinio cõis, ꝙ obiectum formale voluntatis quo ad volitionem, est bonum verum vel apparens : quoad nolitionem autem malum verum, vel apparens : ita ꝙ nihil potest velle nisi sub ratione alicuius boni apparentis, neque nolle, nisi sub ratione alicuius mali apparentis.

Nota 1. Vbi nota primò quod bonum capitur hic extensè seu communissimè, non solum prout est in rerum natura, sed ẽt prout est in esse possibili aut ẽt intelligibili: vel vt æstimatur cuiuscunq; boni seu conuenientis ẽt erroneè, absolutè vel respectiuè, directè vel indirectè, per se aut per accidens, aut qũocunq; rationem habens; vt qñ eligitur mors, vel non esse, vt medium ad carendum aliquo alio malo, seu miseria. Vnde & qñ voluntas vult aliquod impossibile, puta æqualitatem Dei, aut hominem esse brutũ, est aliquorum possibilium volendo ea taliter se habere, qualiter se habere non possunt:idq; sub ratione alicuius boni apprehẽsi; vt de hoc latius Angest. vbi supra, Scotus in 2. dist. 6. & ibi cõiter agunt; licet Tho. & Caiet. in 1. par. q. 63. art. 3. cum quibusdam alijs oppositum sentiant. Malum etiam capitur extensè, pro eo in quo nulla omnino ratio boni seu conuenientis verè vel ęstimatiuè apparet: & ita obiectum voluntatis, quoad omnes suos actus volitionum & nolitionum, bene extenditur ad omne obiectũ ad quod intellectus : sed non sub eadem ratione formali: quia nõ nisi sit ibi aliqua ratio boni vel mali apprehensi : ꝙ si neutro modo apprehẽdatur iam reducitur ad malum, in quo nulla ratio boni apparet. Neque libertas voluntatis stat in volendo & nolendo contrariè quodlibet obiectum : sed in contradictoriè se habendo circa suum obiectum; puta, volendo aut non volendo obiectum volitionis, scilicet bonum apparens: & nolendo & non nolendo obiectum nolitionis, scilicet malum apparẽs.

Nota 2. Nota secundò ꝙ quando dicimus voluntatem velle aut nolle sub ratione boni aut mali; non intelligitur sic, quòd pręsupponatur aliqua notitia connotatiua obiecti, seu aliqua reflexio, vt male intellexisse videtur Angest, vbi supra : sed explicatur absoluta notitia ratione formalis, sub qua voluntas tendit in suum obiectum : sicut quando dicitur quòd visio habet pro obiecto sensibile sub ratione coloris ; idest quòd color est ratio ꝙ sensibile videtur, seu quòd sensibile videtur quia habet colorem: sic in proposito voluntas vult aliquid sub ratione boni, idest quia est bonum, vel quia habet aliquam rationem boni vt dictum est. Hanc opinionem sic declaratam tenet Scot. vbi supra & S. Bonauentura in 2. distinct. 34. art. 1 q. 3. & B. Thom. 1. 2. q. 8. artic. 1. & tandem doctores communiter illam tenent.

Iam his declaratis, prædicta. 5. opinio, probatur dupliciter. Primò secundum Thom. 1. 2. q. 8. art. 1. quia nihil inclinatur prosequendo nisi in aliquid simile vel conueniens aliquo modo ; sed omnis appetitus prosecutiuus nihil aliud est q̃ inclinatio appetentis in aliquid:modo sit appetitus naturalis, modo rationalis seu liber ; ergo omnis appetitus prosecutiuus etiã liber, qualis est volitio, non est nisi in obiectum simile vel ei aliquo modo conueniẽs:omne autem simile aut conueniens est aliquo modo bonum; vt patet ex ratione seu diffinitione boni, quod est aliquo modo conueniẽs seu appetibile alicui, vt de hoc latius agit B. Tho. 1. par. sum. q. 5. & q. de bono & malo: & eatenus est bonũ quatenus vel quomodo est vel apprehenditur conueniens secundum rationem aut secũdum sensum: ergo actus prosecutiuus voluntatis qualis est volitio non potest tendere nisi in obiectum in quo aliqua ratio boni, honesti, vtilis, aut delectabilis aliquo modo apparet: & ècontra, de appetitu refugitiuo quocunq; etiam libero dicendum est ; quòd non potest esse nisi de obiecto in quo apparet aliqua ratio mali disconuenientis seu fugibilis, directè aut indirectè, vel per se vel per accidẽs, vel alio quocunq; modo. 1. ratio.

Secundò probatur idem auctoritatibus 10. Ethic. vbi habetur, ꝙ omnis ars, omnisq; doctrina similiter actus & electio, bonum quoddã appetere videntur: & 1. Rethor. est autẽ voluntas cum ratione appetitus; nullus enim vult nisi cũ patuerit bonum esse. Et Dionys. de Diuin. no. c. 4. sic ait. Nec enim quisquam mali naturam aspiciẽs, ea facit quæ facit. Et paulo inferius. Nemo etenim in malum intuens agit ea quæ operatur. Hæc ibi. Vbi & latissimè hoc probat ex professo, ꝙ scilicet nullus appetitus potest esse nisi ad bonum verum vel apparens vt dictum est. 2. ratio.

Item Aug. in lib. quæst. & habetur. 15. q. 1. c. merito. Vbi sic habet. Vsque adeo ipsum peccare nemo appetit pp hoc ipsum, sed propter illud quod ex eo sequitur ; seu pp aliquid aliud volitum. Et ita patet opinio intenta. Quòd scilicet

tet vbi nulla est ratio boni apparens, non potest esse obiectum volitionis capax; neque vbi nulla ratio mali apparet, potest esse obiectũ nolitionis: sicut neque sonus respectu visionis, neque calor respectu auditus obiectũ esse potest: illud enim voluntatis naturæ repugnat. Vnde & dicit Scotus in 2.di.43.q.2. & in 4.di.49.q.9. ꝙ Deus ex natura sua vel in se & Beatitudo odiri nõ potest; videlicet, si vt est summum Bonum in se & nobis, nullius mali aut defectus rationẽ habens, nostræ voluntati præsentatur. Nam si consideretur sub aliqua ratione mali, puta, vt puniens seu pœnam quamuis iuste infligẽs; vtiq; odibilis est & de facto odio habetur à dãnatis vt de hoc latius agit Martinus de temperãtia.q.2. de odio Dei.& Angest.in moral.c.3.& B.Tho.2.2.q.34. art.1.& ibi Caiet. & alibi doctores communiter secundum psal. Superbia eorum qui te oderunt ascendit semper. Obiectum namque voluntatis non est quale ipsum est in re; sed quale apprehensum per intellectum voluntati præsentatur: & quia oppositum dixerat se retractauit D.August.lib.1.c.19.retractationum.

argum. 1. Contra supradicta, & præcipuè contra primã partem secundæ propositionis, vbi dr̃, ꝙ stante illo pleno dictamine ostensiuo, potest voluntas nullum actum producere: arguitur probando ꝙ necessario producat actum illi cõformem. Nam si sortes habẽs hunc discursum & dictamen plenum ostensiuũ, cum omnibus conditionibus supradictis, Deus est nunc à me diligendus: hic est Deus: ergo hic Deus est nunc à me diligendus: iam sic arguo; si sortes habens tale dictamen syllogisticum potest se priuatiuè habere non diligendo, & sic omissiuè peccare; certè ad deliberatè omittere non potest, nisi habeat aliquod iudicium formale vel virtuale, quòd Deus non est nunc ab eo diligendus: vt supra.q.10.in responsione.Ad arg.& latius infra.q.13.ex.3.de anima habetur; & præcipuè secundum Tho. ergo sortes tunc habet hæc duo iudicia contradictoria seu contraria; scilicet Deus est nunc à me diligendus, Deus non est nunc à me diligendus, quod non est possibile, secundum communiter doctores.

Resp. ad 1. arg. Respondeo negando antecedens; quia si teneamus ꝙ datur pura omissio; vt tenet Angest. in moral. c.6.& c.10. cũ multis alijs doctoribus: tunc qñ sortes habens iudicium ꝙ Deus est, ab eo diligendus, per puram omissionẽ liberè omittit: non oportet ꝙ habeat aliud iudicium oppositum, ꝙ Deus non est nunc ab eo diligendus, sicut neque requiritur aliqua volitio omittẽdi: sed sufficit ꝙ habito iudicio ꝙ tunc Deus est ab eo diligendus liberè omittat: quæ omissio est etiam deliberata, vt infra. q.13. habetur: & ad illam omissionem deliberatam & culpabilem, sufficit iudicium interpretatiuum quale ibi est: sicq; non dãtur duo iudicia formaliter, imò neque virtualiter ibi contraria. Insuper cùm non repugnent duo iudicia virtualiter contraria, sicut neque habitus cum actu contrario: fit à fortiori vt neque alterum formale iudicium cum altero interpretatiuo contrario repugnet. Si autem teneatur opinio; ꝙ non datur pura omissio: tunc etiam si ad deliberatam omissionem requiratur volitio omittendi: non tamen requiritur formale, sed sufficit virtuale, seu etiam interpretatiuum iudicium de omittendo, vt infra. q.13. habetur: & inde constat etiam secundum Tho. vbi supra, nõ esse duo iudicia formaliter; sed vel virtualiter contraria; vel alterum formale, alterum interpretatiuum de opposito, quæ nullo modo repugnant.

argum. 2. Secundò & præcipuè contra secundã partem secũdæ propositionis vbi dicitur ꝙ stante pleno dictamine tãtum ostensiuo, voluntas non potest se illi difformare contrariè arguitur: quia stat ꝙ recta ratio ostendat vtrumq; oppositorum, sicut verè est, puta, furari esse omnino malum atque cauendum, & oppositum esse bonum appetendum; est enim ratio oppositorum eadem: & ꝙ voluntas ex sua libertate se determinet ad alterum illorum quia vult, vt patet. 9. Metaph. vbi dicitur ꝙ scientia est oppositorum sed à pro heresi, idest, electione determinatur ad vnum; ergo contra illam propositionem apertè.

Resp. ad 2. arg. Respondeo secundum Caiet. in 2.2.q.77.art.2. negãdo antecedens. quia si esset plenum dictamen, cum omnibus illis conditionibus suprapositis in 3. propositione iam voluntas non posset in oppositum contrariè seu commissiuè, vt supra probatum est: & Arist. ibi non loquitur de pleno iudicio seu cognitione plena oppositorum: sed de cognitione absolutè.

Replica. Quòd si replicetur: ꝙ ex.2.Ethi. scire, parum aut nihil valet ad virtutẽ, sed di rectitudo intellectus requiritur ad bene volendum modo prædictò, ita ꝙ ea stante non potest voluntas se illi difformare contrariè seu commissiuè; ergo iam scire multum valeret ad virtutem contra Arist. & per consequẽs sequeretur ꝙ potius esset suadendum cuilibet ꝙ rectè consideraret, quàm ꝙ rectè vellet. Respondeo dupliciter. Vno modo secundum Caietanum, ꝙ illa maior ex 2. Ethic. intelligitur de scientia morali tantum distincta, contra scire prudentiæ; quia de illa cùm sit vniuersaliũ constat parum vel nihil valere ad bene viuendũ. De ista autem scientia prudentiæ propriè sumptæ constat esse formam seu regulam virtutum, quia hæc pendet à recto appetitu, & ideo multum valet ad virtutem & est valde suadenda. Sed certè ista responsio Caietani non est ad rem: quia Argumentum & replica procedit de scientia morali & de iudicio ostensiuo, sicut & 2. propositio: contra quam arguitur, ideo alio modo

modo respondeo ad replicam ꝙ Arist. loquitur de scientia tantum absolutè seu speculatiuè & non practicè sumpta prout nullo modo ordinatur ad voluntatem: puta, quando quis studet scire solum, vt sciat, & non vt secundum scientiam operetur: quia licet talis scientia in se sit practica quia tractat de agibilibus & de moribus: tamen in tali homine ratione subiecti parum valet ad virtutem; ex quo non intendit eam applicare ad rectè viuendum: immo & talis scientia non facit scientem moraliter perfectè: ex quo ille non vult experiri virtuosè quod scit: quæ tamen experientia requiritur ad scientiam moralem propriè & perfectè habendam, vt habetur. 1. Ethic. Non inquirimus vt sciamus; sed vt boni efficiamur. Si autem scire ordinatur ad voluntatem seu ad opus: tunc certè multum valet ad virtutem: quia qui vult rectè agere necesse habet plenè & rectè cōsiderare de requisitis vt non malè sed benè agat: qua consideratione habita vix peccabit commissiuè: & de hac scientia practica & per ipsum hominē ordinata ad opus agitur in secunda propositione: estq; dictamen practicum sed ostensiuè tantum acceptum vt patet ex supradictis.

Argum. 3. Tertiò principaliter arguitur iterum ad idem contra secundam partem secūdæ propositionis vbi dicitur, ꝙ stante pleno dictamine ostensiuo, non potest voluntas se illi, difformare commissiuè: nam inde sequitur ꝙ ratio culpæ, vel laudis, prius & principalius immo & simpliciter est: in intellectu, vel in actu dictandi seu considerādi, quàm in voluntate seu eius actu: & ꝙ actus intellectus essent in se & ratione sui boni vel mali moraliter & imputabiles & non ratione voluntatis: quod est contra omnes doctores etiā Thomistas: & ꝙ hoc sequatur probatur dupliciter, tum primò; quia ratio culpæ vel laudis ibi est principalius vbi primo & principalius est defectus qui est causa & ratio culpæ, maximè si illud sit in nostra potestate: sed dictamen prædictum intellectus est huiusmodi; quia scilicet ex eius defectu prouenit culpa saltem commissionis in voluntate: & eo stante pleno non esset talis culpa, vt supra dictum est: & est in nostra potestate habere vel non habere tale dictamen plenū vel defectuosum: quia in nostra potestate est applicare intellectum ad considerādum, aliàs non esset culpa inde proueniens tum. 2. idem probatur ꝰm Almayn in moralibus. tract. 1. c. 6. quia quandocunq; sunt duo actus, sic se habentes ꝙ vnus est liber in se seu per prius:, & alter necessario sequitur ad illum primum: tunc ille secundus non habet libertatem in se propriè dictam, nisi in primo: quia & tota bonitas & malitia attribuitur primo: nam ideo actus exterior dr̄ non habere propriam bonitatem vel malitiam à se, sed ab interiori ꝰm cōiter doctores: modo illa bonitas vel malitia actus exterioris sit alia, seu distincta à bonitate seu malitia actus interioris, vt ait Scot. modo non: quia necessario sequitur ad ipsum interiorem nisi ponatur impedimentū: ergo similiter cùm à dictaminis defectu proueniat culpa commissionis: & à plenitudine dictaminis proueniat, ꝙ non sit talis culpa; sequitur ꝙ ibi in intellectu & eius actu est causa culpę primaria & per consequens ibi est tota bonitas vel culpa sequentium actuum voluntatis.

Respondeo ad argumentum negando sequelam: & ad primam eius probationem, ꝙ scilicet ibi est prius ratio culpæ vbi prius est defectus: negatur ista maior etiam secundum Duran. in 2. dist. 39. q. 1. & ratio est clara: quia talis defectus potest etiam inueniri in ratione speculatiua seu imaginatione, vnde postea sequatur culpa in voluntate: & tamē talis defectus non est culpa moralis aut imputabilis, vt patet. Dico igitur quòd solum in illa potentia & eius actibus est primo ratio culpæ seu laudis quæ liberè mouet se, & alias vires ad prosecutionē boni aut mali: quia etiam talis potentia solum est propriè obligabilis & per prius stante lege: hæc autem potentia & eius actus est voluntas, nō autem ratio; quod patet: quia habitus & priuatio per prius dicuntur de subiecto in quo sunt formaliter quàm de eis quæ solum extrinsecè denominat: quia de talibus non nisi secundario dicuntur, & in habitudine ad primum: sicut sanum per prius dicitur de animali in quo est subiectiuè quam de medicina vel vrina in quibus est sicut in causa vel signo: sed culpa dicitur de actu voluntatis seu de ipsa potentia secundum diuersas opiniones, Scoti & Ocham, sicut de subiecto in quo est formaliter ipsa culpa: de errore autem rationis practicè tanquam de causa, scilicet tanquam de regula electionis seu voluntatis; ergo defectus rationis practicè non habet rationem culpæ moralis seu imputabilis, nisi extrinsecè & secundario; quatenus videlicet per ipsam rationem habet regulari ipsa voluntas seu electio de agibilibus à nobis. Hæc duran. Illud autem dictum eiusdem quòd scilicet electio voluntatis liberè tendit in prosecutionem intelligitur sano modo, quòd scilicet ipsa electio seu actus volitionis libere elicitur & producitur à voluntate: tamen iam talis actus productus dum manet in genere actus seu volitionis; & dum liberè continuatur, necessario tendit in suum obiectum, vt Adrian. in quarto quodlib. articu. 1. latius differit; alias staret volitio efficax & quòd non sequerētur actio, seu opus ablato impedimento. *Resp. ad 3. arg.*

Ad secundam aūt probationē respondeo, negando antecedens seu maiorem illius discursus, & ratio est, quia vt bene ait Angest. in moral. c. 1. & 3. & 6. & 10. actus intrinsecè seu essentialiter

ter & per prius liber est & dicitur ille qui à voluntate productus est immediatè in ipsamet voluntate: vel quia à sua natura esset liber, & quãtum est de se si nõ esset aliquis alius actus à quo necessario penderet. Prima pars patet de volitione immediata finis. Secunda de volitione medij necessario causata ab efficaci volitione finis: patet etiam de volitionibus necessarijs Beatorum & huiusmodi alijs volitionibus necessarijs: quia omnes tales quantùm est de se, si à voluntate producerentur essent liberè elicitè immediatè & intrinsecè & per prius, nisi esset talis volitio finis, aut alia causa necessitans voluntatem ad illarum volitionũ productionem. Ideo & omnes tales volitiones quantumuis necessariò productæ ex aliarum causarum suppositione, bene habent in se propriè & intrinsecè, & per prius libertatem sicut & bonitatẽ vel malitiam, alioqui volitio medij ad malum finem efficaciter volitum, non esset mala neque haberet aliam malitiã à malitia efficacis volitionis ipsius finis à qua fuit necessariò producta: sicut actus exterior nõ habet aliam malitiam à malitia actus interioris à quo necessario ex suppositione pendet, seu causatur; quod est contra veritatem & omnes doctores communiter. Ideo contra Almayn, qui vbi supra in hoc certè deceptus videtur, dicamus, quòd non est simile de actu exteriore pendente necessariò ab interiore, & de actu interiore voluntatis pendẽte necessariò ab alio actu voluntatis interiore, qualis est volitio medij causata ab efficaci volitione finis: & ratio discriminis patet ex dictis. quia, scilicet, actus exterior non esset ex sua natura liber etiam si non penderet ab interiori: interior autem volitio sicut dictum est: ideo actus exterior non est per prius aut immediatè & intrinsecè bonus vel malus, sed id habet à suo actu interiori à quo necessariò pendet: actus autem voluntatis interior bene est per prius immediatè & intrinsecè, idest à se bonus vel malus; & ex his patet quòd actus voluntatis liberè complacenter, quamuis necessariò elicitus, certè liberè eliceretur si non esset aliunde necessitata voluntas simpliciter aut secũdum quid, de quo latius alibi, & ita per prius liber est.

Arg. 4. Quarto principaliter arguitur cõtra eandem secundam propositionem & præcipuè contra id quod ibi præsupponitur, quòd, scilicet, si non sit omnino plenum dictamen ostensiuum, quamuis ibi sit plena deliberatio intellectus in ratione honesti vel inhonesti bene potest voluntas se illi difformare, non solum omissiuè, sed etiã commissiuè. Contra hoc arguitur probando quòd tunc non potest voluntas se illi dictamini non pleno commissiuè difformare: nam sit Sortes, qui habeat hunc discursum & dictamen ostensiuum tantum actualiter in vniuersali & particulari, scilicet, nulla fornicatio est à me committenda: talis concubitus meus cum Bertha est fornicatio; ergo non est à me committendus: ita quòd solum deficiat in tali dictamine, vna conditio de suprapositis ad eius plenitudinem requisitis: hæc, scilicet, quòd Sortes sic iudicans non consideret relatiuè quòd tale malum fornicationis est potius cauendum, quàm omne aliud malum pœnale: iam in tali casu sic arguo. Sortes non potest contrarium agere fornicando deliberatè & culpabiliter cum Bertha, nisi aliquo modo iudicet saltem imperceptibiliter secũdum ipsos Thomistas quòd talis concubitus sit cum illa committendus, vt patet 3. de Anima, vbi dicitur ꝙ nihil ab homine humanè, idest, deliberatè fit sine intellectu practico & appetitu, vt latius habetur supra quæst. decima in responsione ad argumentum, ergo prædictus Sortes habet hæc duo iudicia simul, scilicet, nulla fornicatio est à me commitenda, & hæc fornicatio est à me committenda: & ipsa sunt contradictoria, vt patet: ergo contradictoria iudicia in eodem respectu eiusdem sequuntur ex supradicto præsupposito; quod est contra omnes doctores, & contra veritatem.

Respondeo vno modo, negando antecedens secundum Scotum, vt supra in responsione ad primum argumentum, & superius quæstio. decima habetur. Alio modo concesso antecedente secundum Thomam negatur prima consequentia: non enim sunt contradictoria neque contraria illa duo iudicia; quia non sub eadem ratione neque respectu eiusdẽ opponuntur, quod patet. quia iudicans esse fornicandum cum Bertha, & sic volens fornicari cum ea iam iudicat & vult id sub ratione sibi delectabilis, seu ratione vitandi suum incommodum tẽporale seu alias: sub qua ratione non iudicabat oppositum, quando iudicabat non esse cum ea fornicandum absolutè tantum; vel sub ratione honesti. Sicq; nõ sunt omnino opposita iudicia illa in eodem intellectu, & multò minus essent opposita illa duo dictamina, etiam si sub omnibus & eisdem conditionibus respectiuis & rationibus haberentur; sed vnum eorum caperetur solum ostensiuè, alterum autem præceptiuè: aut si vnum eorum non haberet annexum appetitum, alterum autem sic; sic enim æquiuocè sumerentur ly fornicandum, & non fornicandum est, vt ait Adrianus, in quarto quodlib. & Caietanus prima secundæ quæst. 77. artic. 2. & patet ex supradictis, & supra quæst. 8. in responsione ad primum argumentum.

Respondeo ad 4. arg.

G QVAE-

QVAESTIO XIII.

Vtrum in omni peccato sit aliqua ignorantia, defectusq; rationis: ita etiam quod omne peccatum ex ignorantia, seu potius ex inconsideratione aliqua, procedat aliquo modo;

1. Opinio. RESPONDEO, in hoc est duplex opinio. Prima B. Thom. 1. secundæ. q. 76. artic. 4. q. 77. artic. 2. quæst. 78. artic. 1 & ibi Caieta. & Durand. in 2. distin. 5. quæst. 1. & dist. 24. quæst. 2. & distin. 39. quæst. 5. & aliorum sequacium, quòd in peccato tam omissionis, quàm commissionis semper est aliqua ignorantia, idest imprudentia propriè seu stricte sumpta, de qua supra q. 9. quæst. 12. latius habetur; quia ibi vel non est rectum, plenumq; dictamen prudentiale, quale requiritur: vel si est, non tamen est conformitas recti appetitus, vt ad talem prudentiam exigitur. Et in hoc omnes consentiunt, quamuis quò ad dictamen præceptiuum non omnes conueniant. Ignorantia verò, idest imprudentia largè sumpta, quę est carentia debitæ cognitionis, aut saltem considerationis alicuius circunstantię vel alterius, quod deberet considerari ad peccatum tale cauendum; semper est in omni peccato commissionis, quamuis non in omni peccato omissionis; quamuis non semper vllus ibidem sit error, deceptio, aut ignorantia propriè dicta, quæ

1. Ratio. carentia debitæ cognitionis est. Hoc probatur dupliciter; primo quia vel homo tale peccatum eligit seu voluit deliberatè, vel non: si non plenè deliberatè, etiam si id liberè voluit: ergo iam ibi est defectus plenę deliberationis, & iudicij, aut considerationis alicuius, quod deberet considerari; vt ex quid nominis plenę deliberationis planè constat. Si dicatur quòd plenè deliberatè id malè voluit; iam probatur id non esse possibile, non potest voluntas aliquid plenè deliberatè velle, nisi illud formaliter aut actualiter plenè iudicet, absolutè, & respectiuè, hic & nunc, esse omnino bonum, nullam mali rationem habens; simul & formaliter, vel virtualiter iudicet illud tunc esse volendum sicut de facto vult, quia 3. de Anima habetur, quòd nihil ab homine humanè, idest deliberatè fit, sine intellectu practico & appetitu; tali autem iudicio pleno stante, non potest voluntas se illi contrariè seu positiuè difformare vt in secunda propositione quæstionis præcedentis habetur: ergo si deliberatè malum eligitur & iudicatur, ibi est aliqua ignorantia, siue defectus plenè & debitæ deliberationis, aut iudicij saltem actualis, neque plena deliberatio aut iudicium est; ex quo in veritate id non omnino, neque simpliciter bonum, neque appetendum est.

Secundò probatur idem auctoritate. 6. Ethic. cap. 15. vbi habetur, quòd si voluntas malè eligit; intellectus malè dictat, scilicet, vel positiuè vel priuatiuè aliquam ignorantiam, vel inconsiderationem habens. Item 5. Ethic. Nullus vult ne incontinens quidem, quod non æstimat esse studiosum. & 2. Rethoric. Nullus voluntarius & cognoscens prauè eligit. & 3. Ethic. Omnis malus est ignorans, capiendo malum extense, vt capitur communiter à doctoribus sacris pro omni peccatore, non solum in gradu intemperantiæ; sed etiam in quocunque gradu malitiæ: nam si capiatur strictè & propriè, vt philosophi capiunt, pro malo in gradu intemperantiæ, non probaret intentum vbi generaliter de omni peccato agimus. Item ad idem est August. lib. de Trinitate. c. 5. & Prouerb. 14. Errant omnes qui operantur malum.

Neque ex hac opinione sequitur, ait Duran. in 1. distinct. 5. quæst. 2. quòd omne peccatum sit ex ignorantia, & nullum ex industria, vel ex certa malitia; nam prædicta ignorantia vel inconsideratio, quam dicimus esse in omni peccato, non est ignorantia obiecti, qua tale quid ignoratur esse malum, quod tamen requiritur, vt sit peccatum ex ignorantia: sed est ignorantia, qua non plenè consideratur omnis circunstantia, atque sequela quomodo deberet considerari, vt homo retraheretur ab eo, quod nouit esse malum.

Et si quęratur stādo in hac opinione, an ignorantia seu inconsideratio prædicta, quæ est causa difformitatis voluntatis, sit prius natura, quàm ipse appetitus: nam videtur dubium, quia ex eo quòd obiectum est voluntatis, illud sic iudicatum in tali ignorantia videtur prius natura: ex eo verò quòd est effectus voluntatis determinantis intellectum ad sic iudicandum secundum 9. Metaph. vt supra habetur, iam videtur posterius natura. Dubium.

Respondeo stando in illa opinione B. Tho. quòd determinatio intellectus ad alteram partem in moralibus, quæ sunt contingentia, quando prouenit ex passione, præuenit manifestè electionem, vt patet ex supradictis; sed quia hoc est per accidens, ideo absolutè loquendo de determinatione intellectus, dico simpliciter. quòd voluntas determinat intellectum ad concludendum siue iudicandum alterum oppositorum esse faciendum, vt habetur 9. Meta. Sed diuersimode in bonis & malis, quia si neutram oppositorum habet rationem mali moralis; voluntas ex se sola flectit iudicium quò vult: ad alterum verò oppositorum moraliter malum voluntas ipsa flectit iudicium, sed non nisi concurrente aliquo alio defectu intellectus, saltem consideratione omnium considerandorum; quæ sufficit vt omnis malus sit ignorans, vt dicit Thom. prima par. sum quæst. 63 art. 2. & 3. de peccato primi Angeli, & vt supra quæstio. 12. in Respon.

secunda

secunda propositione & dubio primo habetur. Iudicium igitur de agendo vel appetendo moraliter malum, cùm in ratione propositi sit prius natura, quàm mala voluntas: & in ratione acceptati sit posterius natura: & acceptatur ex aliquo defectu intellectus, quia malum secundum se nõ est acceptabile, nisi habeat aliquã ratione boni saltem apparentis: resoluendum est tale iudicium in tria hęc, scilicet in ipsum iudicium, seu iudicatum quod acceptatur. Secundò in defectũ intellectus quodammodo acceptatur. Tertiò in ipsam acceptationem passiuam à mala voluntate illatam. Et quo ad duo prima præuenit voluntatem malum vt obiectum & conditio nonnulla eius, siue ex parte eius, siue ex parte intelligentis: quò ad tertium autem, est effectus voluntatis, & sic omnia consonant.

2. Opinio. Secunda opinio Scoti in 3. dist. 36. artic. 2. & in 2. dist. 6. art. 2. & in responsione ad tertium argumentum, & Bassolis in 2. dist. 25. q. 2. & Adrian. in quarto quodlib. art. 1. & communiter doctorum est, quòd licet in omni peccato sit aliqua imprudentia propriè seu strictè sumpta, vt supra q. 9. habetur, quæ ab alijs dicitur ignorantia electionis, ex quo ibi non est conformitas voluntatis secũdum Scot. seu actus eius secundum O. hã ad rectam rationem: non tamen semper est ignorantia seu imprudentia largè sumpta, vel aliqua inconsideratio alicuius quòd deberet considerari: sed dicit ꝙ stante plena, rectaq; deliberatione intellectus, potest voluntas etiam positiuè seu commissiuè malè moraliter velle & nolle, sine vllo defectu in ratione: non autem id poterit stante pleno dictamine in ipsa ratione, seu intellectu. Pro cuius declaratione & probatione nota, ꝙ aliud est plenũ dictamen seu iudicium, aliud plena deliberatio: nam stat aliquod opus esse plenè deliberatum in ratione honesti vel inhonesti, aut moraliter boni vel mali; & ꝙ non sit plenè deliberatum in ratione vtilis vel delectabilis conuenientisvè naturæ: & per consequens quòd non sit plenum dictamen absolutè, neque plenè ostensum sub omni ratione boni vel mali, quod tunc omnibus alijs postpositis eligendum vel vitandum sit, vt supra in 2. notabili q. 12. præcedentis latius habetur.

Iam his suppositis & declaratis probatur hæc secunda opinio communis, quò ad hãc vltimam partem eius; quod, scilicet, non est semper in omni peccato aliqua ignorantia vel inconsideratio: quia vbi est plena deliberatio alicuius, putà, fornicationis in ratione honesti vel inhonesti, nõ est in intellectu aliqua ignorantia vel defectus alicuius considerandi, quò ad rationem hanc honesti vel inhonesti, vt patet: quia alias non esset plena deliberatio: sed stante tali deliberatione plena stat etiam simul quò ad alterum illorum, putà, fornicationem, vt bonum delectabile sensui per verum iudicium, aut per solam intellectus apprehensionem voluntati pręsentatum, sicut & verè est, voluntas ipsa scienter contra rectam rationem aut contra conscientiam rectam merè liberè & culpabiliter eligat: ergo in tali electione plenè deliberata nulla ignorantia, nullusq; defectus rationis est. Consequentia patet cum maiore, & minor probatur tripliciter. Tum primò, quia ideo requiritur iudicium, vt obiectum cum suis circunstantijs voluntati præsentetur, vt ipsa possit circa illud deliberare: sed sine alio iudicio aut dictamine reflexo quòd tale quid est tunc omnibus alijs postpositis eligẽdum vel reprobandum, iam per iudicium completè dictans de obiecto & omnibus circunstantijs requisitis ad honestatem actus, voluntas est sufficienter illuminata vt possit deliberare, & plenè liberè id vel oppositum eligere: ergo illud reflexum non requiritur ad actum plenè deliberatum in ratione honesti vel inhonesti: nam aliàs sequeretur quòd nullus posset scienter velle aut agere contra conscientiam rectam & plenam; quod concedere est contra experientiam, & cõtra omnes doctores. Tum secundò, quia, vt supra quæst. 12. propositione secunda habetur, quando obiectum non ostenditur sub omni ratione boni aut mali cuiuscunque, quantumcunq; plenè sub ratione honesti præsentetur, potest voluntas velle & nolle aliud etiam contrariè oppositũ sub alia rõne mali vel boni vtilis, aut delectabilis quomodocunq; ei simul ostensum. Tum denique quia 9. Metaph. scientia est oppositorum, sed à prohæresi, idest, ab electione voluntatis determinatur ad vnum. Quod autem Commentator. 2. Physic. ait in cap. de fortuna: quòd contingens ad vtrumlibet & æqualiter indeterminatum nõ inuenitur in agentibus per se; sed in potentijs tantum passiuis, qualis voluntas non est; dico ꝙ illud primum intelligitur de agentibus naturalibus determinatis ad vnum, qualis voluntas nõ est; hoc autem vltimum intelligitur de potentijs non merè passiuis qualis voluntas est. Vide hęc auctoritas potius est pro hac nostra opinione, quæ & per eam magis confirmatur, & per tres artic. Parisienses, in hunc modum condemnatos. Primus est, Stante scientia in vniuersali & particulari voluntatem non posse in oppositum. error. qui articulus ab alijs sub hac forma refertur. existente maiore vniuersali in actu & minorem particulari etiam in actu, quòd voluntas non possit in oppositum: error. Secundus, Si recta ratio est, etiam recta voluntas est, error. Tertius, Existente voluntate in vlt. dispositione, ꝙ non possit oppositum velle: error. Hos errores etiam refert Scot. & communiter doct. in 3. dist. 36. & Buridanus. 3. Ethic. q. 5.

Euasio. Neque ad has auctorit. valet euasio Caieta. 1. 2. q. 77. art. 2. dicentis, quod isti errores condemnantur, sicut & verè sunt errores; quando est solum scientia actualis absolutè & non respecti-

uè: vel si etiam est respectiuè, non tamen est dictamen iudicium præceptiuum; quia si esset, nõ essent errores, neque condemnarentur. Sed certè hæc euasio nihil valet, tum primò, quia articuli loquuntur expressè de sciẽtia etiam actuali quacunq;, nulla facta distinctione dictaminis pleni aut non pleni, præceptiui aut non præceptiui; nam si aliter intendisset, facilè id explicare potuisset: tum secundò, quia sine prædictis adiectionibus stat quòd sit plena deliberatio in ratione honesti & inhonesti, etiam si non sit plenum dictamen, vt supra dictum est: qua deliberatione stante condemnatur vt erroneum dicere ꝙ nõ potest voluntas in oppositum, quia hoc intenditur ibi & nihil aliud, vt ex ipsis verbis constare potest. ergo sine vlla ignorantia vel defectu rationis stat malè eligere oppositum; vt ait opinio, & Aristo. 7. Ethic. ex proposito reprobat opinionem Socratis oppositum tenentis, vt supra q. 8. & infra q. 15. latius habetur.

Refutatio eius.

Respon. ad primam rationem primæ opin.

Ad rationes autem primæ opinionis, respondeo ad primam concedendo ꝙ homo illud peccatum, putà, fornicationem, plenè deliberatè eligit; & quando arguitur id non esse possibile, negatur illa maior ibi posita: stat enim aliquid esse plenè deliberatum in ratione honesti vel inhonesti; & quòd non sit plenè ostensum vel dictatum sub omni ratione boni vel mali, vt supra declaratum est. Neque etiam ad plenè deliberatè aliquid agendum, requiritur quòd homo formaliter, aut virtualiter iudicet id esse tunc omnibus alijs postpositis eligendum: & dato quòd id esset requisitum ad rectam, non tamen ad malam electionem plenè deliberatam: sufficit enim ad rectam & malam electionem plenè deliberatam, quòd plenè deliberetur vel iudicetur tale quid esse bonum vel malum moraliter, seu in ratione honesti vel inhonesti esse, nunc cũ alijs circunstantijs agendum vel vitandum; cum quo stat quòd, in ratione vtilis vel delectabilis, voluntas plenè deliberatè oppositum velit, vt dictum est.

Et ad Arist. 3. de Anima respondeo, quòd intelligitur quòd ad plenam deliberationem requiritur intellectus practicus idest intellectus actualis vel virtualiter completè dictans seu iudicans de obiecto & circunstantijs, & appetitus, scilicet voluntas eligens alterum illorum oppositorum plenè deliberatorum: neque aliud ibi significatur, neque inde elicitur contra supradictam opin. communem.

Replica.

Si replicetur quòd si fuisset plenum dictamẽ, posset voluntas sese illi difformare contrariè eligendo fornicationem, etiã sub ratione boni delectabilis, vt supra q. 12. propositione 2. habetur, ergo defectus illius pleni dictaminis est causa peccati, seu est in quocunq; peccato quantumcunque plenè deliberato sub ratione honesti, vel inhonesti.

Respon. ad replicam.

Respondeo concedendo antecedens & negando consequentiam, imò etiam si concedatur consequẽtia nihil inde sequitur contra opinionem: neque enim inde sequitur quòd est aliquis defectus in ratione in quocunq; peccato: quia non dicitur defectus rationis aut considerationis nisi sit defectus eius, quod in ratione honesti vel inhonesti deberet considerari ad tale quid vitandum vel agendum: nunc aũt ad plenam considerationem sub ratione hac honesti, non tenetur homo plenum absolutè dictamen supra dictum habere, sed plenam deliberationem sub ratione honesti vel inhonesti, vt supra dictum est.

Ad secundã rationem.

Ad secundam probationem ex 6. Eth. respon. quòd ibi Arist. sicut & 7. Ethic. loquitur, non de quacunq; electione siue dictamine; sed de prudentiali propriè & præceptiuo, cui necessariò coniunctus est rectus appetitus, de quo supra q. 12. prima propositione, & q. 9. latius habetur. Nos autem hic loquimur de dictamine tantum ostensiuo, ideo nihil ad rem.

Ad aliud ex 5. Eth. resp. secundum Adria. in 4. quodlib. ꝙ loquitur etiam ibi Arist. de æstimatione prudentiæ & imprudentiæ propriè sumptæ, de qua dicitur etiam 3. Ethic. Qualis vnusquisq; est talis ei finis videtur, vt supra q. 9. & infra q. 15. latius declaratur. & eodem modo respondeo ad illud ex 7. Rethor.

Ad 3. Ethic. Omnis malus est ignorans, & ad Aug. & Prouerb. 13. respondeo secundum Scotum in tertio dist. 36. quòd intelligitur de ignorantia electionis, quæ non est formaliter ignorantia deceptionis, aut nescientiæ, vel inconsiderationis in intellectu: sed est electio verorum, aut accommodorum mediorum ad malũ finem à mala voluntate intentum vel præstitutum, quę dicitur etiam error morum, qui est non quidem in intellectu deceptio, sed in voluntate deuiatio à via virtutum: quomodo dicimus aliquem scienter errare per deuium ambulans, licet per intellectum nil falsum iudicet, neque ignoret, qui dicitur error affectus, sicut & error calami vel pedum, vt ait Adrianus, vbi supra secundum communiter doctores: vnde & Bassolis superius ait, quòd talis dicitur ignorans non verè & formaliter, sed interpretatiuè, quia videlicet agit tanquam ignorans: & inde ex mala voluntate sæpè sequitur error, siue deceptio, vel ignorantia aliqua in intellectu concomitans peccatum ipsum secundum Sapien. 2. Excæcauit eos malitia eorum. & 3. Ethic. dicitur, quòd propter delectationem deceptio prouenit; & non bonum, bonum videtur: & qualis vnusquisq; est talis ei finis videtur: Quod, quomodo fiat, latius infra quæst. 15. habetur. Ad argumenta verò alia, quę hic fieri possunt, responsio supra quæstione 12. videatur.

QVAE-

QVAESTIO XIIII.

Vtrum omne Peccatum Christiani, idest hominis baptizati non hæretici, sit ex defectu fidei: & vtrum talis in mortali existens possit verè dicere, Credo in Deum.

Respon. ad 1. dub. RESPONDEO ad primum secundum duas opiniones tactas in quæstione 13. præcedente. Nam secundum primam opinionem Beati Tho. dicendum est, quòd sic, saltem ex aliqua inconsideratione alicuius pertinentis ad fidem, vt ibi declaratum est. Secundum aliam opinionem Scoti & aliorum tenendum est quòd non ex defectu fidei speculatiuæ, neque ex inconsideratione prædicta. Nos autem secundum omnes & quidē verè dicamus, quòd omne peccatum Christiani prouenit ex defectu fidei practicæ, quæ per dilectionem operatur, & ipsam Dei dilectionem verā includit. Prouenit etiam ex defectu vigoris viuacitatis efficaciæ, aut fortitudinis fidei speculatiuæ, vel informis: quia scilicet Christianus non efficaciter prosequitur id, ad quod ipsa fides dirigit, & inclinat. Et ad alterutrum sensum intelliguntur Origenes homilia 9. in Leuitic. & Cyprianus contra Nouatianum, & Hierony. 10. super Prouerb. 8. & præcipuè Chrysostomus super Matth. 25. communiterque doctores dicentes omne peccatum ex defectu fidei esse, omnesque peccatores esse infideles.

Multò minus dicendum est omne mortale peccatum Christiani ex errore in fide procedere: aut per omne peccatum fidem perdi: aut existentem in peccato mortali non esse Christianum: tum primò quia non perditur fides theologica quò ad essentiam fidei nisi per solam infidelitatem, seu hæresim pertinacem ei oppositam, secundum Scotum & communiter doctores in tertio distinctione 23. & 36. tum secundò idem patet prima ad Corinth. 12. Si habuero omnem fidem vt montes transferam, charitatem autem non habuero. Facit & Hieronymus lib. 1. commentari. super Matth. 7. ibi. Non omnis, qui dicit, Domine domine, intrabit in regnum cœlorum. Et Basilius in regula monachorum cap. 94. Et Gregorius homilia de Virginibus super Matthę. 25. ibi. Non acceperunt fatuę oleum cum lampadibus: & ad idem est August. & Chrysost. eodem loco in opere imperfecto: & Bernar. sermone 25. super cant. & communiter doctores: & tandem in concilio Tridentino sessione 6. de iustificatione, canone 28. expressè habetur Peccatos fideles baptizatos habere veram fidem sine charitate, & esse, & dici Christianos: & oppositum dicentes anathematizantur ibidem. Vbi nota secundum Vega de iustificatione lib. 3. capi. 8. & 9. & 10. quòd tales dicuntur, suntque Christiani; non tamen veri veritate fructus, neque boni Christiani licet veram fidem veritate rei habeant, vbi de his satis pulchrè agit. Et talis horum fides dicitur informis, quia sine forma, & vita charitatis mortua est, Iacob. 1. nō quidem quia est sine sua intrinseca forma specifica, aut sine suo specifico esse habitus & virtutis fidei, sicut homo mortuus non habet veram formam hominis specificam: & ideo verè nō est homo: sed quia nō habet formā extrinsecā, idest pulchritudinē, seu vitam charitatis & gratiæ; & per cōsequens neq; motum efficacem, neq; esse meritorium & gratuitum, neque perfectum esse virtutis fidei practicæ, quæ iustifi cat. Igitur charitas est forma fidei, sicut spei, aliarumq; virtutum, non quidem constituens illas in suo specifico esse fidei, aut virtutis fidei, sed in perfecto esse virtutis fidei, quæ per charitatem operatur, quod est esse gratuitum & meritorium. Concordant in hoc Scot. in 3. dist. 36. & Caieta. secunda secundæ q 4. & q. art. 1. & prima secundæ. q. 65. art. 4. quamuis in alijs ibidem inter se dissentiant. Igitur peccator Christianus, non habet errorem, aut defectum fidei speculatiuæ formaliter, sed interpretatiuè: sicut & omnes malus est ignorans, vt supra q. 13. in fine dictum est.

Quo ad secundum quod quæritur in prædicta quæstione, scilicet, vtrum Christianus existens immortali peccato, verè possit & debeat dicere, Credeo in Deum. Quòd sic, quamuis non tam propriè & perfectè, sicut qui est in charitate: quod probatur tripliciter. Primò secundum Tho. secunda secundæ. q. 1. art. 9. ad tertiū vbi sic ait, Cōfessio fidei traditur in symbolo quasi ex persona totius Ecclesiæ, quæ per fidem vnitur. Fides autem Ecclesiæ est fides formata: talis enim fides inuenitur in omnibus, qui numero & merito sunt de Ecclesia. Ideo confessio fidei in symbolo traditur secundum quod conuenit fidei formatæ: vt etiam si qui fideles fidem formatam non habēt, ad hanc pertingere studeant. Hæc ille. Respon. ad 2. dub. 1. ratio.

Sed contra hanc rationem arguitur, quia si non vt minister Ecclesiæ, nec in persona eius quispiam in mortali peccato id dicit, sed vt persona singularis; tunc nullo modo neq; vt membrum Ecclesiæ neque in persona Ecclesiæ id verè dicere potest; sicut existens in odio contra proximum dicens, Pater noster vt persona singularis vel particularis nullo modo verè dicit, Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris: ꝙ si adhuc id pernegetur; contra, quia saltem de cathecuminis nondū baptizatis in mortali peccato existētibus nō potest dici, ꝙ in persona Ecclesię id verè dicāt: cùm neq; merito, neq; numero sint membra eius: &

tamen D. August. illis suadet vt antequam dormiant, dicant, Credo in Deum &c. ergo insufficiens ratio illa videtur.

2. Ratio. Respondet 2. Gerson. alphab. 25. n. quòd sensus est, Credo in Deum, idest, confiteor fidem, qua creditur in Deum. Sed nec omnino hęc explicatio satisfacit.

3. Ratio. Ideo tertia ratio est, quòd dupliciter stat credere in Deum; quòd est credendo in Deum ire siue tendere. Vno modo perfectè, scilicet fide formata, vel quæ per dilectionem operatur; de qua Aug. in soliloq. in fine, & super Ioan. c. 14. Creditis in Deum, & in me credite: & in expositione symboli; & habetur de pœnitentia, distinct. 2. c. Charitas est aqua, ait. Credere in Deum est credendo illum amare, & in eum ire, scilicet per opera fidei, & credendo ei adhærere, & eius membris incorporari, scilicet, per charitatem & gratiam; & hoc est proprium bonorum Christianorum, & August. id tantum ibidem expressit quod perfectum est, quo & omnes anniti debent. Alio modo imperfectè credere in Deum est credendo in ipsum ire, per fidem informem simul, & per informem amorem desiderij habendi Deum, ex bono desiderio naturali per fidem directo & adiuto, mouente in Deum vt ipsum habeamus; & tali modo credere in Deum est fidelium in peccato mortali existentium: qui & hoc modo in persona sua verè dicere possunt & debent Credo in Deum: vt per talem fidei confessionem veram, ad perfectam fidem, quæ per charitatem operatur, & ad Deum per gratiam habendum paulatim perueniant, & impetrent à Deo. Nam talis est natura fidei, quæ nisi adsit impedimentum ex parte hominis ipsum mouet, & dirigit ad Deum amandum & habendum. Et hanc etiam responsionem innuit B. Thom. vbi supra in fine vbi ait, Vt etiam si qui fideles formatam fidem non habent, ad hanc pertingere studeant: & Abulens. super Exodo 14. quæstione decima, dicens, quòd est credere in Deum, non quidem perfectè per amorem inhærendo, sed fide qua propter Dei amorem, quo scilicet desideramus Deum habere, ijs, quæ sunt fidei, firmiter assentimus, intellectumq; in eius obsequium captiuamus. Hæc ille. Et de hac fide peccator pęnitens prius mouetur concepta de Deo fide & timore: deinde desiderio ac spe, vt tandem venia obtenta per charitatem illi adhæreat. Vnde liquet eiusmodi pœnitentem prius tendere in Deum per informem fidem ipsius Dei desiderio affectam, quàm per eãdem charitate perfectam, qui & nondum liber à peccato verè tunc dicere potest, Credo in Deum.

QVAESTIO XV.

Quomodo malitia excæcat intellectum, & maximè circa principia prudentialia: & quomodo qualis vnusquisque est, talis ei finis videtur: & vtrum liceat dissentire primis principijs practicis & speculatiuis, & propositionibus per se notis, & assentire oppositis: & quomodo omnis malus est ignorans.

RESPONDEO per quatuor propositiones, quarum prima est. Propositioni speculatiuæ euidenti omnino euidentia intrinseca, cuius, scilicet, assensus causatur sufficienter ex notitijs apprehensiuis terminorum suorum, sine alio assensu concurrente; si talis propositionis euidentis, oppositum explicat manifestam contradictionem; nullo modo potest intellectus sanus dissentire, neque eius oppositæ assentire. Secus si oppositum non explicat contradictionem; secus etiam est de propositione euidentia extrinseca, quæ scilicet non est euidens ex suis terminis, sed per præmissas euidentes euidenter illam inferentes mediatè seu immediatè. Secus etiam si intellectus sit aliàs vndecunque læsus, sed deprauatus: nam in his tribus vltimis casibus, potest intellectus dissentire talibus propositionibus euidentibus, & earum oppositis assentire. Ista prima propositio habet quatuor partes. Prima est de propositione euidenti euidentia intrinseca, cuius oppositum explicat manifestam contradictionem, vt ibi declaratur; vt ista propositio Sortes est vel non est, quæ etiam dicitur primum principium speculatiuum, quia, scilicet, est disiunctiua ex partibus contradictorijs constans ex terminis singularibus; & ista, non est malè agendum, quæ est primum principium practicum prudentiale. Propositio autem dicitur explicare manifestam contradictionem, quando est copulatiua composita ex contradictorijs, vel contrarijs, vt ista propositio, Sortes est & non est; nullus homo viuit & omnis homo viuit. Quòd ergo tali propositioni euidenti intrinsecè, cuius oppositum explicat contradictionem, intellectus sanus non possit dissentire, neque eius oppositæ assentire, probatur dupliciter. Primò, quia ibi est essentialis intrinseca & manifesta repugnantia; ergo sicut sensus non lęsus non potest decipi circa proprium obiectum, ita nec intellectus circa prędicta: & ratio consequentiæ est, natura intellectus, & natura sensus, qui naturaliter agunt circa propria & primaria obiecta; qualia sunt supradicta, quia ex lumine naturali intellectus naturaliter inclinatur ad non dissentiendum, nec assentiendum prædictis propositionibus.

Propos. 1. 1. Ratio.

Secundò

2. Ratio. Secundò probatur idem, quia sicut non potest esse vna & eadē qualitas, quæ sit caliditas & frigiditas; ergo similiter nec vna qualitas quæ eadē sit formalis assensus & dissensus eiusdē propositionis. Hæc ratio non est tam efficax vt prima, licet valde probabiliter probet intentum: tum quia potest negari antecedēs ab eo, qui vellet proteruire: tum etiam quia potest negari consequentia, aut simile quatenus in consequēte vr̄ præsupponi opinio Greg. Arimi. tenentis ꝙ eadem simplex qualitas, seu eadem propositio est assensus vnius & dissensus oppositi: quæ opinio tenetur à multis, sed alij, aliter opinantur: sicq; solum probabiliter concludit.

2. pars propositionis. Secūda pars propositionis, s. secus si talis propositionis euidentis intrinsecæ oppositum non explicat contradictionem: tunc enim stat ei dissentire, & eius opposito assentire etiam intellectu existente sano, vt est ista propositio, non est malè agendum: ego viuo; ego vigilo, ego video: & forte etiam eiusmodi est, hæc propositio, omne totum est maius sua parte: & quòd Triangulus habet tres angulos æquales duobus rectis, & aliæ huiusmodi, quibus potest quis dissentire, & eius oppositis assentire. Probatur quia aliquis simplex potest credere alicui docto, qui & creditur bonus, dicenti quòd id quod verè videt, nō est talis res, licet ei videatur quòd sic: quia tamē ille vir doctus dicit quòd decipitur ex parte medij, vel organi, vel aliunde sophisticando: iam ille simplex credit ita esse: ergo potest sic contingere in omni propositione præfata, de qua secunda pars propositionis loquitur, propter eandem causam & rationem.

3. pars. Tertia pars propositionis, scilicet, secus etiā de propositione euidēti, euidētia extrinseca &c. quòd enim tali propositioni euidenti extrinsicè potest intellectus aliàs non læsus dissentire, & eius oppositæ dissentire, patet; quia benè potest intellectus cum aliquo motiuo, & à fortiori cum imperio voluntatis ante applicationem demonstrationis ei dissentire, secus post eius applicationem. Hæc Angest. in moral. c. 1. fol. 6.

4. pars. Quarta pars propositionis, scilicet, secus etiā si intellectus sit aliàs læsus, patet secundum communiter doctores: sicut potentia visiua læsa non potest rectè videre colorem: de his omnibus in alio nostro tracta. vel lib. 3. de conscientia q. 11. infra videatur.

2. propo. Secunda propositio, in primis principijs practicis, corruptio affectionis corrumpit iudicium rationis, & cōtingere potest error seu deceptio: & eò magis, quò plus est de affectione circa ea, & quominus vniuersalia sunt talia principia practica: & econtra, eò minus deceptio seu error cō tinget circa ea, quòminus est de ea affectione, & quo magis vniuersalia, sunt talia principia practica.

Prima pars probatur: quia oīa principia practica, etiam si solum ostensiuè capiantur, nō sunt sic euidentia intrinsecè quod eorū opposita explicent manifestam contradictionē: ergo potest contingere error circa ea, ex aliqua causa maximè ex corruptione affectionis. Antecedēs patet de his vniuersalissimis principijs practicis negatiuis, s. non est malè agendum, neque iniustè; & hmōi: quia eorum opposita, putà malè agēdum est, non explicant contradictionem. Et consequentia patet ex. 1. propo. in 2. eius parte. Quòd aūt maximè ex corruptione affectionis cōtingat corruptio iudicij, seu error circa ea patet, quia ex eo ꝙ sunt practica, iam habent ordinem vel cōnexionem ad appetitum, & aliquo modo eorum iudicium pendet ab eo; ergo à tali appetitu corrupto, coniunctoq; ip i intellectui potest facilius, q̄ aliunde prouenire corruptio iudicij; vt paulò inferius in 3. & 4. propositione magis declarabitur: & in hoc cōcordat Angest. in moral. c. 1. & c. 3. in fi. & communiter doctores Moderni in 2. dist. 39. & Buridanus in 3. & 6. & 7. Ethi. Qualis vnusquisq; est, talis ei finis videtur, & 2. Retho. Amantibus & odientibus non eadem videntur: & quia affectio facit errare circa principia, & huiusmodi; vt supra. q. 8. quæst. 9. & sapien. 2. Excæcauit eos malitia eorum.

Quamuis B. Tho. in q. 16. de veritate, & 1. 2. q. 77. art. 2. & alij sequaces non concedant ꝙ ratio potest deprauari à malitia seu passione quò ad principia practica vniuersalia immediatè, sed solum quò ad applicationem eorum ad particulare operabile. Ait enim quod discursus virtuosi est iste. Malum est vitandum, hoc est malum: ergo vitandum. Maiorem proponit synderesis, minorem ratio, conclusionem conscientia: vitiosus autem habet quidem prædictam maiorem, sed & simul habet aliam maiorem fundamenralem, quam ei suadet, atq; proponit sua praua affectio vel appetitus, scilicet sequendus est honor vel delitiæ, aut diuitiæ: hoc est honorificum vtile vel delectabile, & est hæc via ad illud: ergo hoc prosequendum est: & ita non subsumit sub illa maiori prudentiali; sed sub alia, quam suggerit appetitus: & ita malè arguit in quatuor terminis: malè etiam applicat illam maiorem prudentialem ad conclusionem; in quo tota deceptio vitiosi est; vt ait B. Tho. ex 7. Ethic.

Sed certè licet hoc modo sæpe contingat: cum hoc stat ꝙ etiam ex affectione decipiatur circa maiorem, minorem, & conclusionem; vti supra s̄m Scot. & alios dictum est, & inferius lib. 3. de conscientia. q. 11. in 2. propositione, & in responsione ad 2. arg. contra eam latius habetur. Secunda pars secūdæ propositionis, s. & eò magis, quò plus est de affectione &c. probatur, quia augmentata causa, augetur eius effectus, & ea minuta, minuitur cæteris paribus & secluso impedimento

mento. Nam poteſt cauſa naturalis à fortiori ẽt cauſa naturali impediri, vt conſtat. Ex quibus patet ꝙ cum principia hæc quò magis ſunt vniuerſalia, eò magis recedant ab affectione & magis appropinquent rationi. Nam ratio vel intellectus propriè circa vniuerſalia verſatur, quamuis etiam ad particularia extẽdatur: affectio aũt circa particularia propriè aut ſolum eſt inde circa principia vniuerſaliora, vtpote certiora, deceptio minus continget ex parte affectionis; & multò minus circa vniuerſaliſſima; & minus circa ſpecula, quàm circa practica; quia minus ad affectionem vel appetitum.

3. Propo. 1. Modus. Tertia propo. tripliciter intelligitur ꝙ omnis malus eſt ignorans vt dr̃. 3. Ethic. Vno modo capiendo malum ſtrictè & propriè in gradu intemperantiæ diſtinctum à malo in gradu incontinentiæ, & mollitei, vt cõiter capiunt Morales, ſm̃ Ariſt. vt etiam dicit Buridanus, & Adria. vbi ſupra, & talis malus in gradu intẽperantiæ eſt, qui ſic eſt vitio & malitiæ deditus tanquam peruerſus ꝙ vitia omnino illi ſint ſapida: & ferè iam ſine remorſu conſcientiæ ſit: ſicut è contra virtuoſus eſt; qui virtute delectatur omnino ſecundum Ariſt. 2. Eth. Omnis itaq; malus hoc modo acceptus eſt ignorans, ideſt deprauatus ſaltem diſpoſitiuè, ideſt malè diſpoſitus ad rectè iudicandum de faciendis ab eo, vt hoc latius declaratur infra in 4 propoſitione. Secundus modus intelligitur

2. Modus. omnis malus, ideſt omnis peccator in quocunq; gradu malitiæ eſt ignorans, ſcilicet ignorantia electionis, vt ſupra. quæſt. 13.

Quæ ignorantia electionis dupliciter contingit, ſm̃ Scot. & Gabr. in 3. diſt. 36. Vno modo priuatiuè ſeu contradictoriè ad ſcientiam ſeu cognitionẽ debitam hoc modo, ſ. ꝙ malitia facit auertere intellectum à conſideratione requiſita ad rectam electionem: nam voluntas volens formaliter ſeu interpretatiuè diſcedere ab electione eius boni, quod eſt plenè dictatum à recta ratione, & eligere volens contrarium; cùm id non poſſit eligere ſtante dictamine pleno ſm̃ Th. vel ſm̃ Scot. ſaltem non niſi vix id poſſit, vt patet ex ſupradictis. q. 12. propo. 2. iam non permittit intellectũ diu ſtare in illo pleno dictamine recto: ſed auertit, ſeu diſtrahit ipſum ad conſiderandũ rationes ſi quæ fortè poſſunt eſſe ſophiſticæ aut apparentes in oppoſitum, ſeu ad id quod malè vult: aut ſaltem auertit intellectum à prædicto ſuo vero dictamine, ad conſiderandum aliud impertinens ne cum remorſu conſcientiæ eligatur oppoſitum; & ita ſtante defectu rationis ſeu conſiderationis debitæ, iam volũtas eligit malũ ſub aliqua ratione boni ſaltem apparentis: fitq; omnis malus ignorans, ideſt conſideratus priuatiuè. Alio modo contingit prædicta ignorantia poſitiuè ſeu contrariè ad cognitionem debitam mediorum ſeu electionis: quia, ſ. ſicut voluntas rectè eligens finem pręcipit intellectui conſiderare illa media, quæ ſunt neceſſaria ad illum finem; & intellectus ſic inquirendo generat in ſe habitũ prudentiæ; ita voluntas eligens ſeu præſtituens ſibi malum finem, ſub ſpecie bonis alicuius vtilis aut delectabilis vel honeſti; imperat intellectui conſiderare media neceſſaria ad conſequendum illum finem: & habitus acquiſitus ex talibus dictaminibus circa ea, quæ ordinantur ad illud malè electum, eſt error imprudẽtię, oppoſitus huic præfatæ prudentiæ; & ita poteſt vocari imprudentia, vel ſtultitia; quo modo in ſacra ſcriptura omnis peccator vocatur ſtultus & omne peccatum ſtultitia, & imprudentia: vt patet Prouer. 1. & alibi ſæpius: non tm̃ priuatiuè, ſed poſitiuè, & contrariè, quia. ſ. eſt habitus, quo promptè talis imprudens inueniat media ordinata ad malum finem à mala voluntate præſtitum: & quia talis malus habitus imprudentiæ generatur ex imperio voluntatis malè eligentis: ideo verè dr̃ ꝙ voluntas mala excæcat intellectum; non quidem faciendo errare ſemper circa aliqua complexa, ſed faciendo intellectum habere actum conſiderandi media expedientia ad malum finem: qui error licet nõ ſit deceptiuus quo ad ſpeculationem, quia non eſt error in cognitione veri, nam illa media inuenta ad finem malum præſtitum; ſunt vera media ad illum finem conſequendum: attamen dr̃ ignorantia electionis & error in moribus, qui dr̃ error vitæ oppoſitus veritati vitæ: quia non eſt recta electio debiti finis, & per conſequens nec mediorem ad ipſum debitum finẽ; ſed omnino diſſonat à recta ratione & regula bonę vitę, de quo Prouerb. 14. Errant omnes, qui operantur malum; & conſonat Adria. in 4. quodlib. & ita iſte ſecundus modus bipartitus explicat qũo oĩs malus eſt ignorans, id eſt inconſideratus ſeu imprudens aliquo modo priuatiuè ſeu poſitiuè. Sed quia Ariſt. 3. & 6. & 7. Eth. dicit ꝙ malitia facit errare & mentiri circa principia practica, & circa finem, & eis diſſentire poſitiuè, vt patet ex auctoritatibus ſuprapoſitis. q. 9. & 3. Eth. Qualis vnuſquiſq; eſt talis ei finis vr̃. & 2. Reth. Quòd amantibus & odiẽtibus non eadẽ videntur: ex quibus & alijs eiuſmodi auctoritatibus patet ꝙ non ſolum circa medium, ſed & circa finem & principia practica ex affectione contingit error non ſolum priuatiuè, ſed & poſitiuè in intellectu atq; iudicio. Ideo nõ vr̃ ſufficiens iſte modus, ſicut nec alij prędicti ad plenè declarandũ qũo omnis malus eſt ignorans ad mentem Ariſt. & ſecundum veritatem.

Tertio igitur modo intelligitur omnis malus, id eſt omnis peccator in quocunq; gradu malitiæ, eſt ignorans: non quidem ſemper formaliter; ſed diſpoſitiuè ſemper eſt ignorans in intellectu, tam circa principia, quàm circa media practica: volo dicere ꝙ malitia in quocunq; gradu

peccati,

peccati, seu praua affectio voluntatis; quamuis non faciat semper errorem in intellectu formaliter aut effectiuè circa principia, aut media, seu electionem ad finem præstitũ; vt patet in 2. modo supradicto, & patet experientia, & supra. q. 12. q. 13, at, verò semper est dispositio propinqua, vt intellectus & iudicium rationis tandem corrumpatur & decipiatur circa omnia prędicta iudicando conformiter ad illam: & iste modus intelligendi est Ocham, & aliorum doctorum, & optimè quadrat cum omnibus supradictis, & cum 2. propositione suprapposita, vbi dictum est, quòd circa omnia principia practica contingere pôt corruptio rationis & iudicij; ex corruptione affectionis plus vel minus vt ibi latè declaratum est: & consonat manifestè cum omnibus auctoritatib. 3. & 6. & 7. Eth. & 2. Reth. suprapositis, & 3. Eth. Qualis vnusquisq; est, talis ei finis vr. Sed quõ id fiat, puenitq; talis error itellectus ex affectione, id in 4. propo. sequãti explanatur.

4. Propo. Quarta propositio: ex triplici causa contingit error rationis seu iudicij circa principia practica, & circa alia quęcunque ex corruptione affectionis: ita q qualis vnusquisquę est, in sua affectione, talis ei finis vr, in ratione 3. Eth. & corruptio affectionis corrumpit, dispositiuè, iudicium rationis: & appetitus corrumpit æstimationem prudentiæ, eiusq; principia. 6. & 7. Eth. & 2. Retho. Amantibus & odientibus non eadem videntur: & sapien. 2. Malitia excæcat intellectum.

1. Causa. Prima & potissima causa ex parte ipsius rõnis, vt est subiectũ prudentialis iudicij. Nam ẽm Caiet. 1. 2. q. 58. art. 5. appetitu seu volũtate affecta ad aliquid, putà, ad vindictam, ex hoc ipso q afficitur ad illud, iam duo simul fiunt. Primò in ipso appetitu fit affectio ad vindictam; & ipsa vindicta incipit esse, & est conueniens tali appetitui sic affecto, quę prius non erat ei conueniens: & hoc non pp mutationem in ipsa vindicta; sed in ipso appetitu factam. Secundò, consonante aũt vindicta tali appetitui, iam consurgit in intellectu q ratio iudicet eam esse conuenientem: nam quia ratio mouetur ab appetitu sic affecto; ideo fit in ratione motio quædam passiua consona illi affectioni; & sic ab appetitu affecto fit proportionabiliter ratio vt substat appetitui ẽt affecta & conueniens vindictæ. Exemplũ patet, quia sicut gustus affectus amaritudine iudicat omnia amara; sic ratio bene vel malè affecta ab affectione coniuncta iudicat ẽm illam immutationem, qua ab appetitu sic infecto mouetur. Et sicut videnti per vitrum rubeum apparent omnia rubea; ita fortiter affecto solum ea videntur, quæ sunt conformia suo appetitui sic affecto; vt hæc etiam ait Adria. in 4. quodlib. q. 1. sine argumentis. Ita demum q intus existente eo quod prohibet extraneum, inuenitur error nõ solum in iudicante secundum appetitum, sed etiam ẽm rationem, vt substat appetitui, in cuius signũ ratio à tali affectione aut non mota, vt accidit sedata iam passione, aut non sufficienter mota, vt accidit passione non præualente, aut non vehemente, quamuis insurgente, tunc autem aut rectè iudicat, aut à recto iudicio non omnino declinat, vt patet experientia: sic igitur ratio ab affectu infecta atque corrupta, iudicat vindictam vt conueniẽtem esse prosequendã. Et tertio sequitur conclusio præceptiua seu efficax volitionis illius finis, s. q fiat vindicta. Nã volitio finis, putà, vindictæ, dr intentio, & est primum principium discursus syllogistici prudentialis, vt supra. q. 8. q. 9. dictũ est: deinde quæruntur media ad finem sic electum, seu præstitum, quæ media in minori pręmissa proponuntur per intellectũ, s. talis tãta punitio est hic, nunc ad vindictã exercendam adhibenda: demum sequitur conclusio efficax electionis vel executionis: & ita patet ex hac. 1. causa sumpta ex parte subiecti; quomodo ex corruptione affectionis sequitur corruptio iudicij practici maioris præmissæ & principij: & à fortiori sequitur q in minori præmissa potest esse deceptio rationis à corruptione affectionis proueniens, & etiam in conclusione, etiam si non sit deceptio circa primum principium, seu maiorem talis discursus prudentialis.

Secunda causa adiuuat hanc primam prædictam, & sumitur ex parte obiecti: quia, s. ex ipsa appetitus immutatione constituitur obiectũ volitum in esse, vero conueniente; dum vindicta est verè conueniens appetitui volũtatis sic affectæ; quamuis non sit simpliciter conueniens ipsi voluntati. Constat enim q intellectus naturaliter inclinatur in verum quõcunq;, s. simpliciter, aut ẽm quid: & licet ex hoc nõ fiat obiectũ, s. vindicta ipsi homini verè conueniens, & verũ simpliciter, sed ẽm quid, s. ẽm affectionẽ; & prout intellectus iudicat ẽm eam, & ideo contingat in intellectu errare iudicando vindictã vt conueniẽtem homini simpliciter; quæ tñ vindicta non est verè conueniens, nisi ẽm quid, s. appetitui sic affecto: tamen adhuc non nullum verum est. Igitur quia appetitus animalis est primo totius suppositi; ideo verè conueniens vindicta appetitui offertur, vt conueniens simpliciter ipsi appetenti, vt de hoc supra quæst. 8. q. 9. habetur. 2. Causa.

Tertia causa etiam adiuuat primam supradictam, & sumitur ex parte cõis inclinationis virium animæ; quia, s. eas experimur promptas ad operandũ consonæ affectioni prædominanti. Apparet. n. infirmis sitientibus q repręsentãtur eis omnes aquę, quas nunquam viderunt, & concupiscentibus simulachra delectabilium & importuna occurrunt: tanquam natura inditum sit; vt vires aiæ præstent obsequium affectioni pdominanti: inter quas vires aiæ cõstat vim apprehensiuã esse: in cuius signũ irato absq; deliberatione præsentatur statim vindicta, seu punitio, tanquam conueniens; & ita patet 4. propositio. 3. Causa.

QVAE-

QVAESTIO XVI.

Vtrum & quare omnis ignorantia excuset à culpa actum ex ea factum.

Respondeo. RESPONDEO in hoc est duplex opinio. 1. opinio. Prima quòd non nisi sit omnino inuincibilis præcedens propter argumenta, quæ infra tanguntur, & soluuntur. Secunda opinio, quæ mihi probabilior uidetur, est, quòd omnis igno- 2. opinio. rantia etiam uincibilis effectata, quatenus igno rantia est, excusat omnem actum, quem causat & commitatur ab omni illa culpa seu imputabilitate, quæ proueniret in tali actu, ratione cognitionis oppositæ, si talis ignorantia non adesset: simpliciter autem non excusat ab omni culpa aliunde proueniente; nisi inuincibilis sit. Hæc propositio habet duas partes, & supponatur quid sit ignorantia vincibilis & inuincibilis ex supradictis in q.1. Prima pars est, quòd omnis ignorantia etiam uincibilis affectata, quatenus ignorantia est, uidelicet quantum est ex hac parte quòd est ignorantia, non quatenus est vincibilis, nec aliunde, excusat à culpa actum; in quo etiam intellige omimissionem, quam causat & comitatur: & ita stat quòd ex alia parte possit magis aggrauari peccatum ipsum, & esse magis voluntarium, & cùm maiori contemptu ex ignorantia affectata commissum: & ex consequenti simpliciter sit grauius regulariter loquendo; quàm si fieret scienter, vt infra.q.20 latiùs probatur. Prædicta propositio sic intellecta, est sancti Bonauentu. in 2. distinct.22.q.3. quæ probatur dupliciter. Primò, quia quicquid 1. ratio. tollit rationem voluntarij, tollit rationem culpæ, magis vel minus secundum quod magis uel minus tollit de uoluntario, sed omnis ignorantia vt talis de se est huiusmodi; ergo tollit rationem culpæ, seu grauitatis, quæ adesset, si non esset talis ignorantia. Probatur maior, quia secundum August. peccatum non est nisi quatenus voluntarium, seu liberum; ergo quatenus ignorantia tollit rationem voluntarij, tollit & rationem culpæ. Minor autem probatur, quia.3.Ethic. c.1. Voluntarium est, cuius principium est in ipso agente cognoscente singula, in quibus est ipse actus: cùm ergo voluntarium includat aut presupponat cognitionem: sequitur quòd id quod tollit cognitionem, qualis est ignorantia quæcunq; tolit etiam rationem voluntarij, quod proueniret ratione cognitionis si adesset; si aliunde non impediretur.

Hæc probatio fundatur in illa maxima; quòd scilicet, sicut nihil volitum quin præcognitum; ita è contra, quò maior est cognitio eius obiecti, quod est ratio volendi aut nolendi, eò maior erit volitio aut nolitio illius: quia auctis causis naturalibus augetur effectus: sed cognitio naturaliter concurrit cum voluntate partialiter & actiuè ad effectum volitionis seu nolitionis producendæ, vt communiter tenetur & supponitur ergo quo maior cognitio, maior volitio, aut magis voluntarium est: quod intelligitur ex hac parte, & cæteris paribus, & dummodo nō aliūde sit impedimentum proueniens, puta, à libertate voluntatis, quæ potest minus intensam volitionem producere cum maiori cognitione, & intensiorē cum minore, ex quo est principalius agens & liberum ad talem effectum; vt latè de hoc agit Almayn in tract. de libertate volūtatis: sed quia vt dictum est cognitio potest à suo effectu impediri per libertatem voluntatis; non probat prędicta ratio quòd omnis ignorantia, vt talis est in omni casu semper tollat rationem voluntarij, & excuset: quamuis id probet quātum est ex parte cognitionis si adesset, nisi ipsum voluntarium au- 2. ratio. geretur, aut cōseruaretur à libertate voluntatis.

Ideo est alia ratio probans intentum vniuersaliter & simpliciter quòd, scilicet, omnis ignorātia, vt talis, semper in omni casu excusat à culpa seu gradu culpæ, quæ proueniret ex parte cognitionis oppositæ, si adesset. Et ratio etiam hæc est sancti Bonauent. vbi supra: quia ignorantia minuit de ratione contemptus: quæ ratio sumitur etiam ex parte cognitionis, quā ignorantia tollit, considerando ipsam cognitionem; non quidem inquantum concurrit ad productionem actus voluntarij vt 1.ratio procedebat; sed vt est circunstantia pertinens ad grauitatem peccati seu contemptus: & per consequens ignorantia opposita consideratur, vt est circūstantia tollens dictam cognitionem, & circunstantiam facientem ad maiorem contemptum seu grauitatē peccati. Ratio autem est hæc. Quicquid tollit de ratione cōtemptus, tollit etiam de grauitate culpæ; & excusat magis vel minus quantum est ex hac parte, ut constat: sed omnis ignorantia, vt talis semper tollit de ratione contemptus, ergo semper omnis ignorantia excusat plus uel minus secundum quod plus vel minus est de tali ignorantia, & quantum est ex parte hac quòd talis actus est ignoratus. Consequentia patet cùm maiore, & minor probatur. Tum primò, quia cæteris paribus maior contemptus est ubi est maior cognitio, putà, dum voluntas contemnit suam regulam actualiter, quàm solum habitualiter, aut uirtualiter, aut interpretatiuè dictantem & cognitam, ideo namque peccatum scienter & de industria factum, est grauius alijs secundum communiter doctores: quia est magis contra suam regulam etiam actualiter dictantem & cognitam, vt de hoc latius infra quæstione 29. habetur, & facit Lucæ 10. Seruus sciens voluntatem Domini & non faciens vapulabit multis. Tum secundò, quia de ratione contemptus est nolle obedire suæ regulæ cognitæ: & grauius peccat, quia agit contra

contra conſcientiam, ſeu contra ſcientiam retrahentem à peccato: peccans autem ex ignorantia, aut cum ignorantia quacunq; nõ ſic: quo fit, vt licet grauius peccet aliunde qui peccat ex ignorantia affectata ſeu conſequente; non tamen peccet grauius in actu ſequenti aut comitãte ipſam culpabilem ignorantiã. Nã duobus ſaltim peccatis ille peccat. Primò per malam voluntatem qua vult ignorare. Secũdo per illud aliud peccatum ſequens quòd committit ex illa ignorantia affectata: & hoc peccate ſecundo, nõ peccat grauius, quàm ſi ſcienter peccaret: quia ab hoc peccato illa ignorantia tollit circũſtantiam cognitionis aggrauantem, & rationem maioris contemptus, qui ex tali cognitione proueniret; vt dictum eſt. Et in hoc cõcordat cum Bonauẽt. vbi ſupra. B. Th. 1. 2. q. 76. art. 3. & 4. & ibi Caietanus expreſse, & Alex. Allen. & alij moderni.

Et ſic eſt intelligendus & limitandus Gabriel vbi ſupra, quando dicit quòd ignorantia excuſat ſi ea non concurrente homo non eſſet eliciturus actum: nam ſi nihilominus eliceret, vt quando eſt ignorantia concomitans: tunc ignorantia nihil facit ad excuſationem: quia tunc non peccat ex ignorantia, licet peccet ignoranter. Hæc ille. Quod intellige, & limita vt dictum eſt, quòd uidelicet nihil facit ad excuſandum à culpa ſimpliciter, ſeu à culpa prouenientc à mala uoluntate, ſeu aliunde: benè tamẽ excuſat à tota culpa, ſeu grauitate, quæ proueniret ex parte oppoſitæ cognitionis ſi adeſſet; & ſimiliter ſunt intelligendi B. Th. & alij omnes doctores ſicubi videntur aliter dicere: & ſimiliter id quod communiter dicitur quòd ignorantia aliquando excuſat à tanto, ſed nõ à toto: quia, ſcilicet, non excuſat à tota grauitate, quæ ratione prauæ volũtatis, ſeu aliũde prouenit. Et ita etiam patet. 2. pars propoſitionis, ſcilicet, ſimpliciter autem non excuſat: quia in omni ignorantia vincibili eſt aliqua culpa, quæ non omnino excuſat. Igitur reſolutoriè dicitur cũ Bonauent. vbi ſupra ꝙ quia omne peccatum menſuratur ſecundum quantitatẽ libidinis & contemptus; & omnis ignorantia minuit aut priuat de ratione horum duorũ vt probatum eſt; ideo omnis ignorãtia generaliter inquantum huiuſmodi excuſat peccatum: vnde ſi tanta ſit quòd omnino priuat rationem voluntarij & contemptus, certè excuſat ſimpliciter à toto; ſi verò non omnino priuat, iã non excuſat niſi à tanto, i. ab eo gradu malitiæ dũtaxat, qui ratione cognitionis oppoſitæ proueniret, vt dictum eſt. Hæc S. Bonauentura in ſententia. *Reſolutio.*

Contra predictam propoſitionem primò ſic arguitur. *Argum. 1.* Omnis ignorantia æqualiter tollens de cognitione, æqualiter repugnat dictæ cognitioni quã tollit ſeu priuat, modò ſit vĩcibilis, modò inuincibilis: & æqualiter excuſat: ſed omnis ignorãtia etiam vincibilis æqualiter tollit de cognitione, & æqualiter opponitur illi: ergo omnis ignorantia æqualiter excuſat, modò ſit vincibilis, modò inuincibilis. Minor probatur, quia ꝙ ſit vincibilis, aut inuincibilis, concomitans, aut præcedens ignorantia; impertinens eſt, & per accidens ad formalem oppoſitionem, & repugnãtiam ignorantiæ ad cognitionem oppoſitam undecunq; talis ignorantia procedat: modò poſſit & debeat tolli, modò non, ſicut cæcitas, & uiſio: album, & non album, aut ſicut verum, & non verum: ſic cognitum, & incognitum, ſeu ignoratum opponuntur vndecunque ſit, & modo poſſit ſanari, aut tolli, modò non. Conſequentia autem cum maiore patet; quia ideo omnis ignorantia excuſat & tantum, quia & quantum priuat de cognitione: ſed illud conſequens eſt falſum; patet quia ſecundum communiter doctores, vna ignorantia minus excuſat, quàm alia: nam inuincibilis præcedens excuſat à toto: cõcomitans autem nec excuſat, nec aggrauat: uincibilis uerò à tanto ſed non à toto, vt latius de iis habetur in quæſtionibus ſubſequentibus, ergo propoſitio ſuprapoſita, ex qua ſequitur hoc falſum, falſa eſt

Reſpondeo concedendo antecedens, & conſequentiam formaliter loquendo, ad hunc ſenſum quòd ſcilicet per ſe loquendo de ignorantia, vt ignorantia eſt, omnis ignorantia æqualiter tollens de cognitione æqualiter etiam excuſat, ſcilicet, quantum eſt ex parte ſua ab illo grad u culpæ, ſeu grauitatis, quæ proueniret ex oppoſita cognitionis, ſi adeſſet, vt ſupra declaratũ eſt. Cùm quo ſtat quòd aliunde adſit grauitas à qua talis ignorãtia non excuſet; vt diximus: hoc autem eſt per accidens ipſi ignorantiæ. Simpliciter autem non excuſatur æqualiter à culpa omnis actus ignoratus: quia aliunde aggrauari poteſt, vt ſæpè dictum eſt. *Reſpon ad 1. arg.*

Secũdò arguitur, Omne illud, quod quis facit præter intentionem, agit per accidens: ſed intentio non poteſt eſſe de eo, quod eſt ignotnm, vt patet, ergo id, quod per ignorantiam agitur habet ſe per accidens, in actibns humanis: nunc autem quod eſt per accidens non dat ſpeciem actui: ergo nihil quod eſt per ignorantiam etiã affectatam factum, debet iudicari peccatum, vel virtuoſum vllo modo, etiam ratione voluntatis per accidens adiunctæ tali ignorantiæ. Igitur ſi ignorantia ratione ſui aliquo modo excuſat à culpa; ſequitur quòd etiam excuſat à culpa proueniente ratione voluntatis, cuiuſcunque ei per accidens adiunctæ; & per conſequens ſimpliciter omnino, & non ſecundum quid excuſat: & mutat ſpeciem actus ne talis actus ſi per ſe uoluntarius, & intentus, vt dictum eſt. *Argum. 2.*

Reſpondeo ſecundum Tho. prima ſecundæ. q. 76. artic. 3. ad ſecundum, concedendo primam conſequentiam, & etiam antecedens, ſi talis ſit ignorantia omnino inuincibilis, ſic quòd omnino *Reſpondeo ad 2. arg.*

no

no tollat rationem voluntarij in se & in sua causa; & tunc negatur secunda & tertia consequentia; quia ibi est aliquod voluntarium aliquo modo adiunctum tali ignorantiæ. Si uerò talis ignorantia non est omnino inuincibilis; ita quòd secum habet aliquod voluntarium ei adiunctum aliquomodo in se seu in sua causa; tunc negatur minor, primæ consequentiæ & similiter ipsa cōsequentia; & ratio est; quia quantum remanet in illo ignorante de voluntario, tantum remanet de cognitione eius, quod est uoluntarium, & de intentione peccati: & sic secundum hoc non erit per accidens peccatum: quia talis voluntas licet sit per accidens adiuncta ignorantiæ; est tamen per se concurrens ad actum voluntarium peccati: sicq; actus peccati vt voluntarius est intentus à voluntate illa etiam in genere moris. Et hoc modo non precedunt aliæ probationes contra responsionem datam ad 1. Arg. sed de hoc, scilicet, quomodo ignorantia mutet speciem, quomodo non, latius infra questione. 24. habetur.

Arg. 3. Tertio arguitur quia peccatum additum peccato, facit maius: sed ipsa ignorantia est peccatum maximè quando est vincibilis seu culpabilis: ergo, non excusat, nec minuit peccatum sed potius auget. Consequentia patet; & minor similiter; maior autem probatur, quia maius includit illud, cum quo facit maius.

Respondeo ad 3. arg. Si ad hoc dicatur quòd non oportet quòd peccatum peccato additum maius faciat intensiuè, sed extensiuè: quia non semper peccatum additur peccato: ita quòd fiat unum resultans ex vtroque magis intensum: sicut gradus qualitatis additus alteri gradui facit vnam qualitatem magis intensam secundum communiter doctores, quia vnum peccatum non semper est conforme alteri, nec eiusdem speciei aut rationis: sicque non semper facit maius intensiuè, sed extensiuè, idest, quòd sunt plura peccata; quorum alterum potest tollere de grauitate alterius intensiua, & sic respondit Bonauentur. vbi supra. & Tho. prima secundæ. quest. 76. articulo 4. Immo dicit B. Tho. ibidem & Caiet. quòd non semper peccatum additum peccato facit maius, nec auget peccati malitiam etiam in peccatis coeuntibus in vnum, & facientibus vnum in genere rei & moris: quia potest esse primum peccatum circunstantia alterius plus diminuens de grauitate illius secundi, cum quo vnitur, quàm sit grauitas ipsius secundi, aut etiam primi peccati. Quod sic patet; quia exempli gratia, sit ebrietas habens grauitatem vt duo: & homicidium seu incestus grauitatem vt decem: iam siquis ex illa ebrietate occidat hominem seu comittat incestum, certè minus peccaret, quàm si sine illa ebrietate illud faceret: quia tale homicidium uel incestus distrahitur ꝑ ebrietatē illā à sua specie: & per cōsequēs a sua grauitate specifica: & reducitur ad speciē & grauitatē ebrietatis nō excedēte in duo quis cū circūstātia sequelæ ipsius dāni seu homicidij, peccati uel incestus: & per consequēs plus minuitur de sua ꝓpria & specifica grauitate culpæ rōne ebrietatis: q̄ sit grauitas specifica ipsius ebrietatis. Et concordat Aug. lib. 22. contra Faustum. dicens ꝙ Loth culpandus est non quantum ille eius incestus, sed quantum ebrietas meruit: quia, scilicet, incestus non nisi ex causa ebrietatis illius culpabilis fuit: & tamen ebrietas & incestus ille, similiter & homicidium faciunt unum peccatum in genere moris: quia secundum peccatum, putà, incestus, seu homicidium, solum est circunstantia sequelæ, seu effectus ad primum peccatum ebrietatis secundum Tho. & Caiet. 1. 2. q. 73. artic. 4. & quæst. 20. art. 5. & quæst. 73. articulo. 8. vt de hoc latius infra. quæstio. 18. Ita ergo similiter ad propositum secundum Th. dici potest, quòd quamuis ignorantia quantuncunque culpabilis concurrat vt circunstantia cū altero peccato, ita quòd faciant vnum peccatū in genere moris: non tamen sequitur quod aggrauat illud: sed potius minuit vt de ebrietate dictum est: & concordat Angest. in moral. capitulo. 8. & ita propter hanc rationem negatur illa maior cum sua probatione. Contra hoc Replic. sic replicatur probando veritatem illius maioris assumptæ: quia primum peccatum semper aggrauatur ex aduentu secundi: modò id fit per modum circunstantiæ, aut sequelæ, modò non; vt patet de fornicatione simplici, quæ aggrauatur ex circunstantia loci sacri: & ita similiter ebrietas seu ignorantia pręcedens fit grauior ex aduentu incestus aut homicidij ex ea sequentis. Nunc autem quòd aggrauatur ex altero adiuncto non potest minuere illud, sed potius auget. ergo patet prædicta maior uera, & Argumentū videtur habere vim. Respondeo negando minorem huius replicæ, & patet ex dictis.

Quartò arguitur ad idem, quia cognitio non facit ad maius meritū seu demeritum; ergo nec ignorantia opposita facit ad minus meritum seu demeritum; nec ad excusandum vllo modo, patet consequentia: quia sicut propositum improposito: sic oppositum in opposito, si enim lux nihil facit ad esse hominem; ergo nec tenebra ad non esse hominem, & antecedens probatur; quia meritum vel demeritum non prouenit ex maiori vel minori cognitione: sed ex voluntatis actu seu conatu, ita quòd vbi est ęqualis actus seu conatus voluntatis: ibi est æquale meritū & demeritum circa idem obiectum: ita demū quòd modò adsit cognitio, modò non: si fortes sciens peccat ex tāta libidine seu cōatu volūtatis; et Plato ignorās peccat ex tāta libidine seu conatu cæteris paribus: certè est ęquale peccatū vtrobiq;

& con-

Et confirmatur; quia eiusdem non est aggrauare & minuere peccatum: quod patet, quia eadem causa naturalis non habet indifferentiam ad oppositos effectus; sed potius est determinata ad vnum secundum Aristotelem: ignorantia autem est causa naturalis in suo effectu. & aggrauat peccatum; vt patet per Ambros. super illud Ro.2. An ignoras quoniam benignitas Dei &c. dicentem grauissimè peccas, si ignoras. & Isido. in lib. de Ecclesi. institu. dicit. Nullus in culpa maior est, quàm qui nescit Deum. Et Augustin. in lib. de liber. arbitr. dicit. Quædam per ignorantiam factè improbantur. & tertio Ethic. cap. 5. dicitur, quòd ebrius meretur duplices maledictiones: ergo non minuit, neque excusat ignorantia.

Respon. ad quartum argumentum. Respondeo ad quartum argumentum, secundum Bonauent. vbi supra, negando antecedens. & ad eius probationem concesso eius antecedente negatur consequentia; & ratio est, quia si ignorans quis peccat ex tanta libidine & contemptu sicut ille, qui scienter peccat; idem peccatum in specie, iam ille ignorans si haberet cognitionem certè peccaret cum multò maiori libidine seu contemptu ex parte huius circunstantiæ cognitionis proueniente: & per consequens grauius peccaret, grauiusq; puniri mereretur: sicq; verum est quòd sicut cognitio aggrauat per modū circunstantiæ, sic etiam ignorantia excusat seu minuit grauitatem peccati, non quidem existentem, sed quę existeret ratione cognitionis, si adesset, respectu illius, cuius talis ignorantia habetur; vt dictum est. Ideo dicere quòd cæteris paribus vbi tanta libido & conatus, ibi est tanta imputabilitas seu grauitas, & quòd non obstet circunstantia cognitionis, & ignorantiæ respectu eiusdem; hoc certè implicat: quia si adest cognitio iam ratione huius circunstantiæ, est maior contemptus; & minor vbi cognitio non est: sicq; non sunt cætera paria.

Ad confirmationem. Ad confirmationem, respondeo concedendo maiorem, quòd scilicet causa naturalis eodem modo se habens; quantum est de se seu ex parte sua; non habet oppositos effectus: secus si non eodem modo se habet: secus etiam ex parte subiecti aut passi. similiter conceditur minor quò ad id quod, scilicet, ignorantia in suo effectu per se proueniente videlicet priuando cognitionem oppositam est causa naturalis, sed negatur quòd ignorantia quantū est de se, & quo ad effectum per se aggrauat: hoc enim non est verum vt latè dictum est. Ad auctoritatem autem Amb. quæ videtur dicere quòd aggrauat, respondeo secundum Thom. tripliciter. primo quòd intelligitur de ignorantia affectata: & sic non ratione sui, sed ratione voluntatis adiunctæ per accidens aggrauat. secundò, quòd intelligitur de ignorantia quatenus habet rationem peccati vel circunstantię ingratitudinis, in qua ingratitudine summus gradus est quòd homo etiam beneficiā non recognoscat: sicque non aggrauat ratione sui prout est ignorantia opposita cognitioni, sed aliunde per accidens. tertio quòd intelligitur de ignorantia infidelitatis, quæ subuertit fundamētum spiritualis ædificij. Et ad hanc responsionem videtur alludere alia quarta responsio Bonauent. vbi supra, quæ videtur melior omnibus prædictis, & magis ad rem, dicentis quòd intelligitur non ratione maioris, & grauioris culpæ in se, sed ratione maioris periculi: quia scilicet cùm quis non habet cognitionem morbi, seu culpæ non quærit medicinam, sicque manet semper morbus spiritualis sine remedio: & ita ignorantia alleuiat quidem morbum peccati, sed inducit periculum curationis eius: ita quòd peccatum ignoratum est quidem minus graue, quàm si esset scitum: sed est magis periculosum non quidē simpliciter, sed per accidens. Et facit ad hoc Aug. in lib. confess. dicens, eò insanabilius peccabam, quò me non peccare arbitrabar. Sed de hoc latius infra. q.29. Et similiter respondeo ad illud Isidorij ad quod specialiter etiam dico secūdum Bonauent. quòd ibi comparat peccatum infidelitatis ad alia genera peccatorum: quia & ipsum in se grauissimum est, quia non est sine magna animi deordinatione: nihilominus tamen cùm quis ignorās aliquid facit etiam in incredulitate minus grauiter peccat ex hac parte, quàm qui ex certa scientia cæteris paribus; vt Paulus de se dicitur. prima Timoth. 1. Misericordiam sum consecutus; quia ignorans feci. Similiter respondeo ad Aug. de lib. arbitr. dico enim quòd solum concluditur inde quòd ignorantia nō excusat simpliciter ab omni culpa, & gradu culpæ vndecunq; proueniente; & hoc satis est concessum quòd solum excusat, secundum quid, scilicet, quantum est ex parte sua ab illo gradu culpæ, qui ex parte cognitionis oppositæ prouenire si talis cognitio adesset. Ad illud. 3. Eth. respondeo secundum Tho. vbi supra quòd ebrius meretur duplices maledictiones propter duo peccata, scilicet, propter culpabilem ebrietatē, & propter aliud peccatum inde sequens: ebrietas tamen ratione ignorantiæ adiunctæ minuit peccatum sequens, & forte plusquàm sit grauitas ipsius ebrietatis, vt supra dictū est in responsione ad secundum arg. vel etiam tollit omnino, vt infra. q.18. habetur, vel etiam secundò potest dici, vt ait B. Tho. quòd illud dictum inducitur ab Arist. non ex mente sua, sed secundum ordinationem cuiusdam, Pytaci legislatoris, qui statuit ebrios culpabiliter si percusserint amplius puniendos esse; non respiciens leuitatem, vel grauitatem peccati ex ebrietate procedētis, sed sequelam damni; quia scilicet sæpius iniuriātur alijs ebrij, quàm sobrij, vt patet. 2. Polyt.

Quintò arguitur. Id, quod est commune in omni peccato, nō diminuit peccatum, sed ignorantia *Argum. 5.*

rantia est communis in omni peccato, vt patet. 3.Eth.Omnis malus est ignorans, vt supra q.15. habetur ergo nulla ignorantia excusat, aut saltem non omnis.

Respon. ad quintum argumen. Respondeo tripliciter secundum Tho.vbi supra.primò, concessa maiori, ad minorem, quòd illa ignorantia,quæ est in omni peccato,qua omnis malus est ignorans,non est causa peccati,sed aliquid consequens ad causam, scilicet, ad passionem vel malitiam, habitum, seu dispositionem inclinantem ad peccatum, vt supra q. 15. declaratum est. Vel secundo respondeo, quòd illa ignorantia,quæ est in omni peccato, est generaliter sumpta; de qua in hac quæst. non agitur,sed de ignorantia specialiter & propriè sumpta; qua quis dicitur ex ignorantia vel ignoranter peccare;prout distinguitur à peccante ex malitia seu passione: & talis ignorantia actus seu circunstantiæ,non est in omni peccato, vt patet. quia non est in peccato ex passione seu malitia, ex quo ista peccata differunt, vt patet ex dictis supra quæst. nona, vel tertiò respondeo negando maiorem simpliciter: & ratio est. quia si id, quod est commune omni peccato quãtum est de se, seu ex parte sua, minuit rationem voluntarij vel contemptus:tunc etiam quantum est ex hac parte minuit grauitatem,quæ tali peccato proueniret si talis conditio minuens grauitatem non adesset,vt patet. quia fragilitas nostræ naturæ post peccatum originale aliquo modo alleuiat nostra omnia peccata; & quantum est ex hac parte facit illa esse digna, vel saltem non indigna veniæ; quòd non sic esset tali conditione remota, vt patet in Angelis peccantibus, & in primis parentibus, & sic est de quacunque ignorantia in quolibet peccato, vt sæpè dictum est.

Argum. 6. Sextò arguitur. Omnis circunstantia, quæ sic est necessaria, quòd non est in potestate nostra; maximè si se tenet ex parte operãtis,si est etiam impertinens ad actum in esse moris, etiam est impertinens ad speciem & grauitatem actus: sed ignorantia inuincibilis concomitans est circunstantia, quæ pro tunc non est in nostra potestate, & se tenet ex parte operantis:& est impertinens ad illum actum,putà,homicidium,ergo etiam est impertinens ad excusandum vel aggrauandum homicidium: sicque non minuit voluntarium & contemptum, nec excusat vllo modo. Consequentia est bona: & maior tripliciter probatur. primò, quòd circunstantia quæ non est in nostra potestate, nil facit ad grauitatem, quia ex Aristotel.per ea,quæ nobis insunt à natura,nec laudamur, nec vituperamur, & similiter per ea, quæ non sunt in nostra potestate,nec meremur, nec de meremur, alioqui ad impossibile esset obligatio: quod absit. Et secundò, quòd circunstantia se tenens ex parte operantis nihil facit ad grauitatem, vel excusationem,patet. quia talis circunstantia concurrit naturaliter & necessariò posito actu liberi arbitrij, & per consequens iam non est in nostra potestate. Et tertiò, quòd circunstantia impertinens, ad actum etiam est impertinens; & nihil facit ad grauitatem augendam aut minuendam, patet. quia ideo circũstantiæ aggrauant vel minuunt, quia aliquo modo sunt pertinentes, & habent aliquam causalitatem, seu habitudinem ad actum aliquo modo, vt patet. Ergo si est omnino impertinens, nullam habet causalitatem ad aggrauandum actum vel alleuiandum. Et ita patet maior omnino probata. Minor etiam probatur: quia ignorantia inuincibilis concomitans non est pro tunc in nostra potestate vt tollatur,vt patet ex diffinitione ignorantiæ inuincibilis, supra q.1.& secundò, patet. ꝙ tenet se ex parte ipsius ignorantis. & tertiò, est impertinens ad illum actum: quia nihilominus ille sic peccans peccaret, seu ageret illud, vt patet ex diffinitione ignorantię concomitantis supra. quæst.1.

Respondeo negando maiorem quò ad eius duas primas particulas: quò ad primam quidem de circunstantia, quæ non est in nostra potestate, tunc quando operamur, dico quòd est falsa, quamuis Gabriel in secundò distinctio.41.conclusio tertia secundum Okam teneat oppositum & malè: & ratio falsitatis est, quia si quis cognoscat Berthan inuincibiliter putãs esse suam vxorem, vt Iacob. cognouit Lyam, & in illo actu iam adueniat cognitio quòd non est sua,putà, per vocem ipsius vel alio modo; iam talis cognitio necessariò illi adest & naturaliter operatur in eo, ita quòd non est in potestate sua non cognoscere illam non esse suam: & tamen ratione huius circunstantiæ, cognitionis necessariò existentis,iam ex tunc incipiet ille actus esse demeritorius,& culpabilis si continuatur, ex quo est contra dictamen rationis aduenietis. Similiter si quis die non prohibito comedat carnes: & iam adueniat prohibitio, quæ non est in potestate ipsius comedentis, eiusque sufficiens promulgatio: certè exinde erit culpabilis illa comestio ratione illius prohibitionis, seu circunstantiæ temporis, quæ non est in eius potestate. Similiter potest exemplificari & dici de cirstantia loci, & personæ, & de omnibus alijs,ergo illa particula est simpliciter falsa. Et ad Aristotel. respondeo, nihil facit ad propositum, quia loquitur non de circunstantijs, sed de actibus naturalibus: vt sunt actus potentiæ negatiuæ,& nutritiuæ, & huiusmodi, quòd isti tales ex quo nullo modo sunt in nostra potestate applicatis actiuis ad passiua, neque per modum imperij subijciuntur voluntati, non sunt laudabiles, nec vituperabiles: quamuis applicatio cibi ad os, vel ad stomachum bene est in nostra potestate; & hæc laudabilis, seu vituperabilis est: Resp. ad 6. Argum.

ita

ita & actus ille, qui in se vel in sua causa est in potestate voluntatis per modum imperij est laudabilis, seu vituperabilis pro tunc tantum; quando est in potestate nostra, & non aliàs, nec alio tempore.

Quòd si etiam de circunstantijs velis idem propter eandem rationem dicere; tunc dico generaliter; quòd si aliquo modo mediatè vel immediatè in se vel in sua causa, actus cum tali circunstantia non est in nostra potestate per modum imperij voluntatis; tunc etiam non est laudabilis, nec vituperabilis talis actus ratione illius circunstantiæ: neque illa facit ad grauitatem culpæ modò se teneat ex parte obiecti, modò non: quamuis faciat ad grauitatem pœnæ, seu etiam ad accidentalem culpæ maiorem, aut minorem grauitatem; vt infra.q.18.latius habetur, Cum quo tamen bene stat quòd talis circunstantia, quæ nullo modo est in nostra potestate, facit ad alleuiationem seu excusationem culpæ, vt patet. quia ex hac parte quòd non est in nostra potestate, iam sicut non aggrauatur peccatum; ita eadem ratione alleuiatur in toto vel in parte quantum ratione eius tollitur de ratione voluntarij, aut contemptus, vt dictum est. Et ita negatur illa maior assumpta in argumento ratione illius primæ particulæ: imò ratione eius deberet potius dici quòd circunstantia, quæ non est vllo modo in nostra potestate licet sit impertinẽs ad laudem seu peccati grauitatem augendam; est tamen pertinens, & facit ad culpæ alleuiationem; vt patet ex dictis. Item negatur eadem maior ratione secundæ particulæ; quamuis Duran. illam teneat, videlicet, quòd circunstantia se tenẽs ex parte operantis, nihil facit ad laudem vel vituperium, seu grauitatem actus; propter rationem suprapositam: & iam impugnatam in prima particula. Insuper eius fallitas patet. quia si fortes existens in charitate seu gratia, producat actum bonum cum omnibus alijs circunstantijs; non tamen ex inclinatione charitatis; iam non est meritorius ille actus, supposita opinione satis communi; ꝙ scilicet ad meritum non sufficit charitas assistens; sed ꝙ requiritur concurrens actualiter seu virtualiter. Iam si ex concursu illius charitatis producat seu continuet illum actum: certè erit meritorius, quamuis ille concursus gratiæ sit naturalis, & ex parte operantis; vt patet. Item circunstantia personæ facit ad grauitatem peccati, vt patet si quis voto obligatus fornicatur, quia plus peccat, quàm secularis non habens votum. Et tamen dignitas, seu status, & professio, seu votum personæ se tenet ex parte personæ operantis; & non est causa actus illius, qua suppono quòd talis persona est aliàs omnino volẽs facere talẽ actum bonum aut malum. Si ad hoc dicatur, quòd antecedenter aliquo modo est in potestate operantis talis concursus circunstantiæ ad talem actum; ideo facit ad meritum, seu demeritum; ecce quomodocunq; dicatur habeo intentum: nam iam falsum est simpliciter quòd circunstantia personæ non facit ad laudem, vel vituperium: modò sit in potestate eius, modo non. Item secundò falsum est dicere quòd est impertinens ad alleuiandum peccatum: nam vt supra dictum est de prima particula, etiam si esset talis circunstantia impertinens ad laudem & vituperium & grauitatem augendam: non tamen ad alleuiãdum peccatum, quod patet. quia si talis circunstantia tenens se ex parte personæ non est vllo modo in sua potestate: iam sequitur quòd ex hac parte sicut non aggrauatur peccatum, ita & alleuiatur, vt supra dictum est. si autem est in sua potestate, iam sequitur quòd sicut est pertinens ad aggrauandum, ita potest esse pertinens ad alleuiandum. ergo illa particula secunda illius maioris, vtpotè falsa, negatur omnino. Tertia autem particula, scilicet, quòd circunstantia omnino impertinens ad actũ in esse rei & in esse moris qualiscunque & vndecunque sit, est etiam impertinens ad qualitatem specificam seu grauitatem mutandam, augendam, sed alleuiandam in toto vel in parte, conceditur: sed tunc negatur minor, quia licet actus peccati, putà, homicidium commissum cum tali ignorantia inuincibili concomitante, sit volitus in esse rei, & quò ad hoc ipsa ignorantia sit omnino impertinens: non tamen in esse moris: quia vt in hoc ait bene Gabriel, in secundò distinctio. 22. quæstio. secunda notab. 3. quo ad tale esse morale talis ignorantia facit talem actum esse non voluntarium: nam quò ad hoc quòd est occidere hominem, facit talem occisionem non esse volitam, non enim ille volebat, neq; putabat se occidere hominem, sed feram, aut aliud; vt supponitur, & per consequens occisio hominis, vt hominis, erat ignorata & nullo modo intenta in illo actu, quamuis in alio actu intenta esset: sicque talis ignorantia bene est pertinens ad tollendum rationem homicidij in esse morali: & per consequens excusat tollendo voluntarium & contemptum legis, vt patet ex omnibus supradictis, sed & de hac ignorantia concomitante quomodo, & quantum excuset, latius infra quæstione decimanona habetur.

Quòd si replicatur, quòd intemperatus, qui, scilicet, est in gradu intemperantiæ deprauatus sine murmure rationis aut conscientiæ peccans; iste peccat grauius & ex maiori libidine & contemptu quàm qui est in gradu incontinẽtiæ cum eius murmuratione, ergo cognitio non est circunstantia augens contemptum: sicut nec omnis carentia cognitionis minuit contemptum: sicq; non omnis ignorantia minuit peccatum nec excusat. *Replica.*

H 2 Respondeo

Respon. ad replicam. Respondeo secundum Martinum de temperantia in quæstione tertia de ebrietate, concl. 6. concesso antecedente, negatur consequentia: ratio est, quia carentia rationis murmurantis proueniens ex deprauatione voluntatis ex consuetudine peccati & ex contemptu: qualis est in prædicto intemperato; vt supponitur, æquiualenter seu virtualiter, continet in se rationem remurmurantem, quam etiam virtualiter contemnit: sicq; illa carentia rationis actualis, est virtualiter contemptus frequentissimus ipsius ex ratione deprauata. qui autem est ignorans per ligationem sensuum & organorum ministerialiter deseruientium ad vsum rationis, non ita contemnit: ideo eius carentia cognitionis minuit contemptum. Hæc ille. Potest etiam dici negando illam consequentiam; quia talis intemperatus habet eò minus de contemptu actuali quò minus habet de rationis murmuratione actuali: quamuis aliunde ex voluntate deprauata habeat æqualem seu maiorem contemptum virtualem: semper enim esset maior contemptus actualis si esset maior actualis rationis murmuratio. Et ideo cæteris paribus ignorantia aut carentia cognitionis & remurmurationis actualis, minuit contemptum ex parte sua; & per consequens peccatum, vt patet ex dictis.

Argum. 7. Septimo ad idem, & contra primam probationem propositionis arguitur, quia ignorantia inuincibilis concomitans, qua scilicet, exempli gratia; Sortes occidit Platonem inimicum putãs omnino illum esse feram, non tollit voluntatem saltem virtualem vel promptitudinem quam habebat sortes occidendi Platonem inimicum; vt supponitur ꝙ sortes manebat in suo malo proposito, quamuis nunc actualiter non intenderet occidere Platonem inimicũ sed feram aliquam vti ei apparebat: haberet tamen actualem volitionem illum occidendi si sciret illum esse suum inimicum; vt supponitur ex diffinitione ignorantiæ concomitantis supra quæst. 1. ergo non omnis ignorantia omnino priuans cognitionem tollit voluntarium: & per consequens non omnis excusat.

Resp. ad 7. Argum. Respondeo negando antecedens: dico enim quòd in casu prædicto sortes occidens Platonem, in illo actu non habet illam volitionem quam haberet si sciret esse Platonem, aut si sub æstimatione Platonis occideret: sicque ratione ignorantiæ tollitur ista talis volitio in illo actu: modo habeat tunc simul aliam volitionem actualem seu virtualem occidendi Platonem, modo non: & ita ille actus occisionis Platonis nõ producitur à volitione occidendi Platonem sed à volitione occidendi feram seu rem quæ æstimatur esse fera: obiectũ enim illius volitionis in quod ipsa volitio tendit, est fera æstimata vel apparens. Similiter ex dictis patet responsio ad Argumentum Martini de temperantia quæstio. 3. de ebrietate conclusione prima dicentis. quòd peccata quæ ebrius sine sua culpa committit ex passionum motibus, habens aliquam connitionem quæ etiam sine ebrietate committeret; non excusantur à culpa ratione illius ignorantiæ vel ebrietatis. & cum Martino concordat. Caietan. secundum Thom. secunda secundæ quæst. 150. artic. 4. dicens, quòd solum illa peccata quæ ex inculpabili ebrietate causantur: ita quòd à nullo sobrio fierẽt excusantur omnino à culpa: sed vt patet ex dictis, tam illa peccata quæ à sobrio fierent quàm ea quę à sobrio non fierent excusantur ab eo gradu culpæ, qui ratione cognitionis proueniret. Hic etiam potest argui, ꝙ ignorantia etiam inuincibilis præcedens aliquando aggrauat, videatur infra. quæst. 17. sequenti, dubio 4. vbi de his latius.

QVAESTIO XVII.

Vtrum omnis ignorantia inuincibilis præcedens, iuris, vel facti, vel circunstantiarum, ex nulla culpa proueniens, excuset simpliciter à culpa.

Nota. RESPONDEO notando prius, quòd hic, & in quæstionibus sequentibus iam agitur vtrum ignorantia excuset omnino vel simpliciter à culpa proueniente tam ratione cognitionis oppositæ si adesset, quàm aliunde ratione voluntatis seu aliarum circunstantiarum adiunctarum: nam in quæstione præcedente actum est, quòd omnis ignorantia excusat de se à culpa quæ ratione oppositæ cognitionis proueniret, & non aliunde.

Nota. 2. Item nota quid nominis ignorantiæ inuincibilis præcedentis, simul & inculpabilis vel ex nulla culpa prouenientis, de qua hic agimus: nã de alijs in quæstionibus subsequentibus agitur particulariter: similiter supponitur ex dictis supra q. 1. quæ sit ignorantia inuincibilis, quò ad dissolutionem & euasionem simul, & quæ, quò ad dissolutionem tantum.

Propo. 1. Istis suppositis sit vnica propositio. Omnis ignorantia omnino inuincibilis, præcedens seu inculpabilis seu ex nulla culpa proueniens; tam iuris quàm facti & circunstantię cuiuscunq; excusat omnino & simpliciter à tota culpa: & hoc solum est verum quando tota malitia actus proueniret ratione illius: de quo prædicta ignorantia habetur. Estque id regulariter verum etiam quando illa ignorantia est solum inuincibilis, quò ad dissolutionem, quamuis non quò ad euasionem.

Ista propositio habet tres partes, quarũ prima

ma est quasi regula generalis, aliæ sunt eius limitationes, vt patet: & probatur prima pars tripliciter. Primò secundum Gabriel. in secundo dist. 22. quæst. 2. conclusio. 1. Qui facit omnia ad quę tenetur non peccat: sed habens prædictam ignorantiam inuincibilem est huiusmodi, vt constat ex diffinitione eius supra quæstio. 1. ergo non peccat imputabiliter vllo modo. Consequentia est bona: & maior etiam clara; quia seruans legem non peccat: seruat autem qui facit omne quod debet. Secundò probatur idem secundum Thom. prima secundæ quæst. 76. art. 3. & 4. & ibi Caiet. & Bonauent. in secundo distinctio. 22. q. 3. art. vltimo. Quia id quod tollit omnino rationem voluntarij ab aliquo actu quò ad esse morale, tollit etiam omnino rationem culpæ ab eo: sed ignorantiā prædicta est huiusmodi; ergo. Consequentia patet, & maior probatur: quia secundum August. peccatum eatenus est peccatum, scilicet imputabile, quatenus est voluntarium; quia eatenus est in hominis potestate & non amplius: ergo si nullo modo est volūtarium iam non est peccatum imputabile. Minor autem probatur: quia nihil volitum quin sit aliquo modo præcognitum secundum Aug. Ideo Ber. dicit quòd pueris, infantibus, & dormientibus nihil imputatur. Tertiò, probatur idem secundum Adria. in 4. quodlibet. quia si prædicta ignorantia omnino inuincibilis non excusaret à culpa; ergo facienti quod in se est, nō esset Deus paratus succurrere in necessarijs absolutè ad salutem: quod tamen est contra August. dicentem quòd Deus semper est paratus bene facere; sed malitia hominum prohibetur. 16. quæst. 1. capit. decimæ. & contra psal. 144. Prope est Dominus inuocantibus eum in veritate. Addes vt glo. ad Rom. 5. dicat quòd si Deus non reciperet confugientem ad se esset iniquitas in eo: hoc autem attribuere Deo esset impium & blasphemum vt de hoc latius supra. q. 4. dictum est.

2. Pars. Secunda pars propositionis, videlicet, quando tota malitia actus proueniret ratione illius de quo habetur prædicta ignorantia; ideo dicitur; quia si illa ignorantia inuincibilis præcedēs sit solum de aliqua circunstantia quæ aggrauaret, si sciretur: & non de alijs actibus vel circunstantijs aggrauantibus: tunc non excusat nisi à malitia quæ proueniret ex parte illius circunstantiæ ignoratę. patet exemplo, si quis culpabiliter occidat aliquem, quem cognoscit quidem esse hominem; sed eum inuincibiliter omnino ignorat esse patrem suum; ita quòd si id sciret nullo modo occideret: vel si quis fornicetur scienter cum non sua, quam tamen omnino inuincibiliter ignorat esse matrem, vel sororem suam, ita quòd si hoc sciret nullo modo ipsam cognosceret (vt aliquando nocte contingit, & vt Genes. 38. legitur simile de Iuda cum Thamar nuru sua quamuis aliqui contra dicant vt supra. quæstio. 6. dubio. 1. latius habetur propositione prima) iam in his casibus non excusatur à culpa homicidij seu fornicationis, ex quo respectu huius non habuit prædictam ignorantiam: excusatur tamen à culpa parricidij, aut incestus coram Deo in foro conscientiæ: & à pœna iuris Diuini pro culpa hac sicut & ab ipsa culpa: etiam si det operam rei, aliàs illicitæ vt dicit Caieta. vbi supra, & Syluester titulo ignorantia quæstio. 6. Sed vtrum excusetur etiam à pœna iuris humani videatur infra q. 26. q. 27. & ratio huius est. quia respectu talis circunstantiæ quæ faceret seu aggrauaret peccatum illud habetur ignorantia omnino inuincibilis præcedens. Item si quis haberet ignorantiam præfatam de aliqua circunstantia impertinente ad rationem peccati; idest non aggrauante, nec alleuiante peccatum si cognosceretur, ipsa circunstantia: tunc non excusatur à peccato propter talem ignorantiā: quia sicut circunstantia, ita & ignorantia & cognitio eius est impertinens ad culpæ grauitatem aut alleuiationem; vt patet exemplo: si vellem furari rem alienam Ioannis; quam tamen inuincibiliter æstimo esse Platonis: itá quod si scirem eam esse Ioannis certę non furarer illam: tunc talis ignorantia non excusat à peccato furti: nec aggrauat, sicut neque ipsa circunstantia si esset cognita: parum enim refert ad furtum quòd res aliena sit Ioannis vel Platonis cęteris paribus: sicut parum aut nihil refert quòd manu sinistra aut dextra, pigrè aut velociter, hora tertia vel quarta, rem alienam rapui. Similiter est dicendum de sciente aliquid esse peccatum; sed ignorat ipsum esse mortale: nam non excusatur à peccato, vt ait Adrianus, vbi supra, neque à grauitate mortali inuincibiliter præcedenter ignorata, propter eandem rationem, quia scilicet non ignorat aliquid adesse vel non adesse, quod sit pertinens ad rationem peccati mortalis: non enim ignorat actum aut circunstantias ex quibus prouenit ratio illius peccati: quamuis ignoret grauitatem earum & euentus vel sequelæ aut pœnæ, quæ & quanta sit, vt de hoc habetur latius infra. quæst. 19. in responsione ad primum Argumentum. Quòd si quis ignoret omnino inuincibiliter circunstantiam quæ alleuiaret culpam si sciretur, puta si quis omnino inuincibiliter ignorans occidat aliquam bestiam seu hominem, putans esse patrem suum quem certè tunc intendebat occidere per talem actum: ita quòd si sciret non esse patrem nollet occidere: iam talis ignorantia non excusat eum à peccato parricidij, sed aggrauat ipsius bestiæ seu hominis alterius occisionem: ita quòd formaliter est parricidium ex quo intentio seu volitio à qua illa occisio imperabatur habuit pro obiecto patrem suum: quamuis materialiter actus exterior occisionis non parricidium sed homicidium aut Bestiæ occisio sit. Quomodo autem sit verum,

quòd præfata ignorantia non solum nō excusat, sed etiam aggrauat per accidens culpam, paulò inferius declarabitur in fine huius quæstionis. & cum hac secunda parte huius propositionis sic declarata concordat. Bonauent. & B. Tho. & ibi Caiet. & Altisiodoren. Almayn, Adrian. & communiter doctores.

3. Pars. Tertia pars propositionis, quòd scilicet id est regulariter verum (etiam si ignorantia sit inuincibilis solum quò ad dissolutionem) patet; quia regulariter tunc excusat quando homo non habet causam dubitandi de opposito; aut de peccato fm talem ignorantiam faciendo: vt sæpe contingit in multis contractibus iure Diuino & naturali illicitis; de quibus tñ sunt rationabiles opiniones iustificates: & qñ mulier, postquàm à fide dignis audiuit maritū suum in remotis agentem: mortuum esse: cū alio contraxit: & qñ quis petit debitum ab ea quam inuincibiliter ęstimat esse suam: nam in his & alijs casibus similibus: vbi probabilitas, ꝙ talis actus est licitus, aut ꝙ maritus est mortuus, aut ꝙ illa mulier est sua, tollit causam dubitandi de opposito: vtique inuincibilis ignorantia quò ad dissolutionem tm̄ excusat omnino, licet pateat euasio cessando ab actibus illis. Tunc autem non excusaret nisi ignorantia esset omnino inuincibilis ēt quò ad Euasionem: qñ stante tali ignorantia adhuc homo habet causam rationabilem dubitandi de opposito; aut ꝙ est peccatum secundum talem ignorantiam agendo; putà, quando ob arduitatē vel nouitatem simul & incertitudinem rei, tenetur quis non procedere ad actum vel omissionē, nisi plenè certior factus sit: ita ꝙ tale dubium seu incertitudo non tollitur per positionem alterius partis: exempli gratia. si Diabolus alicui in specie crucifixi appareret; vtique non excusaretur ille absolutè adorando: quamuis non possit scire si Diabolus est, aut non: quia patet euasio cū expressa conditione adorando: sed an tunc sufficiat implicita conditio, sicut adoratur hostia fm Concilium Constantiense, alibi discutiendū est. Ita tenet Adria. in materia de confessione dub. 7. & dicit ita intelligere & limitare doctores: quāuis ipse in 4. quodlib. art. 1. prius indistinctè tenuerit, ꝙ non excusat ignorantia (scilicet semper in omni casu) nisi sit oīno inuincibilis quò ad dissolutionem & euasionem: sed (vt dixi) fm præfatam distinctionem quam ipse vbi supra dubio 7. ponit intelligendus est. Vnde si Diabolus in specie crucifixi apparens pciperet Petro immolationem sui aut filij, aut mutilationem membri: aut quòd relicta religione quam professus est ducat vxorem: non est ignorantia inuincibilis, nisi quò ad dissolutionem tantum. Sed quia per incertam illam Diaboli apparitionem illud præcipientis, nō tollitur certitudo pręcepti Diuini generalis in oppositum: ideo nec excusatur, obediens illi incertæ apparitioni, contra certum præceptum Dei in oppositum: super re periculosa de mortali peccato. Quòd si esset certum de reuelatione Dei illud præcipientis: vtique illi esset obediendum sicut Abraham obediuit Genes. 22. quia & Deus tunc in suo generali præcepto dispensat: si autem æquale dubiū de vtraque parte contradictionis esset: tunc minus malum minusq; periculum eligendum est; vt inferius tractatu de conscientia. quæst. 5. q. 5. latius habetur: est enim tunc ignorantia omnino inuincibilis quò ad dissolutionem simul & euasionē, & penitus excusans.

Ex supradictis, tria dubia oriuntur, quorum primum est. Vtrum quando quis ex actuali obliuione eius quod habitualiter scit aliquid operatur: reducatur ad præfatam ignorantiam inuincibilem præcedentem: & omnino excusetur. Puta si quis certa intentione perseuerans nullo modo peccandi mortaliter: & sciens talem contractum sapere vsuram & esse mortalem, aut esse diem ieiunij obligatorium, aut sortem esse excōicatum nominatim: & tñ id actualiter nunc non recolens, facit talem cōtractum seu actum, seu cōicat, etiam in Diuinis, cum illo excōicato; ꝙ si recoleret (vt supponitur) nullo modo faceret. in tali inquam casu, & alijs eiusmodi dubitatur; vtrum illa obliuio æquiualeat ignorantię inuincibili pręcedenti, vt excusetur homo à mortali & à censuris propter id inflictis. Dubium. 1.

Respondeo quòd sic, secundum Caietan. 1. 2. quæst. 6. art. 8. & Gabriel in 2. distin. 41. dubio. 3: & Alexan. Allens. & Paluda. in 4. distinct. 18. quæst. 6. & ratio est; quia omnium actualiter reminisci est supra hominis facultatem. Quilibet enim experitur in se ipso non esse in potestate sua quòd recordetur eorum omnium quæ habitualiter nouit, & meminit, etiam si velit recordari, vt patet; de quo infra. quæstio. 26. latius. & hoc est verum quando prædicta obliuio nō prouenit ex culpa nostra; nam si prouenit ex culpa, tunc est idem iudicium, quod & de ignorantia inuincibili præcedente proueniente ex culpa, qualis est ignorantia culpabiliter ebriorum, de qua infra in q. 18. latius habetur. Respon.

Dubitatur secundò: Vtrum sortes habēs ignorantiam, partim vincibilem partim inuincibilē, sic scilicet, quòd potest vinci faciendo quod tenetur, sed tamen requiritur tēpus vnius diei exempli gratia: ita quòd in medietate illius diei non potest plenè facere quod tenetur ad sciendum, vt oportet: dubitatur ergo, tunc si dictus sortes conformiter ad illā ignorantiam vel ex illa ignorantia aliquid operatur, in illa prima parte diei in qua est sibi inuincibilis, an peccet, an teneatur expectare finem totius illius diei seu tēporis requisiti quousq; plenè sciat; vt sic tunc plenè informatus operetur & non ante. Dubium. 2.

Respondeo secundum Almayn in moral. tracta. 1. c. 5. quòd si talis ex sua culpa in talē ignoran-

rantiam non peruenit: neque dubitare tenetur tunc, an sit mortale peccatū id quod vult agere: iste nō peccabit interim dum inquirit operādo secundum illam ignorantiam tunc inuincibilē; quia omnis actus malus pro tempore pro quo fit est difformis dictamini recto seu inculpabili ꝙ inest, vel quod inesse debet: uel est contra cōsciētiam vel contra probabile dubium, ut patet; quia non apparet vnde sit illicitus actus nisi ex aliqua trium causarum dictarum: sed talis actus illius hominis de quo est quaestio nō est huiusmodi: qa ex quo ignorat inuincibiliter omnino, iam nō facit contra dictamen rectum quod non est: neque contra debitum inesse, ex quo tunc non tenetur habere aliud dictamē seu cognitionem is qui inuincibiliter ignorat: neque facit contra conscientiam aut contra probabile dubium; ut supponit in casu iam dicto ergo nō peccat. Ideo & dicunt communiter doctores quòd peruenīēti ad ętatē discretionis dantur induciæ, ut inquirat & sciat: & interim dum non plenè scit, quod est sciendū ignorat inuīcibiliter, si facit quod debet inquirēdo ut conuenit illi ætati; & secundum illam ignorantiam aut notitiam quam habet interim operādo non peccat. Et fortè sic intelligendo concordat. B. Tho. 1. secundæ, q. 89. art. 6. dicens ꝙ statim tenetur puer ueniens ad ætatem discretionis inquirere & deliberare de fine ultimo seu de fine honesto vitæ suæ ut ibi latè Caieta. declarat. Secus esset si illa ignorātia tūc inuincibilis proueniret ex culpa sua de qua in q. 18. latius habet. Secus etiam si dubitat aut dubitare tenetur ꝙ peccat tale quid agendo: tunc enim tenetur se suspendere ab illo actu quousque debitè inquirat & sciat (ut oportet) & interim dum inquirit si occurrit quid necessario agendum uel omittendum non peccat, secundum illam ignorantiā inuincibilem agendo uel omittendo: & si conscientia remordet tunc deposita tali conscientia non peccat agendo uel omittendo: conformiter ad illam ignorantiam omnino inuincibilem.

Dubium. 3. Tertiò dubitatur. Vtrum ignorantia inuincibilis præcedens aggrauet culpam aliquādo. Nā si dicatur quòd sic: iam hoc uidetur contradicere supradictis in q. 16. ubi habetur quòd quantum est de se, semper excusat: & per consequens uidetur repugnare ꝙ quantum est de se (sic enim loquor) causa naturalis habeat cōtrarios effectus aggrauandi, scilicet, & excusandi culpam. Si dicatur quod non: certè hoc videtur contra experientiam: nam occidens Platonem inuincibiliter æstimatum esse patrem suum volens: & intendens occidere patrem: qui quidem Platonē non occideret si cognosceret illum non esse patrem, quem intendebat occidere: iam grauius peccat sit occidendo illum cum tali ignorantia & intentione parricidij, quàm si cognoscendo illum esse Platonem occideret; ut supra dictum est in probatione. 2. partis propositionis: similiter si quis fornicatur cum Bertha soluta quā inuincibiliter æstimat esse sororem, aut matrē, ita quòd nullo modo cum illa fornicaretur, si sciret non esse sororem aut matrem cùm qua solum volebat tunc incestuosè cuire: iā grauius peccat quā si sciret.

Respondeo dupliciter. Primò secundum Caieta. 2. secundæ. q. 150. art. 4. quòd propriè, & p se loquendo nulla ignorantia quatenus talis est aggrauat culpam; sed potius minuit; ut supra dictū est hic & q. 16. precedente: Ad obiecta autem dico quòd aliud est dicere quòd ignorantia aliquomodo per se, aut per accidens facit incurrere peccatū grauioris ordinis seu speciei: & aliud est dicere quòd ignorantia aggrauat peccatum. Primū enim bene conceditur: quia ebrius ex ebrietate & similiter ignorans ex dicta ignorantia cōmittit blasphemiam, homicidium, seu fornicationem quam non committeret si sciret quod facit vt supponitur & dictū est in exemplis adductis; & ad hunc sensum intelligitur quod supra in probatione secundę partis propositionis dictum est quòd talis ignorantia aggrauat per accidēs, idest facit incurrere peccatū grauius quàm esset si nō esset prædicta ignorantia. Secundum autē quòd scilicet ignorantia aggrauat peccatum propriè, & per se loquendo nunquam conceditur sed negatur; ut patet: quia tale peccatum ex tali ignorantia commissum quodcūque sit, ita quòd si esset sobrius & sciens non committeret illud, iam alleuiatur & excusatur in toto, uel in parte ex ipsa ignorantia: quia minus graue esset ignorāter quàm scienter factum, ut dictum est. Hæc Caieta. Secundò dico quòd illud peccatum grauius parricidij aut incestus, quòd talis ignorans intendit & vult cōmittere actu exteriori, non est ignoratum quò ad formale, neque respectu eius habetur talis ignorātiæ: sed potius habetur cognitio & uolitio eius obiecti quò ad formale, licet quò ad materiale in actu exteriori sit ignorantia: ꝙ nihil refert ad grauitatem minuendam, vt dictū est supra in probatione secūdę propositionis partis: & per hæc patet etiam responsio ad argumenta Martini de temperantia, in quæstione. Vtrum peccata ebriorum sint imputabilia conclusio. 5. vbi videtur dicere oppositum; ut de hoc latius infra quæst. 18. sequenti habetur.

QVAESTIO XVIII.

Vtrum ignorantia inuincibilis præcedens, ex culpa propria proueniens, qualis est ignorantia culpabiliter ebriorum, excusetur omnino aut simpliciter à culpa.

RESPONDEO in hoc est duplex opinio. Altera antiquorum Richardi de sancto Victore, Damasceni, & huiusmodi aliorum; quam etiam sequuntur multi scolastici Antiqui & Moderni: quorum aliqui has, aliqui illas, uel alias modi- Opinio. 1.

fications

ficationes apponunt: de quibus omnibus infra latius pertractatur. Et hæc opinio tenet quod non excusat à culpa; propter argumenta quæ infra soluentur.

2. Opinio. Altera est opinio communis, neotericorum theologorum; quòd peccata facta ex ignorantia inuincibili præcedente culpabili, quæ videlicet prouenit ex quacunq; culpa etiam nõ emendata ipsius peccantis; non sunt coram Deo de nouo culpabilia, seu imputabilia, noua & propria culpa, distincta à culpa seu imputabilitate suę causæ, sed solum sunt & dicuntur culpabilia in sua causa: & eadem tantum culpa specifica suæ causæ: quamquàm ratione sequelæ effectus quolibet præuisi aut debiti præuideri, habent rõnem circunstantiæ aggrauantis culpam suæ causæ.

Ista opinio habet duas partes principales: & intelligitur de culpa & pęna essẽtiali corã Deo debita, nam de pœna accidentali constat ꝙ tam hic q̃ in inferno habet homo rationem dolendi de tali peccato, seu malo effectu secuto ex suo primo peccato quod fuit causa eius. Similiter coram hominibus habet rõnem nouę culpæ: & talia peccata de nouo puniuntur, vt patebit infra.

Notabile. Nota ad declarationem secundæ partis præfatæ propositionis ꝙ s̃m Caiet. 2.2.q.150. art.4 & cõiter doctores dupliciter dr̃ aliquid esse pręuisum, s. in actu & in debito: seu quòd idem est verè vel interpretatiuè: verè quidem vel in actu quando quis antequam incideret in talem ignorantiam seu ebrietatem præuidit aliquo modo quòd ipse postea priuatus vsu rationis solet talia peccata in genere vel in specie facere: puta percutere blasphemare, detrahere, mẽtiri, infamare, contumeliare, turpia loqui: aut etiam in cõi scit se aliquid mali facere aut peccare, qñ est priuatus vsu rationis: licet nesciat in quo genere aut specie peccati, postea peccabit. Interpretatiuè autem, vel in debito dicitur aliquid præuisum, qñ quis existens in vsu rationis antequam incurrat priuationẽ eius aut ebrietatem, potuit & debuit præcogitare & pręuidere ea mala quę ab eo solent fieri possunt probabiliter sequi qñ ipse est in tali alienatione rationis, seu ignorantia; puta, quia expertus est inclinationes suas ꝓnas ad peccata quantò magis bibit aut dormit: uel quia alias in alienatione mentis, uel propè positus incidit: uel quia alij eiusmodi similiter positi in simili ebrietate seu alienatione mentis solent communiter seu vt in plurimum committere talia vel talia peccata; quamuis ipse in se nunquam fuerit expertus talem ebrietatem seu mentis alienationem. Hæc inquam peccata dicuntur esse præuisa indebito seu interpretatiuè, ab eo qui alias inexpertus ebrietatis se culpabiliter inebriauit nihil cogitans de periculo sequẽtium peccatorum: sicut etiam inter interpretatiua præuisa homicidia computantur; si quis casu hominem in monte sagittando occidit non prænsciens an mons ille sit ab homine meabilis, an non; ex quo aliqui sunt meabiles aliqui non. Illud autem dicitur nullo modo pręuisum ex ignorantia seu ebrietate prædicta, quod nullo modo pręuisum est, neque potuit aut non debuit rationabiliter præuideri, adhibita solita diligentia in tali negotio: utpote quando nulla ratio subest timendi futurum casum: puta talis ebrius assuetus est dormire in sua pace: ita etiam peccata quæ magis in passione quàm in actione consistunt q̃ non ex ipsis ebrijs sed ab alijs captantibus tẽpus ebrietatis emergunt; dicuntur nullo modo pręuisa: quia hæc omnia non cadunt sub humana diligentia communiter; qualis creditur fuisse incestus Loth. Genes. 19. saltem prima uice: & sic ista peccata nullo modo præuisa non videntur cadere sub voluntate seu culpa priori ipsius ignorantiæ, vel ebrietatis; nisi sicut euentus seu effectus in sua causa possibilis & valde per accidens & remotè proueniens: & isti effectus nullo modo pręuisi non habent rationem circunstantiæ aggrauantis vllo modo culpam suæ causæ seu ignorantiæ vel ebrietatis culpabilis: sed solum illa peccata quæ sũt aliquo modo præuisa verè vel interpretatiue, vt dicit secũda pars pręfatę ꝓpositionis.

Probatio primæ partis. His ergo pręmissis, iam probatur prima pars propositionis, quòd scilicet, talia peccata nõ sũt de nouo culpabilia & imputabilia per nouam culpã distinctam à culpa suę causæ. quod probatur tripliciter. Primò quia talis omnino ebrius uel ignorans de quo est quæstio tenetur sub noua culpa tunc uitare illud peccatum sequens: ergo non uitando illud non peccat de nouo: cõsequẽtia est bona, quia nullus peccat, nisi qui facit vel omittit quod aliqua lege tenetur non facere vel non omittere, vt patet ex diffinitione peccati secundum Augusti. Antecedens autẽ probatur; qa nullus obligatur vllo modo sub noua culpa ad aliquid faciendũ vel omittendũ pro eo tempore pro quo etiã ex culpa sua est impossibilitatus ad id omnino & absolutè in se & in sua causa: ita ꝙ nullo modo est tunc aliquid eorum in eius potestate: sed tunc scilicet in ebrietate plena & ignorantia omnino inuincibili quacũque, talis homo est omnino impossibilitatus; & ita quòd nullo modo est in potestate sua, tunc uitare illam ignorantiã & peccatum sequens omnino tunc incognitum: ergo nullo modo tunc peccat noua culpa vel imputabilitate. Hæc consequentia vltima cum minore patet: & illa eius maior probat tripliciter, tũ primo quia alias Deus pręciperet & obligaret ad impossibile, quod est error damnatus per Hierony. in expositione symboli fidei & patet ex ipsa diffinitione peccati quod secundum Augusti. lib. 1. retract. & alibi sępius, & Ambrosi. vt habetur. 15. q. 1. ca. aliquos. & ca. illa, et cap. si concupiscentia. & cap. non est, si non est voluntariũ id est libere & deliberatè aliquo modo factum vel omissum nullo modo est peccatũ, scilicet

Prima rõ.

scilicet nouam culpam, seu imputabilitatem habens aliàs per id quod nullo modo est in nostra potestate tunc meremur aut demeremur quod absit. Tum secundò probatur prædicta maior: quia nullum vr inconueniens ꝙ per peccatum quis Deo obligetur ab aliquo ad quod obligabatur seu obligaretur adhuc si non commisisset tale peccatum: licet nō impleat præceptum aliud; vt patet de filio male occidente patrem suũ pauperem ne ei amplius prouideat de necessarijs: quia iam iste filius impius post parricidium non manet obligatus patri prouidere, cui teneretur si esset viuus si ipse non commisisset parricidiũ: sicq; per parricidium est extincta & ablata, licet non impleta obligatio prædicta, vt ait Adria. in secundo post quodlib. & in 4. suarum sententiarum in materia de confess. dub. 4. & 5. & patet etiam, quia sicut vnum peccatum, putà, ignorantia ebrietasq; etiam culpabilis sicut, & peccatũ originale, pōt minuere obligationem legis seu grauitatem alterius peccati inde sequentis, ꝑm communiter doctores, vt patet ex supradictis. q. 16. ergo similiter vnum peccatum pōt esse causa ꝙ tollatur & extinguatur oīno tota obligatio, & per cōsequens tota grauitas legis vel peccati inde sequentis, quia potest tollere cām obligationis, seu grauitatis sicut & pōt minuere. Similiter potest inducere impossibilitatem, vt potest facilè exemplificari. Tũ tertiò prædicta maior probatur: quia impertinens est ad tollendam, & minuendam obligationem legis & peccati grauitatem, ꝙ talis causa habeat sibi culpam annexam vel non: quod patet; quia obligatio, vel grauitas prouenit uel ex parte legislatoris obligantis, vel ex parte obiecti seu materię; vel ex parte circunstantiarum: non enim vr vnde aliàs proueniat. Sed ad tollendum, vel minuēdum obligationem legis, & per consequens peccati grauitatem ex parte obligantis legislatoris, impertinēs est peccatum, vt sit cā tollens vel minuens efficienter: dum per solam voluntatē ipsius legislatoris pōt tolli, vel minui obligatio, & per consequens grauitas inde procedens. Similiter ex parte materię pōt tolli auferendo materiam vel in toto, vel in parte per aliam cām naturalem, modo ibi adsit peccatum modo non: nam extincto patre ēt culpabiliter, vtiq; extinguitur obligatio de illi succurrendo. Similiter ex parte circunstantiarum; quia possunt tolli per aliquam cām naturalem: igitur per peccatũ pōt tolli vel minui legis obligatio & grauitas peccati inde sequens: & potest peccatum esse cā impossibilitatis exequendi legē, aut vitandi peccatũ aliud, & per consequens tollendi obligationem pro tunc, vt dictum est.

Nota. Et nota ꝙ hæ rationes probant quòd nullus obligatur ad aliquid sub noua culpa quando ad id omnino impossibilitas est; etiā si ista talis impossibilitas procedat ex culpa quacunq; sua vel alterius; etiam ex sua culpabili volitione talis impossibilitatis: modo talis cā culpabilis sit iam per pœnitentiam emendata modo non. Nota ēt quòd omnia supradicta intelliguntur de impossibili simpliciter & absolutè, quòd, scilicet, nec in se nec in sua causa est tunc in nostra potestate vllo modo: sicut qui se in foueam proiecit aut cęcauit, aut mutilauit culpabiliter, certè non teneretur sub noua culpa, ad faciendum quod nullo modo tunc facere potest: teneretur autem si illud in se vel in sua causa tunc esset in sua potestate, & ita patet probatio.

Secunda ratio principalis ad probationem primæ partis propositionis est, qa sicut cęcus quantumcunque ex sua culpa cæcitatem incurrerit, si credēs se commisceri suæ, misceatur alienæ: non peccat tunc imputabiliter peccato adulterij: ita similiter ebrius seu ignorans omnino etiam culpabiliter non peccat de nouo imputabiliter commiscendo se alienæ, aut patrē inuincibiliter omnino ignoratũ in bello aut alibi occidendo. Item sicut si seruus culpabiliter se præcipitet in foueā fiatque omnino impotens ad debita seruitia, certè non peccabit de nouo coram Deo toties quoties illa omiserit. & idē de culpabiliter dormiente omittēte debita ꝑcepta: & idē de culpabiliter amentib. & furiosis, de quibus. Io. Andr. dicit ꝙ in foro Ecclesiæ pœnitētia imponitur his ad cautelam, ne Ecclesiæ disciplina deseratur. de quo latius infra. q. 26. ita similiter est dicendum de alijs peccatis ex ignorantia omnino inuincibili, quamuis culpabili procedentibus. 2. Ratio.

Tertia ratio est per auctoritates Iacobi. 4. cap. Scienti & non facienti legem, peccatum est illi. sed oīno inuincibiliter ignorans, nullo modo est sciens pro tūc: ergo à contrario sensu, peccatum non est illi: patet consequentia, quia aliàs superfluè poneretur scienti. Itē quia ꝑm August. paruulis quidem qui necdum propria voluntate credere, nec pœnitentiam pro peccato quod originaliter trahunt agere possunt, sacramentũ fidei quod est Baptismum quamdiu rationis capaces esse non possunt, sufficit ad salutem. Hęc ille. Ex quo patet, ꝙ nulli post Baptismũ peccata imputantur nisi capax rationis tunc sit. Item Ambrosi. & habetur. 15. q. 1. cap. sane. sic dicit. Vitandam dicimus ebrietatem per quā crimina cauere non possumus: ideo si quid per vinum delinquunt quin imo vino indulgēt; apud sapientes quidem venia facto donatur, sed leuitatis damnantur auctores. Hæc ille: vbi apparatus dicit leuitatis dānantur auctores quia sunt nimis faciles ad se inebriandum. Alij aũt intelligunt ꝙ non puniuntur pro eo quod ebrius facit, sed pro eo tm̃ qđ eius erat ad se inebriandum. Item cap. meritò dicitur ꝙ sunt quidam qui iniuriam facere non possunt sed pati solum, vt furiosus & impubes, vbi dicit apparatus ex August. vt etiam habetur cap. aliquos. qui omnino nescit quid facit, vt puer, ebrius, & furiosus non peccat. Ad idem est ipse 3. Ratio.

Augusti.ibidem c.1. & cap.inebriauerunt. Item dist.6. cap. 1. vbi agitur de polutione nocturna; glossa, postquam recitauit opinionem quę ex illo textu eliciebat quòd aliquis peccat in somno & furia, infert quòd ex illa opinione sequeretur quòd aliquis peccat nescienter etiã mortaliter, & quod benè operatur & meretur gloriã: quod absit; & respondendo ad illum textũ in quo fundabatur illa alia opinio dicit, quòd intelligitur ille textus quòd poluti mens in dormiendo, nec rea est in somno nec post somnum; sed tunc fit rea quando se ingurgitat: ergo similiter est dicendum de omnino inuincibiliter ignorante per eandem rationem. Patet igitur probatio intenti per tres rationes, quarum prima est efficacior, nam ad alias duas & ad auctoritates facilè potest responderi subterfugiendo, sicut respondent tenentes oppositam opinionem.

Ex dictis patet, quædam particula ipsius primæ partis præfatæ propositionis: quòd scilicet tota culpa peccati sequentis ex ignorantia omnino inuincibili culpabili, imbibitur in sua causa, s. in illa priori culpa qua quis culpabiliter ignorauit seu se impossibilitauit ad cauendũ peccatum indè probabiliter secuturum vt dictum est: quia cum culpa istius peccati sequentis debeat inesse alicui actui seu omissioni: sed non est talis culpa in tali peccato, vt dictum est; ergo est in sua causa, quia non videtur vbi debeat inesse. Et hoc est verum modo ille effectus peccati sequatur ad extra, modo non: quia quantum in se est iam talis peccator voluit virtualiter in sua causa, s. in primo peccato, omne peccatum probabiliter inde secuturũ, & aliquo modo præuisum, vt supra dictum est. Ideò coram Deo sufficit ad culpam, & imputabilitatem peccati sequentis, illa voluntas virtualis, sicut & ad meritum sufficit: & patet exemplo. Sicut qui seruo suo præciperet, vt occideret platonem, & interim dum ille seruus vadit, & occidit illum iste qui præcepit dormit, seu efficitur amens, certè iam saltem virtualiter, & originaliter peccauit peccato homicidij corã Deo quando voluit homicidium, non autem qñ ad extra eo nesciente fuit commissum: si autem ante commissionem exteriorem sufficienter retractauit, iam non sibi sed seruo occidenti tantũ imputatur. Et nota, ꝙ istud peccatum sequens est tantæ grauitatis dumtaxat, quantæ est peccatum primum cum circunstantia talis sequelę seu peccati aliquo modo saltem interpretatiue prę-uisi, ex quo virtualiter sequitur & non amplius: quia non potest habere maiorem culpam, & imputabilitatem quã in & ex sua causa: ideo, & talis culpa, putà, ebrietatas quæ alias ſm se tantũ considerata, seu ex suo genere esset tantum venialis: iam ratione circunstantiæ talis sequelæ mortalis probabiliter inde securæ; & debitæ præuideri fuit mortalis. Sicut sagittatio, quæ de se non est peccatum sit mortalis ratione talis circunstantiæ, quando, s. non curat debitè præuidere & cauere inde homo occidatur vt etiam dicit Caieta.2.2.q.150.art.4 & 1.2.q.76.art.4. de quo etiam latius infra q.25. propositio.3. & dubio finali illius quæstionis habetur & sic patet prima pars propositionis omnino probata.

Secunda pars, scilicet, quamquàm ratione sequelæ, probatur. quia circũstantia sequelæ quo modocunque præuisæ seu cognitæ ex quo se tenet ex parte obiecti aggrauat culpam. Sed ista est hmõi, vt supponitur ex dictis ergo. patet consequentia cum minori, sed maior probatur: quia sicut quis est aliquo modo melior cæteris parib. volens & faciens bonum quàm volens, & non faciens, putà, quia non potest: ergo similiter è conuerso peior est malè volens, & malè faciens quã malè volens tantum; patet per Augusti. 13. de trinitate.c.5. mala voluntate quilibet miser efficitur sed miserior potestate qua desiderium malè voluntatis impletur. Et nota ꝙ non intelligo, ꝙ ex actu exteriori seu ex sequela tantum exteriori quis efficiatur peior in voluntate intensiuè & formaliter, hoc enim nõ est verum secundum opinionẽ communem, ſm quam ego hic loquor vt agitur à doctoribus in secundo dist.42. sed dupliciter intelligo præfatam secundam partẽ propositionis. Vno modo ꝙ malitia præcedentis culpæ aggrauatur essentialiter ex tali euentu peccati, non quidem sic ꝙ tunc incipiat hæc essentialis aggrauatio malitię prioris ex tali euentu: quando ipse euentus contingit: quia tunc fortè non est quò ad actum, licet maneat quò ad reatũ illa prior culpa, sicque illa actualis malitia prior & euentus sequens non sunt simul tempore, sed dico ꝙ aggrauatur essentialiter ex euentu peccati sequentis, tunc, s. quando fuit aut debuit esse præuisus seu æstimatus talis euentus probabiliter secuturus ex tali culpa, sicque potius aggrauatur illa culpa ex verisimili pręuisione seu æstimatione debita ipsius euentus, tunc simul cum ipsa culpa existente quàm ex ipso euentu exterius postea sequente: & ita illa culpa ebrietatis habet prædictam totam grauitatem, modo euentus iste præuisus sequatur exterius, modo non vt supra dictum est; & sic ait Angest. in moral.c.6. Alio modo potest intelligi, aggrauatio malitiæ prioris accidentaliter ex euentu sequenti, sic, s. quòd prędicta prior culpa iam essentialiter aggrauata ex præuisione debita euentus inde probabiliter secuturi vt dictum est: postea quando ipse euentus incipit exterius subsequi, tunc etiã incipit præfata culpa prior non essentialiter, sed accidentaliter aggrauari; quia ex aliena malitia quam actus exteriori addit extensiuè ad actum interiorem: iam grauitatẽ culpæ actus interioris perficit ipsa malitia actus sequentis exterioris sequelæ, & eam implet & cõsummat in suo perfectissimo essendi modo, vt iam dicatur esse peccatũ cõsummatum ex sui finis seu obiecti voliti

Probatio.2 partis.

assecutione: omnis enim motus perfectior est in assecutione sui finis,seu termini quàm ante. sed dicitur tunc malitiam accidentaliter grauior ex opere exteriori seu ex sequela peccati alterius: quia prædicta prior culpa amplius punietur aliqua pœna accidentali ex tali sequela,quam si nõ subsequeretur.quia peccator amplius de illa dolebit: sicut & bonum opus exterius & bona sequela auget accidentaliter bonitatem & præmium boni actus interioris, vt etiam ait hoc B. Tho.in 4.dist 17.q.2.art.3. & q.4. ad secundum & habetur de hoc latius infra in primo corolario prope finem huius quæstionis.

Si autem tale peccatum sequens, ex ebrietate seu ignorantia omnino inuincibili prædicta,non sit vllo modo præuisum,tunc nullo modo imputatur ad culpã neq; in se neque in sua causa neque per modum circũstantiæ sequelæ seu actus exterioris,vt patet ex supradictis.vel si imputetur solum per modum euentus seu sequelæ omnino improuisæ, hoc erit valde leue & per accidens, quatenus ille culpabiliter se posuit in statu efficiendi istum effectũ vt sic habeat aliquid de circunstantia aliquo modo aggrauante vt ait Caiet.2.2.q.150.art.4.& 1.2.q.20.art.4 & 5. & q.76.art.4.vbi de his circunstantijs latè agit: Et ita patet etiam quòd simpliciter & absolutè tale peccatum sequens,debet dici peccatum & nõ excusari culpa & malitia: ex quo eam habet in sua causa & ab ea tantum:quamuis in se & propriè eam non habeat sed excusetur; vt habetur infra in responsione ad secundum Argumentum & primo corolario & inferius q.23.in dub.1. & q.24. propositio.1. Et ita patet probatio totius propositionis, quã quò ad primam eius partem tenet Alex. Allen. & videtur ad idem Bonauen. in secundo distinct 22.q. vltima. & Gabriel. in secundo distinctio 22.q.2 conclu.3. & distin.41. dubio.3.& Almayn in moralib.tract. primo capit.5.& Angest.in moralib.& Adria. in 4.in materia de eucharistia in q. 3.de pollutione nocturna.& Magister Vega de iustificatione.q.13. conclus.5.& maioris in quarto distin.17.q.2. & tandem Soto super Ad Rom.7. & in quarto distinctio.22.q.1.art.7.vbi & dicit B. Thoma. ita sentire,sic etiam tenent communiter doctores Moderni & canonistæ, vt patuit in supradicta tertia probatione: quamuis alij doctores antiqui theologi & canonistæ dicant oppositum, conformiter ad Damascenum lib.2. cap. 24. & videtur ad idẽ August. de correctione & gratia.c. 49. & de perfectione iustitiæ. cap. 14. 16. 18. & lib.1. retracta. cap.13.15. in Epistola ad Sixtum super id Ad Rom. primo Itá vt sint inexcusabiles. & Ricard.de Sancto Victore supra cant.4. cap.16. cum quibus est etiam. Grego.Arim. in secundo distin. 26.q. prima & secunda propter rationes quæ in argumentis sequentibus tanguntur & ibi soluentur. nisi fortè doctores isti limitentur & intelligantur, secundum ea quæ dicta sunt & dicentur in responsionibus ad argumenta.

Contra primam partem propositionis Arguitur primò. quia omnis actus deformis seu cõtra rationem si est volũtarius, aliquo modo in se seu in sua causa; s. in actu volitionis aut nolitionis quam quis potuit & debuit vitare, talis(inquã) actus de nouo culpabilis, & imputabilis per nouam culpam aliquo modo in se aut in sua causa prædicta:sed peccata omnino ebriorũ, & inuincibiliter ignorantium, maximè si sint ex culpabili volitione se inebriandi & ignorandi præcedentia,sunt hmõi ergo: consequentia patet cum minore:& maior probatur:quia ad rationem nouæ culpæ sufficit quòd talis nouus actus peccati sit aliquo modo voluntarius:modo tale voluntariũ sit nunc in se de nouo, simul cum ipso actu peccati aduenieus actualiter, modo sit voluntarium virtualiter in sua causa,s.prouenieus ex actu voluntario præcedente, quod patet. quia sicut ex volitione actuali præcedente qua sortes heri voluit fornicari cras; iam cras fornicando nihil cogitans de fornicatione, certè peccabit tunc de nouo imputabiliter:ex quo, illa volitio heri præcedens ex qua processit ad illam fornicationem manet virtualiter in illo suo effectu: quia voluit ex tunc pro nunc qñ fieret:ita ergo similiter est dicendũ de ebrio & omnino inuincibiliter ignorante ex culpa præcedẽte quia voluit se inebriare & ignorare: quia vtrobiq; est eadem ratio. Si negetur illa maior eiusq; probatio, dicendo qđ non est simile,quia in fornicante cras, illa fornicatio est adhuc in sua potestate, vt patet & supponitur. sed non in plene ebrio & inuincibiliter ignorante: ideo ille cras fornicando peccabit de nouo imputabiliter. Sic autẽ omnino ebrius & ignorans nullo modo peccabit, pp interuenientem impossibilitatem,tunc sciendi & vitandi tale peccatũ.Contra hoc replicatur;quia illa ignorantia, & impossibilitatis uitandi peccatum est culpabiliter uolita saltem virtualiter, quãdo voluit ignorare & inebriari talis homo:& est volita quasi medium necessariũ ad peccata inde sequẽtia.sicut mulier quæ ideo obdormit,vt à consanguineo quasi nesciens, & resistere nõ potens opprimatur, est rea incestus & ille coitus est, & de nouo imputabilis ad nouam culpã incestus. quia ille somnus est electus vt mediũ necessariũ ad peccatum sequens; & tale peccatum dr̃ fieri voluntariè à virtuali volitione præcedente.ergo similiter in proposito est omnino dicendum.

Respondeo sicut responsum est vsque ad replicam: ad quam simul & ad illa alia eiusmodi exempla:de proponente fornicari cras, de dormiente &c. Dico vniuersaliter,ꝙ si pro eo tempore qñ fiunt habet peccans in sua potestate ipsa peccata seu eorum causam, tunc verè sunt, & dicũtur voluntariè fieri actualiter vel virtualiter & de nouo culpabiliter ĩ se, aut sub noua culpa

Arg.1.

Respon. ad 1. argum.

peccata

peccata sunt,alias autem non;sed in sua tantum causa, & ab eadem culpa suæ causæ:quãuis quã do incipiunt fieri incipiant de nominari de nouo culpabilia& imputabilia ab eandẽ culpa& impu tabilitate priori suæ causæ,& ĩ sua cã vt dictum est: & fortè sic voluit sentire B.Tho.& alij eiusmodi doctores, vt latè dicetur infra in primo co rolario. Neq;est incõueniens, quòd per culpam suam quis de obligetur à præcepto cui antea te nebatur vt supra in prima probatione dictũ est: neque ex hoc est eius conditio per culpã melior facta simpliciter quamuis secundũ quid quò ad aliquid id sit verũ:quia caret merito impletionis præcepti:& quia in priori culpa habet imbibitã grauitatem omnium peccatorum aliquo modo prçuisorum probabiliter inde sequẽtium:vt patet ex dictis:igitur stando in illa prima probatio ne propositionis,omnia facilè soluuntur.

Argu. 2. Secundo contra eandem primam partem pro positionis arguitur;quia ignorantia orta ex negligẽtia non excusat omnino à culpa noua,'peccata inde sequẽtia; ergo neque eadẽ ignorantia inuincibilis orta ex ebrietate seu ex alio culpabili actu quocumque:antecedens patet secundũ Aristotel.3.Eth.cap.13.Nam legum latores,eos quidem qui praua faciunt si modo non vi,nec ob ignorantiam eam cuius ipsi non fuerint causa, il la agant:vtique castigant & puniũt,& infra. Etenim pro ignoratione etiam ipsa pœnas instituũt si quispiam ignorationis esse sibi causa uidetur: ebrios nanque duplici pœna afficiunt, principiũ enim in ipsis est:quippè cum in ipsorum sit pote state ebrietatem vitare quç ignorationis est cau sa.puniunt etiam quæcunque per negligentiam homines ignorare videntur quia in ipsis est non ignorare.Hæc ibi. Neque ualet dicere quòd aliquis iam ex condtione sua talis est factus vt non possit scire aut esse diligens:nã ad hoc respõdit ibi Arist.dicens. Sed fortasse talis aliquis est, ùt non diligens sit. Ecce obiectione sequitur respõ sio eius ibidẽ sic.Sed eius ꝙ est tales fieri ipsi sũt causa viuentes remissè.hæc ille:ubi id latè prose quitur:&ignorantiam& peccata ebriorum&ma los habitus& orbitates corporales volũtarias,& legum ignorantiam ob negligentiam pariter re prehendit. Item in iudicijs humanis secundum leges si constaret quòd quis uoluntariè culpabiliter se furiosum aut ebrium fecisset & inde hominem occidisset:vtique iustè puniretur & esset irregularis:quia vt habetur.15.q.1.cap.illud.ca. si quis.furiosus absolutè non autem furiosus volũtariè aut culpabiliter excusatur ab irregularitate homicidij.leges enim vt habetur.4.Ethi.voluntarias ignorantias arguunt& puniunt nõ excusant. ex quo patet quod ratione præcedentis causæ culpabilis sũt etiam imputabilia de nouo ad nouã pçnam& culpam peccata quæ ex prædicta negligentia necessariò sequuntur, etiã tunc quãdo nullo modo in se vel in sua causa sunt in potestate facientis.& ita hoc Argumentũ potest esse replica contra responsionẽ argumẽti præce dentis. Et confirmatur primò à simili; quia si qs per negligentiam ignoret omnino inuincibiliter nunc fornicationem simplicem esse mortalem alius autẽ hoc ipsum nũc ignoret propter ebrie tatem culpabilem:ex qua ignorantia vterq; fornicetur, ita tamen quòd si sciret nullo modo for nicaretur: constat quòd peccatum primi est de nouo imputabile ad nouam culpam mortalẽ; er go& secundi.patet consequentia:quia secundus nil habet alleuians quod non habeat primus vt supponitur. Sicut etiam si sint duo qui tempore obsidionis custodiunt muros ciuitatis quorum vnus per negligentiam alter per ebrietatẽ igno rans,aut dormiens ciuitatem periculo exposuit: constat quod pari pœna puniuntur.Secũdo quia aliàs ex ipsa prima parte propositionis sequeret quod peccata conformiter ad conscientiam erro neam orta ex culpa nostra non imputarentur no bis sicut nec peccata facta ex ebrietate.

Respon.ad secundum Argum. Respondeo ad secundum Argumentum negã do antecedens:dico enim quòd excusantur talia peccata coram Deo:& ad probationẽ ex 3.Ethi. dico,quòd sunt imputabilia,non quidem in se p nouam culpam,sed in sua causa& suç causæ imputabilitate vt dictum est:& ideo apud homines puniũtur cũ talia fiunt,& tunc imputãtur, quia tunc,& non ante perpenditur damnum sequelæ quod prçcipuç cõsideratur in foro & iure huma no;&tunc etiam constat per talem effectum pec cati:grauitas culpæ præcedentis. Apud homines enim tunc res dicitur fieri quando innotescit secundum Aristot.secus coram Deo, qui intuetur cor. & nihil aliud concludit neque intẽdit Arist. ibidem.&sic etiam respondet.B.Tho.secunda se cundç q.150. art.4. Ad primam confirmationem respondeo,quòd nihil conclusit cõtra præ dicta,vndecunque enim proueniat tale peccatũ seu impossibilitas,excusat coram Deo: secus coram hominibus. Ad secundam confirmationẽ similiter respondeo, quòd si cõscientia erronea est pro tunc inuincibilis excusat: & tota malitia peccatorum inde sequentium imbibitur in sua causa culpabili, vt dictum est.

Argum 3. Tertio cõtra eandem primam partem propo sitionis arguitur. Omnis consensus qui in somnis aliquando habetur ligatis omnino sensibus, de actu libidinoso vt contingit in plene dormiente; qui in somnis exercet actum libidinosum ei con sentiendo; etiã si in vigilia non præcesserit mala volitio huius talis actus,talis inquam cõsensus & actus libidinosus in somnis habitus est de nouo culpabilis tũc sub noua culpa;ergo & consensus seu actus peccati ebrij in ebrietate plena. patet cõsequentia à simili seu etiam à maiori; quia maior alienatio mentis& priuatio rationis est in somnis vbi est sensus omnino ligatus, quàm in e brietate plena cçteris paribus: & quàm sit inuin

cibiliter

cibiliter ignorante, vt patet; quia talis ebrius & inuincibiliter ignorans, habet aliquam cognitionem & voluntatem & cõsensum de eodem actu aut circunstantia in genere rei aut moris: quam non habet plenè dormiens: sicque ebrius & alius inuincibiliter ignorans, non est tam alienus à mente, & vsu rationis: sicut plenè dormiens. Antecedens autem probatur tripliciter. Primò quia sicut Salomon per bonam voluntatẽ quam habuit dormiens in somnis petendo sapientiam à domino, meruit eam, & laudabiliter egit, & consecutus est, vt habetur secundo Paralyp. cap. 1. ergo similiter volitio de illicito actu habita in somnis, est mala culpabiliter de nouo: patet consequentia; quia plus requiritur ad bonum & ad meritum, quàm ad malum & ad culpam: ad quam non est necessaria tanta deliberatio, neque integritas circunstantiarum, sicut ad bonum secundum communiter doctores: igitur si in somnis potest esse laus & bonum, sequitur quòd & culpa. Secundò probatur dictum antecedens, quia in somno quantumcunque profundo potest haberi aliquis vsus rationis, & per consequens aliqua deliberatio & libertas; ergo & culpa: patet antecedens, quia apparitio phantastica somni aliquando corrigitur & iudicatur esse somnus & fictio & mala seu falsa: etiam in ipso somno fit reflexio & syllogizatio: hoc autem non potest fieri nisi per rationis vsum, vt patet. Tertiò probatur idem antecedens, quia quotiescunque potest homo instrui & erudiri potest vti ratione, & sic deliberare & culpabiliter vel laudabiliter agere, sed in somnis potest homo instrui & erudiri, Iob. 33. per somnum in visione nocturna, quando sopor solet occupare homines, tunc apperit aures virorum & erudiens eos instruit. igitur &c.

Respon. ad tertium argumentum. Respondeo ad tertium Argumentum. quicquid sit de consequentia quæ pro nunc trãseat: tamen negatur antecedens: dico enim quòd in somno profundo & pleno non potest esse libertas neque deliberatio, nec laus, nec culpa in quocunque actu ibi facto, secundum Martinum de temperantia quæstione de pollutione. Et Caietanum secundum Beatum Thomam secunda secundæ quęstio. 150. quæstio. 154. artic. 5. Et in quarta distinctione nona, quęstione quarta quęstiuncula prima. Et prima par. quæstio. 34. artic. 3. Et Adria. in 4. in materia de Eucharistia quęst. 4. Vtrùm in somnis potest quis peccare. Et victoria in vltima relectione de perueniente ad vsum rationis par. tertia propositione 2. & 3. & 5. Et ad primam probationem ex secũdo Paralyp. primò de Salomone respondeo dupliciter: vno modo secundum Thom. quòd ibi Salomon nihil meruit, neque laudabiliter egit petendo in somnis sapientiam à Deo: sed fuit signum pręcedentis desiderij laudabilis habiti in vigilia propter quod dicitur talis petitio placuisse Deo, vt dicit August. 12. super Genes. ad literam: ideo patet quòd ibi non est laus vel culpa licet ex culpabili aut laudabili actu procedat quod fit in somnis. Alio modo respondeo secundum Martinum vbi supra, in Argumento contra primam conclusionem, quòd non habetur ex rigore textus quòd illa apparitio & petitio fuerit facta in somnis: sed solum quòd in nocte Dominus ei apparuit, potuit enim in nocte ei vigilanti apparere. Ad secundam probationem antecedentis respondeo etiam dupliciter secundum doctores supradictos. Vno modo negando antecedens de vsu pleno rationis sufficiente ad laudem seu meritum, & ad culpam seu demeritum: nam cum in somno vero impediatur vsus sensuum, per quem & non aliter in hac vita regulariter habetur vsus rationis, quia vt habetur in tertio de Anima, nihil in intellectu quin prius sit in sensu: & inde in phantasia seu imaginatione, & inde in intellectu: ideo impeditur etiam liber vsus rationis, licet non aliquale iudicium: & per consequens tunc non imputatur ad culpam vel laudem, etiam secundum Thom. & Martinum vbi supra. Et ad probationem, quòd scilicet apparitio phantastica somni, aliquando corrigitur & fit reflexio & syllogizatio, conceditur: sed negatur quòd ideo fit vsus rationis, qualis requiritur ad laudem vel culpam saltem mortalem. Dico enim quòd ille vsus rationis semiplenus aut non liber, & correctio & syllogizatio, quæ est in somnis, prouenit non liberè sed naturaliter, ex hoc quòd homo frequenter reflectitur supra somnium suum vigilando, & iudicat se deceptum & illusum dormiendo: & ex illis actibus generatur habitus, qui cum in somnis naturaliter mouetur, ad apparitionem phantasticam, seu ad species imaginationis: inde mouet etiam rationem naturaliter ad similem actum, illi actui seu actibus, ex quibus ille habitus genitus fuit in vigilia: & ita per talem similem actum iudicat tunc ratio quòd id quod apparet est somnium & illusio. Immo experiuntur aliqui quòd cum habent somnium ad quod nata est sequi pollutio: quod ex detestatione huius pollutionis facta in vigilia, habent apprehensionem, vel etiam notitiam iudicatiuam aliquam corrigentem apprehensionem illam somni: qua excitatur dormiens, & tunc interdum præuenitur & impeditur pollutio, interdum autem non: & hoc vltimum æstimo ad opus vsumque rationis pertinere.

Alio modo respondeo, quòd dupliciter habetur vsus rationis. *Nota.* Vno modo per determinationem & imperium voluntatis, se liberè ad hoc determinantis: & talis vsus rationis est in potestate habentis, & est principium meriti vel demeriti, sed talis vsus rationis non potest haberi in somnis, neque in ebrietate plena. Alio modo habetur vsus rationis,

sic quòd non est in potestate habētis ipsum habere & non habere, neque facere quòd ratio consideret de eo quòd est agendum vel nō agendum: & hoc modo concedit quòd talis vsus rationis potest haberi in somno, & ebrietate plena, & potius dicitur actus vel opus quàm vsus rationis. Sed iste non est, nec potest esse principium meriti aut demeriti sufficiens, quia omnino casuale est quòd tunc habetur talis vsus rationis: ex quo non habetur neque continuatur ex certo proposito & libertate mentis sed naturaliter. Et similiter dico de illa correctione somni, & reflexione, & syllogizatione, & de consensu, & dissensu, & electione, quæ in somnis habentur: quia tunc non est in nostra potestate talia corrigere vel approbare: ideo non est ibi ratio culpæ vllo modo, vt dictum est.

Ad tertiam probationem antecedententis respondeo concedendo maiorem, solum quando potest erudiri & vti ratione liberè, idest ex determinatione & proposito libero voluntatis potentis tunc attendere & non attendere: aliàs negatur illa maior; vt patet ex dictis. Et sic patet ad minorem, quòd in somno aut ebrietate non potest esse eruditio & rationis vsus liberè aut propriè: neque deliberatio, neque laus vel culpa: sed solum potest ibi esse eruditio & opus rationis, ex occursu phantasmatum, qui non subest libertati voluntatis: aut per reuelationem Diuinam, aut per immissionem Angeli boni vel mali, & cognitio ad quam homo passiuè & naturaliter non liberè se habet tunc in tali eruditione seu reuelatione: & nihil aliud potest probari, vt dictum est.

Argum 4. Quartò & hoc specialiter contra tertiam partem propositionis arguitur: quia circunstantia necessario adueniens non potest aggrauare malitiam: ex quo naturaliter aduenit & non est in potestate nostra, sed euentus sequens est huiusmodi, ergo. Respon. Respondeo negando maiorem & maximè quò ad grauitatem accidentalem culpæ, vt supradictum est & hic etiam proximè dicetur. Quomodo autem id sit verum quomodo non, quò ad grauitatem culpæ essentialem latè dictum est supra quęst.16. in responsione ad quintum Argumentum.

Corolla. 1. Ex supradictis infertur, primò quòd non valet opinio B.Thom. in secunda secundæ quæst.150. artic.4. & Caietani ibidem, & in prima secundæ quæst.76. artic.3. & 4. & sequacium dicentium, quòd peccata sequentia ex ebrietate seu ignorantia inuincibili seu alia impossibilitate, prouenientė ex propria culpa peccantis; ex quo secundum eos sunt & fuerunt voluntaria à voluntate & in voluntate suę culpę culpabilis, contrahunt de nouo imputabilitatem & culpam suę causę & in sua causa; licet non in se ipsis propriè, vt declarat Caietan. secunda secundæ vbi supra & in secundo quodlib. quæst.16. vtrum confessor pollutus audiens cōfessionem peccet de nouo, & vt ibi dicit Caiet. hoc intelligit B.Th. & ipse de peccatis aliquo modo formaliter vel interpretatiue præuisis: quod probare nituntur per rationes tactas supra in primo argumēto & ibi solutas, ideo hæc opinio non valet. Et quidem ex dictis ipsius B Thom. & sequacium videtur ratio contra ipsos: nam Caietanus secunda secundę vbi supra dicit ꝙ homicidium commissum ab ebrio, commissum est culpabiliter & imputabiliter in actu interiori quando culpabiliter se inebriauit præuidens formaliter seu interpretatiuè tale homicidium probabiliter inde secuturum: tunc enim voluit ebrietatem simul & sequēs peccatum homicidij: actu vero exteriori tunc peccauit de nouo culpabiliter, quando iam ebrius hominem occidit: & ita dicit, quòd ideo dicitur tunc homicidium esse nouum peccatum, & nouam culpam habere non in se, sed in sua & à sua causa culpabili: & idem dicit Caietan. in prædicto quodlib. Sed ex hoc eius dicto patet contra eos, quòd tale homicidium quando exterius de nouo fit licet de nouo denominetur culpabile, & dicatur habere & contrahere nouam culpam in sua causa & à sua causa: non tamen sequitur quòd nouam culpam aliam homicidij distinctam à sua causa habeat. Et ad hoc etiam videntur verba B.Tho. in 4. distin.17. quæst.2. art.2. quæst.4. ad secundum sic dicentis. Effectus consequens qui peccatum aggrauat iam in actu præcessit velut in causa: & ideo quando commissum est totam suam quantitatem habuit: & ex effectu consequenti non accrescit aliquid quò ad rationem culpæ, etiam si accrescit quò ad pœnam accidentalem secūdum quòd plures habebit homo rationes dolendi in inferno de pluribus malis ex suo peccato consecutis. Hæc Thom. vt tenet & refert etiam Sylvestrina titulo ebrietas, quæst.4. Et iterum ipse Caietan. prima secundæ quæst.76. art.4. expresse dicit, quòd peccata sequentia prædictam ebrietatem seu ignorantiam culpabilem, de qua agimus; solum aggrauant per modum circunstantiæ quid, vt patet ex eodem Tho. ibidem in responsione ad secundum & quartum dicente, ꝙ ebrietas & homicidium inde sequens sunt vnum peccatum: & homicidium se habet per modum circunstantiæ aggrauantis modo prędicto: quamuis dicantur duo peccata secundum se seu propter duas inordinationes duorum actuum; sicut actus exterior & interior secundum communiter doctores in secundo distinctio.42. & quamuis homicidium habeat malitiam moralē distinctæ speciei, prouenientem ab obiecto secundum ipsum Caiet. ibidem. & q.20. art.3.4. & 5. Vbi etiam sic dicit. Quando aliquid dicitur tale ex ordine ad aliud: dicitur denominatiuè tale, & non oportet ꝙ formaliter: quod patet dupliciter. Primò quia quod habet aliquid formaliter, dicitur tale ſm seipsum; quod patet inductiuè, quia sanum

num dicitur formaliter de animali,& secundum seipsum,de medicina autem & vrina denominatiuè tantum vel analogicè, quia in ordine ad sanitatem animalis. Constat autem quòd actus interior voluntatis dicitur bonus vel malus ex actu exteriori habente Bonitatem vel malitiam ex obiecto & circunstantijs; vt patet, quia velle furari ideo dicitur malum,quia est ad malum obiectum,scilicet,furtum:& similiter actus exterior dicitur bonus vel malus ex actu interiori habente suam bonitatem vel malitiā ex fine, quia se habet in ordine ad ipsum interiorem : nam actio manus qua quis furatur dicitur mala;quia à mala voluntate. Ideo cùm multiplicare entia sine necessitate non sit rationabile : & ordo sit manifestus adinuicem; & sufficiat ad saluandum bonitates & malitias : igitur superfluum est ponere multas bonitates & malitias formales in talibus actibus : ita quòd etiam sit deriuatio formalis vnius ab alia ; vt caloris à calore. Et secundo patet idem ; quia si in deriuatione huiusmodi conditionum, actus ab actu ponatur deriuatio formalis:oportet ergo eadem ratione post modum dicere,quòd cum actus vnius virtutis imperatur ab alia,putà, fortitudinis à charitate;vt in martyribus : quòd à charitate in voluntate, deriuatur charitas alia in actum exteriorem ; & similia quæ absurda sunt. Iam ergo fundamentum hoc quòd deriuatio bonitatis & malitiæ in actu,ab actu,& sic non est formalis, sed denominatiua:seu non per modum vniuocationis, sed attributionis seu Analogiæ:ita quòd eadem vnica bonitas vel malitia formalis est in vno formaliter,in alio autem in quem deriuatur seu descendit est solum denominatiuè. Hæc Caietan.prima secundæ quæst.20.artic.3.Et in artic.4.addit idem dicens,quòd bonitas seu malitia actus exterioris, proueniens à bonitate vel malitia actus interioris, nil bonitatis intensiuè & formaliter addit supra bonum actum interiorem : quia denominatiuum extrinsecum nil formæ intensiuæ aut formaliter addit essentialiter supra denominatiuum formale:sicut sanum in vrina & medicina, non addit aliquid sanitatis aut non dicit aliam sanitatem formalem supra sanitatem animalis:licet à sanitate animalis deriuetur solum denominatiuè & extrinsecè sanitas in vrina & medicina:nam vtrobique est tantum vnica sanitas formalis, formaliter quidem in animali, denominatiuè autem in vrina seu medicina. sic vnica numero bonitas formalis seu essentialis est in actu interiori & in exteriori inde causato : sed formaliter & essentialiter in interiori, denominatiuè autem in exteriori. sicque idem non causat seipsum formaliter & essentialiter,sed denominatiue tantum vt dictum est. Hæc Caietanus. Ex quibus dictis patet intentum,quòd scilicet,similiter in proposito nostro,peccatum sequens ex ebrietate seu ex ignorantia præfata, licet denominetur de nouo & sit culpabile & imputabile de nouo ab imputabilitate & culpa suę causæ & in sua causa : non tamen habet aliam nouam formalem essentialem & propriam culpam, seu imputabilitatem distinctam ab ea, sed solum denominatiuam, vt dictum est : quia tam naturaliter sequitur istud peccatum ex dicta ignorantia,quàm actus exterior ex sua culpabili efficaci voluntate : quamuis prout consideratur absolutè ex genere suo, tale homicidium sequens,habeat suam malitiam moralem, & inordinationem distinctæ speciei prouenientem ab obiecto,non tamen de nouo imputabilem nisi vt dictum est. Et hoc modo intellectus B.Thom. saluari potest.

Secundò corolariè sequitur ex supradictis quod non valet opinio alia Martini de temperantia quæst. de ebrietate & quæst. de pollutione nocturna dicentis tria. Primò, quòd omne peccatum soquens ex ignorantia inuincibili, plena ebrietate, somno, furia, vel ex quacunque alia impotentia, non est de nouo culpabile per nouam culpam, seu imputabilitatem distinctam à culpa suæ causæ : etiam si talis impotentia præfata prouenit ex culpa non emendata, si talis culpa non est actus volitionis,seu desiderij illius impotentiæ seu peccati inde sequentis. Ratio eius est in quæst. neque de pollutione nocturna conclusione tertia,quia nō est culpa ratione sui, vt patet : nec ratione actus desiderij culpabilis præcedentis, quia non fuit vt supponitur, & si qui actus processerunt ex habitu aut inclinatione alia vitiosa,illi non fuerunt nec sunt de nouo culpabiles, ex quo necessario inde sequuntur. Et in hoc primo dicto bene dicit Martinus, & concordat cum supradictis propter rationes iam positas. Secundò dicitur ibidem quæst. de pollutione cōclusione prima,quòd peccata sequentia ex dicta impossibilitate, non habent nouam culpam, etiam si prædicta impossibilitas proueniat ex actu volitionis, seu desiderij culpabili illius impossibilitatis, seu peccati inde sequentis: dummodo prædictus actus culpabilis sit iam emendatus seu correctus per pœnitentiam, antequam inde tale peccatum sequatur : & ratio eius est ; quia tunc illud peccatum sequens in se non est noua culpa,vt patet per supradicta : neque in sua causa,quia tunc sua causa non est culpabilis, ex quo est emendata per pœnitentiam & nullo modo inanes quò ad actum,nec quo ad reatum,vt supponitur:& nōn videtur vnde aliàs trahat rationem culpæ nouæ tunc. Et in hoc dicto secundo etiam concordat cum supradictis : quamuis non in ratione. Nos enim propter aliam rationem diximus quòd non est tunc noua culpa,vt supra patuit. Tertiò dicitur ibidem conclusione 4.& in quęst.de ebrietate.conclusio. item 4. quòd prædicta peccata sequentia ex ebrietate vel impossibilitate sunt de nouo cul- 2. Corola.

pabilia per distinctam culpam à sua causa: & hoc quando illis impossibilitas seu talia peccata procedunt ex actu culpabili volitionis, vel desiderij illius impossibilitatis seu peccatorum, per sufficientem displicentiam non emendato. Rationes quibus nititur hoc probare sunt illæ quæ supra tactæ & solutæ sunt in argumentis: ideo in hoc tertio dicto, propter rationes supra positas nobis cum illo non constat. Ad Richard. Damasc. & alios oppositum opinãtes; iam supra responsum est, quòd, scilicet propter eorum reuerentiam prædicto modo sunt intelligendi, quòd denominatiuè, non formaliter nisi in sua causa, illa sunt noua peccata; vt in primo corolario de B. Thom. dictum est.

3. Corola. Tertio corolariè sequitur ex dictis. primò contra Gregor. Ari. in secundo distinct. 26. quæst. 1. in fine & quæst. 2. & B. Thom. 1. 2. quæst. 76. art. 4. ad quartum, & quæst. 77. art. 7. ad tertium, & contra Martinum vbi supra, quòd non potest quis imputabiliter de nouo peccare extra vsum rationis quando non est in sua potestate scire aut nolle illud vel oppositum.

Quartò, sequitur contra Marsilium in secundo q. 1. art. 2. quòd dormiens non potest perdere gratiam, neque extra vsum rationis existens; quę omnia patent ex supradictis.

Sed vtrùm talis actus debeat dici peccatum, licet non habeat nouam culpam vel malitiam infra quæst. 23. in fine latius habetur.

QVAESTIO XIX.

Vtrum ignorantia inuincibilis concomitans, siue iuris siue facti cuiuscunque, excuset à culpa.

Propos. RESPONDEO per vnicam propositionem hanc. Ignorantia inuincibilis concomitans excusat à culpa actum illum dumtaxat; à cuius obiecto tollit omnem cognitionem: & per consequens rationem formalem obiectiuam à qua proueniret aliàs ratio culpæ in tali actu: secus si non tollit omnem, sed aliquam cognitionem aut aliquam rationem obiectiuam secus etiam si à tali obiecto ignorato non proueniret ratio culpę sed aliunde secus tandem de lio actu, seu præparatione culpabili actuali, seu virtuali, seu habituali simul existente.

Declaratio. Ista propositio habet tres prędictas limitationes vel exceptiones quæ explicantur ibidem. & nota; quòd nomine actus etiam intelligo omissionem: & nomine obiecti & rationis obiectiuę, etiam intelligo & includo circunstantias quascunque informantes adiacentes, seu quocunque modolibet ad rationem culpæ facientes. Et per exemplum patet propositio, prædicto modo limitata. Si Sortes occidit Platonem inimicum; inuincibiliter omnino ignoratum esse Platonem; sed æstimatum potius esse feram; putans & intendens in tali actu occidere feram: qui tametsi sciret non esse feram sed Platonem; certè voluisset etiam eum tunc occidere: quia & eum alias volebat occidere: in hoc casu sic limitato dicit propositio, quòd talis actus occisionis Platonis non est culpabilis sed excusatur omnino à culpa homicidij ratione præfatæ ignorantiæ inuincibilis concomitantis habentis tres conditiones præfatas. Primò quòd tollit omnem cognitionem, & per consequens rationem obiectiuam formalem vitiantem respectu actus, à quo illa occisio imperata est: quia, scilicet, obiectum formale volitionis illius est fera æstimata, & nullo modo est Plato, vel homo: qui tamen esset obiectum vitians talem occisionem: si Sortes cognosceret aut æstimaret tunc se occidere Platonem seu hominem: licet fortè per alium actum tunc etiam velit occidere Platonem, vt paulò inferius dicetur: & ita tollitur omnis cognitio & ratio formalis obiecti vitiantis. Item secundò est alia conditio seu limitatio in dicto exemplo, quòd scilicet, ratio culpæ in tali actu occisionis non proueniret aliunde, nisi ratione subiecti præfati si non esset ignoratum; vt supponitur: puta quia non fit aliàs contra conscientiam vel aliam legem: ita quòd culpa illius homicidij, non esset nisi quia Plato seu homo aliquo modo cognitus voluntariè & iniustè occideretur. Item est alia conditio tertia seu limitatio, quòd scilicet, solus ille actus imperans illam occisionem dicitur à culpa excusari ratione præfatæ ignorantiæ: & non alius neque alia mala volitio seu mala præparatio occidendi Platonem; etiam tunc si illum reperisset & cognouisset: si qua tunc simul est actualiter seu virtualiter: hæc enim manet culpabilis in actu seu in reatu sicut ante ipsam actualem occisionem erat: & nihil culpæ accedit, aut subtrahitur essentialiter vni propter aduentum alterius volitionis seu occisionis: aut propter excusationem vnius actus non excusatur alter, neque essentialiter aggrauatur alter ab altero, propter simultaneam societatem impertinentem: & contingentem: nam vnum peccatum non inficit alios actus aliàs non culpabiles simul existentes: alioqui omnes actus hominis habentis vnum peccatum mortale, essent culpabiles; & nullum bonum opus eleemosynæ aut ieiunij posset agere is qui est in vno mortali, quod absit. Propter defectum harum conditionum seu limitationum non excusatur à culpa actus Sortis in hoc casu: quando Sortes ignorans omnino inuincibiliter hodie esse diem ieiunij obligatorium, seu hanc mulierem esse alienam seu suam coniugem, seu esse Platonem illum quem omnino æstimat esse feram: & tamen habet volitionem & intentionem

tentionem non ieiunandi hodie etiam si sit dies ieiunij, seu cognoscendi hanc mulierem etiam si sit aliena seu occidendi illam rem et si sit plato aut homo aut quidquid sit illa res: & ex tali intentione seu volitione procedit ad actum comestionis, coitus, seu occisionis præfatæ. Ratio est; quia talis ignorantia non tollit omnem cognitionem neque rationem formalem obiectiuam à qua prouenit ratio culpæ in tali actu vt patet. quia tale obiectum licet sit ignoratum in particulari & distinctè quò ad materiale, ex quo ignoratur an ille dies sit Ieiunij & an illa mulier sit aliena, & an ille sit Plato seu Sortes: non tamen quò ad formale saltem in generali seu confusè; ex quo in illis actibus manet cognitio & volitio comedendi, etiam si sit tunc dies ieiunij & cognoscendi illam mulierem quæcunque sit etiam si sit aliena: & occidendi illam rem quęcunque sit etiam si sit homo: & ita manet ratio obiectiua formalis à qua prouenit ratio culpæ in talibus actibus: modo præfati actus sint minus graues & differant specie entis aut moris ab alijs actibus habentibus plenam rationem obiectiuam & cognitionem distinctam & intuitiuam vitiantem, modo non. de quo latius, Angest, in moral. cap. 9. & infra quæst. 23. 24 habetur. Sed vtrùm tunc etiam sit duplex peccatum alterum homicidij seu adulterij, alterum ignorantiæ. vide supra q. 6. in illo dubio.

Nunc prædicta propositio sic declarata probatur quadrupliciter. Primò quia nullus actus est culpabilis de nouo nisi quia fit contra aliquam legem tunc obligantem aut contra conscientiam. vt patet. quia non est dare medium sed talis actus de quo est propositio præfata nō est contra conscientiam; vt supponitur, neq; contra legem tunc obligantem: quia lex non obligat saltem tunc imputabiliter nisi promulgata & cognita in actu vel in debito; vt supra quæst. 13. habetur latè: nunc autem talis lex & tale factum tunc inuincibiliter ignoratur omnino: ergo non obligat tūc; vt patet ex diffinitione ignorantiæ inuincibilis supra quæstio. prima. Dico quòd talis lex tunc ratione ignorantiæ non obligat, idest quòd à culpa excusat ignorantem ac si ipsa in se non esset obligatoria: nam simpliciter est obligatoria. neque enim propter ignorantiam alterius, lex aut legislator, suam vim aut potestatem amittit obligandi: sed propter ignorantiam non imputatur ad culpam eius transgressio.

2. Ratio. Secundò probatur. quia ille actus respectu illius obiecti ignorati est omnino ignoratus vt patet. quia est ignorantia omnino inuincibilis de obiecto vt supponitur in propositione: ergo non est voluntarius neq; liber respectu eiusdem obiecti formalis, vt etiam de hoc latius supra quæst. 16. habetur: ergo etiam non est culpabilis talis actus, patet consequentia hæc: quia non habet rationem culpæ nisi quod habet rationem voluntarij aut liberi secundum Augustinum Ambros. & communiter doctores vt supra quęst. 18. habetur. Si negetur tam antecedens quàm vtraque consequentia; sicut B. Tho. & Caietan. negare videntur: replicatur vt habetur infra in responsione ad primum Argumentum.

Tertiò probatur propositio. quia in casu prædicto propositionis, ille actus peccati non est actus imperatus ab aliquo actu culpabili interiori, vt supponitur quòd non est imperatus à culpabili volitione occidendi hominem, sed à volitione occidendi feram æstimatam: ergo non est de nouo culpabilis. Consequentia patet. quia omnis culpa actus exterioris pendet ab interiori secundum omnes doctores in secundo distin. 42. & Thom. prima secundæ quæst. 20. art. 1. & 2. & ibi Caieta. Non enim actio furti exterior est culpabilis nisi procedat à libera volitione furandi, & sic de alijs. Sed antecedens probatur. tum ex suppositione casus. tum etiam exemplo: quia si Sortes amicus & Plato inimicus veniant simul in veste ferarum contra me, inuincibiliter omnino ignorantem qui sint; sed omnino existimantem esse feras: nunc si occiderem vtrumque simul certè non peccarem in illo actu culpabiliter vt homicida vt patet. quia in casu præfato occidendo solum Sortem amicum non peccarē culpabiliter vt homicida, ergo neque occidendo Platonem inimicum eodem aut simili actu tunc simul cum Sorte aut sine illo. patet consequētia: quia actus interior à quo imperatur seu ꝓcedit illa occisio Platonis inimici est eadem numero vel specie cū volitione à qua procedit occisio Sortis vt supponitur. vtraq; enim volitio habet pro obiecto formali non quidem hominem aut rem verè existentem: sed æstimatam & apparentem feram & intentam in illo actu. Obiectum namque voluntatis est res, non quidem absolutè sed vt cognita seu æstimata est: quia nihil volitum quin aliquo modo cognitum: alioqui occisio Sortis amici esset culpabilis in casu præfato quòd nullus concedit; ex quo ab eadem volitione numero vel specie imperatur vt supponitur in casu.

Item quartò probatur idem. quia aliàs sequeretur, quòd meum peccatum pēderet in esse culpæ ex voluntate vel actu alterius, vt patet si ille contra quem ego ignorans & putans illum esse feram mitto sagittam fugeret ne percuteretur: quia tunc ego non peccarem. Et sic patet probatio præpositionis cum qua concordant communiter doctores, & etiam aliqui thomistæ qui etiam dicunt quòd Caiet. sic tenet & interpretatur Beatum Thomam secundum limitationes supradictas: & fortè. secundum eas possunt concordari doctores qui videntur dissonare. Nam Almayn, & alij tenētes simpliciter ꝙ præfata ignorantia inuincibils concomitans excusat à culpa intelliguntur cum limitationibus supra positis

in propositione B.autem Tho.1.2.q.76.art.3.& alij sequaces tenentes quòd non excusat, intelligunt & loquuntur de ea quando non habet omnes eas limitationes, putà, quando nõ priuat omnem cognitionem & rationem obiecti formalis à quo prouenit ratio culpæ aut de alio actu seu præparatione culpabili tunc simul existente vt dictum est, si tamen sic patiantur verba prædictorum doctorum intelligi. quòd si sic non intelligunt suam opinionem certè tunc salua reuerentia eorum; opinio opposita vtpotè non probabilis refutatur.

Argum.1. Contra præfatam propositionem primò sic arguitur. quia nulla ignorantia excusat actum aliquem à culpa nisi quem causat seu efficit inuoluntarium contrariè seu positiuè. sed ignorantia concomitans propriè & per se non causat inuoluntarium, immo nec non voluntarium simpliciter; ergo non excusat. Consequentia patet. sed maior probatur, ex tertio Ethi. vbi ex proposito dicitur, quòd non omnis ignorantia excusat nisi ea quæ causat inuoluntarium. Et patet ratione: quia ignorãtia nullum actum excusat nisi quem causat: sed nullum actum potest causare per se, vel per accidens nisi inuoluntarium, quod probatur. quia ignorantia dicitur causare actũ quem scientia opposita prohiberet, si adesset vt remotio prohibentis; vt supra quæst.7. latius habetur. causando autem siue per se siue per accidens actum prædictum iam causat aliquid positiuum; & insuper tollit voluntarium à tali actu, ex quo tollit ab eo cognitionẽ. sed impossibile est quòd voluntarium tollatur per actum positiuum, quin tollatur per actum contrarium, scilicet, per inuoluntarium: sicut album per nullum positiuum tollitur nisi per nigrum, quamuis tolli possit per negatiuum priuatiuum seu contradictorium simpliciter: ergo nullum excusat nisi quem causat in voluntarium vt ait maior supradicta. Minor autem argumenti quòd, scilicet, talis ignorantia concomitans non causet inuoluntarium probatur. tum primò quia formaliter ignorantia est priuatio cognitionis: ergo non potest esse causa per se alicuius positiui quale est inuoluntarium: tum etiam secundo; quia signum inuoluntarij est displicentia eius quando post cognoscit; vt Aristot.3.Ethi.cap.1. dicit. Sed ignorans prædicto modo concomitanter occidens inimicum æstimatum esse feram: si post sciret non doleret sed gauderet potius: ergo. Secunda etiam particula ipsius minoris quòd, scilicet: immo ignorantia concomitans per se & propriè nõ causat non voluntarium simpliciter patet. quia talis ignorãtia habet duas conditiones. Prima est quòd facit talem ignorantem non volentem & non causantem voluntariè id ignotum. secũda est quòd permittit actum qui fit esse totaliter & simpliciter voluntarium: & ideo quamuis ratione primæ conditionis, prædicta ignorantia habeat hoc, ꝙ non apponat peccatum aut peccati circunstantiam ex ignoto: tamen ratione secundæ conditionis relinquit ipsum actum inesse simpliciter voluntariò; & non facit ipsum esse inuoluntarium contrariè aut positiuè ad voluntarium: & ita patet minor. Propter hanc rationem tenet Caietan. prima secunda quæst.76. artic.3, quòd propriè loquendo, prædicta ignorantia inuincibilis concomitans, non excusat per se spectantibus ad actum illum: sed impropriè seu largè accipiendo excusare à culpa, idest à concurrentibus omnino per accidens quò ad rationem culpæ, bene excusat talem actum à culpa: quia ratione illius primæ conditionis præfatæ quam habet prædicta ignorantia quòd, scilicet, facit nescientem & per consequens non volentem priuatiuè; nullus actus positiuè fit in tali ignorante occidente inimicum æstimatum esse feram. Sed quia non meremur neque demeremur habitibus sed actibus; & actus pensamus secundum per se pertinentia; & non secundum omnino per accidens; quæ nec sub consilio neque sub arte cadunt; quia omnis scientia & ars est de his quæ sunt per se. ideo ait Caietan. ibidem quòd B.Thom. absolutè loquendo dixit optimè quòd talis ignorantia non excusat: & quòd ratio sua fuit optima relata ad actum peccati in ordine ad quem tractat de ignorantia ibidem: & quòd sua sententia etiam fuit vera loquendo absolutè, & per se, & propriè: quamuis impropriè & per accidens excusat prædicta ignorantia; vt dictum est: & sic nititur Caietan. saluare opinionem B. Thomæ.

Sed nihil efficit: ideo ad argumentum respondeo negando maiorem, & minorem pro secunda eius parte: maiorem quidem: quia excusat omnis ignorantia tam ea quæ facit inuoluntarium quàm illa quæ tollit rationem voluntarij; vt dictum est hic, & supra quæst.16. & ad probationem sumptam ex.3.Ethico. respondeo dupliciter vno modo, quòd ibi Aristotel. solum loquitur de ignorantia præcedente non de concomitante: nam quasi distinguendo solum inter ignorantiam præcedentem inuincibilem, simul & inculpabilem ex vna parte; & vincibilem seu etiam inuincibilem; sed culpabilem, idest ex aliqua culpa procedentem ex alia parte: qualis est ignorantia ebriorum: dixit: quæ sola ea quæ causat inuoluntarium actũ, qualis est sola inuincibilis simul & inculpabilis omnino ignorãtia præcedens, excusat: Non aũt præcedens vincibilis: hæc enim, ex quo hõ tenetur adhuc eam vincere aut scire, iã est aliquo modo volita et actus inde procedens, & per consequẽs, talis actus est cognitus & volitus liberè tunc formaliter aut interpretatiuè. Neque etiã præcedens inuincibilis sed culpabilis ignorantia omnino excusat, vt sunt peccata ebriorum quæ sunt culpabilia, scilicet, in sua causa; vt supradictum est latè quæstio.18. in respon-

responsione ad secundum Argumentum & de hac vtraq; ignorantia præcedente, scilicet vincibili vel etiam inuincibili. Sed culpabili dicit Aristot. quòd non excusat omnino à culpa, talem actum: quia est voluntarius saltem interpretatiuè vel in sua causa; & non est inuoluntarius vt supradictum est in q. præcedente: licet cognita occisione patris sequatur tristitia de eius occisione. Inuoluntarium enim illud & tristitia est formaliter respectu euentus seu sequelæ; quod non tollit omnino rationem voluntarij respectu actus vt ait Martinus de temperantia in materia de ebrietate. q.3. in responsione ad 6. argumentum contra quartam conclusionem: & latè B. Tho. 1.2. q.20. art.5. & q.72. art.9 & q.73. artic. 8. & ibi Caietan. sicut si quis peccaret sciens esse peccatum ignorans tamen eius grauitatem & pœnam aliàs non peccaturus non excusatur, vt etiã de hoc infra q.25. latius. igitur de ignorantia concomitante omnino inuincibili vbi supra non loquitur Arist. Sed quia contra hanc responsionem potest bene replicari quòd Aristot. ibidem videtur generaliter loqui de omni ignorantia expressè dicens, quòd illa quæ causat non voluntarium quæcunq; sit non excusat: sed illa tãtum quæ causat inuoluntarium, vt patet in text. 3. Eth. c.1. & 5. vbi dicit ꝙ aliud est ignorantẽ agere qualis est ignorantia concomitans, & dicit ibi non excusare; aliud est per ignorantiam agere qualis est ignorantia præcedens inuincibilis & inculpabilis causans inuoluntarium: & dicit hanc solam excusare. Ideo alio modo respondeo ad illam maiorem, quòd id ex tertio Eth. intelligitur sicut & loquitur Arist. quando talis ignorantia non habet omnes limitationes supra positas in propositione; tunc enim non excusat omnino actum ipsum vel alium actum simul existentem, vt dictum est & declaratum: quodq; sic debet suppleri & intelligi Aristotel. breuiter loquens ibidem: quia rationes præfatæ id sic concludunt.

Ad aliam rationem supra adductam ad probationem prędictæ maioris rñdeo, ꝙ solum procedit de ignorantia p̃cedente quæ est causa actus, vt ibidem & supra. q.17. probatum est. secus de ignorantia concomitante, quæ non est causa actus: ideo ad eius probationem negatur illa maior, vbi dicitur quòd ignorantia nullum actum excusat nisi quem causat. Nam ignorantia concomitans excusat actum homicidij cuius nõ fuit causa, vt patet in exemplo supra adducto de occidente inimicum æstimatum esse feram.

Ad minorem autem præfati principalis argumenti respondeo illam negando quò ad eius secundam partem vbi dicitur quòd immo ignorantia inuincibilis concomitans propriè & per se, non causat non voluntarium, neque tollit rationem voluntarij quod idem est, respectu obiecti illius à quo proueniret ratio culpæ. Et ad probationem, negatur quòd ratione primæ aut secundæ conditionis ibi positæ, talis ignorantia permittat, aut relinquat actum illum inesse simpliciter voluntariò, & quòd id non sit verum inde patet, quia respectu illius obiecti formalis, scilicet, hominis occisi de quo agitur, illa occisio est simpliciter non voluntaria sicut est simpliciter ignorata vt supra probatum est. Ideo cùm de occisione hominis quæritur an sit voluntaria an non certè simpliciter est dicendum quòd non est voluntaria formaliter: quamuis respectu alterius obiecti formalis, scilicet, feræ apparentis æstimatæ & intentæ, & quamuis materialiter sit voluntaria per se aut simpliciter. Quid enim obstat aliquem actum esse voluntarium simpliciter & materialiter respectu vnius obiecti; non voluntarium autem simpliciter respectu alterius maximè quò ad formale? imo omnis actus simpliciter voluntarius respectu obiecti cogniti & intenti, est simpliciter non voluntarius respectu alterius ignorati & non intenti, per eandem rationem, quia sicut propositum in proposito: ita oppositum in opposito. Igitur propriè per se & simpliciter talis ignorantia ex quo facit omnino non voluntarium actum respectu talis obiecti formalis iam omnino & per se excusat à tali culpa, & non solum per accidens, & impropriè. Immo ex quo semper seu in plurimum talis ignorantia facit nescientem & non volentem respectu talis obiecti formalis, siue id faciat per se siue per accidens certè simpliciter est dicendum quod talem actum respectu illius obiecti excusat à tali culpa, quia regula & doctrina generalis non solum datur de per se, sed etiam de vt plurimum per accidens contingentibus, maximè in moralibus vt patet: ideo nihil valet opinio neque defensio quam Caiet. vbi supra nititur ingerere pro B. Tho.

Secundò arguitur. in casu præfato quo Sortes occidit Platonem inimicum inuincibiliter ignoratum putans se occidere feram: si sciret esse Platonem certè ipsum libentius occideret eodem actu occisionis, & tunc esset culpabilis occisio, ergo & nunc quando ipsum ignorat. *Arg. secundum.*

Respondeo, negando maiorem: sed dico quòd alio actu seu alia volitione habente pro obiecto formali Platonem seu occisionem Platonis, à qua volitione impararetur illa alia occisio culpabilis Platonis cogniti & intenti: Sortes vellet occideretq; Platonem cognitum: sicque illa exterior occisio Platonis cogniti & intenti, esset moraliter vel formaliter alia ab occisione eius ignorati, vt dictum est. Sicut eadem numero ambulatio in genere rei est alia; & alia in genere moris à diuersis volitionibus imperata, quando fit propter bonum & perficitur propter malum finem: vel eadem etiam numero est comestio in genere naturæ continuata adueniente cognitione quòd est dies ieiunij licet varietur moraliter: *Respon. ad secundũ argumen.*

moraliter: vt de hoc latius Angest. mor. capitulo 8.

3. Argum. Tertiò arguitur, in casu præfato fortes vult & intendit occidere hanc rem: & hæc res est Plato inimicus: ergo vult & intendit occidere Platonem. sed occisio Platonis intenta est culpabilis, ergo talis ignorantia concomitans non excusat.

Respon. ad tertiũ. arg. Respondeo. negatur prima consequẽtia quia variatur appellatio: nam in maiori forte vult occidare hanc rem sub conceptu non rei absolutè sed huius rei æstimatæ feræ: & per consequens formaliter vult occidere hanc feram: in consequenti autem stat pro Platone: & sic fit æquiuocatio & variatio obiecti formalis ex variatione appellationis; & nulla est consequẽtia. Et alio modo qui redit ad idem, respondetur negando maiorem absolutè: non enim intendit fortes in illo actu occidere illam rem quidquid sit illa res: sed solum restrictè illam rem quæ æstimatur fera: & per consequens feram duntaxat secus si intenderet illo actu occidere illam rem quidquid sit illa res. secus etiam si alio actu id intenderet vt dictum est supra in declaratione propositionis & ita debet rectè sic conclud. ergo vult & intendit occidere Platonem æstimatum feram seu sub æstimatione feræ; & tunc conceditur consequentia: & negatur quòd talis occisio Platonis inuincibiliter æstimati esse feram seu sub tali æstimatione feræ sit culpabilis: nam res, putà, Plato qui æstimatur fera est fera non realiter sed obiectiuè formaliter: & intenditur occisio solum eius quod æstimatur vt dictum est.

Argum. 4. Quartò arguitur. in casu quo fortes sit sic affectus & actualiter volens in illo actu occidere illam rem, quidquid sit illa res siue fera siue homo: & ignoret inuincibiliter quid sit illa res; an sit homo vel fera quæ sibi videtur: tunc sic arguo. fortes vult occidere hanc rem & ignorat inuincibiliter concomitanter quæ sit illa res, ergo talis ignorantia excusat: cuius oppositum dictum est supra in prima exceptione propositionis.

Resp. ad 4. argum. Respondeo negando minorem, non enim habet ignorãtiam plenam illius obiecti, sed solum ignorantiam distinctam illius: notitiam autem cõfusam eius saltem quò ad formale in illo actu habet: ex quo in vniuersali, seu in confuso habet notitiam hominis, & voluntatem habet occidendi hominem seu Platonem in illo actu vt supra dictum est, licet non habeat notitiam & voluntatem distinctam hominis seu Platonis, ideo talis ignorantia, non omnino excusat, vt supra dictum est.

QVAESTIO XX.

Vtrum ignorantia vincibilis affectata, simpliciter augeat culpam.

RESPONDEO per vnicam propositionem. Propo. Ignorantia vincibilis affectata ex malo fine, vt scilicet, quis liberius sine remorsu conscientiæ peccet, simpliciter auget culpam peccati ex ea procedentis: affectata autem culpabilis ex bono fine illam alleuiat. Declarantur particulæ. Primò quæ sit affectata ex malo & bono fine; patet supra q.1. Item dicitur, quòd peccatum procedens ex ea aggrauatur vel alleuiatur & non aliud ad quod ipsa ignorantia habet se impertinenter vel concomitanter, quia non oportet quod tale peccatum ratione talis ignorantiæ semper aggrauetur, vt bene dicit Gabriel, in secundo distinct.22 quæst.2. conclusio.3. quia nihilominus fieret tale peccatum eodem modo ac si non esset talis ignorantia. Affectata autem ex bono fine quæ non est causa peccati sequentis, sed est concomitans bene alleuiat illud, licet non excuset omnino & multò magis alleuiat in parte peccatum cuius ipsa est causa, vt ait propositio.

1. Pars. 1. Ratio. Nunc probatur. Prima pars propositionis tripliciter. Primò secundum Gabriel vt supra, & Almayn in moralib. tracta.1.cap.6. Adrian.in 4. quodlibet. quia volens ignorare legem, seu factum aut circunstantiam per quam retrahi posset à peccato, magis contemnit, & talis volitio est magis voluntaria, qua vult non solum ignorantiam sed etiam peccatum inde sequens & malum finem à quo mouetur, ergo grauius peccat. patet consequentia, quia grauius peccat volens multa quàm vnicum tantum malum, pluralitas enim obiectiua cæteris paribus auget culpam actus, vt de hoc etiam Angest. in moralib. cap.9. latius agit. sed antecedens probatur, quia magis contemnit qui non solum auertitur à dictamine rationis, sed etiam ab ea scientia qua ipsa ratio rectè regulari posset & retrahi à peccato: vt patet ex supradictis in q.16. & per Bernar. dicentem, qui scire non vult, idest, qui positiuè vult nescire non de ignorantia, sed de contemptu iudicabitur. Et Ambros. super id Luc.12. qui cognouit voluntatem Domini &c. ait. Qui cum possent scire si vellent studium adhibere nolũt, non nescientes sed contemptores iudicantur. Concordat Adria. in 4. quodli. art.2. tum etiam, quia habet pro obiecto peiorem finem, scilicet, peccare sine remorsu cum maiori libidine, & alia peccata probabiliter inde sequentia, quod & videtur quodam modo ad peccatum in spiritum sanctum pertinere.

Nota. Et Nota quòd in dicto peccato ex tali ignorãtia affectata ex malo fine, est cõsiderare duo. Primum est velle ignorare. Secundum est ex tali

ignorantia

ignorantia agere vel omittere aliquid contra legem. Et licet hoc secundum peccatum si consideretur secundum se solum sit minoris grauitatis & contemptus quàm si fieret scienter cum cognitione peccati vt supra quæstio.16. dictum est,tamen consideratum simul cũ prædicta ignorantia affectata seu cum volitione ignorandi à qua procedit, & cum qua manet actualiter; est peccatum grauius & maius: non solum extensiuè & coniunctim secundum Angest. in moral. cap.6. sed etiam intensiuè secundum Bonauent. in secundo distinct.22. quæstio. vltima. quàm si ipsummet peccatum fieret scienter, quia licet ratione ignorantiæ sit minus graue, vtpotè minus voluntarium & cum minore contemptu vt diximus,tamẽ ex alia parte voluntatis ipsius, est magis voluntarium habetq; magis de contemptu,ideo dicitur quòd simpliciter aggrauat, & hoc modo intelligitur prima propositio pręfata, vt probata est.

2. Ratio. Secundò probatur idem; quia qui vult ignorare vt malè agat;iam vult habere in illo peccato quod intendit maiorem libidinem seu conatum vt patet, quia cognitio peccati quã ille repellit quodam modo retrahit voluntatem à peccato: dum ratio inhonesti fugibilis ei per cognitionem pręsentatur:sicque repellit retractiuum suæ libidinis ex libidine vehementius peccandi quod etiam patet. Et confirmatur,quia videtur velle post peccatum minorẽ tristitiam: quia qui scit se malè fecisse dolet seu tristatur, vt patet tertio Ethic.

3. Ratio. Tertiò probatur idem,quia habet plus de voluntario extensiuè,nam peccans ex malitia sciẽter vult semel malè agere: ex dicta autem ignorantia affectata dupliciter. Primò quidem virtualiter,quando vult sic ignorare ad malè agendum.Secundò verò formaliter quando agit actũ peccat seu ommittit debitum:& ita priuat se lege, idest cognitione legis & voluntate & actu legis: peccans autem scienter ex malitia priuat se solum actu legis, non autem lege nec voluntate legis. Et cum supradictis concordat B.Thom.& Durand.in secundo distinct.22.quæst.4.& Marsilius ea.distinct.quæst.15.& 5.Bonauentu. Alexan.Altisiodoren. & communiter doctores. Et fortè sic etiam intendunt doctores alij dicentes; quòd peccatum ipsum procedens ex dicta ignorantia affectata, est minus graue quàm si fieret scienter seu ex malitia sed ipse peccat grauius etiam intensiuè quàm si scienter peccaret, quia hæc grauitas non prouenit ex tali ignorãtia,sed est ipsa affectata & praua volitione ignorandi, coniuncta illi peccato ex ea præcedenti. Hæc isti doctores qui vel vt supra intelliguntur, vel aliter vt oportet,cum eis agatur.

2. Pars. Secunda pars propositionis probatur: quia ibi non est ratio contemptus, vel libidinis, seu conatus prauæ voluntatis ad malum neque maior malitia ex obiecto, fine, aut circunstantijs prouenient: sed minor quàm si scienter fieret aut peccaretur vt supponitur,quia & cętera paria supponuntur: ergo ex parte illius ignorantiæ culpabilis affectatæ non solum non prouenit grauitas peccati: sed est ratio alleuians illud simpliciter,licet non excuset à tota culpa: quod patet tum ex parte ipsius ignorantiæ tum ex parte boni zeli licet indiscreti & ex parte bonę voluntatis respectu boni finis intenti: & talis fuit ignorantia B. Pauli, ante eius conuersionem ad fidem,vt supra quæst.1.dictum est. Vnum namque peccatum bene potest alterum in parte alleuiare,vt supra.quæst.16.in responsione ad secundum argumentum & proximè in quæst. sequenti latius habetur.

QVAESTIO XXI.

Vtrum ignorantia vincibilis, crassa & supina, iuris vel facti excuset, alleuiet seu etiam aggrauet culpam.

RESPONDEO quòd ignorantia prædicta iuris vel facti cuiuscunque, non excusat simpliciter à tota culpa peccatum inde sequens,neque aggrauat: sed solum excusat in parte, seu à tanto, & per consequens simpliciter alleuiat culpam. Propo. 1.

Ista propositio quò ad primam partem, scilicet, quòd non excusat simpliciter à tota culpa probatur dupliciter. Primò secundum Gabr. in secundo distinct. 22.quæst. secunda, & communiter doctores quia talis omittit culpabiliter contra legem præcipientem inquirere, quæ recta sunt & necessaria ad salutem Eccles.16. Cogitatum habet in præceptis Dei & in mandatis illius assiduus esto. ideo prima Corint.14.Ignorans ignorabitur, & Ephes.3. Nolite fieri imprudentes.

Secundò quia non facit quod tenetur,vt sciat & vt caueat tale peccatum, vt patet ex diffinitione ignorantiæ vincibilis vnde talis ignorantia & peccatum inde sequens sunt volita, etiam tunc interpretatiuè quando culpabiliter ille omittit scire.

Secunda pars propositionis, quòd prædicta ignorantia non aggrauat culpam; & tertia pars quod simpliciter alleuiat vel excusat in parte, licet nõ in toto patet,quia ratione præfatæ ignorantiæ est minor contemptus quàm si scienter fieret, minorq; conatus & libido: quia cæteris paribus minor conatus, minorque libido est in omissione in qua est voluntarium interpretatiuè, quàm in commissione in qua est volũtarium formaliter vt de hoc etiam Angest. in moral. c. 10.& supra q.16.latius, & quãuis sit maius peccatum extẽsiuè quia sunt ibi duo peccata vnum omissio culpabilis sciendi, & aliud est peccatum inde

inde sequens, tamen quia ipsum peccatum inde sequens non habet tantum grauitatem intensiuè, quantam haberet si scienter fieret: ideo absolutè & simpliciter dicitur minus graue, & alleuiari prædictam ignorantiam, vt iam dictum est.

Argum. 1. Contra primam partem propositionis sic arguitur. Nam in casu quo Sortes in die Dominica omittat ire ad Ecclesiam vbi solent indici festa & ieiunia obligatoria; bono quòd illo die, curatus non dixerit quod solebat, & ex consequenti simplices ignorant diem ieiunij obligatorium: tunc sic arguo, in casu præfato simplices ignorantes non peccant non ieiunando in die obligatorio sibi non indicto per suum curatum: quia est ignorantia inuincibilis seu probabilis & inculpabilis in eis, vt patet & supponitur. ergo nec Sortes peccat non ieiunando sed Sortes habuit ignorantiam vincibilem & culpabilem crassam ex qua subsecutum est quòd illo die non ieiunet quia quantum in se est licet prædi.... sset suus cu ratus ipse tamen iam culpabiliter omisit ire ad prædicationem obligatoriam vt supponitur ex casu & per consequens culpabiliter ignorauit & crassè, & non ieiunat ex dicta ignorantia crassa: ergo ignorantia crassa illum omnino excusat sicut & inuincibilis excusat alios prædictos in casu. Probatur prima consequentia quia si præfatus Sortes affuisset cum alijs illo die in Ecclesia non magis sciuisset quam nunc scit sicut nec alij sciunt & non potest nunc scire neque potuit aut debuit aliter scire, nisi vt alij audiendo curatum indicentem festa & ieiunia, quæ tamen non indixit vt supponitur totum hoc, ergo non peccat sicut nec alij non ieiunando.

Respon. Respondeo concedendo antecedens & primã consequentiam, & similiter antecedens secundę consequentię sed negatur vltima consequentia, quòd scilicet illa ignorantia crassa quam habuit illum excuset. dico enim duo. Primum quòd licet ignorantia illa crassa sit causa quòd non ieiunet non tamen est causa quòd excusetur omnino à culpa: causa autem excusans à culpa nũc comestionem illam est quædam alia ignorantia pro tunc omnino inuincibilis superueniens, siue sit præcedens siue concomitans, siue sit illamet quæ antea erat vincibilis & iam facta est inuincibilis hęc inquam excusat illam comestionem à noua culpa transgressionis præcepti de ieiunando.

Secundò dico, quòd Sortes in illa omissione eundi ad Ecclesiam peccauit duplici causa seu imputabilitate. Nam ibi est culpa ipsius omissionis culpabilis sciendi quod tenebatur scire: quia quantum in se est, omisit culpabiliter ire ad Ecclesiam vbi probabiliter curatus erat docturus necessaria; & ideo si fortuito accidit, ꝙ curatus non docuit, certè hoc per accidens incognitum Sorti, non excusat ipsum omittendo. Itẽ in præfata omissione est etiam culpa alia comestionis in die ieiunij, & peccatorum aliorum ex ea probabiliter subsecutorum, modo in effectu sequantur modo non vt supra q. 18. latè dictum est concordat Almayn in moralib. tracta. primo cap. 6.

QVAESTIO XXII.

Vtrum ignorantia probabilis, iuris vel facti excusent omnino à culpa.

RESPONDEO per vnicam propositionem *Propo.* hanc. Ignorantia tantum probabilis iuris humani, & etiam facti cuiuscunq;, excusat omnino & *1. Pars.* simpliciter à tota culpa peccatum omne; ex ea procedens. Prius supponatur quid nominis ignorantiæ probabilis improbabilis, vt supra quæst. 1. vt distinguitur ab inuincibili & vincibili. Nũc probatur quòd ignorantia probabilis iuris humani excusat omnino. Quia ipse leges humanæ non obligant nos ad maiorem diligẽtiam quàm quòd non simus nimis aut notabiliter negligentes, remissi aut dissoluti ad sciendum: aut quòd non simus in lata culpa, aut dolo ignorandi: sed vt habemus eam diligentiam, quam alij homines nostri status conditionis & qualitatis circa talem legem & negotium communiter habere solent, aut habent rationabiliter. vt patet. ff. de iur. & facti ignoran. in l. regula. & l. latè culpæ. ff. de verbor. signific. vt latius dictum est supra. q. 1. & facit ad hoc. cap. proposuisti. distinct. 82. & notata doctorum ibidem, & Adria. in 4. sent. in materia de restitutione: vbi agit de præscriptio. & facit ad hoc Conradus vt habetur supra. q. 3.

Quòd autem probabilis ignorantia facti cuiuscunque etiam omnino excuset à culpa probatur secundum Adria. vbi supra, quadrupliciter. *2. Pars.* Primò quia nisi excusaret. ergo Iacob. Genes. *1. Ratio.* 29. non excusatur à culpa cognoscendo Lyam sibi fraudulenter suppositam quod tamen absit: patet sequela, quia ibi non fuit nisi probabilis ignorantia facti an scilicet illa esset Lya: poterat enim de facto cognoscere quæ esset illa si plus curiosus fuisset inquirendo afferendo lumẽ loquendo &c. & solum adhibuit eã diligentiam quæ communiter à viro bono solet rationabiliter in tali negotio adhiberi: immo si maiorem adhibuisset, fortè peccasset ex nimia curiositate, ergo standum est in propositione. Quamuis Guillelmus Parisien. teneat quòd Iacob cognoscendo Lyam peccauit. quodq; non datur ignorantia inuincibilis, nec excusans in facto lege Diuina vel naturali prohibito, vt supra in quæstio. 4. in secundo Argumento contra primam partem secundæ propositionis habetur, & confutatur ibidem. Item secundò quia nisi excusa- *2. Ratio.*

ret non liceret conuolare ad secundas nuptias seu vota, recepto certo nuntio de morte prioris mariti. Consequentia probatur, quia adhuc falli potest; consequens autem est erroneum, quia contra determinationem Ecclesiæ, in c. in præsentia. de sponsalibus. & cap. Dominus de secundis nupt. & August. lib. de fide & operibus dicentem. Non peccat virgo quæ nesciens nubit alieno viro neque erit adultera ex hoc quamdiu nescit, 34. quæst. 2. si virgo in lectum, quod videtur verum dum probabiliter ignorat. Item tertiò sicut is qui de consilio medici, qui peritus reputatur, sumit vel alteri dat poculum quo homo occiditur, excusatur ab homicidio propter hanc ignorantiam facti probabilem & sicut qui probabiliter æstimat aliquam rem esse suam quam in sua domo inuenit & ideo retinet vt suã quamuis sit aliena certè excusatur à culpa furti ergo similiter est dicendum in omnibus alijs casibus, vbi est similis ignorantia facti probabilis, propter eandem rationem. Item quartò, quia alioqui oporteret omnes discere medicinam, leges & theologiam, esseq; nimis curiosos in omnibus factis suis, & legibus humanis addiscẽdis, semperq; timentes omnia pericula possibilia, ne contra ius Diuinum peccarent ignorantes. Igitur probabilis ignorantia facti, & legis humanę, excusat à culpa & etiam à pœna debita Deo vel in foro Dei propter Diuinæ legis prædictã transgressionem ex tali ignorantia commissam etiam si talis homo det alias operam rei illicitæ vt hoc etiam ait Caiet. prima secundæ quæst 0.76. art. 3. quia vbi non est culpa Deus non infligit pœnam propter illam. ideò Iacob. Genes. 29. si cognosceret Lyam prima nocte etiam causa libidinis explendæ cum præfata ignorantia facti vtique à culpa & pęna fornicationis coram Deo excusaretur. Similiter clericus alias illicitè ludẽs ad sagittam & ex dicta ignorantia facti patrem occidens, certè à culpa & pœna parricidij coram Deo excusatus est: quamuis in illo actu peccet alias vt habetur in c. si verò. de senten. excom. secus dicẽdum est de culpa pęna iuris humani maximè in foro exteriori vel Ecclesiæ, de quo infra q. 26. q. 27. latius.

3. Ratio. / 4. Ratio.

Contra vtramque partem propositionis primò sic arguitur quia ignorantia iuris Diuini vel naturalis non excusat à culpa nisi sit inuincibilis vt patet ex supradictis. Sed dispositio iuris humani facit quòd aliquid sit de lege Diuina, vel naturali, aut contra eam quod alias non esset: quia sicut contra legem Diuinam est rapere seu retinere omnem rem seu mulierem non suam, vel alienam, & occidere omnem hominem auctoritate priuata: ita & contra idẽ ius Diuinum & naturale est detinere hanc rem, seu hanc mulierem non suam, & occidere hunc hominem in particulari: ex quo est furtum & fornicatio vt patet: hoc autem quòd talis res vel mulier, sit aliena vel non sua prouenit à iure humano prohibente dominium aut ius talis rei esse apud talem hominem & contractum validum matrimonij esse posse inter tales personas & occisionem talis criminosi fieri per talem hominem, vt supponitur clarum: & ita patet illa minor præfata, ergo ignorantia tantum probabilis iuris humani, & etiam facti cuiuscunque, nisi sit inuincibilis, non videtur vniuersaliter excusare quando tale ius humanum facit aliquid esse de iure Diuino, aut esse contra ius Diuinum vel naturale, quod alias nõ esset, vt exemplificatum est. Consequentia probatur, quia ignorantia eius quod iure Diuino vel naturali est præceptum aut prohibitum, est ignorantia iuris Diuini vel naturalis; sed talis ignorantia iuris humani facientis aliquid esse contra ius Diuinum, non est sine ignorantia eius quod iure Diuino prohibetur aut præcipitur: ergo ignorantia tantũ probabilis præfati iuris humani non excusat. Hæc consequentia patet: & antecedens eius pro vtraque parte probatur. Quia ignorare vtrùm sit prohibitum detinere hanc rem alienam, cognoscere hanc mulierem non suã occidere hunc hominem, est ignorantia eius quod iure Diuino prohibetur: quia sicut ipso iure Diuino prohibetur in generali detinere alienum, cognoscere alienam, occidere hominem; ita etiam in particulari detinere quamcunq; & hanc rem alienã, & cognoscere hanc alienam, & occidere hunc hominem vt liquet ex supradictis.

Argum. 1.

Respondeo secundum Adrian. in 4. quodlibe. artic. 1. & in 4. sententiarum in materia de restitut. vbi supra concedendo maiorem primæ consequentiæ, vel argumenti & similiter minorem ad hunc sensum quòd dispositio iuris humani facit aliquid cadere sub prohibitione legis Diuinę & esse materiam prohibitionis illius, vt ibi probatum est quamuis propriè loquendo non faciat illud esse de iure Diuino, vt latè ait & bene probat Gerson in secunda lectione de vita spirituali: licet in alijs ibidem dissonet à veritate. Sed negatur illa consequentia: & ad eius probationem respondeo, quòd maior est vera solum quando constat quòd sub vniuersali quod iure Diuino prohibitum est, includitur illud particulare: aut quòd sit recta subsumptio illius particularis prohibiti: non autem quando hoc non constat, tunc enim est solum ignorantia iuris humani vel facti: exempli gratia. Quando ignoro in vniuersali quòd omne homicidiũ, furtum, vel fornicatio, prohibetur iure Diuino, vel quando in particulari tãtum ignoro quòd hoc, occidere hunc hominem quod scio esse occidere hominem: vel hoc, furari hanc rem alienam quam scio esse alienam, aut quòd scio esse furtum vel quòd hic coitus cum hac Bertha quam

Resp. ad 1. Argum.

scio esse alienam & quem coitum scio esse fornicationem comprehensam in illo generali pręcepto mihi noto de non fornicando &c. vt in probatione antecedentis exemplificatum est: talis inquam ignorantia eius quod iure Diuino præcipitur & prohibetur, ex quo constat quòd includitur sub illo vniuersali prohibito, bene est ignorantia iuris Diuini aut eius quod iure Diuino prohibetur secus quando quis non ignorat, sed sciuit in vniuersali omne furtum, homicidium, fornicationem & cætera huiusmodi esse prohibita iure Diuino: ignorat autem hunc aut talem actum esse furtum, homicidium aut fornicationem comprehēsam in illa vniuersali prohibitione sibi nota: tunc enim talis ignorantia non est ignorantia iuris Diuini vel naturalis: quamuis sit ignorantia eius quod iure Diuino prohibetur: sed solum est ibi ignorantia iuris humani seu facti vel circunstātiæ, propter quam ignorantiā nescit quòd ille actus cadat sub prohibitione iuris Diuini. Quomodo autem ex ignorantia iuris humani, aliquando oriatur ignorantia facti vide etiam supra quæst. 1. & in sensu in quo præfata maior conceditur, negatur minor ibi subsumpta.

Argum. 2. Secundò specialiter contra ignorantiam facti sit arguitur quia Genes. 20. Abimelech ex probabili ignorantia facti rapuit sibi Saray, vxorem Abrahæ volens eam sibi sumere vxorem æstimans non esse coniugatam. Nam ex dicto Abrahæ dicentis eam esse sororem suam, non potuit Abimelech aliud cognoscere neq; aliunde quia erant ignoti: & patet quia Dominus ibidem dixit ipsi Abimelech. Ego scio quòd in simplicitate cordis feceris, & ideo custodiui te ne peccares. Et ita patet maior præfata. Sed talis probabilis ignorātia facti non excusaret eum à peccato illius detentionis Saray & commistionis quam cum ea volebat tanquam cum vxore exercere: quia ibi dixit illi Deus, custodiui te ne peccares & non dimisi, vt tangeres eam vbi glos. interli. dicit, id est, vt non peruenires ad flagitium & Aug. ibidem. ex quibus patet quòd peccasset Abimelech si cognosceret Saray sic probabiliter ignoratam esse vxorem Abrahæ: ergo probabilis ignorantia facti contra ius Diuinum non excusat. Et confirmatur ex concilio Triburiens. vbi sic dicitur, Si absente vxorem cum sorore dormierit quam ipse vxorem putat: si per seueritatem probauerit, quòd inscius fecerit hoc scelus debebit pœnitentiam indictam perficere: sed permittitur vt ille non illa coniugium legitimum habeat. 34 quæst. 2. in lectum: ex quibus patet, quòd post ignorantiam probabilem dicitur scelus perpetrasse cognoscendo sororem vxoris suæ, & pęnitentia ei iniungitur; ergo illa probabilis ignoranria non excusauit ipsum à culpa.

Resp. ad 2. argum. Respondeo, quòd Nico. Lyr. Genes. 20. ad illud de Abimelech dicit quòd non habuit ignorantiam probabilem facti: quia non sufficienter inquisiuit si esset maritata vel non: ideo peccauit eam vsurpando. Item dicit quòd habebat aliam vxorem, vt patet in eod. cap. sicque volendo hanc superinducere peccauit. Sed neutra responsio videtur bona, quia textus Genes. 20. dicit, quòd simplici corde fecit, vt patet ex verbis tum ipsius Abimelech, tum etiam ipsius Dei, & Ambros. ibi simplici corde dicit, puro corde. Nullus autem simplici aut puro corde vult quid vitiose & culpabiliter: ergo ibi fuit ignorantia probabilis facti. Ideo Adrian. vbi supra aliter respondet concedendo quod ibi fuit ignorantia probabilis facti, quæ excusauit à culpa actum illum: quodq; textus dicit quòd peccauit seu peccasset eam cognoscendo, vt vxorem: quia ibi fuit peccatum & scelus materialiter tantum, id est, actus in se ex obiecto aut ex genere deformis, contra rectum dictamen, secundum vnum modum opinandi: aut fuit actus similis peccato, secundum exteriorem apparentiam & speciem peccati seu facti, licet non malus moraliter secundum alium modum opinandi: non tamen est neque fuisset actus culpabilis seu imputabilis ad culpam vel pœnam coram Deo, in quo omnes opiniones conueniunt: sicut peccata facta ex ignorantia inuincibili, sunt & dicuntur peccata materialiter, non tamen imputabiliter; vt de hoc latius habetur infra quæstio. 23. Ad confirmationem respondeo similiter quòd ibi vocatur scelus & peccatum materialiter, vt dictum est: non tamen imputabiliter, nec culpabiliter, vt etiam ibi vult glossa. Quod autem talibus imponitur pœnitentia, id fit, non quidem pro culpa, sed ad cautelam, & terrorem aliorum & in horrorem facti, & propter publicam honestatem sicut Leuit. 20. dicitur reum peccati & punitur animal quod cum muliere coierit: cum tamen constet non esse capax culpæ secundum August. ibidem. & in hoc concordat Martinus de temperantia. quæstio. vltima de ebrietate in responsione ad quartum Argumentum contra tertiam conclusionem; quamuis dicat esse moraliter malos tales actus cuius oppositum habetur infra quæstio. 23. & quæstio. sequentibus.

QVAESTIO XXIII.

Vtrum ignorantia inuincibilis excuset actum à malitia morali; ita etiam quòd actus ille, neque sit, neque debeat dici peccatum aut malum, sed potius sit actus moraliter bonus.

RESPONDEO per vnam propositionē duo notabilia prænuttendo: quorum primum est. Quòd idem consideratum secundum varias conditiones, potest esse materia diuersarum virtutum & vitiorum: & similiter materiam indifferentem, aut de genere bonam, aut de genere malam; potest circunstantia facere de indifferenti, bonam & malam, & de bona malam, & de mala bonam conuenientem seu debitam tali actui.

Nota. 1.

Hoc notabile ponit Angest. in moralibus. cap. 3. & 8. & 11. & communiter doctores cuius prima pars probatur. Tum primo, quia sicut idem consideratum secundum varias cōditiones eius, spectat ad diuersas scientias & artes vt patet; ita similiter ad diuersas virtutes & vitia: quia ex tali diuersa consideratione, diuersificatur obiectū formale seu materiale ratione cuius etiam diuersificantur actus, vt dicetur in secundo notabili. Tum secundò probatur exemplo: quia potest Bertha considerari, vt vxor, & tunc est materia actus coniugalis: vt aliena, & tunc est materia actus luxuriæ: vt indigens, & tunc est materia actus misericordiæ: vt delinquens, & tunc est materia actus iustitiæ punitiuæ: vt venalis, & tunc est materia actus iustitiæ commutatiuę: si prædictæ conditiones verè insint tali materiæ à parte rei. Vbi etiam nota, quòd dupliciter actus potest propter huiusmodi conditionē, esse certè speciei virtutis aut vitij: vno modo intrinsecè, quando scilicet talis actus habet pro obiecto huiusmodi conditionem à qua sumitur species. Pro obiecto autem tunc habetur circunstantia vel conditio aliqua, quando voluntas fertur in eam aliquo modo; & quando non fertur in eam non habetur pro obiecto: vt volo cognoscere Bertham meam, volo subuenire Berthæ indigenti, volo corrigere Bertham delinquentem. Alio modo extrinsecè, quando scilicet talis actus non habet talem conditionem pro obiecto, in quo tamen est huiusmodi conditio, sed actui extrinseca: vt consideratis etiam illis conditionibus volo Bertham cognoscere, volo subuenire Berthæ &c. non necessitatur volūtas, illas conditiones etiam expressè ostensas assumere & velle pro obiectis suorum actuum: patet, quia in Sorte sciente Bertham esse suam, hic actus non est vitiosus; volo cognoscere Berthā: qui actus ante cōiugium vitiosus erat; quia iam post coniugium facta est Bertha materia illius actus: quod si prædictus Sortes esset sic libidine affectus quòd etiam vellet cognoscere ipsam Bertham tanquam non suam; etiam sciens eam esse suam: tunc ille actus vitiaretur propter conditionem repugnantem clausam in obiecto, & sic patet probatio primæ partis huius primi notabilis.

Secunda pars eiusdem notabilis, scilicet similiter materiam indifferētem &c. probatur, quia contingit esse indebitam habitudinem alicuius circunstantiæ, ad materiam indifferentem, aut de genere bonam aut conuenientem, vt patet. Si ambulationi aut comestioni, quæ est indifferens; seu dationi eleemosynæ seu orationi & ieiunio, quæ sunt de genere bona; addit circunstantia mali finis, seu modi aut temporis aut scandali: iam fit ille actus malus, & materia indebita & disconueniens ei: quòd si addit circunstantia boni finis, temporis, modi &c. iam erit materia debita & conueniens & actus moraliter bonus.

Quòd autem materiæ de genere malę, aut disconuenienti tali actui; circunstantia adhibita facit eam bonam, & conuenientem ad actum moraliter bonum probatur. quia contingit talem circunstantiam reddere talem actum circa materiam conformem rectæ rationi. Exempli gratia. Venenum est materia indebita seu mala ex genere suo respectu comestionis: quia illa materia dicitur mala ex genere seu obiecto; quæ est prohibita aliquo iure; & è contra, illa materia est ex genere bona, quæ est conformis iuri præcipienti vel consulenti: indifferens autem est, quæ nullo iure prohibetur neque præcipitur neque consulitur. Sic etiam omne opus cadens sub iure communi præcipiente vel approbante, dicitur bonum ex genere, vt orare, dare eleemosynam & huiusmodi. Opus autem malum ex genere, est opus iure communi prohibitum, vt acceptio rei alienæ inuito domino, occisio hominis, & huiusmodi: & ita venenum quòd de se est materia difformis præcepto naturali de sustentando seipsum, ex quo est disconueniens humanæ sustentationi: est materia de genere mala respectu actus comestionis. Similiter alienum, quod est prohibitum respectu acceptionis seu detentionis adueniente circunstantia seu casu necessitatis extremæ ad saluandam vitam; quæ non nisi per comestionem illius veneni ad venenum aliud expellendum; & non nisi per acceptionem seu comestionem rei alienę posset saluari, vt facilè potest exēplificari: iam illud venenū & illud alienum, fit materia conueniens, & debita respectu illius actus comestionis & acceptionis: & talis actus tunc est conformis rectę rationi, & moraliter bonus, qui alias non esset: & hoc prouenit ratione circunstantiæ, scilicet necessitatis superuenientis. Aliqua autem materia est de se & intrinsecè, id

K est

est, necessario mala seu discõueniẽs alicui actui, sic quòd nullo modo potest denudari à sua malitia neque rectificari: & tunc talis actus non potest esse bonus, neque talis materia potest fieri ei conueniens secundum rectam rationem; vt est odium Dei secũdum communiter doctores, & mendacium, & fornicatio, & huiusmodi, deliberatè & scienter facta.

2. Notab. Secundum notabile est, quòd tripliciter potest actus diuersificari inesse rei & moris. Vno modo ex parte obiecti materialis: quando scilicet diuersæ res sunt volitæ; vt volo orare, volo orare hic, aut hodie. volo ire orare. volo ieiunare in pane tantum & aqua. volo ieiunare cras aut hic; omnes isti actus habent diuersa obiecta materialia quia diuersa sunt totalia obiecta volita. & sic sunt diuersi actus numero inesse rei. Secundo modo ex parte obiecti formalis seu modi se habendi: vt diligere sortem currentem, diligere sortem quiescentem: isti actus habent diuersa obiecta formalia, supposito quòd motus non distinguatur à re mobili; & sic omnes isti actus differunt specie moris & naturæ. Tertio modo ex parte immutationis quando, scilicet est diuersus modus vitaliter immutandi seu tendendi in ipsum obiectum: patet, quia eiusdem obiecti volitio & nolitio, specie differunt penes suos immutandi modos aut tendendi: similiter eiusdem obiecti actus nutritiuus & abstractiuus, siue voluntatis sint ambo siue intellectus: similiter actus indicatiuus qui per volo explicatur: & alter optatiuus qui explicatur per vellem: & similiter de reliquis differentijs vitaliter immutatiuis: quia talis actus penes hoc, specie distinguuntur.

Propositio. Istis suppositis iam sit propositio respondens ad quæstionem. Omnis ignorantia inuincibilis quæ tollit rationem omnem voluntarij, respectu obiecti & circunstantiæ vitiantis, quomodo excusat actum à culpa; ita & à malitia morali & non aliter: quòd si insuper facit seu relinquit rationem omnem obiecti & circunstantiæ conuenientis quantum est ex parte sua, facit esse moraliter bonum talem actum.

Declaratio. Declaratio huius propositionis quò ad primam partem ex ipsis particulis constat: ideo propter alicuius earum defectum, actus peccati factus ex ignorantia inuincibili præcedente sed culpabili, quale est homicidium à culpabiliter ebrio seu furioso commissum, sicut non est culpabilis in se sed in sua causa, vt supra quæstione decimaoctaua dictum est: sic nec est moraliter malus propriè in se, sed in sua & à sua causa: & ita à malitia suæ causæ denominatur, & est nunc de nouo moraliter malus: quòd si ab omnino inculpabiliter ebrio vel amente fieret nõ esset culpabilis nec moraliter malus vt infra in dubio quod in fine huius quæstionis habetur.

Sed quia adesse moraliter bonum plus requiritur quàm tollere malitiam ab actu, vt patet supposita communi & vera opinione doctorum, quod datur actus moraliter indifferens; non solum in specie, sed in indiuiduo, in secundo distin.41.& Angelt in moralibus cap. octauo. contra Beatum Thomam prima secundæ quæstione 18.& Gregorium Ariminensem in prima distin. prima. Ideo sequitur secunda pars propositionis præfatæ, scilicet & si insuper facit &c. Exempli gratia. Coitus Iacob cum Lya Genes. 29. Fuit moraliter bonus, & assensus vetulæ credentis suo curato hæresim prædicanti; ab ipsa vetula inuincibiliter omnino ignoratam; est etiam actus moraliter bonus, ratione præfatæ ignorantiæ: qui sine ipsa ignorantia, esset moraliter malus, quia prædicta ignorantia, fuit causa, quòd relinqueretur, vel poneretur conditio rectificans obiectum seu materiam de se disconuenientem tali actui; quodq; maneret ratio voluntarij solum respectu materiæ sic rectificatæ: modo id faciat propriè per se, modo impropriè per accidens aut remote, de quo iam supra quæstione 7. & quæstione 19. in responsione ad primum argumentum dictum est. & sic patet declaratio totius propositionis.

Nunc probatur prima pars secũdum Duran. in secundo distinctione 38. vt etiam refert Almayn in moralibus tractatu primo capit. 6. tum quia ibi nullum est voluntarium vnde ratio culpæ & malitiæ formalis assumitur. tum etiam, quia volitio qua volo reddere huic mulieri petenti debitum, vt fecit Iacob cum Lya Genes. 29. Sequitur necessariò ex duabus causis in quibus nulla est malitia moralis: ergo nec in illa vlla malitia moralis est: patet consequentia; quia quandocunq; est aliquis hominis effectus, qui necessariò necessitate naturali sequitur ad priorem: si in priori nulla sit malitia moralis, nec etiã erit in sequente: nam aliàs per actũ non malum, necessitaretur omnino quis ad malè agendum, quod nemo concedit. & antecedens probatur; quia nec in dictamine vniuersali, reddendum est debitum vxori petenti, est aliqua malitia: neque in isto iudicio quod subsumitur pro minori, scilicet ista est vxor mea petens: licet ibi sit malitia speculatiua, seu intellectualis tantum; quia ibi est error, vt infra patebit in responsione ad primum argumentum: hinc enim pendet tota hæc difficultas. Et illa volitio quia volo reddere huic debitum, necessario & omnino naturaliter sequitur ex illis duabus præmissis seu causis. ergo ibi nulla est malitia moralis. & sic patet prima pars. ad cuius probationem etiam faciunt probationes secundæ partis sequentis. Probatio 1. partis.

Secunda pars probatur tripliciter. Primò, quia illud opus fit qualiter tunc debet fieri; ergo est bonum moraliter. Antecedens autem similiter Probatio 2 par. 1. ratio.

militer & consequentia probatur. Quia si non; hoc ideo esset quia non esset obiectum aut materia debita & conueniens: aut quia ibi non esset ratio recta cui talis actus conformatur; nam alia requisita ad actum moraliter bonum supponuntur adesse. sed ibi est materia debita & obiectum conueniens: patet, quia licet de se & ex genere suo sit materia disconueniens tali actui: tamen circunstantia ignorantię inuincibilis facientis aut relinquentis æstimationem quòd illa est vxor sua; facit esse materiam conuenientem & obiectum debitum illius actus, volo cognoscere hanc vxorem meam seu inuincibiliter æstimatam esse meam, vt patet ex primo notabili supra posito: obiectum enim voluntatis, non est quale est à parte rei, sed quale ei præsentatur per intellectum: nunc autem intellectus inculpabiliter ostendit voluntati illam esse suam vxorem: ergo obiectum voluntatis est: hæc vxor est mea, modo sit mea à parte rei modo non. Tale autem obiectum, scilicet hæc vxor mea est obiectum conueniens respectu illius actus, volo cognoscere hanc vxorem meam, est etiam ibi ratio recta: quia ratio recta dictat quòd vxor mea aut quæ omnino inuincibiliter æstimatur esse mea, est licitè & honestè cognoscenda à me maximè si petat.

Euasio. Si ad hoc respondeatur negando ibi esse materiam debitam & rationem rectam: quia licet aliqua circũstantia possit aliquam materiam de genere malam rectificare, quando videlicet, in rei veritate potest esse materia conueniens, vt est comestio venenum in necessitate: non tamen omnem materiam omnis circunstantia rectificare potest: quando scilicet, in rei veritate conueniens materia esse non potest. & sic est in proposito. Nam recta ratio non dictat esse cognoscendam hanc alienam inuincibiliter æstimatam esse suam: quia tunc secundum veritatem non est obiectum nec materia conueniens respectu talis actus; sed secũdum æstimationem falsam seu erroneam licet inculpabilem. sicque, licet obiectum voluntatis sit æquale æstimatur per intellectum: non tamen est debitum obiectum voluntatis nisi quòd vt verè bonum præsentatur per rationem rectam. igitur actus ille conformis erroneę rationi inuincibili licet excusetur à malitia morali: non tamen per hoc efficitur bonus moraliter, neque conformis rectæ rationi. & in hoc stat tota difficultas, vt patet infra in responsione ad primum argumentum.

Replica. Contra hanc euasionem replicatur. quia ille actus imperatur ab actu interiore conformi rectæ rationi habente pro obiecto debitam materiam, qui actus interior est, volo reddere debitum vxori meæ petenti. & iste est moraliter bonus. ergo & actus ab eo imperatus. Ad hoc potest responderi negando consequẽtiam, nam non sufficienter nec immediatè ab illo vniuersali dictamine imperatur: sed ab isto particulari, volo reddere debitum huic vxori meæ petenti: & iste actus non est moraliter bonus, quia non est conformis rectæ sed erroneæ licet inculpabili rationi, vt dictum est. quia ergo sic potest responderi & in hoc stat tota vel præcipua radix huius rationis & difficultatis: ideo de hoc latius infra in responsione ad primum argumentum videbitur.

2. Ratio. Secundò principaliter probatur secunda pars propositionis; & potest esse replica contra euasiones præfatas probando quòd ille actus sit conueniens dictamini recto seu rectæ rationi: & quod ibi sit obiectum & materia conueniens illi actui secundum rectam rationem, secundum Durandus & Almayn, vbi supra. quia nullus vlla lege tenetur ad operandum malum moraliter. Sed stat quòd quis, putà Sortes obligetur ad actum coitus cum Bertha debitum petente inuincibiliter æstimata sua vxore. ergo talis actus est tunc moraliter bonus, & per consequens conformis rectæ rationi. consequentia est bona & maior patet: quia eo ipso quo malum est non potest cadere sub obligatione alicuius legis: quia lex non nisi ad bonum intendit & dirigit sibi subditos stãte lege communi vt patet. Minor autem probatur. quia in casu quo talis ignorantia est omnino inuincibilis iam hoc dictamen est pro tunc omnino inuincibile, scilicet reddendum est debitum huic vxori petenti: & Sortes nihilominus tenetur vitare omne peccatum. sed non potest vitare nisi cognoscendo illam: quia non potest tunc deponere illam conscientiam, sicut nec illud dictamen & ignorantiam, vt patet ex dictis & suppositis: neque potest aliter vitari priuatio, putà omissio illius dictati nisi ponendo habitum, idest actum oppositum vt patet. ergo non potest vitare peccatum nisi cognoscendo illam tunc. & ita patet minor, quæ erat probanda, quòd scilicet tunc tenetur cognoscere illam Bertham. Quomodo autem aut qua lege obligatur tunc ad talem actum, an à conscientia erronea, an potius à lege Diuina & naturali rectoq; dictamine, scilicet non est agendum contra conscientiam rectam vel erroneam maximè inuincibilem, latius de hoc infra lib. 3. de conscientia. q. 4. habetur.

Quòd si euadendo, ad præfatam minorem eiusq; probationem dicatur, quod tũc non obligatur simpliciter ad cognoscendum Bertham, sed quòd peccat non cognoscendo eam: neque aliud probatur. Contra hanc euasionem replicatur; quia tunc peccat non cognoscendo illam: ergo obligatur non omittere & ponere actum cognitionis Berthę. quia priuatio non nisi per actum oppositum potest tolli, vt supra dictum est, stante casu cum suis cõditionibus præfatis,

fatis, & ita patet intentum. Et hæc ratio videtur efficax ad propositum secundum Thomistas tenentes quod non datur actus indifferẽs in indiuiduo. nam secundum communiter doctores opinãtes dari actum indifferentem diceretur quod solum probat ratio, quòd ille actus non est moraliter malus non autem quòd sit moraliter bonus: stat etiam quòd sit indifferens & quòd ad illum tunc obligetur: & ita ratio non est efficax.

3. Ratio. Tertiò probatur eadem secunda pars propositionis, quia ille actus cognitionis Berthę in casu præfatæ propositionis est meritorius. ergo est moraliter bonus. consequentia probatur. quia si est meritorius & laudabilis & præmio dignus. ergo est conformis rectæ rationi naturali aut supernaturali regulæ suæ: & maximè si adest circumstantia vltimi finis, qui pręstat omnibus alijs finibus honestis; quia rectitudo voluntatis diuinæ præstat ad rectificandum actum ei conformem quàm rectitudo rationis naturalis: & ita tunc necessario est moraliter bonus & conformis rectæ rationi supernaturali, & per cõsequẽs naturali ei subiectæ: neq; malus nec indifferens esse potest. Et in hoc concordant communiter doctores, vt etiam refert Gabriel in secundo distinctione 41. dub. 1. & distinctione 31. quæstio. prima, & distinctione septima quæstione prima, notab. 1. & Scot. in 18. quodlib. in responsione 14. Gerson tertia par. lectu. prima de vita Spirituali, corollario 5. & clariss. Medina magister meus de restitutio. quæstio. 27. in responsione ad tertium argumentum vbi & dicunt quòd oppositum dicere quòd, scilicet potest esse meritorius & moraliter malus actus, est erroneum & quidem videtur accedere ad hæresim Lutheranam dicentem, quòd omnia bona opera etiam sanctorum sunt & fuerũt peccata, vt hoc etiam refert Caietanus, vbi supra, & concordat Almayn in moralibus tracta. u primo cap. 12. & quamuis Ocham videatur aliquibus dicere oppositũ, non tamen dicit si bene intelligatur: nam ipse ponit quinque gradus virtutis seu actus moraliter boni: & dicit secundum expositionem aliquorum, quòd est dabilis actus meritorius propter Deum factus, qui tamen non est perfectè moraliter bonus, quia scilicet, non producitur ab obiecto actualiter includente hanc conditionem, quia recta ratio dictat, quam conditionem dicit ipse requiri ad perfectum gradum virtutis: non tamen negat quòd sit virtuosus & moraliter bonus talis actus meritorius licet nõ habeat præfatam conditionem in obiecto. De potentia autem absoluta bene potest esse actus meritorius largè, idest acceptus Deo ad gloriam; etiam si non sit moraliter bonus neque laudibilis sed indifferẽs seu naturalis, vt sunt etiam actus necessarij omnino inconfirmatis in via secundum eos qui tenent tales actus non esse moraliter bonos nec virtuosos, ex quo non sunt liberi cõtrariè aut contradictoriè: sed solum complacenter, vt tenet Angest. in moralib. c. 9. Sed melius est dicere eos esse moraliter bonos & virtuosos sicut & propriè meritorios; quia ad hoc sufficit libertas complacentiæ quæ est in ipsis, qui & sunt in statu viæ: & quia quãtum est ex natura sua sunt liberi; quia, scilicet, liberè contradictoriè elicerentur nisi ex necessitate legis aut priuilegij confirmationis; non autem ex naturali necessitate essent necessarij; & sic tenetur communiter.

Quibus non obstantibus concedendum est quod secundum Gerson & Angest. vbi supra est dabilis etiam, stante lege, idem numero actus imperatus, qui sit simul bonus & malus moraliter extrinsecè, vt patet de actu exteriori imperato. qa eadem passio Christi quæ erat actio Iudæorum erat bona moraliter in quantũ acceptata à Christo & mala moraliter & demeritoria inquantum illata à Iudæis, vel vt melius exemplificat idem tenens Angest. in moralib. c. 14. quia eadem ambulatio exterior potest effectiuè & sufficienter à duabus disparatis volitionibus imperari & cõtinuari; quarum vna sit mala altera bona moraliter: sicq; ex volitione vna bonitatem, ex altera malitia moralem contrahet vna numero ambulatio. Sicut eadem propositio vocalis vel scripta æquiuoca subordinata duabus mentalibus suscipit veritatem ab vna, ab altera falsitatem, imò & quia actus voluntatis elicitus potest esse etiam imperatus ab alio voluntatis actu reflexo: ideò eadem ratione idem iudicium potest tunc esse de eo, sicut de imperato exteriori dictum est. quia ille vnus actus elicitus simul & imperatus manens idem numero potest esse bonus moraliter ratione vnius actus eliciti boni etiam sufficienter illum imperantis: malus ratione alterius actus eliciti mali illum imperantis etiam sufficienter. Sicut vna propositio mentalis non vltimata subordinata pluribus mentalibus vltimatis potest esse vera & falsa: sic etiam idem numero actus exterior seu etiam interior elicitus simul & imperatus, potest cum gratia simul esse bonus & venialiter malus, meritorius, & demeritorius extrinsecè, & diuersis respectibus, vt dictum est. Vt volo conteri de peccatis, vel habere fidem Christi & ei credere principaliter & æque, propter Deum; & quia recta ratio dictat & propter interesse temporale & vanã gloriam humanam. Iste tamen actus quamuis sit vnus materialiter seu inesse naturæ: ęquiualenter tamen & virtualiter sunt duo actus interiores imperati à duobus, quorum quilibet sufficienter imperat illum: per accidens enim est, quòd concidant in vnum materialiter: nunquam tamen idem numero omnino actus elicitus purus erit simul bonus & malus moraliter: sed si est meritorius, iam necessario est bonus mora-

moraliter vt dictũ est. & sic patet probatio consequentiæ principalis quæ erat probanda in hac tertia ratione seu probatione. Nunc probatur antecedens prædictæ tertiæ probationis, quod scilicet talis actus cognitionis Berthæ in casu præfato propositionis sit meritorius: quia existens in gratia vti supponitur agit quantum in se est propter Deum summe dilectum secundum quod scit se teneri aut debere agere. nam non videtur quid amplius requiratur ex parte hominis ad meritum nisi facere quod in se est vt obediat Deo; vt illi placeat habens vsum rationis in statu viæ. Et confirmatur per cõe dictum doctorum dicentium, ꝙ vetula meretur credens per assensum erroneum suo prælato prædicanti errorem illum inuincibiliter ab ipsa ignoratum, ergo similiter in proposito per eandem rationem.

Euasio. Quod si ad hoc dicatur negando ꝙ per talem actum conformem rationi erroneæ, mereatur quis cognoscendo Berthã in casu præfato, etiam si propter Deum agere videatur: quodq; vetula per ipsum assensum erroneum non meretur: sed quod oẽs isti merentur per alium actum moraliter bonum ibi coexistentem vel pręcedẽtem verè impletiuum præcepti legis seu voluntatis Dei; & verè factum propter Deum summè obedientialiter dilectum: seu per moraliter bonam voluntatem qua vult generaliter talis homo reddere debitum suæ; aut credere suo prælato vera prædicanti & obedire legi aut Deo vt debet. Sicut etiam Exod. 1. Obstetrices Pharaonis non meruerunt per illud suum mendacium officiosum, quod non fuit moraliter bonum sed malum, sicut nec sua volitio illud imperãs: sed meruerunt per aliam coexistentem voluntatem saluandi infantes illos: quæ fuit moraliter bona & meritoria de congruo boni temporalis aut spiritualis. sic in proposito potest euadendo dici ad præfatam probationem antecedentis, sicut dicit Martinus de temperantia in materia de ebrietate quæstione vltima in responsione ad vltimum argumentum contra quartam conclusionem: & ideo ipse cum aliquibus alijs doctoribus negat antecedens præfatum, & probationes eius, & propositionem supra positam vt visum est.

Replic. Contra hanc euasionem sic arguo probando quod ille actus est meritorius, scilicet, volo cognoscere hanc Bertham petẽtem debitũm probabiliter seu inuincibiliter æstimatam esse meã, si fiat propter Deum vel vt impleam legem Dei id præcipientem: quia talis actus quãdo est obligatorius vtiq; placet Deo & acceptatur ab ipso; maximè si fiat ab existente in gratia vt supponitur. ergo laudabilis est & meritorius, vt patet ex supradictis. ergo non desinit esse laudabilis & meritorius quando non est obligatorius. quod etiam patet 1. Io. 3. c. Si cor nostrum non reprehenderit nos, fiduciam habemus quia mandata eius custodimus; & ea quæ sunt placita coram eo facimus, quod non nisi ceru:cose negari potest, vt patebit in responsione ad primum argumentum.

Argum. 1. Contra secundam partem propositionis. Primò sic arguitur ad actum moraliter bonum requiritur quod sit conformis dictamini seu rectæ rationi prudentiali. Sed talis actus conformis ignorantiæ inuincibili non est conformis rectæ rationi aut dictamini prudentiali: ergo non est moraliter bonus. consequentia patet, & similiter maior, ex 5. Ethic. capit. secundo & quia bonum morale constat ex integritate omnium requisitorum, vt patet ex diffinitione actus moraliter boni, qui est conformis rectæ rationi. Minor autem in qua stat tota difficultas probatur dupliciter. Primò, quia vt dictamen sit prudentiale requiritur quod sit verum vt patet quinto Ethicorum cap. tertio, quod prudentia est vnus de quinq; habitibus veris quibus non contingit falsum dicere. Sed illud dictamen, hęc est vxor mea aut à me cognoscenda non est verum, ergo. Item secundò probatur illa minor: quia nullum iudicium est rectum nisi pro quanto iudicio aut rationi Diuinę conformatur: quia ratio Diuina est prima regula cuiuslibet rectæ rationis dictaminisq; creati. ergo vt ratio vel lex aut dictamen aliquod sit rectum requiritur quod sit verum, sicut & sua prima regula Diuina cui conformatur in rectitudine & veritate. Sed illud dictamen, hæc est vxor mea, cui conformatur actus ille; volitio, scilicet, cognoscendi hanc vxorem meam non est verum sed falsum vt patet ex casu, ergo non est rectum nec prudentiale, nec ibi recta ratio est.

Respon. 1. Respondeo tripliciter, vt etiã refert Almayn in tractatu de libertate voluntatis. quæstio. 3. & in moralibus tractatu 1. cap. 5. & 13. Vno modo secundum Gerson in tertia par. tractatu de vita spirituali, lectione quartą corollario 3. & videtur sententia Bern. in lib. de dispensatione & pręcepto, concedendo maiorem sed negatur minor. & ad eius probationem negatur quod tale dictamen sit falsum: dico enim quod dictamen cui conformatur talis volitio seu actus non est hoc, isti vxori meæ est reddẽdum debitum à me, & hãc vxorem meam volo cognoscere: sed hoc, scilicet, huic mulieri est reddendum debitum à me, & actus ei conformis est. hanc mulierem volo cognoscere; & illud est verum & rectum dictamen illius actus. quia in bona consequentia sequitur ex veris, ergo est dictamen verum. & ꝙ sequatur patet sic: quia benè sequitur. cuilibet mulieri quæ inuincibiliter creditur esse mea est reddendum debitum, sed hæc mulier inuincibiliter creditur esse mea: ergo hæc mulier petens est à me cognoscenda. ecce quomodo ex illis præmissis veris in bona consequentia sequitur prædictum dictamen verum: ex veris enim non sequitur nisi verum secundum Aristotelem,

& huic dictamini vero conformatur illa volitio seu actus.

Replica. 1. Quod si contra hanc resp. replicetur probando quòd illud dictamen, hæc mulier est à me cognoscenda, non est verum: quia bene sequitur, hæc est à me cognoscenda; & hæc mulier est aliena, ergo mulier aliena est à me cognoscenda. consequens est falsum: quia contra ius Diuinum & naturale, & minor est vera vt patet, ergo illa maior est falsa.

Respon. Respondeo s̃m Almayn in tract. de libertate voluntatis. q. 3. conceditur consequentia: sed negatur ꝙ consequens sit falsum, & contra præceptum aliquod: quia præceptum Diuinum & naturale quodcunq; intelligitur ꝙ scienter nõ fiat contra ipsum, seu ꝙ scienter nulla mulier aliena est cognoscẽda: secus si inuincibiliter sit æstimata mea, vt patet ex dictis supra. q. 22. q. 16. q. 17.

Replica. 2. Quod si secundò contra hoc replicetur. Si ista propositio, mulier aliena est à me cognoscenda, est vera: & est practica, ergo de ipsa potest esse verum iudicium practicum in me. & per consequens ego potero velle iudicare quòd mulier aliena sit à me cognoscenda: & ex consequenti sequitur quòd licitè possum scienter cognoscere mulierem cognitam esse alienam, quod est contra id quod immediatè dictum est.

Respon. Respondeo negando primam consequentiam huius secundæ replicæ. Nam in altero bene põt esse iudicium verum practicum de illa propositione; non autem in me inuincibiliter ignorãte, & cognoscente Bertham in casu præfato. putà, si Sortes sciret quòd de ista vxore aliena ego inuincibiliter crederem quòd esset mea: tunc Sortes rectè & verè iudicaret quòd ista mulier aliena esset à me cognoscenda: & sic concedẽdum est quòd potest esse in Sorte aliquod iudicium verum practicum rectum, cuius synonymũ non potest esse in me rectum.

Replica. 3. Quòd si contra hoc tertiò replicetur, ꝙ iam ex dictis sequeretur ꝙ mulier illa, putà, Lya q̃ se scienter supposuit ipsi Iacob: loco vxoris suæ Rachel. Genes. 29. Non peccaret volendo ꝙ Iacob cognosceret ipsam. probatur primo ex rñsione data ad secundam replicam, quia istud iudicium, s. Iacob, debet Lyam cognoscere, est rectum in alio ab ipso Iacob: & per consequens in ipsa Lya: ergo ipsa Lya volendo & conformando se illi dictamini recto non peccat. Probatur secundò quia nullus peccat volendo quod alius exerceat operationem bonam debitam aut meritoriam ipsi operanti: quia talis volitio videtur esse actus charitatis. Sed ista mulier Lya in sic volendo vult Iacob exercere actum sibi meritorium: quia solum vult in tali volitione, quòd Iacob cognoscat ipsam quod per te est illi bonum & meritorium, ergo per talem volitionem ipsa Lya non peccat.

Respon. Respondeo negando sequelam, & ad primam probationem cõceditur quòd illud iudicium in Lya est rectum: sed negatur consequentia quia ipsa Lya tenetur pro tunc facere quod nõ sit rectum ostendendo veritatem aut docendo quæ sit, & tollendo ignorantiam Iacob aut cauendo à tali volitione & actu: ex quò illa non ignorat inuincibiliter factum illud in quo communicat esse lege damnatum & sibi prohibitum: ideo nõ potest licitè se confirmare illi dictamini. ad secundam probationem negatur maior: sed oportet illi maiori addere hoc, scilicet, dummodo non habeat præceptum de non volendo: sicut non conformamur licitè cuilibet voluntati diuinæ in volito dum habemus præceptum de opposito. Sed de hoc etiam infra quæstione vlt. latius videatur: & superius libro 1. in quæstionario quæst. 51.

Replic. 4. Quod si quartò replicetur, supposito quòd Iacob non habuit illud iudicium præfatum, huic mulieri est reddendum debitum neque aliquod aliud nisi istud; huic vxori meæ est reddendum debitum: cum tamen in rei veritate non sit vxor sua sed inuincibiliter creditur: iam sic arguo. Iacob conformando se tali dictamini, huic vxori meæ est reddendum debitum, non conformat se iudicio verò, vt patet ex dictis secundum Gerson & huiusmodi opinantes, ergo non bene moraliter agit tunc.

Respon. Respondeo, stando adhuc in præfata opinione & modo dicendi secundum Gerson, negatur antecedens: quia licet non formaliter bene tamen æquiualenter & virtualiter illud est iudicium verum: quia illud dictamen æquiualet huic, s. huic mulieri inuincibiliter creditæ meæ est reddendũ à me debitum: & hoc est verum dictamen quia sequitur ex veris, vt supradictum est in responsione ad principale argumentum sicut quando eleemosynam do Petro debiti credens esse pauperem est actus moraliter bonus, & sic patet prima responsio secundum Gerson.

Resp. 2. ad 1. argum. Secundo modo respondeo ad argumen. principale secundum Ocham concessa maiori, negatur minor sicut & Gerson eam negauit: sed in hoc differt Ocham ab eo, nam illud dictamen, scilicet, hæc mulier est à me cognoscenda, seu huic mulieri est à me reddẽdum debitum, quod est dictamen cui conformatur ille actus, volo cognoscere hanc mulierem: Gerson dicebat quòd sequebatur ex præmissis veris: & quod ideo erat verum vt dictum est. Ocham autem nunc dicit quòd solum sequitur ex vna præmissa vniuersali vera & ex altera, scilicet, minore falsa: sic arguendo. Omni mulieri meæ petenti est reddendum debitum: sed hæc mulier est mea petens: ergo huic mulieri est reddendum debitum à me; ecce quomodo illa maior est vera minor autem falsa, & inde sequitur illud dictamen quod dicit etiam Ocham esse verum; licet sequatur ex vna tantum præmissa vera: quia tenet

net Ocham, quòd ad veritatem dictaminis particularis sufficit quòd sequatur benè ex dictamine vniuersali vero, quamuis minor præmissa sit speculatiuè falsa: & ratio eius est: quia ex falso bene potest sequi verum: vt patet hic. Omnis homicida iniustus est occidendus; sortes est homicida iniustus; ergo sortes est occidendus: in casu quo sortes sit verè innocens sed sit probatus per testes sufficienter homicida iniustus & talis inuincibiliter creditus à iudice: & sic patet secundum Ocham, quod hæc dictamina, sortes est occidendus, huic mulieri est à me reddendum debitum, in casibus præfatis sunt vera: quibus conformantur actus qui sunt moraliter boni. Sed certè videtur quòd si hæc responsio valeret, sequeretur quòd etiam si scirem illam non esse meam, licitè illam cognoscerem: & talis actus tali dictamine conformis esset moraliter bonus, vt patet per eandem rationem.

Responsio ad 1. arg. Tertio modo respondeo ad primum arg. principale secundum Duran. in 2. dist. 38. etiam concessa maiore: negatur minor: & ad eius probationem quando dicitur in maiori, quòd vt sit dictamen rectum & prudentiale requiritur quòd sit verum; distinguo. quòd sit verum speculatiuè negatur: si autem practicè verum conceditur: sufficit enim adhoc quod dictamen sit rectũ & prudentiale quòd sit verum practicè quamuis ibi sit falsitas speculatiua inuincibilis: & ratio est, quia nulla lex obligat ad omnino incognitum: & cum ibi sit aliquando obligatio ad tale dictatum ex ignorantia inuincibili; vt supponitur & patet ex dictis. ergo ad impletionem legis sufficit actus conformis dictamini verò practice, idest, dictanti talem operationem fieri debere, quamuis ibi includatur aliquod speculatiuum falsum. Igitur dictamen cui conformatur ille actus cognitionis Berthæ dicit Durand. quòd non est illud quòd dicebat Gerson & Ocham, huic mulieri est reddendum debitum: sed est hoc, scilicet, huic mulieri meæ seu vxori meæ, est reddendum debitum: quia ibi includitur virtualiter illa propositioquę fuit subsumpta pro minori prẹmissa: scilicet, hęc mulier est mea: quæ propositio est falsa speculatiuè, sicut & est speculatiua formaliter, sed virtualiter practica: & practicè est vera ex quo ex ipsa cum illa præmissa vniuersali, scilicet, cuilibet mulieri seu vxori meæ est reddendum debitum sub præcepto aut consilio vt oportet: infertur istud dictamen practicum, scilicet, huic vxori meæ vel mulieri meæ est à me reddendum debitum, quod est & dicitur practicè verum: cui conformatur talis act s.

Quòd autem sit practicè verum, patet, quia in practicis seu moralibus veritas non attenditur pęnes conformitatem ad ita esse sed ad ita debere fieri dictatæ operationis, seu ad principium directiuum operationis quod idem est. Pro cuius maiori declaratione & probatione nota secundum Caietan. 1. 2. quæstio. 57. artic. 5 quòd cum intellectus practicus conueniat cum speculatiuo in actu cognitionis, & differat in actu directionis ad agibile; ideo differentia practici à speculatiuo attenditur non pœnes cognoscere; sed pœnes dirigere: sicque veritas intellectus speculatiui consistit in cognoscendo: practici autem in dirigendo: ex quo sequitur quòd veritas intellectus speculatiui consistit in hoc quòd cognoscere adequatur & conformatur rei cognitæ aut ad ita esse rei: veritas autem practici, consistit in hoc, quòd dirigere adequatur & conformatur suo principio directiuo, quod ex 9. Metaphis. est rectus appetitus tendens in bonum honestum: vel ad ita debere fieri, & ita demum, tunc dictamen practicum est verum & rectum quãdo dictat de opere faciendo qualiter debet fieri. faciunt ad hoc. 6. & 7. Ethic. quòd prudentia est recta ratio confesse se habens recto appetitui, vt de hoc latius supra quæst. 9. & ita patet responsio ad 1. argum. secundum tres modos doctorum tenentium prẹfatam propositionem: quorum duo, scilicet primus & vltimus magis placent Angest. in moralib. cap. 7. in fine: sed vltimus Durandi magis placet Almayn. at, vero primus secundum Gerson. & Ber. magis mihi placet, & videtur planior ac magis fundamentalis; cui & magis consonat clariss. Medina de restitutione. quæst. 27. in responsione ad 3. argum. nam illa duo dictamina, scilicet, huic mulieri est reddendum à me debitum; secundum modum secundum ipsius Ocham: & illud huic mulieri meæ est reddendum à me debitum, secundum tertium modum Durandi sunt simpliciter falsa; ratione speculatiuæ propositionis ibi inclusæ virtualiter, scilicet, hæc est vxor aut mulier mea, vt dictum est. insuper quia vt supra diximus in 2. modo nisi amplius addatur certè per eandem rationem ipsius Ocham, quia, videlicet, sequitur ex vniuersali vera quãuis ex minore falsa, liceret etiam scienti hanc mulierem esse alienam eam cognoscere, essetq; verum illud dictamen semper & respectu cuiuscunque, quod absit. igitur si illa duo dictamina practicè vera sunt: id vtique non aliunde quàm ratione prædictæ ignorantię inuincibilis verificantis ea formaliter seu æquiualenter explicando ea sic: cuilibet mulieri quę inuincibiliter creditur esse mea debeo reddere debitum: sed hæc mulier inuincibiliter creditur mea: ergo huic mulieri debeo reddere: quæ æquiualet, huic mulieri quæ inuincibiliter creditur mea debeo reddere, vt supra dictum est in primo modo secundum Gerson: & ideo videtur quòd ad modum illum resoluendi secundum eum debeant tandem deuenire omnes aliæ solutiones Ocham & Durandi si habent veritatem.

Argum. 2. Secundò arguitur contra primam partem propositionis, quia si ignorantia inuincibilis tollit malitiam moralem: ideo est, quia tollit rationem voluntarij

voluntarij vt ait ipsa propositio. Sed omnis ignorantia tam inuincibilis quàm vincibilis quantum est de se tollit rationem voluntarij, sicut & cognitionem respectu obiecti & circunstantiæ disconueniens aut viciantis, de quibus habetur talis ignorantia: quamuis aliunde sit ibi ratio voluntarij atque malitię, vt patet ex supradictis. q. 16. quæst. 17. ergò omnis ignorantia vincibilis ęque vt inuincibilis, tollit malitiam moralem ab actu cui inest. Sed hoc consequens est falsum. ergo & antecedens: non pro minori, sed pro maiori quæ est 1. pars propositionis contra quam arguitur. antecedens patet: & cõsequentia prima probatur. quia vbicunq; fuerit eadem ratio seu causa, putà, ignorantia tollens rationem voluntarij, similiter excusabit aut tollet malitiam moralem inde prouenientem. quòd autem consequens sit falsum inde patet, quia fornicatio ex ignorantia vincibili facta non desinit esse mala moraliter atque culpabilis, vt constat etiam ex. quæst. 20. 21. similiter fornicatio intenta atque commissa cum matre, quam fortes inuincibiliter cõcomitanter ignorabat esse matrem suam; credens esse aliam mulierem, non excusat à malitia & culpa incestus, vt supra. quæst. 19. dictum est.

Respon. ad 2. arg. Respondeo negando consequentiam simpliciter; & solum concluditur & conceditur, quòd quantum est ex sua parte omnis ignorantia tollit rationem voluntarij ab eo cui inest plena. secus si non sit plena. secus etiam si aliunde manet ratio voluntarij vel culpæ, vt superius in ipsa propositione & eius declaratione dictum est.

Dubium. Sed dubitatur vtrum peccata ex ignorantia inuincibili commissa sint dicenda peccata.

Respondeo. Respondeo quòd si talis ignorantia sit omnino inuincibilis & ex nulla culpa procedens; de qua in hac. q. actum est. tunc sicut tales actus excusantur à malitia morali, ita formaliter & propriè peccata non sunt: nisi solum materialiter. & ita simpliciter & communiter peccata, homicidia, & homicidæ vocantur, scilicet, materialiter tantum, sicut quando scienter fiunt. quia, videlicet, ex genere aut ex natura sua quò ad substantiam actus deformitatem habẽt, sunt enim contra legem vel contra rectam rationem in subiecto obligabili, putà, in homine. & ita in ipso homine dicuntur vitia non autem in alijs animalibus, quæ ex sua natura obligari non possunt. & in hoc omnes doctores conueniunt.

Si autem ignorantia non omnino inuincibilis sit; vel si ex aliqua culpa ꝓcedit: qualis est ignorantia culpabiliter ebriorum de qua supra. q. 18. dictum est: tunc dico talem actum contra legem inde procedentem quamuis non habeat nouam malitiam siue demeritum in se, sed in sua causa vt sæpe diximus, esse tamen & dici formaliter peccatum. Quod probatur. primò quia talis actus, putà, homicidium in ebrietate vel etiam pollutio nocturna non in somnis; adhuc est liber & malus non in se sed in sua causa culpabili. ergo contrahit eandem malitiam formalem illius, quia non videtur vnde eam cõtrahat. antecedens autem constat. tum ex. quæstio. 18. præcedente. tum etiam quia sicut actus exterior vigilantis propriè dicitur malus & culpabilis à sua causa, putà, ab interiori malo actu à quo liberè imperatur: ita & homicidiũ & pollutio ebrij siue dormientis etiam, est & dicitur propriè peccatum ab eadem causa culpabili à qua procedit, ita quòd est vnica ratio peccati à causa ad effectum emanans. Si hoc pernegetur quia actus exterior est etiam tunc quando fit in potestate operantis: homicidium autem vel pollutio culpabiliter ebrij siue dormientis, nec in se nec in sua causa quæ iam præterijt quando fiunt non sunt in potestate operantis: quamuis prius in sua fuerit potestate. Sed certè hæc euasio non valet, quia id solum probat, quòd tunc non est peccatum nouum, nouam culpam vel malitiam & demeritum habens distinctum, à culpa vel malitia suę causæ; sicut nec vllam libertatem tunc habet distinctam ab ea quæ iam præcessit: quòd tamen illa libertas sicut & malitia suæ causæ, maneat adhuc non actualiter sed virtualiter in suo effectu, sicut in actu exteriori; quamuis immediatius in exteriori quàm in actibus supradictis: hoc certè rationabiliter negari non potest.

Ideo ad idem probandum sit secunda ratio. quia sicut sagittam emittens peccat occidendo Platonem. quamuis ad illam emissionem mors necessario sequatur: nec enim reuocari potest postquam emissa est, & quamuis post eius emissionem doleat emisisse. ita ergo peccat occidendo, fornicando, aut seipsum polluens, is qui culpabiliter se inebriauit & fecit aut procurauit, quomodo in sono vel ebrietate, prædicta mala committeret aut inde sequerẽtur. probatur consequentia. quia ita necessario vel naturaliter hęc sequuntur ad ebrietatem vel somnum culpabilem, sicut homicidium ad culpabilem sagittæ emissionem. & sicut emissio sagittæ fuit in potestate emittentis, ita & inebriatio aut dormitio aut alius actus culpabilis, ex quo necessario aut naturaliter homicidium aut fornicatio siue pollutio secuta est.

Tertiò probatur idem. quia si quis pollutionem nunc consulto procuraret post horam in vigilia necessario aut naturaliter subsecuturam, certè illa esset peccatum; licet iam actus libertatis cessasset & neq; ipsa pollutio in se nec sua causa tunc libera esset: ergo eadem ratione illa quæ fit in somnis dum in vigilia per ebrietatem aut per somnum culpabiliter procurata fuit, sicut & fornicatio mulieris, quæ scienter dormiuit vt sic quasi nescia vel impotens resistere ab alio cognosceretur.

Quartò probatur idem: quia nisi talia essent mala nunquam eorum procuratio esset peccatum

tum neque ea quis teneretur confiteri, neq; pollutionem nocturnam naturaliter sequentem ex culpabili actu vel volitione in vigilia: ex quo naturaliter sequuntur ad actus culpabiles praecedentes: & nec tales actus nec eorum causae, puta volitiones culpabiles quae praecesserũt sunt tunc in hominis potestate. & quidem nisi haec culpam haberent doctores sancti non iudicarent esse impedimentum Eucharistiae percipiendae: sed solam causam eorum ex qua procedunt.

Quintò probatur idem quia 3. Ethic. ca. 5. habetur q̃ leges duplici poena puniunt ebrios. igitur actus eorum peccata sunt quae puniuntur. id autem non propter libertatẽ quae tunc actu non est, sed propter praecedentem quę virtualiter inest. ergo similiter pollutio dormientis eadem ratione peccatum esse potest. & ad idem est c. non est peccatum. distin. 6. vbi habetur quòd incestus Loth, fuit peccatum quãuis non haberet culpam incestus sed ebrietatis, videlicet, praecedentis sic qualificatae vt supra quaest. 18. dictum est. Et nota quòd vt pollutio sit peccatum vt bene ait Soto vbi infra non satis est fuisse pręuisam: nam licet quis videat inde quòd resupinus dormit, aut quia iustam refectionẽ capit pollutionis sibi periculum imminere: non ideo tenetur à cena abstinere aut aliter iacens dormire si non ita commodè potest: sed requiritur libidinis causa pollutionem illam esse procuratã vel formaliter vel per applicationem causae vitiosae vt est cogitatio vel crapulę ingluuies. Nota etiam, quòd si quis in vigilia causã daret ebrietati aut pollutioni in somno futurae: sed antequam inebriaretur aut dormiret, ipsum sui facti debitè peniteret: tunc pollutio aut fornicatio vel homicidium subsequens in somno vel ebrietate non esset peccatum: quia causa quatenus erat culpabilis iam ablata est, quamuis quatenus erat naturalis quę nec iam erat in hominis potestate remãserit; & ita effectus subsequens censetur omnino naturalis. hanc opinionem tenet Henricus in 6. quodlib. quaest. 18. quaest. 32. & B. Tho. 1. 2. quaest. 74. artic. 8. de primis motibus & Adrianus in 4. quodlib. & in 4. sententiarum. quęst. de pollutione. & latius Soto in 4. dist. 12. quaest. 1. art. 7. quamuis palude, dist. 9. quaest. 3. & Maioris, ead. distin. & Mart. quaest. de pollutione nocturna: cum quibusdã alijs propter Argumenta quę proximè soluũtur teneant quòd prędicti actus peccata propriè non sunt. ad quos accedere videtur B. Tho. in 4. dist. 9. ar. 4. q. 1. sed Soto vbi supra illum interpretatur vt cum supradicta opinione communi & vera cõsentiat.

Argum. Si igitur contra supradictam resolutionem arguatur, quòd nocturna pollutio aut alius actus in somno aut plena ebrietate factus non est liber in se vt constat: neque in sua causa quae iam transijt, & tunc iam in potestate dormientis vel ebrij non est, ergo nõ est propriè peccatum. patet haec consequentia ex August. 1. de libero arbitrio.

Si dicatur quòd sufficit ad rationem peccati, quòd sit effectus naturaliter aut necessario sequens, ex peccato.

Contra hoc replicatur quòd id non sufficit: quia inde sequeretur quòd opera potentiae vegetatiuae, vt nutritio & augmentatio conceptus & partus adulterae, quae naturaliter sequuntur ex culpabili comestione & concubitu fornicario similiter essent peccata: quod absit.

Respondeo. Respondeo ad arg. negando consequentiam, solum enim concluditur sicut & cõceditur quòd non est peccatum habens nouam malitiam & demeritum distinctum à malitia suae causae, vt supra dictum est.

Et ad replicam quòd omnis effectus naturaliter consequens culpam vel peccatum esset peccatum &c. respondeo id negando de effectibus omnino naturaliter consequentibus, qui immediatè per modũ imperij in nostra potestate non sunt; quales sunt nutritio, augmentatio, conceptus, partus, &c. eiusmodi: quę solum mediatè & antecedenter per applicationem agentium naturalium sunt in nostra potestate, talis etiam est pollutio omnino naturali via proueniens sine nostra procuratione. Ea etiam vt ait Soto vbi supra est pollutio quae postquam est è lumbis decisa vbi actio libera finitur, est ex tunc in suo motu naturali; ideo si tunc dormiens experge fieret, licet illam propter morbi periculum non retineret non censetur peccasse tanquam in vigilia pollutus. Secus autem de effectibus qui immediatè per modum imperij sunt in nostra potestate. hi namque, etiam si ex nostris liberis actibus necessariò sequantur peccata sunt; vt est homicidium ex emissione sagittae sequens. & talis est pollutio dormientis ab ipso vigilante formaliter vel interpretatiuè per liberos actus procurata: & homicidium à culpabiliter ebrio id actu vel debito praeuidente commissum, vt supra probatum est. & quamuis tales effectus per alias causas liberas vel naturales aliquando impediantur aliquando non: id tamen per accidens est: quod proinde nec culpam voluntatis tollit nec apponit: quàmuis eam per modum sequelae augeat vel minuat, vti superius. q. 18. dictum est.

QVAESTIO XXIV.

Vtrum ignorantia mutet speciem peccati vel actus, videlicet, vtrùm sit eiusdem speciei inesse moris peccatum ex ignorantia, cuius esset si non fieret scienter.

RESPONDEO per. 4. propositiones suppositis duobus notabilibus suprapositis in quaestione. 23. praecedente.

Prima ꝓpositio est. Actus ex inuincibili ignorantia quacunque, siue iuris siue facti praecedente aut concomitante, qui ratione talis ignorãtiae non

non habet malitiam siue bonitatem moralem quam haberet si fieret scienter; non est eiusdem speciei moralis cuius esset si scienter fieret. Probatur. quia si ratione dictæ ignorantiæ mutatur talis actus de genere in genus moris, scilicet de malo in bono vel è contra: quia illa positiua actus non est peccatum & ea ablata est peccatum ergo à fortiori de specie in aliam speciem moris. consequentia est bona; quia omne quod mutat genus mutat etiam speciem. putà, non est animal. ergo non est homo nec equus &c. Antecedens autem probatur ex supradictis in q.17.18. 19. 23. vbi latius agitur quomodo inuincibilis ignorantia malitiam moralem tollit.

Si autem quæratur, cuius ergo speciei moralis erit talis actus. respondeo quòd eiusdem speciei quò ad formale cuius est actus elicitus à quo imperatur. Nā quò ad materiale proximè dicetur. exempli gratia. Coitus Iacob cum Lya Gen.29. fuit moraliter bonus illius speciei iustitiæ scilicet, vel castitatis coniugalis qua voluit suam cognoscere vel ei debitum reddere sicut volitio imperās erat. Occisio autem qua fortes occidit Platonem inimicum inuincibiliter creditum esse feram fuit actus quò ad formale indifferens sicut & volitio imperans qua tunc feram occidere intendebat. Homicidium aūt vel incestus commissus à culpabiliter ebrio est moraliter quò ad formale specie ebrietatis periculosæ. Comestio autem Platonis imperata à volitione comedendi contra præceptum tūc etiam si esset dies ieiunij quem tamen ignorabat diem esse ieiunij, est moraliter mala speciei gulæ cuius est sua volitio illam commestionem imperans. & sic de similibus proportionabiliter dicendum est. Quò ad materiale verò ratione dictæ ignorantiæ, non mutatur species etiam moralis ipsius actus vel peccati. quia materialiter sunt, dicunturq; mali actus siue peccata eiusdem speciei: putà homicidium, fornicatio & huiusmodi, ac si scienter fierent; quamuis non formaliter nec imputabiliter, vt supra.q.23.in fine in dubio ibi posito latius hētur.

Actus igitur omnino ebriorum, amentium, & dormientium culpabiliter procedentes ex culpa præterita, dico quòd in se & propriè quò ad formale non sunt alicuius speciei moralis; sicut nec in se propriè sunt boni vel mali moraliter; sed neque indifferentes: ex quo non sunt vllo modo pro tunc liberi aut deliberati. Sed sicut in sua causa & à malitia suæ causæ tantum sunt & denominatiuè dicuntur voluntarij & boni vel mali moraliter. Sic etiam reductiuè tantum sunt speciei suæ causæ sic circunstantiatæ aut per modum circunstantiæ quid significantis effectum sequelæ aut euentus. Materialiter autem sunt eiusdem speciei cuius essent scienter facti, vt supra.& q.18.dictum est.

Coroll. Ex hoc sequitur vlterius quòd primum peccatum, putà ebrietas plus minuit de secundo, putà de homicidio vel de Blasphemia Dei quam sit grauitas primi. exempli gratia. Si enim ebrietas sic circūstātionata in tota sua latitudine ad plus est grauitatis vt duo, & homicidium vt decem: iam ex hoc quòd homicidium distrahitur à sua specie, consequenter distrahitur à sua grauitate. & quia reducitur ad speciem ebrietatis reducetur quoque ad grauitatem eius, affectæ tamen tali circunstantia valde aggrauante. & sic reducitur ad grauitatem non excedentem duo vel tria; at per hoc plus minuetur homicidiū de propria grauitate ab ebrietate sic circunstantionata; quā sit grauitas ebrietatis. transitum enim de gradibus grauitatis vt decem ad duos gradus, longe plus diminutū est quàm in duobus qui sunt gradus ebrietatis præfatæ. Et his consonat August. lib.22.contra Faustum dicens quòd Loth culpandus est non quantum ille incestus sed quantum ebrietas meruit; videlicet sic circunstantionata, quoniam incestus non nisi in sua causa ebrietatis præfatæ culpabilis esse potuit. consonat etiam B. Tho.1.2.q.76. art.4.in respōsione ad 2.arg. dicēs quòd etiam in peccatis coeuntibus in vnum peccatum additum altero non semper facit maius intensiuè: quia contingit primum peccatum plus minuere de secundo quàm sit grauitas primi, vt dictum est de ebrietate & homicidio. Per hoc insinuat ipse B.Tho. ambo in vnum peccatum coire, & secundum esse circunstantiam, scilicet effectum primi vt dictum est. & consonat eius dictis. 1.2.q.72.art.9.& ibi Caietan. de specie peccatorum ex fine seu obiecto intento. Ideo si B.Tho. videtur alicubi aliter dicere est sano modo intelligendus secundum prædicta Nam quod in 1.2. q.76. art.3.& alibi sæpe dicit, in ebrio duo peccata inueniri; scilicet ebrietatem & peccatum homicidij sequentis intelligendum est materialiter; ita quod sunt duo actus mali & secundum se duo peccata extensiuè: non autem quòd in hoc sunt duo peccata formaliter: sed alterum vel secundum transit in circunstantiam primi. Cū prędictis omnibus concordat Caiet.1.2. q.76. art.4. quamuis ibi videatur dicere quòd tale homicidium habet nouam culpam & malitiam moralem de se & in se distinctam à malitia suæ causæ vt supra.q.18. maximè in coroll.1.dictum & improbatum est. & sic patet præfata prima propositio ad quam etiam reducitur ignorantia probabilis iuris positiui humani & etiam facti, vt patet ex supradictis.q.22.q.23.

Secunda propositio. Ignorantia vincibilis iuris naturalis: vel eorum quæ per se mala sunt, nō tollit speciem moralem sicut nec culpam ab actu cui inest: sed talis actus est eiusdem speciei cuius esset si scienter sine tali ighorantia fieret. Probatur. quia species peccati quò ad esse morale sumitur ex obiecto formaliter per se & directè intento, contra legem seu dictamen existens aut debitū existere: ita quòd omnes actus circa idem Propos. 2.

obie-

obiectum formaliter per se & directè intentum, contra legem seu dictamen existēs aut debitum existere, tunc eiusdem speciei. dico contra dictamen existens aut debitum existere: vt per hoc excludantur actus ex ignorantia inuincibili vt in 1. propositione dictum est. sed actus ex ignorantia vincibili iuris præfati, tantum producti sunt voluntarij æque directè per se & formaliter circa idem obiectum, ac si essent scienter sine tali ignorantia producti: & sunt contra dictamen debitum existere. ergo. consequentia patet: & maior probatur secundum Caietan. 1.2. q.76. art.4. quia illa sunt quæ requiruntur ad constituendum actum aliquem alicuius speciei ex parte obiecti secundum Tho. 1.2. q.72.73. vbi de his latè. minor etiam probatur. quia respectu obiecti nulla est ignorantia, vt supponitur. quòd de sola vincibili iuris naturalis ignorantia loquimur. ergo sūt eiusdem speciei. Et confirmatur. quia gentiles vincibiliter ignorantes fornicationē simplicem esse peccatum, certè æquè voluntariè consentiebant in actu cognitionis mulieris non suæ, & per consequens in actū fornicationis; ac si scirent esse prohibitum & peccatum. quia species fornicationis sumitur non ex hac vel illa lege prohibente; aut ex tali vel tali cognitione eius: sed ex obiecto, scilicet ex voluntario vsu mulieris cognitæ non suæ. quamuis fortè aliqui eorum si sciuissēt ius aut esse peccatum non fecissent: & sic aliquo modo per accidens, in actum illum fornicationis ex parte contrarietatis ad virtutem & legē ignoratam, consenserunt: directè autem per se & formaliter ex parte obiecti; à quo trahitur species peccati seu mali moraliter, vt dictum est. Similiter hoc modo Paulus consensit in mortem Stephani confitentis Christum: & fuit homicida: ac si sine tali ignorātia id fecisset: licet ratione ignorantiæ minueretur grauitas peccati: quia à morte innocentis cogniti actu vel debito sumitur species peccati homicidij: quamuis non nisi per accidens consensit in contrarietatem legis ignoratæ. & per consequens: in contrarietatem virtutis intrinsecam illi actui: quam contrarietatem, si cognouisset adesse, non consensisset. & simile est de alijs eiusmodi.

Argum. Quòd si contra hoc arguatur: quòd voluntas nunquam per se directè & formaliter; sed solum per accidens indirectè & interpretatiuè fertur in peccatū quod vincibiliter ignoratur esse peccatum, vt hoc etiam ait B. Tho. 1.2. q.76. art.4. huiusmodi autem est fornicatio facta ab ignorante vincibiler ius naturale prohibens accessum ad non suā. tunc enim non cognoscit esse peccatum licet sciat se accedere ad non suam. ergo per accidens & interpretatiuè tantum est volita fornicatio seu peccatum illud fornicationis. esset autem per se volitum si sciretur esse peccatum & ius prohibens illud. & ergo per accidens fertur voluntas in speciem peccati fornicationis: & non est eiusdem speciei fornicationis directè & per se, sed solum per accidens & reductiuè cum fornicatione commissa à sciente prædictum ius.

Respondeo. Respondeo secundum Caietanum. 1.2. q.76. art.4. concedendo consequentiam primam & antecedens eius, pro quanto dicitur quòd per accidens tantum est volitum peccatum illud fornicationis formaliter loquendo; idest, inquantum peccatum. negatur autem ipsa consequentia & antecedens, pro quanto dicitur quòd per accidens tātum est volita fornicatio vel accedere ad non suam. similiter negatur alia consequentia quòd ergo per accidens voluntas fertur in speciem peccati fornicationis: & quòd non est eiusdem speciei directè & per se. multum enim differūt hæc tria. Nam aliud est peccatum fornicationis; aliud fornicatio: aliud species peccati fornicationis. nam peccatum cùm formaliter ex propria peccati ratione exigat contrarietatem ad legem seu rōnem, vt patet ex diffinitione August. ideo tunc tm̄ est directè & per se volitum ipsum peccatum, cum ipse actus peccati cognitus contrarius legi est per se directeq; volitus, ita quòd non sit per se volitus actus qui est contrarius, sed actus contrarius seu cognitus contrarius legi & virtuti. & sic vult illum & peccatum formaliter. ignorans autem vincibiliter legē volūtariè quidem & directè & per se fertur in actum illū qui est contrarius legi, putà in fornicationem: per accidens autem fertur in cōtrarium actum legi, putà in peccatum. & inde cōstat quòd per se fertur in obiectum vnde peccatum sumit suā speciem. species enim peccati vt dictum est: non sumitur ex contrarietate ad hanc vel illam legem, sed ex obiecto. ideo B. Tho. 1.2. q.72. artic.9. dicit cautè quòd species peccati sumitur ex obiecto per se intento: non autem ex contrarietate ad legem: sicut nec species albi sumitur ex contrarietate ad nigrum, sed ex abundantia lucis in se. Et nota, q̄ non loquor de auersione quæ sequitur speciem peccati: quia illa per accidens ēt à scienter peccantibus est volita: sed de conuersione ad bonum creatum secundū quam sumitur species peccati & contrarietas specifica ad virtutem. & sic loquor hic de cōtrarietate intrinseca ipsi peccato, quia est actus cōtrarius virtuti. hæc enim à scienter peccante est directè & per se volita, ab ignoranter autem peccante est volita per accidēs tripliciter. Primò ex parte actus, quia scilicet est volita ad volitionem actus. Secundo ex parte ignorantiæ voluntariæ, quia scilicet in ipsa volita, sunt etiam voliti omnes eius effectus: quorum vnus est incurrere in hoc contrarium; sicut qui oculis velatis vult ambulare, iam necessario vult in sua causa quicquid mali inde sequi natum est. vnde si impingit in lapidem aliquem, voluntariè impingit voluntate, scilicet antecedēte suæ causæ, putà voluntariæ velationis oculorum seu velati incessus. Tertio ex parte accidentalitatis in

ipsa

ipsa ignorantia, & hoc quoad illos qui nesciunt se ignorare, qui si scirent se esse ignorantes; darent operam vt scirēt: in illis enim, etiam ipsum ignorantiæ peccatum, est voluntarium per accidens; sicut accidit in Paulo Apostolo. Hæc Caier. Igitur patet, quòd vt aliquid sit in se, & per se directè & formaliter volitum à quo tanquam ab obiecto sumatur species peccati: sufficit quod tale quid, sit cognitum & volitum per se & directè quò ad ipsum factum: quāuis ignoretur culpabiliter quòd tale volitum habeat contrarietatem ad legem seu ad aliud; aut quòd debeat illud sic velle aut non: quia hoc per accidēs se habet ad illam rem esse per se formaliter & directè volitam: vt patet. si quis cognoscat clarè albedinem ex sua ratione intrinseca, sine hoc quòd cognoscat eius habitudinem seu contrarietatem ad nigredinem: certè albedo esset directa per se & formaliter cognita & volita: modo teneatur cōsiderare aut velle aut nolle nigredinem modo nō: hoc enim est impertinens ad talem albedinis directam per se & formalem cognitionem & volitionem; quamuis sit pertinens ad perfectam seu culpabilem cognitionem seu volitionem eius, vt dictum est.

Propos. 3. Tertia propositio. Peccata ex ignorantia vincibili solius iuris positiui, Diuini, vel humani sunt etiam eiusdem speciei, licet non tantę grauitatis ac si scienter fierent. Hæc propositio est contra Caiet. 1.2. quæst. 77. artic. 4 qui ait, quòd si talis ignorantia velat obiectum illius actus seu peccati: tunc non est eiusdem speciei cuius esset scienter factum. Si autem non velat obiectum sed solum contrarietatem ad legem illam cuius est ipsa ignorantia: tūc est eiusdem speciei cuius esset ipsum peccatum scienter factum. Hæc ille. In hac vltima parte nobis cum illo satis constat per eandem rōnem quæ locum habet in ignorantia vincibili iuris cuiuscunque. At vero quò ad primam partem, vbi ait quòd iuris positiui ignorantia vincibilis velat obiectum, ab illo omnino dissentio. neque enim talis distinctio aut differētia ponenda est, sed generaliter dicendum est vt ait 3. propositio. quòd nulla ignorantia vincibilis iuris cuiuscunq; velat obiectum quāuis vellet cōtrarietatem eius ad legem. Nam licet ratione illius ignoretur obiectum esse prohibitum & contrarium legi: non tamen ignoratur ipsum obiectum formale, sicut nec lex ipsum constituit in suo esse formali, sed inesse prohibito per illā legem, quę illud iam comprehendit: Nam vti supponitur nulla ibi ignorātia facti est. vt latius hoc constare potest ex supradictis in 2. propositione præcedente. Si dicas, quòd ergo peccata ex ignorantia inuincibili iuris, essent eiusdem speciei cuius essent scienter facta; ex quo sunt circa idem obiectum quod per dictam ignorantiam non velatur: cuius tamen oppositum dictum est supra propositione prima. Respondeo negando sequelam: quia licet sint circa idem obiectum non velatum per dictam ignorantiā: tamen ex quo non sunt contra legem aut dictamen obligatorium pro tunc existens aut existere debens; iam sunt extra genus peccati, seu culpæ imputabilis: & per consequens extra speciem moralem peccati. Quod vero dicit Caiet. quòd scilicet ex ignoto per negligentiam non sumitur species: id solum est verum de obiecto ignoto vincibiliter, vt in 4. propositione sequente habetur, & id tantum voluit B. Tho. vbi supra allegatur. secus de ignorantia iuris vincibili vt dictum est.

Quarta propositio. Peccata ex vincibili ignorantia facti, crassa seu supina, non sunt eiusdem speciei directè cuius essent si sciēter fierent: sed spectant per modū circunstantiæ ad species peccatorum directè volitorum à quibus talia peccata causantur: indirectè autem & simpliciter sunt & dicuntur esse illius speciei cuius essent sciēter facta. Ista propositio habet tres partes cuius prima est. exempli gratia. cùm Sortes vacans venationi occidit hominem æstimans esse ceruum ex non plena circunspectione facti & circūstantiarum loci: quod tale homicidium directè non est speciei homicidij cuius esset si scienter fieret: qa ab intentis obiectis per se non per accidens specificantur actus morales: sed tale homicidiū non est intētum per se directè & formaliter: quamuis aliquomodo voluntarium sit ergo. Maior supponitur s'm B. Tho. 1.2. q. 72. art. 9. q. 76. art. 4. & q. 18. & secundum cōiter doctores, minor autem probatur, quia vt sit directè & per se intentum plus requiritur q̄ esse voluntarium, vt latè dicit Caiet. 1.2. q. 76. art. 3. ad secundum & vbi supra: multa enim sunt voluntaria mala in vno peccato: vnum tamen eorum duntaxat est finaliter intentum directè & per se; vt patet. quia in procuratione adulterij est auersio à lege Dei, & ratione, & suasio mortis & peccati alterius, nocumentum seu iniuria Mariti, nocumentum pęnę eternæ & sæpe periculum vitæ temporalis & honoris, & tandem appetitus delectabilis alienę vxoris; & tamen ab hoc vltimo tantum quod est per se intentum directè specificatur actus adulterij: reliqua autem, etiam si volita sint, tamen ab hac intentione excluduntur: ex quo non sunt volita per se & directè; vt patet. Sed ista peccata homicidij & huiusmodi quæ sequuntur ex præfata ignorantia facti vincibili, licet sint voluntaria in suis causis; non tamen in seipsis: & sic non sunt per se & directè volita: neq; intenta; sed solum indirectè consecutiuè & per accidens; sicut & volita sunt interpretatiuè. ergo talia peccata non sunt propriè per se directè speciei illius ac si essent intenta: modo sint actus eliciti modo imperati. Ex quibus patet differentia velaminis inter peccata ex vincibili ignorantia iuris de quibus egit. 2. & 3. propositio suprapposita; & peccata ex vincibili ignorātia facti: quia in illis ignorantia

rantia non velat obiectum sed contrarietatem ad legem seu virtutem: in istis autem ignorantia velat obiectum ipsum: & ideo illa sunt respectu obiecti per se intenti, & per consequēs eiusdem speciei per se & directè, ac si scienter fierent: ista autem non, vt dictum est.

2. pars. Secunda pars propositionis; sed spectant per modum circunstantiæ &c. ita quòd tale peccatum homicidij in casu præfato, reducitur non simpliciter sed per modum circunstantiæ, nocumenti seu euentus sequelæ debitæ præuideri aggrauātis speciem suæ causæ, videlicet ad speciem peccati venationis periculosæ à quo ortū habet; eo modo quo dictū est latius supra quæstione 18. in secunda parte propositionis: & ex dictis ibidem patet probatio huius partis. Neque ex hoc sequitur quòd illa venatio fiat de bona mala, propter circunstantiam euētus postea sequentis, & huiusmodi ignotarum conditionum: sed quod fiat de mala peior aliquo modo essentialiter, licet non intensiuè: aliquo etiam modo accidentaliter extensiuè. Nam sagittans improuidè facit actum moraliter malum, etiam si nullum contingat lædi: quia illa sagittatio est actus voluntarius periculosus, quæ debet fieri vbi, quando, quomodo &c. quæ non seruantur ab improuidè sagittante. quando ergo contingit aliquem lædi: tunc talis læsio secuta aggrauat actum iam malum eo modò quo dictū est, scilicet accidentaliter extensiuè, vt etiā ait Tho. prima secundæ quæstione 73. eodem modo cū quis verba detractoria non animo detrahendi sed ociosè dicit, ignorans vincibiliter & improuidè talia verba esse detractoria siue læsiua famæ alterius: tunc læsio famæ sequens non specificat directè illum actum, sed aggrauat vt circunstantia euentus debiti prouideri; obligatq; ad restitutionem, ratione illius læsionis iniustæ subsecutæ. Similiter si quis ex ignorantia præfata vincibili absoluit à quo non potest, non est directè reus sacrilegij; sed improuidi seu ignorati culpabiliter actus propriè loquēdo quò ad moralem speciem eius; secus quò ad pœnas iuris humani, putà quò ad irregularitatē, de quibus infra q. 26. 27. latius habetur.

3. pars. Tertia pars propositionis, scilicet indirectè autem & simpliciter &c. ita quòd tale homicidium ex venatione incircunspecta factum in casu supradicto, quamuis directe nō sit speciei homicidij: tamen simpliciter loquendo dicendum est quòd est homicidium, & speciei homicidij. quia secundum Caiet. prima secūdæ. q. 76. art. 4. velamen ignorātiæ facti, quod tenetur iste scire nūc, quia est volūtarium aliquo modo. s. intēperatiue, iā facit illud homicidiū esse aliquo modo volūtarium & interpretatiue: & sic voluntas velati actus reducit actū ipsum q materialiter est homicidiū, ad naturā suę formę specificę homicidij: sicq; reductiuè est homicidiū: & ideo simpliciter dicendum est illud homicidium esse speciei homicidij vt dictum est. Quod probatur dupliciter. quia quod aliquo modo est speciei homicidij, simpliciter dicendum est, & non negandum absolutè esse illius speciei: alioqui argueretur negatiuè a particulari ad vniuersale: sicut q arguere, hoc non fit illo modo aut illa via, ergo simpliciter non fit, aut nulla via, & nullo modo fit. Item secundò, quia tam in iure humano quàm Diuinis literis tales peccantes ex vincibili ignorantia facti vocantur homicidæ, detractores, & scandalizatores, & huiusmodi nominibus specierum ac si scienter facerent, ergo licet non per se & directè, tamen quia aliquo modo, scilicet reductiuè ut dictum est sunt taliū specierum: sequitur quòd absolutè, & simpliciter sic censeri & dici debent. Nota tamen secundum Caietanum vbi supra & Martinū de temperantia quæstione prima de ebrietate in responsione ad nonum argumentum contra secundam partem octauę conclusionis ibidem; quòd tam leuis potest esse culpa negligentiæ sciendi quòd nō reduceret actum ad propriam suam speciem saltem perfectè & mortaliter, vt patet in eo qui ex leuissima culpa negligentiæ, quam etiam facile posset vincere & tollere talem ignorantiam in discernendo vina; vel in sumendo vltra sufficientiam, sic ignoranter inebriatus est: quia tūc illa ebrietas non redit ad naturam perfectā suæ speciei, scilicet ebrietatis: neque peccat mortaliter: quia non tenebatur sub mortali tollere, illam leuissimam negligentiam: attentis omnibus circunstantijs, vt supponitur. & sic de similibus secundum subiectam materiam dicendum est, vti superius q. 18. latius habetur.

Sed dubitatur vtrum ignorantia quæ secundum se est peccatum veniale, excuset peccatum ex ea sequens à malitia mortali: & vtrum ignorantia mortalis leuioris ordinis excuset sequens à mortali grauioris ordinis. vel secūdò è conuerso, an mortale peccatum sequens ex ignorantia veniali faciat illam mortalem: & vtrū mortale grauioris ordinis aggrauet ignorantiam mortalem trahendo illam ad grauiorem ordinem. Dubium.

Respondeo ad hæc omnia simul secundum Caietanum prima secundæ quæstione 76. art. 4. quòd vt patet ex supradictis, quando ignorātia sic qualificata nō aufert propriam & perfectam speciē à peccato deliberato, quod ex illa fit: tūc ex cōsequenti nō aufert id quod ex propria specie sibi vendicat, scilicet esse mortale & grauioris ordinis; ideo quæ sunt secundum se mortalia & deliberatè fiunt quamuis ex ignorantia; non desinunt esse mortalia vt si scienter facta essent. quando verò ignorantia talis est, quòd distrahit sequens peccatum, aut speciem alterius peccati, putà ebrietatis vel venationis non Respond.

 discre-

discretissimæ: tunc quia peccatum sequens non sortitur iam propriam speciem, quantumcunque secundum se esset mortale aut grauioris ordinis; non facit actum vel ignorantiam illam ex veniali mortalem, nec ex mortali leuioris ordinis mortalem grauioris ordinis, quamuis aggrauet, vt circunstantia. ita quòd nec ille effectus, putà homicidium habet maiorem grauitatem specificam quàm sua causa sic qualificata: nec è conuerso sua causa aggrauatur specificè à grauitate illius effectus. Et ratio horum est, quia circunstantia non habens propriam speciē nunquam aggrauat in infinitum neque trāsfert in proprium ordinem, vt latius de hoc ipse Caietanus agit secundum Tho. prima secūdæ quæstione 88. art. 5. & 6. vnde si ebrietas vel incircunspecta venatio, est solum venialis attentis omnibus circunstantijs & alijs considerandis: tunc non facit quòd homicidium inde sequens sit mortale; & si illa ebrietas vel venatio sint peccata leuioris ordinis quàm homicidium: non trahentur in ordinem grauitatis homicidij, quāuis ex tali effectu vel euentu aggrauentur. Et no tanter dictū est si ignorantia aut ebrietas sic qua lificata aut circunstantionata, sunt peccata leuiora, quod ideo dicitur, quia ignorantia de se venialis, aut ebrietas potest esse mortalis ratione circunstantiæ quam tunc sub mortali homo ille præuidere tenetur, vt de hoc superius quæst. 18. late dictum est. De hoc etiam supra quęst. 6. propositione prima videatur.

QVAESTIO XXV.

Vtrum inuincibilis ignorantia pœna duntaxat, excuset à culpa.

Propositio. Respondeo. Omnis ignorantia solius sequelæ seu pœnæ legis, non excusat ipsum peccatum, à culpa & pœna illius legis pro illo peccato commisso contra talem legem cognitam, seu vincibiliter & culpabiliter ignoratam. Declaratur ista propositio. quia non loquitur quando ignoratur lex vel factum quod agitur contra legem, & homo scit se malè agere: sed solum quando ignorat pœnam illius legis pro tali facto. Exempli gratia. Si quis scit quòd intrans monasteria Sanctæ Claræ facit contra legem Ecclesiæ id prohibentis, & tamen ignorat etiam inuincibiliter esse excommunicationem ipso facto inflictam intrantibus: quam pœnam si sciret certè non intraret: dicit hæc propositio, quod talis si intrat non excusatur ab illa pœna excommunicationis incurrenda, pro illo ingressu contra illam legem Ecclesiæ contra quam scienter peccauit, quantumcunque ignoret talem pœnam ipsius legis. Et ratio est, quia qui incurrit peccatum incurrit reatum eius & obligationem ad pœnam pro illa culpa. quia eo ipso quo quis efficitur peccator, efficitur etiam reus pœnæ debitæ pro illo peccato: hoc enim importat peccatum, scilicet actum contra legem & dignitatem, vel reatum, seu obligationem & imputabilitatem ad pœnam. ergo sufficit cognitio peccati & non requiritur cognitio pœnæ debitæ in particulari, ad hoc quòd fiat obligatus illi pœnæ.

Item secundò idem patet secundum communiter doctores, quia qui scit Ecclesiam prohibere percussionem clerici: & tamen scienter percutit: certè incurrit excōmunicationem quamuis inuincibiliter ignoret talem pœnam impositam percussoribus. Similiter qui incestum sciēter cōmittit sciens prohibitum ab Ecclesia, etiā incurrit pœnam non exigendi debitum vel non contrahendi, & alias pœnas Ecclesiasticas propter id inflictas, etiam si inuincibiliter eas ignoret, & ad hoc est cap. cum illorum. de sentē. excommu. vt etiam dicit Driedon de liberta. Christiana lib. 2. cap. 10. quia & sciēter se excommunicatum incidit irregularitatem si sic ministrat vel ordinatus etiam si ignoret se incurrere irregularitatem. Similiter tertiò, qui contra legem naturalem & Diuinam in lege naturæ peccabāt mortaliter, etiam incurrebant pęnam inferni etiam si de tali pœna nulla eis reuelatio facta fuisset, vt patet Roman. 10. vbi tales de mortali & pęna infernali damnantur; & hæc est opinio communis & sententia vera: & oppositum dicere est error; vt etiam Gabriel tāgit in 2. dist. 22. quæst. 2. conclusio 5. & 6. & in 3. distinctione 37. quæstione 1. notabil. primo. Ex quo patet qđ, vt etiam refert & tenet Gerson, vbi infra, Durādus dicens, quòd si homini non fuisset facta vlla reuelatio de sua beatificatione, aut damnatione super naturali & æterna, non incurrisset peccatum mortale faciens ipsum reum damnationis ęternæ. hoc dictum eius vel est piè interpretādū sano modo si potest; vel potius est facile refellendum: neque enim habet veritatem de lege posita, neque de lege possibili: quamuis Gerson tertia part. sum. lect. 2. de vita spirituali dicat quòd de lege iam statuta habet veritatē nō autem de possibili. quod certè nō probat: immò ex dictis probatur oppositum de lege posita: nā non dubitatur de possibili quam Deus statuere potest. Nam nulla legitur reuelatio facta de pęna æterna in lege naturæ saltem pro aliquo tempore seu apud aliquos: & tamen tunc apud eos aliquod fuit mortale, vt patet Rom. 1. *Replica.*

Si dicatur quòd licet non legatur, tamen fuit aliqua reuelatio de pęna ęterna: ecce replicatur probando, quod etiam si nulla fuisset reuelatio

erat

erat aliquod mortale obligans ad pœnam æternam. Primò ex ratione suprapolita in probatione propositionis. Item secundò quia non ideo est peccatum tale quia quis obligatur ad talem pœnam: sed potius è contra ideo obligatur ad talem pœnam vel est dignus illa quia tale peccatum committit. Nam pœna seu obligatio aut dignitas ad talem pœnam potius sequitur & nō præcedit ipsum peccatum, aut qualitatem eius: licèt à pœna denominetur peccatū mortale vel veniale; sicut sæpe causa denominatur ab effectu suo. Item tertiò quia vt quis obligetur ad aliquid non oportet quòd ei notificetur in particulari præmium vel pœna hæc vel illa: sed sufficit inconfuso seu in generali se ex tali opere reportaturum præmium vel pœnam aliquā magnam vel paruam, etiam si omnes eius conditiones ignoret: vt patet. quia iustè homo præcipit subdito sub præmio vel pœna, sic inconfuso sine speciali conditionum notificatione. Item quartò, quia alias sequeretur quod eodē modo quilibet peccator nunquam peccaret nisi sciret omnem pœnam quam propter tale peccatum incurrit, quod tamen est manifestè falsum: nam omnis ferè peccator incurrit aliquam pœnam quam ignorat. vnde & dicitur 3. Ethic. quòd omnis malus est ignorans. Nam sunt multæ pœnæ contractæ & etiam inflictæ quæ consequuntur peccatum ipsum; quas omnes non cognoscit, sed neque potest semper & plenè cognoscere peccator in hac vita dum peccat. Item quintò quia vt aliquod peccatum sit in se dignū pœna æterna non requiritur quòd cognoscatur quòd est mortale. vt patet etiam nunc, quia aliquis aliquando peccat mortaliter qui nec certò scit, nec potest scire certitudinaliter an tale sit mortale an solum veniale: quod non potest negari cum id experientia probetur: sicut quòd sæpe nescit homo se esse in statu gratiæ. ergo non requiritur cognitio pœnæ æternę stante lege ad hoc quòd quis grauissimè peccet contra Dei legem aut contra rōnem, quod hic vocamus peccatum mortale, quod. s. est dignum morte æterna: sed solum sufficit quòd cognoscat se peccare grauissimè & dignum graui punitione cognita illi superiori qui debet iudicare & punire tale peccatum. Potest etiam Deus eam legem statuere peccatoremq; damnare pœna æterna etiā si homo illam ignoret: quia nulla est contradictio: & hoc nullus negat. sicut etiam potest de potentia absoluta misericorditer pœna temporali punire quodcunque peccatum: immo & nullam pœnā pro quocūque peccato infligere manente sola pœna contracta, quæ est ipsius culpæ deformitas, remorsus conscientiæ, & huiusmodi quibus malè est peccatori. quia hoc nō repugnat suæ bonitati & iustitiæ: cum contingenter puniat peccata hac vel illa pœna; quia nulli legi suæ voluntati astringitur Deus: & tunc concedendum esset, quòd nullum peccatū esset mortale aut veniale; ijs nominibus diuersam pœnam infligendam connotantibus: esset tamen moralis malitia, & offensa, & culpa grauior & minor contra maiorem aut minorem obligationem; sicut nunc etiam quocunque malo pœnæ fugibilior, vt hoc etiam refert Angest. in moralib. c. 14. cum supra dictis latè consonat Couarruias in relectione. cap. alma mater. de senten. excommu. lib. 6. par. 1. §. 10. num. 99.

QVAESTIO XXVI.

Vtrum ignorantia facti, excuset à pœna legis humanæ.

Pro responsione prius duo notanda sunt. Primum quòd ignorantia facti sæpe habet ortum ab aliqua ignorantia iuris, puta quando video Petrum scienter intrare monasterium Sanctæ Claræ aut percutere clericum, aut facere aliquid aliud propter quod à iure excommunicatio lata est: sed ego ius illud ignoro: & consequenter ignoro Petrum propter factum illud esse excōmunicatum: inde etiam ignoro quòd cum illo in sacris communicando communico cum excommunicato: quamuis bene scio ius commune, quòd scilicet cum excommunicato in sacris communicare non licet. itaque cum illo in sacris communicando habeo ignorantiam facti à iuris ignorantia præcedentem. Similiter habeo ignorantiam facti si ignorans me esse excommunicatum vel irregularem celebro vel ordines sacros accipio, vt in cap. Apostolicæ. de cleric. excommunicat. ministran. habetur. Nota. 1.

Nota secundò quòd pęna legis propriè sumpta, non nisi pro culpa ad vindictam eius infligitur. impropriè autem pœna non pro culpa coram Deo, sed ex causa, videlicet in horrorem & detestationē criminis aut facti, aut propter defectum significationis aut conditionis aut alicuius facti secundum legem requisiti ad talem finem vel effectum incurritur: quamuis defectus iste sæpe etiam dicatur culpa iuridicè, & peccatum materialiter tantum. & sic habetur de re. iu. 23. sine culpa non tamen sine causa quis iustè punitur. igitur hanc pœnam impropriè dictam, homo ex causa sine culpa vera, sæpe etiam in conscientiæ foro incurrit, vtpotè irregularitatem, quæ non pro delicto, sed propter defectum significationis sæpius incurritur secundum ius, vt de hoc Scotus in 4. distinctione 6. quæstione 8. & Gerson alphabeto 33. litera S. & Beatus Thomas, & Caietan. secunda secundæ quæstione 64 art. 8. & quæst. 76. art. 3. alijq; doctores vtriusq; Nota. 2.

iuris agunt. & Syluester titulo. ignorantia. quæstione 8. homicidium 2. & 3. & irregularitas. & Nauarro in summa cap. 27. numero 206. vsque 218. latius referunt, & de hac pœna & culpa impropriè sumpta non agimus in hac quæstione, sed de pœna propriè propter culpam vel peccatum ab humano iure inflicta.

Propositio. His præmissis ad quæstionem respondeo per vnicam bimembrem propositionem, quòd is qui ex inuincibili ignorantia facti, committit actum quacunque lege reprobatum; nullam excommunionem aut censuram vel pœnam iuris humani propter delictum illud inflictam incurrit in foro conscientiæ: etiam si aliàs illicitè rei operam det & ex culpa sua in illam ignorantiam inuincibilem deuenerit; excepta irregularitate; nam etiam si sit solum propter delictum mutilationis vel homicidij à iure inflicta; illam vtiq; in vtroque foro incurrit baptizatus homo, quantumcunque inuincibilem ignorantiam facti habeat: si ex eo quòd dans operam rei illicitæ aut rei licitæ, sed incautè vel culpabiliter est causa illicita propinqua quòd mutilatio vel homicidium illud, aut eius anticipatio etiam indirectè inde sequatur.

Probatur 1. pars. ratio 1. Prima pars probatur dupliciter. Primò, quia vbi nulla est culpa nulla incurritur pœna legis pro tali culpa vel peccato inflicta: sed in casu præsenti huius primæ partis nulla est culpa in se vel in sua causa. ergo non incurritur pœna legis propter delictum illud inflicta. Cõsequentia nota est: & maior probatur. quia lex & sententia iuris non potest esse iniusta; neque enim inde nasci debet iniuria, vnde iura nascuntur, vel habetur in cap. qualiter & quando primo de accusatio. & in l. meminerint. C. vnde vi. neque esset lex illa obligans in conscientia secundum Augustinum lib. 1. de libero arbitrio cap. 15. & de ciuitate lib. 19. cap. 21 & Isidorum vt refertur distinctione 4. cap. erit autem lex, vt hoc etiam latius probat Palude. in 4. distinctione 18. Adrianus in quæstione de clauibus articulo 3. exceptione 7. esset autem iniusta si pœnam in vindictam culpæ infligeret illi, qui omnino caret illa culpa vt habetur etiam expressè. in cap. cognoscentes. de constitutio. & ibi Panormitan. & capit. cum in tua. qui matrim. accusa. pot. quamuis sententia iudicis possit esse iniusta puniendo sine culpa; quamuis etiam in foro humano exteriori vbi statur præsumptionibus iustè quis puniatur pro culpa tantum præsumpta quousque veritas constet siue probetur. non tamen in foro conscientiæ vbi præsumptio cedit veritati quispiam sine culpa, pœnã eius incurrit vt in prędicta maiori assumptum est. Minor autem, quòd scilicet in casu præsenti vbi inuincibiliter ignorans hominem occideret nulla est culpa homicidij in se vel in sua causa; inde patet, quia respectu illius homicidij est facti ignorantia omnino inuincibilis vti supponitur. Neque obstat dicere quòd si datur opera rei illicitæ, vel illa ignorantia procedit ex causa culpabili, putà ex ebrietate criminosa: iam ibi est culpa ex qua illud sequitur homicidium quamuis tunc ignoratum: & ideo propter illud à iure iustè illa infligitur pęna. hoc inquam non obstat: quia licet ibi sit vel fuerit alia culpa cõtra aliam legem prohibentem operam dare illi rei illicitæ vel inebriari & huiusmodi: & ita legem illam transgrediens, pœnam illius tantum incurrat sicut & culpam sic qualificatã; vti superius quæstione 18. latius habetur: at verò neque tunc neque postea est culpa illius homicidij omnino inuincibiliter ignorati inde sequentis; propter quod lex pœnam illam contra homicidam infligit. quod inde patet: quia si homicidium illud est inuincibiliter ignoratum vti supponitur: iam certè præsupponitur nullo modo esse præuisum, sed potius quòd omnis debita cautela ne homicidium illud sequeretur adhibita est: quodque homo ille fecit omne quod tenebatur ad illud sciendum & euitandum: quo facto cum adhuc maneat eius ignorantia inuincibilis; manet etiam impotentia ad id vitandum quod adhuc inuincibiliter ignoratur: & ita nulla culpa illius homicidij in se nec in sua causa in illo homicida tunc est; quando illud inuincibiliter ignorat: quamuis tunc vel antea fuerit alia culpa ex qua illud secutum est: sic igitur illa minor, & tota ratio liquet.

Secundo probatur eadem pars, quia in capi. si verò secundo de sentẽn. excommunic. habetur quòd percutiens clericum nutrientem comam, aut viuentem in habitu seculari, si probabiliter ignorat illum esse clericum, æstimans esse laicũ non incidit excommunionem: & tamen ille dabat operam rei illicitæ percutiens quem æstimabat esse laicum: nam si illum occidisset putans se occidere alium clericum vtique incurreret excommunicationem & alias pœnas clericidij. vt ibidem habetur: licet gloss. ibidem quò ad aliquid oppositum dicat. *2. ratio*

Ad idem etiam est cap. apostolicæ. de clerico. ex eo minist. vbi & in gloss. dicitur quòd clericus probabiliter ignorans se esse suspensum vel excommunicatum, si celebrat aut ordinatur non peccat nec vllam ex hoc excommunicationem vel censuram aliam incurrit in foro conscientiæ. immo vt ait Driedon lib. 2. de libertate Christiana. cap. 10. fol. 72. ille pœnitens potest absolui à peccatis etiam si non absoluatur prius ab illa excommunicatione probabiliter ignorata: sed postquam nouerit se esse excommunicatum tenetur à Diuinis abstinere quousq; ab illa tãtum excommunicatione absoluatur: nã ab alijs peccatis à quibus iam legitimè est absolutus non oportet iterum absolui. & consonat Medina de confessione q. 24. fol. 72. Et cum prædicta prima parte huius proposi. expressè concordat Adr.

vbi supra secundum Palude.in 4.distin.35.quæstio.1. art.4.& Castro de lege pœnali lib.2.c.14. & latius Couarr. in relectione cap. alma mater. de senten.excommu.parte 1.§.10.numero 13.& 14.& 15.& 16.& Nauarr. in sum. cap.27. num. 130.231.& Caiet.prima secundæ. quæst.76.art. 3.& secunda secundæ.q.64. artic.8.vbi ait quòd Iudas fornicando cum Thamar nuru sua ex sola facti ignorantia probabili.Genes.38.non peccauit formaliter peccato incestus, sed fornicationis: quia putabat esse aliam quandam meretricem: & ita si fuisset lata sententia excommunicationis contra incestum committentes: ille in conscientia non incurrisset pœnam illam. quia excommunicatio præsupponit culpam illam formalem, putà incestum vel clericidium contra quam à iure infligitur. nam canon non excommunicat fornicantem aut hominem occidētem; sed formaliter & propriè incæstuosum aut clericidam, quod formaliter & propriè aliud peccatum est à prædictis conditione & qualitate. In foro autem exteriori tantum, vtrum pœnam aliquam ille incurrat; inferius habetur quòd sic; nisi inuincibilis ignorantia probetur. Et ita prima pars satis probata est, quamuis alij doctores quò ad aliquid oppositum opinentur. vt 15.quæst.1. cap.1.& cap.inebriauerunt.c.illud. & gl.ibidem latius habetur.& ita est intelligendus Bar.in l.diuus.ff.de sicarijs. numero 1.

2. Pars Probatur. Secunda pars videlicet excepta irregularitate. probatur, quia sic iura disponunt, vt patet distinctione 50.cap.de his. & cap.sequen. & extra. de homicid.cap.sicut dignum.cap.ex literis.cap.dilectus. cap.tua nos. cap.significasti. cap.presbyterum.cap.ad audientiam.& de sententia excommun.cap.cum illorum.& ibidem gloss.& doctores communiter vt refert etiam Syluester. homicidium.2.& 3.& ignorantia.quæstione 6.& Nauarr.in summa. cap.27. num.218. vsque 239. & latius in commen. de furto super cap. fin.14.q. 6.num.13.& seq.

Nota.1. Sed pro declaratione maiori & probatione huius secundæ partis notandæ sunt omnes eius particulæ & limitationes & præcipuè duæ illarum, quarum prima est. quid sit esse aut dare causam illicitam propinquam homicidij. secūda quid sit dare operam rei illicitæ. Quo ad primum dico secundum Ber.& alios, vt refert Syluester homicidium. 3.quæst.1.& plenius Nauarr. in summa. cap.27. numero 220. quòd in præsenti materia causa illicita propinqua mutilationis vel homicidij, est dictum vel factum illicitū directè vel indirectè ordinatum ex natura sua vel ex intentione auctoris ad illud homicidiū: vt est percutere vel id suadere sine animo occidendi, vel mutilandi, vt sit in torneamentis illicitis, & dare ensem vel lanceam alicui cum animo vt alium occidat: vel id suadere. nā si inde sequitur mutilatio vel homicidium: vtiq; fit irregularis qui eam causam illi dedit homicidio. secus si sit causa remota, vt armiger qui ensem fecit aut vendidit sine animo vt alius occideretur: nam is non incurrit irregularitatem si illo ense alius occidatur, dummodo debitam cautelam, vel aduertentiā adhibeat quando gladium vendit ne ad homicidium vel mutilationem specialiter ementi illum vendat.

Vnde Panormitanus in cap.quia diuersitatem de concessione præben. & in cap.si verò.de sent. excom. quia non ita bene diffiniuit causam illicitam propinquam & remotam homicidij, quam ille & alij ipsum sequentes causam immediatam & mediatam appellant: ideo consequenter errauit dicens, quòd culpabiliter ebrius non sit irregularis si homicidium committat: quia non homicidium sed ebrietas ex culpabili potatione ꝓpinquè aut immediatè vel directè processit. vti id etiam refert & bene reprobat Syluester ebrietas quæstione 4. secundum doctores communiter, vt dictum est.

Nota secūdò ex prædictis etiam sequitur declaratio secundæ particulæ, quid videlicet sit rei illicitæ operam dare: aut rei licitæ sed illicitè. Nā id certè fit quando ipsum opus in se, aut modus operandi, ideo generaliter omnibus aut specialiter alicui generi hominum, putà Ecclesiasticis illicitum aut prohibitum est: quia ex genere suo opus illud est periculosum: aut quia ex natura sua via est, aut ordinatur ad tale genus mortis aut mutilationis: ita quòd etsi non sæpe, at aliquando id genus mortis aut mutilationis ex tali opere vel tali modo operādi quamuis indirectè atq; per accidens in tali regione aut loco sequi solet: tunc enim & non ex illicito opere ex alia circunstantia, homicidium casuale vel mutilatio præter intentionem sequens inducit irregularitatem hanc pro delicto à iure inflictam. vti hoc latius probat Nauarro in summa cap.27.num. 228.236.237.238. & latius in commen.de furto super cap.fin.14. quæst.6. num.13.& 17.&c.secundum doctores communiter, contra Soto de Iustitia & Iure lib.5.q.1.art.9.limitantem atque dicentem id solum esse verum quando opus vnde homicidium sequitur ex genere suo aut ex modo operandi periculosum est. Sed, vt diximus, secundum Nauarro, etiam incurritur irregularitas quando opus illud aut modus eius ex natura sua via est aut ordinatur ad genus illius mortis aut mutilationis vt declaratum est. Exempli gratia, Monachus etiam ex pietate vtens arte chirurgi sit irregularis, si ex apertione vulneris infirmus etiam contra præceptum illius agens inde moriatur, vt habetur in cap.tua nos, de homicidio. & Nauarro vbi supra in dicto cap. finali numero 14.latius probat contra Soto. Item ibidem numero 15. & in summa cap.15. numero 7. ait etiam contra ipsum Soto vbi supra, & quosdam alios doctores, quòd clericus adulter inuentus à marito cum vxore sua si se cum de- Nota.2.

bito moderamine defendens maritum occidat, est irregularis secundum Florent. in tertia parte titulo quinto. cap. 8. §. 1. aliosque doctores, vt etiã tenet Turrecremata in decreto, distinctione 50. cap. de his. quantumcunque à mortali culpa homicidij excusetur: quia attenta cõsuetudine hominum & legibus maximè in Hispania, adulterium illud est via ad illud homicidium & causa propinqua illius & adulter aduertere debuit atque cauere tale periculum quod ex adulterio quamuis indirectè & raro, aliquãdo solet sequi. Sed vtrum sit idem iudicium si propter hoc ipse maritus suam vxorem occidat, ita quòd ét tunc clericus ille adulter fit irregularis. Nauarro vbi supra. cap. 27. num. 228. 229. 236. 237. 238. videtur quamuis non expressè dicere quòd sic: sicut si pro defensione clerici illicitè cum alio corrixantis superuenientis amici etiam contra voluntatem ipsius illum vel alium occiderent: ipse clericus est irregularis: non autem si licitè pugnaret. Sed oppositum tenet Castro, de lege pœnal. lib. 2. cap. penult. & cum eo videtur Palude in 4. distinctione 32. quæstione 1. & Soto vbi supra id à fortiori tenere habet, & Panormitanus & alij ipsum sequentes, vti superius in primo notabili diffiniendo causam propinquam atque remotam homicidij dictum est. Sed pro Nauarro quòd clericus ille sit irregularis potius faciunt innocentius in cap. ad audientiam. de homicidio. & Hostiensis, & Ioannes Andr. & doctores communiter, immo & ipse Panormitanus à se ipso dissonans ibidem. Ex prædictis etiam sequitur quòd non est irregularis clericus mittens famulum suum Hispalim siue Toletum ad negotia etiam illicita & opera mortalia: si in via rabidus canis, taurus, aut tegula de tecto cadens, aut fulmen de cœlo illum occidit: aut si in flumine suffocatus, vel à latronibus vel ab alijs occisus est: maximè si clericus dum illum emisit id non intendit vt ibi occideretur siue periret, quia illa via ex sua natura ad illud genus mortis nec ordinata nec intenta est: quamuis Syluester homicidium. 3. quæst. 1. oppositum dicat. bene tamen est irregularis qui pro haurienda aqua puerum paruulum misit ad flumen vel puteum periculosum vbi obrutus puer est. Similiter is qui per tectum periculosè fecit aliquem ambulare, vel tauro se exponere vbi occisus vel mutilatus est. Similiter clericus non est irregularis qui etiam culpabiliter ad suas delitias & non ad recreationem licitam etiam cum omissione Diuinorum etiam die festo venatur vel aucupatur, si mors alicuius inde casu & præter eius intentionem sequatur: quando venatio illa cautè fiebat nec erat alias periculosa neque cum armis neque tumultu propter quod est à iure prohibita clericis specialiter, neque enim omnis venatio illis prohibita est: quamuis Caietanus dicat oppositum. Immo etiã si venaretur illicitè periculosam venationem ferarum cum armis & feris exercens: si tamen non inde sed aliunde, putà fulmine vel tegula de alto cadente aut ex alia causa ad aliud & non ad genus illud mortis ex venatione proueniens ordinata, quispiam etiam ab illo clerico rogatus vt ipsum in illa venatione comitaretur casu occideretur: certè clericus ille non esset irregularis, quia illa eius venatio ad illud genus mortis nullo modo ex sua natura ordinata est vt latius probat Nauarr. in summa cap. 27. numero 237. & in commento de furto super cap. fin. 14 quæst. 6. num. 13 23. 24. Similiter Sacrista vel alius de eius consensu saltem interpretatiuo vel virtuali pulsans campanam etiam tempore in debito culpabiliter casu cadentem & occidẽtem aliquem hominem, non est irregularis si debitam cautelam adhibuit ne caderet & bene posita esset; quia illa culpa ex natura sua non ordinatur ad homicidium & aliàs rei licitæ cum debita cautela operam dabat. esset autem irregulari alius qui inuito Sacrista aut contra eius voluntatem expressam aut tacitam illicitè pulsaret: quia dabat operam rei illicitæ quæ ad suum officium non pertinebat, quæ ex natura sua via erat & ordinabatur ad mortem quãuis raro & casu inde sequentem, vt ait Nauarr. in summa cap. 27. num. 238. & in dicto commento numero 22. & hac eadem ratione diceretur cùm Syluestro homicidium. 1. quæst. 18. quòd non incurrit irregularitatem qui cum debita cautela etiam tempore prohibito, suam arborem præscindit bene tamen incurrit si aliena præscindendo occidat. quia videlicet tunc dat operam rei illicitæ quæ ex natura sua ad homicidium quamuis raro inde sequens ordinata est. quamuis Nauarro in commento vbi supra num. 22. & Soto vbi supra quò ad hoc vltimum dicant oppositum, quòd scilicet præscindens arborem modo prędicto suam vel alienam non incurrit irregularitatem. Sed certè ratio & discrimen ab eis concessum de Sacrista, & de alio præter Sacristę voluntatem cymbalum pulsante, est contra ipsos. Nam vtrobique idem opus ex natura sua ad mortem ordinatur: & ita in vtroque casu nullus vel vterque erit irregularis; ille, videlicet qui contra voluntatem Sacristæ cymbalum pulsat, & qui arborem alienam cum debita cautela præscindit, quamuis culpabiliter id faciat vterque. Fit tandem ex supradictis quòd in casu cap. si verò. de senten. excommu. incurritur irregularitas non autem excommunicatio, in casu verò. cap. Apostolicæ. de clerico excom. minist. nec excommunicatio nec irregularitas incurritur: quia rei licitæ ex plena ignorantia facti omnino inculpabili opera dabatur.

Sed dubitatur primò. vtrum is qui ex sua culpa in ignorantiã inuincibilem, putà ebrietatem, furiam vel somnum deuenit, & ita ebrius vel furiosus aut somnians hominem occidit, in foro consciẽtiæ incurrat irregularitatem propter homicidij Dubium. I.

micidij delictum à iure inflictam. (nam de excommunicatione & alijs pœnis à iure iam dictum est quòd illas non incurrit.) & similiter vtrum à iudice propter id iustè puniatur.

Respon. Respódeo in hoc duplex opinio maximè quò ad culpabiliter ebrium. Prima & quidem satis cõis q vtique irregularitatem à iure incurrit & pęnas à iudice inflictas etiam in cõscientia reus illarum est.quam opinionem tenent B.Th. in 4. dist.17.q.2.art.2. q.4.& 2.2.q.150.artic.4. & ibi Caiet.& Richardus in 4. dist.15.& Martinus de ebrietate, & Syluester titulo ebrietas.q.4.& titulo homicidium.3.q.4.& de iuristis zenzeli. & Card. & alij communiter cum eis, vt hoc etiam supra.q.18.in 2.arg. latius habetur.

Alia opinio est in oppositum quam tenet Nauarro in sum.c.27.nu.230.231.secundum Bonif. in Clem. 1. de homicidio plurimosq; doctores ibidem & 15.q.1.c.1.c.sanè,c.inebriauerunt. & gl.ibidem. quia si culpabiliter etiam mortaliter furiosus non sit irregularis hominem occidens secundum gl.in c.si quis insaniens.15. q.1.& doctores communiter in d.Clem.1.de homicid.neque etiam culpabiliter dormiens secundũ eosdẽ ibidem. ergo nec culpabiliter etiam mortaliter ebrius, propter eandem rationem vtrobiq; militantẽ,vti superius etiam in 1.par.præfatæ propositionis dictũ est. illa autem prior opinio cõis potest intelligi & limitari vt sit vera tripliciter tñ. Primò in foro exteriori, qñ non probaretur q ille omnino vsum rationis perditum habebat aut q omnino inculpabiliter id egit, vt ait Nauar.in sum.c.27.nu.246. Secundo in eo qui non omnino erat ignorãs; & extra vsum rationis tũc enim etiam in foro conscientiæ irregularitatem à iure & alias pœnas à iudice inflictas incurrit. Tertio in eo qui sanus, vigil & sobrius existens scit quòd quando inebriatur dormit aut sit furiosus solet arma capere & facere periculosa & percutere: quia tunc si culpabiliter inebriatur dormit aut fit furiosus & non ante prouidit sufficienter vt commodè potest ne illa mala periculosa sequantur,vtq; fit irregularis hominem occidens aut mutilans in illo somno,furia aut ebrietate culpabili existens.quod etiam Marian. not. in c.ad audien.de homic. & Bar. in l.pœna.ff. de parric. vt refert etiam Syluester homicidium. 3. q.4.& ita fortè possunt opiniones illę conciliari. Consonat Soto in 4.dist.3. q.1.art.9.

Dubium. 2. Dubitatur secundò vtrum vbi causa homicidij ignorati sequentis, putà vbi opus illicitũ cui quis operam dabat, aut negligentia aut incautela fuit solum venialiter culpabilis, inde incurratur excõmunicatio & irregularitatis, quæ pro delicto homicidij inde sequentis infligitur à iure.

Respon. Respondeo de excommunicatione maiori, certum est quòd non nisi pro peccato mortali. de irregularitate aũt Soto vbi supra durissimum censet quòd pro delicto veniali à iure infeṙatur: quàmuis alias etiam sine illa culpa ex causa contrahatur vti superius dictũ est.sed Caiet. in summa & 2.2.q.64.art.8.& Syluester tit. ebrietas q. 4.& homicidium.3.q.4.& seq.& Nauarr.in summa c.27.num.220.221.230.& plures alij tenent quòd sufficit culpa venialis vt irregularitas pro delicto inflicta à iure incurratur. sicut & excommunicatio minor incurritur ex participatione veniali cum excommunicato.

Sed nota quod tã mortale quàm veniale peccatum aliquando non nisi ex dolo vel lata culpa, aliquando ex leui, aliquando etiam sed raro ex leuissima culpa,secundum qualitatem materiæ, & aliarum circunstantiarũ incurritur.& hoc vltimum de leuissima culpa verũ est secundũ summã Angel.& Adria.in 4.de restit.& aliquos alios doctores.quorum oppositum tenet Syluester cũ alijs.tit.culpa.q.4 & ita iuxta hoc de excommunicatione & irregularitate propter id delictum inflicta proportionabiliter censendum est,vti de hoc etiam latius infra.q.28.habetur. & ita fortè dicta Panorm.& Nauarri vbi supra.num.229.& 236.secum & cum alijs doctoribus possunt conciliari.

Neque mirandum est quòd excommunicatio cum sit maxima pœna spiritualis non nisi ex magna causa,videlicet pro mortali tantum peccato formaliter sub tali pœna prohibito, à iure inferatur vti superius in 1.par. propositionis probatum est.irregularitas autem quę minor pęna est pro homicidio aut mutilatione ex quocũq; peccato minori etiam veniali sequente facilius & iustè à iure infligitur,vt in hac 2.par.propositionis proximè dictum est. Sed illud potius mirum videtur cur licitè se defendens si in vasorẽ occidat non incurrit irregularitatem:quam tamẽ incurrit etiam meritoriè in bello iusto vel alibi defendens suum honorem,patriam,parentes,filios & vxorem,si in valorem occidat:quam etiam incurrit iudex meritoriè iubens secundum ius criminosum occidi: cum vtraque irregularitas, vt ait Nauarro in summa c.27.nu.217.non pro delicto sed pro defectu significationis perfectæ lenitatis,qui vtrobique, reperitur contrahatur.

Et tandem nota quòd in hac quæstione præsupponitur quòd ignorantia inuincibilis iuris & facti & circunstantiarum excusat omnino à culpa:quãdo tota malitia vel culpa actus alias proueniret ab ipsa re, vel qualitate si non sic esset ignorata. Nam non excusat à culpa nec à pęna debita ratione prauæ voluntatis vel actus aut circunstantiæ non sic ignoratæ,vt supra quęstio. 17.latius habetur. ibi videatur. & Couarruuias in capitulo alma mater.de sentent.excommunicatione.par.1.§.10.num.13.14. vbi de hoc etiam plenius agit.

Quomodo autem incurrat vel non incurrit pœnam legis qui eam ex ignorantia vincibili transgreditur infra q.28. latius habetur.

QVAE-

QVAESTIO XXVII.

Vtrum Scienter committens peccatum vel aliquid, alias lege naturali vel Diuina damnatum, incurrat etiam pœnam legis humanæ id prohibentis: si ipsam legem humanam inculpabiliter vel probabiliter ignorat

RESPONDEO hic sunt tres opiniones: & fundamenta vnius sunt argumenta contra alias: & solutiones eorum ex ipsarum opinionum fundamentis facilè patent, vt inferius hæc omnia ponuntur. Sed secundum eam opinionem quæ mihi probabilior videtur respondendo ad quæstionem fit sequens propositio.

Propositio & opinio. Qui peccat mortaliter cōtra legem Diuinam vel naturalē aliquid agendo, & probabiliter seu inuincibiliter ignorat ius humanum commune seu statutum Papale prohibens etiam illud sub aliqua pœna, vtiq; incidit in ipsam pœnam pro tali peccato inflictam: nec ab ea excusatur ratione ignorantię statuti prędicti. secus si tale statutum sit particulare ordinarij seu dięcesani aut iudicis cuiuscunq;: nam ipsum probabiliter ignorans eius pœnam non incurrit.

Ista propositio habet duas partes principales vt patet ex distinctione pęnæ inflictæ per statutum commune Papæ, & per particulare diœcesanorum. & dicitur notanter vtrobique, qui peccat mortaliter contra legem Diuinam vel naturalem. Nam si id quod fit non est prohibitum nisi sola lege humana, & iste probabiliter eam ignorat: non incurrit eius pœnam, sicut nec culpam, vt qui non malo animo intrat Monasteriū S. Clarę prohibitum lege tantum humana, probabiliter ignorans talem legem non peccat nec incurrit excommunionem, vt dicunt communiter doctores, vt patet in c. proposuisti. 82. distin. & latè Syluester dicit tit. excommunio. 10. q. 3. & tit. ignorantia. q. 8. q. 9. quia ius non infligit pęnam pro culpa vbi non est culpa vera aut probabiliter præsūpta, vt supra. q. præcedēti latè probatum est, quòd si malo animo patrandi aliquod scelus qui intrat monasterium S. Claræ probabiliter ignorās legem Ecclesiasticam sub ex cōmunione id prohibentem: tunc dicit hęc propositio in prima eius parte quòd ex quo talis ingressus cum tali malo animo est aliàs iure Diuino prohibitus & malus, incurrit excommunionem illam Papalem iuris communis aut etiam extrauagantis Papalis latam contra intrantes talem locum, quam excommunionem non incurreret si esset solum lata per diœcesanum aliquē aut per ius seu statutum suum particulare, vt dicit, secunda pars propositionis. Dicitur etiam qui peccat mortaliter. quia si non nisi venialiter tantum peccat, non incurrit pœnam excommunionis & alias pęnas huiusmodi quæ iure communi non nisi pro mortali feruntur. Dicitur etiam quòd talis incurrit pœnam iuris communis aut statuti Papalis inflictam pro illa culpa: non autem inflictam pro alia culpa annexa aut sequente. vt si excommunicatur committens incestum similiter & qui intrat monasterium S. Claræ: iam si fortes ignorans probabiliter vtrāque legem humanam intrat prius simplici animo bono tale monasterium, deinde committeret ibi incestum propter occasionem post ingressum oblatam: tunc incurreret solum excommunionem pro incestu non pro ingressu.

Ratio 1. His præsuppositis iam prædicta opinio seu propositio tripliciter probatur. primò quia in c. vt animarum, de constit. lib. 6. sic habetur. vt animarum periculis obuietur, sententijs per statuta quorumcunque ordinariorum prolatis ligari nolumus ignorantes: dum tamen eorum ignorantia crassa aut supina non fuerit. Hæc ibi. Ex quibus verbis constat. Primò quòd d. c. est nouum ius: quia si Papa non intenderet ibi nouum ius condere: vtique non diceret, nolumus, quod importat auctoritatem condentis nouum ius: neque præmitteret causam huius statuti dicens, vt animarum periculis obuietur, si nullum de nouo remedium contra pericula futura nobis afferret. Secundò constat ex d. c. per argumētum ab speciali iure desumptum, quòd ante huius capituli seu noui iuris constitutionem, nullius statuti generalis Papalis aut ordinariorum quorūcunq; ignorantia probabilis excusabat à pœna excommunionis pro furto, aut pro alio quouis facto damnato iure Diuino vel naturali de quo ibi agitur expressè. Nunc autem per huius cap. editionem voluit Papa ex benignitate hoc mitigare quò ad ibi expressa, scilicet quò ad excommuniones vel sententias statutorum quorumcunq; ordinariorum tantum, non autem quò ad sententias statutorum Papæ iurisvè communis, vt ait propositio prædicta. Nam si Papa voluisset vtiq; expressisset vt est communis regula iuristarum.

2. Ratio. Secunda ratio est. quia ignorantia probabilis iuris communis, prohibentis sub pęna irregularitatis excommunicatum ordinari non excusat illū à pœna irregularitatis qui excommunicatus existens & id sciens ordines suscepit ius illud ignorans: quamuis mitius agatur faciliusq; cum eo dispensetur quam si sciens ius simul & se excommunicatum ordines suscepisset. vt hoc habetur expressè in c. cum illorum. de sent. exc. in fi. & rubrica ibidē. illa autem irregularitas est pęna iuris cōis inflicta pro culpa contra ius Diuinum commissa. hic. n. sacrilege peccat contra illud, quamuis probabiliter ignorans ius Ecclesiasticū id prohibens & infligens irregularitatem excusetur à culpa contra tale ius: non tamen liberatur à pœna irregularitatis ergo similiter probabiliter iuris communis ignarus contrahit pęnam

eius et excommunicationem inflictam contra factum iure naturali siue Diuino damnatum, vt ait opinio hæc. Non est enim maior ratio de vna quàm de alia pœna quando pro culpa infligitur: cum in excommunicatione etiam sit priuatio bonorum & cõicationis Ecclesiæ: sicut in alijs pœnis Ecclesiasticis priuatio aliorum bonorum aut beneficiorum Ecclesiasticorum est.

3. Ratio. Tertia ratio est. quia vt excõicatio iustè feratur à Papa certè s̃m cõem sententiam non requiritur contẽptus eius qui eã infligit: neq; contẽptus præcepti illius vel excommunionis seu pœnæ inflictæ; sed contẽptus vel inobedientia alterius legis contra quã peccatur pp quod peccatũ ipsa sententia fertur, cum præmonitione vel sine illa, vt de hoc agit Syluester tit. excõ. 1. notab. 3. & 4. ergo similiter vt quis incurrat sententiã iuris nõ requiritur cõtẽptus ipsius iuris aut canonis infligentis ex õionem: sed satis est interuenisse contemptũ vel inobedientiã alterius legis Diuinæ vel naturalis cõtra quam peccatum est: seu fuisse contemptũ in facto quod canõ punit; tunc enim dr̃ contumacia large sumpta. Probatur antecedẽs simul & consequentia dupliciter. tum primò quia quamuis ad incurrendã culpam requiratur cognitio legis cõtra quam peccatur: at verò ad incurrendũ aliquam pœnam alicuius legis vel superioris non est necessarium q transgressor agnoscat cãm & finem eius, puta legislatorem aut superiorem vel legem illam pœnam infligẽtem, aut ipsam pœnam tali peccato debitam aut destinatam esse: sed satis est quod in generali sciat id esse malũ aut prohibitum: quamuis ignoret quare & qũo aut qua lege Diuina vel humana & sub qua pœna prohibitum est. q inde patet quia aliàs peccantes in solo lumine naturali contra rectam rationem naturalem, nullam notitiam inferni vel alterius Diuinæ seu reuelatæ legis habentes, nunquàm incurrerent pœnam illam inferni quantumuis grauiter peccarent: quod tamen esset contra id ad Rom. 1. Qui talia agunt digni sunt morte &c. quamuis Gerson. lect. 2. de vita Spirituali ex Durando aliquo modo in hoc disonare videatur, vt de hoc latius supra q. 25. habetur. Tum secundò quia Papa & similiter lex eius humana potest prohibere id quod aliàs lege naturali atq; Diuina prohibitũ est: & potest insuper addere pœnã pp transgressionem iuris Diuini vel naturalis simul & humani: ipsumque peccatum punire potest vt oportet hac vel illa pœna, etiam excommunicationis vel suspensionis & huiusmodi. quia non est maior ratio de vna quàm de alia, ergo ex sua benignitate potest tollere suam prohibitionem vel præceptum humanum super additum ante vel post inflictionem pœnæ, & relinquere cum sola præmonitione vel sine illa suam pœnam, humano dũtaxat iure inflictam propter illam iuris tantum Diuini vel naturalis transgressionem. probatur hęc consequentia. quia lex Ecclesiastica & superior Ecclesiasticus ex quo est defensor præcipuè iuris Diuini vel naturalis & ad finem super naturalem ordinatur: vtiq; potest debetq; punire eius transgressionem hac vel illa pœna, qua & transgressionem iuris siue præcepti Ecclesiastici vel humani: modo ius Diuinum vel naturale sit humano iuri cognito vel ignorato coniunctum, modo non: id enim est impertinens vel de per accidens ad potestatẽ hanc puniendi trãsgressionem iuris Diuini vel naturalis vt dictum est. Nam & absurdum planè sonat & contra finem ipsius Ecclesiasticę potestatis est quòd prælatus non possit prædicto modo punire periurium, adulterium, mendacium perniciosum & huiusmodi, nisi quatenus lege humana prohibita eiq; cõtraria sunt. & ergo. qua ratione potest punire transgressionem iuris tantum Diuini vel naturalis alijs pœnis Ecclesiasticis suspensionis irregularitatis & huiusmodi; eadem potest etiã pœna excommunionis idem peccatum mortale punire. Ad idem etiam facit c. si Episcopus. & c. propter. el 2. dist. 18. & c. nuper. de sentent. excommunication. vbi dicitur, quòd participans in crimine cum criminoso ratione damnati criminis videtur in eum delinquere qui damnauit: & pari pœna constringitur. Supradicta propositio est Adriani in 4 de clauibus articulo. 3. in 7. exceptione, & concordat Dryedon de libertate Christiana libro primo. c. 10. & glos. in dicto capitulo vt animarum. & secundum præfatam limitationem etiam consonat sum. rosella. titulo ignorantia. §. 10. §. 11. vbi & nititur ad hanc opinionem trahere Scotum in 4. dist. nct. 6. quæstione. 8. & glos. in capitulo à nobis el 1. de sentent. excommunicatio. & Bart. in l. cunctos populos. C. de summa trinitate. & fid. Cath. & Ioan. Andr. in dicto capitulo vt animarum. dicentem quod qui probabiliter ignorat constitutionem Episcopi non ligatur pœna illius statuti licet incurrat pœnam iuris communis pro facto aliàs lege Diuina damnato. quem sequitur Domi. de Sancto Geminia. & latius consonat Couarruuias in relectione capitulo alma mater. de sententia excommunicatio. par. 1. §. 10. numero 8. vsque nume. 13. prædicta etiam Rosella trahit ad hanc opinionem Dominum Ant. loquentem quò ad alias pœnas excepta excommunicatione. quem sequitur Panormit. in dicto capitulo à nobis. quamuis Scot. & aliqui de doctoribus supradictis vniuersaliter & indistinctè cum 3. opin. infra ponenda loquantur & sentire videantur: nisi fortè limitentur quò ad ius humanum commune seu Papale, quod antonomaticè & absolutè ius dicitur, de quo & ibidem loqui præcipuè intendunt; tunc enim pro hac sunt opinione, vt dictum est.

Contra præfatam propositionem, præcipuè contra eius primam partem sic arguitur. quia Argum. 1.

non

non incurritur excommunicatio & alia pęna Ecclesiastica nisi pro culpabili transgressione legis aut pręcepti Ecclesiastici. Sed qui eam probabiliter ignorat non transgreditur illam culpabiliter. ergo non incidit pęnam illam. Consequentia patet cum minore, & maior probatur quadrupliciter. Tum primò quia Matt. 18. Si ecclesiam non audierit sit tibi tanquàm ethnicus & publicanus. vbi patet ꝙ non concedit Christus habendum esse peccatorē vt ethnicum & publicanū, idest excommunicatum per iuris aut iudicis sententiā præuiam, nisi postquam monitus per Ecclesiam fuerit ei inobediens & contumax. Nam ibi fundant communiter doctores potestatē Ecclesiæ ad excommunicandum & puniendum: & ex consequenti quòd non nisi propter cōtumaciam potest quis excommunicari. Contumacia autem est rebellis inobedientia post præceptum vel monitionē factam à iudice vel superiore vel lege Ecclesiastica talem pęnam inferente, vt elicitur ex c. 2. de dolo & contumacia, iuncta gl. ergo nisi talis inobedientia sit legis humanæ, quæ eius notitiam prærequirit, non incurritur eius pęna vel excōicatio. Tum secundò quia non potest excommunicatio infligi nisi monitione præmissa c. Romana. de sen. excom. lib. 2. & c. sacro. eod. tit. & non nisi contra incorrigibilem. c. nemo Episcoporum. 11. q. 3. hæc autem monitio non est nisi per Ecclesiæ iudicem, aut per legem eius sub excommunione aliquid prohibentem aut præcipientem, vt patet. quia & quando lex vel iudex sub excommunione monet iam ibi est præceptum Ecclesiæ. ergo non nisi pro inobedientia Ecclesiæ & pro incorrigibilitate contra præceptum aut monitionem eius incurritur pęna Ecclesiastica. alioqui sequeretur ꝙ pro peccato omnino præterito posset excommunicatio valida infligi, quod tamen videtur absurdum concedere contra communiter doctores.

Tertiò quia quantitas pœnę vt sit iusta debet quantitati culpę proportionari, secundum c. felicis, de pœn. lib. 6. sed non offendit conditorem canonis neque ipsum canonem humanum qui ipsum ignorat licet aliàs offendat Deum. ergo non debet puniri pęna ipsius canonis neq; illam incurrit sed pœnam legis Diuinæ vel naturalis quam offendit. Quartò quia secundum Innoc. in c. nouerit. de sent. excom. qui facit statutum contra Ecclesiasticam libertatem ignorans esse contra eam non ligatur sententia excommunicationis. Similiter percutiens clericum nutrientem commam si ex hoc probabiliter ignorat illum esse clericum licet peccet contra ius Diuinum non incidit excommunicationem, secūdum c. si verò. el 2. de sentent. excom. in c. vt animarū. de const. lib. 6. excommunicantur fures, non tamen inuincibiliter ignorantes illam legem licet peccent contra ius Diuinum. ex quibus patet quòd probabilis ignorantia iuri humani infligentis pœnam pro facto aliàs damnato iure Diuino vel naturali releuat ab illa pœna.

Respondeo ad primum Arg. negando maiorem: & ad eius primam probationem ex Matth. 18. dico quòd ibi datur quidem potestas excommunicandi: simul & pręcipuè datur modus iustè procedendi & excommunicandi in illo casu de iniuria vel de correctione fraterna. sed statim ibi, Quæcunq; alligaueritis super terram &c. & Matth. 16. Quodcunq; solueris & ligaueris &c. ipsi Ecclesię & singulariter Petro aut Papæ successori absolutè potestas hæc data est secundum eius dispositionem ita videlicet, quòd quamuis ab inferioribus Papæ & ab ipso Papa fiat iniustè, iniustaque sit sententia excōmunicationis ex animo aut ex defectu ordinis, aut etiam ex causa, dummodo aliàs non sit nulla. vtiq; ligat & valida & tenenda & seruanda est. vt supra lib. 1. in Quæstionario. q. 43. latius secūdum communem doctrinam & veram probatum est. & ita non habetur ex Euangelio quòd nisi eius ordo seruetur contumacem semel aut ter præmonitum excommunicando ipsa sententia aut potestas quò ad hoc nulla est. vt hoc confitetur Soto in 4. senten. dist. 22. q. 1. art. 2. Nam qua ratione ex defectu trinæ monitionis Euangelicæ sententia non redditur nulla: eadem neq; ex vnius tantum defectu, quamuis in hoc Soto ibidem repugnet. *Respondeo ad 1. arg.*

Quantò magis quòd in transgressore legis Diuinæ vel naturalis aut alterius legis id prohibentis, est contumacia virtualis in facto atq; cōtemptus etiam legis humanè ignoratæ idem sub excommunione aut alia pœna prohibentis: quatenus ratione damnati criminis sciēter ab eo commissi videtur in eum delinquere qui damnauit, vt supra ex capitulo. nuper. de sentent. excommunicatione habetur. & ita non solum in Deū sed etiam in legem humanam eiusq; Legislatorem sub pœna sententiæ latæ crimen damnantem peccauit & contumax fuit. & ex consequenti eius pęnam incurrit.

Ad secundam probationem respondeo quòd excommunicatio inflicta sine trina pręmonitione per Papæ inferiorem est quidē iniusta ex defectu ordinis iudiciarij. contra. c. Romana. de sententen. excom. lib. 6. non tamen est nulla sed tenet vt supra in Quæstionario. lib. 1. q. 43. latius habetur. & à fortiori tenet per Papam inflicta. quod etiam dicit Syluester tit. excom. 1. not. 3. & 4. & excom. 2. not. 2. & gl. in c. sacr. de sentent. excom. ex d. c. Romana. & gl. in c. sentent. 11. q. 3. & Couarruuias in c. alma mater. de sent. excom. par. 1. §. 9. nu. 7. fol. 78. 79.

Quò ad illud autem vtrùm videlicet pro peccato omnino præterito sine vlla hominis pręmonitione possit excommunicatio sic infligi vt valeat & non sit nulla quamuis iniusta sit, dico cōmuniter teneri ꝙ non vt Soto vbi supra & de secreto in 2. memb. q. 8. in responsione ad 2. Arg. *Difficultas.*

princi-

principale & de iustitia & iure lib.5. q.6. art.2. & cum ipso est etiam noster Castro de lege pœnali.lib.2.c.vlt. conclusio.2. secundum doctores in 4.dist.18.& Couarruuias in c. alma mater. de sent.excom.par.1.§.10.nu.1. 4. & 5. videtur ad idem licet postea oppositum teneat.

Sed ad exaltationem potestatis Ecclesiasticæ fortè & quidē satis apparenter & verè dici posset oppositum, quòd scilicet illa excommunicatio quamuis iniusta non tamen nulla sed valida esset atq; teneret: quod maximè de excommunicatione lata per Papam verius videtur. quod tripliciter probatur. Primò, quia aliæ pęnæ Ecclesiasticæ possunt validè infligi per Ecclesiam pro peccato commisso contra ius tantum Diuinum vel naturale sine vlla præmonitione atque omnino iam transacto, ergo & pœna excommunicationis. nulla est enim ratio discriminis: Ecclesia namq; æquè punire potest pœna Ecclesiastica hac vel illa peccatum commissum contra ius Diuinum vel naturale, atq; contra ius Ecclesiasticum simul vel separatim. neq; dabitur ratio discriminis nec auctoritas qua hoc prohibeatur Ecclesiæ, sed potius vbi id cōcessum sit, vt ex auctoritatibus infra recitandis constabit. neq; per id Matth. 18. Si Ecclesiam non audierit, sit tibi tanquā ethnicus &c. vt inferius patebit ad obiecta respondendo. Secundò probatur idem, quia peccans contra præmonitionem Ecclesię, vt caueat vel desistat à peccato, licet grauius peccet quàm si non præmonitus peccaret aut in peccato perseueraret: at verò excommunicatio vel alia pœna Ecclesiastica nō infligitur illi propter solam in obedientiam vel contumaciam contra præceptum illud Ecclesiæ: Nam eadem ratione posset puniri & excommunicari propter inobedientiam, contra præceptum aliud iuris Diuini vel naturalis sibi cognitum, vel intimatum: modo altera inobedientia vel contumacia sit alteri coniūcta, modo non vt proximè dictum est. Neque excommunicatur solum quia non emendatur, vel quia non desistit à peccato, vel quia non restituit aut reparat damnū quod fecit: quia sæpe contingit ꝙ iam ipse de illo peccato contritus & omnino emendatus est, & nullum damnū est subsequutum, vel iam restitui vel reparari non potest, vt contingit in incestu, fornicatione, homicidio occulto & alijs eiusmodi peccatis omnino pręteritis & iam emendatis. ergo illa excōmunicatio quæ tunc infligitur non nisi vt pœna pro illo peccato incestus vel homicidij iam omnino pręteriti fertur. Tertiò probatur idem per auctoritates. Nam 1.Corinth.5. Paulus tradens Sathanę incestuosum illum excommunicauit, illo modo tunc in Ecclesia consueto, pro peccato omnino præterito contra ius Diuinum & naturale: quamuis communiter dicatur ꝙ iam ille præmonitus erat à Pau. vel ab alio vt desisteret ab illo peccato. Sed certè textus id non significat imò d.c. Romana. potius sub indicat oppositum. Item c.guilisarius.23. q.4. vbi Papa excōicauit quosdam quia ipsum deceperunt & comprehenderunt, & præcipit ne de cætero quispiā simile attentet. & ita pro illo peccato omnino pterito, sine vlla præmonitione illos excommunicauit. Item eadem q.c.inter querelas. B.Greg. reprehendit quendam Episcopum eò quod pro iniuria in ipsum facta quendam excommunicauit: & non illum reprehendit eò quòd pro peccato iniuriæ iam præterito excōmunicauit: quem certè de hoc illum reprehendisset si id illicitè fecisset, aut facere nō potuisset, sicut & ipsum reprehendit de alio quod speciem vindictę & mali habere videbatur. Item in c. in primis.2.q.1. quidam excommunicantur & in monasterio ad agendum pęnitentiam recluduntur, quia contra ordinem iuris procedentes quendam Episcopū, inauditum condemnauerunt & alterum loco illius substituerunt. Item ex c.ex parte. de verbo. sign.& distin.86.c.tanta. & 30.q.2.c. eos qui rapiunt & c.raptores. & 27. q. 1. c.si quis Episcopus. & vbicunq; in iure præcipitur vt pro crimine vel iniuria iam facta quis à iudice excommunicetur: quamuis absolutio ab ea non fiat quousq; fiat debita satisfactio vel emenda: at verò ipsa excommunicatio nō quia non emendat vel non satisfacit, sed quia peccatum illud fornicationis vel incestus vel quia iniuriam fecit quod omnino iam transijt contra ius Diuinum vel naturale infligitur vel infligi decernitur, vt cōstat ea iura consideranti. ad idem facit quòd B.Amb. excōicauit Imperatorē Theodosium propter sęuitiam in Thesalonicenses exercitam vt dist 95. c.duo sunt. & in historia Ecclesiastica. lib. 5.c.1. habetur. Hanc opinionem tenent expresse gl.in c.Romana.de sent.exc.lib.6.& Caiet 2.sentent. q.69 art. 2. & Almayn de potestate Ecclesiastica.c.10.& Siluestrina. excom.1.notab.3.& 4 & excom.2.notab.2.& 4.& ibidem inferius. q. 11. vbi agit de eo qui per iudicem excommunicatur quia impregnauit monialem, quomodo ligatur quomodo non: facit & Couarruuias vbi supra.§. 10. nu.5 .fol.84.secundum gl.in d.c.Romana. Et Victoria in materia de excom.§.6.fol.254.dicit. quod sufficit pro monitione prohibitio legis diuinæ, vel humanæ, contra quam peccatur.

Si contra hanc opinionem Arguatur pro opinione communi, ꝙ Matth.18.non datur facultas Ecclesiæ ad excōicandum nisi pro inobedientia vel contumacia contra præceptum Ecclesiæ annexa vel non annexa alteri peccato mortali, talis autē inobedientia & cōtumacia non est vbi admonitio vel præceptum Ecclesiæ non præcedit, quale peccatū omnino præteritum est ergo &c. Respondeo negando maiorem. Nā licet Matth. 18.detur potestas & modus excōicandi vt iustè fiat: non tñ negatur ea potestas Ecclesiæ si aliter fiat neq; eius sententia ibi decernitur nulla; sed

sed modus scomunicandi relinquitur Ecclesiæ viderit expedire. Item minor est falsa. est.n. inobedientia & contumacia, ẽt contra legem humanam idem prohibentem, si non formalis bene tñ virtualis in ipso facto, vti superius in rñsione ad primum argumentũ dictum est. Si secundò obijciatur ꝙ excõicatio non potest esse nisi sit medicinalis.c.cum medicinalis. de sent.excom. lib.6. pro peccato aũt omnino præterito nõ potest esse medicinalis, quia iam nullum remediũ est neque vtilitas, sed potius damnum eius qui excõicatur qui etiam fortè iam de peccato penituit ergo super eo ferri non potest. Respondeo negando minorem: quia sicut omnes aliæ pęnæ spirituales & temporales per Ecclesiam pro præteritis peccatis inflictæ sunt medicinales ex natura sua, quatenus vel ipsi peccatori vt redeat ad cor vel sic inuitus vel timeat caueatq; de cætero, & similiter alijs sit in exemplum: ita de hac excommuuicatione dicendum est. Et ita patet responsio ad primam probationem atque secundam principalis argumenti suprapositi.

Ad tertiam probationẽ illius primi argumenti principalis respondeo negãdo minorem. quia licet non formaliter, at materialiter in ipso facto ratione ipsius criminis, vt diximus ad primã probationem, offendit omnem legem id prohibentem: licet non culpabiliter agit contra talem legem inuincibiliter ignoratam. sicut in solo lumine naturali fornicantes legẽ Diuinam inuincibiliter ignorantes, licet inculpabiliter: tamen pœnam æternam ipsius Diuinæ legis ignoratæ incurrebant vt patet ex supradictis.

Ad quartam probationem prædicti primi argumenti suprapositi rñdeo, ꝙ in duobus primis casibus ibi positis est ignorãtia facti probabilis, quamuis habens ortum ab ignorantia iuris humani: quæ ignorantia excusat à pœna legis, vt supra.q.26. dictum est: quia ibi non est contẽptus in se legis nec in facto quod canon punit, sicut est ignorantia tantum iuris humani de qua loquimur. & ad c.vt animarum. Respondeo quòd solum loquitur de ignorantia statutorum diœcesanorum, vt patet idque ex benignitate iuris speciali: ideo potius est pro nostra opinione vt supra probatum est.

Quòd si obijciatur adhuc.c. Romana.de sent. excom.lib.6. vbi prohibetur excõicatio pro præteritis aut futuris culpis etiam conditionaliter fieri. Respondeo secundum Couarruuias vbi supra. §. 10. num.5.fol.84.col.1. quòd intelligitur ad hunc sensum. Primò quòd non feratur excommunicatio pro culpis futuris, nisi culpa uel offensa præcesserit: nam si præcesserit culpa uel offensa poterit excommunicatio ferri pro futura & pro præterita culpa. Secũdò ibi etiam prohibetur ne excommunicatio feratur sub ea conditione si intra tantum tẽpus nõ satisfecerit: nisi mora in satisfaciendo præcesserit. Tertio ne hoc secũdo neq; illo primo modo pro præteritis aut futuris culpis excommunicatio feratur absolutè vel conditionaliter, nisi aliqua alia rationabilis causa subsit. Nam si sub vtique i pro præteritis, & futuris culpis absolutè & conditionaliter excommunicatio ferri potest, vt dictum est, & ita etiam magna ex parte practicatur dũ ad reincidẽtiã excõicatur & ut diximus à Papa fieri potest.

Secundò arguitur principaliter cõtra illa primã propositionẽ ad idẽ. quia si ius Diuinũ superueniẽs prohiberet sub pęna ęterna id quod alias est prohibitũ iure humano sub aliqua pęna, putà ꝙ nõ comedantur carnes die veneris aut ꝙ non contrahatur matrimonium in quarto gradu consanguinitatis: sequeretur quòd qui scit prohibitum iure humano, sed inuincibiliter ignorans esse ẽt prohibitum iure Diuino: si id violaret non solum incurreret pęnam illius iuris humani sed ẽt iuris illius Diuini prohibentis id quod aliàs iure humano prohibitum est. patet sequela per eandem rõnem omnino per quã tenetur opinio præfatæ propositionis. ꝙ autem hoc consequens sit absurdum patet, quia inuincibilis ignorantia iuris Diuini excusat à culpa vt supra q. 17. ergo & à reatu pœnæ æternæ propter illam culpam. *Argum. 2.*

Et cõfirmatur primò, quia ex præfata opinione sequeretur primo, ꝙ ligarentur excõione illi qui cõmittunt actum prohibitum solo iure humano seu Papali per extrauagãtes; & priuilegia quæ probabiliter ignorãtur. putà per Sixtinã & hmõi priuilegia innumera in mille casibus particularibus, quod tñ est falsum & contra cõiter doctores vt patet ex supradictis. Et similiter, secundò sequeretur ꝙ qui actũ lege Diuina prohibitũ cõmitteret, incurreret excõionem latam per priuilegium particulare Papæ, concessum in fauorem alicuius personę seu religionis aut status, contra committentem illud aliàs iure Diuino prohibitum: etiam si probabiliter ignoret tale priuilegium, vt sæpe contingit in multis priuilegijs concessis religiosis sub excõicatione ipso facto contra eos molestantes in personis & rebus. & quod id sequatur patet ex ipsa opinione, quia non excipiuntur in secunda eius parte ẽm d.c.vt animarũ. in quo fundatur opinio, nisi excõiones ordinariorum. Quòd aũt istud concedere sit absurdum patet, quia sic irretiretur totus mundus talibus excõionibus priuilegiorum: & quia contra faciens non censetur excõicatus ẽt si excõicatio sit ipso facto lata, in contra facientes nisi post iudicialẽ notificationem seu sententiam: & quia sine tali præmonitione censetur æquè ignorari vt statuta particularia diœcesanorum de quibus habetur. d.c. vt animarum. & quia est eadem ratio vtrobiq; & per consequens eadem lex, quia ratio est anima legis. *Confirmatio. 1.*

Respondeo ad secundum Argumentum negando sequelam: & ad eius probationem negatur quòd sit eadem ratio vtrobique. Quoniam huma-

humanũ ius & legislator humanus, vt defensor legis Diuinæ & naturalis ei obsequens ad eius obseruantiã tendens & vindex transgressionis illius; quando prohibet & punit id quod aliàs iure Diuino & naturali prohibitum est: id præcipuè facit quia aliàs iã cognoscitur illud iure Diuino prohibitum esse volens conseruare honorẽ sui superioris: & ideo etiam incurritur eius pęna & vindicta. secus quando ius Diuinum superueniens prohiberet & puniret quod est aliàs iure humano prohibitum. Nam cùm ius Diuinum sit superius & non sit defensor, minister aut executor legis humanæ nec vindex eius: inde non prohibet aut punit id quia iure humano aliàs cognoscitur esse prohibitum: neque vt conseruet honorem iuris aut legislatoris humani tanquam superioris: sed quia vult principaliter id nunc prohibere de nouo vt superior; sicq; transgressionem talis iuris Diuini præcipuè punit quia contra ipsum peccatum est. Ideo qui non peccat culpabiliter contra ipsum ius Diuinum non incurrit eius pęnam aut vindictam: quamuis aliam pœnam legis humanæ violatæ incurrat.

Resp. ad 1. cõfirmationem. Ad primam confirmationẽ, respondeo ad primam eius partem de extrauag. & priuilegijs super re tantum humanitus prohibita negãdo sequelam: quia vbi nulla culpa contra vllũ ius, nulla etiam pęna vllius iuris iustè infligit, vt dictum est. Ad secundam partem confirmationis: id facilè conceditur ex dictis: neque vllum est inconueniens neque periculum quòd talium priuilegiorũm vel extrauagantium violatores excõmunionem ipso facto inflictam, etiam ante notitiã vel notificationem aut monitionem iuridicam incurrant in foro conscientiæ. Nam in foro exteriori tunc solum eam pœnam incurrunt, quando talia sunt quòd censentur & sunt communia, vel generalia & nota communiter omnibus: ita quòd eorum nulla præsumitur nec est ignorantia probabilis maximè apud ipsos violatores aut transgressores eorũ: quæ aliàs iure Diuino vel particulari sunt prohibita. id tamen raro contingit quò ad ipsa priuilegia: nam ferè semper dicitur in eis quòd post talem vel talem notitiam eorum intra tantum vel tantum tempus & non ante, ipsa excommunicatio in transgressores inflicta ipso facto in vtroq; foro incurratur. Quòd si talia priuilegia vel extrauag. non ita generalia nec communiter nota sunt neq; censentur: tunc certè ipsorum excommunicatio ab ignorãtibus in vtroq; foro non incurritur: sicut nec pęna statutorum diœcesanorum per eandem rationem, quia vt diximus, ex ipsorũ priuilegiorum tenore constat quòd non aliter ligare Papa intendit, imò nec eorũ aut iuris communis pęnam incurrit, qui ex culpabili ignorãtia trãsgreditur quãdo tale ius vel priuilegiũ requirit dolũ expresse, vt in q. 28. sequente latius habetur.

Opinio. 2. Secũda opinio etiã probabilis est in hac quæstione quæ distinctè & generaliter tenet q̃ qui cõmittit factũ aliàs lege Diuina vel naturali dãnatum, quantumcunq; mortaliter peccet contra Deũ nullã pęnã humanã inflictam pro illo peccato incurrit in foro conscientiæ: si probabiliter ignorabat talem legem humanam Papalem cõmunem aut particularem seu ordinarij cuiuscũque, quia nullam differentiam facit inter hæc. Fundamẽtum huius opinionis est illud quod supra tactum est in argumẽtis contra primam opinionem & maximè in primo argumento præfato: quod tamẽ ibi solutum est. Hanc opinionem tenet Summa Angel. tit. excommunicatio. 7. §. 2. casu vltimo & Syluester tit. excommunicatio. 2. nota. 3. & excommunicatio 10. q. 3. & latius tit. ignorantia. q. 8. & dicit esse de mente Florent. 3. par. sum. tit. 25. c. 23. & Ant. de Butrio & Panor. in c. à nobis. de sent. excom. & in cap. cognoscentes. de constit. & Innocent. in cap. si verò. de sententia excommunic. præsertim quò ad alias pęnas, excepta excommunicatione: & Bea. Thom. 1. quodlib. artic. 19. vniuersaliter id tenere videtur, quod scilicet, constitutio Papalis ligat solũ ex lata culpa ignorantes, vt dicetur infra q. 29. & ad hanc opinionem videntur accedere doctissimi quidam moderni, de quorũ numero est Soto in 4. sentent. dist. 22. q. 1. art. 2. & tandem noster Castro de lege pœnali lib. 2. c. 14. & tenent satis communiter Theologi in 4. distinct. 18. & hæc opinio forte fuit vera ante constitutionem cap. vt animarum. de constitut. lib. 6. & Couarruuias in c. alma mater. de senten. excommunic. par. 1. §. 10. num. 12.

Contra hanc opinionem possunt fieri argumenta, videlicet tres illæ rationes suprapositæ in probatione primæ opinionis præcedentis. quarum prima sumpta est ex c. vt animarum. de sentent. excom. lib. 6. *Argum. 1.*

Resp. ad 1. Argum. Ad quam potest responderi pro hac secunda opinione vt respondet Syluester. titu. ignorantia. q. 8. quòd argumentum sumptum à contrario sensu vt ibi sumitur non semper valet: immo responsio præfati capit. scilicet vt periculis animarum obuietur, æquè militat in statutis & sententijs Papæ & magis quàm in statutis ordinariorum aliorum: quia statutum Papæ est vniuersalius & ideo plures ligat & minus publicatur: ideo maior ratio est ibi prouidendi periculis animarum, quàm in statutis ordinariorum vbi non est tale periculum. Nunc autem ratio legis ibi expressa trahitur ad casus similes vbi inuenitur eadem ratio: etiam si talis casus ibi non exprimatur. Quanto magis quòd in eo. c. vt animarum, vbi dicitur. quorumcunq; ordinariorum, sic absolutè non limitando ad ordinarios locorum, potest per quoscunq. ordinarios intelligi etiam Papa & eius statutũ comprehẽdi in illa mitigatione illius c. & licet sufficisset dicere ordinariorum non dicẽdo quorumcunq;

ibi videtur includere solum particulares ordinarios: tamen addidit id Papa vt excludat statuta communitatum de quibus ibi Papa non loquitur.

Replica. Sed certè præfata responsio Syluestri non satisfacit: quod quadrupliciter probatur. Tum primò quia potest negari quòd præfatum c. fundatur solum in ratione ibi expressa: quamuis sit motiuum ad sic statuendum: sed præcipuè fundatur in voluntate Papę sic statuentis vt patebit statim. igitur sic replicatur, quando ratio statuti non est principalis ratio statuendi sed est motiuum tantum: tunc non debet trahi ad similes casus non expressos, vt est practica Iuristarum & refert ipse Syluester tit. lex. q. 17. 18. & alij Summistæ. & Adrianus in suo 4. sententiarum in materia excommunionum. q. 3. in 8. exceptione, vbi ad hoc etiam refert dictum Ioannis Andreæ in cap. sacris, de his quæ vi metus. dicentis quod casus exceptus à regula iuris non extenendus est ad alium casum eiusdem vel paris rationis nisi per Principem, vt habetur in l. si verò. §. de viro. ff. sol. matrimo. & per notata in c. constitutionem. de reg. iur. lib. 6. & in regula. quæ à iure exorbitant. eod. lib. vbi etiam dicit Adria. quòd hoc dictum Ioan. Andr. est verum & debet intelligi dũ taxat quando exceptio illa illius casus sit principaliter ex principis seu iuris dispositione: non tamen cum ex ipsa sola ratione locum haberet ipsa exceptio ante principis seu iuris dispositionẽ: tunc enim secundum cõiter doctores secũdum rationem est sensus legis & exceptionis. in casu autem prædicti c. vt animarũ, ratio exceptionis illius scilicet excommunionis latæ per statuta ordinariorum non habet locum ex sola ratione neque in ea præcipuè fundatur, sed in voluntate Papæ benignè quamuis ex pia causa moti sic statuere volentis. quod patet. quia nisi Papa excipere benignè voluisset, certè esset idem iudicium de ea & de excommunione seu sententia lata per ius cõmune aut Papale: alioqui non erat causa condendi tale c. si etiam ante eius conditionem esset idem ius. neque illud caput esset iam ius nouum aliquid de nouo disponens. igitur non potest extendi ad alios casus ẽt eiusdem rationis ibi non expressos. Tum secundò, quia etiam si id concedatur potest tamen bene negari quòd sit par aut æque periculũ in non mitigando sententiam iuris communis vel Papę. imò oppositum patet: quia sententiæ Papales aut iuris communis non sunt de tot casibus particularibus vt communiter & passim in eas homines incidant: quale periculum est in sententijs ordinariorum quæ sunt tot & de tot particularibus & vt plurimum accidentibus, quæ & non communiter diuulgantur, vt facilè & communiter in eas incidant homines. ideo ijs periculis communiter accidentibus tantum voluit Papa in dicto cap. benignè prouidere. Tum tertiò quia in dicto capit. non est argumentum à contrario sensu vt dicebat Syluester: sed à speciali lege seu exceptione contra communem legem generalem. & licet esset argumẽtum à contrario sensu, tamen probatum est suprà quòd ibi bene valet. Tum 4. quia potest optimè negari ꝙ noĩe ordinariorũ ibi etiã cõprehendatur Papa. immo & oppositũ inde probatur. quia licet Papa sit ordinarius generalis totius Ecclesiæ: tamẽ quando ipse Papa pluraliter dicit ordinarios, quoscunque ferendo legem inductiuam noui iuris & mitigatiuam iuris cõmunis, vt ibidẽ facit, secundũ omnes doctores nõ videtur cõprehẽdere se ipsum nisi exprimat. quia sic est cõsuetudo loquẽdi quòd in generali locutione persona loquẽtis intelligitur excepta, vt est etiã regula iuristarũ: nisi oppositũ aliàs constet. immo & glos. in eod. cap. vt animarũ, expressè per ordinarios intelligit oẽs alios particulares ordinarios à Papa, & per sententiã ordinariorũ intelligit excludit sententias generales generaliũ statutorũ Papæ. igitur eualio Syluestri nulla est, nec põt effugere quia & claudicat omnibus quatuor pedib.

Ideo volens tenere hanc secundam opinionẽ potest respondere ad primam rationem præfatam sumptam ex c. vt animarum, dicendo quòd ante dictum c. erat fortè vera ista secũda opinio: nunc autem per illud est institutum nouum ius: ideo nunc non habet locum, secunda opinio sed prima. Sed certè contra hanc responsionem & opinionẽ est etiã replica fortis, quod etiam ante dictũ c. vt animarum, non habet locũ ista secũda opinio sed prima, quia dictũ c. est nouũ ius solũ quò ad mitigandum & ad prouidendũ periculis animarũ vt ibi dicitur: & hanc mitigationẽ solũ facit quò ad ibi expressa, scilicet quò ad sententias vel constitutiones ordinariorum exprobabili ignorantia violatas. ergo quò ad sententias iuris communis etiam probabiliter ignoratas non extenditur præfata mitigatio. igitur manent sicut ante non mitigatę: & ligant semper nunc & olim vt supra in prima ratione dictum est. & ita hęc opinio secunda non bene respondet ad primam rationem supra dictam ex c. vt animarum. Ratio. 2. Replica.

Ideo tertiò modo respondet Couarruuias vbi supra quòd dictum c. vt animarum intelligitur de non subditis ignorantibus statuta diœcesanorum delinquentibus intra teritorium eorum: quia non ligantur statutis ipsorum. Sed certè hæc expositio diuinatoria est, neque textus ei suffragatur, neque id significat, quod si intendisset id facile explicare potuisset. ideo vbi ius non distinguit nec vos distinguere debemus, vt ait glo. in c. solite. de maiorita. & obedien. & doctores communiter. 3. Respon.

Secundò contra præfatam secundam opinionem arguitur ex c. cum illorum. de sententia excomunic. vt habetur supra in secunda probatione primæ opinionis. Argum. 2.

Ad

Respon. Ad quod, pro hac secũda opinione quid possit sufficienter responderi ego non video: nisi subterfugiendo dicatur quòd ibi Papa loquitur de ignorante culpabiliter seu improbabiliter prædictum ius: & quòd ratio cogit ita intelligere, licet textus non exprimat.

Replica. Sed contra hanc responsionem est replica manifesta. quia iam probatũ est quòd lex expressè loqui videtur de ignorãtia probabili iuris humani, vt patet ex verbis exceptionis ibidem sequentis, scilicet dum tamen eorum ignorantia crassa non fuerit. ideo qui voluerit tenere hanc secundam opinionem prouideat sibi de alia responsione sufficiente: vel dicat quòd non est idem iudicium de pœna irregularitatis & de alijs pœnis vt supra q.26. propositione secunda habetur.

Argum. 3. Tertio contra præfatam secundam opinionẽ, arguitur per ratione quæ supra posita est in tertia probatione primæ opinionis & in respõsione ad 1. argu. contra eam. Respon. Ad quam potest responderi pro hac secũda opinione, negãdo quod sufficiat peccatum mortale contra legẽ Diuinam: sed oportet quòd sit mortale cõtra ipsam legem humanam non solum in facto sed & quòd formaliter sit cõtemptus verus vel interpretatiuus ipsius legis humanæ vt eius pęna incurratur pro illa culpa. ad hoc autẽ requiritur cognitio eius: & ita sine cognitione aliqua ipsius legis non incurritur culpa contra eam: & per consequens neque pœna eius. Sed hæc responsio facile potest cõfutari per ea quæ habentur supra in probationibus secundæ opinionis. Replica. Et videtur mihi quòd bonus vir iste Syluester non loquitur consequenter hic in tit. ignorantia. q.8. tenens quòd ad incurrendum pœnam iuris humani requiritur cognitio & contemptus & transgressio ipsius. & supra tit. excommunicatio. 1. notab. 3. in fine dicens quòd sufficit peccatum mortale contra legem Dei, vt supra dictum est in responsione ad 1. Argum. contra primam opinionem. qui tamen Syluester solet de his repugnantijs audius debito carpere summam Angelicam & alios doctores.

3. Opinio. Tertia opinio indistinctè tenet ꝙ committens actum Diuina vel naturali lege prohibitum incurrit etiam pœnam legis humanæ pro tali culpa inflictam, etiam si illam legem probabiliter ignoret. & hęc opinio nullam distinctionem facit inter leges humanas generales aut Papalia statuta & ordinariorum aliorum. Fundamentum huius opinionis est quod tactum est supra in prima & secunda probatione primæ opinionis. & hanc opinionem tenet Scotus & alij communiter iuristæ & canonistæ vbi supra sunt recitati in fine probationum primæ opinionis. & horum opinio fortè fuit vera ante editionem dicti c. vt animarum. vbi de nouo est mitigatio facta in constitutionibus ordinariorum vt supradictũ est. post editionem autem prædicti cap. non videtur vera hæc opinio quò ad sententias seu statuta ordinariorum vt patet per ipsum c. & probatum est. Quòd si Scotus & alij eiusmodi generaliter & indistinctè loquentes intellexerunt suam generalitatem, solum quò ad statuta communia aut generalia Papæ quæ propriè dicuntur iura: quò ad statuta autem ordinariorum non loquebatur sed implicitè aut tacitè se limitare voluerũt secundum c. præfatum, vt animarum. tunc coincidunt cum prima opinione vt ibi dictum est.

Igitur nunc post editionem dicti c. videtur dicendum quòd solum sunt duæ opiniones probabiles: & sunt illæ duæ priores supra positæ. quorum prima videtur verior secundum rigorem iuris. secũda autem supra posita videtur mitior & æquior saltem quò ad pœnam excommunionis. inter rigurosam autem & æquam opinionem illa est in foro conscientiæ eligenda & tenenda quæ est probabilior & secura, quamuis absolutè & semper non sit securior necessario tenenda. vt habetur latius supra. q.3. & infra lib.3. de conscientia q.13. in 4. modo principali ibi posito, & ideo tandem videtur quòd prima opinio sit tanquã probabilior & secura tenenda quò ad omnes pœnas excepta irregularitate: de qua dicatur vt superius in q.26. propositio. 2. in secunda eius parte dictum, est quod incurritur, quando datur opera rei illicitæ.

QVAESTIO XXVIII.

Vtrum ignorantia vincibilis iuris vel facti excuset à pœna iuris humani, si non dolosè nec ex lata culpa commissum est contra illud.

RESPONDEO quòd sic: idque solum quando tale ius non punit per talem pœnam nisi culpam scienter aut ea vero dolo commissam: & homo rei licitæ operam dabat. non autem excusat maximè à pęna excõionis & alijs pęnis spiritualibus si operam dabat rei illicitæ. regulariter etiam non excusat à pœna temporali non corporali iuris humani qñ ex lata culpa vel ignorãtia vincibili cõtra tale eius cõmissum est. Propo.

Hæc responsio habet tres partes pro quarum declaratione duo notã. Primum quòd secũdum Syluestrum titul. culpa, & dolus, & supra quæst. 1. quæst. 26. in hoc lib. habetur secundum communiter doctores. Nota 1. Culpa secundum ius dicitur defectus vel deuiatio à bono vel ab eo quòd secundũ ius fieri deberet, & per hominis debitam diligentiam poterat prouideri. & in hac vltima particula differt à casu fortuito quãdo pręuideri nequit. in prima particula differt à dolo quæ est voluntas nocendi à proposito vt proximè dicetur. culpa autem non est voluntas formalis sed interpretatiua: ita quod vt diximus est circunspecta, idest inconsiderata deuiatio ab eo quòd

pro leuissima culpa, vt si Medicus doctissimus & diligentissimus conductus esset: & ex sua leuissima culpa regem occidisset præter intentionē, vt tenet Sum. Angel. & Adria. in 4. de restitu. & alij, vt refert Syluest. tit. culpa quęst. 4 cuius oppositum ipse cum alijs tenet ibidem. aliquando etiam sine vlla culpa propria quis incidit pœnam legis, putà irregularitatem vel suspensionem in odium criminis aut facti simoniaci & huiusmodi, vt ait gl. in c. ex insinuante. & c. de symoniæ: extra de symonia. Quando autem quis est in dubio iuris vel facti & sic agit contra legem tunc dic, quòd si sic agendo peccauit mortaliter incidit ex communionem seu pœnam legis inflictā pro illa culpa ac si ex lata culpa egisset. quia homo diligens in cauendo censuras interim dum est in dubio certè rationabiliter caueret donec sufficienter inquireret & certificaretur, vt ait Syluestr. tit. ignorantia q. 9. Ideo & Adrian. vbi supra dicit quòd si quis existens dubius de iure, an scilicet, ipse licitè communicet cum Sorte, de quo dubitat, an sit excommunicatus & denunciatus propter furtum quod vidit illum committere propter quod solet excommunicatio infligi & denunciatio fieri: tunc si potest ipsum Sortē vitare sine illius confusione & præiudicio putà in secreto tenetur vitare aliàs amās periculum peribit in illo. Si autem non potest illum vitare sine tali confusione & præiudicio ita scilicet, quòd si sortes non sit excommunicatus erit ipsi præiudicium in tali vitatione putà in publico: & tunc credo ait Adria, quòd licet, & sine incursione ex communionis potest in minorem partem quæ charitatis est declinare, cōmunicando cum prędicto sorte in tali dubio. hęc Adrianus, & consonat Gabriel in quarto distin. 18. quæst. 3. notab. 3. & Florenti. 3. par. titu. 25. capit. 1. §. 1. & Gerson de vita spirituali lectio. 4. & Syluester ex communicatio. 5. in 4. notab. dubio 16. 17. & absolutio. 3. dubio. 1. §. 10. & tit. dubium quęst. 4. quamuis alij aliter opinantur. immo saluo meliori iudicio mihi videtur in hoc vltimo casu quòd talis tenetur non vitare ipsum sortem in publico: quia certius peccatum iniustitiæ cæteris paribus est potius cauendū quàm dubium peccatum incidendi ex communionem, vt de hoc latius habetur in lib. 3. de conscientia quæst. 8. ibi videatur, quamuis Adria aliqualiter dissonet. Prædicta omnia in hac tota quæstione sunt vera in foro conscientiæ. nam quò ad forum contentiosum & iudicialem vbi statur præsumptionibus aliter dicendum est, id quod à doctoribus forentibus eiusmodi facultatis petendum est. Et nota ex Syluestro vbi supra titu. culpa quæstio. 11. quòd ignorantia etiam iuris naturalis ex lata culpa, excusat à dolo & à pęna quæ propter dolum secundum ius humanum imponenda est.

QVAESTIO XXIX.

Vtrum peccatum ex malitia sit grauius quàm ex passione & ignorantia, & quod eorum est periculosius.

RESPONDEO per duas propositiones quarum prima est. Peccatum ex ignorantia est minus graue: deinde peccatum ex infirmitate seu passione est grauius: peccatum autem ex malitia est grauissimum omnium. Propo. 1.

Probat dupliciter primò auctoritate Gregorij, & habetur. de pœnitentia. distinctio. 2. cap. sciendum, vbi sic habetur. Peccatum tribus modis admittitur, ignorantia, infirmitate, studio: & grauius quidem infirmitate quàm ignorantia, sed multò grauius studio quàm infirmitate peccatur.

Item secundò probatur ratione secundum Adria. in 4. quodlibet. artic. 2. & Thom. secunda secundæ quæstio. 77. artic. 6. & 7. & quæstio. 78. artic. quarto, vbi primò probatur quòd peccatum ex ignorātia sit minus graue quàm ex passione. quia vbi est minus de voluntario & de contemptu ibi est minus graue peccatum cæteris partibus, scilicet stante eadem materia & circunstantijs & prohibitione. Sed in peccato ex ignorantia est minus de voluntario & contemptu quàm in alijs. ergo. consequentia patet cum maiori etiam ex supradictis quæst. 16. ad quod facit Luc. 12. Seruus qui non cognouit voluntatem Domini & fecit digna plagis vapulabit paucis. & causa ibi subditur, quia cui multùm datum est, scilicet cognitio. multùm quæretur ab eo. vbi fundatur regula Augustini quòd scilicet, minora sunt peccata ignorantium quàm scientium: ex quo concludit auarum fidelem, qui sciens ab auaritia non recedit vincere in scelere eum qui nesciens in hæresim incurrit ex ignorantia crassa vel supina tantum: nisi fortè aliàs ex genere peccati ipsa hæresis magnitudo faciat, quod in auaritia facit scientia prædicta vt sic hæreticus nesciens auaro scienti coæquatur aut excedat in culpa: quia aliàs non sunt cætera paria, vt habetur 6. quæstio. 1. capit. quæro. Quòd autem peccatum ex malitia sit grauius quàm ex passione, semper loquor cæteris paribus, & per consequens sit grauissimum omnium patet. quia ibi est magis voluntarium maiorq; contemptus: quia cum peccatum sit peccatum quatenus est voluntarium secundum Augustinum, ergo quantò motus peccati est magis proprius voluntati, peccatum est grauius cæteris paribus. Sed in peccato ex malitia motus peccati est magis proprius voluntati: quia

ex ipſa mouetur ad peccatum ſine impulſu ab extrinſeco quàm quandò ex paſſione peccatur quaſi ex quodam extrinſeco impulſu ad peccatum. ergo ex hoc ipſo quòd eſt peccatum ex malitia eſt grauius quàm ex paſſione & ignorantia: & eò magis quò ipſa malitia fuerit vehemētior. Sicut è contra eo ipſo quòd peccatum eſt ex paſſione diminuitur magis: quo ipſa paſſio fuerit vehementior & magis impellens extrinſecus voluntatem ad peccatum. & ſic patet intentum. & facit ad hoc 1.Reg.15.Quaſi peccatum ariolandi eſt repugnare & ſcelus idolatriæ eſt nolle acquieſcere.& Prouerb.18.Impius cum in profundum peccatorum venerit contemnit.

Argum. 1. Contra prædicta primò arguitur probando quòd ignorantia non magis alleuiet peccatum. quia ignorātia præfata eſt peccatum diſtinctum à peccato perpetrato ex ea:infirmitas autem ſeu paſſio non eſt peccatum licet proueniat ex peccato aliquando & inclinet ad peccatum: quia in actu ſeu omiſſione eſt ratio peccati ſecundū omnes doctores. ergo ignorantia non magis alleuiat peccatum ſequens quàm paſſio: imò potius aggrauat peccatum additum peccato. Patet antecedens, & conſequentia probatur:quia culpa non alleuiat ſed potius auget culpam ex ea ſequentem facitque maiorem.

Reſpon. Reſpondeo negando conſequentiam & eius probationem de quo latius ſupra quæſtio.16.in reſponſione ad ſecundum Argumentum habetur ibi videatur.

Argum.2. Secundò arguitur probando quòd peccatum ex paſſione ſit leuius quàm ex ignorantia. & ratio eſt triplex. Prima quia quicquid cauſat in voluntarium excuſat totaliter à peccato, ita quòd non eſt culpabile. Sed paſſio cauſat inuoluntarium ita quòd facit operari malum contra voluntatem, ergo. Conſequentia patet cum maiore: quia nullum peccatum eſt niſi ſit voluntariū aliquo modo ſecundum Auguſt. Ideo eſt regula generalis doctorum quòd motus primo primi qui ſunt naturales in illo ſtatu dum inſurgunt antequam moroſè continuentur non ſunt peccata vllo modo neque etiam venialia. & ratio illorum eſt, quia nullo modo ſunt voluntarij ſed naturales omnino,vt Adria.in 4.quodlib. art. 2. & Angeſt.in moralibus c.6.latius probat:quamuis Floren.par.2.tit. 5.c.1. §. 4. dicat totales motus eſſe veniales, quod eſſe erroneū probat Angeſt. vbi ſupra. de quo latius ſupra in noſtro quæſtionario.q.23. Igitur. Conſequentia cum maiore patet. Minor autem probatur ſecundū Almayn in ſuo morali tract.1.c.5.quia ſicut operatio quę ſit ex metu ideo dicitur inuoluntaria quia fit contra volitionem quæ ineſſet ſi ille motus non eſſet, ſeu quia fit contra nolitionem abſolutam ſed inefficacem ſimul coexiſtentem de eadem re, de qua eſt volitio abſoluta efficax ex metu: & ſic illo metu ſecluſo eſſet eadem res omnino (Lib.1.) nolita ſecundum Tho.1.2.q.76. & communiter doctores. Ita etiam homo paſſionatus per concupiſcentiam iam propter paſſionem illam conſentit operationi cui alias non conſentiret niſi adeſſet talis paſſio:cui reſiſtit per nolitionem quandam abſolutam ſed inefficacem ſimul de eadem re exiſtentem de qua eſt volitio abſoluta & efficax,vt patet experientia de his qui contra nitentes ex vehementia doloris aut concupiſcentię ſuperantur & conſentiunt: ſicut qui conantur riſum tenere emittunt tandem illum vehemētiorem:quibus dicitur.7.Eth. veniam eſſe dandam. Et ſic patet quòd id quod fit per paſſionem fit cōtra nolitionē quæ in eſſet ſecluſa paſſione aut quæ inefficaciter ineſt ſicut id quod per metum. Sequitur ergo quòd paſſio æque cauſat inuoluntarium ſicut metus & eadem ratione vt ſubſumptum eſt in minore. Item ad probationem pręfatæ minoris facit Sapien.4.Inconſtantia concupiſcentiæ tranſuertit ſenſum ſine malitia, id eſt ſine peccato,malitia enim peccatum eſt, & vbi nō eſt malitia nō eſt peccatum,& ad Rom.7. Quod nolo malum hoc ago, & ibi dicitur ꝙ lex membrorum captiuat animam ſub peccato, & Gala. 5. Caro concupiſcit aduerſum ſpiritum & non quæcunq; vultis faciatis. & ſic patet illa minor principalis & tota illa prima ratio.Secundò probatur idem, quia paſſio cauſat ignorantiā quandam in particulari,vt dictum eſt ſupra q.8.propoſitio 2.in dubio ibi poſito: & q.13.Sed ignorātia particularis totaliter excuſat à peccato, vt ibi dictū eſt,& q.17.& 18. ergo paſſio æquè aut magis quàm ignorantia excuſat & alleuiat.Tertiò probatur idem, quia infirmitas animæ grauior eſt quàm infirmitas corporis.ſed infirmitas corporis totaliter excuſat à peccato, vt patet in phræneticis.ergo multò magis paſſio quę eſt infirmitas animæ vt concupiſcentia & delectatio.

Reſpondeo ad ſecundum Argumentū negando minorem, & ad primam eius probationē conceditur antecedens ꝙ paſſio vel concupiſcentia cauſat aliquando aliquo modo inuoluntariū ſicut metus: ſed non ſimpliciter nec æqualiter vt etiam ait B.Tho.1.2. q.6.art.6. & communiter doctores,ideo negatur illa conſequentia,imò dico ꝙ metus abſolutè & per ſe cauſat inuoluntarium:delectatio autem non ſimpliciter nec propriè ſed per accidens, propriè autem & per ſe cauſat voluntarium.Ratio eſt quia delectatio ex ſua natura potius inclinat directè ad volendum concupitum, ergo de ſe potius facit ꝙ operatio ſit voluntaria quàm inuoluntaria: licet aliunde aliquādo adſit, nolitio aliqñ nolitio oppoſita pp aliam cauſam, voluntarium enim dicitur ex eo ꝙ voluntas directè in illud fertur, metus autem de ſe, & directè non inclinat ad volendum quod ex tali metu fit: ſed ad nolendum & fugiendum malum quod timetur: quod ne incidat quis potius licet cum triſtitia & ita indirectè vult agere tale (Reſpon. ad 2. Argum.)

re tale quid, quàm incidere in aliud malum quod timet & vult, vt in sententia ait B. Thom. prima secundæ quæst.6.arti.6. ideo metus proprie directè, & semper, & ex consequenti simpliciter causat in voluntarium; non antem delectatio uel passio: hæc enim simpliciter dicitur causare voluntarium; licet aliquando peccās ex tali passione delectationis peccet cum aliqua & magna pœnitudine & tristitia & contra pugnantia: sicut qui ex timore peccat, ut patet experientia de eo qui victus delectatione fornicatur cum pœnitudine, quia nollet sic passionari. quamuis Almayn in moral. vbi supra aliter dicere videatur.

Quòd si maior Argumenti intelligatur sic scilicet, quidquid quomodocunque propriè aut impropriè per se aut directè vel indirectè causat inuoluntarium excusat totaliter à peccato tunc negatur illa maior, quia passio delectabilis impropriè & indirectè aliquando & non semper causat inuoluntarium vt supra probatū est, non tamen excusat omnino à peccato & ita patet respōsio ad primam probationem minoris. Ad secundam autem ex Sap.4. respondeo secundum Adria. vbi supra quòd malitia nō capitur ibi pro culpa mortali, sed pro habitu vel actu peccati electionis seu de industria: & sine tali malitia bene transuertitur sensus per concupiscētia, vt ibi vult sapiēs & sup. q.8. propositione 2. habetur.

Ad aliud ex Rom.7. dico dupliciter. Primò ꝙ ibi Paulus vocat malum, malum pęnæ nō culpæ & ibi capitur peccatum pro concupiscētia contracta in natura ex originali peccato quæ etiam causaliter dicitur peccatum & inclinatiuè quia scilicet ad peccatum inclinat & est causa peccati quia est motus qui de se est contra rectam rationem licet non imputetur ad culpam quia nō est in nostra potestate vt dictū est. Similiter dico ad Gala.5. ibi vt non quęcunque vultis faciatis, quòd non est referēdum ad ea quæ fiunt per exteriorem actum vt dictum est: sed ad interiorē motum concupiscentiæ: vellet enim homo nunquam concupiscere malum, vt Rom.7. Quod nolo malum illud ago. Vel secundò respondeo secundum Tho. prima secūdæ q.77. art.7. quòd potest referri ad diuersa illud odiū & operatio de qua Ro.7. habetur; vt sit sensus, quod odi prius, iam post victus concupiscentia operor: & quod bonum prius volebam facere iā post victus concupiscentia non facio, vt patet in incontinētibus qui contra suum bonum propositum agūt victi concupiscētia. Sed vt ait Adria. vbi supra prima responsio videtur melior & magis cōsona textui & intentioni Apostoli ad Rom.7. & Gal.5. propter id quo subditur Rom.7. Iam ego non operor illud. Similiter patet responsio ad 7. Ethi. vbi supra: dico enim quod ille motus exterior inuoluntarius caret inordinatione peccati mortalis vt dictum est. Ad secundam rationē principalē argumenti respondeo negando antecedēs, quia cum sola ignorantia inuincibilis omnino excuset: passio autem non omnis neque semper tollit iudicium neque causat ignorantiam inuincibilem in particulari, sed semper impedit applicationem communis scientiæ ad particularem actum, vt supra quæst.8. propo. secunda: quam quidem passionem ratio pellere potest. ergo nō est ibi ignorantia inuincibilis. Et ita in quo sensu cōceditur minor negatur maior: & in quo cōceditur maior negatur minor & consequentia nihil valet. Ad tertiam probationem principalem conceditur maior ad hūc sensum, quòd infirmitas animę est grauior, id est periculosior quia nocet saluti animæ de se, non autem infirmitas corporis: sed tunc negatur consequentia quia non concluditur ad propositum. negatur autem illa maior ad hunc sensum quòd infirmitas animæ est grauior idest magis impediens libertatem animæ quàm infirmitas corporis: hoc enim est falsum vniuersaliter intellectū, vt patet ex dictis: & patet in phręneticis & huiusmodi capiendo infirmitatem animæ vt capitur in proposito pro passione incitante seu inclinante ad peccatum. quamuis B. Tho. & Caieta. vbi supra aliter respondeant ad hanc tertiam rationē: quia fundantur in sua opinione quòd peccata tēpore culpabilis ebrietatis commissi sunt per nouam culpam de nouo culpabilia: quam opinionem nos supra q.18. latius reprobabimus.

Tertio arguitur probando quòd peccatū ex passione non fit minus graue quàm si non fieret ex ea. quia quanto intensiore actu seu voluntate aliquis peccat tanto grauius peccat. sed passio impellens voluntatem ad peccatum facit eā intensius & vehementius ferri in actum peccati ergo passio potius aggrauat quàm alleuiat. Et cōfirmatur. Primo quia sicut se habet bona passio ad meritum ita se habet mala passio ad peccatū. Sed bona passio auget meritum: tum quia intendit actum uoluntatis: tum quia quò ex misericordia maiori quis subuenit pauperi eò magis mereri videtur. ergo mala passio opposito modo se habēs potius aggrauat quàm alleuiat peccatum. Et confirmatur secundo quia augmentū causæ auget effectum ut patet. quia si calidum dissoluit ergo magis calidū magis dissoluit. Sed passio est causa peccati, vt patet ex supradictis. quæst.8. ergo quò intensior est passio eo maius est peccatum inde sequens vel eò magis intendit voluntatem ad peccatum. *Argum. 3.*

Respondeo ad tertium Argumentum distinguendo maiorem, pro quo nota prius secūdum Thom. prima secundæ quæst.77. artic.6. & ibi Caiet. quòd motus voluntatis potest dupliciter intendi. Vno modo in quantum proprius volūtati ab intrinseco idest ab ipsa inclinatione volūtatis: alio modo in quantū communis voluntati & passioni seu ab extrinseco. Nūc dico ad maiorem *Ratio.*

iorem quòd si motus volũtatis sit intẽsior primo modo: tunc conceditur maior, quòd scilicet tũc est grauior culpa & maius meritum, & tũc negatur minor & consequentia. Nam passio præcedens non facit voluntatem intẽsius velle ab intrinseco & motu proprio sed ab extrinseco. Si autem motus voluntatis sit intensior secũdo modo tũc negatur illa maior: quia intensio illa secundo modo dicta consurgit ex causa diminuẽte rationem voluntarij, & per consequẽs rationem grauitatis peccati. quod probatur. quia cũ peccatum essentialiter consistat in actu liberi arbitrij quòd est facultas volũtatis & rationis: passio autẽ est motus appetitus sensitiui quæ passio cum se habet antecedẽter ad voluntatẽ, scilicet trahẽdo vel inclinãdo eam ad peccatũ, vt supra q. 8. proposui latius, iam voluntas tũc potius ex tali extrinseco impulsu & motu passionis operatur quàm ex proprio motu voluntatis. & ideo aliquãdo distrahitur aliqualiter à ratione proprij motus volũtarij: quia scilicet, nõ est omnino ille motus à volũtate ipsa sed à passione precedẽte trahẽte & impellẽte extrinsecus ad actũ peccati. igitur ideo passio præcedẽs dicitur alleuiare peccatum: quia sic minuit aliqualiter rationẽ voluntarij vt dictum est. & notãter dicitur quòd passio præcedens aut impellens voluntatẽ minuit grauitatem peccati, nõ autem passio cõcomitans aut consequens ipsam volitionem seu actum peccati, talis enim non minuit sed potius est signũ magnitudinis intensionis peccati, quatenus scilicet, ostendit seu iuuat intensionem voluntatis ad peccatum & de hac passione concomitante seu consequente bene esset verũ quod quo maiori libidine seu concupiscentia voluntatis quis peccat eò grauius peccat: non autem de intensione prouenĩẽte à passione præcedẽte, seu impellente volũtatem ad actum peccati. Ad primam confirmationem respondeo cõcessa maiore negatur minor si sic vniuersaliter sumatur, quia vt ex dictis patet, bona passio consequẽs iudicium rationis auget meritum, si autem præcedat sic φ homo magis ex passione quã ex rationis iudicio ducatur aut moueatur ad bene agendũ, talis passio minuit bonitatẽ & laudẽ actus.

Ad secundam cõfirmationem respondeo secũdum Tho. vbi supra, φ maior solũ est vera de causis per se nõ autem de causis per accidens ad effectũ, sed negatur minor quòd scilicet passio præcedẽs sit causa per se respectu grauitatis peccati quãuis sit causa per se respectu illius actus peccati ex passione procedentis & ratio est quia passio est causa peccati ex parte conuersionis ad creaturã: grauitas aũt peccati magis attenditur ex parte auersionis à Deo seu à sua regula, quæ quidẽ auersio cũ ex prædicta cõuersione sequatur per accidẽs, idest præter intẽtionem peccantis: ideo etiam passio dicitur causa per accidens illius auersionis, & per consequẽs respectu grauitatis peccati, quæ penes auersionem attẽditur. Vel clarius respondeo ad secundam confirmationem concedendo minorem, quòd scilicet passio est causa peccati quò ad actum, non quò ad grauitatem quam alleuiat, & cõsequẽtia negatur simpliciter: quia licet quòdammodo passio præcedens eò maius sit peccatum quò ad intensionẽ actus naturalem cuius est causa: nõ tamen quò ad intentionẽ liberã seu maiorem grauitatẽ cuius nõ est causa. immo debet inferri φ quò ad grauitatem est minus peccatum quò maior est passio: ex quo quò ad minuendum libertatẽ & grauitatem passio præcedens est causa vt dictum est in responsione ad tertium argumentũ.

Quomodo autem cum dictis stent alia dicta ipsius B. Tho. prima secundæ q. 73. art. 3. vbi dicitur φ grauitas peccati attenditur secundum obiecta: nunc autem dicitur quò attenditur secundum auersionem respondeo secundum Caietã. φ attenditur secundum obiecta causaliter, sed secundum auersionẽ formaliter: quia grauitas est cõditio malitiæ quæ in auersione cõsistit.

Et si cõtra hoc dicatur quòd si grauitas peccati attenditur causaliter secundum obiectum, ergo augmẽtata conuersione ad obiectum augebitur peccatum: quia conuersio, nõ per accidens sed per se respicit obiectum à quo prouenit dicta grauitas. Respondeo negãdo consequentiã: quia aliud est loqui de obiecto peccati & aliud de cõuersione ad obiectũ: nã augumẽtato obiecto augetur auersio & malitia quia per se sequitur ad illud, vt habetur prima secũdę q. 18. ar. 5. & q. 71. art. 6. & q. 72. augmẽtata autẽ cõuersione ad ipsum obiectum nõ oportet augeri auersionẽ: quia conuersio ex intentione mẽsuratur, quę per accidens respicit obiectũ ut causat auersionem & ideo Thom. prima secundæ q. 77. art. 6. vbi supra dicit quòd augmentata cõuersio est causa per accidens respectu auersionis.

Quartò principaliter ad idem arguitur probando φ peccatũ ex malitia nõ est grauius alijs, & potest esse replica contra prædicta, φ probatur tripliciter. Primò, quia vbi est maior impulsus ad peccatum ibi est minor grauitas peccati quòd patet in peccãte ex passione maiore vt dictum est per eãdem rationem. sed qui peccat ex malitia impellitur ab habitu acquisito seu naturali, vt supra q. 8. propositione tertia. nũc autem fortius impellitur quis à tali habitu quã à passione: quia est magis radicatus & fortificatus talis habitus in ipsa voluntate & voluntati magis proprius q̃ passio vt patet. ergo. Secũdo probatur idẽ, quia vbi est maior ignorantia est minor cõtemptus & minus de volũtario, vt patet ex dictis supra propositione, Prima. sed maiori ignorãtia laborat is q peccat ex malitia q̃ qui ex infirmitate, q. qui ex certa malitia peccat patitur ignorantiã principij, vt patet 7. Ethi. hẽt enim malã æstimationẽ de fine qui est principiũ operationis

Arg. quartum.

rationis vt patet 3. & 6. Ethi. talis autem ignorātia est maxima omnium vt constat, ergo. Tertio probatur idem. Peccatū quod fit ex maiori libidine est grauius, sed peccatum ex ignorantia fit ex maiori libidine proueniente ab intrinseco (de hac enim loquor ad rem ne sit locus euasionibus) quàm peccatum ex malitia: ergo grauius est quàm peccatum ex malitia. Consequētia patet & maior probatur, quia quod fit ex maiori libidine punitur à Deo acerbius vt patet Apoc. 18. Quantum glorificauit se in delitijs &c. & quia secundum Hierony. absque dubio sceleratius est commissum quod à Deo iusto iudice constat grauius esse vendicandū. 24. q. 1. non afferamus, & sic patet maior. Minor autem probatur. quia in peccato ex malitia est remorsus rationis, vt habetur 9. Ethi. Pœnitudine replentur mali eò quòd huc quidem trahat &c. peccatum autem ex ignorantia fit sine remorsu. ergo ex maiori libidine voluntatis sine remorsu peccantis.

Respon. Respondeo ad primam probationem quarti argumenti concedendo maiorem solum quando est maior impulsus ab intrinseco proueniens propriusque voluntati. negatur autem quando est ab extrinseco seu non proprius ipsius voluntatis, vt patet ex responsione ad tertiū argumētum præfatum. Ad minorem vero dicitur quòd qui peccat ex malitia quamuis peccet ex habitu: tamen talis habitus non impellit ab extrinseco voluntatem sed ab intrinseco ipsius voluntatis, quia inclinatio ipsius habitus procedit à voluntate vt supra dictum est in responsione ad tertium argumentū, ideo in quo sensu cōceditur maior negatur minor; sicq; non procedit ratio.

Ad secundam probationem respondeo quòd illa maior solum est vera de ignorantia iudicij quę tollit rationem volūtarij, nō autem de ignorantia electionis, qualis est ignorātia mali hominis. scilicet peccātis ex malitia, quia talis ignorantia nō tollit rationē voluntarij sed potius auget. Itē quia licet malus, scilicet ex malitia peccans ignoret & erret errore practico pro vt pēdet ab appetitu: non tamen errat semper speculatiue in iudicādo seu cognoscēdo per intellectū esse tale quid honestū aut inhonestū, nisi quando est excecatus vt supra q.8. q.12. q.13. dictum est: quamuis Caiet. prima secundæ q.78. art. vlt. aliter verba multiplicet quomodo ignorātia est maior in peccato ex malitia quā passione, sicq; in quo sensu conceditur maior negatur minor, quia peccans ex malitia non habet maiorē ignorantiam rationis seu iudicij quàm qui ex passione aut ignorantia peccat, nisi vt diximus quādo in intellectu deprauatus aut excecatus est.

Ad tertiam probationē respondeo secūdum Adria. vbi supra quòd maior solum est vera vbi sunt cætera paria: ideo cōsequentia negatur, quia quamuis in peccato ex malitia nō sit maior libido quàm in peccato ex ignorantia vt probatum est: tamē quia in illo peccato ex malitia est maior contemptus ratione cognitionis, vt supra. q. 16. dictum est, cuius contemptus excessus magis grauat quàm libido voluntatis: ideo nihil cōtra propositionem sequitur. Item potest negari minor: & ad eius probationem dico, ꝙ licet ex parte remorsus retrahentis sit minor libido in peccante ex malitia quàm in peccante ex ignorantia: tamen ex parte habitus & voluntatis ipsius est maior libido in peccante ex malitia: quia scilicet, praue affectus & habituatus in malum habet maiorem libidinem intrinsecam voluntatis: & sic simpliciter ibi maior libido est.

Secunda propositio. Qui peccat ex malitia est magis corruptus difficiliusq; curatur & sanatur: & tale peccatū est periculosius simpliciter de se quàm ꝙ ex passione & ex ignorātia peccat. Probatur primo, quia est magis corruptus & in illo est maior corruptio volūtatis, qui sine extrinseco impellente eligit malum, quàm qui ex impulsu peccat, vt patet ex dictis in probatione primę propositionis & in tertio argumento. quia si is qui sine onere & sine impellēte ambulat curuè, quid faceret onere præssus & impulsus aliūde? & qui sine ira percutit: quid faceret iratus? sed qui ex malitia peccat est huiusmodi, vt patet ex dictis & ex quid nominis peccati ex malitia, ergo. Itē quia qui peccat ex malitia est malè dispositus circa ipsum finē, qui est principiū in operabilibus, quia habet errorē cōtrarium principio practico pro vt pēdet ab appetitu, vt latius supra q.8. q.12. 15. habetur: qui error vel mala dispositio non est in peccantibus ex passione aut ex ignorantia, quibus manet adhuc propositum tendens in bonum finem: licet tale eorum principium practicum etiam in vniuersali & particulari interrūpatur ad horam propter passionem aut ignorantiam vel aliàs: non tamen habet cōtrarium errorem electionis vel praue dispositionis sicut malus peccans ex malitia: sed defectus & corruptio voluntatis circa principium est pessima simpliciter; ergo. Propo. 2.

Vnde ad huius confirmationem in 7 Ethi. intemperatus comparatur hydropico vel phthisico; qui scilicet continua ægritudine laborat: incontinens verò epilentico qui solum certis temporibus patitur. intemperatus est peccans ex malitia: continens autem ex passione.

Secunda pars propositionis, quod scilicet difficilius curatur & sanatur: patet, quia maximum medicamentum principiumque remedij hominis vitiosi ad reducendum illum à malo ad bonū est recta ratio: quā tamen ex malitia peccās nō vult admittere propter corruptionem sui appetitus circa principia practica vt dictū est. Sicut qui cognitum medicamentum corporale nulla alia passione retractus, sed solum voluntate sua inductus omninò non vult admittere, difficilius curatur quàm qui incognitum aut passione

al.qua

aliqua retractus ad horam non admittit: admitteret autem si cognosceret sibi esse vtile & sine vlla passione retraheretur ab eo sumẽdo. ita in spiritualibus qui per intellectum cognoscit remedium animæ & nulla passione retrahitur ab eo sed sola malitia voluntatis non vult admittere, certè difficilius curatur & sanatur, qualis est peccans ex malitia & de industria: quàm qui saltem pro tunc ad horam ex ignorantia non admittit, quod tamen admitteret si tũc cognosceret aut si passione tunc non retraheretur. Item quia magis radicata & fortificata est malitia voluntatis quàm passio: ideo difficilius curatur vt morbus in veteratus: quia passio inclinans voluntatem ad peccatum cito transit, & sic homo cito redit ad remediũ pœnitens de peccato. Sed habitus quo homo ex malitia peccat est qualitas permanens: & ideo homo ex malitia diuturnius peccat. vnde 7. Ethi. comparatur hydropico vt supra dictum est.

Corolla. 1. Ex ijs patet. Primò quòd incontinẽtes per temeritatem seu præuolationem, cuiusmodi sunt melancolici aut cholerici, qui passionis impetu ducuntur vt neque consultent de agẽdo sed fantasiam sequũtur, minus corrupti sunt, quàm incontinẽtes per infirmitatem, qui scilicet passione non vehemẽti titilati ab initio consultãt quidem de agendo, sed concluso per consultationẽ non immanent victi à passione. quia passioni in valescenti quam non reprimendo cùm possent censentur auxisse, tandẽ cedunt: quia plura præsidia ad vincendum & resistendum habent, cùm possent facilius resistere & vincere quàm illi priores incontinentes per temeritatem & præuolationem. quia maximum principium reducendi à malo est ratio recta, cui ipsi non immanent: sicut etiam proportionabiliter de peccante ex industria respectu incontinentis peccantis ex passione dictum est.

2. Corolla. Secundò sequitur ex dictis, quòd magis corruptus & detestabilior est is qui dolori cedit quam qui voluptate superatur cæteris paribus & attenta proportione doloris & delectationis, ratio est quia secundũ Arist. facilius, est resistere, quod in dolore requiritur & sufficit ad non peccandum, quàm vincere, quod in delectatione oportet. & quamuis delectatio vincatur fugiẽdo occasiones peccati, quod ex hac parte videtur facilius quàm resistere & vincere & aggredi, id quod in alijs peccatis requiritur: tamẽ iam existente delectatione & dolore, quorum vtrumque non potest homo fugere vt supponitur, tunc facilius est resistere vt dictum est. Item quia dolor palàm aggreditur: voluptas verò latenter insidiatur vt domesticus inimicus: & quia delectabilia sæpius occurrunt & infæstant importunius. Alias autem absolutè & simpliciter magis corruptus est qui delectationi cedit quã qui dolore superatur; quia dolor grauius vrget & grauius sentitur tollens bonum naturæ ex se & absolutè: itaque absolutè non sunt cætera paria. ideo ait Augusti. libro 83. quæstio. 4. Gloriosius est non vinci aduersis nec terreri morte, quàm non allici voluptate aut prosperis. Sic igitur intelligatur & limitetur Adria. in 4. quodlibet. artic. vltimo & B. Thom. prima secundæ. quæst. 78. artic. vltimo.

Tertio sequitur quòd quamquàm peccatum ex industria est periculosius simpliciter & de se seu ex natura sua: tamen ratione alterius circunstantiæ seu per accidens in casu & ad tempus potest aliquando pro tunc esse maius periculum in peccato ex passione & ignorantia vt patet. & sic intelligitur Augusti, libro confessio. dicens. Eò in sanabilius peccabam quò me non peccare arbitrabar. Quod autem est per accidens non facit regulam. ideo & Apocali. 3. Vtinam frigidus aut calidus esses: sed quia tæpidus es incipiam te euomere. Nam secundum glos. ibidem & communiter doctores, frigidus est apertè malus, sciens malum suum aut qui ex timore conuertitur. Calidus apertè bonus, aut qui ex amore conuertitur & bene operatur. Tæpidus est qui nec hoc nec illo modo conuertitur, sed vel inefficaciter & in suo peccato dissimulato & ignorato culpabiliter vult permanere. & hic non desideratur quòd sit frigidus cùm sit peccatum grauius: sed solum ei desideratur remotio status periculosi & occasionis ad perditionem. sicut si mater videns filium nec bene infirmum nec bene sanum, ac proinde nec se obseruantem à nociuis nec sibi mederi volentem, & timens ne sic sine remedio moriatur diceret. Vtinam aut bene sanus aut bene infirmus esses in magna febri, vt te curares. ita nunc prædicto peccatori Deus ait. Vtinam frigidus aut calidus esses: tuumque defectum recognosceres. Nam qui ita tæpidus est vtique manet in maiori periculo, quamuis grauius peccaret si scienter malè ageret. nã inde fit vt talis peccator fastidiat cibum. i. bonum atque Diuina & sui conuersionem tanquam sæpe rediens ad vomitum tandem abominetur, vtpotè iam peccatis in veteratus & sine remorsu peccans: propter quod abundantem gratiam conuersionis non meretur. ideo dicitur, quia tæpidus est incipiam te euomere. 3. Corolla.

QVAE-

QVAESTIO XXX.

Vtrum liceat complacere deliberatè in actibus malis, sed per ignorantiam, vel impotentiam à culpa excusatis, modo illi actus præteriti modo futuri sint.

Respondeo in hoc est duplex dubium primum vtrùm talis complacentia absoluta in talibus actibus sit licita secundum vtrùm talis cõplacentia propter bonum finem vel effectum inde speratum.de eisdem actibus licita sit. Nam de complacentia tantum illius finis aut effectus boni sperati vel prouenientis non est dubium quòd liceat.

Dubium. 1. Igitur quò ad primum dubium communiter doctores dicunt complacentiam absolutam de talibus actibus non propter bonum finem esse malam.probatur quin dupliciter. Primò quia obiectum illius complacentiæ, putà ille actus est malus absolutè quamuis per ignorantiam à culpa excusetur volẽs illud. quia difforme à recta ratione ex natura vel ex genere suo est. Nã si non esset obiectum malum vtique in eo scienter complacere liceret & illud velle & procurare. ergo & volitio deliberata eius mala est. quia ex bonitate vel malitia obiecti sumitur bonitas vel malitia actus voluntatis secundũ Tho. prima secundæ q.19.artic.2. Secundò probatur idem.quia non licet talẽ actum futurũ desiderare nec in illo absolutè complacere. ergo nec in præterito. patet antecedens. quia non licèt virgini desiderare sui ipsius corruptionẽ violẽtam neque in somnis neque dum dormit,neque nocturnam cum aliquo pollutionem,neque ꝙ ipsi homini dormienti aut nescienti mulier supponatur,& huiusmodi. Consequentia autem constat.quia tempus non mutat rationem peccati si non sit eius circũstantia ratione cuius proueniat malitia actus: quæ in proposito cessat. Tertiò quia nõ licet homini cõplacere postqnã sciuit ꝙ ignorãs cognouit nõ suã vel matrẽ aut sororem suam,vt patet in c.si virgo.34. q.1. etiã si in tali ignorãtia meritoriè illud fecisset æstimans esse suã.Neq; similiter postea licèt alicui cõplacere de adulterio vel homicidio cõmisso tẽpore inculpabilis suæ ebrietatis aut somni. Quartò qa si liceret, & ille actus est volũtarius quãdo post eius commissionẽ homo cõplaceat in illo vel ꝙ illum cõmisit:ꝙ si voluntarius & prohibitus ergo peccat complacẽs in illo.Quintò quia multi sunt casus in quibus tenemur admonere proximum de sua ignorãtia inuincibili. ergo nõ licet in illis actibus complacere de quibus tenemur alium admonere ne illos etiã ignorãs committat:neq; illũ possumus hortari vt ignorãs illos actus faciat.Sic expresè tenet palude in 4. dist. 9.q.3.art.1. & Adria.in 4.q.4. de Eucharistia & 10.quodlibet.art.2.& Soto in 4.dist.12.q.1.artic.7.& cõmunis regula doctorum est ꝙ quando actio ob ignorãtiam vel aliam quãuis causam à culpa excusatur, cõsensus in illam actionem nõ est licitus nisi simul cum cõsensu eadẽ causa excusans cõcurrat. & ita licuit ipsi Iacob cõsentire in Lyã sibi ignorãti suppositã solum dũ id ignorabat: quia ignorãtia sublata iã cõsensus ille illicitus est. quia liberè & ex proposito iã ferretur in rẽ illicitã ex genere suo vt probatum est. quæ sentẽtia sine dubio videtur vera in actibus tantũ de se malis vel lege tãtum naturali vel Diuina prohibitis etiã si contra proximũ non sint. Secus in his quæ humana tãtum lege prohibita & mutabilia sunt. Nã in his actibus fortè licebit cõplacere dum per ignorãtiam à culpa excusati sunt.putà cõplacere licet,quod in die ieiunij inuincibiliter ignorãs carnes optimè comedi. vt ait Adria.in 10.quodlibet.art.2. Ratio huius est duplex.Prima vt ait quidã;quia Ecclesia nõ intẽdit obligare vt nõ complaceat in tali actu sic excusato is qui bona fide paratus est Ecclesiæ obedire sed vnde:talẽ intentionẽ Ecclesiæ ipse cognouit?cum probabilius sit ꝙ qua ratione ius Diuinũ & naturale prohibet ne cõtra legẽ temperantię quis agat, vel in eiusdẽ transgressionẽ consentiat. eadem etiam ius humanũ prohibet ne cõtra suam legem de ieiunãdo committat & eiusdem transgressione deliberatè complaceat. Ideo secũda ratio ex Adriano vbi suprà melior videtur,ꝙ scilicet in illis Diuina vel naturali lege prohibitis ideo absolutè complacere nõ possumus,quia non est in potestate humana vt illa desinãt esse prohibita & nobis liceat aliquo modo delliberatè ea velle: in illis autẽ quæ humana tãtum lege prohibita sunt:ex quo impotestate humana est vt prohibita non sint,fit vt liceat velle illa nobis nõ esse prohibita: & in ipsis cõplacere si & quatenus prohibita & culpabiliam nõ sint.prohibita autem nõ sunt nisi deliberatè cõmittantur.igitur dũ in tales actus à culpa per ignorãtiam excusatos deliberatè homo cõsentit nõ videtur contra ius aliquod facere: neq; proinde aliquam culpam committere siue peccatũ.

Contra prędicta arguitur.Primò. quia q vult actũ sub ea conditione quę omnẽ turpitudinem purgat vel excludit vel sub ea qualitate qua inculpabiliter exercetur,nõ peccat.Sed talis est illa cõplacentia maximè respectiua de illo actu p ignorantiã vel impossibilitatẽ excusato ergo. cõsequentia patet cum minore.& maior probatur dupliciter. Primò quia secundũ Tho. vbi suprà bonitas & malitia volũtatis est ab obiecto:& illud obiectum,scilicet actus ille sic à culpa excusatus maximè propter bonum finem factus aut volitus est licitus vel etiã bonus & meritorius. Secundò probatur eadẽ maior. quia secundum communiter doctores in c.primò de constit.inter aquæ dubias opiniones licitũ est iudici iudicare secundũ sibi gratiorem etiam si in facto iniusti- Argum. 1.

iustitiam alteri faciat. & consensus in actũ carnalem cum aliqua, pro quo tempore sua coniux futura est, vtique contra Caiet. in summ. tit. delectatio. per hoc excusatur à culpa, quia consensus solum dirigitur in illum actum sub eo modo & conditione quibus licitum est: vbi si absolutè sine tali modo aut conditione matrimoniali in eam consentiret certè peccaret.

Respon. Respondeo secundũ Adria. vbi suprà in 10. quodlibet. quòd illa maior solum est vera quãdo illa qualitas afficit tã ipsum volitũ, quàm & ipsum velle, idest quando illa causa puta, ignorãtia excusans actũ volitum à culpa, cõcurrit & cũ ipso consensu, vt supra dictũ est. & tunc negatur minor: quia illa ignorantia solũ afficit illũ actũ volitũ ignoratũ, & nõ ipsum velle, nec volitionem ipsius actus eò ꝙ sciẽter complacet & consentit in illo malo actu de se quãuis ignorato. Et ad primam probationem ex B. Tho. vbi nititur probare ꝙ illa maior est vera etiam si illa qualitas solum ipsum volitum afficiat. Respõdeo secundũ Adria. vbi supra de Eucharistia ꝙ bonitas & malitia moralis volũtatis est ab obiecto non quidem absolutè sed in ordine ad volũtatẽ sumpto, ad hũc sensum, ꝙ illa volitio est bona cuius obiectum sic qualificatum per aliquã legem voluntatis non prohibetur appetere, sed potius suadetur vel cõceditur: mala aũt cui tale obiectum appetere prohibitũ est. exẽpli gratia. Proximus inculpabiliter occiditur à me vel ab alio in furia uel in somno vel etiam à bestia. dico quod licet illa occisio moraliter mala nõ sit, quia tamẽ nobis prohibitũ est id velle: ideo ipsa est mala in ordine ad volũtatem, ita ꝙ illam occisionem velle aut in ea complacere malum est. Sic in proposito, ille actus de se malus quamuis per ignorantiam excusatus eò ipso ꝙ ex genere malus est, prohibetur volũtati illũ sciẽter velle aut in illum consentire. Ad secundã eiusdẽ maioris probationẽ de iudice secundũ suã opinionẽ iudicãte. respondeo ex Adria. in 10. quodlibet. ꝙ secundum Tho. vbi supra in responsione ad ultimum, ignorantia circunstantiarũ se tenet ex parte obiecti. inde quãdo iudex excusatur à peccato ideo est quia ignorat sententiã esse cõtra iustitiam: & ita ignoratur non solum ipsum volitum sed etiam ipsum velle contra iustitiam esse. Nam si sciret vel iudicaret id, vel id velle esse contra iustitiam, vtique nõ excusaretur id volẽdo aut secũdum id iudicãdo. in casu autem quæstionis ignorãtia nõ afficit ipsum velle: ideo simile nõ est, tametsi Aristot. in problemate cẽset iudicẽ in præiudiciũ tertij nõ licitè sequi opinionẽ sibi gratiore in illo casu, vt refert etiã maioris in quarto. q. 1. Sicut etiam violẽtia excusat quidẽ mulierẽ renitentem à culpa adulterij: sed non ipsam optantẽ vt per violẽtiam stupretur. Nã ut ait idẽ Adria. vbi sup. de Eucharistia. q. 4. licet cõsensus in factum & ipsum factũ humanum ex volũtate per rationẽ directa procedẽs, dum sit sub similibus conditionibus, similiter se habeat quò ad bonitatem & malitiã: quia tunc manet eadẽ ratio vtrũque eorũ excusans vel accusans: Nõ tamẽ est idẽ iudiciũ de cõsensu in factũ deliberato, & de facto ipso nõ humano uel nõ deliberato. q̃a nõ humanũ vel nõ deliberatũ esse excusat factũ: & nõ põt excusare cõsensum qui deliberatus est. & ita in illo facto est aliqua ratio, putà ignorãtia ipsum factũ à culpa excusans, q̃ nõ est ĩ cõsensu deliberato in illud factũ: qui ꝓinde cõsensus à culpa excusari nõ potest.

Ad aliud de consentiente in copulam cũ vxore futura dico ex eodem Adria. non esse simile. quia licet consensus in factũ sub conditione & modo quibus licitum est ipsum velle nõ sit malus, & talis est consensus in copulam cũ coniuge futura. Non tamen cõsensus est licitus si feratur solum in factum sub cõditione & modo quibus substantia ipsius facti licita est, si non sit licitum in ipsum factum consentire aut ipsum velle sicut de occisione proximi per bestiã vel per furiosum, vel de stuprata per violentiã vel in somno: & de consensu in tale factum supradictũ est.

Secũdò arguitur. q̃a talis actus, putà pollutio in somnis, vel alius actus per ignorantiã quamcũque vel aliàs à culpa excusatus, nec in se vt cõstat nec ĩ sua causa vt supponitur est culpabilis. ergo licitè desiderari & in eo cõplaceri potest. Argum. 2.

Respondeo negando consequentiã vt ex præcedentibus potest constare. Respon.

Quò ad secundum dubiũ, scilicèt vtrũ in prædictos actus liceat deliberatè propter bonũ finẽ consentire, est duplex opinio. Prima quòd sic: ꝙ dupliciter probatur primo quia licitũ est cõplacere in morte inimici vel prædonis vel infideliũ licitè à Deo vel iudice facta vel faciẽda, eamq; desiderare, vel ægritudinẽ aut iacturã corporalẽ eorum propter hunc finem; scilicet vt non me vel aliũ vel Ecclesiã vexẽt iniustè, vel vt ipsi vel alij à peccatis cõuersi redeant ad cor, dummodo à prædicta eorũ morte vel iactura tẽporali per me aliàs iniustè inferenda ego corde, ore & opere abstineam, vt communiter hoc tenent doctores in tertio distinct. 30. ex Greg. lib. 22. moral. ca. super id Iob. 31. si gauisus sum ad ruinã eius qui me oderat. quia tunc potius appetimus proximo malũ illud sub ratione boni q̃ sub ratione mali, & talis complacentia potius est in illo bono fine quàm in illo malo optato: quia propter vnũ quodq; tale & illud magis: ergo similiter vel à fortiori licebit ex bono fine cõplacere in omnibus alijs actibus malis per ignorantiam excusatis à culpa, putà in pollutione vel etiã in fornicatione vel homicidio in somnis vel omnino ignoranter commissis, licitum erit complacere propter alleuiationem naturæ vel sanitatẽ, aut propter hæredem regni inde prouenientem. Dubium. 2.

Secũdò probatur idẽ. quia medicus licitè posset

set desiderare pollutionem alicuius nocturnam vel in somnis, non quidem liberè procuratã sed via tantum naturali proueturam, ad finem sanitatis vel exonerationem naturę vel ad ardorem etiam libidinosum temperandum & huiusmodi: sicut & sudorem vel fluxum sanguinis naturalē. ergo & ipse homo potest id sibi desiderare & in eodem iam facto ad eundem finem complacere. & ergo in alijs quibuscunq; de se malis, putà in coitu fornicario in somnis commisso ad bonum finem complacere licebit. Hanc opinionem tenet Adria. in 4. de eucharistia. q. 4. cuius oppositum ipse in 12. quodlib. art. 2. sentire videtur & ad idē est Palud. in 4. dist. 9. q. 3. cũ aliquibus alijs.

Opinio. 2. Secunda opinio est prædicti Adriani in 10. quodlibet. art. 2. propositio. 2. & Soto etiam superius & aliorum doctorum quòd non licet complacere in supradictis actibus propter quemcunque finem quantumcunque bonum. Quod dupliciter probatur. Primò, quia vt supra probatũ est talis complacentia absoluta est mala. ergo etiam illa conditionata vel propter bonum finem. patet consequentia. quia ille bonus finis non tollit malitiam obiecti vel volitionis eius: sicut neque fornicatio propter bonum finem videtur bona. aut desinit esse mala, vt dictum est. Secundò probatur opinio hæc. quia aliàs sequeretur, quòd liceret homini complacere in fornicario actu in somnis aut ignoranter vel violenter perpetrato, quia inde præclarum filium habuit: & filio liceret in parricidio ignoranter aut violenter commisso complacere quia inde in bona hæreditate successit. Nam æquè tollit voluntarium & excusat à culpa coactio naturalis vel violentia sicut & ignorantia: & ita per eandē rationem liceret in fornicatione vel parricidio violenter sicut ignoráter cõmisso complacere propter bonum finē. Sed illud de coactione vel violentiam est absurdum concedere. ergo & aliud de ignorantia & alijs eiusmodi. ideo quamuis licitum sit Iacob complacere in hoc ꝙ non peccauit ignoranter Lyam cognoscendo, aut in sanitate aut in filio inde proueniēte: non tamen de ipso actu aut quia Lyam ita cognouit. & ita non de pollutione sed de sanitate inde prouenienre licitum est complacere. & consonat Vega de iustificatione.

Resp. ad primã rationē. Ad rationes autem præcedentis opinionis respondetur ad primã negando consequentiã. quia in casu antecedentis circunstantia finis iustificat occisionem quam afficit & consensum in illam. in casu autem consequentis de quo est dubium præsens, illa ignorantia quæ afficit & concurrit cum actu quem excusat non afficit nec cõcurrit cum consensu in illũ actum: ideo nec illum excusat, vt supra in primo dubio in responsione ad primum argumentum dictum est.

Ratio ad secundam. Ad secundam rationem respondeo, quòd aliqui doctores de hac secunda opinione negant tam antecedēs quam vtramque consequentiam per eãdem rationē. ego verò etiã tenēs secundam hanc opinionem vt magis probabilē & veram, concesso antecedente & prima consequentia negarem secundam. & ratio discriminis est: quia pollutio nocturna via tãtum naturali fine vlla culpa proueniens, nullo modo est actus humanus nec hominis, sicut nec sudor aut fluxus sanguinis naturalis: quia nullo modo est voluntarius nec à voluntate per modum imperij procedens, nec illi subiectus est: sed vt dixi solum est effectus naturalis sicut & actus potētiæ sensitiuæ vel vegegatiuæ in quibus nulla ratio culpæ esse potest. ideo in ipsam pollutionem naturalem præteritam vel futuram complacētia ex aliquo bono fine licita est. Secus in alijs actibus, putà fornicatione vel homicidio per ignorantiam vel per somnum à malitia excusatis: quia ex natura sua hi actus in potentia rationali subsunt hominis voluntati & imperio tamquã actus eius potentiæ executiuæ: ideo ex genere suo difformes sunt rectæ rationi etiam mali atque prohibiti, vt supra in fine quæst. 13. habetur. à qua malitia non nisi per ignorantiam vel violentiam possunt spoliari. ideo & consensus deliberatus in tales actus à culpa excusatos, à culpa excusari non potest.

Nota cõcordiam & resolutionem. Et fortè per hanc differentiam prædictorum actuum cõcordari possunt, prædictæ opiniones. vt prima opinio sit vera de pollutione noturna, naturali tantum via proueniente. secũda opinio de alijs actibus de se malis per ignorantiam excusatis vt est fornicatio & homicidiũ in somnis: quia complacentia deliberata in illã ex bono fine, nõ autē in hos alios actus licita est. Non autē liceret absolutè sine vllo bono fine, in illã pollutionem naturali tantum via prouenīētem aut prouenturam complacere, aut illã desiderare. quia vana & periculosa est: id quod de sudoris aut naturalis fluxus sanguinis complacentia absoluta dici non potest. & ita tenet Nauarro in summa cap. 16. 6. Præcepto. nu. 6. cum hac concordia & resolutione.

FINIS LIBRI SECVNDI.

F. ANTONII CORDVBEN. ORDINIS MINORVM REGVLARIS OBSERVANTIAE PROVINCIAE CASTELLAE,

LIBER TERTIVS.

Qui de Conscientia est, Quatuordecim quæstiones complectens.

QVAESTIO PRIMA.

Quid sit Synderisis, conscientia, & quomodo differant, & vbi subiectentur.

Espondeo per tria puncta, quorum primum est, quid hæc sint. secundum quomodo differant inter se & alia similia. tertium vbi subiectentur.

Quò ad primum articulũ dico; φ Synderesis seu Synteresis strictè & propriè accepta est lumen connaturale seu inclinatio naturalis, inclinãs intellectũ ad assentiẽdum naturaliter principijs practicis euidẽtibus ex terminis, dictãtibus vel significãtibus in vniuersali aliqd laudabiliter prosequẽdũ seu fugiẽdũ esse.

Consciẽtia verò strictè accepta & propriè est notitia adhæsiua seu indicatiua, actualis, seu habitualis acquisita, cõclusionis deductæ ex supra dictis principijs practicis vniuersalibus, dictans seu significãs in particulari aliquid benè vel malè moraliter agendum vel actum esse.

Declarãtur simul & probãtur particulæ. dicitur φ Synderesis est lumẽ seu inclinatio naturalis: φ ideo sic distinctiuè dictũ est, qa circa hoc sunt opi. Nã B.Th.1.p.sum.q.78.art.12. & Sco. in 2.dist.39.& multi alij realizãtes communiter tenẽt φ Synderesis nõ est ipsa potẽtia aut ratio intellectiua neque passio aut actus ipsius intellectus aut volũtatis: sed quidditatiuè est quidã habitus naturalis seu lumẽ naturale intellectus. & nomẽ habitus hic accipitur large pro virtute seu qualitate perfectiua potẽtiæ, sicut lumẽ naturale oculorũ seu intellectus seu etiam lumen gloriæ dicitur habitus perficiẽs oculos seu intellectũ ipsum secundũ Tho.1.2. q.49. & q 50.

Quòd ergo Synderesis nõ sit actus aliquis rationis seu voluntatis probatur secundũ Gabriel & Sco.& cõmuniter doctores, in 2.dist.39. Nam in hoc omnes cõcordant, neque sunt opiniones, quia Synderesis à B.Hieron in glos. super Ezechi.1.& ab omnibus doctoribus ponitur in quolibet homine esse quoddã naturaliter inclinans ad bonũ & remunerãs malo, & quod est inextinguibilis. actus autẽ nõ est inextinguibilis neque semper naturaliter in homine manet, vt patet: quia 3.de anima in principio suæ creationis anima est sicut tabula rasa in qua nihil est depictũ. & patet etiã quia in aliquibus absorptis in peccatis nõ sentitur hæc remuneratio actualis, & φ consequẽs eadẽ ratione nõ est habitus acqsitus: quia hic præsupponeret actus à quibus generaretur: sed ante quẽlibet actũ est ipsa Synderesis inauferibilis ab homine vt patet ex dictis. Neq; est passio: quia passio vel est actus appetitus vel ab actu causatur propriè loquẽdo de passione, secundũ 2.Ethi.c.5. & latius de hoc Ochã in 3. q.12.& in 2.quodlibet.q.17. Synderesis autem neque est actus neque pſupponit illũ vt patet ex dictis.; & in his omnes doctores concordant. restat igitur quòd sit potentia ipsa vel habitus naturalis seu lumen, aut inclinatio naturalis vt habetur in diffinitione.

Quid autẽ horũ sit: in hoc sunt opiniones qa vt diximus Tho.& Sco. & reales cõmuniter tenẽt φ est habitus aut virtus naturalis seu lumẽ naturale φ idem est. quod probatur dupliciter. Primò, quia sicut ratio speculatiua de speculatiuis: ita ratio practica ratiocinatur de operabilibus. ratiocinatio autẽ est progressio aut discursus intellectus ab vniuersalibus ad particularia cõcludenda. ergo sicut oportet in nobis esse naturaliter indita prĩcipia speculabiliũ, ita & operabiliũ. prima autẽ principia speculabiliũ in nobis naturaliter indita, nihil aliud sunt q̃ quidam habitus aut virtus naturalis ipsorũ principiorũ, qui 6. Eth. dr̃ intellectus vel lumen intellectus agentis: quia.s. ex ratione terminorum apprehẽsorum, statim intellectus acquiescit illis principijs virtute luminis naturalis ipsius intellectus. Nam sicut oculus corporalis virtute luminis seu potius claritatis naturalis inditæ, videt pſentia obiecta: ita similiter in nostra ratione practica est quidã habitus, aut virtus naturalis seu lumen suum naturale principiorum operabilium, quæ sunt vniuersalia principia iuris naturalis, vtpotè φ non est iniustè alicui nocẽdum nec malè agendũ & φ summũ bonũ est summè colendum.&c. quibus principijs ex significatione terminorum apprehẽsorum statim intellectus acquiescit virtute prædicti habitus seu luminis naturalis. hic aũt habitus seu lumen naturale quò ad principia

pia practica dicitur ſyndereſis, quæ omnino malo diſſentit, bono autem aſſentit naturaliter.

Secūdò probatur auctoritate Auguſtini ī lib. de Baptiſmo paruulorum. qui diffiniens ſynderesim dicit. Synderesis eſt lumen innatum & animæ cõcreatum, quo dirigimur & mouemur ad faciendum ea quæ pertinent ad iuſtificationem culpæ & vitationē pœnæ & adeptionē gloriæ. Item Baſilius vocat ſyndereſim naturale iudicatorium. & ſimiliter Auguſt. lib. 3. de lib. arbi. & lib. 12. de trinit. Item Hieron. in glo. ſuper. 1. cap. Ezech. ibi Facies aquilę deſuper &c. dicitur quòd ſynderesis eſt ſcintilla rationis non extinguibilis, quę per faciem aquilę ſignatur, vt proximè dicetur in ſecundo puncto quomodo hoc intelligatur. & ita patet ſecū lum reales quomodo ſyndereſis eſt habitus ſeu lumē naturale animæ ſuperadditum reſpectu principiorū practicorum. Sed quia nominales non ponūt talis habitus ſeu lumina animæ vel intellectui ſuperaddita: ideo diſiūctiuè dictū eſt ꝙ ſyndereſis eſt inclinatio ſeu inſtinctus naturalis, vel ꝙ eſt ipſa potētia intellectiua quatenus inclinata & nata eſt ad aſſentiēdum principijs practicis ita ꝙ ſecundū nominales ſyndereſis ſupponit pro ipſa potētia intellectiua de materiali & connotat de formali ꝙ ſit naturaliter inclinata aſſentire principijs: & non dicit habitum ſeu lumen diſtinctum ab eſſentia animę, ſicut nec intellectus reſpectu principiorum ſpeculatiuorum. Et ratio horum eſt duplex prima ut tangit Gabriel vbi ſupra & Angeſt. in morali. cap. 3. & cõmuniter doctores nominales, quia cùm non ſit ponenda pluralitas ſine cauſa rationabili: poſita autem anima intellectiua & apprehēſione prīcipij practici ſeu ſpeculatiui omnibus alijs ſermonis, ſtatim intellectus ex ſua natura aſſentit. ergo. Itē ſecunda ratio eſt, qa habitus vel qualitates aliæ ponuntur ad hoc vt potētia q̄ de ſe indifferēs ad duo contraria, ꝑ illas determinetur & limitetur ad vnū: ſicut appetitus cõcupiſcibilis per temperātiam determinatur ad bonum virtutis. Nunc autē intellectus per ſe determinatus eſt ad illa quæ lumine naturali nota ſunt: quia naturaliter eis ꝓpoſitis aſſentit. ergo nō opus habet alia qualitate ad id ordinari: ſed ipſa eius inclinatio naturalis ſufficit & dicitur lumē ſeu etiā habitus eius aut virtus naturalis. & ita tenet Soto de iuſti. & iur. lib. 1. q. 4. art. 1. & vt ſatisfaceremus vtrique viæ ideo diſiūctiuè dictum eſt, ꝙ ſyndereſis eſt habitus vel lumen propter reales, vel inclinatio naturalis propter nominales, vt dictum eſt.

Secunda particula eſt, nata ad aſſentiendum, quia nō oportet quòd actualiter aſſentiat: quia ipſum lumē ſeu inclinatio vel potētia naturalis dicitur & eſt ſyndereſis etiam dum actu nullum principium apprehendit. Item dicitur ad aſſentiendum & non ad apprehendendum: quia non ſufficit ad ſyndereſim ꝙ ſit nata apprehendere ſed aſſentire principijs. & ita aſſenſus actualis ſeu habitualis talium principiorum productus, eſt effectus immediatus ipſius ſyndereſis: q quidē aſſenſus eſt dictamē vel lex naturalis ꝑ mo iū habitus vel permanētis in nobis naturaliter exiſtēs, vt infra in ſecūdo puncto latius declaratur.

Tertia particula naturaliter, qa videlicet ſtatim apprehenſis terminis neceſſariò fit aſſenſus ſeu diſſenſus, ſi non ponatur obex, de quo latius infra quæſt. 7. habetur.

Quarta particula, pricipijs practicis, nō enim eſt nec dicitur ſyndereſis proprie reſpectu ſpeculabiliū ſed ratio: neque reſpectu cõcluſionis etiam practicæ ſed cõſcientia vt infra habetur.

Quinta particula, euidentibus ex terminis, quia reſpectu principiorum euidētium per experientiam non eſt nec dicitur ſyndereſis: eò ꝙ talia principia apprehenſa poſſunt ignorari, vel non ſtatim poteſt eis aſſentiri.

Sexta particula, dictantibus vel ſignificantibus &c. ponitur ad maiorē declarationem illius quartæ particulæ, ſcilicet principijs practicis: quia eſt ſyndereſis reſpectu principiorū practicorum vniuerſalium, non artificialium, ſed prudentialium, quibus voluntas ſe conformans bene moraliter & laudabiliter operatur. vt hoc latius declaratur infra diffinitione conſcientię.

Nūc declaratur ſimul & probatur ipſa diffinitio conſcientiæ prima particula eſt ꝙ eſt notitia adheſiua ſeu iudicatiua. dicitur notitia quia ptinet ad intellectum non ad volūtatem, vt infra in 2. & 3. puncto principali latius de hoc agitur. *Quid ſit cõſcientia.*

Dicitur adheſiuā quia nō ſufficit ꝙ ſit apprehēſiua tantū quod quincupliciter patet, Primò quia eiuſdē obiecti eodem modo apprehēſi poſſunt eſſe cõtra iudicia ſeu cõſcientiæ in diuerſis intellectibus ſimul, aut in eodē intellectu ſucceſſiuè, putà ſtāte hoc obiecto ſeu hac propoſitione, iurādum eſt licitè, nunc in tali caſu eodē modo apprehēſa, poſſunt eſſe ſcientiæ aut conſcientiæ contrarię: quia unus poteſt aſſentire & alius ſeu idem poſtea diſſentire. ergo conſciētia non eſt actus ſeu habitus apprehenſiuus ſed iudicatiuus cum idem numero vel ſpecie ſibi non contrarietur, vt hoc etiam ait Gabriel.

Item ſecūdò quia conſcientia erronea vel recta non ſunt conditiones proprietates ſeu differentiæ notitiæ apprehenſiuæ ſed iudicatiuæ.

Itē tertiò quia ſcire nō eſt differētia notitiæ apprehenſiuæ ſed iudicatiuæ. de cõſcientia autē dicitur Eccl. 7. Scit cõſciētia tua &c. ergo cõſciētia eſt notitia iudicatiua actualis vel habitualis: modò ſit euidens aut opinatiua ſeu probabilis, modò ſit fides theologa aut logica vt ait Flor. 3. p. ſum. tit. 3. c. 10. §. 9. ſecūdum Albert. mag vt & hoc patebit latius inf. q. 5. propoſit. 3. & q. 2.

Item quartò ex ratione ipſius nominis: Nam cõſcientia ſecundū proprietatē vocabuli importat applicationē, ſciētię ſeu cognitionis ſyndere

sis ad aliquid: ideo non dicitur simpliciter sciētia sed conscientia, idest cum alio scientia. Hæc autē applicatio scientiæ seu cognitionis ipsius synderesis ad conclusionem particularē fit hoc modo secundum Florent. 1. par. titu. 3. cap. 10. Quia fit in mente hominis quidam syllogismus: cuius maiorem præmittit synderesis dictans omne malum est vitādum: minorem verò subsumit ratio, putà adulteriū est malū quia prohibitū à Deo, aut quia iniustum & inhonestum & huiusmodi: conscientia autem infert conclusionem ex prædictis concludens. ergo adulteriū est vitandum. Assensus igitur actualis seu habitualis de tali cōclusione dicitur conscientia quasi concludens ex alio vel cum alio scientia, eò quòd consciētia ratione supradictorum, scilicet synderesis & rationis conclusionem infertur; cōcordant. Tho. in 2. dist. 24. & communiter doctores dist. 39.

Quintò probatur idem secundum eosdem vbi supra ex affectibus cōscientię. quia effectus conscientiæ sunt testificari, ligare, mitigare, accusare, excusare, remordere, reprehendere, errare & non errare &c. huiusmodi, vt infra q. 3. latius. Sed hæc omnia sequuntur naturaliter applicationem alicuius nostræ cognitionis seu scientiæ ad ea quę agimus: secundū quod recognoscimus nos aliquid fecisse vel nō, aut bene vel malè: vel secundum quod iudicamus aliquid esse faciendū vel non: & quia talis applicatio quæ dr̄ cōscientia est mutabilis. Nam est aliqñ recta, aliqñ erronea, nunc testificans, nunc ligans, nūc accusans nūc excusans circa operationes & facta particularia. ergo est actus iudicatiuus seu habitus ex actibus generatus: & per consequens non est habitus naturalis neque potentia: quia hęc sunt inuariabilia & immutabilia neque deponi possunt conscientia aūt sic. Tertia particula, acquisita, patet ex dictis. Quartà particula, conclusionis deductę ex principijs practicis vniuersalibus. de quibus, s. est synderesis: ēt patet ex dictis. Quintà particula, dictans seu significans &c. quod ēt patet ad maiorem declarationem. per quā etiam particulam constat, ꝙ non quælibet notitia conclusionis practicę dr̄ conscientia: non enim illius quę solum ostendit modum agendi conformiter ad artem, non autem ad rectam rationem, sicut sunt conclusiones artium mechanicarum: quæ sic ostendunt modum agendi conformiter ad artem, quòd tamen non dictant aliquid esse agendum vbi, qūo. cur. qñ, vt sit opus moraliter bonū laudabile & studiosum, quod pertinet ad practicam prudentialem seu moralem. vt latè de hoc Gabriel in prologo sentent. q. 11. & Angest. in morali. c. 7. secundum communiter doctores. solum itaque notitia practica quæ ad prudentiam aut moralem scientiam pertinet, ad quam conformiter vel difformiter voluntas benè vel malè operatur est conscientia. ideo dictum est bene & laudabiliter seu malè agendum esse, & vlterius additur, esse fore vel fuisse, quia consciētia est respectu actionis cuiuslibet temporis etiam præteriti, vt patebit infra q. 3. prope finem ex ipsius conscientiæ effectibus: synderesis autem solū est respectu actionis tēporis præsentis aut futuri: quod tunc ex dictis, tum etiam ex dicendis liquet.

Secundum punctum. Secundū punctū principale huius quęstionis, est differētiā inter synderesim, cōscientiā, rationem, prudētiam, legē, & liberū arbitriū. Nā secundū Th. 1. p. sum. q. 79. art. 12. Ratio est potentia ipsa intellectiua: Synderesis autē est lumen seu habitus naturalis super additus. Sed secundū nominales est differētia ratione actuum vel effectuū. quia cū ratio animæ habeat tres actus, scilicet cognoscere, deliberare seu cōsiliari, & iudicare: est enim cognitiua operabiliū: & est deliberatiua eorū, & iudicatiua operabiliū particulariū vel vniuersaliū, etiā non pertinentiū ad mores. & quantū ad hæc nō est synderesis vt patet ex diffinitione supra posita: quatenus autem ratio, est iudicatiua operabiliū pertinentium ad mores, sic est synderesis, prout scilicet nata est ratio assentire principijs. & ita secundum nominales ratio differt à synderesi: qa ratio est potentia intellectiua absolutè & cōnotat cognitionē intellectiuā speculatiuā seu practicā vniuersalē seu particularē quamcunq;. Synderesis autē est ipsa potētia seu inclinatio intellectiua & cōnotat ꝙ inclinat ad assentiēdum solū principijs practicis vniuersalibus &c. vt habet in diffinitione.

Sed secundū Tho. Bonauen. & alios Synderesis, differt à ratione vt dictū est. insuper qa ratio incognoscēdo deliberādo & iudicādo potest errare: synderesis autē nō, quia semp rectè dictat vel inclinat. Itē quia in ratione vt sic nō est meritū vel demeritū vel peccatū: in synderesi autē sic: quòd intelligēdum videtur, ꝙ deliberatè, & speculatiuè cognoscēdo vel assentiēdo verè vel falsè, nō semper est peccatū aut meritū, putà in assentiēdo ꝙ sortes currit, aut ꝙ talis cōtractus est licitus: est aūt meritū vel demeritū deliberatè nos cōformādo synderesi, qa semper rectè dictat, qa Eth. 4. ratio semper deprecatur ad optima, vbi Arist. synderesim largè rationē appellat. ecce ergo quomodo secundū diuersas vias ratio differat à synderesi. Rursus synderesis differt à prudētia, qa synderesis est solū respectu principiorū vniuersaliū: prudentia aūt seu ratio recta agibiliū, est maximè respectu particulariū. Item quia prudētia est actus seu habitus etiā acqsitus synderesis aūt non, vt patet ex dictis. Iterū synderesis differt à lege naturali. Nā synderesis est prædictus habitus vel virtus vel inclinato naturalis vel lumē naturale, ad statim assentiendum principijs & dictaminibus practicis statim vt ꝓponūtur. lex aūt naturalis est ipsum dictamē & iudiciū productum de illis principijs: & ita dicitur lex naturę nobis impressa & indita à natura,

quia

quia apprehēſis terminis ſtatim virtute ſynderesis ītellectus format iudicia & dictamina hęc, & dicitur ꝙ lex naturalis ineſt nobis per modū habitus, quia per modum permanentis in abſentia actus in nobis eſt modo prędicto: & quia cōtinetur in ſynderesi habitualiter vel virtualiter quia eius virtute ſtatim illa prīcipia iudicamus. Itē ſynderesis differt à libero arbitrio: quod eſt facultas rationis & volūtatis: & quatenus habet & dicit aliquid pertinēs ad intellectū eſt reſpectu particularium: & poteſt errare ſeu malè agere: ſynderesis autem non, ſed naturaliter inclinat & neceſſario ad aſſentiēdum principijs vniuerſalibus & ad bonum &c. vt patet ex diffinitione. Conſcientia autem differt à ratione, quia ratio eſt potentia aut cognitio intellectiua abſolutè: aut, communiter eſt reſpectu ſpeculabiliū & practicorum, vniuerſaliū & particulariū &c. conſcientia aūt eſt ſolum notitia iudicatiua ut habetur in diffinitione. ſimiliter differt à prudentia & recta ratione: quia ſecūdum Angeſt. in moralib. cap. 7. cōſcientia eſt tam verorū quàm falſorum: prudētia autem eſt ſolum verorum practicorum: & recta ratio eſt etiam reſpectu verorum ſpeculatiuorū. Similiter differt à libero arbitrio: qa liberum arbitrium eſt potentia ſeu facultas naturalis ad liberè eligendum &c. cōſcientia autem eſt actus vel habitus acquiſitus intellectus. & ita patet differentia inter ꝑdicta propriè & ſtrictè ſumpta. Si verò conſciētiæ & ſynderesis vocabula largè & impropriè capiātur, vt ſæpe apud doctores accipiuntur, vt dicit Tho. 1. 2. q. 79. art. 13. & Bonauent. in 2. diſtinctio. 39. & Angeſt. in moralib. cap. 7. ſynderesis aliquando extenditur vt etiam accipiatur pro ſuis actibus: ſicut cauſa denominatur ſæpe à ſuo effectu & effectus à ſua cauſa: & ita ſynderesis capitur ſæpe & communiter pro actu ſeu habitu acquiſito reſpectu vniuerſalium principiorū practicorū: & dicitur ſynderesis actualis ſeu habitualis acquiſita. aliquādo ēt ſed raro & impropriè reſpectu particularium de quibus eſt propriè cōſcientia. Item conſcientia quæ propriè eſt actus vel habitus acquiſitus particulariū vt in ſua diffinitione dictū eſt, capitur ſæpe pro actu ſeu habitu reſpectu vniuerſalium: & aliquando licet raro pro habitu ſeu potentia naturali reſpectu principiorum: & ſic extēditur vt comprehendat etiā ſynderesim: Et propter dictam vſurpationem vocabulorum ſæpe à doctoribus vſitatam, etiam actus & effectus alterius, alteri inuicē attribuuntur & cōmunicantur, & ideo tā ſynderesis quā conſcientia dicitur lux vel lumen intellectus noſtri, Pſal. 4 Signatum eſt ſuper nos lumen vultus tui Domine. ſecūdum Damaſce. Nam vultus & facies Dei eius lumen ſiue cognitio eſt: vnde lumen ſynderesis deriuatur vt dictum eſt. Dicitur etiam naturale iudicatorium animæ ſecundum Baſilium, & Auguſti. lib. 3. de lib. arbitr. & lib. 12. de trinit. Dicitur etiam lex naturalis & ſcintilla rationis ſecūdum Hiero. in gloſ. Ezechiel. 1. Dicitur etiā ſpiritus ſeu corrector & pedagogus animæ ſociatus ſecundum Orige. & Hierony. in gloſ. ſuper Ezech. 1. ibi facies aquilę deſuper dicit ꝙ ſynderesis, eſt ille ſpiritus q poſtulat pro nobis gemitibus in enarrabilibus Rom. 8. Dicitur etiam facies animæ ſecundum Hiero. ibidem vt etiam refert Florenti. vbi ſupra. tum primo quia ſicut inter tot homines non eſt dare duas facies omnino ſimiles quod eſt mirū: ita nec facile duas hominum conſciētias in omnibus idē omnino ſentiētes. tum ſecundò quia ſicut facies nunquam operitur licet alia mēbra occultētur, & per faciem quiſq; cognoſcitur: ſic cōſcientia cooperiri nō poteſt, quin vel hic aliquando per remorſum aut per effectus ſuos, vel tandem in morte aut in Iudicio manifeſtetur. Dani. 7. libri aperti ſunt. Quia nihil ocultūm ꝙ nō reueletur Matth. 10. tū tertio qa ſicut ſecundū quod quis in anima eſt interius, effigiatur exterius in facie aut componit faciē ſuam, & ſic iudicatur de diſpoſitione interiori. ita ſecundum opera & conſcientiam ſuā tam à ſe quàm ab alijs vnuſquiſq; etiā à Deo cognoſcitur aut iudicatur de ſua ꝓbitate vel malitia. Eccleſ. 19. Ab occurſu faciei cognoſcitur ſenſatus. de hac facie conſcientiæ miſticè dicitur Matth. 6. Faciem tuā laua. & Ezechi. 1. Facies leonis, bouis, hominis, & aqlæ, vbī ſecundum Hierony. in glo. per faciē hominis rationalis ſignificatur animæ vis rationalis in arce cerebri ſita. per faciem leonis furibundi ſignificatur iraſcibilis. cuius ſedes eſt fel. per faciē vituli petulantis ſignificatur vis concupiſcibilis ſeu concupiſcentia, cuius ſedes amoris videlicet eſt in iecore. per faciem aquilæ volantis & præminētis deſuper ipſorum quatuor ſignificatur, ſynderesis ſemper ad bonum inclinans & malo remurmurās, quę in ſe nūquam extinguitur quāuis quò ad aliquem actum aliquando ſopiatur aut impediatur, vt infra q. 7. latius. & ita gl. ibidem dicit quando nos aliquando victi voluptatibus vel furore vel ipſa interdū rationis ſimilitudine decepti peccare ſentimus, ſynderesis eſt, quam propriæ aquilæ deputāt nō ſe miſcētem tribus ſed ipſa errata corrigentem. Hic eſt ille ſpiritus q interpellat pro nobis gemitibus inenarrabilibus, ad Rom. 8. hæc gl. & ratione huius ſynderesis dicit Magiſter in ſecundo diſtin. 39. ſecundum Ambro. quòd noſtra voluntas naturaliter vult bonum, quod latius infra quæſt. 7. propo. prima declaratur.

Tertium punctum principale eſt de ſubiecto ſynderesis & conſcientiæ. ad quod reſpondeo quòd vtraque ſubiectatur & eſt in potētia intellectiua practica: aut ſaltem ſynderesis eſt ipſemet intellectus practicus, & neque ſynderesis neque conſcientia eſt voluntas neque in voluntate prout voluntas diſtinguitur ab intellectu. *Tertium punctum.*

Probatur primò de syndereſi, quia ad ſynderesim pertinet eſſe lumē aut ſcintillam rationis aut aſſentire principijs practicis. hoc autem eſt proprium potentiæ intellectiuæ & non voluntatis aut patet ex ſupradictis. Similiter patet ex ipſa vocabuli ſignificatione: qa deriuatur à ſynthereo verbo greco quod latinè eſt attendo ſeu conſeruo ſeu potius conſidero, inde ſyntheresis, ideſt attētio conſeruatio ſeu potius cōſideratio. ideo potius debet dici ſyntheresis quàm ſynderesis: ſed corrūpuntur aut cōmutantur ſæpe literæ in cōpoſitione & deriuatione vocabulorū: ideo in hoc nō eſt vis faciēda. conſideratio autē & attētio ad intellectum pertinet. Sed quia Henricus in primò quodlibeto. q. 18. dicit ſyndereſim dici a ſyn, quod eſt con. & hæreſis electio, ideſt coelectio: ideo ad voluntatē retulit vt infra patebit. Sed certè ſicut errauit in ethimologia ita & in ſentētia: & alij antiqui eum ſequentes. Nos autē ne nimiū curioſi videremur tenuimus vocabulū cōmune ſynderesis: ſed ſententiā falſam reiecimus: ſecuti planè illud commune dictum ſapientū, videlicet, loquēdum vt plures, ſentiēdum vt pauci. immo verò locuti ſumus vt multi: ſenſimus autē vt plures. Nam iam cōmuniter ſic tenetur à modernis, ꝙ ſynderesis aut ſyntheresis eſt aut ſubiectatur in intellectu aut ſe tenet ex parte eius & nō ex parte volūtatis.

Idem ſecundò probatur contra Henricū vbi ſupra & Bonauent. in 2. diſtinctio. 39. & alios antiquos tenētes quòd ſynderesis ſe tenebat ex parte voluntatis, vt pōdus eius eam naturaliter ad bonum vniuerſaliter inclinās: propter rationes quæ infra tāguntur & ſoluūtur in argumentis. Contra hos itaque doctores probatur quòd non ſe tenet ex parte voluntatis. quia ſi ipſa ſynderesis habet actum elicitum tendentē neceſſario in bonum & reſiſtentem malo vt illi dicunt: at talis actus non poteſt eſſe in voluntate: quia voluntas quoad exercitium ſeu productionem actus nō neceſſitatur ab obiecto uel habēte vim obiecti, ſed ſolū à ſe ipſa ſeu à ſua natura ſic vel ſic diſpoſita ſeu à Deo ſecundum Tho. 1. 2. q. 9. q. 10. & communiter doctores, ita quòd ſi à ſummo bono clarè viſo neceſſitatur ad actū, hoc fit non ratione obiecti ſed ratione ipſius volūtatis ſic diſpoſitæ. vt latè Caiet. 1. 2. q. 10. art. 2. declarat. neque aliqua vis, qualitas ſeu habitus poteſt eſſe in voluntate quæ ſit principium neceſſitās ipſam ad productionem actus. ergo neque principium neceſſitans ad volendum neceſſario cōformiter ad principia practica, & ita ſynderesis ſeu pondus hoc naturale non eſt in voluntate.

Item tertiò probatur idē, quia ſi eſſet aliqua talis potētia ſeu vis aut qualitas in volūtate quę neceſſitaret illam ad actum eliciēdum & per ipſum neceſſario tendendum in bonum & reſiſtēdum malo: iā talis qualitas eſſet ſuprema in tota voluntate: qa reſpiceret finē vltimum à quo ſumuntur prima principia practica. ergo in eius poteſtate eſſet ipſa voluntas ſecundum quamlibet vim, & ita ipſa vis impediret omne peccatū in volūtate: quia ſicut ipſa neceſſario mouet ita neceſſario volūtas moueret ſecūdū motū illius, & ſic ſemper eſſet rectitudo. quod patet falſum.

Iſtæ duæ vltimæ probationes ſunt Scot. ī ſecundo diſtinctio. 39. ſed non concludunt intentum contra prædictos doctores. Nam poteſt ad illam ſecundam probationem dici quòd ſynderesis neceſſitat voluntatem ad aliquos actus naturales: non quidem tāquam quid extrinſecum aut tanquā ſe tenens ex parte obiecti, ſed tanquā ſe tenens ex parte ipſius volūtatis per eam ſic diſpoſitæ, & ita potius volūtas ſic diſpoſita neceſſitatur à ſe ipſa ad tales actus naturales tēdentes in bonū qui nō ſunt meritorij, vt etiā id cōcedit Caie. 1. 2. q. 9. & q. 10. art. 2. & q. 4. art. 4. & Angeſt. in moralib. c. 3. fol. 10. Ad tertiā probationem poteſt dici ꝙ talis qualitas eſſet ſuprema non ſimpliciter ſed ſecundum quid, ſcilicet quò ad mouendum voluntatem naturaliter ad tales actus bonos: qua motione non obſtāte poteſt volūtas ex ſua libertate alia motione liberè nō ſe mouere ad illos ſed ad alios actus deliberatos. ſicq; negatur illa 1. & 2. cōſequētia. quantò magis ꝙ illa maxima q̄ ibi ponitur pro probatione cōſequētiæ, ꝙ ſcilicet cauſa mouēs, inquātum mota, qualis eſt voluntas mota ab illa qualitate q̄ dicitur ſynderesis, ſi neceſſario mouetur neceſſario mouet, ſecundū Caiet. 1. par. ſum. q. 19. art. 8. habet veritatē & intelligitur ſolū de motione cooperatiua & præciſa non autē de motione præuia & cōcauſante. intelligitur ergo ſic exemplariter, ꝙ ſicut qū volūtas vult requiritur & ſufficit ꝙ Deus cooperetur & moueat voluntatē ſimul: & ita volūtas mota mouet & operatur neceſſario tūc ſimul neceſſitate cōſequētiæ aut ꝑſuppoſitionis, qa mouetur à Deo cooperante modo prædicto: quia tamen non ob hoc præciſe voluntas operatur vel cooperatur cū cauſa prima, ſcilicet cū Deo: cuius etiam curſum & motionem tollere poteſt, ſi videlicet liberè nō cooperari aut ab actu deſiſtere velit. ideo nō neceſſario mouet ſeu operatur ſed liberè: qa operatio primæ cauſæ mouētis vel cooperantis modificatur ſecundū naturam cauſæ ſecūdæ, putà voluntatis liberè ſeipſam mouentis aut operātis. & ita in propoſito diceretur ꝙ motio actiua vel operatio volūtatis prouenit non tantū ex moueri à Deo vel à qualitate alia quæ dicitur ſynderesis: ſed ex moueri ſimul & ex modo proprio ipſius volūtatis qui eſt liberè operari, & ſic patet reſponſio ad illas duas vltimas probationes. ideo prima ratio ad propoſitū eſt efficacior.

Nunc probatur ꝙ conſciētia non niſi in intellectu practico ſit. primò qa eſt notitia ſeu aſſenſus cōcluſionis vt patet ex ſupradictis, hoc autē pertinet ad intellectū tantū. Itē Eccl. 7. Scit cō-

scientia tua &c. scire autem pertinet ad intellectum. Item Damascenus dicit ꝙ cōsciētia est lex intellectus nostri, & consciētia dr̄ simul scientia vt dictū est supra. & conscientia diuiditur in erroneam & veram seu rectā: quę diuisio pertinet ad intellectum seu ad eius actus, & conscientiæ actus sunt iudicare, dirigere, testificari, arguere, qui actus pertinent ad cognitionē. Item ꝓm Scotum contra Henricum vbi supra, à quo Henrico quò ad hoc discordat & bene Bonauen. concordans cū cōiter doct. quia habitus appetitus non generatur ex vno actu nisi valde intenso. sed conscīētia generatur ex vno syllogismo practico deducēdo euidēter aliqd ex primis principijs. ergo.

Si ad hoc dicatur ex parte Henrici ꝙ sicut volitio causatur à notitia licet parcialiter: ita habitus appetitus ēt totaliter ab vna syllogistica notitia vt dictum est. Contra hoc arguitur quadrupliciter. Primò, quia quod natū est causari ab aliqua causa nō potest causari ab alia totaliter nisi virtualiter contineat perfectionem causæ. sed habitus voluntatis natus est causari ab actu voluntatis sicut à propria causa. ergo non potest causari ab alio actu nisi iste actus contineat in se eminenter & virtualiter perfectionem actus voluntatis. sed actus intellectus nō pōt continere in se virtualiter perfectionē actus volūtatis: qa actus voluntatis est perfectior saltē in causando & mouēdo formaliter, ēt ꝓm ipsum Henr. quodlib. 1. q. 14. & B. Tho. 1. par. sum. q. 82. art. 2. & ibi Caieta. quamuis quò ad essentiam esset perfectior actus intellectus quàm voluntatis, & principiatiuè libertas esset in intellectu priusquā in voluntate ꝓm eundem. ergo non potest intellectus per actū suū causare in voluntate habitū acquisitū, & multò minus connaturalem seu pondus naturale voluntatis, quod Henricus dicebat esse conscientiā. Item secundò quia si conscientia sicut dicit Henricus esset pondus voluntatis: tunc autem volūtas necessitaretur illud habere & ꝓm illud operari: & sic non posset voluntas deponere conscientiā neq; liberè ageret, pręcipuè stante prædicto actu syllogistico: sicque non posset agere cōtra conscientiam quod tñ est falsum ꝓm cōiter doctores & gl. ad Rom. 14. Quòd non ex fide peccatum est, idest quod est contra cōscientiam. aut si dicatur ꝙ voluntas non necessitatur recipere illud pondus seu consciētiam neq; ꝓm illam operari. sequitur ergo ꝙ intellectus non est sufficiens causa illius, quia causa sufficiente agēte, necessario sequitur effectus in passo debite approximato & disposito, vel saltem sequitur ꝙ non est necessario ponenda talis conscientia in voluntate. Item tertiò ad idem quia si ponatur ibi quodq; sit habitus acquisitus: tam ex quo voluntas potest velle oppositū. ergo ille habitus cōscientię corrūperetur ꝑ alios contrarios actus volūtatis, sicq; tunc nō esset cōsciētia in volūtate. Quartò ad idē, quia si ponatur habitus naturalis in voluntate inclinās illā non necessitans ad particulares actus voluntatis conformes dictaminibus particularibus: sicut synderesis ponitur ab Henrico ꝙ sit habitus naturalis in volūtate inclinās voluntatē ad conformandū se dictaminibus vniuersalibus: tunc procedūt rationes supra factæ contra synderesim si ponatur in voluntate. Patet itaque quòd tam synderesis quàm cōscientia propriè & impropriè acceptæ nō sunt in voluntate sed in intellectu eo modo quo voluntas ab intellectu distinguitur, aut realiter secundum Tho. aut formaliter secūdum Scotum, aut ratione vel connotatiuè tantum secundū nominales.

Ex supradictis etiam sequitur quòd mentiri non est agere contra conscientiam formaliter & propriè: sicut nec dicere verum est agere ꝓm conscienciam formaliter & propriè: patet secūdum Angest. in moral. c. 7. quia mens & mentiri quod est agere contra mentem, similiter & dicere verum extendit se ad iudicium practicum & speculatiuum: conscientia autem non nisi ad practicum, vt patet de eo qui etiam contra mentem dicit aliquid esse factum, seu verum, & licet erroneè iudicat tamen illud mendacium esse asserendum & bonum ex aliqua causa pia mouente: talis certè mentitur non tamē agit contra consciētiam: quia non agit contra id quod conscientia dictat esse cauendum, cùm potius ex suppositione dictet, sic agendum & mentiendum esse. Similiter stat ꝙ quis dicat verum quando conscientia dictat erroneè seu rectè quòd est dicendum falsum aut mētiendum aut tacendum, ergo propriè non omnis mentiens agit contra conscientiam neque dicens verum agit secundum eam &c. *Corollariū.*

Contra primam particulam diffinitionis synderesis vbi secundum reales dicebatur in primo & secundo puncto quòd synderesis est lumē naturale inclinans ad assentiendum. Arguitur primò quia tertiò de anima dicitur ꝙ anima creata est sicut tabula rasa in qua nihil est depictū. ergo anima à sua creatione nullam habet innatam cognitionem, lumē seu habitum naturalem cognoscendi, sed omne quod habet est acquisitum. Confirmatur primo per Aug. lib. 1. retract. vbi retractat tanquam falsum quod ipse dixerat ex opinione Platonis seu imposita Platoni, scilicet omnes habitus cognoscendorum esse simpliciter animæ innatos: sicq; animam creari habitualiter scientem, sed obliuioni dari ad tempus per molem corporis vbi anima opprimitur. quā opinionem reprobat ibidem August. & Aristot. 3. de anima, & in primo posteriorum, ergo anima non habet habitum naturalem ad assentiendum practicis, sicut neque speculatiuis. Confirmatur secundò quia cognitio complexa non habetur nisi pręuia incomplexa: & principium non cognoscitur sine cognitione terminorum. sed cognitio incomplexa non habetur nisi mediante sensu, quia secūdum Arist. nihil in intellectu quin prius sit in sensu: *Argum. 1.*

sensu:nemo enim cognoscit colorem nisi per visum aliquo modo. vnde amittens vnum sensum necesse est vnam scientiam amittere, ergo omnis nostra cognitio complexa & incomplexa est acquisita,& non naturalis.

Resp. ad 1. Argum. Respondeo ad primum Argumentum secundum Bonauent.in 2.dist.39. prius notando quòd ibi tangitur difficultas an in nobis sint habitus naturales cognitiui seu lumen, & quomodo est omnibus naturalis origo cognoscendi. ad quod respondet quòd vltra illam opinionem Platonis reprobatam ab Arist.& Aug. vbi supra in argumento,omnes doctores concordant in hoc quòd sicut virtutes consuetudinales sunt quodammodo innatę & quodāmodo acquisitę,de quo Tho. 1.2.q.63.art 1.agit latèsic etiam & habitus cognitiui non omnino sed quodammodo innati & quodammodo acquisiti sunt. Sed illi doctores discordant in assignando modum quomodo illi habitus sint innati & quomodo acquisiti. Nam

1. Opinio. aliqui dicunt ꝙ sunt innati intellectui agēti, acquisiti autem quantum ad intellectum potentialem seu patientem aut recipientem quòd idē est:quodq; ad istum intellectum dixit Arist.animam creari vt tabulam rasam,quodq; ille intellectus potentialis est qui habet perfici mediantibus potentijs sensitiuis.Sed hęc opinio non videtur consona Arist.neque veritati.quia intellectus agens haberet habitus cognoscendorum: quare non posset illos communicare intellectui possibili sine adiutorio sensuum inferiorum. Itē si intellectus agens haberet habitus cognoscendorum iā anima à sua creatione non esset ignorans,sed potius simpliciter sciens: quia ab habitu scientiæ dicitur quis simpliciter sciens. difficile est etiam cum hoc intelligere, quomodo species dicantur esse in intellectu agente,cùm possibilis dicatur quo est omnia fieri & agens quo est omnia agere.

2. Opinio. Ideo est secundus modus dicendi, quòd scilicet habitus cognitiui quodammodo sunt innati quodammodo acquisiti. innati enim sunt quò ad cognitionem in vniuersali,& acquisiti quò ad cognitionem in particulari:siue innati sunt quò ad cognitionem principiorum,acquisiti autem quò ad cognitionem conclusionum. Sed neq; iste modus consonat verbis philosophi & Aug. nam primo post. probat Arist. ꝙ cognitio principiorum non est nobis innata:deducens ad plura inconuenientia. & ibidē ostendit ꝙ cognitio principiorū acquiritur in nobis via sensus & memorię & experientiæ.Aug.etiā 12.de trinitate loquēs de paruulo qui rn̄debat de omnibus principijs Geometriæ dicit,ꝙ hoc non erat quia anima illius paruuli prius illa nouisset:sed potius ista videbat in quadā luce sui generis īcorporea sicut videt oculus carnis ea quę in hac luce corporea circa adiacēt,cuius lucis capax eiq; congruens creatus est.

3. Opinio. Ideo est tertius & vltimus modus dicendi cui tandē assentit Bonauē.ꝙ habitus cognitiui quodāmodo sunt nobis innati & quodāmodo acquisiti:non tm̄ loquendo de cognitione cōclusionū seu in particulari,sed ēt principiorū & in vniuersali.Nā cū ad cognitionē duo cōcurrāt necessariò.s. præsentia cognoscibilis & lumen quo mediāte de illo iudicamus, vt experimur in visione corporali,& innuit in pcedēti auctoritate Aug. iā patet ꝙ habitus cognitiui sunt quodammodo nobis innati rōne luminis inditi nostræ animæ: sunt etiā quodāmodo acquisiti rōne speciei qua præsentatur nobis ipsum cognoscibile.& hoc cōdat cum Arist. & Aug.oēs enim in hoc consonāt ꝙ potentiæ cognitiuę sit inditū lumen quod vocant naturale iudicatoriū seu scintillā rationis: modo sit accidens super additū intellectui,modo non fm̄ diuersas vias realium & nominaliū. Ps. 4. Signatū est super nos lumē vultus tui. species aūt & similitudines rerū sępe acquiruntur in nobis mediāte sensu fm̄ Arist.& experiētia patet: quia nemo cognosceret totū aut partē, aut patrē aut matrē, nisi aliquo sensu exteriori speciē eius acciperet:inde fit ꝙ amittens vnum sensum necessariò admittit vnā scientiā: illud aūt lumē naturale dirigit ipsam animā in iudicādo tam de cognoscibilibus quàm de operabilibus. Et sicut inter speculabilia,quædā sunt valde euidētia sicut dignitates & prima principia:quædā minus euidētia vt cōclusiones particulares: sic & in practicis quædam sunt maximè euidentia, vt illud, Quod tibi non vis alteri noli, & ꝙ Deo est obediendū,& ꝙ non est malè faciendū &c.Alia sunt minus euidentia. ideo sicut cognitio primorum principiorū speculabilium ratione illius luminis dr̄ nobis innata,quia.s.lumen illud sufficit ad illa cognoscenda, post præsentationē illorum per receptionem specierum sine aliqua persuasione super addita pp sui euidentiam. sic etiā cognitio primorum principiorū moralium est nobis innata: quia lumen illud sufficit ad illa cognoscenda eodē modo vt dictum est:ad cognitionem autem particularū conclusionum speculabiliū seu practicorum, non plenè sufficit lumē illud sine aliqua persuasione seu habilitatione nouā: ideo taliū cognitio dr̄ acquisita & non innata nobis.Ad propositum igitur,quia sinderesis dicit illud lumen respectu principiorū primorū practicorū: modo illud lumē sit potētiæ supra additū, modo non fm̄ diuersas vias realiū & non nominaliū supradictas:ideo dr̄ ꝙ est cognitio innata nobis respectu taliū,sed non respectu speciei representantis nobis illa principia, vnde si quæ sunt principia seu cognoscibilia quæ cognoscātur per sui essentiam & non per speciem,itaꝙ ad illa præsentandū intellectui nō requiratur species representans:tunc respectu taliū potest dici sinderesis ratio seu cognitio simpliciter nobis innata, putà respectu huius quod est Deum esse colendū seu amandum. Deus.n.non cognoscitur per speciem

vel

vel similitudinem à sensu acceptā: imò Dei notitia saltem confusa naturaliter est nobis inserta ſm Aug. de quo latius apud Gabrielē & doctores in 1.dist.3. quid autem sit amor nō cognoscit homo per similitudinem exterius acceptam sed per essentiam:sicut & ipsam animam. huiusmodi enim affectus sunt essentialiter in anima. Ex his patet rñsio ad dubium illud vtrùm oīs cognitio sit à sensu. Respondeo ait Bonauent. vbi supra quòd non: quia necessario oportet ponere ꝙ anima nouit Deum aliquo modo saltem confusè & seipsam, & quæ naturaliter sunt in ipsa sine adminiculo sensuum exteriorum.vnde illud Arist. nihil est intellectu quin prius in sensu intelligitur de illis quæ habent cognosci per speciem vel similitudinem exterius abstractā:& illa dicuntur esse in anima per modum scripturę seu picturæ: & de his dicit Arist. ꝙ anima nostra est sicut tabula rasa in qua nihil est depictū vel scriptū:non quidē ꝙ nulla sit notitia habitualis naturalis seu lumen naturale super additū ſm reales quos sequitur in hoc ipse Bonauent. sed quia nulla est in ea pictura vel similitudo exterius ꝓueniēs seu abstracta: & hoc est quod dicit Aug. in libro de ciuitate Dei dicens sic. Inseruit nobis Deus nobile iudicatoriū: vbi quid sit lucis quid tenebrarum cognoscitur in libro lucis qui veritas est; quia veritas in corde hominum naturaliter impressa est. & ex his patet responsio ad argumentum & confirmationes.

Dubium.

Argum. 2. Secundò arguitur contra secundam particulā diffinitionis conscientiæ quæ habetur in primò puncto: vbi dicebatur ꝙ conscientia est notitia actualis seu habitualis acquisita,non aūt potētia nec habitus naturalis.Sic arguitur.nihil est subiectum peccati nisi potentia, sed conscientia est subiectum peccati vt patet ad Titum primo. Inquinatæ sunt eorū mentes & cōsciētia.ergo est potentia ipsa animæ & nō actus nec habitus.Et confirmatur auctoritate Orige. dicentis, ꝙ conscientia est spiritus corrector & pedagogus animæ.sed spiritus est ipsa mens. Ephes.3. Renouamini spiritu mētis vestræ.seu est ipsa anima.Luc. 1.Exultauit spiritus meus.ergo. Cōfirmatur secundò,quia si cōsciētia esset actus, non semper permaneret in homine:& si esset habitus acquisitus iā conscientia non esset vnum quid sed multa: quia per multos habitus cognoscitiuos dirigimur in multis diuersis agendis. ergo est potentia seu habitus naturalis sicut synderesis.

Resp. ad 2. Argum. Respondeo secūdum Tho.1.par.q.79.art.13. ad primū,concessa maiore negatur minor, & ad probationē ex Epistola ad Titum primò,respondeo ꝙ inquinatio dicitur esse in conscientia non sicut in subiecto sed sicut obiectū in suo actu. id est sicut cognitum in sua cognitione inquantum scilicet aliquis scit se inquinatum.

Argum. 3. Ad primam confirmationem respondeo ꝙ in eius maiori ponitur causa pro effectu: & sic cōscientia dicitur spiritus & corrector secundum quòd spiritus ponitur pro mēte, quia est quoddam mentis dictamen.

Ad secundam confirmationē rñdeo concedendo ꝙ non semper manet conscientia propriè loquendo vt hic loquimur de cōsciētia: quia pōt deponi.& sic qñ dr̄ ꝙ semper manet accipitur cōscientia largè pro vt cōprehendit etiam synderesim seu capitur pro sua causa quod est idē, vt patet ex supradictis,& sic manet semper cōscientia in sua causa,putà in synderesi:& eodem modo rñdeo ad oēs auctoritates dicentes,ꝙ est naturale iudicatorium indelebile & huiusmodi.

Tertiò arguitur cōtra tertiū punctū principale,vbi dictū est synderesis & cōsciētia subiectātur & se tenent ex parte intellectus. Probatur tripliciter ꝙ synderesis se teneat ex parte voluntatis. Primò quia synderesis semper & naturaliter remurmurat malo & instigat volūtatē ad bonum honestum:sed vterq; actus pertinet ad voluntatē,qua sicut voluntas naturaliter vult commodū suum ſm Alsel.de concordia Euang.c.26. & 44.dicentem,cōmoda non velle nequit: naturaliter nobis inest affectio cōmodi. ergo similiter naturaliter vult bonū honestū seu iustū. patet hoc,quia bonū iusti est perfectio ęquè cōueniens voluntati sicut bonū commodi, vt ēt dicit Amb.& magister in 2.dist.39.dicit.ꝙ volūtas nostra ēt nūc in statu naturę lapsæ,naturaliter vult bonū honestū quāuis sine gratia illud efficaciter exequi non possit. tunc vltra si voluntas naturaliter vult bonū honestū. ergo necessario vult illud.patet hęc consequentia:qa voluntas naturalis necessariò vult illud in quod naturaliter tendit,vt ēt patet ex Aug.13.lib.de trin.c.5.dicente ꝙ certum est oēs velle Beatitudinē ꝓp inclinationē naturalē ad illā: quod tñ nō esset certū si volūtas nō necessariò vellet iā. & sic patet qđ omne naturaliter volitū est necessariò volitum. Nunc verò illud qđ est principiū naturaliter seu necessariò, & formaliter effectiuè & non solum ostēsiuè & dictatiuè inclinans volūtatē ad bonū honestū,debet poni in voluntate potius q̄ alibi, vt patet.hoc aūt est synderesis, vt supra assumptū est in maiori,& patet ex supradictis ſm omnes.ergo synderesis se tenet ex parte voluntatis. *Argum. 3.*

Secūdò principaliter probatur idē.q1 sicut natura inferior,putà irrationalis habet principium tendendi in illud quod sibi rectè cōuenit ſm suā naturam vt patet:& sicut intellectus & potentiā visiua habet suum lumen naturale ad vidēdum, seu ad actus ſm suam naturam ei conuenientes. ergo similiter voluntas habet suum principium & pondus ipsam naturaliter inclinans ad actus conuenientes secundam suam naturam rationalem, putà ad bonum honestum.patet consequētia ab æqualitate rationis seu etiam à fortiori. Item tertiò probatur idem.quia contra malum, est bonum sibi oppositum à Deo nobis collatum ad re-

ad resistendum malo: sed nos habemus in parte motiua sensibili aliquid impellens ad malū. ergo & in parte motiua rationali quę est voluntas debet esse aliquid instigans & inclinans ad bonum honestum, tale autem est synderesis vt patet ex dictis.

Quòd etiam conscientia sit in voluntate, probatur etiam tripliciter, Primò quia actus cōsciētiæ est remordere, vt patet ex supradictis & dicendis q.3. & 1. Corint. nihil mihi conscius sum. glo. i. in nullo me conscientia remordet, sed remorsus est actio potentiæ appetitiuæ seu affectiuę: quia vbi est remorsus ibi est quidam dolor & passio, quæ propriæ pertinet ad potentiam affectiuam & non ad cognitiuam, vt elicitur ex 2. Eth. 5. ibi etiam ait Gabriel. in 2. dist. 29. & Angest. in moral. cap. 4 & 5. & latius. B. Thom. 1. 2. q. 22. art. 2. & 3. & ibi Caieta. Secundò probatur idem. quia id cuius perfectio consistit in bonitate magis pertinet ad voluntatem quàm ad intellectum, quia sicut intellectus se habet ad verū: ita voluntas ad bonum vt ad suum obiectum. sed conscientia est huiusmodi; quia dicitur bona. 1. Thimo. 1. Charitas de corde puro & conscientia bona. & iterum ibidem. Habens conscientiam bonam &c. ergo. Tertiò probatur idem, quia si conscientia pertineret ad intellectum: certè qui plus sciret de agibilibus esset plus conscientiatus, & haberet conscientiam strictionem seu maiorem, quod tamen est falsum.

Resp. ad 3. Argum. Propter has rationes motus est. Henricus in 1. quodlib. q. 18. ad tenendum quòd synderesis & conscientia se tenebant ex parte voluntatis vt eam inclinarent; illa quidem ad volendū conformiter ad dictamina vniuersalia practica: hæc autē ad volēdum conformiter ad dictamina particularia de honesto. Similiter Bonauen. propter rationes factas de synderesi motus est ad tenendum, quòd synderesis est quoddam pondus naturale tenens se ex parte voluntatis, vt eam inclinaret ad volendum conformiter addictamina tā generalia quā particularia practica de honesto. Nā de cōsciētia post refutationem duarū aliarum opinionum tandem dicit Bonauen. quòd se tenet ex parte intellectus tanquā lumē quoddā naturale superadditū dirigens eū in cognoscendis practicis tā vniuersalibus quàm particularibus sed præcipuè vniuersalibus, vt nos diximus de synderesi. Sed his omissis, non enim ex 1. phis. oportet oēs opiniones recitare vel impugnare: sed eas duntaxat quæ ad indagandum & defendendam veritatem expediunt. Respondeo ergo ad tertium Argumentū & primò ad primā probationē de synderesi negando minorem. dico. n. ꝙ synderesis dicitur naturaliter remurmurare malo & instigare ad bonum: nō quidem formaliter vel effectiuè ita ꝙ producat actum elicitum in voluntate remurmurantē malo & instigantem ad bonū, sed solum ostensiuè, seu dictatiuè quia scilicet ostendit bonum esse volendum & malū odiendum: & in hoc est occasio voluntati ad remurmurandum contra malum, modo talis ostensio cognitiua cōcurrat aliquo modo effectiua ad productionē illius actus remurmurationis voluntatis, modo non, de quo nunc non curo, & sic rñdet Scotus. Et ad probationem illius minoris rñdeo dupliciter primò concedendo ꝙ voluntas naturaliter vult bonū honestū: non quidē naturaliter id est necessariò vt distinguitur cōtra liberū: sed naturaliter idest ex principijs naturę rōnalis, cōuenit nobis naturaliter inclinari & velle liberè bonum honestum, fm dictamen rectæ rōnis. & cum hac expositione concordat B. Tho. 1. par. sum. q. 60. art. 5. & 2. 2. q. 26. & Durand. in 2. dist. 39. q. 3. & ita negatur consequentia, quòd ergo necessariò vult illud. Potest etiam secūdò cōcedi, ꝙ sicut volūtas nostra naturaliter & necessariò vult bonū cōmodi, ita & bonum honestū; sed talis voluntas seu appetitus naturalis nō est aliquis actus liberè elicitus: neq; quatenus volūtas est libera appetit aut vult id necessariò & naturaliter, sed quatenus est appetitus seu natura intellectualis naturaliter appetens & inclinans ad bonum honestum, modò id appetat sine actu elicito vt lapis dicitur habere naturalem ad deorsum inclinationē vt tenet Scotus in 2. dist. 39. & in 4. dist. 49. q. 10. & 11. modò per aliquē actū elicitum non liberè sed naturaliter productum vt Animal appetit cibū, vt tenet B. Tho. & Angest. in morali c. 3. fol. 10. & alij doctores. ad hūc sensum etiam conceduntur auctoritates Ansel. & Ambro. & Aug. & rationes supra adductæ ad probandum quòd voluntas naturaliter & necessariò vult bonum honestum. sed tum negatur ꝙ synderesis est tale principiū vel inclinatio: quia vt diximus solum inclinat ostensiuè: nec necessitat voluntatem ad eliciendum actum conformē tali inclinationi. subiacet enim ipsi potētiæ liberæ voluntatis vt libera est, de qua loquimur, illa sicut & quælibet alia inclinatio naturalis habitus & complexionis & huiusmodi. ideo nō valet consequētia, illa inclinatio naturaliter & necessariò inclinat voluntatem ad actum. ergo ad naturaliter & necessariò producendum actum saltem deliberatum de quo loquimur.

Si replicetur dicendo quòd quomodocunque sit modò talis inclinatio necessitet voluntatē ad actum modò non: saltem concluditur quòd in voluntate est talis inclinatio eam inclinans ad bonum honestum, sicut & ad bonum commodi. illa autem est synderesis vt patet ex dictis. *Replica.*

Respondeo negando minorem. quia illa inclinatio voluntatis ad bonum honestum etiam si sit synderesis, eatenus dicitur inclinatio voluntatis quatenus dictat seu ostendit ei bonum & malū sicq; solum inclinat voluntatem ostensiuè seu dictatiuè, non autem propriè formaliter effectiuè mouendo eam vt qualitas ei inhærens. ideo non

ex parte

ex parte voluntatis sed ex parte intellectus se tenet, & ita quamuis in voluntate sit alia inclinatio naturaliter eam inclinans ad liberè seu naturaliter volendum bonum honestum sicut & bonum commodi, de quo nunc non curo qnomodo & qualis sit: sufficit nūc ad propositū ꝙ illa non est synderesis, vt supra declaratum est. & ita patet responsio ad primam probationem.

Ad secundam & tertiam probationē, respondeo secundum Scotum negando consequentiam & eius rationem, quia ipsa voluntas iam habet libertatem in se & dictamen præuium rationis & Synderesis: quę sufficiunt contra omnia impedimēta simul cum gratia seu auxilio Dei, & ita ex quo habet voluntas modū agendi superiorē omni alia natura creata, & habet ꝙ sufficit ad suos actus conuenientes secundū suam naturam, scilicet ſm rectam rationem: non requiritur aliud.

Vel secundò respondeo secundum alios doctores, ꝙ voluntas iam habet suam inclinationē naturalem ad bonum honestū: quę non est Synderesis sed alia inclinatio naturalis vt dictum est secundum eam ponentes.

Ad alia argumenta de conscientia respondeo ad primum, sicut supra secundum Scotum dictū est de remuneratione Synderesis. dico enim ꝙ similiter consciētia dicitur remordere etiam ſm Bonauen. quia dum ipsa ostēdit aliquod malum ipsi affectui habenti rectitudinem: iam talis affectus refugit & recalcitrat: ideo talis remorsus non est à conscientia ipsa formaliter & principaliter mouente & efficienti, sed sicut à dictāte. vel dico ꝙ sicut notitia quę est in intellectu cōcurrit cum voluntate ad productionem volitionis vel nolitionis: ita & conscientia intellectus ad illum remorsum vel fugam voluntatis.

Ad secundum quòd scilicet conscientia dicitur bona &c. respōdeo ſm Scotum & Bonauen. ꝙ habitus intellectus practici dicuntur boni vel mali, non quidem formaliter sed transumptiuè, s. propter conuenientiā eorū ad voluntatem: ex eo ꝙ intellectus practicus non solum consistit in vero sed ēt se extendit ad bonū: sicut contra voluntas potest dici recta vel curua propter conuenientiā eius ad actū rectū vel non rectum rationis: qui tñ est formaliter in intellectu: at bonitas est voluntatis sicut rectitudo intellectus: sed bonitas magis transumitur ad intellectū practicum quam ad speculatiuum, sicque conscientia transumptiuè non formaliter bona denominatur.

Ad tertium & vltimum ꝙ. s. magis sciens esset magis conscientiatus &c. respondeo ſm Scot. ꝙ sicut. 7. Eth. c. 3. dicitur, ꝙ in passionibus existentes quidā dicunt verba enigmatis sciunt aūt nequaquā: ita potest concedi ꝙ simpliciter sciens scientia practica, & nō tm̄ sciens speculatiuè est conscientiatus, & magis sciens est magis cōscientiatus. & hoc maxime habet concedere ipse Henricus: quia ſm eum in eodem instanti temporis in quo est volūtas mala, ratio excęcatur, adeò vt nullus habeat minus de conscientia etiam si consciētia pertineat ad voluntatem. igitur argumentum ita est contra eum sicut contra nos: & sicut soluitur ab eo ita à nobis vt dictum est.

QVAESTIO II.

Quid sit fides & opinio, Scrupulus & Dubium.

RESPONDEO, Fides, propriè est assensus firmus sine vlla formidine sed ineuidens. ita ꝙ quàmuis homo nō clarè videat quomodo ita est quod firmiter credit: attamen ēt si consideret oppositum & eius motiua, nullo modo mouetur à sua fide & firma æstimatione: quia non credit ꝙ aliter est, neque dubitat si ita est vel non est vt iā ipse per fidem credit. consonant doctores in 3. dist. 23. ex August. 8. de trinitate c. 10. & Vega. de iustificatione lib. 9. c. 4. *Quid fides.*

Opinio aūt propriè est assensus vel determinatio intellectus ad alterā partē contradictionis propter maiorē apparentiam rationis vel auctoritatis pro hac parte, cū formidine tñ de opposito seu de falsitate illius opinatę, propter aliqua motiua. ita ꝙ hæc formido est naturaliter annexa opinioni & passio assensus opinatiui. *Quid opin.*

Et si quæratur quid sit & in quo stet prędicta formido opinionis & certitudo aut potius firmitas fidei ex parte subiecti. rñdeo ſm B. Tho. 2. 2. q. 1. ad quartū & Alliaco, ꝙ formido stat in hoc ꝙ stante assensu opinatiuo alicuius propositionis, simul ēt stat ꝙ ab apprehensione oppositi & motiuorū eius aut pro eo, causatur saltē virtualiter iudicium vel æstimatio ꝙ illud oppositum fortè est verum eodē modo rebus se habētibus: & ex cōsequenti æstimat partē cui ipse assentit fortè esse falsam licet ipse magis æstimet esse verā: & ita est paratus assentire opposito si probabilius ei videatur vel ostendatur. ita ꝙ formido est priuatio vel defectus firmitatis ex parte subiecti ipsius opinantis: quia sic eius intellectus assentit huic parti, ꝙ etiam quodā modo fluctuat aut hęsitat aut tribuat vt declaratū est, & ex hac formidine quæ est hæsitatio vel fluctuatio in intellectu, sequitur alia formido quæ est timor in voluntate: & inde ēt sequitur sua infirmitas in ea, quia videlicet parata est simul cū intellectu formidāte se ēt ad oppositum determinare. Firmitas aūt fidei ex parte subiecti siue credētis opposito modo stat in hoc: ꝙ credens hanc partem ēt si consideret oppositū & motiua pro eo, & nō æstimat illud rebus eodē modo se habētibus fortè esse verum, nec ex cōsequēti partē quā credit fortè esse falsam: & inde sequitur sua firmitas in volūtate qua parata est pp quæcunq; motiua in oppositum se non determinare neque recedere ab eo quod credit suus intellectus. *Formido & firmitas quid.*

Suspicio est assensus formidolosus fluctuans

cum

cum quadam inclinatione ad alteram partē sed non perfecta, sed est leuiter inclinatus.

Præsumptio. Præsumptio aūt reducitur ad suspicionē: est enim media inter opinione quę est de his quę vt plurimum contingunt, & suspicionem quæ est de his quæ raro: præsumptio verò est de his etiā quæ in paucioribus accidūt & ex suspicionibus orit & nō è cōuerso: quāuis aliqñ simul concurrat, vt ait Simancas in catholicis instit. c. 49. §. 15.

Fides & opinio large. Largius aūt capiēdo fidē & opinionē pro eodē, vt vulgo & ab Arist. accipiuntur, dicamus ꝙ aliqñ opinio est sine formidine, qñ videlicet alicui incerto aliquid firmiter adhęret vt habetur 7. Eth. c. 3. ꝙ quidā suis opinionibus ita firmiter adhærēt vt alij suis sciētijs & demōstrationibus: sed tūc firmitas illa prouenit à volūtate hoīs sic affecti vel ab aliqua fide acquisita cuius illa firmitas propria est. Nā ₰m Arist. 2. de anima textu. 53. opinari non possumus qñ volumus, s. sine motiuo: cū illo autē possumus vt volumus. Et è conuerso idq; sæpius fides largè est cum aliqua formidine: quod vtiq; cōtingit qñ nos alicui incerto credimus sine firmitate, putà qñ ego credo Petro aliquid asserenti licet non oīno certus sim verū ne dicat an nō. Nam alicui certitudinaliter aut firmiter credimus ꝑꝑ suam auctoritatē, alicui aūt non: & talis dr̄ fides quā adhibemus dictis alicuius de cuius veritate non oīno certi sumus: & ita Arist. lib. 4. topico. c. 5. ait ꝙ fides est opinio cū vehementia, idest cū firmitate habente tñ aliquam leuem formidinem annexam: quæ à multis dr̄ fortis opinio & ₰m iura testimonium de credulitate distinguitur à testimonio de certitudine, seu firmitate. & talis fides sumpta largè est fides logica quæ ab alijs dr̄ humana topica vel moralis. Nam de fide Theologica constat ꝙ licet non habeat euidentiam, est tñ sine vlla formidine, habetq; firmitatem ex parte subiecti ideo hominis credentis, & certitudinē supernaturalē ex parte obiecti. i. rei creditæ: & hæc non nisi propriè fides esse potest, de qua etiam infra. q. 5. in rñsione ad primam cōfirmationem primi Arg. latius habetur an aliquā dubitationē cōpati possit. Et nota ꝙ firmitas fidei se tenet ex parte subiecti: certitudo aūt ex parte obiecti: sed sæpe certitudo extenditur ad vtrunq;. Fides ēt logica seu largè sumpta pōt esse vera & falsa theologica verò nō nisi vera & certissima esse potest. consonat Vega vbi supra & c. 47. latius.

Dubium. Dubiū est nō quidē assensus: vel dissensus sed indeterminatus motus rōnis ad vtrāq; partē cōtradictionis, ꝑꝑ motiua apparētia retrahētia animū dubitantis à determinatione ad alterā partē. ita ꝙ nullā hēt firmitatē neq; determinationē alterutrius partis: sed est indeterminatio intellectus ad hoc vel illud in suspēso manētis; cū quo stat ꝙ vnū dubiū maius æquale aut minus alio, propter maiora vel minora aut ęqualia motiua. dr̄ ēt dubiū æquilibre de aliqua re qñ ęqualiter de ea & de eius opposito ꝑpter æqualia motiua dubitaē: & nullū cōpatitur assensum vel iudiciū.

Quid scrupulus. Scrupulus ꝓpriè est motio leuis in intellectu sine vllo assensu, ex leuibus motiuis regulariter orta. dico regulariter: qa aliqñ oritur ex magnis causis, siue motiuis sed parum æstimatis ab ipso scrupulāte; ita ꝙ modo ex his modo ex illis causis magnis vel paruis scrupulus oriaē: si tñ parum aut leuiter quis inde mouetur rationabiliter aut irrationabiliter, non quidem ad dubitandum sed ad leuissimè formidādum vel timendum seu potius admirandum de illis motiuis ad oppositum eius quod credit vel opinatur; ita quòd propter hæc non desinit firmiter credere vel opinari vel etiam scire: hic scrupulus propriè est. Et ideo scrupulus iste aliquando dicitur pusillanimitas leuis spiritus secundum Gers. tertia part. de pusillanimitate spiritus & Flor. vbi supra.

Iste etiā scrupulus propriè sumptus potest esse simul cū assensu ēt fidei theologicæ, nō autē dubiū. Nā secūdum Adri. in secundo quodlibet. art. 1. ego bene credo Mathematicis asserētibus demostratum esse ꝙ triangulus habet tres Angulos æquales duobus rectis. Similiter & doctoribus & sacræ scripturæ dicentibus ꝙ Deus est trinus & vnus. cōtra quæ licet adducātur aut insurgāt in me rationes mihi insolubiles efficiētes leuissimum motum admirationis: tamē propter id nō minus firmiter & deliberatè credo quàm antea, & de his scrupulis multos sępe patimur in rebus fidei: propter quos tamē nō reuocamus in dubiū ea quę credimus, si enim determinatè dubitaremus iam infideles essemus, vt habetur c. 1. de hæret. ad supradicta facit Caieta. in sumula. titulo scrupulus. & in secundo quodlibeto.

Nota. Ad supradicta oīa nota ꝙ quātò magis est de supradicta formidine tantòminus de assensu secum cōpatitur, & ècontra quātòminus de formidine tātò magis est de assensu. inde fit primò, ꝙ est quædā formido leuissima. quę est idem quod scrupulus supradictus. secūdò est alia mediocris quæ ꝓpriè est formido quæ est de ratione assensus opinatiui. tertiò; alia magna & vehemēs quę maiorem partem assensus & aliquando totū assensum expellit, & tunc erit idem quod dubium propriè sumptum de quo supra dictum est.

Similiter scrupulus primò capitur propriè vt supra diffinitus est aliqñ secūdò capiē largè pro aliqua mediocri formidine, q ēt dr̄ leuis credulitas vel suspicio vt no. in c. inquisitioni. de sent. exc. vt ait Albertus mag. in l. de 4. coeuis. & Flor. prima part. sum. tit. 3. ca. 10. §. 9. & hic scrupulus cōpatitur secū fortè assensum opinatiuū & fidē logicā siue humanā impropriè sumptā, nō tñ fidē theologicā neq; logicā propriè acceptā. tertiò aliquando capitur largius & valde impropriè pro magna formidine quæ tenuissimū assensum opinatiuum secum compatitur de eodem, vt patebit infra. quæst. 5. ex dictis Gersonis ibidem.

Simi-

Similiter Dubium tripliciter ſumitur. Primò propriè pro indeterminato motu rationis vt ſupra diffinitum eſt. Secundò largè pro magna formidine quæ compatitur aſſenſum opinatiuum de eodem,ſed valde tenuem:eſt idem quòd ſcrupulus tertio modo acceptus. Tertiò largiſſimè & valde impropriè pro formidine ſeu hæſitatione parua quæ valde fortem aſſenſum de eodem admittit.& idem eſt quòd ſcrupulus ſecūdo modo ſumptus.

QVAESTIO III.

Quæritur tertio qui & quot ſunt effectus & denominationes ſcrupuli & conſcientiæ.

1. Punctū. Reſpondeo per tria puncta quorum primum eſt, ꝙ ſcrupulus eſt & dicitur malus & bonus. Malus ſeu puſillanimis, ſecundum Flor. 1. par. ſum.tit.3.c.10.§.9.& Ber.dicitur quia ad malum inclinat & ducit: quia.ſ. parit perturbationem conſcientiæ,perturbatio autem deſperationem: deſperatio interitum condemnationis,vt 1.Machab. 2. quidam ſcrupuloſi nolentes ſabbato ſe defendere occiſi ſunt.Item quia aliquando ſcrupulus malus ſeu irrationabilis malè creſcens facit eſſe pecatum quod nō erat:quia ſcintilla creſcit in flamma ſic ſcrupulus creſcens in dubium & inde in opus contra conſcientiam, & per cōſequens in peccatum decidere facit. vt et Gerſ. in 3.par.ſum.in tract. de remediis contra puſillanimitatem.Alph.70. præcipuè litera B. & per totum tractatum de diuerſis Diaboli tentationibus.Bonus autem ſcrupulus dicitur quia rationabilis & quia facit ad hominem ad bonum deuenire ſeu proficere: putà quia facit ipſam humilem,timoratum, diligentem & cautum in rebus honeſtis,vt de his latius infra q. 5. propo.2.

2. Punctū. Secundū punctū eſt ꝙ conſciētia eſt & dicitur bona & mala,pura ſyncera, tranquilla, recta & erronea. Bona conſciētia dicitur denominatiuè qa.ſ. bonæ voluntati cōuenit & concordat,cui oſtendit bonū volēdum.ſicq; cōſcientia bona vt ait Flor.vbi ſupra.§.5. dicitur qa eſt bona ex ordinata affectione cui coaptaſ & bonū dicta ait; & propter idē dicitur etiā recta, vt ſit idē recta conſcientia qđ bona: propriè aūt recta conſcientia eſt vt infra dicetur. Conſcientia pura dicitur propter excluſionē criminis quia.ſ. nullū crimē recognoſcit rōnabiliter. Eccl. 13. Bona eſt ſubſtantia cui non eſt peccatū in conſcientia. Conſciētia ſyncera dicitur ex ſimplicitate intētionis: qa.ſ.eſt intentio ſine duplicitate. Act.24.Studeo ſine offen,conſci,bo,habere &c.& Matth.Si oculus tuus ſimplex fuerit.& c.10.Simplices ſicut columbæ.Cōſciētia tranquilla dicitur,quia ſine remorſu vermis & ſine inquietudine & ꝑturbatione ſcrupulorum:de quo Ber.in lib.de conſidera. quid ditius,dulcius,qetius atq; ſecurius bona & tranquilla conſcīa?Nam talis conſcīa bona & recta eſt radix charitatis,nitor veritatis,ornatꝰ venuſtatis,retractoriū à peccatis,theſaurus honeſtatis,teſtimonium & ſignum bonitatis, conuiuium delectabile atq; iocūdum,vt §.6.latè proſequitur Flor.vbi ſupra. Mala aūt cōſcientia ſecundum Flor.vbi ſupra.§.5.dicitur è cōtra.& ſic oppoſito mō diuiditur in conſcientiā inquinatā, cauteriatam ſeu læſam ꝑturbatā ſeu inquietam.

Inquinata cōſciētia dicitur ꝓpter peccatū qđ cognoſcitur eſſe: & ſic dicitur inquinata conſcīa obiectiuè ſecundum Tho.1.par.q.79. art.13.ad primum.ad Tit.1.Inquinatæ ſunt eorum mēs & conſcientia. mens quidē quò ad intellectum, qa eſt erronea cōſcīa aut culpabiliter ignorās:quò ad effectum aūt dicitur inquinata,quia malè hō vult aut voluit cōtra dictamē conſcīæ,& ita ſcit ſe inquinatum. Cōſcientia cauteriata dicitur 1. Thim.4. Cauteriatam habentes conſcientiam.i. læſam vel corruptam per prauam intentionem, & aduſtam igne male cōcupiſcentiæ:cauterium enim eſt corruptio carnis ignefacta.Conſcientia inquieta ſeu perturbata dicitur ex ſcrupulorū irrationabilium aculeis inducētium ad peccatū & ad non permanendū in bono:aut ex remorſu vermis conſciētiæ eius qui nullum remediū admittit ſed potius deſperat ꝓpter peccata: & qa præſumit ſæua ſuper ſe vētura antequā veniāt: ſicut fecit Cain Geneſ. 4. Qui antequā puniref à Deo dixit.Ero vagus & profugus.de qua conſciētia Sap.17.Semper præſumit ſæua perturbata cōſciētia,i.inquieta qa videlicet inde nō permanet in bono:ſed in malū iuit deſperās, & extollitur contra Deum peccare non metuens, & contra alios eos affligendo dum magis efficitur inquieta & crudelis. Cōſcientia recta propriè loquendo dicitur formaliter,quia.ſ.dictat conformiter ad rectam rationem ſimpliciter: Erronea autem è contra qñ.ſ. dictat difformiter ad rectā rōnem ſimpliciter prudētialem:modo vincibilis mō inuincibilis ſit. Recta autem rō prudentialis eſt iudiciū intellectus verū de agendis. Et nota ꝙ ſicut dupliciter dicitur iudiciū verum, videlicet ſpeculatiuà qđ ſimpliciter & abſolutè diciē verū:& practicè,quod dicitur verū ſecūdū qđ.ſ. verū veritate practica & hoc ī morali locutione tm̄.ita duplex eſt recta rō prudētialis, vna eſt recta rō ſimpliciter vera: & eſt iudiciū ſimpliciter verū practicè ſimul & ſpeculatiuè: altera eſt rō recta tm̄ quid tm̄ ſeu in morali locutione:& eſt iudicium ſolū practicè verū, vt mulier vel hæc mulier q̄ inuincibiliter æſtimaſ mea eſt à me cognoſcēda,eſt practicè tm̄ verū,qa dictat qualiter laudabiliter agendū vel nō agēdū eſt. Vñ patet ꝙ cōſciētia erronea inuincibilis & inculpabilis, quāuis ſimpliciter ſit erronea & falſa, qa dictat difformiter ad rōnē rectā ſimpliciter,putā quia difformiter ad rōnē veram ſpeculatiuè: & ideo nō debet dici ſimpliciter recta ſed erronea licet

inculpabilis.tñ quia dictat cōformiter ad rōnem rectam & veram secundū quid.i.practicè seu in morali locutione tm̄, vt supra li.2.de Igno.q.23 latius habetur: ideo dicitur conscientia erronea inuincibilis seu inculpabilis. Nam si nō dictaret conformiter ad vllam rōnem rectam simpliciter aut secundum quid: tunc consciā erronea vincibilis seu culpabilis esset.& ita bene valet ista cō sequentia conscientia erronea inuincibilis est conscientia simpliciter erronea, vt patet ex diffinitione & declaratione conscientię erroneæ.ergo est difformis rectæ rationi simpliciter, cū quo tñ stat q̄ sit conformi rectæ rationi secundum quid.i.rectę rationi practicè prudētiali & patet ex dictis.

3. punctum. Tertium punctum est q̄ conscientia habet triplices alios actus & officia. Nam primò dr̄ conscientia testificari pro vel contra nos. & est qn̄ recognoscimus simpliciter nos aliquid cōtra vel secundum legem fecisse vel non fecisse de præterito vt Eccl.7. Scit cōscientia tua te crebro male dixisse.& Rom.2. Testimonium illis reddente conscientia ipsorum. Nam conscientia dicitur testis inter nos & Deum secundum Aug.& habet. 11.q.3.c. custodi. & ratio est quia conscientia retinet, aut representat naturaliter illud q̄ voluntas contra, aut secundum legem voluit.

Secundus modus actuum conscientię est accusare vel excusare seu defendere, reprehēdere vel remordere. ad Roma 2. Cogitationum inter se inuicem accusantium aut defendentium &c. & 2.q.3.c.in cunctis. secūdum Aug. & iste secūdus modus comprehendens hos quatuor actus pōt dici examinatio, & latio sententiæ & executio aliqua.quod fit hoc modo. Nam postquam per testimonium conscientiæ proposita sunt ea quæ facta vel omissa sunt vt in primo mō actiuum dictū est.iam ipsa conscientia in hoc secundo modo examinat ea rectę ne facta vel omissa sint an culpabiliter.& ita qn̄ per examinationē cognoscitur id quod factū vel omissum est, discordare à conscientia à qua examinatur: dicitur tunc conscientia accusare & inde reprehendere illud, & inde quasi aliqualē vindictā exercens dicitur remordere.quando verò inuenitur secundum formam conscientiæ: dicitur cōsciētia excusare vel defendere illud vt benefactum vel omissum.

Tertius modus actuum conscientiæ est respectu futuri, quando.s.iudicamus aliquid faciendū aut omittendum, tunc dicitur conscientia ligare seu obligare, & instigare, & retrahere, soluere, & mitigare. Nā qn̄ conscientia p̄ suum consiliū inuenit & tandē iudicat quod nō tenetur obligatoriè aut de consilio facere aut omittere tale qd: tūc consciā dicitur soluere seu absoluere & mitigare. absoluere est in toto.i. q̄ nullo mō tenetur: mitigare est in parte.i. q̄ non tenetur obligatoriè, bene autem de consilio aut æquitate.

Quando autem iudicat conscientia seu dictat q̄ tale quid sit obligatoriè aut de cōsilio: omittendum aut cauendum: tunc conscientia dicitur retrahere ab illo, aut de præcepto, aut de cōsilio quō dictat. Qn̄ verò iudicat conscientia q̄ tale quid sit obligatoriè faciendū: tunc dicitur ligare seu obligare. sæpe etiam extenditur ad omissionē ita q̄ etiā dicitur ligare seu obligare ad omittendum id quod dictat esse obligatoriè omittendum: quod erat propriè retrahere vt dictum est. & ita patet quòd conscientia habet virtutem ligaminis: inquantum constringit voluntatem nō formaliter sed ostensiuè aut dictatiuè, videlicet dictans & ostendēs quòd non pōt homo sine nocumento peccati aliter agere aut omittere q̄ rō vel conscientia iudicat & dictat, sicut ligatus corporaliter habet necessitatem consistendi in loco vbi est ligatus dum manent ipsa vincula quibus ligatus est, vt Rain.& Floren. vbi supra.& §.4.& latius infra q.4.& 8. habetur quomodo liget seu obliget conscientia: & vnde proueniat tale ligamen, seu obligatio, quæ etiam differentia sit inter conscientiam ligare & obligare.

Tandem quādo conscientia iudicat vel dictat quod tale quid sit solum de consilio & æquitate agendum, tunc dicitur instigare ad id tanquam ad bonum supererogatorium aut vtile & securius agendum.

QVAESTIO IIII.

Quomodo liget seu obliget conscientia recta & erronea, & vtrum liceat agere contra illam.

Proposi. 1. AD quam respon. per sex proposi. quarum prima est, omnis qui agit vel omittit contra conscientiam rectam vel erroneam vincibilem vel inuincibilem contrarium obligatoriè dictantem peccat, & eo modo, scilicet mortaliter vel venialiter quo ipsa conscientia dictat. Nunc declarantur particulæ postea probantur. notetur primò ex 3.q.præced. in tertio puncto quid sit conscientia recta & erronea. erronea item vincibilis dicitur quam potest quis vincere aut tollere faciendo quod tenetur ad sciendum veritatē: inuincibilis autem quam non potest quis vincere faciendo quòd tenetur ad sciendum veritatē, vt alibi in trac.de ignor. q. 1. latius habetur. Secundò dicitur contrariè obligatoriè dictantem, per quam particulam secundum Gab. in 2.d.39. q.1.dub.2. excluditur conscientia quæ solum est testificatiua, seu accusatiua de præterito de qua supra.quæst. 3. in tertio puncto dictum est. quia talis conscientia testificatiua tantum de præterito nō ligat neque obligat nisi fortè impropriè vel ostensiuè ad credendum suo testimonio: non autem ad agendum vel omittendum conformiter ad eam. dico impropriè, quia ipsa conscientia est ipsamet credulitas seu assensus propositionis testificantis. Conscientia autem ideo ostensiuè dicitur dictare obligatoriè quid agendum

dum

dum vel omittendū: quia est assensus ꝓpositionis significātis tale qd esse obligatoria lege constitutum, Ideo dr̄ obligatoriè agēdum nō aūt super erogatoriè. Nā cùm lex in scripturis nobis tradita contineat p̄cepta, prohibitiones, cōsilia, informationes, & exortationes: p̄cepta obligant ad agēdum, prohibitiones ad omittedum, cōsilia verò persuadēt ad aliqd melius seu pfectius nō tamē saluti necessariū, informationes aūt modū exequēdi, consilia & p̄cepta conueniēter tradūt, exhortationes velut preces amicabiles ad p̄dicta hilariter perficienda inducunt. sola ergo p̄cepta & prohibitiones obligāt ad exequendū vel omittendū id quod lege præcipitur vel prohibetur: cætera non obligant nisi ad non continēdum ea quasi nō sint meliora & vtiliora vniuersaliter & ex genere suo quàm opposita, vt ait etiā Gerson in regulis moralibus alphab. 24. litera C.

Probatio primæ primæ partis. Nūc probatur prima pars propo. & primò ꝙ agens contra conscientiam rectā peccet ꝓbatur dupliciter. Primò secundū Bonau. & Th. i 2. dist. 39. & Gab. & cōiter doct. ibid. qa conscientia recta ex quo est dictamē cōclusionis practicæ verę significātis & ostendentis tale qd esse agendum tanq̄ à lege obligatoria impositū. ergo ita est ꝙ aliqua lex superioris illud obligatoriè imponit: & per tale dictamē significatiuū iā sufficienter notificatꝛ homini, vt patet ex ipsa diffin. cōscientiæ. Ex hac probatione patet ꝙ conscientia ipsa nō obligat hominē virtute propria tanq̄ lex aut superior principalis, neque. n. ipsa est superior neq; cōtra legē Dei aut superioris ipsa obligare posset. igitur obligat solū virtute legis seu p̄cepti superioris: nō solū virtute illius p̄cepti particularis quod consciā ipsa vt regis p̄co notificat: sed etiā & p̄cipuè obligat virtute dictaminis aut p̄cepti vniuersalissimi iuris naturalis ꝙ ipsa synderesis ꝓponit in maiori, s. nō est malè agēdum neq; id quod malè fieri ęstimaꝛ, neq; cōtra legē superioris obligantē. est. n. dictamē practicū inde deductū dictās tale qd agendū aut nō agendum esse, vt sup. q. 1. & 3. latius de hoc. & sic solū obligat vt synderesis ostēsiuè nō autem imperatiuè propriè loquēdo, & facit ad hoc quod aliqui doctores dicūt cū gl. Eccl. 7. c. ꝙ consciētia obligat vt iudex noster, sed de hoc plenius infra q. 10. proposi. 3. in respon. ad secundū & tertium arg.

2. ratio. Secundò probatur idem secundum Angest. in moral. c. 7. quia oīs volūtas q̄ se difformat suæ regulæ peccat. sed regula volūtatis est recta rō intellectus, cuiusmodi est consciā recta vt patet ex dictis. ergo agens contra consciam subuertit debitum ordinem & peccat. similiter sic intelligendum est quod dr̄ ab aliquibus doct. q. s. conscientia est lex intellectus nostri. i. est regula intellectiua rectificans voluntatem vel rectitudinem ei ostendens si cōscientia propriè & nō pro synderesi capiaꝛ. Item ad ꝓbationem p̄dictæ partis faciūt à fortiori ꝓbationes sequētes pro cōscientia erronea. Quòd autē similiter agēs cōtra conscientiam quācunq; erroneā peccet vt ait ꝓpositio. probatur quadrupliciter. Primò secundū Bonauent. & doct. vbi sup. quia qui agit cōtra legē superioris creditā seu ęstimatā licet nō verè obligantē contēnit ipsum superiorē, seu auctoritatē eius: sed qui agit cōtra consciam erroneam agit contra legem creditam superioris. ergo contēnit & peccat. cōsequētia cū minore patet: & maior vbi est difficultas ꝓbatur: quia q facit id in quo etiam erroneè credit se displicere Deo quāuis illud in se non displiceat, facit contra voluntatē Dei ipsumq; aliquo modo contemnit & legem eius contra quam se facere existimat & vult. & patet exēplo. quia sicut offenderet regē & etiam vt reus læsæ maiestatis puniretur is qui percuteret alium quē æstimat esse regē: aut qui aliquid faceret putās se in eo regē offendere. ita qui cōtra legē Dei æstimatā agit ipsum offendit quātum in se est. Nam vt habetur c. cum voluntate. de sent. excom. crimina ex animo distinguūtur. Vnde & mulier erroneè credens ꝙ est homicida si non mentiatur pro saluanda vita mariti, vtique agens contra conscientiam non mentiendo, homicidium formaliter quantum in se est quamuis non materialiter committit, idq; contra legem illam per consciētiam quamuis erroneè sibi notificatam. Deus nanque non solum quid, sed quo animo id homo faciat attendit.

Secūda pars ratio 1.

2. ratio. Secundò probatur idē secundum Tho. prima secundæ. q. 19. art. 5. & in 3. quodlib. art. 17. quia volitio agentis cōtra conscientiā erroneā tendit in obiectū malū siue prohibitū. ergo est culpabilis. antecedens inde patet quia obiectum volūtatis, quò ad esse morale loquor, est tale quale ꝑ rationem apprehenditur & præsentatur voluntati. quia nihil volitum quin præcognitū, vt prima secundæ. q. 19. art. 3. probat latius B. Tho. & tale dr̄ obiectum formale: quod est p̄cipuè attendendum ad bonitatē & malitiā moralē. Sed ratio seu cōscientia licet erronea proponit volūtati tale qd vt malum & vitandum & vt contra legē, quamuis in se materialiter sit bonum & secūdum legem. ergo tale obiectū voluntatis sub hac rōne obiectiua formali est malū & difforme rationi vel legi, ideo 7. Ethic. c. 9. dicitur ꝙ per se loquendo incontinens est qui non sequitur rationē rectā: per accidens aūt qui non sequitur ēt rationem falsam, vel potius diceretur: per accidens aūtem qui agit contra rationē falsam obligatorie dictantem vt patebit infra latius.

3. ratio. Tertio probatur secundum Angest. in moral. cap. 7. quia regula voluntatis est intellectus. ergo ipsa difformans se illi subuertit debitum ordinem, & periculo se exponit: & quantum in se est facit ut recedat à recto quādo aliàs ipsi volūtati non constat de errore intellectus seu regulæ suæ, vt supponiꝛ in casu conscientiæ erroneę. Nam si constaret iam non esset consciētia erro-

nea simpliciter: quia si constat volũtati de errore talis conscientiæ: hoc non põt esse nisi p aliud iudicium verũ. ergo iam non est cõscientia erronea simpliciter: sed illa quæ erat erronea est rectificata seu ablata per istud aliud iudicium seu conscientiam rectam significantem ꝙ illa prior erat erronea. hanc rationẽ cum alijs duabus prçcedẽtibus Angest. vbi supra satis breuiter tangit.

4. Ratio. Quartò probatur idẽ auctoritate ad Rom 14. Omne quod nõ est ex fide peccatum est. gloss. 1. quod est contra conscientiam: & omne quod ad conscientiam pertinet si aliter fiat dicit Apost. esse peccatum. hæc glo. & habetur 28. q. 1. c. omnes. & de symonia. c. per tuas. vbi loqtur de conscientia erronea. & cùm verbum Apost. sit vniuersale, ergo etiam de consciẽtia erronea intelligitur. Et nota quòd quamuis directè seu expresse hoc non probetur ex hac auctoritate, sed solum quòd agens contra dubium peccat, vt infra. q. 5. latius habetur: tamẽ ex dicta auctoritate sic intellecta adhuc probatur intentum. quia si agens contra dubium rationabile vel irrationabile de mortali peccat. ergo à fortiori peccat agens contra conscientiam siue rectam siue erroneam de mortali. Item Grego. in d. c. qui agit contra consciẽtiam ædificat ad gehennam. Item ad hoc sunt alij multi textus iuris canonici, vt patet in cap. inquisitioni. de sent. excom. & sic communiter tenetur à doctoribus. Immo & dicit Adrianus in 2. quodlibet. ar. 3. quòd videtur esse de iure naturæ indispensabili etiam ab ipso domino Deo, ꝙ quis licitè agat contra consciẽtiam etiam erroneam. & ratio eius est, quia implicat ꝙ bene fiat deliberatè id quod creditur malè fieri sed de hoc infra q. 6. propon. 5. latius habetur.

Coroll. Ex quibus patet falsitas cuiusdam opinionis quã refert ẽt gl. in d. c. omnes. 28. q. 1. tenẽtis, ꝙ agẽs in materia ꝑcepti & in per se malis contra consciẽtiam erroneam nõ peccat. exẽpli gratia. diligẽs nunc Deum consciẽtia erroneè dictante sub peccato nõ esse diligẽdum: aut abstinẽs nũc à furto vel fornicatione conscientia erroneè dictãte ꝙ Deum offendit nisi furetur aut fornicetur: nõ peccat. & mouetur hæc opinio propter rationes quæ infra in argumẽtis tãgentur & soluentur, & ideo vt opinio erronea reprobaf à B. Tho. & doctoribus cõiter vbi supra per rationes supra dictas. Immo dicit Adria. in 4. quod lib. art. 2. principali ꝙ talis opinio est hæresis: quia cõtra illud Rom. 14. Omne quod non est ex fide &c. Secundũ intellectũ quem habet illa auctoritas ex cõi declaratione doctorũ & Ecclesiæ quç supra posita est; secundũ quos verus sẽsus sacræ script. attendẽdus est. Tertia verò pars, ꝙ. s. peccat eo modo &c. patet ex dictis, & patebit infra proposi. 6. & dub. 1. & in respons. ad secũdũ arg.

2. Proposi. Secunda propositio est quòd conscientia recta obligat ad se conformandum ei, agendo vel omittendo id quod dictat esse agendum vel omittendum & eo modo quo dictat.

Conscientia erronea vincibilis aut inuincibilis, dictãs obligatoriè agendũ vel omittendũ, id quod alias est solum licitũ aut indifferens aut de consilio, obligat disiunctiuè. i. ad se cõformandũ tali conscientię permanenti, aut ad ipsam deponendũ. Patet probatio ex dictis in prima ꝓpos. quia non licet ei se difformare aut cõtra eã agere: & cũ hoc vitari non possit nisi vel ei homo se cõformet aut ipsam deponat. ergo tenetur ad alterutrum vt dictum est sicut ipsi homini placuerit. non aũt tenetur absolutè ei se cõformare, ex quo ipsa est erronea & põt licitè deponi: non. n. obligamur ad manẽdum in errore. Sed neq; absolutè tenetur homo eã deponere ad cauendum tale peccatum. tum qa si est inuincibilis: iam vel non põt vel non tenetur eam deponere. tum ẽt quia si etiam est vincibilis & põt homo eã deponere si vult: non tñ tenetur sub mortali, ex quo talis error cõsciẽtiæ nõ est de se periculosus neque inducẽs ad peccatũ, sed ad licitũ vel melius bonũ agendum quod dictat: nisi aliunde sit occasio periculi propter quod talis erronea conscientia sit necessariò deponẽda. quo nõ obstante, dic quod talis error vincibilis est simpliciter vitãdus & deponẽdus, vt infra in quinta proposi. habef: quia est inde periculum absolutè. exempli gr. Si mihi cõscientia dictat obligatoriè ꝙ sub peccato teneor hodie ieiunare aut orare tale quid: cùm tamen in rei veritate non teneor: tunc habet locum hæc tertia propositio vt dictum est. 3. Proposi.

Quarta propõ. Consciẽtia erronea inuincibilis dictans obligatoriè id quod est malum seu cõtra legem, obligat ad conformandũ se ei permanenti eo mõ quo dictat. exempli gra. Si est conscientia oĩno inuincibilis, neque põt euadi quin secũdũ aut contra eã agatur vel omittaf, ita qđ est inuincibilis quò ad dissolutionẽ & euasionẽ: & dictat ꝙ est nunc obligatoriè furandũ aut fornicandum aut mentiendũ absolutè, aut ex eã pia ad salutem multorũ & hmõi, alioqui qđ peccauit mortaliter si non furatur aut &c. tunc dicit hęc ꝓpõ. 4 ꝙ necessariò est agendum conformiter ad illã conscientiã probatur secundũ Gabr. in 2. di. 39. q. 1. dub. 2. & B Th. prima secundę. q. 19. art. 6. & Dur. in 2. d. 39. & Alm. in moral. tr. 1. c. 5. consonat Gerson, & Medina in Alphonsina f. 36. qa non tenef tũc obedire illi legi incognitę ꝓhibenti furtũ: vel potius excusaf à culpa illi legi incognitæ non obediẽdo: & ex alia parte tenetur hõ non se difformare illi consciẽtiæ erroneæ, vt patet ex prima ꝓpo. hoc aũt. s. nõ se difformare illi cõscientiæ dũ permanet, homo non põt vitare nisi conformando se illi: quia si se habeat omissiuè iam se difformat illi dictãti ꝙ mortaliter peccat omittẽdo vt supponitur in casu: deponere aũt talem conscientiam aut errorẽ non põt agẽdo omne quod tenef ad id, ex quo est inuincibilis omnino. quò ad dissolutionẽ & euasionẽ, 4. Proposi.

ergo

ergo tenetur se conformare illi vt suę regulæ: & à culpa ratione dictæ ignorātiæ excusatur. Item ad hoc facit Genes.29. quando Iacob. cognouit Lyam inuincibiliter creditam esse suam: quia illi petēti debitum tenebatur ipse Iacob reddere secundum conscientiam suam erroneam inuincibilem dictantem ꝙ vxori creditæ pètenti debitum est reddendum. Et nota ꝙ talis actus cōformis tali conscientiæ erroneæ inuincibili licet sit aliàs prohibitus & malus ex genere: tunc autem non est malus neque culpabilis sed bonus moraliter & sæpe meritorius, ex quo est confor mis recto iudicio vero secundū quid seu practicè, neq; talis actus dr̄ aut est formaliter furtum, fornicatio, aut mēdacium: sed solum materialiter, vt supra q.3. in secundo pūcto tactum est: & latius nos alibi egimus in tit.2. de ignoran. q.23.

5. Propositio. Quinta propositio, conscientia erronea vincibilis dictās obligatoriè id quod aliàs est illicitū, non obligat ad conformandum neque ad difformandum nos illi: sed ad illam deponendū. Probatur primò ꝙ non obligat ad conformandū illi: exempli gratia de dictāte ꝙ nunc est furandū vel fornicādum ex pia causa ad aliorum salutē. ratio quia nulla lege & nullo modo potest quis obligari ad peccatum formaliter seu ad malè & culpabiliter agendum: quamuis possit aliquando obligari ad malum materialiter sed inculpabiliter agendum, vt supra in casu quartæ propositionis præcedentis etiam stante lege vt ibi probatum est. quod patet, quia est implicatio ꝙ quis bene simul & malè & culpabiliter agat obediendo ipsi legi per eundem actum, quia nō potest esse simul bonus & malus formaliter, vt facilè deduci potest: & quia recta ratio & ipsa lex Dei nos liberat à tali obligatione ad culpā, aliàs non esset formaliter culpa. Sed homo conformans se tali conscientiæ de qua loquitur hęc quinta propositio, peccaret culpabiliter fornicando contra legem pro tunc obligantem vincibiliter ignoratā: neque enim talis vincibilis error aut ignorantia tunc excusat, vt patet. ergo non obligat ad se illi conformandum. Quòd etiam non obligat ad difformandum patet; quia potius obligamur ad non difformādum vt patet ex dictis supra propositione prima. Quòd autē obligemur ad illam conscientiam deponēdum: probatur. quia obligamur ad vitandum id omne quod nos facit esse in peccato: sed talis conscientia erronea vincibilis dictās obligatoriè id quod est malum facit nos esse in peccato, ergo. Consequentia patet: & maior similiter. Minor autē probatur ex dictis: qa siue homo se conformet siue difformet agendo aut omittendo secundum aut contra talem conscīetiam peccat mortaliter aut venialiter, vt dicetur infra in sexta propositione. ergo talis conscientia est necessariò sub pœna peccati opportunè deponenda. Et nota quòd quando dicitur quòd talis conscīētia obligat ad deponendum, non sic intelligitur ꝙ obligat vinculo ipsius conscientiæ dictantis ꝙ deponatur, non enim dictat ipsa conscientia erronea quod deponatur: quia ex quo creditur ꝙ non sit erronea iam non dictat ꝙ deponatur error qui non cognoscitur. & quia conscientia ipsa erronea solum dictat de illo opere illicito faciendo, putà quòd sit fornicandum. sed intelligitur ꝙ ad deponendum eam obligatur homo vinculo alterius præcepti Diuini aut naturalis, quo quilibet tenetur vitare errorem culpabilem & periculosum, & id quod occasionaliter aut aliquo modo de propinquo nos facit esse in peccato aut malo statu, vt supra probatum est. Ideo Eccle.17. Ne demoreris in errore. & ita verius & magis propriè diceretur, ꝙ tenemur deponere talem conscientiā potius quàm ꝙ ipsa conscientia obligat ad eam deponendum. tamen ad bonum sensum iam declaratum, vtrunque & vtroque modo dicitur à doctoribus. ideo non verbis sed sententijs innitendum est.

Item nota ꝙ notanter dictum est ꝙ talis conscientia erronea vincibilis dictās obligatoriè id quod est malū est deponenda, quia si dictaret solum super erogatoriè: putà si dictaret quod licet non sit necessarium, est tñ bonum aut licitū furari ad erogandum pauperibus, mētiri aut fornicari pro salute sua vel aliorum & huiusmodi: tūc non obligatur simpliciter ad eam deponendum, sed disiunctiuè ad illam deponendū vel ad nō se conformandum illi, vel ad se difformandum ei. quia quōcunque homo se habeat. s. deponēdo talem conscīētiam, aut non se conformando, aut se illi difformādo: nullo modo peccat: qa nō agit cōtra aliquā legē tunc obligātem: sed neq; ille error necessariò inducit tunc ad peccatum illud absolutè, qa nō dictat obligatoriè illud malum, ex quo patet alia via vitandi illud peccatum nō conformando se illi conscientiæ erroneæ. Quæ non obstante simpliciter & absolutè est verū dicere, ꝙ tam illa cōscientia erronea ꝗ omnis alius error vincibilis quo dicitur malum bonū & bonum malū, est cauendus & vitandus simpliciter, quia culpabilis est; & simpliciter est causa seu occasio propinqua ad peccatum inducēs contra id Esai.5. Væ qui dicitis bonum malum, & malum bonum. Item Eccl.17. Ne demoreris in errore. & sic intelligo & limito saluo meliori iudicio, Bonauēt. & Duran. & Gabr. & cōmuniter doct. in 2. distinct.39. & Almayn. & Angest. vbi supra dicentes, ꝙ conscīētia erronea vincibilis dictans quòd est licitum aut bonum id quod est malum, non est necessariò deponenda absolutè sed disiunctiuè vt dictum est, intelligitur enim ꝙ non est necessariò deponēda tunc absolutè ad vitandum illud peccatum quod per aliam viā pōt vitari: bene tñ absolutè necessariò deponenda, sicut & omnis error moralis ad cauendum omne peccatum & occasionem propinquam peccati.

Coroll. Ex omnibus supra dictis patet ꝙ B. Tho. super Epist. ad Gala. 5. dicens, quòd qui habet cõscientiam erroneam dictantem cũ obligari sub mortali peccato ad obseruantiam legalium, tenetur obseruare legalia durante tali consciẽtia: & hoc propter dictamen conscientiæ: quamuis etiam sic obseruans peccet. melius dixisset quòd qui se difformat tali conscientiæ non seruãdo legalia peccat mortaliter in casu prædicto: qa cõtra conscientiam sic dictantem omittit. & sic videtur idem Tho. ibidẽ sentire magis declarando seipsum dicens quòd talis homo illa conscientia durante peccaret mortaliter si nõ obseruaret legalia: quamuis Angest. vbi supra acrius mordeat nolẽs illum modo prędicto pie intelligere. Ideo cauendum nobis est in modo loquẽdi in hac materia secundum supradictas propositiones: quia valde differt dicere, quod durante consciẽtia erronea vincibili dictãte obligatoriè esse fornicãdum tenemur fornicari aut non fornicari, aut se illi cõformare, aut difformare, hoc enim est falsum. & aliud est dicere ꝙ stante prædicta conscientia qui fornicatur peccat, & qui non fornicatur etiam peccat, & qui se conformat peccat, similiter qui illi se difformat: nam hoc dictum est verum, quia vel contra legem Dei peccat fornicando, vel contra conscientiam non fornicando, quare ad neutrum tenemur: sed tenemur deponere talem conscientiam vt latè dictum est.

Proposi. 6. Iam quomodo peccet is qui agit cõtra conscientiam rectam vel erroneam, sexta propositio est. quòd omnis agens contra conscientiam etiam erroneam quãcunque obligatoriè dictantem peccat: secundum quãtitatem aut qualitatẽ dictatæ obligationis, idq; est verũ quantum est ex hac parte, ꝙ. s. agit contra conscientiam: nam ex alia ratione vel circũstantia potest culpa minui vel aggrauari. Probatur prima pars inductiuè. quia si conscientia dictat solũ de consilio esse bonum aut licitum esse furari ad dandum pauperibus: tunc nullo modo peccat agens seu omittens contra eã: quia tales opus bene potest omitti sine peccato, nisi aliunde aggrauetur per contemptum aut aliàs vt patet. Si autẽ dictat solum sub peccato veniali, ita quòd mentiri pro saluãda vita est debitum seu obligatorium sub peccato veniali tantum: tunc qui sic agit contra conscientiam omittẽdo mentiri peccaret solum venialiter. Si verò dictaret cõscientia de mortali: tunc peccaret mortaliter omittẽdo mẽtiri cõtra talem conscientiam. quòd si conscientia dictat sic in genere solum tale quid agendum vel omittẽdum sub peccato, ita quòd si non fit aut omittitur erit peccatum: tunc ait Angest. in moralib. c. 7. ꝙ est idem iudicium quod de isto actu, volo peccare: & vt videtur aliquãdo erit mortale aliquando veniale secundum animi dispositionem actualem seu virtualem ad mortale seu veniale.

Secunda pars propositionis, scilicet quantum est ex hac parte, est limitatio aut declaratio partis prioris. potest nãque aduenire aliud pceptũ vel circunstantia in tali actione contra conscientiam, ratione cuius peccatum ipsum cõtra conscientiam augeatur vel dupletur in malitia. patet exemplo. quia qui agit contra conscientiam vincibiliter erroneam dictantem sub veniali tãtum seu solũ de consilio non esse fornicandum pro salute sua vel alterius, aut non esse furandũ pro pauperibus: iam quatenus agit cõtra præfatam conscientiam erroneam fornicando aut furando peccat vnica malitia veniali tantum: aut nullo modo peccat contra dictamen solũ consultiuum pręfatæ conscientiæ vt dictum est. Sed ex quo simul agit fornicando aut furando contra aliud præceptum Diuinum vel naturale prohibens sub mortali fornicationem & furtum: iam etiam peccat mortaliter secundum obligationẽ præcepti illius quod simul transgreditur.

Dubium 1. Dubitatur primò. Vtrùm qui cõtra conscientiam rectam obligatoriè dictãtem agit id quod aliàs etiam malum seu prohibitũ est peccet duplici malitia. Respõdet Angest. ꝙ sic: altera quia cõtra consciẽtiam rectam obligatoriè dictãtem sub mortali non esse fornicandum: altera quia contra pręceptum sub mortali prohibens fornicationem fornicatur. Hæc Angest. Sed saluo meliori iudició oppositũ videtur, quòd scilicet iste vnica tantum malitia peccat, quamuis aggrauetur ex eo quòd scienter agens contra conscientiam illam rectam peccauit. & ratio est: quia si esset duplex malitia: hoc ideo esset quia contra duplex præceptum diuersarum rationum & specierum vt ait ipse Angest. Sed non fit nisi contra vnicum præceptum speciale de nõ fornicando, sicut qui scienter facit contra præceptum cognitum vel sibi propositum verè per conscientiam rectã vel æstimatiuè per conscientiã erroneam. neq; est aliud speciale peccatũ agere cõtra conscientiam: sed est generale contra generale ius vel præceptũ naturale, de nõ malè faciendo aut de non faciẽdo quod creditur aut valde dubitatur malè fieri, id quod in omnibus peccatis reperiri potest, sicut & de industria scienterve peccare. consonat Nauar. in sum. c. 27. num. 276.

Si contra hoc dicatur, quòd ex hoc sequeretur contra secundam partem seu limitationem præfatæ sextæ propositionis, ꝙ qui contra conscientiam erroneam dictãtem sub veniali tantũ peccato non esse fornicandum pro salute corporali, ageret fornicãdo, solum peccaret venialiter probatur. Quia secundum supradictam opinionem solum peccatur contra illud præceptũ per conscientiam erroneam notificatum, ꝙ scilicet solum obligat sub peccato veniali. Respondeo negando sequelam simpliciter. quia etiam alia ratione peccatur mortaliter, quia videlicet contra aliud verum præceptum sub mortali prohibens illam fornicationem agitur notificatũ aut

cognitum in debito, ex quo talis error est vincibilis, vt supponitur & dictum est in probatione sextæ propositionis: quamuis bene concedatur ꝙ quatenus contra illam consciētiam peccatur solum peccatur venialiter vt probatum est. Qui autem peccat cōtra cōscientiam vincibiliter erroneam sępius peccat aut peccare potest contra duplicem prohibitionem: & per consequens duplici malitia specifica, altera contra pręceptum verum culpabiliter ignoratum, altera cōtra pręceptum aliud nō quidem verum sed æstimatum vel per conscientiam erroneam vincibilem erroneè notificatum vt dictum est.

Dubium 2. Insuper dubitatur secundò; vtrùm plus peccet homo conformando se conscientiæ erroneæ an se illi difformādo. Respondeo secundum Almayn in moralibus.1.tract.c.5. & Durand.in 2. distin.39.& Angest.in moral.ca.7. & cōmuniter doctores, quòd aliquando plus aliquando minus peccat, se conformando & difformando secundū quantitatem obligationis conscientiæ dictantis vel alterius præcepti contra quod agitur.

Nam primo, si conscientia erronea dictat ꝙ est mortale agere contra eam, & agendo contra aliud præceptum peccatur venialiter aut mortali peccato leuiori: tunc grauius peccat agendo contra cōscientiam, exempli gratia. Si mulier errante conscientia credat ꝙ tenetur mechari seu mētiri vt saluet vitam suā vel alterius, alioqui rea erit homicidij: tunc plus peccat omittendo fornicationem vel mendaciū, ex sic exponendo se vel alium morti contra prædictum dictamen erroneū conscientiæ, quam mentiendo seu mechando cōtra aliud præceptum naturale aut Diuinum: quia vt nunc supponitur, grauius peccatum & contra maiorem obligationem est homicidium quàm fornicatio & quàm mendaciū: licet fornicatio & mēdacium sit indispēsabilius & difficilius denudabile à sua malitia. Si autem è contra, conscientia dictat erroneè aliquid esse faciendum seu omittendum de consilio seu sub peccato leuiori, quod tñ agere seu omittere est peccatū aliàs grauius: tūc grauius peccatur agēdo seu omittēdo illud contra talē legem, quàm contra conscientiā. exempli gratia. Si dictat cōsciētia erronea quòd est bonum aut licitum aut solum veniale peccatum aut mortale leuius fornicari pro salute corporali, aut furari pro paupe ribus, aut peierare pro saluandis rebus vel hono re: tūc quidem fornicando aut furando aut peie rando cōtra legem Dei grauius obligātem, peccat quis grauius mortaliter quàm si cōtra prædictam cōscientiam illa omitteret seu ageret vt patet. Si verò tertiò conscientia erronea dictat sub mortali aut veniali peccato esse agendum quod aliàs est in se licitum & nō obligatorium, vt quòd cuilibet ęgeno debeat de præcepto dari eleemosyna, aut quod tale quid de præcepto est omittendum, quod tamen non est in præcepto sed licitum aut de cōsilio id omittere aut agere, putà ꝙ in nullo casu est licitum iurare veritatem. tunc agendo vel omittendo contra talem cōscientiam sic obligatoriè dictantem erroneè, peccatur mortaliter aut venialiter iurando aut non dando eleemosynam: sed faciendo secundum eam patet, quòd nullo modo peccatur dādo eleemosynam vel non iurando: nisi aliunde esset obligatio ad id, putà aliàs à lege aut superiore præciperetur in tali casu esse iurādum aut dandam eleemosynam: tunc enim talis tenetur deposita tali conscientia erronea, iurare aut dare eleemosynam præfactam in tali casu, alioqui esset perplexus, vt de hoc latius infra.q.6.per totum habetur. Et secundum prædicta sunt intelligendi & limitādi Bonauen.& Bassolis.in 2.distin.39.& Flor.1.parte sum.tit.3.c.10.§.4.& alij doctores dicentes quod magis obligat præceptū prælati in indifferentibus & alijs eiusmodi quæ potest prælatus præcipere, quàm consciētia quę potest & debet deponi ad pręceptū prælati: ꝑlati autem præceptum seu alterius legis iustè non est deponendum seu soluēdum à sua obligatione propter talem conscientiam erroneam. Tu autem distingue secundum maiorem obligationem dum manet ipsa conscientia erronea: modo possit aut debeat tunc deponi modo non, vt dictum est & dicetur infra.q.6.latius.

Dubitatur tertiò quę differētia est inter consciētiam ligare & obligare. Respondeo, ꝙ aliqui doctores vt Durandus in 2.distin.39.& Almayn, in moralibus vbi supra, & alij dicunt ꝙ conscientia dicitur ligare, idest astringere seu detinere, ne scilicet homo possit sine peccato vltra vel citra eius dictamen seu licitè agere, vel euadere difformando aut conformādo se illi, vt dictū est supra propositione.5.de consciētia erronea vincibili obligatoriè dictante id quod est de se licitum & malum. Et ita dicunt quod talis conscientia ligat sed non obligat ad id quod dictat. Obligare autem conscientia dicitur ad id quod obligatoriè dictat, vt est consciētia inuincibilis erronea, & etiā quæcūque conscientia recta obligatoriè dictās, vt patet ex propositionibus supradictis. Alij autem doctores non faciunt differentiam hanc, sed pro eodem accipiunt conscientiā ligare vel obligare ad hoc vel illud; & sic sæpe communiter vocabula confusè accipiūtur à doctoribus: & facilè potest impugnari ꝓdicta differētia tantū verbalis si esset vtile ī his immorari. *Dubium 3.*

Arg. 1. Contra primam propositionem arguitur Primò: Si esset peccatum agere vel omittere contra conscientiam erroneam vt dicit prima propositio: hoc maximè esset quia talis actio esset contra aliquam legem saltem creditam vel æstimatam. sed hoc non. ergo. Consequētia patet cum maiore ex probationibus primę propositionis, & minor vbi est difficultas probatur. qa si illa æstimatio rationis nostræ induceret obligationem ad

ad non agendum contra ipsam, hoc esset virtute alicuius verę legis superioris & principalis putā rationis aut legis naturalis seu Diuinę verę obligātis, quam prædicta consciētia nobis verè vel erroneè notificat: vt patet clarè, quia consciētia non obligat virtute sua sed ostensiuè tantum vt præco regis virtute legis superioris quam notificat vt supra dictū est in probationibus primæ propositionis. Sed cōscientia erronea non habet talem virtutē talis legis: neq; eam notificat quæ non est verè obligans. quod probatur: quia sicut pręco regis non habet à rege virtutē obligandi etiam ostensiuè aut notificatiuè homines per aliquam legem promulgatā ab eo nisi vere se conformet legi ipsius regis. nam homines transgredientes falsam legem, falso scilicet promulgatā ab illo præcone non puniūtur à rege quasi trāsgressores illius legis falsæ. ita ergo similiter de conscientia erronea dicēdum est. Ista consequentia patet; tum ex paritate seu idētitate rationis: quia conscientia solum obligat notificatiuè vt præco regis aut superioris: tum etiā quia & pręco & iudex inferior & lex priuata nō potest obligare contra pręceptum superioris neque contra legem publicam, vt constat etiam secundū August. & communiter doctores. Nunc autem conscientia respectu rationis veræ & legis Diuinæ, superioris contra quam dictat est vt iudex inferior, vel potius vt præco & vt lex priuata particularis personæ ipsius habentis talem conscientiam erroneam. igitur &c.

Cōfirmatio. Et confirmatur. quia si esset peccatum difformare nos conscientiæ erroneæ: hoc ideo esset quia esset peruersio ordinis & periculū peccati si voluntas se difformet suæ regulæ quæ est ratio, vt supra in tertia probatione primæ propositionis quò ad hanc partem dictum est. Sed difformando se conscientiæ erroneæ non se difformat voluntas à sua regula neque exponit se periculo. ergo non peccat. consequētia patet: quia regula voluntatis humanæ est ratio in quātum deriuatur à regula & lege seu ratione æterna siue Diuina: quia inde habet rectitudinē & virtutem etiam ostensiuè regulandi. sed ratio errās non deriuatur à lege æterna, quia potius difformatur ab ea, dictans quod illa non dictat, neque eodem modo sed sæpe contra eam; ergo ratio vel conscientia erronea non est regula voluntatis humanæ: & per consequens voluntas ab ea discordans non ideo mala est.

Respondeo ad 1. arg. Respondeo ad primum Argumentum negādo minorem primæ consequētiæ & ad eius probationem negatur etiam minor, & ad eius probationem cùm dicitur, quòd sicut præco regis non habet virtutem obligandi nisi verè se conformet legi regis &c. Respondeo negādo consequentiam, quia non est simile: nam aliud est in foro humano vbi nō iudicatur de occultis cordis, neque de ea transgressione quæ æstimatiuè, sed de ea quæ realiter cōtra legem veram facta est, & ad pœnam tēporalem agit pro illa transgressione. aliud in foro conscientiæ coram Deo vt hic loquimur: in quo, licet ille præco vel conscientia non habeat virtutem veram obligandi; habet tamē virtutem creditam, quia scilicet creditur pronūciare veram legem ex vera superioris traditione. & ita secundum Ambrosium opinio nostra nobis legem facit, estq; paritas rationis de præcone falso in foro conscientiæ obligāte si creditur verus, & de conscientia erronea vt dictum est. Et ad aliam probationem illius vltimæ consequētiæ vbi dicitur quòd sicut iudex inferior & præco &c. respōdeo similiter id procedit & est verum solum quādo cognoscitur ꝙ inferior & præco dictat cōtra superiorē & contra legem eius: secus quando creditur ꝙ conformiter dictat: tunc enim in foro cōscientiæ & coram Deo vt diximus verè obligat. Vel aliter respondeo secundum Angest. in moral. c. 7. concedendo quòd est magis obediendum legi Dei & superioris quàm conscientiæ erroneæ: sed non quomodocūque quia non contra dictamē conscientiæ. igitur deponatur dictamen consciētiæ erroneæ & sic obediatur Deo. *Respondeo ad cōfirmationem.* Ad confirmationem respondeo negādo minorem & ad eius probationem negatur maior vt iacet tanquam diminuta: non enim solum est regula voluntatis ratio inquantum verè deriuatur à ratione & regula æterna: sed etiam inquātum æstimatiuè deriuatur ab ea, scilicet inquantū creditur quòd verè deriuatur à ratione ęterna, quodque verè proponit nobis verum præceptum & legē conformiter ad legem Dei. huiusmodi autem est cōscientia erronea vt patet ex dictis. Hæc secundū Tho. 1. 2. q. 19. artic. 5. & in 3. quodlib. art. 27. & Bonauent. & communiter doctores in 2. distin. 39. & Angest. in moralibus. c. 7.

Replica Quod si contra præfatam solutionem replicetur, quòd inde sequeretur quòd voluntas cōformās se rationi, seu conscientiæ vincibiliter erroneæ dictanti quòd est bonum fornicari vel mentiri pro salute corporali, aut furari pro pauperibus, nō esset peccatū sed potius moraliter bona. probatur hæc sequela. quia voluntas tendit tūc in obiectum tali actui conueniēs & bonum æstimatiuè licet nō verè: & talis volūtas est conformis legi Dei superiori & suę regulæ æstimatiuè licet non verè: ergo est bona. patet cōsequentia hæc tripliciter. Primò ex responsione ad argumentū præcedēs, & ex secunda probatione primæ propositionis quò ad hāc partē supra posita, quia videlicet bonitas & malitia moralis pendet præcipuè ex obiecto formali, scilicet prout volūtati præsentati à ratione. Item secundò, quia ideo difformitas voluntatis à conscientia erronea erat mala, quia volūtas se difformabat legi Dei æstimatæ. ergo eadem ratione ècontrariò erit bona quia se conformauit legi Dei æstimatę

per

per conscientiã erroneã. Item tertiò sicut præco regis falsam legẽ enuncians obligat coram Deo transgressores illius legis æstimatæ licet non verè. ergo eadem virtute obligat vt obediatur illi legi creditę q̃ virtute obligat ne illi contrauenia tur. Nã eadem virtute obligamur ad obediendũ alicui legi qua obligamur non contrauenire illi.

Respondeo ad replicã. Respondeo ad replicam secundum Th. prima secundæ. q. 19. art. 6. & Bonauentura in 2. distin. 39. negando sequelam. & ad primam eius probationem negatur etiam consequentia, & ad eius item primam probationem, quòd bonitas & malitia pendet ex obiecto formali dico id esse verum, sed differenter in bono & in malo: nã plus requiritur ad bonitatem quam ad malitiã, quia bonum est ex integra causa secundum Dionis. in 4. c. de Diuinis. not. malitia autem ex quocumque defectu. ideo quando dictum est supra quòd bonitas & malitia voluntatis pendet ex obiecto prout præsentatur voluntati: non intelligatur præcisè sed proportionabiliter: ita quòd ad bonitatem id requiritur concurrentibus alijs requisitis ex parte ipsius obiecti: ad malitiam autem volũtatis sufficit quòd obiectum in actu vel indebito per rationem voluntati vt malum vel disconueniens præsentatur. & ita contingit in cõscientia vincibiliter erronea de qua agimus: quia licet per eam non actualiter bene tamen in debito præsentatur obiectum vt malum, sicut & verè malum & disconueniens est. ad bonitatem verò voluntatis requiritur vtrumque, quòd scilicet obiectum bonum præsentetur ei vt bonum non solum in actuali æstimatione bonitatis, sed etiam in debito, idest quòd sit tale quale rationabiliter à ratione debet pręsentari. hoc autem esse non potest nisi ipsum obiectum bonum sit, vel conueniens in se seu à parte rei: vel nisi ratio sit id inuincibiliter ignorans. & ita patet responsio ad primam probationem illius sequelæ. Ad secundam autem probationem respondeo similiter negando sequelam: quia plus requiritur ad bonum & ad rectam conformitatem quã ad malum & difformitatem vt dictum est. Ad tertiam respondeo negando consequentiam: & ratio est quia cùm, talis conscientia solum obliget notificatiuè: igitur si nulla lex verè nos obliget ad confirmandum nos illi, seu ad id quod talis conscientia falsò notificat & vincibiliter: sequitur quòd non tenemur ad id absolutè: sed solum sub disiunctione, scilicet vel ei obedire vel eam deponere quando dictat obligatoriè id q̃d est aliàs licitum. vel absolutè ad eam deponendum tenemur, quãdo dictat obligatoriè id quod est licitum vt supra propositione quinta latè dictum est. ideo illa propositio seu maxima quòd eadem virtute tenemur alicui legi obedire qua tenemur ei non contrauenire: est vera solum supposito quòd tenemur ei tunc obedire & nos conformare: aliàs falsa est.

Secundò principaliter contra eandem primã propositionem arguitur. Quicumque est aliquis actus malus ex solã circũstantia, putà quia habet obiectum sibi conueniens & sola ratione circunstantiæ redditur malus: ille actus non habet malitiam distinctam à malitia illius circunstantiæ seu à malitia proueniente ab illa circunstantia, sed omnis actus de obiecto aliàs licito & conueniente tali actui, vt potè, nolo mentiri aut furari, habitus contra conscientiam erroneam vincibilem obligatoriè dictantem, quod est mentiendum & furandum pro saluando honore aut rebus aut pro pauperibus &c. est huiusmodi. ergo ille actus, scilicet illa nolitio mentiendi aut furãdi contra illam conscientiam erroneam vincibilem, non habet tunc malitiam distinctam à malitia illius conscientiæ vincibiliter erroneæ, ita quòd solum est ibi peccatum conscientiæ erroneæ vincibilis aut ignorantiæ illius vincibilis, & ibi non est aliud peccatum contra aliam legem creditam propositam nobis per illam conscientiam vincibiliter erroneam. Consequentia est bona & maior probatur. quia non videtur vnde aliàs proueniat in tali actu malitia nisi ratione circunstantiæ, ratione cuius efficitur malus. & patet exemplo de volente ire ad Ecclesiam propter vanam gloriam venialem, ita quòd illa volitio eundi causetur ex volitione vanæ glorię tanquam ex fine: quia talis volitio solum est mala ratione illius circunstantiæ & non ex obiecto in se. Minor etiam probatur. quia nolle mentiri est bonum ex obiecto; quia tale obiectum est lege prohibitum: & si talis nolitio redditur mala hoc non est nisi ratione circunstantiæ, scilicet ratione conscientiæ vincibiliter erroneæ adiacentis: quia tunc vt suppono non obligor aliũde ad non habendum illam nolitionem mentiendi per se: sed solum obligor ad non habendum illam contra dictamen conscientiæ. ergo absolutè non obligor tollere illam nolitionem mentiendi, sed solum ad deponendum talem conscientiam vincibiliter erroneã, vt patet ex dictis & suprà propositione quinta & ita illa conscientia erronea est circunstantia vitians illam nolitionem mentiendi. igitur totum illud aggregatum ex illa nolitione & ex illa conscientia vincibiliter erronea, non habebit aliam neque maiorem malitiam à malitia illius erroneæ conscientiæ seorsum vt argumentum prætendit. quod etiam videtur confirmari, quia auferendo talem consciẽtiam erroneam iam præfata nolitio mentiendi non erit peccatum. Similiter eadem ratione de omissione mentiendi contra conscientiam, vincibiliter erroneam dictantem esse obligatorium mentiri pro saluanda vita probatur; quòd non est aliud peccatum ibi quàm sit ille vincibilis aut culpabilis error conscientiæ qui forte erit veniale peccatum tantum, licet conscientia dictet sub mortali esse mentiendum. ad quod *Arg. 2.*

est alia

est alia specialis ratio. quia scilicet omissio culpabilis est priuatio alicuius actus ad quē pro tunc obligor: sed ad volitionem mentiendi pro tunc non obligor vlla lege; sed potius ad oppositum scilicet ad non mentiendum seu ad deponēdum conscientiam præfatam, vt patet ex supradictis, ergo illa omissio mentiendi stante præfata conscientia vincibiliter erronea dictante oppositū tunc peccatum non est.

Respondeo ad secundū argum. Respondeo ad secūdum Argumentum dupliciter, vno modo secūdum Almayn in moralibus tract.1.c.5.ex B.Thom.1.2.q.19.artic.5.& in 3. quodlib.art.27.negando minorem. Nam illa circunstantia conscientiæ erroneæ non est circunstantia adiacens ipsi actui vel obiecto prout est obiectum voluntatis: sed potius pars obiecti formalis: quia obiectum voluntatis in sua formali ratione obiecti, non solum est ipsum obiectum in se sed prout præsentatur voluntati per rationem & prout æstimatur, vt supradictum est in probationibus primæ propositionis. sicut etiam circunstantia finis concurrens ad productionem actus interioris volūtatis, potius est pars obiecti voluntatis, & non circūstantia adiacēs ipsi actui vel obiecto prout eius obiectum est, vt etiā hoc dicit Angest. in moral.c.8.& B.Thom.1.2.q.18. art.6.& q.10.art.2.& communiter morales. ideo falsum est quod etiam dictum est supra in probatione maioris quòd scilicet vana gloria finaliter intenta erat circunstantia volitionis eundi ad Ecclesiam propter vanam gloriam. Immo dico ꝙ illa circunstantia finis se tenebat tunc ex parte ipsius obiecti ad productionem illius volitionis. Similiter falsum est ꝙ ratione circunstantiæ redditur mala illa nolitio mentiēdi contra conscientiam quæ ante erat bona quando non erat illa conscientia. quia præsupponitur ꝙ sit eadem nolitio quò ad substātiam actus, quod est falsum: ex quo voluntatis actus deriuantur in esse rei & moris penes obiecta formalia. obiectum autem formale est aliud ratione æstimationis quando est contra conscientiam erroneā, & aliud quando non est contra talem conscientiam itaque est alia nolitio mentiendi. Alio modo respondeo & melius vt mihi saluo meliori iudicio videtur, prǽsupponendo tamen & tenendo secundum Angest. in moral.c.8.& c.3.fol.16. & communiter doctores; quòd dictamen conscientiæ seu notitia aduenięs actui licet aliquādo possit se tenere ex parte obiecti, non tamen semper se tenet ex parte eius: nam cognitio obiecti non semper obiectiuè sed effectiuè concurrit ad productionem actus voluntatis secundum communem opinionem. neque etiam voluntas cogitur aut necessitatur habere pro obiecto & tendere in omnes circunstantias etiam finis cognitas & ei præsentatas: sed potius sæpe talis conscientia seu notitia adueniens actui est circunstantia eius vel obiecti. & per consequens tunc idem actus numero in genere rei seu naturæ manet quò ad substantiam, eademq; volitio mentiendi ante & post aduentum conscientiæ rectæ vel erroneæ supradictæ: quia hoc videtur quadrare sapientiæ: quamuis quò ad esse moris non sit eadem volitio propter circunstantiam adiacentem illius conscientiæ erroneæ aduenientis. Nam circunstantia informans actum: qualis est ea quæ est pars obiecti in quod tendit ipse actus, vt sępe non semper est circunstantia finis, variat actum elicitum quo ad esse moris & naturæ sicut & ipsum obiectum partiale illius actus. Circunstantia autem adiacens seu mouens tantum, non variat quò ad esse naturæ actum elicitum; bene tamen quò ad esse moris potest illum variare, etiam si sit circunstantia finis in quem tendimus per vnum actum: & per aliū in ipsum medium dumtaxat.

Hoc ergo supposito, secundum communiter doctores iam respondeo ad Argumentum negādo maiorem si intelligatur quòd talis actus non habet malitiam, aliàm quàm sit malitia illius circunstantiæ. hoc enim patet falsum de comestione vel actu coniugali facto in loco sacro qui redditur malus ratione circunstantiæ; quæ tamen circunstantia loci sacri nullam habet malitiam in se vt patet. Item patet de celebratione aut prouisione beneficij principaliter propter lucrū tēporale aut propter auaritiam aliàs veniale: quia efficitur mortalis ratione illius circunstātiæ finis lucri aut auaritiæ, quæ tñ circunstantia aliàs aut nón erat peccatum aut solum erat veniale vt supponitur. sed ex habitudine talis circunstantiæ ad talem actum est & trahitur ratio culpæ mortalis in tali actu, vt patet: quia talis habitudo circūstantiæ ad talē actum est sub mortali prohibita, vt symoniæ peccatum, & quia ad supradictum sensum falsum procedit tota illa ratio & maior præfati argumenti, ideo nihil probatur. Si igitur sic intelligitur quòd talis actus habet malitiā prouenientem ratione illius circūstantię, idest propter habitudinem indebitam illius circunstantiæ ad illum actum, modo ipsa circunstātia habeat in se aliàs malitiam modo non: tunc vera esset maior, vt in exēplo de actu cōiugali facto in loco sacro dictum est. & minor est etiam vera, sed consequentia est nulla vt patet. debet enim sic concludi. ergo illa nolitio non habet aliam malitiam nisi prouenientem ratione illius circunstantiæ conscientiæ erroneæ. & hoc bene est verum: quia malitia illius nolitionis ratione illius circunstantiæ conscientiæ erroneæ non tantum habet malitiam illius conscientiæ erroneæ, sed malitiam habitudinis eius ad illum actum, scilicet malitiam transgressionis seu cōtemptus illius legis quam illa conscientia notificat aut verè notificare æstimatur, vt supra ꝓbatum est in prima probatione. Similiter patet responsio ad illud de omissione secundum

duos

duos prędictos modos respondendi: & ad rationem specialem quæ ibi ponitur, q scilicet omissio est priuatio alicuius actus debiti. Respõdeo, conceditur q est priuatio actus debiti inesse secundum veritatem aut secundum ęstimationem ipsius omittẽtis.& sic negatur minor.: quia licet verè à parte rei ex lege non obliget absolutè ad actum mẽtiendi:neq; ille actus sit debitus inesse secũdum veritatem:bene tamen secundum ęstimationem licet erroneam culpabilem sub distinctione vt dictum est.Et nota secundum Almayn vbi supra & Angest,in moral.c.10.q illa omissio contra conscientiam non est tam grauis sicut cõmissio contra conscientiam: sicut & regulariter cæteris paribus in omni specie peccati non est tam grauis omissio sicut commissio opposita cõtra legẽ:quia non est tãta obligatio ad non contrauenìendum priuatiuè seu omissiuè se habendo,quanta ad non contrauenìendũ cõmisiuè seu positiuè: neq;est tãta difformitas neq; conatus voluntatis in omittẽdo sicut & in cõmittendo, semp.loquor cæteris paribus & regulariter nisi aliunde æqualitas aut maior grauitas habeatur.

Dubium 1. Et si quæratur pœnes quid attenditur grauitas omissionis contra conscientiam. Respondeo quod non secundum bonitatem actus omissi verè vel æstimatiuè: neque secundum obligationẽ veram legis vel æstimatam ad actum qui omittitur:sed absolutè secundum obligationem præcepti quod talis cõscientia notificat verè vel erroneè, vt patet ex supradictis in propositione 6. & dubio.1. Sed de hoc, scilicet circa quid attendatur grauitas cuiuscunq; omissionis latius vbi supra Almayn in moral. & in 3.tract. ca.26. & Angest.& doctores in 2.distin.37.

Dubium 2. Si rursus quæratur cuius speciei est peccatũ omissionis & commissionis contra conscientiam. dic secundum Tho.1.2.q.19.art.5. q reducitur ad illam speciem peccati quòd æstimatiuè committitur ac si scienter contra talem legem faceret vel omitteret. Si autem sit error in facto aliqualiter est variandum,de quo latius egimus supra in lib.2.de ignorantia.q.24.ibi videatur.

Argum. 3. Tertiò principaliter ad idem contra primam propositionem arguitur. Quia ex prima propositione sequeretur perplexitas inter duo mala culpæ:& quod esset necessariò peccandum & periculosa via salutis. probatur in casu quo quis ex lege seu pecepto superioris tenetur aliquid agere:puta reddere debitum coniugi petenti etiam ad mandatum Ecclesiæ, vel reuelare ei aliquod peccatum: quod tamen agere ex conscientia erronea æstimat esse peccatũ: quia æstimat nõ esse suũ coniugem legitimũ ex aliqua causa: tunc in tali casu si se cõformat conscientiæ erroneæ nõ reddendo debitum iam peccat contra præceptũ legis aut superioris id præcipientis: si se difformat reddendo iam etiam peccat secundũ primã propositionẽ: si dicas deponatur talis cõscientia & sic reddat.contra suppono q sit talis qualitatis q pro tunc non potest deponi. vt facilè cõtingere potest.ergo tunc perplexitas & peccatum.

Respondeo ad 3. arg. Respõdeo ad tertium arg.negatur sequela.& ad probationem pro materia illius & similium casuum, hic dubitatur vtrùm inter duo mala sit perplexitas.ad quod respondeo notando secundũ Angest,in moral.c.6.in fine,q inter duo mala pęna bene potest quis esse perplexus etiam simpliciter,ita quòd necessariò debeat incidere in alterum illorum.vt patet de eo qui ne occidatur à leone necessariò se debet proijcere deorsum: & tunc minus malum, aut minus certum rationabiliter eligitur.

Item inter duo mala quorum alterum est culpę alterũ pęnę etiam potest quis esse perplexus simpliciter ita q necessariò debet in alterũ incidere si vult vitare alterũ, vt patet in illo qui vel necessariò debet pati mortem seu aliam iacturã, vel mentiri seu committere aliud peccatum: & tunc malum culpæ est magis fugiendum.

Inter duo autem mala culpæ necessariò mala quæ nullo modo possunt bene fieri nullus est simpliciter perplexus:ita quòd necessariò peccabit culpabiliter quodcumque illorum faciat pro vitando altero.quod probatur quia si necessariò necessitate absoluta & simpliciter peccat aut facit,ita quod nullo modo est in sua potestate pro tunc illud peccatum vitare: iam nõ peccabit culpabiliter, quia non est vllo modo liber ad id vitandum.& vbi nõ est libertas non potest esse culpa:neque potest obligari quis ad id quod nullo modo bene fieri potest. Sed per dubitationem, vel ignorantiam inuincibilem possunt spoliari à sua malitia:& tunc non erũt intrinsecè malitia; & tũc minus vel incertius malum pro vitãdo maiori,vel certiori, & respectu eius habet rationẽ boni,& licitè eligitur,& fit vt infra.q.5.prop.2. latius habetur.

Inter mala autem culpæ non intrinsecè mala sed ita mala q possunt à sua malitia denudari & bene fieri potest aliquod eorũ, bene datur perplexitas ita quod necessariò est incidendum in alterum eorum.& tunc hæc est regula, q scilicet eligatur minus malum: quia & maior obligatio deobligat à minori. & illud faciẽdo pro vitando maiori vel grauiori malo homo non peccat; sed bene & rationabiliter agit eligẽdo tunc minus malum in se pro vitãdo maiori: neque tũc obligatur vitare illud minus malũ sed neq; est malũ illud culpabile vel imputabile respectiuè licet aliàs simpliciter sit malum. si autẽ sunt æqualia mala,& æque certa secundũ suã probabilẽ æstimationẽ: tunc eligẽdo quodcũque eorũ pro vitando alio nõ peccat, ex quo id necessariò quãuis alternatiuè agit:& est locus gratificationi vt dictũ est:& facit 13.dist. c.duo mala. & c.nerui. & 2.Ethic.c.9.& cõcordat Adr.in 4.de clauibus. agẽs de excõmunione in 8.exceptione,& de hoc latius

latius infra q. 5. propositione secunda ibi vide. Dixi notanter ꝙ inter prædicta mala culpæ necessariò mala non datur perplexitas simpliciter, vel absolutè, quod ideo dico quia ex suppositione bene potest dari perplexitas inter illa. exempli gratia. Si fortes vult malum finem putà permanere in fornicatione efficaciter: iam inde necessariò necessitate suppositionis talis finis illiciti voliti sequitur volitio alterius medij illiciti requisiti ad talem finem illicitum habendũ: quia ex vno peccato bene sequitur aliud necessitate consequẽtiæ seu suppositionis: sicut & vno incõ ueniẽte dato multa sequũtur etiam in speculatiuis & moralibus: sic stãte conscientia culpabiliter erronea seu vincibili quam quis potest & debet tollere: si non tollit eam iam inde sequitur quòd necessariò quis in aliquo casu peccauit culpabiliter quomodocũque se habeat: & est ꝑplexitas ex suppositione illius prioris culpæ ꝑmanentis: nõ autem simpliciter. sicut nec est necessitatus simpliciter & absolutè ad manendum in tali errore culpabili, ex quo cum auxilio Dei sufficienter omnibus & ipsi collato tunc potest deponere talem conscientiam vincibiliter erroneam, & malam volitionem finis seu fornicationis ex qua sequebatur illa aliã culpabilis volitio. Si autem conscientia sit erronea inuincibilis, iã dictum est supra proposit. 4. conformando nos ei non peccamus: nisi aliũde grauius aut certius malum imminens suadeat aliter facere: & similiter si ipsum peccatum in se & in sua causa nullo modo est in nostra potestate vt dictũ est. quod autem sit minus malum, aut reddere debitũ aut illud negare in casu supposito in argumento, latius habetur infra. q. 6. & propositio. tertia vbi de hoc & alijs similibus casibus agitur.

Nota. Sed hic tãdem notetur ꝙ nunquã quis dicitur agere vel omittere contra consciẽtiam nisi quãdo æstimat se peccare sic agẽdo vel omittẽdo & nihilominꝰ sic agit vel omittit vt patet ex dictis. Nã vt bene ait Caiet. in 2. quodlib. in 13. respon sione ad 7. bene stat ꝙ ego credã aliquid esse illicitũ in se absolutè, vel etiã respectiuè quò ad alium vel alios, seu ꝙ alius illicitè illud facit vel omittit: & tamẽ ꝙ credã esse licitũ mihi vel respectu mei ipsius: & hoc propter aliquã circunstantiam aut conditionẽ verè vel æstimatiuè existẽtem in me & nõ in alijs. vt si ego crederem ꝙ comedere carnes in Hebdomada sancta mihi est licitũ propter aliquam causam quomodocunq; creditã esse in me: alijs autẽ nõ, quia æstimo eos non habere causam excusantem. igitur tunc tãtum ego contra conscientiam pecco quando facio quod credo vel æstimo mihi illicitum esse quidquid de alijs credam. Nam conscientia, dictamen practicum non speculatiuum & respe ctu agentis vel habentis est.

QVAESTIO V.

Vtrum & quomodo peccetis qui agit id de quo dubitat aut scrupulatur an sit peccatum, non compulsus præcepto legis aut superioris ad sic agendum.

Respõdeo per 4. propositiones, quarum. Prima est, Qui agit id de quo valde dubitat an peccet, vtique peccat, si certus sit quod oppositum agendo non peccabit. Pro quo nota quòd triplex est dubium. Primò modo dubium propriè sumptum excludit omnem assensum respectu eius de quo habetur ipsum dubium. Secundò autem modo dubium largè sumptum compatitur secum assensum tenuem opinatiuum de eodem. Tertio modo largius compatitur secum assensum fortem & est idem quod scrupulus large aut secũdo modo sumptus de quo supra. quæstione 2. in notabili vltimo latius. Igitur qui valde dubitat primò modo sic quòd nullo modo iudicat determinatè quod licitè id facit sed potius est tam anceps & timidus quòd licitè facit sicut quòd illicitè. Seu qui secundo modo dubitat sic quòd quamuis iudicet aut credat quòd licitè facit: tamen illud iudicium seu credulitas est tã tenuis quod simul magis vel æquè dubitat vehementerque formidat, quod illicitè facit vndecunque, & quomocũque tale dubium proueniat. de isto igitur alterutro istorum duorum modorum dubitante se peccare tale quid agendo dicit propositio hæc, quòd vtique peccat sic agendo cum tali dubio sicque per hanc particulam. excluditur dubium tertiò modo, nam qui eo modo dubitat valde leuiter formidans aut timens se peccare quod tamen valde probabiliter credit vel opinatur se potius non peccare tale quid agendo non peccat. exempli gratia, si ego valde dubito vtrum tenear implere votum, putà de ieiunando tali tempore: ita quòd valde credo vel opinor me peccare si illud omitto: & tamen sum certus quòd oppositum agendo putà quòd implendo illud votum non pecco: dicit præfata prima propositio quòd si stante tali dubio omitto implere illud votum vtique pecco. Nam si ego dubitarem de vtraque parte putà ꝙ faciẽdo tale quid pecco quodque omittendo illud etiam pecco: de hoc latius in secunda propositione sequenti quæ de his casibus agit.

Ista ergo prima propositio prædicto modo declarata & limitata probatur dupliciter. Primò quia quicunq; sine rationabili causa exponit se discrimini seu dubio probabili peccati mortalis, cum possit securè agere vel cessare, exponit se periculo & peccat mortaliter. Sed is de quo est casus propositionis est huiusmodi, ergo. Consequentia patet, & maior probatur dupliciter, tũ primò

primò quia Eccles.3. Qui amat periculum peribit in illo.secundum gloss. & commune axioma doctorum:quia etiam non præponit amorē Dei omni creaturæ sed è contra: quia propter amorem sui vel alterius aut diuitiarum & huiusmodi quæ non vult exponere iactare, exponit potius periculo amissionis amorē & gratiā Dei,exponendo se periculo probabili peccati mortalis per quod gratia & eius amor amittitur. Nam si ego quid faciam vt placeam Petro dubitās probabiliter ꝙ per hoc displiceo Ioanni,cum cessando ab illo opere possem in eius gratia permanere,certè diligo Petrum tunc plusquàm Ioannē. sic in proposito.nam & ideo dicunt doctores cōmuniter quòd dubitas de peccato quòd sit mortale tenetur ipsum expresse confiteri propter cauendum periculum ex illo dubio prouueniens. tum secundò. quia in dubijs quod certius æstimamus tenere debemus, & ibi glo.in cap.iuuenis. desponsalibus.

2. Ratio. Secundò probatur propositio. quia sicut medicus qui opinatur & æstimat vinū seu talē medicinam infirmo suo mortē inferre nō posse : de quo tamē propter aliorū contrariā seu communem opin. valde dubitat timetq; valde ꝙ possit ei mortem inferre;& nihilominus vt experiatur in illo infirmo suā opinionem vel vt ei complaceat,sine alia causa;aliunde rationabiliter vrgēte talis medicus concedit illi vinum seu illā medicinam : cùm tamen possit eum securè curare cum alia medicina : certè medicus iste peccauit mortaliter : & hoc,non nisi quia illum infirmū exposuit mortis periculo in illo dubio sine causa vrgente,etiam si de facto non sit mors subsecuta.probatur.quia nullus vellet quod ille medicus prędicto modo cum ipso experiretur,neq; ꝙ sic ageret in sua infirmitate , neq; cōmitteret se illi.ergo signum est ꝙ ille medicus malè agit. ita ergo similiter non licet agere partē dubiam valde quamuis magis æstimetur vera vt dictum est. patet ex identitate rationis : immo & à fortiori in rebus animæ vbi de maiori agitur pręiudicio. ideo & bene dicit Almayn in morali.par. 3.cap.3. ꝙ assensus opinatiuus , in quo plus vel tantū est de formidine quantū est de assensu seu de credulitate ꝙ hoc sit mihi licitū,nō sufficit ad virtutē neq; ad certitudinē moralem. & cum eo cōcordat Gers.in reg.moral. & 3.p.sum. trac.de consol.Theologica.lib.4. prosa 2.ex 2.Ethic.

3. Ratio. Tertiò probatur propositio. quia Roma. 14. Omne quod non est ex fide peccatum est. quod licet cōmuniter & bene exponatur quod nō est ex fide,id est quod est contra conscietiam,vt supra q.4. propositione 1.habetur . tamen adhuc plus ibi voluit Paulus dicere quàm quod nō est contra conscientiam, vt ait Adrianus, qui cū facilè posset dicere, Omne quod est contra fidem aut conscientiam peccatum est:& tamē vigilanter dixit,Omne quod nō est ex fide seu conscientiam apertè videtur voluisse insinuare nō solū esse peccatum quod fit contra fidem aut cōscien tiam,sed etiā omne quod agimus,nisi magis credamus & iudicemus actualiter vel virtualiter si de tali cogitaremus ꝙ nobis est licitū;& ꝑ cōsequēs si valde dubitem⁹ nobis licere & cū tali dubio agimus,peccatū est, vt supra dicit ꝓpositio.

4. Ratio. Quartò probatur propositio.quia qui dubitat de vita prioris coniugis non pōt exigere debitū vt habetur in ca. Dominus. de secundis nuptijs. secūdum communiter doctores. in quo nulla est opinio quo ad hoc.& hoc solum est quia ageret illicitè id de quo dubitat valde esse sibi illicitū vt habetur ibidem. sed vtrùm talis possit etiam reddere.vt cōmuniter tenetur,latius infra.q.8.

Præfatā propositionē tenēt Adria. in 2.quod libeto art.1. & cōmuniter doctores in d.c.Dñs. de secundis nuptijs, & theologi similiter & B. Tho.in 3.quolib. art.13.vbi quærit vtrū peccet. habens plura beneficia eò ꝙ sunt opiniones de hoc:& respondet dicens, si ipse qui tenet plura beneficia secundum opinionem iustificantē habet conscientiam de contrario peccat cōtra conscientiam,quamuis non contra legem, si opinio iustificans esset vera,aut non habet consciētiam de cōtrario sed certitudinē:& tamē in quandam dubitationē inducit ex cōtrarietate opinionum: & sic si manente tali dubio habet plures ꝓbendas iam se periculo committit : sicq; proculdubio peccat magis amans beneficiū tēporale quā propriā salutē, quod si in nulla dubitatione inducitur nō peccat.Hæc ille.De quo ēt sup.lib.2. de ignorātia.q.3.latius.Et nota ꝙ semper intelligo de eo qui dubitat practicè videlicet se peccare in tali actu seu omissione : secus si dubitat tantū speculatiuè vel absolutè an sit illicitū in se aut quò ad alios tantū, & nō quò ad se ipsum ex aliqua causa:tūc enim nō agit id de quo ipse dubitat quod sit sibi illicitū, vt sup.in fine. 4.q. ꝓcedētis notatū est qd sit agere & peccare cōtra cōscientiam,de quo etiā in dubio sequēti latius.

Dubium. Sed hic potest esse dubium de eo qui dubitat speculatiuè vel absolutè tantum esse mortale id quod agit.dubitatur enim vtrum peccet mortaliter sic illud agēdo:quamuis nō dubitet practicè respectiuè ꝙ ad se , idest quamuis nō dubitet se peccare sic illud agendo,nec faciat cōtra conscientiam,sed potius credit se id licite agere.

Respondeo. Respondeo quod similiter peccat mortaliter & tenetur practicè dubitare,nisi ex aliqua iusta causa excusetur id non practicè credendo & agēdo pro cuius probatione supponatur prius esse duplex dubium , scilicet practicum & speculatiuum . Speculatiuum tantum dicitur quando id quod dubitatur non ordinatur ad opus ipsius dubitantis , quia videlicet non dubitat licitè ne an illicite id faciat aut fecerit. Practicum autem èconuerso quādo ad opus ipsius ordinatur,licitè ne an illicitū sibi sit id facere aut fecisse. exēpli

gratia. Quando dubito an talis res cuius possessionem ego habebam sit mea, aut quãdo dubito vtrum sit iusta causa bellandi: tunc est dubium speculatiuum tantum. Si autem dubitarẽ an ego tenear vel licitè id faciã: tũc est dubiũ practicũ. Hoc ergo supposito probatur quadrupliciter intentum, ꝙ scilicet peccat mortaliter in casu prędicti dubij.

1. Ratio. Primò quia in re notabili, quale est dubiũ de mortali, temerè agit: & per consequẽs periculo se cõmittit etiam si speculatiuè tantũ dubitat: & ex eo ꝙ dubitat speculatiuè tenetur etiam dubitare practicè esse sibi mortale id agere aut omittere, nisi ex rationabili causa excusetur. Nam sicut qui scit absolutè aliquid esse mortale debet etiã scire seu æstimare respectiuè esse sibi mortale nisi rationabiliter excusetur. ita & qui dubitat tale quid esse absolutè mortale, debet etiam dubitare esse respectiuè sibi mortale nisi rationabiliter excusetur. ergo talis agit cõtra dubium practicum respectiuum de mortali existens aut debitum existere: licet non peccet nec agat contra conscientiam: & per consequẽs peccat mortaliter temerè agens & periculosè.

2. Ratio. Secundò principaliter probatur idem, quia ideo dicũt communiter doctores ꝙ nisi per ignorantiam inuincibilem excusetur, vtique peccat mortaliter is qui ante celebrationẽ missæ omittit confiteri & absolui si dubitat probabiliter se esse excommunicatum: aut qui omittit confiteri actum quem dubitat esse mortalem: quãuis ipsemet pœnitens non dubitet sed potius credat se bene aut licitè agere omittendo eius confessionem & absolutionem vel se non teneri ad confitendum: & tamen illa eius dubitatio ꝙ est excõmunicatus aut ꝙ ille actus ab eo cõmissus fuerit mortalis est formaliter speculatiua tantũ, ex quo supponitur ꝙ ipse non dubitat sed credit se non teneri id confiteri, & bene agere id nõ confitendo. ergo q dubitat speculatiuè aut practicè absolutè esse quid illicitum tenetur dubitare etiã practicè respectiuè sibi esse illicitum: & illud sic agendo vtique peccat.

3. Ratio. Item tertiò quia vt habetur in cap. inquisitioni. de sentent. excom. mulier ꝓbabiliter dubitãs de inualiditate matrimonij, nõ potest petere debitum quamuis possit & debeat reddere exigenti. & idem habetur in cap. Dominus, de secundis nup. vt etiam habetur infra quęst. 8. Nũc autem textus illi loquuntur expresse de dubitãte speculatiuè tantũ de inualiditate matrimonij. quod patet. quia si dubitaret practicè esse illicitũ tali personæ commisceri: tunc sicut non posset illi commisceri petendo ita nec reddendo debitum. ergo intelligitur quòd in tali dubio speculatiuo manente, debet formare conscientiam ꝙ licitè reddit petenti: non autem potest rationabiliter formare consciẽtiam ꝙ licitè petit. Si enim posset, certè Ecclesia non faceret illi per iudicium id prohibendo: & ita si de facto formet conscientiã quòd licitè petit in tali dubio speculatiuo de inualiditate matrimonij, sequitur quòd temerè & illicitè agit.

Item quartò quia quantumcunque quis credat se licitè iurare aut vouere quod probabiliter dubitat in se esse falsum aut mortale: aut facere contractum de quo tam ipse quàm alij communiter dubitant absolutè esse iniustũ vel mortalem: aut sumere seu dare alteri cibum dubitatum esse mortiferum: aut habere plura beneficia curata incõpatilia, quod tenetur vel dubitatur communiter esse absolutè mortalè: aut accipere rem dubitatam probabiliter esse alienam: certè peccaret mortaliter sic agendo præfatos actus speculatiuè tantũ seu absolutè dubitatos esse mortales. similiter si ex causa dubia de iniustitia belli Rex indicit bellũ, nisi aliqua causa rationabili excusetur. similiter si quis obediat prophetæ tãquam ex parte Dei præcipienti rẽ aliàs iure Diuino regulariter prohibitã, putà cognoscere alienã, aut ꝙ religiosus ducat vxorẽ: dum dubitatur aut dubitare debet vtrùm verè ex parte Dei talis propheta id præcipiat. Similiter si diabolum trãsfiguratũ in Angelũ lucis in specie crucifixi apparentẽ, de quo speculatiuè dubitat aut dubitare debet ꝙ nõ sit verè Christus, ipsum adoret sine conditione expressa: certè peccaret, quia actum in actu vel indebito dubitatũ speculatiuè tantum aut practicè virtualiter vel absolutè de peccato mortali ipse fecit. Dictũ est exceptiuè, nisi ex iusta causa excusetur agendo talem actum speculatiuè dubitatum de mortali. quia secus esset si adsit iusta causa, putà obedientia superioris sufficiẽs ad excusandum: quod dico quia non omnis obediẽtia est sufficiens ad excusandum in dubijs, vt infra q. 8. habetur. aut si sit necessitas vitãdi aliud certius aut grauius malum, imminens: tunc enim excusaretur & sæpe teneretur quis agere illum actũ speculatiuè vel etiam practicè sed absolutè tantũ dubitatũ esse mortalem, formando tamen sibi conscientiam ꝙ sibi respectiuè est pro tunc licitus talis actus ex tali causa rationabiliter excusante cũ talibus vel talibus circunstantijs, vt infra propositi. secunda, & etiam latè quæst. 8. de his habetur. 4. Ratio.

Propo. 2. Secunda propositio, Quando quis æque aut valde dubitat de vtraque parte, ꝙ scilicet est sibi illicitũ agere & omittere tale quid: ita quòd quocũque se vertat est ei probabile dubium de peccato, modo sit dubium absolutum modo respectiuum: tunc quod certius & grauius est vel apparet malum imminens, cæteris paribus euitandum, & oppositum eligendum est.

Nota. Pro declaratione & probatione huius valde prægnãtis propositionis nota, ꝙ inter duo mala culpæ de quibus præcipuè hic agitur quadrupliciter homo cõstitui potest. Nã aut primò vtrinque est vel apparet æquale malũ cũ æquali etiã certitudine de eius euentu. aut secundò æquale

malum

malum cũ inæquali certitudine. aut tertiò inæquale malum cum ęquali certitudine. aut quartò inęquale malum cum inęquali etiam certitudine de eius euentu. Si primum videlicet dũ vtrinque est vel æquè probabiliter apparet æquale malum cum æquali etiam certitudine de eius euẽtus talis casus daretur, qui tamen negatur à multis, tunc locus esset gratificationi: tunc locus est gratificatione, ita ꝙ quodcunque illorũ eligatur non peccatur culpabiliter: quia cum inter duo mala culpę æquè ineuitabilia non sit perplexitas simpliciter, ita vt necessariò peccandum sit quodcunque illorum eligendo: neque vllus ad impossibile absolutè obligetur: neque in casu præsenti sit ratio obligans ad hoc vel illud magis vitandum, vt constat ex hypotesi. iam sequitur quòd suæ manet liberæ volũtati: ex quo nec ad aliud tenetur nec aliud eligere potest. Hic tamen tutius consilium est, vt si homo senserit se ad alterum se magis affici, eligat oppositum ad quod minus inclinatur. quia affectio ferè facit plus apparere ea quæ ei conueniunt: & inde iudicium rationis impedit vel ad se curuum trahit.

Regula. 1.

Regula. 2. In secũdo autem casu dum scilicet vtrinque est, vel æquè probabiliter apparet æquale malũ sed cum inæquali certitudine de eius euentu: tunc quod certius periculum imminet necessariò vitandum & oppositum eligendum est. tum quia recta ratio cũ ipsa naturali inclinatione suadet, vt scilicet inter æqualia mala id quod certius instat magis fugiatur. putà si medicus est certus ꝙ infirmus morietur si non dat illi talem medicinam, & habet probabilitatem non tam certam quòd si dat illam medicinã nocebit illi ad mortem: tunc debet certius malum fugere dando illi medicinam. quo casu ait Galenus interfice audacter. tum etiam quia ad id facit cap. iuuenis. de sponsa. vbi dicitur quòd in dubijs quod certius æstimamus tenere debemus.

Regula. 3. In tertio verò casu quãdo videlicet vtrinque imminet inæquale malum, sed cum æquali certitudine de eorũ euentu: tunc grauioris mali siue detrimenti periculum necessariò vitandum, & oppositum eligẽdum est. quia recta ratio id clarè dictat. alioqui sine causa rationabili homo exponeret se periculo maioris mali siue detrimenti spiritalis. id quod est contra rectam rationem & charitatem vt supra propositione prima præcedente probatum est. tum etiam quia ad idem expresè est Aristote. problema 13. & 15. parti. 29. & secundo Ethico. capit. 9. & habetur etiam distinctione 13. cap. duo mala. & cap. nerui. vbi dicitur quòd ex duobus malis minus & tolerabilius est eligendum, quando scilicet sunt cætera paria, putà æqua eorum probabilitas, æqua certitudo de eorum euẽtu, ęquaque alterutrius ineuitabilitas, vt in casu præsenti loquimur, aliàs secus vt proximè dicetur.

Regula. 4. In quarto tandem casu quando scilicet vtrinque imminet inæquale malum cum inæquali etiam certitudine de eius euẽtu: tunc quod valde notabiliter excedit attendẽdum est; ita videlicet, quòd si malum aut periculum est vel apparet grauius aut maius notabiliter, licet minus certitudinaliter quàm oppositum seu aliud minus malum immineat: tale periculum grauioris mali necessariò præcauendum, & minus malum eligendum est vt in tertio casu præcedẽti habẽtur. exempli gratia: si alterum putà mendacium officiosum nõ quidem certò sed probabilius immineat vel probetur esse peccatum veniale, & eius oppositum putà parricidium minus probabiliter immineat vel probetur esse mortale: in quorum alterum necessariò incidendum est: tunc videtur quòd sit eligendum illud verisimilius periculum peccati minoris. scilicet peccati venialis, vt vitetur minus verisimile periculum peccati grauioris putà mortalis homicidij. facit Aristo. vbi supra, quod probatur quia communis naturæ instinctus est rectus: & per consequens ratio illum sequens recta est in moralibus. Nunc autẽ videmus quòd rationabiliter quisque exponit se probabiliori periculo lædẽdi vel amittendi facultates, aut membra minus principalia non necessaria, prouidendo periculo vitæ aut aliorum membrorum principalium, aut magis necessariorum ad vitam non tam probabiliter imminente. & similiter medicus rectè curans rationabiliter postponit certum periculum leuis læsionis corporalis, pro vitando periculo nõ tam certo iacturæ magnæ corporalis. ergo similiter in moralibus in nostro proposito dicendum est. nam vbi est notabiliter maior grauitas peccati siue dispendij spiritualis siue temporalis: tunc periculum eius valet pro maiori pondere rationis & maioris mali magisque vitandi, quàm sit periculum minoris mali probabilius aut certius imminentis. Quo fit vt si Sortes inuincibiliter dubitat an teneatur mentiri officiose pro saluanda vita hominis: si non potest deponere dubium tenetur formata bona conscientia mentiri: quia ibi est minus periculum peccati venialis quàm in permissione homicidij de se mortalis: etiam si Sortes putet probabilius quòd nõ debet mentiri. & sic mentiendo in tali casu bene facit conformiter ad rectam rationem. Ad idem etiam videtur casus cap. inquisitioni. de senten. excomm. & faut. cap. nerui. & cap. duo mala. distinct. 13. & quamuis mendacium simpliciter sit intrinsecè malum, ita quòd etiam pro vitando quocunque alio malo non potest bene fieri, dum quis id non dubitat nec ignorat: at verò cùm inuincibiliter id dubitat vel ignorat, modo sit ignorantia seu dubium Iuris modo facti; tunc nec est moraliter malum neque peccatum formaliter neque imputabile ratione dubij, aut ignorantiæ prædictæ. vt supra quæst. 4. vt superius lib. 2. in tracta. de ignorantia

rantia quæst.23.latius.& expresse.Et ad hoc idē sunt multi casus de non vitando excommunicatum dubitatum, & de matrimonijs dubitatis, & de iurando cautelose pro vitando patris,vel etiā alterius proximi præiudicio in casibus occultis ineuitabilibus, & periculosis; de quibus infra. quæst.6.& quæst.8. latius habetur & concordat Soto de secreto membro tertio quæst.2.conclusione secunda.

Econuerso autem fiet si malum vel periculū sit paulò grauius altero, sed multò minus certitudinaliter imminēs:tunc enim quod certius imminet præcauendum,& oppositum quamuis aliquantulo grauius malum eligendum est: quia quod parum est pro nihilo reputatur.& notabilis excessus certitudinis euentus paulò minoris mali,præponderat paruo excessui grauioris mali.secundum cap.Iuuenis.desponſ.patet exēplo. quando alter cōiux probabiliter æstimat nō esse suam quam habet: qui tenetur reddere debitum exigenti quamuis petere non possit, secundum cap.inquisitioni. de senten. excom. quia in tali dubio certius periculum est peccati iniustitiæ mortalis, denegando debitum coniugi habenti possessionem,quàm sit periculum fornicationis ei debitum reddendo. quamuis fornicatio aliquantulo,sed paulo grauius peccatū sit quàm peccatum mortale iniustitiæ. vt de hoc & alijs similibus casibus infra quæst.6. latius habetur. & propter prædictos excessus & circūstantias hinc inde attendenda,in præfata secunda propositione illa particula cæteris paribus posita est. ad prædicta faciunt ea quæ superius lib.2.de ignorantia q.3.proposi.3.dicta sunt.

Propo.3. Tertia propositio. nullo modo peccat hac ratione dubij qui agit id de quo leuissimè dubitat quod tale quid est mortale.

Hæc tertia propositio probatur. quia ad virtuosè & à fortiori ad licite agendum sufficit certitudo moralis. hæc autem est certitudo valde probabilis, sine magna formidine distrahente à prædicta probabili & maiori certitudine. ergo. maior est vera & concessa communiter à doctoribus & philosophis ex primo ethico.contra academicos aliquos dicentes quòd hæc non sufficit quòdque in hac vita nil potest certò sciri, vt Gerson.3. par.sum.tract.de consolatio. theolog.lib. 4.prosa.2.& 3.contra eos latè probat.Minor aūt probatur. quia multæ sunt opiniones de aliquo agendo valde probabiles secundum quas licitè operamus sic opinando quāuis sint aliæ opiniones in oppositium.Nam omnis opinio quātumcunque probabilis habet secum aliquam formidinem paruam & leue dubium vt dictum est. & ita tenet Gerson vbi supra, & communiter doctores,& Almayn in morali.tract.3.cap.3. dicēs quòd assensus opinatiuus in quo est plus valde de assensu quòd licitè fit & paruum valde de formidine seu dubio, sufficit ad virtutem. Item Adria. in secundo quodlibeto art.primo quāuis timidè videtur concordare dicens. an verò possit esse tā exilis & remissa dubitatio de aliquo an sit mortale quòd deliberate liceret cōtra agere: & an in hoc sit differētia aliqua dubitationis à conscientia: an hæc pari passu ambulent: inquirat studiosus. Nam ad hoc seruit, quòd vsus rationis potest esse tam debilis quòd cōsensus in mortale non sit mortalis,vt contingit in imperfecta vigilia.Hæc Adria. Sed Nota quòd quamuis tale leuissimum dubium tertio modo sumptum, stet cum magno assensu opinatiuo sufficiente ad virtutem & non viciet actum virtuosum: tamē non se compatitur cum assensu fidei theologicæ aut etiam logicæ ꝓpriæ & strictæ sumptæ: propter actualem & formalem repugnantiam talis dubij ad firmitatem fidei prædictæ: bene tamen compatitur secum, assensu fidei largę sumptæ quæ ab alijs dicitur fides logica vel moralis seu fortis opinio,vt sup. q.2.ideo vbi quis tenetur ad actū fidei theologicæ: peccaret si haberet tale dubiū deliberatè.sed an talis fides theologica. compatiatur secum aliud dubium aliquo modo sumptum:infra in responſ. ad primam confirmationem primi argumenti habetur latius.

Dictum est notanter ꝙ hac ratione dubij nō peccat qui agit contra tale dubium. Nam alia ratione seu ex parte alterius circunstantiæ putà periculi aut mali grauioris vitandi potest peccare agendo contra tale dubium & contra scrupulos quoscunque etiam leuissimos.

Quarta propositio,Cōtra scrupulos leues seu propriè sumptos semper est licitum agere & sępe vtile,& aliquando necessarium. & hic supponatur qd sit scrupulus propriè sumptus de quo supra q.2.latius. Probatur prima pars quòd scilicet semper est licitum agere cōtra tales scrupulos.Tum primò quia ex hoc nulli periculo homo exponitur: ex quo tales scrupuli sunt leues motus non obligantes ad illos sequēdum neque timendum,neque ex hoc agitur contra cōscientiam: quia talis scrupulus non est consciētia nec assensus,neque contra aliquam legem obligantem:immo & sæpe non est in potestate hominis vitare hos scrupulos, cum quo stat etiam quòd aliunde homo obligetur ad aliquid contra eos agendum. Tum secundò probatur idem,quia licitum agere contra scrupulos secundo modo seu largè sumptos qui sunt idem quod formido parua & leuis. ergò & contra scrupulos leues propriè sumptos. Antecedens ex propositio. tertia supra posita, & consequentia patet à fortiori:quia minus repugnat assensui virtuoso & magis compatitur cum illo iste scrupulus leuis vel propriè quàm ille largè sumptus. Propo.4.

Contra scrupulum autē tertio modo,seu largissimè sumptum qui est idem quod dubium aut formido magna non licet agere,vt supra propositione prima habetur. Secunda pars quòd scilicet

licet sæpe est vtile agere contra tales scrupulos leues vel propriè sumptos probatur. quia sæpe talis scrupulus impedit bonum aliquod & est occasio mali, vt patet facilè de eo qui ex hoc scrupulo non communicat, vel non tam forti animo aggreditur bonũ quia & facit inconstãtem in bono, tristem, turbatum, inquietum & huiusmodi Notanter dico quod sæpe & nõ semper est vtile agere cõtra talem scrupulum, quia aliquãdo est vtile agere secundum eum quando scilicet vtilitas inde prouenit, vtpotè qa timoratius humilius, cautius, diligentiusque prosequimur bonũ & cauemus malũ propter talem scrupulũ: dum modo inde aliàs non relinquatur bonum maius aut non sit occasio ad aliud malum grauius. hoc idem potest dici de scrupulo secundo modo aut largè accepto, qui est dubium leuissimũ aut formido de qua supra tertia propositione dictũ est. quòd est vtile sæpe licet rarius agere cõtra eam sicut cõtra scrupulum proprie sumptũ, propter eandem rationem. Contra scrupulum autem largissimè sumptum, qui est idem quod dubiũ magnum, agere neque licitum neque vtile est. Tertia pars quòd, scilicet contra leuem scrupulum præfatum propriè sumptum aliquãdo est necessarium agere & cõtemnere & nõ curare de illo. patet. quia quando talis scrupulus impedit bonum obligatorium aliquo modo: vel occasionaliter de propinquo inducit ad malum: tunc qua lege tenemur ad illud bonum agẽdum & malũ vitandum, eadem tenemur ex consequẽti vitare occasiones propinquas impediẽtes illud bonum, & inducentes ad illud malum. quia qui tenetur ad finem tenetur ad media necessaria, & ad tollendum impedimẽta propinqua illius finis. & ita regulariter homo se habere debet contra hunc scrupulum qui communiter facit hominẽ pusillanimem ad bonum, instabilem, inquietum, turbatum, & tristem: & velut tempestas Egipti cõsumit omne viride quod reperit. Exod. 9. cap. sicque suo exemplo alios inducit ad simile. & tãdem secundum Ber. parit perturbationem: perturbatio desperationem, desperatio, interitum. Florent. primà part. sum. tit. 3. cap. 10. §. 9. latè de his prosequitur. & latius Gerson. 3. par. sum. tracta. de consol. theolog. lib. 4. prosa secũda alphabet. 56. c. d. & prosa prima ibidem alphabet. 70. b. c. & tracta. de diuersis Diaboli tentationibus eo alpha. litera 3. & alibi sæpius & pulchrè de his omnibus agit. itaque homo contemnat hos scrupulos aliquando necessariò: aliquando autem sequatur & acceptet eos vtiliter. quomodo autem id fieri debeat latius infra quæst. 9. quæst. 10. ibi videatur.

Arg. primũ Contra primam propositionem Arguitur, qa dubitans ex causa leui & temeraria potest licitè agere contra talem suam dubitationem & temeritatem, etiam necessariò ex quacunque causa leui prouenientem. Sed sic contra agendo agit id de quo dubitat valde, vt supponitur quòd scilicet sunt aliqui qui valde dubitant ex leuibus causis vbi non deberẽt dubitare. ergo licitè agit quis id de quo dubitat valde se peccare. consequẽtia patet: & minor supponitur vt patet experientia. Maior autem probatur tripliciter. Primò quia vnicuique licet suæ temeritati resistere ne magis inualescens ipsum absorbeat: sicut & suo peccato & occasioni peccati & suæ leuitati & vitio licet resistere, vt Psal. 136. Beatus qui allidit paruulos suos ad petram, secũdum Glos. ibidem. Secũdò probatur eadẽ maior, quia vt dictum est supra propositione quarta & secũda. licitum est agere cõtra scrupulos propriè sumptos, idest cõtra apparẽtias etiam fortes & insolubiles cõtra articulos fidei & huiusmodi. ergo à maiori ad minus affirmatiuè arguendo etiam licebit agere contra dubium non probabile existens & prouenies ex casu leui & temerario. Tertiò probatur eadem maior, quia id habetur in cap. inquisitioni. de senten. exco. vbi dicitur, ꝙ conscientia leuis & temerariæ credulitatis ad sui pastoris cõsilium explosa potest quis reddere & etiã exigere debitum coniugale alteri coniugi, de quo sic ex leui causa credebat quòd non esset verus cõiux. Hæc ibi. sed illa conscientia expellitur dum iam quis incipit dubitare quod ante credebat: Nam dubium propriè sumptũ de quo agimus non cõpatitur secum assensum aliquem oppositum de eodem & per cõsequens neque conscientiam vt patet ex supradictis q. 1. & 2. ergo stante dubio etiam propriè sumpto licitum est agere id de quo homo dubitat se sic agendo peccare.

Et cõfirmatum primò prędictum argum. principale, auctoritate Scoti in tertio distinct. 23. dicentis quòd fides non excludit omnem dubitationem, sed dubitationem vincentem & trahentem in oppositum credibilis, & idem distinctio. 24. dicit notitiã prophetarũ infusam fuisse certiorem fide: quia fides inquit admittit aliquã dubitationem, illa autem notitia non admittit. Itẽ B. Thom. secunda secundæ q. 4. art. 8. ad primũ dicit quòd fides admittit aliquam dubitationem ex parte subiecti. Itẽ idem videtur sentire Ioan. Andr. & post ipsum Panormit. in c. 1. de hæreti. ꝙ dubius in fide est in fidelis. quod dictum ipsi limitant & intelligũt de dubitatione quæ habet in se firmitatẽ, pertinaciam vel deliberationem. Ex quibus videtur ꝙ si dubitatio stat cũ fide actuali. ergo multo magis stabit cũ iudicio opinatiuo sufficiente ad bonum opus; & ex consequenti cũ ipso opere bono de quo dubitatur quod sit illicitum ipsi operanti: ita quòd per talem dubitationem etiam magnam si non sit præualens & vincens & firma non erit illicitum tale opus. Nam prædicta dubitatio magis repugnat fidei quàm opinioni quæ secũ aliquã formidinem admittit. Confirm. 1. Confirmatur secũdò prædictum argum. principale auctoritate Gersonis: qui in tracta. de pęnitentia

tentiā inquiens quæ dubia peccati mortalis tene tur homo cōfiteri: distinguit triplicia dubia hoc modo. aut qs credit magis quod peccauerit mortaliter in tali facto: & sic tenetur confiteri vel cōscientiā deponere: aut dubitat ex æquo & tūc etiā tenetur: aut credit magis ꝙ non peccauit cū dubio tamē de opposito & hoc dr̄ scrupulus: & propter hoc dubium nō tenetur nisi aliunde teneatur: quandoque tamē expedit cōfiteri sed sępius contemnere & contra agere præsertim habito cōsilio peritorum. Hæc Gerson. Item idem in tract. de præparatione ad missam consideratione tertia dicit, ꝙ certitudo moralis sufficiens ad celebrandum in statu gratiæ compatitur secū vacillationem quādam aut etiam hæsitationē & suspicionem ꝙ homo ad hoc non sit sufficienter dispositus aut ꝙ sit ligatus aliquo impedimēto. & si arguatur, ꝙ dubitans de aliquo an licitè faciat & sic stante hoc dubio id agit ꝙ peccat ex periculo cui se exponit. Resp. ait Gerson ibidem cum Altisiodorensi, ꝙ hæc regula magis talis est intelligenda de tali dubio quod est vehemens & magis vel saltem æquè inducit mentem ad credendum ꝙ est mortale sicut ꝙ est licitum: secus autem vbi mens plus inclinatur & iudicat ꝙ est licitum quàm ꝙ est illicitum, quamuis non habeat vsquequaque certitudinem euidentem aut fixam quia nec hoc requiritur. hæc ille. Itē tertia part. Sum. tracta. de consolatione theologorum, lib. 4. prosa secunda alphabeto 70. litera. 3. & alibi sępe idem clarius replicat.

Resp. ad 1. argum. Ex quibus omnibus dictis Gersonis patet ꝙ ipse sentit, ꝙ omnis dubitatio vel formido cuius oppositum magis creditur vel æstimatur à dubitante; ita ꝙ talis dubitatio quę stat in aliquo magis æstimante vel opinante ꝙ oppositum sit verum vel licitum, nō viciat talem actum, sicut nec scrupulus supra dictus in quarta propositione.

Respondeo ad argumen. principale secūdum Adria, vbi supra negando maiorem. quia sicut parum refert ex qua causa quis irascatur, sed qualiter, quia secundū Arist. primò de anima. ex facili causa sæpe quis grauissimè irascitur vno tempore qui alio tempore ex magis ardua nō moueretur aut deijceretur à mansuetudine. ita parum refert ex qua causa leui vel magna quis moueatur ad dubitandum temerè irrationabiliter vel rationabiliter: dummodo valde dubitet. quia aliquādo ex dispositione complexionis seu aliàs qs ex leuissima causa valde dubitat, formidat aut suspicatur: & alius vel ipsemet alio tempore ex eadē vel etiam fortiori causa, non dubitat neque formidat vllo modo. igitur si ex quacūque causa dubitat valde vel formidat vehemēter vt dictum est & supponitur in prima propositione vtique peccat agēdo: quamuis verum sit ꝙ ad ponēdum remedium talibus dubijs & scrupulis & cōscientiæ depositioni & serenationi valde refert cōsiderare & scire causas morborū corporis & animæ & dubiorum & scrupulorum. quia cæteris paribus facilius soluitur & deponitur temeraria dubitatio per contrariam fidem quàm probabilis & discreta, vt de his latius infra q. 9. q. 10. habetur. & ita negatur illa maior. & ad eius probationem, ꝙ scilicet cuique licet suæ temeritate resistere, conceditur: sed non quomodocunque, non enim temerè neque agendo contra cōscientiam aut stante tali magno dubio: sed prudenter & discretè, scilicet prius deposita cōscientia erronea & tali dubio irrationabili aut temerario, vt infra q. 8. & 9. latius de hoc habetur.

Ad secundam probationem eiusdem maioris, scilicet si licitū est agere contra scrupulosos &c. Respondeo negando consequentiam, quia non est ibi argumen. à maiori, sed potius à minori affirmatiue quod non valet. quod patet. quia ex quo propter illas apparentias etiam fortissimas & insolubiles quis non mouetur ad dubitādum, non minuitur eius assensus quo credit sibi licere id quod agit. qui autē valde dubitat ex leuibus vel magnis apparentijs, vtique non habet assensum fortem sufficienter quod sibi liceat id quod agit: & ideo est idem ac si sic argueretur, licitè quis agit id de quo non dubitat etiam si habeat fortes causas & apparentias ad dubitādum. ergo etiam licitè agit id quod dubitat valde: etiam si non habeat fortes causas ad sic dubitandum. & patet quòd non valeat talis consequentia, quia præcipuè considerat causas & earum fortitudinem ad dubitandum vel non dubitandū: quàm ipsummet dubium seu scrupulum in se, quod tamen potissimum considerandum est.

Ad tertiam probationem ex cap. inquisitioni. Respondeo ꝙ intelligitur ꝙ explossa illa cōsciētia seu deposita, non quidem contradictoriè aut negatiuè dumtaxat, sic quòd iam non æstimat sibi licitum neque illicitum reddere debitum petenti: neque etiam intelligitur quòd deposita illa conscientia per actum disparatum, cuiusmodi est motus magnæ dubitationis, nam sic exponeret se periculo ęstimato saltem virtualiter quò ad animum agētis vt dictū est, sed intelligitur ꝙ deposita illa conscientia contrariè seu positiuè per actum contrarium, ita quòd iam habeat cōscientiam contrariam actualiter vel virtualiter dictātem quòd id licitè facit: tunc vtique potest reddere & exigere debitū: sed & quò ad hoc vide replicā quæ fieri potest infra q. 6. in secundò & tertiò argumento. & quæst. 8. in 3. corolario.

Ad primam confirmationem ex Scoto & B. Thom. respondeo ibi tāgitur difficultas quomodo fides theologica compatitur secum aliquam dubitationem ad quam respōdeo tripliciter. Primò secundum Adria. in secundò quodlibeto & Lychetum in tertiò distinct. 24. quòd non intelligitur quòd fides compatitur secum prædictam dubitationem de veritate crediti: Nam quò ad hoc nullam dubitationē compatitur assensus fidei *Resp. ad primam confirmationem.*

dei siue magis siue minus appareat verum, vt patet ex diffinitione fidei q̄ est assensus firmus sine formidine aut hæsitatione de veritate crediti. Si enim esset dubium aliquod iam ei repugnaret & censeretur ad ipsum dubitantem vincere, & ipsum trahere in oppositum credibilis; immo neq; talis dubitatio si esset magna, qualis est eā quæ est vincēs & trahens in oppositū crediti compatitur se cum assensum opinatiuū: qui licet compatiatur formidinē etiam magnam nō tamen vincētem & trahentem in oppositum ipsius assensus. est ergo B. Tho. & Scotus intelligēdus quòd fides compatitur secum dubitationem etiā magnam de modo verificationis crediti, id est quomodo aut pro quo verificetur id qđ firmiter creditur. vt patet de multis firmiter creditis à nobis quæ tamē non satis intelligimus quo modo intelligātur & de quorum intellectu doctores cōtraria opinātur, vt sunt multi passus sacræ scripturæ q sunt ꝓpriè de fide, sicut & Ambro. ait id Luc. primo qūo fiet illud &c. nō fuisse verbum mariæ dubitantis de dicto sed inquirentis modum crediti. hanc igitur dubitationem de modo verificationis crediti compatitur fides nostra: nō aūt reuelatio facta Prophetis & Apostolis hæc ille. Sed certè vt patet ex litera & intentione Scoti vbi supra etiam loquitur de dubitatione crediti, quia ibi distin. 23. agit de necessitate fidei infusæ ad firmitatē necessariam ad credendum reuelatis à Deo: & in distinctio. 24. agit de perfectione essentiali reuelationis factę Prophetis & Apostolis supra nostrā fidē & firmitatem eius. ergo ad ipsa credibilia: & de illa infusa aut theologa fide dicit quod nullā dubitationem de credibili compatitur. hæc autem logica vtique de ipso credibili compatitur aliquam dubitationem non tamen vincentem &c.

Respon. 2. Ideo secundo rñdeo secundum Marsilium in tertio q. 14. art. 1. in fine ꝙ fides in actu nullam dubitatione neq; formidinem compatitur: bene tamen in habitu antequam exeat in actum fidei idq; nō prouenit ex parte ipsius fidei vel causæ eius, sed ex dispositione subiecti, vt ait Tho. vbi supra, quia. s. non plenè apprehēdit noster intellectus ea quæ sunt fidei nec ita facile. ideo Augusti. 14. de trinitate. c. 1. dicit quòd per scientiam fides roboratur, i. defenditur ab impugnantibus eam; vel roboratur, non quidem in sua veritate: quia nihil verius fide catholica: sed in sua certitudine ex parte subiecti vt dictum est, & quamuis scibile sit dubitabile, non tamen scientia etiā habitualis compatitur dubium, neq; etiam ipse habitualiter sciens respectu eiusdē, bene tamen id compatitur is qui habitualiter tantum fidem habet vt dictum est. sed neque ista responsio satisfacit. quia Scot. & B. Tho. loquūtur etiā de fide actuali, quòd compatitur dubium de credibili non tamen vincens.

Respon. 3. Tandem tertio modo respondeo quòd Scot. vbi supra distinctio. 23. expressè loquitur de fide etiam actuali acquisita logica tantum vel humana de quocunque credibili, quæ videlicet humanæ tātum innititur auctoritati vel rationi: & de hac dicit quòd compatitur secum dubitationē, idest aliqualē formidinem etiam de ipso credito siue credibili, nōn tamen vincentem neq; trahentem in oppositum crediti: quia videlicet hęc fides est idē quòd fortis opinio vt supra q. 2. habetur. per quā homo sic firmiter credit, quòd tamen cū tali firmitate & certitudine quòd de facto nō fallitur, stat simul quòd actualiter æstimet & credat, immò & certò sciat quòd falli potest, quodq; tale testimonium humanum vel ratio cui innititur falli & fallere potest: & ita non est omnino certus se nō decipi in suo assensu vel fide: neq; proinde perfectam habet firmitatem ex parte obiecti atq; subiecti: & quòd ad hoc talis fides aliquam compatitur dubitationē, idest formidinem de veritate crediti. & talē dubiū dicitur nō vincere neque trahere in oppositū crediti siue logicæ vel humanæ fidei prędictæ de facto permanentis. ideo & dicit Scot. ibidem esse necessariā fidem infusam siue theologā acquisitā auctoritati vel veritati Diuinæ innixā de credibilibus Diuinis & super naturalibus reuelatis à Deo quæ quidē fides, quia innititur testimonio & veritati Diuinæ infallibili, facit perfectiorem firmiorem & certiorem assensum fidei de veritate crediti. quia sic actualiter credēs, per talem fidem infusam siue theologam, nō solum sine ulla formidine credit firmiter reuelatis à Deo, ita quod non æstimat neq; formidat neq; dubitat se falli de facto, sed quòd neque vllo modo potest falli neq; aliter esse quàm credit stante lege hæc omnia expressè in sentētia dicit Scot. dist. 23. ad supradicta facit Vega lib. 9. de iustifica. c. 4. & c. 27. ibi latius videatur. In distinctione autem 24. ipse Scot. facit comparationem inter fidem infusam vel theologā acquisitā, & reuelationem factam Prophetis & Apostolis: dicitque in hoc differre quòd fides illa theologa & infusa admittit aliquā dubitationē largissimè sumptā, quia videlicet, vt ipse in suis reportatis eadē distin. q. 1. magis se declarat, admittit motus aliquos subrepticios, scrupulos & dubia non pertinacia de credibilibus & hæc dubia stant cum ipsa fide infusa, atque theologa acquisita: non autem starent si essent pertinacia, vt habetur in c. 1. de hæret. tunc enim cēserentur vincere & trahere in oppositum credibilis: & taliter dubitans nō pertinaciter dicitur infirmus in fide ad Rom. 14. quia videlicet non est satis instructus de credendis, qui secundum Orige. ibidem tolerandus est, talis etiā dicitur modicæ fidei Matthæ. 14. licet Abulens. ibidem aliter & bene dicat. talis igitur infirmitas fidei stat cum ipsa fide infusa siue theologa secundum Orige. & cōmuniter doctores vbi supra. nō autem stat cum reuelatione facta

cta Prophetis & Apostolis, quæ nihil horũ defectuum scrupulorũ motuum & dubiorum prædictorũ admittit, neq; de veritate dicti, neque de modo verificationis eius, vt planè dicit Scot. in reportatis vbi supra. Vbi etiam ait quòd cum Deus possit facere sine causa secunda affectiua illum effectum quem facit cũ ea: ideo si aliqua causa putà obiectum præsens potest facere certitudinem quæ includit aliquã euidentiam, Deus etiam potest facere illam certitudinem cum illa euidẽtia, sine euidentia & præsentia illius causę quæ nata est illam producere euidentiam, vnde tantam certitudinem de theologicis creauit in Apostolis quòd non poterant dubitare & illorũ cognitio respectu fide in nobis potest dici scientia vel potius intellectus principiorum fidei: nõ enim poterant creditis nõ assentire sicut nec ergo principijs demonstrationum: adeò quòd illa cognitione stante non poterant dubitare. ideo certiores & firmiores fuerunt ad sustinendum passiones quàm si de credibilibus scientiã demõstratiuã habuissẽt: & iste habitus fuit certior fide: & dicitur aliquo modo sciẽtia, videlicet medio modo inter scientiam propriè dictam & fidẽ vt dictum est. hæc ille. cum quo etiam consonat Caiet. secundum Tho. secunda secundæ q. 171. art. 5. vbi latius ostẽdit quòd Prophetæ habent aliquam euidentiam de sibi reuelatis quòd sunt quodq; adeò sunt vt sibi reuelantur: licet nõ videant præsentiam aut quidditates eorum. Ad Io. And. & Panormit. respondeo secundum Adr. vbi supra, quòd illi solum intendunt dicere, ꝙ subitus motus dubitationis non pertinacis circa articulos fidei. quos explicitè credere tenemur, sicut & subitus motus infidelitatis, est peccatũ tantum veniale: & ita stat cum fide habituali, & hoc communiter conceditur à doctoribus in tertio distinctio. 23. & ibi Gabriel. q. 2. dubio. 2. nos autem loquimur de dubio deliberato. quomodo autẽ subitus ille motus infidelitatis aliquando nullum peccatum esse possit supra lib. 1. in Quæstionario quæst. 23. de primis motibus habetur.

Respon. ad secundum confirmationem. Ad secundam confimationem ex Gerson respondeo secundum Adria. vbi supra, quòd eius verba sunt intelligenda & limitãda ad verũ sensum supradictum, quamuis prima facie aliud sonent. immo & videt mihi quòd ipse Gerson expressè loquitur solum in casu tertiæ propositionis suprapositæ, quãdo videlicet est leue dubiũ ita ꝙ manet plurimum de assensu opinatiuo, & parũ de formidine. tunc enim non obstante tali dubio vel formidine licitũ est agere vt ibi dictũ est. & quòd sic intẽdat Gerson, inde cõstat quia docens modum tollẽdi scrupulos & dubia irrationabilia, dicit quòd quãdo pars opposita videtur probabilior & minus dubitabilis: tũc scrupulosi formẽt sibi cõscientiam quòd id licitè agẽt, quamuis sit aliqua probabilitas & ratio dubitãdi de opposito: quòdq; talis certitudo sufficit vt dictum est. in alphabet. 70. litera 3. etiam dicit, quòd homo cõtemnat leuia dubia superuenientia, & cũ iudicio probabili & fortiori quòd licitè id agit faciat quod probabilibus videtur, & ad ac agendum sibi persuadeat. ad idem etiam in tertia par. tract. de consola. theolo. lib. 4. prosa secunda & expressius in tracta. de meditatione. confide. 16. alphabe. 68. P. & ita patet responsio ad omnia.

QVAESTIO VI.

Vtrum Ecclesiæ siue Prælato teneamur obedire, quando certum est esse licitum id quod præcipitur, dubium verò an Prælatus ille vel Ecclesia id nobis præcipere possit.

Propo. Respondeo per vnicam propositionem affirmatiuè, quòd vtiq; tenemur tunc obedire; nisi inde nobis vel alteri periculum, aut notabile præiudicium spirituale vel temporale in persona rebus vel honore immineat. Exempli gratia. prælatus mihi præcipit studere aut comedere carnes die quo ex deuotione volebam ieiunare cum non sit aliàs dies ieiunij obligatorius, quod constat esse licitum: tamen ego dubito vtrùm Prælatus ille habeat ius ad id præcipiendum, & vtrum ego illi tenear in hoc obedire: qualecumque dubium illud sit practicum aut speculatiuũ rationabile aut irrationabile: dicit propositio ꝙ teneor obedire, nisi inde periculum aut præiudicium immineat.

1. Pars. Probatur quadrupliciter illa prima pars, quòd scilicet teneor obedire. primò quia quicũq; exponit se periculo mortali sine causa rationabili *1. Ratio.* vel vrgente peccat mortaliter. Sed in casu præfatæ propositionis inobediens superiori est huiusmodi. ergo. & hæc ratio etiam patet ex supra dictis, in q. 5. in probatione primæ propositionis ibi videatur.

2. Ratio. Secundò probatur idem quia propter dubiũ subditi superior non perdit suum ius quod aliàs habet super ea re. Nũc aũt si subditus nõ dubitaret teneretur obedire. ergo ẽt si dubitet. præsertim quia cum obediẽtia sit perfectissima uirtus: nõ tenetur prælatus reddere rationem omnium suorum præceptorum: maximè vbi cõstat id qđ præcipitur esse licitũ subdito, & non cõstat prælatum iniustè pręcipere. tũ quia nõ expedit subditis omnia scire. tũ quia respubli. & ordo hierarchius salusq; cõmunis deperiret, si standum esset sensui subditorum: si omnibus etiã de omnibus à prælatis ratio reddenda esset.

3. Ratio. Tertiò probatur idẽ, quia æger tenetur obedire medico corporali, tam in his quæ secũdum iudicium medici sunt necessaria ad salutẽ consequendam, quàm etiã in his quæ apud doctores

sub dubio cadunt an sint necessaria: dũmodo cõstet ea infirmo nocere non posse. ergo similiter obediẽdum est medico spirituali, idest superiori, nõ solum in his quæ scimus necessaria esse ad regimẽ ciuile vel spirituale, sed etiam in dubijs supradictis. Consequentia tenet ex hoc quòd nõ minus tenetur quisq; obseruare debitum regimen ciuile vel spirituale ad salutem spiritualẽ: quàm ęget ad sanitatem corporalem. Antecedẽs autem inde liquet quòd iure naturali tenetur efficaciter procurare vt commodè potest suam vitam conseruare: quod non stat sine executione eorum quæ scit aut dubitat esse necessaria quãtum commodè potest.

4. Rõ. Quartò probatur idem, quia sicut subuenire necessitati proximi, & seruare legem deuitando nominatim excõmunicatum, non solum obligamur dum nobis certum est proximũ necessitatẽ illam extremam pati, vel illum esse sic excõmunicatum; sed ẽt dum probabiliter de eo dubitamus, & sine eius præiudicio putà in secreto ipsum possumus euitare. ergo similiter ĩ omnibus alijs legibus siue præceptis debemus obedire, dum dubium est nobis an talis actus tunc cadat sub peccato. Consequentia patet ex identitate rationis, antecedens autem quò ad eleemosynã probatur: quia si ad eam solum teneremur quãdo essemus certi de proximi extrema necessitate: tunc raro vel nunquam accidit talis certitudo. & quò ad aliud de excommunicatione patet primò, quia dubitans se esse excõmunicatum tenetur se non ingerere Diuinis secũdum c. illud. dominus. de clerico. exco. minis. patet secundò, quia alij dubitans illum adhuc excommunicatũ esse de quo constabat fuisse nominatim excommunicatum, tenentur illum euitare donec per literas vel aliàs constet esse absolutum, vt habetur in cap. sicut nobis de sententia excom. quod etiam antequàm constet illum aliquando fuisse excommunicatum in dubio vitandum sit constat ex hoc, quia si publica fama est aliquem verberasse clericum, tunc nec Episcopus nec alius debet illi communicare donec ad arbitrium Episcopi se purgauerit vel ad cautelam fuerit absolutus, vt habetur in capit. cùm desideres. de senten. exco. vt ibi Panormitanus determinat. constat autem tunc famam non facere plenã probationem nec certitudinem. ergo in tali dubio tenemur obediendo legi illum excommunicatum euitare vt dictum est in antecedente. Quod intelligitur dum prædicta vitatio fieri potest sine eius ꝓiudicio in casu præfati dubij, quo casu ꝓcedit opinio Innocentij dicentis ꝙ prædicta fama existẽte non tenemur illum vitare nisi fuerit mora purgãdi aut in purgãdo defecerit, pro quo facit c. nonne. 8. q. 4. & cap. multi. 2. q. 1. quamuis antiqua iura allegata nihil hodie probent quò ad excõmunicatum à iure vel ab homine generaliter propter statutũ concilij Constantien. tamen bene currunt de fama nunciãnte aliquẽ specialiter & nominatim ab homine excõmunicatũ & denunciatum vel declaratũ, & etiã quò ad generaliter excommunicatos à iure propter notoriam iniectionem violentam in clericum. & ita patet ꝓbatio primę partis ꝓpositionis ad q̃ etiã faciunt probationes supra positæ. q. 5. propos. prima vbi dicitur quòd in dubijs id quod est certius atque probabilius tenendum est.

Secunda pars prædictæ propositionis, scilicet nisi inde nobis periculũ immineat &c. quia tunc in tali dubio non est obediendum, quousque de illo subditus sufficiẽter edoctus sit vel de absentia talis periculi vel ꝓiudicij. ratio huius est, quia nullus se potest alicui superiori obligare neq; ei obedire tenetur in præiudicium tertij neq; cum periculo spirituali cuiuscunq; etiã sui ipsius: neque regulariter ius Diuinũ vel humanum, neq; ipse homo per votũ obedientię intendit obligare vel obligari ad valde difficilia, vltra communem aliorum sui status obligationẽ: nisi specialiter aliquo iure vel voto aliqui ad ea obligẽtur. quod dico ꝓpter aliquos religiosos, quales ego credo esse nos Fratres minores, q̃ ex vi voti regulæ suæ etiã in multis difficillimis prælatis suis obedire tenentur: neq; in hoc præiudicium allegare possunt cõtra prælatum vtentem iure suo. regulariter autẽ vt diximus in valde difficilibus nullus obedire tenetur etiam si in se aliàs licita sint. putà ieiunare quotidie in pane & aqua, sine vlla alia causa rationabili ad id, videlicet nisi in vim pęnitẽtiæ ꝓ aliqua graui culpa & huiusmodi. Et vt ait Soto de secreto. membro. 3. q. 2. conclusio. 1. cum supradictis concordans, quamuis superior sit in possessiones subditorũ absolutè: & ideo quando est dubium an præcipiat iniustũ sit obediendum vt in prima parte dictum est. nõ tamẽ respectiuè, quando videlicet est in præiudicium alicuius etiam sui ipsius: quia ipse etiã est in possessione sua videlicet famæ vel aliorũ bonorum suorum; ideo tunc in eam partem est inclinandũ vbi minus periculi & præiudicij est, vti superius. q. 5. propo. 2. & hic inferius habet. quo fit vt tunc non sit illi obediendum cũ maiori aut certiori periculo supradicto. Ad hoc faciunt ea quæ paulò superius dicta sunt de nõ vitando excommunicato dubitato in eius præiudiciũ secũdum Innoc. Item ea quæ inferius in responsione ad primum argumentũ habentur in multis casibus qui tanguntur. Itẽ quòd ducens vxorem putans eã esse liberam, & postea probabiliter dubitans esse seruilis cõditionis, non tenetur illi reddere debitum exigenti, saltem quando ad id nõ cogitur ab Ecclesia. secundũ Tho. in quarto distinct. 36. & Ricard. & Adria. in secundo quodlibet. aliosq; doctores: quia sibi in hoc præiudicaret, vt habetur in cap. Dominus de secundis nup. de quo casu quomodo habeãt veritatem & limitãdus sit inferius. quæst. 8. in primo & secũ- 2. Pars.

do

do corollario latius habetur. Ex his sequitur, ꝙ quãdo prælatus mihi præcipit reuelare secretũ crimen proximi iã sufficienter emendati, nec ex illo crimine imminet iam periculum alicui: ego dubito probabiliter quod ille prælatus id præcipere non potest, putà quia dubito aut credo ꝙ non habet alios testes ad illũ iudicialiter puniẽdum & huiusmodi vt id iure præcipere possit: tunc quia inde periculũ honoris illius imminet non teneor obedire reuelãdo etiam si sub excõmunione lata id præcipiat: nisi ipse prælatus me sufficienter certificet vel nisi constet vel cõstare mihi debeat de prædicto dubio vt sciam quò id præcipere potest, quia scilicet habet alios testes; aut quia me legitimè & non malignè nec contra ius in testem adductum cogit testimonium ferre veritati: aut quia nisi reueletur imminet damnũ vel periculum maius alicui & huiusmodi. excõmunicatio autẽ inflicta etiam si sit iniusta si tamen non sit nulla vtiq; ligat, quamuis Soto oppositum teneat vti superius in lib. primò. q. 43. latius de hoc habetur.

Argum. 1. Contra supradicta præcipuè contra primam partem propositionis arguitur primò, si quando certum est esse licitum id quod pręcipitur tenemur obedire, quamuis sit dubium an prælatus id possit ꝓcipere, vt ait ipsa propositio. ergo nullum est probabile dubium sed potius est certũ ꝙ in talibus illi tenemur obedire. sed hoc consequens est falsum, ergo & antecedens quod est ipsa prima pars propositionis contra quã arguitur. & cõsequentia probatur, quia ipsa propositio. dicit pro certo, ꝙ quando est dubium vtrũ prælatus id possit pręcipere, tunc cadit sub obedientia vel quòd in tali dubio tenemur obedire. Falsitas autẽ consequentis probatur dupliciter primo quia bene sequitur. dubiũ est an hoc cadat sub potestate superioris ad id præcipiẽdum. ergo etiã dubium est an id cadat sub obedientia inferioris aut sub obligatione subditi ab obediẽdum. quia hæc sunt correlatiua, quæ eodẽ modo se habẽt, & altero posito ponitur alterum & deposito deponitur. alioqui sequeretur hæc cõtradictio, ꝙ scilicet, quando dubium est an hoc cadat sub obediẽtia certũ est id cadere sub obedientia. Secundò probatur falsitas prædicti consequentis per exempla, Primò quia de vxore cognita violenter à suo spõso siue marito de præsenti vt non ingrediatur religionẽ tenet Palude in quarto distinctio. 27. q. 3. cũ multis alijs quòd non tenetur stare cum illo marito, neq; illi reddere debitũ exigenti: sed quòd potest intrare religionem; ne plus habeat luxuria quã castitas & oppressio plusquã innocẽtia. & idem tenet Bartho. Brixiẽ. in additionibus, vt refert Ioã. Andr. in regula qui cõtra. Sed Altisiodoren. tenet oppositũ propter generale verbũ Matth. 16. Quod Deus coniũgit &c. & quod ibi dicitur viro nõ licere dimittere vxorẽ nisi ob fornicationem, dicũt illi quòd intelligitur de matrimonio legitime consumato extra de conuersio. coniuga. cap. ex publico. & Altisiodoren. asserit hoc idem de illa quæ contrahens post votũ simplex postea negligit ingredi religionem. & pro ipso facit c. fin. distinctio. 55. Item est secundum exemplum de illa quæ ducta est sub conditione castitatis seruandæ & cognita sine nouo consensu, an teneatur reddere debitum est dissensio inter Ber. Tho. & Paludẽ & plures alios. Item tertium exemplum est de corrupta cum qua contractũ est sub cõditione si inueniatur virgo, quia est dissensio inter Hostiensem & alios. ergo illud consequens est falsum: & ex cõsequenti illa propositio saltẽ non est certa sed dubia: Nã si esset certa non esset diuersitas opinionũ in casibus supradictis & alijs eiusmodi, an. s. teneatur stare & reddere debitum coniugi petenti postquam ei licitum est.

Respondeo dupliciter. Primò secundũ Adria. in secundo quodlibe. negando primam consequentiam, & ad eius probationem dico quòd non est certũ quemlibet iu tali iudicio speculatiuo vel ex parte causæ dubię, debere obedire ratione prædicti dubij, neq; hoc dicit propositio: sed quòd certum est quemlibet practice dubitantẽ de authoritate superioris in re licita vt ait ꝓpositio, teneri obedire ratione dubij ꝓfati existẽtis in ipso dubitante: & contra hunc sensum nõ militat argumentũ sed contra primam, quem nõ prætendit illa propositio. Sed certè de vtroque dubio videtur procedere propositio. ideo secundò & fortè melius respondeo concedendo cõsequentiã & negat: quòd cõsequens sit falsum. & ad primam probationem eius falsitatis negatur cõsequentia: nã correlatiua solum se habẽt eodem modo quò ad esse & nõ esse: non autẽ quò ad modum vel cõditionẽ essendi. Stat enim prẹlatum culpabiliter præcipere, & subditũ laudabiliter obedire, ita in ꝓposito stat dubiũ de potestate prælati præcipientis cũ certitudine obligationis obediẽdi in subdito vt ait præfata propositio. vnde nunquã dictum est, quòd quando est dubium quòd tale quid cadit sub obediẽtia, tunc certum est quòd est obediẽdum: sed quòd quando est dubiũ an prælatus id possit pręcipere: tunc certũ est quòd est obediẽdum aut quòd cadit sub obedientia, & in hoc nulla est contradictio valde enim differt hoc ab illo. *Respon. 1.* *Respon. 2.*

Ad secũdam probationem sumptam ex illis casibus de vxore cognita violenter &c. respondeo, quòd nihil inde contra primã partem propositionis quæ limitatur per secũdam eius partem, quando videlicet ex tali obediẽtia nullum imminet periculũ aut præiudicium, vt certè imminet in casibus supradictis: ideo in eis illa prima pars nullum locum habet.

Argum. 2. Secundò ad idẽ arguitur, quia nullus peccat non obediẽdo in eo in quo superior peccat præcipiendo & exequẽdo: sed in re seu causa dubia præla-

prælatus peccat præcipiēdo & præceptum exequendo. ergo. cōsequentia patet & minor ꝓbatur: quia sicut dubius de matrimonio peccat debitum exigendo secundum cap. inquisitioni. de senten. excom. ita peccat is qui dubitans aliquid esse suum aut sibi debitum id petit scienter exigendo aut coactè præcipiendo: quia iniustè cogit & præcipit indebitū. & Adhoc facit August. in c. si virgo. 24. q. 2. vbi petitio debiti & possessionis vel obligationis æquiparantur, & ita patet minor, maior autē probatur. quia cooperatur peccato illius: vt patet exemplificando. quia si maritus est dubius de suo matrimonio cū Bertha. ex quacūq; causa: certè peccat debitū ab ea exigēdo & ipsam cognoscendo, vt habetur in d. c. inquisitioni, & in c. Dominus de secund. nup. & ideo tunc Bertha. si ei cōsentiret debitū reddendo illi petenti in tali probabili dubio qđ ipsa scit maritū habere: certè ipsa et peccaret cooperando peccato illius. ideo nō tenetur ei reddere debitū durāte illo eius dubio: quia ille maritus peccat præcipiendo vel exigendo simul & exequendo: similiter nec vxor tenetur reddere debitum petenti viro, quem ipsam scit emisisse votum simplex castitatis vt ait Tho. in 4. distin. 37. & ita patet maior argumenti.

Resp. ad secundum argum. Respondeo secundū Adria. vbi supra distinguendo maiorem. Nā si ratio peccati superioris præcipientis prouenit ex parte causæ qa videlicet id quod præcipitur in se est illicitū: tunc est vera illa maior, nō ipse peccet præcipiēdo modo etiā exequendo, hoc enim parū refert ad id quod subditus tenetur. vt si ꝓciperet fornicationē, furtū & huiusmodi & de hoc loquitur glos. August. & ad Rom. 13. Qui potestati resistit &c. & allegatur. 11. q. 3. c. non semper. & in c. si Dominus. negatur aūt illa maior si ratio peccati ꝓuenit solū ex conditione agentis vel præcipientis, putà qa malo animo malo mō aut contra cōscientiam, contra votum vel iuramentum suum ꝓcipit aliqd vel exigit alias sibi debitū, vt solet fundari in d. c. manifestū. 33. q. 5. & 23. q. 1. quid culpatur. & tūc negatur ꝙ illi obediens foueat ipsum in peccato aut illi culpabiliter cooperet siue cōsentiat: sed suū debitū soluit, sicut q vsuram iuratā siue promissam vsurario, aut debitū soluit creditori, quem scit accipiendo peccare, aut talibus rebus suis postea abusurū secundum c. debitores. de iureiuran. & B. Tho. in 4. distinctio. 32. Et ad probationem ꝙ. s. Bertha. non tenetur reddere debitū marito exigēdi dubitanti de matrimonio. rñdeo id negādo: qa ex quo ipsa redditio debiti in se licita est, & id cōstat ipsi Berthæ de hoc nō dubitanti: iam marito ēt dubitanti & peccanti reddere tenetur. neq; tūc culpabiliter cooperatur peccato alterius: sed facit quod tenetur. Similiter ad aliud de habente votum simplex castitatis dico, ꝙ post matrimoniū cōsūmatū, si cōiux cōsentit expresè in votū coniugis alterius cū aīo renuntiandi iuri suo petēdi: tūc ille vouens non tenetur reddere petenti qui in tali voto ita cōsensit vt patet ex August. 33. q. 5. c. quod Deo. & in hoc oēs consentiunt. cū B. Tho. & Adria. vbi supra. si verò consensit quidē sed non cum tali animo renuntiandi suo iuri petendi: tunc etiā si ipse simul castitatē vouerit peccat quidē petēdo in quo nō est dubiū. sed vtrū in hoc casu alter cōiux teneatur ei reddere debitum exigenti, est duplex opinio. Nam Adrianus cū multis alijs tenent quòd non: quia sic consentiendo iā videtur iuri suo petendi renūtiasse, alioqui nihil operaret mutuus vel suus ille cōsensus. & hæc opinio magis placet magistro Soto de iusti. & iure. lib. 8. q. 3. ar. 1. & in foro cōtentioso vel exteriori est vera. Sed in foro conscientiæ alia in oppositū opinio fortè verior est. Quòd si vxor fecit votum castitatis non quidē expresè consentiente sed sciente & nō prohibēte marito: & postea id votū maritus ille ꝓhibeat vel irritet post quā semel tacendo cōsensit, peccat quidē ille votum prohibendo, sed nō exigendo debitū: ideo ipsi exigenti vxor reddere tenetur, vt patet ex Augusti. super id nu. 30. quòd si vir audiens tale votum &c. & habetur 33. q. 5. cap. manifestum. & cap. nouit. & in hoc consonat Soto vbi supra.

Tertiò Arguitur ad idē. quia sicut nō teneor rē à me possessam illi donare q ex dubia causa eam repetit vt suā: quamuis ego licitè illi donare possem. ergo. similiter subditus non tenet superiori obedientiā impēdere in casu propositionis. cōsequentia tenet à simili: quia vtrobiq; petitur id de quo dubitatur an sit debitū ipsi petēti, & certū est esse licitū præstare quòd petitur antecedens autē probatur ex glo. in cap. fin. de præscriptio. vbi dicit ꝙ qui ex rationabili causa dubitat an res sit sua, adhuc manet possessor bonæ fidei, nec habet conscientiā læsam, & ꝙ præscribit: sed debet inquirere veritatē. arg. 37. distinctio. §. vltimo. & 23. q. vltima. cap. occidit. quod etiam contra doctores. Anto. dicit apertè probari in cap. si virgo. 34. q. 2. vbi dicitur bonæ fidei possessor dum se possidere ignorat alienū. Item idem antecedens probatur. quia in tali dubio licitè potest retinere rem possessam donec cōstet de vero domino, etiam si sciat eā esse alienam & nescit. cuius sit. & hoc propter periculū præiudicandi sibi vel vero domino, quod imminet probabiliter ex celeri restitutione seu donatione rei, putà quia post donationem non facilè repeti poterit & vero domino traddi cū n postea de veritate constiterit. & ille etiam si sit verus dominus in id consentire tenetur. *Argu. 3.*

Respon. Respondeo dupliciter, Primò secundum Fratrē Bernabam de Rosalibus in tract. de varietate opinionum. fol. 98. & 101. negando antecedens. Nam quando quis probabiliter dubitat an sit sua res quam possidet non potest eam detinere

nere vt suam aut nomine proprio postquã rem examinauit. quando verò adhuc sub litigio: tunc licet ipse possessor totum restituere non obligetur: tenetur tamen partem restituere secundum bonam compositionem, vt videlicet is qui plus habet de iure plus habeat de re. qa & vxor dubitans probabiliter an sit suus vir cum quo stetit in eius possessione, non potest iam petere debitum coniugale nec illo vti, secundum. cap. inquisitioni. de senten. excommuni. ita nec in proposito nisi vt dictũ est. & ad cap. si virgo. 34. quæst. 2. dicit quòd ibi loquitur Augusti. de dubitante vel ignorante positiuè. idest de eo qui ita nescit rem seu virum esse alienum quòd putat esse suum: non autem de dubitante aut ignorante priuatiuè, idest non de ea quæ sic dubitat quòd non æstimat probabiliter esse suum & sic dicit tenere B. Tho. in 8. quodlibet. art. 13. & in tertio quodlibet. art. 10. Alio modo respondeo secundum Glos. & doctores ibi allegatos concedendo antecedens & negando consequentiam, quia non est simile. Nam in casu consequentis de obedientia nullum imminet præiudiciũ ipsi subdito obedienti, sicut immitet in casu antecedentis: quòd si immineret non teneretur obedire vt in secunda parte propositionis dictum est. immo si subdito prohiberetur aliquod bonum spirituale super erogationis; non fit ei præiudicium quia per obedientiam spiritualiter compensatur magisque meretur, secundi reg. 5. Melior est obedientia quàm victimæ.

QVAESTIO VII.

Vtrum peccet mortaliter is qui ad præceptum Ecclesiæ vel superioris agit quod scit vel valde dubitat esse mortale, si certus est quòd id non agendo aut non obediendo non peccabit.

Respondeo. Respondeo affirmatiuè quòd sic. exempli gratia. si Sortes dubitat Bertham esse sibi consanguineam, quam pater suus aut dominus terræ aut etiam superior præcepit illi vt eam ducat vxorem, tunc Sorte rationabiliter dubitat se peccare mortaliter eam ducendo: & certus est vt supponitur secundum veritatem se non teneri illis in hoc obedire, neque peccare obediendo. dicit ergo hæc propositio ꝙ si illam ducat stante tali dubio, vtique peccat mortaliter. & idem in alijs similibus casibus in quibus superior non habet ius dispensandi dicẽdum est, putà si in religione minorum prælatus subdito præcipiat accipere pecuniam, in casu quo rationabiliter subditus dubitat se peccare mortaliter sic accipiendo, si in eo prælatus ille dispensare non potest, quòd si de vtraque parte contradictionis dubitaret, scilicet se peccare obediendo & similiter non obediendo: de hoc est. 8. quæstio sequens.

Iam illa propositio seu responsio sic declarata probatur dupliciter. Primo quia ad nullius hominis præceptum licet alicui se exponere dubio aut periculo peccati mortalis, sine causa rationabili vrgente. sed in casu præsenti subditus exponit se tali periculo si obediat, sine causa vrgente cùm certus scit se non peccare non obediendo. ergo. consequẽtia patet cum minore & maior similiter ex supradictis in quæst. 5. in probatione primæ propositionis. Et notanter dictũ est in illa maiori ꝙ sine causa vrgente non licet tali periculo se exponere. Nam si aliunde vrget causa rationabilis putà æquale aut maius periculum mortale si non obediat: iam non esset mortale illi æquali aut minori periculo se exponere, vt supra quæst. 5. propositione 2. & infra q. 8. & quæst. 9. latius de hoc.

Secũdo probatur idem. quia ad Rom. 14. Omne quod non est ex fide peccatum est, vti superius. quæst. 5. propo. prima. habetur. Et intelligitur hæc propositio tam de dubio iuris quam facti & circunstantiarum: posset tamen interuenire peccatum aliunde non obediendo, putà si tale dubium irrationabile non deponatur ad consilium vel præceptum prælati, & eo deposito si non obediatur illi. similiter posset esse peccatum deponendo tale dubium irrationabiliter & obediendo in re illicita, putà fornicando credendo prælato id nõ esse peccatum & huiusmodi. de quo latius infra. quæst. 12. & quamuis aliqui faciant differentiam inter dubium iuris & facti & circunstantiarum: tamen illa nihil valet: nam prædictæ rationes de omni dubio procedunt, tam de practico quàm speculatiuo vt dictum est. & cum supradictis expressè concordat Adrian. in secundo quodlibeto. & doctores communiter.

QVAESTIO VIII.

Vtrum quis teneatur obedire superiori præcipienti, quando dubitat de vtraque parte contradictionis, videlicet quando dubitat se peccare obediendo, se etiam peccare non obediendo.

Respondeo. Respondeo in prædicto casu subditus regulariter tenetur obedire formando conscientiam quòd sic obediendo non peccat idque est verum cæteris paribus, videlicet stante vtrinque æqua probabilitate vel dubitatione, simul & æqua vel quasi æqua grauitate periculi vel peccati in cuius alterum necessariò incidendum est. hæc propositio est secundum communiter doctores, quamuis sit aliqua opinio Adrian. in oppositum propter rationes quæ infra in argumentis tanguntur.

Pro

Nota. Pro huius & dicendorũ declaratione & probatione notandum est esse duplex dubium, scilicet practicum & speculatiuũ, vt supra quæstione quinta post primam propositionem in illo dubio latius habetur. Item quòd à dubio speculatiuo ad practicum non semper valet consequẽtia. Stat enim me dubitare rem quam possideo esse meam, aut causam belli esse iustam: & tamen ex causa rationabili, vtpotè ex præcepto superioris vt probatur in hac quæstione me esse certum non peccare illud agendo. secus si non sit causa sufficiens ad non practicè dubitandum: tunc enim qui dubitat speculatiuè tenetur etiã practicè dubitare, vti superius quæstione quinta latius probatum est.

1. Ratio. Hoc supposito iam præfata propositio quadrupliciter probatur. Primò quia qui se exponit maiori periculo peccati mortalis peccat mortaliter, sed qui in prædicto dubio de mortali nõ stat iudicio & pręcepto superioris exponis se maiori periculo quàm si non obediret, regulariter loquendo & cæteris paribus, ergo. Consequentia patet cum maiore ex cap. iuuenis. de sponsalibus, & ex duobus malis minus est eligendum distinctione 13. cap. nerui. cap. duo mala. vt latius supra quæst. 5. propositio. secunda.

Minor autem in qua est difficultas & varietas opinionũ probatur dupliciter. Primò quia prius quàm illa pars dubia præciperetur, iam vt supponitur erat æquè dubia sicut opposita, modo sit dubium iuris modo facti. ergo postquã fuerit præcepta nisi quis obediat vtique pluribus periculis se exponit, putà periculo peccati ipsius partis dubiæ simul & periculo inobedientiæ. Nam adueniens iudicium siue præceptum prælati, si bonus & sapiens sit nec agatur de periculo tertii & sint cætera paria, vtique facit illam partem esse certam aut magis probabilem: quia non est dubitandum quin prælatus habeat ius & auctoritatem interpretandi ius & factum: vel saltem eius iudicium & auctoritas probabiliorem facit illam partem: immo & hoc solum periculum inobedientiæ est certius quàm oppositum: quia cùm ante tale dubium sit certũm debitum obedientiæ & superioritatis illius pręlati habentis iam possessionem inde certius & probabilius est, committi peccatum inobedientiæ & iniustitiæ contra debitam obedientiam certi prælati, quàm sit peccatum dubitatum aut etiã opinatum de opposito, quia hoc solum habet probabilitatem peccati ex animo ipsius opinantis: peccatum, autem inobedientiæ habet illam etiam ex certitudine superioritatis contra cuius præceptum agit. Secundò probatur eadem minor, quia ante latam sententiam certamque cognitionem causæ dubię vel iuris vtriusque partis, nemo est spoliandus iure suo, vel possessione suæ superioritatis, quàm ante litem vel dubium emergens habebat ad præcipiẽdum, vt expressè habetur de restitutione spoliat. & de causa possess. & proprietatis. & 2. quæstione 2. & 3. quæstio. 1; vbi de hoc latius agitur à doctoribus ibidem: quia in tali expoliatione iuris & possessionis est periculum iniustitiæ certius, quàm in opposito, scilicet in prosecutione vel conseruatione iuris vel possessionis in dubio emergente. Nam in re dubia potior est conditio possidentis: regula iuris 65. lib. 6.

Secundò principaliter probatur prædicta opinio vel propositio, quia in dubiis, subditi tenentur stare sententiis & præceptis superiorũ. dum modo non constet valde probabiliter eos errare ex ignorantia temeritate aut passione vel malitia: quod inde patet, quia propter dubium subditi prælatus nõ perdit ius suæ superioritatis ad pręcipiendum sicut ante illud dubium habebat: alioqui potestas superiorum penderet ab ignorantia vel capitoso sensu, aut ex alia dispositione etiam culpabili subditorum. Sed si subditus non dubitaret sed sentiret cum ipso Prælato, certè teneretur ei obedire in illa materia. ergo & dubitans tenetur in eadem similiter obedire. Idem patet Deuter. 17. Si difficile & ambiguum apud te iudicium esse perspexeris &c. Sequitur, Venies ad Sacerdotes leuitici generis & ad iudicem qui fuerit illo tempore: quæresq; ab eis: qui indicabunt tibi iudicij veritatem: & facies quæcũque dixerint qui præsunt loco quẽ elegerit Dominus, & docuerint te iuxta legem eius: sequerisq; sententiam eorum: non declinabis ad dexteram vel sinistram. Item Matth. 23. Super cathedram Moysi sederũt Scribæ & Pharisæi &c. Item in cap. maiores. de Baptis. & eius effectu. habetur quòd diffinitionibus Ecclesiæ in dubiis standum est: ex quibus patet quòd ad cathedræ potestatem pertinet in dubiis decernere; & ex consequenti in talibus obedire: dum de mala vel erronea declaratione vel præcepto non constat vt dictum est. Idem etiam patet. quia alioqui ordo gubernationis Ecclesiasticæ conturbaretur & pes superbiæ & inobediẽtię subditis daretur, si cuique liceret secundum suum sensum dubiũ & opinionem non obedire: neque esset sufficienter prouisum ordini vitæ Christianæ & Religiosæ, si in dubiis & incertis, non esset prouisum de superiore cuius iudicio & præcepto siue sententiæ standum esset. Ideo euasio Adriani in 2. quodlibeto quæstione prima fine argumentis, vbi ait quòd non pertinet ad potestatem cathedræ in dubiis præcipere vt ei obediatur stante illo dubio: ex quo tale præceptum & obedientia est cõtra legem Diuinam & naturalem, certè non valet. quia si in dubiis potest superior declarare quare non etiam præcipere vt supra probatum est? neq; id est contra ius Diuinum vel naturale si subditus vti tenetur formet sibi

bonam conſcientiam & ſic obediat: neque in hoc agit contra conſcientiam vt ex ſupra dictis conſtat.

3. Ratio. Tertiò probatur propoſitio. quia plures grauioresq́; doctores hãc opinionem vel potius ſententiam tenent apertè, papalesq́ue determinationes, & rationes efficaciores ſunt pro hac quã pro oppoſita opinione Adr. vbi ſupra. ergo huic ſententiæ tanquam probabiliori ſtandum eſt. conſequentia patet. quia vbi agitur de mortali ſtandum eſt probabiliori opinioni vt de hoc ſupra latius egimus lib. 2. in alio noſtro tractatu de Ignorantia quæſt. 3. Et antecedens probatur, quòd ſcilicet plures doctores ſic ſentiant. quia id expreſsè dicit Bonauentura in 2. diſtinctione 39. artic. 1. quæſt. 3. & B. Thom. & Palud. in 4. diſtinctione 19. quæſt. 4. & Gofredus, & Raymundus, & alij plures, vt etiam refert Sylueſter titulo Conſcientia. & titulo obedientia. quæſtio. 2. & Summa Angelica eiſdem titul. quòd ſcilicet quoties ſubditus facta ſufficiente inquiſitione certificari non poteſt tenetur obedire. & formata bona conſcientia obediendo excuſatur per ignorantiam inuincibilem, etiam ſi dubitet agat ne cõtra legem an non. & ad idem eſt Gerſon lectione quarta de Vita ſpirituali corollario 8. vt etiam de hoc latius infra quæſtione 13. quomodo ſunt dubia deponenda. Et quò ad pontificales determinationes præcipuè quò ad nos fratres minores habetur decretum auctoritate Apoſtolica & cuiuſdam capituli generalis, vt patet in Epiſtola ſancti Bernardini articulo 7. hoc modo. Item declaratur quòd in omnibus dubijs quæ non poſſunt indubitanter declarari ſubditi tenentur ſtare iudicio ſuperiorum & obedire vigeſimatertia quæſtione prima. quid culpatur. & ideo contrarium agentes ſunt obedientiæ tranſgreſſores, & digni vt à ſuperioribus cenſura Eccleſiaſtica aut alia decente pœna caſtigentur. Hæc ibi. Item Leo X. vt habetur in lib. priuilegiorum mendicantium dicto ſupplemento. ſff. 59. conceſſit & commiſit de plenitudine ſuæ poteſtatis quòd in dubijs & ſcrupulis conſcientias ſubditorum tangentibus miniſter generalis vel prouincialis & cuſtodes cum conſilio aliquorum patrum, ſi res magnæ importantiæ fuerint, poſſint auctoritate ſuæ ſanctitatis determinare in huiuſmodi: ac eorum determinationi ſubditi cum ſecura conſcientia debeant & poſſint ſtarȩ. Item idem ſffo. 93. conceſſit quòd fratres qui ſunt nimis ſcrupuloſi poſſint in omnibus dubijs ſuam conſcientiam tangentibus cum ſecura conſcientia ſtare determinationi cuiuſcunque ſui prælati. Hæc ibi. Et ſæpius tales determinationes in diuerſis materijs à ſũmis Pontificib. factȩ ſunt: & non eſt dicendum eos in hoc errare. ergo poſſunt ſic determinare atque præcipere, nec ſic prȩcipiendo aut obediendo ſit contra ius Diuinum vel naturale, vt in ſecundo quodlibeto, vbi ſupra malè dicebat Adrianus.

Quartò principaliter eadem propoſitio probatur, quia non minus tenetur ſubditus reddere debitum obedientiæ ſuo ſuperiori, quàm coniux coniugi debitum coniugale petenti. vtrobique namque debitum iuſtitiæ eſt. Sed in dubio matrimonio, etiam permanente probabili credulitate de matrimonio inualido, tenetur coniux coniugi petenti reddere: quamuis exigere non poſſit. ergo ſimiliter ſubditus dubitans & etiam probabiliter credens eſſe mortale tenetur ſuo ſuperiori obedire formando ſibi bonam conſcientiam, vt ait propoſitio. conſequentia patet cum maiori, & minor patet in tribus caſibus contentis in tribus corollariis infra poſitis in fine probationum. & idem patet in caſu quarti corollarii quod inferius habetur. & ita patet probatio primæ partis prædictæ propoſitionis. 4. Ratio.

Probatio 2. partis. Secunda pars prȩfatæ propoſitionis, videlicet idq́; regulariter eſt verum cæteris paribus, quia ſi id quod præcipitur conſtat probabiliter eſſe grauius malum notabiliter aut valde ſcandaloſum ſiue nociuũ proximo aut reipublicæ, quod probabiliter imminet ex tali obedientia: inobedietia quoque probabiliter, immo etiam ſi probabilius videatur eſſe malum ſed non tam graue: tunc cauendum eſt illud grauius malum, & non eſt obediendum, vti ſuperius quæſtione 5. propoſitione ſecunda latius. & etiam quæſtione ſexta in ſecũda parte propoſitionis ibidem probatum eſt. Nam & eligenda eſt inobedientia quæ aliquãdo probabilius videtur eſſe venialis, vt vitetur quod minus probabiliter apparet eſſe mortale peccatum ſi obediatur. Item ſi conſtat prælatum temerè ſine vlla ratione aut aliàs ex ignorantia iuris vel facti ex paſſione vel malitia vel ſine debita cauſæ cognitione decernere præcipere partem magis periculoſam vel in prȩiudicium notabile tertii: tunc in dubio non eſt ſtãdum tali eius præcepto ſiue iudicio. ſed quod probabilius aliàs ſecluſo illo præcepto videtur non eſſe malum aut non tam graue malum eligendum eſt. quia prælati ſolum habent ſupra dictam poteſtatem ad rationabiliter dirigendum ſubditos in viam pacis, & pro bono ſubditorũ. quando ergo conſtat ſufficienter eos tyrannicè abuti tali poteſtate modo prædicto: vtiq; nõ eſt eis obediẽdũ, neq; illi præcipere poſsũt. Sed sũmopere ſubditis cauendũ eſt ne ex ſua ipſorum leuitate, errore aut temeritate vel affectione, male iudicẽt prȩlatos abuti aut errare dũ de hoc illis nõ conſtiterit manifeſtè aut valde probabiliter. Nam abſolutè in quacũque cauſa dubia ſemper eſt pro parte ſuperioris præſumendum ſecundum omnes doctores. alioqui ſubditus periculo

culo sese exponeret volẽs iudicare prælatos errare, dum de errore illo vel abusu non constiterit vt dictum est.

Coroll. 1.
c. propofuit de coniu. ser.

Ex supradictis sequuntur quatuor corollaria contra Adrianum in 2. quodlibeto, & quosdam alios doctores oppositum opinantes, quorum primum est, in casu quo quis dubitat an sit verum matrimonium cum Bertha: de qua propter relationem multorum nunc dubitat vel etiam probabiliter credit, non tamen certo scit eam esse seruilis conditionis, quod ipse ignorabat quando eam duxit vxorem putans esse liberam. Nam tunc licet ipse non possit exigere debitum sine suo graui præiudicio: potest tamen & tenetur reddere maximè si durante lite id Ecclesia præcipiat. dico maximè si Ecclesia præcipiat, quia si sine eius præcepto vel sententia iudicis ipse coniux sponte redderet illi debitum exigẽti, aut cum illa commaneret, licet non peccet debitum reddendo petenti: tamen sibi ipsi valde præiudicaret, quia Ecclesia ex illo facto præsumeret pro vero matrimonio, quodque de nouo sciẽs vir in illam consensit tanquam in vxorem: & cogeret eum cum illa tanquam cum vxore commanere in perpetuum, etiam si postea constet illam esse seruam. Secus si vt dixi ad mandatum Ecclesiæ ei debitum redderet & durante lite cum ea commaneret: tunc enim non fornicatur formaliter & imputabiliter vir illi debitum reddens ex affectu maritali & virtute primi consensus præcedentis quãuis inualidi, sine alio nouo consensu maritali, neque in hoc sibi ipsi præiudicat: nam postea cognita veritate quòd scilicet est aut fuit serua potest illud matrimonium dissolui, sine vllo peccato, aut pòtius declaratur illud fuisse nullum, secundum gloss. in cap. si quis ingenus. 29. quæstione secunda. sicut per omnia dicitur & fit in alijs dubijs casibus matrimonialibus in quibus præcessit copula cõiugalis ex affectu maritali cum bona fide debitum reddentis & exigentis, vt in cap. Dominus. de secundi nuptiis. & in cap. inquisitioni. de sententia excommunicatione, vt proximè dicetur in sequentibus corollarijs.

Et hanc opinionem, quòd scilicet talis dubitans de seruitute vxoris non peccat nec sibi præiudicat illi debitum reddendo vt dictum est, tenet glos. in cap. proposuit. de coniugio. seruo. & in capit. cuius rei causa. 29. quæstione secunda, & ad id facit, cap. laudabile. vt nihil innouetur lite pendente. & cap. inquisitioni. de sententia excommunicationis. & capit. Dominus. de secũdis nuptiis. & in hac sententia sunt etiam multi Canonistæ cum Hostiense vbi supra & Theologi multi in 4. distinctione trigesimasexta cum Magistro, & Hugo de Sacramentis lib. secund. & est satis communis opinio. Verum est quòd alia in oppositum est opinio satis solemnis: quæ tenet quòd in dicto casu dubitas de vxoris seruitute non potest etiam ad mandatum Ecclesiæ reddere illi debitum exigenti, quin vel sibi præiudicet, eam vt veram vxorem affectu & cõsensu maritali cognoscendo, vel fornicetur si illam non tali affectu & consensu maritali cognoscat. dicitque hæc opinio quòd potius tenetur, pati excommunionem quàm alio modo illam cognoscere aut debitum reddere quàm dictum est. & hanc opinionem sequuntur multi Canonistæ & præcipuè Panormitanus in dicto cap. proposuit. & Theologi præsertim B. Tho. Bonauentura, Ricardus in 4. distinctione 36. & ibi supplemẽtum Gabrielis quæstione 1. dubio 1. & Altisiodoren. & Adrianus in 2. quodlib. & clarissimus doctor Medina magister meus de Restitutione quæstione 20. & Soto de sigillo secreti membro 3. quæstione 2. conclusio 1. & frater Barnabas de Rosalibus in tractatu de varietate opinionum fol. 109. & multi alij.

Et adducũt pro se c. si quis ingenuus. 29. quæstione 2. quod tamen non mihi videtur satis ad rem: quia ibi solum agitur in casu quo vir iam certò scit esse seruam quam duxit putans esse liberam: Nos autem loquimur in casu quo non certò scit sed dubitat vel opinatur illam esse seruam & adhuc lis sub iudice pendet, & in hoc casu illa prior opinio videtur probabilior secundum quam propositio supra posita est.

Secũdò corollariè sequitur ex dicta propositione vel opinione, quòd quãdo alter coniux dubitans de vita prioris cõiugis alteri nupsit, stante tali dubio & etiam credulitate tenetur reddere debitum alteri exigenti, quamuis petere non possit, vt expressè decernitur in c. Dominus. de secundis nuptijs. vbi sic habetur. qui de morte prioris coniugis adhuc sibi æstimat dubitãdum, ei qui sibi nupsit debitum non neget postulanti: quod à se tamen nouerit nullatenus exigendum. & concordant communiter doctores in 4. distinctione 38. & Palud. distinctione 35. dicentes quòd hoc procedit etiam in foro conscientiæ vt in dicto cap. Dominus. clarè significatur, in quo foro ibidẽ Papa decernit. Quamuis Adrianus in 2. quodlibeto teneat oppositum dicens quod dictum cap. loquitur solum in foro iudiciali vbi statur præsumptionibus: vel si loquitur in foro consciẽtiæ intelligitur quòd potest reddere debitum postulanti, videlicet deposito prius dubio præfato, credens quòd alter non peteret nisi sciret aut crederet se esse legitimum virum, & huiusmodi. Sed certè hæc eius glossa & euasio parum valet, quia deposito illo dubio vtique in conscientia posset etiam petere: & tamen Papa dicit quòd non potest petere. ergo stante dubio, etiam in foro conscientiæ vt supra diximus, ipse loquitur & intelligitur.

2. Coroll. ca. dominus de sec. nup.

Tertiò corollariè sequitur quod quando quis dubitat aut etiam probabiliter credit esse inualidum matrimonium propter defectum cõsensus

3. Coroll. c. inquisitioni. de senten. excom.

c. inquisitioni. de sen ten. excom. alterius, vel propter defectum legitimitatis vel aliunde tenetur reddere quamuis exigere debitum non possit, vt habetur in capit. inquisitioni. de sentent. excommunication. vbi sic habetur. si alter coniugum pro certo sciat impedimentum coniugij propter quod sine peccato mortali non valet carnale commercium exercere quamuis illud apud Ecclesiam probare non possit: debet potius excommunicationis sententiam humiliter sustinere, quam per carnale commercium peccatum operari mortale. Si verò non sciat pro certo, sed credit ex leui & temeraria credulitate: tunc ad sui Pastoris consilium, conscientia tali leuis & temerariæ credulitatis explosa, licitè potest non solum reddere sed etiam exigere debitum coniugale. Si autem id credit ex credulitate probabili & discreta quamuis non euidenti & manifesta: tunc quidem debitum reddere potest sed postulare non debet: ne in alterutro vel contra legem cõiugij vel contra iudicium conscientiæ committat offensam. Hæc ibi. Ex cuius decretalis vltima parte constat quòd quando probabiliter credit matrimonium inualidũ esse si potest vtique debet reddere ne contra legem coniugij peccet. ergo à fortiori quando dubitat etiam sine Papæ aut Ecclesiæ mandato, vt bene dicit Palud, & Theologi communiter & Canonistæ ibidem, & Nauarr. in capit. si quis. numero 101. & 102. de pœnitentia distinctione septima. Idque est verum etiam in foro conscientiæ vt expresse loquitur textus & Papa decernere intendit. dum dicit, licitè potest, & potius quàm peccatum operiri mortale, & ne in alterutro vel contra legem coniugij vel contra iudicium cõscientiæ committat offensam. Item quia cum Papa consultationi respondet tunc vel nouum ius commune statuit, vt habetur ex cap. ex multa. de voto & voti reddendo, vel antiquum declarat, quid videlicet fieri debeat secundum ius Diuinum vel humanum, vt significat glossa in capi. consultationi. de temporibus ordinationis. Hoc corollarium est contra Adrianum in secundo quodlibeto tenentem oppositum, & dicentem quòd dictum c. inquisitioni. aut loquitur solum in foro iudiciali: aut si etiam in foro conscientiæ quòd intelligitur quòd prima vice non potest sic dubitans exigere debitum, tenetur tamen reddere tunc. quia ex ipso facto quo alter petit iam tenetur deponere dubium vel conscientiam læsam & ea deposita reddere etiã prima vice tenetur. postea verò etiam petere potest quia iam illa conscientia deposita est, sed certè ea glossa & euasio est contra textũ & mentem eius & ita nihil valet. tum primò quia si id Papa voluisset, vtique alicubi expressisset quòd solum prima vice nõ poterat petere sed aliis sequentibus deposita iam conscientia. tum secundò quia deposito dubio vel conscientia poterat etiam prima vice debitum petere vt constat. Papa autem ibi expressè & absolutè dicit quòd petere nõ potest. igitur intendit vt clarè loquitur, quòd stante adhuc prædicta credulitate de inualiditate matrimonii non potest petere quacunque vice, sed reddere tenetur in foro conscientiæ. & ita communiter à doctoribus textus ille vt certè sonat intelligitur.

Sed pro maiori adhuc intelligentia horum duorum corollariorum proximè præcedentium nota, quòd quando alter coniux dubitat rationabiliter de validitate matrimonii in quo est, ex quacunque causa tale dubium proueniat, est triplex opinio. Prima communis & vera est quã iam posuimus quòd scilicet tunc dubitans tenetur alteri reddere, non autem potest licitè petere debitum coniugale secundum cap. Dominus de secun. nup. & capit. inquisitioni. de sentent. excom. 1. Opinio.

Secunda opinio Adriani vbi supra est, quòd neq; reddere neq; petere potest debitum coniugale nisi dubium illud prius deponatur: sed ibi hæc opinio cum suo fundamẽto refutata est. 2. Opinio.

Tertia opinio est cuiusdam doctoris Augustinen. appellati de Vera cruce in suo speculo coniugorum. par. 3. artic. 18. & Soto de iustitia & iure lib. 4. quæst. 5. artic. 4. & in 4. sententiarum distinctio. 27. quæst. 1. art. 3. & dicunt etiam doctissimum magistrum Victoria & quosdam alios tenuisse, quòd in casibus prædictis vbi quis probabiliter & rationabiliter dubitat, an sit sua vera coniux quam habet, vel vtrum sit validum matrimonium in quo est. si per Ecclesiam cogitur manere & maritaliter viuere in eo: & illi nõ constat nec constare potest certitudinaliter de veritate, vt sæpe cõtingit dum coram iudice Ecclesiastico post dubium agitatur causa matrimonialis, & deficientibus probationibus nõ potest dari sententia diuortij neq; pro vero matrimonio, & ita iudex præcipit vt simul maneãt & nõ separentur. in tali casu ait hæc opinio quòd dubitans de eo matrimonio non solũ tenetur reddere debitum, sed etiã potest formare conscientiam quòd licitè potest exigere debitum ab altero coniuge de quo speculatiuè tãtum dubitat an sit suus: ex quo non dubitat practicè sibi licitum esse exigere debitum ab eo sicut & reddere illi exigenti: sed potius æstimat vtrumque in tali dubio speculatio sibi ad præceptum Ecclesiæ licitum esse. Immo & secundò ait hæc opinio quòd si alter coniux cum bona fide matrimonium contraxit putans priorem coniugem esse mortuum aut se legitimè contrahere, & postea dubitans de hoc, facta debita diligentia non potest veritatem inuenire: & ita manet adhuc in suo dubio probabili speculatiuo tãtum quòd non est legitimè coniugatus: tunc etiam sine mandato Ecclesiæ potest non solum reddere, sed etiam exigere debitũ sine vllo peccato formando 3. Opinio.

mando ſibi conſcientiam bonam quód ſic licitè agere poteſt. Quæ opinio probatur dupliciter. Primò, quia matrimonium eſt quidam contractus humanus etiam ſi ſit ſacramentum Eccleſiæ, ergo ſequitur conditionem aliorum contractuum vt talis eſt. ſed in alijs contractibus initis bona ſide is qui poſtea dubitat de re quam poſſidet facta diligentia iuſtè poſſidet: nec tenetur à poſſeſſione deſiſtere nec à dominio quod iuſtè acquiſiuit vt conſtat. Nam ſi quis habet vſumfructum hæreditatis non debet poſtea in dubio illo vſufructu priuari quouſque id conſtet. ergo eadem ratione quando duo cum bona fide contraxerunt, & alter in alterum tranſtulit poteſtatem corporis ſui, adueniente dubio & facta diligentia & non inuenta veritate, vtique poteſt vterque retinere & vti re poſſeſſa, ſicut antequã id dubium adueniret. & ita poteſt vterque ab alio ſine vllo dubio practico cũ bona fide & formata bona conſcientia, exigere ſicut & reddere debitum ſicut prius facere poterat. Nam eodem modo ſe poteſt tunc ſicut ante vterque habere in ſua iuſta poſſeſſione. Secundo probatur idem. quia duriſſimum videtur ꝙ iſte qui eſt in ſua iuſta poſſeſſione alterius coniugis non poſſit eo vti ſicut ante etiam petendo debitum ab eo, propter adueniens dubium quod habet ſine culpa ſua quod & deponere non poteſt: maximè ſi vterque coniux eſſet valde probabiliter dubius & neuter petere poſſet. Nam inde ſequeretur ꝙ vterque cum ſit dubitans non poſſit ad alias nuptias trãſire nec debitum petere: iam ſine ſua culpa cogeretur cœlibem vitam agere. id quod vt diximus duriſſimum eſt neque cenſendum eſt Eccleſiam tam durè decreuiſſe. Ideo quod in dicto cap. Dominus. & in cap. inquiſitioni, dicit Eccleſia, quòd prædicto dubio manente reddat quidem ſed non petat debitum, debet intelligi quando non eſt facta diligentia ſufficiens: aut quando mala fide contractum eſt vt in dicto capi. Dominus, agitur expreſsè, ꝙ qui mala fide contraxit quamuis manens in dicto dubio & facta diligentia teneatur reddere debitum, non tamen id exigere poteſt, in quo & communiter doctores contra Adrianum concordant vt ſuperius dictum eſt. iſte enim non poteſt iuuari biuſta poſſeſſione ad exigendum, ſicut poteſt is qui bona fide contraxit, quia mala fide cœpit poſſidere: neq; poteſt iuuari Eccleſiæ præcepto: neque ex hoc quòd non habet dubium practicum ſed ſolum ſpeculatiuum: quia ex quo cœpit mala fide poſſidere & operari iam etiam practicè dubitare cœpit atque tenetur: non ſic is qui bona fide contraxit; vt dictum eſt. hæc illa tertia opinio.

Sed certè hæc opinio non videtur vera ſicut neque communis eſt: quod probatur ſimul & arguitur contra eam. Nam ſecundum omnes etiã ſecundum ipſos ſic opinantes; ratione illius dubij ſpeculatiui probabilis de validitate matrimonij, coniux ille ſic dubitans, ante mandatum Eccleſiæ & ante diligentem inquiſitionem veritatis; non poteſt petere debitum neque bonam tunc formare conſcientiam ad petendum, neque deponere dubium practicum: ſed potius tenetur etiam tunc ſimul practicè dubitare ſi ei liceat debitum petere. ergo neque poſt mandatum Eccleſiæ & poſt factam diligentiam ſi adhuc ſpeculatiuè dubitat vt prius: patet conſequentia. quia manet eadem ratio, videlicet idem dubium ſpeculatiuum, ratione cuius petere non poteſt ante & poſt mandatum Eccleſiæ & diligentiam. Antecedens autem vbi eſt difficultas probatur; quia dum qs dubitat ſpeculatiuè debet etiam practicè dubitare ſibi licitum eſſe: niſi iuſta cauſa aliud ſuadeat quò ad aliquẽ effectum vt ſupra quæſtione quinta propoſitione prima dubio primo latius probatum eſt. Nunc autem in propoſito, ſolum eſt iuſta cauſa vt dubitans ſpeculatiuè de matrimonio, non dubitet practicè quò ad effectum reddendi debitum exigenti, vt caueatur periculum certius iniuſtitię ſi debitum negaretur coniugi habenti poſſeſſionem: non autem quò ad effectum debitum petendi, ex quo in non petendo nullum iniuſtitiæ aut alterius peccati periculum grauius aut certius imminet, ergo ratione illius dubij ſpeculatiuè &c. vt habetur in antecedenti prædicto. Quòd autem mandatum Eccleſiæ non ſit iuſta cauſa tollendi, neque de facto tollat dubium practicum quò ad effectum exigendi debitum ſtante prædicto dubio ſpeculatiuo de inualiditate matrimonij, probatur ex c. inquiſitioni. vbi tria expreſsè dicũtur, & in vltimo caſu qui eſt ad propoſitum dicitur ꝙ quando quis dubitat rationabiliter de inualiditate matrimonij ita quòd dubium hoc deponere non debet aut non poteſt ex quo rationabiliter dubitat: tunc manens in tali dubio debitum quidem reddat nõ autem petat. vbi Papa manifeſtè diffinit ꝙ manente illo dubio ſpeculatiuo, licèt ita dubitans non debeat practicè dubitare ſibi illicitã eſſe copulam quò ad effectum reddendi, bene tamen quò ad effectum petendi debitum: immo quòd debeat tunc æſtimare illicitum ſibi eſſe reddere non tamẽ petere debitum, tàm antea quàm poſt mandatum Eccleſiæ & ſupradictam diligentiam, vt ſupra etiam quæſtione quinta propoſiti. prima in illo dubió ibi poſito latius habetur, quod eſt manifeſtò cõtra præfatam tertiam opinionem. Quod autem illa opinio reſpondet ad hoc dicens illa cap. Dominus; & c. inquiſitioni, intelligenda eſſe quando fuit mala fide matrimonium contractum aut quando non eſt facta debita diligentia: non valet. tum quia illi textus & præcipuè cap. inquiſitioni. generaliter loquendo nullam talem limitationem vel diſtinctionem aut exceptionem faciunt, quam Papa facile facere potuiſſet ſi id

intellexisset. Nunc autem vbi ius nō distinguit nec nos distinguere debemus, nisi aliunde ad id vrgeamur, vt ait gl. in c. solitę de maiori. & obedien. tum etiam quia vt probatum est Papa intē dit ibi manifestè, quòd qui rationabiliter dubitat speculatiue de validitate matrimonij, debet etiam practicè dubitare licitam sibi esse copulam; quò ad effectum petendi non autē quo ad effectum reddendi debitum, propter rationem aut iustam causam quam quò ad vtrunque assignat ibidem.

Ad primam autem rationem præfatæ tertiæ opinionis, respondeo negando duas vltimas cōsequentias vbi dicitur, quòd adueniente dubio, possessor qui cum bona fide contraxit potest retinere sicut ante dubium ad omnes effectus & vsus, & per consequens quòd potest exigere debitum. hoc in quam negatur. Nam licet possit retinere rem & possidere non tamen ad omnes effectus & vsus, vt poterat ante dubium illud vt constat, quia non potest illam rem alienare neq; consumere vt ante, sed debet illam conseruare pro vero domino quando de eo constiterit, vt est arg. l. alienationis. ff. de verb. sign. quòd qui non potest alienare nequit præscribere. sed stante dubio nequit præscribere secundum communiter doctores: ergo nec alienare quia etiam exponeret se periculo alienandi vel consumendi rem alienam. Ita in proposito licet maneat in possessione alterius coniugis, non tamen ad vsum, & effectum exigendi debitum ab eo. quia hoc est idem ac si se alienaret, vel re aut coniuge non sua secundum conscientiam abutetur, inuito Domino Deo id prohibente.

Ad secundum respondeo quòd non est dubium nec inconueniens quòd sine culpa sua ex causa, putà ex infirmitate graui vel periculosa corporali vel spirituali: qualis est prædicta dubitatio, cogatur quis non vti re sua ad aliquem effectum, putà ad debitum exigendum vel ad secundas nuptias transire, vel etiam semel contrahere: sicut prohibetur non exigere debitum infirmus vel à coniuge valde infirma vel in loco sacro, id suæ imputet infirmitati: curet igitur sanari & rationabiliter deposito dubio tunc poterit debitum exigere vt dictum est.

4. Coroll. Quartò corollariè sequitur, quòd quando quis dubitat de iustitia causæ belli, subditus bellare tenetur quando à superiore præcipitur, vt hoc decernit August. lib. 5. contra Manicheos & habetur. 23. quæst. 1. quid culpatur. Iustus si fortè etiam sub rege sacrilego militet: rectè potest illo iubente bellare, si vice pacis ordinem seruans quod sibi iubetur vel non esse contra Dei præceptum certum est vel vtrum sit certum non est. Hæc ibi. Secus de ijs, qui ad sonitum timpani nullo iubente neque cogente se libere scribunt ad bellum dè cuius iustitia probabiliter dubitatur. Nam tales non excusantur

c. quid culpatur. 23. q. 1.

vt alij de quibus secundum August. dictum est.

Oppositum ad dictum corollarium tenet Adrianus, & ad c. quid culpatur, dicit quòd intelligitur quando subditus dubitat non quidem de iniustitia belli ex parte causæ: sed de modo iustitiæ aut iniustitiæ causæ eius: ita quòd subditus certus est causam belli esse iustam sed nescit quomodo, quia Rex & eius consiliarii sciunt quomodo iusta est. Sed certè glossa & euasio hæc est aliena à mente & verbis textus ipsius, & extranea & contra communem doctorum intellectum dicentium ibidem, quòd loquitur quando subditus de iustitia causæ belli dubius est. ideo opinio & glossa Adriani nihil valet. Sed quid si tale bellum ad quod ego cogor præcepto superioris, sit etiam iuridicè iudicatum esse iustum: & tamen ego illud certo scio esse iniustum: cuius iniustitia iuridicè probari non potest, sed potius oppositum: respondeo tunc idem iudicium erit de me, quod & de ministro iustitiæ: qui tenetur exequi, sententiam iudicis vel superioris contra priuatum cognitum innocentem. sed iuridicè probatum reum mortis, secundum opiniones diuersas super hoc. vt alibi lib. 1. in nostro Quæstionario. quæst. 37. latius probatum est.

Contra supradictam resolutionem vel propositionem, & maximè contra eius primam partem arguitur tripliciter. Primò quia ad nullius hominis præceptum licet alicui se exponere periculo vel dubio peccati mortalis: sed qui in dubio de mortali obedit superiori in casu prædictæ propositionis, is certè se exponit periculo vel dubio peccati mortalis. ergo non est licitum ei tunc obedire. consequentia patet. Sed maior probatur tripliciter. Primò quia ad cuius præceptum non est licitum se scienter morti corporali aut spirituali exponere, ad eiusdem præceptum non est licitum se probabili dubio vel periculo eiusdem mortis exponere, quia pari passu currunt certa mors & periculum vel dubium probabile ipsius mortis corporalis, vel spiritualis, ex quo vtrunque est contra ius naturale, s. agere contra dubiū peccati mortalis & agere contra conscientiam, vt supra quæstione. 4. & 5. latius habetur: Nunc autem nullum præceptum hominis liberat ab obseruantia præcepti Diuini vel naturalis: quia sic esset obedire homini plusquam Deo: aut obedire Deo contra ipsum Deum, quod absonum est. & ita patet illa maior. Secundo probatur eadem maior. quia propter hanc causam vxor non tenetur furioso reddere debitum cū periculo corporis aut vitæ: secus sine vllo vt ait Ricardus in 4. dis. 15. art. 4. & similiter secundum Scot. ibidem distin. 32. vbi est probabile periculum de extinctione foetus, vel quòd fiet aborsus, vel quòd proles leprosa nascetur, cum aliter possit sana generari, non tenetur vxor debitum reddere. quod vt etiā ait Arg. 1.

Adr.

Adr.in 7.quodlib.videtur euidenter fundari Leuiti.20. Qui cum muliere coierit in fluxo menſtruo &c. & quo ad hoc de muliere menſtruata idem tenent Bonauen.& Alex.cũ Scoto & Adr. quãuis Palud. in 4.diſt.32.q.3. & Caiet. in ſum. titu. matrimonium, & doctiſs. noſter Caſtro de lege pœnali lib,1. c.vlt.cum alijs oppoſitum teneant.Sed nunc ſupponatur illa prior opinio cõmunis Scoti & aliorũ.Tertiò probatur eadẽ maior ex 2.Reg.22.Vbi Dauid qui prius aquã concupierat,illam allatam reſpuit quia cum periculo ſibi delata eſt, dicẽs, num ſanguinem iſtorum hominum ego bibam & periculum animarum? libans eam Dño,quaſi diceret, non mihi in hoc caſu licuiſſet periculũ vitæ ſicut nec ipſam mortem illis præcipere;ideo ne temeritatem eorum tãquam virtutem probem nolo eã bibere.igitur patet illa maior argumenti. Minor autem dupliciter probatur. Primò quia pręceptũ prælati non tollit deformitatem mortalem neque periculum ab eo actu,qui ante tale præceptum aliàs deformis & periculoſus vel dubius eſt de mortali; quia ſicut præceptum ſuperioris non poteſt facere ꝙ fornicatio ſit licita : quodque periculum eius non ſit periculum : ita nòn poteſt facere licitum & ſecurum illum actũm.& hoc eſt verum conſiderando actum ipſum ſub eiſdem circunſtantijs ante & poſt prælati præceptũ. Nam ſi prælatus ſit tantæ ſcientiæ vel auctoritatis aut qualitatis quòd eius mandatum ſufficiat pro motiuo ſufficiente ad tollendum dubium illud ſiue periculum,putà quia poteſt diſpẽſarę & ſcit vel non poteſt errare vt Papa & Cõcilium & huiuſmodi:tunc ſubditus debet deponere dubium vel conſcientiã de mortali & ſic obedire: aliàs non, vt probat Argumentum. Secundo probatur eadem minor ſicut in ſecunda & tertia probatione maioris de vxore non reddente debitum furioſo &c.dictum eſt.

Reſpondeo ad 1. arg. Reſpondeo ad primum arg. prius notando ꝙ ęſt duplex certitudo dubiũ & periculum de mortali alterum abſolutum alterum reſpectiuum. abſolutum eſt quando ita eſt certitudo dubium ſiue periculum talis mali imminentis, quòd pro eo vitando non imminet periculum alterius. reſpectiuum autem eſt quando ſic eſt periculũ ex vna parte quòd pro eo vitando imminet aliud ex alia parte.& hæc diſtinctio habet locũ in dubio practico & ſpeculatiuo. Quibus ſuppoſitis ſi totus diſcurſus argumẽti procedat vniuocè de dubio aut periculo abſoluto conceditur maior: ſed negatur minor, quæ ſolum de periculo reſpectiuo procedit vt conſtat, quia vtrinque, ſcilicet obediendo & non obediendo periculum imminet. Si autem diſcurſus de periculo reſpectiuo vniuocè fiat: tunc ècõuerſo conceſſa minore negatur maior. & ad eius primam probationem etiam negatur maior: & eius probatio ſolum eſt vera de dubio & periculo abſoluto: nam quãdo eſt reſpectiuum tunc pro vitando grauiori aut certiori malo minus aut nõ tam certum malum eligendum eſt.Et quamuis præceptum ſuperioris non poſſit directè & formaliter vel auctoritate ſua præcipiẽdo tollere deformitatem actus & periculum abſolutum, & facere ꝙ iam non ſit tale.at verò poteſt eſſe circunſtantia ratione cujus de periculo abſoluto fiat reſpectiuum : dum ratione talis præcepti ſit ꝓbabilius aut grauius malum ſiue periculum inobedientiæ.& tunc lex naturalis ſiue Diuina fortior atque ſuperior dictat maius aut certius malũ ſiue periculũ poſtpoſito minori eſſe cauendum. vbi ex conſequẽti aliud minus malũ ſiue periculũ deſinit eſſe tunc vllo modo malum culpabile, caretque ſua deformitate neq; eſt contra aliquam legem tunc obligantem,vti ſuperius q.5.prop.2. & q.6.in ſecunda parte propoſi. latius habetur. Et ita patet etiam reſpõſio ad alias proba.ibi adductas. quia in caſibus ibi poſitis imminet maius malum & præiudicium tertij, ex obedientia quàm ex oppoſito:ideo in eis ſecunda pars propoſitionis quę eſt eius limitatio locum habet.

Secundò ad idem arguitur, quia ſi Propheta tanquam ex mãdato Dei pręcipiat id quod aliàs eſt illicitum contra legem Diuinam vel naturalem:certè non eſt ei obediendum donec conſtet illum eſſe prophetam ad id præcipiendum miſſum à Deo:nõ autem dum de hoc probabile dubium eſt. ergo nec eſt obediendum in caſu propoſitionis. probatur antecedens ex 3. Reg.13. Vbi Gad propheta,quia ſic credidit pſeudoprophetæ mendaciter fingenti ſe à Deo mandatum habere vt ipſum Gad reductũ cibaret in Bethel, & ita expiraſſe pręceptũ prius datum à Deo ne ibi comederet: ideo à leone occiſus eſt. & Altiſiodor.tractans id 3.Reg.20.Cum dixit Micheas in ſermone Domini, percute me:noleti percutere ait.Quia noluiſti audire vocem Domini, ecce recedes & percutiet te leo. dicit Altiſiodor. hoc generaliter eſſe verum ꝙ in his quæ ſunt contra mandata Dei debet expectari, donec certum ſignum habeatur de prophetia vera vel de diſcretione ſpirituum aut de Dei diſpẽſatione ſpeciali,ſecũdum 1.Io.4.Probate ſpiritus. ideo dicunt doct.communiter quòd Abraam nunquam tentaſſet immolare filium ſuum niſi certiſſimus de Dei reuelatione fuiſſet;vt Altiſiodoren. vbi ſup. & B.Thom.2.2. q.171.art.5.latius. idem patet Io.15.Si opera non feciſſem quæ nemo alius fecit peccatum non haberem. ita quòd ſola certitudo atteſtationis miraculorum & nõn probabilis dubietas arguit Iudæos infidelitatis: & ita patet antecedens. Conſequentia verò probatur ex identitate rationis vel etiam à fortiori,quia ſi prophetæ ex parte Dei mandanti contra præceptũ ipſius non eſt credendum neq; obediẽdum. ergo multò minus ſuperiori cuique non potenti diſpenſare, qui & errare & deprauari poteſt ex ſuo *Argum. 2.*

suo arbitrio præcipiens, in dubio seu periculo supradicto obediendum est. Nam alioqui sequeretur q necessariò obediendum esset etiam Diabolo subtilibus signis in specie crucifixi apparenti & præcipiēti quòd illum adoremus, aut q immolemus illi nos ipsos, vel alium occidendo ad eius honorem vt Deus præcepit Abraæ, aut q talia bona vel vxorem proximi auferamus, aut q religiosus ducat vxorem & huiusmodi. hoc autem communiter à doctoribus reprobatur: non est enim illi absolutè credendum tunc etiam si portentum prædixerit & euenerit, vt bene fundat August. in illo Deuter. 13. Si surrexerit in medio Propheta. &c. & habetur. 26. q. 5. c. nec mirum. & faciat ad Galath. 1. Si Angelus de cœlo aliud docuerit anathema sit. & B. Th. 2. 2. quæst. 174 art. 6. & ibi Caiet. latius de hoc.

Respondeo ad 2. arg. Respondeo concesso antecedente negando consequentiam: quia non est simile. Nam in casu prophetæ mandantis illicitum aut Diaboli apparentis & præcipientis sui ipsius adorationem vel aliud illicitum aliàs, iam est certum id quod præcipitur aliàs illicitum esse, dubium verò de auctoritate mandantis vel quòd verè sit ex parte Dei: & ideo tunc potius tenemur non obedire. secus autē est in casu propositionis: vbi præsupponitur q est dubium esse illicitum aut contra legem id quod præcipitur: certum verò esse prælatum aliàs auctoritatem habentem ad præcipiendum. & ita non sequitur obediendum esse Diabolo subtiliter apparenti.

Argum. 3. Tertiò ad idem arguitur, quia votum aut iuramentum nō obligat ad actum probabiliter dubitatum esse mortale peccatū. ergo neq; quodcunq; præceptum superioris. consequentia tenet, quia fortius obligant illa, quia sunt de iure Diuino: quàm prælati præceptum, quod est iuris tantum humani quamuis Diuino iure fundati. & antecedens probatur. quia si quis pro bono reipub. ne maneat sine hęrede iure se quodlibet mense exacturū debitum coniugale donec proles habeatur: tunc si tali ægritudine laboret q sine probabili periculo vitæ id facere non posset certè non tenetur iuramentum illud implere. si etiam interim probabile dubium de impedimento affinitatis aut cōsanguinitatis inter ipsum & vxorem oriatur, certum est q non tenetur exigere sicut iurauit. quia ad hoc non potuit à principio per iuramentum obligari illo dubio constante. & q ab initio si adesset impediret votum vel iuramētum: hoc etiam si postea superueniat impedit illud: quia in illo intelligitur exceptum: vt est communis sententia doctorum.

Respondeo ad 3. argu. Respondeo concesso antecedente negando consequentiam, quia tunc votum definit esse votum & obligatoriū sicut & definit materia eius. præceptū autem prelati & ius & auctoritas eius non definit suam vim habere per dubiū subditi, vt supra probatum est. & ad probationē consequentiæ vbi prætenditur, quòd si propter illud dubium definit esse votum & eius obligatio & materia cedit. ergo & præceptum prælati eius & auctoritas eius, ex quo minus obligat. Respondeo negando etiam consequētiam. quia licet votum & iuramentum fortius obliget: at verò materia eius facilius definit esse, quàm ius superioris & eius materia: quia lex Diuina & naturalis alia fortior id exigit, vt videlicet certius malum inobedientiæ vel iniustitiæ contra prælatum alias certum, potius caueatur quàm dubitatum cæteris paribus vt dictum est. Nam & sic expedit ad finem prædictarum omnium obligationum. finis namque superioritatis ad subditum est rectus ordo gubernationis ad vtilitatem subditorum: hic autem certè periret si cuique liceret agere vt sibi videtur, si etiam in dubijs non esset standum iudicio & præcepto superiorum, vt superius probatum est. finis autem voti & iuramenti quatenus soli Deo nos obligant est puritas conscientiæ & vt Deus honoretur: quod non fit dum homo peccat vel periculo peccati sine causa vrgente se exponit: neque enim Deus peccatum aut periculum eius acceptat, neque vinculum iniquitatis ei placet. ideo tunc non est ei obligatio voti vel iuramenti: nisi aliunde alia maior aut certior obligatio ad id seruandum vt supra diximus interueniat.

QVAESTIO IX.

Vtrum is qui inter probabilia dubia opiniones vè doctorum versatur, ad præceptum vel consilium superioris vel legis contra suam ipsius opinionem, licitè agat, quod ipse opinatur esse malum.

Respondeo affirmatiuè, quòd sic dum modo formet sibi conscientiam quòd sic contra suam opinionem licitè operatur in tali casu. immo ad id tenetur ipse & similiter ille cui ex officio id agere incumbit. *Proposi. 1.*

Prima pars quòd scilicet formādo sibi bonam conscientiam licitè agit, probatur quadrupliciter. Primò quia iste non peccat contra conscientiam, ex quo vt supponitur format conscientiā quòd licitè operatur: neque tenetur habere cōscientiam quòd illicitè id agit. Nam quod est absolutè malum potest bene fieri ex aliqua causa, & tunc non est respectiuè malum sed bonū, neque enim malè sed bene agit qui inter duo mala culpæ vt caueat maius aut certius malum, eligit minus aut non tam certum. vt sup. q. 4. & quæst. 8. latius habetur. *1. Ratio.*

Secundo probatur idem, vt in q. 8. præcedente illa propositio siue responsio probata est. quia etiam ad propositū faciunt illæ rationes, & præcipuè c. inquisitioni. de senten. excom. in vltima *2. Ratio.*

eius

eius parte, vbi de muliere probabiliter credente non esse validum matrimonium eius cum viro præsenti decernitur, quòd potest & tenetur reddere debitum licet exigere non possit.

3. Ratio. Tertiò probatur idem. quia Rex temporalis licitè potest rectum ordinem bellandi sic statuere ꝙ talia eius præcepta in bellando seruentur: quodq; si casus dubius emerserit an sic agendo fit contra Regis præceptum, & alter opinatur quòd sic alter quòd non: tunc non obstante sua cuiusque propria opinione quilibet sequatur maioris partis ducum opinionem vel iudicium: idemq; fiat in quocumque dubio ad bellū pertinēte:ne si quilibet suam opinionem & sensum sequatur exercitus diuisus sibiq; contrarius dispereat. ergo similiter à lege Diuina & naturali. Nunc videtur de facto statutum esse vt supra dictum est. patet consequentia. quia quod apud homines est probitatis & rectæ prouidentiæ in temporalibus; id non est prætermissum in spiritualibus à Rege cælesti ad salutem animarum, maximè cum id quoque pertineat ad debitā gubernationem reipublicæ spiritualis vel Ecclesię, vti superius dictum est.

4. Ratio. Quartò probatur idem, quia iudex contra suā opinionem singularem ꝙ est illicitum iudicare secundum allegata talem causam, certè licitè potest secūdum opinionem communem illam causam iuxta allegata iudicare formando bonā cōscientiam, super hoc, vt hoc etiā concedit Adr. in 2. quodlib. cum cōmuniter doctoribus id sentientibus; idq; propter cauendum temeritatem suam vel aliud certius malum iniusticię vel inobedientiæ vel dissensionis, vel vt suo satis faciat officio vel vt alijs se conformet, vel tandem vt securius agat. Et similiter doctores communiter dicunt, quòd canonicus contra suam propriam opinionem quam habet de iniustitia causæ Ecclesiæ suæ siue capituli, potest licitè illam fouere iudicialiter agendo secundum opinionē aliorum, si sibi à suo capitulo vel superiore præcipitur, & similiter confessor opinans tale quid esse mortale potest contra hanc suam opinionem licitè pęnitentem absoluere secundum eius vel aliorum probabilem opinionem: vel illum remittere absoluendum ab alijs aliter opinātibus. & hoc est verum maximè si est curatus proprius illius pęnitentis: quia etiam tenetur illū in prædicto casu absoluere formando bonam conscientiam vt supradictum est, vt hoc etiam ait Medina de confessione. q. 27. quando confessor & cōfitens contraria opinantur. quamuis Adrianus vbi supra, & Soto in 4. distin. 18. quæst. 2. art. 5. in fine, teneant oppositum. Similiter etiam medicus cōtra suam singularem etiam probabilem opinionem, potest licitè sequi communem aliorum opinionem dando infirmo medicinam mortiferam secundum suam, salutiferam autem secundum aliorum opinionem communem. idque propter aliquam de causis supradictis. ergo similiter id fieri potest & eadem ratione in casu præsentis propositionis vt dictum est, & ita patet eius prima pars.

Secunda pars quòd videlicet immo & ad id tenetur &c. inde patet. quia in licitis tenetur subditus obedire, nisi inde maius malum aut præiudicium sibi vel alteri immineat & cęteris paribus, vti superius. q. 6. & 8. latius habetur. Cum supradictis concordant doctores communiter quāuis Adr. in 2. quodlib. & frater Barnabas de Rosalibus in trac. de Varietate opinionum fol. 94. &c. Teneant oppositum propter rationes quæ inferius in argumentis tanguntur & ibi soluuntur.

Contra supradicta arguitur quadrupliciter. Argum. 1. Primò quia stante lege impossibile est aliquem licitè agere id quod æstimat illicitum. quodque efficaciter nollit & simul velit illud agere. quod inde patet quia stante æstimatione quòd est illicitum, stare non potest simul æstimatio actualis opposita quòd sit licitum, quia est contrarietas actualis assensuum siue Iudiciorum. sed licitè agere cōtra propriam opinionem ad opinionem vel præceptum alterius, est ęstimare se licitè agere quod æstimat illicitum: & efficaciter velle & nolle illud. ergo.

Respondeo negando antecedens, & ad eius Respondeo ad 1. argu. probationem dico sicut superius q. 5. propo. 1. in illo dubio, & q. 8. in principio notatū est, quòd est idem iudicium de dubitante quod de opinante aliquid esse absolutè vel speculatiuè tantū illicitū in se: respectiuè autē vel practicè sibi licitum opinatur. nec in hoc est vlla contrarietas: quæ vtique esset si vtrobique speculatiuè vel vtrobique practicè licitum simul & illicitum iudicaret, & eodem modo illud efficaciter vellet simul & nollet. bene tamen stat efficaciter & licitè velle & agere quod ego mihi practicè licitū esse iudico vel opinor, putà comedere carnes in quadragesima ex causa rationabili: vel tale quid agere ad præceptū vel iudiciū superius vel aliorum: vt caueam periculum erroris temeritatis inobedientię vel dissensionis: simul & inefficaciter nolle illud & iudicare id esse speculatiuè in se illicitum, maximè prædicta causa rationabili non existente. Sicut & quod iudicatur absolutè vel speculatiuè in se malum, simul etiam & verè iudicatur esse licitum respectu alterius maioris mali vitandi: & practicè licitum mihi illud verè iudico ex causa rationabili vt dictum est.

Secundò ad idem arguitur, & potest esse re- Argum. 2. plica contra solutionem argumenti præcedētis: nam impossibile est ꝙ quis opinetur tale quid esse illicitum speculatiuè vel absolutè secūdum suam opinionem, & quòd simul opinetur id esse practicè sibi licitum secundum aliorum opinionem. Quod tripliciter probatur. Primò quia si ipse de facto hoc vel illo modo secundum suam opinionē, iudicat esse in se vel sibi illicitum. ergo

go de facto hoc sibi videtur probabilius quàm oppositum: alioqui non sic iudicaret nec opinaretur. nullus enim opinatur nisi quòd sibi verum vel probabilius apparet: sed potius dubitaret. si autem credit vel iudicat id esse in se vel sibi licitum secundum aliorum opinionem, quam iudicat esse veram, & ex consequenti se decipi in sua opinione: iam ergo credit aut opinatur ꝙ aliorum opinio est probabilior, quodq; probabilius est id eodem modo videlicet absolutè vel respectiuè licitum esse sibi, quāuis nesciat quomodo. & ita sequitur prædicta contradictio.

Secūdò probatur idem. quia non stant simul, quòd adhuc quis maneat in sua opinione: & ꝙ magis sibi appareat & iudicet quòd ipse decipitur in ea quodq; ideo vult aliorum opinionem sequi. Nam implicat aliquem in particulari credere se decipi in hoc quod ipse vt probabilius opinatur esse verum. quia si crederet se decipi iā crederet id esse falsum quamuis nesciret quomodo: & ita simul opinaretur illud esse verum quod credit esse falsum, ꝙ certè implicat contradictionem: quamuis bene stat simul quòd ex causis apparentibus aliquis opinaretur aliquid esse illicitum vel falsum, quod tamen propter aliorum auctoritatem vel opinionem ipse de facto credit & opinatur verū aut licitū esse: quāuis nesciat quomodo. sicut cùm video aliquid à longe, & ex colore vel figura quæ mihi apparēt certè iudicarē esse Petrum, sed quia video alios ei propinquiores meliusque videntes dicere illum non esse Petrum vtique illis credo: sed tūc non permaneo in mea opinione cōtraria neque illam vllo modo habeo. ita similiter in proposito impossibile est me tale quid absolutè vel respectiuè illicitum mihi opinari, simul & eodem modo licitum vt alij opinantur aut secundum aliorum opinionem vt dictum est.

Tertio probatur idem: quia si ego opinor id esse mihi illicitum, quæro quare aut quomodo opinio aliorum id mihi licitum facit, & vt credam id mihi licitum secundum illam aliorū opinionem, quare inquam potius præualebit opinio aliorum vt id fiat mihi licitum, quàm mea opinio vt mihi maneat illicitum sicut opinor: nunquid maior est virtus in opinione aliorum quàm in mea, ad hoc quod ego opiner vel iudicem id mihi licitum vel illicitum esse?

Respondeo ad 2. arg. Respōdeo negando id esse impossibile, & ad primā probationē cōceditur ꝙ vt ibi dicitur nō stat ꝙ quis de facto vel actualiter credat vel opinetur suam opinionem esse veram, simul & oppositam & se decipi vt ibi probatur: neque quòd iudicet speculatiuè aliquid esse illicitum, & licitum: neq; practicè sibi illicitū simul & licitū secundū hāc vel illā aliorū opinione: bene tamen stat ꝙ iudicet opinando aliquid esse speculatiuè illicitū & ex consequenti iudicet oppositā opinionē esse falsam: simul & iudicet idē esse practicè sibi licitū, vt ait illa opinio quā credit esse falsam, quā ex causa rationabili licitè vult sequi, videlicet vt caueat periculū temeritatis, dissensionis, vel inobediētię & huiusmodi, vt supra dictum est. Pro quorū maiori declaratione nota, ibi esse tria iudicia. Primū est quo iudicat illud esse absolutè illicitū: & suā opinionē hanc esse veram. Secundū est quo iudicat oppositā opinionē esse falsam vel minus probabilē. Tertium est quo iudicat se licitè facere sequēdo illā opinionē quā opinatur esse falsam, idq; ex causa rationabili supradicta. prima duo iudicia sunt formaliter speculatiua; tertiū est formaliter practicū, neq; vllo modo repugnāt sed cōpossibilia sunt.

Ad secundam probationem dico, ꝙ iste speculatiuè nō iudicat se decipi sed potius oppositam opinionem, quam vt diximus vult sequi: & iudicat se ex rationabili causa licitè agere sic illam sequendo vt dictum est.

Ad tertiam respondeo ꝙ aliorum opinio formaliter vel directè non facit id esse mihi licitū, neque ꝙ id ego iudicem aut credam: sed indirectè, quia scilicet est circunstantia ratione cuius de periculo vel dubio absoluto fit respectiuum: quod vt vitetur iā ius naturale vel Diuinum dictat de præcepto vel de cōsilio formandam esse conscientiā vel iudiciū practicū ꝙ licitum est illam opinionē sequi, vti etiam supra. q.8. in respōsione ad primum Arg. de præcepto superioris dictum est: & tunc ego non vtor illa mea opinione vel iudicio speculatiuo tanquam regula agendi; sed potius alia aliorum opinione vel iudicio siue præcepto: neq; facio contra conscientiē sed secundū eā ex quo facio secundum iudicium quo practicè iudico id mihi licitū esse, etiā contra meam speculatiuam opinionem facere.

Quòd si vrgeas, quid si neq; deponere possum conscientiā, neq; mihi persuadere vt iudicē me licitè agere secundū aliorū opinionē, vel præceptum superioris contra meam opinionem: nam possibile est pro aliquo tēpore conscientiā hanc deponere & aliā formare non posse. Respondeo tunc tali cōscientię inuincibili etiā si erronea sit tenetur se cōformare: neq; vllo modo peccat nō obediēdo: sicut qui infirmitatē corporali præssus non potest agere quod præcipitur; ita & iste cū tali conscientia quā tūc deponere nō potest: neq; agere cōtra eā: & sic habēdo facit quod tenetur. vt supra q.4 propo.4 latius de hoc.

Tertiò ad idē arguitur. Nā Exo.23. secūdum literā hebręā habetur, nō declinabis post rabin ad malum & nō respondebis in iudicio post rabin ad peccatū. in cuius prima parte rabin significat multitudinē, in secunda magistros siue doctores secundū glo. Nic. de Lyr. & oēs hebræos ibidem. quod confirmat translatio nostra, quæ in vltimo loco habet, & in iudicio non acquiesces plurimorū sententię vt à vero deuies. & Eccle.4. pro anima tua ne confundaris dicere ve- *Argum. 3.*

rum

rum & ne contradicas verbo veritatis. ideo lex erat apud hæbreos in ſuis conſilijs pro ſententia ferenda vel diffinienda ab his habere incipi qui ſunt minoris auctoritatis:ne fortè cōtra propriã ſententiam vel opinionem formidarent recedere à ſententia maiorum:& vt ibi ſupra ait Lyra idem nunc ſeruant Theologi Pariſijs:& idē ſeruatur nunc etiam in conſilio inquiſitorum hæreticæ prauitatis.ſed agendo contra propriã ſententiam vel opinionem, iam homo recedit à vero ſaltem vt ipſe æſtimat, ergo contra prædictũ ius Diuinum agit.

Reſpondeo ad 3. argu. Reſpondeo ad maiorem ſecundum Nic. de Lyr.quòd illud Exo.23.intelligitur quando cōſtat ſufficienter magiſtros prælatos vel multitudinem errare peccatumq; docere: & eorum opinionem eſſe falſam vel erroneam. tunc enim nō eſt licitum eam vel prædictum errorē ſequi cōtra propriam magis probabilē opinionem:ſecus quando de tali errore non conſtat, vt nos in ſupradicta propoſitione vel reſpōſione loquimur, & ſic peccauit Pilatus ſequēs clamorem & errorem multitudinis ſibi notum,cōdemnãdo Chriſtum innocentem,cum nihil contra ipſum iuridicè probatum eſſet.

Argum. 4. Quartò ad idem arguitur.quia nulli licet agere malum etiam ad præceptum ſuperioris vel legis humanę ex quacũque cauſa,ſed malum opinatum eſt malũ formaliter vel quò ad æſtimationem ipſius opinantis ergo ipſi id facere non licet etiam ad præceptum ſuperioris vel ſecundum aliorum opinionem.

Reſpondeo ad 4. argu. Reſpōdeo quòd maior eſt vera ſolum de malo quod nullo modo bene fieri poteſt neq; à ſua malitia ſpoliari. ſed tunc negatur minor in caſu præſentis quæſtionis. Nam malum opinatũ reſpectu maioris aut certioris mali vitãdi licèt abſolutè eſſet malum non tamen reſpectiuè:Nam tunc habet rationem boni: quod fit dum ad præceptum prælati vel vt caueamus noſtram temeritatem vel errorem,aliorum iudicium,& ſuperioris ſequimur imperium vt ſupra dictum eſt. & tunc ſimpliciter non iudicamus id eſſe malũ, neq; nos malè ſed licitè id facere. ideo neq; cōtra conſcientiam tunc agimus. Sicut neque iudex contra ſuam ſingularem opinionem aut cōtra veritatem ſibi priuatim notam condemnando innocentem ſecundum allegata & probata, probatum reum aut ſequens communem aliorum opinionem, non inquam facit contra conſcientiam,ſi ipſe vt debet, format ſibi conſcientiam aut iudicat ſe rectè & licitè agere. Nam licet ſpeculatiuè iudicet vel opinetur id illicitum eſſe:at verò practicè iudicat id ſibi licere, ſicut & verè ex cauſa rationabili vt ſæpe diximus id illi licitum eſt. conſcientia namq; iudicium non ſpeculatiuum ſed practicum quod & agendorum regula eſt. quo fit vt Hoſtienſ. & Cardinal. dicentes eum iudicem agere contra conſcientiam, idq; licere in iudicio non in priuato, malè aut impropriè locuti ſunt conſcientiam pro priuata cognitione ſpeculatiua vſurpantes. Ex dictis non ſequitur quod mihi liceat conſulerę alicui vt ſequatur opinionem vel conſilium alterius quod ego exiſtimo erroneum vel illicitũ eſſe. quamuis ille illud ſequendo & faciēdo per ignorãtiam inuincibilem excuſetur, ſicut etiam non licet mihi conſulere Petro vt cognoſcat quam ſcio non eſſe ſuam, quamuis ille credat eſſe ſuam vt ſupra lib. 2.de ignorantia.quæſt.vltima latius habetur.

QVAESTIO X.

Vtrum liceat aliquando contra conſcientiam agere ex præcepto ſuperioris aut legis, & vtrum ſit id indiſpenſabile per hominem aut per ipſum Deum.

Reſpondeo per tres propoſitiones. Prima eſt quòd nullo modo licet agere contra conſcientiam etiam ad præceptum legis aut ſuperioris. Probatur dupliciter. Primò quia ſtante lege vt loquimur id implicat contradictionem. Nam agere contra conſcientiam vt patet ex dictis eſt iudicare ſe illicitè agere in eo quod agit. ſed illicitè agit qui vult formaliter malè facere: aut id in quo iudicat ſe malè facere. quia tendit in obiectum formaliter malum aut ſub ratione mali ſibi præſentatum: & contra legem naturalem ſuperiorem dictantem naturaliter non eſſe malè faciendum: & talis voluntas ſubuertit debitum ordinem rationis cui ſe rectè difformare non poteſt. ergo implicat id licite fieri quod illicitè fit. *1. propoſitio*

Secundò probatur idem ad Roman. 14. Omne quod non eſt ex fide, ideſt quod fit contra conſcientiam ſecundum communem gloſ. doctorum peccatum eſt. vt ſuperius. quæſt.5.& 7. latius habetur. ergo contra ius naturale & Diuinum etiam ad præceptum Papæ facere non licet contra conſcientiam. & ita id rectè fieri nullo modo poteſt. quamuis abſolutè malum reſpectiuè aut bonum rectè fieri poſſit vt ſæpè dictum eſt. Cum prædictis bene ſtat quòd ad præceptum ſuperioris immo & ſine eo, ſæpe deponere conſcientiam, & formata bona conſcientia obedire aut aliquid facere homo teneatur.

Secunda propoſitio facere contra conſcientiam non eſt diſpenſabile per Papam & Eccleſiam probatur, quia non poteſt ab eis diſpenſari contra legem naturalem vel purè Diuinam abſolutam non præſupponentem factum aut diſpoſitionem hominis, putã contra decalogum aut contra principia iuris naturalis & huiuſmodi. in quo non eſt dubium. quamuis poſſit ea modificare & declarare quomodo debent ſeruari: *Propoſ. 2.*

uari: & possit etiam ex causa rationabili dispensare in iure Diuino vel naturali præsupponente factum seu dispositionem hominis, putà in votis & iuramentis & pactis humanis. Nunc autem agere contra conscientiam est prohibitum iure naturali & Diuino absoluto: immo est etiam de primis principijs legis naturalis q scilicet non fiat contra conscientiam, sicut & quod non malè fiat neque quod creditur malè fieri, vti superius in prima propositione probatum est.

Proposi. 3. Tertia propositio problema est Deum posse dispẽsare vt homo licitè cõtra conscientiã agat. & probabilius videtur q dispensare non potest.

1. Opinio. Quòd sit problema inde constat, quòd in hoc sunt opiniones. & quidam opinantur quòd id potest propter rationes quæ inferius tanguntur in argumentis, & doctores tenentes quòd nullus datur actus intrinsecè, idest necessariò malus de potẽtia Dei absoluta, sed quòd omnes sunt contingenter mali atque prohibiti, consequenter tenent hanc opinionem, de quo latius, in tertio distinctione 37.

2. Opinio. Est tamen alia opinio communis quæ vt dixi videtur probabilior, quòd sunt aliqui actus necessariò mali: quodque neque in his, neque q licitè homo faciat contra conscientiam rectam vel erroneam Deus potest dispensare. quia vt diximus supra propositione prima implicat licitè fieri id quod illicitè fit aut æstimatur fieri, etiam si nulla lex aut præceptum sit contra quod illud fit, sufficit velle facere contra legem si esset aut contra rectam rationem: modo, ly contra legẽ, aut contra rectam rationem determinet actum volendi, quod omnes concedunt: modo ipsum obiectum volitum; ita quòd se teneat ex parte obiecti, quòd doctores oppositæ opinionis constanter negant. Nam quomodocunque sit hoc est verum, quòd implicat licitè fieri, aut velle id quod illicite aut contra rectam rationem fit, aut creditur esse. Similiter est intrinsecè malum velle illicitè, aut contra rectam rationem, aut contra legem si esset facere, modo sit ipsa lex, aut recta ratio modo non. & hoc includitur in eo, quod est facere contra conscientiam, vt. dictum est, & ita expresse tenet Adria. in 2. quodlibeto articulo tertio, quamuis obligatio ad pœnam pro quocumque peccato auferibilis & dispensabilis à Deo sit.

Et ita non valet euasio Andreæ de nouo Castro in fine primi sententiarum, & Almayn in moralibus tractatu. 3. capitulo 15. & aliorum dicentium quòd non valet hæc consequentia. non est faciendum aut non licet facere contra præceptum aut contra legem Dei existentem. ergo volitio faciendi contra illam legem est necessariò mala, vt ly contra legem se teneat ex parte obiecti, licet hæc volũtas sit difformis illi supradicto dictamini vero necessario purè practico existenti. Etiã concedunt quòd stat quòd agendo contra conscientiam erroneam: & contra dictamen verũ necessarium, homo non malè agat. ratio horum omnium est secundum illos, quia fiat quòd Deus dispenset in his, ita videlicet q tollat præcepta sua & legem nos obligantem ad non contrauenιendum conscientiæ erroneæ; & tunc contra nullam legem & contra nulla præcepta fieret illicitè, quæ iam ex Dei dispensatione ablata sunt. quia Deus omnia contingenter præcipit aut prohibet. Sicut communiter dicitur à doctoribus: quòd licet hæc consequentia sit bona & necessaria. sortes est prædestinatus. ergo saluabitur, & sortes currit, ergo mouetur. Non tamen inde sequitur quòd necessariò saluabitur aut necessariò mouetur necessitate consequentis, quia vtrumque est contingens. ita in proposito dicunt illi doctores quòd omnia illa existentia præcepta & leges sunt contingentia & à Deo tolli possunt vt dictum est.

Et quòd hæc euasio non valeat inde constat quòd falsum est hoc obiectum, putà facere illicitè aut contra legem aut quod creditur illicitè fieri, posse à sua malitia denudari & contingenter esse prohibitum à Deo: & ex consequenti dico, quòd actus scienter volendi facere illicitè aut contra legem, aut quod creditur illicitè fieri est intrinsecè necessariò malus: & ita ab intrinseca malitia obiecti sequitur intrinseca malitia actus voluntatis qui est aut velle facere, contra conscientiam rectam vel erroneam. Sequitur etiam quòd à Deo indispẽsabilis sit vt latius infra in responsione ad secundum & quartum argumentum habetur.

Contra primam propositionem arguitur. quia licitum est pro vitando maiori aut certiori malo facere quod aliàs absolutè in se esset contra ius naturale vel Diuinum, putà agere cõtra propriã opinionem vel contra dubium, aut condemnare innocentem secundum allegata & secundũ opinionem vel præceptum aliorum aut superioris, vt supra in q. præcedentibus dictum est. ergo similiter in eisdem casibus ex eisdem causis licebit agere contra conscientiam, quia vtrunq; est cõtra idem ius Diuinum & naturale: & nõ est maior ratio de hoc quàm de illo. *Argum. 1.*

Responde. Respon. negãdo consequen. quia licet vtrũq; sit contra ius Diuinum & naturale: at differenter, quia illud potest stante lege in casibus illis à sua malitia denudari & rectè fieri: quia sic recta ratio dictat: facere aut ẽ contra conscientiã minimè, vt vbi supra probatum est. & nota ex supradictis quòd agere contra propriam opinionem non est agere contra conscientiam, ex quo homo nõ iudicat se malè sed potius bene agere.

Secundò & hoc contra tertiam propositionem arguitur, quia omne peccatum ideo est peccatum quia contra legem Dei æternam, aut quia æterna Dei lege prohibitum est, secundum August. lib. 22. contra Faustum. vt latius B. Tho.

prima

prima secundæ quæstione 71.artic.6. & ibi Caietanus, & ex consequenti dicitur esse cõtra notificãtem nobis legem æternam nos principaliter obligantem. Nunc autem Deus merè contingenter prohibet & agit omnia ad extra: non enim necessitatem habet ad id, neq; à se neque ab vlla creatura. ergo potest non prohibere, & prohibita tollere & omnem legem, & tũc nulla erit culpa vel peccatum contra vllam legem, facere contra conscientiam: & ita potest in hoc Deus dispensare. Item Deum in hac & in quacunque lege dispensare nullam includit repugnantiã aut cõtradictionem, ergo id facere põt.

Respondeo ad 2. arg. Respondeo secundum Greg. Arimin. in 2. distinct. 35. prius notando quòd est duplex præceptum & prohibitio Diuina. altera indicatiua altera imperatiua. Indicatiua est quę explicatur per verbum indicatiui modi, qua videlicet significatur aliquid esse licitum vel illicitum faciendum vel non faciendum esse, vt furtum vel fornicari est malũ. vel quia significatur aliquid vel antecedens ad quod sequitur ipsum esse licitum vel illicitum, faciendum aut non faciẽdum esse, vt adulteri, raptores, auari &c. regnum Dei non possidebunt. qui facit contra conscientiam ædificat ad gehennam. Beati pauperes spiritu quoniam ipsorum est regnum cœlorum. Nam bene sequitur; fornicatio ponitur in æternũ. ergo est mala. & ergo facienda non est. & paupertas pręmiatur. ergo est licita & bona. ergo prosequẽda est. imperatiua verò est quæ per verbũ imperatiui modi explicatur. vt fac illud vel illud fuge.

His suppositis dico ad argumentum quòd illa maior est vera non solum de prohibitione imperatiua sed etiam & præcipuè de indicatiua. ita quòd ad actum esse malum vel peccatum sufficit quòd hac vel illa prohibitione prohibitũ sit. immo sæpe aliquid non est peccatum quia lege præceptiua, sed potius quia indicatiua lege ęterna prohibitum est. Nam hac lege indicatiua nõn prohibetur quia iam imperatiue prohibitum & peccatum est, sed contra ideo imperatiua lege prohibetur & peccatum est, quia illa indicatiua est ab ęterno prohibitum & iudicatum esse malum, & contra rectum dictamen æternum: & ex consequenti contra nostrum dictamen rectum rectamque rationem id indicantem. ad minorem autem dico illam esse veram solum de prohibitione imperatiua non de indicatiua. Nam prohibitione indicatiua Deus necessariò probat aut pcipit aliqua, putà intrinsecè & necessariò bona; & prohibet aliqua, putà necessariò mala, & non potest ea non prohibere indicatiuè. quia sicut necessariò iudicat se esse Deum, bonum & sapientem: ita necessariò iudicat aliqua esse mala & suę bonitati repũgnare: & carere ordine recto, immo & contrarium ordinem hominis habere ad ipsum vltimum finem & summum bonum participandum, neque enim Deus volens iniquitatem est. vnde in moralibus dantur etiam aliquæ propositiones per se notæ, & aliquæ cõtingentes. Nam constat quòd sunt aliquæ de lege naturæ, & ideo euidentes quæ vel deducuntur ex per se notis vel per experientiam. quòd si sint per se notæ ergo necessariæ. & ergo indicatiuæ: & ex consequenti ostendunt aliquid esse bonum vel faciendum, aut malum & non esse faciendum, vt non plures Deos esse colendos; non esse malè vel illicitè agendum, & huiusmodi. igitur actu eis contrauenientes sunt necessariò mali. & ita tandem fatendum est esse aliquos actus necessariò malos stando in lege naturæ. & tale est facere contra conscientiam, id est agere id in quo agens credit se malè aut illicitè agere, vt supra dictum est quòd implicat id licitè fieri posse: quare Deus in eo dispensare non potest: quia & malitiam necessariò annexam & repugnantiam includit & contra Diuinam bonitatem.

Si replicetur contra id quod dictum est, quòd scilicet omne peccatum necessariò malum: ideo est peccatum quia contra dictamen rectum indicatiuum aut legis indicatiuè. arguitur sic. illa lex indicatiua non est vera nisi quia hoc est peccatum. ergo prius natura est peccatum quàm illud dictamẽ sit verum; quia ab eo quod res est vel non est oratio dicitur vera vel falsa. ergo hoc putà furari non est peccatum quia contra dictamen verum: immo potius hoc est verum dictamen quia peccatum est peccatum, id est quia furari alienum seu facere contra conscientiam est malum. *Replica.*

Negando cõsequentiam secundum Almayn in moralibus tractatu 3. c.16. quia ista sunt correlatiua, rem sic se habere, & iudicium esse formaliter verum, idest conformitatem signi ad signatum: ideo sunt simul natura. sicut Sortes est pater præcisè quia habet filium: non tamẽ prius natura habet filium quàm sit pater: immo præcisè habet filium quia pater. vnde in istis correlatiuis non valet hæc consequentia. hoc est præcisè tale propter illud. ergo illud est prius natura. Hæc Almayn. Cum quo stat quòd ab eo quòd res est vel non est oratio dicitur vel denominatur vera vel falsa, & ita esse vel non esse rei sit causa non phisica sed logica denominationis orationis veræ vel falsæ, & propositio prior sit natura quò ad denominationem, non quò ad materiale esse propositionem vel dictamen verum vel falsum. *Respon.*

Tertiò & hoc contra prædictam tertiam propositionem arguitur. quia agere cõtra conscientiam non est agere contra aliud pręceptũ vel legem quam cõtra illã quæ per ipsam conscientiã nobis notificatur maximè si cõscientia recta sit, vt supra quęstione 4. latius probatur. sed in omni *Arg. 3.*

ni alio præcepto Deus potest dispensare, vt supponitur quòd non sit de intrinsecè aut necessariò malis tale præceptum aut prohibitio præceptiua quam nobis conscientia notificat. ergo in agendo contra ipsam conscientiam potest dispensare.

Respondeo. Respondeo negãdo maiorem, quia vltra illud præceptum ꝙ per conscientiam verè vel erroneè notificatur, etiam in agendo contra conscientiã importatur hoc, ꝙ videlicet æstimet homo se malè agere contra illud existens aut creditũ existere: hoc autem est contra ius vniuersalissimum & indispensabile de non malè agendo verè nec æstimatiuè. ideo ratione huius est repugnantia, ꝙ etiam per Dei præceptum vel dispẽsationem licitè quis faciat, quod vult aut æstimat se malè facere contra conscientiam agendo, vti superius. & quæst. 4. propositio. 1. latius dictum est.

Argum. 4. Quartò & hoc cõtra prædictam tertiam propositionem arguitur, quia sicut non valet consequentia. ego volo aut credo me rapere alienum, ergo verè rapio alienum. ita non valet ego volo aut credo me illicitè facere faciendo cõtra conscientiam. ergo verè illicitè facio aut pecco agendo contra conscientiã. igitur non est repugnantia sed bene stat me licitè facere agẽdo contra conscientiam aut id quod credo me illicitè facere.

Respondeo. Respondeo negando similitudinẽ illarũ consequentiarum. & ratio discriminis est quia arguitur æquiuocando ab obiecto materiali ad formale. Nam in prima consequentia quæ est pro antecedente, ly alienum vtrobique capitur materialiter: ideo non valet, volo aut credo me capere alienum, ergo est alienum. in secunda autem consequentia quæ est pro consequente ly illicitè facere aut contra conscientiã capitur formaliter, quia sub illa ratione voluntas tendit in illa. Nunc autem ab obiecto formali, quod est tale quale per intellectum voluntati præsentatur & sub tali ratione, sumitur bonitas vel malitia voluntatis. ergo voluntas tendens in id quod sibi vt illicitum & contra legem, & vt alienum præsentatur, & sub ea ratione, vtique formaliter tendit in illicitum, & repugnat quòd sic velle licitum sit. sicut & communiter dicunt doctores quòd vir suam coniugem non vt suam sed tanquam alienam vel etiam si sit aliena & affectu fornicario cognoscens, vtique formaliter quamuis non materialiter cognoscit alienam & fornicatur. sic in proposito de agẽte contra conscientiam & de volente illicitè, aut quod æstimat se illicitè agere dicendum est.

QVAESTIO XL.

Vtrum Synderesis & conscientia possint extingui, deprauari, aut impediri & quomodo.

Respondeo per tres propositiones, præmittendo quid sit synderesis & conscientia propriè vt supra quæst. 1. quodq; per extingui conscientiam vel synderesim seu auferri intelligo, quod totaliter auferatur seu perdatur quò ad essentiam & quò ad effectum omnino. per impediri intelligo ꝙ non producatur effectus eius, scilicet quòd nec actus nec habitus producatur à sua causa. per deprauari intelligo, quòd producatur effectus oppositus suæ rectæ inclinationi naturali. quid autem sit conscientiam deponere infra quæst. 12. habetur. Nota.

His suppositis sit prima propositio. Synderesis propriè sumpta non potest quò ad suam essentiam extingui nec auferri neque deprauari. Proposi. 1.

Probatur tripliciter quòd non potest extingui nec auferri ab homine. Primò quia manente re non potest saltem naturaliter vt nunc loquimur auferri ab ea, id quod est de intrinseca sua ratione, aut quod est ipsi rei naturale: sed synderesis secundum nominales est ipsamet potentia intellectiua naturaliter inclinata, seu ipsa eius inclinatio naturalis quod idem est; secundũ autem reales est lumen vel habitus naturalis animæ &c. vt patet ex supradictis. q. 1. ergo manente homine seu anima eius, non potest ab ea auferri nec extingui naturale lumen vel hæc inclinatio per vllam potentiam naturalem. Dico semper & notanter quòd naturaliter non potest auferri aut perdi: quia supernaturaliter per potẽtiam Diuinam posset auferri talis habitus seu lumen: vel etiam fortè posset auferri inclinatio illa naturalis, tenendo opinionem illam probabilem Ocham & sequacium, quòd scilicet Deus de sua potentia absoluta potest tollere & variare inclinationes naturales & proprietates rerum, manentibus rebus ipsis in sua essentia seu quidditate specifica: & facere potest quòd ignis non solum non calefaciat, sed & quod frigefaciat: immo & quod non sit calefactiuus sed frigefactiuus. quia hoc non implicat neque repugnat quidditati specificæ ipsius rei: quamuis tollere non possit quod est de intrinseca ratione naturæ eius neque eam variare manente eadem re specifica: quia hoc implicat. Si igitur hæc opinio teneatur tunc concederetur consequenter, quòd synderesis quæ est inclinatio naturalis intellectus potest ab eo tolli; supernaturaliter, manente ipso homine seu anima intellectiua in sua ratione specifica; naturaliter autem non vt probatum est. 1. Ratio.

Secundò probatur idem, quia manet in damnatis 2. Ratio.

natis in inferno: quia habent remorſum conſciẽtiæ;qui non poteſt eſſe ſine ſyndereſi.ergo à fortiori ſemper in viatoribus.

3. Ratio. Item tertiò probatur auctoritate Hieron. in glo.Ezech.1.quòd ſyndereſis eſt ſcintilla rationis non extinguibilis.Item Auguſti.ſecundo.lib. de ciuit. Dei dicit, ꝙ vitium non delet extrema naturæ veſtigia.& glo.ſuper illud Luc.10.Abierunt ſemiuiuo relicto, dicit in mortalitatem exuere, ſed rationis ſenſum omnino abolere nõ poſſunt quin homo poſſit ſapere & Deum cognoſcere. Quod autem deprauari non poſſit. patet quia naturaliter aut per vllam potentiam naturalem non poteſt conuerti aut mutari . in oppoſitam inclinationem naturalem: eadem ratione qua & non poteſt auferri.quia non poteſt eſſe illa inclinatio intellectus practici talis quod naturaliter inclinet ad aſſentiendum malo & diſſentiendum principiis practicis euidentibus. Et fortè propter præfatam inclinationem, naturaliter ſyndereſis inauferibilem ab ea dicit Ambro. vt refertur à magiſtro in ſecundo diſtinctione trigeſimanona quòd noſtra voluntas naturaliter vult bonum, ideſt conformiter ad inclinationem naturalem,ſyndereſis ad bonum inclinatur, quamuis propter libertatem ſuam non neceſſitetur ad illud . quamuis etiam ſine ſpeciali auxilio vel gratia Dei non poſſit illud efficaciter velle, vt ibi dicit magiſter.& concordat Beatus Thom.1.par.quæſtio.60. articu.5. & prima ſecundæ quæſtio. 109. & ſecunda ſecundæ quæſt. 26. & Durand. eadem diſtinctio. 39. quæſt.3. capit. licet etiam ipſe Tho.addat quòd etiam poteſt dici quòd voluntas naturaliter vult bonum, ideſt naturali modo non quidem ſine præcognitione: ſed quia ex natura ſua determinatur ad vnum putà ad bonum quò ad ſpecificationem actus ſeu ex ſuppoſitione,quia ſcilicet nihil poteſt velle niſi ſub ratione boni veri vel apparentis, ſaltem ſub communi ratione boni alicuius ſecundum communiter doctores vt latius alibi de hoc : ſed quò ad exercitum actus & ſimpliciter, liberè vult quodcumque vult & fortè etiam ſic intelligitur commune dictum Beati Thom. quæſt.16. de veritate & Bonauentura in ſecundo diſt.39.& Rayne. & Florenti.1.parte ſum. tit.3. cap.9. & aliorum dicentium quòd ſyndereſis non peccat,ideſt non inclinat ad malum vt ſupra quæſt.1.in ſecundo puncto dictum eſt.Et ita patet prima propoſitio cum qua concordat Beatus Thom. vbi ſupra & prima ſecundæ quæſt.85. art.2. & Bonauent. in ſecundo diſtin.39. & communiter doctores ibidem & Angeſt.in mora.c.3.

Propoſ. 2. Secunda propoſitio.ſyndereſis quò ad actum ſuum immediatum poteſt impediri abſorberi deprauari . Probatur primum quòd poteſt impediri, ita quòd non producatur actualis & multò minus habitualis aſſenſus principiorum, Tum primò quia poteſt non præſentari principium practicum ipſi intellectui : etiam ſi ipſi termini . ei proponantur : & per conſequens tunc non fiet apprehenſio terminorum neque iudicium aliquod actuale vel habituale, probatur antecedens, quia intellectus nõ ſemper aduertit ad quæcunque euidentia per ſe nota ei propoſita; etiam quia poteſt voluntas imperio ſuæ libertatis diſtrahere intellectum ne ſufficienter aduertat circa illa principia, poteſt & conuertere ipſum ad conſiderandum alia, vt dicit Scotus in tertio diſtinct.36.

Probatur ſecundò idem, quia etiam ſi intellectus ex imperio voluntatis aduertat prima principia ei præſentata : poteſt tamen impediri à ſuo iudicio per aliquod impedimentum naturale, putà quia aliqua paſſio delectationis. triſtitiæ aut iræ ſeu timoris & huiuſmodi, aut aliqua alia infirmitas vel indiſpoſitio vel læſio tanta & tam vehemens poteſt adeſſe, ſeu aduenire corpori aut eius organo vel potentiæ aut fantaſiæ,& inde in intellectũ redundare, quod perturbet ipſam rationem aut eam abſorbeat ad tempus, ne tunc poſſit clarè apprehendere terminos primi principij, aut ne poſſit ſe conuertere ſufficienter ad bene circa ipſum aduertendum ; & per conſequens ne producat aſſenſum ipſius, vt patet in amentibus & fœneticis. tunc enim ſecundum Thom. q. 16. de veritate, extinguitur,ideſt intercipitur talis actus ſyndereſis ne producatur iudicium ad tempus de illo primo principio etiam ei præſentato. Quòd autem poſſit etiam deprauari, ita quòd producat diſſenſum actualem primi principii practici ei præſentati, etiam apprehenſis clarè terminis & eius oppoſito aſſentiat ad tempus licet non ad ſemper nec irrecuperabiliter: quòd poſſint etiã ad tempus generari deprauati habitus oppoſitorum ex actibus prædictis deprauatis qui corrumpant habitus oppoſitos principiorum iam generatos ex ſuis ſimilibus actibus,probatur.q͠a aliqua paſſio vehemẽs aut volũtatis malitia ſeu deprauatio aut alia indiſpoſitio magna poteſt id efficere vt dictum eſt.quia ſicut deprauata volũtas cum aliquo motiuo poteſt imperare intellectui vt diſſentiat primis principiis ꝑ ſe notis ſpeculatiuis etiã clarè terminis apprehẽſis,& aſſentire eorum oppoſitis non explicantibus contradictionẽ;ex quo ibi nulla apparet impoſſibilitas neq;vlla eſt repugnãtia explicita,vt ſupra in lib. 2.de Igno.q.15.latius egimus. ergo a fortiori id põt cõtingere ĩ intellectu practico quò ad principia practica:quia reſpectu eorũ volũtas habet maius imperiũ,ſicut & cũ voluntate habent illa maiorẽ connexionem, adhoc facit tertio Ethic. qualis vnuſquiſq; eſt talis ei finis videt finis nãque ĩ operabilibus principiũ practicũ eſt. Itẽ.6.

Eth. malitia corrumpit principia practica prudētiæ & facit ea non apparere. Item secundo rethoricorum. Amantibus & odientibus non eadem videntur. Dixi notanter quòd non ad semper neque irrecuperabiliter, sed ad tempus quo durat talis causa deprauationis durat & deprauatio synderesis quò ad suum actum immediatum. quia ablata causa impediente effectum naturalem aut inducente effectum oppositum, iam naturaliter sequitur suus effectus naturalis scilicet actualis & habitualis assensus principiorum & dissensus oppositorum sufficienter præsentatorum intellectui. Nunc autem causa præfata deprauationis, scilicet malitia volūtatis aut passio aut distractio intellectus non semper est in homine habente vsum rationis non læsæ, ex quo nulla necessitate tenetur homo ligatus ad tales causas tam vehementes: iam enim vel non esset vtens ratione, vel haberet rationem læsam, vel esset necessitatus in voluntate ad peccatum, aut ad subiacendum passioni simpliciter & non solum ex suppositione. Immo & non sæpe sed raro & vix homo venit ad talem deprauationē actualis iudicij intellectus respectu principiorū practicorum; sicut & vix accidunt tam fortes causæ talem deprauationem inducentes. Sed neque quo ad omnia, maximè non quò ad vniuersalissima principia practica prudētialia, qualia sunt, non est malè faciendum, non est Deus offendendus, iuste agendum est & huiusmodi, quò ad hæc inquam non deprauatur synderesis: sed quo ad alia principia minus vniuersalia & raro & non irreparabiliter vt dictum est. Et ad prædicta hæc facit Augustinus secūdo libro, de ciuitate. cap. dicens. tanta est vis probitatis & castitatis vt omnis vel penè omnis humana natura eius laude moueatur: nec absque adeò est turpitudine vitiosa vt totum amittat sensum honestatis. hæc ille & concordat Bonauentura expresse in secundo distinctione trigesimanona; quod dictum Augustini intelligitur vt diximus, quòd scilicet vix raro & non irreparabiliter cōtingit talis deprauatio in applicatione; simpliciter autem ad tempus dic ꝙ contingere potest. & ita tenere videtur Angelt. in moralibus. ca. 3. in fine quamuis non apertè: & expressius cap. 1. videtur hanc nostram opinionem probare, dum tenet ibidem quòd potest voluntas cum aliquo motiuo dissentire primo principio speculatiuo, eiusque opposito non explicanti contradictionem assentire.

Alia opinio tenet quòd non potest deprauari intellectus circa actualem assensum principiorum practicorum terminis clarè apprehensis propter rationes quæ infra in secundo Argumento tangentur & soluentur.

Dubium. Et si quæratur à quibus causis potest ratio absorberi & deprauari etiam in vniuersali & quo ad principia practica?

Respon. Responsio patet ex dictis. & secundum Angelt. in moralibus, capitulo 3. dico particularius quòd potest id cōtingere à triplici causa. Primò à vehementi passione sensus vel voluntatis sic Animam rapiente & conuertente ad considerationem obiectorum, quorum est talis vehemens gaudij vel tristitiæ delectationis aut doloris passio cui ipsa anima est sic fixa & intenta, vt cesset & pereat aduertentia & consideratio aliorum obiectorum seu agendorum aut fugiendorum.

Secundò à vehementi apprehensione in sensu vel intellectu sic fixe conuertente potentiam cognitiuam ad certi obiecti considerationem, vt euanescat aliorum consideratio. quia cùm Animæ efficientia & attentio sit finita: ideo pluribus intentus minor est ad singula sensus, vt patet experientia. Nam quandoque homo alicui sensibili obiecto viso sic figitur, sic etiam vehementer afficitur alicui interius speculabili, vt aliorsum raptus nec audiat loquentem nec transeuntem videat.

Tertiò à voluntatis imperio retrahentis intellectum à consideratione alicuius obiecti aut agēdorum & conuertentis eum ad alia, vt supra secundum Scot. in tertio distinctione 36. dictum est. Quomodo autem voluntatis malitia similiter & passio possit deprauare rationem quò ad actuale iudicium principiorum practicorum superius lib. secundo de Ignorantia. quæst. 15. latius dictum est.

Proposi. 3. Tertia propositio Synderesis quò ad actum suum mediatum qui dicitur propriè conscientia potest impediri, absorberi, & deprauari. Probatur primò à fortiori ex dictis in secunda propositione, quia iste actus mediatus est conclusio particularis de aliquo particulari agibili cū circunstantijs: & magis distat à suo principio, scilicet à synderesi quàm actus immediatus. ergo ibi facilius contingere potest impedimentum & deprauatio.

Item secundò quia in inferēdo particulare ex vniuersali & in applicatis illius ad hoc potest esse facilius & sæpius impedimentum, error vel deprauatio, proueniēs tū ex ignorātia aliqua iuris vel facti circa illationē vel præmissas vel circa obiectum & circūstantias & huiusmodi, tum ex passione vel alia causa naturali, tum etiam ex libera electione seu malitia voluntatis. Igitur cū iste actus mediatus synderesis sit ipsa consciētia propriè sumpta, vt patet ex dictis q. 1. constat ꝙ cōsciencia pōt impediri errare, & deprauari ēt toto tempore vitæ huius, & in hoc oēs doctores cōmuniter concordant in sententia quamuis in verbis, & acceptione vocabulorum dissonare videantur, vt supra dictū est, & Florentinus part. sum. titulo 3. cap. 10. §. 3. de his etiam latè agit.

Argum. 1. Cōtra primam propositionē arguitur. Primò, quia

quia tam in dæmonibus quàm in peccatoribus obſtinatis in via nulla eſt inclinatio ad bonum. ergo in eis non eſt ſynderesis: & per conſequẽs poteſt eſſentialiter extingui. patet conſequentia, quia ſynderesis nihil aliud eſt quàm inclinatio ad bonum, quidquid ſit talis inclinatio.

Antecedẽs aũt probatur tripliciter, Primò ratione. quia fomes ſe habet per oppoſitum ad ſynderesim. ſed fomes poteſt totaliter extingui ſeu auferri quò ad eſſentiam, vt patet in beatis, & in Beata Virgine dũ fuit in via ſaltem ab in carnatione verbi, & in Christo, ergo ſimiliter põt fieri de ſynderesi quò ad ſuum formale ſeu cõnotatum aptitudinale ſeu quò ad ſuam eſſentiam. Item ſecundò auctoritatibus probatur idẽ antecedens, quia Ezech. primo Facies aquilæ de ſuper ipſorum quattuor. vbi gl. de ſyderesi loquẽs ait. hanc cũ ſicut Prouerbio. 18. dicitur. Impius cum in profundum peccatorum venerit contẽnit, ſæpe præcipitari videmus & ſuũ locũ amittere: cũ quidem ſine pudore peccãt. quibus meritò dicitur illud Hiere. 3. Frõs meretricis facta eſt tibi noluiſti erubeſcere. Item ſuper Hiere. 2. Filij mempheos & c. glo. dicit, malignus ſpiritus de membris inferioribus vſq; ad verticem pertingit: quando caſtam celſitudinem mentis diffidentiæ morbus corrũpit. & ſuper illud Pſal. 13. Corrupti ſunt abominabiles facti ſunt. gl. omni vi rationali priuati ſunt. cui conſonat illud Eſai. primo. Omne caput languidum &c. Nunc autẽ ſynderesis eſt potentia rationalis caſta celſitudo mentis, & caput quò ad corpus operabiliũ ergo. Itẽ tertio ſuper illud Pſal. 55. Ab altitudine diei timebo. gloſ. ſtupor eſt qui non ſentit. & ſubdit. ſtulta arrogantia eſt ſimilis ſtupori; quãdo quis de ſe præſumẽs nec timet nec cauet. hæc ibi. vnde ſicut per ſtuporem contingit corpus fieri omnino inſenſibile reſpectu morbi corporalis: ita & Animam reſpectu morbi ſpiritualis. hoc autem fit per extinctionem ſynderesis remurmurantis malo. quod etiam patet in hæreticis & infidelibus pro ſuo errore ſine vllo remorſu conſcientiæ mortem ſubſtinentibus.

Reſpn. ad primũ. Ar. Reſpõdeo dupliciter, Primò ſecundum Alex. ſecunda par. ſum. q. 57. & Bonauent. in ſecundo, diſtinct. 39. Negando antecedens, & ad eius primam probationem negatur cõſequẽtia. & ratio eſt. quia malũ cuiuſmodi eſt, fomes, formaliter ſumptum eſt vitioſitas vel accidens præter naturam: & ideo nihil incõuenit ſi tollatur ſalua ipſa natura: ſicque per gratiam excellentem aut per aliud bonum tolli poteſt. inclinatio autẽ ad bonum cõſequitur ipſam naturã eiuſmodi eſt ſynderesis connaturalis ipſi animæ ſecundum primam naturæ inſtitutionem. ideo talis inclinatio naturalis non poteſt naturaliter tolli manente natura ipſa etiam in damnatis. vnde in voluntate ipſorum quamuis nõ ſit aliquis actus vel habitus infuſus vel acquiſitus inclinans eos ad bonum bene volendum: eſt tamen in eorum volũtate ſua inclinatio naturalis & naturalis appetitus ad bonum, modo talis inclinatio ſit habitus innatus modo non. quod quidem tamen bonum nunquàm actu elicito bene volent licet ad id naturaliter inclinentur: quia Deus nunquam cum ipſis damnatis coaget neque concurret ad ipſum bonum bene propter debitum finem volendum. ideo omnia ad bonum commodi retorquent & malè volunt ſecundum Scot. & Duran. in ſecundo diſtinctio. 7. ſaltem bonum non bene volunt. ideo & Alexan. & Bonauentura. & alij doctores dicunt vbi ſupra quòd ſynderesis ſeu illa inclinatio ad bonum honeſtum, ſcilicet Bene & rectè volendum, & ad diſplicentiam de peccato rectè & propter debitum finem habendam, eſt omnino extincta in æternum in damnatis, ſcilicet quò ad actum mediatum & immediatum non autem quò ad eſſentiam. Sed quia hæc ratio videtur initi ſuo fundamẽto quòd ſcilicet ſynderesis ſubiectatur in volũtate: quod ſupra. quæſt. 1. in tertio puncto reprobatum eſt. ideo melior ratio negationis cõſequentiæ illius conformiter ad ſupradicta ſecundũ alios doctores communiter eſt: quod modò maneat in damnatorum volũtate inclinatio aliqua naturalis ad bonum vt dicit Alexan. & Bonauentu. &c. modò non, de quo nunc non curo: tamen dico quòd in eorum intellectu manet naturalis inclinatio ad cognitionem principiorum practicorum per ſe notorum boni & mali, & potẽtia naturalis ad id: aliàs tolleretur ab eis remorſus & vermis conſcientiæ: & talis inclinatio ſeu lumen naturale ad talem cognitionẽ dicitur ſynderesis: quæ & oſtẽſiuè naturaliter inclinatiua eſt ad bonum ſequendum & malum fugiẽdum, vt ſupra quæſtio. 1. dictum eſt quamuis voluntas non ſequatur talem inclinationem. Et ad auctoritates autem quę in aliis duabus probationibus antecedentis ſupra adducuntur: reſpondeo ad gloſ. Ezech. 1. ſecundum Gabriel in ſecundo diſtinctione. 38. dubio primo quod loquitur de ſynderesi quò ad actum vel effectum mediatum & remotum ipſius, ſcilicet quò ad actum voluntatis qui eſt effectus remotus ſynderesis & conſcientiæ: quod patet. quia contemnere & peccare ad voluntatem formaliter & propriè pertinet: ſimiliter & obſtinatio. ſynderesis autem & conſcientia ad rationem ſeu intellectum. & ita nihil contra propoſitionem noſtram.

Ad omnes alias auctoritates ſimiliter Reſpõdeo etiam ſecundum Bonauent. quòd loquũtur de ſynderesi non quò ad eſſentiam ſed quò ad actum, aliquando quidem immediatum aliquãdo mediatum qui eſt conſcientia: aliquando etiam quò ad actum remotum vel effectum qui eſt actus voluntatis aut liberi arbitrii: quod dicitur caput rationis ſeu mentis ſecundum Ricard. de ſancto Victore in tracta. de eruditione

hominis interioris, pulchrè tractantem illam au ctoritatem. Hieremiæ. 1. Omne caput languidum &c.

Ad glo.super psal.55. Ab altitudine diei &c. Respondeo etiam secundum Bonauen. quòd similitudo illa attēditur quantum est ex parte potentię deliberatiuę, secūdum quam in nobis est stulta arrogantia: non autem ex parte synderesis seu intellectus. potest etiam dici quòd sicut stupor nō aufert simpliciter sensum sed ad tempus:ita propter peccatum vel aliam causam,synderesis quò ad actum suū immediatum aliquando,& quo ad mediatum sæpius impeditur & deprauatur, ita quòd anima nullum omnino sentiat remorsum pro aliquo tempore.vt contingit hęreticis in suo errore manentibus.non tamē omnino extincta est synderesis in se: immo neque quò ad omnem actu & ad semper:vt patet. quia habet remurmurationem quò ad alia mala & contra ea quæ ipsi hæretici & deprauati in via & etiam ipsi dānati in inferno credunt esse mala,vt supra proposi 2.& 3.dictum est.

Argum. 2. Secundò principaliter & hoc specialiter contra secundam propositionem vbi dictū est quòd synderesis quo ad actum suum immediatum potest extigui & deprauari,sic arguitur. Primò qa vis illa quæ secūdum suum actum seu motū directè repugnat peccato nō deprauatur peccato. Sed actus synderesis semper repugnat peccato & contra ipsum remurmurat ēt in pessimis peccatoribus. ergo nō potest deprauari quò ad suū actum immediatum,immo neque quò ad mediatum qui est conscientia. consequentia est bona. & maior patet. quia videtur repugnantia quòd id quod actualiter repugnat peccato sit actualiter deprauatum ipso peccato. sicut repugnat ꝙ regula actualiter aliquid regulans obliquetur actualiter à suo regulato: aut ꝙ dictet esse malum & fugiendum simul & esse bonū & sequendum:si sic enim fieret iam non esset regula neq; repugnaret peccato. Minor etiam dupliciter probatur. Primò quia nullus est tam omnino deprauatus quin habeat aliquòd dictamen rectum de aliquò principio practico:,& per cōsequens cōtra agendo habet aliquem remorsum. Item secundò quia secundum August. de ciuitate Dei, tanta est vis probitatis & castitatis vt omnis vel pene omnis humana natura eius laude moueatur:nec vsque adeò fit turpitudine vitiosa vt totum amittat sensum honestatis. Item glos. Augūst super illud Luc. 10. Abierunt semiuiuo relicto, dicitq; vitium nunquam delet extrema vestigia naturæ.Item Hierony. in glos.super illud Ezech. 1. Facies aquilæ desuper &c.di.synderesim propriè aquilæ deputant non se miscentem tribus sed ipsa errata corrigentem. & constat prædictas auctoritates loqui quò ad actum ipsius synderesis, cùm dicunt, quòd errata scilicet aliorum virium corrigit: quodque non amittitur totus sensus, idest cognitio honestatis. Quod autem quò ad ipsum actum immediatum nō possit synderesis extingui,sic quod apprehēsis clarè terminis non producat actualem assensum ipsorum principiorum practicorū & dissensum oppositorū.probatur dupliciter. Primò, qa nulla passio neque dispositio praua neque imperium voluntatis deprauatę potest impedire effectum naturalē positis omnibus requisitis & sufficientibus causis naturalibus illius effectus: vt patet ēt in visione corporali quæ non potest impediri per aliquam prædictarū causarum, si sit obiectum debitè præsentatum in medio proportionato potentiæ visiuæ non læsæ & aliàs nō impeditæ.Nunc autem ille assensus principiorū & dissensus oppositorum necessariò & naturaliter sequitur ex clara apprehensione terminorū tanquam ex sua causa sufficiente,vt cōstat. ergo nō potest impediri per aliquā de præfatis causis: ex quo prædictæ causę vt supponitur nō tollūt applicationē debitam obiecti aut claram apprehēsionem terminorū neque naturalem efficiētiam causæ,scilicet intellectus respectu sui obiecti,& per consequens nec talem effectum naturalem.

Item secūdò idem probatur,quia si in aliquo posset aliqua passio aut praua dispositio aut deprauatio voluntatis aut alia de prædictis causis impedire prædictum effectum: maximè id fieret in damnatis in quibus est summa passio tristitiæ & afflictio multipliciter perturbatiua & deprauatio summa volūtatis & huiusmodi. sed ibi nō impeditur quia dęmones & dānati apprehensis principijs & eorum terminis, quòd scilicet non est aut non fuit malè agēdum, assentiūt eis & dissentiunt oppositis. quia non assentiret non remurmurarent conscientiæ eorum: quia remurmurare nihil aliud est nisi cognoscere cōtrarium principij practici fieri non debere: sicut instigare ad bonum nihil aliud est quam assentire & cognoscere principium dictaus aliquā operationem bonam esse faciendam;vt latius supra q.1.& q.3.dictum est. hoc autē bene nouerunt damnati: quia nouerunt se praue egisse & prauè velle & consentire: ideo enim remordentur & accusantur à suis conscietijs. ergo neq; in eis neque in alijs potest talis effectus impediri: & per cōsequens neq; synderesis à suo actu immediato impediri neque terminis clare apprehensis extingui potest. Propter prædictas rationes & alias huiusmodi tenet Alexan. vbi sup. & Bonauent.& Gabriel in 2.distin.39, dubio 1. & Geruasius in posterioribus cōtra nostrā secundā propositionem,dicentes, ꝙ licèt synderesis possit quò ad suum actum immediatū impediri, sic scilicet quod potest ratio per aliquā causam de prædictis distrahi aut perturbari ne clarè apprehendat terminos primi principij practici: & per consequens quòd nō producat assensum eorum sed fortè dissensum & èconuerso:nō tamen potest

test extingui aut impediri quò ad actum prædictum immediatum sic quod apprehēsis clarè terminis non eliceat assensum primi principij practici & dissensum oppositi.& per consequens dicunt non posse vllo modo synderesim deprauari quò ad suum actum immediatum apprehensis clarè terminis principiorum practicorum.& videtur cum eis concordare B. Tho. prima secundæ q.77. art.2. & q.16. de veritate,dicens quòd passio aut malitia volūtatis aut alia praua dispositio potest impedire & perturbare rationē:non quidem in vniuersali,sed in particulari operabili, inquantum scilicet impedit ne ratio applicet rectè iudicium rectū vniuersale ad particulare operabile: & quod ideo dicitur quis corruptus circa principia practica,scilicet quò ad applicationem eorum ad particulare tantū. vt etiam de hoc latius in libro secundo de ignorantia. q.15. in secunda propositione habetur vbi videatur.

Responsi. ad secundū argumentum. Sed prædictis non obstantibus standum est secundæ præfatæ propositioni:& motiua adducta in argumento pro aliorum opinione, non cōcludunt. Nam ad ea respondetur ad primum,concedendo maiorem ad hunc sensum quòd scilicet vis illa quæ & quando secundum suum motum actualem actualiter repugnat peccato nō est simul tunc actualiter deprauata peccato, neq; simul est eadem inclinatio ad bonū & ad malum: negatur autē in alio sensu ꝙ scilicet vis illa quæ habitualiter vel naturaliter inclinatur ad repugnandum peccato seu ad producendum actum repugnantem peccato non possit actualiter deprauari peccato aut quòd non possit producere actum deprauatum. Nam hic sensus est falsus vt patet: quia sicut actus stat cum habitu opposito multò magis cum inclinatione opposita naturali aptitudinali eiusdem potētiæ: sicut volūtas quæ naturaliter inclinatur ad bonum volēdum sæpe deprauatur actualiter vt cōstat. Nunc autem in quo sensu cōceditur illa maior, negatur minor, & ad eius probationem cōceditur quòd qui est deprauatus omnino circa vnum principium,potest non esse deprauatus circa aliud neq; hoc negamus: cum quo etiam stat quod circa aliquod principium potest omnino ad tēpus deprauari vt supra dictum est. Et ad auctoritates respōdeo quòd August. solum dicit sicut & intelligitur ꝙ non pōt esse deprauatio totalis circa omnia principia practica simul: neq; circa vnū principium potest facilè contingere totalis & irreparabilis deprauatio in hac vita vt supradictum est.Ad auctoritates autem Hieron. Respondeo primò ꝙ loquitur de synderesis actu producto conformiter ad suam rectam inclinationem: sicq; loquitur de actu synderesis non deprauato sed recto. Quod patet quia ibi distinguit loquens particulariter de actibus singularū virtū animæ per se prout non communicant inuicem sed productis conformiter ad suas inclinationes. vel secundo dico quòd loquitur de synderesi quò ad actum suū immediatū & vt plurimū: quia talis vt plurimū non deprauatur.vel tertiò dico & fortè melius quòd illa participia non se miscētem tribus sed corrigentem,&c. non dicūt actum synderesis mediatum vel immediatum, sed aptitudinem seu inclinationem naturalē ipsius synderesis: sic scilicet quòd synderesis nō habet inclinationem seu non inclinat ad malum seu peccatum sed pòtius ad corrigēdum errata:cum quo stat ꝙ suus actus deprauatur vt dictum est de volūtate & de alijs potentijs bene inclinatis. Ad aliud quo probatur ꝙ non potest extingui vel impediri à suo actu immediato apprehensis clarè terminis. respondeo ad primū negando maiore,quādo causa naturalis habet aliquā cōnexionē seu colligantiam aut dependentiam à prędictis causis,putà à passione dispositione aut voluntatis imperio, qualis est intellectus practicus qui cū prædictis causis habet colligantiā vt patet: ideo pōt ab eis impediri in suo actu naturali etiam habita clara notitia & apprehensione terminorū vt probatū est.Sicut & aliæ causæ naturales possunt ab alijs causis habētibus cum eis connexionem & efficaciam fortiorē impediri à suis effectibus naturalibus positis omnibus requisitis ad agendum. ꝙ autem prædictæ causæ,scilicet passio aut dispositio alia,& voluntas habeant connexionē & colligantiam cum intellectu, & efficaciam in eum quando sunt vehementes,patet etiam experientia & ex supradictis in probatione secūdę propositionis,& supra libro secūdo de ignorantia.q.8. & q.15. latius egimus de hoc. patet etiam quia auctoritas aut ratio probabilis quæ sunt causæ naturaliter productiuæ assensus opinatiui secundū cōmuniter doctores impediuntur à tali effectu & producunt aliū,s. assensum fidei si adueniat pia affectio: & si adsit praua affectio aut alia dispensatio voluntatis nullus assensus producetur. patet etiā in potentia visiua corporali quæ potest impediri per voluntariā distractionē aut animæ attentionem vehementē in aliud obiectum speculabile, vt supra dictum est in secunda propositione. igitur negatur illa maior & tota illa prima ratio. Ad secundam probationem de damnatis respondeo etiam secundum Bonauent. & Alex.vbi supra & alios doctores cōcesso antecedente quò ad dānatos,negatur consequētia quò ad viatores. ratio est quia illis dānatis est hoc à Deo datū in pœnā, vt.s. maneāt continuò vel in æternū in illa aduertentia culparū & pœnarū & in remorsu actuali conscientiæ sicq; synderesis manet nec extinguitur nec impeditur nec deprauatur in illis quò ad actū immediatū & mediatū remurmurantem peccato suo,solum inquantum est pœnalis & habet rationē pœnæ in eis ad iustitiam Dei implendā:non autem manet quatenus ostendit vel inclinat ad bonum bene volēdū vllo modo psal. 111. Peccator videbit

&

& irrascetur dẽtibus suis fræmet & tabescet &c. quòd si Deus sic non puniret eos: certè in eis sicut & in viatoribus posset extingui & impediri & deprauari quò ad actum etiam immediatum vt dictum est.

QVAESTIO XII.

Vtrum & quomodo conscientia, dubium, & scrupulus, possint deponi.

Proposi. 1. Respondeo per quatuor propositiones, quarum prima est, quando conscientia & dubium sunt deponenda: deponenda sunt non temerè sed prudenter, & rationabiliter. In hac propositione præsupponitur quòd ista sunt aliquando deponenda necessariò, aliquãdo vtiliter tãtum, aliquando de consilio, de quibus latè dictum est supra q. 5. & sequẽtibus. quod ergo prædicta nõ sunt temerè deponenda patet: quia temerè agere est peccatum. Item exponit se periculo malè agendi & omittendi id quod conscientia dictabat esse agendum aut omittendum si fortè non erat erronea. Item quia temerè deponendo, non deponitur sæpe de facto ipsa conscientia aut dubium, sed potius agitur contra illa adhuc manẽtia vt patebit in secunda propositione.

Proposi. 2. Secunda propositio quadrupliciter contingit temeraria & culpabilis depositio conscientiæ & dubiorum.

Primus modus. Vno modo per contemptum formalem aut interpretatiuum ipsius conscientiæ seu etiã dubij. per formalem quidem quando stante conscientia vel dubio, quod actualiter illicitè agit vel omittit tale quid, nihilominus ipse homo hoc attendens non curat & sic agit seu omittit. per interpretatiuum autem, quando quis voluntariè auertit intellectum à consideratione actuali seu dictamine conscientiæ contradicentis seu dubitantis, vt sic operetur quod vult sine actuali & formali remorsu suæ conscientiæ: ità quod dum illud agit non habet actuale iudicium aut dictamen conscientiæ reclamantis; sed solum voluntariam inconsiderationem illius iudicij, aut conscientiæ vt sic liberius peccet. vt contingit in volentibus actu ignorare vel non considerare vt oportet, de quibus Iob 21. Qui dicunt Deo recede à nobis scientiam viarũ tuarum nolumus. & Esai. 30. Qui dicunt aspicientibus nolite aspicere nobis quæ recta sunt: loquimini nobis placentia. & qui illo modo per contemptum formalem aut interpretatiuũ deponit conscientiam, non bene immo neque verè deponit conscientiam; sed potius eam contemnit & superbè præsumit contra practicum iudicium conscientiæ aut contra dubium sic agendo.

Secundus modus. Secũdo modo potest culpabiliter deponi cõscientia aut dubium, per culpabilem distractionem vel obliuionem consciẽtiæ aut dubij ipsius prius existẽtis rationabiliter, vt cõtingit aliquibus prius debitè præparatis ad confitendũ omnia peccata; sed antequam confiteantur se negotijs implicuerunt, propter quod in confessione obliti sunt magnæ partis peccatorũ mortalium. aut si quis probabiliter & rationabiliter æstimans aut dubitans non esse verum matrimoniũ cum Bertha: & postea ex aliqua passione libidinis seu aliàs, ex alia causa culpabiliter oblitus aut incõsideratus tũc ipsam cognoscit bona fide vt suã, cùm tamen in rei veritate non sit verum matrimonium cum ea: tunc quidem non peccat contra conscientiam aut contra dubium, quæ vel ꝙ tunc non est licet olim fuerit: ex quo vt supponitur iam de facto depositum est. sed tamen peccauit culpabiliter deponendo talẽ consciẽtiam & dubium rationabile, per talem obliuionem & inconsiderationem eius tunc culpabilem: quia talis culpabilis obliuio aut inconsideratio, videtur accedere ad contemptũ interpretatiuum supradictum seu ad negligentiam. immo si tunc est in sua potestate recordari & considerare vt oportet: certè non excusatur ab illa transgressione præcepti alterius cõtra quod agit cognoscendo Berthã non suam in casu præfato, aut omittẽdo confiteri quod tenetur: sicut neque per ignorantiam vincibilem excusaretur. contra quos Prouer. 4. Palpebræ tuæ pręcedant gressus tuos. & Eccles. 5. & prima Timoh. 5. Sine præiudicio, id est sine præuio iudicio rationis, nihil facias, scilicet inconsideratè & imprudenter: quia sic homo se exponeret aliquo modo periculo. Quod si talis obliuio aut distractio esset omnino inculpabilis: tunc etiam actus inde prouenẽs excusatur à culpa, sicut per ignorantiam inuincibilem vt patet, & etiam infra in quarta propositione habetur. ꝙ si quis temere concepit conscientiam erroneam aut dubium tunc nõ esset illicitum deponere modo supradicto; scilicet per obliuionem vel inconsiderationem quomodocumque & qualitercumque habitam: quia licitum est etiam ex opposito obliuisci & nolle cõsiderare id quod rationabiliter æstimabamus.

Tertius modus. Tertio modo deponitur culpabiliter & temerè consciẽtia aut dubiũ per rationes quidẽ, sed insufficientes ad contrarium. putà dum quis cõsiderat insufficiẽtiam causarum ex quibus prius credidit aut dubitauit, & rationes ad oppositum credendum per quæ tamen motiua cõtraria non habetur adhuc iudiciũ probabiliter certũ & sufficiens ꝙ sibi iam liceat illud agere, sed potius adhuc manet dubium aut æstimatio licet minus probabilis quã ante ꝙ sibi agere nõ licet: & hoc modo verè in effectu nondum est deposita conscientia vel dubium sufficienter ad licitè id agendum. ideo qui stante hoc dubio aut æstimatione pfata consciẽtię id ageret, certè peccaret contra conscientiã aut dubium practicũ adhuc manẽs.

Quartò

Quarto modo deponitur conſciētia & dubiū temere quando quis motus ex irrationabilibus & leuibus motiuis iam omnino deponit cōſcientiam & dubium quod habebat rationabiliter: & ſic irrationabiliter æſtimat omnino ſibi iā licere id quod ante rationabiliter æſtimabat aut dubitabat ſibi non licere. & iſte licet hic agendo aut omittēdo quod iam irrationabiliter credit ſibi licere non peccet contra conſcientiā aut dubium quod iā nō eſt: peccauit tamen temeritatis peccato quādo ſic irrationabiliter depoſuit cōſcientiā quā rationabiliter aut ex rationabilibus motiuis habebat. quia Deut. 16. Iuſte quod iuſtū eſt exequeris. & inſuper exponit ſe periculo peccati, vt dictum eſt ſuperius & in lib. 2. de Ignorantia. q. 3. ideo non excuſabitur ab alio peccato cōtra aliam legem faciendo aut omittendo quod alia lege prohibetur aut præcipitur, ſicut neque per ignorantiam vincibilem excuſaretur.

Ex quibus patet quomodo ſit intelligendus Caietanus prima ſecundæ q. 19. art. 6. ſic dicens. Aduerte confeſſor quòd depoſitio erroneæ rationis fit non ſolū per oppoſitā rationē vel veritatis cognitionem ſed etiam per excluſionē eius ad applicationem ad opus propriū. verbi gratia Mulier audiēs à prædicatore ꝙ vti capillis alienis eſt peccatum mortale quia eſt ſimulatio: concipiensque ex ratione audita & ex auctoritate prædicatoris talem vſum eſſe peccatū mortale, & ex alia parte vellet vti huiuſmodi capillis, & neſcit ſoluere motiua illius rationis erroneæ cōtrariæ ſuo appetitui: tamen putans abſque ſolutione rōnis id ſibi licere vtitur huiuſmodi capillis. tunc in hoc caſu & ſimilibus non eſt volūtas diſcordans à ratione illa propriè loquēdo nec fit contra conſcientiam. & ratio eſt quia licet maneat ratio errans in ſe, non tamen manet applicata ad hoc velle actualiter nec virtualiter ſed deponitur applicatio illa & per cōſequēs erronea cōſciētia quæ in applicatione conſiſtit. licitè autē hoc abſq; vlla alia ratione fit etiā ſi ex impetu vel libito fiat. qa ratio erronea nō habet in ſe vnde liget ſed quaten⁹ acceptatur. ideo ex quacunq; cauſa non acceptetur vel in ſe vel in applicatione non ligat, hæc ille. Illud ergo quod dicit quod talis nō peccat contra conſcientiā verum eſt. Sed quod vltimò dicit quod licitè non acceptatur talis cōſciētia, quodque licitè deponitur quomodocunq; deponatur vel non acceptetur hoc ſano modo eſt intelligendum ſi videlicet rationabiliter æſtimat ꝙ ille prædicator non bene aduertit, aut quòd non tam generaliter & rigoroſe debet eius dictū intelligi, aut quod potius locutus eſt ad terrorem, aut ſuadendo, aut quia alij peritiores dicunt oppoſitū, aut quòd illa ratio non concludit quāuis neſcit ſoluere eā quia illam omnino ſophiſticā reputat & huiuſmodi: & ideo recedit à tali ratione & contra eā opinatur licitū eſſe ſibi & ſic licitè agit. alioqui culpabiliter & irrationabiliter deponit conſcientiam aut rationem illā erroneam vt patet ex dictis. tenemur enim rationabiliter & non temere agere dum ſemel conſcientiam rationabiliter de illicito habemus vt probatum eſt. & in hoc concordat Conradus de contractibus. q. vltima, vt ſupra. libro 2. de Ignorantia. q. 3. latius egimus. & Frater Barnabas de Roſalibus in ſuo tract. de varietate opinionum fol. 98. dicens quòd talis mulier in caſu prædicto peccat.

Et nota quòd nunquam eſt concedendus aliquis caſus neque poteſt dari in quo quis neceſſariò teneatur deponere conſcientiam vel dubium; & quod illud vel illā rationabiliter aut licitè deponere non poſſit. Nam deponendo illam eo modo quo infra in quarta propoſitione & q. 13. dicetur deponitur rationabiliter & licitè forte poſſunt eſſe alii modi deponendi conſcientiā & dubium culpabiliter: ſed pro nunc iſti. 4. ſufficiant: quia & communiter contingunt, ad quos omnes alii ferè reduci poſſunt.

Tertia propoſitio. Omnis ſcrupulus contra quem eſt licitū agere, nō temere ſed licitè deponitur quocunque illorum quatuor modorum in ſecunda propoſitione præcedente prædictorum. Hic prius nota qui ſunt ſcrupuli contra quos eſt licitū agere & eos contemnere de quibus dictū eſt latè ſupra, q. 5. propoſitio 4. Non probatur hæc tertia propoſitio. quia ſi contra tales ſcrupulos poteſt agi & poſſunt contemni, vt dictum eſt & infra q. 13. latius, ergo à fortiori poſſunt deponi per obliuionē & etiam ſine vllo motiuo: quia plus eſt contemnere tales ſcrupulos etiam exiſtente actuali eorum cōſideratione ſine alio motiuo agere contra eos quod eſt contemnere formaliter, quam ſine eorum conſideratione nō curare de eis. Et ſi quæratur quare potius licitum eſt deponere præfatos ſcrupulos contemnendo & ſine motiuis ſufficientibus nō curare de illis: & non ita licitum eſt deponere conſcientiam dubium quòd probabile? reſpōdeo quia cum quis rectè vel erroneè probabiliter æſtimat aut dubitat ſe tale quid illicitè agere, iā tenetur aduertere ne temere agat vllo modo. tenere autem ageret ſi ſtante prædicta æſtimatione aut dubio probabili ſine ratione probabili oppoſitum ageret, ideo non licet deponere conſcientiam aut dubiū probabile aliquo illorum modorum ſupradictorum in ſecunda propoſitione. ſtantibus autē ſcrupulis ſupradictis poſſumus cōtra agere. quia inſufficienter mouent; dummodo adſit aliud probabile iudicium ſaltem virtuale quòd licitè homo id agit de quo ſcrupulum habet ſeu habeat, vt ex ſupradictis in q. 5. conſtat. Propo. 3.

Quarta propoſitio. Dupliciter poteſt licitè cōſcientia quæcunq; etiam recta, & dubium deponi. Vno modo per non voluntariā ſeu per inculpabilem aut inuincibilē diſtractionem obliuionē ſeu ignorantiam dubii aut conſcientiæ rectæ Propo. 4.

vel

uel erroneæ, vt patet etiam ex supradictis in secunda propositione in secundo modo ibi posito: quia talis æquiualet ignorātiæ inuincibili actuali. stat enim quod quis actualiter inuincibiliter, & per cōsequens inculpabiliter ignoret aut obliuiscatur, aut non cōsideret id quod virtualiter seu habitualiter scit; & sic tunc non erit culpa actualis durāte tali ignorātia seu obliuione aut distractione inuincibili: ex quo pro tunc non est in sua potestate aut non tenetur scire vel recordari seu aduertere. Alio modo potest licitè deponi conscientia & dubiū, quando scilicet quis ex motiuis non leuibus nec temerarijs, sed rationabilibus, seu ex aliorum doctorum & prudentum consilio inducitur in iudicium contrariū sufficienter dictans, ꝙ licitum est ei sic agere vel omittere tali nanque iudicio iā est deposita conscientia & dubium quòd illud erat illicitum.

Resolutio. Igitur Nota ex Medina de confessione. q. 16. fol. 65. quòd si quis conscientiam temerè & sine causa concepit: tunc sine causa alia potest eam licite ad libitum deponere. ꝙ si cum aliqua causa eam concepit tunc cum alia causa fortiori potest licite eam deponere. quòd si causas habet æquales pro & contra, scilicet ad habēdum præfatam conscientiam & ad eam deponendum: latius est dubitare quàm in partem minus tutam declinare. Hæc ille. qui cum supradictis in propositione secunda. satis constat.

QVAESTIO XIII.

Quibus modis generalibus debet rationabiliter deponi conscientia, inquietudo etiam culpabilis & erronea, dubium, & scrupulus.

1. modus. Respondeo quòd quinque modis: & quando vnus non sufficit addatur alius seu alij quousque sufficiant. Primus modus generalis est debita præparatio ex parte nostra ad gratiam seu auxilium Dei promerē dum, & vt sic illuminemur & sanemur idque præcipuè quando à Diabolo in nobis occultè excitatur scrupulus & cōscientiæ inquietudo, vel etiam quando nec nos nec nostra nec aliorum humana industria sufficit: tunc enim requiritur prædicta præparatio, qua habita sufficienter Deus nō deerit inuocantibus eius auxilium opportunum & necessarium. hæc autem præparatio ad Dei gratiam & fauorem habendum, fit proprijs & alienis orationibus & inuocationibus sanctorum, ieiunijs & eleemosynis & alijs bonis operibus humiliter & deuotè quò ad Deum & homines se habendo, & cum fiducia Diuinæ largitatis & Diuinæ misericordiæ & cum contritione præuia vel puritate cōscientiæ vt de his latius nos egimus supra libro secundo de Ignorantia. quæst. 2. quæ requiruntur ad faciendum quod in se est. Et cum prædictis concordant communiter doctores, vt refert etiam Florenti. prima par. sum. titul. 3. cap. 10. §. 10. & Caieta. in sum. titu. scrupulus & latius Gerson 3. part. sum. in tract. de remedijs contra pusillanimitatem alphabe. 69. litera q. & in tracta. de diuersis Diaboli tentationibus alpha. 70. litera. Q.

Secundus modus. Secundus modus generalis est, de consilio sapiētis agere cōtra scrupulos, & cōtra causas eorum & cōscietiæ & dubiorum irrationabilium: non dico contra conscientiam neque contra dubium practicum existens, sed contra causas conscientiæ dubiorum. Dico primò quòd optimus modus sanandi scrupulos quoscūque, est de cōsilio sapientum contemnere & agere cōtra eos, vt ex consuetudine fiat homo robustior in via Dei, vt dicunt Florent. & Gerson vbi supra, in tracta. de remedijs contra spiritum blasphemiæ alphab. 71. litera. N. O. P. &c. & in tracta. de meditatione, consi. 16. alphab. 68. litera. P. & in regulis moralibus alphab. 24. & alibi sæpius: facit ad id Esai. 35. Confortamini pusillanimes. vnde Grego. in moral. dicit, ꝙ Diabolus assimilatur mermicoleoni, quod animal dicitur leo formicarū, quia formicis quæ minutissimæ sunt insidiatur & eas occidit: sed illū alia animalia maiuscula conculcant ambulando & perimunt. Sic Diabolus inuestigat complexiones hominum: & quos vidit parui cordis seu pusillanimes & scrupulosos aggreditur vt scrupulis & vitijs occidat; sed à fortioribus & magnis spe & vigore rationis vigentibus Diabolus ipse prosternitur & abijcitur, contemnendo & contra scrupulos agendo. ideo Gerson vbi supra dicit, mille surgunt apud aliquos scrupuli more canum oblatrantes & lacerare minantes eos qui volunt ire per viam. Dei: quos conuincere & compescere non melius potest homo, quàm per contemptum & non habendo curam eorum: dummodo contemptus ille sit timoratus & regulatus non absque præuio alterius prudentis præsertim superioris consilio. immo & ipse & Siluestrina titu. scrupulus. quæst. 3. dicunt. quòd hoc quisque facere potest cum tuta conscientia ex consilio proprio, quando habet probabilem sufficientemque rationem ꝙ sic posset facere, & quòd sic ipse consuleret alteri in simili negotio maximè si ipse sit doctus, sicut si quis vellet lignum distortum ad rectitudinem ducere, oporteret ipsum retorquere ad partem oppositam recuruando, vt sic tandem ad rectitudinem reducatur. Dico secundo quòd contra causas scrupulorum & etiam conscientiæ & dubiorum irrationabilium bene licet & expedit agere ad ea deponendum rationabiliter. Nam si quis conscientiam temerè & sine vlla causa concepit: iam sine alia causa pōt ipse licitè ad libitū deponere. ꝙ si cum aliqua eam cōcepit: tunc ex alia causa fortiori potest eam licitè deponere, ꝙ si causas habet

habet æquales pro & contra, scilicet ad habendum prædictam conscientiam, & ad eam deponendum: tunc satius est dubitare quàm in partem minus tutã declinare, vt supra in fine quæstionis præcedentis secundum Medina dictum est. Si autem causæ ex quibus oritur conscientia, dubium, aut scrupulus sunt naturales, putà complexio, morbus & huiusmodi: iam per appositas medicinas aut per alios modos non prohibitos licitè agitur contra illas. & ita formata bona conscientia licitè quis operatur secundum eam deposita priori conscientia aut dubio: quamuis non sit dépositus scrupulus. Pro quo nota secundum Florent. vbi supra. §. 9. & Gerson quòd scrupulus seu pusillanimitas conscientiæ quod idem est, aliquãdo causatur ex cõplexione apta ad timorem vel dubium: vt est complexio frigida, qualis est in fœminis, vetulis, & Melancholicis; timor enim naturaliter secundum Damasc. & Philosophos cõstringit cor: sicut & cętera frigida constringunt & congelationem faciunt; ad quem motum contractionis imaginatio mouetur à timoris dispositione: ita vt concipiat quis aliquod malum esse futurum & per consequens fugiendum. Quandoq; etiam causatur ex ægritudine maniaca vel melancholica, quæ est infirmitas capitis, per quam læditur imaginatio & quandoq; inde læditur ratio. vt Galenus & Auicena dicunt quòd mania est infectio anterioris cellulæ capitis cum diminutione rationis. Quãdoque etiã causatur ex tentatione Diabolica, vt etiam idem ait Gerson in tract. de remedijs contra pusillanimitatem. & contra blasphemiam, & de diuersis Diaboli tentationibus. potest enim Diabolus Deo permittente mouere melancholicos humores in homine & fantasmata: per quę imaginatio potest turbari & errare & duci ad timorem inordinatum, gaudium, aut tristitiam & huiusmodi. vnde & Auicena dicit quòd quibusdam medicis visum est quòd melancholia contingat à Demone: sicut & aliqua tentatio carnis & eius vehemẽs inflammatio potest à Demone prouenire, vt creditur à doctoribus quòd fuit in Beato Paulo ab Angelo Sathanæ illum collaphizante: & contra hoc est speciale præcipuumq; remedium à Deo petendum cõtra insultus Demonis, simul & cum debita hominis industria & præparatione vt supra primo modo dictum est.

Aliquãdo etiam scrupulus causatur ex malo regimine corporis, scilicet ex nimia & immoderata abstinentia aut vigilia & huiusmodi. vnde B. Hiero. dicit. Rationalem hominis dignitatem amittit qui vel ieiunium charitati aut vigilias præfert, vt per immoderatam abstinentiam vel indiscretam psalmorum vel officiorum decantationem incurrat notam amentiæ aut tristitiæ. idest melancholiæ. de consecr. dist. 9. c. non mediocriter. Aliquando causatur scrupulus ex societate timidorum: nam vnus scrupulosus facit alium scrupulosum. Aliquando ex ignorãtia ex qua timetur quod & vbi non est timendum. Aliquando ex nimia imaginatione, consideratione, cura & solicitudine nimis intenta, ad cauendum omnino vndiq; & plus debito id omne quod malè accidere potest, seu quod potest illi nocere in via Dei. sicut qui per locum altum ambulans, si nimis intensè considerat profundum in quod cadere potest: ecce turbatur sensus & imaginatio, & cadit vbi non caderet per locum demissum si sine tali imaginatione ambularet, aut sicut si alicui per excelsa ambulãti acclamaretur vndique, cades, cades, caue, caue, certè caderet perterritus, qui aliàs non caderet si non ita turbaretur in illa sua imaginatione intensa. sicut etiam qui est nimis solicitus ad cauendum omnia venialia & minima peccata, quæ vix homo potest in hac vita vitare: inde fit timidus, scrupulosus, & inquietus, & aliquando dubius, & aliquando etiã habens conscientiam erroneam ꝙ peccat vbi nõ est peccatum, vt dicit Gerson vbi supra.

De quibus omnibus causis supradictis & alijs eiusmodi, dico secundum prædictos doctores ꝙ rationabiliter remouentur & agitur contra eas, per medicinas aut per alios quoscumq; modos ad id aptos & sufficientes alias non prohibitos: prǽsertim per duplicem modum hunc. Primo secundum Caiet. & Gerson vbi supra vitando aut non curando, sed distrahendo cogitationẽ & imaginationem ab illis causis à quibus oritur talis scrupulus aut conscientię inquietudo irrationabilis. quia in hoc videtur consistere naturalis causa prædictorum scrupulorum, ꝙ mota vna fantasia oportet multas consequẽter moueri, ita ꝙ non est in sua potestate compescere sequentes fantasiarum commotiones; sicut in lapidibus aut lateribus ordinate coherẽtibus est videre, quod moto vno cæteri sequuntur & vnus post alium cadit. ipsa siquidem attentio ad scrupulum vitandum parit scrupulum: quia mouet fantasiam impedientem liberè & rectè incipere aut prosequi vt dictum est de nimia imaginatione: ideo distrahatur aut de ea non curetur.

Secundo modo vt ait Gerson vbi supra & pcipuè in tract. de remedijs contra pusillanimitatẽ, quod. s. in quãcumque partem quis se sentit proniorem ad malum & tentari se posse facilius & scrupulari: ibi semper apponat remedia contraria solicitus, & contra passiones suas ad quas se sentit magis inclinari viriliter agat, & nullo modo eis credat aut locum det; quia si semel aut iterum homo cesserit eis: iam paulatim ita radicabuntur in eo, vt difficillimè aut minimæ illis resistere possit: aut remediũ adhibere tanquã de infirmitate incurabili ima facta. excẽpli gr. si quis est naturaliter timidus ad aliquid coram multis agendum, putà ad cantandum aut legendum & huiusmodi, ecce studeat libertati se ipsum cogẽs ad id agendum quod timet. si quis iracundus est & ve-

& vehemens in suis actibus & facilè commouetur: ecce fugiat occasionem ire, & quasi cũ violentia quadam intendat mentis tranquilitati, & mansuetudini si quis nimis zelosus est etiam in causa iustitiæ & per impetum spiritus nimis efferatur: ipsum zelum cum modestia temperare laboret. Nam calida frigidis & frigida calidis curantur. Et tandem Gerson dicit ibidē & in Epistola contra professum inobediētem alphab. 71. litera. d. quod secundum Bern. nihil magis suspectum esse debet quàm vehemētia affectionis & amoris ad bonum agendũ. & hoc vtitur Demon vt qui currit incurrat in via Dei, ideo omnia ad quæ voluntas cum quodam impetu & vehementia sine præuia & matura deliberatione inclinatur, quantumcumq; appareant & sint Bona, homo habeat suspecta; quia communiter sunt sensualitatis motus & passionum: quibus inimicus vtitur & sociatur. ideo Micheę. 7. ab ea quę dormit in sinu tuo, scilicet à sensualitate & naturali affectione vt à muliere te custodi: & si nō potest homo eam omnino vincere & subdere: saltem ei semper resistat & caueat ab ea; in hoc enim ratione difficultatis maius meritum est.

Nota.

3 modus. Tertius modus generalis est solicita & discreta veritatis inquisitio per se vel per alios: & opinionis probabilis tuta electio. Nam rationabiliter deponitur conscientia, dubium & scrupulus postquam per solicitam veritatis inquisitionem per se & alios sufficienter factam cognoscitur, quòd debet deponi, vt patet quia tunc non sequitur voluntas suam regulam, scilicet iudicium dictans rationabiliter veritatem. ideo videat ipse homo, quod iudicium aut cōsilium daret rationabiliter alteri in simili casu & negocio & idem faciat in suo, vt etiam de hoc habetur infra. q. vltima. in primo remedio speciali ex Gerson. & quādo fuerit dubiũ de veritate seu diuersitas opinionum eligatur probabilior vt de hoc sup. q. 5. prop. 2. & superius in lib. 2. de Ignorantia. q. 3. plenius egimus. Quando est dubium facti, an scilicet quis sit verè irregularis aut excommunicatus & huiusmodi: dic secundũ Panor. in c. in pœnis. de reg. iur. lib. 6. & in c. cum tu filij præpositæ. de testibus, ꝙ in foro cōtentioso vbi purè agitur ad pœnam, debemus interpretari & iudicare ꝙ non est excommunicatus vel irregularis aut suspensus: maximè vbi agitur de pœna imponēda, vt potè quia celebrauit, quia collatio non tenuit & huiusmodi. quia in pęnis mitior interpretatio est facienda & mitior pars est eligenda. & odia restringi fauores autem conuenit ampliari. lib. 6. de reg. iur. & secũdum hoc intelligitur Innocētius ibidem in foro autem consciētiæ è cōtra debet iudicari, quòd scilicet incurrit irregularitatē, excommunionem, aut peccatum & huiusmodi. quia in tali foro animæ pars tutior est eligēda in dubiis, vt dictum est; licet talis pars sit durior, quia in sic eligēdo nullum est periculum; sed potius est periculum si sic nō fiat facit. ca. significasti. el 2. de homicidio, & cap. illud Dominus. de clerico excommunicatio ministrante. & glo. in c. vnico, de seru. in ord. faciēda. & idem iudicium est in foro quasi pœnitentiali, & vbi peccatum imminet ex tali dubio, putà quia non egitur ad purā pœnam propriè, sed vt ab altaris ministerio abstineat & caueat peccatum vel à contractu matrimonij dubij, vel ab aliquo agendo seu exercēdo in quo subest peccatum, & cũ prędictis expresse concordant doctores etiam Siluestrina, tit. dubium. q. 4. Quando autem est dubium in verbis legis vel contractus & huiusmodi quomodo sit interpretatio facienda? vide siluestrina. tit. dubium. q. 5. & tit. lex. q. 16. & 17. & tit. interpretatio. facit ēt ad supradicta id qđ proximè dicet in quarto modo sequēti de epikeya.

Quartus modus generalis deponendi licitè conscientiam, dubium & scrupulum, est prudēs legum & scripturarum secũdum æquitatem seu epicheiam moderatio, seu interpretatio, vt ait Florent. vbi supra.

Pro quo nota secundum eundem & B. Th. 2. 2. q. 129. art. 1. & Angest. in mor. c. 11. ex. 5. Eth. ꝙ epicheya est idem quod æquitas, quæ est iustitia dulcore misericordiæ temperata, pensatis omnibus circunstantijs; cuius officium seu proprius actus est in casibus specialibus discedere à verbis legis generalis, seruata tamen legis intētione attentis omnibus circunstantijs. itaq; epicheya est qua prætermisso verborum legis rigore pręfertur quod recta ratio poscit, & ꝙ legislator in tali casu pręeligere debuisset. de his enim quæ vt plurimum accidunt feruntur leges pro bono communi, quarum obseruantia in quibusdam casibus & circũstantiis manifeste bono cōmuni pernitiosa foret: quod enim pro certo fine introductum est, non debet contra illum finem militare: quare ipsum salubriori cōsilio est pro tunc relinquendum; aliàs potius præuaricator legis quàm obseruator esset cēsendus, iuxta regulam iuris committit in legem qui verba legis amplectens contra legis nititur voluntatem. huiusmodi virtus appellatur epicheya, seu æquitas iuris: de qua intelligitur illud cōmune dictũ ipse leges cupiunt vt iure regantur. exempli gratia. Si lege vel iudicis sententia cautum esset gladium depositum restitui hoc vel illo tempore: & quis eum in furia aut ad patriæ seu hominis iniustam occisionē seu impugnationem repeteret: tunc locũ habet epicheya: eaq; in legis vel sentētię executione vtendũ est. Epicheya igitur habet medium inter ius & inter rigorem ipsius iuris vel legis: Nam ius seu lex est iuxta ordinatio generalis ad commune bonum, vt B. Tho. prima secundæ q. 90. rigor autem iuris vel legis est excessus siue austeritas iuris aliquoties. Ad terrorem scriptus. epicheya verò seu ęquitas vt supra declaratum est. Dico ergo quod rigor iuris sequendus

quendus non est nisi vbi timetur exemplum mali,& nisi sit rigor scriptus : tunc enim præualet æquitati nō scriptæ. æquitas autem scripta præualet rigori scripto : & non scripta rigori non scripto, secundum doctores in l.placuit. C.de iudicijs.& glo.in cap.fin. de transactionibus. Ideo secundum has regulas in foro cōscientiæ & cōtentioso quilibet æquitatē etiam iudex semper habere debet præ oculis.ff.de eo quòd certo loco.l.quòd si Ephesi.& ff.de pœnis. & distinctione 45.cap.disciplina. & distinctione 50.ca.ponderet, quia melius est de misericordia quàm de seueritate reddere rationem.26.quæstione 7.capi.allegāt. quod intelligit Raynerius nisi ex causa iusta aliquando seruetur ipse rigor iuris vel fiat dispensatio. & quia iura humana semper & generaliter intendunt cum misericordia punire: quia deriuantur à Diuino iudicio & voluntate. ideo æquitas etiam in ipso rigore seruanda est, quando expedit : etiam in ipso iure Diuino, vt patet psalm.118. Omnia mandata tua æquitas, vt glossat Gerson.item ibidem, Mandata tua facta in veritate & æquitate.ideo Ecclesiast.7.Noli esse iustus multum. & 5. Ethic.habetur quòd epikeya interpretatiua legum est adiuncta iustitiæ:& est melior quàm iustitia legalis quæ ordinat bonum partium ad commune bonum totius ; quia sine prædicta epikeya ipsum ius aut iustitia rectè seruari non potest. Igitur secundum hanc virtutem epikeyæ seu æquitatis possumus præcepta Dei & Ecclesiæ & superiorū in dubijs benigne, dummodo fiat prudenter & rationabiliter,attentis omnibus debitis,circūstantijs, interpretari ad intentionem ipsius legis seu legislatoris. & quidem in foro contentioso eius est interpretari cuius est condere vel sententiam ferre. at verò in foro conscientiæ circa præcepta Diuina & humana ait Angest, vbi supra, ꝙ pertinet ad quemlibet in facto suo præsertim in manifestis & notorijs, & vt ait Florent.vbi sup. etiam in dubijs interpretari & epikeyzare si ipse est doctus & prudens & non praue affectus: aliàs de cōsilio doctiorum & prudentum præsertim superiorum potest & debet fieri prædicta epikeya & interpretatio, vt proximè dicetur.

1.Regula. Sed nota ꝙ ad debitè & prudenter epicheyzandum leges & scripturam Diuinam,vt ait Florent.vbi supra, sunt septem doctrinæ vel regulæ,quarum prima est ꝙ inter duram & benignā sententiam seu declarationem præcepti Diuini & humani benigna interpretatio est semper facienda & acceptanda in dubijs cæteris paribus. quod etiam asserit Guillel.& ratio est,quia præcepta Dei & Ecclesiæ non fiunt neque intendunt tollere omnem spiritualem dulcedinem, qualis certe tollitur quādo nimis scrupulosè & timidè præcepta interpretantur. Et nota quòd non dicitur hic quòd opinio,sed quòd interpretatio benignior accipienda: securior autem opinio tenenda est,vt supra dictum est in tertio modo præcedente.

2.Regula. Secunda regula est, ꝙ nec Deus nec Ecclesia intēdit in suis præceptis nos obligare ad vix possibile & nimis difficile in se,quia moraliter & ciuiliter secundū iura impossibile est quod vix nisi cum magno detrimēto fieri potest,ad quod nemo regulariter obligatur.Alioqui quomodo saluaretur id Matth.11.Iugum meum suaue est & onus leue. nec Deus esset homine, benignior, sed durior,quod absit.alia ratio & melior est qa piè credendum est neq; Deū in lege gratiæ velle neque Ecclesiam debere imponere nobis iugum vix possibile & difficillimū saltem sub pœna peccati mortalis. neque enim Deus vt homo quærit occasionem ad calumniandum.Sapien.1. Sentite de Deo in bonitate. concordat Angest in moral.c.6.& 10.exēplificans de motu sensualitatis subito insurgente,ad quem refrænandum est tenuissima facultas volūtatis, & valde tenuis deliberatio,& modica possibilitas : quamuis sit absolutè possibilis refrænatio aliqua : sed vt dixi vel de modica, & cum magna difficultate. ideo tunc erit solum venialis illa omissio quæ aliàs esset mortalis si posset ibi esse plena deliberatio & facilis refrænatio. Similiter exemplificatur de medio iustitiæ,aliarumque virtutum, scilicet de æqualitate punctuali,quā seruare est nimis difficile & vix possibile in omnibus : ideo ad ea non tenemur,sed intra latitudinem quandam grosso modò æstimatam, secūdum Scotum & communiter doctores ex secundo & quarto Ethic.similiter dicunt doctores quòd ideo non obligamur sub mortali confiteri peccatū quando ex eius confessione explicita imminet probabile periculum spirituale aut corporale cuiuscū que:Neq; tenemur quærere confessorē cū magna difficultate,putà itinerādo.20.leucas ad cōfessorem: sed tunc reputatur homo non habere copiam idonei confessoris quando vix sine magna difficultate haberi nō potest.& de alijs multis casibus simile iudicium habetur ex præfata regula. Sed cauendum est ne quis facilè iudicet esse maximam difficultatem vbi nō est, quia in hoc potest quis facilè decipi maximè in sua causa dum non constat apertè de tali maxima difficultate:ideo in dubijs stet consilio sapientū. cum prædictis concordat Gerson latè in lect.6. de vita spirituali. Sed & prædictis non obstantibus notetur ꝙ aliqua sunt difficillima ad quæ iure naturali, Diuino, & humano tenemur etiā cum periculo mortis, & cum rerum & honoris iactura, vt de hoc latius alibi agitur à doctoribus: & nos tetigimus in annotationibus super Soto de secreto,in membro.2.q.2.concl.6.

3.Regula. Tertia regula, ꝙ nec Deus nec Ecclesia intendit suis præceptis aliquem obligare sic quòd ea implendo fit vel appareat fatuus, aut quòd bona tollatur vrbanitas, aut conuictus hone-

ftus cum alijs hominibus, neque cõsulit nenias, neque vt sic se habeat homo vt alijs ridiculo sit saltem apud viros bonos & discretos. quod patet à simili de votis ex Diuino præcepto Deo reddendis: quæ tamen si stulta sint nullus obligatur implere, secundum communiter doctores. quia psal. trigesimo. Odisti obseruantes vanitatem. & Ecclesiastici 5. Displicet Deo infidelis & stulta promissio, & omnia mandata eius iustitia & iudicium. & ad idem est gloss. Innocentius in cap. nouerit. de sententia excommunicationis, & Syluester titu. delectatio quæstione 4. Adde & tu quòd nec Deus nec Ecclesia intendit aliquem obligare ad aliquid cum scandalo inde probabiliter imminēte, aut vnde probabiliter imminet graue malum saltē spirituale: quia quod propter charitatem fit & instituitur non debet contra charitatem militare. & facit ad hoc cap. de viduis. 2.27. quæstione prima. quòd Ecclesia nemini laqueum inijcit, vt latius glos. in cap. ad aures. de tempo. ordinatio. & in cap. nihil. de præscriptio. & in cap. cum ex inuento. de noui oper. nuntiatione, quòd nihil cum scandalo Papa vult diffinire vel agere. Ideo si Ecclesia iubeat denunciare aliquem: & inde probabiliter timetur maius malum quàm sit vtilitas, seu si imminet scandalum: tunc non tenetur nec debet quis denunciare: quia qui iusta causa non paret mandato excusatur à non paritione, vt habetur. cap. officii. de pœnitentijs & remissionibus, & communiter doct. cum Syluestro titu. obedientia quæstione quinta sunt ad idem. Sed hic etiam opus est magna prudentia ne quis decipiatur putans esse probabile & grande malum & scandalum quod non est. ideo iuxta iudicium prudentium debent mensurari ista tertia & secunda regula præcedentes & alię omnes, vt infra in quinto modo generali dicendum est.

4. Regula. Quarta regula est, ꝙ in dubijs vita, sensusq; communis virorum bonorum summi debet in exemplum & regulam viuendi: quia præsumuntur habere rectum iudicium sicut habēt rectum affectum. & facit ad hoc Hierony. ad Rusticum monachum & habetur. 16. quæst. 1. sic viue. & Arist. 1. Ethic.

5. Regula. Quinta regula est, quòd in his quæ sunt mala quia prohibita iure tantū humano excusat consuetudo præscripta aut legitima: quia tollit legem est etiam legum interpres, secundum communiter doctores. cap. cum dilectus. & cap. fin. de consuetudine. & habetur distinctione 4. capi. in istis. & cap. sequent. cum glo. immo & ait Syluester titu. scrupulus quæstione 4. quòd eadem ratione excusat consuetudo quęcūque rationabilis scienter tolerata à legislatore non reclamante cum possit obuiare, etiam si non sit præscripta vt ait idem tit. consuetudo. tit. lex, & alij summistæ, & Angest. in moralib. cap. 8.

Sexta regula est secundum Palude in quarto & communiter doctores & Ioannem Andreā, & Florent. vbi supra, quòd quando homo non peccat mortaliter nunquam incurrit excommunionem à iure: quia talis excommunicatio semper est iusta: ideo nunquam nisi pro peccato mortali fertur à iure: vbi autem constat de veritate cessat præsumptio in foro conscientiæ & iudiciali proportionabiliter. secus in sententia à iudice quæ potest esse iniusta & ligare saltē in foro Ecclesiæ si nō sit nulla, vt de hoc latè egimus superius in libro 2. de Ignorantia quæst. 26. sed aduerte, ꝙ mortalis est transgressio eius quod sub ex communione mandatur seu prohibetur à lege vel ab homine, licet aliàs non sit prohibitum aut pręceptum vlla alia lege: vt patet de incidentibus cadauera humana ad trāsportandum aliò ad sepeliendum, & de intrantibus monasteria sanctæ Claræ, etiam bono animo cōtra prohibitionem & excommunionem latā super hoc: quia ratione inobedientiæ peccant mortaliter, licet alio iure non sit aliàs prohibitum neque sit malum de se: quòd si talis transgressio non fuerit mortalis vera vel præsumpta virtute ipsius aut alterius præcepti id prohibentis, non incurritur pręfata excommunicatio iuris vt dictum est. 6. Regula.

Septima regula est quòd in quolibet casu prętermittens facere quod lex imponit excusari potest à peccato saltem mortali, quamuis non semper à veniali: si hoc facit bono animo per virtutem epicheyę sine contemptu ratione alicuius periculi aut necessitatis seu circunstantię consideratę, putans se non peccare mortaliter, paratus nullo modo facere si putaret esse mortale. Hęc Florent. vbi supra & Syluester, & Caietanus in summula tit. ieiunium. titu. contemptus. titu. pręceptum. titu. detractio. & hęc regula est valde notanda quia rationabilis, pia & fructuosa timoratus. 7. Regula.

Quintus modus generalis deponendi licitè & rationabiliter conscientiam, dubium & scrupulum est doctorum & prudentum bonorumque virorum pręsertim superiorum consilio, iudicio vel imperio humilis subiectio, vt ait Florentin. & Gerson vbi supra, vt scilicet qui habet cōscientiam inquietam, dubiam vel scrupulosam disponendam captiuet & subijciat suum intellectum non solum obedientię & iudicio superiorum, sed & sapientum & bonorum virorū quantumcunque sibi aliud videatur, & sic secundum consilium & sententiam ipsorum formata conscientia, quòd licitè agit potest licitè agere, idq; rectè æstimare. & ratio est, quia in prędictis rationabiliter agimus, saltē non peccamus illis acquiescēdo, etiam si sic inuincibiliter erremus & operemur. quia excusamur per ignorātiā inuincibilem, & insuper meremur per humilitatem. Na cùm nos nobis ipsis nō sufficimus: rōnabiliter 5. modus.

ter confugimus ad sapientiores & eos sequimur vt supra in primo modo generali dictum est. Nam hic est ordo hierarchicus à Deo institutus in Ecclesia, vt minores illuminentur per superiores: sicut fit inter Angelos secundum Dionysium, & gloss. ordinaria, Grego. super id Iob 1. Boues arabant & asinæ pascebantur iuxta illos. ideo Prouerb. 3. Ne innitaris prudentiæ tuæ. ideo Thobię 4. Consilium semper à sapiente perquire. & Prouerbiorum 22. Ne transgrediaris terminos antiquos quos posuerunt patres tui.

Vnde Gerson 3. par. lect. 4. de Vita spirituali, corollario 8. dicit hoc vnum generale damus documentum, credere scilicet sapientiorum & bonorum iudicio. & contra communes eorum sententias non leuiter agere nec sibi scrupulos anxios & timidos formare hoc præcipuè necessarium est religiosis respectu suorum superiorum & ignaris Diuinarum legum & iunioribus. & faciunt ad hoc supradicta in secundo & tertio modo generali. Item idem in tractatu de consolatione Theologica. lib 4 prosa 4 dicit quòd moralis certitudo sufficiēs ad bonitatem actus quò ad incipientes & iuniores in via virtutum acquiritur pręcipuè per auctoritatē maiorum. & principalis causa instituendi religiones fuit auctoritas regiminis cum magis obedientia præstaretur quàm proprię rationi, quę in plurimis dubia est valde debilis & incerta. præualere similiter habet hæc auctoritas respectu quorumlibet iuniorum ad magistros vel parentes. sic Pythagorę schola seruabat. sic & Deuteron. 32 Interroga patres tuos & dicent tibi, maiores tuos & annunciabunt tibi. maiores intelligo eos qui multis experimentis eruditi sunt in agibilibus: quorum iudicia dicit Aristo. 1. Ethic. esse recipienda tanquam principia propter multa vidisse. Item idem Gerson in tractatu de diuersis Diaboli tentationibus alphab. 70. litera E. & tract. de meditatione, consideratione 16. alphab. 68. P. & in tractatu de remedijs contra pusillanimitatem. litera E. & latius in Epistola contra professum inobedientem alphab. 71. A B N. 8. vbi agitur de exercitijs simplicium deuotorum idem sæpè replicat. vnde etiam refert Florent. vbi supra. & Gerson 2. part. sum. alphab. 37. litera S. quod cum quidam discipulus D. Bernardi. non posset deponere scrupulos suos: propter quod non audebat accedere ad celebrandum: dixit ei B. Bernardus, vade frater & in fide mea celebra. obediuit ille simpliciter & omnis eius scrupulus perpetuò recessit.

Quòd si quis scrupulosus dicat. Vtinam talis esset meus prælatus qualis erat Bernardus: crederem faciliter imperanti acquiescerem consulenti: Nunc autem cùm mei superioris paruam sapientiam conspicio: nō audeo meam conscientiam suæ fidei committere. respondet ibi Gerson. quisquis ita dicis & sapis erras & desipis: debes enim illi obedire non vt homini sed vt Deo iubenti cuius vices ipse gerit. Luc. 10. Qui vos audit me audit. dummodo prælatus non iubeat contra Deum, & hoc probabiliter constet. Nam Prælatus est medicus spiritualis cui subditus infirmus tenetur obedire & credere in dubijs, vt Gerson latius probat in dicta Epistola contra Monachum inobedientem. adeò quòd si de duobus malis alterum esset necessarium faciendum, scilicet vel ex obedientia Prælati comedere carnes in die veneris sancti etiam renitente conscientia timorata, aut facere aliquam abstinentiam aliàs bonam contra præceptum obediētiæ rationabiliter impositæ: vtiq; minus malum esset facere primum quàm secundum: & ergo eligendo illud minus malum subditus nō malè sed benè agit, vt de hoc supra quæstione 8. & quæstione 9. latius dictum est. Ideo subditus ad superioris imperium, ait Gerson, vel comedat, vel abstineat: & non curet sumere medicinas corporales vel spirituales ex proprio capite contra consilium & obedientiam superiorum atq; prudentum. & contra consuetudines rationabiles approbatas suæ religionis, aut communitatis, vt ait Florent. vbi supra. & facit Ambro. & habetur de consecr. distinct. 5. cap. contraria. Et hoc est verum quando non est omnino clarum esse illicitum id quod præcipitur & prælatum errare: tūc enim non est ei obediendum in illicitis secūdum communiter doctores.

Tandem nota, quòd hic modus generalis ad serenandum conscientiam credendo doctis prudentibus & superioribus, est valde vtilis & securus & meritorius, & præstat omnibus supradictis. quia & omnes alij modi etiam modus epicheyzandi debent regulari secundum iudicium prudentum: ideo ad hunc modum humiliter in omnibus recurratur, quia & in moralibus omne iudicium, etiam ipse leges debent summi & librari secundum iudicium boni viri, idest prudētis & docti non malè affecti maximè in casibus particularibus.

Contra prædicta arguitur primò, quia in dubijs semper est tutior pars eligenda cap. iuuenis desponsalibus. Item secundò qui amat periculum peribit in illo. Eccl. 3. & sic, periculosè agens peccat. Item tertio bonarum mentium est cognoscere culpam vbi non est. secundum Augustinum & Gregorium & habetur distinctione quinta capitulo ad eius. Item quartò si esses in articulo mortis certè non velles cum tali scrupulo sic agendo mori. ergo non est standum prædictis modis: sed omnino tutior pars est eligenda: & cauendum à scrupulis & inquietudinibus conscientiæ omnino, & non faciendum est contra eos secundum modos & regulas supradictas. Argum.

Respondeo negando consequentiam, & ad antecedens. Dico ad primum & secundum ꝙ Respondeo.

intelliguntur vt supra in tertio modo generali dictum est. Item quòd agendo secundum modos & regulas supradictas eligitur pars tutior & securior, & non exponit homo se periculo: sed potius opposito modo agendo se exponit periculo, & temere eligit partem minus tutam. Dico etiam secundum Floren. vbi supra ex B. Thom. quòd non agit periculosè vllo modo qui cum leui scrupulo tantum agit.

Ad tertium respōdeo quòd intelligitur quòd bonarum mentium est cognoscere culpam in generali se peccatorem recognoscendo & habere peccata alia occulta: non autem in speciali absolutè sine conditione. Item cognoscere, idest timere culpam etiam in speciali & sic cauere opportunè & debitè culpam & eius occasiones antequàm adsit culpa ipsa, secundum Gerson, Florentinum & Conradum, vt latius de hoc supra libro secundo de Ignorantia, quæstione tertia in responsione ad secundum argumentum, idque aliquando de consilio, aliquando de præcepto est.

Ad quartum respondeo etiam secundum Syluestrina tit. scrupulus, quæstione tertia, quòd in articulo mortis multa homo faceret, & teneretur facere, quæ non essent necessaria, nec expediret ea facere in vita, sicut disponere de domo sua per testamentum & huiusmodi, quæ non est necesse facere in vita. quantò magis quòd deponendo scrupulos & conscientiam secundum modos & regulas supradictas bene licitum est sic velle mori tanquam cum electione partis tutæ aut tutioris, vt supra dictum est.

QVAESTIO XIIII.

Qui sunt speciales modi ad irrationabiliter deponendum, speciales aliquos scrupulos & inquietudines, dubiaque conscientiæ.

Respondeo. Respondeo, Hic supponitur sicut & verum est, quòd sicut infirmitates particulares habent sua particularia remedia, & non sufficiunt generalia propter particularis incircūstantias morborum: ita contingit in spiritualibus, ideo oportet speciales modos pro aliquibus specialibus scrupulis dictare de ijs, qui vt plurimum contingunt. Dico ergo quòd solent contingere septem scrupuli speciales hominibus, contra quos sunt sua specialia remedia contraposita.

1. Scrupulus & remediū. Primò ergo contra nimis scrupulosos in replicando confessiones putantes se non esse sufficienter confessos de omnibus vt requiritur, & est remedium hoc, scilicet quòd si talis replicatio confessionum eorundem peccatorum magis inquietat vel fatigat ipsos vel aliosque tranquillat; tunc cum consilio superiorum & peritorum cessetur à reconfessionibus illorum peccatorum mortalium, de quibus scrupulosè dubitatur an sit mortalia, vel quòd non sint sufficienter confessa. & hoc est verum quando homo non habet probabilitatem vel notitiā de aliquo mortali, vel de indebita confessione facta. & ita secundum iudicium prædictorum cessando à reconfesfione proijciat se fiducialiter & humiliter ad pedes misericordiæ Dei, de ea sola principaliter confidendo; non autem de nostris iustificationibus, aut de nostra diligentia. Et ratio huius prima est secundum Gerson in tertia parte sum. tractatu de remedijs contra pusillanimitatem alphabet. 70. litera B C. & in tractatu de diuersis Diaboli tentationibus. alphab. eo. litera Z. quia debet homo putare quòd impossibile quo ad nos videtur habere certam sciētiam quòd quis sit omnino sufficienter cōtritus & confessus de suis peccatis; ita quòd nemo per infallibilem & absolutam certitudinem, sine speciali reuelatione scire potest an sit in gratia verè sufficienterque pœnitens etiam per sacramentum confessionis. & ideo non se fatiget homo stultè ad sciendum seu faciendum impossibile, ad quod non obligatur. Secunda ratio secundum eundem Gerson est: quia ipse sic tentatus si ab alio similiter tentatu requireretur quid faceret, sic consuleret, si esset doctus & prudens. ergo idem consilium habeat pro se in suo casu, postposita passione & scrupulo turbante iudicium ipsius. Nam vt etiam ait Caieta. in summa tit. scrupulus, si esset sine impedimēto illius passionis etiā rectè & certitudinaliter iudicaret in suo negotio sicut in alieno. quod patet, quia nūquam iudicat se reconfiteri debere, nisi quia sæpe post confessionem occurrunt dubia & timores prædicti. igitur potius est credulitas vel scrupulus irrationabilis à passione proueniēs quàm à recta ratione, & ideo deponendus modo prædicto. Quòd si quis scrupuletur aut inquietetur in confitendo aut reconfitendo peccata venialia minuta: remedium est secundum Gerson vbi supra, quòd non curet nimis peccata hęc cōfiteri, præsertim particulariter, nisi aliqua quæ videntur grauiora: reliqua autem omnia simul, vel in generali breuiter & succinctè confiteatur. & sic ponderet suam negligentiam vt præponderet fiducialiter clemētiam Dei infinitam. quia cum secūdum communiter doctores in statu naturę lapsę sit moraliter impossibile sine speciali gratię priuilegio omnia peccata venialia vitare: & non obligemur ea vllo modo confiteri: vanum igitur erit si quis solicitetur nimis ea omnia omnino confiteri: præsertim cum inquietudine conscientiæ & cum maiori eius detrimento. Item quia ex tali confessione vel solicitudine sæpe non quietatur conscientia, neque mundatur: sed potius fœdatur magis & inquietatur.

sicut ex frequenti recentis lateris lotione plus luti & sordium in aqua cotrahitur. ideo melius est dimittere conscientiam in pace super his: & ꝙ solum imbre lacrymarum irrigetur: sicque fœcundata radio gratiæ cœlestis solidetur. Eccl. 7. Noli esse nimium iustus, & non sis nimius; vulgare prouerbium est.

2. scrupulus & remed. Secundò contra scrupulosos nimis volentes esse attentos & intétos orationibus suis & officio Diuino & huiusmodi, qui & ideo propter hos scrupulos sæpe replicat orationes & verba & videtur eis ꝙ non dixerunt attente ꝙ nec plene protulerunt verba consecrationis & huiusmodi, remedium est secundum Gerson vbi supra contra tales scrupulos agere, non replicando quod semel dictum est, etiam sine actuali attentione: & considerent quod sufficit virtualis & quòd homo non se distraxerit à proposito seu per notabilem negligentiam secundum communiter doctores vt Tho. secunda secudæ quæstione 83. de hoc latè. & quando fuit aliqua modica negligentia venialis & parua distractio melius est sine reiteratione dolere de illa negligentia confidédo de misericordia Dei vt supra dictum est: quàm ex nimia reiteratione non necessaria valde inquietari. ad idem est alia ratio, quia scilicet ex hac reiteratione non habetur intentum, sed potius oppositum, quia scilicet non quietatur sed magis inquietatur conscientia & attentio & sequuntur alia detrimenta. Et hoc etiam est verum in reiteratione verborum consecrationis, in quibus si sunt sic prolata quòd manfit verborum significatio sufficit quamuis non fuerit exacta pronuntiatio literæ, m vel n, vt communiter tenent doctores. immo vt ait Caietanus secunda secundæ quæstione 83. articulo 17. sæpe fit à scrupulosis quòd occupant suam mentem ad hoc vt velint esse intenti & attenti quod potius est euagatio quàm attentio: quia potius habent attentioné pro obiecto intétionis quàm ipsam attentionem ad verba distinctè & reuerēter dicenda & quàm ad ipsum Deum. eleuatio enim mentis in Deum in consecratione debet esse maxima, non intésiuè & per abstractionem à sensibilibus vt dictum est: sed maxima obiectiue & quò ad conatum, infra latitudinem tamen attentionis ad ipsa verba dicenda vt decet. Hæc Caietanus.

3. scrupulus & remed. Tertiò contra importunas cogitationes blasphemiarum & spurcitiarum occurrentes contra Deum, & beatam Virginem, contra fidem, contra castitatem multipliciter, præsertim inter orandum & contemplandum ad Deum, ad imagines, & huiusmodi: remedium est triplex. Primum secundum Gerson in tractatu contra pusillanimitatem vbi supra, & in tractatu de discretis exercitijs deuotorum, & contra spiritum blasphemiæ alphabeto 71. litera M N O P, & tracta. de diuersis Diaboli tétationibus alphab. 70. litera T, & tractatu de meditatione considera. 16. alphab. 68: P. alibi sæpe, quòd debent taliter afflicti considerare quod nunquam est peccatū saltem mortale in talibus cogitationibus horrendis, nisi quando eius volūtas consentit, & fauet, aut cum dilectatione eas amplectitur & deliberate gaudet eas adesse. vnde quando displicent, & non consentitur eis sed potius ille hominem cruciant, certè imputantur ad meritum & purgationem propter difficultatem, & repugnātiam contra eas. ideo non debet homo ex hoc turbari, aut desperare, seu inquietari: sed potius confortari, & magis sperere de maiori gratia, & gloria, quia etiam si contra pugnando quis committat aliqua venialia ex negligentia, seu alias: tamen ex feruore charitatis, & labore, que contra pugnando patitur deletur pœna debita illis venialibus: quæ absorbentur, & consumuntur ab igne charitatis.

Ideo secundum remedium est ꝙ homo sic tétatus transeat gaudenter, confidenter, & fortiter agens in via Dei: non curans talia spurca tentamenta quæ lædere non possunt non cōsentientem: sicut bellator fortis magis animatur & prosequitur victoriam, pertransitque sordes ab inimicis immissas super caput eius non lædentes eum: quia tunc signum est quòd inimici iam deficientes non habent alia arma fortiora quibus ipsum victorem lædant. ideo irridens tales sordes inimicorum parum lædentes homo fortiter transeat, quia & inde habet signum victoriæ & gratiæ maioris vt dictum est. Quare optimum remedium est non curare de eis, neque litigare, neque examinare, neque disputare contra eas vllo modo; & hoc maximè cauendum quia impossibile est eis sic satisfacere: sicut impossibile est retinere ventum & caniculum latrantem reprimere contra pugnando: immo magis homo inquietabitur eis respondendo & litigando aut reconfitendo eas in speciali. sed homo taliter tentatus prædicto modo confortatus contemnat & irrideat tales sordes & inimicum immittentem: & quasi in ipsum inimicum eas reijciat dicens intra se gaudenter: ò immunde spiritus nihil aliud iam potes, hoc nihil est: ex quo non mihi placent nec illis assentio. & ideo tuæ sordes cassè cadunt non me lædunt: tuæ sordes in te sint, ego Deum meum adoro: & sic dicat Aue Maria aut genu flectat in reuerentiam illius mysterij contra quod sic tentatur homo. & ecce immundus superbusque spiritus non patietur se sic diu contemni & recedet cum sordibus suis. Immo & non curet homo solicitè has tentationes confiteri, aut reconfiteri ex quo non sunt peccata saltem mortalia. Sed homo præsertim deuotus potest ex humilitate & timore conscientiæ aliquando & raro eas confiteri: non cuilibet indifferenter sed solum alicui sacerdoti discreto & experto in his, vt sunt

communiter religiosi. & hoc faciat non descendendo nimis ad particularia: quia magis sordidat & inquietat taliũ loquela specialis: sed sufficit semel ita dicere aut tangere, vt confessor intelligat mentem confitentis. Quòd si amplius vexauerit: satis est eidem confessori vel alteri in genere simpliciter dicere: tales aut sup tali materia huiusmodi malas cogitationes habui: tamẽ per Dei gratiam non mihi placuerũt nec assensi, quamuis fortè immoratus sum in eis: ideo timeo quòd non tam cito vel non omnino eas impugnauerim vt debui & huiusmodi: & hoc sufficit. Ad consilium autem habẽdum possunt explicari intra vel extra confessionem, vt oportet. quòd si ex causa nostra culpabili prouenerunt, puta ex negligẽtia, otio, curiositate, aspectu incauto, labore, seu abstinentia indiscreta & huiusmodi: tunc tales causę debent explicari in cõfessione ad culpam declarãdam & ad remediũ debitum tali causæ apponendum & huiusmodi, vt oportet secundum iudicium boni & prudẽtis viri. Tertiò si valde vrgent adhuc tales sordidæ & blasphemæ tentationes: homo inuocet Dei auxilium: & confidenter proponat ei bonum desiderium suum & intentionem fidelem bonam & puram & hoc illi offerat: quamuis inuitus ex sensualitate vel aliunde hæc homo patiatur ad maius meritum aut purgationem: & sic faciens oret aliquid, vel faciat Deo aliquod obsequium in reuerentiam illius mysterij contra quod tentatur vt dictum est.

4. Scrupulus & remedium. Quartò contra nimis solicitos nimisq; timentes, ne Deum offendant putantes se in omni bono deficere & peccare: remedium est triplex secundum Gerson in tractatu de diuersis Diaboli tentationibus in fine, & tracta. de discretis exercitijs de votorum, & in fine. alphab. 71. litera R S. Primò quòd per se vel per alios debitè inquirant ad quid sub mortali tenentur, cum quadam morali & probabili certitudine secundum iudicium prudentum, vt supra quæstione 13. dictum est: & homo id caueat solicitè & emundare conetur. venialia autem non nimis solicitus sit in speciali cõfiteri vt supra in primo scrupulo dictum est: sed ea caueat solicitè quæ si omnino cauere & emundare non potuerit non anxietur: quia nullum ibi periculũ est. Deus enim semper id permittit, vt Iebusæos & Amorræos sub tributo seruire & sæpius rebellare in terra promissionis, vt sic simus humiles & timorati, de Dei misericordia potius confidentes. Ideo nullus præsumat de sua munditia sic vt cogitet nihil iam in eo peccati esse. Nam & id cogitare valde periculosum & sæpe falsum est. Faciat igitur homo quod cõmodè potest & reliquum Dei misericordiæ committat. & cùm nouerit non esse mortale vel de illo non esse timendum: tunc quietet conscientiam suam & in spiritus libertate procedat ad opus bonum cõfidendo de Dei misericordia, quamuis plures alias negligentias veniales admiserit.

Secundò, q si sic non poterit homo se quietare, tollat illam timidã imaginationem seu causam à qua timor ille prouenit: quod fiet non curando nec illam considerando sed occupando se circa alia, vt supra quæstione 13. in secundo modo dictum est.

Tertiò consideret Dei misericordiam, quòd scilicet per eam & non ex nostris iustificationibus principaliter saluandi sumus. Psal. 53. & 70. In te domine speraui in iustitia seu ĩ veritate tua libera me. q. d. secundum Bernar. & Gerson, nõ in mea iustitia, sed in iustitia tuorum meritorũ ò Christe, & per consequens in tua misericordia libera me. alias per rigorem iustitiæ nostræ non iustificabitur omnis viuens. Ideo hic humiliter & fiducialiter homo de Dei misericordia confidens, fortiter sine timore procedat ad bonum. & si millies ceciderit in die, millies etiam resurgere & proficere & ascẽdere in melius conetur, idq; ex animo proponat, vt puer qui incipit ambulare quoties cadit resurgere nititur: & inde merebitur Dei auxilium maius. psal. 83. Beatus vir cuius est auxilium abs te ascensiones in corde suo disposuit, idest qui disponit & proponit resurgere & ascendere etiam si millies cadat. & ita confidens de Dei misericordia vt dictum est; cogitet hunc timorem esse custodiam humilitatis & signum salutis. Prouerb. 28. Beatus vir qui semper est pauidus, quia & omnes habemus causam timẽdi: & hic timor humilis & fiduciam habens in Dei misericordia quando nõ est nimius, ita quòd animum reddat pusillanimem ad bonum sed feruentiorem ad Dei obsequium, magis placet Deo qui nouit fragilitatem nostram, & præsertim in articulo mortis hoc faciat homo, vt infra dicetur in quinto & sexto remedio sequenti.

5. Scrupulus & remedium. Quintò contra nimis timentes & scrupulosè dubitantes, an vere habeant contritionem sufficientem de omni peccato, & an sint verè contriti & confessi cum firmo proposito in futurum vti tenentur: & vtrùm sint in statu gratiæ; remedium est secundum Gerson in tractatu de diuersis Diaboli tentationibus alphabeto 70. litera R. Y. S. & alphabeto 71. R. & tractatu de consolatione Theolog. lib. 4. prosa prima & secunda, & tract. 8. super magnif. par. 3. alphab. 88. C. D. F. quòd prius homo faciat quod in se est secundũ moralem certitudinem, & secundum iudicium boni & prudentis viri: & sic examinet suam cõscientiam & emendet vt iudicat se teneri modo prædicto. Deinde simul sic timeat Dei iustitiã & peccata futura quòd præponderet Dei misericordiam, de ea præcipuè confidẽdo: deinde etiã simul petat à Deo humiliter illuminari & cõfortari vt ipse homo eget ad salutẽ, & faciat ea quæ in alijs præcedentibus remedijs dicta sunt: & his

factis

factis sufficit vt homo se quietet & securus sit. quia nemo potest omnino sufficiẽter & sine vllo defectu facere omne debitũ suũ: neq; sine speciali reuelatione id scire infallibiliter & certò seq; esse in statu gratiæ: & oppositum dicere: est error Lutheri. tametsi certitudine morali seu credulitatis probabiliter potest homo id scire sine speciali reuelatione: & cum speciali auxilio Dei ordinario ad bene agẽdum communiter omnibus dato, potest homo facere quod tenetur ad salutem. Et hæc probabilitas sufficit ad serenandum conscientiam super prædicta: quãuis adsit aliqua formido parua ex humili timore ad Deũ putando quòd serui inutiles sumus, quodq; nõdum omnino egimus quod & quomodo debebamus secundum dignitatem beneficiorum Dei. Sed hic timor non debet anxiare, sed humiliare & confortare magis hominem ad bonum: quia nõ est periculosus, neq; reponit hominem extra statũ salutis & gratiæ. immo & omnes habemus iustam causam sic timendi: qui etiam sic humiliter non formidaret certè periculosè & præsumptuosè se haberet & viueret, vt ait Gerson in tract. de cõsolatione Theolog. lib. 4. prosa prima & secunda; immo ex hoc humili timore magis Deo placemus cõfidendo præcipuè de eius misericordia quàm de nostris iustificationibus vt sæpè dictũ est. Quòd si quis scrupuletur ex hoc ꝙ non fecit quicquid potuit: cogitet secundum doctores vbi supra quod viator non tenetur agere omne quod potest, neq; omnem possibilem examinationem vitæ suæ: sed id solũ ad quod obligatur ex lege, & ad moderatam diligentiam secundum negocij qualitatem: neq; tenetur pęnitere ad extremum conatum feruoris. quia Deus id nobis non taxauit, sed sufficit dolor de peccatis propter Deum ita quòd nullo modo vult eũ offendere nec offendisse etiam si remissus sit.

Not. 1. Vnde nota primo si veniat tentatio quærẽs à te qui habuisti filium ex adulterio gratissimum scientia & sanctitate pollentem, nunquid velles nõ habuisse talem filiũ ex illo adulterio: ex quo non aliunde talis filius tibi prouenit? quid eligis è duobus carere filio an adulterio? si dicis quòd carere filio ecce conscientia contradicit: si placet filius cum illa filij vtilitate, iam videris non debitè cõtritus de adulterio quod adhuc placet fuisse. ad hoc respondeas non absolutè sed distinguendo ꝙ scilicet iam post factum placet quidem filius & vtilitas & effectus bonus per Dei misericordiam subsecutus. sed displicet causa & peccatum illud ex mea malitia commissum; displicet inquam ꝙ per peccatum filium habui, & ita de peccato dãnatur peccatum. Rom. 8. Similiter homo doleat de morte patris & gaudeat de hęreditate inde secuta, doleat de furis latrocinio & gaudeat de iusta eius pœna, vel dicas ꝙ non tenetur homo tunc respõdere seu se determinare ad alterã partem illius dilematis aut tentationis. sed potest habere se priuatiuè diuertereq; ad alia vt proximè dicetur. Item secundò si vrgeat te tentatio quòd non habes veram cõtritionem, ex quo nõ sic doles de peccato vt de re temporali aut de iactura. &c. Respõdeo quod nõ est necesse sic intensiuè & sensuali dolore dolere: sed sufficit quòd displiceat peccatum ita ꝙ iã in simili casu nequaquã homo pro quacũque re Deum offendere vult, & non petit amplius Deus à nobis. Item tertiò si titubet homo an vere habeat contritionem vel propositum cauẽdi, considerãs an vellet seu eligeret mori, dilaniari, aut perdere honorem aut damnari ad pœnam æternam potius quàm peccare aut peccasse. Respondeo quòd non oportet has quęstiones comparatiuas facere: & quando fiunt nõ oportet respondere se determinãdo ad alterutram earum partem tunc eligendam: sicut nec tunc imminet casus in quo necessariò alterum illorum sit exequendum; ideo sufficit tacere & ad alia diuertere: vel si omnino vis respõdere dic verè & humiliter coram Deo. Si nũc se offerret iste casus vbi mihi esset necessariò alterũ illorum eligẽdum: certè quid tũc eligere deberem scio, quid autem facere nescio: nunc autem Deum offendere nolo: de futuro non affirmo me hoc vel illud esse facturũ aut electurũ absolutè: quia fortè insciens fragilitatis meę mẽtiar præsumptuoseq; loquar in vtroque, vt Beatus Petrus nocte passionis non impleuit quod ex zelo quidẽ sed inexpertus suę fragilitatis se pro Christũ facturũ pręsumptuosè promisit. Itẽ quartò, Si eueniat tentatio dicens: quid faceres si tibi tua damnatio reueletur; nũquid eligeres hodie in tali vel tali peccato permanere, aut à tali delectabili peccato & vtili abstinere, an potius peccare? Itẽ nunqd malles nũc peccare delectabiliter aut vtiliter tali peccato & post saluari, an è cõtra? Respondeo secũdum Gerson vbi supra dictum est ad tertium, & insuper addit Gerson hic specialiter ꝙ debet homo verè dicere in animo suo. Volo sperare in Deo quia sic ipse mihi præcipit: & credo Deum non reuelare nisi verũ, sed nõ ita vt neget seipsum. ideo nolo peccare & volo saluari & in ipsum sperare. ita ꝙ homo semper respondeat non vnica simplici cathegorica sed duplici: vt pueri dum interrogantur quem è duobus potius diligãt patrem aut matrem, respondent, vtrunque. Sic Petrus, Tu scis Domine quia amo te. q. dicat. & alij te amãt. Ita quando tibi duo mala sub electione proponuntur: si sit necessitas eligẽdi & exequẽdi alterum illorum: tunc eligatur quod probabilius videtur non esse malum, aut esse minus malum, vt sup. q. 5. & 8. dictum est. Si autem nõ sit necessitas exequẽdi: tunc etiam non est necessitas eligendi: sed taceatur vt supra ad tertium dictum est. & nullo modo eligatur absolutè alterũ illorum: quia malum nunquã est eligibile & ita vtrunq; malum respue & elige bonũ recognoscens

Not. 2. Not. 3. Not. 4.

scens tuam infirmitatem dicẽs, nolo peccatum, nolo damnationem : volo saluari & sperare vt infra in 7. scrupulo habetur. Dicit etiam Gerson vbi supra quòd in casibus comparatiuis supradictis, & maximè in tertio casu suprapositо de futuro, nõ debet homo affirmare tunc se non peccaturum: quia esset pręsumptuosum & sępe falsum: sed sufficit ei si verè de præsenti firmum propositum tunc habeat cum Dei adiutorio vitandi omnia peccata & ad id diligẽtiam adhibẽdi; quodq; de præsenti non vult vllo modo etiã in posterũ peccare; vt hoc etiam ait idem in regulis moralibus. Vbi etiam dicit quòd neq; iudicare debet homo se peccaturũ in tali vel tali casu quia iã esset peccare. quod intellige secundum Angest. in moral. c. 8. in fine, & Aurea rosa super Euãgelia in q. impertinẽtibus casu. 8. & in sua summa Syluestr. tit. confessio. 1. q. 21. Si habeãt simul aliquẽ actũ seu promptitudinẽ actualem seu virtualem seu aliquam complacentiam voluntatis in tali peccato, aliàs non est peccatũ. & ratio est quia nunquam est peccatum in puro actu iudicij seu alterius potentiæ, nisi sit aliquo modo voluntariũ respectu actus prohibiti: sicut neq; pecco si solũ iudico ꝙ sine gratia Dei ego certè olim vel aliquãdo peccarem siue peccabo.

6. scrupulus & remed. Sextò cõtra nimis timẽtes & secum disputantes an sint præsciti vel prædestinati. cogitãtes ꝙ ex quo Deus scit quid tandem de illis erit: & cũ volũtati eius nemo resistere possit: & ipse immutabilis & infallibilis sit. ergo nihil proderit contra niti: & per consequens quòd per fas & nefas eò tandem homo de facto perueniet etiam sua vtens libertate: & sic homo cogitans vel ducitur in desperationẽ salutis aut in profundum peccati se ad omnia laxando vel præcipitando.

Remedium est sexcuplex secũdum Gerson in tract. de diuersis Diaboli tẽtationibus alph. 70. litera. q. & in tract. de meditatione spirituali. alphab. 76. t. & in tract. de cons. Theolog. primò ꝙ talis homo curet vitare aut potius non curet de talibus cogitationibus: sed diuertat seipsum ad alia considerandum & agẽdum, præcipuè in hora mortis caueatur talis disputatio cum Diabolo & meditatio de his: sed tunc homo fortiter permaneat in fide & spe in qua dũ esset sanus toto tempore vitæ permansit. dicat tentationi quòd reseruẽtur tales disputationes & cõsiderationes eius causæ ad aliud tempus sanitatis & ocij melioris, vbi ipse erit sine turbatione: quodq; nunc sero venit talis disputatio aut examinatio, & nõ est tempus ad id neq; ad aliquid innouãdum sed ad finiendum vitam in qua fide vixit. ꝙ si etiam sanus homo non potest diuertere se ad alia cogitandum sed ad respondendum scrupulo aut tentationi vrgenti: ecce potest aliquo de modis sequentibus respondere. Secundò cogitet homo quòd quicquid Deus de illo ordinauerit bene & rectè factum est: & ꝙ homo faciat quod suum est: & Deus similiter faciet: qa & aliàs vanè conabit in oppositũ & periculosè. ideo licet Deus me reprobauerit omnino: tamen adhuc debeo illi seruire & obedire præcipienti: quia & ipse dignus est propter suã excellentiam, & propter tot beneficia hucusq; collata mihi spiritualiter & tẽporaliter. Itẽ quia recta ratio sic dictat, vt hoc bene agat & viuat: qui etiã si nõ esset Christianus propter bonum rationis quod est maximum, rectè viuere debet. Item quia bene viuendo minus punietur in inferno aut alibi quã si malè ageret &c. huiusmodi multa consideret: & sic paulatim merebitur auxilium Dei quodq; tẽtatio discedat opportunè, & oret Deum vt remedium sibi placitum apponat. Tertiò consideret quòd cùm Deus mẽtiri nequeat quia verax est: neq; seipsum & sua promissa vtpotè iustus negari queat: ideo saluabit certè & dabit gloriam omnibus quotiescũque se cõuertentibus ad eũ: seruiẽtibus illius & neminẽ dãnabit neq; dãnare decreuit nisi propter de merita sua: quia sic ipse promisit per se & per suos Prophetas, sanctos Euãgelistas atq; Doctores: & per exẽpla latronis in Cruce. Nã & Deus ipse dicit se non velle mortẽ peccatoris neq; delectari in perditionibus nostris, qui vult oẽs saluos fieri, vultq; salutem & gloriã nostrã & ad Deum cõuersionem: & secundum Chrisost. Deus quasi dolet cùm hominem propter peccata dãnare debet, secũdum iustitiam suam quasi coactus. & cõcordat gl. super illud Esa. 1. Heu vẽdicabor de inimicis meis, dicens, vt pater pius & punit & dolet quia punire nollet. Vnde & Scot. in 1. dist. 41. & concordat Gabr. & Ochã, & B. Tho. 1. p. sum. q. 23. artic. 5. in sententia licet in verbis seu modo loquẽdi disonare videantur aliqualiter, dicunt ergo ꝙ Deus bene quidem prædestinat hunc vel illũ ad gloriam & ad eius media ex sua mera liberalitate: sicq; eius prædestinationis totalis, idest gloriæ simul & gratię & mediorũ ad gloriã, non est alia causa nisi Dei liberalis misericorsq; voluntas. neque reprobat aliquem ad pœnam sensus æternam nisi propter demerita personæ saltem pręuisa: quia alioqui secundum rationem humanam videretur iniustitia: & secundũ Aug. Deus non prius est vltor quàm homo sit peccator. Itaq; reprobationis quò ad pœnam sensus æternam nostra demerita sunt pręcipua causa; quò ad pœnã autẽ damni solius quæ est carentia gloriæ Deus sine demeritis personalibus vel actualibus hoĩem reprobat, vt pueros ad limbũ relinquẽs illos sibi ipsis in sua pditione propter suũ peccatum originale: sicq; quò ad hanc reprobationem ad solam pœnam damni & ad eius media, scilicet quò ad non dandum gratiam illis Deus est præcipua causa: neque in hoc vlli facit iniuriam qui nulli tenetur. Nota etiam quòd quando Deus pręde stinat aliquem ad gloriã vel præscit seu reprobat ad infernum: etiam simul

determi-

determinat aut præscit media per quę homo sal uabitur aut damnabitur, scilicet ppter talia bona vel mala opera, aut media, & nō sine illis. Itē omnibus dat quantum est de se & sufficiēter omnia necessaria vt possint bene operari & saluari: alioqui nō haberemus peccatum neq; damnaremur ad pœnam sensus, vt patet. 1. Thim. 2. Deus vult omnes homines saluos fieri, scilicet antecedenter modo prædicto. & Ezech. 18. Nolo mortem peccatoris: sed magis vt conuertatur, ecce media conuersionis quæ Deus vult, & dat auxilium sufficiens ad ea, & viuat: ecce finē vitæ ęternæ salutis & gloriæ, & de reprobatione patet Ose. 13. Perditio tua ex te Israel. &c. Nota ēt φ cùm habeamus liberum arbitrium & sufficiens auxilium ad media necessaria ad salutē & gloriam: igitur si volumus bene operari, possumus, quòd si bene operamur iam non meremur infernum, sed gloriā. & ergo non obstāte quacūque reprobatione aut præscientia Dei si bene finaliter operamur vt possumus, certè saluabimur: & stat in nostra potestate: cū auxilio Dei præfato bene finaliter operari & saluari stante lege. Nam Deus neminē prædestinauit vel reprobauit ad infernū omnino absolutè quomodocunq; viuat, nisi secundum opera sua: & ita quasi conditionaliter quantùm est ex parte nostra. idest, si bene operamur, finaliter saluabimur, si malè damnabimur. vt ēt ait Soto super ad Rom. c. 9. & Perez. 1. p. q. 23. art. 6. & clariss. doctor Medina in sua lectura: sicq; quoties & dum volumus ratione vtentes in vita & in morte possumus conuerti: & finaliter bene & malè velle & saluari, & cū illa Dei præsciētia & prædestinatione gloriæ & mediorum, φ scilicet finaliter Petrus deliberate tandem apponet tale medium aut conditionem, aut φ decedet cum tali actu finaliter liberè volito: stat contingentia in rebus. neq; in hoc Deus decipitur aut mutatur, neq; eius voluntati resistitur. qa sic certò & determinate ex parte sua ab ęterno pręcognoscit & vult finē, simul cum prędictis suis medijs & propter illa à nobis obtinendum, quòd liberè tamen & conditionaliter ex parte nostra vt dictū est. vt de his latius supra lib. 1. q. 56. habetur. Et cum hæc omnia media cum gratia Dei sint in nostra potestate: ideo nullus desinere debet benefacere & confidere in Dei misericordia. Hic oportet scire secundū dialecticos & Theologos quomodo cum pręsciētia Dei stat contingentia in rebus. & qūo pręd estinatus potest dānari, & pręscitus saluari, in sensu diuiso, non in sensu composito. & quomodo si Deus scit Sortem saluādum, necessariò saluabitur necessitate consequētiæ aut suppositionis: non autem necessitate consequentis, aut absolutè. neq; valet argumentum Sortes necessariò saluabitur vel damnabitur: sed nō saluabitur vt supponitur, ergo necessariò damnabitur absolutè vel necessitate cōsequentis. Nā respondeo negando consequentiam, quia fit æquiuocatio ex parte illius modi necessariò: qui in maiori si vera est, cadit super totam disiūctiuam faciens hunc sensum, hæc disiūctiua est necessaria, Sortes damnabitur vel saluabitur: cuius tamē quælibet pars est contingens: & in consequenti cadit super alteram eius partem, & ideo debet cōcludi. ergo Sortes dānabitur: quæ quamuis absolutè, non tamen est determinate, sed contingenter vera: & cum ea stat φ potest saluari, vt dictū est. & multa alia notentur huiusmodi, quæ non solum à Theologis, sed ab artistis latè tractātur: qūo præfatæ propositiones debent prius resolui & exponi, & sic reprobari. de quibus etiā latè Gerson tract. 8. super magnif. partitione. 3. alph. 88. litera. D E & superius in primo lib. in Quæstionario. q. 55. dub. 10. & 11. habetur. licet Caiet. 1. part. sum. q. 22. art. 4. & q. 23. art. 5. in hoc à communi doctrina aliqualiter dissonet. & Ambrosius Catarinus de prędestinatione: quem Soto super id ad Rom. 8. quos præsciuit hos prædestinauit &c. & latius cap. 9. quòd si Deus volens ostendere iram suam &c. optimè refellit.

Quartò consideret talis scrupulosus, φ ideo damnati nullam habent spem salutis, quia non possunt bene conuerti ad Deum: quia Deus cū eis ad hoc non concurrit, nec auxiliatur eis secūdum Scot. & Duran. in 2. distin. 7. ex Bernar. & Gerson vbi supra: ideo certum est illos esse reprobatos. de viatoribus autem è contra: & debet quilibet de se cogitare, quòd non est reprobatus, sed prædestinatus ad gloriam, quamuis certò & infallibiliter id nesciat, quia ex quo possunt cōuerti viatores ad Deum dum viuunt. ergo & Deus est paratus recipere eos ad veniam. Ioan. 6. Qui venit ad me nō eijciam foras. & per consequens recipientur ad salutem & gloriam. quod etiam patet à signo. Nam si Deus me damnare voluisset & reprobasset: certè iam diu me damnasset, & in peccatis deprehensum ad infernū misisset: quia iam olim id merui. quòd si me eius misericordia expectat ad conuersionē. vtiq; vult eam meamq; salutem, & glorificationem. Esai. 30. Expectat Domin' vt misereatur nostri. Item si me inferno decreuisset: certè nō dedisset mihi hoc desiderium pœnitendi, neq; auxilium suum & sanctorum, neq; affectum illud implorādi: sed neq; præceptū imposuisset sperandi in eum: & desiderādi gloriam, & laborandi ad eam obtinendam, certè hæc omnia non mihi frustra dedisset. cur enim mihi initium bonæ voluntatis daret, si non vellet quantum in se est dare auxilium & complementum viæ salutis & mediorū ad illam? & per consequens ipsam finalem salutem & gloriam? igitur non est desperandum de gloria: neq; à bonis operibus & medijs ad eam desistendum est. Ideo dicunt communiter doctores in 3. distin. 26. & B. Tho. secunda secundæ q. 17. 1. art. 6. secūdum Chrysost. super Illud Io. 8.

Vos in peccato vestro moriemini, quòd etiam si absolute reueletur alicui quòd est reprobatus, aut quòd damnatus est aut damnabitur: non est intelligẽdũ hæc absolutè & omnino quòd ita erit quomodocunq; ille viuat: sed conditionaliter, scilicet si nō conuertitur aut si nō finaliter perseuerat in bono: quia Deus promisit finaliter cō uersis aut perseuerantibus gloriam, & nō potest sibi contradicere aut deficere, ergo iura iuribus sunt cōformanda & secũdũ legẽ sunt reuelationes interpretãdæ stante lege: & quia vt patet ex dictis Deus neminẽ omnino absolutè quomodocunq; viuat reprobat ad infernum nisi propter demerita: & sic Christus se explicauit statim. Ioan. 8. Nisi credideritis in peccato vestro moriemini, quantò magis quòd ferè nulla huiusmodi reuelatio de alicuius reprobatione fit à bono spiritu: ideo nunquam credenda est. immo etiã si fortè extra legẽ fieret alicui expressa reuelatio etiam absoluta, quod quomodocunq; agat tandem damnabitur, tamen adhuc non debet desistere à bono opere: quia manet præceptum nō derogatum de bene agendo, & quamuis nō maneat tunc præceptum de sperãdo gloriam nec ad id teneatur: non tamen omnino debet desperare vt iam finaliter damnati: sed fortè potest & debet ex Dei misericordia sperare gloriam absolutè sibi possibilem in sensu diuiso. Si fortè etiam extra legem Deus aliquando oppositum reuelabit, licet non in sensu composito videlicet stante prædicta reuelatione, vt supra dictum est: & tunc dicat cum Iob. 13. Etiam si me occidat in ipso sperabo. Quintò consideret talis scrupulosus quòd licet mihi sit ignotus finis meus bene ne an malè moriar: & per consequens gloria mea aut damnatio sit ignota mihi; non tamẽ propter hoc à bonis operibus & à spe gloriæ cessandũ est. tum quia per id nō de obligatur homo vt iam diximus, tum etiam quia bona vita communiter ducit ad bonum finem: & raro aliter accidit secundum Hierony. in suo testamento: sicut & bona via signum est boni exitus vt etiam Augest. ait in moral. lib. cap. 15. quòd bona vita & humilitas id promeretur à Deo, & è cōtra mala vita. exempli gratia. Sicut infirmus vel agricola seminãs licet nesciat finem infirmitatis seu laboris seminãdi vel arandi, Si videlicet habebit sanitatẽ & fructum, & quamuis Deus id sciat solus: tamen non propter hanc suam incertitudinem debet homo cessare à remediis & medijs opportunis ad finẽ nec à sua seminatione vel agricultura. Nam stultè aliter faceret dicens Deus scit ergo ita erit: ergo frustra facio: ita similiter dicatur faciẽdum esse in via salutis humanæ: immo, & ex tali gloriæ incertitudine quã appetis, debes ad ipsam gloriam per opera bona per quæ infallibiter obtinetur laborare magis ac magis & cōfortari & ad Deum conuerti, etiã si millies in die cadas. 2. Pet. 1. Satagite vt p bona vestra opera certam vestrã vocationẽ faciatis. Sextò si tua peccata & Dei iustitia te adhuc nimis à conuersione & bono opere & à spe gloriæ deterrent atque deijciunt: Ecce è contra tua cōuersio humilisq; fiducia de Dei misericordia te certius attrahunt. Nam non ex nostris viribus & meritis præcipuè est speranda, cōuersio, salus, & gloria: indigni enim omnino sumus ex nobis. Sed ex Dei misericordia vincẽte iniquitates nostras, Vult enim Deus in hoc gloriosus esse & apparere, & in meritis Christi capitis nostri & eius titulo qui p nobis soluit; & meruit nobis debemus præcipuè sperare; faciendo quod in nobis est vt ei hæreamus per fidem & charitatem efficacem p quę disponimur & nobis merita Christi efficaciter applicantur ad salutem. Sic nos docuerunt B. Martinus & Bernardus prope mortem Diabolo tentanti de desperatione vti diximus respondentes, vt habetur in eorũ historia. ideo Psal. 30. 70. & 53. In te domine speraui &c. vt supra in 5. scrupulo dictum est. & ideo si tẽtatio instat tibi dicens damnatus es, ad infernum ibis. tu dic, pius est meus Iudex Christus Iesus, frater meus me iustificãs pro me mortuus, in suis meritis saluabor. Quibus si vsq; huc abusus sum: certè pœnitet me: & per hanc ad ipsum conuersionem ipse me recipiet & parcet mihi: qa sic ipse promisit. caput meum est in cęlo me sperãs vt illi reuniar per conuersionem. Si replicetur, iniustus esset si post tot peccata tua tibi daret gloriam. respondeo. immo iustus simul & misericors & pius qui post tot peccata me sperat & vocat ad pęnitentiam. qui etiam non propter peccata sed propter pęnitentiam dabit mihi gloriam sicut promisit. certè seruabit sua promissa fideliter, non in rigore puræ iustitiæ, condemnans eos qui non finaliter permanent in peccatis: sed in pietate misericordiæ saluat eos qui conuertuntur ad cor: & à curia iustitiæ fideliter appellant ad curiam misericordiæ ipsius, sicut & nunc ego facio ad pedes misericordiæ eius me proijciens.

21 Septimò contra nimis solicitos de quærenda dulcedine spirituali: & valde tristes & ferè desperãtes quia illã non sentiunt sed potius ariditatem & indeuotionem & ferè nullam affectionẽ ad Diuina, & ideo nimis affligũtur quia vellent deuotè feruenter & cum sapore bonũ exequi: & quia sic non sentiunt reputãt se in peccato vel reprobatos & huiusmodi. remediũ est triplex secundũ Gerson in tract. de remediis contra pusillanimitatem & de cōsol. Theolog. lib. 4. prosa. 3. & de diuersis Diaboli tentationibus. *7. scrupulus & remed.*

Primò cōsideretur quòd prædicta dulcedo & experiẽtia deuotionis non sunt efficacia & infallibilia signa gratiæ & charitatis: neq; è cōuerso ariditas est signum peccati & reprobationis: neque reddunt hominem perfectiorem: quamuis de se iuuent ad bonum.

Secundò quòd licet illa de se iuuent ad bonũ & per-

& perfectionem: tamen propter nostram fragilitatem sępe sunt occasio maioris periculi & prę sumptionis erroris & propriè affectionis, nimiæ confidentiæ, ocij, vanæ gloriæ & huiusmodi: Ariditas autē ècōtra: si homo fortiter in Dei obsequiū cū labore suæ ariditatis ampliùs annitif.

Tertiò quòd cæteris paribus magis meretur aridus faciens bonum propter Dei honorem, quàm habens illa dulcia experimenta. & hoc ratione difficultatis & pugnæ: & propter hoc impetrat magis aut saltem æquè vt ille alius. quia quasi suis expensis laborat & seruit Deo & pugnat pro eius honore & amore. ideo si humiliter confidendo de Dei auxilio & misericordia sic operetur bonum, faciens quod in se est, conando viriliter, & à Deo auxilium petendo simul & bonam voluntatem, & quòd reseruet illi Deus hanc dulcedinem pro tempore & loco præmij in gloria. Nunc autem auxilietur ei in labore suo & huiusmodi: certè hic cæteris paribus melior & securior est: is igitur homo lætetur etiam in sua anxietate spiritus quæ ei cedit in melius: quia ad Roman. 8. Diligentibus Deū omnia cooperantur in bonum.

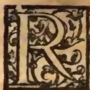
EXPLICIT LIBER TERTIVS DE CONSCIENTIA.

F. ANTONII CORDVBEN. ORDINIS MINORVM REGVLARIS OBSERVANTIAE PROVINCIAE CASTELLAE, QVAESTIONARII THEOLOGICI, LIBER QVARTVS.

De Fide & Ecclesia, & continet Quatuordecim quæstiones, quæ sequuntur.

QVAESTIO PRIMA.

Quæ sunt fundamenta seu arma fidei, quæ fidelis habere debet contra omnes hæreses & errores.

RESPONDEO quòd sunt duodecim quæ in propositionibus sequentibus continentur.

Propos. 1. Propositio prima est quòd est vnus Deus, vna fides, vnum Baptisma. Ephes. 4. quòd videlicet sicut non potest esse nisi vnicus Deus verus ab omnibus colendus: ita nec nisi vnica vera fides, & lex Christi, perquā nūc in lege gratiæ omnes salutem habere possimus: vnicū etiam sacramentum Baptismi est in quo huius fidei professio fit, & efficimur Christiani, & de numero militantis Ecclesiæ vel de hac republica Christi. profitemurq; fidem & legem Christi intra gremium Ecclesiæ semper obseruare.

Propos. 2. Quòd si est vnica: fit vt eadē sit, fuerit, & erit, vera fides Christi semper & vbiq; & apud omnes: itaq; eius veritas non variatur, loco, tempore, & personis: sed quę fuit olim à tempore Apostolorū est ēt nunc, & erit eadē vera & sola fides catholica: adeo vt nulla noua doctrina illi cōtraria possit esse vera, sed hæreticus error est. & in hac propositione oēs etiam hæretici cōueniunt. Propositio secunda etiam ab omnibus Catholicis & hæreticis cōcessa de fide est, credo vnam sanctam Catholicam & Apostolicā Ecclesiam, & expressè habetur in concil. generali Constantinopolit. 1. c. 7. & iterū in Chalced. actione. 2. & in Niceno. 2. actione 7. quāuis Erasmus in respōsione ad censuram Parisien. tit. 11. subterfugere conetur. potest ēt dici credo in vnā sanctā Ecclesiam, vt habetur in d. concilio Nic. vt etiam legit antiquiss. Cyrillus Episc. hierosolymit. in 18. cathechesi dicēs, credo in vnam sanctā Ecclesiā & in carnis resurrectionē, & in vitā æternā. Amen. Ad eūdem, vel ad hūc sensum. 1. credo in Deum vel in spiritū sanctū sanctificantē Ecclesiā. Sed melius dicitur credo vnā sanctam Ecclesiam, vti iam cōmuniter canitur in Ecclesia, & ait etiam B. Th. 2. 2. q. 1. art. 9. ad 5. Caiet. de potestate Papæ in 2. p. apologię. c. 21. & doctores cōmuniter.

Pro declaratione huius secundæ propositiones nota primo quod dicitur credo Ecclesiam, scilicet esse: quia de fide est esse Ecclesiam Christi. idest spiritualē quādam rempublicam Christianā, aut Christianorū omnium & vnum corpus

pus Christi mysticum fide animatū,& eius professione facta in Baptismo coadunatū: quod dicitur Ecclesia, idest congregatio, vel potius cōuocatio, aut collectio fidelū, vt habetur de cōsecratione distin.1.c.Ecclef. de qua ad Colos. 1. & Ephes 1.& 5.sermo est,hanc igitur Ecclesiam credimus q Christus instituit, cui & dedit potestatem,auctoritatē,illustrationem & dona spiritualia ad finem supernaturalem cōsequēdum. ita quod secundum Tho.;Valdens. in doctrinali fidei lib.2.art.2.c.18. collectio aut congregatio fidelium est visibilis:potestas autem eius & dona inuisibilia sunt quæ credūtur,& eius institutio per Christum facta,extra quam nō est salus, vt habetur in extrauagan.Bonifac.VIII. vnam sanctam.de maiorit.& obedientia. & ibi glo.& 24.q.1.c.loquitur. vsq; c. quoniam vetus.& de sum.trin.& fide Cath. sic etiam credimus vnum Baptisma,quod tamen visibile est sicut Ecclesia.

Hinc sequitur primò quòd credere Ecclesiæ non est credere humanę,sed diuinæ auctoritati. quia est credere illi vt regitur & illustratur à Deo & vt Diuinam ad id auctoritatem habet. & ita quando communiter dicitur à doctoribus quòd vltima resolutio credibilium fidei est ad Ecclesiā, & credo Euangelio, quodq; hoc est reuelatum à Deo,quia id sic Ecclesia credit & docet, est idē quod quia Ecclesia à Deo illustrata sic docet,& Deus per eā sic infallibiliter docet. quæ auctoritas Diuina est. & ita fortè cōcordantur opiniones doctorū Catholicorum circa hoc.

Hinc sequitur secundò cōtra hæreticos quòd si est Ecclesia & respublica & corpus Christi mysticū:in ea igitur est diuersitas membrorum habentium varia munera,gradus,virtutes,& dona spiritualia,ad finem vel effectum spiritualem & supernaturalē ordinata,& ab ipso Christo instituta.aliàs non esset eius respub.vt.castrorū acies ordinata.Cāt.6.neq; pulchra,vt Hierusalem:sed Babilonica confusio,vt ait Hylarius in psal.121. nec corpus Christi mysticū esset si ea distinctio cū suo ordine hierarchico ab ipso instituta non esset,iuxta id Rom.12.& 1.Corinth. 12.Sicut in vno corpore multa mēbra habemus, omnia autem membra non eundem actum habent.ita &c. & Ephes.4. Dedit quosdā Apostolos,alios Prophetas,alios Pastores atq; Doctores ad ædificationem corporis Christi. itaq; Ecclesia sine hac diuersitate & ordine esse non pōt, vti hoc Tho. Valden. de sacr. c. 7. 28.lib.& victoria in 2 relectione de Ecclesia. q. 2. & Olius ī cōfessione fidei tom.2 c.33.fol.247.vbi latius de hoc.& tandē Soto ex ipsis optimè colligēs in 4 dist.13.q.1. art.1.dist.20.q.1.art.3. & dist.24.q.1.art.1.& 3. contra hæreticos plus satis probat.& Dionysius de Ecclesiastica hierarchia pulchrius agit. quo etiam fit vt Ecclesia Catholica in vno aut duobus tm̄ manere non possit. vti Abulen.in primo prologo sup Euangelia. q.13. optimè ostendit.

Secundò dicitur,quòd est vna tantum Ecclesia Catholica,ab vnitate fidei & legis Christi. & eorundem sacramentorum.Nam sicut ab vnitate sectæ quò ad religionē,fit vna respublica Saracenorum & altera idolatrarum:quamuis quò ad ciuilia plura regna ibi sint aut esse possint:ita ab vnitate fidei & sacramentorū & legis Christi est vna Ecclesia Catholica non plures. Non sicut in tēporalibus,vbi bene stat plures esse respub.integras atq; perfectas, quarum altera nō sit pars alterius,nec illi subiecta,sed quęlibet sit integra & perfecta, sibiq; sufficiens ad ciuiliter viuendum secundum suas cuiusque leges ciuiles cum suo integro principatu & tribunali : vti est quodlibet regnum per se aut principatus,vt Venetorum, & Ianuensium à nullo alio principatu vel tribunali regulariter pendens,quò ad ciuilē vitam agendum.non inquam sic est,nec esse potest in Ecclesia aut republica Christiana:quę nō nisi vnica esse potest, sicut ait gl.in prædicta extrauag. igitur vna Ecclesia Catholica, idest vniuersalis integra & pfecta,sibiq; sufficiens ad salutē esse debet.quāuis.n.sint plures Ecclesię particulares cum suis prælatis:nulla tamen illarum est integra Ecclesia Catholica,neq; sibi sufficiēs ad salutē, excepta Ecclesia Romana, de qua infra.propositio.8.& 10.agēdum est.sed ex omnibus simul tanquā ex suis membris principalibus constat vna Ecclesia & respub. Catholica.i. vniuersalis integra & perfecta,sibiq; sufficiens, & plenam potestatem habens spiritualem, & eandem regulam fidei, & legis Christi & sacramēta eadem , ad rectè & Christianè viuendum, & finem supernaturalem obtinēdum.De qua vnitate Cāt.6. Vna est colūba mea &c. & Ephes.4. Vnum corpus,vnus Spiritus, vnus Deus &c. & 1. Corinth. 10. Omnes nos in vnum corpus baptizati sumus &c. Et c. 11. Vnum corpus multi sumus &c. & Ioan. 10. Erit vnum ouile & vnus Pastor.& 24 q.1.c. loquitur. vsq; c.quoniam vetus.& in d.extrauag.vnam sanctam.de maiori.& obed. Et qui hanc Ecclesiam diuidit, vel ab ea se diuidit,schismaticus est. De quo & Tho.Valden.in doctrinali fidei lib. 2. artic.2. cap.15. 16. 18.latius agit.

Tertiò dicitur Catholica pro quo nota, vt ait Couarruuias in resolutionibus lib.4.c.14.nu.10. qd Ecclesia Catholica dupliciter accip̄ f. Primò p Ecclesia vniuersali absolutè quæ.s.fuit à principio mundi. & hoc modo est societas omnium fidelium mundi sub vno capite inuisibili Deo in vnitate fidei & religionis coadunata. quāuis professio & protestatio fidei & religionis nō sit eadem semper, nec apud omnes. Secundò modo accipitur specialiter Ecclesia Catholica pro republ.Christi,i.Christiana, ab ipso Christo instituta in statu legis gratiæ. & de hac loquimur semper in toto libro hoc,& præcipuè in hac secūda & in 11.propositione, quæ infra habetur,

& hæc

& hæc Ecclesia Christi vel Christianorũ est collectio fidelium in vnitate fidei explicitè Christi, & professionis eius in baptismo & sacramentorum & legis eiusdem, sub vno capite visibili Papa Vicario Christi coadunata. & hæc Ecclesia Christi dr̃ Catholica.i.vniuersalis perfectione, loco, tempore & natione & obligatione. Perfectione quidem, quia scilicet habet omnia quæ ad salutem æternam obtinendam requirũtur: & in ea sola sunt omnia quæ ad finem supernaturalem sufficiũt, vt proximè de eius vnitate secũdũ gl. in dicta extrauag. habetur, & Th. Vvaldē. in doctrinali fidei lib.2.art.2.c.17.18.28. de hoc & de sequentibus latè prosequitur. Loco etiam tempore & natione dicitur Catholica, quia scilicet his non arctatur, ita ꝙ hic autem nunc aut in hac vel illa natione tãtum debeat esse Ecclesia Christi, vt quondam erat synagoga quando ps.75. Notus in Iudęa Deus &c. aut ꝙ hic vel in hac gẽte sit vna Ecclesia cum vna fide & lege & sacramentis, & alibi alia sint. non inquã hoc patitur Ecclesia Cath. quia sic nec esse vna semper & vbique. Sed sicut eadē Ecclesia est vnica, ita & Catholica cum eadē vera fide, lege & sacramentis eisdem, est semper & vbiq; apud oēs volētes se esse Christianos ex quacunque natione sint.

Omnes etiam homines mundi obligãtur eandem fidem legem & sacramēta suscipere, & per baptismum profiteri & intra prædictã Ecclesiã vel rēpu. Christianã incorporari & eius legibus subdi, extra quam non est salus, vt superius notatum est. de his omnibus & sequentibus videatur noster Medina de recta in Deũ fide li.5.c.13.14. vbi satis pulchrè & copiosè procedit.

Quartò dicitur Apostolica quia fundata est in doctrina Apostolorum quò ad fidem legē & sacramenta neq; aliam contrariam doctrinam habet vt Ephe.2. Superædificati supra fundamentum Apostolorum & Prophetarum. qui autem aliam doctrinam habet Catholicus non est, nec de Ecclesia Catholica quò ad hoc, secundũ Th. Vvalden. vbi supra c.18.

Quintò dicitur sancta.i. pura, munda, & immaculata, quia.s. regitur sanctis regulis veræ fidei & legis Christi, & habet sacramenta quibus gratia confertur & sanctificatur & mundatur à peccatorum sordibus & decora fit apud Deum. Habet etiam sancta ministeria, officia, gradus & dona Diuina, quibus ad sanctitatē ducitur & gubernatur. quãuis hoc de sacramētis & gradibus Ecclesiastici, negēt hæretici. Dicitur etiam sancta Ecclesia à fine ad quē ordinat & ordinatur, scilicet ad sanctitatem & puritatem vitæ & gratiæ & gloriæ. Videatur Tho. Vvalden. vbi supra cap.8.9.10. de quo etiam latius infra propo.11. habetur Eph.5. Mandans eam lauacro &c.

Sed vtrùm ad hoc etiam requiratur, ꝙ omnes de Ecclesia sint etiam sancti & iusti, ita ꝙ soli iusti vel prędestinati sint de Ecclesia, & in ipsis tãtum constet sancta Ecclesia Catholica, vti Lutherani sequentes Vvicleffum peruersè dogmatizant, in quo & ferè totã vim suarũ hæresum faciũt, infra in ꝓpositione 11. latius agit.

Propositio tertia, Semper fuit & erit vsque ad finem mundi hæc vnica Ecclesia Catholica & corpus Christi mysticum & vera fides in ea. Prop.3.

Hæc etiã propositio ab omnibus hæreticis conceditur quia & sequitur ex præcedentibus. Itē quia specialiter hoc à Christo promissum est Matth.16. Portæ inferi, id est peccata non præualebunt aduersus eam nec hæreses nec persecutiones quæcunq; ſm glossam omnium Doctorum: semperq; stabilis & firma manebit fides & Ecclesia. & c.28. Ego vobiscum sum vsque ad consummationē seculi. & Luc. 22. Ego pro te rogaui Petre vt non deficiat fides tua, s. in Ecclesia & sede tua. & Luc.1. Et regnabit in domo Iacob in æternum, idest in Ecclesia militante ſm glos. & Doctores cõiter. & Io. 14. Alium paraclitum dabit vobis vt maneat vobiscum in æternum spiritum veritatis. & 1. Tim. 3. Ecclesia est columna & firmamentum veritatis, vti hoc latius August. de fide ad Petrum. c.43. & Alex. de Ales, par.4. membro 3. q 4. & B. Tho.2.2.q.2.art.6. ad tertium, & Tho. Vvalden. vbi supra c.18. vsque c.21. alijq; Doctores plenè pertractant. Sed hæretici dicunt ꝙ licet sit vera propositio, at verò non semper Ecclesia Catholica & eius vera fides manifesta est hominibus: sed aliquando occulta & latens in aliquibus tantum fidelibus, sicut olim 3. Reg. 18. & 19. Fuit solum in illis septem millibus virorum, & alijs centum occultis, qui idola non coluerunt. Sic dicunt Lutherani à tercentum annis absconditam occultamq; mansisse Catholicam Eccl. cum eius vera fide apud quosdam duntaxat; quam nunc dicunt etiam per ipsos de tenebris reductam in lucem.

Sed certè hic eorum error ex alio errore ipsorũ nascitur, vel illi connexus est, quo dicunt Ecclesiam Cath. esse inuisibilē & in solis iustis vel prædestinatis soli Deo notis esse, vt infra propo.11. probabitur esse falsum. Nunc autē cõtra præsentē eorũ hæresim aliter arguitur, probãdo ꝙ inde sequeretur ꝙ contra supradictã Christi promissionē, portę inferi pręualuissent aliqñ cõtra Ecclesiã & eius fidē. Nã quærimus ab eis quõ tanto tpe Ecclesia Cathol. & eius fides latere potuit? Certè non nisi altero ex duobus modis id fieri potuit. Primò quod oēs fideles ex obliuione veræ doctrinę Euang. aut ex timore, ignorãtia, vel alia quacũq; causa in errorē inducti sunt: aut scdo pp aliquam causam de pdictis fideles oēs tacuerunt neque suã verã fidē manifestè confiteri, neq; falsę doctrinæ resistere ausi sunt aut potuerũt & ita latuerunt. Si primo modo factũ est: iã tota Ecclesia Catholica cũ vera ei⁹ fide pro illo tpe om-

nino perijsset, id quod ex ipsa tertia propositione fieri non potest. Si secundo modo factum esse dicatur iam confessio fidei etiam perijsset: quæ tamen ad Rom. 11. Necessaria est ad salutem: & consequēter portæ inferi prævaluissent contra Ecclesiam Catholicā & fidem eius: dum falsa doctrina aut psecutio aut alia peccato adeo prævaluerunt vt veram fidem tota Ecclesia Cathol. manifestè non confiteretur. Igitur eadē lege promissionis Christi, qua portæ inferi nō prę ualebunt cōtra Ecclesiam & veram eius fidem, fit vt ipsa tota Ecclesia Cathol. eiusq; fides & confessio vbiq; occulta vel abscondita vllo vnquam tempore in mundo esse non possit.

Maximè quia sic Christus edocuit dū Matt. 5. ait, Non potest ciuitas abscondi supra montem posita. Et nemo accendit lucernam & in abscondito ponit. &, Vos estis lux mundi. & Matth. 10. Quod in aure auditis pdicate sup tecta. & Luc. 9 Qui erubuerit me & sermo, me. cor. hoib. &c. quæ omnia in Apostolis, & Pontificib. & Doctoribus Ecclesiæ in munere docendi fidē illis succedentibus specialiter dicuntur. Adhoc ēt aliquo modo faciunt ea quæ inferius proposi. 11. & proposi. 6. differuntur.

Neque vspiam legitur, totam Ecclesiam Catholicam vel omnes fideles eius sic aliquādo latuisse, etiam in maximis persecutionibus, etiam tempore Heliç & veteris legis, vt nō essent multi fideles ex omnibus gradibus & statibus Ecclesię qui veram fidem in ea manifestè colerent, & ēt cum palma martyrij cōfiterentur: & maximè in Ecclesia Rom. & Pōtificibus eius hoc nunquam legitur contigisse.

Propo. 4. Propositio quarta quæ etiam ab omnibus hæreticis conceditur est: ꝙ Ecclesia Cath. non potest errare in fide & moribus. Tum quia sancta sine macula & ruga, vt constat ex propositionibus præcedent. & infra dicendis in 11. proposi. in responsione ad quartū arg. & quia 1. Tim. 3. Ecclesia est columna & firmamētū veritatis. & Christus id promisit Matth. 16. & 28. & Luc. 22. & Ioan. 14. vt proximè in tertia propo. dictū est. Tum ēt quia si posset errare ipsa quæ magistra, columna & firmamentum est veritatis, iam recurrentibus ad eā non esset salus nec infallibilis regula veritatis circa dubia fidei & morum.

Et nota, ꝙ hæc propositio & omnes aliæ loquentes de Ecclesia Cathol. intelligūtur pro omni tempore, de illa etiam quæ nunc est in Christianis temporis huius & semper erit, ab illa primitiua quæ fuit tēpore Apost. per successiones Episc. & propagationes Ecclesiarū particularium diffusa per totum orbem & deriuata: & cum illa cōmunicās in eadem fide & lege & sacramētis, capite principali Christo & spiritu Dei inuisibiliter, Papa aūt vicario illius visibiliter eā regēte, eadem pœnitus Ecclesia Cath. est. Nunquam. n. Ecclesia Cath. desijt aut desinet esse sancta & in vera fide firmata, & permanens omni tempore, vt de hoc etiā latius agit Th. Vualdē. vbi supra, & Axiomata Christiana lib. 3. art. 1. c. 7. & lib. 4. disput. 2. c. 6. & 7. & sequentibus.

Sed vtrum hæc Ecclesia quę nūc est sit minoris aut æqualis auctoritatis cum illa prima quæ fuit tempore Apostolorum & cum sacra script. varij sunt modi dicendi inter catholicos.

Prima opinio tenet Ecclesiam simpliciter esse maioris auctoritatis quàm sit sacra script. idque propter verbum Dei vel Euangelium mētale in corde eius inspiratum, & propter quasdam alias rationes. quam opinionē tenent Abulē. in prologo super Matth. q. 19. & Albertus Pighius in sua Hierarchia, & Olius, & Echius in confutatione responsionis Lutheranorum ad librum oblatum imperatori art. 1. fol. 74.

Secunda opinio est Driedonis de dogmatibus Ecclesiasticis lib. 2. c. 3. propositione 2. vbi distinguit de multiplici Euāgelio mētali, vocali & scripto, & de multiplici Ecclesia primitiua & præsenti, & hac vel simul sumpta vel cōtinuata cum illa primitiua. & secundum has distinctiones dicit Ecclesiam nunc maiorem, nunc æquālē, nunc minorem auctoritatem & certitudinem habere quā sacra script. & q̄ ipsa Catholica Ecclesia habet. Dicit etiam Ecclesiam nostri temporis tantum minorem auctoritatem & certitudinē habere q̄ sacram script. & q̄ Ecclesiam priuatiuam tempore Apostolorum. vbi & latius hæc omnia prosequitur: sed non omnibus persuadet.

Tertia opinio est libri dicti Axiomata Christiana lib. 4. disputa. 2. c. 1. vsque ad c. 11. vbi has duas opin. refert breuiterq; resoluit: sed nulla illarum ei prorsus placet: & quandam aliam tertiam opinionem illas ferè conciliantem ponit.

Quarta opin. est fratris Petri Soto in suo lib. contra Brentium hæreticum non satis laudato; vbi nullam prædictarum opin. refererens suam quoque non multum distantem à tertia opinione præcedente statuit.

Quinta opinio est, quod sacra scriptura simpliciter & omnino maioris auctoritatis quàm Ecclesia Catholica sit: id quod noster Medina in libro de recta in Deum fide lib. 7. c. 18. pulchrè & optimè probat.

Nos autem nulli harum opinionum præiudicantes, sententiam nostram ex ipsis conflatā eas omnes conciliantem meditātes, per quatuor dicta in quibus Catholici omnes conueniunt procedendo interim dicamus. Primò, quod quāuis illa Ecclesia primitiua in personis tēporis illius, scilicet in Apostolis & Euāg. alijsq; Christi discipulis, habuerit copiosiorem auctoritatē ad miracula ad loquēdū varijs linguis & prophetādū & ad sacram scripturam scribendum & alia huiusmodi dona: at verò Ecclesia quæ nunc est, nō quidem distincta ab illa primitiua in fide, lege & sacramentis, & successione Episcoporum,

nam

nam hæc vel nulla, vel schismatica esset: sed Ecclesia quæ nūc est ab illa distincta in psonis, deriuata autem ab illa per successiones Episcoporum ab Ecclesiarū & cum illa cōmunicans in eadem fide, lege, & sacramētis & sacra scriptura, æqualē cum illa auctoritatē habet, quò ad potestatē ordinis & iurisdictionis & ad rectā fidē cōseruādum, & prædicādum, & sacra scripturam exponēdum vel interpretādum, & dubia quæcunque in fide & moribus difiniēdum. Quia eodē spiritu veritatis à spōso suo Christo sibi promisso ad prædicta omnia claues & potestatē habens ducitur & gubernatur vsq; ad finē mundi.

Secundò dico, quò ad dicendum veritatē vt errare non possit in fide & moribus, eade auctoritas Diuina in hac & in illa Ecclesia primitiua Catholica & in sacra scriptura est, nec vlla contrarietas aut cōtradictio in eis esse potest. qa idē spiritus veritatis & vnitatis per eas semper loquitur & in illis est. Quo non obstāte ipsi verbo Diuino semel iam reuelato per sermonē aut per scripturam canonicam Ecclesia subdita est.

Tertiò dico, quòd quamuis antequam Euangeliū scriberetur per Apostolos & Euāgelistas, Ecclesia Christi & eius auctoritas nobis innotuerit per Euangelij prædicationem Apostolicam: & deinde per ipsam Ecclesiam etiā nobis innotuerit, quæ scriptura Euangelij, postquam cœpit scribi, esset vera atque canonica: nunc autē postquam semel ipsa scriptura Euāgelij vt canonica recepta est, per ipsam etiam constat nobis de vera Ecclesia Catholica & de eius fide & auctoritate, vt ait Gerson de examinatione doctrinarū alpha. 18. consideratione 5. litera C. & Osius in confessione fidei, tomo 1. c. 15. & Soto in defensione confessionis catholicæ c. 58. c. 59. & parte 2. c. 47. & Turrecrem. in decr. dist. 4. c. noli.

Quartò tandem dico, licet de aliquibus libris olim dubitatū fuerit, an essent canonici: postea tamē Ecclesia Diuinitus illuminata censuit eos vti verè canonicos recipiēdos, vt in sequenti propositione 5. latius habetur. at verò postquā semel eos vt canonicos recepit, nō potest eosdē vti non canonicos vllo modo repudiare, neque contra ibi scripta quicquam facere: sicuti nec potest sibi ipsi spiritus Diuinus cōtradicere; quāuis bene possit eos interpretari & declarare, & eius interpretationi & declarationi ab omnibus standum est. Itaque licet Ecclesia & sacra scriptura sibi inuicē sint testes suæ veritatis, & altera notificet veritatem alterius: neutra tamē ab altera auctoritatem & veritatem suam habet sed à Spiritu sancto dictante & inspirante: nec in hoc altera maior altera est, vt optime ait Couarruuias in resolutionibus lib. 4. c. 14. nu. 1. & tādem Medina de recta in Deum fide lib. 17. c. 18. latius & pulchrè de hoc agit. Vbi & pulchrè probat, qd simpliciter sacra scriptura sicut & verbum Dei siue scriptū, siue prædicatū, siue inspiratū, maioris est auctoritatis quàm Ecclesia: sicut & verbū aut lex ipsa regis maioris est auctoritatis quàm nuntius eius quālibet certissimus & fide dignissimus est. Optime cum his cōsonat etiam noster Horantius de locis Theologicis lib. 2. c. 5. vti superius & propositione 5. latius habetur. Fortè etiam melius dici potest, quòd licet in auctoritate quo ad nos Ecclesia præstet sacræ scripturæ, non tamen in veritate.

Propositio quinta, in qua non conueniunt nobiscum hæretici qui eam impudentissimè negāt nil admittentes quod expresse in sacra scriptura non continetur; quam ipsi solam admittūt secundum eum sensum quem arbitrātur. Est ergo propositio stādum est generali traditioni consuetudini & doctrinæ Ecclesiæ Catholicæ, etiam nostri temporis circa fidē & mores & sacramenta & canones librorum sacræ scripturæ, & eius expositionem & sensum. Proposi. 5.

Quod patet, quia circa hæc omnia errare non potest; ex quo pertinent ad regulam fidei & morum, vt constat ex supradictis: sicut nec illa Ecclesia primitiua, quæ fuit tempore Apostolorū, nec inter hanc Ecclesiam nostri temporis & illam vlla cōtrarietas esse potest neque dissensio: cum eodē spiritu veritatis & pacis gubernetur.

Et quò ad libros sacræ scripturæ & eius sensum & expositionem specialiter idē probatur, & certè est inuictissima ratio. Nam quærimus ab ipsis etiam hæreticis, vnde has scripturas quas ipsi solas audire vel acceptare volunt sacras esse nouerunt? aut eas esse quas Apostoli & Euangelistæ alijque prophetæ scripserunt? Et in sua prima integritate sine vlla corruptione ab hæreticis vel ab alijs facta permanere? aut tandem eas solas esse canonicas quomodo aut vnde nouerunt? Certè non possunt dicere nisi quod auctoritate Ecclesiæ, aut cōmunis testimonij Doctorum aut vtriusque simul de hoc certi sunt: nam alia miracula aut certam reuelationem de hoc exhibere non possunt.

Tunc iterum quæro cuius Ecclesiæ & quorū Doctorū auctoritate? Certè dicere nō possunt, illius tantum Ecclesiæ primitiuæ quæ fuit tēpore Apost. nam eam in seipsa isti non viderunt sicut nec nos. (de Doctoribus aūt proximè dicemus) nullam ergo aliam Eccl. cuius auctoritate de hoc certi sunt assignare queunt nisi illam primitiuam: nō quidem in seipsa, sed prout per successiones prælatorum & propagationes Ecclesiarum particularium ad nos vsque peruenit: & præsenti Ecclesiæ Catholicæ quæ nunc est cōtinuatur, sub cuius tēporibus isti hæretici nati sunt: & per quā acceperūt credentiā aut fidem vtriusq; testamenti. Doctores autem ijdem sunt nunc & tunc qui in suis scriptis suum nobis testimoniū atque sentētiam de credendis reliquerūt, & per ea nobis exprimunt mentem suam de veritate fidei & sacræ scripturæ & veri sensus eius, quæ

ab illa Ecclesia primitiua vsque ad sua tempora semper erat in Ecclesia Catholica.

Nunc igitur audiant omnes hæretici. Si auctoritas illius Ecclesiæ vsq; ad hanc præsentem cõtinuatæ per medios patres sanctissimos atq; doctissimos & Christi martyres & confessores plurimis miraculis illustratos, quales ĩ Ecclesia fuisse negari non possunt, tanta est vt ipsa sola testificante istæ scripturæ credãtur esse illorũ, quorum nominibus intitulantur, esseq; incorruptæ atque canonicæ: quomodo hæc eadem auctoritas non erit tãta vt ex ipsa etiam credamus quis sit proprius & verus sensus, in quo ipsę sacrę scripturę à principio fuerunt intellectæ, in quo etiã nunc sunt intelligendæ, ita vt veram & firmissimam fidem pariant? Qũo etiam non erit tanta vt per eam verissimè credamus has vel illas esse Apostolicas traditiones solo verbo traditas ab eis, & hanc vel illã esse verã fidem doctrinamq; Catholicam & Apostolicam Ecclesiam? Certè qua ratione dixerint hæretici hanc præsentẽ Ecclesiam ab illa primitiua per tot sanctos patres atque doctores vsque ad nos continuatam circa vnum istorũ falli: eadem quoq; circa omnia prædicta & omnes articulos fidei necesse est contra seipsos impiè dicant falli & errare posse. & eadẽ ratione tota fides immo & Christus ipse negari posset. Quo absurdissimo dato nulla iam dabitur Ecclesia Catholica, quę semper in vera fide permaneat: neq; vlla regula veræ fidei quã sine vlla dubitatione sequamur: id planè quod ipsis tãtum hæreticis cõtingit. de quo etiam latius agit noster Medina de recta in Deũ fide lib. 7. c. 16. vsque ad finem libri & lib. 5. c. 11.

Not. 1. Quibus non obstantibus notãdum est primò ꝙ Ecclesia Catholica, quæ nunc est non potest aliam fidẽ nec vltra illam edere aut docere alia credibilia: neq; condere nouum articulum fidei propriè atque præssius loquendo, neq; aliam sacram scripturam denuò conficere aut superaddere quàm ab Apostolis & Euangelistis scripta est: nec alia sacramẽta instituere. Sed solum potest ea omnia declarare, etiam per noua vocabula quæ in sacra script. nõ habẽtur, vt de hoc etiã Couarruuias in resolutionibus lib. 4. c. 14. & de libris canonicis latius agit; & Medina vbi supra & lib. 6. pulchrè nimis. & determinare potest modos & tempora & sensum ipsorum. Tũ quia ad Galat. 1. Si nos aut Angelus de cœlo euãgelizet vobis p̃ter id quod à nobis accepistis anathema sit. & Eph. 4. Vnus De⁹, vna fides, vnũ baptisma, Tum etiam quia omnia credibilia fidei lex & sacramẽta per Christum tradita ad salutem & Ecclesiæ institutionem, quam ipse solus vt redemptor & caput suæ reipub. Christianæ instituere potest aut potuit, iam per Apostolos & Euangelistas, qui ab ipso Christo sunt testes & prædicatores sui ordinati, sufficienter verbo & scripto prædicata & annũciata sunt, vt ait Cyprian. in sermone de ablutione pedum. Tum demum, quia tota prædicatio & editio vel scriptura Noui testamenti ad ipsos tantum Apost. pertinuit: qui vel ipsi scriberent vel Euangelistarum scripta probarent, & sua auctoritate Ecclesijs legẽda & tenenda mandarent. hoc enim propriũ munus & donum Apost. est: qui soli ad id pro Ecclesia fundanda à Christo electi & destinati sunt. Mar. vlt. Prædicate euangel. omni creaturæ. & Matth. 28. Docete omnes gentes &c. & Act. 1. Eritis mihi testes in omni Iudęa & Samaria vsq; ad vltimũ terræ. & Io. 20. Sicut misit me pater, ita ego mitto vos. & 2. Cor. 5. Idoneos fecit noui testamenti ministros &c.

Secũdò nota quod notanter dictum est Apostolos & Euãg. docuisse verbo & scripto omnia pertinẽtia ad fidem vel salutem. Neq; enim omnia scripta sunt quæ docuerũt: multa nãque verbo prædicauerũt & Ecclesijs seruanda tradiderunt circa fidem & mores & sacramẽta quæ scripta non sunt. & hæc eãdem vim & auctoritatem habent sicut ea q̃ in sacra scriptura continentur. Not. 2.

Primum probatur ex secunda ad Thessal. 2. Itaque fratres state & tenete traditiones quas didicistis siue per sermonem siue per Epistolã nostram & 1. Cor. 11. post multa tradita inscriptis ait. Laudo vos quod sicut tradidi vobis pręcepta mea tenetis. & infra. Cætera cùm venero disponam. & 2. canonica Ioã. Plura habens vobis scribere nolui per chartam & atramentum: spero enim me futurum apud vos: & ore ad os loqui. & 1. Ioã. 2. Quod audistis ab initio in vobis permaneat: quia si id in vobis permanserit, & vos in filio & patre manebitis. & 1. ad Timo. 1. Rogaui te vt remaneres Ephesi vt denũciares quibusdã, ne aliter siue ne diuersa docerent, scilicet: quàm ego docui. Fortè enim tunc nondum omnia scripto tradiderat. & c. 6. ait. Si quis aliter docet, & non acquiescit sanis sermonibus Domini nostri Iesu Christi & ei quæ secũdum pietatem est doctrinæ, superbus est & nihil sciens &c. Ecce de scriptura nõ meminit sed de sermone Christi & Apostolorum. & 2. ad ipsum Timoth. 3. ait. Tu autem assequutus es meam doctrinam & institutionem, scilicet verbo & opere tibi traditam. & Act. 15. Paulus & alij discipuli tradebant ciuitatibus, quibus prædicabant custodire dogmata quæ erant decreta ab Apostolis & senioribus. & tandem ad Timoth. 1. habetur. Reliqui te cretæ vt quæ desunt corrigas, scilicet, docens verbo ea quæ scripta nõ sunt & à me didicisti, ideo sequitur. sicut disposui tibi. & ca. 2. Loquere quæ decent sanam doctrinam. infra, verbum sanum irreprehensibile in integritate. infra, vt doctrinam Saluatoris ornẽt in omnibus, s. moribus ritibus & cæremonijs. vnde constat etiam consuetudines & traditiones erroneas, si quæ tunc fuissent generaliter in Ecclesia, non esse permissas, sed eas tantum esse relictas & edoctas ab

ab Apostolis quæ verè catholicæ sunt. Item secundò vtrunque probatur, tum ipsa experientia: nam sacræ scripturę maxima pars. s. Euangelia & quædam alia etiam secundum ipsos hæreticos sola traditione Apostolica habentur canonica in Ecclesia. Nam in sacra scriptura nihil habetur de hac vel illa scriptura recipienda. Tum etiam id probatur auctoritate omnium Sãctorum Patrum atque Doctorum qui à tempore Apostolorum hucusque in Ecclesia fuerunt: qui cõcorditer dicunt, Christum & Apostolos multa circa fidem mores & sacraměta non scripto sed verbo & opere tradidisse, quæ sunt in practica & consuetudine generali Ecclesiæ Cathol. Et hæc nõ minus dicunt esse obseruanda quàm ea quę sunt in sacra script. ea præsertim quæ generaliter omnibus & pro omni tempore tenenda in Ecclesia tradita sunt, & eo modo quo Ecclesia accepit & interpretata est. Nam de temporalibus & particularibus secus est: & ratio huius est, q̃ ex quo sunt verba Diuina Apostolis reuelata & per ipsos prædicata ad nostram salutem & fidẽ in Ecclesia constituẽdam, sicut & ea quę in sacra scriptura sunt: non ergo minus credenda sunt, neq; minorem auctoritatem habent, quàm si scripta essent, aut quã ea quæ scripta sunt: ad hoc enim nil refert scripta vel non scripta esse. Et hoc verum est de traditionibus illis quas, vti diximus, constat generaliter esse receptas in Ecclesia à tẽpore Apostolorum ad nos vsque deriuatas & traditas, quia vt patet ex supradictis in hoc Ecclesia Catholica errare non potest.

Quòd autem Doctores id ita communiter doceant, testes sunt Dionysius Areopagita de Hierarchia Ecclesiastica. c. 1. &c. Tertullian. de præscriptionibus hæreticorum & clarius cõtra Martionẽ lib. 1. & lib. 4. & latius de Corona militis. Orig. lib. 1. commen. super Matt. hom. 29. & clarius homil. 5. supra numeros, & in periarchon in pręfatione. Cyprianus sermone de ablutione pedum. Athanas. 1. Cor. 11. & lib. de decretis Synodi Nicenæ contra Euseb. & in concil. 12. Toletano c. 4. & in 7. synodo generali actione 7. & in concil. Triden. sess. 4 Basil. lib. 1. de Spiritu sancto. c. 27. 29. Chrisost. super 2. ad Thes. 2. Epiphanius apertè contra hæresem 41. 61. 75. Irenæus clarissimè in lib. 3. c. 3. & 4. B. Clemens lib. 10. recognitionum. & Epist. 4. & refertur dist. 37. c. relatũ. Hiero. expressissimè in Epist. 14. contra Luciferianos, & super id 1. Cor. 11. Nos talẽ cõsuetudinẽ nõ habemus. & Damasc. lib. 4. c. 13. & 17. & Leo Papa. in sermone de ieiunio Pẽthecostes. Isidorus lib. 5. Ethimo. Item Eusebius Cęsarien. in historia Ecclesiast. lib. 3. c. 24. 25. 26. & lib. 4. c. 8. & 14. & lib. 5. c. 6. 24. 25. & lib. 7. c. 2. idem testificatur de Ignatio, Serapione, Egesippo, & Clemente Alexãdrino, & historia Tripartita libro 9. cap. 38. idem refert, & tandem latius & apertius Aug. lib. 2. cõtra Donatistas. c. 7. 8. & 9. & lib. 4. c. 6. & 24. vbi expressè ait, quod id quod semper tenuit Ecclesia vniuersalis nec in Cõcil. prius statutum reperitur, credẽdum est auctoritate Apostolica traditum esse. Idem lib. 11. contra Faustum c. 5. & Epist. 118. ad Ianuarium. & Epist. 86. ad Casulanum, & contra Cresconium Grammaticum lib. 1. c. 32. 33. & lib. 7. de Trinit. c. 4. & alibi sępius. Et refertur distinct. 11. c. Ecclesiasticarum. c. palàm. cap. Catholica. c. in his, & dist. 12. c. illa. & de celebratione missarum. cap. cum Marthæ.

De hoc etiam latius agit Tho. Vvalden. in doctrinali fidei lib. 2. art. 2. c. 22. vsque c. 30. & lib. de sacramentalibus tit. 4. c. 27. & Vincẽtius Lirinen. contra hæreses. & liber axiomata christiana. lib. 2. art. 5. & lib. 3. art. 1. c. 1. 6. & 9. & latius Osius Episcopus Varmien. in confessione fidei tomo 1. c. 27. & tomo 2. c. 32. vbi & refert Theodoritum in sua historia Ecclesiastica lib. 1. cap. 8. dicentem, quòd ex traditionibus Apostolicis in Ecclesia vrgentibus Arrius in Concilio Niceno damnatus est. Quod etiam idem Osius alibi contra Brentium lib. 2. & 3. & 4. & Roffren. contra Lutherum in prologo veritate 9. & in art. 27. & Cano. de locis theologicis lib. 3. latius probant, & Couarruuias in resolutionibus lib. 1. cap. 10. num. 3. & lib. 4. cap. 14. Item Alber. Pigius lib. 1. Hierarchiæ. c. 2. vsq; c. 5. & noster Castro de hæresibus, lib. 1. c. 4. vsque c. 8. vbi refert ipsos etiã Lutheranos cõtra Anabaptistas torquẽtes quasdam scripturas vt eos conuincerent; tandem ad cõmunem sensum & traditionem Ecclesiæ appellasse. & Osius in libello de veritate hæresum siue sectarum temporis huius fol. 12. 18. 23. 28. & in altero lib. 1. contra Brentium fol. 10. & 14. & lib. 3. fol. 167. hoc idem ab ipsis Lutheranis contra illos, & contra Zuinglianos, & Sacramentarios & ab alijs contra alios hæreticos inuicem esse factum ostendit. & tandem Soto in defensione confessionis Catholicæ contra Brentium par. 2. c. 50. vsque c. 70. cum supradictis concordans latissimè de his agit, & prę omnibus noster Medina vbi supra, noster etiam Horantius de locis Catholicis lib. 2. c. 13.

Patet igitur ex omnibus secundum Tertullianum, Origenem, Augustinum de doctr. Christiana. lib. 3. c. 8. aliosque Doctores vbi supra, ad verum sensum scripturarum & veram fidem habendum, ad consensum & traditionem Ecclesiæ tandem esse recurrendum.

Sed tertiò notan. ꝙ duplex est genus prædictarum traditionum Apostolicarum in Ecclesia generaliter receptarum. Primũ est earũ de quibus nullũ vnquã dubiũ fuit in Ecclesia nec initiũ earum reperitur, sed perpetuo à tẽpore Apostolorum in Ecclesia vniuersali obseruatę sunt. Et has constat ab ipsis Apost. verbo & opere traditas esse, secundum Augustinum lib. 4. contra Donatistas cap. 24. vt supra dictum est. & hu-

iusmodi sunt multa quæ Basil. refert lib. de Spiritu sancto, c. 27. vt signatio crucis in frõte, & alibi. abiuratio Sathanę à baptizãdis, inũctio illorũ, baptismus infantiũ, sacrificiũ missę, oratio pro defunctis, vota monastica religionis, & multa alia.

Secundũ genus est earũ de quibus aliquando dubitatum est, & variæ fuerunt sententię catholicorum & Ecclesiarum etiam Apostolicarum: quia vel ab ipsis Apostolis non fuerunt tam clarè omnibus traditæ, vel vbique prædicatæ, vel quia non fuerunt ab omnibus fidelibus illius tẽporis eodẽ modo nec tam clarè aut plenè intellectæ & obseruatæ: & ita temporis decursu magis variatæ aut dubitatæ sunt: tamen postea vt esset omnium in his concordia fidelium in concilijs generalibus totius orbis diffinitæ sunt, & ab omnibus approbatæ. vt est celebratio Paschæ die dominica, & de alijs quibusdam festis Domini nostri, & de die dominica celebranda, & de recipiendo baptismo hæreticorum secundum Augustinum lib. 2. contra Donatistas cap. 7. & secundum ipsum lib. 2. de Doctrina Christiana cap. 8. talis fuit canonizatio aliquorum librorum sacrę scripturæ, vt Thobiæ, Iudith, Hester, Machabęorum, Sapientiæ, Ecclesiastici, & aliquarum Epistolarum Apostolorum, & Apocalipsis, & secundum Ambr. & Chrisost. ieiuniũ quadragesimæ, & eiusmodi alia multa.

Omnes igitur supradictę traditiones primi & secundi generis quæ generaliter tenentur in Ecclesia, licet in sacra scriptura non sint, obseruandæ sunt à fidelibus, sicut ea quæ scripta sunt, & valent ad declarationem ipsarum scripturarum. quia ex quo hæc iam in cõcilijs ab omnibus diffinita sunt, & per Ecclesiam generaliter accepta, quæ in fide & moribus errare non potest, nõ est sup his amplius dubitandũ, vt ait Aug. 118. Epistola ad Ianuarium & habetur dist. 12. c. illa. cap. Ecclesiasticarum, dicens, ea quæ per totum orbem seruat Ecclesia & scripta non sunt, certissimum est ab Apostolis tradita vel in concilijs totius orbis esse diffinita: neque de his omnibus magis dubitandum est quàm de ipsa scriptura sacra: & illis contradicere manifesta insania est. hæc ille in sententia.

Et nota quod prædictæ traditiones sunt recipiendæ eo modo quo traditæ & per Ecclesiam receptæ sunt & non aliter. Nam aliquæ earũ traditę sunt tanquã necessariæ ad veritatẽ sacramentorum, ita quod si aliter fiant non erunt sacramenta: neq; suum habebũt effectum. Aliquę solum sub præcepto, ita quod sine eis erit quidem sacramentum & eius effectus: sed peccabit mortaliter aut venialiter aliter faciens. Aliquæ sunt solũ de cõsilio aut de decentia. Aliquæ sunt generales pro omnibus & omni tẽpore. Aliquæ nõ nisi speciales pro aliquibus aut pro aliquo tãtum tẽpore, vel ex causa qua cessante cessant & ipse, vt fuit præceptum Apostolorum de cauẽdo à suffocato & sanguine & idolothytis, Act. 15. & quòd mulier oret in Ecclesia velato capite 1. Corin. 11. Et hæc possunt per Ecclesiam pro tempore ex causa mutari, vt communicare laicos sub vtraq; vel sub altera tantũ specie, & alia eiusmodi quę ad gubernationem Eccl. spectant.

De quibus omnibus quãdo fuerit dubium an sit traditio Apostolica, & quõ debeat intelligi & obseruari, regula est quam tradit Aug. lib. 2. de doctrina Christiana c. 8. & habetur dist. 19. c. in canonicis. quod illæ traditiones quæ ab omnibus Ecclesijs sine vllo dubio receptæ sunt, eodẽ modo sunt ab omnibus obseruandę. Quando verò non ab omnibus, vel non eodem modo recipiuntur, sequenda est auctoritas plurium & grauiorum Ecclesiarum. Quòd si Ecclesiæ numero sint æquales: tunc illæ quæ maioris sunt auctoritatis sequendæ sunt. Hæc ille. Vnde tandẽ liquet, quòd in his non nisi vsus & obseruãtia Ecclesiæ tenenda est: & præcipuè Ecclesiæ Rom. quæ omnibus præstat, & errare non potest. dist. 11. 12. vt infra proposi. 7. 8. & 10. latius habetur. vt de his etiam Soto vbi supra. cap. 56. vsque 59. latius & optimè agit.

Nota tãdem quartò, quod tũc dicitur & cẽsetur Ecclesiã talem doctrinam, sensum & traditionẽ tenere, quãdo Pastores atq; Doctores eius vniuersaliter sine vlla illius cõtradictione impunita ita tenẽt, atq; consentiunt. Neque. n. in hoc curandũ est de iudicio vulgi aut priuatorum hominum: quia in hoc nullum ius habẽt, sicut neque in decretis & gestis cuiuslibet alterius reip. benè ordinatæ, quod etiã inde patet. Nã cum vna eademq; omnium fideliũ sit fides, eiusq; cõfessio; & ne suũ quisq; sensum sequatur, & vt confusio babilonica caueatur; oporteat ordinem esse & publicum magisteriũ cæterosq; ministros ministeriorum Dei, & præcipuè ad tradendum doctrinã fidei, iuxta id. 1. Cor. 14. Omnia honestè & secundum ordinem fiãt in vobis. Hi autem ministri verbi Dei sunt solũ Pastores atq; Doct. Ecclesiæ qui Apostolis & Euang. successerũt in munere docẽdi fidem & Euãgelium, & sacram script. cũ dono interpretationis sermonũ eius, secũdum id Eph. 4. Dedit quosdã Pastores atq; Doctores in ædificationẽ &c. & 1. Cor. 12. Nunquid oẽs Doctores? Nũquid omnes interpretantur? & ita in his tantũ accommodè & non promiscuè in tota multitudine Christus dedit Ecclesiæ claues regni cœlorũ, & potestatẽ & alia munera & dona illustrationis ad eius gubernationẽ illi promissæ. Horũ igitur tantũ iudiciũ, cõsensus & doctrina siue traditio, quã sequitur Ecclesia ab illis edocta, ipsius cẽsetur Ecclesiæ, inter quos ad summũ Pontificẽ id pertinet: & ea quæ inter alios dubia sũt finaliter definire: auctoritate cui nulli liceat repugnare; nẽpe vt sit ordo per quẽ in vna Ecclesia ad vnitatẽ oĩa reducãtur, vt dictũ est & infra propo. 9. & 10. latius de hoc agitur. Nota 4.

Cùm

Cùm his omnibus expresſè concordant Irenæus.lib.3.cap.3. & 4.cap.43.44.45.& Hieron. & Auguſt.in pſal.86. Dominus narrabit in ſcripturis populorum &c. & pſal.44. Pro patribus tuis nati ſunt tibi filij.conſtitues principes ſuper omnem terram. Et Tertulianus contra Martionem lib.4.& de corona militis & clarius B.Tho. 2.2.q.1.ar.9.10.& alij doctores Scholaſtici in 3. ſentent. diſtinct.25. & Tho.Vvalden.in doctrinali fidei lib.2.art.2.c.20.22.& Caſtro de hęreſibus lib.1. c.4.c.6. vſque c.8. & tandem de his Albertus Pighius in ſua Hierarchia.lib.1.c.2. & 3.& lib.2.c.7.& lib.6.c.3. & Simancas de hæreſibus.c.21.23.& Oſius lib.2.& 3.& 4.cōtra Brētium de iudicibus rerum Eccleſiaſticarū & fidei: & Couarruuias in reſolutionibus,lib.4.c.14.capitulo 16.Vbi de libris canonicis ſacræ ſcripturæ & de alijs per Eccleſias approbatis, & noſter Medina de recta in Deum fide per totum librū ſextum & ſeptimum latius agūt. & multi etiam de hæreticis conſentiunt, quamuis multi etiam eorum diſſentiant propter argumenta quæ proximè ſequuntur & ſoluuntur.

1.Argum. Contra ſupradicta hæretici arguunt tripliciter. Primò,quia omnia neceſſaria ad ſalutē ſunt iam ſcripta per Apoſtolos & Euangeliſtas. non ergo oportet alias traditiones Apoſtolorum Eccleſię vel Doctorum aut aliorum quorumcūque doctrinas aut reuelationes etiā Eccleſiæ auſcultare ſiue recipere: maximè quia periculū eſt incerta pro certis recipiēdi, vt de beato Cypriano ait Aug.lib.contra Donatiſtas in hoc illum eſſe deceptum, dum putauit eſſe traditionem & reuelationem Eccleſiæ de rebaptizandis hæreticis quæ nō erat.& antecedēs patet per Chriſoſt. ſuper ad Titum homil.1.ibi manifeſtauit verbū ſuum in prædicatione quæ data eſt mihi:hęc eſt prædicatio &c.vbi ait,Euangelium continet omnia,& prædicationis verbo omnia concluſit. Itē Auguſt.Super Io.11.tractatu.49.ait, non omnia ſcripta ſunt,delecta autem ſunt quæ ſcriberentur,quæ ſaluti credentium ſufficere videbantur.

Reſponſio ad argum. Reſpondeo negando antecedens. & ad eius probationem ex Chriſoſtomo,dico ipſum ibi loqui de Euāgelio eiusq; prædicatione,in quibus includuntur nō ſolum quæ ſcripta ſed etiā quæ verbo tradita ſunt Eccleſiæ ſiue fidelibus tenenda.Plus igitur includit Euangelium & eius prędicatio quam ipſius ſcriptura ſacra.

Ad Auguſt.autem dico,ipſum ibi loqui de geſtis & myſterijs Chriſti. quo modo ſcilicet conceptus,natus,cōuerſatus & paſſus eſt,ſurrexit & aſcendit in cœlum & alijs eiuſmodi. Ex quibus dicit delecta eſſe quæ ſcriberentur quæ ſufficiūt ad fidem de eo habendam & ad ſalutem.Sunt tamen multa alia quæ dixit & fecit ipſe & Apoſtoli,ad fidem & mores pertinentia & ſcitu neceſſaria,quæ ſpecialiter nō ſcripto,ſed ſolo verbo & opere tradita ſunt Eccleſiæ vti ſuperius probatum eſt:de quibus nō loquitur Auguſtinus:alioqui ſibi ipſi alijsq; Doctoribus & Eccleſiæ (qđ abſit)apertè contradiceret. Rurſus hæc omnia quæ ſufficiūt ad ſalutem ſcripta quidem ſunt in vniuerſali,videlicet vbi de Eccleſiæ firmitate,& auctoritate & obedientia,& de fide illi præſtanda & prælatis atq; doctoribus,& de clauibus,& alijs huiuſmodi ipſa ſcriptura loquitur. Hæc.n. mittunt nos ad ea ſuſcipiēda quæ ab Eccleſia & Patribus tradita ſunt. Neq; periculū ſed certitudo tutiſſima eſt ſenſum Eccleſiæ ſequi, ſi homo ſolicitè velit attēdere quid illa teneat eiusq; doctores,cum quo ſtat quòd homo poſſit decipi per ſuam affectionem vel negligentiam,ſicut & in ſacræ ſcripturæ intellectione.

Secundò ad idem argumētatur,nam licet Eccleſia habeat auctoritatem declarandi & iudicandi de ſcriptura & de doctrinis,& tradendi regulam credibilium & morum vt dictum eſt: ita tamen vt intra metas ſacræ ſcripturæ in his ſe cōtineat & nō vltra progrediatur.Quod probatur. Primò,q̄a ab illa recedere nec Angelo quidem fas eſt.Galat.1. Si quis aliud Euangelizauerit præterquàm à nobis accepiſtis anathema ſit. *2.Argum.*

Item ſecūdò quia regula fidei eſt verbū Dei, cuius reuelationi Diuinæ tantum innittitur fides Eccleſiæ. pſal.118. Lucerna pedibus meis verbum tuum & 2. Pet.2. Habemus firmiorem propheticum ſermonem &c.

Tertiò quia Origenes homilia prima in Hieremiam ait. Neceſſe eſt nobis ſcripturas ſanctas in teſtimonium vocare: quia ſine his ſenſus noſtri non habent fidem. & Hieron. in Matth.23. quod ſine auctoritate ſcripturæ dicitur,eadē facilitate cōtemnitur qua dicitur. & ſup ad Tit.1. ait ſine auctoritate ſcripturarum garrulitas non habet fidem.Item Chriſoſt.in imperfecto.ſuper Matth.24.homil.49.ait.Hoc tempore (quo ſcilicet hęreſes vagātur in Eccleſia) nulla probatio poteſt eſſe vera Chriſtianitatis, neq; refugiū eſt ad veram fidem Eccleſiamq; Chriſti cognoſcendam,niſi per ſcripturas.Item Auguſt.Epiſt.166. ait.In ſcripturis didicimus Chriſtum & Eccleſiā eius. Et tomo 11. contra Epiſtolam Petiliani. cap.2.3.& 4.eſt ad idem.

Reſpondeo negādo quod in argumento prętenditur. & ad primam eius probationem dico, verum eſſe quòd Eccleſia non poteſt aliam fidem nec alia tradere credibilia, quàm nobis per Chriſtū & Apoſtolos prædicata & tradita ſunt: cum quo ſtat: quòd poteſt ea omnia declarando tradere explicitè multa quæ in illis implicitè cōtinentur,aut ſequuntur ex illis.Neq; ſic Euāgelizatur præter quod Apoſtolis Euāgelizatū eſt. vti hoc etiam ſupra ſatis probatum eſt. quod eſt verum etiam ſi alijs verbis clarius non tamen contra ſacram ſcripturam tradantur, vt ait Auguſt. libro 7.de Trinit.capitulo 4.& Gregor. Nazian.& Cyrillus, & Athanaſius.vt Oſius etiā *Reſpondeo ad 1.argu.*

contra Brētium lib.2.& 3.Fol.288.201. 230.&c. & lib.4.latius refert.

Ad secundam respondeo quod regula fidei est quidem verbum Dei, sed non solum scripto, sed etiam verbo aut prædicatione traditum, aut inspiratione occulta vel manifesta quomodolibet reuelatum. de qua traditione & reuelatione verbi Dei nō de sola eius scriptura præcipuè intelliguntur & loquuntur. psal.118.& 2.Pet.2.& aliæ similes auctoritates quæ adduci possunt.

Ad auctoritatem autem Orig. quæ videtur replica contra hoc, dico quòd intelligitur sicut & loquitur contra eos qui priuatis ratiocinationibus & argutijs tantum humanis fidem tractant, quales multi tunc erant hæretici. & hoc docet Origen. esse relinquendum, & in sacra scriptura veram fidem esse quærendam: non quidem quomodolibet intellecta, sed vt ab Ecclesia & Patribus explicatur & traditur vt superius probatum est.

Ad Hieron. similiter respon. & insuper dico, non esse garrulitatem sensus & traditiones Doctorum & Ecclesiæ: ex quo traditionibus Apostolorum & Diuinis illustrationibus aut rectæ rationi per fidem illuminatæ nitūtur, licet in sacra scriptura non contineantur expresse. Solum igitur garrulitas vana est quæ priuatim sine sufficiēte ratione, aut vera Ecclesię traditione profertur, de qua Hieron. loquitur. Chrysost. etiam similiter vt Origenes intelligitur: quamuis etiā posset refutari opus illud vtpotè falsatum ab hęreticis: ideo namq; in eodem libro aliqui errores per hęreticos admixti deprehenduntur. August. autem solum dicit, quòd ex scriptura probatur Origo, vnitas, antiquitas, vniuersalitas, veritas & auctoritas Ecclesiæ Christi: cū quo stat, quòd eius traditiones atque doctrina sicut & alia de fide in sacra scriptura contenta, vt iam diximus accipienda sint.

3. Argum. Tertiò arg. nam interpretatio & declaratio scripturæ & verbi Dei, non nisi spiritu Diuino fieri debet: hic autem spiritus non est alligatus his vel illis personis; sed diuidit singulis prout vult. 1. Corint. 12. ergo non solum Ecclesiæ, aut patribus concilij, aut Papæ datur prædicta gratia interpretationis scripturæ; sed etiam multis alijs priuatis hominibus, etiam illorum superiorum interpretatione prætermissa.

Respondeo ad 3. arg. Respondeo ad 3. argum. quòd illa eius minor est vera regulariter si nō excludatur debita diligētia ex parte nostra. Ioā.5. Scrutamini scriptu. Sed negatur consequentia ratione vltimę partis illius consequentis. Nam licet reuelatio Diuina multis alijs fieri possit: at verò cùm non sit Deus dissensionis sed pacis & vnitatis, fit vt nulla reuelatio vera credenda sit, nisi doctrinæ & traditionibus Ecclesiæ & Patrum eius cōsona sit. immo dum de illa dubium aut incertum est: cùm 1. Ioann. 4. Spiritus probandi sint, & ordo simul & magisterium certum doctrinarum & reuelationum sit in Ecclesia: fit certè vt nulli circa hæc credēdum sit, quousq; per certum iudicium Ecclesię, putà maiorum eius examinatus approbetur. immo neq; in publicum ea priuata doctrinę reuelatio vulgāda neq; Diuina iudicāda est, nisi visibilibus signis eius missio & reuelatio prædicta apud prælatos Ecclesiæ sufficienter ostendatur, vt in capitulo cùm ex iniuncto, de hęreticis. iam decreuerit Ecclesia. Ad quod August. de Doctrinā Christiana lib.3.cap.8. etiam ait dubia esse decernenda ex scripturarum locis planioribus & Ecclesiæ auctoritate. Ad idem est Tertullianus de præscript. hæreticorum. Præsumptuosissima igitur hæresis est prætermissa Ecclesię & sanctorum Patrum atq; doctorum auctoritate & sensu, in quibus iam constat spiritum Christi & veritatis esse; nouum alium spiritum Diuinū & sensum scripturarum quęrere vel sibi arrogare. Sed & de his etiā latius infra propositione 6. in 3. Signo veræ fidei & Ecclesiæ Catholicæ: vbi & alia quinque argumenta hæreticorum cū suis solutionibus ad hoc idem habentur.

Propositio.6. ex tribus signis infallibilibus aut ex quouis eorum sufficiēter & manifestè cognoscitur; vbi & in quibus est vera Ecclesia Catholica, cum vera fide & vero sensu sacræ scripturæ. Primò ex vnitate eiusdem semper antiquæ fidei atq; Doctrinæ & traditionum vniuersalium Ecclesię Christi in fide, moribus & sacramentis, simul & continua successione Pontificum in ea à tempore Apostolorum. Secundò ex sanctitate personarum miraculis comprobata. Tertiò ex concordi omnium Doctorum & Sanctorum Patrum sensu atque sententia. 6. Propos.

Hæc propositio est valde notanda contra omnes hæreticos falso iactantes apud ipsos tantum esse Ecclesiam Catholicam, cum vera fide & sensu scripturarum. Sed ex his vel ex quouis horū trium signorum facilè de suo errore conuincentur, & latibula omnium suarū hæresum illis occluduntur. Nam vbi hęc omnia vel aliquod eorum fuerit ibi certè & non alibi est vera fides & Ecclesia Catholica vt expressè ait Aug. tomo.4. contra Epistolam Manichæi vel fundamenti capit.4. Vti etiam Osius & Soto alijq; doctores antiqui inferius allegati latius prosequūtur. Igitur singula declarantur, simul atque probantur.

Primum ergo signum veræ fidei & Ecclesiæ Catholicæ, est vnitas eiusdem semper antiquæ fidei & doctrinæ & traditionum vniuersalium Ecclesiæ, in substantialibus fidei morum & sacramentorum, à tempore Apostolorum sine vlla varietate aut contradictione fidelium obseruata; simul & continua successio Pontificum in sedibus Apostolicis & præcipuè in cathedra Ecclesiæ vel beati Petri. Hoc inquam, est infallibile signum, quòd ibi est vera fides, & Ecclesia Christi siue Catholica Christianorum qui eam Primū signū veræ fidei & Eccl. Catholicę.

eam tenent atq; sequuntur. Quod probatur dupliciter. Primò quia, vt constat ex supradictis in 4.& 5. propositione, vera fides cum vera Ecclesia Catholica semper coniuncta est & è conuerso; ideo alterum ex altero probatur & ostenditur manifestè. immò ex vera Ecclesia Catholica potius probatur & ostenditur veritas fidei, quæ ibi est quàm è conuerso. Quia notior est etiam sensibus Ecclesia quàm veritas fidei, secundum Augustin. vbi supra contra Epistolam Manichæi capitulo 5. & lib.11. contra Faustum capitulo 5. dicentem Euangelio non crederem nisi auctoritas Ecclesiæ me moueret. Constat autē ex supradictis in quarta & quinta propositione, vnam eandemque fidem & doctrinam antiquam, & traditiones generales Ecclesiæ cū continua successione Pōtificum à tempore Apostolorū, nō nisi vera esse posse vbicunq; illa sint. ibidem ergo etiam constat veram Ecclesiā Christi siue Catholicam esse. & quidem vt noster Medina de recta in Deum fide lib.7.cap.26. optimè prosequitur, legitima successio Pontificum Catholicorum est, cùm immutata doctrina & moribus Ecclesiasticis vnus Pastor & Doctor alteri succedit, & sequens præcedentis magisterio & Cathedræ sufficitur: quia cùm magisterium veræ fidei semper pertineat ad Cathedram Pontificalem Ecclesiæ secundum id Matth.23. Super cathedram Moysi sederunt scribæ &c. neque in Ecclesia Catholica alterutrum deficere possit, vt supra propositio tertia & quarta habetur: iam sequitur manifestè quòd vbi est legitima successio Pontificum in Cathedra Ecclesię, qualis in Ecclesia Romana semper fuit & erit vt infra propositio. septima & octaua probatur, ibi etiam manifestum signum veræ fidei & Ecclesiæ Catholicæ est.

Secūdò probatur idem. quia sicut omnis noua doctrina fidei, morum & sacramentorum est manifestum signum erroris, vt infra proposi.12. latius probatur; ita è conuerso vnitas in antiqua fide & doctrina &c. vt ait hæc propositio, est manifestum signum veritatis eius simul & Ecclesię Catholicę. Nam & psal.116. Veritas Domini manet in æternum.

Vbi & nota, quòd nisi ostendatur quando aliqui fideles à Catholica fide vel doctrina & consensu antiquo fidelium populorum discesserūt, vt ostenduntur hæretici: certè in vnitate antiquæ fidei Catholicæ permanere censendi sunt: eamque esse veram fidem quam illi tenent dicendum est. Quia Deus nunquam permittet errorem aliquem, vel manifestam multorum discessionem ab Apostolica & antiqua Doctrina vera & vnitate Catholica Ecclesiam acceptare, neq; occultè factam permittere vel dissimulare. Sed illi statim, vt cognita est à fidelibus contradicitur. aliàs vel fides vel eius confessio in Ecclesia Catholica periret, vti superius propositione tertia probatum est. Experientia quoque, quoties à tempore Apostolorum hæretici orti sunt, idem testatur. Nam statim illis Catholici restiterunt.

Et cum supradictis expresè cōcordant Tertullianus de præscriptionibus hæreticorum, & contra Martionem libro 1.& 4 Item Cyprianus de simplicitate prælatorum & libro 1. Epistola 6.& libro 4. Epist.2.& 9. & latius Irenæus libro 3. capitulo 2.3.& 4. & lib.4. capitulo 63.& 43. August. contra Epistolam Manichæi vel fundamenti capitulo 4.& 5.& Epistola.16.8.& 67. & quęstio 110. noui & veteris testamenti. & de vtilitate credendi capitulo.6.10.17.46. & contra Donatistas libro 2. & sequen. Origenes in prohemio periarchon & homilia 29.30. Super id Matth.24. Si quis vobis dixerit ecce Christus hic aut illic nolite credere &c. Ambr. de fide libro 1. capitulo 4.& Hierony. in Epistola ad Damasum Papam.& lib.1.& 3. cōtra Ruffinum latius de hoc, & Vincentius Lirinen. contra hæreses. Epiphanius hæresi.73.& in confutatione synodi quæ falsò.7. dicta est. Item actione 6. secundæ Nice. Hylarius lib.7. de Trini. & libro ad Constantium Augustum, Bernard. in cantic. ser. 66. vbi omnes expresè dicunt, quòd sicut vbi est varietas dogmatum atque sententiarum, & vbi non est vnitas Doctrinæ, nec successio legitima Episcoporum ab Apostolis in sede Apostolica, ibi nec vera Doctrina fidei, nec Ecclesia Christi est. Ita è conuerso vbi est vnitas fidei antiquę, & legitima successio prædicta ibi vera fides & Ecclesia Christi quæ vnica & eadē sibi semper est. Cum quibus etiam consonant omnes alij doctores qui infra propositione 10.& 12. referuntur, & Eusebius Cæsarien. in histor. Ecclesiast. libro 12. capitulo 29. vsque 32. & Nicephorus in sua historia Ecclesiastic. libro 4. capitulo 5. & 7. de quo & Osius in confessione fidei tomo 1. capitulo 25.27.& 28. Soto in defensione confessionis catholicæ capitulo 52. vsque 59. contra Brentium latius agunt. & noster. Medina vbi supra. noster etiam Horantius de locis catholicis lib.6.c.6.& 7.

Secundū signum veræ fidei Ecclesię Cathol.

Secundum signum veræ fidei & Ecclesiæ catholicę est sanctitas personarum veris miraculis comprobata. est enim infallibile signum, quod ibi est vera fides & Ecclesia catholica, vbi sunt tot sancti miraculis illustrati, viuentes secundum eam fidem & legem. Quod probatur quadrupliciter. Primò, nam cùm vera miracula sint testimonia Diuina, ex quo à solo Deo fieri possunt, qui solus est supra naturam psal. 71. Qui facit mirabilia solus vti omnes etiam hæretici confitentur: præter quosdam insanos dicētes miracula omnia esse præstigias, de quo & B.Th.1. par.q.105.ar.6.& 3.par.q.43.artic.2.& in 22. q. 178.art.2.& Scot. in prolog.q.2. & noster Medina de recta in Deum fide lib.2.c.7. latius probat.

bat. Igitur si fiant in testimonium Doctrinæ vel fidei; ipsa iam manifestè vera esse Diuinitus cõprobatur. Si autem in testimonium sanctitatis fiant: tunc quoq; veritas fidei & legis, secũdum quam viuentes sancti sunt, Diuinitus ostẽditur. porrò quando ad consolationem fidelium, vel propter fidem aut deuotionem petẽtium fiunt, cùm ipsa fides & deuotio per ea miracula Diuinitus approbetur: tunc etiam ad testimonium fidei reducuntur.

Secundò probatur idem. quia aliàs Deus regulariter per sua miracula nos deciperet, & sanctos suos ei fideliter seruientes; immo & Ecclesiam suam, contra id Heb.6. Impossibile est Deũ mentiri. & psal.144. fidelis Deus in omnibus verbis suis & sanctus in omnibus operibus suis. & Io.3. & 8.c. & ad Rom.3. Deus verax est.

Tum tertiò. quia sic per miracula sufficienter & infallibiliter probata & acceptata est veritas fidei in toto mundo. Sanctitas ergo legis secundum quam, sancta vita est, sufficienter per miracula Diuinitus comprobatur. Nam vt Scotus ait vbi supra, ratio naturalis, & communis omnium hominum sensus hoc habet: nisi enim omnes iudicassent verum miraculum Diuinam auctoritatem habere sufficienterq; probare: certè legem Euangelicam super omnes alias leges, opera, verba, cogitationes & appetitus naturales reprimentem, non reciperent.

Tum etiam quarto, quia sic Christus & Apostoli docuerũt veram suam Doctrinam & fidem per miracula sufficienter persuaderi: eosq; ita reprehendunt atq; condemnant qui veritati vel doctrinæ per miracula confirmatæ non credũt, sicut & illos qui nullo modo crediderunt, vt patet Ioan.5. Si opera nõ fecissem quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent. & infra. Propter opera ipsa credite quia ipsa testimonium perhibent de me. Item Matth.9. Vt sciatis quia filius hominis potestatẽ habet in terra dimittendi peccata ait paralitico surge &c. & c.12. dixit eos irremissibiliter peccare qui miraculis ipsius Christi, non credebant sed Belzebuth attribuebant. Itẽ generalis regula erat in veteri testamẽto, vt ille verus Propheta haberetur qui quod diceret miraculo confirmaret, vt patet Deut.18. & 1.Reg. 12. Exo.14. & 1.Cor.1. Iudæi signa petunt. & habetur de hæreticis. c. cum ex iniũcto. & Mar. Vltimo. Signa autẽ eos qui crediderint hæc sequentur. & infra. illi autem vbiq; prædicauerunt Domino cooperante & sermonem confirmante sequentibus signis. & 1.Cor.2. Sermo meus in ostẽsione spiritus & virtutis signorum &c. & Gal.1. & 3. & Ephes.3. Paulus reprehẽdit eos qui eius Doctrinam miraculis iam confirmatam non receperunt vel eam deseruerunt. Et ad idem est August. Homilia.1. super Act. & Hiero. super Matth.10. & Greg. & communiter Doctores. & Roffen. contra Lutherum art.30.

Si contra prædicta arguatur, primò. quòd aliqui hæretici miracula fecerunt vti ex Suida refert Niceforus in historia Ecclesiastica lib.9. capit.18. de quodam Theophilo Arriano. & libro 12. capitulo 49. de quadam sanctimoniali macedoniana & lib.14. capitulo 17. capitulo 41. de alio quodã Paulo Episcopo Nouatiano alioqui viro sancto & satis docto. & de quodam alio Eutichiano etiam Nouatiano refert Sozomenus libro 1. histor. capitulo 14. ad quod etiam videtur Richard. de Sancto Victore super Canti. capitulo 21. & Gregor. in moral. libro 9. capit.6. ergo miracula non sunt sufficiens signum veritatis fidei eorum qui ea fecerunt, etiam si aliàs viri sancti sint.

Respondeo ad 1. arg. Respondeo primum illi non erant hæretici, quamuis aliqua hæresi inculpabiliter vel etiam culpabiliter essent infecti, propter ignorantiam qua eo tempore multi aliàs sancti viri monachi & Episcopi docti pariter & indocti laborabant: quando videlicet in infantia nascentis Ecclesiæ nõdum veritas erat omnino manifesta circa multa de fide. Nam licet essent tunc aliqua decreta conciliorum: at verò nondum erat omnibus omnino certum quòd esset legitimum: neq; auctoritas & infallibilitas eorum & Papæ circa fidem & mores diffinientium, erat tunc tam certa & omnibus explorata vt nunc est. ac proinde neq; tunc vniuersaliter constabat, quòd eorum diffinitioni sub hæresis crimine aut sub mortali peccato ab omnibus standum esset. Erãt enim tunc multi dissidia & æmulationes conciliorum, Sanctorum etiam Patrum Episcoporum doctissimorumq; virorum & hæreticorum, etiã in ipsis concilijs hinc inde sese inuicem anathematizantium: adeò vt etiam viri docti alioqui sancti sæpe dubitarent cui nam parti esset adhærendũ, tanquam veritatem fidei edocẽti. Sed neq; ipsa Ecclesia & multò minus Concilium generale, aut etiam Papa eam tunc potestatem apud homines habebat ad cogendum, vt suæ aut huius, vel illius concilij definitioni omnes starent. Sed vt refert etiam Soto in defensione confessionis Catholicæ par.3. capitulo 79. Imperatores aliquando quidem Papa consentiente. aliquando verò cũ aliquibus patriarchis & Episcopis, sæpe etiã bono; aut malo zelo ad instantiam hæreticorum tyrãnizantes pro sua quisque opinione vel sententia statuenda ea omnia faciebant: quamuis non ipsi sed solum Episcopi in concilijs definirent: id quod facilè videre est ei qui Eusebium in historia Ecclesiastica lib.12. capitulo 27. & libro 11. capitulo 9. & historiam tripartitam lib.5. cap.20. & libro 9. capitulo 9. aliasque Ecclesiasticas historias Græcas atque Latinas perlegerit. Illi igitur viri hæresibus infecti alioqui sancti, qui illa miracula fecerũt paucissimi quidem, sed ab hæresi mortali per ignorantiam excusati sunt: sicut & nunc contingere potest, aliquos

quos esse simplices viros sanctos aut pios sine pertinacia circa aliqua fidei vel morum instituta inculpabiter errantes, veram tamen eorum fidem implicitam in fide Ecclesiæ retinētes. Ita & illi viri sancti; quamuis in aliquo errantes, nō tamen in testimonium illius sui erroris, sed in testimoniū fidei Catholicæ quā alioqui explicitè profitebātur, in qua suum errorē implicitè deponebant & retractabant, & in testimoniū suæ sanctitatis ad consolationemq; fidelium, illa miracula fecerunt: aut verius Deus ipse per illos ea fecit. Secundò etiam respondeo, vt noster Medina in lib.2. de recta in Deum fide cap.7. ad quædam miracula Gentilium idolatrarum latissimè & pulchrè ait. quod etiam si hæretici prædicti aut alij culpabiliter errantes ea vel aliqua miracula fecissent; non vtiq; per ipsos à Deo facta, neq; petita sunt in sui erroris attestationē; sed vel in testimonium quod verus aliquis Deus & eius Diuina prouidētia de nobis est, quodq; ad eum in necessitatibus piè recurrendū est, vel in testimonium iustitiæ vel innocentiæ alicuius, aut in approbationem deuotionis ipsorum vel aliquorum fidelium simul ibi admixtorum id petentium. & ita aliquo horum modorum prædicta miracula fieri potuerunt, vti Abulen. Exo.7. capitulo 9.10.11. & Deuteronomio.13. quæstione.1. & Matthæo.24. quæstione 140. ait. Et nota quòd idem Medina lib.5. capitulo septimo & octauo. Significat quòd etiā vera miracula Deo permittente fieri possunt & fient per hæreticos & sequaces antichristi ad probationem sui erroris. Sed hoc communiter non tenetur neq; verum esse credo. Deus enim auctor miraculi non potest attestari falsitati neque mentiri.

2. Argum. Si secundò ad idem arguatur, quod multa possunt esse miracula falsa, vt constat Matth.24. Pseudoprophetæ dabūt signa plurima & 2. Thessalon.2. Reuelabitur iniquus ille, videlicet Antichristus, cuius est aduentus secundum operationem Sathanæ in omni virtute signis & prodigijs mēdacibus &c. & Exod.7. Magi Pharaonis fecerunt multa mirabilia. & 1. Reg.28. patet idē de Phitonisa suscitātē Samuelem, vel alium loco eius. hæc autem miracula falsa è veris distinguere homo non potest: qui corporalia non nisi per sensibilia nouit, & per sensus quos tamē demon & homo, etiam suis artibus & præstigijs, multipliciter illudere potest: vt non minus verum appareat miraculum falsum quàm ipsum verum. ergo miraculorum via non est certum & infallibile testimonium veritatis. Sed neq; tutum est miraculis credere ex quo falsa esse possunt.

Respondeo ad 2. arg. Respondeo negando minorem, & similiter consequentiam. consequentiam quidem, quia nos non de falsis sed de veris miraculis dicimus quod habent infallibile testimonium veritatis: qualia fuerunt & sunt miracula sanctorum. Minorem autem, quia quando est dubium verum ne sit an fallum miraculum: id vtique perpendi potest secundum Scot. in prologo. quæst.2. & aiunt Medina vbi supra & noster Horantius de locis Catholicis libro 4. capitulo 9.10. capitulo 11. capitulo 12. Tum primò ex reuelatione cogitationum secretissimarum cordis quæ soli Deo reseruatæ sunt: nec potestas Demonum ad eas directè vel immediatè se extendit, sed mediatè scilicet per sensus & obiecta & species eorum, idq; non cogendo nec clarè videndo ipsas cogitationes & multò minus volitiones, sed solū suggerēdo & species aut media & ipsa phantasmata mouendo, & per signa & motus eorum & per alias coniecturas: non autem certitudinaliter & infallibiliter arguēdo, vt de hoc latius agitur à Doctoribus in secūdo distinctione octaua & nona & Gabriel in canone lectione 31. Tum secundò quia miracula vera non ad vana & curiosa vel falsa: sed ad vtilitatem animæ & corporis, & ad ea quæ Deo honorifica & hominibus vtilia sunt per sanctos viros efficiuntur. Tum tertiò & præcipuè ex præmonitione Diuina dignoscuntur. quia scilicet iam vera fide & Ecclesia Catholica semel constituta & per vera miracula confirmata præuenti Diuinitus & admoniti sumus, ne ea quæ contra ipsius & Ecclesiæ Catholicæ Doctrinam & obseruantias generales iam receptas, miracula postmodum fuerint, vera esse miracula credamus. Nam Deus sibijpsi cōtradicere non potest, nec ipse Deus dissensionis est. & prima Thimot.3. habetur quòd Ecclesia est columna & firmamentum veritatis. & Gal.1. Licet nos aut aliquis etiam Angelus de cœlo Euangelizet vobis præterquam quod Euāgelizabimus & accepistis anathema sit. & Matth.24. Si quis vobis dixerit ecce Christus, idest vera eius fides est, hic aut illic; nolite credere, scilicet contra quod iam recepit Ecclesia. Ideo Matth.7. Attendite à falsis prophetis &c. Igitur manifestum valde signū falsi miraculi eius est, quod contra Ecclesiam Catholicā & fidem eius iam receptā fieret.

Et ita illa minor argumenti falsa est: nam & his modis iam constat miracula Sanctorum à principio nascentis Ecclesiæ esse vera, & per Catholicam Ecclesiam diu approbata, ea verò omnia negari non possunt, vt infra propositione 7. probatur.

Si tertiò arguatur ex illo secunda Petri primo. Hanc vocem nos audiuimus de cœlo allatam: Hic est filius meus dilectus &c. vbi sequitur. & habemus firmiorem propheticum sermonem. vnde videtur, quod miraculum illius vocis non erat satis firmum neq; sufficiens testimonium ad id credendum: & ideo adhibet sacram scripturam Propheticam ei consonam, vt potè testimonium firmius atque sufficiens dicens

cens & habemus firmiorem Propheticum sermonem.

Respondeo. modo illa vox immediatè ab ipso Deo patre formata sit, vt sentiunt aliqui Doctores: modo immediatè ab Angelo in persona patris loquente, vt sentit Abulen. Matth. 3. quęstio. 89. & capitulo 17. quæstio 78. quomodocumque ergo sit, illa vox erat miraculosa & Diuina vel Dei auctoritate in ipsius persona dicta Diuinam habens auctoritatem, sicut & ea quæ prophetæ dixerunt & Euangelistæ: sufficiensq; vt per illam sicut & per verum miraculum crederemus.

Sed Petrus dixit scripturam sacram propheticam esse firmiorem illa voce miraculosa: non quidem ratione ipsius miraculi aut quatenus erat miraculosa: quia vt dictum est, quatenus erat miraculosa sufficientissimum testimonium erat veritatis: sed ratione sensus nostri aut certitudinis nostræ de ipso miraculo an esset verum & à Deo. nam de sacra scriptura iam ab antiquo certi eramus quod est à Deo: de illa autē voce qui eam audierunt poterant dubitare fuerit ne miraculosa & à Deo an non; & ita per sacram scripturam erat examinanda an verè miraculosa & à Deo esset, vt in responsione ad præcedens argumentum dictum est. ideo & beatus Petrus vt verum esse miraculum nobis probaret, adiecit sacram scripturam propheticam illi concordem de qua non dubitamus quòd est à Deo: vt per eam nobis firmius probaret illā vocem illi consonantem esse verè miraculosam, & per consequens sufficientem vt illi ab omnibus credatur. Et ita hæc auctoritas magis confirmat ea quæ proximè in responsione ad secundum dicta sunt, quod scilicet verum miraculum à falso dignoscitur per consonantiam & dissonantiam à vera doctrina fidei iam recepta in Ecclesia Catholica.

Tertiū signum veræ fidei Ecclesię Cathol.

Tertium signum veræ fidei & Ecclesiæ Catholicæ, est concors omnium Sanctorum Patrum atque Doctorum Ecclesiæ sententia, & sensus circa fidem & sacram scripturam & veritatem seu doctrinam Ecclesiæ. Nam & hoc est quod hæretici nimis audire refugiunt, nolentes audire testes omni exceptione maiores; neque Doctorum sensui & sententiæ stare circa hæc; sed ad suum sensum prædicta omnia interpretari volentes, vt ita non possint de suis erroribus conuinci; solam sacram scripturam iudicem veritatis admittentes: vt eam ad suum sensum erroneum sine Sanctorum expositionibus, sine alijs testibus atque iudicibus pertrahant atque peruertant. Et ita ipsi in sua causa volunt esse iudices vel arbitratores simul & testes: adeò vt omnes aliorum Doctorum sensus & interpretationes contemnentes: vix possint à suis erroribus emendari. Quam consuetudinem hæretici omnes habuerunt qui ab initio fuerunt nascentis Ecclesiæ, vt refert etiam Hylarius ad Constantium Imperatorem. & Origenes homilia septima in Ezechielem. Et Augustinus ad Dioscorum, & contra Donatistas, & nunc ipsa experientia probat. Sed his non obstantibus verum est quod concors sententia sensusque Sanctorum Patrum, Doctorum atque Pontificum Ecclesiæ à temporibus Apostolorum hucusque: cui inter Catholicos nulli licuit impunè aut sine nota temeritatis vel erroris contradicere, Diuinam auctoritatem habet vel saltim est infallibile signum veritatis circa fidem & mores & veram religionem Ecclesiæ Catholicæ.

Quod quintupliciter probatur. Primò, quia Ephes. 4. & prima Corinth. 10. & 12. & 13. capitulo Christus instituit Pastores atque Doctores semper esse in Ecclesia ad eius doctrinam; vtilitatem & ædificationem: quibus & obediendum esse præcepit. Matth. 5. Vos estis lux mundi. Et qui vos audit me audit, & qui vos spernit me spernit. Et hoc in Apostolis, dictum est omnibus successoribus eorū, in prædicto munere docendi & gubernandi suam Ecclesiam; videlicet prælatis atque Doctoribus, vt habetur distinctione 21. capitulo in nouo. vt constat ex Actibus 20. capitulo vbi. Ideo Paulus ait, quod spiritus sanctus posuit vos regere Ecclesiam Dei. vt hoc etiam ait Gregorius in moralibus libro 30. capitulo 11. nunc autem non est credibile eos omnes simul ab initio nascentis Ecclesiæ, vsque ad tempus & dogmata hæreticorum destitutos esse auxilio Diuino speciali eiusque spiritu & errasse: sed potius specialiter esse illustratos ab eo ad suum munus debitè prosequendum: maximè cum plures eorum fuerint Sanctissimi viri qui & miraculis claruerunt. Igitur dum diuersis temporibus & locis tam concorditer omnes ipsi aliàs doctissimi & aliàs alijs in rebus dissidentes, in re fidei & morum consenserunt: Certè ad id Diuinitus illustrati vera dixisse credendi sunt. alioqui fallibilem regulam doctrinæ in dubijs emergentibus circa fidem & mores Christus nobis sequi præcepisset, si eos omnes simul errare permitteret.

Secundò probatur idem. quia si omnes illi Doctores, vel etiam maior eorum pars simul nunc viuerent, simulque congregarentur in aliquo loco siue concilio ad rem fidei & religionis, & sacræ scripturæ expositionem & sensum verum pertractandum: nonne standum esset eorum omnium concordi sententiæ, qui tanta doctrina vel sapientia simul & sanctitate miraculis illustrati claruerunt? Quid ergo refert eos nunc suo ore aut suis scriptis simul nobis loqui, suamq; mentem & sententiam declarare

rare

rare immo verò eò maioris auctoritatis & testimonij sunt scripta quàm verba, quò magis considerate & elimatius scribimus quàm loquimur. Sed neque putandum est eos omnes decipere nos voluisse: quorum doctrina simul cum sanctitate clarificata est. Hanc rationem tangunt Augu. de ciuitate Dei lib. 18. c. 41. 43. pro septuaginta interpretibus, & Scot. in prologo quęst. 2. pro fide Catholica causam agentes.

Tertiò probatur idem. quia donum interpretationis sermonum sacræ scripturæ ad Ecclesiæ vtilitatem vsque ad finem mundi cum ea permansurum, quibus alijs magis credendum est à Deo donatum, quàm supradictis Doctoribus sanctis ad magisterium veræ doctrinæ relictis à Christo? Certè sanctitas vitæ ipsorum doctrinam facit maximè venerandam. Quia Matth. 5. Beati mundo corde quoniam ipsi Deum videbunt. & 1. Io. 2. Vnctio docebit vos de omnibus. & Psal. 118. Super senes intellexi quia mandata tua quæsiui. Et Sap. 1. Cum simplicibus. i. puris & rectis corde est sermocinatio eius. Eccles. 37. Anima viri sancti enuntiat aliquando vera plusquam septem circunspectores sedentes ad speculandum: maximè quia cum hac sanctitate miraculis comprobata, accessit ipsorũ eruditio eminentissima & infatigabilis diligentia, ad veritatẽ nobis in suis scriptis reuelandam & intimandam de quo & Bernar. sermone 28. super Canti. & August. de moribus Ecclesię c. 1. & 2. lib. 18. de ciuitate Dei cap. 43. & c. alijque Doctores latius agunt.

Quartò probatur idem. quia in re dubia aut contentiosa maximè antiqua standum est testibus antiquis fide dignis: non autem nouellis hominibus qui tanta fide ad id digni non sunt, vt hoc constat secundum omnia iura & mores omnium nationum; dum de rebus & titulis immemoralibus agitur. Ita ergo cùm agitur de traditionibus antiquis & Apostolorũ, & de fide atq; doctrina Ecclesiæ primitiuæ, & de sensu scripturarum quẽ ipsa habuit: certè standum est cõcordi sententiæ & testimonio prædicto sanctorum Doctorum, Pontificum & Conciliorum Generalium & Prouincialium ab initio nascentis Ecclesiæ potius quàm nouellorum hæreticorum & carnalium hominum cætui & sensui sæpius per Ecclesiam Catholicam condemnato. Nam & secundum omnia iura legitimam illi faciunt probationem, vt etiam ait August. lib. 2. contra Manichęos. ad quod etiam facit id Deutero. 32. & Iob. 8. Interroga patres tuos & annunciabunt tibi, scilicet veritatem. & Psal. 43. Patres nostri annunciarunt nobis. & Prouerb. 3. Ne innitaris prudentiæ tuæ, vbi Gloss. ait, ꝙ ille suæ prudentiæ innititur qui sensum suum aliorum & maximè Doctorum sententiæ anteponit & Ecclesiast. 8. Non te prætereat narratio seniorum & Ecclesiast. 12. Quæ per magistrorum consilium data sunt à Pastore vno his amplius fili mi ne requiras. ibi vide Hieronymum adeo secũda Timothe. 2. Quæ audisti à me per multos testes commenda fidelibus, & Hylarius tractatu de synodis prope finem ait, Grauis auctoritas est veterum: nunquid & horum leuis sanctitas est?

Quintò probatur idem. quia nisi vt dictum est concordi Sãctorum patrum atq; Doctorum sententiæ assentiamus, maxima temeritas est atq; periculum erroris & hæresum inexcusabile. Nam cum 2. Petri. 3. in sacra scriptura & præcipuè in Epistolis B. Pauli sint multa difficilia intellectu quæ à malè affectis & non satis Doctis possunt facilè deprauari, quæ etiam non nisi eodem Diuino spiritu quo sunt inspiratę & scriptę possint intelligi vt habetur in cap. relatum. dist. 37. hic autem sensus & spiritus potius in sanctis patribus & Doctoribus supradictis, quàm in alijs iure creditur esse: vtique fit vt eorum testimonio atque sententiæ sub crimine & pœna temeritatis erroris que grauissimi standum sit. Non quidem ita vt ipsis eorum testimonium vt sacrę scripturæ si Diuinum: sed quòd de vera semper fide & vero sensu & sacræ scripturę & de vera Ecclesia Catholica verissimè & sufficienter testificantur. Nam & multa Concilia Generalia, & Prouincialia, ad condemnandum hæreticos & de fide diffiniendum, sæpe satis esse æstimauerunt auctoritatem aliquorum Sãctorum Doctorum testificantium siue dicentium, id esse de fide vel contra fidem.

Quòd si auctoritas hęreticorum illis opponitur: optimè quadrat quod Valerius Max. lib. 3. de fiducia sui, refert de Marco Emilio Escauro: qui dum à quodam non satis sincero viro malè accusaretur, indignum sibi censes cum illo contendere Respondit: hunc nostis, & me etiam nostis, ipse me de hoc accusat id ego nego: videte ergò cui magis credendum sit. & statim omnes pro illo cum magno applausu sententiam tulerunt. Ita & nos nouimus Lutherum & alios hæreticos: nouimus etiam Hieronymum, Augustinum & alios Doctores sanctos; isti hoc dicunt; illi contradicunt: videte ergo quibus magis standum sit.

Similiter etiam narrat Nicephor. in historia Ecclesiastica lib. 12. c. 15. & Socrates in historia Ecclesiastica lib. 5. c. 10. & historia Triparti. li. 6. cap. 14 19. quod etiam refert Osius in cõfessione fidei Tom. 2. cap. 32. quod Imperatori Theodosio volenti in Concilio rem fidei per disputationem Catholicorum contra hæreticos componere, quidam Sisinius vir prudentissimus id dissuasit: eò ꝙ disputationes eiusmodi non nisi ad contẽtiones valent, proficiunt q; ad maiorem obstinationem hæreticorum, & periculum simplicium Catholicorum vt prima Timoth. 6. & ait Gregorius Nazianzenus libro 1. Theologię. non ergo sic ait ille Sisinius: sed quæratur ab

V ipsis

ipsis hæresiarchis, an ipsi habeant Doctores aliquos pro se; & an habeant Doctores præcedentes pro testibus fide dignis in explicatione rerum fidei & scripturarum. Si dixerint quòd sic; tunc non opus est nisi vt eorum testimonia in libris ipsorum videantur & illis stetur ab omnibus. Si dixerint quod non: id certè intolerabile est omnibus auditu, quòd omnes simul Doctores repellantur & proscribantur ab Ecclesia: nã eadem ratione ipsi potius repelli deberẽt. Quòd si in aliquibus pro se illos acceptent, in aliquibus non contra se: iam secundum rectam rationem vt etiam habetur in regula iuris, non debet quis commodum reportare ex eo quod connatus est impugnare. Quo facto cùm hæretici id audirent: ecce inter se dissentientes, & populus similiter ab eis, vt ædificantes turrim Babilonis confusi recesserunt.

Cum omnibus supradictis concordant Doctores ipsi omnes, præcipuè Cyrillus super Ioan. libro 2. capitulo 5. & 8. & in Epistola synodica Concilij Ephisini. Hylarius vbi supra. & in psal. 125. & Dyonisius de cælesti Hierarchia capitulo primo & Irenæus libro 4. capitulo 63. & Epiphanius hæresi. 61. Ambros. libro 3. de fide capitulo 7. Vincentius Lyrinen. contra hæreses. Gregor. Nazian. Basilius, vt refert etiam Ruffinus in Ecclesiastica historia capitulo 90. & Athanasius in Epistola post Epistolam ad Serapionem pro decreto synodi Nycenæ contra Arrium fol. 263. & in tractatu de cruce fol. 275. August. de vtilitate credendi capitulo 16. vbi ait. auctoritate quidem decipi miserum est, miserius autem non moueri. & contra Iulianum apostatam libro 1. capitulo 2. & libro 2. in fine. & libro 3. de peccatorum meritis. capitulo 7. & libro 1. contra Pelagium & Calestinum capitulo 42. & Hieronymus super Ecclesiastem capitulo vltimo & in Danielem cap. 12. & in Epistola ad Euagrium, & in Epistola ad Paulinum & Gregor. libro 28. morali. cap. 9. & facit sexta Synodus Generalis Constantinopolitana actione 12. 17. 18. & canone. 19. & Concilium Lateranen. I. sub Martino primo canon. 12. 17. ait quæ omnes consonanter Ecclesiæ Patres respuunt & ea Catholica & Apostolica Ecclesia respuit & quæ illi credunt credit. Item 7. Synodus. G. actione 1. ait hæc duo ita connexa sunt vt diuelli & dissociari non possint, doctrina Sanctorum Patrum & Ecclesiæ traditio. & actione 6. tomo. 5. est ad idem & clarius Cõcilium Lateranen. III. sub Leone X. actione. 11. & Concilium Tridentinum Sessione. 4. & facit clementina prima de summa Trinitate & fide catholica. & prædicta sexta Synodus Generalis Constantinopolitana canon. 19. sic ait. Oportet eos qui præsunt, si ad scripturam pertinens controuersia aliqua excitata fuerit, ne eam aliter interpretentur quàm quomodo Ecclesiæ luminaria & Doctores suis scriptis exposuerint. & in 15. Concilio Toletano capitulo 4. dicitur, quòd omne quod contra doctrinam Sanctorum sapitur à regula rectæ fidei abhorrere sentitur. Beda libro 3. de tabernaculo dicens quòd in signum huius Pontifex in superhumerali gestabat nomina Patriarcharum. Exod. 28. Cassiodorus de Diuinis institutionibus capitulo 11. & 25. Bernard. Epistola 190. & Leo Papa cum alijs Pontificibus & Doctoribus: quorum dicta etiã referuntur distinctio. 20. capitulo de libellis. capitulo final. & capitulo decretales. & distinctio. 37. capitulo relatum. & causa. 25. quæstio. 1. capitulo sunt quidam. & Tho. Vvalden. in doctrinali fidei libro 2. articulo 2. capitulo 19. 22. 23. & libro axiomata Christina. libro 2. articulo 6. & Castro de hæresibus libro 1. & Olius vbi supra. & Tandem Soto in defensione confessionis Catholicæ parte 1. cap. 69. 70. & parte 3. per totum illum librum latissimè concordans de his agit. Superius etiam propositione 5. dictum est quòd Doctores in munere docendi & interpretandi fidem, & sacram scripturam Apostolis & Euangelistis in Ecclesia succedunt. & Simancas de hæreticis cap. 21. & 25. etiam latius agit.

Et nota primò. quòd dictum est concordem sententiam omnium Sanctorum Patrum atque Doctorum, esse irrefragabile testimonium veritatis. Nam si non omnes concorditer sentirent, sed diuersi diuersa dicerent: tunc illorum sententia quam sacra scriptura aut traditio aliqua Ecclesiæ scripta vel moribus obseruata firmaret magis tenenda est: etiam si vnius tantum sententia esset. *Nota.*

Quia illa Ecclesiæ sententię siue traditio non nisi vera esse potest. Exemplum est in concordia gratiæ & prædestinationis cum nostro libero arbitrio quomodo stent simul: nam circa hoc non solum inter Catholicos & hæreticos sed etiam inter ipsos Catholicos inuicẽ magna sententiarum diuersitas olim fuit. Nunc autem re magis examinata per Augustinum iam ipse cõtra duas Epistolas Pelagianorum cap. 8. & libro de prædestinatione sanctorum c. 14. & de bono perseuerantiæ cap. 19. & 11. & in Epistola. 106. ad Bonifacium. expresè diffinit vtrũque simul stare & hanc esse veram fidem Ecclesiæ Catholicæ: cui & Concilium Palestinum suffragatur: & Doctores catholici iam illum sine vllo dubio sequuntur. Quamuis Albertus Pighius libro de gratia & libero arbit. & Ambrosius Catharinus lib. de prædestinatione aliter sapere præsumentes aberrauerint.

Aliud etiam exemplum est de matrimonio, nam olim etiam inter Catholicos variæ fuerunt sententiæ, vtrum adultera à suo viro per diuortium separata posset eo viuẽte alteri nubere.

re. Nunc autem per sententiam Augustini de adulterinis coniugijs ad polentium firmatam autoritatibus sacræ scripturæ & Concili Militani & Innocentij Papæ deffinitione, certum est alteri nubere non posse, quamuis Erasmus & alij volentes plus sapere quàm oportet aliud significent.

Aliud etiam exemplum est de libris canonicis & de translatione sacræ scripturæ, de quibus olim diuersæ fuerunt sententiæ: nũc autem sententiæ beatæ Augustini de doctrina Christiana libro 2. capitulo 8. & quorundam aliorum Doctorum firmatæ per Cõcilium Carthaginense Florentinum & Tridentinum, & per consuetudinem antiquam Ecclesię standum est: quæ decreuit omnes libros sacræ scripturæ esse canonicos præter tertium & quartum Esdræ: nostramque translationem vulgatam esse tenendam: quamuis Scioli & hæretici aliter sapientes vel periculose ludant vel obstinatè insaniant contra id Prouerbiorum 3. Ne innitaris prudentiæ tuæ & Sapien. 1. & Ecclesiastici. 3. est ad idem. & latius Ecclesiastici. 6. in multitudine Presbiterorum Vessenum sta: & Sapientiæ. illorum coniungere.

Si verò nulla aut pro vtraque patrum sententia lex aliqua huiusmodi aut consuetudo fuerit: tunc ambæ sunt ad concordiam trahendæ quò ad fieri potest, vt videlicet vna in vno, altera in altero casu veritatem dicatur obtinere. Nam. Iura iuribus sunt concordanda. de electionibus. capitulo cum expediat. libro 6. vnde August. contra Iulianum apostatam libro 1. capitulo 2. non patitur vt vel vnus ex Doctoribus sanctis, qualis erat Chrysostomus, in rebus fidei à vera aliorum sententia dicatur deuiasse, vt Iulianus ille de Chrysostomo impiè dicebat ipsum pro suo errore allegando.

Quòd si concordari nequeunt, communis opinio tenenda est: Nam in casu dubij excommuni hominum sensu apud omnes mũdi nationes pro multitudine præsumitur, nisi notoriè malè dicere vera & certa ratione conuincatur, secundum gloss. in cap. fin. de pœniten. dist. 1. & de constit. capitulo 1. latius agitur à Doctoribus. & Beatus Hylarius vbi supra tractatu de synodis ad idem est. Nam & Aristo. 1. Rethoric. & 7. Ethicorum ait quod sermo communis non est omnino falsus. & primo Topicorum ait, quod probabile verum est quod pluribus & sapientibus videtur. Item in decreto. distinct. 16. capitulo Isidorus. & distinct. 19. capitulo in canonicis. & distinct. 63. capitulo final. & secunda quæst. 7. capitulo puto. habetur quòd illud potius tenendum est quod à pluribus approbatur & corroboratur.

Ex quibus etiam aliud notandum infertur quòd quia non semper de qualibet re habemus omnium Doctorum testimonia; siue quia de illa non omnes loquũtur: siue quia obiter aut obscurè: cum duo vel tres tantum aliquid vt certum dogma fidei vel Ecclesiæ nobis affirmant: id certè sufficit vt inde probetur consensus Ecclesiæ illo duorum aut trium testimonio quando alij non contradicunt. Quia Matth. 18. In ore duorum aut trium stabit omne verbum. Immo etiam si ipsi aut eorum aliqua opera sint quò ad alia per Ecclesiam condemnata: & illi attestantur consensui Ecclesiæ dum ea referunt quæ in Ecclesia Catholica sua ætate certa habebantur: horum etiam sufficiens habetur testimonium, vt est Origenes. Tertullianus. Lactantius & alij Doctores. Facit ad hoc Vega de iustificatione libro 5. capitulo 16. dicens. Quòd vbi vnus Doctor Ecclesiæ præcipuus, vt Augustinus aliquod tanquam certum & indubitatum Ecclesiæ Catholicæ dogma tradit: ab eo discedere ferendum non est. quia non est veri simile eum ignorasse quòd Ecclesia Catholica teneret, aut incerta pro certis tradidisse. de auctoritate etiam Doctorum sanctorũ videatur Abulen. in defensorio parte secunda capit. 81. 82. 83. & Turrecremata in decreto distinct. 9. capitulo noli, capitulo ego solis, & distinctio. 15. capitulo sancta Romana Ecclesia. & distinctio. 20. capitulo final.

Sed cõtra supradicta arguũt Lutherani quin dupliciter. Primò quia sacra scriptura non est proprio hominis spiritu interpretando, sed Diuino quo scripta est, secunda Petri, primo. & Hylarius ait verus eius interpres, sensum ipsius ex ea vel alijs locis eius, potius referat quàm afferat. Et Clemens libro 10. recognitionum, & habentur in capitulo relatum. distinctio. 37. est ad idem. ergo non est standum expositionibus hominum & Doctorum quorumcunque, sed ipsis tantum scripturis sacris. Nam Spiritus Sanctus nusquam præsentius neque viuarius quàm in ipsis suis scripturis est. *Argum. 1.*

Ex quo infertur, solis scripturis sacris esse incumbendum postpositis Doctorum libris. tum vt vitetur periculum eas interpretandi secundũ proprium hominis spiritum. tum vt ex earũ sola lectione certum spiritum atque iudicium ipsius scripturæ, qui quidem spiritus non nisi ab ipsa scriptura est, formemus etiam in nobis supra sanctorum Doctorum scripta.

Respondeo negando consequentiam: Nam Doctores sancti Spiritum Dei habuerunt melius quàm hæretici, secundum quem scripturas illi exposuerunt: & hunc Spiritum eorum scriptis loquentem nos quærimus & sequimur: qui à Deo illuminati & multis miraculis illustrati spiritum Dei habuisse certissimè comprobantur. hęretici autẽ falsissimè & sine vlla apparẽtia spiritum Dei sibi solis arrogãtes, ipsos audiẽtes *Resp. ad 1. argum.*

illisq; credentes vtique de stultis insanos faciũt.

Ad probationem autem vbi dicitur ꝙ Spiritus Sanctus nusquam præsentius nec viuacius quàm scripturis est. Respondeo si per essentiam, præsentiam, & potentiam, intelligat, certè vbique æquè præsens est. Si per alios effectus, vtique alicubi & in aliquibus personis est præsentius per gratiam, & per donum illuminationis, & huiusmodi, & alibi non; alibi magis, alibi minus est. Viuacius quoque in sacramentis gratiam viuificantem conferentibus, & in contritione peccatorum & alijs bonis operibus, quàm in sacra scriptura eiusque sola lectione est. Viuacius verò, idest clarius sæpe in Doctorũ expositionibus est. Nam in multis locis sacræ scripturæ sunt quædam difficilia intellectu secunda Petri. 3. Quæ tamen in Doctorum expositionibus & conciliorum diffinitionibus clarius traduntur. Et hanc claritatem sensus scripturarum quærimus in libris Doctorum sanctorum & aliorum Catholicorum, qui Dei spiritu illustrati clarius eas interpretati sunt. Et quidem mirum est quòd tam repugnanter hæretici fateantur Spiritum Dei, Viuacius, id est, clarius loqui in sacris scripturis & ibi legentes illuminari: & simul dicant Doctores sanctos in earum lectione tam exercitatos non illuminatos esse, nec inde Spiritum Dei bibisse: sed solos ipsos hæreticos & alios quosque etiam rudes homines, & secundum eorum sensum legentes & interpretantes dicant Spiritum Dei habere. Ideo & corolarium illud negatur. non enim est periculum quærendi spiritum hominis in eis: sed potius periculum est spretis sanctorum & Doctorum Catholicorum libris proprio inniti sensui contra Prouerb. 3. vt supra probatum est. Neque enim ex sola lectione sacræ scripturæ secundum ipsius hominis sensum & diligentiam formatur verus eius spiritus & intelligentia atque iudicium, sed ex dono Dei cum debita & humili diligentia. id quod sanctis Doctoribus potius creditur datum quàm superbis & præsumptuosis hominibus & hæreticis. In illis hæ virtutes cum humili diligentia & multa alia dona Diuina fuerunt: quibus perspicuum est Deum illis potius quàm hæreticis sensum suum & scripturarum & multa alia ad ædificationem Ecclesiæ reuelasse.

Argum 2. Secundò ad idem arguitur, quia cum in Ecclesia sit etiam nunc Spiritus Dei ad interpretationem sermonum sicut & olim à tempore sanctorum Doctorum fuit, ergo etiam nunc sicut & tunc dabitur idem Spiritus his qui solis sacris scripturis intẽdunt sine expositionibus aliorum etiam Doctorum quorumcunque.

Resp. ad 2. argum. Dubium. Respondeo negando consequentiam, nec est simile. tum ex parte temporum & necessitatis, tum ex parte personarum. Multa namque licita sunt his vel illis, hoc vel illo tempore & necessitate, quæ alijs vel etiam eisdem aliàs non licet. tunc ergo, in initio Ecclesiæ, cùm non essent aliorum scripta expositionesque Doctorũ & sanctorum præcedentium quos illi imitarentur eratque necessitas intelligendi sacram scripturam, optimo iure Deus illis Doctoribus sanctis insudantibus soli scripturæ sacræ verũ eius sensum ad vtilitatem Ecclesiæ reuelauit: q̃ causa vel sanctitas vitæ nunc in nobis non est. Quare illi sequendi sunt: & non temerè sine causa illis spretis Spiritus Dei nouus aut denuò iam reuelata veritate quærendus: sicut nec alia sed nec eadem sacra scriptura iterum reuelari vel alio modò expectanda est. petendum quærendum atque pulsandum est eò vsque duntaxat, quousque detur inueniatur & aperiatur: vt Tertullianus in præscriptionibus hæreticorum optimè probat.

Tertiò ad idem arguitur, quia sententias Patrum atque Doctorum sibi inuicem contrarias per solam sacram scripturam iudicamus, quæ illorum verior sit. ergo ipsa scriptura sola, est certior, verior, facilior & clarior omnium iudex, primumque omnium principiorum cognoscendi veritatem. *Argum. 3.*

Probatur etiam hoc per id Psal. 118. Declaratio sermonum tuorum illuminat & intellectũ det paruulis. & ibidem. Principium verborum tuorum veritas. Item quia quotiescumque sancti Doctores sua dicta probãt ad sacram scripturam vtpotè certiorem & notiorem aut clariorẽ recurrent, alioqui ignotum per ignotius ridiculè & vanè probarent.

Respondeo negãdo antecedens & consequentiam. antecedens quidem ratione illius exclusionis solam. nam non solum per scripturas sed etiã per Concilia & consuetudinem & traditionem generalẽ Ecclesię potest illa veritas de fide aut de credibilibus determinari. quia prima Timoth. 3. Ecclesia est columna & firmamentum veritatis. Quò ad naturalia verò atque moralia, potest etiam per rationes naturales efficaces, per ipsorum Doctorum maiorem & saniorem partem vel auctoritatem, vt omnia iura & communis hominum sensus docet, veritas illa decerni. Consequentia etiam ratione illius exclusionis solam, negatur, ratione etiam illius cõparationis, primumque principium. *Resp. ad 3. argum.*

Nam sacra scriptura licet in se & in nobis verissima sit atque certissima: quia continet Diuinam veritatem de qua & nobis per fidem certissimam constat. At verò nobis nec est omnino clara, nec manifesta, neque facilior quò ad sensum quem facit in omnibus locis eius: sunt enim in ea multa difficilia intellectu. secunda Petri. 3. Neq; omnia de quibus loquitur quæ solum per fidem à nobis creduntur clarè viden-

videntur. Et ita nõ est clarior neque facilior omnium iudex: sed Ecclesia & Concilium generale & concors Doctorum expositio vt dictum est. Et ad probationem est Psal. 118. Declaratio sermonum tuorum &c. Respondeo ibi non dicitur lectio, sed declaratio sermonum tuorum illuminat. Aliud autem est lectio aliud declaratio sermonum sacræ scripturæ: legunt multi intelligunt pauci. Declaratio ergo & intellectus scripturę Diuinitus datus est Doctoribus sanctis & ipsi Ecclesiæ præ omnibus, vti superius diximus. Vbi & nota quod scriptura declarata prius illuminat per fidem quam ostendit: & postea dat intellectum & cognitionem paruulis id est humiliter credentibus sensui Doctorum & Ecclesiæ habētium spiritum Christi, iuxta id Isa. 6. Nisi credideritis non intelligetis. In alijs autem disciplinis naturalibus prius est cognitio & inde sequitur illuminatio vel claritas scientiæ ipsius. vide ibi Hylarium. Et ibi, Lucerna pedibus meis verbum tuum &c. Declaratio autem vera sermonum Dei in sanctis Doctoribus Diuinitus illuminatis cum quibus Sap. 1. est sermocinatio, eius, potius quam in alijs & quam in hæreticis est & reperitur.

Ad aliud, Principium verborum tuorum veritas, dico ibi solum significari, quod verba Dei vera & a veritate sunt, & ita veritas est principiorum verborum Dei: non tamen ibi dicitur quod solum principium verborum Dei veritas aut verum est. Ideo neque inde sequitur quod sola verba Dei vera sunt. nam & sæpe sunt verba hominum vera, & a veritate procedunt: sicut & ea vera esse sæpe vere iuramus: ita & a fortiori, verba Doctorum in eadem sententia concordantium & Ecclesiæ in rebus fidei præ omnibus vera & a veritate sunt. Igitur sicut veritas increata principium & auctor est veritatis sacræ scripturæ & Ecclesiæ Catholicæ: ita & ipsa Ecclesia ex quo est columna & firmamentum veritatis creatæ, est etiam principium & iudex ipsius, sicut & sacra scriptura. Immo & vt constat ex dictis clarior iudex ipsius scripturæ & veritatis circa fidem ipsa Ecclesia & Concilium & concors Doctorum sanctorum sententia est.

Ad vltimam probationem dico verum esse minus notum per magis notum probari: sed id est verum in suo genere, id est, minus certum per magis certum, minus verum per magis verum, minus clarum per magis clarum. Doctores autem sua dicta vera esse probantes recurrunt ad sacram scripturam, tanquam magis notam non quidem in claritate sed in veritate: id est non tanquam ad magis claram sed tanquam ad magis veram, & in hoc magis notam. Quod inde liquet, quia cum omnis claritas propositionis fit de sensu quem facit, aut in quo fit aut de veritate ipsa quam enunciat per connexionem terminorum. Doctores autem in scripturis, quas pro suis dictis allegant, non quærũt claritatem sensuum suorum: nã ipse facile possunt sua verba & mentem declarare. Neque quærunt claritatem veritatum quas enunciant, nam sacra scriptura claritatem hanc præstare non potest de rebus fidei quæ est de non visis sed creditis obscure. ergo solum quærunt a sacra scriptura notiorem id est certiorem veritatem quam habet: & ad ipsam pro ea non pro claritate recurrunt. Claritatem autem notiorem habet Ecclesia in suis definitionibus: & Doctores sacri in suis libris: ad quos pro hac maiori claritate sensus sacræ scripturæ, non pro maiori vel notiori eius veritate habenda recurrimus. Sicut etiam in omnibus legibus & hominum sectis & facultatibus & scientijs, quæ ab eis certiores & notiores habentur in veritate, quęruntur eorum interpretes atque Doctores pro notiori vel maiori earum habēda claritate. Neque ideo plus credimus expositionibus quã ipsi legi aut sacræ scripturæ. quia veritas per quã credimus & in se & quoad nos notior est in ipsa lege vel scriptura sacra: quamuis per eius expositores sensum ipsius clarius intelligamus atque credamus. Sicut. Ioan. primo. Hic venit in testimonium vt omnes crederent per illum, non propter illum nec in illum. & capitulo quarto. Iam non propter tuam loquellam credimus, quamuis per illam Samaritanam illi credere cœpissent. Igitur Doctores sancti in sacra scriptura quærunt veritatem suorum scriptorum, sed quærimus nos in his magis clarum sensum Diuinarum.

Quarto ad idem arguitur. Quia sępe Doctores sancti sibi ipsis in suis expositionibus contradicunt vel torquent scripturas, ergo non est illis standum: sed neque secure confidimus illis sicut nec regulæ fallaci: sed soli sacræ scripturæ secundum quam omnia eorum dicta iudicanda & recipienda sunt. Probatur consequentia etiam per Augustinum, libro tertio de Trinitate, in prologo, & Epistola nona ad Hieronymum, & habetur distinctione decima nona. ego solis. *Argum. 4.*

Respondeo, negatur consequentia: nos enim non dicimus eos omnes, in omnibus esse sequendos, sed in eam tantum sententiam quam circa fidem & mores omnes illi simul, aut etiam maior & sanior eorum pars tulerit, vti superius in fine probationum declaratum est. Pugna autem illorum in multis alijs est euidens signũ veritatis, pro illis in quibus ipsi concorditer cõsenserunt. Nam in diuersis temporibus & locis viri doctissimi & sancti miraculis clari, qui libere in alijs dixerunt sententiam suam: certe dum in rebus fidei & morum tanti ponderis cum tãto libramine loquentes, omnes cõsenserunt, videtur ipsa veritate coacti, vel Diuino spiritu du- *Resp. ad 4. argum.*

cti sic scripsisse. Item si Lutherani expellunt sanctos Doctores, quia sibi aliquãdo cõtradixerunt: a fortiori ipsi hæretici sunt magis explodendi, quia alijs Doctoribus & sibi ipsis inuicem etiam in rebus fidei & morum sæpius contradicunt, vt ipsa experientia constat. Iterum. Si sacra scriptura est clara & manifesta vt ipsi hæretici male vociferantur: quomodo tot sancti Doctores simul vt ipsi etiam prius & impie mẽtiuntur, circa eius expositionem errauerũt? Quomodo omnes illi sine spiritu Dei fuerunt, quem sibi ipsis tantum hæretice impudentissimo mẽdacio arrogant sine vllo miraculo aut apparente signo vel probatione? Secure igitur statur Doctorum omnium, vel maioris eorum partis cõcordi sensui & expositioni: quam vel miraculis vel Ecclesię auctoritate vel sacræ scripturæ vel ex his euidenter deducta ratione confirmatam videmus. Ad Augustinum autẽ dicimus ipsum nihil aliud intendere: nisi discernere auctoritatem sacræ scripturę ab auctoritate Doctorum: quia scilicet illi sine vllo dubio credendum est, etiam si eius veritas aut sensus non intelligatur. Non sic de scripturis Doctorum: nam de his licet dubitare & disputare si a veritate fidei, vel Ecclesiæ vel a communi sensu vel sententia Doctorum aliqua aliquorum dicta discrepent aliquando an non: vbi autem omnes fere concordant non loquitur August.

Argum. 5. Quinto ad idem arguitur. Quia secunda Thessaloni. 5. Omnia probate, quod bonum est tenete. & Galath. 1. Si quis aliud Euangelizauerit anathema sit. & 1. Ioan. 4. Probate spiritus si ex Deo sint. ergo non est credendum dictis & sententiæ Sanctorum sine vllo alio iudicio & examine spiritus illorum: nam hoc soli sacræ scripturæ debetur. Quod & confirmatur quia Act. 17. illi qui cum omni auiditate Paulum audierant quotidie scrutabantur scripturas, si hæc ita haberent. Christus etiam hoc idem Iudæis suadebat dicens Ioan. quinto. Scrutamini scripturas. & ita oportuit nouum testamentum per vetus probari, ergo a fortiori dicta Doctorum oportet per scripturas iudicari & examinari; & non statim illis credere sine tali præuio iudicio.

Resp. ad 5. argum. Respondeo negando consequentiam, si vt loquimur de eorum concordi sententia intelligatur, nam id prima Thessal. 5. Paulus locutus est quando inter veros Prophetas & Apostolos etiã erant fallaces sub specie veritatis: Ideo sua fieis vt omnes audirent eosque examine iudicij probarent. Sed ad quam regulam & quo iudice probandi essent, ibi nõ loquitur Paulus: quia iam intelligitur vt alibi docuerat, scilicet ad iudicium Ecclesiæ, de qua 1. Timoth. 3. ait, quod est columna & firmamentum veritatis: & ad iudicium commune Pastorum atque Doctorum, qui sunt gubernatores & Doctores Ecclesiæ. de quibus Ephe. 4. & 1. Corint. 12. egit. Communis autem concorsq; doctrina & sententia Patrum atque Doctorum circa fidem & mores: eorumque expositio sacræ scripturæ iam per Ecclesiam probata est. Illud etiam ad Galat. 1. de his tantum intelligitur qui contra suam doctrinam vel qui aliam fidem prædicarent: non autem de expositoribus eius de quibus Eccles. 24. Qui me elucidant habebũt vitam æternam. nam & ipse Paulus cupiebat venire ad Thessalonicenses vt suppleret quod illorum fidei defuerat. Illud etiam 1. Ioan. 4. eodem modo vt illud. 1. Thessal. 5. intelligitur vt dictum est. Ideo magis est pro nobis. Nam inde hæretici probantur errare, quod per Ecclesiam, quæ est columna & firmamentum veritatis, contra cõcordem Doctorum sensum per ipsam Ecclesiam approbatum, loquentes ipsi reprobantur. Ad confirmationem ex Act. decimo septimo & Ioan. quinto. Respondeo negando consequentiam: nam Pauli & Apostolorum, immo & ipsius Christi mos erat, aliquando Iudæis prædicando, prudenter ab eis quæ de Christo in scripturis prædicta erant incipere, vt fidem illis suauius persuaderent & efficacius. Iudæi autem videntes se per suas scripturas conuinci, prudenter quoque illas scrutabantur: vt melius crederent videntes ita esse vt illis alias inaudita Apostoli prædicabant. non sic est nunc de communi doctrina Doctorum, quæ non noua docet: & iam olim per Ecclesiam probata est conformiter ad sacram scripturam, veritatem eius declarare atque docere: ideo non oportet per quemcunque de cætero amplius examinari. De doctrina autem noua hæreticorum magis contra ipsos procedit eorum argumentum. Quod autem ibi Lutherus videtur significare, nihil in nouo testamento vel in Ecclesia recipiendum esse quod non probetur aut inueniatur in veteri, falsum omnino est: & id aliquando dixerat Augustinus, quod tamen in libro retractat. ca. 22. postea retractauit & moderatus est dicens, pene nihil esse in nouo &c. multa namque sunt quæ ex veteri lege probari non possunt: quamuis ibi implicite aut sub figura contineantur, vt ait Hieronymus super id Ephes. 3. quæ sit dispensatio sacramenti a seculis absconditi, &c.

Igitur licet sacra scriptura in multis obscura & difficilis intellectu sit: at vero in multis alijs clara est: & tam in his quam in alijs, ipsa per se & simul concordi sanctorum sensu & expositione, ad manifestationem vere fidei & Ecclesię Catholicæ ædificationem recipienda est. Alia tria argumenta hęreticorum cum suis solutionibus habentur supra propositione 5.

Propositio septima est, quod in Ecclesia Romana & in his qui illã sequũtur, est vera fides & Ecclesia Catholica: & ipsi sunt veri fideles de vera Ecclesia Cathol. Hęc propositio negatur solũ *Propo. 7.*

à hæ-

à hæreticis: sed cõtra eos euidẽter probatur dupliciter. Primò, qa in ea sunt illa tria signa infallibilia veræ fidei & Ecclesiæ Catholicæ suprapolita, in 6. propositione pcedenti. s. miracula & generales cõsuetudines Ecclesiæ, cõcorsq; doctrina omniũ Patrum, Sanctorum atq; Doctorũ in rebus fidei & morũ. fit igitur inde vt in ea veritatẽ fidei & Ecclesiæ Catholicæ manifestè fateamur. Nam vt per singula signa prædicta procedamus, miracula Sanctorũ secundum hanc fidem legẽ Ecclesiæ Romanæ Viuentium; fuisse semper in ea, & esse etiã nunc in diebus nostris, adeò cõstat ex historijs & legẽdis ipsorũ & præsentibus testimonijs fide dignis eorũ qui ea viderunt & experti sunt: vt impudentissima pertinacia, impia & iniuriosa toti reipub. Christianæ, sit ea oĩa pernegare sicut & hæretici negãt dicentes esse præstigias. Sic. n. omnes historias mũdi & instrumenta siue testimonia omnia ciuilia quantumcunq; sigillis publicis communita, immo & ipsum mundũ ante tẽpora nostra fuisse, & tandem ea omnia quæ non vidimus contra communem hominũ fidem vitamq; politicam negare possemus, vti ex August. in plogo sentẽtiarum q. 2. efficaciter probat Scotus. & quidem si vel vni vel alteri Historiographo de antiquis & mirabilibus gestis enarranti, & in ciuilibus negocijs duobus aut tribus testibus fide dignis optimo iure fides pstatur: cur nõ æquè aut magis tot historijs Sanctorum ab ipsis Historiographis simul enarratis? cur nõ tot Pontificum canonizationibns, vbi tot miracula tot testimonijs comprobata leguntur? Certè nisi vel proteruia sathanica, qua hæretici tenẽtur, vel ea impietate de qua Erasmus per cẽsuram parisiensem notatus est, ea omnia negari nõ possunt. Quòd si vel vnũ vel duo tantum vera miracula concedãtur: vtiq; sufficiẽs & manifestum signum veræ fidei & Ecclesiæ Catholicæ ibi est. De consuetudinibus autẽ generalibus Ecclesiæ simul & communi omniũ doctrina & sensu Doctorũ quod semp fuerint in Eccle. Ro. testis est ipsa experiẽtia, testes sunt oẽs ipsi Doctores sancti Græci atq; Latini, in quorũ libris aperta sunt eorũ testimonia, ꝙ in Ecclesia Romana ea fidei regula morumq; & sacramentorum, & cõsuetudines seu traditiones generales Apostolicæ, in his quæ de substãtia & necessitate horum sunt semper obseruatæ sunt, & nunc obseruantur; quas ipsi dicunt & docent esse veram fidẽ & Apostolicas traditiones vel cõsuetudine Ecclesiæ Catholicę. Constat etiã manifestè ex ipsis etiam Doctorũ libris, ꝙ id quod nũc tenet etiam tenuit olim Ecclesia Romana à principio nascẽtis Ecclesię, quò ad substantialia fidei, morum & sacramentorũ: & per prędecessores nostros ad nos vsq; peruenit: nam & contrarium eius tãquam quid nouum auditur à nobis sicut à Patribus nostris. & in rescripto patrũ primi Concilij Carthaginen. ad Siricium Papam habetur, ꝙ symbolum Apostolorum Ecclesia Romana intemeratũ semper custodit & seruat. Ideo & hanc rationem vt suæ veræ fidei & Ecclesiæ Catholicæ sufficiens signum exhibet August. contra Epistolam Manichæi. cap. 4.

Secundò eadem. 7. propositio probatur, quia præ omnibus Ecclesijs particularibus etiã aliorum Apostolorum, hoc insigne ipsi Ecclesiæ Romanæ & sanctæ eius sedi Apostolicę pstatur ab omnibus Sanctis atque Doctoribus & omnibus alijs Ecclesijs atq; Cõcilijs generalibus & prouincialibus orientis & occidentis, quòd scilicet nunquàm deuiauit à fide Catholica vt constat. 24. q. 1. c. à recta. cap. in sede. & in omnibus c. ibidem & in gestis Cõciliorum omnium latius habetur. & dist. 31. c. quamuis, immo & infra propositione. 10. latius ostẽditur ibi videatur, quòd nec deuiare aut errare potest secundum id Luc. 22. Ego pro te rogaui Petre vt non deficiat fides tua, scilicet nec à te nec à sede tua. Igitur in Ecclesia Rom. sicut vera fides ita & Ecclesia Catholica nunc est, vt ait propositio, & fuit semper & erit, Nec est credibile totã ipsam Ecclesiã Rom. Deo permittẽte tot seculis retro actis esse deceptam, cũ tot sanctis & Doctoribus eius qui miraculis in ea claruerunt, vsq; ad tempus nouellorũ hæreticorũ qui ab ea sæpius damnati sunt.

Cũ supradictis & cũ ipsa septima propositione Irenæus li. 3. c. 3. concordat expresè dicens, ad hanc Ecclesiam, s. Romanam de qua loquitur, propter potentiorem principalitatem necesse est omnem conuenire Ecclesiam, hoc est eos qui sunt vndiq; fideles: in qua semper ab his q sunt vndiq; cõseruata est, ea quæ est ab Apostolis traditio. hæc ille & omnes Doctores qui infra proposi. 8. & 10. allegantur, & supra proposi. 6. in 1. signo veræ fidei & Ecclesia habentur, expresè sunt ad idem. & Osius in confessione fidei Tomo. 1. c. 28. 29. latius prosequitur. & alibi contra Brentium lib. 2. fo. 125. *Nota. Reneus.*

Propositio octaua. In Ecclesia Catholica est vnicum eius caput visibile. Vicarius Christi, successor beati Petri, qui dicitur Papa, super omnes fideles & Ecclesiam Catholicam primatum & potestatem habens. *8. Propos.*

Hanc propositionem soli hæretici negãt nomen Papæ abhorrẽtes: sed contra eos probatur. vbi duo dicuntur. primũ ꝙ beatus Petrus fuit à Christo institutus suus vicarius, Caput, Princeps & Pastor Ecclesiæ Catholicæ. Secundum, quòd Papa illi succedit in ea dignitate & pontificatu. Primum probatur Mat. 8. vbi Petrus semper pręponitur omnibus, non ratione tẽporis, nam Andreas prius venit ad Christi sequelã; ergo ratione dignitatis. Item c. 16. Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiã meã & c. i. super me creditum & cõfessum à te; quòd est idẽ quòd super hanc fidem & confessionẽ fidei, quã de me fecisti: & cõsequenter secũdario super te, *Art. 1.*

& po-

& potestatem tibi datam quę vt vicariū meum loco meo cōstitutum, ædificabo Ecclesiam meā. quasi dicat, quia tu me Christum filiū Dei naturalem & redemptorem mundi confessus es: ideo & ego dico tibi, idest quod ego habeo per naturam do tibi per gratiam, quia scilicet tu es Petrus, idest, Petra fundamētalis, & Caput Ecclesiæ post me & pro me: nam super hanc petra ædificabo Ecclesiam meam. In cuius signum vt principi Regni Ecclesiæ meæ militātis tibi dabo claues regni cœlorū: & quas ego habeo vt princeps, secundum Apoc. 3. habet clauē Dauid qui aperit &c. tu vt meus vicarius habebis in terra; & quodcūq; ligaueris &c. & ita cōsonāt omnes expositiones Doctorū, quæ prima facie sibi ipsis aduersæ aut variæ videntur. Item c.17. soli Petro vt capiti aliorum dictum est: Inuenies statere in ore piscis da pro me & pro te. Itē Lu.22. ego pro te rogaui Petre vt nō deficiat fides tua: & tu aliquando conuersus cōfirma fratres tuos. Itē Ioā.21. Petre pasce oues meas. vbi & impleuit quod, Math.16. Christus illi promiserat tibi dabo claues &c. itē Act. primo. ipse Petrus vt caput omniū agit de electione Mathię loco Iudę. & c.2. & 3. ipse solus pro omnibus loquitur ad populum de fide respondens. Et c.8. ipse solus vt supremus Ecclesiæ punuit Saphirā & Ananiā. & cap.15. in illo Concilio Apostolorum Petrus primus locutus est, & ipse tandem sententiā Iacobi & aliorū iudicialiter probauit. Et Gala.1. Paulus venit Hierusalem vt videret Petrū apud quem mansit 15. diebus: non alia de causa nisi quia ipsum Principem Ecclesiæ loco Christi cognouit. Hæc omnia latius probat Caie. in quodlibeto de primatu Petri & Ecclesiæ Rom. vbi & satis respondet ad argumenta hæreticorū: & Armachanus lib.7. & Iacobatius lib.10. art.7. in 8. probatione secundę opinionis. & Tho. Vvalden. in doctrinali fidei lib.2. art.2. c.1. vsque cap.7. & Axiomata Christiana lib.2. art.3. c.4. & 5. & omnes Doctores Ecclesiæ qui inferius & art. 2. & in fine latius referuntur. & Cano, de locis Theologicis lib.6. latius agit. & antiquissimus Cirillus Epis. Hierosolimitanus in catheches. 2.6.11. 17. testatur. & Turrecremata. 24.q.1. cap. hęc est fides. cap. Rogamus.

Nota. Sed ad supradicta atq; dicenda notandum est contra hæreticos hoc pernegantes. beatum Petrum & Paulū passos esse simul Romę martiriū tricesimo ferè septimo vel octauo anno post Assensionē Domini qui erat vltimus Neronis annus. Ibidem etiā Petrus 25. annis cathedram Ecclesiæ Catholicæ tenuit pōtificalem. Et Paulus eodem quo Dominus passus est anno & resurrexit ad fidem cōuersus est, qui 14. anno post passionē Domini: vt ad Gala. 2 habetur, Hierosolimis fuit cum beato Petro, qui erat quartus annus Claudij Imperatoris. Nā ipse Petr⁹ postquā Antiochiæ septem annis Pōtifex fuerat, & alibi quibusdam annis prædicauerat, redijt Hierosolimam: vbi tunc aderat quando Paulus ad ipsum venit, & eodē anno 4. Claudij Imperatoris Beatus Petrus Rom. aduenit: vbi & in sua sede Apostolica ad finē vsq; vitæ suę permāsit. Et hoc expressè ait Beda super id Act.15. & statuerunt vt ascenderent Paulus & Barnabas &c. & lib. de tēporibus. & in prologo super Marcū & super primā Petri. quintò ibi salutat vos Ecclesia quæ est in Babilone collecta, i. in Roma, vnde ipse scribebat illam Epistolam. & Hierony. ibidem & de viris illustribus c.1. in prima parte Epistolarum Epistola 34. & Ambrosius lib.5. Epistolarū Epistola 32. cōtra Auxentium Arrianū & sermonē 63. Petri & Pauli. Et Dyonisius ī Epistola ad Timotheū. & Eusebius Cæsarien. lib.2 Ecclesiasticæ historiæ c.15.25. & lib.3. c.2. & Leo Papa in sermone Petri & Pauli. Tertullianus de præscriptionibus hæreticorum & plures alii Doctores communiter dicūt beatum Petrum Romæ sedē Apostolicam vsque in finem vitæ tenuisse: ibiq; multis annis pontificatum totius Ecclesiæ exercuisse: quamuis in aliis aliquo modo dissentiant. Ad idem sunt Egesippus. & dist. 21. c. quamuis. ex Concil. Niceno. & dist. 22. c. sacrosancta. & 2. q.7. c. beati. & c. fundamenta. de electio. lib.6. & in decretalibus c. per venerabilem, qui filij sint legitimi. Ex historia tripartita, & hoc etiā paulò inferius habetur. Et latius refert Tho. Vvalden. in doctrinali fidei lib.2. art.1. c.6. & Nicephorus Cręcus iam Latinè reditus in sua historia Ecclesiastica lib.2. cap.36.37. & Cano vbi supra lib.6. c.8. latius probat. & Couaruuias in resolutionibus lib.4. c.14. nu.12. & noster Horantius de locis Catholicis lib.6. cap.12.

Secundum autem, q̄ scilicet Beato Petro in dicta sua dignitate & potestate pastorali vel pōtificatu non solum supra omnes personas & Ecclesias particulares, sed etiā supra totam Ecclesiam semper Papa succedit atq; successit, vbicūque suam sedem Pontificalē vel Apostolicā collocauerit aut tenuerit: quam à tēpore Beati Petri vsq; nunc in Romana tenuit & tenet Ecclesia. Ita q̄ est institutio Diuina per Christum facta quod sit vnicus Papa semper in Ecclesia Catholica, probatur quincupliciter. Art. 2.

Primò quia cùm sit vnice Ecclesia Catholica visibilis in terra vsq; ad finem mundi duratura, debuit ergo suum caput etiā visibile habere Vicarium Christi etiam vsq; ad finē mundi ad eius debitam gubernationem: alioqui non esset satis prouisum Ecclesiæ. Prouerb.11. Vbi non est gubernator populus corruet. Neque valet dicere quòd Christus solus de cęlo gubernat eam specialiter. Nā licet Deus omnia inuisibiliter & specialiter Ecclesias gubernet particulares: non tō reliqt eas sine suis Pastoribus & Episcopis particularibus visibiliter eas gubernātibus: vt in eis suus ordo Hierarchius seruaretur: & omnia inferiora

feriora per suas causas medias creatas superioresque gubernat. Quare ergo suam Catholicam Ecclesiam sine suo capite vel pastore generali visibili eam gubernante reliqueret?

Secūdò probatur idem. quia cùm in Ecclesia debeat esse regimen vel principatus monarchicus siue regalis: ex quo secundum Arist. 8. Ethicorum. & tertio Polit. præstat Democratico & Aristocratico; qui in Ecclesia Catholica nunquā fuerunt: ille ergo principatus Petri ordinarius debuit semper in Ecclesia permanere in successoribus eius. Nam officium ordinariū non finitur morte prælati. neq; pro illo tantum tempore Beati Petri & Apostolorùm Christus constituit hunc Petri principatum super omnes: cùm magis in posterum esset necessarius.

Tertiò probatur idē. quia si Deus Synagogæ prouidit de summo Pontifice pro toto tempore ipsius. ergo & Ecclesiæ pro toto tempore suo vsque ad finem mundi duraturæ de suo pastore vniuersali, qui dicitur Papa, à fortiori prouidit. Nam Ecclesiam in omnibus sinagogam illam excedit. Hebræor. 8. & 9. & 1. Cor. 3.

Quartò probatur idem. quia militās Ecclesia est ad exemplar triumphantis. Apo. 21. Vidi ciuitatem sanctam Hierusalem descendentem de cęlo &c. ergo hic habet suum uisibile caput, s. Papa in Vicarium Christi eam visibiliter gubernātem: sicut in Ecclesia triumphāti Christus Deus homo eā glorificās, & hanc inuisibiliter nūc gubernans est, vt hoc etiam latius ait Bern. lib. 2. de consideratione. nā & ideo cant. 6. Ecclesia dicitur decora vt Hierusalē & terribilis vt castrorum acies ordinata. Dicitur etiam regnum cęlorum Math. 13. & alibi sæpius, quia ibi vnus Rex & Princeps, s. principalis Christus inuisibiliter & Vicarius eius Papa visibiliter est omnia regens, vt hoc etiam ait Hieronymus contra Iouinianum lib. 1. & August. in Psal. 49.

Quintò probatur idem. quia si, vt apertè mētiūtur hæretici, nō auctoritate Diuina, sed vi atque tyrannide Papa eam potestatem supra totā Ecclesiā p̄latos & Principes eius vsurpasse: certè oporteret id eos ostēdere ex historiis fide dignis, qūo & quando quibusvè suffragijs & armis id effecerit contra omnium appetitum & libertatem. neq; est credibile tot Reges, Prælatos & Regna tantam illi potestatem ab initio nascētis Ecclesiæ supra se spontè dedisse: nisi se ad id obnoxios iure Diuino recognoscerent.

Est igitur Papa Caput totius militantis Ecclesiæ, membrū quidem ipsius, simul & caput eius visibile subordinatum Christo Capiti Primo & Principali, qui nō est membrum sed Dn̄s & redemptor & caput primū Ecclesiæ totius. à quo ipse Papa & Ecclesia habet influxum inuisibilē gratiarū, donorum & inspirationum: à Papa verò Ecclesia habet visibilem gubernationem, & ministrationē sacramentorum, & institutionem ministrorum, & alia ad conseruationem ędificationemq; fideliū in vera fide & religione Christiana mediatè vel immediatè pertinētia. Qui quidem Papa est Vicarius Christi sicut Beatus Petrus: successor autē non Vicarius Petri propriè loquendo, nisi ad bonum sensum, Vicarius Petri idest habens eundem Vicariatum & potestatem Pontificalem, quam Petrus habuit à Christo, illiq; in eadem potestate vt verus Papa succedēs, vt ait glo. in clem. Romani. de iureiur. Et Turrecremata dist. 63. capit. ego Ludouicus. Igitur de iure Diuino est quod sit vnus Papa in Ecclesia Catholica.

1. Dubium. Sed vtrū sedes ista Papalis seu Pontificalis totius Ecclesiæ debeat ēt iure Diuino semper esse in Ecclesia Ro. ita vt Episcopus Ro. sit eodem iure Diuino summus Pontifex totius Ecclesiæ: & hac ratione ipsa etiam Ecclesia Rom. habeat primatum super omnes Ecclesias particulares est duplex opinio inter Catholicos.

Resp. 1. opinio. Prima Caietani in apologia de primatu Papę & Ecclesiæ Rom. c. 13. quam tenet Roffen. contra Lutherum art. 30. & Dryedō de dogmatibus Ecclesiasticis lib. 4. ca. 3. in fine, & frater Petrus de Soto in defensione confessionis Catholicæ. par. 1. c. 97. 98. & Iacobatius lib. 8. art. 6. & 7. vbi & de hoc latius agit, videntur ad idem, & Turrecremata. 24. q. 1. Rogamus. quòd non quidem absolutè sed ex pręsuppositione. Quòd absolutè id non sit institutum à Christo patet, quia si beatus Petrus nec Romæ, nec alibi aliquam Ecclesiam sibi appropriasset vel applicasset suam sedem ibi constituendo, sicut & paruo tēpore fuit nullibi eam collocando, antequam prius Antiochiæ & tandem Romæ illam statuit: tunc certè nullus Episcopus particularis nec Episcopus Ro. esset Papa successor Petri in Ecclesiæ Pōtificatu: sed eo mortuo Ecclesia eligeret sibi successorē Pontificē totius Ecclesiæ. sicut nunc Sunt generales ordinū Mendicantiū. Ideo si Petrus Antiochiæ perseuerasset suā sedem Papalem ibi figendo vsque mortē: tunc Episcopus Antiochenus esset princeps aliarū Ecclesiarum: sicut nūc est Papa Ro. & Ecclesia Ro. ratione sedis Apostolicę ibi existentis est etiam princeps omnium Ecclesiarum orbis. Similiter si Beatus Petrus decessisset à Roma, non tantum loco sed etiam sede finaliter eam ante mortem alibi collocando, sicut de Antiochia se transtulit in ipsam Romā: tunc certè non succederet illi Pontifex Rom. sicut nec nunc succedit Antiochenus. Et ita de his mutationibus sedium & de electionibus Pōtificum absolutè nihil habetur in Euangelio. At verò ex suppositione, videlicet pręsupposito quòd iam beatus Petrus in Ecclesia Rom. suam sedem finaliter constituit eamq; pro sua sede pontificali totius Ecclesiæ tādem elegit & appropriauit: iā de iure Diuino ibi est, & semper esse debet sedes Apostolica totius Ecclesię: & Episcopus Romanus

manus: est Papa : & Ecclesia Ro. primatum habet super omnes Ecclesias : nec inde alio finaliter vel in perpetuũ sed solum ad tẽpus ex rationabili causa potest transferri : Probatio eius est. quia vt referunt Egesipus lib. 3. de excidio Hierusalem c.2.& Ambr. in oratione contra Auxentium de basilicis consecrandis lib.5. Epistolarum 32. & ex historia tripartita habetur in c. per venerabilẽ. qui filij sint legitimi. Petro volẽti è Roma discedere Christus apparuit iubens vt Romam reuerteretur ibi crucifigendũ, ergo ex cõsequenti fuit illi iussum à Christo, vt ibidẽ finaliter per mortem suã summum Ecclesiæ totius Pontificatũ stabiliret. ad idem videtur c.omnes. & c.sacro sancta.d.22. vbi dicitur quod Ecclesiã Rom. solus Christus fundauit & illi primatum dedit.& dist.21.c.quamuis.& 24.q.1.cap. rogamus. Itaq; Episcopatus totius orbis & Ro. vrbis non sunt duo coniuncti, sed vnus tantũ Episcopatus Ro. vrbis in Episcopatum vel Pontificatũ totius Ecclesiæ iure Diuino in ppetuũ erectus est. Exemplum est in aliquibus religionibus; ubi eo ipso quo quis eligitur in Priorem vel Abbatẽ alicuius conuentus, etiam in generalem prælatũ totius illius ordinis electus est. Sic dicit Gaieta. ꝙ Episcopus Ro. iure Diuino est Papa & Pontifex totius Ecclesiæ vt dictum est: idq; non quatenus Episcopus Ro. est formaliter loquẽdo, sed quatenus Beati Petri successor in sede pontificali totius Ecclesiæ & Vicarius Christi est . id quod nullus alius Apostolus, & per consequens nullus successor eius habet.

2. Opin. Alia opinio aliorum, quã tenet frater Dominicus Soto in quartò dist. 24 q.2. art.5. & Tho. Vvalden. in doctrinali fidei lib. 2. art.2.c.41. cũ alijs pluribus est, ꝙ neque absolutè neq; ex suppositione prædicta id est de iure Diuino; neque ratio supradicta id probat. Tum quia nõ est sufficiens illa historia tripartita ad rẽ de iure Diuino comprobandum : neq; vt scriptura canonica neq; per Ecclesiam decreta refertur ad supradicta, & in c. per venerabilem. Tum secundò. quia etiamsi esset canonica non inde sequeretur nisi quòd voluntas Christi fuit vt Beatus Petrus Romam suo sanguine decoraret : non tamen vt ibi suam sedem ita locaret in perpetuum ne alibi vlla de causa, aut etiam nullibi posset constitui, vt supra ipse etiam Caiotanus fatetur , antequã esset Romę aliquo tempore nusquã fuisse. Tum tertiò, quia nullus locus Euangelij ad id conuincit. Illud autem c.omnes.& cap. sacrosancta. dist. 22. præcipuè intelliguntur ratione sedis Apostolicæ quæ in Ecclesia Romana à principio per Petrum collocata est; & per consequens de ipsa sede Apostolica vbicunq; fuerit collocata . ad idẽ videtur glossa in extrauagan. Ioan.22. execrabilis. de præben.§. nos itaque .

Igitur institutio Diuina est ꝙ sit Papa & Papatus supra totã Ecclesiã ; humana autem quòd huic vel illi personæ vel Ecclesiæ applicetur vel quod fit in Ecclesia Rom. vel in alia particulari. ideo ex legitima causa posset per Ecclesiã vel ꝑ Papã sancta sedes Apostolica à Roma alio trãsferri, nulli etiã Ecclesiæ applicari. sed id nõ nisi ex vrgentissima causa & necessaria fieri deberet. Si tamẽ fieret: illa Ecclesia, in qua sedes Papalis esset collocata & applicata, & Episcopus illius iure Diuino esset Papa & haberet primatũ Ecclesiæ & omnia priuilegia quæ nunc Papa & Ecclesia Rom. à tempore. B. Petri habet sibi Diuinitus concessa, quandiu ibi sedes Apostolica esset constituta.

Supradictam propositionem quòd Papa Vnicus sit in Ecclesia Catholica de iure Diuino : & ꝙ à tẽpore B. Petri manet eius sancta sedes apostolica in Ecclesia Ro. & ipsa Ecclesia Ro. habet primatũ à Christo super omnes Ecclesias particulares, vti superius declaratum & probatũ est, tenent vt de fide omnes sancti Doctores atque Catholici omnes & totius Ecclesiæ doctrina & consuetudo , vt cõstat ex Epistolis omnium ferè sanctorum Põtificum à tempore Apostolorum; vt ait etiam Irenæus expressè lib.3.cap 3. vt supra propositione.7. in fine refertur. Itẽ Athanasius in suis Epistolis, & Episcoporũ Egypti in synodo orientali Alexandrina congregatorum ad Marcum, Iulium, Liberium & fęlicem Papas; & horum etiam ad ipsum Athanasium & alios Episcopos orientales : vbi hoc sæpius clarissimè ab omnibus illis asseritur .

Itẽ Cyrillus Episcopus Alexãdrinus vt refert B. Tho. in opusculo 19. contra impugnãtes religionem c. 3. quòd in suis decretis sic ait . nos vt membra maneamus in capite nostro Apostolico throno Ro. Pontificum à quo nostrũ est quærere qd credere & agere debeamus: quia ipsius solius est soluere & ligare loco illius qui ipsi soli quod suum est plenũ dedit : cui omnes iure Diuino caput inclinãt. Origenes super Ioã. in principio & tracta.6. super Matth. c.18 .Epiphanius in anchoratu. Chrysost. sup Matth. homilia 55. 83.& sup Io.87.& super act.3. homilia.3. Theophilatus Lu. 22.& Ioã.21. ibi Sequere me.& super id, Pasce oues meas, vt habetur in exẽplaribus græcis antiqs & multis modernis: licet Oecolãpadius dicat in modernis nõ haberi. Tertullianus de præscriptionibus hæreticorũ & lib.4. contra Martionem . Item Basilius Episto.52. ad Athanasium. & Concilium Nicenum. primũ in canone. 44. Cyprianus de simplicitate plãtorũ, & habetur 24.q.1.c. loquitur dominus, & in lib. 1. Epistolarum Epistola.3.& 6.& lib.4. Epistola. 28.& 9.& in expositione symboli Apostolorum. in principio, & in Epistola ad Bazaianũ de hæreticis baptizãdis. Hylarius sup Matth.16. Ambrosi. super Lu. vlt.& super Marcũ, & refertur. 24. q.1. c. non turbatur. & sermone 47. & refertur dist.50.cap. fidelior.& super prima Timoth.3.& in lib.

Nota. Cirillus.

Nota.

Hæc auctoritas cirilli nõ habetur in nostris exẽplaribus Latinis: quia forte non omnes librũ thesaurorum eius extant apud nos uel quia per hæreticos olim idem substracta est.

in lib. de excessu fratris sui. c.7. & Hierony. lib. 1. contra Iouinianum c.14. & Epistola.2. & 4. ad Damasum Papam, & referuntur. 24. q.1. ca. hæc est fides. c. quoniam vetus. & Epist. 7.27.41. & Epistola.14. contra Luciferianos. & lib.1. & 3. cōtra Rufinū. & ipse Damasus Papa in Epistola. 3. ad Concilia Africana. Item August. q.79. noui & vet. testamen. & ad Casulanū. Epistola.86. & sermone.124. sup Ioan. & contra Donatistas Epistola.162.165. ad Generosum. & tractatu cō tra literas Petiliani lib.2. cap.51. idem etiam in Epistola. 92. ad Innocentium Papam pro Cōcilio Mileuitano confirmando, & lib.2. cōtra Donatistas, & cōtra Parmenianū, & q.110. noui & veteris testamenti. & alibi sæpius. Itē Leo Papa sermone.3. suæ consecrationis, & Epistola.9. & Epistola.6.8.10.14.26.27. Maximus in Epistola orientalibus directa. & Grego. in registro lib.4. cap.76. vsque cap.88. & per totum librum.7. & 10.12. à c.31. vsque in finem libri, & tandem per totum registrum sępius idem docet, & Bern. lib. 2. & 3. de cōsideratione, & Epistola.131. & Epistola.190. ad Innocentium Papam, & Epistola. 273.238.242.243. Eugeniū Papam. Itē Eusebius Cæsarien. in historia Ecclesiast. lib.6. c.18. lib.5. c.8. c.24. & historia tripartita lib. 9. c.13.15.16. & lib.4. cap.6.9.19. & historia Victoris de persecutione Vandalorum lib. 2. multi etiam alii Doctores atque Pontifices Conciliorumq; Decreta quæ referuntur à Gratiano.24. q.1. in omnibus ferè capitulis ibidem contentis & 2. q.6. c. quis primò & seq. & 3. q.6. c. dudum. & seq. dist. 11. c. quis nesciat. & dist. 19. cap. ita dominus. & dist.21. c. quamuis. cap. in nouo. & dist.22. cap. de Constantinopolitana. c. sacro sancta. c. omnes, & distinct. 96. capit. constantinus. Item extra. qui filii sint legitimi. c. per Venerabilem. & de maiorita. & obedient. cap. solite. & lib.6. de electione. cap. vbi periculum. ca. fundamenta. & extra. de supplen. neglig. c. grande. Item. C. de summa trini. & fide Catholica l.1. omnia denique Concilia Generalia & multa Prouincialia orientis & occidentis sunt ad idem; vt videre est in libris eorum & in decretis distinct.16.17. & nouissimè Concilium Constantiense.8. & 15. contra quosdam hæreticos id esse de fide decreuit., & Concilium Floren. sub Eugenio.4. vbi Græci & Armeni primatum Papæ & Ecclesiæ Romanæ de iure Diuino confitentes reconciliati sunt. Et si quando aliquis Episcopus vel Patriarcha, vt potè Constantinopolitanus, id ambitiosè recognoscere recusauit; tandem resipiscens & reconciliatus idem confessus est: & qui id non fecit vti schismaticus & hæreticus ab omnibus Patribus & Conciliis orientis & occidentis habitus & punitus est. Et hæc omnia latè referūt Tho. Vualden. in doctrin. fidei lib.2. artic. 2. cap.30. vsque. 36. & liber Axiomata Christiana lib.2. art.3. c.7. 8.11. & Echius lib.3. de primatu Ro. Pontificis. & Turrecremata. Super dist.19. c. ita dominus. & dist.21. cap. quamuis. cap. in nouo. & dist.22. cap. omnes. & in sum. de Ecclesia lib.2. & Cano vbi supra latius de hoc. & Caieta. in quolibet. c. 6. & iterum de primatu Petri & Ecclesiæ Ro. & Victoria in secunda relectione de Ecclesia. q.2. & Soto vbi supra. & noster Castro de hæresibus tit. Papa. & tandem plenius Albertus Pighius lib.4. suæ Hierarchiæ cap.5. vsque c.14. & lib.5. c.10. vbi ex historia tripartita lib.9. cap.9.13 15. 16. c.38. & ex Eusebio Cæsarien. in historia Ecclesiastica vbi supra & ex omnibus Concilijs Orientis & occidentis clarissimè probat, quòd ipsa Concilia omnesque sancti Doctores & Patres Ecclesiæ Catholicæ ab initio ipsius semper recognouerunt Papam Ecclesiamq; Romanam, vt caput totius Ecclesiæ vt in hac.8. propositione continetur. Nicephorus etiam Græcus iam nobis Latinè reditus in sua historia Ecclesiastica lib.6. c.29. & lib.9. c.5. c.8. c.10.27. & lib.13. c.34. & lib.11. cap.30. & lib.12. cap.17. lib.14. cap.34. 37.39. & lib.5. c.6.30. & lib.17. c.9. & Osius in confessione fidei To.1. c.26.28. & Tomo 2.32. & alibi contra Brētium lib.2. fo.125. & tandem frater Petrus Soto in defensione cōfessionis Catholicæ. cap.74. vsque cap.109. hoc idem latius prosequuntur. Quod autem libro primo recognitionum B. Clementis propè finem Iacobus dicitur princeps Episcoporum. & vt refert Nicephorus in hist. Ecclesiastica. lib.12. c.16. in Cōcilio Constantinopolitano tempore Theodosij Imperatoris in Epistola ad Ecclesiam Romanā vbi Hierusalem dicitur mater omnium Ecclesiarum, hoc ideo dicitur quia ibi erat Patriarcharum tunc omnium Ecclesiarum Palestinæ & regionum adiacentium: & respectu tātum earum matrix sic appellatur. Item quia inde cępit Euāgelium & Ecclesia per totum mundum protendi, dicitur Hierusalem mater. Origo non Princeps Ecclesiarum quæ sunt in toto mundo.

Propositio nona. Concilium Generale legitimè congregatum, si faciat quòd in se est, vti facere regulariter credendum est, nisi oppositum constet manifestè, in rebus fidei & morum diffiniendis, etiam ad modicum tempus errare non potest: & illius diffinitioni sub crimine & pœna hæresis ab omnibus standum est. *Propos.9.*

Hæc præpositio omnino negatur ab hæreticis: sed & aliqui Catholici simpliciter sine dictis limitationibus dicunt Concilium Generale etiā legitimū si ibi non est Papa errare posse. vt Th. Vualden. Caieta. Siluester. Alber. Pighius vbi supra cum alijs: alij autem simpliciter id negant; sed cum prædictorum limitationibus propositio hæc contra eos omnes oppositum sentientes, probatur quadrupliciter.

Primò quia, prima Timot.3. Ecclesia est columna & firmamētum veritatis: & ita circa prędictā errarę nō potest vt supra propo.4. & 5. habetur; *1. ratio.*

betur; id quod ipsi & hæretici cōcedunt. Sed hęc tota simul non potest habere actum aliquem regulandi & diffiniendi circa mores & fidem: quia non potest tota, simul conuenire ad determinandum veritatem circa dubia in his emergentia. ergo in ea est ponendum suum tribunal visibile supremi luminis ad id à Deo illi promissi, in quo eadem Diuina & certissima sit auctoritas: cuius determinationem tota sequatur Ecclesia: vt sic omnes in vnitate eiusdemq; fidei eiusq; confessione in vna permaneant Ecclesia. Hoc autē aptè fieri non potest nisi vel in Papa cū consilio Cardinalium vel Patrum Ecclesiæ, vt infrà proposi. 10. habetur, vel in Concilio generali legitimè congregato ex præcipuis partibus ipsius Ecclesiæ. sicut & in omni repu. humana consilia capiūtur, fiuntq; definitiones & leges pro tota republica, à Principe tantum cum procuratoribus & rectoribus & principalibus Partibus ipsius reip. & non à toto populo simul; igitur ibi est prædictum tribunal supremi luminis Diuini, vt ibidē error esse non possit. Alioqui nunquàm esset finis dubiorum, nisi in Concilio & Papa esset prædicta certitudo ad hæc omnia sensumque sacræ scripturæ atque Doctorum tandem definiendū & declarandum, vt omnes in confessione eiusdē fidei consentiant atque permaneant.

2. Ratio. Secundò probatur idem, nam si Conciliū præfatum errare posset; certè is error in totam Catholicam Ecclesiam redundaret; & ita simul errare censeretur. quod tamen impossibile est vt constat ex supradictis. Quod autem id sequatur inconueniens, hinc constat, quòd sicut dum membrum aliquod vice corporis sui rite suum exercet officium; totum corpus vel homo ipse illud agere dicitur per membrum illud, quamuis nō omnia membra immediate agant. Homo namq; dicitur videre quando oculi vident, & audire quando aures audiunt, aut quando ipsis mediantibus id facit: quia & ad idē omnia alia membra suam virtutem administrant. Et similiter in repub. humana dicitur à tota republica fieri, quod à Capitibus & Rectoribus eius, nomine ipsius aut nomine publico pro eius causa vel Vtilitate fit. nam & Arist. 9. Ethi. c. 9. ait ciuitatem id maximè esse, quod est in ea principale: & 3. Reg. 8. dicitur quod cōgregati sunt omnes maiores natu cum principibus tribuum Israel & duces familiarum. sequitur. & bene dixit Rex omni Ecclesiæ. ita ergo & quando ecclesiæ Prælati, videlicet Episcopi & illi q legitimè sunt psonæ Concilii legitimę cōgregati presidēte Papa aut eius legatis, eo ipso quòd sunt Episcopi & Rectores Ecclesiæ dum publica auctoritate cōgregantur, habent auctoritatem totius Ecclesiæ, sicut senatores in suo senatu. non q ipsi Episcopi sint tanquàm procuratores Ecclesiæ recipiētes auctoritatem & cōsensum à toto populo Christiano vt senatores à sua repub. sed q ipsi soli plati cū Papa vel eius auctoritate cū suis legatis, et si totus populus Christianus reclamaret, per potestatem Diuinā quam à Christo vti successores Apostolorū ad docenuū fidē & gubernandū Ecclesiam habent, possunt Conciliū facere: & dū ibi publico nomine cōgregantur vt Capita, Ecclesiā ipsam representat: & illa ī eis virtualiter est. & ita quod ibidē faciūt, tota ipsa Eccl. Catholica facere censetur. Ad quod facit Concilium Nicenum quod post symbolum fidei ibi conditū ait, quòd oppositū dogmatizātes anathematizat. Sed si circa prædicta cōciliū posset errare, sequeretur q tota Ecclesia q ibi virtualiter est posset errare: maximè cū decreta Cōcilii totus populus Christianus seq teneatur, vti decreta prælatorū suorum nomine publico aut totius Ecclesiæ ibi cōgregatorū. Igitur sicut tota Ecclesia Catholica errare nō potest quia & Diuinam illustrationē habet, ita & de Concilio Generali tenēdum est. Et hoc adeò verū est q ipse et Papa stare tenetur diffinitioni ipsius Cōcilii legitimè cōgregati in fide & moribus: maximè si totius Cōcilii ea diffinitio sit, vt ait et Soto in 4. dist. 20. q. 1. art. 4. in responsione ad secundū argumentum, & dist. 22. q. 2. art. 2. & innuitur et dist. 15. c. sicut sancti. & 25. q. 1. sunt quidā. & epistola Iulii Papæ ad orientales Episcopos tēpore Athanasii. Non qui idē vt inferior obediens Cōcilio vt superiori sed vt obediens veritati per Spiritum Sanctū ibidē certissimè reuelatę. sicut & Rex suis medicis cōsiliariis atque Doctoribus dicentibus, talem cibū vel medicinā esse sibi noxiā siue salubrē, vel talē actū, esse mortale peccatū obtēperare tenetur. Nā modo teneatur quod Conciliū sit supra Papā modo nō: sed quod Papa est supra Cōciliū quò ad potestatē iurisdictionis: tamē vt diximus Papa tenetur stare definitioni Cōcilii. immo & Victoria in tertia relectione de potestate Papæ & Cōcilii: proposi. 2. fo. 223. & Turrecremata in decreto dist. 4. §. deo. art. 1. expressè dicūt q potius est standū diffinitioni Cōcilii quàm Papę in fide & moribus: & Castro de hæresibus lib. 1. c. 2. & 6. & 8. & de punitione hæreticorū lib. 1. c. 4. & 10. est ad idē, & ratio huius mihi videtur, q nobis certius est Conciliū legitimū facere quod in se est vt à Deo illuminetur q Papā ut inferius habetur. Nā si Papa etiā faciat quod in se est tūc etiā à Deo illuminabitur vt errare nō possit, vt tenetur à Doctoribus & infra propositione decima agitur de hoc: nec ipse à Concilio nec Cōcilium ab ipso poterit dissentire: & ita patet secunda probatio præfatæ propositionis.

Tertiò pbatur eadē propositio exēplo Apostolorū omniūq; sanctorū, qui in dubiis semper ad Cōcilia Generalia cōfugerunt: quāuis et ipsi essēt alias Diuinit' illustrati. Nā Act. 15. Apostoli senioribus illis in Hierusalē existētibus cōgregati, dicunt tota vel oīs ecclesia, quāuis ibi & alibi plures Christiani remanerēt. Dicit. n. ibi placuit 3. Ratio.

cuit Apostolis cum senioribus cum omni Ecclesia eligere viros &c. Item visum est Spiritui Sancto & nobis &c. Ibi enim fuit Concilium Generale ex parte capitis; & ita ibidē significatur in Concilio Generali assistere Spiritum Sanctū illuminando: & hac eius auctoritate vel illustratione ibi sine vllo errore circa fidem & mores fieri diffinitionem; & similiter nos facere exemplo suo Apostoli docuerunt. Similiter etiam fecit Ecclesia Catholica, quando post tēpora martirum & persecutionum; habita pace, per Constantinum licuit illi Concilia cogere Generalia; quoties dubia de fide & moribus & hæreses subortæ sunt: & eorum determinationi vtpotè certissimè regulæ ab omnibus fidelibus statum est, vt ait Isidorus lib.6. Ethimolo.cap.8. & habetur distinct.15.cap.canones.facit Matt.18. Vbi duo vel tres &c. vti inferius in primo dubio habetur hæc auctoritas magis ad rem declarata.

4. Ratio. Quartò probatur idem auctoritate sanctorū omnium atque Doctorum, vt August. Epistola. 118. ad Ianuarium. & lib.1. ad inquisitiones Ianuarij in principio, & de vnico baptismo contra Donatistas lib.2.cap.3. vsque cap.9. & lib.1.cap. 18. & lib.6.cap.7.cap.39. & lib.7.cap.1. & lib.3. contra Maximinum Arrianum.c.14. & Greg. in registro lib.1.c.24.lib.2.cap.49.lib.3.cap.33.37. 53. & lib.7.cap.53. & lib.9.ca.61. & habetur distinct.15. cap.sicut Sancti. & per totam dist.16. & Athanasius in suis Epistolis. Ambr. Epist.31. & Cyrillus & Hylarius libro de Synodis sunt ad idem. & Leo Papa Epist.6.21.24. & Gelasius Papa in Epistola ad Episcopos Dardaniç & Cōcilium Chalcedonen. actione 3. in relatione ad Leonem Papam & actione 6. & octaua Synodus generalis actione quinta. & Abulen. in defensorio cap.38.54. vsque 69. latius de hoc. & in 16. Concilio Toletano in fine confessionis fidei hęreticus decernitur qui diffinitionibus Concilij Generalis non firmiter credit. & tandem à principio semper ita sensit Ecclesia Catholica, quòd scilicet decretis Concilij prædicti Generalis sicut & Ecclesiæ Catholicæ sub crimine hæresis credere & stare tenemur & de his etiam latius agit Tho. Vualden. in doctrinali fidei lib.2. ar.2. cap.26.27. Quamuis in c.19. malè dicat non esse perfidiam sed scādalosam temeritatem eius aut Papali definitioni non credere. Sed liber Axiomata Christiana. lib.2. art.4. cap.1. & 2. vsq; c.7. & artic.6.cap.7. contra ipsum Vualden. cum supradictis melius cōcordat expresse, vt etiam de hoc infra prop. decima vbi de Papa agitur latius habetur, ibi & dubio secūdo videatur. Et Osius in confessione fidei Tomo.1.c.24. & alibi cōtra Brentiū lib.2.fol.110. & Roffen. contra Lutherum.art.28.29. & Turrecremata in sum. de Ecclesia lib.3.c.58. & Alaba de Concilijs.par.1.ca. 4. & 5. & Cano. de locis Theologicis lib.5.c.4. & 5. & Simancas de hæreticis c.12. & 52. & Castro de punitione hęreticorum lib.1.cap.4. & de hęresibus.lib.1.cap.6. & inferius tit. Concilium. & Socrates in historia Ecclesiastica.lib.2.cap.20. & lib.4.cap.17. multa alia afferunt ad rem. vbi August. & Concilia Generalia Doctoresque prędicti expresse dicunt sententiam Concilij Generalis esse Ecclesię Catholicę quam ipsum Concilium representat; & illi vt regulæ certæ & infallibili ab omnibus standum esse vt declaratū est. Sed tandē Soto in defensione confessionis Catholicæ par.2. per totum librum prædicta omnia atque sequētia probat atq; persequitur, & Vega de iustificatione lib.15. c. breuiter tangit.

Nota. Et notanter dictum est, si Concilium faciat quod in se est errare nō posse etiam ad modicū tempus: quia Spiritus Sāctus ibi specialiter assistit, sicut & toti Ecclesiæ Catholicæ eam illuminando, sicut ei in Beato Petro promissit: cuius auctoritas ibi est, vti supra & infra c.10. probatur. Neque vllum Conciliū Generale legitimè congregatū & continuatū, & auctoritate Papali legitimè procedens legitur errasse. Nam si de aliquibus lis aliqua est inter Catholicos: hoc ideo est quia non cōueniunt fuerint ne legitimè congregata vel cōtinuata vel legitimè processerint vel excesserint metas suæ facultatis, in hac vel illa materia sine Papali auctoritate se intromittēdo vel procedendo, vt de Cōcilio Basilien. & Constantien. Caietanus in quodlibet. de potestate Papæ.c.8. & in 2.par. Apologiæ.ca.11. & Albertus Pighius lib.6.c.5.11.13. plenius agūt. & de quodam alio Cōstantinopolitano alij etiā instant. Concilium autem Ariminen. ea de causa expresse reprobatur distinct.15.cap.Sācta. & Ephesinum secundum non admittitur ab Ecclesia, vt patet ibidē. & c.canones. & dist.16.c.quoniam.ca.sancta. & sequen. Ideo quò ad hoc Silvester tit. Concilium. q.2. & titu. Ecclesia. q.2. tit. fides. quæst.6. & 7. secundum Panor. de electione. cap. significasti. non bene dixit Conciliū errare posse, non tamē perseueranter sed tantū quasi primo motu minus plenè veritatē inquirens; quodq; Deus inuisibiliter aut visibiliter, per alios doctos fideles de veritate cito illud illustrabit, ne eius error ad totam perueniat Ecclesiam. adducit exemplum Concilij Aquisgrani.36.q.2.ca.placuit. quod postea per Hieronymum dicit esse correctum ibidem in cap. tria, & cuiusdā alterius Cōcilij exemplum adducit. Sed certè neutrū est ad propositū: nam vti hoc etiā contra Panor. expresse ait Roffen. cōtra Lutherum art.29. illa Concilia nō Generalia sed prouincialia fuerunt: quæ vt inferius habetur errare & per generalia possunt emendari. Sed neque ibi illud Concilium, Prouinciale diffiniendo errauit: sed secundum quod in alio Concilio erat statutum ipsum etiam iterum statuit & aggrauauit, vt scilicet illud matrimonium inter raptam ipsumque raptorem illegitimum esset,

X sicut

ficut & nunc eft intra quartum gradum confan guinitatis:fed id poftea ficut & alia humana ftatuta quæ ex caufa fæpe mutantur. Beatus Hieronymus mutandum effe cenfuit:quia etiam olim Exod.22. lege illa iudiciali quamuis rigorofa, matrimonium illud non erat illegitimum. quãuis Glof. in dicto capitulo tria. malè dicat illam legem Exod.22. effe moralem,neque poffe per Ecclefiam mutari. Si autem Concilium Generale non faciat quod in fe eft notabiliter negligendo inquirere fufficienter veritatem,aut fi nõ legitimè procedat: tunc nihil mirum fi Deus ftatim,non affiftat & errare poffit quafi primo motu vel ad modicum tempus,non tamen perfeueranter:& in hoc cafu benedixit Siluefter & Panormit. Vbi fupra fi ipfi fic intellexerunt. & ratio huius eft. Tum quia non funt à Deo miracula petenda nec expectanda fine neceffitate, neque Deus ipfe tentandus eft: tentaretur autem eiusque miraculum illuftrationis fine neceffitate expectaretur à non facientibus quod in fe eft. tum maximè quia promiffiones Dei Generales, de eo quod ipfe non folus fed nobifcum & cum actionibus noftris concurrendo in nobis facturus eft; fub hac conditione funt intelligendæ, fi videlicet homo in faciat quod in fe eft ad talem finem vel effectum. ergo non mirum fi tunc Concilium vt homines errare poffint fine fpeciali affiftentia Dei, non tamen diu nec perfeueranter: quia Deus cito prouidebit quomodo vel per fe,vel per alios Concilium ipfum vel Prælati atq; Doctores Ecclefiæ, opor tunè illuminentur & de errore admoneantur, & error ipfe vt oportet tollatur ne ad totam perueniat Ecclefiam: quæ diffinitionem Concilij Generalis fequi tenetur. ibi namque eft pleniffima poteftas mediatè vel immediatè vt inferius habetur. & cum his exprefsè concordat Roffen. contra Lutherum in prologo veritate. 8.

Dubium. 1. Si quæratur quando intelligatur Concilium facere quod in fe eft, ad prædictum finem veritatis illuftrationisque Diuinæ obtinendum.

Refpondeo. Refpondeo quòd quando auctoritate Papę fi viuit & certus Papa eft, aut aliàs auctoritate legitima eorum qui Concilium Generale poffunt cogere & celebrare, conuocarentur Paftores Ecclefiarum, fcilicet Epifcopi & viri boni docti atque prudentes de tota Ecclefia eligerentur, qui eruditione & prudentia ad id munus iuuare & fufficere creduntur. Si & ibidem iam congregati cum affectione veritatis fine priuatis commodis & affectibus humanis, orationibus communibus præuijs diligenter infiftant indagandæ veritate fidei & morum per fcripturas facras atque Doctorum Sanctorum & Conciliorum pręcedentium & per alia eiufmodi quę ad prædictum finem vifa fuerint expedire.

Tunc enim & non aliter, vti Roffen. vbi fupra dicit exprefsè, & nofter Horantius de locis Catholicis lib.2.cap.17.fecundum Hieron. Origen. Chryfoft. Hylari. Theophilact. Matth. 18. in nomine Chrifti congregãtur & faciunt quod in fe eft.quibus ipfe fuam affiftentiam atque fauorem promifit, neque deficiet, iuxta id Matthæ.18. Vbi duo vel tres fuerint in nomine meo congregati ibi fum. 1. quantumuis pauci prædicto modo congregentur, vt etiam infra & propofitione.10.habetur. & ita exponit B.Gregor. in regiftro. lib.12.cap.31. & communiter Doctores cum Auguft.lib.4.contra duas Epiftolas Pelagianorum cap.12. ad idem videntur. fic etiam exponitur in cap.de quibus dift.20. & in Concilio Chalcedonen. actio.10.& 3.& in Epiftola ad Leonem,& in Concilio Conftantinopolitano actio. vlt.& Cælestinus Papa, vt Ifidorus in libro Conciliorum in geftis tertiæ Synodi Toletanæ refert, fic etiam exponit, & in Concilio Niceno fecundo,actione 4. probatur. nam quando totum Concilium fimul aliquid diffinit,conftat ibi feciffe quod in fe eft & à Spiritu Sancto illuminatum id diffiniffe; & æquiualere diffinitioni totius Ecclefiæ,fecundum Auguft.lib.1.de baptifmo contra Donatiftas c.18.& alibi vt fup. & Cano.lib.5. de locis Theologicis. cap.5.q.1. et amplatius probat.

Igitur qualefcũque illi fint & qualitercũque diffiniant:certè contra expreffam fcripturam & Generalem traditionem vel confuetudinem Ecclefiæ eos omnes errare moraliter loquẽdo impoffibile eft: Contra obfcurã autem idem etiam videtur, nam nullo modo credibile eft tot viros pios ac doctos ex tota ferè Ecclefia ad id electos & cõgregatos notabiliter omittere facere quod ad eum finem in fe eft fiue tenentur. Si quidem fi vel pauci vel duo vel tres ex ipfis id fecerint: eos certè & per illos omnes alios Deus illuminabit ne per erroneam ipfius Concilij diffinitionem tota etiam Ecclefia errare cẽfeatur vt proximè dictum eft. & ita fimpliciter abfolutè idq; veriffimè dicendum eft Concilium Generale legitimè congregatum & continuatum vti femper fupponitur, in rebus fidei & morum errare nõ poffe: & eius diffinitionibus ab omnibus effe parendum. In quo exprefsè concordat liber Axiomata Chriftiana lib.2.art.4.cap.7.& 8.9.& 10.vbi latius de his.

Si contra hoc arguatur, quòd modo fit magis neceffaria fpecialis illuminatio Diuina in Concilio Generali,quàm in Prouinciali & in alijs cõgregationibus aut perfonis,modo non:certè fequitur ex dictis quòd æquè infallibiliter Deus affiftit fpecialiter illuminando quofcunque etiã duos vel tres tantum in nomine fuo cõgregatos in pertinẽtibus ad fidem & mores,vt errare non poffint diffiniendo, ficut de Concilio Generali dictum eft quia eadem eft ratio vtrobique,fcilicet,promiffio Diuina Matth.decimooctauo, Vbi *Argumen.*

duo

duo vel tres fuerint in nomine meo congregati, &c. vbi fine vlla differentia omnibus supradictis Christus se affore repromisit. & ad prædictum sensum Beatus Gregorius in registro libro duodecimo, capitulo trigesimoprimo id de Concilio prouinciali allegat & exponit,& Doctores communiter cum eo, ad quod videtur Augustin. contra duas Epistolas Pelagij capitulo duodecimo.

Respond. Respondeo negando sequelam, & eius probationem: neq; enim est eadem ratio infallibilis assistentiæ Diuinæ vtrobique: quamuis eadem sit Diuina promissio, sed differenter implenda. nam quia in Concilio Generali est simpliciter necessarium ne erret in fide & moribus diffiniendo: inde ibidem semper & infallibiliter adest illuminatio Diuina promissi. Nō sic in alijs congregationibus siue etiam personis præter Papam: quibus proinde non nisi quādo & quomodo oportuerit ad salutem,& Deo placuerit, ea fiet illuminatio repromissa diuinitus. Pro cuius maiori declaratione & probatione. nota, quòd id Matth. decimooctauo Vbi duo vel tres &c. Tripliciter exponitur à Doctoribus. Primò ad hunc sensum, ꝙ Deus ratam habet sententiam prælatorum Ecclesiæ contra cōtumaces iustè inflictam. Secundò, quòd exaudiet orationem in charitate fraterna & Christiana petentium. Tertiò, quòd assistet illuminando quamuis paucos etiam duos vel tres tātum in nomine suo congregatos in rebus pertinentibus ad salutem. Et omnes hi sensus admittuntur & stant simul in veritate; quorum hic vltimus magis communis & magis acceptus Doctoribus est. Et in Concilio Chalcedonen. actione tertia, ad hoc propositum hęc auctoritas exponitur,& ab alijs in primo dubio supra relatis. In omnibus autem his expositionibus & præcipuè in duabus vltimis constat cum hac limitatione eas intelligi & esse veras, quòd scilicet Deus exaudiet & assistet illuminando, quando & quomodo oportuerit ad salutem. Nam hic est communis intellectus omnium Diuinarum promissionum, earum maximè quæ generaliter fiunt, & absolutè de eo quod Deus ipse non solus in nobis, sed nobiscum, & cum actionibus nostris liberis concurrēdo facturus est, vt Matt. 18. & Luc. 11. Petite & accipietis. & omni petenti dabitur. & Ioannis 14. 15. 16. Si quid petieritis patrem in nomine meo dabit vobis. & Spiritus docebit vos omnia & omnem veritatem. & 1. Ioan. 2. Vnctio docebit vos de omnibus. & Luc. 21. Ego dabo vobis os & sapi. cui non po. resi. om. adu. vestri. & aliarum eiusmodi secundum Augustinum & Doctores communiter. Nunc autem constat non esse necessarium ad salutem & ad rectam fidem Ecclesiæ vniuersalis & regulam vitæ fidelium, quòd omnis error in fide & moribus semper caueatur, fiatque Diuina illuminatio: nisi in Concilio Generali, vel etiam in Papa faciente quod in se est.

Quia ibi & non alibi est supremum tribunal Ecclesiæ, ad quod spectat vltima diffinitio in supradictis: cuius etiam error circa hæc in totam redundaret Ecclesiam, & illius esse censeretur, vti superius probatum est. fit igitur vt sicut non nisi ibi est simpliciter necessaria infallibilis regula veritatis in fide,& moribus; ita non nisi ibidem semper sit infallibilis assistētia Spiritus Sancti illuminantis diuinitus repromissa ne vllus error esse possit. Notanter dico, vt errare non possit: nam ignorare priuatiuè, & dubitare de multis circa fidem & mores, vtique potest: sicut & Catholica Ecclesia quousque, vt Aurora progrediens Can. 6. Diuinitus, & oportunè illuminetur. Et idem iudicium, & eadem omnino ratio est de Papa cum consilio Cardinalium si faciat quod in se est, vt de hoc infrà propositione decima latius. At vero error aliorum omnium etiam Conciliorum prouincialium, ex quo non est neque censetur error totius Ecclesiæ, nec eius nomine, sed vnius tantum prouinciæ, vel communitatis particularis: id Concilium eaque diffinitio fit quousque per Papam approbetur: quia etiam per alios viros doctos,& per ipsum Papam, & per Concil. generalia & prouincialia corrigi potest, secundum Augustinum contra Donatistas libro secundo capitu. tertio, id quod contigit tempore Beati Cypriani. Ideo non est simpliciter necessarium ad salutem errorem illius Concilij ibidem caueri, maximè quia per eius ignorātiam inuincibilem etiam erroneam quæ in singulis hominibus esse potest, cum gratia iustificante & fide illius articu. implicita in fide Ecclesiæ, cui paratus est obedire, est homini salus: neque inde fides Ecclesiæ periclitatur. Ideo non oportet ꝙ his omnibus faciētibus quod in se est Deus semper & infallibiliter adsit illuminans, vel alia dona præstans nō necessaria simpliciter ad salutē. gratiam autem iustificantem, quia singulis est ad salutē simpliciter necessaria, Deus statim & infallibiliter elargitur faciēti qđ in se est cū auxilio Diuino ad illam obtinendum. Solum igitur illa specialis illuminatio Diuina aderit alijs in nomine Christi congregatis,& Concilijs Prouincialibus, quando & quomodo ad salutē expedierit, & Diuinæ placuerit liberalitati; sicut & de alijs diximus Diuinis promissionibus, idque si faciant quod in se est,& non aliter, vt dictum est. neque omnino peribit Ecclesia vniuersalis, aut recta fides in ea, si Concilium & Papa non faciēs, quod in se est errare permittatur à Deo: quia Deus ipse promisit Matth. 26. & alibi quod ipse tunc prouidebit & assistet quomodo nec Ecclesia vniuersalis neq; fides recta omnino

deficiat in ea. Ad quod certè facit quod in principio nascentis Ecclesiæ ad dubia fidei & morũ diffinienda; Concilia Prouincialia contra hæreticos sæpius cogebantur; nimirum; quia Generalia tunc toties congregari commode non poterant: quia & erat periculum in mora. Ideo & tunc aderat semper Spiritus Sancti illuminatio: nam vix aliquod eorum errasse reperitur nisi quãdo illegitimè fiebat, aut notabiliter deficiebat in faciendo quod in se erat. Vnde & illa ferè omnia iam per Ecclesiam sicut & Concilia Generalia approbata sunt: & similiter nũc Spiritus Sancti illuminatio semper adesset Concilio prouinciali aut alteri congregationi in nomine Christi congregatæ, vbi esset similis casus siue necessitas & periculum esset in mora, ne ad Concilium Generale vel ad Papam commodè posset esse recursus ad rem fidei vel morum diffiniendum. & secundum supradicta Beatus Gregorius vbi supra alijque Doctores sunt intelligendi.

Aliqui autem Doctores concedunt intentum argumenti supradicti, dicentes idem esse iudicium de Concilio Generali & de Prouinciali, de quibus indifferenter intelligitur id vbi duo vel tres &c. dicunt in super Concilium Prouinciale, posse de rebus fidei diffinire sicut & Generale: quia & sic olim in Ecclesia fiebat. pro quibus videtur facere Augustinus vbi supra. Sed quia eadem ratione inde sequeretur, quamlibet duorum vel trium congregationem, eandem illuminationem habere quàm Concilium Generale & Prouinciale, quod absit: ideo melius videtur vti superius dictum est, quodque Concilium solum Generale vel Papa de rebus fidei saltem vltimatè diffinire potest, vti de hoc latius noster Castro de punitione hæreticorum libro primo capitulo quinto latius agit, & Cano vbi supra lib. 5. cap. 4.

2. Dubium. Sed hic interim aliud dubium inter Catholicos agitatum inferamus, à quo videlicet & quomodo Concilium Generale prædictam suã auctoritatem habeat.

1. Respond. Nam aliqui de quorum numero est Victoria in secunda relectione de Ecclesia quæstio. 1. fol. 113. 122. & Turrecremata de potestate Ecclesiæ libro secundo capitulo 71. & Caietanus in quolibeto de Potestate Papæ, indistinctè dixerunt quòd ratione totius, vt est Concilium habet quidem suam auctoritatem: sed non ab Ecclesia nec à Deo immediatè, sed à iure humano idest à voluntate prelatorum ibi conuenientium, qui volunt ex seipsis vnum corpus constituere, cui seipsos subijciunt sicut partes suo toti: & consequenter dicunt non esse maiorem auctoritatem in toto Concilio, quàm sit auctoritas singulorum, idest tantam esse Concilij auctoritatem, quanta est auctoritas maioris vel maiorum ibi existentium.

Sed clarius & melius distinguendo dicamus quòd Concilium Generale legitimè congregatum vt est communitas & vnum totum corpus à suis singulis partibus distinctum, habet quidem suam auctoritatem sicut & quælibet alia communitas; quam non habent singuli de illa communitate & Concilio per se. Sed hanc auctoritatem quatenus est potestas iurisdictionis, vel supra corpus Christi mysticum non habet immediatè à tota Ecclesia, nec à Deo: & per consequens nec ex hoc quòd vniuersalem Ecclesiam representat, sed ab ipsis Patribus Concilij; mediatè autem à Deo per ipsos Patres deriuatam habet. Quatenus autem est potestas determinandi veritatem in rebus fidei & morum eam habet immediatè à Spiritu Sancto assistente illuminante, pulsante, mouente, atque determinante. In hac sententia vel resolutione sunt tres partes: quarũ prima est quòd Concilium vt est, vnum corpus habet suam auctoritatem. Quod inde probatur: quia nomine omnium simul, non quasi à singulis, sed à multis quasi ab vno procedit, vt est vnum corpus siue collegium vel regale parlamentum, quod habet suam quandam potestatem quam singuli non habent. Et ita Concilium vt vnum corpus præcipit, consulit, ordinat, atque disponit, & sententiam fert condemnando vel absoluendo, quod facere non posset nisi ad id potestatem haberet. Et ad idem est. Act. 15. Placuit nobis collectis in vnum mittere &c. idest in vnum Collegium siue Concilium Apostolorum. Et in hoc prædicta opinio optimè consonat.

Secunda pars, quòd scilicet hanc auctoritatem quatenus est potestas supra corpus Christi mysticum & verum, non habet immediatè à tota Ecclesia nec à Deo, vt bene dicebat in hoc Victoria cum alijs vbi supra. Probatur primò, quòd non ab Ecclesia, quia Ecclesia vniuersalis eam potestatem non habet immediatè. Nam illa potestas Ecclesiastica, supra corpus Christi verum & mysticum, quamuis propter Ecclesiã & ad eius vtilitatem collata sit quibusdam personis ipsius: non tamen toti Ecclesiæ immediatè, sed personis quibusdam vt per eas esset in Ecclesia data est, vt constat Ephes. 4. Dedit quosdam pastores & Doctores &c. & 1. Corinthior. 12. Nunquid omnes Apostoli? omnes Doctores? & diuidit singulis prout vult. alias non esset vnum corpus ex varijs membris & gradibus constans. Neque enim tota Ecclesia simul potest audire confessionem & consecrare, sed sacerdotes dũtaxat immediatè habent à Deo hanc potestatem in Ecclesia. Et soli Petro dictum est. Tibi dabo claues Regni cœlorum &c. Matth. 16. & Ioan. 21. Pasce oues meas. 3. Respond.

& Matth.

& Matth. 18. Dic Ecclesiæ idest Prælatis eius, vt communiter exponitur à Doctoribus. Constat etiam laicos nullam potestatem Ecclesiasticam habere. igitur si prædicta potestas Ecclesiastica non toti Ecclesiæ, nec toti communitati fideliũ, sed quibusdam tantùm personis eius immediatè per Christum collata est vt per illos sit in Ecclesia & propter ipsam, idest ad vtilitatem ipsius; vtique sequitur quòd ab ipsa Ecclesia immediatè ad Concilium deriuari non potest, nemo enim dat quod non habet. Quòd etiam nec ab ipso Domino Iesu Christo potestas immediatè, sed ab ipsis Patribus Concilij, à Christo autem mediatè per ipsos in Cõcilio fit, probatur. Quia antequam Patres Concilij caput scilicet & mẽbra veniant ad Cõcilium, certè totam in seipsis. quidam minus quidam magis, Papa verò plenissimè prædictam potestatem à Deo immediatè habent, vt proximè dictum est. & ij Patres in Concilio congregati illam non perdunt quam ante habebant. ergo cùm Concilium eam potestatem ratione suarum partium habeat: neque constet quo aliquo nouo iure ipsi denuò concedatur: certè frustrà aliqua alia similis potestas ponitur à Deo immediatè de nouo præstita Concilio. Nam qua ratione poneretur supra corpus Christi mysticum eadem & supra corpus Christi verum assereretur, vt scilicet ipsum Concilium vt totum corpus simul, constans etiam ex non Sacerdotibus absoluere posset & consecrare, quod absit. sed nec illa potestas Matth. 18. Quæcumque ligaueritis &c. data est Apostolis vt in Concilio congregatis, sed vt singulis prælatorum officio fungentibus: quamuis id quod ibidem sequitur vbi duo vel tres fuerint congregati &c. apertè datum sit Concilio, vti proximè dicetur, quò ad illustrationem veritatis.

Igitur illa potestas est quidem in Concilio plenissimè: sed mediatè tantum à Deo per Patres ipsius in ipsum Concilium deriuata, & præcipuè per Dominum Papam: à quo omnis iurisdictio Ecclesiastica mediatè vel immediatè etiam in Concilio est, vt de hoc etiam Alaba de Concilijs par. 1. capitulo nono latius agit. Et ad hunc sensum optimè dicitur quòd Concilium, vniuersalem Ecclesiam repræsentans illam auctoritatem habet. In quo & consonat prima opinio vel responsio supradicta: quamuis aliqui teneant quòd præfata potestas in Concilio etiam à Deo immediatè sit: sed probabilius videtur quod dictum est.

Tertia autem pars, quòd scilicet quatenus est potestas determinandi verum in fide & moribus in ipso Concilio, immediatè à Deo est; probatur; nam Act. 15. habetur. Visum est Spiritu Sancto & nobis &c. Item Timot. 3. Ecclesia est columna & firmamẽtum veritatis. hoc autem esse non potest nisi Concilium ipsam Ecclesiam repræsentans, quæ & ibi virtualiter est, & ipsius Concilij diffinitionem sequi tenetur vt supra dictum est; haberet immediatè à Deo hanc auctoritatem determinandi veritatem, nam aliàs illi potius essent columna veritatis per quos vel à quibus auctoritas hæc immediatè in Concilio esset atque penderet. Item Matth. 18. Vbi duo vel tres fuerint in nomine meo congregati ibi sum: vbi Christus suam assistentiam & auctoritatem ad id immediatè Cõcilio promisit, vt etiam superius probatum est. Et ita tandem in hoc omnes Catholici conueniunt dicentes Concilium Generale legitimè congregatum, in diffiniendo circa fidem & mores, vt errare non possit faciens quod in se est; speciali assistentia Spiritus Sancti dirigi & gubernari: quamuis aliàs vel extra Concilium omnes ipsi vt homines errare possint, vt hoc etiam expressè dicit liber Axiomata Christiana libro secundo articulo quarto capitulo 3. vsque capitulo 6. & Victoria, Castro & Soto vbi supra in secunda ratione allegati sunt: quamuis Caietanus & Siluester, Albertus Pighius & Thomas Vvalden. absolutè vbi supra, oppositum & malè teneant, de quo & infra propositione decima, dubio secũdo iterum sermo erit: vbi etiam agitur ad quid requiritur Papalis approbatio vel confirmatio diffinitorum in Concilio Generali. & ad hunc sensum scilicet, quò ad potestatem diffiniendi veritatem de fide & moribus optimè verificatur decretum Concilij Constantien. sessione quinta & aliorum Doctorum sententia dicentium quòd Concilium Generale Ecclesiam vniuersalem repræsentans à Christo immediatè potestatem habet.

Propositio decima. Papa vt Papa cum Concilio patrum vel Cardinalium Ecclesiæ, si faciat quod in se est, vti id regulariter facere credendum est nisi oppositum constet manifestè, in diffiniendo circa fidem & mores & statum vniuersalis Ecclesiæ, errare non potest etiam ad modicum tempus: & eius tali diffinitioni, vt diffinitioni Ecclesiæ Romanæ siue Catholicæ sub crimine pœna hæresis vel perfidiæ standum est. 10. Propos.

Hæc propositio multò magis quàm præcedens de Concilio Vniuersali negatur ab hæreticis: & etiam à quibusdam Catholicis Ocham, Gerson, Almain, & pluribus alijs absolutè sine vlla limitatione dicentibus quòd in prædictis Papa errare potest: alijs compluribus id etiam absolutè negantibus. Sed cum prædictis limitationibus, contra eos omnes propositio probatur quincupliciter.

Primò, quia vt propositione 9. præcedente in prima probatione dictum est. Ecclesia vniuersalis circa prædicta errare nõ potest. Sed hæc tota 1. Ratio.

simul ad emergentia dubia determinanda semper congregari non potest: immo neque Concilium Generale sæpe potest nec expedit ad id congregari: & in Papa & ratione Papatus est tribunal Ecclesiæ Catholicæ eiusque Principatus Ecclesiasticus & suprema potestas, vt supra propositio. 8. habetur. ergo ad ipsum in his est est regulariter recurrendum pro dubiorū determinatione: & consequenter quod ipse vt caput Ecclesiæ facit, ipsa Ecclesia facere cēsetur. Sicut dum Rex con suis cōsiliarijs prouidè aliquid nomine regni vel vt Rex facit; vtique Regnum ipsum censetur facere: sicut & de Concilio Generali dictum est. Quæ ratio eò magis valet in Papa: quò eius auctoritas Iure Diuino & non ab Ecclesia sibi collata est. Inde etiā sequitur quod illi sicut ipsi Ecclesię aut Cōcilio Generali Deus assistit: alioqui eius error in errorem totius Ecclesiæ redundaret: quæ eius determinationē vt superioris ordinarij sequi & obedire tenetur, nisi manifestè errare monstretur.

2. Ratio. Secundò probatur idē, quia specialiter Petro & eius successoribus in eo pro toto tēpore Ecclesiæ vsq; ad finem mūdi; & nō solum pro persona & tempore Beati Petri, dictum est à Christo id Luc. 22. Ego pro te rogaui Petre vt nō deficiat fides tua, & tu aliquando conuersus confirma fratres tuos, scilicet pascēdo omnes oues tibi commissas. Ioā. 21. ideo præmisit, Ego pro te rogaui vt non deficiat fides tua, scilicet vsque ad finē mundi. & August. dicens quod hæc promissio nihil dicit illustre si ad solam personā Petri, & non etiam ad successores referatur, & est communis glossa omnium ferè Doctorū: quam probat Innocen. Papa in sua Epistola, quæ inter Epistolas Sancti Bernardi est. 194. & Matth. 16. Portæ inferi non præualebunt aduersus eam, scilicet Ecclesiam & fidem eius, ergo Papa errare non potest, vt ait propositio.

Quod inde magis confirmatur, quia ratione prædictæ promissionis sæpe factæ sedi Apostolicæ & successoribus Beati Petri in ipso Petro Ecclesia Catholica in qua ea sedes deficere non potest, errare non potest. Nam illa promissio à Christo ipsi Ecclesiæ Catholicæ facta specialiter atque directè ipsi Petro facta est: vt per hoc significetur quod ideo Ecclesia non potest errare & est columna & firmamentum veritatis prima Timoth. tertio. quatenus suo capiti Papæ videlicet vnitur vt potè suo fundamento post Christum aut loco Christi: cui scilicet Papæ specialiter in Petro promissum est quòd sua fides non deficiet, nec in eo nec in Ecclesia in ipso fundata. ergo hac eadem ratione eiusdem promissionis Ecclesia Romana, vbi est & fuit sancta sedes Apostolica similiter errare non potest: & à fortiori nec ipse Papa ipsam sedem habens si faciat quod in se est.

Tertiò probatur idem, quia Matt. 18. vbi duo vel tres fuerint congregati in nomine meo ibi sum. ergo à fortiori vbi cum suo vicario capite Ecclesiæ fuerint aliqui congregati in nomine Christi aderit ipse Christus specialiter illuminans, eadem ratione qua & in Concilio Generali: quia scilicet hic etiam sunt omnes gradus & status Ecclesiæ, videlicet Pastores atque Doctores cū capite suo. & ita tota Ecclesia ibi virtualiter est: non enim numerus personarum, sed qualitas graduum attendenda est, vt patet quia Matthæ. decimooctauo ait, Vbi duo vel tres: & non dixit, Vbi omnes aut plures, & in nomine meo, idest auctoritate legitima, & in causa quæ est ad meum honorem, qualis est causa fidei, quæ nomine Ecclesiæ & ad eius vtilitatem agitur. Neque vnquam in aliquo Concilio Generali omnes Ecclesię Pastores & Doctores simul congregati sunt. Concilium etiam illud Act. 15. fuit Generale ex parte capitis, non autem ex parte omnium; non enim aderant ibi omnes Apostoli: sed Petrus cum aliquibus Apostolis & Senioribus Hierusalem: & tamen ibi dicitur omnis Ecclesia; vbi & affuit Spiritus Sanctus. & similiter Paulus Galat. 2. non cum omnibus Apostolis sed cum Petro & paucis alijs contulit Euangelium, veluti in quodam Concilio Generali ex parte capitis duntaxat: vt per hoc doceremur id sufficere quod dictum est ad veritatem à Spiritu Sancto infallibiliter obtinendum. 3. Ratio.

Quartò probatur idem, quia si in lege veteri ad summum sacerdotem erat recursus in dubijs legis Diuinæ, qui per ephod & per quædā alia Diuinitus illustraturus populum docebat Exo. 17. & Leuit. 6. & 1. Reg. 23. & 30. à cuius doctrina & sententia sub pœna mortis non licebat deuiare. Deuteron. 17. ergo etiam in lege gratiæ Papa maiorem habet illustrationem à Deo vt errare non possit: nec ab eius diffinitione discedere liceat: patet hæc consequentia ex maiori dignitate sacerdotij nostri in lege gratię, vbi hoc expressè habetur in cap. per venerabilem. qui filij sint legitimi. 4. Ratio.

Quintò probatur idem per auctoritates Doctorum. qui concorditer omnes id sentiunt, & in suis scriptis confitentur, cum Ecclesiæ Catholicæ Generali consuetudine, miraculisque Sanctorum; qui secundum hanc fidem siuè doctrinam vixerunt quæ omnia id efficaciter probant vt supra septima propositione. quòd scilicet, Sancta Romana Ecclesia nunquam errauit; & eadem ratione nec errare potest in fide & moribus. Idque de sancta sede Apostolica etiā dicunt, vt ait hæc 10. propositio. & expressè id dicit Augustinus. de baptismo contra Donatistas libro secundo capitulo tertio vsque capitulo 9. & libro sexto capitulo 7. capitu. 39. 5. Ratio.

& lib.

& lib.7. cap.1. & ad Casulanum Epistola 86. & Epistola. 162. ad Glorium & alios vbi Conciliũ Trãsmarinum Romanum solet appellare, quod est Concilium Vniuersale ratione capitis, idest Papæ cum Cardinalibus, vt dictũ est. Item Beatus Cyrillus vbi supra in 8. propositione art. 2. allegatus est. & Tertullianus de præscriptionibus hæreticorum & lib. aduersus Praxeam. & B. Rhenanus in argumentis & annotationibus ibidem, vbi & allegat Irenæum ad idem. Item Ambro. super prima Timoth. 1. & habetur. 14. q.1. cap. quæ dignior. Item Hierony. lib.1. & 3. contra Rufinum. dist. quod Roma. fides est fides Catholica, & Epistola.45. & clarius Epistola.2. & 4. & 7. ad Damasum Papam & refertur ea. quæst. cap. quoniam vetus. cap. hæc est fides. & Damasus Papa in Epistola 3. vel 4. ad Concilia Africana. & tandem multi alij Doctores atque Pontifices Sancti qui eadem quæst. c. rogamus. cap. à recta. cap. memor. cap. in sede. capit. quoties. & Athanasius cum Episcopis Aegypti & Orientis in suis Epistolis ad Marcum, Liberium, & Fœlicem Papas: & horum ad illos id expresse profitentur, & sæpe dicunt quòd Ecclesia sanctaque sedes Apostolica quæ est in Ecclesia Romana numquam errauit in fide: sed semper Catholica fides atque religio Christiana ibi seruata est. ideo & Hierony. & omnes alij iudicio & examini Papæ, suam omnem doctrinam & scripta sua tanquam regulæ & iudici infallibili subijciunt. Ad idem est Irenæus lib.3. cap.3. vt supra propositione 7. in fine habetur. Idem Cypr. lib.1. Epistolarum Epistola 3. & Bern. lib.2. & 3. de consideratione & in Epistola 190. ad Innocentium Papam & Epistola. 174. ad Canonicos Lugdunen. & idem habetur, distin.12. capit. non decet. cap. præceptis. & distin. 19. si Romanorum & dist.20. de libellis, & C. de summa trin. & fide cathol. l.1. & seq. & alibi millies, vt hoc etiam Tho. Vvalden. in doctrinali fidei. libro 2. art.2. capitulo 45. vsque capitulo 49. & Axiomata Christiana lib.2. art.3. cap.9. & art. 4. cap. 11. 12.13. latius prosequuntur & Caieta. in quolibeto de potestate Papæ cap.9.11. & Siluestrina. titu. fides. q.7. ex cap. maiores: de baptismo. dicentes, quod vltima diffinitio in fide & moribus ad Papam spectat, secundùm Tho. & alios Doctores, satis probant. & Turrecremata de potestate Papæ lib.2. c.112. & Soto de iustitia & iure lib.1. q.7. art.1. & latius in 4. sententiarum vt supra propositione nona, in secunda probatione habetur. & tandem plenius Albertus Pighius libro 4. capitulo 8. vsque capitulo 14. & 6. & 7. iterum de Ecclesia & sede Romana & de ipso Papa idem probat; vbi & ex Eusebio Cæsarien. in Ecclesiastica historia lib.5. cap.24. & lib. 9. cap.38. multa satis adducit. & Nicephorus in historia Ecclesiastica vbi supra propositione 8. in fine allegatum est & Osius in confessione fidei Tomo.1. cap.28. 29. & iterum contra Brentium lib.2. fol.125. latius probat & plenius Soto in defensione confessionis Catholicæ parte 1. cap.75. vsque capit.19. prosequitur contra Brentium, ex quibus omnibus non vt probabilior opinio, sed vt de fide vel similis aut paris auctoritatis prædicta propositio mihi credenda videtur: maximè cum limitationibus suprapositis; id quod etiam ex dicendis amplius patebit.

Sed notentur limitationes prędictæ: quarum prima est, quòd Papa diffiniens errare non potest: secus si vt persona particularis docens aut scribens vt Doctor, non vtens auctoritate Papali procedit: tunc enim in quacumque causa etiã faciens quod in se est errare potest. quia vt particulari persona non est infallibilis nec ei vt tali, sed vt Papæ vtenti autoritate sua Apostolica ad fidem Ecclesiæ & religionem edocendam assistentia Diuini luminis à Christo promissa est. Tunc autem vt Papa procedit, quando autoritate Papali vtens sententiam fert diffiniendo, mãdando & legem ferendo. Nota.1.

Secunda limitatio est, si vt Papa procedens facit quod in se est, vt ait Siluester. titu. fides 47. Nam si non facit: tunc etiam vt Papa procedens errare potest. Sed quando vt Papa facit quod in se est? Respon. Quando vtitur auxilio membrorum suorum, illorum maximè virorum quos nouit Doctiores & Sanctiores & ad id sufficientes adesse, simul & inquisitione diligenti sine notabili negligentia ipse cum eis, aut per eos scrutatur sacram scripturam & Doctorum libros, Conciliorumqne decreta & Ecclesiæ consuetudines & traditiones; cum affectu veritatis, sine priuatis affectibus ad temporalia, & orationibus præuiis ipsorum atque fidelium, cum matura deliberatione secundum exigentiam causæ, vt supra propositione 9. de Concilio Generali dictum est, procedit ad diffiniendum quod circa fidem & mores generaliter in tota Ecclesia tenendum est: tunc inquam errare non potest, nec diu nec ad modicum tempus vt probatum est. Secus si sine prædicta diligentia, aut si notabiliter eam negligens: aut si ex suo sensu & affectione vel cogens alios ei consentire: Papa etiam vtens autoritate papali aliquid diffiniat: tunc enim, etiam deliberate errare potest. Sed Deus suum errorem non diu nec perseueranter permittet in Ecclesia Catholica peruenire, vt supra propositione nona, de Concilio Generali probatum est. Id autem in Papa legimus aliquando contigisse, vt ait in Glossa capitulo Anastasius, & capitulo secundum. distinctio. 19. & videtur ad idem capitulum quanto. de diuortiis, & capitulum licet. de desponsa. duorum. & quidem si illi Pontifices si diffiniendo errauerunt; id certè non alia de causa fuit,

nisi quia quod in se erat non fecerunt vt à Deo illuminarentur. & similiter de Papa Ioan. 22. & de quibusdam aliis refert. Abulen. in 1. prologo super Matth. quæstio. 10. & latius in Matth. 19. quæstio. 76. & Adrianus in 1. quodlibet artic. 3. & in 4. sententiarum de sacramento confirmationis in fine. Item etiam Siluester vbi infra cum multis aliis, quamuis Caietanus in quodlibeto de Papa. cap. 9. & in secũda part. Apologiæ de potestate Papæ capitulo 13. & 14. & Albertus Pighius libro 4. capitulo 8. & Osius contra Brentium lib. 2. fo. 97. &c. & Cano de locis theologicis lib. 6. capit. vltimo obstinatè negent aliquem Papam dissiniendo de fide & moribus errasse: licet vt persona particularis alias quidem errauerit. & ita ibidem Respondet declarando & concordando decreta prædictorum & aliorum Pontificum, qui ab aliis errasse credun tur. Et fortè iuxta omnia supradicta posset intelligi & saluari quamuis difficilè Siluester titulo fides quæstio. 1. & alibi vt supra propositione 9. refertur. Sed certè ipse in titulo fides quæstio. 7. refert quòd aliqui apertè blasphemant exemplificantes de Nico. 3. dicentes quòd in sua decretali. Exiit. de verbo. signifi. lib. 6. errauit contra Ioan. 22. cum tamen illa decretalis, Exiit fit postea in Concilio Vienen. per Clemen. V. in capitulo Exiui. eo. titu. libro 6. & per multos alios successores Romanos, Pontifices confirmata. Quare si alter eorum errauit: id potius de Ioan. 22. dicendum erat, quia vel in aliis alias etiam errauit, vel prauè affectus contra nostrum ordinem minorum sine debita dispositione sic decernere voluit: vel potius vterque Pontifex ad verum sensum in diuersis casibus & temporibus loquens concordandus est, vti Caietanus vbi supra conatur, & Siluester dicit ibidem, de quo & nos alibi in nostro tractatu super regulam nostram capitulo. 6. quæst. 1. latius egimus eos concordando, & infra. quæst. 3. habetur.

Tertia limitatio est quòd in rebus fidei & morum errare non potest si vt Papa facit quod in se est: secus in aliis scientiis & facultatibus, causis atque negotiis & factis particularibus, vtpotè in dispensationibus, priuilegiis, promotionibus, mandatis, statutis & sententiis dissinitiuis, in litibus & causis aliis, vt etiam faciens quod in se est vt Papa errare & decipi sæpe potest. vt hoc etiam Cano de locis theologicis lib. 5. cap. 5. quæst. 5. & inferius quæst. 3. latius disputatur, in secundo & tertio dubio post argumenta omnia, in fine quæstionis.

Quartò in propositione dictum est quòd nisi oppositum constet manifestè credendum est Papam procedentem in rebus fidei & morum fecisse quod in se est, nec errare circa prædicta, etiam ad modicum tempus, quia sic secundum omnia iura rectamque rationem pro Papa immo & pro quolibet superiore præsumendum est.

Tandem quintò dictum est, quod sub crimine & pœna hæresis vel perfidiæ standum est supradictæ dissinitioni Papali. quia illi discredens discredit Ecclesiæ Roma. dissinitioni. hic autem hæreticus est & vt talis puniendus, sicut & qui Catholicæ Ecclesiæ dissinitioni discredit, vt ait capitulo ad abolendam. & ibi gloss. cum concordatis. Item quia Hiero. Epistola 2. in capitulo hæc est fides. 24. quæstio. prima expressè ait, Emendari cupimus à te qui Petri sedem & fidem tenes. si autem hæc nostra confessio Apostolatus tui iudicio comprobatur: quicunque me culpare voluerit, se imperitum, vel malevolum. vel etiam non catholicum sed hæreticum comprobabit. hæreticum scilicet, si pertinax fuerit contra Papæ dissinitionem supradictam. Et hoc expressè etiam ait Caieta. in quodlibeto de potestate Papæ capit. 11. & in secunda parte Apologiæ capit. 14. secundum Thom. secunda secundæ quæstio. 1. art. vltimo & quæstio. 11. artic. 2. ad 3. & Albertus Pighius vbi supra. & Soto in quarto distin. 5. q. 1. artic. 2. ad secundum argumentum Beati Thom. & Siluester titulo fides. quæstio. 1. quæstio. 7. & Couarruuias in resolutionibus lib. 4. capitulo 16. numero 6. & Simancas de hæresibus. capitulo 44. §. 15 & sequen. & capitulo 52. & Castro de punitione hæreticorum lib. 1. capitulo 4. & de hæresibus in prologo libro 1. capitulo 8. & inferius titulo Papa. Quamuis Thom. Vualden. in doctrinali fidei libro 2. articulo 2. capitulo 19. & 27. malè dicat non esse perfidiam sed Scandalosam temeritatem & errorem, dissinitioni Papali & Concilii Generalis contra iure, aut illi non stare.

Has omnes limitationes suprapositas expressè probant Vualden. vbi supra, excepto illo suo errore proximè reprobato, & latius Caietanus etiam vbi supra, quamuis non tam expressè, & Turrecremata de potestate Papæ lib. 2. capitulo 112. & expressius noster Castro de punitione hæreticorum libro 1. capitulo. 4. & capitulo 10. & liber Axiomata Christiana libro 2. articulo 3. capitulo 9. vbi satis de hoc agitur. & Soto in defensione confessionis Catholicæ parte secunda capitulo 74. & tandem Doctores communiter in hoc concordant, illi etiam qui auctoritati Papali maximè fauent, excepto eo quod Caieta. & Albertus Pighius in secunda limitatione supradixerunt.

Sed hic duo dubia sunt enodanda. primum postquam dissinitio Papalis supradicta sufficit ad rem fidei & morum definiendam: ad quid ergo congregantur Concilia Generalia, quidvè ad hoc amplius faciunt? 1. Dubium.

Respon.

Respond. Respon. vno modo secundum Caieta. secunda parte prædictæ Apologiæ capitulo 13. & Albertum Pighium & alios eiusmodi opinionis, quòd id fit, non quidem vt certius & infallibilius Spiritus Sanctus assistat Legitimo Concilio, quàm soli Papæ, vel ipsi cum quibusdam aliis diffinienti sine Concilio. Nam vt ipsi aiunt certius assistit ipsi Papæ vt errare non possit, quàm prædicto Concilio quantumcunque Legitimo & Papæ autoritate sine eius præsentia personali diffinienti. Sed propter fideles fit cõgregatio Concilii, vt videlicet populus Christianus facilius credat Spiritum Sanctum adesse diffinitis in Legitimo Concilio & ibi nullum errorem esse posse: quod non tam facilè crederet quando à solo Papa vel ab ipso cum aliis extra Concilium diffinita essent quia Papa solus non habet tantam sapientiam, bonitatem & gratiam nec tam indubitatam acceptionem apud omnes vt ipsum Concilium: nec eius vt Concilii diffinitio tantam habet solennitatem. Quæ omnia & humanos animos communiter afficiunt, & multum valent vt homines persuadeãtur, quòd Spiritus Sanctus ibi adest, vt error esse non possit, vbi hæc omnia, putà in Legitimo Concilio Generali reperiuntur: & ita eius diffinita à populo Christiano suauius recipiantur, & credantur vt oportet. Sed certè alio secundo modo melius dicendum videtur, quòd scilicet ideo Concilia hæc congregantur, quia simpliciter quamuis per accidens, certius nobis est Spiritum Sanctum assistere Legitimo Concilio Generali, vt diffiniendo de fide & moribus errare non possit, quàm soli Papæ vel ipsi cum quibusdam aliis extra Concilium: quia simpliciter nobis certius & credibilius est ipsum Concilium potius quàm Papam extra Concilium facere quod in se est, sine notabili defectu vt à Deo illuminetur: nam si de vtroque æquè nobis constaret non posse notabiliter difficere in faciendo quod in se est, æque etiam constaret à Spiritu Sancto illustrari, & vtrumque errare non posse, & hæc omnia ex supradictis in hac. 10. & in præcedente nona propositione facilè liquent.

2. Dubium. Secundo dubitatur. ad quid ergo Concilium Generale petit Papæ confirmationem diffinitorum ibidem, postquam de eorum veritate certi sumus?

Respond. Respon. secundum Caieta. vbi supra capitulo 6. & capitulo 11. & in secunda parte Apologiæ, capitulo 17. vsque ad capitulum 21. & Turrecremata de potestate Papæ libro 3. capitulo 6. 8. 38. & Albertum Pighium libro 6. capit. 4. & 5. & latius capitulo 8. vsque ad capitulum 14. aliosque sequaces eius opinionis, quòd scilicet Concilium prædictum sine præsentia Papæ potest in fide & moribus errare; & ita eius diffinitio quantumuis legitimè celebrati etiã præsidentibus Papæ legatis & eius auctoritate, non habet vim perfecti Concilii, nec infallibilem veritatem & certitudinem, quousque per ipsum Papam explicitè vel tacitè consentientem approbetur & confirmetur. Nam illi præcipuè & eius sanctæ sedi Apostolicæ, & ratione eius ipsi Ecclesiæ Catholicæ & Concilio eam repræsentanti, assistentia Spiritus Sancti à Christo repromissa est. Ideo ergo secundum hanc opi. petitur Papæ confirmatio vt etiam in fide & moribus corrigatur ab eo diffinitio Concilii si illi non placuerit.

Sed certè hæc opinio non videtur vera, nam etiam Papa ipse stare tenetur prædicti Concilii diffinitioni in fide & moribus: & potius illi quàm Papæ contrariæ diffinitioni in huiusmodi debent stare fideles: vti ex supradictis in hac. 10. & præcedente 9. propositione constat, & habetur latius infra. quæstio. 4. In quo & Victoria & Soto Papalis auctoritatis assertores vbi supra propositione nona in secunda probatione allegantur, expresè consentiunt cum Turrecremata.

Igitur Castro libro 1. de punitione hæreticorum capitulo 6. tres causas adducit quare Concilium Generale congregatur. Prima vt omnibus constet Papam eiusque legatos idem cum Concilio sentire: nec vllam ibi fraudem inesse, sicut aliquando in aliquibus decretis Conciliorum per hæreticos intercessit, quæ postea detecta & per Papam reprobata est. Secunda vt sic ipse etiam Papa, si postea in hæresim cadat, sua ipsius subscriptione sine vllo subterfugio conuincatur. Tertia quia licet non in fide & moribus, at vero in aliis negociis Concilium Generale errare potest, & eius determinatio Papæ subiicitur, vt in Concilio Calcedonen. & Niceno contingit. Ibi enim diffinita de fide, per Leonem Papam confirmata; alia verò negotia ibi decreta quò ad præeminentiam Patriarcharum per ipsum Papam irritata sunt. Sed vltra has est alia. quarta quæ mihi potior omnibus videtur, vt videlicet diffinitio Concilii per approbationem Papæ habeat vim etiã coactiuam super totum populum Christianum: nam sine Papali approbatione expressa vel tacita, quamuis diffinitio Legitimi Concilii de fide moribus habeat vim directiuam, cui omnis Christianus ipse etiam Papa stare tenetur, vt supradictum est: at verò non habet vim coactiuam, sicut nec aliæ leges ibi decretæ quousque per Papam vt diximus expresse vel licite confirmentur, vt in hoc tacitè ait Caietanus in quodlibeto de potestate Papæ capitulo 12. quia quò ad hoc soli Papæ conuenit suprema potestas & iurisdictio in Ecclesiæ, vt habetur in capitulo significasti. de electione, & distinctione 17. capi-

capitulo regula. dicitur quod nullum ratum est aut vnquam erit Concilium quod Ecclesiæ Romanæ fulcitum auctoritate non fuerit. Quod etiam dicit de Papa Bea. Thom. 2. 2. quæstio. 1. articulo vltimo, tunc autem tacitè diffinitio Concilii per Papam approbatur, quando ipse tacet eam sciens & videns, vt talem communiter in Ecclesia teneri & practicari. Nam secundum ius, qui tacet consentire videtur. Et tales sunt multæ diffinitiones Conciliorum etiam Prouincialium tacitè per Papam approbatæ: contra quas oppositum sentiens in fide & moribus propriè hæreticus est, & pœnis subiectus hæreticorum, vti superius dictum est. Quòd si nondum aliquo prædictorum modorum diffinitio Cõcilii Generalis in fide & moribus per Papam sit approbata: tunc illi dissentiens errans quidem & temerarius, & vt talis puniendus est. Sed vtrum propriè hæreticus, & vt talis puniendus, aut legibus hæreticorum, eorumque rigori subiectus sit, aliquibus videtur quòd non, aliquibus quòd sic, quia vt etiam Soto in quarto distinctio. 21. quæstio. 1. artic. 4. ait, Legitimum Concilium Generale plenam iurisdictionem Iure Diuino habet, sed hoc nostri non est arbitrij iudicare.

Nota corollarium. Ex omnibus supradictis fortè habetur resolutio illius quæstionis mat odiosæ quàm frequẽter inter catholicos agitatæ, Vtrum Papa sit supra Concilium, vel contra, Concilium supra Papã. Videtur enim quod in diffiniendo de fide & moribus æqualis sint auctoritatis ex quo vtrique facienti quod in se est. æquè infallibiliter Deus assistit, vt errare non possit: tametsi absolutè quamuis per accidens, & vbi alter ab altero dissideret: plus standum esset diffinitioni legitimi Concilii Generalis, quàm Papæ: quia credibilius est ipsum Concilium quàm Papam facere quod in se est, & se debitè disponere, vt Diuinitus illuminetur. Quò ad potestatem autem iurisditionis Papa est supra Concilium, & supra totam Ecclesiam: quia ipse solus à Christo recepit claues regni cœlorum, & vt Vicarius eius & Pastor Ecclesiæ institutus supremã iurisditionem habet. Hinc denique liquet absolute Papam esse supra Concilium sicut & supra totam Ecclesiam: nimirum quia esse supra, superioritatem dicit iurisdictionis, in qua ipse Papa omnes excedit, vt dictum est.

Si autem Papa destrueret Ecclesiam & leges eius, & si esset (quod absit) hæreticus; quomodo cum eo & ad eius depositionem esset agendum infra quæst. 5. vsque ad quæstionem 11. latius habetur.

11. Propo. Propositio vndecima, Sancta Ecclesia Catholica militaris in terris non solum constat ex fidelibus prædestinatis, vel etiam iustis in gratia existentibus: sed ex omnibus fidelibus baptizatis, etiam si sint peccatores, & finaliter præsciti vel reprobi. Ita quod hæc militans Ecclesia Catholica non est inuisibilis soli Deo nota, sed visibilis & hominibus manifesta.

Hæc propositio negatur à multis hæreticis, vt vel sic per Ecclesiam de suis erroribus conuinci & puniri non possint. Sed contra eos probatur nouem rationibus: Primò, quia Apostoli erant de hac Ecclesia militante & præcipua pars eius. Ephes. 4. Quosdam dedit Apostolos, &c. Sed Iudas Apostolus numquam fuit finaliter prædestinatus, sed reprobatus: ex quo damnatus est Act. 1. & Ioan. 17. vbi dicitur filius perditionis: sed neque erat iustus quando fur & latro & diabolus erat, Ioan. 6. & 11. capitulo, & Ioan. 13. Vos mundi estis, sed non omnes: sciebat enim quis nam esset qui traderet eum. Et tamen tunc erat Apostolus, vt alii ad Apostolatum electi. Matth. decimo. secundum Ber. sermone. 66. super cant. neq; perdidit Apostolatum quousque periit suspendio, vt significatur Act. 1. Nam & dum erat peccator pessimus computatur inter duodecim Apostolos Christi, vt Matth. 19. 20. 26. vbi assumpsit Iesus duodecim Discipulos suos: & cum eis discumbebat in vltima cœna. Et tunc abiit vnus de duodecim Iudas Scarioth. &c. & Luca 22. Et duodecim Discipuli cum eo. ergo tunc peccator Iudas & Apostolus præscitus erat de Ecclesia militante: & eadem ratione omnes alii eiusmodi.

Secundò probatur idem, quia mala vita finaliter futura, non facit hominem iniustum de præsenti, nec excludit eum ab Ecclesia: Iudas enim aliquando fuit bonus, saltem quando vocatus à Christo, vel quando in Apostolum electus est, vt Lyra. & Chrysosto. super Ioan. 6. & Beat. Hierony. libro tertio contra Pelagianos, vti de hoc etiam agit Vega de iustificatione libro 12. capitulo secundo, cum pluribus aliis verius tenent: quamuis Rupertus cum quibusdam oppositum sentiat. Et similiter Saul quando fuit electus in Regem. primo Reg. 10. & 13. Vt ait Ambro. ibidem. & Matth. 19. Vos qui secuti estis me &c. ergo peccator etiam præscitus de Ecclesia est. facit etiam prima Pe. secundo, qui aliquando non populus Dei, nunc autem populus Dei. & Ephes. 2. Eratis tunc alienati &c. Sequitur. iam autẽ non estis hospites & aduenæ &c. & capitulo quinto; Eratis aliquando tenebræ. Nunc autem lux in Domino &c. & prima Ioan. tertio. Qui facit iustitiam iustus est. & prima Corinthio. 12. In vno spiritu omnes nos in vnum corpus baptizati sumus. ergo per baptismum efficimur de corpore Christi, & de Ecclesia.

Tertiò probatur idem, quia quilibet spiritualiter regeneratus per fidem & sacramentum baptismi fit & est membrum corporis Christi

sti mystici vel Ecclesiæ Catholicæ, vt patet supra. & ad Rom. 3. Quotquot baptizati estis Christum induistis. Et ad Titum tertio Saluos nos fecit per lauacrum regenerationis &c, neque desinit esse membrum & filius Ecclesiæ fine Christianus per peccatum mortale, quamuis sit membrum infirmum seu etiam aridum, vel putridum malusque filius siue Christianus. Quia sicut neque desinit esse sarracenus, de secta & professione Mahometi dum manet in eius professione quamuis male seruet legem & ritus eius. Sicut etiam non desinebat olim esse Iudæus professione & de synagoga Iudæorum, qui erat circuncisus secundum legem Moysi; quamuis etiam malè seruaret, neque bonus Iudæus esset, quales erant illi pharisæi quos Christus de transgressione legis arguebat Matth. 23. & 15. Generatio praua & adultera, quare & vos transgredimini mandata Dei, &c. & Ioan. 7. Nemo ex vobis facit legem. & Roma. 2. Per præuaricationem legis Deum inhonoras tu Iudæus cum sis, vt ibi paulò superius habetur. Ita nec peccator desinit esse professione Christianus & filius Ecclesiæ. Quod amplius patet, nam aliàs oporteret quoties quis à peccato resurgit, iterum per baptismum regenerari: ex quo in Ecclesia non est aliud sacramentum regenerationis in membrum corporis Christi mystici. hoc autem consequens ne ipsi quidem hæretici concedunt, præter quosdam eorum Anabaptistas: nam est contra Ephes. 4. Vnus Deus, vna fides vnum baptisma. Et Hebr. 6. impossibile est iterum renouari ad pœnitentiam. ergo nec antecedens illud vnde hoc sequitur concedendum est, quòd scilicet per quodlibet mortale homo desinat esse Christianus, vel de Ecclesia Catholica in qua erat. Sed neque perditur fides nisi per hæresim vel infidelitatem pertinacem, vt est communis sententia Doctorum in tertio sententiarum distinctio. 23. & Vega de iustificatione lib. 14. cap. 8. & 9. latius probat contra Lutheranos. de quo & est expressa diffinitio Concil. Trident. sess. 6. canon. 28.

Quartò probatur idem, quia Ecclesia militans debet esse visibilis & hominibus manifesta, non autem inuisibilis & mathematica vel methaphisica. Prædestinatio autem vel gratia iustificans non potest regulariter de aliquo homine certò & infallibiliter cognosci sine speciali reuelatione. ergo defectus illius nec facit, nec tollit Ecclesiam, vel esse membrum eius aut Christianum consequentia patet cum minore.

Et maior tripliciter probatur. Primò quia nisi nota esset Ecclesia vtique non possemus implere præceptum illud Matth. 18. dic Ecclesiæ & si Ecclesiam non audierit, sit tibi vt & ethnicus &c. vbi etiam constat quòd peccator ibi denuntiandus, de Ecclesia ipsa est. Neque ad Ecclesiam inuisibilem & occultam confugere possemus pro remedio spirituali in dubiis & necessitatibus nostris. Sed neque possemus illi obedire, intra eamque manere, extra quam non est salus; si illam vtpotè inuisibilem & nobis occultam audire aut certò cognoscere non possemus vbi & in quibus personis est. Quę tamen Matth. quinto, debet esse omnibus lucens super candelabrum potestatis suæ & ciuitas patens supra montem posita.

Item secundò eadem maior probatur: nam in synagoga Deus quondam prouidit de certò loco, certisque hominibus manifestis ad quos in dubiis erat recurrendum vt patet Deut. 17. capitulo, multò ergo magis in lege gratiæ Christus ipse prouidit de hominibus certis & manifestis in sua Ecclesia etiam manifesta, ad quos pro remedio spirituali recurrendum est: ne omnia confusa, incerta, & plena scandalis & dissensionibus ipsam Ecclesiam omnino distruerent quod certe sequeretur, si vt volunt hæretici inuisibilis tantum & in paucis hominibus iusti soli Deo notis contracta Ecclesia Catholica ab ipso esset instituta.

Item Tertiò eadē maior probatur. nam Act. 15. ad visibilem Ecclesiam ex visibilibus manifestisque personis constantem & ad certum locum Hierusalem venit Paulus & Barnabas: vbi non solum Apostoli sed multi alii etiam fideles de Ecclesia visibiliter erant: & visibilis Ecclesia constans ex omnibus ipsis, vbi erant aliqui peccatores nondum in gratia confirmati, congregata est ad decernendum de legalibus, visibiles etiam erant Ecclesię personæque fideles earum de quibus 2. Corinthio. 8. dicitur quòd frater Pauli habebat laudē per omnes Ecclesias; alioqui ab eis laudem habere non posset: neq; Paulus socios suos ad illas Ecclesias mittere posset, nisi ille visibiles essent, & hominibus manifestæ. In quibus tamen aliqui peccatores erant, & præsciti & reprobati, quamuis pauci & occulti, sicut & nunc in Ecclesia Catholica multi sunt.

Quintò principaliter probatur propositio, quia prima Corinth. 5. Quid mihi de his qui foris sunt iudicare? idest de his qui sunt extra Ecclesiam: nonne de his qui intus sunt, idest, intra Ecclesiam, vos iudicatis? nunc autem de his tantum qui sunt intra Ecclesiam Paulus iudicans ibidem ait, Auditur inter vos fornicatio qualis nec inter gentes, &c. & inferius, Si quis frater nominatur inter vos, fornicator aut auarus, &c. & capitulo sexto. ait sed vos iniuriam facitis, & fraudatis, &c. & capitulo 11. Conuenientibus vobis in vnum iam non est Dominicam cœnam manducare. Et sæpius in suis Epistolis ipse & alii Apostoli iudicant & reprehendunt grauiter peccata fidelium. Et etiam Matth. 18. peccator

Chri-

Christianus denuntiari iubetur Ecclesiæ illo ordine tradito à Christo, ergo peccatores illi tunc intra Ecclesiam erant, & esse possunt illi etiam qui non sunt prædestinati. Sicut & prima Corinthio.12.Paulus ait. Vos estis corpus Christi & membra de membro. Et capitulo 1. ait. Paulus Ecclesiæ Dei quæ est Corinthi sanctificatis in Christo Iesu vocatis sanctis cum omnibus qui inuocant nomen Domini nostri Iesu Christi in omni loco &c. in quibus tamen sciebat aliquos esse peccatores,aut tandem reprobatos, quos in capitulo 3.& vbi supra.& capitulo 6.9.15.16.& secunda Corinthio. 1.& 13. cap. de multis peccatis acriter reprehendit. quod etiam magis inde confirmatur, quia remissio peccatorum non nisi in Ecclesia est & eius claues ad peccata remittendum præcipuè sunt & exercentur super peccatores,qui de Ecclesia & eius membra fidē quamuis infirma putrida aut etiam mortua sine charitate sunt.

Sextò probatur idem, quia Ioan. 3. Qui non credit iam iudicatus est, scilicet iudicio condem nationis, iudicio autem discussionis vel examinationis fideles tantum de Ecclesia iudicandi sunt in iudicio finali.Nunc autem ibi discutientur & iudicabuntur multi peccatores fideles de Ecclesia;de quibus Matth.25.habetur; Esuriui & non dedistis mihi manducare, sitiui & non dedistis mihi bibere,nudus fui & non cooperuistis me, peregrinus fui & non recepistis me &c. Ite in ignem æternum.ergo peccatores finaliter damnandi non prædestinati sunt de Ecclesia,sicut & illi tunc erant.

Septimò probatur idem. quia Ecclesia militans vocatur & est area Christi Matth.13.Mundabit aream suam & paleas comburet.ergo cum granis iustorum sunt ibi admixtæ paleæ iniquorum, qui in iudicio finali ventilandi & com burendi sunt. Et omnes illi sunt de numero Ecclesiæ.Facit & Matth.13.Parabola de sagena Ecclesiæ militantis bonos & malos pisces congregatis: & non nisi in fine mundi Angeli separabunt malos & omnia scandala de Regno Christi,quod est Ecclesia & foras emittent.Item alia parabola Matth.25. de decem virginibus, idest de vniuersis fidelibus,siue Christianis: quarum quinque fatuæ, idest, multi peccatores ibi existentes sine oleo charitatis cum sola lampadæ fidei mortuæ in iudicio finaliter per Christum exclusæ separabuntur, secundum Augustini. Chrysost.Grego.in morali.libro 13. capitulo 5. & libro 31.capit.12.& homilia.38.super Euangelia & communiter Doctores.Item Matth.16. dicitur supra hanc petram, idest, supra fidem meam quam de me confessus es: vel super confessionem fidei de me, quod est idem quod supra me ipsum creditum principaliter, & minus principaliter & secundariò supra teipsum Vicarium meum, ædificabo Ecclesiam meam vt omnes Doctorum expositiones conueniunt. ergo dum homo manet in fide Christi eiusq; confessione & professione per baptismum facta, semper est intra Ecclesiam, & de numero membrorum eius atque Christianus, etiam si merito nō sit is qui malus Christianus & extra gratiam Dei est.

Octauò probatur idem. quia si in solis iustis vel prædestinatis est vera Ecclesia Catholica vt volunt hæretici:cum sępe contingat eos non esse Sacerdotes Prælatos siue Doctores, iam tunc vel dabitur non esse corpus Christi mysticum: vel Ecclesiam non constare ex diuersitate membrorum habentium varios gradus status, & officia,& dona spiritualia Ecclesiastica: vel per solam gratiam,aut finalem prædestinationem om nibus occultam omnes simul inuicem,nunc esse nunc desinere. & identidem esse prælatos ignotos siue Pastores & subditos Doctores & Sacerdotes indifferenter: id quod euidens & intollerabilis confusio membrorum Ecclesię ipsiusque iactura & destructio est. Quod & apertè est cōtra id Roma.& prima Corin.12.sicut in vno cor pore multa membra habemus &c. & Ephes.4. Dedit quosdam Pastores atq; Doctores &c. vti superius propositione secunda latius habetur.

Nono probatur idem, quia etiam si in solis iustis vel prædestinatis maneret Ecclesia:vtique nisi de his vel illis manifeste constaret, censendum est Ecclesiam manere vbi hucusque habita vel æstimata est. Nam cum ea quæ hucusq; fuit vel Catholica habita est constans ex iustis simul & peccatoribus, non sit possibile moraliter loquendo eos omnes à gratia decidere & non esse prædestinatos, neque vt hoc etiam interim detur argumento, id magis constat de his qui catholici hucusque habiti sunt, quàm de illis nouatoribus aut hæreticis se iactantibus esse iustos vel prædestinatos. Igitur etiam secundum omne ius & rationem humanam nisi aliud euidenter, aut per miraculum verum, aut per certam reuelationem probetur, rationabilius est quod vera Ecclesia Catholica sit aut permaneat in quibus ante visibiliter manebat aut manere cre debatur, quique Christiani & Catholici habebantur & erant in hac possessione, sint iusti, sint etiam peccatores: quam ꝙ propter incertitudinem gratiæ & prædestinationis horum vel illorum Ecclesia prædicta de his identidem trāseat, aut transire dicatur ad illos. Minus namq; credēdum est nouellis istis hæreticis dicentibus se esse iustos vel prædestinatos,& ex consequenti in ipsis tantum Ecclesiam verè Catholicā esse,etiam si per impossibile simul veram fidem haberent: quàm nobis qui ab antiquo de visibili Ecclesia Catholica Christiani habiti sumus. Neq; sumus repellendi ab hac antiqua nostra possessione,

quo-

quousque sufficienter, scilicet, ad Kalẽdas græcas, illi oppositum comprobarent. Et quidem qua ratione Ecclesia verè Catholica negatur esse in his aut in illis, qui à nobis certò cognosci non possunt sint ne iusti an prædestinati: eadem quoque negaretur simpliciter alicubi esse aut manere Ecclesiam Catholicam: id quod etiam apud ipsos hæreticos absurdissima hæresis est, quæ tamen ex sua ipsorum hæresi consequitur.

Ita patet hæc vndecima propositio probata: cuius oppositum est hæresis Vvitcleff cõdemnata in Concilio Constantien. sess. 8. & 15. nũc demum contra Lutheranos in Concilio Trident. sess. 6. canon. 28. de quo & latius August. de vtilitate credendi ad Honoratum contra Faustum lib. 13. cap. 16. & de vera & falsa religione. ca. 6. & tract. 1. super Canonica Ioã. 31. in fine. & lib. de baptismo contra Donatistas. & tomo 6. collatione 3. contra eos & in lib. Epistolarum Epistola 48. ad Vincentium Donatistam. & refertur de consecr. distin. 4. cap. est vnitas. & de fide ad Petrum ca. 43. firmissimè tene. & Athanasius super id Colossen. 4. In sapientia ambulate ad eos qui foris sunt. & Bernard. sermo. 66. super cantic. De quo & latius agunt Tho. Vvalden. in doctrinali fidei lib. 2. arti. 2. cap. 8. vsque c. 11. & cap. 28. & Turrecremata de potestate Ecclesiæ lib. 1. & Roffens. & Ioannes Cochlæus de au ctoritate Ecclesiæ. & Driedon de dogmatibus Ecclesiasticis lib. 4. cap. 2. in secunda eius parte. & noster Horantius de locis Catholicis. libro 6. noster etiam Medina de recta in Deum fide libro septimo, ca. 22. 23. & liber Axiomata Christiana libro secundo articulo tertio cap. 12. 13. 14. & tandem Castro de hæresibus tit. fides, & tit. Ecclesia, & latius Soto in defensione confessionis Catholicæ. cap. 18. vsque cap. 38. Item Vega de iustificatione li. 14. cap. 8. & 9. vbi & probat quòd non per quodlibet mortale perditur fides, nec sola infidelitas aut hæresis mortale peccatum est, vt impiè sibi fingunt nouelli quidam hæretici.

1. Dubium. Sed dubitatur. Secundò vtrùm excommunicati, schismatici, hæretici, & apostatæ sint de Ecclesia?

Respondeo. Respondeo quamuis sint Catholicorum opiniones: tamen de excommunicatis communiter tenet quod sunt de Ecclesia & Christiani: quãuis propter sua peccata à participatione bonorum eius atque fidelium eiecti sint. Similiter dicitur de schismaticis illis tãtum qui nulla hæresi sunt infecti. De hæreticis autem adhuc lis sub iudice pendet. nam Victoria in prima relectione de Ecclesia. quæstione prima. numero 6. & Soto in quarto distinctione 22. quęstione 2. articulo 2. Et Cano de locis Theologicis lib. 4. capit. 2. cum pluribus alijs. quibus fauere videtur cap. firmiter. de summa trinitate & fide Catholica, & de consecratione distinctione prima. capit. Ecclesia. Item Simancas de hæreticis. ca. 23. 29. 30. tenent quod non sunt de Ecclesia. Sed oppositum tenet Castro de punitione hęreticorum lib. 2. cap. 24. ad quod accedit Caietanus in quodlibeto de potestate Papæ cap. 22. secũdum Tho. 22. quæst. 10. artic. 3. ad 3. cum multis alijs.

De apostatis verò communiter tenetur quod nõ sunt de Ecclesia; ex quo iam fidei eius, eiusq; professioni & obedientiæ Ecclesiæ simul & nomini Christiano per alterius sectæ professionem penitus renuntiauerunt, & extra Ecclesiam omnino exierunt: quamuis propter iniuriosam apostasiam per Ecclesiam, sicut & propter aliam iniuriam infideles, puniri possunt. Sed prædicti omnes sunt Christiani, quatenus retinent characterem baptismalem indelebilem, vt hoc etiam ait Soto in 4. distinctione 1. quæstione 4. art. 5. & distinctione 39. quæstione 1. artic. 2. in fine. sicut religiosus aut seruus, aut ciuis fugitiuus ad suam adhuc religionem ciuitatem aut dominũ pertinet, dũ per susceptum signũ vel professionem illi & non alteri factus obnoxius est.

Dubitatur secundò. Vtrum per peccatũ mortale perdatur potestas & iurisdictio Ecclesiastica vel secularis? 2. Dubium.

Respondeo quòd Ecclesiastica non perditur: neque propter peccatum mali ministri tollitur effectus aut fructus sacramentorũ ex opere operato Et oppositum dicere est hæreticum, vt contra Vvitcleff. & Lutheranos ꝓbat latissime Th. Vvalden. lib. de Sacramentis. cap. 3. vsque ca. 16. & cap. 145. 146. & lib. de Sacramentalibus tit. 8. cap. 72. & titul. 9. cap. 74. & Victoria in secunda relectione de Ecclesia quæstione 2. fol. 135. id tangit. & latius prosequitur Soto in 4. distinct. 1. quæstione 5. art. 5 & distinctione 20. quæstio. 1. artic. 3. & 4. & distinct. 25. quæstione 1. artic. 4. Respondeo.

Potestas etiam secularis & dominiũ seculare siue ciuile non perditur per peccatum, vt contra eosdem hæreticos & Armachanum libr. 11. cap. 4. satis probat Victoria in prima relectione de insulanis quæ est 4. In ordine quæstione prima. fol. 295. & Soto de Iustitia & iure libro 4. quæst. one 2. artic. 1. & oppositum vt hæreticum in Concilio Constantien. vbi supra contra Vvitcleff. condemnatum est.

Contra supradictam vndecimam propositionem arguũt hæretici quadrupliciter. Primò Roma. 8. Si quis spiritum Christi non habet, hic nõ est eius, & 1. Ioan. 2. Ex nobis prodierunt, sed non erant ex nobis. 1. Argum.

Item secundò, quia Ephes. 4. Vnum corpus, vnus spiritus, vnus Dominus, vna fides, vnum baptisma. Ecce quòd nisi sit vnus Spiritus Sanctus viuificans corpus Christi mysticũ per gratiam, qua omnia membra sibi communicant sua bona spiritualia vt sit communio Sanctorum; omnia alia non sufficiunt ad efficiendum corpus Christi mysticum, neque membrũ de cor- 2. Argum.

pore eius vel de Ecclesia verè Catholica. & ad idem est 1.Cor.12.In spiritu,scilicet sancto, viuificāte per gratiā, omnes nos in vnum corpus baptizati sumus:& vno spiritu potati sumus &c. & multæ aliæ similes auctoritates sunt ad idem.

3. Argum. Tertiò quia sicut Iudæi per transgressionem legis Moysi & per peccatum desinebāt esse verè & Iudæi & de Synagoga.Apo.2.& 3.Qui dicunt se esse Iudæos,& nō sunt ad Synagoga Sathanæ.& Rom.2.Si præuaricator legis sis:circūcisio tua præputium facta est:non enim qui in manifesto Iudæus est &c. Ita ergo & de Christianis dicendum est.

4. Argum. Quartò quia Ecclesia Catholica est sancta sine macula & ruga. Ephe.4. & ad Titū 3. Mundans eam lauacro &c. & Cant.4. Tota pulchra es amica mea & macula non est in te.non autem esset tota pulchra sine vlla macula si peccatores intra se haberet aut ex ipsis constaret.

Resp. ad 1. arg. Respondeo ad primum argumentum secundum Aug.& Nicol.Lyr.& Doctores cōmuniter, vt etiam Tho.Vvalden.vbi supra ca.11.& Vega de iustificatione lib.12.c.8.latius referūt, quòd peccator non est membrum Christi viuum per gratiam, neque est de Ecclesia per meritum aut per finalem prædestinationem:sed est de numero Christianorū & de Ecclesia per fidei professionem & sacramentorum communicationem. quod & potius significatur ibi.1.Ioan.2.Ex nobis prodierunt. cum enim inde prodire nō possent:vbi ante non erant:fit certè vt quamuis illi de Apostolorum societate & de Ecclesia nō essent merito & finali prędestinatione:fuerint tamen numero & per sacramentorum communicationem, quousque per hæresim manifestam, vel per Apostasiam inde recedētes penitus exierunt.Adde quòd licet homo mortuus verus homo non sit: quia ex anima & corpore non constat,quæ ad substantiam hominis requiruntur: at verò corpus & membrum eius mortuum verum corpus & membrum eius est in eo existens quāuis viuū non sit,habent enim ea quę ad substantiam corporis & membri requiruntur. Ita baptizatus homo mēbrum verum corporis mystici vel Ecclesię & per fidem & eius professionem,quamuis viuum per gratiam non sit.

Potest etiam aliter dici.Primò quòd si secundum 9.Ethicorum.cap.9.membrum aridum vel mortuum non propriè dicitur membrum corporis viui, sed analogicè vt homo pictus, quatenus habet situm & motum in illo corpore: at verò dicitur pars eius. Ita peccatores sunt non propriè sed analogicè vel imperfectè membra: sunt etiam veræ partes corporis Christi mystici, id est Ecclesiæ militantis. Secundò dici potest quod ibi in 1.Ioan.2. Ex nobis exierunt &c. loquitur Ioannes de quibusdam Pseudoapostolis tantum:qui licet prius fuerint de familia & societate Christi & discipulorum, non tamen de numero vel collegio.12. Apostolorum nec illorum 72.Discipulorum à Christo specialiter electorum vt ait Cano vbi supra.

Ad secundum ex Ephes.4. &c. Respondeo, quod ibi agit Paulus de membris viuis in corpore Christi mystico perfectè insitis & fructuose, non solū numero sed etiam merito vel per gratiam.Nam hic est fructus, finis, vel effectus professionis fidei,qui confertur & obtinetur per baptismum, si nō ponatur impedimentum ex parte nostra. Potest etiam dici secundum Tho.3. parte quæst.8.artic.3. ad secundum, quòd omnis baptizatus habens fidem informem, suscipit influxum interiorē & spiritum fidei quò ad hūc actum vitalem supernaturalem,qui est credere, quo vnitur alijs fidelibus & communicationem habet intra Ecclesiam:quod sufficit vt sit membrum eius numero,quamuis non merito. Corpus autem ipsum Ecclesiæ nunquam potest esse sine spiritu fidei & gratiæ in aliquibus personis eius;in quibus verificatur cōmunio Sanctorum, vt superius propositione 2. 3. & 4. latius habetur,de quo corpore Christi mystico, omnes auctoritates prædictæ loquuntur.Cum quo stat,ꝙ aliqui peccatores vt partes viles corporis ipsius communicantes spiritu fidei, per eius professionem factam in baptismo,sint numero tantum & non merito, neque cum fructu membra ipsius Ecclesiæ: sicut & arida vel infirma immo mortua etiam membra in suo corpore manēt:& aridi palmites in sua vitæ:quousque vel per hæresim & apostasiam, vel per mortem inde decidāt vel abscindantur. Et ita vt ait Osius in confessione fidei tomo 1.cap.30.& Erasmus in responsione ad 31. censuram Parisien. contra eum, & in Concilio Colonien.& post in Maguntino anno Domini 1549.celebrato declaratur quod cōmunio Sanctorum est societas fidelium; qui in Epistolis Pauli & sacra scriptura vocantur Sancti;quia sunt Deo dicati per fidem: & ita communio Sanctorum est diffinitio ipsius Ecclesiæ: ex qua sequitur altera communio omnio bonorum operum inuicem inter se apud Deum:dum propter merita vnius,Deus benefacit alijs.psalmus 118.Particeps ego sum omnium timētium te, hic & in alio seculo. Item idem Osius vbi supra.cap.57. dicit quòd communio Sanctorum est, per quam credimus intra Ecclesiam Christi nos obtinere remissionem peccatorum, vt sic puri habeamus vitam æternam quam speramus. Ideo loco huius Sanctorum communionem in symbolo Constantinopolitano ad maiorem declarationem habetur, confiteor vnum baptisma in remissionem peccatorum, quia videlicet hæc communio Sanctorum, idest fidelium, pertinet ad vnitatem vnius Ecclesiæ, cui per baptismum incorporamur & sanctificamur,contra schismata illam diuidentia.

Resp. ad 2. arg. (margin, beside "Ad secundum")

Resp. ad 3. arg. Ad tertium argumentum respondeo id planè negando

negando. & ad Apocal. 2. & 3. dico ibi fieri sermonem de Iudæis qui dicunt esse Iudæos spiritualiter, idest verum Deum confitentes secundũ sui nominis interpretationem, & non sunt, ex quo Christum & eius fidem persequuntur. neq; enim tunc Angelus ille ex parte Christi approbat Iudæos illos volẽtes viuere secũdum legem Moysi, iam mortuam in lege gratiæ iam promulgata, vel incipiente per totum mundum promulgari. & illud Rom. 2. intelligitur non de professione legis sed de eius fructu: ita videlicet quòd dum Iudaismus erat in sua vi, eius circuncisio & professio erat fructuosa ex opere operantis; si ea lex obseruaretur ab eis: alias autẽ non magis quàm si circuncisi non essent. non tamẽ per transgressionem legis illius desinebant esse professione Iudæi, & de numero illius synagogę. & quò ad hoc bene consonat similitudo de Christianis malè viuentibus vti sæpe dictum est.

Respon. ad 4. argum. Ad quartum argumentum respondeo negando minorem. Dico enim quòd Ecclesia dicitur sancta, tota pulchra, & sine macula, vt supra in propositione 2. notatum est. Tum primò secundum Cyprianũ in expositione symboli, ibi, credo vnam sanctam Ecclesiam. à sanctitate & puritate regulæ veræ fidei & legis Christi & Sacramentorum quæ profitetur, quibus regitur & cõsistit, & à sordibus peccatorum purificatur & decoratur: Hæc enim omnia nullam maculam falsitatis aut peccati corde, ore, opere, admittunt. Tum secundò à sanctitate statuum, graduum, donorum, & officiorum spiritualium, vel Ecclesiast. quibus regitur Ecclesia ad suum finẽ supernaturalem, quorum etiam varietate & gratia decoratur. Et ità propriè sine vlla figura synecdoches, dicitur & est Ecclesia tota pulchra & laudatur in omnibus membris materialibus & formalibus suis: à capite ad pedes vsque Cantic. 4. & 7. cap. quia scilicet in omnibus gradibus & officijs Ecclesiasticis & legibus, & doctrina fidei & morum, & sacramentis, quæ Ecclesiã formaliter constituunt; tota pulchra & sine vlla macula est. Et doctissimus Frater Michael de Medina, libro septimo de recta in Deum fide capite 23. probat quod ex Pastoribus, Doctoribus, Sacerdotibus, Confessoribus, Martyribus, Virginibus, Continentibus, Coniugatis, Pœnitentibus, Actiuis, Contemplatiuis, Clericis & Monachis, tanquam ex suis membris etiam materialibus constat & ornatur Ecclesia Catholica: & est Regina & sponsa Christi tota pulchra in vestitu deaurato circundata varietate. Tum tertiò, à sanctitate multarum personarũ quæ semper fuerunt, sunt & erunt in Ecclesia vsque ad finem mundi: ex quo portę inferi non præualebunt aliquando aduersus eam, Matth. 16. & supra propositione 2. dictum est. Et ita per synedochem Ecclesia tota dicitur sancta, à parte principaliori totum denominando. Sicut ciuitas, vniuersitas, aut cõcio aliqua siue religio dicitur, diues, nobilis, illustris, docta, aut sancta, à quibusdam paucis personis eius principalibus, diuitibus, nobilibus, illustribus, aut sanctis, vel doctis ibi existentibus, simul cum pluribus alijs pauperibus, vilibus, indoctis, & peccatoribus. Nam & à nobiliori fit absoluta denominatio. Sicut & persona dicitur tota pulchra, propter nobiliores quasdam partes corporis eius apparẽtes simul cum debita earum dispositione; licet in ea sint quædam alia occulta membra, fœda quidem aut vilia, sed ornamẽtis suis exterius debitè ornata, quibus tota ipsa persona pulchra est & apparet: ita in Ecclesia est suus ornatus sacramentorum aliorumque donorum & operũ sanctorum; per quæ pulchritudo gratiæ obtinetur: qua fœditas peccatorum ab omnibus fidelibus aufertur, & peccator homo totus pulcher redditur atque decorus: & ita tota ipsa Ecclesia corã Deo & hominibus pulchra fit. & apparet, vt habetur Ephes. 5. Mundans eam lauacro aquæ in verbo vitæ vt exhiberet sibi ipse gloriosam Ecclesiam non habentem maculam, neque rugam, vt sit sancta & immaculata & c. quod de Ecclesia nunc militante vt dictum est per gratiam, & finaliter de ipsa in alia vita vel in triumphãte secundum August. aptissimè intelligitur: nam hic incipit vt illic perficiatur.

Ex supradictis constat nõ rectè nec satis cautè, Tho. VValden. in doctrinali fidei libro 2. articulo 2. cap. 12. & 28. & quosdam alios cum eo dicere, esse duplicem Ecclesiam militantẽ, quarum altera sit inuisibilis & specialis iustorũ tantum & prædestinatorum: de qua intelligitur id Cant. 4. Tota pulchra es &c. & aliæ eiusmodi auctoritates supradictæ. Altera sit cõmunis vel vniuersalis & visibilis, cõstans ex omnibus fidelibus etiam peccatoribus. Hæc, inquam, distinctio non est tuta, nec vera in rigore, nisi ad bonum sensum, qui infra habetur intelligatur, vt hoc etiam notauit Echius contra Buccerum & protestãtes in sexta annotatione sua, super sexto articulo libri oblati Carolo Imperatori à Lutheranis vel protestantibus in Germania fol. 54. & Augustinus collatione 3. contra Donatistas tomo 6. Nam prima pars illius distinctionis videtur accedere est dictam hæresim Lutheranam iam reprobatam in præfata vndecima propositione. Nam vt constat ex supradictis vnica est Ecclesia Catholica militans in terris continens omnes gradus, status & varia dona, & officia Ecclesiastica constas ex iustis & peccatoribus baptizatis. Illa autem specialis Ecclesia sanctorum tantum & prædestinatorum aliquorum vel etiam eorum omnium non est Ecclesia Catholica, quamuis sit pars eius præcipua, sicut nec caput, ac pectus, nec anima aut corpus hominis est homo, sed pars hominis. nam & in illis iustis duntaxat sæpe contingere po- Coroll.

reſt non eſſe omnes poteſtates & gradus Eccleſiæ Catholicę neque Papatum vt ſupra in octaua propoſitione oſtentum eſt. Sed neque eſt neque dici poteſt Eccleſia particularis vt Eccleſia Toletana. Laodicen. Smirnæ &c. De quibus Apo. 1. dicitur ſeptē Eccleſijs &c. quia vt ſit Eccleſia particularis vel regnū, debet habere ſuas leges ſpeciales, ſuumque tribunal & caput ſiue prælatum ſpecialem, quamuis ſubordinatū ſiue ſubiectum ſupremo Domino Papę, vt etiam Regna ſpecialia Valētiæ, Aragoniæ, Nauarræ, diſtincta ſunt Regna Hiſpaniæ, habētia ſuas leges & tribunalia, & Viceregés ſub vnico eorum Rege Hiſpaniæ totius. Nunc autem congregatio tātum iuſtorum vel prędeſtinatorum non eſt huiuſmodi, vt conſtat: quia non habet ſpeciales leges & tribunal, & prælatum eorum tantum. ergo non Eccleſia ſed pars Eccleſię ea congregatio eſt. Melius ergo dicamus cum communi doctrina Catholicorum, quòd ſicut duplex eſt pars hominis aut corporis, non duplex homo, neque duplex corpus, caput & corpus, vel anima & corpus: ita duplex eſt pars Eccleſiæ Catholicæ, non duplex Eccleſia Catholica; altera iuſtorum tantum & prædeſtinatorum: altera etiam iniquorum: quodque iuſti ſunt de militante Eccleſia Catholica numero & merito vt pulchrior pars eius: alij autem fideles Chriſtiani peccatores ſunt de ipſa Eccleſia Catholica numero tantum & profeſſione: tamen nec hi nec illi per ſe ſunt Eccleſia Catholica, ſed omnes ſimul. & ad hunc ſenſum prior illa diſtinctio poteſt eſſe vera: ſed verba ad modum loquendi catholicum conſonantem ſenſui catholico, reformanda ſunt. & ita ſunt intelligendæ auctoritates omnes, Augustini quas Tho. Vvalden. vbi ſupra & c. 3. 8. 9. 10. 11. latius refert. nam ſecundū varia pericula temporum ſunt etiam bene & malè ſonantes variandi ſermones. Cum ſupradictis expreſsè concordat frater Petrus Soto in defenſione confeſſionis catholicæ c. 25. 28.

Propo 12. Propoſitio 12. omnis noua doctrina cōtra doctrinam fidei & morum, vel contra vſum & morem quem in his hucuſque generaliter Catholica ſiue Romana tenuit Eccleſia; vt hæreticus error, illa euitanda nec audienda eſt.

Hæc propoſitio eſt cōtra hæreticos, & ad omnes eorum hæreſes & errores facilè vitandum: quæ ex ſupradictis conceſſis etiam ab ipſis hæreticis facilè probatur. Nam cū non poſſit eſſe niſi vnica & eadem ſemper vera fides: ſicut non niſi vnica vera Eccleſia Catholica: in qua vera fides ſemper fuit, & erit, vt ſupra propoſitione 1. 2. 3. & 4. & 5. habetur; & in Eccleſia Roma. ſemper fuerit & erit vera fides & Eccleſia Catholica, vt ſupra propoſitione 6. & 7. probatur: ſequitur euidenter, quod omnis noua doctrina &c. vt ait hæc propoſitio. In cuius confirmationem eſt, quòd omnes fideles antiqui nō ſunt cōtenti confiteri & inuocare Dominum Deum ſuum, niſi etiam adderent, quòd ſit Deus Abraham, Deus Iſaac, & Deus Iacob, & Deus Patrum noſtrorum.

Ideo & Auguſt. redarguit Donatiſtas dicētes, Eccleſiam Cath. apud ipſos tantū in Africa eſſe: id quod nunc etiam dicūt Lutherani de ſe ipſis.

Neque enim ea fides poteſt eſſe vera neque Catholica, quę nō tenet vnitatem antiquā: quæ etiam in alijs partibus mundi vbi Chriſti nomē colitur ab antiquo ignota, aut noua, aut particularis fidei inſtitutio eſt. Et Irenæus lib. 3. ca. 3. & 4. latius de hoc. & Auguſtinus ſermone 31. de verbis Apoſtoli, & de vnitate Eccleſiæ cap. 4. ſecundum id 1. Ioan. 4. Omnis qui ſoluit Ieſum, id eſt fidem eius, antichriſtus eſt, quia Luc. 11. Qui non colligit mecum diſpergit. vt Oſius in confeſſione fidei tomo 2. c. vltimo fol. 243. 247. &c. proſequitur. & Soto in defenſione confeſſionis Catholicæ c. 57. vſque cap. 59. & hoc latè etiam refert Tho. Vvalden. in doctrinali fidei lib. 2. artic. 2. cap. 17. & 18. Et Albertus Pighius lib. 1. cap. 2. & 3. refert quod omnes ſancti Doctores atque Concilia, hac potiſſima ratione, omnes hæreticos ſuorum temporum deuictos profligarunt: quia ſcilicet nouam doctrinam contra antiquam fidem Eccleſię ſuggerebant. idque Vincentius Lirinen. latius proſequitur. & Symancas de hæreticis cap. 31. Satis agit de nouitatibus verborum & operum repellēdis, quia ea omnia ſuſpecta ſunt. Vnde hæc ſola propoſitio ſufficit & præ oculis habenda eſt, vt quilibet facilè cognoſcat, fugiat, immo & confutet hoc vnico verbo omnes errores de nouo quocunque fuco ſiue colore ſuborientes: ſi videlicet videat eſſe nouā doctrinam differentem ab ea quam in Eccleſia Romana cōmuniter hucuſq; tenebāt Chriſtiani ſui temporis, ſuique prædeceſſores. Nam ſtatim illa vt erronea vel hæretica, aut ſuſpecta ſine alia diſputatione repellēda, nec amplius audienda eſt. Id quod nos docuit Pau. 1. ad Timo. 6. Prophanas vocum nouitates deuita; & oppoſitiones falſi nominis ſcientiæ: quam quidam promittentes circa fidem exciderunt. Et 2. ad eundem cap. 2. Prophana & vaniloquia deuita; multum enim proficiunt ad impietatem: & ſermo eorum vt cancer ſerpit. & Hebr. 13. Doctrinis varijs & peregrinis nolite abduci. Nam & iniuriam facit Reuerendiſſimæ ſynodi, ſi quis ſemel iudicata ac rectè diſpoſita reuoluere, ac publicè diſputare contēdit. C. de ſumma trinitate & fide catholica. l. nemo. & ad idem eſt Leo Papa Epiſtola 3. 20. 21. 24 41. 63. 78. & cap. Achatius. & cap. maiores. 24. quæſtione 1. cum gloſſa. ad idem etiam. l. minime. ff. de legibus. vbi dicitur quòd minimè mutanda ſunt quæ certam interpretationem ſemper habuerunt. & Sanctus Maximus Epiſcopus in ſermone de martyribus ait. magni periculi res eſt ſi poſt Apoſtolorum teſtimonia & martyrum vulnera vete-

tem fidem quasi nouellam discutere præsumas: & post tam manifestos duces, & post morientium sudores ociosa disputatione contendas. Hæc ille. Et Cyprianus de simplicitate Prælatorum valde reprehendit nouitates contra vnitatem fidei Catholicæ antiquæ. & Athanasius & alij Episcopi Aegyptij, & Orientales Concilij Alexādrini Epistola ad Fęlicem Papam, & ipse Fęlix in Epistola ad eosdē, & Cælestinus Papa in suis decretis, & Hylarius ad Constātium. facit etiam distinct. 11. cap. quis nesciat. c. nolite. & dist. 12. non decet. & cap. de his. & distinct. 19. cap. Ita domi nus. sed & de his Osius contra Brentiū lib. 2. latius agit.

Hæc itidem dico propositio. est tenaci corde figenda, si quis vult facili negocio omnes euadere errores, simul & damnationem æternam, & in vera fide magis ac magis confirmari: maximè his temporibus vbi hæreses iam damnatæ atque sepultæ ab inferis per Lutheranos suscitantur, & quædam aliæ denuò suboriuntur, vti à Christo & Apostolis prænūtiatum est. de quibus sæpius admoniti sumus, vt caueamus. vt cōstat Matth. 24. Venient Pseudoprophetæ & seducent multos, seducent inquit, idest à communi via antiqua ad nouā doctrinam erroneam ducent. & 1. Timoth. 4. In nouissimis temporibus discedent quidam à fide, attendentes spiritibus erroris & doctrinis dæmoniorum, in hypocrisi loquentes mendacium. & 2. Timoth. 8. In nouissimis diebus instabunt tempora periculosa: erunt enim homines amantes semetipsos, cupidi, elati, superbi, scelesti, sine affectione, sine pace, criminatores, incontinentes, immites, sine benignitate, proditores, proterui, tumidi, cæci, & voluptatum amatores magis quam Dei, habentes quidem speciem pietatis: virtutem autem eius abnegantes, hos deuita, hi enim resistunt veritati. Hæc ibi. Vbi vltima verba nota post præcedentia. & cap. 4. ait. Erit enim tempus cùm sanam doctrinam non sustinebunt: sed ad sua desideria coaceruabūt sibi magistros prurientes auribus: & à veritatem quidem auditum auertent, ad fabulas autem conuertentur. De quibus & 2. Thessalonicen. 2. Quia charitatem veritatis non receperunt vt salui fierent: ideo mittet illis Deus operationem errorum, vt credant mendacio &c. Item Rom. 16. Rogo vos autem vt obseruetis eos qui dissensiones & offendicula præter doctrinam quam vos didicistis, scilicet ab antiquo faciunt: & declinate ab illis. Hi enim Christo Domino nostro non seruiunt sed suo ventri, & per dulces sermones seducūt corda innocentum. Item 2. Petri 2. Fuerūt Pseudoprophetæ in populo: sic & in vobis erunt magistri mendaces: qui introducent sectas perditionis: & multi sequentur luxurias eorum, per quos via veritatis blasphematur. Et inferius. Audaces, sibi placentes, sectas non metuunt introducere blasphemantes. & infra, In superbia vanitatis, loquentes, pelliciunt in desiderijs carnis luxuriæ eos qui paulu lum effugiunt: qui in errore conuersantur, libertatem illis promittentes. & c. 3. ait, Hoc primum scientes quòd veniēt in nouissimis diebus illusores in deceptione iuxta proprias concupiscentias ambulantes: & 1. Petri 2. habetur. Estote quasi liberi non quasi velamen habentes malitiæ libertatem. Quod & Paulus. Galat. cap. 1. ait. Miror quòd sic tam citò transferimini ab eo qui vos vocauit in gratiam Christi in aliud Euangelium: quod non est aliud, nisi sunt aliqui qui vos conturbant, & volunt conuertere Euangelium Christi. Sed licet nos aut Angelus de cœlo Euāgelizet vobis prçter id quod Euangelizauimus vobis & accepistis anathema sit. Item ibidem cap. 5. expressit. Vos in libertatem, scilicet Euangelicam à peccatis & ab onere legis veteris vocati estis, tantumne libertatem occasionem detis carnis. Et Iudas in Epistola ait. Subintroierūt quidā homines, qui olim prçscripti sunt in hoc iudicium, impij gratiam Domini transferentes in luxuriam. Sequitur infra, Quæcunque naturaliter tanquam muta animalia norunt, in his corrumpuntur. Et inferius. Hi sunt nubes sine aqua quæ à ventis circunferuntur, fluctus feri maris, despumantes suas confusiones, sydera errantia. & inferius. Secundum sua desideria ambulantes, murmuratores, querulosi, memores estote verborum quæ prædicta sunt ab Apostolis Domini nostri Iesu Christi, quoniam in nouissimis temporibus venient illusores secundum sua desideria ambulantes in impietatibus. Hi sunt qui segregant semetipsos, animales spiritum non habentes &c. Hæc ibi. Quæ omnia figuram hæreticorum nostri temporis manifeste depingunt.

Quare cùm Ecclesia Cathol. nullo vnquam tempore errare possit in fide: fides itidem vera vna & eadem semper sit vbique & apud omnes: sit vtique, vt neque vlla noua doctrina vt iam diximus, neque ea quæ sibi contradicit, aut varia, & inconstans est, vera & Catholica esse possit. nam in Ecclesia Christi iā per ipsum & Apostolos cōstituta, sicut veritas fidei declarari quidem de nouo, non autem noua incipere, neque antiqua desinere esse potest: ita & quæ semel fuit hæresis apud Ecclesiam semper hæresis est. Vnde & hæreses quascunque vel denuò natas statim abiecisse, vel renatas ad suam originem reuocasse, est eas omnes sufficienter & salubriter refutasse. Coroll.

Ex omnibus supradictis tandem colligimus quinque esse testimonia ordinaria, siue iudices infallibiles veritatis fidei: ad quos nunc postquam sacra scriptura edita, & vt canonica in Ecclesia Christi recepta est; regulariter recurrendum est in dubijs fidei occurrentibus ad verita-

tem inde cognoscendum. Primò sacra scriptura. Secundò traditiones Apostolicæ in Ecclesia generaliter obseruatæ. Tertiò consensus omnium Doctorum, & Patrum, & Pontificum Ecclesiæ, qui dicitur consensus ipsius Ecclesiæ Catholicę. Quartò diffinitio legitimi Concilij Generalis. Quintò diffinitio Papæ. de tribus prioribus iam dictum est in 6. propo. & in 5. & 4. & 3. præcedentibus. Nam sanctitas miraculis cõprobata hic nõ computatur: quia licet certissimum sit testimoniũ generale fidei & Ecclesiæ Cath. at verò nunc extraordinarium & pro dubijs particularibus elucidandis, de quibus in hoc corolario agitur. Inter hæc autem, suus ordo, & gradus certitudinis, auctoritatis & claritatis est. Nã primus videlicet sacra script. est potissimus omnium iudex vel testis veritatis auctoritate & certitudine, non tamen claritate. Nihil enim verius & certius est in Ecclesia quàm sacra script. canonica: & hoc solum admittunt hæretici, dicentes præstare etiam alijs in claritate, quod superius propo. 6. reprobatum est. Secundus gradus. i. traditiones Apost. eiusdem etiã est auctoritatis Diuinæ cum sacra script. eiusdem & certitudinis de veritate in se; non tamen quò ad nos, quia nobis non ita constat, quæ & quales sint istæ traditiones omnes, sicut constat de sacra script. canonica. Est tamen iste gradus explicatior, & quodammodo plenior & clarior quàm primus: quia per has traditiones iam receptas in Ecclesia explicantur ipsæ scripturæ, & multa dubia ipsarum: multa etiam quæ scripta non sunt per eas nobis traduntur, vti superius propo. 5. latius de hoc habetur.

Tertius gradus, idest consensus Pattrum qui est etiã ipsius Ecclesiæ non formaliter, sed obiectiuè, non est tantæ auctoritatis, vt præcedẽtes: quia non formaliter est ipsa reuelatio aut veritas Diuina, sed est humana industria, & testificatio de veritate Diuina. Ita ꝙ est quidẽ auctoritas & certitudo humana, quamuis Diuinitus directa & illustrata, quatenus est Doctorum & Sanctorum Patrum testificatio industria, inquisitio, & de veritate Diuina & de cõsensu totius Ecclesiæ. Diuina autem certitudo & auctoritas ibi est, quatenus est consensus totius Ecclesiæ de veritate fidei: quia Diuinitus certi sumus ꝙ errare nõ potest, vt ait Tho. Vvalden. in doctrinali fidei lib. 2. artic. 2. cap. 18. & supra propositionę 4. & 5. & 6. habetur. Est tamen in hoc tertio gradu testimoniũ clarius, nobisq; notius de veritate Diuina, & eius sensu existẽte in duobus gradibus pręcedẽtibus. Nam per scripta Doctorum, & per cõsensum eorum, & Sanctorum omnium Patrum & Põtificum Ecclesiæ qui est idẽ qui & consensus & vsus Ecclesiæ Cathol. explicatur verus sensus sacræ script. & traditionum Apostolorũ, quas ipsa tenet Ecclesia. neq; inde sequitur ꝙ iudex aut declarator causæ aut legũ & scripturarum secundum leges agens, superior ipsis est, vt hæretici malè argumentantur.

Quartus gradus, idest diffinitio Concilij, est adhuc clarius testimonium & iudex de veritate fidei quàm præcedentes, quia per tales diffinitiones Conciliorum declarantur sensus scripturæ & traditionum Apostolicarum, & consensus & vsus ipsius Ecclesię Catholicæ, in quo tãdem standum est. Sed non est tantæ auctoritatis & certitudinis, vt sunt tres illi gradus præcedẽtes: quod indę cõstat, quia ex illis vtpotè auctoritatem Diuinam suo gradu & ordine habentibus, vt dictum est, procedit Concilium ad suas diffinitiones faciendum: & deficere potest a faciẽdo quod in se est, vt supra propositione 9. latius de hoc. De quinto gradu, idest, de diffinitione Papæ idem omnino quod de diffinitione Concilij dicẽdum est: quodque per accidens minoris adhuc auctoritatis & certitudinis est quò ad hoc, quia videlicet minus certũ nobis est ipsum quã Concilium facere quod in se est, vt supra propositione 9. & 10. latius habetur. Hi autem omnes quinque gradus mutuo se iuuant, probant, atq; confirmant: nec vlla contradictio in eis esse potest: maximè dum Concilium & Papa faciunt quod in se est vt in suis locis allegatis declaratur. Nã & scriptura sacra omnibus illis, & è cõuerso sibi inuicem perhibent testimonium veritatis. Cum supradictis concordant Tho. Vvalden. & Axiomata Christiana vbi supra propositione 9. & 10. allegatur. & Soto in defensione confessionis Catholicæ par. 2. cap. 33. 34. latius de his & pulchrè agit, & Turrecremáta dist. 20. cap. fin. satis ad rem.

QVAESTIO II.

Vtrum Concilium Generale in diffiniendo circa fidem & mores, errare possit.

Propositio. Respondeo, quòd si sit legitimè congregatum, & legitimè procedat, faciatque quod in se est, vti regulariter facere credendum est nisi oppositum constet manifestè, in fide & moribus diffiniendo etiam ad modicum tempus errare non potest. & illius diffinitioni sub crimine & pœna hęresis ab omnibus standum est. Hęc propositio latius probatur vbi sup. q. 1. Arma fidei proposi. 9. ibi videatur.

Argumen. Contra hoc arguitur, quia multa Cõcilia Generalia legitimè etiam auctoritate Papæ cõgregata, in diffiniendo circa fidem errasse deprehẽduntur, vt cõstat de Concilio Ephesino 2. quod cũ hæretico Euticete errauit, vt habetur in Cõcilio Calcedonẽ. actione 1, & sequentibus: & tamen auctoritate Papæ Leonis I. legitimè congregatum est, vt constat ex ipsius Epistola 9. & ex historia Tripartita lib. 5. cap. 29. Item Concilium Ariminen. auctoritate etiam Papæ ex 880.

Patribus

Patribus congregatum etiam cum Arrio erraui in fide. Ideo distinctione 15. cap. Sancta Romana Ecclesia reprobatur.

Item Concilium aliud Cōstantinopolitanum tēpore Leonis IIII. Imperatoris & S. Ioānis Damasceni celebratum etiam errauit imagines reprobando. Item Concilium Basilien. auctoritate Papæ Eugenij. 4. legitimè congregatum ēt errauit in fide: dum sessione. 2. diffiniuit, quòd neq; per Papam poterat dissolui aut ad aliū locum transferri vel ad aliud tempus prorogari absq; eiusdem Concilii deliberatione & consensu. Item in alio decreto eiusdem, sessione. 3. 8. 33. dicitur à multis Catholicis errasse: vbi decreuit, quòd Concilium habet à Deo immediatè potestatem etiam supra Papam, etiam ad illum puniēdum. Ideo nec ab omnibus Catholicis acceptatur tanquam habens vim Concilii vt hoc etiā habetur in extrauagan. Sixti. IIII. graue nimis. de reliqui, & ven. sanct. acceptata in Concilio Trid. sess. 5. in qua extrauagā. habetur quòd de præseruatione Beatæ Virginis in sua conceptione nihil habetur decisum ab Ecclesia. ex quo videtur quod decisio ipsius Concilii Basilien. sess. 36. super hoc non habetur pro decisione Concilii legitimi & auctentici.

Propter hoc Caiet. in quodlib. de potestate Papæ c. 6. 8. 9. 11. 12. & in apologia c. 21. & seq. & Albertus Pighius in sua Hierarchia Ecclesiastica & quidam alii tenēt quod Consilium Generale in prædictis errare potest: quodq; sine ipso Papa ibi præsente vel tacitè vel expresè consentiē do approbante diffinita ibidem, nō habent infallibilem certitudinem, etiam si legati ipsius Papę intersint; qa omnia quę legūtur à Christo promissa vel concessa Ecclesiæ vel Concilio nō nisi ratione capitis idest Papæ simul: & per consequens ipsi tantū Papæ & pręcipuè cōcessa sunt. & sic soluere nituntur omnes rationes quæ pro Cōcilio fieri solent & vbi supra, factæ sunt. Sed certè hæc eorum opinio falsa est & dissona rationi & auctoritatibus Sāctorum & sacræ scrip. tum ex supra dictis in q. 1. Arma fidei ppo. 9. tū etiam ad præfata hæc sua motiua respondendo, & ea esse inualida demonstrando, constabat.

Respon. ad arg. Igitur ad argumētum supradictū respon. negando vllum legitimum Cōcilium Generale in fide vnquam errasse faciens quod in se est. & ad probationem ex Concilio Ephesino 2. Dico quod licet Concilium illud in principio fuerit auctoritate Papæ congregatum: at verò neq; legitimè processit, neque fecit quod in se erat ad rectè diffiniendum: dum contradicentibus Papæ legatis & pluribus Patribus Cōcilii illi qui malo animo erant ex parte Euticetis, qui & fraudulenter & malè affecti illud Concilium procurauerunt, minis & terroribus coegerūt plurimos Patres, vt illi eorum hæreticæ diffinitioni subscriberēt, vt hoc expresè habetur in Concilio Chalcedonen. actione 1. & sequentibus; & ipse Leo Papa Epistola. 11. 12. 17. 21. 25. sępe testificatur.

Ad Concilium etiam Ariminen. similiter dico, quòd neq; legitimè congregatum est neque legitimè processit. nam per fraudes Aetii & Arrianorum & sine libero consensu Liberii Papæ renitentis per Constantium Imperatorem coactum est: & reclamantibus Papæ legatis, pluribus etiam Patribus ipsius Cōcilii, decretum ibidem contra fidem factum est. vt latius refert Nicephorus in sua historia Ecclesiastica lib. 9. cap. 20. 23. 39. 44.

Ad Conciliabulum illud Constantinopolitanum similiter dicitur: de quo & magis constat quod nulla auctoritate Papali congregatum sit, vt hoc habetur expresè in Concilio Niceno. 2. quod dicitur 7. Synodus Generalis actione 6. tom. 1. & in Concilio alio Generali Constantinopolitano 4. quod dicitur. octaua synodus actione. 7. per Adrianum. 2. eadē, de causa quoddam aliud Conciliabulum Constantinopolitanum reprobatur. Ad Concilium autem Basilien. dupliciter potest responderi. Primò quòd non legitimè processit volens etiam sine causa sufficiente deponere Eugenium. 4. vt multi Doctores sic opinantur: pro quibus facit extrauagan. Sixti IIII. quamuis multi alii oppositum teneāt dicentes illud esse legitimum: sed cùm lis adhuc sub iudice pendeat & Catholicorum super hoc sint opiniones: neutrum certum est: nec inde sumptum valet argum. Secundò modo etiam si teneamus Cōcilium illud omnino legitimum & auctenticum esse, dico nullam eius diffinitionem erroneam reperiri: nam ad bonum sensum omnia ibidem diffinita saluantur in veritate, vt inferius in q. 4. in respon. ad nonum argumentum principale hoc magis declaratur ibi videri potest.

Patet igitur veritas supradictę propositionis: nam specialis assistentia Spiritus Sancti æquè promissa est Ecclesiæ & Concilio Generali eam representanti facienti quod in se est sine præsentia Papæ, sicut & ipsi soli Papæ Matth. 16. Portæ inferi non præualebunt aduersus eam, scilicet Ecclesiam secundum expositionem Doctorum approbatam, simulcum alia expositione aduersus eam scilicet petram, idest Papam vel fidei confessionem quam fecisti. & Matth. 18. Dic Ecclesiæ, nam vbi duo vel tres &c. vt supra quæstione 1. in tractatu Arma fidei. propositio. nona latius habetur, in quo Caietanus & alii supradicti deficiunt. de his & quomodo Concilium General. Calcedonen. non errauit vt malè blasphemat Caluinus, videatur, latius noster Horantius de locis Theologicis libro 2. capitulo 28. 29. 30.

QVAE-

QVAESTIO III.

Vtrum Papa in fide & moribus diffiniendo possit errare.

Proposi. Respondeo quòd non: si vt Papa cum Consilio Cardinalium vel Patrum Ecclesiæ Rom. faciat quod in se est ad cognoscendam veritatem, vti regulariter facere credendum est nisi oppositum constet manifestè: etiam ad modicum tempus errare non potest: & eius tali diffinitioni tanquam diffinitioni Ecclesiæ Rom. atq; Catholicę sub crimine & pœna hæresis vel perfidiæ ab omnibus standum est. Hæc propositio tanquam verior magisq; fidei consentanea asseritur contra multos etiam Catholicos variè opinantes quę superius. q. 1. Arma fidei propositio. 10. cum suis limitationibus plenissimè probatur, ibi videatur.

Et nota quod per Papam intelligitur non solum verus Papa sed etiam qui pro vero & indubitato Papa habetur in Ecclesia.

1. Arg. Contra prædictam propositionem arguitur sexcupliciter. Primò quia si Papa errare non posset vtiq; tria sequerentur. Primum quòd nō posset hæreticus esse circa propositiones aliàs non decisas, vt erat olim articulus de processione Spiritus Sancti à patre & filio. quia non posset esse pertinax contra suam ipsius determinationem. Secundum sequeretur quòd determinatio Papę solius, ligaret suum successorem ad idem tenendum & diffiniendum. Tertium etiam sequeretur quòd Papa verè hæreticus male possit à Cōcilio vel Ecclesia iudicari: quia diffiniret obiecta contra eum esse intelligenda in aliquo sensu cōsono suæ assertioni.

2. Arg. Arguitur secundo quia frustra congregata fuissent Concilia Generalia contra hæreses, si solius Papæ diffinitio sufficeret.

3. Arg. Arguitur. 3. quia in doctrina & diffinitione fidei si dissensisset. B. Ioannes Euangelista & B. Clemens Papa vel alius sumus Pontifex, sequeretur quòd æquè aut magis standum esset Papæ quàm B. Ioāni: ex quo vltima diffinitio fidei secundum prædictam propositionem ad Papam sicut ad B. Petrum si viueret spectat. hoc autem concedere absurdum est. nam constat quod B. Ioannis sententia præferenda esset, vt ipse etiam Caietanus in quodlibeto de Papa c. 4. Secūdum communiter Doctores confitetur.

4. Arg. Arguitur. 4. quia si Papa errare nō posset: hoc ideo esset, quia eius error in errorem vniuersalis Ecclesiæ redūdaret: quatenus illa sequi tenetur Papæ diffinitionem, vt habetur in c. maiores. de baptismo. & quia Luc. 22. Ego pro te rogaui Petre vt non deficiat fides tua &c. Christus hoc illi promisit. Sed hæ rationes non valent, tum primò quia error Papę non redundat in Ecclesiam: dum eius erroneam diffinitionem in fide illa sequi non tenetur, sicut nec eidem cōtra Euangelium præcipienti obediendum est. tum secundò quia ad c. maiores. dici potest quòd ad Papam sunt referendæ causæ fidei, non quidem pro vltima & necessaria ab omnibus credenda diffinitione: sed regulariter quia videlicet ex quo non semper Ecclesia Conciliariter cōgregata est, ad Papam est recurrendum vt Concilium cogat vt ibi determinentur: nam ad solū Papam pertinet illud cōgregare. tum tertiò quia id Luc. 22. Ego pro te rogaui Petre &c. non pro sola persona Petri & pro successoribus eius orauit Christus vt non deficeret fides eorum sed pro Ecclesia vniuersali per Petrum representata.

5. Arg. Arguitur. 5. nam de facto multi summi Pontifices diffiniendo iudicialiter circa fidem & mores errauerunt: quia contraria inuicem deciderunt & aliquis eorum errauit. quod patet. nam Nic. 3. in decretali Exiit. de verb. sign. lib. 6. diffiniuit Christum & Apostolos. nihil in communi habuisse sed Ioan. 22. in extrauag. cum inter nōnullos. eo tit. diffiniuit oppositum. Item Pelagius Papa cōstituit vt Dyaconi Siciliæ à suis vxoribus abstinerent quas in minoribus duxerant aut ab officio cessarent. Sed hanc cōstitutionem quia erat impia & contra Euangelium, vt ait glossa in c. ante triduum. distin. 31. B Gregorius ibidem retractauit & sicut Pelagius potuit contra Euangelium statuere ita & diffinire.

Item Innocen. 3. & Cælestinus contraria decreuerunt super illa propositione, vno cōiugum ad hæresim transeūte, alter qui remanet in fide potest ad secundas nuptias etiam transire, vt patet in c. quanto. de diuortiis. & glossa ibidem.

Item in c. licet. de sponsa duorum. idem habetur, quòd scilicet matrimonium de presenti legitimum ratum duntaxat, non dissoluitur persequens etiam consummatum, etiam iuramento firmatum. vbi tandem dicitur ita esse tenēdum quamuis aliter à quibusdam prædecessoribus fuerit iudicatum.

Item vt habetur in cap. per venerabilem. qui filii sint legitimi. Papa Innocen. 3. ait cum Deuteronomium secunda lex interpretetur: ex vi vocabuli cōprobatur vt quod ibi decernitur in nouo testamento debeat obseruari. Hæc ibi. Sed vt ait Ocham, hæc verba si vniuersaliter secundum sensum literalem intelligantur hæresim sapiunt: nam cæremonialia ibidem c. 13. 14. contēta obseruanda non sunt. Si autem mysticè intelligantur nihil speciale de Deuteronomio dicūt: quia omnia ferè veteris legis mysticè sunt obseruanda, vt habetur distinct. 6. cap. non est peccatum. §. his ita. Item in Concilio Constantinop. 3. actione 3. condemnatur diffinitio erronea Honorii Papæ. 1. de vnica operatione & voluntate Christi.

Denique aliqui summi Pontifices inueniuntur diffiniuisse se in temporalibus supremā potestatem habere, cæteri autem oppositum.

Respon-

Resp. ad 1. arg. Respondeo ad primum arg. præsupposito sem per quod hic non loquimur de Papa vt persona est particularis, de hoc enim communiter tenetur et à Doctoribus omnium opinionum quòd in fide errare & hæreticare pôt, vt ex c. Si Papa dist. 40. elicitur, vt hoc ait et Turrecremata in decreto dist. 4. §. Ideo art. 1. & Cano de locis Theologicis lib. 5. c. vlt. ad quod facit c. oues. 2. q. 7. & Anacletus Epistola. 3. de Patriarchis agês & Ioan. Papa ad Zachariam. & in 8. Synodo Generali & alibi habetur, vt refert Bruchardus lib. 1. cap. 13. 138. 139 Sicut & de facto aliqui errauerunt, & hæreticauerunt, vt ait glossa in c. Anastasius. & in c. secundum. dist. 19. & de Papa Ioanne. XXII. ait Abulé. in 1. prologo super Matth. q. 10. & latius Matth. 19. q. 76. & Adrianus in 4. sententiarū de sacramēto confirmationis in fine & in 1. quodlib. art 3. & Siluester tit. fides. q. 7. & tit. Ecclesia. q. 3. & Caiet. in quodlib. de Papa c. 9. id etiam, de aliquibus referūt. quāuis Albertus Pighius li. 6. Hierarchiç Ecclesiasticæ c. 13. & lib. 4. c. 8. ea omnia diffiteatur & Osius contra Brentium lib. 2. fol. 97. dicentes quòd peccare & in aliquibus et errare Papa quidem potest: hæreticare autē minime; neq; vnquam legitur factum esse. Igitur hic loquitur de Papa vt Papa, nō vt Doctor tantum sed vt iudex & iudicialiter de fide & moribus diffiniendo, regulam fidei tradit & morum: & de hoc ait supradicta propositio, quòd faciēs quod in se est errare non potest, id qđ Siluester vbi supra dicit expresse. Quòd si nō faciat quod in se est, etiā vt Papa errare & hæreticus esse potest; quāuis absolutè hoc neget Caiet. vbi supra & Albertus Pighius lib. 4. c. 8. & Cano vbi supra & lib. 6. c. 8. vt habetur infra in 6. arg. & multi et alii Doctores tenentes Concilium esse supra Papam de quibus infra. q. 4. latius. Sed certè vt iam diximus id negare contra rationem apertam videtur & experientiam: liberum enim arbitriū Papæ non est ita alligatum vel in gratia cōfirmatum, vt peccare non possit neq; notabiliter, culpabiliterq; deficere à faciendo quod in se est, & à sua debita dispositione vt sciat veritatem. Quo defectu dato non illuminabitur à Deo infallibiliter: & ita errare poterit; & hæreticare. immo & iam illuminatus ex aliqua causa motus liberè id tacere potest.

His igitur suppositis negatur quod illa tria inconueņientia sequantur si Papa vt Papa faciens quod in se est errare non possit. & ad primū dico quòd quando Papa non faciens quod in se est erraret in fide: tunc si illa propositio nōdum est determinata per Ecclesiā, nō esset pertinax nec hæreticus: nisi ita pertinaciter illum errorem teneret etiam si per Ecclesiam vel per legitimum Concilium Generale legitimum oppositum diffiniretur: tūc enim propriè hæreticus esset sicut & quilibet alius. Dictum est enim superius. q. 1. in tracta. Arma fidei propositio. 9. & 10. & inferius. q. 4. latius probabitur, quod diffinitioni Cōcilii Generalis in huiusmodi nō decisis papa stare tenetur: ibi videatur. Ad secundum inconueniens respondeo id concedendo: neq; est inconueniens, sed veritas quòd per accidens sua recta & legitima diffinitione ipse papa & successores iure Diuino ligētur, vt hoc etiam fatetur Caiet. in apologia de auctoritate papæ c. 12. vnde si ab ipso papa fuisset prius bene diffinita propositio de fide: nō solum successores sed etiam ipsemet ligatur: ita quod oppositum pertinaciter tenendo & postea malè diffiniēdo errarent & hęretici essent. Sicut & iure Diuino prælatus sua iusta lege ligatur secūdum Th. prima secundę. q. 96. artic. 5. quāuis pęnas ipsius legis nō incurrat, nam per accidens est quòd illa vera diffinitio fiat ab ipso papa vel ab alio vel ab Ecclesia seu Concilio potente legitimè diffinire: ex quo iure Diuino omnes fideles ipse etiam papa legitimè diffinitioni fidei semel factæ stare tenentur, atq; ligantur. Ad tertium inconueniens respondeo, quod si papa non pertinaciter teneret id quod illi pro hæresi imputatur, quod adhuc per Ecclesiam non esset diffinitū, sed papa solum defenderet id esse consonum sacræ scripturæ & fidei Catholicę: tunc vti iam diximus, quamuis erraret non esset hæreticus formaliter & propriè; neq; sequitur quòd de hæresi propria iudicari nō posset in casu quo de illa iudicandus esset. tū quia in his nō habet locum interpretatio ad hunc vel illū sensum. tum etiam, quia in hoc Concilium Generale eo etiam inuito celebrari & ibidem illud iudicare potest, vt de hoc infra. q. 11. habetur.

Resp. ad 2. arg. Respondeo ad secundū argumentum negando quod frustra Concilia Generalia celebrarētur. Sunt. n. necessaria, tum primò, vt fideles sint certiores de assistentia Spiritus Sancti facientibus ibidem quod in se est: & gratius atq; libentius ibidem diffinita recipiant. tum secundò vt melius à papa & Ecclesia fiat qđ in se est discutiēdo & examinādo materiam & ex sacris literis librisq; Doctorum veritatem inquirēdo per plures sapientes atq; prudentes vndiq; collectos, & in communi auxilium Dei petēdo, vt ita certius à Deo illuminentur. tum tertiò, quia verè propter prædictā præparationem certius nobis est in hoc Spiritum Sanctum assistere Concilio quā papæ, vt hoc inferius. q. 4. amplius declarabitur.

Resp. ad 3. arg. Ad tertium arg. respondeo negando sequelā: potius: enim standum esset sententiæ B. Ioannis & cuiuslibet Apostoli vel Euang. quàm B. Clementis & cuiuslibet alterius papæ, qui non esset Apostolus vel Euāgelista. nam bene stat vtrūq; in fide errare non posse, & tamē alterum alteri subordinari & subiici quo adhoc, vt constat de Ecclesia vniuersali & Cōcilii & papa quòd subordinantur sacræ scripturæ vel Euangelio prædicato. Et ita sentētia Clementis vel alterius papæ, subiecta erat sententię aut diffinitioni B. Ioānis

nis & cuiuslibet alterius Apostoli, vel Euangelistæ: qui locum sacræ scripturæ tenet, sicut & Euangelium eius postquam per Ecclesiā est canonizatum vel declaratum quòd verè verbum Christi vel à Spiritu Sancto per os illius reuelatum est. B. autem Petrus non solum erat Papa vt Beatus Clemens, sed etiam Apostolus: ratione cuius Apostolatus tenebat locū sacræ scripturę, sicut & nūc eius Epistolę tenēt. Itaq; cū dicitur, ꝙ ad Papam spectat finalis decisio fidei quia errare non potest, intelligitur in ordine & gradu suo, videlicet sub Euangelio scripto vel prædicato per Apostolos, cuius auctor Spiritus Sāctus est iam per Ecclesia declaratus.

Respon. ad 4. Arg. Ad 4. arg. respondeo ad primum negandò ꝙ Ecclesia non teneatur sequi aut tenere sentētiā papæ diffinitiuam in fide & moribus: tenentur enim ad id omnes fideles sub crimine & pœna hæresis vt constat de hæretic. c. ad abolendam. & glossa ibidem & 24. q. 1. c. hæc est fides. vt hoc ēt expresse dicunt Alber. Pighius vbi supra & Couarruuias in resolutionibus li. 4. c. 16. nu. 6. & Siluester tit. fides. q. 1. q. 7. & Caietanus in quodlib. de papa c. 11. & in apologia c. 14. & Soto in 4. distin. 5. q. 1. art. 2. ad 2. arg. B. Tho. & ipse B. Tho. opusculo 1. cōtra errores grecorū. c. 67. vsq; c. 69. opus. 19. cōtra impugnantes religionē c. 3. vbi auctoritate Cyrilli aliorumq; Doctorū, & in secūda secundæ q. 1. art. vlt. & q. 11. art. 2. ad tertium ꝓbat quod vltima diffinitio fidei pertinet ad papam secūdum c. quotiens. 24 q. 1. quamuis Tho. Vvaldē. in doctrinali fidei lib. 2. art. 2. c. 19. & 27. malè dicat non esse perfidiam sed scandalosam temeritatem diffinitioni papæ aut Concilii Generalis non stare aut illi contradicere. de quo etiam videatur infra in 2. & 3. dubio quæ post. 6. arg. in fine totius huius. q. 3. habentur.

Igitur ad primam probationem suprapositam in 4. argumento vbi dicitur, quòd sicut nec præcepto contra Euangelium ita nec sententiæ diffinitiuæ erroneæ ipsius Papæ standū est, hoc vtiq; conceditur quando de tali errore manifestè aut sufficienter constaret: aliàs non. Sicut & conditionalis hæc est vera, si Papa vel Ecclesia diffiniret erronea, non esset illi obediendum: sed conditionalis nihil ponit inesse: neq; conceditur ꝙ papa, vel Ecclesia, vel Cōcilium Generale legitimum faciēs quod in se est, erronea in fide possit diffinire. Ad secundam probationem vbi exponitur c. maiores. dico illam expositionē ipsi textui contradicere: nam ibi assignatur causa quare ad sedem Apostolicā sit tandem recurrēdum, quia videlicet ibi est vera cōfessio fidei & veritas indefectibilis propter orationem Christi pro ea. hinc ergo sequitur manifestè quòd ideo ad Papam maiores causæ fidei sunt referendæ quia faciēs quod in se est, indefectibilis iudex est in fide. Et quia qui certus est & veritatem inuenit, iam amplius certificari & quęrere nō oportet: vtiq; fiet sententia Papæ in fide tanquam vltima diffinitiò à fidelibus necessariò credenda & habenda sit.

Ad tertiam probationem. de oratione Christi Luc. 22. Respondeo dupliciter. Vno modo secundum Caiet. vbi supra, quod si illa oratio intelligatur facta solum pro Ecclesia sine Papa, erronea expositio est. Si autē pro Petro & successoribus eius, simul & pro Ecclesia in Petro vt in suo capite representata, vera quidē sed diuersimodè: nam pro Petro & successoribus eius immediatè, pro aliis autē & pro corpore Ecclesiæ mediātè Petro capite omnium intelligitur. Itaq; si pro Petro & successoribus eius solū vel simul cum Ecclesia illa oratio Christi verificatur; vt dicitur in dictò c. maiores, nihil contra supradicta habetur: sed potius habetur intentum quòd scilicet sedes Petri Apostolica propter orationem Christi in diffiniendo de fide & moribus errare non potest, sicut nec ipsa Ecclesia, si vt diximus papa facit quod in se est. Sic respōdet Caiet. qui tenet ꝙ Ecclesia & Concilium cum Papa non habet maiorem illustrationē quàm solus Papa: quodq; sinē Papa Concilium errare potest. Sed quia hoc superius. q. 1. in tractatu Arma fidei proposit. 9. & q. 2. & infra. q. 4. in 1. parte tertiæ opinionis reprobatur & oppositum probatur.

Ideo alio modo cōsonè ad supradicta atq; dicenda melius respondeo, quòd ibi Luc. 22. Christus pro Petro & successoribus eius per se sumptis: & similiter pro fide Ecclesiæ: & etiam pro ipsa Ecclesia: & pro Concilio Generali legitimò eam representātē; etiam Papa absente, Christus orauit ne deficere aut errare posset in fide, si faciat quod in se est. & ita pro te rogaui Petre vt fides tua nec in te nec in sede tua nec ī Ecclesia nec in Concilio illam representante deficiat. & cōsonat Roffen. contra Lutherum art. 25. vbi & adducit August. Sic etiam id exponentem.

Ad quintum argumentum respōdeo quod ad illud de Nic. 3. & Ioā. 22. quadrupliciter à diuersis solet dici. 1. qd illa declaratio Nic. 3. vt erronea fuit reuocata per Io. 22. in prædicta sua extrauagā. sic respōdet Siluester tit. fides. q. 7. Sed hæc responsio iure refutatur etiam à Florent. 4. part. sum. tit. 12. c. 4. §. 23. tum quia iam contra suam ipsius opinionem concedit Papam diffiniēdo iudicialiter errare in fide: tum quia blasphemum est id dicere de illa declaratione Nicolai quia postea in Concilio Vienen. per Clem. 5. in sua decretali. Exiuii. de verb. sign. lib. 6. fuit confirmata & ꝑ plures alios successores roborata. Vnde si altera decisio erat refutanda, id potius erat dicendum de Ioan. 22. quia & alias errasse à multis Doctoribus vbi supra est deprehensus: nec eius extrauagans per Concilia vel per successores sic approbata est. Respon. ad 5. Arg.

Secundò modo alii respondent quod Nic. 3. est intelligēdus & limitandus secundum extrauagan.

uagan. Ioan. 22. quia expresse ait dictus Nic. 3. quod Christus loculos habuit ergo & propriũ saltem in communi. Sic dicit Florẽtinus, vbi supra, & Turrecremata de potestate papæ lib. 2. c. 12. & Caiet. in apologia c. 13. Sed certè neque ista responsio valet quia expressè & ex proposito reclamat Dominus Nic. 3. probando Christũ & Apostolos habuisse paupertatem in particulari & in communi, eamq; docuisse volentibus viuere perfectè: & ideo approbat paupertatem hãc quã noster ordo fratrũ minorũ profitetur.

Tertio modo alii respondent quòd verè Dominus Ioan. 22. contradicit Domino Nic. 3. Sed in morte se retractauit. nec mirũ si errauit: quia nõ fecit quod in se erat, dum ex indignatione cõtra ordinem nostrum commotus malè diffiniuit. vt etiam refert hoc vltimum Turrecremata in summa de Ecclesia lib. 4. par. 1. cap. 9. & Ocham in 6. par. dialogorum, maxime quia omnes Pontifices successores illam declarationem Nic. 3. approbarũt. Ita respondet Nicolaus Glasberger in sua chronica: & in quodã Capitulo Generali Meclinen. ordinis nostri anno Domini 1499. vt habetur in libro ordinis monumenta minorũ in tabula. 19. Vicarii generalis, hoc idem declaratum est. Sic etiam respondetur in quodam enchiridio fratrum minorum dubio. 2. fol. 67.

Sed certè hæc responsio nec auctẽtica nec tuta & fortè neq; vera sed temeraria est: nam qui sic dogmatizaret vtiq; per Ecclesiã puniretur: quia non constat de tali reuocatione neq; de errore aut cõtradictione illius extrauagan. Io. 22. vt proximè patebit: constat autem quod auctentica inter alias extrauagan. habetur ab Ecclesia.

Quarto modo alii respondent quòd vtraque decretalis Nic. 3. & Ioã. 22. diffinitio est vera & sibi concors intellecta secũdum tempora diuersa, & ita secundum August. distingue tẽpora & cõcordabunt scripturæ. Sed isti nec ea tempora nec modum concordiæ exponunt. quamuis Turrecremata & Fl. vbi supra aliqualiter exponãt.

Igitur quinto tandem modo mihi dicendum videtur quòd vtraq; decisio & vera & sibi concors est, intellecta secundnm diuersos status simul & tempore Christi & Apostolorum. Nã vt erant personæ publicæ in statu prælationis Ecclesiæ habentes curam ipsius & pauperũ, vtiq; proprium in communi & loculos habuerunt ad Ecclesiæ & pauperum necessitates sub leuãdũ: Sicut & nũc Papa & Episcopi habẽt, qui in hoc statu prælationis illis succedunt. vt ait Chrysost. super Ioã. homilia. 8. & August. super Io. homelia. 60. & habetur. 12. q. 1. c. exẽplum. c. expedit c. habebat. & quò ad hoc verũ dicit extrauagãs Ioan. 22. at verò vt personæ erant particulares, verbo & exemplo vitam perfectionis ostendentes omnibus volẽtibus eam specialiter vltra cõmunem viam fidelium sequi; certè habuerunt paupertatem, aliquando quidem solum in particulari & non in communi, vt habetur Act. 4. ꝙ erant illis omnia communia. & hæc erat communis fidelium vita tempore Apostolorum in Hierusalẽ: & postea omnium clericorum Ecclesiæ vsq; ad tempus Augustini & Gelasii Papę, vt habetur. 12. q. 1. c. dilectissimis. c. clericus. & cap. certè. & sequen. & q. 2. c. vobis. & seq. Aliquando autẽ etiam in communi. & hęc erat vita specialis Discipulorum vel Apostolorum Christi & quorũdam aliorum paucorum in hoc eos sequi volẽtium, vt patet Matth. 8. & Luc. 9. Vulpes foueas habent & volucres cęli nidos filius autem hominis non habet vbi reclinet caput suum. & Matth. 19. Ecce nos reliquimus omnia, &c. & ibidem paulò ante, Si vis perfectus esse vade & vende omnia quæ habes & da pauperibus & sequere me. & Luc. 14. Qui non renunciat omnibus quæ possidet non potest meus esse discipulus. s. specialem viam perfectionis mecum sequẽdo. Item quando ad prædicandum per mundum missi sunt, vt habetur Matth. 10. Nolite portare peram neq; sacculum neq; calciamenta &c. & Matth. 5. Qui voluerit tecum in iudicio contendere da ei tunicã & pallium. & in hoc modo viuendi Christum & Apostolos sequuntur multi religiosi, aliqui magis aliqui minus, in hoc vel illo modo aut gradu paupertatis secundum varias religionum institutiones quas profitentur: & quò adhoc ĩtelligitur sicut & expressè loquitur Nic. 3. & habet veritatem: & ita inter ipsum & Ioan. 22. nulla contradictio est. Et cũ hoc quinto modo respõdendi cõcordãte prædictos summos Pontifices expressè consonat ipse Nic. 3. in præfata sua declaratione. Exiit. vbi hęc omnia distinguit atq; significat. Consonat & S. Bonauentura in 4. & 6. c. expositionis suæ, super regulam fratrũ minorum, & in sua apologia paupertatis. cõsonat & Vbertinus de Cassali vt refert Nicolaus Glasberger vbi supra, & tractatus q dicitur decem plagæ paupertatis, & nos etiam latè in tractatu nostro Medulla fratrum minorum cap. 6. quæst. 1. diseruimus. & aliquo modo Florent. & Turrecremata. vbi supra & 24. quæstione 1. capitulo hæc est fides.

Ad aliud de Pelagio & B. Greg. dist. 31. c. ante triennium. Respondeo quod si Pelagius illud statuit, nihil contra, sed supra Euangelium statuit, vt ait Caiet. in apologia c. 13. quod inde patet, quia statutum illud suos obseruatores aut in bono supererogationes locabat, si cõtinerent de cõsensu vxorum, vt ibidem ait Turrecremata in eo. c. ante triẽnium: aut in nullo malo si non cõtinentes se ab officio suspendebant, vt quidam Subdiaconus feci. Dixi si Pelagius illud statuit; nam B. Greg. de hoc statuto loquẽs in c. multorum. 27. q. 2. solum dicit quòd Diaconus auctoritate papæ id statuit, & ꝙ sibi durum ac incompetens videtur vt in dicto capitulo ante triennium. distinct. 31. constat manifestè. glossa verò

Apostolica sedes est vertex omnium Ecclesiarū à Christo instituta; supra quam vniuersalē construxit Ecclesiam, Matth. 16. dicens, Tu es Petrus, &c. Item Concilium Generale Constantinopolitanū quod dicitur Sexta Synodus Generalis subscribens sententiæ Menæ Patriarchę ait. Nos Apostolicæ sedis decreta tanquam certa amplectimur. Item in octaua synodo Generali approbatur libellus confessionis fidei Adriani Papæ dicentis. Nos sequentes in omnibus Apostolicam sedem, in qua est integra & vera Christianę religionis & perfecta soliditas: & extra maculam semper est Catholica seruata religio, quam professionem Patres Cōcilij etiam sequentes, actione prima & vltima cap. 21. idē omnino replicant & confitentur. vbi & Romanam sedem synodus vocat sedem Petri principis Apostolorum. Item in clementina prima de summa trinitate & fide Catholica Concilium Vienen. asserit ad sedem Apostolicā pertinere dubia fidei declarare. Item Anacletus Papa ait, difficiliores quæstiones fidei ad sedem Apostolicā esse deferendas Apostoli ex iussione Christi statuerunt, super quam ipse vniuersam construxit Ecclesiam, Matth. 16. Tu es Petrus &c. Quid aut ē intelligat per Apostolicam sedem. ipse explicat in tertia Epist. de Patriarchis, & habetur in distinctione 21. cap. Sacrosancta, dicens: Hæc sacrosancta Romana & Apostolica Ecclesia sicut B. Petro Christus dixit Matth. 16. Tu es Pet. &c. & cum prædicto Anacleto idem etiam dicit Euaristus & Alexand. I. Sixtus I. Eleutherius, Zepherinus, Iulius I. & omnes Pontifices omniaq; Cōcilia à tempore Apostolorum. & habetur distinctio. 17. cap. multis.

De Ecclesia etiam Rom. quòd errare aut deficere non possit in fide, sicut neque Catholica, id specialiter constat. Nā Marcus Papa ad Athanasium, & Lucius ad consulta Episcoporū Galliæ, & Fœlix ad Benignum. & Agatho in Epist. ad Imperatorem Constantinum IIII. & habetur in sexta Synodo Generali actione 4. & iterum à toto Cōcilio actione 8. 13. 17. approbatur, quod ipsi Pontifices summi etiam dixerūt, & habetur in cap. à recta. & cap. hæc est fides. 24. q. 1. in hūc modum. In sancta Rom. Ecclesia semper extra maculam est Catholica seruata religio. & hæc Apostolica Ecclesia mater omnium Ecclesiarū nūquam à via veritatis in quālibet erroris parte deflexa est. Omnesq; venerabiles Patres atque Doctores Apostolicam eius doctrinam amplexi venerati & secuti sunt. quæ per Dei gratiam à tramite traditionis Apostolicę nunquam errasse probatur: nec hæreticis nouitatibus deprauāda (aliàs deprauata) succubuit: & in futuro manebit sine vlla hęreticorū insultatione: atq; firma & immobilis omni tempore persistet. Hæc ibi. Quòd autem nūquam factum neq; futurum est, id moraliter & theologicè impossibile est. Vbi & nota, quòd Ecclesia Rom. vocatur Apostolica & mater omnium Ecclesiarum: & à Victore Papa ad Theophilum, & à Sixto II. vocatur etiam Apostolica & vniuersale.

Et ad prædicta omnia simul sunt Innoc. I. in Epistola ad Concilium Carthaginen. & Mileuitanum. & Leo Papa Epistola 54. 67. & de his etiam habetur dist. 12. 17. & 19. & in c. ita dominus. & dist. 20. 21. 22. & dist. 80. c. vrbes. & 96. c. bene. Item in 24. q. 1. vbi sup. & c. quoniam vetusto & c. loquitur. Item extra de electio. c. significasti. & de foro compet. cap. vt. & de priuil. c. antiqua. & de baptis. c. maiores. Item de electio. lib. 6. c. fundamenta. & in extrauag. Vnam sanctam. Quæ quidem extrauagans confirmata est in Concilio Lateranen. sub Leone X. & tandem in c. ad abolendam. de hæret. & Mart. V. in fine Concilij Constantien. hæreticos censet & anathematizat aliter sentientes de fide & sacramentis quàm Ecclesia Rom. docet, prædicat, & obseruat. & Sixtus IIII. in sua extrauag. confirmauit decretū compluten. contra Petrum Exomen. vbi decretum est hæresim esse asserere quod Ecclesia Rom. potest errare in fide. & ita patet prædictum antecedens esse verum.

Consequētia verò illius sexti argumēti probatur: tum primò quia idem est tribunal sedis Apostolicæ & Ecclesiæ Rom. siue Catholicæ & Papæ: ergo idem est iudicium & diffinitio eiusdem tribunalis & eorum omnium est. Tum secundò & fortius, quia si iudicium vel diffinitio sedis Apostolicæ vel Ecclesiæ Rom. vt probatū est in fide errare non potest, nunc autem tale iudicium non est ipsius sedis formaliter, nec Ecclesiæ, idest populi aut cleri Rom. sed Papę ibi præsidentis. quia non ipse sedes vel dignitas seu auctoritas formaliter iudicat aut loquitur, sicut nec vlla alia sedes, dignitas, siue potestas iudicialis verè aut falsè loqui aut errare, aut bene vel male iudicare potest: sed Papa vel præsidens in ea loquitur, iudicat, siue diffinit ex suæ sedis auctoritate, vt constat manifestè. De Ecclesia quoq; Rom. idem liquet, nam fideles & omnia Concilia non à populo vel clero Rom. sed ab ipso Papa petunt Consilia in dubijs, & confirmationem gestorū, & decreta siue iudicia, quia nec ad hoc ipsi populo vel clero Rom. est à Christo iudicialis illa concessa potestas: sed soli Papæ; Matt. 16. Tu es Petrus. & Luc. 22. Ego pro te rogaui Petre &c. Tu aūt confirma fratres tuos. & Io. 20. Petre pasce oue meas. Imò populus ipse clerusq; Rom. sicut & reliquū corpus Ecclesiæ Cath. subditur ipsi Papæ, & ab eo regitur ibi præsidente: qui solus totius Eccl. pastor & rector est. & rōne ipsius ibidē pręsidentis Ecclesia Ro. verè dr̄ primatum & magisterium fidei habere, vt constat in auctoritatibus suprapositis & multis alijs, vbi pro rōne huius dr̄, qa Dn̄s hoc ei cōcessit. Matt. 16. Tu es Pe. &c. Constat igitur

ꝙ idem est iudiciũ sedis Apost.& Eccl. Ro.sicut Catholicæ & Papæ ibi præsidentis;quodq; si illa errare non potest,vtique nec ipse Papa.

Confir.1. Et confirmatur primò,quia hæreticũ est negare in Papa esse potestatẽ & claues B.Petro cõcessas à Christo.Mat.16.Tu es Pe.&c. & Lu.22. Ego pro te rogaui Pet. &c. & Io.21. Pasce oues meas.vbi includitur magisterium fidei secũdum Concil.Florent. & omnia decreta Conciliorum aliorum Pont.atq; Doct.& traditiones & vsum Ecclesiæ Cath.à tempore Apost. vti superius in arg.& latius sup.q.1.Arma fidei propo.8.& 10. habetur,ergo si in diffiniendo de fide Papa vllo modo etiam per accidẽs vel ad modicũ tempus errare posset, iam Christus reliquisset Ecclesiæ regulã & magisteriũ & tribunal fidei & morum fallibile & incertum: quod sequens etiã ipsa cũ ipso,qđ absit,errare posset in fide:maximè quia nõ est certitudo si fecit vel nõ fecit qđ in se est.

Confir.2. Confirmatur secundò per auctorit. omnium Doct.dicentium absolutè ꝙ sedis Apost.& Papa in iudicio fidei errare nõ põt:quodq; ideo ĩ hoc eius iudicio & magisterio oẽs fideles subijciunt vt sup.& q.1.Arma fidei.q.10.habetur:& præcipuè Cyril. ibidẽ allegatus ĩ thesauris magnificè docet:quãuis hæc eius auctoritas in nostris exẽplaribus non habeatur;sed eam refert B.Th.opusc.19.cõtra impugnãtes relig. c.3.& contra errores græcorũ:quæ p hæreticos creditur abrasa,vel qa non oẽs libri thesaurorũ Cyrilli extãt apud nos.Item Ber.in Epist.190.ad Innoc.Papã expresse ait ꝙ ibi oportet resarciri damna fidei, vbi fides nullum potest sentire defectũ,ergo opposita opinio non solũ temeraria & erronea sed hæretica videtur, secũdum Hiero. ad Damasum Papam & habetur 24.q.1.c.hęc est fides vbi ait. Si aũt hæc nostra cõfessio Apostolatus tui iudicio cõprobatur: quicũque me culpare voluerit, se imperitũ vel maleuolũ, vel etiam non catholicum sed hæreticum cõprobabit. Item 25.q.2. c.si quis habetur.siquis dogmata vel decreta pro Cath.fide vel Ecclesiast.disciplina à sedis Apost. prçsule promulgata contempserit,anathema sit. vti hoc etiam superius in respon.ad quartum argum.& inferius adhuc latius habetur.

Respon. ad 6.arg. Respon.ad sextum arg.concesso antecedente negatur consequenti:& ad eius primam probationem etiam negatur consequentia. nam bene stat ab eodem tribunali & ab eadem persona & auctoritate vel potestate formaliter,varia & cõtraria prodire iudicia siue decreta propter varias dispositiones,etiam eiusdem personę in eodẽ tribunali & potestate sedentis.constat.n.ab eodem iudice eandem potestatem habente nũc recta & iusta nũc erronea & iniusta iudicia prodire:quia põt abuti sua potestate vel tribunali. Sic in proposito de dño Papa dicendum est,quod non semper est idem iudicium quod ab eadem potestate & tribunali Papæ vel Ecclesiæ procedit.Ad secundam eiusdem consequentiæ probationem. Respon.concesso toto antecedente negatur etiã consequẽtia.Nam iudicialis diffinitio Papæ,tũc solũ dicitur esse & est etiam sedis Apost.vel Ecclesiæ Ro.siue Cath.quando fit ab ipso Papa nõ abutente sua potestate sed potius faciente quod in se est,putã cum debito consilio Cardinalium atq; Sapien.vel qñ à solo Papa fit perseuerãter, ita videlicet ꝙ generaliter à fidelibus vel à Põt. & Sapien. Ecclesiæ & Cardinalibus fine vlla resistentia vel contradictione generali ipsorum, vt regula fidei vel morũ acceptatur vel obseruatur ad quod facit Archid.in c.sic oẽs.d.19. & B.Grego.in c.Apostolicæ.35.q.9.vbi dicitur, Apostolicæ sedis sententia tanta semper consilij moderatione concipitur:tanta patientia & maturitate decoquitur: tantaq; deliberationis grauitate profertur:vt nec immutari necessariũ ducat:nisi fortè sic prolata sit vt retractari possit vel immutari si secundum tenorem præmissæ conditionis non existat.Hæc ibi.Faciũt etiam ea omnia quę infra q.4.in tertia opin.in prima eius parte secũdũ doct.cõiter ibi allegatos habẽtur,quãdo Papa & Consilium inter se inuicẽ dissentiũt cui nã eorum potius standum sit. & hoc modo neq; Papa neq; Eccles.Ro.siue Cath.neq; sedes Apost. simpliciter siue p accidẽs in fide & moribus diffiniendo errare põt, etiam ad modicum tempus, ita quod pro illo modico tempore error ille generaliter à fidelibus sine vlla cõtradictione vt regula fidei acceptetur & obseruetur vt dictũ est. & cum his: Couarruuias in resolutionibus lib.4. c.16.num.6.cõsonat expresse. Quãdo verò Papa aliter se habens de fide vel moribus diffiniẽs sic erraret ꝙ eius error non acceptaretur generaliter à fidelibus sed ei potius statim à Cardin. vel Prælatis & Sapiẽ.Ecclesię cõtradiceretur,tũc ea diffinitio vel error nõ dr̃ nec est sedis Apost. vel Ecclesiæ Ro.siue Cath.sed ipsius Papę duntaxat etiam vt Papa est sua abutens potestate. Et hoc modo dicimus nõ quidem quod sedes Apost.vel Ecclesia Rom. sed ꝙ Papa vt Papa si non facit quod in se est in diffiniendo de fide & moribus errare potest:non tñ perseueranter sed ad modicum tempus ita ꝙ is error ad totam non perueniat Ecclesiam vt declaratum est.& cum hac responsione consonat expresse Syluester tit. fides. q.1.q.6.q.7.& tit. Ecclesia.q.3.secũdum Panor. in c.significasti.de elect.& alios Doctores de Cõcilio Generali idem dicentes.

Si contra hoc replicetur, quòd idem est sedẽ Apostolicam & Papam solum in ea sedentem vt Papam sup tali negocio aliquid facere, putã dispensare,præcipere,statuere,iudicare vel sentẽtiam ferre,aut diffinire & Ecclesiæ præsidere,ergo idem etiam est sedem Apostolicam & Papã solum in ea sedentem vt Papam illud idẽ bene vel malè rectè vel erroneè facere. antecedens constat tum ex communi modo loquendi: tum

etiam

etiam ex ipso iure canonico, vbi quod Papa solus facit dispensando, præcipiendo, statuendo, iudicando, & diffiniendo dicitur q idem illud sedes Apost. facit cuius auctoritate Papa id facit, vt liquet d.19.c.si Romanorū.ca.sic oēs. c.in memoriā.c.nulli.& in supradicto.c.Apostolicę.35.q.9. & c.veniam. & c.sententiam. ibid. Item 24.q.1. c.hęc est fides.c.qm vetus.& alibi millies vt etiā supra in argum.multæ auctoritates allatæ sunt. Consequētia autem probatur, quia si sedes Apostol.& Papa hoc facit.& hoc est malum vel erroneum, ergo sedes Apostolica & Papa idem faciendo errat & malè facit.& ita malè negata est consequentia illius sexti & principalis argumenti: & ratio discriminis inter diffinitionem Papæ & sedis Apostolicæ nulla est.

Respon. ad Replic. Respon. ad hanc replicam negando eius consequētiam, & etiam maiorem si ibi signetur aliqua diffinitio vel dispēsatio vel actio aliqua mala vel erronea: tunc enim non sedes Apostolica sed Papa abutēs sua potestate id facit. neque valet cōsequentia Papa vt Papa id facit, ergo sedes Apostolica id facit. quia vt logici dicunt variatur appellatio: vel quia alia causa illius qualitatis, putà erroris vel malitiæ adiacētis illi actui, videlicet dispēsationi, mādato, iuditio, sentētiæ, aut diffinitioni, malè vel erroneæ denotatur vel importatur; quādo dicimus quòd sedes Apostolica id facit; & alia quando dicimus quòd Papa etiam vt Papa idem facit. Nam quando dicimus q sedes Apostolica sic malè mandādo, statuēdo, dispēsando, iudicando, aut diffiniendo errat, aut malè facit; importatur q causa totius illius malæ actionis sic qualificatæ est non solū Papa sed etiam ipsa potestas Papalis vel Apostol. quodq; ab ea id malum errorvè procedit. & hoc dicere vtiq; erroneū est. Qn autē dicimus q Papa id facit, solū significatur q ipse vtēs vel potius abutēs potestate Papali siue Apostol. est causa totius illius actionis malè vel sic qualificatæ: qd vtiq; verū est; nā ideo mala vel erronea est actio vel diffinitio eius: qa sua potestate abutitur vel non facit quod in se est. Et ita nō valet conseq. videlicet in prauis actionibus aut erroneis diffinitionibus, Papa vt Papa hoc facit siue diffinit: ergo sedes Apost. id facit siue diffinit, quāuis in bonis & rectis actionibus & diffinitionibus bene valeat illa consequentia. è conuerso autē semper valet consequentia. Sedes Apost. hoc statuit, facit siue diffinit: ergo Papa idem facit. vt constat ex supradictis, q non ipsa sedes vel auctoritas; sed sedens in ea, & illa vtēs id facit, similiter valet, Papa faciēs quod in se est, aut bene vtēs auctoritate Papali hoc facit siue diffinit, ergo sedes Apostol. idē facit siue diffinit. & hoc est maximè aduertēdum vt tota vis huius argumēti & aliarum obiectionū penitus eneruetur, & ad declarationem eorum quæ inferius subsequuntur.

Coroll. 2. Ex quibus sequitur quòd licet sit hæreticum dicere simpliciter q sedes Apostolica vel Ecclesia Rom. in diffiniendo de fide & moribus errare aut in fide deficere potest. Non tamen hæreticum est id dicere simpliciter de Papa etiam vt Papa est: sed hæc solū est temeraria opinio contra tot Doctores sanctos & Ecclesiæ decreta supra allegata oppositum simpliciter dicētia: propter quæ etiam malè sonans ea opinio videtur. quamuis Cano vbi sup. lib.6.c.7. & 8. temerè & iniuriosè contra tot Doctores Catholicos oppositum opinantes idq; simpliciter de Papa dicentes nec per Ecclesiam in hoc reprobatos, censeat quòd id simpliciter dicere de Papa sit etiam hæreticū sicut de sede Apostolica & Ecclesia Roma. id similiter dicere hæreticum est. At verò dicere cum expressa limitatione quòd Papa faciens quod in se est cum consilio Cardinaliū atque Sapientum, aut quòd perseueranter ad sensum iam declaratum in diffiniēdo de fide & moribus errare possit, ego certè periculosum & erroneum in fide & fortè etiam hæreticū opinando iudicarem, vti superius in respon. ad quartū argumentum & q.1. Arma fidei. proposi.10. dictum est. & paulò inferius etiam in fine huius quæstionis habetur. nam & æquiualenter videtur aut est dicere q sedes Apostolica vel Ecclesia Rom. siue Catholica in fide & moribus diffiniendo errare possit.

Respon. ad primam confirm. Ad primam confir. respon. negādo cōsequen. neque.n. sequitur q Christus reliqt Ecclesię regulam fidei tribunalq; fallibile. nā ex quo Papa non potest errare sic q eius error ad totam perueniat Ecclesiam, quinetiam statim à Cardin.& Proceribus & Sapien. Ecclesiæ, illi contradicatur, errorq; tollatur vel caueatur: iā non est neque dicitur error sedis Apost. aut Ecclesiæ Ro. siue Catholicæ vt dictum est. Maximè quia si Papa nō est pertinax, vtiq; statim sufficienter admonitus resipiscet; & faciēs quod in se est Diuinitus adiutus & illuminatus auctoritate sua Apostolica iudicialiter suum reuocabit errorem vel docebit veritatem. Si aūt fuerit pertinax hęreticus deponetur à Papatu: & eius successor Cath. eadem auctoritate diffiniet veritatē vt oportet.

Respon. Si cōtra hoc replicetur, q iā nō in Papa neq; in eius sede vel tribunali Apost. sed in membris eius fidelibus resistentibus illius errori, vel admonentibus & docentibus illum: esset illa indefectibilis regula fidei & illustratio veritatis à Christo promissa, & Ecclesiæ suæ relicta.

Respon. ad replic. Respondeo negando sequelam sed solum sequitur & cōceditur q in eo casu quo Papa nō faciēs quod in se est erraret in fide, Deus nō permittet q Eccles. Ro. siue Cath. generaliter illius errorē sequat sed potius illi cōtradicet; quodq; ipse Papa ad faciendum quod in se est cōsilium & adiutorium sufficiens habebit à suis membris fidelibus etiam à Deo illuminatis ne ipse erret vel ne in errore permaneat: & vt ipsi etiam fa-

cienti quod in se est Deus vti promisit tandem assistat opportunè vt iudicialiter de fide & moribus rectè diffiniat. idq; ita fiet vt proximè in responsione ad primam cōfirmationem dictum est. Itaq; assistentia Diuina repromissa sedi Apostolicæ aut Papæ facienti quod in se est nūquam illi deerit: sed neq; Ecclesiæ Rom. siue Catholicæ, vt errantis Papæ vnquā sequatur errorē, vti declaratum est. Sicq; fit vt magisterium fidei & morum certum & infallibile hoc vel illo modo in sede Apostolica & Ecclesia Rom. siue Catholica semper sit & nunquam deficiat. Quod autē in fine confirmationis dicitur quòd non est certitudo si est verus Papa, aut si Papa fecit quod in se est. Respondeo quod licet non sit certitudo fidei Catholicæ aut infallibilis: est tamen certitudo moralis aut esse potest dum de opposito non constat manifestè: & hæc certitudo sufficit ad opinandum quòd errare non potest: quodq; eius diffinitioni sub crimine & pœna hæresis omnes stare teneantur, vt hoc etiam inferius in responsione ad replicam secundæ confirmationis subsequentis latius declaratur.

Respon. ad secundā confirm. Ad secundam confirmationem respon. quod omnes illi Doctores & auctoritates loquuntur & intelliguntur de Papali diffinitione, quæ est aut verè dici potest, diffinitio sedis Apostol. vel Ecclesiæ Rom. qualis est ea quæ facta est à Dño Papa faciente quod in se est cum debito consilio Cardin. atq; Sapientū: vel quę est perseuerās generaliter apud fideles sine vlla Card. & Pontificum, & Sapientum Ecclesiæ cōtradictione generali. nam talis diffinitio nec in sede Apostolica in Ecclesia Ro. siue Catholica nec in ipso Papa erronea sed omnino vera esse potest. & hæc propriè est & dicitur diffinitio & doctrina sedis Apost. vel Ecclesiæ Rom. siue Cathol. vt sup. declaratum est. de qua Doctores omnes confitentur ꝙ ad illam tanquam ad regulam Catholicæ veritatis semper & in dubijs confugiendum est.

Replic. 1. Contra hanc respon. & cōtra prædicta omnia & contra ipsam propo. principalē suprapositam fortius replicatur. Nam si Papa non faciēs quod in se est diffiniendo de fide & moribus ad modicum tempus licet non perseueranter errare posset: si etiam illius erroneæ diffinitioni tunc à fidelib. cōtradici & resisti posset, vt ait illa propositio: ergo in dubijs fidei vel morū nō est simpliciter & absolutè standū eius diffinitioni, etiā quando de eius errore non constaret manifestè quousque per Ecclesiā eius diffinitio generaliter approbetur vel acceptetur. Hoc aūt cōcedere erroneū & periculosum est vt proximè patebit. Quòd aūt id sequatur planè probatur. nam quæro vtrū Papali diffinitioni nō manifestè erroneæ ab omnibus fidelibus semper, etiā statim pro illo modico tempore, quo illi per Ecclesiam non contradicitur standum & obediendum sit: an non? Si sic iam eius error si sit erronea diffinitio acceptatur ab Ecclesia vel saltē ad eā totā puenit id qđ nec est possibile nec ab ipsa cōceditur opinione vel ꝓpositione cōtra quā arguitur.

Si nō acceptatur nec illi obediendū est: sed potius ei resisti potest sit sit erronea diffinitio, vt ipsa cōcedit opinio vel propositio. Iā plura sequūtur incōuenientia. primū ꝙ vt in hac replica illatum est in dubijs fidei & morū nō est simpliciter standū Papæ diffinitioni &c. hoc aūt est contra omniū Doct. auctoritates & Ecclesiæ decreta supracitata in arg. & secūda eius cōfirmatione. ꝗ eodē modo absolutè dicūt ꝙ in dubijs fidei standum est Papæ diffinitioni sicut & sedis Apost. & Ecclesiæ Ro. sine vlla differētia aut limitatione si fecit quod in se est, aut si est perseuerās vel acceptata ab Ecclesia: quam tamē limitationē vel differentiā facile facere vel explicare potuissent & vtiq; debuissent & alicubi fecissent si cum ea de Papa aliter q̃ de sede Apost. vel Ecclesia Ro. id dicere intēdissent. Secundum incōueniēns est quod quilibet præsertim docti quilibet etiā hęreticare aut suas opin. sequi volentes possent in illo modico tēpore aut statim cōtradicere cuicūque diffinitioni Papali in dubijs fidei & morum alterā partē etiā rectè diffinienti: maximè si pro se aliquorū Cath. habeāt auctoritatē, putà quod Papa pōt in voto solēni castitatis aut religionis aut in matrimonio tantū rato dispēsare. & alijs huiusmodi, vt fecisse dr̄ Ockhā cū quibusdā alijs cōtra dñm Io. 22. de paupertate Christi & F. Minorū diffinientē: allegātes illā Papæ diffinitionē esse erroneam in fide: ex quo nondum per totā Eccl. acceptata erat, sed ab eis contradicebatur, qui de numero Catholicorū erāt & cēsebantur.

Tertium inconueniēs est quod quilibet facile posset causari Papam nō verè fecisse quod in se erat, saltē posset de eo dubitare: quāuis in foro exteriori præsumi debeat id debitè fecisse dū de opposito manifestè non cōstaret. at cum in foro conscientiæ & veritatis, qualis diffinitio de fide est, debeat pręsumptio cedere veritati: certè posset dubitare an Papa verè fecerit quod in se est, & Deus illi astiterit: & ex consequenti rectè ne an erroneè in fide diffinierit. & ita non firmiter sed dubitādo posset eius stare diffinitioni: qđ tñ est cōtra pdicta Doct. & Ecclesię decreta. Quartum incōueniens est, ꝙ ignotū est, qui sint illi q Papali diffinitioni tāquam erroneæ (si erronea esse pōt) debeāt resistere, & qūo, & quantū tp̄s ab eius diffinitione cēseatur modicū vt illa diffinitio nō sit neq; dicatur perseuerās: ita vt intra illud tp̄s & nō postea resisti possit eidem. Itaque propter hęc & alia eiusmodi inconuenientia videtur ꝙ illa propositio contra quā arguitur sit erronea & valde periculosa & ansam præbens omnibus hæreticare aut errare paratis. & èconuerso hæc opinio quæ in hoc sexto argumēto supra posito continetur vera & Catholica sit.

Respon. ad replic. 1. Respondeo ad hanc replicam negādo consequentiam

quentiam: & ad eius probationẽ vbi quæritur. Vtrum in dubijs fidei standum sit diffinitioni Papali, an non. Respondeo, quòd quando de eius errore non cõstat manifestè, aut quando illi diffinitioni statim vt edita est ab Ecclesia nõ contradicitur generaliter à fidelibus Cardinalibus, & Põtificibus & sapientibus Ecclesiæ Rom. siue Catholicæ tũc vt vera & Catholica ab omnibus firmiter tenenda & non solum præsumenda est. neque tunc etiam ad modicum tempus eius error si esset erronea ab Ecclesia vel à fidelibus eius generaliter potest acceptari vel etiam dissimulari: sed statim vt in publicum edita esset illa erronea diffinitio Papę ei & à fidelibus vt dictũ est generaliter contradiceretur. & hoc est priuilegium à Christo concessum siue promissio facta sedi Apostolicæ & Ecclesiæ Romanæ siue Catholicę, quòd licet Papa ex sua culpa nõ faciens quod in se est, vel sine debito consilio Cardinalium atque Sapientum possit de fide diffiniẽdo errare: non tamen ita quod eius error ab Ecclesia statim non deprehendatur vt illi resistat per Doctores suos atq; Pontifices generaliter vt dictum est. & hoc est quod sæpe diximus quòd ad modicum tempus non perseuerãter Papa de fide diffiniendo si non facit quod in se est errare potest: non tamen ita quòd Ecclesia Rom. siue Catholica vel fideles eius generaliter etiam ad modicum tempus illud, errorem illum acceptẽt siue dissimulent vel ei statim non contradicent. Neque enim Ecclesia vel ad modicum tempus fideles suos in aliquo errore fidei vel morũ stare scienter pmittit neq; dissimulat, vt in illa probatione cõsequentię malè supponitur, quasi nos id superius dicere voluerimus; quod tamẽ neq; dicimus neq; ita sentimus, sed vt proximè declaratum est. Error nãque cui nõ resistitur, approbatur. dist. 83. c. error. & ita nullum sequitur incõueniens de supradictis: neque datur ansa hæreticis aut alijs errare paratis. Nam dum in dubijs fidei à Catholicis, Cardinalibus & Pontificibus & Sapiẽtibus Ecclesiæ generaliter non contradicitur diffinitioni Papali vt erroneæ in fide statim vt edita est, non possunt aliqui etiam docti eidem tanquam erroneæ contradicere: sed neque de illa dubitare, aut si Papa fecit quod in se erat, aut si Deus illi astitit, aut si Papa sic diffiniendo errat: sed vt dictum est firmiter tenendum est quòd Deus illi astitit & verissima & Catholica est diffinitio cui Ecclesia non contradicit: & tanquã tali omnes stare & obedire tenentur. vti Doctores omnes atq; Pontifices & Concilia vbi supra simpliciter decernunt.

Replic. 2. Tãdem replicatur secũdò, & arguitur ad idẽ: quia lex & promissio Dei absoluta infallibiliter impletur etiam si non sit dispositio ex parte nostra; videlicet ex parte eius cui ipsa pmissio fit: neque eius promissionis impletio ex nostra pendet dispositione. quod patet in promissione incarnationis filij Dei iam adimpleta sine nostra dispositione, quia tã peccatores fuerunt tunc Iudæi ipsum crucifigentes sicut ante & magis adhuc. Idem patet, quia etiã sine nostra dispositione futurũ est finale iudiciũ in fine mundi & generalis omnium resurrectio vt Dominus prædixit, atq; promisit. idem etiam patet in proposito præsenti: nam Ecclesia fidelium Christianorum & recta fides in ea vsq; ad finem mũdi permanebit quomodocũque homines se habuerint, q͞a Dñs promisit Matth. 16. Portæ inferi non præualebunt aduersus eam. & c. vlt. Ego vobiscum sum vsq; ad consumationem seculi. & Ioan. 14. Spiritus veritatis manebit vobiscum in æternũ. & Luc. 1. Regnabit in domo Iacob, idest in Ecclesia militanti in æternum. & Luc. 22. Ego pro te rogaui Petre vt nõ deficiat fides tua. s. nec in te nec in sede tua nec in Ecclesia tua aut tibi commissa vt sup. in respon. ad quartum arg. habetur, ꝙ hæc promissio eodem modo B. Petro Papæ & Concilio sicut ipsi Ecclesiæ vniuersali absolutè ibidem facta est, ergo similiter in omnibus illis sicut in Ecclesia Catholica implebitur etiã si Papa & Concilium non faciant quod in se est.

Respon. ad secundã Replic. Respon. ad hanc replicam, ꝙ eius antecedens est verum solum in promissionibus siue decretis Dei absolutis super eo quod ipse solus facturus est sine nobis sine concursu actionum nostrarũ, vt in exemplis ibi adductis habetur, quòd Deus nunquam relinquet Ecclesiam neque permittet vnquam rectam fidem vniuersaliter in ea deficere. non autem est verum illud antecedens in his quæ Deus ipse etiã absolutè promittit se facturum cum cõcursu actionum nostrarum, etiam si sint actiones publicæ siue communes Papæ aut existentium in Concilio. nam tales promissiones intelliguntur ꝙ in nobis implebuntur secũdum nostram dispositionem, vt supra q. 1. Arma fidei propo. 9. ex Matth. 18. Vbi duo vel tres fuerint in nomine meo cõgr. &c. & Luc. 11. Petite & accipietis. & Io. 14. 15. 16. Si quid petieritis patrẽ in nomine meo dabit vobis. & 1. Io. 2. Vnctio docebit vos &c. Probatũ est. & ratio huius est q͞a Deus omnia suauiter gubernat secundum naturam & conditionem earum rerum & causarum secundarum cum quibus concurrit naturaliter & supernaturaliter ad actiones & effectus suos. & ita cum homine libero concurrit ad actiones suas liberas secundum eius liberi arbitrij dispositionem, & nõ aliter. quo fit vt eius promissio de assistendo Papę & Concilio in suis diffinitionibus circa fidem & mores non sit intelligenda nisi secundũ eorũ dispositionem si faciant quod in se est. & ita patet ratio discriminis quare illud Luc. 22. Ego pro te rogaui Pet. &c. aliter in Papa & Concil. aliter in Eccl. impleatur. & illa consequentia illius replicæ vel argumenti negãda sit.

1. Dubium. Sed ad prædicta omnia contenta in hac tertia & 2. q. præced. tria dubitantur. Primum, nam

postquam illi diffinitioni Papali tanquam erroneæ vel in fide suspectæ à Proceribus Ecclesiæ statim cœptū est contradici, quibus adhuc Papa resistit, cōstat quòd requiritur tempus & quandoque satis magnum vt in re dubia fidei illa Papæ diffinitio non manifestè erronea cum debita maturitate ab illis & alijs generaliter cōuenientibus in vnum examinetur & concorditer diffiniatur, sitne tandem acceptanda an refutanda. dubitatur inquam, quid illo tempore inter medio fideles facere teneantur: obedient ne illi Papali diffinitioni, an non? nam vtrobique inconueniens aut periculum esse videtur, vel inobedientię si recta, vel erroris etiam generalis fidelium Ecclesiæ si erronea diffinitio illa demum fuerit inuenta.

Respondeo. Respondeo quòd illo tempore intermedio, obediēdum est ab omnibus illi Papali diffinitioni, quousque sit generaliter diffinitū quòd erronea est. Sicut & in dubijs cuiq; superiori eius subditi omnes cum bona fide & formata bona conscientia obedire tenentur, dū maius aliunde periculum non imminet alicui, vt in tertio libro de Conscientia. quæst. 8. superius habetur, & interim subditi obediētes excusantur à culpa erroris per ignorātiam inuincibilem. Sicut Adrianus in primo quodlib. artic. 3. in responsione ad tertium argumētum dicit de illis qui secuti sunt aliquas Papæ diffinitiones erroneas, modo opinatiuè modo assertiuè illæ fuerint, vti superius in respon. ad quintum argumentum dictum est: quousque per successores opposita veritas diffinita fuit. Neque tūc Ecclesia aut sedes Apostolica dicitur errare aut errorem illum cognitum dissimulare, ex quo non illum acceptat sed ei potius cōtradicit: quousque veritas examinetur & tandem diffiniatur vt dictum est. sed solum dicitur rem dubiam interim ignorare: & de illa cum debita maturitate quamuis resistendo tractare, & errorem illum in inuincibiliter ignorantibus rectè tolerare. quousque Diuinitus illuminetur & de veritate constet sufficienter. Sed neque est inconueniēs Ecclesiam vniuersalem pro aliquo tempore aliquas fidei veritates pro tunc vel absolutè ad salutem nō necessarias ignorare: esset autem inconueniens pro aliquo tempore etiam paruo errorem aliquem amplecti aut diffinire, aut etiā scienter dissimulare vt supra dictū est. Quòd si inter Proceres & Sapiētes Ecclesiæ etiā in Concilio Generali sit aliqua dissensio atque varietas super tali dubio vel Papæ diffinitione: tunc ipsius Papæ diffinitioni standum est. neque poterit erronea esse siue cēseri, ex quo nō communiter ab Ecclesia & Pontificibus, & sapientibus eius, sed ab aliquibus tantum illi resistitur aut contradicitur. ad quorum litigium dirimendum Papa qui habet fidei magisteriū legitimus iudex à Christo constitutus est, vti ex auctoritatibus supradictis facilè constare potest. Si autem inter Cōcilium & ipsum Papam dissensio sit, cui nam potius sit obediendum diffinitioni, infra quæst. 4. in tertia opinione in prima eius parte & eius probatione latius habetur ibi: videatur.

Dubium. Secundum dubium est postquam superius in respōsione ad quartum argumentum dictum est quòd sub crimine & pœna hæresis standum est diffinitioni Papæ & Cōcilij Generalis in fide & in moribus, vtrùm id sit verum semper de quacunque diffinitione? Ad quod respondeo quòd non. quia nō omnia quę cū summi Pōtifices etiā in materia fidei & morum dicunt diffiniēdo, & maximè extra Cōcilium Generale sunt in eodē gradu diffinita tanquam de fide credenda, ita quòd oppositum hæreticum sit. Id quod sæpe contingit quando ad interrogata particularium personarum vel Ecclesiarū Papa respondens auctorem citat: vel non assertiuè diffiniendo aut regulam fidei vel morū generaliter è tribunali tradendo, sed probabiliter tantum secūdum suā vel aliorum opinionem expresè se loqui ostendit. Id etiam cōtingit quando nō ex professo, sed vel explicādi causa aliquid Papa inducit: concilium vel vt obiectioni respōdeat: vel quādo obiter & in trāscursu præter institutum principale de quo agitur vel de quo erat potissimū controuersia aliquid dicit. Exempli gratia, quò ad primum. quando videlicet ex sua vel aliorum opinione Papa loquitur: nam secundum Caietanū & alios Dominus Nicolaus Papa. in cap. à quodam Iudæo, de consecratione distinctione 4. id quod ibi habetur opinando vel secundum suam opinionem decreuit: cuius tamē oppositum postea Zacharias atque Pelagius in ca. si reuera. & in c. multi. & c. in synodo ea distin. melius assertiuè decreuerūt. Similiter in clemētina prima de summa trinitate & fide Catholica. Papa etiam cum Concilio Generali opinando eligit vt probabiliorem opinionem, quòd virtutes Theologicę vel earum habitus infundūtur à Deo in baptismo vel in iustificatione peccatoris: cuius oppositum nō ideo hæreticum sed temerarium & fortè erroneum est: nam multi Doctores vt Scotus in 3. distinctione 26. & Durandus distinct. 23. quæstione 6. & alij opinantur tales habitus virtutū infusarum, fidei, spei, & charitatis non probari cōsequentia euidēter ex sacra script. aut Cōciliorū aliqua diffinitione, vt hoc etiam ait Gabriel in 4. distinct. 4. quæstione 1. conclusio. 6. & quamuis nuper in Concilio Trident. sess. 6. c. 7. & canone 11. diffiniatur in iustificatis aliquid infundi quod eis etiam formaliter inhæret: non tamen dicitur ibi quod sit habitus virtutis sed sufficit quòd sit ipsa gratia: quæ vtrum identificetur cum charitate vel ab ea distinguatur sub opinione est. Ideo vt dictum est, negare virtutes infusas non hæreticum sed temerariū & forsan erroneū est, vt hoc expresè ait Cano de locis Theol. lib. 5. c. 5. q. 4. & Doctor quidā August.

de ve-

de vera cruce appellatus in suo speculo coniugiorũ par.2.art.15. & 21. Sed quia in dicto Cõcilio Trid.sess.6.c.7.expressè dicitur quòd in iustificatione impii cum remissione peccatorũ hęc omnia simul infusa accipit homo per Christum cui inseritur fidem spem & charitatem: certè Concilium videtur iam non solum opinãdo sed asserendo diffinire has virtutes infusas esse: ac perinde oppositũ ego vel hæreticum vel sapiẽs hæresim nedum erroneum in fide censerem. & ita Vega de iustificatione lib.7.c.24. dicit quòd in prædictis verbis Concilium obiter damnauit errorem Lutheri negantis fidem esse habitũ aliquem in animo quiescentem. Similiter secundũ prædictos & plures alios Doctores superius in respon.ad 5.arg.citatos Papa in c.quanto de diuor.& in c.licet.de despons.duorum. dicit quòd aliqui prędecessores aliter senserunt vel iudicauerũt, videlicet non asserendo sed opinãdo. Sed Adrianus & alii dicũt forte probabilius quod id asserẽdo malè diffinierunt quia quod in se erat nõ fecerunt, sed ex proprio sensu sic diffiniendo locuti sunt, vt superius dictum est. Similiter vt ait Abulen.1.Reg.8. c.q.202.& Doctor de vera cruce, & Cano vbi supra, opinando loquitur Papa in c.gaudemus.de diuort.dum ait, quòd pluralitas vxorum simul nunquam fuit licita etiam in lege naturæ sine dispẽsatione vel reuelatione Diuina. Nam licet qđ Papa principaliter ibi diffinire intendit debeat vt de fide teneri, quòd scilicet pagani iũcti in gradu prohibito lege tantũ humana vel Ecclesiastica postea ad fidẽ cõuersi nõ debent separari: quodq; si paganus prius plures vxores habebat iã post susceptam fidẽ Christi debet priori tantum adhærere: quodq; si vxore repudiata cum secunda cõtraxerit etiam post baptismum debet dimittere secundã & adhęrebit primæ repudiatæ etiam si ipsa repudiata cũ alio contraxisset: secus si fornicata fuisset. quia tria hæc ibi ex proposito dubitata & à Papa quęsita & diffinita sunt: reliqua autem quæ ibidem Papa dicit non profert ex principali intento põtificaliter diffiniendo: sed rationem suæ diffinitionis exhibendo, vt sibi secundum suã eruditionem personalem videbatur; in quo errare & bene vel malè potuit opinari. & ita opinãdo, nõ diffinitiuè condemnat ibidem vt hæreticam oppositam Durãdi & quorundam aliorum Doctorum etiam sanctorum opinionem tenentium licitam fuisse pluralitatem vxorum, olim in lege naturæ sine Dispensatione Diuina, vbi ea vigebat consuetudo: quamuis illa opinio siue sententia Domini Papæ in d.c.gaudemus, sit verior & multò probabilior quàm opposita. Similiter prędicti Doctores vbi supra dicunt quòd Papa in c. literas.de restit.spol.opinando locutus est, dum vt sapiens volens dare rationem quam dare non tenebatur suæ verissimæ & finalis & principaliter intentæ diffinitionis ibidem positæ, addit esse quosdam gradus consanguinitatis iure Diuino Leuit.18.prohibitos in quibus Papa dispẽsare non potest. nam huius oppositum communiter tenetur à Doctoribus dicentibus, quòd non omnes gradus Leuit.18.prohibiti modo sunt iure Diuino: quia vetus illa lex iam cessauit. Ideo Papa in hoc ex aliorum & sua opinione præsuppositа locutus est: nec hoc habet vim diffinitionis cui necessariò standum sit: quia nec hoc ibi principaliter quęrebatur & diffiniebat; sed vtrũ quando obiicitur aliquis gradus consanguinitatis Diuina lege prohibitus, ei ꝙ petit restitutionem coniugis debeat fieri restitutio vel non. & ad hoc Papa sub disiunctione respõdet ibidem: & hæc diffinitio necessariò est tenenda: non aũt id quod incidenter ex sua vel aliorum opinione interserit dicens, ꝙ sunt aliqui gradus consanguinitatis Diuino iure prohibiti vt dictum est.

Similiter id quod in c.parrochianos. de decimis. Papa diffiniens decimas esse reddendas. vbi dat pro ratione secundum suã vel aliorum opinionem, quia inquit à Deo sunt institutę. illa diffinitio quòd decimæ reddendæ sunt, est quidem necessariò de fide tenenda: non autem quod dat pro ratione sic opinãdò quia.s.sunt à Deo institutæ: nã oppositum tenetur cõmuniter à Theologis saltem quò ad hanc vel illam quottã: nulla enim talis decreta est in nostra lege noua: quidquid fuerit olim in veteri lege quæ iã abolita est. Similiter quando Papa aliquid etiam vt Papa & auctoritate Pontificali facit, putà dispẽsando in voto solemni castitatis vel religionis vel in matrimonio rato nondum consummato, vt aliqui Pontifices fecerunt, non id de fide esse diffiniunt neq; condemnat oppositam opinionem tanquam erroneam in fide: sed illam ipsi sequuntur quam alii non sequerentur. Exemplum secundi quando videlicet Papa aliquid dicit non ex professo sed exemplificandi gratia. vti de hoc secundum Cano proximè dicetur.

Exemplum tertii quãdo. s. Papa aliquid dicit obiectionibus respondendo, vt facit Dominus Io.22.in extrauagan. quia quorundam. de verb. sign. aliquas non satis efficaces sed cõgruentes, rõnes vel auctoritates nõ in suo proprio sensu literali sed mystico vel per viam applicationis, vt aliqui dicunt Papam facere in c. cũ esses.de testamẽ.& in c.per venerabilẽ. qui filii sint legitimi. vt etiam superius in respon.ad primum argum. habetur. & in officio Diuino de Domina nostra & de aliis Sãctis hoc modo multas auctoritates scripturæ illi applicans canit Ecclesia.

Exemplum quarti quãdo. s. Papa non ex professo sed obiter in transcursu diffiniẽdo aliquid dicit: vt clemẽ.6.in extrauag. vnigenitus.de pęn. & remis.vbi ait, ꝙ Imperator Constantinus fuit Romæ Baptizatus à B.Siluestro: cuius oppositũ licet male non tamen hæreticè alii opinãtur. nã in his omnibus non est diffinitio certa de fide: immo

immo & ibi papa errare potest. Sicut in clem. pastoralis.de sen.& re iudic. aliqui etiã Catholici ipsum in illa historiali narratione facti errasse cõtendunt. Sicut etiam sequendo historias & hominũ testimonia & opiniones suas vel aliorũ & in iudiciis & sententiis ferẽdis litigiosis & in notitia facti & gestorum humanorum,& in aliis factis & dispositionibus vel statutis siue decretis suis particularibus non continentibus regulam fidei vel morũ generalem omnibus fidelibus tenendam,iudicando & diffiniendo secũdum Doctores omnes errare potest.vt de hoc etiam ipse Cano vbi supra lib.5.c.5.q.5.latius agit:cui cõsonat Turrecremata in decreto distin.4.§. Ideo. art.1. Illud igitur solum quod in materia fidei & morum tradendo doctrinam eius ex intento principali assertiuè papa diffinit ab omnibus generaliter esse tenẽdum, id inquam de fide & oppositum hæreticũ est. & in his omnibus expressè consonãt Soto in 4.dist.3. q.1.art.6.& dist.27. q.2.art.3.& dist.36.q.1.art.5.& dist.38.q.2.art. 2.& Caiet.in quodlibet. de potestate papæ cap. 8.& Ambr. Catharinus in annotationibus contra Caiet.lib.5.& Vega de iustificatione lib.9.c. 41.& Tandem Cano,& De vera cruce vbi supra latius edisserunt. & quamuis in c. Sancta Rom. Ecclesia dist.15.& in c.Si Romanorũ. & c.in canonicis.dist.19. approbentur omnia opera Sanctorum Doctorum & decretales Summorũ Pontificum : non inde sequitur quòd omnia eorum dicta ibidem approbantur : sed ea tantum quæ non sunt contra veritatem. Abulen. in suo defensorio par. 2. c.81. de hoc & Couarruuias in resolutionibus lib.4.c.16.nu.1.& nu.& 10.latius agunt. Sed aduertendum est quòd ibidem ipse Cano dicit, ꝙ id quod habetur in c.1.de sum.tri. & fid.Cath.quòd.s.Angeli sunt creaturæ spirituales, quocq; ab initio temporis simul cũ aliis creaturis corporalibus creati sunt,nõ diffinitur ibi ex proposito tanquam de fide tenendum ita quod oppositum hæreticum sit. sed solum id dictũ est causa explicationis, quæ videlicet sit illa creatura spiritualis vti erat probabilius.quia ibi nec papa intendebat oppositum vt hæreticum reprobare quod multi Doctores Sãcti & Catholici ante & post tenuerũt.vt Greg. Nazianz.Basilius.Damascenus.Ambr.Hieron. Cassianus.& alii.nec B.Th.1 par.q.50.art.1.& q 61.art.3.reprobat vt hæreticam sed vt erroneam oppositã opinionem licet bene viderit illud.c.firmiter.& ad idem licet alia via est Caiet. ibidem in 1.par. Sed certè id mihi scrupulosum & periculosum videtur . tum quia eodem modo id ibi diffinitur sicut & alia quæ in eodem c.firmiter.de fide credenda diffiniuntur.tum quia eodẽ modo possent infirmari multa alia quæ ibidem & alibi de fide diffinita sunt. Multò etiam scrupulosus & periculosius mihi est quod ipse Cano vbi supra.q.3. dicit, ꝙ. s. illud Athanasii in symbolo, carnem & animam simul esse hominem, non oportet verum esse,quãuis cum Athanasio Concilium Nicenum consensisset. nam vtrùm homo sit partes illæ cõplexæ an nõ, ad philosophos non ad fidẽ ait pertinere:quare philosophorum non Theologorum illa quæstio est. Hæc ille. Sed vt diximus periculosum hoc nec verũ videtur: tũ quia etiam ex principiis euidẽtibus philosophiæ cum aliis principiis de fide potest Papa & Cõcilium diffinire aliquid inde consequens esse de fide vt proximè ẽt Contra Soto & Caietanum patebit. tum etiam quia in illa clemen.1. de sum. tri. tanquã de fide diffinitur expressè, quò filius Dei partes nostræ naturæ. s. animã rationale & corpus humanum simul vnitas assumpsit:ex quibus in se verus Deus existens fieret verus homo : quodq; anima rationalis per se essentialiter est forma corporis humani : & oppositum asserens pertinaciter hæreticus censetur ibidem . & hoc idem ipse Cano inferius lib. 2. c.7. præceptione secunda confitetur.Iam vero vltra periculum temerarium etiam illud est quod Soto vir alioqui pius æquè ac satis doctus de iustitia & iure lib.6. q.1.art 6.Secutus Caietanum in quodlib.de mõte pietatis ait ,quòd non pertinet ad Papam vel Concilium diffinire quisnam contractus sit vsurarius.quis verò ab hoc crimine liber:sed ad philosophiam moralem : ac proinde quòd non est standum necessariò eius diffinitioni, vtrum mõs pietatis sit liber ab vsura & licitus an non . Hæc Soto . Sed certè hoc eius dictum temerarium ac etiam erroneum videtur,vti hoc etiã notat Nauarro in commento de vsuris super c.1. 14. q.3. nu.66. 67. & consonat Turrecremata in c. cum ad verũ.dist.96.in 4.probatione & Gerson alph. 11.1.alph.12 Y alph 13. I K & Ambr. Catharinus cõtra errores Caietani.lib.6.fo.562.expressa est ad idem dicẽns ꝙ erroneum est dicere ꝙ philosophica & moralia non spectant ad fidem & iudicium fidei:nã licet id pertineat ad philosophiam moralem nihil vetat vt multò magis ẽt pertineat ad papam & Concilium decernere,an id sit licitum an non. quia cum id attineat ad fidem & mores : & papa non solum ex reuelatis vel lege Diuina politiua sed etiam ex lege naturali & ex aliis principiis moralibus vel aliàs euidẽtibus possit diffinire circa mores,quid vsurarium & quid illicitum, quid contra licitum sit:sit vtique vt prædictæ eius diffinitioni certè & assertiuè factæ circa hoc tanquam fidei diffinitioni sub crimine & pœna hæresis necessariò standum sit .

Tandem tertio dubitatur,vtrùm adhoc quòd hæc papæ vel Concilii diffinitio in materia fidei & morum sit de fide tenenda , ita quòd oppositum hæreticum sit,sufficit ꝙ tale quid ab omnibus credendum assertiuè ex proposito diffiniatur,absolutè:an requiratur quòd etiam expressè ibi dicatur quòd id vt de fide tenẽdum traditur Dubium 3.

&

& diffinitur, vel sub crimine aut pœna hęresis, vel sub anathemate vel aliud eiusmodi. Ad qđ respondet Caiet. in quodlib. de potestate papæ c.8.& Cano vbi supra lib.5.cap.5.q.4. & plures alii Doctores, quòd ea diffinitio non erit de fide formaliter sed solum materialiter: & ideo eius oppositum non erit hæreticum: nisi illa expresse vt de fide credenda, vel ab omnibus firmiter tenenda, vel sub anathemate contra aliter credentes tradatur, vel oppositum assertiue vt hæreticum vel vt contrarium fidei vel sacræ scripturæ condemnetur vel reprobetur, vel nisi alia cuiusmodi nota apponatur. ad quod facere videtur extrauagans Io.22. quia quorũdam de verb. sign. §. rursus. vbi ex hoc quòd ipse decreuerat, quòd præsumens asserere contrarium ad suum decretum de statu & vita fratrum minorum, in statu perfectionis tanquam contumax & Ecclesiæ Rom. rebellis ab omnibus fidelibus haberetur, ait quod per hæc verba non intendit dicere nec dicit quòd etiam vt hæreticus haberetur.

Resp.

Sed certe oppositum tutius & fortè probabilius est quòd scilicet vt diffinitio Papæ vel Concilii per Papam confirmata sit de fide tenenda, & oppositum hæreticum etiam formaliter sit, sufficit quòd ea diffinitio in materia fidei ex professo fiat assertiuè & omnibus fidelibus tenenda vel eius oppositũ respuẽdum obligatorie tradatur, etiam si nulla alia expressio aut nota de supradictis apponatur. & consonat Couarruuias in resolutionibus lib.4.c.16.num.6. Quod tripliciter probatur. Primò quia si in materia fidei ex professo & assertiue ea diffinitio fidei est ergo vt talis ea diffinitio fidei vel de fide omnibus tenenda proponitur etiã si nihil aliud exprimatur. explicatio namq; prędicta neq; facit neq; eius absentia tollit naturam ipsius diffinitionis de fide; sed solum explicatio ipsa declarat aliquãdo sub aliqua pœna diffinitionẽ illam esse de fide sicut vere ipsa est. neq; enim Ecclesia proponit aliter tenendam esse diffinitionem illam quàm in veritate ipsa est. Et quidem id satis explicat dum assertiuè ex professo diffiniens in materia fidei, id omnibus proponit esse tenendum. Secũdò probatur idem. quia sicut ad hoc quòd præceptum Ecclesiæ obliget sub mortali peccato, sufficit ꝙ in graui materia ex professo & assertiuè præcipiat siue prohibeat, etiam si non exprimat quòd sub mortali vel sub æterna pœna vel sub anathemate id præcipit. Ita ergo eadem ratione sufficit prædicta Ecclesiæ vel Papę diffinitio absoluta in materia fidei, sine alia nota vel expressione vt dictum est. Et ita ex hoc quòd illa est diffinitio fidei materialiter, vt Caiet. loquitur, sequitur contra ipsum quòd etiam formaliter ita quòd oppositum hæreticum est. Tertiò probatur idẽ. quia multa sunt huiusmodi absolutè de fide diffinita à Papa & Cõciliis sine alia nota vel expressione, quorum oppositum hæreticum est atq; censetur, vt patet in c. firmiter. de sum. tri. & fid. Cath. circa omnes ferè articulos fidei. Itẽ in c. cum marthæ. de celebr. miss. circa consecrationem Eucharistiæ & traditiones Apostolorũ de fide tenendas. Item in extrauagã. Clem.6. de pœni. & re. circa potestatem concedendi indulgentias & circa thesaurum earum. Item Soto in 4. dist.5. q.1. art.2. dicit hæreticum esse dubitare de illa diffinitione Papæ in cap. Apostolicam. de præsby. nõ baptiza. quam etiam Vega. vbi supra dicit esse de fide tenẽdam. & ideo Soto dist.36. q.1. artic.5. dicit de duabus aliis diffinitionibus absolutis Concilii Meleuitani & Florẽtini secũdum cap. ex literis. de diuort. contra Caiet. super Matth.19. ad quod etiam facit August. in Epistola 157. ad Optatum de quadã alia absoluta diffinitione Zozimi Papæ dicẽs. In his verbis Apostolicæ sedis tãm antiqua atq; fundata, certa & clara est Catholica fides, vt sit nefas de illa dubitare. Hæc August. Tandem multa eiusmodi sunt contra hæreticos negantes Consilia Euangelica, hospitalitatem, purgatorium, atq; suffragia defunctorum, & quædam alia in decretis decretalibus & extrauagan. & in Concilio Florẽtino aliisq; Cõciliis Generalibus & Prouincialibus per Papam cõfirmatis absolutè diffinita de fide per papam vel Ecclesiam, eiusq; traditiones generales sine aliqua alia nota vel expressione de supradictis. Ad idem etiã facit c. si quis. 25. q.2. vbi dicitur. Si quis dogmata, mandata vel decreta pro Catholica fide vel Ecclesiastica disciplina pro correctione imminentium vel futurorũ malorũ à præside sedis Apostolicæ salubriter promulgata cõtẽpserit anathema sit. & in c. ad abolendam. de hæretic. habetur quòd aliter sentientes aut dicere non metuentes circa Ecclesiastica sacramenta quàm sacrosancta Ro. Ecclesia prædicat & obseruat anathemate innodantur. Et in fine Concilii Constantien. vt hæretici isti iudicantur: insuper & ibi traduntur ea quæ per inquisitores interroganda sunt. quorum vnum est. Vtrum credant quòd id quod in Sacro Concilio credendum determinatur, sit ab omnibus Catholicis credendum & asserendum, hæc ibi. Ex quibus omnibus constat quòd absoluta Ecclesię vel Concilii aut Papæ diffinitio generalis vè Ecclesię traditio assertiuè & ex ꝓfesso facta in materia fidei, tradita omnibus fidelibus obligatoriè, vt credatur & teneatur, sufficit sine alia nota vel expressione: sufficit ẽt absoluta Eccl. Rom. prædicatio & obseruatio circa Ecclesiastica sacramenta, vt id omne tanquam de fide credendum & oppositum vt hęreticum sub anathemate cauendum sit. Quando autem Papa vel Cõcilium suis diffinitionibus superaddit expresse dicens ꝙ id de fide, vel sub anathemate & huiusmodi credatur vel teneatur; id certè facit ex abũdanti, vel in odium aliquorum hæreticorum specialiter, vel aliorum aliter erroneè sentientium

 siue

fide dogmatizātium, & vt expressior & grauior eorum sit & appareat condemnatio. Denique si hæreticus est qui contra absolutam vniuersalis Ecclesiæ traditionē omniumvè Doctorum sensum absolutum nouam hæresim sciens cōfingeret: eadem certè ratione hęreticus etiam est, qui contra Papę vel Concilii Generalis assertiuam absolutamq; diffinitionem supradictam, pertinaciter dogmatizaret siue sentiret.

QVAESTIO IIII.

Vtrum Concilium sit supra Papam vel è conuerso.

Pro respōsione vt clarius procedamus prius notandum est, in quo sensu hæc quæstio à Doctoribus agitatur: nam potest multiplicem sensum habere, vt ait Caiet. in quodlibeto de potestate papæ c. 6. Primo modo potest intelligi faciendo comparationem inter caput. S. Papam ex vna parte, & reliquum corpus Ecclesiæ vniuersalis vel Concilium Generale sine papa capite suo & sine vlla eius auctoritate ex alia parte. Secundo modo inter papam ex vna parte, & totam Ecclesiam vel Concilium Generale simul cum ipso papa ex altera parte. Tertio modo inter papam solum ex vna parte, & totam Ecclesiam congregatam auctoritate papæ ex altera parte, ita quod post legitimam congregationem & auctoritatem ipsius Concilij vel Ecclesiæ quæ ibi repræsentatur non includatur amplius ibi Papa nec alia ipsius auctoritas papalis ad ea quæ ibi dicenda vel statuenda aut facienda sunt. In primo igitur sensu non est magna difficultas: nam omnes ferè Catholici conueniunt quòd Papa est supra Concilium & totum corpus Ecclesiæ Catholicæ: sicut caput & Princeps supra suum corpus & suam rempub. potestatem & iurisdictionem habet vt hoc inferius latè probatur. Neq; enim corpus omnino acephalum verè & perfectè Ecclesia Catholica aut Concilium vniuersale esse potest. Quòd si instetur ꝙ Apostolica sede vacante inuenitur vniuersalis Ecclesia sine suo Capite Papa: dicendum est Ecclesiam tunc vniuersalem quidem sed imperfectam sine suo capite esse; nec sic diu permanere posse ex institutione Diuina. & qui necessitatem capitis. 1. papæ in Ecclesia negaret, vtiq; cum Ioanne Huss in Concilio Constantien. condemnato hæreticaret, quod superius. q. 1. in Arma fidei. proposi. 8. probatum est. Sed neque talis acephala Ecclesia per Concilium repræsentatur, quod etiam inferius amplius patebit.

In secūdo sensu videlicet inter papam ex vna parte, & totam Ecclesiam vel Concilium simul cum papa ex altera parte, maior est difficultas & varietas opinionum: nunc autem dicamus, quòd papa simul cum Ecclesia vel Concilio maiorem habet certitudinem infallibilitatis, quamuis per accidens in diffiniendo circa fidē & mores, quā ipse solus: non tñ maiorem potestatem iurisdictionis Ecclesiasticæ. Primū inferius amplè probatur: & similiter secundum, quia hæc potestas iurisdictionis soli Papæ à solo Domino nostro Iesu Christo & non ab Ecclesia est instituta atq; plenissimè collata supra totam ipsam Ecclesiā: neq; quòad hoc Papa quicquam recipit ab ea: sed statim vt papa electus est ipsam potestatem Papalē habet à Christo, vt expressè habetur in c. in nouo. & c. quamuis dist. 21. & c. sacrosancta. dist. 22. & alibi vt inferius declarabitur. In hoc igitur sensu constat quòd Ecclesia vniuersalis atq; Concilium immediatè habet prędictam auctoritatem à Christo ratione papæ ibi inclusi, nihil enim mediat inter Christum & illam. Sed id ordine quodam intelligendum est: nam prius in papam, & inde per ipsum in totū corpus Ecclesiæ hanc potestatem Christus ipse diffundit. hoc itaq; modo neq; tota Ecclesia vel Cōcilium supra papam, neq; papa supra illam vel illud, sicut neq; supra seipsum potestatē ordinis seu iurisdictionis habet. nam papa simul cum Ecclesia nec facit nec habet maiorem hanc potestatem quàm in ipso papa solo sit: quamuis in ipso simul cum Ecclesia plures sint potestates formaliter & extēsiuè distinctæ, quæ in solo papa virtualiter existentes ipsam papalem potestatem nec excedūt in virtute neq; maiorem faciunt, vt de hoc latius infra. & in responsione ad 5. arg. habetur.

In tertio autem sensu. s. inter papam ex vnā parte, & Ecclesiam vel Concilium iam legitimę cōgregatum sed sine alia auctoritate papę procedens ex altera parte vel si inter se diffideant, vter eorum alterum excedat: in hoc est præcipua difficultas & in hoc sensu tota quæstio hæc agitatur. In quo sunt tres opiniones.

Opinio. 1. est quòd concilium est supra papā indistinctè quam tenet Ocham in dialogis, quē sequitur innumerabilis turba Doctorum vtriusque iuris, & vniuersitas Parisien. & quædā aliæ vniuersitates complexæ sunt, & Almayn de potestate papæ hanc opinionem magis explicat. & Abulen. super Matth. in prologo. q. 10. & c. 18. q. 108. & latius in defensorio parte. 2. cap. 69. & Dryedon. de dogmatibus Ecclesiasticis li. 4. c. 4. & Gerson de potestate Ecclesiastica & de auferibilitate papæ. quæ opinio secūdum ipsum per quattuor dicta sequentia magis declaratur. Opinio 1.

Primum dictum est quod potestas Ecclesiastica formaliter veluti quodam totum integrale diuiditur in suas partes integrales ex qbus cōstat, putà in Papatum, Cardinalatum, Patriarchatū, Episcopatum, & Sacerdotium. quodq; Ecclesia vel potestas Ecclesiastica sic constat & integratur ex his. quòd sublato nō Papa sed Papatu nō manet Ecclesia vniuersalis formaliter, idest non manet potestas Ecclesiastica perfecta. & consequenter dicit quòd in Ecclesia & Concilio vniuersali

uersali eam representante siue papa sit siue nõ, vtiq; clauditur auctoritas papalis, quæ est suprema potestas Ecclesiastica & plenitudo eius, fontaliter potestatiuè, originaliter, seu virtualiter reliquas continens potestates.

Secũdum dictum est quòd licet hæc potestas papalis sit formaliter & subiectiuè in sola persona papæ, qui ab ea sic formaliter papa denominatur: sicut Cardinalicia est in Cardinali & Episcopalis in Episcopo dũtaxat. cui quidem papæ in Beato Petro & per ipsum, ea potestas data & monarchia instituta est, à Domino nostro Iesu Christo, ita quòd à solo Deo potest immutari. At vero tam hæc quàm quælibet alia potestas Ecclesiastica in Ecclesia & Concilio vniuersali eam representante est quadrupliciter, Primò sicut in fine, quia, s. data est ad eius ædificationẽ, Secundo sicut in regulante applicationem eius ad personam, Tertiò sicut in regulãte vsum vel executionem eiusdem potestatis existentis in persona papæ. Quartò supplectiuè, quia, s. supplendo facere potest quidquid papa ferendo leges & alia eiusmodi potest.

Tertium dictum est quòd in papa est duplex potestas. altera quæ à Christo in Beato Petro illi tributa est tãquam suo Vicario atq; monarchę, tam ordinis quàm iurisdictionis in vtroq; foro super voluntariũ & inuitum. & hæc est supernaturalis & inauferibilis à papa etiã per ipsam Ecclesiam. Altera quæ conuenit papæ ex iure naturali & humano: naturali quidẽ, quia ratio naturalis exigit vt supremus in qualibet politia, gaudeat multis priuilegijs, & honoribus super alios, positiuo verò multiplici, & in proposito ipsius Ecclesiæ vel Conciliorũ sicut communitas perfecta suo capiti dare potest: & hanc dicit esse potestatem interpretandi & dispensãdi in statutis Concilii Generalis pro vt occurẽs necessitas vel vtilitas euidens postulat, vbi pro tunc recursus ad Concilium Generale non patet. Quartum dictum quod & ex prædictis infertur est, quòd Ecclesia & Concilium est supra papam in sex. primò in amplitudine vel extẽsione. Secundo in copiositate, quia complectitur saltem virtualiter omnem potestatem & omne politicum regimẽ Papale, Imperiale, Regale, Aristocraticũ, & Timocraticũ, Tertiò in infallibili directione, Quartò in causarum fidei difficilium vltimata diffinitione, Quintò in morum reformatione in capite & in membris, Sextò in potestate coactiua quia potest ipsi etiam papæ legem imponere, circa vsum suæ potestatis, & suspendere ab executione: & ipsum cum culpa & sine culpa quando expedierit deponere. & ita papa ab ipso Concilio iudicari potest.

Hæc omnia probare conatur hæc opinio per rationes quæ inferius in argumentis contra tertiam opinionem tanguntur ibidemq; soluũtur.

Sed certè hæc opinio non videtur vera neque tuta maximè his tẽporibus: Immò & à quãplurimis cẽsetur erronea in multis. nã saltẽ deficere videtur in primo dicto vbi cõparat Ecclesiã papæ vt totũ suę parte integrali. Itẽ in secundo dicto vbi ait ꝙ in Ecclesia vel Cõcilio (secluso Papa semper loquimur) sit papatus sicut in regulãte vsum vel executionem ipsius potestatis papalis; & suppletiuè ferendo leges: & sicut in regulante applicationem papatus ad personam. Item in. Tertio dicto ꝙ papa habet aliquam potestatẽ ab Ecclesia præcipuè ad interpretãdum & dispẽsandum in legibus Conciliorum. Item 4. deficit in quarto dicto in omnibus ferè sex ibi cõtentis quæ ex supradictis consequuntur. Itaq; opinio hęc videtur dissonare, & omnino derogare rationi formali potestatis papalis siue papatus q est suprema potestas Ecclesiastica à Christo instituta & B. Petro & successoribus eius collata. Dissonat etiam auctoritatibus sacræ scripturæ & sanctorũ & diffinitionibus Conciliorum: neque videtur vlla auctoritate & ratione sufficiẽte fundata, vt inferius in 3. opinione. & q. sequentibus vbi de singulis agitur latius constabit.

Opinio 2. omninò opposita absolutè tenet papam esse supra Concilium & totam Ecclesiam. fundamenta eius sunt ea quæ infra in 3. opinione sequẽti plenè referuntur. Hanc opi. tenet expresse B. Th. 2. 2. q. 1. art. 10. & q. 11. art. 2. ad 3. & in 4. quodlibet. art. 13. & opusculo. 19. contra impugnantes religionem c. 3. & opusculo. 1. cõtra errores græcorum c. 66. & 67. 69. Item Turrecremata in summa de Ecclesia lib. 2. cap. 5. 27. 36. &c. c. 70. 94 & lib. 3. c. 28. 30. &c. Et in decreto in c. Si Papa dist. 40. Itẽ latius Caiet. in quodlib. de Papa & Siluestrina tit. Papa. tit. Conciliũ. & Albertus Pighius in suã Hierarchia Ecclesiastica. & quamplurimi alii Doctores vtriusque iuris quorum non est numerus. Opinio 2.

Opinio. 3. quæ mihi magis placet per distinctionem videtur prædictas duas opiniones quodammodo licet nõ quò ad omnia conciliare. dicit enim quòd quoad certitudinem infallibilitatis, in diffiniendo vel tradendo regulam credibiliũ, in fide & moribus, per se loquendo æqualis sunt auctoritatis Papa & Concilium Generale legitimè cõgregatum: quamuis per accidens, & regulariter potius standum sit Concilii quã papæ diffinitioni. At verò quòad potestatem iurisdictionis ac proinde simpliciter Papa est supra Concilium & supra totam Ecclesiam. Opinio. 3.

Prima pars probatur, ꝙ quòad certitudinẽ iudicii diffinitiui p se loquẽdo sint æqualis auctoritatis, inde patet, qa in vtroq;, s. in papa & Cõcilio si faciat quod ĩ se est, certa & infallibilis est assistẽtia Diuina specialis vt ĩ fide & morib' diffiniẽdo errare nõ possit, vti ex quæstionibus pręcedentibus præsupponitur & hoc dicimus per se vtrũq; æqualis auctoritatis esse. Quod aũt hoc nõ obstã. p accidẽs potius Cõcilii quã papæ diffinitioni 1. pars probatur.

finitioni standum sit, constat non quidē ex parte ipsius assistentiæ Diuinæ promissæ: neq; enim certius aut maius lumē Spiritus Sancti Concilio quā papæ promissum à Deo est. Sed ex parte dispositionis vtriusq; id cōtingit, quæ per accidēs est vt sufficiens vel insufficiēs in hoc vel in illo sit. & probabilius & certius est ipsum Cōcilium quā papā regulariter facere quod in se est sine notabili defectu vt Diuinitus illuminetur, maximè quando totum simul Concilium aliquid diffinit vt ait Cano de locis theologicis li.5.c.5.q.1. secundum August. lib.1. de baptismo cōtra Donatistas. cap.18. Neq; enim credibile est omnes simul in Concilio legitimè congregatos regulariter & notabiliter in hoc deficere: nā si duo vel tres se ad id disposuerint, sufficienter vtiq; vel ipsos vel per ipsos, etiam Deus totum Cōcilium illuminabit iuxta id Matth.18. Vbi duo vel tres fuerīt in nomine meo cōgregati &c. vti ad hoc propositū exponitur à B.Greg. in registro lib.12.c.31.& August. lib.4. contra duas Epistolas Pelagianorū c.12.& in c. de quibus. dist.20.& in Cōcilio Calcedonen. actione 12.& Constantinopolitano 3. actione vltima, & à Cælestino Papa vt Isidorus in lib. Cōciliorum in gestis tertiæ synodi Toletanæ refert. Ideo dicimus quód quāuis per accidens regulariter potius Concilii quàm papæ solius diffinitioni stādum est. Et in hoc expresse cōsentiunt noster Castro. de hæresibus libro 1.c.2. & 6. de punitione hæreticorum lib.1. c.4.& Victoria in 3. relectione de papa & Concilio propo.2.& 11.& Soto in 4.dist.22.q.2.art.2. & dist.20.q.1.art.4. vbi & addit quód ipse papa stare tenetur diffinitioni Cōcilii Generalis legitimè congregati.& Iacobatius lib.6. de Cōciliis art.2.& li.5.art.5.16.& Turrecremata in decreto. dist.4.c. Ideo. art.1. cū quibusdam aliis Doct. vt Siluester tit. Cōcilium.q.2. id refert, licet ipse teneat oppositum & malè. & hoc idē à fortiori tenent omnes Doct. tenētes cum prima opinione, quòd Concilium est supra papam. quamuis ex supradictis non sequatur quód Cōcilium supra papam sit. Sicut neq; ex hoc quód Rex iure Diuino vel naturali tenetur sequi Cōsilium medicorum, Doctorum, & Consiliariorum. aut Cōsilii regalis in pertinentibus ad salutem suam corporalem aut spiritualem, & ad bonam regni gubernationem: non inquam sequitur illos esse supra Regem quoad potestatem iurisdictionis.

Dixi hoc esse verum regulariter. Nā vbi manifestè constaret papam solum tenentem contra sententiā Concilii, moueri melioribus rōnibus & auctoritatibus sacræ scripturæ expressionibus pro sua sētētia, aut aliqua legitima decisione Cōcilii Generalis, aut alterius papæ prædecessoris. iam semel facta super ea re, aut, Cōcilium non facere quod in se est in tali negocio: tū sñia ipsius papæ solius præualeret: & illi potius quā Cōcilii cōtrariæ diffinitioni stādū est, qa cū illa legitima papæ vel Cōcilii decisio prędēs nō nisi vera & Catholica esse possit si legitimè vti supponitur facta sit vtiq; fit vt illa et Papæ solius q illi nititur sñia vera & tenēda sit: neq; vlla illi cōtraria à quocūq; et ab alio Cōcilio legitima & vera esse possit: nisi manifeste mōstret, quòd illa prior papæ vel Cōcilii decisio legitimè facta nō sit. Ad qđ facit 24.q.1.c. Achatius c. maiores. cū aliis c. sequētibus ibid.& d.16.c. Sicut Sācti. vbi B.Greg. dat cām dicēs. quia dū vniuersali sunt īstituta cōsensu &c. & c. si quis Diaconus. d.50.& c. sunt qdā. 8.q.1. facit & Epistola Leonis papæ ad Cōstātinū Imp. cōfirmātis Cōciliū 3. Cōstātinopolitanū, & cū p̄dictis cōsonat expressē Panor. in c. significasti. de elect.& 1 disputatione quę incipit, Episcopus &c. Itē facit c. Nicena. d.31. vbi sñia Paphnutii quia melius fundata ipsius Cōcilii sñię, vel potius Patrū sētētijs nō qdē diffinitiuis, sed cōsultiuis vel ī disceptatione illa p̄ualuit. & Doctores ibidē suis ad rem faciunt. hæc omnia prædicta procedunt quandó papa sol' à Cōcilii Gñalis diffinitione dissentit. Sed qd. si à diffinitione legitimi Cōcilii Gñalis papa nō solus sed simul cū Consilio Cardinaliū quod dicitur Cōciliū Prouinciale ipsius papę, & propriè est, & dicitur iudiciū sedis Apostolicæ, quod & est tribunal & iudiciū Ecclesiæ Catholicæ dissētiret? Respō. quòd tūc si dubiū esset magnū & arduū emergēs circa fidē vel mores quāuis sine Cōc. Gñali id nō deberet diffiniri: pōt tñ per Papā cū Cōsilio Cardinalium determinari, secūdum B.Th. vbi infra & Card. Alexād. in c. Anastasius. d.19.& Iacobatiū lib.7. de Cōciliis art.5. & Couarru. in resolutionibus li.1.c.10.nu.12.& Doctores cōiter: quāuis glos. in d.c. Anastasius. & Barbatius & alii oppositū dicāt. & tunc sententia papæ simul & Cardinaliū p̄ferēda est diffinitioni Concilii Generalis. quia illa sententia est iudicium sedis Apostolicæ, & in Ecclesiæ Cath. vt dictū est: quæ diffiniendo in fide & moribus errare non potest, vt supponitur ex supradictis, & habetur. 24.q.1.c. hæc est fides. & c. a recta. & c. quoties. & seq.& dist.12.c. non decet. & dist.22. c. omnes. & quia secundum c. maiores. de baptismo. vltima diffinitio fidei spectat ad sedē Apostolicam. In quo expresse cōcordat B.Th. secunda secundę. q.1.art.10.& Domini. de Sancto Geminiano in c. in istis. dist.4.& Felinus c.1. de pactis.& Florent. 3. par. sum. tit.3.c.1. vbi & dicit hanc esse communem Doctorum opinionē, eorum s. qui tenent papam esse supra Concilium, quorum ipse est. Sed hoc ego crederem esse verū nisi manifestè cōstaret papā cū Cardinalibus notabiliter defecisse in faciēdo qđ in se est, vt à Deo illuminaretur, vel melioribus rationibus & auctoritatibus diffinitionē Concilii Gñalis esse fundatā: tūc. n. ipsi' Cōcilii diffinitiō potius stādū eēt. alias ī dubio & cęteris paribus dū de p̄dictis manifeste nō constat sententiæ papæ, simul & Cardinalium, quæ sentētia est sedis Apostol. regu-

regulariter standum est, & cum his Iacobatius vbi supra consonat expresse.

Sed in hac materia duo semp notãda sunt, primum quod sicut secũdum Roffen, contra Lutherum art.29. suspecta semp sunt cõcilia, vbi inter illa & Papã dissensio est nisi manifestissima Papę culpa sit. Ita suspecta est Papæ diffinitio q̃ a totius cõcilij generalis legitimi & legitimè procedentis, diffinitione dissentit, nisi manifesta ipsius concilij culpa intersit, & vix hoc vltimũ possibile est nisi Papa sit Hæreticus manifeste. ¶ Secundum, Notãdum est q̃d in casu quo Papa ĩ rebus alias nõ decisis teneretur stare diffinitioni cõcilij generalis vt dictũ est, & nollet: tũc licet diffinitio cõcilij deberet p̃ualere: nõ t̃n põt ipsum cõcilium contra volũtatem Papæ suã diffinitionẽ in rebus alias nõ decisis, sic promulgare vt ab oĩbus teneatur, nã Papa p̃t impedire ne vlla diffinitio ẽt manifeste vera promulgetur nisi ad fidem vel mores p̃tineat; quãuis non possit p̃cipere vel cogere vt oppositũ erroneũ teneatur. Et ita illa diffinitio cõcilij nõ haberet tũc vim obligãdi sine cõsensu Papæ. Quia talis promulgatio ad potestatẽ p̃tinet iurisdictionis ĩ quã Papa excedit ipsum conciliũ (vt proximè in 2. parte huius. 3. opi. habet̃) Et tũc sicut in scismate dubio, qui Papæ vel cõcilij sentẽtiam sequeret̃ estimãs probabiliter esse verã, & legitimã diffinitionem esset tutus in cõscientia, quousq; finali decreto Papę simul & cõcilij ad eãdẽ decretũ esset, vt ait Turrecre. in sum. de ecclesia li. 3. c. 64. & Flor. 2. parte sum. tit. 3. cap. 11. In dubijs aũt vt diximus semp stãdũ est Papę sniæ, & illi obediẽdũ est: nõ aũt in his q̃ manifestè erronea aut peccata sunt, q̃a act. 5. obedire oportet Deo magis q̃ hoibus.

2. Pars probatio. Secunda pars huius præfatæ tertiæ opinionis quod. s. in potestate iurisdictionis & simpliciter Papa est supra cõcilium, probatur quadrupliciter. 1. Ratio. 1. q̃a omne caput absolutè supremũ p̃ęstat toti corpori suę cõmunitatis dignitate, & virtute vel potestate. Sed Papa est caput absolutè supremũ totius ecclesiæ, & nõ solũ particularium mẽbrorum i. personarũ: & ecclesiarũ. Sed totius etiã corporis ecclesiæ, & cõcilij generalis eã repræsentãtis: Ergo p̃stat illi dignitate, & potestate iurisdictionis. Consequẽtia patet, & maior ẽt cõstat intelligẽdo p caput absolute supremũ, superiorẽ illũ alicuius cõmunitatis q nec alteri superiori creato sed soli Deo subordinatur siue subijcitur: nec ab ipsa cõmunitate virtutẽ suã vel potestatẽ habet. Ac p hoc excluditur rex vel impetrator q licet sit aliquo modo supremus quatenus nõ hẽt superiorem: nõ t̃n est oĩno simpliciter vel absolutè supremus, ac perinde nec toto suo regno vel imperio cõgregato superior q̃a deest illi secũda cõditio, quatenus suã recipit potestatem a suo regno cuius vices gerit ex quo in ipsum suã transtulit potestatẽ quã ad se regendum hoc vel illo modo ipsa respublica diuino iure habet & naturali. Et ita intellecta illa maior est vera & se ipsam probat manifeste. Nã si superior ille ita oĩno & absolute supremus est quod nullã potestatẽ hẽt a sua cõmunitate: neq; eius vices gerit, sed Dei t̃m & immediatè: & ipse potius suę cõmunitati & mẽbris eius virtutẽ influit loco ipsius Dei. Fit igit̃ vt potestatẽ habeat sup eã, vt causa atq; p̃tãs superior in inferiora. Melius est. n. & maius dare quã accipere: q̃uis hoc habeat a solo Deo cui subest sicut & oĩa creata.

Minor autẽ probatur in qua duo continentur primũ quod Papa est caput totius ecclesię secũdum q̃d est absolutè supremum caput eius. Probatur ergo primum. Quia dãdum est vnicum caput visibile in terris existẽs totius corporis ecclesiæ siue reip. Christianæ & visibilis loco Christi. Nam alias esset acephala & regnũ sine rege aut sine vno eius vicario eam visibiliter gubernãtẽ, quod in ecclesia esse non potest: quia ex quo catholica & vnica est non potest habere nisi easdẽ leges & fidẽ & Sacramẽta eadem semp & vbiq; & apud oẽs, & per cõsequens nõ nisi vnicũ principem supremũ ipsius loco Dei. In Repu. autẽ ciuili vel humana, ex quo ĩ plures leges modosq; viuendi ciuiles diuidi potest & quælibet earum potest esse perfecta, inde plures principes suos instituere p̃t nõ sibi inuicẽ subordinatos, p quos vnaqueq; perfecte gubernetur. In ecclesia autẽ vt diximus id fieri non põt. Hic autẽ vnicus princeps ecclesiæ cathol. non est nisi Papa successor B. Petri, vt cõstat ex Io. 21. Pasce oues meas. Vbi sine vlla limitatione pastor ouiũ & ouilis totius ecclesiæ institutus est, vt Ioan. 10. futurũ declaratum erat, vbi d̃r. Fiet vnum ouile, & vnus pastor secũdum glo. ibidem. Et Matt. 16. Super hãc Petram edificabo ecclesiam meam. i. supra te vicarium meum vt ait glo. ibidem ab omnibus catholicis acceptata. Et concilium Chalcedoneñ. actione. 3. & extrauagãs Bonif. 8. Vnã sanctam, de maiori & obedi. quãuis ẽt alium sensum cõpatiatur ve supra. q. 1. Arma fidei. Propositione octaua latius habetur. In dicta ergo extrauag. vnam Sãctam. Sic legitur. Ecclesiæ vnius & vnice vnũ corpus & vnũ caput Christus & Christi vicarius Petrus Petriq; successor. Et infra cuius auctoritas & si data sit homini vt exerceatur per hominẽ: nõ humana sed potius diuina ore diuino data est Petro sibi suisq; successoribus in ipso quẽ cõfessus est Petra firmata. Matt. 16. quodcũque solueris & ligaueris, hęc ibi. Itẽ ipsa ecclesia in collecta dicit. Deus oĩum fideliũ pastor & rector famulũ tuũ. s. Papam quẽ pastorẽ ecclesiæ tuæ præesse voluisti. Et in ca. vbi periculum. de electione. concilium Lugduneñ. vocat Papam rectorẽ vniuersalis ecclesiæ. gregisq; dominici. Ad idem est ca. fundamenta. eo. titu. & ca. Ita dominus. dist. 19. Et doctores infra allegati, & ipsum Concil. Constãtien. Sess. 15. & Bulla Martini V. id confirmantis, vbi condemnatur error Ioannis

nis Huss dicentis quod Petrus non fuit caput ecclesiæ catholicæ: quodq; nō oportet pter Christum in ecclesijs esse vnū aliud caput in terris, videlicet Papam qui regat ecclesiā & cū ea cōuersetur. Item Concilium Florētinum sub Eugenio.4.sic ait. Diffinimus Sanctam sedē Apostolicam & Romanum Pōtificem ib vniuersum orbem tenere primatum: & ipsum Romanum Pōtificē successorem esse beati Petri principis Apostolorum, & verum Christi vicarium totiusq; caput ecclesiæ & omnium Christianorū patrem ac doctorem existere: & ipsi in beato Petro pascēdi regēdi & gubernādi vniuersalem ecclesiā a dn̄o nostro Iesu Christo plenam potestatē traditā esse hęc ibi: vbi per nomina significātia vniuersitatē & corpus totū ecclesiæ nō potuit clarius significari auctoritas atq; potestas Papæ supra totā ecclesiā vt ĩ supradicta minori cōtinet.

2. Ratio. Secundo probatur quod Papa ita sit supremum Caput absolute totius ecclesiæ quod habet duas conditiones supra dictas quod scilicet nullum alium nisi solum Deum habet superiorem in terra: neq; ab ecclesia sed a solo Deo suā habet potestatem, quodq; influit eam ministerialiter in ipsam ecclesiam. Hoc inquam probatur. Quia sic habetur expresse in capitulo ita dominus distinctio.19.vbi dicitur. Huius muneris Sacramentum ita dominus ad omnium Apostolorum officium voluit pertinere vt in beatissimo Petro omnium Apostolorum summo principaliter collocaret: vt ab ipso quasi a quodam capite dona sua velut in corpus omne diffunderet. Hæc ibi. ad idem est capit. in nouo. & capit. quamuis. distinct.21. & capit. Sacrosanctam & capit. omnes distinct.22. & in capit. si Pada distin. 40. dicitur quod vniuersitas fidelium post dominum suam salutem ex Papę incolumitate animaduertit propensius pendere. Ad idē est etiam Concilium Florentinum vbi supra. & Conciliū Lugdunense de penitentijs & remissionibus, ca. cum ex eo. vbi dicitur quod Papa plenitudinem obtinet potestatis, & in c. proposuit de concess. pręben. ait Papa. Nos secundum plenitudinem potestatis de iure possumus supra ius dispēsare. & in ca. significasti, de electio. dicit Papa. aiunt (scilicet aduersarij) in concilijs statutum nō inueniri: quasi ecclesiæ Romanæ cōcilia vlla prefigerint: cum omnia concilia per ecclesiæ Romanæ auctoritatem facta sint & robur acceperint. Ad idem est dist.12. cap. præceptis, & distin. 17. per totum, & extraua. de translatione prælatorum capit.2. & in extraua. vnam sanctam, de maioritate & obedientia. Et Concilium Florentinum, vbi supra citata expresse sunt ad idem. Item Concilium Constan. vbi supra condemnauit Ioannem Huss etiam dicētem quod Papa nō est immediatus vicarius Christi & Apostolorum habens supremam potestatem in ecclesia Dei. Quia ex hoc quod hæreticus ille negabat Papam esse immediatum vicarium Christi inferebat non habere supremam potestatem a Deo supra totā ecclesiā. Ergo concedendo illū esse immediatū vicarium Christi infert cōcilium ipsum supremā potestatē habere in ecclesia Dei. Hoc autē nō posset inferri nisi intelligamus Papā esse immediatū vicariū Christi, nō solū immediatione virtutis sed etiam immediatione suppositi. Hoc est dicere, quod nō solū est immediatus vicarius Chr̄i eo qd̄ eius virtus siue potestas Papalis est a solo Christo instituta vt est potestas Episcopalis & Sacerdotalis: sed ēt est immediatus, ita quod nō hēt alium superiorē per quē eā potestatē à Chr̄o accepit, & a quo depēdeat & cuius vices gerat sicut Ep̄us mediāte Papa suā potestatē accipit a quo & depēdet, & Rex a suo regno, cuius vices gerit: sed a solo Christo suā potestatē habet vt ex supradictis auctoritatibus ꝓbatum est. Inde igitur sequitur vt ait concilium Papā habere supremā potestatē supra totā ecclesiā vti supremū simpliciter caput eius, vt hæc ratio ꝑtendit. Ad idē notabiliter Cyril. Alexan. in suis decretis, vt ēt refert. B. Tho. in opusc.19. cōtra impugnātes religionē c.3. & opus.1. cōtra errores Gręcorū c.66. vsq; c.69. ait, Nos mēbra maneamus ĩ capite nostro apostolico throno Romanorū Pōtificum: a quo nostrū est querere qd credere & agere debeamus: q̄a ipsius solius est soluere & ligare loco illius q ipsi soli quod suū est plenū dedit. cui oēs iure diuino caput inclināt. Hæc ille satis ad rem. Ex quibus ēt patet qꝫ potestas Papalis est oīum suprema in ecclesia: & cōtinet ĩ se virtualiter oēs alias potestates ecclesiasticas vt causa vniuersalis. Nā ab illa immediate vel mediate sunt oēs alię, tā potestas ordinis quā iurisdictionis. Ab illa.n. pēdent & fiūt Epi: & ab his p̄sbyteri & oēs ordines inferiores, & dignitates aliæ cardinaliū atq; primatū a Papa creātur: & oē quod aliæ possunt potestates pōt ipse Papa & aliqd amplius, vt hoc ꝓbat latē doctissimus victoria in 2. relectione de potestate ecclesiæ q.2. & Turrecre. de potestate itē ecclesię. lib.2.c.54. & in decreto dist.19.21.22. in ca. q̄ superius allegata sunt. Not. Cyril.

¶ Neq; quis piā pōt euadere vel eludere p̄dictas probationes dicēdo qꝫ solū probāt Papā esse quidē pastorē totius ecclesiæ, sed quoad ministrationē tantū pabuli spiritualis verbi Dei, & Sacramentorū, quia videlicet hęc nō possunt p communitatem exerceri: secus quoad actus iurisdictionis q per cōcilium exerceri possunt. Euasio.

¶ Hęc inquā Elusio nō valet. Nā si Papa auctoritate sua p̄t ministrare verbū Dei & Sacramēta & nō ecclesiæ auctoritate. Ergo vere ipse superior est tota ipsius ecclesiæ & concilij auctoritate. Quia sic pascere est actus superioris respectu illius q ita pascit. Sed cū Chr̄s (vt cōstat ex auctoritatib. supra dictis) nō distinguat hanc superioritatē Papæ supra ecclesiam, & cōcilium, nec eam limitet ad pastū supradictum: sequitur, Eius confutatio.

quod

quòd eam habet à Christo, etiam quò ad iurisdictionē. Si aũt est pastor totius Ecclesię limitatus ad præfatũ pastũ verbi Dei & sacramētorum ministerialiter tantũ auctoritate Ecclesię ipsam pascēdo: certè iã Papa nõ haberet à Christo vel ex sua auctoritate Papali in sic pascēdo plusquã in actibus iurisdictionis. hoc aũt est erroneũ manifestè & cõtra Matt. 16. Quodcũque solueris &c. Cõstat igitur ꝙ ēt in actibus iurisdictionis hanc supremã potestatē hēt à Christo supra totã Ecclesiã & Conciliũ eã representãs sine vlla limitatione. Nã & regulare est vt pastor ouibus p̄sit & ouili, & nõ ècõuerso. & hoc in Cõcil. Flor. vbi supra expſsè decretũ est, ꝙ Papa Pastor Rector & Gubernator est totius Eccle. vt B. Petrus fuit.

Respon. ad 1. argum.

Dubiolum. Si quæratur quomodo Papa dr̄ caput Ecclesiæ Cathol. cum in ea ipse ēt vt Papa includatur vt membrũ eius? Respon. id intelligitur accomodè, videlicet secluso ipso Papa: sicut dicimus cęlũ cõtinere oĩa corpora, nõ ꝙ seipsum cõtineat, sed quia continet omnia possibilia contineri: sic Papa est caput Ecclesiæ Cathol. non ꝙ sic caput etiã sui ipsius, sed totius reliqui corporis Ecclesiæ potētis caput habere. vel secũdò, secundũ Hilarium quia in Ecclesia Cathol. ipse Papa locũ capitis & principis, vt Rex in suo regno habet.

2. Ratio. Secũdò principaliter eadē. secunda pars illius tertiæ opi. ꝓbatur. qa si vltra supremã Papę potestatē esset ēt alia suprema potestas in tota ipsa Ecclesia vel Cõcil. q̄ro an illa sit minor: & sic habetur intentũ. aut est maior: & sic potestas Papæ nõ esset suprema, qđ tñ est cõtra auctoritates in prima rõne p̄cedente adductas. Aut est æqualis: & tũc vel vna subordinatur alteri, & sic illa subordinata esset minor, & altera sola esset simpliciter suprema. vel vna nõ subordinatur alteri: & hoc est impossibile respectu eiusdē: nã implicat vtrãq; esse positiuè supremã & ęqualē oĩno respectu eiusdē videlicet respectu spiritualiũ in Ecclesia sicut ĩplicat plures esse Deos veros. Quòd si dicatur vtrãq; esse supremã & æqualē, sed disparatã ēt in spiritualibus, qa sũt respectu diuersorũ, Ita ꝙ potestas Papę suprema est, primo respectu particulariũ subditorũ: potestas aũt Ecclesiæ ēt suprema est primo respectu Papæ & boni cõis totius Eccl. Sed qa vtraq; est ad eũdē finē videlicet ad bonũ Ecclesiæ: non est duplex, sed vna vtriusq; suprema potestas. qa secũdũ regulã topicã vbi vnũ pp alterum ibi, tãtum vnum est.

Euasio 1.

Impugnatio eius. Hæc euasio nõ valet: qa adhuc inde sequitur duas supremas potestates à Christo esse simul institutas in ecclesia. nã vbi sunt diuersa obiecta formalia ꝓpria, ibi sũt diuersæ potestates. sed ita est in ꝓposito ꝙ ꝓpriũ formale obiectũ supremæ potestatis Papalis est bonũ particulariũ respectu quorũ tantũ est illa potestas secũdũ opinantē: obiectũ aũt proprium formale potestatis totius Eccl. vel Concil. est bonũ cõe totius & Papę, respectu cuius est ea potestas, vt dicit opinio, ita qđ respectu boni cõis totius Papa se intromittere nõ pōt, nisi vt vicēs potestate Ecclesię vices illius instrumentaliter gerēs, sicut Rex vices sui regni habēs. hæc aũt obiecta formalia differũt specie inter se, ergo ēt differũt p̄dictæ potestates. & ita erũt duæ supremæ in Ecclesia. nec obstat ꝙ potestas vtraq; sit ad eũdē finē. s. ad bonũ Ecclesiæ, q̄ licet ita sit: at cũ secũdum ipsos aliter opinãtes nõ sit pp Ecclesiã eodē modo formaliter obiectiuè sed solũ finaliter sumptã, quia potestas Ecclesię pp Ecclesiã collectiue, Papalis aũt pp Ecclesiã est distributiuè. i. pp particulares tãtu, vt declaratũ est: & potestas nõ pp potestatē sed sub potestate sit: certè nõ obstat illa regula topica quin duæ supremæ potestates simul quãuis pp Ecclesiã finaliter ĩ ea sint. qđ vel fieri nõ posse, vel à Chr̄o nõ esse factũ iã ꝓbatũ est.

Euasio. 2. Quòd si iterũ dicatur, ꝙ sicut de suprema potestate Regis & Regni totius supra ipsum Regē cõmuniter dicit à Doctoribus, quod vna, nondu plex, quamuis diuersimode vtrobiq; est. Sicut ēt aqua fluminis à fonte deriuata non duplex, sed vna eademq; tametsi vario modo vtrobiq; dr̄ esse. Ita vna & eadem suprema potestas à Christo instituta atq; collata vtrobiq; quãuis vario modo est. nã in Papa formaliter ĩ Ecclesia aũt & in Cõcilio eã representãte copiosius fontaliter & originaliter & potestatiue ēt supra ipsum Papã est, vti superius in prima opin. satis declaratur.

Impugnatio eius. Sed ꝙ hoc dici non possit, probatur, quia Ecclesia nõ hēt à Chr̄o p̄tãtem ordinis nec iurisdictionis ĩmediatē, sed mediate. i. mediãtibus sacerdotibus & Prælatis suis; quibus solis Chr̄s hanc contulit potestatē: neq; enim oēs fideles de Ecclesia neq; oēs simul possunt consecrare & ministrare sacramenta & actus iurisdictionis exercere: sed, solum Sacerdotes atq; Prælati vt constat manifestè. Ita & potestatem hanc supremam iurisdictionis Papalis nõ nisi supremo eius Prælato videlicet Papæ contulit Christus, quē caput Ecclesiæ constituit, immediatumq; Vicariũ suũ à quo ipse Papa & non ab Ecclesia suã Papalē potestatem supremam habet, vti iam probatum est, amplius que constabit inferius. Ideo non est simile de Rege & suo regno, & de aqua fluminis à suo fonte. quia potius Ecclesia à Papa quàm Papa ab ecclesia suam potestatem habet. qui virtutem spiritualem loco Christi vt caput influit in totum corpus Ecclesiæ, vt in cap. Ita dominus. distinct. 19. expressè docetur, de hoc etiam vide infra in responsione ad replicam, quæ in quinto argumento habetur.

3. Ratio. Tertiò principaliter eadem secunda pars tertiæ opinionis probatur. quia omnia Concilia Generalia habent robur & potestatem à Papa, non solum ut sint legitima & legitimè cõgregētur sed ēt vt ibi possit diffiniri, sibiq; diffinita siue decreta valeãt & habeãt vim coactiuã & obligãdi omnes fideles & Ecclesias particulares, er-

go Papa est supra Concilium. Antecedēs probatur in c. significasti. de electio. vbi ad hęc duo dr̄ auctoritas Papę necessaria. ideo enim ibidem ait Papa q̄ Concilij decretis non subditur quia ab ipso robur & potestatem habēt. nam vt acutè ait Caieta. Si Concilium iam legitimè cōgregatum auctoritate Papali non penderet adhuc ab ipsius Papæ auctoritate ad sua decreta faciendū: vtiq; etiā inuito Papa & supra ipsum leges facere posset: cuius tñ̄ oppositū ibi Papam decernit dicēs q̄ ab ipso Papa Cōcilia habēt potestatem. s. vt legitimè congregētur, & robur. s. vt legitimè & validè decernere & statuere possint. quāuis aliqui id aliter & malè intelligant. Ad idem etiam est dist. 17. c. regula. & c. Cōcilia. Idē etiā patet. quia omnia Cōcilia Generalia per Papam confirmātur & ab eo petūt semperq; petierūt sua decreta ipsius auctoritate cōfirmari, vt constat apertè in gestis omniū Conciliorū, etiam Concilij Cōstan. & Basilien. q̄ supra potestatē Papę se asseruisse & statuisse prima facie videntur, sed verè id non fecerūt, vt infra in Respon. ad 9. argum. habetur. ad idem expresè est Cōcilium Lateranen. 3. sub Leone X. Sess. 11. vt inferius in 4. p̄batione habetur. vbi Papa & Conciliū id latè prosequitur. Consequentia aūt prædictæ rationis inde liquet: quia aliàs nihil valeret Papæ cōfirmatio nec eius auctoritas adhibita decretis Cōcilij si nullam aliam vim supra Concilij auctoritatem decretis illius præstaret. nihil enim valet minor potestas in æqualē vel superiorē, neq; benedicēdo neq; iurisdictionē exercēdo. dist. 21. c. deniq;. & ibi gl. & dist. 95. c. presbyter. & ff. de offi. proconsu. l. vlt. ad prædicta etiā facit c. Ita dominus dist. 21. & B. Tho. in opusc. 19. contra impugnantes religionem cap. 4. id dicit expresè.

4. Ratio. Quartò principaliter eadē secūda pars tertiæ opin. probatur p̄ aūctoritates, qui 1 vt habetur. 9. q. 3. c. patet. sedis Apost. iudicium cuius auctoritate nullū maius est à nemine est retractandum: neq; cui quā de eius licet iudicare iudicio. Itē in ca. nemo. ea. q. habet. Nemo iudicabit primā sedē; neq; ab Augusto, neq; ab omni clero, neq; à Regibus neq; à populo iudex iudicabit. vbi nota verba, neq; ab omni clero, neq; à populo. Itē in c. aliorū. ibidē habetur. Sedis Apostolicæ. præsulē suo fine quæstione Deus reseruauit arbitrio. Et infra. quidquid fideliū vbiq; est illi submittitur, dū totius corporis caput esse designatur. Itē in c. ipsi sunt. & c. cūcta. ibidē habetur q̄ sedes Apost. de tota Ecclesia hēt iudicare & ipsa à nemine iudicatur: quodq; ideo appellationes totius Ecclesiæ ad Papā faciēdæ sunt: à Papa verò nemini p̄mittitur appellare. qa vt ēt ibidem habetur, sine vlla synodo p̄cedēte & soluēdi quos synodus iniquè dānauerat, & dānandi nulla existente synodo quos oportebat habuit facultatē. Et ad idem est 17. q. 4. c. nemini. & 2. q. 6. si qs. ca. oēs. c. ad Romanā. & c. Ideo. & dist. 21. c. nūc autem. & c. in tantum. & dist. 17. c. Concilia. vbi dicit Concilium. cuius. s. Papæ causam totam Dei iudicio reseruamus. Item in extrauag. Bonif. 8. vnā sanctā. de maiori. & obed. sic habetur. si deuiat terrena potestas iudicatur à spirituali. si spiritualis iudicatur minor à superiore si verò suprema à solo Deo & non ab homine pōt iudicari. hęc ibi. & multa alia iura ad idē adducit Cano de locis theologicis lib 6. ad quod etiam, est. 8. synodus Generalis Constantinopolitana can. 21. vt habetur infra in respō. ad octauum arg. ibi vide. igitur Papa nō habet superiorem in terris & est supra Concilium. nam ideo ipse iudicat omnes & ipse à nemine iudicatur: & omnes ad ipsum appellant & ab ipso appellari non potest, vt hęc ratio in prędictis iuribus assignatur.

Si negetur consequētia glossando p̄dicta iura quadrupliciter. Primò q̄ intelligūtur de particulari alio iudice, vel de ecclesia particulari à qbus Papa iudicari nō pōt q̄a illis superior est: nō aūt de Ecclesia Vniuersali nec de Concil. Generali legitimò eā representāte. Secūdò q̄ intelligūtur q̄ Papa non pōt ēt à Concilio iudicari de criminibus nō scandalosis nec nociuis Ecclesiæ. Tertiò q̄ intelligit̄ regulariter ad superiorē putà ad Conciliū haberi recursus. Quartò q̄ illa iura sūt ab ipsis pōtificibus edita in suum fauorē sibi tribuendo qđ Ecclesiæ & Cōciliorum propriū est.

Contra has glossas replicatur. nam prima glossa licet possit habere locum in aliquibus sunt tñ̄ multa iura de prædictis quæ illā nō admittūt. vt est cap. nemo. vbi expresè dr̄ q̄ nec à toto clero nec à populo potest Papa iudicari. & idē significatur in c. patet. & c. aliorum. & ca. cuncta. & in extrauag. vnam sanctā. & dist. 17. c. Concilia. & dist. 21. c. nūc aūt. & c. in tantum. vbi etiā ipsum Conciliū nō audet causam Papæ iudicare: & expresè dr̄ absolutè q̄ Papæ auctoritate maius iudiciū nō est sed ipsius iudiciū oībus est superius. Item quia p̄sonis & Ecclesijs particularibus nūquā est dubitatū inter catholicos an essent Papę subiecti. Secūda etiā glossa nō valet. tū q̄a nullo iure neq; rōne sufficiēte fundatur. tū etiā vr̄ falsa eò quod in c. si Papa. dist. 40. & in alijs iuribus solū crimē hæresis excipitur de quo Papa possit per Concilium iudicari. igitur ratione aliorū criminū quoruncūque nō subijcitur Cōcilio etiā si scādalosa sint vt de hoc latius infra. q. 5. agitur. Improbatio eius.

Tertia etiā glossa est falsa. tum q̄a prędicta iura absolutè sine vlla exceptione loquūtur. tū q̄a etiā super crimē hæresis Papa diceret non habere superiorē neq; iudicē ī terris à quò posset iudicari; quia similiter ad Concilium regulariter non patet accessus siue recursus sicut nec super alia crimina: quod tamen ipsi oppositum opinātes quò ad casum hęresis habēt pro incōuenienti: Sed de hoc latius infra q. 11. agendum est.

Quarta deniq; glossa est iniuriosa sanctæ sedi Apostolicæ, male sonans, scandalosa & omnino

no falsa,& de corde malè sibi conscio procedēs. Nam & eadem ratione multæ sanctorum Pontificum auctoritates atque decreta supradicta temerè refutarentur.

Confirmatio & resolutio. Prędicta omnia confirmantur,quia ipsum Generale Conciliū Calcedonen. actione 2.& 3.& 16.sæpius & expressè appellat Papam Dominū suum:& Sanctam eius sedem Apostolicam adorat: & successorem B.Petri in primatu totius Ecclesiæ confitetur : illiq; se subiectam esse recognoscit. & multa Concilia Generalia hoc idē facere & fecisse constat:& prædictum Concilium Lateranense refutari nullo modo potest, vbi & hoc ipsum latius refertur.Item Papa pius secundus in bulla sua incipiēte.In moribus.directa ad vniuersitatem Colonien. se retractat eò ꝙ olim vt Doctor malè & erroneè tenuisset Concilium esse supra Papam, quam bullam ad literā ponit noster Horantius de locis catholicis in fine. Tandem in Concilio Lateranen.tertio sub Leone X. sess.11.sic habetur.cùm etiam solum Rom.Pontificem pro tempore existentem tanquàm auctoritatē sup.omnia Concilia habentem, Conciliorum indicendorum,transferendorum,ac dissoluendorum plenū ius & potestatem habere, nedum ex sacræ scripturæ testimonio,dictis Sāctorum Patrum,ac aliorum Rom.Pontificū, sacrorumque canonum decreto, sed propria etiā eorundem Conciliorum confessione constet manifestè.hæc ibi:quæ clarissime rem probant.Bulla incipit Pastor æternus.

1.Argum. Contra supradictam tertiam opinionē vndecupliciter arguitur & primò cōtra primam eius partem vbi dicitur ꝙ potius standum est diffinitioni Concilij Generalis legitimè congregati quàm Papæ.nam Cōcilium auctoritatem habet à Papa non solùm quò ad congregari vt sit legitimū,sed etiam vt ea quæ ibi fiunt legitima sint & auctoritatem habeāt Concilij, ergo nisi Papa ibi simul adsit diffiniendo, vel nisi tunc vel post suam superaddat auctoritatem, ibidem diffinita approbādo vel expresè aut tacitè cōsentiendo:certè non habent robur legitimæ diffinitioni : & ex cōsequēti nec standū est tali diffinitioni plus aut æquè atq; Dñi Papæ. Consequentia patet.& antecedēs probatur, tū primò ex c.maiores.de baptismo.vt superius q.3. in Respō. ad quartū arg.ad secundā eius probationē.& ex c. significasti.de electio.vti in hac.q.4.paulò superius in 3. probatione prędictæ tertiæ opinionis habetur.tum secūdò quia in c.ita dñs. dist.19.habetur ꝙ à B.Petro quasi à quodam capite in totum corpus Ecclesię manat auctoritas. & B.Th. opusc.19.contra impugnantes religionē c.4.ait, ꝙ sancti patres in Concilio congregati nihil statuere possunt sine Papę auctoritate interueniēte,sine qua nec ipsum Conciliū potest cōgregari.tum tertiò idē antecedēs patet. quia Concilia Generalia errare possunt & de facto errauerūt, vt supra q.2.in argumentis probatur.

Respon. ad 1.argum. Respon.propter has aliasq; rationes Caiet.& Albertus Pighi.s & alij tenent quòd potius Papæ quàm Cōcilij legitimi vel etiā totius reliqui corporis Ecclesię diffinitioni standū est: quodq; non est maior nec certior auctoritas Ecclesiæ & Cōcilij cum Papa quā ipsius Papæ solius.Immo ꝙ sine Papa p̄sente vel tacitè vel expresè cōsentiendo approbante,diffinita in Concilio non habent infallibilem certitudinē:Immo & ꝙ ipsum Concilium in fide & moribus diffiniēdo errare potest etiā si ipsius Papæ legati ibidē intersint. vt sup.q.2.in Respon.ad argumentum latius habetur,ibi videatur.Sed certè hæc eorum opinio falsa & dissona rationi,tū ex supradictis in probatione primæ partis tertiæ opinionis, tum etiā ex responsionibus sequentibus ad eius inualidū argumentum siue fundamentum constabit.

Igitur ad prædictum argumentum Respōdeo concedendo antecedens ad hunc sensum, quòd sine Papa vel eius auctoritate & cōsensu diffinita in Concilio non habent auctoritatē nec vim coactiuam & obligantem sub pœnis Ecclesiasticis omnes fideles Ecclesiæ. & similiter ad hunc sensum conceditur.prima consequētia: sed secūda negatur quæ alium sensum sonat & expresè prætendit. Si autem antecedens illud intelligatur quòd ibi diffinita sine Papa & eius auctoritate vel consensu non habent auctoritatem aut vim veritatis & veræ diffinitionis cui oēs fideles etiam ipse Papa Iure Diuino stare teneātur: tūc vtique negantur & ea omnia quæ inde sequuntur,vt cōstat ex probationibus primæ partis ipsius tertiæ opinionis. Et ad primam probationem ipsius antecedentis ex cap.maiores. dico ꝙ intelligitur de vltima diffinitione habente vim etiam coactiuam vt dictum est.& ideo B.Thom. 2.2.quæst.1.artic.vlt.ait quòd iudicio Papæ vel Ecclesię reseruatur,vt scilicet vtroque modo p̄dicto intelligatur.Item non excludit Cōcilium sed Prelatos inferiores.& ad c.significasti.de electio.dico similiter ꝙ expresè loquitur solum de robore & auctoritate coactiua & iurisdictionis, vt constat ex ipsa ratione ibi expressa & intentione textus dicentis ꝙ ideo Papa non subditur legibus Concilij in dispensando,vti hoc etiā supra in tertia probatione huius tertiæ opinionis quæ defenditur habetur.Ad secundam eiusdem antecedētis probationē dico ꝙ auctoritates illæ de potestate ordinis & iurisdictionis expresè loquuntur,vt etiam patet ex supradictis.Ad tertiā deniq; Respon.negādo vllū Conciliū Generale legitimū legitimeq; procedens & faciens quod in se est in fide & moribus vnquam errasse aut errare posse, vt ibidem quæstio.2.constat ad illa respondendo. nam assistentia Spiritus Sancti æquè promissa est,& æquè adest dicto Concilio sine Papa sicut & ipsi soli Papæ.Matth.16.Portę inferi non præualebunt aduersus eam.s.Eccle-

siam secundum expositionem Doctorum appro batã, simul cum alia expositione aduersus eam. s. petram. i. Papam, vel etiam aduersus eam. s. confessionem fidei quam fecisti, & Matth. 18. dic Ecclesiæ: quia vbi duo vel tres &c. vt supra in probatione primæ partis huius tertiæ opinionis & q. 1. Arma fidei propo. 9. latius habetur, In quo Caieta. & alij supradicti deficere videntur.

2. Argum. Secundò principaliter & præcipuè contra secundam partem prædictæ tertiæ opinionis vbi dicitur ꝙ quò ad potestatem iurisdictionis Papa est supra Concilium & totam Ecclesiam sic arguitur. Nam rectum est iudex sui & obliqui. Ecclesia autem vniuersalis est adeò recta ꝙ in fide & moribus errare aut deficere nõ potest: & similiter Concilium Generale legitimũ faciẽs quod in se est: quamuis per accidẽs & regulariter magis quam Papam certum est errare non posse, vt ait ipsa prima pars tertię opinionis: Papa enim in fide & moribus diffiniendo deficere à faciẽdo quod in se est, & errare potest, vt supra q. 3. habetur, ergo Ecclesia & per Consequens Concilium Generale prędictum illam representãs est supremus iudex, habetq; potestatẽ iurisdictionis ad iudicãdum omnes etiã supra ipsum Papã.

Respon. ad 2. argum. Respondeo ad secundum argumentum quòd illa maior, quamuis sit formaliter vera: at verò si vt argumentum prætendit intelligatur ꝙ vbi est maior rectitudo aut certitudo iudicij & veritatis, ibi etiam est supremum tribunal maiorq; potestas iurisdictionis etiam ad sentẽtiam iudicialiter ferendum: tũc illa maior est falsa. Nã inde sequeretur ꝙ qui doctior esset, aut qui maius lumen, vel reuelationem propheticam haberet, iurisdictionem quoq; & potestatem etiam Papalẽ haberet. id quod manifestè erroneũ est. aliud est enim scientia, aliud clauis sciẽtiæ & potestas cognoscendi, sententiamq; ferendi & præcipiẽdi, legemvè ferendi est. & ita etiam si minor cõcederetur ꝙ Papa errare potest, nihil concludit argumentum de quo superius. q. 3. dictum est.

3. Argum. Tertiò principaliter cõtra eandem secũdam partem tertiæ opinionis arguitur probãdo ꝙ Papa non supra totum corpus Ecclesiæ, vel Cõcilij Generalis, sed solũ supra particulares oẽs personas & Ecclesias fidelium supremã iurisdictionis potestatem habet. Nam Papa non est supremum caput totius corporis mystici vel Ecclesię, ergo non habet supremam hãc potestatẽ super eam, nec supra Concilium Generale illam representans. consequentia patet. & antecedens probatur. quia Ecclesia non est neq; dicitur corpus mysticum B. Petri aut Papæ, sed Christi solius. Ephes. 1. Ipsum dedit pater caput Ecclesię quod est corpus eius. & prima Corint. 12. & ad Ro. 12. Ideo & Matth. 16. dicitur super hãc petram ędificabo Ecclesiam meã. non dicit tuam. & Ioã. 21. Pasce oues meas non tuas. Igitur neq; B. Petrus aut Papa, sed solus Christus est supremũ caput absolutè totius corporis Ecclesiæ: nam corpus & caput correlatiuè dicuntur.

Si dicatur, sicut dicendum est, ꝙ Papa non est supremum Ecclesię caput ex se vel primariũ, respectu cuius dumtaxat dicitur corpus suũ mysticum esse: sed est caput supremũ ministeriale loco Christi, & Vicarius eius, & caput visibile illi tantum subordinatum & non Dñs Ecclesiæ. per quod quidem caput subordinatum Christus in suum corpus Ecclesiæ & membra eius virtutem influit, vt habetur in c. ita dominus distin. 19.

Contra hoc adhuc replicatur. quia si Papa est ministeriale caput & minister ecclesię loco Christi secundum id. 1. Corint. 4. sic nos existimet homo vt ministros Dei & dispẽsatores ministeriorum eius &c. & 1. Pet. 5. non dominantes clero &c. ad vtilitatẽ Ecclesiæ illi seruiens. Ideo enim Papa seipsum appellat seruũ seruorum Dei; ergo nõ habet potestatem supra totam Ecclesiam cuius minister est: sed vel minorem vel æqualẽ. patet consequẽtia tum primò, quia Luc. 22. Maior est qui recumbit quàm qui ministrat. tũ secundò quia Rex est supremũ regni & reipu. suę caput ministeriale loco Dei, ad Rom. 13. Omnis potestas à Deo est. & Prouerb. 8. Per me reges regnant, non tñ ideo sequitur ꝙ Rex habet potestatẽ supra totum suũ regnũ simul congregatũ; sed solũ supra omnes partes eius. ergo similiter de Papa & tota Ecclesia vel Cõcilio dicendũ est.

Ad tertium argumentum Respõdeo ꝙ Papa est supremum Ecclesiæ caput ministeriale loco Christi, vt responsum est vsque ad replicam. Respon. ad 3. arg.

Ad quam negatur consequẽtia, & ad eius primam probationem ex illo Luc. 22. Maior est qui recumbit &c. dico ꝙ qui ministrat est quidẽ minor in exercitio, non tamen in potestate; vt patet. nam Christus ipse qui venit ministrare non ministrari id de seipso dixit: qui tamen omnibus superior est. alioqui Papa esset etiã minor quolibet fideli, cui vt seruus seruorũ Dei ministrat omnibus etiam ad vtilitatem.

Ad secũdam probationem eiusdem cõsequentiæ negatur etiam ipsa consequẽtia. nec est simile de Rege & de Papa. nã regia & quælibet alia potestas in generali, quãuis sit à Deo, pendet tñ ab ipsa repub. non solum quò ad applicari huic vel illi, sed etiã quò ad modũ & gradũ potestatis, i. quò ad modũ regiminis monarchici siue regalis aristocratici vel democratici, & quò ad tantã vel tantã potestatẽ habendã vel exercendam. & ita Rex gerit vices reip. ipsius, & est minister eius & Dei. Dei quidẽ non tñ proximè & immediatè vt Papa, qui vices solius Dei gerit: sed mediatè sua repu. quæ suã potestatẽ, quã iure naturali ad gubernandum habebat transtulit in Regem, ut per eum melius gubernaretur. Inde fit quòd regnum ipsum congregatum potest limitare potestatẽ quã cõfert suo Regi vt suo ministro: & Rex ipse est iferior suo regno cõgregato,

à quo suam potestatem in hoc vel illo gradu accepit, & põt ab illo deponi si in notabile regni nocumentum sua abutitur potestate. Non sic est de papa, cuius potestas tam quò ad modũ regiminis regalis quã quò ad gradum potestatis nõ ab Ecclesia sed à solo Christo est instituta, & illi collata eo ipso ꝙ electus papa est: ex tunc enim iure Diuino est Vicarius Christi, eiusq; immediatus minister vices ipsius & nõ Ecclesiæ habẽs & ita papa ministeriale quidẽ caput est, non autem minister Ecclesiæ propriè loquẽdo, quamuis ad vtilitatem Ecclesiæ sit, quo tandem fit vt vice Christi superior tota Ecclesia sit, neq; ab ea in sua pendeat potestate neque in vsu ipsius. Id
Nota. quod ad omnia quæ in hac materia tractantur vti præcipuum eius fundamentum valde notandum est: hinc enim omnia pendẽt quod quidem superius latè probatum est.

4. Arg. Quarto, contra eandem secundam partẽ tertiæ opinionis arguitur. nam iure naturali omnis libera & perfecta communitas tam temporalis quã spiritualis vel Ecclesiastica põt sibi de principe prouidere: & quãdo iam de Principe & modo principatus sibi etiã à Deo prouisum est, potest seipsam tueri cõtra eũ quando in ipsius reipu. destructionem abutitur ille sua potestate, cogendo, limitando, puniendo, & illũ etiam deponendo, & alterum substituendo. Sed Ecclesia & Conciliũ illam repræsentans est cõmunitas perfecta & libera, excepto quò ad modum principatus, qui non potest esse nisi monarchicus, siue papalis, sicut à Christo institutus est: ergo põt sibi de papa hoc vel illo modo prouidere & cõtra ipsum modo prædicto se tueri. hoc autẽ est Ecclesiam vel Cõcilium habere potestatem supra papam. igitur &c. cõsequentiæ sunt manifestæ. Et maior probatur, Tum primo, quia gratia nõ destruit, sed perficit & cõfirmat ius naturale sicut & naturã ipsam. nam illud est de iure naturali, vt quinto polit. ipse etiã Arist. ait. & ita illa maior habet locum etiã in policia Ecclesiastica à Christo in hoc tempore legis gratiæ instituta. alioqui cõmunitas hęc Ecclesiastica vel Ecclesia non esset tam bene à Christo ordinata si nõ posset sicut secularis secundum ius naturale contra suum superiorẽ abutentem modo prædicto sibi prouidere. Tũ secũdo illa maior probatur. quia licet Rex Saul, Rexq; Dauid essent à Deo electi & instituti, poterãt tamen per sinagogam deponi si essent nociui & ĩ destructione ipsius, & modum eligendi alium Regem vel Principem instituere. Minor etiam supradicta probatur, quod scilicet Ecclesia Catholica sit cõmunitas perfecta, quia habet omnia ad salutem æternam expedientia, id quod nulla alia resp. habet: ꝙ sit etiã omnino libera, patet ad Galat. 4. Qua libertate Christus nos liberauit. & Iacobi primo. Qui aũt prospexerit in lege perfectæ libertatis &c. neq; enim quò adhoc minus libera quã synagoga est.

Ad quartum argumentum respondeo negando antecedens. maiorem quidem quatenus dicit quòd est idem iudicium de repu. Ecclesiastica & laica vel seculari. minorem verò quatenus dicit quòd Ecclesia est respu. omnino libera, sicut regnum temporale vel synagoga quò adhoc. nam licet sit omnino libera à peccatis p gratiã Christi, non tamen à superioritate & lege quò adhoc sibi à Christo imposita siue taxata. Respondeo ad 4. arg.

Pro quorũ maiore declaratione & probatione nota secundum Caieta. in Apologia par. 1. c. 1. & par. 2. cap. 9. ꝙ natura regiminis multiplex est. Nã aliquod à sua natura est in vno qui est naturale caput communicationis illius: vt patet in regimine domus vel œconomico, cuius auctoritas naturaliter est in patrefamilias: nisi quãdo in defectum ipsius sit in matrefamilias. Aliud autẽ est naturaliter in ipsa cõmunitate multitudinis, vt cõstat in regimine polytico vel ciuitatis seclu so omni superaddito dominio. Ecclesiasticũ verò regimen cùm sit altius complectens domesticum & ciuile, vt significatur Ephe 4. Estis ciues Sanctorũ & domestici Dei &c. qualis naturæ sit ex ipsa natura & origine facti & Christi institutione, qui oĩa põt, & nequit à rectitutudine deuiare, contẽplandũ est. naturalis namq; propagatio regiminis sicut & aliarum rerũ origo naturam ipsius regiminis & rerum ipsarum ostendit. constat autẽ quod Ecclesia non à singularibus nec à cõmunitate, sed à capite Christo sumpsit initiũ originis perfectionis & potestatis. iuxta id Ioan. 15. Non vos me elegistis, sed ego vos. & Matth. 16. Super hanc petrã ædificabo Ecclesiam meã. Igitur natura regiminis Ecclesiastici à sua origine & institutione exigit, vt non in cõmunitate sit, nec ab ea ad vnũ vel plures deriuetur (vt accidit in regimine humano ciuili): sed ĩ vno & certo principe sit. Et cũ iste Princeps vnus & idẽ Dominus Iesus heri & hodie viuat in ęternũ: fit vt ex natura sua ad ipsum Principẽ Christum duntaxat, & non ad communitatem Ecclesiæ in sua absentia spectet de suo Vicario prouidere: non dico de Vicario ipsius Ecclesiæ, quæ vtpotè redẽpta serua nata est & caret iure huius principatus: sed de Vicario ipsius Christi, q iure redẽptionis est Dominus principalis Ecclesiæ. id quod statim resurgens à mortuis effecit, vel potius quod antea Matth. 16. promiserat, B. Petro adimpleuit, dũ Ioã. 21. ait, Petre pasce oues meas. & Ita liquet quod sicut Princeps Ecclesiæ Christus nõ à communitate ipsius Ecclesiæ naturaliter suã potestatem habet: ita & suus Vicarius papa non ab Ecclesia, sed ab ipso Domino Iesu Christo ex sua institutione consona tali naturæ regiminis habet auctoritatem. Nota.

Ex his iam patet solutio argumẽti suprapositi. nam primo falsum est quod dicitur in minori, ꝙ scilicet Ecclesia est communitas libera quò ad ius principãdi: licet sit libera libertate gratiæ Coroll. 1.

&

& à cæremoniis & obseruantia veteris legis, vt ibidē & Iacobi. primo & secūdo & prima Pe. c. 2. apertè significatur. qn potius supponita natura ipsius Ecclesiæ quā Christus illi statuit, cōsonum est iuri naturali φ quò ad id libera non sit vt iam dictum est. quod etiā inde magis liquet, quia Ecclesia non potest sibi ipsi regimen retinere nec duobus aut tribus committere, vt cōmunitas libera facere potest. alioqui quod absit posset aut plures papas simul habere, aut officiū aliquod supra papam quò ad iurisdictionē & regimē Ecclesiæ instituere in vna vel pluribus personis, quæ hoc vel illo modo electæ loco ipsius Ecclesiæ totā Ecclesiam & papam gubernarent.

Coroll. 2. Secundò patet Respondeo ad primā maioris probationem nam ordo gratiæ non destruit ius naturale nec ordinē naturæ qui in Ecclesia natus est esse. nā ibi non est talis ordo naturalis, vt eius sit ius principatus & principandi ad finē super naturalem sicut est in rep. seculari ad suum finem naturalem: sed vt iam diximus in Ecclesia ex sua natura natus est talis ordo vt scilicet eius principatus non in se sed in solo Domino Christo redemptore sit. & hunc ordinem in Ecclesia gratia nō tollit sed perficit: & Christus disponēs omnia suauiter cōplexus est dum Vicarium suū loco suo Ecclesiæ suæ præfecit, & quid de suo Vicario delinquente faciendum sit sibi soli reseruauit, vt in c. aliorū. 9. q. 3. habetur expresse. Neq; in hoc male sed optimè prouisum est Ecclesiæ: dum contra malum principem non nisi aptum & proportionale remedium ordinarium super Diuina prouidentia supernaturali fundatum, vt hoc exigit regimē super naturale, Christus illi reliquit. vti de hoc etiam latius infra. q. 10. agendum est.

Coroll. 3. Patet etiam tertiò quòd neq; quò ad hoc ius principandi ibiq; prouidendi est idem iudiciū de Ecclesia & de repu. seculari: ex quo diuersa vtriusq; natura principatus vel principandi est. cū quo iure stat φ ea quæ in re naturali quibus libet priuatis etiam personis conueniunt, vt vim vi repellere cum moderamine inculpatæ tutelæ: & auferre gladium de manu furiosi, & huiusmodi, nōn denegentur Ecclesiæ: non quidem vt potestatem vel actum iurisdictionis in ipsum papā exerceat sed vt illi resistat vim vi repellendo, vt hoc inferius. q. 10. latius declaratur.

Coroll. 4. Patet etiam quartò Respōdendo ad secundū probationem supradictæ maioris argumenti. nō enim est idem iudicium de Rege etiam electo ab ipso Deo vt fuit Saul & Dauid, & de papa. differunt enim in hoc, quod Rex tā creatus vel electus à populo quàm datus à Deo, populū & eius potestatem, papa vero nō nisi Christi potestatē repræsentat. nā licet in fieri Rex datus à Deo & electus à populo differat inter se dū alter à populo alter à Deo præficitur; in natura tamē officii & potestatis non distinguuntur. sicut enim organū naturale putà oculus vel manus si data sint a Deo miraculosè perinde est quò ad suum officium ac si essent a natura: Ita organū politicum, puta Rex, cū datur a Deo perinde est quò ad officium ac si esset a populo. Ideo vtroq; modo Rex factus populi potestatem repræsentat & exercet, illiusq; vices nō Dei immediatè gerere dicitur, vti paulò superius in Respon. ad tertiū argumentum dictum est. Vnde & ipsa respu. super eum tanquam supra suum ministrū siue Vicarium potestatem habet. Papa autē siue a Christo immediate vt B. Petrus, siue mediatè Ecclesiæ ministerio vel electione factus vt nūc fit, eiusdem est naturæ & potestatis. quia. s. non repræsentat potestatem Ecclesiæ nec ipsam Ecclesiam immediatè sed ipsum Dominum Christum & illius solius vices immediatè vt Vicarius ipsius gerit. Inde fit vt super ipsum Ecclesia nullam habeat potestatē. nam vt constat ex supradictis regia potestas iure naturali primo est in populo & ab eo in Regem deriuata: potestas autem papalis supra naturā est: & iure Diuino in vnica persona & non in communitate primo est a Christo instituta. quo fit vt papa solius Christi Vicarius & minister immediatus & nō Ecclesiæ sit. id quod per ipsum etiam definitum est, vti superius in probationibus tertiæ opinionis habetur, quòd scilicet papa in Beato Petro officium suum vniuersale & potestatem à Christo suscepit.

Arg. 5. Quintò principaliter contra eandem secundā partem tertię opinionis arguitur. nam omne totū est maius supra parte. Ecclesia vniuersalis est totū: & papa pars eius, ergò Ecclesia est maior illo vel supra ipsum, & ex cōsequenti Conciliū illam repræsentans supra papam est. consequentia est nota cum maiore. & minor probat: tum quia ad Ro. 12. Multi vnū corpus sumus singuli autē alter alterius membra in Christo &c. Tum secūdò quia est caput ministeriale loco Christi. ergo & membrum & pars totius corporis Christi quod est Ecclesia. sicut & caput totius corporis pars est. Tum tertiò quia Ecclesia est mater omnium fidelium: & papa est filius Ecclesiæ vniuersalis. nam secundum Ambr. in libro de symbolo non habebit Deum patrem qui Ecclesiam noluit habere matrem. Et confirmatur per Ierony. & refertur in c. legimus. dist. 93. si auctoritas quæritur: Orbis maior est vrbe scilicet Romana de qua agitur ibidem.

Respondet ad 5. arg. Ad quintum argumentū Respondeo dupliciter, primò secundum Caiet. in quodlibet. de potestate papæ c. 9. & in Apologia cap. 10. distinguendo minorem: & illam concedendo ad hunc sensum, φ papa vt persona particularis est pars & filius vniuersalis Ecclesiæ, qa regeneratus & nutritus & instructus est ab Ecclesia vt cęteri fideles: & ad hunc sensum procedunt & cōceduntur illæ probationes. negatur autem illa minor φ Papa vt Papa & vt caput formaliter, vel secundum

cundum potestatem Papalem iurisdictionis de qua loquimur sit pars Ecclesiæ: sicut nec Christus cuius est Vicarius dicitur neq; est pars Ecclesiæ Catholicæ. nam potestas vniuersalis Ecclesię nõ cõstat ex potestate papæ & aliorum vt totũ integrale ex suis partibus: sed potius papę potestas est tota potestas Ecclesię, & aliæ potestates sunt participationes ipsius datæ in partem solicitudinis: neq; intẽsiuè maior potestas efficitur ex potestate papæ simul & Ecclesiæ licet potestates sint plures formaliter & extensiuè quã potestas papę solius. sicut cã vniuersalis simul cum causis particularibus sunt plures causæ: non tñ ex eis resultat vna maior causa vel virtus siue potestas intẽsiuè quàm sit in prima causa in qua virtualiter omnes aliæ causæ & potestates in causando continentur. & ad probationem minoris. s. si papa vt papa est ministeriale caput Ecclesiæ ergo & membrũ eius est: & per consequens pars & filius ipsius: negatur vtraq; consequentia hæc. nã licet vt Christianus regeneratus in Ecclesia sit filius eius nõ tamen ratione dignitatis papalis vt ait Pius. II. in bulla in minoribus. vbi retractat opinionẽ quã ipse tenuerat priusquàm esset papa ꝙ scilicet Concilium esset supra papam & ita papa vt papa, & caput non est membrum neque pars neq; filius illius residui corporis Ecclesiæ distinctæ ab ipso papa, cuius pater & caput & sponsus ipse loco Christi est. cũ quo stat ꝙ etiam vt papa sit membrum pars & filius totius Ecclesiæ integræ quę ipsum etiam Christum includit qui caput & pater principalis & sponsus totius corporis mystici & membrorum Ecclesiæ & papæ ipsius est. Secundo modo & fortè clarius meliusq; concessa minore ad maiorem Respondeo ꝙ solum est vera de toto integrali aut numerali in quantitate non de toto potentiali, vt multi Doctores dicũt in primo distin. 3. super id, quod magister comparando partes imaginis trinitatis ad inuicem, & vnam illarum ad omnes alias, dicit ꝙ non solum singula singulis sed singula omnibus æqualia sunt. Contra quod fit argumentum, quòd non potest illud esse quia omne totũ est maius sua parte. respondent Doctores & bene ꝙ dictum magistri sit verum, & similiter illa maxima est vera solũ de toto integrali aut quantitatiuo numerali, nõ de toto potentiali de quo argumentum procedit agens de potestate iurisdictionis papæ & Ecclesiæ. Quod etiam exemplo magis declaratur: nam totus homo habet potentiam ad videndum: similiter etiã oculus qui est pars hominis: & homo est quoddam totũ cuius oculus est pars: & tamen tota potestas hominis ad vidẽdum in oculo tantum eius est: neque est maior potentia ad videndum in toto homine quàm sit in oculo eius. sic in proposito tota Ecclesia quasi totus vnus homo accepit claues à Christo potestatemque papalem in B. Petro vel in papa: & ita potest actum iurisdictionis per papam quasi per membrum suum principale ad id deputatum à Christo exercere: sicut homo per oculum à natura ad id deputatum videre potest. In quo quidem papa est tota potestas iurisditionis Ecclesiasticæ & non in aliis membris nec in tota ipsius Ecclesiæ communitate nec est maior potestas totius Ecclesiæ quò ad hoc quàm sit potestas papæ solius. vt hoc ait expreſsè Turrecremata de Ecclesia lib. 2. c. 72. & Caiet. vbi supra. Itaq; Ecclesia Catholica est quoddam totũ corpus mater & regina omnium & spõsa Christi: & potest quidẽ illuminare, docere, regere & gubernare, & imperare, sed nõ nisi per sua mẽbra tanquàm per distinctas potentias & partes suas. non. n. potest prophetare nisi per suos Prophetas: nec docere nisi per suos Doctores: nec miracula facere nisi per habentes gratiam miraculorum: nec regere nisi per suos prælatos: neq; tandem supremam iurisditionem nisi in papa habet & nõ nisi per ipsum illã exercere potest. Et sicut totus homo nõ potest per se magis videre quàm per oculos suos, nec magis ambulare quã ꝑ pedes &c. Ita vniuersalis Ecclesia nihil magis per se totam potest, quàm per sua membra prædicta: neq; maiorem potestatem iurisditionis ipsa tota quã papa supremus in ea prælatus habet.

Ad confirmationem ꝙ orbis maior est vrbe, id verum est non quò ad potestatem iurisditionis de qua ibi Hieronymus non loquitur: sed quò ad alia putà quò ad merita virtutes & scientiam, & pręcipuè quò ad vigorem & auctoritatẽ consuetudinis de qua ipse Hierony. loquitur. ad quem vigorem vt sit consuetudo bonorum atq; sapientum quæ in Ecclesia proponitur imitãda & an sit pluriũ & præualens aliis, multũ valẽt, plura & meliorũ atque sapientũ merita & actus quæ omnia in toto orbe magis quã in sola vrbe Rom. reperiuntur. Ideo ait Hierony. ꝙ consuetudo orbis qua Diaconi subesse sacerdotibus nõ præesse consueuerunt imitanda est.: & hæc auctoritas consuetudinis, de qua ipse loquitur non de auctoritate potestatis., maior in orbe quàm in vrbe est. tamet si auctoritas & potestas extensiuè non intensiuè vt supra diximus maior in orbe quàm in vrbe est.

Si contra prædictam solutionem replicetur, vt Gerson & alii de prima opinione vbi supra arguunt, ꝙ si omne totum integrale vel numerale est maius sua parte. nunc aũt potestas Ecclesiæ vniuersalis est quædam tota integra potestas: papalis autem est pars eius integralis; ergo potestas Ecclesiæ est maior. consequentia patet cũ maiore. & minor probatur. nã tota potestas Ecclesiastica diuiditur in papalẽ Cardinaliciã, Episcopalẽ sacerdotalẽ &c. quæ sunt in Ecclesia. nã alia est potestas Episcopalis, alia Cardinalicia, alia papalis, vt cõstat etiam ex subiectis quæ ab ipsis formaliter Episcopi Cardinales & papa denominãtur. & ex his tanquã totum ex suis par- *Replica*

tibus

tibus conſtat & integratur tota poteſtas Eccleſiæ ordinis & iuriſditionis Eccleſiaſticæ. ſicut & ſenarius numerus maior ex vnitate & dualitate &c. conſtat, & ita illa minor vera eſt.

Reſpon. ad replicam. Reſpōdeo ad replicam negando minorem. & ad eius probationem conceditur ꝙ tota poteſtas Eccleſiæ diuiditur, conſtat, & integratur extenſiuè tantum non intenſiuè ex illis poteſtatibus, quæ ſunt partes tantum extenſiuè illius, id eſt ſunt plures poteſtates, non tamē facientes maiorem poteſtatē quàm ſit in papa, vel quàm ſit vnica papæ poteſtas, quæ eſt omnium ſuprema omnem poteſtatem virtualiter continens, & poteſt quidquid oēs aliæ poſſunt poteſtates & aliquid amplius & ſupra omnes alias vim coactiuā habet, vt ſuperius probatum eſt. Inſuper etiam ſi

Nota. concederetur, quod tamen nō conceditur, quòd in Eccleſia ſecluſo papa ſunt omnes pdictæ poteſtates, etiam ipſe papatus, vt illa prima opinio malè ſibi fingit; adhuc nō ſequitur inde qđ poteſtas Eccleſiæ eſt ſupra papam: nā vt Caieta. in apologia c. 1. argutatur, ſicut ex coadunatione omnium ſenſuum exteriorum in vno ſubiecto, vtiq; non eſſet aliquis omniū iudex præter ſingulas ſenſuum poteſtates, niſi ſenſus communis omnibus eis ſuperior adiūgeretur. & ideo vt cōſtat ſecūdo de anima; oportet ponere ſenſum cōmunem vnicum omniū ſenſibilium iudicem omnibus altiorē, quo ſubiectum videlicet homo iudicat plures ſenſuum poteſtates. Ita ſi ex prædictis poteſtatibus Eccleſiæ nō reſultaret aut quomodolibet eis adiūgeretur vna alia poteſtas cōmunis ſiue ſuperior; nihil poſſet Eccleſia etiam cum omnibus illis ſimul iunctis, niſi ꝙ ſecundū ſingula earum, putà ſecundum Papatum, Cardinalatum, & Epiſcopatum poſſet. Nā vt dicitur ſecūdo de anima, perinde eſt duabus potētiis iudicare ac ſi duo iudices eſſent. nunc autem cum papatus non poſſit manus papæ ligare neq; ſit ſupra papā, vt cōſtat, ergo nec tota Eccleſia habent etiā papatum cum aliis poteſtatibus id poteſt; niſi fingatur quædam alia poteſtas etiam ipſo papatu ſuperior, qua Eccleſiæ cōmunitas vtēs iudicet de aliarū poteſtatum etiam ipſius papatus actibus. ꝙ ſi hoc fingatur vtique contradicitur Euangelio & veritati: & ſibiipſi contradicit opinio illa prima Gerſonis, qui Eccleſiaſticā poteſtatē ex papatu, Cardinalatu, Epiſcopatu &c. inferioribus tantum vult componi atque conſtare. vt de hoc etiam ſupra in ſecunda probatione. 2. partis. 3. opinionis habetur.

Arg 6. Sextò contra eandem ſecundam partem tertiæ opinionis arguitur. nā claues & omnis poteſtas Eccleſiaſtica & miniſtri omnes Eccleſiæ ſunt propter ipſam; & bonū eius finaliter, ergo ipſa Eccleſia eſt maior in poteſtate quā omnes miniſtri eius. antecedens patet. ſecunda Corinth. 10. & 13. Poteſtatem dedit mihi Deus & eam habemus non in deſtructionem, ſed in ædificationē. & Epheſ. 4. Dedit quoſdā Paſtores & Doctores in ædificationem corporis Chriſti, qđ eſt Eccleſia. conſequentia etiā probatur, primo quia finis præſtat iis quæ ſunt ad finē. & 7. Eth. & Auguſt. lib. de magiſtro poſt mediū libri vilius atq; deterius eſt gratia melioris, ergo in fine ſunt omnia bona quæ ſunt in iis quæ ſunt ad ipſum finē. Itē ſecundo quia quidquid oēs prælati & miniſtri Eccleſiæ faciunt eius auctoritate & nomine faciunt, vt conſtat ex hoc ꝙ nihil valeret niſi ſecundum ipſius Eccleſiæ fidem & intētionem id facerent. Vnde & omnes ſecundum Eccleſiæ intentionem facere dicūtur, ergo ab ea ſuā auctoritatem & ex conſequenti minorem omnes miniſtri eius habent, quorum vnus papa ipſe eſt.

Ad ſextum argumentū Reſpon. negando cōſequētiam. & ad eius primam probationem negatur etiā conſequentia, videlicet ꝙ ſi Eccleſia eſt melior, quia habet plures virtutes & ſanctitatem &c. ergo ſit etiam maior in poteſtate & habeat omne bonū mediorum aut miniſtrorū, qui ad bonum eius ordinantur, quod conſtat falſum eſſe. nā Chriſti vita & merita eius ordinata ſunt immediate ad bonum Eccleſiæ: nō tamē ideo ipſa eſt melior neq; potentior illo, qui fuit etiam miniſter circūciſionis Ro. 15. & Lu. 22. Venit miniſtrare non miniſtrari. ita etiā ſi Eccleſia ſit melior non eſt potentior papa Vicario Chriſti; qui ordinatur ad bonum illius. nam bene ſtat quod Regina & tota domus regia & regnū Principis maneat ſub cuſtodia & gubernatione Domini alicuius ab ipſo Principe inſtituti: apud quē & non apud Reginā manet poteſtas gubernatiua ſuprema Regis ſuper omnes & ſupra Reginā & domum eius. quamuis ipſa Regina & regnū & in ſe ipſi Regi maius bonum magiſq; dilectum quā ille gubernator & bonum eius ſit. Itaq; maior poteſtas ad maius bonum ſæpe, aliquando ēt ad minus bonum in toto vel in parte ordinatur: quamuis maius minori bono præſtet. Illa etiam propoſitio, finis præſtat iis quæ ſunt ad finē, eſt vera vniuerſaliter de fine tantū principali & vltimo proprio, non de alio. nā hamus aureus eſt mediū ad capiēdum piſcē & præſtat ipſo piſce, non tamē pſtat homine qui eſt finis proprius principalis & vltimus piſcationis & piſcū: ſimiliter Chriſtus paſſus eſt propter Eccleſiā; & tñ vita Chriſti pſtat omnibus creatis ēt ipſa Eccleſia: nō tñ præſtat honori Dei, q eſt principalis & pprius finis ad quē Eccleſia & vita & mors Chriſti ordinatur: videaſ Soto de iuſtitia & iure lib. 8. art. 5. vbi agit de iuramento. Ad ſecundam pbationem dico primo, ꝙ ideo Prælati omnes dicuntur miniſtri Eccleſiæ quia ſunt ad eius vtilitatem: non quia ab ea ſecluſo papa ſuam habēt auctoritatem: nam eam à Chriſto immediatè papa habet, & eo mediante & per eum cæteri ſuam habent poteſtatem. quo fit vt papa nō miniſter Eccleſiæ, ſed Chriſti, cuius Vicarius eſt, caput

Reſpon. ad 6. arg.

caput

put autē ecclesiæ ministeriale proprie appellatur & omnes agere dicitur secundum intētionē ecclesiæ.i. secundum intentionē debitam officio ecclesiastico in ministratione sacramentorum: & qa vt ministri ecclesiastici officia ecclesiastica habentes operantur. Secundo etiam dici potest, vt ait Gaieta.qđ vice & nomine & intētione ecclesiæ & vt ministri eius omnes operantur etiā ipse papa si nomine ecclesiæ includatur etiam Christus caput eius: nam verum est quod vt ministri huius ecclesiæ rōne capitis.i. Christi, eius nomine & secūdum eius intentionem immediate vel mediate ab eo in suū corpus ecclesiæ diffusam, omnes ipse ēt papa ministeria sua exercent. Sed tandem clarius & forte ēt melius dicamus quod omnes etiā papa intentioni sicut & fidei Ecclesiæ catholicæ quæ in his vel in sanctitate vllo vnquam tempore deficere non potest, in suis ministeriis se cōformare & agere debent. Sed ex hoc non sequitur Papam esse minorem illa in potestate, vt sæpe, & præcipue in responsione ad secundum argumentum dictum est.

Replica. 1. Si replicetur.i. si rex peregere profecturus, vt in exemplo prædicto continetur, reginam suam & regnum sub custodia gubernatoris supremi reliquisset. Si gubernator ille & regnum & reginæ ipsius honorem & bona destrueret: certe absurdum esset dicere quod illa cum magnatum regni consilio non posset illum deponere atque punire, & sibi de alio prouidere. Sic ergo in proposito videtur dicendum quod Ecclesia quæ regina & sponsa Christi est, potestatem hanc habet a Christo supra papam vastatorem Ecclesię, in casu prædicto ad ipsum puniendum & deponendum: quamuis ab ipso Christo immediate ille suam potestatem habeat. Nam necessitas mediorum ex finis necessitate sumenda est, vt. 2. phisicorum habetur.

Resp. ad 1. replicam. Respon. ad replicā hanc negando consequentiā, neq; enim est simile. Nam in casu illius exēpli iō posset gubernator ille deponi atq; puniri, quia non solum ipse sed & princeps cuius ille vicē habet, sub regni potestate est: quod quidē supra ipsum regem regni destructorem idem facere posset. Non sic Ecclesia supra papam etiam vastatorē eius potestatem habet, vt sæpe dictum est. Argumentum autem solum probat, quod & conceditur, quod Ecclesia potest papæ destructori resistere, vim vi repellēdo, non autem per viā iurisditionis aut potestatis supra illum, sed aliis modis, vt supra in respon. ad quartum argumē. & latius infra.q.10. habetur.

Replica 2. Si secundo replicetur, quod prælati etiam papa sunt solum dispensatores bonorum Ecclesię. 1. Corinth. 4. Sic nos existimet homo vt ministros & dispensatores ministeriorum dei. Nam bona quæ dispensantur sunt à Christo ecclesiæ relicta vt thesaurus illius. Ergo ipsa in eis maiorem quam Papam potestatem habet.

Respōdeo ad antecedēs, quod illa bona sunt Ecclesiæ quoad vtilitatem non quoad auctoritatem dispensandi: quia non toti Ecclesiæ sed eius tantum sacerdotibus atq; prælatis proportionabiliter immediate vel mediate, vt supra dictum est, Christus hanc potestatem dispensatiuā contulit. Ideo vti iam diximus proprie potius ipsius Christi & bonorum eius ministri & dispensatores quam Ecclesiæ sunt. Quod si aliquā potestatem Concilium habet & exercet excommunicando & indulgentias concedendo: id virtute cap[illegible] est Papæ aut auctoritate quadam communi ex potestatibus prælatorum ibi existentium constituta facit. Et ita negatur consequentia illius argumenti. Resp. ad 2. replicam.

Septimo contra eandem secundam partem tertiæ opinionis arguitur. Nam Ecclesiæ non solum finaliter, id est ad eius vtilitatem vt in argumento pręcedente dictum est: sed etiam auctoritatiue datæ sunt claues regni cęlorum a Christo immediate potestas ligandi atq; soluendi & officium pastorale supra omnes & supra ipsum Papam, vt patet Matthæi 8. Si peccauerit in te frater tuus, &c. Nam ibi generaliter dicitur omnibus Apostolis & non solum beato Petro. Quæcunq; ligaueritis & solueritis.&c. vt ait Ieronymus & Hilarius: quod ideo verba hæc Christus omnibus dixit, ne priuata auctoritate reputaretur non audiens Ecclesiam ethnicus & publicanus, sed diuina auctoritate Ecclesiæ collata. Item ad idē Augustinus super Ioannem.& habetur 24.q.1.c.quodcunq;.ait, quod Petrus quando claues accepit, Ecclesiam sanctam significauit. Et iterū.sermon[illegible]ecimo super Ioan.de potestate ligandi & soluendi ait. Hoc Petrus cum omnibus tanquam personam gerens ipsius vnitatis accepit. Et in sermone Petri & Pauli ait. Petrus totius Ecclesiæ gestabat personam: & ideo audire meruit, Tibi dabo claues regni cęlorum. &c. Has claues non ipse vt vnus homo sed vnitas accepit Ecclesiæ. Et libro de agone Christiano ait. Ecclesiæ catholicæ personam sustinet Petrus inter Apostolos: huic enim Ecclesiæ claues datæ sunt cum Petro datæ sunt & cum ei dicitur, Pasce oues meas. Arg. 7.

Quod etiam super ipsum Petrum vel papam hæc auctoritas Ecclesiæ data sit patet ibidē Mathæi decimo octauo. Si peccauerit in te frater tuus.&c. Dic Ecclesiæ, vbi constat quod Ecclesia est iudex ordinarius etiā papæ in puniendo peccatum eius. Ergo & est iudex ordinarius ipsius absolute in omnibus casibus & causis eius. Cōsequentia hæc probatur primo. Quia iudex alicuius ordinarius in puniendo, est ēt illius iudex ordinarius absolute, vt habetur in c.licet.de fōro cōpet.& in c.nouit. de iudiciis. a doctoribus. Tum secundo. Quia iudex & lex non differunt nisi sicut animatum & inanimatum. ex quinto ethic. Sed ad eandem legis auctoritatem spectat

non

non solum punire, sed etiam imperare, vetare, & permittere, secundum Thom. 1.2.q.92.art.2. Ergo ad auctoritatem Ecclesiæ, quæ est iudex papæ ordinarius impuniendo spectant etiã alii tres actus prædicti super ipsum.

Respon. ad 7. argum. Ad septimũ argumentũ respondeo negando assumptũ vtrobiq;. Pro quo nota, qđ in argumẽto tria tãgũtur. Primũ, vtrũ omnibus Apostolis immediate, an mediãte B. Petro, claues ecclesiasticæ, potestasq; pastoralis a Christo data sint: & quãuis de hoc sint opiniones Palude & Turrecremata, in Decreto, dist. 19. c. ita dñs. artic. 3. & aliorũ doctorũ, quas late refert Iacobatius. lib. 10. art. 7. in. 8. ꝓbatione secundæ opinionis, nũc tñ dicamus cum Caiet. in quodli. de potestate papæ. c. 1. & 2. & c. 9. & Victoria in. 2. relectione de potestate Ecclesiæ. q. 2. vbi latius de hoc agit, qđ Christus immediate ex gratia vel priuilegio speciali solis Apostolis prædictã dedit potestatem, præueniẽs in hoc auctoritatẽ B. Petri, a quo ordinarie sicut & nunc a papa habent oẽs Ecclesiæ prælati, illam Apostoli erant habituri, nisi a Christo illis collata esset. Salua tñ permansit suprema potestas Petri super oẽs: quam Christus Matth. 16. Tu es Petrus, & super hanc. &c. Tibi dabo claues regni cęlorũ. &c. illi ꝓmisit: & postea Ioã. 21. Pasce oues meas, adimpleuit, secundũ cõmuniter doctores, aut ẽt secundum Iacobatium vbi supra, Christus illam potestatem B. Petro quoad habitum tantum dedit, Matth. 16. & postea Ioan. 21. etiam quoad actualem executionem concessit, vti de hoc latius infra. q. 14.

Secũdo tangitur in argumento, vtrum ex hoc primo dicto, & ex Math. 18. Quodcũq; solueritis & ligaueritis. sequatur qđ illa potestas a Christo Apostolis concessa, maneat ẽt in ecclesia: & qũo an. s. immediate an mediãte Petro papa eius successore, a quo & per quẽ tanq̃ a capite ministeriali loco Christi eiusq; Vicario oĩs potestas spiritualis diffundatur in totũ corpus ecclesię, & in oĩa mẽbra eius. Et quãuis in hoc ẽt sint variæ opiniones catholicorũ, quas vbi supra Iacobatius late ꝓsequitur: nunc tñ dicamus qđ potestas ordinis & iurisdictionis ẽt papalis & claues ecclesiasticæ datæ sunt B. Petro & Apostolis a Christo, vt in perpetuũ manerent in ecclesia, vt hoc oẽs catholici confitẽtur: & oppositũ hæreticũ est. Vtrũ aũt immediate vel mediate. Adhoc dicamus qđ non immediate, sic quod in toto corpore ecclesiæ aut in oĩbus fidelibus sit prædicta potestas & claues ecclesiasticæ: nã hoc constat erroneũ esse, cũ nec tota cõmunitas ecclesię nec quilibet Christianus habeat potestatẽ ordinis & iurisdictionis; sed soli papę successori B. Petri datur a Christo, & in eo immediate manet tota potestas supradicta ecclesiastica quã habuit B. Petrus, & deinde ab ipso immediate vel mediate in totũ corpus ecclesiæ & in membra eius proportionabiliter, virtus, potestasq; diffundit. Vt hoc expresse in ca. Ita dñs. dist. 19. & superius in prima ꝓbatione. 2. partis tertię opinionis habetur. Neq; ex dicta auctoritate Math. 18. Quęcũque ligaueritis & solueritis. &c. eo qđ omnibus pluraliter id dictũ sit, habeť qđ eis simul collecti ue aut toti cõmunitati ecclesiæ simul tm̃ sit illa data potestas: sed qđ oĩbus & singulis distributiue tm̃ Apostolis & successoribus eorũ proportionabiliter vt dictũ est. Sicut Ioan. 20. Accipite Spiritũ sanctũ, quorũ remiseritis peccata. &c. & Math. 28. Euntes docete oẽs gẽtes, & prædicate Euãgeliũ oĩ creaturę, baptizãtes. &c. & Math. 5. Vos estis sal terræ, Lux mũdi, diligite inimicos vestros. & c. 7. & 8. & Ioã. 15. 16. Petite & accipietis, & quodcũq; petieritis dabo vobis. & multa alia eiusmodi. Cũ quo stat qđ id Matth. 18. Vbi duo vel tres fuerint in noĩe meo cõgregati. &c. specialiter tali cõgregationi dũtaxat, vt litera spiritualiter exprimit, & non aliter ꝓmissum sit, qđ illi Christ⁹ aderit specialiter illuminãdo vel eius orationẽ exaudiẽdo, vel eius sententiã ratificãdo & oportune exequendo: nullã tñ iurisdictionẽ vel potestatem illi cõmunitati immediate ꝓmittit aut pstat ibidẽ. Sed neq; ex supradictis auctoritatibus Ieronimi, Augustini, aliorũq; doctorũ amplius ꝓbatur: nisi qđ non soli personæ Petri, sed eius officio vel dignitati papali in ppetuum duraturæ in ecclesia, ad eius vtilitatẽ illa potestas & illæ claues a Christo datæ sunt, vt ꝓxime dictum est, & quia officium B. Petri seu papæ est officium capitis quod in alia mẽbra corporis habet influere: ideo ipsi officio capitali cõcessa, toti etiã corpori ecclesię data sunt atq; dicuntur: & nõ solũ finaliter, sed & formaliter & auctoritatiue toti ecclesię simul & capiti eius data sunt, q̃ ipsa in suo capite accepit: sicuti toti homini formaliter visiua potentia datur cũ eius oculis datur, & ipse habet qđ eius oculi habent. Quia ergo vnitas officii cõmunicatiui toti ecclesiæ claues accepit in persona Petri, ideo dicitur quod Petrus personã ecclesiæ gerebat, & quod nõ vnus sed vnitas claues accepit. Similiter intelliguntur omnes auctoritates dicẽtes, quod ecclesia habet claues a Christo & potestatem super omnes, quia. s. ea omnia accepit & habet in papa Vicario Christi capite ipsius ecclesiæ primo & immediate, & illo mediante in suis Episcopis aliisq; pastoribus ecclesiæ super subditos suos proportionabiliter vt dictum est.

Tertio tãgitur in argumẽto difficultas. Vtrũ ecclesia accepit a Christo, Math. 18. Dic ecclesię, potestatem supra papam, etiã ad ipsum puniendum. Et hoc iam patet ex supradictis quod non. Et ita illa cõsequentia eiusq; probationes nõ ꝓcedunt. Illud autẽ Math. 18. Dic ecclesiæ, multipliciter exponiť a doctoribus, vt Caiet. & Iacobatius vbi supra referũt. Sed resolutorie melior magisq; cõmunis expositio est. Dic ecclesiæ. i. p̃lato q̃ præsidet ecclesiæ generali vel particulari propor-

proportionabiliter. pro quo notetur vt refert Siluester in sua aurea rosea feria tertia post tertiam Dominicam in Quadragesima & Iacobatius lib.10.artic.7.in fine secundæ opinionis, & lib.9.art.12.q.quod vti ex ipso textu Matth.18. & Luc.17.constat manifestè. Hæc verba non dixit Christus specialiter beato Petro sed omnibus discipulis. Ideo ecclesia in missalibus præmittit (respiciens Iesus in discipulos suos) quia scilicet omnibus illis loquebatur. Et sequitur in eisdem missalibus (dixit Symoni Petro) sed hoc non est de textu euãgeli. sed super additum ab Ecclesia, tum quia Petrus erat supremus prę latus in ea ad quem præcipuè zelus animatum & Ecclesiæ cura spectat, tum etiam quia postea Petrus specialiter super hoc informari petiuit dicens (domine quotiens peccauerit frater etiã septies remittam ei, &c.) Ideo Christus illi loquens omnibus loquitur dicens (si peccauerit inter frater tuus.i. si frater in fratrem Christianus præcipuè in Christianum qui est etiam frater specialiter per professionem & cultum eiusdem fidei Christi, vel proximus in proximum qui est frater secundum naturam omnibus com munem. Secundum varias Doctorum expositiones. (in te) .i.contra te, iniuriam inferendo: vel in te.i.te solo sciente & coram te. (Vade & corripe inter te & ipsum solum) .i.procede prius vt recta ratio lexq; dilectionis Christianæ ad proximum requirit, quod tibi vis alteri velis & econtra: ita videlicet vt cum minori dispendio honoris & rerum, & cum pace Christiana sine litigiosa contentione res agatur, vt tibi & proximi saluti secundum Deum satis fiat & prouideatur. Quod vtique fiet si prius inter te & ipsum amice atque fraternè res componatur, illumq; fraterno animo corripias de peccato suo. Quod si hoc non suffecerit (adhibe vnum aut duos) per quos scilicet ille de peccato aut de iniuria reus conuincatur si ignorat: aut moneatur & suadeatur, vt vel sic conuictus atque confusus debite tibi satisfaciat & ipse de peccato emendetur. Quod si nec hoc profuerit (nec illos audierit) tunc dic Ecclesiæ idest per te ipsum si tu es prælatus illius vel per pręlatum eius publicè nuncia in facie Ecclesiæ illius: tum vt a pluribus scientibus admoneatur & confusus resipiscat: tum etiam vt cum consilio Ecclesiæ idest Clericorum punitio illius melius fiat atque pacificè, si non resipiscat, & ita in Ecclesia primitiua excommunicatio fieri solebat, vt inferius habetur. & nunc loco huius publicè nuntiationes fiunt a prælatis litteræ monitoriæ in facie Ecclesiæ ante sententiam excommunicationis. Igitur quia peccator per prælatum suum in facie Ecclesiæ prædicto modo nuciandus vel mo nendus est: inde communiter & bene a Doctoribus iam exponitur, dic Ecclesiæ idest prælato Ecclesiæ ipsius vt ipsum moneat in facie Ecclesiæ vt dictum est, & ad hunc sensum 11.q.3.cap. præcipuè, Nicolaus Papa, Regi Lothario significat & hanc auctoritatem adducit (quod si Ecclesiam non audierit) idest si ad præfatam monitionem non resipuerit sed rebellis permanserit, (tunc sit tibi tanquam ethnicus & publicanus) idest, ab eius communicatione caueas tanquã ab ethnico & publicano, & hoc postquam per prælati excommunicationem fuerit eiectus a communione fidelium: vel etiam si non fuerit communicatus caueas ab eius societate quantum commode potueris, ne vel eius exemplo inficiaris, vel illi in suo crimine fauere videaris, vel vt ille potius confusus redeat ad cor secundum id 1. Corint. 7. Si quis frater est inter vos fornicator, aut auarus, &c. Cum huiusmodi nec cibum sumere. & 2. Timot. 3. Cauete ab omni fratre ambulante inordinatè, & 1. ad Corint.5. Auferte malum de medio vestri: quæ enim conuentio lucis ad tenebras? &c.

¶ Quod autem hæc sit vera Germanaq; expositio illius loci (dic Ecclesiæ) idest prælato, dicunt expresse, Chrysostomus, Augustinus, & Bernardus in epistola 213.ad Innocentium Papam & omnes fere Doctores antiqui atque mo derni etiam scholastici, & glossa in capitulo si peccauerit, secunda quæstione prima, & Innocentius in capitulo nouit, de iudicijs: antiquissima etiam consuetudo, & practica omnium fidelium est ad idem: nam non ad communitatem Ecclesiæ generalis vel particularis sed ad prælatos recurritur ab omnibus pro iustitia & correptione fratris obtinenda. Quando enim vidimus viros & mulieres iuuenes, aut seniores pro huiusmodi causis ad communitatem alicuius Ecclesiæ vel ad concilium habere recursum? Item cum ante recursum ad communitatem, prius vel aliquãdo ad prælatum recurri debeat, vt ex ipsa practica constat atque ratione: & de prælato sub hoc nomine mentio non fiat in Euangelio certè constat quod nomine Ecclesiæ prælatus hic intelligitur: vel quod nunquam ad prælatum (quod absurdissimum est) sed ad com munitatem Ecclesiæ generalis, vel particularis vel ad concilium recurrendum est. Igitur quia Christus nomine Ecclesiæ prælatos intellexit: ideo continuo vel ipsos apostolos prælatos instituit ibidem, vel iam institutos vel in posterum instituendos, secundum varias Doctorum opiniones: illorumque auctoritatem & potestatem simul declarauit dicens (Amen dico vobis quæcunque alligaueritis, &c.) Ad prædicta omnia facit etiam antiqua consuetudo Ecclesiæ primitiuæ. Nam quando quis erat tunc excommunicandus id a prælato simul & a sua Ecclesia præsente eius habito consilio fiebat & cum ea solennitate quæst.11. quæst.3. c. debet significatur: vt quod ille faceret melius atque suauiter a tota Ecclesia, in eodem spiritu tam in ex-

Bb communi-

communicando quam in abſoluẽdo ſeruaretur, & hoc innuitur 1. ad Corint. 5. cap. Congregatis vobis, & ſpiritu meo cum virtute domini iudicaui tradere Sathanæ, &c. & 2. ad Corinthios. Cui vos donaſtis & ego. Quod & ſignificat Inno. I. in Epiſtola ad Epiſcopos Macedoniæ. cap. 6. de photino abſoluendo & reſtituẽdo in ſuum Epiſcopatum, Cui inquit porrigitis manũ porrigo & ego, & cui porrigo porrigite. Et Cyprianus ſerm. 5. de lapſis nihil quo ad hoc decernere audebat abſque conſenſu præsbyterorum & plebis vt omnia in pace & ſpiritu eodem melius fierent. Et Chryſoſtomus libro de ſacerdotio, ad idem eſt. & ita conſonat expoſitio doctorum dic eccleſiæ ideſt prælato, vt publice monitum puniat vel excommunicet rebellem coram Eccleſia ſua vt dictum eſt.

¶ Ex omnibus igitur ſupradictis conſtat aperte, primo quod Matthæi 18. communitati Eccleſię nulla poteſtas a Chriſto immediate data eſt, ſed ſolum in ſuis ſacerdotibus atque prælatis & maxime in Papa. Secundo conſtat quod de beato Petro & de Papa eius ſucceſſore nulla ibi mentio ſpecialiter fit, etiam ſi concederetur quod tamen non cõceditur quod toti Eccleſiæ vel Apoſtolis in communi congregatis aliquam poteſtatem conceſſit, non tamen ſupra Papam, cuius ſuprema poteſtas illi collata Matt. 16. & Ioan. 21. intelligitur reſeruata. Tertio etiam cõſtat quod recurſum in ſupradictis immediate non ad aliquam Eccleſiam particularem vel generalem nec ad concilium illam repręſentans, ſed ad pręlatum proportionabiliter, & tandem in grauiſſimis cauſis ad ipſum Papam in quo eſt iuriſdictionis ſuprema poteſtas Eccleſiæ ibidem fieri decernitur a domino Ieſu Chriſto.

¶ Quarto poterat etiam tangi difficultas an in hoc capitulo decimo octauo Chriſtus præcipiat correctionem fraternam & iuditialem & ordinem eius pro quolibet peccato proximi vt communiter tenent doctores, an ſolum agat quomodo frater offenſus a fratre ſe debet ad illum habere cum pietate Chriſtiana, & de conſilio dat ordinem correctionis ibidem, vt latius agit Arealo de correctione fraterna. Sed nunc hoc propter breuitatem omittatur.

Argum. 8. ¶ Octauo contra eandem ſecundam partem tertiæ opinionis arguitur, nam concilium generale ſemper intendit actis Papæ & non econuerſo. Ergo eſt ſupra Papam. Conſequẽtia patet quia hoc eſt alterum ſupra alterum poteſtatem habere, & in propoſito nihil aliud intelligitur. antecedens autem probatur. primo. 25. q. 1. c. contra. habetur, contra ſtatuta patrum contendere aliquid vel mutare nec huius quidem ſedis poteſt auctoritas. Et cap. prima ſalus dicitur prima ſalus eſt recte fidei regulam cuſtodire & a patrũ ſtatutis nullatenus deuiare.

¶ Secundo ſpecialiter etiam de ſtatutis humanis factis a concilio idem antecedens probatur per glo. in c. legimus. diſt. 93. vbi ait quod ſtatuta concilij generalis præiudicant ſtatutis Papæ ſi contradicant. Quod etiam conſtat quia ſtatutũ concilij Calcedoneñ. præualuit reclamationi Leonis Papæ ſuper Conſtantinopolitanæ ſedis pręcedentia ſupra Alexandrinam, vt patet in c. antiqua. de priui. & 22. diſt. c. renouantes. Conſuetudo etiam generalis Eccleſiæ, abrogat ſtatutum Papæ Pontificale.

¶ Tertio idem antecedens probatur nam concilium iudicat etiam de Papa & actis eius, vt patet per Aug. Epiſt. 162. ad Glorium & Eleutium & Felicem, &c. Vbi loquens de depoſitione Cęciliani Epiſcopi Carthagineñ. dicit. ecce putemus illos Epiſcopos qui Romę iudicauerunt non bonos iudices fuiſſe: reſtabat adhuc plenarium Eccleſiæ vniuerſale concilium: vbi etiam cum ipſis iudicibus cauſa poſſet agitari, vt ſi male iudicaſſe conuicti eſſent eorũ ſentẽtia ſolueretur, &c. Hæc ille inter illos autem Epiſcopos Romæ iudicantes compręhendit Melchiadem Papam vt ex eadem Epiſtola conſtat. Ad idem eſt c. diffinimus. 22. di. vbi octaua ſynodus generalis Conſtantinopolitana Canone. 21. poſt illa verba ait. ſynodus vniuerſalis cum conueniente reuerentia quamlibet quæſtionẽ de Rom. ſede exortam audire tenetur & in ea proficere: non tñ audacter ſententiam in Rom. Pontificem dicerẽ. Vnde conſtat quod ſententiam diffinitiuam de Ro. ſede cum reuerentia tamen concilium ferre poteſt. Ad idem eſt ẽt ipſe Papa Damaſus, vt habetur inter Epiſtolas B. Ambroſij Epiſt. 79. vbi ipſe Damaſus ait. Cum huiuſmodi fuerit cõcilij Capuenſis iudicium vt finitimi bonoſo & eius accuſatoribus iudices tribuerentur: aduertimus quod nobis iudicandi forma competere non poſſet. Nam ſi integra eſſet hodie ſynodus recte de his quæ veſtrorũ ſcriptorũ ſeries comprehendit decerneremus. Veſtrum eſt igitur qui hoc iudiciũ recepiſtis ſententiã ferre, vicẽ enim ſynodi recepiſtis quos ad examinandũ ſynodus elegit & infra. Vos enim vt ſcripſimus totius ſynodi vice Dei dicernitis: nos quaſi ex ſynodi auctoritate decernere non conuenit. Hæc ibi. Vbi nota quod Papa dicit ſe nõ poſſe de illa cauſa cognoſcere de qua poſſet ſi ſynodus eſſet integra. i. ſi nihil alijs cõmiſiſſet vbi ipſius ſynodi ẽt prouincialis cõmiſſarij deputati ſunt. Ad idem eſt c. ſi duo. di. 79. vbi dr̃ quod ſi duo de papatu contendant concilium eſt iudex eorum, ergo habet iuriſdictionẽ in vtrũq;, ex quo nullus eſt alterius iudex ordinarius quin ſit iuriſdictione ſuperior.

¶ Quarto idẽ antecedẽs probat. qa ſemper a tpe apoſtolorũ fuit vſus Eccleſiæ primitiuę diffinitiones concilij noĩe & auctoritate ipſius vel Eccleſię nõ Papæ facere & declarare, vt patet Act. 15. viſũ eſt ſpirituiſancto & nobis nihil amplius oneris vobis imponere, &c. Itẽ ĩ c. placuit. di. 16.

dicitur

dicitur. placuit huic sanctæ synodo vt confirmata & rata sint. 83. capitula canonũ Apostolorũ. Item in capit. sicut Sancti. & dist. 16. Beatus Gregorius confitens se quatuor Concilia generalia sicut Euangelium tenere subdit causam dicens, quia dum vniuersali sunt constituta consensu, se & nõ illa destruit qui præsumit absoluere quos illa ligant aut ligare quos illa absoluunt. Ecce non dicit quod Papæ sed vniuersali consensu, nec quos Papa ligat & absoluit sed quos illa ligant & absoluunt, vtique per actum iurisdictionis. Item octaua synodus generalis ait. Hoc autem nolentem intelligere photium in obedientem & rebellem anathematizamus, & a tota Ecclesia Catholica fecimus alienum, per datam nobis potestatẽ in spiritu sancto a primo & magno Pontifice nostro & Deo liberatore & Saluatore Iesu Christo. Item in ca. decreuit, dist. 8. dicitur. decreuit Sancta Synodus, & non dicit decreuit summus Pontifex. Item in cap. nimis, de iure iurando, ipse Papa auctoritate sacri Cõcilij non propria præcipit.

¶ Quinto idem antecedens probatur. quia in 8. Synodo legitur quod Zacharias Episcopus contra sententias Nicolai & Adriani summorũ Pontificum dixit. Canon est princeps: & contra illũ agentes nihil faciunt: quod vero contra hunc etiam Papa facit non acquiescimus.

Respon. ad 8. argum. ¶ Ad octauum argumentum respondeo negando antecedens: & ad primam eius probationem ex cap. contra statuta. Dico secundum sanctum Thomam in opusc. 19. contra impugnantes religionem capitulo 4. quod intelligitur quoad ea quæ alias iuris diuini sunt vel naturalis: & sic ẽt dicit glossa ibidem & in capitulo præcedente. sunt quidam. & ad aliud capitulum prima salus. similiter respondetur: insuper quod appellatione patrum ibi principaliter ipse Papa intelligitur cuius auctoritate statuta in Concilio fiũt & robur habent. Item. secundo intelligitur quod Papa sine causa non potest licite contra iusta patrũ statuta ab ipso roborata agere pro arbitrio aut tollere, vt infra. q. 8. habetur: cum quo stat quod Papa sit supra Concilium ea statuens.

¶ Ad secundam probationem antecedentis respond. ad gloss. in capitulo legimus, quod nõ assertiue id dicit: Sed id refert tanquam argumentum contra ipsam, vt patet in capit. nemo 11. q. 3. ad cuius glossam se remittit. Secundo dico qđ est vera de statuto Concilij superuenientis statuto Papę, nam sicut Papa condendo ius contrarium priori illud tollit (vt habetur in capitulo licet. de constitu. lib. 6. Ita etiam constitutio Cõcilij a Papa auctorizati constitutionem ipsius Papæ contrariam tollit. ¶ De vigore autem Concilij Chalcedonẽ. circa sedem Constantinopolitanam dico quod inde non concluditur superioritas vlla Concilij supra Papam sed tolerantia ipsius Papæ. Videmus enim sæpe prælatos cedere multitudini magnatum & subditorum: quamuis si sua potestate vti vellent compescere possent. Immo & de reclamatione Leonis Papę nihil in dictis capitulis habetur, sed potius humilis locutio patrum Cõcilij dicentiũ, petimus.

¶ De vi autem consuetudinis dicitur quod si hæc concluderet Ecclesiam supra Papam, concluderet etiam Ecclesiam supra se ipsam esse: quia statutum vniuersalis Ecclesiæ etiam per generalem ipsius consuetudinem abrogatur. Igitur. Huiusmodi abrogatio non fit potestatiue: sed executiue ex parte Ecclesiæ vel consuetudinis, & negatiue ex parte principis, quia scilicet non cogit neque reclamat vnde & consentire videtur.

¶ Ad tertiam probationem antecedentis ex Augusti. Epistola 162. respon. ibi loquitur Augustinus de recursu ad Concilium habens Papæ auctoritatem ad id: non quidem propter maiorem auctoritatem vel potestatem Concilij simul cum Papa quam solius Papæ: sed propter multas alias causas, videlicet propter exclusionem suspitionis, & pleniorem causæ discusionem, maiorem sapientiam & tractatum personalem maioremq; iudicij solemnitatem, & alia eiusmodi quæ apud iudicium humanum sententiam omni exceptione maiorem reddere videntur. Ideo ex his non sequitur maior potestas Concilij supra Papam, sicut nec ipsiusmet Papæ vel iudicis alterius supra se ipsum, dum ad ipsum plenius informandum vt per se vel per alios causam tractet ab ipso appellatur vel supplicatur. ¶ Et ad capitulo diffinimus, dico quod in illo verbo audacter non solum modus sed ipsum potius iudicium in Papa prohibetur. Nam si solum prohiberet vitium modi iudicandi idest audaciæ & temeritatis, certe non solum respectu Papæ sed alterius cuiuscũque tale iudicium audax & temerarium a Concilio vitandum est. Igitur ibi prohibetur ipsum iudicium Concilij in Papam. Quia est audax & temerarium: sicut quando dicimus quod de occultis cordium nobis non licet temere iudicare: quia scilicet tale iudicium diffinitiuum temerarium & illicitũ est, sic de iudicio Concilij in Papam vbi supra est intelligendum, quod vitium temeritatis incurreret de Papa iudicando: quamuis possit & debeat cum reuerentia audire quęstiones de Papa & progredi in eis vsque ad veritatis cognitionem & intelligitur regulariter, vt per hoc excipiatur particularis casus hæresis aut scismatis in quibus Papa per Concilium iudicari aut deponi potest. De quibus infra quæstione vndecima latius agitur. Et ita hæc auctoritas est potius pro ipsa tertia opinione quæ impugnatur. ¶ Ad aliud Papæ Damasi ex Epistola 79. Beati Ambrosij dico nihil inde haberi contra prædictam tertiam opinionem. Nam Papa ibidem nõ negat potentiam sed formam iudicandi sibi compete-

re posse. Quod inde patet. quia reddens rationem huius non dicit esse impotentiā aut subiectionem, suam sed indecentiam dum ait, hoc autem familiare est principibus. Immo etiam si dixisset se non posse iudicare verum dixisset ad p̄dictum sensum, nec a consuetudine principum recessisset qui ea negant se facere posse quæ indecenter facerent, constat aiunt quod indecens est determinationes Concilij etiam prouincialis soluere, quanto magis Concilij generalis cuius decreta ipsum etiam Papam iure diuino ligāt & naturali non minus quam propria in foro conscientiæ secundum Thom. 1. 2. quæst. 96. artic. 5. quamuis ad pœnam eorum non sint astricti. Vnde & secundum. 25. quæstione prima capitulo confidimus. & alios canones eiusmodi ad Roman. Pontificem præcipue spectat statuta patrum seruare.

¶ Ad capitulo si duo, distinctio. 79. respond. id concedendo quod scilicet Papa incertus subditur Concilio: sed si alter certus & indubitatus esset, vtique de illo Ecclesia non iudicaret sed ipsum potius iuuaret obediendo & antipapam condenando & repellendo. Nos autem de certo Papam semper locuti sumus.

¶ Ad quartam probationem antecedentis ex actu. 15. respond. hic sæpe Ecclesiam statuisse atque fecisse: sed an potestate partium puta illorum paucorum tantum Apostolorum an communitatis per accumulationem in communi, an aliquo alio modo puta a Christo immediate, vt arguentes falso existimant, nihil ibi dicitur. Ideo ex hac auctoritate alijs quæ sequentibus & huiusmodi nec habetur quod Ecclesiam vel Concilium habet a Christo potestatē imme diate: neque habetur quod non habet potestatem mediante Papa: sed solum quod absolute Concilium habet à Christo potestatem, quomodo autem vt diximus ibi non habetur. Et optime potest debetque intelligi quod ratione Papæ solius dicitur concilium integrum atq; perfectum, & immediate a Christo potestatem saltem iurisdictionis habet. Et ad capitul. placuit. eodē modo respondetur, quod auctoritate Concilij vt ibi includitur Papa vel eius auctoritas & ratione eius dicitur id decreuisse. Et ad capitulo sicut sancti respon. dupliciter primo quod ibi Beatus Gregorius non dat pro causa auctoritatem immediate a Christo datam ipsi Concilio, sed vniuersalem consensum ac per hoc etiam præcipue Papæ ipsius, qui in integro Concilio vt dictum est intelligitur. Neque inde etiam habetur nisi quod Cōcilium vniuersale habet potestatem diffiniendi: id quod ratione Papæ maximè verum est, vt ait Caietan. secundo, & melius dici potest quod quoad certitudinem in fallibilitatis in diffiniēdo de fide, & moribus, quāuis per accidens potius Concilij legitimi quam Papæ diffinitioni standum est, ipse etiam Papa illi stare tenetur vti superius. In prima parte huius tertiæ opinionis quæ defensatur dictum est. & de hoc loquitur dictum capitul. sicut sancti. secus quoad potestatem iurisdictionis.

¶ Ad aliud de octaua synodo eodem modo respon. vt ad capitulo placuit, & ad capitulo sicut sancti. Ad capitulo decreuit etiam eodem modo respon. ad capitul. nimis respon. secundum Caieta. quod cum integrum Concilium habeat potestatem vniuersalem quomodocunque id contingat: & auctoritas quæ est ipsius Papæ absolute, & vt propria sit ipsius Concilij pro tūc & vt illi communicata. Ideo sicut quilibet alius de Concilio possit dicere auctoritate sacri Concilij statuo, &c. Ita & a fortiori ipse Papa id dicere potest, cum in hoc alijs deterior non sit. Et ex hoc quod affirmat se id Concilij auctoritate facere, non dicit se aliena, neque negat se sua auctoritate præcipue facere: immo vero se sua auctoritate communicata illi Cōcilio facere affirmat: quia auctoritas integri Concilij de necessitate includit auctoritatem capitis idest Papæ sibi communicatam. Nam licet Concilium etiam auctorizatum a Papa sit quid distinctum ab ipso Papa, sicut Ecclesia alicuius Episcopi a suo Episcopo differt, non tamen oportet quod potestas Ecclesiæ sit alia a sui Episcopi potestate: sed vna & eadem potest esse vtriusque potestas: quāuis diuersimode, Episcopi quidē vt propria, Ecclesiæ autem vt illi ab Episcopo suo communicata. Sic in proposito est de potestate Papæ & Concilij. & ita patet quod per hoc quod Papa affirmat se sacri Concilij auctoritate facere nō ideo affirmat se minorem in auctoritate iurisdictionis saltem intensiue simpliciter: quāuis extensiue & etiam intensiue per accidens aliquo modo id posset concedi vt supra declaratum est. Vnde quia prædicta verba. s. præcipere aut facere auctoritate Concilij in Papa habet speciē minorationis: ideo a sacris canonibus non sunt extensa, sed more similiū locutionum sunt pie & sane interpretationi relicta: & quasi correcta dū Papa in Concilio iam dicit sacro approbāte Cōcilio diffinimus, præcipimus & huiusmodi. Nam approbare commune est potestati, sapientiæ & consensui: nec superioritatem nec æqualitatem potestatis in approbantibus exigit.

¶ Ad vltimum quod in octaua Synodo Zacharias Episcopus legitur dixisse, respondeo quod loquebatur de Canone quatenus continebat aliquid pertinens ad fidem: de quo dictum est quod diffinitioni Concilij ab omnibus etiam ab ipso Papa standum est. Quod si de statuto etiam puro humano id intelligatur: certe contra illud Papa licite agere non poterat neque decebat vti superius ad responsionem Papæ Damasi ex Epistola 72. Beati Ambrosij dictum est, & infra quæstione octaua, nona, decima. latius habetur & ad hoc propositum loquens Zacharias

charias ille intelligitur. Ideo contra potestatem iurisdictionis Papę de qua hic agitur nihil facit.

Argum. 9. Nono contra eandem secundam partem tertiæ opinionis arguitur. Nam in Concilio Constantien. sub Papa Ioan. 23. anno Domini 1415. in eius quinta sessione die 6. Aprilis, sic habetur. Hæc sancta Synodus declarat quod ipsa in Spiritu sancto legitime congregata Concilium generale faciens & Ecclesiam Catholicam repræsentans, potestatem a Christo immediate habet: cui quilibet cuiuscunque status vel dignitatis ēt si papalis existat obedire tenetur in his quæ ptinent ad fidem & extirpationem dicti scismatis, & Ecclesiæ prædictę reformationem in capite & in membris. Hæc ibi. & subiungitur aliud decretum huiusmodi. Item declarat quod quicunq; cuiuscūque conditionis, status, dignitatis etiam papalis, qui mandatis, statutis, seu ordinationibus aut præceptis huius sacræ synodi, & cuiuscūque alterius Concilij generalis legitime congregati, super præmissis vel ad ea pertinentibus factis vel faciendis obedire contumaciter contempserit, nisi resipuerit condigne pęnitentiæ subijciatur & debite puniatur, etiam ad alia iuris subsidia si opus fuerit recurrendo. Hæc ibi, & in cōsilio Basileñ. anno Domini 1431. sub Eugenio quarto Sess. 2. & 3. 18. & 33. Hæc decreta confirmantur & iterum statuuntur. quod quidem auctoritate Martini V. & Eugenij IV. cœpit celebrari, vt habetur in eius præfatione, in cuius 2. & 3. Sessione antequam per Eugenium IV. eius dissolutio tentata esset: & postea in Sessione 18. postquam per ipsum Eugenium IV. fuit reualidatum legitimumque Concilium declaratum, vt in 16. 17. constat aperte supradicta decreta celebrata & confirmata sunt. ¶ Quod etiam supradictum Concilium Constantieñ. validum sit probatur, quia Martinus V. in Bulla condemnationis articulorum Ioan. Vvicleff sacro approbante Cōcilio, &c. Vbi ponens interrogatoria dicit. Vtrum credat quod condemnationes Ioannes Vvicleff, & Ioann. Huss. & Hieronymi de Praga factæ de personis libris & documentis eorū per sacrum generale Concilium Constantieñ. sint rite & iuste factæ, & a quolibet Catholico pro talibus tenendæ, & asserēdæ, hæc ibi. Vnde cum constet quod contra prædictum Ioan. Vvicleff in Sess. 8. & cōtra Ioan. Huss. in Sess. 15. & cōtra Hierony. de Praga in Sess. 21. per ipsum Cōcilium sententia lata fuerit: sequitur quod etiam tunc ante vnionem omniū obedientiarum legitimum fuerit Concilium generale. ¶ Quod etiam supradicta eius decreta de Papa specialiter legitima & valida sint, inde cōstat quia ipse Martinus V. postea in vltima Sessione eiusdem Concilij approbauit omnia decreta ipsius Concilij in materia fidei, quale est hoc, vbi ait Papa, quod omnia & singula, determinata, conclusa & decreta in materijs fidei per præsens Concilium Constantieñ. conciliariter ipse ea tenere & inuiolabiliter obseruare volebat, & nullo vnquam modo contraire: ipsaque sic conciliariter facta approbat & nō aliter nec alio modo. Hæc ibi. ¶ Ex quibus tria colliguntur, primo quod Cōcilium vniuersale habet auctoritatem a Christo immediate & non a Papa, secūdo quod Papa tenetur ei obedire, tertio quod ipsum Concilium habet potestatem coactiuam & iurisdictionis supra Papam dum eum subdit suæ punitioni.

¶ Et confirmatur quia in eodem Concilio Constantieñ. Sess. 8. & postea in dicta Bulla Martini V. sic condemnatur articulus iste, non est de necessitate salutis credere Romanam ecclesiam esse supremam inter alias Ecclesias. Error: si per Romanam Ecclesiam intelligatur vniuersalis Ecclesia, aut Concilium generale, aut pro quanto videtur negare primatum Papæ super alias Ecclesias particulares. Hæc ibi. Ex qua condemnatione habetur quod Concilium vniuersale sicut Ecclesia vniuersalis est suprema Ecclesiarum, & consequenter supra Ecclesiam Romanam quæ est vna earum: ex quo ibi fit differentia inter primatum Concilij & Papæ: & de Concilio dicitur simpliciter quod est suprema inter alias Ecclesias: de Papa autem quod habet primatum super alias Ecclesias particulares.

¶ Ad nonum argumentum tripliciter solet responderi, primo secundum Caietanum in quodlibeto de Papa capitulo octauo & Turrecremata de potestate Ecclesiæ libro tertio capitul. 99. 100. &c. & multos alios doctores. *Respon. ad 9. argum.* Quæ responsio stat in tribus dictis, primo quod illa concilia non sunt legitima nec authentica, nam Concilium Constantieñ. tempore scismatis factum est: & illud eius decretum factum est solum ab existētibus sub obedientia, Ioannis XXIII. ipso etiam absente die 6. April. anno Domini 1415. & postea illi iuncta est obediētia Gregorij XII. die 4. Iulij eiusdem anni in 14. Sess. Postea demum in Sess. 22. die 13. Octobris anni Domini 1416. obedientia Benedicti XIII. illis adiuncta est, & tunc & non ante integrum Concilium generale ex omnibus cœpit esse & Concilij generalis robur habere: & tunc Concilium ipsum tacite emendauit quod prius male decreuerat dum esset in scismate, nam in Sessione 40. ait Papam debere reformare Ecclesiam in capite & in membris.

¶ Concilium autem Basileñ. multo magis dubium est, tum quia non legitime processit contra certum Papam Eugenij IV. illum deponendo, tum quia illa eius decreta non fuerunt vnanimiter conclusa, neq; cum cōsensu legatorum Papę qui illis interesse recusarūt, neq; expectatis oratoribus Castellæ & Angliæ quos in via nouerāt constitutos: nec auditi sunt multi sapien-

tes qui his decretis reclamauerũt & ipsum Cōcilium propter hoc exierunt, vt aiunt Turrecremata, & Caietan. vbi supra. Tum secundo quia hoc Concilium non ab omnibus Catholicis vt legitimum acceptatur, quia non in Hispania & Anglia & alijs prouincijs, & de eo sunt adhuc opiniones inter Catholicos. Tum tertio quia dictus Papa Eugenius quartus quamuis postea in suis Bullis approbauerit dictum Concilium quoad eius inchoactionem, & prosecutionem: numquam tamen eius decreta approbauit, immo illa supradicta expresse reprobauit damnauit in libello qui incipit. Moyses seruus Dei, &c. vt ait reuerendissimus Miranda in sua summa Conciliorum in margine super Sessionem 33. Cōcilij Basileñ. immo & Sixtus quartus in extrauag. graue nimis, de reliquijs & venera. sanctorum. Dicit super immaculatam Virginis Conceptione nihil esse diffinitum per Ecclesiã. Vnde patet diffinitionem dicti Cōcilij Basilieñ. in sess. 36. super hoc non haberi pro diffinitione legitimi Cōcilij: neq; eam vim ipsum Conciliũ habere quoad alia sua decreta pdicta. Itē in Cōcilio Lateranen. 3. sub Leone X. sess. 11. in Bulla. pastor eternus. expresse habetur quod Conciliũ Basilieñ. post eius translationē per Eugenij Papam factam nō fuit nec meretur amplius Concilium appellari, & postea ibidem facta nullum robur habēt. Hæc ibi, de quo & nos superius libro primo in quæstionario q. 43. in fine probationum 6. conclusionis etiam egimus quomodo quoad aliquod valere potest Conciliũ Basilieñ.

¶ Secundo dicit hæc rēspon. 1. Caietani quod illa approbatio Concilij Constantien. facta per Martinum V. in Bulla supradicta intelligitur de illo Concilio postquam plenum atque legitimum esse cœpit ex omnibus tribus obediētijs, a parte nobiliori totum de nominando ne alicui earum faceret iniuriam.

¶ Tertiò dicit quod decreta quæ in materia fidei ipse Papa confirmauit intelliguntur de decretis in materia fidei formaliter tantum: quando scilicet determinatur aliquid vt de fide credendum, vel respuendum tãquam contra fidē, quales erãt articuli condēnati contra Ioa. V Vicleff. & Huss. & Hieronymum de Praga. nō autē intelligũtur de illis decretis quæ in materia fidei materialiter tãtum sunt: quando. s. tractantur res pertinētes quidem ad fidem sed non vt credēdę vel non credēdæ sed alia ratione, qualia sunt pdicta decreta, ideo in pfata approbatione Martini V. non includuntur. ¶ Sed certe hęc respon. quãuis de Concilio Basileñ. bene posset admiti: at vero de Concilio Constantien. non ita: nam quoad illud primum, & secundum dictum scandalosa est nec videtur vera. Tũ primo quia Concilium hoc vti legitimũ habetur in Ecclesia Ro. ab omnibus fere & vt tale veneratur: quia & tēpore scismaticis vbi nullus erat certus Papa legitime potuit celebrari: & ita in principio, medio, & fine eius legitimum fuit vt infra etiam quæst. 6. 411. de hoc agitur. Tum secundo quia eius approbatio facta per Martinum V. de toto ipso Concilio indistinctè loquens & de decretis eius non est cur ad eius partem restringatur, neque per hoc scisma, sed vnio & legitima ipsius Concilij etiam in principio & medio celebratio facta approbatur. Tum etiam tertio quo ad illud tertium dictum, quia dum generaliter approbantur omnia eius decreta non autem tractata in materia fidei: iam nō solum decreta formaliter sed etiam materialiter tantum in materia fidei expresse approbantur. Nam & dum ius non distinguit nec nos distinguere debemus. vt in capitulo solite. de maiori. & opedientia dicitur, & quidem falsum videtur quod nisi Papa diffiniendo dicat se id de fide credēdum aut sub anathemate in oppositum credentes diffinire, non sit hæreticum oppositum tenere, vt supra quæst. 3. in fine argumentorum dub. 2. & 3. latius habetur.

Impugnatio prædictæ responsionis.

¶ Ideo secunda respon. Iacobatij. lib. 10. articulo septimo in responsione ad 25. argumētum primæ opinionis & articul. 6. & libro quinto articu. 16. & aliorum paucorum est quod illud decretum Concilij Constantieñ. non fuit generale pro omnibus concilijs in quacũque materia decerneretur: sed solum particulare pro illo Concilio & in illa materia, vbi de tollendo scismate agebatur. Neque Martinus V. neque alius Papa approbauit nisi ea quæ consiliariter idest a toto Concilio pleno ibi decreta erant, quale prædictum decretum de Papa non fuit sed ab vna tantum obedientia vt supra dixerat. Caieta. Sed certe nec hæc respon. satisfacit, quia supra dictum decretum expresse loquitur etiam de inobedientibus statutis illius & cuiuscunque alterius synodi generalis super præmissis causis & de reformatione morum & alijs de quibus ibi agitur, & ita decretum generale videtur. Respon. 2.

¶ Igitur fit tandem tertia meliorque responsio quod decretum illud est quidem generale pro omnibus Cōcilijs generalibus & pro omnibus causis de quibus ibi loquitur, scilicet in his quæ pertinent ad fidem & extirpationem scismatis & reformationem Ecclesiæ: ita quod si ei tunc non prouideretur esset in perniciem illius, de quibus infra quæstione sexta & decima latius agitur quomodo tunc Concilium generale etiam inuito Papa posset congregari: & eius diffinitioni potius quam Papæ in huiusmodi standum est. Vti superius in prima parte tertiæ opinionis quæ hic defensatur dictum est. In his casibus locum habet & intelligitur decretum illud Constantieñ. & est validum & verum & non in alijs. Et ita tandem respondet Pius Papa Secundus in Bulla. in minoribus. Vbi retractat opinionem quam ante quam Respon. 3.

esset

esse Papa tenuerat quod concilium esset supra Papam, & ita nihil inde concluditur cõtra secundam partem p̃dictæ tertiæ opinionis quę de potestate tãtum iurisdictionis agit, ideo qđ in eodem decreto Constantien. subsequitur de punitione contumatium, debet apte & proportionabiliter intelligi secũdum varias materias & p̃sonas: ita videlicet quod alij oẽs debite puniãtur si non obediãt. Papa autem certus non tñ hæreticus sed alias scãdalosus & nociuus. Ecclesiæ si non sit obediẽs Concilio p̃dicto tunc non quidẽ facto depositionis vel punitionis iurisdictionisq; super eum quæ in Concilio nulla est. Sed verbo tantum reuerẽter quãuis publice reprehendendus est, vt ad Gala. 2. Petrus a Paulo fuit reprehensus: ipsius ẽt abusionibus vt infra. q. 10. prouidere atq; resisti debet. Si autem Papa hæreticus aut scismaticus vel incertus sit, tunc per factum ipsum depositionis quãdo deponẽdus est, & non aliter ante quã deponatur puniri potest, vt de hoc infra q. 11. Latius agitur, & in hac Respon. Caiet. & Iacobatius. Vbi supra cum multis alijs doctoribus tãdem consentire vidẽtur quãuis non satis se declarauerint.

Respon. ad confirmatio. ¶ Ad confirmationem supra positam ex Martino V. Respon. quod illa comparatio inter Ecclesiam vniuersalem & Ecclesiam Rom. aut intelligiẗ cũ suo capite Papa vtrobique: aut sine eo. Si cum Papa: tũc neutra supra alteram est: quia ratione Papæ q in vtraq; includitur, eadẽ quoque suprema potestas in qualibet illarũ est: sed neq; tunc apta ipsius ad se ipsam esset comparatio. Sine Papa vero ecclesia vniuersalis vt totum est super omnia: deinde Cõcilium generale legitimum illam representans esset supra oẽs particulares Ecclesias ẽt supra ipsam. Romanam Ecclesiam sumptam sine Papa, sed tũc nõ esset integra & perfecta Ecclesia vniuersalis neq; Romana sine Papa Capite suo: & ita neq; ipsa Ecclesia Romana dicenda esset alia Ecclesia neque vna Ecclesiarum orbis, neq; simpliciter verũ esset. neque sequeretur quod Cõcilium esset sup. Roma. Ecclesiam. Item ex hoc quod ibidem Papa dicitur habere primatum super omnes Ecclesias particulares, non negatur ipse primatus supra totam Ecclesiam vniuersalem. Sic Respondet Caietan. Iacobatius autem lib. 10. artic. 7. in Respon. ad 14. argum. superaddit quod prædicta condemnatio facta per Martinum V. potius facit pro præfata tertia opinione q̃ hic defensaẗ. Nam illic Papa duo facit. 1. condemnat errorem Vvicleff dicẽtis Ecclesiam Rom. non esse super omnes alias Ecclesias, est enim super omnes alias ratione Papę capitis sui & omnium, Secundo dicit errorem esse si per Romanam Ecclesiam intelligat vniuersalem Ecclesiam vel Conciliũ generale: pro quãto inde videtur sequi alius error negans primatum Papæ supra omnes etiã supra totam vniuersalem Ecclesiam. Hæc ille.

Argum. 10. Decimo cõtra eãdem secũdam partem tertiæ opinionis arguitur. Nam si Concilium potest supra Papam in casu hæresis vti supponitur. Ergo eodẽ iure eademq; ratione potest in alijs casibus in quibus vastaret vel scandalizaret Ecclesiam. ¶ Confirmatur primo, quia Papa tenetur se a scandalo purgare, vti quidam summi Pontifices fecerunt puta Sixtus, Leo, Symachus, & Damasus vt habetur. 2. quæst. 7. ca. auditum. ca. nos si, & ca. omnibus. Et 2. quęst. 4. cap mandastis. Hoc autem. Fieri nequit nisi coram iudice qui sit Papæ superior, scilicet corã Concilio ergo. ¶ Confirmatur. 2. quia Beatus Petrus compulsus est rationem reddere de suo ingressu ad Centurionem, vt actu. 12. habetur.

Respon. ad 10. argum. ¶ Respondeo ad decimum argumentum negãdo consequentiam, non enim est eadem ratio & ius vtrobique. Nam in casu hæresis Papa iure diuino vel statim cadit a papatu, vel incipit cadere, & efficitur minor quolibet fideli, vel potius subijcitur Concilio vt ab eo possit iudicari vel declarari secundum varias super hoc opiniones. Vt infra quæst. 11. Latius habetur. secus in alijs criminibus est.

¶ Ad primam confirmationem Respon. dupliciter. 1. Secũdum Alexand. de alijs, & Turrecre. lib. 3. de Ecclesia. ca. 101. & alios negando maiorem, nam illi Pontifices ex supererogatoria humilitate se ab illis infamijs purgauerũt vt scandalum vitarent: sed non tanquam coram iudicibus ordinarijs vel superioribus id vt subiecti fecerunt. Ad quod facit. ca. nos si. 2. quæst. 7. Secundo modo distinctius quãuis in idem recidat, Respondeo quod licet iure diuino sicut & illi Pontifices fecerunt Papa se hoc vel illo modo corã his vel illis ad scandalum vitandum vt oportet purgare teneatur: non tamen tenetur humano iure. 1. non tenetur formam iuris seruare: sed potest vti libuerit hos vel illos, hoc vel illo modo ad id eligere, & ita illa minor falsa est.

¶ Ad secundam confirmationem ex actuum 11. cap. Respondeo, quod illa compulsio vel disceptatio eorum tantum erat qui erant ex circuncisione contra beatum Petrum, quæ nullam superioritatem sed ambiguam & tumultuariam emulationem presefert, vt patet ibidẽ & act. 15. cap. Item reprehensio Papæ non factis sed verbis reuerenter facta vt oportet licita est etiam subditis, vt Galat. 2. de Paulo supra dictum est. Nec hoc arguit vllam superioritatem. Quanto magis quod in 2. q. 7. ca. Petrus. ipse Beatus Petrus noluit sua auctoritate vti: sed humiliter reddere rationem.

Argum. 11 Vndecimo contra eandem secundam partem tertię opinionis arguitur. Nam, dist. 99. cap. primæ sedis. habetur quod nec ipse Papa appelleẗ vniuersalis, inde ergo videtur quod Beatus Gregor. ea distin. ca. nullus. & ca. ecce. nolens se vniuersalem p̃latum Ecclesiæ appellari non locu-

tus est ex humilitate, vt multi dicunt: sed ex necessitate, quia. s. concilium prædictum ita prohibuit tanquam supra Papam potestatem habens cui vir sanctus obediuit. Et id rationabiliter: qa scilicet plusquam ratio, officiumq; papale exigit illo nomine vniuersalis sibi præbetur, dū supra totam Ecclesiā potestatē habere significat.

¶ Et confirmatur. 1. quia non minus iuris habet Ecclesia in clauibus sibi datis a Christo quam in suis rebus temporalibus. Sed horum dominium maxime immobilium principaliter est in ecclesiæ communitate, cum ipse etiam Papa non sit dominus sed dispensator eorum secundū Tho. 2.2.q.100.ar.1.ad 7. Ergo similiter ecclesia principalius habet claues & potestatem Ecclesiasticam quam ipse Papa.

¶ Secundo confirmatur. quia beatus Petrus & Joannes act.8. tanquam inferiores ab illo Concilio Seniorum & Apostolorum missi sunt, ergo similiter Papa ipso Concilio inferior est.

Resp. ad 11. argum. ¶ Ad vndecimum argumentum. resp. secundum Tho. in opusc. 19. contra impugnantem religionem. c. 4. quod Papa approbans dictum cōcilium prouinciale in cap. primę sedis. ideo se prohibet vniuersalem appellari: non quia non habeat supremam auctoritatem a Christo immediate supra omnes & totam Ecclesiam: sed quia nō pręficitur cuilibet ecclesię particulari vt proprius & specialis Epus vel prelatus illius: quia sic cessarent omnium aliorum prelatorum potestates. Sed hoc non obstante, Papa vere est Pōtifex Ecclesiæ Rom. Et totius Ecclesiæ prelatus vniuersalis, vt habetur in ca. in nomine domini dist. 23. & c. quamuis. dist. 21. & ca. Sacro sancta, dist. 22. & ca. rogamus. 24. q. 1. & alibi sępius sic appellatur. Non tamen vult B. Gregorius sic appellari, propter rationem supradictam, ne. s. videretur velle alijs adimere nomen & potestatem Pontificatus: & ad vitādum huius nominis ambitionem quam aliqui Patriarchæ & Archiepiscopi, Græcorum male affectabant. Ideo humilitatis exemplum illis exhibuit, vt in li. 4. registri, c. 76. vsq; c. 80. constat manifeste. Immo & in primitiua Ecclesia, nomina Episcopi Archiepiscopi & Papæ communia erant, nā oēs hi & Patriarchæ Papæ vocabantur, & econuerso, vt videre est in Epist. S. Cypriani & apud sanctum Epiphaniū hæresi. 68. & apud alios antiquos, & in ca. sane. ver. Item Romanorum. 24. q. 2. Secundum gl. & domini. ibidem. & in c. si Papa. distin. 40. sed non propter hoc suprema Papæ potestas supra totā Ecclesiam ab illis negata est.

¶ Ad primam confirmationē resp. negando cōsequētiam. Quia alio modo & alio iure habetur dnm & ius in bonis temporalibus quam in clauibus. Nā potestas iurisdictionis est, monarchica a Chro collata primo & immediate ipsi Papę in B. Petro, & eo mediante ipsi Ecclesiæ vt supradictum est. Dominium autem rerum est a donatoribus hominibus transferentibus illud in cōmunitatem Ecclesiæ & non in personam Papæ, sicut in Ecclesijs particularibus cōtingit quod in Episcopo suo habent potestatem iurisdictionis non autem dominium rerum suarum.

¶ Ad secundā confirmationem ex actu. 8. respō. quod ex hoc quod quis mittitur ab aliquo, neq; sequitur formaliter missum esse aut procedere ab illo, neq; esse inferiorem illo. Nam secūdum doctores, in primo distin. 15. & 16. Spiritus sanctus mittitur ad extra a se ipso, & filius etiam a se & a Spiritu sancto, & tamen non est a se ipso neq; inferior ipso mittente, quamuis gratia materiæ in diuinis bene valeat, filius mittitur a patre vel à Spiritu sancto ergo est ab illo, vel aliquo modo inferior illo. s. quoad humanitatē. Sed in proposito non valet, Petrus fuit missus ab Apostolis vel a Concilio. ergo est ab illis vel inferior illis, vt dictum est. Vel alio modo secundum Flor. 3. par. sum. tit. 23. c. 3. §. 7. resp. negando antecedens, & consequentiam, nam missio quæ fit per auctoritatem mittentis arguit superioritatē supra ipsum qui mittitur: non autem ea quæ fit per consilium, suasionem aut consensum socialem, qualis fuit ea quæ actuum 8. facta est.

QVAESTIO V.

Vtrum Papa non quidem hæreticus sed alias Criminosus scandalosus & perniciosus Ecclesiæ symoniacus venditor beneficiorum & per legum dispensationes iniquas vastans ecclesiam, possit deponi aut in Concilio puniri.

Respondeo. In hoc triplex est opinio. 1. qđ sic deponi pōt & accusari de hoc si bis aut ter admonitus a Cardinalibus & Epis vel ēt a regibus incorrigibilis adhuc in scandalū & perniciē Ecclesiæ ꝑmanet. quodq; ad hoc faciendū pōt eo inuicto Conciliū generale ꝑ supradictos cōgregari, quādo ad eorū reuerētem requisitionē ipse Papa illud congregare noluerit. Quæst. 5. ¶ Rationes huius opinionis sunt illæ q̄ inferius in argumētis cōtra tertiam opinionē subsequentem tanguntur atq; soluūtur. Hanc opinionē tenēt, Panor. in c. significasti. de Electio. & in ca. proposuit. de concess. præben. & c. quoties de symonia. & in c. sicut. de iure iurando. Et in defensione cōsilij Basileñ. & Pet. de Anchar. in tract. scismaticis, & Ludouicus Pōtanus in cōsil. 523. & Mathesill. in additionibus ad dñm Ant. de But. in 5. Charta. Et Felin. in c. nihil. de ꝑscriptio. & Alexandrinus in c. in summa dist. 17. quamuis in cap. si Papa distin. 40. postea oppositum sensit. Item Dominicus in dicto capit. si Papa. Item Bald. in c. olim, de rescriptis, vbi ēt latius de hoc agit. Itē Decius in cōsil. 151. columna 3. & multi alij Canonistę cum Ioanne de Imola in cap. proposuisti. de concess. præben.

Et Petrus

Et Petrus Cameracē.in tractatu de potestate ecclesiastica,in nona charta. Vt etiā refert Iacobatius vbi infra. Item hanc opinionem tenent multi theologi,& Almayn de potestate papæ,& Ocam in dialogis, & pręcipue in errores contra Ioan.22.c.vlt. Et expressius Gerson in 1. par.de auferibilitate papæ. & contra Petrum de Luna in dist.22.contra 22.articulos eius.

¶ Sed hæc opinio nō est tuta:& forte neq; vera: & maxime his tēporibus periculosa est,vbi Lutherani contra sanctam sedem Apostolicam furiose debaccantur, & per rationesque in 3. opinione habentur efficaciter impugnantur.

Opinio.2. Opinio secunda aliquantulo modestior est, quod si papa sit ita scandalosus & incorregibilis quod generaret scandalum fidelibus circa fidē, non quidem prædicando aut docēdo pertinaciter hæresim,nā de hoc esset idem iudicium ac si hęreticus esset,de quo infra.q.11.agendum est: sed si solum sua mala vitā scandalosa & incorregibilis existat: ita quod sæpius monitus quotidie peius viuit, ita quod generat suspitionem apud fideles quod male sentit de fide non credens esse peccatum id quod sic scandalose & incorrigibiliter agit,aut quod nō est iudicium vel alia vita atq; punitio post mortem. Tūc ergo & non in alio casu citra hæresim dicit hæc opinio quod ex quo per suum factum notorium papa redditur de fide suspectus,prius monitis a supra dictis in prima opinione,potest & debet interrogari quomodo sentiat de fide, & an sētiat supra dicta esse peccata, & aliam vitam atq; iussu dei iudicium:nam ad dignitatem suam papalem spectat ea declarare. Et ad hoc potest cogi p reges vel per Imperatorē qui sunt fidei defensores,vt inuenitur 25.q.1.c. satagendum. Quod si papa respondere & se declarare noluerit:tunc si reuerēter requisitus noluerit Conciliū congregare, poterunt Reges cū Cardinalibus & Episcopis illud eo inuito celebrare: & ibi Concilium ipsum contra illum tanquā de fide suspectum procedere potest cogendo vt de fide respondeat. Quod si noluerit,imponatur illi purgatio,vt 2.q.1.c.1. Et secundum iura decernitur:: quod si se adhuc purgare vel emendare noluerit: tunc contra ipsum tanquam de fide suspectum procedi potest etiā illum deponēdo, secundum c.excommunicamus.1.de hæreticis.& eodem tit. lib.6.c. cum contumacia. Et ratio huius opinionis est. Quia par est a fide exhorbitare, & alios verbo:vel exēplo,a fide deiicere.2.q.7.c. quis ex vobis, alias. cap.Paulus.

¶ Hanc opinionem tenent Ludouicus in consi. 523.& Rossellus in sua monarchia tractatu secundo de forma eligendi papam, charta.9. & in tractatu Concilii,in quæstione, Vtrum sentētia papæ præualeret sententiæ Concilii,col.20.dicens etiam ad hunc sensum esse glossam in c. si papa.dist.40.pro hac opinione.&.capit.fina. distin.30. Et hoc idem tenet Egidius in eodem c. si papa. cum quibusdam aliis. & Iacobatius vbi infra dicit hanc opinionem esse probabilem quamuis in ea non permaneat.

¶ Dicitq; hæc opinio quod licet papa nō ligetur iuribus supradictis & aliis eiusmodi agentibus contra contumaces tanquam contra de fide suspectos:ex quo est supra omne ius positiuum: ligatur tamen ratione & iure naturali illorū iurium præsupposita fide. Secundum notata in c. 1.de probationibus.& iure diuino subiicitur Cōcilio ratione hęresis de qua se suspectū reddit,vt de hoc infra.quæst. 11. latius. ¶ Sed certe neq; hæc opinio videtur sicut nec prima propter easdē rationes. Et quia nisi in casu proprie & verè hæresis manifeste & nō solum præsumpte papa non habet superiorem in terris,vt infra in tertia opinione hoc latius probatur. Alii autem etiam prælati ex quo habet superiorem in terris vtiq; possunt de omnibus criminibus etiam præsumptis iudicari. Et ad hoc videtur expressè. c.si papa.dist.40.& ibi glossa. Nunc autem pertinacia in quocūq; alio peccato ab hæresi propriè sumpta, puta in adulterio, symonia. &c. non facit propriam hæresim sed præsumptam. vt infra in responsione ad primum argumentum cōtra tertiam opinionem habetur. Et contingere potest quod papa non vere hæreticus quamuis incorregibilis & suspectus esset: & ita periculose verus papa deponeretur, vt inferius in tertia opinione sequenti probatur.

Ideo est tertia opinio in qua tādem standum est,quod verus & indubitatus papa,excepto crimine propriè hæresis & scismatis quod verā & propriam hæresim habet annexam, pro nullo alio crimine quantumcunq; scādoloso & Ecclesiæ pernicioso & pro nulla alia causa potest etiā in Concilio deponi: quamuis ibi denunciari & moneri, reuerenterq; reprehendi a Concilio & Regibus & Cardinalibus possit & debeat. *Opinio 3.*

¶ Probatur tripliciter. Primo, quia nullus nec ipsa vniuersalis Ecclesia neq; Concilium illā representans habet potestatem supra papam:neq; ipse potest ab aliquo iudice ī terris iudicari siue puniri pro quocūq; crimine vel causa quacūq; excepta propria hæresi & scismate eam annexā habēte, vt patet ex supradictis in quarta quæst. præcedente,secundum cap.nemo.c.aliorum c.facta.&c.nona.q.3. & c.licet.de electione.& c.tantum.& c.nunc autem. dist.21. & c. si papa.dist. 40.& secunda.q.7.c.oēs.& 6.q.1.c.oēs.& tandem in c.eiectionem.dist.79.vbi sic dicitur. Eiectionem summorum pontificum sibi soli dominus reseruauit.& ibi vide glossam. & in capit. si quis pecunia.dist.79. *Ratio.1.*

¶ Nec obstat primo dicere quod prædicta iura intelliguntur regulariter, excepto quando papa cōmittit in Ecclesiam eam scandalizando, tunc enim nō debet gaudere suo priuilegio. secundum

cundum c. Suggestum. de decimis. & ibi gl. Hoc inquam non obstat. Quia ibi loquitur de priuilegio concesso a superiore alicui loco vel personis. Hic autem non est priuilegium superioris, sed lex ordinaria a Christo statuta id papæ Vicario eius concedens, non personæ sed dignitati papali: quæ non nisi per ipsum Christum reuocari vel destrui potest.

¶ Nec obstat. 2. quod mutata qualitate personę mutatur & mens cõcedentis illi eam potestatē: vel potius reuocata intelligit̃ illa potestas. l. sicut Cornelius. ff. de solut. & c. quemadmodum. de iureiurando Hoc inquam non obstat, quia potestas papæ a Christo nõ est concessa cum tali cõditione etiã tacita: neq; id probari potest sed potius oppositum, vt infra in respon. ad tertiũ arg. ad tertiam eius confirmationem habetur.

¶ Nec obstat tertio, quod sicut ex dictis iuribus solũ habetur quod nulla ꝑsona particularis potest ius dicere in papã: non autem excluditur; Ecclesia vel Concilium generale. Hoc inquam non obstat, quia ibi generaliter ẽt Concilia expresè declarantur non habere potestatẽ iudicandi papam, vt cõstat in dicto cap. nemo. q. 3. vbi dicitur quod nec ab omni clero & populo potest iudicari, & in c. nunc autem. 21. dist. expresè loquitur de Concilio. & in c. eiectionem. dist. 79. vt superius eius verba referuntur.

¶ Nec obstat quarto, quod iudiciũ Cõcilii vniuersalis Ecclesiæ, non hominũ sed ipsius dei est, & ita ꝑ dicta iura nõ excluditur, vt patet in omnibus Conciliis quorũ gesta a Spiritu sancto dicuntur, & actu 15. c. placuit Spiritu sancto & nobis &c. & Leo papa in epistola. 28. ait Cõtra paternorum canonum & Spiritus sancti statuta in Cõcilio Niceno, non potest quis vllis suffragiis adiuuari. Hoc inquã non obstat, quia non est iudicium dei immediate de quo supradicta iura loquũtur: sed mediate. i. mediante ministerio & iudicio hominũ in Cõcilio quamuis a Spiritu sancto specialiter directo & illuminato, de quo omnia Cõcilia locuntur: sicut & absolutio sacerdotis dicitur iudiciũ dei. 11. q. 3. c. nemo. & de pœn. dist. 1. c. verbum. & ibi gl. & de consecratio. dist. 4. c. aliud. c. quomodo. Quia auctoritate dei id facit sacerdos cuius minister est. Illud autẽ Actu. 15. speciale & immediatum iudicium siue decretum fuit Spiritus sancti, sicut & alia quæ Apostolis facienda reuelauit. A quo decreta differunt & iudicia Conciliorum nostrorum quę sunt hominum immediate vt dictum est.

Ratio 2. Secundo principaliter idem probatur. Nã cũ supradicta iura expresè & generaliter dicant quod exceptą hæresi, pro nullo alio crimine papa iudicari aut deponi potest: & nullum ius specialiter aliud excipiat aut concedat. Igit̃ nec nos excipere debemus. Secundum. c. solitæ. de maiori. & obed. & glo. ibidẽ. & in cap. consuluisti. q. 5. Si dicatur quod iure diuino vel naturali ꝑdicta exceptio facta est vt argumentis inferius probatur. Contra quia ibidem in responsionibus ostẽditur quã insufficiẽter probatur intẽtũ, quodq; nullum ius ad idem sit. Itẽ etiam si adhuc id probabile esset: at vero cum non sit certũ sed opinatum quod iure diuino vel naturali fieri debeat prædicta exceptio; vtiq; fieri nõ deberet nisi vbi doctores fere omnes sicut in casu hæresis eã exceptionẽ approbarent. Nam in dubiis, maxime vbi periculum est agendi contra ius diuinum, ẽt si oppositæ opiniones essent æque probabiles: tunc tutius & certius eligẽdum est, vt in c. iuuenis. de sponsalibus. habetur. Nunc autem in casu præsenti periculũ est agendi contra ius diuinũ, spoliando verum & certum papam sua possessione quam cõstat habere. Et æque aut magis probabile quam oppositum est quod id fieri nõ potest, vt ex dictis cõstat atq; dicendis: ergo id fieri nõ potest. ¶ Quod & confirmatur primo. Quia sicut doctores simul & Ecclesia cõmuniter dicũt in casu matrimonii quãdo de eius validitate dubitatur. in c. dominus. de secun. nuptiis. & ca. inquisitioni. de senten. excõm. & per totum titulũ de restitut. spoliat. quod nullus est expoliandus a sua possessione, quousq; de iustitia vel iniustitia causæ constet sufficienter. Ita ergo similiter in hoc casu depositionis papæ dicendũ est: quia eius cum Ecclesia matrimonium est spirituale, vt in c. inter corporalia. & c. de trasla. episcop. & 7. q. 1. c. sicut vir. de hoc latius habetur. ¶ Quod etiam secundo confirmatur. Quia si in casu prędicto papa criminosus deponi posset: certe doctores frustra laborarent quærẽdo alia remedia quibus prouideretur Ecclesiæ quãdo papa citra hæresim esset perniciosus eidem, si certum esset quod poterat deponi. Igitur si id dubium & incertum, vtiq; & periculosum est dum oppositũ est probabilius, ac perinde fieri nõ potest. Nam & qui amat periculum peribit in illo. Eccle. 3. & ad Ro. 1. Non sunt facienda mala vt veniant bona, nedum vt mala caueantur.

¶ Quod & tertio confirmatur. Nam in casu hæresis dubium est, vel saltem nõ est certũ sed opinatum quod Cõcilium possit deponere papam, vt patet infra. q. 11. Ergo a fortiori in casu aliorum criminum citra hæresim idẽ magis dubium est aut incertum: & per consequens tutius tunc est eligendum: maxime vt diximus dum ipsum ęque aut magis probabile est, vti superius. lib. 2. de ignorantia q. 3. latius habetur.

Tertio idem probatur. Quia nusquam legitur quod certus & indubitatus papa non hæreticus nec scismaticus pro aliis criminibus quantumcunq; scandalosis & perniciosis Ecclesiæ, aliquãdo depositus aut punitus fuerit ab aliquo legitimo Concilio: quãuis ibi fuerit accusatus, purgatus & reprehensus, & aliter circa hoc prouisum sit. Vt patet dist. 21. c. nũc autem. de Marcellino Papa idolis thurificante cum scandalo Ecclesię, Ratio 3.

licet

licet ex metu id fecerit. Nam si tempore scismatis in Concilio Constantien. fuit papa depositus non fuit propter periurium aut aliud crimē: sed q̄a verba quædā hæretica dixerat quæ illud scismа nutriebāt: & nec certus & indubitatus papa erat. Quāuis Rossellus in sua monarchia quoad hoc aliter dixerit. Similiter si Hēricus Imperator deposuit Benedictū. 9. & duos alios summos pōtifices & fecit eligi Clementū secundum, vt legitur in chronicis Romanorū: hoc ideo factum est quia illi scismatici erant & scisma fouebāt in Ecclesia nec erāt papæ indubitati. Item quid facit ad rē vbi de iure quæritur, si Imperator ille de facto id fecit violenter? si neq; a Cōcilio iuridice neq; legitime id factum est. Igitur si nunquā ab Ecclesia neq; ab vllo legitimo Concilio id legitur factum esse: constat id fieri non posse. Nā in rebus fidei morum & sacramentorū hoc argumentū validissimum est. In simili casu vel causa contingēre nunquam factum est. Ergo nec fieri licite pōt. Nam periculose & illicite fit quod sine auctoritate aut ratione sufficiēte vel manifesta vel exēplo ipsius Ecclesiæ, in re dubia vel periculosa & magni momēti fit, vti superius ꝓbatū est. Ideo enim Damasus Papa in epistola. 3. tollendos censuit cor episcopos quia nō habēt fundamentum in Euangelio, vt ibidem late prosequitur. Ad quod etiam facit glo. in c. peruenit. dist. 93. & c. consuluisti. & c. monomachiam. 2. q. 4. & c. hanc. 10. q. 1. & c. amputato. 25. q. 1. & ca. contra morē. dist. 100. & textus ipsius c. inter corporalia. de translatione episcop. id dicit expressè. Itē dist. 21. c. nunc autem. Item hoc eodem argumento expressè vtitur B. Thomas, 2. 2. q. 10. artic. 8. & 12. ad probandum quod nec infideles violenter ad fidem trahendi sunt: neq; paruuli eorum ipsis inuitis baptizandi sunt. quia inquit, Ecclesia nunquam hoc facere consueuit, sed generaliter id potius facere prohibet. dist. 45. c. de Iudęis. & c. qui syncera. & c. quid autem. vbi dicitur. Noua & inaudita est ista prædicatio quæ fidē verberibus exigit, &c. Ergo similiter de papæ depositione prædictum valet argumētum. Id quod expressè etiam in proposito habetur in 8. synodo generali. actione 7. vbi referuntur & approbantur decreta. Adriani Papæ dicentis. Romanum Pontificem de omnium Ecclesiarum præsulibus iudicasse legimus: de eo vero quenquam iudicasse non legimus. Hæc ibi.

¶ Hanc opinionem expressè tenent beatus Thomas in 4. dist. 19. q. 2. & Florent. 3. par. sum. titu. 23. c. 5. & tit. 24. c. 2. & Palude cum Caiet. in quolibeto de Papa. lib. 3. c. 98. & seq. & in c. si Papa. dist. 40. vbi & dicit Hugonem de Sancto Victore, & Alexandrum de Ales, Bonauen. Richardū, & theologos communiter tenere hanc opinionem. Et de iuristis Vlricus in sum. lib. 6. tractatu. 3. c. 15. 17. & Imola in Clementina. Ne Romani. de electione. col. 17. & Panor. in ca. graue. de præbendis. quamuis alibi & sępius tandem tenuerit oppositum, cū prima opinione supra posita ibi videatur. Item Inno. in c. ex parte. de verborum significatione. & Ioan. Andr. & Cardi. & Hostien. in c. proposuit. de concessione præbēde. & Archidy. & do. Anto. & Alexandrinus ibidē. & in c. si papa. dist. 40. & glossa in cap. si quis pecunia distinctione. 79. & in c. electionem. eadem dist. & in c. 1. de renunt. lib. 6. & in cap. si papa. dist. 40. expressè dicens, quod papa notorie criminosus & perniciosus Ecclesiæ accusari quidē potest, deponi autem nisi pro vera hæresi non potest. Hæc. ibi. Quāuis aliqui male dicant glossam ibidem tenere primam opinionem quod. s. deponi potest. Item Ioan. Parisinus de potestate Papæ & Rossellus in sua monarchia tract. 2. cū hac tertia opinionē tandem sunt: quāmuis iste Rossellus paulo inferius ibidem vel sibi contradicens vel potius se ipsum limitans cum secūda teneat opinione suprapositа. Deniq; hāc tertiā opinionem tenent Iacobatius, lib. 9. artic. 12. & Syluester tit. papa. q. 4. q. 15. & tit. Concilium. q. 3. & innumeri alii doctores vtriusq; iuris. Ideo autem nos tantam turbam doctorum recensere curauimus, tum vt hanc opinionem communem esse probaremus: tum etiam quia vt nos latius in alio nostro tractatu de ignorantia. q. 3. egimus cæteris paribus auctoritas plurium grauiorumque doctorum opinionem magis probabilem atque necessario in fide moribus tenēdam facit.

Arg. 1. Argumentum primum contra hanc tertiam opinionem arguitur quincuplicitet. Primo quia secūdum omnes papa hæreticus potest in Concilio deponi, quamuis in modo sit varietas opinionum. Sed incorrigibilis, pertinax, & maxime si simul scandalosus Ecclesiæ sit post debitas monitiones in quocunque crimine sit contumax & de hæresi suspectus & hæreticus præsumptione iuris & de iure: contra quam non admittitur ꝓbatio. vt habetur dist. 38. c. si qui sunt. & dist. 45. c. sed illud. & c. fina. de pœnis. & ca. ad apostolicæ. de sententia & re iudicata. lib. 6. & glos. ibidem. & in c. nouit. eodem tit. & talis punitur vt hæreticus si se non purgat sufficienter & emendat. c. excommunicamus. 1. de hæreticis. & capit. cum contumacia. eodem tit. lib. 6. & de purgatione canoni. Ergo similiter de papa dicendum est quod depositione puniri potest.

Respon. ad 1. arg. ¶ Ad primum argumentum respon. negando consequentiam. Nam propter hanc hæresim tātum præsumptam vel propter suspitionem hæresis huius, qualem facit incorrigibilitas & contumacia vt probatum est, papa iudicari non potest neq; deponi, neque puniri neq; ad purgationem cogi, vt supra q. 4. in respon. ad decimū argumentum dictum est: nisi pro propria hæresi proprie & strictè sumpta, aut quando de illa vehementer suspectus esset. Ius autem commune positiuū oēs alios, non aūt ipsum papā ligat aut compre-

cõprehendit qui supra ipsum ius humanum est.

Arg. 2. Secundo ad idem arguitur. Nam si papa in casu prædicto deponi non posset, hoc esset primo quia non habet superiorem in terris a quo iudicari & puniri posset, vt dicunt iura superius allegata. Aut secundo, quia ratione scandali aut nocumenti maioris posset pro hæresi non pro aliis criminibus puniri atq; deponi. Aut tertio, quia non reperitur lex quæ talem exceptionem a iure diuino siue communi faciat aut concedat, vt. s. papa pro talibus criminibus aut perniciosus Ecclesiæ, deponi possit, sicut de hæretico reperitur. Sed nihil horum obstat quin deponi possit. ¶ Nam non primum, quia scilicet non habet superiorem, quia eadem ratione non posset pro hæresi propria iudicari vel vllo modo deponi, quod tamen non conceditur ab ipsis doctoribus de hac tertia opinione. ¶ Neq; secũdum obstat, scilicet ratione scandali & nocumenti maioris in crimine hæresis quam in criminibus aliis. Nã si esset hæresis oculta non noceret papa nisi sibi ipsi, nec alios scandalizaret, maxime si ipse hæreticus ocultus dumtaxat esse vult & in publico recte docere & recte regat Ecclesiam, quia sua sic interest qui solum tenet hæresim Lutheranã quod papa nullam habet potestatẽ in Ecclesia. Et tamen iste hæreticus ocultus si probari posset aut si suspectus sit potest iuridice accusari, iudicari, atq; deponi secundum cõmuniter doctores in c. si papa. dist. 40. & c. in fidei fauorem. de hæret. lib. 6. Ergo etiam propter alia crimina scãdalosa & Ecclesiæ perniciosa. ¶ Neq; tertiũ obstat quod. s. non reperitur in iure talis exceptio sicut de hæresi reperitur. Probatur dupliciter. Primo, quia ipso iure diuino & naturali ea exceptio facta est. Nam pro saluando toto corpore Ecclesię, etiam ipsum caput Iesum aut putridum cauterizandum est. Et ipso iure cuilibet personæ & reipub. licitum est se defendendo ligare & occidere inuasorem iniustum etiam papam furiosum cum moderamine inculpate tutele. Ergo a fortiori ipsum papam deponere quando aliter Ecclesia siue Concilium sibi ab eius nocumento prædicto cauere non potest. Hæc consequentia dupliciter probatur. Tum primo Matth. 18. Si oculus tuus, id est quantumcunq; nobile principaleq; membrum sit scãdalizat te erue eum & proiice abs te. & 2. q. 7. c. sicut, 2. & 24. q. 3. c. ecce autem. vbi dicitur. Ne effectus caput populi alios exẽplo suæ perditionis interficiat. & 11. q. 3. c. ita corporis. dicitur, Ne positus ad gubernationẽ populorum efficiatur ruina multorum. & Galat. 5. Vtinam abscindantur qui vos conturbant. & 1. ad Corinth. 5. Si quis nominatur auarus, fornicator. &c. Cum huiusmodi, nec cibum sumere, & auferte malum. s. hominem de medio vestrum. Tum secundo probatur illa cõsequentia. Quia per concessionem factam papæ & legem generalem quod in papa sit suprema potestas & a nemine possit iudicari, non derogatur lex alia naturalis. sed potius salua intelligitur & excepta tam de defendendo se ipsum cõtra inuasorem, quam etiam quod ipsam reipub. Principem perniciosum ipsa respublica deponere & abiicere possit quando aliter per industriã humanam sibi prouidere nõ potest. Nam & hac ratione B. Tho. 2. 2. q. 10. art. 8. & 12. & Duran. & Palu. aliiq; doctores in 4. dist. 4. & Richar. dist. 6. & Soto. dist. 5. q. 1. art. 10. tenent, infideles cogi non posse ad fidem & baptismum suscipiẽdum, neq; ipsis inuitis paruulos eorum esse baptizandos: quia præceptum diuinum de prædicando Euangelium & fidem & de salute animę proximi procuranda intelligitur saluo iure naturali, ne. s. per hoc alicui in persona vel rebus ad se pertinentibus vlla vis aut iniuria fiat. Ergo similiter in proposito debet intelligi suprema papæ potestas, vt dictum est.

¶ Item secundo probatur illa exceptio. Quia reperitur facta iure canonico pro criminibus aliis scandalosis. Immo & sine crimine pro vitando scandalo reipubl. vt patet in c. nisi cum pridem. de renunt. vbi ratione magni scandali episcopus cogitur renuntiare. & in c. presbyterum. & aliis cap. de cleri. ægrotan. & c. 1. de corpore viciatis. sacerdos deponitur. & in c. episcopus. dist. 47. & c. si quis episcopus, & c. de his, & c. 1. dist. 50. & c. tantum Daniel. dist. 81. propter vsuram & alia crimina scandalosa episcopus deponitur secundum iura. Igitur similis exceptio propter eãdem causam scandali intelligitur facta de iure in ipso papa scandaloso & pernicioso: quia ipsa ratio maioris scandali & nocumenti totius Ecclesiæ, magis in eo militat vt dictum est. Nam & secundum, l. quæ de tota. ff. de rei vendi. eadem ratio de toto ad totum quæ de parte ad partem est. Item quod illa exceptio de papa scandaloso & Ecclesiæ pernicioso sic de iure canonico patet, quia vt habetur in c. translato, de constit. cum similibus, deficiente lege expressa pro aliquo casu, sufficit argumentum vel iudicium sumere a simili, vbi est eadem ratio, & in c. exempla. de fide instrum. habetur, quod deficientibus legibus & auctoritatibus recurrimus ad exempla. Nunc autem legimus in chronicis Romanorum Papã Christophorum & Benedictum. 5 & 9. & Greg. 6. & Ioan. 12. depositos esse propter alia crimina ab hæresi: & in Cõcilio Constantien. tres alii depositi sunt. Item secundum glo. in c. si quis pecunia. dist. 79. si coniugatus eligitur in papam valet electio: sed si vxor ad vouendum continentiam induci non potest, tunc papa debet renuntiare papatum vt sic possit reddere debitum vxori sine scandalo Ecclesiæ Rom. vt in cap. licet. de electio. quod si nollet renuntiare deponendus est per Concilium secundum aliquos doctores. Nota. cum Mathesil. in additionibus ad tractatum. do. Anto. in 3. charta. Item Felinus in c. 2. de præscri-

scriptio.col.3.dicit quod ratione scandali vitandi si duo sint ad Papatum electi Concilium potest vtriusque electionem quassare, vt etiam ait gl.in c.fin.dist.63.& in c.si duo.dist.79.quæ gl. secundum Felinum, intelligitur etiā si alterius electio teneret:alias cōsideratio scandali nihil operaretur.Item 3. Reg.2.summus sacerdos Abiathar fuit depositus per Salomonem quia cū Adonia conspirauit: & tamen etiam in illa lege veteri summus sacerdos eiusque potestas erat a deo immediate instituta, vt cōstat Exodi.28.29. capit. sicut nunc Papalis dignitas atq; potestas. Ergo similiter potest saltē a Concilio Papa deponi pro alijs ab hæresi criminibus scādalosis & perniciosis Ecclesiæ.

Respon. ad 2.argum. ¶ Ad secundum argumentum, quod ceteris fortius videtur respon. ad maiorē quod ratio quare pro alijs criminibus ab hæresi Papa deponi aut puniri non potest est illa prima & tertia ratio simul quæ in dicto argumento tāgitur, quia scilicet non habet superiorem in terris, & Christus in hoc nullam fecit exceptionem. Et ad argumentum quod fit quod scilicet eadem ratione nō posset propter hæresim deponi. Respon. secundum doctores tenentes quod Papa eo ipso quod hæreticus pertinax est, est etiam ipso iure diuino papatu priuatus,conceditur consequentia:& Concilium non priuat sed iudicialiter declarat esse priuatū:& hoc est deponere declaratiue & executiue non autem potestatiue.Secundum vero tenentes quod non est ipso facto iure diuino vel humano priuatus suo Papatu:tūc negatur consequētia:nec est eadē ratio vtrobique. Nā in casu hæresis Papa vel efficitur minor quolibet fideli vt ita Concilium habeat potestatem super eū,vel ipse Papa cogitur dare potestatem Concilio supra ipsum vt illū iudicet, vel potius iure diuino in eo casu eā potestatē habet,vt infra.q.12.latius, quā in alijs criminibus non habet.¶ Ad minorē autē vbi dicitur quod iure diuino & naturali fit exceptio vt pro salute totius corporis etiā caput cauterizetur & pro reipublicæ defensione ipse ēt Papa vim faciens occidatur.Respon.concesso antecedēte negatur illa consequentia, quod ergo similiter Papa deponi possit a Concilio.Et ratio est duplex.Prima secūdum Caie.quia sine capite suo corpori salus esse nō potest bene autē sine alijs membris.Sed hęc ratio non valet, quia licet sine aliquo Papa ipsum corpus Ecclesiæ simpliciter esse aut viuere spiritualiter non possit sicut nec corpus humanū sine suo capite naturali:at vero ad tempus sine hoc vel illo Papa(dum mortuus vel alias legitime depositus est)Ecclesia esse potest. Ideo secunda ratio negandi consequentiam & potissima est,quia supra Papam nulli nec ipsi Ecclesiæ Christus potestatē dedit. Inde ēt ille auctoritates Matt.18. ad Corint. & alia iura allegata quoad hoc in alijs a Papa non in ipso locum habent & intelligūtur,vt puniri & deponi possint per suos superiores qui id valēt in ipsos exercere,vti superius.q.4.in responsione ad septimum argumentum latius dictum est. ¶ Quo non obstante dico ēt quod quilibet & a fortiori ipsa Ecclesia se defendere potest a Papa inuasore eiusq; deuastatore illi resistendo eo modo quo infra quæst.10.plenius habetur. Potest etiam vim vi repellere cum moderamine inculpate tutelæ, ipsum furiosum ligādo & forte etiam occidēdo ipsum inuasorem dum aliter contra eius violentiam suæ vitæ aut pudicitiæ aut integritati prouidere non posset : non tamen per viam iurisdictionis neq; ipsius iurisdictionis actum in illum valet exercere:ac ex consequenti neq; Conciliū potest illum deponere:quia hoc iurisdictionem & potestatem atq; requirit quam supra Papam non habet. Sicut etiam subditus se suamq; pudicitiam defendendo licite forsam potest suum regem iniuste inuadentem cum debito moderamine occidere:non tamen per viam iurisdictionis ipsum occidere aut punire aut regno priuare potest. Nam licet quoad ipsum factū sit malus occidere quam depōnere Papam vel Regē: non tamen quoad modum:quia hic actus iurisdictionis est,illic autem non.¶ Si dicatur: quid si non aliter quam per Papæ depositionem potest Ecclesia sibi prouidere? Dico & ego quod illud medium tanquam illicitum alias & iure diuino sibi prohibitum capere non potest: sed ad Deum & alias vias iuste defensionis pro remedio recurrendum est,vt infra q.10.latius agitur.Sicut & mulier,quæ contra maritum tiranice sua persona abutentem bonaq; sua & suæ domus simul dilapidantē non aliter potest sibi prouidere:non ideo potest illum occidere veneno, aut ratione aut salute priuare : quia media hæc siue remedia alias illicita aut iure diuino sibi prohibita sunt : sicut etiam fornicari non posset vt seipsam à morte liberaret. ¶ Si dicatur etiam quod non est illicitum sed iure diuino & naturali concessum cuicunque reipublice suum principem perniciosum suaq; auctoritate in ipsius reipublice perniciem abutētem deponere atq; punire : iam ad hoc supra quæstione quarta in responsione ad quartum argumentum dictum est magnam esse differentiam inter Papam & alios principes seculares qui a suis republicis suam immediate potestatem habent. Ius etiam naturale hoc alijs communitatibus concedit contra vel supra principes suos : id quod simul & ius diuinum respectu Papæ denegat Ecclesię. Ibi videatur quomodo etiam nullum ius naturale derogatur ex hoc quod perniciosus Papa deponi aut puniri non possit.

¶ Ad secūdam probationē quod illa exceptio iure canonico facta est, vt in c.nisi cum pridem. &c.resp.negando consequentiā, neq; enim est simile de Papa & de alijs p̄latis & sacerdotibus.

Nam

Nam isti omnes habent superiorē qui eam punitionē & ius in illos qui iuri cōmuni subduntur possit exercere: Papa autem minime. Itē in eorū depositione non est par periculum, quod tamen in Papæ punitione vel depositione est, vti ex. ca. ita dominus. distinct. 19. & ca. si papa: dist. 40. dictum est. Sed neq; in pęnis ab identitate rationis semper valet argumentum. quia de reg. iur. Odia restringi. &c.

Nota. ¶ Ad ca. translato: & ca. exēpla. resp. negādo maiorē quoad exempla. Nā non per exempla maximè particularia sed per generalia quæ legi ęquiualent & eam interpretantur & per leges iudicandum est, maxime in foro Ecclesiæ, sm glo. in c. de quibus. dist. 20. & Turrecre. ibidem. & l. nemo. C. de senten. & interlocu. omnium iudicum. §. sed licet. Vbi enim est lex aut ratio, non attenduntur exēpla particularia: quia sæpe deficiunt saltem in aliqua circunstantia. c. sana. dist. 9. Ideo ab his exemplis non valet argumentum, vt ait glo. in c. monomachiam. 2. q. 4. nisi forte in foro conscientię pro vitando peccato, secundum glo. in auth. vt omnes obediant iudi. §. 1. Conceditur autem illa maior quoad rationis idētitatem, secundum dictum. c. translato. Sed minor ibi subsumenda negatur, quod scilicet in nostro casu huius quæstionis non sit lex expressa: est enim quod nisi propter hæresim puniri aut deponi non possit: quia non habet superiorem in terris neque iudicem, vti superius probatum est. Item non est eadem ratio in Papa & alijs prælatis inferioribus. Quia & maius detrimentum Ecclesię sequitur ex Papæ depositione vt ex supradictis facile constat. Et ad exempla ibi subsumpta de illorum pontificum depositione respondeo quod illi non erant pontifices certi & indubitati de quibus tantum hic agimus: aut si aliqui erant, tamen de facto violenter & non iure neque legitime ad instantiam imperatorum depositi sunt, vt de Liberio Papa constat & de alijs sanctis pontificibus qui tiranice depositi martirio sunt coronati. De Ioan. XII. constat quod violenter de facto depositus est ēt si malis artibus pōtificatum obtinuerit, vt Vincētius in historiali. li. 25. c. 85. & Turrecr. de Ecclesia. li. 3. c. 103. latius referūt.

¶ Ad glossam autē in c. si quis pecunia. de Papa vxorato, respondeo quod ibi non dicitur quod propter hoc possit deponi, imò & Mathesil. ait quod si Papa habet vxorē & ipsa non potest induci ad vouendum continentiam: Papa tenetur illi reddere debitum vel cedet papatui: nō dicit quod cogetur cedere aut quod deponetur Insuper. Io. Anto. in c. licet. de elect. col. 7. dicit. quod reddet debitum & erit Papa: quia nō repugnat papatui sicut nec sacerdotui vt patet in Gręcis. Multi ēt volunt quod electio facta de Papa notorie vxorato non retractetur sed vxor priuetur suo iure petēdi debitum. De quo Alexandrinus in d. c. si quis pecunia. distin. 79. facit. Eusebius in historia Ecclesiast. li. 6. c. 21. dicens quod sanctus Fabianus vxoratus in Papam electus est, sed factus Papa reliquit vxorem in hoc consentientem, & vterque martirio coronatus est.

¶ Ad Felinum in cap. 2. de præscrip. de duobus electis in Papam, dico id solum esse verum antequam alter eorum admittatur & recipiatur in Papam, simul & quando constare non potest sine scandalo vter eorum sit verus Papa & cuius electio bona atque canonica est. Secus autem quando alter eorum iam receptus & certus Papa habitus esset: tunc enim deponi non posset, nec oppositum dicit glos. quamuis Panormitanus & Felinus de suo dicant quod glossa sic intellexit quod scilicet esset deponendus.

¶ Ad vltimum ex. 3. Reg. 2. respondeo quāuis aliqui dicant quod Salomon in illo facto peccauit: alij quod illa fuit volūtas dei, secus in Papa. Melius tamen dicamus negando cōsequentiam: quia non est simile, nam pōtificatus ille veteris legis & summus pōtifex eius quāuis esset a deo immediate institutus vt rex Saul atq; Dauid: nō tamen habebat claues regni cælorū, neq; virtutem & potestatem supernaturalem ad supernaturales effectus vt noster pontificatus habet in lege gratiæ. Ideo sicut illa potestas pontificalis & pontifex poterat instituti a synagoga, exceptis aliquibus actibus & ceremonijs figuratiuis, nisi Deus pręuenisset vt ait Victoria in 1. relectione de potestate Ecclesiæ. q. 3. proposi. 6. & q. 4. ita poterant sacerdotes illi deponi. Sicut de rege Saule & Dauide, sup. q. 4. in resp. ad quartum argumentum dictum est. Immo, & secundum Abulen. 3. reg. 2. c. 28. 31. & Turrecre. de potestate Papæ. lib. 2. c. 96. ad quartum. & in decreto, dist. 93. c. obediētiam. q. 2. ad secūdum. secundum B. Tho. lib. de rege & regno, & Bonauen. in 4. dist. 24. in gl. literali supra magistrū. Pontificatus ille inferior potestate regia & illi subiectus erat: sicut & Aaron erat subditus Moysi: & de Eleazar constat. nu. 27. & in libris regū significatur. Quod ēt expresse ait Burgen. in additionibus ad Nico. Lyr. super id 1. Pet. 2. Vos genus electum regale sacerdotium. Ideo nō ait regnū sacerdotale, vt Exo. 19. olim dicebatur. Igitur quia reges pontificibus veteris legis superiores erāt nil mirum si ex legitima causa illos punire atq; deponere possent: nō sic ī statu legis gratię: vbi neq; reges neq; ipsa Ecclesia neq; Conciliū illā representans supra Papā ius dicere possunt.

Tertiò ad idem arguitur, nā Matt. 8. dicitur. Arg. 3. Si Ecclesiam non audierit sit tibi tāquam ethnicus & publicanus, idest, incorrigibilis per excōmunicationē eijciatur a' cōmunicatione fideliū, & habeatur vt infidelis. secundū glo. ibidē. & in c. omnibus. 24. q. 1. & ca. quemadmodum. de iureiuran. & Panor. in c. nouit. de iudicijs. Hoc autem generaliter dicitur de omnibus etiā de ipso Papa sine vlla distinctione, secundum glossam

ordin. Ergo etiam in ipso Papa locum habet, vt scilicet pp incorrigibilitatē scādalosam & perniciosam Ecclesiæ eijciatur,& deponatur. ¶ Et confirmatur primo, quia in epistola Clementis Papæ ad Iacobum fratrē domini habetur quod B. Petrus dixit illi. Si mundialibus curis fueris occupatus: non poteris quæ ad salutē pertinent plene omnibus distinguere: & ex eo fiet vt tu tanquam qui non docueris quæ ad salutē pertinent deponaris:& discipuli per ignorantiam pereant. Hæc ille. Ergo a fortiori pp incorrigibilitatem perniciosam Ecclesiæ est Papa deponendus. ¶ Confirmatur secundo, ex Ioan. 15. Si quis in me non manserit mittetur foras.&c. & Matt. 5. Si sal euanuerit ad nihil valet vltra nisi vt mittatur foras, id est, deponatur & conculcetur ab hominibus. ¶ Cōfirmatur tertio. Quia Papa non accepit potestatem in destructionem sed in ædificationem Ecclesiæ. 2. Cor. 10. & 13. c. Non habemus potestatem indestructi. &c. Et qui committit in legem non gaudet beneficio eius. C. de iure delib. l. scimus. & ff. quod metus causa. l. isti quidem. & c. quia frustra. de vsuris. Facit etiam ad hoc quod mutata qualitate personæ cui est commissa potestas mutatur & mens committentis. l. sicut Cornelius. ff. de soluti. sicut etiam iuramentum atque promissio non valet. c. quemadmodum. de iureiur. & c. nequis. 22. q. 2.

Resp. ad 3. arg. ¶ Ad tertium argumentum respondeo, quod id Matt. 18. Dic Ecclesiæ, intelligitur, id est, prælato si habet superiorem: sin minus ipsi Deo relinquatur, & talis est Papa, imò & ibidem de Papa vel de beato Petro Christus specialiter nihil locutus est neque vlla eius mentio fit nulla etiam potestas Ecclesiæ communitati ibidem collata est, vti superius q. 4. in respōsione ad septimum argumentum latius declaratum est.

¶ Ad primam confirmationem & epistolam beati Clementis respondet Caiet. in apologia. c. 27. quod illa non est authentica. Sed hæc responsio non placet, quia ex illa epistola multa ponūtur in decreto quæ ab Ecclesia probantur & auctoritatem habent apud doctores cōiter, vt patet in c. si inimicus. dist. 93. & c. te quidem. & c. sicut. 11. q. 1. Ideo secundo & melius respondeo quod ibi non dr̄ vt tu deponaris a Concilio, sed deponaris tm̄, & intelligitur, id est, puniaris a Deo. Quod inde patet, quia B. Anacletus qui illi successit idemq; docuit in electione. dist. 97. quasi idem declarans ait. Electionem summorum pontificum sibi solus Deus reseruauit, vt scilicet ipse solus puniret Papam qui sua abuteretur potestate. Item tertio B. Petrus non loquitur ibi diffiniendo vel statuendo sed hortando ne Deo permittente Papa male suum officium exercens deponatur vel puniatur de facto ab hominibus per violentiā. Item quarto potest intelligi proportionabiliter vel accommode in casu suo, videlicet ne deponaris a Cōcilio in casu quo propter hæresim pertinacem Papa deponi potest. Ideo subsequitur, tanquā qui non docueris quæ ad salutem pertinent, id est, si male docueris hæresim vnde discipuli decepti dispereant.

¶ Ad secundam confirmationem ex Ioan. 15. & Matt. 5. eodem modo respondeo sicut ad epistolam B. Clementis, quod tripliciter bene pōt intelligi et si ad Papam accōmodentur illæ auctoritates quæ generaliter de omnibus loquuntur.

¶ Ad tertiam confirmationem ex. 2. ad Cor. 10. & 13. respondeo, quod illud intelligitur quo ad exercitium & finem potestatis, quia scilicet non est data ad eum finem vt ea quispiam abutatur, neque licite illa quis abuti potest, neque potest obligare per iniusta sua præcepta, vt infra q. 7. habetur. Non tamē pp abusum statim caret illa potestate: neque sub hac cōditione sed cum tali modo vt non male sed potius bene sua quisque etiā Papa vtatur potestate illi collata est. Alioqui per quodlibet peccatum mortale etiam ipso facto ante condemnationem & depositionem iudicialem perderetur: id quod hæresim continet pauperum de Lugduno & sequacium. Igitur Deus contulit Papæ alijsq; prælatis & sacerdotibus imò & omnibus hominibus suam cuiq; potestatem atque potentiam ad bonum & malum obiectiuè, non tn̄ finaliter ad malum: quia videlicet eā dedit qua benè & malè agere possent: non tn̄ vt malè sed benè finaliter agerent. Sicut cōiter dicunt Doctores in 2. dist. 44. quod Deus dedit homini potentiam peccandi vel ad peccandum non tamen vt peccaret. ¶ Ad illud autem ex C. de iure deli. l. scimus. respondeo, quod hoc priuilegium ne Papa possit ab aliquo iudicari siue deponi datum est illi a Deo, non quidem personę sed dignitati papali: ideo non habent locum prędictę leges quæ de priuilegio dato personæ vel loco loquuntur. Facit c. si diligenti. & c. significasti. de foro compet. ¶ Ad aliud quod mutata qualitate personę mutatur mens concedentis ex. l. si cum Cornelius. &c. Respondeo primo, quod id intelligitur quando sub conditione saltem tacita talis qualitatis personæ aliquid illi committitur: secus si non sub illa sed sub modo tantum, vt proximè de omni potestate atque potentia Papę & cuilibet homini data a Deo dictum est, qui ab ęterno scit quales omnes futuri erant. Secundo, illa lex loquitur de hominibus ignorantibus futura vel absentia siue latentia, quando etiam homo ipse habet facultatem ad hunc actum pendentem a voluntate ipsius mandantis vel committentis, vt est dominus constituens procuratorē: & talis non est Ecclesia quæ semel electum Papam reuocare non potest, nec id a sua pendet voluntate.

¶ Si replicetur ex Ieronymo in cap. audacter. 8. quæst. 1. dicente, quod licet Saul fuisset electus a Deo: tamen propter peccata sua iam Deus illum pro rege non habebat. Ergo similiter Papa

nite electus propter incorrigibilitatem perniciosam Ecclesię corā Deo:& per consequens apud Ecclesiam a Papatu depositus est.Respōdeo negando vltimam consequentiam. Nam esse depositum coram Deo vel apud Deum non est illum esse regno Papatu aut eius iure vel potestate priuatum sed est esse indignū ea potestate,quodq; propter hoc etiam Deus ab æterno decreuit illum ab ea deponere per mortē opportune : sicut & fecit cum Saule qui a solo Deo per mortē de regno depositus est,cum quo stat quod interim apud Ecclesiam suā habeat potestatē : neque ab ea deponi possit,sed a solo Deo vt dictum est.

Argum. 4. Quarto ad idem arguitur. Nam deficiente superiore in terris qui iustitiam faciat licitum est cuilibet sibi ius dicere. dist. 1. c. ius gentium & glo.ibidē.& Inno. in c.olim.de restit.spol. Vnde & ſm c.1.de mili. vassall. qui contumax est, in vsu feudi. vassallus potest dūm iniuste sua retinentem depredari in defectu iustitiæ.Ergo similiter Concilium potest sibi ius dicere Papā perniciosum deponēdo in defectu iudicis in terris. ¶ Et confirmatur. Quia si Papa perniciosus pōt in Concilio accusari,ergo & deponi si non emendatur vel debite purgatur,& pōt cogi,vt se compurget.Consequentia patet.Nam ad quid prodesset eius accusatio nisi debita eius punitio vel purgatio vel emendatio ab illo exigatur vel in eū exerceatur. Antecedens aūt probatur ſm gl. in c.si Papa. dist.40. ponente duos casus in quibus Papa potest accusari. Primo, in hæresi proprie dicta.Secundo,in præsumpta,qualis est incorrigibilitas & cōtumacia,ſm doctores cōiter: alias neque glossa neque textus sibi cōsonarēt.

Respon. ad 4.argum. ¶ Ad quartum argumentū respondeo quod antecedens solum verum est ad hūc sensum quod potest bona sua defendere vim vi repellēdo ſm ius naturale, & ea iniuste detēta potest occultè sibi recuperare : aut etiam publice & violenter capere quando sunt certa & manifesta & iniuriosè detenta & nullus est iudex qui commodè iustitiam faciat. Potest etiam sibi recompensam facere quando debitum liquidum & certum est cum debitis alijs circunstantijs quæ a Doctoribus communiter feruntur. Non tamē per viam vindictè aut iurisdictionis potest quis sibi ius dicere & potestatem exercere in alium pro delicto puniendo nisi superior eius sit. Et ita consequentia nihil valet. Cum quo stat quod Papæ pernicioso aut perniciosa percipienti Ecclesia resistere pōt,vt infra.q.10. de hoc latius agitur. ¶ Ad confirmationem respondeo, etiam si concedatur antecedens de quo latius infra.q.6. habetur,negatur consequētia. Nam accusatio vel denuntiatio prodest ad multos effectus,vt inferius.q.6. explicantur, negatur autem quod Papa possit cogi ad se purgandum: quāuis iure diuino ad id teneatur,vt supra.q.4.in responsione ad decimum argumentum dictum est.

Argum. Quinto ad idem arguitur. Quia in sacrā scriptura non inuenitur expressum quod Papa magis pro peccato hæresis quam pro alio crimine deponi possit. Ergo relictum est interpretationi Doctorum & canonum Ecclesię dispositioni,sicut & alia quæ indeterminata sunt. Et sicut Bonifacius Papa in sua epistola decretali,licet Gratianus ex inaduertentia dixerit illum martirem fuisse,in c.si Papa.dist.40. expressit casum hærésis:ita & casus criminis scandalizantis & vastantis Ecclesiam si sit incorrigibilis Papa excipi potest, vt scilicet pro eo deponi possit, vt glossa ibidem sentire videtur.

¶ Et confirmatur. Quia qui potest in maius potest in minus, vt habetur in c.ex parte. 3.de decimis. Sed Concilium potest iudicāre Papam de maiori crimine hæresis ipsumq; pro eo deponere. Ergo & de minore aut pro minori alio crimine Ecclesiæ pernicioso.

Resp. ad 5. arg. ¶ Ad quintum argumentum respondeo negando consequentiam. Nam licet in sacrā scriptura sic expressum non sit: est tamen quod pro sola hæresi sit euitandus & declinandus hæreticus quilibet iam declaratus sine vlla exceptione: vt infra q.11. & constat. 2. Thessal.3. Subtrahatis vos ab omni fratre ambulāte inordinate, & non ſm doctrinā quā acceperūt.& 2.ad Cor.6. Nolite iugū ducere cū infidelibus :quæ enim societas lucis ad tenebras? &c.& 2.Io.2. Si quis hanc doctrinā non affert nolite eū recipere in domo nec ei aue dixeritis. & ad Titum.3. Hæreticum post vnā aut alterā correptionē deuita.Hæc aūt vitatio non pōt commode fieri nisi per hæretici depositionē & alterius capitis aut Papę substitutionē qui cū corpore Ecclesiæ cōiret & virtutē influat spiritualē vt constat.Inde ergo solius hæretici Papę infertur depositio. Quare non est verum quod hoc relictū sit interpretationi Doctorū,& canonū statutis vel Ecclesiæ dispositioni : nisi sicut explanantibus aut declarantibus : quō ēt articuli fidei relicti sunt Doctoribus & canonibus sacris & Ecclesię declarationi,non autem eius constitutioni aut editioni.Nam articulos fidei declarare nō mutare nec de nouo instituere possunt Doctores & canones Ecclesiæ.Ita & legē hanc diuinā de Papæ dispositione declarare nō mutare aliquid addēdo aut subtrahendo possunt. Illis aūt auctoritates. 1.ad Corint.&c. iam supra in respōsione ad ſm argūm dictum est non de Papa sed de alijs fratribus esse intelligendas. ¶ Ad confirmationem respondeo, quod illa maxima non est semper vera pluries loquēdo,tam de actu quam de obiecto quam de effectu : nisi vbi minus includitur in maiori quoad actum, vt qui potest tria potest ēt vnum tantum portare. Quod patet.Nam qui potest in actum maiorem scilicet intelligere,non potest in minorem, scilicet odorare neque palpare vt de angelis liquet. Similiter visus qui potest in obiectū maius puta

lucidum

lucidum non pôt in minus puta sonum. Virtus quoq; generatiua hominis pôt in effectũ maiorem.i.hominem.Homo.n.generat hominem:nõ tñ pôt generare leonem,neq; formicam. Si aũt illa maxima ciuiliter intelligatur siue moraliter vt in dicto cap.ex parte sub alijs verbis inducitur,f.cui concessum est maius,minus quoq; concessum esse videtur: tunc intelligenda est cæteris paribus.Non.n.Archiepisc. possunt in monachos exemptos,quãuis possint in Episc.sibi suffraganeos,quia non sunt cætera paria.Sic in ꝓposito cætera paria non sunt.Nã in crimine hæresis,quod maius est,subiectum.i. Papa mutauit statum Christianitatis: in alijs autem criminib. minorib.in eodẽ statu Christianit. permanet.Et ita ex parte criminis in hæresi,alijsq; criminib. cætera paria non sunt.Ex parte aũt maioris, vel minoris effectus,aut potestatis ipsius iudicij minor est falsa:quia maius est iudicare Papã in statu Christianitatis existentem de adulterio , aut symonia etiam scandalosa, & perniciosa, quam ipsum iam à Christianitate ruẽtem de hæresi iudicare:quia in primo attigitur superior gradus status,quam in secundo, vt constat. Sic respondet Caietan.in quodlib. de Papa cap.27.

¶ Sed vtrũ Papa deponi possit propter alias cãs non criminosas , puta si sine vlla redemptionis, siue remedij spe captiuus , si aut amentiam perpetuam incurrat, aut si nulla sit spes pacis Eccl. & obediẽtiæ fidelium,& huiusmodi,nisi per Papæ depositionem, vel renuntiationem , & alterius electionem videatur. Caiet.vbi sup.cap.16. 18. vbi de his latius agit .

QVAESTIO VI.

Vtrum Papa non hæreticus, sed alias criminosus incorrigibilis, scandalosus, & perniciosus Ecclesię posit propter hoc in Conc. accusari , aut denũtiari & tunc Conc. eo etiã inuito congregari possit .

Dictum 1. RESP. per quatuor dicta,quorũ primũ est. Quod si crimen Papæ est ita notoriũ, & nociuũ Eccle.& ipse sæpe admonitus à procerib. Eccl. manet adhuc ita incorrigibilis, quod inde iã imminet valde probabiliter ruina Ecclesię siue fidelium circa fidẽ,puta quia fideles illum imitãtes credunt se licitè agere , ꝙ illicitum est:tunc vtiq; pôt accusari, vel denuntiari apud Concil. non vt puniatur,vel deponatur, sed vt ibidẽ melius,& efficacius corripiatur, & eius abusionib. & periculo prædicto obuietur, vel Ecclesiæ catholicæ prouideat.Et ad id, pôt Concil. generale congregari ẽt eo inuito eo mõ, quo inferius habetur. ¶ Ratio horum est quia potentes prouidere , ne iacturam imminentem in fide patiatur Ecclesia ex quacunq; causa prouenientem, dũ Papa id non facit, vtiq; diuino iure tenẽtur, & maximè prælati, & reges, & card. & illi omnes,q sunt primores Eccl.vt habetur in cap. sit rector dist.43.& ca.aduersitas.§. cũ verò 7. q.1. sicut & filij suę matri in extrema,vel ẽt in maxima necessitate prouidere tenẽtur.Faciũt ad hoc oẽs rõnes sup. inductæ.q.4. in argumentis contra 3.opinionem,quæ quoad hoc tm̃ sunt efficaces . Faciunt ẽt oẽs doctores oium opinionũ , q̃ superius eadem.q.4.& 5. referuntur, vti de hoc ẽt Iacoba. tandem lib.8.art.1.& 2.& lib.4.ar.2. vbi supra plenissimè agit.

¶ Sed vtrum hoc ẽt sit verum qñ non in periculum fidei , sed morum tm̃ Ecclesiæ generaliter redundat præfatum crimen Papæ notorium , & perniciosum,quia.s.fideles benè vident,& manifestè ex fragilitate, vel cupiditate, vel ex alia cã id Papam committere scientes esse malum: neque propter hoc aliquis cogitur peccare, aut errare:tunc non est tam certum quod possit Concilium inuito Papa congregari , & ibidem ipse accusari . Nã variæ in hoc sunt doctorũ opiniones . Probabilius tñ tenetur cõiter quod sic qñ per id vastantur mores, & leges Ecclesiæ , puta per exorbitantissimas,& symoniacas passim legum dispensationes,& ad plura beneficia indignis notoriè collata:& qñ per alia eiusmodi vniuersaliter vastatur Ecclesia: quodq; idem iudicium sit qñ in moribus,sicut quando in fide periclitatur Ecclesia.Nã & fides ad mores, rectũque cultũ Dei ordinatur: & ad salutem vtrumq; necessariũ est. Ideò dicunt, ꝙ ẽt tunc inuito Papa concilium pôt congregari,vt proximè dicetur , vt Ecclesiæ periculo prouideatur, nam licet sponsa inuito suo sponso seipsam ornare,& decorare non possit:pôt tñ suã honestatẽ tueri, & se vestire ne nuda,& turpis sit,& appareat & sibi cauere ne ẽt à sponso deturpetur. Ad quod facit,quod hac de causa congregatum legiṫ Cõciliũ Episc. Italiæ, Romæ fauente Imperatore contra Ioan.12.quia venator,& lubricus incorrigibilis, & scandalosus erat Ecclesiæ. Quod,& laudat Torrecrem. assertor dignitatis Papalis, in sum.de Eccl.lib.3.ca.10.Facit ẽt epist. Ermisdæ Papæ ad Episc. per Hispaniam constitutos, dicens.Difficile est, vt cuiusq; cor si prauis cogitationibus induretur in se patiatur culpandus fieri,cum nouerit se iudicium concilij subiturũ. Et ita tenet ẽt Siluestrina,tit.Papa q.4.& Victoria in 3.relectione de Papa,& concil.propo.23. & Card.in cap. solitè, de maio. & obe.nota.23. & Egidius in cap. licet de electione charta 23. & in ca.si Papa dist.40.vbi ipse, & Iacobat. lib. 8. art.3. latius de hoc agunt.Similiter hoc tenẽt doctores de prima opinione superius q.4.& 5. recitati.Itaq; hæc opinio, vel sententia communis doctorum est,& tandem Alaba de Concilijs par.1.cap.2. resoluit. ¶ Sed quomodo tunc tale Concilium generale congregabitur ? dicunt vbi supra Egid. & Iacobatius lib.8.art.1.& 3. & li. 4.artic.1.& lib.3.artic.1.& 2. 3. 14. & Siluester

titu. Concil. q. 4. & tit. Papa. q. 15. alijq; doctores ꝙ prius Papa reuerenter requirendus est à Cardinalib. & Regib. vt Conciliũ cogat: ꝙ si noluerit: tunc ipsi, vel ẽt Episc. de diuersis prouincijs interueniente Imperatoris, vel Regum fauore, & auctoritate, ẽt Papa inuito ad effectum tantum prouidendi periculo Ecclesiæ, & abusionibus Papæ, vt proximè dicetur Conciliũ possunt congregare: quãuis Caietan. in hoc contradicat.

Dictum 2. ¶ Secundum dictum est, ꝙ tale Concil. generale in casu prædicto quãuis legitimum, non tñ integrum, siue perfectum est, ob defectum auctoritatis, & consensus Papę ipsius. Ideo solum põt ibidem Papa accusari, vel potius extraiudicialiter denunciari, & reuerenter reprehendi, atq; moneri, vt vel sic cõfusus efficacius emendetur: nõ tñ põt deponi, neq; vllo modo à Concil. puniri, neq; eius potẽstas limitari, vt sup. q. 4. & 5. & infr. q. 7. q. 8. habetur. Secundò in eodẽ Concilio põt tractari, & prouideri qũo prędictis abusionibus Papę resistatur, ẽt inuocato brachio sæculari imperatoris, & principum Ecclesiæ ad remedium illius. Quod certè absq; Papæ punitione, & coactione, & potestatis eius limitatione multipliciter fieri põt, ẽt impediendo, & puniendo, participes in scelere: Et ita per indirectum erit causa correctionis ipsius Papæ, vt de his latius infra q. 10. agitur. Et consequenter põt ibi à Concil. fieri declaratio, ꝙ idest peccatum, & dispẽsatio fieri non põt, vt infra q. 9. habet. Consonat Turrecr. in decr. dist. 17. c. 1. art. 3. Itaq; licet non sit cã sufficiens celebrandi Concil. ad Papam deponendum vel puniendum: est tñ ad tractandũ de causa ipsius, & ad prouidendum Ecclesiæ de remedio. Videmus. n. quod Cõcilium cognoscit de causa electionis Papæ, vt in ca. si duo, dist. 79. & tamen ipsa electio ad Cardinales tantum spectat, vt in ca. licet de elect. Tenetq; sententia lata per Concilium contra Papam quoad Ecclesiã militantẽ. Similiter licet homo nõ separet quos Deus coniungit, & sunt legitimè copulati: Ecclesia tamen cognoscit, quando matrimonium est dubium, & per eius sententiam illi possunt separari, & ea sententia valet in foro Ecclesiæ quousque de eius errore constet: tunc. n. illa sententia reuocabitur. Sic in proposito, & forte ẽt à fortiori de causa Papæ, & Concilij dicendum est. ¶ Sed notandum, vt diximus quod quia id, Concilium nondum perfectum est: inde in alijs causis, siue negotijs, nisi in supradicto negotio, & pertinentibus ad ipsum, se intromittere, aut disponere non potest sine Papę consensu, vel auctoritate: quia non est nisi, vt congregatio quædam constituens potestatem quandam ex ipsis tantum congregatis constitutam ad defensã, & remedium Ecclesiæ. Ideo vt dictum est nullã maiorem potẽstatem habet. In quo Siluest. in titu. Papa. q. 4. & Caiet. in quodlib. de potestate Papæ c. 16. cõsonat expsse, & alij de doctorib. sup.

¶ Tertium dictum est. Quod in omnib. his cauẽdum est. primò, ꝙ quantũ fieri põt semper seruetur illibata auctoritas Papæ, & cũ debita eius reuerentia oĩa fiant. Secundò maximè cauendũ est scandalũ, tã in ipso Concil. congregãdo, q̃ in mõ ibid. procedẽdi, & postea exequẽdi: ne tunc, vel post scismata fiãt, & alia incõmoda, q̃ ex huiusmodi Cõcilijs contra voluntatẽ Papę cõgregatis facilè possunt suboriri. Ideo dũ his incommodis sufficienter prouideri non posset melius esset Concilium non cogi, sed alias, vt infra q. 10 habetur prouidere. Dictum 3.

¶ Quartũ dictũ est, vt ait Iacobat. li. 8. ar. 4. quod tunc crimen Papę dicitur notoriũ scandalizans Ecclesiã, qñ post aliquot monitiones Card. vel principum, adhuc ipse Papa sua crimina prosequitur, ita ꝙ apud prælatos, & proceres Ecclesiæ ẽt si sint sæculares pro maiori eorum parte, qui possunt interesse Concilio tale crimen notoriũ. & scandalosum est; quãuis. n. non scandalizentur oẽs fideles Ecclesiæ, quia vel non vidẽt, vel quia ignorant, vel non credunt dicentib. Papam id cõmisisse: at verò si apud supradictos magnates Ecclesiæ notorium, & scandalosum est, tunc dicitur totam Ecclesiam scandalizare. Qđ inde probatur. Qđ Ecclesia capitur pro prelatis eius, sicut Matth. 18. Dic Ecclesiæ. secundũ glo. ibid. & Chrisost. & habet. 7. q. 1. ca. scire debes. & doctores cõiter & Ephes. 3. Vt inotescat principibus, & potestatib. per Ecclesiã. i. per Apl̃os prædicãtes secundũ glos. Item concil. dicitur Ecclesia secundũ Panor. in ca. significasti. de elect. & Act. 15. Placuit oĩ Ecclesiæ eligere viros, &c. & in concil. Niceno in simbolo fidei dicitur, ꝙ oppositum dogmatizantes anathematizat catholica, & apostolica Ecclesia: vbi concilium appellatur Ecclesia. Itẽ Ecclesia capitur pro maioribus in Eccl. tam clericis, quã laycis. 3. Reg. 8. Rex benedixit oĩ Ecclesiæ Israel & 1. Paral. 29. Locutus est Dauid ad oẽm Ecclesiam. Ita etjam cõmuniter dicitur factũ ab Eccl. ciuitate, vel regno, vel aliquo collegio. l. cõitate, ꝙ factum est à maiorib. vel à maiori eius parte. c. 1, de his, q̃ fiunt à maiori parte, ca. si igitur habetur, & dicitur factum ab Ecclesia vniuersali, quod fit à Cõcilio generali) vel à maiori parte eius.

¶ Nota ẽt ꝙ notorium facti de quo agimus dicitꝰ ꝙ nõ dubitatur à populo, vel à maiori eius parte secundũ Vinc & Calder. & do. Ant. in ca. vr̃a. de cohabi. cleri. & mulie. vel ꝙ oẽs sępè vident, vel videre possunt ẽm Bald. in auctẽ. ꝙ locum. q. vlt. C. de collat. & do. Ant. in repetitione. ca. vr̃a vbi supra, & propriè dicitur in facto permanẽte vel continuato. ¶ Pernicies aũt Ecclesiæ tunc dicitur qñ eius leges, & mores passim vastantur, & violantur per exorbitantes dispensationes legum, & indignas beneficiorum prouisiones notoriè, & cõmuniter factas, & huiusmodi, de quibus infra q. 9. & 10. latius exemplificatur. Dictum 4.

QVAE-

QVAESTIO VII.

Vtrum Concilium possit limitare potestatem Papæ, eius leges, & statuta tollendo, vel impediendo: aut non obediendo, & faciendo quod à cæteris Christianis non obediatur eisdem.

Propositio. RESP. quod non: nisi sit lex alias intolerabilis, vel peccatum, aut iniustitiã cõtinens. Sed legi, & mandato Papæ, etiã si durum sit nec cõueniens consuetudini regionis obediendũ est. Et rõ est, qa in potestate iurisdictionis Papa est super Concil. vt supra q 4. probatum est. Facit. l. prospexit. ff. qui & à quibus, & dist. 19. ca. in memoria, & ca. contra morem, dist. 100. ¶ Et hoc quod diximus quamuis durum præceptum sit, &c. est verum maximè in his, quę ad cautelam peccati, vel ad punitionẽ criminis ordinantur, vt ait Archid. in ca. sicut, dist. 15. & Dñicus in ca. in istis. ea. dist. & Card. Alex. ibidem, & Turrecr. in decreto, dist. 4. ca. ideo. art. 2. latius agit. ¶ Sed nota exceptionem nisi sit lex, aut mandatum intolerabile, aut continens peccatum alias, vel iniustitiam. Nam si Papa percipiat quod alias peccatũ contra ius diuinum est, vel naturale, non est illi obediendum, quia Act. 5. Obedire oportet Deo magis quam hominibus, quod notissimũ est. Si aũt mandatum, vel lex iniusta, vel intolerabilis sit: nõ tenent fideles obedire. Quod patet prius declarando, qñ lex dicitur iniusta? Nã secundũ B. Tho. 1. 2. q. 96. art. 4. tunc dicitur lex iniusta, quando non est auctoritas in mandante, vel statuente, vel quando non est ad vtilitatem cõem, sed ad commodum temporale priuatum ipsius statuentis, vel aliorum amicorum suorum, vel quando inæqualiter secundum proportionem conditionis personarum onera distribuuntur, vel imponũtur, ita quod alij reuelantur alij valde grauantur, etiam si ad bonum commune talis lex ordinetur. Ex quacunque igitur causa ex his lex mandatum, aut etiam dispensatio iniusta sit non obligat in conscientia, neque seruanda est: nisi forte aliquando propter scandalum vitandum seruanda sit.

¶ Quod probatur tripliciter. Primò, secundũ August. lib. 1. de libero arb. ca. 15. & lib. 19. de ciui. ca. 21. dicentem. Lex esse non videtur, quę iusta non fuerit. Quod si non est lex, ergo neq; obligatio ad eam seruandam est. ¶ Secundò quod lex ciuilis iniusta non obligat. ergo nec Ecclesiastica. Antecedens patet. Quia potestas principum est à Republica, quæ non dedit eis potestatem ad id, nec ad grauãdum subditos, sed ad ipsos cõseruandum, & cõe bonum: neq; Deus dedit eis potestatẽ, nisi vt dictum est. Prou. 8. Per me reges regnant, & legũ cõditores iusta decernunt. Consequẽtia aũt probatur. Quia similiter Christus, qui Papæ dedit eã potestatem nonnisi, vt dictum est concessit ad ędificationẽ, & ad pascendum gregem, non ad nocendum subditis, eosq; grauandum. Neque. n. Papa maiorem hẽt potestatem in spiritualib. ad id, quã rex in temporalib. Neq; est absolutus dñs Ecclesiæ, & bonorũ eius spiritualium, sed gubernator ad ædificationem. 2. Cor. 10. & 13. ca. & Ro. 13. Oĩs potestas à Deo est: & quæ à Deo sunt ordinata sunt. Et quãuis per abusum suæ potestatis eam Papa nõ perdat: at verò per legem iniustam subditos obligare non põt, neq; est obligatio legi illi obediendi. ¶ Et confirmatur, quia Papa non hẽt maiorem auctoritatem ad inferendum iniuriã, vel iniustitiam, quã Episc. in subditos suos. Sed Episcopi lex, aut mandatum iniustum non obligat secundum oẽs, ergò nec Papæ. ¶ Tertiò probatur idem. Quia sententia iniusta ex parte causæ, quia. s. non tribuit cuiq; quod suum est à quocunq; feratur ex cã quacunq; scilicet ex malitia vel ignorantia, siue ex falsa præsumptione non obligat partes in conscientia: quamuis in foro Ecclesię obliget pp scandalum quousq; veritas constet sufficienter, ergo nec lex iniusta, vel mãdatum iniustum. Quia eadem rõ vtriusque est. ¶ Et in his expresse consentiunt. B. Th. vbi sup. & Adrian. in 6. quodlib. ar. 1. & Victoria in 3 relect. de potestate Papę, & Concilij. propos. 17. & doctores cõiter dicentes, quod si Papa ferret legem iniquã, vel iniustã alias vel intolerabilem vel valde grauẽ, vel conturbantem totum statũ Ecclesiæ. puta quod Christiani loco decimarum soluerent 4. aut 5. partem fructum, vel quod oẽs Ecclesiastici illi darent singulis annis mediã partẽ oĩum fructuum, atq; redituum Ecclesiast. & huiusmodi: vtiq; nõ tenerentur illi obedire. Similiter si institueret legem non conuenientẽ moribus, & consuetudini subditorum, puta qđ clerici orientalis Ecclesiæ nunc non haberent vxores, non est recipienda, & Episc. possunt contradicere, vt ait glo. & Turrecr. in ca. ideò. dist. 4. & in alijs eiusmodi casib. Et multo minus tenerentur in dispensationibus eius iniustis in beneficijs Ecclesiasticis, & spiritualibus, quæ videlicet sic fierent in fauorem aliquorum priuatorum, quod cedunt in grauamen aliorum, & iacturam Eccl. vt de hoc infra. q. 9. & 10. habet.

¶ Sed hic est maximè notandum secundum Victor. vbi supra propos. 16. & 21. quod nõ spectat ad subditos examinare, aut determinare, quid Papa possit, aut non possit: & quomodo illi parere teneantur, quomodo non. Sed neque cuiquam licet ab eius mandata quantumcunque iniusto: propria auctoritate discedere. Quod probatur. Tum primò, quia hoc ipsum determinare, quæ sit potestas spiritualis alicuius, & ad quid se extendat est actus iurisdictionis, & pars gubernationis, quæ ad subditos saltẽ respectu superiorum non spectat: nisi forte doctrinaliter tantum, & oportunè cum debitis circun- *Nota.*

stantijs sine executione. Tū secūdò. Quia sic decretū habet. 17. q. 4. c. si quis suadente. §. cōmittunt, & seq. q. s. sacrilegium est disputare de potestate principis, & maximè Papę. Tū 3. Quia esset irreuerentia conteptusq; Papalis auctoritatis, si cuilibet hoc cōcederetur: esset ēt in turbatione, & dissolutionē Ecclesiast. ierarch. & auctoritatis, si quilibet posset dicere Papa nō pōt, iniustum est, & ita sese à Papæ mandatis eximeret. Esset ēt manifestū inobedientiæ scismatū & hæresum nutrimentum. Immò, & hinc hæreses ortæ sunt, vt S. ait Cypr. quia sacerdoti Dei, vel Papæ non obedit: si quilibet audet dicere, q̄ Papa malè facit, quodq; facere non pōt. Quare etsi Papa erraret: tutius est, vt in oib. illi obediatur, vt in principio huius q. dictū est: quā per hoc, q̄ vnus habeat licentiā non obediendi, & forsam rationabiliter in vno casu alijs daret occasionem scandali, vt videlicet alij etiam in præceptis iustis, & honestis non obediant.

¶ Igitur nisi de iniustitia legis, siue mādati manifeste constaret simul, & per Concil. vel per Ecclesię primates, & principes decretum esset quō fideles circa id se debeant hēre vt infra q. 9. & 10. habetur: vtiq; ipsi Papæ ēt dura præcipienti vti superius diximus obediendū est. Si aūt manifeste constaret esse pectm̄ contra ius diuinū, vel naturale alias id agere, q̄ præcipitur, cauendum est. Et si quid in fraudē, & grauamen faceret sęcularū non est obediendū, nisi propter scandalum, vt infra q. 15. habetur, dub. 3. quæstiūc. 2.

QVAESTIO VIII.

Quæst. 8. *Vtrum Concilium possit limitare potestatem Papæ statuendo quod ille non possit declarare, dispensare, aut tollere, vel derogare leges aliquas purè positiuas, & Conciliorum.*

Proposi. 1. RESP. per vnicam trimēbrem propositionē. Quod Papa pōt in oib. supradictis dispensare, & ea oīa tollere, & derogare, neq; eius potestās pōt per Conciliū sic limitari, aut impediri, q̄ eius dispensatio non valeat, & factū secundū eam non teneat in foro Ecclesiæ, ēt si Conciliū superadderet decretum ipso facto irritans Papę dispensationem, vel legis abrogationem valet prædicta ipsius dispensatio, & abrogatio. Quāuis Papa derogans concedens, atq; dispensans, ipse ēt impetrans, & ea dispensatione vtens coram Deo mortaliter, aut venialiter delinquat.

1. pars probatur. Prima pars, quod. s. Papa pōt in oib. supradictis dispensare, & ea oīa tollere, & derogare, & declarare probatur dupliciter. Primò, quia necesse est in Ecclesia esse potestatem in his dispēsandi pro loco, & tempore secundū varias cās, & casus contingentes, vt ēt habetur dist. 29. ca. regula. Hæc aūt postās non solum est in Concilio generali, vbi prædictæ leges statutæ sunt auctoritate Papali: quia ad ipsum Conciliū nō potest toties haberi recursus quoties opus est, ergò oportet, quod sit in ipso solo Papa cap. oīum prælatorum: vltra hoc, quod ēt singuli prælati suam ad hoc limitatam auctoritatem habent. Et hæc rō procedit ēt si teneatur opinio, q̄ Concilium est supra Papā. Quia, & iā sic decretum est quod in oībus statutis Ecclesiæ auctoritas Papæ intelligitur excepta, vt in ca. significasti, de elect. & ad idem est, ca. quod dilectio, & c. quia de consang. & affin. et. 35. q. 3. cap. quædam lex. Tum secundò idem probatur. Quia Papa est generalis commissarius, & vicarius Christi assumptus in plenitudinem potestatis. 2. q. 6. c. qui se scit. et. 24. q. 5. ca. quodcunq; & Ioan. 21. Pasce oues meas. & Matth. 16. Quodcunq; solueris, & ligaueris, &c. & etiam habetur in ca. proposuit. de concess. præben. ergo ex suo officio pastorali, vt vicarius Christi id potest: etiam si per Ecclesiam non concedatur. Nā & in ipso tota postās residet Ecclesiastica, vt supra q. 4. probatum est ¶ Et per easdem rōnes probatur, quod Papa pōt oēs leges Ecclesiasticas de facto abrogare: & licite etiam id facere pōt pro temporum, & causarum oportunitate, vt de dispensatione dictum est. ¶ Et in his omnib. concordant omnes doctores etiam tenentes Concilium esse supra Papam & expressè B. Tho. 1. 2. q. 97. art. 4. & 2. 2. q. 88. art. 10. & opuscul. 19. contra impugnantes religionem cap. 3. & 4. & in 4. quodlibet. art. 13. & Panormitanus in capit. significasti, de electione, & communiter Canonistæ ibidem & in cap. statutum, de rescript. & Ioan. Andr. ibidem, & in cap. Ecclesia, de constitut. & in cap. nouit. de iudicijs, & Domini consilio 44. & Siluest. tit. Papa q. 4. & q. 15.

2. pars probatur. Secunda; pars prædictæ propositionis quod nec pōt Papæ potestas per Conciliū, & eius irritans decretum limitari, & c. etiam si teneatur, opinio quod Concilium est supra Papā probatur tripliciter. Primò, quia Papa non hēt potestatem supradictam ad dispensandum à Concilio, sed à Christo. Ioan. 21. Pasce oues meas, & Matth. 16. Quodcunq; solueris, & c. vt proximè & supra q. 4. latius probatum est. ergo Conciliū non pōt eam potestatem per talem decretum tollere, aut limitare: sicut nec potest ordinis potestatē in sacerdote tollere, aut limitare, ita q̄d factum non teneat. Nam quoad hoc vtrobique simile est: quamuis propter characterem repugnat, quod à sacerdote tollatur potestas ordinis, non aūt quod à Papa tollatur postās iurisdictionis, quoad aliquid, ex quo characterem non requirit; sed ratione iurisdictionis id concedentis vtrique eam potestatem nemo tollere potest, aut limitare dictum est. ¶ Secundò probatur idem, quia quæro an leges Conciliorum sūt exemptæ à potestate Papæ, vel non. Si non, ergò non obstante quocunq; decreto Papa potest dispen-

dispēsare, & eas abrogare. Si sunt exēptę ergo etiam si tale decretum irritans nō fuerit adiectū adhuc erunt exēptę, & Papa in eis non poterit dispensare. Quod absurdissimum, & contra oēs doctores esset. Hęc aūt consequentia probatur. Quia sicut diuinæ leges absolutè, quia sunt exēptæ ab humana iurisdictione ēt si nunquam sit prohibita dispēsatio nulla potestas humana pōt in illis dispensare: sicut etiam Episcop. in legib. Concilij, & Papæ superioris dispensare nō pōt: & ideò nulla alia prohibitione opus est. Ita in proposito si leges Ecclesiasticæ essent exemptæ à potestate Papę, certè ipse in eis dispensare non posset etiā si tale decretū irritans, & prohibitio Concilij superaddita non esset. Quod tñ, vt diximus absurdissimum est. ¶ Tertiò idem probaf. Quia si Concilium irritans posset auctoritatem illam dispensandi tollere à Papa, cum tñ cōstet illam alicui Episcopo committere posse. Iam ergo in illo Episcopo esset maior potestas, quā in ipso Papa saltem quoad illum actum iurisdictionis: neq; Papa tunc esset oīum pastor vniuersalis quoad omnem iurisdictionis actū. Quod certè eius officio pastorali supremo à Chro sibi collato repugnat: nam & eadem ratione Conciliū posset prohibere ne Papa posset concedere indulgētias, & absoluere à censuris ꝓ tali, vel tali crimine: & similiter aliam quamcumq; partem iurisdictionis adimere: & ita Papa non esset Papa, nec supremus, & vniuersalis pastor Ecclesię saltem in exercitio, vel actu suæ potestatis.

¶ Cum supradicta 2. parte propositionis expressè tenent oēs doctores tenentes Papā esse sup. Conciliū, nā hoc sequitur ex illo, vt supra q. 4. habef. & Victoria vbi sup. propos. 5. Quamuis Gerson 1. par. de potestate Papæ, alphab. 3. litera E. & Panorm. in Tractatu de Conc. Basilien. num. 18. & alibi sæpius cum multis alijs doctorib. tenentib. Cōcilium esse supra Papam teneāt oppositum, dicentes Concilium posse limitare Papę potestatem modo supradicto decretum irritans Papę dispensationem statuendo. Sed certè tutius, & verius est, ꝙ id Conciliū facere non pōt per viam potestatis, & iurisdictionis, vt sup. probatum est. Nam indirectè, vel per viam declarationis Concilij quod Papa dispensare, aut tale quid licitè agere non potest, quodq; si aliter faciat, non sit illi obediendū, sed hoc, vel illo modo resistendum, eius potestas per Concil. nō limitari, sed declarari, & eius abusui obuiari potest, vt de his infra. q. 9. & 10. latius agitur.

3. pars propositionis probatur. Tertia pars propositionis, quod scilicet Papa dispensans, & impetrans, & illa dispensatione vtens errare, & peccare pōt, &c. probatur primò de Papa, quod ei nō licet in legib. Ecclesiæ, vel Conciliorum pro sua voluntate sine rōnabili causa ēt vbi nihil continent diuini iuris dispēsare. Quincupliciter. Primò quia leges Ecclesię, & Conciliorum sunt maximè necessarię ad gubernationē Ecclesiæ, adeo, vt sine illis, nec ius diuinū debitè possit seruari. Ergo si Papa per irrationabiles dispēsationes, & temerarias tollat omninò, vel ex magna parte legum earum obseruātiā: necesse est, vt hoc vergat in magnū Ecclesiæ detrimentum, & ex consequenti id Papa sine graui peccato facere non pōt. Antecedens aūt constat si quis imaginetur Ecclesiam sine legibus humanis: certè magnam ibi videbit confusionē, & inordinationem, neq; fidem, neq; religionem Chrianam, neq; cultum diuinum posse constare. Nā cum iure diuino non sit determinatum tēpus ad susceptionem sacramentorum, & de Confessione, Eucharistia, & Baptismo: nec rō nec modus, nec tempus sacrificij totiusq; diuini cultus, & ieiuniorum sit: certè nulla rō, nec modus ministrationis eorū in Ecclesia defendi posset sublatis legib. humanis: & esset deformitas intolerabilis, si suo quisq; viueret arbitrio solū intra terminos diuinæ legis. Idem ēt antecedēs probatur. Quia nō minus necessaria est bona gubernatio Ecclesiæ, quam Reipublicæ sæcularis. Sed ad hanc sunt necessariæ suæ leges humanæ vltra ius diuinum, & naturale, vt constat manifestè, ergò, & ad gubernationem bonam Ecclesię. Nā ideò ait Isid. quod leges factę sunt, vt earum metu humana coherceatur audacia, tutaq; esset inter reprobos innocentia. Et 1. Rethoric. Arist. ait, quod melius est omnia ordinari l. quā ea dimittere iudicium arbitrio.

¶ Secundò probaf idem. Quia sicut leges nōnisi pro bono cōi fieri debent. ca. erit aūt lex dist. 4. ita dispēsatio, quę est, quasi quędā lex, vel legis distributio & applicatio, rōnem boni cōis debet habere: alias potius dissipatio secundum Bern. de consider. lib. 3. quam dispensatio erit.

¶ Tertiò probaf idē. Quia talis dispensatio erit in iniuriā aliorū. Quia lex non esset ęqualis, neque iusta si sine rōnabili causa aliqui per dispēsationes eximerentur ab ea alij aūt premerētur. Item quia lex, vel est ipsum ius, vel ius effectus est legis. Vnde & secundū diuersas leges dicitur ius naturale diuinum, & humanū. Ius aūt idē est quod equū, & æquale. Et ita oportet, quod lex sit æqualis. Itē si in principio legis sine causa rationabili cęteris omnib. parib. legislator imponeret legem aliquib. alios aūt eximeret: vtique faceret illis iniuriam. Ergò eadem rōne, & multò magis post legem latam: & ita peccaret.

¶ Quartò idē probatur. Quia nō licet Papę ēt in suis ꝓprijs legib. ēt secum sine rōnabili cā dispensare, ergò nec cū alijs. Antecedens patet secundū B. Th. 1. 2. q. 96. ar. 5. ad 3. Quia licet princeps nō sit subditus suis legibus, quoad pęnam, vel vim coactiuā: tenetur tamen quoad vim directiuā, & in foro conscientiæ. extra. de constit. ca. cū oēs, & Matth. 21. Imponūt alijs onera grauia ipsi aūt nolunt ea digito mouere. i. nec in minimo ea incipere, aut facere volūt, & ita faciunt

 vt alijs

vt alijs intolerabilia sint, vel videant. Et hoc nō solum est verū rōne scandali, vel qa esset causa infirmandi leges, sed de per se: qa alijs iniuriam faceret si ipse princeps cum sit membrum suæ Reipubl. non ferat partem oneris legis sine iusta causa: quamuis, vt diximus suis legib. quoad vim coactiuam princeps non teneatur.

¶ Quintò probatur idē. Quia si nō licet Papę leges Ecclesiæ sine rationabili cā oīnò derogare, ergo nec ita passim sine cā in eis dispensare. Antecedens patet ex supradictis: & quia magis est abrogare, q̄ dispensare. Et maxime id verum est de legib. spectantib. ad statutū vniuersalis Ecclesiæ, vel ad bonam religionis gubernationem. Puta si oīnò abrogaret leges de gradibus prohibitis ad matrimonium, de irregularitatib. ex bigamia, & homicidio, & huiusmodi. ¶ Consequētia aūt hęc dupliciter probatur. Tū primò, quia vt habetur de reg. iur. cū quid vna via prohibetur ad id alia non admittitur. Nunc aūt idē effectus sequitur ex tali dispensatione qui ex legis derogatione, vt constat: qa si passim cū omnibus petentib. dispensaretur, iā nullus esset legis effectus, & frustra lata esset lex. Quid.n. iuuat prohibuisse bigamos à sacerdotio, & homicidas, cōsanguineos ēt, & affines inter talē gradū: si oēs illi, qui volunt per dispensationē promouentur, & habiles fiunt. Lex.n. lata est non vt sine licentia nō fieret, sed vt ita non fieret, Nā & legum natura est, vt regulariter, & implurimū lex obseruetur: dispensatio aūt raro, & in casib. particularib. ex cā rōnabili fiat. Est.n. dispēsatio quasi quędā legis interpretatio, vel relaxatio in casib. quos legislator præuidere nō potuit. Igitur peruersa licentia est earū dispensationum, per quas oppositum fit, vt videlicet lex rarò seruet: dispensatio aūt sine rationabili cā regulariter, vel vt plurimum fiat ad libitū. Tū secundò eadē consequentia probatur. Quia stante lege in ordine ad oēs, vtiq; per hoc, quod sine cā isti passim dispensantur, alijs fit iniuria, quæ nō fieret si quoad oēs lex oīnò abrogaretur. Nā species iniuriæ est, vt pauperes qui dispensationem habere non possunt excludantur: diuites aūt, siue potētes, qui dispensationem habere possunt sine vlla alia rationabili cā ad dispensationes admittantur per quas à legibus liberentur.

¶ In oīb. prędictis in hac 3. parte propositionis expresse concordant. B. Th. vbi sup. & Panor. in cā. non debet. de consang. & affin. & vbi sup. & infra q. 10. allegatur, & Siluest. tit. Papa. c. 10. & Victoria vbi sup. propos. 6. 7. 8. & doctores cōiter. ¶ Item ad prædicta facit expresse. 25. q. 1. cā. 1. & ca. contra, & Basilius in regulis breuioribus dicens. Oportet hominē quicunq; ille sit subiectum esse præceptis Dei, aut hominis propter præcepta Dei quoties in præcepta Dei incidunt, aut illa adiuuant: quia malefacit qui eis non paret etiam si sit supremus Apelles.

¶ Insuper ipse Victoria. propos. 9. ait, quod aliqua lex posset esse in Ecclesia, & fortè nūc est, & aliquæ sunt puræ humanæ, in quib. expediret, vt nunquā dispensaretur. Quia sunt tā necessariæ ad Christianæ religionis obseruantiam, q̄ si aliquando dispensatio videatur rōnabilis circa aliquem multo tn̄ vtilior esset Ecclesiæ eius legis inuiolabilis obseruatio quā vt aperiatur ianua ad tot dispensationes. Exemplum esse pōt de statuto oīs vtriusq; sexus. de pœnit. & remiss. quod quantū ad tempus est de iure positiuo, vt in quadragesima, & pascha confessio, & Eucharistiæ cōio fiat: non est dubium melius esse, vt nunquā in eo dispensetur: qa si semel locus detur dispensationi, fortè per ambitionē, aut gratiā potentum, aut improbitatē hominum dispēsationes multiplicabuntur cum iuris ēt diuini maximo periculo, & aliquæ aliæ similes leges dari possunt. ¶ Idem etiā confirmatur. Quia se offerunt casus in quib. videretur conueniēs, vt in lege diuina dispēsetur, vt q̄ aliquis relinqueret primā vxorem, & secundā duceret pp pacē regni, vel familiæ: vel duas simul haberet: vel vt mentiretur pro aliqua magna vtilitate, vel pro saluanda vita corporali alicuius. Et tn̄ nec Deus in hoc dispensat, nec reliquit Ecclesiæ dispensandi facultatē. Nimirum quia nouit maius detrimentum sequuturum semel data licentia dispensandi, quā bonum, q̄ ex tali dispensatione ēt alias rationabili posset prouenire. Nunquam etiam in veteri lege dispensatum est, vt quis comederet carnes suillas, neq; aliā in illa lege prohibita, neq; in aliquo mandato legis illius. Sed neq; in lege noua Chrs dispēsauit, vt aliquis nō baptizaretur, aut non confiteretur: cum tn̄ possent aliquę causæ prętendi apparentiores ad dispensandum in his, quā sæpè sint in legib. Ecclesiasticis. Certè nisi Chrs optimè prouidisset expedire Ecclesiæ suæ, vt nunquā in talib. legib. dispensaretur postātem dispensandi illi reliquisset. ¶ Hac etiam de cā Gerson, & alij grauissimi doctores laudāt statuta Carthusien. quę in sua carnium abstinentia nullam permittunt dispensationem non obstante quacunq; necessitate, aut periculo mortis. Nempè ne si semel inciperet dispensari, latius se extenderet dispensatio, quam legis obseruantia.

¶ Similiter ergò dicendū est de aliquib. legibus Ecclesiast. in quib. sanctius esse nunquā dispensare, quā illarum rigorē flectere per dispensationē ēt ex alias rationabili causa faciendam, vt dictum est. Nā minus malum esset detrimētum particulare aliquando proueniens etiam in vita hominis, ex rigurosa legis obseruantia sine vlla dispensatione, quam per dispensationem viam aperire ad infirmandas leges valde necessarias ad religionis conseruationem.

¶ Per hoc tn̄ non negamus aliquem casum forte posse contingere, vel semel in mille annis, quando

quando videlicet magnum scandalũ sequeretur nisi fieret dispensatio: tunc.n. meritò posset dispensari; dummodò hoc esset lege cautum ne id cætero arbitrio relinqueretur humano. Semper enim in quocunq; casu perferendum est bonũ cõe priuato, id quod in dispensando maximè attendendum est. Minus quoq; malũ priuatũ maiori cõi postponendum censet B. Tho. 1. 2. q. 97. art. 1. & q. 100. art. 8. & 2. secundæ q. 88. artic. 12. & doctores communiter cum eo sunt. Et ita constat de primo, quod scilicet Papa in dispensando sine causa errare, & peccare potest.

¶ Quoad secundum videlicet quod etiam peccet eam dispensationem impetrans, & ea vtens probatur dupliciter. Primò, quia non solũ consentit, sed & cooperatur peccato Papæ malè dispensantis: imò & est causa eius, & malorum inde sequentium eam impetrando. Contra id Roma. 1. Digni sunt morte, qui talia agunt, & consentiunt facientibus. ¶ Item secundò, quia alijs iniuriam facit: dum per talem dispensationem se eximit a lege sine causa iusta. Sicut si Rex exigens tributum à ciuitatibus non solum ipse peccaret si eximeret aliquos sine causa: sed etiã ipsi exempti partem oneris non subeuntes. Quia sicut princeps suis legibus in conscientia tenetur nec se ipsum licitè eximere potest, vt supra dictum est: ita eadem ratione, nec alius exemptus, vel impetrans sine causa potest ea dispensatione licitè vti. Quia licet non peccet agendo contra illam legem humanam, à qua per dispensationem est liberatus: peccat tamen contra ius diuinum, vel naturale, dum ab ea malè liberatur, illiq; non subditur sicut & alij, & sine causa cũ alijs illam non seruat, vti iam probatum est.

¶ Vnde quod Panormitanus, & alij doctores in cap. non est. de voto. dicunt quod scilicet dispensatus à Papa in iure humano etiam sine causa est tutus in conscientia solũ est verum ad hunc sensum, quod scilicet factum puta matrimonium in gradu prohibito celebratum per illam dispensationem tenet, quodq; non peccat contra illam legem, a qua per dispensationem liberatus, vel exemptus est. Cum quo stat, quod peccat contra aliud ius diuinum, vel naturale petens, aut etiam vtens tali dispensatione, vt dictum est. Quod constat de sacerdote cum quo dispensaretur in Ecclesia Romana, vt ducat vxorem, qui vtique sicut & ipse Papa peccaret.

¶ Sed quis eorum grauius, & quo peccet? dicendum videtur, quod secundum grauitatem scandali, aliorumq; malorũ, quæ inde sequuntur iudicandum sit. Regulariter tamen grauius peccat ipse Papa. Vtens autem ea dispensatione sine causa, puta ad gradu prohibito contrahendũ ad non ieiunandũ, ad comedendũ carnes in diebus prohibitis, & huiusmodi, quę nõ sunt in detrimentum, siue præiudicium aliorũ, veniali tãtum peccat, nisi vt diximus in casu quo, vel scandalum, vel pręiudicium, vel damnum proximorum faceret illud esset mortale.

¶ Cum omnibus supradictis consonant expressè Caiet. 1. 2. quæst. 97. art. 4. & in summula. titu. dispensatio. & Victoria vbi supra prop. 15. & Soto de iustitia, & iure. lib. 1. quæst. & art. vlt. & Nauarro in summa. cap. 23. num. 42. & capit. 12. num. 76. & cap. 25. num. 74. & in cõmen. supra cap. fin. de Simonia. num. 3. & 4. & Siluest. titul. dispensatio. quæst. 2. & 3. & Turrecremata in decreto, distinct. 11. cap. consequẽs. & dist. 89. quæst. 4. cap. domũi. & 12. quæst. 1. capit. non dicatis, & communiter doctores. De dispensationibus autem in iure diuino, vel naturali in votis, & pluralitate beneficiorum hic non agimus, id enim grauius est.

QVAESTIO IX.

Vtrum Concilium possit potestatem Papæ limitare declarando, quod in tali, vel tali lege, vel casu, non est licita dispensatio: & statuere quod nunquam fiat etiam per ipsum Papam, & quod irrita sit ipso facto.

RESP. per vnicam trimembrem propositionem. *Quæst. 9.* Quod si ex vsu, & experientia, aut prouidentia intelligeretur, quod dispensatio in aliqua, vel aliquibus paucis legibus Ecclesiasticis, si fieret vergeret in perniciem, vel graue damnũ Ecclesiæ, vel religionis, tunc Concilium posset hoc declarare, & determinare: simul & statuere quod in tali lege nunquam, vel nonnisi in tali, vel tali casu sic qualificato expediret, nec liceret, nec fieret dispensatio. Qua determinatione facta nunquam liceret Papæ in ea lege aliter dispensare: & in ea aliter ex quacunq; causa dispẽsando mortaliter peccaret. Ipsa tamen dispensatio si fiat, & factum secundum eam valet & tenet: quamuis ex alia causa non valeat, nec habeat effectum.

Prima pars, quod scilicet in casu prædicto Cõcilium possit id declarare probatur. *Propositio.* Quia certum est, quod id declarare, & definire in fide, & moribus quid liceat, quid non liceat decidendo spectat ad Concilium legitimè congregatum, de quo loquimur: nam ad id solum congregari sine auctoritate Papæ non potest. Et in sic definiendo Concilium errare non potest, vt sup. quæst. 2. & quæst. 4. in 1. par. illius 3. opinionis dictum est.

¶ Quod etiam id statuere potest constat. *1. pars probatur.* Quia si id expedit vti supponitur etiam ex quæstione 8. præcedenti, ergò & id Concilium sicut, & Papa statuere potest. Quamuis si Papa contradiceret non posset id promulgari, neq; vim legis haberet vti superius. quæst. 4. in prima parte 3. opinionis secundum Turrecremat. dictum est.

¶ Sed certè ipse Papa id fieri nõ deberet moleste ferre. Tũ quia p hoc nil suæ detrahitur potestati Papali sed declaratur, & statuitur ꝙ ei expedit facere ad vtilitatem Ecclesiæ, q̃ ille præ omnib. procurare tenetur. Sicut neq; illi, neq; ipsi Deo iniuriam facit, qui dicit quod contra ius diuinũ Papa neq; facere, neq; sine rationabili cã in votis dispensare, neq; Deo mentiri, aut male facere põt. Maxime quia ea declaratio, & statutũ non nisi in paucissimis, grauissimis, & valde necessarijs legib. fieri deberet: ne Papalis auctoritas sine vrgẽte necessitate limitari, aut restringi videretur: quæ vti superius. q. 7. & 8. dictũ est per Concil. limitari non põt. & ita non nisi in aliqua lege ita necessaria, vt ex eius dispensatione immineat magna pernicies Ecclesiæ illa declaratio, & statutum fieri non deberet. Ita ẽt improbitati multorũ obuiaretur q multipliciter ipsum Papã fere cogunt inuitũ cõcedere, & dispẽsare, quę nollet, & videt se id facere nõ debere.

2. pars probatur.

Secunda pars. s. ea facta Concilij declaratione & statuto Papa aliter dispẽsando mortaliter peccaret probatur. Tũ primò, quia si Concilium in hoc errare non põt, vt supradictum est, id iustè decernit. Ergo ita est, quod ea dispensatio est Ecclesiæ perniciosa: & ex consequẽti mortalis est. Tũ secundò, quia Papa in iure diuino præcipuè absoluto dispensare non potest, puta in fide, & sacramentis, & decalogo. Sed aliqua lex humana est necessaria ad iuris diuini, & religionis obseruãtiam, vti superius. q. 8. dictũ est: ita ꝙ ex dispẽsatione eius sequeretur pernicies religionis, vel Ecclesiæ, aut periculum agendi contra ius diuinum, puta si ex dispensatione cũ pueris sequeretur indebita sacramẽtorũ ministratio morũ corruptela, & nullũ bonũ. Et hoc est, ꝙ per Conciliũ declaratur, & de remedio prouidetur. Ergo contra talẽ declarationem & statutum Papa sine mortali dispensare non posset.

Argumentum.

Si contra hoc arguatur, ꝙ licet dispẽsatio frequens, & temeraria, vel irrationabilis posset esse perniciosa, & periculosa: non tñ ea, quæ particularis, & rarò ex causa rationabili fit, puta si cũ isto puero optimè indolis, vel iuuene erudito & nobili, qui reuera plus proderit, quã quicũq; alius, dispensetur vt fiat Episc. vel quod filius Regis vxoratus fiat Archiepisc. vel Card. quia si tunc opus est ad defensionẽ Ecclesiæ cõtra hęreticos, siue tyrannos: vel ꝙ religiosus iste exeat religionẽ, & ducat vxorẽ ad pacem regni, & huiusmodi. Ergò Concil. non põt determinare, qđ generaliter omnis dispensatio in tali lege perniciosa est, sed ea tantum, quę passim fieret, & temerariè: & ex consequenti non posset declarare, & statuere, quod in nullo alio casu emergente Papa licitè posset dispensare.

Respon.

¶ Respondeo negandã consequentiã. Tũ primò quia leges non respiciunt casus particulares: sed vt lex iusta vniuersaliter feratur & obliget satis est qđ fere sẽper, vel vt plurimũ expediat, quãuis in aliquo casu non expediret. Vt patet in lege de nõ dimittendo vxorem aliã superinducendo, & de nõ habendo plures simul vxores, & de nõ fornicãdo, & huiusmodi ex quacunq; causa. Quia si regulariter id facere liceret vtiq; vt plurimũ grauissima mala sequerẽtur: quãuis in aliquo casu vel si semel, aut bis fieret oppositũ nullum malum, imò & bonum potius inde sequeretur. Ideò illę leges iustè, & indispensabiles ab homine sunt. Similiter lex humana, ꝙ nocte arma nõ portẽtur pp cędes, & insidias, & alia mala communiter, aut frequenter inde sequẽtia, iusta est: vnde, qui certus se nihil mali facturum tunc arma portaret vtiq; reus esset violatę legis quãuis rõ illius in eo deficeret: sufficit. n. ꝙ eius rõ generaliter in alijs adhuc permaneat. Ideò si pp id lata esset excõicatio eam incurreret. Sic in casu pręsenti lex illa generaliter per Concilium lata iusta esset quãuis in aliquo casu oppositum expediret: ita dispensatio ẽt illo casu contra legem illã illicita esset, vt dictum est. ¶ Tum secundo, qa in moribus nõ quid fieri possit, sed quid in eo statu & natura rerũ, vt plurimum sit oportet attẽdere: & potius tot annorũ experiẽtię q̃ rationibus humanis stãdum est. Nunc aũt videmus, quod quãuis multi summi Pontifices sanctiq; viri legitime suas fecerint dispensationes: multi tñ illegitimè fecerunt aut ẽt faciunt, idq; sæpius sine culpa sua, sed vel improbitate, vel subreptione petentiũ, vel intercedentiũ officialiũ fraude, vel alias. Vñ verisimile est, quod si in hac vel illa lege maneat dispensandi libertas pro suo arbitrio, periculũ sit manifestum, quod dispẽsationes sæpè fierent sine rationabili cã cũ magno Ecclesiæ, vel religionis detrimẽto. Igitur si aliud remediũ, nisi hoc supradictum adhiberi non põt, id certè accipiendum est, nã ex duobus malis minus, & priuatũ est eligendum: & maius cõmune bonũ in dispẽsationibus præ oculis semper habendum est. Vti superius. q. 8. ex. B. Tho. alijsq; doctoribus habeť. ¶ Vnde, & hac rõne. 1. rethori. habetur, qđ quæ cõmodè possunt debẽt lege determinari, & paucissima iudicis arbitrio relinqui, qa videlicet, vt refert. B. Tho. 1. 2. q. 95. ar. 1. lator legũ eas fert in vniuersali: neq; tunc nititur gratia amicorũ aut improbitate petentiũ aut prece, aut precio: sed solũ præ oculis habet reipublicę bonũ, & honorẽ Dei, cui omnes etiam tunc in Concilio fauent. At verò in casib. particularibus multa occurrunt, quæ etiam optimum virum & iudicem ab equo, & bono auertere, & flectere possunt. Ideò multò liberior atque syncerior est ad ferendum leges quam multi iudices boni, atque sapientes ad iudicandum, & dispensandum in casibus particularibus.

¶ Si ad prędicta dicatur ẽt quod huiusmodi decretum esset oĩnò nouum, & nunquã simile factum est in aliquo Concilio œcumenico: vbi tamen

tamen fuerũt sanctissimi & doctissimi viri. Ergo non deberet nunc ab aliquo concilio ea nouitas intentari. ¶ Resp. negando consequentiã, nam (vt aiunt iuristę cum Augustino) distingue tempora & iura,& scripturæ consonabunt. Tẽpore igitur conciliorũ antiquorum vix aut raro summi Pontifices in legibus ecclesiasticis dispensabant: sed tanquã oracula diuina ab omnibus seruabantur, vt in ipso iure canonico & conciliorũ gestis & historijs videre est. Ideo tali decreto tunc non opus erat. Nunc autem versautce mortalium ad ecclesiæ & religionis obseruantiam illo aut alio simili remedio opus est.

3. Pars probatur. Tertia pars prædictæ propositionis quod. s. ipsa Papæ quamuis culpabilis dispensatio si fieret: factum ẽm eam valeret atque teneret, &c. Probatur quia tale decretum concilii non facit de per se quod Papa non possit valide dispensare: sed quod licite non possit. Nam vt constat ex supradictis in q. 8. concilium non potest limitare neq; restringere Papæ potestatem. Ergo si sine tali decreto Papa poterat dispẽsare: & eã dispensatio tenebat: poterit ẽt illo posito atq; tenebit factũ. Item quia si concilium posset nõ obstante illo suo decreto dispẽsare. Ergo & Papa, quia quicquid potest concilium ad iurisd.ctionẽ pertinens põt & ipse Papa, vt ex supradicta. q. 4. facile constat. Item quia si illud decretum fieret a Papa, alius sequens posset in illo dispensare illudq; irritare quamuis peccaret. Quia par in parẽ non habet imperium. sed non habet maiorẽ auctoritatẽ edictum a concilio quam a Papa, vt dictũ est. Ergo illius dispensatio valida est, & factum secundum eam tenet, puta matrimonium in gradu prohibito. ¶ Quod autẽ illi dispensatio aliquando non valeat, hoc non est ratione concilii. l. iurispositioni prævalentis supra potestatẽ Papæ: sed aliũde de quo infra. q. 10. latius habetur. ibi videatur quõo hoc verum sit. ¶ Nota etiã vt ait Alaba de concilijs par. 1. ca. 2. fo. 16. qđ vt ꝑdicta dispẽsatio Papæ sit valida & habeat vim non sufficit generalis oĩum non obstantium derogatio: nisi specialis ẽt fiat mentio prædicti Canonis aut statuti editi a concilio, aut saltim generica mentio sinodice & conciliaris constitutionis, secundũ Archidiacho. in c. 1. de constit. lib. 6. & Fel. in c. non nulli col. 4. de rescrip.

¶ In omnibus supradictis concordant omnes doctores supra. q. 8. allegati & B. Thom. Panor. Siluest. tit. Papa. q. 15. & victoria in 3. relectione de potestate Papæ & coucilii proposit. 10. vsq; propo. 15. ¶ Doctores autẽ tenentes concilium esse supra Papam consequenter dicerent quod facta tali prohibitione concilii cum decreto iritante dispensationem ẽt Papæ non solum peccaret ipse Papa dispensando. l. reuocando aut irritando: sed etiam eius dispensatio & irritatio non esset valida neque factum secũdum eam teneret. Sed victoria vbi supra proposi. 14. dicit quod stando in hac opinione quod concilium est supra Papã si concilium prohibeat dispensare cum decreto irritante: licet Papa non possit irritare tale decretum, & peccet dispensando: potest tñ dispensare itaq; dispensatio teneret. Sed certe ego non video differentiam quare possit hoc & non illud. l. econtra: cum vtrumq; ad potestatẽ pertineat iurisdictionis. Ideo supradictis stãdum est.

QVAESTIO X.

Si vt in quæstionibus præcedentibus dictum est, Papa non hæreticus, sed alias quantumcunq; criminosus, notorius, scandalosus, & perniciosus ecclesiæ, neq; deponi, neq; puniri, neq; accusari, neq; impediri eius potestas aut limitari hoc. l. illo modo per concilium põt. Quod ergo remedium habebit ecclesia? aut quomodo cum illo se habebit ne omnino destruatur, sed eius abusionibus obuietur?

RESP. facta. l. etiã non facta supradicta concilij declaratione & decreto vt in q. 9. præcedente dictum est, si Papa contra illud dispensaret. l. aliud ageret quod manifeste esset illicitũ simul & in notabile detrimentum siue perniciem ecclesiæ. l. religionis: tunc dico quatuor. 1. quod subditi fideles in hoc ei non tenentur obedire. Respon. Quia si tale Papæ mandatum lex aut dispẽsatio est iniusta & non obligat, vt sup. q. 7. dictum est. Ergo licet non spectet ad subditos hoc indicare, vt ibidem habetur. At vero postquam id manifestum est per declarationem concilii. l. alias, itaq; non est locus defensioni atq; coloribus iustificantibus factum illud; iam subditi non tenentur obedire. Nam si non constaret notoriè de iniustitia obediendum est. Exempli gratia, si concilium decreuisset, quod dispensatio cum pueris. l. cum vxoratis ad Episcopatum ecclesiæ perniciosa est: & id fieri prohiberet: & Papa postea mitteret vxoratum, puerum in Episcopum dicit hoc primum dictum, quod subditi illum recipere, & in hoc obedire non tenentur. & idem de aliis similibus iudicium est.

¶ Secundum dictum limitat primum. Nam subditi licet nõ teneantur Papæ in supradictis obedire, at vero non licet ei sua auctoritate priuata, sed neque eis est permittendum mandatis Papæ rebellare siue per vim resistere, quantumcunq; esset contra concilii decretum iam dictum. l. cõtra aliud ius, neque per viam appellationis ad futurum concilium. Dictum. 2.

¶ Quod probatur. Quia esset magna irreuerentia, & quasi cõtẽptus summæ auctoritatis & causa turbationis & scismatũ aliarumq; malorum, si cuilibet hoc cõcederet respectu Papæ qđ nõ licet in ordine ad ipsum: a cuius mãdato quãtũuis iniusto non licet ꝓpria auctoritate discedere vt supra. q. 7. latius probatur: quod etiam hic maximè locum habet.

¶ Quod

¶ Quod etiam non liceat ad futurum concilium appellare etiã si teneatur opinio, quód concilium est supra Papam, inde constat, quia vltima decisio in causis spiritualibus ad Papam spectat sicut ad regem in temporalibus. Sed a rege nunquam appellatur ad regnum etiam congregatũ. Ergo nec a Papa ad conciliũ. Item quia si in vna causa graui id liceret iure diuino: eadem quoq; ratione in oĩbus ea appellatio licita esset: ex quo ius diuinum in hoc nil distinguit. Si autẽ humano iure dicatur hoc licere: certe sup hoc tale ius non habetur, sed potius oppositum. vt liquet. 9. q. 3. c. ipsi sunt canones. & 2. q. 6. c. si quis cap. ad Romanam. & refert etiam Siluest. tit. concilium q. 5. quãuis Panor. Ocham. Gerson. Almayn & alijs oppositum tenẽtes aliter glossent prædicta iura, vtiq; contra mentem, & textum ipsorum. Item super hoc est etiam excõmunicatio Papalis per Pium secundum, & Iulium secundũ. Ipso facto inflicta contra appellantes ad futurum concilium, vt refert etiam Siluest. tit. excommunicatio septimo §. vlt. & Florent. par. 3. tit. 24. c. 10. Gaeta. in summula, & Nauarro in summa c. 27. nu. 110. Ex quo aperitur verus sensus iurium illorum contra Panor. Gersonem, aliosq; doctores supra dictos aliter ea glosantes. Item etiam si secundum ius liceret, non tñ expediret a Papa ad concilium futurum appellare. Quia ex expertis constat omnes tales appellationes in schismata, & hæreses tandem desinere, & in maiorem ecclesiæ perturbationem.

Dictum. 3. ¶ Tertium dictum est, quod supradicta resistentia abusionis Papæ fieri debet auctoritate publica tantum: ita videlicet quod episcopi simul. l. in suo quisq; Concilio prouinciali cum debita reuerentia possunt per se tali mandato. l. abusui, aut pnitiosè dispensationi Papæ resistere, dicendo quidem humiliter quod obediũt, sed supplicãt ab eius executione. Et ita possunt, & debẽt ei non obedire illã abusionẽ non exequendo: idq; subditis suis intimare, vt similiter facerent neq; permitterent possessionem. l. executionem: notificando humiliter, & reuerẽter ipsi Papæ causam huius resistentiæ, quia. s. est simoniacè factum. l. iniustum manifestè, & in perniciem ecclesiæ. l. scandalũ eius, & religionis destructionem: simul & supplicando, vt id reuocare dignetur, vt habetur in c. si quãdo de rescrip. Vt ibidẽ notatur cõmuniter a doctoribus: & si hoc nõ sufficeret ecce. 2. possunt etiã brachium sæculare inuocare, & implorare principes sæculares, vt eorũ auctoritate, & potẽtia resistãt summo Pontifici, impediendo executionẽ mandatorum eius: & etiam facto vi, & armis: non per viã iurisdictionis in Papam, sed iure defensionis modo prædicto, impediant executionem illorum mandatorum: illisq; resistant, & comprahendant atque puniant executores, siue ministros talium mandatorum, & dispensationum.

¶ Probatur tripliciter primo, quia iure natura li vim vi repellere licet, neq; hoc ius potest abdicari. l. tolli ab aliqua persona. l. republica sæculari. l. spirituali. Neque enim dabitur, vbi hoc ius per Christũ in lege gratiæ reuocatum sit cũ sit naturale. Nunc autem Papa per huiusmodi dispensationes atq; mandata iniusta infert vim: quia facit iniuriã, vt supra q. 7. 8. & 9. probatum est. Ergo illi resistere cum moderamine supradicto licitum omnino, & debitum est ad tuitionem ecclesiæ. l. religionis. ¶ Secundo probatur idem. Quia Papa non habet maiorem potestatem a Christo ad faciendum iniustum, & iniuriam, tam in temporalibus quam in spiritualibus: quam rex in suo regno. Sed regi iniustum. l. iniuriam notabiliter facienti non solum iure, sed etiam facto, & viribus resisti potest. Ergo & Papæ.

¶ Neque excommunicatio, aut quilibet alia cẽsura propter hoc inflicta ab ipso Papa quicquã valet. Quia sicut mandatum eius, ita & ipsa sententia iam notoriæ iniusta ex parte causæ, & ipso facto nulla, & neque tenenda, neq; timenda est. dum modo, neq; ipse Papa, neque eius auctoritas contemnatur, aut irreuerenter alias cũ eo agatur.

¶ Tertio omnia prædicta probantur, & confirmantur auctoritate doctorum omnium eorum etiam qui tenent Papam esse supra concilium. Nam de doctoribus, qui tenent concilium esse supra Papam exprese cũ supradictis consentit. Panor. in c. significasti. de electio. & c. 2. de maiori. & obedien. & in c. conquerente, & in c. litteras. de rest. spoliat. & in c. sicut. de iureiuran. & alibi sæpius. ¶ Itẽ Ludouicus Pontlanus in cõsi. 523. & Bald. in c. olim de rescrip. & glo. in c. 1. de renunt. & in cap. tua. de decimis, expresè dicunt, quod Papæ statuenti aut facienti, aliquid vnde notabiliter decoloraretur, aut turbaretur status vniuersalis ecclesiæ in scandalum eius in concernentibus vniuersalem statum ecclesiæ, & maximè, vbi id ecclesia in concilio declararet, vt dictum est, vti hoc etiam exprèsè ait Inno. in c. quanto. de consuetu. non est illi obediendum, sed cum debita reuerentiã, & moderatione resistendum est. Quod si id non sufficit, armis est resistendum vt supradictum est, ad idem exprèsè est Gerson. alpha. 4. d. Alpha. 6. n. Alpha. 9. C. alpha. 24. & cum eo est Petrus de monte quoad resistentiam etiam armata manu vim, vt repellendo, vbi iudex extra iudicialiter de facto agit: secundum. l. prohibitum. C. de iure fisci libro decimo. & notat Innoc. & Fel. in c. si quando de officio delegati. & doctores in regula. quod quis mãdato. de re. iuri. lib. 6. Item Alex. de Immola. in concilio. 142. secundo volumine. ¶ Doctores etiam tenentes Papam esse supra concilium idẽ dicunt expressius. Nam palude in tracta. de potestate Papæ. & Turrecremata in summa de Ecclesia.

clesia lib.3.c.106.& in decreto dist.4.c.ideo art. 1.dist.40.c.si Papa. & dist.23.c.in nomine domini.& dist.79.si transitus.vt etiam refert, & tenet Iacobatius lib.8.art.3.in 6.remedio, & artic.12. cum multis alijs doctoribus, dicunt expressè qd si Papa thesaurum ecclesiæ, aut patrimonium illius vellet suis propinquis.l. alijs pro suo priuato commodo dare.l.indebitæ alienare, aut ecclesiam sancti Petri diruere, vt domos ibidem, & hortos sibi suisq; propinquis edificet: non est illi obediendum neq; permittendum, sed potius cum debito moderaminæ illi resistendum est. Expressè etiam cum supradictis concordat Inn. Hostien.Cardi.D.Antonius in c.quanto de consuetu. vti superius tactum est, dicentes quod si Papa vellet deponere, aut tollere omnes Episcopos orbis.l.aliud facere, vnde turbaretur status vniuersalis ecclesiæ, puta quod clerici nullum priuilegium canonis, neq; fori haberent.l.si vellet eligere sibi successorem in papatu.l.statuere cõtra decretum concilij, quod Papa posset sibi eligere successore, vt B.Petrus in c. apostolica.8.q.1.legitur fecisse: aut si vellet tollere omnino quadragessimam, aut oẽs dies festos de ecclesia: aut statuere, quod missa celebretur sine vestibus sacris, & huiusmodi, non est obediendum illi, sed resistendum, vt dictum est. Concordat ẽt cum supradictis domini.& Alex.in c.in istis.dist. 4.& glo.in c.requiritis.§.nisi rigor.1.q.7.& c.si illa c.9.& in c.per principalem.9.q.3.& Roselus in sua Monarchia dicens, quod ad id facit c. sunt quidam.25.q.1.& ibi Archidia.& notata doctorum c.nulli.de sent.excom.cõcordant etiam expressè.Siluest.tit.Papæ.q.4.q.15.idem cũ Paludæ dicens & Gaiet.in quodlib. de potestate Papæ.c.27. apertè ait.resistendum est igitur etiam in faciem ipsi Papæ publicè ecclesiam dilanianti. V. G. si non vult dare beneficia ecclesiastica nisi pro pecunia, aut officij commutatione: & cum omni obedientia & reuerentia deneganda est his, qui emerunt talium beneficiorum possessio: & alleganda est causa Simoniæ etiam cũ Papa commissæ.& Simancas de hæret.c.3.§.3.& c.44. §.31. ait quod si Papa concederet aliquod rescriptum, aut hæreticos absolueret a pœnis hæreticorum in præiudiciũ Officij sanctæ Inquisitionis, & periculum fidei, non est exequendum sed vt dictum est supplicandum, vt reuocare, & emendare dignetur. Vt hoc etiam habet in secũda instructione Hispalen.c.3. facta pro Inquisitoribus fidei:& ita quod iustũ est exequi debet. Ita etiam debitæ tollitur gladius de manu furiosi, & religio, & ecclesia defenditur, vt dictum est. ¶ Quod etiam armis licitè possit in prædictis, quando aliter nõ posset, Papæ resisti, vt dictum est: expressè Bal.ait in c. vt vim. cum. ff.de institia, & iure.& C.Vnde vi.l.1.& in c. olim.de rescrip.& in l.data C.de his qui accusa.non possunt.col.penul. & in l.si quis ad se. C. ad l.Iulij de vi publ. & latè agitur a doctoribus in l. prohibitum de iure fisci.lib.10. Ad idem etiam est Bar.in tracta.qui sit rebelles.& facit. tex. c.fi. de const.lib.6.& cardi.in Clem.1.de celebr.miss.& Panor.vbi supra.qui etiam in c.sicut secundo de iureiurãdo. ait quod propter hoc Imperator potest non quidem ecclesiæ Ro.sed personæ Papæ ecclesiam destruendi indicere bellum pro ecclesia, & religionis defensione. Vbi & se ipsum remittit ad c.in nomine domini. dist.23.& ad cap. princeps, & c.regum.23.q.7. & alia iura allegat ad idem, & tãdem cum supradictis Victoria vbi supra propo.22. & Petrus demon.etiam vbi supra consonant expressè.

¶ Dictum quartum est, quod vt Victoria ibidem proposit.24. optimè dicit, duo in omnibus supradictis valde consideranda sunt. Primum, vt semper cum maxima reuerẽtia cũ Papa ab omnibus ẽt principibus agatur: & nullo mõ in alijs et obediẽtia neq; eius auctoritas denegetur, sed solum allegetur, quod id est iniustũ, & in detrimẽtum ecclesiæ. Nã si semel eius auctoritas inciperet sperni, tota ecclesia scismatibus, & factionibus laboraret, & dehonestaretur. Secundũ est qd semper & præ oĩbus scandalum caueatur: & ne pp hoc scismata, & factiones oriãtur in ecclesiã. Nã hoc maius malũ esset quã permittere supradictas Papæ abusiones. quare cauendũ est ne si semel principibus detur potestas resistẽdi summo Pontifici illiq; in aliquo non obediendi, ipsi etiam accipiant in alijs vbi non expediat. Dictum. 4.

¶ Præcipuum, & vltimum tãdem in his remediũ qd & ordinariũ in oĩbus tribulationibus, & necessitatibus ecclesię est, ad Deũ orãdo recurrere pseuerãter, vt suæ prouideat ecclesiæ vt viderit expedire: & ita pariẽter & cõfidẽter agẽdo, qd in nobis est, ab ipso remediũ oportunũ sperare.

QVAESTIO XI.

Vtrum Papa hæreticus in concilio accusari, & deponi possit.

RESP. per tria dicta quorũ primũ est. Quod hic præsuponitur qd Papa nõ solum in hæresim incidere, sed propriæ hæreticus pertinax esse potest saltem, vt doctor, & persona particularis: & etiam vt Papæ in fide & moribus definiẽdo, & vt iudex statuendo, si non faciat, quod in se est, vt supra.q.3.habetur quãuis Alber.Pighius, in sua Ierarchia ecclesiastica lib.4.c.8. & lib.6.c. 13. id neget, & oppositum probare, & defendere conetur, & Caietan. cum alijs quibusdam ei consentientibus. Dictum. 1.

¶ Secundum dictum est, quod si Papa in hæresim nondum damnatã neq; declaratã per ecclesiã ineidit, & paratus est corrigi, & ecclesię.l.cõcilij legitimè diffinitionis stare, vt supra.q.3.in responsione ad tertiũ argumentum dictũ est: non est 2. Dictum.

est hæreticus ptinax, nec depositus, nec deponendus est, nec puniri potest. in quo oēs doctores conueniunt. Similiter ēt si de hæresi iam damnata per ecclesiā accusatus antequam sit de hæresi conuictus in cōcilio se corrigit, & confitetur se corrigi paratum esse, non debet deponi: sed sublata accusatione statū suum retinere potest. Secus si post duas, aut tres monitiones cōuictus est: tunc enim recipietur ad pœnitentiam Papatu priuatus secundum glossam & doctores in cap. excommunicamus de hæreticis, & Egidium in c. si Papa dist. 40. vbi de hoc latius agit.

Dictum 3. *Opinio. 1.* ¶ Tertium dictum est quō illa priuatio, aut depositio fiat, & per quē: nam in hoc sunt opiniones. Aliqui enim dicunt, quod per ipsum solum Deum ea priuatio aut depositio fit eo ipso quo hæreticus pertinax etiam occultus est. Quam opinionem tenent communiter doctores & castro de punitione hæreticorum lib. 2. c. 23. 24. & Turrecremata de potestate Papæ, & Iacobatius. lib. 8. art. 1. & 2. & lib. 4. art. 1.

Opinio. 2. ¶ Alij tenent, quod ipse Papa sententiam feret, non quidem propriæ iurisdictionalem in se ipsum: quia supra se iurisdictionē nullus habet: sed sententiam feret extra iuditialem habentem vim cuiusdam ordinationis. i. potestatem dabit concilio supra seipsum, vt ab alio deponatur.

¶ Si autē conuictus, vel confessus prædictam hæresim corrigere noluerit, nec se emendare: nec præfatam sententiā depositionis in se ipsum ferre, nec potestatem ad id concilio cōmittere. i. si dicat quidem se corrigi paratum esse, sed non in tempore antequam conuictus, & cōfessus suam hæresim esset: tunc similiter conciliū per modū cuiusdam ordinationis declarabit eū hæreticum, priuatumq; papatu in perpetuum carcerem retruderet. Quia hæreticus iam pertinax, & notorius per suam confessionem. i. per sententiam declaratiuam conuictus, secundum ius diuinum & humanum c. Achatius. 24 q. 1. ipso facto desinit esse Papa, & iurisdictionem perdit. i. potestatem ecclesiasticam. Et tunc per sententiam concilij declaratur hæreticus, & eijcitur non a papatu quem iam non habet, sed ab ecclesia, & vt hæreticus punitur, vt ait Cann. de locis Theologicis lib. 5. c. 5. & lib. 6. c. 8.

¶ Ad supradicta tandem in 8. synodo generali actione 7. refertur atq; probātur decreta quędam Adriani Papæ dicentis. Romanum Pontificem de omnium ecclesiarū præsulibus iudicasse legimus: de eo vero quemquā iudicasse non legimus. Licet enim Honorio ab orientalibus anathema sit dictum: sciendū tamen est, quia fuerat super hæresi accusatus. pp quam solum licitum est minoribus maiorum suorum motibus resistere. i. prauos suos sensus libere respuere: quamuis, & ibi nec Patriarcharum, nec cæterorū antistitum cuipiam fas fuerit de illo quālibet pferre sententiā, nisi eius primæ sedis Pontificis cōsensus præcessisset. Hæc ibi q̄ satis ad rē & omnia supradicta, & maximè in fauorē secundę opinionis superius positę faciūt. ¶ Hanc opinionem etiam probat, & tenet Iacobatius vbi supra cum multis alijs, & c. nunc autem. dist. 21. pro hac opinione facit. Sed ibidem gloss. videatur.

Opinio 3. ¶ Alij tenent quod in casu hæresis conciliū est supra Papā, & potest illum iudicare atq; deponere pertinacē: hanc opinionem plurimi doctores tenent, & est valde communis, quam etiam tenet Turrecrema. dist. 21. c. nunc autem.

Opinio 4. ¶ Aliorū tandem opinio est, quod nec simpliciter, nec in casu hæresis cōcilium est supra Papā; neq; hic habet superiorem a quo ipse deponatur in terris: sed qd deponendus est a potestate quadam ministeriali quam habet ecclesia. i. concilium eam representans quoad hoc. Quæ quidē potestas propriè & directè non est supra Papam neq; supra papatum: sed supra coniunctionem papatus ad personā & eiusdem papatus diuisionē ab ea. Sicut homo generans, & occidens hominem habet potestatem non quidē supra animam hominis; sed supra coniunctionē, & dissolutionē animæ ad corpus. i. ab eo ex parte materiæ. Nam vt homo sit mēbrum ecclesiæ, capaxq; papatus sufficit character baptismalis ēt sine fide, & charitate: quāuis sine fide sit in via corruptionis quantū est ex parte sua, vt careat ea potestate. i. deponatur. Hæresis aūt opponitur Christianitati. i. statui Christiano solū ex parte subiecti. i. ipsius hoīs: non ex parte status Christianitatis, est. n. hæreticus ratione characteris baptismalis intra ecclesiam, & membrum eius quāuis omnino putridum aut mortuum: & ex hac parte adhuc pmanet Papa. Sed ex parte sua extra ecclesiā fideliū est: ideo & est deponibilis quia ad finem papatus inhabilis est, vt Papa sit, & pmaneat: neq; enim hæreticus doctrina veræ fidei suum gregē, vt opportet pascere pōt. & ad hunc sensum facit id ad Titū. 3. Hæreticū hoīem post vnam, aut alteram correctionem deuita, & omnes aliæ similes auctoritates adaptantur.

Dubium. ¶ Has oēs opiniones Caie. in quodli. de potestate Papæ c. 17. vsq; ad c. 24. & in apologia ca. 25. cum suis fundamētis ptractat: & suam hanc vltimā opinionē valde fulcire conatur: & ad aliarū fundamenta respondet: & ex dictis ibidē potest ad alia argumēta respōderi: quæ quia ibi latè & doctè disseruntur nō libet hic ea transcribere.

¶ Si quæratur a Caieta. quomodo fiant ea quæ præcedunt sñiam ipsam depositiuam Papæ? cū secundum eum vsq; ad illam ipse Papa manet adhuc in sua potestate supra concilium & totā ecclesiam. Respon. Vbi supra c. 21. hoc posse fieri dupliciter. Primo non quidē per potestatem coactiuam supra Papam: sed intimando, & reprehendendo & huiusmodi: quia iudicium hoc non ex confessione sua extorta pceptis, censuris aut tormentis, sed ex euidenti facto. i. verbo habetur

betur si is incorrigibiliter expectat: quod sine eius coactione fit. ¶ Alio mō fieri pōt per potestatem coactiuam saltem indirectè supra ipsum Papam in casu prædicto tm̄ quoad præambula necessaria ad ipsam sententiam hæretici Papæ depositiuam, & hanc potestatē Deus pro tūc in tali casu dedit ecclesiæ tanquā medium necessarium ad finē. i. ad ipsam sententiam depositiuā Papæ, eo ipso quo potestatem ministerialem.l. quomodolibet dedit ad Papam hæreticū deponendum. Neq; enim Deus, & natura deficit in necessarijs. Et hunc s̄m modum magis probat Turrecremata, vbi supra cū multis alijs, & Siluest. tit. excommunicatio primo, notabili. 3. & tandē Soto in 4. dist. 22. q. 2. artic. 2. dicens quod ex quo Papa hæreticus non vi & armis, sed ordine & iuditio deponendus est. Fit ergo, vt per ecclesiam.l. per concilium illum repræsentās, & non p alium possit ordine iuditiali procedendo cōpelli, vt cōpareat sua crimina auditurus suāque causam defensurus. Alioqui iuris ordo seruari nō posset. Vis aūt compulsiua nulla alia esse potest, quam excommunicatio potest igitur p illam cogi ad comparendum: atque adeo si non paruerit ipse Papa hæreticus illā incurret, siue hoc fit quia concilium in hoc tm̄ casu fit Papa superius, siue quia ministerium ecclesiæ.l. Pōtificis exerceat: siue id faciat iure defensionis, siue alio mō vt supradictum est. ¶ Quod autē tunc in casu hæresis ēt inuicto Papa hæretico concilium generale possit celebrari, tum ex prædictis, tum ex q. 6. præcedente liquidum est.

QVAESTIO XII.

Vtrum ecclesia vel Papa in canonizatione sanctorum errare possit. Item vtrum aliquis sanctus canonizatus sit, aut esse possit in inferno.

Respon. RESP. ad primum dubiū, quod tenentes Papā, & similiter concilium generale diffiniendo de fide, & moribus errare posse: consequenter dicerēt, quod ēt in canonizatione sanctorū. Tenentes aūt oppositum ēt oppositum dicerent in casu præsenti. quāuis Caiet. & quidam alij tenētes, quod Papa dē fide & moribus diffiniendo errare non potest, non satis consequenter dicāt absolutè, quod in canonizatione sanctorum errare possit propter rationes quæ inferius in argumentis tanguntur, & ibi soluuntur.

¶ Mihi autem dicendum videtur quod neq; Papa, neq; concilium generale in canonizando aliquem sanctum si faciat, quod in se est errare potest. Et oppositum dicere certè temerariū & impium quis non hæreticum, nec hæresim sapiens sit. Prima pars inde constat quod cum canonizatio sanctorum ad fidē & mores aliquo mō pertineat: ibi. n. fit professio gloriæ & gratiæ Dei in eis: & fidelibus imitandi inuocandi atq; colendi proponuntur ab ecclesia, in fide autem & moribus Papa & concilium faciens, quod in se est errare non potest, vti superius. q. 1. proposi. 9. & 10. & q. 2. & q. 3. dictum est, igitur nec in prædicta canonizatione error esse potest.

¶ Secunda pars quod oppositum dicere sit temerarium positiuè, & dignū punitione probatur. Quia temerarium est dum sine ratione probabili quispiam tenet contra plurima testimonia probabilia valdè virorum fide dignorum testificantium de sanctitatæ & miraculis alicuius, secundum quę illum ecclesia vt sanctum canonizauit: & contra consonantem probationem diuturnā totius ecclesiæ Romanæ siue Catholicæ.

¶ Quod sit etiam impium probatur. quia est cōtra pietatē fidei: sicut tenere quod in hoc errare non potest est de fidei pietate credendum, vt ait B. Tho. in 9. quodli. art. vlt. quod etiam amplius probatur. Nam omne quod ab ecclesia Romana videlicet a Papa.l. a cōcilio generali legitimo assertiuè diffinitur, & omnibus fidelibus pponitur, vt sanctum & venerādum, & inuocandū, & imitandū, vtiq; quamuis non sit certum at vero probabilissimum est, quod id ab omnibus est vt tale sub crimine, & pęna hæresis tenendū. Quia hoc aliquo modo pertinet ad fidem & mores, in quibus Papa & concilium errare non potest, vt proximè dictum est: modo ea sit diffinitio iuris puta quid licitum, quid illicitum: modo sit facti, puta qd̄ hoc. l. illud ita fuit est. l. erit. Nunc aūt quando Papa.l. cōcilium sanctos canonizat: iam assertiue diffinit atq; proponit omnibus fidelibus eos esse verè sanctos in cęlo beatos colendos inuocandos, & in sua vita sancta imitandos. Ergo ita tenendum est: & impium est oppositū tenere. ¶ Dico notanter impium non tm̄ certitu dinaliter hæreticū, aut hæresim sapiens esse oppositum tenere. Quia in præfata consequentia bona, ex illa maiori quæ cū sua probatione non est certa de fide, sed valde opinata aut de magna pbabilitate fidei, vt cōstat ex supradictis in q. 1. ppo. 9. & 10. & q. 2. & 3. simul, & ex pfata minore euidente, sequit̄ propositio nō de fide, sed solū de pietate aut pbabilitate fidei, vt illa maior erat. Nam s̄m oēs vt notum est, conclusio sequitur debiliorem partem præmissarum. Et ita non certo hæreticum aut sapiens hæresim, sed valde probabiliter hæreticum, aut certè impium & cōtra probabilitatē & pietatē fidei est dicere qd̄ ecclesia. i. Papa.l. concilium. gen. in canonizatione sanctorum errare potest. ¶ Cū B. Thom. vbi supra tenent Florēt. 3. part. tit. 12. c. 8. §. 2. & Turrecre. in sūma. de Ecclesia. q. 51. 73. & li. 2. c. 110. & Ambro. Catari. tracta. de canonizatione sanctorū & Couarruuias in resolutionibus li. 1. c. 10. nu. 13. quāuis glo. in c. 1. de reliq. & ve. san. lib. 6. & Fel. in c. venerabili de testib. & Caiet. in quodli. de indulgētiis. c. 8. & alibi. oppositū malè tenuerunt propter rationes quæ inferius in argu-

argumentis tanguntur & ibidem soluuntur.

Respon. ad secundum dubium. ¶ Ad secundum dubium vtrum aliquis sanctus canonizatus sit aut esse possit in inferno respon. quod non: immo & id dicere temerarium & impium insuper, & sapiens hæresim non tamen hæreticum dico, quod sit temerarium & impium constat ex supradictis.

¶ Quod sit sapiens hæresim probatur, quia oppositum sapit fidem. Nam id sapit fidē quod in bona consequētia sequitur ex vna propositione de fide & ex alia quæ licet nō sit de fide nō tñ rationabiliter negari pōt. Et ita est in proposito. Nā bene sequitur in Darij, vel in Barbara omnis verè & finaliter sanctus est in cœlo beatus & est venerandus & inuocādus, & in sua sanctitatæ imitādus. Sed istæ, & quilibet canonizatus est verè & finaliter sanctus. Ergo & est in cœlo beatus & venerādus, &c. Ecce quō in bona consequentia ex illa maiori de fide, & ex illa minori quæ non nisi temere irrationabiliter, & impiè negari pōt, vt cōstat ex supradictis, sequitur illa conclusio sapiens fidē: cuius opposita, quod. s. sanctus canonizatus est in inferno, ideo sapit hæresim: quod iterū probatur. Nam ista propositio in bona consequentia in Ferio sequitur ex vna hæretica, & ex alia quæ rationabiliter negari nō pōt. Sic arguendo nullus verè sanctus est in gloria beatus, nec venerādus, nec inuocandus, nec imitandus. Sed iste canonizatus est vere sanctus: ergo sanctus iste canonizatus non est in gloria beatus neq; venerandus, &c. Sed est in inferno, nam supponitur, quod alibi esse non potest in æternum, & ita sapit hæresim.

Argum. 1. ¶ Quod nō sit certū id dicere hæreticū esse probatur. Quia nō est certū canonizationē sanctorū ad fidē. l. ad regulam morum & vitæ omnino ptinere: sed quodāmodo aut medio modo se habet inter ea quæ pertinēt ad fidem & regulam morum quæ sunt necessariò credenda ad salutē & ea quæ non pertinent ad hæc, vt expresse ait B. Tho. vbi supra. Ergo non est hæreticum credere quod circa hoc Papa, & ecclesia etiam diu errare possit. vt patet etiam ex supradictis in q. 3. dub. 2. post omnia argumenta.

¶ Cōtra resolutionē primi dubij arguitur. quia quod est de fide credendum innititur auctoritati. l. reuelationi diuinæ, & nō solum humano testimonio fallaci. Sed ecclesia canonizādo sanctos innititur solum humano testimonio fallaci de vita & miraculis canonizādi. Ergo non est certum in his errare non posse. consequentia patet cum maiori. & minor probatur. Tum primo quia homines testificantes de sanctitatæ & miraculis huius. l. illius decipi, & decipere possunt: neq; n. de se, & de aliis possunt certitudinē habere infallibilē sine speciali reuelatione an sint sancti & in gratia, & vtrū ex gratia & amore Dei bene & perseueranter vsq; ad mortem operati sint, Tum ēt secundo. quia sicut ecclesia condēnando. l. absoluendo hæreticum accusatum sm allegata & probata falli; & fallere potest sequendo hominum testimonia & opinionem, vt habetur in ca. a nobis secundo. de sent. excomm. ita & in canonizando sanctos secundum hominum testimonia falli, & fallere, & errare potest.

Respon. ¶ Respon. negando minorem. & ad eius probationes respon. quod licet per testimonia hominū inquirat ecclesia de sanctitatę & miraculis vt ita faciat qđ in se est: non tñ illis tm̄ innititur, sed præcipuè illuminationi diuinę interiori, eius que ei assistentię speciali: quę vt pbabilissimè creditur nunquam in hoc deest neq; deerit ecclesię canonizanti. Et ita non certum de fide, sed de pietate, & probabilitate magna fidei est quod ecclesia in canonizatione sanctorum errare non potest, vt dictum est. in alijs aūt sententijs actuū & personarum particularibus quæ non ptinent ad fidem & mores ecclesiæ generaliter vtiq; ecclesia falli & fallere potest. Quia non eadem ibi ratio quę in canonizatione sanctorum ad fidem & mores pertinet est.

Argum. 2. ¶ Secundo specialiter contra resolutionem secūdi dubij arguitur, quia secundum Augustinum multa corpora sanctorum venerantur in terris quorum animæ cruciantur in inferno.

Respon. ¶ Respon. Nec Augustinus, nec alius sanctus doctor id dicit. quod si alicubi reperiatur nihil obstat: nā non dicit quod multa corpora sanctorum canonizatorum p ecclesiā: sed quod multa corpora. l. multa corpora sanctorum. Videlicet eorū qui in aliquibus locis siue prouintiis particulari bus sine auctoritate, & canonizatione ecclesię Romanę ab hoībus, vt sancti habentur & venerantur. id quod in historia B. Martini legitur, de quodā latrone, qui ab hominibus illius prouintię vt sanctus colebatur: qui tamen per ecclesiam canonizatus non erat, sic ēt Couarruuias vbi supra cum Ambro. Cathari. respondent.

Argum. 3. ¶ Tertio, & hoc contra vtriusq; dubii resolutionem sic arguitur. Nam sicut nō pertinet ad fidē quod hęc hostia. l. illa quę in altari a sacerdote adorāda eleuatur sit rite cōsecrata & adoranda: nec id ecclesia diffinit neq; qđ ibi est Christus: ac proinde neq; est hęreticum neq; sapit hęresim, sed solum est temerarium dicere, qđ illa hostia non est adoranda, neq; est consecrata, neq; ibi Christus est dū non probatur ita esse. Sed solum est de fide dicere, quod hostia ritè cōsecrata est adoranda, & ibi est Christus: & quod oppositum dicere hęreticum est. Ita in proposito non pertinet ad fidem quod iste. l. illę canonizatus est sanctus, & in gloria beatus & venerandus, aut quod est in inferno: sed solum est de fide quod sancti sunt in gloria, beati & venerandi. & oppositum hęreticum est.

¶ Respon. negando consequentiam. quia nō est simile nam ecclesia dum canonizat aliquem sanctum vtique assertiuè diffinit atq; proponit illum

lum in particulari esse verè sanctũ & in gloria beatum atq; colendum: nõ sic definit neq; proponit hãc hostiam esse ritè consacratam, & adorandam. Ideo hoc de hac hostia non pertinet ad fidem, vt canonizatio huius. I. illius sancti in particulari, vt dictum est.

QVAESTIO XIII.

Vtrum ecclesia habeat potestatem super actus animæ purè interiores, præcipiendo, prohibendo, & puniendo.

RESPON. in hoc est triplex opinio. Prima
Opinio. 1. quod non vllo mõ neq; per se solus. I. directè & immediatè, neq; in directè & mediatè siue p accidẽs, vt videlicet sunt cãæ. I. cõditiones, aut qualitates actuũ exteriorũ. I. ordinaæ ad eos: sed solũ potest præcipere actus exteriores: & si ad illos exercenoũ opus sit aliquẽ actum interiorem habere, tunc ex cõsequenti homo tenetur ad illũ: non quidẽ immediatè ex præcepto ecclesiæ, sed ex iure diuino. I. naturali, quo tenemur actum illum apponere, qui necessarius est ad ecclesiæ mandata seruandum, & humanæ operandum.
Ratio. 1. ¶ Probatur opinio hæc quadrupliciter. 1. qa ecclesia non põt recipere aut prohibere aliquid cuius transgressionẽ punire non potest. Sed non põt punire actus animæ purè interiores. Ergo neq; eos præcipere potest, aut prohibere. Cõsequentia nota est, & maior probatur, quia ẽm cõmunem omnium doctrinam quam tradit B. Th. 1.2.q.100.art.9. & Turrecremata in c. cantãtes. dist.92.art.5. Lex vana est, & non habet vim nisi etiam vim coactiuam habeat: vt per metum punitionis, & pęnæ ei obediatur. & ita potest punire, quod põt præcipere & prohibere & ecõtra non potest præcipere neq; prohibere quod punire non potest, vt dicitur in maiori. minor autem probatur. Quia non potest punire, quod nõ potest cognoscere: alias enim esset irrationabilis & iniusta, & cęca punitio sine causæ cognitione. Sed non potest ecclesia cognoscere actus animæ purè interiores, vt constat quia solus Deus nouit occulta cordis primi Reg.16. Psal.43. prima Corinth.4. Actuum primo. Apo.2. Ergo nec eos punire potest.

¶ Sed hæc ratio non probat intentum sufficienter. Nam ad eã potest responderi dupliciter. primo negando maiorem. Quia suppolita sententia catholica cõtra hęreticos quod ecclesia autoritate diuina sibi collata: immo & potestas laica, & ius naturale potest per sua præcepta ad aliquid sub æterna pęna peccati mortalis subditos obligare. I. aliqua pręcipere quorũ trãsgressores pęnam æternã incidere mereantur: quodq; subditi tenentur obedire superioribus sicut & parẽtibus sub pęna dãnationis ęternæ. Iam consequẽter dicimus falsum esse quod in pręedicta maiori dicitur atq; supponitur, vt etiam Gerson. in 4. lectione de vita spirituali malè dicit, qđ videlicet solus illæ potest edere legẽ sub aliqua pęna obligantẽ siue præcipere sub aliqua pęna q potest pęnam illam transgressoribus infligere aut exequi: nam hoc potest habere veritatem in his qui humana. I. propria auctoritate sua leges & pcepta facerent, vt significat B. Thom. 1.2. q.91. artic.4. non autem in his qui auctoritate diuina præsunt: quales sunt omnes superiores etiã sæculares: & a fortiori ecclesiastici, qui auctoritate diuina sibi data eo ipso quo legitimi sunt superiores possunt leges, & præcepta facere sub pęna æterna obligantia: etiam si per se ipsos talem pęnam infligere, aut exequi, non possint: sed Deus ipse exequi, & punire potest. quod patet. Quia prælati possunt sub pęna excommunicationis præcipere & prohibere: cuius tamen pęnę multos effectus. I. priuationem bonorum spiritualium solus Deus exequi potest. Ad quod etiam facit Augustin. in epistola ad Bonifacium comitem, & in alia epistola ad Casulanum. & habetur dist.11.ca. in his, & dist.14.c. sic omnes. & dist.20.c. de libellis. & 25.q.1.c. violatores. & c. seq. Vti hæc omnia clarissimus Medina de ieiunio. q.8. de necessitate seruandi ieiunia ecclesiæ plenius probat. & ita patet negatio illius maioris, cuius probatio ex B. Thom. secundum prædicta debet intelligi: nec ad maioris probationem facit, stat enim quod lex habeat vim coactiuam, eius autem punitio per alium infligenda aut exequenda sit.

¶ Secundo potest etiam responderi negando minorem si intelligatur de punitione, non quidem iudiciali in foro exteriori aut contentioso, sed in foro conscientiæ, & sine strepitu iudicij de qua loquimur. Nam in hoc foro bene potest ecclesia pro peccato cordis per leges, & præcepta pęnam imponere, & ad eam obligare a quocunque exequenda sit. & ad probationem illius minoris negatur maior, vbi dicitur quod in foro conscientiæ, vt loquimur, ecclesia non potest punire, nec iudicare, quod non potest cognoscere. Dico enim, quod id vtique facere & punire potest per viam legis & præcepti puniendo. I. iudicando, vt ait Florent. 3. par. tit.24.c.7. secundum Hostien. & alios: neque talis punitio est iniusta aut cęca: quia ad eam infligendam, & exequendam non requiritur vlla causæ cognitio in ecclesia obligante: cum non ab eo, sed a solo Deo, qui omnia nouit, secundum merita causæ fieri debeat, vt dictum est. Alioqui sequeretur, quod ecclesia non posset præcipere, nec prohibere actũ exteriorẽ ex tali lege tali aĩo procedentẽ: ex quo non potest cognoscere quo animo talis actus exterior fiat nisi per coniecturas. I. per propriam confessionem. Quod si hoc sufficit, iam hoc etiam modo potest ecclesia cognoscere purum actum interiorem: & ex cõsequẽti, quãtum

tum est ex hac parte humanae cognitionis, per coniecturas. l. per propriam confessionem, ita potest illum praecipere prohibere atq; punire, etiam priusquam cognoscatur de facto. l. manifestetur, sicut actum exteriorem ex illo interiori praecedentem. & ita illa prima ratio non concludit pro hac prima opinione.

Ratio. 2. ¶ Secundo probatur haec prima opinio. quia ecclesia non habet potestatem a Deo datā nisi ad pascendum & gubernandum fideles. Haec autē gubernatio non extenditur nisi ad actus exteriores. quod probatur. quia per actus tātum interiores non potest gubernare fideles: quia non potest excommunicare aut praecipere, soluere. l. ligare per actus hos tantum interiores, ergo neq; subditorum actus purè interiores cadunt sub hac potestate ecclesiae gubernatiua. consequentia valet a correlatiuis.

¶ Sed certè neq; ista ratio valet, negatur enim minor: & ad eius probationē negatur illa cōsequentia. qa nec est simile, nec arguitur a correlatiuis. Quod patet, nam ideo ecclesia non pōt excōmunicare aut praecipere per solus actus interiores: quia vt eius lex & praeceptū obliget oportet quod intimetur & cognoscatur a subditis; quod fieri non potest nisi per actus exteriores: & similiter soluere & ligare per sacramenta aut per sacramentalia non nisi per actus exteriores sacramentales ex natura sua fieri potest. Vt aūt subditi quo ad omnes actus suos etiam purè interiores obligentur sufficit quod lex ecclesiae illis intimata. l. notificata sit. Vnde deberet a correlatiuis aptè sic fieri ratio. ecclesia non potest gubernare soluere aut ligare per suos actus tantum interiores. Ergo nec subditi possunt gubernari solui aut ligari per illos actus tantum interiores ecclesiae aut praelatorum suorum: & ista est bona consequentia à correlatiuis: sed nihil probat pro prima opinione.

Ratio. 3. ¶ Tertio probatur haec prima opinio. quia nunquā ecclesia praecipit neq; prohibuit, neq; puniuit actus animae purè interiores, ergo id facere non pōt. Consequētia patet. tum quia frustra est potentia quae nunquam reducitur ad actum. tum etiam quia quod nunquam factum est neq; fiet dicitur moraliter impossibile: maximè in materia fidei & morum. Vt ait glos. in ca. peruenit. dist 93. & c. consuluisti. & c. monomachiam. 2. q. 4. & c. hanc. 10. q. 1. & c. amputato. 25. q. 2. & c. contra morem. dist. 100. & in ca. inter corporalia. de transla. epis. id dicitur expresse. & in dist. 21. c. nunc autem.

¶ Sed nec ista ratio probat intentum. quia illud antecedens potest negari. Nam multa concilia atq; Pontifices praeceperunt prohibuerunt, & puniuerunt actus purè interiores, vt infra in secūda opi. in 9. eius probatione latius habetur ibi videatur.

Ratio. 4. ¶ Quarto probatur haec prima opinio per auctoritates de pe. dist. 1. c. cogitatio. & l. cogitationis de penis. Vbi dicitur quod cogitationis poenam nullus patiatur. Item in c. tua nos & c. sicut. de symonia & 22. q. 5. c. humanae aures. & dist. 32. cap. erubescant. & ibi glo. dicit quod ecclesia non iudicat de occultis: quodq; haec soli Deo relinquenda sunt.

¶ Sed neq; haec ratio valet. Nā potest dici quod haec omnia & alia similia iura loquūtur, & vera sunt in foro tantū exteriori contentioso aut cū strepitu iuditij vbi standum est probationibus. Nam ibi cū occulta cordis probari non possint: non potest ecclesia in illo foro ea iudicare atq; punire: non quidem ex defectu potestatis, sed p accidens ex defectu probationum: sicut nec exteriores actus omnino occultos in eo foro posset eodem mō punire. Secus in foro conscientiae vbi solus Deus illius trāsgressionis occultę interioris. l. exterioris & poenae per ecclesiam impositae cognitor iudex, & executor primarius est.

¶ Corolarie sequitur ex hac opinione, quod clericus dicens officium diuinū etiam si ex proposito nullam habeat deuotionem, nec attentionē interiorem, vtiq; satisfacit praecepto ecclesiae in c. dolentes. de celebr. mis. neq; haec deuotio. l. attentio interior ibi praecipitur: sed solū exterior s. modestia & recollectione impediatur interior & illa exterior indeuotio est quae a praelatis cognosci, & ibi puniri mandatur. Corolariū.

¶ Hanc primam opinionem tenent Duran. in 4. dist. 17 q. 8. q. 14. & Palud. dist. 17. q. 7. & dist. 15. q. 5. ar. 2. cōcl. 4 & dist. 13. Videtur aliquomodo ad idē sed magis accedit ad tertiam opinionem quae inferius habetur. Hanc ēt opi. expresse tenent Gerson. alph. 24. littera. e. & 78. g. & Florent. 3. par. tit. 13. c. 4. §. 7. licet in tit. 24. c. 7. postea teneat cū 2. opi. & in c. 4. teneat cum 3. opi. sequente. Hanc etiam opi. tenet Gabriel in Canon. lect. 62. k. & in 4. dist. 17. q. 1. dub. 5. & ad idem videtur B. Tho. in 4. dist. 25. q. 1. de symonia. ad 1. & in 1. 2. q. 91. art. 4. & 2. 2. q. 11. art. 3. & q. 100. art. 6. ad 2. & Siluest. Horae canon. q. 11. & excommunicatio. 7. q. 2. & sum. ange. haereticus. §. 2. & Hora canonica. §. 27. quamuis isti duo vbi supra potius accedant ad tertiam opinionē quae inferius habetur maximè quando actus interior est causa necessaria sine quo actus exterior humanus esse non potest. l. saltem videntur variare. Hanc etiam primam opinionem tenet Medina de oratione. q. 19. de potestate ecclesię respectu actuum interiorum: quamuis non reprobet alias opiniones. & plurres alii doctores & Iuristę tenent hanc opi.

¶ Argumenta autem quę contra eam fieri possunt sunt rationes aliarum sequentium opinionum: ibi videatur quam vim habeant cōtra eā. Nota.

¶ Insuper ait Medina vbi supra quod stando in hac opinione prima quāuis cōcedatur, sicut & cōcedi pōt, quod licet ecclesia bene possit prohibere

hibere & punire actus & omissiones exteriores ex certo animo procedentes vti de facto in Cle. 1. de hæreticis. §. verum. Prohibet sub excõicatione ne inquisitores ex odio procedant nec ex amore omittant procedere in suo officio: non tñ est concedẽdum quod ecclesia potest præcipere actus vel omissiones exteriores ex certo animo procedẽtes: sed solum exteriores vt dictum est. & ratio huius discriminis est. quia ex cõcessione primi non sequitur quod ecclesia potest prohibere vel punire actum interiorẽ: ex concessione autem secundi sequitur id contra opi. ꝙ probatur. Nam ex concessione primi quod scilicet ecclesia prohibet actus.l.omissiones exteriores ex certo animo procedẽtes: puta quod inquisitores procedãt ex odio.l.omittant procedere ex amore, tunc solum punit quod exterius est: quia solum illud exigit. Quod inde patet: quia si talis inquisitor omittat ex amore procedere: peccat quidem contra ecclesiam & punitur per eam vt constat: & non peccat per illum actum interiorem.s.per amorẽ ratione cuius omittit: quia stat quod amor ille bonus sit. Ergo per hoc quod ecclesia prohibet actum.l.omissionem exteriorem ex certo animo procedentem non inde sequitur quod ipsum ẽt animum prohibet. Et similiter cum prohibet actum exteriorem ne fiat ex certa sciẽtia, non inde fit quod etiam prohibet ipsam scientiam interiorẽ quæ in se nec mala nec prohibita est. ❡ Quod aũt ex concessione secundi, videlicet quod per hoc quod ecclesia pcipit actũ aliquem exteriorem ex certo animo procedentem bene sequatur quod ẽt præcipit ipsum animum interiorem: patet. Quia si ponamus ꝙ ecclesia præcipit in d.c.dolentes. vel alibi ꝙ clericus dicat horas cum mentis deuotione & attentione interiori: & tamen ipse clericus horas integre dicens deuotionem illam & attentionem interiorem ex proposito nõ habeat neque velit habere, vtiq; peccat contra præceptum ecclesię ex hypotesi: & non commissiuè cum ipsas horas integrè dicat: sed omissiuè, non quia horas omittit sed quia deuotionem & attentionem iniunctam qñ horas dicit non apponit. & ita sequitur quod directè peccat contra præceptum ecclesię præcipientis actum interiorem: quod est contra præsuppositam opinionem. Hæc Medina.

❡ Sed certè hoc eius discrimen videtur deficere in tribus. primo vbi ait quod omittẽs inquisitor inquirere seu procedere ex amore.l.vbi inquirit ex certa scientia non peccat per illũ actum amoris interiorem, cum amor ille & illa sciẽtia bona & nõ prohibita sint. & quod hoc sit falsum inde patet. quia licet in se & absolutè bona & non prohibita sint: secus est in ordine ad talem omissionem.l.actum exteriorẽ: neque amor ille aut scientia absolutè in se considerata est circunstantia qualificans & vitians actum vel omissionem exteriorem, sicut lucrum.l.intentio lucrandi absolutè non est mala moraliter nec prohibetur: sed eius habitudo.l.vt ordinatur ad mutuum.l. ad acceptionem.l.dationem rei spiritualis constituit vsuram.l.simoniam & prohibetur, sicut ẽt locus sacer aut tempus sacrũ, & suscipere & ministrare sacramenta, in se & absolute bona sunt & tñ vt habent habitudinem & ordinãtur ad aliquos actus ẽt in se bonos, puta ad actus matrimoniales & ludos & negociationes & alios eiusmodi, fiunt circunstantię malæ atque vitiantes actus hos quibus coniungũtur quosq; qualificant. & ita ex quo illorum omniũ simul coniunctio mala seu prohibita est per ecclesiã: iam ẽt vtrumq; simul & alterum in ordine ad alterum ẽt malum est & per ecclesiam prohibetur.

❡ Secundo deficit vbi dicit quod clericus dicens horas canonicas ex proposito ẽt sciẽter euagando sine attẽtione & deuotione interiori peccat ex hypotesi cõtra præceptum ecclesiæ, sed non cõmissiuè sed omissiuè: quod aũt hoc vltimum sit falsum & quod iste peccat etiam & præcipuè cõmissiuè probatur. Quia illa horarum recitatio sic qualificata sine debita attẽtione & deuotione actus malus est, non quidem ex obiecto sed ex defectu circunstantiæ aut modi requisiti: & ita peccatum etiam commissionis est, vt supra lib. 1. q. 22. dub. 15. latius habetur.

❡ Tertio deficit in illa ratione discriminis. Nam præsupposito quod ẽm hanc primã opinionem clericus dicens horas sine interiori deuotione non peccat cõtra præceptum ecclesiæ: Iam sicut ex cõcessione primi, videlicet quod ex hoc quod ecclesia prohibet aliquos actus.l.omissiones exteriores ex certo animo procedentes, nõ sequitur quod ipsum ẽt animũ prohibeat: ita ex concessione secundi videlicet quod ex hoc quod ecclesia pręcipit aliquos actus exteriores ex certo animo procedentes nõ sequitur quod ẽt ipsum animum pręcipiat interiorem. Vel si hoc ẽm sequitur ita & primum. quod tamen esset coincidere cum tertia opinione sequente. negare autẽ quod ecclesia possit prohibere actus vel omissiones ex tali vel tali animo procedentes vtique falsum videtur & contra Clem. 1. de hæreticis. Igitur & negare quod eadẽ ratione possit etiam præcipere actus exteriores ex tali animo procedentes. & ita vtrumq; concedendum est ab ecclesia fieri posse. & hoc est magnum argumentum contra hanc primam opin.

❡ Secunda opinio tenet oppositum, videlicet quod ecclesia potest in actus animæ purè interiores, tam absolutè & per se solos & immediatè: quam etiam in ordine ad actus vel omissiones exteriores, & mediatè simul cum exterioribus præcipiendo & prohibendo illos & puniendo in foro conscientiæ & sub pęna mortis ęternæ a Deo exequendæ. Opinio. 2.

❡ Probatur dupliciter. primo, quia ecclesia potest gubernare fideles & actus & vitam eorum Ratio. 1.

ad celestem beatitudinem, ligando & soluendo atque pascendo. Quia Christus ei hanc potestatem dedit Matt.16. Quodcunq; solueritis &c.& c.18. Quæcunq; solueritis &c.& Ioan.20. Pasce oues & agnos meos. & Ephe.4. Dedit quosdam pastores in edificationem &c.& 1.Pet.5. Pascite qui in vobis est gregem &c. Sed ad hunc finẽ ita necessaria est gubernatio & ordinatio fidelium quoad effectus eorũ pure interiores, puta quid credendum quid sperandum quid amandum & odiendum & quid timẽdum sit: sicut quoad exteriores: & ita quoad interiores qñ absolute & per se sunt sicut qñ sunt causæ.i.qualitates aut circunstantiæ exteriorum & ordinantur ad illos & sunt simul cum exterioribus. Ergo ecclesia potest gubernare fideles ligando & soluendo per suas leges præcepta prohibitiones & punitiones & pręmia, quoad oẽs illos eorum actus & omissiones ẽt pure interiores: sicut qñ sunt causę vel qualitates exteriorum & simul cũ ipsis sunt. Et quidẽ hæc ratio mihi fortissima est pro hac opinione: & contra oẽs alias opiniones efficax est.

Ratio. 2. ¶ Secundo probatur opinio hęc, & est confirmatio rationis præcedentis. Quia ecclesia potest soluere & ligare quoad actus pure interiores etiã quoad occultissima peccata cordis per se sumpta quoad culpam & pęnam eorum per sacra: & quoad pęnam eorũ per indulgentias, vti supponitur ex fide & practica ecclesiæ. Ergo & quoad ea ipsa potest ligare per sua præcepta & prohibitiones & leges & punitiones seu pęnas ẽt excõicationis saltem in foro conscientiæ. patet consequentia. quia par potestas ecclesiæ ad ligandum & soluẽdum pascendumq; fideles sine vlla restrictione materiæ horũ vel illorũ actuũ a Christo data est Matt.16.18.Io.20.& Ephe.4. & 1. Pet.5. tam extra sacramentum quam in sacramento, vti vbi supra in prima probatione dictum est. Hęc etiam ratio mihi fortissima est pro hac secunda opinione.

Ratio. 3. ¶ Tertio probatur secũda opinio hæc & est confirmatio præcedentium probationum. Nam ecclesia potest definire & declarare tale quid esse de fide credendum aut licitum esse. Ergo potest præcipere vt idem credatur: & oppositum prohibere etiam sub excõmunicatione: & eius absolutionem sibi.i.alteri reseruare. & ita punire potest solum actum cordis.i.mentis oppositum: quãuis eius pęnæ executio a solo Deo fieri possit, vt supra contra primam rationem primæ opinionis probatum est.

¶ Et quamuis Caiet.2.2.q.11.art.3.& Simancas de hæreticis c.42. & Couarruuias in regula iuris. peccatum. par.2. in initio ẜm Victoriam & doctissimos alios Doctores de prima iam dictã & de tertia sequenti opinione dicant, quod hæreticus mentalis in solo corde non est excõicatus, quodq; de solo peccato hæresis potest absolui a quo põt absolui a cæteris peccatis suis non reseruatis quia peccatum reseruatum non est: quod si esset reseruatum ab eo non posset absolui. Per hoc tamen non probatur potestas super actus interiores: quia reseruare non est habere potestatem iurisdictionis neque punire: neque est pęna, sed negatio vel ademptio iurisdictionis quam potest superior negare ẽt in occultis.

¶ At verò contra ipsos replicatur. Nam nullus potest neque dicitur tollere aut negare iurisdictionem neque reseruare sibi vel alteri aliquem casum nisi qui habet potestatem iurisdictionis in illum. Ergo qui potest reseruare de occultis potestatem habet in eis. Item adhuc ratio prædicta & consequentia militat contra pręfatã euasionem. Nam si non solum iure diuino, vt probatum est sed etiam humano vel ecclesiastico tenemur stare ecclesiæ diffinitioni & credere quod ipsa diffinit & præcipit esse credendum: & oppositum faciens punitur excommunicatione per ipsam ecclesiam, vt habetur in c. ad abolendam, de hæret. & in concilio Toletano primo, & in alijs cõcilijs quæ inferius in tertia opi. in.9. eius probatione referuntur & in fine. 16. Toletani concilij: & vti supponitur etiam secundum ipsos ecclesia non excommunicat nisi rebelles contra præcepta ipsius. Ergo potestatem habet super actus pure interiores, præcipiendo prohibendo atque puniendo.

¶ Quarto eadem secunda opinio probatur: quia ecclesia vel Papa potest dispensare in voto pure mẽtali. Ergo eius potestas dispensatiua ad actus interiores se extendit. Ergo & potestas eius præceptiua & prohibitiua & punitiua ad eosdem interiores actus immediatè se extẽdit. quia non est maior ratio de vna quam de altera ecclesiæ vel Papæ potestate: ex quo æqualiter a Christo vbi supra data est. Ratio. 4.

¶ Si ad hoc respondeatur vti Medina vbi supra respondet negãdo vtramq; consequentiã. Quia aliud est obligationem tollere aliud eam inducere. & potest aliquis seu aliquid obligationem tollere quod non potest nec sufficit eam inducere. quod probatur. Nã pater potest tollere obligationem voti per filium aut filiam emissi, vt habetur Num.30. & similiter vir irritare potest votum vxoris: & tamen nec pater filio nec vir vxori obligationem hanc voti imponere potest. Similiter consuetudo vitiosè introducta per certum tempus seruata sufficit tollere obligationem legis de opposito: & tamẽ non sufficit obligationem legis inducere nisi rationabilis sit. vt in c.fi.de consuetu. habetur. & ita non mirum si Papa veluti cõmunis omnium pater possit per dispensationem tollere obligationem voti mentalis: & cum hoc non possit ad actus cordis immediatè obligare.

¶ Contra hoc replicatur. Quia licet de potestate humana vel naturali verũ sit quod potest quis obligationẽ tollere quã nõ põt inducere: quia illa

potestas

potestas non amplius se extendit quam recta ratio dictat ad finem ciuilis & humanæ gubernationis. At verò de potestate supernaturali siue diuina specialiter & æqualiter a Christo data ecclesiæ sine vlla limitatione horũ.l. illorũ actuũ ad ligandum & soluendũ quodcunq; super terram, & ad pascendum fideles ad finem salutis æternæ, vt supra dictum est in prioribus probationibus, non est negandum quod ecclesia æqualiter possit vtrumq; videlicet obligationem tollere & imponere per suas leges & præcepta ẽt super actus animæ purè interiores. Quia sic illi Deus concessit in supra dictis auctoritatibus.

¶ Quintò eadem secunda opinio probatur. quia supposito quod per peccatum mortale exterius de nouo peccatur non solum contra præceptum diuinum. l. naturale, sed ẽt contra præceptum ecclesiæ de sanctificatione festi, vt supra lib. 1. in quæstionario q. 5. ẽm opinionem cõem probatũ est. Iam sequitur quod eadem ratione per peccatum cordis contra idem præceptũ ecclesiæ peccetur: quodq; ecclesia potestatẽ habet in actus purè interiores. ¶ Si ad hoc respõdeatur vt Medina vbi supra respondet non admittendo antecedens presuppositum. & eo admisso adhuc negat ee consequentia. Quia licet per peccatũ interius violetur sabbatum aut sanctificatio festi & ita peccetur contra ius diuinũ.l. naturale de sanctificatione festi, non tñ peccatur contra præceptum ecclesiæ: quia illo præcepto nec prohibet nec prohibere põt neque punire peccatũ purè interius, sicut neque quoad actus purè interiores quicquam potest. ¶ Contra hoc replicatur: quia qua ratione prohibere potest & prohibet peccatum exterius in festo: eadem quoq; prohibere potest & prohibet interius in festo. quia. s. contra sanctitatem festi principaliter ab ipsa ecclesia in tali præcepto intentam vtrumq; peccatum est, vt superius lib. 1. q. 5. latius probatur. Item sicut contra præceptum ecclesiæ peccatur non ieiunando in Quadragesima: ita & nolendo tunc ieiunare, quãuis exterius ieiunetur. Quia eiusdẽ speciei & contra idẽ pceptũ est pctm̃ interius & exterius & actus elicitus & imperatus.

Ratio. 6. ¶ Sextò eadem probatur secũda opinio. quia ecclesia potest prohibere ne actus malus ex animo deprauato fiat, vt in Cle. 1. de hæret. & alibi constat id prohibuisse. Ergo ẽt potest præcipere vt actus bonus exterior ex bono animo fiat. Probatur consequẽtia. quia ecclesia põt statuere leges hominibus salutares ad gloriam. Ad hãc autem hominum salutem æternam non minus necessarium est bona agere quam mala non agere: imò vtrumq; homini diuinitus iniunctum est in psal. 36. Declina a malo & fac bonum. Ergo ecclesia in potest vtrumq;. l. neutrum & cum ẽm dici non possit: sequitur intentum. Nam eo ipso quod potest præcipere vt actus bene moraliter fiat: cum id fieri non possit nisi recta voluntate existente. Ergo recta voluntas & intẽtio sub ecclesiæ præcepto sicut & malum sub eius prohibitione cadere potest. ¶ Quod si respondeatur ẽm Medina negando consequentiam & eius probationem, pp discrimen supra assignatũ in prima opinione in fine eius. Contra hoc replicatur vt ibidem & hic etiam probatur intentum ibi videatur.

¶ Septimò eadem secũda opinio probatur sumpta ratione ẽt ex fundamẽto primæ opi. contrariæ supra positæ. Nam ideo opinio illa dicebat quod ecclesia non poterat præcipere aut prohibere neque punire actus purè interiores qa eos cognoscere non poterat. Iam ex hoc fundamẽto sic arguitur. Ecclesia non põt cognoscere quo animo actus exterior fiat nisi per coniecturas. l. per propriam confessionẽ. Sed hoc modo etiam potest cognoscere purum actum mentis interiorem, Scilicet per coniecturas. l. per propriã confessionẽ. Ergo sicut põt prohibere ne actus exterior ex tali animo fiat, puta quod inquisitor non inquirat ex odio, nec omittat ex amore, vt hr̃ in Clem. 1. de hæret. §. verum. sequitur quod ẽt antequam de facto cognoscatur exterius ita ẽt potest prohibere immediatè ne talis animus habeatur etiã omni alio actu exteriori secluso: quodq; ita ẽt præcipere potest vt talis actus ex tali animo fiat, puta quod officium diuinum dicatur cum interiori cordis deuotione & attẽtione, vt hr̃ in c. dolentes. de celebrat miss. quodq; talis animus purè interior sine vllo actu exteriori fiat, puta quod credatur tali. l. tali ecclesiæ diffinitioni. l. quod tali tempore cordis contritio aut dilectio Dei habeatur. Quia ex coniecturis. l. ex propria confessione cognoscere põt si actus ille exterior ex tali animo fiat: aut si talis animus purus habeatur nec ne. Quod si hoc vltimũ negatur etiam eadem ratione negandum est quod ecclesia potest prohibere & præcipere vt talis actus exterior ex tali animo fiat. Hoc autem negare vtiq; irrationabile est & contra oẽs alias opiniones vt patet ex dictis atque dicendis.

¶ Item sicut ecclesia potest in actus exteriores per accidens tantum occultos ẽm alias opiniones, etiam antequam per testes manifestentur vel exterius cognoscantur: quia ita probari possunt. Ergo eadem ratione etiam in actus omnino interiores: quia etiam per propriam confessionem possunt manifestari atque cognosci.

¶ Octauò eadem secũda probatur opinio. quia si quis de hæresi sit bene, aut male notatus. l. accusatus ex sola suspitione cũ tamen vt supponitur, nec dictis, nec factis, nec signis vnquã hæreticauerit: talis coram iudice stãs interrogatus, an credat Christũ Deũ esse. l. aliud eiusmodi, ille ingenuè fatetur quod id hucusq; solamẽte interius non credidit à multis annis nec adhuc credit de præsenti: & hæc cõfessio eius vera est. Hic certè iuste punietur per Ecclesiã: etsi dicat se non habere voluntatem verè sed fictè ad fidẽ Ratio. 8.

redeundi.i.pęnitendi: vtiq; iustissimè comburetur.iam constat illum iustè puniri per ecclesiam pro solo peccato cordis & hæresi purè mentali.i.interiori.quod cōstat quia ex suppositione exterius nunquam dicto aut facto aut signis hæreticauit: & in illa confessione quam interrogatus facit exterius.non hęreticat sed veritatem dicit: imò si oppositum diceret mentiretur vti supponitur & constat.

¶ Nec valet.i.dicere quod ibi ecclesia nō punit solam hæresim mentalem sed vocalem, cū voce se hæreticum esse aut fuisse manifestet. Non inquam valet, quia voce cōfitendo quod tenet in mente non erat neque peccat cum veritatē requisitus aut coactus fateatur. Si enim voce tunc peccaret non possent neque deberent inquisitores præceptis aut minis seu tormentis aut iure cogere illum vt fateatur quod tenet aut tenuit in mente. Tum ēt quia confessio proprij erroris potius prodest quā obest cæteris paribus vti ēt supponitur. ¶ Neque secūdo valet dicere quod voce confitendo se credere aut credidisse Christum non esse Deum iam consequēter voce sua asserit Christum non esse Deum.& hęc est hæresis pro qua puniri pōt:non inquam valet hoc. Nam aliud est asserere rem sic esse aut fuisse: aliud credere rem sic esse.Is aūt voce non asserit nisi se credere aut credidisse Christum non esse Deum:quæ assertio non est hæresis nec inde sequitur hæresis ex quo per id non sequitur quod tunc asserat aut credat Christum non esse Deū, vti hoc ēt concedūt Doctores de tertia opinione sequēti vt ibidem hr̄, latius ibi videatur quō qui narrat aut refert siue declarat,nihil suū agere dr̄,vt hr̄ in l.hæredes.§.1.de testa.& l.adeo.§. cum quis: de acquir.rerū domi. ¶ Cum quo stat quod ex dicta confessione.i.declaratione bene sequitur & declaratur nūc quod per aliū actum solum interiorem hæreticè nūc credit aut olim credit Christum non esse Deum:pp quē actum vt diximus iustè punitur & non pp cōfessionem aut declarationem eius. Sicut etiam qui in libris aliorum legit simpliciter hæresim quam ipse in suo tantum corde aut mente tenet, non eam asserit neque eam scribit,neque qui eam transcribit aut narrat bona fide ad consilium capiendū.i.ad sacrāliter confitendum & non cum animo eam docendi.i.asserendi. Neque propter id vllam excōmunicationem incurrit, vti hoc etiam latius habetur in tertia opinione sequente.

Ratio. 9. ¶ Nono probatur eadem secunda opinio.per auctoritates. Nam ecclesia sępè punit actus tm̄ interiores, vt patet in concilio Gangrensi & hr̄ in decretis.dist.30.vbi inter alia dr̄.Si quis oblationes quæ in ecclesia fiunt spernendas esse crediderit memoriasq; sanctorum contēnendas anathema sit. Et iterum ibidem.si quis ieiunia ecclesiæ putauerit esse contemnēda perfectam in sua conscientia iudicans rationem, anathema sit. & iterum ibidem. Si quis nuptias damnans mulierem religiosam ac fidelem cū viro suo dormientem abominandam crediderit, anathema sit. & iterum ibidem.Si quis carnem manducantē cum bona fide sine sanguine & suffocato dānandum esse crediderit,anathema.

¶ Vbi sola credulitas mentis & cogitatio iudiciumq; conscientiæ erroneæ punitur. Quanuis Doctores tenentes alias opiniones dicant quod non sola credulitas & cogitatio sed exteriora opera aut signa ex tali falsa credulitate procedentia ibi puniuntur.Sed certè contra eos vr̄,qa si ita ecclesia intellexisset facilè potuisset id declarare aut significare.Item per nulla alia verba poterat clarius & breuius ostēdere se solos actus interioris credulitatis & cogitationis & iudicij cōsciētiæ dānare & anathematizare quā per supradicta. Igit̄ ita vr̄ pbabiliter satis esse tenēdū.

¶ Ad idem est concilium Bracharēn. primum in canone.5.8.9.10.Vbi dicitur si quis credit quod aliquas creaturas diabulos auctoritate sua in hoc mundo facit, aut tonitrus, fulgura & siccitates sicut dicit Priscillianus.anathema. Iterum ibidem.Si quis animas & corpora humana fatali signo credit astringi anathema.

¶ Ad idem facit concilium Roman. post Nicenum celebratum vbi sic hr̄. Si quis de patre & filio bene sapit:de sancto autē spiritu non rectè crediderit hæreticus est & anathema sit.& certè auctoritas hæc de sola credulitate mentis interiori loquitur. Nam in mēte formaliter & propriè hæresis est atque decernitur & eadē simul anathematizatur siue punitur ibidem. Item in canonibus concilij Ephesini canon.7.dr̄ quod aliter sentientes vel docētes sint excōmunicati.

¶ Ad idem clarius est concilium Toletanum primum auctoritate Leonis Papæ celebratum vbi in c.21.in assertionibus fidei contra Priscillianistas in eius fine sic hr̄.Si quis contraria eorum articulorum fidei de omnipotentia Dei & de distinctione personarū & aliorū ibi præmissorū dixerit vel crediderit anathema. Itē ibidē si qs dixerit vel crediderit deitatē passibilē anathema.

¶ Vbi non solum dicere quod exterius est cōtra debitam confessionem fidei sed etiam ipsum credere quod purè interior actus est contra ipsam fidem interiorē anathemate punitur. Et ita per hæc verba clarissima excluditur euasio dicentiū quod non sola erronea credulitas ibi anathematizat̄ sed exterius opus ex ipsa credulitate procedens,vt superius hæc euasio exclusa est. Maximè qa hic expresè anathematizatur vtrūq; videlicet & falsa credulitas contra fidem & dicere contra rectam fidei confessionem. Neque posterius potest esse declaratio prioris dū prius dicitur quod dicere & postea quod etiam credere contra fidem anathema sit.

¶ Ad idem etiam clarius est c.ad abolendam. de hæretic. Vbi dicit ecclesia per Lucium Papam.

Vni-

Vniuersos q de sacramētis ecclesiæ aliter sentire aut docere nō metuūt, vinculo perpetui anathematis innodamus. Ecce vterq; act⁹ īterior & exterior p se & distinctè clarissimè anathematizaf.

¶ Ad idem est concilium Constantieñ. in cuius fine tradita est forma procedendi cōtra hęreticos eosq; puniendi: & inter alia quæ ibi statuta sunt p inquisitores fidei interroganda, vnū est. Vtrū credāt qđ id, quod in sacro cōcilio determinaf esse credendū ab omnibus catholicis credendū & asserendū sit. Et iterū. Vtrū credāt esse de necessitate salutis cōfiteri sacerdoti. Iterū. Vtrum credant, quod Christiani contemnentes suscipere sacramentum extreme vnctionis & solēnes benedictiones matrimonij mortaliter peccēt. & ita statutū est in hoc cōcilio hæc per iudices inquiri vt tāquā hæreticos punirēt quos nō ita credere reperirēt. Et ita ex hoc cōcilio apte videtur quod ecclesia pōt solā mentalē hæresim punire habita eius cognitione per confessionem partis: quodq; si ecclesia in suo iudicio nō punit peccata cordis, videtur qđ id sit non quidem ob defectū potestatis & iurisdictionis sed cognitionis: & ita p accidens in suo iudicio ea non punit quæ quantum est de se ex parte suæ potestatis vtiq; punire potest, & puniret sicut occulta exteriora si probarentur aut cognoscerentur.

¶ Tandem ad idem est conciliū Basilieñ. in sessione. 38. vbi sub excōmunione iubef ne libellū factum per Eugenium quartū contra ipsum cōciliū quispiam publicare approbare seu defendere præsumat. l. eidē quouis mō assentire credere aut fauere. Vbi aperte actus cordis purus et prohibetur & anathematizatur. & quamuis cōcilium hoc non ab omnibus acceptetur vt habēs vim concilij: at vero habet vim & auctoritatem doctissimorum virorum plurimorum qui id statuerunt, & faciunt pro hac secunda opinione.

Ratio. 10. ¶ Decimo, eadem secūdam probatur opinio per clem. 1. de hæret. §. verum. Vbi excōmunicātur Inquisitores ex odio procedentes. l. ex amore p cedere cōtra aliquos in suo officio omittētes. Itē per c. dolētes. de celebr. missi. Vbi conciliū præcipit clericis vt diuinū officium dicant diuotè & studiosè. l. attente. & ita patet quod actus interior illic prohibetur & hic p̄cipitur. ¶ Et quāuis ad has auctoritates prima opinio respōdeat negādo quod ibi vllo mō per ecclesiā prohibeatur. l. præcipiatur actus interior absolute & per se vel in ordine ad exteriorē. Et tertia opinio sequens dicat quod ibi nō prohibetur neq; p̄cipif actus interior absolutè: bene tñ in ordine ad exteriorem quem qualificat. Ibidem tamen habetur & disputatur quam vim habeant fundamenta ipsarum opinionum quæ sunt argumenta contra hanc secundam opinionem: quæ & ex supradictis rationibus solui possunt.

¶ Hanc secundā opinionē tenēt multi doctores vtriusq; iuris & præcipuè Florent. 3. par. tit. 24. c. 7. quāuis. c. 4. cum tertia opinione sequente. & tit. 13. c. 4. §. 7. teneat cū prima opinione præcedente. Itē Adrianus in 8. quodlibet. & in 4. sent. de confessione & Albertus Pighius in Ierarchia ecclesiastica lib. 6. c. 16. & glo. in c. ad abolendam. de hæret. & in clem. 1. eod. ti. §. verum. & in c. dolentes. De celebr. miss. & in cap. cogitationis. de pęni. dist. 1. ad idē sunt Ioan. Andr. Godofred. Raymū. Paul. Stephanus & Imola. in d. clem. 1. de hæret. §. verum. & cardin. ibidem §. vltimo, & Panor. & Ioan. de Anania. in c. si quis episcopus. de hæret. & Fel. in c. vlti. eo tit. & Tiraquellus in l. si vnquam. C. de reuo. dona. verb. reuertatur. nu. 240. & Bald. in l. si quis nō dicam. C. de episco. & cleri. col. 1. & Carerius in tractatu de hæreticis. nu. 87. & plures alij. Hanc tandem opinionem clarissimus Medina dicit esse satis probabilem quamuis ipse magis probet primā opinionem. quæ supra posita est.

¶ Tertia opinio media quæ & nunc cōmuniter tenetur a doctoribus vtriusq; iuris stat in tribus dictis. primo, qđ ecclesia directè nullā potestatē habet in actus purè interiores absolutè & per se sumptos: & in hoc cōcordat cū prima opinione supra posita pp rationes eius quæ quātū valeat ibidē dictum est. & discordat a secunda opinione iam dicta cuius rationes & fundamenta sunt argumenta contra hanc partem huius opinionis. Opinio 3.

¶ Secundo ait quod ecclesia bene habet potestatem in actus animæ interiores ad præcipiendum & prohibendum & puniendum eos, non solum vt sunt causæ necessario cōiūctę vt ait Siluester, sed etiam vt sunt causæ contingentes aut qualitates aut circunstantiæ exteriorum actuum. l. omissionum. l. vt ordinantur ad hæc exteriora & ea qualificant, vt ait Caiet. cum alijs & in hoc dissentit a prima opinione & aliquomodo consentit cum secunda supra dicta.

¶ Tertio corolariæ dicit quod si quid hæresim mentalē aliquo signo aut verbo, aut scripto expresserit exterius: vtiq; incidit in excōmunionē. Quod est limitandū & intelligendum, vt ait Almayn, & Simancas vbi infra allegatur, qñ per actum. l. signum malū manifestatiuū hæresis interioris ēt si secretissimè nullo vidente illā exprimit exterius. Secus si per actū bonum manifestet, puta si bono animo ad remedium. l. concilium capiendum in sacramento. l. extra, suā hæresim dicat siue declaret: tunc enim neq; peccat neque incidit excommunionem. Secus ēt siquis legendo. l. arguendo. l. ex aliorum libris transcribēdo hæresim quam ipse in suo cordæ tenet, nō quidem cum animo eam asserendi seu docendi, sed bona fide hæresim aliorum quam ipse etiā intus in suo corde tenet eā refert aut narrat siue trāscribit: nam hic etiam si ex curiositate. l. alias peccet, non asserit hæresim neq; incidit excommunionem vti superius in secunda opinione in octaua eius probatione latius habetur. Secus ēt

si p actum alias malum, nō tñ ex natura sua manifestatiuũ hæresis aut malè volũtatis sed solum ex circunstãtia modi loci tpis aut finis exeat in opus exterius, puta si hæreticus pure mẽtalis cũ intẽtione postea aliquẽ pũertẽdi scribat illi aut dicat bona verba amicitiæ aut mutuet pecunias. l. cõferat beneficiũ. Nã hic pp hoc etiam si peccet non incidit excommunionem hæreticorum: quia actus hi neq; sunt de se. vel ex obiecto mali neq; hæresis manifestatiui ex natura sua sunt.

Ratio 1. ¶ Hæc opinio quoad 2m & tertiũ dictũ ꝓbatur tripliciter. primo. quia ea quæ cadunt sub humana cognitione cadunt sub humana & ecclesiastica potestate. Sed actus interiores vt ꝓcedunt & qualificãt exteriores possunt p illa exteriora cognosci: qa vt talia cadũt sub notitia sensitiua sicut & illa exteriora ab eis qualificata quãtũ est ex natura sua, ꝗuis p accidẽs sicut occulta exteriora ex defectu ꝓbationũ cognosci nō possint. Ergo rōne exteriorũ ab interioribus qualificatorũ cadũt ẽt actus interiores sub ecclesiæ potestate, vt ab ea possint percipi & prohiberi atque puniri. ¶ Quod inde magis cõfirmatur. Nã constat ex practica ecclesiæ quod pp actũ exteriorẽ iustẽ inquirit de intẽtione & volũtate & sciẽtia. l. ignorãtia qualiter actus illę factus est, vt de pę. dist. 1. c. cogitatio. c. aut facta. & in alijs c. ꝗ Paulo inferius in tertia probatione allegantur. & qñ quis protulit propositionem male sonantẽ iuste inquiritur ab eo & cogitur vt declarat quo aīo & quo sensu illã protulit vt sic debite puniatur. Igit si quoad inquirendũ cadunt sub ecclesiæ & humanę potestate vt debitæ cũ suis exterioribus aut exteriora cũ illis & rōne illorũ interiorũ puniantur: sequitur qđ ẽt cadunt sub eadẽ potestate ad pcipiendum prohibendum & puniendum actus illos interiores simul cum suis exterioribus alia vana esset inquisitio illa.

Ratio 2. ¶ Secundo probatur eadem tertia opinio, quia vt constat ex titulis de vsuris, & simonia, non solum iure diuino & naturali sed ẽt iure humano vel ecclesiastico vsura & simonia ꝓhibita est atque punitur. Hæc aũt crimina cõstãt ex actu exteriori puta ex datione reali mutui. l. rei spiritualis, simul & ex interiori puta ex intentione accipiẽdi lucrũ. l. rẽ tẽporalẽ aut preciũ pro mutuo l. ꝓ datione rei spiritualis. Ego ꝓhibẽdo vsurã & simoniã ecclesia prohibet actũ vtrũq; simul exteriorẽ & interiorẽ, nō quidẽ absolutè & p se sumptũ, sed vt alter ordinat ad alterũ, aut qualificat & qualificat ab altero. Neq; alter actus solus vsura aut simonia est neq; ꝓhibetur vt constat: neq; est circũstãtia alterius nisi habeat habitudinẽ aut ordinẽ ad alterum quem qualificat. ¶ Et ita similiter dicendum est qñ in Clem. 1. de hæret. §. verum. ecclesia ꝓhibet sub excõmunione ne inquisitores cõtra aliquẽ ex odio ꝓcedant aut ex amore omittant ꝓcedere in suo officio. Nam ibi vterq; actus simul, & interior vt qualificat exteriorem prohibetur atq; punitur. Nã si absolutè. l. ex negligẽtia siue timore omittant, non peccant cõtra illã clem. neq; incurrũt illam excõmunionem: modo alias peccẽt modo nō. Neq; si ꝓcedãt ex vanagloria. l. ambitione, neq; si odiũ. l. amorẽ solum ad aliquos habeant vt constat. ¶ Et similiter dicendum est qñ in c. dolentes. de celeb. miss. pręcipit ecclesia vt clerici dicant diuinũ officium deuotè & studiosè. l. attẽte. Nam ibi vterq; actus exterior & interior non per se sumptus sed simul præcipitur, vnus in ordine ad alterum: & ita interior deuotio & attentio ibi præcipitur vt ordinatur ad exteriorem horarum recitationem, & vt qualificat illam, vt ex ratione supradicta facile constat.

¶ Tertio eadẽ tertia opinio probatur per auctoritates de pęni. dist. 1. c. si quis non dicam. c. quisquis cum militibus. c. si forte. c. siquis tam masculum. c. si quis pulsatus. c. solicitatores. c. pene. c. aut facta. c. cogitatio. & 1. q 4. c. quia præsulatus. & glos. ibidem. ad idem etiam est. c. venerabilibus. §. fi. de sen. excom. In quibus tribus dicitur quod ratione male voluntatis ex qua opus maleficii procedit cuius punitio aggrauatur: & illa mala voluntas operi exteriori. l. crimini attentato coniuncta consideratur atque punitur grauius cum ipso crimine sic qualificato. Ratio. 3.

¶ Hãc opinionẽ expresse tenet Gaiet. 2. 2. q. 11. art. 3. & 4. & ĩ sumula. tit. hæresis hora canonica. ad idem vr̃ B. Tho. in 4. dist. 25. q. 5. de simonia. ad 1. & in 1. 2. q. 91. artic. 4. 2. 2. q 11. artic. 3. & q. 100. art. 6. ad 6. Si hoc modo intelligatur. quod ideo dico qa potius videtur sentire cum. 1. opi. supra posita vt ibi allegatus est. pro hac ẽt opinione expressè est Palude in 4. dist. 15. q. 5. ar. 2. concl. 4. & Florent. 3. par. tit. 24. c. 4. quamuis in c. 7. cum secunda. & titu. 13. c. 4. §. 7. cum prima sentiat opinione. & expressius Almayn. de potestate ecclesiæ. c. 3. & Driedon. de libertate Christiana lib. 3. c. 5. pag. 90. & Castro de punitione hæreticorum. lib. 2. c. 18. & de lege pęnali. lib. 2. cap. 15. concl. 1. & 2. & Soto de Iustitia & iure lib. 10. q. 5. art. 5. & victoria in suis scriptis super secundam secundæ. q. 11. art. 3. & alibi. & Nauarro in cõmen. de simonia nu. 20. 21. fo. 118. & Simancas de hæreticis. c. 42. & Couarruuias in regula peccatum par. 2. in initio. & plures etiam doctores de secunda opinione & præcipuè sum. ange. hora canonica, §. 27. & hæreticus. §. 2. & Siluester excommunicatio. 7. q. 2. & horæ canonicè. q. 11. videntur potius ad hanc quam ad pręcedentes opiniones declinare, maximè qñ actus interior est causa necessaria. l. sine quo actus exterior humanus esse non potest. Alias autem ad præfatam primam opinionem magis declinant. Deniq; in hoc tempore communissima hæc opinio est quæ & communiter practicatur.

¶ Contra secundũ & tertium dictũ huius opinionis pro argumentis sunt ea fundamenta quæ

supra

supra posita sunt in prima opi. ibidē ēt soluūtur & ex his q hic dicta sunt facile solui possunt. Illud ēt qd in fine illius primæ opinionis clarissimus Medina superaddidit dicēs qd licet ecclesia possit ꝓhibere actus. l. omissiones exteriores ex certo aīo ꝓcedētes: non tñ pōt ꝑcipere aliquos actus ex certo aīo ꝓcedentes, ibi videatur qūo ꝭm illam opinionem adhuc falsum est, & multo magis ꝭm hanc tertiam opinionem, secundum quā & præcipere & prohibere & punire potest vtrumq; simul actum, etiam interiorē qualificantem exteriorem vt supra ꝓbatum est.

Opinio 4. ❡ In tāta aūt varietate opinionū tot doctissimorū virorū nr̄i nō erat arbitrij cēsurā apponere: sed ne videanť tū irreconciliabiles sensus habere: placuit nostrā hic sententiā sub melioris iudicij correctione & subiectione aperire, p quā magna ex parte ꝑdictæ cōcilianť opiniones. ❡ Et sit quarta opinio q̄ stat in tribus dictis. quorum primū est. Quod ecclesia in foro cōscientiæ pōt in actus aīæ pure interiores p viā legis & ꝑcepti ꝑcipiēdo & prohibēdo illos immediate atq; directe, & a fortiori indirecte, illosq; puniendo pena excōmunionis & alia pena ecclesiastica. l. spirituali, vt ait secūda & tertia opinio in secunda eius parte propter rationes ibidem adductas.

❡ Secundū dictū est. qd in foro exteriori iudicia li. l. cōtentioso aut cū strepitu iudicij ecclesia & ēt laica potestas pōt in actus interiores nō absolute p se sumptos sed vt qualificāt exteriores. l. vt sunt cā eorū: ita qd pōt eos hoc mō ꝑcipere & ꝓhibere atq; punire vt ait. 3. opi. ꝑcedens vt ibi ꝓbatū est. ❡ Cū quo stat qd nō pōt eos iudicialiter punire pena exteriori, nisi qñ sufficiēter cōstiterit qd ita qualificati sunt exteriores cum interioribus suis a lege prohibitis vt. 1. dicebat opi. & ita ecclesia siue ꝑlatus iudicialiter nō punit clericos dicētes horas canonicas sine deuotione & attētione exteriori ꝭm c. dolētes. de celebr. miss. nisi qñ notabiliter sine exteriori modestia & recollectione eas dicere aut dixisse cōstiterit, vti superius in 1. & 3. opinione dictū est. & ita sæpe ēt p potestatē laicā punitur peccatū aut malū malo aīo intentatū aut inceptū qñ de eo cōstat licet opere exterius nō exequať aut ꝑficiať. vt patet ī c. de peni. dist. 1. supra allegatis in 3. probatione. 3. opinionis ꝑcedentis. & habetur in l. siquis non dicam rapere. C. de episco. & cleri. & in c. ꝓ humani. §. sacri. de homicid. li. 6. & in c. 1. de scismati. Vbi excōmunicantur qui præsumpserint illi decreto cōtraire & in c. 1. eo. tit. lib. 6. Vbi excōmunicātur qui habuerint pro cardinalibus quosdā ibi expressos. & in c. excōmunicamus. de hæret. §. credentes. Vbi excōmunicantur qui ita hæreticis credunt qd exterius ostēdūt se bonā eorū estimationē habere cū cōstet illos hæreticos esse: aut qui propter id eos reuerentur vt ait Castro de lege penali lib. 2. c. 5. & alii doctores communiter.

❡ Tertium dictum est, quod clericus licet peccet contra ꝑceptū ecclesiæ dicendo horas canonicas ex ꝓposito sine vlla deuotione & attētione interiori & exteriori & puniri possit vt ī duobus dictis ꝑcedentibus dictū est. At vero vtrum sic ea dicēs teneať eas iterū. l. aliud earū loco dicere aut fructus pceptos restituere: varie sūt doctorū opiniones. quorū ali:q neq; cōsequēter ad ꝑdictas suas opiniones loquuntur. probabilius tñ videtur quod non, vt ait clarissimus Medina vbi supra. q. 20. ꝭm Duran. cū quibus sunt Florent. in 3. par. tit. 13. c. 4. §. 7. Siluest. & Castro & multi alij de. 1. & 3. opi. qa neq; ecclesia id ī suo præcepto vult aut intendit. Ita quod ēt si suo ꝑcepto de deuotione & attētione in horis dicendis apponēda clericus nō satis faciat: bene tñ satisfacit eidē. l. ꝭm Gaieta. alteri ecclesiæ ꝑcepto de horis absolute dicendis & id acceptat ecclesia ad effectū hūc vt huic suo ꝑcepto de dicendis horis canonicis sit satisfactū sine obligatione ad aliā solutionē. l. restitutionē. Deꝰ ēt respiciēs deuotionē ecclesiæ cuius noīe a suis ministris illa horarū canonicarū recitatio fit, sicut & qd, p organa & alia instrumēta musica insensata cātať, ad aliquē fructū vel effectū acceptat. Et ita forte si nō oīno at magna ex parte cōciliari possunt varie quæ circa quæstionē hanc sunt opiniones.

QVAESTIO XIIII.

Vtrum apostoli æqualem potestatem iurisditionis habuerunt a Christo immediate, an a B. Petro. Et similiter vtrum episcopi nunc habeant immediate a Christo, an a domino Papa suam potestatem vel iurisditionem episcopalem.

RESP. hic duo pūcta tāguntur. 1. de apostolis 1. Punctū. 2. de episc. quoad. 1. de apostolis resp. qd Gaiet. in 1. qdlib. in principio refert duas opiniones, vtrū immediate habuerint ꝑdictam potestatē a Christo. & alias quatuor. vtrū equalē potestatem habuerint. 1. opi. tenet qd oēs apostoli parem potestatē a Christo immediate habuerunt qd patet. 1. Matth. 18. qdcunq; solueritis, &c. Sicut Petro dictū erat c. 16. quodcunq; solueris, &c. Itē Ioannis vlt. pasce oues meas. Pascere aūt fit tripliciter. s. doctrina vita & correctione. sed hæc oīa omnibus apostolis a Christo immediate cōcessa sunt. De doctrina patet Matth. vlt. docet oēs gētes, de vita Matth. 5. vos estis lux mūdi. salterre &c. de correctione patet Ioā. 20. quorū remiseritis peccata, &c. Et Matth. 18. quocūq; alligaueritis, &c. Ergo idem in sententia oībus apostolis immediate a Christo qd B. Petro concessum est. 2. probatur idē ad Gala. 2. vbi Paulus ait quod Petrus & alii apostoli nihil illi cōtulerunt. s. nec doctrinæ nec potestatis ꝭm Tho. ibidem sed dederūt ei dexteras societatis. Et qd in Antiochia restitit Petro ī faciē, &c. Hoc aūt nō est iter sub-

ditū & supiorē sed inter socios ęquales. Ergo.
❡ Tertio probatur idē dist.21.c.in nouo. Vbi ait Anacletus Papa.cæteri apostoli cū B. Petro pari cōsortio præditi honorē & potestatē acceperūt. Itē.24.q.1.c.loquitur.ait Ciprianus.hoc cæteri apostoli erāt,ꝙ Petrus fuit pari cōsortio pditi honoris & potestatis.Itē Hier.sup.ad Galat.& habetur.2.q.7.c. Paulus. ait qd Paulus Petrū reprehēdit quod non auderet nisi se non imparem sciret.

Opinio.2. ❡ Secūda opinio in alio extremo est ꝙ nec parē potestatē nec īmediate a Christo oēs apostoli acceperūt:sed solus Petrus immediate a Chro potestatē accepit oēs ei subiecti fuerūt ab ipso potestatē habētes vel a Christo per medium Petri.
❡ Et nō loqmur hic de potestate ordinis sacerdotalis cōsecrandū. Nā de hac cōstat eā oēs in cena immediate a Christo habuisse, qñ eis dixit. Hæc quotiescūq; feceritis.& post resurrectionē eā habuerūt ad absoluendū & ligandū in sacramēto immediate a Christo dicēte Ioā.vlt. Quorū remiseritis peccata,&c.Sed loquimur de potestate ordinis episcopalis & iurisdictionis eius.

Ratio.1. ❡ Hæc ergo opinio sic intellecta pbatur.1.quo ad potestatē episcopalē ex c.in nouo. dist.21.vbi Anacletus ait ꝙ Petro Pōtificatus i ecclesia Christi primo datus est.Itē dist. 66.c. porro. habetur ꝙ Iacobus fuit ordinatus episcopus Ierosolymitanus a B.Petro,Iacobo & Ioanne,& actu.13.Vbi apostoli imponentes manus Paulo & Barnabæ dimiserunt vbi glossa ait in modum ordinandorum episcoporum. & habetur dist.75.cap.in die Dominico.& ita apostoli potestatem episcopalem a Christo mediante Petro acceperunt.

Ratio.2. ❡ Secūdo potestatē ēt iurisditionis episcopalis ꝙ ēt mediāte Petro acceperint patet,& est secūda rō secundū B.Leonē Papam in sermone.3.suæ ordinationis sic dicētē.Cū B.Petrus a Christo multa solus acceperit nihil in quēquā fine eius participatione trāsiuit. & infra.de toto mundo Petrus vnus eligitur q vniuersarū gētiū vocationē & omnibus apostolis cūctisq; patribus ecclesiæ præponatur: vt quamuis in populo Dei multi sint sacerdotes multiq; pastores: oēs tñ regat Petrus quos principaliter regit & Christus. & si quid cū eo cōmune cæteris voluit esse principibus, nunquā nisi per ipsum dedit quicquid alijs nō negauit siue cōcessit.Ita.n.Christus disposuit vt ab ipso Petro tanquam a quodā capite dona sua velut in corpus totum diffunderet.Hęc Leo. & habetur dist.19.cap.ita dominus.& Eusebius lib.7.historiæ ecclesiasticæ est ad idem.

Ratio.3. ❡ Tertia rō ad idem est. Quia potestas q̄ vni soli in suo fonte & plenitudine data est,non est in alijs nisi p illū & limitata secundū eius voluntatē & ordinationē. Alias nō esset in illo plene vt in fonte.Sed potestas iurisdictionis gubernatiua ecclesiæ data est soli Petro in suo fonte & plenitudine:& in eo successoribus eius Matth.16.tibi dabo claues,&c. & Ioā.vlt.pasce oues meas ꝑm Chrysost.ibidē dicentē ꝙ hoc nulli alteri vnquā datū est.& habetur.2.q.6.c.adecreto. ꝙ solus Petrus in plenitudinē potestatis vocatus est. Vt supra.q.1.Arma fidei.proposit.8.& q.4. latius de hoc habetur. Ergo quicquid iurisdictionis collatū est aliis apostolis non nisi mediante Petro & secundum eius dispositionem collatum est.

❡ Quarta rō. quia a quo qs nō hēt subditū immediate: certe nec ab eo immediate hēt potestatē iurisditionis gubernatiue,sed alii apostoli nō habuerūt immediate a Chro aliquē populū aut hoīem sibi subditū. Ergo nec potestatē iurisditionis ab eo immediate habuerūt. Maior patet. qa nullus pōt soluere.l.ligare nisi subditum de pę.& remis.c.oīs.Nā potestas iurisdictionis qua qs pōt soluere.l ligare relatiua ad subditū est:relatiua aūt sūt simul & posita se ponūt & pempta se pimūt.Vt dñs & seruus.Prelatus aut iudex & subditus.& ita dare & hre iurisdictionem est dare & hēre subditū: & ecōtra. minor ēt patet. Quia Chrus soli Petro ddit subditos oēs fideles. Ioan. vlt. pasce oues & agnos meos.& c.10. fiet vnū ouile & vnus pastor.Illud aūt Matth.vlt.docete oēs gētes.& Mar.vlt. pdicate euangeliū oī creaturæ. Dixit Chrus oībus & singulis vt ipsi inter se ordinarēt & pcipuè Petrus cui oēs erāt subiecti.Et ita Chrus apostolis populos nō diuisit neq; cōstat quos qbus assignauerit: sed neq; oēs oībus & singulis sed soli Petro vt dictū est assignauit. Adde ꝙ ptās pdicādi nō est ptās iurisditionis gubernatiua ecclesię tāq̄ sup subditos de qua loquimur:sicut neq; ptās baptizādi & cōsecrādi & tpalia p spūaliū administratiōe accipiēdi. Ratio 4.

❡ Hanc 2.opinionē tenet Palude & multi alii & pcipuè Turrecre. dist. 21. c.in nouo. & c.oēs & dist.19.c.ita dñs.& in summa de ecclesia lib.2.c. 32.54.latius.& dist.66.c.porro. Vbi & ait ꝙ Iudas licet fuerit apostolus electus a Chro cū aliis apostolis:nō tñ fuit episcopus:qa nō fuit a B.Petro ad id ordinatus.l.cōsecratus vt fuerūt alii apostoli.& illud Ps. 68. episcopatū eius accipiat alter intelligitur ꝙ apostolatū eius accipiat alter. f. B.Matthias vt actu 10. habetur.& cum hac secunda opi.videtur.B.Thom.vbi infra allegatur.

❡ Et nota ꝙ de æqualitate ptātis apostolorū mediate.l.immediate data a Christo(ēt psupponēdo ꝙ B. Petrus habuit ptātē a Christo datā sup oēs)sūt quatuor opi.1. ꝙ oēs apostoli fuerūt æquales i ptāte ordinis ēt episcopalis sicut oēs episcopi sūt ęquales ī tali ptāte.Petrus aūt fuit sup oēs ptātes iurisdictionis.❡ Scda opi. ē ꝙ oēs apostoli ī ptāte iurisditionis fuerūt pares.i.similes. Sicut Leuit. 18. dr, cauete ne vos similiter euomat cū paria feceritis.i.similia.❡ Tertia opi.ē B. Tho.2.2.q.33.art.4. ad 2.ꝙ fuerūt pares aliquo mō quantum ad fidei defensionē.❡ Quarta opi. est eiusdem sup.ad Galat.2. quod omnes apostoli fuerunt ęquales quātum ad executionem auctoritatis:non autem in auctoritate regiminis.

❡ Tertia

Opinio. 3. Tertia opi. Caietani vbi supra & aliorum est media, quæ & vt vtramq; opinionem declarare & conciliare, tenet quod Apostoli vt Apostoli oẽs fuerunt ęquales & immediatè a Christo instituti. Non aũt vt oues Christi, nam vt oues oẽs fuerunt sub cura & potestate B. Petri qui solus pastor ouiũ a Christo immediatè institutus est.

Nota 1. ¶ Pro cuius probatione & declaratione not. tria. Primò, quod ad dignitatem Apostolatus & ad eius potestatem ſm Tho. sup. 1. Cor. 12. Deus posuit in Ecclesia primũ Apostolos. &c. tria pertinent. Primum est auctoritas & potestas gubernandi populum Christianũ. Secundum, facultas docendi. Tertium, potestas miracula faciẽdi. Et tertium horũ ordinatur ad ſm & ſm ad primũ. Quæ omnia probantur. quia Luc. 9. Conuocatis Iesus duodecim discipulis dedit illis virtutẽ & potestatem super omnia dęmonia & vt lãgores curarẽt: & misit illos prędicare regnũ Dei. &c. Item 1. Cor. 12. Deus posuit in Ecclesia primũ Apostolos vbi gl. interlin. dicit primũ dignitate & tpe Apostolos omniũ ordinatores & iudices. Item di. 68. c. quorum vices. ex Aug. dr̃. Pro patribus tuis nati sunt tibi filij: patres missi sunt Apostoli, pro Apostolis filij nati sunt & constituti epi. Item in Concilio. g. Florent. sub Eugenio IIII. hr̃. Hinc. c. confirmationem non nisi eps̃ debet conferre quia de solis Apostolis legitur quorũ vicem episcopi tenent quod dabant Spiritum sanctum per manuum impositionem.

¶ Ex quibus omnibus constat quod Apostoli in quantũ Apostoli habuerunt non solum potestatẽ ordinis sed ẽt iurisdictionis epalis: nam auctoritas gubernandi populũ vel Ecclesiam quæ est propria apostolatui sine iurisdictionis potestate non est. Nunc aũt a Christo immediatè Apostoli sunt instituti & suũ Apostolatum habuerunt vt patet Matt. 10. Mar. 3. Luc. 6. quod Christus fecit eos & vocauit Apostolos simul. Et Io. 20. Sicut misit me pater & ego mitto vos. Et ad Gal. 1. Paulus probat se Apostolũ quia neque ab homine mittẽte aut docẽte Apostolus est. Igitur p hoc significaẽ quod Apostoli quoad Apostolatus auctoritatẽ vel potestatẽ fuerunt ęquales simpliciter: quodq; hãc potestatẽ sicut & Apostolatũ a Christo immediatè habuerũt. ¶ Dixi simpliciter qa nihil prohibet ſm quid vnũ Apostolũ puta Paulũ habere Apostolatũ digniorẽ altero vel alijs Apostolis, vt gl. interlin. ad Gal. 1. vbi qui suscitauit eũ a mortuis, ait in persona Pauli: & ita dignius me constituit per Christũ immortalem quã alios per mortale. Et glo. ord. ex Aug. in lib. retracta. est ad idẽ. Ideo ꝙ B. Tho. ibidem dicit Paulũ ad dexterã & Petrũ ad sinistram in bullis Papalibus poni, dignitas .n. hæc ex parte status vocãtis q. s. est immortalis, nõ facit vocatũ Apostolum maiorẽ simpliciter sed solũ quoad hoc.

Nota. 2. ¶ Not. 2. ꝙ si cõsideremus quod ẽt ipsi Apostoli oues erãt Christi a quo statutum est vt sit vnum ouile & vnus pastor: sic Petrus est ille vnicus pastor vicarius Christi cui dictum est Io. vlt. Pasce oues meas & reliqui sunt oues vnius ouilis Ecclesiæ. ¶ Et si quæratur quõ stãt simul, quod oẽs Apostoli fuerunt pares in auctoritate gubernandi Ecclesiã quodq; immediatè a Christo eam habuerunt: & quod solus Petrus fuit institutus pastor vniuersalis Ecclesiæ & auctoritate maior super alios Apostolos: ita quod ab ipso vt a capite in totum corpus Ecclesiæ potestas deriuata est? ¶ Resp. ꝙ sicut in natura dupliciter aliqua fiunt s. naturaliter vt cũ homo generat hominẽ, & infirmus virtute naturæ sanatur: & supernaturaliter sicut qñ homo creatus est a solo Deo, & infirmus miraculosè sanatur. Ita in Ecclesia dupliciter fit. s. ordinariè vt cũ seruato ordine iuris qs creatur eps̃: & de speciali gratia a principe, vt si statim aliquis creetur eps̃ vt cõtingit Ambrosio. Sic ẽt vtroq; modò Christus princeps in Ecclesia primitiua fecit. Nã in institutione Ecclesiastici regiminis ordinario iure perpetuo seruãdi, monarchicũ. i. vnius principatum instituit: & posuit Petrum caput vnũ totius Ecclesiæ a quo in oẽs potestas iurisdictionis & ordinis ordinariè deriuaret mediatè vel immediatè. Et hoc intendunt Doctores oẽs cũ dependentiã ouiũ a Petro docẽt, vt patuit in. 2. opi. præcedẽte. In erogãdo aũt ex gratia speciali sicut peruenit Petrũ in cõferendo Apostolis potestatẽ ordinis dũ ipse dñs per se ipsum ẽt alios Apostolos fecit sacerdotes in cęna, & confessores post resurrectionem, & sacr̃m confirmationis in die Pentecostes. Ita præuenit eundẽ in dãdo illis auctoritatẽ gubernãdi ordinandi & iudicãdi Ecclesiã vt patet ex auctoritatibus supradictis. ¶ Et quemadmodum nihil obstat maioritati ipsius Petri capitis quod alij non habuerint ab ipso potestatẽ ordinis: qa hoc non fuit ex defectu potestatis in Petro aut ex exemptione aliorũ ab eo, sed ex præuentione superioris qui id prius dedit subditis Petri ex gratia quod ordinariè dandũ erat eisdẽ a Petro: ita ẽt nihil officit excellentia potestatis iurisdictionis Petri super oẽs quod eius subditis Christus princeps noster dedit omnibus Apostolis illã potestatẽ ex gratia quã per viã ordinariã a Petro erant suscepturi. Modus itaque varius dandi & accipiendi potestatẽ clarificat veritatẽ. In Petro enim & a Petro incipit omnis Ecclesiæ potestas & deriuatur in totã Ecclesiam via ordinaria. Et rursus aliqui subditi Petri plures potestates a Christo immediatè via gratuitę præuẽtionis acceperunt quas a Petro erant accepturi via ordinaria. Et ita vna Ecclesia sub vno capite Petro habet oẽs Apostolos immediatè a Christo potestatẽ ordinis & iurisdictionis habẽtes ex speciali gratia præuentionis: & habet Petrũ solũ caput cæterorũ Apostolorũ & omnium fideliũ: a quo in eos omnes ordinariè potestas ordinis & iurisdictionis mediatè vel immediatè deriuanda est.

¶ Not.

Nota 3. ¶ Nota tertio ad maiorē claritatem qd̄ poteſtas Petri ꝗnq; differt a poteſtate aliorū Apoſtolorū. Primo, in mō dandi & accipiendi, quia Petro data eſt ordinariæ: aliis aūt ex gratia ſpeciali p̄uentionis vt dictum eſt. ¶ Secundo in officio, & ſequiť ex prima. Quia Petrus factus eſt vicarius generalis Chriſti, alij vero vt legati vel delegati eius, iuxta illud. 2. Corin. 5. Legatione fungimur ꝓ Chriſto. & ad Epheſ. vlt. Legatione fungor in cathena iſta. Et hoc importatur ꝑ ipſum nomen Apoſtoli qd̄ latine dicitur miſſus: quamuis extenſo vocabulo in præfatione miſſæ Apoſtoli appellentur Vicarij. ¶ Tertio in obiecto poteſtatis quia aliorū poteſtas iuriſdictionis nō erat ſupra ſe inuicē ſed ſuper alios fideles: Petri vero poteſtas erat ſuper ipſos Apoſtolos & ſuper oēs alios fideles. Ioan. vlt. Paſce oues meas. de quorū numero Apoſtoli vtiq; erant. ſecundum Chriſoſt. ibi dicentem, Loco mei præpoſitus eſto & caput fratrū tuorum. ¶ Quarto in ꝑpetuitate poteſtatis. Quia poteſtas aliorum finiēda erat cum vita eorum quia data eſt illis pro ſuis tantū perſonis & non pro ſucceſſoribus eorum: Petri autē poteſtas vſq; ad conſumationē mundi perſeuerat, quia data eſt illi non ſolum pro ipſo ſed ēt pro ſucceſſoribus eius. Et hoc ſignificāt doctores dicentes quod data eſt Petro in ꝑſona Eccleſię. Et hinc eſt quod nullus eſt ſucceſſor B. Ioānis Apoſtoli aut Iacobi neq; Pauli. &c. in auctoritate Apoſtolatus vniuerſalis gubernationis Eccleſiæ ſicut ipſi gubernabāt vbiq;, ſed tantū in poteſtate ordinis epiſcopalis & regiminis vnius certe Eccleſiæ ſuccedunt eis epiſcopi: ſolius aūt Petri ſucceſſor eſt & dr̄ Papa, vt ſupra. q. 1. propoſi. 8. & q. 4. latius habeť. ¶ Quinto & vltimo eſt in ipſa eſſentia poteſtatis. Nā auctoritas data cōiter Apoſtolis ex vi Apoſtolatus fuit velut potentia executiua, quæ a B. Tho. vocatur auctoritas gubernandi quæ executionē tantum ſonat. Auctoritas autem data ſoli Petro Ioan. vlt. Paſce oues meas. eſt potentia paſtoralis ꝑceptiua: & ideo vocať B. Tho. auctoritas regiminis. Ideo ipſe Tho. ait quod Paulus fuit par Petro in executione nō in auctoritate regiminis, quodq; ad Galath. 2. & 1. Corinth. 12. Regimen Eccleſiæ (quod ſonat executionē) non auctoritatem regiminis (quod ſonat imperiū) eſt cōmiſſum Apoſtolis a Chriſto. Et hac de cauſa præfatione miſſæ Eccleſia eos appellat nō vicarios Chriſti abſolutè ſed vicarios operis eius, dū ait: Quos operis tui vicarios eidē contuliſti, videlicet vicarios ad exequēdum. Veruntamen quia ſæpe vnū pro altero ponı pōt & ſolet: vbi inueniretur quod fuerūt pares in auctoritate regiminis piè exponēdum eſt pro executiua poteſtate vt dictū eſt. Dedit enim Chriſtus omnibus Apoſtolis cōmuniter vt exequi poſſent in eis ad quos mittebantur omnia ꝗ Petrus exeq poterat, puta inſtituere Eccleſias & epiſcopos, docere, excōmunicare, &c. Petro aūt abſolutè dedit omniū & ſuper omnes poteſtatē. Et ſic Paulus aliquo mō, i. executiuè erat par Petro quoad defenſionē fidei vt ſup. B. Tho. 2. 2. dixit. Quæ quidē differentia inter poteſtatē executiuā & præceptiuam exēplo magis liqueſcit. Nam epiſcopi habent officiū p̄dicandi: & fratres p̄dicatores & minores habent officiū prædicandi cum ad hoc inſtituti ſint. Sed differenter nam epiſcopi ex propria auctoritate hoc faciunt: religioſi aūt præfati auctoritate Papæ delegātis eis in officiū hanc prædicationis exercēdę poteſtatē. Sic ad rē proportionaliter de poteſtate gubernādi Eccleſiā in Petro & aliis Apoſtolis fuit. Nā Petrus ex propria auctoritate officij ſui pōtifica tus gubernabat: alij vero Apoſtoli ex priuilegio Chriſti delegantis eiſdē gubernationis officiū.

¶ Eſt ergo reſolutio huius tertiæ opinionis qd̄ ſolus Petrus habuit vicariatū Chriſti: & ſolus immediatè ab eo poteſtatē iuriſdictionis ordinariè accepit: ita quod a Petro oēs alii iure ordinario poteſtatem ordinis epiſcopalis & iuriſdictionis erant accepturi & ei erant ſubiecti: & in hoc tm̄ eſt vera ſecunda opinio. Cum quo ēt ſtat quod Chriſtus dn̄s iuris ex ſpeciali gratia vel priuilegio præueniendo delegauit aliis Apoſtolis immediatè parē in exequendo poteſtatem iuriſdictionis, poteſtatem aūt ordinis epiſcopalē mediatè vel immediatè parē omnibus dedit. Vt dictū eſt & in hoc tm̄, illa prima opinio ēt eſt vera. Et ſm̄ hæc limitandæ & exponendæ & concordandæ ſunt in veritate illæ duæ priores opiniones, vt hæc omnia ſupra proſequitur Gaietanus. Reſolut.

¶ Ad rationes ergo ſuprapoſitas pro prima opinione reſpondeo ad primā ex Matth. 18. quod ſolum probatur ſicut & conceditur quod par poteſtas eſt omnibus Apoſtolis a Chriſto immediatè conceſſa, ſed diuerſimode: nā Petro prius & ordinariè ſuper omnes etiam Apoſtolos, aliis autē Apoſtolis ex gratia peruētionis ad executiuam tantū gubernationem Eccleſiæ vt ſupra declaratum eſt. Quod etiā inde patet quia ex hoc quod prius Matth. 16. Petro deinde Matt. 18. aliis Apoſtolis prædicta poteſtas a Chriſto data eſt. Iā ex hoc ordine inſinuat dn̄s ordinariū progreſſum poteſtatis ſoluendi & ligandi quod. ſ. a Petro ad cæteros deriuanda eſt propter vnitatem capitis & corporis Eccleſiæ vt ait B. Tho. in 4. diſt. 25. & contra gentes lib. 4. & doctores communiter. Reſp. ad 1. rationem. 1. Opi.

¶ Ad illud autem Ioan. vlt. Paſce oues meas. &c. Reſpondeo quod id ſoli Petro conceſſum eſt. Vbi plus illi per hæc verba quam cæteris per quæcunq; verba datū eſt quia auctoritas regiminis vniuerſalis ſimpliciter hic illi conceſſa eſt a Chriſto, quamuis totū officium paſtorale executiuè alibi per alia, & alia verba cæteris etiā Apoſtoli conceſſum ſit. Ideo quamuis alii Apoſtoli poſſunt dici delegati paſtores Eccleſiæ vt in p̄fatione dicitur. Quos operis tui vicarios eidē cōtuliſti præeſſe paſtores, id eſt, vt operis tui vicarios,

rios, idest missos vt vice tua ad executionē operis tui. Petrus aūt factus est pastor ouium Christi absolute & vniuersaliter vt dictū est. ¶ Ad secundum ex Galat. 2. resp. qđ Paulus nihil doctrinæ aut potestatis accepit a Petro: non quidē ex defectu potestatis in Petro, sed ex gratuita præuētione qua a Christo habuit potestatem & scientiā, vt ipse ibidem. c. 1. dixerat. Dexteras quoq; dederunt societatis pp vnitatem fidei quam docebant. Et non solum socii sed etiam fratres in vnitate fidei sumus. Matth. 23. Omnes vos fratres estis. Quomodo autem vt par illi restitit, iā declaratum est quod de paritate in executione officij defensiui fidei intelligitur.

¶ Ad tertiū ex auctoritatibus Anacleti, Cipriani. &c. iam patet ex dictis quō fuerūt pares Apostoli præuentionis gratia & quoad executiuam gubernationem: Petrus autē simpliciter & vniuersaliter super omnes vt declaratum est.

Respon. ad rationes. 2. opi. ¶ Ad rationes etiā secundæ opinionis supra positas simul resp. patet ex supradictis. Insuper qđ de potestate ordinis nihil refert quod Christus præuenerit Petrum in faciēdo omnes Apostolos episcopos, vt glo. in c. porro. dist. 66. contra textum sentire videtur, vel qđ eos ordinandos Petro reliquerit, vt textus ipse sonat. Si. n. Petro hoc dimisit: ordinariū pgressum potestatis ordinis in statuto cursu non præuenit. Si autem ipse ordinauit per se ipsum gratuita præuētione nō reuocatione statuti ordinarij id fecit. De potestate vero iurisdictionis iā dictū est quod gratuita præuentione p se ipsum omnibus exequēda dedit. Qui in ordine dandi vel pmittendi ordinarium progressum deriuationis illius a Petro ad alios perpetuū fore statuit. Vt ex supradictis auctoritatibus colligitur. ¶ Ex qbus omnibus liquet vt dictū est quod solus Petrus princeps & caput & pastor est Apostolorū omniumq; fideliū: quodq; Apostoli subditi fuerunt illi vt oues suo pastori: quodq; via ordinaria ab ipso sortituri erāt potestatē ordinis & iurisdictionis: quāuis gratuita præuentione potestatē iurisdictionis executiuam æqualē a domino habuerint immediate. Potestatem aūt ordinis episcopalem immediate vel mediate oēs etiam a domino æqualem habuerunt. ¶ Liquet ēt quod licet Petrus Apostolus & Papa fuerit simpliciter maior cęteris: at vero successor eius Linus, Cletus, aut Clemens non sic se habebant ad Ioannē Euangelistā q viuebat, sed aliquomodo vt par & excedēs & excessus. Erant. n. pares in potestate executiua regiminis Ecclesiæ, qa Ioannes poterat ex Apostolatu exequi quicqd poterat Petrus & Papa successor eius: Papa aūt erat excedens in auctoritate regiminis sicut de Petri auctoritate dictum est: qa ipse non Ioannes erat successor Petri & vicarius Christi. Erat vero ipse Papa Linus & aliusqlibet excessus a Ioanne in dignitate Apostolatus: quia Ioannes erat Apostolus non autem Linus aut Clemens. Vnde quia Apostolis non Papæ cōdendi libros sacræ scripturæ cōcessum est a domino illis dicente Ioan. quod Spiritus sanctus doceret eos omnem veritatem, & Augustinus de cōsensu Euangelistarum ait quod Lucas & Marcus scripserūt illo præsertim tēpore quo ab ipsis in carne viuentibus Apostolis probari meruerunt. Ideo præualuisset sententia Ioānis sententiæ Lini aut Clementis Papæ in doctrina fidei & morum: sicut modo prualet Euangelium Ioānis sententiæ cuiusq; Papæ & totius Ecclesiæ. Neq; obstat illud Augustini, Euāgelio non crederē nisi Ecclesiæ auctoritas me moneret: quia ipse Ioānes & qlibet Apostolus quoad hoc erat Ecclesia auctoritate Iesu Christi: nam ipse Ioannes c. vlt. in persona Ecclesiæ quam auctoritate Christi gerebat ait. Et scimus quod verum est testimonium eius. Nam ex quo constat aliquem Apostolum scripsisse ad doctrinam Ecclesiæ: iā ipsius etiam Ecclesiæ auctoritate habet. Hęc omnia Gaiet. vbi supra. & Victoria in 2. relectione de Ecclesia. q. 2. nu. 9. &c.

Not. Resolutio notab.

¶ Secundum punctum quoad episcopus. Vtrum nunc a Christo immediate: an a Papa & per ipsum aut per medium eius a Christo suam potestatem episcopalē & iurisdictionem habeāt. Est triplex opinio. Prima, quam Castro de punitione hæreticorum. lib. 2. c. 24. & de hæresibus. tit. episcopus. cum multis alijs tenet, quod tā quoad potestatem ordinis episcopalis quā iurisdictionis episcopi eam habent immediate a Christo: sicut Apostoli habuerunt. Quamuis hanc vel illam diœcesim aut limitationem in hos vel illos subditos non nisi a Papa habent. Quod patet de potestate ordinis episcopalis distincta a cōmuni sacerdotio supra sacerdotes ad conferendos ordines & sacramentum cōfirmationis & alia eiusmodi: quamuis sacramentalia habent a iure Ecclesiastico, & in hoc consonat glos. in c. porro. dist. 66. ¶ De potestate etiam iurisdictionis (vbi est difficultas) probatur tripliciter. Primo, quia hæc est annexa vel consequitur ordinem episcopalem: sicut potestas absoluendi a peccatis in sacramento consequitur ordinem sacerdotalem. Nam episcopi succedunt Apostolis sm c. quorum. dist. 68. & Concilium Florentinum. Sed illi habuerunt a Christo immediate potestatem iurisdictionis episcopalis: sicut ab eo sunt instituti & non a Petro Matthæi. 10. & 18. Marci. 3. Luc. 6. Ioan. vlt. ergo & episcopi. Patet consequentia. Quia sicut ex successione Papæ ad Petrum habetur eius potestas immediate a Christo: sic ex successione episcoporum ad Apostolis.

Punctū 2.

Opinio. 1.

¶ Secundo probatur idem. Quia Apostoli ex institutione Christi sūt Ecclesię pastores & gubernatores. ergo episcopi Apostolis succedētes habēt iure diuino hāc potestatē. Actu. 20. Attēdite vobis & vniuerso gregi ī quo Spiritus sāctus posuit vos episcopos regere Ecclesiā Dei: Quāuis

iure

quæstionibus ad Antiochum.q.34.& li. de mortuis.Cyprianus li.1.epistolarum epist.9. & li.2. epist.3.& li.4.epist.5.Greg.Nazianzenus ad Cęsareum fratrē de matre sua defuncta. Greg.Nissenus.& Epiphanius hæresi.75.contra Aerium. Chrysost.hom.69.ad populū Antioche.& super. ad Philip.c.1. Basilius in Liturgia. & sup Esaiā. & Ambro.in epist.ad Faustinū,& de obitu Theodosij & oratione funebri in funere Satyri, & ser.10. & in psal.118.& super Esaiā. & Ierony. super Esa.li.18.in fi.Aug. in enchiri.c.66.67.68. c.69.& 110. & ser.32.de verbis Apostoli, & ad Dulcitiū.q.1.& 4.& li.10.confess.c.12.& lib.de cura pro mortuis.c.1.& 4.& ser.4. de cōmemo. animarū. & li.de hæresibus.c.55. & de ciuitate. li.20.c.21.25.& li.21.c.24.& lib.1.de anima. & eius origine.c.9.& hr̄ in Decreto. di.25.c.vnum orarium. & c.qui in aliud.B Greg.li.4.dialog.c. 39.c.55. & hr̄ dist.25.c.qualis. & 13. q.2. c.pro obeuntibus.c.animæ. & seq.ad idē, & Bern. sup Cant.ser 66 & Theophilactus sup Luc. 12. ibi, Eum timete qui pōt mittere in gehennā. & Io. Damasce.in ser. de ijs qui in fide obierunt,si tñ totus ille sermo suus & nō potius in multis alijs ab hæreticis falsatus est.I ē.B.Clemēs Romanus de doctrina Apostolorum li.6. & clarius.li.8. vt hæc fere omnia refert noster Horātius de locis catholicis.lib.5.c.24.Item Concil.Carthaginen. 4.c.95.& Concil.Varen.c.4. & Agath.c.4.& habetur.13.q.2.c. qui oblationes. & c.clerici. & Conci.3.Tolet.c.22.& tandem Concil.Florent. sub Euge.IIII.vbi Græci ad Ecclesiam redeuntes & reconciliati hanc fidem expresse professi oppositam hæresim cum alijs abiurauerunt.

¶ Auctoritates aūt sacræ scripturæ sunt ad idē, Nā Matt.5.& Luc.12.hr̄.Esto cōsentiens aduersario tuo ne tradat te iudici.&c.sequit non exibis inde donec reddas nouissimū quadrantē. Secundū expositionē Ambrosij.ser.10.& sup psal. 118.sed hæreticis nō cōcludit. Quia & ſm alios catholicos aliter de pęna inferni æterna aptius exponit ita φ nūquā inde dānati liberabuntur.

¶ Item ad Philip.2. In nomine Iesu omne genu flectatur cęlestiū terrestriū & infernorum. &c. sed nec hæc auctoritas cōcludit:quia a pluribus catholicis exponitur ēt de dānatis quod.s.etiam inuiti confitentur vel recognoscunt Christum in gloria ad dexteram patris triumphantem.

¶ Item Apoc. 5. c.Audiui oēm creaturā quæ est in cęlo & super terrā & subtus terrā dicētes. Benedictio honor & gloria sedenti in throno &c. nūc aūt hæc gratiarū actio nō cōuenit existētibus subtus terrā nisi animabus purgatorij. Inde ergo vt ait Ekius deducit purgatoriū. Sed certe neq; catholicis hoc quicquā ꝓbat, qa Ricardus de sancto Victore & Albertus Magnus ibidē & alij Doctores cōiter id exponunt vt ipse textus expresse dicit, φ.s. Audiui vocē angelorū & seniorū dicentiū dignus est agnus.i.Christus.accipere.i.habere sicut & habet virtutē.i. potestatē super oēm creaturā quę est in cęlo & in terra & sub terra ēt supra dęmones atque damnatos vt superius ad Philip.2. dictum est,& quod illi omnes.s.angeli & seniores dicebant sedenti super thronum & agno.Benedictio honor &c.

¶ Itē Matt.12.Peccatū in spiritū sanctū non remittet hic nec in sęculo futuro.s.nec in purgatorio vbi solū pōt esse aliqua remissio vel dimissio pęnarū,vt sic exponit Aug.de ciuit.lib.21.c.24. 14. & Grego. & Bernar. vbi supra & doctores cōiter. Sed nec hæc auctoritas probat intentum cōtra hæreticos. q̄a Ricardus de sancto Victore in tractatu de spū blasphemiæ vel de peccato in Spiritū sanctū alijq; catholici & præcipuè Doctores scholastici in 2.di.43. id exponūt de peccato sciēter vel ex malitia commisso: φ nec hic nec in futuro ēt in inferno habet causam vt remittat.i.vt mitius aut leuius puniat,sicut habet pctm̄ ex ignorātia aut ex passione cōmisū, cui culpa & pęna saltē in parte excusat vel alleuiat.

¶ Itē 1.ad Cor.3. Qui edificat stipulā &c.sic saluus erit quasi per ignē,φ ſm Ambro. Ieronym. Aug.Greg.Alchuinū.li.1.c.3.& Docto. commu. exponitur de igne purgatorij.Sed hoc hæreticis non cōcludit q̄ B. Athanasius de igne tm̄ infernali dānatorū id exponit, ad hunc sensum φ oē peccatum mortale magis aut minus graue,quod per lignū & stipulā significat, ibi puniet in ęternū:ita φ peccator ipse saluus erit ibidē quasi p ignē.i.pmanebit integer sine corruptione neq; desinet esse cū operibus suis : sed quasi per ignē magis incorruptus efficietur atque obdurabit in illa æterna damnatione. Sed certè hæc expositio extorta vr̄ : & cōis Doctorū illa prior est magis consona textui & intētioni B. Pauli,φ.s.in igne purgatorij a rubigine leuiū peccatorū & debito pęnarū tpalium tanquam aurū in fornace vir iustus vel in gratia decedēs purificabitur siue purgabitur. Ideo hæc auctoritas valde ꝓbat intētū vt ēt Roffensis cōtra Lutherū latissimè disserit.

¶ Tandē Thobiæ.4. Panē tuū & vinū super sepulturam iusti cōstitue. Frustra aūt talis oblatio fieret nisi ad pęnarū expiationē. Nota. ¶ Itē 2.Macha. 12.Iudas Machabęus duodecim millia dragmas argēti misit Ierosol.offerri pro peccatis mortuorū &c.sequit. Sancta ergo & salubris est cogitatio pro defunctis exorare vt a peccatis soluātur. Hæc ibi. Et quidē hæc duæ vltimè auctoritates manifestè probāt purgatoriū. Ideo hæretici soli nunc negant hos libros Thobiæ & Machabęorū esse canonicos.Qui licet apud Hebręos canonici non fuerūt neq; modo sint vt ait Ieronymus in prologo super li. Regū: olim ēt de hoc dubium fuerit in Ecclesia: iā verò certū est apud catholicos esse canonicos: q̄a & ab antiquo eos vt tales recepit ecclesia:vt ait ēt ipse Ieronymus in prologo super libros Machabęorū & Concil.3. Carthaginen.c.47.cui interfuit Aug.q ēt in lib.2.de

doctrina Christiana, c.8. idem censet de libris supradictis & Innocen. Papa. I. in epist. 3. ad Exuperiū c.7. & Conciliū Floren. sub Eugenio. IIII. & tandē Concil. Trident. sess. 4. idē expresse decreuerunt. de quo & noster Medina de recta in Deū fide. li. 6. latius agit. & latius de indulgentijs. & Medina de satisfactione. q. vlt. & Soto in. 4. di. 15. q. 1. art. 4. & di. 19. q. 1. art. 3. & q. 3. art. 1. de hoc noster Horantius de locis catholicis. li. 5. c. 23. ❡ Per omnia supra dicta manifestè refelluntur hæretici dicentes quod ēt si concedaẗ vt tenet Ecclesia catholica ꝙ post remissum peccatū quoad culpā manet obligatio aut debitū pęnæ tpalis si non omnino per contritionē vel per sacr̄m expiata est, vt per debitā satisfactionē homo pęnitus expurgatus intrare possit in gloriā: non tñ ex hoc inquiunt probatur purgatorium ignē post hanc vitā manere: qa vel per afflictiones vitæ huius vel per mortē ipsius tolerantiam tamē omnino aīæ purganẗ, ipsaq; mortis perpessio amplius animæ purgatoriū finale est: vt hoc hr̄ ēt li. 1. recognitionū B. Clementis. Sed hæc certè hæreticorū euasio non valet, qa supradictę auctoritates sacræ scripturæ & Doctorū omniū expresse dicūt & manifestè id quod tradit & credit Ecclesia catholica, ignē videlicet purgatorij aut ipsum locū purgatorij post hāc vitā manere vbi iustorū animę post dimissum peccatū quoad culpā a pęnarū debito purganẗ: ad quarū solutionē indulgētiæ & alia suffragia & satisfactiones vtiq; psunt. Liber aūt ille recognitionū sub noīe itinerarij Clemētis tāquā ab hæreticis editus vel potius falsatus iā p Ecclesiā in dist. 15. c. sācta Romana Ecclesia. & di. 16. c. Clemētis. apocriphus decerniẗ: & cōtra doctrinā & traditionē generalē Ecclesiæ nullā auctoritatem habet.

QVAESTIO III.

Quid sit indulgentia Ecclesiastica.

RESPON. omissis multis acceptionibus indulgentiæ de quibus latius Iuristæ agunt in. c. indulgen. de pęnit. & remi. lib. 6. item extra in. c. quod aūt. eo. tit. & referunt Summistæ. Hic loquimur de Indulgētia Ecclesiastica de qua theologi loquuntur specialiter. Dico ergo quod pōt dupliciter diffiniri, vno modo diffinitione descriptiua, quæ. s. explicet quid nominis non curādo de alijs omnibus particulis tangentibus omnes difficultates, quę quoad quidditatē indulgentię moueri possunt. Diffinitio enim debet esse breuis & clara, vt intelligatur quid per nomen de quo agitur importetur, vt sic conueniant omnes disputantes in re per tale nomen importata, ne æquiuocare aut peralogizare aut in casum contendere contingat. Supponitur enim in scientia quid nominis rei de qua agitur & nō probatur, vt elicitur ex primo posterio. ❡ Sic ergo breuiter describendo aut diffiniendo indulgentiam, dico quod Indulgentia est pastoralis remissio, aut relaxatio pęnæ temporalis, ex peccato contractæ, Deo debitè, extra sacr̄m facta. Cuius declaratio patebit ex dicendis. ❡ Alio modo & magis in rigore quidditatem Indulgentię declarando pōt diffiniri. Sed prius oportet notare quod est triplex Indulgentia, vno modo absolute aut simpliciter, quæ dicitur per modum iurisdictionis. Secundo modo Indulgentia per modum participationis de qua inferius. q. 13. Tertio modo Indulgentia per modū aut per viā suffragij, de qua latius infra. q. 15. hr̄, quia hæc solum conuenit animabus purgatorij. Nunc autem de indulgentia absolutè sumpta, quæ conuenit viuentibus existentibus de foro Ecclesiæ agendum est. ❡ Indulgētia ergo absolutè sumpta est remissio iurisdictionalis pęnę tpalis pro peccatis actualibus Deo debitæ, facta a prælato Ecclesiæ, de cōi Ecclesiæ thesauro. ❡ Ista diffinitio declaratur primo per singulas eius particulas & postea probatur. Dicitur ergo quod Indulgētia est remissio, absolutio, seu relaxatio, cōdonatio, seu donatio, aut venia totalis aut temporalis: quæ omnia vocabula pro eodem sumuntur in proposito quia sic a Doctoribus diuersimodè accipiunẗ. In quo notatur quod præfatę remissioni, seu absolutioni pęnarum est annexa cōicatio seu dispensatio thesauri Ecclesiæ ad faciendam solutionem seu satisfactionem pęnarum: & ideo alij Doctores etiam dicunt, quod Indulgentia essentialiter est solutio pęnarū, vt sic homo maneat liber & absolutus a debito pęnarum, ex quo iam sic sunt ei remissæ condonatæ aut relaxatæ pp prædictam solutionem seu satisfactionem pęnarum factam de thesauro Ecclesiæ, sibi per indulgētiam communicato seu dispensato, de quo, scilicet, an ratio & quidditas seu essentia Indulgentiæ principaliter sit cōicatio seu dispensatio thesauri Ecclesiæ aut solutio seu satisfactio pęnarū de præfato thesauro, an potius remissio absolutio seu relaxatio pęnarum (vti in hac particula diffinitionis habetur) proxime patebit in probatione huius particulæ. ergo est remissio vel relaxatio. ❡ Dicitur iurisdictialis, id est quod cōcedere Indulgentiam est actus iurisdictionis Ecclesiasticæ & non actus ordinis: & sic ipsa Indulgentia seu remissio est actus iurisdictionis. Et in hoc differt ab absolutione seu remissione sacramentali culpæ seu pęnæ quæ non solum est actus iurisdictionis sacr̄alis, sed ēt ordinis sacerdotalis. Similiter in hoc differt Indulgētia ab actionibus priuatis, quibus qs satisfacit pro alio, implēdo pęnitentiā pro eo. Per hoc ēt & per primā particulā præcedentē differt Indulgētia absolute sumpta ab Indulgētia per modū suffragij, vt infra. q. 15. & ab Indulgentia per viā participationis, vt de hoc infra q. 13. dubio. 3. latius hr̄. ❡ Dr̄ (pęnæ) qa p has Indulgētias nō remittitur culpa, vt de hoc

Indulgentię diffinitio.

Indulgentiæ triplex.

Indulgentię absolutè sūpto diffinitiones declaratio.

tio discriminis est ex parte materiæ: ita quod stante materia debita non potest Papa potestatem episcoporum, vel etiam sacerdotum tollere aut limitare, ita quod non valeat effectus puta quod non valeat consecratio panis & vini aut chrismatis aut benedictio vestiũ modo sua modo aliena sint, & confirmatio & ordinum collatio modo sint subditi modo non, modo sacerdos & episcopus peccet modo non: quia super tali materia sacramentorum Papa non habet potestatem vt possit de materia facere quod non sit materia neque econuerso de non materia facere aut mutare materiam talis potestatis, ex quo a Deo talis materia talis potestatis facta est. Similiter stante iam materia iurisdictionis non potest facere Papa quod actus eius super eam rite cadens non sit validus: potest tamen tollere & restringere materiam huius potestatis iurisdictionis, ex quo est ei soli data Ecclesiæ gubernatio simpliciter. Quia potest tollere subditos eius simpliciter aut quoad aliquid: quibus ablatis iam nõ manet materia illius potestatis quæ relatiua ad subditum est. Et tunc actus absolutionis aut ligationis super tales homines factus nihil valet: quia non erant materia eius aut potestatis iurisdictionis. Quamuis ipsa potestas iurisdictionis ablata non sit: sed manent solum in potentia remota, quæ ad propinquam reducetur quando subditos habuerit. Et tunc & non ante nec aliter habebit effectum, modo a Christo modo a Papa mediatè vel immediatè ea potestas data sit.

Explicit Liber Quartus.

hoc latius.q.8.per totã quæst.agitur. ¶ Dr (temporalis.) Quia reatus pœnæ æternæ non tollif per indulgentias sicut nec culpa, ut de hoc inf. q.8. hr. ¶ Dr (pro peccatis actualibus.) Quia indulgentia non tollit pœnas debitas aut consequentes ex peccato originali, vt q.11. latius hr. ¶ Dr (Deo debitæ.) Idest quæ in sacramento est iniuncta, aut quæ deberet iniungi tam in foro Dei q̃ Ecclesiæ. Nã indulgentia ad forũ sacramentalẽ seu pœnitentialẽ aliquomodo pertinet: & per hoc excludunf pœnæ debitæ in foro cõtentioso seu exteriori, de quo inf. q.6. 9. 10. latissime agif. ¶ Dr (facta a prælato,) ad differentiã remissionis pœnæ quæ fit in foro secreto virtute contritionis aut sacramẽtalis absolutionis. Talis enim remissio pęnæ non est nec dr indulgentia Ecclesiastica proprie loquendo, de qua hic agimus, sed solũ illa quæ fit a prælato vel ab eius auctoritatem seu cõmissionẽ habente, vt de hoc latius infra in p̃sente.q.& q.12.hr. ¶ Dicitur (de cõi thesauro Ecclesiæ,) ad differentiã cõicationum bonorum, quæ fiunt a prælatis religionũ seu cõitatum recipientibus aliquos ad confraternitatem seu cõicationem bonorũ spiritualium suorũ subditorũ. Talis enim cõicatio non est nec dr indulgentia Ecclesiastica, qa nec est remissio, nec est actus iurisdictionis, ut de hoc latius infra.q. 42. pertractatur.

¶ Ab aliquibus additur particula hęc (rationabiliter) quia scilicet vt sit valida indulgentia, & non solum nomine sed in rei veritate sit indulgentia tanta vt sonat requiritur quod fiat ex rationabili causa ex parte ipsius indulgẽtiæ, & recipientis eã, vt infra quæst. 20. de hoc latius hr. Sed quia hoc potius pertinet ad valorem quam ad quidditatem indulgentiæ, & in hoc sunt opiniones, ut ibi videbitur: ideo nunc hæc particula, si placet, omittatur. ¶ Et sic patet declaratio omnium particularum diffinitionis. Quarũ probationibus nunc omissis, & pro suis locis supra allegatis reseruatis, præcipue in hac prima quęstione morabimur circa duas prima particulas, scilicet (remissio iurisditialis) an sint de quidditate, & essentia indulgentiæ, & quomodo, quia in his stat tota fere difficultas huius materiæ.

Primo probatur, iurisdicialis. ¶ Et primo probatur illa particula (iurisdicialis) quod scilicet indulgentia aut eius cõcessio sit actus iurisdictionis Ecclesiasticæ. Quod p̱batur dupliciter. Primo, auctoritate cap. quod autẽ. extra de pęniten. & remissio. Vbi Alexander tertius respõdens archiepiscopo Cãtuariensi dicit, qđ quia nullus potest ligari, aut solui a non suo iudice, ideo indulgentiæ cõcessæ ab aliquo ẽpo non se extendunt ad non subditos eius, nisi de consensu suorum iudicum concedantur. Hæc ibi. Ex quibus patet quod indulgentia est actus iurisdictionis absoluentis spiritualiter. Quia actus iursdictionis est actus seu operatio iudicis, alioqui frustra in eo capitulo daretur ratio dicendo, qđ quia nullus potest ligari seu absolui a nõ suo iudice iõ indulgentiæ, &c. ¶ Idem patet eodem tit. cap. cum ex eo. ibi dr quod per indulgentias indiscretas claues Ecclesiæ contẽnunf, vbi patet qđ concedere indulgentiã spectat ad claues, non aũt ad claues potestatis ordinis, vt patebit de hoc latius infra quæst. 12. ergo ad claues potestatis iurisdictionis.

¶ Item eodem tit. c. nostro habetur quod prælatus potest concedere indulgentias dummodo non excedat modificationem sibi factam per Papam vel per Ecclesiam, vt etiam idem replicaf in c. Romana. eo. tit. li. 6. quia alias talis indulgẽtia vires nõ obtinet: vt hoc habetur expresse. eo. tit. li. 6. c. indulgentiæ. Ex quibus videtur qđ si ista potestas potest restringi, ita quod vltra restrictionem vires non obtineat indulgentia: ergo non est actus potestatis ordinis seu characteris sacerdotalis, quia talis potestas non potest restringi sic quod non habeat suum effectum validum: sed est potestes iurisdictionis quæ restringi põt modo prædicto, vt restringitur in dicto c. cum ex eo. & c. Romana, quia non est alia potestas Ecclesiastica.

¶ Et confirmaf idem. Quia indulgentia est absolutio seu remissio pęnarum ut dicit alia particula diffinitionis, & expresse habetur in dicto cap. quod autem. ergo est actus iudicis in subditum suum. Patet hoc, quia non põt absolui nisi subditus, ut habetur expresse in eodem c. ergo absoluens est suus iudex seu prælatus. Patet cõsequentia. Quia correlationẽ mutuã subditi, & superioris absoluẽtis importat absolutio. ergo talis operatio, absolutio iudicis seu superioris vt talis, est actus iurisdictionis eius in subditum, quia actus iudisdictionis est operatio iudicis aut superioris ut talis, scilicet ut superior est.

¶ Secundo probatur idem. Quia eodem textu Io. 20. Quorũ remiseritis peccata, &c. & Matth. 16. Quodcunq; solueritis super terrã, &c. fundatur auctoritas remittendi peccata. Illic quidem quoad culpã per sacramenta: hic aũt quoad pęnã specialiter per indulgentias, ut patebit in respõsione ad argumenta, & inf. q. 6. & q. 7. Sed ibi cõcedif potestas iurisdictionis quoad absolutionẽ a culpa: ergo & hic similiter quoad absolutionẽ a pęna per indulgentias. Patet cõsequentia, quia eodẽ modo utrunq; concedif ibidem. *Secundo.*

¶ Et sic patet quod cõcessio indulgentiæ non est actio priuata, puta cũ vnus orat aut satisfacit pro alio aut pro se. Neq; est actus solũ auctoritatis aut potestatis personæ cõmunis exercentis vel dispensantis aliqua in cõmuni ex auctoritate seu officio publico qđ habet, puta dando alicui de bonis cõmunibus precium de quo soluat creditori: nã sine iurisdictione põt persona publica id facere nõ solũ in temporalibus, sed ẽt in spiritualibus. Põt enim communicare bona suæ cõmunitatis spiritualia alienis super quos

non hēt iurisdictionē neq; superioritatem, ut patet ẜm cōiter doct. & infra. q. 42. hī. Imò ēt si in subditos distribuat bona spiritualia suæ cōitatis super quæ hēt auctoritatē, non per hoc cōcedit indulgentiā: ēt si sic distribuendo vtatur iurisdictione. Quia talis distributio dēt fieri ẜm iustitiā distributiuā, attendendo proportionem personarū, & meritorum eorū quibus talia bona beneficia seu ēt officia spiritualis cōitatis distribuenda sunt: vt patet. 5. Eth. At vero in concessione indulgentiæ non oportet qđ fiat hoc modo: neq; talis cōcessio indulgentiæ pertinet ad iustitiā distributiuā: sed est actus misericordiæ, & liberalitatis respectu eorum quib. cōceditur: vt patebit infra in 1. corol. Pertinet tñ ad iurisditionem spiritualem Ecclesiasticam: & est talis spiciei iurisdictionis, s. remissionis seu absolutionis pœnarum vt dictum est. Et sic cōiter tenetur a doctoribus in 4. distinctione. 20. Et iō sufficiant præfatæ probationes de quo etiam infra. quæst. 12. late habetur per totum.

¶ Et licet talis potestas cōcedēdi indulgentias, cū sit iurisditionis, & quoad eius institutionem possit exerceri in inuitum subditum: tñ fructū earum non possunt assequi nisi uolentes, & dispositi sicut nec fructum iurisditionis pœnitentialis in sacramento confessionis.

¶ Secūda particula in qua est maior difficultas, qđ scilicet indulgentia est remissio, relaxatio, seu absolutio pęnarum (quod idem est.) Pro cuius ꝓbatione nota, qđ in indulgentia seu eius concessione sunt multi actus: & sic ẜm eos, & ẜm diuersos respectus diuersimode nominatur. Nam ibi est applicatio thesauri Ecclesiæ eiusq; communicatio facta huic cui conceditur indulgentia; & ẜm hoc dr̄, & est dispensatio seu cōicatio thesauri Ecclesiæ. Ibi ēt est solutio seu satisfactio pęnæ debitę Deo ẜm eius iustitiā de ꝓdicto thesauro applicato huic homini, p cōcessionem indulgentiæ, ad prædictū effectum solutionis seu satisfactionis efficiendū, ut sic fiat absolutio, & remissio pęnarū illarū. Et ẜm hoc dr̄ solutio seu satisfactio, & sic est, & dr̄ actus iustitiæ. Ibi ēt est liberalis, & misericors actus iurisdictionis remittentis, & relaxantis pęnā Deo debitā pro delicto pro uirtutē thesauri Ecclesiæ huic homini cui concedit indulgentia applicati; & ẜm hoc est, & dr̄ remissio, relaxatio, seu absolutio seu condonatio pœnæ debitæ, quæ est, & dr̄ actus iudicis seu iurisditionis, vt supra in prima particula probatū est. ¶ Igitur sunt ista tria, scilicet cōicatio seu applicatio aut dispensatio thesauri Ecclesiæ. Secundo est effectus eius scilicet solutio vel satisfactio pęnarū de prædicto thesauro applicato. Tertio est remissio, relaxatio, absolutio seu donatio, aut condonatio pęnæ debitæ. Et in his omnes doctores concordant.

¶ Quid autem horum trium sit essentialiter, & principaliter indulgentia, in hoc est difficultas & varietas quatuor opinionum.

Nam si essentialiter, & principaliter est solutio vel satisfactio pœnarum ut tenet Durandus, in 4. dist. 20. q. 3. iam non absoluitur principaliter quis a debito pęnarū. Neq; est actus iurisditionis: sed accessorie cōcurrit talis actus iurisditionis remittentis pœnas debitas per indulgentias. Accessoriæ ēt concurrit applicatio seu cōicatio thesauri, vt inde habeat vnde quis soluat, ꝓ debito pęnarū, & non est liberalis condonatio pęnæ sed solutio, & satisfactio pœnarū facta de thesauro Ecclesiæ liberaliter cōicato per cōcessionē indulgentiæ: & sic per consequens fit remissio pęnarum. Et idē dicit Durand. eodēq; modo fieri in oīb. sacramentis in quibus dicit quod nōn est formaliter, & principaliter vera condonatio neq; remissio pęnæ totalis aut partialis, sed est solutio de meritis Christi per sacra liberaliter cōicatis seu applicatis, ad absolutionem seu remissionē pœnæ: quodq; pro tanto dr̄ ibi esse liberalis condonatio pœnæ, quia liberaliter cōicatur de thesauro Ecclesiæ in sacramentis, & indulgētijs proportionabiliter, vt inde fiat solutio, & satisfactio vt sic homo maneat liber, & absolutus a debito ꝓfato: sicq; solū est causaliter donatio liberalis pœnarū non formaliter. ¶ Hinc opinionē tenet Durandus pp rōnes quæ infra tanguntur, & soluuntur in probationibus quartæ opinionis, & in argumentis. *Prima opinio Durā.*

¶ Sed certe hæc opinio Durandi est cōtra illud Ioan. 20. Quorū remiseritis peccata &c. & Matthei. 16. Quodcunq; solueris super terrā &c. & contra formam Ecclesiæ dicentis, Ego te absoluo a peccatis &c. & Remittimus seu relaxamus tot anuos pœnitentiæ.

¶ Palude aūt ea d. 20. q. 4. vr̄ coincidere cū Durando quoad indulgentias, licet differat quoad sacra dicens quod in sacramētis fit condonatio peccatorū proprie, & ēt remissio quodq; ideo vocantur sacrā gratiæ, sed in indulgentijs non nisi solutio pœnæ de thesauro cōicato per concessionē indulgentiæ. ¶ Sed certe si sentit ut durandus: præfatæ auctoritates Ioānis. & Matth. 16. & forma Ecclesiæ dicentis quod per indulgentias absoluitur quis a pœna, & quod Ecclesia remittit ei pœnā, uc hr̄ in c. quod aūt. de pœni. & re. sunt cōtra eum, ut patebit infra in probationi quartæ opinionis. Itē est alia ratio: præcipue cōtra Palu. quia si sic esset quod indulgētia principaliter, & essentialiter est solutio pęnarū, certe nō esset nisi qa p indulgentiā applicat thesaurus Ecclesiæ ad solutionē pœnarū faciendā. Sed in sacr̄o pœnitentiæ ēt applicatur thesaurus meritorū Christi ad solutionē pęnæ æternæ, & tēporalis faciendam: & tñ ibi est cō solutio, & vera remissio, relaxatio, & absolutio principaliter, & formaliter vt probatū est cōtra Durandum ex Io. 20. & Matth. 16 & forma Ecclesiæ. Ergo similiter in indulgentia per eandem *Palud.*

ratio-

rationem. Si autē Palud. intelligat quod indulgentia principaliter est cōicatio thesauri ad solutionem faciendam, vt aliqua eius verba sonare videntur: iam cōcordat cum secunda opinione quæ proxime recitabitur, & refutabitur.

2. Opin. Secunda opinio est quod rō indulgētiæ principaliter stat in communicatione dispensatiua thesauri ad soluendum pœnam. Quodque sic nunc, & semper vsa est Ecclesia: minus aūt principaliter, & consequenter stat in remissione seu absolutione pœnarum. Et ſm hanc opinionem consequenter dicendum est quod absolutio seu remissio, similiter, & solutio seu satisfactio pœnarum accessorie concurrunt ad rōnem quidditatiuā Indulgentiæ. Ex eo enim quod per indulgentiam mihi applicaē tantum de pœna recondita in Ecclesiæ thesauro ad faciendā solutionē pęnæ debitæ, sequitur qđ æquiualens pœna a me debita est iā deo pro me soluta de dicto thesauro mihi per indulgentiā communicato: & inde vlterius sequitur quod supradicta pęna a me debita etiam soluta est etiā mihi remissa relaxata, seu condonata. Hanc opinionē videtur tenere Palud. vbi supra, & beatus Thomas ea. d. q 3. & multi alij doctores, & est satis cōmunis opinio, propter rationes quæ infra tanguntur, & soluuntur in quarta opinione, & in argumētis.

3. Opin. Tertia opinio tenet quod prius Ecclesia vsa est indulgentijs ꝑ modū absolutionis, & remissionis, & quod tunc ratio indulgentiæ stabat principaliter in absolutione seu remissione pœnarū. Postea vero temporibus modernis a tpe Bonifatij octaui vsa est Ecclesia indulgentijs ꝑ modum dispensatiuæ cōicationis. Et per consequens (vt Caie. in 2. quodlibet. refert in materia de indulgentijs. c. 6) dicunt quod indulgentia olim, & nunc est diuersarum rōnum quidditatiue vel quoad suam naturā: q̄uis quoad causam sit eiusdem rōnis semper, quia. s. oēs indulgentiæ sunt ab eadē potestate Ecclesiastica a Deo tradita remittente pęnas seu dispēsante thesaurū Ecclesiæ: & ēt quoad vltimū effectū. s. quoad remissionē seu solutionem pęnæ debitæ sunt vnius, & eiusdem rationis, & efficaciæ semper. ¶ Et isti mouenē ad sic opinandū ex tenore ipsarum indulgentiarum: quia. s. olim vocabantur relaxationes vel remissiones, nunc aūt a tpe dicti Bonifacij octaui dicuntur cōicatiue seu dispēsatiue fieri, vt patet in extrauagan. Clementis. 6. de pœn. & re. ca. vnigenitus. vbi decernitur indulgentias fieri per modum distributionis cōpensationis seu solutionis. Mouentur ēt ex alijs rationibus, quæ infra in secundo, & tertio argumento tanguntur et soluuntur.

¶ Pro nunc aūt sufficiat quod ista opinio nō est vera: neq; enim natura indulgentiæ pendet ex voluntate Ecclesiæ: q̄uis Ecclesia possit hoc vel illo modo concedere indulgentias: sed pēdet ex sua natura, & rōne quidditatiua quantum est de lege Christi, sicut indulgentiæ non hēnt fundamentū in iure tantū Ecclesiastico, sed præcipue in iure diuino legis grāæ, vt patebit infra q. 5. ¶ Item ponere indulgētias diuersarū rōnum in vsu Ecclesiæ dissonat ab ipso vsu Ecclesiæ ut patet. Quia Bonifa. 8. q fuit primus auctor Iubilei perēnis, ut hr̄ in extrauag. de pęnit. & re. c. antiquorū. Incipit illā indulgentiā Iubilei ab indulgentijs magnis cōcessis a priorib. manifestans ꝑ hoc se sectari vestigia pdecessorū. Itē quia Romani pōtifices in hodiernū vsq; diē indulgētias tot annorū adiunctis tot quadragenis concedēdo in capella pōtificali testanē aperte se mō priscorū dare indulgētias: ēt apponēdo semp explicite clausulā illā. s. In forma Ecclesię cōsueta. Ex quib. patet qđ intendunt sequi antiq̄ formā indulgētiæ: & nō inducere nouā alterius rōnis. ¶ Itē dissonat ab vsu cōi doctorū: nā oēs theologi pariter, & canonistæ tractant de indulgentia tanq̄ de vnica specifica actione, & vnius naturæ, & non vt de actionib. diuersarū rōnū aut naturarum. Ergo nec indulgentiæ nunc, & olim sunt diuersarū rōnum, & naturarū: neq; Ecclesia tanq̄ diuersis rōnib. indulgentiæ vsa est in diuersis modis eas cōcedendi. Ideo hæc tertia opinio quatenus pfatā differentiā ponit nō valet.

Quarta opinio in qua tandem videtur standum conformiter ad præfitam particulam diffinitionis supra positæ, est quod ratio seu natura indulgentiæ semper est, & fuit vnica, tam ex institutione Christi, quam in usu Ecclesię: & qđ stat principaliter in remissione, absolutione, seu relaxatione pœnarum: minus aūt principaliter, & accessorie quāuis necessario stante lege stat in cōicatione thesauri Ecclesiæ ad solutionē pęnarum faciendā. Sic. s. quod quia Ecclesia non pōt libere relaxare pœnam Deo debitam pro peccato ideo vt remissio sua sit valida, & efficax, & habeat vnde remittat, & soluat pęnam adiungit absolutioni prædictæ cōicationē pœnarū solutarum a Christo, & sanctis: applicando aliquid earū huic vel illi cui indulgentiam concedit: vt sic consequēter sit sufficienter soluta pęna Deo debita ꝑ peccatis: sicq; solutio, & satisfactio pęnarū cōsequenter ut effectus finaliter intētus in concessione indulgentię concurrit etiā accessorie ad remissionem seu absolutionē earum. Et hanc opinionem tenet Caiet. in quodlibet. vbi supra, & doctores communiter. 4 Opin. ¶ Et q̄uis præfata differentia videatur aliquibus differētia, & subtilitas mathematica, & subtilis, quodq; ideo nō sit talis differētia ponēda, sed quod ratio indulgētiæ stat æque principaliter tam in remissione, absolutione seu relaxatione pœnarū, ut dicit præfata particula diffinitionis, quā etiam in communicatione seu applicatione thesauri, quodq; idē est vtrunq;: tamen in rei veritate magna differētia est, & multū facit ad rē: quia hinc pendet intelligentia indulgen-

tiç per modū suffragij,& differentia eius ab indulgentia proprie, & simpliciter dicta,quæ est per modū iudiciariæ potestatis,ut patet ex supradictis, & dicēdis per totam hāc materiā, maxime in hac quęstione prima,& infra quęstione decima quinta. ¶ Ideo (saluo meliori iudicio) stādū vr̄ in hac quarta opinione scilicet quod indulgentia est absolutio seu remissio pęnæ extra sacramēta quidditatiue,& æque principaliter,sicut est remissio pęnæ in sacramentis virtute sacramentorum. Et p indulgentias applicare thesaurū,est virtute thesauri Ecclesiæ applicati per concessionē indulgentiæ facere absolutionē a pęna extra sacramenta, sicut in sacramentis etiā fit applicatio thesauri meritorum Christi virtute quorum fit remissio culpæ & pœnæ. ¶ Sicq; conceditr̄ qd̄ licet nō fiat aliter remissio pœnæ per sacramenta, quam per indulgentiā, Est tn̄ duplex differentia. Prima,qa in sacramentis fit applicatio solū meritorum Christi: in indulgentijs aūt ēt fit applicatio satisfactionum aliorū sanctorum,ut patebit infra q. 5. Secunda differentia est. Quia sacramentū ex ipsa Christi institutione est instrumentū applicatiuum meritorum Christi, per indulgentiā aūt applicatr̄ virtus passionis Christi,& sanctorum, solū per auctoritatem Ecclesiæ sine aliquo instrumēto instituto a Christo. ¶ Et sic patet declaratio huius quartæ opinionis, & primæ particulæ diffinitionis,qd̄ scilicet essentialiter,& principaliter indulgentia nunc, & olim est remissio seu absolutio pœnarum,secundario aūt seu accessoriæ, q̄uis necessario est cōicatio thesauri Ecclesiæ vt dictum est. Quæ & probatur tripliciter.

Primo probatur quod est absolutio vel remissio. ¶ Primo,quia indulgentia nūc,& olim usu Ecclesiæ est eiusdē rationis,& naturæ quoad suam essentiā. Sed olim eius ratio,& naturæ fuit principaliter remissio seu absolutio aut relaxatio pęnarū, ergo,& nūc. Cōsequentia patet,&,maior est supra ꝓbata in destructione tertiæ opinionis. Minor autē probatur per c. quod autem. extra de pœniten. & remissio. ubi Alex. tertius respōdens archiepiscopo Cātuariensi dicit quod quia nullus pōt ligari aut solui a nō suo iudice ideo indulgentiæ concessæ a non suo iudice uel episcopo nō se extendunt ad non subditos eius nisi de consensu propriorū iudicum. Hæc ibi. Ex quibus patet qd̄ si indulgētia non esset per se ꝓprie,& essentialiter absolutio seu remissio, hoc ius non redderet rationē per se, & propriā quare indulgentia non prodest nō subdito, qa scilicet non potest ligari vel solui, nisi subditus. Si enim illa ratio est per se,& ꝓprie data, oportet indulgentiā ꝓprie,& quidditatiue cōsistere in absoluendo vel ligādo: cōstat autem quod indulgētia nō est ligatio. ergo est absolutio. ¶ Dicere autē quod ille canon non dedit rationem propriā, & per se ad quæsitum seu ad suum dictū,certe hoc nō cōsonat rōni aut Ecclesiasticæ seu Papali decreto: qa ea quæ sunt per accidēs repellunr̄ a qualibet scientia. Quod si ille canō glossetur, dicendo qd̄ indulgentia est quidē absolutio seu remissio, vt probatr̄,sed non essentialiter,sed effectiue. Sic. s. qd̄ indulgentia essentialiter est cōicatio thesauri, causans seu efficiens absolutionē vel remissionē pęnarū, & quod hoc tantum probat dictum, c. quod aūt. ēt si per se, & proprie det rationem. Contra hāc glossam est secunda probatio, quæ subsequitur.

¶ Secūdo probatr̄ idem. Quia si principaliter natura indulgentię consisteret in cōicatione, dispēsatione,seu applicatione thesauri Ecclesiastici, sequeretr̄ (vt arguit Caie. vbi supra) qd̄ epūs Bononiensis posset validas indulgētias cōcedere nō subdito suo,modo peccet modo non in tali concessione contra legē aut prohibitionē superioris. Probatr̄ consequentia. Quia dispensatio seu cōicatio thesauri non est actus iurisditionis vt talis est. Nam ad cōicandum alicui thesaurū nō requiritur aliqua iurisditio super illum cui cōicatur,sed sufficit auctoritas seu potestas super thesauri dispēsationē,vt hoc patet in dispēsatione thesauri tēporalis. Absolutio aūt seu remissio pęnæ concōmitaretr̄ talem dispensationē per viam sequellæ absq; alio actu iurisdictionis, qa iam exoluisset pęnā debitam de thesauro Ecclesiæ sibi cōicato. Ergo alienus subditus qui solū ad quadraginta dies pœnitentiæ teneretur, certe sequeretur, qd̄ ab epō Bononiensi per indulgentiam quadraginta dierū sibi factā aut cōicatam, sic absolueretur qd̄ saltem coram Deo ad nullam pęnā pro peccato luendam teneretur. Huius tn̄ oppositum hr̄ in dict. c. quod autem. dum ibi dicitur quod alieno non potest indulgentia nisi de consensu proprij iudicis. *Secundo.*

¶ Si quis euadere nitatur dicens ad hoc quod quia indulgētia liberat eum cui datur a pęna corā Deo, & coram proprio iudice Ecclesiastico: qa scilicet liberat a pœnitentia iniuncta in foro pęnitentiali,& licet alienus epūs communicando pęnas de thesauro Ecclesiæ non suo subdito exoluat pro illo pœnitentiam iniunctam corā Deo non tamen corā proprio iudice illius: & ideo ille subditus remanet ad pęnitentiam iniūctā adhuc obligatus coram suo proprio prælato seu iudice. Sicut qui sine aliqua indulgētia ꝑ alia opera satisfactoria exoluisset totam pęnam peccatis suis debitā, & pœnitentiam iniunctam a sacerdote non peregisset, remaneret obligatus in foro Ecclesiæ ad pęnitentiam iniunctam peragendā. Et ideo Alexāder tertius dixit in dicto capit. quod autem. quod indulgentia non subdito non prodest. Scilicet in foro Ecclesiastico in quo iura fiunt, & de quo prędict. c. quod autē loquitur. *Euasio. 1.* ¶ Sed certe hæc euasio nil valet propter duo. Tū primo: quia si natura indulgentiæ principaliter consistit in cōicatione thesauri exoluentis pœnam coram Deo, & absolutio *Replica.*

iudi-

iudicialis comes ponit: certe Alexander tertius cõsultus nõ debeat respõdere negatiue simpliciter,& absolute dicendo,qđ nõ prodest nisi de licentia ꝓprij iudicis: ex quo oppositum est verũ simpliciter,& absolute, prodest enim coram Deo talis indulgentia etiã secundum oppositũ opinantes.Vnaquæq; .n. res simpliciter,& absolute iudicaƒ secundum suam naturã, & non secundũ concomitantia . Imò, & debuit absolute affirmari quod talis indulgentia prodest nõ subditis: ex quo illam indulgentiã secundum oppositũ opinantem consequuntur omnes etiam nõ subditi quoad principalẽ, & essentialem effectũ indulgentiæ, qui est solutio pęnæ debitæ corã Deo. Ergo pp hoc nõ valet illa euasio. Tum secundo,quia tenendo quod indulgentiæ valent etiã quoad pęnas non iniunctas a sacerdote (vt inf.q.9.propositione.4. latius de hoc habetur:) tunc ex quo in foro Ecclesiæ iam non teneẽ ad aliquã pœnam talis homo,sequitur quod indulgentia ei concessa a nõ suo iudice valeret ei omnino. Hoc autem est contra prædictum c.quod autem,vt probatũ est supra , ergo euasio nulla.

Euasio. 2. ¶ Si secundo qs euadere nitaƒ dicẽs qđ indulgẽtia essẽtialiter est dispẽsatio nõ quælibet sed iurisdicialis,s.sup subditos tantum: & non ꝓprie distributiua ſm leges iustitiæ distributiuæ , ex quo nõ exigit respectũ æqualitatis vnius subditi ad alterũ vt supra hƒ in probatione illius particulæ (iurisdicialis:) & nec est ꝓprie actus iustitiæ moralis : sed est dispẽsatio iurisdicialis in subditos tantũ,& liberalis ſm qđ ad Dei honorẽ,& spiritualem vtilitatẽ animarum seu Ecclesiæ ptinere vƒ: & ideo non principaliter sed cõcomitanter est absolutio seu remissio pęnarum.

Replica. ¶ Sed certẽ neq; hæc euasio qđ valet : quia tũc sequeretur qđ eodem modo Papa vel Ecclesia concederet indulgẽtias viuis sicut defunctis. Patet hæc sequella,qa quoad principale vel essentiale ipsius indulgẽtiæ similiter indulgentia cõcessa animab. purgatorij per modũ suffragij est dispẽsatio,& communicatio thesauri,& conuenit cũ indulgentia simpliciter sumpta quoad viuos secundũ opinantem: licet differant in annexis seu cõcomitantibus,puta in iurisditione annexa quoad viuos,& nõ annexa dispẽsationi vel cõmutationi thesauri quoad defunctos. Ratione autẽ annexorum non diuersificatur natura & essentia rerum. Ergo ratione concomitas iurisditionis ipsi dispensationi non diuersificaƒ natura,& essentia indulgẽtiæ quoad viuos, & defunctos . Quod aũt hoc consequẽs sit falsum ꝓbaƒ. Quia natura indulgentiæ per viam suffragij differt essentialiter ab indulgẽtia simpliciter dicta. Insup,& hæc conceditur solummodo uiuis nõ per modũ suffragij sed per viam iudiciariæ absolutionis : defunctis autẽ non per viam iudiciariæ absolutionis sed ꝑ viã suffragij, idest per viã auctoritatiuæ communicationis seu dispẽsationis de thesauro Ecclesiæ ut tenet cõmuniter practica Ecclesiæ , ut latius de hoc hƒ inf. q.15. ergo patet qđ indulgentiæ defunctorum sunt essentialiter dispẽsationes seu cõicationes auctoritatiue eis factæ de thesauro Ecclesiæ:cõcomitanter aũt seu effectiue sunt remissiones pęnarũ (vt ait Gaie.)vel potius sunt solutiones vel satisfactiones pęnarum:& finaliter sunt remissiones,& absolutiones earũ,quia. s. tales indulgentiæ eis concedunƒ aut talis cõicatio,& dispensatio thesauri eis conferƒ, ut inde pro debitis suis pęnis Deo satisfiat,& solutũ sit, ut tandẽ in alia uita ubi sunt a solo Deo talẽ solutionẽ acceptante ipsis defunctis suæ pęnæ debitæ remittanƒ,& a tali debito absoluanƒ,ut inf.q.4. in respon.ad 3.argu.& 5.latius de hoc hƒ.Indulgentiæ aũt viuorum de quibus hic agimus sũt essentialiter , & principaliter remissiones seu absolutiones pęnarũ factæ a plato Ecclesiæ loco Christi: concomitanter aũt sunt communicationes seu dispensationes de thesauro Ecclesię, vt dictũ est.& dicetur adhuc latius in responsione ad secundum argumentum,& q.4.5.7.& 15.

¶ Tertio principaliter probatur idẽ.s. quod indulgẽtia sit essentialiter absolutio seu remissio pœnarum,cui tñ est annexa,& concomitaƒ necessario auctoritatiua communicatio seu dispẽsatio thesauri Ecclesiæ,vt ꝑdicta remissio sit efficax quoad Deũ,& ecclesiam . Nam ecclesia, & Papa semp fere olim, & nunc vocant indulgentias,remissiones,absolutiones,relaxationes peccatorũ,idest pęnarum debitarũ pro peccatis,ut patet extra.de pœn.& re.ca.quod autem.& ca. cum ex eo. & eo. tit.l.6. & in extrauag.eo.tit. ca.antiquorum . vbi dicitur . Plenissimam omnium suorũ peccatorum concedimus veniã &c. & similiter in bullis Papalibus infinities id hƒ: vbi dƒ quod conceditur plenissima remissio,indulgentia,venia,& absolutio peccatorum cõferentibus tale quid seu visitãtibus talem locum. Et certũ est quod ibi Papa,& Ecclesia nõ loquitur de absolutione sacramentali culparũ ut patet ex ipso tenore,& circunstantijs literarũ , & cõi practica,& intellectu earum:& qa sępę Papa concedit qđ Cardinalis tantum diaconus vel alius non sacerdos concedat plenissimã indulgentiã absolutionem,& remissionem peccatorũ:quia etiam in facto non sacramentali lucratur qs Iubileũ vtpote in visitatione,& eleemosina aut oratione,& huiusmodi,qui Iubileus dƒ plenissima indulgentia, & absolutio peccatorũ idest pœnarũ pro peccatis:quãuis sępe ex tenore literarum seu stilo curiæ ad maioris grãæ abũdantiã concedatur etiam facultas absoluendi sacramẽtaliter plenissime ab omnib. culpis auctoritate Papali . Et ita patet qđ sic Ecclesia vocat indulgentiã,absolutionem,& remissionem,&c. & non põt apte glossari quod sit absolutio causaliter, aut effectiuæ aut alio mõ sed formaliter

& essentialiter vt supra probatũ est in alijs probationib. ¶ Similiter etiam doct. theologi, & canonistæ vocant cõmuniter Indulgentiã absolutionẽ, & remissionẽ pœnarũ. Et hoc aperte sensit Alex. Hall. 4. par. q. 83. membro. 3. & Bona, quãuis videatur dubius, tamen ad hoc magis declinat. in 4. d. 20. art. 2. q. 2. & 3. ubi semper indulgẽtias vocat relaxationes pœnarum. Item Richar. ea. d. 20. art. 3. q. 1. & art. 4. q. 2. quãuis aliqualiter videatur dubius, tamẽ expressius cõcordat cũ prædictis vocans indulgentias absolutiones remissionesq; pœnarũ. Item cõcordet Henricus Ganden. in quodlibeto. Itẽ Card. in tractatu de Indulgẽtijs, & Iubileo. Itẽ Fran. Mayro. in tractatu de clauib. Itẽ Gerson in tractatu de absolutione sacramẽtali, & de indulgẽtijs, & alibi vbi sæpe dicit qđ dare indulgentias non est absoluere a peccatis quoad culpã, sed est de pœnitẽtia debita relaxare in toto vel in parte. Itẽ sũma Angeli, tit. indulgen. secundum glossam. & notaẽ cõmuniter a docto. canonistis extra de pœnit. & re. ca. qđ autem. & eo. tit. lib. 6. ca. indulgentiæ. & tandẽ Caiet. in secundo quodlibeto in materia de indulg. c. 1. 2. & 6. & alij plures docto. antiqui, & moderni sic vocauerũt, & sẽserũt vt dictum est. ¶ Quãuis beatus Thomas in 4. d. 20. q. 3. & Palud. ea. dist. & Supplementum Gabrielis in 4. dist. 45. q. 3. art. 1. & Siluester tit. indulg. & alij plures doctores teneant oppositum dicentes qđ indulgentia essentialiter, & principaliter est dispẽsatio seu cõmunicatio thesauri pp rationes quę postea ponentur in argumẽtis, & soluentur. ¶ Tametsi si eorum verba, & sensus inspiciunẽ, forte etiam senserunt nobiscum, qđ. s. indulgẽtia sit essentialiter remissio vel absolutio, quod ẽt aliqualiter innuitur ex ordine manifestati vsus thesauri Ecclesiæ ad vsũ indulgentiæ. Nã (vt ait Caie. vbi supra) cum doctores viderent Ecclesiã absq; sacramẽto dimittere pœnas debitas ꝓ peccatis, nec ab Ecclesia tunc instructi essent quomodo huiusmodi remissiones valerent supponẽtes Ecclesiã absoluere a vinculo pœnitentiarũ, & pœnarum in varias inciderunt opiniones de efficacia huiusmodi remissionis seu absolutionis: quibusdã nescientib. hunc Ecclesiæ militantis thesaurum opinantib. absolutiones has in foro tantũ militantis Ecclesię liberare a pœnitentijs, alijs aũt aliter opinantibus vt latius infra. q. 10. hẽ. Et tandem ex diuersitate omnium illarum opinionum ostẽditur quod pro certo supponebaẽ ab omnibus essentia indulgentiæ quod. s. esset remissio; ad cuius efficatiam inuestigandam tot cõcurrunt opiniones quot infra ponẽtur. Et sic patet probatio illius particulæ. Absolutio vel remissio pœnæ.

Corol. 1. ¶ Ex oĩb. supradictis corrolarie sequiẽ. Primo, quod indulgentia ẽm diuersos respectus diuersi mode nominatur. Nam ẽm quod est absolutio, & remissio seu relaxatio pœnæ, sic est, & dr̃ act⁹ iudicis, Secundum aũt qđ est applicatio satisfactionis ad hũc, sic est, & dr̃ dispensatio seu cõicatio thesauri Ecclesiæ. Secundum vero qđ efficit exolutionem pœnæ apud diuinã iustitiam p applicatã satisfactionẽ, sic est, & dr̃ actus iustitiæ. Item ẽm quod indulgentia respicit hunc cui cõceditẽ est remissio, & relaxatio, & ẽt donatio liberalis, & actus misericordiæ, ideo dr̃ in bullis misericorditer relaxamus, &c. quis ut respicit diuinã iustitiam sit satisfactio, & solutio vsq; ad minimũ quadrantem; est. n. solutio sed non ab hoc; & hoc est maximæ grẽæ, qđ soluatur meũ debitũ, & non a me sed de pœnis seu bonis aliorũ mihi liberaliter applicatis, ut inf. q. 4. in respõsione ad. 3. arg. arguiẽ. Ideo in sola lege grẽæ fit hæc grẽa indulgẽtijs, & in sacramentis, & misterijs gratiæ, vt de hoc latius inf. q. 7. habetur.

¶ Secundo corrolariæ patet differẽtia inter indulgẽtias, & receptionẽ ad cõicandum seu participandũ de bonis alicuius cõitatis seu Ecclesiæ totius. Quia indulgẽtia est actus iurisdictionis essentialiter, & remissio seu absolutio pœnarũ. Nõ sic in participatione bonorum Ecclesiæ vel cõmunitatis vt de his latius infra. q. 42. hẽ. *Corol. 2.*

¶ Cõtra illã particulã iurisdicialis, vbi dictũ est qđ concedere indulgentiã, & ipsa indulgentia est actus iurisditionis; arguitur quincupliciter.

Primo, quia oĩs iurisditionis actus exerceri potest in inuitum: indulgentiã aũt nullus inuitus cõsequi potest. ergo. ¶ Item 2. quia nullus põt vti actu iurisditionis in se ipsum, sed ipse concedens põt vti indulgẽtia alijs cõcessa sicut, & alij qb. cõceditur: alioqui ipse esset deterioris cõditionis. ergo. ¶ Itẽ 3. quia archiepiscopus põt in tota sua diœcesi cõcedere indulgẽtias, vt patet in ca. nostra. ext. de pœnit. & re. & tamen cõstat archiepiscopũ non habere potestatem in subditos suffraganeorũ nisi in quibusdã articulis, ext. de offi. ordi. c. pastoralis. ergo. ¶ Item 4. qa ad illum pertinet remittere pœnam peccati, ad quẽ ptinet remittere ipsam culpam. Sed remittere culpam ministerialiter ptinet ad actum ordinis. ergo, & remittere pœnã p indulgentiã aut alio quouis modo. ¶ Itẽ 5. quia indulgentia dantur ẽt defunctis existentibus in purgatorio, qui tñ a iurisditione Ecclesiæ sunt exẽpti, vtpote existentes extra hanc vitam, & quos Ecclesia non põt ligare nec soluere cui data est potestas ligandi, & soluendi super terram tantum. *Argu. 1. Contra particulam iurisdicialis.*

¶ Respõdeo propter duas primas rationes Duran. in 4. dist. 20. & propter alias tres alij moti sunt, & male ad tenendũ qđ concedere indulgẽtias non est actus iurisditionis Ecclesiasticæ sed ordinis. ¶ Ideo ad eos respõdeo, ad primũ argumentũ secundum Caieta. in materia de indulgentijs, capit. 5. negando maiorem simpliciter. Dico enim quod aliquis actus iurisditionis potest exerceri in inuitum vt patet secundum omnes; aliquis aũt non, quando. s. est iurisditio sacramen- *Resp. ad 1. Argum.*

cramentalis vel ad sacramentū pertinens, vt patet de absolutione sacramētali, quæ cū sit actus nō solū ordinis sed, & iurisdictionis quia.s.requirit quod fiat a suo iudice seu sacerdote, & tamē non pōt exerceri in inuitum. Sic etiā indulgentia aliquo modo ad sacramentalē reducit pœnitētiā quæ iniuncta est vel iniungi deberet. Ideo requirit accipiētis dispositionem ut patet ex supradictis nec potest habere locum in inuitum.

Resp. ad 2. ¶ Ad 2m resp. concedendo maiorē quod.s. nullus pōt exercere in se ipsum actum iurisditionis absoluendo, & ligando se ipsum. Sed ad minorē dico qđ dans alijs Indulgentiā nō lucrat illā illa via.s.ea rōne qua data est à se ipso, q1 & absoluēs alios a culpa, seu a pęna nō absoluit se ipsum, sed nō est iō deteriores cōditionis q̄ alij: qa & si nō p istā viā tn̄ per aliā pōt illā Indulg. cōsequi.s.cōmittēdo cōfessori suo, vt ipsum absoluat vel concedat illi indulgentiā sicut ipse fecit cū alijs. Nā, & hoc modo Papa subijcit se absolutioni sacramentali: & similiter eadem rōne pōt quoad indulgentiā. & cōcordat Richar. in 4. d. 20. art. 4. q. 2. & cōiter doctores. Quāuis concedens indulgentiā eam potest lucrari ēt si non cōmittat alij subijciendo se confessori, vt dictū est sed eam participando, de quo latius inf. q. 13. dubio. 3. hr̄.

Resp. ad 3. ¶ Ad tertiū resp. qđ potestas archiepiscopi sup totā prouintiā ex hoc ipso qđ in quibusdā articulis affirmat, manifestat extēdi ad dādas indulgētias in tota sua pūincia: quodq; ille est vnus articulorū qui in iure canonico numerantur, & conceduntur ei 2m Panor. ibidem.

Resp. ad 4. ¶ Ad quartum resp. cōcedendo maiorē solum si per eandē viā fiat remissio vtriusq;, vt pote p viā applicationis sacramēti: secus si remissio peccati quoad culpam fiat per viam tantū applicationis sacramenti remissio aūt pęne per viā applicationis thesauri Ecclesiæ, vt fit per indulgētias. Sicq; patet quod non necessario, & simpliciter ad eundem pertinet soluere, & ligare quomodocunq;: sed solum quando vtrunq; fit per eandem viam: & sic negatur consequentia.

Resp. ad 5. ¶ Ad quintū concedit antecedens, quod.s. animę purgatorij sūt libere a iurisditione Ecclesię, ita q̄ nō possunt ab ea iudicari absoluēdo vel ligādo, sicut ēt nec de earū causa alterius vitæ potest cognoscere Ecclesia quatenus sūt in purgatorio. Cōceditur ēt q̄ per hanc uiā absolutionis seu remissionis iurisditialis nō concedunt eis indulgētiæ. Sed licet per hanc viā nō possint defuncti habere indulgētias ab Ecclesia: possunt tn̄ p modū suffragij: & Ecclesia hēt auctoritē super thesaurū Ecclesię ad cōmunicādū eis de eo, & p cōsequens ad cōcedendū illis indulgentias p modū suffragij, vt de hoc latius inf. q. 15. 16. hr̄. Nūc autem solū agimus de indulgentia absolute sumpta quando dr̄ q̄ est remissio iurisdictialis, non aūt de indulgentia defunctorū quæ est p modū suffragij. Et sic negatur cōsequētia.

Argum. 6. Contra particulam. Absolutio vel remissio. ¶ Sexto principaliter, & hoc specialiter contra aliā particulam vbi dictū est quod indulgentia principaliter, & essentialiter est remissio seu absolutio pęnarū. Sic arguit dupliciter. Primo & in ordine sexto, q1 cōmunis doctrina theologorū, & canonistarum canonizata per Clemētem sextū in extrauag. vnigenitus. de pœnit. & re. decernit indulgentias fieri, p modū distributionis, & cōpensationis seu solutionis, aut satisfactionis. Dicūt.n. qđ thesaurus Ecclesię, in quo sunt recondita merita Christi, & sanctorū, quatenus satisfactoria sūt nō p se ipsis sed pro alijs destribuit per indulgētias in Christi fideles, ita quod pęnitētiæ nostræ cōpensant per pęnas Christi, & sanctorū, dū ex illo thesauro cōceditur cuiq; quasi preciū pęnale vnde soluat Deo debitā pęnā pro suis peccatis. Hæc doctrina sic canonizata contrariat prædictæ sententiæ, ubi dicitur q̄ indulgētia essentialiter, & principaliter est absolutio seu p modū absolutionis aut remissionis: nā longe distat actus absolutionis seu remissionis iudicialis a p̄dictis actibus, qui non sunt proprijs iudicis sed cōmunes tam publicis q̄ priuatis psonis excepto distributionis actu: cuius tamen differētia ab actu absolutionis seu remissionis clare patet ex supradictis in pbatione tam primæ quā secundę particulæ diffinitionis. Verba autē prædictæ extrauag. vnigenitus. &c. habentur inf. in q. 5. ibi uideantur. Doctores autē tenentes oppositū ad suprad cta iam recitati sūt supra in fine tertiæ probationis.

Argu. 7. ¶ Item septimo arguit ad idem. Quia inferior nō pōt absoluere nec remittere debitū superioris aut id ad qđ superior obligauit. Sed Deus absoluendo obligat ad pęnā aliq̄ tēporalem 2m cōiter doct. in 4. d. 14. & 20. ergo nullus alius potest absoluere vel remittere illā pęnā Deo debitam. ¶ Propter his rōnes tenuerūt aliqui doctores qđ indulgētia essentialiter, & principaliter nō est remissio vel absolutio pœnę, sed communicatio thesauri Ecclesiæ vel solutio aut satisfactio de thesauro illo cōicato. Sed iste rōnes non probant intentū ideo ad eas respondetur.

Resp. ad 6. ¶ Respōdeo ad sextum concedendo illam doctrinam canonizatam: sed negat quod cōtrarietur nostræ supradictæ sn̄iæ aut opinioni. Et rō est, quia illa doctrina canonizata per Clementem sextū, & uera, non dicit quod indulgentia essētialiter, & principaliter est cōmunicatio vel dispēsatio thesauri: sed docet vn̄ est valor, & efficacia indulgentiæ ad remissionē pęnarū, qa. s. est ex dispēsatione seu cōicatione auctoritatiua thesauri Ecclesię. Et ad hāc efficaciā spectat modus solutionis, cōpensationis, distributionis, dispēsationis, donationis, seu cōicationis, qn̄ dicit quod indulgentiæ valent aut dantur per modū dispēsationis, & huiusmodi: & non spectāt hæc ad principalē, & essentialem actum indulgētiæ qui est iudicialis absolutio seu remissio pęne, ad

quã requiritur quod fiat a proprio iudice, alias nulla est indulgẽtia vt supra probatum est. Concomitanter autẽ est dispensatio seu communicatio thesauri prędicti vt sit efficax valor Indulgentiæ, ut supra late & sæpe dictum est.

¶ Ad septimũ respondeo dupliciter. Vno modo secundũ Tho. Palu. &c. doctores tenentes indulgentiã essẽtialiter, & principaliter esse dispẽsationẽ seu cõmunicationẽ thesauri, conceditur antecedẽs, & cõsequentia ut iacet: sed per hoc non negaꝰ quin aliquis possit alio modo liberare aliquẽ a pęna cui tenetur, vtpote dando ei aliquid de suo soluat debitũ suum, & hoc modo danꝰ indulgentiæ. Nam qui suscepit indulgentiã secundum hos doctores non absoluitur, per concedentẽ indulgentiam simpliciter a debito pęnæ, sed ab ipso cõcedent indulgentiã datur illi de cõi thesauro Ecclesiæ unde debitũ soluat vt si maneat liber & absolutus a debito pœnæ. ¶ Alio modo secundũ opinionem quartam supra politã quã nos hic non sequimur cõtra q̃ directe ꝓcedit argumentum tenentem quod indulgẽtia est remissio, & absolutio pęnæ, respõdeo secundũ Bonauen. in 4. d. 20. art. 2. q. 2. qđ proprie loquendo bene potest inferior ministerialiter absoluere, & remittere id ad quod obligat superior si ad hoc est sibi cõcessa auctoritas aliquo modo ab ipso superiore, vt patet. Quia sacerdos absoluit a debito culpæ, & a reatu inferni qa a Deo hẽt potestatẽ ministerialiter ad hoc. Sic in proposito prælatus Ecclesiasticus potest quoad pęnas per indulgentias quia a Deo est ei concessa potestas ad hoc, vt patebit inf. q. 7. alioqui ꝑ idem argueretur quod sacerdos nõ potest ministerialiter absoluere a debito culpæ vel a reatu inferni aut pœnæ æternæ ad q̃ peccator obligaꝰ a Deo ꝓ delicto. ¶ Itẽ põt argui ad idẽ. Quod præfata absolutio seu remissio pęnarum ꝑ indulgentias non põt fieri extra sacramẽta, sicut nec absolutio culpæ. Sed eius respõsio pendet ex quæstione quarta, ideo illuc reseruetur.

QVAESTIO IV.

Vtrum sit necessarius Ecclesiæ aliquis thesaurus spiritualis de quo fiant Indulgentiæ.

¶ Respondeo qđ sic. Ratio est. Supposito ꝙ ꝑ indugentiã absoluiꝰ qs non solum ab iniũctione seu vinculo quo ex pręcepto sacerdotis seu Ecclesiæ teneꝰ coram ecclesia seu in foro Ecclesiæ implere pęnitentiã iniunctã: sed & qđ absoluiꝰ corã Deo ab ipsis pęnis debitis pro peccato: modo sint modo nõ sint iniunctæ a sacerdote, vt de hoc latius inf. q. 9. & 10. ¶ Hoc ergo supposito probatur intentũ sic. Quia ad remissionẽ peccatorũ siue quoad culpã siue quoad pęnã ꝑ sacramenta obtinendã requiritur aliquis thesaurus, puta meritorũ passionis Christi remanentiũ in diuina acceptatione (stãte lege loquor semp.) Ergo ad remissionẽ peccatorũ quoad pęnã tantũ ext. sacr̃a seu ꝑ indulgẽtias requiritur aliqs thesaurus. Cõsequẽtia patet a fortiori. Quia nõ est maior virtus aut potestas concessa a Christo quoad remissionẽ culpæ aut pęnæ ext. sacr̃a, q̃ per sacr̃a ex vi clauiũ. Antecedẽs aũt probatur ex sacra scriptura & doctrina Ecclesiæ, vbi hr̃. ꝙ remissio peccatorũ est effectus passionis Christi. Ita qđ cuicũq; remittitur peccatũ siue quoad culpã siue quoad pęnã remittitur ex virtute passionis Christi, quæ virtus ei applicaꝰ per sacramenta: merita namq; Christi fuerũt, & sunt necessaria ad remissionẽ culpæ, & pęnæ oĩum peccatorũ s̃m sacr̃a scripturã, cuius auctoritates qa sũt multæ, & notissimæ, & claræ adeo ut negari nõ possint nisi a negãtib. sacrã scripturã, iõ ꝑꝑ breuitatẽ ommittunꝰ. Credimus. n. in huiusmodi remissione sicut, & in vniuersis vijs dñi nõ solũ misericordiã sed, & iustitiã inueniri. Misericordiã qdẽ in hoc ꝙ miseriã peccatorũ Christus cõputat quasi suã: iustitiã vero ĩ hoc ꝙ meritũ ac passio Christi cõicatur peccatori, quasi peccator ipse pateꝛeꝰ, & hoc ꝑꝑ vnionẽ capitis cũ mẽbris, & ecõtra: vt sic peccator debitũ Deo soluat quasi de suo non ꝑ se ipsũ sed ꝑ Christi cõmunicationẽ acquisito, vt patet in baptismo: in quo iõ fit plenaria remissio peccatorũ, qa baptizatus plenissime cõmoriꝰ, & cõsepelliꝰ Christo. Rom. 6. ¶ Itẽ ꝓbaꝰ idẽ per extrauag. vnigenitus. de pœnit. & re. vt hr̃ infra q. 5. ibi vide. Rom. 3. 5. Ephes. 1. 1. Io. 1. et 2. Apoc. 1. Heb. 9.

Contra prædictam sñiam catholicã arguitur quadrupliciter. Primo, quia Papa potest absoluere a culpa ministerialiter, transferendo pœnã æternam in tẽporalem, & de foro inferni ad forũ purgatorij seu tẽporalem pœnarũ: sicut põt ab excommunicatione, & suspẽsione, & cæteris pęnis Ecclesiasticis absoluere auctoritate sua, sine distributione alicuius thesauri necessarij ad id. Ergo similiter ead. auctoritate põt remittere pœnas debitas Deo ꝓ peccatis sine cõicatione alicuius thesauri: sicq; nullus thesaurus requiritur ad efficaces indulgẽtias cõcedendũ. Antecedẽs patet: & cõsequẽtia ꝓbatur. quia. Math. 16. Quodcũq; solueris sup terrã, & c. eodẽ modo loquitur dãdo potestatẽ ad soluendũ, & ligandũ omne solubile, & ligabile ab eis modo sit culpa modo pœna tẽporalis in foro Dei, & Ecclesiæ. Alioqui si non põt per indulgẽtias fieri absolutio pęnarũ sine dispẽsatione thesauri Ecclesiastici: ergo nec aliæ absolutiones ab alijs pœnis ꝑ præcipue ab excõmunicatione qñ per absolutionem eius fit quis particeps meritorum Christi, & Ecclesiæ. Quia eadẽ ratio vr̃ vtrobique. Argu 1.

Itẽ 2. arguitur ad idẽ. Quia quilibet princeps habẽs plenariã potestatẽ in aliqua repu. regulariter potest remittere debita peccatorib. in sua polytia nulla facta recõpẽsa uel solutione: ita ꝙ talis remissio est efficaciter valida, modo peccee remit- Argu 2.

remittens modo nõ,sed Papa est velut princeps habens plenariã ptãtem a Deo in rep. Xpiana. Matth.16.Quodcunq; solueris sup terrã &c. Ergo Papa, & illi qb.ipse commiserit, põt remittere debita pęnarũ tpaliũ ꝓ peccatis liberaliter oĩno ĩdulgẽdo fine cõicatione alicuius thesauri.

Arg.3. Item tertio arguitur ad idẽ.si de aliquo thesauro necessario fieret indulgentia : ergo iã indulgentia non esset uere liberalis indulgentia, donatio seu absolutio & remissio penarum: sed potius satisfactio & persolutio vsq; ad nouissimum quadrãtẽ p aliorũ op era aliis cõicata. Et per cõsequens ulterius sequeretur id(quod oẽs negãt) .i.ꝙ concedens indulgentiã oneret se ad satisfaciẽdum ꝓ eo cui cõcedit indulgentiam. Quod probatur.Quia ex quo sic Papa non oĩno liberaliter remittit sed satisfacit pro aliis de thesauro Ecclesiæ. Ergo manet oneratus ad id.

Arg.4. Item 4.arguitur ad idẽ.Quia si de thesauro aliquo fiũt indulgẽtiæ: ergo uirtute clauiũ non fit absolutio penarũ,sed trãslatio operũ aut satisfactionum,cõtra illud Matth.16.Quodcunq; solueris &c. Sicq; indulgẽtia nõ esset essentialiter absolutio,uel remissio, sed trãslatio,uel dispẽsatio,ꝙ est cõtra sup.dicta in.q.1.¶ Itẽ sequretur ꝙ idẽ tãtũ p claues egeret qđ de facto siue clauib.fit, Quia.s. si aliqua opera Christi & sãctorũ sũt in thesauro Ecclesiæ, nõ pmittunt a Deo esse ociosa talia opera seu talis thesaurus,sed de facto nũc et semp ẽt sine vsu clauiũ succurrerẽt quibus possẽt. ¶ Propter duas primas rationes Frã.Mayro.in 4.d.19.& alij pauci doctores pp alias rões uñr tenere ꝙ nõ requiritur aliquis thesaurus de quo fiãt indulgẽtię. & pp easdẽ & alias duas nr̃ Medina de indulgẽtiis disputatione 8.c.40.41. dicit nõ probari sufficiẽter thesaurũ esse necessariũ neq; hæreticũ se illũ negare:quis ipse,ut ꝓbabilius q̃ oppositũ teneat esse necessariũ , vt c.43.44. latius ibi ꝓbat. Sed certe nil probãt cõtra nr̃am p̃fatam sñiam cõem & catholicã , et oppositum tenere forte est hęreticũ,ut probatũ est et dicetur inf. q.5.ideo ad rões præfata respondetur.¶Resp. ad j.negando consequẽtia.& rõ est quia licet utrumq; possit Papa nõ tñ eodẽ modo , quia est ritus Eccl. declarãs diuersos actus diuersimode fieri posse & non aliter : qa.s.remissio culparũ fit p ministeriũ sacri p modũ absolutionis:pœnarum aũt in foro exteriori Ecclesiastico, fit solo iussu autoritatiuo : pęnarũ uero tẽporalium Deo debitarũ in foro Dei & Eccl. absolutio fit nõ nisi p modũ dispẽsationis de thesauro Eccl. vt ꝓbatũ est p extrauag.Vnigenitus de pœ. et re. ¶ Itẽ negatur antecedens quoad remissionẽ culpæ,dico.n.quod ad remissionẽ culpæ requiritur aliquis thesaurus p sacr̃m pœnitentiæ dispensandus.s.merita Xpi,ut sup. probatũ est.& sic dico ꝙ sicut ad culpę remissionem requiritur suus thesaurus & suo modo per sacr̃a dispensandus,ita ad remissionẽ pœnæ ꝓ culpa Deo debita requiritur suus thesaurus suo modo etiã extra sacr̃a dispẽsandus.¶ Et ad id qđ ibi subinfertur de absolutione censurarũ:respõdeo negãdo cõsequentiã:neq; est simile.Quia ista absolutio pœnarum p indulgẽtias respicit tertiã partẽ sacramẽti pœnitentiæ.s.satisfactionẽ,ex quo eam supplet:Xp̃i aũt merita directe sacr̃a respiciũt. Itẽ qa absolutio ista est a pœnis Deo debitis hic vel in alia uita: alia aũt absolutiones censurarũ sunt iudiciales a pœnis tñ in hac uita debitis, ideo ad eas remittendas sufficit sola ptãs Papæ volentis : ad illas uero Deo debitas etiã in alia vita vltra Papæ ptãtem requiritur dispositio subiecti, i. ipsius hoĩs. & reqritur etiã thesauri Eccl.dispensatio rõnabilis: quia ministri nõ est remittere pœnas debitas superiori , aut principali nisi dispensando.1.Cor.4.Sic nos existimet homo ut mi.& dispen.& nota ꝙ licet ligare seu non soluere seu nõ dispensare thesaurum meritorũ Xp̃i , absolute & pure negatiue accipiẽdo nõ sit aliqs actus clauis,seu potestatis ligãdi: tñ capiendo respectiue & ꝑut includit aliquid positiuũ.s.iudiciũ ptinẽs ad clauem sciẽtiæ quo qs autoritatiue iudicat̃ indignus absolui et sic, vt indignus repell.ẽ a p̃dicta absolutione: tũc talis nõ absolutio est actus Clauis seu ptãtis ligandi ad pœnã seu nõ dispensandi thesaurũ,vt de hoc latius agitur a doc.in quarto d.19.in materia de Clauib.& sic patet r̃nsio ad 1.arg.¶Ad s̃m respondeo cõcedẽdo maiorem solum in casu quo princeps potest remittere etiam causam debiti. quia tunc põt etiã ipsum debitũ omnino liberaliter remittere:alias autem negat̃.Et ideo negatur minor in casu in quo etiam maior concedit̃. Quia Papa nõ põt remittere cãm debiti.Causa n.debiti pene est culpa : Papa autẽ non p̃t oĩno liberaliter remittere culpã. Sed ex meritorum Xp̃i dispensatione & applicatione in sacramento:sicut nec potest ad libitum remittere obligationem : qua quis tenetur implere legem Dei: & ita non potest sic omnino liberaliter remittere pęnã debitam pro tali culpa.¶Itẽ dato ꝙ in distincte cõcedit̃ illa maior:tñ minor sic uniuersaliter accepta negatur.Quia licet Papa sit princeps ĩ foro exteriori Ecclesiasticę iurisditionis exterioris, cuius signũ est ꝙ ipse ẽ solutus a pęnis Ecclesiasticis et legibus vt princeps qa.s.nõ põt puniri ut subditus p iudicẽ Ecclesiasticũ:tñ in foro pęnitẽtiali uel quasi pęnitẽtiali et quoad Deũ ẽ subditus et põt solui et ligari a sacerdote in tali foro,et põt et dẽt sibi negari absolutio sicut et reliquis ficte accedẽtibus ad sacramẽtũ pęnitẽtię:et similiter ĩ ptinẽtibus ad forũ Dei seu ad Deũ quo ad alios nõ habet omnino liberã potestatẽ sed limitatam ad metas iuris diuini et rationis vt minister et dispensator.1.Corin.4.nunc autem pœna temporalis Deo debita pro peccatis non spectat ad forum tantum

Resp. ad 1. arg. (left margin, beside "¶Resp. ad j.")

Resp. ad 2. arg. (right margin, beside "¶Ad s̃m respondeo")

extrin-

extrinsecum sed ad forum Dei seu quodāmodo pęnitentialem, modo remittaf per Sacramentū modo non. quod patet ex eo qđ est eiusdē rōnis cum suis aliis partib. q̄ remisse sunt ex uirtute clauium. uel p satisfactionē pęnitentialem. iō Papa quo ad hoc nō habet potestatem liberam vt princeps sed vt minister & dispensator. & sic respondet Caiet. in quodlibeto de indulg. q. 1.

¶ Ad tertium resp. negando consequentiā quod ergo indulgentia nō est remissio sed solutio, &c. Dico. n. (vt sup. q. 1. corol. 1. dictum est) quod indulgentia f̄m diuersos suos actus, sic diuersis rationib. & nominib. exprimif. Nam f̄m quod est absolutio & remissio pœnæ, sic est & dicif actus iudicis: & f̄m quod est applicatio satisfactionis, seu thesauri ad hunc, sic est & dr̄ dispensatio. & f̄m quod efficit solutionem pœnitentiæ debitæ apud diuinam iustitiam sic est & dicit opus diuinæ iustitię. Ideo dico quod indulgentia, ut respicit hunc cui cōceditur est remissio & relaxatio omnino liberalis: q̄uis vt respicit diuinam iustitiam sit solutio usq; ad minimum quadrantem: est enim solutio sed non ab hoc: & hoc est maxime gratiæ, in sola lege gratiæ, quod. s. soluatur debitum meum non a me, quod in sacramentis legis gratiæ per merita Xp̄i largiter fit. Nam tanto vinculo iunxit Deus iustitiam misericordię, vt peccatis nostris sic parcere uoluerit, ꝙ tñ per filium suum suæ iustitiæ satisfaceret pro nobis, quod & abundantioris gratiæ fuit, ut nō solum debita remitteret, sed & satisfactorē daret: id quod Paulus ad R. 3. diuinitus pōderans ait. Iustificati gratis per gr̄am ipsius per redemptionē quæ est in Christo Iesu, quē ꝓposuit Deus propitiatorē per fidem in sanguine ipsius &c. Et Ioan. 3. Sic Deus dilexit mundum, ut filium suum vnigenitum daret, ut oīs q cred. &c. sicq; patet qđ f̄m ordinem diuinæ sapientiæ nil adimitur gratiæ indulgentiarum, & misericordiarum ex hoc quod ibi interuenit etiam solutio satisfactoria per merita Xp̄i & sanctorum quæ sunt thesaurus indulgentiarum. Itaq; non sunt incōpossibilia (vt p̄tendit argumētum) hæc duo s. gratia seu misericordia cum iustitia & satisfactione in indulgentijs. Et ex his patet r̄nsio ad aliam subsequelam negādo illam, quod scilicet ergo concedens indulgentiam obliget se ad satisfaciendum. & ad eius probationem quod. s. hoc modo satisfacit ꝓ aliis, conceditur ad bonū sensum, sic. s. quod Papa dando indulgentias satisfacit pro aliis. i. applicat satisfactionem aliorū de thesauro Ecclesiæ pro alijs. sicq; non seqtur quod ergo obliget se ad satisfaciendum. Aliud est. n. applicare huic satisfactionem alienam: & aliud est obligare se ad satisfaciendum pro eo.

¶ Ad quartum respondeo negando consequentiam, Nam virtute Clauium per indulgētias fit non solum translatio seu applicatio satisfactionum sanctorum ad istum, sed & absolutio istius a pœna debita, vt latius supra q. 3. dictum est, & sic impletur illud Math. quodcunq; solueris super terram, &c. Et similiter negatur quod subsequitur ibi, scilicet quod virtute Clauium nil aliud fiat nisi quod de facto fit sine Clauibus, et ad probationem eius vbi dicitur quod merita Christi, & sanctorum non relinquuntur ociosa &c. Respondeo quod huiusmodi opera, ut satisfactoria, facta sunt pro Ecclesia et non determinate pro hoc, uel pro illo particulari nisi fuerint applicata ab ipso Deo, vel eius vicario ad hunc uel illum, quæ applicatio fit per indulgentias. Non ergo de facto operantur absque applicatione p̄fata, quia sunt cōia: nec ideo sunt ociosa: quia ad hoc suapte natura sunt ordinata, vt applicata & non aliter operentur: sicut merita Christi, non nisi applicata operantur remissionem peccatorum: et non ideo dicuntur ociosa.

QVAESTIO V.

Vtrum præfatus thesaurus spiritualis Ecclesiæ de quo fiunt indulgentiæ constet ex superabundantibus meritis Christi, & satisfactionib. sanctorum.

RESP. quod sic. pro cuius probatione oportet prænotare, quod secundum cōiter doct. (ut etiam refert. Caiet. in 2. quodlibeto quæsito secundo in tractatu de indulg. & in tractatu 27. q. q. 1.) meritum differt a satisfactione in duobus proprie loquendo. Primo in sua quidditate. Nā meritum condigni (de hoc enim loquimur) appellatur opus propter quod operans est dignus gloria: ita quod sibi debetur stante lege, aut de lege, secundum Tim. 4. Reposita est mihi Corona Iustitiæ, quam &c. Satisfatio autem appellatur uoluntaria solutio pęnæ modo fiat de alias indebito modo non (de quo nunc non curo: tūc enim debitor pęnæ satisfacit iustitiæ qñ debitā pęnam ex soluit adæquando. n. solutionem debito certe satisfacit. Et quamuis rationes istæ sint diuersæ, tamen possunt sæpius in eodem opere esse simul. Nā potest unum & idem opus esse meritorium simul, & satisfactorium.

¶ Vnde in quolibet opere bono meritorio, & pœnali, vtpote in ieiunio est considerandum quadruplex officium seu effectus quem habet tale opus. s. bonificandi, medendi, merendi, & satisfaciendi. Nam ex eo quod est bonum moraliter bonificat ipsum operantem tantum, & disponit illum ad alia opera bona. Ex eo autem quod est tale opus puta ieiunium, medicinam præbet ipsi tantum operanti contra carnis concupiscentiam: sicut eleemosyna contra auaritiam. Ex eo vero ꝙ a Charitate procedit seu charitate informatur est meritorium gloriæ, ex eo demum quod pęnale est, est satisfactorium pro pœna temporali debita pro peccato: soluitur. n. pœna per opus pęnale ut tale est. Hæc est ergo

prima

prima differentia formalis inter opus, vt merito rium, & satisfactorium est. ¶ Secunda differen. quoad efficaciā seu fructū, ut iā patet ex dictis. Nā meritum nō excedit psonam quæ meretur. Nullus.n.pōt de cōdigno mereri alteri gloriam sed sibi soli, excepto Christo, qui meruit oībus. Quia gratia data Christo, ē gratia capitalis, seu uniuersalis: gratia aūt aliorum est particularis. Meritū.n. Christi & nō aliorū sanctorū p sacra ex vi sacri cōicatur nobis & nos saluat. Ideo 1. Cor. 1. Nunquid Paulus crucifixus est pro uobis, &c. Similiter & quo ad officiū bonificandi, & medendi, non excedit personā operantis. Nā ex meo bono opere non fit alius bonus, sed ego tm: neq; ex meo ieiunio pbetur alteri medicina cōtra cōcupiscētiā sed mihi tm cui talis medicina est applicata, ut patet. Satisfacere aūt pt vnus p alio cū unus soluit debitū pœnale pro alio in tpalib. & spiritualib. ideo opus satisfactoriū, seu pœnale, ut satisfactoriū est potest fieri & cōicari alteri, ut patet ex dictis de his latius & pulchre noster Medina de indulgentiis disputatione 8. c. 44. 45. 46. agit. ¶ Hoc notabili supposito iā respōdeo ad quæstionē in qua sūt tria probāda. Prima φ thesaurus indulgentiarū cōstat ex satisfactorijs operib. Secundo quod ex superabūdantib. Tertio quod Christi & sanctorum. ¶ Prima particula, φ. s. thesaurus indulgentiarū cōstat ex satisfactorijs operib. uel ex meritis put sunt satisfactoria, probatur. Quia indulgētia, ut solum indulgentia est, est remissio pœnarū, vt sup. q. 3. dictū est & dicetur inf. q. 8. ad habendū aūt thesaurū de quo per indulgentias soluātur illæ pœnæ debitæ, sufficit φ sit thesaurus pœnarū seu meritorū, ut sunt satisfactoria. Ergo ex talib. satisfactorijs cōstat thesaurus indulgentiarū. Consequentia patet cū maiore, & minor ēt patet. Quia indulgētia ex ui indulgentiæ nō succedit loco satisfactionis debitæ p peccatis, nisi quo ad ultimū officium. s. quoad uim satisfactiuā quia ex ui indulgentiæ, ut talis est non fit homo bonus, nec medicatur nec meretur; sed solūmodo soluit de sibi donato, seu cōicato thesauro Ecclesiæ pęnā quā p suā propriā pęnitentiā soluisset. Nā ideo cōiter doctores cōsulunt lucrantib. indulgentias, ut nihilominus adimpleant & faciāt suas pęnitentias & alia bona opera pęnalia: pdicant ēt meritum esse longe melius indulgentiis puris, ut tales sunt. Non tm pter hoc uilipendendæ sunt indulgentię, sunt .n. salutares tollendo pęnā q impediret ingressum gloriæ. Concordat Tho. in addi. tertiæ partis sum. q. 27. art. 1. & Gers. 2. parte tractatu de indulgentiis consideratione 12. ut de hoc latius habetur infra. ¶ Dixi notanter in dicta probatione minoris quod indulgentia, ut talis est ex vi indulgentiæ. quia si indulgentiæ mixtim intelligatur opus factum quo acquiritur ipsa indulgentia, puta eleemosyna, & huiusmodi: iam sic indulgentia mixta tali operi bono melior est q sola satisfactio propria, aut pœnalis etiam quo ad vim satisfactiuam cæteris parib. quia nullum pdictorum officiorum seu effectum inuētorum in satisfactione pœnali sibi deficit. est. s. eleemosyna data pro adquirenda indulgentia reddens bonum & disponens ipsum dantem ad alia bona opera, & præbet medicinā contra cupiditatem sicut, & alia eleemosyna, & est meritoria gloriæ sicut & alia opera bona facta ex gratia, aut charitate, & est satisfactoria ex propria pœnalitate: & ultra hæc superuenit sibi solutio pœnæ, seu satisfactio ex ui ipsius indulgentiæ. ¶ Secunda particula, φ. s. ex superabundantib. satisfactionibus supradictis cōstat pdictus thesaurus indulgentiarum, & nō ex aliis, probatur. quia satisfactiones illæ quib. satisfactores ipsi indiguerunt pro seipsis. Iam cesserunt in solutionē pęnarum debitarum pro suis proprijs peccatis; & ideo iterum pro alijs soluere nō possunt. Similiter et satisfactiones q ab ipsis determinate oblatæ sunt pro quibusdā aliis nō possunt pro aliis iterum soluere: ex quo iā sortitæ sunt suum effectū. Ergo ex quo satisfactiones ī thesauro repositas p alienis pœnis soluēdis cōstat et oportet offerri posse (ut latius dicetur in tertia particula sequēte) sequit φ huiusmodi satisfactiones sint abundātes, ita. s. φ nec pro aliis q illas egerūt, nec pro aliis hactenus satisfecerint. Hoc.n. est merita seu opi esse superflua seu supabūdātia quo ad officiū seu effectū aut uim satisfaciendi. Nā quo ad officiū seu uim merēdi, iā in ipsis sāctis merētibus tātū habuerūt suū effectū: et in ipsis sūt iā præmiata quo ad gloriā essētialē seu etiā accidentalē, præter Christū cuius merita in nobis sunt fuerūt et erunt præmiata, ut sup. dictū est. Et hoc est qd cōmuniter dicitur, φ. s. superabundātia merita sanctorū ut sunt satisfactoria quę in illis sunt, sūt irremunerata, seu uerius et magis proprię loquendo quæ in ipsis nō potuerunt habere suum effectū satisfactionis seu solutionis non propter defectū largitatis Dei aut ipsorum operum sed propter ipsorum operantium aut patientium excellentiā qui non eguerunt illa satisfactione seu solutione pœnarū remunerantur in nobis, idest cedunt ad solutionē nostrarum pęnarum debitarū: & ideo reponūtur in communi thesauro Ecclesiæ, idest Deus acceptauit eas ut pro nostris futuris pœnis debitis reseruentur: ut nobis communicatę per indulgentias soluant pro nobis et in nobis habeant suum effectum satisfactionis.

¶ Tertia particula scilicet Christi & sanctorū) probatur, supposito prius quod illę superabundantes satisfactiones Christi & sanctorum sunt nunc et erunt et manebunt interminabiles et infinitæ usque ad finem mūdi. Quod probatur de Christo. quia 1. Ioan. 2. Ipse est propitiatio pro peccatis nostris, nō pro nostris tantū

sed

sed pro totius mundi, ex qua auctoritate patet ꝙ hęc Christi passio satisfeçit pro peccatis totius mundi quod si totus mundus baptizaretur post omnia peccata cōmissa, iam statim euolaret ad cœlū ex satisfactione meritorum Christi pro pęnis illorum, sed constat quod executiue ꝓ paucis tantum satisfacit, ex quo plures ex sua culpa damnantur. Ergo reliquum meritorum et satisfactionum Christi superabundat pro aliis omnibus etiam in finitis si infiniti mundi essent secundum Durandum in quarto dist. 20. q. 3. et secūdum communiter doct. in 3. dist. 18.

¶ Quod ēt sancti plus passi sunt aut satisfecerint, quā ipsi debebāt ꝓ suis peccatis, patet de Job. 7. Vtinā appēderētur peccata mea quibus irā merui, et calamitas quā patior ī statera: quā si arena maris hæc grauior appareret &c. Et simile iudicium est de innumerabilibus aliis sanctis martiribus confessoribus & uirginibus, ut patet de beata uirgine quæ nullum habens peccatū, tamen ualde passa est cū filio iuxta crucem.

¶ Hoc ergo supposito iā probatur tripliciter ꝑ fata tertia particula qđ scilicet ꝑdictę superabūdātes & interminabiles satisfactiones Christi et sanctorū remaneāt in thesauro spirituali ꝓ nobis, ut scilicet nobis cōmunicatæ p indulgētias pro nobis satisfaciāt, tanquā si ipse Christus, & ipsi sācti uiuētes ea intētione fecissent ut ipsi ꝓ nobis exoluerēt pęnas debitas nostris peccatis.

¶ Prima probatio est secundum Thom. in 4. dist. 20. q. 1. art. 3. & communiter doct. ibidem, et Caiet. in qđlibeto ubi supra: quia ex diuina iustitia & liberalitate ñ debent huiusmodi opera ut satisfactoria manere innania aut innutilia essent autē vt satisfactoria infructuosa si ꝓprio fructu seu effectu (q est satisfacere) essent priuata: & nō per accidens, puta quia deessent hi in quibus fructificent, sed & per se, quia scilicet suaptenatura omnia satisfactoria supererrogationis essent infructuosa: qa scilicet nec in ipsis operātibus nec in alijs suum effectum habere possent inquantum satisfactoria. ergo.

¶ Secunda ratio. qa unitas corporis mystici seu cōmunio ecclesię exigit ut quęlibet bona suorū ciuium quæ possunt esse vulla reipublicę Christianæ ordinata a spiritu sancto Ecclesiam regente, fint ad utilitatē ipsius Ecclesiæ et membrorū inuicem. Sed constat satisfactoria supererogationis cedere posse ad vtilitatē Ecclesiæ, vt patet ex eo quod p propriam intentionem ipsorum sanctorū potuissent hæc applicari ad satisfaciendū pro hoc vel illo membro Ecclesię debēte pro suis peccatis satisfacere. Ergo hęc satisfactoria supererogatorie facta a Christo et sāctis ad utilitatē aliorū membrorum Ecclesiæ a Deo uel ab Ecclesia uel ab ipsis sāctis actualiter vel uirtualiter ordinata sūt. Vtilitas aūt propria eorū est pro alijs satisfacere, ex quo pro ipsis operantibus nō indigentibus satisfacere nō possunt. Dico autē utilitas eorum propria, quia non excommunibus sed ex proprijs secundum Arist. dē rebus iudicandum est.

¶ Tertia ratio, qa ad Colosen. 1. Paulo de suis satisfactorijs operibus hōc idē testatur dicens. Gaudeo in passionibus pro vobis: ex adimpleo ea quæ desunt passionum Christi in carne mea pro corpore eius qđ est Ecclesia. Vbi patet eius intentio adimplentis in ꝓpria carne passiones deficientes ad conficiendum mensuram a Deo diffinitam pro Ecclesia, & ꝓ satisfactione membrorum eius. Idem autem iudiciū est de alijs sāctis qa nulla in hoc videtur ratio differētię. Sic beatus Anselmus & Scholastici doctores ad propositum exponunt hāc autoritatē, quam tamē alij doctores originales aliter exponunt. Nam Theodoritus & alij qdam, vt referunt Claudius Guillādus, Nico. de ly. glosa īterline. et Tithelmanus, hūc exhibent sensum qđ sicut Christus per suā passionem redemit Ecclesiam: ita & ꝑ passiones apostolorum aliorumque sanctorum veluti membrorum suorum redemptā congregauit atque collegit in unum corpus mysticum iuxta id. Ioan. 4. Videte regiones quia iā albæ sūt ad messem, et ita similiter sācti semp elaborāt pro Eccle. sustētanda & multiplicanda in unitate fidei pacis & charitatis, verbo & exēplo illā supædificantes: sed apostoli ꝑomnib. & Paulus ꝑ cæteris, ut ipse ait 1. Cor. 15. Plus omnib. laboraui, &c. Alij aūt, vt ait Osius tom. 1. c. 48. exponunt nō quidem id ita ab apost. Paulo dictum esse quasi passiones quas Christus pertulit pro nobis non sufficiant ad satisfaciēdum ꝓ peccatis mundi totius: sed quod magna pars passionum eius adhuc deest eius corpori mystico. i. Ecclesiæ priusquam omnium persecutionum Christi in se & in suo corpore mystico & membris eius sit finis. Nam vsque ad finem mundi Christus patitur in suis mēbris sicut olim Act. 9. dixit Saule Saule quid me persequeris? & ita omnes sancti adimplent in carne sua ea quæ desunt passionum Christi. i. passiones quæ illis residue, & relictæ sunt, vt patiantur pro corpore Christi. i. Ecclesia sustentanda, ut secundū priorem expositionem dictum est. & hoc ut dixi extenditur ēt a scholasticis, pro Ecclesia Christi & membris eius fragilib. iuuandis per opera sua satisfactoria quæ in thesauro Ecclesiæ reponunt. Et ita omnes cōsonant expositiones, vt quod altera omittit altera suppleat. Ideo duæ priores probationes sunt efficatiores ad probandum intentum, vt noster etiam Medina de indulgentiis disputatione 8. c. 43. latius probat. ¶ Ad prædictarum omnium trium particularum, simul et dictorum omnium in hac quæstione probationem, facit ratio, seu exemplum sequens. Quia sicut si quis faceret regi aliquod notabile obsequium quod esset illi tam acceptum quod pp id decerneret gratificari, & dona concedere, nō

solum

solū facienti, sed & omnibus filiis, amicis & propinqs & eis remittere debita: tūc tale obsequiū sic acceptū a rege seu talis intētio & volūtas seu acceptatio regis diceref thesaurus illorum filiorū seu amicorum, ex quo oīb. illis est cōisq; causa moralis sui remedij ad sua debita soluēda. sic in ꝓposito Deus acceptauit illas superabūdantes satisfactiones Xp̄i et sanctorū vt oībus mēbris Ecclesiæ prosint ad satisfac ... ſm qd ꝑ dispēsatorē Ecclesiæ ꝑ viā indulgētiæ fuerint huic vel illi in toto vel in parte applicatæ de satisfactionibus Xp̄i & sanctorū simul ſm ꝙ Deo placet: tāq̄ de cōi Ecclesię thesauro ad redēptionē captiuorū. i. obligatorum ad pœnas pro suis peccatis. ¶ Facit ēt ad oīa supra dicta in hac q̄stione expresse extrau. Cle. 6. Vnigenitus. de pę. & re. vbi sic hr̄. vnigenitus Dei filius id ꝙ fuit ꝑmanēs & ꝙ n̄ erat assumens, vt haberet unde hominē lapsū redimeret & pro eo satisfaceret Deo patri factus homo suo præcioso sanguine nos redemit Et infra. Quantū ergo ex inde ut nec sup vacua innanis aut superflua tātæ effusionis miseratio redderef: thesaurū Ecclesiæ militāti acquisiuit, uolēs suis thesaurizare filijs pius pater. Quē qdē thesaurū B. Petrū cœli clauigerū eiusq; successores suos in terris vicarios cōmisit fidelibus salubriter dispēsādū, & ꝓ pijs & rationabilibus causis, nūc pro totali, nūc pro partiali remissione pœne tēporalis ꝓ peccato debite, tā generaliter q̄ specialiter, ꝓut cū Deo expedire cognosceret, uere pœnitētibus & cōfessis misericorditer applicādū. Ad cuius qdem thesauri cumulū beatæ Dei gentricis & omniū sāctorū & electorū a primo iusto vsq; ad ultimū merita ꝑstare noscunf. De cuius cōsumptione seu minutione nō est aliquatenus formidandū, tā pp infinita Xp̄i merita, q̄ pro eo ꝙ quāto plures ex eius applicatione trahunf ad iustitiā, tāto magis accrescit cumulus meritorū. Hęc ibi. quę omnia sunt notāda. ¶ Auctoritas aūt huius decretalis patet ex decreto d. 19. c. In cano. ubi epist. decreta. Roma. Pōtificū primus locus autoritatis post sacrā scripturā decernit. Et ibidē c. 1. vbi extrauagātes Apostolicæ defendunf. Patet ēt secūdo ex eo ꝙ de una parte sacramēti pe nitētię. s. satisfactione docet. Cōstat nāq; extra. de hęreti. c. ad abolēdā. Nulli in materia sacramētorū licere dissētire ab eo ꝙ Ecclesia Romana facit & ꝑdicat. Vnde Hierony. ad Damasum Papā dici. Si apostolatus tui iudicio fuerit apꝓbatū, hæreticū se experict q cōtra dixerit & in multis locis decreti habet idē, ¶ Neq; Ecclesia Ro. somniauit aut finxit thesaurū istū īdulgētiarū, vt impij lutherani & alij hæretici blasphemāt, sed ex sacra scriptura & ratione ibi & dictis sāctorū fundata id probauit: quis in sacra scriptura id expresse non habeaf, sicut multa alia ꝑtinentia ad sacramēta: quæ tñ ex scriptura elicit Ecclesia spiritu sācto illuminata. ¶ Ideo

Alia litera habet, et pro pijs & rōnabilibus causis & sic legit Caie vt habetur infra q. 20. in 6. probatione, opi. 4.

forte hęreticū est dicere & sentire cōtrariū dictis in hac q̄stione in tribus particulis supra dictis de thesauro indulgētiarū, ut & infra quęst. 7. patebit. nō solū est hæreticū qa cōtra diffinitionē Papæ in dict extrauag. unigenitus. sed qa contra sensū & usum & ꝑdicationem Ecclesiæ. Ro. dixi forte est hæreticū: qa id nō est certum sed valde probabile. Ideo noster Medina de indulgentijs disputatione. 8. c. 40. 41. 43. ait id esse probabilius quā oppositū nō tamen hæreticū. Quia nec ab omnibus doctoribus nec ab ipso Papa prædictus thesaurus ut de fide probaf sed tanq̄ probabilius quam oppositū vt dictū est. Mihi aūt ut dixi probabilius videtur id diffinitū esse de fide, ut patere pōt ex his q̄ supra lib. 4. de potestate Papæ. q. 3. in dubio vlt. latius hr̄.

Contra supra dictā pręcipuè cōtra tertiā particulā arguitur tripliciter probādo ꝙ ex meritis aut satisfactionibus Xp̄i non cōstat thesaurus indulgentiarum. Primo qa reatus pœne tēporalis non diminuitur ſm satisfactionem et iustitiam, nisi qa æquiualens pœnas soluitur per aliquem. Sed Christus non soluit pœnam æquualentem debitis pœnis omnium hominum. Ergo talis thesaurus non colligif ex eius passionibus aut meritis. Cōsequētia patet cum maiori, qa supponimus ex supra dictis qd satisfactio, q̄ fit per indulgentias est actus iustitiæ respectu Dei. Ad q̄ pertinet æqualitas solutionis cum debito pœnarum. ¶ Minor autē in qua est difficultas ꝓbatur tripliciter. Primo qa pena tēporalis debita pro peccato est nō solū pœna sensus sed etiam damni pro illo tempore, ut patet in existentibus in purgatorio, quarum quælibet est maior omnium pœnarum huius mundi in suo genere ſm August. Christus autem non habuit pœnam damni quia fuit semper Beatus & cōprehensor simul & viator: & eius pœnas seusus non fuit tanta quanta est animarum purgatorij ſm communiter docto. in tertio dist. 15. Ergo non fuit æquiualens eius pœna. ¶ Secundo, probatur eadem minor. qa dato quod esset æquiualens & superabundans, tamen omnia opera Xp̄i sunt ei plene remunerata per patrem, ut Philipen. 2. Propter quod & Deus exaltauit illū &c. Alioqui Deus pater illiberaliter egisset cum filio suo, ergo non restat ei aliud remunerandū in alijs uel pro thesauro aliorum. ¶ Tertio probatur eadē minor. Quia fieret irreuerentia meritis Christi si solo ꝓ pęnarum relaxatione per indulgentias expenderentur, cum ipse ꝑ ea fuerit exemplum omnium martyrum: quia vilissimum donorum Dei est remissio pœnarum tantum. ¶ Si ad hoc dicatur quod licet per hāc uiam indulgentiæ operentur solum pœnarum relaxationem (quod est quidem grande Dei donum, licet sit aliud melius): tamen per aliam uiam sacramentorum & contritionis & huiusmodi merita Christi operantur remissionem

Arg. 1.

culpæ

culpæ & pœnę & ius ad gloriam. ¶ Contra hoc replicatur, qa communiter dicunt doctores, ut supra in ꝓbatione primæ particulę dictum est, qd nostra bona opera satisfactoria sũt meliora indulgentijs. Sed indulgẽtiæ sunt dispensationes meritorum seu satisfactionum Xp̄i pro nobis: et cõstat merita Christi ut satisfactoria esse infinite meliora, quã nostra opera satisfactoria. Ergo aut indulgentię sunt meliores quã nostra bona opera (quod tamẽ est contra communem sententiam doctorum) i. aut indulgentiæ ñ sunt collectę ex meritis Christi: aut omissis omnibus operibus nostris satisfactoriis & præceptis Dei incumbendum est indulgentijs & meritis Christi participandis per indulgentias.

Secũdo cõtra eandẽ particulã arguitur. Quia si per indulgentias Ecclesia certitudinaliter impendit aut cõmunicat merita Christi: tunc aut ego credo opera Xp̄i mihi per indulgẽtias applicata sufficere ad remissionem pęnarũ; aut dubito. Si dubito ſm commune consilium doctorum dicentium qđ post indulgentias nihilominus est ieiunandum &c. Quia nemo scit an uere consequutus est indulgentias: certe tunc infideliter dubito. Si credo: ergo iam nõ est mihi amplius ieiunandũ pro satisfactione pęnarũ mearum, nõ enim debeo putare mea opera esse meliora q̃ opera Christi mihi communicata. Et per consequens consilium illud commune doctorũ esset inane & friuolum, si autem per indulgentias Ecclesia non certitudinaliter impẽdit aut cõmunicat merita Christi: certe sequeref quod claues Ecclesię nil faciũt, (quod est blasfemũ) & quod indulgẽtia esset incerta donatio & per consequens impia illusio fidelium (quod absit) Ergo vel illud commune dictum doctorum est nociuum: quia inde sequitur aliquod de incõuenientibus prædictis: aut merita Christi nõ sunt thesaurus indulgẽtiarum si illud dictum doctorum constat in ueritate, ut patet ex prędictis.

Tertio contra eandẽ particulã arguitur. Quia si merita Christi essent thesaurus indulgentiarum. Ergo similiter remitterent pœnã mortis naturalis & alias pœnas naturales ex originali contractas. patet consequentia per eandem rationẽ qua & remittunt pęnam eternã maiorẽ. Similiter sequeretur qđ indulgentiæ non essẽt indulgentiæ sed satisfactiones ꝑ aliũ contra supradicta in quæstione prima. Similiter qđ Claues Ecclesię nõ soluerent sed satisfacerẽt debitum pęnarum pro alio, ut supra. q. 4. in quarto argumento hr̃. ¶ Propter has rationes uidetur Frãciscus Mayro. in 4. d. 18. negare qđ ex meritis Christi. Cõstet thesaurus aliqs indulgẽtiarũ, quis non clare id neget. Sed non concludunt.

¶ Respondeo ad primum negando minorem si intelligatur quod requiritur satisfactio ęqualens ex natura ipsius operis seu pęnæ: sed conceditur si intelligatur qđ sit æquiualens uel ex natura sua uel ex acceptatione seu ęstimatione acceptãtis, ut patet in cõtractibus humanis. vbi æquiualens preciũ iudicaf non ſm ualorẽ naturalẽ rerum, sed ſm vsualẽ vel utilitatẽ aut vsũ rei. Et tunc ad minorẽ dico concedendo quod pęnæ Christi ex natura ipsarum nõ fuerũt tan graues, & per cõsequẽs non tan æquiualẽtes in genere pęnarũ, sicut pęnę existentium in purgatorio, Fuerũt tñ ęquiualentes & sine proportione excellentes in ualore satisfactorio ex æstimatione & acceptatione diuina, qa Deus patet eas acceptauit infinite supra omne debitum omniũ & ex dignitate personæ Christi qui est personæ infinita. Qualitas aũt ꝑsonæ solet ualorẽ meriti augere, ut de hoc latius a doctoribus ag. f 18. d. ¶ Ad secundam probationẽ minoris. Respondeo. Secundum Caieta. in quodlibeto, ubi sup. in tertio q̃sito, & Adrianum. in 4. de Clauibus. in Materia indulgẽtiarũ in resolutione ad ultimum argumentũ principale in fine totius materiæ negando quod opera & merita Xp̄i sint remunerata plenissime vel remunerãda post in ipsomet tantum, quomodocunq; capiat remuneratio proprie uel large, ut inf. in resolutione ad secundum argumẽtũ principale habetur largius de hoc. Quod patet. Quia Christus meruit omnibus hominibus ꝑteritis pręsentibus & futuris gratiam & gloriã & remissionẽ pęnarum: sic quẽ semper remunerãtur & remunerabunt in omnibus q baptizãtur & saluantur in meritis Christi. Quia ipse est caput corporis mystici, quod ẽ Ecclesia: & ideo gratia eius est gratia capitis seu communis & indeficiens pro omnibus membris eius. Ideo meritũ eius ita se habet ad membra eius sicut meritum cuiusq; priuati hominis se habet ad corpus suum. Vnde sicut qlibet homo meref gloriam nõ solum animæ sed corpori suo: ita Christus nõ solũ sibi, sed & alijs meruit: imo & maius qd meruit nobis quã sibi. Quia nobis meruit beatitudinẽ quam sibi ipsi non meruit sed eam sine merito habuit ꝑ donũ singularis excellentiæ, propter dignitatẽ suæ ꝑsonæ a principio suæ cõceptionis, ut communiter dicunt doct. in 3. distinct. 18. Illud autẽ Philip. 2. nõ dicit merita Christi fuisse plene remunerata uel remuneranda in se ipso tantũ: sed solũ narrat duo illius præmia scilicet exaltationẽ sui nominis, & etiã ipsius met: nihilominus tamen præter hæc meruit multa alia sibi & nobis vt dictũ est. Imo Christus plura meruit sufficiẽter quam ei de facto tribuantur qa non solum saluãdis de facto sed et aliis qui possent saluari. Et in hoc nõ fit ei iniuria nec illiberalitas: quia de sua uolũtate ita fit. Similiter pęnalitati eius non omnis fit recõpensatio uel remuneratio in aliis q̃ iuste fieri posset & certe deberet, si Christus in uim satisfactionis efficaciter illã applicaret. Nunc autẽ manet sic contentus quod super sint merita sua etiã pro alis qui non participabunt,

bunt, sed si voluissent possent ea participare, & remunerari. ¶ Ad 3. probationem eiusdem minoris respon. quod non fit irreuerentia meritis Xpi, ut ibidem dictum est. ¶ Et ad replicã, quæ ibi hr̃ Respond. quod indulgentiæ non sunt merita Xpi sed effectus efficaciæ meritorum Xpi: ex quo indulgentię quas cõsequuntur Christiani, nil aliud sunt q̃ remissiones suarum pœnarũ per merita Chri. Vñ sicut remissiones pęnarum nõ sunt pferende meritis Chri, aut impletioni pceptorum Dei, aut Ecclesiæ: ita nec indulgentiæ. Cum hoc tñ stat quod indulgentiæ, seu remissiones fiant per merita Chri: sicq; nr̃a opera bona dñr meliora indulgentiis. i. effectib. indulgentiarum qui sunt remissiones seu solutiones tm̃ pœnarum tpalium, non autem meliora meritis Christi aut sanctorum quę non sunt indulgentiæ, sed causa efficaciæ indulgentiarũ. Ideo illa replica assumit multas ppositiones falsas: vel si veras non tñ formaliter, sed causaliter & æquiuoce & sic nil pbat. ¶ Ad 2m arg. Resp. qd cõsilium illud sanctorum pium & salubre est & verum, & claues Ecclesiæ sicut & sacramenta efficere aliquid certi possunt intelligi dupliciter. Vno modo quantum est ex ipsis: & sic dico quod efficiunt certitudinaliter suũ effectum: & oppositum dicere est impiũ. Alio modo per accidens: puta pp indispositionẽ materiæ vel subiecti, & sic contingit nõ solũ Claues Ecclesiæ, sed & sacra & ipsam Christi passionem non habere certitudinaliter suum effectum, puta si adultus baptizetur ficte cum animo nõ suscipiendi sacramenta. Tunc. n. nec charaterem suscipit: & si cum animo baptizandi sed in mortali baptizetur, tunc non suscipit gratiam. Sic in proposito quia propter ambiguitatem de dispositione subiecti dubitamus de effectu Clauiũ in hoc homine, & cum hoc sumus certi quod claues habent suum effectũ certitudinaliter in subiecto disposito ad earum effectũ: & similiter indulgẽtia est certa donatio dispositis ad illam. Ideo nulla est illusio nec infidelitas, nec friuolũ, sed salubre consilium illud doct. neq; est insufficientia meritorum Christi, aut sanctorũ, vt patet ex dictis. & simpliciter dicendum est quod effectus indulgẽtiarum est certus: quia per se ita est, licet p accidens aliter contingat; sicut absolute dicitur qd sacramenta certitudinaliter operantur grãm & suos effectus, vt dictum est. Vide de hoc inf. q. 15 art. 1. in resolutione ad secundam obiectionem contra tertiam opinionem, & in q. 17. in resolutione ad primum argumentum. ¶ Et cum dr̃, aut credo opera Christi, mihi applicata per indulgẽtias esse sufficientia, aut dubito? respõdeo qd oportet plus addere. s. & suscepta seu participata a me. Credo. n. indubitate merita Christi applicata per indulgentiã mihi & a me participata & suscepta sufficienter exoluere meas pœnas debitas: sed dubito an illa applicata sint etiã a me participata: quia dubito an ego fuerim sufficienter dispositus pro illorum participatione, quod est dubium facti per accidens respectu effectus clauium aut indulgentiarum. Et rursus dico, quod etiam si credam me participasse, volo ẽt meas addere satisfactiones, non tanquam meliores meritis Christi, sed quia melius est duplici uia quam vna tantum satisfacere: & plura bona sunt satisfacio Christi, & mea simul quam Christi tantum satisfactio sola. ¶ Ad 3. argum. Resp. negando primam consequentiam, & eius probationem. Neq; enim est simile neque proportio a maiori ad minus, quia hoc prouenit nõ ex natura rerum, neque ex insufficientia meritorum Christi sed pręcipue ex diuina ordinatione, qui sapienter & iuste noluit ordinare thesaurum Ecclesiæ præfatum ad remissionem pœnarum mortis, & aliarum sequentium ex originali, aut ex conditione nr̃æ naturæ, & propter disparitatem harum pœnarum ex parte nostra. Nam pœnarum nostrarum quædam sunt naturales quædam personales. Naturales sunt quas incurrimus propter infectam naturam ex originali peccato, & reseruantur vsque ad renouationem naturæ in resurrectione finali ex meritis Christi, qui nostram mortem animę & corporis moriendo destruxit. Et ideo istæ pœnę naturales non remittuntur per indulgentias quæ spectãt ad tempus naturæ infectæ, dum scilicet durabit mundus iste. Pęnæ autem personales sunt ad quas tenemur ex nostris peccatis actualibus, & remittuntur in hac vita per indulgentias. Quia vita præsens est tempus purgationis: non quidem purgationis debitorum naturalium sed personalium. Vnde in baptismo persona non natura perfecte sanatur, & quia mors cum suis pœnalitatibus est pœna naturæ: ideo merita Christi per indulgentias applicata non se extendunt ad eam. ¶ Nec ualet ratio, quod si remittunt pęnam mortis æternæ. Ergo & temporalis. Et ratio huius inualide consequentiæ est, quia pęna sensus eterna est de numero pœnarũ personalium: mors autem temporalis est de numero naturalium Deo debitarum. Item quia aliud est loqui de meritis Christi, satisfactorijs absolute & aliud est loqui de meritis Christi, satisfactorijs absolutę & aliud de eis, vt superfluũt sacramentis: aliud vt per indulgẽtias dispensanda relinquuntur. ipsa. n. in sacris absolute tollunt pœnam damni & sensus æternam potius p uiã concomitantiæ, q̃ per uiam satisfactionis: quia recõciliãdo hostem in Dei filium adoptiuum sequitur quod non est puniendus iam pœna hostili, quod est tollere pęnam æternam; soli enim hostes exterminatrice pęna digni & puniẽdi sunt: filij autem castigandi & purgandi suapte natura relinquuntur. Thesaurus autem indulgentiarũ exhibet Christi merita, vt præcipuæ sunt satisfactoria, ut dictum est. & ita patet responsio.

Ad

¶ Ad alias subsequelas, quod.s.indulgentiæ nō essent indulgentiæ sed satisfactiones per alium &c.iā patet responsio ex supra dictis in responsione ad tertium, & quartum argumentum, q. 4 ibi uideatnr si placet.

Argumenta contra meritasanctorū. Item principaliter contra eandem tertiā particulam præcipue contra ly (sanctorum) arguitur quincupliciter probando quod ex meritis, aut satisfactionibus sanctorum non constat præfatus thesaurus indulgentiarum.

Arg 4. Primo (& in ordine quarto) arguitur sic. Quia nulla opera sanctorum sunt relicta irremunerata. Ergo nō manēt superabundantes aliquæ satisfactiones eorū ꝓ thesauro indulgentiarum. Consequentia simul, & antecedens probatur. Tum primo, Rom.8. Quia non sunt condignæ passiones huius seculi ad futuram gloriam &c. Et sic Deus præmiat semper oēs vltra cōdignū. Tum secundo, quia ſm hoc opera super erogationis non remunerantur in ipsis sanctis, sed in nobis: ac per hoc minora essent remunerata in ipsis & non maiora opera. ¶ Quod si dicatur qđ eadem opera sunt & in ipsis sanctis, & in nobis remunerata; contra hoc sequeretur quod ergo nulla opera eorum sunt relicta irremunerata, quod erat antecedens probandum.

Argum 5. Quinto, arguitur ad idem, quia nullus sanctorum sufficienter impleuit in hac vita mandata Dei, ergo nil superabundans fecerunt sancti & per consequens sancti nil reliquerunt pro thesauro indulgentiarum. Consequentia patet, & antecedens probatur quincupliciter. Primo per illud Luc.17. Cum feceritis omnia quæ præcepta sunt dicite serui inuti.sum.ꝙ debu.fe.&c.seruus autem inutilis non ultra, sed minus debito fecisse intelligitur. ¶ Secundo ꝑ illud Matth.25. Vbi sapientes virgines noluerunt alijs cōicare de oleo dicentes & timentes ne forte non sufficiat nobis & uobis. ¶ Tertio, qa omnis sanctus est debitor Deo, vt ipsum diligat & seruiat ei ꝓ posse: immo vltra quam potest. quia secundum August. Nullus pōt implere in hac vita præceptum de diligēdo Deum toto corde tota anima totis uirib.suis. Nullus autē id fecit, aut potuit facere, vt patet ex Aug.ibidem. ¶ Quarto quia sancti per martirium quod est opus perfectissimum: non faciunt vltra q̄ debent: Imo & vix faciūt debitū suum, ergo multo minus in alijs operib.fecerunt plusquam debuerunt. ¶ Quinto. Probatur idem antecedens per autoritates sanctorum, puta Aug.di.quod omnibus sanctis conuenit dicere, dimitte nobis debita nostra. Qui autem confitetur debitum, nō super abundat ergo. Item idem Aug.lib.1.retract.c.19. dicit omnia mandata implentur qñ quidquid non impletur ignoscitur. Vbi ipse negat sanctos impleſſe perfecte omnia mandata Dei dicēs. Magis ignoscente Deo quam implente homine &c. Item l. 9.confess.dicit vę hominum vitæ quantumcunque laudabili, si remota misericordia iudicetur. Iuxta illud Iob.9. Si etiam iustum quidpiam habuero iudicem meum deprecabor. Et ibi Greg. in moralibus lib.9.c.1.& l.8.c.13.14.tractans ꝑfata verba Iob.& l.4.& 5.sæpius ad idem, & super illud Iob 15.& 25. Stellæ & cęli non sunt mundi in cōspectu eius.sępius idem replicat dicens. Quod omnis nostra virtus & iustitia posita in examine iustitiæ Dei potius erit & apparebit iniustitia, vt panus menstruate, & vt macula lunæ &c. Secundum ps.142. In conspectu eius nō iustificatur omnis viuens.idem Aug.nullus sanctus fuit in hac vita sine peccato 1.Io.1. Si dixerimus quod peccatum non habemus &c. Item Hieron.tractans contra pelagium illud Psal.31. Beatus cui non imputauit dñs peccatum, &c.& infra. Pro hac orabit ad te omnis sanctus &c. Dicit, qūo est sanctus si pro impietate sua orat? itaque sancti per orationem & confessionem suæ impietatis merentur sibi non imputari peccatū. ¶ Ex quibus omnibus patet antecedens probatum simul & consequentia, ꝙ.s.nulla sunt merita, aut opera bona sanctorum superabundantia.

¶ Quod si dicatur quod sancti habentes aliqua venialia potuerunt plura facere quā debuerūt. *Euasio.* Contra quia opus bonum etiam optime factū est veniale peccatum. *Replica.* Ergo semper minus fecerunt quam debuerunt & peccauerunt. Antecedens est.B.Aug.vbi supra omnia mādata implētur. Contra hoc est argumentum sequens.

Sexto arguitur ad idem. Quia dato quod sint superabundantia merita & satisfactiones sanctorum, non tamen prodessent nobis in thesauro indulgentiarum. *Argum.6.* Probatur quadrupliciter. ¶ Primo quia si merita aut satisfactiones Christi, sufficiunt pro prædicto thesauro. Ergo superflue & uane superaddūtur etiam merita aut satisfactiones sanctorum & cum iniuria meritorū Christi. Ergo sicut in sacramentis nil faciūt, merita sanctorum cum meritis Christi, ita nec extra sacramenta per indulgentias eadem ratione. ¶ Secūdo probatur idem. Quia merita sanctoru m indigne expenderentur per Ecclesiam ad solutionem pœnæ tantum: quia solutio pœnæ est uilissimum donum Ecclesiæ. ¶ Tertio. Quia Ecclesia, non pie ageret cum filijs suis relaxādo pœnas. Castigare enim filios potius est pietatis quam remittere pęnas. ¶ Tum denique quarto. quia Galath.6. Vnusquisq; onus suum portabit. Et 1.Corin.3. Propriam mercedem accipiet, secundum suum laborem.

Arg. 7. Septimo principaliter ad idem arguitur. Quia non uidetur, vnde ex sacra scriptura eliciatur, quod merita Christi, & sanctorum sint thesaurus indulgentiarum. Dicere autem quod Ecclesia Rom.sic decreuit, est exponere Ecclesiam irrisioni hæreticorum: dum non possemus reddere rationem de nostra fide.

¶ Respondeo. Propter prędictas rationes tactas

in his

in his 4.vltimis argum.Franc. Mayr.in 4.dist.19. expressè tenuit,& malè,ꝙ nullus est thesaurus indulgentiar. de meritis,aut satisfactionib. sanctor. conflactus quoad indulgentias. Duran. in 4.dist.20.affirmat quidē,& super abundantibus meritis Chri constare thesaurū indulgentiarum sed dubitat an de sanctor.meritis,aut operib. ēt constat pfatus thesaurus: qa non constat (vt ipse dicit) vtrū sancti voluerunt ꝓ nobis sic satisfacere. Et sum.Ang.tit.indulgentia,sequit hāc opin. Durādi,quāuis dicat,ꝙ est Francisci Mayr. Vbi latius arguit intendens probare ēt p multas auctori.doctor.ꝙ non est ponēdus talis thesaurus, ad indulgentias concedendas p Papā distribuendus. Sed certè quocunq; aliter sentiat,q̄ dictum est,erronee sentiunt,vt supra diximus, & eorū rationes supra tactæ nil probant contra nos, iō ad singula respondeatur.

Ad 4. arg. ¶ Ad 4.arg. Respondeo s̄m Caiet.in quodlibeto vbi sup. distinguendo ly (remunerari) qa pōt accipi dupliciter. Vno mō propriè, vt respondeat rōni meriti,& sic remuneratio est pmium p merito, vt meritū est: & ita propriè loquendo de merito conceditur antecedens,sed negat cōsequē. Quia merita sanctor. quāuis sint plenissimè sibi vltra condignum remunerata,& pmiata. Ita qd ipse ēt cor. super abundantes satisfactiones sint plenissimè remuneratæ, vel remunerandæ, seu præmiandæ, (non.n.facio vim in tempore pterito, vel futuro) in ipsismet sanctis duntaxat: sicut & ipsimet sibi solis meruerunt de condigno, & ita quidquid inde meruerunt totum cor. erit, siue sit pmium essentiale, siue accidentale. Nihilominus tn̄ prædicta remuneratio, seu præmiatio plenissima ipsorū non tollit, nec minuit vim aliā ipsor. opum.s.satisfactiuā ꝓ se,seu ꝓ alijs. Quia talis vis satisfactiua, seu soluere pro se seu pro alijs non est meritum, merces, aut remuneratio q̄cunq; vt sup. in probatione 2.part. in hac quęst. dictum est. Qd ēt patet, qa s̄m Scot. & sequac. ēt in inferno pōt qs satisfacere, seu soluere pęnā tpalē debitā ꝓ peccato mortali, iā quo ad culpā dimisso in hac vita,& ēt ꝓ veniali non dimisso. Illa aūt solutio, nec est meritum, neque merces, aut præmiū, aut remuneratio aliqua, vt patet. Similiter in purgatorio, q soluit debitum suum satisfaciendo, seu potius satispatiendo per ignē purgatorij non meret, neq; sic soluendo remunerat s̄m oēs doct. ergo patet, ꝙ aliud est soluere, seu satisfacere pro debito suo, vel alieno, aliud est mereri, præmiari, vel remunerari.

Aliud est satisfacere, aliud remunerari. ¶ Sic in proposito dico,ꝙ oēs actus,& pęnæ sanctor. pro quanto fuerunt meritoria sunt plenissimè remunerata, seu præmiata in ipsismet tm̄ gloria essentiali, seu accidentali ēt vltra condignum.i. vltra q̄ ipsis ex natura operum ipsor. deberent, Quia sic Deus liberaliter statuit. Et s̄m hoc intelligitur, illud ad Rom.8. Non sunt cōdignæ,&c. Quia præmiantur, & præmiabunt vltra cōdignum. Et de hoc pmio nil nobis cedit de opib. cor. directè in gra, imò, & ꝓ quanto talia opa fuerunt illis pœnalia ēt in ipsismet sanctis duntaxat remunerant gaudio accidentali: gaudent.n. de hoc, ꝙ plus passi sunt q̄ peccata sua meruerunt. Vnde & laureolā, seu palmā, aut insigne gloriosum habebunt de aliquib. passionib. huius mundi. Sed pp has, & qualcunq; alias remunerationes actus ille pęnalis non perdit aliā vim suā satisfactiuā, seu solutiuā pœnarū tēporalium suarum, vel aliorum, vt dictum est. Et cū sancti ferè oēs plus pœnarū passi sint quā debebant pro suis peccatis: inde illud abundans manet pro solutione aliorum: quis quoad vim merendi sint in eis talia opera pœnalia remunerata. Imò,& cum continget satisfactionem superfluam B. Laurentij soluere pro pęna debita Petri pęnitētis, iā Laurentius habebit in cœlo gaudium accidētalis gloriæ, de hoc ꝙ satisfactio sua superabundans soluit pro alio pœnitente egente. Et sic patet negatio primæ cōsequentiæ. *Gaudium, atque præmium sanctorum.* ¶ Secundo modo capiendo remunerationem largè, negatur antecedēs, imò quoad aliquid.s. quoad vim satisfactoriam, seu solutiuam opera pœnalia supererogatoria eorum non sunt remunerata totaliter in ipsis sanctis, dumtaxat ex quo ad hoc non sunt remunerabilia in ipsis stante lege: & hoc non est Dei illiberalitate, sed propter eorum excellentiā, qui talib. satisfactionib. pro se non indiguerunt. Et quoad hāc vim satisfactiuā remanēt in thesauro Ecclesiæ supradicto remuneranda in alijs egentib. vt supra dictum est. Et sic patet negatio antecedentis, & consequētiæ.

Replica. ¶ Quod si ad hoc replicetur. Si eadē opera sanctor. sic largè remunerata sunt in ipsis, & in alijs modo prædicto, ergo nulla opera eorum sunt in ipsis irremunerata. Patet consequentia. Quia ex quo omne in ipsis remunerabile.s. opera meritoria iam in ipsis tm̄ remuneratum est. Satisfactoria autem opera supererogatoria nō sunt remunerabilia in ipsis, vt dictum est, sed in alijs. Ergo nulla opera sanctorum remunerabilia in ipsis manēt irremunerata in ipsis: & ita nil reponunt in thesauro Ecclesiæ.

Respons. ad replicam. ¶ Respondeo, negando consequen. oēs. Quia qn̄ dicimus quædam sanctor. opera, seu merita relicta irremunerata nō fit distinctio operum quasi quædā fuerint opera cor. remunerata,& quędā non, vt replica malè interpretatur, sed fit distinctio conditionum etiam vnius, & eiusdem operis ad hunc sensum, ꝙ s. opera sanctor. inquātum sunt meritoria sint remunerata in ipsis sanct. in quantum autem sunt satisfactoria: sunt relicta irremunerata in ipsis sanctis, quoad illud pęnalitatis quod supererogarunt, vt patet ex dictis.

Altera rep. ¶ Quod si replicetur secundo, quod in ipsis sanctis tale pręmium accidentale satisfactorium est remuneratū, vel recōpensatum in alijs bonis spūalib. s. in abundātia auxilijs specialis, in cōsolatione

lationis spiritual. id est a qa ipsi applicauerũt sua satisfactoria p viuis,& defunctis amicis,benefactoribus &c. Qn ea fecerunt:ergo nil restat reponendũ in thesauro Eccl. ¶ Respõdeo ad primũ, q est verũ,quoad vim meritoriã de cõgruo, vel de cõdigno,secus quoad satisfactoriã.Et ad 2.respõdeo id negando.Multa.n.satisfactoria relinquunt nõ applicata pro se , sed in thesauro Eccl. pro cõi bono indigentiũ , vt sup. probatũ est in 3. parte:& patet experientia de sanctis præsentib,quia sic faciunt.Et sic patet responsio ad primum argumentum , quod est quartũ in ordine. ¶ Ad 5. argum.Respõdeo cõcedendo antecedẽs ad hunc sensum, q.l.vir sanctus quatenus ex suo libero arbitrio tñ operaf, nõ impleuit sufficienter, idest ad intentionẽ præcipiẽtis Dei mãdata eius:& sic cõsiderãdo sunt oẽs debitores,& peccatores pro aliqñ,& inutiles, & sic cõceduntur, sicut, & procedunt sanctorũ auctoritates adductæ ad propositũ,& quãuis ẽm quid,seu cum addito,s. q sancti considerari ex se tm̃ sine grã Dei nil reliquerunt pro thesauro Ecclesiæ , concedi possit consequentia,non tñ absolutè, & simpliciter loquendo. Quia sancti considerati, vt tales s. vt sancti,& per consequens,vt ex gratia spiritus sancti moti operãtes, bene impleuerunt mãdata Dei sufficienter,& sæpè supererogatoriè in iis, q̃ nos obseruasse laudamus. Et ita absolute, & simpliciter,& formaliter loquendum est. Et sic reliquerunt pro thesauro Ecclesiæ, & nõ sũt debitores,sed potius digni gloria de lege 1. Io. 3. Oĩs qui natus est ex Deo, nõ facit peccatũ ad Ro.8.ca.In quo clamamus abba pater.& ẽm Timoth.4.Reposita est mihi corona iustitiæ &c.Et hoc modo nos loquimur . Hic & in hac materia. ¶ Ideo hoc modo ad illud Luc.17.Serui inutiles sumus respõdeo quod ibi quod debuimus fecimus satis ostenditur seruasse mandata sufficienter. Et talis vir sanctus licet aliquando quãdo.s. non supererogatorie operatur sit inutilis.i. non supererogans vltra debitum , sed solũ quod debuit faciens:non tñ ideo dicitur citra aut minus fecisse,quam debuit . Vnde ex hac auctoritate nil aliud habetur nisi q sancti ex hoc q solum impleuerunt præcepta Dei,non supererogauerunt:cum quo tñ stat q & sufficienter mandata implere & insuper supererogare potuerunt & esse serui Dei vtiles sibi ipsis & nobis in domo dñi ad thesaurum Ecclesiæ superaddentes. Vel dicuntur serui inutiles.s. Deo qui nullius eget , sed tota vtilitas sanctor. operũ est ipsor.i.seruor. Dei Deo seruientiũ ad vtilitatẽ nõ Dei sed ipsorum sanctorum:quod est cõtra conditionẽ seruorum mundi seruientium ad vtilitatem dominorũ suorum.¶ Ad illud Math.25.respondeo q oleum quod fatuæ petebant & prudentes virgines sibi ex se ipsis non sufficere timuerunt spectat ad conscientiam meriti , non ad penalitates de quibus hic agimus. ¶ Ad.3. probationẽ respondeo, q impium est dicere quempiã obligari a Deo ad aliquid q.l.quomodo est sibi pro tũc impossibile simpliciter : & anathema est secundum Hiero. & etiam falsum est aliquem teneri diligere Deum quantum potest, sic.s.quòd omittẽdo aliquid supererogatorium aut q posset facere, peccet:Nam consilia quę tñ quis põt facere non caduut sub præcepto vt patet. Quod aũt tenemur diligere Deum toto corde & semper &c.Intelligitur q nil contrarium Dei dilectioni fiat corde , mente , & opere : & q parati sumus habitualiter seu virtualiter ad ipsum actualiter diligẽdum & seruiendum dum tempus necessitatis id exegerit.Et quoad actualem dilectionem ostenditur non quomõ id necessario debeat fieri semper, sed quo tendere debemus secundum Aug.¶ Ad.4.probationem dico. Quod sancti per martirium extra articulum necessitatis faciunt plus quam debent : quia tunc superogant:& rursus in articulo necessitante ad martiriũ pro confessione fidei superogant sæpe quoad vim satisfactiuã,dũ plus patiũtur volũtariè quã pro suis peccatis debẽt. ¶ Ad.5.pbationẽ,ad autoritates Aug.& doct.respõdeo q intelligũt q sãcti cõsiderati ex se sine grã Dei sũt debitores & peccatores, ẽt si quid faciũt laudabile & optime & iuste ẽm humanã iustitiã, nõ ĩplẽt mãdata Dei ad eiꝰ intẽtionẽ.i.meritoriè vt supra dictũ est: seu q aliqñ peccauerũt & q Deꝰ absolute ex rigore iustitię põt ab eis exigere plusquã p legẽ positã exigit misericorditer. Sed cũ hoc stat q ex diuina grã operãdo superogẽt: & de iustitia legis positæ merenf sibi nõ imputari suos defectus:& merean f gloriã superogatorie . ¶ Vñ illud vlti. dictũ ibidẽ.q.s. opus optime factũ ẽ peccatũ, si intelligaf cũ limitatiõe.s.ex parte nr̃a tãtũ sine grã est peccatũ.i. defectuosũ ad meritũ,cõcedif: Si aũt ĩtelligaf q opꝰ bonũ moraliter tm̃ sine grã q est peccatũ corã Deo omiss fiue et ĩputabile ad pęnã seu culpabile et malũ: certe hoc ẽ oĩno falsũ ẽm oẽs catholicos & philosophos.Nõ.n.sub noua culpa tenemur ad itẽtionẽ pcipiẽtis,neq; tenemur oĩa opera bona sẽper referre ĩ vlti. finẽ,aut operari ex grã seu charitate.Si verò intelligaf q simpliciter & absolute & nõ ẽm qd ex nobis tm̃ oẽ opus bonũ optime factũ ẽt pp Deũ in grã est peccatũ veniale, certe est impia hęresis lutherana(vt bene agit de hoc Caie.vbi supra.& in.2.qdlibeto in respõsione.14.Vbi ẽt declarat & saluat q̃dã dicta sua in 2.2.q.33.ar.3.& q.83.ar.3.eã cõcordãdo). Quia B.Virgo nũquã peccauit ẽt venialiter.& 1.Ioã.3 Natus ex Deo nõ peccat &c.Illud aũt Ioã.1.Si dixerimus q peccatũ nõ habemus &c. Et q oẽs sancti dũ viuũt orare possunt.Dimitte nobis debita nr̃a &c.Non intelligif q sẽper & pro sẽper habuerũt peccatũ aliqd veniale coęuũ : qñq;.n. sine oĩ pctõ ẽt veniali fuerunt : sed intelligitur q qñq; peccauerunt & qd per notabile tempus sine

Marginalia: Responsio ad replica. — Ad.5. arg. — Responsio ad autori. — Ad.3 probationem. — Quomodo tenemur Deũ diligere.

fine aliquo veniali non transierunt, nisi speciali Dei gratia præuenirentur, vt Beata virgo: idest orare possunt pro illo peccato quandiu viuunt. Di. pater nr̃ &c. & sic patet responsio ad 2m argum. De his vide latius apud magistrum de Vega de iustificatione. lib. 11. per totũ, & præcipuè ca. 24 36. 37. 38. &c. Et lib. 14. ca. 12. vbi optimè declarat id Greg. s. oẽs virtutes, & merita nostra sunt in vitia, si in cõspectu Dei in rigore iustitię iudicentur quia. s. oĩa bona opera nostra ad eam puritatem, & sanctitatem exacta: qua Deo deberemus seruire quanquam Deus possit ex rigore à nobis exigere, tum propter suam excellentiã, & dignitatem tuam propter sua in nos beneficia, certè vitia, & defectuosa essent, & peccata.

Responsio 16. arg. ¶ Ad 6. argumentum respondeo negando antecedens. Et ad primam eius probationem respondeo negando vtramq; cõsequentiam ibi positã. Dico. n. ꝙ appositio meritorum, seu satisfactionum sanctorum extra sacramenta in indulgentijs, seu in thesauro indulgentiar. cum meritis Chr̃i consonat diuinæ dispositioni. Non quidẽ quod insufficiens sit Chr̃i satisfactio sola: sed pp duo, Primò vt sic honorentur sancti, & eor. merita. 1. Cor. 3. Adiutores Dei sumus: sicut pp honorem suarum creaturarum vult Deus eas secũ coagere naturaliter licet ipse Deus solus sufficiat, vt habetur cõiter à doctorib. in 2. dist. 1. & 37. Secundò vt Christi membra similentur suo capite Christo. Videmus. n. diuinam prouidentiam disposuisse, quod oĩa Christi membra præsertim præcipua sibi assimilarentur quãtum fas est. Quia. s. sunt quidã sancti alior. curatores qdã doctor. quidã pro alijs merentur de cõgruo tñ, quidam pro alijs impetrant: ita & quidam sunt alienarum pœnarum satisfactores, vt assimilent Christo et̃ in hoc, quod pro alijs passus est ad Colocen. 1. Adimpleo ea, quæ desunt passionis Christi, &c. ¶ Alij etiam addunt aliam tertiam causam, dicens quod licet passio Christi sit infinitè sufficiens: tamen est finita quoad efficiam: Quia. s. finitus gradus gratiæ, & satisfactionis applicatur in singulis sacramentis: & sic per passiones sanctor. crescit thesaurus: Ecclesiæ quoad efficaciam indulgentiarum. Ita scilicet quod si pro certa causa potest concedi vnus annus indulgentiæ virtute passionis Christi, iam virtute eius, & passionum sanctorum potest concedi plus puta duo anni. ¶ Sed certè hæc causa, seu ratio non mihi satis placet. Quia finita efficacia, finitusque gradus participatus in sacramentis, & sacramentalibus, & indulgentijs nõ prouenit ex finita quãtitate thesauri: aut ex hoc ꝙ sit determinatus tantus gradus illius thesauri à tali operi, aut tali sacramento ex opere operato: sed ex dispositione participantium, & ex alijs causis, & conditionibus adiunctis tali actui sacramentali 2m Abulen. super Matth. c. 16. q. 47. & 2m probabiliorem opinionẽ: licet B. Thom. & aliqui alij doctores oppositũ dicere videãtur vt de hoc latius egi. li. 1. in nostro Quæstionario. qu. 3. de valore missæ. Et sic ex dictis patet, ꝙ, & quare merita sanctor. faciũt thesaurũ in indulg. cum meritis Chr̃i extra sacramẽta: thesaurus aut sacrament. fit solũ ex meritis Christi: sicut & ab eo solũ sunt instituta, & virtute meritorum eius solũ habeant efficaciã, & ita patet responsio ad primã probationẽ antecedentis. ¶ Et si rursus quęratur. Ad quid vtilis erit tanta superabundãtia satisfactionum Christi, & sanctor. eius, quanta 2m prędicta supererit post vniuersale iudiciũ quando nulli amplius proderit, dũ pro nullo, qs amplius soluere poterit pęnã debitã pro peccatis? Respondeo, quod hoc ipsum quod est merita ipsius Christi, & sanctorũ, vt satisfactoria tã excellenter superare oẽs pęnas, quæ fuerant soluendæ est ad gloriã Christi, & oĩum sanctorum & ad cõmendandã liberalitatẽ salutis electorũ, & eorũ copiosã redemptionẽ. Nã talis superabundantia meritorum, & remdiorum testatur clarè, ꝙ non ex illiberalitate Dei, aut ex insufficientia satisfactionũ Christi, & sanctorũ & aliorum remediorum dãnati sunt reprobi quasi solis electis illam sufficeissent: sed ex eorum propria iniquitate reprobi damnati, sunt pro quib. sufficiens adhuc remanet satisfactio si tunc eam applicare stante lege deceret. ¶ Ad secundã ꝓbationem eiusdem antecedentis respondeo, qđ dignissimè ea expendit Ecclesia dum satisfactoria tantũ ad satisfactor s gloriam accidentalem, & vtilitatẽ egẽtium expendit non. n. possunt dignus expendi. Et licet remissio temporalis pęnę in comparatione ad dona gratiæ sit vile donum est tñ proportionatũ meritis sanctorũ, vt sunt satisfactoria: quia & sic non sunt nisi exolutiua pęnarũ tẽporal. ¶ Ad 3. probationem antecedentis, respondeo, quod imò pijssimè mater Eccles. suis filijs remittit quos Deus ex rõnabili causa in adoptionis filios computauit. Non. n. in omni actu debet mater punire filiũ, sed oĩa tempus habent: alioqui non deberet peti, aut fieri misericordia, & remissio pęnarum in sacramentis, nec extra sacramenta quod absit.

¶ Ad quartam probationem eiusdem antecedentis ex illo Galat. 6. Vnusquisque onus suum portabit &c. Respondeo, ibi loquitur Paulus de mercede seu remuneratione propriè sumpta, s. quæ respondet operi meritorio, vt meritorium est: (quod & nos concessimus sæpe, vbi supra in responsione ad primum): non autem loquitur de vi satisfactiua, seu de pœnarum remissione, de qua nos hic agimus & dicimus, quod vnius satisfactio potest valere alteri per viam indulg. vt de hoc latius infra in respõsione ad octauum argumẽtum principale habetur quomodo vnius satisfactio potest alteri valere. Responsio ad auctor. Pauli.

¶ Ad septimum argumentum Respondeo, quod licet non expresse, bene tamen innuitur in sacra Respons ad 7. argum.

scriptura pariter iuncta rōne recta per fidē illuminata, & fundata ꝙ iste thesaurus indulgentiarū habet vt sup. probatū est rōne,& auctoritatib. scripturæ, & doctorum: & in his fundata est Eccl.Rom. ad sic decernendū rōnabiliter facto & verbo,vt in dicta extrauag.Cle.6.vnigenitus de pœn.& rem.dictū est sup.& alibi sæpius. Nolle aūt acquiescere tot rōnib. & auctoritati. est mentis indisciplinatæ. Oportet.n.ex 1.Ethi. virū docilē in morali philoso. & Theologia non quærere certitudinē Mathematicā,sed ſm qd', in tali scientia probatur. Nunc aūt regula fidei, est sacra scriptura,& Ecclesię,seu concilij determinatio,q̄ non pōt esse erronea:& cōis Catholicorū doctorū consensus:quib. qui nō credit certē regulā,& terminos talis facultatis excedit,hęreticuq; se cōprobabit.2.Hiero.vbi sup. ad Damas.Papā. Et prædicta sufficiunt ad sufficienter rōnem reddendā de ea,quæ in nobis est fide.

Fidei regula Eccl. vel concilij determinatio.

¶ Octauo principaliter contra candē 3.particul. præcipuè (ex satisfactionib. sanctorum) arguit. Quia satisfactio vnius nō pōt valere alteri viuo aut defuncto. Ergo nec per viā indulgentiæ. Cūsequentia patet. Quia fundamentalis rō thesauri indulgentiarū est,ꝙ satisfactiones Christi, & sanctorum possint prodesse ijs,quib. per indulgentias,applicantur,vt patet ex supra dictis. Sed si non possunt prodesse alijs certè sequitur, ꝙ thesaurus indulgentiarum non colligitur, nec pōt constare ex ipsis. ¶ Antecedens aūt pro minori probatur quadrupliciter ꝙ.s. satisfactio vnius nō pōt prodesse alteri. Primò qa Deus non requirit satisfactionē quasi delectatus in pœna. Sap.1. & Esa. 1. Heu consolabor super h. istibus meis,secundum glo. ibidem,Deus quasi inuitus punit,more patris,& punit,& dolet. Sed reqrit pœnam,& medicinam, & remedium peccati, & vt antidotum contra culpam. Nunc aūt medicina nō sanat ægrotum nisi ipsi formaliter hęreat vt supra in principio huius quæstionis dictū est. Ergo satisfactio vnius non pōt esse medicina alterius,nec prodest illi. ¶ Secundò probatur idē antecedens. Quia sicut contritio, & confessio vnius non valet alteri,ita nec satisfactio. Patet cōsequentia. Quia ex quo sunt partes pœnitentiæ videtur eadem ratio de omnib. & quia nō valet indulgentia contra præceptum soluendi debitū pœnæ Matth.3. Facite fructos dignos pœnitentiæ, ex quo ad satisfactionem ita tenemur sicut ad contritionem,& confessionem. ¶ Tertio probatur idem antecedens. Quia 1.Corint.3. Vnusquisq; propriam mercedem accipiet secundum proprium laborem,& Matth.16.& 2. Corint.5. Omnes stabimus ante tribunal Christi, & recipiet vnusquisque prout gessit in corporę suo,& Apoc.14. Opera illorum sequuntur illos, & Ps. 61. Tu reddes vnicuique iuxta opera sua, est ad idem,& Deut.25. Pro mēsura delicti erit plag. mo. &c. Et Ezech.14. Ipsi soli liberabūtur,&c.

Argum. 6.

Nunc aūt si vnus posset pro alio satisfacere redderet Deus secundum opera aliena:& non soli iusti liberarent animas suas,sed & peccatores ꝑ opa aliorū,quod est contra præfatas auctoritat.

¶ Quartò probatur idē antecedens. Quia Deus decreuit punire hic,vel in purgatorio personā ipsiusmet peccantis post culpā iā dimissam, ergo quicquid satisfactionis per aliū pro illo fiat nil illi proderit, Antecedēs patet. Quia stāte lege ipsemet peccator tenetur hic, vel in purgatorio satisfacere pro suo peccato secundum cōiter doct. Consequentia aūt probatur dupliciter. Primò quia alias esset mutatio in Deo si alio satisfaciente pro illo nō puniretur ipse peccator hic, vel in purgatorio,vt decreuerat Deus, secundo auctorit.Gregor.lib.6.mor.c.12. Cū superna indignatio sese vt ita dixerim medullitus mouet hanc oppositio humana non remouet:nec cuius libet deprecatio se vtiliter obijcit,cū semel Deus aliquid ab intimis quasi irascendo disposuit. Qd & probatur de Moyse, qui non potuit ingredi terram promissionis propter peccatum diffidentiæ iuxta Petram Oreb,& habetur 23.q.4. Nabuch. Item Hiere.7.& 12.cap. Tu ergo noli orare pro populo hoc,&c. & 1.Reg.3. Porrò triūphator Israel non parcet, & glo.Hieronym. & Greg. super Hieræ.11.est ad idem.

Quarto.

¶ Respondeo ad 8.arg.principale. Sed prius nota quod in hoc argumento,tangitur difficultas, s.vtrum vnus pro alio possit satisfacere, & qūo. Ad quam dicitur cōiter & bene,quod sic maximè si vterq; sit in gratia. Ratio quia charitas facit oīa communia,quodq; adiutorium vnius ꝓsit alteri ad id,quod de lege valere potest. Et ad hoc facit articulus fidei,credo sanctorum cōionem. Et Galath. 6. Alter alterius onera portare. Et in hoc non est dubiū,qa,& hinc valēt suffragia pro defunctis. Et ad idem sunt communiter doctores in 4.dist.20.& etiam 45.

Resp. ad 8. arg. Vtrum vnus pro alio possit satisfacere.

¶ Sed vtrū talis satisfactio profit,& valeat ex iustitia legis infallibiliter quoad totū suū fructuū an solū de decētia sunt opin. Nā cōis opin.;in 4. dist.16.20. Cum qua est Adr.in 4.de satisfact. & de indulg.& Sot. in 4.dist.20.q.2.ar.3. Et Naua. in tractatu de indulg.nota.22.§.18.19. & sequ. & in cap. quando de consecratione dist. 1.cap. 20. nu. 82. tenet quod satisfactio existentis in gratia facta pro alio viuo similiter in gratia existente valet ei ex iustitia legis positæ à Deo, & eius pacto infallibiliter,non secus, ac si pro ipsomet satisfactore fieret, licet non in tanta quantitate, neca d tantum effectum satisfactionis pœnarum, ac si ipsemet faceret pro ipso,idque ratione supradicta.

¶ Alia est opinio clariss.doctoris Medina magistri mei in codice de orat. q. 20. Et aliqualiter in codice de satisfactione quæstio 2. & 5. vbi tenet quod nullius etiam existens in charitate potest pro alio similiter in charitate existente in

hac

hac vita, vel in purgatorio satisfacere de iustitia legis, aut pacti diuini iã positi, ita ꝙ Deus ipse infallibiliter tale satisfactionẽ acceptet, aut debeat acceptare, sicut acceptat satisfactionẽ, aut opus meritoriũ ad gloriã pro ipso operante: sed solũ ex decentia, & liberalitate accepta & est satisfactoriũ tale opus pro eis, pro quib. quis satisfacere intẽdit, aut ex merito congrui, aut per viã liberalis impetrationis. q̃ dicit iustitia largè seu iustitia decẽtiæ, qa.s. Deũ decet eiusq; iustitiã mixtè cũ misericordia, & liberalitate tale opus satisfactoriũ acceptare, sicut, & cõdescendere suis amicis in suius iustis petitionib. & obsequijs eorũ. ¶ Et rõ eius est. Quia nusq̃ legit talis lex, aut Deũ generaliter promisisse se talẽ satisfactione ꝓ alio acceptaturũ. Itẽ qa si ẽm legem humanã aliquis criminosus deberet ex sentẽtia iudicis centũ flagellis flagellari: & vnus alius volens illũ ab illa pœna liberare in se ipso ẽt iudice sciente illa centũ flagella spõtè suscipiat, certè nõ satisfacit iudici de iustitia legis. Quia iustè põt iudex procedere cõtra præfatũ criminosum volens, ꝙ à iustitiæ tortorib. secundũ leges flagelletur. ita in proposito cũ peccator ob culpam iã dimissam sit ẽm legẽ Deo debitor pœnæ, seu vindictæ temporalis per seipsum, vel per tortores Dei hic, vel in purgatorio exequẽdæ, in q̃ fuerat pœna æterna cõmutata: Ideo si quis pro alio suo spontè aliquid pęnale opus assumat, nõ cædit illi in solutum de iustitia legis. Quia non est illa pœna, nec illo modo, q̃ ex lege pro peccato dimisso debebat. Ideo & liberum est Deo iudici supremo ex gr̃a sua illã pœnã ĩ toto, vel in parte loco debiti acceptare, & non acceptare sine vlla vllius legis, aut pacti, aut iustitię iniuria. Pro hac opinione videt facere B. Th. 3. pa. q. 62. ar. 5. & refert Soto in 4. dist. 1. q. 3. ar. 5. dicens, ꝙ solus Chrs potuit merere alijs de condigno. Et eadẽ rõne solus ipse potuit de iustitia legis pro alijs satisfacere: qa eadẽ rõ est de vtroq; & ad idẽ est ipse Th. q. vlt. art. 2. dicens ꝙ in vindicatiua iustitia (q̃ exercet in satisfactione) fit recõpẽsatio p arbitriũ iudicis non aũt ẽm voluntatẽ offensoris, vel offensi. ¶ Neq; obstat dicere, ꝙ si vnus soluat debitum pecuniariũ ꝓ alio debitore de iustitia cedit insolutũ: pro alio saltẽ viuente. Nunc aũt cũ opus pęnale, vel satisfactorium sit solutiuũ pęnæ debitę: ergo de iust. legis cedit in solutũ pro alio saltẽ viuente existente in gratia. ¶ Nã ad id respondetur negando consequentiã. quia nõ est simile d̃ debito reali, & de debito pęnali ob delictũ, maximè quod homo debet Deo Nã primũ est tale, ꝙ per quẽcunq; debitoris nomine soluatur, res est ad æqualitatem redacta, & sic cedit in solutum: debitum autem pęnale ob culpam non ita manet de regione. iustitiæ solutum nisi per ipsum debitorem, & eo modo, quo debetur soluatur, vt dictum est.

Obiectio. *Responsio.*

¶ Quod si dicatur Deum promisisse talem satisfactionem pro altero acceptare, si vterque sit in charitate, vt patet Galat. 6. Alter, alterius onera portare &c. Et 2. Machab. 12. Sancta, & salubris est cogitatio pro defunctis exorare; &c. Ergo de iustitia legis valet.

Obiectio. *Responsio.*

¶ Respondeo id negando. Nã ex dictis auctoritatibus nil aliud habetur, nisi quod vtile, & salubre est satisfacere ꝓ ꝓximis, & eorũ onera portare: cũ quo stat ꝙ id valeat, & acceptetur non de rigore iustitiæ, sed illud cõmittendo diuinę liberalitati: sicut & bona, q̃ fiunt ꝓ existentibus in peccato mortali, & q̃ ipsi peccatores faciũt ꝓ se ipsis, quib. vtiq; valent, & sunt vtilia ex decẽtia tm̃ diuinæ liberalitatis, & suffragia, quæ fiũt pro animab. purgatorij valent eis in toto, vel in parte ẽm beneplacitum misericordię Dei, & hac iustitia decentiæ sumus certi, ꝙ satisfactio, & bona opera vnius pro alio facta valent plus, vel minus ẽm cuiusq; suscipientis dignitatẽ, & Dei liberalitatem ad id. Sic tenet prædictus doctor, sicut etiã ait Vega de iustificatione, lib. 9. c. 24. Quod licet per fidẽ certa sit efficacia orationũ iustorum apud Deum: de nulla tñ oratione ipsorũ in particulari pro se, aut pro alijs facta, aut certè dè paucissimis possumus esse certi per fidem, quod à Deo audiendæ sint. ¶ Et ita demũ (saluo meliore ĩudicio) videtur quod hæc opinio clarissimi doctoris Medina est vera, vt sonat de satisfactione vnius pro alio existente in gr̃a, hic vel in purgatorio, quod.s. illi valet solum de congruo, vt dictum est. Opinio autem cõmunis est vera solum de satisfactione facta pro seipso: qa de tali satisfactione pro se ipso quoad culpã, & ẽt quoad pęnã habetur. Matt. 3. Facite fructus dignæ pœnitentiæ, ẽm Greg. & cõiter docto. licet ẽm alios intelligatur solum quoad culpam. Item, quia pœna tẽporalis pro peccato iã quoad culpam demisso debetur Deo soluenda, hic, vel in purgatorio: & non in purgatorio tantũ, nec in hac vita tm̃: quia nulla lex videtur ad id astringere, ẽm Scotũ. Ita quia satisfactio hæc pertinet aliquo ad sacramentũ pęnitentiæ, cuius est tertia pars: & per consequens videtur, ꝙ si fiat pro ipso in hac via iã habet suum effectũ de iustitia legis, sicut & aliæ partes huius sacramenti. ¶ Indulgentiæ aũt viuorum licet habeãt vim satisfactiuam pro alijs, quibus cõceduntur, tamen satisfactio earum habet vim de iustitia legis quantum sonant, si fiunt ritè concessę: quia pro eis est lex specialis. Matth. 16. Quodcunque solueris, &c. & Ioa. 20. Quorum remiseritis peccata, &c. Et quia succedunt loco satisfactionum pœnitentialium, vt habetur in cap. Cum ex eo. de pœnit. & rem. vt sup. q. 3. & infra 8. & 20. latius habetur. Secus autem de indulgentijs per modum suffragij, quoad defunctos, de quibus infra q. 16. 17.

¶ Quibus suppositis, iam respondeo ad 8. argumentum supra positum, negando antecedens. *Ad arg. 8.*

 Et

Et ad eius primā probationē negat consequ. Et rō est, quia falsum est, q̄ ibi videtur præsupponi, quod. s. Deus vult nr̄as pœnas, solum vt nobis medicinales: nā eas ēt exigit, vt per eas satis fiat suæ iustitiæ diuinæ, pp offensam, vt nō maneat peccatum impunitū, vt patet. Quia in purgatorio pœna non est iam medicinalis ipsis animab. sed solutiua debiti s̄m iustitiā. Ergo quoad hanc rōnem satisfactio hēt rationem, & vim solutionis pro quo fit, vt dictum est.

Responsio ad 2. probationē antecedentem. ¶ Ad 2. probationem antecedentis respondeo negando conseq. Et rō est, quia s̄m Bonauen. & Adrian. vbi sup. contritio, & confessio ordinātur vt quis reponatur in statu gratiæ principaliter: vt sic consequenter bona vnius ratione charitatatis possint alteri cōicari, & satisfactio consequtur: quia ergò fundamentum huius cōicationis est gratia, seu charitas, ideo non est simile. Alia ēt rō discriminis est, quia per satisfactionē, vt talis, & vt solutio pœnæ debitæ est, nullus meret neq; medetur, neq; efficitur bonus, vt supra in principio huius quæst. habetur. Per contritionē aūt sic, & per confessionē, vt patet. Ideo hæc nō prosunt nisi ipsi operanti, nec possunt alteri directè applicari quoad hoc: satisfactio verò sic quoad suam vim solutiuā debiti, vt dictum est. Itē est alia rō discriminis: quia. s. est obligatio tā tū personalis ad contritionem, & confessionem: ideo non pōt per aliū, nec per indulgentias suppleri, vel adimpleri: Obligatio aūt ad satisfaciēdum non est de iure diuino solum personalis absolutè ex natura sua: sed est alternatiua. s. aut p se, aut per aliū hic, vel in purgatorio, vt Deo placuerit acceptare, vt dictū est, & ita patet differentia, & rō negationis illius consequētiæ. ¶ Et per hæc patet responsio ad id, q̄ ibidem subinfertur, quod. s. sicut non valet indulgentia cōtra præceptum soluendi debitum contritionis, &c.

¶ Et ad illud Matth. 3. & Luc. 3. Facite fructus dignos pœnitentiæ dico quod non est ad propositum. Ibi. n. si obligatoriè intelligatur loquitur de pœnitentia interiori contritionis necessariæ ad salutem simpliciter, scilicet vt grauiora peccata grauius licet nō intensius displiceant, & debita cautela cōtra recidiuum apponatur, vt innuit Chrys. lib. 1. de compunctione cordis. Si aūt de satisfactione ēt intelligatur s̄m Greg. & doctores etiā si esset præceptum, cuius oppositum cōiter tenetur, vt refert Soto in 4. dist. 19. q. 1. ar. 3. At verò intelligitur proportionabiliter, vt scilicet quatenus est medicinalis per ipsū met fiat, quia non pōt per alium: quatenus aūt est solutiua pœnæ debitæ, & pōt per alium suppleri, suppleatur, vt oportet. Itaque secundum naturam cuiusque operis fiat dignus fructus pœnitentiæ per se, & per alium. Et ita patet, q̄ satisfactionē pœnalem pōt homo hic vel in purgatorio per se vel per alium facere, nisi sit iniuncta specialiter à sacerdote in confessione, & acceptata à pœnitente. Tunc. n. ex præcepto Ecclesiæ tenetur pœnitens implere per se, vel per alium de licentia, tñ sacerdotis: per indulgētias aūt oīs satisfactio pōt impleri, vt infra q. 9. & 10. Latius de hoc.

¶ Ad 3. probationem antecedentis, Respondeo tripliciter. Vno modo secundū Th. in 4. dist. 45. & Adria. in materia de indulgentijs, & Caieta. & cōiter doctores. Quod oēs illę auctoritat. Matth. 16. & 1. Corint. 3. 2. Cor. 5. & Apoc. 14. & Psa. 61. Intelliguntur quod præmium essentiale, vel accidentale respōdens bono operi prout est meritorium, aūt demeritorium: nō aūt quoad vim satisfactiuam, vt supra, quod alijs verbis solet dici, quod loquuntur quo ad statū hominis non quoad accidentia illi, puta, quia non loquuntur quoad vim satisfactoriam vt supra, & in responsione ad 5. argumentum principale dictum est.

¶ Secundo modo clarius respondeo secundum Roff. sub art. 17. & c. vsq; ad 22. quod intelligūtur illæ præfatæ auctoritates de retributione finali in alia vita, si homo dū est in via, vel in purgatorio nō aliundè iuuatur. Si enim homo est in statu, quo iuuari potest hic, vel in purgatorio certe per indulgentias, & per alias vias potest ei fieri relaxatio pœnarū per satisfactiones aliorum pro ipso: quia sic concessit Christus, & suasit Paul. ad Galat. 6. Alter alterius onera portate. Alioquin si præfatæ auctoritates sic nudæ, sine suo bono intellectu, & suppletione præfata sumpta ex scriptura, & recta ratione intelligerentur, vt hæretici eas intelligunt: certè sequeretur eadem ratione, quod nec per sacramenta pōt fieri remissio culpæ, aut pœnæ virtute passionis Christi, & quod Christus nunquam remisit propriè peccata nostra. Quod est hæreticum, & cōtra illud quorum remiseritis peccata, &c. Ioan. 20. & Matth. 16. Quodcunq; solueris super terram &c. ¶ Alio tertio modo respondeo secūdum Bonauenturam, vbi supra, quod charitas facit aliena opa esse sua, maximè quando charitas voluntariè quod suum est alteri donat rationabiliter donabile, vt in proposito quoad vim satisfactiuam contingit, propter communicationem membrorum in eodem corpore mystico, vt supra dictum est.

¶ Ad illud Ezec. 14. Resp. simpliciter s̄m Adria. vbi supra, q̄ procedit de pęna, seu punitione huius vitæ, quā Deus aliquando decreuit nullis p̄cib. vel satisfactio ne abolere. nō de pęna debita in purgatorio, vt latius dicetur in respōsione ad quartum. ¶ Ad aliud Deuter. 25. dico secundum eundem Adri. quod non est ad propositum, qz ad literam loquitur iudicibus Iudæorum ne nimis fœde puniant delinquentes, vt patet ibidē. Quod si ex similitudine ad propositum reducacatur. Resp. quod secundum delictum punitur peccatū qñ debita satisfactio soluitur per ipsū debitorem aut per alium pro eo: sicq; per indulgentiam non euacuatur debita solutio, ex quo de

de thesauro Eccl.soluitur debitũ pœnæ ꝓ debitori, cui conceditur indulgẽtia, vt sup. dictũ est.

Ad quartã. ¶ Ad quartã probationẽ antecedentis respõdeo negando consequentiã, & ad eius primã probationem nego esse mutationẽ in Deo. Non.n.sic intelligitur antecedens, quod absolutè Deus decreuerit hominem peccatorem in suamet persona punire, & ꝙ simul alius sit pro eo pœnam soluturus: sed quod punietur ipsemet peccator, nisi ipse, vel alius pro eo soluerit sicut, & de lege posita Deus sic decreuit, vt supra in responsione ad 3.2.Roffens. dictum est, & sic conceditur antecedens: sed negatur consequentia, & eius rõ. Imò amplius dico, quod si ab æterno Deus circa aliquem hominẽ, aut generaliter, statueret hanc legem, quod scilicet ipsemet homo peccans soluat pro se ipso, : præscius etiam quod alius non soluet pro illo: non tamen sequitur quod ergò necessario ille, & non alius soluet pro illo in sẽsu diuiso: quamuis sequatur in sensu composito quia põt Deus non sic decreuisse, & sic potuit præsciuisse, quod alius soluet pro illo. Et si alterum ponatur in esse, quod.s.Deus de facto decreuit, & pręsciuit quod ille, & non alius soluet pro illo, bene stat cum alia de possibili quod scilicet Deus põt, aut potuit oppositum decreuisse, & præsciuisse. Quod si etiam ista de possibili ponatur inesse tunc deponitur alia prima: quia duæ contradictoriæ, seu oppositæ de inesse, seu de facto non stant simul, quia incompossibiles sunt, vt in in materia de futuris contingentibus latè agitur à doct. in 1.dist.38.& à dialecticis, & non sequitur vlla mutatio in Deo ex prædictis quia de vno eius decreto, quod non fuit ex quo deponitur, seu negatur fuisse de facto, non trãsit Deus ad aliud oppositum decretum quasi decernens vnum post aliud ab æterno.

¶ Ad secundam aũt probationem eiusdẽ consequentię præfatæ ex auctorit. Grego. Hieron. & Hierem. & Ezech.14.& 1.Reg.&c. Respondeo ſm Adri. vbi supra quod loquuntur de punitione, aut flagellatione specialis huius temporis, q̃ Deus aliquando absolutè, & omninò decreuit inferre, vt expiari non possit quibuscunq; lamẽtis pœnitentiæ, vt supra dictum est: non autem de pœna debita in purgatorio, & ipse Adri. in 4. de contritione.q.3.in responsione ad 4. argum. & in 4.quodlibeto ar.3.& ar.2.in responsion. ad 1.argum.principale latius hoc tractat. ¶ Quod si replicetur quod pœna damni ex originali, quã in limbo sancti Patres ante aduentum Christi passi sunt non potuit solui per quæcunq; pœnalia eorum, vel aliorum in mundo. Respondeo dupliciter. Vno modo, quod illa pœna dãni requisiuit precij exhibitionem in actu ex lege Dei speciali, & sancti patres in limbo solũ poterant satisfacere in virtute pretij actualiter exhibendi per Christum. Alio modo dico, quod non est simile. Quia aliud est de pœna totius naturę humanæ pro peccato originali debita de qua nos hic non loquimur: ad quam expiandam non valent indulgentiæ: aliud est de pœna sensus pro peccatis proprijs ꝑsonalib. debita: de qua hic agimus & dicimus, ꝙs ẽ ꝑpotuit, & põt hõ opere satisfactorio ꝑ se, vel ꝑ aliũ hic & in purgatorio soluere, seu expiare, & hæc soluit ꝑ indulgẽtias de satisfactionib. Chri, & sanctorũ, vt dictũ est.

QVAESTIO VI.

Vtrum in Ecclesia sit à Christo concessa potestas remittendi peccata quoad culpam, & pœnam.

Probatio. RESP. quod sic. Probatur, q͛a Christus ꝓmisit, & dedit Ecclesiæ, & eius prælatis in suo vicario se daturum clauium, & iurisdictionis potestatem tã sacramentale, q̃ non sacramentalem ad ligandum, & soluendum peccata quo ad culpã, & pœnam, vt patet Matth.16. Tibi dabo Claues regni Cœlorum. Quodcunque solueris super terram, &c. vbi sine vlla distinctione dicitur quodcunq; solueris. Ergo tam quoad culpam, quam quoad pœnam intelligitur promisisse. Et certè promissionem impleuit. Idem patet apertè Matth.18. Quæcunq; solueris, &c. Et per sacramentum, Ioan.20. Quorum remiseritis peccata remittuntur eis, &c. Vbi patet de facto sine vlla distinctione quoad vtrunque cõcessa potestas per eadem rationem omninò. ¶ Quod autem pęnæ debitæ pro peccatis dicantur in sacra scriptura peccata, & sint legamina, quib. homo tenetur, ne intret cęlum infra q.8. latius de hoc habetur. ¶ Et cum prædictis omnibus concordat Turrecremata in summa de Ecclesia lib. 2.cap.29. dicens insuper quod ante resurrectionem Christi Petrus non fuit pastor vniuersalis Ecclesiæ, sed post (vbi Ioan.20. ibi Pasce agnos & oues meas) fuit ei papatus concessus sicut ante promissum est ei. Matth. 16. Tibi dabo claues regni cœlorum, vt dictum est.

¶ Vtrum autem prædicta potestas remittendi peccata quoad pœnam se extendat ad donandũ seu remittendum de eis in foro Dei, & Ecclesiæ ita quod si minor pœnitentia imponatur, quam requiritur secundum Dei iustitiam sufficiat ad satisfaciendum plenè, seu sufficienter: ita quod maior pœna non exigetur ab eo hic, nec in purgatorio, sed Deo plenè satisfit cum illa pœnitentia minori: dic quod sic dum modo fiat rationabiliter, & ex causa rationabili talis minor taxatio pęnitentiæ, scilicet sicut fit in commutatione saltem mixta cum dispensatione votorum, seu debitorũ contractor. ex voto. Rõ quia sic videtur sonare pręfata potestas iudicialis collata Ecclesiæ, & eius ministris à Deo, Matt.16. 18.& Ioan.20. Quodcunq; solueris, &c. Solueritis: & quorũ remiseritis peccata, &c. Et Pasce oues, & agnos meos, &c. Et cõcordat Scot. in 4. distin.

..n.18 Argumenta,q̄ cōtra p̄dicta fieri posſūt, habent ſup.q.3.in 2.argum.& eius reſponſione & infra q.7.in 1.argum.ibi videanť. ❡ Tandem one ꝙ poſtas cōcedendi indulgentias,& ad multa alia data eſt ſpecialiter Petro, & ſucceſſorib. eius ſummis Pontificib.Matth.16.Omnib. autē Apoſtolis,& Episc.ſucceſſor.eorū data eſt Mat. 18.Quæcunq; alligaueritis,&c.Vt noſter Medina de indulgentijs diſputatione 5.ca.17.19. 20. & diſput 6.ca.27.latius agit,Sed hæc poteſtas vtrum immediatè,vel potius mediāte Papa ſit in Epiſcopis,plenius egimus,& habetur ſuperius. li.4.de poteſtate Papæ.q.4.in reſp.ad 7. argum, Ibi & q.14.eiuſdem libri videatur.

QVAESTIO VII.

Vtrum in Eccleſia ſit, & fuerit ſemper in lege gratiæ poteſtas a Chriſto collata ad remittendum pęnas peccatorum, & diſpenſandum Eccleſiæ theſaurum : & per conſequens ad concedendum indulgentias tam in ſacramento, quam extra ſacramentum.

R E S P. ꝙ ſic,vbi tria ſunt probāda,Primum ꝙ in Eccleſia eſt a Chr̄o conceſſa poteſtas ad cōcedendū indulgentias. Secundò ꝙ tam extra ſacramentum,quàm in ſacramento.Tertio quod, ſemper in lege gratiæ fuit hæc poteſtas.

1. Ratio. ❡ Primum probatur tripliciter.Primò qa in Eccleſia eſt à Chr̄o conceſſa poteſtas iuriſdicialiter ad remittendū peccata, quoad pœnas. Talis aūt remiſſio eſt indulgentia,ergo cōſequentia patet & maior probata eſt ſup.q.6.minor āt patet ex q.3.Vbi quidditas indulgentiæ ſtat in remiſſione iuriſditiali pęnarū,& ibi latè dictū eſt:ergò. Et hæc rō procedit tenendo ꝙ indulgētia eſſentialiter,& principaliter ſtat in remiſſ. pęnarum.

Secunda. ❡ Secūdò probatur idem.Quia cōe eſt omni reipublicæ,quod ipſa,vel princeps illius poſſit diſpenſare bona cōia illius reipub. ſed prædictus theſaurus indulgentiarū eſt cōe bonum, cōisq; theſaurus ſpiritualis Eccleſiæ pro ſuis membris indigentib.Ergo in ipſa eſt poteſtas ad diſpēſandū.Diſpenſare aūt illud eſt concedere indulgentias,diſcurſus eſt bonus,& maior aūt probatur. Tū quia cui cura credita eſt ipſius reipubl, eidē quoq; credita eſt diſpenſatio eorū, quæ ad cōe bonum illius ſpectant.Et ſimiliter ipſa reſp.pōt de ſuis bonis cōibus diſpenſare ſuis partib.præſertim ſi eſt reſp. libera à dominio alterius,qualis eſt Eccleſia cum Papa,aut cum poteſtate Papali,quæ ſoli Deo ſubdita eſt.Ideo.n.Ioann.20: Paſce oues meas.ſ.ſpirituali doctrina,& applicatione theſauri eiuſq;diſpenſatione,&c.Quia nō limitatur ibi talis paſtus,& poteſtas. Ergo nō videtur quare ſit per nos limitanda.Tum ſecundò quia quilibet pōt applicare ſua opera ad remiſſionem pęnæ alterius. Ergo à fortiori id pōt cōmunitas,ſeu Eccleſia de ſuo theſauro,q (vt ſupponitur)eſt ſufficientiſſimus,& interminabilis; quia ſaltē ſequitur, quod de ſua natura id pōt. Tum tertiò patet eadē maior,in ca. Quanto, de tranſl.Epiſc.& 24.q.1.ca.quocunq; Minor aūt patet ex ſupra dictis in q.5.Quia præfatus theſaurus eſt relictus à Chriſto Eccleſiæ ex deſponſatione eius cum Chriſto ſpōſo ſuo ad filios gratiæ educandum ad gloriam, & eorum plenam pœnarum redemptionem.

❡ Tertiò probatur idē auctoritatib. 2.Corint.2. Si quid donaui vobis,&c.Vbi patet facta remiſſio vlterioris pœnæ peccati illius īceſtuoſi.Ideò præcepit Paul.Corinthijs,vt ſint contenti pœnitentia illius inceſtuoſi.Talis aūt remiſſio,aut donatio pœnæ eſt indulgentia, vt patet ex dictis, quid autem potuit Paulus vt Epiſcop. pōt Eccl. Sed videtur aliquib. ꝙ hæc auctoritas in ſenſu verò literali potius loquitur de pœna Eccleſiaſ. debita in foro contentioſo, vt patet ex textu, & gloſſis doctorum, ad quam non extenditur indulgentia de qua loquimur, vt patet infra q.8. licet doctores ſcholaſtici extendant ad propoſitum:quæ extenſio contra hæreticos non valet, quib. non obſtant.catholici oēs ferè antiqui, vt Cyprian.lib.3.epiſt.15.16.18.Et Tertullian.de pœnitentia,Hyeron.& Auguſt.& alij plures dicunt, quod in antiqua Eccleſia propter aliorum opa pia pœnitēt. ſolebat mitigari pęna Deo debita.Imò,& prædictam auctoritatem 2. Cor. 2. Ad hoc propoſitum exponūt Theodor. & Oecumenius,& Theophil. ibidem,vnde,& ortum habuerunt indulgentiæ: ideò cōiter à doctorib, ſcholaſticis ad propoſitum acceptatur, & inter catholicos ſufficit,neq; debet refutari;vt noſter Medina de indulgentijs diſputatione. 4.cap.12. 13.&c.fo.22.23.& diſput.5.ca.15.fo.42. Latius probat. Item ad idem eſt extrauagans Clem. 6. Vnigenitus.Quæ habetur ſup.q.5.& multa alia decreta Eccleſiæ,quæ habentur infra in hac q. ❡ Illa ſecunda ratio procedit ſuppoſito quod indulgentia eſt diſpenſatio theſauri. Tertia autem ratio ex auctoritatibus præfatis procedit, vtroque modo, nunc indulgentia ſit principaliter remiſſio pœnarum, nunc diſpenſatio theſauri: ideo omnes rationes ſuo modo probant intentum. Tertia.

❡ Secunda particula,quę tangitur principaliter probanda eſt,quod talis conceſſio indulgentiæ poteſt fieri tam extra ſacramentum quam in ſacramento.Quod probatur quadrupliciter. Primò,quia indulgentia eſt remiſſio pœnarum iuriſdicialis à prælato facta,vt ſupra q. 3. Talis autem remiſſio eſt conceſſa à Chriſto Eccleſiæ, vt ab ea,& prælatis eius poſſit fieri, tam extra ſacramentum,quam in ſacramento,vt patet Mat. 16.18. & Ioan.20.Vbi nulla limitatio ſit, quod nonniſi in ſacramento fiat,vt patet etiam ex dictis,q.6.ergo. Probatio 1. particul. 1. Ratio.

❡ Si

Obiectio. ¶ Si ad hoc dicatur, quod per eandem rationem posset Ecclesia etiam remittere culpam extra sacramēta: aut quod sicut culpa ita & pęna nō nisi per sacramenta remittere pōt, ex quo præfatæ auctoritates concedētes posse remitti culpā & pœnam eodem modo loquūtur de vtraque. Respondeo, non est simile, vt ait Caiet. in secūdo quodlibeto in tractatu de indulgentijs in 4. quæsito; & concordat Palud. in 4. distin. 20. q. 4. art. 1. licet non tam exactè aut clarè. Quia licet in Euangelio non habeatur expressè, quod remissio culpæ fiat per Ecclesiam in sacramento neq; habetur in Euangelio expressè institutio sacramenti pœnitentiæ sub hoc nomine sacramenti: tñ æquiualenter, & consequenter id ibi, & inde habetur. Sic. s. quia Ecclesia pōt remittere culpam mortalē. vt patet Matth. 16. 18. & Io. 20. vt supra q. 6. dictū est, Et non pōt illa remitti sine gratia. Ergo in absolutione peccatorū confertur gratia: & per consequens talis absolutio est signum collatiuum gratiæ: & ergo est sacramentum. Et sic de primo ad vltimum ex his habetur, quod culpa per Ecclesiam non nisi in sacramento remitti pōt: pęna aūt remitti pōt (vt q. 6. dictum est) per Ecclesiam, & sine gratiæ collatione postquā iam est culpa remissa. Ergo pōt remitti pœna sine sacramento non conferendo gratiā. & sic patet differentia. ¶ Iō prædicta rō sic clarius formetur. Ecclesia pōt remittere peccata quoad culpam & pęnā (vt supra q. 6. habetur.) Ergo & culpā iuxta naturā suam, & pęnā similiter iuxta naturam suam. Culpa autem non potest remitti sine gratia, gratia autem non potest per Ecclesiam conferri nisi per sacramenta, ergo non nisi in sacramēto. Pœna autem potest remitti sine gratia. ergo sine sacramento, etiam quando actualiter Ecclesia nō cognoscit de culpa. Quia non videtur ad quid sit necessaria talis sacramentalis cognitio de culpa, aut de pęna ad remissionē pœnę. Nam ideo requiritur particularis cognitio & confessio peccatorū: quia requiritur examinatio causæ pœnitentis: & hæc etiā requiritur, vt sciatur a iudice sacramētali, an debeat absoluere a culpa, an nō, ne fiat iniuria sacramento si indebitè, aut irritum attentur: & vt debite pęnitētia taxetur si fuerit imponēda, Sed in remissione pęnæ præsupposita iam remissione culpæ coram Deo nihil horum est: ergo ad eam in sacramento, vel extra remittendam nulla cognitio causæ necessaria est quomodocunq; fiat. maximè quia nulla lex obligat ad id, vt patet: nam detur illa, certè non dabitur.

¶ Secundo probatur idem. Quia in Ecclesia sunt multa alia remedia ad remittendum pœnā extra sacramenta. Ergo Ecclesia hebet talem potestatem, Patet antecedens de eleemosyna. Dani. 4. Peccata tua eleemosynis redime &c. & Luc. 11. Date eleemosynam, & ecce omnia munda sunt vobis &c. Item remissio iniuriæ. Luc. 6. & Matth. 6. Si dimiseritis hominibus peccata eorū dimittet vobis pater vester cęlestis peccata vestra &c. Item oratio. Iacobi. 5. Oratio fidei salua, infir. &c. Et constat hæc non intelligi quoad remissionem culpæ, quæ sine aliqua dispēsatia hic non remittitur; neq; prædicta valent ad remissionem pœnæ per modum meriti: sed quia habēt peculiarem virtutem ad id ex genere suo de lege seu ex institutione diuina, vel Ecclesiæ super alia opera meritoria. Ergo similiter Ecclesia potest per hoc remedium indulgentię remittere pœnas extra sacramenta: ita quod ex natura sua ad remissionem pœnæ per indulgētias non est necesse, quod fiat per viam sacramenti, quamuis satisfactio sit pars pœnitentiæ.

¶ Tertio probatur idem. Quia quilibet potest applicare sua opera ad remissionem pęnæ alterius extra sacramentum, ergo a fortiori id pōt Ecclesia de suo thesauro interminabile. Patet consequētia. Quia saltem sequitur quod ex sua natura ad dispensandum, communicandum, seu applicandum alicui bona sua, aut sibi commissa non est necesse, quod fiat per viam sacramenti, sicut neq; est necessaria iurisdictio super eū cui communicatur, vt patet ex supradictis q. 3. Et hæc tertia ratio procedit secundum tenentes, quod indulgentia essentialiter, & principaliter est dispensatio thesauri. Tertia ratio.

¶ Quarto probatur idem. Quia non sacerdos cū sola claue iurisdictionis quoad hoc, puta Cardinalis Diaconus tm̄ & episcopus nondū sacerdos, nec consecratus pōt concedere indulgētias vt infra q. .prop. 2. & 3. & 4. & non in sacramēto, ex quo non habet clauem seu potestatem ordinis sacerdotalis, vt supra ponitur. Et ad idē est practica Ecclesiæ, vt patet. Quarta.

¶ Tertia particula quæ est principaliter probāda est, quod semper in lege gratiæ est præfata potestas in Ecclesia concessa a Christo. Quæ probatur quadrupliciter. Primo, quia præfata potestas concedendi indulgentias, seu remittendi pœnas extra sacramēta est a Christo cōcessa Ecclesiæ, vt supra probatum est ex Matth. decimo sexto & decimo octauo. & Ioan. vigesimo. Nam & indulgentia est remissio peccatorum quo ad pœnam. Hæc autem remissio semper fuit in Ecclesia, & est articulus fidei. Confiteor remissionem peccatorum. ¶ Item secundo præfata dispēsatio thesauri est a Christo concessa Ecclesiæ etiam extra sacramētum, ibi, Pasce agnos meos &c. Ioan. 20. & ex quo potestatē præfati thesauri commisit ei, & non videtur quando hanc potestatem restrinxerit adhoc, vel hoc tempus. Probatio 3. partis. Ratio. Secunda.

¶ Item tertio probatur idem. Quia in extrauagante Clemētis sexti, vnigenitus. de pœnitētijs & remissioni. habetur sic. De thesauro meritorū Christi, quē quidem thesaurū per beatū Petrū cœli clauigerū eiusq; successores suos cōmisit fidelibus dispēsandū &c. vt supra. q. 5. habetur. Tertia.

¶ Item

Quarto. ¶ Item quarto. Quia vbicunq; in iure fit mētio de indulgentijs, fit mētio tanquā de re antiqua: neq; reperitur, vbi primum fuerint Institutæ. Quia pſupponūtur ex institutione Euangelica, & vsu Apostolorum semper fuisse in Ecclesia: licet non sub nomine indulgentiæ semper fuerit vsus earū, sed sub nomine remissionis peccatorum, sicut de sacramēto confessionis. Ideo dicūt communiter doctores esse ex Euangelio: quia a tēpore Apostolorum semper fuit in vsu tanquā obligatorium: & nusquam reperitur, vbi primū fuerit institutū: sed semper fit de illo mentio, vt de re antiqua. Fateor tñ quod prima scriptura quæ ad nos venerunt indulgentiæ sub hoc nomine est illa Alexādri tertij. ab annis hinc ferè quadringentis, in c. quod autem. de pœniten. & re. itē in extrauagan. antiquorum. de pęnitē. & re. ¶ Sed illic adhuc fit mētio de illis tanquā de re antiquissima. Et Romæ in stationibus vrbis cōsuetudo indulgentiarū est adeo vetusta, vt Altisiodorē. doctor antiquus in quarto libro de relationibus & post ipsum B. Tho. in 4. dist. 20. opinati sint concessas fuisse a B. Gregorio. Et quāuis de hoc non fit aliqua scriptura auctentica, tñ certum est illas fuisse concessas illis antiquissimis suscipientibus Crucem in Hierosolymam, fuit. n. mos antiquus, vt qui nomina sua vel eleemosynas darent in expeditionem Hierosolymitanam Cruce signarentur, sicut isti Comendatarij: & propter hoc illis concedebātur largæ indulgentiæ, vt etiam innuitur in historia triumphi sanctæ Crucis: vnde in iis bullis Indulgētiarū quæ nunc circumferuntur aduersus infideles nomen Cruciatæ perseuerat. ¶ Itē de istis indulgētiis meminit Innoc. in c. excōmunicamus. extrauag. de hæreticis. & credūtur cōcessæ ī parte decisa illius decretalis. ad liberandū extra. de Iudæis. Sed iā in Concilio Lateranen. sub Innoc. 3. & habetur in c. cum ex eo, extra. de pœnitē. & remiss. determinatum est, quod Ecclesia potest conferre indulgentias, vt habetur etiā in Clem. de pęni. & re. c. abusionibus. & in 6. eo. tit. c. indulgentiæ. & Clem. 6. in supradicta extrauagā. vnigenitus. de pęn. & re. & in Cōcil. Cōstan. dānatus est, vt hæreticus art. 42. VVicleff contra indulgētias: & tandē sub Leone. 10. Lutherus dicens fatuum esse credere indulgentias Papæ & episcoporū damnatus est de eadē hæresi dicens etiam quod est noua inuentio indulgentiarum. ¶ Est ergo hæresis negare indulgētias, aut dicere non esse alicuius valoris, aut quod in Ecclesia non est talis potestas concedendi indulgentias ēt extra sacramenta, aut quod non semper in lege gratię fuit a Christo talis potestas cōcessa Ecclesiæ. Non solum dicimus esse hæreticū negare aut dicere pdicta, quia est contra determinationē Ecclesię vt multi doctores moderni dicūt: sed quia est contra Euangelium, & cōtra articulum de remissione peccatorū, & cōtra potestatem clauium ad soluendum & remittēdum peccata, & contra potestatem pastoralem ad pascēdum gregem distribuendo thesaurum sibi commissum vt supra probatum est. ¶ Ex quibus patet, quod Roffen. sub art. 17. 18. (vt etiam refert Latomus in tract. de indulgētiis.) nō satis bene concessit Luthero quod hoc negocium indulgētiarū nō est antiquum, sed cœpit multo post tēpora August. & Hierony. a tēpore Gregorii Papæ. Et eius ratio est quia prius in Ecclesia (vt ipse ait) nondum erat expressa notitia purgatorij: imò & vsq; tunc non est expresè creditum purgatorium. Sed certè hęc eius sententia & ratio nil valet, quia a tēpore August. & Hierony. erat iam notum purgatorium, vt patet quia Augustinus in Enchyridion dicit acerbiorē esse pœnam purgatorij quā huius mundi. & Cyprianus doctor antiquissimus lib. 4. epistolarū, epistola secūda, & alij doctores antiquiores sępe de purgatorio expresè loquunt quamuis nō sub hoc nomine vt supra. q. 2. probatum est. Polidorus etiā. lib. 8. de inuētoribus rerum. c. 1. impiè vti solet primum auctorē Iubilęi facit Bonifacium. 8. in extrauag. conditorem. de pœni. & remi. cum tñ Ioannes monachus qui eo simul tēpore floruit & Turrecremata in eadē extrauag. dicant vulgatam & antiquam rē fuisse tunc Iubileum cētesimo quoq; anno. Et p Bonifacium. 8. esse innouatū & ab eo primū in scriptis esse redactū non inuentum. Quod etiam bene ait Nauarro in tractatu de indulgētiis notabili. 7. §. 4. quamuis ibidem dicat se cum communi doctorum sententia fateri nullum esse in sacris literis testimoniū indulgentiarum apertum, nullum ēt antiquorum doctorum Græcorū aut Latinorum expressum testimoniū. Hęc illę. Qui si de testimonio aperto sub hoc nomine indulgētię intelligit bene quidem: malè autē si sub alio nomine remissionis veniæ aut condonationis peccatorum quoad pęnam sentit. Peius etiam ibidē. §. 5. approbat dictū Roffensis vbi supra dicētis quod antiquitus nondum erat expressa notitia purgatorii vt dictum est. ¶ Ideo Duran. in 4. dist. 20. & alii doctores non considerantes, quod indulgentia est remissio peccatorum, sed solū applicatio thesauri, & similiter Caie. licet prius bene tenuerit qđ indulgentia est remissio pęnarū, malè dicūt quod nulla auctoritate scripturę sacræ vel Augustini, Hierony. & aliorum doctorum antiquorum fundantur indulgētiæ, sed solum Ecclesię auctoritate atq; pontificum a trecentis annis hucusq;. ¶ Sed certè hoc eorum dictum falsum est, vt cōstat ex dictis. Nā auctoritate Christi in Euāgelio expressa est data potestas remittēdi peccata & dispēsandi thesaurum spiritualem: & p consequens potestas concedendi indulgentias aut p indulgentias id faciēdi: sed p Ecclesiam hoc magis declaratū, & his tēporibus magis in vsu est. Et quidē si nunc est in Ecclesia potestas hæc a Christo

B. Grego. fuit anno domini 619.

Negare indulgentias non solum hæreticum sed etiam cōtra Euāgelium.

Christo concessa vt supra probatū est. Ergo & semper fuit. Nā quæro ab eis quando ista potestas de nouo aut primum Ecclesiæ collata est? Si nō fuit ab ipso Christo in Petro, & in Apostolis & p ipsos in Ecclesia simul cum clauibus & potestate pascēdi, & peccata remittēdi collata: vnde hæc noua potestas? Et ita noster Medina de indulgētiis disputatione.4.c.12.c.13.fo.22.vsq; fo.30.& disputatione.5.c.24.fo.62.& disputatione.8.c.42. latissimè probat a tēpore Apostolorum in Ecclesia esse vsum indulgentiarum etiā plenissimarum. Et quidē omnes sancti a tempore Apostolorū loquuntur de indulgētijs, & fuit vsus earum licet non sub nomine indulgentiæ semper, sed aliquando sub eo noīe, vt Chrisost. super id. 2.Corinth.2. Quod donaui in persona Christi &c.& Tertullianus de pudicitia: sæpius autē sub nomine Clemātiæ, benignitatis, humanitatis, pacis, veniæ, remissionis, aut cōdonationis, vel relaxationis, vt Cypri. in epistola. ad Antonia & lib.1. epistola.2. & lib.2. epistola.12.& lib.4. epistola. 2. & Ambr. lib. de pœnitētia contra Nouatianos, & vbi supra.2.Corint.2. & ibidē Theodoritus & OEcumenius, Hieronymus, Augustinus, & alii communiter doctores, & Cōcilium Nicen. cano.11.& Anciranum. cano.5.& Laodicen. cano.2. vti ēt Medina supra refert. Et ita sub noīe remissionis, aut relaxationis peccatorū, aut pœnarū erat in vsu ēt extra sacramentū illas cōcedere licet non tā sæpe, nec in tāta copia sicut nunc: sed fiebāt certè & paucæ remissiones & raro ex cā rationabili. Nunc aūt sub noīe indulgentiæ & remissionis, & relaxationis, & absolutionis pœnarū, seu peccatorū sub noīe dispēsationis, & cōmunicationis thesauri Ecclesiæ fiūt sæpe largissimè indulgētiæ ex cā rationabili. Et quidē id ex pia Spiritus sancti dispositione credit nūc factum, vt vbi abundat delictū ibi & gratia superabūdet, Rom.5. vt dicit Alex. Hall. par.4 q.83. membr.5.& Bonauen. in 4.dist. 20.& ibi cōiter doctores, vt ēt refert Gabriel in Cano. lectio.57. O. P. & eius supplementum in 4.dist.45.q.3.art.2. propos.5. Olim namq; non erant tot neq; tā grauia peccata, & homines parati erant suas implere pœnitentias: nunc autē contra totū est: vnde & Ecclesia Spiritu sancto illuminata ad remedium indulgētiarum pro tēpore necessitatis diuinitus sibi præparatum (vt diximus) prouide recurrit. Ideo non est cur de tam abundanti beneficio quæramur aut scandalizemur, sed gratias potius agamus.

Argu.1. Contra supradicta præcipuè contra secundā particulam vbi dictum est, quod extra sacramētum pōt Ecclesia concedere indulgētias, arguit sexcupliciter. Primo, quia effectus sacramenti non pōt conferri per aliquem præter Christum sine sacramento, sed remissio pœnæ tēporalis debitæ Deo pro peccatis est effectus sacramenti, ergo. Consequentia patet, & maior probatur. Quia conferre effectum sacramenti sine sacramēto spectat ad claues excellentiæ, quas cōstat non esse absolutè cōmunicatas Papæ aut Ecclesiæ, sed soli Christo reseruatas, vt communis & catholica doctrina doctorum tenet Ecclesiæ. Minor autem patet. Quia per baptismum & per satisfactionem, quæ est tertia pars sacramenti pœnitentiæ, fit absolutio a pœnis debitis pro peccatis sicut, & ab ipso peccato.

Secundo, arguitur ad idē. Quia si indulgentia est absolutio seu remissio, ergo eodem modo fit à peccatis & à pœnis peccatorum. Patet consequentia. Tum quia indifferenter conceditur vtraq; potestas. Matth.16.18.& Ioan.20. Quorū remiseritis peccata. Tum etiam quia vtraq; remissio. s. culpæ per sacramentum, & pœnæ per indulgentias est actus iurisdictionis. *Argu.2.*

Tertio arguitur ad idē. Quia Ecclesia nō pōt hoībus augere seu dare merita aut pmia extra sacramēta applicādo merita Christi & sanctorum seu dispēsando thesaurū spiritualē Ecclesiæ. ergo neq; auferre malū pœnæ applicando thesaurū extra sacramēta p viā indulgentiæ. Antecedēs patet: & consequētia pbatur, Quia eiusdem rōnes, & facultatis est addere seu agere bonū & tollere malum, quia eadē est ratio oppositorū. *Argu.3.*

Quarto arguitur ad idē. Quia nulla ratio videtur sufficiens quare si indulgētia est remissio pœnarum fiat aliter quam per viam sacramenti, ēt si sit dispensatio thesauri. Quod patet. Nam illa ratio quæ ab aliquibus solet dari, quod. s. sicut bona communia Ecclesiæ sunt dispensabilia per præsidentem Ecclesiæ, ita & potestas concessa Ecclesiæ potest exerceri ab ea extra sacramēta, non est sufficiens. Tum, quia petit principium in antecedente & consequente. Nam conceditur quidem quod cōmunia bona Ecclesiæ spectantia ad remissionem peccatorū, & potestas ei cōcessa potest quidē ab ea exercer: sed nō quomodolibet, sed certo modo a Christo taxato. s. per sacramēta & dato qđ vnū cōcedatur dispensari, seu exerceri sine sacramēto, non sequitur qđ ergo & quodlibet. ¶ Itē nec valet alia ratio aliorū, quod. s. sequeretē, quod superflue satisfactiones sanctorū frustra dicerenf repositæ ī thesauro Ecclesiæ ad indulgētias si nō possunt dispēsari egētibus p indulgētias extra sacramenta. Quod sic pbare nituntur. Quia illæ satisfactiones sanctorū nō possent cōmunicari p sacramenta ex quo non dederunt virtutē aliquam sacramētis: sicut satisfactiones Christi q̄ dederūt virtutē sacramētis: si ergo nō possent dispēsari nisi per sacramēta: ergo nullo mō possent nobis communicari. Sicq; frustrà repositæ dicerētur in thesauro Ecclesiæ ad indulgentias. Sed certè hæc ratio ēt videtur insufficiens ad probandū qđ indulgentiæ possunt concedi extra sacramēta. Quia negatur illa sequella, & ad eius probationē dico quod licet satisfactiones sanctorū nō dederunt virtutē *Argu.4.*

sacra-

sacramentis possunt tamen nobis cõmunicari p sacramenta: sicut nunc post absolutionẽ sacramentalem culparum conceditur per sacerdotẽ habentem auctoritatem ad id aliqua indulgẽtia habẽtibus bullas vt patet. Sicq; nõ essent frustra ex quo aliquo mõ.s.per viam sacrament.,& non extra, nec aliter possunt nobis cõmunicari. Et ita nulla ratio videtur sufficiẽs vt dictũ est.

Arg. 5. Itẽ quinto arguitur ad idẽ. Quia dato quod maneat thesaurus satisfactionum, tunc põtificis esset solum rogare Deum, quod applicetur talibus, aut talibus viuis, aut defunctis, non autem auctoritatiuẽ applicare. Ratio est. Quia eius nõ est dominus nisi solus Christus cui Apocalipsis octauo, Data sunt illi incensa multa, vt daret de orationibus sanctorum omnium super altare aureum, quod est ante thronum Dei &c. Per hoc autem quod Papa rogat non sequitur, quod infallibiliter, ita Deus acceptet.

Argu. 6. Item sexto, quia eodẽ mõ sequeretur qđ fuissent indulgentiæ in lege veteri: quia eodem mõ possent Põtifices dispensare thesaurũ sinagogæ spiritualẽ, ex quo prælatus cumunitatis potest dispensare thesaurum eius, vt dictum est supra.

Respon. ad 1. arg. ¶ Respondeo ad primum distinguendo maiorẽ. Dico enim quod sine sacramento in actu vel in voto suscepto conferre effectum eius principalem vel propriũ & totalẽ & simpliciter hoc bene spectat ad claues seu potestatẽ excellẽtię, & sic soli Christo conuenit hoc. Et ita conceditur maior ad hunc sensum: sed tunc negatur minor vt patebit. Conferre aũt effectum partialem seu minus principalem sacramenti. hoc bene potest ptinere ad claues ministerij, ad alios, & sic negatur maior. ¶ Et ita iterũ ad minorem, dico quod remissio pœnæ temporalis debitæ pro peccato non est effectus proprius totalis aut simpliciter vllius sacramenti, licet sit effectus partialis, aut secundum quid sacramenti baptismi & etiam aliorum sacramentorum: quia potest effici etiã sine vllo sacramẽto, & sine actu clauiũ, vt patet quia põt fieri vel p proprios actus pęnitẽtis vel amicorum satisfacere violentium pro alio ẽm communiter doctores, vt supra. q. 5. in responsione ad quintum argumentum dictum est.

Ad 2. arg. ¶ Ad secundum respondeo negando consequentiam: & ad eius probationem iam responsum est supra in prima pbatione secundæ particulę cõtra quã pcedit hoc argumẽtum vbi vide latius.

Ad 3. arg. ¶ Ad tertium argumentũ respondeo ẽm Adria. in materia de indulgentijs negando consequẽtiam: & negatur quod vtrunq; sit eiusdẽ rationis. Primo quia satisfacere possumus secundum rigorem iustitiæ pro alio stãte lege: mereri aũt gloriam non nisi de cõgruo & mediate, quia & est diuinæ libertatis si nos audiat pro alijs. Hæc illæ. ¶ Sed qa hoc nõ videtur verũ, vt patet ex supradictis. q. 5. vbi dictũ est, quod satisfacere pro alio non possumus ex rigore iustitiæ, sed ex cõdecentia tantum. Ideo secundo & melius respõdeo negando prædictam consequentiam. Quia non est in facultate Ecclesiæ cuiquam sanctorũ sua merita aut pmia detrahere, & alteri applicare cum hoc esset in præiudiciũ sanctorum: secus de satisfactorijs vt talibus, qa quoad vim satisfactiuam superabũdant in sanctis. De Christo aũt specialiter dico, quod eius merita vt habent rõnẽ meriti de cõ'igno sunt nobis cõmunicabilia, sed nõ nisi p sacramẽta in actu vel in voto: quia sic ipse voluit & statuit: & qa eius gratia est capitalis & vniuersalis & infinite acceptata p nobis eius merita, & nihil ipsi detrahitur ex hoc, vt latius de hoc doctores in 3. distin. 18. & sic ibi non est omnino eadem ratio oppositorum. *Altera respon.*

Ad 4. arg. ¶ Ad quartum respondeo quod non propter illas rationes ibi tactas in argumento id tenetur, vt in secunda particula dictum est, quod extra sacramenta potest Ecclesia concedere indulgẽtias: sed propter illas quæ supra tactæ sunt quæ sunt sufficientissimæ.

Ad 5. arg. ¶ Ad quintum. Negatur assumptum: & ad eius probationem respõdeo, quod licet Christus sit dominus principalis, Papa autem, & alijs quibus ipse concesserit (vt infra. q. 10 habetur) sunt dispensatores a Christo auctoritatem dispensandi talem thesaurum habentes.

Ad 6. arg. ¶ Ad sextum respondeo negando sequellam. Quia cum in lege veteri non fuisset solutio redẽptioq; facta per Christum: ideo non erat remissio peccatorum per viam sacramẽti alicuius & non erat potestas indulgentiarum ad id concessa a Deo vllo modo intra aut extra sacramẽtum neq; auctoritas seu potestas clauis ad id neque potestas dispensandi thesaurum, qui tunc nondum erat. Et ita patet responsio.

Argu. 7. Septimo principaliter contra prædicta. specialiter contra primam, & tertiam particulã arguitur. Quia si Ecclesia haberet potestatem semper ad concedendum indulgentias, ergo certẽ hoc fecisset a principio primitiuæ Ecclesiæ, & non reseruaret tam excellens auxilium in hæc vltima tempora, aut detur ratio de hoc.

Respon. ad 7. arg. ¶ Respondeo concedendo quod Ecclesia a suo principio. s. a tempore Apostolorũ vsa est indulgentijs & remissione peccatorum licet non sub nomine indulgentiæ: quamuis frequentia, & abundantia & nomen indulgentiarũ sint reseruata in hæc vltima tẽpora, vt supra in probatione tertiæ particulæ dictũ est contra Roffen. & Durã. Ratio aũt quare de hoc frequẽti remedio & abundanti gratia Deus & Ecclesia p Spiritũ sanctum illuminata prouidit in ijs tẽporibus iã supra tacta est secundum Alex. Bonauenturam, & Gabriel. in Cano. lectio 57. O. P. vt. s. in maiori necessitate de maiori, & vtiliori remedio prouideret iuxta illud ad Ro. 5. Vbi abundauit delictum ibi superabũdauit & gratia. Tunc. n. minus peccabat & valde bonis operibus & pœnitentijs

tentijs

rentijs etiam secundum rigorē Canonum pęnitētialiū insistebatur, vt legitur de multis sanctis & martiribus in Vitis patrum ex aliis historijs: erantq; homines proni ad pdictas pœnitentias implendas. Ideo tūc nō fuit necessarius vsus creber & abundans indulgentiarū. Quia fortè claues Ecclesiæ inutiliter agerēt & ludibrio haberētur. Nūc aūt econuerso vbi abundat iniquitas & charitas refrigescit, necessarius, & vtilis est vsus creber & abūdās indulgētiarū, vt vel sic ad bona opera p q̄ lucremur indulgētias, & ad gratiarū actionē pro tanto beneficio puocemur. Et cauēdū est ne simus ingrati tanto beneficio aut ne eo abutamur. Ad idem est Alex. Hall. par. 4. q. 83. membr. 5. & Bonauētura, & cōiter doctores. in 4. dist. 20. & Supplementum Gabrielis in 4. dist. 45. q. 3. art. 2. proposi. 5.

QVAESTIO VIII.

Vtrum indulgentiæ, vt tales remittant culpam, an pęnam tantum temporalem, & quam pœnam.

Proposi. RESPON. per vnicam propositionem. Indulgētiæ, vt tales non remittunt culpam, sed solum pœnam tēporalem Deo debitam pro peccatis personalibus, iam quoad culpā remissis & præteritis. ¶ Dicitur quod indulgentiæ vt tales, s. vt solum habent vim indulgentiæ, secus rōne boni operis adiuncti pp quod conceditur indulgentia, aut ratione alterius concessionis seu facultatis adiunctæ ad absoluendum a peccatis & censuris, vt communiter cōceditur in bullis quæ circūferuntur, aut creditur concedi quando cōcedit Papa, quod accipiens bullā, aut faciens tale qd absoluatur plenariè a culpa & pęna, vt pximè dicetur in probatione primæ partis huius ppositionis. ¶ Ergo ppositio sic intellecta habet duas partes quarū prima est negatiua, qd. s. indulgētiæ, vt tales nō remittūt culpā. Quæ pbatur dupliciter. Primo qa ex quo indulgentia Ratio. 1. solū supplet satisfactionē pęnitētialē id est pœnæ debite p peccato iam quoad culpā dimisso, ergo præsupponit remissionē culpæ iam factam p sacramentū, aut per contritionē. Patet consequentia, & antecedēs probatur. Tum quia p indulgētiā solū fit solutio pęnæ debitæ ex thesauro applicato. Thesaurus aūt præfatus solū constat ex satisfactionibus Christi & sanctorum, vt sunt satisfactiones pęnarū vt supra. q. 5. dictum est. Et sic patet qd indulgētia, vt talis solū succedit loco satisfactionis debitæ p peccato quoad vim satisfactiuā. Tū ēt, qa in c. cū ex eo. de pęni. & remi. habetur quod per indulgētias indiscretas pœnitentialis satisfactio eneruatur. ergo succedit loco satisfactionis pœnæ debitæ. & ergo solū remittit tēporalē pœnam debitā quæ per satisfactionē pęnitētialem remittenda esset, non culpam. ¶ Hic præsupponitur, quod ex peccato manet reatus culpæ & pœnæ, seu obligatio ad pęnā æternā, & talis culpa, & obligatio remittiť per contritionē aut p sacramentū & cōmutatur illa pœna æterna in debitū pęnæ tēporalis: quatenus post culpam dimissam manet obligatio ad pœnam tēporalē præfatā hic vel in purgatorio soluēdā, vt supra. q. 1. q. 2. habetur. Et hæc pęna tēporalis est quæ remittitur & soluitur p indulgētias, vt probatū est. ¶ Secundo probatur eadē prima pars. Quia remissionem culpæ non potest operari qs citra Deū, nisi vel dispositiuè, & hoc fit p contritionem, vel ministerialiter: & hoc fit per ministrationē sacramēti, & virtute sacramēti. Indulgētia autē nil istorum est, vt patet. ergo vt talis est indulgētia formaliter nō remittit culpam: neq; Papa p indulgentias potest remittere culpam aliquam sub ratione culpæ. Et in his cōmuniter concordant doctores, vt ēt refert Thomas in add. tertiæ partis. q. 25. art. 1. in respōsione ad tertium. & Florent. par. 1. tit. 10. c. 3. §. 4. 5. & Siluest. tit. indulgētia. q. 10. ¶ Vnde patet. Ratio altera. Quod si peccatū venialem iamtransactum hēt rationē reatus culpæ vel maculæ distinctā ab obligatione pęnæ tēporalis ei debitæ secundū Thomā & sequaces: tunc illa culpa non remittitur per indulgentias neq; pœna tēporalis ei debita, dū manet ipsa culpa aut eius reatus: sed oportet quod prius illa culpa sit remissa per aliquam displicentiam vel alias, nisi fortè indirectè vt ait Nauarro in tractatu de indulgentiis. nota. 10. §. 14. quatenus. s. pœna peccato veniali debita iam sublata vel remissa per indulgentiā, ipse quoq; reatus, vel macula qualiscunq; peccati venialis videtur tolli. Si autem idem sit reatus culpę peccati venialis, iam transacti, quod obligatio ad pęnam temporalem ei debitam ſm Scotum, & sequaces: tunc per indulgētiam remittitur ille reatus culpæ venialis id est illa obligatio ad pœnā temporalē nisi actu placeat tale peccatū. Faciūt ad hoc ea quæ infra. q. 11. habetur ſm Adri. cōtra Palud. ¶ Patet etiam secundo, quod illud qđ Secundo. communiter dicitur in bullis, quod. s. per indulgentias cōceditur remissio peccatorū intelligitur. i. pęnarū debitarū pro peccatis. Nā peccatū sępe accipitur pro pęna peccati, vt Luc. 7. Remittuntur ei peccata multa. i. pęna peccatorū tunc remissæ sunt: & ibi Christus ei concessit indulgentiā plenariā quia iam quoad culpam erāt p contritionem remissa peccata eius ſm cōmuniter doct. Item. 1. Petri. 2. Peccata nostra ipse pertulit, i. pęnā debitā nr̄is peccatis. & 1. Machab. 12. Vt a peccatis soluantur. i. a pęnis debitis pro peccatis huius vitæ, vt hoc ēt refert Supplementū Gabri. in 4. dist. 43. q. 3. art. 1. nota. 1. ¶ Patet Tertio. ēt tertio, quod illud quod sæpe conceditur in iubileis. s. indulgētia plenaria a culpa & pęna, in rigore verborū est falsum ut sonat, vt dicit Florent. Siluester, & Supplementum vbi supra. Sed propter reuerentiā verborum Papæ, aut Ecclesiæ

ſiæ ſic ſæpe loquentis & pp vſum loquendi pōteſt & debet ſano mō intelligi. Sic. ſ. quod ibi remittitur culpa non quidem ratione indulgētiæ, ſed ratione contritionis vel ſacramenti, quæ culpa prærequiritur remiſſa ad conſeqnendum indulgentiam: vel qa in talibus iubileis, & indulgentiis plenariis a culpa & pęna quoties ſic cōceduntur conceditur ēt auctoritas, vt talis abſoluatur ſacramentaliter ab omni peccato quoad culpā ēt de reſeruatis, vt pie, & cōiter creditur, & ſic eſt ſtilus curiæ: ſecus a cenſuris niſi ſpecialiter exprimantur aut concedantur. Ideo inoleuit vſus dicentiū, quod talis indulgētia abſoluit a culpa & pœna, vt dictū eſt. Quod etiam innuitur ex eo, quod in Clem. religioſi. de priuil. & de pęnit. & rem. c. abuſionibus. Papa prohibet quęſtoribus eleemoſynarū prædicantibus ne dicāt, aut concedant indulgentiam plenariam a culpa & pœna facientibus eis eleemoſynas. Et ratio eſt ſecundum glo. ibidem. Quia talis modus loquēdi non pmittitur, nec habet verum niſi in indulgentiis plenariis vel iubileis conceſſis p Papam euntibus in terrā ſanctā, vel accipiētibus Cruciatā, & ad ſenſum prædictū. ¶ Nota ēt quod aliud eſt cōcedere indulgentiā plenariā a culpa & pęna, aliud abſoluere plenarie a culpa & pœna, vt de hoc latius infra. q. 41. propoſit. 2. habetur.

Nota.

Secunda pars propoſitionis probatur.

¶ Secunda pars propoſitionis eſt. Quod indulgentiæ, vt tales remittunt ſolum pœnam tēporalē Deo debitam pro peccatis perſonalibus iam pręteritis & iam quoad culpam remiſſis. Probatur primo quod ſolum pœnam remittunt. Quia indulgentia aliquid operatur remittēdo vel ſoluēdo, vt patet ex q. 3. & 7. & non culpam, vt dictum eſt. ergo pœnam. ¶ Quod autem ſolum pęnam temporalem, & nō æternam patet, Quia pęna æterna nō dimittitur niſi per id p quod culpa mortalis. Nam eo ipſo quod culpa remittitur, iā conſequenter remittitur pœna æterna hoſtilis & exterminatiua ſeu obligatio ad eam: quia illa non conuenit filiis gratiæ habentibus ius ad hæreditatē gloriæ remiſſa culpa mortali. Sed culpa non remittitur per indulgentiam, vt dictum eſt. Ergo idem iudicium de pęna æterna cōſequēte ſeu cōcomitante ipſam culpā. Quæ quidem pœna æterna ſi hic non remittitur iā in inferno fit irremiſſibilis ſtante lege. ¶ Et non curo hic amplius diſputare an pęna tēporalis debita p peccato mortali, vel etiā veniali iam quoad culpam in hac vita remiſſo ei qui in alio mortali deceſſit remittatur in inferno ſm Scotum, an non ſm Tho. Probabilius enim mihi ſaluo meliori iudicio videtur, quod etiam ſi ſecundum Scotum ibi in inferno tollatur, aut remittatur ſatiſpatiēdo: tā per ſuffragia viuorum, aut per indulgentias non poteſt remitti illa pœna temporalis ibi debita. Quia non eſt in ſtatu quo poſſit iuuari vllo mō ad beatitudinem per aliorum opera: ex quo nō exiſtentibus in gratia, nec de numero membrorum Chriſti & Eccleſiæ non valet fieri charitatiua communicatio. Quia in inferno nulla eſt redemptio ſm cōmuniter docto. in hoc concordātes, vt etiam refert Gabriel in Can. lecti. 56. litera. S. vt de hoc ēt habetur infra. q. 23. in reſpōſione ad primum argumētum, ibi vide ſi placet, & cōcordat Medina de oratione. q. 25. ¶ Ex quo patet error Mayronis, & aliquorum dicentium, quod per indulgentias remittitur etiam pœna prædicta inferni: & fundantur in textu de pęni. diſt. 3. c. vltimo. vbi dicitur quod bona facta in mortali valent ad tolerabilius iudiciū ſubeundum. Sed certè hoc fundamentū eorum nihil facit pro eis. Quia intelligitur p dictum capitulum non quidē ſic, quod bona opera ipſorū minuant pœnā eis debitam in inferno pro alijs eorū peccatis: ſed quod non agendo malū eſt faciēdo bonum nō augetur eis pœna inferni, vt cōiter gloſſatur a doctoribus, & latius agit Gabriel, vbi ſupra & ſumma Ang tit. indulgentia. §. 1. Item qa dato quod per eorum bona opera minueretur eorum pœna infernalis: non tamen ſequitur, qđ etiam per opera aliorum, aut quod per indulgētias: quia nō poteſt hoc auxilium eis communicari, vt dictum eſt, vt etiam de hoc habetur infra q 20. per totum, & in reſponſione ad primum argumētum ibidem. Vbi habetur quod requiritur quod ſit in ſtatu gratiæ is cui valere debet indulgētia. Et quidem apertè eſt contra eos. c. tres ſunt. de pœnit. diſt. 1. c. verbum. & de conſecra. diſt. 4. c. omnes: vbi patet intentum, & facit. cap. maiores. de baptiſmo. §. hic vero dicimus. & expreſsè ad propoſitum facit extrauagan. Clem. 6. vnigenitus. de pęnit. & re. vbi dicitur quod theſaurū Chriſtus Eccleſiæ militanti acquiſiuit volēs ſuis filiis theſaurizare, fidelibus diſpēſandū, & verè pęnitentibus applicandū &c. Nunc autē damnati in inferno non ſunt de Eccleſia militanti neq; filii, neq; fideles, neq; pęnitētes, ergo eis nullo modo proſunt indulgentiæ ad releuationem ſuæ pœnæ æternæ cuiuſcunque.

¶ Sequitur alia particula (Deo debitam) quia indulgentia non remittit pœnam iudicialē debitā hominibus aut Eccleſiæ, aut in foro cōtentioſo. Ideo ſm Thomam religioſi per has indulgētias non liberantur a pœnitentiis ſibi iniunctis in c. per ſuos prælatos. Ratio horum eſt quia indulgentia ſolum ſupplet tertiam partem pęnitentiæ. ſ. ſatiſfactionem pœnitentialem, hæc autē eſt Deo debita pro peccatis. ergo. Et in hoc concordant communiter doct. Quomodo autem cum hoc ſtat quod per indulgentias remittitur pœna temporalis debita tam in foro Dei, quam Eccleſiæ, infra. q. 10. habetur.

¶ Sequitur alia particula (pro peccatis perſonalibus) quia indulgētia non liberat a pœnis debitis p peccato originali, vt patet. Quia non a famæ, & ſiti, & morte, pp rationes ſupradictas. in q. 5. in reſponſione ad tertium, neq; ab aliis pęnis

nis contractis ex natura peccati cuiuscunq; , vt potè a cæcitate intellectus, prauitate seu habitu prauo voluntatis ex peccato actuali prouenientibus: hæc enim per satisfactionem, & per consequens per indulgentiā loco satisfactionis succedentem non tolluntur.

¶ Sequitur alia particula (iam præteritis, & quo ad culpam iam dimissis) ita. s. & bene ait Supplemētū Gabrielis vbi supra. art. 2. propo. 11. corollario. 9. & cōcordat sūma Rose. tit. indulgentia. §. 16. quod si qs cōsequitur indulgentias annales de iniunctis pœnitentiis pōt p eas redimere pœnitentias annales huius sæculi sibi ꝓ tunc iniūctas a sacerdote, vel eas ad futurū sęculum reseruare ꝓ solutione pœnarū ad quas pro peccatis iam cōmissis tunc tenetur: sed non potest huiusmodi indulgētiarū fructū reseruare ꝓ peccatis in futurū cōmittendis: ideo ꝓ futuris oportet, vt toties indulgentiā lucret quoties ea cōmiserit. Et ratio huius est, quia indulgētia æquiualet & succedit loco satisfactionis pęnitētialis. Hæc aūt satisfactio est solū ꝓ debito iā cōtracto pęnarū ꝓ culpa iam remissa. Sed de hoc latius habetur infra. q. 33. 34. vbi agitur de indulgētiis cōtinuis & ppetuis quō valent. & q. 42. vbi agitur qđ satisfactoria bona in hoc differūt a meritoriis, qđ non possunt applicari neq; reseruari in thesaurum pro futuris peccatis: meritoria autem sic.

QVAESTIO IX.

Vtrum indulgentiæ remittant pœnas præfatas peccatorum modo sint iniunctæ per sacerdotem modo non.

Proposit. 1. RESPON. per quatuor ꝓpositiones. Quarum prima est. Papa potest p se, & per alios inferiores concedere indulgentias p quas rēmittantur pœnæ peccatorū tam iniunctæ p sacerdotē quam ēt nō iniunctæ. Ratio. Quia ex Matth. 16. 18. & Ioan. 20. Quorum remiseritis peccata & c. pōt remittere omnia etiā occulta quoad culpā & pęnā vt supra. q. 6. 7. habetur. Et non videtur, vbi ei sit facta aliqua restrictio quoad pęnas iniunctas tm̄. Itē in bullis Papalibus habetur sępe quod p tales indulgētias plenarias restituuntur homines ad innocentiā seu statum baptismalē, hoc aūt non esset verum nisi per tales indulgētias remittantur pœnæ Deo debitæ ēt si nō sint iniunctæ. Et nota qđ hæc restitutio ad innocentiā baptismalē intelligiē solū quoad liberationē pęnarū, ac si non peccassent: non aūt quoad alia dona quæ in baptismo recipiuntur. Et in hac ꝓpositione q̄ loquitur de possibili nulla est difficultas inter catholicos: omnes enim doctores in hoc cōuenerūt. Sed vtrū ita de facto cōcedat Papa aut alii p̄lati, in hoc est varietas opinionū. Ideo quoad hoc sint aliæ propositiones sequentes.

Proposit. 2. ¶ Secunda propositio. Diœcesani nō possunt regulariter ſm in commune cōcedere indulgētias nisi de pęnitentiis iniūctis p sacerdotē Rō. Quia quoad alias pœnas est sibi p Papā & Ecclesiam ablata seu restricta potestas, vt patet in c. cū ex eo. de pœn. & re. vbi solū de iniūctis pœnitētiis cōcedit illis talis potestas, & in c. nr̄o. eo. tit. habet qđ archiepiscop⁹ pōt cōcedere indulgētias, ita tñ qđ statutū generalis Cōcilii (p̄fati in c. cū ex eo.) nō excedat. Et idē habetur in c. Rom. eo. tit. lib. 9. Ex quo patet quod ēt si diœcesani concedant indulgentias absolutè debent intelligi & interpretari ſm prædictum ius commune. s. de iniunctis tm̄. Et prædicta omnia sunt vera nisi p Papā vel Ecclesiā ipsis diœcesanis, vel ēt aliis cōcedatur generaliter, vel specialiter qđ possint concedere indulgentias absolutè, vel ēt de non iniunctis. Tunc. n. possent ſm tenorem cōcessionis cōcedere indulgentias de iniunctis, & de nō iniunctis pœnitentiis seu absolutè, & in hac secunda propositione etiam cōiter concordāt doctores. Sed Nau. in tract. de indulgentiis. nota. 11. §. 9. & 10. oppositum dicit ēt cōiter teneri qđ episcopus potest etiam de non iniunctis, ſm ius cōmune concedere indulgentias quodq; ita intelligēdū est dictū. c. cum ex eo. & c. nostro. Ego vero standum censeo cōmuni practicæ & cōsuetudini Ecclesiæ quæ est optima legū interpres: & fortè nunc ita est in practica, vt ait Nauarro contra Caietanum ibidem, & consonat noster Medina de indulgentiis disputatione. 4. c. 14. & latius disputatione. 6. c. 27.

¶ Propositio tertia. Quando Papa concedit indulgētias cū limitatione expressa de iniūctis pęnitentiis, tūc solū pœnitentiæ iniūctæ vel impositæ p confessorē in confessione sacramentali remittuntur p tales indulgentias. Ratio. Quia indulgentia tm̄, & nō plus valet quantū sonat ſm tenorē concessionis si verè, & nō fallaciter cōcedatur, vt est cōmunis regula, & practica doctorū vtriusque iuris, & curiæ Romanæ, & hoc habet veritatē in oībus indulgentiis etiā plenariis & cōtinuis & tēporalibus a qbuscūq; cōcessis sic limitate de iniunctis pœnitētiis: qa solū iniunctæ pęnitētiæ p confessorē, & nō aliæ remittuntur. Ideo si nulla pęnitētia est p confessorē imposita pœnitēti aliquomodo. s. nec specialiter, nec generaliter tunc p talē tenorē cōcessionis indulgētiæ nil ei remittit. Quod si Papa cōcedens indulgentiā de iniūctis intēdat ēt de nō iniūctis cōcedere indulgētiā, tūc corā Deo talis indulgētia remitteret pęnas etiā nō iniūctas. Quia effectus indulgētiæ nō pēdet ex tenore aūt forma verborū q̄ nō est taxata iure diuino ad cōcedendū indulgētiā, sed ex volūtate cōcedētis vt infra. q. 38. habetur. Sed hoc est ꝓ regula semper habendū, ꝙ nisi manifestè cōstet de opposita volūtate seu intētione cōcedētis semp standū est tenori verborū: & ſm ipsum, & conformiter ad ipsum est interpretāda volūtas, & intētio cōcedētis tā in foro Proposit. 3.

Dei

Dei quã Ecclesiæ. Non.n. psumendũ est cõcedẽtẽ indulgentiã velle oppositũ suis verbis intendere. Et in hac tertia ppositione, & ibi dictis cõcordant cõiter doct. in 4. dist. 20. & 45. præcipuè Duran. dist. 20. & Fran. Mayr. in tractatu de potestate clauiũ. & supplemẽ. Gabrielis latè refert in 4. dist. 45. q. 3. art. 2. ppo. 11. & Gers. in floribus dicẽs. Dies indulgẽtiarũ referunt ad pœnitẽtias p hac vita iniũctas sic.n. textus sonat. Hęc ille. Itẽ Adri. in 4. in materia de indulgẽtiis cõcl. 2. & summa Ang. tit. indulgẽtia. §. 1. 2. & Siluest. eo. tit. q 8. & 10. & oẽs ferè doctores Canoni. in c. quod autem. de pœni. & remis.

Corol. 1. ¶ Ex supradictis infertur, primo quod non valet illa opinio recitata a Paludano in 4. dist. 20. q. 4. art. 2. & Florent. 1. par. tit. 10. c. 3. §. dicens, quod per talem formam concessionis indulgẽtiæ de iniunctis remittitur etiam pœna non iniuncta, sed iniungẽda a Deo vel sacerdote secundũ Canones. Ratio huius opinionis erat quia ly (de iniunctis) intelligitur, id est, etiam de iniũctis, & nõ solum de iniungendis, ad hunc sensum concedo tibi quadraginta dies indulgentiæ de pœnitentia iniuncta, id est, de tali pœnitentia qualis claue nõ errante deberet iniungi, vt. s. quadraginta dies lucrati de indulgentia tñ tibi valent quantum illi quadraginta dies, qui deberent tibi iniungi tibi valuissent si tibi iniuncti & impleti fuissent. Hæc (inquã) opinio & eius rõ non valet. Quia contra tenorem & formã expressam indulgẽtiæ non valet interpretatio, & qa vt habetur & notãt cõiter doctores extrauag. de verb. signi. cap. olim. & c. in his. non est recedendum a verborũ propria significatione, nisi de mẽte aliud aliquid constet. Nam similiter liceret in alijs quibuslibet textibus interpretari extendendo verba cõtra tenorem textus: quod non licet doctori cuiquam nisi de mente statuentis vel concedentis, vel aliunde ex causa cogente, & manifeste cõstaret: & solus Papa vel Cõcilium potest hoc modo exponere rationabiliter scripturã sacram, vt dicit Augustinus de Ancona in libro de potestate papæ. q. 67. art. 1.

Euasio. ¶ Si adhoc subterfugiendo dicat præfata opinio, vt dicit supplementum Gabrielis vbi supra, quod ly de iniunctis si extendatur etiam ad iniungendas vt dictum est nõ capitur impropriè, sed propriè, quia pœnitentia iniuncta verificatur de omni pœnitentia taxata a Deo, & ipsi debita p peccatis vel a iure, vel a cõfessore. Nam iniuncta dicitur pœnitentia qa ad eam homo obligatur absolutè, vel ex suppositione. s. si vult liber esse a debito pœnæ, & liber gloriam intrare etiam si non sit illi præceptoriè imposita per superiorẽ. Quod patet. Quia Ecclesia sic vtitur in suis bullis & concessione indulgentiæ & extrauag. c. cum ex eo. de pœn. & rem. dicens. Et in remissionẽ iniungimus peccatorum, vt det vel faciat tale, quid is, q voluerit lucrari hanc indulgentiã. Ergo cum nomine pœnitẽtiæ iniunctæ intelligatur oĩs pœnitentia a Deo, vel Ecclesia, vel sacerdote taxata seu imposita ẽt ex suppositione: vř quod possit cõprehendere pœnitentiã taxatã a Deo, vel a iure Canonico, ẽt si nõ sit specialiter imposita, seu iniuncta p sacerdotẽ in sacramento: & p cõsequens, quod cõprehendit pęnitẽtias per sacerdotẽ iniungendas, vt dicebat illa opinio.

Replica. ¶ Sed certè hoc subterfugiũ pro pfata opinione nil valet, qđ quadrupliciter probatur. Tũ primo, quia vt dictum est verba in suo pprio, & potiori significato sunt intelligenda, nisi aliud de mente loquentis rationabiliter constet. Nunc aũt pœnitentia iniuncta capitur p iniuncta vel imposita a iudice, seu sacerdote specialiter pceptoriè, aut consultoriè absolutè, vel cõditionaliter aut alio mõ: non aũt pro pœnitẽtia a iure, aut a Dei dispositione taxata. Qđ patet. Iniunctio.n. pœnitẽtiæ significat specialẽ applicationẽ iuris seu pœnitẽtię taxatæ in iure, seu decreto Dei ad hunc, & p consequẽs significat specialẽ impositionem iudicialẽ talis pęnitẽtiæ alias taxatæ, aut non taxatæ ẽm ius. Ius.n. nõ applicat pœnitentias taxatas alicui, sed taxatas ostẽdit. Similiter, & Deus in hac vita facit, vt per iudices sñiam specialiter applicando delinquentibus. Sentẽtia enim est applicatio iuris ad hũc: quæ applicatio ex quo fit per sentẽtiam iudicis, ergo fit per iniũctionem seu impositionem illius pœnitẽtiæ taxatæ, seu statutæ a iure, vel a Deo factam à iudice sentẽtiam ferẽte. Et ita ius aut Deus nemini iũgit pœnitentiam in hac vita sed iudex, aut sacerdos. ¶ Tum secundo, quia eo ipso, quod doctores cõiter ex ipso antiquo, & adhuc permanente tenore bullarum faciũt differẽtiam inter pœnitentias iniunctas, & iniũgendas, & bullæ ipsæ aliquando concedunt de iniũctis aliquãdo absolutè sine vlla limitatione. Seqtur manifeste, quod est differẽtia quãdo dicitur de iniũctis, vt vocabulum sonat propriè sumptũ. Alioq; vana esset talis distinctio, & tenor diuersus indulgẽtiarum si omnia inuicem pro se ipsis cõfusè acciperentur. Itaq; sicut olim quando indulgẽtia concedebatur expresse de iniũctis pęnitentijs, intelligebatur de iniũctis tantum per sacerdotem, ita & nũc debet intelligi idẽ tenor indulgẽtiæ perseuerans. ¶ Tum tertio, quia sic est in vsu, & practica tam loquẽtium quã doctorum cõiter in præsenti materia: & standum est acceptioni vocabuli de iniunctis ẽm communẽ vsum, & acceptionem eius vt dictum est. Et in his expresse concordat Duran. vbi supra. q. 4. & Caie. 2. quodlibeto. in materia de indulgentijs. c. 7. cum cõiter doctoribus. Quamuis aliquando ly de iniunctis pœnitentijs aliter accipiatur.

Corollar. 2. ¶ Secundo infertur ex supradictis, quod non valet illa alia opinio ẽt recitata a Palud. & Florẽt. vbi supra dicens, quod quando datur indulgẽtia plenaria plenior aut plenissima de iniunctis, tũc omnis pęnitentia iniuncta, & iniũgenda in foro

Dei et Ecclesiæ remittitur hic et in purgatorio per supradictū tenorē etiam expressum de iniūctis. Et ratio huius opinionis quoad primā partem est q̃a ex quo cōceditur indulgentia, plenaria, ergo de omni pœna ēt non iniuncta p̄ sacerdotem: alioqui non esset plenaria indulgentia si solum ad iniunctas pœnitentias restringeret ut sona: tenor cōcessionis. ¶ Sed hęc opinio quo ad illam primam eius partem nō ualet, quia stā dum est tenori verborum concessionis, ut dictū est. Et uerbū seu clausula gñalis dēt restringi & intelligi s̃m limitationē expressam adiunctā. Iō ad rōnem p̃fatā dico, cōcedendo quod qñ cōceditur indulgentia plenissima de iniunctis nō est plenissima absolute de omnib. sed solū de iniūctis p sacerdotē, vt dicit tenor indulgentię: quas oēs iniunctas non tolleret, aut nō remitteret talis indulgentia si non esset sic plenaria sed solū annalis aut partialis: ideo est plenaria non absolute sed limitate quoad iniunctas tm̄ pœnitentias s̃m ipsum tenorē indulgentiæ. ¶ Tertio infertur qđ non ualet illa alia opinio etiā recitata a Palud. ubi sup. dicens qđ qñ dr̄, Remitto tibi vnū annum de pœnitētia iniuncta sensus est qđ tāto minus punieris in purgatorio q̃tū si uno anno cōtinuo egisses pœnitentiam in hac uita. Et hāc opinionē dicit Inn. de pœn. & remi. qđ est satis cōsona æquitati. Dico ergo qđ si huc opinio intēdit dicere, quod tunc remittūtur pœnitētiu unius anni nō iniunctæ nō ualet: ut patet ex dictis. Si vero intendat qđ de pœnitentia tm̄ iniuncta remittitur ille annus, tūc uera est opinio, ut paulo inferius ēt dicetur & inf. q. 32. Illud aūt qđ p̃fata opinio subnectit quod q lucratur talē indulgētiā tenetur nihilominus facere pęnitentiā in hac uita, q̄uo intelligatur & sit uerum inf. q. 10. late dicetur. ¶ Tandem p̄ concordia & bono intellectu oīum prędictarum opinionum potest forte bene dici, quod qñ cōfessor gñaliter iniungit pœnitenti dicens. Quicqd boni feceris sit tibi in satisfactionē seu remissionē peccatorum: tunc ur̄ quod oīs pœnitentia debita & iniūgenda sit iam iniuncta aliquo modo saltem generaliter, quis sub electione pœnitentis; & qđ tunc indulgentia cōcessa de iniunctis extenditur etiam ad sp̄aliter iniungēdas, ex quo iam sunt aliquomodo. s. gñaliter iniunctæ, ut dictum est, ut de hoc latius hr̄ inf. q. 27. p̄po. 4. s̃m Gerson. Et sic forte locuti sunt doctores p̃dictarum opinionum q̃ prima facie uidebanť aduersæ, & non sunt si sic intelligantur & limitētur ad bonum sensum. Ideo salubre est quod confessor semp dicat pœnitenti. Quicquid boni feceris & c. ut sic ei ualeant oēs indulgentiæ rā de iniunctis q̃ de iniūgendis. ¶ Propositio quarta est, Qñ Papa concedit indulgentiam absolute non dicendo de iniunctis: tunc per talem indulgentiam remittitur tanta pœna debita, modo sit iniuncta a sacerdote modo non q̃tam sonat tenor indulgentiæ plenariæ, aut temporalis seu partialis. ¶ Probatur quincupliciter. Primo, quia Papa, vel alius cui hoc sic a Papa, uel Ecclesia conceditur, id p̄t, ut patet ex prima p̄positione: & de facto sic concedit. Quod patet. Quia tm̄ ualent indulgentiæ quantum sonat tenor earum, dum aliud de opposita mente cōcedentis nō constat, seu dum cōcedens aliud nō intendit: ut sup. dictum est in tertia propositione, & est cōis practica doctorum. Quod si aliter uoluisset expressisset. Et ubi ius nō distinguit, nec nos distinguere debemus, vt habetur d. 50. ca. si Euangelica, & de maiori. & ob. c. solitæ, §. notandum. & late refert glo. in c. consuluisti. 2. q. 5. & gl. in c. saluator 1. q. 3. in uer. indefinitę. & est ar. c. porro. c. cum & plantare. de priuileg. ¶ Item secundo probatur. Quia & scit & tolerat sic cōcedens Papa: quia sic etiam habet stilus curiæ Romanæ & usus eius & aliorum sic intelligentium, ut sonant tenores indulgentiarum absolute, uel limitate. Ergo si solum intenderet de iniunctis, cum eius tenor uerborum loquatur de oīb. absolute & indistincte, sequeretur qđ Papa & Ecclesia deciperet sine causa suos filios: p̄sertim in hoc tempore qñ scit omnes pœnitentias esse arbitrarias, idest, uoluntarie iniunctas, non secundum rigorē canonum pęnitentialiū, neq. secundū qualitatē peccati, sed paruas uel nullas pęnitentias iniungi secundū fragilitatē et uoluntatem pęnitentiū. Quia malunt cum nulla pęnitētia iniūcta specialiter destinari ad purgatoriu, quam magnam et uix implendā acceptare. Sentiens ergo hoc Ecclesia et uolēs pie prouidere debitis pęnis filiorū per indulgentias: certe nō, pie neq. vere prouideret si cōcedēs indulgētias absolute et illimitate nō intēderet ualere nisi limitate de iniunctis pęnitētis cū sciat esse fere nullas iniunctas pęnitentias. ¶ Item tertio probatur idem. Quia beneficium principis, præsertim quā lo non est in pręiudiciū alicuius iuris aut personæ debet latissime interpretari quātū forma verborū patitur proprie sūpta, ut habeť in. c. olim. de uerbo. signifi. et c. cū dilecti. de donationibus. Item concessio principis est latissime interpretanda etiā in pręiudiciū ipsius concedentis, si propria forma uerborū patiatur: non autem in præiudicium aliorum, ut est c. quia circa. de priui legiis. in ultima glossa et not. p Inno. in c. olim. de uerborū significatione. et glo. in c. licet de trāsla. episco. ubi de hoc late. Quia et cōtra eū, qui legem dicere potuit apertius est interpretatio faciēda. ff. de pact. §. veteribus. et de priuil. c. quia. in glos. et habetur in. l. fi. ff. de cōsti. princi. præsertim si sit qd concessum causa pietatis, ut not. Panor. in c. cū dicat. de Ecclesi. ædifi. quia de re. iuri. odia restringi, et fauores cōuenit ampliari. Nunc autē patet quod indulgentia Ecclesiastica est grā de beneficiū animarum & fauorabile, et pietas

Gg magna,

magna, & in nullius præiudiciū. Ergo cum uerba cōcessiones proprie sumpta absolute & illimitate, vt sonāt aperte patiātur ēt in rigore quod intelligātur ēt de nō iniūctis pœnitētijs, sequitur quod hic debent intelligi concessæ indulgentiæ

Euasio. prædictæ. ¶ Si ad pdictas pbationes subterfugiendo dicatur sicut dicit Caiet. in quodlibeto, qd Papa sub formidine sic absolute cōcedit & intelligit solū de iniūctis, vt patet ex additione q̄ apponit dicēs quātū claues se extendunt &c. Itē quod verba debent intelligi sm formā iuris cōsuetā, ut ipse Papa expresse dicit in cōcessione indulgentiarū. Nunc aūt forma iuris cōsueta

Resp. contra euasionem. et antiqua est limitate de iniūctis, ergo. ¶ Cōtra pdicta subterfugia sic replico, nā primū potius est pro nobis, qa si Papa concedit q̄tū Claues se extēdunt: Claues aūt se extēdunt etiā ad nō iniunctas, ut supra ppositione prima ductum est sm oēs doctores. & sm ipsum Caiet. ergo intendit ēt de non iniunctis. ¶ Ad aliud dico qd licet antiqtus esset forma consueta de iniunctis tm̄; nō ideo tamen factum est ius, qd non nisi de iniūctis de cętero cōcedātur aut qd nō possit esse alia forma cōsueta iuris in temporib. modernis. Imo dico quod decenter mutatis tēporib. et causis mutatur & forma concessionis indulgentiæ. Quando enim taxabātur pœnitētiæ rigurosæ secundum Canones aut qualitatę delicti: tūc satis fuit concedere de iniunctis. Nunc autem ecōtra vt dictum est: ideo nunc est alia forma iuris consueta cōcedēdi indulgētias absolute de omnib. etiam de non iniunctis, alioq deciperet Ecclesia filios suos, ut dictū est. ¶ Item non habetur in iure quod olim solū de iniunctis cōcedebantur indulgētię, sed potius habetur oppositū, ut patet, in cap. cum ex eo. de pœn. & rem. ubi prohibetur episcopis cōcedere indulgētias ultra quadraginta dies de iniunctis, ex quo patet qd erat in vsu concedere etiā de non iniunctis plures dies, quis Caietanus aliter intelligat præfatum capitulum, ut infra patebit in primo argumento. Patet etiam idem quia Innoc. tertius in eodem cap. cum ex eo. concessit Iubileum plenissimū, et intentio sua fuit etiam de nō iniunctis. ut ibi notat Ioannes Mon. neque potest hoc negare Caietanus, nisi dicēdo sicut ipse dicit quod hoc fecit ut doctor sequax illius opinionis, & nō ut iudex seu ut Papa: sed hoc est falsum quia ut Papa id concessit. Alioqui isto modo posset Caiet. inualidare omnia decreta & acta pontificalia: aut dicendo qd id fecit Papa semel aut raro ꝙ non est iuxta formam iuris consuetam. Sed certe contra ipsum Caiet. uidetur quod antiquissimis illis Crucesignatis Hierosolymitanis concedebantur indulgentiæ plenissimæ etiam de non iniunctis: de quo nō dubitauit B. Tho. qui bene uiderat Canones indulgentiarum. ergo forma antiqua consueta non erat solum de iniunctis.

† Ratio. ¶ Itē quarto principaliter probatur propositio quarta. Quia (ut refert Palude in 4. dist. 20. q. 4. in fine) cum Pœnitentiarius Romanus iniūgeret pęnitentiam cōsequutis indulgentiam plenariam, accepit mandatū a Papa ut nō iniungeret pœnitentiam. ergo ualet de non iniunctis.

Quinta. ¶ Item 5. quia in forma plenariæ absolutionis, quæ conceditur in morte & sæpe ēt in uita (ut patet in multis bullis huius tēporis) cōtinetur, quod illi restituuntur ad innocentiā baptismalem. Talis aūt concessio nō esset uera ne efficax si solū ad iniūctas pęnitentias extenderetur illa indulgētia. ergo. ¶ Et cōfirmatur. Quia indulgētiæ absolute q̄ dantur pro defunctis non extenduntur solū ad iniunctas pęnitentias. Quia non præsupponitur, eos q sunt in purgatorio decessisse sine impletione pęnitentiarum iniunctarū. ergo extenduntur etiam ad non iniunctas. Confirmatio eorum quæ dicta sunt.

¶ Et cū præfata quarta propositione concordāt cōmuniter doc. utriusq; iuris ubi supra allegati in probatione tertię ppositionis. Et licet aliqui doctores, ut Durandus, Caiet. Altisiodoren. Albertus Magnus, & ēt Gerson. & alij videātur dicere quod solum se extendūt ad pęnitentias iniunctas: tn̄ plures eorum id dicunt & intelligūt quando & qa sic sonat & intelligitur secūdum eos tenor concessionis seu indulgētiarū, ut aperte ipsi confitentur: & qa indulgentiæ particulares dierū seu annorum suis tpib. sic expresse de iniunctis concedebantur: indulgentiæ aūt plenariæ quia sæpe tunc absolute & illimitate concedebātur: ideo dn̄t quod tales præsertim Papales remittebant etiā pœnitentias non iniunctas. Quia tamen tpis decursu omnia cum ipso usu mutantur: ideo sicut nūc crebrescit usus & copia indulgentiarū, ita & tenor seu forma cōsueta mutata est, earum maxime q̄ a Papa seu ab alijs specialiter eius auctoritate cōcedūtur. Et sic talis tenor absolute & illimitate ēt de nō iniunctis, ut sonat intelligēdus est. Quoad hanc quartā propositionę uide qd habetur infra q. 10. in quarto corollario quod quidem satis ad rē facit.

Arg. 1. Contra quartam propositionem arguitur tripliciter. Primo, quia uerba iudicis absolute posita sunt intelligenda secundum formam iuris psertim in materia stricti iuris. Sed in iure Canonico loquente de indulgentiis solū fit mētio quod ualeant de iniunctis: & materia indulgentiarum est stricti iuris. Ergo qū absolute & illimitate conceduntur tā particulares, quam plenariæ indulgentię debent intelligi solum de iniunctis pęnitentiis p sacerdotem & non de iniūgendis, nisi hoc spāliter exprimatur. Consequētia est bona et maior patet secundum cap. causam quæ. de rescriptis, & cap. cum dilectus. de consuetudine. & secundum omnes doctores utriusq; iuris, ut etiam late referunt summistæ. titulo. interpretatio. tit. lex. tit. statutum. tit. gratia. titu. priuilegium. Item lege si procurator, ff. de condictio. indeb. Minor autem quoad id qd

ibi

ibi dicitur qđ indulgentia est stricti iuris et stricte interpretãda, patet secundũ nota. per Inno. et Hostien. in c. licet. de translatio. episcopo. et Bald. in sua margarita ĩ uerb. indulgẽtia. et in l. humanitatis. C. de impub. et alijs substi. ut etiã refert summa Angelica titu. indulgẽtia. in prin. et Palud. in 4. dist. 20. q. 4. art. 3. et communiter doctores, et Nauarro in repetitione de indulgẽtijs. nota. 9. §. 8. et. 9. dicens quod ideo est stricte interpretanda indulgentia. Tum quia per eã satisfactio pœnitentalis eneruatur. c. cum ex eo. de pœniten. et remissio. Tum quia eã concedẽs dat aut soluit de alieno, idest, de thesauro cõmuni Ecclesiæ dispensat. Omnis autẽ dispensatio de alieno est odiosa. c. 1. et 2. de filijs presbi. li. 6. vel cautissime faciẽda est ex causa rationabili secundum gloss. non est de uoto. et. c. quãto de iure patro. Ideo et ĩfra. q. 33. sũt multæ regulę Cancellariæ restringẽtes indulgẽtiarũ cõcessiones.

¶ Quoad illud autẽ qđ ius semper loquitur de iniunctis patet. Quia in c. cum ex eo. de pœni. et rem. habetur qđ diœcesani cõcedentes indulgẽtias in dedicationibus, in anniuersario dedicationis tẽpore quadraginta dies de iniunctis pœnitentijs indulta remissio nõ excedat: hunc quoq; numerũ dierũ indulgentiarum literis pcipimus moderari q̃ pro qbuslibet casib. aliquoties conceduntur, cũ Romanus pontifex qui plenitudinẽ obtinet ptãtis hoc in talib. moderamen consueuerit obseruare. Hæc ibi & in cap. nostro. hr̃ quod archieps libere potest per suã prouinciã cõcedere indulgentias ita tñ quod statutum generalis Cõcilij. s. supradicti capituli. cum ex eo. nõ excedat. Et idem hr̃ in c. Romana, & c. indulgentiæ, eo. tit. l. 6. ex quib. patet intentum.

Euasio. ¶ Si dicatur qđ in pdictis textibus solum fit mẽtio de indulgentiis diœcesanorũ nõ de Papalib. aut de aliis concessis per speciales Papæ cõmissarios, quodq; ibi limitatur pfata ptãs specialis quoad indulgentias, vt ibi cõiter dicunt doctores, & in c. accedentes. de excess. præla. non aũt ibi statuitur ius quod solum de iniunctis concedantur, aut concedi intelligantur indulgentiæ absolute concessæ per Papam, uel per alium.

Replica. ¶ Contra hoc replicatur & primo contra primũ. Nã in fine prædicti c. cum ex eo. expsse fit mentio de indulgentijs Papalibus cum dicitur. Cum Romanus pontifex qui plenitudinẽ obtinet &c. vbi patet qđ etiam indulgentiæ Papales illo modo solent concedi de iniunctis tantũ pœnitentijs sicut & epales. Patet etiam quod consuetudo Papæ facit ius in suis & aliorum indulgentijs: & sic ibi statuitur ius episcopis & declaratur simul quõ Papa solet eas concedere.

¶ Ad aliud quod ibi fit solum limitatio ptãtis episcopalis secundum communiter doctores iã ex hoc dicto utiq; uerissimo arguitur contra ipsos. Quia si indulgentia de iure canonico & cõmuni habet pro sua materia totali pœnitentias tam iniunctas quam nõ iniunctas: & episcopalis potestas solum est restricta quoad iniunctas, ita scilicet quod de ipsis nõ potest ultra quadraginta dies concedere, ergo de non iniunctis posset ultra quadraginta dies cõcedere indulgentiam ex quo quoad ipsas non iniunctas nõ est in hoc restricta ptãs. Nunc autem consequens est falsum secundum omnes doctores, ergo & antecedens. Non minor: qa expresse habetur in dicto cap. cum ex eo. quod quoad iniunctas tantum pœnitentias potest episcopus concedere quadraginta dies & non amplius, ergo maior est falsa, q. s. indulgentia habet de iure canonico & cõi pro materia pœnitentias etiam non iniunctas. Ergo solum est de iniunctis: & pœnitentiæ iniunctæ sunt totalis materia indulgentiarum de iure canonico & communi, ut probatum est contra quartam propositionem.

Secundo principaliter arguitur ad idem. Arg. 2. Quia uerba indulgentiarum debent intelligi secundum formam iuris consuetam, ut ipse Papa dicit expresse in ipsa concessione indulgẽtiarum. Nunc autẽ forma iuris cõsueta & antiqua est limitata de iniunctis, ut patet, tum in capit. cum ex eo. de pœnit. & remiss. tum etiam quia stilus antiquus concessionis indulgentiarum est de iniunctis pœnitẽtiis: & nũc & in uiridi obseruantia sua Ecclesię Romanę consuetudo consistens similiter videtur ad formã antiquam se referre dum Papa singulis dieb. dominicis quadragesimæ et Aduentus dat omnibus præsentibus quinq; vel septem annos & totidem quadragenas de vera indulgentia. Exprimendo enim tot dies, annos et quadragenas manifestat se loq ut canones pœnitentiales loquuntur taxãtes pęnitentias per dies, annos, & quadragenas: & p cõsequens cũ de illis taxatis quadragenis, aut diebus adsoluit per indulgentias, iam patet qđ illos tantum q ad illos dies & quadragenas sunt obligati eo modo quo olim per canones obligabantur scilicet per iniunctionem sacerdotis: & per consequens ab iniunctis tantum pęnitẽtijs illorum dierum et quadragenarum indulgentias cõcessas absoluere seu liberare demõstrat.

Tertio principaliter arguitur ad idem. Quia Arg. 3. consentaneum est rationi ut iudex Ecclesiasticus iudicet non nisi de delatis ad suum iudiciũ, & non se intromittat in aliis iam ab eodem relictis. Sed sicut illa quæ ad Ecclesiasticum forũ pęnitentialem non sunt delata qualia sunt peccata nullo modo confessa, certe rõnabiliter ab absolutione iudicis Eccl. sunt aliena: quia sicut iudex talis non ligat nisi de cognitis in illo foro, ita non absoluit nisi de cognitis in eodẽ: ita etiam delata ad forum Ecclesiasticum pœnitentialẽ per confessionem, & a iudice punita per minorem pęnitẽtiã, uidetur iam derelicta quoad reliquam partẽ pęnitentiæ in foro illo Ecclesiastico. Quia præsumit Ecclesia confessores iã

rite arbitratos iudicasse pœnitentes debere sibi ipsis relinqui quoad reliquũ satisfactionis. Ac p hoc Ecclesiast. cẽsura pęnitẽtialis fori amplius de illis nõ se intromittit. ergo sicut ad Ecclesiasticũ iudicẽ non reddit ptãs aut eius vsus ligãdi illũ quoad reliquã satisfactionem: ita nõ reddit quoad absolutionẽ illius satisfactionis debitæ: ut sic pari passu currat ptãs & usus ligãdi & soluẽdi. ¶ Propter has rõnes tenuit Caiet. in scdo quodlibeto in materia de indulgentiis c. 7. qđ indulgentiæ remittunt solũ pęnitẽtias iniũctas quãtuncunq. absolute & illimitatę cõcedãtur p Papã aut per aliũ uiuis, aut defunctis: nisi expresse ẽt de nõ iniunctis cõcedãtur: id quod fieri posse plane concessit ꝯm primã propositionẽ supra positã: sed quod de facto fiat planius negat: & sic ꝯm pdicta limitat & interpretatur oẽs indulgẽtias absolute cõcessas. ¶ Et ita ipse similiter, & Mayro. in tractatu de indulgẽtiis sentire vñr quod indulgentiæ directe & per prius se extendunt ad relaxãdum uinculũ seu iniunctionem Ecclesiæ de pœnitentia implenda: indirecte aũt & posterius ad relaxandum pęnas ipsas iniunctas Deo debitas. Et in hoc differt hæc eorum opinio erronea ab alia etiam aliorũ opinione magis erronea tenente, quod indulgentia solum relaxãt vinculum Ecclesiæ, ut infra quęstione decima habetur latius in argumento contra eam ibi habito. Sed præfatæ rationes nil cõcludunt: ideo ad singulas earum respondetur.

Resp. ad 1. arg.

¶ Respondeo ad primum, concedendo maiorem quando tale ius non est derogatum per cõsuetudinem, aut quando aliunde nõ cõstat sufficienter de opposito; secus si est derogatum aut si non est iam consuetudine roboratum, seu qñ aliunde sufficienter constat de opposito, tunc enim non sunt uerba gñalia intelligenda secundum talem formam iuris antiqui. Quia cõsuetudo est optima interpres legum. de cõsuetudine. capitulo, cum dilectus, & ꝯm notata per Ioan. Andr. in capitulo, quod dilectio. de consanguinitate et affinitate, & ff. de reb. dub. l. cum in test. et ff. de verborum obligatio. l. cum qui. & quod consueuit 18. dist. de Siracusana, ut etiã de hoc Siluest. titu. interpretatio, quæstione 4. & 5. & titu. priuilegium quæstione 3. ¶ Nunc autem ad minorem. Primo ad primam particulã eius quod scilicet in iure Canonico solum fit mẽtio de iniunctis. Respõdeo quod illud solum est uerum de iure antiquo, quod tamen iam per usũ contrarium et p tenorem alium cõsuetum quoad indulgentias Papales est derogatum. Imo & dico quod licet antiquitus sic concederẽtur indulgentiæ solum de iniunctis: non tamẽ ideo factum est ius quod non nisi de iniunctis concederentur. Neque habetur in iure Canonico quod non nisi de iniunctis concedebantur indulgentiæ, sed potius habetur oppositum ut supra contra euasionẽ Caietani dictum est, ibi uide. Et dato quod tunc esset ius: tamen vt dictum est iam decẽter mutatis temporib. & causis mutata est & forma cõcessionis indulgẽtiæ absolute, ut ualeat etiam de nõ iniunctis; & nunc ex quo talis est forma & tenor consuetus secundum eum est intelligenda absolute indulgentia concessa per Papam, ut ualeat etiam de non iniunctis, ut sonat, ut supra probatum est. Nam de indulgẽtiis dioecesanorum iã supra in secunda propositione dictum est, & noster Medina de indulgentiis disputatione quarta, capitulo tertiodecimo, & quartodecimo latius & pulchre respõdet ad pdictam & alias rationes Gaietani. ¶ Ad aliud qđ in eadẽ minore habetur, quod scilicet indulgẽtia sit stricti iuris, respõdeo negando illud saltẽ quoad materiã suam, circa quam est indulgentia Ecclesiastica de qua hic agimus scilicet qđ remissionẽ pœnarum Deo debitarum imo potius est in fauore animarũ et beneficium pietatis in nullius præiudiciũ; et per consequens cõcessio indulgẽtiæ est latè interpretãda ut supra probatũ est et expresse sic tenere uidetur Ioan. Andr. in glossa Clemẽti. unica. de reliquijs et ueneratione sanctorũ. in uerb. confessis, ubi dicit has remissiones. (& loquitur de indulgentijs) amare interpretari nec decet nec expedit, ut ai xi extra. de pœnitentiis & remissionib. ca. quod autem. Hæc ille. Et concordat Siluest. tit. indulgentia q. 7. parti. 3. & q. 8. parti. 4. & summa Angelica, ubi sup. & cõmuniter doctores Canonistæ. ¶ Illud autẽ quod in oppositum dicunt cõmuniter theologi, dico qđ in hoc uocabulo nõ omnes nec plures sed aliqui theologi secuti sũt Canonistas seu Legistas. Iuristæ autẽ aperte loquuntur & intelligunt id non qdem de indulgẽtia theologice accepta ut nos hic accipimus pro remissione pœnarũ Deo debitarum, sed de indulgentia prout est idẽ quod priuilegium, gratia aut beneficium principis; quando scilicet cõceditur aliquid contra ius cõe, ut late & aperte hoc dicit glossa in d. tex. licet. extra. de transla. episcopo. & ipse textus apte de tali indulgẽtia seu priuilegio loquitur, & similiter Inn. & Hostien. ibidem. & summa Ang. tit. priuilegium. in prin. & §. 3. ideo quando summa Angelica. titu. indulgentia. & alij summistæ & doctores dicũt qđ est stricti iuris uidentur confuse & indistincte dixisse & nõ satis ad rem & ex æquiuocatione uocabuli aliqualiter decepti fuisse. Vel pp eorum reuerentiã & melius dico, qđ intellexerunt, sicut & uerum est, qđ indulgentia est stricti iuris quoad tenorem, modum, & personam. Quia .s. standum est tenori uerborum in sua ppria significatione, nisi aliud sufficienter cõstet de mente concedentis; & quia non excedit personam cui conceditur & quo conceditur & ita quoad hoc conceditur illa pars minoris. Cum quo tamen stat qđ ut materia fauorabilis & pia sit late interpretanda ꝯm tenorem uerborum

Nota.

ui

in sua propria significatione quoad materiā suā f. quoad remissionē pęnarū iniunctarū & ēt nō iniūctarū. Nā & dispositio restringibilis tm̄ extē dēda est q̄tū patitur proprietas verborū eius. c. ex p. 3. de decimis. et Aret. in l. cū lege, ff. de testam. & in c. in literis. de testib. ait quod dispositio odiosa etiā debet extendi q̄tū extēditur & patitur ꝓpria verborū eius significatio. Cui cōsonat ipse Nau. in cōmento de Symonia, nu. 5. cōisq. doctrina iuristarum. & ita ꝓpria significatio indulgentiæ absolute sine alia limitatione iuncta ex vsu et practica pręsenti iam iniunctas q̄ non iniunctas pœnitentias cōprehendit, quis materia odiosa et stricti iuris sit. ¶ Et ad replicas ibi positas, r̄ndeo ad primā ex. c. cum ex eo. qđ sic fuit cōsuetudo Papę olim: nūc aūt alia est eius cōsuetudo & forma concessionis indulgētiarū sæpius absoluta: ideo alio modo vt sonat absolute est intelligēda, vt dictū est. ¶ Ad scđam replicā qđ indulgētia habet pro sua totali materia &c. r̄ndeo prius notādo qđ restrictio, uel limitatio duo importat, alterū qdē positiue, alterū aūt negatiue, sicut & terminus exclusiuus. Positiue quidem dicit quod possit in aliqd: negatiue autem quod nō possit in aliud. Et ita limitatio dicit cōcessionē vnius & negationē alterius. Ita ad propositum dico quod materia indulgentiarū totalis de iure canonico & de se est pęnitētia tā iniuncta q̄ ēt nō iniuncta: qa circa utrāq; versatur secundum tenorē indulgentiæ ut dictū est. Dico etiam quod potestas episcopalis est limitata quoad vtranq; materiā sed diuersimode. Nam quoad partialē materiam p̄fatam. f. quoad pœnitentias iniunctas est limitata positiue tm̄, quia. f. solum est epis concessa seu relicta potestas cōcedendi de iniunctis: sed negatiue est eorum potestas limitata quoad talem materiam præfatam seu absolute tam quoad iniunctas q̄ quoad non iniunctas. Quia. f. neq. de iniunctis neq; de non iniunctis possunt episcopi concedere secundum ius canonicum ultra quadraginta dies neq; vltra annum in dedicationib. & c. vt habetur in pręfato capitulo. cum ex eo. et qa sic non distinxit. Caiet. in præfata replica deceptus est. Nam concessa maiore illius replicæ, ad minorem dico quod episcopalis potestas solum est limitata positiue non quidē absolute quoad totalem materiam sed quoad partialem scilicet quoad iniunctas tantum. Negatiue autem est limitata absolute quoad totalem materiam p̄fatam quoad omnes pœnitentias iniunctas et nō iniunctas (vt dictum est) ultra illam summā taxatam. Et sic negatur cōsequētia. Quia arguitur a limitatione positiue ꝯm quid ad ipsam negatiue et simpliciter seu absolute acceptam, ut patet ex dictis. Si autē teneatur opinio Nau. ut supra in fine 2. propositionis habetur, quod. f. illa limitatio de omnib. facta est: ita quod tā de iniunctis quam de non iniunctis epi possunt 40. dies & non amplius concedere: tunc nil probat replica vel ratio Caietani & facilius illi respondetur omnino negando minorem.

¶ Ad secundum argu. respondeo ad maiorem, quod illa clausula, in forma Ecclesiæ consueta &c. Debet intelligi de consueta tempore quo concedens loquitur aut cōcedit indulgentiā: sicut ly. hodie, stat pro die dominico si loquēs die dominico dicit hodie oraui: & ꝓ die lune, si die lune loquatur. Et licet illa clausula in forma Ecclesiæ consueta habuit initium a tpe antiquo: manet tn̄ eius significatio accōmode intelligenda secundū tēpus loquētis. Sicut & sinus Abrahæ est vocabulum antiquum: quod pro lege ueteri significabat limbum sanctorū patrum: nunc autem quando in officio defunctorum Ecclesia dicit, In sinu Abrahæ angeli deducāt, & in officio B. Martini, Martinus Abrahæ sinu lœtus excipitur, accipitur pro beatitudinis loco: ut ex sequētibus patet, cū dicit Ecclesia in offertorio defunctorum, Sed signifer sanctus Michael repsentet eas in lucem sanctā quam olim Abrahæ promisisti et semini eius &c. ¶ Ad minorem autem qđ scilicet forma iuris cōsueta est solum de iniunctis respondeo hoc uerum est de forma cōsueta olim, nunc autē nō: quia iam est alia noua forma consueta ijs temporibus, ut supra dictū est. Forma enim indulgentiarū sępe uariatur ut ait Palud. in. 4. distin. 20 q. 4. arti. 3. cōclu. 2. et secūdum talem formam pro diuersitate temporum est intelligēda concessio indulgentiæ et secūdū stilum currentem in curia Romana qui iam mutatus est. Et ad illud quod scilicet nūc in uiridi obseruantia manet nomē. Quadragenæ &c. dico quod sicut olim talis forma verborū dierum et quadragenarum intelligebatur secundū consuetudinem et stilum tunc vigentē, ita et nunc proportionabiliter secundū consuetudinem et stilum p̄sente, ut scilicet tot dies, anni, aut quadragenæ de pœnitentijs absolute scilicet tā in iunctis quam non iniunctis, secundū tenorem indulgētię cōcedi intelligātur: nā singula singulis suis tēporibus debēt accōmodari, nisi oppositū constet de mēte concedentis ut sępe iā dictū est. Et ad hoc idē uidetur ipse Caie. in 2. qđlibeto quæsito. 1. ubi sic dicit. Indulgētia cōcessa de iniunctis pœnitentijs non absoluit nisi de iniunctis tantū, nisi forma noua detur. Hæc ille. Quid clarius contra se ipsum.

¶ Ad tertium cōceditur illa maior solū qn̄ dēt ferri sn̄ia in rigore iudicij aut iustitiæ ꝯm taxationem iustam eorū q̄ in tali foro cognoscuntur & aguntur, alias negatur illa maior. Nunc aūt constat quod remissio pœnarum p indulgentias nō fit in rigore iustitiæ neq; ꝯm taxationem meriti lucrantis indulgentias: sed p̄cipue respectu eius cui cōceditur indulgētia est opus misericordiæ & liberalitatis, ut sup. q. 3. dictum est. Et ita nil cōcluditur cōtra 4. oppositionē sup. positā.

Ad 2. arg. *Sinus Abrahæ.* *Resp. ad 3. arg.*

Quaest. 10.

QVAESTIO X.

Vtrum indulgentiae remittant poenas praefatas, tam in foro Dei, quam etiam in foro Ecclesiae.

Ratio 1. ¶ Respondeo quod sic. Probatur primo quod in foro Dei, quadrupliciter. Primo. Quia oppositū dicere est cōtra priuilegium concessum Petro. Matth. 16. Quodcūq; solueris super terrā, erit solutū & in coelo, & Matth. 18. & Ioan. 20. Pasce oues meas, quod intelligitur non solum de absolutione culpae, sed etiā poenae, secundum Bonau. in 4. d. 20. art. 2. q. 2. & Th. & cōiter doct. vt sup. Secunda. q. 6. & 7. late dictū est. ¶ Secundo probatur idē. Quia indulgentia habet quoad satisfactionem eundem effectum quem haberet pęnitētia pręsertim iniuncta per sacerdotem correspondens tali indulgentiae si talis pęnitentia perfecte expleta fuisset. Sed per poenitentiā iniunctam a sacerdote digne a pęnitente impletam soluitur poena tpalis debita, non solū quo ad Ecclesiā, sed etiā quoad diuinā iustitiam. Ergo et per indulgentiā. Cōsequentia patet, & maior probatur. Quia indulgentia succedit loco poenitētiae iniunctae et iniungendae, vt sup. q. 9. & q. 3. dictū est. Itē ex cōi sensu doct. & Ecclesiae. Rō autē sumpta, a cōi sensu Ecclesiae, & doct. est tantae autoritatis, vt non nisi temere oppositum qs sentiat, vt de hoc late Gers. alphab. 17. M. N P. et alphab. 22. C. & alpha. 36 X. & Adrian. in 4. de restitu. te Cōradus de contractib. q. ult. Minor etiam patet secundū omnes. Tertia. ¶ Tertio probatur idē. Quia si indulgētiae nō essent nisi relaxationes seu remissiones uinculi aut praecepti Ecclesiae de implēdis poenitētijs a sacerdote impositis. ergo decepta esset vniuersitas fideliū credētiū p indulgētias nō solū uinculū Eccl. sed etiā ipsas poenas corā Deo remitti: & cōcessio indulgētiarū p Eccl. potius esset fraus nociua filijs Ecclesiae quā pietas materna ab ipsa Eccl. praerenta. Quarta. ¶ Quarto probatur idē. Quia sic est per Cle. 6. in extrauag. vnigenitus. de poen. et remi. declaratū, vbi expresse dr quod indulgentia cōceditr pro remissione pęnae tēporalis &c. vt supra q. 3. habetur & ideo nūc saepe pontifices in suis Bullis apertius dicunt explicantes qd lucrātes tales indulgētias plenaria restituuntur ad innocentiam baptismalem, quo q; statim euolarēt ad cęlum si statim decederēt & multa huiusmodi, concordat latius noster Medina de indulgentijs disputatione. 5. ca. 25.

2. Pars. Secunda pars qd scilicet indulgētia remittat poenas debitas pro peccatis etiā in foro Ecclesiae, probatur ex ipso tenore indulgentiarū expresse de iniunctis. Tum ēt quia Papa pōt tollere vinculū Ecclesiasticū, ex quo pōt in omne ius humanū: & ipse tenor indulgētiarū fauorabiliū id patitur, pręsertim qa & expresse saepe ponitur in Bullis qd lucrās talē indulgentiā nō teneatur ad aliā pęnitentiā faciendā. Et qa cōmunis sensus Ecclesiae & doct. sic sentit. Itē ad hoc facit. ca. cū ex eo. de poen. & re. vbi dicitur quod p indulgētias indiscretas poenitētialis satisfactio eneruat. Ex qb. verbis dicūt sum. Ang. & Adri. in materia indulgētijs secundū Panor. qd elicitur intētū. Sed certe modo inde eliciatur modo nō: tñ rationes supradictae sufficiēter id probāt.

¶ Ex omnibus supradictis infertur primo quod nō valet illa opinio erronea dicēs quod per indulgētias remittitur quidē poenitētia debita eo rā Deo & Ecclesia, dūmodo sacerdos qui eā imposuit cōcesserit quod p indulgētias possit ēt solui. Quam opinionē tenuit glossa in. ca. quod aūt. de poeniten. & remissi. & aliqui alij Canonistae. Et qd nō valeat patet secundum sum. Ang. tit. indulgētia. §. 1. & Supplemētum Gabr. in. 4. d. 45. q. 3. art. 2. propo. 11. & communiter doct. ubi sup. quia uidetur arctare potestatem Papae aut superioris, quasi nō possit remittere poenā impositā ab inferiore suo, cōtra not. in. ca. quod super his, §. rursus. de voto. Tum etiam qa videtur contra. c. cum ex eo. de pęn. & re. in verbo eneruatur. Nam etiam cōtra voluntatē & imperium sacerdotis potest pęnitens p indulgētias satisfacere de peccatis corā Deo & Ecclesia. Nō enim potest inferior impedire beneficiū principis aut superioris sui. ¶ Sed si pfata opinio glossae intelligat quod quādo indulgentia conceditur solum de iniunctis poenitētijs, tunc nisi per sacerdotē sit aliqd saltem generaliter iniunctū vt pote dicēdo. Quicquid boni feceris &c. non ualebit talis indulgētia: talis opinio esset vera, vt supra dictum est q. 9. propositio. 3. secundum Gersan regulis moralibus alphab. 25. G Quia talis iniunctio generalis est & dicitur quodammodo licentia secundum praefatam opinionē glossae. Potest etiam forte saluari dicta glossa si intelligat de poenitentia iniuncta quoad vim medicinalem, vt infra in quarto corollario saluatur & explicatur. Corol. 1.

¶ Secundo infertur, quod nō valet illa alia opinio tenēs qd per indulgētias remittitur quidē pęnitētia debita corā Deo & Ecclesia: sed cōcedens onerat se ad satisfaciendū p illo cui concessit indulgentiā. Et quod haec opinio ēt sit falsa, patet. Quia nemo obligatur ad aliquid nisi qui aīum obligādi habuit aliquo modo, seu qui habere tenet ex lege aliqua, vel obligatione, ff. de acti. & oblig. Nullus aūt cōcedēs indulgētias, se ad id obligare intēdit vllo modo vt patet experiētia & supponitur, neq; vllo iure obligatur ad hoc, vt patet, quia nō dabitur tale ius. Nā & indulgentiae concedūtur de thesaro Ecclesiae qui subiectus est dispēsanti vt de eo tanq de sibi cōmisso rationabiliter distribuat egentib. vt sic satisfiat iustitię Dei pro egentib. sine alia obligatione vt sup. dictum est. q. 3. 4. 5. & 7. Corol. 2.

¶ Tertio

Corollar. 3. ¶ Tertiò infert φ non valet illa alia opinio tenens, φ p indulgentiā remittitur tam quo ad Deū quā quoad Eccl. pęna debita ꝓ illo peccato tm̄ pro quo nondū quis satisfecit ex negligētia. Nō āt remittit̄ pęna q̄ cōtēplit, aut noluit iplere cū posset satisfacere. Et φ non valeat hæc opinio, quoad hāc partē negatiuā patet. Quia tenor indulgentiæ nō distinguit inter illos, ergo nec nos distinguere debemus, vt est cōis regula, & practica iuris: & ita si quis est iā de peccato negligētiæ, aut contēptus quoad culpā sufficienter mūdatus certè pōt per indulgentias à pœna quacūque debita liberari, de hoc vide infra q. 17. & q. 30. alias rōnes dant alij doct. & summistę ad hoc quæ mihi non placent, ideo committuntur.

Corollar. 4. ¶ Quartò sequitur ex dictis, φ si quis lucratus est indulgentiā absolutè concessam plenariam, aut tot dier. vel annor. nō tenet̄ iā implere pęnitētiā totidē dierum vel annorū sibi iniunctā à sacerdote, ēt si sit iniuncta in pane, & aqua, aut in alia graui pęnitentia, quia iam per indulgentiā satisfecit coram Deo, & Ecclesia. Nota. ¶ Sed nota φ corollarium hoc debet intelligi, & limitari, φ quoad satisfactiuam vim pro peccatis non manet pœnitens obligatus talem pęnitentiā implere: secus aūt quoad vim medicinalē puta ad refrenandū concupiscentias. Iō qn̄ pęnitentiæ iniunguntur à confessore non solū quoad vim satisfactiuam, sed & quoad medicinalē: indulgētię aūt solum valeant quoad vim satisfactiuā sequitur φ tunc absolutè non manet pœnitens liber à pœnitentia iniuncta per tales indulgentias nisi ex mēte Papę cōstet oppositū, & fortè glossa supra in 1. corollario reprobata si ad hunc sensū intellexit rectè dixit. ¶ Et quidē quando conceditur indulgentia plenaria absolutè non dicendo de iniunctis &c. non videtur dubitandum de hoc 4. corol. At verò qn̄ limitate conceditur indulgentia de iniunctis, tunc sola pœnitentia, vt dictum est iniuncta soluitur. q. 9. propos. 3. qn̄ verò indulgentia conceditur absolutè quidē, sed particulariter, puta quia non plenariam, sed tot dierum, aut annorum puta quadraginta, aut huiusmodi: tunc probabilius credo quod prædictū corollarium quartum est verum, dummodo talis pęnitens non sit debitor coram Deo alterius pęnæ pro suis peccatis, quā sit pœna illorū dierum, aut annorum. Quod ideo dico, quia si pœnitens sit debitor, 40. dierum iniunctorū à sacerdote, & ēt multorum aliorum dierum vel annorū, non iniunctorum, & ei concedatur indulgentia. 40. dierum, aut annorum absolutè non dicendo de iniunctis, tunc dico probabilibus esse, φ solū remittitur ei corā Deo per talem indulgentiam pœnitentia 40. dierū, aut annorū non iniuncta, non aūt pœnitentia illorū 40. dierū iniunctorū à sacerdote. Rō huius est, quia illa indul. 40. dierū absolutè concessa non includit necessariò illā aliā quadraginta dierum iniunctorum. Quia pōt valere pro pęnitentia aliorū 40. dierū alias debitorum vltra pœnitentiā 40. dierū iniunctorum, quę pœnitentia 40. dierū non iniunctorū poterit solui per aliā viā, ergo talis indulgentia pōt valere pro illis 40. dieb. non iniunctis manente obligatione ad alios 40. dies iniunctos: & sic credo esse verū, nisi de mente cōcedentis aliud cōstet. Et ad id facere videt̄ cōe dictum, communiq; doctorū, quod. s. non obstantib. indulgentijs instandum est ēt bonis operib. & satisfactionibus pœnitentialibus pp rationes, quæ infra q. 40. & 17. habent̄. Additio. ¶ Sed quia indulgentia est interpretanda strictè, vt sup. q. 9. dictū est, ideo Nauarro in repetitione de indulgentijs nota. 11. §. 18. tenet quod de iniunctis tm̄ est intelligenda, quo ad eos autem, qui nullam habent iniūctam pęnitentiā intelligitur de non iniunctis: vt concessio valeat, & inutilis non sit, & sic patet declaratio, & probatio prædictorum.

Argum. 1. Contra supradicta arguitur quod per has indulgentias maxime quando expresse conceduntur de iniunctis non remittitur pœna debita coram Deo, sed solum quoad Ecclesiā. Quod probatur quadrupliciter. ¶ Primò quia pœnitentia iniuncta ab homine non obligat nisi in foro Ecclesiast. Ergo similiter eius absolutio nō valet nisi in foro Ecclesiast. consequentia patet. Quia absolutio est respectu eiusdē respectu cui⁹ erat obligatio: & quia potestas ligandi, & soluēdi est par, & respectu eiusdem cōcessa. Antecedens autem probatur. Quia Papa non pōt obligare, & facere reum alicuius pœnæ tēporalis, vel æternæ coram Deo iudicio eum qui s̄m Dei iudiciū non est reus talis pœnæ. Alioqui ligaret non ligandum contra cōem glossam doctorum super illud Matth. 16. Quodcunq; solueris super terrā scilicet secundum Dei iudiciū, &c. Item quia si non potest illam pęnam coram Deo, seu in purgatorio infligere, ergo nec ad illam obligare.

Argum. 2. Secundò arguitur ad idem. Quia quādo vnus & idem actus est debitus duplici vinculo. s. Dei, & Ecclesiæ, Ecclesia talē absoluens non absoluit à vinculo Dei, sed à suo Ecclesiastico tantū. Nunc aūt peccator tenetur absolutè, seu ex suppositione, aut quomodolibet pro peccato iam quoad culpam dimisso ad pœnitentiam temporalem puta. 7. annorum duplici vinculo. s. Dei, & Ecclesiæ, vt supponitur, ergo p indulgentias absoluitur solū à vinculo Ecclesiæ non Dei. Cōsequētia patet cum minore, & maiore ꝓbatur. Quia à lege, & obligatione Dei non pōt etiam Papa quenquā absoluere, puta φ non teneatur quis seruare mandata, aut contineri, & similiter φ nō teneat̄ satisfacere, vt Deo tenet̄ pro peccatis s̄m Dei decretum: sed solum pōt absoluere à suo vinculo Ecclesiast. ratione, cuius tenebantur implere pœnitentes pęnitentiam iniūctam, sicut cum Papa relaxat alicui præceptum ieiunij, aut non cōmunicandi cum excommunicatis,

tis, non concedit illi, quod non impleat praeceptum diuinum, vel naturale de ieiunãdo, vel de vitãdo excõicatos, vt oportet ad salutẽ proximi, seu ad vitandũ periculum, aut scandalum aliorum: sed solum relaxat, & absoluit à vinculo Eccles. ita. s. quod non arctetur specialiter ex vinculo Ecclesiastico ad id. Ergo similiter Papa, vel Eccles. solum absoluit per indulgentias à vinculo suo, & non à pœnitentijs debitis Deo in foro Dei.

Argum. 3. Tertiò arguitur. Quia pœnitentia voluntaria de qua Matth. 3. dicitur; Pœnitentiã agite, &c. est de praecepto Chri, & de essentia pœnitentiae spiritualis, & per cõsequens de necessitate salutis. Est. n. passionum mortificatio, & Crux necessariò portanda post Chrum. Luc. 9. ergo nõ est in potestate Papae, vel Ecclesiae remittere illam.

Argum. 4. Quarto arguitur. Quia satisfactio sacramẽtalis non dicitur simpliciter satisfactio, quia satisfacit Deo s'm eius iustitiã, sed quia satisfacit s'm statuta Ecclesiae, ergo & absolutio ab illa nõ est absolutio à satisfactione simpliciter corã Deo debita, sed à satisfactione secundum statuta, aut iniunctionẽ Ecclesiae. Antecedens probatur dupliciter, Tum primò. Quia Deo pro culpa satisfit per pœnã mortificationis propriè, & huiusmodi: Tum secundò: quia sicut dicitur absolutio sacramentalis tantum, quae tamen corã Deo non reponit hominem in statu gratiae s'm opin. probabilem B. Th. & aliorũ Doctorũ, ita de absolutione pœnarum videtur dicendum quod. s. solum sit à vinculo Eccl. in foro Eccl. tantum.

Responsio ad 1. arg. ¶ Respõdeo propter has rões. Aliqui erronee tenuerunt id, quod argumenta praetendere videtur sed praefatae rões nil concludunt. Ideo ad eas respondeo. Ad primum negando antecedens, & consequentiam, & ad primam antecedentis probationem, quod. s. Papa non põt obligare, & facere reum, &c. respondeo si intelligat quod Papa non põt iniustè facere reum, seu obligatum coram Deo, eum, qui non est reus corã Deo, tũc conceditur quidem, sed nil pbat cõtra nos. Nos enim non intendimus sic dicere, quod Papa nõ põt iniustè facere reum corã Deo, seu obligare, &c. Sed intendimus dicere, quod Papa, vel Ecclesia põt iustè obligare coram Deo, eum, qui potest, aut debet iustè ligari coram Deo: quãuis alias non obligaretur corã eo si talis dispositio Ecclesiae obligantis non superueniret. Et hoc adhuc intelligitur non quidem sic, quod directè, & immediatè Ecclesia liget, seu obliget volendo, quod sit obligatus corã Deo: sed mediatè, & indirectè s. non remittendo auctoritatiuè obligationem, qua quis Deo tenetur, aut praecipiendo aliquid per cuius transgressionem, quis maneat obligatus, seu reus culpae, aut pœnae coram Deo, & nõ solum coram Ecclesia. Sic ad propositum quoad pœnas iniunctas per Ecclesiam dico, quod quaedã sũt simpliciter appositae ab homine, seu Can. vt excõicatio, seu carcer, & huiusmodi, & hae nõ obligant nisi in hac vita dũ hõ est de foro Eccl. vt patet. Quaedã aũt sunt determinantes qualitatiuè, seu quantitatiuè pœnas alias s'm Deũ, aut canonem Ecclesiae indeterminatè suppositas: & istae pœnae obligant partim in foro tñ Eccl. pro quanto quis nõ tenet nisi in hac vita implere illas qualitates pœnar. puta ieiunando, aut dando eleemosynam, & huiusmodi: partim simpliciter apud Deũ, pro quanto si non s'm iniunctas qualitates satisfecit tenetur satisfacere s'm diuinã iustitiã in alia vita in alia pœna aequalẽte pro tota illa pœna, quae euacuata fuisset si s'm iniũctas pœnit. satisfecisset. Et sic patet quod Eccl. per pœnitẽtiã sacramentalem põt obligare, & obligat in foro Dei, & similiter absoluit in foro Dei. ¶ Ad aliam probationem praedicti antecedentis, qd. s. si non põt illã pœnam infligere, ergo nec ad eã obligare. Respondeo negãdo antecedens, & cõsequẽtiam, qa licet Eccl. ex se immediatè, & directè sine auctorit. superioris Dei nõ posse infligere talem pœnam purgatorij, aut inferni, & p consequens nõ possit ad illam illo modo obligare: tñ sicut põt auctoritate Dei aliquo mõ infligere talẽ pœnam exequendam per aliũ, ita põt auctorit. Dei ad illã obligare mõ supradicto. Sicut, & iudex delegatus, aut subordinatus ab Imperat. seu à Papa põt obligare ad pœnã aliquã infligendam ab alio auctor. Papae, vel Reg. & nõ à seipso. Sic in proposito. Quia sic Ecclesia obligat ad culpam mortalem. i. ad aliquid sub peccato mortali, & ad pœnam aeternam s'm cõiter doctores contra Gers. de vita spirit. lect. 4 corol. 1. & oppositum tenere est erroneum: ideo illa negatiua posita in antecedente, & consequente negans oẽ modũ est falsa. ¶ Item ẽt concederetur antecedens praedicti primi argumenti principalis, tñ negatur consequentia quando quis haberet potestatem absoluendi ab aliqua culpa, vel pœna, ad quam obligare non posset eo modo, quo est contracta illa obligatio, vt patet. Quia sacerdos sacramẽtaliter absoluit à culpa transgressionis alicuius praecepti diuini, vel humani ad quod ipse obligare non potuit, neque princeps. Patet ẽt. Quia ad culpam per solum actum interiorem contrahendam non potest Eccl. obligare, sicut nec ad ipsum actum purum interiorẽ nullam dependentiam, aut cõnexionem habentem ad exteriorem actum, seu omissionem, vt tenet opin. satis cõis, quod pro nunc supponatur. licet ergo probabilius, & fortè verius credam quod põt Ecclesia praecipere, & prohibere, & punire actũ purum interiorẽ, de quo alias latius, & tñ tali culpa remissa per contritiõnem, põt Ecclesia absoluere per indulgentias à pœna tẽporali Deo debita propter illam culpam: quia ad hoc hẽt potestatem, & non ad aliud: sicut, & per sacramentũ põt absoluere ab illa culpa. Et sic respectu eiusdem culpae, & pœnae est obligatio, & absolutio, sed non ab eodem, nec eodẽ mõ obligante

gante & absoluēte. Hoc.n.non oportet quod sit idē obligans, & absoluens, seu quod eodem mō qs absoluatur quo fuit obligatus, vt patet & dictū est. Quia datur potestas ad alterū seu altero mō, & non ad aliud seu non alio mō. Sicq; patet qđ licet sit par potestas ligandi, & soluendi, etiā respectu eiusdē quoad materiam. s. quoad culpā & pęnā, Matth. 16. Quodcunq; solueris &c. Nō tñ est par quoad oēm modū. Nam peccata quomodocunq; contra. sa Deo vel Ecclesia obligante sacerdos tollit directè quoad culpam ministerialiter per sacramentum; ita quod absoluendo facit de peccatore iustum: non potest tñ sic directè ministerialiter ligando facere de iusto peccatorem coram Deo. Sicq; alio modo soluit quam ligat sacerdos quoad culpā. Similiter quoad pęnas alio modo Papa soluit quam ligat: absoluit n. directè ministerialiter per sacramentalē absolutionem, & per indulgentias a pœnis Deo debitis. Ligat autem ad pęnam sicut ad culpā indirectè tantum. s. vel non remittendo ex iudicio Clauis, vel præcipiendo aliquid cuius transgressio constituit peccatorem, & debitorem pœnæ coram Deo, vt supra dictum est.

Respon. ad 2. argum. ¶ Ad 2. argumentum principale Respondeo distinguendo maiorem. pro quo nota, quod absoluere stat dupliciter. Vno modo per viam licentiæ, vt sit idem quod licentiare, ne quis iam teneatur, aut ne faciat, id quod præceptum est ei. Alio modo stat absoluere per viam remissionis seu indulgentiæ debito culpæ aut pęnæ iam cōtracto, ita quod est remissio debiti iam cōtracti.

Absolutio per viam licentiæ, & per viā remissionis differunt. ¶ Et differunt isti duo modi absolutionis. Nam primus. s. absolutio per viam licentiæ est cōmunis omnibus principibus tam Ecclesiasticis, quā sæcularibus, dū quilibet potest soluere quæ ligauit præbendo licētiam subditis aliquibus, ne teneantur talia sua præcepta implere. Potest. n. princeps relaxare generaliter quoad omnes aut particulariter quoad aliquē ex causa; obligationē vnius præcepti iuris sibi subiecti. Absolutio autem secundo modo p viam remissionis debiti iam contracti quoad culpā seu pœnam est peculiaris B. Petro & successoribus, concessa ex speciali priuilegio diuino Matth. 16. 18. & Ioan. 20. Vt supra. q. 6. & 7. Dictum est, & ita differt a cōmuni potestate principium p viam licentiæ supra dictam: ad quā non est opus speciali priuilegio diuinitus collato, sed statim, vt quis est princeps habet illam potestatē per viam licentię super pcepta sua, aut iuris sibi subditi. Item absolutio hæc secundo mō specialiter Petro cōcessa habet pro materia ea quæ sunt regni cœlorum, Matth. 16. Tibi dabo claues regni cœlorum &c. Et specialiter culpas & pœnas Deo debitas pro culpa, vt patet Matth. 16. Quodcunq; solueris, & Matth. 18. & Io. 20. vt supra dictum est & q. 6. habet, & ita differūt illi duo modi absolutionis. ¶ Nunc istis suppositis respondeo ad secundum argumentum concedendo maiorē, q̄ iod. s. non absoluit absolute a pcepto, seu obligatione diuina primo mō absolutionis. s. per viā licētiæ: Quia non pōt absolutè licentiare ad libitum, vt qs non teneatur implere Dei pcepta: ex quo nō habet potestatē absolutè supra Dei legem, aut sup ius diuinū, neq; ad eius dissipationē, sed cōseruationē. quo nō obstāte bñ pōt ex cā rōnabili dispēsare ēt relaxando obligationē iuris diuini ortum habentis ad obligādum ex suppositione nostræ voluntatis, puta in votis & iuramentis, & huiusmodi ſm communiter doctores, de quo alias latius agendum est. Potest. n. Ecclesia determinare ius diuinum indeterminate positū, vt præceptum diuinum de confitendo. de obseruātia sabbati, & huiusmodi, vt proximè dicetur. Sed intelligendo de absolute secundo modo per viam remissionis debiti iam contracti, negatur illa maior. Quia Ecclesia habet auctoritatem ex speciali priuilegio diuino, Matth. 16. 18. & Io. 20. Ad absoluendum hoc modo à debito peccatorum quoad culpam & pœnam iam contracto, vt sæpe iam supra dictum est. Neq; hoc est posse supra ius diuinum: sed est ministerialiter fungi auctoritate diuina modo pdicto sibi concessa. Sicq; nil valet cōsequentia neq; probatio illius maioris, qa procedit de absolutione primo mō per viam licentiæ accepta. Pro cuius ēt declaratione nota quod quādo Deus præcipit quid indeterminate puta confessionem, & Ecclesia insuper determinando modum & tempus, & cui debeat fieri illa confessio præcepit etiam ipsam confessionem diuino præcepto iam iniunctam: quamuis sit alia obligatio: nam tame præcipitur alia seu iterata confessio. Sed eadem vna omnino numero confessio quæ prius indeterminate est iure diuino præcepta præcipitur determinate quoad tempus & modum &c. ab ecclesia: ita q nō tenemur bis confiteri, vt semel satisfaciamus vinculo pcepti diuini, & iterum, vt satisfaciamus vinculo præcepti Ecclesiæ: sed semel cōfitēdo, vt determinauit Ecclesia satisfit vtrique pręcepto: qa est vnica tñ confessio, sed duplici vinculo nobis iniūcta. Et quāuis Ecclesia possit tollere suū vinculū non tñ vinculū præcepti diuini, vt dictū est. Sic in ppposito dico, q in pęnitētia debita p peccato ſm iudicium aut ius diuinum, qñ Ecclesia per sacerdotē vel per canonē iniungentem tali, vel tali mō puta tot diebus in pane, & aqua &c. pęnitentiā illam determinate pagēdā pcipit aut statuit, tūc vnica tm pęnitentia debita est, sed duplici vinculo diuino qdē indeterminate Ecclesiastico autē determinate. Iō sicut pęnitēs faciēdo pęnitētiā illam vt Ecclesia determinate pręcipit aut statuit satisfacit vtriq; vinculo Dei & Ecclesię: ita Ecclesia absoluendo p viam remissionis ab huiusmodi pęna canonica absoluit a pęna simpliciter. Quia à pœna, & à qualitate seu determinatione eius absoluit.

Qui

Qui enim absoluit a toto, absoluit a qlibet eius parte. Et ita dato, quod Ecclesia nō liget nisi ad pęnā Canonicā, nec absoluat nisi à Canonica, ad huc tñ bene habetur, quod ligat & absoluit coram Deo, a pęna simpliciter debita pro peccato, ex quo ad id habet auctoritatem vt dictū est.

Replica. ¶ Si replicetur, quod Deus p̄cepit nobis satisfacere, aut velle satispati hic, vel in purgatorio p̄ peccato iam quo ad culpam dimisso. Nunc autē ab impletione p̄cepti diuini nō potest Ecclesia absoluere per viam licentiæ. Vt supra dictū est, ergo non potest Ecclesia p̄ indulgentias absoluere à debito pęnarū. Patet consequentia. Quia absoluere a debito pęnarū seu eas remittere coram Deo p̄ indulgentias nil aliud est quam hominē liberare, ne teneatur implere pręceptū de satisfaciendo Deo, & per consequens est absoluere per viam licentiæ a præcepto diuino, quod non potest facere Ecclesia vt dictum est.

Responsio. ¶ Respondeo vno mō negando maiorem. Quia Deus propriè loquēdo non præcepit neq; obligauit nos absolutè per viam præcepti ad satisfaciendum, seu satispaciendum hic vel in purgatorio, ita quod si non satisfacimus peccemus de nouo. Sed statuit nos non intraturos cœlum nisi prius soluamus debitū pœnæ satisfaciendo per nos vel p̄ alios aliquomodo, vt supra. q. 5. habetur in responsione ad octauū argumentū principale: vel satispaciēdo in purgatorio, & cōsuluit nobis satisfacere vt habetur Matth. 3. Facite fructus dignos pęnitētiæ: & p̄cepit nobis vt acceptaremus p̄dictū Dei decretum de satisfaciēdo hic vel satispatiendo in purgatorio vt dictū est.

Altera responsio. ¶ Alio modo tenendo quod est pręceptum de satisfaciēdo aut acceptando satisfacere vel satis pati hic vel post p̄ nos, vel per alios Matth. 3. Facite fructus dignos pęnitētię, vt supra. q. 5. Respondeo negando consequentiam. & ad eius p̄bationem negatur, quod remittere pęnas sit hominē liberare aut licentiare ne teneatur implere p̄ceptum, aut sit absoluere p̄ viā licentię. Dico. n. qđ potius est de thesauro Ecclesiæ applicare soluere & satisfacere pro eo, & facere q̄ illæ impleat p̄ceptū de satisfaciēdo p̄ se vel per aliū vt supra. q. 5. q. 9. & q. 3. & q. 4 & 7. Latè dictum est, & supra in principio huius quæstionis, quod indulgentia succedit loco satisfactionis debitè.

Responsio ad 3. argu. ¶ Ad tertium argumentum Respondeo secundū Adrianum vt habetur supra. q. 5. in responsione ad octauum argumentum in respōsione ad secūdam rationem, quod illud Matth. 3. pęnitētiam agite &c. Loquitur de pęnitentia internæ contritionis efficacis ad salutem, non autem de satisfactione pœnarū. Quod si etiam de pœnitentia exteriore intelligatur qđ est necessaria: dico hoc esse verū prout talis pœnitētia exterior, & mortificatio, & crux est medicinalis curatiua seu p̄seruatiua peccati: qa vt talis non potest suppleri per indulgētias: quatenus autē satisfactoria bene potest suppleri per indulgentias vt dictū est.

Responsio ad 4. argu. ¶ Ad quartum argumentum Respondeo ad antecedens, qđ satisfactio sacramentalis dicitur satisfactio simpliciter. i. verè & plenè corā Deo & Ecclesia: dum mō agens illam sit rectè dispositus seu rectè illā agat: & non est satisfactio diminutè, aut secundum quid coram Ecclesia tantū: quāuis aliquando nō sit satisfactio simpliciter. i. totalis, sed partialis tantum: quando. s. non est imposita tanta pęnitentia sacramentalis quanta requirebatur quoad Deum. & ad primam probationem antecedentis quod. s. Deo satisfit per mortificationem propriam &c. Iam responsum est ad tertiū argumentum immediatè præcedēs. ¶ Ad aliā p̄bationē de absolutione sacramētali tm̄ & nō fructuosa quoad culpā &c. Respōdeo, supposita illa opinione probabili cōceditur antecedens illud: sed negat consequentia si intelligatur vniuersaliter de omni pęna Ecclesiastica. Quod. s. absolutio ab ea intelligatur solum, & valeat in foro Ecclesiæ similiter, & iniunctio. Hoc. n. est falsum vniuersaliter. Nam aliqua iniunctio pęnitentiæ est solū valida in foro Ecclesiastico, & similiter eius absolutio, vt excōmunicatio, carcer &c. Aliqua autem est corā Deo, & Ecclesia, vt supra dictū est in respōsione ad primum argumentū, & ratio huius diuersitatis, & negationis consequentiæ est. Quia in rbsolutione sacramentali culparum non pōt Ecclesia fructuosè corā Deo absoluere, nisi sufficienter dispositū ad gratiam suscipiendam per sacramentum, qualis non est is qui solum sacramētaliter absoluitur: si enim esset debite dispositus ad gratiam tunc etiam quoad Deū frutuosè absolutus esset. In absolutione autē pęnarum per indulgētias corā Deo quilibet existens in gratia vt supponitur ad lucrandā indulgentiam faciēs quod Ecclesia imponit secundum tenorem indulgentiæ est sufficienter dispositus ad eam lucrādum: & per cōsequens, vt fructuosè absoluatur a suis pœnis debitis quoad Deum & Ecclesiam.

QVAESTIO XI.

Vtrum sit aliqua differentia inter indulgentiam plenariam pleniorem, & plenissimam, & Iubileum: & quid importetur per hæc nomina, & per illa alia, scilicet Carena, Quadragena, Septena.

Propos. 1. ¶ Respondeo per duas propositiones quarū prima est. ¶ Quamuis olim aliud esset indulgentia plenaria plenior, & plenissima, & Iubileus nūc autem ex stilo curiæ quantum attinet ad rationem indulgentiæ hæc omnia idem sunt. Probatur. Quia doctores antiqui, & moderni diuersimodè loquuti sunt de ijs, vt patet ex Palud. in 4. dist. 20. q. vlt. & Supplementum Gabrielis in 4. dist. 45. q. 3. art. 1. nota. 3. & 4. Et Adrianus est ad idem in materia dę indulgentijs, & cōmuniter docto-

doctores, vt innuit extrauagan. Bonifacij octaui. Antiquorū, de pœn. & re. vbi dicit quod non solum plenā & largiorem sed & plenissimā indulgentiā concedit euntibus Romā de quinquagesimo in quinquagesimum annum. Vbi patet tunc tpis differentiam fuisse; inter plenā pleniorem seu largiorē & plenissimam indulgentiam, quodq; stilus curiæ tunc differentiam ponebat.

¶ Sed quæ differentia est seu erat inter prædicta? Respondeo nō constat de hoc, vt ait Supplementū vbi supra dicēs qd nisi adsit declaratio Papę aut alias per consuetudinē aut per stilum curie non pot haberi pfecta certitudo de hoc: ex quo nomina sunt ad placitum & diuersi summi Pontifices & in diuersis temporibus ijdem Pontifices nō eodem modo vsi sunt & vtuntur his vocabulis. Nā Bonifacius. 8. in dicta extrauagan. antiquorū, innuit differentiā inter plenā pleniorem & plenissimam vt dictū est, Innocen. aūt. 3. iubileū nominat plenariā, quandoq; ēt plenissimā indulgentiam, Alex. Plenissimam. Et nūc ēt indifferenter accipiuntur, pro eodē, & ita nō satis constat de hoc. Quod etiam patet per opiniones quæ in hoc fuerunt tres quas etiam refert Supplementū vbi supra & Palud.

1. Opinio. Prima opinio est, quod indulgentia plenaria dicebatur respectu pœnitentiæ iniunctę a sacerdote pro mortalibus tantū. Plenior autem respectu iniunctæ pro mortalibus & venialibus: & sic communiter tenebatur olim, & de iubileo nil dicit Palud.

2. Opinio. Secunda opinio aliorum est quod indulgētia plenaria erat de penitētijs a sacerdote iniunctis pro peccatis tantū confessis mortalibus & venialibus: plenior autē erat de iniunctis & de iniungendis pro cōfessis tantum. Plenissima vero erat de omnib. iniunctis & iniungēdis pro mortalibus & venialibus confessis & etiā inculpabiliter oblitis & ignoratis. Iubileus erat idē qd indulgentia plenissima, sed super addebat quod tunc cōcedebatur a Papa facultas confitendi & absoluendi per quemcunque idoneum sacerdotem ab omnibus peccatis etiam reseruatis & excōmunicationibus. Ratio huius est quia sic erat stilus curiæ tunc cui in hoc est standum, & quia Bonifacius. 8. in prędicta extrauagante. antiquorum. sic innuit modo prædicto.

3. Opinio. Tertia opinio aliorum est quod indulgentia plenaria est respectu pene mortaliū tantū. Plenior respectu penæ mortaliū & venialium. Plenissima autem respectu etiam culparum venialium. Hanc opinionē refert & nō asserit sed opinatiue & dubitatiue eā tenet Palud. Vbi supra cum alijs: & videtur hæc opinio supponere qd aliud est remissio culpæ venialis aliud remissio pœnæ eius, ut tenet Thomas & multi alij doctores cōmuniter. ¶ Probatur hæc opinio quoad plenam & pleniorem. Quia potest remitti pena debita mortali nō remissa pena debita culpæ veniali: sicut & culpa mortalis pōt remitti non remissa culpa veniali: sicut & potest solui pena tēporalis debita vni peccato tam mortali quam veniali non remissa aut non soluta pena alterius peccati mortalis aut venialis.

¶ Quod autem plenissima sit respectu culpę venialium probatur a Palud. ubi supra. Quia videtur quod per indulgentiam ut habet rationē cuiusdā absolutionis remittitur veniale quoad culpam: sicut & per cōfessionem generalem nō sacramentalem: sed ad hoc requiritur cōtritio. Et quātum ad hoc potest saluari & intelligi quod dr in dicta extrauag. Bonifa. 8. antiquorum de pœn. & re. quod secundum quod magis vel minus deuote. i. cōtrite de peccatis vnusquisq; accederet eo magis vel minus plene recipit indulgentiā. Quæ verba dicit Palud. qd non possunt intelligi de plenaria remissione penæ pro mortalib. tantum; sed solū de remissione culpę quā Papa ad plenum remittere nō potest nisi homo ad plenum cōteratur, sed sicut imperfecta contritio de se fit perfecta accedente sacramētō pęnitentiæ quoad culpam mortalem remittendā: ita ait Palud. ibidē quod aliqua contritio seu displicētia quoad culpam venialem nō esset sufficiens nec plena, quæ quidē tamen adiuncta cū Papali absolutione quæ est sępe in indulgentia seu cū benedictione Episcopali efficitur plena & sufficiens ad remissionem culpæ venialis. Et quia in indulgentia plenissima semper adest illa absolutio papalis, cum qua leuis displicentia insufficiens de se fit sufficiens ad remissionem culpæ venialis: ideo dicit quod indulgentia plenissima est respectu etiā culpæ venialis vt dictū est.

¶ Et per consequēs ait Suplementū quod Palu. de debet concedere secundum hanc suam viam quod qui habet cōtritionem sufficientē de mortalibus tantum, si ei conceditur indulgentia plenissima, tunc per eam habet remissionem a culpa omnium venialium etiam a pena omnium mortalium & venialium: quia plenissima indulgentia includit plenam & pleniorem secundum hanc viam.

¶ Sed certe vt ait Adrianus in quarto de indulgentijs hæc opinio & declaratio ipsius Palud. videtur deficere in multis præcipue in tribus. Refutatio. 3. Opinio.

¶ Primo quod illa glossa extrauagantis prædictę vbi deuote glossatur, idest, contrite est dissona ipsi vocabulo & est mere voluntaria. Nam deuote non est idem quod contrite, vt ex verbis ipsius extrauagant. innuitur & latius habetur infra quæstione 29. & quæstione. 32. quomodo debeat intelligi. ¶ Secundo deficit. Quia dicit quod aliqua contritio culpæ venialis sit insufficiens ad talis culpæ remissionem. Hoc non videtur rationabile: quia si contritio est quantumcunque parua sit delet omne peccatū de quo talis cōtritio habetur particulariter aut generaliter; quāto magis quod ad delectionem Primo. Secundo.

culpæ

culpæ venialis sufficit attritio quæ est displicẽtia aliqua non attingens perfectionẽ contritionis: nisi forte Palud. contritionem extendat ad quamcunque peccati displicentiam.

Tertio. ¶ Tertio deficit. Quia dicit quod absolutio papalis aut benedictio Episcopalis facit plenã cõtritionem eam quæ non erat quodq; facit de at trito contritum. Certe hoc vr̃ difficile immo & impossibile de lege. Quia hoc vix reseruatur sacramẽtis in lege gratię duntaxat,& quia absolutio papalis quã per indulgentias impedit Papa presupponit statũ gratiæ, solumq; concedit plenissimã remissionem vere penitentibus & confessis,vt constat in dicta extrauag. antiquorum. Ideo pp hæc inconuenientia forte ipse Palude non posuit assertiue prefatam tertiã opinionẽ.

Opinio. 4. Quarta opinio quã tenet Nauarr. in repetitione de indulgentijs notabili. 9. est, quod indulgentia dicitur plenaria quæ totã pęnam in iunctã vel in iungendã pro confessis tantũ tollit.Plenior quæ totã pęnã omnibus mortalibus cõfessis debitam tollit, etiam si non sit iniuncta nec etiã in sacramento iniungenda præ sua magnitudine & ipsius peccatoris ĩ dispositione vel quia alias iniungere totam pęnitentiã nõ expedit sed vel hic vel in purgatorio soluendã reseruare. Tota inquam pęna hęc omnibus mortalibus cõfessis debita remittitur per indulgẽtiam pleniorem & non per plenariam tãtum.Plenissima vero dicitur quæ totã pęnam mortalibus & venialibus tam cõfessis quam etiam non confessis debitã remittit aut tollit.Ratio huius opinionis est. Quia cum plenum vno respectu possit esse altero plenius: & cõcesso primo non cõceditur secundum: fit ut nisi prędicto modo nõ satis fiat literis Põtificalibus & extrauagantibus supra dictis.Antiquorum & vnigenitus. cõcedẽtibus indulgentiã plenariam, pleniorem atque plenissimam,& differentiam inter eas indulgentias facientibus.¶ Sed hæc opinio forte esset vera quando tenor antiquus & stilus ille vigebat: nunc autem mutato stilo curiæ ipsi & practice vigenti standum est vt proxime dicetur.

5. Opinio. Quinta opinio in qua tandem videtur probabiliter standum, est quid quo ad rationem indulgentie quæ est remissio pęnarum pro peccatis.idẽ est indulgẽtia plenaria,plenior & plenissima & iubileus. Cũ hac quinta opinio.concordat expresse Soto in 4.d.21. q.2.art.1.& noster Medina de indulgẽtijs. Et illa forma concedẽdi indulgentiã plenariam,pleniorẽ & plenissimã, potius valet ad tollendũ scrupulos qui ex varietate prædictarũ opinionum oriri possunt,quam ad differentiam aliquã earum indulgentiarũ denotãdũ. Quia hæc omnia important remissionẽ omnium pęnarum omniũ peccatorum mortalium & venialiũ, tam de iniunctis quã de nõ iniunctis: tã de confessis quam de nõ confessis quomodocunq;. Et hoc hẽt veritatem quando sic absolute sine vlla limitatione concedunt̃ secus si limitate expresse cõcedat̃ de iniunctis aut de confessis, qa de illis tantum intelligitur talis indulgentia ẽt plenissima aut iubileus sic limitate concessis. Quanuis iubileus raro cũ limitatione aliqua sed absolute sępius fere cõceditur.

¶ Dictum est quod quoad rationẽ indulgentiæ prædicta omnia sunt idem.Quod ideo dictũ est: quia quoad aliud videtur iubileus aliquid aliud importare. Nã quando simul cum indulgentia plenaria absolute cõcessa concedit etiam Papa quod qs possit absolui sacramentaliter de omnibus casibus excõmunicationibus & peccatis: tũc solet dici iubileus & non aliter,vt ait Ioannes de Annania in tractatu de indulgẽtijs,& cõcordat Florenti. prima parte. tit.10. c.3. §.3.6. & Supplementũ Gabrielis in 4. d.45.q. 3. art. 1.nota.1.& 3.& art.2.cõcl.9.& 11.& Siluester. tit.indulgentia.q.10.part.1. ¶ Ratio horũ omnium est,quia sic nũc habet stilus curiæ Romanæ,cui in hoc standũ est,& sic habetur in multis literis papalib. his temporibus modernis cõcessis. ¶ Similiter hẽt stilus curiæ & consuetudo optima legum & concessionũ interpres, ꝙ quãdo Papa concedit quod quis possit absolui plenarie sacramentaliter,cõcedit etiam indulgẽtiam plenariam posse concedi.

¶ Si queras quando incœpit vsus iubilei generalis?respondeo secundum Florent.vbi supra.§. 6.& 7. ex Ioanne Andr. & communiter doctores: quod credit̃ incœpisse a tempore Bonifa.8. circa annũ domini. 1300.vt habetur in extrauagan. antiquorum de pœn. & re. sed de hoc supra q.5.latius habetur. *Iubilei vsus quo tẽpore incœpit.*

¶ Iubileus autem dicitur secundum prædictos doctores, a Iobel Hæbraice qđ latine est initiũ: inde iubileus idest initians, qa in lege veteri in illo anno iubilei incipiebãt libertates possessionum & seruitutum & remissiones offensarum, omniaq; redibant ad suũ pristinum statũ, ut habetur Leuit.25.& ideo tunc fiebat magnũ gaudiũ & iubilus liberatorũ à seruitutibus antiquis.¶ Vel potius dic quod Iobel Hebraice est idẽ quod Buccina latine: quia tempore iubilei Hebrei clangebant Buccinis vt Leuit.25. Et hr̃ in interpretationibus Bibliæ emendatis. Inde etiam per analogiam a prędictis & ethimologia latinam potest etiam iubileus dici a Iubilo quia per iubileum homini spiritualiter renouato & ad gratiã baptismalem reducto est gaudiũ magnum cõsciẽtię & cordis & oris iubilatio & gratiarum actio laudumq; psonatio secundum illud Psalmi.80.Buccinate in Næomenia tuba,in insigni die solemnitatis vestrę.Et huic fauere videtur prędicta extrauagans, vnigenitus.de pœ. & re. & qđ Iobel interpretetur initium ait gl. interli.Leuit.25.Et histo.scholast. Gen. 14. qđ aũt interpretetur Buccina ait Nico.lyr. Leuit. 25.& Alexandrinus in sum.de pęn. d.7.& Tur *Additio.*

recre-

recremata vero vbi supra dicit iubileum idē esse quod remissionum. Nunc autem vulgo dicimus iubileum corrupta litera. o. vt etiam Isidorus lib.3.ethimolog.loquitur.

Propos. 2. ¶ Secūda propositio illa nomina Carena, Quadragena, Septena, quæ ponuntur in iure canonico & in bullis, aliquando sunt nomina indulgētiarum tollentium tantam vel tantam pęnam signatā per Carenam, Quadragenam, Septenam: & sic communiter sumuntur in bullis indulgentiarum. Aliquādo autē sunt precisse nomina penarum & sic cōmuniter sumuntur in iure communi. ¶ Probatur secundū Supplementum ubi supra. Primo de Carena quod sit nomen pœnæ. Patet de accu.ca. Accusati. Et de sponsa duorū ca.accepisti. Vbi Carena dicitur tempus quadraginta dierum in pane & aqua cum septē sequētib. annis. Et glossa in dicto ca. Accusati, dicit ꝙ Carena est vocabulū Longobardorū sic dictum a carentia hominū, quia acturi illam pęnitentiā quasi solitarij secludebanſ a populis sicut. nu. 12. legiſ de Maria sorore Aaron. Et hęc pęnitētia regulariter infligebaſ pro quolibet mortali. 33.q.2.hoc ipsum. Quandoq; vero quo qualitate criminis ius maiorē pęnitentiā imponebat, vt Hostiēsis.tit.de pœ.& re.multos casus ponit: & poterat sacerdos ex causa eā abbreuiare & determinare certos dies & modū.33.q.2.de hac pęna quæ dr̄ Carena habetur dist.50. ca. in capite, & videtur qđ Carena Complectitur quadragenā dierum & septenam annorum vt patet ex dictis. ¶ Quod aūt carena sit ēt nomē indulgētiæ, patet in literis papalib. vbi concediſ Carena indulgētiæ: tūc enim per talē indulgentiā cōceditur tēpus quadraginta dierū & septē annorum pęnitentiæ, ad quam ex vi Carenæ quo tenebatur quando erat nomē pęnæ vt dictū est. Igitur Carena est tempus quadraginta dierū & septem annorum pęnitentiæ aut indulgentiæ. ¶ De Quadragena vero & Septena etiam dico qđ aliquando sunt nomina pœnæ, quando scilicet in iure canonico inueniuntur: aliquādo sunt nomina indulgētiæ ut in literis papalibus indulgentiarū. Nam notat Iacobus Cardinalis in suo tractatu de indulgētijs, & vnde id sumpserit nescio nisi forte ex gestis summorū Pōtificum, ꝙ Clemēs Papa primus primo instituit quadragenā per quā significatur tempus pęnitētiæ quadraginta dierū, & septenam per quam significatur tēpus pęnitentiæ septem annorum. Nā statuit qđ peccatores pro mortali excluderentur ab ecclesia & pœnitentiā agebant nudo capite asperso cinere p illos quadraginta dies, & deinde iniungebatur eis pęnitētia septēnalis p sacerdotem, & Innocen. Primus iniungebat pro uno mortali septēnariā modo certo peragenda quæ dicebatur septena aut septenaria Innocentij qa forte etiā tunc Papa vel sacerdos alius determinabat quid illis diebus erat per hebdomadam a tali peccatore faciēdū. Et sic patet ꝙ & quomodo quadragena & septena sūt nomina pęnarū. Sūt autem nomina indulgētiarum in literis papalib. quando conceditur quadragena iudulgētiæ idest, quadraginta dierū & septena idest septē anni indulgentiæ vt dictū est. Palud. in 4.d. 20.q.4.art.2.concl.4.vtitur illo nomine quadragena vt est indulgentia quadraginta dierum tātum nil superaddendo de septenali pœnitentia subsequenter ei adiuncta ut supra dictū est. Forte illa nomina olim sic fuerunt in usu: nunc autem ut dicit Palud. non sunt in vsu quia hæc cū tēpore variantur, hæc Supplementum Gabrielis vbi supra.

¶ Sed quare in aliquibus bullis conceduntur vltra indulgētiam plenariam tot dies vel quadragenæ de indulgētia si indulgētia plenaria remittitur tota pęna? ¶ Respōdeo tum primo, vt sit abundās cautela propter opiniones supra positas: ideo manet stilus curiæ antiquus quando illæ opiniones vigebanſ. Tum secundo, vt si causa indulgentiæ non sufficiens fuerit ad indulgētiam plenariam, saltem lucretur illos dies uel quadragenas is cui talis bulla conceditur, ut de hoc latius infra.q.20.

ARTICVLVS SECVNDVS

In quo agitur quis & quibus potest conferre indulgentias & continet octo quæstiones, quarum prima est & in ordine duodecima subsequitur.

QVAESTIO XII.

Qui sunt ij qui possunt concedere indulgentias.

¶ Respondeo per vndecim propositiones, quarum prima propositio est, Papa in primis, & alij Propos. 1. habētes ad hoc iurisdictionē aliā seu cōmissionē quomodocunq; & nō alij possunt cōcedere indulgētias. Ratio quia cōcedere indulgentia est actus iurisdictionis. ergo ille tantū pōt talem actū exercere qui hēt potestatē. Et antecedens probatur ſm cōmuniter doctores in. 4. d.20. & secundum Canonistas vbi supra. q. 3. habetur. ¶ Et notāter dictū est in propositione quod habentes ad hoc iurisdictionem aliquā seu cōmissionē quomodocūq; id possunt, ut ille quomodocunq; determinet vtrunq; ad hūc sensum, scilicet ad concedendum indulgentias sufficit qđ quis habeat iurisdictionem ordinariam vniuersalem ut Papa in tota Ecclesia, uel ordinariam particularem vt Episcopi in suis diœcesibus ut infra propo.2. de eis specialiter dicetur, vel qđ habeat legitimam cōmissionem quamcunq; scilicet generalē uel particularem, ut habēt legati Papæ vel alij eius comissarij generales ex officio seu ex particulari cōmissione ad id, & quomodo-

modocunq; scilicet vel de iure cōi seu de particulari priuilegio aut concessione seu ex consuetudine legitime pscripta equiualēte priuilegio aut cōcessioni, ut inf. dubio. 1. habetur, habeat præfatam iurisdictionem seu commissionem.

¶ Ideo de singulis discurrēdo & primo de domino Papa, dicimus qđ ipse præ omnibus habet hāc potestatē quia ipsi præcipue concessum est posse remittere peccata. Matth. 16. Quodcunq; solueris &c. Et Io. 20. Pasce oues & agnos meos, & speciali pastu per sacramentū pęnitētiæ quo ibidem sequitur. Quorum remisseritis peccata &c. Quoad culpā & pęnam vt supra. q. 6. & 7. Itē quia qui præest toti Ecclesiæ potest de cōmuni eius thesauro distribuere mēbris Ecclesię. Sed Papa est huiusmodi, qa est vniuersalis pastor Ecclesiæ habēs iurisdictionem & curā uniuersalis Ecclesiæ. Ergo patet cōsequētia & assumptū pbatū est supra. q. 7. Minor autem patet Ioann. 20. Pasce oues & agnos meos &c. Et Matth. 16. Tu es Petrus & sup hanc Petrā idest, supra te principē Ecclesiæ & apostolorum aliorum secundum glossam Aug. & aliorum doctorum, & vt canit ecclesia, Tu es pastor ouiū princeps apostolorū. Item Tu vocaberis Cephas id est caput & princeps aliorū: quia & solus Papa hēt plenitudinem potestatis extra. ca. Cum ex eo. de peni. & re. Et ita modo teneatur quod indulgētia est principaliter remissio, modo teneatur secundū alios quod est communicatio thesauri, modo solutio pœnarū, patet probata prima propositio & intentum.

2. Proposi. ¶ Secunda ppositio. Episcopi & Archiepiscopi habēt iure diuino potestatem concedendi indulgētias, sed non in tanta copia ut Papa: neq; vltra aut contra taxationem seu limitationē eis per Papam vel per Ecclesiam factam.

¶ Pro probatione & declaratione nota, qđ hic

Opinio. 1. est duplex opinio quoad primam partem huius propositionis. Prima opinio est Durandi. in 4. d. 20. q. 5. vt etiam refert Palud. ea. distinctione q. 4. art. 2. quod iure diuino nō habent autoritatem ordinariam ad hoc sed ex cōmissione Papæ generali eo ipso quod Episcopi cōsecrantur. Ratio eius est. Quia ille solus potest dispensare cōmune Ecclesiæ thesaurum qui habet curam totius Ecclesiæ, & illi toti præest, vt probatū est supra & q. 7. qa & in omni polytia videmus qđ ad solum habentem curam totius cōmunitatis pertinet autoritas propria dispēsandi thesaurū communem illius communitatis. Nunc aūt thesaurus quem Christus dimisit Ecclesiæ sponsæ suæ nō est diuisus ita quod in vna particulari Ecclesia sit una pars illius thesauri & in alia, alia pars, sed est unus & indiuisus ī tota Ecclesia. Ergo ad illum vnum tantum scilicet Papā qui loco Christi spōsi Ecclesiæ vniuersalis presidet toti Ecclesię vti sponsus vniuersalis eius ptinet autoritate ppria dispensare prædictū thesaurū: ad alios autem non nisi ex eius commissione vt dictū est. Et hæc ratio videtur pcedere supposito qđ potestas concedendi indulgentias pertinet ad Papam ratione non tantū iurisdictionis sed vniuersalis curæ pastoralis quam hēt in totā Ecclesiam. Nam Durādus negat potestatē cōcedendi indulgētias esse potestatē clauis seu iurisditionis quod tñ supra. q. 3. reprobatū est, & per cōsequens hæc Durandi opinio supponit qđ indulgentiæ ratio seu natura essentialiter & principaliter stat in communicatione thesauri quod etiam supra. q. 3. reprobauimus.

¶ Ad hanc rationē uidetur accedere Siluestrina, titulo. indulgentia. q. 5. vbi etiam dicit quod B. Thomas in quarto dist. 20. q. 4. intendit dicere quod Episcopus hēt autoritatem iurisdictionis particulariter in ordine ad suos subditos tātū: & hoc eo ipso quod est Episcopus ex cōmissione generali Papæ ad concedendū indulgentias. Papa autē habet id auctoritate propria. Et sic vr̄ Siluester cum Durando concordare in opinione præfata: sed videtur ab eo discordare in rōne, quia Durandus dicit quod concedere indulgentias pertinet ad potestatem plationis nō quidem rōne iurisdictione sed ratione auctoritatis & curæ seu gubernationis. Siluester aūt & Beatus Thomas dicunt secundū cōmuniter doctores quod etiam pertinet ad potestatē iurisdictionis. Quod vtiq; verū est modo principaliter modo minus principaliter id conueniat, ut supra q. 3. visum est. Quod aūt Syluester dicit B. Thomā sentire, qđ Episcopi non nisi ex commissione possunt concedere indulgētias, falsum est ut patet legēti verba Beati Thomæ in quarto d. 20. q. 4. Vbi exprese sentit oppositū ut diceť in secunda opinione sequente. ¶ Igitur dicamus qđ præfata opinio Durandi est falsa, tū propter rōnes quæ infra in secunda opinione vera habentur, Tum etiā quia fundatur in falsa suppositione, qđ scilicet ratio indulgentiæ stat in cōmunicatione thesauri, & quod nō est actus iurisdictionis. Ideo ad eius pbationē supra positam respondeo etiam admissa suppositione præfata negando assumptum. Imò dico qđ de communi thesauro polyciæ possunt alij minores gubernatores eius in sibi subditos tantū dispensare licet nō in tanta copia nec vltra aut cōtra taxationē aut limitationē superioris. Quod patet in proposito sacramentorū. Nam Episcopus & etiam quilibet sacerdos potest sibi subdito pro tunc cōmunicare per viam sacramenti de communi thesauro meritorū Christi quoad remissionē culpæ & etiam pœnæ absoluendi a peccatis virtute clauis sibi datæ, & id pōt iure diuino autoritate ppria diuinitus concessa eo ipso quod efficitur sacerdos si hēt subditos. Ergo similiter eo ipso quo qs efficitur Episcopus & cōstituitur super aliquam plebē iam autoritate ppria iure diuino concessa potest de cōmuni thesauro

ſauro Eccleſiæ indulgentias cōcedere ſibi ſubditis licet non in tāta copia ut Papa ſine aliqua commiſſione humanā ad id,

Eraſio. ¶ Niſi forte dicatur qđ conſtituere illū Epiſcopum ſuper talem plebem eſt dare ei commiſſionē generalem ad indulgentias concedēdum de cōmuni theſauro; ſicut & dicit Durādus in ſententia, quod nullus inferior Papa ſine cōmiſſione aliqua eius ſaltē implicita generaliter in eius cōſtitutione gradus Eccleſiaſtici pōt habere iuriſdictionem uel auctoritatem aliquam abſoluēdi aut cōmunicandi ſeu diſpenſandi ullo modo in ſacramēto aut extra ſacramentum de aliquo cōmuni theſauro Eccleſiæ ſpirituali aliquibus etiā ſubditis ſuis. Ideo Epiſcopus vel ſacerdos abſoluens ſuū ſubditum ſacramentaliter a peccatis iam cōſequenter diſpēſat de communi Eccleſiæ theſauro ſacramentorū: ſed hoc fit ratione præfatę cōmiſſionis implicite quando eſt ei data iuriſdictio in talem ſubditū cui eſt annexa etiam poteſtas diſpenſandi talem theſaurum ſacramētorū. In conceſſione autem indulgentiarum cū non ſit actus iuriſdictionis ſecundū Durandum. Ideo neq; neceſſario eſt annexa poteſtas diſpenſandi theſaurū indulgentiarum claui ſeu poteſtati iuriſdictionis alicuius aut ordinis, ergo niſi aliquo modo cōmittaſ a Papa, ſicut generaliter & implicite in ſua ordinatione cōmittitur Epiſcopis, nō habetur talis poteſtas indulgentiarum.

Replica. ¶ Sed certe hæc euaſio Durādi uel aliorū pro eo non valet. Tum primo quia negat cōtra communiter doctores & cōtra veritatē quod concedere indulgentias ſit actus iuriſdictionis. Tū ſecundo quia negat quod Epiſcopi habeant poteſtatem iuriſdictionis ſaltem mediate aut fundamētaliter ſuper ſibi ſubditos, & auctoritatē ad abſoluendum de peccatis iure diuino ſibi datam. Quia ēt fundatur in falſo fundamento, quod. ſ. in ſacramentis, & indulgentijs non ſit remiſſio peccati, ſed communicatio theſauri aut ſolutio debiti vt ſupra. q. 3. habetur & impugnatur. Tū tertio quia ſtat bene quod qs nullam habens curam animarū aut Eccleſię vniuerſalis neque iuriſdictionem habeat poteſtatē iure diuino diſtribuēdi de cōmuni theſauro Eccleſiæ quoad remiſſionem culpæ & penæ ut patet. Quia ſimplex laicus baptizans adultū in caſu neceſſitatis, eo ipſo quo hēt prefata poteſtatē miniſterialem in tali caſu baptizandi, iam ēt hēt poteſtatem miniſterialem præfatam a Deo conceſſam tunc per illud ſacramentū cōmunicādi ſeu diſpenſandi de communi theſauro Eccleſiæ ideſt de meritis Chriſti ad remiſſionē culpæ & penæ ſicut ſacerdos faceret vt patet. ergo neq; opinio nec ratio nec euaſio Durandi valet.

Opinio. 2. Secūda opinio cōmunis & vera eſt quę habetur in ſecūda propoſitione ſupra poſita. Quæ ꝓbatur. Primo ꝙ iure diuino Epiſcopi habent poteſtatem cōcedendi indulgentias, ſicut & ſacerdos hēt iure diuino poteſtatem abſoluendi ſacramētaliter a culpa ſuper ſuos ſubditos: licet a iure diuino nō habeat ſubditos ſed a iure humano vel a Papa habente curā totius Eccleſiæ. qđ probatur dupliciter. ¶ Primo quia ſicut iure diuino ex officio ſuo Epiſcopali poſſunt remittere culpas ſubditorū tantum & ēt eorū penas in ſacramēto. Ergo & pęnas extra ſacramentū: & per conſequens concedere indulgentias. 1. Ratio. Antecedēs patet. Quia licet iuriſdictio ei collata in hos vel illos ſeu cōceſſio faciens hos vel illos eſſe ſubditos talis vel talis Epiſcopi fit de iure poſitiuo, & pendens a commiſſione aliqua ſaltem generali Papæ uel alterius: tamen poteſtas clauium ad prædicta eſt de iure diuino collata. Ioan. 20. Quorū remiſſeritis peccata: quæ per prædictā Papæ uel iuris humani diſpoſitionē ſeu commiſſionem de potentia remota reducitur ad propinquam ſeu ad actum: ſicut & de omnibus ſacerdotibus cōmuniter dr̄ a doct. & ſic abſolutio ab eis facta in ſubditos tenet virtute iuris diuini cōferentis eis prefatam clauē abſolutionis ut patet: qa pertinet ad virtutem ſacramēti quod eſt de inſtitutione diuina. Conſequentia autem probatur. Quia hoc pertinet ad poteſtatē clauis & prelationis, ut patet Matth. 16. 18. Quodcunq; ſolueritis &c. Vbi fundatur poteſtas cōcedendi indulgentias ut ſupra. q. 6. & 7. dictū eſt, & prædicta poteſtas clauis ad concedendū indulgentias ſeu remittendum peccata extra ſacramentū cōceſſa eſt nō ſolū Papæ ſed etiā Eccleſiæ prelatis vt patet Matth. 18. Vbi loquiť generaliter apoſtolis quibus ſuccedūt Epiſcopi dignitate. Quæcunq; ſolueritis &c. Ergo eo ipſo quo quis efficitur ſeu ordinatur Epiſcopus hēt clauē & poteſtatē ad remittendū peccata quoad pęnam extra ſacramentū: & per conſequens ad concedendū indulgentias iure diuino ſicut & ad abſoluendum a culpa in ſacramento quoad ſubditos tantum: ēt ſi per Papam ei nil aliud vllo modo cōmittatur. Secus ſi nō hēt ſubditos ſeu materiā ſibi per Papam vel per Eccleſiam miniſtratam; tūc enim ſolum habet clauē prefatæ poteſtatis in potentia remota ut ſupra dictum eſt. Neq; ex hoc ſequitur quod ſimiliter habeant hāc poteſtatem alij prelati minores puta curati & ſacerdotes parrochiales, vt de hoc infra propoſitione quinta & ſeptima habetur.

2. Ratio. ¶ Secundo probatur idē. Quia ad hoc facit. ca. Cū ex eo, de pe. & re. vbi dicitur, quod ante illā limitationē Epiſcopis factam concedebāt Epiſcopi indulgētias illimitate. ergo vr̄ qđ ſine vlla cōmiſſione Papę ex ſuo officio ordinario ex iure diuino id poterāt. Sed hæc ratio non ſatis cōcludit. Nā ad eā pōt dici negādo cōſequentiā, quod nō ex officio iure diuino ſed ex generali cōmiſſione Papæ tunc nō limitata id poterant. ¶ Ideo prima ratio uidetur efficatior & ſufficiens, modo teneaſ quod cōcedere indulgētias

principa-

principaliter est remissio & ptinet ad iurisdictio nē, modo non sed quod est communicatiua dispensatio. Quia eo ipso quo Episcopis iure diui no quoad suos subditos est data potestas dispēsandi thesaurum communem Ecclesiæ absoluē do a peccatis quoad culpam in sacramento & a pęna extra sacramentum ut supra, sequitur intentum ut probatum est de indulgentijs.

¶ Nunc probatur alia particula propositionis qđ scilicet non in tanta copia ut Papa, puta nō possunt Episcopi vel Archiepiscopi cōcedere indulgentiam plenariam neq; tam frequenter ēt suis subditis ex officio suo iure diuino, ut Papa pōt ēt si ipsorum Episcoporum potestas non esset limitata. Probatur. qa præfata potestas vberius & principalibus residet in Papa q̃ in Episco pis, vt patet Matth. 16. Quodcunque solueris &c. Et Ioan. 20. Pasce oues & agnos meos, &c. Quia & ca. Cū ex eo. de pen. & re. habet plenitudinem potestatis & secundum cōmuniter doctores. ut supra ꝓpositio prima habetur. Ergo Papa potest vberius & copiosius quā Episcopi specialiter quoad hanc materiā indulgentiarū, & id ex iure diuino. Qui enim vberiorem potestatem hēt in thesauro Ecclesiæ plus potest de eo dispensare quā Episcopi minus potestatis habentes, ita quod si Episcopi vberius aut copiosius concedant indulgentias quā eis iure diuino concessum est, nil faciunt quoad illū excessum.

Papa copiosius potest concedere indulgentias quam Episcopi.

¶ Alij dant aliā rationem ad idem dicētes quod quia Episcopi non hēnt tam indeficientem thesaurum vt Papa, nā thesaurus passionis Christi licet sit infinitus quoad sufficientiā non tamen quoad efficaciā: & satisfactiones suorum subditorum non sunt tam sufficiētes vbi non sunt tot martires, & sancti viri sicut in vniuersali, & primitiua Ecclesia: ideo ēt si Epi non prohibeanť per Papā non possunt concedere indulgentias plenarias, & frequētes suis subditis vt Papa pōt.

¶ Sed hæc ratio mihi nō placet. Quia thesaurus indulgentiarū de quo Epi concedunt indulgētias est idē de quo & Papa, quia scilicet est thesaurus communis Ecclesiæ & non particularis, vbi supra. q. 5. Ergo prima ratio videtur melior.

Quantitas indulgentiarum non est determinata.

¶ Si quęras in qua quantitate pōt Episcopus iure diuino concedere indulgētias suis subditis si non limitetur per Papā? Respondeo, non est determinata quantitas: sicut neq; est determinata quantitas pœnæ quā virtute clauium potest iure diuino sacerdos in sacramēto remittere pęnitenti: iō taxatio quantitatis indulgētię ab Epis concedendæ relicta est dispositioni Papæ & Ecclesiæ: sicut & taxatio iurisdictionis in sacramēto, & extra sacramentum. Quia solus Papa est pastor vniuersalis Ecclesiæ, & iam communiter taxatum est in ca. Cum ex eo, de pęn. & re.

¶ Nunc probatur alia particula ꝓpositionis ꝙ scilicet vltra taxationem Papæ vel Ecclesiæ Episcopi nō possunt cōcedere indulgentias, ita qđ si vltra cōceduntnil faciūt: sicut nil faciunt absoluēdo a reseruatis. Ratio est, qa sicut Papa pōt limitare potestatē clauiū seu iurisdictionis quoad absolutionem sacramentalē: ita & quo ad remissionē pęnarū tantū, tā in sacramento quā extra. Vt de hoc latius infra propositio. 7.

¶ Et cum omnibus supra dictis in hac secunda propositione cōcordant communiter doctores expresse. Et Beatus Thomas in 4. d. 20. q. 4. & Bonauent. & Palud. ea d. & Gerson in tractatu de potestate Ecclesiastica per totū, pręcipue Alphab. 4. l. M. & Supplementum Gabrielis in 4. d. 45. q. 3. art. 2. propo. 6. & 8. Et Nauarro in tractatu de indulg. nota. 31. §. 1. &c. Et cōmuniter canonistæ in c. Quod autem de pęn. & re. & Soto. in 4. d. 21. q. 1. art. 4. & noster Medina de indulgētijs, disput. 5. c. 18. 19. 20. 21. & disputatione. 6. c. 27. c. 30. & August. de Anchona. de potestate Ecclesiastica. q. 29. art. 5. Vbi dicit quod Epi habent ordinariam iurisdictionem conferendi indulgentias per auctoritatem deriuatā a Papa: non quidem per particularem dispositionem sed per iuris taxationem: ideo dicunť ordinarij iurisdictione non particulari dispositione. Neq; valet dictū aliquorum dicentiū Episcopū esse sponsum particularē Ecclesiæ. Dico enim qđ cum Ecclesia sit vna vniuersalis vnum tantū sponsum hēt & non plures. Credo enim vnam sanctā Ecclesiā: & in qualibet Ecclesia est vnus & idē Ecclesiæ thesaurus, totus pro necessitatibus singulorum distribuendus p Ecclesiæ prælatos secundum collatā, & taxatam eis potestatem: respectu cuius solus Papa hēt potestatem & iurisdictio nē vniuersalem, alij vero particularem, & constrictā ex ordinatione diuina: cuius ordinationis moderamen, & determinatio concessa est Papæ a Christo pro Ecclesiæ vtilitate: sicut Petro data est potestas subijciendi materiā ordinis sacerdotalis exercitio pro ligatione, & absolutione peccatorum. hæc ille. In quib. verbis concordat cum supra dictis.

¶ Et forte vtraque opinio supra recitata pōt concordari sic scilicet, qđ illa opinio dicens ꝙ Episcopus habet ex cōmissione potestatem concedendi indulgentias, intelligatur qđ potestas clauium remota iure diuino Episcopis concessa ad hoc, sicut, & ad remittendum peccata quoad culpā in sacramento, nō reducitur ad actū neq; ad potentiā propinquam nisi per concessionem aut cōmissionem saltem generalem Papæ conferentis eis subditos seu materiam, & per consequens iurisdictionem in actu ad prædicta. Cum quo etiam bene stat, vt dicit præfata secūda propositio secundū secundam opinionē supra positā, quod data Episcopis materia subditisque assignatis modo prædicto per Papā iam iure diuino exercent Episcopi suam clauem iurisdictionis seu potestatis ad indulgentias sicut, & ad remissionē peccatorum vt dictum est, & sic omnia

nia consonant. ¶ Vbi etiam nota primo quod Episcopus seu Archiepiscopus electus, & confirmatus in Episcopum, sed nondum consecratus potest concedere indulgentias sibi taxatas a iure etiam si non sit sacerdos. & similiter legatus Papae: quia posse concedere indulgentiam consequitur iurisdictionem, quam diaconi & alij Ecclesiastici nō sacerdotes possūt habere uel commissam ut legati uel ordinariā vt electi, licet nō sint Episcopi consecrati nec sacerdotes ordinati ut habet in capitul. Trāsmissa. de electione. & concordant cōmuniter doctores theologi & canonistę & summistę, ut late de hoc Panormit. & Ioann. Calderi. agunt. Quamuis Hostiens. in capitul. Accedētibus. de excessi. praelato. dicat quod requiritur quod sit sacerdos talis Episcopus, ut ex officio ordinario id possit iure diuino, Ioann. 20. Quorum remiseritis peccata, &c. Et Matth. 18. Quaecunque alligaueritis, &c. Sed ut dixi primum uerius & cōmuniter tenetur a doctoribus. Et consonat Scotus in 4. dist. 19. 25. dicens quod potestas ordinis in corpus Christi verum est prius data Apostolis à Christo, & post in corpus mysticum Ioā. 20. Quorum remisseritis peccata, &c. Quodque sic etiam nunc est separabilis vna potestas ab altera: & prius datur vna, quam altera in sacerdotum ordinatione.

¶ Nota secundò, quod iam potestas episcopalis est per Papam, & Ecclesiam limitata communiter in iure canonico, vt habetur de pen. & rem. ca. nostro, & ca. Cum ex eo. & eo. titu. lib. 6. ca. indulgētiae. Vbi habetur quod Archiepiscopus in tota sua ꝓuincia tantum, & Episcopus in sua dioecesi, pōt concedere in anniuersario dedicationis Ecclesiae & in alijs casibus quadraginta dies de iniūctis pęnitentijs: sed in die cōsecrationis Basilicae aut cū Basilicā consecrat vnum annum indulgētiae: & hoc est verum etiam si plures Episcopi simul cōcurrant ad concedendum tales indulgētias in casibus praedictis: quia non possunt iam ordinarie ex officio suo vltra cōcedere, ut etiā notat cardin. in Clem. 2. de poenit. & re. ¶ Hoc tamē limitat Inno. in dicto cap. cum ex eo. nisi in foro poenitentiali in quo possūt cōcedere plures annos seu dies, dummodo faciāt discrete. Et idem Gemini. in c. indulgentiae. de pę. & re. lib. 6. & Ioan. Andre. & sic transeūt cōmuniter doctores & sūmistae, & Siluestrina. Valeat haec limitatio vel extēsio quantū ualere potest: mihi autē non uidetur qd praedicti textus innuant aut concedant praefatam extensionem seu limitationem, sed potius oppositū ut sonāt aperte in dictis casibus tantum ut dictū est. Neque uidetur ubi fundentur ꝑdicti doctores ad sic dicendū: nisi forte quia fundātur in illa alia opinione quod scilicet sacerdos qlibet in foro poenitentiali potest suo paenitenti cōcedere aliquas indulgentias, ideo limitauerunt & extēderunt pręfatos textus ne intelligerent in foro pęnitentiali. Sed sicut suppositū non est uerum ut patebit infra propositio. 7. ita nec p̄fata extēsio textū. Sed an possit etiam de non iniunctis concedere indulgentias has, dicit Nauarro qd sic, uide supra. quaest. 7. propo. 3. in fine ibi uideat.

¶ Et si quaeras. si excedat praedicta sūma taxata vtrū ualeant indulgentiae concessae quoad illū excessum, dic quod non: ut de hoc latius habet infra proposi. 7. & quaestione. 14. proposit. 6. & dictum est in hac secunda propositione.

¶ Propositio tertia. legati Papae possunt concedere indulgentias etiā ꝑpetuas in terminis suae legationis sed hoc eis competit solū ex cōmissione speciali uel etiam generali domini Papae, sicut & statuta perpetua facere, ut habetur de officio legati c. finali. in textu. & glossa.

¶ Propositio quarta. Cardinales. Patriarchae & primates si nō sunt Episcopi non possunt ex iure cōmuni ordinarie concedere indulgentias: sed uel ex priuilegio uel ex concessione seu cōmissione saltē generali seu ex cōsuetudine ęqualente cōmissioni generali aut priuilegio possunt cōcedere indulgētias. Sicq; iam quoad hoc habent iurisdictionē & dignitatem Episcopalem. Itaque uidetur qd hi omnes praefati Episcopali dignitate fulgētes possunt ex officio suo & autoritate ordinaria sibi p Papam uel per Ecclesiā praedicto modo concessa cōcedere indulgentias, quia sic innuitur in c. Accedentes, de excessi. praelato. ubi Hostiensis dicit quod dignitas Episcopalis dicit iurisdictio. Itē quia sic habet practica Ecclesia, quod praedicti ordinarie cōcedunt indulgentias ut Episcopi ut dictum est Et concordat Supplementū Gabrielis ubi supra propositio. 8. corolario. 3. & communiter doctores utriusque iuris & summistae. Et idē dicit Palud. in quarto distin. 20. quaestione. 4. articul. 1. de summo poenitentiario curię Romanę: quāuis Turrecremata uideatur oppositum tenere. Quia tenet quod ex consuetudine aut praescriptione nullus potest habere iurisdictionem aut concedere indulgentias, de quo infra dubio primo latius habetur.

¶ Propositio quinta. curati non possunt ex officio neque ordinarie concedere indulgentias. Ratio, quia modo sint proprie p̄lati modo nō, de quo nunc non curo, sunt enim in hoc opiniones quibusdā dicentibus quod sunt proprię praelati iure diuino instituti succedentes septuaginta duob. discipulis, ut tenet Gerson. cum alijs: qbusdam alijs dicentibus cum B. Thoma quod nō nisi iure positiuo Ecclesiastico assumpti, & instituti sunt, ut coadiutore Eporum, vt de his magister. & doctores in quarto distinctione 34. & Beatus Thomas secunda secundae quaestio. 184. articul. 6. & 8. & in quarto sententiarum distin. 20. quaestione 4. & Gerson. Alphabet. 1. litera O in tractatu. de potestate Ecclesiastica. consi. 3. agunt. igitur quomodocunq; id sit, ratio praefatae propositionis est, qa licet potestas remittēdi

peccata quoad culpam & pœnam & cōcedendi indulgentias sit plenissime concessa Ecclesiæ p̄latis: non tamē omnibus equaliter. Sed prælatis qui sunt p̄cipui gubernatores & spōsi Ecclesiæ cōcessa est iure diuino plenissime: inferioribus autē limitate: & id conuenienter ut supra dictū est propositio. 1. & 2. Constat autem Episcopos esse præcipuos prælatos gubernatores & spōsos Ecclesiæ potētes ferre leges & dicere ius & excōmunicare: Quia ideo ipsis confertur annulus in cōsecratione eorum, ut sponsis Ecclesiæ: nō autē curatis qui solū sunt coadiutores Episcoporū & non possunt prædicta facere ut Episcopi, ergo Episcopi habēt plenariam potestatē ad p̄dicta & ad indulgētias iure diuino concessam ut supra dictū est ptopositiones secūda: curati autē non nisi illam ad quam sunt assumpti & uocari in adiutoriū Episcoporum, quæ solū consistit in dispensatione sacramētorum, & ita solum possunt in sacramento remittere peccata quoad culpā & pœnam: & non possunt extra sacramēta remittere pœnas: & per consequēs neque ex officio suo concedere indulgentias ut dictū est. ¶ Et si quæratur, unde habetur hæc diuersitas Episcoporum & curatorū? Respondeo q̄d de iure diuino, ut patet de Episcopis supra proposi. secunda. quod etiam patet. Quia Ecclesia spiritu sācto illuminata, & maxime in remissione peccatorū ut patet. Ioan. 20. Accipite spiritum sanctum, quorū remiseritis peccata &c. in capitulo. Accedētibus. de excessibus prælatorum expresse dicit quod abbates cōcedendo indulgentias extendunt manus ad ea q̄ sunt Episcopalis dignitatis. Vbi patet quod hoc pertinet ad dignitatē Episcopalem, sicut & conferre, ordines maiores & confirmare & nullo mō ad inferiores. Itē facit ad hoc capitul. Cum ex eo. de pœnitē. & remis. & capit. Accedētibus. de excessibus prælatorum & ibi doctores cōmuniter cōcordant, & Soto in quarto distin. 21. articulo. 4. & noster Medina de indulgētijs disputatione. 6. c. 28. Vide ad hoc rationes alias quæ habentur infra propositio. 7. & in responsione ad argumentum ibidem.

Proposi. 9. ¶ Propositio sexta. Abbates. Priores, & Guardiani & ministri seu magistri p̄uinciales & Generales Religionū nō possunt ex suo officio cōcedere indulgentias subditis suis, q̄a in dicto c. Accedētibus. de excess. prælat. id declarat̄ iure diuino nō concessum eis, sed Episcopis ut supra proposi. 5. dictū est. ¶ Si dicas quod sūt ueri & proprij p̄lati habentes curam animarum, ut declarauit Sixtus. 4. & alij Pontifices. Ergo possūt ut Episcopi concedere indulgentias. Respōdeo non sunt p̄lati iure diuino instituti & successores apostolorū in eorum dignitate uel auctoritate episcopali neq; sunt p̄prie sponsi Ecclesiæ quibus tantū iure diuino. Matth. 18. Quæcunque solueritis &c. Data est potestas concedendi indulgētias, vt ait Roffen. & noster Medina ubi supra: sed ex institutione seu auctoritate Papæ vel Ecclesiæ, & id solū ad dispensandū sacramēta & ad cæteros actus iurisdictionis & superioritatis ad gubernationē subditorum. Ideo siquid amplius habēt id est ex priuilegio generali aut speciali nō ex officio neque ex iure diuino. ideo negatur consequentia, quamuis noster Medina ubi supra. capit. 29. oppositum opinetur.

¶ Propositio. 7. sacerdotes in foro pænitētiali seu in sacramento pænitentiæ non possunt suis pænitentibus cōcedere indulgentias aliquas p̄prie loquendo probatur quincupliciter. Primo quia est actus iurisdictionis & non ordinis sacerdotalis ut supra quæstione. 3. dictū est: alioq̄ nō sacerdos, nō posset concedere indulgētiā, quod est falsum ut supra proposi. 2. & 4. iam probauimus. Sed simplex sacerdos nō habet hanc iurisdictionē quoad hoc de iure super pænitentem quamuis habeat iurisdictionē ad sacramētaliter absoluendū & remittendū peccata uirtute sacramenti quoad culpā & pænam. Non enim potest remittere pænā debitam coram Deo & Ecclesia utēdo alia forma quam forma sacramēta li, sicut utitur Papa aut Episcopus concedēs indulgentias, ut patet. Quia hoc non est in practica Ecclesiæ q̄d hoc modo sacerdos simplex cōcedat in suo officio indulgentias, sicut concedit habens cōmissionem specialem aut sicut concedit Papa uel Episcopus. Proposi. 7. 1. Ratio.

2. Ratio. ¶ Item secūdo probatur propositio. Quia dato q̄d tales sacerdotes haberent iurisdictionem in pœnitentē: tamen ex quo non habent eā extra sacramentū: ergo simpliciter non habent eā ad indulgētias. Patet consequentia. Quia si haberēt ullo modo, certe eam haberent tam in sacramento quam extra. Imo potius extra sacramētum: quia ex quo non est actus ordinis aut characteris, sed solius iurisdictionis proprie loquendo ut supra quæstione. 3. habet. Ergo proprie talis actus concedendi indulgentias conuenit & potest exerceri extra sacramentum, & nō requirit sacramentum pœnitentiæ ad quod requiritur etiā potestas ordinis. Sed non potest extra sacramentum sacerdos concedere indulgentias secundum omnes doctores, ergo nec in sacramento. Et ergo nullo modo id potest ex officio sacerdotali.

Tertia. ¶ Tertio probatur idem. Quia simplex sacerdos non habet potestatē supra communem thesaurum indulgentiarum, idest super merita Christi & sanctorū ex quibus constat prædictus thesaurus indulgentiarum: q̄uis habeat potestatem super thesauro sacramentorum: & q̄uis habeat iurisdicrionem sacramentalem super pœnitentem. Ergo non potest concedere indulgentias etiam in foro sacramentali suo pœnitenti. Consequentia patet. Quia ut possit concedere indulgentias directè requiruntur duo. scilicet potestas super thesaurum communem indulgentiarum distribuendum, & iurisdictio super eum cui

Ad concessionem indulgentiarū potestas & iurisdictio requiritur.

cui cõceditur indulgentias, ideo si deest iurisdi-ctio non ualet indulgentia proprie sumpta, de qua hic loquimur quoad uiuos vt habetur in c. quod autem.de pœni.& re.& supra quęstione. 3. habetur: licet ualeat indulgentia per modũ suffragij. Quoad defunctos ut infra. q. 15.16. agitur. Quod si deest potestas distribuendi præfatum thesaurum indulgẽtiarum: etiam si habeat iurisdictio sup subditos, non ualet concessio indulgẽtiæ, vt patet. Quia ideo prælati religionum & curati non possunt suis subditis sup quos habent iurisdictionem in sacramẽto & extra sacramentum concedere indulgentias, ut supra proposi.6. & 5. dictũ est nisi ex priuilegio, & ita patet consequentia. Antecedẽs aũt quod scilicet simplex sacerdos non habet potestatem super thesaurum indulgentiarũ patet. Quia nõ sunt prælati Ecclesię generales vt Papa, nec speciales, vt Episcopi multo minus quam curati.

¶ Quarto probatur propositio, quia curati, & plati religionũ hoc nõ possunt ex suo officio super suos subditos. Ergo nõ multo minus simplex sacerdos, antecedẽs patet ex ꝓpositione. 5.& 6.& cõsequentia patet a fortiori: & qa nõ dabit ubi Papa vel Ecclesia dederit simplicibus sacerdotibus commissionem vllo modo ad hoc.

¶ Item & est alia ratio. Quia si simplices sacerdotes haberẽt hãc potestatem: certe sicut est limitata Episcopis multo magis limitaretur ipsis sacerdotibus, sed non cõstar de hac limitatione eorũ. Ergo vel possunt illimitare (qđ absit) vel nullo modo possunt cõcedere indulgentias. Et ad prędicta omnia facit. capitu. Accedẽtibus de exceß. præla. ubi dicitur quod cõcedere indulgentias pertinet ad dignitatem Episcopalẽ ut supra propositione. 2. dictum est. Et concordãt communiter doctores in quarto distinctio.2.& Supplemẽtum Gabrielis in quarto distinct.45. propositio. 8. corolario tertio & Calderi. in c. nostro de pęn. & re.& capitu. Accedentibus de exceß. prælat.& Nauarro tractatu.de indulgẽ. nota 31. §. 9. Et noster Medina vbi supra capitul.28. latius probat.& plurimi Canonistæ: licet multi alij oppositum opinentur ut patebit.

¶ Ex quo patet quod nisi sacerdos aut pęnitẽs habeat ex speciali priuilegio seu commissione, quod sacerdos possit concedere indulgentias pœnitenti vanum esset post absolutionem sacramentalem dicere, & concedo tibi omnes indulgentias quas concedere possum, sed quia iã per bullas Cruciatæ & per alia indulta cõmuniter ab omnibus fere habetur commissio seu potestas ad id, ideo bonum est id dicere, scilicet concedo tibi, &c. Vt dictum est.

Contra præfatam septimam propositionem arguitur. Quia quantum est ex lege diuina quilibet sacerdos habet iurisdictionem & potestatem habitualem seu remotam in quemlibet, & super thesaurum Ecclesiæ, ad absoluendum a peccatis & ad concedendũ indulgentias. Sic scilicet quod quamuis non possit exire in actum nisi habeat materiam ministratam ei per Papã: vel per Ecclesiam, per quam ministrationẽ materiæ aut subditorum iam prædicta potestas remota reducitur ad propinquam non impediatã vt sic possit exire in actum: tamen nisi prohibeatur per Papam uel Ecclesiã potest exire in actũ exercendo potestatem aut iurisdictionem præfatam sibi iure diuino cõceßam supra subditos suos, sed præfatis sacerdotibus non est prohibitum per Ecclesiam concedere indulgentias subditis pœnitentibus. Ergo possunt concedere etiam indulgentias.

Item secũdo arguitur per autoritates doctorum. Quia sic tenet cardi. in Clemen. Religiosi.de priuil.& Aluarus, & Glossa.in capitul. Mẽsuram, de pœniten. distinctione prima & Panormitanus in capitul. sicut dignum, de homici. & allegat. capitul. Quẽ pęnitet.de pęnit. distin. 1.& Innocent.& Ber.in capitul. Quod autẽ. de pęnitẽt.& remis.& Archidiacon.in capit. indulgentiæ. eodẽ titul. lib.6. & est ar. capitul. Deus qui.de pęnitenti.& remis. propter hęc multi doctores canonistæ & cũ eis Summa Angelica titul. indulgentia. §.5.& summa Rosel. eodem titul.& titul. Pęnitentia, tenent qđ quilibet sacerdos potest suo pœnitenti in foro sacramẽtali cõcedere aliquas indulgentias, prout sibi uidẽt secundũ Deum: sicut potest eum absoluere sacramentaliter a peccatis, & ad iura q̃ uidentur cõtra eos Respondet. Summa Angelica, secũdum Archidiacon. quod procedunt & loquuntur de generalibus & publicis remißionibus quas non possunt facere nisi Episcopi, seu qđ pænitẽtias iniunctas a superioribus puta ab Episcopis sacerdotes inferiores remittere non possunt etiã in foro sacramentali.

¶ Sed certe nec ratio nec autoritates ꝑfatæ ualent pro eis. Nã Respondeo ad rationem fundamentalem eorum supra positam negãdo qđ ille habeat materiã uel subditos quoad hoc: negatur etiam quod habeat potestatẽ ad dispẽsandum thesaurũ Ecclesiæ per viam indulgentiæ, quamuis habeat subditos & potestatem dispensandi thesaurum sacramentorũ aut per uiam sacramenti ut supra probatum est. Cõceditur ẽt quod est capax vt ei detur commißio ad concedendum indulgẽtias: & hoc cuilibet Ecclesiastico etiam primæ tonsure conuenit, ut infra proposi.10. habetur. Ideo negatur quod id põt nisi prohibeatur: Imo dico quod id non potest nisi ei concedatur aut committatur ut dictum est.

¶ Ad autoritates autẽ supra positas in oppositum Respondeo secundũ Abulen. super Matth. 16. quæstione.80. qđ omnes illi doctores & alij eiusmodi nil aliud volũt dicere & sentire, ut ẽt bene ait & cõcordat Siluest. tit. indulgẽtia. q. 5. nisi quod sacerdos potest pænã debitã minuere peccatori, non quidẽ applicando ei de thesauro indulgentiarũ: sed quadrupliciter Primo angẽ-

do erubescētiam & cōtritionem ministraliter, vt virtute illius erubescētiæ aut contritionis pęnitens a Deo mereatur remissionem pœnarum. ❡ Secundo etiam ministraliter applicando sacramentum, ut sic ex opere operato vel uirtute sacramenti seu meritorum Christi in sacramento applicatorum remittatur pęnitenti a Deo non solum culpa, sed etiam aliquid de pęna temporali debita, alicui plus, minus secundū dispositionem pęnitentis, vt hoc refert Bonauē tur. in 4.d.20.art.2.q.3. & B. Tho. ibidem & in additione tertiæ partis vbi supra, & Palud. d. 20.q.4.art.1. ❡ Tertio secundum Bonauenturam: ubi supra ex meritis ipsius sacerdotis orantis pro ipso pœnitente, & etiam ex meritis Ecclesiæ cuius oratio ibi etiam per sacerdotem applicatur quando dicit misereatur tui omnipotens Deus &c. Remittitur pænitenti aliquid de pæna temporali debita,

❡ Quarto. Sacerdos virtute clauiū seu potestate sua arbitraia rationabiliter & ex causa rationabili pōt remittere pęnitēti aliqd de pœna debita Deo tam in foro Dei quā in foro Ecclesiæ, ex quo iam non tenetur imponere pœnitentiā secundum rigorem canonum pęnitentialiū antiquornm, ut dicit Scotus & supra quęstione. 6. habetur. Cum ergo sacerdos aliquo illorū modorum remitti aliquid de pęna debita pęnitēti, dicunt illi doctores aut plures eorū capiunt nomen indulgentiæ & remissione pœnæ, pro eodem fine alijs conditionibus requisitis ad quidditatem indulgentiæ, quod scilicet fiat de communi thesauro indulgentiarum ut supra quæstione tertia. habetur, & quod præfati doctores acceperunt nomen indulgentiæ large & improprię pro quacunque remissione peccatorum quoad pænam ut dictum est patet. Quia etiā Gerson. in regulis moralibus alphabet. 25. G. vt etiam refert Supplementum Gabrielis in quarto distinctione. 45. quæstione. 2. articulo. 2. conclus. 2. dicit quod uirtute clauium & meritorum Christi in qualibet confessione sacramētali dantur indulgentiæ sed quantæ Deus nouit. Ecce quod indulgentias uocat remissione pęnarum illo secundo modo supra posito factas ex opere operato sacramenti: qa & sic erat usus loquendi doctorū uocare indulgētias remissiones pęnarū quascūq; & quomodocunq; factas pęnitenti. & præfata vocabuli æquiuocatio decepit aliter opinātes. ❡ Quod si aliq doctores ut Archidiacon. & Raymundus ubi supra seu alij nō sic intellexerūt, ut nos eorum dicta supra ad bonum sensū glossauimus, seu si eorum uerba nō patiantur prædictā glossam: dico nō esse multum curandum de eis quoad hoc: fuerunt enim illius opinionis fine sufficienter fundamento & contra communiter doctores theologos.

❡ Et forte Innocen. & Gemini. & Ioan. Andr. in capitul. indulgentię. de pęniten. & remis. lib. 6. fuerunt illius opinionis, & ideo consequēter dixerunt quod Episcopus potest in foro pęnitē tiali cōcedere pęnitenti ultra quadraginta dies indulgentiæ nō obstante c. Cum ex eo. de pęn. & re. ut supra proposit. 2. dictum est, & propter hoc etiam Archidiacon. glossauit præfactum c. Cū ex eo, & alia iura quod intelligebātur de indulgentijs tantū publicet & generaliter conferendis, nō autē de indulgentijs in foro sacramē tali, sed certe sicut eorū opinio fundamentalis non est uera: ita nec glossę aut limitationes, aut extensiones prædictorum textuūque in præfata opinione falsa fundātur. Ideo Siluestrina quæ prius contra summam Angelicam bene reprobauerat opinionem tenentem quod simplex sacerdos potest in foro sacramentali concedere indulgentias proprie sumptas: male uidetur approbare aliud dictum quod scilicet Episcopi in foro pœnitentiali possunt excedere summam taxatam eis per Ecclesiam uel p Papam, & non considerauit fundamentum quo moti sunt illi doctores ad sic dicendum & glossandum prædicta iura ut dictum est.

❡ Octaua propositio concilium generale Sede papali uacante potest iure diuino cōcedere indulgentias quia habet plenam potestatē. Nam & concilium Basilien. in sessione. 24. cōcessit indulgētiam plenariam, in quo expresse concordat Panormit. in tractatu super concilium Basiliense, quē refert & sequitur Felinus in tractatu de indulgentijs. Sed unde & quomodo conciliū id possit: id pendet ex illa alia difficultate de potestate papę & cōcilij uel Ecclesię, in qua variæ sunt opiniones. de qbus etiā superius egimus in libro. 4 q 4. vtrum Papa sit supra concilium ibi uideatur.

❡ Propositio nona, concilium prouinciale & capitulum Cathredale Sede uacante nō potest concedere indulgentias: quia eius institutio & potestas non est de iure diuino concessa sed de iure humano Ecclesiastico. Ergo non habet iurisdictionem & potestatem nisi iure Ecclesiastico humano: & per consequens non maiorem nec aliam quam Ecclesia uel Papa vult dare & limitare, vt notatur. 79. distinctio. capitul. Nullus Episcopus, & sic non habet dignitatem nec potestatem Episcopalem de se nisi ut dictū est ex commissione seu ex concessione Ecclesiastica. Cum hac propositione nona consonat Calderi. in capitulo. Nostro de pœnitentijs & remissionibus & doctores communiter idem dicentes de Vicario generali Episcopi, quod non potest ut in capitulo. Accedentibus. de excessibus prælatorum.

❡ Propositio decima. Ex commissione quilibet Ecclesiasticus. etiam primæ tonsure potest cōcedere indulgētias. Quia cuilibet potest cōmuni concedere indulgentias, cui pōt cōmitti iurisdictio Ecclesiastica. Hęc autē pōt cuilibet Ecclesiastico primę tonsure committi secundum ius & communiter doctores, ergo. Imo & forte

Papa

Papa potest tommittere etiã laico vt concedat indulgentias alicui,& iurisdictionẽ Ecclesiasticam non requirentem ordinem aut actum ordinis Ecclesiastici: quia nõ uidetur ratio sufficiẽs in oppositum.sed de hoc alibi. ¶ Hic autẽ nota quod Episcopi & alij quibus ex officio suo cõpetit concedere posse indulgentias,possunt cõmittere hoc alijs supra dictis,scilicet Ecclesiasticis primæ tonsure : nisi per Papam uel per Ecclesiam id eis prohibeatur aliquo modo. Secus si hanc potestatem habent ex commissione speciali non ratione officij. Videantur de hoc doctores & summistæ latius tit.comissio. tit.delegatus.tit.uicarius,& alibi ut oportet secũdum subiectam materiam.

¶ Propositio vndecima,excommunicatus,aut is qui non habet subditum non potest concedere indulgentiam. Quia non habet iurisdictionẽ in potentia propinqua,ex quo nõ habet subditos aut materiam sibi ministratã : aut si habent, tñ ex quo sunt excõmunicati,habent eã impeditã aut ligatam quoad vsum pro tunc ac si non haberent,sed de hoc latius infra.q.13.habetur.

¶ Ad prædicta omnia dubitatur primo utrũ ex cõsuetudine possit introduci ut curati, uel alij. Possunt cõferre indulgentias & habere iurisdictionẽ.¶ Respondeo,hic est duplex opinio.Prima est de Turrecremata & multorũ canonistarum,quod non.& si contra eos arguatur per capitulũ.Accedentibus.de excess.prælat. ubi dicitur qđ nullo modo abbates possunt concedere indulgentias nisi forte ex cõcessione vel alia legitima causa possint se tueri. Vbi glossa. dicit . nisi p consuetudinẽ,respondẽt dupliciter. Vno modo quod illa exceptio. s. nisi p cõsuetudinẽ, solũ determinat alias partes eiusdem textus. s. qđ non possunt cognoscere de causis matrimonialibus nec iniũgere publicas pęnitentias nisi ex consuetudine. Sed certe hæc responsio est voluntaria quia illa tota exceptio fertur. super omnia ibi contenta & supra recitata , de quorum numero est non conferre indulgentias , ut patet. Quia non uidetur illa ratio dissimilitudinis aut differentiæ.

¶ Ideo alio modo alii respondent ad dictũ capitulũ dicendo quod ille textus nihil dicit de cõsuetudine vt patet:sed hoc addidit glossa secũdũ suã opinionẽ & sic glossauit illum textum.

¶ Alia est opinio præfatæ glossæ & in capitul. Cum contingat.de foro competente. Et multorum doctorum quod sic. & adducunt multa iura & rationes ad id,quę tamen nõ ui dentur sufficienter probare intentum.¶ Mihi autẽ(saluo meliori iudicio & pro cõcordia omnium doctorum)videtur dicendum quod licet consuetudo non det iurisdictionẽ hanc spiritualem neque hoc ius concendendi indulgẽtias:quia pertinet ad remissionẽ peccatorũ, cuius potestas solo iure diuino concessa est ordinarie,ut supra q.6.& 7. bene tamen potest esse signũ quod aliquando fuit vel quod nunc est priuilegium seu concessio aliqua seu aliquomodo data p Papã vel ecclesiam.& isto modo per cõsuetudinẽ tanquã per signum concessionis habitæ potest introduci ut quis habeat iurisdictionẽ Ecclesiasticam , & ut inferiores Episcopis conferant indulgentias.Et quidem consuetudo non potest dare iurisdictionem pendentem ex iure diuino : bene tñ pendentem ex iure humano : sicut & potest ualere pro lege humana non pro diuina, & cũ hac secunda opinio.concordat Nauarro tractatu de indul. no:a. 31.§.7.& Panor.in dict.capit. Accedentibus de excess.pręla.& sic forte Cardinales non Episcopi possunt ex consuetudine concedere indulgentias,vt supra proposi.4.habetur:cum talis modus concendendi potestatẽ & iurisdictionem Ecclesiasticam pendeat aut sit in Ecclesiæ potestate.

¶ Dubitatur secundo,Vtrum peccatum mortale tollat aut impediat potestatem cõcedendi indulgentias durante tali peccato.Respondeo qđ non quandiu tolleratur ab Ecclesia & nõ excõmunicatur nec denunciatur:aut non suspendit a tali potestate. Quia potestas hæc indulgentiarum consequitur iurisdictionẽ aut potestatem Ecclesiasticã:quæ nõ fundatur in gratia: & per cõsequens non perditur per mortale, & in hoc cõcordant omnes catholici, ut etiã refert Tho. Bonauentu. Palud. & communiter doctores in quarto distinct.20.&.25.& Hostiens. & facit c. Dictũ est.1.quęstione.1. & Gerson.de potestate Ecclesiastica alphabet. 1.2.& 3.& oppositum tenere est hęresis pauperum de Lugduno.& licet sic cõcedens indulgẽtias in peccato mortali nõ sit propinquior Deo per sanctitatem,quam sancti uiri habent nõ habentes hanc potestatẽ: tamẽ est propinquior per autoritatem & potestatem, & hoc sufficit. Nã concedere indulgẽtias non est concedere de suis meritis sed de communi thesauro Ecclesię ex potestate sibi & nõ alijs etiã sanctis ad hoc collata ut dictum est.Item licet concedere indulgẽtias sit minus quoad utilitatem propriam cõcedentis in mortali , quam sit eas accipere & lucrari in statu gratiæ : tamẽ quoad potestatem concedendi est maius dare quam accipere ex genere suo .

QVAESTIO XIII.

Quibus uiuentibus possunt concedi indulgentiæ : & qui uiuentes possunt eas lucrari , & a quibus .

RESP. per hanc vnicam propositionem.Illi qui possunt concedere indulgentias solum possunt eas concedere sibi subditis simpliciter, aut secundum quid,& non aliis. Ratio quia est actus iurisdictionis. Ergo non potest nisi in tunc subditum exerceri : sicut & absolutio Sacramentalis : neque potest indulgentiam

lucrari nisi talis subditus, sicut neq; sacramẽtaliter absolui. Item idẽ patet ex capit. Quod autem. de pœniten. & re. & notanter dictum est quod requiritur quod sit tunc subditus cõcedẽtis quãdo conceditur indulgẽtia: quia prælatus: Episcopus excõmunicatus non potest suo subdito concedere indulgentiam. Quia ex quo est excõmunicatus & denunciatus iam priuatus est pro tunc vsu iurisdictionis suæ: & p consequẽs tunc non habet sibi subditũ quoad vsum ut supra propo. 11. q. 12. habetur. Quamuis bene põt talis Episcopus excõmunicatus subijcere suos subditos alteri potenti cõcedere indulgẽtias, & sic concedere licentiã ut possint ab alijs Episcopis seu potentibus cõcedere indulgẽtias eas lucrari: sicut & possũt alij lucrari ab illis: sicut & curatus excõmunicatus dat licẽtiã suo subdito parrochiano ut possit ab alio absolui, ut hoc habetur etiam aperte in dicto. c. Quod autem.

❡ Item nota secũdo quod sufficit quod sit subditus tũc simpliciter id est quoad oĩa: aut secundũ quid. id est, quod lucrandũ indulgentias tantum. Sicut & sufficit esse subditũ ad absolutionem sacramentalẽ, ut patet ex c. Quod autem de pę. & re. Ideo habẽtes cõmissionẽ cõcedendi aliqbus indulgẽtias bene possunt cõcedere, & illi possunt eas lucrari: qa pro tũc sũt eis subditi quoad id tãtũ. ❡ Ex quo patet ꝙ ĩdulgẽtias papales ab eo, uel ab eius cõmissarijs specialib. habentibus autoritatẽ generalẽ cõcedẽdi indulgentias omnibus Christianis quilibet põt eas lucrari. Quia qlibet est subditus Papæ simpliciter & pro tunc, & ẽt pro tunc est subditus p̃dictorũ cõmissariorũ secũdũ quid, idest ad lucrãdũ indulgentias: nisi forte talis cõcessio esset restricta ad tales uel tales psonas seu habitatores &c. Quod secũdũ Panor. raro aut nunquam fit.

❡ Similiter oẽs existẽtes de ꝓuincia. Archiepiscopi habẽtes ibi domicilia possũt lucrari indulgentias ipsius Archiepiscopi cõcedentis eas per totã prouinciã, ut habetur in c. Nostro de pę. & re. & similiter omnes existentes de diœcesi, ẽt si sint exẽpti & religiosi possũt lucrari indulgẽtias cõcessas a diœcesanis Episcopis in quorum terminis morantur, vt de hoc scilicet de religiosis latius infra dubio secũdo habet: Et cũ prędictis omnibus concordat Supplementũ Gabrielis in 4. d. 45. art. 2. propo. 7. corol. 4. & Siluest. tit. indulgẽtia. q. 5. & cõmuniter doctores & sũmistæ. & ratio omnium horum est, Quia quoad hoc pro tunc efficiuntur subditi talium concedentium indulgentias.

❡ Dubitatur primo. Quis intelligatur nomine proprij iudicis, cuius licentia requirit̃ ad hoc ꝙ qs possit lucrari indulgentias aliorũ iudiciũ seu pręlatorũ ut dictum est, ꝙ requiritur secundũ. c. Quod aũt de pœ. & re. ❡ Respondeo in hoc est duplex opinio. Prima dicit ꝙ simplex sacerdos q põt absoluere a peccatis põt pręfatam licentiã cõdere & etiã curatus proprius licet nõ sit sacerdos. Quia si põt licentiare ut subditus suus cõfiteat alteri sacerdoti: ita similiter põt licentiare ut lucretur indulgentias ab alijs potentibus cõcedere: & p põt facere eũ esse subditũ illorũ ꝓ tunc ad id, licet ipse nõ possit absoluere & cõcedere indulgentias. Licentia autem prædicta dicũt ipsi ꝙ cõcedit nõ solum specialiter, sed & generaliter qñ sacerdos in absolutione sacramẽtali dicit omnia bona q̃ feceris sint tibi in remissionẽ peccatorũ. ❡ Hanc opinionẽ tenet expresse Palud. in 4. d. 20 q. 4. art. 3. & refert etiã Supplementum Gabrielis ubi supra. & de canonistis. Hostiensis, & ad hanc uidet licet non finaliter accedere glossa in c. Quod autem. Cum Panormi. ibidem, & Ioannes dominicus in c. indulgentiæ, de pœn. & re. lib. 6. et Felinus tractatu de indulgentijs, & Nauarro tracta. de indul. nota. 31. §. 13. summistæ autem recitant sed non se determinant.

❡ Sed certe hæc opinio non uidetur uera neq; eius rõ sufficiẽs. Quod non sit uera patet. Quia c. Quod autẽ. uidetur cõtra eum, ut patebit infra in secũda opinione. Ratio autem præfata nõ valet. Quia ideo curatus licentiat subditum suũ ad cõfitendum alteri, qa ex officio habet iurisdictionem sacramentalem simpliciter: q̃uis non quoad vsum propter defectũ potestatis ordinis sacerdotalis. At vero quoad indulgentias nullã iurisdictionẽ aut potestatem habet, ut supra. q. 12. propo. 5. 6. & 7. late habetur, ergo nõ potest dare licentiam ad id, quia nemo dat quod non habet. & ideo non est simile.

Ideo est alia opinio verior, qđ scilicet nomine proprij iudicis intelligitur propria Episcopus, qui solus potest dare præfatã licentiam indulgentiarũ. Ratio est triplex, Prima quia proprie loquẽdo, at uerba iuris debẽt accipi in sua propria significatione nisi aliud constet sufficiẽter, nomine iudicis intelligit̃ is qui habet potestatem cũ iurisdictione ordinaria: cum materia indulgentiarũ sit stricti iuris ad hunc sensum ꝙ valent non nisi vt sonant secundum proprietatem verborum, vt supra quæstione 9. in respon sione ad primum argumentũ contra. 4 proposi. habetur. Ille autem q habet talẽ iurisdictionẽ est & dicitur proprie & stricte pręlatus secũdũ cõmuniter doctores. & talis ẽ solus Episcopus, & non curatus nec simplex sacerdos secundum glossam in capitulo 2. de iudicijs & Innocentiũ in capitu. firmiter. de sũma Trinitate & fide Catholica & Panormitanum in capitu. Ne pro dilatione & capit. Omnis de pœniten. & re. vt ẽt late referunt Summistæ. tit. prælatus. tit. iudex. tit. Episcopus.

❡ Secunda ratio. Quia eodem modo uniuoce debet accipi iudex a quo debet peti seu haberi præfata licentia indulgentiarum, sicut accipitur iudex cuius indulgẽtias vult quis lucrari secundum dictum capitulum. Quod autem. Quia eodem modo loquitur de utroque iudice

proprio a quo & ad quē licentiatur ut absolua tur,& vt lucretur indulgētias proportionabiliter. Sed sicut iudex q sacramētaliter absoluere habet est sacerdos & sic sufficit a suo sacerdote habere pdictam licentiā:ita iudex q habet cōcedere indulgentias de iure cōmuni est Episcopus vel eo superior non autem alius eo inferior vt patet supra.q.12.proposi.4 5.6.7. Ergo Episcopus & nō eo inferior pōt licentiare ad hoc, & quidem dictum capit. Quod autem innuit quod dictū est, ut patet ex argumento seu relatione uel causa illius decretalis aut respōsionis. ¶ Tertia ratio quia licētia curati nō requirit ur ad hoc quod p indulgentias rite collatis possit quis se redimere ab iniūcta pœnitētia, ut patet ex dictis supra.q.10.corol.1.& si alicubi Hostiēsis dicit quod requirit loquitur de consilio: & similiter alij doctores: uel non satis recte loquū tur: si oppositū sentiant, ut patet ex supra dictis & infra dicetur. Nec requiritur prædicta licētia curati aut sacerdotis nec sufficit ad subijciendū talem subditū iurisdictioni alterius Episcopi cō cedentis indulgētias: q uis sufficiat ad hoc quod ab alieno sacerdote possit sacramētaliter absolui ds peccatis ut dictum est. Quia & nō uidetur quod sacerdos auctoritate sua possit licentiādo eximere subditū iurisdictione sui supioris Episcopi, subijciēdo illum pro tunc alteri Episcopo aut superiori. ¶ Et cū hac opinione est glossa in dicto capit. Quod autē tandem dicens quod inferiores plati Episcopis carētes dignitate Episcopali non possunt huiusmodi remissionē facere, ut innuitur in c.acciden.de excess.præla. & cōmuniter id tenent canōnistæ ut refert Innoc. in dicto c. Quod autem: & Bonauen. in 4. dist. 20.articulo.2.q 3.in fine dicens, proprij iudices idest Episcopi.& cōmuniter theologi ibidem. Et secundum Guillelmum in specu.ut etiā referunt summistę, sufficit cōsensus metropolitani, vt innuitur in c.Nostro:de pœni.& remi.& per rationes prefatas.

¶ Secundo dubitatur an religiosi & alij exēpti possint lucrari indulgentias concessas communiter Christianis a Papa, legatis, seu a diœcesanis in quorū terminis seu diœcesi morant. Respondeo secundum sanctum Thomam in additione tertiæ partis summę quęst.27.articul.2.& in 4. distinct.20.& Palud.eadem.distinct.quæstio. 4. articul.3.quod sic: quodque non solum possunt eis lucrari de licentia suorum superiorū sed & sine eorum speciali licentia. Quia de iure cōmuni hoc eis cōcessum est. Quia quoad hoc nō uidentur exempti: quia noluerunt impetrare exēptionem in damnum, sed in utilitatē suam: esset autem sibi damnosum si eis non possent prodesse indulgentiæ suorum diœcesanorum, cum sint homines egētes fauore spirituali licet sint ī statu perfectionis. Ergo nec ipsi exēpti aut religiosi in sua exēptione hoc intenderūt: neq; Papa concedens exemptionem: sed potius eorum volūtati virtuali se conformauit in sua exēptionis cōcessione: sicut in alijs indultis intentio cōcedentis intelligit conformari intentioni petenti s. ¶ Itē secundo, quia licet non possint ligari vel absolui a peccatis in foro cōscientiæ & sacramentali per Episcopū suæ diœcesis: tamen lucrari possunt indulgentias & p uiam indulgentiæ absolui a peccatis quoad pęnā. Ratio quorundam est, quia cōcedens indulgentias non absoluit proprie, sed secundū quid, scilicet dispēsando de thesauro Ecclesiæ. Quæ dispēsatio potest fieri etiā non subdito dummodo in terminis suæ diœcesis existat vt dicit Palud. ubi supra. Sed certe hæc ratio nil ualet. Quia vr pre supponere quod ratio indulgentiæ nō stat principaliter in absolutione uel remissione: qdque non est actus iurisdictionis, qd est falsum ut supra.q.2.probatum est. Ideo prima ratio uidetur sufficiens & efficax. ¶ Quod si cōtra hoc arguatur, quod ergo, religiosus posset etiā contra uoluntatem sui prælati exire claustrū & dare qd ad lucrandum indulgentias secundum tenorē earum: & sic religio deperiret. Respōdeo negādo consequentiā secundum Thomam ubi supra. Quia non potest religiosus facere aliquid prędictorum neque aliud eiusmodi quod esset contra regularē disciplinam aut contra promissam seu professam obseruantiā regularem: quia non dantur indulgentiæ ad dissolutionē eius. Et licet indulgentię plus valeāt quoad remissionē pœnarum: non tamen quoad meritū & prę mium: quoad hoc enim plus valet religiosis sua religionis obseruantia quā lucrari indulgētias. Nunc autē maius bonum est meritum & præmium gloriæ quā remissio pœnarum. Ergo dicatur quod de licentia tantū sui superioris potest religiosus exire claustrū & visitare loca ad lucrandū indulgentias aut date aliquid secūdū tenorē earum. Quod si ad eas lucrandum requiritur aliquid quod nō sit contra regularem disciplinam aut obseruantiam, sed qd salua obedientia & regulari obseruātia pōt a subdito fieri, puta recitare, orare, aut ieiunare quādo p superiorē non prohibetur: tunc bene potest religiosus etiā sine licentia, non tamen contra prohibitionem rationabilē superioris id facere ad lucrandum indulgentias. Quia Papa intēdit cō cedēs indulgētias salua semper disciplina & obseruantia regulari & nō aliter, & cōcordat summa Angelica.titul.Indulgētia.§.22. ¶ Quomodo autem frater minor, qui ex regula nō potest accipere pecuniam per se uel p interpositā personam, possit procurare pecuniam requisitā ad lucrandum indulgentias, latius infra.q. 26. in primo dubio ibi habetur de hoc.

¶ Dubitatur tertio, utrū ipsimet prælati concedētes indulgētias possint eas lucrari sicut & illi eorum subditi qbus concedunt ab eis. Respondeo prę supposito qd possunt eas lucrari, nec in hoc est dubiū inter doctores: potest enim

eis subueniri p indulgentias de thesauro Ecclesiæ sibi commisso ex quo & sunt membra Ecclesiæ, vt alij homines, & non sunt peioris conditionis quoad hoc ex hoc quod sunt capita sicut alia membra Ecclesiæ. Iam punctum difficultatis est quomodo possunt lucrari indulgentias a se concessas communiter omnibus subditis suis. Nam circa hoc est triplex opinio,

Opinio. 1. Prima opinio tenet quod potest prælatus aliis concedens indulgentias eas lucrari dispensando sibi de thesauro indulgentiarum, vt alijs viuis atque defunctis dispensat, & recipiendo, vt alij recipiunt de dicto thesauro dispensato. Quā opinionē tenet Nauarro vbi infra cum multis aliis. ¶ Sed contra eam tripliciter arguitur. Primo secundum Thomam in additionibus tertiæ partis sum. q. 27. art. 4. & in quarto d. 20. arti. 5. q. 4. Quia indulgentia debet ex aliqua causa pia dari, ad hoc scilicet quod quis per indulgentiā prouocetur ad aliquem actum, qui vergat in Dei honorem, & vtilitatem Ecclesiæ. Sed prælatus ex quo ex officio habet curam Ecclesiæ, & Dei honoris iam non habet causam, vt se ipsum prouocet ad hoc, Ergo non potest facere sibi indulgentiam, vt alijs dispensando. ¶ Sed certe hæc ratio non concludit. Quia stat quod ex officio, & insuper ex alia causa, & motiuo se ipsum prouocet prælatus ad actum bonum quo lucretur indulgentiam. Et ita potest negari minor etiam si teneatur quod indulgentia principaliter est dispensatio thesauri, vt videtur supponere hæc ratio, vt sup. q. 3. habetur,

Rō. 2. Pal. ¶ Secunda ratio secundum Palud. in quarto d. 20. q. 4. ar. 3. quia inter dantem & recipientem requiritur differentia personalis. Sed prælatus dans indulgentiam non distinguitur personaliter a seipso. Ergo non potest dare sibi sicut alijs de thesauro indulgentiarum: & per consequens nec recipere indulgentiā datam a se, ut alij proprie loquendo. Ista rō non concludit: quia uidetur nimis niti proprietati, & rigori vocabuli dare, & accipere, ēt si supponatur qđ indulgentia principaliter est dispēsatio, seu cō[mmuni]catio thesauri aliis facta, quod impugnatum est, sup. q. 3.

Tertia. ¶ Tertia ratio s'm ipsum Palud. quia qui potest cum alio dispensare, puta in irregularitate, & huiusmodi, certe nō potest ex hoc secum etiam dispensare nisi quatenus ius ei pmittit: & ita proprie nullus secū dispensat autoritate sua, sed autoritate iuris, aut supioris utiť tali dispēsatione, Sed cōcedere indulgentiam est dispensare thesaurum. Ergo eo ipso quo potest quis aliis cōcedere indulgentiam nō potest proprie loquendo sibi eā concedere, aut dispensare præfatum thesaurum. Sed certe nec hæc rō concludit. Quia ęquiuocat in uerbo dispēsare, Nam in maiore accipitur dispensatio p iuris relaxatione, in minore autem pro bonorum communium, seu thesauri cōmunis distributione, seu cōmunicatione. Quod si vtrobiq; accipiatur vniuoce p thesauris communis communicatione: iam ista tertia ratio coincidit cum secunda precedent, ideo non valet, ut ibi dictum est.

Alia secūda opinio est, quod pręlatus potest lucrari indulgentiam a se alijs concessam, participando & utendo ea aut thesauro communiter dispensato aut communicato. Probatur. Quia cuilibet habenti autoritatē super bonum commune concessum est & nullo iure prohibetur ut autoritate sua possit uti & participare de bonis communibus ut alij: ne sit peioris conditionis quam alii, ut supra dictum est. Sed cōcedere indulgentiam est cōmunicare de communi thesauro. Ergo eo ipso & ratione suæ autoritatis prefatæ pōt inde participare ut alii indulgētias a se cōcessas. Facit ad hoc qđ notatur cōmuniter a doctoribus in c. p uenerabilem. qui filii sunt legitimi. Vbi princeps sicq; gaudet priuilegio & autoritate sua vtiť pro se sicut & ceteri. Sic ad popositum prelatus dat indulgentias ut caput uel ut prelatus Ecclesiæ, uel ut habēs autoritatem dipensandi thesaurum: utitur autem & participat de eis pro se ut membrum Ecclesiæ & etiam hoc modo recipit pro se. Opinio 2.

¶ Et si contra hoc arguatur quod nullus potest in se ipsum exercere actū iurisdictionis, qualis est concessio indulgentię ut supra. q. 1. Ergo nō pōt uti indulgentijs neque de eis participare. Item nemo potest vti seu participare de excōicatione seu absolutione peccatorum facta a se ipso in se uel in alijs. Ergo similiter nō pōt uti indulgentijs &c. ¶ Respōdeo secundū prefatā opinionē ad primū concesso antecedēte ad sensum supra dictū. q. 8. in responsione ad secundū argumētū & infra dicetť hic in tertia opinione, sed negať consequentia, Quia aliud est exercere actū iurisdictionis absoluendo aut cōcedēdo sibi directe indulgentiā: aliud est uti ea aut participare illam: quia hoc nō est actus iurisdictionis sed autoritatis sibi cōcessę, ut dictū ē. ¶ Ad aliud respondeo negando consequentiā quia illud est actus tantū iurisdictionis aut sentētiæ iudicialis quam nemo pōt in se exercere neq; uti pro se: in indulgētię aūt cōcessione vltra actus iurisditionis est dispensatio thesauri ratione cuius pōt concedens illū participare: & ita pōt indulgentiā vbi lucrari p hāc uiā participationis vt dictū est. ¶ Immo ēt prælatus potest lucrari indulgentias commitendo aliis auctoritatem ut concedat ei talem indulgentiā, patet ex rationibus infra ponēdis in tertia opinione, & in hoc cōcordant omnes doctores. ¶ Quod aūt nō sit necessariū hoc modo eas lucrari patet, Quia potest lucrari alio modo supra dicto scilicet utēdo aut participando de indulgentiis communiter alis a se concessis ut dictum est. ¶ Hanc opinionē quoad omnes tres eius patres pdicto modo declaratā & probatā tenēt Thom. & Palud. ubi supra & doct. cōmuniter ea d. 20. & Supplementū Gabrielis in 4. d. 45. quæst. 3. conclu. 7.

& de

& de Canonistis Gaspar. in c.nostro. de pœn.& remi.& Geminia.in c.indulgentiæ. de pęn.& remi.li.6.& multi alij. Et videtur supponere quod indulgētia principaliter,& essentialiter est potius dispensatio thesauri quam remissio pęnarum: id quod supra.q.3.improbatum est.

3. Opinio. Tertia opinio est, quod non potest eam lucrari nisi eo modo in specie, licet non eo modo in indiuiduo quo alij, quia scilicet non nisi per viā absolutionis seu remissionis iudiciariæ. Et idō est necessariū qđ autoritatē suā cōmittat cōfessori seu alteri, se quoad hoc illi subijciēs in sacro aut extra, vt sic ei cōcedat tales indulgentias quas ipse alijs cōcessit. Alias eas nō lucrabit talis plātus. Itaq; licet prælatus nō possit lucrari indulgētias per viā suæ cōcessionis sicut nec pōt absolui a peccatis per viā suæ absolutionis qua alios absoluit; pōt tamen eas lucrari per viā cōcessionis seu absolutionis factæ ei ab alio cui ipse suā auctoritatem ad hoc cōmiserit; sicut & cōmittit alteri auctoritatem vt ipsum absoluat sacraliter a peccatis sicut ipse alios absoluit. Sicq; nō est peioris conditionis prælatus in hoc quā alij, ex quo habet viam ad lucrandum indulgentias vt alij vt dictum est. ¶ Et rō huius opinionis est, quia actum iurisdictionis præsertim per viam sententiæ seu absolutionis nemo potest in se ipsum exercere, vt patet ex supradictis, & fm communiter doctores. Quia nemo se ipsum absoluere iudicialiter vel ligare potest. Facit pro hac maiori.l. pen. ff.de recept. arbi.l. ille a quo.§.tempestiuum, & ff.ad Senatus consul. Trebelli. Nemo enim potest esse iudex, & reus, sed cōcedere indulgentias est actus iurisdictionis per viā sententiæ seu absolutionis iudiciariæ ut patet ex supradictis. quæst.3. ergo.

¶ Hanc opinionē tenet Vincētius in c.cū ex eo. de pęn.& remi. & Guillelm.in Spec.& Archid. in c.indulgentiæ.de pęn.& remi. lib.6.l. vnica. C.ne quis in cau.& l.inquisitio.C.de solu.& Caietanus in quodlibetis vt patuit supra. q.3.in responsione ad fm argumentum. Et ad idē vr Durandus in 4.d.20.q. & alij doctores. Et hæc opinio præsupponit quod indulgentia est essentialiter, & principaliter absolutio seu remissio pęnarū,& est actus iurisdictionis, ut supra.q.3. habet,& dictum est esse probabilius, & verius.

¶ Contra hanc tertiam opinionē arguit Nauarro in tractatu vel repetitione de indulgētijs.nota.26.§.9. dicens quod nemo potest alteri dare potestatē se absoluēdi, vel ligandi intra, & ext. sacramentū, quam non habet in se ipsum: vt est arg.in c.qui per alium. de reg.iur.lib.6.& habetur expresse in l.si vniuerse.C.de leg. & c.quod autem. de iure patrona. Nam Papa, & quilibet superior quando sacramentaliter absoluitur a peccatis per sacerdotē sibi subditum alias, non absoluitur eo qđ ipse suā cōmiserit potestatē, sed qa ille sacerdos a superiore vel a iure diuino vel Ecclesiastico eam potestatem habet respectu illius vel cuiuscunq; materiæ sibi subiectæ. Et qñ curatus nondum sacerdos dat subdito licentiam, ut ab altero absoluatur quem ipse absoluere non potest, non dat illi ordinem aut potestatem quam non habet, sed iurisdictionē: dat, & materiam subijcit, quam ipse curatus habet, quis non habeat vsum eius, in quam ille sacerdos suam exerceat potestatem.

¶ Ideo ipse Nauarro vbi supra.§.10.& nota.22. §.21.& seq. solum distinguit indulgentiam per modum absolutionis, & per modum dispensationis de thesauro Ecclesiæ. Illamq; dicit pertinere solum ad subditos viuentes: hanc autem ad ipsos prælatos concedentes simul, & ad animas purgatorij.

¶ Sed contra ipsum sunt argumenta siue rōnes supra positæ in prima opinione: sunt etiam multa inconuenientia quoad pœnitentias iniunctas de quibus supra. q.9.dictum est.

Triplex indulgentia. ¶ Quę aūt istarum opinionum sit verior nostro non stat arbitrio diffinire: nam illa secunda est cōior quæ, & practicatur a prælatis Ecclesiæ. Quo non obstante saluo meliori iudicio vr dicendū quod est triplex indulgētia. Prima absolute sumpta de qua dicimus qđ est proprie indulgētia: & essentialiter, & principaliter est absolutio vel remissio pęnarum vt sup. q.3.dictū est. Et hęc pcipue conuenit subditis viuētibus: quā prælatus vel eius auctoritatem habens ad id sibi subditis pro tunc cōcedit: quæ & indulgētia per modū iudiciariæ absolutionis appellat.

¶ Secunda indulgentia est per viam seu per modum suffragij. Et hęc cōuenit solū defunctis: & eius ratio principaliter stat in cōicatione, vel dispensatione thesauri indulgentiarum. De qua infra q.15. latius agitur. ¶ Tertia indulgentia est per viam participationis de cōi thesauro indulgentiarum suæ auctoritati cōmisso Et ratio huius indulgentię essentialiter, & principaliter stat in participatione vel vsu prędicti thesauri sibi cōmissi, & alijs cōicati: minus aūt principaliter stat in dispensatione vel communicatione illius. Et hæc indulgētia per viam participationis, vel vsus conuenit solū prælatis, vel habentibus auctoritatē concedendi indulgētias: vt per hanc viā possint eas sibi ipsis acquirere, absque hoc quod suā alteri committant auctoritatem, vt ipsis cōcedat eas indulgentias quas ipsi alij concedūt, ut bene quoad hoc secunda dicebat opinio. Doctores aūt tenentes qđ indulgentia est principaliter absolutio loquunt de indulgentia absolute suis subditis viuentibus p ipsum prælatū eorū aut per alium habentem auctoritatē ad id concessam. Et ita forte omnia concordantur. Et de hac triplici indulgentia latius habet infrà quæst. 15. in resolutione corol. 1. vbi habetur quomodo conueniant, & differant inter se isti tres modi indulgentiarum, ibi videatur. ¶ Et si quæratur vtrum ipse prælatus aut cōcedens indulgentias alijs volens eas sibi etiam lucrari hoc

hoc vel illo modo, teneat implere aut facere sicut alij id quod ipse alijs taxauit ad lucrandum talem indulgentiam, Infra. q. 31. propositio. 2. videtur quia illuc hoc pertinet.

QVAESTIO XIV.

Quam quantitatem indulgentiarum possunt prælati puta Episcopi, & Archiepiscopi in suis, & aliorum diœcesibus seorsum aut simul cum alijs de licentia ipsorum concedere suis, & aliorum subditis.

Propo. 1. RESP. Per sex propositiones. Prima est. Episcopi, & Archiepiscopi de iure cõi possunt cõcedere in sua diœcesi, & in tota sua prouincia in anniuersario dedicationis Ecclesiæ, & in oĩb. alijs casibus quadraginta dies tantum de iniunctis pœnitentijs, & etiam de non iniunctis. ſm Nauarr. vt supra q. 7. propo. 2. in fine habetur. Sed in die cõsecrationis basilicæ vnum annũ, vt habetur in c. nostro. & c. cum ex eo. de pœn. & remi. & eo. tit. c. indulgentiæ lib. 6. & hoc est verum etiam in foro pœnitẽtiali, licet antiqui doctores teneãt oppositum, ut supra q. 12. propo. 2. dictum est. Et hoc est verum et si plures epi simul concurrant in dictis casibus: quia omnes illi simul non possunt de iure concedere nisi ac si vnus tantum esset, vt dictum est, ut habetur, vbi supra in eo. c. cum ex eo. & not. Cardinalis in clementina. 2. de pœn. & re.

Propo. 2. ¶ Secunda propositio. Si in largitione indulgentiæ concurrũt episcopus, & archiepiscopus metropolitanus, quorũ quilibet cõcedit quod potest de iure, puta quadraginta dies indulgentiæ suis subditis: tunc subditi episcopi habebunt vtranq; scilicet, octoginta dies: ex quo quoad hoc sunt subditi epi, & metropolitani, quorum quilibet cõcessit suis subditis quadraginta dies. Subditi autem archiepiscopi tantum habebunt quadraginta dies dũtaxat concessos a suo archiepiscopos non autem ab episcopo qui non est prælatus eorum. Qui etiam si sint in episcopi diœcesi nõ possunt plus lucrari, ut patet ex propositione prima præcedente secundũ Hostien. tit. de pœ. & re. §. Posset quis fa. &c. & directo lib. 1. communiter summistas.

Propo. 3. ¶ Propositio tertia. Si episcopus dedit quadraginta dies indulgentiæ, & eius successor totidẽ: non valet nisi pro vnica indulgentia quadraginta dierum vt ait Gemini. in c. fin. de pœn. & re. li. 6. ex mente Ioannis Andr. in addi. Spec. quia per talem multiplicationem veniri potest cõtra intẽtum decreti. c. cum ex eo. de pœni. & re. Hoc ego limitarem, quãdo in eodem casu seu pro eadem vice vterq; prædictorum concederet: secus si in diuersis, quia sic videtur de mente dicti. c. cum ex eo.

Proposi. 4. ¶ Propositio quarta. Quilibet eps potest concedere suo subdito quadraginta dies ſm ius cõmune visitanti talem Ecclesiam, modo illa Ecclesia sit in sua, modo in alia diœcesi. Ratio est: qa talis indulgentia non acquiritur directe loco illi sed subdito existẽti intra limites suæ iurisdictionis sui epi licet expleturus sit opus faciendũ in alio loco alterius iurisdictionis pro lucranda indulgentia, ut ait Supplementum Gabrielis in 4. dist. 45. q. 3. propo. 8. corol. 3. secundum Palud. in 4. d. 20. sed oppositum tenet Nauarro de indulg. nota. 31. §. 12. secundum Calderi. c. nostro de pœ. & re. & Specul. tit. de pœni. §. 1. vbi ait ꝙ episcopus nõ potest concedere suis subditis indulgentiam pro opere pio in alia diœcesi faciendo etiam de consensu episcopi illius diœcesis.

¶ Propositio quinta, secundũ aliquos, Episcopus licet possit statuens in sua diœcesi concedere quod indulgentiæ suæ prosint venientib. de diœcesi aliena cũ consensu sui proprij episcopi. secundum c. quod autem, de pœn. & re. tamen non põt concedere quod indulgentiæ ab alijs epis in eius diœcesi concessæ omnibus illis valeant. Ratio, quia in primo casu illuc accedẽtes quodãmodo forũ consequuntur, de foro cõpetenti. c. Romana. §. cõtrahentes lib. 6. & sic pro tunc efficiunt de iurisdictione illius episcopi illius diœcesis vbi sunt. In secundo aũt casu ingreditur eps alienam diœcesim, ut ibi iudicet seu actum iurisdictionis exerceat, quod facere non potest. Non enim potest ligare aut absoluere suum parrochianum in aliena diœcesi, alioqui vnus eps posset centum annos indirecte concedere, & sic tenet Guillel. in Specul. & cõcordat Bonauentura in 4. d. 20. art. 2. q. 3. in fine, & Calderi. & Nauarro ubi supra in 4. ꝓpositione hr. Proposi. 5.

¶ Sed certe hæc ratio quoad secundum partem non valet, vt paulo inferius dicet. Quia ea quæ sunt voluntariæ iurisdictionis sine strepitu iudicij vbi alterius iurisdictio non læditur possunt vbicunq; exerceri. Ideo melior rõ est. Quia illi de aliorum episcoporum diœcesibus venientes non sunt subditi huius epi in cuius diœcesi sũt, ut iste possit eis dare licentiam, ut indulgẽtias ab alio consequantur, q̃uis sint subditi eius ꝓ tunc ad hoc quod indulgentias concessas ab eo consequantur de licentia sui proprij epi, neq; tales habent licentiam a suo episcopo ad lucrandum indulgẽtias nisi illius episcopi in cuius diœcesi sunt ut dictum est, & supponitur. ¶ Potest autem eps concedere quod indulgẽtiæ ab alijs episcopis concessæ subditis ipsius episcopi in diœcesi ipsius episcopi valeant eis. Rõ, quia sic vr elici ex c. cum ex eo. de pœn. & re. vbi dicitur quod possunt plures episcopi concurrere ad cõcedendum indulgentias in dedicatione unius basilicæ, & in alijs casibus. ergo de licentia epi potest alius episcopus in alterius diœcesi subditis illius concedere indulgentias. Sed hoc ultimum est verum ſm Palud. & Supplementum Gabrielis, non tamen secundum Specula. Calderi.

deri, Nauarro, & alios, vt superius in 4. proposi. habetur. Imò & vr dicendum quod episcopus existēs in alterius diœcesi pōt sine ulla illius diœcesani licētia in cuius diœcesi est suis subditis ibi venientib. concedere indulgentias sine strepitu iudicij, sicut & absoluere, & dispēsare cū eis secrete, & ī foro pœnitētiali a casib. & cēsuris, &c. huiusmodi. Quia ea quæ sunt volūtariæ iurisdictionis, qn̄ scilicet nemo se opponit, possunt oī tpe, & loco sine strepitu iudicij exerceri quia nullius iurisdictio lęditur. ff. de adop. l. emancipari. ff. de officio proconsulis. l. 2. & cap. nouit. de officio legati. & in glossa. ¶ Ex quo patet vt ait Siluester. tit. indulgentia. q. 5. part. 4. quod literæ habitæ a diuersis epis dantibus indulgentias iis qui aliquib. faciunt eleemosynas, non valent nisi subsint epo danti prædictas literas aut nisi habeant licentiam, seu consensum sui proprii epi ad hoc. de foro competenti. c. significasti. & de pœnit. & remissio. c. quod aūt, vbi etiā dicit Panor. quod tutum, & ualde expediens est vt volens peregrinari, & pia loca visitare licentiam habeat a suo episco, uel etiam a proprio sacerdote secundum alios quod nō credo verum, ut supra. q. 13. dubio. 1. dictum est, ad lucrandū indulgētias aliorum episcoporum. Nam ad lucrandum indulgentias Papales non oportet ut supra dictum est. Et cum prædictis concordat sum. Ang. tit. indulgentia.

Propo 6. ¶ Propositio sexta. Prædicti epi aut alii simul uel particulariter per se cōcedentes indulgētias: si excedunt summam eis & taxatam non ualent
Ratio 1. tales indulgētiæ. ¶ Rō prima. Quia sic expresse habetur in cap. Romana. & cap. indulgentiæ. de pœn. & remi. lib. 6. & c. nostro. extra. eo. tit. ubi dicitur quod indulgentia uires non obtinet si statutum Concilii generalis (scilicet. c. cum ex eod. titu.) excesserint, & concordant communi-
Altera ratio. ter doctores in 4. dist. 20. ¶ Alia ratio est. Quia conferre indulgentias pertinet ad iurisdictionem: sed hæc potest restringi per Papam. Quia licet episcopi habeant potestatem ordinariam; tamen sunt subditi Papæ: & talis potestas pōt limitari: sicut Papa potest limitare potestatem episcoporum, reseruando casus, & censuras, a quibus non possunt episcopi absoluere, & si tētent absoluere absolutio est nulla. Ergo similiter quo ad remissionem pœnarum per uiam indulgentiæ facere potest: & de facto facit, ut patet in cap. prædictis.

Obiectio. ¶ Si contra hoc arguit quod quando in mandato non apponitur hæc clausula, Quod si secus factū fuerit decernimus irritum aut innane, licet fiat contra mandatū, & sic peccet faciēs cōtra mandatum: tamen tenet factum. Constat autem quod in dicto c. cum ex eo. ubi ponitur mādatum taxans potestatem episcoporum, non apponitur illa clausula. ergo licet concedens indulgentias ultra summam sibi taxatam peccet: tamen indulgentia ualet. Item sicut episcopi p- hibiti si consecrarent esset valida consecratio licet peccarent. ergo similiter in concessione indulgentiarum vltra taxationem vt dictum est.

Responsio. ¶ Respōdeo. Propter has rationes, Hostien. tit. de pœ. & re. §. posset quis fa. &c. & gl. in c. cum ex eo. de pœ. & re. & Panor. ibidē, tenuerunt cū quibusdā alijs doctoribus contra propositionē sextam, quod valet indulgentia concessa vltra taxationem. Sed certe eorum opinio est falsa: Quia ecclesia sic determinauit in c. indulgen. li. 6. & c. Romana, ut supra probatū est. Et ad rationes eorum. Respondeo ad primam ad antecedens; quod sufficit quod in ipso mandato, vel alibi irritetur factū contra mandatum, ut sit in præsenti proposito. Quia licet in c. cum ex eo. nō irritetur, irritatur tū in c. indulgentiæ. & in c. Romana, &c. vt supra probatū est. ¶ Ad aliud de consecratione respondeo negando consequētiam. Quia non est simile: est enim differentia in hoc; q consecratio nō pertinet ad potestatē iurisdictionis supra corpus Christi misticū, sed ad potestatē characteris seu ordinis quoad corpus Christi verū: ideo nō pōt irritari, sicut nec character pōt deleri neq; materia sacramentorū pōt mutari neq; restringi, sicut potest materia iurisdictionis quæ superiori subiecta est. Cōcessio aūt indulgentiæ pertinet ad potestatē iurisdictionis, vt supra q. 3. ideo pōt deleri tollit, & irritari, sicut & ipsa potestas iurisdictionis.

¶ Et si quæraf vtrum prædictæ indulgentiæ ex- *Dubium.*
cedētes summā taxatā per Papā, vel p Ecclesiā & irritate, vt dictū est, intelligantur esse irritę simpliciter quoad totā summā dierū seu annorū cōcessorū, an solū quoad excessum ita qd episcopus potēs cōcedere quadraginta dies tantū si cōcedat septuaginta dies, an solū irritef quoad illos triginta superexcedētes. ¶ Respōdeo hic est *1. Opin.*
duplex opinio. Prima. Quod solū quoad illum excessū est irrita indulgentia: nisi expresse apponeref clausula irritans totā summam concessam, quæ clausula in pñti materia nullo loco iuris apponif, vt patet. Et ratio est, quia in donationib. liberalibus, & fauorabilib. qualis est cōcessio indulgētiæ, valent concessa p parte legitima, licet non p residuo. Quia odia restringi fauores cōuenit ampliari. Et in fauorabilib. vtile per inutile non vitiaf. de re. iur. quādo utile potest separari ab inutili, ut in proposito cōtigit: Et hanc opinionē tenent Ioannes Andr. & Panor. in dicto c. cum ex eo. & in simili de quinquagesima aut cētesima episcopi, ut late de hoc Siluester. tit. donatio. ř. q. 17. & sūmistæ. Et ad hāc opinionē magis declinat gl. in dicto c. indulgētiæ. li. 6. de pę. & re. & extra eo. ti. c. cū ex eo, & Gerson in regulis moralibus vr ēt ad hoc declinare, & communiter canonistæ, & summistæ.

¶ Alia opinio tenet q talis indulgētia est omul- *2. Opinio.*
no nulla seu irrita quoad totā summam, quia in c. nostro. de pę. & re. & c. Romana. & c. indulgētiæ. eo. tit. li. 6. habetur q potest archiepiscopus

conce-

concedere indulgentias per suã prouinciam ita tñ quod statutum Concilij generalis non excedant, & in c. indulg. de pœ. & re. l. b. 6. hr̃ quod indulgentiæ vires nõ obtinent si statutum Concilijs generalis excesserint summam taxatã pro illa vice. Ex quibus verbis x r̃ potestas eorum sit limitata, quod si excesserint summã taxatam iam pro illa vice talis potestas vacat, ex quo cõditio nõ extat sub qua potestas talis relicta est. Sic q; vr̃ pro tunc priuatus episcopus sua potestate omnino quoad indulgentias concedendũ contra statutum Concilij: & per consequẽs illæ indulgentiæ omnes non obtinent vires tanq̃ concessæ a non habente potestatem tunc ad id: quia trangressus est statutum Concilij. Et ad regulã Vtile per inutile, &c. respõdet hæc opinio qd hic nullum est utile concessum, ex quo tota illa concessio fuit ipso iure nulla tanq̃ a nõ habente potestatẽ pro tunc, vt dictum est. Hanc opinionẽ tenent Gemini. in dict. c. indulgẽtiæ secundum Io. Monal. & Supplemẽtum Gabrielis in 4. dist. 45. q. 3. art. 2. propo. 8. corol. 3. cum quibusdã alijs doctoribus.

¶ Mihi autem videtur quod hæc secunda opinio apparet verior stando in rigore textum: sed prima est mitior: & stando in bona intelligẽtia eorum videtur rationabilior, & probabilior. Sed quia totum hoc pendet ex voluntate Papę, ideo ab ipso esset petenda declaratio, ut dicit ẽt Supplementum Gabrielis vbi supra: sicq; facilius solueretur omnis quæstio, sed interim primæ opinioni ego tutus starem.

QVAESTIO XV.

Quid sit Indulgentia per modum suffragij.

Opi. 1. RESP. quod in hoc sunt quatuor opiniones solemnes. Prima opinio est quod indulgentia per modum suffragij dicitur, quia est indulgentia concessa pro aliquo bono opere facto p̱ defunctis, quod quidem bonum opus non valet ipsis defunctis plus aut minus propter præfatam indulgentiam quam si nullæ indulgentiæ essent concessæ. Sicq; indulgentia per modum suffragij est idem quod suffragium boni operis pro quo conceditur indulgẽtia applicatum defunctis. Et hæc opinio præsupponit quod indulgentiæ ex vi indulgentiæ non valent defunctis sed ex vi suffragij boni operis pro eis facti ut dictum est, ideo dr̃ per modũ suffragij. Hæc opinio est Hostiensis, ut refert Gabriel, in cano. lectione. 57. H. L. & Calderi. in c. nostro. de pœ. & re, est cum Hostiense. ¶ Ratio huius opinionis est. Quia Ecclesia non põt soluere aut ligare neque dispẽsare thesaurum Ecclesiæ, nisi in eos q sunt super terrã de foro Ecclesiæ. Matth. 16. Quodcunq; solueris super terrã, &c. cuiusmodi non sunt animæ Purgatorij. Itẽ quia alioqui posset si vellet euacuare Purgatoriũ per indulgentias si eis plus valerent quã suffragium boni operis pro quo concedunt indulgẽtiæ. Sed certe hæc opinio est erronea in se, & multo magis ĩ suo fundamẽto seu supposito supradicto. Quia sic eis nil valerẽt indulgentiæ: & Ecclesia deciperes fideles per tales indulgẽtias defunctorũ: & rões eius nil concludunt, ut patebit infra in responsione ad primum argumentum, & q. 20. in responsione ad secundum argumentum.

2. Opinio. Secunda opinio est. Quod indulgẽtia per modum suffragij est, & dicitur ad differentiam indulgentiæ absolute, seu proprie sumptæ quæ est per modũ iudiciariæ potestatis: qui modus dicit iudicialẽ absolutionem, & pęnæ debitæ in aliã pœnam voluntariæ, ac deuote assumptam cõmutationẽ. Et ille modus iudiciariæ auctoritatis hẽt locum solum in uiuis, qui iudicialiter absoluunt, & quibus pęna debita in altã voluntarie ab eis ac deuote assumptã cõmutatur. Indulgentia aũt per modum suffragij habet locũ in defunctis, & ẽt in viuis. In defunctis quidẽ quia cũ defuncti non possint per se adimplere opus bonũ puta eleemosynam peregrinationẽ & huiusmodi pro quo concedunt indulgentiæ, dũ illud ex Papæ concessione fit ab alio pro eis ad lucrandam indulgentiam: iam opus alterius suffragaẽ eis; vt possint consequi indulgentias non minus quã si ipsi per se opus illud impleuissent. Et sic indulgentiæ prosunt eis p̱ modũ aut per viã suffragij, idest, propter aliquod bonũ opus ab alio factum, & eis per modũ suffragij applicatũ. Habet etiam locum in viuis, sicut cũ Papa concedit indulgentias omnibus contra infideles pugnãtibus, aut pugnatorẽ pro se mittentibus: qa tunc pugnantes assequuntur indulgentias per modũ autoritatis iudiciariæ, mittentes autẽ per modum suffragij, maxime si essent pauperes nõ potentes mittere suis expensis, & alius suus amicus pro illis pauperibus aut eorũ nomine mitteret: iã illis pauperibus proficerẽt indulgẽtiæ per modũ suffragij pro quãto opus pro quo indulgẽtiæ cõcessæ sunt sibi per modũ suffragij applicatum est. Aliud exemplũ Supplemẽti ad idem. Si claudes non põt facere peregrinationẽ pro qua conceduntur indulgẽtię: & Papa concedit qd per se vel per alium id faciat: aut si pauper non põt dare decem solidos & diues dat pro eo ex concessione Papæ: tũc tales indulgẽtiæ concessæ illi claudo aut pauperi sunt, & dicunf per modnm suffragij. Et sic resolutorie secundum hanc opinionẽ indulgentia per modum suffragij est, & dr̃ quando indulgẽtia conceditur alicui defuncto aut viuo nõ potẽti facere id propter quod conceditur indulgentia pro quo alius id fecerit. ¶ Hanc opinionẽ tenẽt Gabriel in canone lecti. 57. & Supplemẽtũ eius in 4. d. 45. q. 3. art. 1. not. 2. & Nauarro in tractatu de indulgentijs nota. 19. & 22 §. 23. & seq. & quidã alij. ¶ Sed certe hęc opinio licet sit vera quoad primũ eius dictũ, qd scilicet, dicitur ad

tur ad differentiā indulgentiæ absolutæ quę est per modū iudiciariæ potestatis vt supra q.3.habet:& etiam quoad secundū dictum quod scilicet ille modus iudiciariæ autoritatis hēt locum in viuis tantū. Tamen non videtur vera opinio quoad tertiū eius dictum principale, ꝙ scilicet indulgētia ꝑ modū suffragij est, vt supra resolutoriæ diffinita est. Deficit enim in duobus. Primo ꝓ quāto supponit ꝙ ad lucrandū indulgētiā aliq̄,& ad eā concedendū necessario requiritur aliquod opus facere, qđ non est certum, & forte nec verū ut infra q.21.habetur. Deficit secundo,& præcipuè pro quanto dicit ꝙ indulgētia per modū suffragii hēt locum in viuis, quod est falsum, sed solū hēt locū in defunctis. Quod

1. Ratio. patet tripliciter. ¶ Primo. Quia ex quo ex primo dicto uero ipsius opinionis indulgētia ꝑ modū suffragii dr̄ ad differentiā indulgentiæ absolutę quæ est per modum iudiciariæ potestatis. ergo indulgentia per modū suffragii non est actus iurisdictionis vt supra q.3. hr̄. Nunc autē omnis indulgentia concessa viuis est actus iurisdictionis, modo teneaſ quod indulgētia principaliter est absolutio seu remissio, modo ꝙ principaliter est dispēsatio seu cōicatio thesauri, quod patet. Quia alioqui episcopus Bononiensis posset concedere indulgētias subdito alterius epi sine eius licentia, concedendo ꝙ si ipse vel alius pro eo pauperi fecerit eleemosynā consequaſ talem indulgentiā, quod tamē est falsum vt patet ex c. qđ autem. de pœ.& re. vt supra q.3. habetur. ergo indulgentia per modū suffragii nō habet lo-

2. Ratio. cū in viuis. ¶ Itē secundo. Quamuis enim viuis possit fieri ab aliquo aliquod suffragium uel auxilium spirituale,& corporale ad lucrandum indulgentiā aliquam: nō tamen ideo illa indulgētia est nec dr̄ per modū suffragii. Patet quia ei fit remissio pœnarum eo modo quo per concedentē indulgētiam fit aliis viuis quibus nullus alius impēdit suffragium aliquod, quia s. fit per viam aut per modum iudiciariæ potestatis.

Tertia. ¶ Itē tertio. Nam etiam si concedatur quod ad concedendū,& lucrandum indulgentiam est necessariū facere aliquod bonum opus: tamē hæc conditio qđ s. quis per se aut per aliū aut alius pro eo potēte aut nō potēte facere aut se iuuare faciat tale opus requisitū ad lucrandū talē indulgētiā, nō est conditio necessario ꝑtinens ad qdditatē talis vel talis indulgētię absolute aut per modū suffragij: sed est per accidens,& impertinenter consequitur aut se hēt ad eius naturam seu quidditatem: q̄uis sit necessaria,& valde ꝑtinens ad indulgentiam esse validā,& ad eam lucrandā ut patet. ¶ Et forte Gabriel,& alij eiusmodi decepti sunt ex verbis Alexandri Allensis parte 4.q.83.membro.5.& Bonauētura.4.d.20. art.2.q.5. dicentiū quod relaxatio seu indulgētia ꝓprie dicta non tantū dicit iudiciariā absolutionē verumetiā dicit aliq̄ cōmutationem in pœnā aliq̄ volūtarie assumptā,& cū deuotione, & hoc videmus in oīb. indulgentijs: hoc aūt nō potest esse quantū ad eos qui sunt in purgatorio, q̄a sunt extra statū illū in quo posset eis persuaderi alicuius pœnæ deuota,& volūtaria assūptio,& ideo nō cōpetit eis relaxatio proprie nisi forte ꝑ mediū siue per accidens. hæc illi. Item Innoc. diffiniens indulgentiā per modū suffragii, dicit qđ est non gratis concedere indulgentias neq; directe: sed ꝓ aliquo opere pio facto ꝑ alios pro illis, vtpote pro defunctis nō potētibus se iuuare aut facere ꝙ requiriſ ad lucrandā indulgentiā. hæc ille. Ex quibus oīb. verbis prę fatis nō elicitur quod indulgentia per modum suffragii habeat locū in viuis, neq; qđ prædicta sit diffinitio explicans totā quidditatē indulgētiæ ꝑ modū suffragii eiusq; differētia ab indulgentia absolute,& ꝓprie sumpta: sed solū eliciſ ex dictis verbis præfatorū doctorū qđ supposito qđ ad lucrandū indulgentiā requiritur necessario aliqđ opus piū, ut tenere videntur præfati doctores cū multis aliis. ergo ex quo defunctus id facere nō pōt per se neq; ei potest proprie,& directe fieri indulgētia proprie sumpta seu absolute sed solū per modū suffragii seu mediāte alio, iam est necesse qđ alii ex cōcessione Papæ faciant illud opus piū pro eo ad lucrandū ei talē indulgentiā per modū suffragii. Cū quo stat qđ in aliquo alio stat natura,& essentia indulgentiæ per modū suffragii. Aliud est.n. qđ requiriſ ad naturā seu quidditatē indulgentiæ huius uel illius: aliud qđ requiriſ ad eam lucrādā huic uel illi. Nos aūt in hac quæstione agimus quidditate,& differentia indulgentiæ per modum suffragii, ab indulgentia absolute,& proprie sumpta quæ est per modum iudiciariæ potestatis seu absolutionis,& infra q.17.23.30. agitur de requisitis ad eam lucrandam.

Tertia opinio est quod indulgentia per modū suffragii est dispensatio seu cōicatio thesauri indulgentiarū auctoritatiue facta per prælatū Ecclesiæ, iis qui sunt de foro alterius mūdi qui nō possunt se iuuare sed ab aliis adiuuari ꝓ quib. opus piū ad lucrandū indulgentiā fuerit per alios factū,& applicatū. ¶ Prima particula patet, q̄a in hoc essentialiter differt ab indulgētia simpliciter q̄ est absolutio seu remissio pœnarū per viā iudiciariā potestatis. ¶ Et similiter secūda particula tū ex dictis in supradicta secūda opinione, tū ēt ex dicendis in quarta opinione sequēte. ¶ Tertia particula, iis q̄ sunt de foro alterius mundi qui nō possunt se iuuare sed iuuari, idest animab. purgatorii tantū, quia de rōne indulgentiæ per modū suffragii est quod fiat talibus,& nō aliis. Quod manifestissime patet, q̄a cōicatio thesauri indulgentiarū quæ fit per episcopū Bononiēsem nō suo subdito viuēti super quē nō hēt iurisdictionē, nō est indulgētia vllo modo, ut patet ex c. quod aūt. de pœ. & re. neq; est īdulgētia ꝑ modū suffragii, ut supra in reprobatione secundæ opinionis ꝓbatū est, indul-

Marginalia (right column): Opinio. 3. — Prima particula. — Secunda. — Tertia.

indulgẽtia autem, seu cõicatio thesauri quę fit suo subdito viuenti non est per modum suffragii, sed indulgentia proprie per modum iudiciariæ potestatis, vt dictum est latius supra q. 3. & dicetur in quarta opinione sequente. ergo talis indulgentia per modum suffragii solum habet locum in animabus purgatorii.

Quarta. ¶ Quarta particula Pro quibus opus pium, &c. ponitur ẽm doctores tenentes qđ, vt indulgentia maxime pro defunctis valeat hoc vel illo modo requirit aliquod opus pium, quo supposito cum tale opus non possit fieri per animas purgatorii quib. conceditur indulgentia, iam sequitur necessario qđ debeat misericorditer fieri per alios, ut sic per viam, & per medium talis suffragii facti per alios talis cõicatio thesauri valide perueniat ad animas purgatorii: & inde dr̃, & habetur ratio seu natura indulgentiæ per modũ suffragii. Secundum autem tenentes qđ ad concedendum validam indulgentiã viuis aut defunctis non requirit opus pium sed causa pia, vt de hoc latius habetur infra q. 21. tunc ista quarta particula superfluit. Sed ideo dr̃ per modũ suffragij quia talibus defunctis misericorditer suffragatur concedens talem indulgentiam, seu communicationem thesauri.

Prima differentia. ¶ Et ẽm hanc opinionem indulgẽtia per modũ suffragij differt ab omni alio suffragio Ecclesiastico in tribus, præcipue quoad eius effectũ. Primo quia alia suffragia valent ẽm valorem operis: indulgentiæ autem per modum suffragij valent ẽm quantitatem concessam seu taxatam

Secunda. quantum est de se. Secundo quia aliorũ suffragiorum fructus est nobis incertus, & indeterminatus: fructus aũt indulgentiæ per modũ suffragij est nobis certus, & determinatus per concedentẽ unum uel duos annos indulgentiæ, vel

Tertia. indulgentiã plenariam, &c. Tertio quia fructus aliorũ suffragiorum non valet animæ cui applicatur ex iustitia legis, & infallibiliter quoad totũ suũ fructum satisfactorium, sed solum ex misericordia, & liberalitate acceptãtis Dei valet in toto, vel in parte ꝓut sibi visum fuerit decere suã liberalitatẽ talia acceptare attẽta dignitate, meritis, & idoneitate aĩæ cui applicatur. Indulgẽtia aũt per modum suffragij ualet ei cui cõceditur quoad totũ suum fructum concessum, idq; infallibiliter ex iustitia legis, seu promissione Christi, sicut & aliæ indulgentiæ viuis cõcessæ.

Primo. ¶ Hæc tertia opinio est satis cõis apud doctores. Sed vr̃ deficere in tribus. Primo quia tertia particula non vr̃ esse de ratione indulgentiæ ꝑ modum suffragij, licet sit conditio consequẽs na-

Secundo. turam talis indulgentiæ. Similiter secundo deficit. Quia quarta particula non est de ratione talis indulgentiæ, sed est conditio requisita ad cõcessionem indulgentiæ esse validam aut debitæ

Tertio. factam, seu ad eius fructum cõsequendum. Tertio deficit in eo qđ vltimo dicit quod, s. indulgentia per modum suffragij valet quoad totum suum fructũ infallibiliter ex iustitia legis sicut aliæ indulgentiæ viuis concessæ, ut de his tribus defectibus. seu inconuenientibus latius patebit in quarta opinione sequente.

Quarta, & vltima opinio est, quod indulgẽtia per modum suffragij, est dispensatio seu communicatio thesauri indulgentiarum auctoritatiue facta per prælatum Ecclesiæ, pendens quo ad suum fructũ, seu effectum remissionis pœnarũ a sola liberali, & gratuita Dei acceptatione. 4. Opinio.

¶ Prima particula quod, s. est dispẽsatio, vel cõicatio thesauri indulgentiarũ, patet. Quia hæc indulgentia per modum suffragij essentialiter non est remissio neq; absolutio pœnarũ, ex quo nõ est actus iurisdictionis. In quo differt ab indulgẽtia ꝓprie, & absolute sumpte quæ est per modũ iudiciariæ potestatis, & est actus iurisdictionis: id eius natura, & essentia stat principaliter in absolutione, seu remissione pęnarũ, ut de hoc latius supra q. 3. & infra in responsione ad primũ argumentũ hr̃. Item hæc indulgentia ꝑ modũ suffragij non est participatio thesauri, qa ille cui conceditur talis indulgentia non hẽt auctoritatẽ super tali thesauro distribuendo: alioqui non esset ei necessarium suffragiũ alterius ad eam lucrandã. Item quia indulgentia per viã participationis solũ conuenit ipsis prælatis cõcedentib. indulgẽtias vt ipsi eas lucrari possent, vt supra q. 13. dubio. 3. & infra in hac quęstione in corolarijs hr̃. Ergo restat quod indulgentia per modum suffragij essentialiter sit cõicatio, seu dispensatio thesauri. Quia nõ est alius modus indulgentiæ nec est dare medium. Prima particula.

¶ Secunda particula, s. Auctoritatiue facta per prælatum Ecclesiæ, patet. Quia talis cõicatio thesauri indulgentiarum quæ fit in indulgẽtia per modum suffragij necessario hẽt fieri ab habente auctoritatẽ super cõem thesaurum indulgentiarum ad ipsum cõicandum per viã indulgentię huiusmodi. Ex quo patet qđ remissio pęnarum quæ hr̃ per sacramenta, per contritionẽ aut per quæcunq; merita de congruo aut per satisfactiones aliorum aut per communicationes bonorum quorumcunq; non sunt vllo modo indulgentiæ per modum suffragij, nec alio modo, ut dictum est propter defectum huius particulæ. Secũda particula.

¶ Tertia particula, s. Pendens quoad fructum suum, &c. Ita scilicet quod Deus (stante lege loquor semper) non necessario quoad totũ suum fructũ ex iustitia legis acceptat semꝑ prędictã cõicationem thesauri pro eo cui conceditur: sed partim ex iustitia legis partim ex liberalitate, & gr̃a, sicut & oĩa alia suffragia pro defunctis & oĩa bona meritoria de congruo. Nã ex iustitia legis certũ est quod acceptantur, & valẽt aliquid corã Deo pro eo pro quo fiũt: quoad quãtitatem autẽ fructus, & quando, & quomodo talis fructus concedatur, id pendet ex gratia, & liberalitate. Ita qđ licet certo, & infallibiliter Deus Tertia.

libe-

liberaliter acceptet supradictã cõmunicationẽ thesauri pro eo cui conceditur indulgẽtia sicut & alia suffragia Ecclesiæ: non tñ absoluit semp infallibiliter illum a tanto debito pœnarum. Sed aliqñ in toto aliquando in parte, prout sibi placuerit, & visum fuerit decens suæ misericordiæ, & liberalitati attenta dignitate aut meritis eius pro quo debet acceptari.

¶ Quod ergo sit de essentia indulgẽtiæ per modũ suffragij prædicta tertia particula sic declarata probaꝭ vnice, quia omne suffragiũ Ecclesiasticũ omnisq; satisfactio quomodocũq; & ꝓ quocunq; maxime si pro alio fiat hẽt apud Deum suũ valorẽ speraturq; eius acceptatio non quidẽ necessario, & infallibiliter per solã viã iustitiæ legis, sed simul, & pręcipue, vt declaratũ est per viã grãæ, & misericordiæ liberalis. Indulgẽtia autẽ per modũ suffragij est de numero suffragiorũ Ecclesiæ pro alio factorũ, ergo ipsius valor, & acceptatio quoad quantitatẽ fructus speraꝭ a Deo per viã liberalitatis. Cõsequẽtia est bona: & minor patet ex ipso nomine. Nã eo ipso quo est indulgentia, est cõicatio thesauri satisfactorij: & eo ipso quo talis indulgentia, & cõicatio est aut fit per modum suffragij, cõstat quod ingreditur numerũ suffragiorum Ecclesiæ quoad suam vim seu valorem satisfactorium. Ad quod facit Bonauentura in 4.d.20. dicens quod indulgentiæ defunctorum sunt de nobilissimis suffragijs Ecclesiæ: & cum eo in hoc concordant cõiter doctores, & ita patet minor præfata.

¶ Maior aũt in qua est difficultas, quod. s. suffragia valent quidẽ sed ad sensum supradictũ per viã liberalitatis acceptantis Dei. Probaꝭ quadrupliciter. ¶ Tũ primo ex supradictis in q. 3. in responsione ad octauũ argumẽtum vbi hoc latius probatũ est, quod, s. Deus nullibi legiꝭ se promisse acceptaturũ satisfactoria suffragio quoad totũ suũ fructum pro alio quocũq;: sed ea fieri suasit, & iussit in spe suę misericordiæ, & liberalitatis. ¶ Tum secundo. Quia ex ritu, & mõ loquẽdi Ecclesiastico cui standũ est, constat oĩa quæ suffragia viuorũ uel motuorum appellanꝭ in officio diuino fieri per Ecclesiam solũ, aut saltem præcipue ad merendũ de cõgruo seu impetrandũ a diuina liberalitate, & misericordia pro his pro quib. fiunt fructũ ipsorũ suffragiorum, puta collationẽ alicuius boni, aut liberationem alicuius mali culpæ aut pęnæ. Qđ patet ex eo ꝙ siue ꝓ viuis, siue ꝓ defunctis talia suffragia fiãt semper ꝑ viã deprecationis offerunꝭ, ut a Deo misericorditer acceptẽt. ¶ Tum tertio. Probaꝭ prædicta maior simul, & cõfirmatur rõ præcedens, quia rõ suffragij proprie sumpti in vsu Ecclesiastico hoc quidẽ innuit. Nam tunc tantum ꝓprie fit suffragium seu auxilium alicui super aliqua re, qñ est sic egens quod existẽs in tali dispositione nil omnino iuris habet apud suum creditorẽ seu iudicem, aut dominũ cui debitor est, ut per se, vel per aliũ, per viã iustitiæ possit pro suo debito satisfacere, aut se liberare aliqd agendo: sed solum põt ex liberalitate, & misericordia acceptare volẽtis adiuuari per aliũ, & tale auxiliũ huic impensum ab aliquo dꝛ plenam propriamq; rõnem auxilij, seu suffragij Ecclesiastici habere: alioqui non posset dici oĩno indigens auxilio suffragantis, & misericordia, & liberalitate acceptantis Dei, si aliquo mõ ꝑ viã iustitiæ stante lege per se vel per aliũ aliqd agẽdo se posset liberare a debito pęnarum. ¶ Tum quarto probaꝭ dicta maior per Augustinum in Enchiridion. c. 98. & in lib. de cura pro mortuis habenda, & hꝛ. 13. q. 2. c. tempus. & Gregorium lib. 4. dialogo. c. 38. dicentẽ illic (scilicet in purgatorio de quo loquiꝭ) nil quisq; purgationis obtinet nisi hoc bonis actib. in hac vita positus vt illis obtineat promereaꝭ, & c. 57. 58. iterum alijs verbis idẽ replicat, ut ẽt hꝛ infra. q. 17. dubio. 1. ibi vide latius. ¶ Et cũ his vꝛ concordare bea. Tho. in 4. d. 45. q. 6. art. 2. & Richard. ea. dist. art. vlt. q. 3. dicẽs quod impetrare per modũ suffragij innititur liberalitati eius qui oratur, & ad idẽ vidẽtur cõiter doct. ea. d. præter Duran. qui ead. dist. q. 1. videtur aliqualiter dissonare.

¶ Et sic patet quarta opinio cũ qua concordat Caiet. in quodlibeto. 2. in tractatu. de indulgentijs. q. 5. & c. 5. in alio tractatu de eo ibidẽ, exceptis pauculis in quib. dissonat ut patebit infra in hac. q. & q. 17. & ĩ alijs sequẽtib. opportune.

¶ Ex supradictis in hac quarta opinione, in qua ꝓbabiliter saluo meliori iudicio standũ censeo, corolarię patet. Primo qđ indulgentia per modũ suffragii differt ab indulgẽtia absolute sumpta. Quia indulgẽtia ꝑ modũ suffragii est essẽtialiter cõicatio thesauri, & nõ est actus iurisdictionis: & eius fructus. s. remissio pęnarũ purgatorii speraꝭ a liberalitate acceptãtis Dei in toto vel in parte: indulgẽtia aũt absolute, & ꝓprie sumpta est essentialiter absolutio seu remissio, aut relaxatio pęnarũ, & est actus iurisdictionis: & totus eius effectus. s. remissio pęnarũ speraꝭ à Deo ex iustitia legis. s. infallibiliter ex eius promissione Matth. 16. Quodcũq; solueris sup terrã, &c. & Io. 20. Quorũ remiseritis peccata, &c. & Matth. 18. Quęcunq; solueritis, &c. ¶ Differt ẽt ab indulgentia ꝑ modũ participationis, seu vsus thesauri, quæ cõuenit solũ ipsis prælatis cõcedentib. indulgentias pro se ipsis, in duob. Primo. Quia hæc indulgẽtia ꝑ modũ participationis est essẽtialiter participatio seu vsus thesauri cõmissi, & secundo qa eius fructus speraꝭ, & innitiꝭ iustitiæ legis sicut, & indulgẽtię viuorũ per modũ iudiciariæ potestatis, vt de hoc hꝛ latius supra q. 13. dub. 3. Indulgentia aũt per modũ suffragii nihil tale habet ut patet ex dictis.

¶ Sequitur secundo quod indulgentia per modum suffragii non dꝛ proprie, & absolute indulgentia sed cũ addito. s. indulgentia per modũ suffragii: quia essentialiter nõ est remissio pœnarum per modum iudiciariæ potestatis,

neque

Marginalia: 1. Ratio. (beside "pliciter. ¶ Tũ primo"); Secunda. (beside "beralitatis. ¶ Tum secundo"); Tertia. (beside "misericorditer acceptẽt. ¶ Tum tertio"); Quarta (beside "quarto probaꝭ"); 1. Corol. (beside "¶ Ex supradictis in hac quarta opinione"); 2. Corol. (beside "¶ Sequitur secundo")

neq; est actus iurisdictionis, vt ait Bonauētura & Alexander Hall. vbi supra, & q.3. dictū est, latius. Et ideo dicitur indulgentia per modū suffragii quia cōicatio thesauri fit per modum suffragij, ita quod ly. per modū suffragii determinat indulgentiā, seu cōicationem thesauri, constituitq; eam in sua specie distincta ab indulgentia simpliciter quæ est remissio pęnarum per modū iudiciariæ potestatis, sicut differentia cōtrahit suū genus efficitq; cum eo speciem suam & naturā talis indulgentiæ. Ideo quoties indulgentia conceditur defunctis semper fere dicit Papa, & Ecclesia quod eis concedit talē indulgentiā per modum suffragii. In quo innuitur eius distinctio ab indulgētia simpliciter, vt dictū est.

¶ Et inde patet amplius qđ natura, & nomē indulgentiæ per modū suffragii non prouenit ex parte conditionū concedentis indulgentiam misericorditer, aut necessario alias ad id obligati, nec ex parte suffragantis seu faciētis aliqđ opus piū pro defunctis vel aliis ad lucrandum indulgentiam, nec ex parte conditionum cōcedentis indulgentiā misericorditer aut necessario, vel aliarū conditionū quarumcunq; vndecunq; se tenentiū, aut quomodocunq; requisitarum ad lucrandum talem indulgentiam pro tali anima purgatorii aut pro alio. Hæc enim oīa sunt extrinseca ad naturā indulgētiæ. Sed natura, & nomen indulgentiæ per modū suffragii prouenit, & sumitur a tali modo cōmunicationis thesauri indulgentiarum, quia, s. talis cōicatio thesauri fit per modum suffragii, idest eo modo quo alia suffragia Ecclesiastica fiunt pro aliis: ut scilicet a Deo liberaliter acceptetur. Quia innituntur liberalitati diuinæ quoad suum fructū in toto, vel in parte vt supra declaratū est. ¶ Et hinc amplius patet qđ non oportet ponere illā particulā quartā quæ in tertia opinione supra polita est, s. pro quibus opus pium ad lucrandum indulgentiam, &c. quia licet sit cōditio requisita ad lucrandū indulgentiam hanc pro defunctis: nō tñ ad constituendam naturam huiusmodi indulgentiæ, item quia non oportet quod per alium uiuētem fiat opus pium, sed sufficit qđ ab ipso defuncto quādo viuebat factum fuerit opus piū pro quo ei iam mortuo conceditur indulgentia, ut infra. q.21. latius de hoc hr. ¶ Similiter superfluit quędā alia particula q̄ ponit Caiet. vbi supra, diffiniens indulgentiam per modum suffragii dicendo quod talis remissio pęnarum quę a Dei liberalitate speratur efficientia animabus purgatorij, a solo Deo efficitur. Hæc (inquam) particula licet sit vera non tamen est necessaria: neq; cōstituit naturam huiusmodi indulgētię. Nā ex quo talis indulgētia consistit essentialiter non in remissione pęnarū sed in cōicatione thesauri, &c. vt supra diffinita est: iam consequitur quod a solo Deo talis remissio efficiēda est liberaliter. ¶ Similiter superfluit quædā alia particula supra posita in tertia opinione in tertia particula. vbi dr̄ quod indulgentia debeat fieri his qui sunt de foro alterius mundi: nam licet verum sit quod indulgētia per modum suffragij habet locum solum in animabus purgatorij, vt patet ex supradictis: hoc tamen non constituit naturam talis indulgentiæ sed consequitur ex ea sicut risibile, aut beatificabile consequitur naturam hominis.

¶ Tertio corolarie sequitur quod non valet dictā Durandi in 4. dist. 20. q. 4. dicentis quod defunctis possunt valere indulgētiæ p modū suffragii: pro quāto qui indulgētiam recipit faciēdo id pro quo datur indulgentia ex intentione trāsfert eā in satisfactionem eius qui est in purgatorio. Hæc ille. Ex quibus verbis vr̄ sentire quod qui facit opus pium ad lucrandum indulgentiā lucratur eam, & ipsi cōceditur directe talis indulgentia, & post ipse trāsfert, & applicat in satisfactionē aīæ purgatorij: & quia iste sic suffragatur tali animæ purgatorij ideo dr̄, & est indulgentia per modum suffragij. Et forte idē senserunt Alex. & Bonau. vbi supra in fine secūdæ opinionis dicentis qđ animabus purgatorij non cōpetit relaxatio proprie nisi forte per modiū siue per accidens. ¶ Sed certe si sic esset ut prædicta verba Durandi sonare videntur: iam potius diceretur indulgentia per medium suffragij. Nunc autē non nisi per modum suffragii est, & dr̄ talis indulgentia. Ergo inde patet quod talis cōicatio thesauri sicut, & concessio indulgētiæ facta animæ purgatorij potius fit per ipsum cōcedentem indulgentiam: & directe fit ipsi animæ purgatorij potius quam facienti opus pium pro aīa purgatorij. Sicut si viuenti Papa concederet indulgentiā proprie sumptā ꝑ quo quis talē eleemosynam daret: certe ille qui dat talē eleemosynā non acquirit nec transfert illam indulgentiam in eum pro quo dat illā eleemosynā: sicut nec ipsi conceditur illa indulgentia directe aut immediate: sed ille pro quo ipse dat illā eleemosynā. Sic in proposito dico quod qui facit eleemosynā pro defuncto ad lucrandū illi indulgentiā sic a Papa concessam, non lucratur vllo modo sibi ipsi indulgentiam illā: neq; ipsi conceditur: neq; ipse concedit eam aut trāsfert in animā purgatorii proprie loquēdo: sed solus concedens indulgentiā eam concedit immediate, & directe ipsi animæ purgatorij, cōicādo illi thesaurum indulgētiarum pro quo tale opus piū fit per alium ad lucrandum talē indulgentiam. Ita qđ indulgentia non transit per mediū alterius ad animā purgatorii. Sed pro tanto dicitur quod qui facit opus pium pro aīa purgatorii transfer talem indulgentiam in eam, quodq; indulgētia hæc indirecte, & per accidēs tali aīæ conceditur aut ad eam peruenit: quia scilicet iste viuus facit opus piū applicans illud pro tali anima, ut ipsa anima lucretur talem indulgentiam sic illi concessam. Et ideo ad talem bonum sensum intelligitur qđ iste lucratur indulgentiam tali

animæ;

animæ: & omnia alia prædicta verba Durandi, & Alex.& Bonauent. & aliorum doctorum. Et concordat expresse Gabriel in Cano. lectio. 57. M. Similiter omnia ad dictum bonum sensum intelligantur.

Argu. 1. Quod si contra prædictam quartam opinionem maxime contra vltimam eius particulam arguatur dupliciter. Primum. Quia secundum doctrinam Ecclesiæ hæreticum est dicere quod indulgentiæ non ualent, ut habetur in Concilio Constantiensi contra VVicleff. & hr infra, in q. 16. sequente. Quia & ibi Concilium dicit erroneum esse negare valorem indulgentiarum: quarum nomine comprehendunt indulgentiæ oēs per modū iudiciariæ potestatis, & per modum suffragij per eandem rōnem. Sed non esset error in fide neq; hęresis nisi esset aliquomodo sufficienter reuelatū a Deo generaliter, vel specialiter, quod scilicet valent omnibus quib. ritè conceduntur indulgentiæ tam viuis quam defunctis. Ergo tales indulgētiæ valēt defunctis sicut & indulgentiæ viuis concessæ ex promissione legis, seu pacto diuino reuelato. Ergo ex iustitia legis infallibiliter valent; & acceptantur a Deo pro defunctis sicut, & pro viuentibus: licet talis promissio, & lex ex Dei liberalitate posita sit. & ergo non est differentia inter indulgentias viuorum, & defunctorum quoad hoc quod ex iustitia legis, aut ex liberalitate acceptentur.

Argu. 2. Item secundo. Quia si valor indulgentiæ per modū suffragij penderet a sola liberalitate acceptantis Dei ad sensum supra declaratum. Ergo non est certum quod talis indulgentia valet defuncto saltem quantū sonat: sicut est certum de alijs indulgentijs uiuentib. concessis. Hoc autē concedere est contra cōem doctrinā Ecclesiæ, & doctorū, ut patet, & quod hoc sequatur patet. Quia cū non acceptetur valor talis indulgentiæ nisi ut Deo placuerit, & uisum fuerit decēs suæ liberalitati acceptare in toto, uel in parte ſm dignitatē maiorē, uel minorē talis aīæ purgatorij: & cū sit nobis incerta Dei volūtas eiusq; iudiciū dignitasq; talis aīæ ad totū valorē indulgētię, vel ad eius tantā, uel tantā partē. Ergo incertus est ualor talis indulgētiæ. Propter has, & alias rōnes tenet Soto in 4. dist. 20. q. 2. art. 3. & Nauar. in tract. de indulg. nota. 22. §. 18. & seq. q indulgētia p modū suffragii æq; valēt defunctis de cōdigno sicut, & indulgētia p modū iudiciariæ absolutionis ualet uiuis. Sed non concludunt. ¶ Respon. ad primū argumentū. Concesso antecedente negaf cōsequentia prima, & omnes aliæ sequellæ. Et rō est. Quia licet certū sit q indulgētiæ p modū suffragij valēt defunctis sicut, & oīa alia suffragia Ecclesiæ p defunctis facta valent eis, & sunt vtilia, sicut & oīa bona opera facta pro alio existēte in gratia, vel ēt in peccato mortali sunt ei vtilia apud Deū: & id habemus de fide, quod. s. oīa prædicta suffragia valebūt, s. ex Dei liberalitate, vt dictū est, & hoc solū pbat, sicut, & cōceditur argumentū. Nō tamen inde sequitur neq; cōcedif, q talis indulgētia, aut suffragiū factū animab. purgatorij valet eodē mō, aut ex iustitia legis, sicut indulgētia viuorū infallibiliter valet eis ad totū suū fructū. Quia licet promiserit Deus acceptare oīa suffragia defunctorū, nō promisit ea acceptare regulariter & infallibiliter ad totū suū ualorē p quacunq; anima offeranf seu cōcedātur: sed solū promisit acceptare ſm q visum fuerit decens suę liberalitati: q̄ attēdit nō solū id quod decet ipsū liberaliter agentē sed etiā alias circūstantias & pcipue dignitatē aut merita talis animæ ad maiorē uel minorē liberalitatis effectū participādū vt dictū est, vt patet ex supradictis, & supra. q. 5. in resp. ad 8. argu. Indulgētias aūt proprie aut absolute sumptas p uiuētibus rite cōcessas promisit Deus absolute acceptare quo ad totū suū fructū seu ualorē: sicut & remissionē peccatorū in sacrato, ut patet Matth. 16. 18. Quodcunq; solueris & solueritis, &c. & Ioan. 20. Quorū remiseritis. Qđ patet exēplo humano. Quia sicut si dñs tpalis diceret quibusdā vassalis suis qđ si uellēt ipsi de suis facultatib. soluere pro debito delicti quorundā aliorum amicorū incarceratorum atq; ad pęnam corporalē dānatorū, ipse dominus acceptabit eorum pecuniariā solutionē aut redemptionē pęne corporalis pro illis secundū qđ sibi placuerit & visū fuerit decēs uti misericordia maiori uel minori, acceptādo in toto vel in parte pro hoc uel illo, attenta cuiuslibet dignitate aut meritis ad talē misericordiā et liberalitatē: certe talis dominus licet ex promissione acceptare teneaf: tamē nō nisi liberaliter & gratis acceptabit illā solutionē in toto uel in parte ut pmisit. Sic in pposito dico qđ Deus solū pmisit se ea suffragia acceptaturū p ea parte seu quātitate fructus pro qua & quomodo suę liberalitati decēs fuerit & sibi placuerit. Cōtra qđ nullo modo aget Deus. Sicq; cōstat nobis certitudinaliter stāte lege q liberaliter agit acceptando suffragia oīa pro omnis dignè & ritè oblata, de quorū numero sūt indulgētiæ p modū suffragij pro animabus purgatorij: & hoc non nisi ſm quod suę liberalitati fuerit decēs ut sup. declaratū est. ¶ Et sicut ait Vega de iustificatione. li. 9. c. 24. licet per fidem certa sit efficacia orationū iustorū apud Deū: de nulla tñ oratione ipsorum in particulari pro se aut p alijs facta aut certe de paucissimis possumus esse certi p fidē q a Deo ad totū fructū vel ēt ad partē eius qđ petitur exaudiēda sit. Sicut & suffragia quęcūq; p uiuētibus facta q̄ eodē modo liberaliter tātū acceptanf & ualent apud Deū, nō ideo dicunf inualida aut inutilia eo q nō nisi liberaliter acceptanf a Deo. Sic ēt de indulgētijs p modū suffragij dicēdū est. Sicut etiā idē suffragiū orationis ieiunij aut eleemosynæ ab eadē psona in statu gratię suffragāte factum eodē modo p diuersis aīb. purgatorij certū est

Respon. ad 2. argu.

Ii quod

quod eis aliquid valet: & tñ non pariformiter neq; æqualiter pro oĩbus acceptatur a Deo in eadē quãtitate fructus, sed alicui plus alicui minus s̃m maiorem, vel minorem cuiusq; dignitatem ad id, vt patet ex supradictis s̃m Greg. & Aug. sic de indulgētia per modum suffragii plenaria, aut non plenaria, ut dictum est, quod nō acceptatur a Deo nisi secundum quod suæ liberalitati vĩ decens, plus vel minus s̃m dignitatē animæ cui conceditur talis indulgentia. Ita qđ non consideratur iustitia distributiua respectu maioris, vel minoris dignitatis vnius animæ ad alteram; sed proportio dignitatis animæ ad misericordiam, & liberalitatem Dei participandam in toto, vel in parte, vt sępè declaratū est.

Obiectio. ¶ Si quæraĩ vnde constat quod Deus non nisi cum tali differentia, & cōditione, aut modificatione acceptet indulgentias viuorum: cum de vtrisque indulgentiis absolute dicaĩ in Cōcilio Constan. quod sunt validæ corã Deo ut supra in argumento primo tactum est sine ulla restrictione quoad indulgentias per modū suffragij?

Responsio. ¶ Respon. quod prædicta differentia inter has, & illas indulgentias constat ex ipso nomine, & natura indulgētiæ per modū suffragii: quæ essentialiter in hoc differt ab indulgentia absolute sumpta quæ est per modum iudiciariæ potestatis ut supra probatū est. Ideo vbicunq; Ecclesia dicit absolute indulgētias esse validas, & vtiles corã Deo pro viuis, & defunctis, dēt intelligi suo modo, & accōmode iuxta suam cuiusq; naturam. Sic, s. quod indulgentiæ viuorum per viã iudiciariæ potestatis valent ex iustitia legis infallibiliter quantū sonant si sunt rite cōcessæ. Quia sic promisit dñs Matth. 16. 18. & Io. 20. vt dictum est: pro defunctis autem non valent nisi per modum suffragii: & per consequens nō nisi per eum modū quo alia suffragia defunctorum valent eis, s. ex Dei liberalitate: quia in hoc stat ratio suffragii vt sępe dictum est. Ecce vnde constat differentia prædicta inter ualorem huius, & illius indulgentiæ, quia, s. ab vtriusq; sua natura talis distinctio trahitur.

Respon. ad 2. argu. ¶ Ad s̃m argumentū respondeo negando consequentiã simpliciter. Et ad eius probationē dico, ꝙ licet nec ex parte causæ pro qua conceditĩ talis indulgentia, similiter nec ex parte dispositionis subiecti, seu dignitatis eius cui cōceditur indulgētia ad totalē, seu ad tantū, uel tantū fructū indulgentiæ: & per consequēs nec ex parte acceptationis diuinæ liberalitatis, & consequenter nec ex parte applicationis, & efficatiæ indulgentiæ, sit nobis certitudo aliqua pp incertitudinē trium prædictarū causarum: hoc tñ totum est p accidens. At vero ex parte ipsius indulgentię bene est certitudo ꝙ valet defunctis sicut, & viuis quantū sonat, quantū est de se, qa, s. si adsit causa sufficiēs ad tantã indulgentiã, & sufficiēs dispositio, & dignitas subiecti, seu aĩæ cui cōcediĩ, vt a Dei liberalitate ꝑcipiat fructū talis indulgētiæ totalē, & adsint oĩa requisita ad fructū totalē indulgētię participandū: certè ipsum totaliter participabit talis aĩa, ualebitque ipsa indulgentia sine dubio totaliter licet ex diuina liberalitate. Sicut. n. certum est quod totaliter valet indulgentia concessa viuis dispositis ad eã lucrandū suo mō per viam iustitiæ legis: sicut etiam vere, & absolute dĩ certitudinaliter ꝙ sacramenta conferunt gratiã suscipientibus ex iustitia legis; quia, s. quantum est de se gratiã pręstant suscipientibus si sint sufficienter dispositi ad eam: etiã si propter indispositionem subiecti aliter sępe cōtingat, quia idest per accidens, & nō obstat regulæ, aut dicto gñali, & absoluto. Sicut. ēt absolutè certū est quod suffragia quęcunq; pro defunctis, quæ ēt diuinæ liberalitati innituĩ sicut indulgentiæ per modū suffragij sunt eis vtilia, & valida quantū possunt valere cunq;, s. si sint sufficienter digni s̃m Dei liberalem acceptationē. Ita in proposito dicendū est absolute quod certitudinaliter indulgētiæ per modū suffragij valent quãtum sonant, s. quantū est de se vt dictum est. Cum quo stat, ꝙ non est certum quod tales indulgentiæ semp quibuscunq; conceduĩ his, vel illis defunctis, aut etiã viuentib. in particulari valeant quantū sonant, pp rationes præfatas. Et quia in defunctis plura requiruĩ quam in viuentibus, vt indulgentię eis valeant quantū sonant infallibiliter, tum ex parte ipsorū tum ex parte modi quo eis valent, seu ex parte liberalis beneplaciti Dei acceptãtis, ut patet ex dictis. Ideo est maior incertitudo ꝙ tales indulgētiæ eis semp, & infallibiliter valeant quantū sonãt, ut dictū est. Et ad hoc expresse facit cēsura Parisien. cōtra Erasmū, ut hĩ infra q. 17. in responsione ad primum argumentum, ibi uide, & ad hoc faciunt ea quæ supra habenĩ q. 5. in resp. ad 1. argu. & infra q. 16.

¶. Et tandē nota quod cōcessio indulgentię plenariæ, aut nō plenariæ in aliqua signata quãtitate pro aliquo specialiter facta plus valet illi per modū suffragij, quam si generaliter, aut indeterminate, aut nō plenariæ concederetĩ. Sicut & secundū cōmuniter doctores suffragia quæcunq; specialia taxata plus valent ꝙ generalia indeterminata: qa nullus consequitur indulgentias nō concessas eidem quantumcunq; sit alias dignus siue viuus, siue defunctus, quas consequitur si sint concessæ illi si sufficienter sit dispositus. Nota.

Tertio contra eandem quartã opinionem, & maxime contra primã, & vltimam eius particulas simul sic arguitur. Quia omnis potestas Ecclesiastica Ecclesiæ a Christo concessa est tantū ordinis, aut iurisdictionis. Prædicta autem potestas conferendi indulgentias per modum suffragij est potestas Ecclesiastica, & non ordinis. Ergo est potestas iurisdictionis. Et per cōsequens vniuoce, & eodem modo conceduntur indulgētiæ defunctis sicut, & viuis, & eodem modo infallibiliter acceptantur a Deo. Argu. 3.

¶ Et

¶ Et confirmatur. Quia per eandem potestatem cōcedit Papa, vel Ecclesia indulgentias defunctis sicut & viuis. Quia non nisi quia dominus concessit ei talē potestatem Matth. 16. 18. Quodcunq; solueris, & solueritis sup terrā. Et Io.20. Pasce oues meas,&c. Talis autē potestas est iurisdictionis ibi concessa,ut patet fm cōmuniter doct. ut supra q.3. Ergo & per eandem potestatem iurisdictionis conceduntur indulgentiæ viuis,& defunctis: & eodem modo potestas concedendi indulgentias per modum suffragij defunctis est potestas iurisdictionis, sicut & potestas concedens indulgentiam viuis.

Respon. ad 3. argu. ¶ Respondeo ad tertiū argumentum concedēdo quod oēs indulgentiæ viuorum & defunctorum tam per modum suffragij q̄ per viam, seu per modū iudiciariæ potestatis, seu iurisdictionis sunt ab eadē potestate,& per eandē potestatē iurisdictionis, capiendo potestatē iurisdictionis large,vt sit idem qd potestas clauis includēs omnē potestatem in corpus Christi misticū ad ipsum pascendum,et per potestatem dispensatiuā, vel distributiuā thesauri Ecclesiastici,& beneficiorū,& donorum Ecclesiasticorum, ut concludunt argumenta. Non tñ per eundem modum: nā per modum iurisdictionis sunt tātum in viuos qui sunt subditi,& de foro Ecclesiæ: p modum autē suffragij sunt tantum indulgētiæ defunctorū. ¶ Pro cuius declaratione nota qd *Nota.* potestas clauium,vel iurisdictionis Ecclesiasticę sic large sumpte distinguit in multa,aut cōtinet multa,s.claues scientiæ & potestatis, seu potestatē cognoscēdi,& sententiandi ligandi,& soluendi,& pascendi gregē,seu oues Christi,modo tales potestates sint distinctæ materialiter, seu quoad substantiā ipsarū. Potestatē simul,& quo ad officia, seu exercitia earū, mō quoad officia earū tantum,de quo nunc non curo,quia & parū refert ad propositum nostrū. Sic dico quod hæc potestas iurisdictionis ad pascendum oues Christi per indulgentias hēt duplicē potestatē seu duo officia,& extendit ad duo. Dicit enim potestatē super distributione, & communicatione thesauri Ecclesiæ: dicit ēt potestatē in subditos,mō alterū sit principalius altero modo non. Quatenus ergo dicit prædicta duo simul dr, & est propriæ indulgentia per modum, seu p viā iudiciariæ potestatis,seu iurisdictionis: qa & sic est solū respectu viuorū qui sunt subditi, & de foro militantis Ecclesiæ Quatenus vero dicit solū potestatem super thesauro Ecclesiæ dispensando,seu communicando dr indulgentia, non quidē per viam iurisdictionis sed per viam, seu per modum dispensatiuę cōicationis de thesauro Ecclesiæ, vt supra quæst.3. latius habetur. Et cum talis communicatio, & indulgentia possit concedi non subditis, aut ijs qui nō sunt de iurisdictione, & foro militantis Ecclesiæ, quales sūt defuncti qui,& nō possunt se iuuare possūt sūt aliorum auxilium recipere,& talis effectus, seu fructus cōmittit liberalitati diuinæ: tunc dr indulgentia per modum suffragij, ut dictū est. Stat enim qd habens iurisdictionem, & potestatē ad multa non utatur iurisdictione per uiam iurisdictionis,& secundum rigorē eius circa aliquē in aliquo negotio: sed utatur sua potestate coniuncta quam hēt ad liberaliter,& misericorditer aliqd agendum etiam circa non subditum sibi. Sic in proposito, vt dictum est,& noster Medina de indulgentijs disputatione.5.cap.20.fol. 54. latius explicat: quis ibi, & disputatione. 7. & 8. dicat id ad iurisdictionē propriam vel excellentē pertinere. Et sic patet responsio ad formā tertij argumenti, qa concessa prima consequentia negat, illa subsequela ubi dr Et per consequens vniuocæ,& eodem modo,&c. Nam licet potestas, & causa indulgentiæ, s. tam indulgentiæ per viam iurisdictionis quoad viuos, q̄ per modū suffragij quoad defunctos, sit eadē, & sit vniuoca indulgentia viuorū, & defunctorū quo ad causam, & potestatem: non tñ quoad modū, vt dictum est. Et similiter respondeo ad confirmationem concedendo, ut ibi includitur quod per eandem potestatem iurisdictionis Papa, vel Ecclesia concedit indulgentias viuis, & defunctis: quia, s. eadem est causa,& potestas ad concedendum oēs indulgentias viuis,& defunctis; non tamen sequitur quod ergo per eundem modum: nam concedendo indulgentias viuis subditis utitur Ecclesia modo iurisdictionis ppriæ super eos absoluendo, aut remittendo pœnas eorum: concedendo autem defunctis non nisi modo communicatiuæ dispensationis de thesauro sibi commisso, &c. quæ est indulgentia per modum suffragij, vt dictum est.

QVAESTIO XVI.

Vtrum Ecclesia possit concedere indulgentias animabus purgatorij per hanc, vel illam viam, seu per modum suffragij.

RESP. quòd per modum suffragij tantum *Proposi.* potest illis concedere: & dicere quod id non potest est hæreticum. Probatur dupliciter. Primo, quia Papa potest auctoritatiue illis communicare de thesauro communi indulgentiarum ad liberalem,& gratuitam remissionem pęnarum a Deo obtinendam. Ergo potest illis cōcedere indulgentias per modum suffragij. Patet consequentia a diffinitione ad diffinitum. Et antecedens probatur quoad omnes suas particulas.

¶ Et primo probat quod Ecclesia, seu Papa potest communicare animabus purgatorij de thesauro indulgentiarum sibi cōmisso. Quia secundum Bonau. & Alex. Hall. & communiter doctores,ut supra quæst.3. habetur, ad efficaciter communicandum, alicui aliqua bona, sufficit quod talis cōmunicator habeat auctoritatē super

per talia bona cōicabilia, aut super cōicationē eorum,& quod is cui cōicatur sit idoneus,& nō prohibitus ad talem cōicationem recipiendam. Quia nil aliud vr requiri,neq; quod sit subditus cōicatoris,ut patet ex q.3. sed Papa habet auto ritatē ad dispensandum de cōi thesauro indulgentiarum,qui est cōicabilis omnibus indigentibus idoneis.Matth.25.Fidelis ser.& prud.quē consti.D.sup.fami.su.vt det illi in temp.tri.mēsuram.Io.20.Pasce oues meas,ut supra q. 5. & 7.Et animæ purgatorij ratione egestatis,& tharitatis sunt oues Christi idoneæ ad recipendum auxilium, & cōicationem beneficiorum spiritualium ut patet.Quia si possunt recipere auxilia particularia personarum, & etiam cōmunia auxilia, & suffragia Ecclesiæ orantis pro eis; quare nō possunt recipere auxilia Ecclesiæ de suo thesauro satisfactorio tam per viā sacrificij quam per aliam viam cōicationis? præsertim cum de hoc nulla habeatur prohibitio diuina vel naturalis. Nam detur illa, certe non dabit.

¶ Item secūdo probaf illa alia particula, quod scilicet talis cōmunicatio thesauri fit eis auctoritatiue a prælato Ecclesiæ idest auctoritate q̃ prælatus hēt ad id. Quia ſm Bonauent.ubi supra omnis communicatio de communi thesauro Ecclesiæ ad remissionem pœnarum fit eadē auctoritate, seu potestate Ecclesiastica super tali thesauro,ut manifestissime patet.Quia alia non posset fieri talis cōicatio nisi potestas aliqua ad id haberetur,& eadem potestate fieret.Ergo & cōmunicatio de prædicto thesauro indulgentiarū quæ fit animab. purgatorij fit auctoritate ipsa Ecclesiastica concessa a Christo ad id; modo sit a ut appellef potestas clauiū, modo potestas cure pastoralis, aut dispēsatiua;aut quouis alio nomine: & mō dispensef alio modo viuis alio defunctis: modo non. Sufficit enim ad nostrum propositū quod talis dispensatio thesauri indulgentiarum viuis,& defunctis fit eadem potestate Ecclesiastica a Christo concessa. Quod etiam in ipsis literis Papalibus sępe exprimitur cum dicitur quod Apostolica auctoritate a Christo concessa concedit Papa defunctis indulgentiam per modum suffragij.

¶ Item tertio probaf illa tertia particula, scilicet Ad liberalē,& gratuitā, &c.idest quod eius fructus speraf a Dei liberali misericordia acceptante talē communicationem thesauri ad sensum supra declaratum in quæst.15.præcedente in quarta opinione.Quia ſm Caietanum vbi supra,& beatum Tho.in 4.dist.45.quæst.6.art.2. & communiter doctores, omnia suffragia satisfactoria Ecclesiæ pro defunctis solum,& præcipue offeruntur Deo acceptanda ab eo liberaliter per viam misericordiæ,ut ieiunia, orationes,& eleemosyne, &c. & alia huiusmodi quæ pro defunctis offerri solēt. Sed istæ indulgētiæ per modum suffragij sunt cōicationes satisfactorij thesauri factæ eis per modum suffragij Ecclesiastici. Ergo eodem modo habent suam efficaciam, & ad naturam suffragiorum pertinent quo ad hoc.

¶ Cōfirmatur probatio huius tertiæ particulæ. Quia secundum Tho. & Bonau.in 4. d.20.q. 1. & d.45.& Caiet.ubi supra,pœnæ huius vitæ in se sunt alterius rōnis deficientis a pęnis animarū separatarum: sicut pęna pecuniaria est alterius rōnis,& deficientis a pęna corporali,seu a pęna seruitutis. Ideo sicut seruitus non redimif pecunia ſm iustitiæ rigorem sed secundū domini acceptationem; ita pęnæ animarum purgatorij nostris pęnis aut satisfactionibus nō redimunf ſm rationem iustitiæ, sed ſm diuinæ misericordiæ dispensationem,seu acceptationem. Item quia alter est forus noster in quo nos patimur per voluntariam assumptionem seu acceptationē pęnarū: & alter,& altior forus in quo aīæ separatæ puniunf vbi nō est voluntaria assumptio vel satisfactio sed satispassio pęnarum. Et sic noster forus est mitis quasi canonicus vel ciuilis,ille autē rigurosus quasi sanguinis,& criminalis. ¶ Ideo si quis pp debitam pęcuniā in seruitutē iam redactus esset,vt olim fiebat; aut si clericus in forū sanguinis ex enormitate delicti cecidisset; sicut nō sufficeret pecunia ad redimendū illū a seruitute nec pęnæ canonice sufficerēt ad redimendū vitā clerici; ita nō sufficiūt nostrę passiones,aut satisfactiones ad satisfaciendū ſm iustitiā pro pęnis aīarū purgatorij,q̃ tn̄ satisfactiones suffecissent ad pportionabiliter satisfaciendum ſm iustitiā pro prædictis earū pęnis in hac vita soluendis,anteq̃ in pęnas alterius rōnis essent translate,& in foro ire & rigoris diuinæ iustitiæ,qualis est forus purgatorij: spectant enim ille pœnæ aliquomodo, s. quoad modū licet non quoad durationem punitionis,ad statū, & conditionem pęnarū inferni, vt hoc etiā innuit Gerson exponēs illud psal.6. Domine ne in furore tuo arguas me,s.in inferno vbi nulla est redemptio, Neq; in ira tua corripies me,s.in purgatorio vbi rigor iustitiæ seruaf licet ibi sit redemptio; sed potius Miserere mei,&c,scilicet in hac vita ubi est punitio filialis,& misericors,Hic vre,hic seca,&c.ſm Augustinum. Ergo non est nobis via aliqua iuris ad adeundum forum illum purgatorij ad alicuius redemptionē,sed gr̄a, & misericordia acceptātis Dei opus est, & sic patet prima probatio.

¶ Secundo principaliter probaf propositio supra posita,q̃a iam sic declarauit Sixtus quartus, φ scilicet indulgentiæ prosunt defunctis p modū suffragij dum ad ipsas animas purgatorij per Papā expresse extendunf, ut hoc etiā refert Gabriel in Cano.lect.57.K.& eius Suppl.in 4.dist. 43.q.3.art.2.propo.5.& iā ex ipso ritu,& practica Ecclesiæ id cōstat. Quia tpe antiquo plurimi pōtifices cōcesserunt defunctis indulgentias et plenarias p modū suffragij: de quorū numero fuit et B.Greg.ut habef in multis scripturis antiquis

Confirmatio.

Simile.

Secunda principalis probatio.

tiquis,& veris Romæ,& alibi repertis. & in 4. lib.dialogorum,c.57.& lib.2.c.22.videtur beatus Gregorius quod pro defunctis dedit indulgentias per certas missas,ut hoc etiã refert Supplementũ ubi supra. Et licet ipse non fecerit potuit tñ,& eius successores oẽs id facere,sicut & iã copiose fit; & forte vberius aliquãdo,& crebrius debito faciunt: cum oẽs sint eiusdẽ potestatis Papalis cum B.Petro, & alijs sanctis Pontificibus,q id fecerunt, & facere potuerunt. Et in Concilio Constan.cõtra VVicleff condemnatur, vt hæreticum dicere qd fatuũ est credere indulgentias Papæ,& episcoporũ.Ideo hæreticũ est dicere quod indulgẽtiæ per modũ suffragii non possunt cõcedi a Papa defunctis:ex quo Papa,& Ecclesia eas sic concedit ut dictũ est.Et idẽ expressius contra Lutherũ de hœresi condemnatũ est,& Inn.in c. quod autem.de pœ. & re.& communiter doctores de hoc.

Argu.1. Contra præfatam propositionẽ arguitur tripliciter. Primo. Quia potestas data est Petro solum super terrã,ut patet Matth.16.Quodcunq; solueris super terram, &c. Ergo eius auctoritas non se extendit ad eos qui sunt infra terrã seu qui sunt alterius mũdi, quales sunt animæ purgatorij.Et ita non potest per viam indulgentiæ quæ dicit autoritatem quomodocunq; animabus purgatorii suffragari.

Argu.2. Secũdo arguitur. Quia ipse stilus literarũ indulgẽtiæ pro defunctis expresse,& limitate habet quod per modũ suffragii indulgentia cõceditur animabus purgatorii. Cõstat aũt suffragiũ non spectare ad auctoritatẽ clauium sed ad misericordem voluntatẽ quorumlibet suffragari seu auxiliari volentium. ergo indulgentia per modũ suffragii nihil addit ad ipsum bonũ opus pium eleemosinæ, & huiusmodi factũ pro defunctis ad lucrandum indulgentiam.

Argu.3. Tertio arguitur.Quia hæc potestas concedẽdi indulgentias per modum suffragii defunctis non habetur ex sacra scriptura nec ex sacris canonibus.

Resp. 1. ad 1.argu. ¶ Respondeo ad primũ argumentum tripliciter.Primo negãdo antecedẽs,ut ait noster Medina de indulgentijs.Et rõ est. Quia sicut ratione delicti efficiť quis ẽm iura de iurisdictione, & foro alterius cuius non erat : ita in purgatorio existẽtes licet absolute nõ sint de foro,& iurisdictione huius mundi: tamen rõne delictorũ in hac vita cõmissorum fiunt de foro,& iurisdictione Ecclesiæ & Papæ,vt patet.Quia mortuus potest excõmunicari,& absolui ab excõmunicatione,vt habetur.24.q.2.capit.fin.& alijs cap.præcedentibus,vt de hoc latius Siluester,tit.excommunicatio.1.nota.3.& Abulen.super Matth.16. c.q.89. & illud Matth.16. Quodcunq; solueris super terram,&c. intelligitur sic. Quodcunque vbicunq; fuerit solubile solueris tu super terrã existens dũ viuis in mundo,&c. vel Quodcunq; super terram, idest ubicunq; extra cęlũ vel globũ.Nam nomine terræ vbi contraponitur cœlo intelligiť omnis locus extra cęlum. Ideo quodcunq; in aqua aere,& terra existẽs in superficie vel intra terrã in purgatorio comprehendit id Matth.16.& ad ea omnia extendiť Clauis,& potestas Papæ,& Ecclesiæ. ¶ Sed certe ista respõsio non valet. Tũ primo,quia illud non hẽt uerum ẽm communiter doctores quoad iudicialiter ligandum, & soluendum a peccatis quoad culpã:& eadem ratione nec quoad pęnam propter culpã in foro Dei,& conscientiæ ut patet, qa de peccato cõmisso Romæ,potest quis absolui a suo plato seu curato in Hispania,& habere ibi indulgẽtias,& sic iudicialiter ligari,& absolui ab eo ibi in foro cõscientiæ. Tũ secũdo,quia quo ad viuos tantũ est uerũ qđ sortiuntur forũ ratione delicti non autem quoad defunctos, ut patet. Quia sicut mortui non possunt ligari iudicialiter in foro conscientiæ ad culpã,seu pœnas alterius mundi,ita nec ab eis absolui: nõ .n. possunt existentes in purgatorio sacraliter uel quasi sacramentaliter absolui uel ligari iudicialiter ad pœnas alterius mundi: neq; ad sui status mutationẽ neq; excommunicari modo præ dicto,quis bene possunt absolui ab excõmunicatione in hac uita contracta,& similiter excõmunicari: sed hoc tantũ põt fieri in foro Ecclesiæ,seu contentioso, nõ quoad pęnas alterius, sed huius uitæ tantũ,ut scilicet oretur,uel non oreť pro eo specialiter, & publice, & ut possit vel nõ possit in loco sacro sepeliri,& huiusmodi,ẽt si sint in inferno possunt hoc modo ligari excommunicari,& absolui,ut habetur latius de his ubi supra 24.q.2.c. fin. & Siluester & Abulen.Tũ tertio quia glossa illa Quodcunq; solueris super terram,&c. est extorta,& dissona textui,vt proxime patebit. Impugnatio.

Resp.2. ¶ Ideo secundo secundũ alios doctores respondeo,concesso antecedente negať consequentiã: pro quanto ibi includiť minor subsumenda scilicet quod aĩæ purgatorij non sunt super terram,quæ minor est falsa.Nam animæ purgatorij sunt super terrã quoad statum,& quoad suã causam aliquomodo licet quoad suum esse sint infra terram. Quoad statum quidem, & quoad causam non sunt oĩno in termino neq; in uia, ex quo nec sunt beatæ, aut finaliter præmiatæ neq; in via merendi,aut demerendi: sed sũt in medio statu,s.in termino quoad meritum, & demeritum,& in via quoad præmium finale dum detinent purgandæ in pœnis: & ideo quoad hoc sunt,& aliquo mõ super terram,& per consequens de foro Ecclesiæ, & de iurisdictione eius,& Papæ sicut & nos viatores, ita,s.ut sicut quoad punitionẽ adhuc sunt in uiatorum statu indigentes,ita & quoad releuationẽ a pœna adhuc subsunt iudici uiatorum,ut sic possent sicut & viui iuuari, & absolui per Papã iudiciariæ a pęnis per indulgentias. Et isti doctores hoc modo respondẽtes glossant illud Matth.16.Quod-

cunq; solueris super terram sic, Quodcunq; existetis super terram quoad esse aut quoad statũ seu quoad causam suam, solueris illud erit solutũ in cœlis, &c. Et sic possunt solui animę purgatorij quia sunt super terram quoad statum, & causam, vt dictum est.

Impugnatio. ¶ Sed certe nec ista ratio nec expositio textus est vera. Nõ ratio. Quia inde sequeretur qđ indulgentiæ conceduntur animabus purgatorij non per modũ suffragij sed per modũ iudiciariæ absolutionis ut viuis, qđ est cõtra prędicta, & contra cõiter doct. ¶ Nec expositio textus est bona nec consona quod patet tripliciter. Primo.

1. Ratio. Quia sic superflue poneretur ly super terram, ex quo omne ligabi le, & solubile quoad statũ, seu quoad causam est super terrã, ut declarãt prędicti doctores, prædicto mõ rñdẽtes, & glossantes præfatã auctoritatem. Cõstat enim quod de existentibus in inferno, & in cęlo non põt intelligi pdicta autoritas ex quo nõ sunt solubiles aut ligabiles amplius vllo modo scilicet quoad esse, aut quoad status mutationẽ, aut quoad causam, & p cõsequens nullo modo sunt super terrã. Viui autem sunt super terrã quoad esse, & quoad statũ, & quoad causam, aĩæ vero purgatorij sunt super terram quoad statum seu causam, & p consequens quoad id qđ est ligabile, & solubile. Ergo ẽm præfatam expositionẽ sufficiebat dicere Quodcunq; solueris, & ligaueris erit solutũ, & ligatum in cęlo: & nõ oportebat addere ly super terrã, ex quo omne solubile & ligabile est super terrã aliquo modo, vt dictũ est. Dicere aũt quod in tam paucis verbis Christus superflue addiderit verbũ non quadrat. Ergo per illa verba, Quodcunq; solueris super terrã, Christus voluit sub potestate clauium iudiciaria absolutiua, seu ligatiua subijcere non solum existentes super terram quoad statum, seu causam, sed & quoad suum esse quales sunt solum viui non autem animę purgatorij, ut patet.

2. Ratio. ¶ Secundo patet idem, quia secundum Caiet. in 1. quodlibe. trac. de indul. q. 5. & in alio tract. de eo. c. 5. plus requiritur ad esse subditũ iurisdictioni viatorum quam esse participẽ aut quã esse in statu viatorum quoad aliquid. Requiritur enim qđ sua causa, quoad id quod sapit vię possit cognosci a tali iudice viatorum: nullus enim potest esse iudex causæ omnino incognoscibilis ab ipso. Nunc aũt causæ existentium in purgatorio sunt oĩno incognoscibiles a Papa uel Ecclesia militante. Ergo existentes in purgatorio nõ sunt de iudicio aut iurisdictione Ecclesiæ militantis neq; de eius foro, neq; ei subiectæ, & p consequens nõ possunt per Papã ligari vel absolui a peccatis vllo mõ. ¶ Hæc ratio põt solui dupliciter, vno modo concedendo maiorẽ simpliciter: non tamen quoad aliquã causam non requirentẽ causæ cognitionẽ, qualis est concessio indulgentiæ, ut supra q. 7. in probatione secundæ particulæ dictũ est. Et hęc est melior instantia. Alio mõ negando maiorẽ simpliciter tenendo opinionẽ doctorum dicẽtium quod potest Ecclesia super oĩno occulta, quod licet nõ possit ea cognoscere põt punire, & absoluere ab eis: qa ad hoc habet a Deo potestatem nõ ad illud. Aut dicendo quod Ecclesia non põt super oĩno occulta in corde latentia quæ nullo sensu exteriori percipi possunt: bene autẽ potest super sic occulta qđ sensu exteriori percipi possunt, quis per accidens ea nõ possit cognoscere propter defectum probationis: nunc aũt cognitio causæ animarum purgatorij licet non possit haberi ab Ecclesia per accidens propter distantiã loci, & status, &c. bene tamen potest ei competere ex potestate ei a Christo collata. Sed prima instantia videtur melior.

¶ Tertio patet idẽ, quod scilicet pręfata expositio textus non est bona. Quia ex ipsa litera Math. 16. Quodcunq; solueris sup terrã, &c. aperte innuitur qđ licet effectus potestatis penetret cęlos, qa dicit Erit ligatum, & solutum in cęlis, vt bene dicit Chrysostomus sup ipsa uerba, & refert Alex. Hall, tamen iurisdictionis actus ligãs aut soluẽs terminatur ad hoc quod sit, & exerceatur super terram, quia dr, Quodcunq; solueris, & ligaueris super terram, ita quod super terrã determinat, qđ solueris, & ligaueris, idest quodcunq; solubile fuerit tu solueris, aut ligaueris super terrã, illud quoq; erit solutũ, & ligatum in cęlis. Quod patet, qa ipsa correspõdentia verborũ, & sententiarum textus ubi dr, Erit solutum, & ligatum, & in cęlis, innuit aperte verba præmissa, s. Quodcunq; solueris, & ligaueris super terram, debere eodem modo correspondẽter intelligi, s. Quodcunq; fuerit a te solutum aut ligatum super terrã illud etiam erit solutũ & ligatũ in cœlo a me, ut dictum est. Item iste sensus hr expresse per Ecclesiam. 24. q. 2. in 1, 2. 3. & 5. c. ubi videatur. Quia & sic cõiter glossatur a doctoribus, ut ait Bonauentura in 4. distinct. 20. quæst. penult. & Alexan. Hall. 4. part. quæst. 83. membro. 5. & Duran. in 4. distinct. 20. quæst. 4. & Beatus Thomas, & Richar. eadem distinct. art. 3. quæst. 3. & Abulen. super Matth. 16. quæst. 89. 90. super illud, Quodcunq; solueris super terram, &c. & Gabriel in Cano. lectione 57. M. & Caiet. ubi supra: quamuis alii doctores pauci aliter, & aliter glossent, ut refert Gabriel ubi supra. *3. Ratio.*

¶ Ideo tertio, & aliter, & melius ad primũ argumentũ ẽm præfatos doct. ubi supra, & cõiter alios doctores prædicto modo bene glossantes illud Matth. 16. Respondeo, concedendo antecedens quod, s. potestas iudiciaria seu absolutiua non est data Petro, vel Ecclesię nisi super existentes super terrã aut in hoc mũdo quoad personam simul, & statũ: non autem super purgatorium, ex quo ẽm Genes. 42. Mortui non dicũtur esse super terram. Quia ibi dicitur quod Ioseph non erat super terrã. Et patet purgatoriũ *Respon. 3.*

non

non esse sup terram ex eo quod Christus descẽdit ad inferos, ubi est limbus patruũ, & purgatoriũ ſm communiter doctores, licet Gabriel super Cano. lectio. 57. L. ex Bonau. dicat ꝙ si quis cõtendat vicariũ Christi habere iudiciariã potestatem super existentes in purgatorio, nõ est illi multum resistendum modo hoc dictet ratio vel autoritas manifesta]. Tu dic quod nulla rõ nec autoritas sufficienter id dictare põt: ex quo autoritas Euangelij. Matth. 16. prædicto modo ſm cõmuniter docto. recte intellecta dicit quod solum super terram habet iudiciariam potestatẽ: & dicere quod animæ purgatorij sunt de iurisdictioneꝰ Papæ est de veritate suspectũ ut ait Maioris in 4. d. 20. q. 2. quod sic cẽsuit facultas Parisien. vt hꝫ infra & q. 18. in fine latius, & sic conceditur prima cõsequentia ad illum sensum, qđ Papa non habet auctoritatem iudicialem absolutiuam super purgatorium: neq; hoc modo potest concedere indulgentias proprie sumptas p modũ iudiciariæ potestatis seu absolutionis. Sed tunc negaꝫ secunda consequentia quæ loquitur de indulgentia per modũ suffragij. Si autem antecedens intelligaꝫ, & similiter cõsequens quod nõ est data Petro, & Ecclesiæ potestas dispẽsatiua, & cõicatiua thesauri indulgentiarum nisi solo pro existentibus in hoc mundo: tunc negatur antecedens. Dico enim quod Papa, & Ecclesia hẽt auctoritatem hãc sup præfato thesauro ad cõmunicandum auctoritatiue de eo omnib. indigentibus idoneis vbilibet tam in hoc mundo quam in purgatorio existentibus ut sic a suis pęnis soluantur: qđ est concedere indulgentiam illis per modũ suffragij, quãuis non possit animas purgatorii iudicialiter absoluere. Cõmunicare enim auctoritatiue de thesauro Ecclesiæ nõ est actus iurisdictionis sed autoritatis eam consequentis vel communicantis seu Clauis solum dispensatiuæ seu communicatiuæ, ut supra per totam q. 15. & 3. dictum est.

Replica. ¶ Quod si cõtra hoc replicet quod in dictis auctoritatiue Matth. 16. & 18. & Io. 20. Pasce oues meas. fundatur potestas concedendi indulgẽtias ut supra probatum est, & q. 6. & 7. habetur. Talis autem potestas in prędictis auctoritatib. collata est potestas iurisdictionis, ut patet ex locis preallegatis. Ergo si Papa, vel Ecclesia põt animabus purgatorij concedere indulgentias vllo modo, nõ nisi per modum iudiciariæ potestatis sicut, & viuis id potest. Sed hoc modo nõ potest, vt supra responsum est. Ergo nullo modo neq; per modum suffragii id potest.

Responsio. ¶ Respondeo negãdo primã consequentiã, & per cõsequens alias consequentias. Et ratio est. Quia diuersimode exit in actũ ꝑdicta potestas: nũc quidẽ per modũ iurisdictionis in subditos: nunc aũt per modũ tantũ cõmunicatiuæ dispensationis cõcomitãtis ut indulgẽtia p modũ suffragij ut supra. q. 5. in resp. ad 3. argu. dũ est latius ibi videatur, & sic patet respõsio ad 1. argu.

¶ Ad secundũ argumentum respondeo quod stilus literarũ Apostolicarũ continet quidẽ modũ suffragij, sed non præcise, nam cum hoc ẽt cõtinet auctoritatiuã concessionem indulgẽtię, & per vtrunq; simul ostendit auctoritatem cõicandi, vel dispensandi, & modũ suffragij in perueniendo ad animas purgatorij. Respon. ad 2. argu.

¶ Ad tertiũ argumentũ respondeo quod præfata potestas satis habeꝫ ex sacra scriptura simul & rõne ibi fundata, & practica Ecclesiæ, & eius diffinitione. Quia Io. 20. Pasce oues meas, hꝫ cura pastoralis non solum ad docendum, sed ad pascendum pastu beneficij spiritualis omnes oues Christi uel membra eius vbicunq; existẽtia indigentia, & idonea ad Ecclesiæ suffragia recipiendũ, quales ut supra dictum est animæ purgatorij sunt. Nã ex Ecclesia Romana canonum cõditrice explicatum est quod varijs modis Clauis vel potestas Ecclesiastica aperit regnũ cœlorum membris Christi viuis atq; defunctis, uti ex omnibus supradictis in q. 15. & q. 5. & 7. satis constat ut dictum est. Respon. ad 3. argu.

Sed vltra supradicta est noua quædã opinio satis pia, & exaltans potestatem Ecclesiæ, & misericordiam Dei quæ utinam esset vera: quam doctissimus noster frater Michael de Medina in suo tractatu de indulgentiis disputatione. 8. c. 41. 42. vsq; ad finem libri persuadere conatur. Quæ stat in tribus dictis. Quorum primum est. Quod oẽs indulgentiæ siue quæ viuis siue quæ defunctis conferunꝫ, possunt fieri, & vt plurimũ fiunt eodẽ modo per potestatem iurisdictionis simul, & per dispẽsationẽ, vel applicationẽ thesauri indulgentiarum. ¶ Secundum dictum est, qđ aliquando fieri possunt, & fiunt per solã potestatẽ iurisdictionis, nullo Ecclesiastici thesauri adiuncto auxilio vel dispensatione. Et e cõuerso fieri possunt], & sæpe fiunt solum per modũ dispẽsationis uel applicationis prędicti thesauri idq; tam viuis quam defunctis. ¶ Tertiũ dictũ est, qđ quando indulgentiæ cõferuntur per dispensationẽ vel applicationem dicti thesauri dicunꝫ fieri per modũ suffrãgii uel auxilii. Et ita constat ex dictis quod indulgentiæ, vt plurimũ fiunt tam viuis quã defunctis per potestatẽ iurisdictionis simul, & per modũ suffragii. Aliquãdo autem per potestatem tantum iurisdictionis. Aliquando vero per modum suffragij dũtaxat. Opinio noua.

¶ Probatio horum omnium pendet ex duobus fundamentis. Primũ est, ut ubi supra disputatione. 7. c. 34. 36. ait ipse Medina, quod Papa habet iurisdictionẽ in purgatorio. Quod quadrupliciter probat. Primo, qa Matth. 16. Quodcũq; solueris super terrã, &c. vbi nomine terræ comprehendunꝫ omnes extra cœlum sunt etiã in purgatorio existẽtes idonei ad recipiendũ indulgẽtias, & alia beneficia spiritualia. Quia sępe in sacra scriptura, & maxime ubi terræ contraponiꝫ cœlũ, vt hic, nomine terræ cõprehendiꝫ omnis creatura quæ extra cœlũ est etiam si aere, uel Fundamentum primũ.

 in aqua

in aqua,& in visceribus terræ vel in purgatorio sit.vt Gen. 1. In principio creauit Deus cęlum, & terram,idest omnia quæ in cęlo,& extra cœlum sunt,& ca.14 Leuo manum meam ad dominum Deum excelsum possessorem cœli & terræ.& Psalm.134. Omnia quæcunq; voluit fecit Deus in cœlo & in terra. & Ierem. 33. Cœlum & terram ego impleo. & Matth. 16.Fiat voluntas tua sicut in cœlo, & in terra.

¶ Secundo probatur idem auctoritate, c. a nobis 2.de sñia exco. vbi defunctus excõmunicatus absoluitur,& impœnitens excõicatur.& 24. q.2.c. vlt. vbi etiam ad probandum hanc potestatem Ecclesiæ,allegatur in Matth.16. Quodcunq; solueris super terrã, &c.ad idẽ est B.Grego.li.2.dialog.c.23. vbi narrans qđ sanctus Benedictus absoluit quasdã moniales defunctas quæ viuentes fuerant ab ipso excõicatæ: & interrogatus ipse B. Greg. quomodo id fieri potuit post mortem earum, respondet,quod quia Christus id B.Petro Matth.16.dicẽs, Quodcunque solueris sup terrã, &c.concessit ijs qui eius vicẽ ligando,& soluendo obtinẽt in terra:q locũ sancti regiminis fide ac moribus tenent.Hęc ille.Et simile aliud refert Abulen.Matth.16.q. 89.Neq; valet dicere quod talis excõicatio, & absolutio defuncti potius est declaratio,& valet solũ vt nomine Ecclesiæ publice possit, vel non possit specialiter pro eo orari,& sacrificiũ offerri,& corpus eius in loco sacro sepeliri. Hoc inquit hæc opinio non valet.Quia Matth.16.dicit quod ẽt ratificatur, & valet in cęlo illa ligatio atque solutio quę fit per Ecclesiam in terra per potestatem hanc supranaturalem collatam a Christo. ergo non solum valet ciuiliter quoad Ecclesiam , sed etiam vere spiritualiter quoad Deum etiam in cœlo.

¶ Tertio idem probatur .Quia licet defuncti in purgatorio quoad essentiã non sint in terra aut super terrã; sunt tamen quoad causam,quia scilicet ratione delicti quod viuentes in mundo commisserunt possunt quoad pœnam inde promeritam per Ecclesiam iudicari uel per Papã , & ita ligari vel absolui . Nam secundum iura sortitur quis forum ratione delicti.C.vbi de crimine agi oporteat.l.qua.& in aucten.ut omnes obedi.iudici.prouin.

¶ Item quarto idem probat. Quia animæ purgatorij cum non pertineant ad Ecclesiã triumphantẽ ut constat: certe pertinent ad militantem.Nam non est alia Ecclesia media inter has. Papa aũt habet iurisdictionẽ in omnes qui sunt de Ecclesia militante vbicunq; sint. Igitur etiã in purgatorio.

Fundamentum. 2. ¶ Secundũ fundamentum huius opinionis est , qđ sicut quando alicui repub. siue prouinciæ aliquis a rege pręficit,uti Romani quondam,& nunc Hispani externis gentib. præficere cõsueuerunt, huic rex suã quoq; iurisdictioni potestatẽ confert ut insceleribus aut debitis regijs cõdonandis, & remittendis quodcunq; soluerit solutũ sit etiam de publico erario dispensando. Hic si velit oẽs qui regijs vectigalibus siue tributis soluendis non sunt semp ex illa sibi tradita potestate indifferẽter absoluere: non in ędificationẽ sed in destructionẽ regij, & publici erarij abutetur ea potestate . Igit aliquando quidẽ iustis causis sese offerentibus ex illa tantũ regia potestate sceleris pęnas aut debitũ cõdonabit : aliquando autem, cum videlicet rõnes tales nõ occursent quæ in præfecturę accipiẽda ratione regi probandæ non videant, non utetur ea potestate:sed solũ ex publico erario ciuitatis cuius debitor ille ciuis,& pars est, ad similes casus ab ipsis ciuib. publicis impensis asseruato debitũ tantundẽ reddendo iuste compensabit . Huiusmodi enim multa eraria ad pauperum inopiam releuandã publicis sumptibus, & donarijs in vrbibus erigi solent.Aliquando uero cum scilicet aliq; quidem rationes vtendi illa potestate apparẽt,sed nõ satis sufficientes ; tũc certe vtroq; modo, i. partim potestate iurisdictionis partim erarij publici dispensatiua applicatione debita soluet: eo qđ neutrius per se iuste causæ utendi existant.¶ Ita per oĩa summus pontifex a summo rege Christo in B. Petro soluendi,& ligandi potestate accepta,non uno mõ una eademq; rõne semper obligationes pęnarum condonat ; sed pro diuersis causarum,& rerum conditionibus diuersimode. Aliqñ quidem ex sola potestate iurisdictionis a Christo accepta , nimirum quando iuste rõnes huius rei a prudentia,& spiritu suggerũtur;aut qñ pęnitẽs alioqui per externas afflictiones curat bene punire quod male gessit,sicuti in Ecclesia primitiua seuere pęnitentibus grauissimasq; pęnitentias libenter implẽtibus,& misericordiã de residuo debito, aut de aliquo defectu earũ maxime prope mortem petentib. pęnitentiæ, aut pęne debitæ p has indulgentias iuste per hanc potestatem tantum iurisdictionis condonabant, vti Cyprianus lib.3. epistola secunda latius ostendit. Aliquando autem,quãdo videlicet res aliquantulum anceps, & ambigua est,& peccator neq; omnino per pęnitentiam satisfacit neq; omnino negligit satisfacere : tunc partim ex prædicta potestate partim etiam simul ex applicatione thesauri easdẽ pęnas per indulgẽtias condonat, uti paulo post tpa Ecclesiæ primitiue fieri solebat,ubi charitas feruorq; pœnitentum tepescere cępit: tunc enim relaxationes pęnarũ,per indulgenias per vtranq; potestatẽ hanc iurisdictionis,& applicationis thesauri simul fieri,& appellari cęperũt. Id qđ canones pęnitentiales, & doctores scholastici antiqui,vt Altisiodoren. Thomas,Alexander,Bonauẽtura, & eiusmodi plurimi satis ostẽdunt. Aliquando vero,cum scilicet exiles rationes, & causæ ad eã condonationẽ pęnarum inuitant, & sola misericordia illam flagitare vr,puta quando constante dolorę sufficiente ad remissio-

missionem culpe, de pęnis debitis per impotentiam aut animi fragilitatem peccator non satisfacit: tunc utique indulgentiæ licite conceduntur ex aliqua pia causa aut sine per solam potestatem dispensatiuam applicando thesaurum indulgentiarũ, quem sibi respublica Christiana ex publicis Christi & sanctorum & iustorum omnium contributionibus & impensis ad indigentium reuelationem reseruatum habet. Et hoc modo proprie & plene dicitur viuis & defunctis indulgentia per modum suffragij concedi, hoc etiam modo cõmuniter fit in hoc tempore ubi non solum corpora sed etiã animi a feruore charitatis & ab operibus pœnitentiæ fere defecerunt. Et horum omnium ratio est, nam si semper prodige sine iusta aut sine vlla causa ageret Papa de publico thesauro persoluens: iam sua abuteretur potestate: & similiter si nunquam liberaliter ageret cum indigentibus dispensando: tunc enim ociosa in eo esset dispensatiua sua potestas. Igitur illo tripl ici modo iam dicto Papa licite indulgentias validas coram Deo concedit.

Probatur opinio. ¶ His suppositis fundamentis iam hæc probatur opinio quoad primum eius dictum. Nam concedere indulgentias est actus iurisdictionis, est etiam actus dispensatiuus thesauri indulgentiarum: & alter alteri coniunctus est, & Papæ a Christo concessus. Matth. 16. Quodcunque solue super terram, &c. Et Ioan. 20. Pasce oues meas, ut supra & quæstione tertia & quæstione septima. latius habetur: & Papa habet iurisdictionem in uiuos & in defunctos in purgatorio existentes ut supra in primo fundamento probatum est. Ergo primi dicti ueritas constat.

¶ Secundum etiam dictum quoad eius primam partem ubi dicitur quod Papa potest per solam potestatem iurisdictionis viuis & defunctis concedere indulgentias probatur, quia habet potestatem iurisdictionis ad id sicut ad remittendũ peccata quoad culpam sibi datam a Christo Matth. 16. Quodcunque solueris super terram, &c. Ergo etiam si nullius esset thesaurus indulgentiarũ & nulla esset potestas dispensatiua illius: certe sua iurisdictionis potestate utẽs ex rationabili & iusta causa effectũ consequeretur quoad pęnam sicut & quoad culpam uti etiam supradictũ est in Ecclesia primitiua sæpe factũ esse. Sicut & in republica ciuili ex iusta causa iudex reũ absoluit a pęna uel debito regio illudque remittit licet nihil de publico thesauro cõpenset ut in secũdo fundamento dictum est. Ita in proposito Papa facere põt. Neque enim thesaurus indulgentiarũ eius ve dispensandi potestas ex natura sua annexa est potestati uel actui iurisdictionis Ecclesiasticę. ita qd vna sine altera esse aut execceri nõ possit. Nã cõstat potestatẽ iurisdictionis esse solum in subditum: dispensatiuã autem thesauri etiam in non subditum esse posse & exerceri, ut supra & q̃stione tertia latius habetur. Quamuis de facto utraq; potestas alteri ex Christi institutione ĩ Papa Matth. 16. & Ioan. 20. Et ratione huius in eo plusquã in alijs excellens potestas iurisditionis sup omnes etiam est. ¶ Secũda pars eiusdem secũdi dicti, quod scilicet per solam potestatem thesauri huius dispensatiuã aliquãdo Papa possit & sępe cõcedat indulgentias uiuis atque defunctis probatur: quia nunc una nunc altera tantum potestate uti potest ut sępe dictum est.

¶ Tertium dictum ex iam dictis aperte constare potest.

Reprobatur opinio illa noua. ¶ Sed certe hæc opinio cum suis fundamenti non uidet stare in ueritate: & ibi saltem quatuor falsa continentur. Nam primo fundamentum primũ eius ubi dicitur, quod Papa habet in purgatorio potestatẽ iurisditionis, licet non sit erroneũ: est tamen minus probabile quam appositũ & creditur esse falsum, est etiam contra communẽ sententiam doctorum, qui uti superius ait Bonauentura cõmuniter tenent oppositũ. Qui etiam id Matth. 16. Quodcunque solueris super terrã, &c. Communiter exponunt, vt Gratianus. 24. quęstione secũda capitulo primo. Super terrã inquit Christus non sub terra: ostendens quod uiuentes pro ueritate suorum meritorũ soluere possumus uel ligare: de mortuis autẽ sententiam ferre non possumus. hæc ibi. Itẽ eadem causa & quęstione in capitulo de cõmunione. Leo Papa sic ait. De communione priuatis & ita defunctis, horũ causa iudicio Dei reseruanda est, & in capitulo legat. Gelasius Papa ait. Super terrã Christus inquit, nam in ligatione defunctum nunquam dixit esse absoluendũ. & in capitulo ne quisquam. Vrbanus Papa ait, Ipsis Apostolis Christi, voce delegatum est, quæ ligaueritis super terram, &c. Cæterũ de eo qui in diuino iudicio est constitutus, nobis fas nõ est aliud decernere præter id in quo dies supremus eum inuenit. Item ut refert Maioris in quarto. distin. 20. dubito secundo facultas theologo. Parisien. censuit esse de ueritate suspectũ dicere quod Papa habet potestatem ordinariã uel iurisditionis in purgatorio, uti inferius. q. 18. in fine latius habetur.

¶ Nunc autem in rebus pertinentibus ad sidem mores et sacramenta dum uarie doctorum apparẽt opiniones & sacræ scriprurę expositiones si concordari possunt in ueritate, ita faciendum est, nã iura iuribus concordanda sunt. Secundum capitul. Cum expediat. de electionibus. libro sexto. sin minus communis opinio & expositio tenenda est, nisi manifestæ & certa ratione de falsitate conuincatur: quia illa cẽsenda est ꝓbabilior & uerior, ut ait gloss. in capitulo finali de pęniten. & remissi. dist. prima. & habetur de constitu. c. 1. & distinctio. 16. cap. Isidorus. & dist. 19. c. in canonicis. & dist. 63. cap. fin. & in 2. quæstio. 7. c. puto. ut in nostro lib. 2. de

ignorantia

ignorātia.q.3.& l.4. de fide & potestate Papę. quęst.1.arma fidei.propo.6.prope finē eius,ubi de doctorū auctoritate agitur, nos latius disseruimus.Igitur cū dicte exponens illius uocis super terrā auctoritatisq; dicentes quod defuncti possūt ligari & absolui p Ecclesiā facile possint intelligi quoad Ecclesiā & cōcordari in ueritate,ut pxime patebit in responsione ad secūdā probationem exca. a nobis. Immo etiā si nō possent cōcordari standū sit expositioni & opinioni cōmuni doctorum atque Pontificum supradicte. Sequitur manifeste esse tenendum cū cōmuni sententia quod Papa in purgatorio nō habet iurisdictionē. ¶ Quod etiam inde confirmatur. Quia cū solum in concessione indulgentiarū pro defunctis semper Papa dicat eas concedere per modū suffragij : & nunquā absolute sicut quādo eas uiuentibus concedit. Signū igitur manifestū est qđ ipse recognoscit se nullā potestatē iurisdictionis in purgatorio habere:qdq; per hanc potestatē illas defunctis sicut uiuentibus non concedit, & ita primum fundamentum supradicte opinionis corruit.

¶ Et ad eius probationes supra positas Respondeo ad primam quod non obstan.quod uox illa super terrā sępe comprehendit ea etiā quę sub terrā sunt in purgatorio uel in inferno:non tamen semper; nam sæpius etiā cōprehendit ea duntaxat quę in hoc mundo uiuunt aut sunt,id que fit quādo ex ipsa litera uel ratione sufficiēte uel cōmuni doctorum expositione aut Ecclesiæ cōsuetudine id elicitur aut cōstat:sicut ipse etiā Medina ubi supra capit.37.47. exponit id Matth.18.Quęcuuq; ligaueritis sup terrā,&c. Vt ex ipsa ratione nō debeat extēdi ad purgatoriū potestas Episcoporum in Apostolis ibi concessa.Sic ēt ratione præfata.id Matth.16.Quodcunque solueris super terrā.nos cum communi sententia doctorum dicimus non purgatoriū, sed ad uiuentes tantū in hoc mundo extēdi ut dictū est,& quod hæc uox super terram etiam ubi terræ cœlū cōtraponitur in sacris literis sæpius comprehēdat uiuentes tantum aut existētes creaturas ī hoc mūdo,id certe liquet ī psal. 113.cęlum cœli domino terram autē dedit filijs hominū,& Psal. 146. Qui operit cęlū nubibus & patet terræ pluuiā.& Psal.148.Cōfessio eius super cęlū & terrā.& Eccle. 5. Deus in cęlo & tu super terrā.Et Iohel.2.& Actu.2.Dabo pdigia in cęlo & in terra.& Matth.5.Nolite iurare per cęlum neque per terram quia scabellū pedū eius est,&c.Et Matth.6. Nolite thesaurizare in terra sed in cęlo.& Luc.12.Faciē cęli & terræ nostris iudicare.& Luc.21.Matt.24. Cœlū & terrā trāsibunt &c.Et Apoca.5. Audiui omnē creaturā quæ est in cęlo & sup terrā & subtus terra,&c.Et Apoca.21.Ego creo cęlum nouū & terrā nouam.Et Ecclesia canit.Pleni sunt cæli & terra gloria tua.Vbi ea tantū quę in hac uita uel in hoc mundo sub cęlo nō autem quæ in inferno & purgatorio sūt nomine terræ aut super terram comprehendum.

¶ Ad secundam probationem ex c.a nobis. de sen. exco. & 24. q.2.c.vlt.Respondeo cum Castro de punitione hæreticorū lib.2.c.19.ca. 20. & Couarruuias in c. alma mater. de sen. exco. par.1.§.11.nu.8.fo.100.& secundū doctores cōmuniter,quod id non intelligitur de excōmunicatione & absolutione in foro Dei vel quoad principalē & directum effectum eius,uidelicet quoad animā.Quia hęc post mortē statim est in statu salutis vel dānationis æternæ ubi esse debet: nec p sententiā Ecclesiæ pōt inde mutari nec separari.Sed intelligit quoad alios effectus minus principales & quoad Ecclesiā,ut scilicet publice aut nomine Ecclesiæ oret aut fiat oblatio vel sacrificiū specialiter p illo defūcto, uel nō fiat vel ei cōcedat vel negetur Ecclesiastica sepultura,& ita quoad hæc ipsa excōmunicatio uel absolutio defuncti potius est quędā declaratio dignitatis uel indignitatis eius q̄ habuit in uita & cū qua decessit. Et p cōsequens potius est pceptū vel concessio facta uiuentibus ut per eos pdicta fiant uel nō fiant specialiter pro tali defuncto aut circa corpus eius,qđ adhuc subest Ecclesiæ potestati,ad eius animæ nocumētū vel utilitatē quam viuēs ille promeruit. Quod inde patet.Quia si sententia excōmunicationis vel absolutionis Ecclesiastice ad defūctorū animas directe ptingeret, iam cū contingas eas in gloriæ uel in inferno esse:tūc certe in foro Dei ligarent animæ quæ sūt in cęlo & absoluerent quæ sunt inferiori,qđ absit.Igitur in foro tantum Ecclesiæ id fit vt dictū est. Quod quia ita ratificat a Deo in cœlo ut fit ab Ecclesia in terra,sicut & doctores exponūt id Matth.18. Quæcūque solueritis in terra,&c.Ideo defūctus hoc modo dicit ligari & absolui super terram & in cœlo.ad qđ etiam expresse facit dictum c. a nobis.ubi sic habetur.Vinculū ergo quo peccator ligatus est apud Deū in culpę remissione dissoluitur:illud autē quo ligatus est apud Ecclesiam cum sentētia remittitur relaxatur. hæc ibi. Ad idem ēt faciūt Leo Papa : Gelasius & Vrbanus vbi supra.¶ Et ad B.Grego.ī dialog.& Abulē. Respondeo qđ nihil aliud probant quam proxime dictū est, quod scilicet absolutio illa hūc habuit effectū in foro Ecclesiæ qđ.s. Ecclesiæ suffragia pro illis defūctis specialiter iā fieri illisq; prodesse potuerūt etiā in cœlo, quæ ante non sic prodesse poterāt:idque Deus miraculo se voluit ostēdere quomodo quæ ligatur & soluuntur ab Ecclesia in terra,eodē modo ratificātur a Deo in cœlo , tam quoad uiuos q̄ quoad defunctos suo modo ut dictū est : Neque aliud inde elici potest.Nā neque sanctus Benedictus erat Papa: de quo solo dicit illa opinio qđ hēt potestatē in purgatorio quia ei soli in B. Petro dicitur Matth.16. Quodcūque solueris sup terram,&c.Nam & similiter legitur de beato Bernardo

nardo qd excōmunicauit muscas & siccas mira culose occidit:non tamē inde arguitur eius potestas iurisdictionis super eas. Ita nec ex prædictis operibus priuilegiatis aut miraculosis nec ex ab solutione uel excommunicatione defunctorū facta per sanctum Benedictum uel etiam per quemcunque summum Pontificem Ecclesiæ arguitur propria & directa potestas iurisdictionis in purgatorio, sed quoad Ecclesiam tā tum ut dictum est.

¶ Ad tertiam probationem respondeo, quod defuncti sunt quidē quoad causam adhuc de foro & iurisditione Ecclesiæ indirecte duntaxat & quoad forum exterius Ecclesiasticum ut dictum est: & quoad id tantum sortitur quis forum ratione delicti: non autem quoad forum secretum interius quoad Deum, ut patet: quia p̄latus potest suum subditum a peccatis sacramētaliter absoluere ubicunque commisit, vt Siluester confessor. 1. q. 14. latius agit.

¶ Ad quartam probationem respondeo quod animæ purgatorij sunt in statu medio: nam partim quoad aliquid pertinent ad Ecclesiam militantem, partim etiam quoad aliquid ad triumphantem: & ita quatenus pertinent ad militantem sunt de eius foro & iurisditione indirecte duntaxat ut dictum est.

¶ Secundo deficit illa opinio in secundo fundamento quod non omnium verum est. Nā quod ibi ait quod tertio modo per solā potestatē applicatiuam thesauri indulgentiarū Papa potest & sępe concedit indulgentias quoad defunctos verū qdē est: quoad uiuos autem ut ibi & in secūdo dicto dicit expresse, hoc certe falsum est. Nam præcipua potestas cōcedendi indulgētias viuentibus ad iurisditionem pertinent in subditos, ut supra quæstione tertia latius habetur, & ipse Medina in suo tractatu. capit. 20. capit. 41. plane confitetur Et ita licet per solam potestatem iurisditionis sine applicatione huius thesauri indulgentiarum forte possint indulgētiæ subditis uiuentibus, non tamen eisdem possūt per solam applicationem eiusdem thesauri sine potestate iurisditionis concedi.

¶ Tertio deficit illa opinio sæpe dicens in prædictis fundamentis & in suis dictis, quod indulgētiæ quæ defunctis cōceduntur fiunt eodem modo sicut uiuis per potestatem & per modū iurisditionis. Hoc enim est falsum. Quia ut constat ex supradictis Papa non habet iurisditionem in purgatorio.

¶ Quarto deficit illā opinio in tertio dicto & in secundo fundamēto dicens, quod quādo indulgentiæ fiunt p̄ solā applicationē thesauri sunt & dicunt per modum suffragij etiam si uiuis cōcedantur. Hoc autem est falsum de indulgētijs quæ uiuētibus conceduntur, ut patet ex dictis: & quia solū quando defunctis Papa cōcedit indulgentias semp explicat per modū suffragij id facere. Signū igitur manifestum est quod uiuētibus absolute eas concedens nō per modum suffragij sed per potestatem & modum iurisditionis concedit, vbi etiam supra in hac quæstione. 16. & superius. q. 15. & q. 3. & q. 13. dubio 3. latius probatum est.

QVAESTIO XVII.

Vtrum si indulgentia plenaria concedatur vni animæ purgatorij talis anima omnino, & infallibiliter liberetur a purgatorio.

RESPOND. per vnicam propositionem quod anima purgatorij cui conceditur indulgentia plenaria, totaliter & infallibiliter liberatur a purgatorio si talem indulgentiam lucratur seu acquirit: aliás non, nisi secundum quod ipsa anima est idonea & digna, ut talis indulgentia sicut & alia suffragia Ecclesiæ, plus vel minus ipsi valeant ex diuina & liberali acceptatione. *Prop. 1.* ¶ Probatur prima pars scilicet, quod si talem indulgentiam lucratur seu acquirit quod omnino liberatur. Quia sicut quod viuos indulgen. plenaria valet eis qui eam lucrantur & acquirunt quantum sonat, & omnino remittitur eis tota pœna secundum communem doctrinam Ecclesiæ: alioqui deciperentur fideles: ita eadem ratione indulg. plena. per modum suffragij concessa defunctis: quia non est ratio differentiæ.

¶ Dico notāter si eā lucratur & acquirit. Quia sicut viuus, qui indulgētiam plenariā ei cōcessam non totaliter lucratur nec acquirit propter defectū alicuius conditionis seu circunstantiæ requisite, nō liberatur a suo debito pęnarū omnino: ita & anima purgatorij, si nō totaliter lucratur nec acquirit talem indulgentia plenariam ei cōcessam propter defectum alicuius cōditionis requisitæ, non liberatur omnino a suis pęnis, sed secundum quod ipsa idonea & digna est, vt ait propositionis secunda pars.

¶ Si dubitetur primo, quæ requirūtur ut anima purgatorij lucretur & acquirat omnino indulgen. plenariā ei concessam? Respōdeo qd tria. *Dub 1.* *Resp.* Primo, quod sit sufficiens causa ad tantā indulgentiam concedendam & lucrandā, defectu cuius uiuus & defunctus potest non lucrari totā illam quantitatem, etiam si fiant omnia requisita, vt de hoc latius infra q. 20. habetur.

¶ Secundo requiritur specialiter quoad defunctos, quod per aliquem uiuum fiat debite id qd & quomodo imponitur per concedentem ad talem indulgentiam pro tali anima lucrandā. Et in hoc non est dubium, sicut nec in supradictis in hac quæstione. ¶ Tertio (in quo est dubium & diuersitas opinionum) requiritur quod talis anima sit omnino idonea & digna, ut tale suffragium indulgentiæ plenariæ ei concessæ a Deo liberaliter pro ea acceptetur ad totalem & plenarium effectum ipsius indulgentiæ

vt sonat:

ut sonat: alias non nisi secundum quod ipsa anima est idonea &c. Vt dicit secunda pars propositionis.

¶ Quod ergo hoc tertium ut declaratū est requiratur secundū opinionem quartam & ultimā in resolutione supra posita, in q. 15. artic. 1. probatur dupliciter. Primo, quia secūdū Aug. in Enchyridion c. 99. & in lib. de cura. pro mortuis habenda vt habetur. 13. q. 2. c. Tempus. specialia suffragij facta pro aliquibus (de qbus loquitur August.) illis tantū prosunt qui cum uiuerēt hæc sibi vt postea possent ꝓdesse meruerunt. hæc Augu. Itē Grego. lib. 4. dialog. c. 39. dicit illic (scilicet in purgatorio) nihil qsq; purgationis obtinebit nisi hoc bonis actibus in hac vita positus ut illic obtineat promereatur. Et c. 57. 58. Iterum replicans dicit qđ illis sacrę uictimę prosunt qui hic uiuendo obtinuerūt ut eos etiā post mortem bona adiuuent quæ hic pro ipsis ab alijs fiūt. Hæc ibi, Ex qbus expresse patet quod loquūtur de specialibus suffragijs: & cū de animabus purgatorii loquantur, constat quod nō omnino prodest speciale suffragiū ei pro quo fit, quātum prodesse poterat ut sonat nisi secundū idoneitatem & dignitatem animæ recipientis aut ꝓ qua fit. Alioq nō esset necessarium dicere qđ illis tantum prosunt qui cum viuerent &c. si anima purgatorij de quo ibi agitur totū fructum suffragij specialiter pro ea facti recipere infallibiliter. Indulgentia autē per modū suffragij habet naturam & modū suffragij Ecclesiastici quoad hoc, ut supra. q. 15. tandē vt probabilius resolutorie dictū est & propter dicetur. ¶ Igitur ex dictis auctoritatibus duo expresse eliciūtur, Primo quod omnis anima purgatorij potest iuuari suffragij Ecclesiæ & indulgentijs per modū suffragij. Quia eodem merito quo promeruerūt premiū essentiale finale, meruerūt etiā ratione charitatis & communionis sanctorū, ut possint interim iuuari communione sanctorū. In quo nullus catholicus dubitat. Secūdo elicitur quod de facto per specialia suffragia Ecclesię seu ꝓ speciales indulgētias ꝓ modum suffragij pro aliqua anima concessas, ipsa anima specialius quidem præ cæteris iuuatur, sed non nisi quantum hic meruit ut de facto ipsi prodessent ex liberali acceptatione diuina ut dictum est.

¶ Secundo probatur idem ratione. Quia cum talis acceptatio suffragij aut indulgentiæ ꝓ modum suffragij ꝑcipue pendeat ex diuina liberalitate ut supra q. 15. in resolutione dictū est, ergo nō infallibiliter ex pacto qđ non est, Deus acceptat quoad totū effectum indulgentiæ pro quacunque anima fiat: sed solum secūdum qđ decet suā liberalitatem & misericordiam circa talem animā. Decētia autem liberalitatis Dei stat in hoc quod secundū idoneitatem & dignitatē & merita cuiusq; respectu talis effectus seu doni acceptet plus uel minus suffragia q̄cunq; & indulgētiās pro illo factas: nō autem habendo respectū ad meritum proportionalem unius animę ad alterā uel ad debitum iustitiæ distributiue ullo modo, ex quo ibi nullū est debitum iustitiæ ex parte Dei, neque ulla proportio cōsiderat huius & illius animę inter se ipsas: sed est pura liberalitas aut debitum decentie ex parte Dei, quoad plus uel minūs de fructu suffragij seu indulgētiæ largiēdū animę ꝓ qua fit: & est meritū de cōgruo quoad hoc ex parte ipsius animę purgatorij, ut patet ex supradictis. Et adhoc facit Matth. 8. Qua mēsura mēsi fueritis &c. Et Mar. 4. & uidet expresse concordare Bonauē. in 4. d. 20. q. pœnult. & B. Thom. 3. parte. q. 52. art. 8. ad primū ut infra proxime citantur hi doctores. ¶ Et sic patet probatū intentū secundū probabiliorē opinionem supra resolutorie recitatā & probatā q. 15. ex qua sequitur hoc quod hic dictum est. Nā secundum alios doctores aliarum opinionū tenentes quod indulgentia per modū suffragij non innuitur liberalitati Dei acceptantis sed iustitie stāte lege & eius pacto: iā consequenter esset dicendum quod omnis anima purgatorij pro qua fit opus requisitū ad lucrandum indulgentiā plenariam ei concessam lucratur & acquirit eā & omnino liberat a purgatorio. Quia secundū eos non requiritur alia dignitas & idoneitas in defunctis sicut nec in uiuis ad eā lucrādum infallibiliter, nisi quod sint in statu gratię quales sūt animę purgatorij. Sed vt dixi sicut horū doct. opinio ꝑsupposita quoad quidditatē indulgētiæ per modum suffragij non uidet uera ut supra. q. 15. visum est: ita nec id qđ inde consequenter infertur & dicunt ad propositū dubij prædicti. Ideo probabilius saluo semp meliori iudicio standū censeo ijs quæ supra dicta sunt.

¶ Sed dubitatur secundo. Quod aut quale meritum dignitas, aut idoneitas est ista qua qs sit dignus & meret in uia, ut post in purgatorio illi prosint omnino aut plurimū suffragia & indulgentiæ? Nūquid nō sufficit decessisse in gratia?

¶ Respōdeo uno modo secundum Caiet. ubi supra qđ est meritum non essentiale sed accidentale. Quia cū fructus quem ex suffragiis & indulgētiis animę purgatorij ꝑcipiūt spectat ad prēmium accidentale scilicet ad remissionē pęnarum temporalium. Ergo & meritū prędicti præmij est accidētale, puta deuotio specialis ad claues Ecclesiæ donatiuas indulgentiarū, solicitudo ad satisfaciendū pro peccatis proprijs, misericordia ad alios studiumq; ad suffragandam defunctis, & alia huiusmodi accidētalis merita. Constat autē quod omnes qui in gratia decesserunt existentes in purgatorio nō habuerunt ex equo talia merita accidētalia in hac uita. Ergo nec oēs illę sunt æquæ idoneæ aut digne ad tale præmiū accidentale, scilicet ad remissionem pęnarum participandū ex æquo in toto uel in parte ex suffragiis aut in indulgentiis ꝓ modū

suffragij

suffragii pro ipsis specialiter applicatis. Hæc Caietanus ubi supra.

¶ Sed certe videtur quod etiam sit meritum essentiale maxime supererogatoriū, qa per hoc fit dignus homo præmio etiā accidentali in cęlo iam beatis. Quia secundum doctores communiter qui habuit maiorē charitatē in uita maiorem gloriā essentialem habet in cęlo, & etiam accidentale gaudiū maius habet de gloria aliorum & de alijs spectantibus ad p̄mium accidentale cęteris paribus. Quare ergo non sic erit in in purgatorio suo modo? Ratio autem Caietani non cōcludit quod solum meritū & accidētale sit. Quia negatur dies prima cōsequentia. Dico enim quod præmiū accidentale mereri possumus p meritū essentiale, & per accidentale, idest, per quodlibet opus meritoriū gloriæ essentialis & p opus specialiter meritoriū gloriæ accidētalis; de accidētali patet. De essentiali iā ꝓbatū est, quia & per opus meritorium glorię & per feruorē charitatis homo fit dignus non solum gloria essentiali sed & accidētali. Maxime quia uix est aliquod opus meritoriū glorię essētialis quin sit aliqualiter satisfactoriū & supererogatorium saltē quoad aliquem gradum gloriæ, propter aliquē gradum conatus seu uolitionis meritorie supererogatoriū ut communiter tenetur a doctoribus. Quanto magis qđ potest negari etiam antecedens: nā remissio pęnarum purgatorii non solum est eis præmium accidentale; sed etiam aliquo modo essentiale pro quanto tollit impedimentum præmii essentialis & aperit uiam ad id.

Resp. 2. ¶ In secundo melius videtur dicendū ꝙ etiam per feruore charitatis & per alia opera meritoria gloriæ essentialis in quātū sunt supererogatoria & accidētaliter meritoria & satisfactoria, pōt quisq; in hac uita mereri ut post in purgatorio sit dignus vt ei ex diuina liberalitate prosint suffragia aut indulgētiæ specialiter ipsi applicare ex integro, aut in parte ſm q̄titatē suæ dignitatis aut meriti ad id ut dictū est. Ex consequenti dicēdū uidet ꝙ omnis anima purgatorii ex quo est in gratia hēt idoneitatē aut dignitatē maiorē uel minorē vt ei magis uel minus profit indulgētia specialiter ei cōcessa: similiter & alia suffragia specialia & generalia generaliter aut specialiter ei applicata ſm qđ est in maiori gratia seu charitate & meritis ꝓpter plura aut meliora sua opera bona q̄cūq; in hac uita. Sicq; nullus existēs in purgatorio est q se abscōdat a calore huius gratiæ & fructus indulgētiarū & suffragiorū ei applicatorū magis uel minus ut dictū est, & in hoc exp̄sse cōcordat Soto, in 4.d.21.q.2.art.3.& ēt Nauarro in tractat de indulg. nota. 22.§.45. quoad suffragia q̄ fiūt ꝓ defunctis: q̄uis ipse Nauarro ibidē & nota.21. teneat cū Caiet. quoad indulgētias ꝓ defunctis, vt latius ēt de hoc habet infra. q.30. & ita intelligit August. in Enchiridio. & libro de cura pro mortuis agenda & habetur. 13.q.2.c. Nō estimemus. Vbi ait qđ nō pro quibus fiunt omnibus prosunt suffragia sed illis tantum q dum uiuūt coöperantur ut prosint. In q̄bus uerbis solos dānatos excludit August. q hic non meruerunt iuuari in alia uita: nā ibi & alibi sępę dicit Aug. ꝙ omnibus in gratia decedentibus suffragia ꝓsunt ut dictū est. Et ad hoc facit August. sermone.32. de uerbis Apostoli, ut nō cōtristemini sicut & cęteri qui spē non habent. dicens, dispositionē debitam defunctorum ad fructum suffragiorum percipiendum esse fidē & charitatē & cętera bona opera ut dictū est. Et sic etiā tenere uidet̄ communis opinio doctorum & præcipue Bonau. in 4.d.20.q. penultima. dicens. Cū in oī opere sit misericordia Dei & iustitia; duo sūt q̄ faciunt suffragia ualere defunctis scilicet dignitas & necessitas. Iustitia Dei considerat dignitatē: digni autē sunt q in charitate decesserūt & ab alijs membris Ecclesiæ iuuari meruerunt, maxime si & ipsi alios adiuuarunt. Misericordia vero considerat necessitatē. Hæc ille. Et nota qđ in hac autoritate Bonauenturæ misericordia summitur ꝓ benignitate in supererogatione bonorum, iustitia autem large pro iustitia decentiæ, idest, pro liberalitate & æquitate in retributione præmiorum, ut ipse ait in quarto d.46. articulo secundo, quæstione secunda. Item beatus. Thom. in tertia part. sum. quæstione.52. artic.8. ad primum. loquens de descēsu Christi ad inferos & quas animas sanctorum liberauit, magis videtur ad nostrum propositū: licet Caietan. ubi supra ad suum propositum & ad suam opinionem reflectat, de quo tamen nunc non multum curo. Vbi communiter doctores sunt pro nobis cum ipsa recta ratione ut supra probatum est.

¶ Ex omnibus supradictis etiā infertur unum valde notandum, quod scilicet is q in hac uita dat obliuioni defunctos & negligit satisfacere pro suis ꝓpriis peccatis, & sic vult uiuere ut uix cū gratia decedat; iste talis licet nō sit omnino alienus in purgatorio a fructu suffragiorū & indulgentiarum. tñ parum seu minimam partem fructus eorū participat, quamuis pro eo etiam specialiter suffragia & indulgentiæ plenariæ fiāt & cōcedantur. Ratio, quia est parū dignus, & per consequens nō est dignus totali aut magna parte fructus eorum: & ideo a diuina liberalitate & misericordia & iustitia non acceptātur nisi pro parua parte secundam paruam eorum dignitatē. Quia diuina iustitia, quæ omnia pondere numero & mensura constituit & iudicat in æquitate iuste & decenter in illo foro iustitiæ & rigore iræ suæ quam exercet in purgatorio, vlciscitur duritiam cordis & incuriā hāc, qua talis homo licet dignus gloria essentiali parum tamen dignus est ad totalem seu magnam partem fructus suffragiorū aut indulgētiarum & applicatam ex diuina liberalitate percipiendam

Nota.

Corol. 2.

percipiendam. Facit Matth. 7. qua mensura menti fueritis, &c.

Dub. 3. ¶ Tertio dubitatur quare post unam indulgentiam plenariā pro una anima purgatorii cōcessam postea acquiruntur aliæ bullæ & indulgentiæ plenariæ: & quare fiūt exequiæ, missæ, & orationes eleemosynæ aut alia eiusmodi pro illa anima? Nam si uera fuit indulgētia plenaria & Papa potuit illam concedere, iam superfluūt alia prædicta: & sic illæ indulgentiæ pro defunctis uidentur esse in diminutionem cultus diuini & aliorum bonorum operum. ¶ Itē secūdo. Quare Ecclesia multo tempore ante tempus Beati Gregorii non est usa talibus indulgentiis per modum suffragii pro defunctis? Nam si potuit & neglexit certe crudeliter pia mater uidetur subtraxisse talia suffragia si aliquid eis ualerēt.

Resp. ad 1. ¶ Respondeo ad primum. Patet ex dictis quod (stando in opinione supra posita quod indulgētiæ per modum suffragii innituntur liberalitati acceptantis Dei) potissima causa est. Quia cum quātitas fructus indulgētiæ pēdeat a liberalitate acceptantis Dei ut dictum & suppositum est: & Dei liberalitas nō acceptat fructum suffragii uel indulgentiæ per modum suffragii nisi secundum dignitatē & idoneitatē animæ pro qua fit: & de dignitate & meritis talis animæ ad totum fructum talis indulgentiæ seu suffragii secundum Dei iudicium nobis nō cōstat: quæ tñ dignitatis requiritur necessario, ut patet ex supradictis in tota hac quæstione. Ideo nō cōstat nobis utrum talis anima lucrata sit aut acquisierit talē indulgētiam plenariā quoad totū suum fructum. Ideo & accipiunt aliæ bullæ & fiunt caute & necessario alia suffragia pro tali anima ut dictū est. & hæc est potissima causa. ¶ Aliæ causæ dātur ab aliis doctoribus tenētibus qd indulgētia per modū suffragii innititur Dei iustitiæ & quod infallibiliter acceptatur a Deo quoad totum suum fructum pro quacunq; anima fiat. Quo supposito dicūt qd ratio quare accipiuntur aliæ bullæ & fiunt alia suffragia est secūdū Gabriel in Cano. lect. 57. & Nauarro in tracta. de indul. nota 2. §. 50. qa potuit esse defectus ex parte causæ indulgētiæ; puta qa nō ex rationabiliter & sufficientē causa pia forte cōcessa est talis indulgētia plenaria. Secūdo ex parte facientium qd requiritur ad tale indulgentiam lucrandā pro defunctis: quorum altero deficiēte nō acquiritur indulgētia ut de hoc latius infra q. 23. & quæst. 39. habetur & qa propter prædicta est nobis incertum utrum anima purgatorii sit lucrata talē indulgentiam sibi concessā, ideo acquiruntur aliæ ut dictū est. ¶ Itē secundum cōmuniter doctores alia ratio est, qa dato quod nobis esset certum quod talis anima omnino idonea iā ex liberalitate diuina aut ex iustitia consecuta est talē indulgentiā plenariā sibi rationabiliter cōcessam: tamē adhuc debēt iterari decenter bona opera pro ea, nō quidem ad liberationē eius a pœnis a quibus iā supponitur liberata per talē indulgentiam, sed propter quatuor. Primo, qa per alia suffragia & sacrifitia magis quam per totas indulgētias laus & honor redditur Deo. Secundo qa inde fructus amplior prouenit ipsis uiuētibus facientibus ea pro defunctis quam ex ipsa indulgentia, quæ ut habet uim indulgentiæ prodest solum defunctis qbus cōceditur, ut etiā idem Gab. lect. 58. dicit. Tertio qa ipsi defuncto existenti in cœlo uel in purgatorio pro quo fiūt talia bona prouenit gaudiū accidentalis gloriæ ex hoc qd respectu ipsius fiunt in mūdo aliqua bona ad Dei gloriā: & inde ipse defunctus ubicūque existens in purgatorio uel in cælo prouocatur ex uirtute gratitudinis ad orandū pro ipsis suffragantibus et secundum Richar. in 4. dist. 45. & sic non facit iniuriā martyri qui orat pro eo si indigeret tali suffragio dū ignoratur ipsum esse in gloria, ut late de hoc Gabr. in cano. lect. 56. L. M. & lect. 85. M. Quarto quia suffragia facta pro uno etiā proficiunt aliis animabus purgatorii. Quia minus principaliter fiunt pro oib. licet principalius pro aliquo uel aliquibus fiāt, ut patet ex ipso officio Ecclesiastico: de quo et gaudet ipsa anima pro qua principaliter fiunt. Tandē quinto sicut pro paruulis baptizatis nō indigētibus Ecclesia facit sua suffragia & orationes & missas, ut refert Gabriel. lect. 57. & Alex. Hall. parte. 4. q. 42. artic. ultimo, propter multa bona quæ oib. inde eueniunt & ad gloriā Dei: sic in proposito pro anima purgatorii multæ indulgentiæ & bona fiūt et si sit in cælo ut dictum est. Quāto magis quod propter multiplices defectus circa hoc cōtingētes ut supradictū est deberent homines ante mortē in statu gratiæ de hoc sibi prouidere in testamētis seu alias, quod scilicet acciperent omnes bullæ occurrētes pro defunctis & ipsis applicarētur, sicut & mādāt alia suffragia & missas pro eis fieri: quia sic eis plus prodessent quam si alii proprio motu pro eis fecissent, ut de his pulchre agit Gab. ubi supra & lect. 58.

¶ Et si quæratur utrum sit necesse qd sit in statu gratiæ is qui uult lucrari indulgentiā pro defuncto ut talis indulgentia illi defuncto prosit, de hoc hr latius infra. q. 25. & q. 24. & q. 26. ibi uideatur. Pro nunc aūt dico breuiter quod nō; sicut neque id requiritur ad hoc quod suffragia que sacerdos nomine Ecclesiæ facit, psint defunctis. Licet sum. Ange. tit. indulgētia. §. 21. secundum aliquos doctores teneat oppositū. Et ratio est, quia indulgētia est opus priuilegiatum habens suū ualorem ex opere operato seu ex thesauro indulgētiarū, sicut ex meritis Ecclesiæ nomine cuius offerūtur suffragia pro defunctis id habent, & Nauarro in tract. de indulgē. nota 17. §. 4. tenet hoc idem secundum Aug. de Anchona. de potestate Ecclesiæ. q. 32. art. 2.

¶ Et hoc est uerum nisi Papa cōcedens indulgentiā pro defunctis imponat opus piū quodq; id fiant in statu gratiæ de quo infra. q. 26. 36. dicendum

cendum est. Et sic patet responsio ad primum quod quærebatur in tertio dubio præcedente.

Resp. ad 2. contentum in 3 dub. ¶ Ad aliud ibi inclusum, quare scilicet Ecclesia tanto tempore neglexit indulgentias pro defunctis? Respondeo, quia Deo disponēte a quo illuminatur hoc reseruauit pro tempore maioris necessitatis, ut ubi abundat delictum & negligentia satisfaciendi pro nostris & defunctorum peccatis ibi abundaret & gratia indulgentiarum: & aperirētur thesauri abscōditi reseruati ad tempus necessitatis, ut late dictum est supra. q.7. in responsione ad septimum argumentum. Ideo & tunc quando non erat vsus sicut nec necessitas harum indulgētiarum per modum suffragij pro defunctis, doctores illorum temporū non fecerunt mentionem de eis inter alia suffragia pro defunctis. Ideo & locus ab auctoritate negatiue non valet. Loquebātur enim doctores de suffragijs tunc vsitatis in Ecclesia.

Argum. 1. ¶ Contra prædicta præcipue contra propositionem & cōtra primum dubiū arguitur quadrupliciter. Primo quia sicut effectus sacramētorū ita & indulgētiarū est certus: & ualent indulgētiæ quantum sonāt: alioqui deciperenť fideles. Nunc autē indulgentia plenaria sonat totalem remissionē pęnarum. Ergo sicut uiuus cui conceditur liberatur infallibiter ab omni debito pœnarum ita quod si statim moretur euolaret ad cœlum liber a purgatorio secundum cōmuniter doctores: sequitur quod & similiter anima purgatorij cui conceditur.

2. Argum. ¶ Secundo, quia secūdum cōmuniter doctores indulgentia ualet per modū solutionis seu satisfactionis pro debito: & p consequens indulgentia plenaria ualet p modum totalis satisfactionis pro totali debito pęnarū. Sed facta integra solutione debiti iam debitor secundum liberalitatē & iustitiam acceptantis fit omnino libera toto debito. Ergo habita indulgentia plenaria liberatur animo omnino a purgatorio.

3. Argum. ¶ Tertio, qa secundū cōmuniter doctores concurrētibus tribus. s. auctoritate in cōcedente & pietate in causa, & idoneitate seu gr̄a in recipiēte fructū indulgētiæ, iā indulgētia hēt suū effectū infallibiliter quātū sonat. Nūc aūt indulgētia cōcessa animę purgatorij a Papa ex causa sufficiēte & rationabili hęc omnia cōcurrūt. ergo.

4 Arg. ¶ Quarto, qa sic prædicat Ecclesia per suos pdicatores, ꝙ. s. per talē indulgētiam plenariam statim liberať anima a purgatorio sine dubio.

Resp. ad 1. Argum. ¶ Respōdeo ad primū. ad maiorē cōcedendo illā absolute seu quātū est de se ex parte sacrametorū & indulgētiæ: secus p accidēs ex parte impedimēti aut indispositionis subiecti, ut sup. q. 15. in respōsione cōtra secūdā obiectionē cōtra quartā opinionē habeť, & q. 5. in resp. ad 2. arg. & in hoc sensu in quo concediť maior negatur cōsequētia. Dico. n. ꝙ nō omnis uiuus aut mortuus cui cōcediť indulgētia lucratur aut acqrit totaliter eā: & hoc pp defectū causę insufficiētis uel indispositionē subiecti aut pp alium defectū ut supra visum est: & sic p accidēs frustratur suo fructu. Et ita etiā per accidens ratione prædicte indispositionis aut defectus est incertū utrū eā lucreť anima purgatorij & acquirat omnino & utrū ei ualeat ut sonat & de eius fructu. Quia incertū nobis est de dispositione reqsita & de alijs requisitis utrū adsint an nō: q̄uis sit nobis certū simpliciter & q̄tū est ex parte sacramētorū & indulgētiarū de fructu & ualore earū ut supradictū est. Et sic negať illa cōsequētia: q̄ arguit a certitudine simpliciter ex parte indulgentiarum ad certitudinem per accidens ex parte causæ uel subiecti seu lucrantis. Cum quibus stat ꝙ omnis uiuus seu mortuus acquirens indulgentiam habet fructum eius vt sonat ut in prima propositione dictum est: quia si de facto efficaciter acquirit eā, iam præsupponitur omnis dispositio requisitas & nullus defectus in esse ad eam acquirendā. ¶ Et sic fuit expresse decisum in cēsura facultatis Theologicæ Parisien. contra Erasmū, ubi in tit. 8. de quibusdā desiderijs Erasmi dicit cēsura sic. Nō est asserēdū ꝙ semper per indulgētias subito a pęnis liberentur qui sunt in purgatorio: nec hoc in suis Bullis Pontifices prætendūt: aut ex vi huiusmodi bullarū Pōtificiarū sane intellectarū id habetur. Nā cū nō in destructionē sed in ædificationē data sit potestas Ecclesiæ: non pro quamuis causa oēs quarūcunq; pęnarū debitores per huiusmodi indulgētias protinus a debito pęnarū eripiūtur ēt si sint in charitate. Vnde nulli mortaliū certum est quantū per quasuis indulgentias. Deo satisfiat pro pęnis quæ pro peccato debebātur. Neq; tñ si certus indulgentiarū ualor fidelibus ignoratur ideo contēnende sūt indulgētiæ, &c. Hæc ibi. Et simile uidetur de sacramētis & sacrificijs & alijs suffragijs pro animabus purgatorij ut supra dictum est. Et ratio ibi assignata. s. quia ignoratur an adsit sufficiēs causa requisita, probat idē de indulgentijs cōcessis pro uiuis: & quoad defunctos est alia causa pecuiaris quare ignoratur an indulgētia ex sufficiēte causa concessa valeat eis quantum sonat semper, quia. s. ignoratur dispositio & dignitas eorum ad tantam indulgentiam ut dictum est.

Resp. ad 2. Argum. ¶ Ad 2. arg. resp. negando minorē, quādo non proceditur secundū iustitiā sed secundum liberalitatem acceptantis talem solutionem in toto vel in parte. Et sic est in indulgentia per modū suffragij, quæ quoad suū fructū pendet ex liberalitate Dei acceptātis talē solutionē ut supra sæpe dictū est & supponitur. Quoad uiuos aūt indulgētia absolute cōcessa innititur iustitiæ id est, infallibili pacto Dei: ideo facta solutione & concessa indulgentia plenaria fit liber a debito is cui conceditur si sit in gratia & adsint alia requisita, &c. Vel aliter & reddit in idem respondeo concedendo totum discursum si anima purgatorij acquirit totaliter illam indulgen-

gen-

gentiam ut dicit prima propositio: secus si non acquirit propter defectum suæ debitę dispositionis ut totaliter acceptetur a Deo pro ea. Si dicas. Deus tenetur acceptare totaliter illam indulgentiā uel solutionem factam pro ea. respōdeo id negando: qa proceditur per uiam liberalitatis cui innititur talis acceptatio indulgētiæ pro anima purgatorij, ut iam responsum est.

Respon. ad 3. argum. ¶ Ad tertium Respondeo quod maior est solū vera in indulgētia absolute sumpta quoad uiuos: secus in indulgentia per modū suffragij: qa eius effectus pendet a liberalitate Dei acceptātis vt dictū est. Vel si sit uis in nomine idoneitatis per quam non solum intelligatur status gratiæ sed & dignitas talis animæ seu personæ ad talem indulgentiam: tunc concessa maiore negatur minor. Dico enim quod non quilibet existens in purgatorio cui conceditur indulgentia est omnino idoneus aut dignus ad totalem effectum seu fructum indulgentiæ percipiendū a Dei liberalitate licet sit in statu gratiæ. Plus. n. requiritur in animabus purgatorij ut sint idoneæ & dignæ tali indulgentia quam esse in statu gratiæ: quamuis in uiuētibus in sufficiat, ut supra probatum est dubio primo & secundo.

Respon. ad 4. argum. ¶ Ad quartum Respondeo quod prædicatores Ecclesiæ tunc tantum personā Ecclesiæ gerūt, dum prædicant ueritatē secundum doctrinam Christi, & Ecclesię, Ideo si eorū verba absolute dicta quoad hoc sūt recipiēda sicut & recipienda sunt & uera: certe debent ad suum rectū sensum accipi & interpretari scilicet quātum est ex parte ipsum indulgētiæ & presuppofita debita dispositione subiecti & aliis requisitis secus si per accidens ex impedimento seu indispositione recipientis aliter contingat ut in responsione ad primum dictum est. Et quidem ipsa uerba absolute dicta sic patiūtur & deberi interpretari: & ipsi prædicatores sic debēt caute & sano modo loqui ad sensum Catholicum iā dictum, & aliquādo debent explicare suum sanum sensum prædictam verborum absolute dictorum, ut simplices debitę doceantur & omnibus satisfiat. Alioqui si dicerent quæ nesciūt aut non decet aut quomodo nō decet quacunque intentione id facerent: iam non ex persona Ecclesiæ loquerentur: neque in hoc essent recipiendi sed monendi & docendi quo modo & sentire & loqui deberent. ¶ Cum omnibus supradictis expresse cōcordat Caiet. ubi supra: licet alii doctores aliter teneant ut supra in fine primi dubii dictum est. Econtra ipsorum opinionem non procederent argūmenta præfata, quia in rationibus ibi tactis ipsi fundantur ad oppositum opinandum: sed ut uisum est, iam sufficiēter solute sunt: quamuis Caietanus malè dixerit in iis quæ supra dubio. 2. notata sunt contra eum.

QVAESTIO XVIII.

Quæritur vtrum Papa possit per huiusmodi indulgentias per modum suffragij totum purgatorium simul euacuare.

Propo. RESPOND. quod sic de potentia absoluta: nō aūt moraliter, neque de potentia morali sm quam uix id fieri potest idq; nunquā fiet neque factū est, Probatur prima pars. Quia etiā stante lege non implicat contradictionē neq; est cōtra sacrā scripturā aut Ecclesię determinationē: & cōstat potius ex scriptura & Ecclesiæ decreto q hēt potestatē ad cōcedēdū indulgētias etiā plenarias animab. purgatorij. Ergo in casu possibili absolutè, quo scilicet in purgatorio sint omnes animæ dignę & idoneæ ad totalē fructū indulgētiæ plenariæ ex liberalitate diuina percipiendū, & sit causa rationabilis & sufficiens p tali indulgentia plenaria cōcedēda cuicunque animæ purgatorij pro qua qs uiuus tale qd faceret, & uiuus faceret qd & quomodo requiritur ad lucrandū indulgentiā pro una & alia anima & alius p alia & aliis, &c. Et sic pro oībus & singulis animabus simul uiuentes lucrarentur suas indulgētias plenarias: certe iste casus est logicè uel absolutè possibilis: & ita in hoc casu spoliaretur purgatoriū p indulgentias plenarias cōcessas singulis; qa qua ratione vna anima digna liberaretur omnino a purgatorio p indulgentiam plenariā, eadē ratione & alia & alia & sic omnes. Et in hoc omnes doctores concordant. Thō. Bonauent. & Augūst. de Anchona. & alij antiqui & Florent. 3. parte sum. titu. 22. c. 5. §. 6. vt ēt refert Gabriel. in cano. lect. 57. & Caieta. ubi supra in 2. quodlib. q. 5. de indulgen. & c. 5. ¶ Secunda pars scilicet quod non est possibile moraliter & id nunquā fiet neque factum est. Ratio est secundū aliquos, quia nunquam continget causa rationabilis & sufficiēs ad id q tamē requiritur vt infra. q. 20. habetur late. Et quia non cōtinget oēs uiuos sufficiēter facere opera requisita pro omnibus & singulis animab. ut lucrentur omnes animæ suas indulgētias plenarias cōcessas. Et has duas causas huius secūdę partis dāt cōmuniter doctores prefati præter Caieta. ¶ Sed certe iste due causę non sufficiēter pbāt intentum. Quia tenendo secundum Thomam ut infra. q. 20. quod non requiritur quantitas causæ piæ ad quātitatē indulgentiæ: iam quælibet causa pia sufficit ad indulgentiā plenariam pro quacunque anima purgatorii. Itē etiā si teneatur secundum cōmuniter doctores quod requiritur quantitas causæ piæ proportionata ad q̄titatē indulgentiæ: certe facile cōtingere pōt casus quo ex tali causa pia concedatur indulgentia plenaria tā uiuis quā defunctis: immo & de facto sępe cōtingit iste casus. & Papa cōcedit indulgentiā plenariam tam uiuis quam defunctis

facien-

facientibus tale quid, quam etiam defunctis omnibus pro quibus id factum, & applicatum fuerit. Dicere autem quod licet Papa concedat: non tamen est causa pia sufficiens ad talem indulgentiam plenariam, est temere dictum, & sequius falsum: nam saltem aliquando erit aliqua causa pia, & sufficiens: & tunc etiam facile contingere potest quod multi viuentes faciant pro omnibus, & singulis animabus purgatorij id quod & quomodo requiritur ad lucrandum indulgẽtiam plenariam pro singulis, & omnibus ipsis: & qua ratione vna anima lucrabitur indulgentiam eadem ratione alia & alia, & sic omnes liberabuntur. Ergo due causæ prædictæ non sufficienter probant intẽtum. ¶ Ideo præcipua ratio, seu causa prædictè secundæ partis est, quia sufficiens dispositio, & dignitas requisita ad totalem fructum indulgentiæ plenariæ nunquam videtur contingere vnquam in omnibus animabus pulgatorij. Quod patet. Quia cum indulgentia per modum suffragij quoad suũ fructum totalem pendeat ex liberalitate acceptantis Dei vt supra q. 15. secundum opinionem probabiliorem resolutoriæ dictum est: & inde sequatur quod præcipuum acquisitum ad percipiendum totalem fructum indulgentiæ, seu suffragij facti pro animabus purgatorij, ex liberalitate Dei acceptãtis sit dignitas, & idoneitas ipsarum ad id: & omnes non sint æquo sufficienter digne adad vt supra q. 17. dictum est. Ergo per quascunque indulgentias plenaria generales, & particulares etiam rationabiliter, & ex sufficientissi na causa pia concessas: & quantumcunque sufficienter per viuos fiat totum ꝙ ad eas lucrandas requiritur pro oĩbus, & singulis animab. purgatorij: non sequitur quod omnes illæ lucrentur, vel acquirant eas indulgentias, & a purgatorio liberentur. Quia vix aut nunquã contingere potest oẽs illas animas æque sufficienter esse dignas æqualibus gradibus gloriæ essentialis, & accidẽtalis, & ad hoc munus Dei per has indulgẽtias æqualiter percipiendum. ¶ Igitur hæc videtur melior, & potissima ratio: quæ etiam præsupponit illam opinionem probabiliorem suprapositam in q. 15. & 17. ad quam consequenter ita dicẽdum videtur, ut dictũ est. & consonat Caiet. vbi supra. ¶ Et ita cum in hac materia moraliter loquamur, & de potentia morali: dicendum est absolute quod Papa per indulgentias totum purgatorium euacuare non potest. Aut si magis calumnias euitare, dicamus, quod per Papæ indulgentias stante lege purgatorium euacuari non potest. Quare etiam Maioris in 4. dist. 20. quæst. 2. dub. 2. vt etiam refert Nauarro in repetitione de indulgentijs. not. 22. §. 9. dicit facultatem Parisiensem hanc propositionem cuiusdam Ioannis Angeli (scilicet, animæ in purgatorio existentes sunt de iurisdictione Papæ: & si ille vellet posset totum purgatorium euacuare) sic censuisse. Hæc propositio est in se dubia: & ad mentem asserentis, per modum iurisdictionis, & ordinariæ potestatis, de falsitate suspecta, & scandalosa, & nullatenus populo publice prædicanda. Hæc ibi, Ideo Beatus Thom. & doctores communiter in quarto, dist. 20. & q. 5. dicunt absolute non posse Papam ad libitum purgatorium euacuare. Quod etiam ait Nauarro vbi supra. §. 37. 38. & sequen. & nota. 31. §. 47. 48. latius consonat cum prima parte prædictæ propositionis.

QVAESTIO XIX.

Vtrum Episcopi possint etiam concedere indulgentias per modum suffragij secundum ius commune in ea quantitate defunctis in qua viuis concedere possunt.

In hac quæstione decima nona sunt duo dubia. primum. Vtrum id Episcopi possint ex potestate ordinaria suæ dignitatis episcopalis si p Papam non esset restricta. Secundum, utrum de facto sit per Papam, vel per Ecclesiam ea potestas Episcoporum ad id restricta.

¶ Quoad primum dubium respondeo quod id Episcopi non possunt. In quo communiter doctores consentiunt: & latius probat noster Medina de indulgentijs disputatione septima, cap. 37. & disputatione. 9. cap. 47. & quidam Christophorus Archiepiscopus Corcyren. lib. 2. contra Lutherum. Et hoc est uerum etiam supposita opinione communi quod Episcopi ex ordinaria sua potestate Episcopali possunt viuentibus subditis concedere indulgentias, ut supra q. 12. propos. 2. & q. 14 latius habetur. Quod probatur dupliciter. Primo quia uel indulgentiæ valent, & conceduntur defunctis per modum iurisdictionis, ut aliqui tenent uti supra q. 16. dictum est: & tunc cum solus Papa in hoc habeat plenam potestatem intensiue, & extensiue, vt supra quæst. 12. quæst. 16. tam super omnes quam super distributione thesauri indulgentiarum. Ergo ipse solus id posset quoad omnes viuos, & mortuos: & Episcopi autem solum id possent forte quoad eos qui dum viuebant in mundo erant subditi eorum. Si autem per modum suffragij concedunt, & valent indulgentiæ defunctis, vti secundum communem doctorum sententiam supra quæstione 15. quæstione 16. dictum est, ergo id ad solum Papã pertinet. Quia ad supremum pastorem Ecclesiæ tantum pertinet eius communem thesaurum indulgentiarũ distribuere, & communicare defunctis qui de foro Ecclesiæ nõ sunt, vt supra q. 3. q. 7. q. 15. q. 16. latius probatũ est. Secundo probatur idem. Quia cõsuetudo, & practica Ecclesiæ hẽt, vt solus Papa defunctis per modũ suffragij indulgẽtias concedat, ergo non est Episcopis tribuendũ Dub. 1.

Kk   suo

suo iure Episcopali. Patet consequentia. Quia in spectantibus ad fidem sacramenta, & mores valet argumentum a consuetudine etiam negatiue, videlicet hoc non sit neq; factum est in Ecclesia. Ergo non licet, ut habetur in c. inter corporalia de transla. Episcopo. & supra in nostro lib. 4. de potestate Papae. q 5. in 3. probatione 3. opi.

Dub. 2. ¶ Secundum dubium est. Vtrum de facto per ius commune ipsorum Episcoporum potestas quoad defunctos sit omnino limitata, ita quod illis non possint vllas cōcedere indulgentias: nā in hoc sunt duae opiniones.

1. Opinio. ¶ Prima opinio tenet quod quibuscunq; animabus purgatorij possunt episcopi concedere easdem indulgentias per modum suffragij quas suis subditis viuentibus concedere possunt secundum ius commune; idque etiam si dum viuerent non fuissent sibi subditi; dum modo id faciant Episcopi per suos subditos viuos, scilicet imponendo illis suis subditis quod fuerit faciendum pro tali indulgentia lucranda pro illis defunctis. Ratio huius opinionis est. Quia cum episcopi id possint ex sua dignitate, seu praelatione episcopali: & de facto nullibi habetur talis limitatio eis facta, quod scilicet defunctis non possint concedere indulgentias quas possint viuis, ut patet etiam ex practica Ecclesiae quae est optima interpres iuris communis, quae habet quod Episcopi id possint; quia & de facto id ita faciunt. Nam & Siliceus Archiepiscopus Toletanus anno D. 1551. in quadam sua bulla concessit quasdam indulgentias per modum suffragij defunctis sicut, & Papa concedere solet. Et iste Archiepiscopus erat vir utique doctus, & de consilio etiam doctissimorum virorum credendum est id fecisse, dum aliud non constiterit sufficienter. Hanc opinionem tenet Supplementum Gabrielis in quarto distinctione 45. quaestione 3. articulo secundo propositio 6. & ibidem dicit pro hac opinione esse. Beatus Thom. distinctione 20. quaestione secunda artic. 3. vbi indistincte dicit quòd praelati Ecclesiae possunt communicare viuis, & mortuis de communi thesauro Ecclesiae per indulgentias. Nunc autem nomine praelatorum proprie intelliguntur etiam Episcopi, ut supra q. 12. propo. 2. &c. item Palud. ea. distin. 20. q. 4. art. 3. concl. 6. vbi dicit quod animae defunctorum liberantur per indulgentias praelatorum. Vnde sicut bona mea possum indifferenter viuo, & mortuo communicare, sic & praelatus thesaurū Ecclesiae: dum tamen id pro quo datur mortuo fiat a viuo. haec Palud. & propter haec tenuit Supplementum vbi supra vt dictum est, dicitq; non esse curandum de Innoc. in ca. Quod autē. de poe. & re. qui aliter sine sufficiente fundamento opinatus est.

2. Opinio. ¶ Secunda opinio est. Innoc. ubi supra. & eam communiter sequuntur canonistae, & Cardi. in cap. In leuitico de poe. & re. distin. 1. & Nauarro tracta. de indulg. nota. 22. §. 4. & noster Medina vbi supra cum multis alijs, quod scilicet episcopi nullis defunctis vllas indulgentias secundum ius commune concedere possunt ullo modo. Quia quo ad hoc est eorum potestas omnino restricta in c. Quod autem. & c. Cum ex eod. de poe. & re. quia sic debent praedicta, cap. intelligi, ut etiam patet ex communi practica Ecclesiae quae est optima interpres legum. Et facit ad id Sixtus quartus declarans indulgentias prodesse defunctis per modum suffragij dum ad ipsos per Papam expresse extenduntur: ut hoc refert etiam Gabriel in Canoni. lect. 57. K. & ad B. Thom. & Palud. & alios de prima opin. potest responderi quod ipsi non dicunt quòd praelati, vel episcopi id possunt ex vi suae dignitatis Episcopalis, vel ex iure communi; ideo possunt & debent accommode intelligi, quod scilicet praelatus supremus ut est Papa id potest ex sua potestate Papali: Episcopi autem ex illius commissione speciali; sicut & alij quibus id Papa committeret, practica autem Ecclesiae potius est pro 2. quam pro 1. opinio, nam & Archiepiscopus ille Toletanus forte id fecit ex speciali Papae commissione, si non errauit suam sequens opinionem; sicut & praelati errare possunt dum sine doctorum consilio aliquid faciunt, vel suas sequuntur opiniones. Igitur in hoc standum censeo communi practicae Ecclesiae: quae tamen secundum varia tempora potest variari.

ARTICVLVS III.

In quo agitur de requisitis ad lucrandum indulgentiam, vt valeat quantum sonat; & continet tredecim quaestiones quarum prima, & in ordine, 20. sequitur.

QVIA secundum communiter doctores in quarta distinctione vigesimo, & canonistas in capitulo. Quod autem. & capitulo. Cum ex eodem de poenitent. & remis. & alibi, quatuor conditiones requiruntur ad lucrandum indulgentias quantum sonant. Prima quod concedens indulgentiam habeat auctoritatem ad id. Secunda. Quod adsit causa pia, & rationabilis, & sufficiens ad talem indulgentiam. Tertia quod lucraturus eam indulgentiam sit capax eius, & idoneus, seu in statu gratiae. Quarta quod impleat id quod, & quomodo taxatur per concedentem ad lucrandum illam indulgentiam. *Quatuor conditiones ad lucrandum indulgentias requisitae.*

¶ Prima conditio se tenet ex parte concedentis, se-

tis, secunda ex parte ipsius indulgentiæ seu concessionis eius: tertia & quarta ex parte lucrantium indulgentiam. ¶ Omnes iste quatuor conditiones simul requiruntur & sufficiunt ut indulgentia verè & efficaciter lucrantibus ualeat quantum sonat: quarum aliqua deficiente non ualet nisi aliquādo minus aliquando nihil, ut patebit in omnibus sequentibus. Ideo de singulis conditionibus prædictis agendum est in hoc tertio articulo. Et quia de prima iam satis dictum est in quæstione tertia & quæstione. 12. & quæstione. 13. &c. Ideo hic omittitur & supponitur quod lucraturus indulgentiam proprie sumptam nō per modum suffragij debet esse aliquo modo saltem pro tunc & quoad hoc subditus concedenti, vt supra. q. 13. habetur. Nunc de alijs tribus conditionibus restat agendum in. q. sequentibus. Et ideo sequitur. q. 20.

QVÆSTIO XX.

Vtrum requiratur causa pia ad ualorem indulgentię quantum sonat, & tanta causa pia proportionata ad tantam quantitatem indulgentiæ.

RESP. per unicam propositionem quæ talis est. Ex parte causę indulgentiæ ut valeat quātum sonat requiritur pia causa, & sufficiens seu proportionata ad illam tantam indulgentiam efficaciter cōsequendam. Quia non existente solum tenet & ualet indulgentia illa pro ea parte seu rata pro qua illa pia causa sufficiens existit secundum Dei iudicium:

Part. 1. ¶ Ista propositio habet tres partes. Prima est quod requiritur pia causa. Secūda quod sit sufficiens ad tantam indulgentiā. Tertia quod ea nō existente solum tenet pro rata, &c. Vsque in finem.

Nota. 1. ¶ Pro declaratione & probatione propositionis nota duo. Primo quod stando in rigore & proprie loquēdo aliud est causa indulgentiæ, aliud causa concedentis indulgentiam: sicut aliud est causa belli, aliud est causa bellantis seu causa mouens bellantem ad bellum ut patet. Quia potest esse causa iusta belli ex parte causæ non autem ex parte bellantis, ut quando rex malo animo se uindicandi aut ex ambitione seu cupiditate mouet bellum ad recuperandum res suas seu ad puniendum malefactores, ut communiter dicitur a doctoribus ex August. in cap. Quid culpatur. 23. q. 1. sic ad propositum potest esse causa iusta obiectiua ipsius indulgentiæ: quamuis sit iniusta causa finalis ex parte concedentis, puta quia concedens indulgentiam iustam & rationabilem ex iusta causa simul mouetur ex alia causa in suo corde dominante. Exempli gratia, cum conceditur indulgentia dantibus talem eleemosynam ad bellum contra infideles seu ad reparationem talis Ecclesiæ: tunc est pia causa indulgentiæ idest pro qua conceditur indulgentia: quamuis concedens indulgentiam simul moueatur principaliter ex cupiditate & quamuis intendat cōuertere & conuertat ipsam eleemosynam indulgentiæ in alios vsus prophanos: tunc enim est causa iniusta & irrationabilis tantum ex parte concedentis indulgentiam præfatam.

¶ Hic ergo in tota hac quæstione & materia agitur de causa indulgentiæ, non de causa concedentis indulgentiam. Et ab alijs doctoribus causa indulgentiæ dicitur causa obiectiua concessionis seu indulgentiæ: & causa autem concedentis dicitur causa finalis concessionis seu concedentis. sed in uerbis non moremur dummodo constet de uero sensu ut dictum est. Doctores autem non multum curantes de rigore & proprietate uerborum confundunt cōmuniter utrūque, dicentes quod causa indulgentię seu ex parte concedentis indulgentiam debet esse pia & rationabilis: & intendunt loqui semper de causa indulgentiæ de qua est ad propositum non de causa concedentis indulgentiam ut dictum est. Intendimus ergo in hac propositione dicere quod causa indulgentiæ seu pro qua conceditur indulgentia requiritur quod sit pia: quamuis concedens indulgentiam aliunde moueatur malo animo seu fine: hoc enim non uitiat causam neque valorem ipsius indulgentiæ, quia & per accidens se habet ad eam: sicut neque intentio praua Papæ dispensantis ministeria seu sacramenta diuina seu in uotis, ubi est legitima causa dispensandi, uitiat iustam causam dispensationis uel dispensationem iustam ex parte causæ.

¶ Secundo nota quod causam indulgentiæ esse piam nihil aliud est, quam quod id pro quo aut propter quod conceditur indulgentia sit ex se seu ex relatione aliqua ad Dei honorem seu ad utilitatem Ecclesiæ temporalem seu spiritualem seu ad salutem animarum (hoc enim est esse quid pium). Ideo omne opus bonum dicitur esse pium: quia aliquo modo saltem uirtualiter de se aut ex genere suo ad Dei honorem ordinatur seu ordinabile est: puta quando indulgentia conceditur pro eleemosyna, ieiunio, oratione, confessione, Eucharistię sumptione, visitatione Ecclesiæ, auditione prædicationis; pro labore utili Ecclesiæ, pro societate, præsentia, honore, aut deuotione, ad prælatos seu actus Ecclesiasticos, seu ad claues Ecclesiæ, habita seu habenda, & alia huiusmodi. Vt de hoc infra quæstione. 21. 22 habetur. Ideo opera prophana aut indifferentia nullo modo ordinata nec ordinabilia ad Dei honorem aut vtilitatem Ecclesiæ, non sunt nec dicuntur pia causa indulgentiæ vllo modo, puta si indulgentiæ concedantur solum propter bibendum in fine mensæ aut prandij, ut aliqui idiotæ putant, aut propter eundum ad ludos seu spectacula prophana, &c. Huiusmodi: secus si ut post potationem charitatiuam agant gratias. Deo, aut ut in ludis non prophanis audiant diuina & huiusmodi pia. Iam

enim aliquo modo charitatiua potatio & ludorũ sacrorum tãtum spectatio ordinantur recte ad Dei honorem seu vtilitatem Ecclesiæ uel animarum, & non aliter: & sic potest esse causa pia, ut patet ex dictis & infra dicẽdis quæst. 21. vbi agitur vtrum possit esse causa pia indulgentiæ & sufficiens sine aliquo opere pio faciendo ad eam lucrandam ibi uideatur.

1. pars propositionis. ¶ His notabilibus suppositis iam probatur prima pars propositiones, quod scilicet requirif necessario pia causa indulgentię ut illa indulgẽtia sit ualida corã Deo: ita quod aliter nihil omnino ualebit corã Deo, Quæ probatur dupliciter.

Ratio 1. Primo, quia conferre indulgẽtias pertinet ad remissionẽ peccatorum quoad pęnas. Hæc autem remissio nõ potest sine causa pia & rationabili fieri i sacramẽto, & multo minus extra sacramẽtũ. Ergo. Pater consequentia cum maiore ex supradictis. q. 3. & 5. & 7. Minor autem probatur. Quia pertinet ad potestatẽ arbitrandi quæ sine causa rationabili non potest quid ualide coram Deo agere aut remittere de pęna debita: sicut nec de culpa. Quia non põt Papa audiens meam confessionem remittere mihi culpã sine debita displicentia: quia irrationabiliter ageret. Ergo eadem ratione non potest totam pęnam sine causa rationabili remittere uidens me parum contritũ & cum magnis peccatis, tam in sacramento quam extra. Quia utrumq; pertinet ad eandẽ potestatem clauis: & eodẽ modo erraret clauis in remissione pœnę sicut & culpæ, ut de hoc infra in septima probatione secũdæ partis habetur, & supra q. 6. dictum est.

Euasio. ¶ Si ad hoc subterfugiendo dicatur non esse idẽ iudicium de remissione culpæ & pœnę in sacramento & extra per indulgentias. Quia in hoc remissione pœnarum per indulgentias concurrit liberalis dispensatio thesauri, ratione cuius põt Ecclesia liberius sine causa remittere pœnas per indulgentias: non sic in remissione culpæ; aut pœne sacramentaliter facta.

Replica 1. ¶ Contra hoc replicatur dupliciter. Tum primo quia etiam est dispensatio sui thesauri sacramentalis idest meritorum Christi in remissione sacramentali culpę aut pœne, ut supra quæstio. 3. & 4. & 2. latius habetur. Tum secundo quia dispensatio thesauri indulgentiarum ex quo est liberalis & uirtuosa non autem prodiga neq; viciosa. Ergo licet non innitatur iustitiæ, bene tamẽ innititur rationi & causam exigit rationabilẽ. Nemo enim diceretur liberalis qui sine causa rationabili tale quid prodige donaret: sicut neque si ob tantam quæ ad remunerandum ex se obligaret.

Ratio 2. ¶ Secundo probatur eadem prima pars. Quia prælati sunt dispensatores ministeriorũ Dei. 1. Pe. 4. & 1. Corinth. quarto. Sic nos existimet homo ut ministros Christi & dispensatores ministeriorũ Dei. ut etiam habetur in extrauag. Vnigenitus. de pę. & re. nunc autẽ dispensatoris potestas non se extendit vt sine causa & cõtra intentionẽ domini, scilicet Christi & sanctorum sed potius secundum eam dispenset thesaurum sibi cõmissum. ergo. Pater cõsequẽtia cum maiore.

¶ Minor autẽ probatur dupliciter. Primo, quia dispensatio nisi secundum intentionem domini fiat sine causa non valet, vt patet etiam in rebus temporalibus: qa ideo potest dispensator de bonis sibi cõmissis dispensare, quia dominus consentit; alias uõ posset dispensare de alieno: nec valeret dispositio sine cõsensu domini. Christus autem & sancti nõ intenderunt quod sine causa rationabili, sed potius ut ad honorem Dei vt vtilitatẽ Ecclesiæ seu animarum, & per consequẽs ex causa pia distribueref thesaurus eorũ. Quia nec Christus ipse qui habebat potestatem excellentiæ unquã remisit alicui totam pœnam sine causa: sed Magdalenæ cõcessit indulgentiã plenam. ex causa rationabili. Luc. 7. Remittuntur ei peccata multa quoniã dilexit multũ, & Matth. 9. de paralytico. & c. 15. de Cananea & cap. 8. de Centurione, & Luc. 18. de ceco illuminato. Ostẽdit Christus se nõ fecisse misericordiam nisi ex causa rationabili fidei uel deuotionis petentiũ: vt similiter doceret nos ita facturos & nõ aliter.

¶ Si ad hanc rationẽ subterfugiendo dicatur ꝙ solum cõcludit quod prelatus dispensans de thesauro sine causa peccat quidẽ sed bene tenet factum: sicut quando sine causa dispensat in causis matrimonialibus & beneficijs, &c. huiusmodi. *Euasio.*

¶ Cõtra hoc replicatur, quia non est simile, nam quatenus causæ matrimoniales & matrimoniorum impedimenta sunt de iure Ecclesiastico positiuo valet in eis dispensatio facta sine causa legitima: secus si essent de puro iure diuino, puta. quod pater contrahat cum filia aut filius cum matre. In collatione uero beneficiorũ ut teneat collatio & titulus ad ea etiam ád plura simul quousque per superiorem irritetur, causa est quod sit psona Ecclesiastica: cui si conferantur collatio non fit omnino sine ulla causa: quanuis coram Deo peccabit qui sine causa sufficiente id fecerit: quis etiam in foro Ecclesiæ dum de opposito non constat præsumatur iusta causa: & quia Papa non habet in hac uita superiorem iudicem, & ideo ualeat talis dispensatio. Sic dico de concessione indulgentiæ quod nullo modo ualet coram Deo si sine ulla causa pia fiat; licet tolleref ut ualeat in foro Ecclesiæ, ut dictũ est & dicef latius infra in prima & septima probatione secũdæ partis huius propositionis. *Replica.*

¶ Secundo probatur præfata minor quia. 1. Corinth. 4. & 2. Corinth. 10 habetur. Non habemus potestatem in destructionem sed in edificationẽ. Vbi patet quod potestas quæ habef ad edificandum spiritualiter nõ habetur ad destruendum Ecclesiam seu thesaurum eius spiritualem dilapidandum: & per cõsequens quod corã Deo nõ ualet quod fit a non habente potestatem ad id. Nunc aũt cõcessio indulgẽtiæ sine ulla causa est Ecclesię destructio & dilapidatio thesauri spiritualis:

quia

quia per tales indulgētias indiscretas & superfluas eneruat satisfactio pœnitētialis, ut habet in c. Cū ex eo. de pœniten. & remis. ut habetur infra in probatione sexta secundæ partis huius propositionis, ergo. ¶ Itē ad prædicta omnia facit extrauagans Cle. 6. Vnigenitus. de pœnitent. & remissi. ubi dicit. Quem quidem thesaurum per beatum Petrū eiusque successores, suos in terris uicarios Christus commisit fidelibus salubriter dispensandū: & pro pijs & rationalibus causis, nunc pro totali remissione pene tēporalis nunc ꝑ partiali pro peccatis debitæ, tam generaliter quam specialiter, prout cū Deo expedire cognoscerent, uerè pœnitētibus & cōfessis misericorditer applicādum. ¶ Ex quibus patet quod nō ualet opinio quam refert sed non tenet eam Palud. in 4. dist. 20. q. 4 artic. 1. quod indulgētia sine ulla causa concessa est omnino ualida corā Deo & Ecclesia licet cōcedēs peccet. Et communiter doctores tenent contra hanc falsam opinionem. Nam requiritur causa pia licet forte nō aliquod opus pium vt dictum est, & infra. q. 21. latius dicetur, cōsonat noster Medina de indulgētijs disputatione. 9. c. 48. in respōsione ad sextum argumentum. fo. 121. & 122.

2. pars propositionis. ¶ Secunda pars propositionis, & sufficiens ad illam tantā indulgentiam sic scilicet qđ sicut ad collationem indulgentiæ requirit causa pia: ita necessario qđ sine illa non ualet indulgentia vt in prima parte dictum & probatū est: ita etiam dicit hæc secunda pars qđ ad ualorem & efficaciam tāte indulgentiæ puta centū uel mille annorum requirit necessario quod illa causa pia sit sufficiens digna & proportionata ad tantā quātitatē indulgentiæ: alioqui non ualebit nisi pro ea parte & rata secundū quam est causa proportionata, ut dicit tertia pars ꝓpositionis. Et hæc secūda pars nō est omnino a doctoribus sic approbata qđ non patiatur difficultatem: sed ponitur tanquam probabilior & communiter a doctoribus magis probata. Nā circa hoc sunt quatuor opiniones solemnes quas refert B. Tho. 3. par. sum. ī addi. q 25 art. 2. & ipse & communiter doct. in 4. d. 20. q. 1. præcipue Durand. ea. dist. q. 4. & summistæ referūt plures, alias parum apparentes parumq; a prædictis differentes. Ideo solum has quatuor opiniones pertractabo.

1. Opinio. Prima opinio tenet ꝙ quæcunq; cā pia adsit dummodo sit causa pia, omnis indulgentias ualet solum ſm mensuram fidei & deuotionis lucrantis indulgentiā: nō aūt semꝑ quantū indulgētia sonat, neq; quantū ꝑdicat Ecclesia, nisi adsit prædicta dispositio ſm quam quātificatur indulgentiæ ualor. Dicit. n. hæc opinio ꝙ Ecclesia prędicat simpliciter & uere indulgētias ualere q̄tum sonāt quantū est de se, si scilicet adsit sua debita dispositio fidei & deuotionis ꝓportionata: & si aliter cōtingat idest ꝑ accidens ex defectu dispositionis prefate, ut sup. q. 17. in respō. ad. 1. argu. & in locis ibi allegatis dictū est. Dicit etiam hæc opinio quod Ecclesia sic simpliciter prędicat ualere quantū sonāt indulgētiæ: & nō declarat fidelibus ueritatem qūo ualeant uel sonāt, scilicet si adsit proportionata dispositio: ut quadā pia fraude Ecclesia aliciat fideles ad bene faciendum. Sicut mater quę promittēs filio pomū ipsum ad ambulandum prouocat. Hanc opinionē tenet Rāymū. & Albert. Mag. ut referunt Ioan. Andr. & Panor. in c. Quod autem. & c. Cū ex eo. de pę. & re. & sum. Aug. tit. indulgē. §. 2. & Adrianus in. 4. in materia de indulgentijs. Et Florent. 1. parte sum. titul. 10. c. 1. §. 3. & quidē hęc opinio ut prima facie sonat est falsa: & communiter reprobat a prędictis doctoribus eam referentibus propter rationes quę proximè dicentur in fine secundæ opiniones.

2. Opinio. Secunda opinio est qđ indulgentiæ ualent solum ſm mensuram rei datę, uel factæ prout in forma concessionis continetur, pariter & secundum deuotionem & laborem ad indulgentiam consequendā, iuxta æstimationem iustam & recta pensata cōditione personę & vtilitate seu necessitate Ecclesiæ: qa uno tempore Ecclesia plus indiget tali opere aut subsidio ꝓ quo datur indulgētia quam alio tempore. hæc opinio est Altisidiorens. l. 4. summæ. q. 1. & 3. de relaxationibus. ut hoc etiā refert Adrianus. ubi supra. qđ etiam eam secuti sunt olim communiter canonistę & solemniter refertur ꝑ Innocen. Ioan. Andr. Panormit. Hostiens. &c. in capitul. Quod autem. & capitul. Cum ex eo. de pœnitentijs & remissionibus. ¶ Sed hæc opinio ut prima facie sonat est falsa & communiter reprobatur a theologis ut supra & a Panormitan. & quis Adria. pro hac opinione respondeat ad rationes cōtra eam factas: tamē in ea nō stat ut sonat. Et ratio falsitatis eius & ꝑcedentis opinionis est. Tum quia si sic esset: potius indulgentia esset commutatio quā liberalis remissio: & nil ualeret ultra opus aut deuotionē requisitam ad eam lucrandum. Tum secūdo sequeret quod Ecclesiæ prædicatio esset falsa: cum qñq; indulgentia prædicet ab Ecclesia longè maior quam secundū iustā ęstimationem talem opus, aut deuotio mereatur, ut patet ī stationib. Romæ ubi institutę sunt a B. Greg. largiores indulgentię pro breui labore & opere, &c. Et quia pro eadē causa seu re aliquando maior, aliquando minor indulgentia cōceditur ab Ecclesia. Nunc aūt ſm Augustin. in Epist. ad Hieron. si in prædicatione Ecclesiæ aliqua falsitas concederetur non essent Ecclesiæ documenta alicuius auctoritatis ad roborandam fidem. Ideo istę duę opiniones præfatæ, vt sonant cōiter reprobantur à doctoribus. ¶ Dico notanter vt prima facie sonant: nam si intelligantur prout opus, aut deuotio, seu fides per modum circunstantię faciunt ad rationem causæ piæ ipsius indulgētiæ, vt videlicet sit magis vel minus sufficiēs ad ipsam indulgētiā: tūc certè possūt bene saluari ī veritate & cōcordari cum

cum opinione cõmuni, ut infra quæstione. 29. quæstione. 32. in tertio eius corolario habef de hoc de latius. ¶ Et ad primam rationẽ supra po sitam põt bene responderi quod non sequitur quod indulgentia sit cõmutatio: non enim intendit illa opinio dicere quod non ualet indulgentia vltra valorem operis quod fit pro ea lucranda, sed qđ valor indulgentiæ indetermina te concesse quoad id quod ex vi indulgentiæ datur vltra valorem operis quantificatur secundum mensuram seu valorem operis circunstantionati, prout magis uel minus accedit ad sufficientiam causæ pie ipsius indulgentiæ vt dictum est. Sicut communiter dicitur a doctoribus quod Deus in sacramentis confert gratiam & remissionem pœnarum ex opere operato quantificatam tamen secundum mensurã dispositionis suscipientis sacramentum. Sic est de indulgentia indeterminate concessa facientu tale quid: secus si est determinata quãtitas indulgentiæ, vt infra. q. 29. & quęstione. 32. in ter tio eius corolario latius de hoc.

¶ Ad aliud negaretur quod inde sequatur prædicatio Ecclesiæ falsa: sed pruda & circunspecta, occultando veritatẽ nõ necessariã rudibus, idq; ex causa rationabili. s. ne ea cognita despiciant bona opera, & scãdalizẽt vt infirmi. Et hoc intendit dicere opinio dicẽs qđ Ecclesia pia fraude allicit fideles ad bonũ: nõ qdem fraude mẽdacij, cũ simpliciter & de se sit uera prædicatio vt dictũ est, sed fraude simulationis aut occultationis ueritatis nõ necessariæ. Et id ex causa rationabili & ad piũ finẽ supradictũ: ideo dr̃ pia fraus, ut ipse Altisidiorensis ubi sup. expresse dicit. Et licet ꝑ paruo & aut pro eodẽ opere nũc largior indulgentia nunc minor cõcedatur: tñ respectu aliquo erit maius opus quoad hunc q̃ quoad illũ: & erit sufficiẽs ex relatione ad talẽ indulgẽtiã respectu huius aut tali tẽpore & nõ respectu alicuius nec alio tẽpore: & sic ualebit ei indulgentia ẽm ratam vt dicit tertia pars propositionis supra positę. ¶ Sicque põt saluari utraq; opinio supradicta ad bonũ sensum, de quo latius infra. q. 29. & q. 32. habef. sed ut dixi q̃ prima facie aliter sonare videnf ideo cõmuniter reprobantur prædictę due opiniones.

3. Opinio. ¶ Tertia opinio est φ valent indulgẽtiæ quãtũ sonant: non quidẽ ex proportione ad deuotionem seu fidẽ ut tenebat prima opinio. neq; ad datum uel factũ ut secũda opinio dicebat: neq; ad causam seu sufficiẽtiam aut cõdignitatẽ seu quãtitatẽ causæ pie ut dicit quarta opinio proxime recitanda secundum propositionẽ supra positã: sed ex proportione ad abundantiam thesauri indulgentiarũ: ita. s. φ indulgẽtia quãtũcunq; magna & plenissime cõcessa ex quacũq; pia causa ualet apud Deũ quãtũ sonat: & q̃cunq; pia causa est sufficiẽs ad efficaciã quãtęcũq; indulgẽtiæ: q̃uis cõcedẽs peccet, nõ qđ ut dilapidator sed ut aliquo modo ꝓdigus & indiscre tus dispẽsator thesauri ĩdulgẽtiarũ, si ita inordinate cõcedat indulgẽtias ꝓ leuibus causis pijs qđ propter hoc homines ab operibus pœnitentiæ & satisfactionibus reuocenf. ¶ Insup addit Palud. in 4. d. 20. q. 4. art. 1. conclu. 1. dum modo quis nõ laboret ꝓ habendis illis indulgẽtijs sciens nõ subesse sufficientẽ causam piã cõcessionis indulgẽtiæ: si. n. hoc sciẽs velet sibi concedi indulgẽtiã illã iã peccaret, inducẽdo cõcedẽtem ad culpabiliter cõcedendũ indulgẽtiã illã sine sufficiẽte causa pia: & ꝑ cõsequens iam ex hoc efficif indispositus ad illam indulgẽtiã lucrandũ: quã tamẽ alij lucrabuntur ut dictũ est. Et cũ hac additione concordat Floren. 1. part. sum, tit. 10. c. 3. §. 1. & Supplementũ Gabrielis in 4. d. 45. q. 3. artic. 1. nota. 1. ¶ Opinionem autẽ pfatã etiã sine additione aut limitatione prędicta tenet B. Th. in 4. d. 20. art. 3. q. 1. & in additione, 3. part. q. 25. ar. 2. & ea. d. 20. Durã. q. 4. & Supplementũ Gabrielis ubi sup. & art. 3. ppo. 12. corolario. 7. & oẽs fere thomistę. & Floren. 1. part. tit. 10. c. 3. §. 1. & Dioni. cistercien. in 4. d. 20. q. 3. & noster Medina de indulgentijs ubi sup. Et Siluester, tit. indulg. q. 3. & aliqui etiam volunt adducere B. Bonauen. ea. dist. 20. q. 6. & Richar. ea. dist. articu. 5. q. 1. &c. Ad hanc opinionem: cũ tamen in rei ueritate Bonauentura & Richar. teneant potius cũ quarta opinione sequente, q̃ secundum propositionem supra positã proxime recitabitur, Ibi patebit. Alij autẽ volunt quod Beatus Thom. non senserit cum hac tertia opinione & glossã eius verba alio & alio modo. Nã Adrianus glossat cum uno modo, & Caietan. alio & alij alio modo dicentes, quod B. Thomas per causam piam intelligit etiam rationabilem & sufficientem cõdignã & proportionatã ad tantam indulgentiam, quod quæ sic B. Thomas potius sensit cum quarta opinione ꝓxime recitanda ut infra in Respon. ad primum argumentũ ponunf verba & glossę verborum Beati Thom. Tu autem dic quod beatus Thom. potius sensit & tenuit cũ hac pdicta tertia opinione, & eius verba expresse id ex primum: quia & ex proposito recitauit & reprobauit ubi supra quartã opinionem q̃ infra ponetur. Et sic intellexerunt & tenuerunt cum Beato Thom. Durand. & Palud. & thomistæ: ideo tanquam princeps huius opinionis inter Theologos illam tenentes positus est.

¶ De canonistis uero etiam tenet præfatam opinionẽ multitudo magna eorum qui sunt puri canonistę in capit. Quod autem. & capit. cũ ex eo. de pœnitentijs & remissionibus & glos. in extraua. antiquorũ. de pę. & remis. & cũ eis Turrecremata. in c. quis aliquando. §. Itẽ in leuitico. de pęni. distinctio. 1. numer. 22. 23. 24. 87. Nam ista opinio est valde celebris & cõmunis apud doctores utriusq; iuris.

¶ Rationes quibus fundatur ista opinio sunt duæ præcipue. Prima quia existente ratione 1. Ratio. 3. Opin.

seu

seu causa dispensationis bonorũ communium sibi commissorum tam quoad dispensationem quam etiam quoad determinationẽ seu taxationem talis dispensationis eorũ, dispensatio a dispensatore ipsorũ facta ualet de facto, quamuis ipse male vel indiscrete dispensans peccet. Nũc aũt existente quacũq; pia causa est ratio & causa intenta a Christo & sanctis ad dispensandum thesaurũ Ecclesiæ per indulgentias. & eius thesauri p̃lati Ecclesiæ & p̃cipuè Papa sunt dispensatores & determinatores seu taxatores q̃titatis indulgẽtiæ p eos concedendæ. Ergo existente quacũque pia causa seu ratione dispẽsatio q̃tecunque indulgentiæ taxate p prælatos pręcipuè per Papã ualet de facto quãtum est ex parte causæ. ¶ Consequentia patet. & maior ꝓbatur quoad id quãdo scilicet bona cõmunia sunt commissa quoad dispensationem eorum. Quia ideo dispẽsatio credita est alicui aliquorum bonorum communium ut ea dispenset secundum intentionẽ domini principalis: sic quod quando secundũ eius intentionem expenduntur iam dispensanf ex causa ex qua possunt de facto dispensari. Et notanter in eadem maiore dicitur, Quando talia bona sunt cõmissa etiam quoad taxationem seu determinationẽ quãtitatis dispensationis eorũ. Quod ideo additum est, quia quãdo sola dispẽsatio ex causa credita est & nõ taxatio effectus seu quãtitatis, ut cõtingit in ministratione seu dispensatione sacramẽtorũ quæ pertinet ad potestatem ordinis, quorũ sacramẽtorũ effectus non potest determinari ab homine stante lege sed a solo Deo: nõ enim potest sacerdos taxare quantũ de pęna debita remittatur in sacramento pœnitẽtię uirtute sacramẽti aut quantũ gratiæ ibi conferatur, quia hoc pendet a Dei ordinatione & uolũtate attenta dispositione suscipientis: tunc nõ habet locũ illa maior, sed solum quando utrumque scilicet tã dispensatio bonorũ quam etiam taxatio quantitatis eorũ dispensande est commissa potestati dispensatoris, ut contingit in dispensatione eorũ quę pertinẽt solũ ad clauem seu potestatem iurisdictionis, ut in absolutione a cẽsuris excõmunicationis & irregularitatis & in dispẽsatione uotorũ & iuramentorũ in casibus dispensabilibus & in promotionibus indignorũ ad dignitates & pręlaturas: in q̃bus & alijs eiusmodi effectus & eius taxatio subiacet potestati dispẽsãtis: & ideo facta tenet de facto q̃uis promotor & promotus peccẽt simul uel alter tantũ, ut dicit prædicta maior, quæ ad hunc sensum posita & probata est. ¶ Minor uero ꝓbatur quoad illud, qđ scilicet quæcũque causa pia est ratio & causa intẽta a Christo & sanctis ad dispẽsandũ thesaurũ indulgentiarum. Quia intẽtio Christi & sanctorũ fuit relinquere præfatũ thesaurũ dispensandũ ad Dei honorem & utilitatem Ecclesiæ & animarũ ut sup. q. 5. & 7. habetur. Sed quãdocũq; est pia causa adest Dei honor & utilitas Ecclesiæ seu animarum, ergo quãdocũq; ad est quæcunque causa pia põt dispensari thesaurus indulgẽtiarũ secũdum intentionẽ Christi & sanctorum. Quod aũt Papa & pręlati sunt dispẽsatores huius thesauri patet ex supradictis q. 7. quod etiam non solũ dispensatio sed & taxatio quãtitatis huius thesauri dispẽsandi sit cõmissa Papæ & alijs p̃latis potẽtibus cõcedere indulgẽtias ĩtra limites suę auctoritatis, patet. Quia effectus dispẽsationis ptinentis ad clauẽ tantũ iurisdictionis subiacet arbitrio dispẽsantis ut supradictum est. Huiusmodi aũt est dispensatio thesauri indulgẽtiarũ: quia pertinet ad clauem seu potestatem solũ iurisditionis ut supra. q. 3. habef. Et cõfirmatur p̃dicta minor. Quia pro eadẽ causa sufficiente ad maiorem indulgentiã in arbitrio Papæ est cõcedere minorem & maiorẽ indulgẽtiã. ¶ Et hac ratione B. Tho. & alij de hac opinione inferunt duo. Primo qđ causa pia non requiritur ad hoc quod secũdum eã debeat mensurari quantitas indulgentiæ: sed ad hoc qđ intentio Christi & sanctorum, quorum satisfactiones cõmunicantur possit ad ipsum puenire cui indulgentia conceditur, & ut seruef intentio eorum in sic dispensando thesaurũ indulgentiarum, quantitas aũt effectus indulgentiarum sequif & atẽditur seu mensuratur secundũ quantitatẽ suę causæ quasi effectiuè, q̃ est super abundantia thesauri indulgẽtiarũ, nõ autem deuotio, labor, aut opus aliquod seu dispositio eius qui lucratur indulgentias neque causa pia ꝓ qua conceditur indulgentia: & ideo nõ oportet ad aliquid horũ proportionare quãtitatem indulgentiæ sed ad abundantiam thesauri ut dictum est. 1. Corol.

¶ Secundo cõsequenter inferunt quod qui sic ex causa pia quæcunque cõcedit quantũcunq; magnam indulgentiã non est neque dicitur dilapidator thesauri Ecclesię: sed bene esset dilapidator si sine ulla causa pia dispẽsaret. Neque est ꝓprie prodigus dispẽsator thesauri, ex quo ad Dei honorẽ & salutẽ animarũ dispensat existente aliqua causa pia: q̃uis sit indiscretus dispẽsator, & ideo peccat si ex hoc retrahunt homines ab operibus pęnitẽtię & spernunt opera bona propter superfluas indulgentias. Neq; fit nimis magnus forus de misericordia Dei. Deus enim remittendo culpã & obligando ad pœnã nõ ordinauit eam non posse uel nõ debere solui p alium pro debitore: sed exigit solutionem siue p se siue per aliũ soluat: & sic fit satisfactio Deo per indulgẽtias, cum de thesauro indulgẽtiarum soluitur Deo pęna debita, ut sup. q. 3. 5. & 7. latius habef. Sicq; in remissione pęnarũ p indulgentias nõ est omnino pura & liberalis remissio: nec ꝓpriè ẽ exsolutio debiti: sed quoad Deum est satisfactio & solutio de alieno. i. de thesauro indulgẽtiarum applicato ad hunc: & hoc pertinet ad iustitiam: respectu autẽ ipsius cui cõceditur indulgentia est liberalis donatio 2. Corol.

seu dispẽsatio thesauri ut sup. in locis allegatis dictum est. Ideo non requiritur tantus rigor in hac remissione pœnarum p indulgentias neque tanta sufficientia causę, sicut requirit ad remissionẽ culpe & debiti alterius vbi est omnino pura & liberalis remissio debiti Deo, vbi requirit sufficiens dispositio & causa sufficiẽs ad remissionem talis debiti culpe p puram & liberalem Dei misericordiam q̃uis infallibilem ex pacto diuino stante lege. Hæc illi doctores.

¶ Sed certe ista prima ratio non cõcludit. Quia deficit in maiore & in minore, ut infra ĩ prima probatione quartę opinionis & in responsione ad primum argumentum contra eã latius ostẽditur. Et illud quod ibi illatum est etiam refutatur infra in prima probatione quartę opinionis tam quoad primum quam quoad secundum illa tum ibi uideatur.

2. Ratio. 3. Opinio. ¶ Secunda ratio fundamentalis huius tertię opinionis est. Quia Ecclesia sic p̃dicat facit & docet, patet quadrupliciter. Primo. Quia eadẽ causa seu ratione stante Ecclesia modo maiorẽ modo minorem dat & p̃dicat indulgentiam ut patet. ¶ Secundo q̃a sępe (vt Romę contingit Papa concedit indulgentiã plenariam pro sola uisitatione alicuius Ecclesiæ etiã sine manibus adiutricibus: & ĩ die sãcto Paschę data benedictione Papali super platea sancti Petri pronuntiãt duo Cardinales indulgentiam plenariam omnibus ibi p̃sentibus. Itẽ p recitatione paucularũ orationũ Pater noster & Aue Maria, sæpę conceditur indulgẽtia plenaria. Item in sancta Maria de Angelis alias de Portiuncula ppe Assisiũ concedit singulis annis die secunda Augusti indulgẽtia plenaria omnibus contritis & cõfessis visitantibus dictã Ecclesiã; & ista indulgẽtia est valde autentica, q̃a miraculose Seraphico Patri nostro Francisco cõcessa est oretenus a domino Iesu Christo Beata Virgine apparẽte & intercedente & miraculose p Papam approbata est cũ tota curia Romana simul & diuulgata p Cardinales & episcopos & tandẽ literis autẽticata. Si enim iste causę sunt sufficiẽtes (ex quo Papa & Ecclesia non põt errare in tangentibus fidem mores & sacramẽta & sic practicat & p̃dicat ut dictum est) ad concessionẽ indulgentiæ etiam plenarię: certe nulla uidet esse causa pia tã parua q̃ non sit etiam sufficiens quantecunque indulgentię etiam plenissimẽ. ¶ Tertio probatur idem. Quia secundũ omnes doctores communiter & doctrinã Ecclesiæ indulgentię ualẽt q̃tũ sonãt: alioqui esset mẽdax prædicatio Ecclesiæ seu fraudulenta, qđ dicere impium est. Sonant aũt indulgentiæ plenarię sæpe ex paruissima causa, ergo. ¶ Probat quarto idem. Quia in c. Cum ex eo. de pęni. & re. sic habetur. Ad hæc quia p indiscretas & superfluas indulgentias quas quidã prælati Ecclesiarum facere non uerentur: & claues Ecclesiæ contẽnuntur & pęnitentialis satisfactio eneruat: decernimus &c. Ex qbus verbis patet quod Ecclesia præsupponit seu innuit qđ indulgentiæ indiscrete & superflue factę sunt efficaces & valide de facto q̃uis cõcedẽs peccet. Et qđ hoc ibi innuatur, patet, ex hoc quod in dicto c. nõ dicitur quod tales indulgẽtiæ sunt inualide aut nullius efficacie, qđ certe diceretur si ita esset: sed solũ dicit quod p eas datur occasio cõtemptus clauium &c. indulgẽtię autẽ indiscrete & superflue sunt & dicuntur quæ cõcedũtur pro causa nõ sufficiẽte.

¶ Qđ si ad hoc respondeatur, ut Caieta. in tractatu, de indulgen. respondet, quod ibi Papa loquitur de indulgentijs indiscretis tantũ quoad euentũ, quãdo scilicet indulgẽtiæ alias rite cõcessę ex causa sufficiẽte, tamen ex circunstãtijs extrinsecis pariunt occasionaliter cõtemptum clauiũ ipsarum aut operum pœnitẽtialiũ, propter frequentiã & multiplicationem talium indulgentiarum rite cõcessarum: quia tales bene sunt valide. Non autẽ loquitur textus de indulgentijs indiscretis & superfluis ex causa, quãdo scilicet fiunt in magna quãtitate sine causa sufficiẽte, & proportionata tales enim sũt inualde. Euasio.

Replica. ¶ Cõtra hanc euasionem replicatur probando intentũ. Quia in dicto c. superflue indulgentiæ videnť dicere aliud ultra indiscretas, ita scilicet quod indiscrete dicantur quoad euentum ut dictum est: superflue autẽ quod quantitatem respectu causę parue & insufficientis. Alioq frustra ponerent verba illa si nil operantur, quod absit. Nã secundum doctores communiter canonistas, verba prẽsertim canonizata per Ecclesiam in literis Papalibus aliquid debẽt operari. Quod etiam patet in eo. c. paulo inferius. Quia prouidendo tali abusioni indulgentiarũ indiscretarũ & superfluarum, decretum est a concilio illo cũ Papa quod prælati non possent maiorẽ indulgentiam concedere quam unum annũ in dedicatione Ecclesiæ & quadraginta dies tantũ in quocunque alio casu quacunque causa pia existente. Ex quo patet quod in solũ agebatur de abusionibus prẽlatorũ aliquorum concedentiũ magnam quantitatem indulgentiæ ex quacunque parua causa pia, postquã solũ huic abusioni prius relate modo prædicto prouisum est, ne scilicet ultra quantitatẽ ibi signatam cõcedere possent. De istis ergo indulgentijs superfluis ex parte causę, q̃a scilicet sũt nimis magna respectu parue causæ piẽ, loquitur textus qđ p eas claues contẽnuntur, &c. Non autem q̃ sint inualde aut inefficaces ut dictum est.

¶ Sed certe adhuc nec ista rõ aut eius pbationes pbãt sufficiẽter intẽtũ huius. 3. opini. licet ista vltima pbatio ex dicto textu sit apparẽtior infra tñ soluet in fine huius. q. in respõ. ad. 4. pbationẽ. 3. arg. ¶ Additio aũt seu limitatio illa quã sup. posuit Palud. Florẽ. & Supplemẽtũ ad præfatã opinionẽ scilicet dũ modo quis non laboret p habẽdis illis indulgẽtijs, &c. nil omnino ualet ad propositũ neque ad iustificandũ p̃fatam

fatam opinionẽ. Quod patet dupliciter. Primo; quia licet iste talis ad cuius petitionem conceditur talis indulgẽtia sine causa sufficiente, aut ꝓportionata peccet mortaliter, & sit incapax eius fructus dum est in illo peccato: tñ pôt per condignam pœnitentiam dignificari sicut, & alii peccatores: & per cõsequens contritus, & cõfessus pôt eas lucrari sicut, & alii ẜm formam indulgentiæ si est valida, vt dicit opinio: ex quo, ut supponitur Papa non excepit illum vllo modo. Tum secundo, Quia quod ipse sit dignus, vel indignus ad eam lucrandam hoc nil facit ad causam indulgentiæ esse sufficientem, uel non, uel ad indulgentiã esse ualidam de se, vel inualidã ex parte causæ, ut hic loquimur, non autem de requisitis ex parte lucrantis indulgentiam, de hoc enim infra q. 23. agendum est. Igitur illa limitatio nil uales ad tuendam illam opinionem quia impertinens est.

Opinio. 4 et secundũ part propositionis. Quarta opinio in qua tandem saluo meliori iudicio standum est, quæ & videtur probabilior & communior, est ea quæ in prima propositione in secunda eius parte posita est, ꝙ scilicet requiritur quod causa pia sit proportionata, & sufficiens ad tantam quantitatem indulgentiæ: alias nõ ualebit nisi ẜm ratam, &c. vt supra declaratum est. Et hanc opinionem tenent nunc cõiter doctores theologi moderni qui acutius rem hanc inuestigarunt, vt Gerson. 2. parte summæ tract. de indulgentiis, & tract. de absolutione sacramentalis cõfessionis, & alibi sæpius, & Aug. de Anchona lib. 4. de potestate Papæ. q. 30. art. 4. & 5. & Adrianus in 4. de clauibus in tract. de indulg. & Caiet. in 2. quodlibeto in tract. de indulg. & Bonau. in 4. d. 20. q. 6. cum Alex. Hall. vr̃ magis ad hanc opinionem accedere, q̃uis nõ satis clare: cũ ibidem q. 6. Bonau. dicit quod causa indulgentiæ est attendenda ẜm rectum iudicium, & æstimationem quã habuit uel habere debuit concedens indulgentiam. Nam supponendum est quod dona Spiritussancti donentur cum æquo libramine: alioqui esset irrisio, & falsum dicere quod is qui mille peccata cõmisit sit liberatus per indulgentias pro tribus obolis vel denarijs. Hæc ille. Vbi expresse loquitur de causa indulgentiæ. Et eodem mõ Richar. ea. d. art. 3. quæst. 2. magis videtur accedere ad hanc opinionem sicut, & Bonauentura; q̃uis aliqui velint eos ad tertiam opinionem supra positam inflectere.

¶ Rationes fundamentales huius quartæ opinionis, & secundæ partis propositionis sunt septẽ.

Ratio. 1. huius 4. opinionis. Prima, dispensatio bonorũ Ecclesiasticorũ quomodocunq; cõmissorũ, quæ non est valida ex solo Imperio dispẽsantis neq; per dispensantẽ attingi pôt efficaciter verbo, & opere per viam facti sed solo uerbo dispensantis, non valet de facto nisi fiat rõnabiliter ẜm intentionẽ dñi principalis scilicet Christi. Nunc autẽ dispensatio thesauri indulgẽtiarũ est huiusmodi, q̃ scilicet est inualida ex solo imperio dispẽsantis: & non pôt attingi ab eo efficaciter verbo, & opere per viã facti sed solo verbo eius. Ergo non valet de facto nisi fiat rationabiliter ẜm intentionẽ Christi. Intentio aũt Christi, & sanctorũ est qđ sicut nõ valet dispensatio thesauri indulgẽtiarũ nisi ex causa pia, seu rõnabili fiat; ita nec tante indulgẽtiæ dispẽsatio nisi adsit rõnabilis, & sufficiens, & ꝓportionata causa ad illã quantitatẽ illius tante indulgentiæ. Ergo sicut causa rõnabilis est necessaria ad indulgentiã esse validã: ita ad tantã indulgentiã esse validã est necessaria sua cã rõnabilis proportionata illi quãtitati indulgẽtiæ. Vtraq; cõsequentia patet. Quia sicut simpliciter ad simpliciter ita magis ad magis.

¶ Ad maioris aũt probationem prius nota ẜm Caiet. vbi supra quod licet Papæ potestas super cõia bona Ecclesiæ spiritualia, & tpalia sit dispẽsatiua, vt in probatione minoris dicetur; tñ res subiectè huiusmodi potestati dispensatiue diuersimode illi subduntur, & diuersimode ab illa attinguntur: & quantum ad propositum spectat sunt in triplici differentia. *Nota.* Nam quædam sunt valida ex solo imperio dispẽsantis q̃uis male fiant ex culpa dispensantis, ut sunt distributiones beneficiorum factæ indignis, & dispensationes matrimoniorum in casib. dispẽsabilibus, absolutiones, & dispẽsationes a cẽsuris & huiusmodi de iure positiuo de quib. iura dicũt quod multa fieri prohibent quæ facta tenent. Et sic patet qđ hoc genus rerum validarũ ex solo imperio dispensantis pôt a potestate dispensatiua dispensantis attingi, seu efficaciter fieri dupliciter, s. dispensatione recta, aut regulata, & ẽt nõ recta, seu non regulata, & quomodocunq; fiat est valida de facto, vt dictũ est. ¶ Secundo, sunt alia inualida quidẽ ex solo imperio dispẽsantis, sed cũ hoc a dispensante possunt attingi, & fieri verbo, & opere per viã facti tantum, ut est dilapidatio bonorũ immobiliũ Ecclesiæ. Si. n. Pontifex suo libito terras Ecclesiæ donaret aliqbus, donatio esset inualida: quia non est dñs bonorũ Ecclesiæ saltem immobilium ẜm cõiter doctores: & si de facto, & bullis poneret in possessionem eos quib. donauit, nõ propterea transfert dominium rerũ illarum immobilium in illos; q̃uis possessio transeat in illum, ut 12. q. 2. c. fine exceptione, & ibi doctores, & Nauarro tract. de indulg. nota 15. §. 10. Et sic patet ꝙ hoc ẜm genus rerũ a potestate pontificia dispensatiua vnico modo valide attingit, s. dispensatione proprie dicta, seu regulata, sed ab ipso Põtifice, seu dispensante aliter de facto attingitur sed inualide, puta dispẽsatione, aut dilapidatione, & huiusmodi. ¶ Tertio sunt alia inualida quidem ex solo imperio dispensantis quæ etiam cum hoc per viam facti a dispensante attingi non possunt opere sed verbo tantũ dispensantis, ut est dispẽsatio votorũ, & remissio obligationis Deo acquisitæ, & est remissio culpæ, aut pœnæ Deo debite,

debitæ,& collatio donorũ, seu gratiarum spiritualiũ ex se. Si enim votum castitatis solo imperio ad libitũ Papa dispenset, aut culpã,& pęnam pp culpam remittere conetur, seu gratiam gratum facientem, aut gratis datam, aut aliud donũ spirituale aut characterem sacratalem conet Papa cõferre alicui alias nõ disposito ad id, aut sine necessario requisitis ad talem collationem esse efficacẽ, sed solo imperio ad libitum: certe constat talem dispensationem donationẽ aut remissionem esse inualidam,& nullam corã Deo. Et ideo circa hæc, & circa dispentationem thesauri spiritualis indulgentiarũ, ut hoc ẽt ait Adrianus in 4. in materia indulg. nullum actum per viam facti põt Papa habere nisi actum verborum inefficacem: executio.n.cuiuscunq; operis pontificij ex solo imperio emanans non attingit ad aliquid prędictorũ. Et sic patet quod hoc tertium genus rerum, vt dictum est tã a potestate dispensatiua, seu pontificia quam ab ipso dispensante, seu pontifice unico tantummodo de facto,& efficaciter attingi põt, s. dispensatione propriè dicta, seu regulata,& rõnabili operatione: q̃uis solo verbo possit attingi inefficaciter ab ipso dispensante, ut dictum est.

¶ Istis ergo p̃notatis iam patet probatio maioris supra positæ in prima cõsequentia cum suis particulis, quod, s. dispensatio bonorum Ecclesiasticorum quomodocunq; cõmissorum, s. tam quoad dispensationem quam etiam quoad taxationem quantitatis eorum, quæ non est ualida ex solo imperio dispensantis, &c. Ita qđ nõ est de primo neq; de secundo sed de tertio tantum genere rerũ dispensabiliũ supradicto, nõ valet de facto nisi fiat ₰m intentionem domini principalis, idest Christi, ut dicitur in maiore supra posita. Quę ppositio sic declarata se ipsam probat. Quia vt patet ex dictis in tertio genere rerum solum est ualida talis dispensatio quando fit rationabiliter. Rationabiliter autem tunc tãtum fit quando secundum intentionem Christi fit. Ergo patet maior supradicta probata ex supra declaratione supra posita.

¶ Minor autẽ vbi est difficultas probatur. Primo qđ concedere indulgentias est actus potestatis dispẽsatiuę Ecclesiasticæ de thesauro cõi indulgentiarum: q̃uis etiam sit actus iurisdictionis, ut patet. 1. Corinth. 9. Dispensatio mihi crẽdita est,& c. 4. & 1. Pet. 4. Sic nos existimet homo, vt dispensatores, &c. vt de hoc latius supra q. 3. 4. 5. & 7. habetur.

¶ Qđ aũt talis dispensatio thesauri indulgentiarum sit de tertio genere rerum dispensabiliũ prædicto, s. inualida ex solo imperio dispensantis,& cum hoc per uiam facti attingi nõ potest opere sed solo verbo dispẽsantis, probatur. In hoc enim stat difficultas huius rationis. Quia cõstat non esse de primo genere rerum dispensabilium quæ sunt valida ex solo imperio dispensantis. Quia Papa non põt concedere indulgentias hac sola rõne quia vult sine causa pia, seu rationabili ad libitum: & sic dare ad libitum sine causa pia, seu rõnabili non ualent indulgentiæ ₰m cõiter doctores cuiuscũq; opinionis, ut supra probatum est in prima par. propositionis,& ₰m cõmunem doctrinam Ecclesiæ. Item quia si communia bona spiritualia immobilia Ecclesiæ non potest Papa donare ualida donatione ad libitum, seu ex hac sola causa quia vult. ergo nec spiritualia. Quia non minus sunt præciosa, & chara Christo, & Ecclesiæ bona cõia Ecclesiæ spiritualia q̃ temporalia. ¶ Si ad hoc dicatur nõ esse simile: quia donatio temporalium est cum damno Ecclesiæ, spiritualium vero non. Contra hanc euasionem replicatur. Quia habere damnum annexum, aut nõ habere habet se per accidens ad potestatem dispensatiuam, ut patet ex hoc quod ẽt quibusdam habentibus damnũ annexum donatio ex solo imperio est valida, vt est distributio dignitatum,& prælationũ,&c. Quãto magis qđ talis dispensatio thesauri indulgentiarũ per indulgentias indiscretas sępe est cum spirituali damno Ecclesiæ, ut hr̃ in c. cum ex eo. de pęn. & remissi. ergo nõ est de primo genere dispensabilium. ¶ Quod etiam non sit de secundo genere supradicto, patet ex hoc quod p viã facti nullum actũ operis efficacis sed solius verbi actum Papa potest habere circa illam. Non enim põt transferre possessorium de facto horum bonorum, (sicut põt respectu tẽporaliũ:) sed solius Dei opus est, & solus Deus põt opere per viam facti attingere liberationem pęnarum ipsi debitarum. sicut & liberationem a debito culparum, & votorũ huiusmodi ei acquisito, & solus Deus põt per viam facti opere suo efficaci attingere collationẽ donorum, seu gratiarũ spiritualium, puta collationem gratiæ, & charitatis,& potestatis, seu characteris sacralis,& huiusmodi. Ergo similiter collationẽ, aut distributionẽ thesauri indulgẽtiarum ad remissionem pęnarum ei debitarum. Et ita patet qđ dispẽsatio thesauri indulgentiarum non est de secundo genere supradicto. ¶ Restat ergo quod sit de tertio genere. Tum a sufficiente diuisione; tum etiam quia vt patet ex dictis habet conditiones tertij generis rerum dispensabilium. Et per consequens patet intentum quod scilicet dispensatio thesauri indulgentiarum non valet de facto nisi sit rationabiliter facta ad intentionem Christi. Et sic patet prima consequẽtia cum suo antecedente.

¶ Ideo secundo principaliter probatur prædicta propositio, seu quarta opinio. Quia ut dictũ est rõnabilitas causę est intenta a Christo,& sanctis, ut dispensatio indulgentiarum sit rationabilis,& valida. Sed rõnabilitas causæ ex sua natura dicit mensurã, & proportionem ₰m rectam rationem ipsius causæ intẽte ad talem dispensationem. Ergo ut dispensatio tantę indulgẽtiæ sit rationabilis, & valida necessario requiritur Ratio. 2.

pia

pia causa rationabilis & sufficiēs seu proportionata ad illā tantā indulgentiam. Consequentia est bona, & maior patet ex supradictis. Minor aūt probatur. Nā rationabilitas causæ nō dicit causam ipsam intētā absolute & generaliter sūptā, sed ipsam causam intentam & s'm rectā rationē cōmensuratā & proportinatā ad dispensationē taliū bonorum attētis debitis circunstātijs & alijs requisitis ad id. Nā rationabilis causa ex sua natura dicit respectum pdicto cōmensurationis & pportionis ad suum effectum pfatum. Aliud.n.est esse causam absolute & generaliter intētā, aliud est esse causam rationabilē. Illud namq; nō dicit respectū casuū particulariū: hoc autē sic. Ideo ergo ad esse causā rationabilē dispēsationis indulgentiarū requirit quod s'm exigentiā casuum sit talis thesauri dispensatio cōmēsurata & proportionata secundū rectā rōnē suę causę talis dispēsationis tāte indulgentiæ: & ecōtra tantæ indulgentiæ dispēsatio sit proportionata suæ causæ piæ, ad q̄ talis dispēsatio indulgentiæ ex se ordinatur tanq̄ ad suā causā scilicet tanta indulgētia ad tantū honorē Dei & utilitatē Ecclesiæ seu animarum pportionatē ordinatur. Aliæ probationes sequentes etiam faciunt ad probationem huius minoris.

Ratio .3. ¶ Tertio principaliter probatur idem. Quia si propria causa quantificat suum effectū, ita qd quantitas effectus consequitur suā propriā causam etiam s'm Tho. vbi supra: ergo sicut dispensatio vt sit rationabilis necessario causaf a causa rationabili & pportionata tante dispensationis: ita tanta dispensatio debet ab ea necessario causari. Patet cōsequentia. Supposito qd eiusdē rationis est dispensatio indulgentiæ & dispēsatio tantę indulgentię: vtrumq; n. est dispēsatio tertij generis scilicet solū rationabiliter dispensabilium, ut sup. in prima probatione dictū est. Alioq si nō requiritur prædicta cōmensuratio & proportio, sequeretur quod dispensatio ipsa dependeret a propria causa rationabili: q̄titas aūt dispensationis non dependeret a sua propria causa rationabili seu legitima ipsius q̄titatis, qd secundum philosophię processum esset monstrum. Nam in reliqs magnitudo effectus respōdet magnitudini causæ illius rei. Magnus enim calor ex magnitudine calefacientis procedit & sic de alijs: Esset etiam contra determinationem Ecclesiæ in extrauag. Clemen. 6. vnigenitus. & habetur infra in sexta probatione principiali huius quartæ opinionis.

Ratio .4. ¶ Quarto principaliter probatur idem. Quia sicut dispensatio rationabilis thesauri indulgentiarum aduersaf donationi ad libitum: ita contrariatur distributioni incommensuratę seu improportionatę ad suam causam piam indulgentiæ. Nā concessio indulgētiæ sine causa est dissipatio & inualida secundū omnes doctores cōmuniter ut sup. probatum est. Sed tanta dissipatio & tam sine causa est concessio indulgentiæ magne pro paruissima causa: sicut cōcessio paruę indulgentiæ pro nulla causa. Ergo est tanta dissipatio & inualida cōcessio illius seu utriusq; indulgentiæ. Probaf minor. Quia tam esset dissipator princeps aut dispensator dans centū de bonis communibus pro parua causa, sicut si pro nulla. Similiter si Papa mecum dispensaret ad tria beneficia curata pro causa q̄ non sufficeret nisi ad duo: certe esset dissipator & sine causa rationabili dispēsaret: & talis dispensatio est irrationabilis ad illa tria & inualida corā Deo: neq; ille dispēsatus cui de hoc debite constaret esset tutus in cōscientia secundum communiter doctores & bea. Tho. ergo requirif prædicta proportio causæ & quāqtatis indulgētiæ. ¶ Si dicatur quod quoad dispensandum in illo tertio curato beneficio nulla est causa: & qd quoad illud dispensatio nō ualet, bene tamen quoad alia duo. Similiter ego dico & i propositionis tertia parte habef, quod ad illam quantitatem indulgentiæ excedentē nulla est causa: & ideo quoad illum excessum non valet coram Deo illa dispēsatio indulgentiæ ut dicit propositio & opinio nostra. ¶ Eo quidem ridiculum uidetur dicere quod vnum Aue Maria in quocunq; casu & tēpore sit causa æque rationabilis ad indulgentiā centum dierū & centum mille annorum & ad indulgentiam plenariam cuilibet homini & singulis diebus cum Deus ipse omnia faciat numero pondere & mensura. Euasio.

Ratio .5. ¶ Quinto principaliter probatur idem. Quia secundū Tho. 1. parte. q. 6. art. 5. & ibi Caieta. & prima secun. q. 9 & c. & Gerson. 2. parte. in regulis moralibus, & secundū rectam rationem regula doctorum est, qd quando a priori non potest sufficienter cognosci uolūtas diuina quasi sit in suis pceptis & quomodo uelit ea seruari, procedatur a posteriori ut scilicet ex his q̄ uidemus in humana politia rationabiliter fieri, assurgamus ad diuinā legem & uoluntatem similiter interpretandā & intelligendam. Nunc autē videmus in humana politia tam Ecclesiastica q̄ ciuili, quod si quis relinqueret aliquos redditus ad maritandum puellas nubiles ciuitatis seu ad aliā utilitatem cōmunitatis, sic indeterminate nō taxando quantū huic uel illi in hoc uel illo casu: tunc intelligitur qd talis dispensatio fiat rationabiliter & proportionabiliter ad psonis & causas seu casus occurentes, ita qd si notabiliter aliter fieret dispēsatio pdiga & irrationabilis etiā sine damno aliorum: certe esset nō solum irrationabilis, sed & contra intentionē seu voluntatē obiectiuam domini principalis: & per consequens inualida dispensatio quoad illū excessum notabiliter improportionatū. Ergo similiter in proposito dicendū est. Quia manet in Ecclesia thesaurus a Christo & sāctis relictus dispensandus p indulgentias ex pia causa sic indeterminate: sed intelligitur quod rationabiliter dispensetur ex tali uel tali causa pia proportionata

nata vt dictum est. Nūc autem constat quod sicut non est rōnabilis dispensatio thesauri temporalis in quantumcunq; & nimis magna quātitate, & quacūq; causa vtili, & parua, & improportionata: sic nō est rōnabilis neq; ſm sed potius cōtra intentionem obiectiuam Christi, & sanctorū, dispensatio nimis magnæ quātitatis indulgentiarū pro quacunq; pia causa quantūcunq; parua, & non pportionata ad tantā quātitatem indulgentiæ: & per cōsequens non est valida talis indulgentia quoad illum excessum notabiliter improportionatum tali causæ.

Confirmatio. ¶ Et cōfirmat. Quia dispensatio tertij generis supradicti in prima probatione eorum, s. quæ nō sūt valida ex solo imperio dispēsantis, neq; per viam facti ab eo attingi possunt opere: sed verbo tantum, pro quāto est rationabilis credita Petro, & successoribus eius, dēt imitari dispēsationem factam a Christo, omnis enim Christi actio nostra est instructio. Sic enim agēdo formā instituit nostrarum actionum. Sed Christus eundē thesaurum dispensat cōmensurate, & proportionabiliter cōsideratis cōsiderandis, vt patet ex differētia eiusdē dispensationis per sacramentū baptismi quo pœna tota dimittit, & per sacrum pœnitentiæ quo non tota sed pars remittitur regulariter. Ergo rationabile est quod similiter, & nō aliter sit credita suo vicario applicatio dicti thesauri proportionabiliter, & rōnabiliter facieda. Et cōsequentia tenet. Quia nō est maioris potestatis dispensator, & vicarius q̄ eius dñs principalis: neq; maiorem, & absolutiorē potestatem creditur dominus principalis dedisse suo vicario, quam sit ea qua ipse vsus fuit regulariter ad instructionē illius, & aliorū. Alias esset vere, & pprie prodigus, & dilapidator potius q̄ dispensator si aliter faceret. Non enim is tātum est prodigus, & dilapidator qui sine vlla omnino causa distribuit bona sibi commissa: sed etiā is qui nimis notabiliter sine causa sufficiente, & proportionata effundit, vt patet in rebus humanis vt dictum, & probatum est.

6. Ratio. ¶ Sexto principaliter probatur idē auctoritate. c. falsas. de pœnitent. d. 5. vbi sic habetur. Falsas pœnitentias dicimus quæ nō ſm auctoritatē sanctorum patrum pro qualitate criminū imponuntur. ubi gloss. Idest si minor pœnitentia imponitur quam canones pœnitētiales determinant nisi ex causa temperentur: aut si minor q̄ crimini debetur consideratis considerādis imponitur, pœnitentia falsa est, & non ſm auctoritatem patrū. Hæc glossa. Quāuis illud quod glossa dicit de canonib. pœnitentialibus habuerit locū olim: non aūt nunc qn̄ pœnitētiæ sunt arbitrarie ut alibi de hoc latius. Ergo eadem ratione sunt falsæ indulgentiæ, & nullius valoris quoad excessum, qn̄ sine causa rationabili, & sufficiente consideratis cōsiderandis nimis notabiliter vt dictū est conceduntur. Patet consequentia. Quia indulgētiæ succedūt loco pœnitētiarum debitarum ut hr̄ in c. cum ex eo. de pœnit. & remi. vt supra q. 5. 7. & 8. ¶ Item in c. cū ex eo. de pœn. & remi. ex Concilio Lateranen. sub Innoc. 3. sic hr̄. Ad hæc. Quia per indiscretas, & superfluas indulgentias quas quidam Ecclesiarum prælati facere non uerentur, & claues Ecclesiæ contemnunt, & pœnitentialis satisfactio eneruatur, decernimus, &c. Ex quib. verbis patet, ut ait Caiet. in 1. quodlibeto. tract. de indulg. c. 8. quod indulgētiæ aliquæ sunt indiscretæ, & superflue. Hæ aūt non sunt nisi illæ quæ excedunt notabiliter pportionē suæ causæ pro qua conceduntur: non. n. vr̄ quæ aliæ sint superflue, & indiscretæ. Patet etiā q̄ tales indulgentiæ indiscretæ, & superflue nō adimplent satisfactionē pœnitentialē: ex quo vt ait textus ipsum eneruant: eneruare enim idē est quod debilitare seu inutilē reddere, opponit enim ad hoc qd̄ est adimpletio satisfactionis pœnitētialis, ut patet ex supradictis. q. 5. & 7. & 8. Ergo p tales indiscretas, & superfluas indulgētias non consequit quis satisfactionem pœnitētialē Deo debitam adimpletam esse pro ipso de thesauro Ecclesiæ. Probatur hæc consequentia. Quia si per tales indulgentias hoc cōsequeret, non eneruaret sed potius adimpleretur satisfactio pœnitentialis. Sed dum huiusmodi superflue, & indiscrete indulgētiæ sunt infructuosæ quoad dictū excessum ſm rei veritatē, & satisfactionē pœnitentialem coram Deo adimplendā iam et pœnitentes putando eas sibi pdesse omittunt satisfactionem pœnitentialē Deo debitam: sicq; in veritate eneruatur in foro Dei satisfactio pœnitentialis ut dicit textus. Nā in foro Ecclesiæ bene liberaret ab obligatione implēdi pœnitentiā iniunctam, quatenus ei respōdet prædicta indulgentia et superflua, & inualida corā Deo, & esset valida in foro Ecclesiæ sicut, & dispēsatio irrationabilis votorum: imō multo magis, quia et si sine ulla causa Papa absoluit pœnitentē a pœnitētia iniuncta, valet talis absolutio in foro Ecclesiæ licet non in foro Dei. Quia corū quæ sūt humani iuris Papa est dñs: non sic obligationū Deo quæsitarum: quia non dñs sed dispensator est talium bonorū sibi commissorum: & ratificat dñs ea tantum quæ Papa facit claue non errante nec discordante a iudicio, & voluntate Dei. ¶ Item ad idē facit extrauagans Bonif. 8. antiquorū. de pœ. & re. vbi concedit vere pœnitentib. & cōfessis q visitarēt Basilicas vrbis Romæ sub forma ibi pscripta quodlibet centesimo anno non solū plena, & largior sed, & plenissima uenia omnium peccatorū. Et post addit sic. Vnusquisq; tamen plus merebit, & indulgentiam efficacius consequet qui Basilicas ipsas amplius, & deuotius uisitauerit. Hæc ibi. Vbi nota qd̄ post indulgentiā etiam plenissimam concessam dicitur quod efficatius eā consequetur qui deuotius visitauerit. Vnde innuit quod nisi sufficienter deuotè quis

qs visitauerit non consequetur illā indulgentiā plenissimam, sed solum ſm proportionē causæ scilicet ſm quod magis vel minus deuote visitauerit sic magis, uel minus de illa indulgentia cō sequetur. De quo ēt latius infra q.29. habetur. ❡ Item ad idē facit Clem.6. in extrauag. vnigenitus. de pœ.& re. vbi sic hr. Quē quidem thesaurum per B. Petrū cœli clauigerū eiusq; successores suos in terris vicarios cōmisit fidelibus salubriter dispensandum:& proprijs,& rōnabilibus causis, nunc pro totali nunc pro partiali remissione pœnæ temporalis pro peccatis debite tam generaliter quam specialiter, prout cū Deo expedire cognoscerent, uerē pœnitentibus, & confessis misericorditer applicandū. Hæc ibi. Vnde patet ex ꝓprijs, & rōnabilib. causis quod nō solū rōnabiles sed, & proprias oportet esse causas quantitatis indulgentiarū, nunc totalis nūc partialis remissionis pœnarū: & per consequens sequitur ꝙ non sunt cōes omnes. causæ piæ ingentiarū ad totalem, & partialem remissionem: sed aliqua pia causa est propria, & rationabilis ad partialem quæ non est ad totalem remissionē, alioqui non esset causa propria remissionis sed quælibet causa pia esset cōis partiali, & totali remissioni, cuius oppositū sonat litera prædicta, vt eā sic legit Caiet.❡ Sed alij legūt, & ꝓprijs, & rōnabilibus causis, &c. quæ litera habetur cōiter in extrauag. Et ex hac litera nō procedit rō prædicta Caietani, sed ex ly rōnabilibus causis. Nam inde vr̄ quod non omnis causa pia est rationabilis ad quantācunq; quantitatē indulgentiæ: & qa rationabilitas causæ dicit cōmensurationē, & proportionem eius ad quantitatem indulgentiæ, vt supra probatum est. Et ad hoc facit qđ ibi dr̄, Prout cum Deo expedire cognoscerent, ut patet sincero animo intuenti.

❡ Ad idem est censura Parisien. contra Erasmū: tit.8. vbi hr̄ sic. Cum non in destructionem sed in ædificationem data sit potestas Ecclesiæ, non pro quauis causa oēs quarumcunq; pœnarum debitores per indulgentias protinus eripiuntur a debito pœnarum ēt si sint in charitate. Vnde nulli mortalium certum est quantū per quasuis indulgentias Deo satisfiat pro pęnis q̃ pro peccato debētur, &c. vt sup. q.17. in resp. ad primū argu. hr̄ latius ibi videatur.❡ Itē ipsimet de tertia opinione supra posita dicunt hoc idem contra se ipsos conformiter ad hanc nostrā quartā opinionē, & propositionem coacti ipsa rōne, & veritate. Nam. B.Tho. in 4.d.45.q.2.art.3. quæstiuncula.2. ad vltimum argu. & Palud. vbi supra, ut etiā refert, & tenet Floren.1.parte sum. tit.10.c.3.§.2.& 3.par.tit.22.c.5.§.6.& 7.& Silueſt.tit.indulgentia.q.7. dicunt quod Papa non pōt extrahere oēs animas purgatorij per indulgentias, quia hoc esset irrationabile. Hæc illi. Ex hoc ergo patet quod dispensatio indulgentiarum si est irrationabilis non est valida. Nunc autē patet irrationabilem esse si fiat improportionate notabiliter ad causam piā: modo fiant pro defunctis vt ipsi dicunt, modo pro viuis, ut probatum est, similiter. B.Tho. Palud. Durand. vbi supra dicūt quod esset irrisorium dicere qđ quis toties lucretur indulgentiam magnam quoties intraret, & poneret pedes, & regrederetur visitando Ecclesiam in die indulgentiarū: quia est irrationabile: & quod ideo Papa, vel noluit vel non potuit sic concedere tantā indulgentiā ex tali causa pia tam notabiliter insufficiente, aut iniusta. Iam ex hoc eorum dicto patet clare contra eos quod requiritur sufficiens, & iustā, & proportionata causa pia ad quantitatem indulgentiæ, vt sit rationabilis, & valida quantum sonat coram Deo.

❡ Et facit ad prædicta quod in Clemen.1. de reliquijs, & venera. sanctorum. non concedit tanta indulgentia astantibus Primæ Tertiæ, &c. quanta Matutinis, & Missæ: & omnes indulgentiæ concesse in iure canonico sunt moderatissimæ, & suis causis proportionatæ.

❡ Septimo principaliter probatur idem secundū Adria. in 4. de clauibus. in materia indulgētiarū sic. Quia nō est valida remissio, seu relaxatio obligationis Deo acquisite ex voto, vel iuramento, nisi fiat ex causa sufficiente, & ꝓportionata ad talē remissionē. ergo nec remissio, seu relaxatio obligationis Deo cōtracte ex delicto, nisi ex causa sufficiente, & ꝓportionata: qualis est remissio pęnarum Deo debitarū ex peccato p viā indulgentiæ. Antecedens patet ſm cōmuniter doctores, & secundum Tho. secun. secun. q.88. art.11.12. Cōsequentia autem tenet a fortiori. Quia obligatio ex delicto fortior vr̄ saltem nō minor, pro quanto cum maiore gratia, & pietate pro offensa valde demeritoria ex se Deo contracta est contra peccatorem. 7. Ratio.

❡ Hæc ratio pōt solui concedendo totum discursum, non simpliciter sed solum quando vtrobiq; esset pura, & omnino liberalis remissio obligationis. Nunc autem in remissione obligationis pęnarum per viam indulgentiæ non est tā pura, & liberalis remissio sicut in remissione obligationis ex voto, ut patet, Quia in remissione obligationis ex voto aut iuramento est omnino liberalis remissio obligationis sine alia satisfactione, ideo requiritur causa sufficiens. In remissione autem obligationis pęnarum ex delicto per viam indulgentiæ, licet quantū est ex parte Dei sit liberalis remissio, est tamen nō pura sed mixta cum satisfactione thesauri Ecclesiæ dispensato ad dictā satisfactionem Deo faciendam, ut supra quæst.3. & 4. latius habetur. Ideo simpliciter negatur prædicta consequentia in proposito indulgentiarum: sicut eam negant B.Tho. & Palud. vt habetur supra.

❡ Sed certe prædicta ratio, & eius intentū pōt aliter fortificari. Sic scilicet quia etiā Papa non pōt in sacramento remittere de pęna Deo debita pro peccatis sine causa rōnabili, & sufficiēte:

neque

neq; totam pœnã pro parua causa, seu dispositionis pœnitentis respectu talis remissionis totalis pœnæ. ergo neq; extra sacrum per viã indulgentiæ. Antecedens patet ẽt ẽm doctores fauorabilius loquentes de sacramento pœnitentiæ. Quia potestas sacerdotalis arbitraria non põt remittere culpam, aut pœnam valide corã Deo, nisi rationabiliter ex causa sufficiẽte, & proportionata id faciat consideratis considerãdis: alias Deus non ratificabit claue errante. Et multo magis hoc est verum ẽm Tho. & sequaces vt supra q. 7 habetur. Consequentia autem patet a simili, seu potius a fortiori. Quia vtrobiq; est liberalis applicatio sui thesauri, s. meritorum tantum Christi in sacramento, & ipsius, & sanctorũ in indulgentijs: & vtrobiq; est satisfactio pœnarũ de dicto thesauro ibi applicato. Sicq; vtrobiq; est iustitia, vt supra q. 1. & 2. hẽ, simul & remissio obligationis pœnarum pro delicto iam quoad culpã dimisso contracte: & vtrobiq; fit talis remissio virtute clauium, ut patet, & supponit ex supradictis: q. & indulgẽtiæ succedunt loco satisfactionis pœnitentialis iniunctæ, aut iniungende per sacerdotem in foro sacramentali pro peccatis. Ergo vtrobiq; est omnino eadem ratio quoad applicationem prædicti thesauro. Ideo hæc ratio videtur etiam efficax, & fundamentalis ad propositum. Aliæ rationes quia non videntur tam efficaces omittuntur.

Coroll. ¶ Ex dictis omnibus patet quod non valet hæc consequentia. Valet dispẽsatio thesauri facta ex causa pia. ergo valet dispẽsatio quãtecunq; quãtitatis ex quacunq; causa pia. Patet error. Quia in antecedente intelligitur rõnabilitas dispẽsationis absolute, & indiffinite sumpte: in consequẽte aũt non ponitur seu potius oppositum explicatur, s. irrationabilitas dispensationis in particulari. Ex quo disproportio causæ ad effectum explicatur in particular. Aequiualenter. n. arguitur ab indefinita, seu indeterminata, ad vniuersalẽ distributiuã, seu ẽt ad aliq̃ singularẽ signatã: sicut si argueretur sic, Põt uxor ex causa pia aliquid erogare sine licentia mariti. ergo põt ex quacunq; cã pia quantũlibet erogare. Vel sic. Potest homo licite occidi a iudice ẽm allegata, & probata pp vtilitatem, seu necessitatẽ reipub. ergo propter quãmcunq; necessitatem ex quacunq; causa. Vel sic. Propter honorem sunt postponende diuitiæ. ergo pp quęcunq; paruum honorẽ quantumcũq; magnæ diuitię. Vel sic. Põt sacerdos ministerialiter in sacramento dispositis conferre remissionẽ pęnæ, seu effectũ sacramenti. ergo cuilibet disposito põt cõferre quantumcunq; magnũ effectum voluerit. Sicut ergo constat manifeste has, & alias eiusmodi cõsequentias nõ valere, ita nec illã supra positam in nostro proposito. Quã nõ vr facere B. Tho. & alij de tertia opinione supra recitata. Et sic patet secunda pars propositionis probata.

3. pars propositionis. ¶ Tertia pars propositionis, quod non existẽte sufficiente cã pia ad tantam quantitatẽ indulgẽtiæ tunc solum tenet, & valet illa indulgẽtia pro ea parte, seu rata pro qua illa causa pia sufficiẽs est ẽm Dei iudicium. ¶ Probatur ẽm Adria. vbi supra, quia utile per inutile non vitiatur regulariter, dum potest discerni videlicet per Deũ ipsum a quo pendet talis discretio, & acceptatio, vt sup. q. 12. in dubio primo hẽ, & concordant. B. Tho. Duran. Palud. & alij, ut hẽ infra q. 22. & 29. ubi dicunt quod duorum facientium idem opus pro lucranda indulgentia indeterminate posita unus lucratur plus quam alius secundum quod magis accedit ad causam indulgentiæ: qa & idem opus est decens respectu unius & non alterius ad lucrandũ tantam indulgentiam. Sic in proposito dico qd eadem causa aliquando, & cum talibus circunstantijs, & respectu unius psonæ, aut tẽporis est sufficiens ad tantam indulgentiã, & non respectu alterius, nec etiam respectu ipsius alio tpe, & cum alijs circunstantijs, nisi ad minorem quantitatem indulgentiæ uti de hoc latius infra q. 22. & 29. id quo certitudinaliter solus Deus scit semper, & infallibiliter, qui & retribuere nouit singulis in numero pondere & mensura. Et ad hoc facit censura Parisien. cõtra Erasmum tit 8. quæ habetur supra q. 7. fol. 415. in resp. ad primum arg. ibi videatur.

¶ Ex quo infero qd falsum ne dicam erroneũ est dicere absolute, qd indulgentia, aut quod talis indulgẽtia nil valet. Ratio. Quia licet cõstet quod non est sufficiens causa pia ad tantã indulgentiã (quod tamen vix constare põt ut habetur infra in respo. ad tertium argu. & q. 22) & licet non valeat quantum sonat: valet tamen aliquid pro rata ẽm sufficientiam causæ, ut dictũ est in hac tertia parte propositionis. Et cum semper sit aliqua causa pia sufficiens ad aliquam partẽ indulgentiæ. ergo aliquid valet semp lucranti illã cum alias debita dispositione, ut supponitur. Et ita patet corolariũ. ¶ Itẽ nisi cõstet de insufficientia causæ ad tantã indulgentiã, temerariũ & dignum punitione est dicere quod nõ valet quantũ sonat. Quia dum de opposito non constat manifeste, semp pro Papa est præsumendũ in foro Ecclesiæ, ut hẽ d. 40. c. non nos. cũ gloss. ut infra q. 22. & infra in resp. ad tertium argumentum, in hac ea. q. habetur. ¶ Igitur quia nulla forte est tam parua causa pia absolute, & ẽm se considerata quæ non possit esse magna causa & sufficiẽs ex respectu, seu relatione, aut ex circunstantijs: iõ noli iudicare an ista vel illa causa pia posita pro lucranda indulgentia sit omnino sufficiens an non si nõ vis errare. Nam & pro visitatione Ecclesiæ sanctæ Mariæ de Angelis prope Assisiũ die secunda Augusti est indulgentia plenaria. Quę indulgentia est maxime auctoritatis cũ B. pater Franciscus viuẽs oretenus a dño Iesu Christo eam obtinuit, teste B. Virgine Maria, & Angelis: & per Papam, & Cardinales confirmata est: & per miracula diuulgata, ut habetur in

Nota Corola.

tur in hystoria eius festi Portiunculæ secũda die Augusti. Ideo prudenter & Christianę pie simul & uere cõsulit Gerson. in 2. part. in tracta. de indulg. consid. 12. dicens. Consilium igit est sanũ, ut solũ absq; curiosa discussione de præcisa uel euidente & certa quantificatione seu mẽsuratione indulgentiarum huiusmodi (adde seu earum causarũ) studeat homo pius eas acquirere secundum qualitatẽ suæ uocationis: pondus autẽ ualoris illi relinquat, illi qui omnia fecit & facit in numero, pondere & mẽsura. Hæc ille. ¶ Et secũdum omnia supradicta debẽt moderare intelligi alia dicta Gers. in 2. par. tract. de indul. consid. 8. dicens sic. Solus Papa Christus potest illã tot dierũ & annorum mille millium indulgentiam concedere. qualis posita reperit in diuersis concessionibus Papalibus sub diuersis tẽporibus locis & causis. Et fortetalis enormitas cõcessionis ab aliquibus questuosis uel aliter male motis cõficta est. Hæc ille. ¶ Itẽ quod idem consid. 9. dicit sic. Indulgentiarũ concessio rationabilis præsupponit in cõferente auctoritatẽ a Christo fundatã in Euãgelio uel ex ipso explicatam: præsupponit idoneitatem & impletionem conditionis appositæ in indulgentijs, ut pote qđ sit uere contritus & cõcessus aut huiusmodi, & faciat hæc aut illa: ꝓsupponit tertio causã cõcessionis seu distributionis huiusmodi indulgẽtiarũ legitimã claue scilicet Ecclesię nõ errãte neq; Christo reprobante, ubi nõ certa & euidens notitia requiritur, sed æstimatio bone fidei & ꝓbabilis coniectura: sicut ĩ distributione thesauri materialis de fisco regio uel Ecclesiastico Papa uel Rex seu alius distributor rationabiliter attenderet. Hæc ille ibi. ¶ Itẽ qđ consid. 10. dicit sic. Indulgentiarum cõcessio ꝓ tot milia necdum dierũ sed & annorum uidet difficulter saluabilis post remissionem pęne ęternæ & cõmutationem in temporalem. Cõstat enim quod nec homo singularis in hac uita põt aut debet obligari ad tot annos pęnitentiã agendum, cum non uicturus sit per millesimam partẽ tot annorum & nemo ad impossibile obligatur. Cõstat pręterea quod dum mũdus finem habebit finietur purgatorium, & consequenter dies pęnarum suarum. Hæc ibi. ¶ Itẽ quod idem in tractatu de absolutione confessionis sacramentalis alphabe. 33. litera. K. dicit sic. Ad datur ad præmissa, quod potestas prælatorũ in dando indulgentias nõ est nisi quædam potestas dispensationis: quę debet esse rationabilis & ad edificationẽ. Et ideo si dent sine causa rationabili has uel illas indulgẽtias, ut pote pro solo intuitu fauoris humani uel alio tali modo, non oportet quod indulgentiæ tantũ ualeant quantũ sonãt. Præterea fatue sunt & superstitiosę, q̃dam intitulationes de indulgentijs uiginti mille annorũ, uel tali modo qui dixerit quinq; Pater noster ante talẽ imaginem, &c. & esset per platos prouidendum: qa cedit hoc in contemptum & irrisionẽ indulgentiarum, neq; continet ueritatem. Vnde plenaria indulgẽtia uix solebat dari pro passagio terre sancte, Constat tamẽ quod factum pro quo sunt indulgentiæ magis priuilegiatum est quam aliud cęteris paribus. Hæc ibi. ¶ Item quod Bonauent. in 4. distin. 10. quæst. 6. dicit, quod scilicet irrisorium est & falsum dicere quod is qui mille peccata commisit sit liberatus per indulgentias pro tribus obolis uel denarijs & huiusmodi.

¶ Dico ergo quod hæc & alia similia dicta doctorum sunt moderate interpretanda, ut sup. dictũ est: & caute loquendo in his, attento qđ irrationabilitas causæ pie põt diuersimode considerari, & non est nostrum de ea iudicare dum de opposito nõ constat manifeste. Et ipsemet Gerson postea in 3. par. sum. in tract. de directione cordis cõsid. 29. & 30. alphab. 69. litera. l. in quibusdam alijs similibus casibus dicit ita caute pie & moderate esse interprętandũ & agendũ ut dictum est. ¶ Ad illud autẽ quod superius Gerson. dixit de purgatorio, quod nõ tantũ durabit ut sonãt ille indulgentiæ tot milliũ annorũ. Respõdeo tripliciter. Primo, qđ licet constaret ꝙ tamen incertum est purgatoriũ tot millibus annorũ non duraturũ: at uero Papa ita abundanter tot millia annorũ de indulgẽtia concedit ex suppositione seu cõditione vt ait Armachanus, si uidelicet purgatoriũ tanto tẽpore duraret & talis homo tante pœne debitor aut reus esset: qđ quia incertũ est, ideo ad maiorẽ cautelam ex pietate Papa ꝓcedit abundanter ad possibile se extendẽs. ¶ Secundo etiã dici potest quod etiam si cras mundus & purgatoriũ terminaretur: pęna extẽsiua tot annorũ reduceret ad intensiuã etiam unius hore, uti cõmuniter dicunt doctores de uiuentibus in fine mundi obnoxijs multis annis pęnarũ hic vel in purgatorio, qui ꝑ illam uehementem pęnam breui tẽpore perpessam plenè purgabũtur, ita quod quoad tales pęnas tot annorũ reductas aut reducendas ad breues seu intẽsiores hic vel in purgatorio ea indulgentias tot milliũ annorum locũ habet. ¶ Tertio, & fere in idem recidit, dici potest quod etiã si esset uerum qđ aut Soto in 4. d. 21. q. 2. art. 1. quod mille annis pœnitentiæ iniunctę uel iniungende in hac uita adimplende, uix respondent decem anni in purgatorio vixq; ibi decem annis aliqua anima torquetur: quia acerbitas intẽsioq; pęnarũ supplet duratione temporis & pœnarũ extensionem ut dictum est. Quamuis inquam hoc esset uerũ, qđ tamen incertũ est & oppositũ uerius esse infra in q. 32. probabit: tamẽ adhuc eo supposito optime saluatur ueritas indulgẽtiæ uiginti & cẽtũ mille annorũ & ultra. Nam indulgentiæ põtificales tot dierũ uel annorũ intelliguntur de diebus & annis non purgatorij sed vite huius, qbus uidelicet pęnitẽs hic deberet pęnã iniuncta uel iniungendum soluere, ut inferius. q. 32. habet & ipse etiã Soto ubi supra optime probat. Nunc aũt cõstat esse multos adeo magnos peccatores

quod

quod in uno anno plus quã viginti mille peccata uenialia & mortalia committant corde ore & opere ea sepissima frequentantes: quibus si secũdum canones pęnitẽtia in hac uita imponeretur certe plus quam bis aut tercentũ mille annis si viuerent pęnitere deberent: uel saltẽ sunt debitores tot annorũ pęnitentiæ iniunctę uel iniungendę in hac uita: quãuis illis in purgatorio vix decẽ anni respondeat. Ergo indulgẽtię tot annorum intelligunt de illis annis pęnitentię debitę in hac uita, non de totidẽ annis purgatorij: & de illis intellectę nõ irrationabiles nec irrisorię sed vere simul & pie & sępe multis peccatoribus vtilissime & necessarie sũt, si uti supponitur ex pia & rationabili uel sufficiẽte causa fiant. Quod & ipse Soto tandẽ concedit ibidem. ¶ Quare non solũ falsa & temeraria sed & impia periculosa & scandalosa ijs tẽporibus irrisio illa Gersonis & aliorũ pij atq; doctissimi Soto vbi supra est, qua tot annorũ indulgentia ab illis irridetur ut dictũ est. Sanctus autẽ Bonauen. ubi supra non quantitatẽ indulgẽtiæ tot milium annorum, sed notabilem defectum causæ pię rationabilis & sufficientis & proportionis eius ad quantitatẽ tante indulgentiæ vbi de hoc constiterit, sapienter irridet, ut ex omnibus supradictis facile liquet. Et cũ his oĩbus supradictis cõcordat expresse noster Medina de indulgentijs disputatione. 9. c. 38. in respon. ad 6. argu. fo. 122. 123.

Argu. 1. Contra primam partem propositionis ubi dicitur quod est necessaria causa pia ut ualeat indulgentia arguitur. Nam ut thesaurus Ecclesiasticus spiritualis dispensatus in sacramento aut per uiam sacramenti pęnitentiæ valeat ad effectũ remissionis pęnarum ex opere operato seu virtute clauium sufficit dispositio, puta cõtritio ex parte suscipiẽtis, præsupposita auctoritate dispensatiua & iurisditione ex parte dispensantis uel conferentis, ita qđ nulla alia causa pia puta oratio, ieiuniũ uel eleemosyna aut peregrinatio vel aliud opus inductiuũ aut meritoriũ illius rei dispensaret requiritur vt illa ualeat thesauri dispẽsatio in sacramẽto pœnitẽtiæ. Ergo similiter ad eundem effectũ remissionis pœnarum ipsarum virtute clauiũ eadem dispositio suscipientis sufficit, nec alia pia causa aut pium aliud opus requiritur ut valeat thesauri dispensatio extra sacramentũ aut per uiam indulgentiæ. Patet consequentia per eandẽ rationẽ. Quia utrobiq; est & supponitur potestas clauiũ & iurisditionis, & dispẽsatio eiusdẽ thesauri Ecclesiastici spiritualis, & ad eundẽ effectum remissionis pęnarum earundem ex ui clauiũ & potestate Ecclesiastica dispẽsatiua procedentem, ut cõstat & supponitur ex supradictis. ¶ Si respondeatur negando consequẽtiam: quia nõ uidetur eadem ratio vtrobiq; nam, illa dispensatio thesauri per viam sacramẽti fit per potestatẽ ordinis & non solum iurisditionis, secus dispensatio thesauri per viam indulgẽtię. ¶ Cõtra. Quia id nihil obstat, est enim impertinens & per accidens quod iurisdictioni & dispẽsationi prædicti thesauri sit vel nõ sit potestas ordinis adiuncta. Quod probatur dupliciter. Primo, quia distributio huius thesauri per hanc vel per illam uiã a quocunq; fiat non fit formaliter nec oritur nisi a tali potestate illius dispẽsatiua, & nõ ab ea ut sacerdotalis sed solũ ut est dispensatiua procedit. Quod inde liquet quia sacerdos si nõ habet iurisditionẽ & potestatem huius thesauri indulgentiarũ dispensatiuam non potest hac uel illa uia illum dispensare. Secũdo idẽ probatur. Quia si pia causa requiritur ad huius thesauri ualidã dispensationem, ideo est quia natura & ratio dispẽsationis id exigit necessario, & quo est cõmensurata distributio boni cõmunis ad particulare secundũ S. Tho. & supra probatum est. Ergo ubicũq; fuerit talis dispensatio thesauri modo habeat ordinem sacerdotalem coniunctum modo non, semper erit eadem ratio & natura prędictę cõmensurationis uel dispensationis, & erit necessaria causa pia etiam in sacramento. nam ea quæ sunt de natura & essentia rei nõ uariantur per ea quæ extrinseca sunt siue per accidens. Quod inde magis apparet: quia etiam sacerdos dũ in sacramento arbitratur minorem debito pęnitentiã pœnitenti iniungendo, vtiq; non valet nec acceptatur a Deo ad totalem pęnarum remissionẽ si rationabiliter ex causa tale nõ fiat arbitriũ secundum cõmunem doctorum sententiam. Constat autem qđ dispẽsatio eius thesauri per viã sacramẽti ad dictum effectum eam causam ultra dispositionem suscipientis non requirit ut dictũ est. Ergo ratio & natura dispensationis ipsam causam piam preuiam indulgentiæ minime requirit ut prætendit argumentum.

¶ Respondeo, in hoc argumento quęritur utrũ ratio & natura dispẽsationis thesauri spiritualis necessario requirat aliquã causam piã ultra potestatem concedentis & dispositionem suscipiẽtis, ut ipsa dispensatio corã Deo sit ualida, & ab eo acceptetur ad illius fructum uel effectum. Nã si dicitur qđ non, iam certe habetur intentum argumenti contra supradictam propositionem. Si dicatur quod sic: tunc sequeretur quod etiam per uiã sacramenti requiritur, cuius oppositum constat manifeste. Igitur ad hoc dicamus quod est duplex dispensatio altera quę fit cũ taxatione fructus uel effectus q dispensatur: & hæc est proprie dispẽsatio vel distributio thesauri aut boni cõmunis ad personas particulares. Altera quæ fit sine prędicta taxatione & potestate taxandi: & hęc proprie non dispensatio boni communis ad particulares sed potius applicatio thesauri appellatur. Illa prior nõ põt fieri sine causa pia vel rationabili: quia de sua natura eã requirit, ex quo est cõmensuratio boni cõmunis ad particulares, vti superius probatũ est. Et hęc est quæ exercetur in dispensatione uotorũ & in remissione pœnarũ quando per sacerdotem fit arbitratio minoris pœnitentiæ quæ ab eo taxatur etiam in sacramento,

Enasio.

Replica.

Respon. ad 1. argu.

mēto,& in cōcessione indulgentię vbi fit remissio pœnarū taxando dies, vel annos extra sacramentum. Ideo nisi adsit pia causa,uel rōnabilis non valet corām Deo nec ab eo acceptatur ea dispensatio in his quæ ipsi debita sunt.

¶ Secunda aūt dispensatio quæ fit sine taxatione vtiq; fieri pōt sine alia causa in subiecto disposito a potente dispensare super, ea quæ Deo debita sunt. Et talis est dispensatio thesauri per viam sacramenti ad infusionem gr̄æ,& remissionem peccatorum quoad culpam, & pœnā æternam,& temporalem eorū ex opere operato, aut virtute sacramenti. Horum enim quantitas fructuum a solo Deo taxatur ẜm dispositionem pœnitentis,non a sacerdote nec ab ipso etiam Papa sacramenta conferente. Nam sacerdos solū per sacramentum applicat thesaurū meritorū Christi: ipsæ aūt Christus acceptat quidem sed non totaliter, idest non ad totū fructum eorum sed ẜm dispositionem suscipientis taxat quantitatē gr̄æ,& remissionis pœnarū q̄ hic uel ille debeat participare. ¶ Ex his patet responsio ad argumentum negando consequentiā. Et ad eius probationem negaƒ quod sit eadem rō dispensationis thesauri ad remissionem pœnarū per viam sacramenti, & per uiam indulgentiæ. Illic.n. est dispensatio large,i.applicatio thesauri meritorū Christi sine quantitatis taxatione,iō non requiriƒ alia causa: hic aūt est proprie cum quantitatis,aut fructus taxatione facta a prælato dispensante: iō rōnabilis, aut pia causa necessario requisita est. ¶ Hinc ēt patet qđ nō ualet alia responsio quæ ad prædictum argumentum ab aliquibus ẜm Palud.in 4.d.20.q.4 & Floren.1.par. tit.10.c.3.§.1.dari solet negando consequentiā, & dicendo non esse simile: nam in remissione inquiunt pœnæ tpalis per viam indulgentiæ est dispensatio thesauri ad compensationem,uel solutionem pœnæ debitæ Deo faciendā: & ita ibi non est oīno liberalis dispensatio, vel remissio pœnarū: & iō ibi requiriƒ aliqua causa rationabilis. In remissione aūt eiusdem pœnæ tpalis p viam sacramenti q̄uis sit dispensatio thesauri ad eundem effectum, non tamen ibi fit ulla alia compensatio,uel solutio pœnarum: & ita ibi est oīno liberalis dispensatio atq; remissio pœnæ sicut,& culpæ virtute sacramenti: iō non requiriƒ alia causa vltra dispositionem suscipientis. Hæc inq̄ solutio non satisfacit argumento. Tum quia ita in sacramento satisfit Deo pro culpa,& pœna de thesauro meritorum Christi ibi dispensato: fitq; solutio,sicut fit per indulgentias. Tum ēt quia modo sit oīno liberalis remissio pœnarū hic,aut illic,modo non: at vero quantum est ex parte ipsius dispensationis thesauri certè vtrobiq; est oīno liberalis thesauri donatio: q̄uis inde subsequenter fiat solutio debiti remissioq; pęnarū,vt supra q.3.latius dictum est. Igitur natura ipsius dispensationis thesauri attendenda est, maximè ẜm Tho. cęterosq; doctores tenentes, ꝙ ratio,& natura indulgentiæ præcipuè, vel saltē necessario in dispensatione thesauri cōsistit: solutio aūt atq; remissio, vel absolutio pœnarū ad illam consequuntur. Et ita non obstante hac solutione adhuc suptadictum currit argumentum: nisi vt supra melius distinguendo de duplici modo dispensationis respondeatur.

Argum. 2. Contra secundam partem propositionis tripliciter, & in ordine secundo principaliter arguitur. Quia si requiritur necessario proportio causæ piè ad quantitatem indulgentiæ, hoc iō esset,vt effectus proportionaretur suæ causæ,vt patet ex dictis. Quia non vr̄ alia ratio ad id. Sed causā indulgentiæ videlicet pietas non est propria causa indulgentiæ,sed passio Christi, & sanctorū applicata huic,vel thesaurus Ecclesiæ, qđ idē est,ut patet ex supradictis q.2.& 3. Ergo ad istā causam propriam indulgētiæ, & nō ad aliā pro qua concediƒ indulgentia oportet ꝙ ꝓportioneƒ ipsa indulgentia, seu remissio pęnarū, ut sit valida. Hæc consequentia patet quia proportio effectus attendiƒ, & respondet ad suum correlatiuum, s. ad suam causam propriā efficientē seu per modū efficientis se habentem,& non ad aliam,ut patet,ergo. Tunc vltra. Indulgentia,vt sit efficax debet proportionari suæ causæ ꝓpriè per modum efficientis se habenti, s. abundantiæ thesauri Ecclesiastici. Nunc aūt ista abundantia est infinita: quia est sufficiens ad remissionē quantumcunq; magnarum pœnarum omnium, & quotiescunq; applicetur oīb. & singulis per indulgentias, ut supra q.5. hr̄. Ergo quantumcunq; magna indulgentia cōcedaƒ cuiq; & quotiescunq; pro quacunq; pia causa iam causa propria illius, & cuiuscunq; indulgentiæ, s. abundantia prædicti thesauri est causa sufficiens, & per consequens proportionata ad effectum, & efficaciam illius, & cuiuscunq; indulgentiæ: & ita valida est omnis indulgentia quantum sonat ex quacunque causa pia fiat.

Argum. 3. Tertio arguitur ad idem,& est replica contra responsionem quæ pōt dari. Nam si dicatur qđ nō solum requiritur qđ causa propria effectiua, seu per modum efficientis illius indulgentiæ sit sufficiens: sed ēt causa indulgentiæ pro qua cōcediƒ talis indulgentia,vt dicit secunda pars ꝓpositionis. Contra hoc sic replicatur. Quia si sufficientia talis causæ piè requiritur. ergo nil ꝓdest quod auctoritate Papæ, aut alterius superioris concedaƒ talis indulgentia: & per consequens non plus quis lucraƒ per indulgentias q̄ sine illis faciendo idem ex eadem causa pia. Probatur cōsequentia. Quia siue superior,seu Papa concedat tantā indulgentiā,seu remissionē pęnarum,siue non: certè Deus dimittit de pęnis tantum quantū meretur illud opus,seu causa pia.

Argum. 4. Quarto arguitur ad idem. Quia prædicatio doctrina, & practica Ecclesiæ est contra secundam partem propositionis: ergo ipsa est falsa. Antecedēs probaƒ quadrupliciter vt supra pro-

 batum

batum est in secunda ratione fundamentali tertiæ opinionis supra posita ibi videatur, vt prolixitas vitetur.

Respon. ad 2. argum. ¶ Resp. ad 2m argumentū 2m Caiet. in 2. quodlibeto, prius notando quod aliud est causa indulgentiæ, aliud causa concessionis indulgentiæ. Nam causa indulgentiæ est causa remissionis pœnarum. Causa autem concessionis indulgentiæ est causa pia, pro qua conceditur talis indulgentia, aut remissio pœnarū. Igitur causa indulgentiæ, idest remissionis pœnarum est abundantia thesauri, quæ etiam est causa propria effectiua seu per modum efficientis ipsius. Causa aūt concessionis indulgentiæ quæ aliqñ dicitur causa indulgentiæ est solū causa pia, pro qua conceditur ipsa indulgentia. Hoc ergo præsupposito respōdeo ad formā argumenti, concessa prima consequentia cum suo antecedente, & consequente, vt iacent, quia solū loquitur, & conceditur de causa propria indulgētiæ, seu remissionis pœnarū quæ est abundantia thesauri, vt dictū est: sed negatur secunda consequentia: fit enim æquiuocatio arguendo a causa ppria indulgentiæ ad causam concessionis indulgētiæ. Ac si argueretur clarius sic. Causa ppria indulgentiæ quæ est abundantia thesauri, est sufficiens pro qualibet indulgētia valide applicata, seu cōcessa huic vel illi; ergo cā pia pro qua conceditur indulgentia est ēt sufficiens causa ad applicationē, seu dispensationem, seu cōcessionē indulgentiæ cuiuscunq; esse validam. Quæ consequentia est inualida: quia fit æquiuocatio, vt patet. Si vero vtrobiq; vniuoce loquatur de causa propria concessionis indulgētiæ tam in antecedente q̄ in cōsequente in vtraque consequentia: tūc patet falsitas vtriusq; antecedentis, nam causa pia legitima, & proportionata pro qua conceditur indulgentia constituit actū concessionis indulgentiæ in hoc quod est esse rōnabilē dispensationem, aut concessionem indulgentiæ: & per consequēs esse cām propriā cōcessionis indulgentiæ huius, vel illius. ¶ Si aūt vtrobiq; intelligatur vtraq; cōsequentia de causa propria indulgentiæ, sicut Caiet. & Adria. ubi supra volentes saluare beatum Tho. dicunt quod Tho. intellexit, & locutus est de causa ppria indulgentiæ: tūc certē nihil concludunt ad propositū pro sua tertia opinione suprapostia, quod, s. ex quacunq; causa pia cōcedatur quantūcunq; magna indulgētia est valida q̄uis dispensans peccet, sicut neq; inde concluditur q quantumcunq; magnam remissionem pœnarūm ex quacunq; causa pia sacerdos in sacramento faciat, aut cōcedat est valida corā Deo talis cōcessio, aut remissio, vt paulo superius dictū est, ideo constat qđ paralogizatus est. B. Tho. & sequaces a causa indulgentiæ ad causam cōcessionis indulgētiæ, vt ex suis verbis supra positis in tertia opinione patet intuenti. ¶ Alij volunt saluare bea. Tho dicētes quod per causam piam intellexit causam rōnabilem. Nam quod piū est etiam rationabile: & per consequens causa pia, & rationabilis, & sufficiens ad talem indulgentiā sunt idem. Et sic volunt ipsum Thomam reducere ad quartam opinionem, seu propositionem supra positam. ¶ Sed certe non sic sensit B. Thom. vt patet ex eius verbis ubi supra in tertia opinione recitatis: ubi nititur probare quod quælibet causa pia est rationabilis, & sufficiens ad quamcunq; quantitatem indulgentiæ. Quod certe nō egeret probatione si idem esset causa pia rōnabilis, & sufficiens: & supra in fine sextæ probationis huius secundæ partis quæ impugnatur recitantur verba B. Tho. dicentis qđ irrationabilis, & inualida est indulgentia concessa pro quacunq; causa pia improportionata insufficiente, & iniusta respectu talis indulgentiæ. Et sic patet eius intentū. Et quidem libentissime ad hanc quartam nostram opinionem, & propositionem admitteremus auctoritatem tanti doctoris, nisi ipse in 4. distinct. 20. hanc opinionem expresse recitasset, & tantopere reprobasset: ad quam tamen in dist. 45. postea confugisse videtur.

¶ Ad tertium arg. respondeo secundum Adrianum vbi supra distinguendo antecedens. Nam aliud est cā æquiualens sufficiens, seu adæquata ad remissionē pœnarū, seu indulgentiarū. Aliud est causa sufficiens ad dispensationem indulgentiæ, seu ad concessionem remissionis pœnarum per indulgentiā. Et patet differentia. Nam illic attenditur solū sufficiens adæquatio, & æquiualentia operis, aut obsequij, aut vtilitati inde sperate ad ipsas pœnas quæ remittuntur per indulgentias. Hic aūt non attenditur sed rationabilitas & sufficientia causæ piæ ad actū applicationis, seu concessionis indulgentiæ, pro qua, s. causa pia rationabile vr̄ quod huic prælatus digne, & liberaliter de thesauro sibi cōmisso in tanta quātitate dispenset, aut cōcedat remissionem pœnarum per hanc viam indulgentiæ. Exemplum, sicut administrator reipub. facit de cōi bono reipub. distribuens benemeritis, aut laborantib. p repub. non quidem stricto cōmercio præcise tantū in præcio quantum ualet labor susceptus pro repub. sed vltra meritū vt aliquid grāe de publico reportent, semper tñ in proportione ad causam, uel 2m alium respectum. Sicut ēt de publico licite fit alicui remuneratio qa laborauit pro deffe pro grā beneuolentiæ q̄uis nō profecit, est tñ dignus, ut ei liberaliter bene fiat gratis q̄uis ad proportionem, ut dictū est. Sicut ēt in relaxationibus aliarum obligationum Deo quæsitarū requiritur sufficiens causa, sic qđ præsumatur rōnabiliter, q Deus vult ex tali causa per prælatū fieri gratis remissionem tanti reatus, seu obligationis, ut in dispensationibus, & cōmutationibus votorū, & iuramentorū, & huiusmodi. Sic dico in proposito, q vt sit ualida applicatio thesauri per indulgentias, aut concessio remissionis pœnarū per indulgentias, requiritur causa sufficiens ad talem liberalem applicationē, seu concessionem præ-

prædictā: non autem requiritur æquiualēs causa ad ipsam remissionē pœnarum stricto cōmercio: neq; qđ ipsa dispositio suscipientis talē indulgentiā promereatur: nam eo casu non indulgētia liberaliter cōcessa sed iusta retributio esset, vt pbat argumentū. Sed requiritur causa rationabilis, & proportionata, vt ipsa cōcessio nō prodiga sed liberalis sit, & valida ut supra probatū est. Et sic patet respōsio ad argumentū: quia cōcessio antecedente ad sensum iam dictum, & declaratū negatur consequentia. Stante enim causa sufficiēte ad liberalem dispensationē indulgētię, stat simul quod auctoritate clauis dispēsantis thesaurū, aut concedentis remissionē per indulgentias plus recipitur per illas quam sine ipsis per idem opus, & ex eadem causa reciperetur.

Respon. ad 4 argum. ¶ Ad quartum argumentum respondeo negando antecedens. Et ad eius primam probationem φ scilicet Ecclesia pro eadē causa concedit modo maiorem modo minorem indulgentiam, &c. Respon. quod hoc est verum stādo semper intra latitudinem, & limites causę rationabilis, & sufficientis, vbi, s. adhuc manet proportio, seu sufficientia causæ piē ad maiorē, & minorem indulgentiā: tunc enim est in arbitrio concedentis cōcedere maiorem, aut minorē indulgentiā stante causa sufficiēte et ad maiorem: & virtute illius concessionis nullus consequitur maiorē remissionem ea quæ cōcessa est, quauis adsit causa sufficiens ad maiorē. Nec in hoc fit alicui iniustitia: ex quo illa concessio indulgētiæ est liberalitatis & nō debiti. In opere autem mere liberalitatis nulla est iniustitia. Et quia ad hoc interuenit cōsensus saltē tacitus eius qui vult lucrari talē indulgentiā. Sicut cū statuitur brauium omnibus procurantibus aliq̄ vtilitatē cōmunitatis: certè qui maiorē procurat, & meretur maius præmium, præsumitur cōtentus cum illo paruo brauio constituto oīb. illis procurantibus: præsertim quia ꝓpter indulgentias acquisitas non perdit quis qđ sibi alias debetur coram Deo pro illo opere bono, ac si non esset coniunctum cum indulgētijs, vt de hoc latius infra q. 40. habetur.

Ad 2. probationem. ¶ Ad secundam probationē antecedentis: quæ videtur esse replica contra responsionem præfatam, quod scilicet ex cōmuni practica Ecclesiæ, vt Romæ sępe contingit. Patet quod Papa, & Ecclesia Romana cōcedit pro sola visitatione Ecclesiæ, & pro recitatione paucorum Pater noster, & Aue Maria, & huiusmodi, maximā indulgentiā etiam plenariā: & die Paschæ concedit Papa indulgentiā plenariam omnibus astantibus, &c. vt supra habetur in corolario. ¶ Respondeo secundum Caiet. in secundo quodlibe. de indulgentijs, c. 9. quod magnitudo, seu sufficiētia causę nō solum dēt attendi absolutè secundum se idest nō secundum quantitatem operis pij in se, seu respectu materiæ tantū: sed etiam, & potius relatiue, s. secundum respectum ad bonum Ecclesiæ & Dei honorem inde rationabiliter speratum cum suis circunstantijs. Pietas enim, seu utilitas causæ dicit prædictam relationem, & respectū, ita quod idem labor, eadē eleemosina eadē oratio, seu deuotio, & huiusmodi, est quandoq; parua causa, & rō, quandoq; magna indulgētiæ maximè etiā plenariæ ratione circunstantiarum: licet rōne materiæ videatur eadem causa, & ratio semper sed nō est eadē in veritate. Est enim eadem causa, & ratio secundū se, & absolutè tantū, non est autem eadem relatiuè, aut respectiuè sumpta sed est multo maior seipsa absolutè sumpta: verbi gr̄a. visitatio Ecclesiæ. S. Petri. licet sit s̄m se æqualis absolutè facta hodie, & in anno iubilei: non autem est æqualis relata ad bonū Ecclesiæ: q̄a relata ad professionem vnitatis Ecclesiæ sub uno capite Christi Vicario, ad quod in anno iubilei refertur ab ipsa Ecclesia, & toto orbe, est magna causa indulgentiæ et plenissimę: & similiter manere in platea sancti Petri in die Paschæ pro benedictione Papali nō est absolutè magna causa indulgentiæ, relatiue aūt sic, quia scilicet ibi est professio prædicta, & quod profitemur seruare viuam auctoritatem vniuersalē, & plenissimam Romani pontificis, & sic de alijs.

¶ Sicq; patet quod nulla est tam parua pia causa absolute sumpta, quæ respectiuè non sit maxima, & sufficiens aliquando magnæ indulgentiæ s̄m varietatem casum, & circunstantiarum, ut patet de indulgētia plenaria Portiuncule prope Assissium die secunda Augusti, pro sola visitatione Ecclesiæ: quæ indulgentia est certissima quia a dn̄o Iesu Christo oretenus concessa beato patri nostro Francisco, ut habetur in hystoria eius festi die secunda Augusti. Et ideo non est mirum si ex eadem causa absolute considerata nunc maior nunc minor indulgentia ualide concedatur. Quamuis etiam prædicta varietas indulgentiarum aliunde possit prouenire, hinc scilicet quod causa legitima, & sufficiens tantę dispēsationis nō intelligitur punctualiter indiuisibiliterq;, sed in quadā latitudine probabilitatis moralis: intra quā etiam si indiscrete prælatus det indulgentiā & ideo peccet: valet t̄n prædicta concessio corā Deo, & reputatur ab eo causa sufficiens ad id. ¶ Ideo cū dicitur quod omnis pia causa quæ absolute, & respectiue cōsiderata est sufficiēs intra latitudinē ad tantam indulgentiam, sufficit ut sit valida talis indulgentia: negatur tamen quod oīs pia causa est talis semper, & vbiq;: & ideo negatur absolute quod ex quacunq; causa pia concessa indulgentia quantacunq; sit valida quantū sonat corā Deo, vt dictum est. Ad exempla autē supra posita dico quod forte est causa sufficiens respectiuè ad tantam indulgentiam: quod nō est nostrum iudicare sed Papæ, cum hoc negocium pendeat ex facto, ut supra in corolario, & infra, q. 21. & 22. habetur. Ideo nil contra nos.

¶ Ad tertiam probationem antecedentis, quod scilicet si non valerent indulgētię ut sonant deciperentur fideles, &c. respondeo secundum Caiet. *Ad 3. probationem.*

& Adria. vbi supra quod illud solum est verum de indulgentia rite concessa & supposito quod ex causa rationabili sufficiente sit concessa alias non. Neq; in hoc Ecclesia aliquem decipit. Qd patet. Tum primo, Quia sicut potest Papa errare in facto putando esse causam sufficientem ad dispensationem, seu cōmutationem votorum: sic in proposito putando esse causam sufficientem tante indulgentiæq; non est, potest, vt homo errare in tali suo ministerio, & vsu clauium absoluendo vbi nō est causa sufficiens; & tamē talis error non imputatur Ecclesiæ, ex quo hæc non fiunt eo modo quo ipsa Ecclesia spiritu sancto inspirata, aut Christus instituit esse facienda. Et sic prædicat prædicta valere, vt sonant supposita legitima causa, & quod rite fiant: sicut prædicat hostiam esse adorandam dū in missa eleuatur, supposito implicite quod sit rite consecrata. Nam aliud est loqui de doctrina Ecclesiæ vel Papæ in qua non potest esse error: aliud de operibus Papæ, & de facto singularium actionū in quibus potest esse error, & peccatum Papæ, vt de hoc latius infra q. 22. & responsione ad argumēta habetur. Neq; fideles, aut doctrina Ecclesiæ est de hoc, vel illo particulari facto, aut indulgentia, aut causa indulgentiæ in particulari utrum sit sufficiens, & valida an non, sicut non est fides, aut doctrina Ecclesiæ quod hæc, vel illa hostia est consecrata, aut non: sed solum est de vniuersali, seu generali, quod scilicet indulgentia rite concessa, aut ex legitima, & sufficiēte causa pia est ualida quantum sonat, & quod hostia rite cōsecrata est adorāda, & huiusmodi.

¶ Tum secundo patet idem, Quia generales clausulæ debent restringi, & intelligi suppositis alijs requisitis; sicut etiam dicitur quod absolutio sacramentalis est uera, & efficax, scilicet si rite fiat, & in subiecto disposito, & quantum est ex parte sua. Sic in proposito, quando dr̄ quod indulgentia valet quantū sonat intelligitur, existentibus dispositis, & facientibus, ut decet ad eam consequendam, si etiam indulgentia sit rite concessa ex causa sufficiente. Alioqui qui nude tantum ad sonum verborum sine grano salis intelligunt non ab Ecclesia sed a se ipsis ad pauca respicientes decipiuntur. Tum tertio quia sic decreuit censura Parisien. contra Erasmum tit. 8. vt habetur supra q. 16. respon. ad primum argum. ibi videatur.

Nota. ¶ Sed hic notandum est quod Caiet. ubi supra exemplificās dicit quod Ecclesia potest in facto canonizationis sanctorū errare: sed hoc est falsum, & impium, vel scandalosum, & temerariū, vti de hoc supra, lib. 4 q. 12. latius habetur, & beatus Tho. in 9. quodlibeto, art. 16. & communiter doctores sunt contra eum in hoc.

Ad 4 probationem. ¶ Ad quartam probationem antecedentis sumptam ex cap. cum ex eo. respon. concedendo qd̄ Papa ibi loquitur tam de indulgentijs indiscretis ex euentu, aut aliunde quam de indiscretis, & superfluis ex causa, ut ibi probatur ex ipso c. contra responsionem Caiet. & aliorum similiter, & male glossantium: sed negatur illa maior quod, scilicet ibi innuit Papa quod tales indulgentiæ sint validæ. Nec ualet ratio ibi posita quod Papa non dicit ibi esse inualidas, ergo innuit esse validas tales omnes indulgentias. Nam locus ab auctoritate negatiuæ non valet. Similiter enim ex ipso cap. ego arguerem contra ipsos non esse validas ex quo Papa ibi non dicit esse ualidas. Quod si ista ratio non ualet pro me, ergo nec similiter pro te. Neq; oportebat textum explicare generaliter esse validas, aut inualidas omnes illas indulgētias indiscretas quoad euentum, & superfluas quoad causam, de quib. omnibus ibi agit; cum nec omnes essent valide nec omnes inualide; sed aliquæ quales sunt indiscrete quoad euentum sunt valide: indiscrete aūt, seu superflue quoad causam sunt inualide quoad illum excessum, ut supra dictū est. Iō prudēter textus sic loquitur sine alia explicatione.

¶ Si replicetur quod doctores glossantes dicūt quod omnes sunt valide. Respondeo. Dicunt, & glossant secundum suam opinionem quam non probant, quam etiam nos supra efficacius reprobauimus. Quanto magis quod, & ipse textus potius sonat pro nostra opinione, & propositione supra posita, quod scilicet indulgentiæ indiscrete, & superflue ex causa sint inualide quoad excessum. Nam ibi dicitur quod per tales indulgentias superfluas eneruatur, seu destruitur satisfactio penitentialis. ergo non impletur apud Deum per illas indulgentias: & ita ad impletionem satisfactionis pœnitentialis talis indulgentiæ sunt inualidæ, ut supra late deductum est.

QVAESTIO XXI.

Quid sit causa pia pro qua debet concedi indulgentia.

RESP. per tres propositiones, Quarum prima est quod omnis causa, seu omnis actus qui ex se absolute, aut relatiue consideratus vergit in honorem Dei seu in vtilitatem spiritualem aut temporalem Ecclesiæ, est & dicitur causa pia concessionis indulgentiæ. Proposi. 1.

¶ Ratio est, Quia sicut in policijs humanis thesaurus reipublicę propter duo maxime rationabiliter expenditur, scilicet ad honorem principis, ut fecit Assuerus, Hester primo, uel ad vtilitatem communitatis, utpote quando dantur donatiua seu brauia aut munera militibus propter defensionem aut obsequium reipublicæ factum aut faciendum. Sic etiam rationabiliter fit in proposito: quomodocunq; illa causa seu opus vergat in honorem Dei & utilitatem Ecclesiæ absolute aut respectiue ratione circunstantiarum vt supra in fine quæstionis præcedentis in responsione ad quartum argumentum habetur, secus

secus de alijs actibus qui nullo modo sunt boni moraliter, nec ad honorem Dei, seu utilitatẽ aliquam Ecclesiæ ex se, aut ex circunstãtia, qualis est ludus pphanus, comedere, bibere, & huiusmodi indifferentia oĩno, aut vana quæ rationabiliter ad Dei honorẽ, & utilitatem Ecclesiæ ordinari non possunt. Quia talia non possunt esse causa pia indulgentiæ vllo modo ex se neq; ex circunstantia: neq; pp Deum rectè fieri possunt, ut supra de hoc etiam q.20. in secundo notabili, & superius lib. 1. in nostro quæstionario, q.33. plenius habetur. Causa etiam pia est concedendi indulgentias, ut fideles promoueantur ad opera pietatis ad Deum, & proximum, puta ad eleemosynas, ad pœnitentiam, ad deuote suscipiendum sacramẽta, & orandum, & ad fidem spem, & charitatem exercendam, & huiusmodi, vti noster Medina de indulgẽtijs disputatione 9. capit.38. fol.119. 122. 123. in responsione ad quintum, & sextum argum. latius agit. Et cum his concordant expresse Bonauent. in 4. distinctione 20. artic. 2. quæst.4 & B. Tho. ea. distinct, artic.3. quæst.3. & communiter doctores. Sed vtrum ad causam piam, seu actum pium requiratur quod sit meritorius, aut moraliter bonus, videatur de hoc infra, quæst.25.

¶ Vbi etiam nota quod talis actus pij cõmuniter sunt actus exteriores vergẽtes ad Dei honorẽ, & ad utilitatem Ecclesiæ, ut est uisitatio constructio reparatio institutio templorũ, vestimẽtorũ, & vasorum sacrorum, pontium, & eleemosynarũ, beneficiorum proportionabiliter, & pro auditione: & prædicatione verbi Dei, & officiorũ diuinorum, pro assistentia ad id, & pro alijs eiusmodi possunt concedi indulgentiæ, ut pro causa pia, quia hæc omnia ordinantur mediate, vel immete ad spiritualia, & Dei honorem, & vtilitatem Ecclesiæ, ut dictum est.

Argu. ¶ Quod si contra hoc arguatur, quod est symoniacum dare spirituale pro temporali. Sed indulgentia quæ est remissio pęnarũ, aut distributio thesauri spiritualis Ecclesiastici est qd spirituale supernaturale a Spiritu sancto, ut patet: exterior aũt actus eleemosynę, aut alterius operis p̃ dictorũ est qd tpale, & corporale, & pretio ęstimabile pro quo conceditur ipsa indulgentia ergo nõ põt nisi simoniacę pro ipsis cõcedi, & acquiri indulgentia. ergo in ipsis nõ stat rõ causę pię.

Respon. 1. ¶ Resp. secundum Tho. vbi supra art. finali concedendo maiorem, solum quando spirituale daretur principaliter, vel finaliter pro tpali: secus autem quando minus principaliter, puta p temporali prout est medium, seu ordinatum ad aliquid spirituale. Nam cum temporalia ad spiritualia ordinentur, & habeant connexionẽ in hac vita: ideo temporalibus pp spiritualia simul vtimur. Et cum sic facimus, s. cõferendo spiritualia pro teporalibus ordinatis ad spiritualia: iam nõ pro temporalibus sed pro spiritualibus finaliter, & principaliter facimus. Et sic negatur minor pro quanto ibi dicitur quod pro temporali datur indulgentia finaliter, aut principaliter: datur enim pro tẽpor. li ordinato ad spirituale scilicet ad Dei honorem, & utilitatem Ecclesiæ vt dictum est. ¶ Sed contra hanc responsionem replicatur. Nam symonia est dare beneficiũ Ecclesiasticũ pro subuentione pauperum, aut pro pecunia conuertenda in opus fabricę, & in alios pios vsus, seu causas eiusmodi, ut est textus in c. ex multis. 1. quæst. 3. ergo non excusat a symonia ordinatio temporalium in finem spiritualẽ vt sic pro eis possit indulgentia conferri. Et quidem non est dubium quin Papa committeret symoniam contra ius diuinum si venderet indulgentias pro temporalibus ad spiritualia ordinatus quomodocunque. Ideo secundo modo.

¶ Respondeo s̃m Adria. in 4. in materia de indulgentijs, quod indulgentiæ nullo modo conceduntur pro temporalib. finaliter neq; minus principaliter: neq; pro pretio puta non pro ea quota pecuniæ quæ eroganda decernitur in defensionẽ fidei, & huiusmodi: sed pro pietate, scilicet in præmiũ boni affectus quo efficaciter cupiunt homines rem aliquam facere in Dei honorẽ, & utilitatem Ecclesiæ subueniẽdo pauperibus, aut fabricę, &c. huiusmodi iuxta modũ a Papa taxatum: & ut fideles animentur ad Dei honorẽ, & utilitatem Ecclesiæ procurandã eo modo, & eo opere quõ a põtifice per tales bullas p ponitur. Et est simile de orationibus quas fundimus pro benefactoribus a quibus capimus anniuersaria, & destributiones. Et facit ad hoc Bonauen. ubi supra, qui post Alex. Hall. dicit quod non dat spirituale pro temporali, sed cõmutatur maior pęna in minorẽ, & residuum soluit pastor Ecclesiæ gratis de thesauro Ecclesiæ. Vel dicitur secundo, ait ipse, quod non datur indulgẽtia pro eleemosyna exteriori cõsiderando datũ sed fructum, s. quod ex radice bonæ aut pie voluntatis procedit. Hæc Bonauen. cuius vltimum dictum concordare dicit Adrianus, & allegat p sua responsione supradicta. Facit etiã pro hac responsione tenor multarum bullarum vbi dicuntur indulgentiæ dari loco manualiũ distributionum, & ut per eas fideles animentur ad opera pietatis, & cultũ diuinum: & quod iõ Ecclesia nititur quodãmodo præuenire fideles misticis muneribus benedictionũ de thesauro Ecclesiæ &c. ut etiam hoc refert, & concordat Supplem. Gabrielis in 4. dist.45. q.3. art.1. nota. 1. & art. 2 propo.11. corol.8. Et secundũ hoc debet intelligi prædicta responsio B. Thom. ¶ Quod si me magis vrges dicam tibi cum Adria. in 9. quodlibeto contra B. Tho. quod cum symonia non sit nisi quando spirituale supernaturale datur uel accipitur pro temporali tanquam pro pretio: nõ est symonia quantumcunq; detur pro eo finaliter seu principaliter, quia non datur indulgẽtia pro temporali tanquã pro pretio: sicut non est symonia quãdo indulgentia cõceditur pro oratione,

tione, ieiunio, & visitatione, vel peregrinatione, Si vero daretur pro eo tanquam pro pretio ét si minus principaliter vtriq; esset symonia. Sicq; non concludit argumentum vllo modo. ¶ Si dicas forte Papa intendit tales pecunias ad alia prophana conuertere, & simoniace dare indulgentias. Respondeo primo quod id de Papa nō debet æstimari dum manifeste non constat. Item dato quod sic intendat Papa: tamen ex quo ꝑ causa indulgentiæ proponitur tale opus pium, quod de se est etiam prouocatiuum fidelium ad opera pietatis, & ad cultum diuinū, seu ad Dei honorem, & ut tale assumitur a fidelibus volentibus lucrari indulgentiam per illud opus pium sibi taxatum; iam causa indulgentiæ, aut concessionis eius est pia. Et quamuis intentio finalis concedentis esset impia: intentio tamen obiectiua proponens tale opus, vt pium ad lucrandum indulgentiam est de se pia, & motiua, & directiua fidelium ad opera pietatis: & hoc sufficit, vt sit causa pia ad concedendum indulgentias, & ad eas lucrandum, ut supra etiam quæst. 20. in primo notabili dictum est.

Propo. 2. ¶ Secunda propositio Pro actu omnino spirituali tantum sicut & pro exteriore opere pio potest concedi indulgentia. Et talis actus tantum spiritualis est causa pia indulgētiæ etiam si non adsit actus exterior pius. Exemplificatur simul, & probatur. Quia pro oratione interiori tantum sicut pro exteriore facta pro Papa pro Ecclesia pro defunctis potest cōcedi indulgentia aliqua: & similiter pro orantibus, & contemplantibus coram tali imagine, ut patet ex practica Ecclesiæ. Et quia tale opus vergit ad Dei honorem, & vtilitatem spiritualem Ecclesiæ. ergo est piū, & causa pia indulgentiæ. Imò ait Durand. in 4. distinctione 20. quæstione 4. & Turrecremata in cap. quod autem. & capit. cum ex eo. de pœniten. & remiss. vt etiam dicit Supplemētum Gabrielis in 4. distinct. 45. quæst. 3. artic. 2. propo. 10. & Mayro in tractatu de clauibus, & Caietanus in quodlibet. tracta. de indulgent. & alij doctores: quod licet sine causa pia non ualet indulgentia ut supra quæst. 17. dictum est: tamen potest concedi valida indulgentia sine hoc quod imponatur aliquod pium opus faciendum, seu aliquid dandum, sed solum quia fortè olim aliquid factum est: ratione cuius Papa dat rationabiliter indulgentiam, ut contingit morientibus dari indulgentiam qui nec faciunt nec possunt tunc aliquid facere, aut dare neque alij ad sunt qui faciant pro eis, aut si adsint non tamen eis imponitur aliquid pro illis morientibus faciendum ad lucrandam talem indulgentiam: etiam sæpe Papa concedit præsentibus, vel euntibus ad sermones absolutionem, seu indulgentiam aliquam pœnarum non imponendo eis aliquid dandum, seu agendum, sed solum quia habent, seu habuerunt fidem. aut deuotionem, & reuerentiam ad sacramenta, seu claues Ecclesiæ, & huiusmodi. Quod uidetur habere rationem causæ pie, & merito, nam prædicta fides, seu deuotio præsens futura, aut præterita propter quam conceditur indulgentia vergit ad Dei honorem, & salutem aliorum, seu utilitatem Ecclesiæ, ex quo fideles ad similia, & alia pia opera prouocantur. Cum quibus etiam concordat Palud. in 4. dist. 20. quæst. 4. art. 1. & facit Matth. 8. & 9. & 15. & Luc. 7. & 18. vbi Christus propter fidem, & deuotionem petentium misericordiam fecit etiam miraculum. Et Nauarro in tract. de indulgen. nota. 22. §. 33. dicens quod iuste quidam concessit indulgentiam plenariam cuidam doctori iam mortuo pro eo quod viuens defendit Papam posse concedere indulgentias defunctis.

¶ Propositio tertia. Etiā si talis pius actus spiritualis, aut corporalis sit obligatorius potest pro eo vt pro causa pia concedi indulgentia. Quia indulgentiæ succedunt loco satisfactionū, ut habetur de pœnit. & remis. c. cum ex eo. & supra q. 5. & 8. sed opus obligatorium non desinit propter hoc esse satisfactorium, ut patet in pęnitentijs obligatorię iniunctis per sacerdotem, & per Ecclesiā. ergo indulgentiæ concessæ pro operibus pijs obligatorijs sunt satisfactoriæ, & valent sicut concessæ pro supererogatorijs. Itē quia oratio pro Ecclesia tpe necessitatis; subuentio pauperum, redemptio captiuorum, defensio & prædicatio fidei, defensio Ecclesiæ ab infidelibus tpe necessitatis sunt obligatoria ex lege diuina, vt supponitur: & tamen pro ipsis actibus, ut libentius, & melius fiant possunt cōcedi sicut, & de facto conceduntur indulgentiæ per Papam, & Ecclesiam. Similiter etiam Papa pōt concedere indulgētias principibus Christianis inter quos sunt bella Ecclesiā fatigātia ēt iniusta ex causa, vt ad pacem redeant, ut restituant terras male vsurpatas, ut remittant iniurias, & huiusmodi. Item pro cōmunicando, & confitendo die Paschę aut alio tempore quo alias de iure tenentur Christiani, ut patet ex practica Ecclesiæ. Nam licet opus pro quo conceditur indulgentia sit priuilegiatum ad hunc sensum quod per id adquirimus indulgentias, & non per aliud: non tamen est nec requiritur quod sit priuilegiatū ad hūc sensum quod debeat esse de consilio, aut supererogatorium aliquo modo. Propo. 3.

¶ Si contra hanc propositionem arguatur quod Bonau. in 4. q. 20. art. 2. q. 4. dicit quod nec pro opere spirituali, puta ꝑ orādo pro Ecclesia, pro pace, & huiusmodi; nec pro opere alias necessario, ut pro remissione iniuriarum, & huiusmodi, neq; pro ingressu religionis, conceduntur neq; debent concedi indulgentiæ, neq; ista considerat concedens indulgentiam sed pro opere pœnali voluntario indigentis tali indulgentia.

¶ Respondeo ex hoc dicto Bonau. ęcce Siluestrina. tit. indulgentia, quæstione 6. libere dicit quod pro remissione iniuriarum, & huiusmodi obli-

obligatorijs non põt cõcedi indulgẽtia, quodq;
sic sensit Bonauentura ubi supra: Sed certe ipse
Siluest. nõ bene intellexit illũ: q2 vbi supra solũ
dicit quod pro eiusmodi obligatorijs, & alijs su-
pradictis ab eo non solent neq; debent concedi
indulgentiæ neq; illa considerat cõcedens indul
gentiam. Cum quo stat quod potest concedi in-
dulgentia pro illis: & potest illa considerare cõ
cedens indulgentiam ut probatum est. Et quidẽ
tempore suo loquutus est Bonauent. ubi talis
vsus vigebat: nunc autẽ viget vsus, vt etiam pro
prædictis concedanť indulgentiæ, ut patet. Ergo
sicut nunc abundat misericordia, & gratia indul
gentiarum etiam de non iniunctis pęnitentijs :
ita & pro operibus spiritualibus etiam obligato
rijs, etiam religiosis viris in statu perfectionis
conceduntur indulgentiæ : & licet non conce-
derentur non per hoc tollitur quin possint con
cedi, vt dictum est. Et sic concordat, & dicit sum.
Angel. tit. indulg. §. 15.

Corol. 1. ¶ Ex oĩb. supradictis inferuntur tria corolaria.
Primum, secundum Adri. in 4. de indulgen. qđ
quando indulgentiæ conceduntur pro visitatio-
ne alicuius Ecclesiæ: causa pia talis indulgentię
non est sola præsentia, aut visitatio corporalis,
vt quidam simplices opinantur: quia illa non
vergit in Dei honorẽ, aut utilitatem Ecclesiæ :
sicq; nõ est causa pia: sed causa pia talis indulgẽ
tiæ est deuota visitatio, q2 hæc est ad Dei hono-
rem, &c. Hæc ille. Et per deuotã visitationẽ, aut
præsentiã intelligitur ẽt fidelis, & protestatiua
fidei & obedientiæ Ecclesiæ actualiter, seu vir-
tualiter ex se, aut ex genere suo, aut ex circun-
stantia, seu relatione aliqua, vt supra propo. pri-
ma, & in fine quæstionis præcedentis in respon.
ad quartũ argu. sm Caie. dictum est: nisi aliquid
aliud specialiter per deuotam visitationẽ. Eccle-
siæ aliquando superaddatur requisitũ ad lucran
dum aliquam indulgentiam ex tenore cõcessio-
nis, puta dicẽdo cum feruente deuotione cordis
visitauerit, aut cum deuotione visitauerit & hu
iusmodi: tunc enim vltra fidelem visitationẽ re
quiritur deuotio cordis secundum tenorem con
cessionis. Ideo si illa Ecclesiæ visitatio sit solum
corporalis sicut visitatio plateæ, aut alterius do-
mus, seu fori non procedens aliquo modo ex fi-
de, seu pietate nec aliquid causæ piæ ad Dei ho
norem, seu vtilitatem Ecclesiæ continet vllo mo
do in se, ut dictum est, non est causa pia indul-
gentiæ alicuius.

Corol. 1. ¶ Secundo inferť quod causa pia ad lucrandum
indulgentias concessas bibentibus post pran-
diũ si quæ sunt, vt vulgo feruntur, non est abso
lute bibere post prandiũ, quia hoc nec ad Dei
honorem nec ad utilitatem Ecclesiæ vllo modo
facit: nec est bibere tunc pp Deum, quia talis
actus sicut ludus, aut alia huiusmodi prophana
nullo modo ex se, aut ex tali tantum circunstan
tia sunt secundum rectam rationem referibilia
in Dei honorem, aut utilitatem Ecclesiæ, sicut
nec alia vana, aut superstitiosa. Sed causa pia es-
set benedictio mensæ, seu gratiarum actio post
prandium, aut potationem, aut tali tempore ora
tio: qua facta etiam si non potaret lucraretur
quis indulgentiam talem propter id concessam.
Patet ex dictis, & supra quæstione vigesima in
secundo notabili.

¶ Tertio infertur quod bene valent indulgẽtiæ Corol 3.
concesse dicentib. Pater noster per calculos ora
torios intra latitudinẽ causæ piæ. Est enim cau-
sa pia orare per illos: quia ibi est professio fidei
& obedientia seu deuotio ad Ecclesiam, & eius
claues, quæ non sunt in oratione per alios non
benedictos nec assignatos per habentẽ auctori-
tatem ad id. Itẽ quia illi calculi habent rationẽ
sacramẽtaliũ. Quod patet. Quia cum in Eccle-
sia sint quædam sacramentalia quæ licet per se
non conferant gratiam neq; venialia remittanť:
tamen ad id conferunt accedente deuotione fi-
delium, & ad remissionem pęnarum pro pecca-
tis iam quo ad culpam dimissis debitarum: idq;
ex Papæ, uel Ecclesiæ institutione, ut est aqua
benedicta: nam eius aspersio deuota est actus
religionis, & pęnitentiæ virtualis: & ideo pec-
catum veniale dimittit, & pœnam debitam in to
to vel in parte secundum deuotionem suscipien
tis, secundum Tho. in 4. dist. 16. q. 2. artic. 2. quæ
stiuncula 4. & in 3. par. q. 65. artic. 1. ad 6. & 8. &
q. 87. artic. 3. Quæ si non esset benedicta nec per
Ecclesiam instituta ut sacramentale quoddam,
certe aspersio non esset actus religionis nec de-
uotionis nec pœnitentiæ virtualis, nec haberet
prædictum effectum. Et idem iuditium de exor
cismis Ecclesiæ habentibus suos speciales effe-
ctus spirituales. Nũc autem ad efficiendum ali-
quid sacramentale nil refert cuius materiæ sit,
vt patet in varietate sacramentalium. Ergo Pa-
pa põt calculos oratorios uel imagines Agnus
Dei, & huiusmodi efficere sacramentalia. Et er-
go actus deuotionis ad eos erit Dei cultus, &
religio, & professio Dei. Et cognito quod ad re-
missionem pœnarum peccatorum iam sine sacra
mentales effecti certe oratio eis mediantibus fa
cta, & hoc fine est quædã pœnitentia uel deuo
tio virtualis: & ex consequenti illi calculi sacra
mentales cooperabunť ad illarum pęnarum re-
missionem maiorem quam si non talis religio-
nis, & deuotionis actus concurreret cum oratio
ne per alios calculos non sacramentales emissa,
& quam si eadem oratio non eo fine fuerit, &c.
deuotione. ¶ Si dicatur qđ illi calculi oratorij sę
pe non sunt benedicti sed solum electi vel tacti
ẽt per aliquem sæcularem ẽt per mulierẽ secun
dũ Papæ concessionem. Respondeo id nil obstat:
quia sicut materia sacramentalium non est limi
tata: ita nec forma, seu modus efficiendi ea sa-
cramentalia, ut patet in capit. aqua de consecra
tione Ecclesiæ, vel altaris. ubi reconciliatio Ec-
clesiæ quæ nulla est iudicata, per solã tolerantiã
& voluntatẽ Papæ per reconciliatione habita

est: vel proprius loquendo Ecclesias alias non reconciliata, sola voluntate Papæ est reconciliata. Reconciliatio autem species sacramentaliũ est. & B. Thomas in 3. par. quæst. 87. artic. 3. quamlibet orationem ad hunc effectum dedicatam sacramentalem dicit, ita quod quouis modo Papa eiusmodi calculos oratorios, vel imagines vel aliud quoduis pro sacro nobis obtulerit, & quouis modo dedicauerit actu, vel officio spirituali, cõsimilem effectum talis reuerentia erga sic oblata, & offerentis auctoritatem a Christo manantem est dispositio qua oratio fiat Deo acceptior, & pro peccatis magis satisfactoria etiam ex genere suo, & consequenter conuenientior est ut eius causa, & intuitu maiores concedantur indulgentiæ. Ideo & reuerenter suscipiendæ sunt licet aliquantulum prodige videantur, tum quia ut dictum est maxima est latitudo diuinæ largitati, & misericordiæ in huiusmodi. Tum etiam quia etsi superexcedant tamen vtile per inutile non uitiatur ut supra q. 20. dictum est.

QVAESTIO XXII.

Vtrum eo ipso quòd in bulla Papali exprimitur aliquid pro causa talis indulgentiæ sit censenda rationabilis causa ipsius indulgentiæ coram Deo, & Ecclesia.

Propo. 1. RESP. per duas propositiones quarum prima est. Quod debet rationabilis præsumi, & iudicari in foro Ecclesiæ dum de eius irrationabilitate notabili non constat manifeste. Quia sicut sententia iudicis præsumitur iusta & rationabilis nisi de opposito constet sufficienter, & manifeste, ut distinctione. 40. capit. non nos cum gloss. & secundum omnia iura ita similiter in proposito, & in dispensationibus Papalibus, per eandem rationem, vt etiam de hoc supra quæstione 20. in corolario dictum est. In quo non est dubium.

Propos. 2. ¶ Secunda propositio. Quoad Deum non omnis causa bulla expressa est rationabilis, & sufficiens ad tantam indulgentiam, nisi verè aut secundum probabilitatem moralem sit talis. Probatur primum. Quia in huiusmodi rebus facti particularis potest Papa errare, aut male agere ex ignorantia, fragilitate seu malitia, sicut in alijs similib. actibus particularibus absolutionũ dispensationum concessionum, & commutationum tam in temporalibus quam in spiritualibus bonis administrandis, & sententijs Ecclesiasticis ferendis. Sicq; licet non possit errare in remissione peccatorum, ita quod cui rationabiliter, aut efficaciter peccata remiserit nõ sint remissa: bene tamen potest errare in usu clauium putando, aut tentando remittere, vbi non potest propter defectum causæ, vel alterius requisiti: sicq; potest errare clauis quoad vsum tam in sacramento quam extra. Claue autem errante Deus non acceptat secundum communiter doctores, & veram doctrinam Ecclesiæ. Neq; est recurrendum ad assistentiam Spiritussancti, ut in ijs ne permittat Papam errare. Nam ut patet ex dictis, & ex practica communi sępius in huiusmodi actionibus particularibus errauit & errat Papa male absoluendo, aut dispensando ex non legitima causa ei relata ut legitima, &c. Immò in maiori causa permisit Spiritussanctus errare Papam aliquando, scilicet in causa spectante ad matrimonium, de qua habetur extra. de sponsa duorum. capit. licet. ubi Alexander tertius dicit, Quamuis aliter a quibusdam prędecessoribus nostris sit aliquando iudicatum, &c. quod longe plus est quam dare indulgentias indiscretas ex causa ut patet. Tum quia erat causa sacramentalis, tum quia iudicialiter actum est. Nec obstat quod accessus ad indulgentias, & earũ susceptio sit quædã Christianæ fidei professio, & per consequens in ijs quę tangunt fidẽ non potest Papa vel Ecclesia Romana errare, sicut nec in canonizatione sanctorum propter eandem causam secundum Thomam. 9. quodlibeto, artic. 6. Nam respondeo quod accessus ad indulgentias in generali est professio fidei Christianæ sicut, & adoratio Hostiæ, non autem in particulari. Volo dicere quod fides Christiana eo modo quo est de indulgentijs non est de hac, uel de illa indulgentia: sed sicut fides nostra circa sacramentum Eucharistię est quod sub hostia rite cõsecrata cõtinetur corpus Christi, non autem quod ista hostia est consecrata neq; sub hac hostia quæ proponitur adoranda est corpus Christi, ex quo vtrunq; potest esse falsum quod fidei Christianæ subesse non potest saltem immediate. Ita circa indulgentias (non curando pro nunc quo modo spectent ad fidem) fides nostra est quod indulgentia rite concessa est ualida: & non spectat ad fidem an ista indulgentia sit rite concessa, & ualida, an ista causa eius sit rationabilis, & sufficiens. Et simile est de aliis singularibus quæ non spectant ad fidem sed ad humanam opinionem, seu credulitatem, quæ est de his singularibus, & potest falli, vt dictum est. Canonizatio autem sanctorum licet sit particulare factum in se est tamen commune quoad utilitatem seu damnum Ecclesiæ, ex quo pertinet ad cultum diuinum, & imitationem uitæ Christianæ: ideo ibi est specialis, & signata professio fidei, & Papa & Ecclesia specialiter de illo facto, seu sancto agens quod in se est committens reliquum speciali Dei gubernationi: decernit ibi esse sanctitatem imitandam & protestatiuam fidei nostræ: ideo id pertinet ad fidem, & bonos mores, & ibi non potest errare, ut latius & pulchre agit Ambrosius Chatarinus in tractatu de gloria sanctorum secundum Thom. ubi supra, licet Caietanus in tractatu de indulgentijs, quęsito. 2. & alibi sępius quoad

cano-

canonizationem sanctorum dicat oppositum, de quo supra. lib. 4. q. 12. latius habetur. Ergo quantum attinet ad indulgentias dicendum est quod accessus ad indulgētias in communi est quidem protestatio fidei: accessus autē ad hanc indulgētiam particularem sicut adoratio huius hostię procedit ex fida tanquam ex causa remota, & ex humana credulitate huius hostiæ seu indulgentiæ causæ & huiusmodi tāquam ex causa proxima. Et quia effectus sequitur conditionem causæ proxime sicut conclusio minorem seu infirmiorem præmissam. Ideo potest concursus ista seu iudicium hoc falli absque detrimento fidei Christianę tam in Papa quam in alijs ut dictum est.

¶ Et ita quoad Deum nō erit causa rationabilis & sufficiens ad talē indulgentiam nisi uerè aut probabilitate morali sit talis: tunc enim censetur quoad Deū rationabilis causa pia: sicut ad dispensandū in uotis aut iuramentis & ad remittendum pęnas peccatorū in sacramento uirtute clauium sufficit causa rationabilis probabiliter iudicata talis: & tūc Deus acceptet ac si uera esses causa rationabilis ut sup. quæstione sexta, secundum. Scotum & alios communiter doctores dictum est. Et in hoc specialiter concordat Gerson. alphabet. 34. litera. A. in tracta. de indulgen. conside. 9. vt supra quæstione uigesima. in corol. habetur, ubi dicit quod non requiritur certa & euidēs notitia causæ: sed existimatio bone fidei & probabilis coniectura moralis requiritur & sufficit: sicut in dispēsatione thesauri materialis, de fisco regio vel Ecclesiastico Papa uel rex aut alius cuius est dispēsare rationabiliter animaduerterit. Et cōcordat Supplementū Gabrielis in quarto, dist. 45. q. 3. nota. 1. & Caietan. ubi sup.

Dubium. ¶ Sed quoad prædicta dubitatur utrum sit causa rationabilis ad tantam indulgentiam illa quę in bullis, quæ nūc communiter circunferuntur, exprimitur per Papam, ubi dicitur quod quicunque siue diues siue pauper dederit duos nummos argenteos pro tali necessitate seu pia causa. Ecclesiæ & huiusmodi lucretur illam totam indulgentiam plenariam.

Resp. 1. ¶ Respondeo, hic est duplex modus dicendi. Primus quod non est rationabilis neque sufficiens causa respectu omniū indistinctè ad tantam indulgentiā: & per consequens quod non omnes æqualiter lucrant illā indulgentiā coram Deo ut loquimur nunc. qa nō respectu cuiuslibet est æque sufficiēs & rationabilis causa ad tātā indulgentiā ut patet. Quia minus est ualde diuiti dare duos argenteos quā pauperi dare duos obolos, neque Papa in talibus bullis intendit quod æqualiter ualeat omnibus dantibus duos argenteos siue diues siue pauper sit. Quia ante 20. uel. 30. annos retroactos maius subsidium imponebatur nobilibus quam alijs in bulla: sed postea isti quæstores & negociatores cruciate experti quod nobiles non recipiebant indulgentias, petierunt a Papa ut faceret meliorē forum. Sicq; propter eorum improbitatem Papa concessit, sed caute cum hac limitatione scilicet in forma antiqua, & quantum claues Ecclesiæ se extendunt ut patet in originali. Ex quo patet quod non intendit nos decipere nec concedere ultra quam potest. Nec quod æqualiter omnibus ualeat. Sed isti quęstores non curant de hac clausula quia clauderet bursam.

¶ Alio modo & magis pie & forsam potest dici, Respon. 2. quod licet priuatim nō possit dari tanta indulgentia plenaria regi pro duobus argenteis sicut vetulæ pauperi, ut dictum est: tamen per concessionem communem bene potest. Quia illa causa in cōmuni sic proposita est sufficiens respectu plurimorum licet non respectu quorundam aliorum. Et ita habet locum & effectum tota illa indulgentia in plurimis & generaliter aut in communi concessa. Sicut & causa est sufficiens in communi & simpliciter quæ non est in particulari concessione uel respectiue. Sicut quando cōmuniter conceditur eadem indulgentia omnibus uisitantibus limina Apostolorū in anno iubilei uel alio tempore: tunc est causa rationabilis in communi quoad omnes: & quilibet de prope & de longe uisitans robustus & sanus debilis & infirmus lucratur illam indulgentiam. Sic in proposito de eleemosyna & ieiunio & oratione communiter omnibus impositis pro lucranda indulgentia uidetur dicendum. Quia cū tali circunstantia ut scilicet communiter fiat ab omnibus, uidetur esse causa sufficiens, quæ sine hac circunstantia non esset. Sicut etiā leges ex causa rationabili & communiter manente sunt iuste & obseruande etiam ab ijs si commode possunt apud quos in particulari tantum cessat illa causa secundum communiter doctores, vt de hoc agit Soto de iustitia & iure libro primo quæstione sexta articulo octauo. ita videtur dicendum in proposito secundum hanc opinionem quæ videtur pia & probabilis. Creditur tamen probabiliter ualde quod licet sit causa sufficiens in communi & simpliciter ut dicit hæc opinio: nō est tamen sufficiens respectiue ad personas omnes particulares, puta ad ualde diuites ad omnem illam indulgentiam lucrandam ut sonat. Sicut lex ualens in communi non habet uim obligandi illum in quo omnino cessat tota ratio legis, puta pro tempore necessitatis, & huiusmodi. Sicque uidetur quod solum lucrabūtur de illa indulgentia diuites quatenus accesserint ad proportionem causæ sufficientis respectu ipsorum dando eleemosynam. ut infra. quæ. 29. latius. habetur.

¶ Contra secundam propositionem supra positā arguitur quadrupliciter. Primo quia ex hoc sequeretur ꝙ prædicatio Ecclesiæ esset falsa. Secundo, ꝙ doctrina Ecclesiæ Romanæ periclitaretur. Tertio ꝙ reciperetur populus. Christia. ab Ecclesia si in veritate nō lucraretur illā indulgentiā corā Deo ex illa causa vt sonat. Quarto quia

Argum. 1. Secundum Tertium. Quartum.

quia iã nõ ualeret indulgentia quantum sonat.

Resp. ad 1. ¶ Respondeo ad primum negando sequelam. Pro quo nota quod prædicatio Ecclesiæ quoad hoc & alia huiusmodi tripliciter se habet. Vno modo narratiue prout scilicet narrat cõtenta in ipsa Bulla,& hic nulla est falsitas qa narratio est vera. Secũdo modo doctrinaliter docendo opiniones doctorũ:& sic põt prædicare falsa si opinio prædicata est falsa. Et ideo ad præseruandũ prædicationẽ Ecclesię ab huiusmodi falsitate, debent prædicatores, qa nomine Ecclesiæ ex officio prædicant ad populũ, nõ assertiue sed expsse dicere qđ opinatiue aut recitatiue dicũt aut prædicant. Alioqui tanquam assertiue dictũ nomine Ecclesiæ sicut alia quæ pdicant intelligũtur prædicaret: quod si sit falsum merito puniuntur ut falsarij: qa nomine Ecclesiæ falsum prędicant quod ipsa non prædicat nec prædicandum exhibuit sed opinandũ tantum & ut opinatum esse declarandũ. Tertio modo doctrinaliter docendo vt doctrinam fidei ut talem: & sic non est periculũ falsitatis in pdicatione Ecclesię huiusmodi, quia sicut fides non se extendit ad istam particularem indulgentiam aut istã causam indulgentiæ istius: ita nec doctrina Ecclesiæ se extendit ad istam indulgentiam aut istam causam nec ad hæc singularia ut supradictum est.

Resp. ad 2. ¶ Ad secundum argumentum respondeo id negando, nam aliud est loqui de doctrina Papę aut Ecclesiæ Romana, quæ ut dictum est non potest errare aut periclitari in rebus fidei & morũ: aliud de operibus eiusdem in quibus potest esse error facti & peccatum Papæ ut supradictum est. Nunc autem doctrina Papæ & Ecclesiæ est indulgentias nõ nisi & rationabilibus causis dari. Vbi etiam continetur quod debet esse causa sufficiens vt supra. q.20. probatum est, factũ autem quod in bullis indulgentiarum continetur si quandoque periclitaretur non ideo doctrina Ecclesiæ periclitatur.

Resp. ad 3. ¶ Ad tertium argumentum. Respondeo id negando. Dico enim quod populus in huiusmodi non decipitur ab Ecclesia: sed uel a propria credulitate, aut ab humanis opinionibus, aut ab indiscreto facto dantis indulgẽtiam, aut ab omnibus simul. Sicut etiam potest decipi adorando hostiam non consecratam in missa. Nam ad doctrinam Ecclesiæ non spectant hæc singularia facta, vt supradictum est.

Resp. ad 4. ¶ Ad quartũ argumẽtum. Respondeo negando illud simpliciter. Dico enim quod illa cõmunis sentẽtia intelligit tripliciter, vno modo negatiue, sic scilicet quod indulgentiæ nõ plus ualent quam sonant, nam videt hæc communis sententia diuulgata ad excludendas extensiones indulgentiarũ utpote fauorabilium ad ea quæ sub earum tenore non continentur ut sciatur quod ad hoc sunt stricti iuris ut supra q 9. in responsione ad primum argumẽtum habetur. ¶ Alio modo intelligit & est uera illa cõmunis sentẽtia quod ualent quantũ sonant, supposito quod sint rite concesse ex causa sufficiente & alijs requisitis ut supra. q.20. in responsione ad quartum argumentum.

¶ Tertio modo qđ illa sententia est simpliciter uera in foro exteriori seu Ecclesiastico, in quo statur præsumptionibus iuris nisi oppositum cõstet, ut supra propos. prima. habetur. Et est etiã vera ad tollendum obligationem Ecclesiæ implẽdi pœnitentias iniunctas a confessore: quia iam per tales indulgẽtias etiam omnino inualidas coram Deo, si sunt concesse per Papam uel per concilium aut per habentem eius auctoritatem ad id, deobligatur quis ab eis implendis in hac uita: quia princeps potest tollere præceptũ & obligationem inferioris: & Papa ut princeps potest tollere omnem obligationem ex solo iure humano consurgentem: quoad Deum autem non ualet talis indulgentia nisi secundum proportionem causę sufficientis ut supra hic & quęstione.20. sępe dictum est.

QVAESTIO XXIII.

Quæ requirantur & sufficiant ex parte lucrantis indulgentiam ad eam lucrandam?

Propos. 1. RESP. quod ex parte lucrantis indulgentiam requiruntur & sufficiunt due conditiones vt indulgentia valeat ei quantum sonat. Prima conditio est quod sit in statu gratiæ. Secunda quod adimpleatur id quod & quomodo imponitur faciendum ad lucrandum talem indulgentiam. Ista propositio est communiter doctorum tam Canonistarũ quam theologorum. Condit. 1. ¶ Et probatur primo qđ requiratur status gratiæ, quia secundũ Thom. in 4. dist. 20. & in addi. 3. par. q. 27. art. 1. & Gerson. in tract. de absolutione sacramẽtali, & de indulgentijs, & cõmuniter doctores, indulgentia solũ ualet ad remissionẽ pœnarum tẽporalium Deo debitarum pro peccatis iã quoad culpam dimissit, ut habetur supra. q.8. ergo manẽte culpa mortali aut eius reatu nõ prodest remissio pœnarũ p indulgentias: & ita requiritur status gratiæ: cui est incompossibilis reatus mortalis de lege: & nõ est status medius ut patet. Itẽ qa secundũ Adria. in materia de indulgẽ. conclu. 3. contra intentionẽ Christi & sanctorũ nulli possunt eorum opera satisfactoria communicari. Sed Christus & sancti operati sunt illa: & noluerunt nisi ad utilitatem sanctorum membrorum Christi, non autem membrorum diaboli cuiusmodi sunt existentes in mortali applicari, ergo, & ad hoc idem facit extrauag. Clem. 6. Vnigenitus. de pę. & re. & c. tres sunt. de pęnitẽ. dist. 1. & auctoritates quæ recitantur supra quæstione quinta, & etiam quæstione octaua. per totum ibi uide. Sed an existens in mortali possit p alijs existentibus in gratia lucrari indulgentias, infra dicetur. q.26. proposi. 3.

¶ Quod

Conditio 2 ¶ Quod etiam requiraſ ſecũda conditio, ſcilicet adimpletio eius qđ & quomodo taxaint. Probatur ſecũdũ Tho. ubi ſup. q. 30. art. 3. & Palud. d. 20. q. 4. art. 3. & cõmuniter doctores. Quia non exiſtente conditione nõ conſequiſ quis id quod ſub tali cõditione & modo daſ. Et hoc eſt verũ ex quacũq; cauſa quis omittat facere ex infirmi tate, paupertate & huiuſmodi. ¶ Neq; in beneficijs principis volũtarijs & ſic cõditionatis & modificatis uolũtas repataſ ꝓ facto. Volũtas enim corã Deo pro facto reputaſ quoad eſſentialem præmium: ſecus quoad accidentalia præmia ſeu beneficia: ſecus etiam quoad homines. Et ideo niſi forma indulgentiæ id habeat non põt unus pro alio eam lucrari, ut infra de hoc. q. 26. latius habetur: quia quoad hoc eſt ſtricti iuris & non valet ultra quam ſonat ut ſupra dictum eſt. q. 22. in reſp. ad quartum argumentum, &. q. 9. in reſponſ. ad argumentum primum. Et addeo hoc eſt uerum ꝙ ſecundũ Florẽ 1. par. ſum. tit. 10. c. 3. §. 4 & Palud. ubi ſupra non ſufficit partem adimplere ut quis lucretur partem indulgentię: ſed aut totum & eo modo quod & quomodo imponitur, aut nihil. Exempli gratia. Si quis ex forma indulgentiæ teneatur quinq; dies intra annũ ieiunare, & orare quinquies Aue Maria: & ex negligentia aut impoſſibilitate non niſi tres dies ieiunat aut omittit Aue Maria, nõ cõſequitur illã indulgẽtiã nec partẽ eius ex vi indulgentiæ: quis aliunde ex ipſo bono opere mereaſ aut ſatiſfaciat æque uel amplius ut oprtet. ¶ Itẽ qui iturus ultra mare ſe accingit ad lucrãdũ ĩdulgẽtiã ſecundũ formã conceſſionis, ſi moriatur in via nõ cõſequiſ illã. Quod ſi daretur indulgẽtia omnibus ſummẽtibus crucem cõtra infideles, & quãtũ in ſe eſt uadit in expeditionẽ terrę ſãctę, iã eo ipſo quo crucem aſſumit & ſe exponit expeditioni ꝑdictæ ſi moriaſ in uia eam lucratur. Qđ ſi cõcedantur transfretãtibus: tũc nõ lucratur eã niſi ultra mare transfretet. Quod ſi dicaſ eũtibus in terrã ſanctã, tũc moriẽs in via illã conſequiſ: immo & dũ iter agit in terrã ſanctã viuus lucratur eã dũ eſt in ſtatu gratię. Si aũt quis ſummendo crucẽ nõ intẽdit ire niſi dominus ſuus ua dat cũ quo intedit ire: iam illo domino mortuo aut nolẽte ire nõ tenetur ille alius ire: quia deficit cõditio intẽta ſub qua tacite ſe obligauit ſed tale eius ꝓpoſitũ cõdinationatũ eũdi in terram ſanctã nõ ſufficit ad illũ indulgẽtiã lucrãdã ſi interim moriatur, ꝗ tamẽ lucraretur cũ propoſito abſoluto eundi ſumẽdo crucem, ut forma Bullę cõcedit ſumẽtibus crucẽ ut ſupradictũ eſt. Hæc Palud. Et ratio horũ oĩum eſt. Quia ſic ſonat tenor cõceſſionis q eſt maxime attẽdẽdus. ¶ Vnde fit ꝙ qa antiquitus cõcedebatur indulgẽtia plenaria ſub hac forma, ſ. ſumẽtib. crucẽ & eũtibus ultra mare cũ effectu, ut dicit Hoſtie. extra de iudeis c. ad liberãdã. Ideo Bouan. in 4. d. 20. q. 4. art. 2. dicit ꝙ q nõ vadit vltra mare nõ lucratur illã indulgẽtia ſumẽdo ſolũ crucem aut proponẽdo ire & incipiẽdo iter, qa nõ intelligitur dari pro ſola bona uolũtate ſed pro effectu. ſ. trãsfretationis. Nũc aũt qñ antiqua forma in minorẽ mutata eſt & quotidie variaſ, ſtandũ eſt tenori & forme cõceſſionis indulgẽtiæ & ſic agẽdũ eſt ad eã lucrandũ vt dictũ eſt. ¶ Quę oĩa ſunt vera & intelliguntur qñ id ꝙ imponitur eſt quid determinatũ aut ſignatũ ſimiliter & modus faciẽdi determinatus. Quod ſi indeterminate q̃d imponatur agẽdũ ꝓ lucrãda indulgẽtia dicẽdo. Qui orauerit aut viſitauerit deuote talẽ Eccleſia: tũc vtrũ quilibet qũolibet orans aut quacunq; deuotione uiſitãs talẽ Eccleſiã, lucretur totã illã ĩdulgẽtiã aut partẽ tantum magis aut minus ſ᷑m quod magis aut minus implet & accedit ad illã cauſã indulgẽtię, latius habetur infra. q. 29. & 32. ¶ Et ſic patet ꝙ & quomodo requirũtur ille due cõditiones vt habet prima propoſitio, quod aũt ſufficiant infra. q. 30. late habetur de hoc.

1. Argum. Contra primã cõditionẽ arguitur. Quia qui eſt in gratia põt mereri alteri etiã exiſtente in mortali gratiã & multa alia bona ſpũalia & temporalia & pęnarũ releuationẽ. Sed indulgẽtię habet efficaciã ex hoc ꝙ ſatiſfactiones Chriſti & sãctorũ applicãtur huic. Ergo habẽt effectũ ẽt in illo q eſt in mortali ſaltẽ quoad pęnas debitas ꝓ ſuis peccatis iã alias quoad culpã dimiſſis, pręſertim ſi vt ſupponitur Papa ex ꝓpoſito velit cõcedere indulgẽtias etiã talibus exiſtentibus in peccato mortali ut eis valeant q̃tũ ualere poſſunt. antecedẽs patet ꝓ vtraq; parte. ¶ Conſequẽtia aũt ꝓbaſ. Quia ſi exiſtẽs in mortali põt ſatiſfacere ꝓ ſuis debitis pęnarũ pro peccatis iã quoad culpa dimiſſis ſ᷑m opinionem. Scoti & ſequaciũ q̃ hic ſuppono. Ergo multo melius ualebis ſatiſfactio Chri & ſanctorũ p indulgẽtias applicata exiſtẽti in pactõ mortali, quoad pęnas debitas ꝓ pecatis iã quoad culpã dimiſſis. Quia ualidior & gratior eſt apud Deũ ſatiſfactio & opus amici iuſti tã pro ſe q̃ pro alio quã opus aut ſatiſfactio inimici. ¶ Qđ ſi nõ ꝯ mittatur opinio præſuppoſita ſicut nec eã admittunt Thomiſtę & alij: tũc alio mõ probatur ꝑdicta cõſequẽtia. Quia ſi peccator ꝓ ſe ipſo p ſua bona opa licet nõ meritoria gloriæ, ſimiliter & homo iuſtus pro alijs exiſtẽtibus in mortali p ſua bona opera ſatiſfactoria & meritoria meretur ſaltẽ de cõgruo ſeu impetrat bona ſpiritualia & tẽporalia & reuelationem ſeu liberationẽ a malis tẽporalibus huius uitæ quo ad corpus & animã, pctõr qdẽ pro ſe, iuſtus aũt pro alio etiã exiſtẽti in mortali ſ᷑m communiter doctores. Ergo & talia opera ualẽt eodẽ modo & eadẽ ratione ad impetrandũ ſeu merendũ de congruo remiſſionẽ pęnarũ tẽporaliũ Deo debitarũ pro peccatis iam quoad culpã dimiſſis. Ergo ſi p viã indulgentiæ talia opa Chriſti & ſanctorum applicenſ exiſtentibus in mortali ualebunt eis quoad præfatam remiſſionem pęnarum Deo debitarum hic uel in purgatorio pro peccatis iã quoad culpam dimiſſis.

¶ Si

Euasio. ¶ Si negatur ista vltima cõsequentia. Quia intentio Christi & sanctorũ nõ fuit quod talibus sua opera applicarent aut valerẽt, sed membris Christi existentibus in gratia ut supra dicebatur in probatione propositionis. *Replica.* ¶ Contra hãc euasionem replicatur probãdo quod intentio Christi & sanctorũ fuit ut ipsis etiam ualerent ut dictum est. Quia Christus & sancti orauerunt pro existentibus in mortali, & pro eis etiã passus est Christus sufficienter & uoluit illis proficere suã passionẽ & sua merita quoad eorũ culpã & pœnã sufficiẽter, ut redẽptor totius mũdi. Ergo voluit Christus sua opera & labores efficaciter oĩbus prodesse quantũ ipsi erant capaces & dispositi, & q̃tũ ipsis prodesse poterant stãte lege quo ad culpã & pœnam peccatorum. Et idem credendum est de alijs sanctis qđ similiter uoluerunt quantũ eis licuit & competit eis suo capiti Christo in hoc se conformare. Possunt autem prædicta eorũ opera prodesse existentibus in mortali quoad remissionem pœnarum debitarum pro peccatis iam quoad culpã dimissis: ex quo quoad hoc sunt capaces & dispositi vt patet ex dictis hoc vel illo modo. Ergo prælatus concedens talibus indulgentias ad prædictam remissionẽ pœnarũ prædictarum non facit contra sed secundũ intentionem Christi & sanctorum: ex quo non manet vllus reatus culpæ impediens talium pœnarum remissionem ut dictum est. ¶ Et confirmatur hoc Quia alias sequeretur quod talis satisfactio esset frustrata suo effectu & nil omnino ualeret apud Deum. Quod Patet, quia si nil ualet ipsi existenti in mortali pro remissione dictarum pęnarum ad quam applicatur indulgentia: neque ualet alicui alteri cui non applicatur: neque ipsi operanti uel applicanti, quia (ut supponitur) ipse non eget sua satisfactione. Ergo nulli prodest talis satisfactio, sed que omnino perit tale bonum opus & similiter indulgentia.

Respon. ad 1. argum. ¶ Respondeo, in argumento tangitur difficultas vtrũ indulgentia ualeant ad remissionem pęnarum debitarũ pro peccatis iam quoad culpam dimissis ei qui est in mortali: & utrum Papa potest sic concedere: & utrum pro talibus pęnis qs satisfacere possit pro alio existente in mortali. ¶ Ad quod dico quod non: propter rationes supra positas in probatione propositionis, pro cuius maiore declaratione, nota secundum Adriã. ubi supra & Supplementũ Gabrielis in 4. distin. 45. art. 3. dub. 7. quod licet qs existens in mortali possit satisfacere uel de iustitia uel de cõgruo pro suis peccatis iam quoad culpã dimissis secundũ Scotum & sequaces: & quãuis peccator possit sibi per bona opera de genere aut moraliter nõ tamen meritoria gloriæ mereri de congruo aliqua bona spiritualia & corporalia uel temporalia, & liberationẽ a pęnis temporalibus huius vitę, & mitigationẽ pęnarum purgatorij, secundum cõmuniter doctores: non tamẽ hoc fit per viam iustitiæ pure aut iustitiæ legis: in quo cõueniunt cõmuniter doctores: neque per uiam satisfactionis proprie secundũ Tho. quia satisfactio proprie secundum eum pertinet ad iustitiã: sed p uiam gratiæ, seu misericordię. Similiter licet iustus possit pro alio etiam peccatore mereri omnia p̃dicta quæ peccator potest sibi ipsi mereri: tamẽ id omne fit per meritum congrui uel decentiæ tantũ: non autẽ per uiam iustitiæ, neque per uiã satisfactionis propriæ quæ pertinet ad iustitiã, ut de ijs latius habetur supra. q. 5. in responsi. ad. 8. argumentum & ultra ibi dicta alia ratio est. Quia ut unus possit de lege quoad vim satisfactiuã cõmunicare sua bona alteri aut pro alio satisfacere modo prædicto, requiritur vnio p charitatem, ut membra inter se & ad caput scilicet ad Christum & per consequens requiritur status gratiæ utriusque aut utrobiq; ratione cuius est cõmunio operum sanctorũ in charitate & fide uiua non autẽ mortua fundata. Ideo nullus põt pro alio satisfacere aut bona spiritualiter quoad prædictã uim satisfactiuam communicare nisi de congruo tantũ & nisi uterque sit in statu gratiæ aut in charitate. Nũc aũt remissio pęnarum q̃ fit per indulgentias pertinet ad satisfactionem propriam, q̃ de thesauro Ecclesiæ per indulgentias applicatur ad satisfaciẽdũ, sic qđ coram Deo censeatur satisfecisse per uiã iustitię is cui concedit talis indulgentia ut sup. q. 5. dictum est, ergo satisfactiones Christi & sanctorum non possunt per uiam indulgentię applicari etiam ipsi existenti in mortali: & indulgẽtię nõ possunt ullo modo eis cõcedi ut dictum est. ¶ Ex quo infero quod opinio quam refert Gabriel. in cano. lect. 56. litera. S. quod scilicet pro existentibus in inferno potest iustus satisfacere pro pœnis peccatorum mortalium & uenialiũ eorũ iam quoad culpam dimissorum, nullo modo uidetur uera neque ullam probabilitatẽ habere: ex quo nulla est cõmunio fidei aut charitatis ad eos, in qua fundat de lege potestas satisfaciẽdi pro alio: neq; ad hoc est ulla Dei lex aut p̃missio: sed potius in oppositum quia nõ sunt in statu quo sint capaces vllius redemptionis ut dicetur. Ideo & nõ sunt capaces vllius suffragij quia Chaos magnũ inter nos & illos. Luc. 16. & ibi iam nulla redemptio: licet Mayro. & quidẽ male oppositũ dixerit ut supra. q. 8. in 2. part. ꝓpos. latius de hoc habetur, & concordat Medina de oratione q. 25. ibi vide, & supra q. 5. *Corol.*

¶ His ergo suppositis respon. ad argumentum in forma negando consequentiã primam. Et ratio est q̃a licet vnus possit sibi, vel alteri mereri illa bona hoc tamen non est nisi per viã meriti de congruo tantum: satisfactio autẽ quæ p viã indulgentiæ fit, & applicatur est per viã iustitię & satisfactionis vt dictũ est: iõ nil concluditur cõtra nos. Et ad probationẽ cõsequentiæ respõdeo dupliciter. Vno mõ etiã supposita opinione Scoti respõdeo negando consequentiam. Et ratio est. Quia licet pro se quis possit satisfacere

non

non tamē pro alio nisi de congruo, & dummodo vterque sit in statu gratię vbi fit cōmunicatio charitatis vt dictū est. Et quamuis opus amici & iusti sit gratius Deo quā opus inimici: nō tamen quoad omnē effectum & modū ut patet. Quia ad merendum sorti vitam ęternam non tantum valent merita Beatę virginis Mariæ quantum valet dispositio & merita propria ipsius sorus. Sic quamuis ad merēdū de cōgruo alteri aliqua bona plus grata & valida sint coram Deo opera iusti quā iniusti: non tamen quoad uim satisfactiuam pro alio peccatore, ex quo non est charitas vtrobique ubi fundatur ratio communicationis satisfactionum ut supradictum est. ¶ Alio modo supposita opinione B. Tho. Respondeo negādo illam ultimā cōsequentiā positam ad probationem primę cōsequentiæ principalis. Et ratio est. Quia licet bona opera ualeāt per uiā meriti de congruo ad impetrandum alteri bona aliqua & remotionē malorum & pęnarum temporalium sperando hoc a liberalitate diuina non autem per viam iustitie & satisfactionis proprie, nisi vterque sit in gratia ut dictū est: ideo negatur quod per indulgentias pōt fieri talis applicatio: ex quo uia indulgentiæ est via iustitie & satisfactionis propriæ ut patet ex dictis. ¶ Et ad replicam. Resp. secundū omnem uiam doctorum, quod intētio Christi & sanctorū fuit quod valerent sua opera modo pdicto his omnibus qui essent capaces per uiā meriti de congruo tantum, iis qui permanerent in mortali: p uiam autem propriæ satisfactionis & iustitie existētibus in gratia. Et quia via indulgētię est solū via iustitie satisfactionū, que, ex quo satisfactoria tantū vt talia ibi applicantur ad satisfactionē tantum efficiendā pęnarum, nō autē vt sunt meritoria ullo modo, ut supra q. 5. & 8. per totū latius habetur. Ideo negāda est illa minor & consequentia, qd scilicet talia satisfactoria opera Christi & sanctorū quæ per indulgentias applicanē possunt efficaciter ualere existentibus in mortali ullo modo: quia nō est communicatio charitatis & per consequens nec dispositio requisita in eis, neq; sūt capaces ut eis per viā proprię satisfactionis & iustitie cōmunicentur satisfactoria Christi & sanctorū ut supra dictū est. ¶ Sed neque ratione indulgentiæ & satisfactionis ullā uim de congruo meritoriā habent ut illis hoc modo ualere possint aut cōmunicari, & cū his cōcordat Tho. 3. par. sum. in add. q. 27. art. 1. contra aliquos tenētes oppositum.

Resp. ad cōfirmationē. ¶ Ad confirmationem, responsio patet ex dictis. & insuper dico secundū Adria. ubi supra, quod in casu quo quis suā satisfactionē applicaret alicui existenti in mortali: tūc fructus satisfactionis reuertitur ad facientē si eget, iuxta illud Matth. 10. Si ibi non fuerit filius pacis ad vos reuertet, & Psalm. 34. Oratio mea in sinu meo cōuertet: quia in illis translationibus est conditio implicita, scilicet si illi quibus applicant sint capaces & egentes. Si tamen de industria quis vellet nil iuris sibi reseruare sed totū transferre in alium incapacem aut non indigentem utpote in non baptizatum aut in existentem in gloria aut in existentem in mortali & huiusmodi: tunc fateor qd ex stultitia sua perdet redūdantiam utilitatis satisfactorię: sed tunc manet in thesauro Ecclesiæ sicut & alia satisfactoria eorum qui non indigent, quæ nulli applicantur.

¶ Similiter opinantur aliqui probabiliter quod dum recēter baptizatus facit multa opera pęnalia q in nullū aliū transfert, & primū peccatum qd ipse committit post talia opera est mortale: tunc ipse ex illis suis operibus iam factis nullam expiationē per viam satisfactionis habere pōt. Quia nō antequam peccaret, ex quo nullius pęnę debitor erat; neq; post, ex quo illa iā nō sūt sua, nec sibi applicata, neq; sibi reseruarę potuit vt infra q. 42. latius hr de hoc. Ecclesia tamē nō videtur ius suum perdere quod habet in bonis filiorum. Nam per indulgentias ac si innocens ille perseuerasset aliis applicare pōt; & ipsi postea resurgenti sicut & aliis pōt applicare per indulgentias: modo sint mortificata ipsi facieti mō non, hoc enim parū refert ad rē, licet Adria. vbi supra, in hoc videatur aliquam vim facere. Nota tamen quod qui est in mortali licet nō lucretur indulgentias: tñ per bonum opus quod facit ad eas lucrandum meretur de cōgruo alia bona spūalia, & temporalia sm cōmuniter doctores.

Argum. 2. Secundo principaliter, & specialiter contra secundā conditionē supradictæ ppositionis arguitur. Nā Ecclesia debet se conformare diuino iudicio. Sed Deus remunerat bonā voluntatē quando nō est facultas operis. Ergo qñ quis ex impotētia nō implet opus pium pro quo cōceditur indulgentia videtur quod sufficiat bona uoluntas ad eā lucrandū in toto, vel in parte, vt sic cōformiter ad Dei iudicium remuneretur per Ecclesiā.

Respon. ad argum. ¶ Resp. dupliciter, uno mō negando antecedēs simpliciter. Nā Ecclesia non iudicat de oībus per se occultis, qualis est voluntas. Deus sūt sic. Ideo in hoc non tenetur nec pōt Dei iudicio semper se conformare. Itē licet iudicaret de occultis qñ de eis cōstat aliquo modo: nō tamen tenetur in opere liberalitatis & gratiæ se conformare diuino iudicio aut legi: potest enim Deus esse liberalis quando Ecclesia rationabiliter non esset liberalis, non enim tenemur nisi legi diuinę obligāti nos conformare: item non semper eodem modo. ¶ Alio modo respondeo, cōcesso antecedente negatur cōsequentia. Quia Deus nō remunerat bonā voluntatem semp quo ad pręmia accidentalia, ut patet de aureolis secundū cōmuniter doctores: sed quoad præmium essentiale. Et sic Ecclesia nō remunerat solam bonā voluntatē quoad hoc accidētale pręmiū indulgentiarū. Itē dico quod sicut Deus pmiat solū facientē, quod & quo mō ipse vult, & exigit: sic Ecclesia remunerat p indulgentias in iis tantū qui faciunt qd, & quo ipsa imponit faciendum, & non alio modo.

QVAEST.

QVAESTIO XXIV.

Pro quo tempore teneatur esse in gratia is qui vult lucrari indulgentiam. an scilicet pro tempore quo facit opus pium pro ea lucranda, an pro tempore quo quis debet eam lucrari.

Propos. RESP. per unicam propositionem quod scilicet pro tempore quo secundum tenorem concessionis debet lucrari indulgentiã: tunc & non ante tenetur esse in gratia ad eã sibi lucrãdum: nisi aliud explicet in tenore concessionis indulgentię. Declaratur simul & probatur. ¶ Pro quo nota quod quatenus pertinet ad rem, quę tria sint tẽpora scilicet concessionis indulgentiæ, & operis faciẽdi pro ea lucranda, & usus seu lucrationis ipsius indulgẽtiæ, ut patet quod hæc sunt tria tẽpora distincta quãdo Papa concedit danti talem eleemosynam ut semel in uita & semel in morte possit plenariè absolui, &c. Tunc enim hodie fit cõcessio, & cras opus eleemosynę, & usus seu lucratio indulgẽtiæ fit fortè hinc ad annum. Quamuis ergo ista tria tẽpora sint distincta: tñ sępe concurrunt omnia aut duo simul nunc hoc nunc illo modo. Ideo non curando nunc de tempore concessionis indulgentiæ quia nil refert ad propositum, dicamus quod dupliciter potest aut solet concedi indulgẽtia. Vno modo ita quod tẽpus operis faciendi pro lucranda indulgentia & tempus ipsius fructus seu lucrationis indulgẽtię concurrant simul seu sint unum & idem. Exẽpli gratia, ut quãdo Papa concedit indulgentiã visitãti talẽ Ecclesiam quando eam uisitat, aut pñtentibus suæ missę aut eius absolutioni tali tẽpore quãdo eam facit, aut confitentibus quando absoluuntur, &c. Et de hoc modo concessionis communiter dicunt doctores in quo nullus ferè dissentit quod requiritur quod sit in gratia tunc quando id agit pro quo conceditur talis indulgentia. Nam non est in potestate cuiusquam volentis eã lucrari ut trãsferat seu differat vsum fructum seu lucrationẽ eius in posterum. Et ratio horum est quia sic sonat tenor eiusdem.

¶ Alio modo solet concedi indulgẽtia. Sic quod aliud sit tẽpus operis & aliud sit tempus lucrationis indulgentiæ aut fructus eius. Vt qñ datur indulgentia semel in vita & semel in mortis articulo suscipienti crucem aut danti duos argenteos, aut recitãtib. tot Psalmos uel Aue. M. aut porrigẽtibus manus adiutrices, quod possent postea plenariè absolui & cõcedi indulgentia plenaria eis per confessorẽ. ubi patet aliud esse tempus operis aliud lucrationis indulgẽtiæ aut fructus eius. Et de hoc est duplex opinio: quarũ cõmunior & uerior & magis pia ut mihi uidef est quod nõ est necesse quòd homo lucraturus talẽ indulgentiã sit in gratia pro illo tempore operis, sed pro tempore lucrationis indulgentię aut fructus eius secundũ tenorem concessionis ut dicit propositio supra posita, & sic tenet Florẽ. 1. par. sum. tit. 10. c. 3. §. 5. ex Palud. in 4. dist. 20. q. 4. art. 3. conclu. 1. & expressius Siluester: tit. indulgen. q. 10. & q. 7. & glos. in extrauagan. Antiquorũ. de pę. & re. & Fel. in serm. de indulg. col. 7. & sum. Tab. ti. indulg. q. 4. & allegaf ad id B. Thom. quodlibet 0. 2. art. fin. ubi tamen hoc nõ dicit & expresse concordat Soto in 4. dist. 21. q. 2. art. 3. fo. 935. B. ¶ Quod probaf quincupliciter.

1. Ratio. Primo, quia Papa pot prędicto modo concedere: & vult sic cõcedere, nisi quando oppositum explicat specialiter in tali modo concessionis. Ergo tenet modo prędicto indulgẽtiã. Probaf antecedens qd Papa potest quia adsunt omnia requisita scilicet auctoritas in dãte, pietas in causa, & dispositio gratiæ in subiecto pro quo debet suscipere fructum indulgentiæ. Quod autem ad opus esse pium nõ requiratur status gratiæ aut quod sit meritoriũ infra. q. 25. habetur latius. Ergo potest. Et quod sic Papa velit nisi oppositum explicet in dictis tenoribus indulgentiarum patet. Quia standũ est tenori indulgentię sic sonãti esse intentionẽ Papæ non discordantem a suis verbis: pręcipuè quia beneficium principis est late & fauorabiliter etiã contra eum interpretandum quantum patitur proprietas uerborũ quãdo non est in præiudicium tertij, nisi de eius voluntatẽ aliàs oppositum constet, ut supra, q. 9. in probatione quartę propos. habetur.

2. Ratio ¶ Secunda ratio. Quia sic est in practica Ecclesiæ in multis iubileis, qui nunc cõceduntur & pdicanf esse de mente Papæ quod ieiunetur tribus diebus, & oretf, & detur eleemosyna, & interim examinentur cõscientiæ & post fiat cõfessio & receptio euacharistię, & ibi cõsequanf indulgentiã plenariã. Certè in tali Iubilæo nõ oportet esse gratiã quando ieiunatur & oratur & datur eleemosyna, ex quo postea sequif examinatiõ conscientiæ & cõfessio per quæ homo reponatur in statu gratiæ ad dignè communicandum & lucrandum indulgẽtiam. Et simile iudiciũ de similibus formis habendum est.

3. Ratio. ¶ Tertia ratio, quia pręcepta & indicta Ecclesię non obligant ad intentionẽ præcipientis, vt scilicet fiant meritoriè seu in statu gratię quãtũ est ex vi statuti Ecclesiæ, puta ieiunare in quadragesima & soluere decimas & seruare festa & huiusmodi: immò neque pcepta diuina puta de honorãdo parẽtes, de restituẽdo & huiusmodi. Ergo nõ est sine causa sufficiẽte præsumendũ qđ velit nos amplius vrgere imponẽdo opera pia pro lucrandis indulgẽtijs. Alioqui durum uideretur dicere quod toto tempore anni quo quis peregrinatur aut ieiunat magno tempore pro lucranda aliqua indulgentia in uita vt in morte teneatur esse in gratia ad illam lucrandum.

4. Ratio. ¶ Quarta ratio, quia sicut secundũ formã Bullę etiam existens in mortali potest facere pro alio quod iniungitur, puta dare eleemosynam ad lucrandum illam indulgentiam alteri existenti in

gratia,

gratia nõ sit in hac vita mõ in purgatorio, vt de hoc infra. q. 26. Ergo similiter potest in mortali facere opus de genere pium ad lucrãdũ sibi indulgentiã post in statu gratiæ, dum forma cõcessionis id patitur vti supponitur in hoc secundo prædicto modo quo concedi solent Indulgen.

Ratio. 5. ¶ Quinta ratio. Quia alias sequeretur quod bulla cõcedens dãti duo regalia ut propter hoc eius confessor postea in vita vel in morte illi cõcedat indulgẽtiam, nõ ipsi prodesset quoad hoc si in mortali ille duo regalia dedit. Et qđ hoc sequatur ex opposita opinione cõstat. Quia licet indulgẽtia vel remissio pęnarũ nõ in bullę acceptione vel regalium illorum datione acquiratur sed in absolutione vel cõcessione sacerdotali postea facienda: tamen opus pium. i. datio duorum regalium pro quo illa indulgentia concessa est factũ in mortali peccato non valet neque prodest ad lucrandum illam indulgẽ. secundũ illam oppositam opinionem. Concedere aũt hoc consequens durissimum certe videt & contra practicam cõmunẽ Ecclesiæ quæ huiusmodi bullas dantibus duo regalia ad bellũ cõtra infideles & ad Ecclesias construendas sępe cõcedit. ¶ Ideo pdicta. 1. opin. vera videtur atque tenenda quãdo vt dictũ est forma cõcessionis id patitur, vel nisi in concessione indulgentię oppositũ explicetur. Nam secus esset si tenor cõcessionis aut bullę significaret qđ ipsum opus pium fiat in statu gratiæ, vel quod tunc acquiratur indulgẽtia: tũc enim oportet quod fiat in gratia, in quo dubiũ nõ est. Exẽpli gratia. Si bulla cõcedit indulgentiam dantibus duo regalia ad bellũ contra infideles, uel se ascribẽtibus cõfraternitati corporis Christi, vel orantibus quinque Pater noster coram sanctissimo sacramẽto & huiusmodi: tunc non lucratur hanc indulgentiã si quando quis dat illa regalia vel se ascribit & orat sit in mortali: bene tamen lucraretur postea alias indulgẽtias in eadẽ bulla concessas pro alio opere, puta pro uisitatione Ecclesiæ uel oratione pro pace si quando visitat & orat sit in statu gratiæ.

¶ Nota quod quando opus pium pro quo conceditur indulgentia debet fieri in gratia vt tũc ipsa indulgẽtia acquiratur ut dictum est, sufficit quod illud tantũ fiat in gratia quod pro causa proxima & principali assignatur ad lucrãdũ eã indulgentiã: & nõ oportet quod etiam id quod pro causa remota aut minus principali illius indulgentiæ assignat fiat in gratia. Vt in hoc bene ait Nauarro in repetitione de indulgẽtijs. nota. 19 §. 16. & §. 19. exempli gratia. Si quis oraret & ieiunaret pro pace aut pro victoria regis, si id in gratia faceret utique lucraret indulgentiã cõcessam orantibus & ieiunantibus pro pace & p victoria quis ipsa pax atque victoria mortaliter fieret: quia hæc causa remota indulgentiæ est, Similiter licet peregrinantes Romam uel in initio uel in pgressu viç sępe mortaliter peccarẽt, sit tamen Romã peruenientes in statu gratiæ cõfessi Ecclesias præscriptas uisitarent, certè lucrarentur indulgentiã propter id concessam: quia illa visitatio est principalis & proxima causa pia illius indulgentiæ.

¶ Nota etiam secundum Nauarro ubi supra φ quando opus pium debet fieri in gratia ad lucrandum indulgentiam vt dictum est: si totum illud opus fiat in mortali nõ prodest ad illam acquirendum, prodesset autem si aliqua pars eius fieret in gratia saltẽ ad lucrandum partem illi indulgentiæ respondentem. Puta si decies ieiunat vel visitat Ecclesiã in statũ gratiæ cõfessus, &c. & decies in mortali peccato, hic lucratur mediã partẽ indulgentiæ concessę visitantibus Ecclesiam vel ieiunantibus uiginti diebus; quis si nõ ieiunasset vel nõ visitasset ingressus sed quindecim tantũ diebus etiam in statu gratiæ, nihil illius indulgẽtiæ lucraretur. Quia ea esse videtur intentio cõcedẽtis vt supra quęstione. 23. dictũ est. Et similiter dicatur de opere pio cuius vna pars est vno tempore mala & alia alio tempore cõtinuata est moraliter bona. Quia tota puta visitatio uel peregrinatio vel ieiunatio reputatur bona ad lucrandum indulgentiam vel eius partem illi respondentem ut dictum est.

¶ Secunda opinio tenet absolutè quod requiritur quod opus pium quod fit ad lucrandum indulgentiam fiat in statu gratiæ semper eo modo supra declarato. Quam opinionem tenet Nauarro vbi supra & Caiet. in quodlib, de indulgẽtijs. c. 9. & q. 2. de eodem, propter rationes sequentes quæ sunt tria argumenta cõtra opinionẽ pcedentẽ. Opinio. 2.

Argum. 1. ¶ Primo quia Papa non intendit quod tale opus piũ ad lucrãdum indulgentiã si fiat in mortali sufficiat quando aliud est tẽpus operis & aliud lucrationis indulgẽtiæ Ergo requiritur φ fiat in grã. Patet cõsequẽtia, & antecedẽs pbatur. Quia tenor concessionis hoc innuit ubi dicitur, Secundũ antiquã & consuetã formã indulgentiarũ cõcedimus, &c. antiqua aũt forma (quæ ẽt si nõ exprimatur in clausula gñrali debet intelligi) dicit sic. Omnibus vere pęnitẽtibus & cõfessis q visitauerĩt talẽ Ecclesiã vel peregrinationẽ fecerint Romã, &c. vel qui sumpserint crucẽ vel manus porrexerint adiutrices, vel ieiunauerint tot dies, & c, vnde patet quod cũ ordinate vtrunque exprimitur, ita qđ primo loco exprimitur status gratiæ p veram pœnitentiam & confessionẽ, & secundo exprimitur opus non qualitercũque sed ut ipsa gratia afficiat operantem tẽpore operis, ergo manifesto patet ex forma Ecclesiæ consueta haberi qđ pęnitentia seu gratia debet cõcomitari necessario ipsum opus pium pro quo conceditur talis indulgentia.

Argum. 2. Secundo arguitur ad idẽ. Quia causa indulgẽti debet esse pia & opus pium, ut patet ex supradictis quæstione. 21. Sed opus factum in mortali non est pium, neque ibi est vera pietas, ex quo non est Deo honorificum sine charitate, & gratia. Ergo non sufficit ad indulgentiam.

Tertio

Argum. 3. Tertio arguitur ad idem. Quia thesaurus vitalis non nisi pro causa & opere vitali seu viuo dispensatur & communicatur. Opus autem extra gratiam factum nõ est viuum sed mortuum: & indulgentia est thesaurus vitalis. Ergo ꝓ opere extra gratiam facto nõ dispensatur. Cõsequẽtia patet. Et maior probatur dupliciter. Primo. Quia causa indulgẽtiæ ex quo est causa & radix cõmunicationis & dispensationis thesauri requiritur quod sit viua ꝑ uitam gratiæ & charitatis, quæ est causa cõmunicationis sanctorum, vt supra. q. 23. dictum est. Item secũdo. Quia sicut thesaurus ciuilis non nisi pro causa ciuili dispensatur seu cõmunicatur: ita & thesaurus vitalis nõ nisi ꝓ causa vitali aut viua. Sicque patet maior. Minor autẽ probatur. Quia indulgentia ad vitam ęternam introducit tollẽdo impedimenta pęnarũ & ex causa viua procedit scilicet ex meritis Christi & sanctorũ, & a causa principali cõcedente indulgentiam scilicet a Christo, & eius auctoritate collata. Ergo est thesaurus vitalis.

Respon. ad 3. argum. ¶ Respõdeo propter has rationes. Caiet. & Nauarro. vbi supra tenẽt oppositũ ad supra dicta. Sed certe iste rationes & argumẽta nõ concludunt. Ideo ad ea respondeo ad primũ argumentum negando quod Papa & Ecclesia intendat ꝙ requirat gratia tempore operis: & ad probationem de tenore in forma cõsueta, &c. dico quod nihil probat propter duo. Tum primo quia nõ est standũ ordini illorum uerborum. Nõ enim ponitur ille ordo vt significet ordinẽ operũ piorum agendorũ, sed ad meliorem congruitatem modi loquendi, qa scilicet sic melius explicatur qđ intenditur & imponitur. Quia si illi ordini esset necessario standũ sequerẽtur hęc absurda, scilicet qđ prius requireretur pęnitentia & cõcessio q̃ cõcessio indulgẽtiæ, ex quo in dicta forma post pęnitentiã & confessionem dicitur Concedimus tot annos indulgẽtiæ. Sed qa diceret Caieta. qđ concessit Papa ex tunc pro tẽpore confessionis, &c. ideo omisso hoc sequeret aliud absurdum. Quod scilicet secundũ Caiet. sicut præ requiritur pęnitentia ita etiã confessio ante vel simul cũ ipso opere ieiunij aut eleemosyne, ex quo vtrũque scilicet uere pęnitentes & confessi ponitur simul in illa forma: quod tamen cõstat falsum. Nam sępe vt patet experientia in nostris temporibus in talibus iubilæis dicitur qđ prius ieiunent tot dies & faciant eleemosynã & post examinati confiteantur in triduo, & sic cõmunicantes lucrentur indulgentiã. Ergo nõ erat necessariũ quod eleemosyna si erit semper in gratia. ¶ Tum secũdo dico quod dato sed non concesso quod adhuc illa forma uerborũ sic deberet ordinate intelligi & fieri: tamẽ quãdo nõ exprimitur illa forma uerborũ olim cõsueta, iam non valeret sua ratio neque probaretur qđ Papa sic intendat sed vt verba sonant secundũ consuetudinẽ vigentem & practicam sui temporis. Nã & forma indulgentiarum per tempora variatur: & quæ fuit olim cõsueta nõ est modo. Cõsuetudo autẽ & practica vigens est optima interpres legũ & concessionum humanorum. c. cum dilectus. de consuetudine. Et secundum communiter doctores & refert Palud. in 4. dist. 20. q. 4. q. 4. art. 3. & supra. q. 9. in 4. propos. & respon. ad argum. contra eam late habetur.

Respon. ad 2. argum. ¶ Ad secundum argumentum respondeo negãdo minorem: Nam sicut colere Deum exterius die festo & uouere religionẽ & alia eiusmodi in mortali facta, sunt de genere suo opera pia & latriẽ ad honorem Dei, licet non perfecte ex quo nõ sunt meritoria: ita & opera eleemosyne ieiuniorũ & orationis & huiusmodi pro quibus conceditur indulgentia sunt de genere suo pia & ad vtilitatem Ecclesiæ, licet non fiant in charitate. Alioqui pro eis nõ posset Ecclesia concedere indulgentias: quod tamen supra probatum est scilicet posse, & id non negat Caieta.

Respon. ad 3. argum. ¶ Ad tertium argumentum respõdeo distinguẽdo maiorẽ. Nam si intelligatur de thesauro proprie vitali q scilicet dat vitam gratiæ & gloriæ seu qui est ipsa gratia & gloria: tunc cõceditur maior, quod scilicet ad eũ participandum requiritur causa uitalis idest meritũ aut dispositio vltima sufficiens, qualis est cõtritio & huiusmodi requisita ad gratiã. Sed tũc minor est falsa: nam thesaurus indulgentiarũ votalis non confert vitam gratiæ aut gloriæ aut aliquẽ gradum eius, sed remotionẽ impedimẽti pęnarum ad gloriã iam debitã ut supra. q. 5. & 8. habetur. Si autem illa maiori intelligat de thesauro vitali qualitercunq; ꝑ se & per accidens disponente aut remouente prohibens ad uitã gratiæ seu gloriæ: tũc est falsa. Nõ enim requiritur opus vitale idest in gratia factũ ad habendum thesaurum hunc scilicet characterem sacramẽtalẽ Baptismalem aut sacerdotalẽ per quẽ homo disponatur post ad gratiã & gloriã licet remote: neq; quod satisfactio fiat in gratia ad satisfaciendũ pro suis culpis iã dimissis, ualet enim talis satisfactio ẽt corã Deo postea adueniẽte statu grãe, vt hoc ẽt cõfitet ipse Caiet. in quodlibeto in. q. de satisfactione. Valet etiam tale opus bonum satisfactorium saltẽ vt meritorium de congruo ad gratiam & releuationẽ poenarum etiam si fiat in mortali, vt supra. q. 23. in responsione ad primum argumentũ habetur. Et ad primã probationem maioris in hoc sensu assumpte respõdeo ꝙ æquiuocat de causa indulgentiæ multipliciter, nã causa indulgẽtiæ quasi effectiua est thesaurus Ecclesiæ, Causa autẽ indulgentiæ idest concessionis seu actiue cõmunicationis indulgentiæ est opus pium pro quo cõceditur indulgẽtia. Causa autẽ indulgentiæ. i. cõmunicatio ipsa siue seu participationis aut receptionis fructus indulgẽtię est gratia seu charitas cũ indigentia suscipientis vt patet ex supradictis. q. 20. in respõsione ad primum argumentum & quęst. 23. in responsione ad primũ argumentum. ¶ Sicque nihil aliud cõcluditur

Sicque nihil aliud concluditur nisi quod requiritur quod suscipiens indulgentiam sit in charitate quando eius fructuum debet suscipere sibi communicatum. Quia charitas seu gratia est id ratione cuius potest fieri capax vt possint tibi valere satisfactiones Christi & sanctorum sibi applicare per indulgentias, vt nos supra diximus. Et ad hunc sensum conceditur illa tota probatio si loquatur de causa indulgentiæ.i.cõmunicationis passiuè seu receptionis fructus indulgẽtiæ: quia requiritur vita gratiæ in suscipiente fructum. Si autem loquatur de causa indulgentiæ.i.concessionis indulgentiæ: tunc negatur cõsequentia illa quod ergo ad opus pium quod est causa concessionis aut communicationis actiue indulgentię requiratur quod fiat in gratia, nam ad actiue communicandum sufficit auctoritas & causa rationabilis quod est opus piũ ex genere, vt dictũ est. Si vero in antecedente sumatur causa indulgentiæ vno modo & in consequente alio modo iam nil valet consequentia ratione æquiuocationis. ¶ Ad secundum probationem maioris supradictę scilicet sicut thesaurus ciuilis &c. Respondeo vno modo vt supra ad argumentum respõsum est distinguendo de thesauro vitali. Alio modo respondeo negando simpliciter consequentiam. Quia non est simile: Nam expẽsio thesauri ciuilis nõ est honorifica regi aut vtilis reipublice nisi pro causa ciuili dispensetur, hoc enim importat ly causa ciuilis. Dispensatio aũt thesauri indulgentiarũ semper est Deo honorifica aut utilis Ecclesiæ dum pro opere pio et facto a peccatore in peccato mortali fit, vt supra, & q.21.& infra.q.25.habetur. Ideo formalius, & melius argueretur dicendo qđ sicut thesaurus ciuilis nõ nisi pro causa ciuili: ita thesaurus Ecclesiasticus spiritualis indulgentiarum nõ nisi pro causa Ecclesiastica.s.vergente ad Dei honorẽ seu utilitatem Ecclesiæ potest dispensari. Sed tunc non posset probari minor, nq; scilicet opus pium nisi fiat in gratia non est causa Ecclesiastica scilicet ad vtilitatem Ecclesiæ aliquo modo, sed potius probaretur oppositũ, vt sup. Et ea ratio potius pro nobis esset.

QVAESTIO. XXV.

Vtrum requiratur ꝙ tale opus pium pro quo conceditur indulgentia fiat in gratia, aut quod sit meritorium aut moraliter bonum an sufficiat aliquando ꝙ sit actus bonus ex genere licet moraliter malus. Et quo fine uel intentione fieri debeat.

RESP. per unum notabile & tres propositiones. ¶ Notabile est quod loquendo de bonitate aut malitia morali non autem entitatiua, actus dicitur bonus ex obiecto seu ex genere aut simpliciter quando cadit supra materiam approbatam aliquo iure diuino naturali uel humano præcipiente aut consulente, vt est orare dare eleemosynam, &c. & contra actus de genere malus aut simpliciter dicitur quando cadit supra materiam reprobatam uel prohibitam aliquo iure de prædictis, vt capere seu detinere rem alienam inuito domino quod est furari, accedere ad non suam quod est fornicari, &c. indifferens autem actus dicitur quando cadit supra materiam non approbatam neque reprobatam aliquo iure, vt comedere ambulare, &c. ¶ Item nota quòd actus malus ex circunstantia dicitur quando non cadit supra materiam vllo iure reprobatam sed & accidit circunstantia ipsum actum vitians, vt orare ubi, quando, quomodo, quantum non oportet, aut propter finem indebitum vitiantẽ, puta propter vanam gloriã, &c. malum autẽ vtroque modo scilicet ex genere & circunstantia dicitur quod vtriusq; illorũ rationem habet, scilicet materiam aliquo iure reprobatam simul & circunstantiam vitiantem, vt furari propter fornicari aut econtra. ¶ Similiter triplex est actus bonus scilicet ex genere tantum, ex circunstantia tantum, ex genere, & circunstantia simul. Et iste actus bonus ex circunstantia & genere simul dicitur simpliciter, & perfecte moraliter bonus & virtuosus. Quia est actus liber & deliberatus cõformis recte rationi dictanti de omnibus requisitis ad perfectã bonitatẽ moralẽ. Quãdo vero actus caret aliqua circunstantia requisita pro tunc aut habet aliq̃ viciantẽ dicitur malus moraliter simpliciter, & vitiosus, ex quo est difformis recte rationi, ad quã requiritur plenitudo omniũ requisitorũ: & malũ dicitur ex defectu cuiuscunq; pro tunc requisiti, quia licet sit actus bonus ex genere tantum, est tñ simpliciter malus moraliter vt dictũ est. ¶ Item nota ex Angest.in moralib.c.8.qđ circũstãtia adiacens, vel assistens tantũ actui ipsum non efficiens, non viciat actum tanquam ei impertinens, vt si quis ieiunet cum vanagloria: si autem afficeret actũ vitiaret illum, ut si ieiunaret propter laudem humanam principaliter, uel si prælatus fornicaretur, vel habens votum castitatis duceret uxorem. Similiter circunstantia mouens si afficit actum viciat illum, vt qui altitudine dignitatis facit quod non conuenit ei, abutens dono: si aũt non afficiat non vitiat, vt qui ex vanagloria mouetur ad ieiunandum: talia ieiuniũ est bonũ si non habeat vanam gloriã pro obiecto aut fine. Circunstantia aũt mala informans actũ semper uitiat illum: & hoc est qñ habetur pro fine, seu pro obiectio ipsius actus, puta si volo ieiunare pp vanam gloriã: talis volitio tendens in vtrunque, scilicet in ieiunium & in vanam gloriam est vitiosa. ¶ Quomodo autem actus malus ex genere põt bonificari per circunstantias, & esse aut fieri simpliciter moraliter bonus, vt occidere hominẽ auctoritate publica & zelo iustitie aut auctoritate Dei: vel dolere de bono proximi ex zelo iustitiæ, uel cognoscere non suã inuincibiliter æstimatam esse

suam,vt Iacob.cognouit Lyam,vt Gerson.in regulis moralibus dicit & Angelt.vbi sup.& alibi docto.non est pro nunc de hoc agendum. Quia voluerit videat supra lib.2. de ignorantia quęst. 23. ibi latius. ¶ Actus autē meritorius est actus moraliter bonus propter Deum suiue obedientialiter delictum factus, modo fiat ex charitate seu gratia inclinante aut comproducente actū, modo in gratia assistente,vt tenet Angelt.in moralibus.c.8.agens de circunstantia finis. Secundum Bonauent.in secundo dist. 41. articulo primo quæstione.3.§.35.& Caietan.1.2. quæstione.109.articulo secundo, &. 8. & alij docto. de quo nunc nō disputamus.

Proposi. 1. ¶ Hoc ergo supposito sit prima propositio. Non est necesse quod opus pium quod fit ad lucrandū indulgētiā sit meritoriū, nisi id specialiter ex tenore indulgētiæ requiratur. Probatur. Quia nō requiritur qđ fiat in gratia,ut sup.q.21.habetur,nisi qñ est simul tempus operis & fructus indulgentiæ. Ergo multo minus requiritur quod sit meritoriū. Patet consequentia, quia ad esse meritoriū plus requiritur q̄ fieri in gratia. Ergo etiam qñ est simul tēpus operis & fructus indulgentiæ nō requiritur qđ tale opus piū sit meritoriū:sed sufficit quod tunc fiat in gratia.nisi ex tenore indulgentiæ aut alio iure requiratur ꝙ fiat meritorię,puta qñ conceditur indulgētia celebranti aut cōmunicanti tali die: tunc enim ratione cōmunicationis q̄ nō potest fieri digne, & fructuose quoad remissionē culpe nisi ēt meritorie fiat regulariter : ideo ad fructū indulgentiæ tūc percipiendū in tali actu requitur quod fiat meritoriæ. Et sic patet prima propositio.

Proposi. 2. ¶ Propositio secūda. Probabiliter valde dici potest quod ad lucrandum indulgentiā non est necesse quod opus pium iniunctum sit perfecte & simpliciter ex genere & circūstantiis moraliter bonū. Probatur. Quia non uidetur Ecclesias nos arctius obligare ad actum meliorem pro lucranda indulgentia, quā ad impletionem præcepti. Sed ad impletionem pcepti non nos obligat ꝙ faciamus actū plene moralirer bonnm,ergo nec ad lucrandam indulgentiam. Consequentia patet:& maior probatur. Quia non videtur ratio quare Ecclesia arctius nos velit obligare ad id, cū ad finē intentū in opere pio pro lucranda indulgentia nō plus requiratur ad esse pium quā ad esse impletiuū pcepti vel detur ratio de hoc. Minor autē probatur supposita opinione communi quod per opus bonum ex genere, licet sit moraliter malum & culpabile ex circunstantia possumus implere regulariter pceptum Ecclesię & Dei, vt patet. Quia qui honorat parentes aut ieiunat orat dat eleemosynā & restituit ex vanagloria aut ex cupiditate culpabili aut alio malo fine,certe implet pdicta pcepta,licet culpabiliter agat contra alia pręcepta,in eodē actu qui est moraliter malus eo quod habet circunstantiā vitiantem vt manifestissime patet ex supradictis,vt refert Gerson.in regulis moralibus. & Angelt.in moral.capit.6. in primo textu.in responsi.ad.15.argumentum. Solum enim opus moraliter bonū ex genere pręcipitur & requiritur in prędictis & similibus pręceptis. Igiť similiter in proposito dico quod nō requiritur regulariter qđ tale opus piū sit moraliter bonū perfecte,sed sufficit qđ sit actus ex genere bonus, & pius & ad honorem Dei & utilitatē Ecclesię ex se seu ex relatione qualis ex tenore bulle imponitur, licet sit moraliter malus,& culpabilis ex circunstātia mala,puta quia per vanam gloriam aut alias vitiatur mortaliter aut venialiter talis eleemosyna vel ieiuniū. Et hoc est verum etiam si requiratur quod talis actus fiat in gratia:quia pōt esse moraliter malus ex circūstantia venialiter tantū vitiante cum quo stat gratia: & pōt acquiri fructus indulgētiæ tūc quoad pęnas peccatorum iam quoad culpas remissorum. Secus si ex tenore indulgētię uel alias requiratur quod sit actus meritorius, vt celebrando aut cōmunicando:tunc enim requiritur etiam quod sit moraliter bonus:non enim stat esse actū meritoriū, quin sit moraliter bonus, vt supponitur secundum ueram,& catholicam doctorinam.

¶ Si arguatur quod actus pius pro quo cōceditur indulgentia est meritum de congruo ad stipendium spirituale indulgentiarum. Ergo requiritur quod sit saltem moraliter bonns. Nam moraliter malus non videtur habere rationem vllā meriti sed potius demeriti etiam de congruo. Obiectio.

¶ Respondeo, vno modo potest negari antecedens: sed ille actus est cōditio iniunctas q̄ poterat nō iniūgi aut imponi existēte alias causa pia vt sup.q. 22. habetur. Alio modo concessio antecedēte negatur cōsequentia. Nam actus moraliter mali nō quatenus sunt mali sed quatenus habent rationē bonitatis ex genere habent rationē meriti de congruo ad aliqua bona temporalia, & spiritualia, ut dicit Aug.li.5. de ciuitate Dei.c.12.15.qđ Romani meruerunt a Deo imperiū mūdi ꝓ iustitia,& aliis actib. suis strenuis & bonis ex genere, quos tñ dicit egisse ex vanagloria,& esse moraliter malos actus. Similiter actus bonus ex genere est pius.i. ad honorē aliquē Dei,& vtilitatē Ecclesiæ quatenus hēt pdictā bonitatē,nō quatenus esset moraliter malus aut culpabilis,& est meritorius de congruo, & pius ex gñe suo,vt hoc ēt dicit Gerson.in regul. mora.& cōiter doct.& talē bonitatem,& pietatē eleemosynæ,aut ieiunij genericā requirit Ecclesia ad lucrandū indulgentias. Et sic patet secūda ꝓpositio probabiliter posita ſm cōiter do. Respond.

¶ Si aūt teneatur alia opi. Adr.in materia de indul.& de resti.ubi agit de bñficiis Ecclesiasticis, & in materia de pęnitentia, & tandē in materia de confessione dub.4. qđ, s.coram Deo non implet præceptū aliqđ neq; satisfactio valet neq; opus piū pro quo conceditur indulgentia nisi sit actus moraliter honus:quódq; talis actus pcipit & impo-

& imponitur & nō solū actus de genere bonus: tunc iā patet ꝙ aliter esset dicendū. Cum quo cōcordat Caiet.ubi sup.q.21.allegatus & Nauarro tract.de indulg.nota.19.vbi etiā ait cū Adri. quod adeo requiritur opus moraliter bonum qđ si esset culpabile quamuis venialiter per illū nō lucraretur quis indulgentiam. Et hanc suā opi. limitat. Nauarro ibidem, vt sup.q.21. illam opi. de statu gratiæ limitauit. Sed vt dixi propositio supra posita videtur probabilior, & secundum communiter doctores, vt probatum est. Tu autem elige, vt placet.

¶ Tertia propositio. Actus pius pro quo conceditur indulgentia requiritur & sufficit ad eā lucrandā quod sit ex genere suo bonus: & ꝙ principaliter ex intētione actuali seu virtuali fiat ad lucrandum talē indulgentiā ſm forma concessionis talis indulgentiæ. ¶ Probatur primo quod requiratur quod sit bonus ex genere suo, qa deficiēte bonitate generica nō habet unde habeat bonitatē. Quia regulariter loquēdo præsupponitur ad bonitatē moralē, & requiritur aliqua bonitas, sicut & ad esse piū.1.Deo honorificū & vtile Ecclesiæ requiritur aliqua bonitas: & cū nō requiratur perfecte moralis ex circūstantijs, ut patet ex propo. 2. neq; possit esse moralis alia nisi generica. Ergo generica requirit, & sufficit regulariter. Dico regulariter: quia actus malus ex genere potest aliquando per ignorantiā inuincibilē esse moraliter bonus, ut cognoscere non suā estimatam inuincibiliter esse suā: & de alienare inuincibiliter estimatā suā dare eleemosynā Pauperi, &c. & talis actus etiam credo qđ sufficiat ad lucrandum indulgentiam: qa quoad obiectum formale seu intentionale censetur bonus ex genere seu ex obiecto, licet quoad materiale aliter sit, ut latius de hoc habetur superius lib.2.de ignorantia quæstione.23.

¶ Secundo requiritur ꝙ principaliter fiat ex intentione actuali seu uirtuali ad lucrandū indulgentiā, &c. Quia si non hac intentione sed alio fine principaliter fiat, puta si principaliter qs uisitat Ecclesiā aut adit sanctum Iacobum, Hierusalē, aut in expeditionem terræ sanctæ, aut dat Eleemosynā, aut ieiunat, ex cā auaritie, recreationis aut honoris mundani, aut uisitādi parētes seu amicos, aut ut satisfaciat ꝓ aliis debito, & huiusmodi: nō autem principaliter facit pro illo fine lucrādi indulgentiā: certe nō lucratur illā per tale opus. Quia nō eo modo & qualitate fit quomodo imponebatur: neq; vllo modo fit pie vt requiritur ad eum finem ad quem imponitur tale opus principaliter. Ergo requiritur & sufficit quod tale bonū opus: ex genere, & piū fiat pie & ad id ad qđ ex tenore bulle imponitur fiat principaliter & ex intētione actuali seu virtuali. Quod tunc fit quando fit principaliter pro lucranda indulgētia, vt habetur in forma cōcessionis, vt dictū est. Ex prædictis patet quod si quis vadit ad sanctum Iacobū ad uisitandum parentes principalius & minus principaliter ꝓ lucranda indulgentia, sic scilicet quod nō nisi pro uisitādis parētibus tunc ire: non lucratur eam. Si autē contra, principalius pro lucranda indulgentia & minus principaliter pro uisitādis parētibus, sic scilicet qđ nihilominus tūc iret etiam si nō essent ibi parentes visitandi: tunc bene lucratur illā. Si vero æque principaliter vadit ꝓpter utrumq;: etiā lucratur illam: quia si multas alterius finis seu intētionis æque principalis nō excludit aliū: nisi sint illi duo fines incompossibiles saltē de lege, vt ire ad lucrandū indulgentiā simul & in despectū concedentis aut ad fornicandum & huiusmodi: vel nisi sint duo vltimi fines, quales nō sunt in proposito, ut latius Angest. in mortalibus c.8. vbi agit de circunstantia finis, & c.14. de his agit, & Nauarro in c.quando de consecra.dist.1.in c.6.§.14.

QVAESTIO. XXVI.

Vtrum & quomodo vnus pro alio possit lucrari indulgentiam.

RESP. per tres propositiones. Prima est, nullus pōt pro alio viuo aut defuncto lucrari indulgentiam, nisi hoc ei specialiter concedat secundum formam bulle aut concessionis. ¶ Probatur secundum Palud. in 4.distin. 20. q. 4. art.3. concl.6. & B Thom. in addi.3.par.q.27.artic. 3. & communiter docto. eadem distin.20. quia qui dat indulgentiā applicat cui & quomodo vult: non autem ille qui implet conditionem, vt patet supra q.3. Ergo licet quilibet possit ualorē satisfactorium sui operis alteri applicare: non tamen valorem indulgentiæ concesse pro illo opere nisi hoc ei concedatur. Item quia indulgentia est stricti iuris quoad hoc, vt non valeat vltra tenorem concessionis, vt supra. q.9. in respon. ad 2. argumentum habetur. ¶ Et nota qđ quando ex concessione Papæ vnus alteri lucratur indulgentiam non dat illi talem indulgentiā: quia talis datio est actus iurisdictionis quoad viuos, superioritatis autem supra thesaurus Ecclesiæ communicandum quoad viuos & defunctos quibus talis indulgentia conceditur: Ideo solus Papa seu prælatus concedit talem indulgentiam quam unus alteri lucratur ex bulle concessione. Et dicitur eam alteri lucrari qui facit pro eo id quod requiritur vt ille alius eā lucretur ſm formam concessionis. Ex quo patet quod id quod aliqui doctores dicunt quod scilicet indulgentia ex intentione suscipientis trāsfertur in illū qui est in purgatorio, intelligitur sano modo, non quidē sic quod ipse communicat animæ purgatorii indulgētiam de thesauro Ecclesię: neq; quod ipse prius lucretur sibi indulgentiā & post tempore vel natura communicet illam animæ purgatorii. Quia talis cōmunicatio etiam per modū suffragij pertinet ad au-

ctoritatis superioritatis super tali thesauro, quę auctoritas soli Papę aut plątis conuenit, ut sup. q.3.& 15. late dictum est. Sed intelligit quod ip se facit tale quid requisitū, vt anima purgatorij lucretur talē indulgentiam ei cōcessam a Papa secundum tenorem concessionis, vt dictum est.

Corol. 2. ¶ Patet etiam ex dictis ꝙ qui aliquē pro se mittit Romam aut sanctum Iacobum pro lucranda indulgentia; tunc nisi habeat concessionē ꝙ sic mittendo ipse lucretur indulgentiam ac si ipse iret, non lucratur illam; licet mereatur, & satisfaciat voto si quod habet de visitādo talem locū per se vel per alium. Is autem qui mittitur & venit loco alterius si venit cum debita intentione lucrandi sibi etiam indulgentiam (vt sup. q.25. proposi.3. habetur) lucratur eā sibi, & meretur, quāuis simul impleat votum alterius & lucret alteri illam indulgentiam ex tenore cōcessionis, vt ait Abulen. super Matth. 19.

Proposi. 2. ¶ Proposi. secunda. Licet quis (modo sit debitor pęnarū pro suis peccatis modo non) bene possit pro alio promereri aut lucrari indulgētias ad sē sum supradictum; nemo tñ quantumcunq; sit in gratia & nullius indulgētiæ indigens pōt transferre ī aliū fructū indulgētiarū quas iā sibi lucratus est. Hæc ꝓpositio est Adria. in 4. in mate. indulg. concl.5. quæ probatur ſm eum: quia sicut nō potest quis in aliū transferre gratiā abolitiones culpę, ita nec remissionē pœnæ. ¶ Hæc ratio nō videtur efficax. Nec est simile de culpa, & pęna, vt patet de satisfaciēte pro alio quoad pęnā pro peccatis iam quoad culpā dimissis; ideo melior ratio est. Quia iā illę indulgentiæ habuerūt suū effectū in lucrāte, vel redierunt ad thesaurū Ecclesiæ; ideo nō possunt applicari nisi per modum indulgentiæ de nouo requirantur alteri, vt de hoc infra q.42. in 3. puncto habetur.

Proposi. 3. ¶ Propo.3. existēs in mortali peccato potest alteri existenti in gratia lucrari indulgentias secundū formā cōcessionis; nisi hoc specialiter ex bulla aut alias alio iure caueatur. ¶ Probatur. Quia nō requirit status gratiæ nisi pro eo tēpore quo quis lucraturus est indulgētiam seu fructū eius sibi ipsi, vt supra q.24 & 25. dictum est. Ergo sufficit ad lucrādū indulgentiā alteri ꝙ in eo statu talē actum faciat qualis requiritur & sufficit ad lucrandū sibi: ex quo ꝑ hoc non tollitur debita dispositio gratiæ eius pro quo acquirit talis indulgētia, ut de hoc ēt quoad defunctos, specialiter dictū est supra q.17. in fine dub.4. licet sum. Angel. tit. de indulg. §.21. ſm aliquos teneat oppositum. Et hoc est verū etiam quādo quis motu proprio ſm tenorē cōcessionis vult acquirere alteri viuo aut defuncto indulgentiā, in quo posset esse aliqua difficultas ut sup. q.25. habet. Nā si mādato aut prece alterius faciat pro eo id quod ꝑ bullā imponitur ad lucrandū indulgentiam ſm tenorem bullę: tunc nil obstat ꝙ talis minister exequēs sit in mortali, vt cōmuniter dicunt doctores: vt refert etiā Gabriel in canon. lect.58. litera. V.X.&c.

Dub. ¶ Sed ad prædicta dubitatur, utrum qñ forma indulgētię nō cōcedit ꝙ qs eā possit alteri lucrari, is qui mādat seu ꝓcurat ꝙ alius det pro eo talē eleemosynā requisitā ad lucrādū indulgētiā: aut qui ratificat talem dationē eleemosynę pro eo, lucretur indulgentiam ac si ipse dedisset?

Responsio. ¶ Respondeo quoad primum ꝙ sic. Nam licet quædam sint opera quæ quoad ipsum genus & substantiam operis requirunt personalem operationem ad hoc ꝙ dicantur fieri per talem personam, vt est visitatio Ecclesiæ, oratio, ieiunium & huiusmodi, nullus enim proprie dicitur hæc facere nisi per se faciat nō autem qñ per alium: ideo nisi bulla cōcedat non potest quis hæc facere ad lucrandū indulgentiā pro alio, vt supradictū est; ēt si ille alius ratificet ea nomine suo gesta. Sunt tñ alia opera quæ ad hoc ꝙ iste dicatur propriæ ea facere nō requirūt personalem istius executionē eorū: sed sufficit ipsius causalitas, sic scilicet qđ alius eius iussu prece suasione aut causalitate ea faciat ꝓ eo: vt sunt opera quę politice & ciuiliter vel in cōmuni modo concipiēdi sic intelligunt, puta dare, mutuare, emere vendere, accipere, & huiusmodi. Nō enim is tantum dicitur dare eleemosynā proprie qui personaliter exercet per se talem actum, sed etiā qui præcipit aut quomodocunque mandat dari per alium seruum vel amicum. Ideo qui ꝑ suum famulū vel amicum dat eleemosynam in bulla taxatam mādans dari pro se, bene lucratur indulgentiā ac si ipse dedisset; & impleuit quod bulla imposuit dandū in sua ꝓpria significatione polytica vt polytice talia accipiebat, vt dictū est.

¶ Verū est ꝙ ēt si dominus mādet, & per famulum mittat eleemosynā, si tamen ipse famulus non dat efficaciter eā vt bulla disponet sed sibi rapit ꝑdit vel aliud facit; tunc ipse dominus nō lucratur indulgentiā, licet per eū nō steterit neq; ipse fuit in culpa ꝙ non daretur. Quia nō est impleta conditio in effectu, ex quo nec per se nec per aliū efficaciter dedit, ut bulla disponit. ¶ Ex his sequitur quod frater minor qui ēt de licētia prælati non pōt per se, vel per interpositam personam accipere pecuniā, aut super eius expensione auctoritatē habere ex vi regulæ suæ: pōt tamen per amicū spiritualem pecuniā procurare, vt detur pro eo ad lucrandū indulgentiam, sicut, & ad alias rei necessarias sibi procurandas ita etiam ad bullam, & indulgentiā habendam, & quoad hoc dicitur ipse facere per se qđ bulla dandum imponit, vt hoc etiā ait summ. Ros. titul. indulgentia. §. 17. & Ioann. Maioris. in quarto distinctio. 20. quia, & talis est intentio Papæ, vt patet ex communi practica, & ex tenore bullarum. Et sic patet responsio ad primum quod in dubio quærebatur.

¶ Quoad aliud scilicet vtrum sit idem iudicium de ratificante quod nominē suo datū est ꝑ aliū non rogatum, puta si quis proprio motu dedit

eleemo-

eleemosynã & accepit bullã pro alio seu indulgẽtiã ac si ipse a principio mãdasset aut procurasset id dari pro eo. Respondeo videtur probabiliter quod sic. Quia ratihabitio retrotrahitur & mandato comparatur. de re. iu. maxime in talibus operibus & actibus ad quorum propriã significationem non requiritur executio personalis ut dictum est, qualis est hæc. Maxime hoc uidetur uerum quando qui habet curam aut potestatem alterius dat pro eo eleemosynam pro lucranda indulgentia, ut patet pro filio, &c. non tñ per hoc excluditur amicus pro amico, ut probatum est. Et ad hoc videtur etiam practica huius temporis, quæ est optima interpres voluntatis Papæ & tenoris bullarum. ¶ Et nota quod ex eo tempore quo ille, pro quo per aliũ data est eleemosyna, eam ratificat & nõ ante censetur ipse eã dedisse & bullam accipere. Nota etiam quod hæc nõ est cõcessio indulgẽtiæ per modũ suffragij vt supra. q. 15. late habetur. ¶ Et cõcordat Soto cum omnibus supradictis in 4. dist. 21. q. 2. art. 3. quia hoc non est nisi donare pecuniam alteri ad capiendum bullã. Secus esset si oraret sponte sua, uel eleemosynam daret vel visitaret Ecclesiam pro alio pro lucranda indulgentia si ipse esset in peccato mortali, quo supra. q. vigesima quarta latius habetur.

QVAESTIO XXVII.

Vtrum ad lucrandum indulgentiam concessam verè pœnitentibus, & confessis de omnibus peccatis de quibus corde contriti, & ore confessi fuerint, sufficiat confessio quadragesimalis tantum, & generalis etiam de oblitis, & ignoratis: & quomodo intelligantur aliæ similes formæ, & quomodo impleri debeant ad lucrandum indulgentiam eo modo concessam.

Proposi. 1. RESP. per septem propositiones. Prima est. Confessio actualis præsens præterita, vel futura non requiritur ex vi indulgentiæ, & ad eam lucrandum: sed requiritur, & sufficit status gratiæ nisi concedens imponat talem confessionẽ, aut remissionem. Probatur prima pars ex supradictis q. 24 25. vbi de hoc late habetur. ¶ Secunda pars, s. nisi concedens imponat, &c. Patet. Quia in eius arbitrio est concedere indulgentiam sub tali onere, seu cõditione confessionis, aut recõfessionis. Dico vel recõfessionis: quia licet absolute non possit etiã Papa nos obligare ad reconfitendũ iam semel rite confessa: põt tamẽ ex suppositione, seu conditione, vtpote si volumus lucrari indulgentiã quod non aliter lucremur nisi recõfiteamur: sicq; talis reconfessio nõ est absolute inuoluntaria sed voluntaria: quia ex suppositione, seu in sua causa est voluntaria: quamuis in se sola considerata esset inuoluntaria, vt communiter docto. in 4. in materia. de confessione tractant. ¶ Sed nota quod nunquã fere Papa sic concedit indulgentias sub cõditione recõfessionis nisi specialiter exprimatur hoc scilicet quod iterata eorumdem cõfessio fiat, sed de cõfessione tantũ nondum confessorum peccatorum intelligitur cõfessio ibi iniũcta de qua quo modo sit intelligẽda est dubiũ: ideo quoad hoc sint propositiones sequentes.

¶ Propositio secunda. Forma hæc omnibus vere pœnitẽtibus & confessis cõcedimus indulgentiã omniũ suorum, peccatorum, potest intelligi tripliciter secundum triplicem opinionem. Proposi. 2. ¶ Prima opinio est de Turrecremata, & Florẽ. 1. par. sum. tit. 10. c. 3. §. 5. & Supplement. Gabrielis in 4. d. 45. q. 3. art. 3. dubi. 1. quæ stat in duobus pũctis: quorũ primum est, quod ad lucrandum talem indulgentiã requiritur & sufficit quod quis tunc confiteatur vel quod ante saltẽ in quadragesima secundũ Ecclesię pręceptum fuerit confessus. Opinio. 1. Quod horũ alterũ requirat, patet. Quia tenor indulgentię requirit cõfessionẽ & contritionem seu veram pœnitentiam. Ergo requiritur cõfessio proprie accepta: ex quo indulgẽtiæ sunt stricti iuris quoad hoc quod. s. in sua propria significatione est earum forma intelligenda, hæc autẽ est confessio actualiter & sacramentaliter & nõ in solo voto iã facta, vt patet: quia ibi distinguitur cõfessio a pœnitentia & contritione, dũ vtrũque simul vt est distinctum a se inuicem in prędicta forma imponitur: alioqui suffecisset dicere omnibus vere pœnitẽtibus. Ergo requiritur confessio sacramẽtalis actualis & nõ sufficit cõfessio in voto. ¶ Quod autem sufficiat confessio sacramẽtalis facta illo anno secundum pceptũ Ecclesiæ, patet tripliciter. Primo. Quia verba generalia iudicis sunt secundum formam iuris generalis interpretanda. Ergo sufficit quod talis sit cõfessus secundũ ius semel in anno. Secundo, quia Papa in tali cõcessione non intendit inducere ad confessionẽ sed ad ellemosynam vel ad aliud opus piũ pro quo conceditur indulgentia, & vt quis sit capax indulgentiæ addit quod sit cõtritus & confessus. Ergo sufficit quod sic sit contritus & confessus quod sit capax indulgẽtię. i. in statu gratiæ. Hoc autem potest haberi per contritionẽ de peccatis commissis post confessionem quadragesimalem secundum ius. Ergo hoc sufficit. Tertio quia ex quo tenor bulle non dicit quod sit tunc de nouo cõtritus & confessus, sufficit iam facta confessio secundũ ius cum statu gratiæ, qui per contritionẽ haberi potest. ¶ Secundum punctũ huius primæ opinionis est quod per talẽ formã indulgẽtiæ habebit quis remissionẽ omniũ peccatorũ suorũ vsq; tũc cõmissorũ simpliciter, vt sonat tenor cõcessionis sine vlla exceptione: secus si concedatur solũ indulgentia de omnibus peccatis de quibus corde cõtritus & ore cõfessus fuerit: tũc enim licet sufficiat cõfessio facta secundum ius vt supradictũ est: non tñ habebit indulgentiam nisi de illis tantũ peccatis de quibus est cõtritus & cõfessus sacramẽtaliter ĩ speciali vel generali vt infra

infra proposi.3.habetur vt sonat forma cōcessionis huius. Ideo oportet ea cōfiteri saltē in generali vt ad ea extendatur indulgētia. Qđ ergo supradicto modo vere contritus & cōfessus lucratur indulgentiā pfata etiā quoad peccata inculpabiliter oblita & ignorata in cōfessione. Ratio est. Quia Papa nō strictius exigit confessionē ad lucrandū indulgentiā quam ad implendū pceptū de confitendo. Sed tali præcepto satisfit cōfitendo cum debita examinatione etiam si ex obliuione seu ignorantia non tū notabiliter culpabili maneāt aliqua mortalia nō specialiter cōfessa. Ergo similiter implet hæc conditio de cōfitendo ad lucrandum indulgentiam. Alioqui videretur Papa imponere impossibile, aut etiā defraudare, cū sæpe concedat de omnibus rite aut debite confessis. Et facit etiam ad hoc quod dicitur communiter ẜm prædictos doctores ꝙ quādo forma indulti continet quod siquis tenetur alteri restituere aut satisfacere satisfaciat, intelligitur sic & quomodo commode pōt: nā id dicitur ciuiliter posse qđ iure & cōmode sint maiore damno pōt fieri. Quod si nullo modo pōt in toto vel in parte restituere; certe dicunt ꝙ nihilominus lucratur talem indulgentiam si alias est debite dispositus; quia dicunt quod nō est credibile Papam per has cōditiones impossibiles aliquibus velle eos frustrare fructu indulgentiæ. Ergo prædictū ẜm punctum est verum, maxime quando bulla non limitat indulgentiam, de omnibus peccatis de quibus corde contritus & ore cōfessus est, sed absolute de omnibus peccatis suis cōcessit indulgētiā, ut sonat pdictus tenor indulg.

2. Opinio. ¶ Secunda opinio est Siluestrinæ, tit. indulgētia q.7.& sum, Ange.§.17.& Rose.eo.tit. secundum Palud.in 4.dist.20.q.4.ar.3.conclu.1.& Panor. in c.omnis vtriusq; sexus. de pœni.& re. & Ioan. Andr.in c.quod autem. eo.tit.& gloss. in Clem. vnica.de reliq.& uene.sanctorū, & Ioā.de Imo. & Cardi.ibidē,& Felin.serm.de indulg.colū.6. & Gerson,Alphab.33.litera.in tracta, de indul. consi.2.quę opinio.stat in duobus punctis. Quorum primū est quod in supradicta forma indulgentiæ nō requiritur confessio sacramātalis tūc vel ante illo vel alio anno præterito facta ẜm ius vel alio modo: sed solū requiritur & sufficit quod habeat propositum confitendi secundum ius scilicet in quadragesima. Quo habito cum vera contritione fit capax indulgentiæ, & implet illam conditionē, & potest illam ex tūc lucrari etiam si ante non sit confessus p decem annos. Quāuis stādo in rigore vt dicit Gerson. vbi sup.& ī regulis moralibus Alphab.25.litera.G, videtur qđ requiritur confessio facta saltem secundū ius vt sup.in primo puncto dicebat prima opi.¶ Ratio huius primi puncti huius secūde opi.est triplex. Prima. Quia qua rationē nō requirit confessio sacramentalis nunc facta, vt dicebat.1.opi.eodem ratione nec olim ẜm ius facta requiritur. Quia Papa non intendit neq; exprimit ꝙ nunc vel olim fit cōfessus. ¶ Sed certe hæc probatio nil valet. Quia bulla expresse dicit oīb.cōfessis.& cōstat loqui de confessione sacramētali vt sup. in opi.1.probatū est. ¶ Secūdo probatur. Quia (vt refert Siluest. vbi supra) sic fuit responsum & declaratū in cōcil. Cōstantię. ꝙ.s.sufficit propositum cōfitēdi ẜm ius, vt habetur in quodā libello cuiusdā patris de ordine pdicatorū. ¶ Sed certe si pdictus libellus sufficeret ad faciendū fidē de hoc etiā sufficeret ꝓ hac opinione; sed nō sufficit: quia nescit quis & quo modo in sumpsit, neq; in libro conciliorū habetur id. ¶ Tertio probatur idem. Quia sic uidetur iam esse in practica & cōsuetudine quæ est optima interpres legū & dispositionū humanarum; & nisi Papa aliud exprimat seu aliā formā apponat, sic est intelligēda pdicta forma quoad hoc. ¶ Secundum punctum huius primæ opi. est qđ valet talis indulgentia ad remissionem omnium peccatorum etiam oblitorum & ignoratorum, vt dicebatur in secundo puncto.1.opi. propter easdem rationes.

¶ Tertia opinio est Caiet.in 2.quodlibet.in tracta.de indulg.q.10.& aliquorū antiquorū. Quæ opi.stat in duobus pūctis. Quorum primū est ꝙ requirit vera pœnitētia simul & cōfessio sacramētalis de omnibus mortalibus cōmissis nō cōfessis vsque ad illud tēpus quo quis est lucraturus talē indulgentiā: alioq nō lucrabitur illā nec in toto nec in parte,& ratio est qa in prædicta, forma indulgentiæ ponuntur due cōditiones distinctæ.s.qđ sit vere pœnitens seu contritus, & ꝙ sit cōfessus, ergo vel utrūq; requirit, & sufficit ẜm formā iuris tantū.s. tempore quadragesimæ esse impletū aut implendū illo anno, vel vtrūque simul requiritur tūc esse impletū aut impleri tēpore lucrationis indulgentiæ. Quia eodē modo simul ponitur vtraque cōditio requisita. Sed cōstat contritionē verā requiri de omnibus vsque tunc cōmissis. Ergo & cōfessionem simul sacramentalem vt dictū est. Alioqui sufficeret dicere vere cōtritis seu pœnitētibus. Hæc ratio militat contra vtramque opinionē sup.positam. ¶ Item est alia ratio. Quia si intelligatur de iam cōfessis solum ẜm formam iuris (vt dicebat prima opinio), iam sequitur cōtra ipsos ꝙ tales indulgentiæ non ualerent nisi cōfessis singulis annis ẜm ius; & per cōsequens ꝙ si omisisse quis uno uel illo anno cōfiteri nō posset lucrari talē indulgētiā etiā si tūc extra tēpus iuris cōfiteretur ad eā lucrandū. Quod tū cōcedere est cōtra omnes doctores & contra intentionē Papæ & practicam Ecclesiæ. Ergo prima opinio quoad hoc non valet. ¶ Secundū punctum huius.3.opi. est quod pdicta indulgentia solum valet quoad pœnitētias iniunctas pro suis peccatis confessis & oblitis, &c. sed hoc ꝓcedit supposita alia sua opinione qđ nulle indulgētiæ valēt nisi quoad pœnitētias iniunctas a cōfessore. Quę opi. supra reprobata est. q.9.proposi.4. & ibidē in resp. ad.1.argum. 3. Opinio.

¶ Igitur

Opinio. 4. ¶ Igitur inter tot opiniones doct. vi detur mihi (saluo meliori iudicio) quoad supradictam formam indulgētiæ tandē dicendū: primo qđ stando in tenore dictæ formæ q est maxime attendēdus, sicut requirit vera pœnitētia ita & sacramētalis cōfessio simul de omnibus mortalibus commissis vsq; ad tēpus fructus indulgentiæ, vt dicebat.3.opi.Caiet.in primo pūcto,& propter rationes ibi positas: nisi cōmunis practica Ecclesiæ sit aliquando in oppositū. Quod ideo dico, quia tūc cōsuetudo talis scita & tollerata a Papa videtur eius mentē interpretari pie & fauorabiliter ꝙ sufficeret cōfessio in voto vt dicebat. 2.opi.sup. posita in 1.pūcto. Et sic cōcordātur illi doctores. vt ibi etiā innuitur ex dictis Gers. ¶ Secūdo dico ꝙ pdicta indulgētia valet ad remissionē pœnarū omniū suorū peccatorū absolute vt sonat tenor indulgētiæ, tā cōfessorū q̄ inculpabiliter obligatorū & ignoratorū vt dictā est ī secūdo puncto primæ & secūdæ opi. q̄uis ratiōes ibi posite non probet intētū. Nō est enim incōueniēs ꝙ Papa imponat pro lucrāda indulgētia aliquā cōditionē impossibilem aliqbus.s. infirmis, puta visitationē Ecclesiæ aut expeditionē Hierusalē aut ieiuniū, q ideo nō lucrabūtur talē indulgentiā: tñ erit possibilis alijs: aut ꝙ in tāta parte peccatorū aut de tot & nō de alijs peccatis lucref qs talē indulg. Ideo pcipua ratio huius secūdi pūcti est, q tenor indulg. nil excipit. Ergo cōcedit ꝙ de omnibus ēt oblitis lucretur talē indulgentiā qui cōtritus & cōfessus fuerit. Quia vbi ius non distinguit nec nos distinguere debemus, ut hř in glos.c.solite.de maiori.& obedi. ¶ Cum hac nostra 4.opi.cōcordat Nauarro tract.de indulg.nota.18.addēs ꝓ ratione, ꝙ ideo Papa talē cōfessionē iniūgit vt tutius rōne eius homo fiat contritus & lucref indulg.& vt sic pars causæ vel operijs pij sufficiēs ad tātā indulgentiā, qđq; ideo ēt Papa sępe dicit in bullis ꝙ tales indulgētias cōcedit cōfessis vel ijs qui intra mēsem vel intra tot dies cōfessi fuerint: quia si talis cōfessio haberi pōt de mortalibus nondū vsq; tūc confessis necessaria est ad lucrādū illā indulgentiā: secus si cōfessio fieri nō potest ex defectus cōcessoris vel ex obliuione vel ex alia impotētia vel causa alia legitima, quia tūc sufficit cōtritio vel status gřę ad eā lucrādū, vt ēt ait sum. Ang. ubi supra: quia ea ꝑsumitur Papæ intētio iusta, & glos. in extrauag.antiquorū.de pę.& re. ¶ Ex quo sequitur ꝰm Nauarro vbi sup. ꝙ quæsiturus plenariā indulg. q̄ bulla cōfraternitatis corporis Christi cōcedit ijs qui se illi addicūt, eodē die quo nomē illa dat oportet, vt sit cōfessus: quia cōtritis & cōfessis conceditur illa indulgentia tunc: & similiter dicatur de indulgentijs corporis Christi & Conceptionis B. Virginis, & alijs eiusmodi quæ ad instat anni iubilei concedi solent.

Propos. 3. ¶ Tertia propositio est. Quando conceditur indulgētia sub hac forma, Cōcedimus seu cōcedif ei qui hoc vel hoc fecerit indulgentia omnium suorum peccatorū de quibus corde contritus & ore cōfessus fuerit, vel de omnibus suis peccatis ore cōfessis, est triplex opi. quarum prima stat in Opinio. 1. duobus punctis cōtentis in opi.1. supra posita in 2.propos. nullā enim facit differētiā iter hāc formā & illā, pter illud quod in 2. puncto eiusdem opinionis ibi notatū est quando venit hęc forma Opinio. 2o. indulgē tię. ¶ Secūda opinio stat in duob. pūctis. Primū est ꝙ requiritur cōfessio sacramētalis facta sicut & cōtritio de oīb. vsq; ad tempus fructus huius indulgētiæ cōmissis, & nō sufficit cōfessio ꝰm ius facta illo anno, neque solum propositū postea confitendi. ¶ Secundum punctum huius.2.opin.est, qđ talis indulgentia ēt plen. solū valebit ad remissionē peccatorū tunc cōfessorū: nō aūt ad remissionem olim iā confessorū neq; oblitorum aut ignoratorū inculpabiliter. Ratio omniū horū est (vt dicit opinio) quia sic sonat tenor cōcessionis præfate. Itē quia in bulla Africæ in qua talis tenor habebatur dicebaf cōsequenter ꝙ cōcedit Papa ꝙ talis indulgentia ēt extēdatur & valeat quoad peccata olim cōfessa: ex quo videf quod si id specialiter nō expræssisset certa nō includeretur neq; intelligeretur in prædicta forma de qua nūc agimus. ¶ Sed certe ista secūda opinio nō est vera neq; cōmuniter tenetur neq; eius rationes qd probent. Quia neque tenor indulgentiæ sic sonat quod. s. requiratur tunc cōfessio aut reconfessio: neq; ex eo quod Papa aliquando specialiter expressit qđ valeret quoad peccata olim confessa, non inq̄ sequitur quod si non expressisset nō sic valeret: nā dici pōt, ꝙ iō sic expressit, vt tolleretur omnis occasio dubitandi maximè ubi sunt diuersæ opiniones: ideo ad maiorē declarationem expresit id quod, & quomodo bulla intelligebatur.

Ideo tandem est tertia opinio cōis, & vera. Opinio. 3. Quę stat in duob. punctis. Quorum primū est, quod in prædicta forma non requiritur actualis vlla confessio tunc, aut ante, seu illo anno facta ꝰm ius, sed status gratiæ tantū. Ratio. Quia ex quo forma indulgentiæ non dicit qđ concedaf confessis & cōtritis, ut dicebaf in prima forma supra posita in secunda ꝓpositione: neq; dř de confessis tunc, aut suo confessori, sed solū dř, ut supponitur, quod facientibus tale quid concedatur indulgētia de peccatis de quib. corde cōtriti, & ore confessi fuerint. Ergo sufficit, ꝙ sit capax indulgentiæ in statu gřæ. ¶ Quod si in tali forma diceretur qđ talis indulgentia concedatur ei p confessorē: iam videtur requiri confessio actualiter tūc facienda eo mō quo infra propo.6. hř. ¶ Secundum punctū huius tertiæ opi. est, qđ talis indulgentia solū valebit quoad peccata vsque tunc iam contrita simul, & confessa quocunque tempore. Quia sic sonat tenor pdictæ forme indulgētie. Ideo nō remittuntur peccata oblita aut ignorata in cōfessione sacramētali etiā omnino inculpabiliter, nisi sint iā aliquo modo confessa sacramentaliter secundū ius vel

aliquo tempore vt infra propo.6. & 7.habetur. Imo licet tale peccatum inculpabiliter oblitum postea quis confiteaſ sacramẽtaliter transacto tempore lucrandi illam indulgentiã, postea non lucrabitur illã de illo peccato. Quia tenor indulgentiæ solũ erat de sacramentaliter cõfessis vsque tũc quãdo lucrabatur illam. Et ita fuit practicatũ inter multos doctores tempore Sixti. 4. & sic tenet Gerson.in tracta.de absolut.sacramẽtali Alphab.33.litera.K.& Supple.Gab.in 4.d.45.q.3.art.2.ꝓpos.8.& art.3.dub.1.& sum.Ang. tit.indulg.§.2.& sum.Ro.& communiter docto. per rationem prædictã. ¶ Quãuis Floren.1.part. sum.tit.10.c.3.§.5.& Turrecremata & Siluester. tit.ĩdulgẽtia.q.8.q.10.& Nauarro tracta.indulg. nota.30.§.11.& 12. dicant posse pie dici quod inculpabiliter oblita & ignorata remittuntur p talem formã indulgentiæ: sicut & per illã aliã formã supra positam propo. 2. & cum his concordans Adr.in 4.par.mat.de indulgẽ.dicit insuper sic esse in cõmuni opinione doctorũ. ¶ Sed salua reuerẽtia debita nec cõmunis opinio id tenet neque tenor indulgẽtiæ ei suffragatur ut dictũ est. Neq; est simile de hac forma & de illa alia forma sup. posita in ꝓpo.2. vt ibi dictũ est. Nisi forte pro cõcordia dicatur ꝙ illa oblita vel ignorata iã censentur ore cõfessa si pęnitens in confessione sacramentali aliquãdo facta post particularẽ aliorũ cõfessionẽ intendebat illa includere in generali omniũ oblitorũ & ignoratorũ cõfessione. Tũc enim id sufficit ad absolutionẽ sacramẽtalẽ de eis habendã & ad lucrandũ indulgentiã, vt videſ innuere Adrian. vbi supra & latius dicetur infra propoſ. 6.& 7. cirča hoc. Ideo ait Gerson. vbi supra. Videat ergo quilibet quãtũ expediat nõ dari obliuioni peccata sed illa expresse confiteri habita copia sacerdotis. ¶ Sed vtrũ p prædictã formã indulgentiæ requiratur ẽt cõfessio aliqua specialis aut generalis aliquãdo facta de venialibus vt ad eorũ pęnas extẽdaſ & valeat talis indulgẽtia, dicit Adria. ubi sup. ꝙ sic, alioqui nõ valebit eis talis indulgẽtia nisi ea quis cõfessus fuerit in specie aut in genere modo prædicto consequendo aliquẽ effectũ remissionis per sacramentalẽ absolutionem, vt etiam de hoc latius habetur infra. propoſ.6.& q.28.

Propoſ. 4. ¶ Quarta propositio est. Quãdo indulgẽtia concediſ sub hac forma. s. cõceditur indulgẽtia plenaria de iniũctis pęnitẽtijs, quomodo debeat intelligi. Respõdeo per duo puncta. Primũ est ꝙ nisi ibi exprimaſ quod tũc seu illo anno fiat confessio seu quod cõfessor cõcedat talẽ indulgentiã, nõ est necessaria cõfessio tũc vel olim facta, sed sufficit status gratię vt supra propoſ.3. habeſ in 3. opi. ibi tandẽ posita. ¶ Secundũ punctũ est qđ talis indulgẽtia solũ valet quoad pęnitẽtias vsque tũc iniunctas sacramentaliter a sacerdotibus. Ratio. Quia sic sonat forma indulgẽtię & sic cõmuniter teneſ. Ideo si nil est aliquo modo a sacerdote iniunctũ, certe nil remittitur per talẽ formã indulgentiæ etiam plenarie de iniunctis tantũ pęnitentij concesse. Sed nota quod vt dicatur pęnitẽtia iniũcta sufficit quod sacerdos cũ alicuius breuis pęnitẽtię impositione vt cõmuniter fit, postea simul relinquẽdo arbitrio pęnitẽtis generaliter iniũgat aut dicat omnia bona q̃ feceris & mala quę passus fueris sit tibi in remissionem peccatorũ, talis enim iniunctio generalis & relicta arbitrio pęnitẽtis (vt ait Gers. in regulis moralibus Alphab.25.G.) videſ ꝙ prodest & sufficit ad hoc ꝙ oẽs pęnitẽtiæ specialiter iniugẽde sint & dicãtur iã quodãmodo iniũcte generaliter vt sic indulgẽtia p̃dicta extẽdatur etiã ad specialiter iniungẽdas. Et forte secundũ hoc intellexerunt Floren.1.par.sum.tit.10.c.3.§.5.& Turrecrem. qũ dixerunt ꝙ etiam pœnitentiæ q̃ claue nõ errante essent iniungẽdæ remittuntur per p̃dictam formam indulgentiæ plenariæ de iniunctis pœnitẽtijs: & etiam Palud. in 4. dist. 20. q.4.art.1. idem dicit. qđ est intelligendum qũ iã generaliter sunt iniuncte vt dictum est: alias nõ videſ habere ueritatẽ, ex quo forma indulgentię aperte reclamat similiter & opinio cõmunis. Neque enim dicitur pœnitentia iniuncta ea q̃ est a canone tantum statuta: sed ea q̃ est a iudice imposita aliquomodo vt dictum est & etiam latius habetur supra. q.9. propoſ.3.

Propoſ. 5. ¶ Propositio quinta. Quãdo forma indulgentiæ sine vlla limitatione absolute dicit ꝙ facienti aut dãti tale qđ cõcedaſ talis indulgẽtia, & nõ dicit p quẽ debeat ei cõcedi: tunc ſm Florent. vbi sup.& Siluest. tit. indulg. q. 10. quilibet etiã laicus cui per Papã potest iurisdictio Ecclesiastica cõmitti potest talem indulgentiã concedere. Quia p talem formã videtur Papa sic cõcedisse, quod scilicet per aliquẽ cõcedatur: & eũ nõ signauerit per quẽ iã. Ergo vr̃ commisisse cuicũque voluerit ipse lucraturus talẽ ĩdulgẽtiã. Hæc ille. ¶ Sed forte melius videtur ꝙ nõ oportet ꝙ per aliquẽ concedatur, sed quod uidetur ipso facto cõcessa ac si diceret, quod ipse concedit talẽ indulgentiã, ut infra habetur in fine huius propoſ.& nõ reqritur vlla cõfessio. Et ualet talis indulgentia etiam quoad peccata oblita & ignorata & etiam nõ confessa: ex quo ipsa bulla nil excipit neque restringit. ¶ Qđ si bulla signaret p quẽ deberet concedi talis indulgentia dicẽdo ꝙ cõfessor electus eam cõcedat: tũc esset necessaria aliqua cõfessio (de qua infra propoſ.6. hr̃) in qua confessor concedat ipsam indulgentiã. Similiter si bulla diceret ꝙ p̃dicator cõcedat talem indulgentiã audientibus sermonem, reqritur ꝙ ita fiat vt tenor bulle explicat: alioq non lucrabitur talem indulgentiã qs nisi post auditũ sermonem p̃dicator ipse eã cõcedat. ¶ Qđ si tenor cõcessionis dicat quod tali facienti tale qd ipso facto cõcedatur aut ꝙ cõceditur p Papã talis indulgentia: tũc ipso facto eã lucratur nec requiritur qđ per aliquẽ alium concedatur. Quia Papa ex tunc pro nunc eam illi concedit.

¶ Pro-

Proposi. 6. ¶ Propositio sexta. Qñ in bulla, seu concessione dicitur, vel requiritur confessio, aut confessor ad lucrandum indulgentiam, intelligitur de confessione sacr̃ali, & de confessore sacr̃ali qui est solus sacerdos habens potestatẽ audiendi talem pœnitentẽ. Ratio. Quia cũ indulgẽtiæ sint stricti iuris quoad hoc (vt sup. q. 9. propos. 4. & in resp. ad 1. arg. ibi hr̃) in sua propria significatione sunt eius verba intelligenda, & ẽm ius. Nunc aũt in materia clauium, & sacr̃amentali, qualis est cõfessio, & contritio quæ in indulgentiarũ collatione exigit, confessio, & cõfessor propriæ, & ẽm ius est sacr̃alis, vt dictum est. Ergo licet ad lucrãdum indulgentiam quantum est ex sua natura non requiratur confessio, aut confessor sacr̃alis supradictus, requiritur tñ ex impositione concedentis sub tali conditione, quæ dẽt modo prædicto, & non aliter intelligi. ¶ cõfirmatur. Quia sicut qñ datur indulgentia de ore confessis intelligitur de sacramentaliter cõfessis, vt supra propos. 4. & 5 & secundum cõiter doct. hr̃. Ergo similiter vbicunq; requiritur confessio, & confessor intelligitur de sacramentali, ut dictum est. Concordat Supplem. Gabr. in 4. d. 45. q. 3. art. 3 dub. 1. ¶ Confessio aũt sacramentalis est confessio particularis peccatorum: est ẽt ẽm cõiter doct. generalis quædam cõfessio quæ post particularem fit de alijs oblitis, & ignoratis in cõmuni recognoscendo, & accusando se de illis specialiter coram suo sacerdote in foro sacramentali: q̃uis in hoc aliqui doctores contradicant, aut negent. Secus de confessione illa generali quæ fit in principio missę, aut in prima, seu completorio aut ẽt in principio confessionis sacr̃alis dicendo Confiteor Deo, &c. hæc. n. aut alia similis extra sacramentum facta nulla omnino peccata in numero, aut specie cum circunstantijs specificans non est propriè sacramentalis secundum cõmu. doct. neq; sufficit ad lucrandum indulgentiam requirentem confessionem, ut dictum est.

Corol. ¶ Ex quo infert, ꝙ nõ valet opin. Floren. 1. par. sum. tit. 10. c. 3. §. 5. & Siluest. tit. indulgen. q. 10. neq; opinio Nauarro in tract. de indulg. nota. 30. §. 8. & 9. q̃uis pie nõ assertiue eam teneat, & aliorũ dicentium, ꝙ quando forma indulgentiæ dicit qđ cõfessor idoneus concedat eam sorti, si nõ dicit ꝙ sit sacerdos, tunc si nõ adsit sacerdos põt quilibet clericus ẽt primæ tonsure, seu etiã laicus eã concedere facta cõfessione tantũ generali. s. Cõfiteor Deo, &c. Et similiter dicunt qñ bulla concedit ꝙ quis confessus, & cõtritus lucretur talẽ indulgentiã, aut ꝙ cõfessio, & cõtrito cõcedatur a cõfessore talis indulgẽtia. Quia si fit cõtritus cũ proposito sacr̃aliter cõfitendi ẽm ius potest, vt dicunt isti facta prædicta tantũ confessione generali Cõfiteor Deo &c. clericus, seu laicus in absentia sacerdotis concedere indulgengentiã illã. Et ratio eorũ est. Quia ad lucrandũ indulgentiã ex natura sua non requiritur confessio sacramentalis sicut neq; ad remissionem pęnarũ quæ fit per indulgentias: ergo nisi exprimatur in bulla nõ requiritur. Sed certe, ut dictũ est talis confessio sacr̃alis requiritur ex impositione Papæ sub tali cõditione concedentis, cuius intentio satis exprimitur in significatione cõfessionis, & confessoris si propriè, & secundum ius, vt accipi debẽt capiantur, vt probatum est.

Proposi. 7. ¶ Propositio septima. Qñ ad lucrandum indulgentiã debere quis confiteri: & tamen amisit nõ quidem vsum rationis sed loquelam tantũ: tunc sufficit confiteri, vt mutus confitetur per signa æquipollentia confessioni vocali sacramenali. ¶ Secus si nullo modo potest peccata intimare confessori per signa prædicta. Neq; enim sufficiunt generalia signa contritionis tantum: licet hæc signa generalia cõtritionis sufficiant ad absolutionem ab excõicatione, & secundum quosdam doctores etiam ad absolutionem a peccatis sicut, & generalis cõfessio sacr̃alis de oblitis, & ignoratis, ut supra propo. 6. dictũ est. Concordant Floren. & Siluest. & Supplemen. Gabri. ubi supra. Piè tamen mihi vr̃ quod talis cõfessio sufficiat ẽt ad lucrandum talem indulgentiã, sicut & ad absolutionem sacr̃alem peccatorum obtinendam. Ex quo aliquo modo sacramentalis est, vt infra q. 39. in 2. puncto principali hr̃. ¶ Si aũt bulla specialiter concedat indulgentiam de ore cõfessis vel ei qui fuerit ore confessus: dicit Supplemen. Gabrie. vbi supra artic. 2. propos. 8. qđ non sufficit confessio per signa quantumcunq; particulariter explicatiua peccatorum. Sed certe hoc ego non credo potius enim vr̃ quod tali non potenti aliter confiteri sufficiat per talia signa particularia. Quia ex quo Papa non intendit exigere confessionem nisi sacr̃alem secundũ ius vel iuridicam, qualis censetur ista facta per signa a mutis non potentibus aliter cõfiteri. Ergo licet exprimat de ore confessis, ut cõ ter solet fieri, non est excludenda alia æquiualens facta a mutis, & non potentibus aliter confiteri. Neq; standum est in tam amaro rigore verborum, ut ait gloss. in Clementi. vnica. de reliquijs, & vene. sanctorum. sed potius hic habet locum Epicheia. Concordat Florent. vbi supra. ¶ Si vero quis amisit loquelã simul, & vsum rõnis per amentiam frenesim, aut alio quouis modo: tunc in casu quo secundum bullam requirebatur confessio sacramentalis non lucrabitur indulgentiã: ex quo impleri non potest conditio requisita ex quacunq; causa, ut supra quæst. 23. habetur. Quamuis Florent. ubi supra dicat quod tali bene potest confessor concedere indulgentiam: & ille eam lucrabitur quoad peccata iam alias confessa tantum: sed quomodo hoc sit verũ dictum est supra propos. 2. & 3. &c. sed ut proxime dixi vr̃ quod si ostendit signa contritionis potest, & debet ei talis indulgentia, & absolutio sacramentalis impendi: non autem si nulla signa contritionis tunc, vel ante priuationem rationis, & loquelæ ostendit. ¶ Quod si tenor indulgentiæ

habet

habet qd confessor electus ab eo ei concederet indulgentiã: & ipse ante electionem confessoris priuetur vsu rationis: tunc si ante talem priuationẽ, vsus rationis elegit, aut dixit se velle per quemcunq; aut per aliquẽ signatum confessorẽ sibi cõcedi indulgentiam: quilibet, aut ille sacerdos signatus qui illum in confessione poterat audire potest in tali casu &t extra confessionem sacrãlem si talis confessio, vt supra dictum est alias ex tenore concessionis ad id non requiritur concedere talem indulgentiam. Si autem in dicto casu non elegit talem, seu aliquem confessorẽ expressè, aut id non declarauit, quãuis intendebat, & volebat eligere: non valet ei concedi talis indulgentia. Quia tenor indulti electionem cõfessoris, & non solum voluntatem eligendi requirit, ut supponit. Quamuis Floren. ubi supra, & Siluest. dicant quod sufficit voluntas eligendi, sed ut dixi cõtra eos est tenor indulti, & Supplemen. Gabr. vbi sup. propos. 8. Et imputet sibi q cum poterat omisit eligere confessorem ad id in tali casu, & alij caueant similem negligentiam. ¶ Stando in rigore, ita vr, ut ait Supplemen Gabri. sed de bona æquitate vr quod sufficit voluntas eligendi ẽm Florent. Tum quia Papa sic creditur velle: tum etiam quia per prædictam formam potius uidetur Papa in fauorem lucrantis indulgentiam concedere, vt possit eligere quem vellet confessorem quam in eius præiudicium ipsum arctare, & maximè in tali casu quo priuatus loquela, vel vsu rationis tunc, vel ante signa contritionis ostendit, ut dictum est. Concordat Nauarro in tract. de indulg. nota. 30. §. 12. Quod si vtens loquela, vel vsu rationis ex negligentia omisit eligere confessorem qui sibi concederet indulgentiam non lucrabitur eam, ut supra dictum est. ¶ Quomodo autem cum talibus priuatis, vsu rationis prope mortem se debeat habere confessor circa hæc, & alia eiusmodi, latius hr infra q. 39. quia secundum Gers. faciat quod potest, & quod melius est, valeat quod valere potest coram Dei misericordia, & nil omittatur de possibilibus fieri vtiliter.

QVAESTIO XXVIII.

Vtrum quando forma indulgentiæ est de peccatis ore confessis, requiratur confessio, aut contritio aliqua de venialibus peccatis, vt ad ea extendantur prædicta indulgentia.

Propos. 1. RESP. per duas propositiones, quarum prima est. Si transacto peccati venialis actu manet ratio culpæ quoad reatum seu maculam secundum Tho. & sequaces: tunc requiritẽ quod talis culpa per contritionem, aut displicentiam aliq̃ aut per confessionem generalẽ, uel particularẽ de eis sacramentaliter factã aliquo modo deleta sit, vt quoad eius pęnam possit extendi indulgẽtia aliqua: si vero ẽm Scotum non manet ratio culpæ, ut supra q. 8. propos. 1. habetur. Et in hoc concordant communiter doctores. & Adria. in 4. in mate. de indulg. vt infra habetur.

¶ Propositio secunda. Post deletam culpam venialium, ẽm Tho. aut secundum Scotum. hoc vel illo modo, ut dictum est: ita qd iam non manet nisi reatus, seu obligatio ad pęnam tpalem, vtrũ sit necessaria aliqua confessio venialium, vt prædicta indulgentia de ore confessis ad ipsa venialia extendatur: sicut, & quoad mortalia iã quoad culpam dimissa dictum est supra q. 27. propos. 2. & 3. Propos. 2. ¶ Dico quod ad hoc est duplex opinio. Prima Adria. in 4. in mat. de indulgen. quod requiritur aliqua confessio sacramentalis specialis, aut generalis de eis: alioqui non valebit eis talis indulgentia nisi ea quis cõfessus fuerit sacramentaliter in genere, aut in specie modo supradicto in q. 27. propos. 6. & 3. consequendo aliquem effectum remissionis per sacramentalem absolutionem. Et ratio huius est. Quia tenor indulti supradicti, vt supponitur id requirit, s. talẽ confessionem de peccatis ad quorũ pœnas se extendere habeat talis indulgentia: & nõ est maior rõ de mortalibus quam de venialibus, ex quo tenor indulgentiæ nil excipit nec limitat. ergo intelligendus est de confessione secundum ius requisita proportionabiliter ad peccata, scilicet de confessione saltem generali sacramentali peccatorum omnium inculpabiliter oblitorũ, & ignoratorum, & uenialium omnium in generali: talis enim confessio est quæ secundum ius diuinũ & humanum talibus peccatis venialibus, & mortalibus oblitis debetur. Opi. 1.

¶ Altera opinio est quod de uenialib. nulla cõfessio requiritur ad lucrandum talem indulgentiam de ore confessis. Ratio. Quia nõ requirit confessio specialis, aut particularis: ex quo hæc secundum ius non est necessaria de uenialibus, imò, & est impossibilis de omnibus venialibus. Papa aũt non intendit ad impossibile obligare: neq; confessionem non necessariam imponere, sed iuridicam, qualis est particularis de mortalibus. Ergo nec requiritur confessio gñalis venialiũ quia hæc, aut non est sacramentalis, aut nõ est iuridica de qua hr in cap. oĩs vtriusq; sexus. de pœn. & remiss. & Io. 20. Quorum remiseritis peccata, &c. Nam ibi de confessione sacramentali particulari peccatorũ intelligitur secundum cõmuniter doctores. Papa etiam loquitur & intelligitur de eadẽ cõfessione sacramentali & iuridica cum dicit de peccatis ore confessis: sed non intelligitur de particulari uenialiũ, vt supra probatum est. ergo nõ intendit vllo modo de vlla confessione venialium. Hanc secundã opinionem tenet Nauarro in tracta. de indulg. nota. 30. §. 6. & nota. 18. §. 17. & Floren. 1. par. tit. 10. ca. 3. §. 10. & communiter doctores. Opi. 2.

¶ Mihi autem (saluo meliori iudicio) videtur quod requiritur cõfessio particularis de venialibus notabiliter ãgrauantibus memoriç occurrẽtibus,

tibus, sine nimia eorum examinatione, aut anxia perscrutatione, sicut de mortalibus ẽt alias quo ad culpam remissis: & pp eandem rõnem. quia sic vr̃ tenor indulgentiæ, vt supra q.27.propos. 3.hr̃. De alijs autem requiritur, & sufficit confessio sacr̃alis generalis, seu in genere de venialibus, sicut & de inculpabiliter oblitis, & ignoratis mortalibus, & sicut de eis quæ nõ possunt cõmode particulariter cõfiteri vt supra dictum est loco allegato, & propos.6. videatur. Et sic concordant Adria. & Floren. & cõiter doct. in hoc. Neque ex hoc Papa nos obligat ad impossibile neq; imponit confessionẽ præter ius: licet imponat confessionẽ nõ obligatoriam de uenialib. sicut, & de mortalibus, ut supra dictum est.

QVAESTIO XXIX.

Quando indulgentia conceditur facientibus tale quid determinatum, aut indeterminatum, puta porrigentibus manus adiutrices, aut eleemosynam, aut tot argenteos pro fabrica pro bulla, aut laborantibus in opere fabrice, aut visitantibus talem locum sacrum, aut orantibus tot Pater noster corã tali imagine, aut ieiunantibus tali die, aut confitentibus, & recipientibus Eucharistiam, & huiusmodi, vtrum eam æqualiter lucretur quilibet id determinatum opus faciens. Et similiter si est indeterminatum, vtrum æqualiter eam omnino lucretur is qui parum sicut qui multum facit, de tali opere pio. Similiter qui magis, & qui minus deuote id facit.

Respon. RESP. Quod si id quod imponitur, & fit pro lucranda tali indulgentia est causa pia sufficiens ad tantam, & talem indulgentiam, mõ sit indeterminatum modo determinatũ in sua quãtitate per Papam concedentem: quilibet id faciens lucrat̃ eã æqualiter sicut concedit̃: & qui plus facit non plus lucratur. Quod si non sit sufficiẽs absolute, vel respectiue ad tantã indulgẽtiã: tunc nõ æqualiter sed ſm ratam, & proportionem causæ assignatè ad tantam indulgentiã lucratur quilibet, respectiue, s. ſm ꝙ respectu ipsius personæ tale opus impositum taliter ab eo factum magis, vel minus accedit ad causam sufficientẽ assignatã talis indulgentiæ, sic magis, vel minus lucrat̃ de illa indulgentia, ut sup. q.20. latius hr̃ de his. ¶ Sed quia de nulla fere causa pia determinate, seu indeterminate assignata per Papam constat manifestè, ꝙ sit corã Dei iudicio sufficiens ad tantam quantitatem indulgentiæ, vt sup. q.22. dictum est, ideo etiam non constat, ꝙ quilibet æqualiter lucretur dans duos argenteos in bulla assignatos. Quia & talis eleemosyna potest esse causa pia sufficiens ad tantam, & totam illa indulgentiã respectu vnius puta pauperis, & non respectu alterius puta diuitis. Et similiter visitatio Ecclesiæ facta ab eo qui deuotius, aut de lõge venit cum magno labore potest esse causa sufficiens respectu eius ad totam illã indulgentiam, aut magis accedere ad sufficientẽ causam assignatam pro illa indulgentia, q̃ visitatio facta ab alio qui non tam deuote, aut non de tam longè venit. Iõ non nisi ſm ratam, & proportionem causæ signatæ per Papam ad talem indulgentiam magis, vel minus de illa indulgentia lucrabitur, vt dictũ est. Et ad hoc facit extrauag. Bonif.8. antiquorum. de pœ. & re. vbi postq̃ verè pœnitentib. & confessis visitantib. basilicas vrbis Romæ sub forma ibi expressa concedit̃ indulgentia plenissima oĩum suorũ peccatorum: statim ibi subinfertur. Vnusquisq; tñ plus merebit̃, & indulgentiam efficacius consequetur qui basilicas ipsas amplius, & deuotius visitauerit. Hæc ibi. Ex quo patet ꝙ mens ẽt Papæ est ꝙ nisi sufficienter deuote visitauerit ita, ut sit sufficiẽs coram Dei iudicio causa tante indulgentiæ, non lucrabitur totam illã nisi solũ ſm ratam, & proportionem talis causæ ad indulgentiam, vt dictũ est secundum Dei iudiciũ, & nostram probabilitatem. Concordat Adri. ad hoc ẽt facit censura Parisien. contra Erasmum. ¶ Ad hoc ẽt faciunt cõiter doct, antiqui puta. B. Tho. in 4.d. 20. q.3. & quæstion.2. in resp. ad 3. & in addi. 3.p. q. 25. art.2. ad 3. & Floren. 1. par. sum. tit. 10. c.3. §.3. & Palud. ea. d.20. q.4. art.2. & Durand. ead. dist. & summiste omnes, & canoniste secundum Inn. in c. quod aũt. de pœ. & re. dicentes, ꝙ qñ indeterminare conced̃it indulgentia porrigentibus manus adiutrices fabrice, aut huiusmodi: dẽt diues dare secundum suam conditionem, s. rex, ut rex miles, ut miles, & pauper, vt pauper: alioqui diues non lucrabitur tantam indulgentiam dando vnum denarium, quantam lucrabitur pauper dando denarium. Hæc illi. Item Bonauen. ea. d. 20. q. vlt. dicit ꝙ collator indulgentiarũ secundũ rectũ iudicium considerat, & ponderat causam pro qua dantur indulgentiæ; & secundum quod homines plus, vel minus accedunt ad causam illam, ita plus, vel minus participant de indulgentia. Vnde cum stationes in vrbe Roma constitute sunt pro peregrinis: non tantum lucrantur de eis illi qui sunt prope, & in urbe sicut venientes a remotis. Quantum ergo est ex parte dantis (adde tu, & ex parte indulgentiæ) tantũ valent indulgentiæ quantũ promittunt: non tñ æqualiter oĩb. sed secundũ æstimationem q̃ habuit, vel habere debuit concedens indulgentias: quã tñ non oportet exprimere quia fideles dẽt credere ꝙ dona Spiritussancti æquo libramine donẽtur. Hæc ille. Et vr̃ concor. Richar. ea. d. art.3. q. 2. licet nõ aperte, & Gerson. ut allegati sũt sup. q.20. in proba.3. par. propo. in corol. ibi ad propositum videatur. Et ratio prædictorũ doct. solũ vr̃ esse ea quæ supra dicta est, quia. s. Papa rõnabiliter intẽdit in suis indulgentijs determinate, aut indeterminate cõcessis ꝙ eas omnino lucretur qui sufficientiã talis causæ ad tales indulgentias attingit. Alias secus nisi ſm ratam, vt dictum

ctum est. ¶ Et secundum hunc intellectum, seu sententiã forte possunt in hoc cõcordare, & intelligi. Raymu. & Altisio. Richar. & alij doctores antiqui dicentes qđ secundum mensurã fidei, deuotionis laboris, seu operis, ita plus, vel minus, intensiue, aut extensiue participat qs de indulgentia (vt recitatũ est sup. q. 20. in 1. & 2. opi. & hr̃ infra q. 32. in 3. corol.) quia per hæc magis, vel minus accedit ad sufficientiã talis causæ signatę ad talẽ, & tantam indulgentiam, vt dictũ est. Præsuppon.r̃ etiam quod fiat id totũ quod, & quomodo imponitur pro lucranda tali indulgentia: alias nil lucrabiť, vt supra q. 28. habetur. ¶ Quod si prædicti, aut alij doctores nõ sic patiũtur itelligi, sed aliter sicut, & Supplemen. Gabr. in 4. d. 45. q. 3. art. 2. proposi. 10. & gloss. in dicta extrauag. aliter intelligit: & aliter sentit ipse dicens quod qui æqualiter facit quod bulla imponit æqualiter lucrať totam illam indulgentiam sine vlla differentia: & sic glossant illã extrauag. antiquorũ. quod vnusquisq; plus merebiť, &c. scilicet quoad præmiũ essentiale, seu etiam quo ad releuationem pęnarũ ex vi sui operis, seu deuotionis, secus ex vi indulgẽtiæ, &c. Sed certe hic eorũ sensus, & glossa neq; tõni neq; prædictæ extrauag. consonare videtur. Ideo consequenter ad dicta supra, q. 20. & 22. vr̃ standum his quæ dicta sunt in præsenti, q saluo meliori iudicio. ¶ Si quæratur qui fieri põt, ut deuotio peregrini qui pęnitens, & confessus, vel in statu gratiæ quindecies visitauerit Ecclesias præscriptas sine deuotione non pertingat ad iustam causam totius indulgentiæ: alius aũt sic cum magna deuotione? ¶ Respondeo, vt patet ex dictis quia idẽ opus vno mõ, & cum aliquibus circunstantijs, & ab vno homine factum erit sufficiens causa totius indulgentiæ ab eo lucrandæ: & non ab alio nec a se ipso si alio mõ fiat. Ideo una, & eadẽ indulgentia multis quęsita, alijs quæritur plenius quã alijs, ut hoc etiam ait Nauarro tract. de indulg. nota. 11. & nota. 15. §. 10. & nota. 31. §. 34. 35. vbi cũ omnibus supradictis concordat. Et ita tandẽ postea tenet prædicta glossa, & Nauarro vbi supra. ¶ Et hinc patet qđ si duo regalia, attẽtis alijs circunstantijs seclusa circunstãtia, seu relatione ad personã dantem, est causa sufficiens ad totã indulgentiam, seu indulgentias quæ conceduntur: tunc oẽs diuites, & pauperes dantes illa duo regalia secundum tenorem concessionis lucrantur oẽs indulgentias concessas: alias aũt non, sed pro rata, vt dictum est. Nam licet illa duo regalia sint causa sufficiens ad indulgentiã plenariam quando in cõi pro oĩb. id bulla concedit: si tamen non est respectu omnium, aut singularium personarum. puta valde diuitũ: tunc ipsi diuites dantes duo regalia non æque lucrabuntur, aut non totas illas indulgentias, ut pauperes dantes ipsa duo regalia, sed solum pro rata secundum quod accedunt ad sufficientiã causæ plus, vel minus, ut supra q. 22. in respon. ad dub. habetur. Si tamen quis non dederit illa duo regalia signata in bulla sed vnum tantum: tũc nil de illa indulgentia lucrabitur, ut supra q. 23. habetur, & patet ex dictis.

QVAESTIO XXX.

Vtrum ex parte lucrantis indulgentias vltra statum gratiæ, & impletionem operis impositi requiratur aliquid aliud, puta fides, deuotio, aut alia dignitas, seu dispositio ad lucrandum indulgentiam.

RESP. per duas propositiones. Prima est. Quod licet ex parte ipsius lucrantis indulgẽtias requirať ad statum gratiæ illa deuotio fidei qua credat in genere, seu saltem implicite Ecclesiam dare posse indulgentias: non tamen requiritur quod credat prælatum, seu Papã ex hac, seu tali causa posse cõcedere hanc, seu quancunq; voluerit indulgentiã. Probatur prima pars. Quia illa fides requiritur ad statum grãæ: alioqui esset infidelis, ut patet ex supra dictis q. 7. Secunda pars probať secundum Adria. in materia de indulg. conclu. 1. Quia si quis propter contrarietatẽ opinionũ dubitet, an indulgentiæ valeant omnino quantũ sonant, an solum secundum proportionẽ causæ pro qua conceduntur: nõ facit contra fidem Ecclesiæ: ex quo solũ opinatur cũ doct. vt licet. Quia & de his particularib. factis nõ est fides ut supra q. 19. 20. hr̃: & per consequẽs nõ ponit obicem effectui indulgentiarum. Si tamen nihilominus vult facere quod pro illa lucranda institutum est, valeat quantum valere põt: certè hoc non impedit fructum indulgẽtiæ: sicut nec dubium vtrum sit sufficiens causa dispositionis impedit quin sit sufficienter a Papa dispensatũ cum ipso in eo in quo verè potuit dispensare. Imò sicut dubium, seu etiam credulitas de contrario quod, scilicet ad hunc dolorem Deus non dimiserit peccatum, stat cum hoc quod, scilicet Deus plenè remisit: ita similiter in proposito. Et secundum prædicta limita, & intellige doctores qui dicunt requiri, aut non requiri prædictam fidem, distinguendo, ut dictum est. *Proposi. 1.*

¶ Propositio secunda. Ad lucrandum indulgentias viuentibus concessas nõ requiriť alia dignitas, seu dispositio vltra statum grãæ, & impletionẽ operis impositi quantum est ex parte lucrantis indulgentias. Probať. Quia si aliud requiritur hoc esset, vt impleretur conditio operis impositi per concedentem: & hoc non qa, ut supponitur id non imponitur. Vel secundo requiritur ad hoc quod esset capax indulgentiæ: & hoc nõ, quia ad id sufficit status grãæ: ut supra q. 23. habetur. Vel tertio requiritur ad hoc quod ei valeret indulgentia quantum sonat: & hoc non: qa ad id sufficit qđ sit concessa ex causa sufficiente ad eam: non. n. cõmensurať fructus indulgentiæ dispositioni suscipiẽtis, sed suę causæ pro qua cõcediť, ut supra q. 20. habetur latius. Vel quarto *Proposi. 2.*

requi-

requiritur ad hoc qđ a Deo infallibiliter acceptaref quantum sonat pro eo cui conceditur: & hoc non: quia ex iustitia legis orta ex suo pacto liberali stante lege infallibiliter acceptanf indulgentiæ a Deo quantū sonant pro viuo cui conceduntur quantumcunq; alias sit, aut fuerit negligens, aut indignus tali misericordia, ut patet supra q. 5. ex Matth. 16. Quodcunq; solueris, &c. & sic nil aliud requirit vltra prædicta. Et ita tenent cōiter theologi, & canonistæ. ¶ Dictum est in proportione quantum est ex parte lucrantis indulgentias. Nam deuotio vel fides potest esse circumstantia rōne cuius causa pia indulgentiæ respectu huius fit sufficientior ad maiorē fructū indulgentiæ. Sicq; quatenus per modū circunstantiæ reducif ad causam indulgentiæ pōt requiri plus, vel minus ad plus, vel minus de indulgentia lucrandū, vt sup. q. 20. & 29. dictum est. Iō multi doctores multas alias conditiones dixerunt ad id esse requisitas, puta fidem, deuotionē, laborem, quantitatem rei datæ, vel factæ, vel operis pij ad lucrandū indulgentiam, ut supra quæst. 20 hæ opiniones relatæ sunt. Et solum habent veritatem quatenus hæc faciunt ad sufficiētiam causæ, vel operis pij ad illam indulgentiā, vt sępe dictum est. Vide etiā infra q. 32. in fine. ¶ Quoad indulgentias autem defunctorum per modū suffragij forte requiritur alia dignitas, ut supra quæst. 15. & 16. & 17. latius habetur ibi videatur. Nam hic de indulgentijs propriè dictis quoad viuos agimus.

Argu. 1. Contra hanc secundam propositionem arguitur tripliciter. Primo, quia nullus indignus aliena satisfactione pro pęnā a se debita cōsequitur apud Deū veraciter fructū indulgentiæ: sed quilibet quantuncunq; in statu gr̄æ existens negligēs satisfacere per se ipsum est indignus aliena satisfactione. Ergo nullus negligens satisfacere per se ipsum ēt si sit in statu gr̄æ acquirit fructū indulgentiæ totaliter sed solū, ut dignus est. Cōsequentia patet, & maior probatur. Quia indignus satisfactione aliena est similiter indignus indulgentia: cum indulgentia locum satisfactionis habeat pęnarum de thesauro Ecclesiæ, ut supra q. 5. hr̄. Nunc aūt indignus indulgētia non consequif eius fructū. Quia distributio diuinorū solum hēt locū in debite dispositis, quales nō sunt illi qui sunt indignitalib. distributionibus, quæ a Deo principaliter ab Ecclesia autē ministerialiter fiunt. Et ita patet maior. Minor autē ꝓ. s. quilibet etiam in gr̄a si negligens satisfacere per se est indignus aliena satisfactione, &c. probatur. Quia licet satisfactio ita sit opus personale ꝙ potest esse capax amicabilis adiutorij, ex quo fit per exteriora bona inter quæ cōputantur amici: tn̄ indignus amicabili adiutorio est indignus aliena satisfactione. Sed constitutus in gr̄a negligens per se satisfacere est indignus amicabili adiutorio: ex quo amicorum est idem velle, & idem nolle. Et per cōsequens si ego nolo p me satisfacere, par est, ut amicus hoc nolit. Alioqui nō amice sed iniustè id peterē ab amico, allegās ei onera grauia, & nolēs digito ea tāgere.

Argu. 2. Secundo arguitur ad idem. Quia in qualibet bene ordinata republica quantumcunq; rationabilis causa adesset aliquando dispensandi cōmunem thesaurū in ciues grauatos ære alieno negligentes tamen soluere, censerentur indigni auxilio de tali thesauro: & per consequens non fuit intentio dn̄i talis thesauri qđ solueretur de eo pro talib. qui possunt, & non curant de suo soluere, qui pp hoc indignos se redunt tali subuentione. Alioqui foueretur negligentia, & alij istorū exemplo ad similem negligentiam prouocarenf. Legis autem est facere non negligentes sed virtuosos. i. polyt. Ergo cū Ecclesia sit a Deo bene ordinata: non est æquum, vt aliter se habeat circa suū thesaurum spiritualem dispensandū talib. indignis, & negligentibus notabiliter per se satisfacere. Hoc. n. esset eneruare satisfactionē pęnitentialē, & fouere negligentiā, neq; Deus acceptaret. ¶ *Confirma.* Et hoc confirmaf ex antiqua forma indulgentiarū, ubi cōceditur indulgentia verè pęnitentibus. Verè aūt pęnitens nō solum dr̄ is qui non est in mortali: sed etiam positiue is qui habet affectum, & solicitudinem ad satisfaciendum per se, vt tenetur, cuiusmodi nō est is qui negligens est, ut ait Richar. in 4. dist. 20. art. 3. q. 1. Quod etiam innuitur ex eo quod de iniunctis pœnitentijs indulgentia conceditur. Nam inde colligitur quod talis debet acceptare pœnitentiam illam iniunctam cum proposito exequendi debitæ per se ipsum: alioqui non est verè pœnitens.

Argu. 3. Tertio arguitur ad idem. Quia ad plenariam remissionem pœnarum per viam sacramenti pęnitentiæ non sufficit status gratiæ ex parte suscipientis, vt sic sit dignus tali remissione. Ergo neque ad eam per viam indulgentiæ. Antecedens patet; alioqui quilibet in statu gratiæ cōfessus consequeretur huiusmodi plenariam remissionē pęnarum ex vi sacramenti, quod patet falsum. Consequentia probatur tum primo. Quia sacramentum est potius, & efficacius quam indulgentia: tum secundo. Quia Deus principalis distributor thesauri per sacramenta est longe liberalior quam quilibet pontifex, ut patet.

Respon. ¶ Respon, propter has rationes Caiet. in secundo quodlib. q. 1. de indulg. & Naua. tract. de indulg. nota. 21. dicens etiam hanc opinionē esse probabiliorem, & tutiorem, & omnib. suadendam, quis omnino non reprobet aliam opi. cōmunem quam nos hic tenemus, & defensamus, tenent quod vltra statum gr̄æ ad lucrādas quascunq; indulgentias legitime concessas requirif quod homo habeat hanc dignitatem, quod scilicet fuerit & sit diligēs & paratus libenter acceptare & exequi per se pęnitentias debitas rationabiliter iniunctas aut iniungendas per confessorem: alioqui qui negligens est in hoc sperans

per alios

per alios, & per indulgentias satisfacere hic, vel in purgatorio non lucrabit tales indulgētias in toto, & fortè etiam secundū ipsum neq; in parte quantumcunq; alias sit in grā, & faciat quod imponit. Quia Deus non acceptat pro tali indigno. Dicitq; quod B. Tho. sic sentit: & si aliter dicere videat id non ex sua mente sed ex mente & opiniones aliorum id locutus est. Ad doctores autem cōiter oppositum tenentes dicit Caiet. quod de eis non curat, quia non tam bene vt ipse rem hanc considerauerunt. Sed certè hæc opinio Caietani si quid valet habet locum de indulgentijs per modum suffragij defunctis concessis vt supra q. 15. & 17. habetur: quoad viuos autem non est vera: & temere ipse respondet: & eius motiua prædicta pro eo non concludunt: Nam ad singula respondeo.

Respon. ad 1. argum. ¶ Ad primum ergo argumentum respon. negando antecedens pro vtraq; parte. Pro maiori quidem quando dona non distribuuntur secundum rigorem iustitiæ simul, & secundum dignitatem suscipientis, sed præcipuè secundum liberalitatem, & causam pro qua fit talis distributio, ut fit in indulgentijs supposita capacitate per gratiam & alijs requisitis, vt dictū est. Multa enim dona Deus dat nobis alias indignis quæ & petimus vere dicentes non sumus digni, &c. ergo similiter hic. Minor etiā negatur. Et ad eius probationem dico quod dignus adiutorio amicabili, & liberali est esse in statu amicitiæ, & grāæ tam quoad homines quā quoad Deum: secus de adiutorio secundum rigorem iustitiæ sine liberalitate. In indulgentijs aūt est adiutorium liberalitatis, ut supra q. 3. dictū est. Nam vt etiam idem Nauarro vbi supra nota 22. §. 4. & 5. quis ad aliud propositum contra Caiet. ait. ratio quare bona, & satisfactiones vnius prosunt alteri cui applicātur est cōmunicatio in charitate, ratione cuius sunt mēbra viua eiusdem corporis Christi mistici. Ergo eadem ratio sufficit, vt suffragia Ecclesiæ, & indulgentiæ possint viuis, & mortuis specialiter, & generaliter prodesse quibus applicantur. Nam eo quod amicus meus sit negligens in suis negotijs non est indignus, vt ego illi succurram: imò ad amicitiam pertinet, vt amicus amici defectus suppleat & spirituales. Gratia autem quæ facit Dei amicos facit etiā eos dignos quibus Ecclesia vtpote membris suis subsidia Christi impertiatur, ut optime hoc ait Soto in 4. d. 21. q. 2. art. 3. & ita sancti voluerunt neq; radicem communionis scilicet charitatem quoad hunc effectum tollere potuerunt neq; voluerunt, quamuis Nauarro ubi supra dicat oppositum.

Respon. ad 2. argum. ¶ Ad secundū argumentum respondeo, Quicquid sit de antecedente negatur consequentia: Quia Deus solum dignitatem grāæ reputat sufficientē dignitatem ad eius liberalitatis simul, & mixte iustitiæ dona p indulgentias suscipiendū: quia nullius eget, & ex largitate circa vnum nō potest minui eius thesaurus indulgentiarum ad largiendum alijs etiam infinitis egentibus: sicut neq; thesaurus aliorum donorum eius. Neq; ex hac eius liberalitate, & ministrorū eius ex legitima causa dispensatiuū fouetur per se negligentia hominum lucrantiū indulgentias: quamuis per accidens occasionaliter homines tali misericordia abutentes in sua negligentia foueant. Sicut neq; ex liberalitate Dei, & ministrorum eius remittentium peccata hominum per sacramenta toties quoties fouetur per se negligentia hominū: neq; inde datur sed accipitur incentiuū peccati: quis si alias indiscrete fiat possit concedens indulgentias sicut, & peccatorū remissiones quo ad culpā per sacramēta peccare, & nihil facere: sicut qui ex confidentia hac eas acceptaret, aut peccaret. Hoc tñ est per accidens, & ex defectu hominum. Neq; enim pp tales occasiones per accidens est tale cōmune, & necessarium ferè omnium remedium quoad remissiones pœnarum omittendum. ¶ Ad confirmationem respondeo quod verè pœnitens solum dicit statum gratiæ: quantum attinet ad propositum: & ad huiusmodi declarationem cōtra ficte pœnitentes ponebatur olim illa particula, ut patet ex cōi practica, & vsu Ecclesiæ. Similiter de iniunctis pœnitentijs dico quod solum requiritur talis dispositio animi ad implendum iniunctam pœnitentiam quæ sufficiat ad reponendum ipsum in statu gratiæ: licet Richar. ad aliud propositum ubi supra verè dicat quod per verè pœnitentem excluditur negligenter pœnitens, & satisfaciens.

¶ Ad tertium argumentum respon. negando cōsequentiam. Respon. a 3. argum. Quia in sacramento remissio pœnæ quæ virtute sacramenti, seu ex opere operato cōcedit quantificatur a Deo secundum dispositionē, & dignitatem suscipientis: illa vero quæ virtute indulgentiæ conceditur non nisi secundum voluntatem concedentis simul, & sufficientiā causæ piæ pro qua conceditur, vt sup. q. 20. in resp. ad primū argumentum. ¶ Et ad primam probationem consequentiæ respondeo quod sacramētū non est potius quam indulgentia quomodocunq; nec ad quemcunq; effectum: quia scilicet non ad remissionē pœnarum uniuersaliter ut patet. Et ad secundam respondeo quod licet Deus simpliciter sit liberalior homine: non tñ secundū quid nec quomodocunq; nec ad quēcunque effectū. Quia non oportet, ut patet. Nam Deus per sacramentū ex opere operato non remittit omnē pœnam semper, & cuilibet: homo autem sæpè id, & laudabiliter facit, iniuriā simul, & totum interesse suū remittendo homini etiam indigno tali beneficio. Patet etiā. Quia ipse Deus maiorē effectum gratiæ, & remissionem pœnarū confert in vno sacramento, puta in Baptismo, ex opere operato, quā in alio puta quam in pœnitentia, & Eucharistia, &c. & unum effectū cōfert in vno sacramēto quem non in alio. ¶ Igitur ex dictis patet qd non est respuendum illud consilium Palud. & Adri. & aliorum doctorū, quod

scilicet

scilicet ad lucrandum indulgentiam de iniunctis tantum pœnitentijs concessam, homo vtiliter cõfiteatur faciens sibi iniungi magnam pœnitentiã debitam suis peccatis: quam tamen non intendit per se implere sed redimere per indulgẽtias: quamuis Caietanus vbi supra hoc reprobet, & irrideat, & Soto in 4. distinctione 21. quæst. 2. articulo 1. similiter.

QVAESTIO XXXI.

Vtrum clerici, & religiosi Ecclesiæ pro cuius visitatione condeduntur indulgentiæ possunt sicut alij eas lucrari licet ibi commorentur, & quomodo si militer Prælatus concedens indulgentiam possit sicut alij eam lucrari: etiam si non faciat, ut alij quod ipse imposuit.

Propos. 1. RESP. per duas propositiones: Prima est. Quando conceditur indulgentia visitantibus talem Ecclesiam, seu porrigentibus manus adiutrices, aut eleemosynam illi Ecclesiæ: tunc clerici illius Ecclesiæ ẽt ibi commorantes possunt eam lucrari ut alij, nisi aliud exprimat in bulla. Quia non sunt deterioris conditionis illi quã alij nec excipiuntur illi in bulla. Ergo cum in eorum fauorem indulgentia concedatur possunt eam, ut alij lucrari. Quod etiam facit pro religiosis, ut ipsi possint, ut alij lucrari indulgentias concessa visitantibus eorum Ecclesias, etiam si ad hoc habeant speciale priuilegium, ut etiam alio modo possint eas lucrari: videantur eorum priuilegia quoad hoc. Concordant Floren. 1. par. sum. tit. 10. cap. 3. §. 2. & Siluester tit. indulg. quæst. 8. secundum Tho. & sum. Ros. eo. tit. §. 23. & communiter doct.

¶ Sed nota primo, quòd quando conceditur indulgentia venientibus, & benefacientibus tali loco, seu Ecclesiæ, & nil aliud dicitur: tunc dicit Felinus in sermone de indulg. quod secundum Nico. Lyr. in suis quodlib. clerici illius Ecclesiæ seu loci non lucrantur illam indulgentiam quia non videtur intentio concedentis dirigi ad hoc, sed ut alios alliciat de deuotionem illius loci, & vt subueniatur ministrantibus, ut possint seruire illi loco, aut Ecclesiæ. Hæc ille. ¶ Sed cum hoc pendeat ex uoluntate concedentis, non id videtur certum nisi aliter constet: maximè cum prædicta verba possint bene etiam ad fauorem ipsorum clericorum, aut religiosorum interpretari, ut ipsis etiam valeant tales indulgentiæ, ut dictum est. ¶ Nota. 2. secundum sum. Ros. tit. indulg. §. 22. quod quando conceditur indulgentia interessentibus diuinis officijs in Ecclesia, tunc si ex necessitate celebratur extra Ecclesiam sub tentorio, vel si propter turbam non possunt omnes esse intra Ecclesiam: præsentes stãtes extra Ecclesiam lucrantur illam indulgentiam: quia sic videtur esse de intentione concedentis in tali casu non excogitato: & concordant Palud. & de nouo Castro. licet gloss. in Clemen. 1. de reliqui. & vener. sanctorum teneat oppositum.

¶ Propositio. 2. Prælatus concedens indulgentiã potest eam lucrari sicut alij faciendo quod requiritur ad eam lucrandam. ¶ In hoc concordãt communiter doctores vtriusque iuris, quia non est deterioris conditionis. Licet in modo sit differentia opinionum ut supra q. 13. dub. 3. ¶ Sed vtrum talis prælatus volens lucrari tales indulg. a se concessas teneatur implere cõditiones, seu facere opus a se impositum omnibus communiter: an possit in hoc quo ad se dispensare, seu cõmutare illud in aliud opus quod loco illius ipse faciat ad talem indulgentiam lucrandum. ¶ Respondeo, in hoc videtur esse duplex opinio. Prima Richar. in 4. dist. 20. art. 4. q. 3. & Palud. ea. d. q. 4. art. 3. & aliorum, quod non nisi sub ea forma quæ alijs concedit potest etiam ipse Papa lucrari quidẽ talẽ indulgentiã ut alij. ¶ Alia opinio est Supplem. Gabr. in 4. dist. 45. q. 3. art. 2. propos. 7. quod non tenetur implere in propria forma opus generaliter iniunctum, sed põt in hoc secum dispensare, & aliud opus pium loco illius faciendo potest lucrari illam indulgentiam. Rõ est. Quia cum assignatio talis, vel talis operis pij pro tali indulgentia pendeat ab ipsius concedentis voluntate, ergo sicut potest cum alijs in particulari dispensare, aut concedere eis quod faciendo aliud opus à cõiter assignato lucrentur talem indulgentiam, ut patet quia loco visitationis iniunctẽ ad lucrandum indulgentiam potest Papa concedere sicut, & de facto concedit quod infirmus diues, aut religiosus oret, ieiunet, aut det eleemosynam. Ergo similiter potest secum Papa facere per se, aut per suum confessorem dũmodo sit causa sufficiens ad talem indulgentiã, vt supponitur. Et ad hoc accedit. B. Tho. in 4. d. 20. ar. 5. q. 4. dicens, quod ẽt si requiratur idem opus pro alijs non tñ pro prælato ipso, quia nõ hẽt causam, ut se ad hoc prouocet, &c. Sed hęc ratio nõ concludit. Ideo ratio supra posita videt sufficiens, & melior. Et facit ad hoc Caiet. 1. 2. q. 96. art. 5. quod prælatus potest secum dispensare in lege, & statuto suo. ¶ Et forte Rich. & Palud. &c. non intenderunt contra dicere huic secundæ opinioni sed solum dicere ꝙ si prælatus impleat conditionem, ut alij, i. si faciat opus piũ requisitum ad lucrandum indulgentiam lucrari potest, ut alij: alias non: suple nisi secum dispensans impleat in æquiualenti alio opere. In generali enim locutione particulares casus intelliguntur excepti. Ergo siue hoc siue illo modo intellexerunt teneatur, ut supra dictum est.

Propos. 2.

Opi. 1.

Opi. 2.

QVAESTIO XXXII.

Dubitatur quales anni, dies, seu remissiones peccatorum huius vitæ vel purgatorij respondent annis, diebus, aut remissionibus concessis per indulgentias.

¶ In

Dub. 1. ¶ In hac quęst. 32. sunt tria dubia enodanda. Primum quando conceditur indulgentiam tot dierum, & annorum, an intelligatur de tot diebus & annis continuis, aut interpolatis. Dub. 2. ¶ Secundum an intelligatur de diebus, & annis pœnitentiæ debite, & faciendæ in hac vita, an in purgatorio. Dub. 3. Tertiũ vtrum pœnæ vnius diei vitæ huius respõdeat alter etiam dies pœnæ in purgatorio, aut plus, vel minus temporis ibidem.

Proposi. 1. ¶ Ad hæc igitur tria dubia respondeo per tres propositiones. Quarum prima est, quod per indulgentiam tot dierum intelliguntur dies continui, vel interpolati. Per indulgentiã autẽ unius vel pluriũ annorum intelliguntur dies aliquando quidẽ continui aliquando autem interpolati.

¶ Pro cuius declaratione nota qđ canonistæ variæ appellant, & distingunt hos dies, & annos. Nã quidã dicunt dies vtiles esse idem qđ continui, puta per 40. dies continuos ieiunando. Et similiter annus vtilis dicitur continuus quando scilicet sine interuallo per vnum annum continuum pęnitentia facienda est, puta singulis diebus ieiunando, vel orando. Communes aũt dies dicuntur interpolati, puta si intra unum annum vel duos deberet qs 40. dies semel in hebdomada, vel in mẽse ieiunare. Et similiter annus communis est interpolatus, quãdo scilicet intra vnũ, vel duos annos vno die singulis hebdomadibus, vel mensibus ieiunetur. ¶ Alij aliter accipiunt dies, & annos vtiles communes, & interpolatos. Vnde confusio oritur, & varietas opinionum.

¶ Nã sum. Ros. tit. indulg. §. 21. dicit quod non nisi dies, & anni continui, vel annus cõtinuus debent intelligi. Adria. in 4. de indulg. est dubius. Nauarro autẽ in repetitione de indulgentijs nota. 31. §. 39. & 40. ait quod secundum Hostien. in cap. cum ex eo. de pœn. & re. dies indulgentiarũ dẽnt intelligi vtiles: anni vero interpolati: sed ad sensum quẽ explicat ipse Nauarro ibidẽ, consonat cũ supradicta prima propositione. vt hoc etiã ait Syluest. tit. de indulg. q. 8. & sum. Angel. eo. tit. §. 3. & Ioan. Andr. & Panor. & doct. communiter dicentes quod per indulgentiã tot dierũ puta. 40. simpliciter concessam remittitur pœnitentia tot dierum etiam si dies illi pœnitentiæ nõ sint cõtinui sed interpolati, vt ait prima pars propositionis. Per indulgentiam autem unius anni simpliciter nõ dicendo de iniunctis intelligun tur 365. dies condonari modo sint continui modo interpolati, modo sint iniuncti modo non. Ita quod si quis ex iniunctione sacerdotis teneretur orare, vel ieiunare duobis annis interpolatis, vel alternatis diebus: per talem indulgentiam vnius anni qui continet 365. dies quibus tenebatur interpolate pęnitere suo debito satisfacit. Sed in hoc videtur Nauarro contrarium sentire dicens quod per indulgentiam unius anni non tollitur nisi pœnitentia uno anno implenda etiã si solis quinquaginta dieb. esset in eo pœnitendum, puta ieiunando, vel orando singulis quartis ferijs vnius anni: & quidẽ de pęnitentia unius anni iniuncta vt satis probabilius puto hæc, ut ex proxime dicendis amplius patebit. Corol. 1. ¶ Ex quo fit .1. quod indulgentia .40. dierum aliquando remittat quã tum indulgentia unius anni: Aliquando indulgentia unius anni plus quã indulgentia trecentorũ dierũ: aliquando minus quam viginti; quando scilicet minus quam viginti diebus intra unum annũ ex iniunctione sacerdotis esset pęnitendũ. Ita etiam indulgentia unius anni de iniuncta pęnitentia põt continere plures, uel pauciores dies iniunctos intra ipsum annum implendos.

Corol. 2. ¶ Secundo sequit quod per indulgentiã vnius anni de iniuncta pęnitentia nil remittit si nullus annus iniunctus est: & si qui anni sunt iniuncti nõ condonat pęnitẽtia tot dierũ puta. 365: quot vnus annus hẽt, sed tot dierum quot, & quomodo a cõfessore iussus est pœnitens intra illos annos pœniteræ: ita videlicet qđ si ex iniuncto sacerdotis tenebat duobus annis ieiunare, vel orare interpolatis diebus, non remittitur nisi unus annus de illa pœnitẽtia iniuncta, & manet obligatus ad alterũ annũ interpolatis dieb. orandũ, vel ieiunandũ, ut sibi erat iniunctũ. Quod si ex iniuncto sacerdotis teneret vno anno interpolatis dieb. orare vel ieiunare: tunc per eam indulgentiã unius anni liberat. Et similiter de uno & multis mensib. & quadragenis absolute, uel de iniuncta pœnitentia sicut dictum est de anno absolute, uel de iniũcta pœnitentia dicendũ est. Quia cũ indulgentiæ succedant loco pœnitentiarum iniunctarũ, vel iniungendarum coram Deo & Ecclesia: & strictè interpretanda sint ut supra. q. 5. & 9. in respon. ad primum argumentum dictũ est, ergo solum ualẽt eo modo quo per tale tẽpus ille deberet impleri uti iã declarauimus.

Proposi. 2. ¶ Quoad secundum dubium, scilicet an indulgentiæ tot dierum, & annorum intelligantur de diebus, & annis uitæ huius, an purgatorij. Resp. per secundam propositionem quod intelligitur de diebus, & annis vitæ huius non purgatorij, & de pœnitẽtijs in hoc sæculo iniunctis, vel iniũgendis: & de pœnis purgatorij respõdentibus in tanto, aut maiori, aut minori tpe illis annis, & pœnitentijs vite huius. Quoad primam, & secundã partem probat, ut optime ait Soto in 4. d. 21. q. 2. art. 1. secundum cõmuniter doct. Tum primo, quia forma indulgentiæ non est Remittimus, aut relaxamus tot dies, aut annos pœnè sed pœnitentiæ. Pœna aũt purgatorij nõ est propriè pœnitẽtia: qa non est uoluntariæ assumpta: sed est perpessio pœnæ per vindicẽ iustitiam Dei inflictè, quis sit patiẽter, aut voluntariæ tolerata. Tum secundo. Quia indulgentiæ succedunt loco satisfactionũ pœnitentialium quæ in sacramento deberent imponi: hæc autem sunt in hac vita tantum, vbi solum iniungi, & impleri deberent. Ergo de huius vite annis, & diebus & pęnitentijs ille indulgentiæ intelliguntur.

¶ Quod etiam intelligatur de pœnis correspondentibus

dentibus in purgatorio, vt ait vltima pars ꝓpos. inde constat, q̄ indulgentiæ remittunt pœnas Deo debitas in foro eius, & Ecclesiæ, vt sup. q. 10. latius habet. ¶ Pro cuius ampliori declaratione nota has tot annorũ dierum, & quadragenarũ indulgentias, vel relaxationes, & remissiones fieri secundum formam canonum antiquorum vbi pro quocunq; peccato mortali si esset graue imponi iubentur septem anni pęnitentiæ, & pro grauissimo etiam decẽ, & plures. Et quamuis, & cano. non imponantur semper illi anni sed pauciores: tamen per illam minorem pœnitentiam nõ remittitur nisi pęna purgatorii quæ respondet iniunctę quæ adimpletur: & ex cõsequẽti indulgentia tot dierũ, vel annorum iniunctorum non remittit nisi solũ illam pęnam purgatorii quę responderet iniunctę si adimpleretur. Si aũt indulgentia sine limitatione de iniunctis concedit tot dies, & annos pęnitentiæ vel remissionis absolute, intelligitur de illis etiã qui meditata ratione essent iniungendi, & quorum pęnitens, secundũ sua peccata reus esset, & pęnarum quæ in purgatorio his respondent ſm iudicium atq; iustitiam Dei. Itaq; tantum pęnarum in purgatorio remittitur per eam indulgentiam quantũ remitteretur si in hac vita ille pęnitens sufficienter pœnitentiam egisset illas diebus aut annis quibus ſm legem, vel statutum Dei, & Ecclesiæ pęnitere deberet: & in his concordant doctores cõmuniter, & expresse Durand. in 4. dist. 20. & Palud. ea. dist. quæst. 4. artic. 4. & Floren. 1. par. sum. tit. 10. c. 3. §. 3. & Supplem. Gabr. in 4. dist. 45. q. 3. art. 2. propos. 10. & Syluest. tit. indulgentia. q. 4. quamuis ibi male mordeat sũm. Ang. eo. tit. §. 2. quasi aliter senserit.

¶ Ex supradictis sequitur. Primo, quod indulgentia tot dierum, vel annorum absolute est vtilior quam indulgentia totidẽ dierum, vel annorum de pęnitentia iniuncta: quia p illa remittuntur dies, & anni pœnitentiæ debitę etiam grauissime tam iniunctę quam nõ iniunctę: quæ præstat indulgentiæ totidem annorum, & dierum pęnitentiæ tantum iniunctę, vt patet ex dictis.

¶ Sequitur 2. quod quamuis indulgentia vnius anni pęnitentiæ iniunctę, vel iniũgendę sicut, & indulgentia plenaria quantũ est ex parte sua absolute ęqualiter omnibus valet siue remittat: secus autẽ proportionabiliter quãtum est ex parte debiti aut debitoris, & intensionis seu acerbitatis pœnitentiæ aut pœnę cuius hic, & in purgatorio reus est. Nam plus remittitur ei q̄ acerbioris pœnę intra illud tempus debitor est, quam ei qui minoris in eodem tempore reus est. Per accidens enim est quod plus aut minus grauem pœnitentiam aut pœnam extensiue, & intẽsiue debeat is cui indulgentia plenaria conceditur, vel vnus annus indulgentiæ: dum tota illa pœna debita illo tempore remittitur quantam tenor indulgentiæ sonat, vt sæpe dictum est.

¶ Quoad 3. dubium, scilicet vtrum pœnæ debitę in vno die vitę huius respondeat alter etiã dies, & idẽ tempus pœnæ in purgatorio, an plus minusve temporis ibidem. Ad quod respondet tertia propositio quod quamuis in hac sint opiniones cõmuniter tamen tenetur quod non solũ alter dies sed etiã plus temporis pœnarum respõdet in purgatorio vni diei pœnitẽtiæ vitę huius, & per consequens per vnum diem indulgentiæ, plus remittitur q̄ remitteretur per pœnã vnius diei in purgatorio. Et ratio est. Quia hic est forus misericordiæ, & voluntarie satisfactionis, & meritorię: illic aũt forus rigorosus iustitię, & satispassionis tantum non voluntarię assumptę, quis patienter, & voluntarie pœna illa tolerata sit, vt sup. dictum est. Ideo ad satisfactionẽ solutionẽq; pęnarum vnus dies, vel annus pęnitentiæ saltem magnę in hac vita ꝑfat simili tempori diei, vel anni immo & multis diebus, & annis in purgatorio. Quanto gratior præstantiorq; est Deo volũtaria sui ipsius punitio quã necessaria passio, & toleratio. Sicut, & modicum aurum præstat magno ferri aut plumbi ponderi, & quãtitati. Ideo & vtilior est indulgentia cõcedens vnum annum vel quadraginta dies pœnitẽtiæ iniũctę, vel iniũgendę, quam vnum annũ, vel quadraginta dies pęnę purgatorij, & in supradictis concordant expresse Palud. Adri. & Nauarro vbi supra cum cõmuni sententia doctorum.

¶ Alia est opinio magistri Soto. in 4. dist. 21. q. 2. artic. 1. in oppositum. Dicit enim quod vni anno pœnitentiæ vitę huius non respondet alter annus immo nec forte vnus mensis pęnę in purgatorio: & ex consequenti qđ per indulgentias remittere mille annos pœnitẽtiæ debitę in hac vita nõ est remittere decẽ in purgatorio: qđq; pęna vnius diei in purgatorio plus sępe valeat ad solutione debitarũ pœnarum q̄ pęna vnius anni iniuncti, vel iniungendi impleti in hac vita, quia licet pœnitẽtia vnius anni vitę huius cæteris paribus plus valeat ad satisfactionẽ pęnarum quatenus est voluntaria, vt ait prima opinio: at vero ex alia parte q̄ scilicet pœna purgatorii sine cõparatione acerbior est, inde plus valet pœna vnius anni illic q̄ hic ad satisfactionẽ, vel solutionem: quia cætera paria nõ sunt. Tanta aũt pœna & tam acerba in eodẽ tempore, puta in vno anno, plus hic quã in purgatorio valet ratione voluntarij, vt dictum est. ¶ Quo fit, ait ipse Soto, vt nemo sit qui in purgatorio fuerit, vel futurus sit viginti annis: & forte neq; decẽ quantũcunq; peccator magnę pœnę debitor obierit. Quia in decẽ annis per acerbitatẽ pœnę ibi persoluet pœnitẽtiam mille annorũ, & vltra in hac vita debitam adimpleri. Vnde q̄a remittere mille annos pœnitentiæ ꝑ indulgentias non est remittere in purgatorio decem: inde indulgẽtia mille annorum, & amplius etiam vanitatem habet, vt dicā (?) apertius. q. 40. in illo corol. latius declaratum est.

¶ Sed hæc opinio nõ videtur: neq; eius ratio valet. Quæ stat in hoc qđ acerbitas pœnarum purgatorij

gatorii superat ratioñe voluntarii in pœnis vitę huius eodem tempore perpessis ad effectus solutionis aut satisfactionis Deo faciẽdę. Cuius oppositũ verius est, vt ait opinio cõmunis supra posita: quod inde liquet: nã vix est tam acerba pœna in purgatorio quæ vno tãtum die purget magnũ peccatorem debitorem multorum annorũ pęnitẽtiæ pro multis & magnis peccatis suis: quæ tamen vehementissima in hac vita cõtritio atq; acerbissima flagellatio vel tribulatio siue martirium, vel etiam religionis ex magno Dei amore facta professio eodẽ die aut etiam minori tẽpore perdurãs profecto purgaret. Id quod doctores oẽs cõcedunt neq; ipse Soto negat sed expresse affirmat in 4. dist. 15. q. 1. art. 4. & distin. 19. q. 1. art. 3. & q. 2. art. 1. 2. & 3. Igitur ratio voluntarii superat acerbitatẽ pęnarũ purgatorii, & ea ratione vnus dies pęnitẽtiæ uite huius plus soluit pęnarũ debitarum quam vnus, & multi dies pęnarum purgatorii: & per indulgentiam unius diei remittuntur plures dies in purgatorio.

¶ Ex omnibus supradictis corolarie etiã sequitur quod sicut in hoc mundo. 40. dies pœnitẽtiæ plus valent ei qui eam cũ magna deuotione adimpleret, quam alteri qui cũ minori eandẽ exequeretẽ: ita & quadraginta dies indulgẽtiæ plus valeant hic, & in purgatorio illi qui cũ maiore charitate seu deuotione labore vel quãtitate rei datę, vel factę ad illã lucrandũ accedit, ad suarũ pœnarũ debitarum solutionem, & non solũ ad meritũ gratiæ, & glorię. Quia per hoc iste magis accedit ad causam sufficientẽ ad maiorẽ fructum illius indulgentiæ participandũ, vt supra. q. 20. & 29. latius probatum est. Et ita intelligitur Richar. in 4. dist. 20. art. 3. q. 2. dicens quod quando indulgentiæ generaliter cõceduntur puta quicũq; dederit eleemosynam pro tali loco, vel opere cõsequatur vnũ annum de indulgentia, &c. tunc pares sunt quoad remissionẽ extensionis pœnæ qui plus dat, & qui minus sed impares quoad remissionem intensionis: quod enim est parum diuiti est multũ pauperi, &c. Quod intellige quod quatenus per hæc magis accedit ad sufficientiã causæ, vel operis pii eo plus intensiue, & ẽt extẽsiue lucratur de ea indulgẽtia vti superius dictũ est, & cum dictis in hoc corolario consonat etiã B. Tho. Albertus Mag. & Turrecremata. & Herueus, & Palud. in 4. dist. 20. q. 4. art. 2. & Floren. 1. par. sum. tit. 10. c. 3. §. 3. & Supplemen. Pisani. & sum. Ro. tit. indulgẽtia, & Siluest. eo. tit. quęst. 4. aliiq; doctores vtriusq; iuris si prædicto modo intellecti concilientur, quamuis prima facie dissonare videantur.

ARTICVLVS QVARTVS.

In quo agitur de duratione, preciositate, & prædicatione indulgentiarum, & de modo concedendi, & lucrandi indulgentias in articulo mortis: & continet 9. q. quarum prima & in ordine 33. quæstio est.

QVAESTIO XXXIII.

Vtrum possi quis toties quoties, aut tantum semel lucrari indulgentiam concessam indeterminate, seu imperpetuum, aut etiam toties quoties.

RESP. per vnicam propositionem quæ talis est. Quando conceditur indulgentia indeterminate seu in perpetuum aut signantes toties quoties: tunc intra illud tempus potest quis eam lucrari toties quoties voluerit faciendo quod alias ad eam lucrandum requiritur. Secus qñ determinatẽ indulgentia cõceditur ad tempus limitatũ: tunc enim semel tantum intra illud tempus põt quis eam lucrari. ¶ Prima pars quæ expresse loquitur quando perennis indulgentia conceditur putta. 40. dierum aut indulg. plen. omnibus orantibus tot Pater noster, aut quando per magnum tempus seu indeterminate quoad vices conceditur talis indulgentia orantibus aut dantibus tale quid vsq; ad duos annos vel, &c. Et probatur. Quia sic censetur voluisse Papam seu cõcedentem a cuius uoluntate pendet hoc, vt patet. Quia non videtur Papam id concessisse magis pro prima vice aut pro tali tempore quam pro alio non signato aut pro aliis vicibus: ex quo indistinctę id concedit. Ergo fauorabiliter cõtra concedentem est interpretanda talis concessio fauorabilis. Quod intellige, & limita nisi talis reiteratio cederet in derisionem indulgentiæ: quam derisionem probabile est Papam non intendisse: puta si quando conceditur indulgentia perpetua visitantibus talẽ Ecclesiam, quis millies in die eam visitaret ingrediendo, & reingrediendo: certe non toties lucraretur: sed neq; bis in die nisi semel tantum. Quia propter uitandam talem irrisionem censetur Papa non nisi pro semel in die perpetuis tẽporibus cõcessisse. Et quia a voluntate Papæ totum hoc pendet: ideo quando de eius uoluntate non aliter constat ita est iudicandum, & tenendum, vt dictum est. Ideo Nauarro de indulgentiis, nota. 31. §. 37. concordans cũ supradictis ait secundum Felin. & Lyr. quod qui statutis horis, vel temporibus vadit ad Ecclesiam ad orandum, vel audiendum verbũ Dei non causa fraudis neq; irrisionis sed deuotione motus, posset sępe eodem die talem indulgentiam perennem lucrari sed non toties nec tali modo, vt fraus quædam, & irrisio appareat: & quãdo conceditur indulgentia celebrantibus aut communicantibus diebus dominicis, intelligitur de semel in tali die: & sic de similibus. Et in his concordant expresse Palud. in 4. distin. 20. quæst. 4. artic. 1. & Tho. Duran. quæst. 4. & alii cõmuniter theologi: & de canonist. Felin. in suo tracta. de indul. & alii communiter in cap. fin. de pęni. & remi. lib. 6. & in extrauag. c. quod

autem

alt.& c.cũ ex eo.eo.titu. & cõmuniter summistæ. Et ad id facit practica, & cõsuetudo quæ est optima interpres legũ,& concessionũ humanarũ. Licet, vt ait Durã. de hoc nõ posit vbiq; constans certitudo haberi sine Papali declaratione. ¶ Secunda pars etiã patet per eandẽ rationem. Inde liquet ꝙ quãdo conceditur indulgentia tali die a uespera in uesperã uisitãtibus talẽ Ecclesiã uel intra duos aut octo dies uisitantibus talẽ Ecclesiã uel uisitantibus Ecclesiam talibus diebus festis puta dedicationis aut domine nostre per singulos annos, & huiusmodi, qđ semel tãtũ intra illud tempus potest quis lucrari talem indulgentiam: prorogatur autẽ per duos aut octo seu plures dies, ut ait Durandus ubi supra, ut q nõn potest uenire ad lucrandũ una hora seu die ueniat alio die aut hora non autem, ut sępe ueniẽs sępe lucretur, Quia & sic est practica cõmunis nisi de uolũtate Papæ aliud constet aliquando. Et in hoc etiã concordant doctores cõmuniter ubi sup.& B.Tho.3.parte summę.q. 25. art. 2.ad 4.in addi.3.par. quamuis sum. Ange.tit. indulg.§.4.& sum.Ros.§.12. teneat secundum Inno.& Guille. in Specu. qđ quando indulgentia conceditur pro uisitatione Ecclesiæ etiam pro tẽpore determinato, intelligitur toties quoties ẽt in eadem die sicut si in perpetuum cõcederetur: qa, & sic practicatur in sancta Maria de Angelis prope Assisium, & alibi. Sed certe ad hoc potest ei responderi qđ generaliter standũ est, ut nos diximus in propositione secundum cõmuniter doctores, & cõmunem practicã. Quod si alicubi specialiter aliter practicatur, id forte habebit locũ ibidem tantum ex speciali Papæ concessione aut uolũtate saltem tacita seu interpretatiua dum scit, & tolerat ex causa rationabili: nam, & sępe cõmunis error facit ius. argumen. distin. 95. ecce ego. quia scilicet sępe est causa aliqua q̃ facit quod princeps consentiat etiã licite, vt ualide fiat quod alias non ualeret, ut glossat Gerson in regulis moralibus alphab. 24. E. Sed his nõ obstan.iam consuetudo interpretatur quod quãdo indulgentia conceditur per multos dies puta infra octauã uisitantibus uel orantibus, &c. posit quilibet quolibet die illam lucrari semel in quolibet die. Consuetudo autem optima interpres legum est. c. fin. de consue.

Nota.

Reg Cancellarie.

¶ Et quoad hoc est regula Cancellarie. 57. ubi dicitur quod indulgẽtia pro certis festis cuiuslibet anni futuri cõcessa restringenda est usq; ad 20. annos. ¶ Item quod indulgentia concessa alicui Ecclesię vel capelle tacita alia quãlibet parua illi prius cõcessa nil valet, quomodo hæc regula sit intelligenda infra. q. 35. habetur. ¶ Itẽ regula. 58. prohibitum est, ne super indulgẽtijs instat alterius pij loci cõcessis expediantur litere generaliter instat indulgentiarum illi cõcessarũ nisi exspecificentur quæ sint ille. ¶ Item regula. 59. quod si indulgentia petatur simpliciter pro festo uel festũ alicuius pij loci & Papa cõcesserit per Fiat tantum: si Ecclesia cathedralis uel insignis collegiata aut solemne monasteriũ fuerit, tres alioqui duo anni, & totidem quadragene: & per Fiat, vt petitur cathedrali, vel collegiali vel monasterio quatuor, alii tres anni concessi videntur. Hæc ibi. ¶ Et secundum hæc intelligãtur ea quæ in hac. 33. quæst. dicta sunt nisi de speciali Papæ intentione per literas ipsius aut per legitimam consuetudinem aliud constet. Quia, vt sup. q. 9. in responsione ad primum argum. indulgentia stricte interpretanda est.

QVAESTIO XXXIV.

Vtrum quando quis lucratur sæpius aliquam indulgentiam sic concessam toties quoties, tantundem Arithmetice an Geometrice lucretur vna uice sicut altera.

RESP. per duas propositiones. Prima est. Quando conceditur quantitas signata puta. 20. anni de indulgentia pro qualibet vice: tunc tantundem Arithmetice, scilicet viginti annos pro qualibet vice lucratur qui talẽ indulgentiam acquirit. Similiter quando conceditur indulgentia plenaria pro qualibet vice, sic plenariæ lucratur qualibet vice: qa sic expresse sonat concessio, & voluntas concedentis in quo non est dubium.

Proposit. 1.

¶ Propositio secunda. Quando conceditur indulgentia confuse, & successiue, puta tertia pars aut quarta peccatorum pro qualibet vice: tunc intelligitur cõcessa solũ tertia aut quarta pars aliqualiter Geometrice, idest de residua pęna cui tenet obnoxius. exempli gratia. Quãdo cõceditur indulgentia tertiæ partis peccatorũ uisitantibus talẽ Ecclesiam toties quoties: tunc si prima vice per primam uisitationem cõsequitur remissionẽ tertiæ partis: puta si est debitor sexaginta annorũ consequit viginti annos de illa indulgentia: & per secundam vicem lucratur non quidẽ totidem viginti annos, quod est Arithmetice tantũ, vt prius: sed lucratur tertiam partem de residuo pęnarũ quibus tenetur quãdo lucratur indulgentiã, puta de quadraginta annis residuis lucrabitur. 14. circiter annos tantum. Et in tertia vice etiam tertiam tantũ partẽ de residuis. 27. annis pęnarũ lucrabitur. Quod est Geometrice tantũ lucrari talem indulgentiam, seu proportionabiliter. Et sic quantumcũq; & quoties cunq; lucretur talem indulgentiã tertiæ partis etiam si nullum aliud debitum pęnarũ incurrat, ex quo prima uice cœpit talẽ indulgẽtiã lucrari nunquam omnino per illam liberabitur. quia semper manebit pœna, quæ proportionabiliter seu Geometrice per tertias tantum partes diminuta successiue nunquam totaliter minuet. Sicut si lineam tripedalẽ successiue minuere velis per tertias partes residui, proportionabiliter auferẽdo nunquã stabit totalis ablatio: sicut neq; si per

Proposit. 2

si per medietates proportionabiliter diuidatur. vt est tritum in Philosophia. ¶ Et ratio huius propositionis sic intellectæ, & declarat est: quia sic creditur velle & intendere concedentem, & nõ aliter. Quia ex tenore concessionis tertię partis constat quod intendit de tertia parte debitarũ pęnarum ad quas pro tunc obligatur quando lucratur talem indulgẽtiam. Ergo similis est ratio de secũda & tertia vice, quod.s. tertiã tantũ partem pęnarum quibus tũc est obnoxius lucratur per talem indulgentiã. Et ita est æqualitas Geometrica non Arithmetica in omnibus illis vicibus. Et in hoc concordat gloss. in capit. tempus. 13. quęst. 2. & Supplem. Gabri. in 4. d. 45. quęst. 4. artic. 3. dub. 3. licet ibi pro ratione det quãdã regulam Cancellariȩ q̃ infra ad aliud propositum habetur: nunc autem huic proposito nõ videtur quadrare. Concordat etiam Adria. in materia de indulge. & respondet ad argumenta ex. 4. via. & tandem cõmuniter doctores.

Nota. ¶ Sed ad maiorem declarationem nota quod stat quod per plures actus, & per plures vias per se, & p alios in vna seu pluribus Ecclesijs contribuendo seu orando lucretur quis semel tantum talem indulgentiam. Quia omnia illa reputãtur facta vna vice aut semel tantũ. Exempli gratia. secundum Adri. Si quis semel per tres familiares suos indistinctis Ecclesijs aut in eadem Ecclesia, contribui iuberet per quemlibet quod reqritur pro lucranda indulgentia. Tunc enim stat quod omnes illę contributiones etiam totales æquiualẽt vni tantum aut vni vici: sicq; solum cõsequitur semel remissionem tertię partis Geometrice per omnes illas ac si semel cõtribuisset, vt dictũ est. Sicut si daret duos argenteos aut tres vbi vnum tantum opus esset ad lucrandum semel indulgentiam illam. ¶ Item secundo stat quod æquiualeant illę distributionibus pluribus vicibus, quodq; sępius lucretur talẽ indulgentiã p tales plures actus, & vices distinctas: & tũc si successiue fiunt illi actus vel vices, etiã lucratur sic successiue vna vice post aliã, ita quod in secunda vice lucratur tertiã partẽ Geometrice, vt supra dictũ est, & sic de alijs vicibus. ¶ Item tertio stat qđ sæpius lucretur talem indulgentiam per tales plures actus ęquiualẽtes multis vicibus disiunctis: & tũc si simul fiunt illę vices vel actus simulq; lucratur toties illam indulgentiam, dico quod lucratur p̃dictas tertias æquales in numero Arithmetice, puta viginti annos qualibet vice: sicq; p illas tres vices simul liberaſ a toto debito puta. 60. annorum pęnitentię debitę. Ratio huius est. Quia non est maior ratio de vna vice quam de alia, ex quo simul fiũt, vt supponitur. ergo si per vnam vicem remittuntur viginti anni de pęnis tunc debitis: ita etiã per aliam, quia talis est tertia pars pęnarũ tunc debitarum quæ per quamlibet vicem tunc simul remittitur de illis. 60. annis tunc debitis. ¶ Licet in hoc vltimo oppositum teneat Adria. vbi supra, dicens idem esse iudicium de hoc, & de secũdo casu pręcedente quando successiue fiunt illę vices, quod scilicet solũ proportionabiliter Geometrice remittitur tertia pars vt supra dictum est. Quia (vt inquit) licet a parte rei non sit subordinatio tertiarum partium pœnarum debitarum sicut nec illorum actuum aut contributionum: sicq; non sit a parte rei maior ratio de vna vice aut de vna tertia parte quam de alia, ex quo omnes illę vices simul fiunt, & remittuntur simul illę tertię pœnarum (vt supponitur,) quia nec nos possumus illas assignare: tamen quia Papa sic Geometrice, & subordinate concessit, & Deus illi se cõformat: ideo Deus qui scit, & potest illas distincte designare sic etiam acceptat. Et ideo est in arbitrio acceptantis Dei quam tertiam pro qua vice remittat Geometrice, vt dictum est. Sicut si soluendo simul tres denarios pro tribus quorũ quilibet debet vnum: in arbitrio creditoris est quem pro illo vel illo capiat non tamen omnes pro vno. Hæc Adria.

¶ Sed certe eius suppositum quod scilicet Papa in hoc casu sic intendit sicut si successiue fierent illę vices, videtur falsum: non enim intendit nisi de remissione tertiarum pęnę debitę tempore quo quis lucratur indulgentiam: quæ tertię cum sint æquales Arithmetice tali tempore quando omnes tres tertias per tres contributiones, aut vices simul factas lucratur. Ergo Arithmetice, & omnino non autem Geometrice eas lucratur, vt supra dictum est saluo meliori iudicio.

Et idem iudicium est de eo, vel iis qui simul vel successiue bis lucrantur aliquam indulgentiam tertiæ, aut quartę partis peccatorum per aliqua opera pia pro aliquo defuncto per modũ suffragii, sicut dictum est quando simul, vel successiue pro se lucratur per eandem rationem.

QVAESTIO XXXV.

Vtrum per multiplicatas concessiones, seu bullas indulgentiarum etiam quis eas omnes lucretur multiplicatas per vnum, & eundem actum pium ab illis omnibus assignatum, aut toties lucretur indulgentiam plenariam quot bullas habet.

RESP. tanquam probabilius quod sic. Exempli gratia. Quoad primum, scilicet quoad multiplicatas indulgentias. Quia si vnus Papa concessit ieiunantibus in vigilia Corporis Christi 20. annos indulgentiæ, & alius pontifex totidem pro eodem actu, & alius totidem: ita qui semel ieiunat illa vigilia lucratur omnes illos sexaginta annos simul. Et idem iudicium est de diuersis pontificibus quorum quilibet concedit 20. annos visitantibus talem Ecclesiam aut ei eleemosynam facientibus, aut orantibus tale quid. Quia per vnam visitationẽ & eleemosynã Resp.

aut

aut orationem lucratur omnes illa simul indulgẽtias ab omnibus illis cõcessas. Ratio huius est. Quia sic videtur esse intẽtio Papę concedentis, vt patet ex practica & cõsuetudine indulgẽtiarũ concessarũ interessentibus diuino officio in festo corporis Christi & indulgentiarũ concessarũ mendicantibus, vt patet in eorũ priuilegijs. Item quia sicut per vnum actum aut peccatũ potest qs incurrere plures cẽsuras excõmunicationis suspẽsionis irregularitatis & huiusmodi agrauatas supra eundẽ actum & hominẽ: ita uidetur fauorabiliter velle Papam accumulare indulgẽtias pro eodem actu. Alioqui frustra esset secũda cõcessio si nil adderet prędecenti. ¶ Eodẽ modo, & per eandem rationẽ est dicendũ quando multi pontifices concedunt quilibet tertiam partem peccatorũ pro tali actu, quia scilicet per tres cõcessiones oẽs tres tertiæ æqualiter in numero & sic omnes pęnę debitę simul remittunt. Licet Supplem. Gabr. in 4. d. 45. art. 3. dub. 3. secundũ Tho. de Argentina aliter sentiat, tñ prædictis probabilius standũ est. Ad qd etiam faciunt ea quæ in q. 34 pcedenti cõtra Adrianũ dicta sunt. ¶ Quoad aliud etiam quod scilicet quot bullas quis habet toties põt lucrari indulgentiã cõcessam in illis, sic scilicet, qd per vnã bullam cõceditur indulgentia viginti annorũ uisitanti talẽ Ecclesiã aut facienti eleemosynã, & p aliã bullam idẽ conceditur: tunc ego possum per vnicã visitationẽ aut eleemosynã intẽdere lucrari illos viginti annos dũtaxat concessos per illã vnam bullã: & per aliã uisitationem aut eleemosynã lucrari tunc aut post alios viginti annos secũdũ aliã bullam seu cõcessionẽ: & gaudere nũc vna bulla tantũ, & post alia, &c. Similiter quando p vnam bullã cõceditur quod quis possit absolui plenariæ semel in vita, & semel in articulo mortis: & per aliã cõceditur idẽ: & per aliã idẽ: tũc vna vice potest homo gaudere aut vti illa vna bulla qua voluerit, & alia vice alia, tam in vita q̃ in præsumpto articulo mortis, vt bulla cõcedit vt de articulo mortis latius habet infra. q. 39. in primo puncto. ¶ Et ratio est. Quia sic iudicandũ est uelle pontificem, ut scilicet prosit nobis sna multiplicata concessio indulgentiarum: q̃ nisi sic intelligatur nõ prodesset, vt supradictum est. Et ad idem etiã est practicata consuetudo. Item quia idem est iudiciũ de omnibus istis iudulgentiis pro uita & pro articulo mortis p̃sumpto, vt patet. Quia non est ratio differentiæ. Nunc aũt quando per plures bullas conceditur quod quis possit semel in articulo mortis absolui plenarię, cõmuniter dicũt doctores quod supposito quod intelliguntur ad articulo mortis p̃sumpto, vt infra. q. 39. habetur, tunc potest quis in vno articulo mortis præsumpto consequi indulgentiã plena uirtute vnius bullę, & in alio articulo mortis aliã seu iterũ uirtute alterius, &c. Ergo similiter est dicendũ de aliis indulgentiis vt dictum est. Et forte hoc modo posset quis lucrari statione, vt bis Ro. sępius in die, faciendo toties fm tenorem bullarum quot bullas habet ad hoc. Prędicta omnia intelliguntur nisi in generali aut in casu particulari oppositum constet de mente cõcedẽtis: a cuius voluntate totum hoc pendet: regulariter autẽ stãdum est dictis probabilius. ¶ Quod ideo dico qa multi doctoris tenent oppositum maxime cõtra hoc vltimũ de multiplicatis vicibus secundum mulitudinem bullarũ: nã, & refert Supplem. Gabrielis vbi supra qd est. 57. regula Cancellariæ curiæ Ro. sic dicens, Voluit Papa quod in literis indulgentiarũ ponatur clausula, quod si Ecclesiæ, vel capellæ, vel alias aliqua indulgẽtia fuerit per ipsum concessa de qua inibi specialis mentio facta nõ est: huiusmodi literæ sint nullæ. Hæc ibi. Si enim Papa habuisset notitiam primi priuilegii prius dati, forte non ita facile dedisset fm. Notanter dr in hac regula per ipsum concessa: quia secus si eps, vel alius Roma. pontifex concessit ibidem indulgentias: tunc. n. vr valere etiam non facta mentione de priore cõcessione per verba prædictæ regulæ. Hæc Supplem. ¶ Quæ regula q̃uo etiam valeat, & practicetur iudicent curiales: satis est nostro proposito q Papa põt facere contra eam: quodq; per eã non probatur qd nõ possit quis toties lucrari indulgentiam quot bullas, aut cõcessiones hẽt a diuersis pontificibus concessas, ut supra dictum est tanq̃ probabilius esse tenendũ. ¶ Nota etiã qd prædicta oĩa solum intelliguntur de indulgẽtijs. Nam quoad alias concessiones contentas in bullis, puta ad comedendum oua, aut carnes temporib. alias prohibitis, & ad dispẽsandũ, & absoluendum a censuris, & casibus nõ plus valent centum quam vna eiusdem tenoris ut patet. *Regula Cãcellariæ.*

Corol. ¶ Ex omnibus prædictis sequitur quod quando Papa concedit indulgentiã aliquam cõmitantibus sacrũ corpus Xpi, intelligitur toties quoties fm aliquos doctores. Quod videtur probabilius & magis practicatũ. Alii dicunt vt Supplem. Gabri. vbi supra dubi. 4. secundum Palud. &c. quod intelligitur semel tantum in die. ¶ Itẽ quod qñ Papa concedit indulgentiam audientib. officiũ diuinum, seu missam tali festo, vel in tali Eccles. dicit Supplementum in Gabr. vbi supra quod ẽt intelligit semel in die, sicut quãdo celebrantib. aut communicantibus concedit, vt quod idem iudicium est, quando id concedit audientibus in Eccclesijs: dicitur enim tunc in Ecclesijs pluraliter non vt semel lucretur in vna Ecclesia, & iterum in alia, sed vt neglectum in vna possit suppleri in alia, seu reiterari, ita tamen, vt semel tantum lucretur quis talem indulgentiam in die quodq; sic intelligitur, & innuitur in ca. si diuinũ. Clẽ. de reliq. & venera. sanctor. vbi referuntur concessiones Vrbani 5. pe indulgent. corporis Christi, & in extrauag. Eugenii 4. referẽtis Vrbanũ, & Martinum 5. Ratio huius intellectus est, quia vt dicunt dicti doctores sic est mẽs Papæ vt patet ex dictis. ¶ Item dicit ibidm Supplem.

plem. quod celebrantes diuina, seu missas, a fortiori lucrantur indulgentias concessas audientibus, i. reuerenter praesentibus, & communicantibus tunc. Quia eo ipso quo celebrant intersũt & communicant: sed non lucrantur eas dupliciter, scilicet uno modo quia cõmunicant aut intersunt, & alio modo quia celebrant, sed solum semel, & vno modo, quia scilicet perfecte celebrant. Quia sic est intentio concedentis, vt patet ex practica sic interpraetante. ¶ Item dicit ibidem quod si sacerdos in priuato legit solus ad partē in Ecclesia horas canonicas ante vel post horarũ collegialiter factam celebrationē, et si interſit horarũ tali celebrationi; semel tantum lucratur talē indulgentiam cõcessam dicētibus officiũ in festo aut infra octauã Corporis Christi. Quia sic est mens concedētis, vt dictũ est: qđ si aliter intenderet aliter esset dicendũ, vt patet ex dictis. Ideo videatur tenor concessionũ indulgentiarum, & ſm illum iudicetur dũ aliter sufficienter non constiterit de mente concedentis.

QVAESTIO XXXVI.

Quantum durat indulgentia, & quomodo & quando incipit, aut desinit valere, & quomodo potest suspendi, & reuocari.

Proposi. 1. RESP. per quatuor propositiones; quarum prima est. Indulgentia illimitate aut ad tempus non determinatum concessa durat in perpetuũ quousque sufficienter, & certo reuocetur, aut quousq; perierit locus vel persona cui concessa est. Probatur. Quia ex tenore concessionis sic patet esse de intentione concedentis dum oppositum non constiterit sufficienter in aliquo casu. Quod si expressit limitatum tempus eius ualoris, dicendo per quinq; annos tantum seu vsq; ad quinquennium: tunc non valet vltra, & ipso facto expirat talis indulgentia: alias non si est ad tempus indeterminatum, vt ait propositio. Etiam si interim aut statim Papa eam concedens moriatur non expirat talis indulgentia p mortem Papae concedentis, vt habetur de re: iur. Decet concessum a principe beneficium esse mansurum. lib. 6. & concordat Palud. in 4. d. 20. q. 4. art. 1. & Innoc. in c. quod translationem. de offi. lega. & facit quod not. Lapus. in c. fin. de rescriptis. lib. 6. & sequitur Gemini. ibidem, & similiter gloss. & doctores in c. cum ad hoc. de cleri. non resi. & Landul. in Clemen. fin. de elect. & Siluest. tit. indulg. q. 5. §. 7. & sum. Ang. & Ro. & c. docto. vbi etiam dicit Siluester ꝙ hoc facit valde ad omnes literas gratiosas non per iudicatiuas, & ad hoc quod saluus conductus non expirat per mortem concedentis. Pro quo etiam vide glossam singularē in c. cum ex eo. de elect. lib. 6. nec obstat. l. fin. ff. de pœnis. quia loquitur in penalibus. Videantur tñ regulae Cancellariae q̃ supra q. 33. in fine positae sunt. Et idē dicendũ est ſm gloss. in c. fi. de offi. legati. ut ait Siluester vbi supra, de indulgentijs quas legati cõcedunt subueniētibus locis pijs, & huiusmodi: quia durant etiam post finitam legationē, & post mortē ipsorũ legatorũ, sicut & eorũ statuta etiam si in eis contineatur pena excõicationis. Et concordat Panor. secus de indulgētia, seu potius licentia eligendi sibi cõfessorē vel non residēdi in beneficio & huiusmodi: quia talis licentia expirat per mortē concedentis legati, seu finito eius officio, nisi sit facta cũ causae cognitione, & cõsensu sui capituli: qa est periudicatiua Ecclesiae. Et sic tene. (ait Siluest. & sum. Ang & doct.) quod in cõcessione, seu licētia praeiudicatiua talis gr̃a cõcessa per Papae inferiores sine causae cognitione expirat finito officio cõcedentis, aut p eius mortē; secus si concederetur a Papa, vel si non esset alteri praeiudicatiua, vel si cõcederetur auctoritate Papae, vt idē summiste latius dicunt. tit. gr̃a. & sic cõcordant doct. ¶ Idē etiam dicendum est in indulgētijs aliorũ prelatorũ, vtpote episcoporũ archiepiscoporũ, & c. ſm Palud. ꝙ. s. non finiũtur per mortē concedentiũ, sicut nec indulgentiae legatorũ; quia, & sic est in cõsuetudine optima legũ interprete. Ratio autem huius quam assignat Siluest. vbi supra, quia. s. concedunt indulgētias auctoritate Papae, nõ valet. Nã epi cõcedunt indulgentias auctoritate sua ordinaria secundum cõmunem, & verã opinionē contra Durand. vt supra q. 10. propo. 2. habetur: & tñ nõ expirant per mortē concedentiũ. ergo ratio est supra dicta. s. quia sic ius statuit, consuetudine id sic interpretante. Et ita patet propositio quoad primã partem eius. s. quousq; sufficienter reuocentur, & c. de quo in propositionib. sequētibus hr̃ quomodo reuocari, & perire possunt indulgentiae. Nulla etiam gratia Papae iã signata expirat per mortem eius ante literarũ expeditionē ſm Rotan. in antiq. 882. ut ait Felin. & Decius, & de Ripa. & Cardi. in rub. de constit. vt tenet, & refert Nauarro. de indulg. nota. 31. §. 26. vbi de his latius. Valet autem omnis gratia, & indulgentia secundum ius commune, nisi Papa aliud disponat, aut uelit, statim ut signatur, c. institutionis. 25. q. 2.

¶ Propositio 2. Indulgentia põt ualide, & licite suspendi, & reuocari ad tēpus, vel in perpetuũ: qua reuocatione facta iã nõ amplius ualet talis indulgētia. ¶ Probatur. Quia si solũ valet indulgentia ad voluntatē concedentis. ergo ea mutata desinit ualor eius. Itē quia ex quo concedens est supra dispositionem positiuã pręcipuè a se factam, potest valide, & licite ex causa rationabili suspēderet, & reuocare gr̃as, & facultates alias liberaliter sine contractu politico pertinēte ad iustitiam cõmutatiuã, aut etiam distributiuam per eum concessas: & est ualida talis suspētio, & reuocatio etiã sine vlla causa facta, licet reuocator talis peccet sine rõnabili causa id faciendo. In hoc concordant doct. communiter in cap. 1. Proposi. 2.

de con-

de cōcessi.pręben.lib.6.praecipuè Gemini.ibidē & Siluest.tit.gratia.§.2 & tit.indulg.q.5. & sum. Ang.& Rос.eo.tit.& colonat cōtuet.& sic salua tur practica Ecclesię & summorū Pōtifi.sępe su spendentiū indulgentias.Id enim non solū vali ue sed & licet sit si ex iusta causa(vt psumendū est ubi de opposito non constat manifeste) id faciūt,scilicet ut fideles sępius efficaciter alliciant ac noua opera pia eleemosynarū orationū visita tionū ieiuniorū,& huiusmodi spiritualiter & tē poraliter vtilia & necessaria Ecclesię: ad q non sic allicerentur efficaciter sine tali suspēsione si essent securi ve suarū bullarum iam semel acceptarū irreuocabili valore. ❡ Itē qa licet priceps regulariter cōtra suū contractū venire nequeat c. 1.de probatio.tamen secundum omnes & pci pue Bald.in.l.fin.ff.de Senat.& Felin.in dict.ca. 1.de probatio.& nota.doctorum in.c.quae in Ec clesiarū,de constitu.potest iusta de causa cōtravenire tollere & reuocare etiā si pretio interue niēte sit cōcessa,vt Nauarro.tract.de indulg.no ta.28.§.7.etiam ait in nota.31.§.28. ad praedicta ēt facit regula iuris.16.decet.lib.6.& ibi glossa, & Philip Franc.& doct.cōmuniter . Nam vt ibi ait glossa fina.licet sit decens non tamen necessa rium est quod beneficium principis semper ma neat. Nam etiam sine causa quamuis nō deceat potest reuocari per eum, & auferri.

Arg. 1. ❡ Contra hoc arguitur tripliciter. Primo,Impe rator non pōt reuocare priuilegium concessum alicui pro aliqua pecunia nisi illā ei restituat. ergo nec similiter Papa indulgentias nisi restituat id qđ pro eis lucrandis datū est.❡ Itē secundo.

Arg. 2. Quia donatio , & distributio etiā liberalis facta de bonis cōmunibus nō reuocatur sine causa,& de meritis eius cui donatū aut distributū est, se cundū cōmuniter doct. vt etiam ait Siluest. tit. donatio.1.q.12.13.ergo & similiter in indulgē-

Arg. 3. tijs liberaliter condonatis.❡ Item. 3. quia sicut Deus dans vel promittēs dare gratiā vel gloriā pro aliquo opere non potest stante lege negare aut reuocare sine demeritis eius cui promisit.Ergo nec similiter Papa concedens indulgentiā:ex quo suo principi Deo & regulae;& uoluntati eius infallibili tenetur se conformare in distributione thesauri indulgentiarum sibi commissi.

Respon. ad 1.argu. ❡ Respondeo ad primū negando consequentiā. Quia illic est cōtractus polyticus pertinens ad iustitiā cōmutatiuā quo emititur priuilegiū aut huiusmodi:hic aut nō, sed est liberalis donatio indulgētiae ex parte cōcedentis de thesauro Ecclesiae,vt sup.q.3.corol.1. habetur : quamuis nō fiat sine cā pia alliciente homines ad pia opera. Ideo talia pia opera elemosynę sicut opera ieiunij aut orationis pro quibus est cōcessa indulgē tia,nō sunt eis restituenda:neq; in hoc defraudā tur homines,quia satis pmiū essentialis & accidē talis a Deo receperunt in re aut in spe pro illo pio opere ab eis debite facto.Neq; illa pia opera fecerūt aut dederūt in preciū indulgētiae: sed vt meritum congrui pro praemio indulgentiae , ut supra.q.21.propositione.1.habetur.

Respon. ad argu.2. ❡ Ad secundum respondeo negando consequentiā. Neq; est simile:Dico enim qđ antecedēs, & ratio illa solū procedit, & habet veritatē in bonis q iam per talem donationem in ius,& dominiū donatarij transierunt : q ex quo iam sortita sunt suū effectum non possunt reuocari.Et simi liter cōcedo quod postq indulgentia alicui con cessa sortita est suū effectū , vtpote quia vrtute eius remissa est tāta vel tanta pęna secundū eius tenoré,non potest reuocari id quod remisū, & donatū est, ita q iam remisū,& donatū non sit. Sed quoad id quod non est remissum , & nō est sortita effectum talis indulgentia pōt suspendi & reuocari ne deinceps habeat effectum & valo rem: ex quo quoad id non est facta donatio , & remissio in effectu,vt dictum est.

Resp. ad 3. ❡ Ad tertiū respondeo negando consequentiā. Quia nō est simile.Quia gratia,& gloria est mer ces operis debita tali homini de lege.Indulgētia autēm non est nisi praemium de congruo datum pro opere pio,& vt per eam homines alliciātur ad opera pia vt per allectiuum,vt supra q.3. & quęst.21.allegatum est. Ideo tale praemium , & allectiuum pōt licite suspēdi,& reuocari,ut per alterum simile, scilicet per aliam indulgentiam homines alliciantur ad similia opera pia,ut dictū est.Et idem iudicium est de alijs concessionibus contentis in bulla ad confitendum,ad absoluendum,ad concedendum alias prohibita: quia eadem ratione possunt suspendi, & reuocari.

Proposi. 3. ❡ Propositio tertia.Reuocatio bulle,seu indulgentiae non nocet neq; tollit eius valoré in foro Dei,& Ecclesiae ante sufficientem certificationē de tali reuocatione,seu suspēsione:nisi Papa aliter aliquādo intendat.❡Prima pars patet. Quia sic est intentio Papę cōcedentis aut reuocantis seu suspendētis , quod scilicet nō habeat effectū nec ullo modo noceat ante sufficiētem notitiam eius,ut patet ex practica, & secundū cōmunem intellectū doctorum,vt latè agit Gemini.de cōcessio.praebē.c.1.lib.6.& Domini.ibidem & Nauarro de indulg.nota.31.§.28. ubi etiā ait idem esse iudiciū de suspensione.Et sic fuit determinatum per docto.cōmuniter in dicto.c.1.quia olim Calixtus Papa cōcessit indulgentiā plen.omnibus dantibus subsidium: q indulgentiam postea successor eius reuocauit: & tā determinăt doct. ibidem quod illi omnes qui subsidiū dederūt illo intermedio tēpore a die reuocationis vsq; ad diem notitie lucrati sunt illā indulgentiā:& cō cordat Siluest.titu.indulg.q.5.& tit.gratia. §. 2. & sum.Ang. & Ros. eisdē tit.§.7.&c.❡ Secunda pars,scilicet nisi Papa aliter aliquando intendat patet. Quia quoad Deū & conscientiam totum hoc pendet ex volūtate cōcedentis ēt non notificata,vt.s.valeat suspēsio,& reuocatio ex tēpore quo Papa voluit nō valere & reuocauit. Quoad forū aūt contentiosum, & in foro Ecclesiae non

valebit cōcessio,aut reuocatio,& suspensio, nisi a tpe sufficientis notitiæ,aut notificationis, aut nisi expresse appareat ex tenore reuocationis, aut literarū Papam velle quod talis reuocatio, aut suspensio habeat locum a tpe quo facta est, seu a tali die etiam si non sit notificata, ut dicit Gemini. & doct. vbi supra, & Siluest.vbi supra tit.gratia.§.2. Nam licet lex non habeat virtute obligandi nisi a tpe sufficientis promulgationis: reuocatio autem vel suspensio legis & dispositionis cuiuscunq; habet vim etiam si non sit promulgata a tpe quo talis reuocator voluit illam non valere. Plus enim requiritur ad edificandū quam ad destruendum: & plus ad obligandum, & concedendum quam ad deobligandum destruendum,& reuocandum. ¶ Sed vt dicit sum. Ros.tit.indulg.§.7.raro vel nunquā Papa intēdit reuocationem indulgentiarum valere ante eius sufficientem notificationē,tam in foro conscientiæ q̄ Ecclesiæ,sed ut supra dictum est post eius sufficientē notificationem.¶ Vtrum aūt priuilegiū sumat vires statim,ut conceditur etiam ante notificationem, uide Siluest.tit.priuilegiū.q.vlt.

Proposi. 4. ¶ Propositio.4. Indulgentia cōcessa expirat per aduentum alterius posterioris quæ primam nō compatitur secum,vtpote si in largitione indulgentiæ in diem dedicationis Ecclesiæ concurrūt multi concedentes,puta archiepiscopus, & episcopus, &c. solum valet illa posterior cum omnes non possint habere locū ut supra q.14.propos.1.2.&c.¶ Expirat ēt indulgentia destructo tali loco cui concessa est sic q̄ dedicatione, aut ædificatione iterata talis locus indigeat: similiter mortuis personis quibus tantum illa indulgentia concessa erat. ut ait Palud.in 4.dist.20.q.4.art.1. ¶ Sicq; patet in summa ex omnibus supradictis q̄ indulgentia expirat communiter per reuocationem,aut suspēsionem perpetuam, aut temporalem, & per aduentum posterioris non compatientis primam, & per destructionem loci,aut personæ cui concessa est.

QVAESTIO XXXVII.

Vtrum indulgentia similiter, & licentia, aut concessio data alicui ad absoluendum de peccatis casibus, & censuris extendatur, & valeat quoad peccata, & casus, & censuràs, & contracta, & commissa, seu committenda, & contrahenda post concessionem illius indulgentiæ, seu facultatis, etiam si cum confidentia talis concessionis committantur, an solum quoad commissa, & contracta ante concessionem illam.

Proposi. 1. RESP. per tres propositiones,quarum prima est. Quoad indulgentias standum est earū te noritata qd̄ si indulgentia sonat,ut semel possim illā lucrari: tunc certum est illam solum valere quoad cōmissa peccata vsq; ad tempus quo talem indulgentiā lucrabor: & non ad futura, ut dicunt cōiter doctores,& sum.Ros.tit. indulg.§. 16. & patet ex supradictis q. 8. Ideo si nunc ego plenariæ absolutus per indulgentiā plenariā, vita decederē, certè statim volarem ad cęlum nisi alia mortalia, aut venialia post talē indulgentiā cōmisissem.Qd̄ si indulgentia sonat toties quoties,aut quod sæpius illā possit quis lucrari in anno,aut in perpetuū: tunc patet qd̄ toties aut sępius de cōmissis tantū vsq; ad tempus illud quo illam indulgentiam lucrari uoluerit valet indulgētia. Ratio horum est. Quia sic sonat tenor indulgentiæ cui est standum,ut dictum est.

Proposi. 2. ¶ Propositio secunda. Si in facultate conceditur posse absolui,aut dispēsari toties quoties,aut indeterminate in perpetuū, aut vsq; ad tale tempus: intelligit etiam de cōmittendis postquam talis facultas cōcessa est,& quoties uoluerit, ut patet tum ex tenore, tum ēt ex consuetudine sic interpretante.Hoc est verum nisi oppositum cōstet sufficienter de uoluntate cōcedentis,puta si dicit de cōmissis vsq; ad tēpus concessionis, seu notificationis: tūc enim non valet ad cōmittenda peccata,&c.aut si alia huiusmodi verba apponant. Sed Soto de iustitia, & iure lib.8.q.4. art. 3.ait esse differentiam inter facultatē cōcessam in bullis Cruciate absolute ad absoluendū a peccatis reseruatis,& ad dispensandum in votis.Nā facultas absoluendi a peccatis extenditur etiam ad peccata quæ postq̄ bullam susceperit quisq; cōmiserit: facultas autē dispēsandi,aut etiam cōmutandi vota nō nisi de illis votis quæ edita sūt ante bulle susceptionem.Hæc ille. Sed certe ratio quam ibi dat non satisfacit. Ideo tenori concessionis,& practicè,ut dictum est, standum censeo in utroq;.Sed si absolute facultatem dispensandi in votis ipsa bulla concedat, probabile est vt strictè interpretetur ut secundū Soto dictum est. Nā de concessione ad cōmutandum non vr̄ eadem probabilitas. ¶ Sed etiam aduertendum est quod in bullis vix,aut nunquam reperitur cōcessa facultas dispensandi, sed cōmutandi vota. Not. Et quamuis Soto vbi supra aliud significat, tn̄ in bulla Cruciate sancti Antonij expresse conceditur facultas non quidem dispensandi sed commutandi uotum religionis simplex, & perpetuè castitatis non solemnizatum per professionem.

Proposi. 3. ¶ Propositio tertia. Quando in facultate nō excipiuntur ea quæ cū confidentia talis facultatis commissa fuerint: de rigore vident concessa,vt scilicet ad eam etiam se extendat talis facultas: alias secus. Hæc propositio uidetur probabilis stando in rigore talis concessionis nil excipiētis. Quia priuilegium latè interpretandum est contra concedentem maximè in fauorabilibus quæ non sunt in præiudicium tertij,ut supra q. 9. propos.4.habetur, qualis est talis concessio præfata sicut, & quælibet facultas ad absoluendū de reseruatis quibuscunq;. Item quia ex quo aliqn̄ in bullis,seu facultatibus huiusmodi fit expresse talis exceptio, quod scilicet uirtute talis fa-

cultatis

cultatis nō poteſt abſolui ab ijs quæ cum confidentia eius cōmiſerint. Ergo quando talis exceptio nō ponitur videntur cōceſſa, quia quādo ius nō excipit nec nos excipere aut diſtinguere debemus, vt habetur ſup. q. 9 propoſitio. 4. late. Item quia ius non dicit quod ipſo facto priuilegiū amittit qui cōceſſa ſibi abutitur poteſtate: ſed dicit ꝙ priuilegiū meretur amittere: & ita ſm merita innuit priuationem vel declarationē amiſſionis nō ipſe iure aut facto fieri ſed poſſe & debere fieri: ſicut dicit Aug. ꝙ peccator eſt indignus pane quo veſcitur: nō tñ eo ipſo quo peccat eſt priuatus iure ꝙ habet in ſuo pane. Itē quia licet clauſula ſeu exceptio generalis in cōceſſione, & lege intelligatur appoſita licet non exprimatur: prædicta tñ exceptio nō eſt generalis in omnibus cōceſſionibus vt patet: quia aliquando ponitur aliquando non in facultatibus fauorabilibus. Ergo ſic videtur probabiliter ſtādo in rigore dicendum. Et uidetur concordare Silueſter. titu. indulg. q. 10. par. 5.

¶ Quod ideo dico in rigore quia ſi de mēte concedētis aliud probabiliter pſumatur aut cōſtet: tūc talis cōceſſio aut priuilegiū nō extēdit ad ea quę cū cōfidentia eius cōmiſſa fuerint poſt talē cōceſſionem, vt patet: qa a voluntate concedentis pēdet totū hoc. ¶ Vnde quia in generali conceſſione aut facultate cōtra ius cōmune nō pſumitur qs cōcedere velle id quod nō eſſet ſpecialiter cōceſſurus, vt eſt cōis regula vtriuſq; iuris. Specialiter aūt nō eſſet quis cōceſſurus id vnde eſſet incentiuū peccādi, quale videtur eſſe ſi cōcederetur facultas ēt ad ea quę cum confidentia eius cōmitterentur: qa, & ſemper eſt interpretatio faciēda vt vitetur delictū, vt habet in. l. 1. C. de his qui. §. ſi fundū. Hinc uidetur quod concedens nō intēdit ꝙ ad ea facultas ſua extēdatur. Et per cōſequēs videtur ꝙ ad ea nō valet niſi expreſſe concedatur, quodque, vt ſecurius hoc ſit tenēdum. Immo, & abſolute ſic quærentibus & non quærentibus dogmatizandum eſt ad terrorem, & præſeruationem peccati, quia etiam prędicta tertia propoſitio non eſt ſatis certa etiam in rigore ſed dubia, licet probabilius uideatur id quod ipſa dicit in rigore tenendum. In dubiis autem tenendum eſt ſecurius quod ſcilicet talis facultas non ſe extendit ad ea quæ cum eius cōfidentia cōmittuntur: niſi cōſtet de oppoſita voluntate cōcedētis, aut in caſu particulari quo viſpendiū immineret ſi circa talia nō valeret talis facultas abſoluēdi, qa & ſepenumero cōtingere pōt deſperatio aut huiuſmodi niſi taliter iā cōmiſſa abſoluantur, & diſpenſent aliquādo virtute talis facultatis; dūmodo illi notificetur quod talis facultas iā nō ei valebit ad alia cū eius cōfidētia de cętero cōmittenda propter rationes ſupradictis. De his ēt vide Silueſ. tit. priuileg. q. 3.

Nota. ¶ Sed nota ꝙ tūc tantū dicitur quis peccare cū cū cōfidentia talis facultatis qñ ex talis facultatis cōfidentia mouetur ad cōmittendū id ad ꝙ nō moueretur ſine ea. Nō dico ꝙ qñ nō committeret illud ſi talem facultatē nō haberet: ſed dico ꝙ qñ nō moueretur ad id niſi ex tali confidētia, tunc dicitur ex tali confidētia peccare: eſt nāq; differētia inter hęc. Stat enim ꝙ ſi ego nō haberē talē facultatem, & tā facile remediū certū, cauerē ſolicitus ne inciderē in talia reſeruata: at vero cū video mihi facile remediū per talē facultatē adeſſe, ſicut & ad alia nō reſeruata: certe nō curo magis illa cauere ac ſi reſeruata nō eſſent vel ſicut alia nō reſeruata pro quibus facile remediū haberetur, & tñ in hoc caſu eſt verū ꝙ talia ego non cōmitterē ſi talē facultatem non haberē, ſed tamen hoc nō eſt poſitiue cū cōfidētia bulle aut (quod idē eſt) cauſaliter ex cōfidentia bulle peccare: dū talis confidentia nō eſt cau ra poſitiue mouens ad peccandum: ſed eſt cauſa priuatiua ſeu cōcomitans ad peccatum, dū p talē confidentiā ego negligentior indies fio ad cauendū diligētius talia reſeruata quā ſi talē facultatē non haberē: & per conſequens hoc non eſt prebere aut ſummere cauſaliter incētiuū peccādi, ſed eſt per talē confidentiā auferri ſpecialem ſolicitudinem cauendi talia ſeruata. ¶ Quod ſi ego non ſolū ex tali cōfidentia facultatis eſſem negligens ad cauendum reſeruata ſicut nō reſeruata: ſed inſup moueret ſpecialiter ad exequendum praua deſideria ſeu paſſiones quibus etiam alias ad talia reſeruata inſtigor & moueor: tunc vere ꝓprie talis cōfidētia facultatis eſt cauſa poſitiua aut poſitiue mouēs ad peccatum & pſtās incentiuū ad id: & talis dicitur proprie cum cōfidētia ſeu potius ex cōfidētia talis facultatis peccare. Sicut quādo aliq dicerēt & deliberarēt ſecū dicentes, accipiamus hāc bullā & occidamus illū quia abſoluemur per illam, vel bullā habemus qua poſſumus abſolui occidamus illū, &c. ¶ Et iſte talis non pōt abſolui virtute talis facultatis qñ in facultate excipitur explicite aut implicite is q cū cōfidentia facultatis peccat vt ſupra dictū eſt. Ille aūt alius ſupradictus qui ſolū fit negligens p talem facultatem ad cauendum reſeruata ac ſi nō eſſent reſeruata, videtur ꝙ bene poteſt abſolui virtute talis facultatis etiā expreſſe excipientis cū qui cum eius confidentia peccaret. Et ratio huius eſt. Quia virtute talis exceptionis ſolū excipitur is qui propriæ & poſitiue ex tali confidentia mouetur ad peccandum & ſumit inde incentiuū peccati. Quia & hoc ſolū intendit concedens pręcauere quando talem exceptionē expreſſe aut implicite facit. Quia & in cōceſſione ſuę facultatis certe intendit liberare eos, qbus eam concedit, a maiore ſolicitudine adhibenda circa abſolutionem a reſeruatis, quā ſi non eſſent eis reſeruata. Alioqui periculoſum & fere ſemper ſcrupuloſum eſſet habere tales facultates, niſi ſic intelligantur ꝓprie, vt dictū eſt. Cum cuilibet peccanti in reſeruatis fere ſemper occurrat cognitio aliqua de tali facultate & remedio, & intentio aliqua ſe remediandi

poſt

babiliter præsumpto quomodocunque. Et ratio horum est: quia sic rationabiliter præsumitur de voluntate Papæ dum aliud non constat. Sicut extrema unctio pro articulo mortis vero, & præsumpto ex infirmitate intelligitur, & non solum pro vero articulo mortis. Et in hoc consentiunt expresse Gerson. & Floren. ubi supra in q. præcedenti habentur allegati, & Supplemen Gabr. in 4. dist. 45. q. 4 art. 3. dub. 1. ¶ Et nota qd aliud est articulus mortis, aliud periculũ mortis. Nam articulus mortis est quando quis est iam in puncto mortis, ita q iam de eius vita probabiliter desperat vndecunq; id proueniat. Periculum aũt mortis est qñ quis est in tali actu quod est quidẽ timendum de morte, modo de vita desperetur mõ non; vndecunq; tale periculũ proueniat, puta ab infirmitate, vel quia est in bello, peste, seu nauigatione periculosa, aut in partu difficili, &c. Bulla autem concedit aliqñ pro articulo, & raro pro periculo mortis. Sępe tamen alterum pro altero in usu loquendi, & apud iuristas vsurpatur. Et ideo licet in rigore verborum ita sit, ut ait & Soto in 4. dist. 18. q. 4. art. 4. fol. 870. b. at vero cũ mortis periculum, & timor ualde instat, & imminet mors verisimiliter: tunc etiam est, & censetur articulus mortis, in quo bulla cõcedit absolutionem, & indulgentias fieri posse, ut hoc prudenter ait Couarrubias in ca. alma mater. de sen. excom. part. 1 2 §. 1 1. nu. 8. fol. 102. in quo etiam cõcordare videntur doct. cõiter ibi ab eo allegati cum magistro Soto ubi supra, & Syluest. interdictum 5. q. 7. & absolutio. 1. q. 4. & Panor. in cap. quod in te. de pœ. & re. vbi exemplificat de grauiter parturientibus.

Nota. Articulus mortis, & periculum mortis.

Dict. 2.

¶ Secundo dico quod qñ indulgentia conceditur pro vero articulo mortis; tũc non lucratur illam quis in articulo mortis tantũ probabiliter præsumptuo, et si ei concedatur a sacerdote. Ratio. Quia solum pro vero articulo mortis cõcessa est. Et tunc non plus valent mille bullę concedentes indulgentia plen. pro uero articulo mortis, quam una eiusdem tenoris, ut patet. ¶ Si aũt cõcedatur semel tantũ pro articulo mortis simpliciter, q idem est, q pro articulo mortis probabiliter præsumpto: tunc semel tantum põt in tali articulo mortis probabiliter præsumpto lucrari talẽ indulgentiam: & post q̃ semel sic eam fuerit lucratus siue in primo siue in secũdo, aut alio articulo mortis præsumpto: iã non poterit eã lucrari amplius, nec illa bulla gaudere, aut uti ad idẽ. Quia sortita est totum suum effectum, sed si hẽt aliã bullam, aut facultatẽ similem ad idem põt illa vti in alio articulo mortis præsumpto, aut vero, semel tantũ. Et similiter de alijs eiusdẽ tenoris. dicatur. Quia quoad hoc toties in tot articulis mortis p̃sumptis põt vti, quot bullas, aut facultates hẽt ad hoc. Et tũc nihil valet, aut prodest dicere q reseruetur pro alio articulo mortis vero, vel p̃sumpto; ex quo Papa id nõ concedit; q si id cõcedit, et si id ei nõ dicatur nihil obest, vt infra in 3. dicto hr latius. Rõ huius est. Quia sic vr intentio Papæ concedentis semel tantum pro articulo mortis: alioqui illud semel nil efficeret. Et concordant communiter doctores.

¶ Tertio dico, q quando indulgentia conceditur pro articulo mortis simpliciter non dicendo semel, tunc supposito q intelligitur de articulo mortis vero, vel etiam præsumpto, ut in primo dicto hr vtrum valeat semel tantum, ut in secundo dicto habetur, aut toties quoties, in hoc est triplex opinio. *Dictu. 3.*

¶ Prima est Floren. & Siluest. tit. indulg. q. 10. & Supplem. Gabrielis ubi supra, & cõiter doct. q solũ valet semel ac si Papa expressisset semel, vt supra secũdo dicto habetur. Ratio. Quia ex quo quis semel vsus est priuilegio indeterminate cõcesso: iã expirat p primã vicẽ, nisi in ipso priuilegio aut bulla exprimatur q possit eo vti toties, vt sæpe dicitur in bullis propter hanc causam. *Opin. 1.*

¶ Secunda opinio aliorum est quod si confessor aut alius s̃m formã indulti concedens talem indulg. quãdo eam concedebat addidit q si de hac infirmitate uel hac vice nõ obieris reseruetur tibi talis indulgẽtia pro vero articulo mortis (vt cõmuniter ponitur vt in formularis absolutionũ in bulletis): tunc nõ lucratur eã tũc sed reseruatur pro alio articulo mortis vero vel pręsumpto vt ibi dictum est. Quod si id non addatur: iam si prima vice lucratus est talem indulgentiam, nõ potest iterum eam lucrari, quia non valet nisi semel, vt dicebat doct. 1. opinionis. *Opin. 2.*

¶ Sed certe non videtur quare talis reseruatio pro alio articulo mortis fiat si id Papa non concedit, maxime si homo habens bullam intendit quod habeat effectum tunc in illa prima vice, vt fit quando non requiritur quod concedatur in tali articulo ipsa indulgentia per aliquem cõfessorem aut per alium, sed Papa ipse ex nunc pro tunc in tali articulo mortis concedit ei talem indulgentiam pro tali opere pio facto, ideo communiter non tenetur hęc opinio.

¶ Tertia opinio est quod toties quoties homo venerit ad articulum mortis potest lucrari talem indulgentiam; quia non expirat per quascunque vices homo vtatur ea, quia sicut alie cõcessiones concesse pro articulo mortis aut pro tempore infirmitatis, puta ad absoluendum de peccatis et censuris in articulo mortis, ad celebrandum domi suę et communicandum et audiendum diuina tempore infirmatis et in articulo mortis, intelligũtur toties quoties ĩ talibus articulis occurrentibus vt patet ex practicata cõsuetudine. ergo similiter eadem ratione est intelligendum de indulgentia interminate concessa. Sicut etiã dicitur q extrema unctio solũ est pro articulo mortis, intelligitur de quodlibet articulo mortis probabiliter occurrẽte q habet fructũ. Sic etiã de indulgentia p̃dicta. Quia indefinita iuris æquiualet vniuersali nisi de mẽte Papę aliter constet aliquãdo. et hãc opin. pie tenere videtur. Gerson in *Opin. 3.*

tract.

tract. de absolu.sacram. Alphab.33.K. vbi postq̃ de articulo mortis vero locutus fuerat, statim de indulgentia pro articulo mortis absolute cõcessa dicit qđ pro quolibet articulo mortis homo petat sibi concedi indulgentiã, & ei concedatur vt supra q.38.dictum est. ¶ Et ad rõnes.1.opin. quod si aliquãdo in bullis exprimitur toties quoties, & quod reseruetur, pro alio articulo mortis vero, &c. Dico id poni ad maiorẽ declarationẽ: seu etiã ad restrictionem hanc quod solum ualeat indulgẽtia illa pro vero mortis articulo, vt dicebat.2.opi. quando vero nil tale dr̃ in bulla, certe non videtur quare debeat restricti: cum fauores sint ampliandi quantum patitur proprietas verborũ: & beneficium principis sit late interpretandũ, maximè fauorabile, & in nullius p̃ iudicium ut supra, q.9.propo.4.habetur late. Priuilegium autẽ quod est propriè priuilegium.s. militans contra ius, vt priuata lex bene expirat per primam vicem quamuis eo vtitur, vt dicunt iuristę communiter, vt est licentia concessa ad absoluendum de reseruatis, nisi aliud constet de mente concedentis, ut supra q.37.habetur.

Punct. 2. ¶ Secundum punctũ. Quæ forma absolutionis sit seruando, & diligẽtia, vt in articulo mortis qs lucref indulgentiam concessam? ad quod respõdeo per tria dicta, quorum primum est, quod indulgentia plenaria pro articulo mortis concedẽda per confessorem, vel per alium secundũ tenorem indulti non conceditur infirmo antequam probabiliter appareat quod vult expirare quando iam non vr̃ ei facultas peccandi saltem mortaliter, aut nobiliter, ut sic statim moriendo euolet ad cęlũ cum illa indulgentia plenaria sine vllo defectu acquisita: secus si haberet aliquẽ defectũ vt supra q.17.in respons.ad primũ argũmentum hr̃ secundum censurã Parisien. contra Erasmum. Ideo si ante tale punctum ei concedatur talis indulgentia potest interim peccare: & quo ad talia peccata postea cõmissa nõ valebit ei indulgentia iã concessa, sed opus erit pro eis alia satisfactione: quam tñ in tali articulo ipse vix habere, aut pręstare potest nisi in purgatorio.

¶ Et creditur quod hac de causa in ordinario Romano statutũ est, quod quando religioso infirmo datur sacramentũ extremæ vnctionis tũc sacerdotes omnes ipsum absoluant: quæ quidẽ tamen absolutio nõ est propriè sacamentalis neq; a peccatis ex quo talis non nisi in sacramento fieri potest, & de his quæ alio modo in foro sacramentali cognouit sacerdos, vt iudex secundum cõmuniter doct. absolutio ergo illa quæ fit cõmuniter a sacerdotibus simul est solum quædã deprecatio Ecclesiæ ad impetrandũ remissionẽ culparũ, seu pęnarũ, aut alia bona, & remotionẽ impedimentorum ad bene moriẽdum: sicut fit cõfessio generalis in missa, & alijs horis officij diuini: vel est quædã absolutio iurisdictialis ab excõmunicationibus, seu alijs cẽsuris, seu pœnis Ecclesiasticis si eis forte tenef obnoxius aliquo modo. Et huic cõsonat qđ in aliquibus religionib. post mortẽ talis infirmi fit talis absolutio, & antequã fiat inquiritur a circunstantib. dum corpus dẽt sepeliri, vultis quod absoluatur? vt fit apud Carthusien. & aliquãdo apud sæculares idẽ fit cũ corpus non sepeliretur nisi Episcopus aut alius prælatus mãdaret, & creditores cõsentirent. Aut talis absolutio nõ est nisi quædam concessio indulgentiæ plen. tunc qñ iam præsumif esse in vltimis. Præsuppouit enim ordinarium Ro. quod vsq; tunc nondum cõcessa est saltem publice, vt constet: & qđ ad hoc habetur in ordine concessio aliqua saltẽ implicite facta de tali indulgentia, ex quo tale ordinarium est quoad hoc per Papã, & Ecclesiam conditum, aut cõfirmatum, ut Gerson. refert in tractatu de absolutione defuncti Charthusien. Alphab.33. litera. M. vnde id quod hr̃ in dicto ordin.Rom. quod, s. talis absoluatur ab omnibus simul, constat non esse necessarium: quia sufficit vnus, & vni tantũ committit Papa, vt concedat indulgentiam & absoluat a censuris, & vnus tantũ id efficit: sed iõ fit simul ab omnibus: quia illę orationes deprecatorie, s. misereatur tui, &c. indulgentiam, &c. eo erunt efficaciores, & validiores quo a pluribus dicenf, plus enim valet oratio multorum quã paucorũ cęteris paribus: & ut ipse infirmus amplius conferref, & consoletur, & eleuetur ad Deum videns quod oẽs orãt pro eo loco etiam Ecclesiæ: & vt ab eo tollaf scrupulus si quis forte erat nec iã dubitet de intentione, aut de effectu concessionis si fieret per vnũ tantũ. ¶ Forma autẽ absolutionis, & concessionis indulgẽtiæ est illa quæ supra q. 38. hr̃ ita quod concedens, & absoluens intendat absoluere, & concedere quãtum & quomodo potest quacunque auctoritate ordinaria aut delegata licet eã non exprimat, dicendo auctoritate priuilegiorum nostri ordinis aut auctoritate Papæ mihi cõmissa, &c. quia non est necesse & forte aliquando inutile, & noxium esset id exprimere. Sufficit ergo intentio prædicta cum forma absolutionis supra posita.

¶ Et si quęreatur vtrum taliter concedens & absoluens debeat dicere absoluo te peccatis, qñ ille infirmus aut mortuus non est confessus tunc ille aliqua peccata ullo modo in speciali aut generali per signa, &c. propter impotentiam loquelę aut propter priuatitionem vsus rationis aut quia non adfuit confessor antequam moreretur. Dubium.

¶ Respõdeo. Primo certissimum est quod mortuus a peccatis quoad culpã absolui non debet nec potest: quia nõ est de foro Ecclesiæ neq; particeps sacramentorum, neque potest iam statim salutis aut dãnationis mutare ex quo uiator non est. A peccatis autẽ quoad pęnam temporalem quam in purgatorio patitur liberari seu absolui potest, non quidem per viã iudiciarie potestatis sed per viam suffragij, vt sup. q.16. late dictũ est: de hoc quomodo scilicet talis absolutio fieri possit in fine huius respõsionis dicetur. ¶ Secundo. Responsio.

do. At vero vtrum absolutio sacramentalis cadere possit super peccata viuentium oblita, & ignorata generaliter tantum confessa: aut etiã super omnino inculpabiliter omissa, & nec generaliter confessa: in hoc est duplex opinio.

Opinio. 1. Prima est Abulen. super Matth. 16. q. 79. & clarissimi doctoris Medina de confessione. q. 53. vbi de confessione oblitorum agit, & multorũ aliorum doctorum quod non nisi super specialiter confessa: quodque confessio generalis non potest esse materia huius sacramenti nisi solum specialis. Ideo neque sacerdos potest nec debet absoluere nisi de specialiter confessis. Addit Abulens. vbi supra, quod si absoluere attentat grauiter peccat.

Ratio. 1. ¶ Ratio huius opin. est triplex. Prima. Quia sacerdos, vt potẽ iudex sacramentalis nõ põt sententiã ferre absolutionis sacramẽtalis sine cognitione causæ peccatorũ in particulari sibi cõfessorũ. Quod patet. Quia in cõcilio Triden. sess. 3. sub Iulio 3. c. 5. sic dicitur. Constat sacerdotes iudiciũ hoc incognita causa exercere non posse &c. Item quia iõ ex Ioannis. 20 c. Quorum remiseritis peccata remittunt, &c. deducitur obligatio cõfessionis in particulari ẽm communiter doctores: quia requiritur prædicta causæ cognitio. Inde, & secundum eosdẽ, sacerdos dormiens aut non audiens, aut ignorãs peccata sibi cõfessa non põt absoluere, neque absolutio impensa est valida, aut sacramentalis. Iõ, & talis cõfessio est reiteranda. Ergo sola confessio specialis peccatorũ non solũ in voto sed realiter facta est in præcepto Christi, & materia huius sacramenti.

Ratio. 2. ¶ Secunda rõ. Quia materia huius sacramenti sunt actus pœnitentis. s. cordis contritio, & oris cõfessio, ut hoc expresse ait concil. Florent. sub Eug. 4. Ergo sine oris confessione non põt esse materia, neq; sacramentum. & Concil. Trident. sess. 14. can 9. habetur. Si quis dixerit non requiri confessionem pœnitenti: ut sacerdos eum absoluere possit. anathema sit.

Ratio. 3. ¶ Tertia rõ. Quia si talis absolutio esset sacramentalis. Ergo ille pęnitens postea ẽt memoriã habens peccatorũ, & facultatẽ ea specialiter cõfitendi ad id non teneret: quia qui ab aliquo debito semel, & legitimè absolutus est, non põt iuste, & rõnabiliter eodem debito obligari. Secũdũ extrauagant. Benedict. 11. inter cũctas. de pę. & re. & extrau. Io. 22. vas electionis. eodem. tit. Consequens autem negat ab omnibus doctoribus cõmuniter dicentibus quod ille tenetur postea particulariter confiteri. Ergo non erat sacramentaliter confessus, & absolutus.

Opinio. 2. Secunda est opinio cõmunis doctorũ in 4. dist. 17. & 21. quã ẽt sequitur expresse Beatus Tho. ea. d. 21. q. 2. ad 2. & Gabr. ea. d. 17. q. 1. dub. 2. Richar. Palud. Gers. &c. quod super inculpabiliter oblita, & ignorata cadere potest absolutio sacramentalis si sint generaliter confessa: quodq; talis cõfessio generalis suo sacerdoti in sacramẽto seu sacramentaliter facta etiam de mortalibus est materia huius sacramenti.

Addo, & probabiliter: ego & sit 3. opi. q ẽt vbi nõ põt quis vllo mõ cõfiteri quia sensu, vel loquela priuatus est: si signa cõtritionis ostẽdit, & maximè in periculo mortis: utiq; põt, & debet sacr̃aliter absolui a peccatis quoad culpã, & pœnã. Et ibi est materia huius sacramenti. ¶ Hæc opinio. 3. & 2. præcedens probat quadrupliciter. Opinio. 3. Ratio. 2. & 3. opinio.

Primo quia materia huius sacramenti est pœnitens subditus cõfitens quõ põt. s. specialiter per verba si põt, vel per signa, & nutus, aut per scriptũ, aut quõcunq; põt saltẽ gñaliter si nõ aliter põt. Quod patet. Quia ẽm omnes doctores mutus per signa confitens aliqua peccata, & nõ alia quæ per signa explicari nõ possunt: certè ab omnibus peccatis sacr̃aliter absoluendus est. Quia signa cõtritionis æquiualent. cõfessioni gñali de alijs peccatis suis. Ergo ẽt vbicũq; fuerit talis necessitas excusans a cõfessione speciali, vt in casu p̃senti de quo agimus, ẽt si nulla peccata sint specialiter confessa eadem ratio, & iudiciũ habẽdum est. Nam qua rõ ie aliqua peccata nõ specialiter cõfessa in casu necessitatis possunt esse materia sacramenti, eadem & oĩa nõ specialiter sed gñaliter tantum aliquo mõ cõfessa, ut dictũ est. Si dicatur hoc esse verum qñ est simul aliqua confessio specialis alicuius, uel aliquorum peccatorũ, & non aliter. Contra. Quia per talẽ confessionem specialem alicuius peccati nec fit nec desinit esse materia sacramenti generalis illa cõfessio aliorum peccatorum facta per nutus, aut verba. Nam si ex se sine illa speciali non poterat esse materia: certè non põt fieri materia ex hoc q ad iũcta sit alia materia. Et eadem rõne si erat materia cum speciali cõfessione alicuius peccati: nõ desinit esse materia per hoc qđ alia materia. i. specialis confessio alicuius peccati adiuncta non sit. Nam eius natura non mutat per assistentiam vel nõ assistentiam alterius materiæ, vel confessionis specialis. ¶ Secundo probat hæc secũda, & tertia opinio. Quia absolutio sacr̃alis ex opere operato præstat primam gratiã ipsi confitenti, vt supponitur ẽm communem opinionem, ut lib. 1. superius in quæstionario q. 1. latius egimus. Et illa gratia sacr̃alis de lege æquè repugnat tam peccatis oblitis, & ignoratis, & inculpabiliter omissis ẽt in cõfessione, quam ẽt specialiter confessis, ut patet quia non potest vnũ mortale a Deo sine alio remitti. Ergo huiusmodi absolutio sacramentalis omnia prædicta peccata tã specialiter quam non specialiter cõfessa per gratiam sacramentalem remittit quoad culpam, & pœnam æternam, & temporalem.

¶ Neq; valet euasio clarissimi doctoris Medina vbi supra dicentis quod id sit solũ aptitudinaliter, seu potius principiatiue, qa. s. sacramentum gratiã præstat quæ de se est apta nata excludere omne mortale etiam oblitum: non tñ actu omnia mortalia remittit quoad culpã, vel pœnam.

Nam

Nam cōtra hanc euasionem arguitur. Quia constat ēt actu, & perfectè omnia mortalia et oblita simul a Deo eodem mō esse remissa per gratiā sacramentalem quæ nullum mortale compatit. Hæc aūt prima gratia remissiua peccatorum nō nisi virtute sacramenti, ut supponit collata est. Ergo sacr̄alis absolutio sortita est suū effectum super oīa mortalia etiam oblita, & inculpabiliter omissa. Et ergo ibi est sacramentum, & materia sacramenti, vbi & respectu quorum peccatorū suus sacr̄alis effectus videlicet prima grā est.

¶ Neq; secundo valet alia aliorum euasio dicentium quod sicut prius fit absolutio sacramētalis super non reseruatis duntaxat per sacerdotem qui nō nisi de illis non reseruatis absoluere pōt: & tamen iam ex consequenti per gratiam sacramētalem omnia mortalia, etiam reseruata simul remittuntur a Deo, licet non remittantur a sacerdote non habente potestatem super illa: ita etiam cōtingit in oblitis, & alijs non specialiter confessis, quod. s. gratia effectusq; sacramentalis indirecte, aut ex consequenti se extendit ad illa remittenda: non autē absolutio sacramentalis quæ respectu eorum non est, quia materia sacramenti huius nō sunt. ¶ Contra hanc euasionem arguitur. Quia non est simile. Illic enim in absolutione reseruatorum non est materia sacramenti: ex quo pœnitens ēt confitens nō est subditus illius sacerdotis quoad illa reseruata: hic aūt in absolutione oblitorum, & inculpabiliter omissorum est materia: quia pęnitens supponit subditus quoad oīa quæ aliquo modo generaliter tantum confitetur, qd sufficit dum amplius fieri non potest, ut sit materia huius sacramenti, vt probatum est, & probabitur amplius.

Tertiò. ¶ Tertio probatur opinio, q̄ vt ait Medina, ut supra, in articulo mortis qui iam perdidit loquelam vsumq; rōnis in quo tñ apparent, vel præcesserunt signa contritionis potest, & dēt sacramentaliter absolui: quia necessitas inquit caret lege. Quod etiam significatur in c. qui recedunt 26. q. 6. ex concilio Auraicen. c. 12. & in c. is qui. & in cap. ijs qui ea. q. vbi dr̄ quod subito obmutescens, vel in frenesim conuersus baptizari, & pœnitentiam. i. absolutionem s̄m glossam, & reconciliationem, & eucharistiam accipere pōt si voluntatis præterite testimonium aliorum verbis hr̄, aut præsentis suo nutu. Vnde patet qđ non solum de reconciliatione, & absolutione ab excommunicatione, sed etiam de sacramentali a peccatis quæ præcedere debent dignam euchari stiæ sumptionem dum fieri possunt simul agitur ibidem. Igitur confessio generalis per verba, vel signa dum aliter in speciali fieri non pōt sufficit ꝑ materia huius sacramēti ex institutione Christi atq; præcepto. Nam si nō sufficeret: certè neque in articulo mortis posset esse materia neque sacramentum. Articulus quippè mortis naturā, & substantiam sacramenti mutare non potest. Ad quod etiam facit manuale diocesis Burgensis & consuetudo sacerdotum curatorum absoluentium eiusmodi.

Quartò. ¶ Quarto probatur opinio: Quia absolutio sacramentalis potest cadere super venialia generaliter tantum confessa: idque quo ad remissionem culpæ, & pęnæ ipsorum, secundum communiter doct. ergo, & sup mortalia inculpabiliter omissa generaliter per verba, vel signa tantum confessa. Patet consequentia. Quia materia sacramenti non variatur ex hoc quod quis teneatur, uel non teneatur hæc, vel illa peccata confiteri. Id enim ad materiam, & substantiam sacramenti impertinens est. Et ita patet secunda simul, & tertia opinio probata.

Ad rōnem. 1. opinionis ad primam. ¶ Ad primam autem rationem primæ opinionis. Respon. quod antecedens est verum regulariter: non tñ in omnibus casibus, vel per accidēs maximè in necessitate. Quod patet etiam in foro causarum, seu ciuili quando non s̄m merita causæ sed ex liberalitate fit absolutio rei, aut quando non potest haberi sufficiens causæ cognitio. Itē sine ulla causæ cognitione fit absolutio, vel remissio pœnarū per indulgentias: quæ tñ absolutio pertinet ad sententiam iudicialem, vt hr̄ in c. quod autem. de pęn. & re. ut supra q. 3. latius hr̄. Sic etiam in proposito in foro sacramentali contingit in casu necessitatis, vel obliuionis, vt dictum est. Et nihil aliud habetur ex Io. 20. & concilijs, nisi quod confessio specialis peccatorum si potest, vel si non potest saltē generalis verbo, vel signo, ut fieri potest ex institutione, & præcepto diuino necessaria, & sufficiēs materia est huius sacramenti, ut dictū est. Qđ si cognitio causæ in particulari requirit: ut ait cōcil. Triden. id vtiq; est verum, tum ut sacerdos sciat a quib. peccatis quoad culpam possit, aut debeat absoluere, tum etiā, ut pœnitentiam debitā possit imponere, ut hoc explicatur in eodē concilio ibidem. Igitur ad absolutionem quoad culpam eorum a quibus sacerdos potest absoluere, non est necessaria particularis ipsorum cōfessio in casu necessitatis, ut dictum est.

Ad secūdā. ¶ Ad secundā rationem ex concilio Floren. similiter respondeo quod ibi loquitur regulariter, & per se tantum, & s̄m quod communiter fieri debet. Quod patet. Quia ex eo quod dicit requiri oris confessionē, non excludit quod in casu necessitatis sufficiat cōfessio per signa, & nutus, & per scripturam, ut patet secundum cōiter doct. & ergo similiter eadem ratione non excludit quod in casu necessitatis sufficiat confessio generalis per signa ubi specialis haberi non potest ut dictū est. Sicut ipsum, & alia concilia dicunt quod cōtritio est pars, & materia sacramenti confessionis: quo non obstan. atritio probabiliter æstimata contritio potest per accidens esse pars, & materia eiusdē sacramenti, ut supra li. 1. q. 2. in 4. opinione latius habetur.

Ad tertiā. ¶ Ad tertiā rationem respondeo negando consequentiā. Quia ad implendum præceptum diuinum

uinum,& Ecclesiasticum de specialiter confitendo,a cuius impletione durante obliuione,vel impotentia excusatus est, tenet pęnitens dum commode potuerit. Et per absolutionem sacramentalem a peccatis præcedentem nō est a prædicta obligatione simpliciter absolutus,sed ex suppositione dumtaxat, s.dum alias in speciali confiteri non potest. Extrauag. autem Benedict.11.& aliorum doctorum rōnes in oppositum expresse loquuntur,& sunt verè quando quis est rite cōfessus,& absolutus vti tenebat,ita quod iā simpliciter suæ satisfecit obligationi: tunc enim ut iterum confiteatur,& absoluatur rationabiliter cogi nō potest. In casu autem præsenti nondum simpliciter suæ obligationi de specialiter confitendo pœnitens satisfecit, vt dictum est. Adde quod ex suppositione potest quis cogi per superiorem,vt iterum confiteatur etiam si in speciali ritè confessus, & absolutus sit, vt latius de hoc Adria. de confessione,q.5.& Medina itidē de cōfess.q.36.de iteratione confessionis agit. Hæc opinio accipiatur,vt probabilis & pia, quamuis cōmunis opinio doctorum sit in oppositū. Ideo saluo meliori iudicio proponitur: quamuis eam valde impugnet Soto in 4. distinct.18.q.2.art.5. ¶ Igitur ad dubium supra positum respon.resolutoriæ,quod salubriter fit absolutio sacramentalis a peccatis super eum qui in articulo mortis signa cōtritionis ostēdit, ēt si nullo alio mō tunc confiteat quia iam non pōt loquela, aut ēt vsu rationis ante mortē priuatus. & ratio patet ex supra dictis.Tum primo.Quia super peccata tali modo per signa saltem generaliter cōfessa absolutio sacramētalis,& pōt,& fieri debet.Tum secundo. Quia ēt illo dato quod.s. non pōt nisi super confessa quoad culpam mortalium: at uero quoad pęnam,& remissionem venialium ꝯm Scotum, & sequaces pōt cadere absolutio talis etiā nulla contritione, aut displicentia de illis habita dummodo actualiter nō placeant.etiam si specialiter nullo mō sint confessa sed solū gnāliter:immo,& ꝯm cōiter doctores generalis tantum cōfessio sufficit ad remissionem culpæ eorum cum aliquali displicentia. Tum tertio quia quoad remissionē pęnarum tantum pōt fieri indulgentia sine vlla cōfessione præmissa (vt supra q.27.hr) qn id Papa nō requirit. ergo si talis sacerdos id intendens.s.absoluere quantum,& qūo pōt,uel a culpis,vel a pęnis,aut per viam sacramenti,aut indulgētiæ dicit absoluo te a peccatis, bene agit intendens quod valeat quod valere potest. Peccata enim dicuntur etiam pęnæ debitæ pro peccatis, ut supra q.8.hr. Ad hoc etiam facit priuilegium concessum ordini sancti Hieronim, ꝙ .s. gratia quā hēt idem ordo, vt fratres possint absolui plenariæ intelligat etiam de peccatis quocunq; tpe confessis licet tunc ea non confiteantur,ut hoc hr in compendio priuilegiorum mendicantium,tit.absolu. extraordinaria quoad fratres,§.13. Et hoc etiam habet locum quoad defunctos, licet eis indulgentiæ non valeant per viam absolutionis iudiciariæ sed per modū suffragij,ut supra, q.16.hr. Quia si sacerdos dicens absoluo te a peccatis intendat,vt dictum est,defuncto illi concedere indulgentiā quoad remissionem pęnarum quantum, & qūo pōt ꝯm Dei iudicium,& voluntatē,qui non alligatur verbis, bene agit. Maximè qa,& in hoc sunt ēt opiniones,fiat qd fieri pōt, valeat quod valere potest apud Deum,& Ecclesiam. ¶ Si ad supradicta dicatur quod periculosum est expectare vsque ad talem articulum quo quis laborat in extremis ad concedendum illi indulgentiam, ut dictum est, ex quo posset mors tam repente irruere quod nō esset locus concedendi indulgentiam illam. Respondeo. Verum est quod potest occurrere tale periculum. Ideo quādo probabiliter immineret,aut timeretur,utilius esset cito concedere indulgentiam,& oīa alia requisita agere discrete,& diligenter. Quando uero periculū tale nō timetur,tunc dictum est esse vtile expectare,sed cum diligentia semper, & solicitudine adsit sacerdos paratus,ut secundum tenorem bullæ cōcedat ei indulgentiam plena. & faciat alia requisita anteq̄ expiret infirmus. Ad quod expedit ꝙ infirmus sui compos eligat aliquē sacerdotem qui cum si forte fuerit priuatus loquela,aut vsu rōnis absoluat, & concedat indulgentiā ꝯm tenorem indulti.Et semper reseruet aliq̄ bullā, seu indulgentiā ꝓ articulo mortis virtute cuius absoluatur,& ei indulgentia concedatur, ut dictū est hic, & sup.q.35.& 38.& q.27. ¶ Sed oīa hæc pericula cessant qn Papa ipse concedit pro tali articulo mortis indulgentiām pro tali opere pio non imponendo nec cōmittendo alicui ꝙ eā concedat sed ipse ex nunc pro tunc eā concedit, id qd raro concedit, vel qn concedit ꝙ si contigerit mori sine confessionē,dūmodo ante mortē in eo apparuerint signa cōtritionis, vel si subito obierit, ꝙ habens talem bullam lucretur talem indulgentiam plen.vt continetur in bulla contra Africam:vel si nō potuerit eligere confessorem, vel si oblitus fuerit eligere,vt contineť in priuilegijs mendicantiū,ꝙ tunc moriens in statu grǣ consequať indulgentiā plen. seu si dixerit ꝙ qui in statu grǣ obierit in habitu fratrum minorū, vt cōcessit Leo.10.& alij pontifices,ut hr in compendio priuilegiorū mendicantium, consequať indulg.plen. quæ gra est uberrima nil requirēs neq; periculū habens ad lucrandum talē indulgentiam, sed quod in statu grǣ moriatur in habitu prædicto saltem posito super se,ut hr in forma indulti. ¶ Nota tamen quod si quis ex notabili negligentia expectaret,mori sine confessione, aut sine electione confessoris,indignus esset lucrari indulgentiā pfatam concessam cum hac conditione, si contigerit mori sine confessione, aut si nō potuerit eligere confessorē &c.& forte talē indulgētiam ideo non lucraretur,quia bulla solum id concessit quādo a casu sic obiit sine con-

confessione, aut sine electione cõfessoris ex obliuione, aut impotentia, non autem quando deliberate, aut ex notabili negligẽtia talem casum, & impossibilitatem incurrit, ut patet ex ipso bulle tenore, & ex concedentis intentione.

¶ Secundum dictum est. Quando infirmus in articulo mortis perdidit iam loquelam simul, & vsum rõnis: si ante petierat sacramentum cõfessionis, & alia sacramenta, seu cõfessorem, seu si ostẽderat signa contritionis, & boni Christiani, & nõ viuebat in peccato mortali notorie: qui vt supponit nullo modo nec per signa potest specialiter confiteri: tũc sacerdos dicẽdo, Misereatur tui, &c. absoluat eũ a censuris si quibus ligatus est: & dẽ inde absoluo te a peccatis, valeat quod valere põt, ut supradictum est: & concedat ei indulgentias quas cõcedere põt secundum bullas quas hẽt, ut supra habetur. Põt etiam & debet illi ministrari sacramentũ euchristiæ, & extreme vnctionis post absolutionẽ præfatam, si creditur qd sine periculo enomendi recipiet euchristiã alias non. Quod si talis priuatus loquela simul, & vsu rationis erat talis conditionis qui secundũ suum modum viuendi, aut secundum statum in quo perdidit loquelã, & vsum rõnis, aut in quo morte præoccupatus est erat in mortali peccato notorie non factis signis contritionis tũc præsumit Ecclesia in malo statu permanere, & decedere. Ideo tunc non est remedium hominũ sed commendetur Deo qui potest suscitare mortuos, & ei etiam tunc gratiã contritionis præstare. Ideo nulla absolutio ei debet impendi: sed neque debẽt sui propinqui, & amici omittere missas, & alia suffragia pro eo post mortẽ facere celebrari, & indulgentias pro eo accipere ac si in bono statu recessisset. Qñ aũt infirmus perdidit quidem loquelam non tamen vsum rationis: tunc si põt saltem per signa confiteri aliqua peccata confiteatur, & absoluatur, vt dictum est etiam a peccatis. Quod si non potest confiteri ullo modo, procuretur quod signa cõtritionis, aut Christiani faciat, & ostendat: & fiat cum eo, ut dictũ est. Quod si iste (de quo loquimur priuatus lingua sed non vsu rationis) sit talis conditionis qd viuebat in mortali notorie saltem quando articulus mortis ipsum præoccupauit, & nulla signa contritionis, aut Christiani ostendit: tunc persuadeatur ad id quantũ possibile fuerit, ut moriatur, ut Christianus in statu salutis, quærendo ab eo si vult sacramenta, & alia huiusmodi, ut infra in tertio puncto hr. Et ẽm quod ipse fecerit, & se disposuerit sic fiat cũ eo, ut oportet ad salutem. Qui si tandem nullo modo vult mori, vt Christianus, relinquatur soli Deo, ut dictum est de moriente in mortali sine signis contritionis: quia multo peius præsumitur de isto.

¶ Tertium dictũ sit, quod pp defectus multiplices supradictos, & alios vndecunq; prouenientes, & impedientes ne quis in articulo mortis lucretur indulgentiam plenariã sibi concessam utile & expediẽs consilium est, quod infirmus ante q̃ priuetur facultate loquele, & vsu rationis, procuret lucrari omnes indulgẽtias quas quomodo cũque potuerit, recitando, uel alio modo: insup q͛ ipsemet præcipiat in testamento aut alias aut roget aliquos de quibus magis confidat quod pro eo accipiant bullas aut lucrentur indulgẽtias p defũctis statim, vt ipse expirauerit. Et ad hoc relinquat aliqua sua bona signata si habet: & pcipue hoc commendet religiosis qui secundũ sua priuilegia possunt defunctis multas indulgẽtias applicare: & ipsi solent in hoc esse diligentiores. Nã si ipse infirmus id mandet seu roget, plus ei valebit quam si alius proprio motu pro eo iã defuncto id faceret cæteris paribus, tam quoad p̃mium essentiale quã quoad accidentale, & satisfactionẽ pęnarum: maxime si quando id præcepit aut rogauit fieri pro se talia suffragia erat in statu gratiæ aut quãdo id ratificauit: quis quoad fructum satisfactionis inde prouenturũ ex opere tantum operato ipsorum suffragiorum indulgentiarum seu sacrificiorũ æqualiter habebit a quocunq; & per quemcunq; fiãt, & mandentur cæteris paribus, vt de hoc latius Gabriel. in Canõ. lectio. 57. litera. E.V.X. & lect. 58. per totũ.

¶ Tertium punctum est. Pro instructione infirmi, & circunstantiũ quomodo se debeant habere, vt infirmus moriat in statu salutis, & vt Christianus. Dico quatuor secundũ Gerso. in tripartito seu tractatu. de arte moriẽdi. Alphab. 32. G. &c. ¶ Primũ dictum est. Infirmus admoneatur quod recognoscat se esse subditũ morti necessario, & Dei voluntati, quodque cũ hac lege ipse cum alijs omnibus hominibus in mundum hũc peregrinus aduenit, vt scilicet p viam vite huius recte ambulantes in Dei seruitio tandem in fine vite huius in nostram patriam intremus ad quietem, & præmium ęternum: qdque propter hoc mortẽ, quæ via est immo, & ianua cõmunis omnium etiã Christi, & sanctorum ad gloriam acceptet libẽter ex iussu Dei: alias ad pœnam eternã velit nolit eã patietur. ¶ Item secundo quod recognoscat Dei beneficia præstita in tota vita, & quasi sibi mutuo accommodata, pręsertim quod nunc hora mortis dedit Deus cognitionẽ verã; & non morte subita cum multis alijs periculose præoccupatus est, & quod ideo libẽter & fideliter est restituendũ Deo repetenti corpus & animam & oẽ aliud bonum temporale suum, quod hucusq; concessit ad vsum iucundum uitę & ad merendũ lucrandum q; diuitias & regnum glorię: & propter hoc ei insuper gr̃as agat pro usu talium concesso, dicens cum Iob 1. ca. Dominus dedit dominus abstulit sit nomen domini benedictum. s. pro vsu hucusque concesso. Et in eius misericordia præcipuẽ sperando, & liberalitate petat humiliter ueniã de peccatis & abusu suorum donorum in uita contra dominum benefactorem cõmissis. ¶ Itẽ tertio recogitet infirmus se multũ in uita peccasse unde potius pœnã meretur:

retur: quodq; iõ nunc in recompensam, & satisfactionem peccatorum equo animo ferat et mortẽ a Deo illatam, aut permissam, & eã acceptet offeratq; Deo in prædictã satisfactionem: oretque, vt eam Deus misericorditer sic acceptet. Sicque recompẽsabit pęnas purgatorij, & faciet de necessitate virtutem meritũ, & remedium peccatorũ: & econtra si inuitus, & impatienter, aut si nil horum faciẽdo necessario, ut bestia sine fructu moriaf. ¶ Item quarto recogitet. Quod post hanc horam mortis nunq̃ habebit remedij opportunitatem neq; pœnitentiæ: & quod iõ tunc cogitet de salutæ aĩæ suæ nil solicitus de a i s tẽporalib. non necessarijs ad aĩæ salutem: quæ statim ab eo peribunt in æternum velit nolit ac si ea nunq̃ habuisset. Et ideo de illis etiam de filijs nil curet sed ea oĩa commendet cõmittatq; Deo & alijs quibus ẽm legem Dei conuenit de illis curare. Nam Deo est maior cura de oĩb. omni tempore: & ipse Deus erit solicitus de eis multo melius, si homo de Dei honore, & voluntate solicitus ipsius Dei curæ fideliter, & confidenter sua committat. Curet ergo salutem animæ suæ, vt Deus vult: & in hoc rem suam, & filiorũ & domus suæ melius agit Deo placens: rogetq; astantes, vt orent pro eo: faciatq; oportune testamentum suum, ut oportet, disponendo si potest, & habet vnde disponat: aut non potest cõmittat hoc alteri cui ipse confidit.

Dictum. 2. ¶ Secundum dictum est, q̃ admoneaf infirmus, vt confirmef in fide, gaudens q̃ Christianus est, & confiteatur ibi fidẽ Christi, & articulos, & sacra, &c. ¶ Secundo petat a Deo verè ex corde veniam peccatorum: habeatq; verũ ꝑpositũ emẽde suæ vitæ si vixerit: rogans Deum pro gr̃a ad hoc faciendum, & debitæ nunc de peccatis conterendum. ¶ Tertio videat si habeat conscientiã de aliquo peccato mortali nõ confesso: optet, & petat a Deo illuminari, vt habeat notitiã mortalium si qua hẽt, ut debite doleat confiteaf, & satisfaciat. Oportet ẽt, & velit efficaciter ablata vel detenta iniustè statim restitui si põt, vt teneẽ, ẽm valorem facultatem suarum ẽt vsq; ad oĩum suorum bonorum cessionem, & renuntiationẽ vbi alias debita satisfactio fieri non valeret, vt oportet: cogitans q̃ per mortem ipsam ipso facto est statim ipse necessario sine fructu illã facturus: nisi nunc viuens eã libere faciat, vt teneẽ & vt põt, efficaciter disponendo q̃ fiat tunc si sine maiori detrimento põt fieri, aut statim post mortem per hæredes efficaciter fiat si credit ꝓbabiliter q̃ ita fiet: alias nõ morif in bono statu. Siluest. rest. 5. q. 7. & Nauarro in sum. c. 17. nu. 67. 68. ¶ Quarto indulgeat ẽt corde, & opere efficaciter oĩb. iniuriantibus propter Deũ, a quo ipse tunc maiorem misericordiam, & indulgentiam sperat: & similiter petat ab omnib. sibi remitti.

Dictum. 3. ¶ Tertiũ dictũ. Quod ipse infirmus cõmendet se Deo in tali articulo mortis in cuius manus. s. solius Dei est, ad quem tunc vadit ad iudicium. ¶ Secũdo petat ab eo paradisum in meritis Christi, vt libereẽ ab inferno, & a diabolo, dicẽs corde & ore illud Psal. 30. In te dñe speraui. s. nõ in me neq; in meis meritis, & virtutẽ sed in tua misericordia, & virtute qui sperãtes in te adiuuas: Iõ in virtute tua, & iustitia, libera me. i. in tuis meritis quæ pro me, & mihi iuste meruisti homo factus de mihi nũc ea mihi, & ius eorũ, ut per fidẽ & charitatẽ tanq̃ membrum tuũ tibi vnitũ, faciã ea esse mea, & tanq̃ mea nunc ea in iudicio Deo patri, & tibi iudici, & dñ o meo exhibeã: vt virtute eorũ iudicatus exeam præmiatus ad gloriã. Et in hoc articulo maxime instetur ab eo, & circunstantibus, vt. s. habeat fiduciã misericordiæ Dei in meritis Christi, allegando rõnes, & auctoritates scripturæ, & Sanctorũ ad id opportunas sine vlla disputatione. ¶ Tertio petat ẽt auxiliũ B. Mariæ, & Angeli custodis, & sanctorum quib. deuotus est: a quibus omnibus, vt ab amicis spiritualibus, & fidelibus quos viuens coluit postulet auxilium in necessitate hac ipsis se humiliter & fiducialiter commendans.

¶ Quartũ dictũ est. Qđ si patiens nondũ Eucharistiã, aut extremã vnctionem suscepit interrogetur, an ad eadem sacra sit paratus suscipiẽda: & ad id valde suadeaf, vt velit q̃ efficaciter, & debite fiant circa eũ, si ẽt vltra ea quæ supra in secũdo pũcto principali dicta sunt verisimiliter appareat infirmũ non esse satis sufficiẽter paratũ, apponatur remediũ, ut melius fieri põt, vel per cõfessionem, & per alia sacra, vel eidẽ manifestando periculũ in quo est, & quod incurrit si nõ faciat supradicta sufficiẽter ad aĩæ salutẽ, & attendatur, an sit excõicatus, & submittat se Ecclesiæ oĩno, ut absoluatur, ut oportet: & videanẽ bullæ quas hẽt, & ẽm eas oportune absoluatur, & ei indulgentia cõcedatur, ut supra in 2. puncto hr̃. *Postremum dictum. 4.* ¶ Secundo si infirmus nõ laborat morte festina sed spaciosa legantur interim coram eo aliqua deuota ad quæ ipse magis afficitur, ut sic recordetur sui, & eorũ ad quæ tenetur, & eleuetur cor eius ad Deũ. ¶ Tertio nõ detur tali infirmo nimia spes vitæ: sed potius, vt supra dictũ est in primo dicto huius tertij puncti principalis, admoneaf sępæ: q̃a per talẽ falsam spem põt homo facile perire sine debito remedio, iõ instanter moneatur, vt per contritionem, & cõfessionem, & alia sacra procuret aĩæ salutem, & ẽt corporis si Deo placuerit, & expedierit: sicq; quietetur, & securior erit. ¶ Quarto nullo modo si fieri põt amici carnales vxor filij, vel diuitiæ, aut alia negotia ad eius memoriã reducantur: nisi quantũ requiritur ad salutem morientis dum alias cõuenienter hoc non põt omitti, vt est restitutio, uel aliud in testamento, seu alias necessario faciendũ ad consensum, & præsentiam illorũ requisitã & huiusmodi. ¶ Quod si breuitas mortis hæc omnia prædicta fieri nõ sinit, fiant ea quæ magis necessaria, & expedientia, seu accommoda sunt ad salutem, ut per totam hanc quæstionem hr̃.

QVAESTIO XL.

Vtrum dare operam indulgentijs acquirendis sit bonum, & meritorium consonumque viris perfectis: & vtrum indulgentiæ sint vtiliores alijs suffragijs.

Proposi. 1. RESP. per duas propositiones. Quarum prima est. Dare operam indulgentijs est non solum moraliter bonum, & fructuosum; sed etiã meritorium, & consonum viris perfectis. ¶ Probatur quod sit moraliter bonum, Quia cum iste actus lucrandi indulgentias, qui nil aliud est q̃ satisfacere per alium (cum fructus indulgentiæ proprius sit de thesauro Ecclesiæ satisfacere pro peccatis, vt supra q.5. habetur,) non sit ex suo genere malus, vt patet, quia nullam deformitatem importat: neq; habet imperfectionem moralem annexam, quia cum feruente charitate, & promptissima voluntate satisfaciendi per se, vt tenetur hic, vel in purgatorio stat q tali modo. s. per Christi, & sanctorum pœnas velit fideliter satisfacere, & nihilominus alijs operibus sanctis eo magis intendere, quo liberior sit a pœna debita, & quo gratior propter hoc esse debet. Et ita patet quod non habet rationem mali: sed potius boni moralis ex genere, Quia est appetitu recto appetibilis talis actus, vtpote ablatiuus impedimentorum ad gloriam. Nam pęnæ debite peccatis impediunt ingressum ad gloriam quo vsq; soluantur satisfaciendo, aut satispatiendo hic, vel in purgatorio. ¶ Quod etiam lucrari indulgentias sit meritoriũ, & fructuosum patet si ex charitate propter Deũ fiat, ut alij actus boni. ¶ Quod etiam sit consonum viris perfectis in statu perfectionis existentib. patet. Quia continuè suspirantibus ad gloriam cupientibusq; dissolui, & esse cum Christo consonant omnia recta acceleratiua gloriæ cęlestis. Indulgentia autẽ ex quo est satisfactio, aut habet vim satisfactionis, iam per consequens aufert impedimentum pœnarũ, & est acceleratiua gloriæ ergo. Et confirmatur hoc. Quia omnibus quantumcunq; perfectis cõuenit dicere quotidie, Dimitte nobis debita nostra, &c. in quorum numerum constat esse debitum pęnæ pro peccatis. Quod aũt consonat petere consonat, & quærere modo alias licito, qualis est indulgentiæ modus. Non tamen propter indulgentias cessandum est ab alijs bonis operibus, & satisfactorijs; ut patet. Quia id melius, & tutius est si vtroq; modo quam si vno tantum modo homo curet Deo satisfacere.

Argum. 1. Contra prædicta duo vltima arguitur tripliciter. Primo. Quia satisfacere de se non est mereri neq; est actus meritorius, ut patet de existentibus in purgatorio, & etiam in inferno ẽm Scotum. qui saltẽ de venialibus, & mortalibus iam quoad culpam in uita remissis satisfaciunt non tñ merentur. Patet etiam in via de existentibus in mortali peccato satisfacientib. pro iam remissis. Patet ẽt quia soluere debitum nõ est mereri. Nunc aũt lucrari indulgentiam nil aliud est quã procurare satisfactionem, aut satisfacere, seu soluere de alieno, ut patet supra q.3. & 5. ergo contra omnes partes primæ propositionis.

Argum. 2. Itẽ secundo arguitur probando. Quod etiam si sit meritorium non tamen est consonum viris perfectis. Quia indulgentiæ sunt relaxationes pęnarum debitarum, Perfectorum aũt est pęnas potius amplecti non fugere: ex quo tales debẽt sentire crucem Christi, & ei compati velle, vt legitur de beato Andrea Laurentio, &c. ergo.

Argum. 3. Tertio arguitur ad idem. Quia secundum cõmuniter doct. habens indulgentias melius facit si per se ipsum adimplet pœnitentiam debitam q̃ si propter indulgentias illam omittat. Perfectorum autem est æmulari charismata meliora. Ergo in perfectorum est indulgentijs incumbere.

Resp. ad 1. ¶ Respondeo secundum Caiet. in 2. quodlibe. q. 2. de indulgentijs ad primum concessa maiore distinguo minorem. Nam lucrari indulgentias. i. recipere fructum earum (quod est satisfacere de alieno, & per consequens liberari a debito) cõcedit quod, vt tale non est meritoriũ: & sic ad hũc sensum conceditur consequentia. Sed lucrari indulgentiã, idest facere opus pium pro lucranda indulgentia, & eius fructus satisfactorios habendo, bene est meritoriũ non solũ ex genere operis, puta subuenire Ecclesiæ, aut orare, & huiusmodi: sed ẽt ex intentione facientis, quia. s. mouet ex charitate ad hoc, ut gloriæ impedimenta tollantur, ut dictum est. Et in hoc sensu ꝓcedit propositio, in quo, & negat prædicta minor, & consequentia. ¶ Patet enim quod lucrari indulgentias, seu dare operã eis acquirendis, i. facere bona opera pia ex charitate ad honorem Dei, & vtilitatẽ Ecclesiæ pro eis acquirẽdis bene est meritorium: sicut & omne aliud opus bonũ eiusdẽ considerationis factum non pro lucrandis indulgẽtijs. Neq; enim ex hoc quod opus fit ad satisfaciendum, seu ex hoc quod est satisfactorium desinit esse meritorium, ut patet secundum communiter doct. imò cęteris parib. melius est opus factũ pro lucranda indulgentia quam si nõ fieret pro ea lucranda: Quia vltra suam bonitatẽ prædictã contrahit bonitatem maiorem ex illo fine bono, & pio scilicet ad satisfaciendum Deo pro peccatis: insup est fructuosius tale opus ad satisfaciendũ per viam indulgentiæ: & sic quoad hoc est priuilegiatũ ex opere operato, seu virtute indulgẽtiarum, Igitur ex vtraq; prædicta parte est simpliciter melius cæteris parib. Quod dico dũmodo ꝓcedat ex æquali conatu fide charitate, & æqualiter cõtinuatum, & cũ æqualib. circunstantijs alijs: nã pp alicuius horũ excessum, aut defectũ põt esse magis, vel minus bonũ. Et sic expresse dicit Gerson. 2. par. sum. tractatu. de indulgentijs. cõsider. 12. alphabet. 34. A. qđ fructuosior, & acceptabilior Deo, & hominibus est

ope-

operatio bona talibus indulgentijs innitens quā altera similis non innitens cęteris paribus. Et concord. Thom. in 4. distinct. 20. & Angest. in morali. cap. 8.

Resp. ad 2. ¶ Ad secundum respondeo concedendo minorem ad hunc sensum, quod. s. perfectorum est amplecti pœnas promotiuas sui, vel aliorum ad meritum, seu ad gloriam. Negaf autem ad hunc sensum, quod perfectorum sit amplecti, seu iterare pęnas ex propria culpa impeditiuas gloriæ, quales sunt pęnæ Deo debite pro peccatis quæ per indulgentias soluuntur. Sed potius eorū est quam citius possunt, & licite ab eis liberari, ut expediti semper, & parati intrare ad nuptias gloriæ inueniantur.

Resp. ad 3. ¶ Ad tertium respondeo. Negando consequentiam. Nam licet sit melius satisfacere per duas vias. s. per viam indulgentiæ, & per viam propriè satisfactionis simul, quam per vnam tantum viam indulgentiæ: & melius per se, quam per alium, ex quo per alium fit sola satisfactio, per se autem, aut per opus proprium non solum satisfactio sed & bonitas operantis, & medicina, & meritum essentiale, & accidentale acquiritur, vt supra q.5. in notabili habetur. Cum hoc tamen stat quod perfecti æmulando charismata meliora sectentur etiam indulgentias, vt expeditiores sint ad nuptias gloriæ, vt dictum est. ¶ Ex his dictis sequitur quod imperfectionis esset quærere indulgentias, vt post illas habitas homo tepide Deo inseruiat: & minus medelę cauteleq; peccatis, & vitijs extirpandis impendat, ut ait Nauarro in quodam tractatu de indulgentijs. Cum supradictis etiam concordat Soto in 4. distin. 21. quæst. 1. articulo 1.

Propos. 2. ¶ Propositio secunda. Indulgentiæ sunt vtiliores quam alia suffragia, & opera ad celeriorem pęnarum liberationē. ¶ Probatur. Quia ex quo valent quantū sonant. Ergo si quis verè consequitur indulgētiam plen. statim liberatur a toto debito, hoc autem non fit tam celeriter per alia suffragia, aut sacrificia, in quib. nō datur remissio peccatorum quo ad pœnā tam plenariæ sed ad proportionē operis operati, & operātis: neq; tam cito possunt alia opera fieri quam cito pōt quis lucrari indulgentiam plen. faciendo quod ad eam lucrandum requirif, ut patet. Et in hoc cōcordat Gers. in tract. de absolut. sacramen. alphab. 33 K. & tract. de indul. secundū etiā Aug. de Anchona. & Floren. 3. par. sum. tit. 22. c. 5. §. 7. & communiter doct. & præcipuè Alex. Hall. 4. par. sum. q. 42. art. vlt. & Bonau. in 4. dist. 20. q. 5. vbi dicunt quod indulgentiæ sunt de nobilissimis, & efficacissimis suffragijs Ecclesiæ, & Beat. Thom. in 4. dist. 20. dicit quod indulgentiæ sunt vtilissimè ad celerem liberationem animarum purgatorij. Et idem dicit Gabriel in Can. lect. 57. litera. R. addens quod non est certior modus ad citius liberandum animas purgatorij: quamuis alia opera, & suffragia sint vtiliora quoad præmium essentiale, & accidētale, & quoad alia bona, & quoad alios effectus.

¶ Dubitaf primo si tam præciose, & vtiles sunt indulgētiæ, & dare operam ipsis: quare ergo Ecclesia tāto tpe distulit earum vsum, & concessionem tam pro viuis, quam pro defunctis? Dub. 1. ¶ Item secundo. Quare cōiter a doctoribus suadef tanquam melius, ꝙ detur opera bonis alij operibus satisfactorijs. Dub. 2. ¶ Itē tertio. Quare post vnā indulgentiam plenariam acquirunf aliæ fiuntq; alia suffragia, & missę, idq; fieri suadef pro viuis, & pro defunctis? Dub. 3. ¶ Quarto. Vtrū peccet is q pauperi occurrenti, & petenti negat eleemosynā reseruās eā pro lucranda indulgentia? Dub. 4. ¶ Resp. ad primū, ut supra q.7. in responsione ad 7. argu. hr. Respon. ad dub. 1.

Resp. ad 2. ¶ Ad secundum respondeo ꝙ operatio propria valet ad multos effectus ad quos non valet aliena: & quia melior est duplex via quam vnica tā tum, ut dictum est in responsione ad tertiū arg. cōtra. 1. propos. & quia per talia alia bona opera magis dignificatur homo, vt ei indulgētiæ magis valeant in purgatorio, ut supra q. 17. habef.

Resp. ad 3. ¶ Ad tertiū respondeo, vt sup. q. 17. per totum præcipuè in dub. 3. & in eius argumentis hr ibi videatur. ¶ Ad quartum respōdeo quod sic in casu quo erat illi pauperi danda eleemosyna de præcepto, vt pote si erat in extrema necessitate, vel quasi: vel etiam secundum Thomā, & alios si erat in magna valde necessitate, & ipse erat diues valde abundans. Rō quia non sunt facienda mala, ut veniant bona. ad Ro. 3. Neq; præcepta sunt omittēda pro supererogatorijs. Dico quod tunc peccat non quidem dando pecuniam pro indulgentia, sed omissiue eam non dando, aut illam denegando pauperi. Si autem pauper non est in tali casu quo alius teneatur facere ei eleemosynam: tunc non peccat ei non dando, & reseruando pro indulgentia. Patet. Quia ex suppositione non peccat non dando, ex quo ei non tenetur dare etiam si pro indulgentia nō reseruet. ¶ Quod si contra hoc arguatur. quia vr in ordinatum, & illicitum postponere maius bonū eleemosyne minori bono. s. lucrationi indulgentiarum. ¶ Resp. ꝙ nō est illicitū postponere maius bonum minori bono qn̄ quis non obligatur ad illud maius bonum: dummodo non præ æstimef illud minus bonum tanquam dignius, & aliud melius estimetur indignius eo: tunc enim fierit peruersio iudicij, & iniuria Deo eiusque cōsilijs, vt ait Gerso. in regulis moralibus. Et probatur illud. Quia non obligatur quis ad summe bonū actum possibilem, alioqui non daretur gradus in actibus bonis: & in omnibus actibus non summe bonis concurrentibus cum summe bonis esset peccatum aut defectus culpabilis, & nihil esset de cōsilio, & supererogatione, sed totū possibile, & melius esset in præcepto. Quæ oīa sunt manifeste falsa. Hinc dicit Caiet. in 2. quodlibeto. q. 3. de indulg. & in Ientaculo primo quęstione prima, quod licet melius faceret q suas pecu-

nias daret in eleemosynam quam si eas expenderet in officijs humanis,& pompa funerali alias licita defunctorum secundum decentiam status: quę omnia sunt potius solatia viuorum secundũ August. non tamen peccat expendẽdo eas in prædictis funeralibus: ex quo talis actus humanus exequiarum sm statum personæ, & morem patriæ non est inordinatus, neq; tunc tenetur illas pecunias pauperibus erogare, vt supponitur. Et adhoc facit Matth. 26. vbi dominus Magdalenam defendit, contra discipulos obiicientes illi quod præciosum vnguentum quo multis pauperibus sub ueniri potuisset in vnum opus humanũ expenderit, affirmans quod bonum opus operata est: vbi ex subiuncta ratione. s. pauperes enim semper habebitis vobiscum, docuit Christus qđ occurrentibus duobus bonis altero continuo,& altero pro instanti commoditate, licitum est omisso tunc maiori bono ex suo genere sed non tunc necessario dare operam minori pro tunc occurrenti.

QVAESTIO XLI.

Vtrum, & quo modo peccent prædicantes indulgentias indiscretas, & absoluentes a culpa, & pœna, & quæstores prædicantes indulgentias, sub qua forma debeant prædicare.

Propos. 1. RESP. per tres propositiones, quarum prima est. Religiosi prædicantes indulgentias indiscretas grauiter peccant non tamen incurrunt aliquam pœnam ipso facto. Probatur. Quia in Clem. religiosi de priuilegijs. sic habetur. Religiosis etiam in virtute sanctæ obedientiæ, & sub interminatione maledictionis ęternæ districtius inhibemus, ne in sermonibus suis Ecclesiarum prælatis detrahant, aut etiam retrahant laycos ab Ecclesiarum suarum frequentia, vel accessu: seu indulgentias pronuntient indiscretas. Si qui vero aliquid de præmissis attentare præsumpserint per duos menses subiaceant pœnis illis quæ secundum eorum regulã, vel statuta pro grauibus criminibus, seu culpis consueuerunt imponi: super quibus absq; manifesta necessitate cum eis non valeat dispensari. Hæc ibi. ¶ Vbi nota primo quod secundum Siluest. tit. indulg. q. vltima. indulgentiæ dicuntur indiscrete tripliciter. Vno modo quando non sunt concesse de facto, ut ait glos. in dicta Clem. alio modo qñ concedi non potuerunt de iure, vtpote quia concedens non habebat auctoritatem ad concedendum indulgentias, aut non in tanta quantitate: vt si Episcopus excederet 40. dies indulgentiæ, seu limitationem. c. cum ex eo. de pœ. & re. aut facultatem Papalem sibi cõcessam, vt ait hoc Palud. & concor. Card. in dict. Clem. Alio tertio modo dicuntur indiscrete quãdo probari non possunt, vt ait Zenzeli. ar. de probati. c. quoniam & cap. post cessionem. Et de fide instrum. cap. 2.

¶ Sed an semper peccent mortaliter religiosi prædicantes indulgentias indiscretas quocunq; illorum modorum: dic ꝙ sic quando scienter verè, vel interpretatiuè prędicant indulgentias indiscretas primo, aut secundo modo, scilicet indulgentias non veras, aut non validas. Et similiter quando indiscretas tertio modo, scilicet quando non sunt probabiles, aut verisimiles sed dubiæ. Secus si essent certè concessæ, sed probari nequirent iudicialiter, seu in foro exteriori. Hæc Siluest. & sum. Ang. vbi supra. Secus etiam si indicijs probabilibus crederetur esse vere concessas ab eo qui potest concedere: quia tunc temere non faceret, arg. cap. 1. c. afferte, & c. illud de præsumptio. Et quamuis sint etiam indulgentiæ indiscrete quæ sine iusta causa conceduntur: tamen in proposito præsenti non uocantur indiscrete nisi, vt dictum est. Quia de superiorum factis alij iudicare non debent, c. inferior. 21. d. & c. cum inferior. de maiori. ¶ Nota etiam: qđ Nota. 1.
per eandem rationem nõ videntur a mortali excusari clerici prædicantes indulgentias indiscretas modo prædicto, vt religiosi: quamuis dicta Clem. de religiosis loquatur. Vt ait Florent. 3. par. ti. 18. c. 4. & Nauarro de indulgent. nota. 31. §. 45. ¶ Item nota quod nomine prædicationis in Nota. 2.
proposito vr̃ posse intelligi prohibita omnis publica pronuntiatio talium indulgentiarũ ita qđ ad publicam notitiam talis pronuntiatio indulgentiarum perueniat, quia textus Clem. vbi supra expresse prohibet ne pronuntient indulgentias indiscretas: & non dicit ne prædicent sed ne ꝓnuntient. Et quia finis prohibitionis præfatæ militat vtrobiq;. Ad rationem autem causę finalis est lex intelligenda, vt refert Siluest. tit. lex. q. 16. & 17. & c. secundum cõiter doct. sed stãdo in rigore literæ vr̃ quod solum publica pronunciatio indulgentiarum indiscretarum in sermonibus intelligitur prohibita per dictã Clem. quia de hoc solum ibi agitur, vt patet ex præcedentibus: nisi in fraudem fiat post sermonem, aut loco sermonis prædicta indulgentiarum pronunciatio: tunc enim is committit in legem qui verba legis amplectens contra legis nititur voluntatem: & fraus, & dolus non debet alicui patrocinari. Ideo si sine prædicta fraude religiosi publice pronuncient prędictas indulgentias alibi, non in sermonibus, aut prædicationibus Ecclesiasticis, non peccarent contra prædictam Clement. peccarent tamen contra alius ius: quia de se est illicitum id scienter agere, quia est decipere populum. ¶ Item tertio nota secundum Sil- Nota. 3.
uest. & sum. Ang. vbi supra, & concord. Cardi. Zẽzeli. & c. doct. quod solum religiosi incurrũt peccatum contra dictam Clement. quando prædictas indulgentias indiscretas prædicant in suum fauorem ex talibus indulgentijs prædicatis prouenturũ eisdẽ, vbicunq; & quibuscunq; cõcessas pdicent tales indulgẽtias, ad instantiã, aut nõ instantiã aliorum. Secus si non ad suũ fauorem.

Quia

Quia dicta Clem. prædicta omnia ibi cõtenta ꝓhibet religiosis, ne scilicet intuitu sui fauoris faciant, aut suorũ conuẽtuum, aut religionum dire ctè, uel indirectè. Cum quo stat quod ẽt peccent mortaliter ea prædicando, & faciendo nõ ad suũ fauorem quia ratione alterius iuris diuini, vel naturalis est illicitũ talia taliter agere, ut dictũ est.

Propos. 2. ¶ Propositio secunda. Religiosi absoluentes aliquem a culpa, & pęna peccant mortaliter, & ipso facto incurrũt excommunicationem Papæ reseruatam. Quia in dicta Clement. expresse id eis sic prohibetur.

Nota. ¶ Vbi nota quod absoluere a culpa, & pœna non est idem quod concedere indulgentiam plenariam: quia concedere indulgentiam plenariam est solum absoluere a pœna: culpa autem non absoluitur per indulgentiæ plenariæ concessionem, sed præsupponitur alias absoluta, ut patet ex supradictis q. 8. Absoluere ergo a culpa, & pœna (quod hic prohibetur) est reddere hominem mundum ab omni culpa, & sine debito alicuius pœnæ, quod est longe plusquam indulgentia plenaria, & ideo merito tales præsumptuosi excommunicantur si aliquem absoluerint. Et ad hunc abusum accedunt prædicantes bullas dicentes ꝙ per eas, & per indulgentias plenarias reducuntur ad innocentiam baptismalem quod videtur esse idem, aut plus quam absoluere a culpa, & pœna, vt videtur stando in rigore: nam ad bonum sensum forte esset tolerandum sicut ad bonum sensum toleratur quando dicitur quod conceditur indulgentia plenaria a culpa, & pena, vt supra q. 8. habetur. Quibus nõ obstantibus stat quod ex simplici absolutione sacerdotis excellenter contritus, & confessus consequatur a Deo absolutionẽ a tota culpa, & pœna. Cum prædictis his expresse concordat Caiet. in sumula. tit. excommu. c. 64. & Zabarela. & Zẽzeli. in dicta. Clem. & sum. Ang. & Ro. tit. excommunicatio. excepto eo quod de innocentia baptismali dictum est. ¶ Ex quo patet ꝙ absoluens solum a pœna concedendo indulgentiam plenariam alicui qui sibi, vel alteri confessus, aut ẽt non confessus est, non incidit hanc excommunionem: licet malè faciat si ad id non habet auctoritatem. Alias, vt bene dicunt communiter doctores vbi supra licet Siluest. tit. excommunicatio 7. q. 4. dub. 13. dicat quod incidit excommunicationem sicut si a culpa, & pœna absolueret si non habet autoritatem concedendi talem indulgentia plena. sed certè eius motiua non concludunt pro eo contra communiter doct. aliud est enim concedere indulgentiam plenariam, aliud absoluere a culpa, & pœna, vt patet ex dictis: & Papa solum excommunicat absoluentes a culpã & pœna simul quasi virtute indulgentiæ, aut alterius indulti, vt tollatur occasio erroris qui ex talibus verbis, & modo loquendi suboriri potest. Ideo si religiosus confessor habens auctoritatem concedendi suo pœnitenti indulgentiam plenariam post confessionem, & remissionem culparum dicat Absoluo te a culpa, & pœna: certè in rigore incurret præfatam excommunionem quam non incurreret dicendo Concedo tibi indulgentiam plenariam, propter prædicta licet Siluest. oppositum dicat quoad vtrumque.

¶ Et nota quod nunquam incurritur præfata excommunicatio nisi quis scienter sic præsumeret a culpa, & pœna absoluere: non aũt si ignoranter putans simplici animo vtrumq; esse idem. Et ideo multi excusantur. Quia sic textus expresse sonat solum contra præsumptuose id facientes.

¶ Tertia propositio. Omnes quæstores bullarũ prædicantes eas indulgentias debẽt sub certa forma prædicare per ius taxata. Quia in c. cum ex eo. de pę. & re. similiter in Clem. abusionibus. eo. tit. datur, & præcipiẽ certa forma talia prædicandi, & examinandi tales quæstuarios, & prædicatores bullarũ, & indulgentiarum. Ibi videatur. Quia ius commune est ab omnib. obseruandũ quia clarũ, & prolixum est omittitur. Propos. 3.

Dubium. ¶ Sed ad prædicta oĩa dubitatur. Vtrum sęculares virtute bulllarum Cruciate, aut fabrice, aut huiusmodi lucrentur indulgentias plenarias vrbis Romæ?

Respons. ¶ Respon. quod si in ipsis bullis hoc contineaf sufficienter esse sic de mente Papæ non est dubium. Tunc enim bene possunt lucrari, sed vtrũ de facto hoc in eis contineatur: dicunt multi in huiusmodi satis instructi quod non: & per consequens quod virtute earum non possunt lucrari tales indulgentias plenarias vrbis Romæ. Tũ primo, quia in ipsis bullis originalibus nulla pęnitus mentio fit de talibus indulgentijs plenarijs: sed solum de stationibus, aut de indulgẽtijs absolute nõ exprimendo de plenarijs, id quod necessario requirebaf ad hoc, vt eas promereri possent, sic enim habetur in quadam regulã Cãcellariæ apostolicæ: & sic ẽt habet stilus curiæ Romanæ, cui in hoc est standum: nisi specialiter derogetur secundum communiter doctores.

¶ Tum Secundo. Quia Secundum communem regulam iuristarum præcipuam, & validam in hac materia, bulla Papæ non plus valet quam sonat, vt supra q. 22. & est stricti iuris quo ad hoc quod secundum limitationem, & clausulam iuris communiter consuetam est interpretanda indulgentia, vt supra quæst. 9. in respons. ad 1. & 2. arg. Nunc autem regula Cancellariæ prædicta, & stilus curiæ nunc consuetus habet quod nisi exprimatur indulgentia plenaria, solum intelligitur de non plenarijs, & de indulgentijs stationum Romæ, vt dictũ est. ¶ Tum tertio. Quia in prædictis bullis conceditur expresse indulgentia plenaria solum pro semel in vita, & in articulo mortis. Frustra autem de his duabus indulgentijs plenarijs solum fierit mentio si verum esset quod Papa concederet tot, & toties indulgentias plenarias sicut in sumario impresso cõtinetur, & sicut prædicatur. ¶ Tũ quarto, quia ut notum est apud curiales, & sciẽtes aliquid de rebus, & pratica curiæ Romanæ nõ potest

Quod via satisfactionis seu participium ad satisfactionē requirit specialem intentionem, & applicationem eius qui cōmunicat tale opus satisfactorium alteri: ita quod nisi illi seu illis sit applicata specialiter talis satisfactio vel nisi sint illi recepti ad participādum de satisfactionibus alicuius personæ seu cōmunitatis non proderunt eis talia bona satisfactoria ad satisfaciendum pro suis peccatis. Quia alias sequeretur quod quicunque existēs in charitate esset immunis ab omni pœna propter infinitatē thesauri Ecclesiæ quē participat per sacramēta aut per cōmunionem sanctorū ratione charitatis. Vel saltem sequeretur qd existēs in maiori charitate esset debitor minoris pœnæ in hoc seculo, & in futuro. Quod patet esse falsum secundum Scotum. in 20. quodlibeto. Ergo ex sola intētione facientis seu applicantis habetur participatio ad satisfaciendum. ¶ Participatio autem ad merēdum seu potius ad merita seu per viā meriti de bonis alterius non semper requirit specialē intentionem, & applicationem. Nam potest dupliciter alicui valere meritū alterius. Vno modo ratione vnionis quæ fit per charitatem etiam sine speciali intentione & applicatione facitētis directa ad ipsum participantem, iuxta illud Symboli Credo sanctorum communionem, & illud Psal. 118. Particeps ego sum omnium timentium te. Quia & sicut cum inter aliquos est contracta societas omnium bonorum quicquid vnus lucratur est omnibus cōmune: sic in proposito spiritualiter, quia charitas est spiritualis amicitia, & societas connectens membra Ecclesiæ. Et hoc modo peccator etiam non excommunicatus non est per hanc viam vnionis particeps alicuius boni qd fit in Ecclesia: quia non est membrum Christi viuum per charitatē quam non habet: & nulla est conuentio Christi ad Belial cuius membrū misticum est peccator, qui, vt membrum mortuū a Christo nō recipit influentiam a toto corpore nec a capite cui non vnitur nec ab eo viuificatur. Et hęc est causa quare diabolus dicitur habere potestatē in peccatore quocunq; vt in pecore suo, vt secundum Ambros. habetur. 24. q. 1. miramur. ¶ Alio etiam modo valet oratio seu bonum alicuius alijs per viā meriti participantibus, ratione specialis intētionis ipsius orantis seu facientis seu applicantis tale bonum specialiter pro illis qbus applicat, distincte aut cōfuse, pro vno seu pro multis. Quia scilicet desiderat oratione seu bonis suis, vel suæ congregationis prodesse illis certis personis quibus sic specialiter applicat, vt dictum est. Et hoc modo potest valere iusto, & impio. Sed hoc solū illis valet per viā gratiæ, & liberalis misericordiæ Dei seu impetrationis a Christo capite Ecclesię, qui, vt dominus omnium nulli obnoxius potest cuicunq; voluerit beneficia impartiri ad preces & merita amicorum, & iustorum. Vel vt cōmuniter dicitur hoc fit per merita tantū de cōgruo: quę soli liberalitati concedentis innituntur. Nō enim Deus obligauit se seu promisit infallibiliter & regulariter concessurum omne etiam bonum expediens quod vir iustus ab eo petierit pro alio quocunq;, aut bona vnius remuneraturū aliquo modo hic, vel in gloria in alio homine quocūq; & quomodocunq; voluerit vir iustus: sed aliquādo sic aliquādo nō prout sibi placuerit, & visum fuerit. Et ideo dicitur per viā meriti de congruo bona vnius alteri valere si pro eo applicentur ex intentione, vt dictum est. Et sic dicit Augusti. quod nisi Stephanus orasset forte Paulus saluatus nō esset. & de Carolo Magno audita est vox. Egidij merito Carolo peccata dimitto. ¶ Et sic patet quod hoc modo specialis intētionis ualde prodest recipi ad participandum de bonis alicuius hominis seu congregationis in speciali: licet sint merita cōgrui aut Dei liberalitati innitētia quoad hoc, vt dictum est. Quia si peccator est sic receptus, tunc participat de talibus bonis per solam intentionem applicantis. Quod sibi valebit ad multa, vt infra in secundo puncto habetur. Si autem est iustus in statu gratiæ, tunc participat de talibus bonis dupliciter, scilicet ratione vnionis charitatis, & ratione specialis intētionis applicantis: qd est melius scilicet duplici via quā vna tantū participare: quia & nullus participaret id quod ex speciali intētione applicātis posset participare nisi ei cōmunicaretur ex tali intētione, tam quoad vim satisfactiuam quā quoad meritoriam, etiā si essent valde sancti, & benefactores. Et oppositum dicere est error VVicleff damnatus in Concilio Constantien. sess. 8. vbi sic habetur. Speciales orationes applicatę vni personę per prælatos, vel religiosos non plus prosunt eidē quam generales cæteris paribus. Error. 15. Hæc ibi. Et ista supradicta est prima differentia inter participium satisfactionum, & meritoriū.

¶ Secunda differentia est. Quia per participium ad satisfaciendū seu ad satisfactoria tantū, fiunt peioris conditionis omnes participantes quoad hoc. Quia minuitur eorum vtilitas satisfactoria saltem proueniēs ex opere operantis ex multitudine participantium: licet forte non ea quæ prouenit virtute sacramēti seu operis operati si tale opus habet virtutē satisfactoriam ex opere operato, vti superius latius egimus. lib. 2. in quæstionario. quęst. 3. de valore missę. Similiter & bonum satisfactoriū ipsius facientis minuitur sibi, ex multitudine participantium quoad virtutem satisfactoriam prouenientem ex opere operantis, vt dictum est: quāuis aliunde ei augeatur ex charitate, qua sic alijs egentibus sua satisfactoria applicat; quia & per hoc meretur de cōgruo remissionē suarum pęnarum, & omnia alia quæ per bonū opus quis sibi, & alteri mereri potest. Ideo simpliciter est melior sua conditio ex hoc quod ex charitate pro alijs satisfacit de suis satisfactoriis bonis, vt dicit Richar. vbi infra. & Pālud. &c. Vnde si totum suum bonum satisfactorium proueniēs ex virtute operis operātis dederit seu 2. Differēt.

appli-

applicauerit alteri:tūc nihil de tali satisfactorio remanet sibi ꝓ suis peccatis:& multo minus remanet aliis postea receptis seu q̄bus postea applicauerit. Quia cum talis virtus satisfactoria ex opere operātis sit finita: certe diuisa in multis seu aliis applicata,iā minus aut nil remanet aliis aut sibi. Sicut si ego soluero cemmuni creditori cui eog obligor in centum:cui etiam Petrus, & Martinus in centum quilibet eorum obligatur: certe illi tātū cedit in solutionē debiti pro quo intende,& volo centum soluere, & nō pro alio. ¶ Verū est tamen quod si intēdit satisfacere pro illo qui non est capax puta pro dānato, vel pro existente in mortali,vel in gloria:tūc fructus satisfactorius reuertitur ad faciētē si eget pro suis peccatis:si saltē virtualiter erat talis intentionis quod pro se faceret si crederet nō proficere ills cui applicare intēdebat. vt Math. 10. Pax vestra ad vos reuerteetur.& Psal.34. Oratio mea in sinu meo conuertetur,&c. Si uero ipse nō eget reponitur in thesauro Ecclesiæ. ¶ Participium autem meritoriū nō minuitur ex multiplicatione participantium. Nō enim fit deterior conditio alicuius multiplicatis electis,& sāctis,& bonis operibus sed melior. Et ratio est, non quidem quia incipientes participare incipiant etiā de suo cōmunicare aliis:nam paruuli baptizati incipiunt propter charitatē participare,& nil de suo communicant aliis: qa nil adhuc operati sunt. Immo licet quilibet participans etiā alijs cōmunicaret de suo bono opere meritorio, non tamē semper cōmunicat æquale eis bonis quę ipse participat. Igitur nō est hęc ratio sed ea quæ dicta est. Quia scilicet ex multiplicatione electorū,& bonorum operum non fit peior sed melior conditio electorum,& participantium. Quia Deus cuius misericordiæ,& liberalitati talis fructus innititur magis ex hoc honoratur magisq; complacetur illi. Ideo,& regulariter magis speratur talis fructus meritorium,vt prosit omnibus quibus communicantur,& ipsi operanti, licet aliquādo opposit um circa aliquem aut aliquos contingat secundum Dei speciale iudicium, & beneplacituw,vt in secundo puncto latius habet. Hæc ex Richar. in 4.dist.45.& Palud. latius eadem dist.q.1.artic. 1.& q.2.art.2.& Adri.in 8.quodlib.art. 3.

Punct. 2. ¶ Secūdum punctum est. Ad quid valet tale participium ad merita alicuius seu aliquorum? nam de participio ad satisfactoria iam dictum est. Dico ergo quod non valet ad hoc quod ipsi parcipantes ex hoc immediate sine suo bono opere & dispositione habeant gratiam gratum facientē seu charitatē:sicut nec ad meritum aut præmiū gloriæ. Quia nullus pōt vllo modo mereri alteri immediate gratiā iustificantē aut aliquid horum stante lege:sed solum mediate, idest potest mereri de congruo quod Deus det alteri gratiā conuersionis seu auxilium aut bonam motionē cordis,& illuminationē:cui alter si velit cōsentire debite disponatur ad gratiam,&c. vt communiter dicitur a docto.in 2.d. 27. quod pro nunc supponatur. Quod etiam patet. Quia stat, virum sanctum in magno gradu charitatis non esse receptum ad participationem specialem meritoriū alicuius aut aliquorum: peccatorem autem aut habentem paruam charitatem esse receptum ad participium multarum religionum,& sanctorū. Imo etiam si quis vellet alteri applicare auferēdo a se ipso suum meritum quoad gratiā, & gloriā essentialem, non posset id facere neq; Deus acceptat stante lege: & forte peccaret si sciēter id tentaret conando contra Dei legem positam charitatis ad se prius habende quoad hoc,vt dicit Scotus in quodlib. 20. vbi loquitur de valore specialissimo operis boni meritorij. Similiter tale participiū meritorum non valet ad hoc quod per id ipsi participantes habeant bonitatem aut medicinam formaliter,& immediate bonificantem eos,& medentem contra vitia. Nam quoad hæc nullum opus transit personam operantis,vt supra.q.5.id habetur. ¶ Valet ergo tale participium meritoriū alicuius personæ seu congregationis,ad habēdum a Deo gratiam conuersionis, & cordis illuminationen (vt de hoc supra latius dictum est)& ad virtutum profectum:valet etiā ad præseruationem a peccatis, & liberationem, & præseruationem a morte, & alijs malis spiritualibus,& corporalibus, & ad collationem bonorū spiritualem, & temporalium seu corporalium,& huiusmodi quæ vnus alteri potest de cō gruo mereri seu impetrare a Dei misericordia liberali. Sicut per merita Abrahę dominus liberauit Loth Gen.19 & propter iustos parcit, & benefacit iniustis,vt de his cōmuniter docto.in 2.d. 27.& 36.& specialiter.B.Tho.in addi. 3. partis. q.27 art.1.& latius Palud.in 3.d.45.q.2. art. 2. Rich.ea.d.& Supplem.Gabr.ea.d. q. 2. artic. 3. dub.6.& Adria.vbi sup.in 8.quodlib.artic. 3.

¶ Tertium punctum. Quis potest cōmunicare bona alteri? Ad quod sunt nouem dicta. ¶ Primum est quod quilibet potest alteri applicare seu cōmunicare bona sua propria, tam quoad vim satisfactoriā quam meritoriam de congruo,vt dictum est. Et similiter bona suorum super q̄ habet auctoritatem. ¶ Probatur primum. Quia ratione charitatis potest quilibet de suis bonis cōmunicare in quantum non prohibetur. Hoc autem non prohibetur sed suadetur ad Gala.6. Alter alterius onera portate, & Orate pro inuicē vt saluemini. Iacobi.1. Et qa si temporalia bona possumus cōmunicare ex charitate:quare nō potius spiritualia? Ad prædicta etiā valent ea quæ sup.habentur.q.5.in respons.ad 8. argu. principale,& ea quæ sup. pręmissa sunt in primo,& secundo puncto. ¶ Secunda autem pars huius primi dicti,quod scilicet quis pōt alteri communicare bona suorum super q̄ habet auctoritatem, puta is qui præest alicui cōgregationis potest cōmunicare bona suæ cōgregationis applicādo bona eorum,& intentionem ipsorum de sua cōgregatio- Punct. 3. Dict. 1.

gatione ad hunc, vel illum seu illos determinate distincte aut confuse. Probatur. Quia eo ipso quod habet curam cōgregationis habet auctoritatem dispensatiuam cōmunium bonorum ipsorum de congregatione, vt probatum est. q. 7. & facit ea, quanto. de transla. & 24 q. 1. c. quocunq;. Item quia si q̄libet potest bona sua applicare ergo, & prælatus qui est caput pro suis membris potest bona ipsorum, sicut ipsi possunt alijs ex causa rationabili applicare. Patet cōsequentia a fortiori. Item idē patet auctoritate sancti Iuonis Carnatensis episcopi antiquissimi, qui cępit concedere literas per quas applicātur suffragia subditorū. & auctoritate Anselmi, & aliorum sanctorum & etiam tenet. B. Tho. in 4. dist. 20. q. 4. & Palud. & Richar. & doct. in 4. distin. 45. vbi supra. & Vualden. in 3. tomo de sacramentalibus. tit. 10. cōtra VViclest. dicētem hoc esse cōmentum religiosorum. Ergo patet quod prælatus, prior, guardianus, prouincialis, generalis, & huiusmodi potest communicare bona communia spiritualia suorum subditorum quoad vim satisfactoriam, & meritoriam, vt dictum est.

¶ Secundum dictum est. Quod generaliter non potest prælatus cōmunicare ea bona quæ quis eius subditus in particulari facit pro satisfactione suorū peccatorum si ipsis eget talis subditus ea faciens, nisi ad hoc aliquo modo talis subditus consentiat. Ratio. Quia ex quo quoad satisfaciēdum tale opus fit eius solius cui applicat: & fit particulariter ab ipso subdito pro se actualiter vel virtualiter sic intēdēte. & per consequens non fit bonū cōmune suæ congregationis sed particulare ipsius personę operantis quoad dictā vim satisfactoriā. Ergo super hoc regulariter prælatus nō habet potestatem tollendi a subdito, & cōmunicandi alteri eo inuito. Et in hoc concordant cōmuniter doct. ¶ Sed ex quo subditus talē suum bonum satisfactorium quo ipse eget pōt cōmunicare alteri quoad prædictam vim, vtrū possit etiam Papa, vel alius eius subditi pręlatus eo inuito præuenire communicando tale opus eiusq; intentionem applicando alteri cui ipse prælatus, & non cui subditus voluerit?

¶ Quoad hoc est tertium dictum quod regulariter non potest. Quia prælatus etiam Papa non potest applicare nisi ea quæ cederēt in thesaurū suæ communitatis si nō applicarentur, aut bona cōmunia suæ congregationis. Sed non cedunt in thesaurum vel in bonum cōmune cōgregationis nisi ea quę supersunt faciēti. Ergo licet subditus possit tollere a se sibi necessarium, & alteri dare & applicare: non tamen potest eo inuito facere id eius prælatus etiam Papa. Quia non in omnibus absolute subditur subditus superiori: neq; in oīb. eius bonis spiritualibus habet potestatem plenariam prælatus aut Papa, sed in spiritualibus tantum superabundantibus cōmunicabilibus, vt dictum est. ¶ Quo non obstante etiam dico quod in casu, & ex rationabili causa pōt sed raro prælatus applicare alijs bona prędicta satisfactoria necessaria subditorum suorum. Quia sicut ipsi subditi possunt id facere: ita similiter eorum caput pręlatus in casu, & ex causa, vt dictum est. Quia ad id tunc faciendum habet rationabilem causam. Item quia potest p̄latus subditis egentibus pro se ipsis iniungere pro tunc aliqua opera satisfactoria ad quæ ipsi nō tenentur alias, puta orationem disciplinam & huiusmodi pro alijs ex causa, vt patet. Multa enim non possunt fieri regulariter quę possunt, & debent fieri in casu particulari ex causa rationabili in omnibus fere materijs. Ita probabiliter videtur quod quoad vtrāq; partem huius tertij dicti dicendum sit.

¶ Quartum dictum. Bona satisfactoria subditorū quibus ipsi facientes non indigent pro se ipsis bene possunt tam ipsi quam eorum prælati applicare alijs quibus voluerint: & in hoc est locus præuentioni, quia scilicet qui prius applicat alicui quod nondum est per aliquem ipsorum applicatum valet illa prior applicatio si non impediatur a superiore. Quod ideo dico, quia si ipse prælatus superior inuito suo subdito applicaret aliquibus aliqua bona satisfactoria superabūdātia q̄ subditus facit; valeret talis applicatio superioris, & nō posset subditus talis ea applicare alteri contra applicationē superioris. Quia quoad talia superabundātia quę possunt fieri cōmunia congregationis p̄latus superior habet potestatē sup. subditum ad cōmunicandum ea, vt de hoc B. Tho. 3. par. sum. quęst. 26. artic. 1. in add. 3. par. & etiā Siluester titu. indulg. q. 5. ¶ Quamuis credibile sit quod hoc nunquā superior sic facit aut Papa, nec intendit contra suorū subditorum rationabilē voluntatem alteri applicare nisi in casu, & causa, & raro, vt in tertio dicto pcedenti dictū est. Alioqui valde alligati essent pręlati inferiores superioribus, & Papę, & sese impedirēt, si se intromitterent superiores in rebus pertinētibus ad inferiores, si p hāc viā per superiores aut per Papā regulariter tolleretur ab ipsis inferioribus potestas applicādi benefactoribus aut alijs bona satisfactoria abundantia suarū cōgregationū. Et multos magis alligati essent subditi suis pręlatis, si ab eis tolleretur regulariter per eosdē prælatos ne de his suis satisfactoriis possent satisfacere applicando aliquid pro suis parentibus, amicis, & pro aliis quibus specialiter quomodocunq; obligantur. Et si qñ Papa aut prælatus superior id vellet ex causa in casu aliquo applicare prædicta bona contra applicationem particularem subditorū: expediret tunc quod hoc notificarēt ipsis subditis seu inferioribus, ne deciperēt aut deciperentur applicādo pluribus, vel sępius vnū, & idē opus nūc his p superiorē nūc alijs p inferiores; ex quo pluribus applicatū est minoris valoris in singulis quoad vim satisfactiuā ex opere operātis prouenientē: & si totū per superiorē alicui egēti applicatur, iā nil manet pro alijs, vt patet ex supradictis in 1. puncto principali.

¶ Quin-

¶ Quintum dictum est. Bona satisfactoria quæ subditus facit particulariter per se non applicando ea alicui seu aliqbus specialiter, sed pro tota Ecclesia generaliter, aut pro indigētibus in purgatorio, aut in hac uita pro benefactoribus amicis, seu pro ijs qbus Deus vult valere, & huiusmodi: similiter bona q̄ facit in cōmuni, vt disciplinas vigilias orationes & ieiunia, & huiusmodi quæ in cōmunitate facit cū alijs religiosis simul seu per se, ex statuto regule aut constitutionum suarum, aut ex dispositione seu præcepto prælati: talia in quam bona dicuntur cōmunia congregationis quamuis ipsæ subditus eis egeat. Et talia potest prælatus etiam inuito subdito communicare alijs specialiter quoad vim satisfactoriā. Concordat beatus Tho. vbi supra.

¶ Sextum dictum est. Quoad vim meritoriam supradictam omnia bona cuiuscunq; subditi & cōgregationis tam particulariter quam etiā communiter facta, tam supererogatoria quam etiam necessaria seu obligatoria, tam ipse subditus qui ea facit quam quilibet eius prælatus mediatus, vel immediatus etiā Papa: quilibet inquam eorū per se, & simul, ante, vel post quā facta fuerint, potest ea applicare quibuscunq; voluerit. Quia quoad hoc nulli fit præiudicium. Imo & cōditio operantis, & applicantis seu communicantis, & participantis seu participantium melior fit ex tali multitudine participantium, tam propter vnionē charitatis, quam etiam propter maiorem bonitatem operis boni applicati. Quia inde, est Deo gratius, & acceptius cęteris paribus, vt sup. dictum est in 1. & 2. puncto principali.

¶ Septimum dictum est. Prælatus supremus, vt Papa potest comunicare bona omnium suorum inferiorum tam personarum quam prælatorum quam congregationum sibi subditarum modo supradicto: non tamen econtra sed solum bona sibi subditorum hominum aut congregationum potest quilibet prælatus aliis applicare seu communicare, vt dictum est, & patet ex dictis. Quia & minus includitur in maiori: & nō econuerso: nec æquale in æquali includitur: nec par in parem habet auctoritatem. Concordat. B. Tho. & communiter docto. vbi supra.

¶ Octauum dictum est. Bona opera quoad vim satisfactoriā si ante quam fiant, vel dum fiūt nō applicantur per facientem vel per superiorē aliquibus actualiter, vel virtualiter, iam de cætero postquam facta sunt nō possunt applicari alteri per ipsum facientē neq; per p̄latum. Neq; ego faciens neq; pręlatus possumus reseruare nostra vel cōgregationis opera quoad dictam vim satisfactoriam vt sint reposita, & reseruata tanquam in thesauro pro alio tēpore futuro quo voluero aut indiguero, vt tunc per me, vel per p̄latū mihi vel alteri applicentur. ¶ Ratio huius est, non quidem quia quoad dictam vim solutiuā aut satisfactiuam pro debito pęnarum talis satisfactio habet statim vt fit suū effectum, vt aliqui dicūt: hinc enim sequeretur quod nō possent talia reseruare etiam in thesauro Ecclesiæ ad indulgentias, &c. Sed ratio est. Quia nullus potest particulariter thesaurizare sibi vel alteri thesaurū satisfactorū particularē: & per cōsequēs neq; de eo distribuere aut alicui cōmunicare. Quod patet a posteriori. Quia alioqui sequeretur quod bona satisfactoria religiosorū eis abundantia nunquā reconderentur in cōmunem thesaurū Ecclesię: sed semper manerent sub potestate eorū, vel p̄lati ad applicandū ea postea cui voluerint: & a fortiori quod opera religiosorum defunctorum non possent applicari per indulgentias aut vllo modo: ex quo quilibet pro tali tēpore aut necessitate futura sibi vel aliis talia opera thesaurizasset in uita, vt sibi tunc valerent aut applicarent: & similiter de omnibus Christianis idē sequeretur. Et per consequens sequeretur per hunc modum quod nō esset thesaurus cōmunis Ecclesiæ collectus de satisfactionibus religiosorū aut aliorum sanctorum dum viuerēt. Quod absit. Vt patet ex supradictis in 1. puncto principali. Et ad id videtur Bonauent. in 4. d. 20. q. 3. Ergo dicatur quod si non applicantur talia satisfactoria ante vel dū fiunt, vt supra dictum est, reponuntur, & reseruātur a Deo in cōmune thesaurū Ecclesię: vt sic solū per potentes concedere indulgentias per uiā tantum indulgentiæ distribuātur ipsins vel aliis, ut sup. q. 5. & aliis sequētibus habetur.

¶ Quoad vim autem meritoriam tam ipse qui facit quam prælatus quicunq; eius mediatus vel immediatus potest semper ante vel post cōmunicare seu applicare talia bona pręterita pręsentia & futura quibuscunq; voluerit, vt virtute taliū meritorium mereatur de cōgruo seu potius impetret ipsi, vel aliis bona spiritualia, & tēporalia & liberationē, & pręseruationem malorū: quod non est proprie meritum sed impetratio prædictorum, q̄ aliqualiter pertinet ad præmium aliquod meritorium præcedentium de cōgruo habendum sibi vel aliis in hac, vel in alia vita. Sicut propter merita præcedentia Abrahā, & alii sancti impetrabāt a Deo seu Deus conferebat aliis bona tēporalia, & huiusmodi, de quibus supra in 1. puncto principali dictum est. Et de his bonis quoad vim meritoriam nō congregatur thesaurus indulgentiarum, vt sup. q. 5. habetur. Et hoc modo per viā meriti seu impetrationis ualet cōmunicatio bonorū suorum præteritorium, & cōcessio eorum quam aliqui pie faciunt aliquibus existentibus in articulo mortis seu etiam iā defunctis: non autē quoad vim satisfactoriam præteritam, quę iam nō est in sua potestate, vt dictū est. ¶ Sed nota quod prælati, & alii applicantes alis bona sua, vel suę cōmunitatis intēdūt regulariter applicare quantum cōmode possunt, vt valeant eis quantū valere possunt sine suo aut suæ cōmunitatis detrimento: nisi quoad vim satisfactiuam de suis bonis aliud specialiter intendant, vt supra dictum est in 2. & 3. dicto.

¶ Nonum

Dictum 9. ¶ Nonum dictum est. Quod quia talis cõmunicatio seu receptio ad participationem bonorum cõgregationis & huiusmodi cõmuniter fit a prę latis informatis de talibus personis quod quia sunt benefactores ordinis ideo recipiũtur ad cõmunicationẽ bonorum ordinis, vt patet ex ipsis literis cõfraternitatum. Ideo notetur quod si talis causa propter quam recipiuntur nõ est vera, quia scilicet nõ est talis benefactor, vt ibi supponitur, non valet ei talis receptio ad participationẽ, nisi secundum ratam, scilicet secundũ quod fuerit benefactor. Quia deficiente causa finali seu cõditione concessionis deficit ipsa cõcessio, & non valet nisi quantum accesserit ad causam talis concessionis. Quod si sine vlla causa sed ad libitum quis vult recipere aliquem ad participationem bonorum suorum seu congregationis ex pura charitate motus aut motu proprio; tunc bene valebit ei talis communicatio, & participatio secundum intentionem communicantis ei sua bona, quo ad satisfactoriam vim, & meritoriam: & etiam secundum suam dispositionem participantis quoad vim meritoriam speciatim, vt latius egimus de hoc in libro primo quæstionarijs, quæst. 3. de valore missę.

Punct. 4. ¶ Quartum punctum. Quæ differentia sit inter communicationem præfatam bonorum suorum aut communitatis factam alicui, & indulgentiã? Dico quod est quadruplex differentia. ¶ Prima quia prælati, vel alii sic applicantes sua, vel suæ cõmunitatis suffragia seu bona opera quæcũq;, nõ vtuntur claue iurisdictionis vllo modo: neq; remittunt aut relaxant poenas peccatorum. In indulgentiarum autem concessione sic est talis iurisdictio propriæ, & absolute, vt sup. q. 3. habetur: sed solum applicant sua satisfactoria aliis ex charitate sine vlla auctoritate super eos quibus applicant etiam non subditis.

¶ Secunda differentia est. Quia in indulgentijs sicut, & in sacramẽtis applicantur merita passionis Christi, & hoc non nisi per clauẽ Ecclesię: & præcipue indulgẽtiæ fiunt de cõmuni thesauro Ecclesiæ etiam quando conceduntur animabus purgatorii per modum suffragii: & semper fiũt auctoritate potestatiua sup tali thesauro cõmuni cõmunicando, vel dispensando, vt supra. q. 8. & 15. 16. habetur. Cõmunicatio autem bonorũ suorum aut congregationis nil tale habet. Nam non fit per clauem Ecclesię neq; de cõmuni thesauro Ecclesię, sed de bonis suis aut suę cõgregationis; neq; fit auctoritate potestatiua super thesauro Ecclesię aut suę personę aut cõmunitatis, ex quo nõ potest thesaurizare particulariter, vt dictum est, sed solum fit potestate communi naturali quam quilibet habet in suis bonis aut sibi commissis ad distribuendum seu donandum eadum ea habet. ¶ Et inde fit quod per indulgentias liberatur homo in foro Dei, & Ecclesię a pęnis debitis etiam iniunctis per cõfessorem, vt supra. q. 10. habetur. Quia constat de infinitate talis theusari Ecclesię seu de eius sufficiẽtia, & q a fiũt auctoritate eius q a lege, & obligatione Ecclesię pôt liberare per talem satisfactionem per viam indulgentiæ. Huiusmodi autem communicationes bonorum etiam si fiant specialiter quo ad satisfaciendum etiam si fiant per Papã, cum non fiant nisi de bonis personarum aut congregationum, quæ nec sunt infinita nec cõstat esse sufficientia ad talẽ satisfactionem: ideo per eas nõ liberatur qs in foro Ecclesiæ a poenitentiis iniunctis per sacerdotem, neq; habent virtutem indulgentię: sed cõmunicationes, & suffragia dicuntur. Cõcordat in hoc specialiter. B. Tho. in 4. dist. 20. & in addi. 3. par. sum. quæst. 26. artic. 1.

¶ Tertia differentia est. Quia quoad vim satisfactoriã non possunt applicari bona personæ aut cõmunitatis iam facta: sed solum præsentia, vel futura: neq; possunt reseruari in thesaurũ in futurum, vt dictum est in tertio puncto principali in septimo dicta supra posito. Per indulgentias autẽ applicantur satisfactiones pręterite Christi & sanctorũ reposite in cõmuni thesauro Ecclesiæ ad hoc specialiter, vt vbi sup. hr. & sup. q. 5.

¶ Quarta differentia est. Quia indulgentiæ, vt tales valent solũ ad satisfactionem pęnarũ Deo debitarum pro peccatis, vt supra. q. 5. & 8. & 6. Communicationes autem bonorũ valent præcipue ad impetrandum bona aut remotionẽ malorum aut poenarum per viam meriti de congruo: valent etiam ad satisfactionem pęnarum si hoc aliquo modo specialiter intẽdit ipse applicans, alias non; vt patet ex dictis. 1. puncto principali & 2. similiter.

¶ Quinta differentia est, quod indulgentiæ valent solum quoad satisfactionem tantum peccatorum iam cõmissorum ante tempus quo quis lucratur fructum earum, vt sup. q. 37. 38. Cõmunicationes aũt huiusmodi bonorum valent etiã ad remediũ præteritorum præsentium, & futurorum malorum, & bonorum impetrationem, & conseruationem, & ad satisfactionem poenarum debitarum si, vt dictũ est specialiter ad hoc applicantur. ¶ Harum differentiarum prima est potissima, & essentialis, & etiam secunda, cæteræ aũt sunt optime licet non tam essentiales.

QVAESTIO XLIII.

Quæ sint, & quomodo intelligantur multa dubia eorum quæ communiter in bullis Cruciatarum, & indulgentiarum continentur.

RESP. tametsi plurima dubia possunt occurrere præcipua tamen sunt sex.

¶ Primum est. Quid conceditur quando bulla concedit quod qui eam acceperit absoluat aut possit absolui ab horis nõ recitatis: & quomodo id intelligitur. Nã si intelligitur de peccato: certe nõ est reseruatum, & per consequens nõ eget tali facultate ad id: neq; propter hoc incurritur Dub. 1.

aliqua

aliqua censura, neq; tenetur officium vnius diei culpabiliter omissum recitare in alio die, ex quo fuit obligatio temporalis, vt etiã dicunt cõmuniter summistæ tit. hora canonica. ¶ Respondeo. Videtur quod virtute talis cõcessionis aut bulle concedit Papa quod non teneatur ille clericus soluere in æquiualente ad vtilitatẽ Ecclesiæ fructum horarũ omissarum, ad quem fructum clericus ratione clericatus aut beneficii tenebatur, vt referunt. B. Tho. Paluu. Floren. 3. par. sum. tit. 13. cap. 4. §. 6. & per consequens quod talis manebit liber a restitutione quam secundũ docto. tenetur facere de fructibus beneficii perceptis nõ recitando horas canonicas. vt latius agit Soto de iustitia & iure. l. 10. q. 5. art. 6. & Nauarro in sum. c. 25. nu. 121. secus de omissione missarũ aut aliorum officiorum de quibus Papa non loquitur.

¶ Dubium secundum. Quomodo intelligitur quod in bulla conceditur, quod scilicet qs possit absolui ab irregularitate mẽtali cũ nulla sit irregularitas mentalis, neq; per solũ actum mẽtalem incurratur, sed per exteriorem cõmissionem seu omissionẽ, quãtumcunq; quis in corde suo proposuerit ẽt occidere Papa. ¶ Respõdeo. Vere est improprius modus dicẽdi irregularitatem mẽtalem: qa nulla talis est, vt diximus. Sed potest intelligi tripliciter. Primo, dicendo quod per talem irregularitatẽ intelligitur irregularitas occulta seu secreta maxime illa quæ ꝓuenit aut cõtracta est ex culpa occulta cuiuscunq;. Et ideo dicitur mẽtalis quia sic est secreta quod ꝓuenit a praua intentione, vel a peccato habente radicem in mente, qualis est irregularitas proueniens ab ordinatione seu celebratione culpabili eius qui cum propter peccatum seu factũ occultum esset excõmunicatus nondũ denunciatus, vel secrete suspẽsus aut patiens defectũ nataliũ ex culpa patris sui sacerdotis qui illum secreto habuit ex coniugata, aut cũ esset occultus simoniacus, & huiusmodi sic ordinatus est, vel celebrauit. Quia talis irregularitas põt absolui seu dispensari per talẽ bullam. Et ratio huius cõcessionis fuit forte ne occasione talis irregularitatis reuelaretur peccatũ occultũ in dedecus, & in famiam alicuius: & forte etiam propter aliquos doctores cum gloss. in c. periculose. de pœn. dist. 1. tenentes cõtra cõmuniter doctores quod clericus qui tentauit homicidium nec tamen illud opere cõmisit qa non potuit est irregularis tanquam de homicidio licet in effectu nõ sit homicida. Et ita tenet Nauarro in sum. c. 27. nu. 210. fo 751. dicẽs quod ad vitandũ scrupulos qui ex hac opi. glosse, & sequaciũ poterant suboriri id in Cruciatis scrupulosius positũ est: & ita ad nihil aliud ea cõcessio valet. ¶ Et secundũ hanc declarationem forte per talem bullã, seu cõcessionem non posset quis dispensari ab occulta irregularitate ꝓueniẽte aliũde, vtpote ex bigamia aut homicidio iusto, vel etiã iniusto occulto, & huiusmodi. Et sic tenuit clarissimus doctor Medina. Sed certe si cõcederetur ratio ꝑfata ne scilicet occulta reuelentur in dedecus aut præiudiciũ cuiuscũq;, iam probabiliter diceretur quod etiam a quacunq; irregularitate occulta virtute talis concessionis potest fieri dispensatio. Et ad prædicta facit quod in Concilio Basilien. sessi. 24. propter q̃dam pia opera ibi signata concessum est aliqbus quod absoluerẽtur ab irregularitate occulta. Et forte bullarũ impetratores aut datarii seu scriptores qui ex dicto Cõcilio hanc irregularitatẽ transtulerunt, ignoranter putauerunt idem esse mentalem, & occultam seu secretam irregularitatem. ¶ Alio modo, & forte melius dici põt quod intelligitur de irregularitate quę originaliter, & principaliter propter factũ vel omissionẽ ex culpabili animo, vel intentione specialiter prohibita procedentem contracta est, puta quando quis excõmunicatus est quia egit, vel omisit aliquid scienter dolose præsumptuose aut propter lucrũ, vel precium temporale aut ex odio amore timore aut ex tali animo seu intẽtione specialiter ibi ꝓhibita: & sic excõmunicatus si celebrat vel ordines recipit irregularis fit: talis irregularitas dicitur mentalis: qa originaliter & principaliter ex illo animo culpabili ꝓuenit sine quo excõmunicatio, & irregularitas in illo facto vel omissione nõ contraheretur. Et de hac credo qd virtute Cruciate posse dispensari conceditur: non autem quando propter ipsum factũ exterius culpabile sine tali animo irregularitas incurritur, puta propter homicidium, bigamiam simoniam cõuentionalem in ordine, vel beneficio, & huiusmodi: ab ijs enim irregularitatibus inde cõtractis virtute huiusmodi Cruciate dispẽsari non potest quantumcũq; occculta sint, secundum hunc secundum modũ quem meliorem existimo. ¶ Vel potius tertio tandẽ videtur quod ibi Papa concedit id quod nuper in Concilio Trident. sub Pio. 4. sess. 8. quę est in ordine omniũ sessionum sessi. 24. cap. 26. cõcessum est hoc modo. Liceat episcopis in omnibus irregularitatibus, & suspensionibus ex delicto occulto prouenientibus, excepta ea q̃ oritur ex homicidio volũtario: & exceptis aliis deductis ad forũ contentiosum, dispẽsare. Hæc ibi.

¶ Dubium tertiũ. Quomodo intelligitur quod ibidem etiam habetur quod scilicet virtute talis bullæ qs possit absolui ab omnibus casibus Papæ reseruatis, pręterquã ab homicidio voluntario. Et ratio dubitandi est. Quia peccatum homicidii volũtarii nõ est casus Papæ reseruatus a iure, sed neq; etiã episcopis, sed solum ex consuetudine est reseruatũ episcopis. Dicere aũt quod ratione exceptionis pręfate iam per talem bullã Papę reseruatur, potius videtur ablatio cõcessionis quã concessio fauorabilis: sic enim fauorabilius esset non accipere talem bullam. ¶ Respondeo. Aliqui dicunt quod ibi solum excipitur excommunicatio Papæ reseruata propter homicidium voluntariũ personæ Ecclesiasticę. Et ratio est,

est, quia cum exceptio debeat referri solum ad casus de quib. sua regula generalis loquitur: & in dicta bulla de excommunionibus tantũ Papæ reseruatis agatur, ut patet etiam secundum sum mistas tit. casus tit. excommunicatio. vbi nullum peccatum nisi habeat excõmunionem annexam Papæ reseruat a iure: & propter nullum homicidium nisi personæ Ecclesiasticæ excõmunicatio fit ulla Papalis a iure, ut patet q̃ in extrauagã. Pauli. 2. & si dominici. de pœn. & remiss. præsbytericidium Papæ reseruatur. Ergo de hac tãtum dicta excõmunicatione propter homicidium personæ Ecclesiasticæ illa exceptio intelligenda est. ¶ Sed hæc opinio, seu declaratio non stat. Tum quia solum præsbytericidium exciperetur secundum dictam extrauag. Tum etiam quia tam in quadam alia sequenti extrauag. Six. 4 & si dominici. tit. eo. quam etiam in ipsismet bullis expresse excipitur mutilatio, & occasio cuiusuis personæ in sacris constitute. Ergo videtur quod per exceptionem homicidij aliquid aliud distinctum ab homicidio personæ Ecclesiasticæ in sacris constitute intelligatur: alioqui bis idem frustra in ipsa bulla exciperetur. ¶ Alij dicũt quod intelligitur solum quoad dispensationem irregularitatis ex homicidio contracte. Sed neq; hoc videtur. Quia in bulla nulla fit mentio de hoc sed de absolutione a casibus, & censuris, in quibus non includitur dispensatio: & in materia stricta seu odiosa non sunt verba extendenda vltra propriam significationem nisi aliunde id constet.

¶ Alij dicunt quod intelligitur solum in terris Papæ subiectis, in quibus homicidium quodcunque voluntarium Papę reseruatur, modo habeat excommunionem annexam modo non, ut etiam refert Siluest. tit. casus q. 4. Sed nec hoc valet q̃ talis bulla conceditur pro Hispania, & alijs terris regi Hispaniæ subiectis, ubi de iure non est talis homicidij reseruatio. ¶ Alij dicunt quod sicut violati o libertatis Ecclesiasticæ est iam casus Papalis per processum curiæ, ut ait Siluest. tit. casus, quæst. 4. ita & homicidium quodcunq; volũtarium, licet olim essent isti casus episcopales de iure, vel consuetudine: & ideo in bullis inter casus Papales annumeratur exceptũ. Sed quia vix sic practicatur neq; videtur moribus vtentium id approbatum: ideo summa Armilla tit. casus, §. 10. §. 11. dicit homicidium non esse casum Papalem nec episcopalem, nisi in foro contentioso & quando ad ipsorum tribunal defertur in foro iudiciali. ¶ Sed tandem nota quod iam in bulla Pij. 4. contra infideles anno domini. 1561. declaratum est quod excipitur homicidium voluntarium quoad irregularitatem. Ideo de hoc non est amplius dubitandum. ¶ Nota etiam, ut ait Soto in 4 d. 22. quæst. 2. art. 3. fol. 1025. quod quãdo Papa concedit, ut quis possit ab omnibus excõmunicationibus absolui prius satisfacta parte: tunc non põt prius fieri absolutio, sed prius facienda est parti satisfactio, vt ait tenor bullæ: aliter autem facta absolutio non valeret non seruata forma commissionis. Et nomine partis intelligitur creditor propter cuius debitum ille excõmunicatus erat: non autem iudex tabellio, aut alius cui non nisi post sententiam iudicialem pœna aliqua iudicialiter inflicta, vel aliqua quotta per sententiam ei assignanda est.

¶ Dubium quartum est. Quid intelligatur nomine censuræ q̃n in bulla cõceditur facultas absoluendi ab omni censura Ecclesiastica. ¶ Resp. secundum Soto in 4. dist. 22. q. 3. artic. 1. & d. 3. q. 1. art. 10. quod ibi non includitur irregularitas quæ non est pœna delicti sed ratione facti, aut defectus significationis, aut indecentiæ cõtra hĩ, qualis est qui propter bigamiam, orbitatem membri, homicidium quodcunq; etiam iniustè factum contrahit. Hæc inquam irregularitas nomine cẽsuræ Ecclesiasticæ quæ est pœna delicti nõ cõprehenditur nomine censuræ: neq; põt ab solui ab ea, vel dispensari virtute bullæ. Sed nomine censuræ a qua per bullam põt absolui intelligitur oĩs pœna quæ ratione tantum peccati per modũ pœnæ contracta est vt excõmunicatio suspensio, etiam irregularitas quæ solũ pp delictum in pœnã eius a iure, uel iudice cõtracta est. *Dub. 4. Respon.*

¶ Dubium quintum. Quid intelligitur per pompam moderatam quando in bulla, seu priuilegio cõceditur tempore interdicti posse sepeliri cum pompa moderata? ¶ Respon. quod intelligitur quod possint ter pulsari cãpanæ pro suis clamorib. pro viris defunctis, bis autem pro fœminis, vt in tali regione aliàs fieri solet. s. in Hispania. Itẽ qđ clerici, & religiosi cantãdo deferant sępeliantq; cadauer, dũmodo non dicant aliud officiũ diuinũ, aut defunctorum, aut missam nisi id qđ in ordinario ad deferendũ sepeliendũq; cadauer ordinatum est. Et sic hr. declaratũ in bulla Cruciate contra Africam datam per Leonem. 10. anno. D. 1516. Sed in bulla cõtra infideles data per Iuli. 3. anno domini. 1552. hr declaratum quod per pompam moderatã intelligitur ꝙ fiat dimidium solẽnitatis quæ alias cum cantibus, & campanis cõiter fieri solet cũ personis eiusmodi qualitatis. Et hoc idẽ declaratur in dicta bulla Pij. 4. anno domini. 1564. & 1565. Insuper relinquitur arbitrio ordinarij si ibi fuerit, vel curati. Et in Hispania cõmuniter per pompam moderatam tpe interdicti practicat consuetudo quod publice in tono cantando, & cum tribus solitis clamoribus campanarum deferatur sepeliaturq; cadauer, Ecclesiæ ianuis apertis secundum quod in ordinario habet sine missa nisi ad missam aliquam specialis cõcessio habeatur. Sicq; in hoc ego consuetudini standum censeo. ¶ Aliud autẽ est sæpelire solẽniter, ut patet: aliud verò est sępelire in silentio, qđ est sine ulla solennitate, & põpa, & sine officio sępelire in Ecclesia. Quod quõ iam clericis liceat decedentibus qui seruauerunt interdictum secundum ius. vnde Siluest. tit. interdictũ 5. q. 8. & c. vbi de his latius. Et hoc *Dub. 5. Respon.*

Pp ex spe-

ex speciali priuilegio concessum est familiarib. religionum: sed iam per suas bullas pompa conceditur moderata, ut supra dictum est,

Dub. 6. ¶ Dubium sextum. Quomodo fieri debent dispensationis in foro conscientiæ tantũ super matrimonijs in tertio gradu consanguinitatis, aut affinitatis quæ a cõmissarijs Cruciate uirtute ipsius conceduntur.

Punctũ. 1. ¶ Resp. attento diligenter ipsius originalis Cruciate tenore per quinq; puncta. ¶ Primum est, quod ipsa bulla Cruciate concedit commissarijs auctoritatem dispensandi solum in foro conscientiæ super tertio gradu consanguinitatis, vel affinitatis illicite contracte. Ex quo sequitur quod si tale impedimentum est iã deductum ad publicum forum Ecclesiæ iudicialem, aut ita publicum ꝙ propter id esset scandalum si tales matrimonium attentarent sine debita dispensatione manifesta: tunc virtute prædictæ bullę Cruciate non potest cum talibus dispensari. Quia solum pro impedimentis secretis & pro foro conscientiæ id conceditur commissarijs Cruciatarum quæ vsq; ad nostra tempora peruenerunt. Quod si de cætero quid amplius concessum fuerit, vt ex ipsarum. Cruciatarum tenore facile perspici potest: vtiq; liberabimur a tot scrupulis, & difficultatibus quoad hoc.

Punct. 2. ¶ Secundum punctũ est, & sequitur ex primo, ꝙ. s. prædictę dispensationes a prædictis secretis impedimentis in foro conscientiæ per præfatos Cruciate cõmissarios qñ dispensare contingerit, non debent publice fieri neq; cum notarijs in ea forma qua publice cõstet de eis, sed solum ipsis partibus, aut eorum cõfessori secretæ: neq; ipse cõmissarius in solo foro conscientiæ dispensans debet tale occultum impedimentum, aut eius dispensationem publicare; neq; publicam scripturam dare, ut virtute talis eius dispensationis matrimonium publice celebretur.

Punct. 3. ¶ Tertium punctum est quod etiam sequitur ex prædictis, quod scilicet virtute ꝑfate secrete dispensationis in foro conscientiæ tantũ factæ dẽt matrimonium hoc modo celebrari, videlicet si tale matrimonium iam fuerat inter eos attentatũ dẽt non quidem in publico sed secretæ inter eos sine ullo teste ratificari, vt ipsa Cruciata disponit. Si aũt nondum erat attentatũ: tũc poterit publicè, & solenniter celebrari, dummodo tale impedimentum eiusq; dispensatio secreta maneat inter ipsos tantum contrahentes, & confessorem eorum ne ullo modo ad publicum perueniant.

Punct. 4. ¶ Quartum punctum est. Si talia impedimenta publica, vel quomodocunq; publicata iam virtute prædictè Cruciate dispensata sunt, sicq; inter taliter impeditos matrimonia contracta, aut potius intenta sunt: oportet a Papa remediũ habere, vt possint ratificari, ex quo (vt dictũ est) virtute talis Cruciate nõ põt eius talis cõmissarius super ea dispensare. Quod si ipse commissarius etiã ignoranter per suas literas publicè dispensans, vel alias quomodolibet facit publicũ quod erat secretum, sicq; abstulit circunstantiam secreti cum qua, & non aliter poterat dispensare: sibi imputet, & prouideat, aut faciat super talẽ defectum per Papã prouideri, vt dictũm est. Interim tñ caueatur ne ullo modo scrupulus ingeratur, aut mala cõscientia formetur illis qui ignoranter cum bona fide sunt in suo matrimonio cõiuncti, atq; cum tuta conscientiam putantes se per legitimam dispensationem contraxisse: sed in sua ignorantia inuincibili, & in bona sua fide relinquantur etiam per totam uitam ipsorum, dũ sine scandalo, & minori malo prouideri non potest. Secus si sunt culpabiliter ignorantes, ut hoc latius, & pulchrè clarissimus doctor Medina de confessione, q. 26. pertractat.

¶ Quintum punctum est. Quod quia in prædictis Cruciatis vr̃ solum concessa auctoritas ipsis commissarijs ad dispensandum super impedimẽtis occultis in tertio gradu cõsanguinitatis, uel affinitatis illicite cõtractẽ: expedit a Papa habere interpretationem qua ipsæ declaret suã intentionẽ fuisse id concedere ẽt super cõsanguinitate, vel affinitate licite cõtracta, aut habeat facultas Papæ, vt possit dispensare, uel ipse dispenset in omnibus matrimonijs iam cõtractis in publicis, & occultis impedimentis consanguinitatis, & affinitatis licite, aut illicite contractẽ, ut possint publice, vel occulte ratificari. Quia dispensatio præcedens super his fuit inualida, ut patet ex supradictis. Et ut dixi semper caueatur ne turbentur conscientiæ eorum qui ex ignorantia manẽt in suis matrimonijs cum bona fide, & conscientia tuta. Hæc enim solum dicta sunt, ut moneantur, & de cętero caueant prælati, & commissarij aut ẽt alij quos inuincibilis ignorantia nõ excusat. De alijs dubijs circa alias clausulas cõtentas in bulla aliasq; concessiones videatur supra q. 34. & sequent. quo intelligi debeant. Quoad hoc autem iam prouisum est in Concil. Trident. sess. Punct. 5.

QVAESTIO XLIV.

Vtrum illi qui secundum bullam compositionis compositi sunt super incertis quæ ex furto, aut alias illicite acquisierunt & sunt obnoxia restitutioni sed ignorantur eorum domini, seu creditores quibus restituenda sunt, maneant iam in conscientia tuti, & liberi a restitutione residui in pauperes, aut in causas pias, ut ante compositionem tenebantur.

RESP. In hoc est duplex opinio. ¶ Prima tenet quod taliter cõpositus non est tutus in cõscientia neq; liber: sed manet obligatus restituere, seu distribuere residuũ in pauperes, aut in cãs pias pro ipsis creditoribus: excepto nisi ipse sit adeo pauper quod nisi cũ magna indecentia sui status alias restituere aut viuere nõ posset: tunc enim ipsi vt pauperi potest remitti per hanc viã cõpositionis. ¶ Probatur dupliciter. Primo quia Papa non põt alicui dare, seu remittere de alieno, seu Opinio. 1.

no, seu in præiudiciū domini talis rei: nisi rōne punitionis pp delictū: quæ causa nunc supponitur cessare in præsenti. Sed talis remissio incertorum per viam compositionis est in præiudiciū dominorum talium incertorum nisi fiat, vt dictū est. ergo nec Papa id pōt neq; cōpositus pōt ea retinere. Cōsequentia patet cū maiore, & minor pbatur. Quia bona obnoxia restitutioni alicui dño licet ignoto sunt iure naturali atq; diuino debita, & restituenda ipsi dño mō possibili, sic. s. q si in propria forma ei restitui nō possunt, sunt in æquiualenti temporaliter, vel ēt spiritualiter restituenda, ita qd ad eius vtilitatem temporalē vel spiritualem cedant, aut distribuant quantum possibile est. ¶ Quod patet dupliciter. Primo q ignorantia, vel incertitudo creditorū paruo, vel magno tpe durans nō tollit ab eis titulū, aut dominium suum neq; illud alteri præstat: alioqui non maneret sic ignorans obligatus restituere, quod absit. Nā in c. si res 14. q. 6. dr quod nō remittitur peccatū nisi restituatur ablatum: quod ēt de incertis intelligitur, vt expresse declaratur in c. cum hi. de vsuris. & idē ait Chrys. homil. 15. super 1. Corinth. 5. c. Neq; si postea tales creditores apparerent, & cognoscerent deberēt ei restitui qui extarent si suum titulum, vel dñium ppter eorū incertitudinem pteritam perdidissent. Talis ergo ignorantia, vel incertitudo creditorū hoc tantum operat, vt. s. liberū sit debitori in hęc vel illa opera pia fm ius diuinum, vel fm ius cōe in pauperes solum, & nō in alia pia opera, vt ait Nauarro in sum. c. 26. nu. 29. secundū c. cum tu. de vsuris, & c. cum sit. de iude. ad illorum salutē vel vtilitatem restituere, vel distribuere. Igit cū talia incerta pertineant adhuc ad dñium illorū creditorum licet ignotorum, non pōt quispiam ēt Papa sine iusta causa facere quin eis mō possibili restituantur ita, vt ad eorum vtilitatem temporalem, vel spiritualē cedant, sic. s. quod in pauperes, vel in pia opera propter Deum nomine ipsorum distribuantur, vt Deus qui illos bene nouit rependat eis temporaliter, vel spiritualiter, vt sibi placuerit. ¶ Secundo probatur idē assumptum. Quia quando fama, vel membrum, aut vita in propria forma restitui non pōt: manet obligatio resarciendi in alijs bonis temporalibus in fauoribus, & huiusmodi quæ intra genus bonorum temporalium computantur secundum communiter doct. Sic ergo in proposito dum ignoto creditori restitui non potest debet in pauperes nomine eius distribui, vt dictum est. Idq; de iure diuino, & naturali ēt omni dispositione humana, seu Ecclesiastica quoad hoc cessante. Quia sic debitor rectè rōni, & creditorum intentioni debite se conformat. Iō enim Ecclesia iusq; ciuile huic rectè rōni creditorumq; intentioni secundum ius diuinum, & naturale se coaptans statuit vt talia incerta ad vtilitatem creditorum ignotorum in pauperes erogentur. Itaq; licet determinatio quomodo in quibusve operibus pijs sint talia incerta distribuenda sit ab humana lege Ecclesiastica, & ciuili, seu stet in arbitrio debitoris: tamen ipsa restitutio, seu distributio taliter facta quod cedat ad ipsorum dominorum, seu creditorum vtilitatem temporalem, vel spiritualē est obligatoria in iure naturali, & diuino, vt pbatum est. ¶ Et id expresse dicit B. Tho. 2. 2. q. 62. art. 5. & ibi Caiet. & in epistola ad Ducissam Brabantiæ idem dicit de restitutione incertarum vsurarum a iudeis habitarum. & hr in dicto c. cum tu. de vsuris. & c. cum sit. de iudęis. & Sco. in 4. dist. 15. q. 2. in resp. ad 2. argu. & cōiter doct. & Siluest. titu. restitutio. 8. q. 2. & 3. & tit. inuenta. q. 1. vbi & laté de hoc agit. ¶ Igitur si restitutio prædictorum incertorum ad utilitatem creditorum ignotorum modo prædicto debetur iure diuino, & naturali: iam sequitur quod contra tale ius, & in præiudicium creditorum cognitorum, aut incognitorū Papa per has cōpositiones, aut per alium modum agere, aut dispensare nō pōt, nisi ex causa rōnabili, & pia ad id sufficiente, qualis in talibus compositionibus non videtur, dum quasi pro nihilo ipsis debitoribus diuitibus magna, aut pœnæ tota quantitas debiti remittitur. Quod si creditoribus ignotis in peccato mortali decedentibus talia eorum bona prodesse non possunt: iā eis succedit Ecclesia ad suam utilitatē, vel ad honorem Dei, & non aliter talia bona Ecclesiastica distribuenda sunt. ¶ Secundo principaliter probatur hæc prima opinio. Quia si dicatur quod talia incerta iam pertinēt ad Ecclesiā vel saltem eorū dispositio, vt in pios vsus expendantur, sicut & omnia alia mobilia bona cōmunia Ecclesiastica temporalia, & spiritualia ad vtilitatē Ecclesiæ, & suorum membrorū, & ad honorē Dei: quia Christus est hęres vniuersorum in suis membris. Heb. 1. vt ait Alex. Hall. 4. q. 86. membro. 2. art. 2. tunc sequitur alterum ex duobus, scilicet quod uel eorum dispensatio nō nisi ex rationabili causa pia proportionata ad tantā quantitatem remissam fieri valide potest coram Deo, id quod intendit hæc opinio: uel quod sine vlla causa facta totalis illa donatio siue remissio valet ita quod debitor iam restituere non teneatur, quod absit, & absurdum uidetur. ¶ Et quod alterutrum sequatur, probatur de primo quod scilicet nō nisi ex rationabili causa, &c. Quia licet cōia bona Ecclesiæ temporalia, & spiritualia sint commissa Papæ dispensationi, vt in c. significasti. de electione. non tñ ad libitum eius sine causa sed ex causa pia, & rationabili, quia id importat nomen, & auctoritas dispensatoris, ut scilicet ad vtilitatem Ecclesiæ, & honorē Dei secundum rectā domini uoluntatem dispensatio fiat, & valeat corā Deo, & nō aliter, vt patet ex 2. Corinth. 10. Non habemus potestatem in destructionem sed in ædificationem. & secundum Ber. lib. 3. de consideratione ad Eugeniū, & August. serm. 119. de tempore, & hr, c. decimæ. 16. quæst. 1. Nam & idem est iudicium de potesta-

te Papæ dispensatiua thesauri spiritualis,& thesauri tpalis Ecclesiastici sibi commissi. Sed dispẽsatio illius thesauri spiritualis per indulgentias non valet nisi ex rationabili causa fiat, vt supra q.20.latius habetur.ergo neq; dispensatio istius thesauri temporalis. Et ita requiritur in eo qui componitur causa rationabilis ad tantam quantitatem, alioqui non in ædificationem sed in destructionem potius erit Ecclesiæ talis cõpositio prædicta si diuiti tanta quãtitas quasi pro nihilo remittatur, & iniquitatis fomentũ præbebitur iniqs vt patet. ❡ Neq; valet dicere quod in hoc est iusta cã talis compositionis, quia, s. per hanc viam ille debitor libenter dat quod aliter nõ daret ad vtilitatem Ecclesiæ. Hoc inquã non valet: quia si nollet restituere totum debitum: iam per has compositiones a mortali peccato non libera tur: si autem vellet, iam non bene consulitur Ecclesiæ,& pauperibus,& creditorib. ipsis ignotis. Decimæ aũt quæ per Papam,& Ecclesiam conceduntur regib. alijsq; principibus,dantur quidem ex causa rationabili qa in fauorẽ fidei,& Ecclesiæ suis sumptib. pugnarũt,& huiusmodi: in compositionibus autem prædictis non ita fit.

Euasionis refutatio prima.

❡ Quod autem sequatur alterum, s. quod si sine causa rationabili,& sufficiente id fieri potest,ergo sine vlla causa totalis remissio,siue donatio facta valebit,&c.probatur. Quia si omnino id sub est voluntati Papæ: iam qua ratione potest a tãto põt, & a toto debito debitorem illum,& a restitutione per talem remissionem gratis, & sine vlla causa de facto liberare:mõ ipse Papa peccet modo non. Hoc autem cõcedere est absurdum, quod,s. ab obligatione iuris diuini,vel naturalis & a debito restitutionis Papa illum liberet, vel dispenset in iure absolutè diuino, vel naturali. Quia sicut non potest Papa dispensare cum illo in acquirendo, ita neq; in alienum, vel vsuram retinendo,ut patet in c.super eo.& c.cum tu. de vsuris.❡ Igitur cum hoc vltimum concedendum non sit, sequitur quod concedendum est primũ illud, scilicet quod compositio prædictorum incertorum nisi ex causa rationabili fiat non valet corã Deo, &c. qđ est intentum huius opinionis. ❡ Neq; valet dicere,quod sicut si sacerdos diceret huiusmodi debitori. Ego celebrabo toties quousq; tuum debitum exhauriatur sacrificijs: & quæ mihi daturus eras tibi reserua: iã hic debitor esset tutus. ergo consimiliter si Papa tot indulgentias concedat vero domino, aut de bonis spiritualibus. Ecclesiæ vel subditorum illi cõmunicet tot quot pro eleemosyna totius debiti quod illi remittitur dari poterant creditori: iam ius debiti concederet. ❡ Hoc inquam non valet.Quia hoc non fit in compositione neq; fieri potest. Quia indulgentiæ, & cõmunicationes bonorum spiritualium, aut suffragiorum nõ sũt ad hoc intentè: neq; pro eis posset Papa sibi debitum applicare sicut sacerdos pro onere sacrificij: neq; similiter indulgentiæ,ut sacrificiũ possunt vero dño prodesse sine causa pia rationabili ad sic eas concedendum, ut patet ex supradictis quæst.20. ❡ Quod si oppositum practicatur a Papa: id certè non valet. Nam hæc non est cõsuetudo Ecclesiæ docẽtis,vel approbantis id tãquam licitũ,& validum:sed est consuetudo personarum sua potestate abutentium: qui abusus in multis alijs Papalibus dispensationibus votorum beneficiorum, & aliorum huiusmodi sæpe contingit. Quæ omnia in iudicio diuino neque valent neq; acceptantur,sed ad punitionem reseruantur opportunam. ❡ Hanc opinionem tenetur Siluest.titu.restitutio.8. quæst.8.& multi doctissimi viri moderni, & Couarruuias in regu la Peccatum,par.3.§.1.fol.312.313.& Soto in 4. dist.21.quæst.2.artic.4.

Refutatio.

❡ Secunda opinio tenet. Quod licet Papa,& similiter taliter compositus pro tam parua quantitate,& sine sufficiente causa rõnabili peccent,tñ valet talis cõpositio,ita quod sic compositus etiã si ditissimus sit residuũ pauperibus,aut pijs causis distribuere,aut restituere non tenetur. ❡ Probatur dupliciter.Primo. Quia si teneretur hoc iõ esset. Primo. Quia vel esset in præiudiciũ ipsorũ creditorum ignotorum. Aut secundo,quia esset in præiudiciũ Ecclesiæ in cuius vtilitatẽ talia incerta deberent expendi.Aut tertio,quia esset in præiudicium pauperũ,seu piarũ causarũ in quas deberent etiam expendi.Aut tandẽ quarto,quia talis compositio per aliquod ius naturale diuinũ vel humanum inualidaretur, ratione cuius Papa tanquam non dominus talium incertorum, aut tanquã non liber dispensator eorum talem remissionẽ per viam cõpositionis facere nõ potuit. Sed nihil horum impedit.ergo valet.Consequentia patet cum maiore a sufficienti diuisione:quia non videtur quare nõ valeat nisi ex aliqua de pdictis causis. ❡ Minor aũt probatur. Quod prima causa non impedit,quia.s.est in præiudicium ignotorum creditorũ. Nã licet talia incerta sint necessario restituenda neq; per debitorẽ possint retineri sine voluntate eius qui ea concedere potest,in quo nõ est dubiũ,vt in prima probatione primæ opi. hr. At vero si in tali retentione actu elicito,vel debito consentiat, uel remittat dominus eorum, uel is qui remittere potest: iam licitè ea debitor retinebit etiam si non sint in certa,ut patet ẽm oẽs doctores,& ueritatem: & in hoc nullũ præiudicium faceret creditorib. incertis,aut ẽt certis,ut constat. Nunc aũt per compositionẽ pro tam parua quãtitate Papa,& Rex, cui talia bona ad causam piam applicanẽ, faciũt prædictã residui remissionẽ,ut patet ex ipsa bulla cõpositionis: & ipse Papa,& Rex de eius consensu potest eam ualidè facere,modo peccet pro dige faciens mõ non. ❡ Et quia in hoc stat tota difficultas id probaẽ. Quia sicut de bonis incertis,& certo domino,seu possessore uacantibus licet habeant dominum sed ignotum (quæ Hispane dicunẽ Mostrencos. Gallicæ autem expaur) potest

Opinio. 2.

Ratio. 1.

potest Rex ipse disponere, sicut & de facto per suas leges disponit quomodo post debita proclamationes, & diligentias si domini corũ non appareant interim applicētur fisco aut thesauro regio ad vtilitatē reipublicę,& pro necessitatibus patriæ supportãdis: cuius caput est princeps ad quē pertinet eorũ aliorũq; bonorũ cõmunium dispositio,& administratio. Ita similiter eadeq; ratione de bonis incertis benè,vel malè acq̃sitis obnoxijs restitutioni ad prouidendum conscientiis ipsorũ debitorum potest princeps Ecclesiæ scilicet Papa disponere,quomodo si domini aut hæredes non inueniantur aut si nõ nisi difficillime reperiri possint interim applicētur fisco aut thesauro Ecclesiæ temporali ad vtilitatē Ecclesię & pro necessitatibus eius generaliter,vel specialiter:cuius caput est ipse Papa ad quē pertinet libera omnium bonorum communium Ecclesiæ,& maximè mobilium dispositio, & administratio.Quia & sic p̃sumitur de rationabili voluntate ipsorũ dominorum incertorum viuorũ aut defunctorũ, quod scilicet talia eorum bona incerta cedant atque tradantur ad publicã vtilitatem reipu.vel Ecclesiæ proportionabiliter,vt dictum est,quam naturali & Christiana pietate seu charitate dilexerũt.Et sic stã uentes & faciẽtes quincunque illi sint iã censentur illa in pios vsus tradidisse,saltē quousque appareant ipsi veri domini bonorũ prædictorum: sicut & in pios vsus dedisse censentur illi qui alia bona tēporalia Ecclesiæ tradiderũt vel relinquerunt,vt a Papa administratore bonorũ Ecclesiæ sicut, & alia bona cõmunia eiusdem Ecclesiæ administrētur. Igitur sicut alia bona temporalia communia Ecclesiæ Papa liber eorum administrator põt dare debitaq; remittere quibuscunque,ita qđ talis donatio siue remissio culpabiliter vel inculpabiliter facta teneat:sic etiã de his bonis incertis similiter eius liberè administrationi & dispositioni commissis per viam compositionis remissis dicendum est.¶ Et sequitur vlterius quod licet talia incerta non nisi in pauperes,vel in pia opera per quoscunque distribui possint sicut & alia bona cõmunia tēporalia mobilia Ecclesiæ. Cũ hoc tamen stat ꝙ si de facto etiã culpabiliter hęc vel illa per Papã vel per aliũ de eius auctoritate in alios vsus distribuanť:talis distributio,vel remissio etiam in foro cõscientiæ tenet:ēt si per leges Ecclesiasticas aliter cautũ sit.Quia Papa vti superior legibus purè Ecclesiasticis quatenus tales sunt nõ ligatur,vt dictũ est, & amplius dicetur in secũda probatione sequēte.Ipsi aũt debitores incertorũ aliiq; Papę īferiores quicũq; illi sint, ex quo super tali cõmuni thesauro Ecclesiastico dispensando nullam potestatem habent insuper & legibus Ecclesiasticis astringũtur disponētibus qđ non nisi in pauperes talia incerta distribuãtur,nullo modo possēt sine Papę licētia aut cõcessione nisi ĩ pauperes ea valide distribuere. ¶ Patet igitur quod per dictas compositiones nõ fit p̃iudicium ipsis veris dominis incertis, sicut neque alijs qui bona Ecclesiæ per Papam administranda relinquerunt,vt probatum est.

¶ Secundo probatur quod nec fit præiudiciũ Ecclesiæ.Quia sicut donatio Papæ etiam culpabiliter facta tenet de alijs bonis cõmunibus mobilibus Ecclesiasticis eius dispositioni,& libere administrationi cõmissis:similiter,& de suis reditibus Ecclesiasticis,modo sit dominus eorũ modo nõ liberrimus dispēsator, & administrator eorũ quamuis non nisi in vsus pios expendi debeant. Ita similiter de his incertis eius dispositioni, & administrationi cõmissis dicendum est, propter eandē rationem,quia scilicet hęc,& illa bona tēporalia mobilia Ecclesię ad eundē finem,vel effectũ, & eodem modo a quibuscũq; relicta sint sunt eiusdē Papæ libere dispositioni,& administratione sine vlla conditione commissa. Neque quoad hoc est vlla differētia in his, & illis bonis Ecclesiæ mobilibus:neq; sub alla conditione: hæc quã illa Papæ administrationi,& dispositioni libere commissa sunt,vt patet:nã detur illa. Sicut,& de vacãtibus(quę Hispane dicũtur Mostrencos)quæ fisco regio traduntur dicitur communiter quod eodem modo potestati regię subduntur,quo & alia bona communia mobilia ad eius fiscũ pertinentia seu eius potestati regię ad bonum reipublicę commissa.¶ Et notanter dico semper de his bonis mobilibus cõmunibus Ecclesiæ.Nam de immobilibus cõstat quod ea Papa alienare non potest:neque mobilia ad certũ vsum Ecclesiæ relicta põt ad alium vsum maxime prophanum conuertere sine causa rationabili. Et si aliter fieret nõ valeret coram Deo neq; donatio teneret. Quia in his fuit talis voluntas dantium.Neque Papa mansit liber eorum administrator nisi ex causa rationabili,vt dictũ est,vt de his latius agit Abulēsis super Matth.capitul. 6.quæstione 74.& quæstione 75.& Caietan. in quodlibeto. vt habetur supra quæstione vigesima,in secunda part. propositio. & quartæ opinionis,secũdum communiter doctores,licet alij aliter dicant.¶ Ergo cum Papa ex plenitudine potestatis,vt liberrimus dispensator prædictorum incertorum aliorumq; mobilium bonorum communium Eccle.suæ administrationi commissoriũ valide ea donare aut remittere posit: licet sine causa rationabili id faciēs vtiq; peccet, vt supradictum est:sequitur quod in hoc non facit cõtra iustitiam neq; præiudicium ipsis dominis incertis aut etiã Ecclesiæ,vtens iure suo: saltem,vt sit valida donatio vel remissio prędicta. Sed neq; subest legibus Ecclesiæ,vt princeps & caput eius,qui & est super oē ius humanum secundum communiter doct.ex c. significasti. de electione.Vbi habetur quod in omnibus statutis Ecclesiasticis auctoritas Papæ intelligiť excepta ¶ Quod Papa sit liberrimus dispēsator bonorũ mobiliũ Ecclesiæ quodq; potest ea distribuere & remittere,& donare,& trãsigere per viã cõposi-

positionis, patet. Quia habet plenitudinē potestatis super omnes, & omnia hæc. c. ad bonorū. de autho. & vsu. pali. & Turrecrem. in c. si res. 14. q. 6. & Florent. secūda par. tit. 2. c. 6. & quia Christus cuius ipse vicarius est habet patrimoniū omniū rerum Ecclesiæ. c. cum secundum apostolū. de præben. & c. cum ex eo. de electione. libr. 6. ¶ Immo, vt ait Soto in 4. d. 21. q. 2, art. 4. si iure gentium, vel naturali respu. succedit loco domini ignoti ad bonum commune. Et Rex, & Papa, vt caput reipu. habet reipu. auctoritatem in hoc. Ergo sicut si respu. ea donaret in toto, vel in parte esset valida donatio: ita & Rex, & magis Papa facere potest: quamuis prodige aut alias male faciendo peccent, tamen valet remissio, vt debitor maneat liber a restitutione.

¶ Tertio probatur quod nec sit præiudiciū pauperibus aut alijs pijs causis, &c. quia totū id, ꝙ scilicet his vel illis vsibus hoc vel illo modo talia incerta applicetur, pendet a iure tantū humano Ecclesiastico, vel ciuili non autē a diuino, vel naturali quāuis consonet illi sicut, & omnes leges humanæ. Quod patet. Quia ius diuinū, vel naturale de his, & aliis bonis Ecclesiasticis non est nisi quod ad Dei honorē, & Ecclesiæ vtilitatē, vt patrimonium Christi expēdantur. Nunc autem cū Papa sit supra omne ius humanum, vt dictū est. & pauperibus, & piis causis possit de illis vel de aliis bonis secundū obligationē iuris diuini & naturalis sufficiēter ꝓuideri: & expēsio taliū incertorū sicut, & aliorū bonorū mobiliū, & Ecclesiasticorū Papæ cōmissorū facta in alios vsus sine rationabili causa nō sit cōtra iustitiā sed solū cōtra cōmunē legē diuinā de debite, & rationabiliter ea expendēdo, vt dictū est: itā sequitur quod si Papa etiā culpabiliter aliter ea expēdat vel remittat quibuscunq; talis donatio, vel remissio tenet etiam in consciētia: neq; ex hoc ꝑiudicium aut iniustitia pauperum aut piarū causarū allegari potest. Alii autem Papæ inferiores qui legibus eius, & Ecclesię tenentur astricti (vt diximus) nisi de licentia Papæ non liberantur, neque libera re alios possunt quin in pauperes talia incerta distribuantur.

¶ Quarto probatur, Quod nec talis compositio aut Papæ remissio aliquo iure inualidatur. Quia ius humanū si qđ esset nō valet impedire Papā, qui est sup. illud, vt dictū est, ius autē diuinū vel naturales impediēs seu īualidas nō apparet: nā deſ illud, certe nō dabitur: licet ꝑcipiat ꝙ debite talia bona Ecclesiastica in dictos vsus expēdantur. Cōtra quod agens Papa peccabit quidē, nō tamen per id inualidatur eius in alios vsus expēsio, donatio siue remissio de dictis bonis sibi cōmissis: ex quo neque cū tali cōditione, quod scilicet ea in dictos, & nō in alios vsus expēdāt: sed cū tali modo, vt debite expendantur, eius libere administrationi (vt supradiximus) cōmissa sunt.

¶ Secundo principaliter probatur hæc secunda opinio. Quia si isti debitores talia īcerta in causam piā belli cōtra infideles dedissent: & postea Rex ipse vel Ecclesia siue pauper aliqs cui ea dederūt redderet illis de alijs vel de ipsis bonis tātundē quantū per bullā cōpositionis remittitur eis: certe essent omnino tuti in cōscientia, & liberi a restitutione. Sed hoc ipsum æquiualenter fit ꝑ viā cōpositionis. Quia Papa & Rex de eius cōsensu cui totū id applicatur libere remittit totū residuū, vt libēter atque facilius colligatur ipsa pecunia necessaria, & isti debitores dēt quātitatē ibi taxatā, vt expresse hoc dr̄ in ipsa bulla cōpositionis. Nam non alio modo a debitoribus tam facile colligerētur omnia incerta, neque q̄tum ad expeditionē illā, vel aliā piā causam exequendā opus est, nisi ꝑdictā remissionē de residuo debito per hanc viā cōpositionis faciēdo. Ergo ipsi debitores manent liberi a restitutione residui & tuti in cōsciētia, modo alias hinc īde peccetur modo nō. ¶ Quod, & cōfirmatur. Quia in ipsa bulla cōpositionis dicitur expresse ꝙ prædicta cōpositione facta, maneāt in cōsciētia tuti & liberi a restitutione residui ij qui sic cōpositi fuerint. Dicere aūt hoc esse erroneū, vel superadditum, vel esse abusum Papæ similiter & reꝓbare hāc cōsuetudinē Papæ vel Ecclesiæ sine ratione manifesta (q̄ in ꝓsenti nō apparet, vt patet ex dictis & ex responsionibus ad fundamēta primę opinionis) temerariū certe est, & periculosum in foro cōsciētię & Ecclesię. ¶ Propter has igitur rationes vr̄ hæc secūda opinio tenēda: q̄uis prima opinio cōsulenda quidem, nō tn̄, vt omnino necessaria dogmatizanda sit. Hāc etiā opinionem tenēt multi doctores quos refert Flor. 2 par. tit. 2. c. 6. in fine. & Siluest. tit. restit. 8 q. 8. q̄uis ipsi Florē. & Siluest. oppositū potius cū. 1. opi. tenere videantur. Hāc ēt secūdā opinionem vr̄ expresse tenere Alex. Hall. 4. par. q. 86. mēbr. 2. art. 2. vbi ait talia incerta esse Ecclesiæ ꝙq; potest ea dare cui voluerit, ſm id Nu. 5. Si nō fuerit qui recipiat dabūt dn̄o, & erūt sacerdotis, &c. immo & Floren. vbi sup. dicēs ꝙ Papa habet plenitudinē potestatis sup bona Ecclesiastica: & sine causa nō pōt ea licite diuitibus dare quæ erāt dāda pauperibus bene tn̄ ex causa rationabili: & non dicit ꝙ talis donatio facta sine causa est īualida. Similiter & Medina de restitutione. q. 3. licet soluat rationes primæ opinionis, solum dicit quod ex iusta causa donatio, vel remissio de prædictis incertis a Papa per hanc viam compositionis facta tenet: & nō dicit quod facta sine causa valet vel non valet. Ideo non se videnť satis explicare neq; ꝑ hac, vel illa parte determinare. Nos aūt (saluo meliori iudicio) ꝓbabiliter tenemus cū hac secunda opinione, vt dictum est. Hāc opinionē tenet ēt Nauarro in tract. de indulg. nota. 29. §. 4. & Soto in 4. dist. 21. q. 2. art. 4. quamuis non nisi ex causa iusta talem compositionem facta censeat validam omnino esse in conscientia, Qui si intelligat sic compositum esse in culpa nisi iusta causa adsit bene quidem; si autem intelligat

gat nō manere liberum a restitutione. tunc cū. 1.opin.præcedente sentiret nam non satis se declarat in hoc. Qui tamen ibidem multa alia notanda ponit quæ ex tenore pendent bullarum compositionis. Et Couarruuias vbi supra dicit hanc opinionem esse probabilem: dummodo quando verus dominus rerum apparuerit illi reddantur, vt infra in 2. dub. habetur, & omnia fideliter fiant sine fraude.

¶ Ad rationes autē 1. opinionis respondeo. Ad primā, ꝙ vt patet ex dictis ex cōsensu debito dominorū incertorū talia bona cedūt Ecclesię sub potestate dispēsatiua Papę, sicut & alia bona Ecclesiastica: & ideo ipse Papa, vel illi puta pauperes vel reges qbus ad causā piā belli cōtra infideles, vel ad regni defensionē & huiusmodi Papa applicauit, & maxime de cōsensu Papæ possunt ea, vel dare, vel remittere cui voluerint: qua remissione facta nō tenebit̄ hic cōpositus ea restituere, sicut neq; bona certa Ecclesiastica sibi remissa. Neq; in hoc Papa dispēsat cōtra ius naturale, vel diuinū, sicut neq; ꝗ sibi debitū certū remittit: sed per talē remissionē tollit̄ materia restitutionis vt patet. Neq; ex eo ꝙ incognitus creditor est perdit dominū suū: sed ex eius cōsensu debito ratione cuius succedit Ecclesia, & Papa quousque verus dominus appareat, vt sic dispo nat de eis vt de alijs bonis Ecclesiasticis sine vlla alia cōditione, qa & sic ab ipsis dominis talia eorū bona incerta iā ad causā piā Ecclesiæ relicta censentur vt sup. dictū est. ¶ Auctoritates autem omnes dicētes qđ necessario sunt in pauperes, vel in alios pios vsus distribuenda, intelligunt̄ sicut, & uerū est nisi per eū qui pōt puta per Papā, vel de cōsensu eius illis debitoribus remittātur. Sicut & omne alienū est restituēdū suo dño, scilicet nisi per ipsū remittat̄ qualis remissio per bullas fit compositionis, vt supra probatum est.

¶ Ad secundum probationem conceditur quod sine vlla causa totalis remissio incertorū per Papam vel Ecclesiā facta tenet: modo fiat culpabiliter modo nō. Sicut & totalis remissio aliorum bonorū certorum debitorum Ecclesiasticorum teneret, & liberaret debitorē ab obligatione restituendi q̄a, vt dictum est in hoc non dispensatur cōtra ius naturale: sed Papa liberrimus eorū dispensator qui id facere potest remittit, & copiam facit alijs per uiam cōpositionis remittendi. ¶ Et licet omnia quæ Papa potest cadant sub dispēsatiua eius potestate: nō tamen æqualiter. Nam q̄dam sunt sub eius potestate dispensatiua liberrima sine vlla conditione, ita quod licet requirat̄ causa rationabilis, vt debite fiat & prohibeant̄ aliter fieri: tamen si aliter fiant tenent: ex quo quo ad ipsum factum liberrime sine vlla cōditione irritante, vel inualidante potestatem habet, qualis est absolutio a censuris, dispensatio in gradibus humana tantū lege ꝓhibitis, collatio beneficiorum, & ordinum indignis aut minus dignis, & alia eiusmodi multa q̄ ius aut titulum ad aliquid conferunt in foro Ecclesię, & de eorum numero est talis cōpositio aut incertorū remissio per viam cōpositionis, sicut & aliorum mobilium bonorum cōmunium Ecclesiasticorū sine rationabili causa distributio. Sunt tñ alia in quibus Papa non habet tam liberam potestatē dispensatiuā quoad ipsum factum in foro Dei, quia Deus ipse nō consentit in tale factum nisi recte fiat seu claue non errante ſm cōmuniter doctores ex Matth. 16. Quodcūq; solueris, &c. Et hæc si male fiant non valent corā Deo, vt est absolutio a peccatis īdigno collata, aut collatio indulgentiarū seu remissio pęnarum purgatorij sine rationabili causa, vt alia eiusmodi ptinētia ad remissionem culpæ, vel pęne, vel collatio nē gratiæ, & donorum spiritualium in foro conscientiæ seu ab ipso Deo supernaturaliter, & diuinitus faciendam. Sicque patet quod non est idem iudicium de potestate Papæ dispensatiua thesauri spiritualis, & temporalis licet ad eandem potestatem spectet vtrunque, vt dictū est.

¶ Sed quid si post prædictā cōpositionem appareant ipsi domini taliū incertorū? Respondeo, ꝙ debitores tenentur illis restituere ea dūtaxat q̄ extāt in sua forma seu substātia licet alterata: & similiter quātum ex ipsis incertis bonis ditiores effecti sunt: non autem alia. Tunc autem sunt ex eis effecti ditiores secūdum Caiet. 2.2. quęst. 62. art. 6. quando loco talium incertorum bonorum debitores ipsi habuerunt lucrum aut p̄ciū ex eis: aut si tantūdē de suis bonis cōsumpsissent si talia incerta nō haberent aut non cōsumerēt. Et totū hoc est restituendum veris dominis apparentibus, & nō amplius: sicut neque id quod iam in pauperes aut in pias causas distributū est neque id quod bona fide iam consumptum est si inde (vt dixi) debitor ipse ditior non effectus est. Ratio horum est quia talis remissio solum fieri potuit per Papam dum non apparebit verus dominus cui talia bona erant restituenda: quia nec taliter ipse cōsentit neque debuit consentire, neque recta ratio dictat aliter Papā, vel principē agere aut statuere posse. Ergo apparēte vero dño nō est iam cur iure suo atq; dominio priuetur, & impediatur ad ea rehabēdū quę extant in se vel in suo æquiualēte, scilicet quātū ex eis debitor ditior factus est vt iā diximus: nā ad alia quæ nullo modo extant sed bona fide cōsumpta sunt nullū ius manet alicui, vt ēt de hoc latius Silue. tit. rest. 8. q. 4: ſm cōiter doct. agit.

¶ Et si rursum q̄ratur. Vtrū alii a Papa possint prædictā remissionē per viā cōpositionis efficerè. Respōdeo quod non nisi de licentia aut consensu Papæ. Quia ad solū principē Ecclesiæ pertinet dispensatio cōmuniū bonorū ipsius Ecclesiæ: & nō ad alios nisi de eius licentia aut cōsensu. Nunc autem p̄dicta incerta censentur in thesauro Ecclesię temporali, vt supradictū est. Ergo nō nisi ad Papā pertinet eorū distributio, & per viam cōpositionis remissio. Item quia cōtra ius

Eccle-

Ecclesiasticũ disponẽs quod nõ nisi in pauperes talia distribuant nullus Papæ inferior agere aut disponere põt, vt supradictum est. ¶ Quod si alicubi esset consuetudo ꝙ Episcopi possent pdictam facere cõpositionem, quæ cõsuetudo legitima sufficeret derogare legẽ aut facere legẽ in toto, vel in parte: tunc bene liceret ſm eam Episcopis agere quousq; Papa reclamaret: quia ibi cõsensus Papæ tacitus censetur. ¶ Et cum his cõcordant Siluester tit. restit. 8. q. 7. q. 8. secundum Floren. Palud. & Lauren. & alios doct. quos ego quoad hoc sic limito, & intelligo, vt dictum est. ¶ Principes autem seculares de pdictis incertis quæ ad thesaurum Ecclesiæ pertinẽt, nullo modo se intromittere possunt, sed solũ de incertis quæ nõ sunt illicite acquisita sed perdita, vel errantia siue vacantia (quæ Hyspane dicuntur mostrencos.) Gallice expaupe). Quia hęc ad thesaurũ ptinent reipublicæ secularis, & ad bonã politiam eius pertinet disponere de his ad utilitatẽ rei pu. Ideo princeps ipsius potest disponere de eis eaq; cui voluerit ad libitum applicare. Quia totum id de cõsensu saltem debito ipsorũ dominorum ignotorum fit, vt sup. probatũ est. ¶ Sed quare princeps secularis in his inuentis aut errãtibus & nõ etiam in aliis incertis male acquisitis contra iustitiam se intromittere põt? cũ, vt supponitur tam hæc q̃ illa vtpote aliena sint necessario restituẽda, vel in pias causas aut in pauperes eroganda? Respõdeo quod princeps secularis solũ se põt intromittere in gubernatione, & dispositione rerum tẽporaliũ, & personarũ quatenus ad finẽ ꝓprium ipsius potestatis secularis spectant. Talis autem ſm Tho. 1. 2. q. 99. ar. 2. 3. 4. & latius. q. 100. art. 2. & ibi Caiet. est finis & felicitas naturalis puta pax & iustitia politica. Ideo in spectantibus ad hunc finem conuictũq; pacificum, & nõ amplius se intromittere põt. Hoc autem in proposito solũ locũ habet quoad bona secularia incerta, vel inuenta quæ nõ iniuste acquiruntur, vt patet. Nam in illicite aut iniuste acquisitis est reordinanda cõscientia cum Deo: ad quod sicut, & ad thesaurum Ecclesiasticum temporalem, vel spiritualem potestas laica se non extendit sed solum Ecclesiastica. Ergo de illis tantum licite acquisitis incertis, vel inuentis princeps secularis disponere potest, quia & in hoc ipsi domini incerti actu debito consentiũt, vt supradictum est. Et tales leges de his disponentes Papa etiam quoad forum conscientię probat, & confirmat: nam forum, & potestatem secularem, & quæ ad ipsam pertinet Papa nec turbare nec vsurpare intendit. ¶ Quibus nõ obstantibus etiam dico, ꝙ quantum attinet ad conscientiam in omnibus incertis, & inuentis obnoxijs restitutioni seu quæ ad ius, & dominium alterius pertinent, etiam Papa se intromittere, & disponere potest modo sint iniuste acquisita modo non. Quia secundum Tho. vbi supra ad ipsum spectat conscientiis subditorum prouidere. Et quoad hoc habet potestatem in omnibus personis, & bonis temporalibus quatenus ad salutem spiritualem, & finem supernaturalem beatitudinis ordinantur: quia talis est finis proprius Ecclesiasticę potestatis. Ergo ad ipsum Papam pastorẽ omnium spectat ꝓuidere quomodo ius diuinũ quoad hoc seruetur: & pro salute dominorũ ignotorum, & pro exoneratione cõscientiarũ ipsorum debitorũ omnia talia incerta obnoxia restitutioni distribuãtur, vel applicentur. Quod fit dũ fisco seu thesauro Ecclesiastico applicantur. Tũc enim iam in causam piam distribui seu applicari cẽsentur in quo, & ipsi creditore incogniti actu debito consentiunt, vt supra.

¶ Tertio dubitatur. Si de incertis male ablatis quis debeat uiginta milia: & bulla cõcedit quod dãdo duo regalia fit liber vsq; ad quinq; millia. dubitatur inquam vtrum ille dãdo octo regalia accipiens quatuor bullas fit liber ab omnibus viginti mille: cũ intendẽt accipere vnã pro quinque mille, & alterã pro aliis quinque mille, &c. Respondeo quod nisi Papa in bulla id exprimeret, ego illum nõ liberarem; neque illę bullæ ad id valerent. Quia cum sit materia, vel concessio odiosa in præiudicium creditorum, & stricti iuris, stricte secundum rigorem, & proprietatem verborum dum aliud non constiterit interpretãda, & intelligenda est. Et ita practicatur quod de alio debito vltra quinque millia ipsi debitores cum commissaris Cruciatæ se componunt.

FINIS.

Ex Typographia Euangelistæ Deuchini.

SVMMARIVM QVAESTIONVM PRIMI LIBRI QVI QVAESTIONARIVM THEOLOGICVM INSCRIBITVR.

Et continet quinquaginta ſeptem quæſtiones quæ ſequuntur.

† ¶ Quæ-

SVM-

SVMMARIVM QVAESTIONVM

Secundi libri, qui est de Ignorantia, & continet triginta quæstiones quæ sequuntur.

† 3 Dub. 2.

SVMMARIVM QVAESTIONVM

Tertij libri qui est de Conscientia: & continet. 14. quæstiones quæ sequuntur.

QVAESTIO I.

SVMMARIVM QVAESTIONVM

Quarti libri qui est de potestate Papæ, & de Fide: & continet. 14. quæstiones quæ sequuntur.

SVMMARIVM QVAESTIONVM

Quinti Libri qui est de Indulgentijs. Et continet 44. quæstiones quæ sequuntur.

ARTICVLVS PRIMVS.

QVAESTIO I.

ARTICVLVS SECVNDVS.

ARTICVLVS TERTIVS.

Quæstio

ARTICVLVS QVARTVS.

ARTICVLVS QVINTVS.

Explicit tabula quæstionum.

TABVLA ALPHABETICA

Sententiarum omnium quinque librorum.

A

In

B

sum-

D

¶ Error

G

H

I

L

M

Maria

P

Sine

tamen

præ-

Q

R

Reli-

S:-

T

V

Vo-

LAVS DEO.